FRANJEVAČKI IZVORI

FRANJEVAČKI IZVORI

FONTES FRANCISCANI

Spisi i životopisi sv. Franje
Svjedočanstva i papinski dokumenti o sv. Franji

Spisi i životopisi sv. Klare
Dokumenti o sv. Klari

Zakonodavni tekstovi
Reda braće i sestara od pokore
s dodatcima:

Kasnija pravila
Trećega svjetovnog reda sv. Franje
i
Pravila
Trećega samostanskog reda sv. Franje

VFZ

Vijeće franjevačkih zajednica
Hrvatske i Bosne i Hercegovine
Sarajevo – Zagreb
2012.

FRANJEVAČKI IZVORI

Naslov izvornika
FONTES FRANCISCANI & FONTI FRANCESCANE

Nakladnik
Vijeće franjevačkih zajednica
Zagreb, Prilaz Gj. Deželića 75

Za nakladnika
Ivan Sesar

Urednčko vijeće
Rozo Brkić, Zvonimir Brusač, Antica N. Ćepulić,
Tarzicija Čičmak, Marijan Karaula, Mirko Kemiveš,
Augustin Kordić, Ivanka Mihaljević, Marinko Pejić,
Miljenko Šteko, Pero Vrebac

Glavni urednik
Pero Vrebac

Tehnički urednik
Marijan Karaula

Predgovor

Poštovani čitatelju!

Mi kao Hrvati imademo obvezu harnosti prema Umbrijskome Apoštolu, jer spadamo među prve koji su osjetili blagodati njegova rada, koji je rad nastavljen od njegovih sinova, protegnuo se do naših dana na moralnu i materijalnu korist naroda – kazao je još prije stotinjak godina naš znameniti arheolog, ugledni povjesničar, konzervator starina i povjesničar umjetnosti don Frane Bulić (1846–1934). Od tih prvih predaja pa kroz sva ova stoljeća prati nas ona ista *obveza harnosti* za tvarnim izvorima franjevaštva.

Upravo stoga osjećam se sada povlaštenim, u svojstvu predsjednika Vijeća franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, predati vam Franjevačke izvore, ovo nesvakidašnje djelo, prvo ovakve vrste na hrvatskome jezičnom obzorju.

Naraštaji franjevaca i franjevki, zajedno s tolikim istraživačima franjevaštva, sanjali su i željeli ovu prvorazrednu publikaciju koja iz prve ruke, na hrvatskome jeziku, prenosi osnovne potke, misli, ideale i povijest milosti koja započinje sa sv. Franjom iz Asiza. Na preko dvije tisuće stranica Franjevački izvori donose, osim samih Spisa sv. Franje Asiškoga, njegovih životopisa, svjedočanstava i papinskih dokumenata, i ono što se odnosi na sv. Klaru Asišku, na Braću i Sestre od pokore te na Treći samostanski red sv. Franje. Godinama se na ovim izvorima započinjalo, uvijek djelomično prevodilo, skupljalo prevedeno i, napokon, nakon osam stoljeća ove karizme, sve je ugledalo svjetlo dana. Kao uporište razdiobe poslužio je predložak talijanskoga izdanja *Fonti francescane* iz 2004. godine.

Valja reći kako ovo djelo pruža zbiljsku mogućnost cjelovitijeg zahvaćanja u izvorište svega onoga što danas prepoznajemo pod franjevačkom karizmom. Svaka od cjelina donosi različite impresivne slike povijesnoga trenutka milosti. Isto tako svaka od cjelina nosi sa sobom i povijest ispitivanja autentičnosti brojnih znanstvenika i analitičara koji su proučavali svaku rečenicu i izraz, stilsku ekspresiju, svaki zapis, dokument i zabilješku brojnih knjižničnih kodeksa rasutih diljem svijeta.

Franjevaštvo u hrvatskome narodu ima svoju povijest i tradiciju, svoje korijene i uzore te svoje zapise, počevši od onog najznačajnijega, prvog svjedoka Tome Arhiđakona, koji u dvadeset i šestom poglavlju svoje kronike *Historia salonitana* opisuje kako je osobno u Bologni, na gradskome trgu, 1222. godine slušao propovijed sv. Franje. Njegovo svjedočanstvo nalazi se i u gotovo svim drugim izdanjima Franjevačkih izvora te služi kao svjedočanstvo onome što Antun Gustav Matoš napisa o *skopčanosti* hrvatskoga naroda s Franjevačkim redom. Vjerujemo da će ovo djelo, i u praktičnom smislu, biti izazov i poticaj novom stvaralaštvu svima onima koji se zanimaju za sv. Franju i franjevaštvo.

Sve ono što je vrijedno, za pojedinca ili širu zajednicu, sa sobom nosi naboj odgovornosti, naboj prenošenja drugima i očuvanja vjerodostojnosti svih tragova za sutrašnjicu pokoljenja. Pisane riječi svakog izvorišta nose, zapravo, višestrukost odgovornosti, jer su u isto vrijeme riječi povijesnoga identiteta svih kasnijih stvaralaštva te izvorišne matrice. A kad je riječ o franjevaštvu u hrvatskome narodu, onda s lakoćom možemo otkrivati tolike tragove, počevši od onih samoga sveca koji se *radi protivnih vjetrova* sam našao na našoj obali. *Ide Franjo po selima hrvatskim i sve ljude na pokoru poziva. Na koljena vjernici se bacaju i žarko se mole Bogu višnjemu: Daj nam, Bože, da što dulje ostanu u Hrvatskoj ovi sveti putnici!* (Petar Grgec).

U ime Vijeća franjevačkih zajednica iskreno zahvaljujem predsjedniku Uredničkoga vijeća fra Peri Vrepcu (OFM) te članovima fra Rozi Brkiću (OFM), fra Zvonimiru Brusaču (TOR), Antici Nadi Ćepulić (FSR), s. Tarziciji Čičmak (OSC), fra Marijanu Karauli (OFM), fra Mirku Kemivešu (OFMCap), fra Augustinu Kordiću (OFMConv), s. Ivanki Mihaljević (ŠSF), fra Marinku Pejiću (OFM) i fra Miljenku Šteki (OFM). Iskreno treba zahvaliti prevoditeljima/cama i stručnim suradnicima, posebno našim lektorima dr. fra Ivanu Dugandžiću, dr. Anti Šoljiću i dr. Ivi Pranjkoviću. Svi su oni dali svoj doprinos kako bi ovo slojevito djelo priredili po stručnim i metodološkim standardima te ujednačili nazivlje i bilješke na hrvatskome jeziku. Priređivanje i tiskanje zahtijeva dakako i materijalne troškove. Hvala Vladi Republike Hrvatske na čelu s gospođom Jadrankom Kosor koja je osigurala sredstva za ovaj velik projekt.

Mir i dobro!

dr. fra Ivan Sesar
predsjednik VFZ-a

Zahvala

S radošću zahvaljujem svima koji su započeli i omogućili ovaj projekt. Na prvom je mjestu zahvala našim pokojnim prevoditeljima fra Franji Žiliću, fra Hadrijanu Boraku, fra Damjanu Damjanoviću, fra Andriji Bonifačiću, fra Dioniziju Lasiću i fra Srećku Badurini, te živućima fra Domagoju Šimunoviću i fra Serafinu Hrkaću, koji su nas svojim pionirskim radom zadužili. Hvala Vijeću franjevačkih zajednica, našim poglavarima i poglavaricama, koji su s ljubavlju i potporom vjerno pratili naš rad. Jednako hvala Vladi Republike Hrvatske, koja je prepoznala važnost projekta i financijski omogućila da se on ostvari. Iskreno hvala svim našim prevoditeljima/cama bez čijeg samozatajnog rada ovo djelo ne bi ugledalo svjetlost dana. Veliko hvala akademiku Stjepanu Damjanoviću i dr. Ivanu Kosiću za pomoć u priređivanju glagoljskog teksta Franjinog *Prvog pisma vjernicima*, koji je biser starohrvatske kulture. Najljepša hvala dr. Draganu Nimcu na izvanrednoj pomoći u izradi pojmovnog tekstualnog kazala u koje je uložio puno truda i ljubavi. Srdačno hvala našim lektorima i korektorima za strpljivi rad na provjeri svake napisane riječi. Hvala fra Carlu Paolazziu za ustupljeni tekst rukopisa kritičkog izdanja *Spisa sv. Franje*, po kojem su prevedeni naši *Spisi* prije objavljivanja njegove knjige, kao i fra Francescu Pattonu u ovom posredovanju. Zahvalu zaslužuju moji profesori s Franjevačkog instituta sveučilišta sv. Bonaventure u New Yorku, Jacques Dalarun, Jean-François Godet-Calogeras i Michael Cusato, za ustupljene izvorne latinske tekstove svjedočanstava i papinskih dokumenata o sv. Franji. Na kraju hvalu dugujemo i izdavačkoj kući Porziuncola iz Asiza koja nam je dopustila prevođenje latinskih tekstova njihova izdanja, kao i izdavačkoj kući Editrici Francescane iz Padove koja je ustupila pravo na prijevod njihovih stručnih uvoda u franjevačke tekstove.

Glavni urednik

Sadržaj

Praktične napomene

Kako se vidi iz sadržaja tekstovi *Franjevačkih izvora* podijeljeni su na tri odsjeka. Prvi odsjek je tematski posvećen sv. Franji Asiškom i sadrži četiri cjeline: *Spise* sv. Franje (I. dio), njegove *Životopise* (II. dio), *Svjedočanstva* (III. dio) i *Papinske dokumente* o sv. Franji (IV. dio). Drugi odsjek je o sv. Klari Asiškoj i donosi tri cjeline: *Spise* sv. Klare (V. dio), njezine *Životopise* (VI. dio) i *Dokumente* o sv. Klari (VII. dio). Treći odsjek odnosi se na Treći red sv. Franje te donosi najvažnije normativne tekstove Franjevačkog svjetovnog reda (VIII. dio i Dodatak 1), kao i Trećeg samostanskog reda sv. Franje (Dodatak 2).

Uvodi: Na početku je opći *Uvod u Franjevačke izvore* koji donosi presjek razvoja istraživanja o ranim franjevačkim tekstovima, kao i njihovih izdanja, smještajući ih u povijesni kontekst raščlanjen na osam cjelina. Svaki od ovih osam dijelova, u spomenuta tri odsjeka, započinje kratkim uvodom koji donosi neophodne povijesno-kritičke informacije o spomenutim tekstovima i njihovim autorima. Na kraju svakog uvoda nalazi se informacija o izvorima i prevoditeljima/cama, kako za tekstove uvoda tako i za izvorne latinske tekstove po kojima su rađeni prijevodi dijela.

Kronologija: Iza uvoda slijedi vremenski niz najznačajnijih događaja franjevačkog pokreta ili *Kronologija* (str. 47). Ona je pomagalo u vremenskom smještanju *Spisa* sv. Franje i sv. Klare, kao i njihovih životopisa, svjedočanstava i ostalih dokumenata.

Kratice: Biblijske i franjevačke kratice (str. 55) donesene su abecednim redom. Korisno bi ih bilo zapamtiti, budući da se trajno ponavljaju u uvodima i bilješkama. Za one koji se često služe *Franjevačkim izvorima* poznavanje oznaka Franjinih i Klarinih spisa, kao i drugih najvažnijih životopisa, omogućuje uštedu vremena i truda.

Sinoptičke tablice: Za najznačajnije životopise sv. Franje uređene su *sinoptičke tablice* (str. 2057) koje omogućuju da se svaki doga-

đaj usporedi s paralelnim mjestima drugih životopisa, što je sretna okolnost za vrednovanje povijesne vjerodostojnosti izvješća. Radi pomoći čitatelju/ici donesene su upute za paralelna mjesta na kraju svakog događaja. Konzultacijom mnogovrsnih navoda iz pouzdanih neovisnih izvora jasnije se uočavaju vlastita gledišta svakog pojedinog životopisca.

Kazala: Sustavnim pregledom svih tekstova sadržanih u *Franjevačkim izvorima* urađena su *kazala* (biblijskih navoda, imena osoba, imena mjesta i najvažnijih pojmova). Ovo su višestruko korisna pomagala za one koji hoće upoznati osobe ili događaje u njihovom povijesnom kontekstu, kao i različitim aspektima života i franjevačke duhovnosti.

Bibliografija: U nemogućnosti iscrpne bibliografije donosimo samo najvažnije autore i naslove (str. 2181). Ostali važni bibliografski podaci nalaze se u uvodima i bilješkama.

Uvod u *Franjevačke izvore*

Široka franjevačka obitelj zacijelo nije ni u jednom narodu pustila tako duboke korijene kao u hrvatskome narodu. A povijesnu okolnost da je samog našega utemeljitelja jedna oluja dovela u »krajeve Sklavonije« smijemo držati činom Providnosti, a ne samo slučaja. Zato smo u povodu navršenih osam stoljeća franjevačkog pokreta pokrenuli ambiciozni pothvat objavljivanja *Franjevačkih izvora*, djelo koje su sretnije i bogatije nacije uspjele ostvariti prije više desetljeća.

Franjevačke izvore sačinjavaju najvažniji spisi iz XIII. i XIV. st. koje su nam ostavili Franjo i Klara iz Asiza, zatim njihove prve biografije te papinske bule, povijesna svjedočanstva i kronike. Skupljeni prvi put u jednome svesku na hrvatskome jeziku, ovi dokumenti predstavljaju nepresušno vrelo za proučavanje i dublje otkrivanje franjevačke duhovnosti i karizme.

Po svojoj važnosti *Franjevački izvori* svojevrsna su franjevačka biblija. Ovo su temeljni dokumenti osamstoljetne franjevačke tradicije. Oni i danas nadahnjuju ne samo redovničko i svjetovno krilo franjevačke obitelji nego i kršćane i nekršćane jednako, kao i pripadnike drugih religija. Tekstovi ovog izdanja potječu iz prvih stotinu i pedeset godina franjevačke tradicije i oni su presudni za razumijevanje ne samo Franje i Klare nego i cijeloga franjevačkog pokreta koji je s njima izrastao.

Ovi srednjovjekovni tekstovi izvor su za upoznavanje i razumijevanje Franje i Klare kako za nas franjevce i franjevke tako i za sve ostale čitatelje i čitateljice, intelektualce, znanstvenike i umjetnike. Dok su Franjo i Klara za povjesničare, znanstvenike, umjetnike i sl. u prvome redu likovi iz srednjovjekovne prošlosti, za njihove sljedbenike i sljedbenice nešto su bitno više: vrela franjevačkoga duha koji ih i danas nadahnjuje. Što se više približimo povijesnoj istini o Franji i Klari, to možemo više naučiti od njih. Upoznati i prihvatiti Franju i Klaru kako bismo se nadahnuli njihovim primjerima i sami ostvarili evanđeoske vrednote u svom životu jest osnovni cilj ovog projekta.

U ovom izdanju tekstovi su uglavnom prijevodi s izvornoga srednjovjekovnog latinskoga jezika, dok manji broj čine prijevodi sa sta-

rotalijanskoga. Tekstovi su uzeti iz znanstveno utemeljenih kritičkih izdanja. Svjesni smo činjenice da svaki prijevod ima i svoje ograničenosti. Na sreću, najvažniji izvori, a to su Spisi sv. Franje i sv. Klare, objavljivani su zadnjih desetljeća u više izdanja i u raznih naroda. Danas nam je njihova vrijednost jasna, dok to kroz povijest nije bio slučaj.

1. *Spisi* sv. Franje

Franjini spisi prvorazredni su izvor za upoznavanje njegove osobe. Na početku trećeg milenija nijedna generacija nije imala tako cjelovit uvid u njegove *Spise* kao sadašnja. Stoljećima su članovima velike franjevačke obitelji oni bili slabo dostupni, osim *Potvrđenog pravila* i *Oporuke*, a čak i franjevački pisci poput Bonaventure ili Duns Škota rijetko su citirali Franjine spise. Čudno, ali istinito, povijest franjevačkoga pokreta lišena je poznavanja spisa svoga utemeljitelja. Razloge za to teško je utvrditi. Je li Franjina osobnost imala veći utjecaj na njegove sljedbenike od njegove misli? Može li se to pripisati dekretu kapitula u Parizu kad su braća 1266. odlučila dati prvenstvo Bonaventurinu portretu sveca, zanemarujući sve druge prijašnje životopise? Je li to posljedica priprostosti njegovih spisa ili nedostatak profinjenosti u njima? Koji god da je razlog, Franjini su sljedbenici, izgleda, na njegove spise kroz povijest projicirali vlastite ideje i konstrukcije koje su znanstvenici otkrili.

Sve do 1970-ih godina najvažniji izvori o životu i duhu sv. Franje nisu bili njegovi spisi, nego zapisi drugih o njemu. S izuzetkom njegova *Potvrđenog pravila* i *Oporuke*, poklanjala se neznatna pozornost Franjinim spisima koji nam dakako najbolje izražavaju njegov duh, kao npr. *Opomene*, te pisma vjernicima i braći. Umjesto toga pozornost je bila više usmjerena na *Cvjetiće sv. Franje* ili, nešto ozbiljnije, na fra Bonaventurin *Veći životopis sv. Franje* ili na djela fra Tome Čelanskog. Razlozi za taj propust bez sumnje su negdje u dinamici franjevačke povijesti. Franjina izazovna priprostost pobudila je različite interpretacije i pokušaje da se razumiju njegov život i misao, ali i da se artikulira to razumijevanje profinjenijim rječnikom. Tako je jednostavna evanđeoska vizija Franjinih spisa bila nadoknađivana ne samo u kićenom hagiografskom stilu fra Tome Čelanskog i Henrika Avranškog, kao i u mističnim skolastičkim konstrukcijama fra Bonaventure, nego i u uredničkim sklonostima braće XIV. i XV. st. na koje je utjecala *devotio moderna.*[1]

[1] Moderna pobožnost ili obnova duhovnog života vjerski je pokret nastao unutar katoličanstva od kraja XIV. st. do XVI. st. koji je naglašavao meditaciju i unutarnji život. Povezan je s njemačkim misticizmom koji je poticao intenzivni osobni odnos s Bogom.

Pokušavajući razumjeti ponovno otkriće Franjinih spisa, potrebno je osvrnuti se na povijest tradicije, tj. na prelaženje tih spisa iz ruku jedne generacije u ruke druge. U središtu te povijesti jest pitanje kritičkog ispitivanja tekstova koji su doprli do nas kako bi se utvrdila njihova vjerodostojnost. Povijest franjevačke pisane tradicije obuhvaća četiri perioda, od Franjina pisanja pa do njihove suvremene analize kroz prizmu našega tehnološkog napretka.

Prvi period franjevačke pisane tradicije svjedoči o Franjinoj pismenosti, o nastajanju njegovih spisa i uvjetima u kojima su nastali. Nakon pomnog iščitavanja Franjinih spisa upada u oči njegova pjesnička senzibilnost, ali i ograničenost njegove izobrazbe te priprostost njegova rječnika. U opisu Franjina pokopa u crkvi sv. Jure fra Bonaventura spominje da je upravo tu Franjo učio slova ili, kako to fra Toma Čelanski opisuje, tu je učio čitati. Fra Toma Eklestonski, engleski kroničar u XIII. st. pretpostavlja da je Franjino znanje bilo skromno kad piše o njegovu *iskvarenom latinskom* (*falsum latinum*). Ako bismo prosuđivali prema Franjinu jednostavnom i kratkom pismu bratu Leonu, jednom od dva njegova originalna rukopisa koji su sačuvani, ta primjedba stoji, jer pismo sadrži i pravopisne i gramatičke pogreške.[2] Usprkos tomu njegovi spisi navode na pomisao da je Franjo gajio veliko poštovanje prema pisanoj riječi. Fra Toma Čelanski svjedoči o tome kad kaže: »Zato gdje god bi našao nešto napisano… s najvećim poštovanjem bi to skupio i stavio na sveto ili časno mjesto, i to je činio s takvim poštovanjem zato da ne bi gdje bilo napisano ime Gospodnje ili nešto što njemu pripada« (1Čel 82). U *Pismu cijelome Redu* Franjo usrdno moli da se njegove riječi dalje predaju i čuvaju: »I molim ih da ono što je u njemu napisano brižno čuvaju i pobrinu se da se to marljivije opslužuje u skladu s voljom svemogućega Boga, sada i uvijek, dok bude ovoga svijeta« (PRe 48). U njegovim nagovorima vjernicima i klericima on obećava blagoslov onima koji umnože, predaju drugima ili proučavaju njegove riječi (2PVj 88; 1PKle 15). Nije čudo onda da se »služio« braćom koja su bila vješta pisanju da im izdiktira svoje misli. Fra Bonicije iz Bologne, fra Benedikt iz Prata, a posebno fra Leon Asiški, bili su oni kojima je Franjo diktirao svoje misli, a fra Cezarije Špajerski ukrašavao ih je biblijskim citatima. Postoje samo dva sačuvana primjerka Franjina vlastitog rukopisa (*autografa*). To je komadić pergamenta ispisan s obje strane, koji je Franjo dao bratu Leonu dok su bili na La Verni. On sadrži na jednoj strani moli-

[2] Attilio Bartoli Langeli drži da »Franjina izobrazba u pisanju pokazuje… da je on neuk, drugim riječima, da je njegova razina izobrazbe negdje između neukosti i pismenosti.« Usp. Attilio Bartoli Langeli, »Gli Scritti da Francesco: L'autografia di un 'illiteratus'«, u *Francesco d'Assisi*. Spoleto 1994, 101–159.

tvu *Hvale Bogu višnjemu*, a na drugoj *Blagoslov bratu Leonu*. U ovih nekoliko kratkih osobnih redaka uočljiva je Franjina briga za brata Leona i njegova želja da mu pomogne riješiti neke dvojbe koje je Leon proživljavao razmatrajući Franjinu viziju evanđeoskog života.

Naše znanje o drugim Franjinim spisima zahvaljujemo onom što su nam prenijeli u rukopisima njegovi prvi sljedbenici. Ovdje se suočavamo s osnovnim poteškoćama: ovo su djela pisana rukom, *manu scripta*. Ona su prepuštena osobitosti svakog od prepisivača koji su bili odgovorni za umnažanje izvornika. Iako Franjo insistira u dva navrata na tome da njegove riječi budu kopirane točno i bez ikakvih dodataka ili skraćivanja: »A generalni ministar i svi ostali ministri i kustodi pod poslušnost su obvezani, da ovim riječima ništa ne *dodaju* niti *oduzimaju*« (Opor 35); ili »U ime Boga svemogućega i gospodina Pape i pod poslušnost zapovijedam i naređujem da od onoga što je u ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima niti k napisanome što dodaje« , istraživanja najranijih rukopisa upućuju na to da se njegovim željama nije udovoljilo. Franjine riječi mijenjane su da bi se dotjerao njegov opis ili da bi njegove ideje bile prihvatljivije. Gramatičke pogreške ispravljane su ili slike o Bogu iskićene. Unatoč želji da njegove riječi budu sačuvane, ima spisa koji su izgubljeni: *Pismo Elizabeti Ugarskoj*, *Pismo ženi koja je tražila sinovo ozdravljenje*, *Pisma Siromašnim gospođama* u Sv. Damjanu i *Pisma* kardinalu Hugolinu.

Drugi period franjevačke pisane tradicije započinje sredinom XIII. st. kad su Manja braća[3] počela skupljati Franjine spise. Najranija zbirka manuskripta sačuvana je u knjižnici bazilike sv. Franje u Asizu. Druge su raspršene po Italiji u knjižnicama Firence, Volterre i Vatikana, dok se jedna nalazi u Londonu. Iako ima razlika u mnogim spisima tih zbirki, ono što u njima nedostaje začuđujuće je. Jedini spis koji je trajno prisutan u svim tim zbirkama jesu *Opomene*. Kopije *Nepotvrđenog pravila* i *Pisma ministru* ne pojavljuju se sve do XIV. st. kad se braća revnije zanimaju za Franjine spise. Sačuvane su tri velike zbirke rukopisa. Porcijunkulska zbirka sadrži manuskripte koje su sakupila braća koja, izgleda, nisu bila ni znanstvenici ni stručnjaci u pisanju, budući da su rukopisi puni pogrešaka. Avignonska zbirka, s druge strane, sastavljena je od rukopisa koji slijede model nađen u mnogim manuskriptima: *fac secundum exemplar* (učini po uzorku). Dosljednost i točnost tih rukopisa upućuje na stručniji pristup u njihovu pisanju, a i na utjecaj kurijalnih službenika. Nizozemska zbirka obuhvaća rukopise nađene po Njemačkoj,

[3] U ovom izdanju *Franjevačkih izvora* za latinsku sintagmu *fratres minores* usvojili smo kao standard hrvatski prijevod *Manja braća*. Na dubrovačkom području se za istu sintagmu stoljećima udomaćio izraz *Mala braća*.

Poljskoj, Belgiji i Nizozemskoj. Ove zbirke postale su temelj za onih osamdeset i jedan manuskript napisan u XV. st. i dvadeset i devet ostalih koji su se pojavili u XVI. st. prije izuma tiskarskog stroja.

Treći period franjevačke pisane tradicije nastaje otkrićem tiskarskih strojeva kad umnažanje Franjinih spisa postaje brže. Osam godina nakon prvih izdanja u Italiji i Njemačkoj pojavila su se i ona u Španjolskoj i Francuskoj. U XVII. st. irski franjevac Luke Wadding pripremio je 1623. prvo potpuno izdanje Franjinih spisa pod nazivom *Djela blaženog Franje Asiškog.*[4] Teško je znati kakve je kriterije Wadding koristio prilikom izbora i objavljivanja spisa. Svoje izdanje podijelio je u tri dijela. Prvi dio sadržavao je 17 pisama i 13 molitava. Drugi dio obuhvaćao je 4 pravila, 28 nagovora, 41 izreku i *Časoslov muke Gospodnje*. Treći dio imao je fra Bonaventurin *Veći životopis sv. Franje*. Wadding je bio pod utjecajem monastičke literature kad je objavio Franjina *asketska učenja* ili *nagovore*, srodne onima Ivana Cassiana ili drugih monastičkih pisaca. Služio se slobodno Franjinim riječima ili izrekama koje je našao u fra Bonaventurinu djelu, a u nekoliko ih je navrata i promijenio. Usprkos tomu njegovo djelo bilo je prekretnica u skupljanju Franjinih spisa i ostalo je uzorom sve do početka XX. st.

Četiri stoljeća nakon prvog tiskanog izdanja pojavile su se tri edicije u Italiji, Švicarskoj i Njemačkoj. Izdanje *Spisa sv. Franje Asiškog*[5] koje je objavio Leonard Lemmens 1904. donosi znatno manji broj spisa u odnosu na one koje je objavio Wadding. Uvrstio je samo 6 pisama, dva pravila, nagovor i blagoslov. Broj molitava također je smanjio, a 41 izreku ispustio. Böhmer, izdavač švicarskog *Zbornika za povijest Franje Asiškog*,[6] slijedio je taj primjer, kao i Goetz, izdavač njemačkih *Izvora za povijest sv. Franje Asiškog.*[7] Kako su ta izdanja postajala sve poznatija, Paul Sabatier napisao je studiju pozivajući na ozbiljno proučavanje Franjinih spisa. U svom *Istraživanju nekih novih radova o Spisima sv. Franje*[8] Sabatier je bio prvi koji je pozivao na kritičko pisanje, to jest pisanje utemeljeno na objektivnom proučavanju postojećih rukopisa i na znanstvenim kriterijima sa željom da se ustanovi vjerodostojni tekst. Sabatier je bio daleko ispred svog

---

4 Luke Wadding, *B. P. Francisci Assisiatis Opuscula.* Antwerp: Plantin, 1623.

5 Leonard Lemmens, *Opuscula sancti patris Francisci Assisiensis.* Bibliotheca Franciscana Ascetica Medii Aevi, I, Quaracchi 1904.

6 Heinrich Böhmer, *Analekten zur Geschichte des Franciscus von Assisi,* Tübingen und Leipzig 1904.

7 Walter Goetz, *Die Quellen zur Geschichte des hl. Franziskus von Assisi. Eine kritische Untersuchung,* Gotha 1904.

8 Paul Sabatier, *Examen de Quelques Travaux Recents sur les Opuscules de Saint François.* Paris: Librarie Fischbacher, 1904.

vremena s tim prijedlogom. Moguće da je bio pod utjecajem protestantskih bibličara koji su pozivali na isti pristup Bibliji. Nakon toga Kajetan Esser i Rémy Oliger započeli su zamoran posao ispitivanja rukopisne tradicije, posao koji im je uzeo deset godina istraživanja po europskim knjižnicama.

Četvrti period franjevačke pisane tradicije započinje 1972. kad su Esser i Oliger izdali *Rukopisnu predaju Spisa sv. Franje Asiškog.*[9] To je bio rad koji im je osigurao ključ u razumijevanju ogromnog djela što su ga poduzeli u identificiranju i klasificiranju najranijih Franjinih spisa. Sljedeće godine Esser je artikulirao vlastite smjernice i kriterije u *Raspravama o Spisima sv. Franje Asiškog*[10] te tako pripremio svoje čitatelje za ono što je predložio kao kritički tekst. Tijekom sljedeće tri godine objavio je nekoliko članaka s područja svog istraživanja, uključujući otkrića rukopisa i tekstova koji su bili previđeni. Kad su se franjevci sustavnije angažirali, na poziv II. vatikanskoga sabora, u otkrivanju karizme svog utemeljitelja, Esserovo djelo postalo je mjerodavno. Iako je Giovanni Boccali objavio jedno izdanje Franjinih spisa kao konkordanciju,[11] Esserov tekst pobudio je najviše pozornosti. Boccali je konzultirao samo jedanaest manuskripta, dok su Esser i Oliger proučili 181. Boccali je osigurao šire biblijske reference, a Esser je ponudio iznijansirana čitanja i interpretacije raznih tekstova, kao i objašnjenja neuvrštavanja spisa koji su se dugo držali Franjinima. Jedan od nedostataka Esserova izdanja, njegova nečitkost, nadiđena je dvije godine kasnije kad se pojavilo manje izdanje samo na latinskom jeziku. Ono je ispravilo pogreške i manjkavosti izdanja iz 1976. i zadovoljilo mnoge Esserove kritičare. Oba izdanja postala su osnovni izvor za sva kasnija izdanja spisa i način kojim su postala dostupna čitateljima svega svijeta. Kroz kratko vrijeme pojavili su se prijevodi Esserova kritičkog izdanja na europskim, a poslije i mnogim azijskim jezicima. Jedno od glavnih pomagala za bolju uporabu Esserovih izdanja svakako je bilo izdanje kompjuterizirane konkordancije koju su uradili dvojica belgijskih franjevaca, Jean-François Godet i Georges Mailleux. Peti svezak njihove *Zbirke franjevačkih izvora*[12] (*Corpus des Sources Franciscaines*) omogućio je

---

[9] Kajetan Esser et Rémy Oliger, *La Tradition Manuscrite des Opuscules de Saint François d'Assise: Preliminaires de l' Édition Critique.* Rome: Institut historique, 1972.

[10] Kajetan Esser, *Studien zu den Opuscula des hl. Franziskus von Assisi.* Hrsg. von E. Kurten und I. de Villapadierna. Rom: Das Historische Institut der Kapuziner, 1973.

[11] *Concordantiae verbales opusculorum s. Francisci et s. Clarae Assisiensium*. Ed. Giovanni Boccali. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1976.

[12] *Opuscula sancti Francisci. Scripta sanctae Clarae. Concordance, Index, Listes de fréquence. Tables comparatives.* Volumes I–VII. Ed. Jean-François Godet et Georges Mailleux. Louvain: *Corpus des Sources Franciscaines,* Centre de Traitement Électronique des Documenst, Université Catholique de Louvain, 1976–1990.

detaljne analize Franjinih riječi. Dvije godine nakon objavljivanja Esserova kritičkog izdanja Franjini spisi imali su prigodu dublje ući u svijest ljudi svuda po svijetu.

Proučavajući njegove spise u cjelini, jasno se uviđa dubina i jasnoća svečeve vizije koja je usmjerena na Evanđelje, kao i njegova pjesnička osjećajnost. Spisi također otkrivaju ograničenost njegove izobrazbe i siromašnost njegova rječnika. Predstavljajući sve njegove spise kronološki, u mogućnosti smo vidjeti razvoj njegove misli i promatrati njegova poimanja u svjetlu prilika vremena u kojem je živio. Brzi brojčani rast njegovih sljedbenika utjecao je na strukture bratstva i prouzročio podjele na manje zajednice. Na sličan način utjecaj IV. lateranskog sabora (1215) promijenio je njegovo shvaćanje evangelizacije kad je on s braćom postao svjesniji potrebe ozbiljnog pripremanja za propovjedničku službu.

Datiranje nekih njegovih spisa ne može se utvrditi sa sigurnošću. To su spisi koji prikazuju Franju povezanog s Božjom riječi i s ljudskom naravi.

Svi Franjini spisi nadahnuti su i prožeti Sv. pismom. Broj biblijskih navoda u njima je 436, od čega 156 potječu iz Starog zavjeta, a 280 iz Novog.[13] Franjo je najčešće koristio Knjigu psalama (109 puta), a od novozavjetnih knjiga najviše je navodio sinoptike (146 navoda: Matejevo evanđelje 75 navoda, Lukino 58 i Markovo 13), dok je Ivana koristio 61 put, a Pavla 50 puta. Svi su ovi biblijski navodi prema latinskom tekstu *Vulgate*,[14] kojim su se Franjo i prva braća služili u liturgiji. Ondašnji brevijar i njegov dodatak evanđelistar sadržavali su evanđeoske ulomke. Zapanjuje Franjino poznavanje i razumijevanje Riječi Božje koje nije plod teološkog studija, nego liturgijskog čitanja, slušanja, meditiranja, recitiranja i pjevanja.

2. *Životopisi* sv. Franje

Dvije godine nakon Franjine smrti kardinal Hugolin, zaštitnik Reda i Franjin osobni prijatelj koji je postao papa Grgur IX., proglasio ga je svetim 1228. Za tu zgodu isti papa povjerava fra Tomi Čelanskom da napiše službeni životopis sveca u kojem bi predstavio njegove kreposti i čudesa. Papa je želio postići dva cilja:

---

13 Thaddee Matura, *Franjo na drugi način: Poruka njegovih spisa.* Zagreb: Brat Franjo/Teovizija, 2003, str. 25.

14 Thaddee Matura, *Franjo na drugi način…* str. 26. Navodeći Franjine biblijske citate *Vulgate* iz XIII. st. prema suvremenim izdanjima Biblije danas se susrećemo s nerješivim poteškoćama jer su izričaji različiti. Franjo je najčešće navodio biblijske riječi po sjećanju iz evanđelistara i psaltira svoga vremena kojima su se služili on i prva braća.

častiti novoga sveca i poučiti čitatelje o važnosti Franjina života i svetosti.

Prvi Franjin životopisac fra Toma Čelanski u svom se radu nadahnjivao zgodama iz života svetaca svoga vremena. Uočljivi su utjecaji Suplicija Severa iz njegova *Životopisa sv. Martina Tourskog*, koji je u ono vrijeme bio model kršćanske pobožnosti, zatim Bernarda iz Clairvauxa, koji je napisao *Životopis sv. Malahije*. Nasljedujući ove ranije uzore svetosti veličali su slavlje Franjine posvete i poticali nasljedovanje drevnog načina savršenosti. Čitatelje ovih životopisa nije zanimala historijska točnost događaja u današnjem smislu riječi, koliko poučnost njegova primjera. Kanonizacijom je Franjino ime i službeno upisano među svete, a njegova svetkovina počela se slaviti na dan njegove smrti 4. listopada. Nakon što je dovršio *Prvi životopis sv. Franje* 1229, fra Toma Čelanski pripremio je *Životopis za uporabu u koru* 1230, seriju čitanja na temelju svečeva života za liturgijsko slavljenje časoslova.

Drugi franjevac, Julijan Špajerski sastavio je antifone, himne i pripjeve za liturgijsko slavlje 1232, a papa Grgur IX. spjevao je nekoliko himana, kao što su to učinili i Franjini prijatelji, kardinali Toma iz Capue i Rajnerije Cappocci. Kratko vrijeme nakon toga pojavili su se i drugi tekstovi. Tako je fra Julijan Špajerski napisao *Životopis sv. Franje* 1235. oslanjajući se uglavnom na djelo fra Tome Čelanskog, ali je dodao svoje liturgijske nijanse. Ovi tekstovi odražavaju sliku Franje kakvog su ga doživljavala prva braća kroz molitveni život ranoga bratstva.

Henrik Avranški, latinist i pjesnik na dvoru pape Grgura IX., spjevao je *Legendu sv. Franje u stihu* 1239. i posvetio je papi. Da bi mu iskazao počast, svaku strofu započeo je slovom iz papina imena. Henrik se poslužio svojim pjesničkim talentom da bi opisao Franjin život u epskim slikama grčke i latinske klasične tradicije. Razvidno je da je to više nego poetski opis djela fra Tome Čelanskog. *Legenda* pjeva o Franjinoj kanonizaciji kao o preobrazbi neuglednog sirotana u moćnog pobornika Crkve kroz biblijske slike heroja iz Knjige sudaca, koje Grgur IX. spominje u svojoj buli prigodom Franjine kanonizacije.

Moguće je da je Grgur IX. i ne htijući nadahnuo i stvaranje jednog drugog djela, *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom* 1237, alegorijsko dramsko djelo bogato biblijskim slikama koje predstavljaju načela prve generacije Franjinih sljedbenika. Papin dekret *Quo elongati* 1230. prvo je papino pojašnjenje Franjina *Potvrđenog pravila* u kojem Grgur IX., kao Franjin prijatelj i savjetnik, izjavljuje da Franjina *Oporuka* ne obvezuje braću, iako su se mnogi pozivali na nju kao jedino ispravno tumačenje *Pravila*. Kad se ovo papino pojašnjenje čitalo u kontekstu rastućih napetosti unutar bratstva, izgradnje

raskošne bazilike u čast novom svecu Franji Asiškom i prijepornog povratka fra Ilije Kortonskog kao generalnoga ministra, postaje jasno da ovaj alegorijski spis kritizira devijacije Reda, posebice glede siromaštva. Ovo djelo poziv je na povratak idealizmu siromaštva na kojem je prvo bratstvo Franje i njegove braće bilo izgrađeno. Ime pisca kao i točan datum sastavljanja nepoznati su.

Izborom novoga generalnog ministra Krescencija iz Iesia započela je nova etapa franjevačke hagiografske tradicije. On je 1243. odredio da se skupe informacije o svecu i prvim danima bratstva. Plod tih nastojanja moglo bi predstavljati otkrivanje ranijeg teksta pod naslovom *Početak ili osnutak Reda*, koji je napisao fra Ivan Peruđinski 1241, pratilac brata Egidija. Taj tekst dugo je bio poznat kao *Nepoznati Peruđinac* zato što je u početku ime autora bilo nepoznato. Po prirodi je to odgojni dokument koji se bavi nastajanjem prvog bratstva više nego samom Franjinom osobom.

Druga dva značajna djela koja su nastala u to vrijeme pripisana su najbližim Franjinim suradnicima, braći Leonu, Anđelu i Rufinu, a to su *Legenda trojice drugova* i *Asiški zbornik* ili *Peruđinska legenda*. Ova dva teksta svraćaju pozornost na Franjinu osobu i donose činjenice i opise koji se ne spominju u ranijim životopisima Čelanskog i Špajerskog.

Legenda trojice drugova predstavlja detaljni prikaz Franjine mladosti i dolaska prve braće. Njezini pisci mogli su imati redovit pristup samom Franji. Drugi tekst *Asiški zbornik* ili *Peruđinska legenda* donosi zgode iz Franjina svakodnevnog života, njegove vrline, odnos prema braći i njegove muke s braćom koja su teško razumijevala njegovu evanđeosku viziju. Ovi tekstovi opisuju detalje kojih nema u drugim izvorima. Oba ta teksta problematična su kad se radi o vremenu njihova nastanka. Na početku *Legende trojice drugova* nalazi se pismo trojice Franjinih najbližih suradnika, braće Leona, Rufina i Anđela iz 1246, koje je upućeno generalnom ministru fra Krescenciju. U njemu tri Franjina druga jasno kažu da ne pišu nikakvu novu *legendu* (tekst koji je namijenjen da se čita naglas u bratstvu), niti da slijede povijesni tijek vremena, nego su »… kao na bujnoj livadi… ubrali ono najljepše«. Međutim tekst *Legende* iza ovog pisma upravo slijedi povijesni tijek opisujući do u detalje Franjine rane godine do odobrenja prvog bratstva od pape Inocenta III., zatim kratko predstavlja njegov rast i organizaciju te završava s Franjinom smrću i kanonizacijom. Ovdje se postavljaju mnoga pitanja na koja ne znamo odgovore: Je li *Legenda* uistinu odgovor na zahtjev generalnog ministra fra Krescencija? Je li ona pisana u različitim vremenskim razmacima? Zašto je pismo trojice Franjinih drugova uvršteno na početak *Legende*?

Oko *Asiškoga zbornika* ili *Peruđinske legende* javljaju se slični problemi u datiranju nastanka teksta. Nažalost, ovaj spis objavljivan je pod različitim naslovima: *Stara legenda*,[15] *Cvjetići trojice drugova*,[16] *Spisi drugova sv. Franje Leona*, *Rufina i Anđela*,[17] *Asiški zbornik*[18] i *Peruđinska legenda.*[19] Ono što je razvidno u tekstu jest da nema nekog posebnog kronološkog i tematskog reda, da je prisutan dojam osobnih uspomena i da ima spomenutih detalja koje bi mogli znati samo oni što su bili bliski svetome Franji. U svakom slučaju naslov *Zbornik* odgovara ovom djelu budući da se radi o antologiji ili izboru iz prikupljenih hagiografskih tekstova na poticaj generalnog ministra Krescencija. A upravo tu leži i drugi problem. Dva odsjeka teksta sadrže fra Leonove *Riječi sv. Franje* (*Verba Sancti Francisci*) i njegovu *Nakanu Pravila* (*Intentio Regulae*). Oba su spisa, izgleda, bila poznata na kraju XIII. ili početkom XIV. st. Budući da je najraniji poznati manuskript *Asiškog zbornika* napisan između 1310. i 1312, nameće se zaključak da je prije na djelu radio neki izdavač u periodu od 1244. do 1260.

Zahvaljujući traženju informacija o sv. Franji od strane generalnog ministra fra Krescencija, nastao je *Drugi životopis sv. Franje* fra Tome Čelanskog, koji on dovršava 1247. Proučavanje tog teksta jasno pokazuje autorovu ovisnost o informacijama koje su Franjini drugovi poslali fra Krescenciju. Ovaj *Drugi životopis sv. Franje* jest mnogo potpunija slika sveca, jer nudi detalje o njegovu ranom životu koji su bili nepoznati i zanemareni u fra Tominom *Prvom životopisu*. Prvi odsjek npr. donosi detalje o Franjinoj mladosti, kao što su njegovo krsno ime, ime njegove majke, njegovo molitveno iskustvo pred Raspetim u crkvici sv. Damjana. Glavni je dio spisa ipak savršen prikaz kreposti svečeva života. Nakon što je kapitul u Lyonu 1247. odobrio *Drugi životopis sv. Franje*, braća su nagovorila fra Tomu Čelanskog da opiše do u detalje i Franjina čudesa. On se latio posla i završio spis *Neka čudesa nakon smrti sv. Franje* 1252.

---

15 *Legenda Antiqua S. Francisci.* Ed. F. Delorme, Archivum Franciscanum Historicum 15 (1922) 23–70, 278–382.

16 *I Fiori dei Tre Compagni. Testi francescani latini ordinati.* Ed. J. Cambell, Milano 1966.

17 *Scripta Leonis, Rufini et Angeli Sociorum Sancti Francisci.* Ed. R. B. Brooke. Oxford: Oxford University Press, 1970.

18 *'Compilatio Assisiensis' dagli Scritti di fr. Leone e Compagni su s. Francesco d'Assisi.* Ed. M. Bigaroni. Assisi: Publicazioni della Biblioteca Francescana di Chiesa Nuova, 1992.

19 *Légende de Pérouse* u *Saint François d'Assise: Documents, Écrits et Premières Biographies.* Ed. D. Vorreux et Th. Desbonnets. Paris: Éditions Franciscaines, 1968, 879–998.

Napetosti zbog brzog brojčanog rasta Reda poticale su braću da pozornost usmjere na Franju kao njihova utemeljitelja. Svaki generalni kapitul donosio je odredbe kojima su promicali njegove ideale. Na generalnom kapitulu u Narboni 1260. braća su odlučila da se na temelju sve većeg broja postojećih životopisa sastavi jedan dobar životopis sv. Franje. Tri godine kasnije, 1263, na generalnom kapitulu u Pisi, fra Bonaventura Banjoređijski, ondašnji generalni ministar, predstavio je dva spisa. Njegov *Veći životopis sv. Franje* sadržavao je dva dijela. U prvom je bio prikaz Franjina života i kreposti, a u drugom su bila opisana njegova čudesa. *Manji životopis sv. Franje* kraće je fra Bonaventurino djelo za liturgijsku uporabu, zasnovano na prijašnjim životopisima sv. Franje. U oba slučaja fra Bonaventura se oslanjao na životopise Čelanskog i Špajerskog. Ono što je novo kod njega, kako sam kaže, jest da je konzultirao živuće Franjine drugove, fra Egidija (†1262) i fra Leona (†1268).

U ovim djelima progovara fra Bonaventura, teolog koji je u kontaktu sa suvremenim tokovima mistične teologije svoga vremena. Franjine kreposti, koje je opisao kroz prikaze Čelanskog i Špajerskog, predstavio je na sustavan teološki način. U obama *Životopisima* fra Bonaventura se pokazuje kao vrstan učitelj koji u svojim učenicima pobuđuje ljubav za duhovni život njihova utemeljitelja.

Tri godine kasnije, 1266. kapitul u Parizu donosi zapanjujuću odluku da se svi drugi životopisi sv. Franje moraju ukloniti.[20] Rezultat toga bio je da je većina manuskripta ranijih životopisa kojima su se braća služila trebala biti odstranjena. Razlozi za takvu odluku nisu jasni. Može li se to pripisati snazi fra Bonaventurina položaja kao generalnog ministra ili njegovu ugledu kao teologa? Je li to bio način pomirbe rastućih napetosti između idealističkog i realističkog pristupa Franjinoj viziji? Ili je to bila jednostavno stvar siromaštva: koristiti stare pergamene za nove tekstove? Kakvi god bili razlozi, fra Bonaventurin službeni prikaz sv. Franje dominirao je franjevaštvom kroz sljedećih pet stoljeća. Ostali napisani životopisi prije 1266. ostali su skriveni. Pretpostavljalo se da su bili uništeni.

Fra Bonaventurin tajnik fra Bernard Beski bio je prvi koji je izbjegao dekretu iz 1266. napisavši *Knjigu pohvala blaženoga Franje* 1279. Fra Bernard je bez sumnje bio pod utjecajem svoga mentora fra Bonaventure, smještajući Franju i tri reda koja je osnovao u kontekst Božjeg plana spasenja. Franjo se tada počeo sve više gledati kao prorok koji poziva svoje sljedbenike na kršćanski način života. Izdavanje i objavljivanje uspomena trojice Franjinih drugova početkom XIV. st. potaknulo je pitanja o unutarnjim sukobima braće. Nakane nepoznatih izdavača *Legende trojice drugova* i *Asiškog*

20 *Miscellanea Franciscana* 72 [1972]:247.

zbornika možda su bile da isprave fra Bonaventurinu interpretaciju materijala koji je izvorno koristio fra Toma Čelanski. Da bi to ostvario, izdavač *Asiškog zbornika* možda je otkrio rane uspomene Franjinih ostalih drugova i dodao im spise brata Leona. Što god da jest, *Legenda trojice drugova* i *Asiški zbornik* predstavljaju pokušaje korigiranja pogrešnih tumačenja ranijih prikaza sveca.

Knjiga nepoznatog autora *Ogledalo savršenstva* pojavila se 1317. Oslanjajući se na *Asiški zbornik*, *Ogledalo savršenstva* na pedagoški način predstavlja Franjinim sljedbenicima njegov život kao put do savršenosti. Dok su fra Tomini i fra Bonaventurini životopisi sveca univerzalniji u obzirnosti, izdavač *Ogledala savršenstva* uzima isključivo u obzir samo svoju subraću.

Drugi pokušaj ispravljanja povijesti bio je *Knjiga kronika ili nevolja Reda manje braće* fra Anđela Klarenskog, napisana 1326. Djelo je pisano oštrim, polemičkim tonom s ciljem da se Red pročisti od svih devijacija koje su se uvukle u rano bratstvo. U to vrijeme u Redu rastu napetosti između braće duhovnjaka i umjerenjaka koji su se našli u vrtlogu međusobnog nerazumijevanja i optužbi. Dolazi do sukoba koji će se, nakon dva stoljeća, završiti podjelom Reda 1517. U isto je vrijeme rasla reputacija braće kao izvanredno popularnih propovjednika. Usred ratova, kuge i socijalnih nepravdi moć njihove riječi i primjera dirala je srca mnoštva ljudi koji su čeznuli za pravdom i životnom duhovnošću. Popularnost ovih propovjednika i zanimanje naroda moguće da je nadahnulo pisanje djela poznatog kao *Cvjetići sv. Franje* 1337. godine. *Zgode blaženog Franje* i njegovih drugova, iz istog razdoblja, koje je skupio Hugolin iz Montegiorgia s nepoznatim suradnikom, zbirka je priča o Franji i njegovoj prvoj braći. Mnoge pripovijesti ukorijenjene su u franjevačkoj pisanoj i usmenoj tradiciji. Postale su privlačne zbog jednostavnog i dramatskog načina pripovijedanja. *Cvjetići sv. Franje* na neki su način utjelovljenje franjevačke hagiografije XIV. st. i njezin najpoznatiji i najpopularniji oblik.

3. Suvremeni pristup franjevačkoj hagiografiji

Suvremeni pristup franjevačkoj hagiografiji temelji se na *Ljetopisima Manje braće* (*Annales minorum*)[21] irskog franjevca Luke Waddinga, objavljenim 1625. U njima su kronološkim redom objavljivani dokumenti Reda manje braće od početka pa sve do 1540. Waddingova historijska metoda počivala je na povijesnoj točnosti i

21 Luke Wadding, *Annales minorum seu trium ordinum a s. Francisco institutorum.* Lion 1625.

objektivnosti istraženih dokumenata. Otkriće dvaju manuskripata krajem XVIII. st., fra Ivana Peruđinskog i *Prvog životopisa sv. Franje* fra Tome Čelanskog, bacilo je novo svjetlo na fra Bonaventurin prikaz sv. Franje koji je prevladavao dotada.

U XIX. st. nastavlja se proces novih otkrića. Tako je npr. u to doba otkriven manuskript *Drugog životopisa sv. Franje* fra Tome Čelanskog[22] 1803. Njegovo objavljivanje raspirilo je žar polemike o »pravom« opisu svetoga Franje i pridonijelo rastućem zanimanju za Franjin lik među učenjacima vrlo različita podrijetla. Prvi pokušaj kompilacije novootkrivenih izvora predstavlja izdanje Stanislava Melchiorria[23] iz 1856.

Nijemci su započeli važno istraživanje franjevačke hagiografije s Josephom von Göerresom,[24] njemačkim romantikom, koji je 1826. napisao raspravu *Sv. Franjo Asiški: Trubadur*. Slijedi Karl von Hase[25] sa svojom publikacijom *Franjo Asiški: Prikaz sveca* 1856, a potom 1885. Karl Müller[26] objavljuje raspravu o *Počecima Reda manje braće i pokornika*, u kojoj nalazimo njegov prvi pokušaj historijsko-kritičke metode. Zbog slična pristupa popularnim je postalo također 1885. djelo *Franjo Asiški i počeci renesansne umjetnosti u Italiji* povjesničara Henrya Thodea.[27]

Sredinom XIX. st. raste i u Francuskoj zanimanje za franjevačke hagiografske tekstove, posebice za lik i ulogu Franje Asiškog. Frederic Ozanam[28] piše 1852. zanimljivo djelo: *Franjevački pjesnici Italije XIII. st. s izborom Cvjetića sv. Franje prevedenih s talijanskog*. U svojoj *Povijesti Francuske*, studiji u šest svezaka, Jules Michelet[29] posvetio je Franji poglavlje u kojem ga je oslikao kao pjesničkog buntovnika, preteču renesanse pa čak i protestantske reformacije.

---

22 *Seraphici viri s. Francisci Vitae duae auctore b. Thoma de Celano.* Ed. S. Rinaldi, Rome 1803.

23 *Legenda di San Francesco d'Assisi. Scritta dalli Suoi Compagni.* Ed. St. Melchiorri. Renconati: Morici e Baldaloni, 1856.

24 Joseph von Göerres, *Der heilige Franziskus von Assisi: Ein Troubadour.* Regensburg: G. J. Manz, 1879. Prvotno izdano u Strasbourgu 1826.

25 Karl von Hase, *Franz von Assisi,ein Heiligenbild.* Leipzig: Breitkopf und Hartel, 1856.

26 Karl Müller, *Die Anfänge des Minoritenordens und der Bussbruderschaften.* Freiburg 1885.

27 Henry Thode, *Franz von Assisi und die Anfänge der Kunst der Renaissance in Italien.* Wien: Phaidon – Verlag, 1934. Prvotno tiskano 1885.

28 Frederic Ozanam, *Les Poétes Franciscains en Italie au Trezième Siècle, avec un choix des Petites Fleurs de Saint François.* Paris: V. Lecoffre, 1852.

29 Jules Michelet, *Le Moyen Âge. Histoire de France.* Paris 1893. Šest svezaka studije prvotno je objavljeno između 1833. i 1844. Novo izdanje izišlo je 1981.

Ernest Renan,[30] francuski književnik i filozof, osvrnuo se na knjigu Karla von Hasea *Franjo Asiški: Prikaz sveca* i oslikao Franju kao savršeno ogledalo Krista i kao odgovor pučke svijesti Crkvi koja zaboravlja duhovne vrednote. Njegovo djelo privuklo je pozornost Paula Sabatiera, francuskog povjesničara, koji je vrlo zaslužan za istraživanje franjevačkih hagiografskih tekstova. Sabatierova važna studija o životu Franje Asiškog i franjevačkim izvorima *Život sv. Franje Asiškog*[31] potaknula je franciskanologe da razviju kritičkiji i objektivniji pristup hagiografskim tekstovima. Isto je učinio Sabatier i s objavljivanjem *Ogledala savršenstva*[32] 1898. Njegova interpretacija Franje kao preteče protestantske reformacije prouzročila je jednaku buru polemika kako u katoličkim tako i u protestantskim znanstvenim krugovima. To je bio početak poznatog »franjevačkog pitanja«, prepirki oko hagiografskih tekstova o Franji: koji je spis najstariji i najpouzdaniji? Ovo franjevačko pitanje dominiralo je znanstvenim raspravama početkom XX. st.

Michaele Faloci Pulignani[33] objavio je 1902. raspravu *Sv. Franjo Asiški prema Paulu Sabatieru* u kojoj je oštro napao Sabatiera niječući mu čak i mogućnost da on kao protestant piše o katoličkom svecu. Francesco van Ortroy[34] još je više rasplamsao vatru polemika objavljivanjem gotovo cjelovitog spisa *Početak ili osnutak Reda* ili *Nepoznatog Peruđinca*. Polemiku je ponovno razbuktao Ferdinand M. Delorme objavljivanjem dvaju izdanja *Stare Legende sv. Franje*[35] 1922. i 1926.

U to vrijeme u predgrađu Firence, Quaracchiu, skupina braće franjevaca započela je istraživanje i objavljivanje kritičkih znanstvenih izdanja ranijih franjevačkih spisa u seriji pod nazivom *Franjevački zbornik (Analecta Franciscana).*[36] Želja im je bila znanstveno pro-

---

30 Ernest Renan, *François d'Assise.* Paris: Nouvelles Études Religieuses, 1884.

31 Paul Sabatier, *Vie de Saint François d'Assise.* Paris: Libraire Fischbacher, 1894.

32 Paul Sabatier, »Speculum pefectionis seu s. Francisci Assisiensis Legenda antiquissima auctore fratre Leon«, u *Collection d'études et de documents sur l'histoire religieuse et littéraire du Moyen Âge,* I, Paris 1898.

33 Michaele Faloci Pulignani, »S. Francesco d'Assisi secondo Paolo Sabatier«. Foligno 1902. u *Miscelllanea Franciscana* 9 (1902), 65–76.

34 Francesco van Ortroy, »La Legenda latina di s. Francesco secondo l'Anonimo Perugino« u *Miscellanea Franciscana* 9 (1902), 33–48.

35 Ferdinand M. Delorme, »La Legenda antiqua s. Francisci du ms. 1046 de la Bibliothéque communale de Pérouse«, u *Archivum Franciscanum Historicum* 15 (1922), 23–70, 278–332; La »Legenda antiqua s. Francisci«, texte du ms. 1046 (M69), Paris 1926.

36 *Analecta Franciscana sive Chronica aliaque varia documenta ad historiam fratrum minorum spectantia edita a patribus Collegii S. Bonaventurae adiuvantibus aliis eruditis viris,* I–X. Ad Aquas Claras: Florentiae, Collegium S. Bonaventurae, 1895–1941.

učiti i objaviti što više izvora iz rane povijesti Franjevačkog reda koji su im bili na raspolaganju. Između 1926. i 1941. objavili su nekoliko pojedinačnih tekstova. Zatim su 1942. izdali deseti svezak *Franjevačkog zbornika* koji je sadržavao »službene« hagiografije fra Tome Čelanskog, fra Julijana Špajerskog, Henrika Avranškog, liturgijske dokumente, dva *životopisa* sv. Franje fra Bonaventure Banjoređijskog, djelo *Legenda Aurea* Jakova Vorađinskog i nekoliko monastičkih životopisa. Braća su planirala i drugi svezak koji bi sadržavao »neslužbene« životopise, ali se on nije nikad pojavio.

Dok su tekstovi desetog sveska *Franjevačkog zbornika* pomogli znanstvenicima da temeljitije pristupe »službenim« biografijama, ostala su pitanja što je s ostalim, »neslužbenim« izvorima. Na njih je upozorio Arnaldo Fortini 1959. u svojoj studiji *Novi životopis sv. Franje.*[37] Rođeni Asižanin i bivši gradonačelnik, Fortini prekopao je gradske arhive i otkrio popratne dokumente koji su predstavljali Franju, njegovu obitelj i sljedbenike u novom svjetlu. Rezultati njegova istraživanja, pet opsežnih svezaka, značajno su pripomogli u razumijevanju Asiza u XIII. st. i, dakako, prvog Franjina bratstva.

Značajan je skup franciskanologa održan u Todiu 1968. pod nazivom *Sv. Franjo u povijesnom istraživanju zadnjih osamdeset godina.*[38] To je bio prvi od mnogih poziva da se netko ozbiljnije pozabavi polemičkim hagiografskim tekstovima koji su ostali bez kritičkih izdanja. Lorenzo Fonzov već je bio počeo proučavati te tekstove i 1972. objavio sustavnu studiju o *Početku ili osnutku Reda* ili *Nepoznatom Peruđincu.*[39] Godinu dana kasnije franciskanolozi su se sastali u Asizu da raspravljaju o *»Franjevačkom pitanju« od Sabatiera do danas.*[40] U međuvremenu je fra Théophile Desbonnets radio na kritičkom izdanju *Legende trojice drugova*, koje je objavljeno 1974. u seriji *Povijesni franjevački arhiv* (*Archivum Franciscanum Historicum*).[41] Ove rasprave i publikacije, uz to što su probudile zanimanje znanstvenika za istraživanja hagiografskih tekstova, otkrile su i djelo Raoula Mansellia. On je 1980. objavio studiju *Mi koji smo bili s njim: Prilog*

---

37 Arnaldo Fortini, *Nuova Vita di San Francesco.* I–V. Assisi 1959.

38 *San Francesco nella Ricerca Storica degli Ultimi Ottanta Anni.* Todi 1971.

39 Lorenzo di Fonzo, »L'Anonimo Perugino tra le fonti francescane del secolo XIII. Rapporti letterari e testo critico«, u *Miscellanea Franciscana* 72 (1972), 435–465. Ovaj tekst detaljno je proučio Pierre Béguin u svojoj studiji *L'Anonyme de Pérouse. Un témoin de la fraternité franciscaine primitive confronté aux autres sources contemporaines,* Paris 1979.

40 *La »questione francescana« dal Sabatier ad oggi.* Assisi 1973.

41 Théophile Desbonnets, »Legenda trium sociorum: Edition critique«, u *Archivum Franciscanum Historicum* 67 (1974), 38–144.

franjevačkom pitanju[42] i knjigu *Sv. Franjo Asiški.*[43] Njegova studija bila je više od priloga, pravi izazov da se više koriste kritička i znanstvena pomagala u ispitivanju tekstova Franjinih sudrugova. Knjiga *Sv. Franjo Asiški* bila je Manselliev pokušaj da napiše biografiju sveca u znanstvenom duhu.

Fra Kajetan Esser, njemački franjevac, objavio je 1976. svoje kritičko izdanje *Spisa sv. Franje Asiškog*[44] i dvije godine kasnije u sličnom svesku *Djela sv. oca Franje Asiškog.*[45] Esser je pretražio europske knjižnice, proučavao više od stotinu manuskripta i objavio dva spomenuta izdanja. U isto vrijeme belgijski franjevci Georges Mailleux i Jean-François Godet, iskoristivši prednost *Centra za elektronsku obradu dokumenata* na Katoličkom sveučilištu u Louvainu, napravili su kompjutorsku analizu svih latinskih izvornih hagiografskih tekstova pod nazivom *Zbirka franjevačkih izvora* (*Corpus des Sources Franciscaines*).[46] Njihovo djelo *Zbirka franjevačkih izvora*, objavljeno u sedam svezaka, izmijenilo je načine na koji su franciskanolozi istraživali tekstove. Ova analiza tekstova, u kojoj su zabilježene sve uporabe riječi, omogućava znanstvenicima praćenje varijacija u modelima i stilovima pisanja te proučavanje različitih pristupa autora u razvoju franjevačke hagiografske tradicije.

Objavljivanjem kritičkih djela fra Kajetana Essera i *Zbirke franjevačkih izvora* neposredno nakon II. Vatikanskog sabora, koji je potaknuo povratak duhu utemeljitelja, rasplamsalo se oduševljenje franjevačkih pisaca. Mnogi od njih svojim su istraživanjem pridonijeli dubljem upoznavanju franjevačke hagiografske tradicije, a posebno franjevci Théophile Desbonnets, Kajetan Esser, Optat van Asseldonk, David Flood, Lazaro Iriarte, Raffaele Pazzelli i Octa-

---

42 Raoul Manselli, *Nos qui cum eo fuimus. Contributo alla questione francescana.* Roma: Biblioteca seraphico-capuccina, 1980.

43 Raoul Manselli, *San Francesco d'Assisi.* Rome: Biblioteca di cultura, 1980. Ova knjiga je izvorno objavljena bez bilješki, nekompletna, zbog smrti njezina autora. Nakon Mansellieve smrti njegovi studenti su je kompletirali i izdali tu i drugu njegovu važnu studiju: Raoul Manselli, *San Francesco d'Assisi. Editio maior,* a cura di Marco Bartoli. Cinisello Balsamo (Milano): Edizioni San Paolo, 2002; Raoul Manselli, *I primi cento anni di storia francescana,* a cura di Asfonso Marini. Cinisello Balsamo (Milano): Edizioni San Paolo, 2004.

44 Kajetan Esser, *Die Opuscula des Hl. Franziskus von Assisi: Neue textkritische Edition.* Grottaferrata: Spicilegium Bonaventurianum XIII. 1976.

45 Kajetan Esser, *Opuscula sancti patris Francisci Assisiensis: denuo edidit iuxta codices mss.* Grottaferrata: Editiones Collegii S. Bonaventurae, 1978.

46 *Opuscula sancti Francisci. Scripta sanctae Clarae. Concordance, Index, Listes de fréquence. Tables comparatives.* Volumes I–VII. Ed. Jean-François Godet et Georges Mailleux. Louvain: *Corpus des Sources Franciscaines,* Centre de Traitement Électronique des Documenst, Université Catholique de Louvain, 1976–1990.

vian Schmucki. Međutim primjer povjesničara Raoula Mansellia na poseban način nadahnuo je generacije novih učenjaka, većinom svjetovnjaka, u kritičkijem i objektivnijem pristupu ranoj franjevačkoj literaturi.

Fra Théophile Desbonnets objavio je 1983. knjigu *Od intuicije do institucije*[47] u kojoj je pomno proučio tekstove o razvoju franjevačkog pokreta. U dodatku knjige skicirao je razvoj hagiografskih tekstova kako ga je on razumio. Tako je, zajedno s Manselliem i Di Fonzom, omogućio novi pogled na tu zamršenu zbirku dokumenata. Novi znanstvenici okoristili su se njegovim istraživanjem i pristupili tradiciji s različitih stajališta.

Studija Chiare Frugoni *Franjo i otkriće stigmata: Priča u riječi i slici do Bonaventure i Giotta*[48] postavila je pitanja glede Franjinih rana na drukčiji način od onog Octaviana Schmuckog.[49] Attilio Bartoli Langeli ozbiljno je stavio u pitanje Esserovo tumačenje Franjinih autografa,[50] npr. što je bilo napisano njegovom rukom, a što nije. Giovanni Miccoli,[51] Grado G. Merlo[52] i Jacques Dalarun[53] kritizirali su tradicionalna tumačenja franjevačke tradicije u svjetlu šire kršćanske hagiografije. Drugi nefranjevci, kao što su: André Vauchez, Jacques Le Goff, Roberto Paccioco, Duncan Nimmo, Edith Pásztor i Felice Accrocca, sijedili su isti način rada. Njihov objektivniji pristup potaknuo je franjevačke obitelji da kritičkije pristupaju vlastitoj baštini.

---

47 Théophile Desbonnets, *De l'Intuition à l 'Institution: Les franciscains.* Paris: Éditions Franciscaines, 1983.

48 Chiara Frugoni, *Francesco e l'invenzione delle stimmate. Una storia per parole e immagini fino a Bonaventura e Giotto,* Torino 1993.

49 Octavian Schmucki, »De sancti Francisci Assisiensis stigmatum susceptione: Disquisitio historico-critica luce testimoniorum saeculi XIII«, u *Collectanea Franciscana* 33 (1963), 210–266; 34 (1964), 5–62; 241–338.

50 Attilio Bartoli Langeli, »Gli scritti di Francesco. L'autografia di un 'illiteratus'«, u *Frate Francesco d'Assisi,* Spoleto 1994, 101–159.

51 Giovanni Miccoli, *Francesco d'Assisi. Realtà e memoria di un' esperienza cristiana,* Torino 1991.

52 Grado G. Merlo, *Tra eremo e città. Studii su Francesco d'Assisi e sul francescanesimo,* Assisi 1991.

53 Jacques Dalarun, *Donna e donne negli scritti e nelle legende di Francesco d'Assisi.* Roma: Viella, 1994; *La malavventura di Francesco d'Assisi: per un uso storico delle legende francescane.* Milano: Edizioni Biblioteca Francescana, 1996.

4. Suvremeni prijevodi *Franjevačkih izvora*

Suvremeni prijevodi ranih franjevačkih tekstova imaju svoju vlastitu povijest. Španjolci su započeli već 1946. stavljati izvorne spise o Franji u jedan svezak.[54] Ranih 1960-ih počeli su njemački franciskanolozi Engelbert Grau, Sophronius Classen, Kajetan Esser i drugi izdavati *Franjevačke izvorne spise* (*Franziskanische Quellenschriften*). U toj seriji svakom pojedinom spisu posvetili su jedan svezak. Francusko izdanje franjevačkih izvora pojavilo se 1968. u jednom svesku, *Sv. Franjo Asiški: Dokumenti. Spisi i prve biografije.*[55] Kratko nakon toga, slijedeći oblik francuskog izdanja s postojećim prijevodima i uvodima, 1973. izišlo je angloameričko izdanje također u jednom svesku.[56] Talijani su 1977. objavili franjevačke izvore u dva sveska.[57] Španjolci su 1978. tiskali novo izdanje vlastitog pionirskog djela iz 1945. *Sv. Franjo Asiški*[58].

Vrijeme između dvostrukog slavlja, 800. obljetnice rođenja sv. Franje (1182–1982) i susreta sv. Franje s Papom (1209–2009), obilovalo je novim zamahom u istraživanju povijesti franjevačke karizme. Kao plodovi tog zamaha objavljena su nova izdanja franjevačkih izvora. Kritičko izdanje franjevačkih izvora na latinskom jeziku,[59] koje se pojavilo 1995. godine, omogućilo je cijeli niz izdanja na drugim jezicima.

Na angloameričkom području pojavljuje se serija od tri sveska: *Franjo Asiški: Svetac*, *Franjo Asiški: Utemeljitelj* i *Franjo Asiški: Prorok*.[60] Prvi svezak obuhvaća Franjine *Spise* i tekstove koji su nastali prvih deset godina nakon Franjine smrti (1228–1238), a koji u najvećoj mjeri slave Franju kao *sveca*. Tekstovi drugog sveska, iz perio-

---

54 *San Francisco de Asis. Sus escritos. Las Florecillas. Biografias del Santo por Celano, San Buenaventura y los Tres Compañeros. Espejo de Perfección.* Ed. Juan P. Legisima & Lino Gómez Cañedo. Madrid: Editorial Catolica, 1946.

55 *Saint François d'Assise: Documents. Écrits et premières biographies.* Ed. Théophile Desbonnets et Damien Vorreux. Paris: Éditions Franciscaines, 1968.

56 *Saint Francis of Assisi, Writings and Early Biographies: English Omnibus of Sources for the Life of St. Francis.* Ed. Marion Habig. Chicago: Franciscan Herald Press, 1973.

57 *Fonti francescane. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi.* I–II vol. Assisi: Movimento francescano, 1977.

58 *San Francisco de Asis: Escritos, Biografias, Documentos de la época.* Segunda edicion. Ed. Jose Antonio Guerra. Madrid: Editorial Catolica, 1978.

59 *FONTES FRANCISCANI,* a cura di E. Menestò e S. Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995.

60 *FRANCIS OF ASSISI: Early Documents – The Saint*, Vol. I. Ed. R. J. Armstrong, J. W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press, 1999. *FRANCIS OF ASSISI: Early Documents – The Founder*, Vol. II. Ed. R. J. Armstrong, J. W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press, 2000. *FRANCIS OF ASSISI: Early Documents – The Prophet*, Vol. III. Ed. R. J. Armstrong, J. W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press, 2001.

da 1240–1276, govore o temeljnim vrednotama Franje kao *utemeljitelja* franjevačke obitelji, dok treći svezak, obuhvaćajući tekstove nastale između 1307. i 1365, predstavljaju Franju kao *proroka*. Ovaj kronološki red pojavljivanja tekstova omogućava jasniji uvid u način na koji su se mijenjali prikazi Franje iz generacije u generaciju.

Tako se pojavljuju: 2003. drugo izdanje franjevačkih izvora na španjolskom,[61] 2004. na talijanskom[62] i 2004. na portugalskom jeziku.[63] U periodu od 1994. pa do 2009. objavljeni su franjevački izvori na katalonskom[64] jeziku u pet svezaka. U tom zamahu izlazi i prvo poljsko izdanje[65] franjevačkih izvora 2005. godine, a 2009. i prvo njemačko izdanje[66] u jednom svesku. Najnovije kritičko izdanje *Spisa sv. Franje*[67] koje je priredio fra Carlo Paolazzi 2009. godine dobro je poslužilo najsvježijim izdanjima franjevačkih izvora, kao što su drugo francusko izdanje[68] koje je izišlo 2010. i ovo, prvo cjelovito izdanje franjevačkih izvora na hrvatskom jeziku 2012. godine

Od svih novijih izdanja, ovdje spomenutih, spise sv. Klare i biografske dokumente o sv. Klari donose u istom svesku jedino latinsko, talijansko, portugalsko, katalonsko i poljsko izdanje. Angloameričko izdanje posvećuje posebnu knjigu sv. Klari: *Gospođa Klara Asiška: Rani dokumenti*,[69] dok španjolsko, njemačko i francusko izdanje ne donose ni Klarine spise ni dokumente o njoj, nego samo Franjine spise i biografske dokumente o njemu.

---

61 *SAN FRANCISCO DE ASÍS: Escritos – Biografías – Documentos de la época.* Ed. J. A. Guerra. Madrid: Biblíoteca de Autores Cristianos, 2006.

62 *FONTI FRANCESCANE: Nuova edizione. Scritti e biografie di san Francesco e di santa Chiara.* A cura di E. Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004.

63 *FONTES FRANCISCANAS E CLARIANAS.* Familia Franciscana do Brasil. Petrópolis: Editora Vozes, 2004.

64 Tomàs de Celano, *Francesc i Clara d'Assis, Les Fontes franciscanes, I.* Barcelona: La Formiga d'Or, 2009; Sant Bonaventura, *Biografia de Sant Francesc d'Assis, Les Fontes Franciscanes, II.* Barcelona: La Formiga d'Or, 1994; Autors anònims contemporanis, *Llegendes de Sant Francesc d'Assis, Les Fontes Franciscanes, III.* Barcelona: La Formiga d'Or, 1996; Autors anònims, *Floretes de Sant Francesc d'Assis, Les Fontes Franciscanes, IV.* Barcelona: La Formiga d'Or, 1997; *Els Escrits de Sant Francesc d'Assis i de Santa Clara, Les Fontes Franciscanes, V.* Barcelona: La Formiga d'Or, 1998.

65 *ŹRÓDŁA FRANCISZKAŃSKIE: Pisma i Źródła biograficzne św. Franciszka i św. Klary.* Kraków: Wydawnictwo OO. Franceszkanów »Bratni Zew«, 2005.

66 *FRANZISKUS – QUELLEN. Die Schriften des heiligen Franziskus, Lebensbeschreibungen, Chroniken und Zeugnisse über ihn un seinen Orden.* Hrsg. D. Berg und L. Lehmann. Kevelaer: Butzon & Bercker GmbH, 2009.

67 *FRANCESCO D'ASSISI: SCRITTI. Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi.* Grottaferrata (Roma): Frati editori di Quaracchi, Colllegio s. Bonaventura, 2009.

68 *FRANÇOIS D'ASSISE: Écrits, Vies, témoignages.* Dir. J. Dalarun. Paris: Éditions Franciscaines, 2010.

69 *THE LADY CLARE OF ASSISI: Early Documents*. Revised Edition and Translation by Regis J. Armstrong. New York: New City Press, 2006.

5. Povijesna svjedočanstva o sv. Franji

Uz Franjine spise i hagiografske tekstove koji su sačuvani unutar franjevačke obitelji postoje i drugi povijesni dokumenti koji nude dodatne činjenice i zanimljive poglede na Franjin život. Mnoge od tih povijesnih svjedočanstava skupio je fra Leonard Lemmens i izdao u knjizi *Manja svjedočanstva iz XIII. st. o sv. Franji Asiškom.*[70] Većina tih dokumenata ne odnosi se izravno na Franjinu osobu, nego ga predstavljaju kao utemeljitelja posve novog pokreta evanđeoskog života. Nekima od tih očevidaca novi je Red bio privlačan, drugi su izražavali svoju ravnodušnost ili sumnjičavost. U svakom slučaju, ova svjedočanstva, gledana zajedno, čine bogat mozaik dojmova. Pomažu nam vidjeti kako su suvremenici doživljavali Franju i njegov Red manje braće tijekom prvih desetljeća njihova postojanja.

Među Franjinim suvremenicima i svjedocima nastajanja novog bratstva posebno mjesto zauzima Jakov Vitrijski (1160/70–1240), francusko-belgijski propovjednik, teolog, kroničar i biskup. Njegova svjedočanstva (*Pisma* iz 1216. i 1220, kao i knjiga *Povijest Zapada*) dragocjeni su povijesni izvori o nastanku i razvoju franjevačkog pokreta. Njega, kao oduševljenog promicatelja crkvene obnove, duboko se dojmio radikalni evanđeoski život Franje Asiškoga i njegove prve *manje braće* i *manjih sestara* (*fratres minores* et *sorores minores*).

Za nas je posebno zanimljivo svjedočanstvo svećenika i povjesničara Tome Splićanina (1200–1268) koji je 1222. kao student teologije i prava u Bologni slušao propovijed Franje Asiškog i zabilježio svoja sjećanja u knjizi *Salonitanska povijest.*[71]

Tri franjevačke kronike, fra Tome Eklestonskog[72] (1250), fra Jordana Janskog (1195–1262) i fra Salimbenea Parmskog (1221–1288) dragocjene su ne toliko za rekonstruiranje biografije Franje

---

[70] Leonard Lemmens, *Testimonia minora saeculi XIII. de S. Francisco Assisiensis,* Quaracchi, 1926.

[71] Thomae Spalatinensis, »Historia Pontificia Salonitanorum et Spalatensium«, u *Monumenta Germaniae Historica* 29, 580. Isti latinski tekst može se naći i u L. Lemmens, *Testimonia minora…* 10–11. Literatura na hrvatskom jeziku: Kerubin Šegvić, *Toma Splićanin – državnik i pisac (1200–1268) njegov život i djelo.* Zagreb: Matica hrvatska, 1927; Mirjana Matijević Sokol, *Toma Arhiđakon i njegovo djelo – Rano doba hrvatske povijesti*, Jastrebarsko, 2002; Toma Arhiđakon, *Historia Salonitana: povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika*. Predgovor, latinski tekst, kritički aparat i prijevod na hrvatski jezik Olga Perić. Povijesni komentar Mirjana Matijević Sokol. Studija Toma Arhiđakon i njegovo djelo Radoslav Katičić. Split: Književni krug, 2003.

[72] *Kronika* fra Tome Eklestonskog najstarija je sačuvana kronika jedne franjevačke provincije iz XIII. st. Planirali smo i nju prevesti i uvrstiti u ovo izdanje *Franjevačkih izvora*, ali, nažalost, zbog odluke Vijeća franjevačkih zajednica na sjednici u Mostaru od 21. VI. 2010. da smanjimo broj stranica, bili smo prisiljeni ispustiti je. Također smo iz istih razloga morali ispustiti i *Kroniku V. križarske vojne* Ernoula i Bernarda le Trésoriera (1227–1229), kao i *Pravilo* pape Urbana IV. (1263).

Asiškog, koliko za razvoj Reda manje braće u raznim dijelovima Europe. Dok fra Toma Eklestonski opisuje dolazak prve manje braće u Englesku, fra Jordan izvještava o počecima Reda u Njemačkoj, a fra Salimbene svjedoči o liku Franje Asiškog i počecima franjevaštva u Italiji.

6. Papinski dokumenti o sv. Franji

Od prvog susreta s papom Inocentom III. 1209, koji je Franji i prvoj braći dao usmenu dozvolu da započnu živjeti po evanđelju, pa do prvog pisanog papinskog dokumenta, bule *Cum dilecti* (1219), prošlo je deset godina. Kroz to vrijeme broj braće dramatično je rastao, a s tim su se množile i poteškoće u Redu i u Crkvi. Pravna institucionalna situacija nove skupine redovnika Manje braće bila je nejasna. Papa Honorije III. u svojoj prvoj buli *Cum dilecti* naziva ih pripadnicima »života i družbe« (*vita et religio*) manje braće, dok će ih godinu dana kasnije u svojoj drugoj buli *Pro dilectis* (1220) nazvati »Red manje braće« (*ordo fratrum minorum*). Papa je očito bio ponukan teškoćama s terena, gdje je nove redovnike morao braniti i štititi pred biskupima pa, da bi im garantirao valjanost i pravovjernost unutar Crkve, mijenja terminologiju, *družbu* (*religio*) zamjenjuje *redom* (*ordo*).

Usporedo s brojčanim rastom rasla je i potreba za jačom unutarnjom organizacijom Reda. Papa Honorije III. bulom *Cum secundum consilium* (1220) ustanovljuje obveznu godinu novicijata. Sljedeće godine 1221. papa usmeno odobrava Pravilo, a dvije godine kasnije 1223. bulom *Solet annuere* i službeno pismeno potvrđuje Pravilo. Papinske bule pisane između 1219. i 1254. odgovaraju tako na specifične potrebe Reda manje braće i uređuju područja od posebne skrbi, kao što su: institucionalnost, pastoral, misije, reforma Crkve, proglašenje Franje svecem i kao takvim uzorom za nasljedovanje u cijeloj Crkvi i srednjovjekovnom kršćanstvu. Ovih dvanaest papinskih dokumenata, koje su pisala četvorica papa u razdoblju od tri i pol desetljeća, predstavljaju dragocjeno vrelo u kojem postaje razvidnija evolucija Reda manje braće unutar Crkve sa svim svojim unutarnjim i vanjskim izazovima.

7. Spisi i biografski izvori sv. Klare Asiške

Zašto je Klara Asiška ubrojena u *Franjevačke izvore*? Budući da su Franjo i Klara, kao dvije osobe i kao dva Reda koje su oni zajedno osnovali, nerazdvojivi, tako su i njihovi životi, kao i spisi, neod-

vojivi jedni od drugih.[73] Zato i ova zbirka dokumenata o Franji i Klari čini jednu cjelinu. Život i spisi Klare Asiške, »biljčice blaženog oca Franje«, kako se voljela zvati, spadaju među primarne izvore za upoznavanje kako Klare i njezina Reda tako i Franje i njegova Reda. Budući da je Klara izbliza slijedila Franju u svom evanđeoskom životu, na samom početku asimilirala je isti evanđeoski duh i sačuvala ga u sebi u najizvornijem obliku. Zbog toga njezino svjedočanstvo zavređuje potpunu vjerodostojnost.

Nažalost, znanstvena istraživanja Klarinih spisa, njezinih biografija i ostalih povijesnih dokumenata nisu bila tako obimna kao kod Franje. Zato su i izvori za proučavanje Klare oskudniji, budući da je uglavnom povijesni interes bio usmjeren na Franju. Tek tijekom ova zadnja tri desetljeća na prijelazu iz XX. u XXI. st. naglo je poraslo povijesno zanimanje za Klaru Asišku. Tome je pogodovala sretna okolnost što su se upravo u to doba historijska istraživanja u Europi usmjerila na pitanje položaja žene[74] u srednjem vijeku, kao i njezine svetosti.[75] Proučavajući položaj žene i njezine svetosti u srednjovjekovlju, povjesničari su se nužno susretali s Klarom i njezinim sljedbenicama. Dok se u srednjem vijeku čini kao da su žene bile nijeme, jer su povijest pisali muškarci koji su si prisvojili riječ, Klara je jedna od rijetkih žena koja se usudila progovoriti.

Sve izvore koji govore o ženama u srednjovjekovlju pisali su, uglavnom, muškarci i zato ovi izvori često obiluju muškim predrasudama. Broj žena koje su se oglasile pisanjem, a koje su nam poznate do danas, može se izbrojiti na prste jedne ruke. Klara je jedna od rijetkih žena koja je probila zid šutnje. Glas žene, redovnice i svetice iz njezinih spisa odjekuje danas jače nego ikad prije unatoč tomu što nije bila posebno izobražena i što je četrdeset godina neprestance živjela zatvorena među četiri zida. Za sve koji proučavaju pitanje položaja srednjovjekovne žene, u stvari, bilo bi nemoguće previdjeti jednu takvu ženu koja je prva u povijesti sastavila zakonodavni tekst redovničkog pravila za žene. Jednako

---

73 Damien Vorreux, »Introduction«, in *Sainte Claire d'Assise: Documents, Biographies, Écrits, Procès et Bulle de canonisation, Textes de Chroniqueurs, Textes législatifs et Tables*, Paris 1983, str. 23.

74 *Idee sulla donna nel medioevo: fonti e aspetti giuridici, antropologici, religiosi, sociali e letterari della condizione femminile,* a cura di M. C. De Matteis, Bologna 1981; E. Ennen, *Frauen in Mittelalter,* München 1985[2]; *La condicion de la mujer en la Edad Media,* Madrid 1986; *La femme dans la vie religieuse du Languedoc (XIII–XIV),* Toulouse 1988; *Histoire de femmes en Occident: Le Moyen Âge,* Ed. Ch. Klapisch-Zuber, Paris 1990.

75 A. Vauchez, *La sainteté aux derniers siècles du Moyen Âge d'après les procès de canonisation et les documents hagiographiques*, Rome 1981; A. Benvenuti, »La santitá al femminile: Funzioni e rappresentazioni tra medioevo e età moderna«, u *Les fonctiones des saints dans le monde occidental (III–XIII siècle),* Roma 1991, str. 467–488.

tako za sve koji se bave proučavanjem svetosti u XIII. st. nemoguće bi bilo ne zapaziti Klarinu svetost koja je istodobno monastička i urbana, tj. stara i nova.

Već krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća pojavile su se rasprave[76] posvećene Klari, posebice u povodu 800. obljetnice njezina rođenja (1193–1993), kad joj se počela iskazivati posebna pažnja[77] koja raste sve do danas. S napretkom istraživanja umnožile su se i rasprave među stručnjacima. One su se usmjerile na dva aspekta: odnos između Klare i Franje, kao i prve braće, te vjerodostojnost spisa pripisanih Klari.

S obzirom na prvi aspekt postaje razvidno da obnovljeni interes za Klarin lik ne znači nužno, kao u prošlosti, njezin historiografski smještaj uz brata Franju. Prvi veliki međunarodni kongres neizravno povezan s Klarom 1979. predstavlja pokušaj da se ona smjesti unutar »ženskog religioznog pokreta« XIII. st. umjesto unutar franjevačkog pokreta.[78] Duhovno iskustvo Sv. Damjana promatrano je s pravom u kontekstu ženskog redovničkog života koje se pojavilo u istom periodu gotovo po cijeloj Europi. Umnožile su se studije[79] zadnjih godina o ženskim religioznim iskustvima u XIII. st., posebice u Italiji. Uočljiva je razlika između religioznog iskustva Klare i njezinih susestara, koje ima monastički karakter jer su izabrale sjedilački i zatvoreni život, u odnosu na Franju i prvu braću, čije je iskustvo misionarskog karaktera budući da su izabrali život putujućih propovjednika.

Što se tiče Franjina odnosa prema Klari i njezinim sestrama, zanimljiva kritička zapažanja donosi Jacques Dalarun. On je u svojim istraživanjima upozorio na činjenicu da se Klara praktički ne

---

[76] M. Bartoli, *Chiara d'Assisi,* Roma, 1989; A. Rotzetter, *Chiara d'Assisi: La prima francescana,* Milano 1993; M. Carney, *The first Franciscan Woman: Clare of Assisi & her form of Life,* New York 1993.

[77] *Chiara, francescanesimo al femminile,* a cura di D. Covi – D. Dozzi, Roma 1992; *Mistiche e devote nell'Italia tardomedievale,* a cura di D. Bornstein – R. Rusconi, Napoli 1992; *Chiara d'Assisi e la memoria di Francesco,* Atti del Convegno per l'VIII centenario della nascita di s. Chiara (Fara Sabina 19–20 maggio 1994), a cura di A. Marini e M. B. Mistretta, Fara Sabina 1995; *Sainte Claire et sa postérité*, Actes du colloque de l'Unesco (29 septembre – 1 octobre 1994), Paris 1995; *Chiara e la diffusione delle clarisse nel secolo XIII*, a cura di G. Antenna – B. Vetere, Galatina 1998.

[78] *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII,* Atti del VII Convegno Internazionale della Società Internazionale di Studi Francescani (Assisi 1–13 ottobre 1979), Assisi 1980; *Il movimento religioso femminile in Umbria nei secoli XIII–XIV,* Atti del Convegno di Città di Castello (27–29 ottobre 1982), Firenze – Perugia 1984.

[79] A. Benvenuti, »In castro poenitentiae« u *Santità e società femminile nell'Italia medievale.* Roma 1990.

spominje u Franjinim spisima.[80] Koju godinu kasnije isti je povjesničar proučavao Klarine spise s obzirom na odnos prema Franji i otkrio zapanjujući nerazmjer.[81] Dok Franjo u svim svojim spisima nijednom ne spominje Klarino ime, Klara u svojim djelima[82] spominje Franju najmanje trinaest puta. Doduše, u tri vrlo kratka teksta Franjo se obraća Klari i njezinim sestrama kao zajednici: *Siromašice, čujte*, *Oblik življenja Klari i sestrama* i *Posljednja volja Klari i sestrama*.

Spisi koje nam je Klara namrla čine dosta skromnu ostavštinu. Četiri *pisma Janji Praškoj*,[83] jedno *pismo sestri Ermentrudi*,[84] njezino *Pravilo*, *Oporuka*[85] i *Blagoslov* jedini su spisi koji su nam poznati. Razlike između tih spisa zavređuju našu pozornost. U njima su četiri različita stila pisanja: jedan u Klarinu *Pravilu* koji odražava poznavanje onovremene pravne terminologije, drugi u *Oporuci* s obiljem autobiografskih razmišljanja, treći u *Pismima* otmjen, poetski i čudesno profinjen i, konačno, četvrti u *Blagoslovu* bogat biblijskim navodima. U svjetlu tih spisa postavljamo si pitanja glede Klarine izobrazbe i uloge osoba koje su joj pomagale u pisanju. *Postupak proglašenja Klare Asiške svetom* i *Legenda sv. djevice Klare Asiške* donose premalo informacija na temelju kojih bismo mogli prosuditi vrstu i razinu njezine izobrazbe. Također ovi dokumenti ne spominju sudjelovanje drugih u njezinu spisateljskom radu. Usprkos tomu postoje razlozi za zaključak da su joj druge osobe pomagale u pisanju.

Njezino *Pravilo* npr. pokazuje takvo istančano znanje redovničkog prava da se vjerojatno radi o kanonistima koje je angažirala. Autentičnost *Pravila sv. Klare* potvrđuju pet manuskripta, a i sam njegov originalni tekst[86] pronađen je u svetičinom habitu u grobu, u povodu utvrđivanja vjerodostojnosti njezinih relikvija 1893. Stu-

---

[80] J. Dalarun, *Francesco: un passaggio: Donna e donne negli scritti e nelle leggende di Francesco d'Assisi.* Roma 1994.

[81] J. Dalarun, »Chiara e gli uomini«, u *Chiara e la diffusione delle clarisse nel secolo XIII.* Galatina 1998, str. 79–120.

[82] J. Dalarun, *Francis of Assisi and the Feminine.* The Franciscan Institute, Saint Bonaventure University. St. Bonaventure, New York 2006, str. 29.

[83] A. Marini, *Agnese di Boemia.* Con la collaborazione di P. Ungarelli. Roma: Bibliotheca seraphico-capuccina, 1991; J. Mueller, *Clare's Letters to Agnes: Texts and Sources.* The Franciscan Institute, Saint Bonaventure University. St. Bonaventure, New York 2001.

[84] »Una vita di Ermentrude«, u Wadding, *Annales, IV,* str. 84–93.

[85] G. Boccali, *Testamenta e benedizione di S. Chiara. Nuovo codice latino*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 82 (1989), str. 273–305.

[86] *Seraphicae legislationes textus originales,* a cura di Hilaire de Paris. Ad Claras Aquas, 1897, str. 49–76.

dije o tekstu *Pravila* objavili su Boccali[87] 1978. i Becker–Godet–Matura[88] 1985. Izvori za ovo *Pravilo* jesu: neki dijelovi *Pravila sv. Benedikta*,[89] Hugolinove *Konstitucije* (1219), Inocentovo *Pravilo* (1247) i posebice *Potvrđeno pravilo*[90] (1223) Manje braće.

Tekst Klarine *Oporuke* donosi istih pet manuskripta koji sadrže i tekst njezina *Pravila*, a objavio ga je Wadding u svojim *Analima.*[91] Prvo kritičko izdanje *Oporuke* priredio je Diego Ciccarelli[92] 1979, drugo Jean-François Godet[93] 1985, a treće Giovanni Boccali[94] 1989. *Oporuka* sadrži nekoliko stilova koji se mijenjaju, od kojih su neki lakši za čitanje, dok su drugi nespretni i nejasni. Ovdje imamo dojam kako je nekoliko sestara u različito vrijeme sudjelovalo u njezinu sastavljanju.

Glede Klarinih *Pisama Janji Praškoj*,[95] koja su prvi put objavljena 1924, a njihovo prvo kritičko izdanje[96] tiskano 1932, dojam je potpuno drugačiji. Pisma su puna otmjenosti i dostojanstva koji se ne mogu naći ni u jednom drugom spisu. Pisana su u vremenskom periodu od devetnaest godina (1234–1253), a dosljednost njihova stila zadivljuje. Dok četiri manuskripta potvrđuju vjerodostojnost Klarinih *pisama Janji Praškoj*, to nije slučaj s njezinim *Pismom Ermentrudi*. Tekst toga pisma donosi samo Wadding.[97] U njemu se

---

87 *Opuscula s. Francisci et scripta s. Clarae Assisiensium* variis adnotationibus et indicibus cura et studio I. M. Boccali ornata, con traduzione italiana a fronte, presentazione e note a cura di L. Canonici. Assisi: Pubblicazioni della Biblioteca francescana Chiesa Nuova, 1978.

88 Claire d'Assise, *Écrits.* Introduction, texte latin, traduction, notes et index par M. F. Becker, J. F. Godet, Th. Matura. Paris: Sources Chrétiennes, 1985.

89 G. Salvi, *La regola di s. Benedetto nei primordi dell`Ordine di s. Chiara*, u *Benedictina*, 8 (1954), str. 119–120.

90 Claire d'Assise, *Écrits…* par M. F. Becker, J. F. Godet, Th. Matura… str. 42–47; M. Bartoli, *Chiara d'Assisi,* introduzione di A. Vauchez. Con appendice iconografica a cura di S. Giben. Roma: Bibliotheca seraphicocapuccina, 1989, str. 115–128.

91 L. Wadding, *Annales Minorum seu trium Ordinum a s. Francisco institutorum…* Editio tertia accuratissima auctior et emendatior ad exemplar editionis P. J. M. Fonseca ab Ebora, III. Ad Claras Aquas, 1931–1941, str. 340–343.

92 D. Ciccarelli, *Contributi alla recensione degli scritti di S. Chiara*, u *Miscellanea Francescana*, 79 (1979), str. 365–369.

93 Claire d'Assise, *Écrits…* par M. F. Becker, J. F. Godet, Th. Matura… str. 166–185.

94 G. Boccali, *Testamenta e benedizione di S. Chiara. Nuovo codice latino*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 82 (1989), str. 283–292.

95 W. W. Seton, *The Letters from Saint Clare to Blessed Agnes of Bohemia*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 17 (1924), str. 509–519.

96 J. K. Vyskočil, *Legenda Blashoslavené Anezky a ctyri listy Sv. Kláry*. Praha 1932.

97 L. Wadding, *Annales Minorum seu trium Ordinum a s. Francisco institutorum…* Editio tertia accuratissima auctior et emendatior ad exemplar editionis P. J. M. Fonseca ab Ebora, IV. Ad Claras Aquas, 1931–1941, str. 90–91.

vidi velika srodnost sa sadržajem prvog i trećeg pisma Janji Praškoj. Iako postoje sumnje u njegovu autentičnost, Boccali ga je uvrstio u svoje izdanje[98] na temelju Waddingova svjedočanstva. Konačno, tu je njezin *Blagoslov* koji je znatno duži od Franjina i preplavljen je biblijskim navodima kojih nema u drugim Klarinim spisima. Pronalaskom triju novih kodeksa koji donose Klarin *Blagoslov* potvrđena je autentičnost[99] i ovoga spisa.

Međutim još je važnije pitanje izvora Klarinih spisa. Jasno je da su to Sv. pismo i liturgija, posebice antifone i responzoriji onih žena koje su se u srednjem vijeku slavile kao uzori: Blažena Djevica Marija i sv. Janja, rimska mučenica. Kad se pitamo o glavnim izvorima Klarine inspiracije, ne smijemo smetnuti s uma ulogu memorije u srednjovjekovnoj duhovnosti. U samostanu sv. Damjana nije bilo knjižnice. Umjesto čitanja Siromašne gospođe su bile upućene na Riječ Božju naviještanu u liturgiji i na danonoćno slavljenje liturgije časova. Kako je to bila njezina svakodnevna duhovna hrana, Klara ju je gutala, u svom srcu čuvala, pamtila, razmišljala te, poput Marije, dopuštala da joj oblikuje misli i način svakodnevnoga življenja. Među biblijskim citatima prisutnim u njezinim spisima prevladavaju navodi iz *Pjesme nad pjesmama* i Matejeva evanđelja, posebice iz Govora na Gori. Kada usporedimo Klarine biblijske navode s Franjinima, jasno se uočava da ona nije samo prihvatila njegovo učenje nego ga je razvila na različit i dublji, sebi svojstven način.

Glede svjedočanstava o Klari možemo jedino žaliti što žene iz tog perioda nisu više pisale o Klari i njezinoj posebnosti u nasljedovanju Franjina učenja. Nažalost, postoje samo tri spisa pisana ženskim rukopisom: *Pismo Janje Asiške*, njezine sestre, *Okružnica o preminuću sv. Klare* Siromašnih gospođa Sv. Damjana i *Punomoć dana Oportulu*.

Pismo sv. Janje Asiške sv. Klari[100] svjedoči o ljubavi i odanosti koju je Klarina mlađa sestra Janja imala prema Klari. Janja je bila poslana u Firenzu da vodi zajednicu sestara. Iako su je sestre primile s ljubavlju, u početku je patila zbog razdvojenosti od Klare i tu nostalgiju izražava u svom pismu.

Okružnicu o preminuću sv. Klare razaslale su sestre iz Sv. Damjana u stotinu i deset samostana svojim susestrama, objavljujući tužnu vijest o Klarinoj smrti 11. kolovoza 1253. Dokument je otkrio Zefferino Lazzeri u firentinskoj knjižnici. Po nedorađenom stilu čini se

---

98 *Opuscula s. Francisci et scripta s. Clarae Assisiensium…* I. M. Boccali… str. 450–453.

99 Chiara d'Assisi, *Scritti.* M. F. Becker, J. F. Godet, Th. Matura. Edizione critica. Traduzione italiana. Vicenza 1986, str. 29–32.

100 Chiara Augusta Lainati, »Short Biography of St. Agnes of Assisi«, u *St. Clare of Assisi*. Ed. Porziuncola, 1980, str. 117–120.

da je pisan na brzinu. Spominje mnoge papinske posjete, a i posjete ostalih crkvenih velikodostojnika prije Klarine smrti kao znak njezine važnosti u Crkvi.

Punomoć dana Oportulu[101] (1238) dokument je kojim Klara i njezine sestre opunomoćuju Oportula Bernarda Asiškoga, velikaša, da proda zemljište koje su sestre dobile kao baštinu. Taj dokument potvrđuje autentičnost siromaštva sestrinstva Sv. Damjana.

Glede drugih spisa koje su pisali muškarci zapažaju se dvije sklonosti: njihovo veliko poštovanje i uvažavanje Klare izraženo još za njezina života te njihovo nametanje muških viđenja bez pokušaja da razumiju njezin jedinstveni ženski izričaj franjevačkoga ideala. Jakov Vitrijski bio je prvi koji je izrazio svoje divljenje prema Klari i Siromašnim gospođama. Dok je putovao umbrijskom dolinom 1216. radoznao zbog novih religijskih pokreta, posebice ženskih, susreo je, kako kaže u svom pismu, *manju braću* i *manje sestre* (*fratres minores* et *sorores minores*) i opisao svoje divljenje njihovu siromaštvu i poniznosti.

Pismo kardinala Hugolina sv. Klari[102] 1220. svjedoči o povjerenju i poštovanju koje je Franjin prijatelj gajio prema Klari.

Hugolinovu naklonost prema Klari potvrđuje i njegovo *Pismo pape Grgura IX. sv. Klari*[103] 1228. Kad je postao papa, na srcu mu je bila želja da podsjeti Klaru kao opaticu i njezine sestre na središnje vrednote klauzure i pokore te da ih učvrsti u svom onodobnom muškom viđenju ženskog monaškog života.

Postupak proglašenja Klare Asiške svetom jest službeni dokument priređen za njezinu kanonizaciju 1253. Zahvaljujući iskazima dvadeset svjedoka, od kojih su trinaest njezine sestre, *Postupak* predstavlja prvorazredni izvor najvažnijih informacija o životu Klare i njezinih sestara. Tekst je sačuvan na umbrijskom dijalektu iz XV. st., a otkrio ga je Lazzeri[104] i objavio 1920.

Legenda sv. Klare Asiške u stihu[105] veliča Klarinu svetost donoseći mnoštvo poetskih slika koje pomažu da se bolje razumije srednjovjekovna hagiografska umjetnost stihotvorstva. Autor toga spjeva

---

101 Luke Wadding, *Annales Minorum,* a. 1238, n. 14; A. Fortini, *L'autenticità del documento del 1238,* u *Archivum Franciscanum Historicum* 46 (1953), 37–43.

102 Luke Wadding, *Annales Minorum,* ad annum 1221, n. XX.

103 *Santa Chiara d'Assisi: Scritti e documenti.* A cura di G. G. Zoppetti e di M. Bartoli. Assisi: Editrici Francescane, 1994, str. 414.

104 Zefferino Lazzeri, »Il processo di canonizzazione di S. Chiara d'Assisi«, u *Archivum Franciscanum Historicum* 13 (1920), 403–507.

105 Regis J. Armstrong, »The Legenda Versificata: Toward An Official Biography«, u *Clare of Asisi: Investigations,* Clare Centenary Series. Ed. Mary Francis Hone. St. Bonaventure, NY: Franciscan Institute Publications, 1993, 69–93.

nepoznat je, a vrijeme njegova nastanka je početak pontifikata pape Aleksandra IV. 1254.

Bula proglašenja Klare Asiške svetom, koju je 1255. napisao papa Aleksandar IV., jest izvanredan dokument, napisan poetskim stilom. Papa veliča Klarinu svetost što sja u svoj svojoj ljepoti i razgoni tamu poput svjetla uskrsne svijeće.

Legenda sv. djevice Klare Asiške napisana je 1255. tipičnim hagiografskim srednjovjekovnim stilom. Autor pridaje veliku važnost čudesima po njezinu zagovoru. Tekst je pronašao Francesco Pennacchi[106] u asiškom kodeksu 338 i objavio ga 1910.

Povlastica siromaštva[107] pape Grgura IX. 1228. potvrđuje živu želju Klare i njezinih sestara da žive u dragovoljnom siromaštvu, slobodne od posjedovanja, oslonjene na Božju providnost, bez ikakvih materijalnih dobara i povlastica.

Smještena u svoje vremensko i socijalno okružje, Klara izranja na početku kolone malo poznatih srednjovjekovnih žena duha. Bila je prva žena koja je napisala redovničko *Pravilo* koje je odobrio jedan papa. Usudila se povezati Franjine evanđeoske ideale, nove oblike ženske urbane religioznosti i mudrost monastičke tradicije da osnuje novi ženski red u Crkvi[108] i zasvjedoči na ženstven način evanđeoske kreposti franjevaštva. Nakon Franjine smrti pa sve do svoje smrti, punih dvadeset i sedam godina, vjerno je živjela i svjedočila Franjine ideale – slijedeći stope siromašnog Krista – i tako oblikovala svijest ne samo svojih sestara nego i manje braće, kao i cijele franjevačke obitelji.

8. Zakonodavni tekstovi Reda braće i sestara od pokore

Franjo Asiški i prva braća izabrali su život u pokori (Opor 1; 14), stoga su se u početku i nazivali *pokornicima iz Asiza* (LegTd 37). Obilazili su gradove i sela propovijedajući pokoru (Peruđ 15,9; 1Čel 22–23). Franjin je putujući propovjednički apostolat budio u puku vjerske osjećaje i želju za duhovnom obnovom. Narod je hrlio slušati ga: »Ljudi svake dobi i obaju spolova grnuli su… da vide i čuju čovjeka Božjeg« (1Čel 36). »Mnogi su iz naroda… počeli pristupati k sv. Franji sa željom da doživotno vojuju pod njegovim vodstvom i po njegovu nauku… Svima je davao upute za život i svakom je staležu pokazivao istinski put spasenja« (1Čel 37). U tom

---

106 Francesco Pennacchi, *Legenda Sanctae Clarae Virginis.* Assisi 1910.

107 Chiara d'Assisi, *Scritti.* M. F. Becker, J. F. Godet, Th. Matura… str. 204.

108 Margaret Carney, *The First Franciscan Woman: Clare of Assisi and Her Form of Life.* Quincy: Franciscan Press, 1993, str. 19.

je povijesnom kontekstu nastao laički duhovni pokret Red braće i sestara od pokore (1Bon 4,6), kasnije nazvan Trećim redom sv. Franje (danas Franjevački svjetovni red). Tako svjetovno krilo franjevačke duhovne obitelji od samog početka franjevačkog pokreta čini njegov bitni sastavni element. Ono daje vlastiti doprinos cjelini i punini franjevačke karizme. Stoga i dva zakonodavna dokumenta Reda braće i sestara od pokore čine sastavni dio *Franjevačkih izvora: Spomenica o načinu života* (*Memoriale propositi*) iz 1221. i *Pravilo Nikole IV.* iz 1289 (bula *Supra montem*). Ti dokumenti, koje je Crkva potvrdila na temelju nadahnuća i primjera sv. Franje, povezuju u crkvenopravnom obliku njegovo svjedočenje i njegove smjernice za življenje evanđelja u svjetovnom staležu. Zajednički su duhovni i pravni temelj Trećega svjetovnog reda sv. Franje i Trećega samostanskog reda.

Spomenica o načinu života[109] donosi osnovne odredbe za pokornike. U njoj se pred njih stavlja cjelovit i zahtjevan program evanđeoskog života u kojem su definirane i konkretne obveze. Ovim je dokumentom spontani pokret pokornika franjevačke provenijencije strukturiran kao Red od pokore. Tekst nalazimo u četiri manuskripta. Kasnija će se pravila, svjetovnog i samostanskog reda, inspirirati na ovom temeljnom tekstu koji je stoga i nazvan »Starim pravilom« (*Regula antiqua*).

Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore[110] ili *Pravilo Nikole IV.*, objavljeno 1289, potvrđuje preuređeni tekst *Spomenice* kao službeno pravilo franjevačkih pokornika. Do nas je došlo u brojnim rukopisima na latinskom i pučkom jeziku koji se nalaze u raznim dijelovima Europe. To će *Pravilo* biti temeljni zakonodavni tekst za Treći svjetovni red sve do 1883, a za mnoge zajednice Trećega samostanskog reda sve do 1927.

8.1. Dodatci: *Kasnija pravila Trećega svjetovnog reda sv. Franje* (I.) i *Pravila Trećega samostanskog reda* (II.)

Unatoč tomu što kasnija pravila Trećega svjetovnog reda sv. Franje, odnosno pravila Trećega samostanskog reda ne pripadaju *Franjevačkim izvorima*, tj. dokumentima iz XIII. i XIV. st., odlučili smo ih uvrstiti kao dodatak osmome dijelu *Franjevačkih izvora* jer su ti zakonodavni tekstovi prenosili tijekom povijesti franjevačku karizmu i bili duhovni temelj za franjevački život u svjetovnom redu i za

---

[109] L. Temperini, *Carisma e legislazione alle origini del Terz'Ordine di S. Francesco.* Roma: Editrice Franciscanum, 1996, str. 81–85.

[110] L. Temperini, *Carisma e legislazione…,* str. 115–116.

različite oblike redovničkog života u Trećem samostanskom redu, u dva reda u kojima i danas živi najviše sljedbenika sv. Franje.

Papa Leon XIII. apostolskom konstitucijom *Misericors Dei Filius* (1883) odobrava *Pravilo svjetovnoga Trećega reda sv. Franje Asiškog* kojim se osuvremenjuje prethodno *Pravilo Nikole IV.* Dvadeset kratkih poglavlja prijašnjeg Pravila sažima u tri poglavlja; težište je sadržaja na drugom poglavlju »O načinu života«.[111] Papa potiče na obnovu u molitvi, na kršćansko samoodricanje i na djela milosrđa te želi da svjetovni Treći red pridonese širenju evanđeoske poruke i obnovi društva.

Apostolskim pismom *Seraphicus patriarcha* papa Pavao VI. odobrava *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda* (1978), obnovljeno na temelju smjernica Drugoga vatikanskog koncila i u skladu s promijenjenim okolnostima i potrebama u Crkvi i svijetu. Ono je vrlo uspješna sinteza franjevačkog načina života koja može nadahnjivati nove naraštaje na angažirani kršćanski život posred realnostî suvremenih društava i kulture.

Papa Leon X. potvrdio je 1521. Pravilo[112] namijenjeno »braći i sestrama Trećeg reda sv. Franje koji žive u družbi u tri bitna zavjeta.« Pravilo se, prema mišljenju povjesničara, odnosilo na pojedinačne samostanske zajednice pod jurisdikcijom mjesnih biskupa ili poglavara manje braće, a ne i na kongregacije koje su već ranije dobile papinsku potvrdu svoje samostalnosti.

U *Pravilu Pija XI.*, proglašenom 1927, mogle su se naprotiv prepoznati sve samostanske zajednice Trećega reda sv. Franje. Njegovim se priređivanjem postigla i temeljna zakonodavna izjednačenost u skladu sa *Zakonikom kanonskog prava* iz 1917. Pravilo je slično prethodnom Pravilu Leona X., ali je u nekim poglavljima istaknutije prožeto Franjinim duhom.

I zajednice Trećega samostanskog reda sv. Franje poduzele su poslije Drugoga vatikanskog koncila obnovu pravila. Priređen je tekst u kojem se jasno ogleda izvorni Franjin evanđeoski život. Temelji se na najranijim Franjinim spisima *Pismu svim vjernicima I.* i *Nepotvrđenom pravilu* te slijedi evanđeoski ideal kako je izložen u njegovoj *Oporuci.* U *Pravilu i životu braće i sestara Trećeg samostanskog reda sv. Franje*[113] »sadržaj i načela franjevačkog života izvrsno su obuhvaćeni«, ističe papa Ivan Pavao II. u apostolskom pismu *Franciscanum vitae propositum* (1982). S temeljnim vrijednostima pokore-obraćenja, molitve,

---

111 Antonio da S. Elia a Pianisi, *Manuale storico-giuridico-pratico sul Terz'Ordine francescano.* Roma 1947, str. 519–527.

112 *Seraphicae legislationis textus originales.* Quaracchi: Ad Claras Aquas, 1987, str. 287–297.

113 R. Pazzelli, *Le Suore Francescane…,* str. 162–171.

siromaštva i poniznosti i s otvorenošću za »služenje i rad« ono je duhovno polazište za sve zajednice Reda: muške i ženske, kontemplativne i one usmjerene raznim oblicima apostolata.

9. Hrvatska izdanja *Franjevačkih izvora*

Poznavanje početaka franjevačkog pokreta jedan je od najučinkovitijih načina sudjelovanja u njegovoj aktualnoj stvarnosti, ali i garancija za djelotvornije angažiranje u njegovoj budućnosti. Življe zanimanje za studij povijesti franjevačke karizme koje nalazimo u XX. st. nastalo je zahvaljujući II. vatikanskom saboru i Dekretu o obnovi redovničkog života: »Prilagođena obnova redovničkog života treba da jednako obuhvati: s jedne strane neprestano vraćanje na izvore svakog kršćanskog života kao i na izvorni duh redovničkih ustanova, a s druge strane njihovo prilagođavanje promijenjenim prilikama vremena… Neka sve ustanove dobro upoznaju i vjerno slijede duh osnivača i njegove posebne nakane kao i zdrave tradicije, što sve sačinjava baštinu svake pojedine redovničke ustanove« (*Perfectae caritatis* 2).

Sedamstopedeseta obljetnica smrti sv. Franje (1226–1976) bila je dodatni poticaj na oduševljeno proučavanje sv. Franje. Tim povodom izlazi prvi niz izdanja franjevačkih izvora u raznih naroda pa tako i kod nas. Svi ti franjevački izvori obuhvaćaju Franjine spise, životopise, kronike i papinske dokumente XIII. i XIV. st. Bili su to prvorazredni događaji od višestruke važnosti u crkvenoj, povijesnoj i kulturnoj baštini svakog od ovih naroda, pa tako i našeg naroda.

9.1. *Spisi* sv. Franje i sv. Klare

Prvi prijevod *Spisa sv. Franje*[114] na hrvatskom jeziku fra Franje Žilića rađen je po latinskom izvorniku prema izdanju Quaracchia[115] iz 1949. i Böhmera[116] iz 1904, dok su Uvod i Razjašnjenja preuzeti iz njemačkog izdanja[117] koje su priredili K. Esser i L. Hardick. Taj prijevod ne sadrži nekoliko Franjinih autentičnih spisa: *Prvo pismo*

---

114 *Spisi sv. Franje.* Preveo Franjo Žilić. Sarajevo: Jukić, 1974.

115 *Analecta Franciscana sive Chronica aliaque varia documenta ad historiam Fratrum Minorum spectantia.* Edita a pp. Collegii S. Bonaventurae, Quaracchi 1949.

116 Heinrich Böhmer, *Analekten zur Geschichte des Frnciscus von Assisi,* Tübingen und Leipzig 1904.

117 Kajetan Esser und Lothar Hardick, »Die Schriften des hl. Franziskus von Assisi«, u *Franziskanische Quellenschriften,* Werl 1956.

vjernicima, *Prvo i drugo pismo kustodima*, *Prvo pismo klericima*, *Poticaj na hvaljenje Boga*, *Posljednju volju Klari i sestrama*, *Siromašice, čujte* i *Fragmente Nepotvrđenog pravila*.

Drugi prijevod *Spisa sv. Franje*[118] fra Damjana Damjanovića i fra Andrije Bonifačića temelji se na latinskom izvorniku[119] Kajetana Essera iz 1978. U njemu nedostaju dva spisa sv. Franje: *Prvo pismo klericima* i *Siromašice, čujte.* U istoj knjizi, uza spise sv. Franje, fra Andrija Bonifačić preveo je i izdao i *Spise sv. Klare* s latinskog jezika prema francuskom izdanju[120] iz 1985. godine.

Prijevod *Spisa sv. Franje i sv. Klare*[121] fra Dionizija Lasića i fra Serafina Hrkaća slijedi latinski izvornik[122] Giovannia Boccalia iz 1995. godine. Ovom izdanju nedostaju: *Drugo pismo kustodima* i *Prvo pismo klericima*.

Svi ovi dosadašnji prijevodi *Spisa sv. Franje* i *sv. Klare* slijede različite latinske izvornike koji nisu kritička izdanja i zbog toga su nepotpuni. Najnovije kritičko izdanje izvornih latinskih tekstova, prema kojem su prevedeni *Spisi sv. Franje* u ovom hrvatskom izdanju, jest djelo[123] fra Carla Paolazzia iz 2009, dok su *Spisi sv. Klare* prevedeni prema kritičkom izdanju[124] *Franjevačkih izvora* iz 1995.

9.2. *Životopisi* sv. Franje i sv. Klare

Seriju prijevoda životopisa sv. Franje na hrvatski jezik započeo je fra Domagoj Šimunović 1972. *Cvjetićima sv. Franje*[125] te fra Hadrijan Borak 1976. *Okružnicom fra Ilije o preminuću sv. Franje.*[126] Fra Damjan Damjanović nastavio je *Prvim životopisom sv. Franje,*

118 *Spisi sv. oca Franje i sv. majke Klare Asižana*. Preveli Damjan Damjanović i Andrija Bonifačić. Split: Symposion, 1988.

119 Kajetan Esser, *Opuscula sancti patris Francisci Assisiensis*. Ad Claras Aquas, 1978.

120 *Sainte Claire d'Assise: Écrits,* u *Sources chrétiennes* 325. Paris: Cerf, 1985.

121 *Spisi sv. Franje i sv. Klare.* Latinski i hrvatski tekst. Preveli Dionizije Lasić i Serafin Hrkać. Mostar – Zagreb: Ziral, 2003.

122 *Concordantiae verbales opusculorum S. Francisci et S. Clarae Assisiensium.* Ed. Giovanni Boccali. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995.

123 *Francesco d'Assisi: Scritti. Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi.* Grottaferrata (Roma): Frati editori di Quaracchi, Colllegio s. Bonaventura, 2009.

124 *Fontes franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995.

125 *Cvjetići sv. Franje.* Preveo Domagoj Šimunović sa starotalijanskog. Zagreb: Franjevački provincijalat, 1972.

126 »Pismo kojim fra Ilija javlja braći da je sv. Franjo umro«, u *Franjo među Hrvatima: Zbornik radova u prigodi 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškoga (1226–1976)*. Zagreb: Središnji odbor za proslavu, 1976, str. 54–56. Prijevod pripremio fra Hadrijan Borak.

Drugim životopisom sv. Franje i *Spisom o čudesima sv. Franje*[127] fra Tome Čelanskog 1977. Zatim je fra Damjan preveo *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom*[128] 1980, fra Bonaventurin *Veći životopis sv. Franje*[129] 1981, *Legendu trojice drugova*[130] 1982. i *Asiški zbornik ili Peruđinsku legendu*[131] 1983. Fra Damjan Damjanović također je preveo *Legendu sv. djevice Klare Asiške*[132] fra Tome Čelanskog 1978. Fra Damjanovom smrću, nažalost, zaustavljen je hvalevrijedan pokušaj prevođenja i ostalih životopisa sv. Franje za cijelih dva i pol desetljeća.

Za nastavak rada na kompletiranju *Franjevačkih izvora* na hrvatskom jeziku zaslužna je 800. obljetnica susreta sv. Franje s Papom Inocentom III. (1209–2009). Što se više približavala proslava obljetnice, to se češće razgovaralo o potrebi prevođenja i tiskanja *Franjevačkih izvora* na razini Vijeća franjevačkih zajednica (VFZ). Predsjednik VFZ-a fra Željko Tolić sazvao je stručnu skupinu franciskanologa/inja 7. ožujka 2008. u Zagrebu i predložio za koordinatora projekta fra Peru Vrepca. Koordinator se potom sastao s prevoditeljima/cama 21. rujna 2008. u Zagrebu, a zatim je sazvao franciskanologe/inje hrvatskog jezičnog područja 15. studenog 2008. u Zagrebu i 5. lipnja 2010. u Sarajevu, kao i Uredničko vijeće *Franjevačkih izvora* 18. prosinca 2010. u Zagrebu, da se dogovore oko izbora tekstova, dinamike njihove pripreme, kao i da utvrde konačni oblik i izgled izdanja. Kroz ovo vrijeme koordinator je redovito izvještavao VFZ o tijeku rada i predstavljao prijedloge sa sjednica koje je VFZ razmatralo i odobravalo daljnje korake.

Ovo djelo zamišljeno je kao pomagalo svima koji se zanimaju za srednjovjekovni franjevački pokret i žele ga upoznati u izvornom obliku. Opremljeno je kazalima i sinoptičkim tablicama koje nude paralelna mjesta u ranim tekstovima tako da se mogu uspoređivati vlastita razmišljanja s izvornim tekstovima. U granicama aktualnih spoznaja, gdje god je to bilo moguće, poštivali smo kronološki kriterij u predstavljanju izvora. Da se olakša traženje i korištenje

---

127 Toma Čelanski, *Životopis i čudesa sv. Franje Asiškog.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1977.

128 *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1980.

129 Sv. Bonaventura, *Životopis sv. Franje.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1981.

130 *Legenda trojice drugova.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1982.

131 *Iz života sv. Franje: Asiški zbornik ili Peruđinska legenda.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Konferencija franjevačkih provincijala, 1983.

132 Toma Čelanski, *Životopis sv. Klare i njezini spisi.* Preveo Damjan Damjanović. Split: Samostan sv. Klare, Symposion, 2001. Treće ponovljeno izdanje.

tekstova, uveli smo podrazdiobu u retke koji su na svakom početku označeni brojevima.

Okolnosti su nas silile na određene kompromise. Bilo bi zacijelo zanimljivo pratiti širenje Reda i u Velikoj Britaniji, koje je prikazao fra Toma Eklestonski. To bi međutim uzelo previše prostora pa smo odustali od tog priloga. Zato smo međutim, mimo prvotne zamisli, uvrstili jedan dražesni prilog naših glagoljaša, što će vjerojatno pričiniti istinsko zadovoljstvo svim ljubiteljima naše narodne i vjerske baštine.

Plod četverogodišnjeg napornog rada, knjigu *Franjevački izvori*, držite u rukama. Našoj zajedničkoj radosti nema kraja! Iza nas je izazovno vrijeme suočavanja i rješavanja dvojbi, poteškoća različite naravi, od mijenjanja prevoditelja u zadnji čas nakon što su probili zadane rokove i do dvije godine, pa do iscrpljujućeg usuglašavanja konačne verzije kratica naziva franjevačkih tekstova, koja je usvojena kao standard, i na kraju strpljivog provjeravanja točnosti svake napisane riječi.

Što vrijeme više odmiče, Franjina i Klarina poruka izgledaju nam sve aktualniji: evanđelje uistinu može postati naš život kad se preobrazi u izvanrednu snagu susreta s Bogom, s braćom i sestrama cijeloga svijeta i svim stvorenjima. Duh Asiza, zahvaljujući karizmatičnom poticaju blaženog pape Ivana Pavla II., puše daleko izvan granica kršćanstva. U društvu koje je sve više multietničko i multireligiozno svjedočanstvo dvoje asiških svetaca postaje poziv cjelokupnoj uljudbi na zajedništvo u ljubavi, na sveopće bratstvo i sestrinstvo u pomirenju i opraštanju, na služenje siromašnim i marginaliziranima, na put rasta u humanosti, sve bliže Božjem projektu u nama.

Pero Vrebac

Kronologija

1181/1182. – Rođen u Asizu Ivan od Petra Bernardonea. Otac, bogati trgovac, koji nije bio prisutan na krštenju, želi da se sin zove Franjo. Uči čitati i pisati uz crkvu sv. Jurja (usp. 1Čel; 1Bon).

1193/1194. – Rođena u Asizu Klara, kćerka Favoronea od Offreduccia i Ortolane, od aristokratske obitelji.

1198–1200. – Nakon smrti cara Henrika VI. (rujan 1197) niži slojevi društva (*homines populi*) ruše tvrđavu u Asizu i napadaju utvrđene kuće aristokratskog sloja (*boni homines*), uslijed čega mnogi od njih nalaze utočište u Peruđi.

1202–1203. – U ratu između Asiza i Peruđe, asiška vojska je poražena kod mjesta Collestrada: Franjo pada u zarobljeništvo i biva oslobođen nakon godinu dana, u lošem zdravstvenom stanju.

1204–1206. – Počinje Franjino »obraćenje«: čudesno viđenje u Spoletu, susret s gubavcima, usrdna molitva u crkvi sv. Damjana (usp. LegTd 6–14).
– *Molitva pred Raspetim* (početak 1206).

1206–1208. – Sukob s ocem i odricanje od očeva nasljeđa pred asiškim biskupom. U pustinjačkom habitu popravlja crkve sv. Damjana, sv. Petra i sv. Marije Anđeoske, zvane Porcijunkula (usp. LegTd 16–24).
– Sastavlja i recitira molitvu *Klanjamo ti se*.

1208. – Travanj: zajedno s prvim drugovima, Bernardom Kvintavalskim i Petrom Katanskim, u crkvi sv. Nikole konzultira evanđelje, koje postaje *pravilo* njihova života (usp. LegTd 27–29; Peruđ 10–11).

Noseći habit *pokornika* počinju svoja prva apostolska putovanja. Narednog proljeća broj braće je porastao na dvanaest.

1209–1210. – Još uvijek nepoznatog datuma, Inocent III. usmeno odobrava *Pravilo* života »po načinu svetog evanđelja« koje Franjo »napisa jednostavno i s malo riječi« (Opor 14–15). Papa »dopušta njemu i njegovim drugovima da posvuda propovijedaju pokoru« (LegTd 51; Peruđ 36).
– Ovo prvotno *Pravilo* (*Protoregula*) nije izgubljeno, ono je vjerojatno uključeno i kasnije prošireno unutar teksta *Nepotvrđenog pravila* (1210–1221).
– Iz Rivotorta, bratstvo prelazi u Svetu Mariju Porcijunkulsku, crkvicu koju su dobili na korištenje od benediktinaca s brda Subasia.

1212. – Franjo prima Klaru u pokornički život, znači u *poslušnost*, s pisanom obvezom s Franjine strane: *Oblik života* (1212), što ga donosi Klara u svojem pravilu (PrKl 6,1–5; OporKl 29).

1212–1215. – Franjo uzaludno pokušava dospjeti u Siriju (1211?), kasnije i u Maroko, preko Španjolske (između 1213. i 1215).
– *Poticaj na hvaljenje Boga:* zbog provizornosti i jednostavnosti strukture i oblika, mogao bi se smjestiti u prve godine Franjinih putovanja.

1215. – Rujan: održava se IV. lateranski sabor, važan i zbog reforme Crkve i mjera protiv heretika. »Manja braća« ne potpadaju pod odluku *Ne nimia religionum diversitis* (O zabrani osnivanja novih redova, na osnovi koje su npr. dominikanci morali prihvatiti Augustinsko pravilo).

1216. – 16. srpnja: umire Inocent III., nasljeđuje ga Honorije III.
– Događajima je nazočan Jakov Vitrijski, posvećen za biskupa Akrija, koji u jednom pismu iz listopada 1216. pruža izvrsno svjedočanstvo o životu i crkvenom ugledu koji su uživali *Manja braća* i *Manje sestre*.

1217. – 26. svibnja: generalni kapitul donosi odluku o prvim prekoalpskim i prekomorskim misijama.
– 26. svibnja: za vrijeme duhovskog kapitula, dok je od 1217. u tijeku Peta križarska vojna, odlučuje se o još jednoj franjevačkoj prekoalpskoj i prekomorskoj misiji.
– 11. lipanj: u papinskoj buli *Cum dilecti*, upućenoj biskupima i prelatima, Honorije III. preporučuje da prihvate Manju braću […] »kao dobre katolike i vjernike«.
– Lipanj: Franjo kreće na Istok i stiže u Damiettu, gdje se u miru susreće s egipatskim sultanom Melekom el-Kamilom.

1220. – Siječanj: prva petorica Manje braće doživljavaju mučeništvo u Maroku.
– Obaviješten da »vikari« koji su ostali u Italiji unose proizvoljne promjene u *Pravilo*, Franjo se vraća i dobiva od Honorija III. kardinala Hugolina za zaštitnika Reda. Uz pomoć brata Cezarija Špajerskog, obogaćuje *Pravilo* evanđeoskim tekstovima (usp. Jord 12–15).
– Poučen iskustvom na Istoku i potaknut papinskim pismom *Sane cum olim* (datiranog 22. studenog 1219), Franjo šalje pismo »trima kršćanskim državama«, pozivajući ih da oglase javne hvale Bogu i na počast euharistiji.
– *Pismo svim klericima*, prva i druga redakcija
– *Pismo upraviteljima naroda*
– *Prvo pismo kustodima*
– *Drugo pismo kustodima*
– 22. rujna: bula *Cum secundum* obvezuje i franjevce na uvođenje godine Novicijata, zabranjujući napuštanje Reda poslije zavjetovanja.
– Franjo se odriče izravne uprave nad Redom, povjeravajući ga vikaru Petru Katanskom (do 10. ožujka 1221, kojeg zamjenjuje brat Ilija).

1221. – 30. svibnja: na generalnom kapitulu u Porcijunkuli s pozornošću se organiziraju nove prekoalpske misije (Njemačka) i raspravlja se o novom tekstu *Pravila*.
– *Nepotvrđeno pravilo*, u 24 poglavlja, od pape sa sigurnošću potvrđeno, ali ne i službenom bulom.

– »Duhovno« kompletiranje za bratstvo čine svakako *Opomene*, sabrane možda postupno na generalnim kapitulima, gdje je »Sveti Franjo upućivao braći opomene, prijekore i propise […], pošto bi se posavjetovao s Gospodinom« (Peruđ 37).
– Neke od molitava pripadaju vrlo vjerojatno Franjinim zrelim godinama, bez mogućnosti sigurnijeg utvrđivanja kronologije:
– *Pozdrav krepostima*
– *Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji*
– *Tumačenje Očenaša.*

1221–1223. – Nastavlja se Franjin rad na formuliranju konačnog teksta *Pravila*, kako potvrđuje jedan važan dokument:
– *Pismo jednom ministru.*
– Ne nedostaju unutarnje napetosti (na »Kapitulu na rogožinama«: AsZb 17–18 OgSav 68) i jedno dugotrajno Franjino »iskušenje«. Sljedeći spisi mogli bi i potjecati iz ovog mučnog biografskog konteksta:
– *O istinskom i savršenom veselju*
– *Časoslov muke Gospodnje.*

1223. – Početak godine: ne bez poteškoća i sukoba (usp. 1Bon 4,11; AsZb 17) Franjo završava u Fonte Colombu konačnu verziju *Pravila* svoga Reda:
– *Potvrđeno pravilo*, odobreno od Honorija III. (bula *Solet annuere*, 29. studeni).
– 24–25. prosinca, u Grecciu euharistijsko »sjećanje« na rođenje Gospodnje (1Čel 84–87).

1224. – Datirano sigurno poslije *Potvrđenog pravila:*
– *Pismo bratu Antunu* (pogledaj PPr 5,2).
– *Pismo cijelom Redu*, koje u redovima 34–43 sadrži pozivanje na PPr.
– Kolovoz–rujan: korizma u čast sv. Mihaelu, »u mjestu La Verna« (15. kolovoz – 29. rujan), gdje Franjo prima stigmate, i poslije kojih »svojom rukom piše«:
– *Hvale Bogu višnjemu*, »zahvaljujući Bogu na dobročinstvu«;
– *Blagoslov bratu Leonu*, za razloge (usp. 2Čel 49).

– Ograničen u apostolskim aktivnostima, stigmatama i pogoršavanjem bolesti, Franjo se vraća u Porcijunkulu. U ove posljednje godine života može se možda smjestiti *Pismo vjernicima*, ako ne prva, onda sigurno druga redakcija, jer Franjo izjavljuje da želi pisati »budući da ne mogu posjetiti osobno pojedince, zbog bolesti i slabosti moga tijela« (2PVj 3).

1225. – Proljeće: U Sv. Damjanu Franjo sastavlja dvije pohvale-pouke na narodnom jeziku, prva u zahvalu za sigurnost spasenja (certificatio), druga »na veću utjehu Siromašnim gospođama«:
– *Pjesma brata Sunca* (usp. AsZb 83 i dodaci: AsZb 84 i 7).
– *Siromašice, čujte* (usp. AsZb 85).
– Prelazi u Reatinsku dolinu gdje podnosi beskorisne kirurške terapije zbog teške bolesti očiju koju je dobio na Istoku.

1226. – Travanj–svibanj: u Sieni, tijekom pogoršanja bolesti, diktira ukratko svoju posljednju »volju«:
– *Oporuka iz Siene* (usp. AsZb 59).
– Franjo je premješten isprva u Celle di Cortona, zatim u Bagnari, blizu Nocere, i onda je otpraćen u Asiz, u biskupski dvor. Na vijest o bliskoj smrti diktira posljednju strofu *Pjesme brata Sunca*.
– Rujan: vjerojatno u zadnjim tjednima života diktira posljednju *Oporuku*, »podsjećanje, opomenu, pouku« (r. 34): tekst opće prihvaćen kao primjeran za duhovnost i način života sv. Franje, ali koji treba biti smatran takvim i za vjernost Crkvi i zavjetovanom *Pravilu* (usp. Opor 38–39).
– »Malo prije svoje smrti« piše spis *Posljednja volja Klari i sestrama* (usp. PrKl 6,6–9; OporKl 33).
– 3. listopada: Franjo umire u Porcijunkuli, u subotu uvečer 3. listopada (poslije zalaska Sunca, po srednjovjekovnom liturgijskom vremenu 4. listopada). Dan poslije tijelo mu je položeno u crkvi sv. Jurja u Asizu (crkva je danas uklopljena u baziliku sv. Klare), gdje je »kao djetešce naučio čitati i pisati, i gdje je kasnije po prvi put propovijedao« (1Bon 15,5).

1227. – 19. ožujka: kardinal Hugolin izabran za papu, uzima ime Grgur IX.
– 30. svibnja: Ivan Parenti izabran za generalnog ministra reda.

1228. – 16. srpnja: Grgur IX. slavi Franjinu kanonizaciju, bula kanonizacije *Mira circa nos* objavljena je 19. srpnja.
– 17. rujna: Klara dobiva od Grgura IX. *Povlasticu siromaštva* za samostan sv. Damjana u Asizu.

1228–1229. – Po nalogu Grgura IX. Toma Čelanski piše životopis sv. Franje: *Život blaženog Franje*, ili *Prvi životopis* (1Čel), od pape odobren možda 25. veljače 1229.

1230. – 25. svibnja: prijenos Franjinih relikvija iz crkve sv. Jurja u baziliku sagrađenu u njegovu čast.
– 28. rujna: zamoljen od komisije fratara, Grgur IX. izdaje bulu *Quo elongati*, koja negira pravnu valjanost Franjine *Oporuke* i razjašnjava neke sumnje u svezi s tumačenjem *Pravila*.

1232. – Brat Ilija, nekadašnji Franjin vikar, biva izabran za generalnog ministra Reda.

1232–1235. – Julijan Špajerski sastavlja *Život sv. Franje.*

1234. – 11. lipnja: Janja, kći Otokara III., kralja Češke, objavljuje svoju odluku za redovnički život.

1234–1238. – Prva tri Klarina *Pisma* Janji Češkoj.

1239. – 15. svibnja: brat Ilija je smijenjen sa službe; u nazočnosti Grgura IX. generalni kapitul izabire Alberta iz Pise, po prvi put svećenika na čelo Reda; proglašavaju se prve Konstitucije.

1241. – Prije 25. listopada: *Početak ili osnutak Reda* (*Nepoznati Peruđinac*), djelce vjerojatno izišlo iz pera brata Ivana, učenika Egidija iz Asiza.

1242. – Na generalnom kapitulu u Asizu, Krescencije iz Iesia, generalni ministar, potiče skupljanje svjedo-

čanstava, da bi se popunile praznine primijećene u *Prvom životopisu* (1Čel) Tome Čelanskog.

1245. – 14. studenog: Inocent IV. objavljuje bulu *Ordinem vestrum* kao tumačenje franjevačkog *Pravila.*

1246. – 11. kolovoza: Leon, Rufin i Anđeo, Franjini drugovi, šalju u Greccio Krescenciju iz Iesia svoja sjećanja; također i građani Asiza šalju svoje svjedočanstvo, koncentrirajući se na Franjinu mladost.

1247. – Ivan Parmski je izabran za generalnog ministra.
– Toma Čelanski završava *Drugi životopis* sv. Franje (2Čel) koji biva odobren od generalnog kapitula.
– 18. kolovoza: Inocent IV. proglašava »Oblik života« za ženske samostane reda sv. Damjana.

1252–1253. – Toma Čelanski završava *Spis o čudesima sv. Franje* (3Čel).

1253. – *Četvrto pismo* Janji i *Oporuka* sv. Klare.
– 9. kolovoza: Inocent IV. odobrava Klarino *Pravilo* za samostan sv. Damjana u Asizu.
– 11. kolovoza: Klara umire u Sv. Damjanu.
– 18. listopada: Inocent IV. zapovijeda otvaranje postupka proglašenja Klare Asiške svetom.

1255. – 15. kolovoza: papa Aleksandar IV. proglašava Klaru svetom u Agnaniju (iako datum nije u potpunosti siguran, svakako je onaj koji je najvjerojatniji).

1250–1260. – Napisan *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom.*

1257. – Smijenjen sa službe Ivan Parmski; za generalnog ministra biva izabran Bonaventura Banjoređijski.

1260. – Generalni kapitul u Narboni povjerava Bonaventuri mandat da napiše novi životopis sv. Franje i proglašava nove generalne Konstitucije.

1263. – Generalni kapitul u Pisi odobrava *Veći životopis* sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog.

1266. – Generalni kapitul u Parizu naređuje uništenje svih životopisa sv. Franje, osim djela Bonaventure Banjoređijskog.

1276. – Generalni kapitul u Padovi naređuje ponovno prikupljanje sjećanja na sv. Franju. Poslije toga datuma, s materijalom koji je prikupio Krescencije iz Iesia, nastaju *Asiški zbornik* (ili *Peruđinska legenda*) i *Legenda trojice drugova.*

1289. – 18. kolovoza: bulom *Supra montem* Nikola IV. službeno uspostavlja Treći franjevački red, priključujući mu prethodne pokorničke pokrete.

1305. – Ubertino Kasalski, pritvoren na La Verni, piše prvu verziju svog djela *Arbor vitae crucifixae Jesu Christi* (*Stablo raspetog života Isusa Krista*).

1318. – Nastaje *Ogledalo savršenstva.*

1325. – Anđeo Klarenski završava djelo *Knjiga kronika ili nevolja Reda manje braće.*

1327–1337. – Nastaju *Zgode bl. Franje i njegovih drugova*, odakle će, vulgarizacijom nepoznatog autora, nekoliko desetljeća kasnije nastati čuveni *Cvjetići.*

Kratice

Sv. pismo

Stari zavjet	SZ	Hošea	Hoš
Knjiga Postanka	Post	Joel	Jl
Knjiga Izlaska	Izl	Amos	Am
Levitski zakonik	Lev	Obadija	Ob
Knjiga Brojeva	Br	Jona	Jon
Ponovljeni zakon	Pnz	Mihej	Mih
Jošua	Jš	Nahum	Nah
Knjiga o Sucima	Suci	Habakuk	Hab
Ruta	Rut	Sefanija	Sef
Prva knjiga o Samuelu	1 Sam	Hagaj	Hag
Druga knjiga o Samuelu	2 Sam	Zaharija	Zah
Prva knjiga o Kraljevima	1 Kr	Malahija	Mal
Druga knjiga o Kraljevima	2 Kr		
Prva knjiga Ljetopisa	1 Ljet	Novi zavjet	NZ
Druga knjiga Ljetopisa	2 Ljet	Evanđelje po Mateju	Mt
Ezra	Ezr	Evanđelje po Marku	Mk
Nehemija	Neh	Evanđelje po Luki	Lk
Tobija	Tob	Evanđelje po Ivanu	Iv
Judita	Jdt	Djela apostolska	Dj
Estera	Est	Poslanica Rimljanima	Rim
Prva knjiga o Makabejcima	1 Mak	Prva poslanica Korinćanima	1 Kor
Druga knjiga o Makabejcima	2 Mak	Druga poslanica Korinćanima	2 Kor
Psalmi	Ps	Poslanica Galaćanima	Gal
Job	Job	Poslanica Efežanima	Ef
Mudre izreke	Izr	Poslanica Filipljanima	Fil
Propovjednik	Prop	Poslanica Kološanima	Kol
Pjesma nad pjesmama	Pj	Prva poslanica Solunjanima	1 Sol
Knjiga Mudrosti	Mudr	Druga poslanica Solunjanima	2 Sol
Knjiga Sirahova	Sir	Prva poslanica Timoteju	1 Tim
Izaija	Iz	Druga poslanica Timoteju	2 Tim
Jeremija	Jr	Poslanica Titu	Tit
Tužaljke	Tuž	Poslanica Filemonu	Flm
Baruh	Bar	Poslanica Hebrejima	Heb
Ezekijel	Ez	Jakovljeva poslanica	Jak
Danijel	Dn	Prva Petrova poslanica	1 Pt

Druga Petrova poslanica	2 Pt	Druga Ivanova poslanica	2 Iv
Judina poslanica	Jd	Treća Ivanova poslanica	3 Iv
Prva Ivanova poslanica	1 Iv	Otkrivenje	Otk

Spisi sv. Franje Asiškog

BlBer	Blagoslov bratu Bernardu	BenBrn	Benedictio fratri Bernardo data
BlKls	Blagoslov Klari i sestrama	BenCl	Benedictio s. Clarae et sororibus in scriptis missa
BlLe	Blagoslov bratu Leonu	BLeo	Benedictio fratri Leoni data
ČMu	Časoslov muke Gospodnje	OfPa	Officium passionis Domini
FnPr	Fragmenti Nepotvrđena pravila	Frag	Fragmenta alterius redactionis Regule non bullate
HvBo	Hvale Bogu višnjemu	LDei	Laudes Dei altissimi
HvČs	Hvale uz svaki čas	LHor	Laudes Dei ad omnes horas dicendae
Isv	O istinskom i savršenom veselju	VPLet	De vera et perfecta letitia
MRas	Molitva pred Raspetim	OCru	Oratio ante Crucifixum dicta
NPr	Nepotvrđeno pravilo	RnBu	Regula non bullata
OblŽiv	Oblik življenja Klari i sestrama	FoVi	Forma vivendi ad Claram et sorores
Opom	Opomene	Adms	Admonitiones
Opor	Oporuka	Test	Testamentum
OporSi	Oporuka iz Siene	TestSen	Testamentum Senis factum
PAn	Pismo bratu Antunu	EAnt	Epistola ad s. Antonium
PBo	Pismo građanima Bologne	EpBon	Epistola civibus Bononiensibus scripta
PFr	Pismo braći u Francuskoj	EpFranc	Epistola fratribus Francie missa
PHug	Pismo Hugolinu	EpHug	Epistola ad Hugonem, episcopum Ostiensem
PJak	Pismo gospođi Jakobi	EpJac	Epistola domine Jacobe scripta
PjSu	Pjesma brata Sunca	CSol	Canticum fratris Solis

1PKle	Prvo pismo klericima	1ECle	Epistola ad clericos I
2PKle	Drugo pismo klericima	2ECle	Epistola ad clericos II
PKls	Pismo Klari i sestrama o postu	EpCl	Epistola Clarae et sororibus de ieiunio
1PKu	Prvo pismo kustodima	1ECu	Epistola ad custodes I
2PKu	Drugo pismo kustodima	2ECu	Epistola ad custodes II
PLe	Pismo bratu Leonu	ELeo	Epistola ad fratrem Leonem
PMin	Pismo jednom ministru	EMin	Epistola ad quendam ministrum
PosVo	Posljednja volja Klari i sestrama	UVol	Ultima voluntas ad Claram et sorores
PotHvB	Poticaj na hvaljenje Boga	ExhL	Exhortatio ad laudes Dei
PozBDM	Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji	SVig	Salutatio b. Mariae Virginis
PozKr	Pozdrav krepostima	SVit	Salutatio virtutum
PPr	Potvrđeno pravilo	ReBu	Regula bullata
PRe	Pismo cijelom Redu	EOrd	Epistola toti Ordini missa
PrSam	Pravilo za samotišta	ReEr	Regula pro eremitoriis
PUn	Pismo upraviteljima naroda	ERec	Epistola ad populorum rectores
1PVj	Prvo pismo vjernicima	1EFi	Epistola ad fideles I
2PVj	Drugo pismo vjernicima	2EFi	Epistola ad fideles II
SirČuj	Siromašice, čujte	CAud	Canto *Audite Poverelle*
TumOč	Tumačenje Očenaša	ExPa	Expositio in *Pater noster*

Spisi sv. Klare Asiške

BlKl	Blagoslov sv. Klare	BeCl	Benedictio s. Clarae
OporKl	Oporuka sv. Klare	TeCl	Testamentum s. Clarae
PEr	Pismo Ermentrudi	5ECl	Epistola ad Ermentrudem
1PJa	Prvo pismo sv. Janji Praškoj	1ECl	Epistola ad s. Agnetem de Praga I
2PJa	Drugo pismo sv. Janji Praškoj	2ECl	Epistola ad s. Agnetem de Praga II
3PJa	Treće pismo sv. Janji Praškoj	3ECl	Epistola ad s. Agnetem de Praga III
4PJa	Četvrto pismo sv. Janji Praškoj	4ECl	Epistola ad s. Agnetem de Praga IV
PrKl	Pravilo sv. Klare	ReCl	Regula s. Clarae

Životopisi i svjedočanstva

AsZb	Asiški zbornik (ili Peruđinska legenda)	CAss	Compilatio Assisiensis (seu Legenda Perusina)
Avr	Legenda sv. Franje u stihu Henrika Avranškog	1LVe	Henrici Abrincensis Legenda s. Francisci versificata
Bes	Knjiga pohvala bl. Franje Bernarda Beskog	BBes	Bernardi de Bessa Liber de laudibus b. Francisci
1Bon	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Bon	Bonaventurae de Balneoregio Legenda maior s. Francisci
2Bon	Manji životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	2Bon	Bonaventurae de Balneoregio Legenda minor s. Francisci
3Bon	Čudesa nakon smrti sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	3Bon	Bonaventurae de Balneoregio de miraculis s. Francisci post mortem
BulKl	Bula proglašenja Klare Asiške svetom	BuCl	Bulla canonizationis s. Clarae
Cvjet	Cvjetići sv. Franje	Fior	Fioretti di san Francesco
ČasŠp	Časoslov sv. Franje Julijana Špajerskog	IOff	Iuliani de Spira Officium s. Francisci
1Čel	Prvi životopis sv. Franje Tome Čelanskog	1Cel	Thomae de Celano Vita prima s. Francisci
2Čel	Drugi životopis sv. Franje Tome Čelanskog	2Cel	Thomae de Celano Vita secunda s. Francisci
3Čel	Spis o čudesima sv. Franje Tome Čelanskog	3Cel	Thomae de Celano Tractatus de miraculis s. Francisci
4Čel	Životopis za uporabu u koru Tome Čelanskog	4Cel	Thomae de Celano Legenda ad usum chori
Jord	Kronika Jordana Janskog	Jord	Fratris Jordani Chronica
Klar	Knjiga kronika ili nevolja Reda manje braće Anđela Klarenskog	Clar	Angeli Clareni Liber chronicarum sive tribulatiorum Ordinis Minorum
LegKl	Legenda sv. djevice Klare Asiške	LegCl	Legenda s. Clarae virginis Assisiensis
LegKlst	Legenda sv. Klare Asiške u stihu	2LVe	Legenda versificata s. Clarae Assisiensis
LegTd	Legenda trojice drugova	3Soc	Legenda trium sociorum
OgSavm	Ogledalo savršenstva (manje)	1Spe	Speculum perfectionis (minus)

OgSav	Ogledalo savršenstva	2Spe	Speculum perfectionis
OkrIl	Okružnica brata Ilije o preminuću sv. Franje	EHel	Heliae Cortonensis Epistola encyclica de transitu s. Francisci
OkrKl	Okružnica o preminuću sv. Klare	ECl	Epistola encyclica de transitu s. Clarae
PGrKl	Pismo pape Grgura IX. sv. Klari	EGre	Epistola Gregorii IX. ad s. Claram
PHugKl	Pismo kardinala Hugolina sv. Klari	EHug	Epistola Hugonis ad s. Claram
PJaKl	Pismo sv. Janje Asiške sv. Klari	EAgn	Epistola s. Agnetis ad s. Claram
Peruđ	Početak ili osnutak Reda (ili Nepoznati Peruđinac) Ivana Peruđinskog	APer	De inceptione vel fundamento Ordinis (seu Anonymus Perusinus)
PostKl	Postupak proglašenja Klare Asiške svetom	ProCa	Processo di canonizazione di s. Chiara di Assisi
PovSir	Povlastica siromaštva	PrPa	Privilegium paupertatis
PrRp	Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore	RePoe	Regula fratrum et sororum Ordinis de Poenitentia
PunOp	Punomoć dana Oportulu	PoFa	Potestas faciendi ad Oportulum
Salim	Kronika Salimbenea Parmskog	Salim	Salimbenae de Adam Chronica
SgS	Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom	SCom	Sacrum commercium s. Francisci cum domina Paupertate
Splić	Salonitanska povijest Tome Splićanina	Spal	Thomae Spalatensis Historia Salonitana
SpomNž	Spomenica o načinu života	MePro	Memoriale propositi
1Vitr	Pismo Jakova Vitrijskog (1216)	1Vitr	Iacobi Vitriensis Epistola (1216)
2Vitr	Pismo Jakova Vitrijskog (1220)	2Vitr	Iacobi Vitriensis Epistola (1220)
3Vitr	Povijest Zapada Jakova Vitrijskog	3Vitr	Iacobi Vitriensis Historia Occidentalis
ZgoFd	Zgode bl. Franje i njegovih drugova	Actus	Actus b. Francisci et sociorum eius
ŽivŠp	Život sv. Franje Julijana Špajerskog	ISpi	Iuliani de Spira Vita s. Francisci

Kratice latinskih izvornika

AF	Analecta Franciscana
AFH	Archivum Franciscanum Historicum
AM	Annales Minorum, ed. Quaracchi
ATOR	Analecta Tertii Ordinis Regularis Sancti Francisci
BBT	Biblioteca Biobibliografica della Terra Santa
BF	Bullarium Franciscanum
BFE	Bullarii Franciscani Epitome
DAF	Documenta antiqua Franciscana
DF	Dizionario Francescano
FF	Fonti Francescane
FS	Franziskanische Studien
MF	Miscellanea Francescana
MGH	Monumenta Germaniae Historica
SF	Studi Francescani
TM	Testimonia minora (Lemmens)

Prvi dio

SPISI SV. FRANJE ASIŠKOG

FRANCISCI ASSISIENSIS *SCRIPTA*

Uvod
KARLO PAOLAZZI

Prijevod
STJEPAN PAVIĆ

SPISI SV. FRANJE ASIŠKOG

Uvod

Povijesno sjećanje i duhovna baština »brata Franje« nalazi se ne samo u velikoj skupini njegovih biografija nego također u opsežnom svežnju *Spisa* različite naravi i konzistentnosti,[1] koji su tijekom dvadesetog stoljeća u progresivnim promatranjima učenjaka dobili, osim uloge autentičnog »ključa« za ulazak u unutarnji svijet sveca iz Asiza, ulogu »filtra i kamena provjere«[2] za vrednovanje biografskih materijala. A upravo posljednja i najpouzdanija od spisa, *Oporuka*, izdiktirana pri kraju života, sadrži u sebi očito suprotne polove između kojih se nastavlja razvijanje rasprave o bratu Franji »piscu«. S jedne se strane susreću samoodređenja »jednostavnog« (*simplex*) i »neukog« (*idiota*), s kojima ponizni Franjo sebe i svoje prve drugove stavlja u jedan niži i podređeni kulturalni položaj.[3] S druge strane u snažnoj antitezi *Oporuka* svrstava u isti red neke odlučujuće iskaze o važnosti »riječi« (*verba*) u životu brata Franje i bratstva okupljenog oko njega: riječi slušane, moljene, izgovorene, prenesene i konačno »napisane«, preporučene, sačuvane, pročitane, shvaćene i održavane »svetim izvršavanjem sve do kraja«.

---

[1] Prigodom 750. godišnjice njegove smrti izašla su dva nova kritička izdanja *Spisa* (*Opuscula*) brata Franje: I. M. Boccali, *Concordantiae verbales Opusculorum s. Francisci et s. Clarae Assisiensium*, Ed. Porcijunculae, S. Mariae Angelorum–Assisii 1976. (kritičkom izdanju teksta, s cjelovitim leksičkim pregledom, dodaje vrlo korisne *Testimonia,* ili »paralelna mjesta«); K. Esser, *Die Opuscula des hl. Franziskus von Assisi. Neue textkritische Edition*, Ad Claras Aquas, Grottaferrata (Romae) 1976; ovdje se upućuje na drugo izd. Esser, prošireno i revidirano: Esser, *Die Opuscula*, zweite, erweiterte und verbesserte Auflage besorgt von Engelbert Grau, Editiones Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas, Grottaferrata (Romae) 1989 (novo pogl. XXIX, str. 462–488, o *Verba exhortationis* »*Audite poverelle*«, čija se autentičnost jamči). Srdačna zahvala subraći Leonardu Lehmannu ofmcap za dragocjene sugestije, i Pacifiku Sella ofm, za svakodnevnu tehničku pomoć.

[2] G. Miccoli, *Francesco d'Assisi. Realtà e memoria di un'esperienza cristiana*, Einaudi, Torino 1991, str. 41.

[3] Usp. Opor 29 (»I premda *jednostavan* i bolestan …); izričitije »neuk sam i nepismen« (u PRe 39 i Opor 19 »Bili smo neuki i podložni svima«). Za sažete indikacije o Franjinu kulturalnom položaju upućuje se na C. Paolazzi, *Lettura degli »Scritti« di Francesco d'Assisi*. Ed. Biblioteca Francescana, Milano 2002, str. 23–42.

Na taj način posljednja, velika riječ koju je brat Franjo izdiktirao rasvjetljuje sve prethodne, pružajući za tri odsjeka *Spisa – Hvale i molitve*, *Pisma*, *Pravila i opomene* – osvjetljavajuće epigrafe, koji iznutra definiraju njihov nadahnjujući izvor, bitne spojke, sadržaje i ciljeve s jednom tako lucidnom sviješću s kojom se ne bi mogao izjednačiti nijedan kritički ili tumačeći izričaj. Polazeći dakle od naznaka koje pruža *Oporuka*, u ovom ćemo općem uvodu slijediti nastanak svakog odsjeka u kronološkom nizu spisa, gledano u njihovu životnom odnosu s Franjinim evanđeoskim iskustvom,[4] te pokušati zatim osvijetliti njihovu bitnu i formalnu autentičnost te programe prihvaćanja, čuvanja i prenošenja, koje je autor predvidio, dok će analiza sadržaja pojedinih spisa biti prepuštena posebnim uvodima. Ali jedna točka mora biti jasna već na startu: kako su »božanske pisane riječi« početno svjetlo i stalni kvasac Franjina kršćanskog i evanđeoskog iskustva, tako je njegovo »pisati« i »dati da se napiše« bitna komponenta njegove povijesti komunitarne, osobne i eklezijalne. Čudnim historiografskim paradoksom tajna jednog čovjeka, koji se označavao kao »jednostavan« i »nepismen«, može biti shvaćena prije svega polazeći od stranica njegovih spisa.

Hvale i molitve: »Ovako sam jednostavno molio i govorio«

Franjo diktira *Pravila* jer bratstvu treba pisana norma za život, neophodna također da bi se dobila »potvrda« od strane Crkve; piše *Pisma* jer mu se pisamsko sredstvo čini korisnim instrumentom, u nekim okolnostima upravo neophodno potrebnim za naviještanje Riječi i za povezivanje s osobama.[5] Može se činiti manje laganim protumačiti zašto je odlučio pisati molitve, znajući za brižljivu suzdržanost kojom je Franjo uvijek čuvao »tajne« svoga razmatranja: »Blago sluzi koji tajne Gospodnje pohranjuje u svom srcu« (Opom 28,3).

Možda odlučujući razlog stoji u jednoj Isusovoj molitvenoj »izreci«: »Riječi koje si mi dao njima predadoh« (Iv 17,8). Među »riječima« predanim učenicima nalazi se *Očenaš*, ali ima također mnogo riječi osobne molitve koje je Isus uputio Ocu nebeskom, kao što je

---

[4] U potvrdu snage takva odnosa dovoljna je konstatacija da se u više od jedne polovice *Oporuka* bavi »presvetim božanskim riječima« naviještenim i napisanim (r. 12–13), upotrijebljenim u molitvi po normi liturgijske službe (r. 4–5.18.29–31; usp. PPr 3), zapisane u *Pravilu* i u *Oporuci* kao život »po uzoru na sveto Evanđelje« (r. 14–15.24–26.29–31.34–41). Od prvog do posljednjeg trenutka evanđeoski hod brata Franje proteže se između slušanja i obdržavanja »pisanih božanskih riječi«.

[5] Valja ocijeniti ozbiljnim gubitak pisama što ih je Franjo uputio kardinalu Hugolinu, radi naklonosti koju mu je iskazivao i »zbog hitnih razloga redovničke obitelji« (*familiaris religionis urgente causa*) (1Čel 100); kratki pregledi drugih izgubljenih pisama o. Esser stavio je u odsjek »Opuscula dictata« (usp. *Scritti*, str. 591–599).

velikosvećenička molitva koju je Franjo tako volio i koju je više puta citirao.[6] Franjo dakle zna da je svaka molitva koja postaje riječ »dobro« koje dolazi od onoga koji »*kaže* i čini svako dobro« u slugama svojim, i po primjeru Isusovu drži doličnim »ne prisvajati ga sebi«, nego ga dijeliti s braćom. Ovo je itinerarij (dar vjere – formulirana molitva – dijeljenje s drugim) koji se nazire u kratkoj molitvi koja je navedena u *Oporuci*: »A Gospodin mi dade takvu vjeru u crkve da sam ovako jednostavno molio i govorio: Klanjamo ti se, Gospodine Isuse Kriste…« (Opor 4–5). Iza *Molitve pred raspelom*, koja tome čini neposredan preludij (»daj mi pravu vjeru«, molio je Franjo), proširena antifona *Klanjamo ti se* najstariji je poznati Franjin tekst (oko 1206), koji će kroz čitav život nastavljati sastavljati molitve na biblijske i liturgijske tekstove, izmjenjujući proširenja, sastavke (petnaest psalama *Časoslova muke*), parafraze (*Oče*), ponovno pronalaženje uzoraka koji su postali mjesta srca i uspomene (iz »anđeoskog pozdrava« ili *Zdravo Marijo* cvatu *Pozdrav Djevici* i *Pozdrav krepostima*).

Ali već citirana kratka antifona sadrži druge aspekte zajedničke Franjinim molitvama. Primjećuje se prije svega, ponovno, ono »*jednostavno* sam molio govoreći«: da podcrta kako liturgijska riječ, kao i drugi tekstovi koji su preuzeti ili se odražavaju drugdje, odgovara potpuno Franjinim unutarnjim očekivanjima; postala je potpuno »njegova«, glas Duha koji proglašava »Gospodine Isuse« (Opom 8,1). Isto je tako očigledno da je u onom klanjati se »i u svim crkvama tvojim koje su po cijelome svijetu« čežnja k jednoj sveopćoj *zajedničkoj molitvi*, koja je ovdje ostvarena kroz poništavanje prostorâ i razdaljinâ u sakramentalnom otajstvu Krista, koji »premda se čini kako se nalazi na više mjesta, on ipak ostaje nepodijeljen« (PRe 33), drugdje ponavljana i mijenjana u brojnim molitvama »poticaja i pohvale«, gdje molitelj gleda istovremeno iznad sebe i okolo sebe, postajući nadahnitelj zbora hvalitelja: od oporog *Poticaja na hvaljenje Boga* do veoma odmjerenih *Pohvala za svaki čas*, od stranica pohvala–poticaja–zahvala umetnutih u *Nepotvrđeno pravilo* (pogl. 21 i 23) do diptiha na pučkom jeziku *Pjesme brata Sunca* sa srodnim »riječima s melodijom« *Siromašice, čujte* (proljeće 1225).[7]

Poticaj da »ponovno izrekne« najintimnija iskustva molitve riječima nadahnutim ili proizašlim iz biblijsko-liturgijskih tekstova, i koje

---

[6] Usp. NPr 22,42; *2PVj* 58. O Isusovoj velikosvećeničkoj molitvi (Iv 17,1–26), »najduži navod biblijskog teksta koji se nalazi u Franjinim spisima«, pogledati O. Battaglia, *S. Francesco e il vangelo di Giovanni,* u korisnom sveščiću mješovita sadržaja *Parola di Dio e Francesco d'Assisi*, Cittadella Editrice, Assisi 1982, str. 164–175.

[7] Raščlanjenu analizu molitava i pohvala, između biografskog konteksta i biblijsko-liturgijskog nadahnuća, donosi Paolazzi, *Lettura degli »Scritti«*, str. 59–168; 193–210; daje k tomu naznake za korištenje osobno i skupno, L. Lehmann, *Francesco maestro di preghiera*, Istituto Storico dei Cappuccini, Roma 1993.

povezuju u molitvenom zajedništvu Boga, »divote« koje je on učinio i braću, pronalazimo na »cedulji« na kojoj je Franjo u rujnu 1224. svojom rukom napisao *Hvale Bogu višnjemu* i *Blagoslov bratu Leonu*: prve, prema svjedočenju brata Leona, sastavljene u zahvalu Bogu za dar stigmata; drugi, izvučen (gotovo) doslovno iz *Ponovljenog zakona* i primijenjen milostivo na subrata Leona, da ga oslobodi teške duševne kušnje.[8] Zaključak se usmjerava ponovno prema već poznatoj točki: također u molitvama, kao i možda više nego u zakonodavnim tekstovima i u pismima, »pisati« ukorjenjuje se istovremeno unutar iskustva milosti koju je Franjo živio i unutar »riječi« koju je Gospodin Isus primio od Oca i »dao« učenicima, za spasenje njihovo i cijeloga svijeta.[9] Pisati, za Franju znači staviti u pokret spasenjsku snagu Riječi koju Otac nastavlja izgovarati u povijesti ljudi i u životu svakog od njih, i upravo ta svijest čini Franju izuzetno zahtjevnim u izradi njegovih pisanih »riječi« i u preporučivanju njihova prihvaćanja, čuvanja, vjernog obdržavanja »sve do kraja«.

Pisma: »Naviještati presvete božanske riječi«

Među mnogim *Opomenama* koje se tiču »govora« o Bogu i ljudima ima jedno blaženstvo koje bi moglo biti uzeto kao Franjin portret: »Blago onome redovniku koji nalazi milinu i veselje samo u presvetim riječima i djelima Gospodnjim i pomoću njih u radosti i veselju vodi ljude k ljubavi prema Bogu« (Opom 20). Združena ljubav prema Riječi i prema njezinim »poslužiteljima« toliko je živa da je brat Franjo ne može zaboraviti u posljednjem trenutku:

> A sve bogoslove i one koji su u službi presvetih božanskih riječi moramo častiti i poštivati kao one koji nam pružaju duh i život (Opor 13).

Pisma su opipljiv dokaz koliko je Franjo, navjestitelj pokore i đakon, osjećao urgentnost da proglašava Riječ svim sredstvima koja su mu na raspolaganju.[10] Ne može se isključiti da je Franjo brzo zapo-

---

[8] Brižan opis *cedulje*, s izdanjem vjerne reprodukcije Franjinih autografskih tekstova i rubrika brata Leona, dao je Bartoli Langeli, *Gli autografi di frate Francesco*, str. 30–41; obrazlaže pripadnost završnih aklamacija (*magnus … salvator*) izvornom autografu, C. Paolazzi, *Per gli autografi di frate Francesco: dubbi, verifiche e riconferme*, u: AFH 93(2000), str. 17–28.

[9] Usp. Iv 17,1–26 i NPr 22,41–55.

[10] O tome kako je za Franju bilo važno da »piše od sebe« tekstove u obliku pisama i o kulturalnim implikacijama toga malo poznatog biografskog aspekta nova i poticajna polazišta pruža A. Bartoli Langeli, *Gli autografi di frate Francesco e di frate Leone*, Brepols, Turnhout 2000, str. 57–75.

čeo upućivati pisma s ciljem redovničkog oživljavanja (prva redakcija *Pisma klericima* odgovara jednako dobro Franjinoj mladenačkoj brizi za crkve i euharistijskoj reformi IV. lateranskog sabora 1215), ali se 1220, poslije povratka s Istoka, upotreba pisama kao sredstva organski uključila u složeno apostolsko djelovanje. Dana 22. studenoga 1219. papa Honorije III. pismom *Sane cum olim* pozvao je snažno svećenike da odstrane zloporabe i promiču euharistijsko štovanje, i Franjo pokreće inicijativu nizom pisama upućenih »trima državama« kršćanskog naroda: druga redakcija *Pisma svim klericima o štovanju tijela Kristova*, *Pismo upraviteljima narodâ* i *Prvo pismo kustodima* manje braće.[11] Dokaz koji se ne može pobijati, da ta pisma pripadaju jedinstvenoj zamisli, jest *Drugo pismo kustodima*, koje citira izričito tri prethodna, preporučujući da se izrade njihovi prijepisi i da se izruče naslovnicima. U tom slučaju apostolsko planiranje nastaje u Franji iz jasne svijesti o uspješnosti pisamskog sredstva, ali se upotpunjuje koristeći kapilarno, s ciljem crkvenog oživljavanja, samu organizacijsku strukturu Reda.[12] Također s ove točke gledišta govor o bratu Franji i dalje ostaje otvoren: »jednostavan i neuk«, ali sasvim pozoran da spisima promiče riječ Božju i milosna otajstva povjerena »svetoj majci Crkvi« (2PKle 13).

Bratske pobude i komunitarni razlozi isprepliću se na različit način u pismima koja brat Franjo upućuje pojedinoj braći Reda: kao autografsko *Pismo bratu Leonu*, nesigurna datiranja, s majčinskim i oslobađajućim savjetom da slijedi siromaštvo Kristovo »na koji god način ti se čini bolje«; ili snažno *Pismo jednom ministru*, usmjereno na rješavanje konflikata bratstva koji uznemiruju »dušu« naslovnika i prijedlog sinteze poglavlja *Pravila* o »smrtnim grijesima« (nazire se pripremni rad na *Potvrđenom pravilu*); i, konačno, kratko *Pismo bratu Antunu*, »mom biskupu«, gdje obedijencu za »poučavanje braće u svetoj teologiji« prati poziv da »ne ugasi duha molitve i pobožnosti, kao što je napisano u Pravilu«, očito *potvrđenom*

---

11 Za tekst papinskog pisma i uske veze s citiranim pismima pogledati K. Esser, *Studien zu den Opuscula des hl. Franziscus von Assisi*, Historisches Institut der Kapuziner, Roma 1973, str. 309–313.

12 Ukazivanje na »pomanjkanje projektnog usmjerenja u odnosu prema Crkvi i društvu s Franjine strane« (Miccoli, *Francesco d'Asssisi. Realtà e memoria*, str. 81), na crti jedne radikalne i primjerne *kènosis* koja se odriče sredstava ljudske mudrosti i ne teži »reformirati« druge, možda može biti ublaženo naznačavanjem nekih konstanti njegova evanđeoskog služenja: pokorničko naviještanje u obliku »pobuda i pohvala« (iz ovlaštenja Inocenta III. u NPr 21.23 i u *Pjesmi brata Sunca*); odredbe i vršenje propovijedanja (NPr 17; PPr 9; Opor 7), u kontekstu jednog općeg poslanja (NPr 16; PRe 8–9); i, konačno, pragmatička uporaba pisamskog sredstva s apostolskim svrhama.

1223.[13] Također u tom manjem suglasju, odsustvu privatnih autobiografskih zabilješki pridružuje se zajedno drhtaj čovjekoljublja posve usmjeren na duhovni razgovor sa sugovornicima: »Govorim ti kako mogu o onome što se tiče tvoje duše …« (PMin 2), »Ovako ti velim, sine moj, kao majka …« (PLe 2).

Više nego normativni tekstovi i molitve pisma izražavaju Franjinu apostolsku težnju, svijest o tomu da treba osim živom riječju naviještati Riječ spisima, kao što se jasno vidi iz iskaza kojim započinje veliko *Pismo vjernicima*: »Budući da sam svima sluga, svima moram služiti i pružati mirisne riječi Gospodina svoga. Kako vas pojedinačno zbog bolesti i slabosti svoga tijela ne mogu osobno posjetiti, stoga sam u sebi razmislio i odlučio da vam ovim pismom i po vjesnicima uputim riječi Gospodina našega Isusa Krista koji je Riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga koje su duh i život« (2PVj 4–6). Valja zapaziti veoma snažnu etičko-religioznu dimenziju ove stranice, gdje za »đakona« Franju također pisati postaje dužnost koje se ne može odreći,[14] kao što se ne može odreći naloga da naviješta Riječ. Spominjanje »bolesti i slabosti«, toliko velike da priječi apostolsko putovanje, čini se da odražava otežani položaj zbog kojega brat Franjo nije više u stanju hodati, a koji je ipak, prema kazivanju biografa, išao propovijedati na sedlu magarca.[15] Pismo, autentična sinteza najčešćih evanđeoskih i eklezijalnih tema, pripada dakle završnom vremenu svečeva života, i analogno kronološko smještanje spada na *Pismo cijelom Redu* koje, nakon dirljivog uvoda o zvanju i poslanju manje braće, misaonim Franjinim govorom započinje i produbljuje razmatranja o tijelu i krvi Gospodina, dostojanstvu svećeništva i »napisanim Božjim riječima«, anticipirajući pobude i stroge opomene koje ćemo naći u *Oporuci*. Što se više udubljujemo u *Spise* brata Franje, tim više ti spisi otkrivaju unutarnji hod koji ih približava jedan drugome, kako u dubokim mislima tako u poniznom i ujedno uzvišenom tonu riječi.

---

13 Pogledati PAn 2 (upućivanje je na PPr 5,2). Pažnja brata Antuna Padovanskog na normu života Reda vidljiva je iz jednog vjerojatnog implicitnog citiranja *Pravila* iz 1221, kako iznosi C. Paolazzi, *Antonio cita Francesco: l'Epilogo dei »Sermones dominicales« e »Regula non bullata 17«*, »Il Santo« 36 (1996), str. 445–455.

14 Obavijest o tome da je Franjo bio đakon (*levit*) potječe od Čelanskog (usp. 1Čel 86: preuzeto od Juliana Špajerskog, *Vita sancti Francisci*, prolog i pogll. 54 i 73; 1Bon 10,7), ali je sadržana u jednom odsjeku u kojem Franjo, obraćajući se »braći svećenicima«, piše: »mi, koji smo posebno (*specialius*) određeni za službu Božju« (PRe 43). Poistovjećenost *levit-đakon* jasno se pokazuje u *Actus b. Francisci*, gdje se đakon sv. Lovro više puta naziva »levit« i opisuje se da je »obučen u *dalmatiku*«, koja je upravo odjeća đakona (*Actus*, pogl. 50; usp. *Fontes Franciscani*, Ed. Porziuncola, S. Maria degli Angeli–Assisi 1995, str. 2187). Govoriti o Franji kao »laiku« ne odgovara povijesnoj istini (usp. također Opor 18).

15 Usp. 1Čel 98; AsZb 91; OgSav 35.

Pravila i opomene: »Živjeti po uzoru na sveto evanđelje«

Franjin komunitarni i zakonodavni tijek zbivanja započeo je u proljeće 1208. kad su dvojica Asižana, Bernard Kvintavalski i Petar Katanski očitovali namjeru da se uključe u Franjin pokornički život, a ovaj posljednji odlučio zatražiti savjet od Gospodina, utječući se trostrukom otvaranju evanđelja u crkvi sv. Nikole u Asizu.[16] Gospodinov je odgovor toliko iscrpan da se Franjo – jedini slučaj u svim *Spisima* – ne ustručava definirati ga kao »objavu«:

> (14) A kad mi Gospodin dade nekoliko braće,[17] nitko mi nije pokazao što mi valja činiti, nego mi sam Svevišnji objavi kako treba da živim po uzoru na sveto evanđelje. I ja sam to u malo riječi i jednostavno napisao, a gospodin Papa mi je to potvrdio.[18]

Odlomak *Oporuke* jasno je označio trokut unutar kojeg će se razvijati cijela zakonodavna aktivnost početaka: *evanđelje*, koje je sam Bog označio kao »pravilo i život Manje braće«; *suradnja* bratstva, ovdje ograničena na pisarsko provođenje »oblika« evanđeoskog života, ali na drugim mjestima izričito proširena na »savjet braće« okupljene na kapitulu;[19] konačno, *potvrda*, od strane pape Inocenta III. (1209–1210), koju veoma važno svjedočanstvo Jakova Vitrijskog, datirano u listopadu 1216, proteže na »svete zakone« formulirane na godišnjim kapitulima[20] koji su se progresivno slijevali u prvotno Pravilo, sve do sastavljanja aktualnog *Nepotvrđenog pravila* (1221). Neće biti zanemarena opaska koju je Franjo dodao o modalitetima pisane redakcije: »i ja sam to u nekoliko riječi i *jednostavno* dao napisati« (Opor 15), to jest sa zahvatom one snage »koja isključuje moguća razilaženja između unutarnjeg i vanjskog držanja« te uključuje »vjernost riječi i života … providnu otvorenost, u jasnoj opreci prema

[16] Pogledati paralelno pripovijedanje LegTd 27–29.

[17] U prisjećanju na početke Reda Franjo ukazuje na to da mu je bratstvo Manje braće 'dar' nebeskoga Oca.

[18] Opor 14–15. »Objava« pozdrava mira (»Gospodin mi je objavio pozdrav da govorimo: Gospodin ti dao mir!«, Opor 23) dogodila se kontekstualno kod čitanja trećeg evanđeoskog odsjeka (tj. Lk 10,1–12; usp. Paolazzi, *Lettura degli »Scritti«*, str. 290–293.

[19] Usp. PMin 12.

[20] Prvi vanjski svjedok života i imena »Manje braće« (usp. 1Vitr, 7–9) Jakov Vitrijski izvješćuje: »Ljudi ovoga reda skupljaju se jednom godišnje na određenom mjestu […]. Poslužįvši se savjetom iskusnih osoba, sastavljaju i proglašavaju svete zakone, koje podastiru papi na odobrenje« (1Vitr 11). Ako je to bila procedura, razumljivo je zašto *Prolog* u *Nepotvrđenom pravilu* proteže papinu »potvrdu« na cijeli tekst (usp. NPr*, Prolog*, 2).

dvosmislenosti, hipokriziji i formalizmu«.[21] Za Franju je riječ kazana i napisana »jednostavno« (*simpliciter*) samo kada je autentično zrcalo istine misli i života, modeliranog na riječima i djelima Gospodinovim.

Ova naznaka pokazuje se odmah korisnom za *Potvrđeno pravilo*, službeno odobreno od pape Honorija III. 29 studenoga 1223, koje je više puta osumnjičeno da je rezultat duboke revizije (koje je izgledalo osakaćeno, razvodnjeno, kompromisersko) prethodnog »oblika života«,[22] zbog pritisaka ministara Reda i Rimske kurije. Moguće je da je kakav rez, više-manje bolan, brat Franjo morao prihvatiti, ali mu to nije priječilo da umetne u *Oporuku* jednu izjavu koja raščišćava polje od daljnjih sumnji: »kao što meni Gospodin dade da *jednostavno i čisto* izreknem i napišem Pravilo i ove riječi, tako ih jednostavno i bez tumačenja shvatite i svetim djelovanjem sve do kraja opslužujte« (Opor 39). Oblik života koji je Gospodin objavio ne očekuje »glose« učenih, nego »sveto djelovanje« Duha koji ga pretvara u život. Za umirućeg brata Franju dakle *Potvrđeno pravilo* je također čedo one »kraljice mudrosti« koja silazi s visine i povjerava se »jednostavnosti«, da bude prevedeno u riječi i djela koja su joj potpuno vjerna: »Zdravo, kraljice–mudrosti, Gospodin te čuvao sa sestrom tvojom svetom, čistom jednostavnošću«. (PozKr 1).

Analogan govor vrijedi za *Opomene*, kojima bi činjenica da su skupljene (*recollecte*) iz Franjina živog glasa oduzela onu punu povjerljivost, koja međutim prosijava iz dubokog suglasja kojim »izreke« osvjetljavaju blaženstvo »čistih srcem«, uvijek otvorenih da vide Boga živoga i pravoga »koji govori i čini svako dobro« (Opom 8,3) u svima, i komplementarno blaženstvo »siromašnih u duhu«, koji sebi ne prisvajaju oholo Božju mudrost, riječi i djela, nego sve priznaju i vraćaju njemu: »*Blago onome sluzi* koji se ne uznosi više zbog dobra koji Bog po njemu govori ili čini, nego zbog dobra što ga govori i čini po nekom drugome« (Opom 17,1). Bog koji je govorio i djelovao po prorocima i svome Sinu Isusu nastavlja govoriti i činiti svako dobro u svojim slugama svakog vremena, i može stoga također dopustiti da u njegovo ime »*kazuje* i *piše*« (Opor 39) ponizni i neuki Franjo, koji nikada ne prestaje podsjećati samoga sebe i druge, da također spoznato dobro božanskih riječi treba vratiti »riječju i primjerom vraćaju višnjemu Gospodinu Bogu komu pripada sve dobro« (Opom 7,4).

---

21 L. Izzo, *Semplicità,* u: *Dizionario Francescano. Spiritualità*, Messaggero, Padova 1983, str. 1693; 2° izd. 1995, str. 1869.

22 Stanislao da Campagnola, *Introduzione a Scritti di Francesco d'Assisi*, u: *Fonti Francescane*, Movimento Francescano, Assisi 1977, str. 64. Od toga opsežnog i jasnog *Uvoda* (str. 43–91), sjajna i još uvijek korisna sinteza kritičke rasprave iz dvadesetog stoljeća o *Spisima*, udaljuje nas prije svega poraslo, opravdano povjerenje u spisateljske sposobnosti brata Franje te u bitnu i formalnu pouzdanost njegovih »napisanih riječi«, u skladu s rezultatima novijih istraživanja.

Ako vratiti »*riječju*« znači ponizno »priznati« da dobro dolazi od Boga i njemu »zahvaliti«,[23] uzvratiti »*primjerom*« znači »propovijedati djelima«, pretvoriti mudrost božanskih riječi u »sveto djelovanje koje mora sjati u primjeru za druge«,[24] i stoga činiti, živjeti, vjerno obdržavati sve do konca, kao što se Franjo ne umara da preporuči u onim završnim poticajima svojih spisa, a to ćemo imati prilike ilustrirati malo kasnije.

Zašto su »Spisi« brata Franje

Ugledni i zaslužni istraživač Kajetan Esser, polazeći od nesumnjive činjenice da je brat Franjo – prema praksi tada veoma raširenoj – općenito običavao davati da se piše po diktiranju, zbog pretjerane predostrožnosti opetovano promicao niz uznemirujućih hipoteza o redakcijskom postupku *Spisa*: naime da je Franjo, zbog oskudna poznavanja latinskog jezika, što se čini potvrđeno autografima, braći pisarima različite jezične kompetentnosti (odatle oscilacije stilističke razine u različitim spisima) »diktirao na pučkom talijanskom jeziku onog vremena«, da im u nekim slučajevima »nije diktirao konačne izraze, nego samo misli, kojima je zatim sam brat trebao dati pisanu formu«.[25] Te hipoteze, pridodane informacijama o zahvatu općih kapitula i pojedinih osoba u redakciji *Pravila*,[26] snažno su se raširile franjevačkim raspravama, insinuirajući sumnju, koja se ponavlja, da su različiti oblici suradnje mogli na neki način iskriviti misao i naročito »živo kazivanje« Franjine riječi, s neposrednim negativnim preokretima glede pune pouzdanosti *Spisa* kao dokumenta povijesnog i biografskog.[27]

Ne čini se da je lako uskladiti ove kritičke pozicije s već navedenim Franjinim tvrdnjama da je molio, govorio i pisao jednostavno (*simpliciter*), ili sa zahtjevnim pozivima na umjerenu i kontroliranu

---

23 Poziv je isto tako topao za svu Manju braću (NPr 17,17–19) kao i za sve vjernike (2PVj 61–62).

24 Pogledati NPr 17,3 (»Sva braća pak neka propovijedaju djelima«) i 2PVj 53.

25 Esser, *Scritti*, str. 75.

26 Za »savjet braće« okupljene na kapitulu, usp. PMin 13; vijest o zahvatu brata Cezarija Špajerskog 1221. da »ukrasi Pravilo riječima evanđelja« nalazi se kod *Jordana* 15, dok Grgur IX., pozivajući se na *Potvrđeno pravilo*, izjavljuje: »bili smo mu (Franji) blizi za vrijeme sastavljanja spomenutog Pravila« (bula *Quo elongati*, 3: FF 2731). O »mnogim stvarima« izostavljenim iz *Potvrđenog pravila* zbog uplitanja ministara »protiv volje blaženog Franje« govori *Intentio regulae*, koja ipak konkretno navodi samo izostavljanje »onog poglavlja u kojem se govorilo: *Ne nosite ništa na put*« (usp. L. Lemmens, *Documenta antiqua franciscana*, I, Typographia Collegii S. Bonaventurae, Quaracchi 1901, str. 83–99; usp. NPr 14 i odgovarajuće bilješke).

27 Kritičke hipoteze oca Essera ušle su također u I. izd. *Fonti Francescane* (usp. Stanislao da Campagnola, *Introduzione* a *Scritti*, str. 48–55.

uporabu riječi razasutih u *Opomenama*: gdje »Jao onome redovniku koji uživa u *besposlenim i ispraznim riječima*« (Opom 21,2), što je očit odjek stroge Isusove opomene protiv svake »bezrazložne riječi« (Mt 12,36), biva od Franje preokrenuto i potvrđeno u misaono »blaženstvo« za onoga tko upotrebljava riječi u punom suglasju s unutarnjim osjećajem: »Blago sluzi koji … nije brz na riječima (Izr 29,20), nego mudro razmišlja što treba govoriti i odgovarati« (Opom 22,1). Tako ne iznenađuje da je u novije vrijeme konvergentni niz rasprava postupno restaurirao portret brata Franje »pisca«, smještajući u njezinu pravu dimenziju suradnju brata Cezarija Špajerskog na *Nepotvrđenom pravilu*,[28] uklanjajući iz izdanja autografa teže gramatičke pogreške na koje je ukazano u posljednjem kritičkom izdanju i istaknuvši pažljivu upotrebu epistolografskih normi,[29] i k tomu utvrdivši metodičko korištenje tipičnih retoričkih i stilističkih figura, ili analognih mehanizama citiranja s rezultatima stilistički istovjetnim, u »*opuscula* čije je redakcijsko stanje na suprotnim krajevima: ovdje autograf, ondje *Opomene*, tekst među najviše osumnjičenima da je pretrpio izvanjske zahvate«.[30]

Potvrda da razlikovanje između Franjinih spisa autografa i spisa čije je tekstove diktirao treba biti zacijelo ublaženo, proizašla je iz utvrđivanja strogog načina govora i pisanja na način svetog evanđelja koji stari biografski izvori pripisuju Franji, koji »nije htio nikada zvati imenom nekoga tko bi se nazivao *dobar*, zbog poštovanja prema Gospodinu koji je rekao: *Nitko nije dobar osim sam Bog* (Lk 18,19). Na isti način nije htio zvati nikoga ni ocem ni učiteljem, ili to pisati u svojim pismima, zbog poštivanja Gospodina koji je rekao: *I ne zovite nikoga vašim ocem na zemlji, niti se nazivajte učitelji …*«.[31] Provjerena kroz veoma korisno leksičko ispitivanje Franjinih *Opuscula* koje je provelo Sveučilište u Louvainu,[32] informacija se pokazala iznenađujuće točnom, tako da nijedan od 141 slučaja triju navedenih evan-

---

[28] Usp. A. Gattuci, *Cesario da Spira*, u: *I compagni di Francesco e la prima generazione minoritica*. Atti del XIX Convegno Internazionale, Spoleto 1992, str. 141–142.

[29] Usp. Bartoli Langeli, *Gli autografi di frate Francesco*, str. 42–51 i 57–61.

[30] G. Pozzi, *Lo stile di san Francesco*, »Italia medioevale e umanistica« 41 (2000), str. 71 (cijela studija, potkrijepljena visokim i strogim metodološkim profilom, na str. 7–72).

[31] OgSav 122. Informacija koja se nalazi u različitim biografskim izvorima tiče se posebno liječnika Buongiovannija (*Bonus Iohannes*) iz Arezza, kojeg je Franjo nazivao *frater Iohannes,* ime koje je hagiografska tradicija podvrgla neobičnom lomljenju, koje je rekonstruirao E. Menestò, *La »Questione francescana« come problema filologico*, u: *Francesco d'Assisi e il primo secolo di storia francescana*, str. 138–141.

[32] Usp. J. F. Godet–G.Mailleux, *Opuscula sancti Francisci. Scripta sanctae Clarae. Concordances, Index, Listes de fréquences, Tables comparatives*, Publications du CETEDOC – Université de Louvain, Louvain 1976. Potvrda se može naći u C. Paolazzi, *Gli »Scritti« tra Francesco e i suoi scrivani: un nodo da sciogliere*, »Antonianum«, 75 (2000), str. 481–497.

đeoskih »naslova« (dobar – 33 slučaja; učitelj – 5; otac – 104, od kojih se 100 odnosi na Boga i 4 na »odricanje« od zemaljskog oca) ne pokazuje povrede evanđeoskog lingvističkog kodeksa koji je Franjo učinio vlastitim, a ista stvar vrijedi za njegovu odluku da ne kaže *moje* (225 slučajeva) za neko materijalno dobro, umjesto da vrati Gospodinu svaku *pohvalu* (s izvedenicama, 65 slučajeva, svi se odnose na Boga). U svjetlu istraživanja čini se stoga da treba »isključiti da su pisarima i suradnicima bila dana dopuštenja strana Franjinoj misli i diktiranju«, dok se »leksička strogost tako apsolutna, jamčena sustavno snagom brojeva, da zamisliti samo kod autora koji združuje u sebi *snažnu bistrinu misli* i *nesavitljivi nadzor oblika* koji je izražava«.[33] Ne samo zbog izvanredno suvisle vizije života i svijeta nego također zbog jezika i stila, *Spisi* su autentično ogledalo Božje riječi i Franjinog evanđeoskog »srca«. On je toga bio svjestan, kako pokazuju preporuke koje ih potvrđuju.

Putovi Riječi: naučiti, čitati, sačuvati

Jedan od aspekata koji najviše iznenađuju u prvom čitanju Franjinih *Spisa* jest držanje po kojemu autor, u preporučivanju »stvari« i »riječi« sadržanih u njima, čini se da ih promatra, i uistinu ih promatra u odnosu na Božju riječ: »U ime Gospodnje! Molim svu braću da nauče sadržaj i smisao onoga što je u ovom životu *napisano* za spas naše duše«, poziva Franjo u završnom poglavlju prvog Pravila, oponašajući svetopisamsko: »napisano je« (*scripta sunt*),[34] dok u *Pismu vjernicima* izričito kaže da želi prenijeti »riječi Gospodina našega Isusa Krista, koji je Riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga koje *su duh i život*«.[35] Na iskazanu svijest da njegova napisana riječ odražava »jednostavno« njegovu misao, kako se unaprijed vidjelo, pridružuje se dakle u Franji duboka svijest da se učinio vjernim »poslužiteljem«

[33] Paolazzi, *Gli »Scritti« tra Francesco e i suoi scrivani*, str. 497. O »leksičkim pitanjima« sv. Franje raspravlja s uobičajenom akribijom Pozzi, *Lo stile di san Francesco*, str. 45–63. Na isključivo korištenje leksičkog ispitivanja *Spisa* oslanja se također pažljiva analiza nekih velikih teoloških tema koju je dao Thaddée Matura, uvjeren s vidljivim razlogom da su *Spisi* »djelo u globalu autentično i osobno Franjino [...] najpotpuniji i najvjerniji izraz njegova iskustva i njegove religiozne misli« (Th. Matura, *Francesco parla di Dio. Studi sui temi degli Scritti di san Francesco*, Ed. Biblioteca Francescana, Milano 1992, str. 15).

[34] Usp. NPr 24,1 i analogni Pavlov odlomak: »što je nekoć napisano (*scripta sunt*) nama je za pouku napisano« (Rim 15,4; kod Pavla, kao uopće u Svetom pismu, pasiv *scriptum est*, *scripta sunt* označava, ne imenujući ga, glavnog autora, Boga).

[35] 2PVj 3. Franjina riječ je razjašnjena implicitnim citiranjem Ivana: »Duh je onaj koji oživljava, tijelo ne koristi ništa; riječi koje sam vam govorio duh su i život« (Iv 6,64). Kristove »riječi« također su od »Duha koji daje život«, jer samo Duh ih može pretvoriti u život u vjernicima.

Riječi spasenja, i samo spajanjem ovih dvaju uvjerenja razjašnjava nastojanje s kojim, osim u *Oporuci*, on na završetku *Pravila* i *Pisama* preporučuje svoje spise, opisujući s minucioznom jasnoćom susljedne faze u kojima se treba artikulirati njihovo prihvaćanje, kako se pokazuje iz završnog poticaja *Nepotvrđenog pravila* (pogl. 24), koje ćemo analizirati, popunjavajući polazne točke iz paralelnih mjesta.

> »U ime Gospodnje! Molim svu braću da nauče sadržaj i smisao onoga što je u ovom životu napisano za spas naše duše i da to često dozivaju u pamet. I molim Boga da on, koji je svemoguć, trojstven i jedan, blagoslovi sve one koji to poučavaju, koji uče, koji imaju uza se, drže na pameti i ostvaruju, svaki put kad ponavljaju i ostvaruju ono što je ondje napisano za spas naše duše. I molim sve ljubeći im noge da to veoma ljube, čuvaju i opslužuju. U ime Boga svemogućega i gospodina pape i pod poslušnost zapovijedam i naređujem da od onoga što je u ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima niti napisanome što dodaje (usp. Pnz 4, 2; 12, 32). I zabranjujem da braća imaju drugo Pravilo.
> Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Kako bijaše na početku, tako i sada i u vijeke vjekova. Amen.«[36]

Početni zahtjev da »*nauče* sadržaj i smisao« *Pravila* odražava Franjino uvjerenje da je također u »pravilu i životu« Manje braće, kao u Svetom pismu, sadržaj (*tenor*) bezuvjetna potpora »smisla« (*sensus*) koji stoji u njemu:[37] ovo posljednje, da bi moglo biti naučeno, biti »*shvaćeno*« jasno, kako izričito kažu završni pozivi *Pisma vjernicima* i *Oporuke*,[38] a potom »ono što je … napisano za spasenje naše duše« treba »često dozivati u pamet« (r. 1), jer će na one koji ih *drže na pameti* i *dozivaju* ih sići Božji blagoslov (r. 2).[39] Toliko inzistiranje nije slučajno, nego je usmjereno protiv lukave zloće Sotone, »koji želi …

36 NPr 24. Šuma paralelnih mjesta (ovdje iznesenih pozornosti čitatelja s podnaslovom »*Putovi Riječi*«) pokazuje da završne preporuke prvog *Pravila* izražavaju najdublje Franjine čežnje o navješćanju i prihvaćanju božanskih riječi.

37 O Franjinoj evanđeoskoj doslovnosti, shvaćenoj kao »vjernost u Duhu smislu teksta«, vidjeti A. Vauchez, *François d'Assise entre littéralisme évangélique et renouveau spirituel*, u: *Frate Francesco d'Assisi*. Atti del XXI Convegno Internazionale (Assisi, 14–16. listopada 1993), Spoleto 1994, str. 183–198.

38 Po redu: »A svi oni i one koji ih dobrohotno prihvate i *razumiju* …« (2PVj 88); »ove riječi … jednostavno i bez tumačenja *nastojte shvatiti*« (Opor 39). Važnost »shvatiti« Franjo je crpio iz parabole o sijaču (usp. Mt 13,18–23; NPr 22,12.17).

39 Poziv da drže na pameti (*memoria retineatis*) poticaje prethodnog pisma o »presvetom tijelu i krvi Gospodina« također je u 2PKu 5 (povezano s *Prvim pismom kustodima*), dok se u parafrazi na četvrtu prošnju molitve *Očenaš* »*kruh svagdanji* – Krist« traži »na uspomenu i razumijevanje (*inteligentiam*) i čašćenje ljubavi koju on ima prema nama« (TumOč 6). Poznavanje i uspomena usmjereni su na ljubav Kristovu.

ugušiti riječ i zapovijedi Božje iz pamćenja i hoće zaslijepiti čovjekovo srce« (NPr 22,19–20); tako da nije više u stanju vidjeti »pravo svjetlo, Gospodina našeg Isusa Krista« (2PVj 66). Iz tog razloga Franjo, nastavljajući, zaziva blagoslov također na »one koji poučavaju (*docentes*)« (r. 2), pojam koji se sigurno ne odnosi na komentare ili izlaganje Pravila, imajući u vidu nedovoljnu simpatiju za »glose«,[40] dok bi mogla biti diskretna aluzija na neuku braću »koja ne znaju čitati« (NPr 3,9), i potreban im je netko da ih pouči čitati,[41] ne drukčije od onih vjernika kojima Franjo, pozivajući se na »riječi« *Pisma* koje im je upućeno, preporučuje: »A oni koji ne znaju čitati neka ih često daju čitati; i neka ih do svršetka čuvaju uza se pri svetome radu« (1PVj 20–21).

Tri stvari koje su preporučene vjernicima savršeno oponašaju (uključujući »imati na pameti«) drugi niz operacija nabrojenih u tekstu koji komentiramo, ondje gdje Franjo moli od Boga da blagoslovi »sve one koji *poučavaju, uče, imaju sa sobom*, drže na pameti i *vrše* ove stvari« (r. 2). Već se vidjelo da binom *poučavaju-uče* aludira prikriveno na *čitati* zajednički, čin također bitan za oživljavanje sjećanja Božje riječi i obećanja koja su mu dana, i stoga preporučen »u ljubavi koja je Bog« svim kršćanskim vjernicima, i jednakom toplinom Manjoj braći.[42] Još češći je zahtjev naslovnicima da »imaju sa sobom« i da »drže kod sebe« spis koji je Franjo ostavio ili uputio, zahtjev koji se za Manju braću od Pravila iz 1221. odražava osim u *Oporuci*, u pismima *Kustodima*, *Jednom ministru* i *Cijelom Redu*, a za kršćane svjetovnjake ponavlja se na završetku dvaju pisama *Vjernicima* i u onom *Upraviteljima naroda*.[43] Sigurno, nije literarna »sreća« njegovih spisa ta do koje je Franji stalo, nego ljubomorno čuvanje »riječi napisanih od Gospodina«, onih istih koje on uporno nastoji sačuvati od napuštanja i da se postave na dostojno mjesto,[44] »časteći u njegovim riječima Gospodina koji ih je izgovorio«[45] i povjerio ih

---

40 Usp. Opor 38–39.

41 U srednjovjekovnom latinskom *čitati* znači također »obavljati funkciju čitača« (to jest čitanja-izlaganja nekog teksta) i znači jednako »poučavati« (*docere*), kako je u *Pismu bratu Antunu*: »Drago mi je da ti poučavaš (*legas*) braću u svetoj teologiji« (r. 2).

42 Za vjernike kršćane neka se pogleda 1PVj 20; 2PVj 87bis; za manju braću praksa već uvedena da se na kapitulima čita *Pravilo* treba biti proširena također na *Oporuku* (usp. Opor 37).

43 Neka se s obzirom na to vidi: za braću osim Opor 36 i 1PKu 9; PMin 21; PRe 47; za kršćane svjetovnjake 1PVj 21; 2PVj 87bis; PUn 9. Ponavljanje preporuke pokazuje samo po sebi njezinu važnost za Franju.

44 Usp. 1PKle 12; 2PKle 12; 1PKu 5; i naročito Opor 12.

45 PRe 36. Dovoljno je ovo promišljanje, koje od riječi čini »sakramentalni znak« božanske prisutnosti, da isključi u Franji svaki oblik psihološkog ili kulturalnog podaništva u odnosu na pisane riječi.

trajnoj uspomeni svoje Crkve, da ih pretvori u »život«. Budući da, inzistira dalje Franjo, slijedeći apostola Pavla, za ambiciozne i »tjelesne« ljude također riječ Svetog pisma može postati »slovo [koje] ubija«, dok oni koji se daju odgajati iznutra od Duha mogu je pretvoriti u život i hvalu, vraćajući je »riječju i primjerom, preuzvišenomu Gospodinu Bogu, kojemu pripada svako dobro«.[46]

Putovi Riječi: obdržavati, ne mijenjati, razglašavati

Stvari dosad preporučene mogle bi, uistinu, ostati isprazno očitovanje »duha tijela« koji »hoće i veoma se brine da ima riječi, ali malo da ih ostvari«[47] da nije bilo odlučnog djelovanja kojemu su usmjerena sva druga: *provesti u djelo* Riječ, *činiti* (24,3) ono što se slušalo, naučilo, čega se sjećalo i čuvalo kod sebe, što će za kršćane svjetovnjake, klerike i laike, značiti *obdržavanje* zapovijedi, savjeta i riječi Gospodinovih skupa s odredbama i sakramentalnom praksom Crkve,[48] a za Manju braću »*obdržavati* svetim djelima sve do kraja« evanđelje i *Pravilo* obećano Gospodinu.[49] Da bi se to dogodilo, nužno je »imati Duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje« (PPr 10,8) jer po svome Duhu Bog »kaže i čini svako dobro« u svojim slugama, čisteći ih, rasvjetljujući ih, raspaljujući ih iznutra vjerom i ljubavlju prema Gospodinu Isusu, koji ih vodi savršenom zajedništvu s Ocem.[50]

Listajući Franjine *Spise* postupno raste divljenje u utvrđivanju kako se svaka napomena o »riječi« izgovorenoj ili napisanoj slijeva u jednu duboko jedinstvenu viziju, koja od začuđenog promatranja božanskih »riječi po kojima smo spašeni i otkupljeni *od smrti na život*« (2PKle 3) silazi na promatranje svjetala i sjena ljudskog govorenja i pisanja, s jednom posebno budnom pozornošću prema onoj tajni milosti za koju »Riječ Božja« nastavlja ulaziti u vrijeme kroz »pisane riječi« u svetim knjigama, kojih su Franjine *Molitve, Pisma* i *Pravila* oživljavanje i osobna i zajednička primjena.

---

[46] Opom 7,4.

[47] NPr 17,11 (ali neka se pogleda cijelo poglavlje, koje je neka vrsta tumačenja i zajedničke primjene *Opomene* 7, citirane gore).

[48] Primjeri, u dvostrukom naznačenom pravcu, druga redakcija *Pisma klericima* (posebno r. 13–15) i veća redakcija *Pisma vjernicima*, gdje se izričito upućivanje na »riječi«, »zapovijedi«, »naredbe i savjete« *Gospodina* (r. 316–18.39) izmjenjuje s pozivima na pristupanje s vjerom sakramentima i »riječima« koje navješćuju svećenici *Crkve*, nužnim za spasenje (r. 22–24.32–36). Eto zbog čega početni pozdrav i završni poticaj tvrde suglasno da pismo sadrži »riječi Gospodina našega Isusa Krista« (r. 3.87).

[49] Usp. PPr 12,4; PRe 40–48; Opor 34–39.

[50] Usp. Opom 8; PRe 50–52.

Nastaje sigurno iz religioznog štovanja za »božanske riječi« spasenja zapovijed – odjek onih koje zapečaćuju stari i novi Zakon[51] – s kojom, na završetku *Nepotvrđenog pravila*, Franjo naređuje da »od onoga što je u ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima niti k napisanome što dodaje« (24,4), odredba ponovljena u *Oporuci* također za *Potvrđeno pravilo* iz 1223. s dodatkom izričite zabrane bilo kakve »glose«.[52] Razložno je misliti da se zabrane koje je Franjo ponavljao ne odnose toliko na povredu prvog teksta koji je izašao iz njegova »pisanja po diktiranju«, i koji je on sigurno nadzirao, koliko više na *prijepise* za koje je znao da će biti urađeni za bratstvo manje braće i koje on sam opetovano potiče da se urade kad je riječ o *Pismima*,[53] kao što se vidjelo ranije. »Sluga sviju« i navjestitelj »miomirisnih riječi Gospodinovih«, Franjo želi da one ostanu u svojoj čistoći i jednostavnosti i da stignu do ljudi i žena cijelog svijeta, da sve podsjećaju na to kako je dužnost dati odgovor Bogu »pravednom i milosrdnom« koji poziva na spasenje.

Zato na završetku mnogih svojih spisa brat Franjo misli možda na dramatičnu alternativu koju je Bog stavio između »života i smrti, blagoslova i prokletstva« (Pnz 30,19), kad opominje da će »oni koji ne budu činili ove stvari, trebati o tome *položiti račun* na dan suda, pred sudištem Kristovim«,[54] dok je na one koji ih prihvate, »provodeći ih u život svetim djelima sve do kraja«, zazivan *blagoslov* Boga, Oca i Sina i Duha Svetog.[55] Možda bi, za razumijevanje do koje se točke brat Franjo raspoznaje u *Spisima* koji su do nas stigli pod njegovim imenom, bilo dovoljno uzeti na znanje bez predrasuda jasno uvjerenje s kojim ih preporučuje svima, u svoje ime, ali prije svega u ime Božje. Tko pristupa bratu Franji s pitanjima vjere i života, neka ponovno presluša dirljive riječi blagoslova kojima je, na granici vječnosti, zapečatio zajedno svoje evanđeosko poslanje i posljednji od svojih spisa:

> »I tko god ovo bude opsluživao, neka ga na nebu ispuni blagoslov višnjega Oca, a na zemlji blagoslov ljubljenoga Sina njegova s presvetim Duhom Tješiteljem, svim silama nebeskim i svima svetima. A ja, maleni brat Franjo, sluga vaš, potvrđujem vam koliko mogu iznutra i izvana ovaj presveti blagoslov. Amen.« (Opor 40–41).

---

51 Za Stari zavjet, usp. Pnz 4,2; 12,32; za Novi zavjet, usp. Otk 22,18–19.

52 Usp. Opor 35.38–39.

53 Usp. 1 i 2PKle 15; 2PVj 88; 1PKu 9; 2PKu 6.

54 Usp. 2PVj 87bis; usp. 1PVj 22; 1 i 2PKle 14.

55 Valja uočiti svečanost blagoslova zazvanog na završetku *Nepotvrđenog pravila*: »I molim Boga da on, koji je svemoguć, trojstven i jedan, blagoslovi sve one koji …« (24, 2; usp. 2PVj 88; 1 i 2PKle 15; PRe 49; 1PKu 9).

Izvor:

Uvod u *Spise sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane*, *Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 29–46. Tekst redigirao i bilješke preveo Ante Šoljić.

Hvale i molitve

Raspoređujući kronološkim redom *Spise* brata Franje, otkriva se da njihova najstarija i najnovija stranica pripadaju obje *molitvama i hvalama*: prva je *Molitva pred Raspetim* (1206), trpeće zazivanje čovjeka u potrazi svjetla i puta Božjeg; posljednja je »strofa« o »sestri našoj tjelesnoj Smrti«, koju je Franjo dodao *Pjesmi brata Sunca* i dao da se pjeva na vijest da je konačni prijelaz u Bogu bio već na pomolu (jesen 1226). Brat Franjo »pisac« rađa se i umire moleći.

»Čovjek sav postao molitva«

Tu dvostruku okolnost ne smijemo podcijeniti, budući da se tiče »ne nekog molitelja, nego čovjeka koji je sav postao molitvom« (2Čel 95), u kojem neprestano traženje Boga Oca Stvoritelja ne slabi, nego produbljuje zajedništvo s njegovim stvorenjima. Tako Franjo potiče svoju braću da ne trnu nikada »duha svete molitve i pobožnosti, čemu moraju služiti ostale vremenite stvari« (PPr 5,2). Ne suzdržava se da svim kršćanima napiše: »I hvalimo ga i molimo mu se danju i noću [...] jer valja da se svagda molimo i nikada ne sustajemo« (2PVj 21), i svemu stvorenome ponavlja neprekidno: »Sva djela Gospodnja, blagoslivljajte Gospodina« (HvČs 5)

Ako je molitva srce Franjina života, u njemu se od godina obraćenja darovi milosti pretvaraju u divne geste koje uvijek uključuju riječi i duboke nakane molitve. Iz trpeće *prosidbene molitve* pred raspelom u Sv. Damjanu nastaje u kratkom vremenu u Franjinu evanđeoskom iskustvu prvo, radikalno poistovjećivanje molitve i života: »Od sada pa nadalje želim govoriti: *Oče naš, koji si na nebesima*« (LegTd 20). Otkrivanje Oca koji nas je stvorio i otkupio po svom Sinu činilo je da je u Franji dozrijevalo dirljivo *iskazivanje zahvalnosti*, koja se izražava istovremeno u molitvi *Klanjamo ti se*, recitiranoj u crkvama (usp. 2Opor 5), i u neutješnom oplakivanju muke Kristove u polju svete Marije Anđeoske (usp. AsZb 78). Čitav svijet postaje hram, i Franjo može hodati »kroz šumu pjevajući pohvale Bogu na francuskom« (1Čel 16), onako kako će kasnije razmišljati da pošalje svoju braću s

Pjesmom na materinskom jeziku i s ovim neobičnim samopredstavljanjem: »Mi smo pjevači Gospodinovi« (AsZb 83). Na taj način Franjino moljenje, i molitva i pohvale koje odatle proizlaze, postaju ključ za razumijevanje ne samo njegova kršćanskog iskustva nego također drugih njegovih zakonodavnih i pisanih tekstova koji se ondje u različitim oblicima javljaju i odražavaju: budući da »Franjini spisi, ne manje od njegova obraćenja i njegova evanđeoskog iskustva, imaju u početku lagan proces unutarnjeg dozrijevanja, s dugim vremenima molitve i gomilanjem pitanja koja nalaze odgovor u prosvjetljivanju milosti. Tko želi shvatiti Franju, treba krenuti odavle: od molećeg kušanja, produženog riječju Božjom, i od dubokih intuicija koje mu otkrivaju smisao života i svijeta, a ne od kulturalnih ulomaka koji se zakvače za njegove riječi«.[1]

Biblijski izvori i unutarnje nadahnuće

Već prvi dokumenti Franje »pronalazača« molitava uključuju istovremeno izvore njegove molitve i tehničko-strukturalne vidove koji dominiraju njegovim molitvenim tekstovima. Što se tiče *inspiracijskih izvora*, lako je ih je razaznati prije svega u biblijskom Psaltiru, molitvenoj knjizi u pravom smislu, u Isusovoj pouci (*Očenaš*) i općenito u euharistijskoj i liturgijskoj molitvi: sve su to izvori koji se vraćaju neprekidno, sad uzeti doslovno, sad sažeti i prilagođeni zahtjevima molitelja, sad promišljeni tako duboko da dovode do posve novih rezultata. Odjeci uglađene i viteške obrazovanosti, tako ljubljene u mladosti, pojavljuju se prije svega u novoj idealnoj slici koju milost oblikuje u Franji, ne više aspirantu za viteza kraljeva ovoga svijeta, nego blagom glasniku i pjevaču »Kralja neba i zemlje«.

Naravno, Franji nije ništa više strano od operacije hladnih sastavaka na biblijske i liturgijske tekstove. Egzemplarna je izjava dana prije nego je napisao *Pohvale Sevevišnjemu Bogu*: »Želim napisati riječi pohvale Gospodinove kako sam ih promatrao u svom srcu« (2Čel 49).

Unutarnji put kojim je Franjo običavao prolaziti od molećeg prihvaćanja »riječi« Božjih do nove formulacije »pohvala« osvijetljen je primjereno onom stranicom *Razmišljanja o svetim ranama* gdje se pripovijeda, za upotpunjenje konteksta nastanka svojeručnih Pohvala, da se jedne noći osvijetljene mjesečinom u rujnu 1224. brat Leon zaputio u šumu na La Verni, »i konačno začuje glas svetog Franje te, približivši se, opazi ga kako kleči na koljenima u molitvi uzdignuta lica i ruku prema nebu i u žaru duha govori: 'Tko si ti, o preslatki moj

[1] C. Paolazzi, *Lettura degli »Scritti« di Francesco d'Assisi*, Ed. Biblioteca Francescana, Milano 2002, str. 61.

Bože? Tko sam ja, najneznatniji crv i nekorisni tvoj sluga?' I te iste riječi samo je ponavljao, i nije govorio ništa drugo«.

Osim pune biografske vjerodostojnosti epizode, kojoj su potrebne provjere kao izvora koji tu epizodu sadrži, čini se rasvjetnim pokazateljem unutarnje dinamike Franjina moljenja, koji stapa u jednu oprečnu, strastvenu noćnu kratku molitvu mnogostruke poticaje uzete iz različitih mjesta Svetoga pisma: »*Tko si*, o Gospode« (Savao u Dj 9,5); »Ja sam *crv*, a ne čovjek« (Ps 21,7); »*Sluge* smo *nekorisne*« (Lk 17,10). To je način molitve koji najpouzdanija *Oporuka* vraća na početke pokorničkog života, kad je Franjo molio u crkvama proširujući liturgijsku antifonu *Klanjamo ti se, Kriste* (usp. *Opor* 4–5), a koju opet *Actus beati Francisci* pripisuju noćnoj molitvi u kući Bernarda iz Asiza, gdje je Franjo »raspaljen u žaru molio veoma pobožno i govorio: Bog moj i sve moje'«.[2] Neće biti teško uvidjeti unutar Franjina »Bog moj i sve moje« Pavlovo iščekivanje da jednog dana »Bog bude sve u svemu« (»ut sit Deus omnia in omnibus«, 1 Kor 15,28), također zato što se Pavlov i Franjin izraz ponovno javljaju u uskliku »Ti si sve« (»Tu es omnia«), smještenom u središtu *Hvala Bogu višnjemu*. A dinamika ove vrste mogla bi rasti, kao što je rasla u Franjinu iskustvu. Ukorijenjene životno u Božjoj riječi, sve Franjine molitve nastaju iz prosvjetljenja Duha Svetoga i prelaze u duboku kupelj unutarnjosti. Također njegove psalmističke »kompilacije«, u strukturalnom uređenju i u razložnim osobnim kalemljenjima, pokazuju utjecaj Franjine inovativne tankoćutnosti, odjek njegovih najskrovitijih misli.

Tematska i strukturalna tipologija

Prolazeći letimično popis molitava, tekstovima *biblijskog odjeka i proširivanja* pripada *molba* svjetla i teoloških kreposti koja se slijeva u *Molitvu pred Raspetim*, koja nalazi svoju idealnu dopunu u brižnom *Pozdravu krepostima*, autentičnoj sintezi Franjinih najdražih kreposti, koje su se već pojavile milošću cijelog Trojstva u Majci Božjoj Mariji, »djevici koja je postala Crkva« (*Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji*), i zazivane svakodnevno u *Molitvi po Očenašu*, druga i najviša prosidbena molitva – visoko duhovna, zajedno s molitvom u Sv. Damjanu – među onima koje je Franjo sastavio.

U dosljednoj liniji s Franjinim moljenjem u godinama obraćenja, kasnije molitve raščlanjuju se između dva tematska pola *iskazivanja zahvale* i paralelnog *općeg poziva na pohvalu*, izraženih naizmjenično u novim oblicima ili u sretnim rapsodijama biblijskih tekstova. Za svojeručne *Hvale Bogu višnjemu* treba povjerovati bratu Leonu, koji

2 Prevodim iz *Actus beati Francisci et sociorum*, u: *Fontes Franciscani*, S. Maria degli Angeli–Assisi 1995, str. 2087 (pripovijedanje je ponovno uzeto u Cvjet 2).

kaže da ih je Franjo napisao poslije dara stigmata (rujan 1224), »*dajući zahvalu* Bogu za dobročinstvo koje mu je dano«, i s analognom nakanom da »neprestano daje zahvalu Bogu« za osiguranje spasenja, u proljeće 1225. nastaje također *Pjesma brata Sunca*, koji prihvaća druge svrhe moljenja i pisanja Franjinih molitava: »Želim dakle, u pohvalu njemu i za našu utjehu i za izgradnju bližnjega, sastaviti novu pohvalu Gospodinu od strane njegovih stvorenja« (AsZb 83). Istim ovim širim svrhama odgovara poticaj *Siromašice, čujte*, i zatim *Hvale za svaki čas*, protkane skoro potpuno građom iz psalama i liturgijskom, na jednak način kao u velikom i još dijelom neistraženom *Časoslovu muke Gospodnje*, dugo, trpljeno i radosno zazivanje Krista svome »presvetom Ocu«, čiji se prijevod ovdje daje da bi se potaknula također njegova zajednička upotreba.

U daljnju potvrdu da je Franjo bio nesposoban da razdvoji molitvu od drugih stvarnosti ili »riječi«, odsjek se zatvara tablicom *Molitava koje se nalaze u drugim »Spisima«*, čiji se tekst ne preuzima, upućujući na tumačeće bilješke na odgovarajućim mjestima. Ipak, da se potkrijepi širok teološki dah Franjina moljenja, neka se pogleda barem kako svečana *Molitva i davanje zahvale* prvoga Pravila (pogl. 23), autentična epopeja velikih Božjih djela, postaje poziv na »potpuni« odgovor čovjeka, ili neka se prođe kroz divni trojstveni hod ocrtan u molitvi koja zaključuje *Pismo cijelom Redu*. Ako »je Bog ljubav« (1 Iv 4,16), Franjo ne prestaje sve podsjećati na to da je čovjekov život odgovor na Ljubav.

Molitva pred Raspetim, sa svom vjerojatnošću najstariji među »spisima« koji se smatraju Franjinim, otvara prozorčić upravljen na njegovu unutarnjost u krucijalnim godinama obraćenja (1205–1206), kada su se znakovi božanskog poziva umnožavali, ali Franjo još nije potpuno izašao iz sjene noći i s velikim je trpljenjem »ustrajno tražio u molitvi da mu Gospodin pokaže njegovo zvanje« (LegTd 10). Izdavač kritičkog izdanja, otac Esser, koji je uvjerljivo potvrdio autentičnost *Molitve*, ne isključuje da je ona bila već formulirana na dan kad je Franjo, vjerojatno u siječnju 1206, »dok je prolazio blizu crkve sv. Damjana, bilo mu je rečeno u duhu neka uđe unutra da moli. Ušavši unutra, počne žarko moliti pred slikom Raspetoga …« (LegTd 13). Biografi ne govore više, dok su rukopisi koji su nam sačuvali *Molitvu* sukladni u tvrdnji da je bila izrečena »na narodnom talijanskom« i tek je kasnije prevedena na latinski. Povijesno je važno da se radi o prvoj narodnoj »rimovanoj prozi« koju je Franjo sastavio. Na prvo čitanje upornost kojom Franjo traži »rasvjetljenje«, »razumnost i spoznaju«, čini se da pokazuju stanje unutarnje tame, koja uostalom odgovara vrlo dobro biografskom trenutku koji je on proživljavao. Ali u jednom pažljivijem istraživanju izranjaju također velike svjetlosti: vjera da je *Svevišnji, slavni Bog* darivatelj svake milosti; intuicija da

samo vjera, nada i ljubav – teološke kreposti, kanali za zajedništvo s Bogom – mogu uistinu osvijetliti srce i promijeniti život; implicitno uvjerenje da je svako znanje samo po sebi isprazno, bez obdržavanja »svete i istinske zapovijedi« Gospodinove. Oslonci su duhovne teologije od kojih se Franjo neće više nikada udaljiti.

Izričito navođenje od strane Tome Čelanskog (usp. 2Čel 189) i suglasna rukopisna tradicija uklanjaju svaku sumnju o pripadnosti Franji *Pozdrava krepostima*, jedne vrste psalmističkih »lauda« razdijeljenih u tri dijela, od kojih svaki izgleda da opovrgava one koji su pokušali moralni horizont sveca iz Asiza svesti na društveni položaj »Poverella«.

Već u početnom pozdravu »presvetim krepostima« (r. 1–4), zazvanim u tri para »sestara«, može iznenaditi da »siromaštvu–poniznosti« i »ljubavi–poslušnosti« prethodi par »kraljica mudrost–jednostavnost«. Ali Franjo ne utvrđuje apstraktnu hijerarhiju, gleda na evanđelje i iz njega izvlači primjeren hod: ako sve kreposti dolaze i proizlaze od Gospodina (r. 4), samo tko se stavi u slušanje »Sina Božjega, koji je prava mudrost Očeva« (2PVj 67) i obdržava njegovu riječ (jednostavnost), slijedeći »poniznost i siromaštvo Gospodina našeg Isusa Krista« (NPr 9,1), moći će živjeti s njim u »svetoj ljubavi« i u »svetoj poslušnosti« Ocu, braći, svim stvorenjima.

Pogled u središte, na Boga, izvor svakog dobra, obrazlaže također drugi dio (r. 5–8), u kojemu se patristička riječ o nedjeljivom jedinstvu svih kreposti ujedinjuje s transparentnim citatom apostola Jakova: »Tko god obdržava sav zakon, ali ga krši u samo jednoj točki, postaje kriv u svemu« (Jk 2,10). Evanđelje je zakon ljubavi, a ljubav se ne može dijeliti.

U trećem dijelu (r. 9–19) Franjo, svjestan da je krepost također pobjedonosna borba protiv zla, pokazuje kako svaka krepost »pomućuje mane i grijehe« zajedno s njihovim otrovnim korijenjem, »Sotonu i sve njegove zasjede«, »mudrost tijela« i oholu požudu »svijeta«. U završnom himnu »svetoj poslušnosti« (r. 14–18), pojavljivanje u transparentnosti Ivana Krstitelja i Gospodina Isusa daje shvatiti od koga je Franjo naučio ljubaznu poslušnost Očevoj volji, koji tajanstvenim putovima ostvaruje u svijetu svoj plan spasenja.

Među raznim »posebnim pobožnostima sveca« iz Asiza biograf Toma Čelanski naznačuje s divljenjem pobožnost Mariji: »Okruživao je neizrecivom ljubavlju Majku Isusovu, jer je učinila našim bratom Gospodina veličanstva. Njoj u čast pjevao je posebne pohvale, uzdizao molitve, prikazivao toliku i takvu ljubav koju ljudski jezik ne bi mogao izraziti« (2Čel 198).

Teško je reći treba li među »pohvale« o kojima govori Čelanski uključiti *Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji*, kratki sastav nesigurna datuma, koji u naslovu i drugdje odražava prvi dio »anđeoskog pozdra-

va« u pravom smislu riječi, Zdravo Marijo, dopunjen riječima drugih marijanskih molitava, likovima Starog zavjeta i naročito s evanđeoskim pripovijedanjem navještenja (usp. Lk 1,26–38). Precizan plan odaje jedinstvo molitvi, koja je među najjezgrovitijim i najmisaonijim, proizašlim iz Franjina molitvenog srca.

Niz pohvalbenih naslova smještenih na početku koristi slici ne novoj, ali iznenađujućoj, »djevice koja je postala Crkva« (r. 1), to jest božansko boravište, izabrano i posvećeno od cijelog Presvetog Trojstva na dan navještenja, kada je s osobom Riječi sišlo u nju »svako dobro« (r. 2–3). Ovdje se Franjo mišlju vraća na stara »mjesta« Božje prisutnosti među svojim narodom (r. 4), da bi se potom približio tajni jedne osobe koja je postala »haljina«, »službenica« i »majka« svoga Gospodina (r. 5). I od prošlosti biblijske povijesti pogled se prenosi na sadašnjost spasenja na djelu, ondje gdje Evini sinovi i kćeri, oslobođeni od grijeha »po milosti i rasvjetljenju Svetoga Duha« (r. 6), mogu sa svoje strane postati »stan i boravište« Trojstva, »kćeri i službenice svevišnjeg najvišeg Kralja (OblŽiv 1), »zaručnici, braća i majke Gospodina našega Isusa Krista (2PVj 50). U »punoj milosti« čitava Crkva se prepoznaje kao plod milosti.

Povijest takozvanih *Hvala Bogu višnjemu* i pridodanog Blagoslova bratu Leonu prije svega je kronika jedne »cedulje« ili male pergamene (10×13 cm) koja sadrži dva teksta na dvije strane, sačuvanog u Sacro Convento u Asizu i za koji Toma Čelanski svjedoči da ga je Franjo napisao »svojom rukom«, na brdu La Verni i po božanskom nadahnuću, u korist jednog »druga« rastuženog teškom unutarnjom kušnjom koja je potom odmah iščezla (usp. 2Čel 49).

Da je naslovnik bio brat Leon, to nam svjedoči prva rubrika koju je on stavio na istoj pergameni, na strani Blagoslova, gdje se označava da se događaj zbio »dvije godine prije smrti« Franjine, u vrijeme četrdesetodnevnice u čast »svetog Mihaela u rujnu« (1224), i dodaje se jedan novi motiv za nastanak dvostrukog autografa: Franjo »poslije viđenja i riječi serafina i utiskivanja Kristovih rana na svom tijelu, učini ove pisane pohvale s druge strane cedulje, a napisao ih je svojom rukom, zahvaljujući Bogu za dobročinstvo koje mu je učinjeno«.

Različite motivacije navedene za nastanak autografa, umjesto da ih se ukida, treba povezati. Ako su *Pohvale* pisane radi zahvale Bogu za dar stigmata, brat Leon u drugoj »rubrici«, stavljenoj ispod teksta *Blagoslova*, piše: »Blaženi Franjo je pisao svojom rukom ovaj blagoslov *meni, bratu Leonu*«, implicitna potvrda Čelanova pripovijedanja. *Cedulja* s La Verne svetačka je slika Franjine dvostruke religiozne pobožnosti: one sinovske, uvijek usmjerene na pohvale Bogu; one bratske, pune spremnosti udovoljavanju očekivanjima bližnjega.

Pjesma brata Sunca, franjevačka pohvala na pučkom talijanskom, postala jedan od najomiljenijih tekstova kršćanske literature, izašla je iz Franjina srca u Sv. Damjanu u Asizu jednog hladnog jutra u proljeće 1225. nakon jedne noći uznemiravane nečuvenom mećavom, ali obradovane božanskim obećanjem novog neba i nove zemlje, preplavljenih Božjim svjetlom: »Stoga, razveseli se i budi pun klicanja u svojim bolestima i patnjama, jer od ovoga časa možeš biti tako siguran kao da si već u mome kraljevstvu« (AsZb 83,18).

Pohvalu i zahvaljivanje svevišnjemu Gospodinu, koji mu osigurava buduće spasenje (*certificatio*), obećavajući mu divote »koje oko nije vidjelo niti uho čulo«, Franjo povjerava ne ljudskim nedovoljnim riječima (r. 1–4), nego licu i glasu sestara stvorenja koja tvore vidljivi svemir: blistavoj i rječitoj ljepoti nebeskih tijela (r. 5–11), bratskoj i uslužnoj raznolikosti četiriju elemenata koji tvore promjenjiv svijet ispod mjeseca: »zrak«, voda, vatra i »majka zemlja« (r. 12–22), ne bez ljudske hvale opraštanja, patnje i smrti (r. 23–31), koja je unesena u kasnijim vremenima (usp. AsZb 84 i 7), što čini evidentnom kršćansku inspiraciju »ove pjesme svemira otkupljenog, pomirenog i spašenog u Kristu, prave uskrsne pjesme novog svijeta koji će Krist ponovno predati Ocu« (F. Olgati). Kad je *Pjesma brata Sunca*, sa svojim završnim pozivom na pohvalu (r. 32–33), bila predana braći »pjevačima Gospodinovim« da je pronose čitavim svijetom (AsZb 83), možda ni Franjo nije mislio da je otišao tako daleko.

Biografski izvori koji naširoko opisuju nastanak *Pjesme* kod Sv. Damjana dodaju da je »uvijek onih dana i na istom mjestu, nakon što je Franjo sastavio Pohvale Gospodnje po njegovim stvorovima, izrekao osim toga neke riječi s melodijom, na veću utjehu Siromašnih gospođa samostana Sv. Damjana, naročito jer je znao da su mnogo ražalošćene zbog njegove bolesti. I budući da ih zbog bolesti nije mogao posjetiti i osobno utješiti, htio je da im njegovi drugovi odnesu i dadnu da poslušaju onu pjesmu« (AsZb 85,1–2).

Činilo se da je tekst izgubljen, sve dok se nije pojavio iz dva kodeksa samostana Novaglie (Verona) i 1977. istovremeno su ga objavili sestra Chiara Augusta Lainati u *Franjevačkim izvorima* i otac Giovanni Boccali u »Forma sororum«. Izričito pripisivanje Franji u kodeksu od pergamene iz trinaestog stoljeća iz Novagliea (»Hec verba fecit beatus Franciscus in vulgari: Audite poverelle – Počujte sirotice«) dobilo je odlučujuću potvrdu u brojnim studijama o ovoj trećoj na narodnom jeziku »rimovanoj prozi« koju je Franjo sastavio u Sv. Damjanu, kojemu svakako pripada istaknuto mjesto u početcima narodne talijanske poezije.

Strukturirana u četiri kratke »strofe«, rimovane ili podudarne, »riječi s melodijom« sintetiziraju jedinstvenom snagom evanđeoski

projekt, Franjin stil i imaginaciju: povijest siromašica, prvi i posljednji poziv (r. 1–4), prvenstvo života »duha« nad izvanjskim asketizmom (r. 5–8), bolest i uzajamno služenje kao garanciju Kraljevstva (r. 9–14). U prelasku od siromašica na kraljice označuje se slika i milosni hod »siromašnih gospođa«.

Dubok odnos s Riječju Božjom, citiranom, parafraziranom, filtriranom unutar proživljenog iskustva, predstavlja osnovni konstitutivni vid Franjinih *Spisa*. Ta činjenica postaje evidentna u pohvalama i molitvama literarno protkanim biblijskim i liturgijskim posuđenicama, gdje se komponenta originalnosti povjerava uređenju i dotjerivanju navedenih tekstova. Riječ je o *Hvalama uz svaki čas*, čvrsto zajamčenim starom i bogatom rukopisnom tradicijom, i takozvanim *Poticajem na hvaljenje Boga*, koje su dva očevica pronašla u jednoj kapeli »u mjestu Pustinjaka« (Cesi di Terni), prepisavši ga s obojene ploče koju je Franjo pisao svojom rukom, možda za posvetu te iste kapele (usp. Esser, *Scritti*, str. 332–335).

Hvale za svaki čas, u obliku responzorijalnog psalma, sigurno su djelo Franjine zrelosti, kako se vidi iz harmonične dvodijelne strukture, gdje na trostruku aklamaciju pohvale s trinitarnom doksologijom (r. 1–4), slijedi četverostruki poziv djelima, slugama, nebesima i zemlji te njihovim stvorenjima i druga pohvala Trojstvu (r. 5–10). Završna molitva Bogu »Svemogućemu … koji je jedini dobar«, sintetizira franjevačku duhovnost pohvale kao »restitucije«. Stari rukopisi nas obavještavaju da je Franjo uvijek recitirao *Hvale uz svaki čas* prije svakog »časa« božanskog oficija (odatle naslov), sigurno da oživi svjesnost da je molitva Crkve, putnice na svijetu, zajedništvo s Crkvom proslavljenom, sa svim čovječanstvom, sa sveukupnim stvaranjem.

Ove iste teme pojavljuju se u *Poticaju na hvaljenje Boga*, koji zbog nekih nesigurnosti biblijskog citiranja i sveukupnog uređenja izgleda tekst manje izrađen, te se stavlja među prve Franjine molitve. Ali izravni i nominalni poziv na »sva stvorenja« da hvale i blagoslivljaju Gospodina, daje da se već izdaleka nazire uzvišena kozmička liturgija *Pjesme stvorova*.

Ljubav prema Ocu eksplodira u Franjinu životu kada, pred »spirital corte« asiškog biskupa, izgovara prve odlučujuće riječi svoga života: »Od sada i dalje želim govoriti: *Oče naš, koji si na nebesima*« (LegTd 20). Iz neprekidnog pohađanja »molitve Gospodnje« nastalo je u Franjinoj zrelosti *Tumačenje Očenaša*, koje nije komentar, nego molitva meditirana, zaslađena, proširena da prihvati uspomenu božanskih dobročinstava, ostvarenje dvostruke evanđeoske zapovijedi ljubavi, djelatno iščekivanje budućih stvarnosti.

Valja primijetiti prije svega kružni tijek molitve, započete očinskim i trojstvenim čudesima stvaranja i spasenja (r. 1) i završene

zazivom da ona budu prepoznata i da se neprestano obnavljaju na »slavu« Trojstva (r. 11). Na drugom mjestu slijede molbe da nerazdjeljivi napredak spoznaje, ljubavi i blaženstva koje su posjedovali blaženici u »slavi« bude »posredstvom milosti« dan vjernicima koji žive u iščekivanju punine Kraljevstva (r. 2–4). Ali srce molitve u najdražem je zazivu *Neka bude volja tvoja* izrečenom, življenom i nama ostavljenom od Gospodina Isusa Krista (usp. 2PVj 8–13) kao sinteza evanđeoskog zakona, gdje je Božja ljubav događaj koji raspaljuje unutarnje prostore, postaje »plan« koji usmjerava sve »nakane«, da se potom ostvare »sa svim našim snagama«, dok ljubav prema bližnjemu postaje poziv na ljubav prema Bogu, bratsko sudioništvo, uzdržavanje od svake uvrede (r. 5).

U posljednjim prošnjama »kruh svagdanji« jest Gospodin Isus, čija nam ljubav postiže oproštenje, snagu da se oprašta, oslobađanje od napasti i od svakog zla (r. 6–10). *Slava Ocu* koji zapečaćuje molitvu Gospodnju kaže, bolje od svake riječi, da za Franju moliti znači uvijek uzvraćati s pohvalom ljubav koju smo primili od Oca »najvišeg dobra«.

Jedna od najpoznatijih stranica cijele franjevačke literature sigurno je VIII. poglavlje *Cvjetića*, gdje se pripovijeda »Kako je sveti Franjo tumačio bratu Leonu, dok su išli putem, u čemu se sastoji savršeno veselje«: to nije dati velike primjere svetosti, činiti čudesa, poznavati znanosti, pisma i tajne stvari, pa ni obratiti sve nevjernike, nego strpljivo prihvatiti – kada stignemo u Svetu Mariju Anđeosku – da ne budemo prepoznati i da budemo potjerani na ružan način. »Savršeno veselje« je prihvatiti križ Gospodinov.

Ustvari, pripovijedanje *Cvjetića* sjajan je prijevod na talijanski jezik epizode sadržane u *Actus beati Francisci* (pogl. VII.), čija su se dotjerivanja, usmjerena na to da u primjerenoj funkciji dekontekstualiziraju izvorni »diktat«, pokazala jasnim kad je otac Bughetti 1927. objavio u »Archivum Franciscanum Historicum« redakciju suhoparniju i realističniju »pravog veselja«, sastavljenu od vijesti brata Leonarda Asiškog, prema kojoj je Franjo zamišljao da dolazi u Svetu Mariju Anđeosku sam, i vratar ga odbija jer ga ne prepoznaje (kako je u *Cvjetićima*), nego zbog razloga koji je puno više gorak: »Odlazi! Ti si priprost i neuk … Nas ima toliko i takvih da nam ti nisi potreban« (r. 11).

Možda parabola o »pravom veselju« odražava »najtežu kušnju duha« koju je Franjo trpio kroz dvije godine, razdiran sumnjom osjećanja kako ga bratstvo, previše naraslo brojem, obrazovanošću, operativnim planovima, postupno potiskuje na rub. Bit će da je najviše iskustvo La Verne nanovo umirilo unutarnju Franjinu tjeskobu, učinivši da s raspetim Gospodinom prođe put trpeće ljubavi sve do darivanja života »radije nego se htjeti odvojiti od svoje braće« (Opom 3,9).

Časoslov muke Gospodnje

Među Franjinim *Spisima* nijedan nije toliko pun otajstva i Kristova glasa kao Časoslov muke Gospodnje, i to premda su 15 psalama koji ga tvore najvećim dijelom kompilacije stihova (ili preuzimanje čitavih psalama: VIII tj. Ps 69; XIII tj. Ps 12) izvučenih doslovce iz biblijskog Psaltira. Razloga koji razrješavaju prividnu kontradikciju ima dva. Prije svega sadašnji naslov ne treba učiniti da se zaboravi kako u ovom časoslovu Franjo ustvari želi slaviti cijelo otajstvo otkupljenja, od utjelovljenja do povratka Gospodinova, prolazeći kroz muku, smrt, uskrsnuće i uzašašće. K tome, u svim psalmima prvog dijela (I–IV) glas psalmista postaje glas Kristov, koji u vrijeme muke zaziva »svetog Oca« da mu dođe u pomoć, dok se u nastavku Časoslova Kristova molitva (VI, VIII, XII–XIV) ukrštava i izmjenjuje s molitvom Crkve (VII, IX–XI, XV), koja kliče zajedno sa svim stvorenjima zbog divota koje je Otac učinio u svom »ljubljenom Sinu«. Da se usklade tekstovi psalama s »puninom smisla« koji je u utjelovljenoj Riječi, opravdano je primijećeno da ih Franjo koristi ispuštajući ono što izgleda suprotno evanđeoskom duhu, dok maleni, mudri osobni umeci guraju stare riječi unutar beskrajnih horizonata koje je otvorio Krist, »prava Očeva mudrost«. Na taj način unutar Časoslova mogu jasno izaći na vidjelo neki temeljni aspekti Franjine duhovnosti.

Prije svega je »ljubav Očeva« koja navodi Franju da na stranicama Evanđelja traži sve naslove kojima se Isus obraćao Ocu (»Oče moj«, »Oče sveti«, »Oče nebeski«), da bi ih potom ponudio Kristu, molitelju Časoslova, u doslovnom obliku (»Oče sveti«, više puta ponovljenom) ili kroz skupne i veoma efikasne varijante: »Moj sveti Oče« (I,5), »Ti si moj presveti Otac« (II,11; V,9), »Zavapit ću prema presvetom mome Ocu« (II,3), »Presveti Oče nebeski« (VII,3.10; XV,3), u potvrdu da za Franju i za kršćanina, u vrijeme zemaljskog progonstva, lice Očevo može biti promatrano samo kroz »riječi« koje je njegova Riječ posijala u stvaranju, u Svetom pismu i u sakramentalnim znakovima Crkve.

U moljenju »glasom Sina Božjega« pokazuje se dakle težnja za nasljedovanjem Krista, koji u Getsemaniju žarko moli Oca i poziva učenike da mole s njim: »Ostanite ovdje i bdijte sa mnom« (Mt 26,38). Velik dio Časoslova, kako je gore rečeno, oponašanje je stopa-riječi Krista molitelja riječima psalama, sve do slijevanja glasa s njegovim, do oživljavanja s njim u cijelosti njegova života, smrti i uskrsnuća. Ali Franjo ne prestaje nikada tražiti od Gospodina Isusa pouke života, i kad u psalmu Božića piše »rodio se za nas u vrijeme puta i bio je stavljen u jasle, budući da nije imao mjesta u svratištu« (XV, 7), namjerava podsjetiti sve da je Gospodin izabrao da bude putnik, »siromah i gost« na ovome svijetu. Poziv na nasljedovanje

miješa se s pozivom na pohvale, kako se vidi iz zaključnih poziva istoga psalma, »Dajte Gospodinu slavu i čast [...]. Prinosite za žrtvu vaša tijela i uzmite na ramena njegov sveti križ i slijedite sve do konca njegove presvete zapovijedi« (XV, 13; VII, 8): najuzvišenija pohvala Bogu od Kristova učenika stoji u nošenju »njegova svetog križa«, to jest u življenju s vjerom plana ljubavi koji je Otac izvršio na svakom od svoje djece.

Posljednji citirani stih jest onaj završni također u izdanjima Časoslova, ali nije to bio u Franjinu recitiranju, koji je tu dodavao antifonu *Sveta Marijo Djevice* i na kraju svega uvijek je govorio: Blagoslivljajmo Gospodina Boga živog i pravog, i njemu dajmo uvijek pohvalu, slavu, čast, blagoslov i svako dobro. Amen. Amen. Fiat. Fiat.« Franjo se nikad ne umara ponavljati da razmatrati tajne spasenja treba biti uvijek i samo preludij da se iskazuje zahvala, da se živi i da se hvali.

Započinju psalmi koje je preblaženi naš otac Franjo sastavio po redu na počast te na uspomenu i pohvalu muke Gospodinove.[3] Oni se recitiraju i raspoređeni su na sve časove (kanonske) dana i noći. I započinju od povečerja Velikog petka, budući da je one noći Gospodin naš Isus Krist bio izdan i uhvaćen.[4] Svratite pozornost na to da je blaženi Franjo recitirao ovaj časoslov na ovaj način: na početku je govorio molitvu koju nas je naučio Gospodin i Učitelj: *Presveti Oče naš* itd., skupa s pohvalama, naime: *Svet, svet, svet,* kao što su donesene gore.[5] Po završetku pohvala s molitvom je započinjala ova antifona: *Sveta Marijo.* Prvo je molio psalme [časoslova] svete Marije, zatim je molio druge psalme po svome izboru, i nakon što je izmolio sve te psalme, molio je psalme muke. Na završetku psalama molio je ovu antifonu: *Sveta Djevice Marijo.* Sa završetkom antifone bio je završen časoslov.

---

3 Pravi i vlastiti tekst Časoslova bio je prenesen zajedno s »rubrikama« (od rubrum, »crven«, boja tinte), to jest s odredbama za ispravno recitiranje istog Časoslova, koje se ipak razlikuju u različitim rukopisima i »sigurno ne potječu od svetog Franje, budući da govore o njemu uvijek u trećem licu« (Esser*, Scritti,* str. 412). Ovdje su tiskane kurzivom rubrike najstarijeg rukopisa, kod. 338 iz Biblioteca Comunale di Assisi (sredina XIII. stoljeća).

4 Prema modernom računanju radi se o noći koja slijedi Veliki četvrtak, ali prema odredbi srednjovjekovnog crkvenog kalendara (kao i po onom hebrejskom) sa zalaskom Sunca započinjao je već novi dan (dakle Veliki petak), otvaran liturgijskom molitvom povečerja, kako se vidi u četiri nacrta ujedinjena u ovom *Časoslovu muke* (usp. također PrSam 3). Paralelno, Franjina smrt koja se dogodila »u subotu uvečer poslije vespera, prije nego je pala noć« (AsZb 14; za nas, večer 3. listopada), u buli kanonizacije se kaže da se dogodila »dana 4. listopada« (bula *Mira circa nos*, 4).

5 Odgovaraju na *Očenaš* (ili možda na *Tumačenje Očenaša*) i *Hvale uz svaki čas*, koje u Asiškom kodeksu neposredno prethode *Časoslovu muke*.

Izvori:

Uvod u *Hvale i molitve* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane*, *Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 159–165. Tekst redigirao i bilješke preveo Ante Šoljić.

Spise sv. Franje preveo Stjepan Pavić prema: *Francesco d'Assisi: Scritti*, Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi. Grottaferrata: Frati Editori di Quaracchi, Fondazione Collegio s. Bonaventura, 2009.

Molitva pred Raspetim

Višnji i slavni Bože,[6]
rasvijetli tmine srca moga
i daj mi pravu vjeru,[7]
čvrsto ufanje i savršenu ljubav,[8] razum i znanje, Gospodine,
da vršim tvoju svetu i istinitu zapovijed.
Amen.

Poticaj na hvaljenje Boga

1 *Bojte se Boga i dajte mu čast* [9] (Otk 14,7).
2 Dostojan je Gospodin *primiti* hvalu i *čast* (usp. Otk 4,11).
3 Svi koji se bojite Gospodina, hvalite njega (usp. Ps 21,24).
4 *Zdravo* Marijo, *milosti puna! Gospodin s tobom* (usp. Lk 1,28).
5 Hvalite Boga, nebesa i zemljo (Ps 68,35).
6 Sve rijeke, hvalite Gospodina (usp. Dan 3,78).
7 *Sinovi* Božji, *blagoslivljajte Gospoda* (usp. Dan 3,82).
8 Ovo je dan što ga učini Gospodin, kličimo i veselimo se njemu (Ps 117,24).
9 Aleluja, Aleluja, Aleluja! *Kralj Izraelov* (Iv 12,13)!
10 *Sve što god diše Gospodina neka slavi* (Ps 150,6).
11 *Hvalite Gospodina jer je dobar* (Ps 146,1).
12 Svi koji ovo čitate[10] *blagoslivljajte Gospodina* (Ps 102,21).
13 Sva stvorenja, *blagoslivljajte Gospodina* (usp. Ps 102,22).

---

6 Lako je zapaziti da slično započinje *Pjesma brata Sunca.*

7 Dvadeset godina poslije Franjo u *Oporuci* 4. redak pokazuje kako mu je Bog odgovorio na ovu molbu za »pravu vjeru«.

8 Popis i karakterizacija takozvanih teoloških kreposti podsjećaju na kratki traktat sv. Ambrozija o Fil 4,4–6: *fides recta, spes firma, caritas perfecta.*

9 Usp. Otk 5,12. Na neka biblijska mjesta Franjo se u svojim *Spisima* opetovano vraća s neiscrpnom ljubavlju.

10 Ovaj poziv pokazuje da se radi o tekstu koji nije samo pisan nego i izlagan za čitanje na javnome mjestu, kako navodi Wadding, a i jedan očevidac, koji je pisani tekst vlastoručno prepisao od Franje prema Esserovu dvojezičnom kritičkom izdanju Franjinih *Spisa,* str. 332–333.

14 *Sve ptice nebeske*,[11] hvalite Gospodina (usp. Dan 3,80).
15 *Sva* djeco, hvalite Gospodina (usp. Ps 112,1).
16 *Mladići i djevojke*, hvalite Gospodina (usp. Ps 148,12).
17 *Dostojan je zaklani jaganjac primiti* hvalu, slavu i čast (usp. Otk 5,12).
18 Blagoslovljeno bilo sveto Trojstvo i nepodijeljeno Jedinstvo.
19 Sveti Mihaele arkanđele, brani nas u boju.

Pozdrav Blaženoj Djevici Mariji

1 Zdravo, Gospođo, sveta Kraljice,
sveta Bogorodice Marijo,
koja si djevica postala Crkvom,[12]
2 i izabrana od presvetog Oca nebeskoga,
koji te posveti
s presvetim Sinom svojim ljubljenim
i Duhom Svetim Tješiteljem.
3 U tebi je bila i jest
sva punina milosti
i svako dobro.
4 Zdravo, palačo njegova,
zdravo, šatore njegov,
zdravo, kućo njegova.[13]
5 Zdravo, odjećo njegova,
zdravo, službenice njegova,
zdravo, majko njegova,
6 i vi sve, svete kreposti,
koje se po milosti i prosvjetljenju Duha Svetoga
ulijevate u srca vjernih,
da ih od nevjernih
učinite vjernima Bogu.

---

11 U Franjinim se *Spisima* ptice nebeske izričito spominju samo na ovom mjestu iako im životopisi posvećuju puno mjesta.

12 »Djevica postala Crkvom«: još od otačkih vremena rane Crkve čest je paralelizam Marije i Crkve. Marija je ustvari povlašteno boravište Boga među njegovim narodom.

13 Uistinu »Mudrost je sazidala sebi kuću« Izr 9,1 kad je Sin Božji, »koji je istinska mudrost Očeva« 2PVj 67, došao prebivati u Djevici Mariji.

Pozdrav krepostima

1 Zdravo, kraljice-mudrosti,
Gospodin te čuvao
sa sestrom tvojom svetom, čistom jednostavnošću.
2 Gospođo sveta siromaštino,
Gospodin te čuvao
sa sestrom tvojom, svetom poniznošću.[14]
3 Gospođo sveta ljubavi,
Gospodin te čuvao
sa sestrom tvojom, svetom poslušnošću.
4 Presvete kreposti,
sve vas čuvao Gospodin
od kojega dolazite i potječete.
5 Nema uopće nijednoga čovjeka na cijelome svijetu
koji bi mogao posjedovati jednu od vas
ako prije ne umre.
6 Tko jednu posjeduje i ostale ne vrijeđa,
sve vas posjeduje,
7 a tko jednu vrijeđa,
nijedne nema i sve vrijeđa (usp. Jak 2,10).
8 I svaka ometa poroke i grijehe.
9 Sveta mudrost ometa Sotonu i sve zloće njegove.
10 Čista, sveta jednostavnost
ometa svaku mudrost ovoga svijeta (usp. 1 Kor 1,20)
i mudrost tijela.
11 Sveto siromaštvo
ometa svaku požudu i pohlepu
i brige ovoga svijeta.
12 Sveta poniznost
ometa oholost
i sve ljude koji su na svijetu
isto tako i sve što je na svijetu.
13 Sveta ljubav
ometa sve đavolske i putene kušnje
i sve tjelesne strahove.[15]
14 Sveta poslušnost
ometa svaku vlastitu
tjelesnu i putenu volju

14 Da bi se nasljedovalo Krista, siromašnoga i poniznoga, nužno je siromaštvo u duhu. Kao što Franjo kaže u *Opomenama* XIV, tko je istinski siromašan duhom »mrzi samoga sebe, a ljubi one koji ga pljuskaju po obrazu«.

15 »Savršena ljubav izgoni strah« (1 Iv 4,18).

15 i umrtvljuje svačije tijelo
radi poslušnosti duhu i poslušnosti bratu svome,
16 i takav je poslušan i podložan
svim ljudima koji su na svijetu,
17 i ne samo jedino ljudima
nego i svim životinjama i zvijerima,
18 da mognu činiti s njim što god htjednu (usp. Mt 17,12),
koliko im bude dano odozgor, od Boga[16] (usp. Iv 19,11).

Tumačenje Očenaša

1 O presveti *Oče naš* (Mt 6,9b): stvoritelju, otkupitelju, tješitelju i spasitelju naš.

2 *Koji jesi na nebesima* (Mt 6,9b): u anđelima i svetima, i prosvjetljuješ ih za spoznaju, jer si ti, Gospodine, svjetlo; raspaljuješ ih za ljubav, jer si ti, Gospodine, ljubav; prebivaš u njima i ispunjaš ih blaženstvom,[17] jer si ti, Gospodine, najviše dobro, vječno dobro, od kojega je svako dobro, bez kojega nema nikakva dobra.

3 *Sveti se ime tvoje* (Mt 6,9c): neka se bistri naše znanje o tebi, da spoznamo koja je širina (usp. Ef 3,18) tvojih dobročinstava, dužina tvojih obećanja, visina veličanstva i dubina sudova.

4 *Dođi kraljevstvo tvoje* (Mt 6,10a): da ti po milosti kraljuješ u nama i učiniš da dođemo u kraljevstvo tvoje, gdje ćemo te zorno gledati, savršeno ljubiti, biti u blaženu zajedništvu s tobom,[18] vječno te uživati.

5 *Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji* (Mt 6,10b): da tebe *svim srcem* ljubimo, uvijek o tebi razmišljamo, *svom dušom* uvijek tebe žudimo, *svim umom svojim* tebi sve svoje želje upravljamo, tvoju slavu u svemu tražimo i *svom snagom svojom* (Lk 10,27) sve svoje sile i nagnuća duše i tijela trošimo kao prinos tvojoj ljubavi i ničemu drugome;[19] i da bližnje svoje ljubimo kao

16 »Dano odozgor«: prihvaćanje onoga što nam stvarnost donese najbolje je pokazao Isus kad je rekao Pilatu: »Ne bi imao nada mnom nikakve vlasti da ti nije dano odozgor«.

17 Budući da je Bog zajedništvo bitka, istine i ljubavi, »nebesko« stanje anđela i blaženika jest dar *slave*, u kojemu je *spoznaja* na prvom mjestu. Iz spoznaje se rađa *ljubav*, a po ljubavi Bog u proslavljenima prebiva i ispunja ih *blaženstvom* bez kraja.

18 U pozadini Franjina teksta nazire se ivanovski ulomak »Naše je zajedništvo s Ocem… to vam pišemo da radost vaša bude potpuna« (1 Iv 1,3 Vg).

19 Iz ovog je lako uočljivo da *ljubav prema Bogu* nije puki osjećaj, nego *progresivno milosno događanje*, koje uključuje sve misli i želje *srca,* usmjerene isključivo na njega, te konačno *sve sile* duše i tijela *troši* kao prinos toj ljubavi i ni na što drugo.

same sebe privlačeći ih sve svom snagom tvojoj ljubavi,[20] radujući se zbog dobra drugih kao zbog svoga, a u zlu pateći s njima i nikome ne nanoseći nikakve uvrede (usp. 2 Kor 6,3).
6 *Kruh naš svagdanji daj nam danas* (Mt 6,11): ljubljenoga Sina svoga, Gospodina našega Isusa Krista, daj nam danas, za spomen, poimanje i štovanje ljubavi koju je imao prema nama i svega onoga što za nas reče, učini i podnese.
7 *I otpusti nam duge naše* (Mt 6,12): po neizrecivu milosrđu, po snazi muke ljubljenoga Sina svoga, Gospodina našega, i po zaslugama i zagovoru preblažene Djevice i svih izabranih svojih.
8 *Kako i mi otpuštamo dužnicima našim* (Mt 6,12): i što posve ne otpuštamo, učini, Gospodine, da posve otpuštamo, da radi tebe neprijatelje istinski ljubimo i da se kod tebe za njih pobožno zauzimamo, nikomu zlo za zlo ne uzvraćajući (usp. Rim 12,17) i da nastojimo u tebi u svakoj stvari biti od koristi.
9 *I ne uvedi nas u napast* (Mt 6,13a): bilo skrovitu bilo očitu, bilo iznenadnu bilo trajnu.
10 *Nego izbavi nas od zla* (Mt 6,13b): prošloga, sadašnjega i budućega.
11 Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu [kako bijaše na početku, tako i sada i vazda, i u vijeke vjekova]. Amen.

Hvale uz svaki čas

[*Rubrika*: Počinju hvale koje je sastavio preblaženi naš otac Franjo i sam ih je govorio uz svaki danji i noćni čas i prije časoslova Blažene Djevice Marije. Počinju ovako: *Presveti Oče naš, koji jesi na nebesima* itd. sa *Slava [Ocu]*. Potom neka se govore jutarnje hvale[21]]:

1 Svet, svet, svet Gospodin Bog svemogući, *
koji *jest*, koji *bijaše* i koji će doći (usp. Otk 4,8):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke (Dan 3,57b).

2 Dostojan si, Gospodine Bože naš, †
primiti *hvalu*, *
slavu i čast *i blagoslov* (usp. Otk 4,11):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.

[20] Najviši oblik ljubavi prema bližnjemu sastoji se u tome da se privuče ljubavi prema Bogu.

[21] Ova uvodna rubrika potvrđuje kako je opravdano o Franji pisao njegov životopisac Toma Čelanski: »Nije se samo činilo kao da svim svojim bićem moli nego kao da se sav pretvorio u molitvu« 2Čel 95.

3 Dostojan je zaklani jaganjac †
primiti moć i bogatstvo i mudrost i snagu *
i čast, i slavu, i blagoslov (Otk 5,12):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.

4 Blagoslivljajmo Oca i Sina *
sa Svetim Duhom:
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.

5 Sva djela Gospodnja, *blagoslivljajte* Gospodina (Dan 3,57b):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.[22]

6 Hvalite Boga našega, sve sluge njegove, *
i koji se bojite *Boga*, mali i veliki (usp. Otk 19,5):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.

7 Neka ga *slavna* hvale *
nebesa i zemlja (usp. Ps 68,35):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke.

8 *Sve stvorenje* koje je na nebu †
i na zemlji i *pod zemljom*, *
i more i što *je* u njemu (usp. Otk 5,13):
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke (Dan 3,57).

9 Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetomu:
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke (Dan 3,57).

10 Kako bijaše na početku tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.
I hvalimo i uzvisujmo ga uvijeke (Dan 3,57).

11 *Molitva*: Svemogući, presveti, svevišnji i najviši Bože, svako dobro, najviše dobro, sve dobro, koji si jedini dobar (usp. Lk 18,19), tebi iskazujemo svaku hvalu, svaku slavu, svaku zahvalnost, svaku čast, svaki blagoslov i sva dobra. Neka bude. Neka bude. Amen.

---

[22] Istaknuvši isključivo pravo Presvetog Trojstva, Oca, Sina i Duha Svetoga da mu iskazujemo hvalu, Franjo se obraća svim stvorovima na nebu i na zemlji i pod zemljom, a uključuje i more i ono što je u njemu da mu se pridruže i iskažu hvalu Bogu.

Časoslov muke Gospodnje

Počinju psalmi koje je na štovanje, spomen i hvalu muke Gospodnje[23] odabrao i uredio preblaženi naš otac Franjo. Njih treba govoriti za svaki danji i noćni čas. A počinju od povečerja Velikog petka, jer je te noći izdan i uhvaćen Gospodin naš Isus Krist.[24] I pamti da je taj časoslov ovako govorio blaženi Franjo: Prvo je govorio molitvu koju nas je naučio Gospodin i Učitelj: *Presveti Oče naš* itd. s hvalama *Svet, svet, svet*, kako stoji gore. Svršivši hvale i molitvu započinjao bi ovu antifonu: *Sveta Marijo*. Prvo bi govorio psalme o svetoj Mariji, potom druge psalme koje bijaše izabrao, a na kraju svih psalama koje je govorio govorio bi psalme muke. Svršivši psalam govorio bi ovu antifonu: *Sveta djevice Marijo*. Sa svršenom antifonom završen je Časoslov.

[Prvi dio: Za trodnevlje Velikoga tjedna i za obične dane u godini]

Povečerje

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [I]

1 Bože, život sam ti svoj obznanio; *
sabrao si suze moje u mijehu svom (Ps 55,8–9 Vg).
2 Svi dušmani moji smišljahu zlo protiv mene (Ps 41,8), *
i složno donesoše odluku (usp. Ps 71,10b).
3 I uzvratiše mi zlo za dobro, *
mržnju za ljubav moju (Ps 108,5).
4 Umjesto da me ljube, zlo o meni govore, *
a ja sam se molio (Ps 108,4).
5 Oče moj sveti (usp. Iv 17,11), *kralju neba i zemlje*, †
ne udalji se od mene, *
jer blizu je nevolja, a nikoga nema tko bi pomogao (Ps 21,12).

[23] Tekst časoslova donosi se zajedno s rubrikama, to jest uputama za ispravno moljenje časoslova. Te se upute od rukopisa do rukopisa razlikuju i ne potječu izravno od svetog Franje jer o njemu govore u trećem licu.

[24] Valja računati s tim da je po srednjovjekovnom računanju vremena sa zalaskom sunca započinjao novi dan. Tako se za Franjinu smrt kaže da je nastupila u subotu navečer poslije večernje, prije nego je pala noć; za nas je to 3. listopada, a u buli kanonizacije kaže se da se dogodila dana 4. listopada« bula *Mira circa nos*, 4.

6 Uzmaknut će dušmani moji †
u dan u koji te zazovem, *
jer znam da si ti Bog moj (usp. Ps 55,10).
7 Prijatelji moji i bližnji moji †
približiše se i stadoše protiv mene, *
a moji najbliži ostadoše daleko (usp. Ps 37,12).
8 Udaljio si od mene znance moje, †
gnušali su se nada mnom, *
predan sam, ne mogoh izaći (usp. Ps 87,9).
9 *Oče sveti* (Iv 17,11), ne udalji pomoći svoje od mene (usp. Ps 21,20), *
Bože moj, pohitaj mi u pomoć (usp. Ps 70,12).
10 Požuri se meni u pomoć, *
Gospodine, Bože spasenja moga (usp. Ps 37,23).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Antifona: [1]Sveta djevice Marijo, nije se na svijet rodila slična tebi među ženama, [2]kćeri i službenice višnjega, vrhovnoga Kralja, Oca nebeskoga, majko presvetoga Gospodina našega Isusa Krista, zaručnice Duha Svetoga:[25] moli se za nas skupa sa svetim Mihaelom arkanđelom i svim silama nebeskim i svima svetima svome presvetom ljubljenom Sinu, Gospodinu i učitelju. – Slava Ocu. Kako bijaše.

Pamti da se ova gornja antifona govori uza sve časove; govori se umjesto antifone, kratkoga čitanja, himna, otpjeva i molitve; tako na službi čitanja i na svim časovima. Ništa drugo u njima nije govorio osim ove antifone s odgovarajućim psalmima. A na svršetku časoslova blaženi je Franjo uvijek govorio: *Blagoslivljajmo Gospodina Boga živoga i istinitoga; uvijek mu iskazujmo hvalu, slavu, čast, blagoslov i sva dobra. Amen. Amen. Neka bude. Neka bude.*

---

[25] Za potkrepu ekleziološkog odsjaja božanskih milosti darovanih Mariji »Djevici što je postala Crkvom« (PozKr 1) i »siromašne gospođe« Svetog Damjana nazivaju se *kćerima i službenicama* nebeskog Oca, *zaručnicama Duha Svetog*, dok se svim vjernicima preporođenim od Duha misteriozno daje biti »majkama našega Gospodina Isusa Krista« (2PVj 50).

Služba čitanja

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [II]

1 Gospodine, Bože spasenja moga, *
vapio sam danju i noću pred tobom (usp. Ps 87,2).
2 Neka dopre pred lice tvoje molitva moja, *
prigni uho svoje k molitvi mojoj (usp. Ps 87,3).
3 Pogledaj na dušu moju i spasi je, *
od dušmana me mojih istrgni (usp. Ps 68,19).
4 Jer ti si me izveo iz utrobe, *
nado moja, od krila majke moje.
5 Tebi sam predan iz utrobe, †
od krila majke moje ti si Bog moj, *
ne udalji se od mene (usp. Ps 22,11–12a).
6 Ti znadeš porugu moju i sramotu moju, *
i poštovanje moje (usp. Ps 68,20).
7 Pred licem su tvojim svi koji me muče; *
ruglo je i nevolju očekivalo srce moje (Ps 68,21a–b).
8 I čekao sam da se tko sažali, ali ga ne bi, *
i da me tko utješi, ali ga ne nađoh (usp. Ps 68,21b–c).
9 O Bože, zločinci se digoše na me, †
i mnoštvo silnika udari na život moj, *
i nisu postavili tebe pred oči svoje (usp. Ps 85,14).
10 Pribrojen sam k onima što u grob silaze, *
postadoh kao onaj koji nema pomoći, slobodan među mrtvima (usp. Ps 87,5–6a).
11 Ti si *presveti otac moj*, *
Kralj moj i Bog moj (usp. Ps 43,5a).
12 Požuri se meni u pomoć, *
Gospodine, Bože spasenja moga (usp. Ps 37,23).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Prvi čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [III]

1 Smiluj mi se, Bože, smiluj se meni, *
jer se u te uzda duša moja (usp. Ps 56,2a).

2 I u sjeni tvojih krila uzdat ću se *
dok pakost ne umine (usp. Ps 56,2b).
3 Vapit ću *svome presvetome* višnjemu *Ocu*, *
Bogu koji mi učini dobro (usp. Ps 56,3).
4 On posla s nebesa i spasi me, *
postidi one što me progoniše (usp. Ps 56,4a–b).
5 Bog posla svoje milosrđe i svoju istinu, †
istrže dušu moju (usp. Ps 56,4c 5a) od neprijatelja mojih vrlo jakih
i od onih koji me mrze, *
jer se osiliše protiv mene (usp. Ps 17,18).
6 Mrežu namjestiše stopama mojim, *
i stisnuše dušu moju (Ps 56,7a–b).
7 Iskopaše jamu pred licem mojim *
i upadoše u nju (usp. Ps 56,7c–d).
8 Pripravno je srce moje, Bože, pripravno je srce moje; *
pjevat ću i svirati (usp. Ps 56,8).
9 Probudi se, slavo moja, probudi se, harfo i citaro; *
probudit ću se u zoru (usp. Ps 56,9).
10 Hvalit ću te, Gospodine, među narodima, *
među pucima pjevat ću tebi (Ps 56,10).
11 Jer do neba je milosrđe tvoje, *
i do oblaka istina tvoja (usp. Ps 56,11).
12 Uzvisi se, Bože, nad nebesa, *
slava tvoja nad zemlju svu (usp. Ps 56,11).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Pamti da se prethodni psalam govori uvijek za prvi čas.

Treći čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [IV]

1 Smiluj mi se, Bože, jer me čovjek zgazi, *
cijeli me je dan napadao i tlačio (usp. Ps 55,2).
2 Gazili su me neprijatelji moji cijeli dan, *
jer mnogo ih je koji se protiv mene bore (usp. Ps 55,3).
3 Svi neprijatelji moji protiv mene smišljahu zlo, *
zlu riječ uperiše protiv mene (usp. Ps 40,8b–9a).
4 Koji čuvahu život moj, *
urotiše se protiv mene (usp. Ps 70,10b).

5 Mrzitelji moji *
svi složno šapću o meni (Ps 40,8).
6 Svi koji me vidješe smijahu mi se, *
govorili su ustima i vrtjeli glavom (Ps 21,8).
7 A ja sam crv, ne čovjek, *
ruglo ljudi i prezir puka (Ps 21,7).
8 Više od svih neprijatelja svojih postadoh veliko ruglo susjedima svojim, *
i strašilo znancima svojim (usp. Ps 31,12a–b).
9 *Oče sveti* (Iv 17,11), ne udalji pomoć svoju od mene, *
pohiti mi u obranu (usp. Ps 21,20).
10 Požuri se meni u pomoć, *
Gospodine, Bože spasenja moga[26] (usp. Ps 37,23).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Šesti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM [V]

1 Glasom svojim zavapih Gospodinu, *
glasom svojim Gospodina sam molio (usp. Ps 141,2).
2 Pred lice njegovo lijem molitvu svoju, *
preda nj tjeskobu svoju iznosim (usp. Ps 141,3).
3 Malakše duh moj, *
i ti poznaš putove moje (usp. Ps 141,4a–b).
4 Na ovom putu kojim sam prolazio *
potajnu mi zamku staviše (Ps 141,4c–d).
5 Obazirah se desno i poglédah; *
i ne bijaše nikoga tko bi me znao (usp. Ps 141,5a–b).
6 Ne imadoh kamo pobjeći, *
i nema nikoga tko bi za moj život mario (usp. Ps 141,5c–d).
7 Jer zbog tebe podnesoh pogrdu; *
stid mi pokri lice (usp. Ps 68,8).

---

[26] Dva posljednja stiha ovoga i sljedećeg psalma doslovno i istim redoslijedom ponavljaju zaključne stihove prvoga i drugoga psalma: paralelizmom se ciljano ističe patničko, ali puno povjerenja Kristovo zazivanje Oca u pomoć, u tjeskobnom času muke. Povrh toga valja posvetiti pozornost činjenici da i ovaj i drugi »psalmi *Časoslova muke*, isprepleteni s biblijskim stihovima različita podrijetla, nipošto nisu puka kombinatorička igra citata, nego molitva koja potpuno odgovara Franjinim unutrašnjim zahtjevima. On Riječ ne 'citira', nego s pomoću Riječi moli, preobražavajući je u duh i život« (PAOLAZZI).

8 Tuđinac postadoh braći svojoj, *
i stranac djeci majke svoje[27] (Ps 68,9).
9 *Oče sveti* (Iv 17,11), izjela me revnost za dom tvoj, *
i poruge onih koji se rugahu tebi padoše na me (Ps 68,10).
10 I radovali su se i skupili protiv mene; *
bičevi su pali na me, a ja nisam znao (usp. Ps 34,15).
11 Brojniji su od vlasi na glavi mojoj *
oni koji me mrze nizašto (Ps 68,5a–b).
12 Jaki su postali neprijatelji moji koji su me progonili nepravedno,*
tada vraćah što nisam oteo (usp. Ps 68,5c–d).
13 Ustadoše svjedoci opaki, *
pitahu me za ono što nisam znao (usp. Ps 34,11).
14 Za dobro mi zlom uzvraćahu (Ps 34,12a) i klevetali su me, *
jer sam tražio dobro (usp. Ps 37,21).
15 Ti si *presveti otac moj*, *
Kralj moj i Bog moj (usp. Ps 43,5).
16 Požuri se meni u pomoć, *
Gospodine, Bože spasenja moga (usp. Ps 37,23).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Deveti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM [VI]

1 O svi vi što putem prolazite, *
pogledajte i vidite ima li boli kakva je bol moja (usp. Tuž 1,12a–b).
2 Jer opkoliše me psi mnogi, *
rulja me zločinačka okružila (usp. Ps 21,17).
3 Probodoše mi ruke i noge,
prebrojiše sve kosti moje (usp. Ps 21,17c–18a).

---

[27] Imajući pred očima Krista u časovima muke, Franjo mu tako reći stavlja u usta i riječi (Ps 69, 9): »Tuđinac postadoh braći i stranac djeci majke svoje«, jer ga ne progone samo *neprijatelji, nepravednici, silnici i zlikovci* nego su ga napustili i prijatelji, drugovi i znanci, pa ga čak i *braća* drže za *stranca.* Nije isključeno da se iza ovog pletera psalamskih izričaja krije i velika kušnja, koja je trajala čak dvije godine vjerojatno zbog otežanih odnosa s Redom dok je sastavljao Pravilo, a zbog koje je Franjo izbjegavao druženje s braćom, povlačeći se moliti u šumi »da bi pred Gospodinom mogao većma očitovati svoju bol i obilnije prolijevati suze« (AsZb 63, usp. 2Čel 115, OgSav 99).

4 A oni su me promatrali i gledali, †
razdijeliše među se haljine moje *
i za odjeću moju baciše kocku (usp. Ps 21,18–19).
5 Usta svoja otvoriše protiv mene *
kao lav koji razdire i riče (usp. Ps 21,14).
6 Kao voda razlih se, *
i sve mi se kosti rasuše (usp. Ps 21,15a–b).
7 I srce mi posta poput voska koji se topi *
usred grudi mojih (usp. Ps 21,15c).
8 Snaga je moja usahla kao crijep, *
i jezik mi se uz nepce slijepio (usp. Ps 21,16 a–b).
9 U jelo mi žuči umiješaše, *
i u mojoj me žeđi octom napojiše (Ps 68,22).
10 I u prah me smrtni baciše (Ps 21,16c), *
i povećaše bol mojih rana (usp. Ps 68,27b).
11 Ja sam spavao i ustao (usp. Ps 3,6); *
i *otac moj presveti* uze me u slavu (usp. Ps 72,24b).
12 *Oče sveti* (Iv 17,11), uzeo si me za desnicu moju, †
i vodio si me po naumu svojem, *
i uzeo si me u slavu (usp. Ps 72,24).
13 Što ja imam na nebu? *
i što sam na zemlji htio od tebe (usp. Ps 72,25)?
14 Gledajte, gledajte, jer ja sam Bog, govori Gospodin, *
uzvisit ću se među pucima i uzvisit ću se na zemlji (usp. Ps 45,11).
15 *Blagoslovljen Gospodin Bog Izraelov* (Lk 1,68a), †
koji otkupi duše slugu svojih *vlastitom presvetom krvlju svojom*, *
i neće napustiti nikoga tko se u njega uzda (usp. Ps 33,23).
16 I znamo da dolazi, *
da će doći suditi po pravdi (usp. Ps 95,13b).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Večernja

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM [VII]

1 Narodi svi, pljeskite rukama, *
kličite Bogu glasom radosnim (Ps 46,2).
2 Jer Gospodin je uzvišen, strašan, *
Kralj velik nad zemljom svom (usp. Ps 46,3).

3 *Jer presveti Otac naš nebeski*, Kralj naš prije vjekova, †
posla ljubljenoga Sina svoga s visine, *
i ostvari spasenje posred zemlje (usp. Ps 73, 12).
4 Neka se raduju nebesa i kliče zemlja, †
neka huči more i što je u njemu; *
radovat će se polja i sve što je na njima (usp. Ps 95,11–12a).
5 Pjevajte mu pjesmu novu, *
pjevaj Gospodinu, sva zemljo (usp. Ps 91,1).
6 Jer velik je Gospodin i hvale predostojan, *
strašan je nada sve bogove (usp. Ps 95,4).
7 Dajte Gospodinu, narodna plemena, †
dajte Gospodinu slavu i čast, *
dajte Gospodinu slavu imena njegova (usp. Ps 95,7–8a).
8 *Podignite tijela svoja*[28] †
i nosite sveti križ njegov (usp. Lk 14,27), *
i slijedite njegove presvete zapovijedi sve do kraja
(usp. 1 Pt 2,21).
9 Neka sva zemlja strepi pred licem njegovim, *
govorite među poganima da se Gospodin zakralji *s drva* (usp. Ps 95,9b–10a).

Sve dovde govori se svaki dan od Velikog petka pa do svetkovine Uzašašća. A na svetkovinu Uzašašća dodaju se sljedeći reci:

10 I uziđe na nebesa *
i sjedi s desne presvetoga Oca nebeskoga
(usp. *Vjerovanje apostolsko*).
11 Uzvisi se, Bože, nad nebesa, *
i slava tvoja nad svu zemlju (usp. Ps 56,12).
12 I znamo da dolazi, *
i da će doći suditi po pravdi (usp. Ps 95,13b).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

---

[28] Franjine umetke i varijacije u tekstu psalama vrijedilo bi dublje proučiti. Dok je psalmist pjevao *Prinosite žrtvu i uđite u dvorove njegove…* (Ps 96,7), Franjo kaže *Podignite tijela svoja † i nosite sveti križ njegov* premda i ovdje, kao i na brojnim drugim mjestima, gramatički ustroj dopušta i drugačiji prijevod, na primjer *Prinesite /kao žrtveni prinos/ tijela svoja…* Bilo bi samouvjereno tvrditi koje je od mogućih značenja za koja je otvoren gramatički ustroj izričaja Franjo imao na umu sričući svoje verzije psalama za *Časoslov muke*.

I pamti da se od Uzašašća sve do Došašća Gospodinova isto tako svaki dan govori ovaj psalam, to jest *Narodi svi*, s prethodnim recima, govoreći *Slava Ocu* ondje gdje svršava psalam, to jest nakon *da će doći suditi po pravdi.*
Pamti da se gornji psalmi govore od Velikoga petka sve do nedjelje Uskrsnuća. Isto se tako govore od osmine Duhova sve do Došašća Gospodinova i od osmine Bogojavljenja sve do nedjelje Uskrsnuća, osim nedjelja i važnijih svetkovina, kada se ne govore; drugim se pak danima svakodnevno govore.

[Drugi dio: U uskrsno vrijeme]
Na Veliku subotu, točnije po svršetku Subote:

Povečerje

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [VIII]

1 Bože, u pomoć mi priteci, *
Gospodine, pohitaj da mi pomogneš.
2 Nek se smetu i postide *
koji traže dušu moju.
3 Nek odstupe i nek se posrame *
koji mi zlo žele.
4 Neka se odmah odvrate i posrame *
koji me ismijavaju.
5 Neka kliču i nek se vesele u tebi *
svi koji tebe traže.
6 I neka svagda govore: Veličajte Gospodina, *
koji spasenje tvoje ljube.
7 A bijedan sam ja i nevoljan; *
Bože, pomozi mi.
8 Ti si pomoćnik moj i spasitelj; *
Gospodine, ne kasni (usp. Ps 69,2–6).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Služba čitanja na Uskrsnuće Gospodinovo

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam [IX]

1 Pjevajte Gospodinu pjesmu novu, *
jer učini djela čudesna (Ps 97,1a–b).
2 *Posveti ljubljenoga Sina svoga* desnica njegova, *
i sveta mišica njegova (usp. Ps 97,1c–d).
3 Gospodin obznani spasenje svoje, *
pred licem pogana pravednost svoju objavi (usp. Ps 97,2).
4 U *onaj* dan Gospodin je poslao milosrđe svoje, *
a noću pjesmu svoju (usp. Ps 41,9).
5 Ovo je dan što ga učini Gospodin; *
kličimo i radujmo se njemu (Ps 117,24).
6 Blagoslovljen koji dolazi u imenu Gospodnjem, *
Gospodin Bog nas je obasjao (usp. Ps 117,26a–27a).
7 Neka se raduju nebesa i kliče zemlja, †
neka huči more i što je u njemu; *
radovat će se polja i sve što je na njima (usp. Ps 95,11–12a).
8 Dajte Gospodinu, narodna plemena, †
dajte Gospodinu slavu i čast, *
dajte Gospodinu slavu imena njegova (usp. Ps 95,7–8a).

Sve dovde govori se od nedjelje Uskrsnuća pa do svetkovine Uzašašća svaki dan na svim časovima osim na večernjoj, povečerju i prvom času. U noći Uzašašća dodaju se ovi reci:

9 Kraljevstva svijeta, pjevajte Bogu, *
pjevajte psalme Gospodinu (usp. Ps 67,33a).
10 Pjevajte psalme Bogu koji uziđe na nebesa nad nebesima, *
na iskon (usp. Ps 67,33b–34a).
11 Evo, snažno se oglasi glasom svojim; †
dajte slavu Bogu nad Izraelom, *
veličanstvo je njegovo i sila njegova u oblacima
(usp. Ps 67,34b–35).
12 Strašan je Bog u svetima svojim, †
Bog Izraelov dat će moć i silu narodu svojemu; *
blagoslovljen Bog (usp. Ps 67,36).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

I pamti da se ovaj psalam s gornjim recima govori od Uzašašća Gospodinova sve do osmine Duhova svaki dan na službi čitanja i

na trećem, šestom i devetom času, govoreći ondje *Slava Ocu* gdje se govori *blagoslovljen Bog*, a ne drugdje.
Isto tako pamti da se govori samo na Službi čitanja u nedjelje i važnije svetkovine od osmine Duhova sve do Došašća Gospodinova i od osmine Bogojavljenja sve do Četvrtka večere Gospodnje, jer je Gospodin toga dana sa svojim učenicima blagovao pashu; a može se govoriti i jedan drugi psalam na službi čitanja ili večernjoj ako se želi, to jest *Veličat ću te, Gospodine* (Ps 29), kako stoji u psaltiru; i to od nedjelje Uskrsnuća do svetkovine Uzašašća, ne dalje.

Prvi čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam: ***Smiluj mi se, Bože, smiluj se meni*** [Ps III]

Treći, šesti i deveti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam: ***Pjevajte*** [Ps IX]

Večernja

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam: ***Bože, u pomoć mi priteci*** [Ps VIII]

[Treći dio: Na nedjelje i važnije svetkovine]

Počinju drugi psalmi, koje je jednako odabrao i uredio preblaženi naš otac Franjo, a koje umjesto gore navedenih psalama muke Gospodnje valja govoriti u nedjelje i važnije svetkovine od osmine Duhova sve do Došašća i od osmine Bogojavljenja sve do Četvrtka večere Gospodnje. Svakako znaj da se govore i toga dana, jer je pasha Gospodnja.

Povečerje

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam: ***Bože, u pomoć mi priteci*** [Ps VIII]

Služba čitanja

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Pjevajte*** [Ps IX]

Prvi čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Smiluj mi se, Bože, smiluj se meni*** [Ps III]

Treći čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: C (X)

1 Kliči Bogu, zemljo sva, †
pjevajte psalam imenu njegovu, *
hvalite i slavite njega (usp. Ps 65,1).
2 Recite Bogu: Kako su potresna djela tvoja, Gospodine, *
zbog velike sile tvoje dušmani će ti laskati (usp. Ps 65,3).
3 Sva zemlja nek ti se klanja i nek ti pjeva, *
neka pjeva tvom imenu (Ps 65,4).
4 Dođite, počujte, svi koji se Boga bojite, pripovjedit ću *
kolike stvari učini duši mojoj (usp. Ps 65,16).
5 Na svoja sam usta njega zvao *
i klicao mu jezikom svojim (usp. Ps 65,17).
6 Iz svog hrama svetoga zov mi začu; *
i vapaj moj doprije do njega (usp. Ps 17,7c–d).
7 Blagoslivljajte, narodi, Boga našega, *
vrazglašujte hvalu njegovu (Ps 65,8).
8 Njime će se blagoslivljati sva plemena zemlje, *
svi će ga narodi veličati (usp. Ps 72,17c–d).
9 Blagoslovljen Gospodin, Bog Izraelov, *
koji jedini tvori čudesa (Ps 72,18).
10 I blagoslovljeno slavno mu ime dovijeka, *
i sva će se zemlja napuniti slave njegove.
Neka bude, neka bude (usp. Ps 71,18).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Šesti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam (XI)

1 Uslišio te Gospodin u dan nevolje, *
štitilo te ime Boga Jakovljeva (Ps 19,2).
2 Poslao ti pomoć iz svetišta *
i branio te sa Siona (Ps 19,3).
3 Spomenuo se svih ti prinosnica, *
bila mu mila paljenica tvoja (Ps 19,4).
4 Udijelio ti što ti srce želi, *
ispunio sve namisli tvoje (Ps 19,5).
5 Veselit ćemo se spasu tvome, *
uzdizat ćemo se u imenu Boga svojega (usp. Ps 19,6).
6 Ispunio Gospodin svaku molbu tvoju; †
sada znam (usp. Ps 19,7): *posla Gospodin Isusa Krista, Sina svoga* *
i sudit će narodima po pravdi (usp. Ps 19,7, Ps 9,9b).
7 I Gospodin postade utočište siromahu, †
pomoćnik u potrebi i nevolji; *
i uzdat će se u te koji znaju ime tvoje (usp. Ps 9,10–11a).
8 Blagoslovljen Gospodin Bog moj (usp. Ps 143,1b), †
jer je postao branitelj moj i utočište moje (usp. Ps 91,2a) *
u dan nevolje moje (usp. Ps 58,17c–d).
9 Pomoći moja, tebi ću pjevati; †
jer si Bog koji me prihvaćaš, *
Bog moj, milosrđe moje (usp. Ps 58,18).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Deveti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

Psalam (XII)

1 U te se, Gospodine, pouzdah, ne daj da se ikada postidim; *
u pravdi me svojoj oslobodi i izbavi (usp. Ps 70,1b–2a).
2 Prikloni uho svoje k meni *
i spasi me (usp. Ps 70,2b).
3 Budi mi Bog zaštitnik †
i utvrda moja, *
da me spasiš (usp. Ps 70,3a–b).

4 Jer ti si, Gospodine, strpljenje moje, *
Gospodine, uzdanje moje od mladosti moje (usp. Ps 70,5).
5 Na te se oslanjam od utrobe, †
ti si mi zaštitnik od majčina krila; *
tebi uvijek pjevam (usp. Ps 70,6).
6 Neka mi se usta napune hvale †
da pjevam slavi tvojoj, *
svaki dan veličini tvojoj (usp. Ps 70,8).
7 Usliši me, Gospodine, jer je dobrostivo milosrđe tvoje; *
po mnogom smilovanju svome pogledaj na me (usp. Ps 68,17).
8 Ne odvrati lice svoje od sluge svoga, *
jer sam u stisci, usliši me brzo (Ps 68,18).
9 Blagoslovljen Gospodin Bog moj (usp. Ps 143,1b), †
jer je postao branitelj moj i utočište moje (usp. Ps 90,2) *
u dan nevolje moje (usp. Ps 58,17c–d).
10 Pomoći moja, tebi ću pjevati; †
jer ti si, Bože, zaštita moja, *
Bog moj, milosrđe moje (usp. Ps 58,18).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Večernja

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Narodi svi*** (Ps VII)

[Četvrti dio: U vrijeme Došašća Gospodinova]

Počinju drugi psalmi, koje je također odabrao i uredio preblaženi naš otac Franjo, a koje treba govoriti umjesto gornjih psalama muke Gospodnje od Došašća Gospodinova sve do uočnice Božića, a dalje ne.

Povečerje

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM (XIII)

1 Dokle ćeš me, Gospodine, zaboravljati? *
Dokle ćeš odvraćati lice svoje od mene?

2 Dokle ću metati tugu u dušu svoju, *
bol u srce svoje obdan?
3 Dokle će se dušmanin moj dizati na me? *
Pogledaj na me i usliši me, Gospodine Bože moj.
4 Prosvijetli mi oči da nikad ne zaspim nasmrt, *
nek nikad ne kaže dušmanin moj: Nadjačah ga.
5 Koji me muče, klicat će ako posrnem;
a ja se u tvoje milosrđe pouzdah.
6 Radovat će se srce moje spasenju tvome; †
pjevat ću Gospodinu koji mi učini dobro *
i pjevat ću imenu Gospodina svevišnjega (usp. Ps 13,1–6).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Služba čitanja

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM (XIV)

1 Hvalit ću te, Gospodine, *Oče presveti*, †
Kralju neba i zemlje, *
jer si me utješio (usp. Iz 12,1).
2 *Ti si* Bog, spasitelj moj, *
uzdat ću se i neću se bojati (usp. Iz 12,2a–b).
3 Gospodin je snaga moja i hvala moja *
i postao je spasenje moje (usp. Iz 12,2c).
4 Desnica tvoja, Gospodine, snagom se prodiči, †
desnica tvoja, Gospodine, raskomada dušmanina, *
i u velikoj slavi svojoj oborio si neprijatelje moje (usp. Izl 12,6–7a).
5 Neka gledaju ubogi i raduju se, *
tražite Boga i živjet će duša vaša (usp. Ps 68,33).
6 Jer siromahe Gospodin ču *
i ne prezre sužanja svojih (usp. Ps 68,34).
7 Neka ga hvale nebesa i zemlja, *
more i sve što se u njemu miče (usp. Ps 68,35).
8 Jer Bog će spasiti Sion *
i sagradit će se gradovi Judini (usp. Ps 68,36a–b).
9 I stanovat će ondje, *
i dobit će ga u baštinu (usp. Ps 68,36c).
10 I baštinit će ga potomci slugu njegovih, *
i prebivat će u njemu oni što ljube ime njegovo (usp. Ps 68,37).

Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Prvi čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Smiluj mi se, Bože, smiluj se meni*** (Ps III)

Treći čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Kliči Bogu*** (Ps X)

Šesti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Uslišio te*** (Ps XI)

Deveti čas

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***U te se, Gospodine, uzdam*** (Ps XII)

Večernja

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM: ***Narodi svi*** (Ps VII)

Pamti također da se ne govori cijeli psalam, nego sve do retka *Neka sva zemlja strepi pred licem njegovim*; znaj svakako da se govori cijeli redak: *Podignite tijela svoja*. Po svršetku toga retka govori se *Slava Ocu*, i tako se govori svaki dan na večernjoj od Došašća sve do uočnice Božića.

[Peti dio: U vrijeme rođenja Gospodinova sve do osmine Bogojavljenja]

Na večernjoj rođenja Gospodinova

Antifona: Sveta djevice Marijo

PSALAM (XV)

1 Kličite Bogu, pomoći našoj (usp. Ps 80,2a), *
kličite Gospodinu *Bogu, živomu i istinitomu*, glasom radosnim (usp. Ps 46,2b).
2 Jer Gospodin je svevišnji, strašan, *
Kralj velik nad zemljom svom (usp. Ps 46,3).
3 *Jer presveti otac nebeski*, *Kralj* naš od davnina (usp. Ps 74,12a), †
posla ljubljenoga Sina svoga s visine; *
i rodi se od blažene djevice, svete Marije.
4 *On njega* zazva: Otac moj si ti (usp. Ps 88,27a); †
i *on* ga *postavi* za prvorođenca, *
uzvišena nad kraljevima zemaljskim (usp. Ps 88,28).
5 U *onaj* dan Gospodin posla milosrđe svoje, *
a noću pjesmu svoju (usp. Ps 41,9a–b).
6 Ovo je dan što ga učini Gospodin, *
kličimo i radujmo se njemu (Ps 117,24).
7 *Jer presveti nam je ljubljeni dječak darovan*; †
rodi se radi nas (usp. Iz 9,6) *na putu i bi položen u jasle*, *
jer nemaše mjesta u svratištu[29] (usp. Lk 2,7).
8 Slava na visinama *Gospodinu* Bogu, *
a na zemlji mir ljudima dobre volje (usp. Lk 2,14).
9 Neka se raduju nebesa i kliče zemlja, †
neka huči more i što je u njemu, *
radovat će se polja i sve što je na njima (usp. Ps 95,11–12a).
10 Pjevajte *mu* pjesmu novu, *
pjevaj Gospodinu, sva zemljo (usp. Ps 95,1).
11 Jer velik je Gospodin i hvale predostojan, *
strašniji od svih bogova (usp. Ps 95,4).
12 Dajte Gospodinu, narodna plemena, †
dajte Gospodinu slavu i čast, *
dajte Gospodinu slavu imena njegova (usp. Ps 95,7–8a).

---

[29] Franjo povezuje, oslanjajući se s jedne strane na liturgiju, a s druge strane na crkvene oce, ulomak iz proroka Izaije i Lukino izvješće o rođenju Isusovu. Čini se da se Franjo ovdje, kako drži F. Accrocca, ponajviše oslanja na Grgura Velikog.

13 *Podignite tijela svoja* †
i nosite sveti križ njegov[30] (usp. Lk 14,27) *
i slijedite sve do svršetka presvete zapovijedi njegove (usp. 1 Pt 2,21).
Slava Ocu i Sinu *
i Duhu Svetome:
Kako bijaše na početku, tako i sada i vazda *
i u vijeke vjekova. Amen.

Pamti da se ovaj psalam govori na svim časovima od rođenja Gospodinova do osmine Bogojavljenja. Ako tko htjedne govoriti ovaj časoslov blaženoga Franje, neka ga ovako govori: neka prvo govori *Očenaš* s hvalama, to jest: *Svet, svet, svet.* Kad svrši hvale s molitvom kao gore, neka započne antifonu *Sveta djevice Marijo* sa psalmom, koji je određen za svaki dnevni i noćni čas. I neka ga govori s velikim poštovanjem.

Cedulja dana bratu Leonu

A. Hvale Bogu višnjemu

1 Ti si *svet*, jedini Gospodin Bog, koji *čudesa* činiš (Ps 76,15).
2 Ti si jak, Ti si velik, Ti si svevišnji (usp. Ps 85,10),
3 Ti si svemoguć, Ti, Oče sveti (Iv 17,11), kralj neba i *zemlje* (usp. Mt 11,25).
4 Ti si trojstven i jedan Gospodin, Bog nad *bogovima* (usp. Ps 135,2),
5 Ti si dobro, sve dobro, najviše dobro,
6 Gospodin Bog živi i istiniti (usp. 1 Sol 1,9).
Ti si ljubav, milosrđe,[31]
7 Ti si mudrost, Ti si poniznost, Ti si *strpljenje* (Ps 70,5),
8 *Ti si ljepota*, Ti si sigurnost, Ti si spokoj.
9 Ti si radost i veselje (usp. Ps 50,10), Ti si nada naša,
Ti si pravda i umjerenost,
10 Ti si sve, bogatstvo naše dovoljno.
11 Ti si lijepost, Ti si blagost,
12 Ti si zaštitnik (Ps 30,5), Ti si čuvar i branitelj,

---

[30] U velikom luku ova Franjina psalamska kompilacija od početnoga kliktaja stiže do poziva da nosimo *sveti križ njegov*, što je motiv kojemu se on neprestano vraća jer je upravo križ krajnji izraz Kristove ljubavi prema ljudima.

[31] Franjo u Bogu vidi sva zamisliva dobra. Ljubav i milosrđe ipak su najsnažnije naglašeni.

13 Ti si snaga (Ps 43,2), Ti si utočište.
14 Ti si naša nada, Ti si naša vjera,
Ti si naša dobrota.
15 Ti si sva naša slast,
16 *Ti si život naš vječni*,
velik i čudesan Gospodin,
17 *Bog svemogući, milosrdni Spasitelj*.

B. Blagoslov bratu Leonu

[*Prva rubrika brata Leona, na gornjem rubu cedulje koji se odnosi na* Hvale, na poleđini: »Blaženi Franjo je dvije godine prije svoje smrti u mjestu La Verna činio četrdesetnicu u čast blažene Djevice, Majke Božje, i blaženoga Mihaela arkanđela, od svetkovine Uznesenja svete Djevice Marije do svetkovine svetoga Mihaela arkanđela; i siđe na nj ruka Gospodnja. Nakon viđenja i serafovih riječi i utisnuća Kristovih rana u njegovo tijelo načini ove hvale napisane s druge strane cedulje i napisa ih svojom rukom, zahvaljujući Bogu za dobročinstvo koje mu je udijelio«]

1 *Blagoslovio te Gospodin i čuvao te.*
Pokazao ti lice svoje i milostiv ti bio.
2 *Svratio pogled svoj na te i mir ti dao* (Br 6,24–26).

[*Druga rubrika brata Leona, koja se odnosi na gornji tekst* Blagoslova: »Blaženi Franjo svojom rukom napisao ovaj blagoslov meni, bratu Leonu«].

3 Gospodin te blagoslovio, brate Leone (Br 6,27).

[*Treća rubrika brata Leona, na krajnjem donjem rubu, koja se odnosi na gornji tekst*: »Isto tako svojom rukom načini ovaj znak tau s vrškom[32]«].

32 Između druge i treće rubrike postoji crtež koji grubo naznačuje jedno brdo, u okviru kojeg je smještena glava s bradom i turbanom. Na brdu je križ u obliku slova tau, koje presijeca Leonovo ime. Prema tumačenju *Zlatne legende* Jakova od Varazzea, glavom je naznačen Adam, a križ nad njim predstavlja otkupljenje svega čovječanstva, te da je Leon među izabranima, opečaćenim znakom »Boga našega na svojim čelima« (Otk 7,1–10).

Pjesma brata Sunca

Svevišnji, svemogući, dobri Gospodine,[33]
Tvoje su hvale, slava, čast i blagoslov svaki.
Jedino tebi, Svevišnji, dolikuju,
i nijedan čovjek dostojan nije ime Ti izreći.

Hvaljen budi, moj Gospodine, sa svim stvorenjima svojim,[34]
posebno s gospodinom bratom Suncem,
koje je dan i rasvjetljuješ nas po njem.
I ono je lijepo i sja velikim sjajem:
Svevišnji, Tebe označava ono.[35]

Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Mjeseca i zvijezde:
na nebu si ih stvorio sjajne, krasne i lijepe.[36]
Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Vjetra,
za zrak i oblak i vedro i svako vrijeme,
po kojem uzdržavaš stvorove svoje.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru Vodu,
koja je korisna vrlo i ponizna i dragocjena i čista.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Ognja,
po kojemu noć rasvjetljuješ:
i on je lijep i mio i snažan i jak.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru našu,
majku Zemlju[37]

---

[33] Tri pridjeva kojima Franjo započinje Pjesmu temeljni su za njegovu teološku meditaciju: Bog je *svevišnji* u svome misteriju, *svemogući* u stvaranju, *dobar* u djelu spasenja.

[34] Pjesma je svojim izričajem otvorena za različita tumačenja, kao zahvala Bogu za ljepote stvaranja ili pak kao pridruživanje hvale stvorova hvali pjesnika. Neki dijelovi Pjesme možda daju više osnove za jedno, neki za drugo tumačenje.

[35] Sunce označava Boga, govori o Bogu koji »je svjetlost i tame u njemu nema nikakve« (1 Iv 1,5).

[36] Pridjev kojim Franjo pripisuje sjaj zvijezdama *clarite,* deminutiv od *clare* u hrvatskom nema istoznačnicu, a omogućuje mu izraziti stupnjevitost sjaja različitih nebeskih svjetlila: Sunce naime »sja velikim sjajem«, koji nadmašuje sjaj zvijezda.

[37] Zemlja je *sestra* jer je i nju Bog stvorio, a *majka je* jer sudjeluje s Bogom u rađanju živih bića i hrani ljude svojim *plodovima,* a životinje *zelenom travom upravlja* u očima poljodjelaca, budući da daje jelo životinjama.

koja nas uzdržava i nama upravlja
i izvodi plodove razne i šareno cvijeće i travu.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za one što opraštaju rad ljubavi Tvoje
i podnose bolest i nevolju.[38]

Blago onima koji ih podnesu mirno
jer ćeš ih Ti, Svevišnji, okruniti.[39]

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru našu tjelesnu Smrt,
kojoj nijedan živući čovjek umaknuti ne može:
Jao onima koji umiru u grijesima smrtnim;
blago onima koje smrt nađe u volji presvetoj Tvojoj,
jer druga im smrt nauditi neće.

Hvalite i blagoslivljajte Gospodina moga i zahvaljujte
i služite njemu u poniznosti velikoj.

Siromašice, čujte

Siromašice, čujte, od Gospodina zvane,[40]
što iz krajeva raznih ovdje sad ste zbrane:
u istini nek vijek vam prođe,
smrt u poslušnosti nek dođe.
Nemojte život svijeta slijedit,
jer život duha više vrijedi.
Iz ljubavi vas molim sa žarom,
mudro postupajte s Gospodnjim milodarom.
One koje bolest tuče,
i druge što se za njih muče,

[38] Čini se da je motiv oprosta radi Božje ljubavi uvršten nakon što je Franjo uspio pomiriti žestoko zavađenu crkvenu i svjetovnu vlast i Asizu biskupa Gvida i gradskog načelnika, 'potestata' Oportula.

[39] Ovdje odjekuje Franjin uzvik »Dobro došla moja sestro smrti!« (2Čel 217). Franjo vidi smrt kao već preobraženu voditeljicu u pravi život, premda sveti Pavao kaže: »Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrijepljena smrt« (1 Kor 15,26).

[40] Kao što je Franjo sama sebe nazvao siromaškom, jer je po Božjem pozivu odabrao siromaštvo kao put nasljedovanja Krista, tako i sestre kod Svetog Damjana zove siromašicama, jer su to po Božjem pozivu i po svom izboru, a ne po društvenom podrijetlu.

sve vi to podnosite s mirom,[41]
jer jako ćete skupo naplatiti tu muku,[42]
jer će svaka biti kraljica u nebu okrunjena
s Djevicom Marijom.

(Prepjev: Željka Čorak)

[41] Na neki se način ponavlja blaženstvo izrečeno u Pjesmi brata Sunca *Blago onima koji mirno podnose bolest i nevolju* za one što se muče oko bolesnih sestara, ispunjajući tako riječ svetog Pavla: »Nosite jedni bremena drugih i tako ćete ispuniti zakon Kristov!« (Gal 6,2).

[42] Kao nesuđeni trgovac Franjo trgovačkim žargonom prenosi evanđeosku poruku o »isplativoj razmjeni« vremenitih muka za vječnu nagradu.

Pisma

Unutar Franjine spisateljske aktivnosti pisma su bila sigurno sredstvo koje je najčešće upotrebljavao, kako se vidi bilo iz desetak pisama koja su nam sačuvana bilo iz brojnih informacija o listovima ili pisanoj korespondenciji – kao onoj s kardinalom Hugolinom[1] – o kojoj nam je stigla samo vijest ili malo više od toga. Ali pored važne činjenice da je pisao mnoga pisma treba podcrtati kod Franje veoma efikasno korištenje pisma kao sredstva, a to je: »personalizirana« primjena epistolografskih normi,[2] osjetljivost u prilagodbi tonova i sadržaja različitim naslovnicima, čak u primjeni autentičnih strategija za prepisivanje i širenje njegovih javnih pisama.

Prelazeći na tekstove, koji su skoro svi iz vremena poslije Franjina povratka s Istoka (1220), redoslijed objavljivanja u ovoj zbirci sugerira da ih se razlikuje u *tri skupine*, od kojih prva obuhvaća pisma upućena kategorijama *osoba izvan Reda* manje braće, to jest dvije redakcije *Pisma vjernicima*, pismo najbogatije u cijeloj epistolarnoj seriji, *Pismo svim klericima* (poznato također u dvije redakcije) i *Pismo upraviteljima naroda.* Druga skupina uključuje pisma upravljena *bratstvu Manje braće*, prije svega *Pismo cijelom Redu*, veliko euharistijsko razmatranje s poticajnim dodatkom; zatim *Prvo* i *Drugo pismo kustodima*, također usredotočena na euharistijsku temu. *Pismo jednom ministru*, najviša lekcija vjere u bratstvo i evanđeosko milosrđe, označava prijelaz na treću skupinu malih pisama upravljenih *pojedinim osobama* užeg Franjina kruga: svojeručno *Pismo bratu Leonu*, sačuvano u Spoletu, *Pismo bratu Antunu* Padovanskom, s dopuštenjem da poučava »braću u svetoj teologiji«, i iznenađujuće *Pismo gospođi Jakobi*, u kojem Franjo također vijest o skorom kraju proživljava i priopćava kao »milost« Gospodinovu.

---

[1] Usp. 1Čel 100. O nepouzdanosti vijesti da je Franjo nazivao »ocem« kardinala Hugolina, usp. Paolazzi, *Gli Scritti tra Francesco e i suoi scrivani: un nodo da scogliere*, »Antonianum«, 75 (2000), str. 491–492.

[2] Usp. Bartoli Langeli, *Gli autografi di frate Francesco e di frate Leone*, Brepols, Turnhaut 2000, str. 57–61.

Dvije redakcije *Pisma vjernicima*

Naš pregled započinje tekstom ponešto jedinstvenim, koji je pronalazač Paul Sabatier (1900) odmah prepoznao kao prvi nacrt takozvanog *Pisma vjernicima* i anticipirao njegovo dramatično suprotstavljanje između sretnog položaja »onoga i one« koji ljube Boga i bližnjega te »čine dostojne plodove pokore«, i nesretnog položaja onih »slijepaca« koji »ne žive u pokori«, uvijek pod rizikom da propadnu u vječnu propast. Već je to kratko *Pismo vjernicima* (prva redakcija), koje je teško kronološki smjestiti, topli programski poziv da se krene putem evanđeoske pokore i napusti put propasti, kako daje odmah naslutiti naslov stavljen ispred teksta u jedinom rukopisu koji nam je sačuvan (Biblioteka Guarnacci di Volterra), naslov na koji je ponovno skrenuo pozornost Raffaele Pazzelli: »Ovo su riječi života i spasenja, i ako ih netko bude čitao i provodio u djelo, naći će život i postići će spasenje Gospodinovo«.[3] Može li se »pismo« (2,19), kako je htio izdavač Esser, bez daljnjega označiti kao *Poticaj pokorničkoj braći i sestrama*,[4] čiji je Svjetovni red 1221. kardinal Hugolin Ostijski regulirao posredstvom *Memoriale propositi*, problem je koji još zahtijeva nova istraživanja i daljnja promišljanja.

Univerzalna naslovljenost i veoma bogat sadržaj karakteriziraju veću redakciju *Pisma vjernicima*, o čijem se datumu sastavljanja raspravlja, a koje ipak neki konvergentni pokazatelji, čini se, pomiču prema posljednjim Franjinim godinama.[5] Upravljeno »svim kršćanima, redovnicima, klericima i laicima, ljudima i ženama, svim stanovnicima čitavog svijeta« (r. 1), pismo pretpostavlja opseg naslovnika znatno širi nego što su samo »pokornička braća«, i dojam je pojačan uspoređivanjem sa sadržajima *Memoriale propositi*: skoro bez biblijskih citata, i toliko obuzeto utvrđivanjem odredaba, dužnosti i zabrana samo za kategorije pokornika, dok je Franjino pismo obuzeto evanđeoskom urgentnošću da navijesti cijelom čovječanstvu Riječ

[3] Usp. R. Pazzelli, *Il titolo della »Prima recensione della Lettera ai fedeli«*, »Analecta TOR«, 19 (1987), str. 236. Latinski tekst glasi: »hec sunt verba vite et salutis que si quis legerit et fecerit inveniet vitam et auriet salutem a Domino« (dvostruki vokali navode se prema grafiji rukopisa).

[4] Usp. Esser, *Scritti di s. Francesco d'Assisi*, Messaggero, Padova 1981, str. 214–215. Kako za oca Essera (*Scritti*, str. 213) tako za R. Pazzellija pismo je »za svu pokorničku braću i sestre« (Pazzelli, *Il titolo della »Prima recensione della lettera ai fedeli«*, str. 235).

[5] Bilo je već mišljenje Paula Sabatiera (o kronološkoj kontroverzi, usp. Esser, *Scritti*, str. 259–261), koje se čini uvjerljivijim: »bolest i slabost« iz r. 3 čini se onesposobljujuća; r. 16–62 pokazuju tijesne veze, ili možda ovisnost o drugim spisima; r. 32–36, kako se primjećuje u bilješci, anticipiraju tematski niz prvog dijela *Oporuke*.

Očevu i riječi Duha Svetoga »koje su *duh i život*«.[6] Sigurno, evanđeoski ideal koji je Franjo predlagao visok je, također, ne samo za pokornike njegova vremena: iza razmatranja o bitnim elementima spasenja, rođenju Riječi u »pravom tijelu« i žrtveni prinos na križu (r. 4–14), slijedi ustvari zahtjevan *program života kršćanskog* i evanđeoskog, čvrsto organiziranog oko ljubavi prema Bogu (r. 18–21.22–24) i oko konkretne ljubavi prema bližnjemu (r. 25–31.38–44.47), oko crkvene vjere (r. 33–36) i asketske prakse (r. 32.45–46), sve teme veoma prisutne u Franjinim spisima i naročito u *Nepotvrđenom pravilu*. Završni dio nastavlja s dotjerivanjima teksta prve redakcije, obogaćujući ga dramatičnom scenom smrti grešnika koji se ne kaje (r. 72–85), a koja prethodi žalobnom završnom poticaju (r. 87–88).

Pitanje o naslovnicima *Pisma vjernicima*, prve i druge redakcije, povezuje se s jednim drugim gorućim problemom, o kojem se zasada čini razboritim prihvatiti sljedeću, uravnoteženu formulaciju: »Je li i u kojim je rokovima točno Franjo 'ustanovio' Red ili jedan svoj red pokore / Treći red, pitanje može ostati otvoreno, sigurno je da je Asižanin bio veliki inspirator širokog pokorničkog poziva; manja braća i crkvene vlasti mogle su učiniti ostalo«.[7]

Pismo klericima i *Pismo upraviteljima naroda*

Prva redakcija *Pisma klericima* čini se da odražava Franjino ponašanje u prvim vremenima njegova obraćenja, kad je obilazio po selima asiške okolice noseći sa sobom metlu da čisti crkve, i nakon što bi potaknuo narod na pokoru, okupljao na stranu svećenike i poticao ih »naročito da se brinu i nastoje da sačuvaju čiste crkve i oltare, i sve stvari nužne za slavljenje božanskih tajni« (AsZb 60). Teško je reći kada je Franjo odlučio napisati ove poticaje: možda već u godinama između IV. lateranskog sabora (1215) i euharistijskog pisma *Sane cum olim* Honorija III. (studeni 1219), na koje se s punom vjerojatnošću poziva druga redakcija istog *Pisma svim klericima*, ondje gdje zaključuje da preporučene stvari trebaju biti održavane »snagom zapovijedi Gospodina i *uredaba svete majke Crkve*« (r. 13). Ipak u obje redakcije smjerno poštovanje prema svećenicima pokazuje se iz izbora prvog lica množine u pokorničkim pozivima (»pazimo, svi mi klerici«, »popravimo se odmah i odlučno«), dok pozivi i poticaji dobivaju snagu

---

[6] 2PVj 3. Početna adresa ustvari se proširuje od »svih kršćana« na »sve stanovnike cijeloga svijeta« (r. 1), s istom univerzalističkom jakošću koju u raščlanjenijem obliku nalazimo također u zaključnom poticaju prvog pravila (usp. NPr 23, 7).

[7] G. Casagrande, *Penitenza e penitenti nel Duecento*, u: Alberzoni [...] Rusconi, *Francesco d'Assisi e il primo secolo di storia francescana*, Einaudi, Torino 1997, str 254.

od ljubavi i od pobožnosti prema oltarskom sakramentu, pravom tematskom i čuvstvenom središtu ovoga i drugih Franjinih pisama.[8]

Odlučan savjet da primaju »blagonaklono« (*benigne*) presveto tijelo i krv Gospodina također je u *Pismu upraviteljima naroda*, koje počinje iskrenim pozivom da ne zaborave Gospodina, budući »da se dan smrti približava« (r. 2), i završava preporukom da se »svake večeri navijesti, pomoću glasnika ili nekog drugog znaka, da sav narod dadne svemogućem Gospodinu Bogu pohvale i zahvale« (r. 7): očigledan pokušaj da na kršćanski Zapad presadi poziv islamskog *mujezina* na božanske pohvale. Na taj način utvrđuje se kronologija teksta (1220, nakon Franjina povratka s Istoka), ali se također može mjeriti sloboda Franjina duha, otvorenog na svaki glas koji može u njemu i u Crkvi obogatiti duh hvale Gospodinu.

Pisma Manjoj braći

Franjino duhovno čuvstvo prema svojoj »manjoj braći«, kad im se obraća riječima ili pismeno, jasno se pokazuje u pozdravu kojim započinje *Pismo cijelom Redu*: »Svoj poštovanoj i veoma dragoj braći, bratu Iliji, generalnom ministru Reda manje braće, svome gospodinu, i ostalim generalnim ministrima koji će biti nakon njega, i svim ministrima, kustodima i svećenicima ovoga bratstva poniznima u Kristu, i svoj braći jednostavnoj i poslušnoj, prvima i posljednjima, brat Franjo, čovjek nevrijedan i slab, vaš mali sluga,[9] pozdrav u onome koji *nas* otkupi i *opra u svojoj* predragocjenoj *krvi*«.[10]

Lice »bratstva« koje je dobiveno na dar od Gospodina uobličuje se na tri dominantne oznake: svi su *braća* (»fratres«), termin koji se ponavlja pet puta i shvaćen u svemu svom ljudskom i evanđeoskom bogatstvu; svi trebaju biti *manji*, od »ministara« do »jednostavne i poslušne braće«, sve do »malenog sluge« Franje; a »manje bratstvo« ukorjenjuje se *u Kristu* koji se iz ljubavi učinio našim bratom, živeći među nama »ne da bude služen, nego da služi«.[11] Ova tajna milosti prisutna je u njegovoj »braći« koja nadahnjuje Franji »poštovanje i

---

[8] O temi, opet temeljno B. Cornet, *Le »De reverentia Corporis Domini«. Exhortation et lettre de saint François*, »Etudes franciscaines«, NS 6 (1955), str. 65–91, 167–180; 7 (1956), str. 20–25, 155–171; 8 (1957), str. 33–58; sintezu iznosi K. Esser, *Missarum sacramenta. La dottrina eucaristica di s. Francesco d'Assisi*, u svojim *Temi spirituali*, Ed. Biblioteca Francescana, Milano 1981, str. 231–284.

[9] Za razliku od uobičajenog stila pisama, u kojima pošiljatelj na početku navodi svoje ime, Franjo stavlja u prvi plan braću kojoj se obraća i Gospodina Isusa Krista, u nastojanju da kao posrednik između Krista i braće bude vjerni odjek Kristova živoga glasa.

[10] PRe 2–3 (usp. Dj 1,5).

[11] Mt 7,12 (pogledati citat i odgovarajuću bilješku u NPr 4,6)

veliku ljubav«, ali također religiozni strah, i te iste osjećaje dolikuje imati u odnosu na Sina Božjega, koji se u oltarskom sakramentu »dotle ponizio da se radi našega spasenja skriva pod neznatnom prilikom kruha!« (PRe 27).

Pismo cijelom Redu
(nakon 1223)

Tko je načinio sebi sladunjavu i sentimentalnu ideju o Franji Asiškom, oslonjenu na određenu potrošačku literaturu, moći će je ispraviti prelazeći stroge i zahtjevne stranice *Oporuke*, ili veliki, zanosni teološki i komunitarni govor *Pisma cijelom Redu*, u kojemu nakon početnog pozdrava slijedi potpuni program životnog slušanja i povratnavještaj »riječi Sina Božjega« (r. 4–11), da bi zatim odlučno izložio središnju temu, koja je strastveni poziv da se dadne svako poštovanje i sva čast »presvetom tijelu i presvetoj krvi Gospodina našeg Isusa Krista, u kojem je sa svemogućim Bogom izmireno i pomireno sve što je na nebesima i što je na zemlji«.[12] Pred »uzvišenom poniznošću« proslavljenog Sina Božjega, koji silazi na oltar u svećenikove ruke, »cijelo čovječanstvo se trese, čitav svemir drhti, a nebo kliče« (r. 26). Unutar neprekidne uravnoteženosti između velikih misli i izražajne forme koja im se prilagođava s uzvišenom i ganutljivom jednostavnošću (možda ne bez neke stilističke pomoći drugih, kako se ponekome čini), prosijava dugi Franjin hod vjere, koji se primakao oltarskom sakramentu »promatrajući ga duhovnim očima« (Opom 1,20) i sada želi podijeliti primljeni dar sa svojom braćom, na poseban način »s braćom svećenicima« (r. 14).

Ponovno pribjegavajući uzorku kontrapozicije već korištene drugdje, Franjo potiče svećenike prije svega na to da prinose žrtvu sa »svetom i čistom nakanom«, s jedinom željom da se svide Bogu (r. 14–16), da bi potom snažno opomenuo onoga »tko jede nedostojno« tijelo i krv Janjeta Božjeg, navlačeći na sebe božansko prokletstvo (r. 17–20). Slijedi dirljiv poziv na razmatranje tajne Krista »pobjednika vječnog i proslavljenog«, koji uzdiže dostojanstvo svećenika »iznad svih ljudi« i snižava »zadivljujuću uzvišenost« Božju u poniznosti kruha (r. 21–26), potpuna gesta ljubavi koja traži adekvatan odgovor: »Ništa dakle vaše ne zadržite za sebe, da vas sve i u cijelosti primi onaj koji se sav predaje vama« (r. 28–29). Iz zadivljenosti koja prožima ovu stranicu, jednu od Franjinih najuzvišenijih i najrječitijih, pro-

[12] PRe 12–13 (usp. Col 1,20). Ono što se u Svetom pismu kaže o utjelovljenoj Očevoj Riječi Franjo to upravlja prema promatranju »onoga koji više nije mrtav, nego vječno živ i slavljen« (PRe 22), tajanstveno prisutan u otajstvu tijela i krvi (to je teološki pogled iz Opom 1).

izlaze opomene da slave u »mjestima« braće samo jednu misu na dan (r. 30–33) i da štuju svete posude, liturgijske knjige i »napisane Božje riječi« (r. 34–37), ponovna potvrda kontemplativnih hodnji sveca iz Asiza, koji se uranja u božanske tajne, ali zatim odatle raspoznaje svijetlu prisutnost također u najnižim svakodnevnim stvarnostima.

U završnom dijelu pisma Franjina javna ispovijed (r. 38–39) i stroge opomene o molitvi božanskog časoslova, katolicitetu i poslušnosti (r. 40–46) isprepliću se s ponavljajućim pozivima na obdržavanje *Pravila*, koje neki izjednačavaju s onim iz 1221, dok sistematsko uspoređivanje triju tekstova ide u korist *Pravila* iz 1223.[13] Pismo dakle pripada završnom trogodištu Franjina života, što divno potkrepljuju one zabrinutosti za vjernost *Pravilu* i Crkvi, koje će se ponovno pojaviti s obnovljenom snagom na stranicama *Oporuke*.

Pismo jednom ministru i pisma kustodima

Različitu duhovnu klimu i komunitarni kontekst čini se da odražava *Pismo jednom ministru*, pisano vrlo vjerojatno između *Pravila* 1221. i sastavljanja *Potvrđenog pravila*.[14] U bratstvu sigurno postoje napetosti i problemi s obzirom na to da bi naslovnik pisma želio napustiti službu ministra i povući se u osamu, ali u Franjinim riječima nema znakova onog uznemirenog duha koji međutim izbija iz spisa u posljednjim godinama. Samo čovjek kao Franjo, koji je dugo razmatrao primjer Krista savršeno poslušnog Ocu i braći, mogao je dati savjete koje čitamo u pismu: smatra da su svi i sve, nezgodne osobe, smetnje, prepreke i udarci, »kao jedna milost«; živi u »pravoj poslušnosti« braći, takvi kakvi su, ne smatrajući ih boljima; tko pogriješi, neka uvijek čita u »tvojim očima« ono milosrđe koje dovodi Gospodinu; također prema onome tko je »pogriješio smrtno«, svatko neka primjenjuje ono milosrđe koje bi za sebe očekivao »ako bi se našao u sličnu položaju«. Navještaj »milosrđa« srce je evanđelja, ali mučna njegova zajednička primjena koju Franjo čini sigurno je jedan od vrhunaca u čitavoj kršćanskoj literaturi.

Za jedan kronološki kasniji trenutak, koji treba smjestiti poslije Franjina povratka s Istoka, vežu se druga dva pisma manjoj braći, različita po sadržaju, ali konvergentna u ciljevima. *Prvo pismo kusto-*

---

13 Za izdavača oca Essera pismo prethodi *Potvrđenom pravilu* iz studenoga 1223. (usp. Esser, *Scritti*, str. 320), ali sadržaji i uključujući citati ne čini se da ostavljaju sumnje o činjenici da *Pismo cijelom Redu* upućuje upravo na *Pravilo* koje je odobrio Honorije III. (usp. bilješke u PRe 39 i 43).

14 Dvije važne naznake: ondje se govori o sintetiziranom radu s obzirom na novo *Pravilo* (usp. r. 13), i početak idućeg novog poglavlja (»Ako je koji brat, izazvan od neprijatelja, smrtno sagriješio«, r. 14) ponovno se javlja gotovo doslovno u *Potvrđenom pravilu* iz 1223 (usp. 7,1).

dima povjerava živom glasu braće promicanje kod klerika euharistijskog štovanja (r. 2–5), kod naroda javne pohvale Boga (r. 6–8) i obiju stvari posredstvom prijepisa pisma za druge kustode i propovjednike (r. 9), dok je *Drugo pismo kustodima* dragocjeno također zbog druga dva razloga. Prije svega jer »sadrži svjedočanstvo autentičnosti druga tri pisma koja se u njemu navode«,[15] naime pismo *Klericima* (druga redakcija), prvo *Kustodima* i ono *Upraviteljima naroda*, koje Franjo preporučuje da se umnoži i proširi. Na drugom mjestu, jer kratko pismo dokumentira nove aspekte crkvene uloge koju Franjo pripisuje svom Redu, u kojem su kustodi pozvani da preuzmu na sebe teret da umnože i predaju »biskupima i drugim klericima« pismo o euharistijskom otajstvu, i gradskim vlastima ono koje poziva da se proglašavaju »javno pohvale Boga«. Putovi malenosti, za brata Franju, prelaze također preko širenja pisane riječi.

Pisma pojedinim osobama: Leonu, Antunu, gospođi Jakobi

Zbirka Franjinih pisama koja su do nas stigla popunjava se nekim poslanicama upućenim *pojedinim osobama*: kratki tekstovi koji, kao *Pismo jednom ministru*, otkrivaju izravnije Franjino čovještvo i osjetljivost, snagu i duhovnu slobodu odnosa koji ga je povezivao s osobama kruga koji mu je bio bliži i obiteljski.

Primjer toga jest sjajni autograf *Pismo bratu Leonu*, koji se trenutačno čuva u blagu katedrale u Spoletu. Nova proučavanja, osim što potvrđuju vlastoručnost, odstranila su neke pogreške u čitanju i upotpunila ustrojstvo teksta, potvrđujući da je Franjina grafička i jezična obrazovanost bila bolja nego što se dosad držalo. Pitanja još otvorena o okolnostima dijaloga Franjo–Leon, dokumentiranog pismom, ne umanjuju privlačnost ovog autentičnog presjeka bratskog života. Odreknuće od zemaljskog oca i izbor nebeskog Oca vodilo je Franju otkriću »majčinskih« odnosa, oslobađajućih, ukorijenjenih u međusobnom povjerenju, tako da jedini savjet koji je dan bratu Leonu jest da slijedi Krista siromašnog »na koji god ti se način čini bolje« (r. 3), to jest kako se svidi Duhu, pravom »generalnom ministru Reda«, koji se spušta na mudroga kao i na »siromašnog i jednostavnog«.[16]

Rukopisni dokumenti, koji prenose *Pismo bratu Antunu* i jamče njegovu autentičnost, obavještavaju nas također o tome da je budući

---

[15] Esser, *Scritti*, str. 211.

[16] 2Čel 193. Čelano dodaje da je Franjo htio umetnuti upravo tu frazu u Pravilo, »ali nije bilo moguće jer je već bilo potvrđeno bulom«; vijest zanimljiva, koja tumači također poneko pravno »prekoračivanje granice« *Oporuke.* Za Franju računi s poslušnošću »glasu Sina Božjega« (2PVj 6) nisu nikad zatvoreni.

svetac, već prešao s duhovskog kapitula 1221. u osamu u Montepaolo (Forlì), a potom krenuo na propovijedanje, u jednom krucijalnom trenutku za život Reda osjetio potrebu da se obrati Franji, s obzirom na to da »nije imao odvažnosti poučavati, premda zamoljen od braće, osim nakon što dobije dopuštenje blaženog Franje«.[17] Radilo se, kako pojašnjava pismo, o poučavanju u »svetoj teologiji«, što je IV. lateranski sabor tražio od biskupa da se dadne svećenicima i aspirantima na svećeništvo, prisutnim također među manjom braćom, kako je vidljivo iz više konvergentnih izvora. Franjin pozitivan odgovor, koji se sa sigurnošću može datirati poslije odobrena *Potvrđenog pravila* (29. studenoga 1223), izražava štovanje sveca za božansku »gospođu svetu mudrost«, koju »sveta, čista jednostavnost« zna pretvoriti u »duh molitve i pobožnosti«. Velike Franjine misli izlaze na vidjelo također u njegovim kraćim tekstovima.

Napomena vrijedi također za *Pismo gospođi Jakobi*, koje je Franjo pisao uoči smrti i u okolnostima veoma dokumentiranim biografskim izvorima, dok za tekst izdavač otac Esser potiče na razboritost: »Koliko je velika jednoglasnost različitih nizova tradicija o sadržaju, toliko je teško utvrditi samo kazivanje«.[18] Ali u tekstu izvučenom iz *Actus* i reproduciranom u ovoj zbirci sve iznosi na vidjelo posljednjeg Franju: vedra odvažnost u gledanju u lice »sestru Smrt«, oslobođena ljubaznost prema osobama i događajima i stvarima, razoružavajuća nevinost traženja rimskih »slastica«, tako daleka od bilo koje hagiografske zaokupljenosti. Manje iskaznice za rekonstruiranje Franjina lica, ova mala pisma koje je spasio dobrohotni anđeo, povećavaju žal za mnogim za koja znamo da su izgubljena.

Izvor:

Uvod u *Pisma* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 119–130. Tekst redigirao i bilješke preveo Ante Šoljić.

---

17 Citat Esser, *Scritti*, 180–181. Za biografski kontekst, autentičnost i sadržaje pisma, usp. C. Paolazzi, *Francesco, la teologia e la »Lettera a frate Antonio«,* u: *Antonio uomo evangelico*. Studijski skup o VIII. Stogodištu rođenja (Bologna, 22–23. febbraio 1996), priredio G. Ravaglia, Centro Studi Antoniani, Padova 1997, str. 39–61.

18 Esser, *Scritti*, str. 596 (u kritičkom listu umetnutom u sekciji »Opuscula dictata« otac Esser navodi pismo u cjelini u obliku potvrđenom u *Actus beati Francisci*, ali potom stavlja dvojbeno u tekst samo kratki sadržaj poslanice koju donosi 3Čel 38).

Pismo klericima
verzija prva

[1]Klerici, svi obratimo pozornost na velik grijeh i neznanje koje neki imaju o presvetome tijelu i krvi Gospodina našega Isusa Krista te o njegovim presvetim imenima i napisanim riječima koje tijelo posvećuju.

[2]Znamo da ne može biti tijelo ako se prije ne posveti riječju.[19]

[3]Ništa naime tjelesnoga na ovome svijetu nemamo i ne vidimo od samoga Svevišnjega osim tijela i krvi, imena i riječi, po kojima smo postali i po kojima smo otkupljeni *od smrti za život*[20] (1 Iv 3,14).

[4]A neka u sebi razmisle svi oni koji služe te presvete tajne, osobito oni koji ih služe nedopušteno, kako su bezvrijedni kaleži, tjelesnici i oltarnjaci gdje se posvećuje tijelo i krv njegova. [5]I mnogi ga ostavljaju na bezvrijednim mjestima, na bijedan način nose i nedostojno primaju i drugima bezobzirno podjeljuju.

[6]Ponekad se i imena i njegove napisane riječi nogama gaze;

[7]jer *naravan čovjek ne razumije ono što je Božje* (usp. 1 Kor 2,14).

[8]Zar nas ne bi moralo potaknuti na pobožnost sve to: kad se sami dobri Bog predaje u naše ruke, kad ga dotičemo i svakodnevno ga primamo svojim ustima? [9]Ne znamo li da *moramo doći* u njegove ruke?

[10]Stoga se u svim ovim i drugim stvarima brzo popravimo,[21] [11]pa gdje god bude tijelo Gospodina našega Isusa Krista nedolično smješteno i ostavljeno, neka se ukloni s tog mjesta i stavi na dragocjeno mjesto i čuva.

---

[19] Govoreći o središnjem trenutku euharistijskog slavlja Franjo redovito rabi glagol *posvećivati,* preuzet iz rimskog kanona mise.

[20] Osim u euharistijskim prilikama kruha i vina Franjo je i u Božjim riječima vidio (tjelesnim očima!) sakramentalni znak žive prisutnosti Sina Božjega.

[21] Nakon oštrih optužaba zbog nedostojna odnosa prema euharistijskim prilikama i prema napisanim Gospodinovim riječima Franjo ublaženim tonom poziva na put obraćenja: »Brzo se popravimo«! Poticanje svećenika da se brinu za čistoću crkava Franju je odlikovalo već prvih godina nakon obraćenja.

[12]Isto tako gdje god se na prljavim mjestima nađu imena i napisane riječi Gospodinove, neka se pokupe i moraju se smjestiti na dolično mjesto.

[13]Sve ovo *do svršetka moraju svi klerici* više od svega drugoga opsluživati. [14]A koji to ne *budu činili*, *neka znaju* da će *na dan suda* pred Gospodinom našim Isusom Kristom morati dati *račun* (usp. Mt 12,36).

[15]Neka znaju da će od Gospodina Boga biti blagoslovljeni oni koji umnože ovo pismo, kako bi se *ono* bolje opsluživalo.

Pismo klericima
verzija druga

[1]Klerici, svi obratimo pozornost na velik grijeh i neznanje koje neki imaju o presvetome tijelu i krvi Gospodina našega Isusa Krista i o njegovim presvetim imenima i napisanim riječima koje tijelo posvećuju.

[2]Znamo da ne može biti tijelo ako se prije ne posveti riječju.

[3]Ništa naime tjelesnoga na ovome svijetu nemamo i ne vidimo od samoga Svevišnjega osim tijela i krvi, imena i riječi, po kojima smo postali i po kojima smo otkupljeni *od smrti za život* (1 Iv 3,14).

[4]A neka u sebi razmisle svi oni koji služe te presvete tajne, osobito oni koji ih služe *bez obzira*, kako su bezvrijedni kaleži, *tjelesnici* i oltarnjaci gdje se posvećuje tijelo i krv *Gospodina našega*. [5]I mnogi ga *ostavljaju* na bezvrijednim mjestima, na bijedan način nose i nedostojno primaju i drugima bez obzira podjeljuju.

[6]Ponekad se i imena i njegove napisane riječi nogama gaze; [7]jer *naravan čovjek ne razumije ono što je Božje* (usp. 1 Kor 2,14).

[8]Zar nas ne bi moralo potaknuti na pobožnost sve to: kad se sami dobri Bog predaje u naše ruke, kad ga dotičemo i svakodnevno ga primamo svojim ustima? [9]Ne znamo li da *moramo doći* u njegove ruke? [10]Stoga se u svim ovim i drugim stvarima brzo popravimo; [11]pa gdje god bude tijelo Gospodina našega Isusa Krista nedolično smješteno i ostavljeno, neka se ukloni s tog mjesta i stavi na dragocjeno mjesto i čuva. [12]Isto tako gdje god se na prljavim mjestima nađu imena i napisane riječi Gospodinove, neka se pokupe i moraju se smjestiti na dolično mjesto.

[13]*I znajmo* kako sve ovo *prema zapovijedima Gospodnjim i uredbama svete Majke Crkve* više od svega *moramo* opsluživati. [14]A tko to ne *bude činio*, *neka zna* da će *na dan suda* pred Gospodinom našim Isusom Kristom morati dati *račun* (usp. Mt 12,36).

[15]Neka znaju da će od Gospodina Boga biti blagoslovljeni oni koji umnože ovo pismo, kako bi se *ono* bolje opsluživalo.

Prvo pismo kustodima

[1]Svim kustodima Manje braće do kojih dođe ovo pismo brat Franjo, vaš sluga i malen u Gospodinu Bogu, pozdrav s novim znacima neba i zemlje, znacima koji su veliki i uzvišeni pred Bogom, a mnogi ih redovnici i drugi ljudi drže veoma malo važnima.

[2]Molim vas, više nego za samoga sebe: kad vam se učini zgodno i korisno, ponizno zamolite klerike da nada sve časte presveto tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, sveta imena i njegove riječi koje posvećuju tijelo. [3]Kaleže, tjelesnike, oltarne ukrase i sve što spada na žrtvu moraju imati od dragocjene tvari.[22] [4]A ako u kojem mjestu presveto tijelo Gospodinovo bude posve siromaški smješteno, neka ga oni prema naredbi Crkve na dragocjeno mjesto stave i čuvaju, neka ga nose s velikim poštovanjem i drugima obazrivo podjeljuju.

[5]Gdje god se pak na prljavim mjestima nađu imena i napisane riječi Gospodinove, neka se pokupe i stave na dolično mjesto.

[6]I u svakoj propovijedi koju držite podsjećajte puk na pokoru i na to da se nitko ne može spasiti ako ne prima presveto tijelo i krv Gospodnju (usp. Iv 6,54). [7]A kad ga svećenik na oltaru posvećuje ili ga kamo nosi, neka sav narod klekne i daje hvalu, slavu i čast Gospodinu Bogu živomu i istinitomu.

[8]A slavu njegovu tako navješćujte i propovijedajte svim narodima da sav narod po svoj zemlji o svakome »času« i kad zvona zvone uvijek daje slavu i hvalu Bogu svemogućemu.

[9]A sva moja braća kustodi kojima dođe ovaj spis, pa ga umnože, uza se čuvaju i daju ga umnožiti za braću koja imaju dužnost propovijedati i brinuti se za braću, i koji sve do svršetka budu propovijedali sve što je sadržano u ovom spisu, neka znaju kako imaju blagoslov Gospodina Boga i moj.

[10]I neka im ovo bude pod istinitu i svetu poslušnost. Amen.

Pismo upraviteljima naroda

[1]Svim načelnicima i vijećnicima, sucima i upraviteljima po svemu svijetu i svima drugima do kojih dođe ovo pismo brat Franjo, vaš sluga u Gospodinu Bogu, malen i prezren,[23] želi vam svima zdravlje i mir.

---

[22] Jedino odstupanje od ljubljenog siromaštva Franjo odobrava kad treba iskazati počast euharistijskom Kristu.

[23] Franjo se hotimično i svjesno ponizuje i zato da iskaže poštovanje autoriteta primateljâ poruke, ali još više zato da istakne autoritet Riječi koji im prenosi.

[2]Promotrite i vidite kako se približava dan smrti (usp. Post 47,29). [3]Molim vas dakle, sa svim mogućim poštovanjem, da zbog briga i poslova ovoga svijeta koje imate ne zaboravite Gospodina i da ne odstupite od njegovih zapovijedi, jer svi oni koji njega zaborave i *odstupe od* njegovih *zapovijedi, prokleti* su (usp. Ps 118,21) i on *će* njih *zaboraviti* (Ez 33,13). [4]A kad dođe smrtni dan, oduzet će se od njih i sve što su mislili da imaju (usp. Lk 8,18). [5]I što na ovom svijetu budu mudriji i moćniji, to će veće kazne podnositi u paklu (usp. Mudr 6,7).

[6]Stoga odlučno savjetujem vama, gospodarima svojim, da zanemarivši svaku brigu i posao *činite* istinsku *pokoru* (usp. Mt 3,2) i blagohotno primate presveto tijelo i presvetu krv Gospodina našega Isusa Krista, u sveti spomen na njega.

[7]I u narodu vama povjerenu toliku čast iskazujte Gospodinu, te se svake večeri po glasniku ili nekim drugim znakom[24] *javlja* da sav narod svemogućega Gospodina Boga hvali i zahvaljuje mu. [8]Ako pak to ne budete činili, znajte da ćete pred Gospodinom našim Isusom Kristom morati *dati račun na Dan sudnji* (usp. Mt 12,36).

[9]Oni koji ovaj spis budu uza se zadržali i opsluživali ga neka znaju da su blagoslovljeni od Gospodina Boga.

Drugo pismo kustodima[25]

[1]Svim kustodima Manje braće do kojih dospije ovo pismo brat Franjo, najmanji od slugu Božjih, pozdrav i sveti mir u Gospodinu.

[2]Znajte, kako su pred licem Božjim vrlo velike i uzvišene neke stvari koje se ponekad među ljudima smatraju nevrijednima i prezrenima, [3]dok su u ljudi dragocjene i znamenite druge koje su pred Bogom najnevrednije i prezrene.

[4]Molim vas pred Gospodinom Bogom našim, koliko samo mogu, da dadnete biskupima i klericima ovo pismo koje govori o presvetome tijelu i krvi Gospodina našega [5]i da držite na umu ono što smo vama o tome preporučili. [6]Odmah načinite mnogo primjeraka i prijepisa drugoga pisma, koje vam šaljem da ga date načelnicima, viječnicima i upraviteljima, [7]i s velikim ih marom razdijelite onima kojima ih treba dati. U pismu stoji da se među pukom i po trgovima razglašavaju hvale Bogu. Ostajte zdravo u Gospodinu.

---

24 U ovom pozivu vjerojatno čujemo odjek Franjina susreta sa svijetom islama, gdje je slušao mujezinov glasni poziv na molitvu. Radi se dakle o svojevrsnom međureligijskom ekumenizmu!

25 Kustodima Franjo daje u zadaću da osim služenja braći posreduju njegove pastoralne inicijative kleru i prelatima.

Pismo bratu Leonu

[1]Brate Leone, tvoj brat Franjo želi ti zdravlje i mir.

[2]Ovako ti velim, sine moj, kao majka,[26] jer sve riječi koje smo putujući rekli kratko sažimam u ovu riječ i savjet. I ne treba da radi savjeta dolaziš k meni. Ovo ti naime savjetujem: [3]kako god ti se čini da ćeš bolje ugoditi Gospodinu Bogu i slijediti njegove stope i njegovo siromaštvo, to čini s blagoslovom Gospodina Boga i iz poslušnosti meni.

[4]A ako ti je potrebno, jer nemaš druge utjehe nego da se tvoja duša vrati k meni, i ti to hoćeš, dođi.[27]

Pismo jednom ministru

[1]Bratu N., ministru. Gospodin te blagoslovio (usp. Br 6,24). [2]Govorim ti kako mogu o onome što se tiče tvoje duše: ono što te sprečava da ljubiš Gospodina Boga, i tko god ti postavljao zapreku, bilo braća bilo drugi ljudi, da te i šibaju, sve to treba da smatraš milošću. [3]Tako moraš htjeti i ne drugačije. [4]I to smatraj pravom poslušnošću Gospodinu Bogu i meni, jer sa sigurnošću znam da je to prava poslušnost. [5]I ljubi one koji ti to čine. [6]I ne želi od njih nešto drugo osim ono što ti Gospodin dadne. [7]I ljubi ih zbog toga, i ne želi da budu bolji kršćani. [8]I to neka ti bude više od samotišta.

[9]I po tome želim znati ljubiš li Gospodina i mene, slugu njegova i svoga, ako ovo budeš činio: da ne bude bilo kojega brata na svijetu koji sagriješi koliko god može sagriješiti, pa pošto vidi tvoje oči, da ikada ode bez tvoga smilovanja ako smilovanje traži. [10]A ako ne bude tražio smilovanja, ti ga upitaj želi li smilovanje. [11]Pa ako poslije tisuću puta pred tvojim očima sagriješi, ljubi ga više nego mene radi toga da ga privučeš ka Gospodinu. I uvijek imaj smilovanja s takvima. [12]A prenesi to i gvardijanima kad mogneš, da si što se tebe tiče odlučan činiti tako.

[13]Od svih poglavlja u Pravilu koja govore o smrtnim grijesima, uz pomoć Božju i po savjetu braće[28] sačinit ćemo na duhovskom kapitulu samo ovo poglavlje: [14]Ako koji brat na poticaj neprijatelja smrt-

---

[26] Zanimljivo je primijetiti kako se Franjo bratu Leonu obraća kao majka sinu. I u *Pravilu za samotišta*, radi prisnog odnosa među subraćom, određuje da jedni preuzmu ulogu majki, drugi ulogu sinova. Tako ostaje na snazi odredba da nikoga na zemlji ne zovu ocem.

[27] Zanimljivo je zapaziti da završni redak ovoga pisma odaje dojam kao da Franjo, nakon što je prethodnim retkom zaključio kako brat Leon po vlastitoj prosudbi može opsluživati siromaštvo, bratu Leonu iznova otvara vrata svoga srca.

[28] Izraz »po savjetu braće« svojevrsni je odjek Pravila svetog Benedikta, koje predviđa da opat važne odluke donosi nakon što sasluša savjet braće.

no sagriješi, mora se pod poslušnost uteći svome gvardijanu. [15]A sva braća koja budu znala da je on sagriješio neka ga ne sramote i ne ogovaraju, nego neka mu budu veoma milosrdni i neka taje grijeh brata svoga; jer *ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima* (Mt 9,12; usp. Mk 2,17). [16]Isto ga tako pod poslušnost moraju u pratnji druga poslati njegovu kustodu. [17]A taj kustod neka samilosno postupi s njim, kako bi želio da se s njim postupi da je u sličnu položaju. [18]A ako upadne u kakav laki grijeh, neka se ispovjedi svome bratu svećeniku. [19]A ako ondje ne bude svećenika, neka se ispovjedi svome bratu, dok ne bude svećenika koji će ga kanonski odriješiti, kako je rečeno. [20]A oni neka uopće nemaju vlasti nalagati druge pokore osim ovu: *Idi i nemoj više griješiti* (usp. Iv 8,11).

[21]Ovaj spis drži uza se sve do duhovskoga kapitula, kako bi se mogao bolje opsluživati; ondje ćeš biti sa svojom braćom. [22]Pobrinut ćete se, uz pomoć Gospodina Boga, da se izvršava ovo i sve drugo čega u Pravilu nema.

Pismo bratu Antunu

[1]Bratu Antunu, svome biskupu, brat Franjo, pozdrav. [2]Odobravam to što braću poučavaš svetom bogoslovlju sve dok obavljajući taj posao ne trneš duha svete molitve i pobožnosti,[29] kako stoji u Pravilu. Ostaj zdravo.

Prvo pismo vjernicima

[POGLAVLJE I.
O onima koji čine pokoru]

[1]U ime Gospodnje! Svi koji Gospodina ljube *iz svega srca, iz sve duše i razuma, iz sve snage* (usp. Mk 12,30) i koji ljube bližnje svoje kao sebe same, [2]a mrze svoja tijela s manama i grijesima, [3]i primaju tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, [4]i donose *plodove dostojne pokore*[30] (usp. Lk 3,8):

[29] Franjo nije držao do učenosti, ali odobrava učenje teologije usklađeno s duhom molitve i pobožnosti. Upravo takva intoniranost posvjedočuje autentičnost ovoga pisma.

[30] Jasno se naznačuje komu je pismo upućeno, a premda se spominje pokora, u prvom je planu duh evanđelja: jasne su aluzije na bitna mjesta iz svih četiriju evanđelja!

[5]O, kako su blaženi i blagoslovljeni oni i one, dok to čine i u tome ustraju, [6]jer *počivat će na njima duh Gospodnji* (usp. Iz 11,2) i *kod* njih *će načiniti* sjenicu *i nastaniti se* (usp. Iv 14,23); [7]sinovi su Oca nebeskoga (usp. Mt 5,45) čija djela čine, i zaručnici su, *braća* i *majke* (usp. Mt 12,50) Gospodina našega Isusa Krista.

[8]Zaručnici smo, kad se vjerna duša po Duhu Svetomu sjedinjuje s Gospodinom našim Isusom Kristom; [9]braća smo njegova, kad vršimo *volju Oca koji je na nebesima* (usp. Mt 12,50). [10]Majke, kad ga nosimo u svome srcu i tijelu (usp. 1 Kor 6,20) po božanskoj ljubavi i čistoj i iskrenoj savjesti (usp. 1 Tim 3,9), rađamo ga svetim djelom, koje mora svijetliti drugima za primjer (usp. Mt 5,16).

[11]O, kako je slavno imati sveta i velika Oca na nebesima! [12]O, kako je sveto i utješno imati tako lijepa i divna zaručnika! [13]O, kako je sveto i kako milo imati tako dobrostiva, ponizna, miroljubiva, slatka, ljubljena i nada sve poželjna brata i sina: Gospodina našega Isusa Krista, koji život [svoj] položi za ovce svoje (usp. Iv 10,15) i pomoli se Ocu govoreći: [14]*Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu* (Iv 17,11), *koje si mi dao* u *svijetu; tvoji bijahu, a ti ih meni dade* (Iv 17,6). [15]I *riječi koje si mi dao njima predadoh i oni ih primiše i uistinu* povjerovaše *da sam od tebe izišao i* spoznaše *da si me ti poslao* (usp. Iv 17,8). [16]Molim za njih, a *ne za svijet* (usp. Iv 17,9). [17]Blagoslovi i *posveti ih* (Iv 17,17) *i za njih posvećujem samog sebe* (Iv 17,19). [18]*Ne molim samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene* (Iv 17, 20), *da budu* posvećeni *u jedno* (usp. Iv 17,23) *kao mi* (Iv 17,11). [19]I hoću, Oče, *gdje sam ja da i oni budu sa mnom, da gledaju moju slavu* (Iv 17,24) *u tvome kraljevstvu* (Mt 20,21). Amen.

[POGLAVLJE II.
O onima koji ne čine pokore]

[1]A svi oni i one koji ne čine pokore [2]i ne primaju tijela i krvi Gospodina našega Isusa Krista [3]i čine opačine i grijehe, i koji slijede zlu požudu i zle žudnje svoga tijela, [4]a ne opslužuju što su obećali Gospodinu, [5]i tjelesno robuju svijetu putenim željama, svjetovnim brigama i poslovima ovoga svijeta, [6]zavedeni od đavla čiji su sinovi i čija djela čine (usp. Iv 8,41), [7]slijepci su jer ne vide svjetlo istinito, Gospodina našega Isusa Krista. [8]Nemaju duhovne mudrosti jer nemaju Sina Božjega, koji je istinita Mudrost Očeva.[31] [9]O njima se veli: *Mudrost je njihova ishlapila* (Ps 106,27) i *Prokleti koji odstupaju*

[31] Oni koji ne čine pokoru, prema Franjinu uvidu, ne krše tek nešto iz zakona nego ustvari odbacuju Boga i njegovu mudrost, to jest Isusa Krista.

od zapovijedi tvojih (Ps 118,21). [10]Vide, a ne znaju, znaju, a čine zlo i sami svjesno upropaštavaju svoje duše.

[11]Gledajte, slijepci, prevareni od neprijatelja svojih: tijela, svijeta i đavla, kako je tijelu slatko griješiti, a gorko Bogu služiti, [12]kako svi poroci i grijesi *iz srca čovječjega* izlaze i nastaju, kako Gospodin kaže u evanđelju (usp. Mk 7,21). [13]I ništa nemate ni na ovom svijetu ni u budućem. [14]I mislite da ćete dugo posjedovati ispraznosti ovoga svijeta, ali ste se prevarili, jer doći će dan i sat o kojima ne mislite, ne poznajete ih i ne shvaćate: tijelo slabi, smrt se približava i tako se umire gorkom smrću. [15]A gdje god, kad god i kako god umire čovjek u smrtnom grijehu bez pokore i zadovoljštine, ako može dati zadovoljštinu, a ne daje, đavao grabi dušu njegovu iz njegova tijela uz takvu tjeskobu i muku, koje ne može znati nitko osim tko iskusi. [16]I svi talenti, moć, *znanje i mudrost* (usp. 2 Ljet 1,12) koje su mislili da imaju oduzet će se od njih (usp. Lk 8,18; Mk 4,25). [17]A rođacima i prijateljima ostavljaju svoje imanje, oni ga uzeše, podijeliše i poslije rekoše: Prokleta bila duša njegova, jer nam je mogao više dati i steći nego što je stekao. [18]Tijelo izjedaju crvi, i tako upropastiše tijelo i dušu u ovom kratkom životu i otići će u pakao gdje će se mučiti bez prestanka (usp. Lk 16,24).

[19]U ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16) molimo sve one do kojih dođe ovo pismo da ove mirisave riječi Gospodina našega Isusa Krista prime dobrohotno s božanskom ljubavlju. [20]A oni koji ne znaju čitati neka ih često daju čitati; [21]i neka ih do svršetka čuvaju uza se pri svetome radu, jer one *su duh i život* (Iv 6,64). [22]A oni koji to ne budu činili morat će *dati račun na Dan sudnji* (usp. Mt 12,36) *pred sudištem* Gospodina našega Isusa *Krista* (usp. Rim 14,10).

Prvo pismo vjernicima sv. Franje na glagoljici u Ivančićevu zborniku

Uvod

PETAR RUNJE

Čitajući »Ivančićev zbornik«,[32] zapazio sam dio teksta *Prvog pisma vjernicima* sv. Franje u hrvatskom prijevodu.[33] Ovo je drugi manuskript koji, uz onaj iz Volterre, donosi to pismo. Srednjovjekovni kodeks na hrvatskom jeziku pisan glagoljicom nazvan je po fra Stjepanu Ivančiću,

[32] Ivan Milčetić, *Prilozi za literaturu hrvatskih glagoljskih spomenika*, »Starine«, sv. XXIII, Zagreb, 1890.

[33] Detaljnije o ovoj temi: fra Petar Runje, »Dio *Pisma vjernicima I.* sv. Franje u srednjovjekovnom hrvatskom prijevodu u Ivančićevu zborniku« u *Zborniku KAČIĆ,* god. XXV, Split, 1993, str. 437–448.

franjevcu trećoredcu, »Ivančićev zbornik«, osamdesetih godina pretprošloga stoljeća, jer ga je prvi Ivančić opisao i ponudio znanstvenoj javnosti.[34] Zbornik je zatim stručno predstavio Ivan Milčetić 1890. godine. Milčetić se na taj zbornik osvrnuo i 1911. godine.[35] O Zborniku je dosta pisano i neki dijelovi Zbornika obrađeni su s različitih aspekata.[36] Za taj kodeks Vjekoslav Štefanić veli da je vrlo je važan kao zbornik srednjovjekovnih tekstova.[37]

Zbornik se do kraja Prvog svjetskog rata nalazio u samostanu sv. Marije na Glavotoku, na otoku Krku,[38] kod franjevaca trećoredaca zvanih glagoljaši, a danas se nalazi u arhivu njihova provincijalata u Zagrebu. Hrvatski franjevci trećoredci glagoljaši, od svojih početaka u XIV. stoljeću,[39] trajno su upotrebljavali staroslavenski jezik u liturgiji, dok je u svagdanjoj uporabi bio hrvatski jezik s glagoljskim pismom. U samom zborniku ima nekoliko starijih zapisa i imena redovnika franjevaca trećoredaca. Ivan Milčetić već u prvom svojem opisu iznio je mišljenje da je i napisan od samih redovnika franjevaca glagoljaša.[40]

Dio ovoga kodeksa potječe s kraja XIV. stoljeća (fol. 172–181), a prvi dio kodeksa (fol. 1–171) pisan je, prema mišljenju stručnjaka, ne kasnije od prvih desetljeća XV. stoljeća.[41] No za nas je važno i to da je bio u uporabi kod redovnika dugo, što pokazuje i istrošenost pergamene, osobito stranica gdje se nalaze molitve.[42] Kodeks sadržava moralno-duhovne članke, posebno vezane za pokoru, ispovijed i kontemplaciju. Kodeks iz Volterre dobio je na važnosti jer je dosada jedini sačuvao *Prvo pismo vjernicima* sv. Franje. Tako i tekst na hrvatskom u Ivančićevu zborniku iz srednjeg vijeka ima posebnu vrijednost i potvrđuje u mnogo čemu pisanje P. Sabatiera, K. Essera, L. Temperinia, R. Pazzellia i drugih koji su pisali o ovom pismu.[43]

---

[34] Stjepan Ivančić, *Poraba glagoljice kod redovnika III. reda sv. Franje u Dalmaciji i Istri i Kvarneru*, Zadar, 1887.

[35] I. Milčetić, *nav. dj*. Isti, *Glagoljska bibliografija*, »Starine«, sv. XXXIII, Zagreb, 1911.

[36] Anica Nazor, *Jezični kriterij pri određivanju donje granice crkvenoslavenskog jezika u hrvatskoglagoljskim tekstovima*, »Slovo«, sv. XIII, Zagreb, 1963; Ivanka Petrović, *Bogorodična čudesa u Ivančićevu zborniku hrvatskoglagoljskom spomeniku 14/15 s*t. Radovi staroslavenskog instituta, sv. VII, Zagreb, 1972; I. Milčetić*, nav. dj*., »Starine«, sv. XXIII, obradio je jezično zbornik, a posebno dvije poslanice o sv. Jeronimu.

[37] Vjekoslav Štefanić, *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Zagreb, 1960, str. 147.

[38] Arhiv Provincijalata Franjevaca trećoredaca, Zagreb, Ms. Ivančićev zbornik.

[39] Usp. Petar Runje, *Prema izvorima*, Zagreb, 1990.

[40] I. Milčetić, *nav. dj.* Prilozi. 13.

[41] I. Milčetić, *nav. dj*. Prilozi … Anica Nazor, *nav. dj*. *Jezični kriteriji*… glagoljski zbornik iz početka 15. st. (str. 73); Ivanka Petrović, *nav. dj*. i drugi.

[42] I. Milčetić*, nav. dj.* Prilozi 7.

[43] Kajetan Esser, *Un Documento* o. c., Raffaele Pazzelli, *Il titolo della »Prima recensione della Lettera ai fedeli«. Precizazioni sul codice 225 di Volterra*, »Analecta TOR«, 1987; Lino Temperini*, Frate Francesco a tutti i suoi fedeli,* Roma, 1987, i drugi.

S četrnaestim retkom završava, nažalost, hrvatski tekst *Prvog pisma vjernicima* sv. Franje. Velika je šteta što nemamo cijeli tekst toga pisma na hrvatskom jeziku. Taj tekst nije jedini nepotpun u Ivančićevu zborniku. Poslanice sv. Ćirila i sv. Augustina o sv. Jeronimu također su samo djelomice prepisane. Hrvatski prevoditelj napravio je vrlo dobar i jasan prijevod. On je morao imati neku matricu iz koje je prevodio. Je li to bio volterski primjerak, ostaje upitno. Osobno smatram da nije jer bi onda i ono nekoliko mjesta koja su u volterskom manuskriptu danas problematična dobar prevoditelj, kako nam se pokazuje u ovom prijevodu, vjerno prenio. Smatram da je neki drugi izvor bio na raspolaganju našem prevoditelju.

Latinski tekst* sv. Franje iz XIII. st.	Glagoljski** tekst iz XV. st.	Transkribiran starohrvatski tekst
1 In nomine Domini. Omnes qui dominum diligunt ex toto corde, ex tota anima et mente, ex tota virtute, et diligunt proximos suos sicut se ipsos,	1 Ⰲ’ ⰋⰏⰅ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰐⰅ. ⰂⰔⰀⰍⰋ ⰍⰋ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰋⰐⰀ ⰎⰖⰁⰋⰕⰟ ⰂⰔⰋⰏ’ ⰔⰓⰜⰅⰏⰟ Ⰻ ⰂⰔⰅⰂ’ ⰏⰋⰔⰀⰎ’Ⱓ Ⰻ ⰂⰔⰋⰏⰋ ⰔⰋⰎⰀⰏⰋ. Ⰻ ⰎⰖⰁⰅⰕ’ ⰋⰔⰍⰓ’ⰐⰋⰘⰟ ⰔⰂⰑⰋⰘ’ ⰍⰀⰍⰑ ⰔⰅⰁⰅ ⰔⰀⰏⰋⰘ’.	1 V ime Gospodnje. Vsaki ki Gospodina ljubit vsim srcem i vsev misalju i vsimi silami i ljubet iskrnih svojih kako sebe samih
2 et odio habent corpora eorum cum viciis et peccatis,	2 Ⰻ ⰐⰅ ⰐⰀⰂⰋⰄⰡⰕ’ ⰕⰡⰎⰅⰔⰀ ⰔⰂⰑⰡ Ⱄ’ ⰛⰖⰄⰋ Ⰻ Ⱄ’ ⰃⰓⰡⰔⰋ	2 i nenavidjet tjelesa svoja s ćudi i s grjesi
3 et recipiunt corpus et sanguinem domini nostri Jesu Christi,	3 Ⰻ ⰒⰓⰋⰅⰏⰎⰖⰕⰟ ⰕⰡⰎⰑ Ⰻ ⰍⰓ’ⰂⰟ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰋⰐⰀ ⰐⰀⰞⰅⰃⰑ ⰋⰔⰖⰘⰓⰟⰔⰕⰀ.	3 i prijemljut tjelo i krv Gospodina našego Isuhrsta.
4 et faciunt fructus dignos penitentie:	4 Ⰻ ⰝⰋⰐⰅⰕⰟ ⰒⰎⰑⰄ’ ⰒⰑⰍⰑⰓⰅ ⰄⰑⰔⰕⰑⰡⰐⰟ.	4 i činet plod pokore dostojan
5 o quam beati et benedicti sancti sunt illi et ille, dum talia faciunt et in talibus perseverant,	5 Ⱁ ⰍⰑⰎⰋⰍⰀ ⰁⰎⰀⰆⰅⰐⰋ Ⰻ ⰁⰎⰀⰃⰑⰔⰎⰑⰂⰎⰅⰐⰋ ⰔⰖⰕ’ ⰔⰂⰅⰕⰋ ⰑⰐⰋ Ⰻ ⰑⰐⰅ ⰍⰀⰄⰀ ⰕⰀⰍⰑⰂⰀ ⰝⰋⰐⰅⰕ’ Ⰻ ⰕⰀⰍⰑⰂⰋⰘⰟ Ⱄ ’ⰒⰑⰔⰕⰑⰅⰕ’.	5 O koliko blaženi i blagoslovjeni sut sveti oni i one kada takova činet i takovih s'postojet
6 quia requiescet super eos spiritus Domini et faciet apud eos habitaculum et mansionem,	6 ⰅⰓⰅ ⰒⰑⰝⰋⰂⰀ ⰐⰀ ⰐⰋⰘⰟ ⰄⰖⰘⰟ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰀⰐⰟ. Ⰻ ⰝⰋⰐⰅ Ⱆ ⰐⰋⰘⰟ ⰔⰕⰋⰐⰟ Ⰻ ⰒⰓⰅⰁⰋⰂⰀⰐⰋⰅ ⰃⰑⰔⰒⰑⰄⰐⰅ.	6 jere počiva na njih duh Gospodanj i čine u njih stin i prjebivanije Gospodnje

* Izvorni latinski tekst je prema: *Francesco d'Assisi: Scritti*, Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi. Grottaferrata: Frati Editori di Quaracchi, Fondazione Collegio s. Bonaventura, 2009, str. 174.

** Glagoljski tekst i njegovu transkripciju priredio dr. Stjepan Damjanović

7 et sunt filii Patris celestis cuius opera faciunt, et sunt sponsi, fratres et matres Domini nostri Jesu Christi.	7 ⰻ ⰵⱄⱆ ⱄⰻⱀⱁⰲⰵ ⱁⱅⱏⱌⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⰽⰰⰳⱁ. ⰽⱁⰳⰰ ⰴⱑⰾⰰ ⱅⰲⱁⱃⰵⱅ’. ⰻ ⰵⱄⱆ ⱁⰱⱃⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰻ ⰱⱃⰰⱅⱏⱑ ⰻ ⰿⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⰰ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⰻⱄⱆⱈⱃⱏⱄⱅⰰ.	7 i jesu sinove otca nebeskago koga djela tvoret i jesu obručenici i bratja i mučenici Gospodina našego Isuhrsta.
8 Sponsi sumus, quando Spiritu Sancto coniungitur fidelis anima Domino nostro Jesu Christo;	8 ⱁⰱ’ⱃⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰵⱄⱏⰿⱁ ⰽⰰⰴⰰ ⰴⱆⱈⱁⰿⱏ ⱄⰲⰵⱅⰻⰿⱏ ⱄ’ⰵⰴⰻⱀⱓⰵⱅ’ ⱄⰵ ⰲⱑⱃⱀⰰⰳⱁ ⰴⱆⱎⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⱆ ⱀⰰⱎⰵⰿⱆ ⰻⱄⱆⱈⱃⱏⱄⱅⱆ.	8 Obručenici jesmo kada Duhom Svetim sjedinjujet se vjernago duša Gospodinu našemu Isuhrstu.
9 fratres eius sumus, quando facimus voluntatem Patris qui in celis est;	9 ⰱⱃⰰⱅⱏⱑ ⰵⰿⱆ ⰵⱄ’ⰿⱁ. ⰽⰰⰴⰰ ⱍⰻⱀⰻⰿⱁ ⰲⱁⰾⱓ ⱁⱅⱏⱌⰰ ⰽⰻ ⰵⱄⱅⱏ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⰻⱈⱏ.	9 Bratja jemu jesmo kada činimo volju otca ki jest na nebesih
10 Matres, quando portamus eum in corde et corpore nostro per divinum amorem et puram et sinceram conscientiam, parturimus eum per sanctam operationem, que lucere debet aliis in exemplum.	10 ⰿⱆⱍⰵⱀⰻⱌⰻ ⰵⱄⱏⰿⱁ. ⰽⰰⰴⰰ ⱀⱁⱄⰻⰿⱁ ⱀⰵⰳⰰ ⰲ’ ⱄⱃⱏⰴⱌⰻ ⰻ ⰲ’ ⱅⰻⰾⱑ ⱀⰰⱎⰵⰿⱏ. ⰱⱁ’ⰰⱄⱅⰲⰵⱀⱁⰲ’ ⰾⱓⰱ’ⰲⱁⰲ’ ⰻ ⱍⰻⱄⱅⱆ ⰻ ⱌⱑⰾⱆ ⰽⱆⱀ’ⱎⰵⱀⱌⰻⱓ. ⱃⱁⰴⰻⰿⱁ ⱀⰵⰳⰰ ⱄⰲⰵⱅⰻⰿⰻ ⰴⱑⰾⱑ ⰽⰰ ⱄⰲⱑⱅⰾⰻⱅ ⰻ ⰻⰿⰰⱓ ⰻⱀⰵⰿ’ ⰲ’ ⱁⰱⱃⰰⰸⱏ.	10 Mučenici jesmo kada nosimo njega v srdci i v tilje našem: Božastvenov ljubvov i čistu i cjelu kunšenciju. Rodimo njega svetimi djelje ka svjetliti imaju injem v obraz
11 O quam gloriosum est, sanctum et magnum in celis habere Patrem!	11 ⱁ ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⱄⰾⰰⰲⱀⱁ ⰵⱄⱅⱏ ⱄⰲⰵⱅⱁ ⰻ ⰲⰵⰾⰻⰽⱁ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱁⱅⱏⱌⰰ ⱀⰰ ⱀⰵⰱⰵⱄⰻⱈⱏ.	11 O koliko slavno jest sveto i veliko imiti otca na nebesih
12 O quam sanctum, paraclitum, pulchrum et admirabilem talem habere sponsum!	12 ⱁ ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⱄⰲⰵⱅⱁ ⱂⰰⱃⰰⰽⰾⰻⱅⰰ ⰽⱃⰰⱄⱀⰰ ⰻ ⱍⱆⰴ’ⱀⰰ ⱅⰰⰽⱁⰳⱁ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱁⰱⱃⱆⱍⰵⱀⰻⰽⰰ.	12 O koliko sveto paraklita krasna i čudna takogo imiti obručenika.
13 O quam sanctum et quam dilectum, beneplacitum humilem, pacificum, dulcem, amabilem et super omnia, desiderabilem habere talem fratrem et talem filium Dominum nostrum Jesum Christum, qui posuit animam [suam] pro ovibus suis et oravit Patri dicens:	13 ⱁ ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⰻ ⰽⱁⰾⰻⰽⱁ ⰴⱃⰰⰳⱁⱄⱅⰻⰲⱁ ⰴⱁⰱⱃⱁ ⱆⰳⱁⰴ’ⱀⱁ. ⱆⰿⰻⰾⰵⱀⰰ ⰿⰻⱃⱁⰲⰻⱅⰰ ⱄⰾⰰⱅ’ⰽⰰ ⰾⱓⰱⰻⱅⰵⰾ’ⱀⰰ ⰻ ⱄⰲⱃⱈⱆ ⰲⱄⰵⰳⰰ ⰶⰵⰾⰻⱅⰵⰾ’ⱀⰰ ⰻⰿⰻⱅⰻ ⱅⰰⰽⱁⰳⰰ ⰱⱃⰰⱅⰰ. ⰻ ⱅⰰⰽⱁⰳⰰ ⱄⰻⱀⰰ ⰳⱁⱄⱂⱁⰴⰻⱀⰰ ⱀⰰⱎⰵⰳⱁ ⰻⱄⱆⱈⱃⱏⱄⱅⰰ. ⰽⰻ ⱂⱁⰾ’ⰻ ⰴⱆⱎⱆ ⱄⰲⱁⱓ ⰸⰰ ⱁⰲ’ⱌⰵ ⱄⰲⱁⰵ. ⰻ ⰿⱁⰾⰻ ⱄⰵ ⱁⱅⱏⱌⱆ ⰳⱁⰲⱁⱃⰵ.	13 O koliko i koliko dragostivo dobro ugodno umiljena mirovita slatka ljubiteljna i svrhu vsega želiteljna imiti takoga brata i takoga sina Gospodina našego Isuhrsta ki položi dušu svoju za ovce svoje i moli se otcu govore:
14 Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi in mundo; tui erant et mihi dedisti eos.	14 ⱁⱅⱏⱍⰵ ⱄⰲⰵⱅⰻ ⱈⱃⰰⱀⰻ ⰻⱈⱏ ⰲ’ ⰻⰿⰵ ⱅⰲⱁⰵ ⰽⰻⱈⱏ ⰴⰰⰾ’ ⰵⱄⰻ ⰿⰰⱀⰻ ⰲ’ ⱄⰲⰻⱅⱆ. ⱅ’ⰲⱁⰻ ⰻ ⰱⱑⱈⱆ ⰻ ⰿⰰⱀⰻ ⰵ ⰴⰰⰾⱏ ⰵⱄⰻ.	14 Oče sveti hrani ih v ime tvoje kih dal jesi mani v svitu. Tvoji bjehu i mani je dal jesi.

Sliku glagoljskog izvornika – Ivančićevog zbornika – vidi na kraju knjige

DRUGO PISMO VJERNICIMA

1U ime Gospodina, Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Svim kršćanima, redovnicima, klericima i laicima, muškima i ženskima, svima onima koji žive *po svem svijetu*[44] (Mk 14,9; Rim 1,8), brat Franjo, njihov sluga i podložnik, poslušnost i poštovanje, pravi mir s neba i iskrenu ljubav u Gospodinu.

2Budući da sam svima sluga, svima moram služiti i pružati mirisne riječi Gospodina svoga. 3Kako vas pojedinačno zbog bolesti i slabosti svoga tijela ne mogu osobno posjetiti, stoga sam u sebi razmislio i odlučio da vam ovim pismom i po vjesnicima uputim riječi Gospodina našega Isusa Krista koji je Riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga koje *su duh i život* (Iv 6,64).

[O Riječi Očevoj]

4Tu Riječ Očevu, tako dostojnu, tako svetu i slavnu objavio je svevišnji Otac s neba preko svetog anđela Gabrijela u utrobu svete i slavne Djevice Marije, iz čije je utrobe on primio tijelo pravoga čovještva i naše krhkosti. 5*Premda bijaše bogat* (2 Kor 8,9) nada sve, on je sam htio s preblaženom Djevicom, majkom svojom, izabrati siromaštvo[45] na ovome svijetu.

6Neposredno prije muke proslavio je pashu sa svojim učenicima i uze kruh, zahvali, blagoslovi i razlomi govoreći: *Uzmite i jedite! Ovo je tijelo moje* (Mt 26,26)! 7*I uze čašu govoreći: Ovo je krv moja novoga saveza koja se* za vas i *za mnoge prolijeva na otpuštenje grijeha* (Mt 26,27). 8Tada se pomoli Ocu govoreći: *Oče, ako je moguće, neka me mimoiđe ova čaša* (usp. Mt 26,39; Mk 14,35). 9*I bijaše znoj njegov kao kaplje krvi koje su padale na zemlju* (Lk 22,44). 10Ipak stavi volju svoju u volju Očevu govoreći: *Oče, budi volja tvoja* (Mt 26,42); *ne kako ja hoću, nego kako hoćeš ti* (Mt 26,39).

11Volja njegova Oca bila je ta da njegov blagoslovljeni i slavni sin, koga nam je dao i koji se rodio radi nas, sama sebe po svojoj vlastitoj krvi prinese kao žrtvu i prinos na žrtveniku križa; 12ne radi sebe, po kome sve postade (usp. Iv 1,3), nego radi naših grijeha (usp. 1 Pt 3,18), 13*ostavljajući* nam *primjer da idemo stopama njegovim* (usp. 1 Pt 2,21). 14I želi da se svi po njemu spasimo i da ga primimo čistim srcem i čistim tijelom svojim. 15Ali malo ih je koji bi ga željeli primiti

[44] Kajetan Esser ističe znakovitost nabrajanja skupina kojima je pismo upućeno: »Ovdje je svaka interpunkcija već interpretacija!«. Osjećajući se slugom sviju, Franjo i ovim pismom ispunjava svoju dužnost upućujući im riječi Isusa Krista, koji je Riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga koje su duh i život!

[45] Vidjevši upravo u siromaštvu svoju specijalnu karizmu, Franjo naglašava da je Isus zajedno s Marijom izabrao »siromaštvo na ovome svijetu«.

i spasiti se po njemu, premda je njegov *jaram sladak i* njegovo *breme lako* (usp. Mt 11,30).

[**O onima koji ljube tamu i o onima koji ljube Boga**]

16Oni koji ne žele *kušati* kako je *sladak Gospodin* (usp. Ps 33,9) i koji *više* ljube *tamu nego svjetlost* (Iv 3,19) ne htijući vršiti Božje zapovijedi prokleti su. 17O njima prorok veli: *Prokleti koji odstupaju od zapovijedi* tvojih (Ps 118,21). 18O, a kako su blaženi i blagoslovljeni oni koji Boga ljube i čine kako sam Gospodin u evanđelju kaže: *Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim i svim umom* svojim, *a bližnjega svoga kao sebe samoga* (Mt 22,37.39).

[**O ljubavi prema Bogu i njegovu štovanju**]

19Ljubimo dakle Boga i klanjajmo mu se čista srca i čiste duše, jer on to iznad svega traži i veli: *Istinski će se klanjatelji klanjati Ocu u duhu i istini* (Iv 4,23). 20Svi naime *koji se njemu klanjaju u duhu* istine *treba da* mu *se klanjaju* (usp. Iv 4,24). 21I hvalimo ga i molimo mu se *danju i noću* (Ps 31,4) govoreći: *Oče naš, koji jesi na nebesima* (Mt 6,9), jer *valja da se svagda molimo i nikada ne sustajemo* (Lk 18,1).

[**Ispovijedajmo grijehe svećenicima**]

22Sve svoje grijehe svakako moramo ispovijedati svećeniku. I primajmo od njega tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, 23jer [tko] ne blaguje tijela njegova i ne pije krvi njegove (usp. Iv 6,55.57), *ne može ući u kraljevstvo Božje* (Iv 3,5). 24Ali neka dostojno blaguje i pije, jer tko *nedostojno* prima, *sud sebi jede i pije ne razlikujući tijela* Gospodnjega (1 Kor 11,29), to jest ne razlučuje [od drugih jela]. 25Povrh toga, donosimo *plodove dostojne pokore* (Lk 3,8). 26I ljubimo bližnje kao sebe same (usp. Mt 22,39). 27A ako ih tko neće ljubiti kao sebe samoga, neka im barem ne nanosi zla, nego neka čini dobro.

[**Kako da sude drugima oni koji su primili vlast**]

28Oni pak koji su primili vlast da sude drugima neka suđenje vrše milosrdno, kao što sami žele od Gospodina zadobiti milosrđe. 29*Jer nemilosrdan* će *sud* biti onima *koji ne učine milosrđa* (Jak 2,13). 30Imajmo stoga ljubavi i poniznosti i dijelimo milostinju, jer ona pere duše od nečistoća grijeha (usp. Tob 4,11; 12,9). 31Ljudi naime gube sve što ostavljaju na ovome svijetu; sa sobom ipak nose plaću

za ljubav i milostinju koju su dijelili, za koje će od Gospodina imati nagradu i dostojnu naknadu.

[O postu kako od jela tako i od mana]

[32]Moramo također postiti i suzdržavati se od mana i grijeha (usp. Sir 3,30) i od suvišnih jela i pića i biti katolici. [33]Moramo također crkve često pohađati i poštivati te poštovati klerike, ne samo zbog njih ako su grešnici, nego zbog službe i podjeljivanja presvetoga tijela i krvi Kristove, koje oni posvećuju na oltaru, sami primaju i drugima podjeljuju. [34]I svi čvrsto znajmo kako se nitko ne može spasiti osim po svetim imenima i krvi Gospodina našega Isusa Krista, koje klerici izgovaraju, navješćuju i poslužuju. [35]I samo oni moraju služiti, a ne drugi. [36]A posebno redovnici, koji su se odrekli svijeta, moraju činiti veće stvari i više njih, ali ovo ne zanemariti[46] (usp. Lk 11,42).

[37]Moramo mrziti svoje tijelo s njegovim manama i grijesima, jer Gospodin u evanđelju kaže: Sva zla, poroci i grijesi iz *srca izlaze* (Mt 15,18–19; Mk 7,23).

[Kako moramo ljubiti neprijatelje i dobro im činiti]

[38]Moramo ljubiti *neprijatelje* svoje i činiti dobro *onima koji* nas mrze (usp. Mt 5,44; Lk 6,27). [39]Moramo opsluživati zapovijedi i savjete Gospodina našega Isusa Krista. [40]Moramo se također odreći samih sebe i svoje tijelo staviti u jaram služenja i svete poslušnosti, kako je svatko obećao Gospodinu. [41]A nijedan se čovjek ne mora pod poslušnost pokoriti nekome u onome čime se čini pogreška ili grijeh.

[Neka bude kao manji onaj kome je povjeren nadzor nad poslušnošću]

[42]Kome je pak povjeren nadzor nad poslušnošću i tko se smatra *većim*, *neka bude kao manji* (Lk 22,26) i sluga ostaloj braći [43]i neka se prema pojedinoj svojoj braći pokazuje i vlada milosrdno onako kako bi želio da se njemu čini da je u sličnu položaju.[47] [44]I neka se zbog bratove pogreške ne srdi na brata, nego neka ga sa svom strpljivošću i poniznošću blago opominje i podnosi.

---

[46] Franjo često sve vjernike, a napose redovnike, potiče na poštivanje svećenika, jer su oni sluge Božje riječi i euharistijskog misterija tijela i krvi Kristove.

[47] Od nositelja autoriteta Franjo zahtijeva blagost, kao što je i Isus poticao one koji hoće biti veći da budu kao manji.

[Ne budimo mudri po tijelu]

[45]Ne smijemo biti mudri i razboriti po tijelu (usp. 1 Kor 1,26), nego radije moramo biti jednostavni, ponizni i čisti. [46]I karajmo i prezirimo svoje tijelo, jer svi smo svojom krivnjom bijedni i truli, ružni i crvi, kako Gospodin po proroku veli: *A ja, crv sam, a ne čovjek, ruglo ljudi i naroda prezir* (Ps 22,7). [47]Nikad ne smijemo željeti biti nad drugima, nego radije moramo biti sluge i pokorni *svakom ljudskom stvoru radi Boga* (1 Pt 2,13).

[Vjerni sluge postaju prebivalište Svevišnjega]

[48]I nad svim muškima i ženskima koji ovo budu činili i ustrajali do kraja *počivat će Duh Gospodnji* (Iz 11,2), i u njima će se nastaniti i boraviti (usp. Iv 14,23). [49]I bit će sinovi Oca nebeskoga (usp. Mt 5,45) čija djela čine. [50]I zaručnici su, braća i majke Gospodina našega Isusa Krista (usp. Mt 12,50). [51]Zaručnici smo, kad se vjerna duša u Duhu Svetome sjedinjuje s Isusom Kristom; [52]braća smo njegova kad vršimo volju Oca njegova koji je na nebu (usp. Mt 12,50); [53]majke smo kad ga po ljubavi te čistoj i iskrenoj savjesti nosimo u svome srcu i tijelu (usp. 1 Kor 6,20) i rađamo ga po svetu djelovanju koje mora svijetliti za primjer drugima[48] (usp. Mt 5,16).

[54]O kako je slavno, sveto i veliko imati Oca na nebesima! [55]O kako je sveto i utješno imati tako lijepa i čudesna zaručnika! [56]O kako je sveto i milo imati tako dobrohotna, ponizna, miroljubiva, slatka, mila i nada sve poželjna brata i sina, koji položi život svoj za ovce svoje (usp. Iv 10,15) i pomoli se Ocu za nas govoreći: *Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu koje si mi dao* (Iv 17,11). [57]Oče, svi *koje si mi dao* u *svijetu tvoji bijahu, a ti ih meni dade* (Iv 17,6). [58]I *riječi koje si mi dao njima predadoh; i oni ih primiše i uistinu spoznaše da sam od tebe izišao te povjerovaše da si me ti poslao* (Iv 17,8); molim za njih, a *ne za svijet* (usp. Iv 17,9); blagoslovi i *posveti ih* (Iv 17,17). [59]*I za njih posvećujem samog sebe, da budu posvećeni u jedno kao što smo i mi* (Iv 17,19). [60]I, Oče, hoću *da* gdje sam ja, *i oni budu sa mnom, da gledaju moju slavu* (Iv 17,24) *u tvome kraljevstvu* (Mt 20,21).

---

[48] Posvećujući »svim kršćanima« bez razlikovanja hijerarhijskog i društvenog ranga uzvišeni opis kršćanskog života kao trojstvenog zajedništva, koje započinje ulijevanjem Duha, Franjo ukazuje na to kako se taj život po ustrajnosti razvija do bogatih »obiteljskih« odnosa (zaručničkih, bratskih, majčinskih) s Gospodinom Isusom Kristom.

[O davanju hvale Bogu]

[61]A onomu koji toliko podnese za nas, tolika nam dobra podari i podarivat će ubuduće, Bogu, sve stvorenje, i na nebu i na zemlji, u moru i u ponoru neka daje hvalu, slavu, čast i blagoslov (usp. Otk 5,13), [62]jer on je snaga i jakost naša, on je jedini dobar (usp. Lk 18,19), jedini svevišnji, jedini svemogući, divni, slavni i jedini svet, hvaljen i *blagoslovljen* u beskrajne vijeke vjekova. *Amen.*

[O slijepcima koji ne vide svjetlo istinito]

[63]A svi oni koji ne čine pokoru i ne primaju tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, a žive poročno i grešno, [64]i koji idu za zlom požudom i zlim željama, a ne opslužuju što su obećali, [65]i tjelesno robuju svijetu po putenim požudama, tjeskobama i brigama ovoga svijeta, [66]zavedeni od đavla čiji su sinovi i njegova djela čine (usp. Iv 8,41.44), slijepci su, jer ne vide svjetlo istinito, Gospodina našega Isusa Krista. [67]Nemaju duhovne mudrosti, jer u sebi nemaju Sina Božjega koji je istinska mudrost Očeva. O njima se veli: *Mudrost ih je njihova progutala* (Ps 106,27). [68]Gledaju, spoznaju, znaju i čine zlo, svjesno upropaštavaju svoje duše.[49]

[69]Uvidite, slijepci, zavedeni od neprijatelja naših, to jest od tijela, svijeta i đavla, kako je tijelu slatko činiti grijeh, a gorko služiti Bogu, kako *sva zla*, poroci i grijesi *iz srca čovječjega* izlaze i *izviru* (usp. Mk 7,21.23; Mt 15,18–19), kao što Gospodin u evanđelju kaže. [70]I ništa nemate ni u ovom ni u budućem svijetu. [71]Mislite kako ćete dugo posjedovati ispraznosti ovoga svijeta, ali varate se jer doći će dan i sat o kojima ne mislite, ne znate i ne slutite.

[O smrti grešnika koji se ne kaje]

[72]Tijelo slabi, smrt se približava, dolaze rođaci i prijatelji govoreći: »Razdijeli svoje«. [73]Gle, žena njegova i sinovi njegovi, rođaci i prijatelji pretvaraju se da plaču. [74]Pa obazrevši se vidi ih gdje plaču, zao ga poriv zahvaća; misli u sebi i kaže: »Evo dušu i tijelo svoje i sve svoje stavljam u vaše ruke.« [75]Doista je proklet taj čovjek jer povjerava i predaje dušu svoju i tijelo i sve svoje u takve ruke. [76]Stoga Gospodin po proroku veli: *Proklet čovjek koji se uzdaje u čovjeka* (Jer 17,5). [77]I odmah pozivaju svećenika. Svećenik mu kaže: »Hoćeš

[49] Očito je i nedvojbeno da u ovom dramatičnom ulomku Franjo sabire elemente objektivne odgovornosti i subjektivne svijesti o grijehu ne zato da bi bez razlučivanja osudio grijehe i grešnike, nego s ciljem da uzdrma savjest onih vjernika koji su okorjeli u zlu, a odupiru se obraćenju, odvraćajući ih od konačne propasti.

li se pokajati za sve svoje grijehe?« [78]Odgovara: »Hoću.« »Hoćeš li od svoga imanja nadoknaditi koliko možeš ljudima za sve što si učinio, što si ih obmanuo i prevario ih?« [79]»Neću.« A svećenik veli: »Zašto nećeš?« [80]«Jer sam sve predao u ruke rođaka i prijatelja.« [81]I počinje gubiti govor i tako gorkom smrću umire taj bijednik.

[82]A neka znaju svi: gdje god i kako god umire u smrtnom grijehu čovjek bez nadoknade, a može nadoknaditi i nije nadoknadio, đavao grabi dušu njegovu iz njegova tijela uz takvu tjeskobu i muku kakvu ne može znati nitko tko je ne trpi. [83]A *oduzet će se od njega* (usp. Mk 4,25) svi talenti i moć i znanje što je mislio da ima (usp. Lk 8,18). [84]I ostavlja rođacima i prijateljima, a oni će uzeti i razdijeliti njegovo imanje i poslije će reći: »Prokleta bila duša njegova jer nam je mogao više dati i steći nego što je stekao.« [85]Tijelo će pojesti crvi. I tako upropaštava tijelo i dušu u tom kratkom vijeku, i otići će u pakao gdje će se mučiti bez kraja.

[**Poticaj, opomena i blagoslov**]

[86]Sve do kojih dođe ovo pismo ja brat Franjo, vaš manji sluga, molim i zaklinjem vas u ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16), sa željom da vam poljubim noge, da ove i druge riječi Gospodina našega Isusa Krista primite blagonaklono s poniznošću i ljubavlju, izvršavate ih i opslužujete.[50] [87]A koji ne znaju čitati, neka ih često daju čitati i neka ih čuvaju uza se sa svetim djelovanjem sve do svršetka, jer *su duh i život* (Iv 6,63). A koji to ne učine, polagat će račun na dan suda pred sudištem Kristovim.

[88]A sve muškarce i žene koji ih blagonaklono prime, shvate i pošalju prijepis drugima, ako u njima *ustraju do svršetka* (Mt 24,13), blagoslovio Otac i Sin i Duh Sveti. Amen.

Pismo cijelom Redu

[1]U ime višnjega Trojstva i svetoga Jedinstva Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

[2]Svoj poštovanoj i veoma dragoj braći, bratu Iliji, generalnom ministru Reda manje braće, svome gospodinu, i ostalim generalnim ministrima koji će biti nakon njega i svim ministrima, kustodima i svećenicima ovoga bratstva poniznima u Kristu, i svoj braći jed-

[50] Blagi i osjećajni ton pravoga »sluge sviju«, kojim Franjo preporučuje da se njegovo pismo prihvati, opslužuje i umnožava, potječe iz uvjerenja da pismo sadrži samo »riječi Gospodina našega Isusa Krista«. Među Franjinim *Spisima* pisma nada sve žive od ove dvostruke napetosti: pretvoriti se u odjek i služenje Riječi da bi je ponizno svima »podijelio«.

nostavnoj i poslušnoj, prvima i posljednjima, [3]brat Franjo, čovjek nevrijedan i slab, vaš mali sluga,[51] pozdrav u onome koji *nas* otkupi i *opra u svojoj* predragocjenoj *krvi* (usp. Otk 1,5). [4]Kad čujete njegovo ime, klanjajte mu se sa strahom i poštovanjem *pavši na zemlju* (usp. Neh 8,4; Post 19,1). Ime mu je Gospodin Isus Krist, *Sin* Svevišnjega (usp. Lk 1,32), *koji je blagoslovljen u vjekove* (usp. Rim 1,25). Amen.

[5]Slušajte, sinovi Gospodinovi i braćo moja, *i riječi mi poslušajte* (Dj 2,14). [6]*Priklonite uho* (Iz 55,3) srca svoga i pokorite se riječi Sina Božjega. [7]Svim srcem svojim čuvajte zapovijedi njegove i savršena duha ispunite savjete njegove.

[8]*Hvalite* ga *jer je dobar* (Ps 135,1) i *veličajte* ga *djelima svojim* (Tob 13,6 Vg); [9]*jer stoga vas* (usp. Tob 13,4) posla po svem svijetu da riječju i djelom posvjedočite njegovu vijest i svima obznanite kako *nema svemogućega osim njega*[52] (Tob 13, 4 Vg). [10]Ustrajte u stegi (Heb 12,6) i svetoj poslušnosti i u dobroj i čvrstoj odluci ispunite što mu obećaste. [11]Gospodin *Bog* vama se *kao sinovima* nudi (Heb 12,7).

[**O poštovanju prema tijelu i krvi Gospodnjoj**]

[12]Molim dakle sve vas, braćo, ljubeći vam noge i s toliko ljubavi koliko mogu, da koliko god mognete, iskazujete svako poštovanje i svaku čast presvetome tijelu i krvi Gospodina našega Isusa Krista, [13]u kojemu je izmireno i pomireno sa svemogućim Bogom sve, bilo na nebu, bilo na zemlji (usp. Kol 1,20).

[**O slavljenju mise**]

[14]Molim također u Gospodinu svu svoju braću svećenike, sadašnje, buduće i one koji žele biti svećenici Svevišnjega: kad god htjednu slaviti misu, neka čisti čisto s poštovanjem tvore žrtvu presvetoga tijela i krvi Gospodina našega Isusa Krista, sa svetom i čistom nakanom, ne radi bilo koje zemaljske stvari niti iz straha ili ljubavi prema kojem čovjeku, kao da se žele svidjeti ljudima (usp. Ef 6,6; Kol 3,22); [15]nego neka, koliko im milost pomaže, svu volju usmjere

---

[51] Za razliku od uobičajenog stila pisama, u kojima pošiljatelj na početku navodi svoje ime, Franjo stavlja u prvi plan braću kojima se obraća i Gospodina Isusa Krista, u nastojanju da kao posrednik između Krista i braće bude vjerni odjek Kristova živoga glasa.

[52] Polazeći od proročkog poziva *Slušajte,* Franjo ocrtava čitav spasonosni hod Riječi: fizičko slušanje i poslušno slušanje srcem, vršenje zapovijedi i savjetâ, slavljenje Boga te naviještanje »riječima i djelima« njegove vijesti. Unutar toga velikog obzorja treba se smjestiti »sveta poslušnost« Manje braće evanđeoskim obećanjima.

k Bogu, želeći se time svidjeti samom jedinom višnjem Gospodinu, jer upravo on ondje čini onako kako mu se sviđa. [16]Jer, kao što on sam veli: *Ovo činite meni na spomen* (Lk 22,19; 1 Kor 11,24), ako tko drukčije učini, postaje izdajica Juda i biva *krivac tijela i krvi Gospodnje* (usp. 1 Kor 11,27).

[17]Imajte na umu, braćo moja svećenici, što je pisano o Mojsijevu zakonu: onaj tko ga je kršio čak glede tjelesnih propisa po sudu Gospodnjemu *bez* ikakva *milosrđa bijaše pogubljen* (usp. Hebr 10,28). [18]*Koliko li će* veću i *goru kaznu zavrijediti* da trpi *tko Sina Božjega pogazi i nečistom smatra krv Saveza kojom je posvećen*, *i Duha milosti pogrdi*[53] (Heb 10,29)? [19]Čovjek naime prezire, kalja i gazi Janje Božje, kao što veli apostol, ako *ne razlikuje* i ne razlučuje sveti kruh Kristov od drugih jela ili čina, ili ga nedostojno jede, ili premda dostojan, jede lakoumno i nedostojno iako Gospodin po proroku kaže: *Proklet bio* čovjek koji Božje *djelo* prijetvorno *obavlja* (usp. Jer 48,10). [20]Svećenike pak koji neće ovo istinski uzeti k srcu proklinje govoreći: *Proklet ću vaš blagoslov* (Mal 2,2).

[21]Čujte, braćo moja: ako se blažena Djevica časti onako kako je dostojno, jer ga je nosila u svojoj presvetoj utrobi; ako se blaženi Krstitelj prestrašio i nije se usudio dotaknuti sveto tjeme Božje; ako se štuje grob u kojemu je neko vrijeme počivao, [22]kako mora biti svet, pravedan i dostojan onaj koji rukama dodiruje, srcem i ustima prima i drugima daje da jedu ne onoga koji će umrijeti, nego onoga koji će vječno u slavi živjeti, koga *anđeli žude gledati* (1 Pt 1,12)!

[23]*Gledajte* svoje dostojanstvo, *braćo* (usp. 1 Kor 1,26) svećenici, sveti budite jer je on svet (Lev 19,1). [24]I kao što je Gospodin Bog zbog ove službe vama iskazao veću čast nego drugima, tako i vi više nego svi njega ljubite, poštujte i častite. [25]Velika je bijeda i bijedna slabost kad njega imate tako prisutna, a vi se brinete za bilo što drugo u cijelome svijetu. [26]Sve čovječanstvo neka se boji, sav svijet neka strepi, a nebo neka kliče, kad je na oltaru u svećenikovim rukama *Krist, Sin Boga* živoga (Iv 11,27)! [27]O divne li uzvišenosti i čudesna dostojanstva! O uzvišene poniznosti! O ponizna veličanstva, da se Gospodin svemira, Bog i Sin Božji, tako ponizuje te se radi našega spasenja skriva pod prilikom malo kruha. [28]Gledajte, braćo, poniznost Božju i *pred njim srca svoja izlijevajte* (Ps 61,9); i vi *se ponizite da vas* on *uzvisi* (usp. 1 Pt 5,6;

---

[53] Citatima iz poslanice Hebrejima pojačava se upozorenje onima koji nedostojno postupaju s tijelom i krvlju Gospodnjom. Velika je odgovornost »ako svojevoljno griješimo pošto primismo spoznanje istine« (Heb 10,26). Već u pismu pape Honorija III. *Sane cum olim* od 22. studenog 1219. na euharistiju se primjenjuje (Heb 10,28–29).

Jak 4,10). [29]Ništa dakle svoga ne zadržite za se, da vas cijele primi onaj tko se vama sav predaje.[54]

[Neka se dnevno slavi samo jedna misa]

[30]Stoga opominjem i potičem u Gospodinu da se u mjestima gdje braća borave dnevno slavi samo jedna misa po običaju svete Crkve. [31]Ako pak u mjestu bude više svećenika, neka se jedan, za ljubav Božju, zadovolji da sluša misu koju slavi drugi svećenik, [32]jer Gospodin Isus Krist ispunja i prisutne i odsutne koji su njega dostojni.[55] [33]Premda se čini kako se nalazi na više mjesta, on ipak ostaje nepodijeljen i *ne poznaje* nikakva *gubitka*, nego svugdje, kako se njemu sviđa, djeluje zajedno s Gospodinom Bogom Ocem i Duhom Svetim Tješiteljem u vijeke vjekova. Amen.

[O čuvanju riječi Gospodinovih]

[34]A jer sluša riječi Božje tko je od Boga (usp. Iv 8,47), stoga mi koji smo posebno određeni za božansku službu moramo ne samo slušati i činiti što Gospodin govori nego i čuvati posuđe i druge liturgijske predmete koji su povezani s njegovim svetim riječima, kako bismo u sebe usadili uzvišenost svoga Stvoritelja, a u njega svoju pokornost.

[35]Stoga svu svoju braću opominjem i u Kristu ohrabrujem da što bolje mogu štuju napisane božanske riječi gdje god ih nađu. [36]A ako one nisu dobro pohranjene ili leže nedostojno razbacane na nekom mjestu, neka ih pokupe i pospreme, koliko je do njih, časteći u riječima Gospodina *koji je govorio*[56] (1 Kr 2, 4 Vg). [37]Mnogo se toga naime posvećuje riječima Božjim (usp. 1 Tim 4,5), a snagom riječi Kristovih nastaje i oltarski sakrament.

[54] Ako je u Gospodinu Isusu Kristu sve izmireno s Bogom (Kol 1,20), »uzvišena poniznost« njegove svagdanje skrivenosti u kruhu jest kozmički događaj, potpuno darivanje ljubavi koju treba uzvratiti.

[55] Kako napominje K. Esser, poticaj da se »dnevno slavi samo jedna misa« nije motiviran crkvenim propisima, nego po svoj prilici opet jednim mjestom iz poslanice Hebrejima (10,14: »pošto je prinio jednu jedincatu žrtvu za grijehe, zauvijek sjede zdesna Bogu«), čime se iskazuje vječna učinkovitost Kristove žrtve.

[56] Franjo vjerojatno aludira na vlastitu đakonsku službu.

[**Ispovijed brata Franje**]

[38]Osim toga, ispovijedam sve svoje grijehe Gospodinu Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, blaženoj Mariji vazda Djevici i svima svetima na nebu i na zemlji, bratu Iliji, ministru našega Reda, kao časnome svome gospodaru, svećenicima našega Reda i svoj drugoj svojoj blagoslovljenoj braći. [39]Mnogo sam sagriješio svojim teškim grijehom, posebno jer nisam opsluživao Pravilo koje sam Gospodinu obećao, niti sam – zbog nemara, bolesti ili jer sam neznalica i nepismen – govorio časoslov kako nalaže Pravilo.

[**O Pravilu i načinu govorenja časoslova**]

[40]I stoga koliko više mogu, molim brata Iliju, generalnog ministra, svoga gospodara, neka pazi da svi neokrnjeno opslužuju Pravilo [41]i da klerici mole časoslov pobožno pred Bogom, ne pazeći na melodičnost glasa, nego na skladnost duha: da glas bude skladan s duhom, a duh skladan s Bogom, [42]kako bi mogli čistim srcem ugoditi Bogu, a ne slatkim glasom gladiti uši puka. [43]Ja to naime čvrsto obećavam opsluživati, kako mi Gospodin dadne milost, a poučit ću i braću koja su sa mnom da opslužuju te stvari glede časoslova i drugih odredaba Pravila.[57]

[44]A koja braća ne htjednu ovo opsluživati, ne smatram ih ni katolicima ni svojom braćom, ne želim ih čak ni vidjeti ni govoriti s njima dok ne učine pokoru. [45]A to velim i za sve druge koji okolo lutaju zanemarujući stegu Pravila; [46]jer Gospodin naš Isus Krist dade svoj život da ne iznevjeri poslušnost presvetome Ocu.[58]

[47]Ja, brat Franjo, čovjek beskoristan i nedostojan stvor Gospodina Boga, u ime Gospodina Isusa Krista velim bratu Iliji, ministru cijeloga našega Reda, i svim generalnim ministrima koji će doći nakon njega, i ostalim kustodima i gvardijanima braće sadašnjim i budućim, da ovo pismo imaju uza se, ostvaruju ga i brižno čuvaju. [48]I molim ih da ono što je u njemu napisano brižno čuvaju i pobrinu se da se to marljivije opslužuje u skladu s voljom svemogućega Boga, sada i uvijek, dok bude ovoga svijeta. [49]Blagoslovio Gospodin vas koji budete ovo činili (Ps 113,15) i Bog bio s vama dovijeka. Amen.

---

57 Ovu »tvrdu riječ« valja razumjeti u svjetlu dviju činjenica. Zavjetujući se na Pravilo, osim opsluživanja evanđelja i triju zavjeta prihvaća se i »poslušnost gospodinu papi… i rimskoj Crkvi«, živeći »postojano u katoličkoj vjeri« (PPr 1,1–2 i 12,4). Što se pak tiče molitve časoslova, u njoj je Franjo vidio bitnu vezu jedinstva s Crkvom i sa subraćom.

58 Franjo očito misli na odredbe bule *Cum secundum* od 20. rujna 1220, kojom se manjoj braći zabranjuje »lutati okolo izvan poslušnosti«, a Redu se odobrava da zaprijeti kaznama za nepokorne »dok se ne pokaju«.

[**Molitva**]

[50]Svemogući, vječni, pravedni i milosrdni Bože, daj nama bijednima da poradi tebe uvijek činimo ono što znamo da ti želiš i da uvijek želimo što je tebi milo. [51]Daj da unutra očišćeni, unutra rasvijetljeni i Duhom Svetim raspaljeni mognemo slijediti stope tvoga Sina, Gospodina našega Isusa Krista [52]i jedino po tvojoj milosti doći k tebi, Svevišnji, koji u savršenu Trojstvu i jednostavnu Jedinstvu živiš i kraljuješ i slavan si, Bog svemogući u *sve vijeke vjekova*. Amen.

Pravila i opomene

Najobavješteniji biografski izvori o Franjinim mladenačkim godinama opisuju s obiljem pojedinosti dolazak njegovih prvih drugova (1208), Franjinu odluku da »traži savjet od Gospodina«, njegov usklik nakon trostrukog otvaranja evanđelja: »Ovo će biti naše Pravilo!«, i kasnije odlazak u Rim (1209. ili 1210), te ne lagano niti neposredno odobrenje norme evanđeoskog života od strane pape Inocenta III.[1]

Sa sposobnošću sinteze koja je svojstvena njegovu »viđenju i vjerovanju« Franjo je u *Oporuci* već u malo poteza zacrtao nastanak i odobrenje novoga bratstva: »A kad mi Gospodin dade nekoliko braće, nitko mi nije pokazao što mi valja činiti, nego mi sam Svevišnji objavi kako treba da živim po uzoru na sveto evanđelje. I ja sam to u malo riječi i jednostavno napisao, a gospodin Papa mi je potvrdio.« (Opor 14–15). U ovom zbijenom kratkom pripovijedanju pojavljuju se sve snage i autori koji od tog trenutka, kroz više od tri petogodišta, ulaze u igru za formuliranje, rast i konačno odobrenje »pravila i života manje braće«: božanski »dar« bratstva i evanđelje kao oblik života »objavljenog« od Boga, osobno Franjino zauzimanje i suradnja braće u sastavljanju normativnog teksta, njegova »potvrda« od strane Petrova nasljednika.

Nepotvrđeno pravilo
(oko 1210–1221)

Dokumentarna i duhovna važnost takozvanog *Nepotvrđenog pravila* (tj. neodobrenog papinskom službenom bulom) proizlazi iz redakcijske povijesti teksta, koji je od kratkog pisanog početnog »oblika«, odobrenog od pape Inocenta III. (1210), kroz susljedne dopune stigao do složenog sastava redigiranog na duhovskom kapitulu 1221: tekst koji je strogo isprepleo evanđeoske i biblijske citate, normativne odredbe iz njih izvedene, zanosne duhovne poticaje i uzvišene

[1] Usp. Peruđ 31–36; LegTd 27–29; 46–53.

trenutke molitve. Unutar teksta, zalaganje Franjino i njegove braće da tragaju za »stopama našega Gospodina Isusa Krista« (NPr 1,1) stapa se s njihovim iskustvom življenog života, u dijalogu s crkvenim i građanskim društvom na početku XIII. stoljeća.

Rasvjetljavajuće svjedočanstvo o redakcijskoj dinamici *Nepotvrđenog pravila* pruža biskup Jakov Vitrijski, koji u jednom pismu iz listopada 1216. obavještava da se »Manja braća« (ime je već stečeno) skupljaju godišnje na kapitulu, gdje »koristeći savjet iskusnih osoba, formuliraju i proglašavaju svoje svete zakone, potvrđene od gospodina pape«.[2] Bratstvo dakle surađuje s Franjom u sastavljanju »zakona« i podvrgava ih postepeno papinskoj potvrdi, tako da *Prolog* teksta iz 1221. može to zakonito protegnuti na čitavo *Pravilo*. Ipak kronologija pojedinih dijelova može se utvrditi s relativnom sigurnošću samo kad se može povezati s vanjskim činjenicama ili dokumentima; tako odredbe kapitula XVII–XX. čini se da odražavaju konstitucije IV. lateranskog sabora (1215) o propovijedanju, o kapitulima redovničkih redova, katolicitetu i učestalosti sakramenata;[3] odredbe koje se tiču službe »ministara« bit će iz vremena poslije kapitula 1217. kad se oni pojavljuju na vodstvu skupina braće upućene prema zemljama Europe i prekomorskim, a one koje se odnose na »godinu kušnje« i susljedno na »zavjetovanje« (2,8–12) sigurno ovise o buli *Cum secundum* Honorija III. od 22 rujna 1220.[4] Što se tiče kapitula XXI–XXIV, više nego umnažati hipoteze o njihovom izvornom određenju bit će dobro ne gubiti iz vida veoma širok teološki horizont, od stvaranja do otkupljenja, od poziva na »pokoru« za kršćane do naviještanja spasenja za ljude cijelog svijeta, unutar kojega se smještaju norme koje Franjo predaje svojoj braći, moleći sve, »cjelivajući im noge, da ih veoma ljube, čuvaju i sačuvaju« (24,3).

Franjo govori s vidljivim razlogom. *Nepotvrđeno pravilo* sigurno odražava iskustvo Franjino i njegova prvog bratstva, pretresano i raspravljano na kapitulskim susretima, ali još više dokumentira u svakom svom dijelu snažan napor da »modelira« projekt bratskog života prema »riječima, životu i poukama svetog evanđelja« (22,41) Gospodina Isusa Krista. »Prava *poslušnost*« ide uvijek Bogu i traži prije svega da se »ustraje u Gospodinovim zapovijedima« i u »obliku

---

[2] 1Vitr 11.

[3] Usp. D. Flood, *La genesi della Regola*, u: D. Flood–W. Van Dijk–Th. Matura, *La nascita di un carisma*, Ed. Biblioteca Francescana, Milano 1976, str. 78–80 (u studiji autor preuveličava ulogu prvog bratstva u sastavljanju Pravila); A. Ciceri, *La »Regula non bullata«. Saggio storico-critico e analisi testuale*, u: F. Accrocca–A. Ciceri, *Francesco e i suoi frati*, Ed. Biblioteca Francescana, Milano 1998, str. 223–224.

[4] Usp. L. Pellegrini, *I quadri e i tempi dell'espansione dell'Ordine*, u: M. P. Alberzoni […] R. Rusconi, *Francesco d'Assisi e il primo secolo di storia farncescana*, Einaudi, Torino 1997, str. 170–190.

obećanog života« (5,16–17), ostvarujući unutar bratstva onu »svetu poslušnost našeg Gospodina Isusa Krista« koja se sastoji u ljubavi, u služenju i u uzajamnoj poslušnosti (5,9–15), spremni u svijetu biti »manji i podložni svima« (7,2), i u Crkvi slušati gospodina papu (*Prol* 3) i klerike postavljene za gospodu i djelitelje »u onim stvarima koje se tiču spasenja duše« (19,3–4). Usporedno, »živjeti u *čistoći*« za braću ne znači samo izbjegavati zloću oka i srca i grešno ponašanje (12–13) nego se pokazati »djelima ljubavi koju imaju među sobom« (11,5–6), uvijek zadržavajući »pamet i srce usmjerene na Gospodina Boga« (22,19). Što se tiče življenja *»bez ičega vlastitog«*, ono uključuje napuštanje vlastitih dobara (1–2), odbacivanje vlasništva i novca da bi se živjelo od rada i milostinje (7–8), nastojanje »slijediti poniznost i siromaštvo Gospodina našeg Isusa Krista« i blažene Djevice i učenika (9,1.5), okrunivši sve »vraćanjem« Gospodinu svakog osobnog i duhovnog dobra (17) i »čitavoga tijela, čitave duše i čitavog života« (23).

Svaka stranica *Nepotvrđenog pravila* odražava na tako povezan način, odabire misao i čak Franjin jezik, kako se pokazuju u drugim njegovim spisima, da navode na pomisao – protiv jedne još uvijek raširene kritičke tendencije – da je njegov doprinos u poslu sastavljanja bio zacijelo predominantan, kako uostalom potvrđuju brojni odlomci u prvom licu i stranice najuzvišenijih duhovnih pobuda. Na jednak način, ali u napetijoj klimi, nastat će dvije godine kasnije definitivno *Potvrđeno pravilo* Manje braće.

Potvrđeno pravilo
(1223)

Franjevački hagiografski izvori različite tradicije pripovijedaju kako je, dok se Franjo skupa s bratom Leonom i bratom Bonicijem iz Bologne nalazio u Fonte Colombu »da sastavi Pravilo, budući da se zagubio tekst prvoga, koje mu je bilo diktirano od Krista«, uputio k njemu brat Ilija zajedno s brojnim ministrima da ga navede da ublaži njegov sadržaj, ali je u odgovoru čuo kako u zraku odjekuje Kristov glas koji je govorio: »Franjo, ništa tvoga nema u Pravilu, nego je svaki propis koji se u njemu nalazi moj. I hoću da se obdržava doslovno, doslovno, doslovno, bez primjedaba, bez primjedaba, bez primjedaba«.[5] Suvišno je podcrtavati kakvu je važnost ova epizoda – ili da kažem »hagiografsko proširivanje« – mogla imati u tradiciji Spirituala, i općenitije kod promicatelja rigoroznog obdržavanja Pravila.

5 AsZb 17; usp. također OgSav 1; 1Bon 4,11.

Također su mnogi suvremeni učenjaci, polazeći od Paula Sabatiera, htjeli redimenzionirati Franjin doprinos *Potvrđenom pravilu*, koji se ipak oslanjao ne na božanske zahvate, nego na obuzdavajući udio braće, osim na traženu ili nametnutu suradnju pravnika Reda i Rimske crkve, prvoga među svima kardinala Hugolina, koji će kasnije – postavši papa imenom Grgur IX. – spomenuti da je bio »njemu [Franji] blizu u sastavljanju spomenutog Pravila«.[6] Osim toga usporedba, zbog određenih aspekata gubitnička, dvanaest malih poglavlja *Pravila* iz 1223. s veoma bogatim »pravilom i životom« iz 1221. navela je učenjake u više navrata da u tekstu *Potvrđenog pravila* nazru predomišljanja i »neodlučnost«, tako da ga općenito ocjenjuju »rezultatom osporavane i kompleksne operacije, u kojoj sudjeluju, u jednom teškom zapletu koji je trebalo rasplesti, »vladajuća skupina« Reda, brat Franjo, Rimska kurija preko kardinala Hugolina Ostijskog, makar da se istovremeno treba priznati da *Pravilo* iz 1223. »još sadrži veoma snažnu franjevačku inspiraciju kroz govor koji je koherentan s govorom vlastitim bratu Franji«.[7]

Ipak, uspoređujući činjenice i prosudbe s tekstom, vjerujem da je moguće složiti se s Theophilom Desbonnetsom, koji, nakon što se provokativno zapitao »tko je autor Pravila iz 1223: Franjo? braća? Kurija?«, odgovorio da »pažljivo ispitivanje« samog *Pravila* pokazuje da je »prvotni duh bio spašen«, i to je dostatan razlog za tvrdnju da se za Pravilo iz 1223. može sigurno reći da je »svetoga Franje«.[8] Brojni i uporni Franjini zahvati u prvom licu da potakne, naredi i opomene,[9] uspoređivanje s paralelnim mjestima *Opuscula*, kao i savršeno poravnavanje *Potvrđenog pravila* sa svim drugim spisima (uključujući Pravilo iz 1221) u strogom obdržavanju evanđeoskih normi govora,[10] adekvatno potvrđuju gornji odgovor.

Kao daljnju potvrdu treba dodati izvanrednu snagu kojom Franjo na završetku *Oporuke*, kako je već spomenuto ranije, pripisuje božanskoj milosti i samom sebi oblik i sadržaje *Pravila*: »kao što je Gos-

---

[6] Bula *Quo elongati*, 3. Iako hagiografski tekstovi navedeni u prethodnoj bilješci ne spominju izričito preventivno odobrenje *Pravila* iz 1223. od strane provincijalnih ministara, ono će biti zatraženo iz istog razloga koji je kasnije, prema izjavi Grgura IX., zapriječio da *Oporuka* postane normativna za Red: »on [Franjo] nije mogao, bez pristanka braće, i prvenstveno ministara, obvezati u stvarima koje se tiču sviju« (*Quo elongati*, 3).

[7] G. G. Merlo, *Storia di frate Francesco e dell'Ordine dei minori*, u: Alberzoni […] Rusconi, *Francesco d'Assisi e il primo secolo*, str. 12.

[8] Th. Desbonnets, *Introduction* a François d'Assise, *Écrits*, Paris 1981, str. 27.

[9] Na tome insistira R. Manselli, *San Francesco d'Assisi*, Bulzoni, Roma 1983, str. 269–273 (*Potvrđeno pravilo* je »Franjino djelo«, unatoč sudjelovanju jednog pravnika, smanjenja evanđeoskih citiranja i življene primjerenosti).

[10] Usp. Paolazzi, *Gli »Scritti« tra Francesco e i suoi scrivani*, str. 487–497.

podin meni dao da jednostavno i čisto [simpliciter et pure] kazujem i napišem Pravilo i ove riječi, tako ih vi jednostavno i čisto shvatite i svetim djelima opslužujte do kraja«.[11] O onome čega nema više u *Pravilu* iz 1223. hipoteze ostaju otvorene, ali što se tiče stvari koje ono sadrži, svaka povijesno-kritička procjena trebat će se uskladiti s pouzdanim Franjinim sudom, ili barem da mu ne proturječi: stavljajući na raspravu ono što je preko jednog stoljeća postalo čvrsta točka franjevačkih rasprava, to jest da je Franjina *Oporuka* »spomenik neosporne autentičnosti, najsvečanije očitovanje njegove misli«,[12] u kojoj se nalazi misao i volja posve njegova, bez posuđenih elemenata. Bit će dobro da se ovaj već rašireni sud protegne i primijeni također na ono što *Oporuka* tvrdi o *Pravilu*.

Oporuka za Manju braću

Nema dakle potrebe navlačiti tekstove da se iznesu na vidjelo duboke veze *Potvrđenog pravila* s uspomenama i oporučnim odredbama koje je Franjo ostavio svojoj braći u posljednjim danima svog zemaljskog postojanja. Jedan od najdramatičnijih trenutaka neprekidne fizičke patnje koja je pratila posljednje Franjine godine dogodio se u Sieni u proljeće 1226. kad je jedno produženo bacanje krvi izazvalo strah za njegov život, i na traženje nazočne braće koja su ga dvorila Franjo je izdiktirao bratu Bernardu iz Prata onaj kratki »memorilae« koji dolazi pod nazivom *Sienska oporuka*: žalobni poticaj na uzajamnu ljubav, na obdržavanje siromaštva, da budu »uvijek vjerni i podloži prelatima i svim klericima svete majke Crkve«.[13]

Te teme i držanja dijelom ulaze u veliku konačnu *Oporuku* za Manju braću, o čijem nastanku znamo samo da ju je Franjo diktirao već »blizu kraja njegova života«[14] i u kojoj se vraćaju siromaštvo i vjerna podložnost Crkvi, dok ljubav ostavlja širok prostor njegovoj »sestri, svetoj poslušnosti«. Možda su upravo te varijacije pogodovale nastanku hipotezâ koje su potom postupno slabile i napokon napuštene: da je naime *Oporuka* bio pokušaj da se poprave »praznine« i »kompromisi« *Potvrđenog pravila*, kako se vidjelo ranije, ili naprotiv

---

[11] Opor 39. Odsjek je istaknut također u zbijenom, odmjerenom profilu koji je dao Merlo, *Storia di frate Francesco*, str. 14–15 (za problematične odnose *Pravilo–Oporuka*, str. 3–23).

[12] P. Sabatier, *Vita di san Francesco d'Assisi*, Mondadori, Milano 1978, str. 307 (prvo francusko izdanje je iz 1894).

[13] OporSi 3–5; za biografski kontekst, usp. AsZb 59; OgSav 87.

[14] Grgur IX., bula *Quo elongati*, 2.

da je spis »spontan i prigodan«, vezan više za emotivne reakcije trenutka nego za čvrst kompozicijski plan.[15]

Danas su učenjaci skloni priznati da *Oporuka* ne samo da vjerno odražava Franjine misli i formalno diktiranje nego da uz to sačinjava promišljen i dobro strukturiran dokument, kako se očigledno pokazuje iz ključa za čitanje koji je dao sam Franjo: I neka braća ne reknu: »Ovo je drugo Pravilo«. Jer ovo je *upozorenje*, *opomena, poticaj* i moja oporuka, koju ja, maleni brat Franjo, činim vama, svojoj blagoslovljenoj braći, radi toga da Pravilo koje Bogu zavjetovasmo bolje katolički opslužujemo (Opor 34).

Prvi dio *Oporuke* (r. 1–13) ustvari je dirljivo sjećanje (*recordatio*) milosnih darova koje je Franjo primio u vremenima svoga prvog »činjenja pokore«: »sjećanja« koje za Franju nije čisto nostalgično prisjećanje, nego uvijek uključuje *opomenu* i *poticaj* sebi i drugima (»hoću«, »molim«, »trebamo«), prema motivu koji se ponavlja u drugom dijelu (r. 14–23), u kojem je prisjećanje primjera prvog bratstva uokvireno dvostrukom »objavom«: »živjeti po uzoru na sveto evanđelje« i »pozdrav mira«. U trećem dijelu (r. 24–38) tonovi *opomene–poticaja* prelaze u strogu normativnu praksu prema braći neposlušnoj ili »nekatoličkoj«, što se čini kao daleko ostvarenje jedne Isusove riječi: ako netko ne posluša bratsku opomenu, »reci to Crkvi« (Mt 1,17). Sve je to jasno i općenito prihvaćeno.

Ali točka koju tumači prečesto zanemaruju jest da je Franjo, dok je sastavljao svoju *Oporuku*, imao jedan precizan cilj: »da obdržavamo *više katolički* Pravilo koje smo obećali Gospodinu« (Opor 34). Kao što je brižan za obdržavanje čisto i jednostavno *Potvrđenog pravila*, više puta citiranog s izričitim pristankom, tako Franjo u *Oporuci* izgleda tjeskoban za njegovo »katoličko« obdržavanje. Ustvari *Oporuka*, ako se čita u svjetlu onog »više katolički«, pokazuje da se svi »darovi« vjere kojih se sjeća nakon susreta s gubavcima odnose na ponizne sakramentalne znakove koji vidljivo ostvaruju spasenjsko poslanje Crkve: »crkve«, »siromašni svećenici«, »presvete tajne« tijela i krvi Gospodinove, »presveta imena i njegove pisane riječi« koje su, zajedno s onim teološkima, »duh i život«. Dvostruka, savršena poslušnost Kristu i Crkvi poštivana je također u drugom dijelu (r. 14–23), gdje je »uzor svetog evanđelja« objavljen od Svevišnjega, ali »potvrđen« od Petrova nasljednika, i suglasje se produžava unutar cijelog trećeg dijela (r. 24–39), uz obranu putujuće malenosti i stroge odredbe zazvane u odnosu na braću odmetnike od liturgijske prakse

[15] Definicija je u studiji K. Esser, *Il Testamento di s. Francesco d'Assisi*, Edizioni Francescane »Cammino«, Milano 1978, str. 98 (1. njem. izdanje, 1949). U suprotnom se pravcu kreće, s bogatim bibliografskim navodima, F. Accrocca, *Francesco e le sue immagini*, Centro Studi Antoniani, Padova 1997, str. 15–35.

ili od katoličke vjere. Franjo zna vrlo dobro da je Krist Gospodin poslije svoga uskrsnuća bio otet očima učenika (usp. Dj 1,9), ali vjeruje jednako snažno da on *nastavlja živjeti među njima*, budući da »svakog dana silazi iz Očeva krila na oltar u svećenikove ruke [...]. I na taj način Gospodin je uvijek sa svojim vjernicima, kako sam kaže: 'Evo, ja sam s vama sve do konca svijeta'«.[16]

Ako je ovo »katolička vjera« koju je Franjo toliko puta preporučivao, »obdržavati *katoličkije* Pravilo« za njega i za manju braću značit će ne samo nasljedovati poniznog i siromašnog Krista iz evanđelja nego također tražiti ga s vjerom i ljubavlju u znakovima i sredstvima spasenja koja je sam Krist povjerio u ruke svoje Crkve. Ovo je poziv da se »živi evanđelje u Crkvi«[17] koji Franjo zapečaćuje trojstvenim »blagoslovom« i ovim nezaboravnim potpisom: »A ja, maleni brat Franjo, sluga vaš, potvrđujem vam koliko mogu iznutra i izvana ovaj presveti blagoslov« (Opor 41).

Pravilo života u samotištima i spisi za »Siromašne gospođe«

Središnji položaj evanđelja, evidentan u *Pravilu* i u *Oporuci*, ponovno se javlja također u manjim normativnim tekstovima, počevši od *Pravila za samotišta*. Crkvena tradicija bila je veoma bogata uzorima pustinjačkog života, ali Franjina osama teži za tim da obnovi kontemplativnu šutnju i prijazne brižljivosti kuće u Betaniji, gdje je »Marija sjela do nogu Isusovih i slušala riječ njegovu. A Marta bijaše sva zauzeta posluživanjem« (Lk 10,39–40). Prihvaćajući tradicionalnu egzegezu, Franjo je u dvije sestre nazirao dvije komplementarne strane evanđeoske ljubavi, onu koja traži u Isusu lice Očevo, i onu koja traži u braći i sestrama lice Isusovo. S produbljivanjem odnosa *majke–djeca* i dodatkom liturgijskih hvala, program života za franjevačku osamu već je bio dovršen.

Slične potvrde dolaze iz kratkih Franjinih spisa »Siromašnim gospođama« Svetog Damjana, *Oblik življenja* i *Posljednja volja*, sačuvanim zahvaljujući njihovu uvrštavanju u 6. poglavlje *Pravila svete Klare*. Čitajući onu stranicu čini se da se shvaća da Franjo, nakon što je uveo u pokornički život Klaru i družice, nije namjeravao uzeti na se daljnje odgovornosti za njih (odatle njihovo smještanje u San Paolo delle Abbadesse i u Sant Angelo u Panzu). Na promjenu držanja naveo ga je njihov čvrsti izbor da »žive prema *savršenosti* svetog evanđelja« (OblŽiv 1), izraz koji aludira na potpuno lišavanje dobara i na

---

[16] Opom 1,18.21–22.

[17] Tako nove *Generalne konstitucije Manje braće*, čl. 1, § 1 (stupile na snagu 17. rujna 1987).

nasljedovanje koje je Isus predložio onima koji žele »biti savršeni« (Lk 18,22; Mt 19,21).

Na istu onu savršenost poziva također *Posljednja volja*, koja je ostavljena »Siromašnim gospođama« u Svetog Damjana s ciljem da ih učvrsti u odluci da »slijede život i siromaštvo svevišnjeg Gospodina našeg Isusa Krista i njegove presvete Majke« (PosVo 1). Diktiran od Franje »malo prije njegove smrti« (PrKl 6,6), taj kratki spis iznova predstavlja bitnu crtu *Oporuke*, želju sveca da se iskaže prije primjerom (»želim slijediti«) nego poticajima, dok snažni tonovi upotrijebljeni u *Oporuci* za Manju braću ustupaju mjesto riječima intoniranim starom viteškom ljubaznošću: »kćerima i sluškinjama svevišnjeg najvišeg Kralja« brat Franjo ne naređuje, nego ih »moli« i »savjetuje« ih da žive uvijek u »najsvetijem životu i siromaštvu« Gospodina i Marije, njegove majke, a da ne slijede druge pouke ili ljudske savjete. Buduću nagradu »gospođe« su već čule u slatkom govoru asiškom: »svaka će biti kraljica / u nebu okrunjena s Djevicom Marijom« (SirČuj 13–14).

Opomene – pogled na bratstvo

Jedno od najživljih zanimanja aktualnog povijesnog i filološkog istraživanja o Franji Asiškom tiče se individualizacije onih »izreka« – među veoma mnogim koje mu pripisuju biografski izvori – koje se mogu smatrati autentičnim po obliku i sadržaju,[18] ali ta je preokupacija pripadala također prvoj franjevačkoj generaciji, koja nam je sačuvala bogat florilegij »riječi svetog opominjanja«, uvršten među Franjina *Opuscula* pod naslovom *Opomene*: naziv koji samo dijelom izražava različitost tonova i bogatstvo sadržaja ovih 28 duhovnih promišljanja, koja po svojoj poučnoj misaonosti sve više privlače pozornost učenjaka i čitatelja.

Između različitih hipoteza o nastanku *Opomena* najuvjerljivija je možda ona koja ih stavlja u odnos s godišnjim kapitulima u Svetoj Mariji Anđeoskoj, na kojima je »sveti Franjo upućivao braći opomene, prijekore i zapovijedi, kako mu se činilo prikladnim, nakon što se posavjetovao s Gospodinom«.[19] Premda neke od složenijih *opomena*, kao djelce *O tijelu Gospodnjem* (Opom 1), pretpostavljaju duga razmatranja i brižno sastavljanje, hipoteza o spajanju s kapitulima čini se potvrđena kroz unutarnji put misaonim tonom i »govorom« mnogih

---

[18] Ciljani izbor, i metodološki dobro motiviran, pružio je G. Miccoli, *Parabole, »loghia«, detti*, u: Francesco d'Assisi, *Scritti*. Testo latino e traduzione italiana. EFR, Padova 2002, str. 501–548.

[19] Peruđ 37; usp. LegTd 57. Važnost duhovnog poticaja unutar kapitula pokazuje se također iz parabole o mudrom i jednostavnom, koju je Franjo ispričao (usp. 2Čel 191–192).

drugih *opomena*, u kojima je pogled pretežito usmjeren na svjetla i sjene života u bratstvu. Što se tiče kronologije, teško je ići dalje od konciznog zaključka oca Sabatellia, koju je učinio svojom također izdavač otac Esser: »različita vremena: redigirane na kraju života«.[20]

U svakom slučaju, »izreke« pripadaju punoj Franjinoj zrelosti, toliko misao u njima izgleda zbijena, koherentna, hranjena iz dvostrukog izvora: dugo moleće slušanje Riječi, ljupko i trpeće promatranje kršćanskog i redovničkog života. Stroga povezanost s riječju Božjom vidljiva je iz čestih citiranja i unutarnjih reminiscencija, ali prije svega iz činjenice da prvih devet *opomena* započinju od biblijskih misli ili fakata, dok one pod brojevima od 13 do 28, s izuzetkom samo 27, započinju s evanđeoskim blaženstvom ili po njegovu uzoru (»blažen onaj sluga«, Mt 24,46 i Lk 12,43). Naravno, Franjo se ne razmeće biblijskom kulturom, nego crpi svjetlo iz Riječi da osvijetli složeni misteriji redovničkog i zajedničkog života, potpomognut u tome jedinstvenom sposobnošću psihološke prodornosti, koja otkriva i oštro obilježava granice između misli i ponašanja »tjelesnih«, i života po Duhu.

U tu svrhu bitan postaje prijelaz od »vidjeti« na »vidjeti i vjerovati«: što *opomena* 1. primjenjuje na susret u vjeri sa Sinom Božjim, koji se jednom pojavio »u pravom tijelu« i koji se »sada nama pokazuje u posvećenom kruhu«,[21] dok *opomena* 16. to propovijeda o onima koji su evanđeoski »čistih srdaca«, koji »nikada ne prestaju častiti i uvijek gledati Gospodina Boga, živog i pravog«. Tako su *Opomene* pravi i vlastiti *kantik čistih srcem*, koji jasno vide da je prvi protagonist duhovnog života Gospodin koji »govori i čini svako dobro« (8, 17), i zato se ne hvastaju (5, 6, 12, 19) i ne »prisvajaju« si ništa (2, 4), pa ni krivnje drugih (11), ne zavide Bogu u braći (8), nego radosno s njima dijele »presvete riječi i djela Gospodnja« (20). Tako *Opomene* postaju također *kantik siromašnih duhom*[22] koji, nakon što su se evanđeoski ispraznili od svakog čašćenja samih sebe (14), prihvaćaju progonstva i uvrede (6, 9, 10), protivljenja i nepravedne opomene (13, 15, 22, 23), pokazujući se spremnim za milosrdnu ljubav (3) i za suosjećajnu i iskrenu ljubav prema braći (18, 24, 25), da bi se zatim sve uzvratilo Gospodinu Bogu, izvoru svakog dobra (7, 11, 18, 28). Možda više od bilo kojeg drugog Franjina spisa *Opomene* pokazuju manjoj braći i svim »slugama« Božjim svijetli i teški hod prema unutarnjem miru.

---

20 Esser, *Scritti*, str. 148.

21 Opom 1,16–21. Za implikacije duhovne teologije 1. *Opomene* i uopće o čitavoj zbirci, veoma je korisno C. Vaiani, *Vedere e credere. L'esperienza cristiana di Francesco d'Assisi*. Glossa, Milano 2000.

22 Ovaj dvostruki pogled sugerira Paolazzi, *Lettura degli »Scritti«*, str. 171–192.

Izvor:

Uvod u *Pravila i opomene* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane*, *Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 47–59. Tekst redigirao i bilješke preveo Ante Šoljić.

Nepotvrđeno pravilo

[PROSLOV]

[1]U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. [2]Ovo je život za koji je brat Franjo od gospodina Pape zamolio dopuštenje i potvrdu, a on ga je dopustio i potvrdio njemu i njegovoj braći, ondašnjoj i budućoj.[23] [3]Brat Franjo i tko god bude poglavar toga Reda,[24] obećava poslušnost i poštovanje gospodinu papi Inocentu i njegovim nasljednicima. [4]A ostala se braća moraju pokoravati bratu Franji i njegovim nasljednicima.

[POGLAVLJE I:
Neka braća žive u poslušnosti, čistoći i bez vlasništva]

[1]Pravilo i život ove braće jest ovo: živjeti u poslušnosti, čistoći i bez vlasništva te slijediti nauk i stope (usp. 1 Pt 2,21) Gospodina našega Isusa Krista, koji kaže: [2]*Hoćeš li biti savršen, idi* i *prodaj sve* (usp. Lk 18,22) *što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu; pa dođi i idi za mnom* (usp. Mt 19,21). [3]I: *Hoće li tko ići za mnom,*

[23] Papino se odobrenje odnosilo na jedan pisani oblik »života« prema evanđelju, kako to nedvojbeno svjedoči Franjina *Oporuka*: »I ja sam to u malo riječi i jednostavno napisao, a gospodin papa mi je potvrdio« (15. redak; prema *Legendi trojice drugova,* redak 51, to je Pravilo drugi put potvrđeno »u konzistoriju«). U prijevodu se ispušta umetak Anđela Klarenskog (»Ovo je život *evanđelja Isusa Krista*«).

[24] Dva citata iz evanđelja odgovaraju onima koji se susreću u trostrukom otvaranju evanđelja u asiškoj crkvi sv. Nikole (usp. Peruđ 11 i paralelna mjesta; treći, s pozivom da se ne nosi ništa na put, ponovit će se naprijed u 14. poglavlju). Ova utvrđena činjenica zajedno s drugim naznakama (isključivi spomen Inocenta III., izostanak naziva »Manja braća«) navodi nas na pomisao da ovaj kratki odsjek, zajedno s proslovom, pripada prvotnom tekstu odobrenom 1210.

neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom[25] (Mt 16,24). [4]Isto tako: *Ako tko hoće doći k meni, a ne mrzi oca i majke i ženu i djecu i braće i sestara, pa i sam svoj život, ne može biti moj učenik* (usp. Lk 14,26). I: *Tko god ostavi oca ili majku, braću ili sestre, ženu ili djecu, kuće ili polja radi mene, stostruko će primiti i život vječni baštiniti* (usp. Mt 19,29; Mk 10,29; Lk 18,29).

[POGLAVLJE II: **O primanju i odjeći braće**]

[1]Ako tko po božanskom nadahnuću htjedne prihvatiti ovaj život pa dođe k našoj braći, neka ga dobrostivo prime. [2]Pa ako bude odlučan prihvatiti naš život, neka se braća veoma čuvaju da se ne miješaju u njegove vremenite poslove, nego neka ga predstave svome ministru što prije mognu.

[3]Ministar pak neka ga dobrostivo primi, ohrabri i pomno mu izloži način našega života. [4]Nakon toga neka spomenuti – ako hoće i duhovno bez ikakve teškoće može – sve svoje proda i sve to nastoji razdijeliti siromasima. [5]A braća i ministri braće neka se čuvaju da se nipošto ne miješaju u njegove poslove [6]i da ne primaju kakav novac ni osobno ni preko posrednika. [7]Ako pak oskudijevaju, mogu braća kao i ostali siromasi zbog nužde primati druge stvari potrebne za tijelo osim novca.

[8]I kad se vrati, neka mu ministar na godinu dana dadne odjeću kušnje, to jest dvije tunike bez kapuce, pas, hlače i ogrtač do pasa.[26] [9]A kad završi godina i rok kušnje, neka bude primljen u poslušnost. [10]Poslije mu prema odredbi gospodina pape[27] neće biti dopušteno pristupiti nekom drugom redu ni »lunjati izvan poslušnosti«; jer po evanđelju: *Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag, nije prikladan za kraljevstvo Božje* (Lk 9,62). [11]Ako pak dođe netko tko svoje stvari bez teškoće ne može dati, a u duhu to želi, neka ih ostavi, i to je od njega dosta. [12]Nitko neka se ne prima protivno obliku i odredbi svete Crkve.

[13]Ostala pak braća koja su obećala poslušnost neka imaju jednu tuniku s kapucom i, bude li potrebno, drugu bez kapuce, pas

[25] *Ministru* (u značenju poslužitelja): nadahnuto riječju i primjerom Isusovim, koji »nije došao da bude služen, nego da služi« (Mt 20,28), naziv se odnosi na onu braću kojoj je povjerena bratska briga i posluh sveukupnog bratstva (generalni ministar) ili pojedinih provincija (provincijalni ministar), ustanovljenih počevši od 1217.

[26] *Ogrtač* je bio neka vrsta seljačke kabanice za zaštitu od kiše.

[27] Odredbe glede godine kušnje ili novicijata, zavjetovanja poslušnosti i posljedične zabrane napuštanja Reda preuzimaju ono što je određeno bulom *Cum secundum* Honorija III. od 22. rujna 1220.

i hlače. [14]I neka se sva braća oblače u jeftinu odjeću, a mogu je s Božjim blagoslovom krpati vrećom i drugim zakrpama. Gospodin naime u evanđelju veli: *Oni u sjajnoj odjeći i raskošju* (Lk 7,25) i *što se mekušasto odijevaju po kraljevskim su dvorima*[28] (usp. Mt 11,8).[15] Pa makar ih nazivali licemjerima, neka ipak ne prestaju činiti dobro i neka ne traže skupocjene odjeće na ovom svijetu, kako bi mogli imati odjeću u kraljevstvu nebeskom.

[POGLAVLJE III:
O božanskom časoslovu i postu]

[1]Gospodin veli: *Ovaj rod* zloduha *može izaći samo po postu* i *molitvi* (usp. Mk 9,28). [2]I opet: *Kad postite, ne budite smrknuti kao licemjeri* (Mt 6,16). [3]Zato neka sva braća, i klerici i laici, govore božanski časoslov, pohvale i molitve onako kako im je dužnost[29]. [4]Klerici neka obavljaju časoslov i govore ga po kleričkom običaju za žive i mrtve. [5]A za nedostatke i nemar braće neka svaki dan govore *Smiluj mi se, Bože* (Ps 50) i *Očenaš*; [6]za pokojnu braću neka govore *Iz dubine* (Ps 129) i *Očenaš*. [7]Mogu imati samo knjige potrebne za obavljanje svoje dužnosti[30]. [8]I laicima koji znaju čitati psaltir dopušteno je imati ga. [9]Ostalima pak koji ne znaju čitati nije dopušteno imati knjigu.[31]

[10]A laici neka govore za jutarnju *Vjerujem u Boga* i dvadeset i četiri puta *Očenaš* i *Slava Ocu*; za hvale pet; za prvi čas *Vjerujem u Boga*, sedam puta *Očenaš* i *Slava Ocu*; za treći, šesti i deveti čas po sedam puta za svaki čas; za večernju dvanaest; za povečerje *Vjerujem u Boga*, sedam puta *Očenaš* i *Slava Ocu*; za pokojne sedam puta *Očenaš* i *Pokoj vječni*; za nedostatke i nemar braće svaki dan tri puta *Očenaš*.

---

28 Odjeća dakle treba izraziti, kao nekoć za Ivana Krstitelja, stanje pokornika i navjestitelja pokore, kako je uostalom 1221. Manju braću opisao Jakov Vitrijski: »najponizniji od svih suvremenih redovnika, u odjeći koju nose, u svojoj lišenosti svega i u preziru svijeta«.

29 Očito ostaju različite obveza klerika i braće laika, kao što se pobliže određuje u nastavku (vidjeti retke 4.7.8–10). No puno više od razlika važan je poziv svima da daju hvalu Bogu.

30 Izričaj *za obavljanje svoje dužnosti* treba razumjeti u smislu obavljanja njihovih kleričkih dužnosti, uključujući svećeničku dužnost u skladu s kodificiranim shvaćanjem *obavljanja dužnosti* (*implere officium*) u srednjovjekovnim tekstovima (za božanski časoslov Franjo i biografski izvori rabe isključivo *facere* ili *dicere officium*). Ozakonjuje se dakle uporaba knjiga neophodnih za božanski časoslov, za euharistijsku liturgiju i za propovijedanje (barem Sveto pismo: usp. 2Čel 91; NPr 9,3).

31 Ovu zabranu valja tumačiti kao ekstenzivnu primjenu naputka koji je dao apostol Pavao: »Svatko u čemu je pozvan, u tome neka i ostane« (1 Kor 7,24).

[11]I isto tako neka sva braća poste od svetkovine Sviju svetih do Božića i od Bogojavljenja, kad je Gospodin naš Isus Krist počeo postiti, pa sve do Uskrsa. [12]U drugo pak vrijeme prema pravilu ovoga života ne moraju postiti, osim petkom. [13]Dopušteno im je, prema evanđelju, *jesti od svih jela koja im se ponude*[32] (usp. Lk 10,8).

[POGLAVLJE IV: **O ministrima, ostaloj braći i njihovim odnosima**]

[1]U ime Gospodnje! [2]Sva braća koja se postavljaju za ministre i sluge ostaloj braći neka svojoj braći odrede mjesta u pokrajinama i obitavalištima[33] i neka ih često pohađaju, duhovno opominju i ohrabruju. [3]A sva ostala moja blagoslovljena braća neka im se marno pokoravaju u onome što se odnosi na spas duše i nije protivno našem životu. [4]I neka čine jedni drugima kao što Gospodin kaže: *Sve što želite da ljudi vama čine činite i vi njima* (Mt 7,12). [5]I: *Ne čini drugome što ne želiš da se tebi čini* (usp. Tob 4,15; Lk 6,31). [6]I neka imaju na umu ministri i sluge što Gospodin veli: *Nisam došao da budem služen, nego da služim*[34] (Mt 20,28), i da im je povjerena briga za duše braće, za koje će *na dan Sudnji* pred Gospodinom Isusom Kristom morati *dati račun* (usp. Mt 12,36) ako tko propadne zbog njihove krivnje ili zla primjera.

[POGLAVLJE V: **O popravljanju braće u slučaju prijestupa**]

[1]Stoga čuvajte duše svoje i svoje braće, jer *strašno je upasti u ruke Boga živoga* (Heb 10,31). [2]A ako bi koji ministar zapovijedao kojem bratu štogod protivno našem životu ili protivno njegovoj duši, ne mora mu se pokoriti; ta nije to poslušnost ako se njome čini zločin

[32] Tijekom boravka na Istoku, prema svjedočanstvu Jordana Janskog, Franjo se pozivao na ovu evanđeosku odredbu protiv naputaka za apstinenciju što su ih izdavali njegovi vikari (usp. *Kronika* 13).

[33] *Mjesto, obitavalište* označuje prvo stalno sjedište franjevačkoga bratstva, makar se ne sastojalo od samostalnih zgrada (usp. 7,1), ni od vlasništva braće (7,14), a u svakom se slučaju odlikuje jakom pokretljivošću onih koji tu borave (poglavlja 14–16).

[34] Odlomak Matejeva evanđelja koji u latinskoj Vulgati glasi »non veni *ministrari* sed *ministrare*« (Mt 20,2) i u ishodištu je ne samo naziva *ministar* nego i ideala bratskog služenja, po primjeru Gospodina Isusa, koji dva pravila (usp. i PPr 10,5–6) naznačuju za »ministre i sluge«, to jest za osobe kojima »je povjerena briga za duše braće«. Upute, poticaji, leksik, citati: sve se stječe kako bi se dosljedno ocrtalo evanđeosko »ministarstvo«.

ili grijeh.[35] [3]Nego neka sva braća podložna ministrima i slugama razborito i brižno razmotre djela ministara i slugu. [4]Pa ako uvide kako netko od njih s obzirom na ispravnost našega života hodi u skladu s tijelom, a ne s duhom, ako se nakon treće opomene ne popravi, neka o tome na duhovskom kapitulu izvijeste ministra i slugu cijeloga bratstva, bez obzira na bilo kakvo protivljenje. [5]A ako bilo gdje među braćom bude koji brat koji hoće hoditi u skladu s tijelom, a ne s duhom,[36] neka ga ponizno i pomnjivo opomenu, pouče i ukore braća s kojima se nalazi. [6]Pa ako se on nakon treće opomene ne htjedne popraviti, neka ga što prije mognu pošalju ili prijave svome ministru i sluzi, a taj ministar i sluga neka s njim postupi onako kako bude mislio da je po Božju bolje. [7]I neka se čuvaju sva braća, kako ministri i sluge tako i ostali, da se ne smućuju i ne srde zbog tuđega grijeha ili zla primjera, jer đavao zbog pogreške jednoga želi upropastiti mnoge.[37] [8]Nego neka što bolje mogu duhovno pomognu onome koji je sagriješio, jer *ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima* (usp. Mt 9,12; Mk 2,17).

[9]Isto tako neka nitko od braće u ovome nema nikakve vlasti i ne bude gospodar, posebno ne nad braćom. [10]Veli naime Gospodin u evanđelju: *Vladari gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću, neće tako biti među* braćom, [11]nego *tko god htjedne među njima biti veći, neka* im *bude* ministar i *sluga* (usp. Mt 20,26–27); [12]i *tko je* među njima *stariji*, *neka bude kao mlađi* (usp. Lk 22,26). [13]I neka jedan brat drugome ne čini i ne govori što zlo, [14]nego neka radije svojevoljno *duhovnom ljubavlju* služe i pokoravaju se *jedni drugima* (usp. Gal 5,13). [15]I to je istinska i sveta poslušnost Gospodina našega Isusa Krista. [16]Kad god *odstupe od zapovijedi Gospodnjih* (usp. Ps 118,21) i odlunjaju izvan poslušnosti, neka sva braća znaju da su, kako veli prorok, prokleti izvan poslušnosti *dokle god* svjesno ostanu u takvu grijehu. [17]Kad pak ustraju u zapovijedima Gospodnjim, koje su obećali po svetom evanđelju i svome životu, neka znaju da stoje u istinskoj poslušnosti i neka su blagoslovljeni od Gospodina.

---

[35] Ovdje se formulira jedno etičko načelo koje će Franjo isticati za sve kršćane (usp. 2PVj 41), a koje čini neprelaznu granicu redovničke poslušnosti (usp. PPr 10,1–4; Opom *3*,4).

[36] To je opreka koju prokazuje apostol Pavao u *Poslanici Galaćanima,* iz koje ovo poglavlje (5,5) izvodi i poziv na popravljanje brata »u duhu blagosti« (Gal 6,1) i jedan drugi bitni naputak za projekt franjevačkog bratstva: »ljubavlju [duhovnom – *Vulgata rabi riječ* caritas] služite jedni drugima« (Gal 5,13; usp. 5,14).

[37] Glede ovoga Franjo na drugome mjestu primjećuje da se negativne reakcije pretvaraju u najgore »prisvajanje«, to jest prisvajanje tuđih grijeha (usp. Opom 11).

[POGLAVLJE VI:
O utoku braće ministrima i neka se nijedan brat ne zove priorom]

[1]Ako braća, gdje god se nalazila, ne mogu opsluživati naš život, neka se što prije mognu uteku svome ministru i to mu priopće. [2]Ministar pak neka se nastoji za njih tako pobrinuti kako bi želio da se o njemu povede briga da je u sličnoj prigodi[38] (usp. Mt 7,12). [3]I neka se nijedan ne zove priorom, nego neka se svi općenito zovu manjom braćom.[39] [4]I neka *jedan drugome* pere *noge* (usp. Iv 13,14).

[POGLAVLJE VII:
O načinu služenja i rada]

[1]Gdje god braća kod drugih boravila da im služe ili rade, neka ne budu ni upravitelji, ni podrumari, ni nadstojnici u kućama onih kojima služe. I neka ne primaju kakvu službu koja bi rađala sablazan ili *bi nanosila štetu njihovoj duši* (usp. Mk 8,36),[2] nego neka budu manji i podložni svima koji su u toj kući.[40]

[3]I neka rade braća koja znaju raditi i neka obavljaju onaj posao koji znaju, ako nije protivan spasenju njihove duše i ako se može časno obavljati. [4]Prorok naime kaže: *Jer ćeš uživati plod ruku svojih, blago tebi i dobro će ti biti* (usp. Ps 127,2). [5]A apostol veli: *Tko neće da radi, neka ne jede* (2 Sol 3,10); [6]i: *Svatko neka ostane* u umijeću i službi *u kojoj je pozvan* (usp. 1 Kor 7,24). [7]I za rad mogu primati sve što im je potrebno, osim novca. [8]A kad bude nužno, neka idu prositi kao i ostala braća. [9]I dopušteno im je imati oruđe i sprave nužne za njihovo umijeće.

[10]Neka se sva braća *nastoje* truditi *oko dobrih djela*, jer pisano je: Uvijek *radi nešto* dobro, *kako bi te đavao našao zaposlena*. [11]I opet:

---

[38] Ovdje i drugdje predlaže se ono što bismo mogli označiti franjevačkom varijantom kršćaninova »zlatnog pravila« (usp. 4,4–5): »osluhni sam sebe pa preobrazi *način* ljubavi koju bi htio primiti u *način* ljubavi koju trebaš pružiti« (usp. također 10,1; PPr 6,9).

[39] To je ime stečeno već 1216, kako svjedoči Jakov Vitrijski, a prema Tomi Čelanskom izabrao ga je Franjo »dok su se u Pravilu pisale one riječi: neka budu manji« (1Čel 38; taj se izraz ovdje pojavljuje u 7,2).

[40] »Biti manji« dakle znači izbor niže društvene razine, stvarno pokoravanje svakome, kako potiče apostol Petar: »*pokoravajte se* iz ljubavi prema Bogu *svakom ljudskom stvorenju* [tako u Vulgati] (1 Pt 2,13). U *Pozdravu krepostima* Franjo će pjevati o podložnosti »ne samo jedino ljudima nego i svim životinjama i zvijerima«.

Besposlica je neprijateljica duše.[41] [12]Zato se sluge Božje uvijek moraju truditi oko molitve ili kakva dobra djela.

[13]Gdje god braća boravila, u samotištima ili u drugim obitavalištima, neka se čuvaju da nikakva mjesta ne svojataju niti drugima odriču. [14]Pa tko god k njima dođe, prijatelj ili neprijatelj, kradljivac ili razbojnik, neka ga dobrostivo prime. [15]I gdje god braća bila i u kojem god se obitavalištu nađu, moraju *jedni druge bez mrmljanja* (1 Pt 4,9) duhovno i brižno paziti i štovati. [16]I neka se čuvaju da se izvana ne pokazuju *žalosni* (usp. Mt 6,16) i namršteni licemjeri, nego neka se pokazuju *radosni u Gospodinu* (usp. Mt 6,16), veseli i dolično ljubazni.

[POGLAVLJE VIII: **Neka braća ne primaju novca**]

[1]Gospodin zapovijeda u evanđelju: *Klonite se i čuvajte svake* zloće i *pohlepe* (usp. Lk 12,15); [2]i: *Klonite se* tjeskoba ovoga svijeta *i briga ovoga života* (usp. Lk 21,34). [3]Stoga neka nijedan brat, gdje god bio i kamo god išao, nipošto ne uzima sa sobom, ne prima niti dopusti da se prima novac ili denari, ni za odjeću, ni za knjige, ni kao plaću za rad, uopće ni za što osim za očitu nuždu bolesne braće. Ta ne smijemo smatrati kako su novac ili denari korisniji od kamenja. [4]A đavao želi zaslijepiti one koji za njim hlepe ili ga smatraju boljim od kamenja. [5]Čuvajmo se dakle mi koji sve ostavismo (Mt 19,27) da poradi ove nevrijedne stvari ne izgubimo kraljevstvo nebesko. [6]Pa ako na kakvu mjestu nađemo denare, zanemarimo ih kao prah koji nogama gazimo, jer je *ispraznost nad ispraznošću i sve je ispraznost* (usp. Prop 1,2). [7]I ako se, ne daj Bože, dogodi da koji brat novac ili denare skuplja i drži, osim isključivo za spomenutu nuždu bolesnika, neka ga sva braća drže za lažna brata, tata, razbojnika i onoga koji ima kesu (usp. Iv 12,6), ako se iskreno ne pokaje. [8]I neka braća nipošto ne primaju niti dopuštaju da se prima, ne traže niti dopuštaju da se traži novac ili milostinja u novcu, ni denari za koje kuće ili obitavališta; i neka ne idu s osobom koja traži novac ili denare za takva obitavališta. [9]Braća pak tim obitavalištima mogu s Božjim blagoslovom činiti druge usluge koje nisu protivne našem životu. [10]No braća mogu u očitoj nuždi po gubavce za njih tražiti milostinju. [11]Neka se ipak veoma čuvaju novca. [12]Isto tako neka se braća čuvaju da ne obilaze svijet ni radi kakva sramotna dobitka.

---

41 BENEDIKT, *Pravilo* XLVIII, 1.

[POGLAVLJE IX:
O prošnji milostinje]

[1]Neka sva braća nastoje nasljedovati poniznost i siromaštvo Gospodina našega Isusa Krista i neka imaju na umu kako od svega svijeta ne treba da imamo išta drugo doli, kao što veli apostol, *hranu i odjeću, zadovoljimo se time* (usp. 1 Tim 6,8). [2]I moraju se radovati kad žive među osobama beznačajnim i prezrenim, među siromašnima, slabima, bolesnima,[42] gubavcima i među prosjacima kraj puta. [3]A kad bude nužno, neka idu prositi. [4]I neka se ne stide, nego neka radije imaju na umu kako Gospodin naš Isus *Krist, Sin Boga živoga* (Iv 11,27) svemogućega učini *svoj obraz ko kremen* (usp. Iz 50,7), i nije se postidio. [5]I bio je siromah i tuđinac, i živio je od milostinje on, blažena Djevica i njegovi učenici.

[6]A kad ih ljudi budu izrugivali i ne htjednu im dati milostinju, neka za to Bogu zahvaljuju, jer će za poruge primiti veliku čast pred sudištem Gospodina našega Isusa Krista. [7]I neka znaju da se sramota uračunava ne onima koji je trpe, nego onima koji je nanose. [8]A milostinja je baština i pravednost koja se duguje siromasima, a nama ju je stekao Gospodin naš Isus Krist.[43] [9]Braća pak koja se trude skupljajući je primit će veliku plaću, a čine da plaću zasluže i steknu i oni koji milostinju udjeljuju. Ta propast će sve što ljudi na svijetu ostave, a za ljubav i milostinju koju su učinili primit će nagradu od Gospodina.

[10]I neka s pouzdanjem jedan drugome očituje svoju potrebu, da mu drugi nađe i dadne što mu treba. [11]Svatko neka ljubi i hrani brata svoga, kao što majka ljubi i hrani sina svoga (usp. 1 Sol 2,7), onim čime njega obdari milost Božja. [12]I *tko jede, neka ne prezire onoga tko ne jede; tko pak ne jede, neka ne sudi onoga tko jede* (Rim 14,3). [13]I kad god bude nužda, dopušteno je svoj braći, gdje god bila, služiti se svim jelima koja ljudi mogu jesti, kao što Gospodin veli o Davidu koji *pojede prinesene kruhove* (usp. Mt 12,4), *koje su smjeli jesti samo svećenici* (usp. Mk 2,26). [14]I neka imaju na umu što Gospodin veli: *A pazite na se da vam srca ne otežaju u proždrljivosti, pijanstvu i brigama ovoga* života [15]*te vas iznenada ne zatekne onaj dan*, *jer će kao zamka nadoći na sve žitelje po svoj zemlji* (Lk 21,34–35). [16]I isto tako neka

[42] U siromahu i bolesniku treba gledati »Krista koji je došao na svijet da na se uzme naše siromaštvo i našu slabost«.

[43] Grijeh ljudske pohlepe siromahe je isključio od providnosnog stola što ga prostire »sestra naša majka Zemlja«, a Riječ Očeva, postala čovjekom, kao milostinju prima *ono što je već njegovo* po božanskom pravu, te tako potvrđuje pravo svih siromaha na sudioništvo za »stolom Gospodnjim« (2Opor 22). Ove evanđeoske eksplozivne misli vrijede i za dramu siromaštva našega vremena.

sva braća u vrijeme očite nužde provide sve što im je nužno kako im Gospodin milost udijeli, jer *nužda zakon mijenja*.

[POGLAVLJE X: **O bolesnoj braći**]

[1]Ako se koji brat razboli, gdje god bio, neka ga ostala braća ne napuste dok se ne odredi jedan brat ili više njih, ako bude potrebno, da mu služe kako bi željeli da se njima služi (usp. Mt 7,12); [2]a u krajnjoj nuždi mogu ga povjeriti nekoj osobi koja se ima brinuti o njemu u bolesti.[44] [3]A bolesna brata molim da za sve zahvaljuje Stvoritelju i da želi biti takav – bolestan ili zdrav – kakvoga ga Gospodin hoće. Jer Bog sve koje predodredi *za život vječni* (usp. Dj 13,48) odgaja ostrugama bičeva i bolesti i duhom skrušenosti, kao što Gospodin veli: *Ja korim i kažnjavam one koje ljubim* (usp. Otk 3,19). [4]Pa ako se tko bude smućivao i srdio bilo na Boga bilo na braću, ili ako možda uporno bude tražio lijek jako želeći osloboditi tijelo koje će ubrzo umrijeti i koje je neprijatelj duši, to mu dolazi od zloga i tjelesan je, i čini se da ne spada među braću jer više ljubi tijelo nego dušu.

[POGLAVLJE XI: **Neka braća jedni druge ne kleveću i ne ogovaraju, nego ljube**]

[1]I neka se sva braća čuvaju da koga ne kleveću i da se ne prepiru (usp. 2 Tim 2,14); [2]naprotiv, neka nastoje šutjeti kad god Bog njima dadne takvu milost. [3]I neka se ne svađaju ni međusobno ni s drugima, nego neka nastoje ponizno odgovarati govoreći: *Sluge smo beskorisne* (Lk 17,10). [4]I neka se ne srde, jer *svaki koji se srdi na brata svoga bit će podvrgnut sudu. A tko bratu* svome *rekne 'glupane', bit će podvrgnut vijeću. A tko reče 'luđače', bit će podvrgnut ognju paklenomu* (usp. Mt 5,22). [5]I neka ljube jedni druge kao što Gospodin veli: *Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio* (Iv 15,12). [6]I neka uzajamnu ljubav pokazuju djelima (usp. Jak 2,18), kako veli apostol: *Ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom* (1 Iv 3,18). [7]I *neka nikoga ne pogrđuju* (usp. Tit 3,2). [8]Neka ne mrmljaju i ne ogovaraju druge, jer pisano je: *Gunđala i klevetnici mrski* su *Bogu* (usp. Rim 1,29–30).

---

[44] Prvotno franjevačko bratstvo još nije imalo obitavališta u isključivoj uporabi pa se briga za bolesnu braću morala rješavati od slučaja do slučaja (usp. 1Čel 102; AsZb 86).

[9]Neka budu čedni i pokazuju *svaku blagost prema svim ljudima* (usp. Tit 3,2). [10]Neka ne sude, neka ne osuđuju. [11]I neka, kao što veli Gospodin, ne gledaju na najsitnije grijehe drugih (usp. Mt 7,3; Lk 6,41), [12]nego neka radije *s gorčinom u duši* svojoj (usp. Iz 38,15) razmišljaju o svojim. [13]I neka nastoje ući *na uska vrata* (usp. Lk 13,24), jer veli Gospodin: *Uska su vrata i tijesan put koji vodi u život i malo ih je koji ga nalaze* (Mt 7,14).

[POGLAVLJE XII:
O grešnu pogledu i posjećivanju žena]

[1]Sva braća, gdje god bila ili kamo god išla, neka izbjegavaju grešan pogled i posjećivanje žena. [2]I neka se nitko s njima na zadržava u razgovoru sam. [3]Svećenici neka s njima časno razgovaraju kad im daju pokoru ili kakav duhovni savjet. [4]I nijedan brat neka uopće ne prima nikoju ženu u poslušnost, nego neka ona čini pokoru gdje hoće pošto joj dadne duhovni savjet. [5]I svi se mi veoma čuvajmo i sve svoje udove čuvajmo u čistoći, jer Gospodin veli: *Tko s požudom pogleda ženu, već je s njome učinio preljub u srcu svome* (usp. Mt 5,28).

[POGLAVLJE XIII:
O izbjegavanju bluda]

[1]Ako koji brat na đavlov poticaj sagriješi bludno, neka odloži svu odjeću – koju je već izgubio svojim sramotnim grijehom – i neka se posve istjera iz našega Reda. [2]A poslije neka čini pokoru za grijehe.

[POGLAVLJE XIV:
Kako braća moraju ići po svijetu]

[1]Kad braća idu po svijetu, neka *ništa* ne nose na put (usp. Lk 9,3), *ni kese, ni torbe* (usp. Lk 10,4), *ni kruha, ni novca* (usp. Lk 9,3), *ni štapa* (usp. Mt 10,10). [2]I *u koju god kuću* uđu, neka *najprije* reknu: *Mir kući ovoj* (usp. Lk 10,5). [3]I neka *u onoj kući* ostanu, jedu i piju *što se kod njih nađe*[45] (usp. Lk 10,7). [4]*Neka se ne* opiru *zlomu* (usp. Mt 5,39), nego ako ih tko udari po obrazu, neka mu pruže *i drugi* (usp. Mt 5,39; Lk 6,29). [5]*I tko* im *otima gornju haljinu*, neka ne

---

[45] Navođenjem ovih novozavjetnih citata očito se sugerira sličnost poslanja braće i poslanja apostola.

uskrate *ni donje* (usp. Lk 6,29). [6]Neka dadnu *svakome tko* od njih *ište*; i ako tko *otima njihovo*, neka ne traže natrag (usp. Lk 6,30).

[POGLAVLJE XV:
Neka braća ne jašu]

[1]Naređujem svoj svojoj braći, kako klericima tako i laicima, koja idu po svijetu ili borave u obitavalištima, da nipošto ni kod sebe, ni kod drugoga, niti na bilo koji drugi način nemaju nikakvu životinju.[46] [2]Nije im dopušteno ni jahati, osim ako ih natjera bolest ili velika potreba.

[POGLAVLJE XVI:
O onima koji idu među Saracene i druge nevjernike]

[1]Gospodin veli: *Evo, ja vas šaljem kao ovce među vukove.* [2]*Budite dakle mudri kao zmije, a bezazleni kao golubovi* (Mt 10,16). [3]Stoga sva braća koja po božanskom nadahnuću htjednu ići među Saracene i druge nevjernike, neka idu s dopuštenjem svoga ministra i sluge. [4]Ministar pak neka im dadne dopuštenje i ne protivi se ako vidi da su prikladni da budu poslani; morat će naime Gospodinu položiti račun (usp. Lk 16,2) ako u ovome ili u drugim stvarima postupi nerazborito. [5]A braća koja idu mogu se među njima ponašati duhovno na dva načina. [6]Jedan je način da ne prave svađa ni prepirka, nego da budu pokorni *svakoj ljudskoj ustanovi radi Boga* (1 Pt 2,13) i da se priznaju kršćanima. [7]Drugi je način da, kad vide kako se to Bogu mili, navješćuju riječ Božju, da vjeruju u Boga svemogućega, Oca, Sina i Duha Svetoga, stvoritelja svega, otkupitelja i spasitelja Sina, i da se krste[47] i postanu kršćani; jer *ako se tko ne rodi iz vode i Duha Svetoga, ne može ući u kraljevstvo Božje* (Iv 3,5).

[8]Ovo i drugo što se svidi Gospodinu mogu govoriti njima i drugima, jer Gospodin u evanđelju kaže: *Tko god prizna mene pred ljudima, priznat ću i ja njega pred Ocem svojim koji je na nebesima* (Mt 10,32). [9]I: *Tko se zastidi mene i mojih riječi, toga će se i Sin Čovječji zastidjeti kad dođe u slavi svojoj, Očevoj i svetih anđela* (Lk 9,26).

---

[46] Već je IV. lateranski koncil klericima zabranio posjedovanje lovačkih pasa i ptica, ali Franjo ide dalje jer se Manja braća podlažu čak i životinjama (usp. PozKr 17).

[47] Oba načina ponašanja među muslimanima odlikuju se miroljubivošću i bitno odudaraju od tada aktualnog ponašanja križara.

[10]I sva braća, gdje god bila, neka imaju na umu kako su dali sebe i predali svoja tijela Gospodinu našemu Isusu Kristu. [11]I iz ljubavi prema njemu moraju se izložiti neprijateljima vidljivim i nevidljivim, jer Gospodin veli: *Tko izgubi život svoj poradi mene, spasit će ga* (usp. Lk 9,24) *za život vječni* (Mt 25,46). [12]*Blago progonjenima zbog pravednosti, jer njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,10). [13]*Ako su mene progonili, i vas će progoniti* (Iv 15,20). [14]Ako *vas* progone *u jednom gradu, bježite u drugi* (usp. Mt 10,23). [15]*Blago vama* (Mt 5,11) *kad vas zamrze ljudi* (Lk 6,22) *i pogrde vas* (Mt 5,11) i prognaju vas *i izopće vas i ukore te izbace ime vaše kao zločinačko* (Lk 6,22) i kad *zbog mene sve zlo slažu protiv vas* (Mt 5,11). [16]*Radujte se u dan onaj i poskakujte* (Lk 6,23), *jer velika je plaća vaša na nebesima* (Mt 5,12). [17]*A kažem vama, prijateljima svojim: ne bojte se onih* (Lk 12,4) [18]i *ne plašite se onih koji ubijaju tijelo* (Mt 10,28), *a nakon toga nemaju više što učiniti* (Lk 12,4). [19]*Pazite da vas tko ne smuti* (Mt 24,6). [20]*Svojom ćete se postojanošću spasiti* (Lk 21,19); [21]*a tko ustraje do svršetka, bit će spašen* (Mt 10,22; 24,13).

[POGLAVLJE XVII: **O propovjednicima**]

[1]Nijedan brat neka ne propovijeda protiv oblika i odredbi svete Crkve,[48] ni ako mu ne dopusti njegov ministar. [2]A ministar neka se čuva da to kome nerazborito ne dopusti. [3]Sva pak braća neka propovijedaju djelima. [4]I neka nijedan ministar ili propovjednik sebi ne svojata službu ministra ili propovjednika, nego neka bez protivljenja napusti svoju službu u koje god mu vrijeme bude zapovjeđeno.

[5]Stoga u ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,8.16) preklinjem svu svoju braću propovjednike, molitelje i radnike, kako klerike tako i laike,[49] da se nastoje u svemu poniziti, [6]da se ne hvale, ne raduju u sebi i ne likuju vani zbog dobrih riječi i djela, štoviše ni zbog kojega dobra koje Bog kadšto u njima i po njima čini, govori ili ostvaruje, prema onome što Gospodin veli: *Ali ne radujte se zbog toga što vam se duhovi pokoravaju* (Lk 10,20). [7]I budimo čvrsto uvjereni kako nama pripadaju samo poroci i grijesi. [8]Nego više se moramo veseliti *kad* upadnemo *u razne kušnje* (usp. Jak 1,2) i kad na ovome svijetu podnosimo svakojake tjeskobe i nevolje duše i tijela radi vječnoga života.

[9]Svi se mi, braćo, čuvajmo svake oholosti i isprazne slave. [10]Čuvajmo se mudrosti ovoga svijeta i *razboritosti tijela* (usp. Rim 8,6–7); [11]jer

---

[48] IV. lateranski koncil pridržao je biskupima pravo davanja ovlasti za propovijedanje.

[49] Unutar projekta života po evanđelju prvotno je franjevačko bratstvo posvećivalo osobitu pozornost molitvi u samotištima. Odmah nakon kapitula godine 1221. sveti Antun, kasnije nazvan Padovanskim, pošao je boraviti u samotištu Montepaolo kod Forlìa.

duh tijela želi i veoma nastoji da posjeduje riječi, a malo da djeluje, [12]i ne traži pobožnosti i unutarnje svetosti duha, nego hoće i želi pobožnost i svetost koja se pokazuje vani pred ljudima. [13]To su oni o kojima Gospodin veli: *Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću* (Mt 6,2). [14]A duh Gospodnji želi da tijelo bude umrtvljeno i prezreno, nevrijedno, odbačeno i sramotno. [15]I teži za poniznošću, trpljenjem, čistom jednostavnošću i istinskim mirom duha. [16]I uvijek nada sve želi božanski strah, božansku mudrost i božansku ljubav Oca i Sina i Duha Svetoga.

[17]I sva dobra pripisujmo Gospodinu Bogu višnjemu i vrhovnomu, priznajimo kako su sva dobra njegova i za sva zahvaljujmo njemu od koga sva dobra potječu. [18]I sam višnji i vrhovni, jedini pravi Bog neka ima, neka mu se prida i neka primi svaku čast i poštovanje, svaku hvalu i blagoslov, svu zahvalu i svu slavu on kojemu pripada svako dobro, koji je jedini dobar (usp. Lk 18,19). [19]A kad vidimo ili čujemo kako se loše govori ili čini ili kako se Bog psuje, mi govorimo dobro, činimo dobro i hvalimo Boga (usp. Rim 12,21) *koji je blagoslovljen u vjekove* (usp. Rim 12,21).

[POGLAVLJE XVIII:
Kako se ministri trebaju sastajati]

[1]Svaki se ministar može svake godine sastajati sa svojom braćom gdje im se svidi, o svetkovini svetoga Mihaela arkanđela, da raspravljaju o onome što se tiče Boga. [2]A svi ministri koji su u prekomorskim krajevima i u krajevima s onu stranu Alpa neka jedanput u tri godine, a ostali ministri jedanput godišnje, dođu na duhovski kapitul u crkvu svete Marije Porcijunkulske,[50] ako drukčije ne odredi ministar i sluga cijeloga bratstva.

[POGLAVLJE XIX:
Neka braća žive katolički]

[1]Sva braća neka budu katolici, neka žive i govore katolički. [2]Ako tko pak riječju ili djelom zabludi od katoličke vjere i života i ne popravi se, neka se posve izagna iz našega bratstva. [3]A sve klerike i sve redovnike smatrajmo gospodarima u onome što spada na spas duše, a ne protivi se našemu Redu, [4]i poštujmo u Gospodinu njihov red, zvanje i službu.

---

[50] Redovno okupljanje braće na kapitulima uvedeno je u franjevačkom redu veoma rano.

[POGLAVLJE XX:
O ispovijedanju i pričešćivanju tijelom i krvlju Gospodina našega Isusa Krista]

[1]Braća moja blagoslovljena, kako klerici tako i laici, neka ispovijedaju svoje grijehe svećenicima našega Reda. [2]A ako ne mognu, neka se ispovijedaju drugim svećenicima koji su razboriti i katolici, čvrsto uvjereni i svjesni kako će bez sumnje biti oslobođeni od tih grijeha ako od bilo kojega katoličkog svećenika dobiju pokoru i odrješenje i ako se pobrinu da ponizno i vjerno izvrše naloženu im pokoru. [3]A ako toga časa ne mognu imati svećenika, neka se ispovjede svome bratu, kao što veli apostol Jakov: *Ispovijedajte jedni drugima grijehe svoje* (Jak 5,16). [4]Neka ipak zbog toga ne propuste uteći se svećenicima, jer je samo svećenicima dana vlast da vežu i odrješuju. [5]I kad se tako pokaju i ispovjede, neka ponizno i s poštovanjem primaju tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, imajući na umu što sam Gospodin veli: *Tko blaguje tijelo moje i pije krv moju, ima život vječni* (Iv 6,54); [6]i: *Ovo činite meni na spomen* (Lk 22,19).

[POGLAVLJE XXI:
O hvali i pobudi koju mogu činiti sva braća]

[1]A sva moja braća, kad god im se svidi, mogu s Božjim blagoslovom navješćivati svim ljudima ovu ili sličnu pobudu i hvalu:
[2]Bojte se i častite,
hvalite i blagoslivljajte,
zahvaljujte (1 Sol 5,18) i klanjajte se
našemu Gospodinu Bogu svemogućemu
u Trojstvu i Jedinstvu,
Ocu i Sinu i Duhu Svetomu,
stvoritelju svega.
[3]*Činite pokoru* (Mt 3,2),
donosite plodove dostojne pokore (Lk 3,8),
jer znajte da ćemo brzo umrijeti.
[4]*Dajite i dat će vam se* (Lk 6,38).
[5]*Opraštajte i oprostit će vam se* (Lk 6, 37).
[6]A *ako ne oprostite* (Mt 6,14),
ni Gospodin neće *oprostiti vama vaše grijehe* (usp. Mk 11,26);
ispovijedajte sve *grijehe svoje* (usp. Jak 5,16).
[7]Blago onima koji umiru u pokori,
jer će biti u kraljevstvu nebeskome.
[8]Jao onima koji ne umiru u pokori,[51]

[51] 'Blago' i 'jao' jest odjek odgovarajuće evanđeoske antiteze (usp. Lk 6,20), kojoj sličnu susrećemo u *Pjesmi brata Sunca.*

jer će biti *sinovi đavla* (1 Iv 3,10)
čija djela čine (usp. Iv 8,41),
i ići će *u oganj* vječni (Mt 18,8; 25,41).
9Čuvajte se i klonite svakoga zla
i do svršetka ustrajte u dobru.

[POGLAVLJE XXII:
O opominjanju braće]

1Svi, braćo, imajmo na umu što Gospodin veli: *Ljubite neprijatelje svoje* i *činite dobro onima koji vas mrze* (usp. Mt 5,44); 2ta i Gospodin naš Isus Krist, čije stope moramo slijediti (usp. 1 Pt 2,21), izdajicu svoga nazva prijateljem (usp. Mt 26,50) i dragovoljno se predade onima koji ga razapeše. 3Prijatelji su dakle naši svi oni koji nam nepravedno nanose nevolje i tjeskobe, sramotu i nepravdu, boli i patnje, mučeništvo i smrt; 4njih moramo veoma ljubiti, jer po onome što nam nanose imamo život vječni.

5A mrzimo svoje tijelo s njegovim manama i grijesima, jer živimo li po tijelu, ono nam hoće oduzeti ljubav Gospodina našega Isusa Krista i život vječni i samo sebe sa svime upropastiti u paklu; 6jer mi smo po svome grijehu nečisti, bijedni i dobru protivni, na zlo pak skloni i pripravni, jer kao što Gospodin u evanđelju veli: 7*Iz srca ljudi potječu* i *izlaze zle namisli, preljubi, bludništva, ubojstva, krađe, lakomstva, opakost, prijevara, razuzdanost, zlo oko, lažna svjedočanstva, psovke, uznositost, bezumlje* (usp. Mt 26,50). 8*Sva ova zla izlaze iznutra,* iz srca čovječjega (usp. Mk 7,23) *i to je ono što onečišćuje čovjeka* (Mt 15,20).

9Sada pak, pošto ostavismo svijet, ništa drugo nemamo činiti nego brinuti se da slijedimo volju Gospodinovu i njemu omilimo. 10Veoma se čuvajmo da ne budemo tlo uz put, ni kamenito tlo ni ono zaraslo u trnje, 11po onome što Gospodin u evanđelju veli: *Sjeme je riječ Božja* (Lk 8,11). 12A ono koje *pade uz put i bi pogaženo* (usp. Lk 8,5) *oni su koji slušaju* (Lk 8,12) *riječ kraljevstva, a ne* shvaćaju (usp. Mt 13,19); 13*i odmah* (Mk 4,15) *dolazi đavao* (Lk 8,12) *i otima* (Mt 13,19) *što je posijano u srcima njihovim* (Mk 4,15) *i odnosi riječ* iz srca *njihova da ne bi povjerovali i spasili se* (Lk 8,12). 14A ono koje pade *na kamenito tlo* (usp. Mt 13,20) *jesu oni koji, kad čuju riječ, odmah je s radošću* (Mk 4,16) *prime* (Lk 8,12). 15*A kad zbog riječi nastane nevolja i progonstvo, odmah se sablazne* (Mt 13,21) i oni nemaju u sebi korijena, *nego su nestalni* (usp. Mk 4,17), jer *neko vrijeme vjeruju, a u vrijeme kušnje otpadnu* (Lk 8,13). 16*A što pade u trnje jesu oni* (Lk 8,14) *koji riječ Božju slušaju* (usp. Mk 4,18), *ali briga* (Mt 13,22)*, poslovi* (Mk 4,19) *ovoga svijeta, zavodljivost bogatstva* (Mt 13,22) *i druge požude nadođu i uguše riječ te ona ostane bez ploda* (usp. Mk 4,19). 17*A koje je posijano* (Mt 13,23) *u dobru zemlju*

(Lk 8,15) *jesu oni koji u plemenitu i dobru srcu slušaju riječ* (Lk 8,15), shvaćaju je (usp. Mt 13,23), *zadrže i donose rod u ustrajnosti* (usp. Lk 8,15). [18]I zbog toga mi, braćo, kako veli Gospodin, pustimo *mrtve da pokapaju svoje mrtve* (Mt 8,22).

[19]I veoma se čuvajmo zloće i lukavosti sotone, koji želi da čovjek ne upravlja svoj duh i srce ka Gospodinu Bogu, [20]pa obilazeći okolo želi pod prividom neke nagrade ili pomoći ugrabiti srce čovjekovo i iz pamćenja izagnati riječ i zapovijedi Gospodnje. Želi srce čovjekovo po svjetovnim poslovima i brizi zaslijepiti i u njemu prebivati, kao što Gospodin veli: [21]*Kad nečisti duh iziđe iz čovjeka, luta po suhim mjestima* (Mt 12,43) *i bezvodnim tražeći spokoja. Kad ga ne nađe, rekne:* [22]*Vratit ću se u svoju kuću odakle iziđoh* (Lk 11,24). [23]*I došavši, nađe je praznu, pometenu i uređenu* (Mt 12,44). [24]*Tada ode i uzme sa sobom sedam drugih duhova gorih od sebe, te uđu i nastane se ondje. Na kraju bude onom čovjeku gore nego na početku* (Lk 11,26).

[25]Stoga se, braćo, svi veoma čuvajmo da pod izlikom kakve nagrade, djela ili pomoći ne upropastimo ili udaljimo svoj duh i srce od Gospodina. [26]Nego u svetoj ljubavi, koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16), molim svoju braću, kako ministre tako i ostale, da otklone svaku zapreku i kane se svake brige i tjeskobe, što bolje mogu, te nastoje neokaljana srca i čista duha služiti, ljubiti, štovati i častiti Gospodina Boga, što on nada sve traži.

[27]I uvijek gradimo nastambu i boravište (usp. Iv 14,23) njemu koji je Gospodin Bog svemogući, Otac i Sin i Duh Sveti, koji veli: *Stoga budni budite i u svako doba molite da uzmognete umaći svemu* zlu *što se ima zbiti i stati pred Sina Čovječjega* (Lk 21,36). [28]*Kad ustanete na molitvu* (Mk 11,25), *govorite* (Lk 11,2): *Oče naš, koji jesi na nebesima* (Mt 6,9). [29]I klanjajmo mu se čista srca, jer *valja svagda moliti i ne sustati* (Lk 18,1); [30]*jer takve klanjatelje traži Otac.* [31]*Bog je duh i koji se njemu klanjaju, u duhu i istini treba da se klanjaju* (Iv 4,23–24).

[32]I utecimo se kao *pastiru i čuvaru duša svojih* (1 Pt 2,25) njemu koji kaže: *Ja sam pastir dobri koji pase ovce svoje, i život svoj polažem za ovce svoje* (Iv 10,14a i 15b). [33]*Svi ste vi braća;* [34]*i ne zovite* nikoga svojim *ocem na zemlji jer jedan je Otac vaš, onaj na nebesima.* [35]*I ne zovite se učiteljima, jer jedan je vaš učitelj,* onaj na nebesima, *Krist*[52] (usp. Mt 23,8–10). [36]*Ako ostanete u meni i riječi moje ako ostanu u vama, što god hoćete, ištite i bit će vam* (Iv 15,7). [37]*Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, tu sam i ja među njima* (Mt 18,20). [38]*Evo, ja sam s vama do svršetka svijeta* (Mt 28,20). [39]*Riječi koje sam vam govorio duh su i život* (Iv 6,63). [40]*Ja sam put, istina i život*[53] (Iv 14,6).

---

[52] Rezervirajući naziv oca Ocu nebeskomu, a naziv učitelja Kristu, Franjo potvrđuje univerzalnost bratstva.

[53] U ovom nizu citata koji slijede prevladava ideja vodilja da *Krist prebiva među svojima do konca svijeta i preko njegovih riječi, koje su Duh i Život.* Čuvati njegove riječi znači boraviti u njemu.

[41]Držimo dakle riječi, život i nauk i sveto evanđelje onoga koji se za nas udostojao moliti svoga Oca i objaviti nam njegovo ime govoreći: [42]*Oče, objavio sam ime tvoje ljudima koje si mi dao* (Iv 17,6), *jer riječi koje si mi dao njima predadoh i oni ih primiše i uistinu spoznaše da sam od tebe izišao te povjerovaše da si me ti poslao.* [43]*Ja za njih molim; ne molim za svijet,* [44]*nego za one koje si mi dao jer su tvoji. I sve moje tvoje je* (Iv 17,8–10). [45]*Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu koje si mi dao: da budu jedno kao i mi* (Iv 17,11b). [46]*Ovo govorim u svijetu da imaju puninu radosti u sebi.* [47]*Ja sam im predao tvoju riječ, a svijet ih zamrzi jer nisu od svijeta, kao što ni ja nisam od svijeta.* [48]*Ne molim te da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih očuvaš od zla* (Iv 17,13b–15). [49]Proslavi *ih u istini:* [50]*tvoja je riječ istina.* [51]*Kao što ti mene posla u svijet, tako i ja poslah njih u svijet.* [52]*I za njih posvećujem samog sebe, da i oni budu posvećeni u istini.* [53]*Ne molim samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene* (Iv 17,17–20), *da budu savršeno jedno, te svijet upozna da si me ti poslao i ljubio njih kao što si mene ljubio* (Iv 17,23). [54]*I njima* ću očitovati *tvoje ime, da ljubav kojom si ti mene ljubio bude u njima, i ja u njima* (Iv 17,26). [55]*Oče, hoću da i oni koje si mi dao budu gdje sam ja, da gledaju slavu* tvoju (usp. Iv 17,24) *u tvome kraljevstvu* (Mt 20,21).

[POGLAVLJE XXIII: **Molitva i zahvaljivanje**]

[1]Svemogući, presveti, višnji i vrhovni Bože, *Oče sveti* (Iv 17,11) i pravedni, *Gospodaru*, kralju *neba i zemlje* (usp. Mt 11,25), radi tebe ti zahvaljujemo jer si svojom svetom voljom i po jedinorođenomu Sinu svome stvorio sve duhovno i tjelesno, i nas si stvorio *na svoju sliku i priliku i postavio u raj* (usp. Post 1,26; 2,15). [2]Ali mi smo po svom grijehu pali. [3]I zahvaljujemo ti jer, kao što si nas stvorio po Sinu svome, tako si po svojoj istinskoj i svetoj ljubavi *kojom si* nas *ljubio* (usp. Iv 17,26) učinio da se od vazda slavne Djevice, preblažene svete Marije, rodi sam pravi Bog i pravi čovjek, i htio si da se mi po njegovu križu, krvi i smrti otkupimo iz ropstva.

[4]I zahvaljujemo ti jer će sam tvoj Sin ponovo doći u slavi svoga veličanstva, da u vječni oganj pošalje prokletnike koji nisu činili pokoru i tebe nisu upoznali, a da rekne svima koji su te upoznali, štovali i tebi u pokori služili: *Dođite, blagoslovljeni Oca mojega, primite kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta* (Mt 25,34).

[5]A budući da svi mi bijednici i grešnici nismo dostojni ime ti reći, ponizno molimo da Gospodin naš Isus Krist, *Sin* tvoj *ljubljeni*, *u* komu ti *sva milina* (usp. Mt 17,5), skupa s Duhom Svetim Tješite-

ljem, za sve zahvaljuje kako se mili tebi i njemu, koji ti je uvijek u svemu dovoljan i po kome si nama toliko toga učinio. Aleluja.

6I radi tvoje ljubavi ponizno molimo slavnu majku, preblaženu Mariju vazda Djevicu, blaženoga Mihaela, Gabrijela i Rafaela i sve korove blaženih duhova, serafe, kerube, prijestolja, gospodstva, vrhovništva, vlasti (usp. Kol 1,15), sile, anđele, arkanđele, blaženoga Ivana Krstitelja, Ivana Evanđelista, Petra, Pavla i blažene patrijarhe, proroke, nevinu dječicu, apostole, evanđeliste, učenike, mučenike, priznavaoce, djevice, blažene Iliju i Henoha i sve svece prošle, buduće i sadašnje, da kako se tebi mili za sve ovo zahvaljuju višnjemu pravome Bogu, vječnome i živome, s tvojim preljubljenim Sinom, Gospodinom našim Isusom Kristom i s Duhom Svetim Tješiteljem *u vijeke vjekova. Amen aleluja* (Otk 19,3–4).

7I sve one koji hoće služiti Gospodinu Bogu u svetoj Crkvi katoličkoj i apostolskoj, i sve crkvene redove, svećenike, đakone, podđakone, akolite, istjerivače duhova, čitače, vratare i sve klerike, sve redovnike i sve redovnice, svu djecu i malene, siromahe i bijednike, kraljeve i vladare, radnike i težake, sluge i gospodare, sve djevice, sve koje se uzdržavaju i udate, svjetovnjake, muškarce i žene, svu djecu, sve maloljetnike, mladiće i starce, zdrave i bolesne, sve malene i velike, i sve narode, plemena, puke i jezike (usp. Otk 7,9), sve narode i sve ljude posvuda na svijetu, sadašnje i buduće, ponizno molimo i zaklinjemo svi mi manja braća, *sluge beskorisne* (Lk 17,10), da svi ustrajemo u pravoj vjeri i pokori, jer se inače nitko ne može spasiti.

8Svi ljubimo *iz svega srca, iz sve duše, iz svega uma, iz sve snage* i *iz sve jakosti, iz svega razuma* (usp. Mk 12,30–33), *svom snagom* (Lk 10,27), svim nastojanjem, svim osjećajem, svom nutrinom, svim čežnjama i željama *Gospodina Boga* (Mk 12,30), koji svima nama dade i daje sve tijelo, svu dušu i sav život,[54] koji nas stvori, otkupi i koji će nas spasiti samo po svome smilovanju (usp. Tob 13,5), koji učini i čini sva dobra nama jadnima i bijednima, pokvarenima i nečistima, nezahvalnima i zlima.

9Ništa dakle drugo ne žudimo, ništa drugo ne želimo, ništa drugo neka nam se ne mili niti nas veseli osim Stvoritelj, Otkupitelj i Spasitelj naš, jedini pravi Bog, koji je potpuno dobro, sve dobro, cijelo dobro, pravo i najveće dobro, koji je *jedini dobar* (usp. Lk 18,19), milostiv, blag, mio i sladak, koji je jedini svet, pravedan, istinit i prav, koji je jedini dobrostiv, nevin i čist, od kojega, po kojemu i u kojemu (usp. Rim 11,36) je sve oproštenje, sva milost, sva slava sviju pokornika, sviju pravednika, sviju blaženika koji se u nebesima raduju.

---

[54] Poveznica ove velike molitve jest podsjećanje na stalnu zahvalnost Bogu Stvoritelju, darovatelju tijela, duše i života, Spasitelju koji nam nudi oprost, milost i slavu.

[10]Ništa dakle neka nas ne spriječi, ništa ne udalji, ništa ne onemogući [11]da svi na svakome mjestu, svakoga časa i u svako vrijeme, svednevice i neprekidno vjerujemo istinski i ponizno i u srcu držimo i ljubimo, častimo, štujemo, služimo, hvalimo i blagoslivljamo, slavimo i uzvisujemo, veličamo i zahvaljujemo višnjemu i vrhovnome Bogu vječnomu, trojstvu i jedinstvu, Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, stvoritelju svega, spasitelju onih koji u njega vjeruju, ufaju se i ljube ga, koji nema ni početka ni kraja, koji se ne mijenja, koji je nevidljiv, neopisiv, neizreciv, nepojmljiv, neistraživ (usp. Rim 11,33), blagoslovljen, hvale dostojan, slavan, uzvisivan (usp. Dan 3,52), uzvišen, veličanstven, mio, ljubak, ugodan i sav uvijek nada sve željen u vijeke vjekova. Amen.

[POGLAVLJE XXIV: **Zaključak**]

[1]U ime Gospodnje! Molim svu braću da nauče sadržaj i smisao onoga što je u ovom životu napisano za spas naše duše i da to često dozivaju u pamet. [2]I molim Boga da on, koji je svemoguć, trojstven i jedan, blagoslovi sve one koji to poučavaju, koji uče, koji imaju uza se, drže na pameti i ostvaruju, svaki put kad ponavljaju i ostvaruju ono što je ondje napisano za spas naše duše. [3]I molim sve ljubeći im noge da to veoma ljube, čuvaju i opslužuju. [4]U ime Boga svemogućega i gospodina pape i pod poslušnost zapovijedam i naređujem da od onoga što je u ovom životu napisano nitko ništa ne oduzima niti k napisanome što dodaje (usp. Pnz 4,2; 12,32). I zabranjujem da braća imaju drugo Pravilo.[55]

[5]Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, kako bijaše na početku, tako i sada i u vijeke vjekova. Amen.

---

[55] Na vjerno pridržavanje Pravila Franju nadahnjuje i jedno mjesto iz *Ponovljenog zakona* (usp. Pnz 12,32 u Vulgati), gdje se zabranjuje bilo što dodavati ili oduzimati tekstu Zakona.

Fragmenti druge redakcije Nepotvrđena pravila

I. Fragmenti kodeksa iz katedrale u Worcesteru

[VII, 13–16:]

[13]Gdje god boravila, u samotištima ili u drugim obitavalištima, neka se sva braća čuvaju da nikakva mjesta **niti ikakve stvari** ne svojataju niti komu odriču. [14]Pa tko god k njima dođe, prijatelj ili neprijatelj, **neka se s njime ni na koji način ne svađaju**. [15]I gdje god braća bila i u kojem god se [obitavalištu] nađu, moraju »jedni druge bez mrmljanja« (1 Pt 4,9) duhovno i brižno paziti i štovati. [16]I neka se čuvaju, da se izvana ne pokazuju žalosni i namršteni licemjeri (usp. Mt 6,16), nego neka se pokazuju radosni u Gospodinu (usp. Fil 4,4), veseli] *i vedri* i dolično ljubazni.

[IX, 1–9:]

[1]Neka sva braća nastoje nasljedovati poniznost i siromaštvo Gospodina našega Isusa Krista i neka imaju na umu kako od svega svijeta ne treba da imamo išta drugo doli, kao što veli apostol, »imajući [hranu] i **odjeću** da se njome pokrijemo zadovoljimo se time« (usp. 1 Tim 6,8). [2]I moraju se radovati kad žive među osobama beznačajnim i prezrenim, među siromašnima, slabima, bolesnima, gubavcima i među prosjacima kraj puta. [3]A kad bude nužno, neka idu prositi. [4]I neka se ne stide, nego neka radije imaju na umu kako Gospodin naš Isus »Krist, Sin Boga živoga« (Iv 11,27) svemogućega »učini svoj obraz ko kremen« (usp. Iz 50,7), i nije se postidio. [5]I bio je siromah i tuđinac, i živio je od milostinje on, blažena Djevica, **majka njegova sveta Marija**, i njegovi učenici. [6]A kad ih ljudi budu izrugivali i ne htjednu im dati milostinju, neka za to Bogu

zahvaljuju, jer će za poruge primiti veliku čast pred sudištem Gospodina našega Isusa Krista.

[7]I neka znaju da će se sramota uračunavati ne onima koji je trpe, nego onima koji je nanose, [8]jer milostinja je baština i pravednost koja se duguje siromasima, a nama ju je stekao Gospodin naš Isus Krist. [9]Braća pak koja se trude skupljajući je primit će veliku plaću, a učinit će da plaću zasluže i steknu i oni koji milostinju udjeljuju. Ta propast će sve što ljudi na svijetu ostavljaju, a za ljubav i milostinju koju su učinili imat će **život vječni**.

[X, 3–4:]

[3]Molim **svakog** bolesnog brata da za sve **zahvaljuje** Stvoritelju i da želi biti takav – bolestan ili zdrav – **kakvoga** ga Gospodin hoće. Jer Bog sve koje predodredi »za život vječni« (usp. Dj 13,48) odgaja ostrugama bičeva i bolesti i duhom skrušenosti, kao što [Gospodin veli]: »Ja korim i kažnjavam one koje ljubim« (usp. Otk 3,19) *i tako dalje*.

[4]**Stoga molim svu svoju bolesnu braću da se u svojoj bolesti ne srde i ne bune** protiv Boga **ili** protiv braće **i odveć** zabrinuto [isp. **ne zahtijevaju**] lijek i da odveć **ne žele** osloboditi tijelo koje će brzo umrijeti i koje je neprijatelj duše [dod. *koje će umrijeti*].

[XI, 6:]

[6]I neka braća (usp. Jak 2,18) pokazuju ljubav [Wo *veselje siromasima*] koju imaju jedni prema drugima, kako veli apostol: »Ne ljubimo riječju ni jezikom« (1 Iv 3,18) *i tako dalje.*

[XII, 1–2,5a:]

[1]Gdje god bila, neka se sva braća čuvaju grešna pogleda i posjećivanja žena. [2]I neka se nitko s njima na zadržava u razgovoru sam. *Dolje*: [5]I veoma sebe […] i sve svoje udove držimo u čistoći, jer Gospodin veli: »Tko s požudom pogleda ženu« (usp. Mt 5,28) *i tako dalje.*

[XIV, 1:]

[1]Kad braća idu po svijetu, neka ništa ne nose na put, ni kese, ni torbe, ni kruha, ni novca, ni štapa, ni obuće (usp. Lk 9,3; Mt 10,10).

[XIV, 4–6:]

[4][Neka se ne opiru zlomu, nego ako ih tko udari po obrazu, neka mu pruže i drugi (usp. Mt 5,39; Lk 6,29). [5]I tko im otima gornju haljinu, neka ne uskrate ni donje (usp. Lk 6,29) […], [6]i ako tko otima njihovo, neka ne traže natrag (usp. Lk 6,30).

[XVI, 5–7a:]

[5]A braća koja **po dopuštenju svoga ministra idu među nevjernike** m[ogu] se duhovno ponašati na dva načina. [6]Jedan je način da ne prave svađa ni prepirka, nego da budu pokorni »svakoj ljudskoj ustanovi radi Boga« (1 Pt 2,13) i da se priznaju kršćanima. [7]Drugi je način da, kad vide kako se to Bogu mili, navješćuju riječ Božju, da vjeruju u Boga Oca svemogućega i Sina i Duha Svetoga.

[XVI, 10–11:]

[10]I sva braća, gdje god bila, neka imaju na umu kako su dali sebe i ostavili sebe i svoja tijela Gospodinu Isusu Kristu. [11]I iz ljubavi prema njemu **moraju podnositi progonstvo i smrt od neprijatelja** vidljivih i nevidljivih; *i tako dalje.*

[XVII, 3–6:]

[3]Sva pak braća neka propovijedaju **vladanjem**. [4]Neka nijedan ministar ili propovjednik sebi ne svojata službu ministra ili propovjednika, nego neka napusti svoju službu u koje god mu [isp. *vrijeme* Wo] bude zapovjeđeno. [5]Stoga u ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,8.16) preklinjem svu svoju braću propovjednike, molitelje i radnike, kako klerike tako i laike, da se nastoje u svemu poniziti, [6]da se ne hvale, ne raduju i u sebi ne likuju zbog dobrih riječi i djela, štoviše ni zbog kojega dobra koje Bog kadšto u njima i po njima čini, govori ili ostvaruje, prema onome što Gospodin veli: »Ali ne radujte se zbog toga što vam se duhovi pokoravaju« (Lk 10,20), *i tako dalje*.

[XVII, 7–19:]

[7]I budimo čvrsto uvjereni kako nama pripadaju samo poroci i grijesi. [8]Nego više se moramo veseliti »kad u razne kušnje« upadnemo (usp. Jak 1,2) i kad na ovome svijetu podnosimo svakojake tjeskobe i nevolje duše i tijela radi vječnoga života. [9]Svi se dakle, braćo, čuvajmo oholosti i isprazne slave. [10]Čuvajmo se **veoma** mu-

drosti ovoga svijeta i razboritosti tijela (usp. Rim 8,6–7); [11]jer duh tijela želi i veoma nastoji da posjeduje riječi, a malo da djeluje, [12]i ne traži pobožnosti i svetosti duha, nego hoće i želi pobožnost i svetost koja se pokazuje vani pred ljudima. [13]To su oni o kojima Gospodin veli: »Zaista, kažem vam, primili su svoju plaću« (Mt 6,2). [14]A duh Gospodnji želi da tijelo bude umrtvljeno [*mrtvljenje* Wo] i prezreno, nevrijedno, odbačeno i sramotno. [15]I teži za poniznošću, trpljenjem, čistom jednostavnošću i istinskim mirom duha. [16]I nada sve želi božanski strah, božansku mudrost i božansku ljubav Oca i Sina i Duha Svetoga.

[17]I sva dobra pripisujmo Gospodinu Bogu višnjemu i vrhovnomu, priznajimo kako su sva dobra njegova. [18]I sam višnji i vrhovni, jedini pravi Bog neka primi svaku čast i poštovanje, svaku hvalu i blagoslov, svu zahvalu i svu slavu on kojemu pripada svako dobro, koji je jedini dobar (usp. Lk 18,19).

[19]**A kad čujemo kako ljudi loše govore ili psuju Boga, mi činimo dobro, blagoslivljajmo** i hvalimo Boga »koji je blagoslovljen u vjekove« (Rim 1,25).

[XIX, 3:]

[3]Sve klerike i redovnike smatrajmo gospodarima u onome što spada na spas duše, a ne bude se protivilo našemu [*mome* Wo] Redu, i poštujmo u Gospodinu njihov red, služenje i službu.

[XXI, 1–9:]

[1]Ovu ili sličnu pobudu i hvalu **mogu sva braća, kad god ih Bog nadahne**, s blagoslovom Božjim **i dopuštenjem svoga ministra navješćivati svim ljudima**: [2]Bojte se i častite, hvalite i blagoslivljajte, zahvaljujte (1 Sol 5,18) i klanjajte se Gospodinu Bogu svemogućemu u Trojstvu i Jedinstvu, Ocu i Sinu i Duhu Svetomu, stvoritelju svega. [3]Činite pokoru (Mt 3,2), donosite plodove dostojne pokore (Lk 3,8), jer znajte da ćemo brzo umrijeti. [4]»Dajte i dat će vam se« (Lk 6,38). [5]Opraštajte i oprostit će vam se (Lk 6,38). [6]A »ako ne oprostite« (Mt 6,14), ni Gospodin neće »oprostiti vama vaše grijehe« (usp. Mk 11,26); ispovijedajte sve grijehe svoje (usp. Jak 5,16). [7]Blago onima koji umiru u pokori, jer će biti u kraljevstvu nebeskome. [8]Jao onima koji ne umiru u pokori, jer će biti »sinovi đavla« čija djela čine (usp. Iv 8,41), i ići će u oganj vječni. [9]Čuvajte se i klonite svakoga zla i do svršetka ustrajte u dobru.

[XXII, 1–55:]

[1][Svi, braćo, imajmo na umu što Gospodin veli: »Ljubite neprijatelje svoje i činite dobro onima koji vas mrze« (usp. Mt 5,44); [2]ta i Gospodin naš Isus Krist, čije stope moramo slijediti (usp. 1 Pt 2,21), izdajicu svoga nazva prijateljem (usp. Mt 26,50) i dragovoljno se predade onima koji ga razapeše. [3]Prijatelji su dakle naši svi oni koji nam nepravedno nanose nevolje i tjeskobe,] sramotu i nepravdu, boli i patnje, mučeništvo i smrt; [4]njih moramo veoma ljubiti, jer po onome što nam nanose imamo život vječni. [5]**A kažnjavajmo** svoje tijelo **razapinjući ga s njegovim manama i požudama** i grijesima jer živimo li po tijelu, ono nam hoće oduzeti ljubav Krista i život vječni **i samo sebe s dušom poslati** u pakao; [6]jer mi smo po svome grijehu nečisti, dobru protivni te na zlo skloni i pripravni, jer kao što Gospodin veli: [7]»Iz srca ljudi izlaze i potječu zle namisli« (usp. Mk 7,21) *i tako dalje.*

[9]Sada pak, pošto ostavismo svijet, ništa drugo nemamo [*imati* Wo] činiti nego brinuti se da slijedimo volju [isp. *Gospodinovu* Wo] i njemu omilimo. [10]Veoma se čuvajmo da ne budemo tlo uz put **postavljeno**, ni kamenito tlo ni ono zaraslo u trnje, po onome što Gospodin u evanđelju veli: [11]»Sjeme je riječ Božja (Lk 8,11). [12]A ono koje pade uz put i bi pogaženo« (usp. Lk 8,5) *i tako dalje sve do:* [17]»donose rod u ustrajnosti« (Lk 8,15).

[18]I zbog toga svi, braćo, kako veli Gospodin: »Pustimo mrtve… svoje« (Mt 8,22). [19]I veoma se čuvajmo zloće i lukavosti sotone, koji želi da čovjek ne upravlja svoj duh [*snagu* Wo] i srce ka Gospodinu Bogu, [20]pa obilazeći okolo želi pod prividom neke nagrade ili pomoći ugrabiti srce čovjekovo i iz pamćenja izagnati riječ i zapovijedi Gospodnje. I želi srce čovjekovo po svjetovnim poslovima i brigama **zaposjesti i zaslijepiti**, kao što Gospodin veli: [21]»Kad nečisti duh« *i tako dalje sve do onoga:* [24]»Na kraju bude onom čovjeku gore nego na početku« (Mt 12,43–45; Lk 11,26).

[25]Stoga se, braćo, svi veoma čuvajmo da pod izlikom kakva djela, nagrade ili pomoći ne upropastimo ili udaljimo svoj duh i srce od Gospodina. [26]Nego u ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16) molim svoju braću, kako ministre tako i ostale, da otklone svaku zapreku i kane se svake brige i tjeskobe što [isp. *bolje mogu* Wo], te nastoje neokaljana srca i čista duha, ljubiti, služiti i štovati Gospodina Boga čista srca i čiste duše, što on nada sve traži. [27]I uvijek gradimo nastambu i boravište (usp. Iv 14,23) njemu koji je Gospodin Bog svemogući, Otac i Sin i Duh Sveti, koji reče: »Stoga budni budite i u svako doba molite da budete dostojni umaći« svemu zlu što »će doći i stati pred Sina Čovječjega« (Lk 21,36). [28]»Kad ustanete na molitvu (Mk 11,25), govorite (Lk 11,2): Oče

naš (Mt 6,9). [29]I klanjajmo mu se čista srca, »jer valja svagda moliti i ne sustati« (Lk 18,1); [30]»jer Otac traži takve« klanjatelje (usp. Iv 4,23). [31]»Bog je duh i koji se njemu klanjaju, u duhu i istini treba da se klanjaju« (Iv 4,24). [32]I utecimo se kao »pastiru i čuvaru duša« svojih (1 Pt 2,25) njemu koji kaže: »Ja sam pastir dobri« (Iv 10,11), *i tako dalje sve do onoga:* »život svoj dajem za ovce svoje« (Iv 10,15). [33]»Svi ste vi braća. [34]I ne zovite nikoga svojim ocem na zemlji (usp. Mt 23,8–9) *i tako dalje.* [35]»Ne zovite se učiteljima (Mt 23,10) *i tako dalje*. [36]»Ako ostanete u meni i riječi moje ako ostanu u vama, što god hoćete, ištite i bit će vam« (Iv 15,7). [37]»Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime« (Mt 18,20) *i tako dalje*. [38]»Evo, ja sam s vama u sve dane« (Mt 28,20) *i tako dalje*. [39]»Riječi koje sam vam govorio duh su i život« (Iv 6,64). [40]»Ja sam put, istina i život« (Iv 14,6).

[41]Držimo dakle riječi, nauk, život i sveto evanđelje **Gospodina našega Isusa Krista** koji se za nas udostojao moliti Oca i objaviti nam njegovo ime govoreći: [42]Oče, »objavio sam ime tvoje ljudima« (Iv 17,6) *i tako dalje sve do onoga:* [55]»Oče, hoću da i oni koje si mi dao budu gdje sam [ja], da gledaju slavu moju« (usp. Iv 17,24) »u tvome kraljevstvu« (Mt 20,21). **Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetome, kako bijaše na početku, tako i sada i vazda i u vijeke vjekova. Amen.**

II. Fragmenti umetnuti u *Tumačenje Pravila Manje braće* Huga iz Dignea

(izd. Flood, Ad Claras Aquas, Grottaferrata 1979)

[*Nepotvrđeno pravilo* **II, 5:**]

Stoga svetac ovako govoraše u još nepotvrđenu Pravilu: Neka se braća i ministri braće paze da se nipošto ne miješaju u njihove poslove (*Tumačenje*, pogl. II, str. 100).

[II, 15:]

Prije nego je Pravilo potvrđeno, svetac govoraše: Makar ih nazivali licemjerima, neka ne prestaju činiti dobro (*Tumačenje*, II, 112–113).

[III, 12:]

Stoga Pravilo prije bule ovako određivaše: U drugo pak vrijeme u skladu s ovim životom ne moraju postiti osim petkom (*Tumačenje*, III, 118).

[IV, 6:]

… kao što svetac prije reče: Neka ministri imaju na umu – reče – da im je povjerena briga za duše braće; ako tko od njih propadne zbog njihove krivnje ili loša primjera, oni će morati dati račun (Mt 12,36) pred Gospodinom Isusom Kristom (*Tumačenje*, X, 178).

[V, 7–8:]

Ovako svetac govoraše u izvornome Pravilu: Neka se čuvaju sva braća, kako ministri tako i ostali, da se zbog tuđega grijeha ne smućuju i ne srde, jer đavao zbog grijeha jednoga želi zavesti mnoge; nego neka duhovno što bolje mogu pomognu onome koji je sagriješio, jer ne treba zdravima liječnik, nego bolesnima (Mt 9,12; Mk 2,17) (*Tumačenje*, VII, 172).

[V, 10:]

po onoj Gospodinovoj riječi koju i blaženi Franjo govoraše: Vladari gospoduju svojim narodima i velikaši ih drže pod vlašću. Neće tako biti među vama (Mt 20,25–26a).

[V, 14b–15:]

…ovako ih Svetac prije bule u Pravilu poticaše: Da ljubavlju duha rado služe i pokoravaju se jedni drugima (usp. Gal 5,13). Ovo je, reče, istinska i sveta poslušnost Gospodina našega Isusa Krista (*Tumačenje*, X, 182).

[VI, 1–2:]

Stoga se u Pravilu prije ovako govoraše: Gdje god bilo braće koja naš život ne mogu **duhovno** opsluživati, **neka to obznane svome ministru**. A neka se ministar za njih pobrine onako kako bi želio da njemu bude da je u sličnu stanju (*Tumačenje*, X, 183).

[VI, 1:]

…ili, po prvom Pravilu, kako je rečeno: U kojim god obitavalištima bila braća (*Tumačenje*, X, 184).

[VII, 1–2:]

Stoga je ovako bilo u prijašnjem Pravilu: Gdje god se nalazili kod drugih, neka nitko od braće ne bude upravitelj, ni bilježnik, ni predstojnik u kući onih kojima služi i neka ne prima kakvu službu koja bi rađala sablazan ili udila duši njegovoj (usp. Mk 8,36), nego neka bude manji i podložan svima koji su **u tim kućama** (*Tumačenje*, IV, 131).

[VII, 3:]

Stoga se u Pravilu prije govorilo: Braća koja znaju raditi neka rade, i neka se bave onim umijećem koje znaju, ako ne bude protiv spasa njihove duše (*Tumačenje*, V, 140).

[VII, 6:]

A malo niže: Svatko neka ostane pri onom umijeću i službi u kojoj je pozvan (usp. 1 Kor 7,24) **po ministrovoj odluci** (*Tumačenje*, V, 140).

[VII, 12:]

Stoga je u Pravilo prije bule stavio: Sluge se Gospodnje uvijek moraju truditi oko molitve ili nekog dobrog djela (*Tumačenje*, V, 140).

[VII, 13:]

A prije bule u Pravilu bijahu ove riječi: Neka se čuvaju braća da nikakvo mjesto i nikakvu stvar ne svojataju ili komu odriču. Pa tko god k njima dođe, [prijatelj] ili protivnik, **neka se s njima nikako ne prepiru** (*Tumačenje*, VI, 161).

[VII, 15–16:]

Ovako svetac prije u Pravilu govoraše…I opet: Gdje god braća bila ili u kojem god se obitavalištu našla, moraju se duhovno i s pažnjom gledati i poštivati jedni druge bez mrmljanja (usp. 1 Pt 4,9). I neka se braća čuvaju da se vani ne pokazuju tužni i namršteni licemjeri

(usp. Mt 6,16), nego neka se uvijek pokazuju radosni u Gospodinu, veseli, mili i prikladno ljubazni (*Tumačenje*, VI, 166).

[VIII, 6:]

O nađenu novcu svetac ovako govoraše: Ako nađemo **novac**, ne marimo za nj kao za prah koji nogama gazimo (*Tumačenje*, VI, 132).

[IX, 3:]

Propis prvoga Pravila ovdje je ovako glasio: Kad bude nužno, neka braća idu prositi (*Tumačenje*, VI, 160).

[IX, 3–9:]

On to ovako opširnije u prvotnom Pravilu određivaše: Kad bude nužno, neka braća idu prositi. I neka se ne stide, nego neka radije imaju na umu da Gospodin naš Isus Krist, Sin Boga živoga (usp. Iv 11,27) svemogućega *učini svoj obraz ko kremen* (usp. Iz 50,7) i nije se stidio; i bio je siromah i pridošlica i živio je od milostinje on i učenici njegovi. A kad ih ljudi budu grdili i ne htjednu im udijeliti, neka za to zahvaljuju Bogu, jer će za pogrde pred sudištem Gospodina našega Isusa Krista primiti veliku čast. I neka znaju da se sramota ne ubraja onima koji je trpe, nego onima koji je nanose, i da je milostinja baština i pravednost koja se duguje siromasima, a nju je Gospodin Isus Krist nama stekao. A braća koja se trude skupljajući je primit će veliku plaću, a i učinit će da se obogate i steknu oni koji je dijele. Propast će naime sve što ljudi na svijetu ostavljaju, a za ljubav i milostinju koju su učinili primit će nagradu od Gospodina (*Tumačenje*, VI, 162).

[IX, 10:]

Ovako je svetac u Pravilu prije govorio: Neka s pouzdanjem jedan drugome otkrije svoju potrebu, da mu nađe i pruži ono što mu je nužno (*Tumačenje*, VI, 166).

[X, 3:]

…prije bule svetac u Pravilu ovako opominjaše: Molim bolesnoga brata da, **zahvaljujući** na svemu Stvoritelju, želi biti takav **kakvoga** ga Bog hoće, zdrav ili bolestan (*Tumačenje*, VI, 166).

[X, 4:]

Malo nakon toga: **Molim svu svoju braću da se u bolestima ne srde i ne tuže na Boga ni** na braću, i da **odveć** zabrinuto **ne traže** lijeka i previše ne **žele** osloboditi tijelo koje će brzo umrijeti, a koje je neprijatelj duše.

[XVI, 5–7:]

A određujući dvostruk način ponašanja među nevjernicima svetac u Pravilu prije govoraše: braća se među njima, reče, mogu na dva načina duhovno ponašati. Jedan je način da ne prave svađa ni prepirki, nego da radi Boga budu podložni svakom stvorenju (usp. 1 Pt 2,13) i da se priznaju kršćanima. Drugi je način da navješćuju Božju riječ, kad vide kako se to Bogu mili, da vjeruju u Boga Oca svemogućega i Sina i Duha Svetoga, stvoritelja svega, otkupitelja i spasitelja **svih vjernika**, da se krste i postanu kršćani, **jer se spasiti mogu samo ako se krste i ako su doista duhovni kršćani**, jer »ako se tko ponovno ne rodi iz vode i Duha Svetoga, ne može ući u kraljevstvo Božje« (usp. Iv 3,5) (*Tumačenje*, XII, 192).

[XVI, 10–11.17.14:]

Pošto je umetnuo druge stvari dodao je: I neka braća imaju na umu da su predali sebe i ostavili svoje tijelo Gospodinu Isusu Kristu. I za ljubav njemu moraju **podnositi progonstvo i smrt**, jer Gospodin veli: »Tko izgubi život svoj poradi mene, taj će ga spasiti« (Lk 9,24). »A kažem vama, prijateljima svojim: ne bojte se onih koji ubijaju tijelo« (Lk 12,4). »Kad vas stanu progoniti u jednom gradu, bježite u drugi« (Mt 10,23) (*Tumačenje*, XII, 192).

[XVII, 3:]

...kao što je setac prije u Pravilu poticao govoreći: Sva braća neka djelima propovijedaju.

[XIX, 3:]

Svetac je htio da se čudesnom naklonošću pokoravaju crkvenim osobama, stoga je u Pravilu prije govorio: Sve klerike i sve redovnike smatrajmo svojim gospodarima u onome što ne odstupa od naše vjere, i u Gospodinu poštujmo njihov red, upravljanje i službu (*Tumačenje*, 176).

[Sažeti navodi:]

[usp. *Nepotvrđeno pravilo* VIII, 10–11; VIII, 8:]

Podnosio je [Franjo] da braća u očitoj nuždi traže milostinju za gubavce, ali ipak tako da se veoma čuvaju novca [usp. VIII, 10–11]. I premda je volio pobožna obitavališta u kojima su braća gostovala ili boravila, ipak nije dopuštao da za koje obitavalište sami ili preko koga drugoga traže novac ili da idu s onima koji ga traže [usp. VIII, 8] (*Tumačenje*, IV, 131).

[usp. XI, 4:]

Smatrahu nedopuštenim reći bratu kao uvredu glupane ili luđače, jer je i prvo Pravilo izricalo iste ove riječi evanđelja (*Tumačenje*, I, 96).

[usp. XI, 1; XIV, 4–6:]

Nadalje evanđelje uči da se ne svađa, da se ne traže natrag [svoje stvari], da se ne opire zlu [usp. XIV, 4–6:], sve što je Pravilo prije bule posebno izražavalo, a sada to isto obuhvaća sažetim i uopćenim izrazima (*Tumačenje*, VI, 161).

[usp. XXIV, 1–3:]

Radi izgradnje i boljeg tumačenja konteksta nastanka [Pravila], napominjem kako je [svetac] molio da Gospodin blagoslovi svu braću koja poučavaju, uče i ispituju sadržaj i smisao onoga što je u ovom Pravilu napisano (*Tumačenje*, *Proslov*, 92).

III. Fragmenti sačuvani u *Drugom životopisu svetoga Franje* brata Tome Čelanskoga

[usp. *Nepotvrđeno pravilo* IV, 6:]

[Ministri] moraju *na Dan sudnji* pred tobom, Gospodine, *dati račun* (usp. Mt 12,36), ako koji brat propadne zbog njihova nemara, primjera ili čak oštra ukora (2Čel, 143).

[**usp.** ***Nepotvrđeno pravilo*** **VII, 16:**]

…*kao opću opomenu na nekom je kapitulu napisao ove riječi*: Neka braća paze da se pred drugima ne pokazuju namršteni i tužni kao licemjeri, nego neka se pokazuju *radosni u Gospodinu* (usp. Fil 4,4), veseli, mili i prikladno ljubazni (2Čel, 128).

[**usp.** ***Nepotvrđeno pravilo*** **VIII, 6:**]

…navodeći lakomislenu bratu riječ Pravila, iz koje jasno proizlazi kako po nađenu novcu treba gaziti kao po prahu (2Čel, 66).

[**usp.** ***Nepotvrđeno pravilo*** **X, 3–4:**]

Stoga je u jednom Pravilu dao napisati ove riječi: **Molim svu svoju bolesnu braću da** se **u** svojim **bolestima ne srde** i **ne tuže** na Boga ni na braću, neka **odveć** tjeskobno ne **traže lijeka** i previše ne **žele** spasiti tijelo, koje će brzo umrijeti i koje je neprijatelj duši. Za sve neka **zahvaljuju** te žele biti takvi **kakve ih Bog hoće**. Bog one koje je *odredio za život vječni* (usp. Dj 13,48) odgaja ostanima bičeva i bolesti, kao što sam veli: *Ja korim i odgajam one koje ljubim* (Otk 3,19) (2Čel, 175).

Potvrđeno pravilo

[Honorije, biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenim sinovima, bratu Franji i ostaloj braći Reda manje braće, pozdrav i apostolski blagoslov.[56] Apostolska stolica običava blagonaklono udovoljiti pobožnim molbama i časnim željama molitelja. Stoga, u Gospodinu ljubljeni sinovi, ponukani vašim pobožnim molbama, apostolskom vlašću potvrđujemo vam i ovim pismom osnažujemo Pravilo vašega Reda, koje je odobrio naš prethodnik blage uspomene papa Inocent. Pravilo glasi:]

[POGLAVLJE I]
U ime Gospodnje.
Počinje život Manje braće:

[1]Pravilo i život Manje braće jest ovo: opsluživati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći. [2]Brat Franjo obećava poslušnost i poštovanje gospodinu papi Honoriju, njegovim kanonski izabranim nasljednicima i Rimskoj crkvi. [3]A ostala braća moraju slušati brata Franju i njegove nasljednike.

[POGLAVLJE II]
O onima koji žele prihvatiti ovaj život i kako ih treba primati

[1]Ako neki htjednu prihvatiti ovaj život pa dođu k našoj braći, neka ih oni pošalju svojim provincijalnim ministrima, jer samo njima, a ne drugima, neka bude dopušteno primati braću. [2]Ministri pak neka ih pomnjivo ispitaju o katoličkoj vjeri i crkvenim sakramentima. [3]Pa ako sve ovo vjeruju i hoće vjerno priznavati i sve do

[56] Ovo je Pravilo uvršteno u apostolsko pismo pape Honorija III. *Solet annuere* od 29. studenog 1223. Primjerak pisan na pergameni danas se čuva u jednoj kapelici donje crkve asiškog samostana.

kraja čvrsto opsluživati; [4]ako nemaju žena, ili ako ih imaju, ali su već ušle u samostan ili su im one vlašću dijecezanskog biskupa dale dopuštenje pošto su položile zavjet uzdržljivosti, a te su dobi žene da se o njima ne može poroditi sumnja, [5]neka im reknu riječ svetoga evanđelja da *idu* i *prodaju* sve svoje i to nastoje *dati siromasima* (usp. Mt 19,21). [6]Ako to ne mognu učiniti, dovoljna im je dobra volja. [7]A neka se čuvaju braća i njihovi ministri da se ne brinu o njihovim vremenitim stvarima, kako bi slobodno učinili sa svojim stvarima što im Gospodin nadahne. [8]Ako ipak zatraže savjet, dopušteno je ministrima poslati ih nekim bogobojaznim ljudima, da po njihovu savjetu svoja dobra daju siromasima. [9]Neka im potom daju odjeću kušnje, to jest dvije tunike bez kapuce, pas, hlače i ogrtač do pasa, [10]ako sami ministri katkad po Božju drukčije ne odluče. [11]A kad svrše godinu kušnje, neka budu primljeni u poslušnost i obećaju uvijek opsluživati ovaj život i Pravilo. [12]I po zapovijedi gospodina pape nipošto im neće biti dopušteno izići iz ovoga Reda, [13]jer po svetom evanđelju: *Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag nije prikladan za kraljevstvo Božje* (Lk 9,62). [14]Oni pak koji su već obećali poslušnost neka imaju jednu tuniku s kapucom, a drugu bez kapuce koji to htjednu. [15]A koje nužda sili mogu nositi obuću. [16]Neka sva braća nose priprostu odjeću, a mogu je s Božjim blagoslovom krpati kostrijeću i drugim zakrpama. [17]Opominjem ih i potičem da ne preziru i ne osuđuju ljude koje vide da se oblače u mekanu i bojenu odjeću te uživaju birana jela i pića, nego neka svatko radije osuđuje i prezire samoga sebe.

[POGLAVLJE III]

O božanskom časoslovu i postu, i kako braća moraju ići po svijetu

[1]Klerici neka govore božanski časoslov po obredu svete Rimske crkve, izuzevši psaltir [2]iz kojega mogu imati *brevijare*. [3]A laici neka govore *Očenaše*: za jutarnju dvadeset i četiri, za pohvale pet, za prvi, treći, šesti i deveti čas po sedam za svaki čas, za večernju dvanaest, za povečerje sedam; [4]i neka mole za pokojne. [5]I neka poste od svetkovine Sviju svetih do Rođenja Gospodinova. [6]One pak koji svojevoljno poste svetu četrdesetnicu, koja počinje od Bogojavljenja i traje *četrdeset dana* (Mt 4,2) neprekidno, a Gospodin ju je posvetio svojim svetim postom, neka Gospodin blagoslovi. Koji pak neće, nisu obvezani. [7]Ali drugu četrdesetnicu do Uskrsnuća Gospodinova neka poste. [8]U drugo pak vrijeme nisu dužni postiti osim petkom. [9]U vrijeme očite nužde nisu braća obvezana na tjelesni post. [10]A svjetujem, opominjem i potičem svoju braću u Gospodinu Isusu

Kristu da se ne svađaju i ne prepiru (usp. 2 Tim 2,14) kad idu po svijetu i da druge ne osuđuju; [11]nego neka budu blagi, miroljubivi i čedni, krotki i ponizni, neka sa svakim razgovaraju uljudno kako i dolikuje. [12]I ne smiju jahati, osim ako ih natjera očita nužda ili bolest. [13]*U koju god kuću* uđu, neka *najprije* reknu: *Mir kući ovoj* (usp. Lk 10,5). [14]I neka, prema svetom evanđelju, slobodno jedu sva jela koja im se ponude (usp. Lk 10,8).

[POGLAVLJE IV]

Neka braća ne primaju novac

[1]Strogo zapovijedam svoj braći da nipošto ne primaju denare ili novac, ni sami ni po posredniku. [2]Neka se ipak samo ministri i kustodi, preko duhovnih prijatelja, marno brinu za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće već prema mjestu i vremenu i hladnoći kraja, kako uvide da treba providjeti nuždi; [3]uvijek poštujući to da, kao što je rečeno, ne primaju denare ili novac.

[POGLAVLJE V]

O načinu rada

[1]Ona braća kojima je Gospodin dao milost rada neka rade vjerno i pobožno, [2]ali tako da, isključivši po dušu štetnu dokolicu, *ne* trnu *duha* (usp. 1 Sol 5,19) svete molitve i pobožnosti, čemu moraju služiti ostale vremenite stvari. [3]A kao plaću za rad za se i za svoju braću neka primaju ono što je potrebno za tijelo izuzev denare ili novac, [4]a i to ponizno, kako dolikuje slugama Božjim i sljedbenicima svetoga siromaštva.

[POGLAVLJE VI]

Neka braća sebi ništa ne prisvajaju; o prošenju milostinje i o bolesnoj braći

[1]Neka braća sebi ništa ne prisvajaju: ni kuću, ni mjesto, ni kakvu stvar. [2]I *kao pridošlice i putnici* na ovome svijetu, služeći Gospodinu u siromaštvu i poniznosti, neka s pouzdanjem idu prositi; [3]i ne treba da se stide, jer Gospodin *radi* nas *posta siromašan* (usp. 2 Kor 8,9) na ovome svijetu. [4]To je ono uzvišeno *krajnje siromaštvo* (usp. 2 Kor 8,2) koje je vas, braću moju ljubljenu, učinilo baštinicima i kraljevima kraljevstva (usp. Jak 2,5) nebeskoga, učinilo siromašnima u stvarima, uzvisilo u krepostima. [5]To neka bude vaš *dio* koji vodi *u*

zemlju *živih* (usp. Ps 141,6). [6]Uza nj posvema prianjajući, predraga braćo, poradi imena Gospodina našega Isusa Krista dovijeka ništa drugo pod nebom nemojte željeti imati. [7]I gdje god braća boravila ili se susrela, neka se jedni prema drugima pokazuju domaćima. [8]I neka s povjerenjem jedan drugome očituje svoju potrebu; jer ako majka hrani i ljubi sina svoga (usp. 1 Sol 2,7) tjelesnoga, koliko više mora netko ljubiti i hraniti brata svoga duhovnoga? [9]Pa ako tko od njih oboli, druga mu braća moraju služiti onako kako bi željela da se njima služi (usp. Mt 7,12).

[POGLAVLJE VII]
O pokori koju valja naložiti braći koja sagriješe

[1]Ako koja braća zavedena od neprijatelja smrtno sagriješe, za one grijehe za koje među braćom bude zapovjeđeno da se treba uteći samim provincijalnim ministrima, moraju im se rečena braća uteći što prije mognu, bez oklijevanja. [2]Ako su ti ministri svećenici, neka im milosrdno nalože pokoru; ako pak nisu svećenici, neka im po drugim svećenicima Reda nalože kako im se po Božju učini prikladnijim. [3]A moraju se čuvati da se ne srde i ne smućuju zbog tuđega grijeha, jer srdžba i smetenost priječe ljubav i u njima samima i u drugima.

[POGLAVLJE VIII]
O biranju generalnoga ministra ovoga bratstva i o duhovskom kapitulu

[1]Sva braća moraju uvijek imati za generalnoga ministra i slugu cijeloga bratstva jednog brata ovoga bratstva i njemu se moraju uvijek strogo pokoravati.[57] [2]Kad on umre, neka provincijalni ministri i kustodi izaberu njegova nasljednika na duhovskom kapitulu, na koji se provincijalni ministri uvijek moraju sabirati gdje god odredi generalni ministar; [3]i to jedanput u tri godine, ili u drugom duljem ili kraćem roku kako odredi rečeni ministar. [4]A ako u neko drugo vrijeme zbor provincijalnih ministara i kustoda uvidi kako rečeni ministar nije sposoban služiti općoj koristi braće, spomenuti ministri kojima je izbor povjeren moraju u ime Gospodnje sebi izabrati drugoga za

---

[57] U Nepotvrđenom pravilu (Proslov) govori se samo o poglavaru Reda i Franjinim nasljednicima. Sad se nameće obveza biranja generalnog ministra. Očito je značajno širenje Reda nametnulo potrebu jedinstvenog ustroja.

kustoda.[58] [5]A nakon duhovskoga kapitula mogu pojedini ministri i kustodi, ako htjednu i budu smatrali korisnim, iste godine u svojim kustodijama jedanput sazvati svoju braću na kapitul.

[POGLAVLJE IX]
O propovjednicima

[1]Neka braća ne propovijedaju u biskupiji nekog biskupa ako im on to zabrani.[59] [2]I neka se nijedan brat uopće ne usudi propovijedati narodu ako ga ministar ovoga bratstva ne ispita, ne potvrdi i ne povjeri mu službu propovijedanja. [3]A opominjem i potičem tu braću da njihove *riječi* u propovijedi koju drže budu *prokušane* i *čiste* (usp. Ps 11,7; Ps 17,31), puku na korist i izgradnju; [4]neka im u kratku govoru navješćuju poroke i vrline, kaznu i slavu, jer je Gospodin na zemlji kratko govorio (usp. Rim 9,28).

[POGLAVLJE X]
O opominjanju i popravljanju braće

[1]Braća koja su ministri i sluge ostaloj braći neka pohode i opominju svoju braću i neka ih ponizno i s ljubavlju popravljaju, ali neka im ne zapovijedaju ništa što je protivno njihovoj duši i našem Pravilu. [2]Podložna pak braća neka imaju na umu kako su se radi Boga odrekli vlastite volje. [3]Stoga im strogo zapovijedam da se pokoravaju svojim ministrima u svemu što su Gospodinu obećali opsluživati, a što nije protivno duši i našem Pravilu. [4]A gdje god ima braće koja znaju i uviđaju kako Pravilo ne mogu opsluživati na duhovan način, moraju se i mogu uteći svojim ministrima. [5]Ministri pak neka ih s ljubavlju i blago prime i neka im budu toliko bliski da bi ta braća s njima mogla razgovarati i postupati kao gospodari sa svojim slugama; [6]tako naime mora biti da ministri budu sluge svoj braći. [7]A braću u Gospodinu Isusu Kristu opominjem i potičem da se čuvaju *svake* oholosti, isprazne slave, zavisti, *pohlepe* (usp. Lk 12,15), brige i tjeskobe ovoga svijeta (usp. Lk 13,22), ogovaranja i mrmljanja. Oni neuki neka ne teže za učenošću,[60] [8]nego neka znaju kako nada

---

[58] Već u počecima Reda ukazivala se takva potreba: 1232. smijenjen je Ivan Parenti, a 1239. brat Ilija, kojega su optuživali da nije sazivao kapitule s provincijalima s onu stranu Alpa. God. 1248. smijenjen je Krescencije iz Iesia, a 1258. Ivan Parmski.

[59] To je primjena odredbe IV. lateranskog koncila.

[60] Ovo se često tumačilo kao govor o neukima, ali uvjerljivije je tumačiti ga kao govor o nepismenima.

sve moraju čeznuti za tim da imaju Duha Gospodnjega i njegovo sveto djelovanje, [9]da mu se uvijek čista srca mole i budu ponizni, u progonstvu i bolesti strpljivi, [10]da ljube one koji nas progone, kore i optužuju, jer Gospodin kaže: *Ljubite neprijatelje* svoje, *molite za one koji vas progone i kleveću* (usp. Mt 5,44). [11]*Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,10). [12]*Tko ustraje do svršetka, bit će spašen* (Mt 10,22).

[POGLAVLJE XI]

Neka braća ne ulaze u samostane redovnica

[1]Strogo zapovijedam svoj braći da nemaju sumnjivih druženja i razgovora sa ženama, [2]i da ne ulaze u samostane redovnica osim onih kojima je Apostolska stolica dala posebno dopuštenje. [3]I neka ne budu kumovi ni muškarcima ni ženama, kako zbog toga među braćom ili o braći ne bi nastala sablazan.

[POGLAVLJE XII]

O onima koji idu među Saracene i druge nevjernike

[1]Koja god braća po Božjem nadahnuću htjednu ići među Saracene i druge nevjernike, neka za to od svojih provincijalnih ministara traže dopuštenje. [2]Ministri pak neka nikome ne dopuste da ide, osim onima koje budu smatrali prikladnima da ih pošalju. [3]K tome pod poslušnost nalažem ministrima neka od gospodina pape zatraže jednog kardinala svete Rimske crkve da on bude upravitelj, pokrovitelj i popravitelj ovoga bratstva, [4]kako bismo, uvijek pokorni i podložni stopama te iste svete Crkve, *u* katoličkoj *vjeri utemeljeni* (usp. Kol 1,23), opsluživali siromaštvo, poniznost i sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, što smo čvrsto obećali.

[Stoga uopće nikome od ljudi nije dopušteno osporavati ovu stranicu naše potvrde ili joj se drsko protiviti. A ako se tko drzne to pokušati, neka znade da će upasti u nemilost Boga svemogućega i svetih apostola Petra i Pavla. Dano u Lateranu trećega dana decembarskih kalenda, tj. 29. studenog 1223, osme godine našega papinstva].

Pravilo za samotišta

[1]Koji žele boraviti u samotištima i ondje voditi redovnički život, neka ih bude trojica ili najviše četvorica braće. Dvojica od njih neka budu majke i neka imaju dva ili najmanje jednog sina. [2]Oni koji su majke neka slijede život *Marte*, a dva sina neka slijede život *Marije*[61] (usp. Lk 10,38–42). Neka imaju jedan samostan i u njemu svaki svoju ćelijicu, da u njoj moli i spava.

[3]I neka uvijek govore povečerje od dana odmah po zalasku Sunca. Neka se trude opsluživati šutnju. Neka govore svoje časove. Neka ustaju za jutarnju i *traže najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu*[62] (usp. Mt 6,33; Lk 12,31). [4]Prvi čas neka govore u prikladno vrijeme, a nakon trećeg časa neka prekinu šutnju: tada mogu razgovarati i obraćati se svojim majkama. [5]A kad htjednu, mogu od njih kao siromašna djeca tražiti milostinju za ljubav Gospodina Boga. [6]Nakon toga neka govore šesti i deveti čas, a večernju neka govore u prikladno vrijeme.

[7]Neka nikome ne dopuštaju da ulazi u samostan gdje borave i neka ondje ne jedu. [8]Ona braća koja su majke neka paze da se drže daleko od svake osobe. I neka pod poslušnost svome ministru čuvaju svoje sinove od svake osobe, tako da nitko ne može razgovarati s njima. [9]Ti sinovi pak neka ne razgovaraju ni s kim osim sa svojim majkama, sa svojim ministrom i kustodom, kad ih odluče pohoditi s blagoslovom Gospodina Boga.

[10]A sinovi neka jednom preuzmu dužnost majki, kako to oni povremeno odluče naizmjence činiti, i neka nastoje sve rečeno brižljivo i revno opsluživati.

---

[61] Marija je simbol kontemplativnog, Marta aktivnog života, ali ovdje je više istaknut odnos majka–dijete (uloge su izmjenjive), radi njegovanja uzajamnog povjerenja.

[62] Prednost se očito daje molitvi.

Opomene

[I: O tijelu Gospodnjem]

[1]Reče Gospodin Isus učenicima svojim: *Ja sam Put, Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni.* [2]*Da ste upoznali mene, i Oca biste moga svakako upoznali. Od sada ga i poznajete i vidjeli ste ga.* [3]*Kaže mu Filip: Gospodine, pokaži nam Oca i dosta nam je!* [4]*Na to će mu Isus: Filipe, toliko sam vremena s vama i još me ne poznaš? Tko je vidio mene, vidio je i Oca*[63] (Iv 14,6–9) moga. [5]Otac *prebiva u svjetlu nedostupnu* (usp. 1 Tim 6,16), i *Bog je duh* (Iv 4,24), i *Boga nitko nikada ne vidje* (Iv 1,18). [6]Stoga se može vidjeti jedino duhom, jer *duh je onaj koji oživljuje, tijelo ne koristi ništa* (Iv 6,63). [7]Ali jer je jednak Ocu, ni Sina nitko ne vidi drugačije nego Oca, drugačije nego Duha Svetoga. [8]Stoga su osuđeni svi koji su vidjeli Gospodina Isusa po čovještvu, a nisu po duhu i božanstvu vidjeli i povjerovali da je on istinski Sin Božji. [9]Tako su i sada osuđeni svi koji vide sakrament koji nastaje snagom riječi Gospodinovih na oltaru po ruci svećenikovoj u liku kruha i vina, a ne vide i ne vjeruju po duhu i božanstvu da je to uistinu presveto tijelo i krv Gospodina našega Isusa Krista, [10]iako svjedoči sam Svevišnji koji kaže: *Ovo je tijelo moje i krv moja novoga saveza* [*koja će se proliti za mnoge*] (usp. Mk 14,22.24); [11]i: *Tko jede moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni* (usp. Mk 14,22.24). [12]Stoga duh Gospodnji, koji prebiva u vjernima svojim, on je taj koji prima presveto tijelo i krv Gospodinovu.[64] [13]Svi drugi koji nemaju toga duha, a usuđuju se primati ga, *sud sebi jedu i piju* (usp. 1 Kor 11,29).

[14]Stoga: *Sinovi čovječji, dokle će vam srca ostati tvrda* (Ps 4,3)? [15]Zašto ne upoznajete istinu i *ne vjerujete u Sina Božjega* (usp. Iv

---

[63] Tjelesnim su očima jednako skriveni Kristovo božanstvo i njegova prisutnost u posvećenom kruhu i vinu. Stoga se u nizu citata iz Ivanova evanđelja toliko naglašava »gledanje u Duhu«.

[64] I euharistija u sebi krije tajnu presvetog Trojstva: u Duhu se s vjerom i ljubavlju prima Riječ, koja pak uvodi u inače nedostupni misterij Oca (PRe 33 također je euharistijsko-trojstveni izričaj).

9,35)? [16]Evo, svaki se dan ponizuje (usp. Fil 2,8) kao kad *s kraljevskih prijestolja* (Mudr 18,15) dođe u utrobu Djevičinu; [17]svaki dan dolazi k nama sam se očitujući poniznim; [18]svaki dan po rukama svećenikovim *silazi iz krila Očeva* (usp. Iv 6,38; 1,18) na oltar. [19]I kao što se svetim apostolima pokazao u pravome tijelu, tako se i sada nama pokazuje u svetome kruhu. [20]I kao što su oni gledajući njegovo tijelo vidjeli samo njegovo tijelo, a duhovnim očima motreći vjerovali da je on Bog, [21]tako i mi tjelesnim očima gledajući kruh i vino vidimo i čvrsto vjerujmo da je to živo i pravo njegovo presveto tijelo i krv. [22]I na taj je način Gospodin uvijek sa svojim vjernima, kao što sam reče: *Evo, ja sam s vama do svršetka svijeta* (Mt 28,20).

[II: O zlu vlastite volje]

[1]Reče Gospodin Adamu: *Sa svakoga stabla u vrtu jedi, ali sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo* (usp. Post 2,16–17)! [2]Sa svakoga je stabla u vrtu mogao jesti, jer nije zgriješio dok nije prekršio poslušnost.

[3]Sa stabla spoznaje dobra jede naime onaj tko volju proglašava svojom vlastitom i oholi se zbog dobara koja Gospodin govori i čini u njemu;[65] [4]i tako mu je na poticaj đavla i kršenjem zapovijedi nastala jabuka spoznaje zla. [5]Stoga treba da podnosi kaznu.

[III: O savršenoj poslušnosti]

[1]Gospodin u evanđelju veli: *Tko se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik* (Lk 14,33); [2]i: *Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga* (Lk 9,24). [3]Ostavlja sve što posjeduje i gubi [dušu svoju i] tijelo svoje onaj čovjek koji svega sebe u poslušnosti predaje u ruke svoga poglavara. [4]Pa što god čini i govori a – koliko on zna – nije protiv njegove volje, i ako je dobro to što čini, to je prava poslušnost. [5]I ako podložnik kadgod vidi bolje i korisnije stvari po svoju dušu od onoga što mu poglavar zapovijeda, neka ono svoje dragovoljno posveti Bogu; ono pak što poglavar zapovijeda neka nastoji djelom izvršiti. [6]To je naime *poslušnost u ljubavi* (usp. 1 Pt 1,22), jer je po volji Bogu i bližnjemu.

[65] Pad praroditelja tumači se u svjetlu dvaju načela: svako stvoreno dobro pripada Stvoritelju; grijeh je uvijek neopravdano prisvajanje dobara koja pripadaju Bogu, izvoru svakoga dobra (usp. NPr 17). Drvo spoznaje dobra i zla oličenje je »volje, koja treba proizvesti dobro, ali kad se čovjek njome služi protiv Božje zapovijedi *čineći je svojom,* krade je Bogu pa ona proizvodi 'plod spoznaje zla'. Jednakim se grijehom okaljava onaj koji na neki način sebi pripisuje (*oholeći se*) dobra koja pripadaju Gospodinu«.

[7]Ako pak poglavar podložniku zapovjedi što protiv njegove savjesti, makar ga ne posluša, neka ga ipak ne otpusti. [8]Pa ako ga zbog toga neki budu progonili, neka ih radi Boga još više ljubi. [9]Tko je naime spreman prije podnijeti progonstvo nego se odvojiti od svoje braće, uistinu ustrajava u pravoj poslušnosti, jer *polaže život svoj* (usp. Iv 15,13) za braću svoju.[66]

[10]Ta ima mnogo redovnika koji se, pod izlikom da vide bolje stvari od onih koje zapovijedaju njihovi poglavari, *obaziru natrag* (Lk 9,62) i vraćaju se *na bljuvotinu* (Izr 26,11) vlastite volje. [11]Oni su ubojice i zbog svojih zlih primjera upropaštavaju mnoge duše.

[IV: Neka nitko sebi ne prisvaja službu poglavara]

[1]*Nisam došao da budem služen, nego da služim* (usp. Mt 20,28), veli Gospodin. [2]Oni koji su postavljeni nad druge neka se zbog toga poglavarstva diče samo toliko kao da su određeni na dužnost da braći peru noge. [3]I što se više smućuju ako im se oduzme služba poglavara nego dužnost pranja nogu, to više sebi pribavljaju *kese* (Iv 12,6) kao opasnost po dušu.

[V: Neka se nitko ne oholi, nego neka se hvali križem Gospodinovim]

[1]Pogledaj, čovječe, na koliko te je dostojanstvo postavio Gospodin Bog, jer te je stvorio i oblikovao *na sliku* svoga ljubljenoga Sina po tijelu *i slična njemu* (usp. Post 1,26) po duhu.[67]

[2]A sva stvorenja koja su pod nebom sama od sebe služe svome Stvoritelju, upoznaju ga i pokoravaju mu se bolje nego ti. [3]Pa ni đavli ga nisu raspeli, nego ti si ga s njima raspeo i još uvijek razapinješ uživajući u manama i grijesima. [4]Čime se dakle možeš hvaliti? [5]Da si naime tako oštrouman i mudar te znaš *sve spoznanje* (usp. 1 Kor 13,2) i znaš tumačiti sve *razne jezika* (usp. 1 Kor 12,28) i oštroumno istraživati nebeske stvari, svime se time ne možeš hvaliti. [6]Ta jedan đavao znadijaše o nebeskim, a sada zna o zemaljskim stvarima više nego svi ljudi, pa da i postoji netko tko je od Gospodina primio posebno spoznanje najviše mudrosti. [7]Isto tako i da si ljepši i bogatiji od svih i da čak činiš čudesa istjerujući đavle, sve je to protiv tebe

---

66 Franjo razlikuje tri stupnja poslušnosti: *prava* poslušnost jest predanje u ruke poglavara; poslušnost *u ljubavi* jest odricanje od vlastitog dobra, a *savršena* poslušnost jest prihvaćanje progonstva istovremeno se ne odričući braće, dapače *polažući život* za braću po uzoru na Isusa.

67 Ne smijemo se oholiti jer nas niža stvorenja nadilaze posluhom prema Bogu, a pali duhovi nadilaze nas znanjem; posvemašnji smo dužnici Bogu, od kojega su sva dobra.

i ništa tebi ne pripada i time se ništa ne možeš hvaliti. [8]Ali ovim se možemo *hvaliti*: *slabostima* svojim i *svakodnevnim nošenjem* svetoga *križa* (usp. 2 Kor 12,5) Gospodina našega Isusa Krista.

[VI: O nasljedovanju Gospodina]

[1]Svi, braćo, gledajmo *dobrog pastira*, koji podnese muku križa da spasi *ovce svoje* (usp. Iv 10,11). [2]Za Gospodinom su išle ovce njegove u *trudu i naporu*, u sramoti i *gladi* (usp. Rim 8,35; 2 Kor 11,27), u slabosti i kušnji i u svemu ostalome, i za to su od Gospodina primile život vječni. [3]Stoga je velika sramota za nas sluge Božje što su sveci učinili djela, a mi želimo odatle primiti čast i slavu samo pripovijedajući ih i propovijedajući o njima.[68]

[VII: Neka nakon znanja slijedi dobro djelo]

[1]Apostol veli: *Slovo ubija, a Duh oživljuje* (2 Kor 3,6). [2]Od slova su umrli oni koji žude znati samo riječi, kako bi bili smatrani mudrijima od ostalih i kako bi mogli steći veliko bogatstvo, da ga daju rođacima i prijateljima. [3]Od slova su umrli i oni redovnici koji ne žele slijediti duh svetoga slova, nego više žele znati i drugima tumačiti samo riječi. [4]A od duha svetoga slova oživljeni su oni koji sve znanje koje znaju i žele znati ne pripisuju tijelu, nego ga riječju i primjerom vraćaju višnjemu Gospodinu Bogu komu pripada sve dobro.[69]

[VIII: O izbjegavanju grijeha zavisti]

[1]Apostol veli: *Nitko ne može reći: »Gospodin Isus«, osim u Duhu Svetom* (1 Kor 12,3); [2]i: *Nema nikoga tko čini dobro, nikoga nema* (Rim 3,12; Ps 13,3). [3]Tko god dakle zavidi bratu svome na dobru koje Gospodin u njemu govori i čini, upada u grijeh hule, jer zavidi samome Svevišnjemu (usp. Mt 20,15) koji govori i čini svako dobro (usp. 1 Kor 6,12).

[IX: O ljubavi]

[1]Gospodin veli: *Ljubite neprijatelje* svoje [*činite dobro onima koji vas mrze, molite za one koji vas progone i potvaraju*] (Mt 5,44). [2]Onaj naime istinski ljubi svoga neprijatelja tko se ne žalosti zbog neprav-

---

[68] Povodom mučeništva braće u Maroku Jordan Janski donosi izreku: »Neka se svatko hvali vlastitim, a ne tuđim mučeništvom«.

[69] Ovdje se proširuje i primjenjuje Franjin izričaj zabilježen u *Asiškom zborniku* (105): »Čovjek posjeduje onoliko znanja koliko pokazuje djelom«.

de koju mu on nanosi, [3]nego ga zbog ljubavi Božje muči grijeh duše njegove, [4]te mu *djelima pokazuje* (usp. Jak 2,18) ljubav.

[X: O kažnjavanju tijela]

[1]Ima ih mnogo koji često, dok griješe ili trpe nepravdu, optužuju neprijatelja ili bližnjega. [2]A nije tako: jer svatko u svojoj vlasti ima neprijatelja, to jest tijelo, po kojemu griješi.[70] [3]Stoga *blago onome sluzi* koji takvoga neprijatelja, predana njegovoj vlasti bude uvijek držao zasužnjenim i mudro se čuvao njega; [4]jer dok to bude činio, nijedan drugi neprijatelj, vidljivi ili nevidljivi, neće mu moći nauditi.

[XI: Neka nikoga ne pokvari zlo drugoga]

[1]Nijedna se stvar osim grijeha sluzi Božjemu ne treba biti odbojna. [2]Pa kako god neka osoba griješila, a sluga se Božji zbog toga bude smućivao i srdio, ali ne iz ljubavi, taj grijeh *zgrće sebi kao blago* (usp. Rim 2,5). [3]Onaj sluga Božji koji se ne srdi i ne smućuje ni zbog čega ispravno živi bez ičega svoga. [4]I blago njemu, jer *dok daje caru carevo, a Bogu Božje* (Mt 22,21), njemu ništa ne ostaje.

[XII: O prepoznavanju duha Gospodnjega]

[1]Po tome se može prepoznati da sluga Božji ima duha Gospodnjega: [2]ako se, kad Gospodin po njemu čini neko dobro, njegovo tijelo ne oholi, jer je ono uvijek protivno svakom dobru, [3]nego ako se u svojim očima prije drži manje vrijednim i ako sebe smatra manjim od svih drugih ljudi.

[XIII: O strpljenju]

[1]Ne može znati sluga Božji koliko je strpljiv i ponizan u sebi dok mu se udovoljava. [2]A kad dođe vrijeme da mu čine protivštine oni koji bi mu morali udovoljavati, koliko tada ima strpljenja i poniznosti, toliko ih ima, i ne više.

---

[70] Franjo poznaje dva različita shvaćanja tijela: tijelo naime treba krotiti ili mrtviti ukoliko je kao ’brat magarac’ protivnik duha, ali se o njemu i brinuti ukoliko je ’brat tijelo’ (usp. 2Čel 210–211).

[XIV: O siromaštvu duhom]

[1]*Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,3)! [2]Ima ih mnogo koji ustrajnim molitvama i služenjem svojim tijelima zadaju mnoga odricanja i pokore. [3]No samo zbog riječi koja izgleda kao nepravda prema njihovoj osobi, ili zbog kakve stvari koja ima se oduzima, *odmah se pokolebaju* (usp. Mt 13,21) i uzbune.[71] [4]Oni nisu siromašni duhom, jer tko je istinski siromašan duhom, on mrzi samoga sebe (usp. Lk 14,26), a ljubi one koji ga *pljuskaju* po *obrazu* (usp. Mt 5,39).

[XV: O miru]

[1]*Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati* (Mt 5,9)! [2]Istinski su mirotvorci oni koji u svemu što trpe u ovom svijetu sačuvaju mir u duši i tijelu zbog ljubavi prema Gospodinu našemu Isusu Kristu.

[XVI: O čistoći srca]

[1]*Blago čistima srcem: oni će Boga gledati* (Mt 5,8)! [2]Uistinu su čista srca oni koji preziru zemaljske stvari, a nebeske traže, i nikad ne prestaju čista srca i duše klanjati se živom i pravom Gospodinu Bogu i njega gledati.

[XVII: O poniznu sluzi Božjem]

[1]*Blago onome sluzi* (Mt 24,46) koji se ne uznosi više zbog dobra koje Bog po njemu govori ili čini, nego zbog dobra što ga govori i čini po nekom drugome. [2]Griješi čovjek koji od svoga bližnjega želi dobiti više nego što od sebe želi dati Gospodinu Bogu.

[XVIII: O samilosti prema bližnjemu]

[1]Blago čovjeku koji podnosi svoga bližnjega u njegovoj slabosti, kao što bi htio da on njega podnosi da je u sličnu stanju (usp. Gal 6,2). [2]Blago sluzi koji sva *dobra* vraća *Gospodinu Bogu* (usp. Tob 13,12), jer tko sebi što zadrži, *sakriva* za se *novac Gospodina* Boga *svoga* (Mt 25,18) i od njega *će se oduzeti ono što misli da ima* (Lk 8,18).

---

[71] Prepoznavanje preciznih signala unutarnje stvarnosti, kako one pozitivne tako i one negativne, Franjo pokazuje osobito u *Opomenama*. O takvu »instinktivno psihološkom talentu« govori i Erich Auerbach (usp. *Mimeza,* Hena, Zagreb 2004).

[XIX: O poniznu sluzi Božjem]

[1]Blago sluzi koji se ne smatra boljim kad ga ljudi slave i veličaju, nego kad ga smatraju nevrijednim, priprostim i prezrenim, [2]jer koliko čovjek vrijedi pred Bogom, toliko vrijedi i ne više.[72] [3]Jao onome redovniku koji je od drugih postavljen na visok položaj i ne želi svojevoljno sići. [4]I *blago onome sluzi* (Mt 24,46) koji bez svoje želje biva postavljen na visok položaj, a uvijek želi biti pod nogama drugih.

[XX: O redovniku radosnu u Gospodinu i o onom taštome]

[1]Blago onome redovniku koji nalazi milinu i veselje samo u presvetim riječima i djelima Gospodnjim [2]i pomoću njih u *radosti i veselju* (usp. Ps 51,10) vodi ljude k ljubavi prema Bogu. [3]Jao onome redovniku koji uživa u besposlenim i ispraznim riječima i pomoću njih ljude navodi na smijeh.[73]

[XXI: O taštu i brbljavu redovniku]

[1]Blago sluzi koji kad govori ne iznosi sve svoje nadajući se plaći i koji nije *brz na riječima* (usp. Izr 29,20; Jak 1,19), nego mudro razmišlja o tome što treba govoriti i odgovarati. [2]Jao onome redovniku koji ne drži *u svome srcu* (usp. Lk 2,19.51) dobra koja mu je Gospodin objavio i drugima to ne pokazuje djelom, nego to ljudima radi plaće želi radije riječima pokazati. [3]On *je primio svoju plaću* (usp. Mt 6,2.16), a slušatelji odatle odnose malo ploda.

[XXII: O korenju]

[1]Blago sluzi koji kaznu, optužbu i ukor od strane drugoga tako strpljivo podnosi kao da potječe od njega samoga. [2]Blago sluzi koji se ukoren blago s tim pomiri, s poštovanjem pokori, ponizno prizna i rado dadne zadovoljštinu. [3]Blago sluzi koji ne hita da se opravda i ponizno podnosi sramotu i ukor za grijeh i kad nije sagriješio.

---

[72] Vrhovni kriterij čovjekove »istine« jest Bog: »Ta nije prokušan tko sam sebe preporučuje, nego koga preporučuje Gospodin« (2 Kor 10,18).

[73] Franjo je, nadahnut Isusovom opomenom protiv suvišnih riječi, poklanjao veliku važnost i ljudskoj i Božjoj riječi. Stoga tako naglašeno kontrastira redovnika koji nalazi veselje u riječima Gospodnjim (blago takvome!) s redovnikom koji uživa u besposlenim i ispraznim riječima (jao takvome!).

[XXIII: O poniznosti]

[1]Blago sluzi za kojega se ustanovi kako je među svojim podložnicima tako ponizan kao da je među svojim gospodarima. [2]Blago sluzi koji ustrajno ostaje pod šibom korenja. [3]*Vjeran i razuman* (Mt 24,45) jest onaj sluga koji ne oklijeva unutra se za sve svoje pogreške skrušeno pokajati, a vani ih ispovjediti i djelima dati zadovoljštinu.

[XXIV: O istinskoj ljubavi]

Blago sluzi koji bi toliko ljubio brata svoga kad je bolestan te mu ne može uzvratiti, koliko kad je zdrav te mu može uzvratiti.[74]

[XXV: Opet o istinskoj ljubavi]

Blago sluzi koji bi toliko ljubio i poštovao brata svoga kad je daleko od njega, koliko da je s njim, i koji o njemu ne bi govorio iza leđa ništa što ne bi mogao s ljubavlju reći pred njim.

[XXVI: Neka sluge Božje poštuju klerike]

[1]Blago sluzi Božjem koji ima vjeru u klerike koji žive ispravno u skladu s propisima svete Rimske crkve. [2]A jao onima koji ih preziru; pa premda su grešnici, ipak ih nitko ne smije osuđivati, jer jedino Bog sebi pridržava pravo da im sudi. [3]Koliko je naime od svega viša njihova služba spram presvetoga tijela i krvi Gospodina našega Isusa Krista, koje sami primaju i jedino oni drugima podjeljuju, toliko veći grijeh imaju oni koji griješe prema njima nego prema svim drugim ljudima ovoga svijeta.

[XXVII: O kreposti koja suzbija manu]

[1]Gdje je *ljubav* i mudrost, ondje nema ni *straha* (usp. 1 Iv 4,18) ni neznanja.

[2]Gdje je strpljivost i poniznost, ondje nema ni srdžbe ni pometnje.

[3]Gdje je siromaštvo u veselju, ondje nema ni pohlepe ni lakomosti.

[4]Gdje je spokoj i razmatranje, ondje nema ni tjeskobe ni rastresenosti.

[5]Gdje je strah Gospodnji da *čuva svoj stan* (usp. Lk 11,21),
ondje neprijatelj ne može naći gdje da uđe.

[6]Gdje je milosrđe i razbor, ondje nema ni suviška ni krutosti.

---

[74] Franjo se i ovdje nadahnjuje Isusovim poticajem da činimo dobro u prvom redu onima koji nam ne mogu uzvratiti.

[XXVIII: O skrivanju dobra da ne propadne]

[1]Blago sluzi koji *zgrće na nebu* (usp. Mt 6,20) dobra koja mu je Bog pokazao, a ne želi ih radi plaće objaviti ljudima, [2]jer sam će Svevišnji objaviti djela svoja kome htjedne. [3]Blago sluzi koji tajne Gospodnje *pohranjuje u svom srcu* (usp. Lk 2,19.51).

Oblik življenja dan Klari i sestrama

[Pošto se svevišnji Otac nebeski po svojoj milosti udostojao prosvijetliti moje srce, da po primjeru i pouci presvetoga našeg oca svetoga Franje činim pokoru, malo nakon njegova obraćenja, dragovoljno sam mu skupa sa svojim sestrama obećala poslušnost. Uviđajući kako se ne bojimo nikakva siromaštva, napora, nevolje, poniženja ni prezira svijeta, nego da ih čak smatramo velikim užitkom, i ganut ljubavlju, blaženi otac nam ovako napisa oblik življenja:]

[1]Budući da se po božanskom nadahnuću učiniste kćerima i službenicama svevišnjega vrhovnoga Kralja, Oca nebeskoga[75] i da se zaručiste s Duhom Svetim izabravši da živite po savršenstvu svetoga evanđelja, [2]hoću i obećavam da ću se uvijek za vas, jednako kao za svoju braću, osobno i po njima zdušno brinuti i posebno skrbiti.

[To je za života zdušno ispunjavao, i htio da to braća uvijek ispunjavaju (*Pravilo klarisa*, 6, 1–5)].

Posljednja volja Klari i sestrama

[A da se mi nikad ne udaljimo od presvetoga siromaštva koje smo prihvatile, a ni one koje će doći nakon nas, opet nam malo pred svoju smrt ovako napisa svoju posljednju volju:]

[1]Ja, mali brat Franjo, hoću nasljedovati život i siromaštvo svevišnjega Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete majke i ustrajati u njemu do svršetka (usp. Mt 10,22). [2]Molim i vas, gospođe svoje, i savjetujem vam da uvijek živite u tome presvetom životu i siromaštvu. [3]I veoma se čuvajte da se nikad i nipošto po čijoj pouci ili savjetu od njega ne udaljite.[76]

---

[75] »Siromašne gospođe« za Franju su zemaljska svita, to jest *kćeri i službenice svevišnjega Kralja,* u očekivanju da budu okrunjene sa *svetom kraljicom* Marijom (usp. PozKr 1; SirČuj 1. 13).

[76] Klara će se sjetiti ovog poticaja u čuvenom odgovoru papi Grguru IX., koji joj je savjetovao da ublaži zavjet siromaštva. Rekla mu je: »Sveti Oče, ni pod kojim uvjetom *dovijeka* ne želim biti dispenzirana od nasljedovanja Krista!« (LegKl 14).

Oporuka

[I] [1]Gospodin ovako dade meni bratu Franji da počnem činiti pokoru: dok naime bijah u grijesima, bilo mi je odveć gorko gledati gubavce. [2]Ali sam me Gospodin dovede među njih i iskazah im milosrđe.[77] [3]A kad sam odlazio od njih, okrenulo mi se u duševnu i tjelesnu slast ono što mi bijaše gorko; i poslije sam malo ostao, pa otišao iz svijeta.

[4]A Gospodin mi dade takvu vjeru u crkve da sam ovako jednostavno molio i govorio: [5]*Klanjamo ti se, Gospodine Isuse Kriste, u svim tvojim crkvama koje su na cijelome svijetu, i blagoslivljamo te, jer si svetim križem svojim svijet otkupio.*[78]

[6]Potom mi Gospodin dade i daje takvu vjeru u svećenike koji žive po uredbi svete Rimske crkve zbog njihova reda, te se hoću njima uteći i da me progone. [7]Pa da imam toliku *mudrost* koliku je *Salomon* (usp. 1 Kr 5,9) imao i da nađem siromašne svećenike ovoga svijeta, neću u župama u kojima oni borave propovijedati protiv njihove volje.

[8]Njih i sve druge hoću poštivati, ljubiti i častiti kao svoje gospodare. [9]Neću u njima gledati grijeha, jer u njima razabirem Sina Božjega i moji su gospodari. [10]A to činim stoga jer u ovome svijetu od samoga svevišnjega Sina Božjega ne vidim ništa tjelesno do presveto tijelo i presvetu krv njegovu, koje oni primaju i drugima podjeljuju.

[11]I želim da se te svete tajne iznad svega časte, štuju i na dragocjenu mjestu pohranjuju. [12]Gdje god na nepriličnim mjestima nađem napisana njegova presveta imena i riječi, hoću ih pokupiti i molim da se pokupe i pohrane na časnu mjestu.[79]

[13]Sve bogoslove i one koji su u službi presvetih božanskih riječi moramo častiti i poštivati kao one koji nam pružaju *duh i život* (usp. Iv 6,63).

[II] [14]A kad mi Gospodin dade nekoliko braće,[80] nitko mi nije pokazao što mi valja činiti, nego mi sam Svevišnji objavi kako treba

---

77 Čini se da Franjo susret s gubavcima iščitava na pozadini prispodobe o dobrom Samarijancu.

78 Latinski izričaj *talem fidem in ecclesiis*, uzet izolirano, neki prevode: »takvu vjeru u crkvama«, ali paralela s izričajem koji se nalazi već u sljedećem pasusu, a ima isti gramatički ustroj (*tantam fidem in sacerdotibus*) opravdava ovdje usvojeni prijevod.

79 Ovdje se pokazuje kako Franjo u *Oporuci* sa sjećanja prelazi na opomenu i poticaj, i tako otkriva vrijednost povijesnog evociranja vlastitog poziva–odgovora u bitnoj povezanosti s euharistijom i svetopisamskom riječi.

80 U prisjećanju na početke Reda Franjo ukazuje na to da mu je bratstvo Manje braće »dar« nebeskoga Oca.

da živim po uzoru na sveto evanđelje.[81] [15]I ja sam to u malo riječi i jednostavno napisao, a gospodin papa mi je potvrdio.

[16]Oni pak koji su dolazili da prihvate takav život davahu siromasima *sve što mogahu imati* (Tob 1,3); i bijasmo zadovoljni jednom tunikom, zakrpanom iznutra i izvana, koji su to htjeli, pojasom i hlačama, [17]i nismo htjeli imati ništa više. [18]Časoslov smo govorili mi klerici kao drugi klerici, laici su govorili *Očenaš* (Mt 6,9). I posve smo rado ostajali u crkvama; [19]bijasmo neuki i podložni svima. [20]A ja sam radio svojim rukama (usp. Dj 20,34) i hoću raditi. A odlučno hoću da i sva druga braća obavljaju kakav častan posao. [21]Koji ne znaju, neka nauče, ne iz želje da prime plaću, nego radi primjera i da odagnaju nerad. [22]Kad nam se ne dadne plaća za rad, utecimo se stolu Gospodnjem proseći milostinju od vrata do vrata. [23]Gospodin mi je objavio pozdrav da govorimo: *Gospodin* ti *dao mir* (usp. 2 Sol 3,16). [24]Neka braća paze da crkve, siromašna obitavališta i sve što se za njih izgradi uopće ne primaju ako to nije kako dolikuje svetom siromaštvu koje smo u Pravilu obećali, i neka ondje uvijek borave kao *pridošlice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11). [25]Strogo pod poslušnost zapovijedam svoj braći da se, gdje god bili, ne usude tražiti u Rimskoj kuriji kakvo pismo, ni sami ni preko posrednika, ni za crkvu ni za drugo mjesto, ni pod izlikom propovijedanja ni mrtvljenja svoga tijela. [26]Nego gdje god ih ne prime, *neka bježe u drugi* (Mt 10,23) kraj, da s Božjim blagoslovom čine pokoru.[82]

[III] [27]I hoću se strogo pokoravati generalnom ministru ovoga bratstva i drugome gvardijanu koga on odluči dati mi. [28]I tako hoću biti zarobljen u njegovim rukama, te ne mognem nikamo ići niti išta činiti mimo poslušnost i njegovu volju, jer on je moj gospodar.

[29]Pa premda sam jednostavan i slab, ipak hoću uvijek imati klerika da mi obavlja časoslov, kako stoji u Pravilu.[83]

[30]I sva se druga braća moraju tako pokoravati svojim gvardijanima i obavljati časoslov prema Pravilu. [31]A sva braća, ma gdje bila, ako nađu takve koji ne obavljaju časoslov prema Pravilu i žele ga preinačiti ili nisu katolici, moraju pod poslušnost onoga koga od takvih nađu dovesti najbližem kustodu onoga mjesta gdje ga nađu. [32]A kustod ga mora strogo pod poslušnost dobro čuvati, danju i

[81] Ovdje se ne misli na neku mističnu objavu, nego na trostruko otvaranje evanđelistara u crkvi sv. Nikole u Asizu, nakon čega je Franjo rekao Bernardu i Petru: »Braćo, ovo je naš život i Pravilo sviju onih koji se htjednu pridružiti našoj družbi« (usp. LegTd, 29).

[82] Franjo je svoje bratstvo nazvao Manjom braćom pa stoga drži nedopustivim tražiti bilo kakve povlastice.

[83] Franji su pred kraj života oči toliko oslabile da časoslov nije mogao čitati, nego samo slušati.

noću, kao čovjeka u okovima, tako da se ne može istrgnuti iz njegovih ruku dok ga osobno ne preda u ruke svoga ministra. [33]A ministar ga strogo pod poslušnost mora poslati po takvoj braći koja će ga danju i noću čuvati kao čovjeka u okovima, dok ga ne dovedu gospodinu Ostijskome, koji je gospodar, zaštitnik i popravitelj cijeloga bratstva.[84]

[IV] [34]I neka braća ne reknu: »Ovo je drugo Pravilo«. Jer ovo je upozorenje, opomena, poticaj i moja oporuka, koju ja, maleni brat Franjo, činim vama, svojoj blagoslovljenoj braći, radi toga da Pravilo koje Bogu zavjetovasmo bolje katolički opslužujemo. [35]A generalni ministar i svi ostali ministri i kustodi pod poslušnost su obvezani da ovim riječima ništa ne *dodaju* niti *oduzimaju* (usp. Pnz 4,2; 12,32).

[36]I neka ovaj spis uvijek imaju uza se s Pravilom. [37]Pa na svim kapitulima koje održavaju, kad čitaju Pravilo, neka čitaju i ove riječi.[85] [38]I svoj svojoj braći, klericima i laicima, zabranjujem strogo pod poslušnost da ni u Pravilo ni u ove riječi ne umeću tumačenja i ne govore: »Ovako ih treba shvatiti.« [39]Nego kao što meni Gospodin dade da jednostavno i čisto izreknem i napišem Pravilo i ove riječi, tako ih jednostavno i bez tumačenja shvatite i svetim djelovanjem sve do kraja opslužujte.

[40]I tko god ovo bude opsluživao, neka ga na *nebu* ispuni *blagoslov* višnjega Oca, a na *zemlji* (Post 27,27–28) blagoslov ljubljenoga Sina njegova s presvetim Duhom Tješiteljem, svim silama nebeskim i svima svetima. [41]A ja, maleni brat Franjo, sluga vaš, potvrđujem vam koliko mogu iznutra i izvana ovaj presveti blagoslov.

---

[84] Ovu iznenađujuću strogost treba razumjeti tako da privatno dobro (slobode) mora biti podvrgnuto dobru zajednice.

[85] Iz ovog se vidi da Franjo *Oporuku* nije zamislio kao suprotnost, nego kao potporu *Potvrđenom pravilu* (koje navodi čak deset puta).

Dodatak: Diktirani spisi

Među izdavačima *Spisa* brata Franje bilo je i onih koji su poklonili pozornosti njegovim *diktiranim riječima*, to jest brojnim »izrekama« koje se njemu pripisuju u hagiografskim izvorima, od kojih je Luke Wadding u trećem svesku svoga izdanja *Opuscula* (1623) izvukao i podijelio u deset kategorija više od dvjesto »izreka« Asiškog sveca,[1] dok se fra Kajetan Esser ograničio na tri teksta (ovim redoslijedom: *Benedictio fratri Bernardo data*; *Testamentum Senis factum*; *De vera et perfecta letitia*) prenesena iz izvora zajedno s izričitom naredbom »scribe« danom službujućem pisaru, koje je izdavač smjestio u odsjek *Opuscula dictata*, uz pet kratkih sažetaka izgubljenih pisama.[2]

U novije doba ovaj *corpus* tekstova preuzeo je, proširio i kritički obrazložio Giovanni Miccoli, a ispred njega stavio seriju *Parabola, »logia«, izreka* (povećavši broj na osam),[3] razlučujući ovu seriju od *Dodatka* koji sadrži sintezu »pisama o kojima nema razloga sumnjati, prema redu njihove vjerojatne kronologije«;[4] konkretno, pet epistolarnih tekstova koje je Esser ranije označio, a preuzeti su i u ovom izdanju, uz dodatni spomen pisama upućenih ostijskom kardinalu Hugolinu o pitanjima što su se ticala života Reda i drugih tema.[5]

Što se tiče »izreka«, kako je već najavljeno u *Općem uvodu*, ovdje se ograničavamo preuzeti one koje je već izdao Esser, nanovo raspoređene prema kronološkom redoslijedu (*O istinskom i savršenom veselju*; *Oporuka iz Siene*; *Blagoslov bratu Bernardu*), ostavljajući

---

[1] Usp. B. FRANCISCI ASSISIATIS *Opuscula…*, nunc primum collecta, tribus tomis distincta, notis et commentariis asceticis illustrata, per fr. Lucam Waddingum Hibernum, Anverpiae 1623 (*dicta* su u III. svesku).

[2] Glede *dicta* usp. ESSER, *Die Opuscula…, 451–461*; glede epistolarnih tekstova, 452–458.

[3] Usp. G. MICCOLI, *Parabole, »logia«, detti,* u FRANCESCO D' ASSISI, *Scritti,* latinski tekst i talijanski prijevod, EFR–Editrici Francescane, Padova 2002, 501–548.

[4] G. MICCOLI, *Appendice (Dodatak)* u FRANCESCO D' ASSISI, *Scritti, 549 (tekstovi, 550–561).*

[5] Usp. MICCOLI, *Appendice,* 550–551.

dakle još otvorenim kako pitanje valjanih kriterija za identificiranje ostalih Franjinih »riječi«, koje se mogu smatrati u bitnome autentičnima, tako i učinkovitu primjenu tih kriterija na kanon »izreka« širi od dosad razmatranog.

Dodajmo tome da Giovanni Miccoli drži apokrifnim tekst *Blagoslova bratu Bernardu,*[6] na koji ćemo se vratiti u nastavku, dok se ukazuju široko prihvaćenim obrazloženja kojima ovaj istraživač drži da svecu u bitnome pripadaju ostale »izreke« predložene u njegovoj antologiji,[7] od koje će moći krenuti daljnja eventualna sustavna istraživanja o tom predmetu.

Prelazeći na tri prethodno navedene *diktirane izreke* koje je već izdao Esser, po redoslijedu je prva pouka o »savršenom veselju«, što je postala čuvena u proširenoj verziji iz *Zgoda blaženoga Franje,* a šire poznata u *Cvjetićima,*[8] gdje se pripovijeda o bratu Leonu pozvanom da marljivo zapiše »gdje je savršeno veselje«, dok zajedno s bratom Franjom pod zimskom kišom i ledom pješice dolazi iz Peruđe u Porcijunkulu.

Djelomična nevjerojatnost te epizode (nije bilo moguće pisati guščjim perom u tim uvjetima) postala je očitom godine 1927, kad je Benvenuto Bughetti u jednom firentinskom kodeksu našao pa objavio u »Archivum Franciscanum Historicum« jednu sažetiju i realističniju redakciju »istinskog veselja«, preuzetu iz riječi brata Leonarda Asiškog,[9] prema kojoj se brat Franjo i brat Leon nalaze već u Porcijunkuli, a Franjino putovanje iz Peruđe, dolazak u Porcijunkulu i odbijanje gostoprimstva od strane neljubaznog vratara, nisu izvješće o činjenicama, nego »parabola u svrhu primjera«, koju je brat Franjo izmislio i izdiktirao kako bi učinio razvidnim u čemu se sastoje »pravo veselje te prava krepost i spas duše«.

Usporedba redakcije iz *Zgoda* i *Cvjetića* s onom koju je dao brat Leonard, nekadašnji Franjin drug s puta na Istok, stoga baca dodatno svjetlo, kako za razumijevanje tipičnih načina proširivanja određene hagiografske literature tako još više za prepoznavanje obilježja

---

6 Usp. MICCOLI, *Parabole, »logia«…, 503.*

7 Evo njihovih naslova, zajedno s odgovarajućim izvorima: »Parabola o ženi u šumi koja je zatrudnjela s kraljem« (usp. *Archivum Franciscanum Historicum* 22, 1929, 585); »Govor na kapitulu na rogožinama« (AsZb 18); »Beskorisne sluge« (1Čel 103); »Egzegeza Ezekijela 3,18« (2Čel 103); »Vrhunska poslušnost« (2Čel 152); »Nikad nisam bio razbojnik« (AsZb 15).

8 Valja pogledati dva teksta: u *Zgodama bl. Franje i njegovih drugova* 7 i u *Cvjetićima sv. Franje* 8.

9 Usp. B. BUGHETTI, *Analecta de S. Francisco Assisiensi saeculo XIV ante medium collecta (e codice Florentino C.9.2878),* u *Archivum Franciscanum Historicum* 20 (1927) 107. Brat Leonard Asiški, Franjin drug pri povratku iz prekomorskih zemalja (usp. 2Čel 31), bio je dobro obaviještena osoba, koja je svjedočila pred papom Grgurom IX. prigodom kanonizacije sv. Franje (usp. AsZb 72).

autentičnosti »diktirane izreke«, bliže izvorniku: svođenje na ono bitno u izlaganju, vjerojatnost uklapanja u činjenično okruženje i pouka (između Porcijunkule i »obitavališta križara«), suvislo pozivanje na realnost Reda, paradoksalno izvedeno do nezamislivih granica s obzirom na poziv (u Red ulaze svi pariški učitelji, svi biskupi pa čak i kraljevi), na misiju (manja braća obraćaju sve nevjernike) i na moć čudotvorstva.

Aluzijama na stanje Reda protkan je i drugi dio pouke, gdje vratar Porcijunkule Franju ne odbija zato što ga ne prepoznaje (kao u verziji iz *Zgoda* i *Cvjetića*), nego iz mnogo neugodnijih razloga: »Odlazi! Ti si *prostak i neznalica…* Ima nas toliko i takvih da nam ti nisi potreban« (r. 11).

Definicija koju brat Franjo u *Pismu poslanom cijelom Redu* (r. 39) iz poniznosti za sebe pridržava »*neznalica* sam *i nepismen*« na nj se svaljuje radi poniženja i odbacivanja (»tu es unus *simplex et idiota*«). Ako uzmemo na znanje ljubav s poštovanjem kojom je Franjo bio okružen za života i na samrti, teško je pripisati drugima umjesto njemu »izreku« kao što je ona *O istinskom i savršenom veselju,* koja u sebi sabire evanđeosko blaženstvo progonjenih (usp. Mt 5,11–12), čitanje u kontrastu s pravim ili mogućim »uspjesima« Reda, ponizno osjećanje vlastite osobe koje dotiče nesmiljenost.[10]

Manje se problematičnim pokazuje pripisivanje bratu Franji »riječi« blagoslova i opomene, koje je svetac ostavio u jednom dramatičnom času neprekidnoga fizičkog trpljenja, što je pratilo njegove posljednje godine, upravo u Sieni u proljeće 1226, kad je jedno produženo krvarenje izazvalo strah za njegov život, pa je na uporan zahtjev braće koja su bila uz njega bratu Benediktu iz Prata izdiktirao onaj kratki »spomen-spis« koji je poznat pod nazivom *Oporuka iz Siene*: sintetična, sjetna pobuda Manjoj braći da žive u međusobnoj ljubavi, u opsluživanju svetog siromaštva i u vjernosti svetoj majci Crkvi.[11] Odmah se pokazuju duboke veze sadržaja s posljednjom *Oporukom,* koja proširuje i pobliže navodi opomene što se odnose na siromaštvo i crkvenu vjernost, djelomično mijenjajući poticaj na bratsku ljubav u življenje u njenoj »sestri, svetoj poslušnosti«. Dodaju se druga jaka obrazloženja autentičnosti: tekst se uz blaga retuširanja pokazuje u svekolikoj hagiografskoj tradiciji ovisnim o svjedočanstvima Franjinih »drugova«; ako vidimo kakvu je važnost u Redu zauzela konačna *Oporuka,* nitko nije mogao osjećati potre-

---

[10] Ove razloge autentičnosti ne pobija činjenica da Franju braća odbacuju kao *neznalicu i nepismenog* i u jednoj drugoj njegovoj »izreci«, koju prenose Toma Čelanski i *Asiški zbornik* (usp. 2Čel 145; AsZb 109); pretpostavlja da se u pozadini »skriva sjećanje na stvarne situacije i sukobe« (MICCOLI, *Parabole, »logia«…,* 545).

[11] OporSi 3–5. Tekst preuzimam iz AsZb 59; za varijante usp. OgSav 87.

bu »izmišljati« neku drugu oporuku; Sienski »diktat« potpuno je u skladu s vizijom Franjine duhovne oporuke, i ne daje povodâ upotrebljivih za polemičke ili strančarske svrhe.[12] Stoga s punim pravom spada u *dicta* koja valja držati u bitnome autentičnima.

Opravdane su međutim drukčije ocjene u odnosu na različite redakcijske forme, koje je u tekstualnoj tradiciji poprimila *Benedictio fratri Bernardo data,* koju je u Esser u prvi čas bio ocijenio neautentičnom,[13] a kojoj zatim opet poklanja povjerenje pa je uvršćuje među *Opuscula dictata*,[14] ali ipak ne može spriječiti da je kasnije drugi istraživači smatraju apokrifnom »izrekom«:[15] to mišljenje dijeli i autor ovoga izdanja glede teksta *Blagoslova* koji daju *Actus beati Francisci*, ali ne glede onoga posvjedočenog u drugim zbornicima, koji u sadržaju i u obliku pokazuje znakovite elemente autentičnosti. Tendenciozne manipulacije teksta koji pružaju *Actus* odmah upada u oči kad ga usporedimo s *Oporukom,* gdje Franjo izjavljuje: »Et firmiter *volo obedire ministro generali* huius fraternitatis e talio guardiano quem sibi placuerit michi dare, et ita volo esse captus in manibus suis, ut *non possum ire vel facere ultra obedientiam* et voluntatem suam, quia *dominus meus est«*;[16] iskazivanje poslušnosti koju tekst u *Actus* točku po točku izokreće, gdje brat Bernard praktički biva odriješen od zavjeta poslušnosti, proglašen »gospodarom« svoje braće i slobodan ići kamo hoće: »*Esto dominus fratrum tuorum* (Post 27,29) et tuo imperio cuncti subiaceant …; et nullus fratrum habeat potestatem super te; et *quocumque volueris, possis libere pergere* vel morari«.[17] Na ovoj i drugim stranicama u *Actus,* što su ih između 1327. i 1337. redigirala Manja braća iz kruga spirituala (brat Hugolin Boniscambi iz Monte Santa Marie, danas Montegiorgio u Marchi, i jedan njegov suradnik), opaža se težnja »k onoj evanđeoskoj slobodi na koju su se spirituali pozivali da ne budu podložni normama 'Zajednice' (za koju su držali da je izdala Franjinu *itentio*) i da žive od nje odvojeni«.[18]

Benedictio je veoma različito ugrađena u hagiografske izvore ovisne o spomen-spisima Drugova, kao što su *Compilatio Assisiensis*

---

[12] Usp. ESSER, *Die Opuscula…,* 458–459; MICCOLI, *Parabole, »logia«…,* 520–523.

[13] Usp. ESSER, *Das Testament des hl. Franziskus…,* 14.

[14] Usp. ESSER, *Die Opuscula…,* 451–452.

[15] Usp. J. DALARUN, *La Malavventura di Francesco d'Assisi. Per un uso storico delle leggende francescane.* Ed. Biblioteca Francescana, Milano 1996, 52; MICCOLI, *Parabole, »logia«…,* 503.

[16] Opor 27–28.

[17] *Zgode bl. Franje i njegovih drugova* 5, 15–16.

[18] E. MENESTO, *Introduzione* a *Actus beatai Francisci….*

i *Speculum perfectionis.* Osobito je znakovit početak »blagoslova« koji se još jednom otvara pod znakom *recordatio,* preplićući i uzajamno stapajući Franjine tipične zazivne navode: polazeći od jedne izreke Gospodina Isusa o učenicima (»Tvoji bijahu, a *ti ih meni dade*«, Iv 17,6), tvrdnja da je brat Bernard »dar« Gospodnji (»Primus *frater quem dedit michi Dominus* fuit frater Bernardus«) odjekivat će u *Testamentu* (»Et postquam *Dominus dedit michi fratribus*«, r. 14); u određenom času tvrdnja da je isti taj Bernard prvi »*incepit* et complevit perfectissime *perfectionem sancti Evangelii,* dijeleći *pauperibus* omnia bona sua«, ponavlja ono što je bio rekao Franjo u *Forma vivendi* danoj Klari i sestrama (»Spiritui Sancto von desponsastis eligendo vivere secundum *perfectionem sancti Evangelii*«, r. 1), a oba teksta imaju ishodište u jednom evanđeoskom ulomku o pozivu, temeljnom za rađanje i zakonodavstvo Manje braće (»*Si vis perfectus esse,* vade vende quae habes et da *pauperibus*«).[19]

Dodajmo tome iznenađujuću podudarnost s ulomkom o podjeli dobara s paralelnim mjestom *Testamenta*, gdje Franjo daje da se napiše doslovno ovako: »Et illi qui *veniebant* ad recipiendum vitam istam, omia que habere *poterant dabant* pauperibus«.[20]

Kako je ranije istaknuto, ako je istina da Franjo u *Testamentu* rabi treće lice množine, svjestan da on svoja dobra nije razdijelio siromasima (vratio ih je ocu, Petru Bernardoneu), pokazuje se isto tako vjerojatnim da njemu valja pripisati tvrdnju umetnutu u *Benedictio fratri Bernardo,* s obzirom na to da hagiografi imaju težnju radije uvećati nego »umanjiti« zasluge glavnog junaka njihovih pripovijedanja, u konkretnom slučaju brata Franje.

Ni u drugom dijelu (izreke) *Benedictio fratri Bernardo,* koju donose *Compilatio Assisiensis* i *Speculum perfectionis,* nisu uočljivi kontrasti biti i forme Franjinim jezikom i mišlju, jer se on dobro čuva da ne izokrene odnose posluha koji vladaju u Redu, pa nakon što je izjavio svoju ljubav poštovanja za brata Bernarda, za njega uobičajenim istodobno snažnim i poniznim izrazima (»Unde volo et precipio, sicut possum…«) poziva ministre i svu braću da »*ljube* i *poštuju*« brata Bernarda kao drugog njega. Čini se dakle da sve ide prema tome da u bitnome jamči autentičnost ove »izreke«, ovdje ponovljenom u verziji danoj u *Compilatio Assisiensis,* s varijantama iz *Speculum perfectionis,* kako je ranije učinjeno za *Testamentum Senis factum.* Navođenje tekstova iz sveska *Fontes Franciscani* (popraćenima dragocjenim aparatom paralelnih mjesta) i pojednostavljenje slike varijanata smjeraju na isticanje granica ovog izdanja »*Dicta*«, koja bi bilo poželjno naširoko istražiti, prema kriterijima izvedeni-

---

19 Mt 19,21; usp. NPr 1, 1; PPr 2, 5.

20 Opor 14–16.

ma kako iz točne procjene pouzdanosti svakoga životopisnog izvora tako i iz onih *modus cogitandi, loquendi et scribendi* brata Franje.

U svezi s ovim drugim kriterijem, ako je istina da »u Franjinim spisima nema ničega slučajnog ni suvišnog«,[21] kao što pokazuje i strogi »način« izražavanja prema svetom evanđelju, o kojemu je bilo riječi u *Općem uvodu*, bit će umjesno držati da je ista strogost bila svojstvena i Franjinu redovitom »načinu govora«, čiji tako jaki etički osjećaj upotrebe riječi proistječe ponajprije iz Isusove ozbiljne opomene: »Dico autem vobis, quoniam omne *verbum otiosum* quod locuti fuerint homines, *reddent rationem de eo in die iudicii.* Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis« (Mt 12,36–37). A ovdje je važno istaknuti da »dva izraza *bezrazložna riječ (verbum otiosum)* i *dat će račun na Dan sudnji* spadaju u takozvana »hapax legomena«, to jest »izreke« koje su samo jednim primjerom dokumentirane u Novom zavjetu. Evo prva sintagma ponovno se pomalja u jednoj Franjinoj brižnoj *Opomeni* (»Jao onome redovniku koji uživa u *besposlenim i ispraznim riječima*«, *Opom* 20,3), dok se drugi izričaj vraća više puta doslovno u »Spisima«, za potvrdu da je evanđeoska opomena jedna od onih koje su Franjinu moralnu svijest ponajdublje dirnule, povjeravajući se vjernom čuvanju pamćenja«,[22] da bi potom sazrelo u jedno brižno »blaženstvo« o mudrom preventivnom procjenjivanju govora: »Blago sluzi koji kad govori ne iznosi sve svoje nadajući se plaći i koji nije *brz na riječima* (usp. Izr 29,20; Jak 1,19), nego mudro razmišlja što treba govoriti i odgovarati«.

Izvor:

Uvod u *Diktirane spise* i bilješke preveo Ante Šoljić prema: *Francesco d'Assisi: Scritti*, Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi. Grottaferrata: Frati Editori di Quaracchi, Fondazione Collegio s. Bonaventura, 2009, str. 409–415.

---

21 M. FERRARI, *Gli scritti di san Francesco d' Assisi,* u *Francesco d' Assisi nell'ottavo centenario della naascita,* Vita e Pensiero, Milano 1982, 35.

22 PAOLAZZI, *Lettura degli »Scritti«…,* 37–38. Za pozivanje na polaganje računa na Dan sudnji (Mt 12,36) vidjeti 1PKle 14; 2PKle 14; PUn 8; 1PVj 22; 2PVj 87.

O istinskom i savršenom veselju

[1]Isti [brat Leonard][23] na istom mjestu izvijesti kako jednoga dana blaženi Franjo u Svetoj Mariji pozva brata Leona i reče mu: »Brate Leone, piši.« [2]On odgovori: »Evo, pripravan sam.« [3]»Piši« – reče – »što je istinsko veselje.«

[4]»Dođe glasnik i reče kako su svi pariški učitelji ušli u Red; piši: to nije istinsko veselje. [5]Također svi prelati, nadbiskupi i biskupi s one strane Alpa; također kralj Francuske i kralj Engleske; piši: to nije istinsko veselje. [6]Također kako braća moja odoše među nevjernike i sve ih obratiše na vjeru; također kako imam toliku milost od Boga da ozdravljam bolesnike i činim mnoga čuda; velim ti: u svemu tome nije istinsko veselje.[24]

[7]A što je istinsko veselje? [8]Vraćam se iz Peruđe i duboko u noć dolazim amo, a vrijeme je zimsko, blatno i tako studeno da se ledene sige stvaraju na okrajcima tunike i stalno probadaju noge, a iz tih rana teče krv. [9]I sav blatan, promrzao i sleđen dolazim na vrata, pa pošto sam dugo kucao i dozivao, dođe brat i pita: »Tko je?« Ja odgovaram: »Brat Franjo.« [10]A on veli: »Odlazi, nije vrijeme dolično da lunjaš; nećeš ući.« [11]Na ponovno traženje odgovara: »Odlazi, ti si čovjek jednostavan i neuk koji nam nisi dobro došao; nas ima toliko i takvih da tebe ne trebamo.« [12]A ja još stojim na vratima i velim: »Za ljubav Božju primite me ove noći.« [13]On pak odgovara: »Neću to učiniti. [14]Idi do prebivališta križara i ondje moli.«[25]

[15]Ako imadnem strpljenja i ne naljutim se, kažem ti da je u tome »istinsko veselje, prava vrlina i spas duše.«

Oporuka iz Siene

[A budući da njegovi drugovi zamjećivahu kako on od slabosti i patnje već gotovo umire, vrlo žalosni i lijevajući suze rekoše mu: »Oče, što da činimo? Blagoslovi nas i ostale svoje sinove. Osim toga ostavi svojoj braći neki spomen o svojoj posljednjoj volji, kako bi tvoja braća, ako se Gospodinu svidi pozvati te s ovoga svijeta, uvijek mogla govoriti i imati na pameti: Otac naš ove riječi ostavi sinovima i braći svojoj na samrti svojoj.« A on im reče: »Zovnite mi brata

---

[23] Radi se o bratu Leonardu Asiškom, dakle dobro obaviještenoj osobi, koji je među ostalima svjedočio papi Grguru IX. i kardinalima prigodom kanonizacije svetoga Franje.

[24] O savršenom veselju govori se i u *Cvjetićima,* gdje međutim nema spomena o pariškim učiteljima, iako se spominje veliko znanje.

[25] Prebivalište križara bilo je nedaleko od Porcijunkule, u mjestu Fontanelle.

Benedikta iz Prata.« Bijaše to brat svećenik, razborit, svet i odavno u Redu koji je katkad u onoj ćeliji služio misu blaženome Franji; jer makar bijaše bolestan, kad god je mogao, rado je i pobožno slušao misu. A kad ovaj k njemu dođe, reče mu blaženi Franjo:]

[1]»Piši da blagoslivljam svu svoju braću sadašnju i buduću do svršetka svijeta. [...] [2]Budući da zbog slabosti i bola ne mogu govoriti, ukratko objavljujem svojoj braći svoju volju u ovim trima riječima, [3]a one su: da u spomen na moj blagoslov i moju oporuku uvijek jedni druge ljube; [4]da uvijek ljube i opslužuju gospođu našu svetu siromaštinu [5]i da uvijek budu odani i podložni prelatima i svim klericima svete majke Crkve.« [26] (*Asiški zbornik*, 59; usp. *Ogledalo savršenstva*, 78)

Blagoslov dan bratu Bernardu

[Onoga dana kad gospođa Jakoba pripremi ono jelo blaženome Franji otac se spomenu [brata] Bernarda i reče svojim drugovima: »Ovo je jelo dobro za brata Bernarda.« Pa pozva k sebi jednoga svoga druga reče mu: »Idi i reci bratu Bernardu da odmah dođe k meni.« Ode onaj brat i dovede ga k blaženome Franji. Pa sjedeći pored kreveta gdje ležaše blaženi Franjo, reče brat Bernard: »Oče, molim te da me blagosloviš i pokažeš mi ljubav; jer [ako] mi pokažeš očinsku naklonost i ljubav, vjerujem da će me više ljubiti sam Bog i ostala braća Reda.« [...] Brat Bernard mu [se] odmah više približi. Blaženi Franjo stavi svoju ruku na njegovu glavu i blagoslovi ga. Potom reče jednom od svojih drugova:]

[1]»Piši kako ti govorim: [2]Prvi brat kojega mi Gospodin dade bio je brat Bernard. Pa jer prvi započe i savršeno ispuni savršenstvo svetoga evanđelja razdijelivši siromasima sva svoja dobra, [3]zbog toga i zbog mnogih drugih povlastica moram ga ljubiti više nego bilo kojeg drugog brata u cijelome Redu. [4]Stoga hoću i zapovijedam da tko god bude generalni ministar, njega ljubi i poštuje baš kao mene, [5]a i provincijalni ministri i braća cijeloga Reda neka ga drže umjesto mene.«

[I veoma se utješi brat Bernard i ostala braća vidjevši to]. (*Asiški zbornik,* 12; *Ogledalo savršenstva*, 107)

[26] Ovo je očit odjek Isusove duhovne oporuke učenicima: »Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!«

Izgubljena ili dvojbena pisma

[1] Pismo Hugolinu, biskupu ostijskome

…kad se Red i družba braće, milošću Božjom, već dovoljno bila počela širiti, […] sveti Franjo pristupi gospodinu papi Honoriju, koji onda bijaše na čelu Rimske crkve, ponizno od njega moleći i ištući da gospodina Hugolina, biskupa ostijskoga, postavi za oca i gospodara njemu i njegovoj braći. Gospodin papa udovolji molbama sveca, dobrohotno mu iziđe u susret i povjeri mu vlast nad Redom braće[…].

Vodio ga je Duh Sveti, kojim je bio ispunjen, i stoga mnogo prije uviđaše ono što će poslije ostvariti na očigled sviju. **Kad god mu je htio pisati, jer je bilo hitno za redovničku obitelji ili ga je na to silila Kristova ljubav kojom je gorio prema njemu, nije se u svojim pismima nipošto zadovoljavao time da ga nazove biskupom Ostije ili Veletrija, kao što su obično drugi činili u uobičajenim oblicima pozdrava, nego bi ovako počinjao: »Mnogopoštovanom ocu ili gospodinu Hugolinu, biskupu cijeloga svijeta.**« Često ga je naime pozdravljao nečuvenim pozdravima, pa premda mu bijaše sinovski odan i pokoran, ipak ga je katkad na poticaj Duha tješio očinskim riječima (Toma Čelanski, *Prvi životopis svetoga Franje,* 100).

[2] Pismo poslano braći u Francuskoj

[1]U to vrijeme dođe u Englesku i brat Martin iz Bartone, koji je zavrijedio da često vidi blaženoga Franju, a poslije je bio zamjenik ministra Engleske i pokazao se izvrsnim na mnogim drugim dužnostima. On je pripovjedio kako je na generalnom kapitulu, na kojem je sveti Franjo zapovjedio da se sruši kuća sagrađena radi kapitula, bilo pet tisuća braće. A njegov je tjelesni brat bio upravitelj [»zadužen za stolove«] kapitula i štitio je kuću u ime općine. **Po njemu blaženi Franjo vlastitom rukom napisa pismo**, a da se pod vedrim

nebom na kiši nije ni pokvasio, **ministru i braći u Francuskoj,** [2]**da kad pismo ugledaju, kliču hvale Bogu Trojstvu govoreći:** [3]**»Blagoslivljajmo Oca i Sina s Duhom Svetim«.** (Toma Eklestonski, *Dolazak Manje braće u Englesku*)

[3] Pismo građanima Bologne

Reče također [brat Martin iz Bartone] kako je, **u potresu što ga bijaše prorekao sveti Franjo i naredio braći da ga pismom u kojemu je bio pogrešan latinski najavljuju u svim bolonjskim školama**, neki brat koji se molio u Bresciji na dan Gospodinova rođenja nađen neozlijeđen pod hrpom kamenja srušene crkve. Ovaj je potres trajao neprekidno četrdeset dana pred Friedrichov rat,[27] i to tako da su se tresla lombardska brda. (Toma Eklestonski, *Dolazak Manje braće u Englesku*)

[4] Pismo Klari i sestrama o postu

»A o onome što si me već zamolila da ti objasnim, **to jest koje su to svetkovine koje možda** – mislim da ti je donekle znano – **po naputku preslavnoga našeg svetog oca Franje treba posebno slaviti uz raznovrsna jela,** smatram da tvojoj ljubavi treba odgovoriti: Neka naime zna tvoja razboritost kako **osim onih slabih i bolesnih, prema kojima – čemu nas je opomenuo i zapovjedio nam – možemo što se tiče jela postupati što je moguće obzirnije,** svaka od nas zdrava i snažna smije blagovati samo korizmena jela, kako radnim danom tako i na svetkovine, i treba da postimo svaki dan, osim nedjeljom i na dan Gospodinova Rođenja, kad valja jesti dvaput dnevno. A četvrtkom u crkveno vrijeme kroz godinu svakoj se ostavlja na volju, ne mora postiti koja neće. Mi pak zdrave postimo svaki dan osim nedjeljom i na Božić. **Ne moramo postiti ni na jedan Uskrs, kako veli spis blaženoga Franje, a ni na svetkovine svete Marije i svetih apostola, osim ako te svetkovine padnu na petak.** A kao što je gore rečeno, mi koje smo zdrave i snažne uvijek jedemo korizmena jela.« (Klara Asiška, *Treće pismo svetoj Janji Praškoj,* 29–37)

[27] Friedrichov rat.

[5] Blagoslov Klari i sestrama

»Onoga tjedna kad je blaženi Franjo [preminuo], gospođa Klara, prva biljčica Reda sestara, […] budući da tada bijaše bolesna i bojaše se da će umrijeti prije blaženoga Franje, plakaše ojađene duše i ne mogaše se utješiti jer prije svoje smrti ne može vidjeti svoga jedinog oca nakon Boga, to jest blaženoga Franju, tješitelja svoga tijela i duše i prvog svoga utemeljitelja u milosti Božjoj. I stoga po nekom bratu javi blaženome Franji […].

Uviđajući da je toga časa neostvarivo što ona želi, to jest da ga vidi, jer oboje bijahu teško bolesni, blaženi Franjo, **da je utješi, posla joj napismeno svoj blagoslov i odriješi je od svakoga možebitnog prekršaja zapovijedi i volje njegove i Sina Božjega**. Da se kani svake žalosti i utješi se u Gospodinu, reče još bratu kojega ona bijaše poslala, kako ove riječi nije govorio on, nego Duh Božji u njemu, dodajući: »**Idi i odnesi ovo pismo gospođi Klari** i reci joj da se kani svake boli i žalosti što me sada ne može vidjeti; ali neka doista zna kako će me prije svoje smrti vidjeti kako ona tako i njezine sestre i imat će veoma veliku utjehu zbog mene.« (*Asiški zbornik*, 13)

[6] Pismo gospođi Jakobi

[A kad dođe u svetu Mariju i bi smješten u bolnicu, dozva k sebi jednoga od drugova i reče mu: »Predragi, Gospodin mi objavi da ću umrijeti prije toga i toga dana; a znaš da bi se gospođa Jakoba iz Setesolia, veoma draga prijateljica našega Reda, jako i neutješno žalostila da dozna za moju smrt, a ne bude nazočna. Kako se ne bi potresla, javimo joj da odmah dođe u Asiz ako me želi vidjeti živa.« On odgovori: »Dobro kažeš, oče; ta zbog velike ljubavi koju goji prema tebi bilo bi vrlo nezgodno da ne bude uza te na tvojoj samrti.« Reče dakle blaženi Franjo: »Donesi mi papir i pero i piši kako ti ja govorim.« I on poče pisati:]

1Brat Franjo, siromašak[28] Kristov, gospođi Jakobi, službenici Svevišnjega, pozdrav i zajedništvo s Duhom Svetim u Gospodinu Isusu Kristu. 2Znaj, predraga, kako mi je Krist blagoslovljeni u svojoj milosti objavio da je svršetak moga života već vrlo blizu. 3Stoga čim vidiš pismo, žurno dođi u Svetu Mariju Anđeosku ako me želiš naći živa. 4Ako naime ne dođeš prije toga i toga dana, nećeš me moći naći živa. 5I donesi sa sobom sukna od kostrijeti da u nj umotaš moje tijelo i ukopnu svijeću. 6Molim te da mi doneseš i onih kolača koje si mi običavala davati kad sam bolovao u Rimu.

---

[28] Ovo je jedino posvjedočeno mjesto gdje Franjo sebe naziva *poverello (siromašak)*!

[I dok se to pisalo, svetome Franji je objavljeno u Duhu Svetomu da gospođa Jakoba već dolazi k njemu i sa sobom nosi spomenute stvari. Stoga odmah reče onomu koji pisaše: »Ne piši dalje jer ne treba i ostavi to pismo.« I svi se začudiše što ne dopuštaše da se pismo dovrši. I gle, nakon malo vremena gospođa Jakoba pozvoni na vrata. Kad iziđe na njih, vratar nađe rečenu gospođu Jakobu, rimsku plemkinju, s dvojicom sinova senatora i vrlo velikom pratnjom vojnika, koja je dolazila k svetome Franji. A sa sobom je nosila i sve one stvari o kojima sveti Franjo pisaše u pismu.] (*Zgode bl. Franje i njegovih drugova* XVIII, 14–23)

Drugi dio

ŽIVOTOPISI SV. FRANJE

LEGENDAE S. FRANCISCI

Uvod
FELICE ACCROCCA

ŽIVOTOPISI SV. FRANJE

Uvod

Poslije Franjine smrti u listopadu 1226. franjevačka obitelj je prolazila ne male i ne lake napetosti. *Oporuka* koju je umirući svetac izdiktirao da očituje braći svoju posljednju volju svjedoči jasno o tome koliko su bile živahne unutarnje rasprave (koje ona međutim nije uspjela ublažiti): u tom važnom tekstu, i na određeni način kompleksnom, Franjo je ponovno snažno predstavio svoju redovničku ponudu i naznačio braći precizne modalitete s namjerom da utjelovi njihovu nazočnost u Crkvi i u društvu.

Stvarno, s prolaskom vremena Red manje braće postupno se konsolidirao i sve je brojnija i značajnija u njemu postajala nazočnost svećenika; njegova fizionomija, osim toga, bila je već obilježena također sve snažnijom autonomijom u odnosu na prerogative svjetovnog klera. S obzirom na to znakovito je da je očitovanje Grgura IX. u odnosu na Red bilo upravo ponavljanje bule *Quia populares tumultus*, koju je Honorije III. proglasio 3. prosinca 1224, a u kojoj se dopuštalo Manjoj braći da mogu slaviti misu i božanski časoslov u vlastitim oratorijima. Jedva oko mjesec i pol dana od svog izbora, 4. svibnja 1227. papa je dakle potvrdio jedno dopuštenje svoga prethodnika, koje je izazvalo tolika osporavanja u svjetovnom kleru.

Godine 1228. braća su osim toga već odlučila da se utemelji jedan sveučilišni *studium* u Parizu i u tu svrhu započela je gradnja samostana u Valvertu, prema periferiji grada: kompleks koji je, zbog svoje monumentalnosti, izazvao ne malo zbunjenosti kod razne braće, barem prema svjedočenju Tome Eklestonskoga (usp. *Eccleston* 64), koji očito teži da sve to poprimi zadivljujuće tonove. Više-manje u isto vrijeme u Engleskoj je brat Agnello iz Pise oživio *studium* u Oxfordu, pozvavši ondje kao učitelja slavnog Roberta Grossatestu (usp. *Eccleston*, 65).

Ipak 1228. je bila obilježena prije svega kanonizacijom Franje Asiškoga, koju je vodio Grgur IX. koristeći do kraja sve pastoralne pogodnosti koje mu je takva prigoda nudila: papa je na globalan način nanovo iščitao iskustvo Franjino, kojeg je u pismu kanonizacije *Mira circa nos* odjenuo odjećom velikog reformatora, poslanog da spasi Crkvu koja je već stigla na rub ponora. Novoizabrani papa tako

je u novom svecu i u mladom Redu koji je od njega dobio život našao konkretna sredstva da provede planiranu crkvenu reformu.

Za manje od dvije godine poslije Franjine smrti franjevački je red krenuo putem koji ga je sve više i sve dublje angažirao u djelu apostolata. Ali se to, kako je rečeno, nije dogodilo bez napetosti i lomova; pokazalo se stoga od prvorazredne važnosti sastavljanje *životopisa* utemeljitelja, zadatak koji je, po želji samog pape, bio povjeren Tomi Čelanskom. Hagiograf je u cijelosti prihvatio iščitavanje koje je Grgur IX. dao o Franjinu iskustvu u buli kanonizacije; uostalom, kada je malo nakon proglašenja svetosti Asižanina (ili možda također prije toga datuma) on započeo pisati, Manja braća su bila potpuno uključena u pastoralnu aktivnost, i ta je linija već krenula da prevlada druge, oslonjena na ručni rad, na poticanje na evanđeosku pokoru i na ponizno dijeljenje sudbine siromašnih. Tomino djelo, privedeno kraju između 1228. i 1229, odražavalo je i, u isto vrijeme, osnaživalo upravo tu prevlast.[1]

Unutarnje napetosti (izbile dok je Franjo još bio živ) nisu ipak prestajale, i još za vrijeme općeg kapitula u Asizu 1230. braća su živo raspravljala o nekim pitanjima koja su izbila oko obdržavanja *Pravila* i, naročito, oko važnosti koju treba pridavati Franjinoj *Oporuci*: treba li se ona naime smatrati za njih obvezujućom; u nedostatku suglasja odlučeno je na kraju da se papi uputi jedno povjerenstvo ne bi li on sam razriješio svaku sumnju o tome. Grgur IX. se izjasnio bulom *Quo elongati* (28. rujna 1230) tvrdeći, među drugim stvarima, da braća nisu dužna na obdržavanje *Oporuke*, jer Franjo nije mogao, »bez pristanka braće i ponajprije ministara« – budući da se ticala svih – nikoga obvezati; niti je, sigurno, obvezivala njegova nasljednika, »budući da ne postoji vlast jednoga nad drugim među onima koji imaju jednak autoritet«. Osim ovog aspekta *Quo elongati* se ipak nametnula također kao pravi i vlastiti komentar *Pravila*, pa je znatno utjecala na kasniju povijest Franjevačkoga reda.

U tridesetim godinama XIII. stoljeća svjetlo su ugledala druga djela ovisna, na različit način, o *Prvom životopisu* Tome Čelanskoga: jedan svjetovni klerik, Henrik Avanški, vjerojatno između 1232. i 1234, kako nagađa Bihl,[2] sastavio je život svetog Franje u stihovima, koji je posvetio Grguru IX.; između 1232. i 1235. Julijan Špajerski također je sastavio *Životopis* u prozi s kojim je, premda se pokazao osjetljivim za zahtjeve ritmičkog *tijeka*, išao za tim da kazivanje

---

[1] Usp. G. Miccoli, *Dall'agiografia alla storia: considerazioni sulle prime biografie francescane come fonti storiche*, u: Isti, *Francesco d'Assisi. Realtà e memoria di un'esperienza cristiana* (Einaudi Paperbacks, 217), Torino 1991, str 209.

[2] Usp. M. Bihl, *De »Legenda versificata« S. Francisci auctore Henrico Abricensi*, AFH 22 (1929), str. 27–29 (cijeli članak, str. 3–53).

Tome Čelanskog učini laganijim i da dadne vlastitu interpretaciju Franjina lika.

Nažalost, nad Julijanovim *Životopisom* još i danas visi jako negativan sud M. Bihla,[3] koji je za Julijana ustvrdio da je samo »breviator Thomae« (kratitelj Tomina teksta), onako kako je Augustin učinio s evanđelistom Markom, za kojega je držao da je »breviator Matthaei«; i ako je sud koji je izrekao veliki afrički biskup kroz stoljeća uvjetovao bilo kakvo približavanje drugom evanđelju, analogno Bihlovo čitanje nastavlja opterećivati – unatoč malom broju suprotnih glasova – djelo njemačkog franjevca. Ustvari, kako sam mogao pokazati u drugoj prigodi, koliko god je istina da Julijan ovisi o Tomi, istina je također da je njegovo djelo sigurno izvršilo utjecaj na kasnija djela Tome Čelanskoga, na njegov *Drugi životopis sv. Franje*, kao i na njegov *Spis o čudesima*.[4]

Vrlo je vjerojatno da je tridesetih godina XIII. stoljeća također Ivan, bilježnik Apostolske stolice, napisao svoje djelo – danas nažalost izgubljeno – *Quasi stella matutina* (naslov je uzet iz Sir 50,6, tekst koji je bio polazište Grguru IX. za govor koji je održan prigodom Franjine kanonizacije), od kojega nam je ostalo samo devet kratkih liturgijskih čitanja, sačuvanih u jednom dominikanskom lekcionaru. Teško je iznijeti precizne hipoteze o sadržaju djela, ali mi se čini prihvatljivim držati da je ono obuhvaćalo velik dio govora koji je držao Grgur IX., smatrajući ipak gotovo nevjerojatnim da je Grgur mogao ponuditi sliku sveca mnogo drukčiju od one koju je ponudila bula kanonizacije. Naprotiv, ako je istina (ali nemamo dovoljnih elemenata da bismo to mogli potvrditi) što tvrdi Wadding, da je naime bilježnik pisao »po nalogu Grgura IX.«, bilo bi logično pomisliti da je papa potaknuo bilježnika na pisanje upravo zato da osnaži sliku Franjine svetosti skiciranu u *Mira circa nos*.[5]

Liturgijski su zahtjevi međutim utjecali na nastanak *Životopisa za upotrebu u koru*, djela Tome Čelanskog, i *Časoslova sv. Franje* koji je sastavio Julijan Špajerski sigurno prije 1232. Nastao je prije kolovoza 1241. spis općenito poznat kao *Nepoznati Peruđinac* (naslov je skovao Suyskens, u XVIII. stoljeću), ali taj spis ustvari sačinjava povijest *O početku ili osnutku Reda*, budući da su njegovi protagonisti prva braća, a ne toliko Franjo; djelo je možda sasta-

---

[3] Usp. AF, X, Quaracchi 1926–1941, *Prolegomena*, str. V, br. 5; *ondje*, *Praefatio*, str. XLIV.

[4] Usp. F. Accrocca, *Francesco e il demonio. La guarigione della donna di Sangemini*, »Il Santo« 39 (1999), str. 221–241, posebno 230–239.

[5] Usp. F. Accrocca, *Intorno al notaio Giovanni autore della vita di S. Francesco »Quasi stella matutina«*, u: *Francesco e le sue immagini. Momenti della evoluzione della coscienza storica dei frati minori* (sec. XIII–XIV). Postfazione di J. Dalarun (Centro Studi Antoniani, 27), Padova 1997, str. 37–55.

vio onaj fra Ivan iz Peruđe koji je bio učenik fra Egidija Asiškog, Franjina druga. U tekstu se spominje više od jednom, i uvijek u pohvalnu kontekstu, djelo Hugolina–Grgura IX., ali se nikako ne spominje njegova smrt (usp. Peruđ 43, 44–45, 47), okolnost koja dopušta, s velikom vjerojatnošću, da se zaključi kako je u vrijeme sastavljanja toga spisa papa još bio živ; naprotiv, tu se izričito podsjeća na smrt fra Silvestra, koju Artur da Moustier[6] stavlja na 4. ožujka 1240 (ne znamo ipak na temelju čega je otac Artur mogao doći do jednog tako preciznog datuma, pa zato njegovi zaključci ne mogu biti prihvaćeni naslijepo): djelo je dakle dovršeno poslije smrti fra Silvestra, a prije preminuća Grgura IX., koji je umro 22. kolovoza 1241.

Unatoč takvom umnožavanju hagiografskih djela službeni tekst na koji se valja oslanjati ostaje u svakom slučaju *Prvi životopis sv. Franje* Tome Čelanskog, o kojem su se ipak, naročito poslije smrti Grgura IX., gomilale kritike braće; sve dok je bio na životu papa koji je naručio djelo, kritike su ostale pritajene, ali su kasnije postale tako otvorene i žestoke da je 1244. generalni kapitul koji se okupio u Genovi donio »tešku« odluku (radilo se, u konačnici, o tome da se priznalo kako u djelu postoje praznine): ondašnji se generalni ministar Krescencije iz Iesia – u okružnom pismu čiji se tekst nažalost zagubio – obratio svima onima koji su poznavali Franju da dostave svoja osobna svjedočenja, tako da bi se mogle popuniti uočene praznine. Među mnogim i složenim materijalima otkrivenim u onoj širokoj potrazi isticala su se sjećanja koja su, iz Greccia, neki svečevi drugovi – Leon, Rufin i Anđeo – uputili generalnom ministru, poprativši ih jednim pismom datiranim 11. kolovoza 1246.

Privilegirani svjedoci – takvi su bili i takvim su, vjerojatno, smatrani stanovnici Asiza – također su iznosili vlastita sjećanja, odlučujuća prije svega za ono što se ticalo Franjina života prije njegova obraćenja: korisna sigurno i za to da se ispravi dosta zatamnjena slika koju je Toma Čelanski dao o svečevoj obitelji i o asiškom društvu. Oslanjajući se na njihova sjećanja – osim na *Prvi životopis* Tomin i, još više, na djelo *Nepoznatog Peruđinca*, jednim dijelom također na *Životopis* Julijanov, često prepisivana *ad litteram* – jedan nepoznati autor, vjerojatno neki gradski bilježnik,[7] sastavio je između 1244. i 1246. jedan sređeni izvještaj i uputio ga generalnom ministru: kasnije, možda u sljedećem stoljeću, sukcesivnim umetanjima taj je izvještaj postao pravo i istinski autonomno djelo, poznato kao *Legenda trojice dru-*

---

6 Usp. I. Beschin-J.Vallensis, *Martyrologium Franciscanum*, Vicetiae 1939, str. 83, bilj. 5.

7 Tako je nagađao već R. Manselli, »*Nos qui cum eo fuimus*«. *Contributo alla questione farncescana* (Bibliotheca seraphico-capuccina, 28, Roma 1980, str. 30.

gova: naziv – koji je netočan i koji sigurno iskrivljuje njegov sadržaj – dolazi od pisma poslanoga iz Greccia, koje svi rukopisi stavljaju na početak teksta kojim su Leon, Rufin i Anđeo popratili svoje uspomene i koje je, premda pripojeno djelu u drugo vrijeme, osiguralo veliku popularnost samoga djela.

Sav materijal pronađen u potrazi koju je pokrenuo Krescencije iz Iesia bio je predan Tomi Čelanskom, od kojeg je zatraženo da popuni praznine što su se nalazile u *Prvom životopisu* koji je on napisao prije skoro dvadeset godina: dakle, novo djelo nije trebalo zamijeniti prethodno, nego ga dopuniti. Hagiograf je tako vidio kako mu je na radni stol pala sigurno ogromna masa svjedočanstava – od kojih mnoga bez kronološke preciznosti, a u ponekom slučaju i međusobno oprečnih – kojima je trebalo dati dovršenu i literarno efikasnu formu. Premda mu nitko ne može osporiti autorstvo, također je istina da on nije radio sam: u *Prologu* i u završnoj molitvi koju Franjini drugovi upućuju svecu (oba se teksta nalaze samo u jednom od dva kodeksa koji u cijelosti prenose tekst *Memoriale in desiderio animae – Spomen-spis što ga žudi duša*), *drugovi* se pojavljuju u prvom licu, gotovo kao *koautori* skupa s Tomom; »više od drugih« mogli su ustvari iskusiti zajednički život i uživati u međusobnoj familijarnosti sa »slavnim ocem Franjom« (2Čel 1). Oni se stoga pojavljuju kao jamci Tomina rada, temeljenog bitno na zbirci svjedočanstava, nastalih inicijativom generalnog ministra: pluralni oblici u *Prologu* i u završnoj molitvi nisu stoga plod samo retoričke vještine nego označavaju pravo i istinsko »zajedničko preuzimanje odgovornosti«[8] i, na neki način, zajednički interpretativni obzor. Ovo ipak nije bilo dovoljno da se izbjegne piščev strah izazvan bilo objektivnom težinom zadatka koji mu je povjeren, bilo potrebom da na različitim frontama polaže račun o svome djelu.

Toma je pristupio tom problemu dajući radu jedan novi oblik u odnosu na svoj prethodni rad: podijelio je djelo, koje je naslovio *Memoriale in desiderio animae,* u dva dijela nejednake veličine, s tim da je samo u prvom (usp. 2Čel 3–25) – u vezi s kojim se pretežno oslanjao na svjedočenja asiškog porijekla, ona ista koja nalazimo u *Legendi trojice drugova* – slijedio kronološki red primijenivši biografski žanr. U drugom dijelu (usp. 2Čel 26–220a) međutim poredao je materijal uzevši za temu svečeve kreposti i držanja svojstvena njegovu stilu, dajući život *ogledalu* koje je moglo obuhvatiti jednu za drugom, unutar pojedinih kreposti, epizode koje su se dogodile u znatnom međusobnom odstojanju, kronološkom i geografskom. Hagiograf

8 E. Prinzivalli, *Un santo da leggere: Francesco d'Assisi nel percorso delle fonti agiografiche*, u: *Francesco d'Assisi e il primo secolo di stroria farncescana* (Biblioteca Einaudi, 1), Torino 1997, str. 97.

je završio rad oko 1247 (tekst je odobrio generalni kapitul u srpnju te godine), ali to nije označilo završetak njegova djela, budući da je malo kasnije od njega u više navrata traženo da ga usavrši uključujući još čudesa, preko kojih se u *Memoriale*[9] na neki način prešlo šutke.

Toma se dao ponovno na posao, ali bez velikog entuzijazma – posljednje fraze onoga što poznajemo kao *Spis o čudesima* veoma su rječite (3Čel 198) – pa je zadatak dovršio u skladu s naznakama koje je primio. Je li sastavio jedno autonomno djelo (*Spis*) ili je samo dopunio *Memoriale* dodajući odjeljak o čudesima, ponovno razdijelivši prethodnu građu, revidirajući prolog i modificirajući zaključke? Pozorna analiza kodeksa koji se danas čuva u Franjevačkom muzeju u Rimu (to je i jedini primjerak kodeksa koji sadrži cjelovit tekst takozvanog *Spisa*), navodi baš na takav zaključak. U tom slučaju Toma ne bi bio autor triju djela, nego dvaju, i »rimski« kodeks ne bi bio ništa drugo doli druga redakcija kodeksa *Memoriale*, kojim je popunio praznine što su mu bile naznačene. To međutim ostaje otvoreno pitanje i bit će jedan od čvorova koje će trebati u skoroj budućnosti razriješiti.[10]

Sredinom XIII. stoljeća dakle, osim Tomina »službenog« djela (djela koje je, sa *Životopisom* i njegovim sljedećim dopunama, trebalo biti jedinstveno), kružili su i drugi tekstovi,[11] doduše s manjom proširenošću, ali ipak takvom da je davala hranu polifonijskom zboru koji je u očima vodstva Reda izgledao kao izvorište zabuna. Odatle odluka donesena na generalnom kapitulu, koji je 1266. održan u Parizu, da se unište sve franjevačke biografije izuzev one nove kojoj je autor bio Bonaventura Banjoređijski.

Nije to bio miran period za Manju braću: Bonaventura je preuzeo vrhovno vodstvo Reda u jednom bez sumnje teškom trenutku, u desetljeću kojim je dominirala žestoka borba (na području bilo sveučilišnom bilo pastoralnom) koju su prosjački redovi morali izdržati protiv svjetovnog klera; k tome Franjina »memoria« rađala je unutar franjevačke obitelji rasprave u pogledu vjernosti braće primjeru utemeljitelja: napetosti su se već jasno pojavljivale i joakinizam, koji je silom prodro u Red, osim polaganja računa o ulozi koja je povjerena Manjoj braći u posljednjoj fazi povijesti, pružao je također novi teorijski poticaj pristašama reformizma. Osuda djela *Liber introducto-*

9 Koliko znamo iz *Chronica XXIV generalium* pripisuje se generalnom ministru Ivanu Parmskom naredba dana Tomi, budući da je on u *Memoriale* spomenuo samo iskustvo života i riječi blaženog Franje, ispustivši čudesa (usp. tekst objavljen u AD, III, Quarracchi 1897, str. 276).

10 Usp. F. Accrocca, *Due diverse redazioni del »Memoriale in desiderio animae« di Tommaso da Celano? Una discussione da riprendere*, CF 74 (2004), str. 5–22.

11 Osim onih ovdje navedenih i druga djela, takozvana »manja«, objavljena u 10. svesku AF, povjesničari su često zanemarivali.

rius in Aevangelium aeternum Gerarda iz Borgo San Donnina, krajnja radikalizacija tema i ideja joakinitskih, označila je vrhunac ove teške faze: svjetovni učitelji, ustvari, nisu puštali da im izmakne prilika, pokušavali su dovesti do raspada cijeli red Manje braće. Sam generalni ministar, Ivan Parmski – figura bez sumnje ugledna i karizmatska – bio je optužen za pretjeranu naklonost joakinizmu i, prisiljen na ostavku, bio je potom podvrgnut unutarnjem sudbenom procesu.

Novi generalni ministar stoga je morao istovremeno raditi na više fronti: opravdati djelovanje Manje braće u odnosu na svjetovni kler, pokušavajući otkloniti od njih optužbu za joakinitski radikalizam; ponovno zbiti vlastitu obitelj, pružajući svojoj braći konkretna sredstva da žive ispravno svoj redovnički izbor i model valjan za sve na koji će se pozivati. Ako je polemika sa svjetovnjacima još dugo zaokupljala Bonaventuru (on je 1269. napisao, s tim u svezi, djelo *Apologia pauperum*), njegovo djelovanje na unutarnjoj fronti dalo je prve vidljive plodove već na generalnom kapitulu koji je slijedio nakon njegova izbora: godine 1260. u Narboni bile su ustvari odobrene nove generalne konstitucije koje je redigirao isti ministar (dobrim dijelom plod preuređenja prethodnog zakonodavstva, za koje je izglasano da se uništi). Njemu je bio povjeren i mandat da sastavi novu Franjinu biografiju.

U tom pogledu *Ceremoniale vetustissimum* donosi jedan propis koji je teško precizno datirati, ali koji je vrlo vjerojatno donesen upravo na narbonskom kapitulu: »Za legendu se blaženog Franje određuje da se od svih sastavi samo jedna dobra«.[12] Red je dakle s određenim poteškoćama podnosio prisutnost toliko različitih slika utemeljitelja koje su pronosile tada postojeće biografije (Toma Čelanski, između ostalog, svjesno je usvojio jedan dinamičan model, otvoren mogućim razvijanjima i tražio je da se od više djela realizira »jedno dobro«. Ona koja su dotada bila urađena, dakle, činilo se da to nisu! Bonaventurino djelo *Veći životopis sv. Franje (Legenda maior)* bilo je odobreno 1263. na generalnom kapitulu u Pisi, na kojem je bilo i predstavljeno. Tri godine kasnije generalni kapitul u Parizu naredio je uništenje svih prethodnih biografija: je li to bila preventivna odluka već od početka? Vjerujem da se u to teško može sumnjati.

Radilo se u svakom slučaju o izboru koji je sigurno prouzrokovao gubitak dijela dokumentarne građe (u kojim proporcijama?) koja se odnosila na biografski slijed Franje Asiškog. Bonaventura je, ustvari, nužno izvršio selekciju; k tome Red je već bio potpuno zauzet pastoralnim aktivnostima, i o tome Bonaventura, koji je trebao ponuditi

---

12 G. Golubovich, *Ceremoniale Ordinis Minorum vetustissimum seu »Ordinationes divini officii sub B. Ioanne de Parma ministro gemerali emanatae an. 1254*, AFH, 3 (1910), str. 76.

jedinstvenu i ujednačenu sliku Sveca, nije mogao ne voditi računa. Odatle također razlog za optužbe koje su vođe spirituala, kao Ubertino Kasalski i Anđeo Klarenski, pokrenuli protiv njega: po njihovu sudu trebalo ga je osuditi jer je ispustio činjenice i riječi iz Franjina života koje su smatrane nepriličnima i kompromitirajućima. Uistinu, *Veći životopis sv. Franje*, više nego povijesno djelo u strogom smislu riječi, pokazuje se kao djelo teologa sigurno veoma istančanog, ali i onoga koji na neki način dehistoricizira Franju: utemeljitelj je već anđeo šestog pečata, pravi i istinski *alter Christus – drugi Krist.*

Uništavanje prethodnih biografija izvršeno je sa znatnom učinkovitošću, ako mislimo na to da su od djela Tome Čelanskoga – naročito *Memoriale* i *Spis*, »službenih« tekstova koji su se nalazili u svakom samostanu – do nas stigli samo veoma rijetki primjerci, i da su druga djela nepopravljivo izgubljena. Jedva deset godina kasnije Red je ipak morao zažaliti zbog donesene odluke, tako da je kapitul koji se sastao u Padovi donio 1276. pravu i istinsku protunaredbu: sve ono što je od Franjinih spisa i njegovih biografija bilo moguće spasiti da se brižno skupi i sačuva. Svjedočanstva i sjećanja koja su pritjecala Krescenciju iz Iesia oko sredine četrdesetih godina ostala su ipak netaknuta: budući da se nije radilo o pravim i istinskim biografijama, nego samo o materijalima skupljenim radi njihova urednog korištenja, oni stvarno nisu potpadali pod propise pariškog kapitula.

Sačuvani u arhivima, između kraja XIII. i prvih desetljeća XIV. stoljeća, u vrijeme veoma snažnih unutarnjih napetosti, te su tekstove izvukli iz prašine polica nepoznati kompilatori i redaktori koji su prepisivali kako im se sviđalo – sad slijedeći dobro strukturiran plan, sad s više približnim redom – zadržavajući ono što su držali korisnim za ciljeve osobne i zajedničke izgradnje, pružajući tako ponovno iščitavanje Franjina kršćanskog iskustva ne uvijek alternativnog, ali sigurno barem komplementarnog Bonaventurinu *Životopisu*. Nastala su tako veoma dragocjena djela kao *Asiški zbornik*, *Ogledalo savršenstva*, *Ogledalo savršenstva manje* (»minus«), kompilacija koju je prenio jedan rukopis sačuvan u Uppsali (dosad neizdana) ili druge kasnije zbirke, kao ona koja se nalazi u rukopisu u Oxfordu (*cod. lat. theol. d 23*: poznat kao *Ms. Little*) ili takozvana *Compilatio Avenoniensis* (zasvjedočena u ms. *vat. lat. 4354* Vatikanske biblioteke i u mnogim drugim kodeksima); sama *Legenda trojice drugova*, kako ju danas poznajemo, plod je takva pronalazačkog rada i ponovnog iznošenja Krescencijevih materijala.

U jednom temeljnom svesku Raoul Manselli mogao je uistinu dokazati – i njegovi zaključci predstavljaju se kao usvojena činjenica – da tekstovi koji su u njima doneseni nisu pretrpjeli retoričko-hagiografski postupak kojem je Čelanski podvrgao svoje izvore; vodili bi nas, dakle, vrlo blizu svjedočanstvima pristiglim na stol Krescenciju

iz Iesia, a zatim i Tomi Čelanskom. Ne treba, uostalom, zaboraviti da, za razliku od anonimnih kompilatora, upravo zbog zahtjeva – na prvom mjestu literarnih – kojima je trebao odoljeti (njegovo je djelo bilo namijenjeno javnom čitanju), ovaj posljednji zahvaćao je u tekstove na način mnogo snažniji, skraćujući, ispuštajući ponavljanja, dajući jedinstvenu formu materijalima različite forme i porijekla.[13]

Nažalost, kroz mnogo vremena takva su djela smatrana isključivo izrazom mišljenja jednog dijela braće – posebno spirituala – i dakle gledana kao uzrok i, u isto vrijeme, posljedica žestoke borbe koja se odvijala, a da nisu izostajali udarci u srce Reda: suprotstavljanja izbila između XIII. i XIV. stoljeća imala su stoga težak utjecaj na historiografiju, k tome dugo obilježenu snažnom polemičkom klimom. Ustvari, dok se u XVII. i XVIII. stoljeću polemika odvijala prije svega unutar franjevačkih obitelji – opservanata i konventualaca posebno – od kraja XIX. i sve do dobrog dijela XX. stoljeća učenjaci su se također više puta razilazili u pogledu povijesne vrijednosti koju treba pridati pojedinim izvorima.

Ako je protestantski pastor Paul Sabatier, otac moderne franciskanološke historiografije, vjerovao da je »pravi« Franjo onaj kojeg su prenijeli »neslužbeni« izvori (sastavljeni naime vlastitom inicijativom pojedinaca ili grupa), prije svega *Ogledalo savršenstva,* za franjevca Michaela Bihla (ali ne možemo zaboraviti borbenog svećenika iz Foligna Michaela Faloci Pulignanija, i zbog drugih aspekata, bolandista Françoisa van Ortroya) povijesnu istinu međutim valja tražiti u »službenim« izvorima (javni tekstovi, sastavljeni nakon posebnog naloga pape ili najviše hijerarhije Reda), naročito u djelu Čelanskoga. Oko ove dvije pozicije redovi su se sve više zatvarali, a izvan dvaju blokova ostalo je malo prostora za uravnotežen i nepristran sud: uostalom, pravo gledano, jedna ili druga pozicija podrazumijevala je također bitno različitu viziju kršćanskog iskustva brata Franje i susljedne povijesti franjevačkog Reda (i, u biti, različitu viziju kršćanskog iskustva).

Danas se (ne padajući zbog toga u neki nerazumni irenizam) sve više dolazi do uvjerenja da su različite biografije među sobom mnogo bliže nego što se u prošlosti mislilo: u njima – nakon istraživanja ne fragmentarnog, nego sveobuhvatnog i vodeći računa o specifičnoj vrsti i povijesnim uvjetima iz kojih su katkad nastajali – treba tražiti one ulomke istine koje svaka posjeduje. Posebice se shvatilo da biografije treba čitati u svjetlu Asižaninovih spisa jer, iako oni nisu jedini koji upućuju na trag o povijesnom Franji i ne mogu nam pokazati *čitavog* Franju, ipak je istina da se vrlo teško može naći neki element koji se – prenesen nam u biografijama – pokazuje u otvorenom ne-

13 Usp. R. Manselli, *»Nos qui cum eo fuimus«*.

skladu u odnosu na spise. I napokon u području historiografije sve više raste svijest o tome da različiti načini na koje je franjevački poziv življen tijekom stoljeća ne mogu biti prosuđivani u svjetlu interpretativne rešetke vjernost/izdaja. U krajnjem slučaju ovi različiti odgovori svjedoče, svi skupa, o tome kako je »ostala živa evanđeoska napetost« koju je Franjo »uključio u život Crkve«.[14]

Izvor:

Uvod u *Životopise sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 219–231. Tekst redigirao Ante Šoljić.

[14] E. Pasztor, *Francescanesimo e papato*, u: *Francesco, il francescanesimo e la cultura della nuova Europa* (Acta Enciclopedica, 4), priredio I. Baldelli i A. M. Romanini, Roma 1986, str. 104.

OKRUŽNICA BRATA ILIJE O PREMINUĆU SV. FRANJE

HELIAE CORTONENSIS EPISTOLA ENCYCLICA DE TRANSITU S. FRANCISCI

(1226)

Uvod
FELICE ACCROCA

Prijevod
HADRIJAN BORAK

OKRUŽNICA BRATA ILIJE O PREMINUĆU SV. FRANJE

Uvod

Tekst takozvanog encikličkog pisma ili *Okružnice brata Ilije o preminuću svetog Franje* (Michael Bihl ga je prekrstio na taj način) objavio je prvi put 1620. Vilim Spoelberch u *Speculum vitae B. Francisci et sociorum eius*, prema primjerku koji je upućen bratu Grguru, ministru Francuske, i sačuvanom u samostanu Manje braće rekolekta u Valenciennesu. U drugom dijelu Spoelberchova djela, ustvari poglavlja 48–51 posvećena su bratu Iliji; zasebice je bio objavljen tekst pisma. Također Luke Wadding donosi tekst u svojim Annales Minorum (II, 167–169), osiguravši mu tako veliko širenje; Wadding je ustvrdio (a njegove je tvrdnje potvrdio i fra Candide Chalippe koji je 1728. objavio jedan životopis svetog Franje, potom ponavljano prevođen na talijanski) da je mogao koristiti jedan primjerak originala, koji su mu uputila braća samostana Valenciennesa. U novije vrijeme tekst je unesen u X. svezak »*Analecta Franciscana*«. Izdanja Spoelbercha i Waddinga sadrže neke razlike, ali ne takve da mijenjaju ton govora; daljnju neku varijantu konačno su uveli priređivači »*Analecta Franciscana*« (koji su se služili Waddingovim tekstom ne uspoređujući ga s onim koji je izdao Spoelberch); Franjevački izvori prepisuju ovo posljednje izdanje.

Od Ilijine *Okružnice* nije ostao nikakav rukopisni trag; ne spominju je Franjine biografije, dok o njoj govori Jordan Janski u svojoj *Kronici* (usp. Jord 50): prema ovom posljednjem, ipak, na vijest o Franjinoj smrti u pismu bi slijedila jedinstvena vijest o čudu stigmata i o drugim čudesima »post mortem«, zatim poziv ministrima i kustodima da se skupe na kapitul za izbor novoga generala. Jordanovo svjedočanstvo ne slaže se, dijelom, s tekstom koji nam je sačuvan, premda se nagađalo da je ono ustvari preuzimalo sadržaj više pisama upućenih različitim naslovnicima. Uostalom, treba imati na umu da isto pismo koje mi danas posjedujemo spaja različite tekstove.

Prvi dio (usp. OkrIl 1–7), ustvari, čini jednu cjelinu za sebe: iza boli zbog Franjine smrti, proglašene sa zanosom, slijedi vijest o velikom čudu stigmatizacije i poziv na čuvanje uspomena na sveca, da se moli za njega i da se moli njemu. Budući da je u latinskoj upotrebi ime pošiljaoca stavljeno na početak, skupa s pozdravima, posljednje riječi ovog prvog dijela (koji završava s »amen«) mogu predstavlja-

ti završni tekst jednog pisma. Drugi dio (usp. OkrIl 8–10), k tome, sadrži ponavljanja s obzirom na prvi. Posve jasno se nalazimo dakle pred ne jednim, nego pred dvama pismima, o kojima ipak ne znamo kada i kako je došlo do spajanja u samo jedan tekst.

Tako kako se predstavlja, spis – koji se služi obilato biblijskim izrekama, s brojnim slikama, asonancama, implicitnim i eksplicitnim citatima – izgleda da se ne obazire na Franjino biografsko događanje. Tu su više skicirane teme koje će Toma Čelanski razviti u *Drugi životopis sv. Franje (Memoriale in desiderio animae)*, a Bonaventura u *Veći životopis (Legenda maior)*. Franjo je prikazan kao drugi Mojsije (OkrIl 2), drugi Ivan Krstitelj i drugi Ilija (OkrIl 3): jasan je naglasak dakle na njegovoj eshatološkoj funkciji.

Dokument sačinjava prvo svjedočenje o Franjinim stigmama i, unatoč nemogućnosti da ga se identificira »tout court« s onim koje je izašlo iz Ilijina pera, pokazuje se vrlo dragocjenim. Opis koji nam prikazuje oblik stigmata razlikuje se od onoga Tome Čelanskog: prema Iliji Franjine ruke i noge sačuvale su otvore rana (OkrIl 5); prema Čelanskome međutim, koji je u toj točki izričito ispravio Iliju, one su predstavljale mesnate izrasline u obliku čavala (1Čel 113). To ipak nije dovoljno da se oduzme vjerodostojnost jednom ili drugom, dapače upravo takvo razlikovanje iznosi na vidjelo objektivnu poteškoću svjedoka da izvijeste prikladnim pojmovima jednu činjenicu koja ih je iznenadila; sam Ilija tvrdi da se radi o događaju nikad prije čuvenom (OkrIl 5).

Koliko god podešavano, pismo predstavlja dragocjen izvor i, barem u svojim bitnim točkama (posebice vijest o stigmama), u biti vjerodostojan. I premda u tonu mjestimice pretjerano razvučeno i retoričko, pokazuje iskrenu Ilijinu ljubav za onoga kojeg on zove »brat i otac« (OkrIl 3).

Izvori:

Uvod u *Okružnicu fra Ilije* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 233–236. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Okružnicu fra Ilije preveo Hadrijan Borak prema: *Analecta Franciscana,* tom. X, Quaracchi: Ad Claras Aquas, 1942, str. 525–528.

Okružnica brata Ilije o preminuću svetoga Franje

Ljubljenom u Kristu bratu Grguru, poglavaru braće u Francuskoj, sa svom braćom njegovom i našom, brat Ilija, grešnik, upućuje pozdrav.

Prije nego započnem govoriti, *uzdišem*, i s pravom: *kao voda se moji razlijevaju krici* (usp. Job 3,24), *jer obistinjuje se moje strahovanje*, obistinjuje se i vaše, snalazi me evo *čega se bojah* (usp. Job 3, 25), snalazi i vas, *jer se* od nas *udaljio tješitelj* (usp. Tuž 1,16), *i* koji nas je kao jaganjce *nosio u svom naručju* (usp. Hoš 11,3), *otputovao je* (usp. Mt 21,33) *u daleku zemlju* (usp. Lk 19,12). *Drag Bogu i ljudima* (usp. Sir 45,1) primljen je u sjajne stanove; on *koji je Jakova učio zakonu života i stege* (usp. Sir 45,6), a *Izraelu* ostavio *zavjet mira* (usp. Sir 45,30). Zbog njega bi se trebalo veoma radovati, ali se moramo žalostiti mi koje u njegovoj odsutnosti *okružuje tama* (usp. Sir 23,26) i *smrtni zavija mrak* (usp. Ps 43,20). To je za sve gubitak, a za mene izvanredna bol, jer me ostavio *u tmini* (usp. Pnz 5,23) opterećenog mnogim brigama i pritisnutog bezbrojnim nevoljama. Zato vas zaklinjem: žalostite se, braćo, sa mnom, i ja sam *pun tuge* (usp. Zah 9,5) i s vama se žalostim, *jer smo siročad, oca nemamo* (usp. Tuž 5,3) i ugasila nam *svjetlost vida očinjeg* (usp. Ps 38,11).

Da, uistinu, prisutnost brata i oca našega Franje *bila je svjetlo* (usp. Iv 12,35) ne samo *nama, koji smo bili blizu,* nego i onima koji su ispovijedanjem i životom *bili daleko* (usp. Ef 2,17) od nas. *Bio je* naime *svjetlo* odaslano od *istinskog svjetla* (usp. Iv 1,8–9), *koji obasjavaše one što sjede u tmini i sjeni smrtnoj*, da bi *upravio noge* njihove *na put mira* (usp. Lk 1,79). To je i učinio kao pravo Sunce. Onaj *koji se rađa s visine* (usp. Lk 1,78) obasjavao je njegovo srce i zapalio je volju ognjem svoje ljubavi: *propovijedajući kraljevstvo Božje* (usp. Lk 8,1) *i obraćajući srca otaca k sinovima* i nerazumne *k razumnosti pravednih*, i *po svem svijetu pripravljao je Gospodinu novi narod.* (usp. Lk 1,17; Mk 4,6). *Ime mu se pročulo do dalekih otoka* (usp. Sir 47,17) i *divile su se sve zemlje predivnim djelima* (usp. Ps 139,14; Post 13,9) njegovim.

Stoga se nemojte, sinovi i braćo, prekomjerno žalostiti, jer će nas *Bog, otac sirota* (usp. Ps 68,6), *tješiti svojom svetom utjehom* (usp. 2 Kor 7,6–7), a ako plačete, braćo, *plačite nad sobom*, ne *nad njim* (usp. Lk 23,28). Jer »usred života *u smrti smo*« (usp. Ps 6,6), a on je *prešao iz smrti u život* (usp. Iv 5,24). Radujte se jer *prije nego je bio uzet od nas* (usp. 2 Kr 2,9) kao drugi Jakov (usp. Post 49,28) blagoslovio je sve svoje sinove i svima je oprostio grijehe koje je tko od nas djelom ili mišlju učinio protiv njega.

A nakon što sam ovo rekao, javljam *vam veliku radost* (usp. Lk 2,10) i novo čudo. *Odvijeka se nije čulo* (usp. Iv 9,32) za takav *znak*, osim na Sinu *Božjemu* (usp. Otk 7,2), *koji je Krist Gospodin* (usp. Lk 2, 11). Nedugo prije smrti brat i otac naš pojavio se razapet, *na svome tijelu noseći* pet rana, koje su doista *biljezi Kristovi* (usp. Gal 6,17). Njegove su naime ruke i noge imale ubode čavala, probodene s obiju strana, rane su bile trajne i pokazivale su crnu boju čavala. A njegova su se rebra pojavila kopljem probodena i često su gubila krv.

Dok je duh njegov još živio u tijelu, *ne bijaše na njemu ljepote ni sjaja*, nego *prezreno lice njegovo* (usp. Iz 53,2–3), i nije na njemu bilo uda koji ne bi bio mnogo trpio. Poradi grčenja živaca udovi su mu se bili ukočili, kao što biva na mrtvom tijelu, ali poslije svoje smrti *izgledao je prekrasan* (usp. 1 Sam 16,12; 17,42), čudnovatim se sjajem zarumenio, na radost onih koji su ga vidjeli. A udovi, koji su prije bili ukočeni, postali su veoma gipki, pregibajući se kao u malog djeteta kako im odgovara, ovamo i onamo.

Zato, braćo, *blagoslivljajte Boga i hvalite ga pred svima jer nam se smilovao* (usp. Tob 12,6) i *sjećajte se* (usp. Mudr 2,4) oca i brata našeg Franje na *hvalu i slavu* (usp. Fil 1,11). Onoga koji ga je uzveličao među ljudima i *proslavio pred anđelima* (usp. Lk 12,8). Molite za njega, kao što je od nas prije tražio, i molite njega da nas Bog s njime učini dionicima svoje svete milosti. Amen.

Četvrtog listopada, u nedjelju, u prvi sat prethodne noći otac i brat naš Franjo preselio se Kristu. A vi, predraga braćo, do kojih će doći ovo pismo, *slijedeći stope* (usp. Post 33,14) izraelskoga naroda, koji je oplakivao svoje slavne vođe Mojsija i Arona, pustimo neka poteku suze pošto smo lišeni utjehe takvoga oca.

Iako je naime pobožno veseliti se s Franjom, ipak je pobožnije oplakivati ga. Doista, pobožno je veseliti se s Franjom, jer on nije umro, nego je *otišao* na nebeski sajam, *sa sobom noseći novčani tobolac,* a *vratit će se o uštapu* (usp. Izr 7,19–20). Pobožno je oplakivati Franju, jer nas je *vodio na svim putovima* (1 Sam 18,16), *kao Aron* (usp. Heb 5,4) i *iznosio nam iz svoje riznice novo i staro* (usp. Mt 13,52), i *tješio nas u svakoj našoj nevolji* (usp. 2 Kor 1,4.). *Uklonjen je iz naše sredine* (usp. Heb 11,5) *i* sad se zovemo *siročad, oca nemamo*

(usp. Tuž 5,3). Ali jer je pisano: »*Siromah se tebi predaje, ubogu ti si pomoć*« (Ps 10,14), svi, predraga braćo, *molite usrdno* (usp. Tob 8,6), jer iako je *razbijen vrč glineni* (usp. Iz 10,33; Jr 19,1–2) *u dolini sinova* Adamovih, da se ipak onaj Svevišnji *Lončar* udostoji drugi častan *obnoviti* (usp. Jer 19,11), koji će biti nad mnoštvom *našega roda*, i kao pravi *Makabej* voditi nas *u boj* (usp. 1 Mak 2,66).

I jer nije *suvišno moliti za mrtve* (usp. 2 Mak 12,44), *molite Gospodina* (usp. Iz 37,15; 38,2) za njegovu dušu. Svaki svećenik neka čita tri mise, svaki klerik psaltir, braća laici pet Očenaša; klerici neka zajedno slave vigiliju. Amen.

Brat Ilija, grešnik

PRVI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

VITA PRIMA S. FRANCISCI

(1228–1229)

fra Toma Čelanski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

PRVI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

Uvod

Sam Toma Čelanski označio je posve jasno razdiobu svoga djela (1Čel, *Prolog* 2).[1] U *Prologu* napominje da je materiju razdijelio u tri dijela: prvi, u koji su umetnuta neka od čudesa koja je Franjo učinio za života, ide kronološkim redom (od svečeva rođenja do 1224); u drugom se radi o posljednje dvije godine utemeljiteljeva života; treći skuplja čudesa i pripovijeda o slavnom događaju kanonizacije (istina, tijek je suprotan, prvo kanonizacija zatim čudesa). Različiti dijelovi nejednake su veličine i kronološki red ne poštuje se uvijek strogo: posebice za neke teške godine Toma izgleda krajnje neodređen i nedorečen. Toma u *Prologu* precizira da mu je naredbu da piše dao papa (1Čel, *Prolog* 1): nije bila česta stvar i može se protumačiti samo ako se ima u vidu, osim potpune vjernosti od samog početka koju su Franjo i njegovi iskazivali prema papi i Rimskoj crkvi, također i iznad svega velika važnost koju je Grgur IX. dodjeljivao prosjačkim redovima za obnovu Crkve. Na istom mjestu hagiograf, izjavljujući da mu je istina učiteljica i voditeljica, precizira da je nastojao razviti koliko je bolje mogao i neodgovarajućim riječima što je sam čuo s Franjinih usana i koliko je uspio doznati od prokušanih i vjerodostojnih svjedoka.

Hagiograf se nije dugo družio sa svecem; možda je bio član one grupe ljudi, nekoliko obrazovanih a drugi plemići, koji su se oko 1215. pridružili bratstvu u Svetoj Mariji Anđeoskoj (1Čel 57). Od Jordana Janskog doznajemo da je uzeo udjela u drugoj misiji u Njemačkoj, godine 1221, zauzimajući više puta dužnost kustoda u raznim mjestima i postavši čak, na određeno vrijeme, vikar teutonske provincije (usp. Jord 19, 30, 31, 33). Toma vjerojatno nije bio u Asizu kad je Franjo umro, ali skoro sigurno se tu nalazio na dan njegove kanonizacije, o čemu pripovijeda s obiljem pojedinosti (1Čel 123–126). Njegova osobna sjećanja stoga su mogla pokriti ograničeni broj godina; značajna pomoć mu je sigurno dolazila od »provjerenih i istinitih

[1] Za ovaj uvod u *Prvi životopis* Čelanskoga ograničavam se na bitno, da sažmem ono što je pisano u »*Alter apostolus*«. *Per una rilettura delle »Vita beati Francisci«* u: *R. Paciocco–F. Accrocca*, *La legenda di un uomo chiamato Francesco. Tommaso da Celano e la »Vita beati Francisci«* (Tau, 9), Milano 1999., str. 137–260.

svjedoka« (1Čel, *Prolog* 1). Možda je Toma imao na raspolaganju također pisane izvore (sigurno su bila napismeno opisana čudesa koja su pročitana za vrijeme kanonizacije); poznavao je osim toga spise sveca, čiji su tragovi prepoznatljivi unutar djela.

On je morao dovršiti vlastiti rad u relativno kratku vremenu: ako trebamo vjerovati vijesti – a nema ozbiljnih razloga da se u to sumnja – koju donosi jedan pariški rukopis *Prvog životopisa,* Grgur IX. je pogledao i potvrdio rad u veljači 1229. Potpuno vladajući prethodnim hagiografskim obrascima, vrlo dobar poznavatelj Svetog pisma i pravila »kretanja« (koje je prozi davalo ritmički tok), Toma je pokazao znatne literarne sposobnosti: bez sjene sumnje *Prvi životopis* pokazuje se, s ovoga stajališta, kao djelo visoke razine.

U prikazivanju braći Franjine slike on nije mogao ne voditi računa o buli kanonizacije Grgura IX. *Mira circa nos:* u tom zahtjevnom i svečanom dokumentu Grgur IX. je u Franji vidio slugu koji je stigao u jedanaesti sat da se pobrine za vinograd Gospodnji koji je neobrađen; u papinoj izjavi pojavljuje se kao ponosan ratnik, borac na Božjem polju, koji iskorjenjuje neprijatelje Crkve djelotvornošću svoga propovijedanja. Nije više ponizno »sequela Christi«, lišeno svakog jamstva i sigurnosti, bilo to koje je određivalo ponašanje sveca iz Asiza, nego zauzimanje za reformu Crkve. Sveukupno iščitavanje Franjine svetosti koje pruža Toma pokazuje se potpuno sukladnim sa slikom koju je papa predstavio.

On je čitao Franjino iskustvo u svjetlu velikih uzora prošlosti: često se pozivao u tom pogledu na Augustinov uzor da protumači njegov lik iz mladenačkih dana; Toma naime, nadahnjujući se na *Ispovijestima*, naglasio je zabludjeli hod Franjine mladosti, da bi još više uzdizao njegovo obraćenje: od velikog grešnika do velikog sveca, veličajući na taj način djelo milosti i Božjeg milosrđa. Ipak mislim da nije bio Augustin, nego Pavao uzor za Tomino uspoređivanje: onaj Pavao koji je, da se ne zaboravi, tvrdio da nosi rane Kristove na svome tijelu (usp. Gal 6, 17).

Koliko god je očito da hagiograf pretjeruje u moralističkom tonu, ne bih se ipak zbog toga usudio reći da je njegovo pripovijedanje o Franjinoj mladosti samo plod »moralističkog pretjerivanja« – kako Raoul Manselli tvrdi iz *Oporuke* (»budući da sam bio u grijesima«), jer mi se čini da Toma, pod ljuskom govora izgrađujućih tonova i korištenja utvrđenih hagiografskih obrazaca, zadržava odlomke življenja koji nikako nemaju izgled općih mjesta prisutnih u tolikim životima svetaca, nego pokazuju apsolutnu spontanost, koja odmah upućuje na izravna svjedočenja (usp. 1Čel 5, 12). U njegovoj slici mladog Franje ne dominiraju samo negativne crte, nego se pojavljuju i oni vidovi velikodušnosti i plemenitosti (1Čel 2, 4, 17) koji će biti toliko podcrtani u drugim izvorima, naročito u *Svjedočanstvima troji-*

ce drugova. Tako što se tiče ostaloga, istina je da je djelo, sveukupno gledano, sukladno viziji pape, pa iako neke stvari prešućuje (Toma elegantno izbjegava, na primjer, krizu iz 1220, koja je prisilila Franju da se žurno vrati s Istoka) i vodi računa o jasnim političko-religioznim zahtjevima, ipak pruža odlomke autentičnosti koje je teško naći u drugim izvorima, kao na primjer ozdravljenje opsjednutoga iz San Geminia, opis Franjina fizičkog portreta, Božić u Grecciu (usp. 1Čel 69, 83, 84–87).

U *Prvom životopisu* Franjo je predstavljen – iako usporedba nije nikad napravljena izričito – kao novi Pavao koji podnosi svaku nevolju za Božje izabranike; vojnik koji, »slijedeći život i stope apostola« (1Čel 88), oplođuje polje Gospodnje sjemenom svoga propovijedanja, gospodareći scenom kao apostol posljednjeg sata. Toma se pokazuje potpuno svjestan »novosti« koju predstavlja Franjo (1Čel 36, 82) i njegov Red u panorami povijesti Crkve (1Čel 89), iako potom iznosi bit franjevačkog života kao ponavljanje jednog prethodnog obrasca koji su svi već napustili. Ova svijest o novosti dominira također pripovijedanjem o Franjinoj kanonizaciji (1Čel 121, 123, 125). Ipak tu inovativnu službu filtrira tradicionalna misao koja ublažava neke njegove crte: dovoljno je vidjeti kako je hagiograf mladenački život sveca, boravak »u grijesima« (Opor) pod znakom ispraznosti prikazao jezikom natopljenim pesimističkim moralizmom.

Toma svodi na početke Franjina života njegovu jasnu želju da oživotvori jedan specifičan oblik redovničkog života: svetac je dao život Redu manje braće (1Čel 38), i to se dogodilo u Porcijunkuli (1Čel 88); Red kojemu su u početku mnogi stavljali zamke (1Čel 74,) a branio kardinal Hugolin, kojeg je sam Franjo izabrao za oca i gospodara svega »reda«. Sam Hugolin koji, osim što je branio novu redovničku obitelj, pokazao se brižljiv u podržavanju širenja Reda i u porastu glasa o njemu (1Čel 99). Uslijed toga Toma daje ograničen prostor iskustvu prvotnog »bratstva«. Ne samo to. Nedostaje također u njegovu djelu bilo kakvo ukazivanje na poteškoće na koje je ono moralo neizbježno nailaziti, drugdje zasvjedočene velikom jasnoćom.[2]

Red, nova franjevačka obitelj, već je od početka pozvan da razvije poslanje u Crkvi, naročito kroz propovijedanje. Budući da je izabrao da živi prema evanđelju, Franjo je odmah počeo propovijedati svima obraćenje (1Čel 23): proces traženja, koji je trajao nekoliko teških godina, našao je svoje konačno polje u misionarskoj aktivnosti koja se konkretizirala prvenstveno u propovijedanju mira. Franjo je Kristov vojnik koji namjerava proći gradove i dvorce radi naviještanja kraljevstva Božjeg (1Čel 36). Radi se o jednoj klasičnoj slici, dobro

---

[2] Usp. Peruđ 35,36–40; LegTd 17,19–24; o tim poteškoćama Toma nabacuje samo jednu napomenu: 1Čel 40.

poznatoj u hagiografskoj literaturi, koja se često vraća (1Čel 62, 65, 98; usp. također 1Čel 97). Toma u više navrata prikazuje Franju usmjerenog na propovijedanje.

Ipak teško bi se pogriješilo ako bi se htjelo svesti Tomin portret na pohvalu Franjina propovijedanja i na pastoralno naprezanje Reda manje braće. Kod Tome ostaje uistinu mnoštvo registara koji čine od njegova djela »otvoren obrazac«, u stanju da prihvati različita iskustva, da ne isključi moguće i daljnje razvoje u odnosu na ono što je njegov privilegirani obrazac. Stoga ako je istina da on govori o Redu u terminima divljenja, također je istina da ne štedi ni kritike (1Čel 28, 50, 54, 96, 103–104): to ostavlja dovoljno mogućnosti za različite planove čitanja. Iako Toma pokazuje sveca zauzetog već od početka u propovijedanju, ništa manje taj registar ne isključuje Franjine tjeskobe i aspiracije, često »napastovanog« samoćom i osamom, naročito u posebnim i teškim momentima (1Čel 71, 91, 103). Upravo to mnoštvo registara doprinosi da ovo djelo učini veoma važnim dokumentom, kako s povijesnoga tako i s hagiografskoga stajališta.

Izvori:

Uvod u *Prvi životopis sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 241–246. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Prvi životopis sv. Franje preveo Damjan Damjanović s latinskog izvornika prema: Fr. Thomas de Celano, *Vita prima s. Francisci Assisiensis,* Editio PP. Collegii S. Bonaventurae, Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1926.

Proslov

U ime Gospodnje. Amen.

Počinje proslov životopisu blaženoga Franje

1. Želja mi je, s dužnim poštovanjem, redom ispripovjediti život i djela blaženoga našeg oca Franje. Nitko međutim pojedinačno ne pamti sve ono što je on činio i naučavao. Da mi ipak istina bude vodiljom i učiteljicom, nastojat ću prema svojim moćima, makar i nevještim riječima, izložiti barem ono što sam čuo iz njegovih usta ili doznao od poštenih i pouzdanih svjedoka. A dajem se na taj posao po zapovijedi slavnoga gospodina pape Grgura.[3] O da mi je biti učenikom onoga koji je uvijek izbjegavao zakučasti govor te nije mario za kićene riječi!

2. Sve što sam mogao sabrati o tome blaženom čovjeku razdijelio sam u tri dijela, a to opet u poglavlja, da u raznolikosti vremena ne iznevjerim redoslijed događaja i time ne ugrozim istinitost. U prvom se dijelu držim povijesnoga reda; posvetio sam ga čistoći blažena druženja i njegovu životu. Unio sam ovamo i neka od mnogobrojnih čudesa što ih se Gospodin Bog udostojao izvesti po njemu dok je živio u tijelu. U drugome se dijelu pripovijedaju događaji od pretposljednje godine njegova života pa do njegove blažene smrti. Treći pak dio sadrži, a još većim dijelom prešućuje, ona čudesa što ih je slavni svetac, kraljujući s Kristom na nebesima, izveo na zemlji. U tom se dijelu govori o poštovanju, časti, poklonstvu i slavi što mu najpobožnije iskazaše sretni papa Grgur i s njime svi kardinali svete Rimske crkve. Hvala Svemogućemu Bogu koji se u svojim svecima uvijek pokazuje divan i vrijedan ljubavi.

---

[3] To je Grgur IX. koji je izabran za papu 19. ožujka 1227, a umro je u Rimu 22. kolovoza 1241. Prije se zvao Hugolin ili Hugo, a bio je velikaškoga podrijetla. Godine 1198. postao je kardinal-đakon sv. Eustahija i kao takav bio biskup Ostije i Veletrija.

I. DIO

Na hvalu i slavu svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen.

Počinje život blaženoga našeg oca Franje

1. POGLAVLJE
Kako je živio kao svjetovnjak

1. Asiz se nalazi u Spoletskoj dolini. U njemu je živio čovjek imenom Franjo. Roditelji su ga od rane mladosti odgajali za ispraznosti svijeta. Dugo je on obijesno nasljedovao njihov bijedni život i vladanje. Zapravo, postao je taštiji i objesniji od njih. Taj vrlo loši običaj i opasan nauk ukorijeniše se posvuda u onih koji nose kršćansko ime, kao da je to državnim zakonom uvedeno i propisano, pa se i mala djeca već od kolijevke popustljivo i nerazborito odgajaju. Jedva nejaka djeca počnu sricati riječi i tepati, a već ih znakovima i glasovima navode na vrlo ružne i odvratne stvari. Pa kad dođe vrijeme da budu odbijena od prsiju, sile ih da govore pa čak i čine koješta puno nečednosti i raspuštenosti. Poneki se među njima, ponukan plahošću dobi, ne usuđuje uljudno vladati, jer će postati žrtvom surovih postupaka. Lijepo o tom govori svjetovni pjesnik: »Budući da smo odrasli usred roditeljskog upućivanja, sva nas zla slijede od djetinjstva« (A. L. Seneca). To je svjedočanstvo istinito, jer su želje roditelja za djecu to štetnije što su bili popustljiviji. Ali kad malo više ponarastu, neprestano upadaju u sve gora djela, jer ih oni na to tjeraju. Iz zla korijena raste zlo drvo, i što je jednom izopačeno, teško se može ispraviti. Što misliš, kakvi će oni biti kad počnu prolaziti kroz vrata mladenaštva? Tada će se prepustiti mnogovrsnim lakoumnostima. Jer im je slobodno raditi što hoće, svim se žarom predaju u službu sramotnim stvarima. Tako dragovoljnim robovanjem postaju robovi grijeha, oruđe bezakonja. Sve svoje udove kao oruđe predaju bezakonju. Budući da u sebi nemaju ništa od kršćanskoga

duha ni u životu ni u ponašanju, zaštićuju se samo kršćanskim imenom. Bijednici većinom hine kao da su počinili veće nevaljalštine nego što su ih zaista učinili da ne bi izgledali vrijedni većega prezira zato što su nedužniji.

2. Tako bijedan bijaše početak čovjeka kojega danas častimo kao sveca jer je zaista svet. Takav je bio od djetinjstva pa gotovo sve do dvadeset i pete godine svoga života. To je razdoblje bijedno proigrao i uludo potrošio. Štoviše, u ispraznosti života nadmašivao je svoje vršnjake. Bio je poticatelj zala i natjecao se u mnogim budalaštinama. Svi su mu se divili, a on je nastojao sve ostalo preteći sjajem isprazne slave, vragolijama, posebnostima, lakrdijaškim i ispraznim riječima i pjesmama. Odijevao se raskošno i mekušno. Bio je veoma bogat, ali nije bio škrt, nego rasipan. Nije bio gramziv za novcem, nego je imetak upravo rasipao. Bio je inače uljudan, privlačiv i prijazan, iako sebi na štetu. Budući da su mnogi najviše zbog toga išli za njim, a sve su to bili prijatelji zla i podjarivači lopovština, tako je bio okružen četama ništarija. Ponosno je i samosvjesno stupao prolazeći babilonskim ulicama dok Gospodin s nebesa nije na nj bacio svoj pogled i dok svoj gnjev nije od njega otklonio. Obuzdao ga je svojom hvalom da posve ne propadne. I zato se nad njim ispružila ruka Gospodnja i promijenila se desnica Svevišnjega da bi se po njemu grešnicima pružilo pouzdanje da će odahnuti u milosti i da bi po obraćenju Bogu svima bio uzorom.

2. POGLAVLJE

Kako je Bog pohodio njegovo srce po tjelesnoj bolesti i po noćnom viđenju

3. Dok je taj čovjek još mladenačkim žarom izgarao u grijesima i dok ga je povodljiva mladenačka dob snažno nagonila na ostvarivanje mladenačkih prava i nije se dala utažiti i dok je bio potican otrovom »stare zmije«, najednom se nad njim pojavila Božja osveta ili, radije, pomazanje. Najprije se dao na sređivanje svoga neispravnoga mišljenja. Tjerao je dušu u tjeskobu, a tijelu je nanosio neugodnosti prema onoj prorokovoj: »Evo ću joj put trnjem zagraditi i zidom ću je opkoliti« (Hoš 2,8). I tako dugo bijaše pritisnut bolešću da bi se izliječio od ljudske tvrdoglavosti koja se jedva čim drugim može popraviti osim kaznama. Tada je počeo drukčije misliti. Kad mu je već bilo malo lakše i kad je, upirući se o štap, počeo amo-tamo po kući hodati da bi opet ozdravio, jednoga je dana izišao van i počeo radoznalo promatrati okolicu. Međutim ljepota polja, privlačnost vinograda i što god je na pogled lijepo, nikako ga nisu

mogli razveseliti. Zato se čudio svojoj nenadanoj promjeni, a ljubitelje svega toga smatrao je luđacima.

4. Tako je od toga dana počeo samoga sebe podcjenjivati i prezirati sve ono čemu se prije divio i što je prije volio. Ali to ipak nije bilo potpuno i ozbiljno jer još ne bijaše slobodan od okova taštine i još nije s vrata zbacio jaram opaka robovanja. Najteže je ostaviti se navika jer kad se jednom u duši uvriježe, ne mogu se lako iskorijeniti. Duh se, dugo vremena od njih odvojen, vraća na ono staro te ponavljanje mana prelazi u narav. Zato je Franjo pokušavao izbjeći dohvatu ruke Božje i doskora je zaboravio na očinsko karanje. Dok mu se smiješila sreća, mislio je na svjetovne stvari i zaboravio na nakane Božje. Ponovno se predavao želji za svjetovnom slavom i čeznuo za ispraznošću velikih pothvata. Neki se naime asiški plemić počeo jako naoružavati i, ponesen vjetrom isprazne slave, da bi se domogao novaca i časti, odluči poći u Apuliju. Kad je to dočuo Franjo, u tom se s njim sporazumio jer je bio lakouman i veoma smion. Premda mu ne bijaše ravan po plemenitosti roda, ipak ga je nadvisivao velikodušnošću. Gledajući na imutak bio je od njega siromašniji, ali je s obzirom na darežljivost bio rastrošniji.

5. Jedne noći izgarajući od želje da pođe na taj put sav se predao razmišljanju kako da ostvariti. Onaj koji ga je udario šibom pravednosti u noćnom ga je viđenju pohodio slatkoćom milosti. A Budući da je bio željan slave, privukao ga je sebi i uzdigao do najvišeg vrhunca slave. Prividjelo mu se naime da mu je cijela kuća puna vojničkog oružja: sedala, kopalja, štitova i drugih potrepština. Mnogo se tomu obradovao i u sebi se, šuteći, u čudu pitao što je to. Nije naime u svojoj kući običavao viđati takve stvari, nego je samo navikao gledati bale sukna za prodaju. Kad se silno začudio zbog neočekivana događaja, rečeno mu je da će sve ovo oružje pripasti njemu i njegovim vojnicima. Kad se tog jutra probudio, ustao je radostan. Smatrao je da mu viđenje pretkazuje veliku sreću i sretno putovanje u Apuliju. Nije znao što da rekne, i povjereni mu zadatak nije odmah razumio. Ipak je u tom pogledu bio sposoban rasuditi da njegovo tumačenje viđenja nije ispravno. Premda je viđenje imalo dosta sličnosti s događajima, ipak se njegovo srce nije obradovalo takvim stvarima kao inače. Trebalo je da samoga sebe prisili i izvrši što je zamislio da željeno putovanje ostvari. I zaista se najprije zgodno spominje oružje i na vrlo prikladan način daje se oružje vojniku koji će se boriti s jakim, naoružanim neprijateljem, da bi poput drugog Davida u ime Gospodina Boga nad vojskama oprao Izrael od stare sramote što mu je zadadoše neprijatelji.

3. POGLAVLJE

Kako je promijenjen u duši, ali ne u srcu, alegorijski govorio o nađenu blagu i zaručnici

6. Izmijenio se, ali ne na tijelu, nego u duši. Odustao je od putovanja u Apuliju i nastojao svoju volju usmjeriti prema božanskim stvarima. Tako se malo povukao od svjetovne buke i posla te nastojao u svoju unutrašnjost ponovno smjestiti Isusa Krista. Kao mudar trgovac sakrio je nađeni biser pred očima ismjehivača i potajno nastojao, pošto sve svoje proda, da ga kupi. U gradu Asizu bio je neki čovjek koji mu je bio draži od ostalih. Bili su vršnjaci. A budući da ih je vezala neprestana bliskost i međusobna ljubav, Franjo se odvažio da ovome povjeri svoje tajne. Često ga je vodio na samotna mjesta prikladna za povjerljive razgovore. Uvjeravao ga je da je pronašao neko dragocjeno i veliko blago. Toga je čovjeka obradovao i počelo ga zanimati ono što je čuo. Svaki put je s njim rado išao kad god bi ga Franjo pozvao. Nedaleko od grada nalazila se jedna spilja do koje su često išli razgovarajući o blagu. Čovjek Božji, kojega je sveta odluka već posvetila, ušao bi u onu spilju, a prijatelj bi ga vani čekao, dok se on, obuzet novim i neobičnim oduševljenjem, u skrovitosti molio svom Ocu. Želio je da nitko ne zna što unutra radi i poradi većega dobra to je mudro tajio. Samo se s Bogom savjetovao s obzirom na svoju svetu odluku. Pobožno se molio da vječni i istiniti Bog ravna njegov put i da nauči izvršavati njegovu volju. Veoma je mnogo trpio u duši i nije mogao mirovati dok ne provede u djelo što je u srcu zamislio. Različite misli su mu se kovitlale po glavi i njihova silovitost ga je nemalo smućivala. Iznutra je gorio božanskom vatrom i nije mogao izvana sakrivati žar koji mu je zahvatio srce. Kajao se što je tako teško sagriješio i uvrijedio pogled Božjeg veličanstva. Ni prijašnje ni sadašnje nevaljalštine nisu ga više veselile, ali se još nije u sebe potpuno pouzdavao s obzirom na budućnost. Zato, kad bi se iz spilje vraćao k prijatelju, tako je bio od napora satrven te se činilo kao da je drugačiji ušao, a drugačiji izišao.

7. Jednoga dana, kad je najusrdnije zazivao milosrđe Gospodnje, Gospodin mu je pokazao što treba činiti. Od tada je bio ispunjen tolikom radošću i nije se mogao susprezati, nego je i nehotice ljudima u uši nešto priopćivao. I kako zbog veličine nadahnute ljubavi nije mogao šutjeti, ponešto je povjerljivo govorio, ali zagonetno. Kao što je onom posebnom prijatelju, kako je rečeno, govorio o sakrivenom blagu, tako je i drugima pokušavao govoriti slikovito. Govorio je da ne kani ići u Apuliju, nego je obećavao da će u vlastitom zavičaju izvesti slavne i velike stvari. Ljudi su pomišljali da se kani ženiti pa su ga pitali: »Hoćeš li se, Franjo, oženiti?« On im je odgovarajući

rekao: »Oženit ću se plemenitijom i ljepšom zaručnicom nego ste ikada vidjeli; ona sve ostale nadmašuje obličjem i mudrošću.« I zaista, prava pobožnost je netaknuta Božja zaručnica, koju je primio, a kraljevstvo nebesko to je sakriveno blago što ga je s tolikom željom tražio. Nužno se moralo posvema očitovati evanđeosko zvanje na onome koji je imao biti službenik evanđelja u vjeri i istini.

4. POGLAVLJE

Kako je prodao sve i prezreo novac

8. Gle, tako je zahvaćen milošću blaženi sluga Svevišnjega i utvrđen Duhom Svetim. Budući da je bilo došlo predviđeno vrijeme, slijedio je ono navaljivanje svoga srca koje, nakon odreknuća svega svjetovnoga, vodi k najvećim dobrima. Nije se smjelo dalje oklijevati, jer se smrtonosna bolest toliko razmahala i mnogima je već tako zahvatila udove da bi im, ako liječnik samo malo zakasni, ugrabila život, kad dah života bude zaustavljen. Zato je ustao, prekrižio se, osedlao konja i na nj uzjahao. Ponio je sa sobom grimizne tkanine da ih proda. Brzo je stigao u grad koji se zove Foligno. Kad je ondje po običaju prodao sve što je donio, sretni je trgovac uzevši novac ostavio konja na kojem je do tada jahao. Zatim se vratio, skinuo s konja teret i u svojoj pobožnoj duši počeo razmišljati što da učini s novcem. Na neobičan se način za čas prepustio Božjem djelovanju. Osjećao se silno opterećenim dok je jedan sat uza se nosio onaj novac, a sav dobitak smatrao je prašinom. Zato se požurio da taj teret što prije odloži. Kad se vraćao prema gradu Asizu, pokraj ceste je opazio crkvu koja je bila davno sagrađena na čast sv. Damjana. Zbog veoma velike starosti prijetila joj je opasnost da se sruši.

9. Kad je novi Kristov vojnik prispio do nje, pobožno ganut tolikom potrebom, sa strahom i poštovanjem uđe u nju. Tu je zatekao jednog siromašnog svećenika. S velikom vjerom mu je poljubio posvećene ruke, predao mu novac što ga je imao kod sebe i redom mu ispripovjedio sve što je odlučio. Svećenik se začudi više nego što bi se moglo vjerovati. Čudio se nenadanoj promjeni stvari i oklijevao je da povjeruje u ono što je slušao. A jer je mislio da mu se želi narugati, nije htio zadržati predani novac. Viđao ga je naime, tako reći do jučer, kako među rođacima i znancima neuredno živi i kako svojom ludošću nadmašuje sve ostale. On je međutim ustrajao, nastojeći da svećenik povjeruje njegovim riječima; ponizno ga je molio i kumio da mu poradi Gospodina dopusti s njime boraviti. Svećenik je napokon pristao da s njim boravi, ali iz straha pred roditeljima nije primio novac koji taj istiniti prezиратelj novca baci u neki pro-

zorčić. Do novca nije više držao nego do prašine. On je naime želio posjedovati mudrost koja je vrednija od zlata i domoći se razboritosti koja je dragocjenija od srebra.

5. POGLAVLJE

Otac ga progoni i veže

10. Dok je sluga Boga svevišnjega boravio u spomenutom mjestu, njegov je otac neprestano posvuda obilazio kao brižan tragač želeći saznati što mu se sa sinom dogodilo. I kad je doznao da boravi u već spomenutom mjestu, ganut bolom srca zbog neočekivanog događaja veoma se uzrujao. Sazvao je prijatelje i susjede, požurio je što je brže mogao do mjesta u kojem je boravio sluga Božji. A Franjo, jer je bio novi borac Kristov, kad je čuo prijetnju progonitelja i predosjećao njihov dolazak, hoteći prepustiti sve srdžbi Božjoj, sakrio se u neku skrovitu rupu, koju je u tu svrhu sam načinio. Ta rupa bila je u kući. Možda je za nju znao samo on. U njoj se cijeli mjesec dana neprekidno skrivao da se jedva usuđivao izlaziti samo poradi obavljanja ljudskih potreba. Ako je kada dobio hrane, pojeo bi je sakriven u rupi i potajno mu je pružana svaka druga usluga. Obliven bujicom suza neprestano se molio i molio da bi ga Gospodin izbavio iz ruku onih koji mu progone dušu. A da bi mu pobožne želje ispunio dobrostivom naklonošću, postio je, plakao i molio se blagom Spasitelju; nije se pouzdavao u svoja nastojanja, nego je sav svoj naum prebacio na Gospodina. I premda se nalazio u rupi i boravio u tami, ipak je bio obuzet nekom neizrecivom radošću koja mu je do tada bila nepoznata. Od nje je sav upravo izgarao. Napustio je rupu i izložio se pogrdama svojih progonitelja.

11. I tako je odmah ustao snažan, brz i veseo noseći pred sobom štit vjere da započne boj za Gospodina. Oboružan oružjem velika pouzdanja krenuo je putem prema gradu. Raspaljen božanskim žarom počeo je samoga sebe mnogo optuživati zbog tromosti i lijenosti. Kad su ga vidjeli oni koji su ga poznavali, uspoređivali su ono prijašnje s posljednjim. Počeli su ga sažalno prekoravati i nazivati ga budalom i luđakom. Na nj su se nabacivali uličnim blatom i kamenjem. Promatrali su ga kako je izmijenio nekadašnje ponašanje i kako je od tjelesne trapnje iznemogao. Zato su mu sve što je činio uračunavali u mahnitost i ludost. Ali jer je strpljiv čovjek bolji od drznika, sluga Božji za sve je ovo bio gluh, i nepravda ga nije ni slomila ni izmijenila, nego je za sve to zahvaljivao Gospodinu.

Uzalud naime protivnik progoni onoga koji teži za onim što je čestito, jer što taj bude više potiskivan, to će hrabrije pobjeđivati.

Netko je rekao da pogrda plemenito srce čini hrabrijim (L. A. Seneca).

12. Nakon što su se ovakve glasine i naklapanja već dugo širila ulicama i trgovima grada i nakon što bi tu i tamo odjeknula galama onih koji su Franju ismjehivali, među mnogima do čijih su ušiju doprle te glasine bio je konačno i njegov otac. Kad je čuo ime svoga sina i to da sugrađani s njim tako postupaju, odmah je ustao, ali ne zato da ga oslobodi, nego da ga satre. Nije se nimalo obuzdavao, nego je na nj nasrnuo kao vuk na ovcu, namrgođeno i divlje ga pogledao, zgrabio ga bezobzirno rukom i dosta grubo ga odvukao svojoj kući pa ga je bez samilosti više dana držao zatvorena u tamnom prostoru misleći da će mu tako slomiti volju i pridobiti ga. To je poduzeo najprije riječima, zatim batinama i napokon okovima. Sve je ovo Franju učinilo spremnijim i snažnijim da ostvari svoju svetu odluku. Strpljivost ga nije napustila, premda je bio napadan riječima i mučen okovima. Onoga kojemu se nalaže da se u nevoljama raduje nije moguće ni batinama ni okovima odvratiti od prave nakane i stava, niti ga je moguće iz Kristova stada odvući. Taj ne dršće u poplavi mnogih voda. U tjeskobi mu je bio utočištem Sin Božji, koji nam uvijek pokazuje kako je ono što je on podnio za nas veće, da nam se naše trpljenje ne čini gorkim.

6. POGLAVLJE

Kako je majka Franju oslobodila i kako se on pred asiškim biskupom ogolio

13. Kad je njegov otac zbog žurnih obiteljskih stvari neko vrijeme izbivao, čovjek je Božji ostao svezan u kućnom zatvoru, a njegova je majka bila s njim sama kod kuće. Ne odobravajući djelo svoga muža, došla je k sinu i umilnim ga riječima oslovila. Kad je vidjela da ga ne može odvratiti od njegove odluke, njezino se majčinsko srce nad njim ganulo. Raskinula je okove, pustila ga da slobodno ode. On se, zahvaljujući svemogućem Bogu, žurno vratio na mjesto gdje je prije boravio. Sada se već osjećao slobodnijim, pošto je bio prokušan u protivštinama, a po mnogostrukim borbama izgled mu je postao vedriji. Preturivši nepravde, postao je srčaniji, svuda se slobodno kretao, stupao je hrabrije. Otac se međutim vratio. Kad nije našao Franju, počeo je gomilati grijehe na grijehe. Na ženine opomene promijenio se. Zatim je odjurio na ono mjesto, galamio je i halabučio, da bi ga bar protjerao iz svoga kraja ako ga već ne može od nauma odvratiti. Zaista je strah Gospodnji pouzdanje hrabrih. Kad je sin milosti čuo da mu dolazi tjelesni otac, odlučno i radosno

mu se izručio. Na sav glas je vikao da ništa ne drži do njegovih okova i batina. Osim toga je izjavio da će za Kristovo ime radosno podnijeti sva zla.

14. Kad je otac vidio da ga ne može od započeta puta odvratiti, sav se dao na to da od njega izvuče novac. Čovjek je Božji želio da ga potroši i dade za uzdržavanje siromaha i za građevine onoga mjesta. Njega, koji nije ljubio novac, nije ni na kakav način bilo moguće prevariti; njega, koji za novac nije bio vezan nikakvom privrženošću, nije zbog njegova gubitka bilo moguće uznemiriti. Kad je otac našao novac što ga je najveći preziratelj zemaljskih stvari bacio u prozor i prašinu, njegov je divlji bijes nešto malo splasnuo i žeđ pohlepe po nalasku novca donekle se utažila. Otac ga je nakon toga izveo pred gradskoga biskupa[4] da se pred njim odrekne svega imanja i da mu vrati sve što je još imao. Ne samo da on to nije odbio nego se silno radostan požurio da spremno izvrši zahtjev.

15. Kad je bio priveden pred biskupa, niti je oklijevao niti je krzmao zbog čega. Štoviše, nije čekao nikakvu riječ, a ni sam nije ni riječi progovorio. Svukao je sa sebe svu odjeću i bacio je odmah pred oca. Štoviše, nije zadržao ni gaće, nego se pred svima svukao do gola. A biskup ga je promatrao i silno se divio njegovu zanosu i postojanosti. Odmah je ustao i svojim ga rukama zagrlio, zatim ga je pokrio svojim plaštem u koji je bio obučen. Jasno je shvatio da je to Božja volja i ustanovio da djela ovoga čovjeka, što ih je posebno promatrao, u sebi sadrže misterij. Zbog toga mu je ubuduće postao pomoćnikom. Prigrlio ga je i osokolio, prihvatio ga je srcem punim ljubavi. Evo, sad se gol borio s golim. Odbacio je sve što pripada svijetu, samo je mislio na Božju pravednost. Tako je nastojao prezreti vlastiti život. Otkazao je svu brigu za nj da bi sebi siromahu osigurao mir na putu uz koji se nalaze zasjede. Od božanskog gledanja samo ga je još dijelio zid svijeta.

7. POGLAVLJE

Kako je upao među razbojnike, kako su ga bacili u snijeg i kako je posluživao gubavce

16. Dok je tako išao zaogrnut kratkim ogrtačem, on koji se nekoć oblačio u grimiz, kroz jednu šumu francuskim je jezikom pjevao pohvale Bogu. U to najednom na nj nasrnu razbojnici. Kad su ga su-

---

[4] Bio je to asiški biskup Gvido (1204–1228) koji je umro 30. srpnja 1228. Usp. 1Čel 32, 108; 2Čel 12, 50, 100, 220.

rovo zapitali tko je on, čovjek Božji je punim glasom uvjerljivo odgovorio: »Glasnik sam velikoga kralja! Što hoćete?« Oni ga izmlatiše i baciše u jamu punu snijega govoreći: »Lezi tu, klipane, glasniče Božji!« Valjao se tamo-amo i otresavši sa sebe snijeg izvukao se iz jame. Silno se zbog toga radovao i visokim je glasom kroz šumu pjevao pohvale Stvoritelju svega. Napokon je prispio u samostan nekih redovnika. Više je dana imao na sebi samo košulju i boravio u kuhinji kao poslužitelj, želio se nasititi otpacima. Budući da ondje nije bilo samilosti, nije mogao dobiti ni kakvu staru odjeću, zato je odande otišao. No nije otišao što bi se bio rasrdio, nego ga je na to prisilila nužda. Otišao je u grad Gubbio, gdje je od nekoga svoga negdašnjeg prijatelja dobio nekakvu tuniku. Pošto je nakon ovoga događaja prošlo neko kraće vrijeme, kako se sve više širio glas o čovjeku Božjem među narodom i njegovo se ime pročulo, prior spomenutog samostana, razmišljajući o postupku prema čovjeku Božjem, pošao je k njemu i ponizno ga molio da za ljubav Spasiteljevu oprosti njemu i njegovima.

17. Zatim je ljubitelj potpune svete poniznosti otišao gubavcima i boravio s njima. Radi Boga im je svima najmarljivije služio. Ispirao im je rane, iz oteklina istiskivao gnoj kao što sam govori u svojoj oporuci: »Dok sam bio u grijesima, vrlo mi je bilo odvratno vidjeti gubavce, i Gospodin me je doveo među njih i bio sam im milosrdan.« Toliko mu je nekoć bilo odvratno gledati gubavce, kao što je sam govorio, da bi u vrijeme svoje taštine rukama začepio nos kad bi iz udaljenosti od gotovo dvije milje opazio njihove nastambe. Ali kad je milošću i snagom Svevišnjega počeo razmišljati o svetim i korisnim stvarima i dok je još bio svjetovnjački obučen, jednog je dana susreo nekoga gubavca. Nadvladao je samoga sebe, pristupio mu je i poljubio ga. Od tada je počeo samoga sebe sve više i više prezirati, dok po milosrđu Otkupiteljevu nije izvojštio potpunu pobjedu nad samim sobom. Dok je još boravio u svijetu i svjetovnjački živio, pomagao je druge siromahe. Onima koji su podnosili neimaštinu pružao je milosrdnu ruku, a s ojađenima je suosjećao. Kad je jednoga dana, protiv svog običaja, a inače je bio veoma otmjena ponašanja, nekom siromahu koji je od njega prosio milostinju počeo predbacivati, odmah je, ganut kajanjem, počeo u sebi govoriti kako će biti prekoren i osramoćen što je uskratio zamoljenu milostinju u ime velikoga Kralja. U svom je srcu odlučio da ubuduće prema svojoj mogućnosti neće nikomu tko ga nešto zamoli u ime Božje to uskratiti. Tu je odluku najbrižljivije provodio i ispunjavao dok nije posvema i sebe predao. Tako je on prije bio izvršitelj nego što je postao učiteljem evanđeoskog savjeta: »Tko te moli, podaj mu, a tko hoće da mu pozajmiš, ne odbij ga« (Mt 5,42).

8. POGLAVLJE

Kako je gradio crkvu sv. Damjana i o životu gospođa koje su u tome mjestu boravile

18. Prvi posao kojega se blaženi Franjo prihvatio pošto je bio oslobođen iz ruku tjelesnog oca, bila je izgradnja kuće Božje. Nije namjeravao da je iznova sagradi, nego je popravljao staru, obnavljao dotrajalu. Nije rušio temelj, nego je na njemu gradio. I ne znajući uvijek je prvenstvo pridržavao za Krista: »Nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je već postavljen, a taj je Isus Krist« (1 Kor 3,11). Kad se vratio na ono mjesto, kako je već rečeno, gdje je u davnini bila sagrađena crkva sv. Damjana, uz pomoć milosti Svevišnjega u kratkom ju je vremenu brižno popravio. Ovo je ono blagoslovljeno i sveto mjesto u kojem je isti blaženi čovjek osnovao slavnu redovničku ustanovu, odlični red siromašnih gospođa i posvećenih djevica. Dogodilo se to gotovo šest godina nakon obraćenja blaženoga Franje. Tu je gospođa Klara, rodom Asižanka, postala najdragocjenijim temeljnim kamenom povrh kojega je nazidano i ostalo kamenje. Kad se spomenuta gospođa, nakon osnutka Reda braće, na poticaj čovjeka Božjeg obratila Bogu, mnogima je u napretku postala pomagačicom, a bezbrojnima uzorom. Po rodu je bila plemenita, ali je po milosti bila još plemenitija; bila je djevica tijelom, a srce joj je bilo izvanredno čisto; po dobi je bila djevojka, a po razboritosti starica; u odluci je bila postojana i željela je izgarati od božanske ljubavi. Bila je obdarena mudrošću i izvanrednom poniznošću. Bila je po imenu Klara (a to znači: slavna), životom je bila slavnija, a ponašanjem najslavnija.

19. Na njoj je podignuta zgrada koja je izrađena od najskupocjenijeg biserja, a tome biserju »hvala ne dolazi od ljudi, nego od Boga« (Rim 2,29). Nju nije moguće ni u kratkom razmatranju obuhvatiti mislima niti ju je moguće s malo riječi prikazati. Prije svega među njima je vladala krepost međusobne neprestane ljubavi koja je njihove volje međusobno tako povezivala da su sve u svemu bile jednodušne. Premda su bile mnogobrojne i raznolike, ipak su sve imale jedan duh; a znalo ih je zajedno boraviti po četrdeset do pedeset. Drugo, u svakoj pojedinoj od njih sjao je dragulj poniznosti. One primljene darove i nebeska dobra tako čuvaju da pomoću njih stječu i ostale kreposti. Treće, ljiljan djevičanstva i čistoće sve ih tako opaja divnim miomirisom da zaboravljaju na zemaljske stvari te samo žele razmatrati o nebeskima. Iz njezina se mirisa u njihovim srcima rađa tolika ljubav prema vječnom Zaručniku da sveta netaknutost između njih uklanja svaku zlu naviku prijašnjega života. Četvrto, sve su ukrašene zaslugom najuzvišenijega siromaštva te jedva

kada ili nikada pristaju na to da se u krajnjem slučaju iziđe u susret njihovoj prehrani i odijevanju.

20. Peto, tako su se po milosti učvrstile u postu i šutnji da nemaju teškoća kad se radi o svladavanju putenih poriva i obuzdavanju jezika. Neke su se od njih od govora tako odvikle da se onda kad je potrebno da nešto govore jedva sjećaju kako treba oblikovati riječi i rečenice. Šesto, budući da ih sve tako divno resi krepost strpljivosti, nikakvo im trpljenje ili nepravda ne može slomiti duh ili ih promijeniti. Sedmo, u tolikoj mjeri posjeduju duh kontemplacije da ih ona upućuje na to što treba raditi i od čega se valja čuvati; i tako umiju biti sretne, uranjajući svoju unutrašnjost u Boga. Danju i noću zauzete su pjevanjem božanskih pohvala i molitvom. Neka bi se vječni Bog udostojao svojom svetom milošću tako svet početak zaključiti još svetijim svršetkom. Neka ovo što je rečeno o Bogu posvećenim djevicama i vjernim Kristovim službenicama bude sada dosta, jer njihov izvanredni život i slavno utemeljenje njihova reda po papi Grguru, tada biskupu ostijskom, iziskuje da se napiše posebno djelo, a za to se traži poseban rad i vrijeme.[5]

9. POGLAVLJE

Kako je, promijenivši odijelo, popravio crkvu svete Marije u Porcijunkuli i kako je, čuvši evanđelje, sve ostavio te zamislio i izradio odijelo što ga imaju braća

21. Međutim se svetac Božji, kad je promijenio odijelo i popravio spomenutu crkvu, preselio na drugo mjesto pokraj grada Asiza, gdje je počeo popravljati jednu oštećenu i malne porušenu crkvu. Od onoga što je dobro započeo nije odustajao dok nije sve posvema dovršio. Odanle se preselio na drugo mjesto koje se zove Porcijunkula. Tu se nalazila crkva Blažene Djevice Majke Božje koja je davno sagrađena. Onda je bila napuštena i nitko se za nju nije brinuo. Kad ju je svetac Božji ugledao tako ruševnu, bio je ganut ljubavlju; budući da je upravo izgarao od pobožnosti prema predobroj Majci, počeo je ondje trajno boraviti. Kad je popravljao spomenutu crkvu, bilo je to u trećoj godini njegova obraćenja. U to je vrijeme nosio neku vrst pustinjačke odjeće, bijaše opasan kožnom oputom, a u ruci je nosio štap, hodao je obuven.

---

[5] Sv. Klara umrla je 11. kolovoza 1253.

22. Ali kad se jednoga dana u spomenutoj crkvi čitalo evanđelje o tome kako je Gospodin poslao svoje učenike da propovijedaju, i svetac Božji bio ondje nazočan, da bi evanđeoske riječi razumio, ponizno je zamolio svećenika da mu pročitani odlomak protumači. A kad mu je ovaj sve redom protumačio i kad je sveti Franjo čuo da Kristovi učenici ne smiju imati ni zlata, ni srebra, ni novca, ni torbe, ni novčarke, da putem ne nose ni štapa, ni obuće, neka nemaju ni dviju tunika, nego neka propovijedaju kraljevstvo Božje i pokoru,[6] odmah je u Duhu Božjem uskliknuo: »Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim cijelim srcem izvršiti.« Zato je sveti otac silno radostan odmah požurio izvršiti ono što je spasonosno čuo. Nije dopustio da prođe neko vrijeme pa da istom onda počne pobožno provoditi ono što je čuo. Odmah je s nogu izuo obuću, iz ruku je odbacio štap, zadovoljio se samo jednom tunikom, kožnati remen zamijenio je konopčićem. Od tada je imao tuniku koja je sprijeda bila obilježena križem da bi tako od sebe odgonio sve đavolske opsjene. Ta je tunika bila veoma gruba, u njoj je želio razapinjati svoje tijelo s pogreškama i grijesima. Bila je ona veoma siromašna i priprosta da je svijet ne bi nipošto poželio. S najvećim je poštovanjem i posebnom pomnjom želio izvršavati i sve ostalo što je čuo. On naime nije bio gluhi slušač evanđelja, nego je sve što bi čuo hvalevrijedno upamtio i marljivo nastojao ispuniti.

10. POGLAVLJE

O propovijedanju evanđelja i naviještanju mira te o obraćenju prve šestorice braće

23. Od tada je počeo s velikom gorljivošću duha i radošću srca svima propovijedati pokoru. Činio je to jednostavnim riječima, a zanosnim srcem je izgrađivao slušaoce. Njegova je riječ bila poput razbuktale vatre, prodirala je do dna srca. Duše sviju napunjao je divljenjem. Izgledao je sasvim drugačije nego prije. Dok je promatrao nebo, nije mu bilo stalo do toga da gleda zemlju. To je doista bilo nešto neobično, jer je najprije počeo propovijedati ondje gdje je još kao dječak naučio čitati; na onom je mjestu najprije sahranjen da bi sretan početak osigurao još sretniji svršetak.[7] Gdje je sam učio, ondje je i poučavao; i gdje je započeo, ondje je i dovršio. Prije svake

[6] Toma je ovu rečenicu sastavio prema izvještajima triju evanđelista.

[7] Kad je Toma Čelanski ovo pisao, Grgur IX. već je predvidio gradnju crkve u čast svetoga Franje, u kojoj se imalo čuvati njegovo tijelo. Sv. Franjo je najprije pokopan u crkvici sv. Jurja, koja se sada nalazi unutar klauzurnih zidina samostana sv. Klare, a klarise su se onamo preselile 1257.

svoje propovijedi najprije bi na sakupljene, kojima je imao tumačiti riječ Božju, zazvao mir govoreći: »Gospodin vam dao mir!«[8] Mir je naviještao i muškarcima i ženama, naviještao ga je pobožno uvijek i onima koji su mu dolazili u susret i pokraj kojih bi prolazio. Zato su mnogi koji su mrzili mir i spasenje uz pomoć Gospodinovu svim srcem prigrlili mir i postali sinovi mira te osvajači vječnoga spasenja.

24. Među ovima je bio jedan Asižanin koji je imao pobožno i jednostavno srce. Taj je prvi pobožno pošao za čovjekom Božjim. Nakon ovoga je radosno pohitio za svecem Božjim brat Bernard, koji je prigrlio poslanstvo mira da bi sebi pribavio kraljevstvo nebesko. On je često svetoga oca primao kao gosta. Kad je vidio i upoznao njegov život i ponašanje te kad se naužio mirisa njegove svetosti, u njemu se nastanio strah iz kojega se rodio duh spasenja. Promatrao ga je kako cijelu noć moli, kako veoma malo spava i kako veliča Boga i slavnu Djevicu Majku Božju; divio se i govorio: »Zaista je ovaj čovjek od Boga«. Zato se požurio da sve svoje rasproda i razdijeli, ali ne rođacima, nego siromasima. I kad je prigrlio savršeniji način života, ispunio je evanđeoski savjet: »Ako želiš biti savršen, hajde, prodaj što imaš i podaj siromasima te ćeš imati blago na nebu! Onda dođi i slijedi me!« (Mt 19,21). Kad je to učinio, pridružio se svetom Franji i životom i odjećom. Uvijek je bio s njima dok se braća nisu umnožila, a onda je iz poslušnosti prema dragom ocu poslan u druge krajeve. Njegovo se naime obraćenje Bogu ostvarilo na taj način što je svoj imetak prodao i novac razdijelio siromasima. A sveti se Franjo dolasku i obraćenju takva čovjeka silno obradovao zato što se očitovalo kako se Bog za nj brine te što mu je dao potrebna druga i vjerna prijatelja.

25. Za njim je odmah slijedio drugi Asižanin koji je zbog načina svoga života postao svake hvale vrijedan. Sveto je započeo živjeti, a još je svetije za kratko vrijeme život dovršio.[9] Ovoga je nakon kraćeg vremena slijedio brat Egidije, čovjek jednostavan, pravedan i bogobojazan. On je dugo vremena, provodeći svet, pravedan i pobožan život, nama ostavio primjer savršene poslušnosti, tjelesnoga rada, samotničkoga života i svete kontemplacije.[10] Kad se ovima

[8] Franjo je ovaj pozdrav sastavio prema pozdravnim riječima kojima sv. Pavao završava svoju drugu poslanicu Solunjanima. Taj pozdrav u cijelosti glasi: »A sam Gospodin mira neka vam dadne mir uvijek i na svaki način« (2 Sol 3,16).

[9] Čini se da je to bio brat Petar Katanski. Bio je obrazovan i plemićkoga roda.

[10] Sv. Franjo je brata Egidija primio u Red na spomendan sv. Jurja (23. travnja) ubrzo nakon brata Bernarda, a dvije godine nakon svoga obraćenja.

doda još jedan, brat Filip, njime se zaokružio broj sedam.[11] Njegove je usne Gospodin taknuo kamenčićem čistoće da bi po njemu umio slatko govoriti i zanosno klicati. Ulazio je u smisao Sv. pisma i tumačio ga premda nije učio; postao je nasljedovatelj onih što su kao neuki i nepismeni imali biti židovski prvaci.

11. POGLAVLJE

O duhu proricanja sv. Franje i o njegovim opomenama

26. Tako se blaženi Franjo danomice napunjao utjehom i milošću Duha Svetoga. Najpažljivije i najbrižljivije bi nove sinove upućivao novim poukama. Učio ih je da ne zastranjujući idu putem svetoga siromaštva i blažene prostodušnosti. Jednoga dana, dok se divio Božjem milosrđu zbog udijeljenih mu dobročinstava i želio da mu Gospodin očituje tijek njegova obraćenja i njegove subraće, tražio je mjesto za molitvu kao što je to veoma često činio. Kad bi na takvome mjestu dugo ostajao boraveći sa strahom i trepetom uz Gospodara svekolike zemlje i dok je bolne duše razmišljao o zlo provedenim godinama, češće je ponavljao one riječi: »Bože, budi milostiv meni grešniku!« (Lk 18,13), a neka neizreciva radost i neopisiva slast počela mu se postupno razlijevati u dubini njegova srca. Počeo bi tako sam od sebe iznemagati. Kad bi prigušio osjećaje i kad bi rastjerao tamu koja se iz straha zbog grijeha u njegovu srcu ugnijezdila, ulivena mu je sigurnost da su mu oprošteni svi grijesi i udijeljeno mu je pomazanje da bi odahnuo. Bio je uznesen izvan sebe i sav obuzet nekom svjetlošću. Srce mu se proširilo od milja dok je jasno gledao što će se dogoditi. Kad se ona slatkoća sa svjetlom povukla, vidjelo se kako je duhovno obnovljen i kako se već preoblikovao u drugoga čovjeka.

27. Kad se nakon toga povratio, radosno je kazao braći: »Budite hrabri, predragi, i radujte se u Gospodinu! Nemojte se žalostiti zato što vam se čini da smo malobrojni. Neka vas ne zabrinjava moja ili vaša jednostavnost, jer mi je Gospodin zaista pokazao kako će dati te ćemo se veoma umnožiti i kako će nas proširiti do krajnjih granica zemlje. Radi vašeg napretka prisiljen sam vam kazati što sam vidio. Zaista bih većma volio šutjeti kad me ne bi na to silila ljubav da vam saopćim. Vidio sam kako k nama dolazi veliko mnoštvo ljudi koji hoće s nama živjeti u svetom odijelu i opsluživati naše redovničko Pravilo. I evo još i sada u mojim ušima odzvanjaju njihovi

---

[11] Čini se da je to brat Filip, koji je imao nadimak Longus (Dugi). Taj se uvelike brinuo za »siromašne gospođe«, klarise.

glasovi; jedni prema odredbi svete poslušnosti odlaze, a drugi se vraćaju. Vidio sam kao neke putove koji gotovo iz svakog naroda smjeraju u ove krajeve i svi su bili krcati mnoštva. Dolaze Francuzi, žure se Španjolci, Teutonci i Englezi trče, i hiti veoma veliko mnoštvo i drugih različitih jezika«. Kad su braća to čula, bila su ispunjena spasonosnom radošću. Radovali su se zbog milosti što ju je Gospodin Bog udijelio svome svecu ili zbog toga što su silno žeđali da bi koristili svojim bližnjima, kojima su željeli da se po njemu spase i danomice umnožavaju.

28. I reče im svetac: »Da bismo svome Gospodinu Bogu vjerno i pobožno za sve njegove darove bili zahvalni i da biste znali kako sa sadašnjom i budućom braćom treba živjeti, shvatite istinu budućega razvoja. Sada ćemo na početku ovoga života naći neko slatko voće koje se s velikom nasladom jede, ali malo kasnije će nam biti pruženo nešto što u sebi ima manje slasti i ugodnosti. I napokon će nam biti dano nešto što je puno gorčine. Tim se nećemo moći hraniti jer zbog gorčine to nitko neće moći jesti, iako ima neki vanjski miris i ljepotu. I zaista, kao što sam vam kazao, Gospodin će nas umnožiti te ćemo biti velik narod. Ali konačno će se dogoditi onako kao kad čovjek baci mrežu u more ili jezero te zahvati veliko mnoštvo riba pa kad ih sve smjesti u svoju lađicu i bude mu mrsko da ih sve odveze, izabrat će one veće i koje mu se sviđaju te će ih staviti u svoje posuđe, a ostale će izbaciti«. Kolikom istinitošću sja sve ovo što je svetac Božji prorekao. Kako se to dovoljno jasno očitovao onima koji događaje promatraju u duhu istine. Eto kako je duh proricanja počinuo na svetom Franji.

12. POGLAVLJE

Kako ih je po dvojicu poslao u svijet i kako su se za kratko vrijeme opet skupili

29. Kad je nekako u isto vrijeme neki drugi čovjek stupio u Red, nađoše se na okupu osmorica. Tada ih je blaženi Franjo sve pozvao k sebi, više im je toga kazao o kraljevstvu Božjem, o preziranju svijeta, o odricanju vlastite volje i o upokoravanju vlastitoga tijela. Po dvojicu ih je odvojio za četiri kraja svijeta pa im je rekao: »Idite, predragi, dvojica po dvojica u različite krajeve svijeta, navješćujte ljudima mir i pokoru za oproštenje grijeha! U nevoljama budite strpljivi i sigurni da će Gospodin ispuniti svoju odluku i obećanje. Onima koji vas što zapitaju odgovorite ponizno, blagoslivljajte one koji vas progone, zahvaljujte onima koji vam nanose nepravdu i uvrede, jer nam se za sve ovo pripravlja vječno kraljevstvo«. A oni

su se, primivši odluku svete poslušnosti, pred svetim Franjom ponizno prostrli po zemlji. On je pak, grleći ih, svakom pojedinom slatko i pobožno govorio: »Povjeri Gospodinu svu svoju brigu i on će te okrijepiti«. Ove je riječi govorio kad god je koga od braće u ime poslušnosti slao.

30. Tada je brat Bernard s bratom Egidijem krenuo prema Sv. Jakovu, a sveti je Franjo zajedno s jednim drugom odabrao drugi kraj. Ostala su četvorica, idući po dvojica, krenula u druge krajeve. Ali kad je prošlo malo vremena, sveti Franjo ih je želio sve vidjeti; zato se molio Gospodinu koji sakuplja raspršeni Izrael da ih se udostoji ubrzo sakupiti. I tako se zbilo da su se u kratkom vremenu prema njegovoj želji bez ljudskog poziva, zahvaljujući Bogu, našli na okupu. Dok su bili zajedno, veoma su se obradovali zbog viđenja dobroga pastira i čudili se što su se sakupili samo poradi jedne želje. Izvješćivali su o dobrima koja im je milosrdni Bog učinio. Ako su bili malo nemarni i nezahvalni, ponizno su svetoga oca molili da ih opomene i kazni, a to su zdušno primili. Tako su uvijek običavali kad bi došli k njemu. A nisu pred njim skrivali ni najneznatnije misli, a isto tako ni pokrete srca. A kad bi izvršili sve što im je bilo zapovjeđeno, smatrali su se »beskorisnim slugama«. Tako je onu prvu družinu blaženoga Franje prožimao duh čistoće, pa premda je znao činiti ono što je korisno, sveto i pravedno, u tome nipošto nije isprazno uživao. Blaženi je otac, s velikom ljubavlju grleći svoje sinove, njima počeo otkrivati svoju nakanu i povjeravati im ono što mu je Gospodin objavio.

31. Odmah su im se pridružila nova četiri čestita i sposobna čovjeka i slijedili su sveca Božjega. I zato se među narodom o njemu naveliko govorilo i glas o čovjeku Božjem počeo se sve više širiti. U ono su se vrijeme zaista sveti Franjo i braća mnogo veselili i na poseban način radovali kad bi, bez obzira na to tko je i što je, običan vjernik, bogataš, siromah, plemić, pučanin, neugledan, drag, uman, priprost, klerik, neuk, svjetovnjak iz kršćanskoga puka, vođen Duhom Božjim došao da primi odijelo svetoga Reda. Zbog svega toga svjetovnjaci su se mnogo divili. Bio im je uzorom poniznosti on koji ih je pozivao na put boljega života i na pokoru za grijehe. Nikakva neplemenitost roda, nikakvo siromaštvo nije priječilo da se u Božje djelo ugrade oni koje je Bog htio da budu ugrađeni, jer je njemu drago boraviti s onima koje je svijet odbacio i s onima koji su jednostavni.

13. POGLAVLJE

Kako je napisao prvo pravilo, kad je imao jedanaestoricu braće, i kako ga je gospodin papa Inocent potvrdio; viđenje drveta

32. Kad je blaženi Franjo vidio kako gospodin Bog danomice povećava broj braće, napisao je sebi i svojoj braći, sadašnjoj i budućoj, jednostavno i kratko, način i pravilo života. Prvenstveno se služio riječima sv. evanđelja, jer je čeznuo samo za evanđeoskim savršenstvom. Unio je u pravilo i nešto drugih stvari koje su prijeko potrebne za provođenje sveta života. Zato je sa svom spomenutom braćom otišao u Rim, jer je žarko želio da mu papa Inocent III. potvrdi što je napisao. U to je vrijeme u Rimu boravio asiški biskup imenom Gvido. On je svetoga Franju i svu braću u svemu cijenio i na osobit način ljubio. Kad je vidio svetoga Franju i njegovu braću, a nije znao razlog njihova dolaska, smatrao je da se radi o važnoj stvari. Pribojavao se da oni možda ne namjeravaju napustiti vlastitu domovinu gdje je Gospodin po svojim slugama već počeo izvoditi velike stvari. Mnogo se radovao što ima takve ljude u svojoj biskupiji. On je mnogo očekivao od njihova života i ponašanja. Kad je međutim saznao razlog njihova dolaska i shvatio njihovu nakanu, silno se obradovao u Gospodinu. Obećao je da će im u tu svrhu dati svoj savjet i da će im pomoći. Sveti Franjo je osim toga otišao i do poštovanog gospodina biskupa sabinskoga, koji se zvao Ivan od Sv. Pavla. Ovaj je među drugim knezovima rimske kurije i među uglednicima »prezirao zemaljsko, a ljubio nebesko«. On ga je dobrostivo i s ljubavlju primio te njegovu želju i nakanu toplo preporučio.

33. Budući da je ovaj čovjek bio dalekovidan i ozbiljan, ispitivao ga je o mnogim stvarima i nagovarao da prihvati monaški ili samotnički način života. No sveti je Franjo, koliko je mogao, njegovo nagovaranje ponizno odbijao. Prepustio se uzvišenijoj želji, ali tako da nagovaranje nije prezreo, nego je samo nešto drugo pobožno želio. Ovaj se Gospodin divio njegovu zanosu i pribojavao se da od tolike odluke ne bi odustao. Zato mu je pokazivao ravnije putove. Napokon je Franjinom upornošću bio pobijeđen i prihvatio njegovu molbu. Pred gospodinom papom je nastojao ubuduće podupirati njegovu stvar. U to je vrijeme na čelu Božje Crkve bio papa Inocent III., čovjek slavan, vrlo bogat znanjem, glasoviti govornik, revan promicatelj pravednosti u stvarima što ih zahtijeva kršćanska vjera. Kad je saznao što ljudi Božji žele i kad je stvar prosudio, prihvatio je i uslišao njihovu molbu. Na neke stvari ih je upozorio i poučio ih. Napokon je svetoga Franju i braću blagoslovio rekavši: »Idite, braćo, s Gospodinom i kako se Gospodin udostoji nadahnuti vas, svima propovijedajte pokoru. A kad vas svemogući Gos-

podin umnoži brojem i obogati milošću, radosno se k meni vratite pa ću vam još više od ovoga dati i povjeriti vam s većom sigurnošću veće stvari«. Zaista je Gospodin bio sa svetim Franjom kamo god bi pošao. Objavama ga je radovao, a dobročinstvima poticao. Kad se jedne noći prepustio snu, imao je viđenje: učinio mu se da ide nekim putom pokraj kojega je stajalo visoko drvo. Drvo je bilo lijepo i snažno, debelo i veoma visoko. Kad mu se približio i poda nj stao, divio se njegovoj ljepoti i visini. Pričinilo mu se da je i sam svetac najednom postao tako visok te je doticao najviši vrh drveta, a kad ga je rukom obuhvatio, posve lako ga je savio sve do zemlje. Tako se zaista i dogodilo: gospodin papa Inocent, uzvišeno i visoko stablo na ovome svijetu, njegovoj se molbi i želji tako dobrostivo priklonio.

14. POGLAVLJE

O njegovu povratku iz Rima u Spoletsku dolinu i o zaustavljanju za vrijeme putovanja

34. Sveti Franjo se zajedno s braćom izvanredno razveselio zbog ljubavi i susretljivosti takva oca i gospodina. Zahvalio je svemogućem Bogu koji ponizne uzvisuje, a žalosne tješi. Odmah je pošao pohoditi grob blaženoga Petra. Dovršivši molitvu, napustio je grad i zajedno s drugovima udario putem prema Spoletskoj dolini. Dok su tako išli, međusobno su razgovarali o tome kakvim i kolikim ih je darovima dobrostivi Bog obasuo. Razgovarali su: kako ih je namjesnik Kristov, gospodar i otac cjelokupnoga kršćanskoga svijeta, najljubaznije primio; kako bi mogli izvršiti njegove želje i naloge; kako bi mogli čestito opsluživati i nepopustljivo čuvati Pravilo što su ga primili; kako bi trebalo da u svetosti i pobožnosti hode pred Svevišnjim; kako da napokon svojim životom i ponašanjem, napredujući u svetim krepostima, svojim bližnjima budu uzorom. Dok su novi Kristovi učenici tako o ovakvim stvarima u školi poniznosti raspravljali, dan je dosegao svoj vrhunac i prošao je jedan sat. Tada stigoše do nekog pustog mjesta. Umorni od naporna putovanja i izgladnjeli nisu mogli naći ništa da malo založe jer je to mjesto bilo veoma daleko od ljudskog naselja. Milost se Božja smjesta pobrinula te im je u susret došao čovjek koji je u ruci nosio kruh, predao im ga je i otišao. A kako ga oni nisu poznavali, bili su zadivljeni u svojim srcima i jedan drugoga su pobožno poticali da se moraju pouzdati u Božje milosrđe. Pošto su uzeli hranu i okrijepili se, dođoše u neko mjesto nedaleko od grada Orte. Ondje su proveli gotovo petnaest dana. Nekolicina je braće otišla u grad da nabavi potrebitu hranu. Ono malo što su isprosili, idući od vrata do vrata, odnijeli su ostaloj braći te su, zahvaljujući Gospodinu, radosna srca zajedno

blagovali. A ako bi im nešto hrane preostalo, jer nije bilo nikoga komu bi to mogli dati, spremili bi u jednu grobnicu, u koju su se nekoć sahranjivala mrtva tjelesa, da bi to naknadno pojeli. To mjesto bijaše samotno i zapušteno, vrlo rijetko bi se netko onamo svratio.

35. Tome su se mnogo veselili, jer nisu ništa ni vidjeli ni imali što bi im u tjelesnom pogledu moglo pružiti neki užitak. Zato su se ondje sprijateljili sa svetim siromaštvom. U nestašici svega što pripada svijetu nalazili su veliku utjehu. Odlučili su da će uza siromaštvo svagdje i uvijek prianjati kao što je to bilo ondje. Kako su odbacili svu brigu za zemaljske stvari, uživali su samo u božanskoj utjehi. Odlučiše i uglaviše da se iz zagrljaja svetog siromaštva neće otimati ni kad budu vitlani nevoljama, ni kad budu gonjeni kušnjama. Premda je privlačnost onoga mjesta mogla mnogo razvodnjeti zanos njihovih srdaca, ipak nije zarobila njihove osjećaje. A da ih poduže zadržavanje ne bi makar samo izvana sputalo nekom vrsti vlasništva, ostaviše ono mjesto i slijedeći sretna oca u to vrijeme uđoše u Spoletsku dolinu. Istiniti ljubitelji pravednosti raspravljali su također i o ovome: moraju li boraviti među ljudima ili treba da se povuku na samotna mjesta. No sveti Franjo, koji se namjerice nije pouzdavao u sebe, nego se prije svih pothvata utjecao svetoj molitvi, odabrao je da neće živjeti samo sebi nego onomu koji je umro za sve. Bio je svjestan toga da je za to poslan da bi Bogu privodio duše koje je đavao nastojao odvući.

15. POGLAVLJE

Čuvenost svetoga Franje, obraćenje mnogih i kako je Red prozvan Redom manje braće, te kako je blaženi Franjo poučavao one koji su stupili u Red

36. Zato je hrabri vojnik Kristov Franjo obilazio gradove i gradiće navješćujući kraljevstvo Božje. Nije to činio »uvjerljivim riječima ljudske mudrosti«, nego naukom i snagom Duha. Propovijedao je mir, naučavao je o spasenju i pokori za obraćenje grijeha. Snagom apostolskog ovlaštenja, koje mu je dano, u svemu je odlučno postupao. Nije se služio laskanjem, ni zavodljivim umiljavanjem. Nije znao gladiti grijehe pojedinaca, nego je u njih zabadao. Grešnički život nije zaštićivao, nego je oštrim karanjem po njemu lupao. I sam je bio uvjeren o onome na što je riječima upućivao druge. Nije se bojao kudioca. Istinu je iznosio najodlučnije da su se i najučeniji ljudi, koji su uživali slavu i ugled, divili njegovim govorima. Zbog spasonosna straha oni su se plašili njegove nazočnosti. Trčali su muževi, trčale žene, žurili se klerici, hitali su redovnici da vide i čuju čo-

vjeka Božjeg koji im se pričinjao kao čovjek s drugoga svijeta. Ljudi svake dobi i obaju spolova grnuli su da vide neobične stvari što ih je Gospodin u posljednje doba po svome sluzi izvodio na svijetu. Zaista se u ono vrijeme činilo kao da je neko novo svjetlo s neba poslano na zemlju da raspprši tminu i mrak što je zahvatio gotovo cijeli onaj kraj tako da je pojedinac jedva znao kamo treba poći. A sve se to događalo zbog nazočnosti svetoga Franje i zbog njegove duhovne veličine. Ljudi su toliko bili zaboravili Boga i zanemarili njegove zapovijedi da su se iz starih i zastarjelih zala jedva nekako mogli probuditi.

37. Zračio je poput sjajne zvijezde u noćnoj tmini i poput zore se uzdigao iznad mraka. I tako se za kratko vrijeme zbilo da je izmijenjeno lice onoga kraja te se svuda pokazivao ljepšim pošto je odbacio prijašnju gnusobu. Rastjerana je negdašnja suša pa su se usjevi na bijednom polju brzo podigli. I neobrađeni vinograd počeo je donositi plod mirisa Gospodnjega. Kad je dražesno procvao, donio je plodove časti i čestitosti. Posvuda je odjekivalo zahvaljivanje i glas pohvale; i tako su mnogi, odbacivši svjetovne brige, u životu i naučavanju blaženoga oca Franje spoznali sami sebe i poželjeli ljubiti i častiti Stvoritelja. Mnogi su iz naroda, plemeniti i neplemeniti, klerici i laici, božanskim nadahnućem taknuti, počeli pristupati k sv. Franji sa željom da doživotno vojuju pod njegovim vodstvom i po njegovu nauku. Svetac je Božji sve ove poput potoka koji obiluje nebeskom milošću natapao kišom izvanrednih darova, plodno je tlo njihovih srdaca kitio cvijećem kreposti. Franjo je bio izvanredan umjetnik. Potaknuti njegovim propovijedanjem, načinom života, Pravilom i naučavanjem obnavljali su se vjernici Crkve Kristove obaju spolova, a trostruka vojska onih koji se spasavaju donosila je pobjede.[12] Svima je davao upute za život i svakom je staležu pokazivao istinski put spasenja.

38. No napose nam valja progovoriti o Redu što ga je ljubavlju i zavjetovanjem prihvatio i držao. Što dakle? On je prvotno osnovao Red manje braće i on mu je tom prigodom dao to ime. Pošto je naime u Pravilu zapisano: »I neka budu manji«, a da bi to opširnije rekao, isti čas je kazao: »Hoću da se ovo bratstvo zove Red manje braće.« I doista su bili manji, bivajući »svima podložni« uvijek su tražili neugledna mjesta i obavljali takve poslove te se činilo kao da im se nanosi velika nepravda, da bi se tako mogli učvrstiti na pouzdanu temelju istinske poniznosti i da bi se među njima prikladnim rasporedom podigla duhovna zgrada kreposti. I doista, na

12 Aludira na tri reda što ih je utemeljio sv. Franjo.

temelju postojanosti izgrađena je velebna građevina ljubavi. U nju je uzidano živo kamenje sakupljeno iz sviju krajeva svijeta da bude prebivalište Duha Svetoga. O, kolikim su žarom ljubavi plamtjeli novi Kristovi učenici! Kolika je bila njihova ljubav prema svetom zajedništvu! A kad bi se negdje sastali ili bi se prema običaju negdje susreli, bljesnuo bi izraz ljubavi poput strelice. Ta je zajednica bila pravo rasadište ljubavi. A što da reknemo o onim čistim zagrljajima, nježnim osjećajima, svetom poljupcu, srdačnu razgovoru, čednu smijehu, a što istom o prijaznu pogledu, bistru oku, poniznu srcu, pomirljivu jeziku, prijaznu odgovoru? Svi su imali jednaku nakanu, spremnu poslušnost i neumorne ruke.

39. I zbilja, kad su sve zemaljsko prezreli, a sami sebe nisu nikada ljubili sebičnom ljubavlju, svu su ljubav izlijevali na zajednicu. Trudili su se da sami sebe predaju drugima da bi zajednički izlazili u susret bratskoj potrebi. Željno su se sastajali, a s još većom dragošću boravili su zajedno. Svima je bilo teško dijeliti se od zajednice, bolan im je bio rastanak, nemilo odvajanje. Nada sve poslušni vojnici nisu se usuđivali ništa pretpostavljati svetoj poslušnosti. Prije nego što bi izvršili nalog poslušnosti, pripravljali su se na izvedbu zapovijedi. Kad se radilo o zapovijedima, nisu ispitivali zašto su naređene. Uklonivši svako protivljenje, gotovo bi srljajući hitali. »Sljedbenici najsvetijeg siromaštva« ništa nisu neuredno ljubili, jer ništa nisu imali. Zato nisu strahovali da bi mogli nešto izgubiti. Zadovoljavali su se samo jednom tunikom koja je izvana i iznutra bila pokrpana. Nije se na njoj mogla vidjeti nikakva raskoš, nego se samo moglo opaziti veliko preziranje i neznatnost, da bi u njoj izgledali kao posvema razapeti svijetu. Opasani su bili konopcem, nosili su siromašne hlače. Pobožno su odlučili da će samo kod ovoga ostati i da neće ništa više imati. Zato su se posvuda smatrali sigurnima. Nije ih mučio nikakav strah. Bezbrižno su očekivali sutrašnji dan. A nisu bili jako zabrinuti ni onda kad su češće zbog putovanja morali tražiti noćno gostoprimstvo. Kako su često u najvećoj studeni bili prisiljeni ostati bez konaka, skupili bi se oko vatre ili bi se preko noći ponizno sklonili u grobnice ili u spilje. Oni koji su umjeli preko dana su radili vlastitim rukama, boravili su u skloništima za gubavce ili u drugim poštenim mjestima. Sve su ponizno i pobožno posluživali. Nisu htjeli vršiti nikakvu službu zbog koje bi se mogla pojaviti sablazan. Uvijek su se bavili onim što je sveto, pravedno, pošteno i korisno. Sve s kojima su dolazili u doticaj poticali su svojim primjerom na poniznost i strpljivost.

40. Krepost strpljivosti tako ih je osvojila da su radije tražili da budu ondje gdje će podnositi progonstvo svojih tjelesa nego ondje

gdje bi mogli, pošto se sazna za njihovu svetost i budu zbog nje hvaljeni, biti pomagani naklonošću svijeta. Često su trpjeli poruge, bili zlostavljani, ogoljeni, batinani, vezani, zatvarani, a da ih nitko nije štitio. Sve su to tako junački podnosili da se iz njihovih usta ništa drugo nije čulo, nego je samo odzvanjao glas pobožnih pohvala i zahvaljivanja. Jedva da su kada prestajali s pohvalama Bogu i s molitvama. Razmišljajući o svemu što su radili i razgovarajući o onome što su načinili dobro, zahvaljivali su Bogu; a zbog onoga što su zanemarili i nesmotreno učinili naricali su i plakali. Mislili su da će ih Bog napustiti ako neprestano nisu bili pohađani duhom pobožnosti i uobičajenim svetim osjećajima. Kad su se htjeli prepustiti molitvi, da ih ne bi svladao san, podržavani su potpornjem, a neki su se privezivali konopcem da ne bi narušili molitvu, ako bi ih san prevario. Jedni su se opasivali željeznim lancima, a drugi drvenim mučilima. Ako bi se kada od obilnije hrane ili pića, kako to gdjekad biva, poremetila njihova trijeznost, ili ako bi umorni od putovanja prekoračili granice nužnoga, pa makar to bilo i u maloj mjeri, višednevnim bi se postom veoma trapili. Toliko su trapnjom nastojali obuzdati porive tijela da se gdjekada nisu skanjivali goli baciti u led ili bi cijelo tijelo izranili trnovim bodljikama te bi ga tako oblili prolivenom vlastitom krvlju.

41. Sve su zemaljsko tako odbacivali da su se teško skanjivali primiti i ono što im je za život bilo prijeko potrebno. A kako su dugo vremena bili daleko od svake tjelesne utjehe, nisu se plašili nikakva napora. U svemu ovome težili su za mirom i blagošću prema svima. Bavili su se samo onim što je čestito i miroljubivo. Najbrižljivije su izbjegavali svaku sablazan. Govorili su samo ono najnužnije. Iz njihovih usta nisu izlazile lakrdijaške ili lakoumne riječi. Tako se u njihovu životu nije moglo pronaći ništa što bi bilo besramno ili bilo kako nepošteno. Svaki njihov čin bio je odmjeren, hod čedan. Sva su im osjetila bila umrtvljena te sebi nisu dopuštali slušati ili gledati ništa drugo nego samo ono što je iziskivala njihova glavna nakana. Dok su im oči bile usmjerene prema zemlji, srcem su boravili u nebu. U njima nije bilo zavisti, zlobe, srdžbe, prigovaranja, sumnjičenja, ogorčenosti, nego je među njima vladala velika sloga, neprestani mir, zahvaljivanje i glas hvale. Ovo bijahu uzori dragoga oca koji svoje nove sinove nije poučavao samo riječju i jezikom nego daleko više djelom i istinom.

16. POGLAVLJE

Boravak u Rivotortu i obdržavanje siromaštva

42. Blaženi se Franjo s ostalima zadržavao pokraj grada Asiza na mjestu koje se zove Rigus Tortus (rivo torto, tj. krivudavi potok). Na tom se mjestu nalazila neka napuštena staja. U njezinoj su sjeni živjeli najodlučniji preziratelji velikih i lijepih kuća. Tu su nalazili zaštitu pred vjetrovima i kišom. »Brže se« – kako kaže svetac – »uzlazi u nebo iz staje nego iz palače«. Na tom su mjestu s blaženim ocem prebivali svi sinovi i braća u velikom naporu i nestašici. Veoma često su bili lišeni utjehe što je pruža komadić kruha; zadovoljavali su se i samom repom, koju bi po asiškom polju tu i tamo u velikoj nestašici isprosili. To je mjesto bilo tako tijesno da su u njemu jedva mogli sjediti ili počivati. »Nit je tko mrmljao, nit se tko tužio – duh neustrašiv im u grudima junačkim – mirno snosio do kraja«. Sveti Franjo se danomice, štoviše, neprestano najbrižljivije zanimao za svoje i nije trpio da bi se u njima nešto opasno ugnijezdilo. Iz njihovih je srdaca progonio svaki nemar. Bio je strog s obzirom na obdržavanje stege, neprestano je nad njom bdio. Ako bi se, kao što to biva, u njemu pojavila tjelesna napast, u zimsko doba bi se bacio u kakvu jamu punu ledene vode i u njoj bi se tako dugo zadržao uronjen dok se tjelesna napast ne bi posve stišala. Primjer tolika mrtvljenja vrlo su revno nasljedovali i ostali.

43. Učio ih je ne samo da krote zle sklonosti i da suzbijaju porive tijela nego da također obuzdavaju i vanjska osjetila kroz koja u dušu ulazi smrt. Kako je u to vrijeme onim krajem s velikom bukom i sjajem prolazio car Oton (IV.) da primi krunu zemaljskog carstva, sveti je otac s ostalima boravio u spomenutoj staji pokraj puta kojim je car prolazio, ali nije izišao vidjeti cara niti je to ikome dopustio, osim jednom koji je ustrajno caru navješćivao da će ta njegova slava biti kratkotrajna.[13] Slavni je svetac sam sa sobom boravio i hodio u širini svoga srca. U sebi je pripravljao Bogu dostojno prebivalište. Zato vanjska buka nije privlačila njegove uši niti ga je kakav glas mogao prekinuti ili zasmetati u važnom poslu kojim se bavio. Posjedovao je apostolski zadatak i zato nije uopće htio laskati kraljevima i knezovima.

44. Uvijek se trudio oko svete prostodušnosti i nije dopuštao da tjesnoća mjesta stisne širinu srca. Zato je na grede prebivališta napisao imena braće da svaki, kad bude htio moliti ili počivati, mogne

---

[13] Papa Inocent III. je u Rimu 4. listopada 1209. okrunio cara Otona IV., koji je već 18. studenoga 1210. bio svrgnut s vlasti. Umro je 1218.

znati gdje mu je mjesto, a i zato da ne bi tjesnoća malena prostora narušavala šutnju srca. Dok su ondje boravili, desilo se da je neki čovjek onamo gdje je čovjek Božji boravio sa svojim drugovima uveo magarca da bude u hladovini. A da ne bi bio odbijen, sokolio je magarca, koji je ulazio, ovim riječima: »Uđi unutra, jer ćemo učiniti uslugu ovome mjestu!« Kad je sveti Franjo čuo ove riječi, teško je to podnio, jer je shvatio nakanu onoga čovjeka. Onaj je naime mislio da oni ondje hoće boraviti samo zato da bi proširili mjesto i da kuću spoje s kućom. Sveti je Franjo smjesta odande otišao i napustio staju zbog prostakovih riječi. Preselio se na drugo mjesto, koje odanle nije bilo daleko, a zove se Porcijunkula. Ondje je on, kako je već rečeno, prije dugo popravljao crkvu svete Marije. Nije htio imati nikakve svojine da bi mogao sve u Gospodinu savršenije posjedovati.

17. POGLAVLJE

Kako je blaženi Franjo učio braću moliti, o čistoći i poslušnosti braće

45. U ono su vrijeme braća od njega zatražila da ih uči moliti jer, dok su hodili u jednostavnosti srca, još nisu poznavali crkveni časoslov. On im je na to rekao: »Kad budete molili, recite: 'Oče naš' i 'Klanjamo ti se, Kriste, ovdje i u svim tvojim crkvama koje su po cijelome svijetu i blagoslivljamo te, jer si po svom svetom križu otkupio svijet'«.[14] Ovo su braća, učenici pobožnoga učitelja, nastojala s najvećim marom izvršavati. Nisu se naime samo trsili izvršavati ono što im je blaženi otac Franjo rekao kao bratski savjet ili kao očinski nalog nego su također nastojali što vjernije izvršavati i ono o čemu je on sam razmišljao i mozgao, ako bi to po nekom znaku razaznali. Sam je naime blaženi otac govorio da nije prava poslušnost samo ono što je kao zapovijed izrečeno nego i ono o čemu se mislilo. Nije poslušnost ni samo ono što je zapovjeđeno nego i ono što je poželjeno. Zato je rekao: »Brat podložnik mora bez oklijevanja – ne samo kad čuje glas brata poglavara nego i onda kad na drugi način spozna njegovu volju – izvršiti ono što po nekom znaku razabere da poglavar hoće.« Zato na kojem je god mjestu bila podignuta crkva i ako nisu bili blizu nje, nego su je samo mogli vidjeti izdaleka, prema njoj bi se bacili ničice na zemlju i prignuvši tako oba čovjeka – unutrašnjega i vanjskoga – klanjali bi se Svemogućemu govoreći: »Klanjamo ti se, Kriste, ovdje i u svim tvojim crkvama«, kao što ih je naučio sveti otac. Ima još nešto čemu se isto tako treba mnogo

[14] Ovu je molitvu sv. Franjo uvrstio u svoju oporuku.

diviti: gdje god bi opazili križ ili neki znak križa, bilo na zemlji bilo na zidu, drveću, na ogradama, uz putove, isto bi učinili.

46. Sveta prostodušnost tako ih je ispunjavala, neporočnost života tako ih je poučavala, čistoća srca tako ih je prožimala da uopće nisu znali što znači biti »dvostruke duše«, jer kao što je u njima bila jedna vjera, tako je bio i jedan duh, jedna volja, jedna ljubav, neprestana povezanost srdaca, sloga, stjecanje kreposti, sklad »srdaca i pobožna djelovanja«. Kad su nekom svećeniku, koji je bio veoma ozloglašen i zbog velikih zlodjela zaslužio da ga svi preziru, češće išli na ispovijed, nisu se ni onda kod njega prestali ispovijedati, niti su to o njemu htjeli vjerovati, niti su mu uskraćivali dužno poštovanje kad su od mnogih čuli za njegovu zloću. Kad je pak taj ili neki drugi svećenik jednoga dana nekomu od braće kazao: »Pazi, brate, da ne budeš licemjer!«, taj je brat na svećeničku riječ odmah povjerovao da je licemjer. Zato bi danju i noću naricao jer bi ga obuzdala silna žalost. Kad su ga braća upitala što znači ta njegova velika tuga i neobična žalost, rekao je: »Neki mi je svećenik rekao takvu riječ i ona me je toliko ražalostila da jedva mogu o nečem drugom misliti«. Braća su ga tješila i hrabrila da sebe ne smatra zaista takvim. A on im je na to rekao: »Što vi to, braćo, govorite? Onaj koji je to rekao svećenik je, zar svećenik može lagati? A jer svećenik ne laže, treba dakle da vjerujemo da je istina ono što je on rekao«. Tako je dugo ostao u prostodušnosti. Konačno se smirio na riječ blaženoga oca koji mu je objasnio svećenikove riječi i oštroumno opravdao njegovu nauku. Jedva bi se koji od braće u svojoj duši toliko smutio, a da njegova vatrena riječ ne bi rastjerala oblake i povratila vedrinu.

18. POGLAVLJE

Vatrena kola i poznavanje udaljenih zbivanja što ga je imao blaženi otac Franjo

47. Hodeći tako prostodušno pred Bogom i bez straha pred ljudima, braća su zavrijedila da budu obradovana božanskom objavom. Dok su naime bili raspaljeni vatrom Duha Svetoga, po duhovnom napjevu poniznim su glasom pjevali Očenaš ne samo u određene sate nego i svakoga sata. Zemaljske ih brige nisu morile niti su ih tjerale u tjeskobu. Jedne se noći blaženi otac Franjo tijelom udaljio od braće. I gle, bilo je oko ponoći. Dok su neka braća počivala, a neka u šutnji usrdno molila, kroz mala kućna vrata uđoše sjajna vatrena kola te se dva-tri put ovamo-onamo okrenuše po prostoriji. Povrh njih je lebdjela veoma velika kugla. Bila je slična suncu i obasjavala je noć. Budni se zapanjiše, a oni koji su spavali

prestraše se. I ništa im nije bilo manje obasjano srce nego što je bilo obasjano tijelo. Našavši se zajedno, stadoše se međusobno pitati što bi to moglo biti. Po snazi i milosti tolikoga svjetla jedni su drugima mogli vidjeti savjest. Napokon su shvatili i spoznali da je to duša svetog oca odsijevala tako velikim sjajem. Ona je zbog ljepote svoje naročite čistoće te zbog velike i brižne ljubavi za sinove zavrijedila primiti blagoslov tolikoga dara.

48. To su češće ustanovljavali i iskusivali na temelju očitih dokaza da njihovu ocu nisu sakrivene tajne srdaca. O, koliko se puta pokazalo da on – ne po ljudskom upućivanju, nego po objavi Duha Svetoga – poznaje i djela odsutne braće. Otkrivao je tajne srdaca i ispitivao savjesti! Kolike je samo u snu opomenuo. Zapovjedio im je što im je činiti i odvratio ih je od onoga što činiti ne smiju. A kolikima je prorekao buduća zla na kojima su se sadašnja dobra očito vidjela! Tako mu je bio poznat unaprijed svršetak opaka života mnogih, a objavljivao im je da će primiti milost spasenja. Štoviše, ako je tko zavrijedio da bude prosvijetljen duhom čistoće i prostodušnosti, taj je na način koji je ostalima bio nepoznat bio obdaren posebnom utjehom da mu se ukaže u viđenju. Između ostalih slučajeva iznijet ću slučaj što sam ga doznao od vjerodostojnih svjedoka. Kad je sveti Franjo postavio brata Ivana iz Firence za provincijalnoga ministra braće u provinciji i kad je brat Ivan s braćom držao kapitul iste provincije, Gospodin Bog mu je uobičajenom ljubaznošću otvorio vrata govora, a svu je braću učinio dobrohotnom i pažljivom da ga slušaju. Među njima bijaše i jedan brat svećenik imenom Monaldo koji je bio slavan po dobru glasu, ali još slavniji po životu. Njegove su kreposti bile utemeljene na poniznosti, pomagala ih je molitva, a čuvao štit strpljivosti. A na tom je kapitulu[15] sudjelovao i brat Antun, kojemu je Gospodin prosvijetlio razum da razumije Pisma i da cijelomu svijetu o Isusu govori riječi slađe od meda, meda samotoka. Dok je on braći govorio vatreno i pobožno o natpisu: »Isus Nazarećanin, kralj židovski«, spomenuti brat Monaldo pogledao je prema vratima kuće, u kojoj su se braća našla na okupu, i ondje je tjelesnim očima vidio blaženoga Franju kako uzdignut u zrak raširenim rukama pravi znak križa i blagoslivlje braću. Vidjelo se da su svi napunjeni utjehom Duha Svetoga. Obradovali su se spasenju i bilo im je dovoljno uvjerljivo ono što su čuli o viđenju i nazočnosti slavnoga svetog oca.

[15] Ovaj provincijski kapitul održan je u Arlesu u Francuskoj 1224. Na njemu je sudjelovao i sv. Antun koji je po gradu Padovi, gdje je 13. lipnja 1231. umro, nazvan Padovanski.

49. A da su mu bile poznate tajne srdaca i drugih, između brojnih slučajeva što su ih mnogi češće doživljavali, iznijet ću samo jedan o kojem se ne može poroditi nikakva sumnja. Neki brat imenom Ricerije, plemenit po rodu, a plemenitiji po životu, ljubio je Boga, a sebe prezirao. Kad se prepustio vodstvu pobožna srca i odlučne volje da bi se potpuno domogao naklonosti svetoga oca Franje, mnogo je strahovao da sveti otac ne bi od njega zazirao zbog kakva nepoznata mišljenja pa bi tako bio lišen njegove ljubavi. Taj je brat mislio, jer je bio bojažljiv, da će onaj koga sv. Franjo ljubi nježnom ljubavlju biti dostojan i milosti Božje. Bio je uvjeren da će onoga komu se Franjo ne bude pokazivao dobrohotnim i sklonim pogoditi srdžba svevišnjega Suca. Spomenuti se brat prepuštao ovakvim mislima i češće je o tome šuteći u sebi razmišljao, a da upravo nikome nije otkrio svoju tajnu misao.

50. Kad je međutim jednoga dana blaženi otac bio u ćelijici i molio, a spomenuti brat smućen uobičajenom mišlju došao do onoga mjesta, svetac je Božji znao i za njegov dolazak i bilo mu je poznato što je u svojoj duši razmišljao. Odmah ga je dao pozvati k sebi i rekao mu: »Neka te, sinko, ne uznemiruje nikakva napast, neka te ne muči nikakva misao, jer si mi veoma drag; znaj da si zavrijedio biti među onima koji su mi posebno dragi i da zaslužuješ moju ljubav i prijateljstvo. Uđi s pouzdanjem k meni kad god htjedneš i sa mnom povjerljivo razgovaraj.« Spomenuti se brat čudom čudio i od tada je postao još smireniji. Koliko je napredovao u naklonosti svetoga oca, toliko se počeo pouzdanije prepuštati Božjem milosrđu. Kako, sveti oče, mora da teško snose tvoju odsutnost oni koji se ne nadaju da bi na zemlji mogli naći sličnijega. Pomaži, molim te, svojim zagovorom onima koje vidiš da su zapleteni pogubnom ljagom grijeha. Jer si već bio pun duha svih pravednika, jer si predviđao buduće stvari i znao sadašnje, da bi izbjegao hvastanje, uvijek si pred očima imao svetu prostodušnost. No nastavimo dalje i pratimo povijesni slijed.

19. POGLAVLJE

Briga kojom je bdio nad svojom braćom, preziranje samoga sebe i prava poniznost

51. Blaženi se čovjek Franjo tjelesno povratio k svojoj braći od koje se, kako je već rečeno, duhovno nikada nije dijelio. Oprezno je i brižno istraživao djela sviju. Prema podložnicima se uvijek odnosio s nekom sretnom radoznalošću. Ništa nije ostavljao nekažnjeno ako bi opazio da je nešto nevaljano učinjeno. U prvom se redu borio protiv duhovnih mana, zatim je procjenjivao tjelesne, konačno je

uklanjao sve prigode koje običaju otvarati vrata grijesima. Svim marom i svom brižljivošću čuvao je svetu gospođu siromaštinu. Nije trpio ništa što bi ga moglo dovesti do suvišnoga. Nije volio da se u kući nađe ma samo kakva posudica ako bi se bez nje mogla izbjeći krajnja potreba. Govoraše da nije moguće udovoljiti potrebi, a ne podleći ugodnosti. Kuhana jela jedva je kad uzimao, a bilo je to vrlo rijetko. Kad bi ih uzeo, oslabio bi ih pepelom ili bi tečnost začina umanjio hladnom vodom. O, koliko puta je idući po svijetu kao propovjednik evanđelja bio pozvan k stolu uvaženih velikaša, koji su ga neobično štovali. Pošto bi samo malo okusio mesa da pokaže kako i u tome opslužuje sveto evanđelje, ostalo bi, što je izgledao kao da jede, stavljao u krilo. Pri tom bi usta pokrio rukom da ne bi tko mogao ustanoviti što zapravo radi. A što da reknem o uživanju vina kad ni vodu, izgarajući od žeđi, nije pio u dovoljnoj mjeri?

52. Gdje god je bio primljen na noćenje, nije dopuštao da mu se dade kakvo pokrivalo, nego je obučen samo u tuniku ležao na goloj zemlji. Kad je gdjekada svoje slabašno tijelo krijepio snom, najčešće je spavao sjedeći i nikako drugačije. Kamenom ili komadom drveta poslužio bi se kao jastukom. Kad bi mu se, kako to biva, probudila želja za jelom, teško joj je kada udovoljio i jeo. Dogodilo se jednom zgodom da je pritisnut bolešću pojeo nešto piletine. Kad se donekle oporavio, otišao je u grad Asiz. Kad je prispio do gradskih vrata, zapovjedio je jednom bratu koji je bio s njim da mu oko vrata sveže konopac i da ga tako kao razbojnika vodi po gradu pa da viče poput glasnika: »Evo žderonje, koji se omrsio piletinom; jeo je, a da vi niste znali!« Nato su se strčali mnogi da vide tako neobičan prizor. Zajedno su proplakali i uzdišući govorili: »Teško nama bijednicima! Sav nam je život ogrezao u krvi. Svoja srca i tjelesa hranimo raskošnim gozbama i pijankama!« Tako su ovim primjerom bili potaknuti na skrušenost srca i na popravak života.

53. Ovako je vrlo često postupao da bi samoga sebe posvema prezreo i da bi druge pozvao na uzvisivanje onoga što je vječno. Samoga je sebe gledao kao razbijenu posudu. Nije bio opterećen nikakvim strahom, nikakvom brigom za tijelo. Najodlučnije ga je izvrgao porugama kako ne bi bio prisiljen da iz ljubavi prema njemu nešto poželi. Pravi preziratelj samoga sebe riječju je i primjerom sve spasonosno poučavao da sami sebe preziru. Pa što se dogodilo? Svi su ga uzvisivali i svi su o njemu pohvalno govorili, a on je sam sebe smatrao najbjednijim i samoga sebe je najodlučnije prezirao. Često su ga naime svi veličali. Zato je mnogo trpio i od sebe odbijao naklonost ljudi; išao je, štoviše, za tim da ga netko pogrdi. Znao je gdjekada pozvati kojega brata pa bi mu rekao: »Svetom poslušnošću

ti nalažem da sa mnom okrutno i nepravedno postupaš i da protiv mene izrekneš prave neistine.« A kad ga je taj brat, iako protiv volje, nazvao neotesancem, najamnikom i ništarijom, Franjo se mnogo smijao i obradovao govoreći: »Blagoslovio te Gospodin jer govoriš golu istinu! I pravo je da to sluša sin Petra Bernardonea!« Govoreći tako, dozivao je sebi u pamet svoje rođenje i skromni početak.

54. Da bi pokazao kako zavređuje svaki prezir i da bi drugima pružio primjer savršena priznanja, kad bi u nečem pogriješio, nije se sramio to pred svim narodom priznati u propovijedi. Ako bi slučajno što nepovoljno o kome pomislio ili bi slučajno izrekao koju nezgodnu riječ, odmah bi svom poniznošću priznao svoj grijeh onomu o kome je nepovoljno mislio ili nešto takvo kazao, i molio bi oproštenje. Savjest, svjedok svekolike nedužnosti, nije mu dopuštala da miruje, svom brižljivošću se čuvao dok nije ranu srca izliječio. Želio je napredovati u svim važnijim stvarima, ali tako da ne bude opažen. Na sve je moguće načine izbjegavao divljenje da ne bi postao žrtvom taštine. Teško nama, vrijedni oče, koji smo te izgubili, a bio si nam uzor dobrotvornosti i poniznosti. Izgubismo onoga koji nam je pravedno sudio, a dok smo ga imali, nismo nastojali upoznati ga!

20. POGLAVLJE

O želji da podnese mučeništvo i kako je najprije pošao u Španjolsku, a zatim u Siriju; kako je Bog po njemu, umnažanjem hrane, iz pogibelji oslobodio mornare

55. Plamteći božanskom ljubavlju blaženi je otac Franjo uvijek nastojao posezati za još većim. Velikodušna je srca išao putem Božjih zapovijedi želeći dostići najviši vrhunac savršenstva. U šestoj godini svog obraćenja, plamteći silnom željom za mučeništvom, htio je otploviti u Siriju[16] da ondje Saracenima i ostalim nevjernicima propovijeda kršćansku vjeru i pokoru. Da bi otplovio onamo, ukrcao se na neki brod. Kako su međutim puhali protivni vjetrovi, on se s ostalim putnicima nađe u slavenskim krajevima.[17]

Kad je vidio da mu se tolika želja izjalovila, zamoli nakon kraćega zadržavanja neke mornare, koji su putovali u Ankonu, da ga sa sobom povezu jer je one godine još jedva koja lađa mogla otploviti

[16] Ovdje je Sirija zemljopisni pojam. To je obala s unutrašnjošću Male Azije i Egipta. Događaj se zbio u drugoj polovici 1212.

[17] Prema sačuvanoj predaji ne može se utvrditi ništa pouzdano o tome gdje se Franjo na našoj hrvatskoj obali iskrcao. Isto tako se ne može ništa pouzdano zaključiti ni o tome kako dugo je trajalo vrijeme njegova boravka u Dalmaciji, što Toma označuje izrazom: »…facto modico temporis intervallo«.

prema Siriji. Kad su oni uporno odbijali da mu to učine, jer nije imao čime platiti, svetac Božji mnogo se pouzdao u Božju dobrotu pa se s pratiocem kriomice uvukao u lađu. Po Božjoj se providnosti ondje našao neki čovjek, a da to nitko nije znao, koji je sa sobom ponio potrebitu hranu. On pozva k sebi nekoga bogobojaznoga čovjeka, koji je isto tako bio na lađi, te mu je rekao: »Sve ovo uzmi sa sobom i kad ustreba, predat ćeš ovim siromasima koji se nalaze sakriveni u lađi«. I dogodilo se da su, kad je nastalo silno nevrijeme, mnogo dana mučno veslajući, potrošili svu hranu: samo je preostala hrana siromašnoga Franje. A ta se hrana božanskom milošću i djelovanjem toliko umnožila da je od njezina obilja potpuno dostajalo potrebama sviju, jer su još više dana morali ploviti do ankonske luke. Kad su mornari vidjeli da su zaslugom sluge Božjega Franje svladali pogibelji mora, zahvaljivali su svemogućem Bogu, koji se uvijek u svojim slugama pokazuje čudesnim i ljubaznim.

56. Franjo, sluga Boga svevišnjega, napustivši more, putovao je kopnom, orao zemlju ralom riječi, sijao sjeme života koje je donosilo blagoslovljeni plod. Odmah ga je više čestitih i sposobnih ljudi, klerika i laika, koji su bježali od svijeta i odvažno od sebe tjerali đavla, po milosti i volji Svevišnjega slijedilo životom i s jednakom nakanom. I premda je evanđeoska loza urodila obilnim i najbiranijim plodovima, uzvišena odluka i želja za mučeništvom koja je u njemu plamtjela nikako se nije gasila. Nakon malo vremena krenuo je put Maroka da Kristovo evanđelje propovijeda miramamolinu i njegovim najbližima.[18] Tom je željom bio upravo nošen te bi gdjekada ostavio svoga suputnika i žurio da trijezna srca ostvari svoju odluku. Ali mu se dobri Bog, kojemu se svidjelo da se samom svojom dobrostivošću sjeti mene i mnogih, kad je već došao u Španjolsku, u lice suprotstavio, a da ne bi išao dalje, bolešću ga je odvratio od namjeravana putovanja.

57. A kad se nešto kasnije vraćao crkvi svete Marije u Porcijunkulu, uza nj najzahvalnije prionuše neki obrazovani ljudi i neki plemići.[19] A on, kako je bio plemenita srca i pametan, časno je i dolično postupio; svakom je najljubaznije dao ono što mu je pripadalo. I zaista, kako je bio obdaren posebnom mudrošću, razborito je gledao na dostojanstvo sviju stupnjeva. No još se nije mogao smiriti, nego je blaženi poticaj svoga srca još gorljivije nastojao ostvariti. U

---

[18] »Miramamolin« je vladarski naslov marokanskih sultana. »Emir-el-mumenin« znači: glavar onih koji vjeruju. Onda je u Maroku vladao sultan Mohamed-ben Nasser. Godine 1212. pobijedili su ga Španjolci i protjerali na afričko tlo.

[19] To je bilo godine 1219.

trinaestoj godini svoga obraćenja pošao je u Siriju. Kako se između kršćana i pogana vodio žestok i okrutan rat, uzeo je sa sobom pratioca i nije se plašio pojaviti pred licem saracenskog sultana.[20] Ali tko bi bio kadar ispripovijedati s kakvom srčanošću je pred njim stajao, s kolikom snagom duha mu je govorio, s kakvom rječitošću i pouzdanjem je odgovarao onima koji su napadali kršćanski zakon? Prije nego što je stupio pred sultana, njegovi ga ljudi uhvatiše, izrugaše i isprebijaše. Ali on se nije prestrašio. Nije se plašio prijetnja da će ga mučiti, niti se prepao kad su mu prijetili smrću. Ipak, premda su mnogi neprijateljski i odvratno s njime postupali, sultan ga je primio s velikom počašću. Počastio ga je kako je mogao i ponudio mu mnogo darova. Srce je njegovo nastojao pridobiti bogatstvom svijeta. Ali kad je vidio da on najodlučnije prezire sve kao izmet, obuze ga najveće divljenje i promatrao ga je kao čovjeka kojemu nema slična. Veoma su ga uzbudile njegove riječi i vrlo rado ga je slušao. Ipak u svemu ovome Gospodin nije ispunio njegovu želju,[21] nego mu je osigurao posebnu milost.

21. POGLAVLJE

Propovijed pticama i kako su mu se pokoravale životinje

58. Dok su se međutim mnogi, kako je rečeno, pridruživali braći, blaženi otac Franjo putovao je Spoletskom dolinom. Kad je tako stigao do nekoga mjesta nedaleko od Mevanie[22] gdje se skupilo veliko mnoštvo svakovrsnih ptica: golubova, malih vrana, čavki itd., blaženi sluga Božji Franjo, jer je bio čovjek velike gorljivosti, veoma je volio također i niže nerazumne stvorove i u njima je uživao. Kad ih je dakle opazio, žustro je otrčao k njima, ostavivši pratioce na putu. Pošto im se već sasvim približio i vidio da ga čekaju, na uobičajen ih je način pozdravio. Silno se začudio što se ptice nisu dale u bijeg, kako obično čine; izvanredno se obradovao i ponizno ih zamolio da poslušaju riječ Božju. Među ostalim što im je rekao dodao je i ovo: »Sestre moje ptice, mnogo morate hvaliti svoga Stvoritelja i

---

[20] Saraceni (od arap. šarkim, tj. istočnjaci) – tako su svojevremeno u Španjolskoj zvali Arape, a u vrijeme križarskih ratova tim su imenom općenito nazivani muslimani. Bio je to egipatski sultan Melek el-Kamel (1218–38). Kršćanska križarska vojska je od 9. svibnja 1218. opsjedala Damiettu. Nakon promjenjive ratne sreće Saraceni su je ondje 29. kolovoza 1219. hametice pobijedili. Nakon toga su vođeni mirovni pregovori dok 26. rujna 1219. nije nanovo planuo oružani sukob. U tom razdoblju mirovanja sv. Franjo je uspio prijeći u saracenski tabor.

[21] To je Franjina neutaživa želja za mučeništvom.

[22] Mjesto nekoć zvano Mevania danas se zove Bevagna. Prema predaji događaj se zbio između Bevagne i Cannare, nedaleko od Asiza.

uvijek ga ljubiti. Zaodjenuo vas je perjem, dao vam krila za let i sve ostalo što vam je potrebno. Bog vas je među stvorovima učinio plemenitima i odredio da boravite u čistu zraku. Premda ne sijete niti žanjete, ipak vas on, a da se ništa ne brinete, zaštićuje i upravlja.« Ptice su na to, kako je pripovijedao on, a i braća koja su bila s njim, na neobičan način, prema svojoj naravi bile oduševljene: počele su protezati vratove, širiti krila, otvarati usta i motrile ga. A on je prolazio između njih i vraćao se natrag, svojom im je haljinom doticao glave i tjelesa. Napokon ih je blagoslovio, načinivši nad njima znak križa, i dopustio im da odlete na drugo mjesto. I blaženi je otac s pratiocima krenuo dalje svojim putem i radovao se. Zahvaljivao je Bogu koga svi stvorovi »časte poniznim hvalospjevom«. Kako je bio prostodušan po milosti, a ne po naravi, počeo se optuživati zbog nemarnosti što već prije nije propovijedao pticama pošto su s tolikim poštovanjem saslušale Riječ Božju. Tako se dogodilo da je od onoga dana sve ptice, sve životinje, sve gmazove i stvorove koji nemaju osjetila brižljivo poticao da hvale i ljube Stvoritelja, jer je svaki dan, zazvavši ime Spasiteljevo, vlastitim iskustvom raspoznavao njihovu poslušnost.

59. Kad je jednog dana stigao u gradinu Albiano (danas: Alviano) propovijedati riječ Božju, uspeo se na povišeno mjesto da bi ga svi mogli vidjeti, najprije je zatražio da svi ušute. Svi su šutjeli i s poštovanjem stajali. A mnogobrojne su lastavice cvrkutale i halabučile gradeći gnijezda na onome mjestu. One su tako cvrkutale da ljudi nisu mogli čuti blaženoga Franju te on progovori pticama: »Sestre moje lastavice, već je vrijeme da ja govorim, jer ste vi do sada kazale mnogo toga. Poslušajte riječ Gospodnju, zašutite i budite mirne dok se ne dovrši riječ Božja!« A ptičice su, na čuđenje i divljenje sviju koji su se ondje nalazili, smjesta zašutjele i nisu se maknule s onoga mjesta dok Franjo nije dovršio propovijed. Videći taj znak, ljudi su se tome izvanredno divili i govorili: »Ovaj čovjek je zaista svetac, prijatelj Svevišnjega!« S najvećom su pobožnošću žurili da se dotaknu samo njegove odjeće, hvaleći i blagoslivljajući Gospodina. I doista je to bilo nešto čudesno kad su i sami nerazumni stvorovi spoznavali njegovu ljubav prema sebi i osjećali njegovu najnježniju pažnju.

60. Kad je neko vrijeme boravio kod gradine Greccio,[23] jedan je zečić upao u zamku. Neki od braće ga je živa donio. Kad ga je vidio blaženi čovjek, ganut samilošću rekao mu je: »Brate zečiću, dođi k

---

[23] Mjesto nekoć zvano Graecium, a danas Greccio [Grečo] u Rietskoj kotlini na jednom proplanku Sabinskoga gorja.

meni. Zašto si dopustio da budeš tako prevaren?« Brat koji ga je držao odmah ga je pustio, a on je pritrčao svecu kao u najsigurnije utočište. Nitko ga nije držao i on se u njegovu krilu smirio. Kad je tako malo otpočinuo, sveti otac ga je majčinskom nježnošću pomilovao i pustio da se slobodno vrati u šumu. I pošto ga je nekoliko puta stavio na zemlju, zečić bi se svaki put nanovo vratio u svečevo krilo. Zato je svetac zapovjedio da ga braća odnesu u obližnju šumu. Nešto se slično dogodilo i s jednim kunićem dok je Franjo boravio na otoku Peruđinskog jezera,[24] a ta je životinjica vrlo divlja.

61. S jednakom se ljubavlju odnosio i prema ribama. Kad bi mu se pružila prilika, on bi ih ulovljene žive bacao u vodu. Pritom bi im naredio neka paze da ih ponovno ne ulove. Kad je jednom sjedio u lađici pokraj pristaništa na Rietskom jezeru, neki je ribar ulovio i njemu darovao veliku ribu koja se pučki zove »tinka«. On je ribu radosno i ljubazno primio i odmah ju je nazvao sestrom. Stavio ju je u vodu pokraj lađice i počeo pobožno blagoslivljati ime Gospodnje. I tako je spomenuta riba, dok se Franjo molio, ostala pokraj lađice igrajući se u vodi. I nije se udaljila s onoga mjesta gdje ju je stavio dok joj svetac nakon svoje molitve nije dopustio da se udalji. Tako je slavni otac Franjo hodio putem poslušnosti i prigrlio jaram savršene podložnosti pa je za to pred Bogom stekao veliku moć te su mu se pokoravale i životinje. Tako mu se i voda pretvorila u vino kad je jednom zgodom negdje kod spilje sv. Urbana bolovao od veoma teške bolesti. Uživajući to vino, tako je lako ozdravio te su svi vjerovali da je to čudo Božje. A tako je i bilo. Zaista je on bio svetac kad su ga tako slušali i stvorovi i kad su se počela mogla upotrijebiti u posve drugu svrhu.

22. POGLAVLJE

Njegova propovijed u gradu Ascoliu i kako su ozdravljali bolesnici u njegovoj odsutnosti po predmetima kojih se on samo dotakao

62. U ono vrijeme kad je časni otac Franjo, kako je rečeno, propovijedao pticama, obilazio je gradove i sela i svuda je sijao sjeme blagoslova, došao je u grad Eskul (danas Ascoli Piceno). Kad je u njemu na uobičajen način propovijedao riječ Božju, djelovanjem desnice Svevišnjega gotovo se sav narod toliko napunio milošću i pobožnošću, toliko su ga željeli vidjeti i čuti da su jedni druge gazili.

[24] To je Trazimensko jezero – danas Lago Trasimeno ili Lago di Perugia.

Tako su tridesetorica ljudi, a bilo je među njima klerika i laika, iz njegovih ruku u to vrijeme primili redovničko odijelo.

Tolika je bila vjera i muškaraca i žena, toliko poštovanje prema svecu Božjem da se smatrao sretnim onaj tko bi se dotaknuo makar samo njegove odjeće. Kad je ulazio u neki grad, veselio se kler, zvonila zvona, klicali muževi, radovale se žene, pljeskala djeca, a neki uzeše i grane drveća pa mu s pjesmom izlažahu u susret. Smućeni su bili krivovjerci, uzvisivana je vjera Crkve; vjernici su radosno klicali, a krivovjerci su se posve povukli. Na njemu su se pokazivali toliki znakovi svetosti da se nitko nije usuđivao protusloviti mu, jer je mnoštvo naroda samo na njega svraćalo svoje poglede. On je bio uvjeren da između svega ostaloga i iznad svega treba čuvati, štovati i slijediti vjeru Rimske crkve, jer je samo u njoj spasenje svima onima koji će se spasiti. Poštovao je svećenike i silno je volio sve crkvene redove.

63. Narod mu je donosio kruh da ga blagoslovi. To su dugo čuvali, a bolesnici koji bi ga okusili izliječili bi se od različitih bolesti. Mnogo su puta s velikom vjerom i pouzdanjem znali odrezati komadić njegove haljine da je gdjekada, tako reći, ostao malne gol. A čemu se najvećma treba diviti, jest to da bi gdjekoji bolesnici zadobivali zdravlje ako je koju njihovu stvar sveti otac samo dotaknuo. Kad je nekoj ženi, koja je stanovala u jednoj kućici nedaleko od Arezza, došlo vrijeme da rodi, više je dana podnosila strahovite muke i bila jako iscrpljena od nevjerojatnih boli; bila je ni živa ni mrtva. Njezini su susjedi i rođaci dočuli da će Franjo onim putem proći idući u neko samotište. Dok su ga očekivali, dogodilo se da je blaženi Franjo onamo otišao drugim putem. Jahao je jer je bio nemoćan i bolestan. Kad je onamo stigao, po nekom bratu koji se zvao Petar, vratio je konja onom čovjeku koji mu ga je ustupio iz ljubavi. Brat Petar je vodio konja onim putem i prolazio onuda gdje se ona žena mučila. Kad su ga opazili tamošnji ljudi, žurno su mu pritrčali, jer su mislili da je on blaženi Franjo. A kad su saznali da nije, silno su se ražalostili. Napokon su se međusobno pitali ne bi li se mogla naći kakva stvar koju je rukom dotaknuo blaženi Franjo. Dok su se tako zadržavali i ispitivali, konačno pronađoše uzde oglavine što ih je on držao dok je jahao. Skinuli su oglavinu s glave konja na kojem je sveti otac jahao i na ženu su postavili uzde što ih je svojim rukama doticao. Žena je, pošto je tako otklonjena opasnost, radosna i zdrava rodila.

64. Gvalfred, čovjek pobožan, koji se bojao Boga i štovao ga s cijelom svojom kućom, stanovao je u selu Pieve. On je imao pojas kojim se nekoć opasivao blaženi Franjo. Desilo se da su u onom

kraju mnogi muškarci i žene bolovali od različitih bolesti i groznice. Spomenuti je čovjek zaredao po bolesničkim kućama, pojas bi umočio u vodu ili bi nešto od njegova vlakna u nju primiješao pa je to bolesnicima davao da piju. I tako su svi u Kristovo ime zadobivali zdravlje. Ovo se zbivalo u odsutnosti blaženoga Franje, ali se dogodilo i mnogo više od toga što nam nije moguće opširno ispripovijedati. Ipak ćemo u ovo djelo ukratko unijeti nešto malo od onoga što se Gospodin Bog naš udostojao učiniti po Franjinoj nazočnosti.

23. POGLAVLJE

Kako je u Toscanelli ozdravio hromoga, a u Narniu uzetoga

65. Kad je u svoje vrijeme svetac Božji Franjo, radi navještanja kraljevstva Božjega, obilazio različite prostrane krajeve, prispio je tako i u grad koji se zove Toscanella. Dok je tu na uobičajeni način sijao sjeme života, jedan ga je vitez toga grada ugostio. Taj je imao sina koji je bio hrom i cijelo mu je tijelo bilo slabašno. Iako je još bio dječačić, ipak je već prešao godine dojenja i još bio u kolijevci. Dječakov otac, kad je vidio kakvom je svetošću bio obdaren čovjek Božji, ponizno mu se bacio do nogu i molio zdravlja svome sinu. Franjo se međutim smatrao beskorisnim i nevrijednim tolike moći i milosti pa se dugo skanjivao da to učini. I napokon je bio svladan upornošću njegovih molbi. Najprije se pomolio, a zatim je na dječaka stavio ruku, blagoslovio ga i podigao. Mali je naočigled svima, dok su ga gledali i radovali se u ime Gospodina našega Isusa Krista, ustao zdrav te je počeo tamo-amo po kući hodati.

66. Kad je jednom zgodom čovjek Božji došao u Narni i ondje boravio više dana, neki je čovjek imenom Petar, građanin toga grada, bio uzet i ležao u krevetu. Njemu su kroz pet mjeseci svi udovi otkazali službu te nikako nije mogao ustati niti se mogao kretati. Izgubivši tako sasvim upotrebu nogu, ruku i glave, samo je mogao micati jezikom i otvarati oči. Kad je čuo da je sveti Franjo došao u Narni, poslao je poruku biskupu da se pobrine i za ljubav Božju pošalje k njemu slugu Boga Svevišnjega, jer se uzdao da će, kad ga vidi i bude u njegovoj nazočnosti, biti oslobođen od bolesti koja ga je držala. Tako se i dogodilo. Kad je k njemu došao blaženi Franjo, načinio je nad njim znak križa od glave do nogu, bolest je protjerao i ovom povratio prijašnje zdravlje.

24. POGLAVLJE

Kako je slijepoj ženi povratio vid i kako je u Gubbiu ispravio jednu pogurenu

67. Neka građanka spomenutoga grada, udarena sljepoćom očiju, kad je na svoje oči primila blagoslov blaženoga Franje, smjesta je primila željeni vid. Nedaleko od Gubbia bijaše neka druga žena kojoj bijahu skvrčene obje ruke te s njima nije mogla ništa raditi. Kad je saznala da je sveti Franjo došao u grad, odmah je pohitila k njemu, žalosna i turobna lica pokazala mu je skvrčene ruke. Zamolila ga je da se udostoji dotaknuti ih. Franjo je bio dirnut njezinom pobožnošću; dotaknu joj ruke i ona je ozdravila. Žena se odmah radosna povratila kući, vlastitim rukama je načinila kolač od sira i darovala ga svetom čovjeku. On je uzeo malo kolača i zapovjedio da ostalo žena pojede sa svojom obitelji.

25. POGLAVLJE

Kako je jednoga brata oslobodio od padavice i kako je u selu San Geminiu oslobodio opsjednutoga

68. Jedan je brat češće upadao u veoma tešku bolest. Strašno je to bilo gledati. Neki su mislili da u sebi ima zlog duha. Često bi se sav izudarao, gledao užasnim pogledom, valjao se i pjenio. Sad bi mu se udovi skvrčili, a zatim ispravili; sad bi se smotali i izvinuli, a nakon toga bi postali ukočeni i tvrdi. Gdjekada bi se sav istegnuo i bio ukočen, a onda bi glavu sagnuo do nogu, dizao se do visine muškoga stasa i odmah bi zatim padao na zemlju. Nad njegovom se preteškom nevoljom sveti otac Franjo pokazao samilosnim, otišao je k njemu, pomolio se, prekrižio ga i blagoslovio. Ovaj je odmah ozdravio, strahote teške bolesti nakon toga nije više trpio.

69. Kad je jednoga dana blaženi otac Franjo prolazio kroz biskupiju Narni, došao je do sela koje se zove San Gemini. Ondje je navješćivao kraljevstvo Božje. Neki čovjek koji se bojao Boga i štovao ga te u onome kraju uživao dobar glas primio ga je zajedno s još trojicom braće kao gosta. Njegovu je ženu mučio đavao. Svim stanovnicima onoga kraja bilo je poznato kako je njezin muž molio blaženoga Franju za nju; vjerovao je da ona po njegovim zaslugama može biti oslobođena. Kako je Franjo u svojoj prostodušnosti većma želio biti prezren nego da ga svijet svojom pažnjom uzdiže zbog očitovanja svetosti, skanjivao se da to učini. Napokon, jer je u pitanju bio Bog, svladan molbama mnogih, konačno je pristao. Zato je trojicu braće koja su bila s njim pozvao k sebi, postavio ih u kutove kuće i rekao: »Pomolimo se, bra-

ćo, Gospodinu za ovu ženu da Bog s nje zbaci đavlov jaram na svoju hvalu i slavu. Stojmo, reče, svaki napose u kutovima kuće da nas taj zli duh ne bi prevario i pobjegao kroz pokrajnje izlaze u kutovima«. Kad je blaženi Franjo dovršio molitvu, pristupio je snagom Duha k ženi koja je bila silno mučena i užasno je galamila pa je rekao: »U ime Gospodina našega Isusa Krista poslušnošću ti zapovijedam, đavle, da iz nje iziđeš i da se nisi više usudio opsjesti je!« Jedva što je izrekao te riječi, kadli je đavao najžurnije, bijesan i s velikom bukom, izišao van te je sveti otac mislio da ga je zato što je ženu naglo napustio i što mu se tako brzo pokorio, izigrao. Sav se zarumenio i odmah napustio ono mjesto. To je međutim sve tako vodila Božja providnost da se ne bi mogao isprazno hvastati. Zbilo se, kad je blaženi Franjo drugom zgodom prolazio kroz to mjesto, a bio je s njim brat Ilija, da se ona žena, kad je dočula za njegov dolazak, odmah digla i trčeći ulicom za njim vikala je da se udostoji nešto kazati. On joj nije htio ništa kazati. Znao je naime da je to ona žena iz koje je onomadne božanskom moći istjerao đavla. Ona je međutim cjelivala trag njegovih nogu zahvaljujući Bogu i njegovu sluzi, svetom Franji, koji ju je izbavio iz ruku smrti. Napokon ga je brat Ilija prinudio molbom. On joj je progovorio, a mnogi su ga uvjerili o njezinoj bolesti, kako je rečeno, i oslobođenju.

26. POGLAVLJE

Kako je u gradu Citta di Castello izagnao đavla

70. Isto tako je u gradu Citta di Castello bila đavlom opsjednuta neka žena. Kad se u tom gradu našao blaženi otac Franjo, ženu dovedoše u kuću u kojoj je boravio. Dok je ona stajala vani, poče škrgutati zubima, a lice joj se izobliči; strahovitim je glasom urlala kako to običavaju nečisti dusi. Veliko mnoštvo građana obaju spolova sletjelo se. Molili su svetoga Franju za ovu ženu. Onaj zli ju je već dugo zlostavljao valjajući je, a njih je urličući napunjao grozom. Tada je sveti otac k njoj poslao brata koji bijaše s njime; htio je naime ustanoviti radi li se o đavlu ili o ženskom prenavljanju. Kad ga je žena spazila, poče ga ismijavati, znajući da to nije sveti Franjo. Sveti je otac bio unutra i molio se. Kad je dovršio molitvu, izišao je van. Žena se počela tresti i valjati po zemlji jer nije mogla podnijeti njegovu moć. Sveti je Franjo pozva i reče: »Zapovijedam ti snagom poslušnosti, iziđi iz nje, nečisti duše!« On ju je smjesta napustio bez ikakve ozljede i odstupio veoma zlovoljan. Hvala svemogućem Bogu koji sve čini svima! Istina, čudesa ne izgrađuju svetosti, nego je samo očituju. Zato smo odlučili radije prikazati odlike njegova života i način njegova postupanja. Kako je ovih stvari odviše, izostavit ćemo ih, a iznijet ćemo što je činio za vječno spasenje.

27. POGLAVLJE

Bistrina i postojanost njegova duha, kako je propovijedao pred gospodinom papom Honorijem i kako je sebe i braću izručio gospodinu Hugolinu, biskupu ostijskom

71. Čovjek Božji Franjo bijaše naviknuo tražiti ne svoje, nego ono što je smatrao da osobito koristi spasenju drugih. Ipak je više od svega želio umrijeti i biti s Kristom. Zbog toga je najviše težio za tim da bude slobodan od svega što je na svijetu, da se ni na čas ne bi okaljao kakvom prašinom, da se ne bi zamutila bistrina njegova duha. Hoteći biti neosjetljiv za izvanjsku buku, bavio se samo Bogom. Svim je silama posvuda nastojao držati na uzdi vanjska osjetila i obuzdavati porive srca. »U pukotinama stijene saviše gnijezda« i »u vrletnim skrovištima bijaše prebivalište njegovo«. S posebnom se ljubavlju svraćao u nebeska boravišta i u Spasiteljevim je ranama, ispraznivši posvema samoga sebe, duže boravio. Zato je često odabirao osamljena mjesta da bi posvema mogao svoju dušu usmjeriti prema Bogu. I nije se predavao besposlici kad bi vidio da je prikladno vrijeme da se dadne na posao i da se radosno posveti spasavanju duša. Njegovom najsigurnijom lukom bijaše molitva, i to ne časovita, prazna ili preuzetna, nego dugotrajna, puna pobožnosti i privlačive poniznosti. Ako bi je započeo kasno, jedva bi do jutra završio. Molio je idući, sjedeći, jedući i pijući. Noću je odlazio na molitvu sam u zapuštene crkve, koje su bile na osamljenim mjestima. U njima je uz pomoć Božje milosti nadvladavao mnoge strahove i mnoge tjeskobe srca.

72. U koštac se hvatao s đavlom kad ga je na ovakvim mjestima ne samo iznutra mučio napastima nego ga je i izvana zastrašivao padovima i obaranjem. No hrabri je Božji vojnik znao da njegov Gospodin svuda može sve, pred zastrašivanjem nije prezao, već je u svom srcu govorio: »Ništa više ne možeš, zavodniče, oružjem svoje zloće protiv mene postići nego što bi postigao kad bismo se u javnosti ogledali pred svima!«

Zaista je bio najpostojaniji, ničemu nije posvećivao pažnju osim onome što bijaše Božje. Kad je vrlo često mnogim tisućama ljudi propovijedao riječ Božju, bijaše tako siguran kao da razgovara s pouzdanim drugom. Veliko je mnoštvo naroda promatrao kao jednoga čovjeka i jednom jedincatom čovjeku najzauzetije bi propovijedao kao i mnoštvu. Čistoća srca davala mu je sigurnost u govoru. Divno i nečuveno je govorio svima, a da nije prije razmišljao. Ako bi kada prije govora najprije razmatrao, kad bi se narod sakupio, nije se više sjećao onoga o čemu je razmatrao, a nešto drugo nije znao govoriti.

U takvu bi slučaju bez ikakva negodovanja narodu priznao da je prethodno mnogo razmatrao, ali se toga baš ništa ne može sjetiti. Tada bi se najednom ispunio takvom rječitošću da bi se slušateljstvo divilo. Gdjekada nije znao ništa reći. U tom bi slučaju samo blagoslovio narod i otpustio ga. To su mu bile najuspjelije propovijedi.

73. Došavši nekom zgodom po potrebi Reda u Rim, mnogo je želio govoriti pred gospodinom papom Honorijem[25] i pred časnim kardinalima. Kad je to saznao gospodin Hugolin, slavni biskup ostijski, koji je na poseban način sveca Božjega štovao, napunio se strahom i veseljem; divio se gorljivosti svetoga čovjeka i promatrao je njegovu prostodušnu čistoću. No pouzdao se u milosrđe Svemogućega, koji je uvijek s onima koji ga pobožno štuju. Uveo ga je pred gospodina papu i pred časne kardinale. A kad se Franjo našao pred tolikim knezovima i kad je dobio dopuštenje i blagoslov, počeo je neustrašivo govoriti. S tolikom je gorljivošću duha govorio da od veselja samoga sebe nije shvaćao. Nogama je kretao kao da će zaplesati, ali ne iz obijesti, nego zato što je gorio vatrom božanske ljubavi; nije pobuđivao smijeh, nego je upravo silio na bolno naricanje. Mnogi su se slušatelji skrušili. Divili su se Božjoj milosti i postojanosti tolikoga čovjeka. Časni gospodin biskup ostijski pribojavao se da ne bi prostodušnost blaženoga čovjeka bila omalovažavana. Zato se svom svojom dušom molio Bogu, jer se i na njemu odražavala i svečeva slava, ali i omalovažavanje njegove osobe, jer je bio postavljen ocem njegove obitelji.

74. Sveti Franjo mu je naime bio odan kao sin ocu i sin jedinac svojoj majci. U krilu je njegove blagosti sigurno spavao i počivao. U stvari je on bio pastir i izvodio djelo, ali je svetom čovjeku ostavio ime pastira. Blaženi je otac pribavljao što bijaše potrebno, a onaj sretni gospodin sve je provodio u djelo. O koliki su, napose u početku, kad se ovo dešavalo, novoosnovani Red nastojali podmuklo uništiti! O, koliko ih je bilo koji su izabrani vinograd, što ga je dobrostiva ruka Božja na svijetu kao sasvim nov zasadila, nastojali ugušiti! A kako su mnogi gledali da njegove prve i najčišće plodove pokradu i potroše! Svi su ovi pobijeni mačem ovoga tako časnog oca i gospodina i svi su poraženi. Bijaše on pravi potok rječitosti, zid Crkve, branič istine i ljubitelj poniznih. Neka je zato blagoslovljen i slavan onaj dan u koji se svetac Božji povjerio tako časnom gospodinu. Kad je jednom prilikom, kako se to često dešavalo, taj gospodin

---

25 To je bio papa Honorije III. koji je izabran 18. srpnja 1216, a umro je 18. ožujka 1227.

obavljao poslaničku službu Apostolske stolice u Toskani,[26] sveti je Franjo došao u Firencu. Tada još nije imao mnogo braće, a želio je ići u Francusku; tu je već boravio spomenuti biskup. Tada još nisu bili međusobno tijesno povezani, nego ih je samo glas blažena života povezao međusobnom srdačnom ljubavlju.

75. Kad bi došao u koji grad ili kraj, običavao je blaženi Franjo otići do biskupa ili svećenika. Doznavši sada da se ondje nalazi toliki svećenik, s velikim počitanjem predstavio se njegovoj blagonaklonosti. Kad ga je gospodin biskup vidio, primi ga s poniznom ljubavlju kako je činio uvijek prema redovnicima, napose prema onima koji su na sebi nosili časni znak blaženoga siromaštva i svete jednostavnosti. Kako se brinuo da iziđe u susret neimaštini siromaha i da njihove stvari posebno rješava, brižljivo se zanimao za razlog njegova dolaska i njegovu je nakanu najdobrostivije shvatio. Videći da sve zemaljske stvari prezire više nego ostali i da gori onim ognjem koji je Isus donio na zemlju, njegova se duša stopila s Franjinom dušom; uvijek se pobožno preporučivao u njegove molitve i u svim stvarima najljubaznije mu je pružao svoju zaštitu. Zato ga je odvratio od započeta puta, a preporučio mu da se brine i čuva one koje mu je Gospodin povjerio te da nad njima bdije. A kad je sveti Franjo vidio kako je tako častan gospodin pobožan, prijazan i kako mu je snažna riječ, silno se obradovao i odmah mu je pao do nogu te mu je sebe i svoju braću odana srca predao i povjerio.

28. POGLAVLJE

Duh ljubavi i suosjećanja kojim je plamtio prema siromasima i što je učinio s ovcom i jaganjcima

76. Kad je siromašni Franjo, otac siromaha, sebe uspoređivao sa svim ostalim siromasima, neugodno bi se osjećao kad bi opazio koga koji je od njega bio siromašniji. No to nije bilo iz želje za ispraznom slavom, nego samo poradi suosjećanja. Premda se zaodijevao dosta bijednom i grubom haljinom, ipak je i nju mnogo puta želio podijeliti s kakvim siromahom. Ipak je kao prebogati siromah vođen velikim osjećajem samilosti gdjekada mogao pomoći siromasima. U vrijeme velike studeni od bogataša ovoga svijeta tražio je da mu dadnu plašt ili ogrtač. A kad bi mu oni to spremnije s pobožnošću učinili nego što je to sveti otac tražio, rekao bi im: »Samo

---

[26] Kardinal Hugolin je prvi put bio papinski legat u Lombardiji i Toskani od 23. siječnja 1217. do 14. rujna 1219; drugi put je tu službu obavljao na istom području od 14. ožujka 1221. S Franjom se sreo u Firenci u ljeto 1217.

uz taj uvjet ovo od vas primam, a da ne očekujete da ćete to ikada ponovno dobiti!« Kad bi mu koji siromah došao prvi u susret, kličući i radujući se, dobivenim bi zaodjenuo siromaha. Najmučnije mu je bilo gledati kad je koji siromah bio napadnut ili kad bi čuo da ga netko pogrđuje kakvim životinjskim nadimkom. Tako se dogodilo da je jedan brat nešto predbacivao nekom siromahu koji je prosio milostinju i rekao mu: »Pazi, da nisi možda bogat, a prenavljaš se da si siromašan!« Kad je to čuo otac siromaha sveti Franjo, mnogo se ražalostio i oštro je ukorio brata koji je to izrekao. Naredio mu je da se pred siromahom svuče, da mu poljubi noge i zamoli oproštenje. Običavao je kazati: »Tko ruži siromaha, nepravdu čini Kristu čiji odlični znak siromah na sebi nosi, jer on je za nas postao siromahom na ovome svijetu«. Zato je često, kad bi naišao na siromahe opterećene drvima ili nekim drugim teretom da bi im pomogao, podmještao svoja slabašna ramena, premda bijahu odviše slaba da im pomogne.

77. Bio je bogat duhom ljubavi, imao je samilosno srce, ali ne samo za ljude koji su trpjeli nevolju nego i za nijeme i divlje životinje, gmazove, ptice te ostale žive i nežive stvorove. No među mnogovrsnim životinjama posebnom je ljubavlju i naklonošću srca volio jaganjce, i to zbog toga što se u Sv. pismu poniznost gospodina našega Isusa Krista češće prispodobljuje s jaganjcem i s njim se vrlo zgodno poistovjećuje.[27] Tako je i sve ono, osobito ono u čemu bi se mogla otkriti neka alegorijska sličnost sa Sinom Božjim, srdačnije grlio i radije gledao. Kad je nekom zgodom putovao iz Ankone kroz Marchu i kad je u tom gradu propovijedao riječ Božju te s gospodinom Pavlom kojega je učinio ministrom svekolike braće iste Provincije krenuo putem prema Osimu, u polju se namjerio na pastira koji je na paši čuvao stado koza i jaraca. Među mnoštvom koza i jaraca bijaše jedna ovčica koja je krotko hodila i mirno pasla. Ugledavši je sv. Franjo stade i, iznutra ganut bolom srca, uzdahnu te reče bratu koji ga je pratio: »Ne vidiš li ovu ovcu koja tako krotko ide među kozama i jarcima? Tako je, velim ti, Gospodin naš Isus Krist blago i ponizno hodio među farizejima i svećeničkim prvacima. Zato te, sinko, njemu za ljubav molim da sa mnom budeš samilostan prema ovčici pa da je kupimo i izvedemo između tih koza i jaraca!«

78. Brat Pavao se divio njegovoj boli te je i sam počeo s njim suosjećati. Kako nisu imali ništa osim haljina u koje su bili obučeni,

---

[27] U Sv. pismu se o Isusu govori kao janjetu: Iz 16, 1; 53, 7; Dj 8, 32; Jer 11, 19; Iv 1, 29–36; Otk 5, 6, 8, 12–13; 6, 1; 7, 9; 12–15, 17, 19, 21–22, a kao o ovci: Iz 53, 7; Iv 10, 1 i sl. Dj 8, 32.

zabrinuli su se kako će platiti ovcu. Uto se tu našao neki trgovac koji im je dao željenu svotu. A oni uzeše ovcu i zahvališe Bogu. Tako stigoše u Osimo i pođoše gradskom biskupu koji ih je primio s velikim poštovanjem. Ipak se gospodin čudio zbog ovce što ju je čovjek Božji vodio, a i zbog osjećaja što ga je pokazivao prema njoj. Ali kad je sluga Kristov ispripovijedao dugu povijest o ovci, biskup se skrušio zbog čistoće čovjeka Božjeg i zahvaljivao Bogu. Kad je svetac sljedeći dan izišao iz grada, razmišljao je o tome što da počne s ovcom. Po savjetu svoga sudruga i brata ostavi je na čuvanje samostanu službenica Kristovih kod Svetoga Severina. Časne službenice Kristove ovčicu radosno primiše kao od Boga poslan dar. Dugo su je brižljivo čuvale, a od njezine vune satkaše tuniku i poslaše je blaženom ocu Franji, koji se nalazio kod crkve svete Marije u Porcijunkuli u vrijeme jednoga kapitula. Svetac je Božji primi s velikim poštovanjem, grlio ju je i ljubio, a i sve koji su ga okruživali zvao je da se raduju.

79. Kad je nekom drugom zgodom prolazio kroz Marchu, a isti ga je brat radosna pratio, sreo je čovjeka koji je dva janjeta, svezana i obješena preko ramena, nosio na trg da ih proda. Kad je blaženi Franjo čuo jaganjce kako bleje, uzbudilo mu se srce, približio se te ih je pogladio. Zatim je rekao čovjeku: »Zašto moju braću jaganjce tako svezane i obješene mučiš?« On mu je odgovorio: »Nosim ih na trg da prodam. Treba mi novaca«. A svetac reče: »Što će zatim biti s njima? On odvrati: »Kupci će ih zaklati i pojesti!« »Bože, sačuvaj!«, odgovori svetac. »Neka se to ne dogodi. Umjesto novca uzmi plašt što ga nosim, a meni daj jaganjce!« On mu ih dade vesela srca i uzme plašt, jer je bio daleko vredniji, a Franjo ga je onoga dana, da se zaštiti od studeni, posudio od nekog vjernog prijatelja. Sada je međutim svetac preuzevši jaganjce počeo brižno razmišljati o tome što da s njima učini. Posavjetovao se s bratom suputnikom te ih vrati onom čovjeku na čuvanje. Naložio mu je da ih nikada ne proda i da im ništa nažao ne učini, nego neka ih čuva, hrani i brižno s njima upravlja.

29. POGLAVLJE

Ljubav kojom je poradi Stvoritelja ljubio sve stvorove i prikaz Franjinih duševnih i tjelesnih osobina

80. Odviše bi se oteglo i nemoguće je sve nabrojiti i sakupiti što je slavni otac Franjo učinio i naučavao dok je živio u tijelu. Tko bi ikada mogao prikazati onaj njegov najveći osjećaj što ga je u sebi nosio prema svemu što je Božje! Tko bi bio kadar ispripovijedati

radost koja ga je obuzimala dok je u stvorenjima promatrao mudrost Stvoriteljevu, njegovu moć i dobrotu. Doista, divnom su ga i neizrecivom radošću prečesto ispunjala razmatranja dok je promatrao sunce, gledao mjesec, dok je motrio zvijezde i nebeski svod. O, jednostavne li pobožnosti i pobožne li jednostavnosti! Plamtio je ljubavlju prema crvićima, jer je čitao što je rečeno o Spasitelju: »Ja sam crv, a ne čovjek!« Zato ih je skupljao putem i stavljao na sigurno mjesto da ih stopala prolaznika ne bi satrla. A što da reknem o drugim nižim stvorovima, jer je i pčelama zimi, da ne izginu od studeni, priređivao i davao med ili najbolje vino? Njihovu je radinost i izvrsna svojstva Gospodinu na slavu toliko veličao da bi većinom cijeli dan trebao da pohvalama uzvisi njih i ostale stvorove. Kao što su nekoć tri mladića koji su bili bačeni u ražarenu peć pozivali sve stvorove da hvale i slave Stvoritelja svemira i pozivali sva počela, tako taj čovjek, pun Duha Božjega, nije prestajao u svim počelima i stvorovima slaviti, hvaliti i blagoslivljati Stvoritelja i upravljača svega.[28]

81. Zamisli koliko je veselja njegovu srcu donosila divota cvijeća dok je gledao oblike njihove dražesti i udisao ugodni miris! Odmah je svraćao oko svoje duše da promatra ljepotu onoga cvijeta koji je blistav u proljetno doba izbijao iz korijena Jesejeva i sebi na ugodan miris podigao na život bezbrojne tisuće mrtvih. Kad bi pronašao obilje cvjetova, tako im je propovijedao i pozivao ih da hvale Gospodina kao da su razumni. Tako je netaknutom čistoćom opominjao na božansku ljubav i poticao na radosnu podložnost: usjeve i vinograde, kamenje, šume i svu ljepotu polja, vodene izvore i zelenilo vrtova, zemlju i vatru, zrak i vjetar. Sve je napokon stvorove nazivao braćom i sestrama i na izvrstan, drugima nepoznat način pronicao je u tajne stvorova oštrinom srca kao onaj koji je već ušao u slobodu slave sinova Božjih. A sada te, dobri Isuse, divnoga hvali s anđelima onaj koji je, boraveći na zemlji, o tebi ljubaznome propovijedao svim stvorovima.

82. Kad bi ime tvoje, sveti Gospodine, spomenuo, tako bi se raznježio da to premašuje ljudski razum, sav bi se predao zanosnu klicanju i bio ispunjen najčišćom ugodnošću, izgledao je kao nov čovjek i s onoga svijeta. Zato gdje god bi našao nešto napisano, bilo božansko, bilo ljudsko, na putu, u kući ili na tlu, s najvećim poštovanjem bi to skupio i stavio na sveto ili časno mjesto, i to je činio s takvim poštovanjem zato da ne bi gdje bilo napisano ime Gospod-

---

[28] Ovdje Toma aludira na glasovitu Franjinu *Pjesmu brata Sunca* koja još nosi i naslov *Pohvale stvorova*. Svetac ju je napisao pučkim talijanskim jezikom.

nje ili nešto što njemu pripada. Kad ga je jednog dana zapitao neki brat zašto tako brižno skuplja i poganske spise gdje ne bijaše imena Gospodinova, odgovorio je: »Sinko, skupljam i njih zato što su i ondje slova iz kojih je sastavljeno preslavno ime Gospodina Boga. Dobro što se ondje nalazi ne pripada poganima ili nekim drugim ljudima, nego samome Bogu 'kome pripada svako dobro'«. A ovom se treba još više diviti. Kad bi dao napisati kakvo pismo radi pozdrava ili poticaja, nije dopuštao da se u njemu izbriše koje slovo ili slog, pa makar bi bilo suvišno ili nepotrebno napisano.

83. O kako lijep, kako divan, kako slavan se pokazivao u nedužnosti života, u jednostavnosti riječi, u čistoći srca, u ljubavi prema Bogu, u bratskoj ljubavi, u gorljivoj poslušnosti, u spremnu podlaganju, u anđeoskom pogledu! Bio je umiljata ponašanja, blage ćudi, otmjen u govoru, prijazan u opomenama, najvjerniji u povjerenome, dalekovidan u savjetovanju, u poslu radin, u svemu drag. Bijaše vedra duha, blage ćudi, trijezna srca, odan kontemplaciji, neumoran u molitvi, a u svemu gorljiv. Ustrajan u odluci, postojan u kreposti, stalan u milosti i u svemu postojan. Bijaše brz na opraštanje, spor na srdžbu, slobodna duha, izvrsna pamćenja, dubok u raspravljanju, promišljen u odabiranju, a u svemu jednostavan. Strog bijaše prema sebi, blag prema drugima, u svemu ozbiljan.

Bijaše veoma rječit, vedra lica, blaga izgleda, daleko od besposlice, nije poznavao napadnosti. Bio je srednjega stasa, bliže niskomu, glava mu je bila osrednja i okrugla, lice duguljasto i kao protegnuto, čelo ravno i maleno, oči osrednje, crne i jednostavne, vlasi tamne, obrve ravne, nos pravilan, uši uzdignute, ali malene, sljepoočice ravne; jezik pomirljiv, vatren i oštar; glas neodoljiv, umiljat, jasan i zvučan; zubi gusti, jednaki i bijeli, usne malene i udubljene, brada crna i nepotpuno razrasla, vrat tanak, ramena ravna, kratke ruke, pesti nježne, prsti dugi, nokti podugi, bedra fina, noge kratke, nježna koža, tijelo maleno, odjeća gruba, kratak san, ruka vrlo podatljiva. Kako je bio veoma ponizan, prema svim ljudima se u svemu pokazivao nada sve blagim, čestitu se ponašanju sviju korisno prilagođivao. Među svetima bijaše svetiji, a među grešnicima bio je kao jedan između njih. Pomozi zato grešnicima, presveti oče, i udostoj se, molimo te, svojim svetim zagovorom podići one koje vidiš da bijedno leže u kaljuži opačina.

30. POGLAVLJE

Jaslice što ih je načinio za Dan rođenja Gospodnjega

84. Njegova najveća pozornost, posebna želja i vrhovna nakana bijaše: uvijek i u svemu opsluživati sveto evanđelje i sa svom budnošću, svim nastojanjem, najvećom željom duha i svim žarom srca provoditi »nauk Gospodina našega Isusa Krista i slijediti njegove stope«. U neprestanu je razmatranju sebi dozivao u pamet njegove riječi i pronicavošću duha opetovano je razmišljao o njegovim djelima. Njegovu je pamet napose zaokupljala poniznost što se objavila Utjelovljenjem i ljubav što se očitovala u Muci; tako je jedva htio razmišljati o nečemu drugom. Treba se zato sjetiti i čuvati u časnoj uspomeni ono što je učinio tri godine prije svoga slavnoga preminuća[29] kod gradine koja se zove Greccio na Dan rođenja Gospodina našega Isusa Krista. U onom je kraju živio neki čovjek imenom Ivan. Uživao je dobar glas, a bio je još boljega života. Blaženi Franjo ga je na poseban način ljubio jer, premda je u svom kraju uživao glas čovjeka plemenita i vrijedna svake hvale, pogazio je plemenitost tijela, a stekao plemenitost duha. Njega je blaženi Franjo, kao što je često običavao, petnaestak dana prije Božića pozvao k sebi i rekao mu: »Ako želiš da ovogodišnji Božić proslavimo u Grecciu, požuri se i brižljivo pripravi što ću ti reći. Želio bih obnoviti uspomenu na ono Dijete koje je rođeno u Betlehemu i na njegove djetinje potrebe i neprilike, tj. kako je bilo smješteno u jaslice i položeno na slamu u nazočnosti vola i magarca[30] da bi se to moglo tjelesnim očima gledati«. Kad je to ovaj dobri i vjerni čovjek čuo, brzo je otišao i na spomenutome mjestu pripravio sve što je svetac rekao.

85. I približio se dan veselja, došao je dan klicanja. Iz mnogih mjesta pozvana su braća. Muškarci i žene onoga kraja prirediše prema svojim mogućnostima svijeće i zublje da bi rasvijetlili noć koja je blistavom zvijezdom rasvijetlila sve dane i godine. Napokon je došao svetac Božji. Kad je vidio da je sve pripravljeno, obradovao se. Pripravljene su jaslice, donesena je slama, dovedeni su vol i magarac. Čast se ondje iskazivala jednostavnosti, uzvisivalo se siromaštvo, preporučivala se poniznost, a Greccio kao da postade novi Betlehem. Noć, rasvijetljena poput dana, bijaše ugodna i ljudima i životinjama. Pristiže narod i novom se radošću raduje novom

---

[29] Bilo je to dakle 25. prosinca 1223.

[30] Evanđelje ovih dviju životinja ne spominje. No spominju se u zapisanoj predaji već tamo od IV. st., a to ima svoj korijen u proroka Izaije gdje čitamo: »Vol poznaje svoga gospodara, a magarac jasle gospodareve – Izrael ne poznaje, narod moj ne razumije« (Iz 1,3).

otajstvu. Šuma odjekuje glasovima, a na zanosno klicanje odgovaraju stijene. Braća pjevaju, dužnu hvalu Gospodinu daju, i svu noć odjekuje zanosno klicanje. Svetac Božji stoji pred jaslama, od silnog ganuća uzdiše, shrvan krotkošću, a ispunjen čudesnom radošću. Jasle su oltar gdje se služi svečana misa; u neočekivanoj utjehi uživa svećenik.

86. Svetac Božji oblači levitsku odjeću, jer bijaše đakon, i zvonkim glasom pjeva evanđelje. A njegov glas! Glas je to neodoljiv, glas sladak, glas jasan, glas zvonak! Sve poziva na najveću nagradu. Zatim propovijeda okupljenom narodu. Njegove riječi o rođenju siromašnoga kralja u malom gradu Betlehemu teku poput meda. A često je, kad je htio izgovoriti presveto ime ISUS, govorio silnim žarom. Nazivao ga je betlehemskim Djetešcem, a ime BETLEHEM izgovarao je poput ovce koja bleji. Usta su mu bila ispunjena glasom, ali još više slatkim osjećajima. Kad bi spominjao betlehemsko Djetešce ili izgovarao ime ISUS, sve bi oblizivao usne, jer je sretnim nepcem kušao i gutao slatkoću ove riječi. Množe se ondje darovi Svemogućega, a neki kreposni čovjek imao je viđenje. Vidio je naime kako u jaslama leži prestrašeno Djetešce i Božjeg sveca koji Djetetu pristupa kao da ga hoće oda sna probuditi. To viđenje nije bilo neumjesno, jer je Dijete Isus bilo zaboravljeno u srcima mnogih u kojima je djelovanjem milosti po njegovu sluzi Franji bilo probuđeno i duboko utisnuto u vjerno pamćenje. Konačno je dovršeno svečano bdjenje i svi se radosni povratiše kući.

87. Sačuvano je sijeno koje je bilo prostrto u jaslama, da bi Gospodin sačuvao domaće životinje kao što je umnožio svoje sveto milosrđe. I tako se postupalo. Mnoge životinje u onome kraju koje su imale različite bolesti, ako su jele od ovoga sijena, bile su oslobođene od svojih bolesti. Štoviše, i žene koje bi imale težak porod, kad bi na se stavile nešto od ovoga sijena, sretno bi rodile. Ondje bi vjernici obaju spolova, pogođeni kakvom bolešću, zadobivali zdravlje. Mjesto jaslica posvećeno je time što je ondje podignut hram Gospodnji, a na čast blaženoga oca Franje povrh jaslica je načinjen oltar i posvećena crkva da bi ondje gdje su jednoć životinje jele sijeno ubuduće ljudi za zdravlje duše i tijela blagovali tijelo neokaljanog i netaknutoga Jaganjca, Gospodina našega Isusa Krista, koji nam se s najvećom i neizrecivom ljubavlju dao za hranu, on koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje Bog uvijek i slavan kroz sve vijeke vjekova. Amen.

II. DIO

Počinje drugi dio o životu dviju posljednjih godina i o sretnom preminuću blaženog našeg oca Franje

1. POGLAVLJE

Sadržaj ovoga dijela, vrijeme u kojem je sveti Franjo sretno preminuo i o njegovim uspjesima

88. U prethodnom spisu, što smo ga po Spasiteljevoj milosti na zgodan način dovršili, ispripovjedili smo i opisali život blaženoga našeg oca Franje sve do osamnaeste godine njegova obraćenja.[31] Ostala njegova djela, od njegove pretposljednje godine života, koliko nam je bilo moguće sve potrebno doznati, ukratko dodajemo ovome dijelu. Sada namjeravamo pribilježiti samo ono što nam je došlo pod ruku. Tako će oni koji o svecu žele od ovoga nešto više kazati još uvijek moći dosta toga pronaći što će nadodati.

U nedjelju 4. listopada, godine od Utjelovljenja Gospodnjega 1226, četrnaeste indikcije,[32] u gradu svoga rođenja Asizu,[33] kod Svete Marije u Porcijunkuli,[34] gdje je osnovao Red male braće, pošto se ispunilo dvadeset godina što je – najsavršenije povezan s Kristom – slijedio poput apostola, naš se preblaženi otac Franjo – dovršivši

[31] »Osamnaesta godina njegova (Franjina) obraćenja« jest godina 1224.

[32] »Indikcija« označuje razdoblje od 15 godina. Takvo računanje vremena započeto je 3. god. prije Krista. Ovdje se navodi samo broj godine unutar vremenskog razdoblja, koje se naziva indikcija, a ne navodi se broj dotične indikcije. Prema tomu je 1226. godina 14. godina 82. indikcije.

[33] U ono vrijeme dani su se brojali od Sunčeva zalaska, a ne od ponoći. Prema našem današnjem načinu računanja sv. je Franjo umro 3. listopada 1226. navečer, u subotu, a 4. listopada, u nedjelju, bio je pokopan. Točan podatak o satu u koji je svetac preminuo nalazi se u okružnici brata Ilije što ju je on razaslao svim provincijalima.

[34] Sv. Marija Porcijunkulska nalazi se u ravnici, dva kilometra od Asiza, koji se nalazi na jednom proplanku.

savršeno ono što je započeo – oslobodio iz tamnice tijela i presretno se preselio u prebivalište nebeskih duhova. U tom je gradu njegovo posvećeno i sveto tijelo s hvalospjevima i pohvalama smješteno i dolično sahranjeno. Ondje na slavu Svemogućega blista mnogim čudesima. Amen.

89. Kako je u cvijetu mladosti bio malo ili nimalo upućen u poznavanje puta Božjega, dosta je vremena proveo u naravnoj prostodušnosti i u ognju grijeha. A kad ga je taknula desnica Svevišnjega, pošto su mu grijesi bili oprošteni, milost ga je i snaga Svevišnjega ispunila božanskom mudrošću više nego sve njegove suvremenike. Kad je evanđeoski nauk ne samo tu i tamo nego općenito i posvuda bio u opadanju, on je bio poslan od Boga da svuda, po cijelome svijetu, poput apostola, dadne svjedočanstvo za istinu. Tako se dogodilo da je njegovo naučavanje najočitije dokazalo kako je sva mudrost svijeta bila luda i za kratko se vrijeme po Kristovom vodstvu po ludosti propovijedanja priklonio k pravoj mudrosti Božjoj. U posljednje se vrijeme novi evanđelist pojavio poput jedne od rijeka raja. Ta je rijeka vodama evanđelja pobožno preplavila cijeli svijet: Franjo je poput Sina Božjega njegovu istinu propovijedao djelom. Tako se i u njemu i po njemu u cijelome svijetu razbudio nenadan zanos i sveta novina života. Životna snaga stare pobožnosti brzo je obnovila i one koji su davno zastarjeli i one koji su bili već jako stari. Srcima izabranih darovan je novi Duh i među njih je izlivena spasonosna pomast kad je sluga i svetac Kristov poput nebeskog svjetlila na nov način i novim znakovima odozgor zasvijetlio. Po njemu su obnovljena stara čudesa, kad je u pustinji ovoga svijeta novim redom, ali na stari način, zasađen plodonosan trs koji je procvao miomirisnim cvijećem na ugodan miris svih kreposti, pružajući svuda loze svete pobožnosti.

90. Premda nam je bio sličan po tome što je mogao trpjeti, ipak se nije zadovoljio samo time da obdržava općenite zapovijedi nego je najgorljivijom ljubavlju udario putem svekolike savršenosti, uzdigao se do vrhunca savršene svetosti i dosegao granicu svakog savršenstva. Zato svaki stalež, svaki spol, svaka dob u njemu ima divne primjere spasonosnoga nauka, a ima i osobit uzor svetih djela. Ako tko odluči rukom posegnuti za onim što je jače i nastoji čeznuti za najvišim darovima uzvišenijeg života, neka se ogleda u ogledalu njegova života i naučit će svekoliko savršenstvo. A naći će u njega prikladne upute i oni koji se odluče za niži i ravniji put i boje se verati po strminama i uspinjati na vrhunac planine. Oni napokon koji traže znakove i čudesa neka istražuju njegovu svetost i naći će ono što traže. Njegov slavni život jasnije obasjava savršenstvo

prijašnjih svetaca. Ovo dokazuje muka Isusa Krista i najpotpunije očituje njegov križ. I doista, časni je otac na pet mjesta svoga tijela bio obilježen znakom muke i križa kao da je visio na križu zajedno sa Sinom Božjim. Ovo je veliko otajstvo i upućuje nas na povlasticu dostojanstva ljubavi. No i u tome se nalazi otajstvena nakana i sakriva se štovanja vrijedno otajstvo za koje vjerujemo da je poznato samo Bogu i da je po ovome svecu jednim dijelom očitovano. Zato ne treba mnogo nastojati da ga se proslavi, jer njegova je hvala u Onome koji je hvala sviju, izvor i čast najvećega, koji daje nagradu svjetla. Blagoslivljajući dakle Boga svetog, istinitoga i slavnog, vratimo se prikazivanju svečeva života.

2. POGLAVLJE

Najveća želja blaženoga Franje i kako je otvaranjem knjige spoznao volju Božju

91. Jednom je blaženi i časni otac Franjo napustio mnoštvo koje se danomice oko njega pobožno skupljalo da ga čuje i vidi te potražio mjesto mira i tišinu samoće. Želio se ondje baviti Bogom i otresti prašinu, ukoliko ga se zbog općenja sa svijetom uhvatila. Običavao je razdijeliti vrijeme koje mu je dano da stekne milost; jedno je vrijeme upotrijebio za osvajanje bližnjih, a drugo je trošio za povlačenje u kontemplaciju. Zato je sa sobom poveo vrlo malen broj drugova. Uzeo je samo one kojima je već bio poznat njegov sveti dodir s Bogom. Ovi su ga branili od navale i smetanja ljudi, u svemu su ga štitili i čuvali njegov mir. Kad bi ondje proveo neko vrijeme, te se neprestanom molitvom i čestom kontemplacijom na neizreciv način domogao božanske bliskosti, želio je spoznati što jest i što bi vječnom Kralju s obzirom na njega i na ono što je u njemu moglo biti milije. Najradoznalije je istraživao i najpobožnije želio znati na koji način, kojim putem i kakvom željom bi mogao, prema dobru savjetu svoje volje, biti savršenije povezan s Gospodinom Bogom. Ovo mu je bila najdublja filozofija, najveća želja dok god je bio živ. Uvijek je ispitivao i one priproste, i mudrace, i savršene, i nesavršene kako bi mogao doseći put istine i ostvariti savršeniji način života.

92. Iako među savršenima bijaše najsavršeniji, od sebe je odbijao misao da je savršen. Smatrao se posve nesavršenim. Kušao je i osjetio kako je ugodan, sladak i dobar Bog Izraelov onima koji su pravedna srca i koji ga traže u čistoj jednostavnosti i istinitoj čistoći. Ulivena ugodnost i naslada koju Bog vrlo rijetkima rijetko daje, a on je znao da mu se šalje odozgor, silila ga je da sam u sebi bude posve nemoćan. Ispunjen tolikom ugodnošću na svaki je način že-

lio posvema prijeći onamo gdje je već, uznesen izvan sebe, jednim dijelom boravio. Čovjek koji je u sebi imao Duha Božjega bijaše spreman podnositi sve tjeskobe duha, pretrpjeti sve boli tijela, kad bi mu konačno bilo dano da se volja nebeskoga Oca na njemu milosrdno ispuni. Zato je jednoga dana pristupio svetom oltaru, koji je bio podignut u samotištu gdje je boravio, uzeo je evanđelistar i s poštovanjem ga stavio na oltar. Tako je u molitvi, ne manje prostrt srcem nego tijelom, ponizno molio da mu dobrostivi Bog, »Otac milosrđa i Bog svake utjehe« (2 Kor 1,3), udostoji očitovati svoju volju: da bi mogao savršeno dovršiti ono što je nekoć jednostavno i pobožno započeo. Kad je prvi put otvorio knjigu, ponizno je molio da mu se tako saopći što je za nj najprikladnije da čini. Pri tom ga je naime vodio duh svetih i najsavršenijih ljudi za koje čitamo kako su u želji za svetošću činili nešto slično.[35]

93. Ustao je od molitve pa je, načinivši znak križa, u duhu poniznosti i skrušena srca uzeo s oltara knjigu te ju je s poštovanjem i strahom otvorio. Kad je knjigu otvorio, dogodilo se da se najprije zaustavio na Muci Gospodina našega Isusa Krista, i to ondje gdje je objavljeno da će trpjeti nevolje.[36] No da ne bi posumnjao da se ovo na neki način dogodilo slučajno, otvorio je knjigu ponovno, drugi i treći put i svaki put je našao isti ili sličan sadržaj. Tada je čovjek pun Duha Svetoga shvatio da mora kroz mnoge patnje, kroz mnoge tjeskobe i kroz mnoge borbe ući u kraljevstvo nebesko. No hrabri se vojnik nije dao smesti zbog borbi koje su ga čekale, niti je zato postao malodušan što mora voditi bojeve Gospodnje u taboru ovoga svijeta. On koji nije popuštao ni samome sebi, kad se dugo preko svojih sila predavao naporima, nije strahovao da će podleći neprijatelju. Doista je bio neobično gorljiv. Ako je u prijašnjim stoljećima i bilo takvih koji su mu bili jednaki po nakani, nitko ga ipak nije nadvisio željom.[37] Bio je svjestan toga da je lakše govoriti nego raditi. Zato je uvijek više nastojao oko toga da dobra djela čini nego da se služi riječima, koje dobro ne proizvode, nego ga samo poka-

---

[35] Sv. Augustin pripovijeda da je učinio nešto slično; Ispovijesti, VIII, 12; nešto slično se nalazi u Životopisu sv. Antuna Pustinjaka što ga je napisao sv. Atanazije (Migne P. L. 73, 127; P. G. 36, 535); nadalje se to isto spominje o sv. Grguru Turonskom u »Historia Francorum« V, 50 (Migne P. L. 71, 366); to isto nalazimo i u »Životopisu sv. Martina« što ga je napisao Sulpicije Sever (Migne P. L. 20 165 i d.).

[36] Isus je unaprijed pretkazao svoju muku i smrt: Mt 20, 18–19; Mk 10, 33–34, 45; Lk 18, 31–33; Iv 3, 14–16; 8, 28; 12, 26–36. Isusova je muka opisana u: Mt 26–27; Mk 14–15; Lk 22–23; Iv 18–19. Ništa se pouzdano ne može zaključiti na koje od navedenih mjesta autor aludira.

[37] Takav je bio sv. Martin, biskup turonski, kojeg zbog toga veliča i uzvisuje Sulpicije Sever (Epist III, 11, 13)

zuju. Stoga je ostao postojan i veseo, u srcu je i sebi i Bogu pjevao radosne pjesme. Zato što je zbog ove male objave radosno klicao, zaslužio je da mu bude dana veća. On, koji je bio vjeran u malome, postavljen je nad velikim.

3. POGLAVLJE

Kako mu se u viđenju ukazao propeti seraf

94. Dok se zadržavao u samotištu, koje se po mjestu gdje se nalazi zove Alverna,[38] dvije godine prije nego što mu se duša preselila u nebo, u zanosu je vidio na križ propeta čovjeka koji je poput serafa imao šest krila. Bio je uspravljen, ruke su mu bile raskriljene, a noge skupljene. Dva su mu krila bila uzdignuta povrh glave, dva su bila raširena za let, a ostala su mu dva pokrivala cijelo tijelo. Dok je blaženi sluga Svevišnjega to gledao, bio je ispunjen najvećim divljenjem, ali nije znao što mu je viđenje htjelo kazati. Silno se radovao i još više uživao u dobrostivu i milu pogledu kojim ga je seraf promatrao; a njegova je ljepota bila neopisiva, ali ga je posve ispunio strahom pogled na razapetoga i gorčina njegove muke. Izgledao je, da tako reknem, i žalostan i veseo; radost i tuga u njemu su se izmjenjivale. Mnogo je razmišljao o tome što bi ovo viđenje moglo značiti i duh mu se mnogo naprezao da shvati njegov smisao. Kad od svega toga nije ništa razumom spoznao i kad mu se duboko u srce ucijepila novina ovoga viđenja, počeli su se na njegovim rukama i nogama pokazivati znakovi čavala, kao što je to malo prije povrh sebe vidio na razapetom čovjeku.

95. Činilo mu se kao da su mu i noge i ruke u sredini probijene čavlima. Glave čavala su mu se pokazivale s unutrašnje strane ruke, na dlanovima, i na vanjskoj strani nogu. Šiljci su im bili na protivnoj strani. Ti su znakovi na unutrašnjoj strani bili okrugli, a na vanjskoj duguljasti, neka mesna izbočina pokazivala se kao vrh čavala koji su bili kao zavinuti i izudarani. To se na tijelu izdizalo poput oteklina. Tako su i u nogama bili utisnuti znakovi čavala i bili ispupčeni na tijelu. Desni mu je bok bio kao kopljem proboden i na njemu rana, a ona je često krvarila tako da su mu i gaće i tunika bili mnogo puta zakrvavljeni. O, kako je malo onih koji su zavrijedili vidjeti svetu ranu na prsima dok je živio propeti sluga propetoga Gospodina! Sretna li brata Ilije koji je gdjekada imao priliku da je vidi dok je

[38] Alverna (danas La Verna) je gora u srednjim Apeninima, a visoka je 1283 m, nalazi se na području biskupije Arezzo, a od Arezza je udaljena 27 km prema sjeveru. Tu je planinu sv. Franji 8. svibnja 1213. darovao grof Orlando iz mjesta Chiusi.

svetac živio. Ništa manje ne bijaše sretan Rufin,[39] koji je te rane doticao rukama. Kad je spomenuti brat Rufin jedanput svoju ruku stavio u njedra svetoga čovjeka da ga protare, ruka mu je dospjela na njegov desni bok pa se tako dogodilo da je taknuo onu dragocjenu ranu. Ovaj je doticaj sveca jako zabolio. Odgurnuo mu je od sebe ruku i zaviknuo neka mu oprosti Gospodin. Pred stranima je to najpomnjivije sakrivao. Oprezno je sakrivao i pred najbližima tako da ni njegova braća pobočnici ni njegovi najvjerniji pratioci dugo nisu za nju znali. Iako je sluga i prijatelj Svevišnjega gledao sebe ukrašena tolikim i takvim biserjem, koje se blistalo poput najskupocjenijih dragulja, i premda je to bio više nego ijedan čovjek čudesno urešen slavom i čašću, ipak mu se srce nije gubilo niti je išao za tim da bi se nekom poradi isprazne slave svidio. Na sve moguće načine nastojao je to sakriti da ga naklonost ljudi ne bi lišila ove milosti.

96. Običavao je rijetko kome ili nikome otkrivati izvanrednu tajnu. Bojao se da ne bi poradi posebne ljubavi, kao što običavaju činiti oni koji uživaju posebnu ljubav, zbog dane mu milosti pretrpio kakvu štetu. Zato je uvijek u svom srcu nosio i često imao na jeziku onu Prorokovu: »U svom srcu sam sakrio tvoje riječi da ne sagriješim tebi!« (2 Kor 1,3). A kad bi mu došao koji svjetovnjak, a on nije želio da se s njime upusti u razgovor, braći i sinovima koji su s njim boravili dao je to kao znak, da naime onda kad taj redak izrekne, odmah one koji su se oko njega okupili uljudno otpuste. Stekao je naime iskustvo da je veliko zlo ako se svima povjerava sve; znao je da onaj čovjek čije tajne nisu savršenije i brojnije od onoga što se na njemu očito vidi, ne može biti duhovan, i tako ga ljudi na temelju onoga što se pokazuje izvana mogu suditi. Nailazio je na neke koji su naoko bili s njima složni, a iznutra se nisu s njim slagali. U lice su mu povlađivali, a iza leđa su ga ismjehivali. Tako su ovi sami sebi pribavili osudu i ljude ispravne učiniše donekle sumnjivima. Zloća naime često nastoji ocrniti čistoću i zato se zbog lažljivosti, koja je svojstvena mnogima, ne vjeruje istini malobrojnih.

4. POGLAVLJE

Gorljivost blaženog Franje i bolest njegovih očiju

97. U tom mu je vremenu počelo tijelo na različite načine pobolijevati, i to teže nego prije. Sve češće je bivao bolestan jer je svoje tijelo savršeno »kažnjavao i zarobljavao« tijekom mnogih godina.

[39] Brat Rufin i sv. Klara bili su rođaci. Rufin je umro 1270. Njegov se životopis nalazi u Kronici 24 generalnih ministara (Annales OFM, III, 46–54).

Tada se navršilo osamnaest godina otkako je njegovo tijelo neprestano bilo u pokretu. Onaj spremni duh, onaj gorljivi duh, onaj pobožni duh, koji je prebivao u tom tijelu, obišao je različite i prostrane krajeve da posvuda sije sjeme riječi Božje. Svu zemlju je napunjao Kristovim evanđeljem. Često se dešavalo da je u jednom danu obišao četiri-pet sela, pače i gradova, navješćujući im kraljevstvo Božje. Svojim primjerom je više negoli riječima izgrađivao slušatelje, cijelo svoje tijelo pretvarao je u jezik. Između njegova tijela i duha vladao je toliki sklad i tolika podložnost da mu se tijelo ne samo nije opiralo nego je upravo hrlilo naprijed, dok je nastojao steći svekoliku svetost prema onom što je napisano: »Tebe želi duša moja, tebe želi tijelo moje!« Neprestano podlaganje njegovo je tijelo učinilo pokornim i, kako je danomice savijano, postalo je toliko kreposno, jer navika često prelazi u narav.

98. Narav i sudbina ljudska takve su da se vanjski čovjek nužno iz dana u dan troši, a onaj unutrašnji obnavlja. Tako se i skupocjena posuda njegova tijela, u kojoj je bilo pohranjeno nebesko blago, na svaki način trošila, a snaga mu je malaksavala. Tako se zaista ispunila ona riječ: »Kad čovjek završi, tek je započeo; a kad prestane, zbunjen je kao i uvijek« i »u slabu tijelu duh je spremniji«. Toliko mu je bilo na srcu spasenje duša i toliko je žeđao za korišću svojih bližnjih da je onda kad više nije mogao vlastitim nogama hodati, jašući na magarcu, obilazio zemlju.

Braća su ga često poticala i molila da bi uz liječničku pomoć morao svom bolesnom i iznemoglom tijelu pružiti i potreban počinak. On je međutim ovo posvema otklanjao. Njegov je plemeniti duh bio neprestano usmjeren prema nebu, samo je »želio umrijeti i biti s Kristom«. Budući da još nije »nadopunio ono u svom tijelu što je nedostajalo Kristovim mukama«, premda je na svome tijelu nosio biljege Kristove, snašla ga je vrlo teška bolest očiju »koliko god je Bog u njemu umnožio svoje milosrđe«. Kako je iz dana u dan bolest sve više napredovala, činilo se da se zbog njegove nebrige povećava. Napokon ga je brat Ilija, kojega je Franjo sebi izabrao da mu bude mjesto majke[40] i učinio ocem ostale braće, prisilio da od liječnika ne zazire, nego da ga u ime Sina Božjega primi. On je stvorio lijek kao što je pisano: »Gospod iz zemlje proizvodi lijekove i razborit ih čovjek ne odbacuje.« Tada ih je napokon sveti otac ljubazno pristao primiti i ponizno se pokorio riječima onoga koji ga je nagovarao.

[40] Toma ovdje aludira na pojam »majke« kako ga Franjo upotrebljava u svom poznatom spisu »De religiosa habitatione in eremo«.

5. POGLAVLJE

Kako ga je u gradu Rietiju primio gospodin Hugolin, ostijski biskup, i kako ga je svetac unaprijed proglasio biskupom cijeloga svijeta

99. Dogodilo se da je onda kad su mnogi došli sa svojim lijekovima, a lijeka mu ne nađoše, pošao u grad Rieti jer je bilo poznato da ondje boravi čovjek veoma vješt liječenju one bolesti. Kad je dakle onamo stigao, dosta ljubazno i s poštovanjem ga je primila cijela Rimska kurija, koja je u ono vrijeme boravila u tom gradu.[41] Ipak ga je napose veoma ljubazno primio gospodin Hugolin, biskup ostijski, koji se nada sve odlikovao čestitošću i svetošću života.

Njega je blaženi Franjo izabrao da bude ocem i gospodarom cijeloga Reda i svekolike njegove braće, a to je učinio uz pristanak i odobrenje gospodina pape Honorija zato što je mnogo volio sveto siromaštvo i što je uvelike cijenio svetu prostodušnost. Taj se gospodin prilagođivao životu i običajima braće te je, u želji da bude svet, među prostodušnima bio prostodušan, među poniznima ponizan, a među siromašnima siromašan. Bio je brat među braćom, među malenima najmanji. Ukoliko mu je bilo moguće, nastojao je u svemu ponašati se i živjeti kao jedan od njih. Mnogo se zato brinuo da svuda proširi Red. I u dalekim krajevima mnogo ga je proširio, jer se pročuo s dobra glasa i još boljega života.

»Gospodin mu je dao vješt jezik« kojim je zbunjivao protivnike istine, kojim je pobijao »neprijatelje križa Kristova«; njime je na pravi put vraćao zalutale, nesložne izmirivao, a složne je snažnijim »vezom ljubavi« okupljao. On u Crkvi »bijaše svjetiljka koja gori i svijetli«, »izabrana strelica«, koja je bila spremna za »prikladno vrijeme«. O, koliko je puta odložio skupocjenu odjeću, obukao se siromašno te kao jedan između braće išao zalagati se za mir! Kad god bi ustrebalo, gorljivo se zanimao za mir »između čovjeka i njegova bližnjega«, između Boga i čovjeka. Zato ga je Bog malo kasnije izabrao za pastira cijele svoje svete Crkve i »uzdigao mu je glavu nad plemenima naroda«.

100. A da bi se znalo da je to bilo učinjeno po božanskom nadahnuću i po volji Isusa Krista, blaženi je otac Franjo to mnogo prije riječima pretkazao i djelom predoznačio. Kad se Red djelovanjem božanske milosti već počeo dosta širiti i kad je »poput cedra u raju« među nebeskim svecima uzdigao svoju vršiku zasluga i kad je poput »izabrana vinograda« pustio svete loze do na kraj kruga zemaljskoga, sveti je Franjo došao gospodinu papi Honoriju, koji je tada u

[41] Rimska kurija boravila je u Rietiu od 23. lipnja 1225. do 31. siječnja 1226.

Rimu bio na čelu Crkve, i ponizno ga zamolio neka bi odredio da gospodin Hugolin, biskup ostijski, bude njemu i njegovoj braći otac i gospodar.[42] Gospodin papa je izišao u susret svečevoj molbi i dobrostivo na to pristao te mu je predao vlast nad Redom braće. On je to s poštovanjem i ljubavlju prihvatio te je kao »vjeran i razborit sluga postavljen nad obitelji« Gospodinovom. Na sve se načine trudio da onima koji su mu bili povjereni u »prikladno vrijeme pruži hranu vječnoga života«. Sveti otac mu se zbog toga na sve moguće načine pokoravao i štovao ga posebnom, smjernom ljubavlju.

Vodio ga je Duh Božji kojim je bio ispunjen i zato je već davno prije gledao ono što se kasnije dogodilo pred očima sviju. Kad god mu je htio pisati, bilo da je to iziskivala potreba Reda ili ga je na to poticala ljubav Kristova kojom je prema njemu upravo izgarao, nikako nije pristajao na to da ga se u pismu oslovi kao biskupa ostijskoga ili veletrijskoga, kao što su ostali običavali u takvim slučajevima činiti, nego bi ga, sakupivši gradivo, ovako oslovio: »Prečasnom ocu, gospodinu Hugolinu, biskupu cijeloga svijeta«. Često ga je običavao pozdravljati nečuvenim blagoslovima i premda bijaše po smjernoj podložnosti sin, ipak ga je gdjekada na poticaj Duha tješio očinskim riječima da bi nad njim utvrdio »blagoslove otaca dok ne dođe želja vječnih brežuljaka«.

101. Spomenuti je gospodin izgarao od ljubavi prema svetom čovjeku pa mu se zato sve što je blaženi čovjek govorio i što je radio sviđalo; kad bi ga samo vidio, često bi bio upravo kao očaran. Sam o njemu svjedoči da se nikada nije našao u takvoj smetenosti duha, a da mu se ne bi sva maglovita unutrašnjost, kad bi svetoga Franju vidio i s njim se porazgovarao, razbistrila i vedrina bi mu se povratila; bila bi rastjerana zlovolja i odozgor bi prostrujala radost. On je blaženom Franji služio kao što sluga služi svoga gospodara. A kad bi ga ugledao, iskazivao bi mu počast kao Kristovu apostolu: poklonio bi mu se i dušom i tijelom, a često mu je svojim svetim usnama ljubio ruku.

Brižno i s ljubavlju nastojao je oko toga kako bi blaženi otac ponovo zadobio prijašnje zdravlje očiju; znao je naime da je Franjo svet i pravedan i da je potreban i nadasve koristan Crkvi Božjoj. Zbog njega je suosjećao s cjelokupnom bratskom zajednicom i u ocu sažalijevao sinove. Zato je opominjao svetog oca da o sebi vodi brigu i da ne zanemaruje što je za zdravlje potrebno kako mu se

---

[42] Što je Franjo 1217. kod kardinala Hugolina postigao u privatnom razgovoru, to je papa Honorije III. svojom vlašću potvrdio. Ovo se sigurno desilo dvije godine prije Franjine smrti, a svakako ubrzo nakon svečeva povratka s Istoka, kao što pripovijeda brat Jordan Janski (*Kronika*, 14–15). Dakle, svakako barem u drugoj polovini 1220. godine.

ne bi ta nebriga većma uračunala u grijeh negoli u zaslugu. I sveti se Franjo ponizno držao svega što god mu je kazao tako častan gospodin i tako ljubazan otac. Nakon toga je postupao pažljivije i zauzetije s obzirom na svoje liječenje. Zlo se međutim već toliko razmahalo da su za pronalaženje lijeka bili potrebni najoštroumniji stručnjaci i trebali najjači lijekovi. Tako se dogodilo da mu je na više mjesta paljena glava, rezane žile, stavljani oblozi i mast za oči, ali sve nije ništa koristilo, sve se lošije osjećao.

6. POGLAVLJE

Kreposti braće koja su posluživala svetog Franju i njegove upute za život

102. Sve je to u strpljivosti i poniznosti podnosio malne dvije godine, zahvaljujući Bogu za sve. Da bi svoj pogled mogao slobodnije upravljati prema Bogu i prema blaženim prebivalištima koja se nalaze na nebesima te da bi mogao obilaziti i ulaziti u nebeska boravišta, dok mu je duh često upadao u zanose, pa da bi se u obilju milosti mogao postaviti pred najmilostivijim i najuzvišenijim Gospodarom svega na nebesima, nekoj braći koja su mu s pravom bila veoma draga povjerio je brigu o sebi. Bili su to ljudi kreposni, Bogu odani, svecima mili, ljudima dragi; na njih se blaženi otac Franjo oslanjao poput kuće koja počiva na četiri stupa. Njihova imena sada prešućujem jer želim poštedjeti njihovu skromnost koju oni, jer su duhovni, čuvaju kao pouzdanu prijateljicu. Skromnost je ures svake dobi: svjedok je nedužnosti, znak je sramežljiva srca, šiba stege, poseban ponos savjesti, čuvarica dobra glasa i znak sveukupne čestitosti. Ovom krepošću bijahu urešena ova braća, ona je bila razlogom da su ljudima bili mili i dragi. Ova milost im je zaista svima bila zajednička, ali je svakoga od njih krasila posebna krepost. Jedan bijaše napose uljudan, drugi na osobit način bijaše strpljiv, treći je posjedovao uzvišenu prostodušnost, a posljednji s obzirom na tjelesnu snagu bijaše snažan, a s obzirom na vlastitosti srca bijaše nadasve pomirljiv. Oni su sa svom brižljivošću, svim marom, svom zauzetošću blaženom ocu osiguravali mir srca, brinuli su se za njegovo bolesno tijelo, a nisu se plašili nikakve teškoće, nikakvih napora, nego su se posvema predali svečevoj službi.

103. Iako je slavni otac pred Bogom s obzirom na samilost bio savršen i svetim je djelima sjao među ljudima ovoga svijeta, ipak se bavio mišlju kako da počne služiti Bogu savršenije. Poput iskusna vojnika u Božjem taboru izazivao je protivnika i ponovo započinjao

nove borbe. Odlučio je da će pod vodstvom Kristovim izvesti velika djela, a kad su mu oslabili zglobovi, a tijelo obamrlo, nadao se da će ga u novom sukobu s neprijateljem slavno pobijediti. Istinita krepost ne pozna svršetak vremena jer je nagrada koju očekuje vječna. Zato je upravo izgarao od silne želje da bi se povratio prvotnoj poniznosti. U velikoj je ljubavi s radosnom nadom pomišljao i na to da svoje tijelo, premda je do krajnosti bilo iscrpljeno, vrati u negdašnju podložnost. Sasvim je od sebe otklanjao smetnje što su mu ih prouzrokovale brige, potpuno je ukrotio nemir što su mu ga zadavale skrbi. Kad je u vrijeme svoje bolesti nužno ublažio nekadašnju strogost, govorio je: »Započnimo, braćo, služiti Gospodinu Bogu jer dosada jedva da smo malo ili ništa napredovali«. Smatrajući da do tada nije dopro dokle je trebao, neumorno je ustrajavao u novoj, svetoj odluci. Nadao se da će moći započeti nanovo. Ponovno je htio dvoriti gubavce i želio biti izvrgnut preziru kako je to nekoć bilo. Odlučio je da će izbjegavati susrete s ljudima i povući se u najzabitnija mjesta da tako, lišen svake brige i skrbi za druge, od Boga bude odijeljen samo zidom tijela.

104. Gledao je kako mnogi lete za poglavarskom službom. Njihova nepromišljenost mu je bila odvratna. Svojim ih je primjerom nastojao od toga odvratiti. Govorio je kako je to dobro i Bogu milo: brinuti se za druge. Znao je kazati kako dolikuje da samo oni preuzimaju brigu za duše koji u tome za sebe ne traže ništa, nego uvijek u svemu imaju u vidu samo volju Božju. Neka se samo oni brinu za druge koji ništa ne smatraju važnijim od vlastitoga spasenja; koji ne gledaju na povlađivanje podložnika; koji pred ljudima ne traže priznanja, nego samo traže slavu pred Bogom; koji ne žele biti pretpostavljeni, nego se toga boje; koji se ne uznose zbog onoga što imaju, nego ostaju ponizni; i koji zbog onoga što im se oduzme nisu malodušni, nego se smatraju promaknutima. Kazivao je kako je napose u ovom vremenu kada se zlo toliko razmahalo, a učestalo bezakonje, opasno upravljati drugima, a tvrdio je da je korisnije biti upravljan. Boljelo ga je što su neki napustili »prvotna djela« i što su poradi novih pronalazaka zaboravili nekadašnju prostodušnost. Zato se mnogo žalostio zbog onih koji su se nekoć svim srcem željeli usmjeriti prema najvišim vrhuncima, ali su se snizili do onoga najnižeg i najbjednijega. Ostavili su istinite radosti pa trčkaraju i povlače se za bezvrijednim i ispraznim stvarima poljem puste slobode. Zato je molio Božju dobrotu za oslobođenje svojih sinova i usrdno vapio da bi se sačuvali u milosti koja im je dana.

7. POGLAVLJE

Kako je iz Siene došao u Asiz, o crkvi svete Marije u Porcijunkuli i kako je blagoslovio braću

105. Šest mjeseci prije dana njegova preminuća, dok je boravio u Sieni poradi liječenja očiju, silno mu je počelo slabiti cijelo tijelo. Nakon duga bolovanja u želucu mu je puknuo čir i zbog bolesti jetre izgubio je mnogo krvi te se činilo da mu se približava smrt. Kad je to saznao brat Ilija, izdaleka je najžurnije pohitio k njemu. Kad je stigao, sveti je otac toliko prizdravio da je mogao napustiti onaj kraj te je s njim otišao u Le Celle, nedaleko od Cortone. Kad je onamo stigao i ondje neko vrijeme proboravio, naduo mu se trbuh, nabrekle mu noge i otekle. Sve veće i veće teškoće zadavao mu je želudac te je jedva mogao uzimati bilo kakvu hranu. Nakon svega toga zamolio je brata Iliju da ga preveze u Asiz. Dobri sin je učinio ono što je otac naložio. Sve potrebno pripremio je i otpremio ga u željeno mjesto. Grad se s dolaska blaženog oca obradovao i usta su svega naroda hvalila Boga. Svekoliko mnoštvo naroda očekivalo je da će svetac Božji umrijeti u njihovu susjedstvu. I to je bio razlog tolikoga oduševljenja.

106. To je učinjeno po volji Božjoj, da se sveta duša oslobodi tijela i prijeđe u nebesko kraljevstvo ondje gdje joj je, dok je boravila u tijelu, najprije bila dana spoznaja nebeskih stvari i uliveno spasonosno znanje. Iako je u svakom zemaljskom boravištu spoznavao stvari nebeskoga kraljevstva i vjerovao da se milost Božja na svakome mjestu daje Božjim izabranicima, ipak je crkvu svete Marije u Porcijunkuli doživio kao mjesto koje većma obiluje milošću i koje su pohađali nebeski duhovi. Zato je često govorio braći: »Pazite, sinovi, da ne biste ovo mjesto nikada napustili. Budete li na jedna vrata istjerani, vratite se na druga, jer je ovo mjesto uistinu sveto i prebivalište Božje. Dok nas je ovdje bilo malo, Svevišnji nas je umnožio. Ovdje je prosvijetlio srca svojih siromaha svjetlom svoje mudrosti. Ovdje je vatrom svoje ljubavi raspalio naše volje. Tko bude ovdje molio pobožnim srcem, primit će što god bude tražio. A onaj tko ga ovdje uvrijedi bit će teže kažnjen. Zato, sinovi, ovo mjesto Božjeg prebivališta smatrajte vrijednim svake časti, svim svojim srcem, zanosnim klicanjem i pohvalama tu slavite Boga!«

107. Kako je međutim bolest napredovala, sva mu je tjelesna snaga malaksala i sve ga sile napustile. Nikako se nije mogao kretati. Kad ga je tako jedan brat upitao što bi radije htio podnositi, da li ovu neprestanu i tako dugotrajnu bolest ili bi htio podnijeti kakvo

teško mučeništvo što bi mu ga zadao krvnik, odgovorio je: »Ono mi je, sine, uvijek bilo draže, slađe i milije što se u meni s obzirom na mene većma sviđalo mojem Gospodinu Bogu da se sa mnom dogodi. Da, uvijek želim biti po njegovoj volji i uvijek mu želim biti poslušan. Ali kad bi se radilo o naknadi za mučeništvo, htio bih većma ovu bolest pa makar mi ona za tri dana bila još nesnosnija. No ovo ne kažem s obzirom na nagradu, nego s obzirom na samu neugodnost što je nanosi mučenje«. Mučenika li, kakva li mučenika!

Smiješeći se i radujući se najdragovoljnije je podnosio ono što je inače svima bilo strašno i užasno gledati. U njega zaista ne bijaše nijednoga uda koji ga nije bolio, a kako je tijelo postupno ostajalo bez naravne topline, svetac se danomice vidljivo približavao svome svršetku. Čudili se liječnici, divila se braća kako duh može živjeti u tako obamrlu tijelu, kad se, pošto je istrošeno mišićno tkivo, samo koža držala kostiju.

108. Kad je vidio da mu se približio posljednji dan, što mu je već pred dvije godine po božanskoj objavi bilo nagoviješteno, pozvao je braću koju je posebno htio. Svakog je pojedinoga, kako mu je bilo dano odozgor, napose blagoslovio, kao što je nekoć patrijarh Jakov blagoslovio svoje sinove; štoviše, postupio je poput Mojsija prije nego što se uspeo na goru koju mu je odredio Gospodin, blagoslovima je obogatio sinove Izraelove. Kad mu je s lijeve strane sjeo brat Ilija, dok su ostali sinovi sjedili unaokolo, prekriživši ruke desnicu mu je stavio na glavu. A kako je bio lišen vida tjelesnih očiju, upitao je: »Na kome držim svoju desnicu?« Rekoše mu: »Na bratu Iliji«. Na to će on: »I ja hoću tako. Tebe, sine – reče – u svemu i zauvijek blagoslivljam i kako je u tvojim rukama Svevišnji moju braću umnožio, tako tebe i u tebi njih sve blagoslivljam. Na nebu i na zemlji neka te blagoslovi Bog, Kralj svega. Blagoslivljam te koliko mogu i više nego što mogu, a što ja ne mogu, može u tebi onaj kojemu je sve moguće. Neka se Bog sjeti tvoga rada i napora; i bio sretan kad budu nagrađivani pravednici. Neka ti u dio padne svaki blagoslov koji želiš i, što budeš kako treba molio, neka ti se ispuni!« »Zbogom ostanite, svi sinovi, u strahu Božjem i u njemu ustrajte uvijek, jer će vas snaći silna kušnja; približava se patnja. Sretnih li onih koji će ustrajati u ovome što započeše, od njih će buduće sablazni neke odvojiti. Ja se žurim Gospodinu. Nadam se da već odlazim svome Bogu kojemu sam u svom srcu pobožno služio.«

Tada je boravio u dvoru asiškoga biskupa pa je zato molio braću da ga što žurnije prenesu k crkvi svete Marije u Porcijunkuli. Htio je naime da dušu preda Bogu ondje gdje je, kako rekosmo, najprije potpuno spoznao put istine.

8. POGLAVLJE
Što je učinio i govorio kad je blaženo umirao

109. Već se bilo navršilo dvadeset godina otkako se obratio i otkako je upoznao volju Božju. Kad je jednom zgodom blaženi otac s bratom Ilijom neko vrijeme boravio u Folignu, jedne noći, kad su zaspali, bratu Iliji se ukazao neki svećenik obučen u bijelu haljinu. Bijaše star, poodmaklih godina i časna izgleda. Rekao je Iliji: »Ustani, brate, i reci bratu Franji da je već prošlo osamnaest godina otkako se odrekao svijeta i prionuo uz Krista. Od sada mu preostaju još samo dvije godine života na ovome svijetu, a zatim će na Gospodinov poziv krenuti putem svakoga tijela.« I tako se sve dogodilo da se na njemu ispuni riječ Gospodnja u određeno vrijeme kako je davno prije prorekao.

Kad se kroz nekoliko dana smirio u toliko željkovanome mjestu i spoznao da mu se približilo vrijeme smrti, pozvao je k sebi dvojicu braće i svoje sinove miljenike te im je naredio da zbog njegove skore smrti i budućega života u radosti srca zanosnim glasom zapjevaju »Hvale Gospodinu«. A on sam, koliko je mogao, zapjevao je psalam Davidov: »Iz svega glasa vapijem Jahvi, iz svega glasa Jahvu zaklinjem!« Jedan mu od nazočne braće,[43] kojega je svetac ljubio posebnom ljubavlju, kad je to vidio i uvjerio se da se svečev svršetak približava, na to reče: »Dobri oče, evo sinovi ostaju bez oca i postaju lišeni pravoga svjetla očiju![44] Sjeti se zato siročadi što je ostavljaš, oprosti sve krivice te svojim svetim blagoslovom razveseli kako ovdje nazočne tako i sve odsutne!« A njemu će svetac: »Evo, Bog me zove, sine! Kako odsutnoj tako i prisutnoj svojoj braći opraštam sve uvrede i krivice i, koliko mogu, sve ih odrešujem. A kad im to saopćiš, sve ih u moje ime blagoslovi!«[45]

110. Napokon je naredio da se donese evanđelistar i zatražio da mu se iz Evanđelja po Ivanu čita ono mjesto koje počinje riječima: »Uoči blagdana Vazma, znajući da mu je došao čas da ode s ovoga svijeta k Ocu«. I ministar je, prije nego što mu je bilo naređeno,

---

[43] Bio je to brat Ilija, kao što se jasno vidi iz onoga što slijedi.

[44] Ovu misao Toma uzima iz *Okružnice* što ju je brat Ilija napisao u povodu svečeve smrti braći cijeloga Reda. To mjesto u prijevodu glasi: »Tugujte sa mnom, braćo, silno sam rastužen i tugujem zajedno s vama, jer postadosmo siročad bez oca; lišeni smo svjetla svojih očiju. Zaista, zaista bijaše svjetlo nazočnost brata i oca našega Franje…«

[45] U spomenutoj je Okružnici brat Ilija i ovo objavio braći: »Tješite se, jer prije nego što je (Franjo) od nas uzet, poput staroga Jakova blagoslovio je svoje sinove i svima je oprostio krivnje koje su njemu nažao učinjene pa i samo mislima od strane bilo kojega od nas«.

odlučio čitati to evanđelje. Ovo je mjesto dragom ocu palo u oči prigodom prvog otvaranja knjige, kad je pred njim bila potpuna Biblija iz koje se trebalo čitati evanđelje. Naredio je da na nj stave cilicij (pokornički pojas) i da ga pospu pepelom, jer je doskora imao postati prah i pepeo.

Sakupila su se mnoga braća kojoj on bijaše ocem i vođom. I dok su s poštovanjem stajali i čekali blaženo preminuće i sretni svršetak, presveta se duša rastavila od tijela. A kad je utonula u ponor slave, tijelo je usnulo u Gospodinu. Jedan od braće i njegovih učenika koji bijaše veoma ugledan – smatram da njegovo ime sada treba prešutjeti[46] jer on dok živi u tijelu ne želi biti toliko slavljen – vidio je kako se presveta duša očeva ravno uzdiže u nebesa, iznad mnogih voda. Izgledala je poput zvijezde i na neki je način imala mjesečevu neizmjernost, zadržala je sjaj Sunca, a bila je nošena svijetlim oblakom.

111. Zato mi je ugodno da o njemu uskliknem: Slavna li sveca čiju je dušu učenik vidio kako uzlazi na nebo! Bijaše lijepa poput mjeseca, uzvišena poput Sunca; dok je uzlazila na bijelom oblaku, blistala se puna slave. O, prave li svjetiljke svijeta koja u Kristovoj Crkvi svijetli sjajnije od Sunca. Evo već si povukla zrake svoga svjetla i nastanila se u onoj svijetloj domovini, umjesto nas si kao zamjenu primila mnoštvo anđela i svetaca! O preslavni vjesniče, ne prestani se brinuti za svoje sinove, iako si lišen sličnoga tijela! Znaš, dobro znaš u kakvoj si ih pogibli ostavio. Njihove je bezbrojne napore i česte tjeskobe u svakom času već sama tvoja sretna nazočnost svakoga časa milosrdno olakšavala. O zaista milosrdni, presveti oče, ti si bio spreman svojim grešnim sinovima dobrostivo »uvijek se smilovati i opraštati«! Blagoslivljamo te, dični oče, a blagoslivlja te i Svevišnji, koji je vječni Bog nadasve blagoslovljen. Amen.

9. POGLAVLJE

Naricanje braće i radost kad su gledali kako nosi znakove križa i o serafovim krilima

112. Sletjelo se silno mnoštvo naroda koji je hvalio Gospodina i govorio: »Budi hvaljen i blagoslovljen, Gospodine Bože naš, koji si nama nevrijednima tako dragocjen polog povjerio! Neka je hvala i slava tebi, neizrecivo Trojstvo!« Sav je grad Asiz hrpimice grnuo

[46] Ime ovoga brata kasnije je otkrio brat Bernard Beski. On piše: »… brat Jakob (iz Asiza) zavrijedio je vidjeti kako duša svetoga oca, kao zvijezda koja je blistala poput sunca, uzlazi na nebo« (Bes 1).

i sav onaj kraj žurio se da vidi velika djela Božja što ih je po svom svetom sluzi pokazao svevišnji Gospodin. Svatko je pjevao pjesmu radosnicu kako ga je poticala radost srca. Svi su blagoslivljali svemogućnost Spasiteljevu zato što im je ispunjena želja. Naricahu sinovi koji su lišeni tolikog oca, a svoje nježne osjećaje izvana su pokazivali suzama i uzdisajima.

Nečuvena radost ublaživala je tugu i novina čuda preobraćala je u divljenje.[47] Naricanje se prometnulo u pjesmu, a plač u radosno klicanje. Nikada ne vidješe niti su u spisima čitali što su sada gledali očima. Jedva bi ih se o tome moglo i uvjeriti da sve to nije očevidnim svjedočanstvom utvrđeno. U njemu se očitovao lik križa i muke neokaljanoga Jaganjca koji je oprao krivnju svijeta dok su ga kao netom skinuta s križa promatrali, ruke i noge je imao probijene čavlima, a desni bok kao da mu je bio ranjen kopljem.

Promatrali su njegovo tijelo, koje prije bijaše tmasto, kako sada odsijeva bjelinom; svojom je ljepotom obećavalo nagradu blažena uskrsnuća. Njegovo su lice promatrali kao da je anđeosko, kao da je živo, a ne mrtvo. Udovi su mu postali nježni i gipki kao u nedužne djece. Živci mu se nisu stisnuli kao što to obično biva kod mrtvaca, koža mu se nije skrutnula, udovi mu se nisu ukočili, nego su se pokretali ovamo i onamo kako bi ih se stavilo.

113. Dok je njegovo tijelo blistalo divnom ljepotom i svi ga promatrali, postalo je još blistavije. Ljudi su s udivljenjem promatrali usred njegovih ruku i nogu, ali ne proboje čavala, nego same čavle koji su se načinili oko njegova tijela. Imali su crninu željeza, a desni bok bio je crven od krvi. Ti znakovi mučeništva nisu ispunjavali grozom duše onih koji su ih promatrali, nego su bili tijelu veliki ures i davali mu posebnu milinu, kao što to u crnom podu čine bijeli kamenčići.

Pristizahu braća i sinovi. Zajedno su ga oplakivali i ljubili ruke i noge dragoga oca koji ih je ostavio, a ljubili su i ranu na boku koja ih je podsjećala na onu slavnu ranu Spasiteljevu. Iz nje je zajedno potekla krv i voda koja je svijet izmirila s Ocem. Svatko je od naroda smatrao najvećim darom ako mu je bilo dopušteno ne samo da poljubi noge nego i da promotri svete biljege Isusa Krista što ih je sveti Franjo nosio na svome tijelu. Tko se ne bi, gledajući ovo, većma prepustio plaču nego radosti, a ako bi zaplakao, ne bi to učinio zbog radosti, nego od bola? Koje se željezno srce ne bi ganulo na jecanje? Koje se kameno srce ne bi raspuklo i skrušilo, koje se ne bi raspalilo božanskom ljubavlju, koje se ne bi pokazalo dobrohotnim?

---

[47] Ovo što slijedi kao i ono u br. 113, opis mrtvoga sv. Franje i njegovih rana, temelji se na već spomenutoj *Okružnici* brata Ilije.

Tko je tako tup, tako bešćutan da u očitoj istini ne bi upoznao toga sveca koji tako bijaše uzvišen neizrecivom slavom na nebesima kao što je po posebnoj milosti bio počašćen na zemlji?

114. O jedinstvena li dara i znaka posebne ljubavi! Vitez urešen onim oružjem slave koje s pravom pripada samo uzvišenom dostojanstvu Kralja! O čuda koje zaslužuje da se dovijeka pamti i da neprestano bude predmetom dostojna štovanja! Ova slavna svetinja očito predstavlja ono otajstvo u kojem je krv bezgrešnoga Jaganjca, preobilno izvirući iz pet izvora, oprala krivice svijeta! O, uzvišenoga li uresa životvornoga križa, koji oživljava mrtve, čiji teret tako ugodno pritišće i tako slavno ranjava da na njemu mrtvo tijelo živi, a slabi duh ojačava! Mnogo te je ljubio ovaj koga si tako divno uresio! Neka je slava i blagoslov samome premudrom Bogu koji obnavlja znakove i ponavlja čudesa da novim objavama utješi srca slabih i da im po divnom čudu vidljivih stvari uzdigne srca do ljubavi prema nevidljivim stvarima! O, divne li i ljubazne odluke Božje! Da se zbog novine čuda ne bi mogla poroditi nikakva sumnja, milosrdno je najprije pokazao na onome koji bijaše odozgor što je na čudesan način malo kasnije namjeravao učiniti na onome koji je boravio na zemlji! Pravi otac milosrđa htio je pokazati koliku nagradu zaslužuje onaj koji ga je nastojao svim srcem ljubiti da bude naime smješten u viši i njemu bliži red nebeskih duhova.

To ćemo zaista, bez sumnje, postići uzdignemo li poput serafa[48] dva krila povrh glave, ako naime po primjeru blaženoga Franje u svakom dobrom djelu budemo imali čistu nakanu i valjan postupak. Kad to usmjerimo prema Bogu, neumorno ćemo nastojati da se samo njemu u svemu svidimo. Ta se krila nužno spajaju da prekriju glavu, jer ispravnost djela bez čistoće nakane i obratno Otac svjetla neće primiti. On kaže: »Bude li ti oko zdravo, cijelo će ti tijelo biti u svjetlu. Ali ako ti je oko bolesno, cijelo će ti tijelo biti u tami« (Mt 6, 22–23). Ono oko nije zdravo koje ne vidi ono što treba vidjeti. Tko ne spoznaje istinu ili tko gleda ono što se gledati ne smije nema čistu nakanu. Zdrav će razum u prvom slučaju prosuditi da nije zdravo, nego slijepo, a u drugom da je pokvareno. Pera ovih krila jesu: ljubav prema Ocu koja spasava i strah Božji koji izriče strašni sud. Ona moraju biti uzdignuta iznad zemaljskih stvari. To se postiže obuzdavanjem zlih poriva i sređivanjem čistih osjećaja. S dva krila treba letjeti da bismo prema bližnjemu izvršili dvostruk oblik ljubavi: dužni smo mu naime riječju Božjom hraniti dušu, a zemaljskom

---

[48] Toma Čelanski alegorijski tumači viđenja: Iz 6, 1–3 i Ezek 1, 5–14, 22–25, a oslanja se na sv. Grgura (Hom. in Ezech, I, hom 4, br. 4–10 i hom. 7, br. 2–6), ali umeće i vlastita tumačenja.

hranom uzdržavati tijelo. Ova se krila vrlo rijetko spajaju jer jedva tko može ispuniti oboje. Njihova pera različita su djela koja treba iskazivati bližnjemu kad mu ustreba savjet ili pomoć. Napokon ona preostala dva krila treba da pokrivaju tijelo koje je golo s obzirom na zasluge. To se redovito obistinjuje onda kad nam se po kajanju i priznavanju krivnje vraća nedužnost, koliko god puta budemo ogoljeni zbog grijeha. Pera ovih krila jesu mnogi osjećaji koje rađa odbacivanje grijeha i želja za pravednošću.

115. Preblaženi je otac Franjo sve ovo ispunio najsavršenije. Imao je izgled i oblik serafa. Ustrajao je na križu pa je zato zavrijedio da bude uzdignut do stupnja najuzvišenijih duhova. Uvijek je bio na križu. Nije nastojao ugnuti se nikakvu naporu i bolu samo zato da bi tako mogao u sebi i s obzirom na sebe izvršiti volju Božju.

Braća koja su s njim boravila osim toga znadu kako je danomice i neprestano govorio o Isusu. Kako je slatko i ugodno bilo to pripovijedanje, kako je to bio razgovor bogat i pun ljubavi! Iz punine srca govorila su mu usta; izvor prosvijetljene ljubavi, koji je ispunjao svu njegovu unutrašnjost, izvana je ključao. Mnogo je općio s Isusom, Isusa je nosio u srcu, Isusa u ustima, Isusa u ušima, Isusa u očima, Isusa u rukama, Isusa je u svim ostalim dijelovima tijela uvijek nosio. O, koliko je puta, dok je sjedio kod stola za vrijeme blagovanja, Isusa slušao, spominjao ili o njemu razmišljao; gdjekada bi zaboravio na tjelesnu hranu, kao što se čita o svetom Bernardu: »Gledajući nije vidio, slušajući nije čuo!« Štoviše, mnogo puta se dogodilo da je idući putem razmatrao i pjevao o Isusu te bi zaboravio na smjer puta i sva je počela pozivao da s njim hvale Isusa.[49] A jer je uvijek po izvanrednoj ljubavi u svom srcu nosio i čuvao Isusa Krista i to Propetoga, zato bijaše više nego ostali njegovim znakom čudesno obilježen. Njega je zanesen izvan sebe promatrao u neizrecivoj i neshvatljivoj slavi kako sjedi o desnu Oca, s kojim on kao Sin Svevišnjega u jedinstvu Duha Svetoga živi i kraljuje, pobjeđuje i vlada Bog uvijek slavan po sve vijeke vjekova. Amen.

10. POGLAVLJE

Naricanje gospođa kod Svetog Damjana i kako je s velikim slavljem pokopan

116. Braća i sinovi koji dođoše sa svim mnoštvom naroda što je pristizalo iz obližnjih gradova radovali su se što će prisustvovati ovim svečanostima. Cijelu su onu noć kad je sveti otac umro upo-

---

[49] Ovdje Toma očito aludira na *Pjesmu brata Sunca*.

trijebili za božanske pohvale tako da su od zanosna klicanja i sjaja svjetiljaka izgledali poput anđeoske straže. A kad je svanulo jutro, zgrnulo se mnoštvo iz grada Asiza s cjelokupnim klerom. Sveto su tijelo nosili iz mjesta u kojem je svetac preminuo pjevajući pjesme i hvalospjeve uz pratnju trubalja. S počastima ga odnesoše u grad. Neki uzeše maslinove grane i grane drugog drveća te su svečano pratili svete zadušnice. I svjetiljke su se umnožile. Gromkim glasovima odavali su posljednju počast. Sinovi su nosili oca, stado je slijedilo pastira koji se žurio k Pastiru svih pastira.

A kad dođoše do mjesta gdje je najprije osnovao i zasadio Red svetih djevica, izložiše ga u crkvi svetoga Damjana, gdje su boravile njegove spomenute kćeri koje je pridobio za Gospodina. Otvoren je prozorčić kroz koji se službenice Kristove u određeno vrijeme običaju pričestiti sakramentom Gospodinova tijela. Otvoren je i lijes u kojemu bijaše zatvoreno blago nebeskih kreposti. I gle, evo gospođe Klare koja je zaista po zaslugama svetosti postala slavna prva majka ostalih, jer bijaše 'prva biljčica' ovoga svetog Reda. S ostalim je kćerima došla vidjeti oca koji im nije govorio niti se k njima svratio, nego je žurio drugamo.

117. Pošto podvostručiše uzdahe, promatrale su ga s dubokim jecanjem srca i s obilnim suzama. A zatim su prigušenim glasom počele jaukati: »Oče, oče, što nam je činiti? Zašto nas sirote ostavljaš? Komu nas tako napuštene prepuštaš?[50] Zašto nisi najprije radosne poslao nas koje tako rastužene ostavljaš? Što nam nalažeš da činimo tako zatvorene u ovome zatvoru kad si odlučio da nas nikada više ne posjetiš kako si običavao? S tobom nam odlazi sva utjeha, a slična utočišta nemamo ovako u svijetu pokopane! Tko će nas u tolikom siromaštvu, koje nije manje po zaslugama nego po stvarima, tješiti? O, oče siromaha, ljubitelju siromaštva! Tko će nam u kušnjama pritjecati u pomoć, ti koji si bezbrojne kušnje preturio, oprezni raspoznavatelju napasti?! Pomoćniče nevoljnih, tko će nas bijedne tješiti u nevoljama koje nas snađoše? O pregorka li rastanka, o nemila odlaska! O, okrutna smrti koja tisuće sinova i kćeri lišenih takva oca strahovito pogađaš kad se žuriš da od nas u nepovrat udaljiš onoga po kojemu su naša djela, ako ih ima, cvala!« Djevičanska sramežljivost obuzdavala je plač jer bijaše vrlo neumjesno naricati nad onim čijem preminuću dolazi u susret mnoštvo anđeoske vojske i raduju se sugrađani svetih i ukućani Božji. Našavši se tako između žalosti i radosti, izljubiše mu blistave ruke urešene najskupocjenijim

[50] Ovo je Toma napisao pod dojmom onoga što o smrti sv. Martina piše Sulpicije Sever: »Zašto nas, oče, ostavljaš? Ili kome ćeš nas ostavljene prepustiti?« (nav. mj. br. 10).

draguljima. A kad je odnesen, zatvorena su vrata koja više neće biti otvorena takvoj rani. O, koliko su naricali svi nazočni zbog bolna i ljubavi puna naricanja! A kolike su osim toga bile jadikovke sinova! Njihova posebna bol bijaše svima zajednička tako da se jedva tko mogao suzdržati od plača, dok su gorko plakali anđeli mira.

118. Kad su napokon svi prispjeli u grad, s velikom radošću i klicanjem sahraniše sveto tijelo u svetome mjestu, koje je u budućnosti imalo biti još svetije. Tu ono na slavu svevišnjega i svemogućega Boga po množenju novih čudesa obasjava svijet kao što ga je do tada divno obasjavao svetac svetim propovijedanjem nauka. Bogu hvala! Amen.

Evo, sveti i blagoslovljeni oče, dužnim i doličnim, iako nedostatnim pohvalama uzveličao sam te i tvoja sam djela pripovijedajući donekle prikazao. Zato daj meni bijedniku da te u sadašnjosti tako dostojno nasljedujem da zaslužim milost kako bih bio vrijedan da te nasljedujem i u budućnosti. Sjeti se, ljubljeni oče, svojih siromašnih sinova. Ti si im jedina i najveća utjeha. Nakon tebe će jedva imati kakvu utjehu. Premda si ti, njihovo najveće i najodlučnije blago, uvršten među anđeoske korove i na prijestolju slave uključen među apostole, oni usprkos tome leže u zemaljskom glibu, zatvoreni u tamnici i ovako ti plačući vape: »Pokazuj, oče, Isusu Kristu, Sinu svevišnjega Oca, njegove svete znakove, pripovijedaj mu o znakovima križa na boku, nogama, rukama da bi se on milosrdno udostojao vlastite rane pokazati Ocu, koji će nam bez sumnje zbog ovoga biti uvijek milostiv. Amen. Tako bilo! Tako bilo!

III. DIO

Započinje treći dio,
kanonizacija blaženog oca našeg Franje i njegova čudesa

119. Preslavni je otac Franjo u dvadesetoj godini svog obraćenja sretan početak dovršio sretnijim svršetkom, a najsretnije je nebu predao dušu, gdje je »slavom i čašću okrunjen« zadobio mjesto »među ražarenim kamenjem«; sjedeći ondje uz prijestolje Božanstva, djelotvorno nastoji podupirati prošnje onih koje je ostavio na zemlji. I zaista, što se može uskratiti njemu iz čijih se utisnutih svetih znakova odražava lik onoga koji jednak Ocu »sjedi o desnu veličanstva u uzvišenosti, odsjev njegove slave i otisak njegove biti, i čisti nas od grijeha«? Kako ne bi uslišao on koji se »suobličio sa smrću Krista Isusa u zajedništvu njegovih muka« i pokazuje svete rane svojih ruku, nogu i boka?

Već cijeli svijet razveseljuje usrećen novom radošću i svima pruža blagodati istinskoga spasenja. Svjetlošću čudesa obasjava cijeli svijet i poput prave zvijezde rasvjetljuje krug zemaljski. Nekoć je svijet plakao kad je bio lišen njegove nazočnosti i prigodom njegova preminuća činilo se kao da je upao u neki ponor tame. No sada se, kao o podne, pri pomolu novoga svjetla, obasjan sjajnim zrakama, osjeća kao da ga je napustila sva negdašnja tama. Prestalo je, blagoslovljen bio Bog, svako tugovanje za njim, jer se danomice po njemu svuda obilno nama na radost množe u spisima svete kreposti. Stižu od istoka i zapada, od sjevera i juga oni kojima je pomogao njegov zagovor, i to potvrđuje istinitim svjedočanstvom. Sigurno da izvanredni ljubitelj nebeskih stvari nije na svijetu zato zadržao nikakva vlasništva dok je živio u tijelu da bi mogao potpunije i radosnije posjedovati najveće dobro. Zato se lišio svega jer nije htio samo djelomično biti siromašan. Vrijeme je zamijenio s vječnošću. Svagdje pritječe u pomoć svima, svuda je svima pri ruci. Ljubitelj istinitoga jedinstva nije poznavao štetna strančarstva.

120. Dok je živio među grešnicima, obilazio je cijelim svijetom i propovijedao, a sada s anđelima kraljuje u nebu te kao vjesnik najvećega Kralja mislima lakše prelijeće i svim narodima iskazuje divna dobročinstva. Zato ga svi narodi časte, štuju, slave i zajednički hvale. Zaista su svi dionici zajedničkoga dobra. Tko bi bio kadar izbrojiti i tko bi mogao kazati kolika i kakva se po njemu čudesa Gospodin svuda udostojao izvesti? Kolika naime Franjo čini čudesa samo u Francuskoj, gdje francuski kralj i kraljica[51] dolaze sa svim velikašima da poljube i da se poklone jastuku kojim se sveti Franjo služio u vrijeme bolesti! Ondje također i učenjaci svjetskoga glasa i najobrazovaniji ljudi, kakvih najveći broj na cijelome svijetu obično daje Pariz, ponizno i veoma pobožno časte Franju, čovjeka neuka i prijatelja prave prostodušnosti i svekolike čestitosti. On je doista bio Franjo (Franciscus) jer je više nego itko posjedovao slobodno srce.[52] Znaju svi koji su upoznali njegovu velikodušnost kako je bio slobodan, plemenit u svemu, kako siguran i neustrašiv u svemu, kolikom je snagom, kolikim zanosom srca sve svjetovno pogazio. A što da reknem o ostalim krajevima svijeta gdje se njegovim pojasom odgone bolesti, bježe boli i na samo zazivanje njegova imena vrlo mnogi obaju spolova oslobađaju se svojih nevolja?

121. Kod njegova se groba neprestano događaju nova čudesa i kako su se umnožili zagovori, ondje se primaju divna dobročinstva za dušu i tijelo. Slijepima se vraća vid, gluhima se obnavlja sluh, hromi ponovno hodi, nijemi progovara, onaj s ulozima poskakuje, gubavi se čisti, napuhnuti se splašnjava i zadobivaju zdravlje svi oni koji trpe od različitih i neobičnih tegoba. Mrtvo tijelo ozdravljuje živa tjelesa kao što je živ u život vraćao mrtve duše.

Za sve ovo dočuo je i rimski prvosvećenik, najveći od sviju svećenika, vođa kršćana, gospodar svijeta, pastir Crkve, pomazanik Gospodnji, zamjenik Kristov.[53] Raduje se i kliče, oduševljen je i veseo dok gleda kako se u njegovu vremenu novim otajstvima, ali starim čudesima, obnavlja Crkva Božja. A sve se to događa po njegovu sinu kojega je u svom svetom srcu nosio, u krilu grijao,

---

[51] To su bili: Ljudevit IX. Sveti (1226–1270), kanoniziran 1297. On je rođen 1214. Umjesto njega je vladala njegova majka Blanka kao »kraljica Francuske«. Ona je bila žena Ljudevita VIII., a kći Alfonza VIII., kralja kastiljskoga. Konačno se Ljudevit IX. oženio Margaretom, kćerkom Rajmunda Berengarija V.

[52] Svečevo ime iz milja Franjo (tal. Francesco) što mu ga je nadjenuo njegov otac, sasvim je potisnulo njegovo krsno ime Ivan. Toma Čelanski nastoji etimološki pokazati kako i to ime ima veliko simboličko značenje. On ga izvodi iz germanske riječi »frank« što znači: slobodan, tj. rođen od slobodnih roditelja pa ni prema komu nema nikakvih obveza kao što ih imaju oni neslobodni.

[53] Bio je to papa Grgur IX.

riječju dojio i hranom spasenja othranio. Slušaju to i ostali čuvari Crkve, pastiri stada, braniči vjere, Zaručnikovi prijatelji, njegovi pobočnici, stožeri svijeta, časni kardinali. Čestitaju Crkvi, raduju se s papom, slave Spasitelja, koji najdubljom i neizrecivom mudrošću, najvećom i neshvatljivom milošću, najuzvišenijom i neprocjenjivom dobrotom što je ludo i prezreno u svijetu odabire da tako k sebi privuče jake. Sluša to i odobrava cijeli svijet i svekolike vlasti. Otac katoličke vjere pun je preobilne radosti i posve obuzet svetom utjehom.

122. No najednom se stvari promijeniše, jer se nova zadjevica pojavila na svijetu. Odmah se nakon toga poremetila blagodat mira i rasplamtjela se buktinja zavisti. Crkvu su počeli razdirati domaći i unutrašnji ratovi. Rimljani, buntovna i divlja ljudska rasa, po običaju su bjesnjeli na svoje susjede i drsko su posegnuli rukom za svetinjom. Odlični papa Grgur nastojao je obuzdati probuđenu zloću, zaustaviti bijes, ublažiti jarost i poput najtvrđe kule branio je Kristovu Crkvu. Pojaviše se mnoge opasnosti, povećaše se mnogi razdori, a u ostalim krajevima svijeta uzdigla se grešnička šija. Što dakle? Vrlo je vješto predviđao buduće stvari, a sadašnje je vagao; buntovnicima je ostavio Rim[54] da cijeli svijet od pobuna oslobodi i obrani. Zato se povukao u grad Rieti.[55] Ondje je bio primljen s doličnim počastima. Odande je otišao u Spoleto, gdje su ga svi dočekali s najvećim počastima. Ondje je boravio nekoliko dana, a kad je upoznao prilike Crkve, u pratnji časnih kardinala dobrostivo se vratio Kristovim službenicama koje su za svijet umrle i pokopane.[56] Njega i sve ostale ganuo je do suza njihov svet život, najveće siromaštvo i divna sloga. Sve ih je to poticalo na preziranje svijeta i oduševljavalo za bezbračni život. O ljubazna poniznosti, hraniteljice sviju milosti! Knez cijeloga svijeta, nasljednik apostolskog prvaka posjećuje siromašne žene, dolazi k prezrenima i poniznim zatvorenicama. Premda je ova poniznost zavrijedila da bude pravedno ocijenjena, ipak je za mnoge predstavljala neobičan slučaj, prošlim vjekovima nepoznat!

---

[54] Kad je u Rimu buknula nova buna, Grgur IX. je napustio Rim 20. ili 21. travnja 1227.

[55] U grad Rieti Rimska je kurija prispjela prije 25. travnja i ondje je imala svoje sjedište do 10. svibnja.

[56] Papa Grgur IX. posjetio je samostan »siromašnih gospođa« ili »inkluza (zatvorenica) sv. Pavla« nedaleko od Spoleta. Dana 27. kolovoza 1234. papa je osobno posvetio novu crkvu toga samostana.

123. Sad žuri, žuri se u Asiz.[57] Ondje mu se u pohrani nalazi slavni polog. Želi da se u njemu stiša i slegne svekoliko trpljenje i bol koja je upravo provalila. Njegov dolazak uzbudio je cijeli onaj kraj. Grad se ispunio klicanjem. Mnoštvo je naroda slavilo veliku radost i svijetli dan zasjao je novim svjetlilima. Svi mu ljudi iziđoše u susret i svi sudjelovahu u svečanu dočeku. U susret mu izlazi i draga družba siromašne braće. Svi pjevaju hvalospjeve pomazaniku Gospodnjem. Kad je Kristov namjesnik stigao u mjesto, najprije je s poštovanjem i radosno pozdravio grob svetog Franje. Ponavljao je uzdahe, udarao se u prsa, ronio suze i s dubokim je poštovanjem naklonio glavu.

Međutim se povela svečana rasprava o svečevoj kanonizaciji i u tu svrhu je češće sazivana sjednica uzoritih kardinala. Sa svih su strana dolazili mnogi koji su po zagovoru Božjega sveca bili oslobođeni od svojih patnja. Sa svih se strana prikupilo veliko mnoštvo čudesa. Čudesa su bila odobravana, provjeravana, saslušavana i prihvaćena. Budući da je međutim to zahtijevala potreba službe i budući da se pojavila nova teškoća, papa je otišao u Peruđu[58] da se po izvanrednoj i posebnoj naklonosti radi najzamašnijega posla ponovno vrati u Asiz. Napokon se u Peruđi opet sastao i održao sveti sabor časnih kardinala poradi ovoga slučaja u dvoru gospodina pape. Svi su se složili i svi su to izjavili. Pročitali su spise o čudesima. Blaženog su oca svi silno štovali i s najvećim pohvalama uzvisivali njegov život i djelovanje.

124. Govorili su: »Izvanredno svet život najsvetijega, što smo ga svojim očima gledali i rukama doticali, ne treba potvrde i čudesa, jer to dokazuje očevidna istina«. Svi su bili oduševljeni, radovali se, plakali, ali je u tim suzama bio obilan blagoslov. I već su odredili sretni dan koji će sav svijet ispuniti spasonosnom radošću. I došao je taj svečani dan, značajan za sva vremena. Ispunio je zanosnim klicanjem ne samo zemlju nego i nebeska naselja. Pozvani su bili biskupi, dođoše opati, bijahu nazočni crkveni dostojanstvenici iz najudaljenijih krajeva. Tu bijaše i kralj,[59] sabralo se mnoštvo uglednih prvaka. Svi su pratili gospodara cijeloga svijeta i s njim su svečano ušli u grad Asiz. Dođoše do mjesta koje je bilo predviđeno za ovaj

---

57 Na temelju papinskih isprava utvrđeno je da je papa boravio u Asizu od 26. svibnja do 10. lipnja 1228.

58 U Peruđi je papa proboravio od 13. lipnja do 13. srpnja 1228.

59 Bio je to Ivan, kralj jeruzalemski, koji je okrunjen 3. listopada 1210. Početkom 1225. stupio je u papinu službu te mu je Honorije III. tada dao »za uzdržavanje života crkveni posjed od Viterba do brda Flascone«. God. 1229. Ivan je okrunjen za cara »regenta« carigradskoga. Dana 23. ožujka 1237. umro je, a kratko je vrijeme pred smrt stupio u franjevački red. Tijelo mu je kasnije preneseno u Asiz i sahranjeno u crkvi sv. Franje.

svečani zbor[60] i cijelo se mnoštvo s gospodinom papom, s uzoritim kardinalima i biskupima, koji su nakićeni divnim ogrlicama i obučeni u blistavu odjeću. Bilo je tu svećenika i klerika, blagoslovljeni i sveti zbor redovnika, pod svetim koprenama stidljivih djevica. Tu se našlo veliko mnoštvo nebrojena naroda obaju spolova. Ljudi su pristizali sa svih strana i svaka se dob sa svetim željama uklapala u toliko mnoštvo. »Neznatni je ondje bio zajedno s velikim, rob je stajao slobodan uz svoga gospodara«.

125. Tu je vrhovni svećenik, zaručnik Kristove Crkve, okružen tolikom svitom sinova. Na glavi mu je »kruna slave ukrašena pečatom posvete«. Tu stoji s biskupskom mitrom na glavi, obučen u svetu odjeću, koju resi »drago kamenje, urezano kao pečatnjaci u zlatnu okovu, djelo draguljara njezin je ures«, zaogrnut plaštem sve privlači da ga gledaju. Okružen je kardinalima i biskupima, koji su nakićeni divnim ogrlicama i obučeni u blistavu bjelinu. Izgled im je zbog divne odjeće nadzemaljski i na neki način već predstavljaju radost u nebu proslavljenih. Sav narod očekuje glas radosti, glas veselja, glas nov, glas pun svake ugodnosti, glas hvale, glas vječnog blagoslova. Papa Grgur najprije je izrekao propovijed. Izrekao ju je glasom medotočivim, glasom zvonkim objavio je poruku Božju. Svetoga je oca Franju veličao zanosnim govorom, spominjao je i objavljivao njegovu čistoću. Započeo je ovako: »Kao zvijezda Danica među oblacima i kao mjesec pun; kao Sunce koje obasjava hram Svevišnjega tako je zasjao ovaj u Božjem hramu.«[61] I dovršena je »sigurna riječ koja zaslužuje puno priznanje«, zatim je jedan od podđakona gospodina pape imenom Oktavijan povišenim glasom pred svima pročitao prikaz svečevih čudesa. Gospodin Rajnerije, kardinal-đakon, čovjek oštrouman, glasovit s pobožna i čestita života, obliven suzama izrekao je svete riječi. Pastir je Crkve zanosno klicao, iz dubine srca izlazili mu dugi uzdasi. Pobožno je jecao i prolio potočiće suza. I ostali su crkveni dostojanstvenici proplakali i mnoštvom suza orosili svetu odjeću. Plakao je napokon i sav narod. Od napeta i željna očekivanja već je bio i jako umoran.

126. Napokon je sretni papa gromkim glasom progovorio i, raširivši ruke prema nebu, rekao: »Na hvalu i slavu svemogućega Boga Oca i Sina i Duha Svetoga, i slavne Djevice Marije, i blaženih apostola Petra i Pavla, i na čast slavne Rimske crkve, pošto smo se posavjetovali sa svojom braćom i drugim prelatima, naređujemo da se preblaženi otac Franjo, kojega je Gospodin već proslavio u nebe-

[60] Bilo je to kod male crkve sv. Jurja, koja se onda nalazila izvan zidina grada Asiza.

[61] Bula pape Grgura IX, *Mira circa nos* 4,2

sima, a mi mu iskazujemo čast na zemlji, unese u popis svetaca i da se njegov blagdan slavi na dan njegova preminuća.«[62]

Nakon ovih riječi započeše časni kardinali s gospodinom papom pjevati gromkim glasom »Tebe Boga hvalimo«. Orio se glas mnogobrojna naroda koji je hvalio Gospodina. Zemlja je odzvanjala od bezbrojnih glasova. Zrak je bio pun zanosna klicanja, a zemlju su natapale suze. Pjevali su nove pjesme, Božji službenici zanosno su pjevali hvalospjeve. Odjekivali su zvukovi milozvučnih glazbala, a skladnim glasovima pjevane su duhovne pjesme. Mirisao je vrlo ugodan miris kada, a još ugodniji napjevi ondje su odzvanjali i u svima budili svete osjećaje. Veličanstven je bio onaj dan. Bio je ukrašen blistavim sunčevim zrakama. Evo i zelenih maslinovih grana i svježa lišća ostaloga drveća. Evo svečanih odora, a blagoslov mira ispunja srca sviju sakupljenih. Napokon s uzvišena prijestolja silazi sretni papa Grgur i po stepenicama ulazi u svetište da prikaže svete želje i žrtvu. Sretnim usnama ljubi grob koji čuva sveto i Bogu posvećeno tijelo. Upravlja i umnaža molitve, slavi sveta otajstva. Oko njega se nalazi krug braće koja iskazuju hvalu, poklonstvo i slavu svemogućem Bogu što je izveo velike stvari na cijeloj zemlji. Svekoliki narod pridodaje hvale Bogu i na čast uzvišenoga Trojstva svetom se Franji prinose darovi svete zahvalnosti. Amen.

Sve se ovo dogodilo u gradu Asizu 16. srpnja druge godine velikosvećeničke službe pape Grgura IX.[63]

---

[62] Bula kojom je kanoniziran sv. Franjo »Mira circa nos« potpisana je 19. srpnja 1228. Njome je papa odredio da se 4. listopada »u cijeloj Crkvi pobožno i svečano slavi (svečev) spomen-dan«.

[63] Taj dan je bila nedjelja IX., poslije Duhova. Iz vrlo živahna načina pripovijedanja zaključujemo da je i sam pisac, tj. Toma Čelanski, bio dionikom te velike svečanosti.

Čudesa sv. Franje

U ime Kristovo počinju čudesa svetoga našeg oca Franje

127. Ponizno zazivamo milost gospodina našeg Isusa Krista da bi ovo probudilo pobožnost suvremenika i da bi poslužili jačanju vjere budućih pokoljenja. Ukratko, ali po istini, opisat ćemo ovdje čudesa koja su, kako je već rečeno, pred gospodinom papom Grgurom bila pročitana i narodu objavljena.

I. Izlječenje uzetih

Onoga dana kad je posvećeno i sveto tijelo blaženog oca Franje poput najskupocjenijega blaga bilo sahranjeno i većma nebeskim negoli zemaljskim miomirisima pomazano donesena je neka djevojčica, kojoj već godinu dana bijaše vrat strašno iskrivljen i glava prignuta do ramena te je samo ukoso mogla gore pogledati. Kad je ona svoju glavu malo podmetnula pod sveti lijes, u kojem je ležalo zatvoreno tijelo, odmah joj se ispravio vrat po zaslugama svetoga čovjeka i glava se vratila u normalan položaj. Kako se djevojčica zbog nenadane promjene od čuda upravo zabezeknula, počela je trčati i plakati. Na ramenu se vidjela kao neka udubina zbog položaja glave što ga je prouzročila dugotrajna bolest.

128. Nedaleko od Narnia bijaše jedan dječak koji je imao iskrivljenu potkoljenicu. Bez dvaju štapova nije mogao hodati. Prosio je i tom je bolešću bio sapet više godina. Svojih roditelja nije ni poznavao. Zaslugama preblaženoga našeg oca Franje od spomenutoga je nedostatka tako oslobođen da je bez pomoći štapova mogao svakamo ići te je slavio i blagoslivljao Boga i njegova sveca.

129. Neki Nikola, građanin grada Foligna, imao je skvrčenu potkoljenicu. To mu je zadavalo teške boli. Da bi zadobio nekadašnje zdravlje, toliko je potrošio na liječnike da se zadužio više nego što je htio i mogao. Napokon, kad mu njihova pomoć nije baš ništa koristila, a strahovita bol ga je toliko mučila da susjedi nisu noću mogli spavati zbog njegova zapomaganja, zavjetovao se Bogu i svetom Franji i dao se odnijeti k njegovu grobu. Dok je noću kod svečeva groba boravio i molio, potkoljenica mu se ispravila. To ga je silno obradovalo i on se bez pomoći štapa vratio kući.

130. Isto tako je jedan dječak imao zgrčenu nogu, i to tako da mu je koljeno bilo prionulo uz prsa, a peta uza stražnji dio stegna. Došavši priđe ka grobu blaženoga Franje. Njegov je otac na sebi nosio pokornički pojas, a majka mu se oštro bičevala. I on je posvema i najednom ozdravio te je zdrav i veseo, zahvaljujući Bogu i svetom Franji, mogao trčati ulicama.

131. U gradu Fano bijaše isto tako jedan zgrčeni čovjek. Njegove su potkoljenice bile pune prišteva i sasvim priljubljene uza stražnji dio stegna. Iz njih je izlazio takav smrad da ga liječnici nikako nisu htjeli u bolnicu ni primiti niti u njoj držati. Zagovorom preblaženog oca Franje, čijem se milosrđu utekao, radosno se od bolesti oslobodio.

132. Neka je djevojčica iz Gubbia zbog zgrčenosti ruku godinu dana bila sasvim lišena upotrebe svojih udova. Da bi zadobila milost ozdravljenja, njezina ju je dojilja s voštanim likom donijela ka grobu preblaženog oca Franje. Boravila je ondje osam dana. Jednog joj se dana svi udovi tako oporaviše da su postali sposobni za redovitu djelatnost.

133. Neki drugi dječak iz Montenera više je dana ležao pred vratima crkve u kojoj počiva tijelo svetoga Franje. Nije mogao ni hodati ni sjediti. Od pasa naniže udovi su mu bili lišeni snage i nesposobni za uporabu. Jednog je dana ušao u crkvu i dotaknuo se groba preblaženog oca Franje. Kad je izišao, bio je zdrav. Dječačić je sam pripovijedao da je uza nj, dok je ležao pred grobom slavnog sveca, stao neki mladić koji je bio obučen u odijelo male braće. U rukama je imao krušaka i dječačića je zvao, pružao mu krušku i hrabrio ga da ustane. On je međutim, uzimajući iz njegove ruke krušku, odgovorio: »Evo zgrčen sam i nikako ne mogu ustati!« Pojeo je dobivenu krušku, a za drugom, koju mu je mladić nudio, počeo je pružati ruku. Kad ga je mladić ponovno bodrio da ustane, osjećao se bolesnim i nije ustao. Ali dok je pružao ruku za drugom kruškom,

spomenuti ga je mladić, davši mu krušku, prihvatio za ruku i izveo van. Potom ga je nestalo ispred njegovih očiju. A dječak, videći da je zdrav i neozlijeđen, poče na sav glas vikati. Svima je obznanjivao što se s njim dogodilo.

134. Neka je žena, iz mjesta koje se zove Coccorano, bila donesena na grob slavnog oca puna gnojnih oteklina. Nije se mogla služiti nijednim drugim udom nego samo jezikom. Dok je neko vrijeme boravila pred grobom svetoga čovjeka, ustala je posvema izliječena. Neki drugi građanin iz Gubbia, kad je svoga sina zgrčena donio u nekom kovčegu na grob svetog oca, primio ga je zdrava i čila. Bio je tako prekomjerno zgrčen da su mu potkoljenice sasvim prionule uza stegna i bile posve sasušene.

135. Bartol iz grada Narnia bijaše čovjek veoma siromašan i bijedan. Jednom zgodom zaspao je u hladovini nekog oraha. Kad se probudio, zamijetio je da je tako ukočen te da nikada više neće moći hodati. Kako je bolest polako napredovala, cijela se noga stanjila, zgrčila i osušila. Nije osjećao ni ubod noža, niti se bojao kakvih opeklina. No pravi ljubitelj siromaha i otac sviju bijednika, sveti Franjo, jedne mu se noći ukazao u snu i naredio mu da dođe u neko kupalište u kojem će ga, ganut ljubavlju zbog tolike bijede, osloboditi od ove bolesti. Kad se probudio, nije znao što bi učinio. Mjesnom biskupu točno je opisao svoje viđenje. Biskup ga je potaknuo da pođe do kupališta, kako mu je naređeno, prekrižio ga je i blagoslovio. Krenuo je, poštapajući se, da se, kako je najbolje mogao, dovuče do kupališta. Dok je ovako žalostan išao, iscrpljen od velikih napora, čuo je glas koji mu je rekao: »Pođi s Gospodnjim mirom, ja sam onaj kome si se zavjetovao!« Kad se približio kupalištu, jer je već bila noć, zastranio je s puta i ponovno čuo kako mu glas govori da ne ide pravim putem. I usmjeri ga prema kupalištu. Kad je došao do toga mjesta i ušao u kupalište, osjetio je da mu je jedna ruka stavljena na bedro, a druga na potkoljenicu i da je polako steže. Kako je odmah ozdravio, izletio je iz kupališta, hvaleći i veličajući svemogućega Stvoritelja i blaženoga Franju, njegova slugu, koji mu je udijelio toliku milost i snagu. Taj je čovjek bio uzet šest godina. Bio je prosjak i dobrano poodmakao u godinama.

II. Slijepi koji su progledali

136. Neka žena imenom Sibilija bijaše više godina slijepa. Bila je nevoljnica dovedena grobu čovjeka Božjega. Zadobivši prijašnji vid, radosna se vratila kući. Neki je slijepac iz Spella pred grobom

svetoga tijela ponovno zadobio izgubljeni vid. Neka druga žena iz Camerina posve je oslijepila na desno oko. Zato su joj njezini rođaci na izgubljeno oko stavili platno što ga se dotakao sveti Franjo. Pošto su tako izvršili zavjet, zahvaljivali su Gospodinu Bogu i svetom Franji za povraćeni vid. Neki je asiški građanin pet godina bio slijep. Blaženi je Franjo za života bio s njim tijesno povezan. Slijepac se uvijek molio blaženom čovjeku, spominjući negdašnje prijateljstvo. I samo što se dotaknuo njegova groba, oslobođen je od sljepoće. Neki Albertin iz Narnia bio je gotovo godinu dana posve slijep te su mu se očni kapci posve spustili preko očne jabučice. Zavjetovao se blaženom Franji i odmah se, čim mu je vraćen vid, spremio i otišao na slavni grob da ga pohodi.

III. Opsjednuti

137. U Folignu bijaše neki čovjek imenom Petar. Kad je jednom zgodom pošao da hodočasti u svetište sv. Mihaela arkanđela,[64] bilo da se zavjetovao bilo da mu je za grijehe naložena pokora, stigao je do nekog izvora. Kako je umoran od putovanja ožednio, napio se vode iz tog izvora i činilo mu se da je s vodom popio đavle. Tako je bio tri godine opsjednut. Užasno je bilo reći i vidjeti kakve je sve strahote počinjao. Kad je došao na grob svetog oca, đavli su bješnjeli i najokrutnije ga zlostavljali. Sigurnim i očitim čudom bio je oslobođen samo što se dotakao groba.

138. Neka žena iz grada Narnia bijaše u velikom stupnju bjesomučna. Činila je užasne stvari i koješta nesklapno govorila. Napokon joj se ukazao blaženi Franjo i rekao: »Prekriži se!« Ona odgovori: »Ne mogu.« Na to joj je sam svetac utisnuo znak križa i iz nje istjerao mučnu mahnitost i đavolska uobražavanja. Mnogi su muškarci i žene bili mučeni različitim demonskim mučilima i zavođeni opsjenama. Velikim zaslugama slavnog oca bili su istrgnuti iz njihove vlasti. Kako se međutim ta vrst ljudi često običaje zaplesti u kojekakve varke, ovo smo ukratko iznijeli te prelazimo na ono najvažnije.

---

64 To je vrlo glasovito svetište sv. Mihaela arkanđela na Monte Garganu u Apuliji.

IV. Bolesnici izbavljeni od smrti, naduveni, vodobolni, zglobobolni, uzeti i razni drugi

139. Neki dječak imenom Matej, iz grada Todia, osam je dana ležao u krevetu kao mrtav. Usta su mu bila posve zatvorena. Ostao je bez vida. Koža njegova lica, ruku i nogu posve je pocrnjela poput lonca na ognjištu. Svi su izgubili nadu u dječakovo ozdravljenje. Kad se majka zavjetovala, neobičnom je brzinom ozdravio. Iz usta je izbacivao zgrušanu krv. Mislilo se da će izbaciti i cijelu utrobu. Međutim odmah čim je njegova majka klečeći ponizno zazvala ime svetoga Franje i dovršila molitvu, dječak je počeo otvarati oči, gledati svjetlo, sisati majku. Malo zatim mu je otpala crna koža, obnovilo se prijašnje mišićje, ozdravio je i zadobio snagu. Odmah čim je počeo ozdravljati, upitala ga je njegova majka: »Tko te je oslobodio, dijete?« Dijete je tepajući odgovorilo: »Ciku, Ciku!«[65] Ponovno ga zapitaše: »Čiji si sluga?« A on je ponovno odgovorio: »Ciku, Ciku!« Nije naime zbog nejakosti mogao potpuno izgovarati i tako je ime blaženoga Franje »Franciscus« ovako tepajući skraćivao.

140. Neki se mladić nalazio na jednoj uzvisini. Odanle je pao. Pri tom je izgubio govor i nijednim se udom nije više mogao služiti. Tri dana nije ni jeo ni pio, niti je išta osjećao. Izgledao je kao mrtav. Njegova majka nije se utekla nijednom liječniku, nego mu je zdravlje zamolila od blaženoga Franje. I tako, pošto se zavjetovala, primila ga je zdrava i počela hvaliti Spasiteljevu svemogućnost. Neki drugi, imenom Mancin, bio je bolestan na smrt i svi su posve izgubili nadu u njegovo ozdravljenje. Kad je nekako zazvao ime blaženoga Franje, najednom je ozdravio. Gvalterije, dječak iz Arezza, trpio je od neprestane groznice i bio mučen dvostrukom oteklinom. Svi su ga liječnici napustili. A kad su se roditelji zavjetovali svetom Franji, vratilo mu se željeno zdravlje. Jedan koji je bio na samrti počeo je od voska praviti svečev lik. Prije nego što ga je dovršio, bio je oslobođen strahovitih muka.

141. Neka je žena više godina ležala u krevetu bolesna i nije se ni na koji način mogla okrenuti ni pokrenuti. Zavjetovala se Bogu i blaženom Franji i posve je od bolesti oslobođena te je ispunjavala sve svoje staleške dužnosti. U gradu je Narniu jedna žena osam godina imala osušenu ruku da s njom nije ništa mogla raditi. Napokon joj se blaženi otac Franjo ukazao u viđenju, istegnuo joj je ruku i osposobio je za bilo koji posao što ga je mogla obavljati druga ruka.

---

65 »Ciku« ili »Ceko« je pučko ime od milja koje je skraćivanjem nastalo od imena Francesco. Taj oblik i danas je u upotrebi.

U istom je gradu neki mladić deset godina bio privezan uz krevet vrlo teškom bolešću. Sav je bio naduven i nikakav mu lijek nije koristio. Pošto ga je majka zavjetovala, po zaslugama blaženoga Franje smjesta mu se vratilo željeno zdravlje. U gradu Fanu bijaše čovjek koji je bolovao od vodene bolesti. Svi su mu udovi bili strahovito natečeni. Njega je blaženi Franjo od te bolesti potpuno oslobodio. Jedan je građanin iz Tuderta toliko bio pritisnut upalom zglobova da nije mogao ni sjediti, niti je uopće mogao mirovati. Spomenuto trpljenje uzrokovalo mu je neprestanu hladnoću tijela te se činilo da neće doći k sebi. Pozivao je liječnike, učestao je kupelji, uzimao je mnogo lijekova, ali ga ipak ništa od toga nije moglo pridići. Jednog se dana u nazočnosti nekog svećenika zavjetovao svetom Franji sa željom da mu svetac povrati prijašnje zdravlje. Tako se svecu pomolio i doskora je opazio da mu se povratilo zdravlje.

142. U gradu Gubbiu u krevetu je ležala uzeta žena. Kad je i treći put zazvala ime blaženoga Franje, napustila ju je bolest i ozdravila je. Neki čovjek imenom Bontadozo tolike je u rukama i nogama trpio boli da se nije mogao ni kretati, niti se mogao na bilo koju stranu maknuti. Izgubio je i tek i san. Jednoga je dana k njemu došla neka žena koja ga je poticala i nagovarala da se, ako od ove bolesti hoće što prije ozdraviti, pobožno zavjetuje blaženom Franji. A taj joj je čovjek, pritisnut silnim bolima, odgovorio: »Ne vjerujem da je on svet«. A kad ga je ona uporno nagovarala da se zavjetuje, napokon se zavjetovao na ovaj način: »Zavjetujem se svetom Franji i vjerovat ću da je on svetac ako me u roku od tri dana oslobodi od ove bolesti«. Po zaslugama sveca Božjega doskora je ozdravio i prohodao, počeo je jesti i spavati slaveći svemogućega Boga.

143. Neki je čovjek teško ranjen željeznom strelicom. Strelica mu je ušla kroz očnu šupljinu i ostala u glavi. Liječnici mu nisu mogli pomoći. On se pobožno zavjetovao svecu Božjem Franji jer se nadao da će se po njegovu zagovoru moći osloboditi. A kad je malo počinuo i zaspao, sveti Franjo mu je u snu rekao da sa stražnje strane glave izvuče strelicu. Kao što je u snu vidio, tako je sutradan učinio. Bez većih poteškoća oslobodio se strelice.

144. Neki čovjek u mjestu Spello imenom Imperator dvije godine je mnogo trpio od prodora (hernija), jer su mu na donjem dijelu ispadala crijeva. I dugo ih nije mogao unutra utisnuti ni smjestiti te je morao imati poseban jastučić kojim je unutra zadržavao crijeva. Utekao se liječnicima tražeći njihovu pomoć, a oni su od njega zahtijevali pretjeranu svotu. Kako je jednog dana ostao bez novčanih sredstava i živežnih namirnica, posve je sumnjao u njihovu pomoć.

Napokon se ogledao za božanskom pomoći i počeo se ponizno pozivati na zasluge blaženoga Franje na putu, kod kuće i gdje god se našao. I tako se zbilo da je za kratko vrijeme po milosti Božjoj i po zaslugama blaženoga Franje potpuno zadobio prijašnje zdravlje.

145. Jedan brat našega Reda iz Ankone,[66] u pokrajini Marche, imao je tešku bolest crijeva i kostiju. Zbog neuspješna liječenja i zbog dugotrajnosti svoje bolesti počeo je već zdvajati. Zato je od svog ministra, pod čijom je bio vlašću, zamolio dopuštenje da može doći i pohoditi mjesto gdje je počivalo tijelo blaženog oca. Vjerovao je da će po njegovim zaslugama zadobiti milost ozdravljenja. Ministar mu je zabranio da onamo pođe. Strahovao je da mu se ne bi stanje zbog naporna putovanja pogoršalo, jer je padao snijeg i bilo je kišovito. Kad se onaj brat zbog toga što mu je uskraćeno dopuštenje malo zbunio, jedne noći mu se ukazao sveti otac Franjo i rekao mu: »Sinko, nemoj se zbog ovoga više mučiti. Svuci kožuh u koji si obučen, baci oblog s ovojem, opslužuj svoje Pravilo i bit ćeš oslobođen bolesti!« Kad je sutra ujutro ustao, načinio je sve po Franjinoj zapovijedi i za brzo ozdravljenje zahvaljivao je Bogu.

V. Očišćeni gubavci

146. U San Severinu kod Ankone, u Marchi, bijaše neki mladić koji se zvao Akto. Bio je sav zahvaćen gubom, svi su ga prema sudu liječnika smatrali gubavcem. Svi su mu udovi bili natečeni i odebljali. Zbog ukočenosti i upale žila sve je oko sebe promatrao neobičnim pogledom. Nije mogao hodati, nego je sav bijedan neprestano ležao u bolesničkom krevetu. I svojim je roditeljima zadavao bol i žalost. Njegov otac, prevelikim bolom danomice mučen, nije znao što bi s njim počeo. Tada mu pade na pamet misao da ga na sve moguće načine zavjetuje blaženom Franji pa je zato kazao svom sinu: »Hoćeš li, sine, da te zavjetujem svetom Franji koji svuda na mnogima čini čudesa, ne bi li mu se svidjelo da te oslobodi od ove bolesti?« Sin odgovori: »Hoću, oče«. Otac je odmah dao da se donese papir pa je sinu izmjerena visina i opseg. Zatim reče: »Ustani, sine, zavjetuj se blaženome Franji, i ako ti bude vraćeno zdravlje, dok budeš živ, svake ćeš mu godine odnijeti svijeću svoje visine«. Ovaj se na očevu riječ nekako podigao i sklopljenim rukama počeo ponizno zazivati milosrđe svetoga Franje. Uzevši mjeru na papiru i dovršivši molitvu, u tili čas je ozdravio od gube. Odmah je ustao da

[66] Ovo je jedini manji brat (franjevac) koji se anonimno spominje u ovom popisu čudesa.

proslavi Boga i blaženog Franju te je počeo radosno hodati. U gradu Fano neki mladić imenom Bono, kojega su svi liječnici proglasili uzetim i gubavim, očišćen je od gube i oslobođen uzetosti, pošto su ga roditelji pobožno prikazali blaženome Franji. Potpuno je dakle ozdravio.

VI. Izlječenje gluhonijemih

147. U gradiću Plebu živio je neki veoma siromašan dječak koji je prosio. Od rođenja je bio gluhonijem. Imao je sasvim kratak jezik. Kad su mnogi više puta ispitivali njegovo stanje, činilo se kao da mu je jezik sasvim odsječen. Jedne večeri je došao u kuću nekoga čovjeka iz istoga mjesta koji se zvao Marko. Znakom je, kako to običaju gluhonijemi, zamolio prenoćište. Na stranu je nakrivio glavu i pod obraz podmjestio desnicu da tako pokaže kako te noći želi kod njega prenoćiti. I taj ga je čovjek radosno primio u svoju kuću i rado ga je zadržao kod sebe, jer je taj mladić umio dobro posluživati. Mladić je bio dobre ćudi. I premda je od rođenja bio gluhonijem, ipak je po znakovima shvaćao kad mu se nešto zapovijedalo. Kad je taj čovjek jedne večeri sa svojom ženom večerao, a mladić bio s njima, rekao je ovaj svojoj ženi: »Ovo bih smatrao najvećim čudom kad bi blaženi Franjo ovome povratio sluh i govor«.

148. I odmah je nadodao: »Zavjetujem se gospodinu Bogu da ću prigrliti ovoga mladića i za nj ću se brinuti dok bude živ ako se blaženi Franjo to udostoji učiniti«. I gle čuda! Čim je izgovoren zavjet, mladić je smjesta progovorio i rekao: »Živio sveti Franjo!« I zatim je, pogledavši gore rekao: »Vidim svetoga Franju kako ovdje stoji, dolazi da mi udijeli govor!« I mladić nadoda: »Što ću kazati svijetu?« Onaj čovjek odgovori: »Hvalit ćeš Boga i spasit ćeš mnoge ljude!« I napokon je onaj čovjek ustao, mnogo se radovao i klicao. Svima je objavio što se dogodilo. Svi su se sletjeli koji su ga prije vidjeli da ne govori. Ispunjeni divljenjem i čuđenjem ponizno su hvalili Boga i blaženoga Franju. Narastao mu je jezik i postao prikladan za govor. I mladić je počeo izgovarati dobro oblikovane riječi, kao da je uvijek govorio.

149. Neki drugi dječak, koji se zvao Villa, nije mogao ni govoriti ni hodati. Mjesto njega se njegova majka s vjerom zavjetovala i načinila voštani svečev lik te ga odnijela s velikim poštovanjem u mjesto u kojem počiva blaženi otac Franjo. Kad se vraćala kući, našla je sina kako hoda i govori. Neki je čovjek u biskupiji peruđinskoj bio posve lišen govora i riječi. Uvijek su mu usta bila otvorena, strašno

je zijevao i mučio se. Grlo mu je bilo jako natečeno i upaljeno kad je došao u mjesto gdje počiva sveto tijelo i kad je na stepenicama htio doći do groba, izbacio je mnogo krvi. Od bolesti je posve oslobođen. Odmah je počeo govoriti, usta je zatvarao i otvarao kako treba.

150. Neka je žena u grlu trpjela tako veliku bol da joj je jezik od prevelike vrućine prionuo uz nepce i osušio se. Nije mogla ni govoriti, ni jesti, ni piti. Stavljala je obloge i uzimala ljekarije, ali nakon svega toga nije osjećala nikakva olakšanja. Napokon se u srcu, jer ne mogaše govoriti, zavjetovala svetome Franji. I najednom joj se u ustima meso provalilo i iz grla joj je izišao okrugao kamenčić. Izvadila ga je rukom i svima ga je pokazivala, čim je oslobođena. U gradini Greccio bijaše neki mladić koji je izgubio sluh, pamćenje i govor; ništa nije ni razumijevao ni osjećao. Njegovi su ga roditelji, jer su imali veliko povjerenje u svetoga Franju, poniznom pobožnošću zavjetovali svecu. Kad je zavjet bio izvršen, blagonaklonošću preslavnoga oca Franje obdaren je obilno svim osjetilima koja nije imao.

Na hvalu, slavu i čast Isusa Krista, Gospodina našega, neka njegovo kraljevstvo i njegova vlast bude čvrsta i neslomljiva u sve vijeke vjekova. Amen.

Svršetak

Pogovor

151. Nešto malo smo kazali o čudesima blaženoga našeg oca Franje. Mnogo toga smo izostavili. Ostavili smo to onima koji žele slijediti njegove stope da s milošću novog blagoslova istražuju. On je riječju i primjerom, životom i naukom divno obnovio cijeli svijet. Neka se udostoji srca onih koji ljube ime Gospodnje uvijek natapati novim kišama izvanrednih nebeskih darova. Usrdno molim za ljubav siromašnog Propetoga i za ljubav njegovih svetih rana, što ih je blaženi otac Franjo nosio na svom tijelu, sve one koji ovo budu čitali, gledali ili slušali, da se pred Bogom sjećaju mene grešnika. Amen.

Blagoslov i čast i svaka hvala neka bude jedinome mudrom Bogu, koji mudro sebi na slavu uvijek čini sve u svemu.

Amen. Amen. Amen.

ŽIVOTOPIS
ZA UPORABU U KORU

LEGENDA AD USUM CHORI

(1230–1232)

fra Toma Čelanski

Uvod
STANISLAO DA CAMPAGNOLA

Prijevod
STJEPAN PAVIĆ

ŽIVOTOPIS ZA UPORABU U KORU

Uvod

Među *Legendama*[1] proizašlim iz *Prvog životopisa* u svakom slučaju na prvo mjesto dolazi *Životopis za korsku uporabu (Legenda ad usum chori)* koju je isti pisac Toma Čelanski zgotovio oko 1230[2]. Premda ne donosi posebnih biografskih novina, ovaj je tekst ukratko izložio evanđeosko savršenstvo redovničkog iskustva kodificiranog na evanđeoskom pravilu, čovjeka zaljubljenog u stvoreni svijet i koji je u svom životu iskusio »omnia, quae Christus fecit in carne«. Ali da bi imao novu dokumentaciju, više nego obilnu, trebat će čekati poticaje iz 1244., kad će generalni kapitul koji se sastao 4. listopada u Genovi, narediti svoj braći da dostave »quidquid de vita, signis et prodigiis beati Francisci scire veraciter possent«[3] u cilju dopunjavanja njegova prvog životopisa, više nego za sastavljanje nekoga novog, tako da se zadovolji zakonita znatiželja mnogih i da se u isto vrijeme rasvijetle, pod svim aspektima, njegove nakane i njegove izvorne želje.

O jednoj od tih zbirki svjedočanstava obavještava nas pismo koje su, iz samotišta Greccia, braća Leon, Anđeo i Rufin – koji su po tome ušli antonomastički u franjevačku tradiciju kao Franjina »tri druga« – poslali generalnom ministru Krescenciju iz Iesia 11. kolovoza 1246. Zajedno s vlastitim sjećanjima, kao što je poznato, ova trojica su tvrdila da postaju tumači i drugih svečevih drugova. Premda ostaje problematično izjednačavanje ovog dokumentarnog materijala sa *Svjedočenjima trojice drugova*, to poznato pismo ostaje najvažniji dokument za upoznavanje nastanka *Drugog životopisa* koji je Toma Čelanski, na poziv Krescencija iz Iesia, završio 1247. U svome pismu »tri druga« su posvjedočila da su skupili svoja sjećanja kao s neke »ubave livade«, birajući ona koja su im se činila kao »naj-

[1] Latinska riječ *legenda* (ono što treba čitati) u 13. st. označava čitanje o svecima i sveticama na njihove blagdane iz knjige koja se zvala *Liber legendarius,* a na blagdane mučenika su čitana mučeništva pojedinih mučenika i mučenica iz knjige koja je imala naslov *Liber passionarius. Liber legendarius* je sadržavao samo objektivno prikazana djela i živote pojedinih Božjih ugodnika – svetaca. Tada je, kako je rečeno, riječ »legenda« imala sasvim drugi pojmovni sadržaj nego što ga u teoriji književnosti ima danas. *Legenda* u ovome našem slučaju znači: hagiografija, svetački životopis.

[2] Usp. BIHL, 1933.

[3] *Chronica XXIV generalium*, 1897, str. 262.

ljepši cvjetovi« ne raspoređujući ih »na način legende«, nego su ih ponudili kao epizodična neobjavljena svjedočanstva, kako bi, »ako se prema diskreciji generalnog ministra prosudi primjerenim«, mogla biti »umetnuta u one legende« već napisane o Franji, čiji autori, da su ih poznavali »ea minime praeterissent quin saltem ipsa pro parte sic decorassent eloquio et posteris ad memoriam reliquissent«[4]. Drugovi iz Greccia, ne stvarajući novi životopis, namjeravali su dakle surađivati na onom dopunjavanju Franjine biografije na što je već Toma Čelanski aludirao u *Prvom životopisu*, makar da nam ostaje nepoznato jesu li mislili isključivo na dvije službene legende – *Prvi životopis* i *Životopis za uporabu u koru* – ili također na druge koje nisu imale službenog karaktera.

Izvori:

Uvod *Životopisa za uporabu u koru* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menesto e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 265–266. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Životopis za uporabu u koru s latinskog izvornika preveo Stjepan Pavić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 427–439.

[4] Di Fonzo, 1972, str. 335–364; *Epistola* u: LegTd 1.

Životopis za uporabu u koru

1. Zamolio si me, brate Benedikte, da izvadim nešto iz *Prvog životopisa* o preblaženomu našem ocu Franji i uvrstim u novi niz čitanja, onoliko koliko treba staviti u brevijare, da to zbog kratkoće mogu imati svi. Učinio sam što sam mogao i, *jer si miljenik* (usp. Dn 9,23), poslušno sam, premda manje dostojno, udovoljio tvojoj želji. Kao plaću za ovaj kratki rad molim trajni plod tvoje svete molitve.

2. Blaženi Franjo, rodom iz grada Asiza, od dječačkih je godina odgajan neobuzdano. Postavši trgovac potratio je vrijeme u isprazну življenju gotovo do svoje dvadeset pete godine. Dok se, naime, brinuo za zbivanja u ovome svijetu, ne mareći ni za kakvu vrlinu, Gospodin ga je kaznio bičem bolesti, i tako, *promjenom desnice Višnjega* (usp. Ps 77,11), odmah se preobratio *u drugog čovjeka* (usp. 1 Sam 10,6) pa prezrevši bogatstvo ovoga svijeta sa svom se viješću dao na to da kupi *kraljevstvo nebesko* (usp. Mt 13,44–46). *Prodade* sve *što imaše* (usp. Mt 19,21) pa dobiveni novac preda nekom siromašnom svećeniku. Budući da se taj plašio uzeti ga iz straha pred njegovim roditeljima, baci Franjo novac preda nj prezrevši ga kao prah. Tjelesni ga otac potom sveza, zatvori, istuče, baci u okove, ali on za ime Spasiteljevo prezre izbavljenje tijela.

3. Sugrađani ga s prezirom zasipaju blatom i kamenjem, a on se na sve to oglušuje i upravlja svoj duh jedino Bogu. Kad je jednoga dana iz evanđelja čuo što je Gospodin rekao svojim učenicima šaljući ih da propovijedaju, odmah svom snagom nastoji sve to opsluživati. Izuva obuću s nogu, oblači jednu prostu tuniku, a umjesto pojasa uzima uže; i ostalo je nastojao svim marom doslovno ispunjavati dokle god je živio. Umrijevši svijetu napušta zavičaj i obilazi okolo bez straha. U zimsko doba razbojnici ga zarobljuju i gola bacaju u jamu punu snijega. Svraća u neki samostan, ali prezren i odande ode gladan i gol. U međuvremenu sebe sve manje i manje cijeneći odlazi gubavcima i njih kojih se prije bijaše veoma gnušao sa svim marom njeguje: briše im rane, ispire gnoj i grli na njima sve što se drugima gadi.

4. Gospodin, međutim, *dlan svoj otvara* (usp. Izr 31,20), da druge napuni ovim blagoslovom. Daje mu drugove i sljedbenike, koje sretni otac odgaja u zdravu ćudoređu. Poučava ih da slijede evanđeosko savršenstvo, da prihvaćaju naslov najvišeg siromaštva i da idu putem svete jednostavnosti. Svima propovijeda riječ pokore i riječju doduše jednostavnom, ali velikim srcem navješćuje *riječ Božju* (usp. Lk 5, 1). Pred svaki svoj govor poželi mir i u ime pozdrava svima se obraća riječju mir. Stoga su mnogi, *koji su mrzili mir* (usp. Ps 120,7) i spasenje jednako, *uz Gospodinovu suradnju* (usp. Mk 16,20), svim srcem prigrlili mir, pa i sami postali *prijatelji mira* (usp. Lk 10,6) i revnitelji oko vječnog spasenja. Zato mnogi ljudi plemenita i neplemenita roda, klerici i laici slijede njegove stope i, prezrevši sjaj svijeta, *vrat pod jaram* Božji *podmeću* (usp. Sir 51,26).

5. U svecu Božjem gori iskreni osjećaj ljubavi; budnije se trudi da napreduje prema boljim stvarima, žarko želi upoznati što je korisno za njega i njegovu braću. Moli usrdno, obuzima ga sveta tuga, utišavaju mu se tjelesni porivi, biva uveden *u Božje svetinje* (usp. Ps 73,17); jasno vidi budući porast svoga stada. Zahvaljuje Bogu, objavljuje svojim sinovima to i mnoge druge stvari koje je vidio. Potom piše evanđeosko Pravilo za sebe i za svoju sadašnju i buduću braću, Pravilo koje je – na poticaj Božje milosti – potvrdio gospodin papa Inocent. Stoga s više pouzdanja *izlazi* u svijet *na posao* (usp. Ps 104,23) evanđelja, ne služi se nikakvim laskavim riječima, prezire laskav govor, a i najučeniji muževi *bijahu zaneseni razumnošću i odgovorima njegovim* (usp. Lk 2,47). Svoju braću, prema evanđelju, udružuje *po dva* (usp. Lk 10,1) i šalje ih *po svem svijetu* (usp. Mk 16,15). Naziva ih manjom braćom, da im zvanje po imenu bude osobito urešeno vrlinom poniznosti.

6. Poučava ih da suzbijaju mane, potiskuju tjelesne porive i da vanjska osjetila čine neosjetljivima za sve izazovno. I sam, naime, kad god ga zagolica tijelo – što se dešava – uranja u jamu punu leda. Ovaj pak primjer mrtvljenja slijede i drugi. Razborito istražuje i ispituje čine braće, pa ništa ne propuštajući kazniti čini ih veoma poslušnima. Obdaren veoma velikim odricanjem, jelima mijenja okus, vino rijetko kuša, a i vode nedovoljno pije. Krevet mu je golo tlo, češće spava sjedeći nego ležeći. Izveo je više napadno priprostih stvari, da ga odbace i smatraju nevrijednim, izbjegavao je divljenje u svemu da ne upadne u taštinu. Osobito je štovao svećenike, a učiteljima božanskoga zakona iskazivao je izvanrednu ljubav.

7. Što je postajao dostojniji dara veće milosti, obilnije ga natapaše rosa Duha Svetoga. Tako u liku Sunca, vozeći se na kolima, usred noćnog mraka pohodi braću, ispituje njihove savjesti, otkriva

tajne srdaca (usp. 1 Kor 14,25), saznaje čine odsutnih i proriče buduće zasluge. Stigavši na najviši vrhunac savršenstva, ovaj svetac sva stvorenja potiče na ljubav prema Stvoritelju. Propovijeda pticama, one ga slušaju, dodiruje ih, a udaljuju se tek po njegovu dopuštenju. Cvrkuću slavuji i ne daju mu da govori puku; nalaže im da ušute i odmah se umiruju. K njemu se utječu šumske zvijeri ranjene od drugih zvijeri, doživljuju njegovu dobrotu i ljubav i kod njega u nevolji nalaze utjehu. Kojom ljubavlju za spas ljudi gori onaj koji ovako sa zvijerima suosjeća? Često, naime, oslobađa janjčiće i ovce od klanja zbog njihove umiljate i priproste naravi; crve skuplja s puta da ih prolaznici stopalima ne ozlijede.

8. Dok je promatrao Sunce, Mjesec i zvijezde, ispunjalo ga je čudesno i neizrecivo veselje zbog Stvoriteljeve ljubavi. Uistinu je zemlju i nebo, oganj i zrak s najiskrenijom čistoćom poticao na ljubav prema Bogu. Kad bi spominjao ime Gospodnje, ono mu je više nego što je ljudima pojmljivo u ustima bilo slađe od meda; zbog toga mu se gadi svijet, radi mučeništva želi *otići i s Kristom biti* (usp. Fil 1,23). Poduze putovanje u Maroko da Miramamolinu[5] navijesti Kristovo evanđelje, ali ga božanska volja pozva natrag u Italiju. Trinaeste godine svoga obraćenja krenu u sirijske krajeve i pohita k sultanu. Bičevan i izranjen, naviješta Krista, ali ga nevjernici ipak vratiše natrag k vjernicima.

9. *Slavljen od sviju* (usp. Lk 4,15), na Božji poticaj svaki dan raste vjera i pobožnost puka prema njemu; svatko trči da ga vidi, ponekad trgaju njegovu odjeću zbog pobožnosti i ljubavi. Mnogi se obraćaju Bogu, *danomice se* znatno *povećava* (usp. Dj 2, 47) broj braće. Idu mu u susret i dočekuju ga s *granama sa stabala* (usp. Mt 21,8) uz zvonjavu zvona. Pobija se zloća krivovjerja, a uzdiže katolička vjera. Čistoća srca daje mu sigurnost u propovijedanju, i s istom postojanošću duha obraća se mnoštvu kao i nekolicini njih. Prinose mu kruhove da ih blagoslovi i dugo ih čuvaju; kad ih bolesnici blaguju, ozdravljaju.

10. Sjajeći se svjetlom čudesa, pretvara *vodu u vino* (usp. Iv 2,9); nekome hromom u Toscanelli vraća moć da hodi; u mjestu Narni liječi uzetoga; u istome mjestu slijepoj ženi izgoni staru tminu i vraća svjetlo; u gradiću Gubbiju ozdravlja sakatu ženu. Oslobađa nekoga koga bijaše opsjeo đavao; drugim nekim ženama *koje su mučili nečisti dusi* (usp. Lk 6,18; 8,2) vraća osjetila i zdravlje. Nje-

---

5 *Miramamolin* je naslov marokanskih vladara – emir-el-mumenim, tj. poglavar onih koji vjeruju; u to je vrijeme vladao Mohamed-ben Nasr.

govim su se pâsom liječile razne bolesti. U lađi umnožava hranu i brodolomce dovodi u luku. S najvećom pobožnošću nastoji držati na umu sve što je Krist *činio u tijelu* (usp. Dj 1,1; 1 Pt 4,1), i na sve pojedinosti postaje tako pozoran da ništa od toga ne izmiče njegovu pamćenju.

11. Dvije godine prije nego je dušu vratio nebu, Franjo, sluga i prijatelj Božji, u viđenju je Božjem vidio nad sobom serafa raspetoga, koji je znamenja svoga raspeća tako izričito i vidljivo u njega utisnuo, da je i sam izgledao raspet. Dlanovi, stopala i bok biše mu obilježeni znakom križa i na njemu se jasno pojaviše znamenja Kristova. A koliko mogaše, to nastojaše sakriti od očiju ljudi, kako se ne bi dogodilo da *u milosti koja* mu *je dana* pretrpi *štetu* (usp. Rim 12,3; 2 Kor 7,9).

12. Kroz to je vrijeme njegovo tijelo žešće nego inače mučila bolest, pa kad mu se približio posljednji dan, lišen svjetla i uporabe vanjskih očiju, kao nekoć patrijarh *Jakov*, *držeći ruke unakrst, blagoslovi svoje sinove* (usp. Izl 48,14.15). Došao je dan njegova oslobođenja, pa zapovjedi braći da o njegovu prijelazu veselo pjevaju hvale Gospodinu. On pak zausti riječ psalma govoreći: »*Iz svega glasa vapijem Jahvi, / iz svega glasa Jahvu zaklinjem* (usp. Ps 142,2–8)«. Tako je nastavio i ostatak psalma. Čita se evanđelje, posipaju ga pepelom i on se oprašta sa sinovima. Ta se presveta duša tako oslobodi tijela i uroni u ponor svjetla, a tijelo *usnu u Gospodinu* (usp. Dj 7,60).

13. Netko vidje njegovu dušu kako uzlazi na nebo, sjedeći na *bijelu oblaku* (usp. Otk 14,14), svijetleći se kao zvijezda. Narod hrpimice hrli odasvud, raduje se grad Asiz i sav kraj hita. Sinovi plaču od radosti u srcu i na ocu ljube znamenja višnjega Kralja. Presveto se tijelo sahranjuje u miru, a sveti se pokop završava mnogim himnima i hvalama.

14. Onoga istoga dana kad je sahranjen Franjo je razasuo sjajne znake. U pristalo je stanje vratio neku malu djevojku, pogrbljenu i veoma skvrčenu. Potom je posvuda dijelio milost ozdravljenja onima koje su pritisle teške bolesti, a osobito onima koji su pohodili njegov grob. Mnogim je skvrčenima povratio odgovarajući stas i oblik: jednima od njih noge bijahu savijene do stražnjice, a drugi ležahu sklupčani, koljena sastavljenih s prsima i polomljenih nogu. Neki ležahu u posteljama i kretahu se samo kad bi ih tko vozio, a drugi skvrčenih ruku, suhih ostalih udova, bijahu lišeni svake utjehe.

15. Mnogim je slijepcima povratio vid; jednome ga je od njih, jer ga nikada nije imao, dao, a drugome je oči koje su iskočile van i na tankoj žilici visjele nad čeljusti vratio na njihovo mjesto. *Gluhima je* pak *dao čuti, nijemima govoriti* (usp. Mk 7,37); od njih je jednome dao jezik, jer ako ga je i imao, zbog svoje se prevelike kratkoće jedva kad mogao vidjeti, ili čak nikad. *Očistio je* dvojicu *gubavaca* (usp. Lk 7,22), od kojih je jedan bio i uzet, a ozdravio je od obiju bolesti. Iz mnogih opsjednutih istjerao je zloduhe. Kristovom je moći ozdravio bezbrojne bolesnike od vodene bolesti, uzete i one koji su podnosili razne patnje.

U gradu Capui od smrti je uskrisio nekog dječaka, koji je igrajući se s djecom pao u rijeku; njegov je leš dugo kao grob pokrivao riječni mulj. U gradu Sessi kuća koja se iznenada srušila ubi nekog dječaka, koji na zaziv presvetoga oca Franje ne samo oživje, nego se pojavi neozlijeđen. Na Siciliji je nekog drugog dječaka od slične smrti slavno povratio u život. I u Njemačkoj je uskrisio jednog mrtvaca. Drugih pak sedam, koji su se približavali svršetku, izveo je iz samih ralja smrti.

16. Neke ljude, kojima se sva utroba slijevala u donje dijelove tijela, Franjo je u tren čudesno ozdravio od prevelikog tereta na genitalijama. Stoga su zbunjeni smatrali da im se to zapravo dogodilo u snu, a ne da su tako brzo osjetili pravi učinak svoga liječenja. Samilosno je oslobodio neku ženu, koja dvadeset tri godine *bolovaše od krvarenja* (usp. Mt 9,20); ozdravio je i neku drugu koja je od iste bolesti patila sedam godina. Neki klerik, *koji bijaše popio nešto smrtonosno* (usp. Mk 16,18), zazvavši njega povratio je otrov. Bio je najdraži osloboditelj mnogih zarobljenika: otvarao je tamnice, skidao okove i puštao ih na slobodu.

Tako na svim stranama svijeta, trajno čineći čudesa, mnoge ljude oslobodi od raznih nevolja, snagom Onoga koga je uvijek volio, koga *je svim umom ljubio* (usp. Lk 10,27), koga je uvijek u srcu nosio.

17. Godine 1226. od Gospodinova Utjelovljenja, četvrtoga dana oktobarskih nona, u nedjelju, nakon što se navršilo dvadeset godina otkako je posve savršeno pristao uz Krista, oslobođen okova smrtnoga života, sretno se preselio Kristu. Budući da se sjao novim svjetlom čudesa, vrhovni ga svećenik blaženi papa Grgur s cijelom Crkvom upisa u Popis svetaca i odredi da se njegov blagdan svečano slavi na dan njegove smrti. – Dodijeli mu mnoge nove povlastice: zapovjedi da se u njegovu čast sagradi crkva i dijelom troškove podmiri; osobno postavi prvi kamen temeljac; crkvu izuze od svake niže vlasti. Posla zlatni križ urešen skupocjenim biserima, u koji je

ugrađeno drvo s Gospodinova križa. Posla i ruho i posuđe za službu oltaru, kao i drugo svečano vrlo skupocjeno ruho. Njegovo počivalište obdari veoma mnogim milostima i oprostima, po kojima vjera i pobožnost puka danomice sve više raste, na hvalu i slavu *Boga Svevladara* (usp. Otk 16,14), *koji živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen* (usp. Otk 4,9; 11,15).

RITMIČKI ČASOSLOV SV. FRANJE

OFFICIUM RHYTMICUM S. FRANCISCI

(1228–1232)

fra Julijan Špajerski

Uvod
GIUSEPPE CREMASCOLI

Prijevod
NEVEN JOVANOVIĆ

RITMIČKI ČASOSLOV SV. FRANJE

Uvod

Velik broj svjedočanstava koje je V. Gamboso proučavao označava Julijana Špajerskog kao autora *Ritmičkog časoslova* u čast sv. Franje.[1] Vrsni muzičar i *magister summus* na dvoru francuskog kralja,[2] Špajerski se pridružio Manjoj braći vjerojatno 1226,[3] potpomognut, možda, u tom izboru činjenicom da su druge ličnosti, obdarene umjetničkim kvalitetama, osjećale kako ih privlači *forma vitae* koju je predlagao mladi franjevački red.[4] Izvori pripisuju Julijanu autorstvo velikog dijela liturgijskog teksta i melodije.

Djelo Julijanovo u izvorima je označeno različitim formulama. Naziv *Časoslov* pojavio se već u *Knjizi pohvala blaženog Franje* Bernarda Beskog, praćen atributom *nocturnale.*[5] Mnogo je upotrebljavan također naziv *historia.*

Ostavljajući za drugo mjesto razgovor o tekstualnim podudarnostima koje povezuju *Ritmički časlov* sa *Životom* sv. Franje, također Julijana Špajerskog, ovdje se samo podsjeća na to da imamo jedan siguran element da se naznači *terminus ante quem* za sastavljanje liturgijskog teksta, sigurno upotrijebljenog na svetkovinu sv. Franje 1235. Te je godine Grgur IX. doista bio u Asizu na svečanoj proslavi, i znamo iz jednog odlomka Tome Eklestonskog o radosti koju je pokazao slušajući antifonu *Hunc sanctus praeelegerat,* koja je obnavljala sjeća-

---

[1] Usp. GIULIANO DA SPIRA, *Officio ritmico e Vita secunda,* ed. V. GAMBOSO, Padova 1985.

[2] BARTHOLOMAEI DE PISIS, *De conformitate vitae beati Francisci ad vitam Domini Jesu,* u *Analecta franciscana,* IV, Ad Claras Aquas 1907, XI, II, str. 544,1. 34: »fuit enim in cantu magister summus in aula regis Francorum«.

[3] THIER-HARTMANN, *Julian von Speyer,* u *Geschichte in Gestalten. Lebensbilider aus der Kölnischen Franziskanerordensprovinz von den Hl. Drei Königgen,* Mönchengladbach 1979, str. 48: »vermutlich im Jahre 1226 gab er diese Stellung auf und schloss sich dem Orden der Minderbrüder an«.

[4] *Ondje:* »es ist nicht schwer zu verstehen, dass zahlreiche Troubadours, Künstler, Dichter und Musiker auf Franziskus aufmerksam wurden und sich ihm anschlossen«.

[5] BERNARDI DE BESSA, *Liber de laudibus beati Francisci,* u *Analecta Franciscana, III*.

nje na susret što ga je imao sa svecem u vrijeme biskupske službe koju je vršio kao biskup Ostie.[6]

Tekst *Ritmičkog časoslova* prenesen je bogatom rukopisnom tradicijom, dokumentiranom naročito u predgovoru izdanju u *Analecta Franciscana,* koji navodi 55 kodeksa gdje se čita cijelo slavljenje oficija, nakon čega slijedi skupina od 27 zbirki himana.[7] Na istom mjestu nalazi se popis 10 tiskanih izdanja, od kojih tri donose muzičku notaciju koja prati tekst. Među proučavanim kodeksima posebno značenje imaju Vat. Lat. 8737 i 'Rosenthal', koji se čuva u Münchenu, u arhivu Manje braće. Ti rukopisi odlikuju se vidnom prisutnošću melodijskih naznaka, a Bruning proučava njihov smještaj i značenje koje im se pripisuje u cilju izvođenja.[8] Nakon kratke bilješke o *quilisma, bivirga i strophicus* ispituju se paleografske posebnosti nekih kodeksa, prije svega o elementima koji tvore i prate *climacus.* Zaključujući svoja istraživanja, Bruning primjećuje u muzici Julijana Špajerskog »pozitivan utjecaj svoga vremena, utjecaj više-manje direktan pojavljujuće polifonije, ali sigurno neposredan utjecaj zlatnog doba Sekvenci Adama iz S. Vittorea, bilo u melodijskim linijama bilo u 'muzičkoj građi', bilo također u svježini melodijskog obrisa«.

Podaci koje su ponudila Bruningova istraživanja preuzeti su u jednoj raspravi O. Tonettija, koji teži ograničavanju njihovih dosega, ispitujući ih pod vidom muzičke izražajnosti. Tako, ako je istina da u rukopisnoj tradiciji obiluju i tečne skupine i da se prepisivači pokazuju nadovoljno pažljivi u uporabi *quilisma, bivirga* i drugih znakova, to se shvaća – prema Tonettiju – u kontekstu razvoja pisarske tehnike, snagom koje treba držati da »navedeni znakovi, ili skupine, nisu više imali značenje ni funkciju iz zlatnog perioda gregorijanskog pjevanja«.[9]

Također u opsegu rukopisne tradicije valja upozoriti na kodekse koje treba cijeniti jer su iz najbližeg perioda onome u kojem su tekstovi sastavljeni i uglazbljeni. Gore navedeni 'Rosenthal' i Vat. Lat. 8737 potječu iz 1235–1240. odnosno iz sredine XIII. stoljeća. S prijelaznom beneventanskom notacijom kodeks iz Asiza, Arhiv sv. Ru-

---

6 THOMAE DE ECCLESTON, *De adventu fratrum minorum in Angliam fratris Thomae vulgo dicti de Eccleston,* izd. A. G: LITTLE – J. MOORMAN, Manchester 1951, XV, str. 90: »… apud Assisium in festo S. Francisci et fuit ibi papa Gregorius, et cum procederet ad praedicandum, cantabant fratres: 'Hunc sanctus praeelegerat in patrem' etc. et subrisit papa« (i nasmiješi se papa).

7 Usp. IULIANI DE SPIRA, *Officium rhythmicum s. Francisci,* u *Analecta Franciscana, X*, str. 372–374.

8 Usp. E. BRUNING, *Giuliano da Spira e l'Officio ritmico di s. Francesco,* Roma 1930.

9 O. TONETTI, *L'ufficio ritmico di San Francesco d'Assisi di fra Giuliano da Spira,* u *Rivista Internazionale di Musica Sacra, 3* (1982), str. 370–388.

fina, 5, veoma je bliz, u prenesenim podacima, 'Rosenthalu'. S kraja XIII. stoljeća potječe rukopis iz Sankt Gallena, 389. Godine 1923. otkriven je, u biblioteci sjemeništa u Astiu, jedan kodeks, pisan 1332, ukrašen s 18 minijatura.

Važnost koja se pridaje djelu Julijana Špajerskog potkrijepljena je, osim kvalitetom i bogatstvom rukopisne tradicije, činjenicom da su se njome nadahnuli mnogi drugi analogni sastavci. Skupivši podatke iz prethodnih studija, E. Bruning nabraja obilatu grupu slučajeva, kojima drugi mogu biti pridodani. Proučavajući, naprimjer, jedan stari *Ritmički časoslov* Marijina pohoda u kaptolskoj biblioteci u Fossanu, P. Damilano nalazi da tekst i glazba očito imaju kao uzor djelo Julijana Špajerskog.[10]

Što se tiče teksta, izdavači Quaracchija primjećuju da on nosi oznaku kulture i osjećajnosti autora koji je bio *scribendi peritissimus,* dajući stranici sad lirski titraj sad veličanstvenost epskog podsjećanja. On je pretrpio dotjerivanja tijekom stoljeća, koja su uvijek naznačena u aparatu citiranog izdanja. Najstarije je određeno na općem kapitulu u Narboni 1260. i promijenilo je ton prve antifone psalmima Matutina, jer se činilo da prethodna redakcija aludira na život sv. Franje prije obraćenja, tako da je vrijeđala *pias aures… audientium.* Drugo, bitno dotjerivanje pogodilo je 1785.[11] drugu i treću antifonu, također psalmima Nokturna, tako da se istaknu velike teme kršćanske askeze, kao u stihovima u kojima se čita: »mundi contemnit penitus / thesauros et honores«. U izdanju *Analecta Franciscana* naznačeni su tekstovi *Ritmičkog časoslova* sastavljeni od Grgura IX. i od dvojice kardinala o kojima govori također Vat. Lat. 4354. Bruning, kojega su slijedili drugi učenjaci, drži ipak da Julijanu Špajerskom treba pripisati muzičku notaciju čitava djela.[12]

Često prožiman odvažnim metaforama, tekst *Časoslova* izaziva u nekim točkama egzegetske poteškoće, o kojima su kritičari iznosili različita tumačenja. To se događa, naprimjer, u molitvi koja zaključuje himan prvih Vespera, upravljenoj sv. Franji da pohodi kuću, vrata i grob. Iako s dvojbama i rezervama, izdavači Quaracchija vide u tri slike simbole koji pokazuju red Manje braće, grad Asiz, grob sv. Franje, koji je htio Grgur IX., autor himna, i koji je započet prije kano-

---

[10] P. DAMILANO, *Un antico 'ufficio ritmico' della Visitazione nella biblioteca capitolare di Fossano (Cuneo),* u *Rivista Internazionale di Musica sacra, 5* (1984), str. 142: »Versifikacija je očito slijedila uzor Oficija za sv. Franju Asiškoga od Julijana Špajerskog, što je već spomenuto. Slično se zbiva glede glazbe«.

[11] Usp. L. OLIGER, 1908, *De ultima mutatione Officii S. Francisci,* u *Archivium Franciscanum Historicum, 1* (1908), str. 45–49.

[12] TONETTI, 1982, str. 377: »Teško je međutim znati tko ih je ukrasio notama. Više puta citirani Bruning pripisuje ih, i ne čini se nevjerojatnim, poznajući njegov stil, istome fra Julijanu«.

nizacije.[13] Drugi, međutim, vide u tri riječi skretanje pozornosti na isto toliko čudesa koja je Isus učinio da dadne život umrlima. Radilo bi se o Jairovoj kćeri, oslobođenoj od smrti u svojoj kući (Lk 8,40 ss.), o sinu udovice iz Naima, uskrsnulom kod gradskih vrata (Lk 7,11 ss.), i o Lazaru, kojemu je povraćen život kad se već nalazio u grobu (Iv 11,17 ss.). Na taj red misli vodi, ustvari, također molitva u stihovima koji se čitaju odmah poslije toga: »et Evae prolem miseram / a somno mortis excita«. To tumačenje, koje je izneseno u svesku što su ga su priredili G. Cambell i F. Casolini,[14] prihvatio je E. Mariani, kojemu dugujemo ritmički prijevod Julijanova *Časoslova*, praćen komentarom.

Izvori:

Uvod *Časoslova sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1099–1104. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Časoslov sv. Franje s latinskog izvornika preveo Neven Jovanović prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1105–1121.

13 IULIANI DE SPIRA, *Officium rhythmicum*, str. 377, bilj. 3.

14 Usp. J. CAMBELL, *Liturgia di S. Francesco d'Assisi.* Testi latini liturgici; prijevod F. CASOLINI, La verna (Arezzo) 1963.

Ritmički časoslov svetog Franje

Uz I. Večernju

1 – Antifone

I.
Franjo, muž katolički,
Apostolski potpuno,
Poučio je držati
Vjeru Crkve rimske,
Uputivši: svećenike
Treba nadasve štovati.

II.
Za Inocenta započe
Za Honorija okonča
Put života dičnoga;
Grgur, došav nakon njih,
Dodatno ga uzveliča,
Slavnoga po čudima.

III.
Njega svetac odabra
Za oca, dok je predvodio
Crkvu Manje braće;
Njemu, duhom proročkim
Obdarenu, apostolsku
Pretkazao je čast.

IV.
Franjo nauk evanđelja
Ni za jedan *potezić*,
Ni za *slovce* (usp. Mt 5,18) ne prekrši;
Od Kristova jarma ništa slađe,

Od bremena toga ništa lakše (usp. Mt 11,30)
U ovog žića kolu.

V.
Stvorenjima svim vlada
Onaj tko je volji Tvorčevoj
Sebe sveg podčinio;
Što god nađe ugodnog u stvarima,
To natrag okreće,
Na slavu Stvoritelja.

2 – Kratko čitanje

R. *A ja, Bože sačuvaj da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista po kojem je meni svijet raspet i ja svijetu* (Gal 6,14).
O. *Bogu hvala.*

3 – Himan

Sastavio Grgur IX.

I.
Porod s neba dođe,
Nova čuda donese:
Nebo slijepima otvori;
Suhih stopa morem prođe

II.
Oplijenivši Egipćane (usp. Izl. 3,22; 12,36)
Preminu bogat; ali sirotam
Ni blago ni ime ne izgubi,
Sretnikom posta za bijednike.

III.
Uzdignut s apostolima
Na goru (Mt 17,1) nove svjetlosti
S polja siromaštva
Kristu Franjo uputi:

IV.
»*Tri sjenice načini*« (Mt 17,4),
Želju slijedeć Šimuna;
Čijega ga imena
Ni moć ni znak ne napusti.

V.
Zakonu, Proroku, Milosti (usp. Iv 1,17.45),
Rado se pokorava,
I Trojstvu službu svečanim
Blagdanom proslavlja

VI.
Dok vrlinama obnavlja
Taj gost gostinjac trojni
I dok duša blaženih
Hram Kristu posvećuje.

VII.
Dom, ulaz i grob,
Oče Franjo, posjeti,
Evin porod bijedni
Od sna smrti probudi. Amen.

4 –

R. *Moli za nas, blaženi Franjo.*
O. *Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.*

5 – Antifona uz Magnificat (Veliča)

O, čudo, veselje,
O, čovječe, umova suče:
Našeg si vojevanja
Kola i konjanik;
Ognjen (usp. 4 Kr 2, 11.12) te pred očima
Braće, *preobražena*,
U *sunčevoj* (Mt 17, 2) prilici
Četveropreg poveo;
Znacima sjajuć na tebi,
Budućnost javljajuć na tebi,
Počinuo duh je
Proročki, *dvostruki* (usp. 4 Kr 2, 9.15).
Uza sljednike svoje stoj,
Oče Franjo, uboge;
Jer se množe *vapaji*
Tvojih ovaca (usp. Ps 37,10; 78,13).

6 – Molitva

Bože, koji svoju Crkvu zaslugama blaženog Franje uvećavaš prirastom novoga potomstva, daj nam da njega nasljedujući preziremo zemaljsko i uživamo vječno sudioništvo u nebeskim darovima. Po Gospodinu.

Uz Službu čitanja

7 – Pozivnik

Nek *djela* što ih učini
Krista ko Kralja *priznaju* (usp. Ps 144,10),
Čije se rane u svetom
Obnavljaju Franji.

8 – Himan

Sastavio Toma iz Capue, kardinal Sv. Sabine

I.
U nebeskom zboru
Nov se štuje član:
U svetačkom ružičnjaku
Nov izniknu cvijet.

II.
Franjo buja milošću,
Primivši lik poniznih,
Blažen slavu osvaja
Dijeleć sudbu uzvišenih.

III.
Sjemena posijanoga *žanje*
Snoplje (usp. Iv 4, 35–36; Ps 125,6) jedre žetve,
Pod pokrovom zemlje nadmudri
Protivnika našega spasa.

IV.
On je oholost *tijela*
Podčinio *zakonu duha:* (usp. Rim 7,25; 8,13)
Pobijedio je svijet (usp. Iv 16,33) i grijeh
Pobijedivši sebe, silan pobjednik.

V.
Ruka, prethodnica jezika
Riječi *put je pripravila* (usp. Mt 3,3),
I naraštaji prigrljuju
Nauk djelom prikazan.

VI.
Na polju siromaštva
Sadeći vinograd (usp. Iz 5,1.2) malenih,
Pokazao je poukom
Života način življenja.

VII.
Bogatstvu je vječnome
Mnoštvo siromašnih priveo;
Na užitke ih je nebeske
Jezik djela pozvao.

VIII.
Životom je sjao i učenjem,
Sada i čudima sja;
Vodio je služenjem,
Narodima put i svjetiljka.

IX.
U dvore kralja vrhovnog
Učitelju, učenike vodi;
Povlasticom spasa
Kristove sluge opremi.

X.
Iz tmina bijede slijedeći
Zvijezdu prethodnicu
Nađimo oca milosti
Slave konačni dionici. Amen.

O I. Noćnoj

9 – Antifone

I.
Ovaj muž u taštini,
Nečedno othranjen,
Od hranitelja svojih
Oholiji je bio.

II.
Milošću *desnice Višnjega*
Čudesno *promijenjen* (usp. Ps 76,11),
Palima ulijeva nadu u oprost,
Sada već s Kristom blažen.

III.
Smirio se, mada ne sasvim,
Bolestima zahvaljujući,
On koji, s neba se naoružavši,
Ćud posve promijeni.

10 –

R. *Gospodin ga je zavolio i uresio.*
O. *Zaodjenuo ga haljinom časti.* (usp. Sir 6,32)

11 – Otpjevi

I.
O. Franjo čim u svijetu
    Poslovati prestade,
    Odmah *na njivu* Gospodnju
    Razmatrati ode;
    Pronađenim evanđeoskim
    Blagom (usp. Mt 13,44) trgovati želi.
R. Boga pita jedinoga
    Što da radi, i odgovor prima
    Da znamen nebeski dobiva.

II.
O. Plamteći na djelu Božjem,
    Čim je imutak *prodao,*
    Siromasima (usp. Mt 19,21) podati

Novce je naumio,
Novce koji su mu utegom
Slobodno srce tlačili.
R. A kad se siroti svećenik
Poboja da ih primi,
On ih nehajno baci.

III.
O. Dok ga otac progoni,
Skriven *daje gnjevu prostora* (usp. Rim 12,19);
Zatim odlučno prione
Izlaziti u svijet:
Vide lice prljavo,
Misle da je poludio.
R. Blatom se i kamenjem na nj nabacuju,
No on to trpi, trudi se
Kao gluh (usp. Ps 37,14) *između njih proći.*

O II. Noćnoj

12 – Antifone

IV.
Kući ga odvuče i istuče
Otac, bješnji od sviju,
Psuje ga, *veže, zatoči* (usp. Dj 12,6);
Tajno ga izbavi mati.

V.
Sad slobodan, bijesu obeznanjenog
Oca ne želi popustiti,
Vičući da je spreman
Za Krista zlo *pretrpjeti* (usp. Dj 5,41).

VI.
Odveden pred poglavara mjesnog
Imutak svoj prepušta ocu;
I ostaje gol, i kao prognanik
U svijetu se očituje.

13 –

R. *Pravednikova će usta mudrost kazivati.*
O. *A jezik njegov govorit će pravo* (Ps 36, 30).

14 – Otpjevi

IV.
O. Dok tijela polugola
Hvale pjeva francuski
U gorljivosti za novi *zakon* (usp. 1 Mak 2,26.58),
Razbojnicima u šumi
Ovako kaže proročki:
»Glasnik sam *velikog Kralja*« (usp. Ps 46, 3).
R. Čuje, u hladnoću snijega
Bačen: »Leži, seljače«,
Budući pastir stada (usp. Ez 34,8.12).

V.
O. Prijatelja traži staroga,
Koji je prezrenog u samostanu
Tunikom svojom pokrio.
U preziru ljudskom mu je radost,
Postaje sluga gubavcima
Na koje je nekoć svisoka gledao.
R. U liku triju redova
Tri, po znaku Božjemu,
Crkve je podigao.

VI.
O. Sluša u evanđelju
Što Krist govori svojima
Šaljući ih propovijedati (usp. Mk 3,14);
»To je to što želim«, kaže.
Na to se oslanja radosno,
Zapisujuć u pamćenje.
R. Ne koristi se *štapom, obućom,*
Ni putnom torbom (usp. Mt 10,10); opasuje se užetom,
Nemajuć ni dva para odjeće…

O III. Noćnoj

15 – Antifone

VII.
Riječima nove milosti
Srce brižno posvećuje,
I pokajničku besjedu
Jednostavno izlaže.

VIII.
Mir i spasenje naviješta (usp. Iz 52,7)
U sili Duha (usp. Lk 1,17; Rim 15,13),
I istinskom miru privlači
One što su daleko (usp. Iz 57,19; Ef 2,17) od spasa.

IX.
I čim su zasluge svečeve
Nagrađene prinovama,
Daje im nove naputke,
Put *jednostavnosti* (usp. Izr 10,29; 11,5).

16 –

R. *Zakon je Božji u srcu njegovu.*
O. *I ne kolebaju se koraci njegovi* (usp. Ps 36,31).

17 – Otpjevi

Sastavio kardinal Toma iz Capue

VII.
O. *Klas* puti na gumnu prezira
Zemnom Franjo *lomeći* (usp. Pnz 23,24) u vršidbi,
Zrno čisto, *pljevu* stresavši,
U *žitnicu* (usp. Mt 3,12) Kralja silnoga ulazi.
R. S *kruhom* (usp. Iv 6, 41) se živim smrću svezavši
Život živi *život skončavši.*

Sastavio Grgur IX.

VIII.
O. Iz žitnice siromaštva
Sveti Franjo nasiti
Gladno mnoštvo Kristovo,
Da putem ne klone (usp. Mt 15,32);

Stazu do slave otvara
I *put života* (usp. Mt 7,14) širi.
R. Po obilju siromaštva
U rajskom domu bogat vlada
Za sobom kraljeve ostavljajući
Koje tu oskudica bogati.

IXa.
O. Šestero braće, otac sedmi,
Svjetlom s neba obujmljen
Sagledava budućnost.
Među Manjima najmanji,
On uspjehe malog stada
Posve jasno motri.
R. I do *posljednjeg novčića* (usp. Mt 5,26)
Krivnja mu biva potpuno
Otpuštena, to se otkriva.

IXb.
O. Otajstva svojima otvarajući,
Osmog prima napokon
I k narodima raznima
Po dva ih *slati* (usp. Mk 6,7) odluči,
Nalažući im poniznost
I da budu *strpljivi* (usp. 1 Sol 5,14).
R. Stado pada nice poslušno,
Pastir ih diže, sebi prima
Na poljupce, radosne.

IXc.
O. »Idući,« kaže, »onome
Gospodu koji će vas pokrijepiti,
Povjerite brigu svoju« (usp. Ps 54,23).
Tako braći zatvara
Grešnu i beskonačnu
Stazu požuda.
R. Tako neće srce izvanjsko
Brigama namicati *za sutra* (usp. Mt 6,34)
Novaca o pojasu (usp. Mk 6,8).

IXd.
O. Kad se poslani vratiše,
Popuni se dvaput po šestoro
Braće; tad sveto potvrdivši

Pravilo koje je napisao
Odredbe daje Inocent
Papa o propovijedanju.
R. Za *mnu* Franjo kamatu ubire,
Ulaže (usp. Lk 19,13), jer očekuje
Da će dobitak donijeti.

Uz Jutarnju

18 – Antifone

I.
Sveti Franjo, kroz pripremu
Posvećenjem molitvama
Upućen što činiti, odluči
Ne samo za se živjeti
Već drugima koristiti,
Vođen Božjim žarom.

II.
On *propovijedajući obilazi* (usp. Mt 9,35)
I ni od kojeg čovjeka poučen
Zadivljuje učene.
Govori riječi vrline,
Te novog vođu nova
Vojska poče slijediti.

III.
Tri reda on uređuje;
Prvi naziva Manjom
Braćom, Siromašnih gospođa
Red je srednji,
A pokornički treći
Prima oba spola.

IV.
Poučen naukom milosti,
Poučen iz iskustva
Što savršenstvu pripada,
Svemu tome on braću *poučava* (usp. Iv 14,26)
I djelima i čestotom
Od meda slađeg govora.

V.
Slaveći zove slaviti,
Slava je uvijek uz njega,
Slava, velim, Spasiteljeva;
Ptice i zvijeri poziva
I sva stvorenja ostala
Da slave Stvoritelja.

19 – Himan

Od kardinala Rajnerija Capoccia od Viterba

I.
Plješći, družbo siromašna,
Obdarena ocem siromahom;
Čašom slave nazdravljaj
Iz svetih prsa napunjenom.

II.
Neporočan, pravedan (usp. Job 1,1.8; 2,3) i ponizan
Mira štovatelj drag,
Svjetlo *u sudu glinenom* (usp. 2 Kor 4,7)
On sja i plamti u krhkome.

III.
Bijednim pokriven ruhom,
Ugrijan svetim duhom,
Nadvlada studen i vrućine
Noseći Kristove stigme.

IV.
Put i svijet satirući
Dušmane zlobne gazeći,
Pobjedom je zlatnu stekao
Aureolu dok je poučavao.

V.
Gol i siromašan odlazi,
U nebo bogat ulazi,
Dare vrlina dijeli,
Bolnima rane cijeli.

VI.
Oče istinski *ubogih* (usp. Job 29,16)
Siromasima duhom (usp. Mt 5,3) nas učini,

I dionicima nebeskim,
Od vrata paklenih spašenim.

VII.
Ocu, Sinu, Branitelju,
Dika, *čast i slava* (usp. Otk 5,12.13);
Ovoga sveca zaslugom
Nama radost vječna. Amen.

20 –

R. *Moli za nas, blaženi Franjo.*
O. *Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.*

21 – Antifona uz Benedictus

O, mučeniče svojom željom,
Franjo, kakvim zalaganjem
Supatnički slijediš njega
Čiju patnju našao si
Otvorivši knjigu.
Ti u nebu ugledav
Serafa na križu
Otada nosiš na dlanovima,
na boku i na nogama
rana Kristovih lik.
Ti zbrini stado svoje,
ti što si po sretnom prijelazu
nekoć strašne i razdrte
puti svoje proslavljene
ljepotu im prikazao.

Uz manje časove

21a – Uz treći, kratki otpjev

Zavolje itd.
R. Pravednikova usta itd.

22 – Uz šesti, kratko čitanje

A na sve koji se ovoga pravila budu držali, i na sveg Izraela Božjega (Gal 6,16) – *mir i milosrđe!*
O. Bogu hvala.

22a – Kratki otpjev

Pravednikova usta itd.
V. Zakon mu je Božji itd.

23 – Uz deveti, kratko čitanje

Ubuduće neka mi nitko ne dodijava. Jer ja na svom tijelu nosim biljege Isusove. Milost Gospodina našega Isusa Krista s duhom vašim, braćo! Amen. (Gal 6, 17.18)
O. Bogu hvala.

23a – Kratki otpjev

Zakon mu je Božji itd.
R. *Pravednika je* Gospodin *vodio pravim stazama*.
O. *I pokazao mu Božje kraljevstvo* (usp. Mudr 10,10).

Uz III. Večernju

24 – Himan

Sastavio Toma iz Capue, kardinal Sv. Sabine

I.
Diko ćudoređa, voditelju Manje braće,
Franjo, što osvajaš nagradu,
Po tebi kao lozi, u život dolazi,
»Kriste, otkupitelju sviju.«

II.
Brat nek pliješće, otac vlada,
Sugrađanin nebesnika;
Plač nek ode, zbor nek pjeva
»Neka nebo slavom zvoni«.

III.
Zemlji uzet, predan nebu,
To znaci dokazuju;
Dakle, živ je; primio je
»Vječne dare Kristove«.

IV.
Za zavjete ispunjene,
Slave zadobi odličje
Koga kitiš, koga častiš,
»Bože višnje milosti«.

V.
Nek ga slijede, pridruže se
Iz Egipta izlazeći (usp. Ps 113,1);
On dok vodi, svjetlo jasno,
»Zastave kralja prilaze«.

VI.
Znak kralja dičnome vodiču
Bok i ruku obilježi,
Svjetlo dođe, noć uzmaknu,
»Već uzađe svijetla zvijezda«.

VII.
Vjeran vođa, jasna zvijezda:
vodi, blista, stranputice
obilazi, objavljuje
»Svete nama radosti.«

VIII.
Tjeraj stado (usp. Izl. 3,1), vođo, do Kralja,
Borče s dušmaninom lukavim;
Povedi nas i dovedi
»Na gozbu Kralja Jaganjca.« Amen.

24a –

R. *Moli za nas, blaženi Franjo.*
O. *Da dostojni postanemo obećanja Kristovih.*

25 – Antifona uz Magnificat (Veliča)

O, junaka čudesna,
Znamenjima i čudesima (usp. Bar 2,11; 2 Kor 12,12),
Slabosti od *zloduha* (usp. Mt 4,24; Mk 1,34)
Sve što uklanja.
Dok propovijeda pticama
Šumskim, otvara uho napeto
Njihovim riječima.
O, divna li života mu
Kojim vjeru tako veliča;
I mnoge još oživljava
Mrtvace, pošto preminu.
Franjo, dioništvo daj nam
Sa žiteljima nebesa
S kojima si združen ti.

26 – Antifone uz Benedictus (Blagoslovljen) i Magnificat (Veliča) u osmini i za spomendan sv. Franje

Pripisuje se papi Grguru IX.

I.
Sveti Franjo, čas ne časi,
Dođi, oče, žurno
Puku što je pritisnut
I tlačen pod bremenom
Slamom, meljtom, opekom;
I, pokopavši *Egipćanina*
U *pijesku* (usp. Izl 1,14; 2,12; 5,7), oslobodi nas,
Porok puti zatrijevši.

Pripisuje se Tomi iz Capue, kardinalu Sv. Sabine

II.
Zdravo, oče sveti, domovine sjaju, uzore Manje braće,
Ogledalo kreposti, pute pravde, pravilo života;
Iz progonstva puti dovedi nas u kraljevstvo nebesko.

Pripisuje se Grguru IX.

III.
Plači, družbo uboga,
Vapi *ocu siromaha* (usp. Job 29,16);
Ovaj jecaj žalosni
Primi, oče Franjo,
Prikaži Kristu rane

Na boku, nogama, rukama,
Da pošalje nama siročićima
Zamjenika velikog oca.

Pripisuje se kardinalu Rajneriju Capocciu

IV.
Nebesa sjaj je bljesnuo,
Novom zvijezdom zasjao:
Sveti se Franjo proslavi
Kome se seraf ukaza,
Obilježivši ga znamenom
Na dlanu, stopalu, boku,
Dok lik križa on nositi
želi srcem, licem, djelom.

ŽIVOT SV. FRANJE

VITA S. FRANCISCI

(1232–1235)

fra Julijan Špajerski

Uvod
GIUSEPPE CREMASCOLI

Prijevod
STJEPAN PAVIĆ

ŽIVOT SV. FRANJE

Uvod

Fra Julijanu Špajerskom pripisuje se sastavljanje *Života* i *Ritmičkog časoslova* u čast sv. Franje Asiškoga. Prema popisu izvora, od Jordana Janskog do Nikole Glassbergera, koji prenose malo podataka kojima možemo raspolagati,[1] znamo da je Julijan, prije nego što je ušao među Manju braću, bio učitelj pjevanja na dvoru francuskog kralja,[2] možda sve do prvih godina Luja IX., sveca, koji je zasjeo na prijestolje 1226. godine. Neki pretpostavljaju da se upravo u to vrijeme Julijan Špajerski odrekao visokog položaja kako bi bio primljen među sljedbenike sv. Franje.[3] Mnogo je naznaka također o godini smrti, koja je vjerojatno 1250, kako se čita u Predgovoru *Analecta Franciscana.*

O *Životu sv. Franje*, koji je napisao Julijan Špajerski, nije nedostajalo problema i kontroverzi, počevši od vjerodostojnosti, a postoji i problem u pogledu vremena sastavljanja dvaju tekstova i odnosa s izvorom gotovo neospornim, naime *Prvim životopisom* Tome Čelanskog. Što se tiče veze ovisnosti između dva spomenuta Julijanova spisa, van Ortroy tvrdi da *Časoslov* proistječe iz *Života sv. Franje*[4] budući da se susreću slaganja tekstova i stilističkih prijelaza koji se lako shvate u ovoj hipotezi, dok bi bili skoro neprotumačivi u drugoj. Ovo mišljenje ipak nije prevladalo među učenjacima, koji su ga, činilo se, potpuno previdjeli, budući da se općenito čita, u raspravama o Ju-

---

[1] Usp. GIULIANO DA SPIRA, *Officio ritmico e Vita secunda,* izd. V. GAMBOSO, Padova 1985, str. 11–21.

[2] BARTHOLOMAEI DE PISIS, *De conformitate vitae beati rancisci ad vitam Domini Jesu*, u *Analecta Franciscana,* IV, Ad Claras Aquas 1907, VIII, II, str. 308, II. 20–21: »Hic ante ordinis ingressum fuit magister cantus in aula regis Francorum«.

[3] THIER-HARTMANN, *Julian von Speyer,* u *Geschichte in Gestalten. Lebensbilder aus der Kölnischen Franziskanerordensprovinz von den Hl. Drei Königen,* Mönchengladbach 1979, str. 48: »Der französische König Ludwig VIII. hatte ihn zum Chormeister seiner Hofkapelle ernannt. Vermutlich im Jahre 1226 gab er diese Stellung auf und schloss sich dem Orden der Minderbrüder an«.

[4] F. VAN ORTROY, *Juelien de Spira biographe de S. François d'Assise,* u *Analecta Bollandiana,* 19 (1900) str. 337: »Il n'était pas de tout indifférent d'établir solidement que la légende est antérieure à l'office rimé. Car c'est gráce à la pièce liturgique qu'on parvient à déterminer la date à laquelle fut composée la biographie elle-même«. Teza je potvrđena i uvijek povezana uz problem kronologije.

lijanu Špajerskom da je *Časoslov* sastavljen prije biografskog spisa, smatranog nekom vrstom komentara liturgijskog teksta.[5]

Imamo međutim elemenata za utvrđivanje nekih datuma između kojih se može staviti sastavljanje dvaju spisa. *Terminus post quem* za *Život sv. Franje* jest 30. svibnja 1232, dan u kojem je bio proglašen svetim sv. Antun Padovanski, označen, u njemu, kao *nunc sanctus et gloriosus Christi confessor.* Van Ortroy misli da može označiti također datum preko kojega nije moguće ići dalje utvrđujući kronologiju *Života sv. Franje.* Radilo bi se o 4. listopadu 1235, *terminus ante quem* spisa *Časoslov* i, stoga, također biografskog teksta, iz kojega – prema ovom učenjaku – proizlazi onaj liturgijski.

Jedan evidentan i od svih prihvaćen podatak jest ovisnost hagiografskog spisa Julijana Špajerskog o *Prvom životopisu* Tome Čelanskog, s kojim imaju tijesne veze također *životopisi* sv. Bonaventure. Paralelizmi s Čelanskim naznačeni su u izdanju koje je priredio van Ortroy.[6] A. Quaglia pokazuje preciznim uspoređivanjem tekstova da, barem s obzirom na jednu važnu temu kakva je bila izrada i sadržaj *Pravila,* tri autora postupaju na samostalan način, nudeći svaki vlastito čitanje i tumačenje.[7]

Usporedba triju biografa potiče da se izdvoji, kod prvoga, formula *vitae formam et regulam*, dajući joj ovo tumačenje: »s 'vitae forma' označava se 'prvo pravilo', iz 1221, a s 'regula' 'drugo', iz 1223, koje Čelanski objedinjuje i anticipira na 1209–10«. Uz jedinstvo redakcije ističu se jednostavnost i kratkoća teksta, koji se sastoji, pretežno, od izraza uzetih iz evanđelja i podvrgnutih na odobrenje Inocentu III.[8] U paralelnom odjeljku Juliana Špajerskog zajednički elementi proizlaze iz činjenice da su potvrđene opće impostacije i o jedinstvenosti *Pravila* i kratkoći teksta.[9] Postoje ipak nemale razlike, među kojima vrijedi spomenuti prije svega onu koja se odnosi na potvrdu Honorija

---

[5] THIER-HARTMANN, 1979, str. 52: »Die Lebensbeschreibung Julians liest sich wie ein Kommentar zu seinem Offizium des hl. Franziskus«.

[6] F. VAN ORTROY, *La légende de S. François d'Assise par Julien de Spire,* u *Analecta Bollandiana,* 21 (1902), str. 159: »J'aurai soin d'indiquer dans la marge, tout le long du texte que je publie, les emprunts faits par Julien à la première Vie de Thomas de Celano, son modèle«.

[7] Usp. QUAGLIA, *Storiografia e storia della Regola francescana,* Falconara M. 1985, str. 71–103.

[8] 1Čel 32,1.3: »beatus Franciscus… scripsit sibi et fratribus suis, habitis et futuris, simpliciter et paucis verbis, vitae formam et regulam, sancti Evangelii praecipue sermonibus utens… Venit proinde Romam cum omnibus dictis fratribus, desiderans nimium sibi a domino papa Innocentio tertio quae scripserat confirmari«.

[9] ŽivŠp 21,2: »Brevi ergo regulam sermone conscripsit«.

III.[10] koju je Čelanski ispustio. On je osim to ga istaknuo pretežnost evanđeoskih odlomaka u *Pravilu,* koje je Utemeljitelj redigirao *sancti Evangelii praecipue sermonibus utens.*[11] Julijan Špajerski međutim taj omjer osjeća drukčije budući da daje veću važnost preceptivnom dijelu, u pogledu kojega piše: »interpositis in illa (regula) sacris Evangelii verbis«.

Ne manjkaju odlomci za koje bi se reklo da su potaknuti voljom točnijeg definiranja teksta u odnosu na Čelanskog. U njima se, na primjer, čita: »cum in Regula scriberetur: et sint Minores« (1Čel 38,3). Da se izbjegne i najmanji nesklad s *Pravilom* iz 1223. u kojem nema izravnog citiranja, Julijan Špajerski izražava na ovaj način isti podatak: »… quem (Ordinem) et Ordinem Fratrum Minorum, sicut in Regula scripserat, appellavit« (ŽivŠp 23,8).

Još je jasnije i određenije predstavljanje činjenica u pripovijedanju sv. Bonaventure. Prema Quagli izraz *vitae formam et regulam*[12] Tome Čelanskog nije više, kod njega, neke vrste tautologija budući da se *vitae forma* odnosi na redakciju iz 1209–10, dok *Pravilo* označava onu iz 1223.[13] Ostaju veoma različita dva papinska zahvata, naime ododbrenje Inocenta III. i potvrda Honorija III.[14] U prvotnoj redakciji zamjećuje se da se ona sastoji od *simplicibus verbis* i, pretežno, od evanđeoskih tekstova, u odnosu na koje *pauca quaedam alia inseruit.*

Vraćajući se na Julijanov tekst, ističe se vrijednost dvaju posljednjih paragrafa otkačenih od veza s izvorima, budući da se pripovijedanje o prijenosu sv. Franje, koje se dogodilo 25. svibnja 1230, opisano živahno i s obiljem detalja, općenito tumači kao plod svjedočenja očevidca.[15]

Prolog *Života sv. Franje,* koji za incipit ima *Ad hoc quorundam,* nije smatrao autentičnim H. Felder, prema kojemu bi bio stavljen ispred pripovijedanja da sačuva slabo prosvijetljene duhove od sablažnjavanja saznavši za popustljivosti mladoga Franje ispraznostima svijeta.

---

[10] *Ondje*, 73,4: »Quorum prior (Innocentius), sicut in omnibus viro Dei, ut supra dictum est, de Ordinis institutione consensit, sic et alter (Honorius), ut in Regula tangitur, omnia eidem sancto benigne postmodum confirmavit«.

[11] Služeći se osobito evanđeoskim govorima.

[12] Usp. gore, bilj. 9.

[13] Usp. QUAGLIA, 1985, str. 100–101.

[14] 1Bon 4, 11, 1: »Cum autem, dilatato iam Ordine, vivendi formam per dominum Innocentium approbatam disponeret per successorem ipsius Honorium in perpetuum facere roborari…« *ondje*, 4,11,8: »et per supradictum Dominum Papam Honorium… obtinuit confirmari«.

[15] *De fr. Iuliano Spirensi eiusque Vita et Officio rhythmico S. Francisci*, u *Analecta Franciscana,* X (1926–41), str. XLIV: »Descriptio vivida huius solemnitatis innuere videtur Fr. Iulianum ipsum huic translationi interfuisse«.

F. van Ortroy odbacuje tu tezu, podsjećajući na to da od sedam rukopisa koji donose *Život sv. Franje* njih četiri iz XIII. stoljeća sadrže također Prolog, čiji incipit navodi i Nikola Glassberger.[16].

Izvori:

Uvod u *Život sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1017–23. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Život sv. Franje s latinskog izvornika preveo Stjepan Pavić prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1025–95.

16 NICOLAI GLASSBERGER, *Chronica*, u *Analecta Franciscana,* II, Ad Claras Aqus 1887, str. 46–47: »Frater Simon autem, cum venisset ad Theutoniam cum fratre Iuliano de Spira, qui postmodum historiam beati Francisci et beati Antonii nobili stylo et pulcra melodia, quas modo cantamus, et Legendam sancti Francisci, quae incipit: *Ad hoc quorundam* etc., urbana elegantia dictavit et composuit…«.

Proslov

U ime Gospodnje

Proslov za život svetoga Franje

U Svetom se pismu spominju neke prijašnje slabosti pojedinih svetih ljudi, koje je Gospodin odlučio obdariti povlasticom posebnih zasluga. To se čini s tom svrhom kako ni oni nevini – diveći mu se i ujedno hvaleći neistraživi božanski naum, po kojem se i oni pali po izvrsnijim zaslugama uzdižu nad većinu pravednih – ne bi *pouzdajući se u svoju pravednost* (usp. Ez 33,13) prezreli one pale u ponor mana, a kako se ni oni bezbožni očajavajući zbog svojih opačina ne bi bojali pristupiti Gospodinu, izvoru milosrđa, da zatraže oproštenje. Doista, tako se pobožna poniznost pravednih boji pravednosti Gospodina suca, kako se zbog razorne nadutosti i preuzetnosti ne bi uzoholili; tako se koliko čvrsta toliko obazriva nada palih uzda u blagost dobroga Oca, kako ih ne bi progutao strašni bezdan očaja. Tako se na svima slavi začuđujuća i hvale vrijedna *slava veličanstva* (usp. Ps 145,12) Gospodnjega, koja ljubeći ih i bez njihove zasluge podržava pravedne da ne *padnu,* a dobrostivo i samilosno *uspravlja pognute* (usp. Ps 145,14) da ne propadnu. Stoga čitamo kako je Krista zanijekao prvi njegov namjesnik; stoga i kako je *izabrana posuda* Kristova *progonila Crkvu* (usp. Dj 9,15; Gal 1,13); stoga i onaj carinik koji se naziva apostolom i evanđelistom; ali i ona osobita Kristova učenica koju je, prema kazivanju, opsjelo sedam đavola. Stoga i kad kanimo ukratko opisati djela slavnoga Kristova priznavaoca i levita Franje, prvo ćemo iznijeti neke njegove prijašnje slabosti. Tako će svi, usporedivši prvotno njegovo vladanje s potonjim, koje ne možemo potpuno i dostojno protumačiti, veličajno hvaliti začetnika toga obrata, nevinima će porasti pobožna poniznost, a palima će se dati čvršća nada u oproštenje.

Svršetak proslova

PRVO POGLAVLJE

Kako se obratio i sve svoje prodao te koliko je pretrpio zbog očeva proganjanja

1. U gradu Asizu, u predjelu Spoletske doline, bio je neki muž imenom Franjo, po zanimanju trgovac, prebogat po prolaznim dobrima, ali siromašan *po djelima pravednosti* (usp. Tit 3,5). Od prvih početaka svoga života naime besramno se hranio ispraznostima svijeta, čak je postao objesniji od svojih hranitelja. Čemu da mnogo pričam? On je posve težio za veoma bijednom srećom i slavom svijeta. I kušajući u tome nadmašiti druge, razuzdanost nemirna srca pokazivaše šalama i igrama, ponašanjem i odijevanjem, besramnim riječima i pjesmama. Pa iako je novac stjecao veoma zdušno, jer u dijeljenju i čuvanju nije imao mjere, više je naginjao darežljivosti nego škrtosti. Budući da je zbog lakomislene rasipnosti izgledao mio i dobar, za sobom je *povlačio* zao *rep* (usp. Otk 12,4) mnogih pristaša, koji su ga kao glavu i vođu slijedili strmoglavce u propast. Tako je, okružen gomilom svojih drugova, gotovo do dvadeset pete godine svoga života išao stazom propasti, kad se Gospodinu svidje da objavi slavu *čudesa svojih* (usp. Ps 111,4), da na njemu bude čudesna *promjena desnice Višnjega* (usp. Ps 77,11) i potomcima primjer za divljenje, a grešnicima da ulije nadu kako će zadobiti milost.

2. I tako božanska milost krenu, na spas njemu i mnogima, tjelesnim nevoljama zabludjeloga zvati natrag, i satrvenoga dugotrajnim bolestima prisili ga da razmišlja drugačije od onoga kako je običavao. I tako je, mada ne potpuno, postajao krotkiji pod udarcima, što prije nije znao u sreći. Kad napokon skupi toliko snage da je mogao hodati sa štapom, i dok je uokolo promatrao svu krajinu, na neki mu se način sada gadilo sve što je prije bilo lijepo i poželjno. A i ljubitelje takvih stvari smatraše posve ludima.

Ali jer sreća nakon opasnosti neoprezne obično lako zavara, stade taj muž – jer mu se sreća opet smiješila – sebi od ispraznosti svijeta obećavati još veće stvari nego prije, a da još nije posve *s vrata stresao jaram* (usp. Post 27,40) opaka ropstva. Kad je naime nekog asiškog plemića spopala želja za ispraznom slavom i zgrtanjem novca, pa se zbog toga naoružavao da krene u Apuliju, Franjo se, već se tjelesno oporavivši a jednako željan bogatstva i slave, nastojao pridružiti tome plemiću, kao onaj koji se, lakomislen, više i nije sjećao očinske opomene. Ali u ovome se vidi divota božanske odluke i volje: ta volja njega, koji je već prije u bolestima počeo bivati krotkiji i šiban morao se s pravom posve popraviti, sada već po drugi put poče čudesnije odvraćati od njegova nauma. Stoga se činilo razložnim kako ga je na taj vojni pohod trebalo radije poticati.

3. Jedne noći naime, kad se sav usredotočio na putovanje u Apuliju, u viđenju mu se ukazala njegova kuća puna vojničke opreme, koja obično bijaše krcata hrpama sukna za prodaju. Dok je dakle u čudu blenuo na taj neobičan prizor, rečeno mu je kako će sve to pripasti njemu i njegovim vojnicima. A kad se probudi, premda se činilo kako ovo viđenje odobrava njegov naum i kako proriče njegov sretan ishod, ipak odmah i začudno postade mlak glede onoga što bijaše naumio, tako da bi sam sebe morao prisiliti da to izvrši. Napokon, malo poslije, posve odbi putovati u Apuliju. Tako budući vojskovođa nove vojne iz ove promjene u samome sebi zaključi da već spomenuto viđenje smjera na nešto posve drugo nego što on bijaše povjerovao. Stoga otada, prihvativši nebesko oružje kojim se poslije hrabro služio protiv svih kušnja, stade potpuno mijenjati prijašnje vladanje.

Franjo se tako već kloni i vreve javne trgovine. Postaje evanđeoski *trgovac* i *traži dobre bisere* dok *ne nađe jedan dragocjen*. Nastojeći dokučiti i razmišljajući što da počne milije Bogu, pohađa radionice raznih vrlina. A kad je izišao na Gospodnju njivu da razmatra, *pronađe* ondje *skriveno blago* i sakri ga, pa *proda sve* i odluči kupiti ga skupa s *njivom* (usp. Mt 13,44–46).

4. Za novu odluku već traži novoga savjetnika: jedino Boga pita za savjet što da radi, a nijednom smrtniku ne iznosi što kani. Ipak je želio samo nekoga tko bi mu bio odaniji od drugih i dijelio s njim njegovu radost, i rado je tražio priliku da katkad riječima izrazi svoju duševnu radost. Njega bi češće pozivao na skrovita mjesta, pa govoreći u zagonetkama i uopće ne otkrivajući tajne svoga nauma, govoraše kako je našao golemo i dragocjeno blago. Taj se čovjek u sebi mnogo radovao, uvijek je s njim radosno išao kad god bi ga zvao i veoma rado razgovarao s njim kad god je govorio o blagu. A često je Franjo, muž prožet novim duhom, ulazio u neku spilju, dok je drug čekao vani uopće ne znajući što on unutra radi. A on je ondje sa suzama *u skrovitosti* molio nebeskog *Oca* (usp. Mt 6,6) da mu, usmjerujući njegov put, potpunije očituje svoju volju. Ustrajući tako neprestano u molitvi, teško je mučio sama sebe, i dok po božanskom nadahnuću nije doznao kako mora početi, silina osjećaja koji su se izmjenjivali nije mu dala mira. Izmjenjivali su se naime u njemu radost od slasti duha koji je iskusio, veoma teška bol zbog grijeha u prošlosti, velik strah za budućnost i žarka žudnja da ostvari što bijaše započeo.

5. Napokon, punije zazvavši božansko smilovanje, zaslužio je da čuje ono što je želio i da ga znak s neba nepogrešivo pouči što da radi. Potom ga je obuzela tolika radost da je, ne mogavši se više suz-

držati, i nehotice neke stvari od riječi do riječi javno ispripovjedio: da doduše odbija ići u Apuliju, ali da obećava učiniti velike stvari u svome zavičaju. Kad su se dakle svi čudili i raspitivali se o tome kani li se oženiti, odgovori da će se oženiti ženom pametnijom, plemenitijom, dražom i ljepšom nego što su je ikad vidjeli.

6. Utvrđen božanskim darom, taj muž nije više odugovlačio ispuniti pobožnu želju svoje duše. Pa kad se pružila povoljna prilika, radosno ustade, pouzdano se znamenova znakom križa, uze sa sobom dragocjena sukna za prodaju i ode u obližnji grad zvan Foligno. Kad ondje proda sukna skupa s konjem na kojem je jahao, vrati se natrag s mnogo novca. Revnujući odmah za Božje djelo, odluči razdijeliti ga za časne potrebe siromaha i za druge časne potrebe. Njegovu srcu, koje je nastojalo osloboditi ga briga, novac je već tako teško dojadio da, cijeneći ga kao pijesak, njegovu težinu nije mogao podnositi i požurio se odložiti ga što prije. I tako nađe blizu Asiza neku crkvu, nekoć podignutu u čast svetome Damjanu, a zbog prevelike starosti bijaše se gotovo srušila. Žaleći njezino stanje on smjesta s poštovanjem uđu u nju. Pa našavši ondje nekog siromašnog svećenika, prvo njemu iskaza poštovanje poljubivši ga u ruku, a potom mu dade novac za popravak crkvenih zidova. A svećenik, ugledavši čovjeka za koga znadijaše da je još nedavno bio posve odan svijetu, veoma se iznenadi njegovu činu. Kako je smatrao da ga ismijava, ne uze novac. Jedva mu vjerujući kad je potom šire izlagao svoj naum, na uporno navaljivanje napokon je pristao da s njim može boraviti, ali je ipak odlučno odbio primiti novac iz straha od njegovih roditelja. Kad je taj istinski preziratelj novca vidio da je novac odbijen, kao bezvrijedan prah odbacio ga je u neki prozor.

7. A otac njegov, ne znajući što se s njim dogodilo, nije se prestao brinuti dok napokon nije doznao kako mu sin sakrivši se na spomenuto mjesto bijedno živi. Stoga ne malo uzrujan zbog iznenadna otkrića *pozove prijatelje* (usp. Lk 15,9) i znance te bez oklijevanja otrča na ono mjesto. A kad ču za dolazak i prijetnje progonitelja, novom se Kristovu vojniku svidje *dati mjesta gnjevu* (usp. Rim 12,19). Pa da ga otac ne bi vidio, sakri se u jednu spilju koju je za to prije bio predvidio. Dok se gotovo cijeli mjesec dana skrivao u njoj, na usluzi mu je bila jedna osoba koja je možda jedina znala za to mjesto. I izlazeći odande rijetko, tek nagnan nekom nuždom, nije ondje prestajao *posteći i plačući* (usp. Jl 2,12) zazivati božansku blagost da se udostoji *istrgnuti* ga iz *ruke onih koji* ga *progone* (usp. Ps 31,16). – Potom ga je, dok se molio u tami, prožela neka čudesna i nekušana radost, koja ga je smjesta toliko osnažila da je usprkos progoniteljima ne samo izašao na javu nego je sebe teško ukorio za

ukočenost i tromost od nepomična skrivanja. A kad njegovi znanci ugledaše muža potpuno promijenjena u odnosu na prijašnje stanje, mršava i prljava, nisu to pripisivali višnjoj milosti, nego radije ludosti; s prezirom su ga napadali zasipajući ga blatom i kamenjem. Ali *čovjeka Božjega* (usp. Suci 13,8) ne slomi nikakva nepravda, već kao gluh iđaše mimo njih i zahvaljivaše onomu koji ga odozgor jačaše. – Napokon doprije glas do očevih ušiju da mu se sin takvim pokaza; dotrča žurno, ne poput oca, nego poput zvijeri, i stade protiv njega bjesnjeti više nego svi drugi.

8. Odvukavši ga naime kući prilično nedolično i smatrajući kako će ga protivštinama odvratiti od njegova nauma, prvo ga okrutno izvrijeđa i išiba, a potom bez ikakva milosrđa u lancima baci u zatvor. Ali što više na Kristova vojnika bjesni nevolja i pritisak, to ga više jača i učvršćuje. Ne može se protivštinama s pravedna puta odvratiti onaj komu je Gospodin *utočište u tjeskobi* (usp. Ps 32,7). – Jednoga pak dana njegov otac zbog obiteljskih poslova ode od kuće, a njegova majka ne slažući se s muževim postupanjem progovori sinu umiljatim riječima i tako ga pokuša odvratiti od njegova nauma. A kad uvidje da to ne može postići, ganuta majčinskom ljubavlju, potajno mu odveza lance, oslobodi sina i pusti ga da ode. A on je kao već dokazan u kušnji postao sigurniji nego inače, pa se zahvaljujući svemogućemu Gospodinu, u velikoj slobodi duha, vratio na ono mjesto gdje je prije stajao. Vrativši se kući otac je to doznao pa je srdito izvrijeđao ženu; i još ne odustajući razjaren je potrčao za sinom. Trsio se da ga barem potpuno udalji iz onoga kraja ako ga ne može odvratiti od njegova nauma. Po njegovu dolasku sin se pojavio slobodno i neustrašivo, nije više uzmicao pred očevim bijesom kao što je prije činio. Vikaše, štoviše, kako za Krista dragovoljno želi još više trpjeti. – Uvidjevši njegovu neslomljivu postojanost, otac napokon kuša iščupati novac. Našavši ga i odmah uzevši odande kamo ga sveti muž bijaše bacio, počinje već blaže sa sinom postupati; jer malo utažena žeđ pohlepe ujedno je ublažila bijes duha.

9. Nakon toga vodi ga mjesnom biskupu da mu pred njim vrati sve što je imao i da sve svoje imanje preda u njegove ruke. I prije toga zahtjeva on spremno i veselo pristade na to, svuče svu odjeću koju imaše, ne zadržavši ni gaće, i predade je ocu. I tako stojeći posve gol pred svima se proglašava prognanikom u svijetu. – Biskup pak, diveći se tolikom žaru toga muža, uvidje da se to uopće ne može zbiti bez božanske volje. Pa otada pripravan pomagati ga očinskom ljubavlju, primi ga u ruke i ogrnu plaštem koji imaše na sebi. I već se čovjek Božji gol suobličuje onomu golome na križu,

već je savršeno bio ispunio savjet da se odreče svega onaj koga od gledanja Boga nije dijelilo ništa zemaljsko doli samo zid puti.

DRUGO POGLAVLJE

O onome što je pretrpio kad se prvi put oslobodio iz očevih ruku i što je učinio u svjetovnoj odjeći te o njegovoj prvoj promjeni odjeće

10. Nakon što je dakle blaženi Franjo umakao bijesnu očevu proganjanju, jednoga je dana on, revnitelj novoga zakona, hodio polugol šumom i pjevajući hvale Gospodu na francuskom jeziku iznenada je *upao među razbojnike* (usp. Lk 10,30). Kad ga divljački pitahu tko je, ništa se ne bojeći ovako proročanski odgovori: »Ja sam glasnik *Kralja velikog* (usp. Ps 48,3)! Što se to vas tiče?« A oni srdeći se išibaše slugu Božjega i baciše ga u jamu punu snijega i rugajući se budućem pastiru stada Gospodnjega ovako rekoše: »Leži tu, tupi glasniče Božji!« Kad pak odoše oni zločinci, on veselo iskoči iz jame i jačim glasom zapjeva hvale Stvoritelju svega.

11. Napokon je on koji bijaše nosio skupocjenu odjeću iznenada došao u neki monaški samostan samo u prostoj košulji. Ondje doista nije bio ni prepoznat ni cijenjen, pa jer nije imao hrane, jednostavno su ga upustili u kuhinju. Nakon više dana, kad nitko očima smilovanja nije pogledao na njegovu golotinju, otišao je otjeran čistom nuždom. A poslije kad se glas o njegovoj svetosti stao širiti uokolo, prior samostana, teško pogođen što se nisu pobrinuli za tolikoga muža, otiđe s tugom k njemu i ponizno zaiska oproštenje za se i za svoju subraću. – Otišavši dakle iz spomenutog samostana i došavši u grad zvani Gubbio, siromašak Isusa Krista ondje potraži nekog svoga prijašnjeg poznanika i prijatelja. On zbog staroga prijateljstva pokri njegovu golotinju malom tunikom.

12. Nakon toga ponizni prezиратelj samoga sebe, i ne mareći više što ga ljudi preziru, pođe ka gubavcima. Njima je najodanije služio, ponizno prao njihove čireve i nije se plašio brisati im gnoj. A prije se ove stvari toliko gnušao da je, ugledavši ne samo njih izbliza već i njihove kuće izdaleka, rukama nos čepio. No kad ga je Gospodin pohodio svojom milošću, dok je još nosio svjetovno odijelo, slučajno ga je susreo neki gubavac: iako se kao i obično uplašio čim ga je ugledao, prisili se i pobijedi sama sebe, pa hrabro *pristupi i poljubi* (usp. Mk 14,45) ga. – Stoga je otada žarče čeznuo da prezire sebe i stao se neprestano boriti protiv samoga

sebe, sve dok mu odozgor nije zajamčeno kako će izvojevati savršenu pobjedu nad sobom. Kao što je poslije sam posvjedočio, iskazivao je milosrđe gubavcima, koje nije mogao ni gledati dok je živio u grijesima. – Na druge pak siromahe i nevoljnike, dok je još bio odan svijetu, gledao je uvijek s dobrotom i sućuti, i vrlo bi rado pružio ruku smilovanja onima koji su tražili Boga radi. A kad je jednom prilikom mimo običaja izgrdio siromaha koji je molio Boga radi, odmah skrušeno zbog toga veoma teško požali. Smatraše kako je i odveć nedostojno uskratiti štogod onome koji traži u ime tolikoga Kralja. Stoga je odlučio kako otada neće odbiti siromahe koji budu što tražili Boga radi. A to je brižno nastojao i ispuniti koliko je mogao. – Pa premda se iz ovoga dosad može vidjeti kakav je duh sućuti prema siromasima njime ravnao nakon obraćenja, ipak će to poslije biti malo potanje izloženo.

13. Ali sveti muž sve dosad uopće nije znao što će mu se dogoditi. Između ostaloga što je učinio kao prvo djelo pobožnosti dao se na obnovu crkve svetoga Damjana, kod koje je prvo boravio. Kao što je taj posao počeo iz sažaljenja zbog opasnosti od rušenja, tako ga je ubrzo i dovršio *uz suradnju Gospodinovu* (usp. Mk 16,20). – Ovo je ono mjesto dostojno slavna spomena gdje isti sveti muž gotovo šest godina nakon svoga obraćenja sretno ustanovi red obdaren puninom tolikih vrlina, to jest onaj red siromašnih gospođa i svetih djevica. Taj red hvale vrijedan zbog velikog savršenstva Gospodin je danas veličajno raširio po raznim krajevima Italije.

14. U međuvremenu sluga Božji promijeni odjeću i preseli se u drugo mjesto nedaleko od Asiza, gdje također poče obnavljati neku crkvu jednako ruševnu, i ne stade dok započeto ne dovrši. – Nakon toga prijeđe u treće mjesto zvano Porcijunkula, nedaleko od spomenutoga grada, gdje nekoć bijaše podignuta crkva u čast preslavne Bogorodice Marije, ali tada jednako pusta i trošna. Iz sažaljenja prema njezinoj ruševnosti, ali i iz posebne pobožnosti prema Blaženoj Djevici, ondje je neprekidno boravio dok je tekla treća godina od njegova obraćenja, kad je već bila obnovljena spomenuta crkva. – To da je taj svetac podigao tri spomenute crkve ne mislim da se dogodilo bez dubljega tajnovitog značenja. Naprotiv, smatram da to po prethodnoj Božjoj volji simbolizira ono što je taj jednostavni muž čudesno ostvario: osnovao je tri slavna reda, na koje ćemo se ukratko na odgovarajućem mjestu osvrnuti, i njih je svojim životom i riječju doveo do stanja savršenstva.

TREĆE POGLAVLJE

Kako je započinjući evanđeosko savršenstvo drugi put promijenio odjeću, propovijedao i počeo stjecati braću; i kako je unaprijed znao svoju i njihovu sudbinu, poslao ih u svijet dva po dva i postigao da se opet saberu

15. Kad je, dakle, blaženi Franjo obnovio tri crkve, tada je još imao pustinjačku odjeću, hodio je sa štapom u ruci, u obući i opasan pojasom. – Ali čuo je jednoga dana na misi što Krist u evanđelju govori učenicima koje šalje da propovijedaju, naime da ne *stječu zlata* ni *srebra,* da ne *nose na put torbe* ni *kesice,* ni *štapa* ni *kruha*, da *nemaju obuće* ni *dviju haljina* (usp. Mt 10,9–10; Mk 6,8–9). A kad to isto podrobnije shvati od samoga svećenika, već ispunjen neizrecivom radošću reče: »To je ono što tražim, to je ono za čim čeznem svom dušom!« Dobro dakle upamtivši sve što bijaše čuo, veselo nastoji to ispuniti: bez odugovlačenja ostavi jednu od dviju istovrsnih stvari koje imaše te više ne upotrebljava štapa, obuće, kesice ni torbe. Zatim načini vrlo prostu i neuglednu tuniku, odbaci pojas pa je opasa užetom.

16. Štoviše, svu brigu srca posvećujući tome kako da ispuni riječi nove milosti pošto ih ču, postade po božanskom poticaju navjestitelj evanđeoskog savršenstva, stade jednostavnim riječima javno propovijedati pokoru. Njegovi pak govori ne bijahu isprazni ni vrijedni ismijavanja, bijahu *puni* snage *Duha Svetoga* (usp. Dj 6,5; Lk 4,1), dopirali su u nutrinu srca i u slušatelja izazivali silno divljenje. A kao što je poslije i sam posvjedočio, kako je ovakav pozdrav da govori: »*Gospodin ti dao mir*« (usp. Br 6,26; 2 Sol 3,16) naučio po Božjoj objavi, tako je u svakoj svojoj propovijedi narod na početku govora pozdravljao navješćujući mir. Odmah dakle prožet duhom proroka, prema prorokovoj riječi *oglašavaše mir, navješćivaše spasenje* (usp. Iz 52,7). Dogodilo se da je spasonosnim opomenama istinskom miru priveo vrlo mnogo onih koji se prije protivni Kristu bijahu udaljili od spasenja.

17. Kad dakle mnogi doznaše istinu kako o jednostavnu nauku tako i o životu, počeše se nakon kratka vremena neki ljudi po njegovu primjeru obraćati na pokoru i, *ostavivši sve* (usp. Lk 5,11), pridruživati mu se po odjeći i životu. A kad se svečeve zasluge počeše nagrađivati novim sinovima, poče se i on više *napunjati* novom *utjehom Svetoga Duha* (usp. Dj 9,31), poče i on brižnije bdjeti nad njihovim spasom. Milujući ih stoga i gojeći očinskom ljubavlju, neprestano ih je upućivao novim opomenama, učeći ih da postojano hode putem svetoga siromaštva i istinske jednostavnosti. – U dra-

gom društvu šestero braće kao sedmi se radovao sam otac, koji se među manjima u svemu vladao ne kao veći, već kao najmanji. Budući da još uvijek uopće nije znao sudbinu svoju i svoje braće, silno je želio znati budućnost *maloga stada* (usp. Lk 12,32).

18. Jednoga se dana dakle pobožnije po običaju predao molitvi, pa se *zahvaljivaše* (usp. Mt 15,36) za dobročinstva udijeljena mu od Boga i *s gorčinom u* svojoj *duši* (usp. Iz 38,15) razmišljaše o godinama provedenim u zlu. Dok je pred Gospodinom stajao drhteći od straha, stade odasvud njegov duh obuzimati neka čudesna slast i veselje do te mjere da je gubio svijest: teška tama zbog grijeha potpuno je otjerana, a njemu je dana sigurnost u oproštenje duga za grijehe *do posljednjeg novčića* (usp. Mt 5,26). Potom je bio podignut iznad sebe i sav uronjen u neku jasnoću čudesna svjetla. Pošto mu se raširi sjedište duha, ondje zavrijedi osvjedočiti se o onome što bijaše poželio i ugleda kako se njegovi sljedbenici *iz svakog naroda* (usp. Dj 2,5) sjajno umnažaju. Razmišljajući ne samo o tome već i o mnogim drugim tajnama u budućnosti, napokon dođe k sebi i braći ispriča *sve po redu*. Dakako, posve *obnovljen u duhu* (usp. Ps 51,12) opomenu ih da ne gube pouzdanje ni zbog svoje ni zbog njegove jednostavnost, nego ih *ojača u Gospodinu* (usp. Ef 6,10) kako će se namnožiti i raširiti gotovo sve do kraja svijeta.

19. U ono vrijeme *pridružen* im *je* (usp. Post 35,29) još jedan čovjek, i tako je njihov broj zaokružen na osam. Tada ih svetac sve pozva k sebi i rasporedi ih dva po dva da ih pošalje u razne krajeve svijeta. Izloži im ljupko i brižno više stvari *o kraljevstvu Božjem* (usp. Dj 1,3), o preziranju svijeta i sebe, a među ostalim posebno ih pouči o trpljenju i poniznosti. Raduje se dakle ponizno stado glasu svoga pastira, radosno prihvaća spasonosnu zapovijed poslušnosti, pokorava se i ponizno pada ničice k njegovim nogama. Njih sam preblagi pastir podiže i kao majka sinove s ljubavlju grli, jedne ljubi, druge učvršćuje onom proročkom riječju: »*Povjeri Jahvi svoju brigu, i on će te pokrijepiti* (usp. Ps 55,23)«. Ovu je riječ često govorio svima koje je slao. Tako je htio svu brigu braće uputiti na Gospodina, tako se pobrinuo da im prepriječi pogrešan i nezasitan put prema pohlepi, tako ni *novci o pojasu* (usp. Mk 6,8) ne oslobađaju srce posvema briga za sutra.

20. Šestoricu njih, dakle dva po dva, odvoji za razne krajeve da navješćuju mir i pokoru, a zadržavši jednoga sa sobom i sam ode u drugi kraj svijeta. Ali očinsku ljubav, koja nije podnosila da novo potomstvo dugo bude odsutno, stade nedugo poslije tištati silna žudnja da ih vidi. Da bi dobio što je bio poželio, uteče se uobičajenoj

molitvi: i tako je zavrijedio od Gospodina čuti kako će se uskoro svi iznenada i čudesno *skupiti u jedno* (usp. Iv 11,52). Kad se pak tako skupiše, nije čudno što se dobri otac radovao u svojim sinovima. I sinovi su se veselili očevoj radosti, pa diveći se i veseleći složno su slavili Stvoriteljevu veličajnost. On pripovijedaše kojim je slijedom Gospodin *ispunio njegovu želju*. Oni su pak pripovijedali o dobročinstvima od Boga im udijeljenim i ponizno su u svemu optuživali sami sebe za nezahvalnost. – A nakon toga ovom se *stadu malom* (usp. Lk 12,32) pridružiše četiri druga prikladna muža, i tako se broj braće pope na dvanaest. Stade se dakle glas o svetomu mužu i njegovima dalje širiti. A jer su se *nepristrano* (usp. 1 Pt 1,17) radovali obraćenju grešnika, svakodnevno se množila njihova radost u Gospodinu.

ČETVRTO POGLAVLJE

Kako je od pape dobio Pravilo i dopuštenje da propovijeda, kako je u pustu mjestu nahranjen, kako je odlučio trajno biti siromašan i bližnjima koristiti te kako je njega i njegove drugove sačuvala stroga budnost

21. Kad je dakle blaženi Franjo vidio kako postupno raste broj braće, potpunije im je izložio naum svoga srca i tajnu božanske objave. U kratku im je obliku napisao Pravilo, umetnuvši u nj riječi svetoga evanđelja: težio je za evanđeoskim savršenstvom koliko god je mogao. Ali želeći da vrhovni svećenik potvrdi ono što bijaše napisao, *uze sa sobom* (usp. Mk 14,33; Lk 18,31) jedanaestoricu koju imaše i sam kao dvanaesti krenu s njima u Rim. Kad dođe onamo, pristupi jednome od biskupa kardinala, mužu prokušanu i razboritu, pa mu po redu pobliže izloži razlog svoga dolaska. Kardinal brižno sasluša pothvat Kristovih siromaha; premda tako pohvalan naum s pravom odobravaše, prvo im savjetova da prihvate pustinjački ili monaški život. Ali sluga Kristov postojano i uporno ostade pri onom što započe, pa što mogaše poniznije, odbi ovo nagovaranje. On napokon *uz Gospodinovu suradnju* (usp. Mk 16,20) ustraja sve dotle dok odanim zauzimanjem toga istog biskupa vrhovni svećenik to ne ču. – Blaženog je muža i božanska Providnost pratila u svemu što je činio i čestim objavama i viđenjima činila ga sigurnim. I u to je vrijeme vidio viđenje koje je njegovu naumu obećavalo odobrenje gospodina pape: vidio je naime neko *veliko stablo* i čudesno *visoko* (usp. Dn 4,7), kojemu vrh on lagano rukama savi do zemlje. To je doista poslije očito potvrdio ishod stvari time što se najizvrsniji i plemeniti muž, to jest papa Inocent III. sagnuo da se spusti do siromašna muža. – Davši dakle dvanaestorici braće rado pristanak

o potvrdi Pravila i davši im nalog da propovijedaju pokoru, vrhovni svećenik s radošću ih otpusti udijelivši im blagoslov. A obećao im je i još veće stvari kad se ubuduće namnože.

22. S pravom dakle smatrajući velikim to što je od Kristova namjesnika dobio tolika dobročinstva, blaženi Franjo je za sve zahvalio božanskoj blagosti. Nakon što je posjetio grob apostolskih prvaka i ondje se pomolio, sa svojim je drugovima otišao iz grada. – Primljeni ga je dar pokretao naprijed, da možda ne ostane nezahvalan, te je počeo s braćom razmatrati pobožne odluke, kako da opslužujući Pravilo prvo sami napreduju u rastu vrlina, a potom kako da izgrađujući bližnje Gospodinu privrijede kamate od povjerene mne.[17] – Dok su pobožno raspravljali o tome i o sličnim stvarima, dođoše u poodmakli *sat* dana u neki *pust kraj* (usp. Mt 14,15), gdje su, kako se činilo, bili lišeni ljudske pomoći premda im je zbog naporna puta trebala tjelesna okrepa. No božanska Providnost nije ostavila svojih siromaha: ona im je na čudesan način dala kruha po nekome tko je iznenada došao i odmah nestao. I tako jedući i ujedno se čudeći zahvališe Gospodinu; i veoma ojačani nastaviše započeti put. Dođoše dakle u neko samotno mjesto blizu grada Orte, gdje ostadoše oko četrdeset dana veoma oskudijevajući u svakodnevnim potrepštinama. Neki su od njih u onome gradu prosili. Ondje su oni s velikom radošću obnovili početke svetoga siromaštva i utvrdili ga vječnim zavjetom.

23. Došavši nakon toga u Spoletsku dolinu, revnitelji nove pravednosti vodili su svetu raspravu o tome trebaju li boraviti u pustim mjestima ili radije među ljudima. A sveti muž Božji, ne pouzdajući se u svoj trud, prije svih pothvata pobožno se i ustrajno molio i ondje nepogrešivo učio što da čini, pa vođen božanskom revnošću izabrao je da radije radi za dobro bližnjih nego da živi samo sebi. – Tada sveti Franjo, u Gospodinu ojačan, poče apostolskom vlašću *s više pouzdanja postupati* (usp. Dj 9,28), pa *obilazeći gradove*, sela i *utvrde* (usp. Mt 9,35) vrlo je odlučno propovijedao pokoru. Osobito je pazio na to da *sam* u svemu *bude neporočan* (usp. Tob 10,12; 2 Kor 6,4) kako ne bi morao istinu pokrivati laskavim riječima. Učeni su se ljudi divili snazi riječī onoga koga čovjek nije poučio, gledajući kako hrpimice k njemu hrle ljudi plemićkoga i neplemićkoga roda, bogati i siromašni, i mudro upiru pogled u njega kao u novu zvijezdu koja se rađa u tami. On naime svaki stalež, stanje, dob i spol na prikladan način poučava spasenju, svima određuje pravilo življenja.

---

[17] *Mna* je grčki srebrni novac (latinski *mina*, a hebrejski *maneh*). Ujedno je to i mjera za težinu (500 grama), kao i računska novčana jedinica.

Crkva danas zbog trostruke vojske onih koji će se spasiti radosno slavi njegovo sretno vodstvo sljedbenika obaju spolova. – Osnovao je naime, što smo gore dotaknuli, tri reda. Od njih je sam prvi red smatrao najizvrsnijim nad svima po zavjetu i odjeći, a nazvao ga je i Redom manje braće, kao što je u Pravilu napisao. I drugi, koji je gore spomenut, Red siromašnih gospođa i djevica, od njega sretno poteče. A treći, red znatna savršenstva, zove se Redom pokornika; zajednički klericima i laicima, djevicama, neoženjenima i oženjenima, on spasonosno obuhvaća oba spola.

24. Tko bi pak mogao do u pojedinosti ispripovjediti kako je sam blaženi Franjo Red manje braće sačuvao sjajno im prednjačeći u svim vrlinama, kako je svoju braću i sinove poučio svemu što spada na vjernost Redu? Od svoje učiteljice, milosti Duha Svetoga, dovoljno poučen u svemu što je savršeno, svako je savršenstvo htio iskusiti na samome sebi. Zato je braću svim stvarima poučavao prvo djelima, a poslije ih je često na to upućivao i milim govorom.

A kako su i braća, osobno vojujući pod tolikim vojskovođom, po njegovu primjeru i poučavanju napredovala u svakom savršenstvu, smatram da radije treba prešutjeti nego usprkos mnogom govoru reći malo. Blaženi je muž naime u najvišoj budnosti *stražario nad sobom* (usp. Iz 21,8) i nad svojom braćom. Neprestano je veoma brižno pazio da ne budu možda izloženi ne samo nekoj očitoj navali grijeha nego da se i neka tajna misao ne izrodi u manu, pa i da se pod izlikom vrline ili zbog potrebe ne uvuče kakva varka, ili da možda kroz neoprezne otvore vanjskih osjetila u unutarnjeg čovjeka ne uđe smrt. – Nije dopuštao da ni na njemu ni na drugima prođe nekažnjeno nešto što zavređuje kaznu, kako labava ruka ne bi uvela mlakost nehaja. Zaista je samome sebi tako strogo sudio da bi u zimsko doba – ako bi ga, kao što se događalo, spopala kušnja tijela – legao na mjesto puno leda ili snijega sve do uzmaka nedopuštena poriva.

25. Dok su gledali kako on sebe tako kažnjava, bijaše to i drugoj braći poticaj da čine slične stvari. Čovjek je Božji, kao što je rečeno, tako strogo suzbijao ne samo tjelesne porive nego je i tjelesna osjetila zakračunao veoma sigurnim zasunima kako ne bi upijala što isprazno. – Dok je naime boravio u mjestu zvanom Rivotorto blizu Asiza, prolazio je onuda car Oton s velikom svitom i raskoši u Rim na krunidbu. Iako je sa svojom braćom boravio u kolibi pored puta, blaženi Franjo je odlučio da ni sam ni itko od njegovih ne iziđe da vidi cara ni da ga barem pogleda iz kolibe; samo je jednom od njih zapovjedio da caru hrabro javi kako će ta slava kratko trajati (papa Inocent III. u Rimu je 4. X. 1209. okrunio cara Otona IV., ali je on već 18. XI. 1210. svrgnut s vlasti).

26. Taj najistinskiji revnitelj siromaštva bijaše se sa svojom braćom sklonio u neku napuštenu kuću da se ondje koliko-toliko obrane od žege i kiše. Kuća doista bijaše toliko tijesna da u njoj nisu mogli prikladno počivati. Pa ipak, tjesnoća mjesta nije stijesnila širinu srca tako da ondje ne bi mogli u najvećoj oskudici veselo živjeti i ustrajati u trajnom *zahvaljivanju i hvali* (usp. Iz 51,3). – Sveti muž čak po podnicama pisaše imena braće, da netko drugoga koji je htio spavati ili moliti ne bi morao nimalo uznemirivati, nego da bi svatko znao dodijeljeno mu mjesto. – Ali jednoga dana u mjesto dođe neki čovjek s magarcem, pa hoteći ući u kolibu da potraži hladovinu, da bez otpora slobodnije uđe, ovako reče magarcu: »Uđi, još ćemo ovom mjestu učiniti dobro.« A čovjek Božji teško podnoseći riječ i nakanu došljaka (povjerovao je naime kako su se ondje skupili da grade kuće i da proširuju i prisvajaju kutak), smjesta ostavi kućicu i preseli se u mjesto zvano Porcijunkula, gdje je obnovio crkvu slavne Djevice.

PETO POGLAVLJE

Kako je braću poučio da mole i također što da vjeruju i opslužuju; o poslušnosti i jednostavnosti braće i o utjehama koje su imala po njemu; i o njegovoj preobrazbi i proročkom duhu

27. U ono vrijeme zamoljen od braće da ih pouči o molitvi, blaženi Franjo ih jednostavno pouči ovom obliku govoreći: »*Kad molite, govorite: Oče naš*« (usp. Lk 11,2; Mt 6,9) i »Klanjamo ti se, Gospodine Isuse Kriste, u svim crkvama tvojim koje su na cijelome svijetu, i blagoslivljamo te jer si svetim križem svojim svijet otkupio«. To su sama braća jednostavno izvršavala i jednostavnu su riječ smatrala zapoviješću pod poslušnost. Zato su se naklanjali i crkvama koje su mogli tek iz daleka vidjeti, klecali na zemlju i klanjali se kako su bili poučeni. – Braća tada nisu imala svećenike svoga reda pa su se ispovijedala dijecezanskim svećenicima, dobrim i lošim bez razlike. Nisu se osvrtali na grijeh na kojemu od njih, nego su po primjeru i pouci svetoga oca svima iskazivali najveće poštovanje.

28. A ovo je ovaj čovjek katolički i sav apostolski u svom propovijedanju prvenstveno zahtijevao: da se vjera Rimske crkve čuva neokrnjena i da se, zbog dostojanstva Gospodnjega sakramenta koji nastaje po službi svećenika, najveće poštovanje iskazuje svećeničkom redu. Poučavao je da treba veoma poštovati i učitelje božanskog zakona i sve crkvene redove. – A jednostavnost braće bijaše

tolika da je jedan brat, kad mu je neki svećenik koji je bio na zlu glasu rekao: »Pazi da ne budeš licemjer!«, najtvrđe vjerovao da je licemjer, jer je smatrao kako svećenik ne može lagati. Budući da je spomenuti brat zbog toga dugo bio veoma uznemiren, napokon se utješio na *prokušanu riječ* (usp. Ps 119,140) svetoga oca – njom je često izgonio svaki oblak iz srdaca braće – koji je mudro opravdao riječ i namjeru svećenikovu.

29. U to se vrijeme jednostavnost braće tješila i čestim objavama, koje su doista zasluženo primala zbog prisutnosti takvoga oca. Kad se naime blaženi Franjo jedne noći udaljio od braće, gle, oko ponoći, dok su jedna braća počivala, a druga se molila, na vratašca kuće uđoše *ognjena kola* (usp. 2 Kr 2,11) i kućicom se više puta obrnuše amo i tamo, a iznad njih golema kugla u obliku sunca svojim sjajem rastjera i samu noćnu tminu. Kad se pak svi sabraše i jedni druge s velikim strahom ispitivahu što to bijaše, dogodi se nešto vrijedno slavna spomena: snagom toga čudesnoga svjetla uzajamno im se razotkrila savjest. Spoznaše dakle da to bijaše duša presvetoga oca, koja je – zbog osobite njegove čistoće – zaslužila da se ovako preobražena pokaže na utjehu njegovih sinova. Doista je ovaj svetac trostruke vojske, o kojoj je gore bilo riječi, zaslužio da se s pravom zove *kola i kočijaš* (usp. 2 Kr 2,12), on koji je u obliku sunca vožen na ognjenim kolima, živeći još u smrtnom tijelu dobio povlasticu preobrazbe. – Vrativši se dakle u tijelu k svojoj braći, čovjek je Božji stao potanko istraživati tajne njihovih savjesti, koje mu – kako su često iskusili – nisu bile skrivene. O, stvari u naše vrijeme doista vrlo čudne i radosne, da slab čovjek prosuđuje tajne tuđih duša! Mnogima je naime ovaj slavni muž otkrio *tajne srdaca* (usp.1 Kor 14,25) njihovih; mnogo je puta znao čine i odsutne braće, pa je jednima u snu zabranio da ne čine to ili to, a drugima zapovjedio da čine ovo ili ono. – Također je unaprijed vidio i najavio pogubna zla mnogih koji su naizgled bili dobri, ali i prorekao buduće darove milosti onih koji su izgledali zli. Uistinu je u njemu prebivao *dvostruki duh* (usp. 2 Kr 2,9) proroka, koji se očitovao i za života po tolikim čudesima, kao što ćemo dijelom vidjeti, a i o budućnosti je prorekao toliko stvari, od kojih ćemo malo njih pripovjediti.

30. Čovjek je Božji također češće udijelio svojoj braći utjehe duhovne radosti, u kojima je bio *tijelom doduše nenazočan, ali nazočan duhom* (usp. 1 Kor 5,3). – Ukratko ću pripovjediti jednu od mnogih utjeha. Kad je naime jednom prilikom brat Ivan iz Firence slavio kapitul u provinciji, gdje ga je blaženi Franjo postavio za provincijalnoga ministra, tome je kapitulu prisustvovao onaj časni brat Antun,

koji je sada sveti i slavni Kristov priznavalac. Taj je svetac, *pun Duha i mudrosti* (usp. Dj 6,3), izlažući stranice Svetoga pisma okupljenoj braći zanosno govorio riječ pobude na temu: »*Isus Nazarećanin, kralj židovski*« (usp. Iv 19,19). Neki brat imenom Monaldo, svećenik, muž jednostavan i slavan zbog uresa mnogih vrlina, okrenu svoje lice prema kućnim vratima i tjelesnim očima vidje kako blaženi Franjo lebdeći u zraku, rukama raširenim kao na križ, blagoslivlje prisutnu braću. I odmah je svima ulivena tolika duhovna radost da je samo iskustvo na udivljenje svih činilo vjerodostojnim ono što je poslije isti svećenik pripovijedao o tom viđenju.

31. A kako je često otkrivao tajne tuđih srdaca, neka bude dovoljno pripovjediti jedan od vrlo mnogo primjera. Neki brat imenom Ricerije, plemenit kako rođenjem tako i vladanjem, tolikima je smatrao zasluge blaženoga Franje da je vjerovao kako netko doista zavređuje božansku milost ako dobije dar dobrohotnosti samoga sveca, ili ako netko takav dar ne dobije, kako jednako tako zavređuje srdžbu Božju. Pa budući da je žarko želio dobiti dar prijateljstva s njim, *silno se uplaši* (usp. Post 32,8) da sveti čovjek u njemu možda ne otkrije kakvu tajnu manu, zbog čega bi se moglo dogoditi da se još više udalji od njegove naklonosti. Dok se dakle rečeni brat neprestano i teško mučio takvom bojazni, a nikome nije povjeravao svoje razmišljanje, dogodi se da jednoga dana po običaju dođe u ćelijicu u kojoj se blaženi Franjo molio. Čovjek Božji primijeti njegov dolazak i ujedno mu spozna osjećaje, ljubazno ga dozva k sebi i ovako mu reče: »Neka te, sinko, ubuduće ne muči nikakva bojazan, nikakva kušnja, jer si mi veoma drag i među onim posebno dragima tebe ljubim posebnom ljubavlju. S pouzdanjem dođi k meni kad poželiš i od mene otiđi po svojoj volji.« Brat se veoma začudi i obradova riječima svetoga oca; i otada je, siguran u njegovu ljubav, čak rastao u *milosti spasiteljici* (usp. Tit 2,11), kako je vjerovao.

ŠESTO POGLAVLJE

O opsluživanju siromaštva, umjerenosti i čudesnoj strogosti njegova života; i kako je izbjegavajući hvalu ljudi htio da ga smatraju najnevrednijim

32. Sveti Kristov priznavalac Franjo svom je pomnjom pazio da ne bi, prekoračujući granice svetog i najvećeg siromaštva, ni na koji način posezao za suvišnim stvarima. Stoga je, uvijek više naginjući oskudici nego obilnoj dostatnosti ili prekomjernosti, u

kući jedva ostavljao barem zdjelicu. – Što da reknemo o biranim jelima i pijenju vina, a što o suvišnim drugim stvarima makar i nevrijednima kad je veoma rijetko jeo kuhanu hranu, a miješao ju je s pepelom i hladnom vodom, pa ni same vode nije dovoljno pio? Tvrdio je naime kako je vrlo teško zadovoljiti potrebu, a ne podleći nasladi. Kad je obilazeći propovijedao pokoru, pa pozvan jeo u kućama svjetovnjaka, često je prividno jeo meso. On je međutim donosio ruku do usta, ali samo zbog riječi evanđelja koja kaže: *Jedite i pijte što se kod njih nađe* (usp. Lk 10,7)*,* prerijetko bi što okusio, a ostatak bi oprezno i brižljivo stavljao u rukav. – Kad je morao spavati, krevet mu bijaše gola zemlja prekrivena samo tuničicom. Često je pak spavao ne ležeći, nego sjedeći, naslonivši glavu na drvo ili kamen. – Dogodilo se da je jedanput zbog bolesti jeo piletinu. Kad je pak prikupio snagu, nekom je bratu najstrože zapovjedio da mu oko vrata sveže uže pa ga kao lopova vodi posred grada Asiza i poput telala glasno viče: »Evo, gledajte izjelicu koji se najeo kokošjeg mesa, koje je jeo potajno da vi ne doznate«. Dogodilo se da su mnogi, nabasavši na taj čudni prizor, doista žalosno plakali i sebe proglašavali najbjednijima jer su se svakodnevno odavali nasladama.

33. Mnoge je stvari također često na taj način činio kako bi i sam sebe savršeno prezreo, a i druge naveo da ga prezru. Ali i ovaj najistinskiji prezirateli samoga sebe, premda je zasluženo *slavljen od sviju* (usp. Lk 4,15), smatrajući sam sebe najnevrednijim, na čudesan je način u javnosti otklanjao naklonost ljudi. Kad je naime čuo da ga ljudi uzdižu i hvale, teško to podnoseći, nekom je bratu pod poslušnost zapovjedio da ga idući uza nj žestoko napada pogrdnim riječima i protiv laži onih koji ga hvale iznosi riječi istine. Dok ga brat preko volje nazivaše seljakom i beskorisnim najamnikom, taj se najsvetiji čovjek veselo odobravajući osmjehnu i ovako odgovori onome koji ga je korio: »*Blagoslovio te Jahve* (usp. Ps 128,5), sinko predragi, jer govoriš najistinitije stvari, i to treba da čuje sin Petra Bernardonea!« – I želeći da ga svi smatraju savršeno nevrijednim, nije se stidio u javnoj propovijedi priznavati svoje grijehe. I ako bi o nekome brzopleto pomislio što loše, priznao bi to onome o kome je bio pomislio i ponizno od njega zatražio oproštenje. Iz toga će i onome tko slabije shvaća biti jasno kako je taj muž izbjegavao riječi mrmljanja i kuđenja. Što da se još rekne? Želeći u svakoj vrsti savršenstva dospjeti do najvišeg vrhunca, najvećma je izbjegavao naklonost ljudi, i da po svjedočanstvu savjesti unutra *posjeduje posudu posvećenja, postao* je samome sebi izvana *kao razbijena posuda* (usp. Ps 31,13).

SEDMO POGLAVLJE

Kako je želio biti mučenik, kako je oslobodio mornare opasnosti na moru i kako se ponašao pred sultanom

34. Goreći najžarčom žudnjom za mučeništvom, blaženi Franjo je šeste godine svoga obraćenja htio otići u sirijske krajeve, da ondje Saracenima naviješta evanđelje Isusa Krista. Poduze dakle to putovanje u Siriju, ali – jer su puhali suprotni vjetrovi – lađa kojom je plovio pristade u slavenskim krajevima.[18] Pa čuvši od mornara da ona lađa te godine ne može doploviti u Siriju, osujećen u svojoj želji, ukrca se u drugu lađu koja je plovila u Ankonu – mornari su mu jedva dopustili da se ukrca jer su se bojali da putovanje neće biti plaćeno – na kojoj *Jahve* po njemu *čudesima svojim spomen postavi* (usp. Ps 111,4). Kad naime nastade teška i dugotrajna oluja na moru, samim je mornarima nakon mnogih napora napokon ponestalo i hrane: tada su izbjegli nalet smrti uz pomoć onoga kojemu su prije uskraćivali ukrcaj zbog straha od oskudice živežnih namirnica. Blaženi Franjo je naime, a Bog mu je to providio, potajno ukrcao neke stvari, iako ne toliko toga da bi ikako bilo dovoljno mnogim ljudima. Te su se stvari tada po njegovim zaslugama, božanskom snagom, toliko umnožile da su obilno podmirile potrebe sviju sve do ankonske luke, premda je ostalo više dana putovanja. Vidjevši to, mornari su neizmjernu hvalu iskazali blagosti Stvoritelja sviju stvari, koji ih je po sluzi svome Franji oslobodio smrtne opasnosti.

35. Čim je sveti muž s mora sišao na kopno, stao je opet sijati sjeme božanske riječi, od kojega je ubrao plod, jer ga je slijedilo više prikladnih muževa. – Ali još uvijek se u njemu nije ugasio žar za mučeništvom. Kad je malo poslije krenuo u Maroko da Kristovu vjeru propovijeda miramamolinu i njegovim dvorjanima, jedno je vrijeme tako žestoko tome hitao da je, opijen Duhom sam trčeći naprijed, ostavio i druga s kojim je putovao. I kad je sa svim žarom napredovao sve do Španjolske, vratio se opet u Italiju, jer je Gospodin za spas mnogih drugih drukčije odlučio, stajući mu na put veoma teškim tjelesnim bolestima.

36. A kad je došao, malo se zadržao u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj. U to je vrijeme u Red primio i neke obrazovane ljude i plemi-

---

[18] »Počevši od ranog srednjeg vijeka pa do XIII. stoljeća, 'Slavenima' su se nazivali svi Slaveni uopće, ali to se ime posebno i najobičnije davalo Hrvatima kao Slavenima najbližim romanskim zemljama«. D. Mandić, *Franjevačka Bosna*. Rim 1968, str. 27 (op. prevoditelja).

će, za koje se brinuo dostojno i dolično posebnom razboritošću: njome se on čudesno odnosio prema drugima. – Nadalje, iako je sveti muž protiv svoje volje bio prisiljen odgoditi naum, ipak nije odustao od početnoga žara za mučeništvom, dok napokon u trinaestoj godini svoga obraćenja nije otišao u sirijske krajeve. I premda su se tada svakodnevno vodile bitke između kršćana i nevjernika, on se ipak *pouzdajući se u Gospodina* (usp. Fil 2,24) ni uz očitu opasnost nije bojao pristupiti k sultanu. Podnijevši mnogo teških batina i nepravdi prije nego je stigao, napokon je dospio pred lice samoga sultana. Bilo bi predugo pripovjediti s kojom je postojanošću duha pred njim ustrajao i kolikom je rječitošću odbio riječi onih koji su pogrđivali kršćansku vjeru. Sultan ga je pak primio s velikom čašću i ponudio mu mnoge veoma skupocjene darove. A kad ih je svetac Božji omalovažio kao kakve nečiste stvari, sam mu se sultan zadivio kao čovjeku različitom od svih i tim je pažljivije slušao njegove riječi. – Ali svim tim stvarima *blaženi čovjek* nije *ostvario svoju želju.* Za njega je Gospodin na još čudesniji način kao povlasticu posebne milosti sačuvao to da nosi znamenja njegovih rana.

OSMO POGLAVLJE

Kako je propovijedao pticama; i kako su mu se pokoravale nerazumne životinje i k njemu se s pouzdanjem utjecale; i o vodi koja je za nj pretvorena u vino

37. Dok je blaženi Franjo, čovjek pun golubinje prostodušnosti, jednom prilikom po običaju putovao Spoletskom dolinom, dogodi se da nedaleko od grada imenom Bevagna vidje kako leti veliko mnoštvo ptica raznih vrsta. I jer je iz posebne ljubavi prema Stvoritelju čudesno volio i sva stvorenja, ostavivši drugove na putu, brzo potrča prema mjestu gdje skupa zastadoše pa ih, po svom običaju, pozdravi kao da imaju ljudski razum. I vidjevši kako zbog njega ne odlaze s toga mjesta, diveći se dođe sve do njih. Ali ni tada dok se približavao, čak nijedna od njih ne ode. Pun dakle velike radosti, čovjek ih Božji brižno opomenu da budu pozorne na riječ Gospodnju, pa im među više drugih stvari jednostavno iznese nešto slično ovome: »Sestre moje ptice, treba da mnogo hvalite i ljubite svoga Stvoritelja, koji vas odijeva perjem, koji vas krilima uzdiže iznad zemlje, koji vam kao plemenitijima među stvorenjima daje boravište na čišćem zraku; koji vas – iako *ne sijete, ne žanjete niti sabirete u žitnicu* (usp. Mt 6,26) – bez vaše brige hrani i obilno provida sve što vam je potrebno«. Same pak ptice, otvorenih kljunova, raširenih krila i istegnutih vratova, na svoj se način čudesno radujući, gledahu

sveca Božjega koji to izlagaše i, činilo se, pozorno slušahu njegove riječi. A sveti Franjo, *prolazeći između njih* (usp. Lk 4,30) tamo-amo, doticaše ih tunikom kako je želio. Nisu se one ni s mjesta pomakle dok on nije otišao pošto ih je blagoslovio znakom križam i otpustio ih. – Tada se pred braćom stade ispričavati za velik nemar što je sve dosad propuštao propovijedati pticama. Od toga je vremena dakle čovjek Božji, na čijim je usnama uvijek bila hvala, navlastito hvala Stvoritelju, sam hvaleći poticao na hvalu ne samo ljude nego je brižno pozivao i ptice i zvijeri i sva druga stvorenja, nazivajući ih braćom i sestrama, da hvale Tvorca svega.

38. Ali i on koji se sav podvrgao migu Stvoriteljevu, *prizivljući ime* (usp. Dj 22,16) Svevišnjega, s pravom zapovijedaše stvorenjima nižima od sebe, pa često iz samoga iskustva spozna kako mu se pokoravaju. – I da pripovjedim malo od tih mnogih zgoda, dogodi se jednoga dana u gradu imenom Alviano ovo: kad je htio skupljenu puku izlagati riječ Božju, nisu ga mogli čuti od lepeta mnoštva lastavica koje su se ondje gnijezdile. Dok su one tako cvrkutale, ovako im prozbori: »Sestre moje lastavice, već *je vrijeme da* i ja govorim, jer ste vi doista sve dosad govorile. A odsad pa sve dok ne *svrši riječ Jahvina* (usp. 2 Ljet 36,22) posve prestanite govoriti«. A one, kao da posjeduju razum, odmah ušutješe i ne pomakoše se s onog mjesta dok se propovijed ne svrši. Vidjevši to čudo, svi koji bijahu prisutni slavili su Boga i željeli su dotaknuti barem odjeću blaženoga čovjeka.

39. A bježale su često k blaženome Franjo i šumske zvijeri, kao u najsigurniju luku i, kao da ih je vodio razum, spoznavale su njegov osjećaj dobrote prema sebi. – Kad je naime boravio u gradu po imenu Greccio, vidio je kako neki brat na užetu vodi zečića uhvaćena živog. Ganut velikom ljubavlju prema njemu, taj veoma blagi muž ovako reče: »Brate zečiću, dođi k meni! Zašto si dopustio da te ovako prevare?« Pušten od brata, on smjesta s pouzdanjem otrča k čovjeku Božjem i poput pitome životinje počinu u njegovu krilu. Koliko god ga je puta blaženi muž spustio na zemlju da ode, toliko je puta dotrčao natrag k njemu ne tražeći druge slobode, dok blaženi Franjo napokon nije zapovjedio braći da ga odnesu u obližnji lug. – Kad je nekom zgodom boravio na otoku Peruđinskog jezera, nešto je slično tomu učinio i s kunićem, životinjom koju je teško pripitomiti.

40. Isto tako, kad je jednom prilikom sjedio u lađi na Rietinskom jezeru, dali su mu živu jednu oveću ribu pučki zvanu *tinca* (linjak). Nju taj sveti muž uze radosno i nježno, ne da je pojede, nego da joj

vrati slobodu. Nazva je sestrom ribom, pomoli se i blagoslovi *ime Jahvino* (usp. Ps 113,2) pa je vrati u vodu. Dok je on još bio zabavljen molitvom i hvalama, igrajući se u vodi riba se ne udalji od lađice dok joj ne dopusti blaženi Franjo pošto je svršio molitvu.

Tako je dakle slavni Kristov priznavalac zapovijedao ne samo živim bićima, to jest zvijerima i pticama, o čemu bi bilo predugo pripovijedati pojedinosti, nego je Gospodin i neživim tvarima promijenio narav da bi mu se pokoravale. – Od događaja sličnih ovima rado ćemo ukratko pripovjediti jedan. Kad je naime taj sveti muž u samotištu Sant' Urbano jednom prilikom bio teško bolestan, voda mu se čudesno pretvorila u vino. A kad ga je okusio, dogodilo se da je zadobio zdravlje tako lako te nitko nije dvojio kako je to Božje čudo.

DEVETO POGLAVLJE

O njegovoj ljubavi prema svim stvorenjima zbog ljubavi prema Stvoritelju; i koliko je poštovanje iskazivao Božjem imenu i njegovim riječima; i o sućuti sa siromasima

41. Duh blaženoga Franje bijaše ispunila tolika slast ljubavi prema Bogu da ga je obuzimala najnježnija ljubav prema svim stvorenjima, jer je u svemu gledao Stvoriteljeva djela vrijedna divljenja. Među njima je ipak posebno ljubio ona koja su, očito, po naravi jednostavnija i blaža, kao što su ovce, te se njihova imena zbog neke sličnosti u Pismu pridijevaju Kristu. Prolazeći naime nekom zgodom kroz Ankonsku marku s bratom Pavlom, koga ondje *bijaše postavio za ministra* (usp. Dj 26,16), vidje na paši jedno poveće stado jaraca i koza i među svim blagom već spomenuta stada jednu jedinu ovčicu kako brsti. Ugledavši je strašno jecajući reče bratu: »Ne vidiš li ovu jednu jedinu ovčicu kako skromna ide među jarcima i kozama? Tako se doista Gospodin naš Isus Krist nevin, blag i ponizan kretao među književnicima, farizejima i svećeničkim prvacima. Sinko predragi, platimo dakle cijenu i *izvedimo* je *iz* (usp. Ps 136,11) stada koza«.

42. A kad su stajali zabrinuti za otkup ovce jer nisu imali ništa do jeftinih tunika, gle, neki se trgovac u prolazu rado ponudi za to, plati cijenu i tu ovcu ostavi svetome čovjeku. On je radosno povede sa sobom u grad zvani Osim, kamo je išao, i kao gost svrati k biskupu onoga mjesta. Kad se dakle biskup isprva začudi zašto sa sobom vodi ovčicu, stade o njoj razvijati dugu prispodobu, dok i sam biskup ne poče zahvaljivati Svevišnjemu veoma dirnut tako

jednostavnom čistoćom čovjeka Božjeg. – A sljedećeg je dana čovjek Božji prolazio pored jednog samostana gospođa u mjestu San Severino, gdje je tim Kristovim sluškinjama ovčicu povjerio. One su je zbog poštovanja prema svecu najpobožnije primile i dugo je vremena marno hranile, dok napokon nisu od njezine vune otkale tuniku i poslale je blaženome mužu kao najdraži dar od sestre ovčice.

43. Drugom prilikom prolazeći tom istom markom s već spomenutim bratom kao pratiocem, naiđe na putu na nekog čovjeka koji je na ramenima nosio dva janjčića da ih proda. Kad pobožni muž začu kako bleje, iz dubine *se potrese utroba njegova* (usp. 1 Kr 3,26), primače se i nježno ih pomilova kao majka uplakane sinčiće. A čovjeku reče: »Zašto moju braću janjčiće ovako vezane i obješene mučiš?« On odgovori kako ih nosi na tržnicu jer mu treba novac; a kad na pitanje što će s njima poslije biti čovjek odgovori kako će biti zaklani, svetac reče: »Nipošto! Radije uzmi ovu kabanicu kojom se ogrćem, a braću moju janjčiće meni ostavi!« Onaj čovjek rado pristade. Mnogo je više naime vrijedila kabanica, koju je čovjek Božji zbog studeni toga dana posudio od nekog odana prijatelja. Uzevši dakle janjčiće, zabrinu se što da s njima čini. Posavjetovavši se napokon s bratom drugom, predade ih na čuvanje onom istom čovjeku i zabrani mu da ih ikad proda ili ozlijedi.

44. Ali ne samo ovakvim životinjama i vrednijim stvorenjima nego i drugim nevrijednim i najmanjim bio je slično privržen i s njima suosjećao. Budući da se naime o Stvoritelju čita: *A ja, crv sam, a ne čovjek* (usp. Ps 22,7), i crviće je često pobirao s puta da ne budu zgaženi. A i pčelama je zimi davao jako vino ili med da ne umru. Brižljivo je motrio i na učinak ne samo njihov nego i drugih stvorenja, i u kojih je god mogao zamijetiti što od divljenja, užitka i bilo kakve vrijednosti, sve je to pridavao slavi Tvorca svega. Što misliš koliko je spoznaje, slasti i milosti crpio zbog Sunca, Mjeseca, svoda nebeskog i zvijezda? Koliko je, velim, dok je zbog svega razmatrao o moći, mudrosti i dobroti Stvoritelja sviju stvari, crpio istinske spoznaje, slasti i milosti? Doista mislim kako to nijedan smrtnik ne bi mogao riječima izreći. – I jer je sve svodio na jedno počelo, zbog toga ih je sve nazivao imenom brat i sve ih trajno u hvalama pozivao da hvale jednoga Stvoritelja.

On pak, *imenujući ime Gospodnje* (usp. 2 Tim 2,19), bijaše iznad ljudskog shvaćanja sav potresen, sav radostan, pa se činilo kako je s drugoga svijeta. – Zbog toga je Spasiteljevu imenu i iskazivao toliko poštovanje da bi ga, gdje god bi ga napisano našao nedolično smješteno, s poštovanjem podizao i stavljao na dostojno mjesto, kako ne

bi možda na nedoličnu mjestu ostale Božje riječi ili imena, ili čak slova kojima se to piše.

45. A kojim žarom sućuti misliš da je gorio prema siromašnim ljudima on koji je tolikom slašću dobrote obasipao ne samo nerazumne životinje nego i neživa i najniža stvorenja? Ovaj naime istinski patrijarh siromaha, želeći biti najsiromašniji od svih, premda osim jeftine tunike ništa nije želio imati, ipak nije htio u ovoj jedinoj potrebi poštedjeti samoga sebe, a da i nju više puta ne poželi najspremnije dati kome potrebitomu. – Zimi je od bogataša tražio i raznu odjeću, koju su oni vrlo rado davali, i to tako da je nije morao platiti. Uzevši je davaše je za studeni potrebitima koje je prije slučajno sreo. – Najteže mu bijaše ako bi čuo kako se nekom siromahu riječju ili djelom čini kakva teškoća. Čuvši naime nekom prilikom kako je jedan brat nekog siromaha uvrijedio ovakvom riječju: »Pazi da slučajno lažno ne glumiš siromaštvo!«, teško ga je ukorio i zapovjedio mu da se gol prostre pred tim siromahom, poljubi mu noge i ponizno ga zamoli za oproštenje. Reče naime: »Tko vrijeđa siromaha, nepravdu čini Kristu čiji časni znamen nosi, koji se za nas dobrovoljno učinio siromašnim na ovome svijetu«. – Premda imaše vrlo malo tjelesne snage, ipak je i sam često podmetao svoja pleća da olakša teret siromaha. Često je iz žarke ljubavi prema njima činio i druge slične stvari, koje bi vrijedilo opisati da ne nastojimo biti kratki.

DESETO POGLAVLJE

O plodu njegova propovijedanja i o pobožnosti puka prema njemu; i o nekim njegovim čudesima, i o svečanosti jaslica i viđenju

46. U vrijeme kad je sveti muž Božji Franjo, kao što je rečeno, propovijedao pticama, nadaleko je i naširoko *obilazio gradove i sela* (usp. Mt 9,35). Božjom je snagom potakao na pokoru srca tolikih ljudi da je nekoliko puta po trideset ljudi odjednom primio u habit Reda. S toliko se naime želje puk hrpimice k njemu slijegao da se s prevelike njegove pobožnosti smatrao sretnim tko bi se uspio dotaknuti *barem njegovih haljina* (usp. Mk 5,28). Dok je ulazio u koji grad ili selo, svečano su ga dočekivali uz zvonjavu zvona i s velikom radošću složno pljeskali njegovu dolasku. Ponekad su mu izlazili u susret s grančicama drveća. Pobijala se zloća krivovjerja, a uzdizala katolička vjera, koju je ovaj svetac ne samo životom i riječima proslavio nego i uzveličao mnogim neobičnim čudesima. Zazivajući

naime snagu Božjega imena, i svaku je bolest liječio, sjajno je riječju izgonio đavle, i nikakva se teškoća u nuždi ili opasnosti nije mogla ispriječiti njegovoj molitvi. Premda smo njegova čudesa ostavili za jednu opširniju raspravu, ipak ćemo malo njih kratko uvrstiti u ovo djelce.

47. U gradu Toscanelli blaženoga Franju pobožno ugosti neki vojnik. Premda mu je već minulo vrijeme dojenja, njegov *sin jedinac* (usp. Lk 7,12) ipak još uvijek ležaše u kolijevci sakat i uzeta cijeloga tijela. Vojnik se ponizno prostre pred noge blaženoga muža i uz plač ga zamoli za ozdravljenje svoga sina. Ali sluga Božji, smatrajući se nedostojnim takve stvari, u početku nipošto ne pristade. Svladan upornošću molitelja, napokon se dade na molitvu, a potom učinivši znak križa *u ime Gospodinovo* dječaka *pridiže* (usp. Dj 3,6.7; 4,10). Dječak je pak na očigled svih smjesta ustao i zdrav po sobi hodao amo-tamo kako je htio.

48. Jednom drugom zgodom neki čovjek imenom Petar, u gradu koji se zove Narni, dotle se nije mogao služiti nijednim udom da je pet mjeseci ležao nepokretan kao uzet, jedino je mogao micati jezikom i jadno otvarati oči. Čuvši da je blaženi Franjo onamo stigao, on odmah posla glasnika k mjesnom biskupu s poniznom molbom neka moli slugu Božjega da za ljubav Božju dođe k njemu. Vjerovao je naime da će mu se zbog njegove prisutnosti *povratiti zdravlje* (usp. Mt 12,13). Čovjek Božji ganut ljubavlju dođe k njemu i povuče nad njim znak križa od glave do pete. I pošto odagna svaku bolest, u *sili Svevišnjega* (usp. Lk 1,35) uspravi ga zdrava. – U tom istom gradu očinji je vid bila izgubila neka žena, koja je također radosno zaslužila da joj ga blaženi Franjo povrati čim joj je nad očima načinio znak križa. – Neka žena iz grada Gubbia imaše obje ruke tako skvrčene da su bile posve beskorisne za obavljanje bilo kakva posla. Kad je doznala kako je onamo došao blaženi Franjo, otrča k njemu sva žalosna da mu pokaže svoju bijedu i nevolju. Vidjevši je, čovjek je Božji požali, dotače je se i ozdravi je, tako da je ona vlastitim rukama pripremila sirnicu i ponudila je sluzi Božjemu; on je malo pite i uzeo zbog ženine pobožnosti.

49. Jednog je brata mučila teška nevolja nepoznate bolesti, ako nije bilo i ono najgore – đavao, što većina smatra. Sad bi se naime srušio pa *se,* strašna li prizora, *valjao i pjenio* (usp. Mk 9,20), sad bi se pak ukočio i ispružio, pa bi potom ležao savijen i skvrčen, pa bi onda vodoravno lebdio nad tlom u čovjekovoj visini, da bi iz toga položaja bijedno pao. Doznavši za njegovu bolest, dođe k njemu sveti otac. Prvo dakako prikaza Gospodinu molitvu za nj, a potom

nad njim načini znak križa. Na to se odmah čudesno dogodi ovo: onaj se brat tako oslobodi te najgore bolesti da otada od nje nije uopće osjetio ni neznatan trzaj.

50. Kad je jednom prilikom u *gradu* San Gemini *propovijedao kraljevstvo Božje* (usp. Lk 8,1), blaženi je Franjo s trojicom braće pobožno dočekan ušao u kuću nekoga čovjeka. Njegovu je ženu, kako je bilo poznato svim stanovnicima onoga mjesta, *teško opsjeo đavao* (usp. Lk 15,22). Dugo su molili za nju svetoga čovjeka prije nego je pristao, jer se bojao povlađivanja ljudi; napokon, svladan molbom, postavio je tri svoja brata u tri ugla kuće da se mole za nju, a u četvrti se povukao sam da se jednako tako moli. Nakon toga priđe ženi koja se čudno ponašala i *u ime Kristovo* (usp. 1 Pt 4,14) đavlu pod poslušnost zapovjedi da iziđe. Gospodin je ovo učinio da sačuva poniznost svoga sluge: smjesta je izišao strašno sikćući, tako da je čovjek Božji povjerovao kako je ismijan i zacrvenjevši se odmah je otišao iz onoga mjesta. – Stoga kad je jednom drugom prilikom prolazio kroz taj isti grad, tu ženu – a govorili su mu da za njim trči i *ljubi njegove stope* – nije htio ni vidjeti ni s njom govoriti, dok napokon na svjedočenje sviju nije jedva povjerovao kako ju je đavao doista bio opsjeo. – I u Città di Castello bijaše neka žena koja *imaše đavla* (usp. Lk 7,33). Kad onamo dođe blaženi Franjo, dovedoše je k njemu. A došlo je i mnogo naroda onoga grada da Franju moli za nju jer ih – tužili su se – muči često bjesnilo te opsjednute žene. Kad je čuo kako pred vratima viče i bjesni, blaženi je Franjo, htijući znati je li to doista đavao, najprije k njoj poslao jednoga brata. Vidjevši ga znala je da on nije blaženi Franjo i zlobno se smijući podcijenila ga je. U međuvremenu čovjek se Božji prostro na molitvu, a kad ju je svršio, pun je pouzdanja izašao k njoj. Ne mogavši trpjeti njegovu prisutnost, ona se pred njim bučno valjala po tlu. On pak pod poslušnost zapovjedi duhu da iziđe; ne mogavši se ni na trenutak oprijeti zapovijedi, on iziđe.

51. Ove stvari i više njih sličnih dogodile su se ne samo kad je blaženi Franjo bio tjelesno prisutan nego ako je slučajno što rukom dotaknuo, bilo je i u njegovoj odsutnosti spasonosan lijek u raznim nevoljama. – Na području grada Arezza jedna se trudna žena prekomjerno mučila, jer rađajući nemaše *snage da rodi* (usp. Iz 37,3), tako da uopće ne bijaše nade u njezin spas. A dogodi se u to vrijeme da je blaženi Franjo zbog tjelesne bolesti i slabosti na konju doveden u neko pustinjačko obitavalište i da je neki brat kroz ono mjesto vraćao toga konja. Ljudi pak toga mjesta ugledavši brata ponadaše se da je to blaženi Franjo, za koga su čuli da će onuda proći, ali koji drugim putem već bijaše prošao. I kad su ne bez teške boli otkrili

da nije on, ipak još uvijek ne gubeći posve nadu, stadoše marljivo tražiti kakvu stvar koju su dotakle ruke svetoga muža. Pa našavši uzde koje je čovjek Božji držao rukom, brzo izvadiše žvale iz konjskih usta i staviše ih na ženu, koja se – kako su vidjeli – nalazila u opasnosti. Dogodi se da je ona odmah s veseljem rodila i više uopće nije osjećala opasnost.

52. Neki pobožan čovjek, imenom Gualfreduccio, stanovnik mjesta Città della Pieve, pobožno je kod sebe čuvao neki pasić kojim se nekoć pasao blaženi Franjo. A dogodi se da u tom gradu teško oboli vrlo mnogo ljudi obaju spolova. Kad je već spomenuti čovjek obilazio mjesta bolesnika, pokvasio bi dio toga pasića u vodi ili bi u vodu pomiješao njegov djelić i bolesnicima u bolesničkoj postelji davao da piju. I tako se čudesno zbilo da bi odmah dobivali željeno zdravlje bolesnici koji bi okusili toga pića. – Često su blaženome Franji donosili i kruh da ga blagoslovi, pa kad bi njega okusili bolesnici, oporavljali bi se od raznih slabosti. – A nerijetko je puk svetoga oca ostavljao gotovo polugola, jer su njegovu tuniku škaricama sjekli na komadiće i pobožno ih čuvali kao spasonosni lijek protiv raznih opasnosti.

53. Osim toga tri godine prije sretne smrti blaženoga Franje dogodi se jedna čudesna stvar koju, puštajući po strani mnoge druge, smatram vrijednom spomena. Sam naime sveti muž posebno je ustrajno razmatrao sve što se zbivalo oko Krista i od onoga što se pripovijeda u svetim knjigama evanđelja nije htio, koliko je mogao, prekršiti nijednu jotu ni zarez. Štoviše, od svega što je našao zapisano o Kristu, više od svega što se događalo u njegovu životu želio je iskusiti Gospodinov *slatki jaram i lako breme* (usp. Mt 11,30). – Kad se dakle jednom bližila svetkovina Gospodnjeg rođenja, želeći što vjernije predočiti ponizno siromaštvo djeteta Spasitelja koje se rađa u Betlehemu, čovjek je Božji poslao nekog pobožnog plemića imenom Ivan u grad Greccio. On mu je pribavio vola, magarca i jasle za radosti nadolazećeg slavlja.

54. Došla je napokon svečana noć, bijaše ondje blaženi Franjo s mnogo braće okupljene oko njega. Stavlja se dakle slama u pripremljene jasle, dovode se za jasle vol i magarac i tako se s radošću započinje svečano bdjenje. Pošto se dakle iz raznih mjesta slilo mnoštvo puka, postala je ona noć puna neuobičajene miline, osvijetljena svijećama i bakljama, i po novom se obredu slavi svetkovina novog Betlehema. I braća su molila dužne hvale Gospodinu; a svi koji bijahu prisutni pljeskahu novim radosnim pjesmama. Pred jaslama pak stajaše blaženi Franjo; stajaše, ve-

lim, pun uzdaha od radosti; stajaše obliven neizrecivom slašću. Napokon nad tim se jaslama slavi svečana sveta misa, kad i sam sveti Božji levit, odjeven u svečanu odoru, zvonkim glasom naviješta evanđelje, a potom puku slatko propovijeda o siromašnome Kralju rođenu u Betlehemu. A toliko ga slatka ljubav prema već rečenomu Kralju djetetu obuzimaše da ga, kad je htio imenovati Isusa Krista, gotovo tepajući od prenježne ljubavi nazivaše »betlehemskim djeteščem«.

55. Ali da se ne bi mislilo kako je sve ovo učinjeno bez Božjega poticaja, ovako čudesno viđenje ondje je imao neki krepostan čovjek. Vidio je naime kako blaženi Franjo prilazi k često spominjanim jaslama i kao iz teška sna budi nekog dječačića koji ondje, činilo se, ležaše mrtav. Vjeruje se dakle kako je Gospodin Isus Krist onome koji je na ovaj način razmišljao o njegovu djetinjstvu to objavio kao razložno; jer onaj koji je u srcima mnogih po zaboravu usnuo i umro, po nauku i primjeru blaženoga Franje probuđen je i vraćen u sjećanje. Pošto se dakle toliko slavlje svršilo s veseljem, svatko se veseo vratio svojoj kući. – Sačuvanom slamom iz jasala na razne su načine otklonjene mnoge opasnosti od ljudi obaju spolova, a i bolesnim nerazumnim životinjama pružen je lijek ozdravljenja. – Nadalje, mjesto jasala biva posvećeno kao *Dom Jahvin* (usp. 1 Kr 8,63)*,* a oltar načinjen nad samim jaslama biva posvećen na čast svetoga oca i kao spomen na taj događaj.

56. Tolikim i takvim čudesima zasjao je blaženi Franjo, kako još živeći u tijelu tako i po svršetku života, da bi bio potreban dulji rad da se ona potpunije razlože. Pored drugih naime gotovo bezbrojnih čudesa, koja je učinio u raznim vrstama bolesti, nevolja i opasnosti, čudesno je i mnoge mrtve uskrisio. Iako smo sigurni u više njih, zasad ne određujemo njihov točan broj, osim što smo od ljudi dostojnih vjere doznali da ih je jedanaest. – Zasad neka je dosta što smo se njegovih čudesa makar dotakli, kako pripovijedanje o njegovim čudesima ne bi dosadilo onima koji žele ukratko čuti tijek njegova života. Što da se zadržavamo na njegovim čudesima, koja svetost više pokazuju nego čine, kad zbog kratkoće moramo prešutjeti i većinu značajki njegova čudesnog vladanja, od kojih ćemo nekolicinu usput dotaknuti? Smatram naime kako ima vrlo malo kreposti u vršenju kojih ovaj blaženi muž nije učinio mnoge stvari vrijedne spomena, a koje bi bilo preče pripovjediti nego čudesa.

JEDANAESTO POGLAVLJE

O njegovoj ljubavi prema molitvi i borbi s đavlom; o ustrajnu propovijedanju; o otvaranju knjige i viđenju raspetoga serafa i o pojavljivanju Kristovih rana na njemu

57. A za sve čemu je slavni otac Franjo stremio i što je učinio najpouzdanije utočište bijaše česta molitva. Iako je naime najžarče težio da bližnjima bude na korist, ipak je najvećma nastojao da ne zanemari brigu o samome sebi u svakom vježbanju u savršenstvu. Radi toga je tražio samotna mjesta, radi toga se zadržavao u osami i pustoši. Ali i kad je boravio među ljudima, noću je sam išao u napuštene crkve ili kuće. – O kakve je strahove i kakve spletke đavolske u takvim mjestima nadvladao! Njemu je zli đavao često ne samo u duši savjetovao pogubne stvari nego se s njime u nekom strašnom liku borio *rukom o ruku.* – Takva je mjesta, velim, neustrašivo birao da nad samim sobom bdije; ondje je prije sam naučio ono čemu je poslije druge poučavao. A nije učio da brižljivo slaže riječi koje će govoriti, nego je povrh mjere ljudskoga obrazovanja izdašno pio iz obilja nebeskog nauka, da to u prikladno vrijeme napunjen ne toliko riječima koliko *snagom Duha* (usp. Rim 15,13) mogne ulijevati bližnjima.

58. Premda je dakako bio smislio kad će reći ovo ili ono, događalo se da bi dolazeći da propovijeda zaboravio sve ono što bijaše smislio te uopće ne bi imao što reći. Pa ni tada se uopće nije stidio pred svima priznati svoju slabost, i tako bi odmah stala teći čudesna rječitost. Tako svom nadom stalno oviseći samo o darežljivoj providnosti Božjoj, uopće se nije pouzdavao u svoj mar te je s istom postojanošću duha govorio nekolicini njih kao i mnogima, s istom je brižljivošću propovijedao jednomu kao i mnogima. – Također se nije bojao ničijeg položaja, naprotiv govorio je spokojno mudrima i neukima, velikima i malenima. Neustrašivo je naime propovijedao i kardinalima okupljenim oko pape Honorija, i nipošto ih jednostavnim riječima nije nasmijavao, nego čudesnim žarom duha mamio uzdah kajanja.

59. Taj dakle veoma sveti čovjek, koji je znao podijeliti vrijeme na korist sebi i bližnjima, jednom je prilikom po običaju ostavio vrevu svijeta i pošao na osamljeno mjesto. Sa sobom je pak poveo nekolicinu njih, da brane njegov mir od svakog meteža onih koji su na nj navaljivali. Htio se naime neko vrijeme posvetiti samo Bogu i stresti sa sebe prah koji se možda nakupio u susretu s ljudima. A kad je duh malo otpočinuo i on okusio slatki plod razmatranja, svim

je srcem želio doznati što da čini kako bi od sebe mogao Bogu prinijeti miliju žrtvu. Ovaj muž čudesno krepostan već bijaše ostvario cilj iako vjerovaše da je jedva tek na početku. Najviše je nastojao uvijek težiti za onim što predstoji, a ono prošlo smatrati gotovo nevrijednim. Željaše dakle opet iznova trpjeti sve tjelesne patnje i sve duševne tjeskobe, da se na njemu savršenije ispuni Božja volja i nakana.

60. Nakon što je jednoga dana što dulje to žarče toj želji težio, u samotištu gdje je boravio pobožno pristupi k oltaru, na koji s poštovanjem i strahom položi evanđelistar. Potom se pred oltarom ponizno prostre u molitvi i što mogaše pobožnije *zavapi Jahvi* (usp. Ps 3,5) da se udostoji na prvo otvaranje knjige dati znak kakvu s njim nakanu ima. – Napokon *skrušena srca* (usp. Ps 51,10) *usta od molitve* (usp. Lk 22,45), znamenova se znakom križa, s poštovanjem uze knjigu s oltara i otvori je. Budući da je prvo naišao na muku Gospodina našega Isusa Krista, posumnja nije li se to možda dogodilo slučajno. Stoga knjigu opet zatvori, ponovno otvori i to više puta ponovi, pa nađe isto što i prije ili posve slično. Toga se neustrašivi Kristov vojnik ne uplaši: on koji je već odavno bio mučenik željom tada se i žarče ohrabri za sve što mogaše za Krista podnijeti. – I jer za sve ovo Gospodinu radosna srca zapjeva pjesmu veselu, malo poslije bio je dostojan objave veće tajne.

61. Dvije godine naime prije nego što je sretno predao dušu Gospodinu, boraveći u samotištu koje se zove La Verna, onaj je blaženi muž *vidio u viđenju* (usp. Dn 8,2) u zraku jednog serafa sa *šest krila,* pribijena na križ *s raširenim rukama i skupljenim nogama.* A imaše *dva krila* ispružena *nad glavom* i *dva raširena za let; dvama* nadalje pokrivaše cijelo *tijelo* (usp. Iz 6,2). Zaprepasti se žestoko sveti muž na to viđenje, i u njemu se izmjenjivahu strah i radost. Veselila ga je čudesna ljepota toga prizora, plašilo to što je strašno pribijen na križ, ali i to ga je veselilo jer je vidio kako ga seraf dobroćudno motri. Premda je dulje s bojazni u duši razmišljao što nagovješćuje ova nova vrst viđenja, ništa jasno o njoj ne mogaše shvatiti, dok napokon na samome sebi ne vidje ono veoma slavno čudo – čudo, mislim, nečuveno u svim prethodnim vjekovima.

62. Pojaviše se naime na njegovim rukama i nogama *biljezi čavala* (usp. Iv 20,25), a desni njegov bok kao da je proboden kopljem. To jest, na njegovim dlanovima i gornjem dijelu stopala stršilo je na tijelu nešto kao glave čavala, a gornji dio šaka i donji stopala nošahu neke duže znakove, kao zavraćene vrhove čavala, koji su i sami slično stršili na ostalom tijelu. Na desnom pak boku pojavila se rana prekrivena ožiljkom, koja je često krvareći svetom krvlju bojila

njegovu tuniku, a ponekad i donje rublje. – Kad se dakle na njemu pojaviše takvi biseri, čovjek je Božji veoma nastojao to predragocjeno blago, kojim ga Gospodin po posebnoj povlastici bijaše obdario, očuvati skriveno od očiju sviju živih uopće, kako ne bi možda pretrpio kakvu štetu, pa ni najmanju, ako bi za to doznao netko blizak. Zbog toga, a i zato što je vrlo rijetko i samo nekolicini običavao otkrivati svoje tajne, i ovo što se tako slavno pojavilo na njemu dugo je ostalo nepoznato i onima njemu najbliskijima.

63. Smatrajući naime opasnim da ispadne slavan u očima ljudi, ali i ne cijeneći mišljenje kako nečija skrivena dobra nisu veća od onih koja se iznose na javu, često je ponavljao onu prorokovu: *U srce pohranih riječ tvoju da protiv tebe ne sagriješim* (usp. Ps 119,11). I braću koja su se s njim družila ovako je poučio: ako ga zabavljena oko stranih ljudi čuju kako izgovara spomenuti dvostih, neka ga uljudno odvuku od tih razgovora da se možda ne bi upleo u riječi po njega štetne. – Budući da je čovjek Božji sve dok je živio u tijelu brižno tajio ranu na boku, zato ju je jedino brat Ilija posve slučajno zavrijedio vidjeti. A brat Rufin, pripušten da ga počeše, slučajno ju nježno *opipa rukom* (usp. 1 Iv 1,1). Na njegov dodir sveti čovjek osjeti tešku bol, zaječa i spomenutoga brata ukori, dodavši da mu to *Gospodin oprosti.*

DVANAESTO POGLAVLJE

O onome što je pred smrt podnio, učinio i rekao; o njegovoj gorljivosti i strpljenju; i o njegovoj smrti i pokopu

64. I osamnaest godina nakon svoga obraćenja preblaženi otac Franjo s naporom je obilazio razne krajeve svijeta i propovijedao. Svome tijelu ne davaše nikakva odmora, ili tek neznatna, i nije ga prestao mučiti neuobičajenim i novim stegama. I premda su mu prošli dani protekli u mnogim bolestima, ipak u dvjema preostalim godinama njegova života stale su na nj navaljivati teže i trajnije bolesti. – Pa iako tijelo predosjeća kako mu se približava prirodna propast i neumitan nestanak, ipak se ne opire onoliko koliko može da se podloži zakonu uobičajene strogoće. Dotle je naime taj štovani čovjek sebe sebi podložio i tako uskladio tijelo s duhom da je u svemu što je duh nalagao da se čini jedva osjećao čak i opiranje tijela. Duhom dakle veoma spreman na svako dobro, sveti muž – koji je sve dotad izgarao žarom za duše – još uvijek se nije prestajao propovijedanjem truditi oko spasa bližnjih te je dao da njegovo polumrtvo tijelo nose na magarcu okolo po *gradovima i selima* (usp. Lk 8,1).

65. Braća ga pak nagovarahu i usrdno ga i uporno moljahu neka dopusti da mu liječnici u njegovim bolestima priteknu u pomoć: gledahu doista kako iz dana u dan sve više slabi. A on je sasvim odbijao u tome se s braćom složiti i – kao netko tko se sve dotada nije brinuo za tijelo – mnogo je više želio *otići i s Kristom biti* (usp. Fil 1,23). Pa premda *je na svom tijelu nosio biljege Isusove* (usp. Gal 6,17), jer se ipak na njemu trebalo *dopuniti što nedostajaše mukama Kristovim* (usp. Kol 1,24), drugim patnjama stade pridolaziti i veoma teška bolest očiju. Tada ga spomenuti brat Ilija, koga bijaše izabrao umjesto majke i još za života postavio za pastira svome stadu, natjera i razlozima navede da dopusti te ga se liječi, bojeći se da zbog nebrige možda posve ne izgubi očinji vid. Njemu se sveti muž ponizno pokori kao ocu, dopusti da se otada u njegove oči stavlja više lijekova premda oni, kad bolest uznapredova, ne bijahu ni od kakve pomoći.

Napokon je radi liječenja spomenute bolesti prenesen u Rieti, gdje ga je – jer je ondje tada boravio i gospodin papa Honorije III. – s poštovanjem i pobožno primila Rimska kurija. Više od ostalih odan mu je bio gospodin Hugolin, u to vrijeme ostijski biskup, koga sveti muž, na poticaj toga istoga gospodina Honorija, bijaše više od svih izabrao za oca i gospodara. Njegovoj se zaštiti s cijelim svojim Redom bijaše povjerio i njemu se pod poslušnost podložio. Vođen proročkim duhom, nije samo riječima prorekao nego i raznim djelima predoznačio kako će Hugolin zadobiti apostolsku čast.[19]

66. Hugolin je dakle prema svetome mužu gajio čudesan osjećaj ljubavi; on je siromašku Isusa Krista služio kao sluga gospodaru. Poslije, pošto je promaknut na apostolsko dostojanstvo, posvjedočio je kako nikada nije bio toliko smućen da se svaki oblačak uma na sam pogled ili riječ čovjeka Božjega ne bi razišao i da se milina vedrine i slast radosti ne bi odmah vratile. Stoga mu je, kad god bi ga vidio, iskazivao poštovanje kao *apostolu Kristovu* (usp. 1 Kor 1,1). – Stoga je i on uporno opominjao blaženoga Franju da se brine za se; a i sam je svetac njega u tome ponizno poslušao, kao i u svemu drugome. Vršeno mu je paljenje na glavi, rezane su vene, stavljana je mast i melem, ali ništa uopće nije koristilo zdravlju; štoviše, sama je bolest napredovala kako su se lijekovi množili. – On je pak tolike nevolje tijela podnio sa svom strpljivošću i zahvaljivanjem; i prezrevši muke tjelesnih udova i ojačan u duhu svu je pozornost usmjerio na Boga. Pa da bi se mogao slobodnije posvetiti unutarnjoj utjesi, povjeren je brizi četvorice braće, *jakih ljudi* (usp. 1 Mak 5,50), koji su se svim

---

[19] Hugolin, biskup Ostije i Veletrija, kasnije papa Grgur IX.· (op. prevoditelja).

marom trsili da se brinu ne samo za svaku njegovu tjelesnu potrebu nego i za očuvanje duševnoga spokoja.

67. Vrlo usavršen u milosti tolikih vrlina, slavni je otac već smatrao kako je uzalud potrošio dane. I premda je bio nesposoban za vanjska tjelesna djela, ipak je sebe još uvijek poticao na podvige nove borbe. Govoraše naime: »Braćo, počnimo služiti Bogu. Počnimo«, govoraše, »uznapredujmo, jer smo sve dosad malo napredovali«. Želio se vratiti natrag na početnu jednostavnost; htio je iznova ponizno služiti gubavcima i od općenja s ljudima povući se u najudaljenija mjesta. – Želio je sebe izuzeti od svake brige oko upravljanja, zato što je tvrdio kako je zbog mnogih razloga, osobito u ovo vrijeme, pogibeljno obavljati službu poglavara i kako je većini korisnije pokoravati se nego vladati.

A kad j*e boravio* (usp. Mt 25,5) u Sieni, otprilike šest mjeseci prije svoje smrti, cijeloga tijela satrvena više no obično, činilo se da se smrt približava. Brat Ilija dođe žurno iz daljine pa Franju, koji je o njegovu dolasku još malo disao, povede sa sobom u mjesto Celle di Cortona. Pošto je ondje kratko boravio, a bolest je uznapredovala, zamoli da bude vraćen u Asiz. Kad onamo dođe, cijeli se grad veoma razveseli i *zahvaljujući* (usp. Ef 5,20) jednodušno su hvalili Gospodina, jer su se nadali da će se kod njih toliko *blago pohraniti* (usp. Tob 12,8).

68. Kad je doveden u palaču asiškoga biskupa, poče ga ubrzo napuštati sva tjelesna snaga i jako boljeti svaki tjelesni ud: upitan bi li radije podnio mučeništvo od krvnika, odgovori kako je ova trodnevna patnja, iako mu je zbog Božje volje draga i mila, ipak teža od svakog mučeništva. – Zamjećujući dakle kako mu se približava posljednji dan života, za koji je po objavi već bio doznao prije dvije godine, *pozove k sebi* braću *koju htjede* (usp. Mk 3,13) i blagoslovi ih jednog po jednog, kako mu *je dano odozgor* (usp. Iv 19,11). A budući da zbog sljepila nije mogao vidjeti, kao nekoć patrijarh Jakov, prekriži ruke i *desnicu stavi* (usp. Post 48,14) na brata koji mu s lijeva sjeđaše; pa upita tko je, i doznavši da je Ilija (koga je, kao što je rečeno, postavio umjesto sebe), odgovori da hoće da tako bude. Prvo dakle blagoslovi njega, a potom svu braću u njegovoj osobi i, zamolivši za njega veoma mnoga dobra, potvrdi na njemu mnogovrsne blagoslove. Kad to dovrši, dodade: »Sinci, svi budite jaki *u strahu Gospodnjemu* i *ostanite* uvijek u njemu jer vam se približava nevolja i doći će na vas veoma velika kušnja. A blago onima *koji ustraju* (usp. Mt 10,22) u dobrim djelima koja su započeli«. – Tada je zatražio da ga bez oklijevanja prenesu u Svetu Mariju Porcijunkulsku, htijući Bogu predati dušu ondje gdje je prvo, kao što je rečeno, savršeno

upoznao *put istine* (usp. Ps 119,30). I braći bijaše zapovjedio da to obitavalište čuvaju sa svim poštovanjem i čašću; za nj je tvrdio kako je posebno prikladno za božansku službu i molitve; za nj govoraše kako su ga često posjećivali višnji duhovi.

69. Počivao je dakle malo dana na mjestu koje je zaželio, dok napokon nije, uviđajući da mu predstoji smrtni čas, k sebi pozvao dvojicu braće, kojima je zapovjedio da o njegovu skorom prijelazu veselo pjevaju pohvale Gospodinu. Sam je pak, kako je već mogao, zaveo ovaj psalam: »*Iz svega glasa vapijem Jahvi, iz svega glasa Jahvu zaklinjem*« (usp. Ps 142,2). A jedan od braće koja su stajala uza nj, zabrinut za sve, reče mu: »Jao, oče dobrostivi, evo, tvoji sinovi ostaju bez oca! Sjeti se dakle siročadi koju ostavljaš i, oprostivši sve grijehe, udostoj se tješiti svojim svetim blagoslovom kako one prisutne tako i one odsutne«. Njemu presveti otac odgovori: »Evo, sinci, mene doduše Gospodin već zove! A braći svojoj, kako odsutnoj tako i prisutnoj, opraštam sve uvrede i grijehe i koliko mogu odrješujem ih; javljajući im to, ti ih, sinko, u moje ime sve blagoslovi«. – Zatim zatraži da mu se čita Evanđelje po Ivanu od onog mjesta gdje počinje: *pred blagdan Pashe* (usp. Iv 13,1); zatim zapovjedi da ga pokriju kostrijeti i pospu pepelom. I tako sveti otac, dok su sinovi oko njega stajali i tugovali, sretno *usnu u Gospodinu* (usp. Dj 7,60).

70. A jedan od njih, poseban njegov učenik, muž veoma slavan, čije se ime prešućuje zato što za života nije želio biti slavljen zbog tolike počasti, vidio je tu slavnu dušu oslobođenu tijela u liku velike sjajne zvijezde; vidje, velim, kako *nad vodama silnim* (usp. Ps 29,3), sjedeći *na bijelu oblaku* (usp. Otk 14,14), *uzlazi* ravno na *nebo* (usp. Jš 8, 20).

Ovako doista onaj koji s prezirom na gumnu ovoga tegotna života *bijaše satro ljusku* tijela *tarući* (usp. Pnz 23,25; Mt 12,1) zemaljsko, pošto je već odstranio *pljevu*, kao čisto žito ulazi *u žitnicu* (usp. Mt 3,12) vrhovnoga Kralja. Tako svršivši smrtni život, kao onaj koji će vječno živjeti, sjedinjuje se *s kruhom živim* (usp. Iv 6,41), on koji izgladnjelo Kristovo mnoštvo bijaše nahranio iz žitnice siromaštva, *da ne klone putem* (usp. Mt 15,32). I dobro se vidjelo kako uzlazi *nad vodama silnim* (usp. Ps 29,3) u liku zvijezde koju je nosio *bijel oblak* (usp. Otk 14,14). Onaj naime koji je čist *izbavljen iz voda* (usp. Ps 18,17) svijetlio je mnoštvu naroda kako čudesima tako i životom i naukom. Onima *koji su* kao slijepci *išli prostranim putem propasti* otvorio je svijetao put u slavu; put za koji se prije strahovalo kako je tijesan i *nekolicini* koja njime ide, on je za one koji njega hrpimice slijede proširio

u *put života* (usp. Mt 7, 13,14). Vlada dakle u domovini bogat obilujući prolaznim siromaštvom; vlada, velim, podčinivši sebi kraljeve ovoga svijeta, koje on obogaćuje bijedno oskudijevajući prolaznim stvarima.

71. *Nasta* dakle *strka naroda* (usp. Dj 21,30) grada Asiza *koji je* jednodušno i radosno *hvalio Boga* (usp. Lk 2,13) zato što se samo njima udostojao povjeriti polog. A u početku je, jer im je ugrabljen toliki otac, zavladao velik plač sinova, koji se ubrzo prometnu u pjesmu radosnicu. Vidjeli su naime ono *novo* što *na zemlji* bijaše učinio *Gospodin* (usp. Jr 31,22); vidjeli su, velim, čudo dostojno ne plača, nego radosti, to jest sveto tijelo urešeno Kristovim znamenjima. Motrili su njegove udove, prije bolesne i ukočene, koji su se sada podatno prigibali po volji onoga tko ih dira; tijelo također, prije tvrdo i sivo, kako se sada, kao da je postalo dječački nježno, čudesno svijetli i sjaji i kao da zbog velike ljepote pruža prizor proslavljena tijela. Divno bijaše tada na tijelu tako bijelu vidjeti čak priliku *biljega čavala* (usp. Iv 20,25), čavle crne kao željezo, načinjene od samoga tijela nasred stopala i šaka, i desni bok crven od svete krvi. – Plakali su dakle sinovi zbog *radosti srca* (usp. Tuž 5,15) i ljubili na ocu znamenja vrhovnoga Kralja.

72. Ona je dakle noć u kojoj je svetac preminuo po božanskim hvalama, po mnoštvu puka i sjaju svjetiljki postala svečana. A *kad je svanulo* (usp. Iv 21,4), ondje se skupila sva zajednica grada Asiza, sa svima koji su se iz okolnih mjesta slili u velikom broju. Uzeše dakle sveto tijelo i s poštovanjem ga odnesoše uz himne, hvale i zvuke truba, pa obavljajući svečani sprovodni obred također *uzeše palmine grančice* (usp. Iv 12,13). A sinovi noseći svetoga oca zaustaviše se kod crkve svetoga Damjana, koju je on, kao što je rečeno, prvu obnovio. I pokazaše ga njegovim kćerima koje je ondje zasadio, to jest siromašnim gospođama i svetim djevicama. I gle, pobožna majka njihova, prva naime biljka onoga Reda, po djelu i imenu Klara (to jest slavna), pripuštena s kćerima da vidi tijelo predragoga oca, stade odveć tužno *naricati nad njim* (usp. Zah 12,10) jer, među svim smrtnicima, njoj doista biva ugrabljena nenadoknadiva utjeha. A i ostale su plakale koliko je dopuštao stid djevica. Potom su jedna po jedna izljubile njegove ruke urešene predragocjenim draguljima. A onda su s prevelikom boli pustile da ga iznesu, kako je dolikovalo. – Tada je presveto tijelo preneseno u grad i sahranjeno na mjestu gdje je on prvo kao dječak naučio slova i gdje je poslije prvi put propovijedao: skladno se očitovalo kako su se time sretan početak, sretnija sredina i najsretniji svršetak slili u jedan vrhunac slave.

TRINAESTO POGLAVLJE

Koliko je godina nakon obraćenja živio, kojega je dana umro i pod kojim je biskupima Rimske stolice svoj život proveo; o načinu i vremenu njegove kanonizacije i prijenosa tijela

73. Bilo je prošlo već dvadeset godina otkako je prvi put slavni Kristov priznavalac i levit prionuo uz savjete evanđeoskog savršenstva i nepokolebljivim korakom *kročio putem zapovijedi* (usp. Ps 119,32) božanskoga zakona. A tisuću dvjesto dvadeset šeste godine od Gospodinova Utjelovljenja, četvrtoga dana oktobarskih nona, u nedjelju, napusti ovaj časni otac brodolom ovoga svijeta i, kao što je rečeno, bi pokopan u Asizu. – A pod gospodinom papom Inocentom III. ovaj blaženi muž bijaše započeo svoju *trku*, koju sretno *završi* (usp. 2 Tim 4,7) pod njegovim nasljednikom Honorijem. Kao što se onaj prvi, kako je gore rečeno, s čovjekom Božjim suglasio u svemu glede osnivanja Reda, tako je poslije ovaj drugi, kako je u Pravilu dotaknuto, sve blagonaklono potvrdio tome svecu. Iza njih je srećom slijedio gospodin papa Grgur, koga je zapala manja zadaća da brani *mladu biljku* (usp. Ps 144,12) od surova nasrtaja onih koji su je čupali i hrani je dok se čvršće ne ukorijeni; kao najvjerniji vrtlar pomagao joj je do svakovrsna ploda, uz Božju pomoć. Grgur je smatrao kako još više na zemlji treba veličati presvetoga oca, za koga nitko nije sumnjao da je na nebu već proslavljen, ne samo jer je slavan zbog bezbrojnih dokazanih čudesa nego jer je i osobno upoznao njegovo čudesno vladanje.

74. Papa je naime tisuću dvjesto dvadeset osme godine od Gospodinova Utjelovljenja održao s kardinalima i s veoma mnogo drugih crkvenih prelata raspravu o kanonizaciji toga istog sveca. S cijelim zborom Rimske kurije i svim tadašnjim kurijalnim prelatima, kao i sa zemaljskim poglavarima i bezbrojnim mnoštvom puka, osobno je iz grada Peruđe došao na njegov grob. Uz opću suglasnost svih, uz misne tajne, pobudni nagovor, nabrajanje čudesa, u svečanoj odori, uz sjaj svjetiljaka, zvonjavu zvona, zvuk truba, uz pjesme i himne onih koji su ga slavili, pljesak i klicanje onih koji su se veselili i uz veoma velike svečanosti, koje bi bilo predugo nabrajati, uvrstio ga je u popis svetaca. Odredio je i zapovjedio, kao što je poslije sam i pismeno objavio, da se općenito po svim krajevima svijeta njegov blagdan svečano slavi na dan njegova preminuća, to jest na četvrti dan oktobarskih nona.

Sama ova preslavna svečanost kanonizacije blaženoga Franje zbila se u nedjelju, sedamnaestoga dana augustovskih kalenda.

75. A godine Gospodnje tisuću dvjesto tridesete u često spominjanom gradu skupilo se iz raznih krajeva svijeta nemalo mnoštvo

braće radi prijenosa toga sveca i radi slavljenja generalnog kapitula. Gojila se nada da će njihov već spomenuti najodličniji otac, gospodin papa Grgur, biti osobno prisutan na ovoj svečanosti prijenosa, ali su ga tada spriječili neki drugi važni poslovi Crkve. Onamo je poslao svečane izaslanike sa svojim pismom, u kojemu je ne samo razlog svoje neočekivane odsutnosti objasnio kao nužan nego je sinove, koje je tješio očinskom ljubavlju, povjerljivo obavijestio kako je blaženi Franjo uskrisio nekog pokojnika. K tome je po tim istim izaslanicima poslao zlatan križ, dragocjen zbog ukrasa od dragog kamenja, ali dragocjeniji od svega zlata i dragoga kamenja jer je u njemu bilo i drvo Kristova križa. Nadalje, poslao je nakite i posuđe za službu na oltaru i veoma prikladno ruho za svečane službe. Sve je te dragocjenosti namijenio bazilici blaženoga Franje, koja se, izuzeta od svake niže nadležnosti, gradila pod njegovom paskom i kojoj je on postavio prvi kamen temeljac. A poslao je i druge nemale darove kako za njezinu gradnju tako i za troškove predstojećega slavlja.

76. Preneseno je dakle presveto tijelo u tu istu crkvu sagrađenu izvan gradskih zidina, ali blizu njih, u subotu, osmoga dana junskih kalenda, i to uz toliko slavlje koje se ne može ukratko opisati. Toliko se mnoštvo puka bilo slilo na svečanost njegova prijenosa tako da se, budući da ga grad nije mogao prihvatiti, smjestilo okolo po poljima u hrpama poput stada. – Nadalje, kao što se ovaj glasoviti svetac za života bijaše proslavio s mnogo divnih čudesa, tako se od dana njegove smrti sve dosad Crkva raduje sjaju bezbrojnih čudesa po njegovu zagovoru, ne samo na mjestu gdje je položeno blago njegovih kostiju nego u bilo kojem kraju svijeta gdje se njegov zagovor pobožno i s pouzdanjem zazove. Slijepi i gluhi, nijemi i kljasti, bolesni od vodene bolesti i uzeti, opsjednuti i gubavi, brodolomci i zarobljenici po njegovim zaslugama zadobivaju pomoć u svim bolestima, nevoljama i opasnostima. Pa i mnogi mrtvi bivaju čudesno uskrišeni, a sve to izvodi veličanstvena *sila Svevišnjega* (usp. Lk 1,35), *komu* je *jedinomu* svaka *čast i slava* u beskrajne *vijeke vjekova. Amen* (usp. 1 Tim 1,17; Rim 16,27).

SAVEZ SV. FRANJE S GOSPOĐOM SIROMAŠTINOM

SACRUM COMMERCIUM S. FRANCISCI CUM DOMINA PAUPERTATE

(1230–1237)

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

SAVEZ SV. FRANJE S GOSPOĐOM SIROMAŠTINOM

Uvod

Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom očaravajuće je djelo i, u isto vrijeme, problematično. Dosada se još nije uspjelo utvrditi njegova autora, niti ima opće suglasnosti o dataciji. Što se tiče autora, spominjana su imena Antuna Padovanskog, Ivana Parentia, Ivana Parmskog, Krescencija iz Iesia, Cezarija Špajerskog. U pogledu vremena sastavljanja godina 1227. – koju su do unatrag trideset godina mnogi držali sigurnom ili barem vjerojatnom – izgleda da se danas teško može zastupati.

Ustvari, djelo odražava problematiku velike aktualnosti oko sredine XIII. stoljeća u zaoštravanju sukoba koji je suprotstavljao svjetovnjake (svjetovne svećenike) i mendikante (prosjačke redovnike: franjevce i dominikance). U tom cilju služim se samo jednim primjerom koji držim veoma znakovitim: to je epizoda koja se dogodila u počecima bratstva (usp. Peruđ 21–21; L3d 38; 39). Dva brata, od kojih je jedan bio Bernard, stigli su u Firencu, ali tu nisu dobro prihvaćeni. Sljedećeg jutra neki Gvido, bogat i osjetljiv za sudbinu nevoljnika, namjeravao je svakome od njih dati – kako je činio s drugim siromasima – nešto novca, koji oni ipak nisu htjeli primiti, odgovarajući: »Istina je da smo siromašni, ali siromaštvo za nas nije teret, kao za druge potrebnike, budući da smo postali siromašni našim slobodnim izborom, po milosti Božjoj, slijedeći njegov savjet« (LegTd 39). Prva braća dakle nisu vjerovala da ih njihov izbor siromaštva stavlja u položaj duhovne superiornosti u odnosu na siromahe. Naprotiv pokazivali su se svjesni činjenice da je ono bilo posljedica voljnog čina te se stoga nije radilo o položaju tako teškom koliko onoga tko je bio prisiljen, protiv svoje volje, živjeti u bijedi.

U prvim godinama petog desetljeća trinaestog stoljeća međutim, naročito zbog polemike sa svjetovnjacima, prosjački su redovi željeli sve većom snagom potvrditi vrijednost svojevoljnog siromaštva, koje se već smatralo temeljem njihova izbora i duhovne superiornosti. Tako je Toma Čelanski započeo *Spis o čudesima sv. Franje,* pisan tih godina, veličanjem siromaštva, smatranog snagom novoga reda (3Čel1). Ivan Parmski također, generalni ministar Manje braće, i Jordan Saksonac, generalni ministar Propovjednika, napisali su 1255. zajedničko pismo braći dotičnih redova. Napadani izvana,

prosjački su se redovi morali zajednički braniti, veličajući dragovoljno siromaštvo.[20]

To se veličanje posve razumije ako vodimo računa o tome da je upravo 1255. svjetovni učitelj Guillaume de Saint-Amour izabrao zavjetovano siromaštvo kao svoj polemički nišan protiv prosjačkih redova. Pokazuju se stoga znakovitima, u cilju datacije djela, neki izrazi koji se nalaze u Prologu *Sacrum Commercium:* »S punim pravom – tvrdi autor – kraljevstvo nebesko pripada onima koji svojom voljom, s čistom nakanom i zbog želje za vječnim dobrima, ne posjeduju nikakvo zemaljsko dobro«. I dalje: »Među drugim divnim i velikim krepostima, koje u čovjeku pripremaju prikladno mjesto za Božje prebivalište i pokazuju bolji i brži put da se ide i stigne sve do njega, sveto Siromaštvo se po svojoj naravi uzdiže iznad svih, i jedinstvenom milošću prethodi zaslugama drugih«.

Autor označava »najuzvišeniji« način života koji su zavjetovali Franjo i njegovi drugovi, »iznad ljudskih snaga i kreposti«, siguran put u nebo (SgS 65). Ipak, veoma lijepa scena – i poznata – banketa siromaštva s braćom daje nam da shvatimo također kako je on težio za stvarno siromašnim životom: gospođa Siromaština doista ne nalazi doli oskudicu hrane, odsutnost tanjura i posuđa; umjesto kreveta i samostana gola zemlja i široki svijet (usp. SgS 59–63). Za razliku od Bonaventure, koji čita franjevačku povijest u smjeru neprestanog napretka, autor gleda na prošlost, na onu savršenost koja je življena u prvotnom bratstvu i koja kod braće nije trebala opadati. Na taj se način pokazuje da je više u skladu s *Drugim životopisom sv. Franje* Tome Čelanskog nego sa serafskim učiteljem. Odatle također poziv da se »ustraje« na započetom putu i da se djelo savršenosti »ne ostavlja na polovici«, »kao što neki običavaju činiti« (SgS 65).

Kao što je rečeno, svaki pokušaj da se utvrdi autor, u svjetlu povijesnih istraživanja i rukopisne tradicije, dosad se pokazao uzaludnim. Datirajući djelo u vrijeme sukoba sa svjetovnjacima, sužava se polje hipoteza i pokazuju se lišenim temelja neke od onih dosad iznesenih (sveti Antun i Cezarije Špajerski bili su već odavna mrtvi). Ime Ivana Parmskog pokazuje se sigurno kao najvjerojatnije među onima dosad iznesenim, ali onda ostaje da se protumači šutnja Ubertina Kasalskog. On ustvari crpe punom šakom iz toga sjajnog djelca, ali ne kaže ništa o njegovu autoru: podatak bez sumnje jedinstven, tim više ako se promatra oduševljenje izraženo u odnosu na Ivana Parmskog, kojeg veliča kao da je svetac.

Autor djela *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom* uistinu pokazuje da posjeduje potpuno poznavanje Svetog pisma. Možda je onda

[20] L. Wadding, *Annales Minorum*, vol. III, za god. 1255, br. XII, Quaracchi 1931, str. 430.

najlogičnija stvar pomisliti na nekog teologa iz Ivanova društva, koji je s njim dijelio idealizam i uvjerenje. U svakom slučaju, tko god bio njegov autor, ono što je značajnije jest činjenica da je znao ostvariti djelo koje je u stanju odgovoriti izazovu vremena: traženje i pohvala gospođe Siromaštine, pripovijedanje o hodu koji je ona prošla u vremenu i o zamkama koje su joj postavljali lažni redovnici, ugovor o savezu uspostavljenom s Franjom – »pravim nasljedovateljem i učenikom Spasiteljevim« (SgS 4) – i s njegovima. U tom alegorijskom djelu sve uspješno govori u prilog visokog ideala kršćanskog života, u uvjerenju da je upravo gospođi Siromaštini Gospodin »predao ključeve kraljevstva nebeskog«.

Izvori:

Uvod u *Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1275–1277. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: *Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate*, Ad fidem codicum mss. Editum a PP. Collegii S. Bonaventurae, Ad Claras Aquas – Florentiae Firenze – Quaracchi, 1929.

Proslov

Započinje sveti savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom

1. Među ostalim izvrsnim i istaknutim krepostima koje u čovjeku pripravljaju mjesto i prebivalište Bogu te pokazuju *uzvišeniji* i prohodniji *put* (usp. 1 Kor 13,1) kojim se dolazi k njemu, sveta Siromaština izvjesnom prednošću nadvisuje sve ostale i premašuje slavu ostalih posebnom ljupkošću. Ona je osnovica i čuvarica sviju kreposti te punim pravom među ostalim evanđeoskim krepostima položajem i imenom zauzima prvo mjesto. Zato nema razloga da se ostale (kreposti) boje *pljuštanja kiše*, navale *bujica*, te *puhanja vjetrova* (usp. Mt 7,25) što prijeti rušenjem, ako su utvrđene na ovom temelju.

2. I punim pravom, jer ju je Sin Božji, *Gospodin nad vojskama* i *Kralj slave* (usp. Ps 24,10) uzljubio posebnom ljubavlju, tražio i našao kad je na zemlji izvodio *djelo spasenja* (usp. Ps 74,12). Na početku svoga propovijedanja stavio ju je kao svjetlo vjere u ruke svima koji ulaze kroz vrata, i prije svega ju je postavio da bude kao kamen temeljac kuće. Kraljevstvo nebesko, što ga ostale kreposti primaju od njega samo kao obećanje, njoj predaje bez ikakva odgađanja. *Blago siromasima u duhu,* kaže on, *jer je njihovo kraljevstvo nebesko* (usp. Mt 5,3).

3. Kraljevstvo nebesko s pravom pripada onima koji svojevoljno ne posjeduju ništa od zemaljskih dobara zbog duhovne odluke i želje za vječnim dobrima. Tko ne mari za zemaljska dobra, i treba da živi od nebeskih dobara; neka sretnim ustima blaguje slatke *mrvice što padaju sa stola* (usp. Mt 15,27) svetih anđela u sadašnjem progonstvu onaj koji se odrekao sviju zemaljskih dobara i *sve smatra izmetinama* (usp. Fil 3,8) pa zavređuje kušati kako je *sladak i dobar Gospodin* (usp. Ps 34,9; 1 Pet 2,3). To je pravo izručivanje kraljevstva nebeskog i sigurnost vječnog posjedovanja u tom kraljevstvu i kao neki sveti predokus budućeg blaženstva.

4. Zato se blaženi Franjo kao pravi Spasiteljev nasljedovatelj i učenik na početku svog obraćenja svim žarom, svom čežnjom i posvemašnjom promišljenošću dao na traženje svete Siromaštine ne bi li je našao i prigrlio. Nije krzmao pred protivštinom, nije se plašio neuspjeha, nije izbjegavao napor, nije zazirao ni od kakve tjelesne nevolje samo zato da bi mu se konačno pružila mogućnost da uzmogne prispjeti do nje kojoj je Gospodin predao *ključeve kraljevstva nebeskoga* (usp. Mt 16,19).

1. POGLAVLJE

Blaženi se Franjo raspituje o Siromaštini

5. Poput radoznalih istraživača počeo je obilaziti *ulice i trgove grada,* i pomnjivo je *tražio onu koju ljubi duša njegova* (usp. Pj 3,2). Ispitivao je one koji su stajali naokolo, zanimao se kod onih koji su pridolazili. Ovako je govorio: »*Jeste li vidjeli onu koju ljubi duša moja?*« (usp. Pj 3,3). *Ta im riječ bijaše nerazumljiva* (usp. Lk 18,34) kao da je tuđinska. Jer ga ne razumješe, rekoše mu: »Ne znamo, čovječe, što kažeš. *Govori nam našim jezikom* (usp. 2 Kr 18,26) pa ćemo ti odgovoriti«.

Adamova djeca onoga vremena *ne imađahu ni riječi ni osjećaja* (usp. 2 Kr 4,31) da o siromaštini međusobno raspravljaju ili da o njoj govore. Jako su je mrzili kao što čine i danas. Zato onome koji se za nju raspitivao nisu mogli *reći ništa miroljubivo* (usp. Post 37,4). Zato mu kao nepoznatom odgovoriše i izjaviše da ne znaju ništa o onome za što se on zanimao.

6. »*Poći ću*« – reče blaženi Franjo – »*k odličnicima te ću govoriti s njima. Oni poznaju put Gospodinov i misao svog Boga* (usp. Jer 5,5), jer su oni drugi *možda siromašni i ludi te put Gospodnji i misao svoga Boga ne poznaju*« (usp. Jer 5,4).

Kad je to učinio, ovi mu odgovoriše grublje, govoreći: »*Kakav je to novi nauk kojim nam puniš uši* (usp. Dj 17,19–20)? Siromaština koju tražiš neka uvijek bude tvoja, i tvojih sinova, i tvojih potomaka nakon tebe (usp. Post 13,15). Nama više odgovara to da uživamo naslade, da obilujemo bogatstvom, jer je *kratka vijeka i tužan život naš i nema lijeka kad čovjeku dođe kraj* (usp. Mudr 2,1). *Ta ništa nismo spoznali što bi bilo bolje nego veseliti se, jesti i piti, dok smo živi*« (usp. Prop 3,12.13; Iz 22,13; 1 Kor 15,32).

7. Kad je blaženi Franjo to čuo, snebio se u svom srcu i, zahvaljujući Bogu, rekao: »*Blagoslovljen da si, Gospodine Bože* (Lk 1,68), *koji si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio si malenima! Dobro,*

Oče! Jer je tebi tako milo (usp. Mt 11,25–26). *Gospodine, Oče i vladaru života moga, ne prepusti me njihovoj ćudi, ne dopusti da zbog njih potonem* (usp. Sir 23,1) u onu zloću, nego mi po svojoj milosti daj naći ono što tražim, *jer ja sam tvoj sluga i sin sluškinje tvoje«* (usp. Ps 116,16).

8. Kad je blaženi Franjo tako izišao iz grada, brzim je korakom stigao na neko polje gdje je, gledajući izdaleka, opazio dvojicu staraca kako sjede pritisnuti teškom tugom (usp. Tuž 1,13). Jedan od njih govoraše ovako: »*Na koga da pogled svoj svratim? Na siromaha i čovjeka duha ponizna koji od moje riječi dršće«* (usp. Iz 66,2). A drugi reče ovako: »*Ništa nismo donijeli na ovaj svijet tako da ništa ne možemo iz njega ni iznijeti. A kad imamo hranu i odijelo, zadovoljimo se time«* (usp. 1 Tim 6,7–8).

2. POGLAVLJE

Franjo moli da mu pokažu gdje stanuje Siromaština

9. Kad blaženi Franjo do njih stiže, reče im: »*Pokažite mi, molim vas, gdje stanuje* gospođa Siromaština, *gdje se nalazi na paši, gdje planduje* (usp. Pj 1,6), jer sam *bolestan od ljubavi za njom* (usp. Pj 2,5; 5,8).

Oni mu odgovoriše i rekoše: »Dobri brate, mi smo ovdje sjedili *jedno vrijeme i dva vremena i pola vremena* (usp. Dan 7,25; 12,7; Otk 12,14), i često smo je viđali kako prolazi, jer su je tražili mnogi. Gdjekada su je mnogi pratili, ali se često vraćala sama i gola; ne bijaše *nakićena ogrlicama* (usp. Iz 61,10), bila je bez ikakve pratnje, bez ikakve odjeće. Gorko bi plakala i govorila: '*Sinovi majke moje rasrdili se na me*' (usp. Pj 1,6). A mi joj rekosmo: '*Strpljiva budi* (usp. Mt 18,26), *jer pravedni tebe ljube*' (usp. Pj 1,3).

10. A sada se ona, brate, *uspinje na goru veliku i visoku* (usp. Otk 21,10), *kako joj je naredio Bog* (usp. Mt 28,16). Ona stanuje *na svetim gorama,* jer je Bog *više ljubi negoli sve šatore Jakovljeve* (usp. Ps 87,1–2). Gorostasi ne mogaše slijediti *trag njezinih nogu* (usp. Est 13,13), ni orlovi nisu dolijetali do njenih vrhunaca. Siromaština je jedinstvena pojava. Svaki je čovjek prezire zato što se *ne nalazi u zemlji onih koji žive udobno* (usp. Job 28,13). Zato je *skrivena njihovim očima;* ona *izmiče i pticama nebeskim* (usp. Job 28,21). *Jedino je Bogu poznat njezin put i mjesto gdje prebiva* (usp. Job 28,23).

11. Ako dakle, brate, želiš doći do nje, svuci svoju *svečanu odjeću* (usp. Jdt 10,3) i odbaci *svako breme i grijeh koji lako zavodi* (usp. Heb 12,1) jer, ne budeš li gol, nećeš se moći do nje uspeti, jer se povukla na toliku visinu. No *jer je dobrostiva* (usp. 1 Kor 13,4), *lako je vide koji je ljube i nalaze je oni koji je traže* (usp. Mudr 6,13). *Sama je misao o njoj mudrost savršena* – brate – *i tko poradi nje bdije, brzo će postati bezbrižan* (usp. Mudr 6,16). Zato sa sobom povedi vjerne drugove da se, uspinjući se na goru, mogneš poslužiti njihovim savjetom i da bi te podupirala njihova pomoć, jer *teško onome tko padne, nema nikoga tko bi ga podigao; padne li jedan, drugi će ga podići«* (usp. Prop 4,10).

3. POGLAVLJE
Blaženi Franjo potiče braću

12. Kad se blaženi Franjo posavjetovao s tim ljudima, otišao je i sebi izabrao nekolicinu vjernih drugova. S njima je požurio, a kad je stigao gore, rekao je svojoj braći: »*Dođite, uspnimo se na goru Gospodnju i u dom* (usp. Iz 2,3) gospođe Siromaštine *da bi nas poučila o svojim putovima i da bismo hodili njezinim stazama«* (usp. Mih 4,2).

A kad su sa svih strana promotrili uspon na goru i njegovu strminu, neki od njih rekoše, govoreći među sobom: »*Tko će se uspeti na ovu goru* (usp. Ps 24,3) i tko će stići do njezina najvišeg vrhunca?«.

13. Kad je blaženi Franjo to razabrao, rekao je: »*Uzak je put* – braćo – *i tijesna su vrata koja vode u život i malo ih je koji ih nalaze* (usp. Mt 7,14). *Budite jaki u Gospodinu i u njegovoj silnoj moći* (usp. Ef 6,10), jer će nam sve što je teško postati lako. Odložite teret vlastite volje i odbacite bremena grijeha, *opašite se i budite junaci* (usp. 1 Mak 3,58). *Zaboravite* što je za vama, a prema mogućnostima *posežite* za onim što je pred vama (usp. Fil 3,13). Kažem vam da će svako mjesto na koje *stupi vaša noga biti vaše* (usp. Pnz 11,24). Pred vašim je licem *životni Duh, Krist Gospodin* (usp. Tuž 4,20), koji će vas vući *konopcima ljubavi* (usp. Hoš 11,4) na najviši vrhunac gore. Čudesan je, braćo, božanski naum spasenja po Siromaštini. Lako ćemo međutim moći uživati u njezinim zagrljajima, jer *postade kao udovica vladarica naroda* (usp. Tuž 1,1), bijedna i od sviju prezrena kraljica kreposti. Nema nikoga tko bi se iz blizine usudio na nas vikati, nikoga tko bi nam se suprotstavljao, nikoga tko bi s pravom bio kadar spriječiti ovaj spasonosni Savez. *Svi je prijatelji iznevjeriše i postadoše joj neprijatelji«* (usp. Tuž 1,2). Nakon tih su riječi svi zajedno počeli hoditi za svetim Franjom.

4. POGLAVLJE

Siromaština se divi lakom uspinjanju braće

14. Dok su se posve lakim korakom žurno uspinjali prema vrhuncu, gle, gospođa je Siromaština, stojeći na najvišem vrhuncu planine, zaokružila pogledom po gorskim vrletima. Gledajući ove ljude kako se odvažno uspinju, kako upravo lete, silno se zadivila i rekla: *Tko su ovi što lebde poput oblaka, kao što golubovi lete prema svojim golubinjacima* (usp. Iz 60,8)? Ta već dugo takvih vidjela nisam, niti sam gledala tako posve slobodne, koji sve terete odbaciše. Zato ću im reći što u svom srcu nosim da se ne bi, poput onih drugih, kajali zbog tolika uspona, a nisu se ni obazirali na ponor koji se naokolo usjekao. Znam da do mene neće moći stići bez moje privole, ali ću imati zaslugu pred svojim nebeskim Ocem dadnem li im spasonosan savjet. – *I gle, čula je odozgor glas* (usp. Lk 1,44) *koji reče: Ne boj se, kćeri sionska* (usp. Iv 12,15; Sef 3,16), *jer su ovi sjeme što ga blagoslovi Gospodin* (usp. Iz 61,9) *i izabra iskrenom ljubavlju* (usp. 2 Kor 6,6).

15. I gospođa je Siromaština sjela na prijestolje svoje golotinje; *predusrela ih je sretnim blagoslovima* (usp. Ps 21,4) i rekla: »Kažite mi, braćo, razlog svog dolaska i zašto se uspinjete tako žurno iz doline bijednih na goru slave? Možda tražite mene koja sam, kako vidite, *bijednica, olujom vitlana, bez ikakve utjehe?* (usp. Iz 54,11).

5. POGLAVLJE

Blaženi Franjo hvali Siromaštinu

16. Oni uzvratiše govoreći: »Dođosmo k tebi, gospodarice naša; zaklinjemo te, primi nas s mirom. Želimo postati slugama *Gospodina nad vojskama,* jer *On je Kralj slave* (usp. Ps 24,10). Dočuli smo da ćeš postati kraljicom kreposti i to smo donekle iskustvom naučili. Zato do tvojih nogu prostrti, ponizno i usrdno te molimo, udostoj se biti s nama i budi nam putom kojim se dolazi do *Kralja slave,* kao što si bila put njemu kad se udostojao pohoditi one *koji prebivaju u tami i sjeni smrtnoj, On, Sunce s visine* (usp. Lk 1,79.78). Dobro znamo da je *tvoja moć, tvoje kraljevstvo, da si uzvišena iznad svega* (usp. 1 Ljet 29,11). Kralj kraljeva postavio te da budeš kraljicom i gospodaricom. Samo s nama utanači mir i bit ćemo spašeni da bi nas po tebi primio onaj koji nas je po tebi otkupio. Odlučiš li spasiti nas, odmah ćemo biti spašeni. Ta sam je *Kralj kraljeva i Gospodar gospodara* (usp. Otk 19,16), Stvoritelj neba i zemlje, *poželio tvoju ljepotu i dražest* (usp. Ps 45,12). *Dok se Kralj odmarao na ležaju svome*

(usp. Pj 1,12), bogat i slavan u svom kraljevstvu, *ostavio je dom svoj, ostavio svoju baštinu* (usp. Jer 12,7): *blagostanje i bogatstvo bijahu u njegovu domu* (usp. Ps 112,3). I dolazeći tako iz *kraljevskoga sjedišta* (usp. Mudr 18,15), s najvećim te tražio poštovanjem.

17. Veliko je dakle tvoje dostojanstvo i neusporediva uzvišenost, jer te, napustivši sve čete anđela i nebrojene vojske – a bijaše ih veliko mnoštvo u nebesima – došao tražiti u donjim krajevima zemlje, a nalazila si se *u blatu kalnome* (usp. Ps 40,3), *u tmini i sjeni smrtnoj* (usp. Ps 88,7). Svim živima si bila strahovito mrska i svi su te se klonili i, koliko su mogli, od tebe bježali. Štoviše, iako ti neki nisu mogli baš nikako pobjeći, ipak im zato nisi bila manje mrska i odvratna.

18. No kad je *vladar*, Gospodin, *došao* (usp. Mal 3,1), sam te je prihvatio, *uzdigao ti glavu* (usp. Ps 110,7) među plemenima naroda i *kao zaručnicu te uresio vijencem* (usp. Iz 61,10), *uzdigao te iznad oblaka* (usp. Iz 14,14). Premda si, bez sumnje, odvratna još bezbrojnima, jer ne poznaju *tvoje moći i tvoje slave* (usp. Ps 63,3), tebi ipak ništa ne propada, jer slobodno prebivaš *na svetim gorama* (usp. Ps 87,1), u *najčvršćem prebivalištu* (usp. 2 Ljet 6,33) Kristove slave«.

6. POGLAVLJE
Dostojanstvo Siromaštine

19. Tako je Sin Svevišnjega Oca *zaljubljen u tvoju ljepotu* (usp. Mudr 8,2) prionuo uza te jedinu i u svemu te pronašao najvjernijom. Prije no što je stigao iz svijetle domovine na zemlju, pripravila si mu prikladno mjesto, prijestolje na kojem sjedi, ložnicu u kojoj počiva, naime vrlo siromašnu Djevicu od koje je rođen zasjao svijetu. Vjerno si mu, kad se rodio, izišla u susret da bi u tebi, a ne u udobnosti, našao mjesto koje mu je po volji. Položen je, kaže evanđelist, *u jasle, jer za nj nije bilo mjesta u svratištu* (usp. Lk 2,7). I tako si ga uvijek nerazdruživo pratila da za cijelog života, otkako se *pojavio na zemlji i boravio među ljudima* (usp. Bar 3,38), dok su *lisice imale jazbine, a ptice nebeska gnijezda, nije imao gdje bi naslonio svoju glavu* (usp. Mt 8,20). On koji je nekoć otvarao usta prorocima, kad je nakon toga otvorio svoja usta da naučava, između mnogih stvari o kojima je govorio, prije svega je pohvalio tebe i postavio te na prvo mjesto: »*Blago siromasima u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko*« (usp. Mt 5,3).

20. A kad je izabirao nekolicinu nužnih svjedoka svoga svetog propovijedanja i slavnoga života za spasenje ljudskoga roda, nije

izabrao bogate trgovce, nego siromašne ribare da bi tolikim odlikovanjem pokazao kako bi trebalo da svi ljube tebe. Da bi napokon bila svima očita tvoja dobrota, tvoja plemenitost, tvoja hrabrost i dostojanstvo, kako nadvisuješ sve kreposti i kako bez tebe ne može postojati ni jedna krepost, kako tvoje *kraljevstvo nije od ovoga svijeta* (usp. Iv 18,36), nego da je s neba, tada si se ti jedina priljubila uz *Kralja slave* kad su ga svi izabrani i ljubljeni kukavički napustili. Ti, njegova najvjernija zaručnica, preslatka ljubiteljica, nisi se od njega ni na čas udaljila. Štoviše, uza nj si još više prionula kad si promatrala kako ga svi još većma preziru. Da nisi naime bila s njim, nikada ne bi mogao biti tako prezren od sviju.

21. Bila si s njim kad su ga Židovi pogrđivali, kad su ga farizeji izrugivali, kad su mu svećenički prvaci predbacivali. S njim si bila kad su ga ćuškali, kad su na nj pljuvali, kad su ga bičevali. On koga su svi morali štovati bijaše ruglo svima, a samo si ga ti tješila. Nisi ga ostavila sve *do smrti, smrti na križu* (usp. Fil 2,8). I na samom si križu, kad mu je tijelo već bilo ogoljeno, ruke rastegnute, ruke i noge probodene, zajedno s njim trpjela tako da se na njemu nije vidjelo ništa slavnije od tebe. A kad je napokon uzašao na nebo, tebi je ostavio znak nebeskog kraljevstva za obilježavanje izabranih da svatko tko teži za vječnim kraljevstvom dođe k tebi i da te zamoli kako bi po tebi unišao, jer – ako netko nije tvojim *znakom obilježen* (usp. Pj 8,6; Otk 7,3) – ne može ući u kraljevstvo.

22. Zato, gospođo, budi nam milostiva pa nas obilježi znakom svoje naklonosti. Tko je tako bezuman, tako nerazuman, a da te ne bi ljubio svim srcem, tebe koju je Svevišnji odabrao i pripravljao odvijeka? Tko te ne bi štovao i častio kad te onaj komu se klanjaju sve nebeske snage odlikovao tolikom čašću? Ta tko ne bi rado častio *tragove tvojih nogu* (usp. Iz 60,14) kad ti se Gospodin veličanstva tako ponizno poklonio, s tobom se tako prijateljski povezao, tolikom ljubavlju uza te prionuo? Zato te, gospođo, po njemu i poradi njega zaklinjemo, ne prezri u potrebama naših vapaja, nego nas uvijek oslobodi od pogibelji, ti slavna i dovijeka blagoslovljena!

7. POGLAVLJE

Odgovor gospođe Siromaštine

23. Na ovo je gospođa Siromaština odgovorila radosnim srcem, razdraganim licem, umiljatim glasom i rekla: »Priznajem vam, braćo, i predragi prijatelji, da sam ispunjena veseljem, *preobilno sam*

radosna (usp. 2 Kor 7,4) otkako ste počeli govoriti. Promatram vašu revnost i već mi je poznato vaše sveto Pravilo. Vaše mi riječi postadoše *dragocjenije od zlata, zlata čistoga, slađe od meda, meda samotoka* (usp. Ps 19,11). *Niste naime vi oni koji govore, nego je Duh Sveti onaj koji govori u vama* (usp. Mt 10,20), i njegovo vas *pomazanje poučava u svemu* (usp. 1 Iv 2,27) što ste govorili o Svevišnjem Kralju koji me samo po svojoj milosti uzeo da mu budem draga. Tako je na zemlji s mene *uklonio porugu* (usp. Lk 1,25) i proslavio me među odličnicima neba.

24. Zato, ako vam nije teško slušati, želim pred vas iznijeti dugu povijest svoga položaja, a to će vam biti vrlo korisno da biste naučili *kako vam treba živjeti i ugađati Bogu* (usp. 1 Sol 4,1) da pazite da se ne biste obazirali natrag, jer želite *staviti ruku na plug* (usp. Lk 9,62).

Nisam, kao što mnogi misle, neuka. Dosta sam stara i obilujem brojem dana. Poznat mi je poredak stvari, raznolikost stvorova, promjenljivost vremena. Po dugom iskustvu, po naravnoj pronicavosti i po daru milosti poznam nestalnost ljudskoga srca.

8. POGLAVLJE

Siromaština se sjeća raja

25. Nekoć sam bila *u raju svog Boga* (usp. Otk 2,7) gdje čovjek bijaše gol. Štoviše, cijeli sam onaj predivni *vrt* (usp. Post 2,25; 3,8) *obilazila* u čovjeku i s *čovjekom golim*. Ništa se nisam bojala, ni u što nisam sumnjala, nikakve se protivštine nisam plašila. Mislila sam da ću s njim boraviti dovijeka, jer ga je Svevišnji stvorio kao pravedna, dobra i mudra te smjestio na najubavije i najljepše mjesto. Bijah uvelike radosna, *sve vrijeme sam igrala pred njim* (usp. Izr 8,30), jer ne imađaše nikakva vlasništva, sav bijaše Božji.

26. Ali jao! Nadošlo je neočekivano zlo, od početka stvaranja posve nečuveno. Onaj nesretnik, koji je nekoć *u svojoj ljepoti* izgubio mudrost, *unišao je u zmiju* (usp. Ez 28,17; Post 3,1). Budući da više nije mogao ostati u nebu, prijevarno je napao čovjeka da bi i on, kao što je i sam, postao prijestupnikom Božje zapovijedi. Bijednik je povjerovao onomu koji ga je uputio na zlo i uza nj je pristao. Zaboravio je Boga, *svoga Stvoritelja* (usp. Pnz 32,18), slijedio je prvog prijestupnika, štoviše prekršitelja. Najprije *bijaše gol*, kaže o njemu Pismo, ali se *nije sramio* (usp. Post 2,25) jer u njemu bijaše potpuna nedužnost. A kad je sagriješio, spoznao je da je gol i od srama se utekao *smokvinu lišću te je sebi načinio pregače* (usp. Post 3,7).

27. Zato, kad sam vidjela kako mi je drug postao prijestupnikom i prekrio se lišćem, jer ne imađaše ništa drugo, udaljila sam se od njega te sam ga, stojeći podalje, počela promatrati suzna lica. *Iščekivala sam onoga koji bi me spasio od malodušnosti srca i tolikoga vihora* (usp. Ps 55,9).

Tada iznenada dođe s neba neka huka (usp. Dj 2,2) koja je zahvatila cijeli raj, a s njom dođe s neba blistavo svjetlo. Ogledavši se naokolo, vidjeh Gospodina Veličanstva *koji je šetao rajem za dnevnog povjetarca* (usp. Post 3,8). Odsijavao je neopisivom i neizrecivom slavom. Pratilo ga je mnoštvo anđela koji klicahu snažnim glasom govoreći: »*Svet, svet, svet Gospodin Bog nad vojskama, puna je sva zemlja slave* (usp. Iz 6,3) tvoje«. *Tisuću tisuća služahu njemu, mirijade stajahu pred njim* (usp. Dan 7,10).

28. Počela sam, priznajem, plašeći se i silno dršćući, od straha i užasa iznemagati. Puzajući tijelom, uzburkanim sam srcem *iz dubine zavapila* (usp. Ps 130,1) govoreći: »*Gospodine, smiluj se! Gospodine, smiluj se! Ne idi na sud sa slugom svojim, jer nitko živ nije pravedan pred tobom*« (usp. Ps 143,2). A on mi reče: »*Idi, sakrij se časkom, dok ne prođe jarost* (usp. Iz 26,20) moja«.

I odmah pozva mog druga govoreći: »*Adame, gdje* si?« A on je na to odgovorio: *Čuo sam tvoj glas. Pobojah se jer sam gol, pa se sakrih«* (usp. Post 3,9–10). Doista bijaše gol jer je, silazeći iz *Jeruzalema u Jerihon, upao među razbojnike* koji mu prije svega *oteše darove* (usp. Lk 10,30) naravi te je izgubio sličnost sa Stvoriteljem. A on sam, njegov Svevišnji Kralj, koji nije ništa manje dobrostiv, dade mu priliku da se povrati, očekivaše njegovo obraćenje.

29. Nesretnik je međutim *odvratio svoje srce* i počeo *govoriti opake riječi* da bi našao *ispriku svojim grijesima* (usp. Ps 141,4). Na taj je način povećao grijeh i umnožio kaznu. Sebi je *nagomilao gnjev za dan gnjeva i srdžbe pravednoga suda Božjeg* (usp. Rim 2,5). Nije poštedio ni sebe ni svoga potomstva koje dođe nakon njega; sve predade strahovitom prokletstvu smrti. I nakon presude sviju nazočnih *Gospodin ga je istjerao iz edenskog vrta* (usp. Post 3,23) osudom pravednom, ali ništa manje milosrdnom. I rekao mu je, ublažujući mnogo presudu prokletstva, da se ima *povratiti u zemlju iz koje je uzet* (usp. Post 3,19), *načinio im je odjeću od kože* (usp. Post 3,21) da tako označi njihovu smrtnost, pošto su lišeni odjeće nedužnosti.

30. Kad sam ugledala svoga druga, obučena u kožu mrtvih, od njega sam se odvojila, jer bijaše prisiljen povećati napore da bi se obogatio. Zato sam se, gorko plačući i naričući, potucala *svijetom*

kao lutalica i prognanica (usp. Post 4,12). Od onoga vremena *ne nađoh mjesta gdje bi mi otpočinula noga* (usp. Post 8,9) – dok je Abrahamu, Izaku, Jakovu i ostalima obećano bogatstvo i *zemlja koja teče mlijekom i medom* (usp. Izl 3,17). U njima svima sam *tražila počivalište, ali ga ne nađoh* (usp. Sir 24,11; Jer 45,3). Pred rajskim je vratima stajao Kerub *s plamenim, isukanim mačem* (usp. Post 3,24), dok iz *krila Očeva* (usp. Iv 1,18) nije na svijet došao Svevišnji koji me ponovno najmilostivije potražio«.

9. POGLAVLJE
Kristova oporuka

31. »A kad se Krist htjede vratiti svom Ocu koji ga je poslao, pošto se ispunilo sve što ste rekli, s obzirom na mene izabranicima je svojim sačinio oporuku i potvrdio je neopozivim izričajem govoreći: '*Nemojte posjedovati ni zlata ni srebra, ni novca. Nemojte nositi ni kesu, ni torbu, ni štap, ni obuću, i nemojte imati dviju haljina* (usp. Mt 10,9–10; Lk 9,3). *Onome koji bi se s tobom htio parničiti na sudu i htio uzeti tvoju haljinu, podaj i ogrtač. I tko bi te prisilio na tisuću koraka, pođi s njim i druge dvije tisuće* (usp. Mt 5,40–41). *Ne sakupljajte blago sebi na zemlji gdje ga izgriza moljac i hrđa, i gdje ga kradljivci potkopavaju i kradu* (usp. Mt 6,19–20). *Ne brinite se tjeskobno i ne govorite: Što ćemo jesti ili što ćemo piti ili u što ćemo se obući* (usp. Mt 6,31)? *Nemojte se brinuti za sutra, jer će se sutrašnji dan brinuti za se. Svakom je danu dosta zla njegova* (usp. Mt 6,34). *Ako se tko ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik*' (usp. Lk 14,33) i ostalo što je napisano u toj knjizi«.

10. POGLAVLJE
O apostolima

32. Apostoli su i svi njihovi učenici sve ovo opsluživali s najvećom pomnjom i nisu *ni za čas* (usp. Gal 2,5) propustili nešto od svega što su čuli od svoga Gospodina i Učitelja. Oni, izvanredno hrabri vitezovi, suci cijeloga svijeta, ispuniše i spasonosnu zapovijed; *posvuda su je propovijedali*, *a Gospodin je s njima djelovao i potvrđivao govor čudesima što su ih pratila* (usp. Mk 16,20). Plamtjeli su ljubavlju, prema svima su bili vrlo srdačni i ususret izlazili potrebama sviju. Nada sve su budno pazili da se ne bi o njima reklo: »*Govore, a ne čine*« (usp. Mt 23,3). Zato je jedan između njih s najvećim pouzdanjem rekao: »*Ne usuđujem se reći samo nešto od onoga što Krist nije po meni učinio riječju i djelom, silom Duha Svetoga*« (usp. Rim 15,18.19). A

drugi je rekao: »*Srebra i zlata nemam«* (usp. Dj 3,6). I tako su me svi i za života i na samrti veličali najuzvišenijim hvalospjevima.

Njihovi su slušatelji nastojali ispuniti sve što su im njihovi učitelji naviještali. *Prodavali su pokretna i nepokretna dobra i to su dijelili svakom prema njegovoj potrebi* (usp. Dj 2,45). *Držahu se zajedno i sve im bijaše zajedničko* (usp. Dj 2,44). *Hvalili su Boga i zato su uživali naklonost svega naroda. Zato je Gospodin danomice pripajao Crkvi one koji se spašavahu«* (usp. Dj 2,47).

11. POGLAVLJE
O sljedbenicima apostola

33. »Dugo je, doduše, u mnogima ostala istina ovoga što je rečeno, a napose dok je još krv siromašnoga Propetog bila topla u njihovu sjećanju i dok je slavni kalež njegove muke napajao njihova srca. Ako bi me naime neki zbog prevelike gorčine pokušali načas ostaviti, kad bi se sjetili Gospodinovih rana, po kojima postade pristupačna njegova ljubav, zbog te bi napasti sebe nemilo kažnjavali i uza me prianjali čvršće i grlili me srdačnije. Dok sam bila s njima, neprestano sam im dozivala u pamet strahovite boli vječnoga Kralja tako da su, mojim riječima nemalo ohrabreni, dragovoljno dočekivali mač koji im je rasijecao tijelo. Odvažno su gledali kako im iz tijela teče sveta krv. Dugo je vremena trajala ta pobjeda tako da su danomice tisuće tisuća *bivale opečaćene znakom* Svevišnjega Kralja« (usp. Otk 7,2–3).

12. POGLAVLJE
O miru protivnom Siromaštini

34. »Ali jao! Nakon kratka vremena nasta mir, ali mir koji je strašniji od svakoga rata. U njegovu je početku malo njih obilježeno, u sredini još manje, a na kraju najmanje. I gle, sada *u miru moja gorčina postade najgorča* (usp. Iz 38,17). I dok ga uživam, svi me izbjegavaju, svi me progone, nitko me ne traži, svi me napuštaju. Neprijatelji mi osiguravaju mir, a ne moji domaći. Mir mi dolazi od tuđinaca, a ne od vlastite djece. I ja sam naime *othranila djecu i podigla ih na noge, a ona me prezreše* (usp. Iz 1,2).

35. U ono vrijeme *kad je Gospodnja svjetiljka sjala povrh moje glave i kad me kroz mrak njegovo svjetlo vodilo* (usp. Job 29,3), đavao je bjesnio u mnogima koji bijahu sa mnom. Svijet je mamio, tijelo je žudjelo tako da su mnogi počeli *ljubiti svijet i ono što je u svijetu«* (usp. 1 Iv 2,15).

13. POGLAVLJE
Progonjenost sestra Siromaštine

36. »Međutim, savršenost sviju kreposti, naime gospođa Progonjenost, kojoj Bog predade *kraljevstvo nebesko* (usp. Mt 5,10) kao što ga je predao i meni, bijaše mi u svemu vjernom pomagačicom, moćnom zaštitnicom, razboritom savjetnicom. Kad bi ona gdjekad opazila kako neki postaju mlaki u ljubavi, kako na nebeske stvari i načas zaboravljaju, kako srcem čeznu za zemaljskim stvarima, odmah bi zagrmjela, smjesta bi podigla vojsku, odmah bi lica mojih sinova obuzimala sramom te bi tražili ime Gospodnje. Sada me međutim *moja sestra napustila* (usp. Lk 10,40) *i svjetlo mojih očiju nije sa mnom,* (usp. Ps 38,11) jer, otkako je s progoniteljima sklopljen mir, moja se djeca još okrutnije razdiru domaćim, unutarnjim ratom *zaviđajući jedni drugima, izazivajući jedni druge* (usp. Gal 5,26) u potrazi za bogatstvom i obilnim uživanjima«.

14. POGLAVLJE
Pohvala dobrih siromaha

37. »Neki se nakon nekog vremena počeše osvješćivati i dragovoljno započeše ići pravim putom kojim su neki u ono vrijeme išli prisilno. Svi su oni dolazili k meni pa su me mnogim molbama i suzama ustrajno molili da s njima sklopim savez trajna mira da s njima budem kao što sam bila nekoć, *u danima svoje mladosti* (usp. Ez 16,60), *kad uza me još bijaše Svemogući i kad me moji okruživahu dječaci* (usp. Job 29,5). Bili su to ljudi kreposni, ljudi miroljubivi *besprijekorna srca pred Bogom* (usp. 1 Sol 3,13). Bijahu postojani *u bratskoj ljubavi* (usp. 2 Pet 1,7) dokle god su živjeli u tijelu, siromašni u duhu, oskudijevajući u stvarima, svetošću života bogati. Bijahu puni izvanrednih nebeskih darova, *bijahu gorljivi duhom, radosni nadom, u nevolji strpljivi* (usp. Rim 12,11.12), *krotka i ponizna srca* (usp. Mt 11,29). Čuvali su mir duše, sklad kreposti, međusobnu slogu, povezanost srdaca, radosno jedinstvo zajedničkoga života. Bijahu to, nadalje, ljudi odani Bogu, mili anđelima, dragi ljudima, strogi prema sebi, milosrdni prema drugima – pravi redovnici. Nastupali su čedno, vedra lica, ozbiljna srca. Ponizni bijahu u uspjesima, velikodušni u neuspjesima, u jelu umjereni, u odijevanju vrlo štedljivi, u spavanju vrlo odmjereni. Bijahu sramežljivi i bogobojazni, odlikovahu se sjajem dobrih svojstava. Duša mi se s njima upravo stopila, u njima bijaše *jedan duh* i *jedna vjera*« (usp. Ef 4,4.5).

15. POGLAVLJE
O lažnim siromasima

38. »Napokon se među nama pojaviše takvi koji *nisu pripadali nama* (usp. 1 Iv 2,19), neki *sinovi Belijalovi* (usp. Pnz 13,13) koji su govorili ispraznosti, činili zlo, *govoreći* da su siromašni, a to *nisu bili* (usp. Otk 29; 3,9). Mene – koju su slavni ljudi, o kojima sam govorila, ljubili svim srcem – prezreše i obeščastiše. *Pođoše putem Bosorova sina Balaama koji je volio plaću nepravednosti* (usp. 2 Pet 2,15). To bijahu *ljudi pokvarena uma i lišeni istine, koji pobožnost smatraju sredstvom dobitka* (usp. 1 Tim 6,5); ljudi koji oblačeći odjeću svetog redovništva *ne obukoše novoga čovjeka* (usp. Ef 4,24), nego samo prekriše staroga. Kudili su svoje pređe koji bijahu začetnici sveta života. Potajno su napadali njihov život i ponašanje, nazivajući ih nerazboritima, *nemilosrdnima, okrutnima* (usp. Jer 50,42), a mene su, koju prihvatiše, nazvali neradnom, nemarnom, odvratnom, neukom, slabokrvnom i mrtvom. Moja suparnica, koja je obukla ovčje runo, lisičjom je lukavštinom sakrivala vučju okrutnost i sve to provodila s najvećom revnošću«.

16. POGLAVLJE
Pohlepa

39. »Ovo je Pohlepa: u njoj gledamo neumjerenu težnju za stjecanjem ili za očuvanjem bogatstva. Nazivahu je i pobožnijim imenom, kako uopće ne bi izgledalo da su me napustili, a mojom se zaslugom podigoše iz prašine i bijahu izvučeni iz gliba. O njoj su mi *govorili pomirljivo,* a *smišljali su spletke* (usp. Ps 35,20). Iako se ne može sakriti opustošenje *grada smještena na gori* (usp. Mt 5,14), ipak joj *nadjenuše ime* (usp. Pnz 22,17) Razboritost ili Brižljivost, iako takvu razboritost treba radije nazvati pomutnjom, a brižljivost opasnim zaboravljanjem sviju dobara.

Govorili su mi: ’*Tvoja je moć, tvoje je kraljevstvo* (usp 1 Ljet 29,11), ne boj se! Dobro je prepuštati se djelima pobožnosti i suzdržavati se od dopuštenih stvari, dijeliti potrebnicima, dati ponešto siromasima’«.

17. POGLAVLJE
Siromaština opominje lažne redovnike

40. »Ja sam im govorila: ’Ne osporavam, braćo, da to što kažete nije dobro, ali *gledajte*, zaklinjem vas, *svoje zvanje* (usp. 1 Kor 1,26). Nemojte se obazirati natrag. Nemojte *silaziti s krova da nešto uzmete*

iz kuće (usp. Mt 24,17; Mk 13,15). Nemojte se *vraćati natrag s polja* da *uzmete* odjeću (usp. Mt 24,18). Nemojte se uplitati u *svjetovne poslove* (usp. 2 Tim 2,4). Nemojte se ponovno upuštati u prljavštinu i pokvarenost svijeta, od čega pobjegoste, kad ste upoznali Spasitelja. Kad se u njih ponovno zapletete, nužno će doći do toga da će *posljednje stanje ovih ljudi biti gore od prvoga* (usp. 2 Pet 2,20; Mt 12,45), krenu li pod izlikom pobožnosti natrag, dalje od onoga što im je predano po svetoj zapovijedi'«.

18. POGLAVLJE
Njihov odgovor

41. »Kad sam pred sve to iznijela, *među njima nastade podvojenost* (usp. Iv 7,43; 10,19). Jedni *rekoše*: 'Dobra je i *dobro govori*', *a drugi: 'Nije, nego nas hoće zavesti* (usp. Iv 7,12) da bismo je nasljedovali. Bijedna je i želi da i mi s njom budemo bijedni'«.

19. POGLAVLJE
Siromaština govori o dobrim redovnicima

42. »Moja me suparnica u ono vrijeme nije mogla istjerati iz njihova kraja, jer je među njima bilo još mnogo muževa velike gorljivosti i velike ljubavi kao na početku njihova redovničkog života. Ovi su glasnim vapajima jurišali na nebo i upornim molitvama prodirali. Prepuštali su se promatranju, prezirali su sve zemaljsko. *Tada mi zapovjedi Stvoritelj svega i* Gospodin *koji me stvori* reče mi: '*Nastani se u Jakobu i uđi u baštinu Izraelovu, i ukorijeni se među svojim izabranima*' (usp. Sir 24,12–13). I ja sam sve to učinila najbrižljivije. Dok sam tako bila s njima i dok smo zajedno išli kraljevskim putom, *među mnoštvom su po meni stekli slavu*, *i diviše im se velikaši* (usp. Mudr 8,10–11). Ljudi su ih štovali i nazivali svetima. I poče im biti mrsko ime svetosti pa su se sjetili onoga što reče Sin Božji: '*Ne primam slave od ljudi* (usp. Iv 5,41). Zato su odlučno otklanjali iskazivano im štovanje'«.

20. POGLAVLJE
Pohlepa se naziva imenom Razboritost

43. »Dok su tako išli s tolikim žarom ljubavi Kristove, Pohlepa, uzevši ime Razboritost, poče im govoriti ovako: Nemojte se pred ljudima pokazivati tako kruti i ne prezirite njihovo štovanje, nego

se pokazujte pred njima prijazni i iskazanu vam počast nemojte otklanjati na izvanjski način. Činite to u prvom redu na unutrašnji način. Dobro je uživati prijateljstvo kraljeva, poznanstvo knezova, naklonost velikaša, jer – dok vas oni tako štuju i časte, dok pred vama tako ustaju i izlaze vam u susret – mnogi će se, koji to budu vidjeli, po njihovu primjeru lakše obratiti Bogu.

44. Kad su doista uvidjeli prednost, prihvatili su pruženi im savjet. Kako se međutim nisu čuvali zamke, postavljene kraj puta, napokon cijelim srcem prigrliše štovanje i čast. Iznutra su se smatrali onakvima kao što su bili čašćeni izvana. Svoju su slavu stavljali u usta onih koji su ih hvalili poput *ludih* (djevica) kod *prodavača* (ulja) (usp. Mt 25,8) i *beskorisni sluga* (usp. Mt 25,30) sa zemljom (u koju je zakopao talenat).

Ljudi koji su smatrali da su i iznutra onakvi kao što su se pokazivali izvana rado su im poradi oproštenja svojih grijeha davali svoja dobra. Sve su to u početku smatrali *izmetom* (usp. Fil 3,8) pa su govorili: 'Mi smo siromašni i želimo uvijek biti siromašni; ne želimo *ništa vaše nego vas* (usp. 2 Kor 12,14). *Imajući hranu i odjeću zadovoljni smo time* (usp. 1 Tim 6,8) jer *ispraznost nad ispraznostima i sve je ispraznost*' (usp. Prop 1,2; 12,8). Zato je darežljivost ljudi prema njima danomice rasla tako da su mnogi manje voljeli svoja dobra, pošto su vidjeli da ta dobra sveti preziru«.

21. POGLAVLJE

Ljudska Brižljivost

45. »Kad je to međutim vidjela ona moja divlja neprijateljica, počela se žestoko srditi i *škripati zubima* (usp. Ps 35,16). I *ražalošćena u svom srcu* (usp. Post 6,6) reče: '*Što ću učiniti? Evo cijeli svijet ide za njom* (usp. Lk 16,3; Iv 12,19). Nadjenut ću sebi, reče, ime Brižljivost pa ću *govoriti srcu* njihovu. *Možda će me čuti i poslušati*' (usp. Ez 2,5).

Tako je i učinila. Progovorila im je poniznim riječima: '*Što stojite ovdje vazdan besposleni* (usp. Mt 20,6) ništa se ne brinući za budućnost? Što bi vam škodilo da imate ono što je potrebno za život, dok se samo čuvate suvišnoga? S većim biste mirom i nesmetano mogli raditi na svom vlastitom spasu i na spasenju drugih ako biste imali sve pri ruci što vam je općenito potrebno. *Dok imate vremena* (usp. Gal 6,10), pobrinite se za sebe i svoje nasljednike, jer će ljudi povući svoju ruku od prvotnih darova i uobičajenih poklona. Bilo bi dobro kad bi uvijek bilo ovako. To je međutim posve nemoguće jer vas *Gospodin danomice sve više množi* (usp. Dj 2,47). Zar Bog to ne bi odobrio ako biste imali nešto što biste mogli pružiti potrebnicima i ako biste *imali*

na pameti siromahe (usp. Gal 2,10), jer on kaže: *Blaženije je davati negoli primati* (usp. Dj 20,35). Zašto ne primate dobara koja vam se nude da tako darovatelje ne lišite vječne nagrade? Nema razloga da biste se još morali bojati zajedništva s bogatstvom, jer ga ništa ne cijenite. Zlo se ne nalazi u stvarima, nego u srcu jer *vidje Bog da je sve veoma dobro što je načinio* (usp. Post 1,31). Dobrima je dakle sve dobro. Sve njima služi i za njih *sve postade* (usp. Iv 3). O, koliki zlorabe dobra što ih imaju. A kad biste ih vi imali, dobro biste ih upotrijebili, jer je sveta vaša nakana, sveta vaša želja! Vi ne želite obogaćivati vlastitih roditelja, jer su dosta bogati. Ali, kad biste imali ono što je nužno, mogli biste svoj život provoditi doličnije i sređenije'.

Dok im je razjarena ovako i slično govorila, neki od njih, kojima savjest bijaše pokvarena, odmah pristadoše. Drugi su međutim preko toga prešli kao gluhi te su oštrim odgovorima suzbijali iznesene razloge koji nisu ništa manje bili poduprti svjedočanstvima Pisma«.

22. POGLAVLJE

Pohlepa traži pomoć od Lijenosti

46. »No kad je Pohlepa vidjela da sama po sebi među njima ne bi mogla ispuniti svoju želju, izmijenila je plan da bi ostvarila svoju nakanu. Pozvala je Lijenost koja zanemaruje započeti neka dobra, a već započeta zanemaruje dovršiti. S njom je sklopila savez i protiv njih načinila ugovor. Nije bila s njom povjerljiva ni jako povezana, a ipak su se na zlo rado *složile* (usp. Ps 2,2) kao što su to nekoć učinili *Herod i Pilat protiv* Spasitelja (usp. Dj 4,26.27).

S obzirom da je Lijenost stvorila odluku i sa svojim borcima provalila u njihovo područje, svom se snagom poslužila svojim oružjem; ugasila je u njima ljubav, a njih je učinila mlakima i lijenima. I kad ih je tako obuzela *malodušnost srca* (usp. Ps 55,5–6)*, postadoše kao mrtvi*« (usp. Ps 31,13).

23. POGLAVLJE

O redovnicima koje svlada Lijenost

47. »Nakon toga počeše vrlo bijedno uzdisati za koječim egipatskim što su ostavili i na ružan način ponovo počeše tražiti ono što su velikodušna srca prezreli. Hodili su žalosni *putem Božjih zapovijedi* (usp. Ps 119,32) i turobna su srca pristupali svojim dužnostima. Iznemagali su pod teretom i zbog nedostatka duha jedva su uspijevali zadržati u sebi dah. Rijetko su osjećali skrušenost, nikakvo

kajanje. Poslušnost im bijaše puna mrmljanja, mišljenje tjelesno, veselje razuzdano, žalost malodušna, govor nepromišljen, smijeh lakouman. Na licu im se blistala radost, u ponašanju taština, odjeća im bijaše mekušna i birana, pažljivo bijaše krojena, a još pažljivije šivana. Mnogo su spavali, obilno jeli i pili neumjereno. U vjetar su govorili brbljarije i ludorije. Pripovijedali su izmišljotine, mijenjali zakone, dijelili imanja i sa zanimanjem raspredali o ljudskim djelima. Nisu se brinuli za duhovni život niti su marili za spas duše. Rijetko su govorili o nebeskim stvarima, a čežnja im je za vječnima bila mlaka.

48. Tako otvrdnuli počeše jedan drugome zaviđati, jedni su druge izazivali. Svatko je težio za tim da zagospoduje nad drugima, a brat je optuživao brata *za najgore zlodjelo* (usp. Post 37,2). *Izbjegavali* su žalosne stvari, a čeznuli za onim u čemu su nalazili isprazu radost, jer prave radosti nisu posjedovali. Ipak su donekle nastojali sačuvati prividnu svetost da ne bi sasvim izgubili ugled, a kad bi pred priprostima govorili o svetim stvarima, prikrivali su svoj bijedni život. Njihova je unutarnja rastrganost bila tolika da se nisu bili kadri obuzdati, nego su iz njih provaljivali očiti znakovi njihova stanja.

49. Napokon započeše laskati svjetovnjacima i s njima se povezivahu da bi im ispraznili džep, proširili svoja zdanja i povećali ono čega su se posvema odrekli. Bogatašima su prodavali svoje riječi, a pobožnim gospođama svoje naklone. Vrlo su revno posjećivali kraljevske i kneževske dvorove da bi povezali *kuću s kućom i njivu s njivom sastavili* (usp. Iz 5,8). I sada ih se uvelike cijeni jer postadoše bogati. Na zemlji su se dobro osigurali, *iz zla u zlo srljaju, a Gospodina ne upoznaše* (usp. Jer 9,2). Popadali su *dok su se uzdizali* (usp. Ps 73,18), padoše na zemlju prije rođenja, kao pobačeni, i uza sve to mi govore: 'Mi smo tvoji prijatelji'«.

24. POGLAVLJE

Obogaćeni siromasi progone Siromaštinu

50. »Duboko sam se ja žalostila zbog nekih koji u svijetu bijahu dosta bijedni i neugledni, a kad dođoše k meni, *obogatiše se* (usp. Otk 18,19; 1 Kor 1,5). *Ugojeni i udebljani* jače se *ritaju* (usp. Pnz 32,15) od drugih ismjehujući mene. Ti isti *smatrani su čak i za život nesposobnima, iscrpljeni oskudicom i glađu, hranili se biljem i korom drveća, postadoše gnusni od nevolje i bijede* (usp. Job 30,2–4). Sada su nezadovoljni sa zajedničkim životom, *izdvajaju se* (usp. Jd 19), *bez*

straha sami sebe vode na pašu (usp. Jd 12). Dok zahtijevaju suvišne stvari, njihov je redovnički život ostalima postao vrlo mrzak. Među Kristovim učenicima čeznu za častima, a u svijetu su među poznatima bili vrlo prezreni. Ovi koji često bijahu i bez ječmenoga kruha i vode *smatrali su, štoviše, užitkom da leže stisnuti po trnjacima. Sinovi bezvrijednih, soj bezimenih, koji se nisu ni pokazivali na zemlji* (usp. Job 30,7–8)*, obrušiše se na moju bijedu* (usp. Job 30,14)*. Gnusna sam im i od mene bježe, a ne ustručavaju se ni pljunuti mi u lice* (usp. Job 30,10). Pretrpjela sam od njih *poruge i strahote,* a oni što *mi bijahu prijatelji i bok mi čuvahu čekahu moj pad* (usp. Jer 20,10). Bojahu me se, a to više me odbacivahu što su više znali da će mojom zaslugom biti obogaćeni, tako da im bijaše odvratno i čuti moje ime«.

25. POGLAVLJE

Siromaština ih opominje da joj se vrate

51. »Silno žalosna rekoh im: '*Vratite se, sinovi,* odmetnici, *izliječit ću odmetništva vaša* (usp. Jer 3,22). *Čuvajte se lakomosti, koja je idolopoklonstvo* (usp. Lk 12,15; Ef 5,5) jer *lakomcu novca nikad dosta* (usp. Prop 5,9)*. Sjetite se prijašnjih dana kada ste prosvijetljeni podnosili veliku patničku borbu* (usp. Heb 10,32). Ne budite *sinovi onih koji otpadaju da propadnu, nego onih koji vjeruju na spas duše* (usp. Heb 10,39)*. Ako je netko kršio Mojsijev Zakon, taj u nazočnosti dvojice ili trojice svjedoka bez milosti umire. Što mislite koliko veću kaznu zaslužuje onaj koji je pogazio Sina Božjega i obeščastio krv Saveza, kojom je posvećen, i pogrdio Duha milosti* (usp. Heb 10,28–29)? *Uzmite to* dakle *k srcu, otpadnici* (usp. Iz 46,8)*, jer ni onomu tko je u izobilju nije život osiguran njegovim imanjem*' (usp. Lk 12,15).

A oni razjareni rekoše: 'Odlazi, bijednice, *ostavi nas; ne želimo znati za tvoje putove*' (usp. Job 21,14).

Njima kažem: '*Smilujte mi se, smilujte mi se bar vi, prijatelji moji! Zašto me progonite* (usp. Job 19,21–22) bez razloga? Nisam li vam kazala da moj i vaš način života ne idu zajedno? Žao mi je što sam vas vidjela'«.

26. POGLAVLJE

Gospodin govori Siromaštini

52. »*I dođe mi riječ Gospodnja, govoreći* (usp. Jer 13,3): '*Vrati se, Sunamko, vrati se da te gledamo* (usp. Pj 7,1). Ovi tvoji sinovi, *ljudi koji izazivaju srdžbu* (usp. Ez 2,7) *neće slušati tebe, jer neće da slušaju*

mene (usp. Ez 3,7). *Srce im postade nevjerno i buntovno: odvratili su se od mene i ostavili me* (usp. Jer 5,23); *ne odbaciše naime tebe, nego mene (usp.1 Sam 8,7).* Da te naime nisu prigrlili, nikada se ne bi domogli tolika bogatstva. Pokazivali su se kao da te ljube da bi se, tako obogaćeni, od tebe povukli. Zbog toga se na protivnu stranu odmetnuše i, *prihvativši laž, ne htjedoše se vratiti* (usp. Jer 8,5). Nemoj im ponovno vjerovati kad ti budu lijepo govorili, jer *te prezreše* i *tvoj će tražiti život* (usp. Jer 4,30). *Ne diži glasa za njih i ne moli, jer te neću uslišati* (usp. Jer 7,16)*, odbacio sam ih* (usp. 1 Sam 15,23) *naime* jer *su oni prezreli mene*'« (usp. Iz 1,2).

27. POGLAVLJE

Gospođa Siromaština upozorava blaženog Franju s obzirom na uspon i pad redovničkog života

53. »Evo sam vam, braćo, ispripovijedala svoju dugu povijest. *Neka vam vjeđe budu ispred koraka* (usp. Izr 4,25) da biste vidjeli što vam je činiti. Jako je opasno obazirati se natrag i rugati se Bogu. *Sjetite se Lotove žene* (usp. Lk 17,32; Post 19,26) *i nemojte vjerovati svakome duhu* (usp. 1 Iv 4,1). *Ipak se, predragi, pouzdajem u vas* (usp. Heb 6,9), jer u vama vidim više negoli u drugima ono bolje i što je bliže spasenju. Čini mi se naime da ste sve potpuno odbacili i svega se posve rasteretili. To mi je za sve najjači dokaz uspinjanja na ovu goru, čiji je vrhunac do sada mogla doseći samo nekolicina. No *kažem vama, svojim prijateljima* (usp. Lk 12,4), da mi zloća mnogih čini sumnjivom krepost dobrih i često sam *pod ovčjom odjećom* otkrivala *grabežljive vukove* (usp. Mt 7,15).

54. U svakom slučaju želim da bi svaki pojedini između vas postao sljedbenikom svetaca koji me po vjeri i strpljivosti primiše kao baštinu. Ali, jer se bojim da vam se ne bi desilo što i ostalima, dajem vam spasonosan savjet: Ne posežite, jer ste na početku, za onim što je najviše i najsvetije, nego polako koračajte naprijed pa *ćete* tako pod Kristovim vodstvom polagano stići do najvišega. Pazite da ne biste, pošto se na vaše korijenje stavi gnoj neznatnosti, bili pronađeni kao neplodni, jer vam se tada neće ništa drugo (staviti na korijenje) osim sjekire. Nemojte se posve osloniti na svoje oduševljenje što ga imate sada, jer su *čovjekova sjetila sklonija činiti zlo* (usp. Post 8,21) negoli dobro. I srce se lako vraća na ono na što je naviklo, premda se od toga gdjekada mnogo udaljilo. Znam naime da vam se zbog velike revnosti sve čini vrlo lakim, ali se sjetite onoga što kaže (Sv. pismo): *Gle, nisu stalni koji mu služe, on i na svojim anđelima opaža zloću* (usp. Job 4,18).

55. U prvi mah će vam se činiti da je sve vrlo lako podnositi, ali malo poslije, kad steknete sigurnost, prema primljenim ćete se dobročinstvima odnositi ravnodušno. Pomišljat ćete na to da biste se, kad god zaželite, vratili onamo i ponovno našli prijašnju utjehu. No jednom pripušten nemar ne može se lako iskorijeniti. Nakon toga će se vaše srce prikloniti drugim stvarima, ali će vas rijetko kada pozvati da biste se vratili na prve početke. Priklonjeni tako mlitavosti i duhovnoj lijenosti, opravdavat ćete se krilaticama govoreći: 'Ne možemo biti onako jaki kao što bijasmo u početku. Sada su druga vremena'; a ne znaju kako se ono kaže: *Kad čovjek završi, tek započinje* (usp. Sir 18,6). Ipak će u vašem srcu biti uvijek nazočan glas koji ovako govori: 'Sutra, sutra ćemo se vratiti *prvome mužu, jer nam je* prije bilo bolje *negoli sada*' (usp. Hoš 2,7).

Evo, braćo, mnogo sam vam toga *rekla unaprijed* (usp. Mt 24,25), *ali vam još mnogo toga imam reći što sada ne možete nositi* (usp. Iv 16,12). No *doći će čas kad ću vam otvoreno objasniti* (usp. Iv 16,25) sve što je prije rečeno«.

28. POGLAVLJE

Blaženi Franjo s braćom odgovara Siromaštini

56. Na te se riječi blaženi Franjo sa svojom braćom bacio ničice na zemlju te je, zahvaljujući Bogu, rekao: »Sviđa nam se, gospođo naša, ovo što kažeš, i ne može se ništa prigovoriti onome što si rekla. *Istina je što smo čuli u* našoj *zemlji o tvojim izrekama i o tvojoj mudrosti*; i mnogo je *veća tvoja mudrost od glasine koju smo čuli. Blago tvojim ljudima i blago tvojim slugama,* onima *što uvijek stoje pred tobom i slušaju tvoju mudrost. Neka je* dovijeka *blagoslovljen Gospodin Bog tvoj komu si toliko omilila i koji te vječno ljubi pa te je postavio* za kraljicu da njegovim slugama *iskazuješ milosrđe i da krojiš pravdu* (usp. 1 Kr 10,6–9). *O, kako je dobar i mio tvoj duh* (usp. Mudr 12,1) koji kori zalutale i opominje grešnike.

57. Evo, gospođo, zaklinjemo te ljubavlju vječnoga Kralja kojom te ljubio on i kojom ti ljubiš njega, da *ne iznevjeriš* našu *želju* (usp. Ps 78,30), nego *s nama postupaj* po svojoj blagosti i po *svome milosrđu* (usp. Sir 50,24). *Velika su i neizreciva tvoja djela,* zato *lutaju duše nepoučljive* (usp. Mudr 17,1) daleko od tebe. I jer ideš sama naokolo naoružana *kao dobro uređena bojna jedinica* (usp. Pj 6,3), bezumni ne mogu boraviti s tobom. Ali, evo, mi smo tvoje sluge i *ovce tvoje paše* (usp. Post 50,18; Ps 79,13). Zaklinjemo se i obećavamo *da ćemo uvijek i dovijeka slijediti tvoje pravedne odluke*« (usp. Ps 119,106).

29. POGLAVLJE

Siromaština pristaje

58. Ove su riječi *uzbudile srce* (usp. 1 Kr 3,26; Post 43,30) gospođe Siromaštine i, kao što joj je svojstveno da se uvijek smiluje i oprašta, nije se mogla više suzdržati, nego im je priskočila, izgrlila ih i svakom pojedinom utisnula poljubac mira rekavši: »*Evo, već dolazim* (usp. Otk 22,7.12), braćo moja i sinovi, s vama. Znam da ću pomoću vas pridobiti mnoge«.

Blaženi Franjo, izvan sebe od radosti, poče na sav glas pjevati hvale Svemogućemu koji ne napušta onih *koji se u njega pouzdavaju* (usp. Jdt 13,17), govoreći: »*Blagoslivljajte Gospodina svi izabranici njegovi, slavite dan radosti i veličajte ga* (usp. Tob 13,10) *jer je dobar, jer je dovijeka milosrđe njegovo*« (usp. Ps 106,1; 136,1).

Sišli su s gore i odveli gospođu Siromaštinu na mjesto gdje su boravili; *bilo je to oko šeste ure* (usp. Iv 4,6).

30. POGLAVLJE

O blagovanju Siromaštine s braćom

59. Kad sve prirediše, pozvaše je da s njima blaguje. Na to im ona reče: »Najprije mi pokažite kapelu, kapitularnu dvoranu, klaustar, blagovaonicu, kuhinju, spavaonicu i dnevni boravak, lijepe stolice, otmjene stolove i prostrane stanove. Ne vidim ništa od toga, osim što promatram vaša radosna i umiljata lica koja se prelijevaju *preobiljem radosti, puna utjehe* (usp. 2 Kor 7,4) kao da očekujete da vam se sve pruži po želji«.

A oni odgovarajući rekoše: »Gospođo naša i kraljice, od puta smo *izdaleka* (usp. Jš 9,9) umorni mi, *tvoje sluge*, a i ti si se, idući s nama, nemalo naprezala. Zato, ako ti je po volji, najprije blagujmo, pa kad se okrijepimo, sve će na tvoj mig biti ispunjeno«.

60. Na to će ona: »Sporazumna sam s tim što kažete, ali najprije donesite vode da operemo svoje ruke i ručnik kojim ćemo ih obrisati«. A oni hitro donesoše napola razbijenu zemljanu posudu punu vode, jer čitave posude ondje ne bijaše. I kad poliše ruke, ogledahu se amo-tamo kao da traže ručnik. Kad ga ne nađoše, jedan pruži svoju tuniku kojom bijaše zaodjenut da njome obriše ruke. A ona je prihvati sa zahvalnošću i u svom je srcu slavila Boga koji ju je povezao s takvim ljudima.

61. Nakon toga je odvedoše na mjesto gdje bijaše pripravljen stol. A kad je onamo dovedoše, pogledala je i ništa drugo nije vidjela osim tri-četiri komadića kruha od ječmenog brašna ili od mekinja koji bijahu položeni na travu. Silno se zadivila i u sebi rekla: »*Tko je vidio nešto takvo kod pokoljenja prijašnjih vremena* (usp. Iz 66,8; 51,9)? *Blagoslovljen da si, Gospodine Bože* (usp.1 Ljet 29,10; Lk 1,68), *koji se brineš za sve* (usp. Mudr 12,13), *jer kad god hoćeš, moć ti je pri ruci* (usp. Mudr 12,18); *takvim si djelima narod svoj poučio* (usp. Mudr 12,19) da bi bio po tvojoj volji«. I tako zajednički posjedaše, *zahvaljujući Bogu* (usp. Kol 3,17) za sve njegove darove.

62. Gospođa je Siromaština naredila da se u zdjelicama donesu kuhana jela. I gle, donesena je samo jedna zdjelica puna hladne vode da bi u njoj svi namakali kruh, jer nije ondje bilo ni mnogo zdjelica, ni mnogo kuhanih jela.

Zatražila je da joj pruži barem kakva prijesna, tečna povrća. Ali, jer nisu imali vrtlara i jer nisu znali ni za kakav vrt, u šumi nabraše divljega bilja i postaviše pred nju. Na to će im ona: »Donesite mi malo soli da posolim povrće, jer je gorko«. »Počekaj, gospođo, rekoše joj, dok ne pođemo u grad i ne donesemo soli, ako se netko nađe da nam je pruži«. »Dajte mi, reče, nož da odstranim suvišno i da odrežem kruha, jer je jako tvrd i suh«. Rekoše joj: »Gospođo, nemamo kovača da nam napravi noževe, a sada se umjesto noža posluži zubima, a poslije ćemo se pobrinuti«. »A imate li malo vina?« upita ih. Odgovoriše joj i rekoše: »Gospođo naša, *nemamo vina* (usp. Iv 2,3), *jer su prve čovjekove potrebe kruh i voda* (usp. Sir 29,21), a nije ni dobro da piješ vino, jer Kristova zaručnica mora vino izbjegavati kao otrov.«

63. A kad se nasitiše, većma slavom tolike bijede negoli obiljem sviju stvari, blagoslivljali su Gospodina, pred čijim licem nađoše toliku milost, i odvedoše je na mjesto gdje će otpočinuti, jer bijaše umorna. I tako se gola protegla po goloj zemlji.

Zatražila je i jastuk da ga stavi pod glavu. Odmah donesoše kamen i staviše joj ga pod glavu.

Nakon vrlo spokojna i vrlo odmjerena sna zatražila je da joj pokažu samostan. Odvedoše je na jedan brežuljak i pokazaše joj cijeli svijet, koliko ga se moglo vidjeti, pa rekoše: »Gospođo, ovo je naš samostan«.

31. POGLAVLJE

Gospođa Siromaština blagoslivlja braću i potiče da u primljenoj milosti ustraju

64. Naredila im je da svi zajedno posjedaju pa im je govorila *riječi života* (usp. Iv 6,69) rekavši: »*Budite blagoslovljeni,* sinovi, *od Gospodina Boga koji je stvorio nebo i zemlju* (usp. Jdt 13,23.24) što ste me primili s tolikom puninom ljubavi u svojoj kući, te mi se danas pričinilo kao da sam s vama bila u Božjem raju (usp. Ez 31,8.9; Otk 2,7). Zbog toga sam *ispunjena radošću, obilujem utjehom* (usp. 2 Kor 7,4), molim da mi oprostite što sam k vama došla tako kasno. Gospodin je doista s vama, a *ja to nisam znala* (usp. Post 28,16). Evo, što sam željela, već gledam, za čim sam žudjela, već imam, jer sam na zemlji sjedinjena s onima koji mi predstavljaju lik onoga s kim sam zaručena na nebesima. Neka Gospodin blagoslovi vašu *snagu* i *djelo ruku* (usp. Pnz 33,11) vaših neka primi.

65. Molim vas i usrdno prosim kao *predrage sinove* (usp. 1 Kor 4,14) da biste ustrajali u onome što ste, poučeni Duhom Svetim, započeli. Ne napuštajte svoga savršenstva, kao što neki običavaju, nego, pošto umakoste zamkama tmine, nastojte uvijek ići prema savršenijemu. Vaše zvanje, koje sjajnim svjetlom obasjava čovjeka, krepost i savršenstvo starih, nada sve je uzvišeno. S obzirom na posjedovanje kraljevstva nebeskoga ne morate sumnjati, ne morate oklijevati, jer već imate u rukama jamstvo Duha Svetoga, zalog buduće baštine, već ste obilježeni znakom Kristove slave. Zahvaljujući njegovoj milosti u svemu odgovarate onoj prvoj školi koju je on sam osnovao kad je došao na svijet. Što su naime u njegovoj nazočnosti činili apostoli, sve ste to vi počeli izvršavati u njegovoj odsutnosti i bez straha možete reći: '*Evo, mi smo ostavili sve i pošli za tobom*' (usp. Mt 19,27).

66. Neka vas ne plaši težina borbe i strahovit napor, jer ćete primiti veliku nagradu. *Uprimo pogled u začetnika i usavršitelja vjere, u Isusa, koji namjesto određene mu radosti podnese križ, ne mareći za sramotu* (usp. Heb 12,2); *nepokolebljivo držite ispovijedanje svoje nade* (*usp. Heb 10,23*)*. Trčite na utakmici koja vam je određena* (usp. Heb 12,1) u ljubavi. Trčite ustrajno, jer vam je to najpotrebnije *da vršenjem volje Božje postignete obećanje* (usp. Heb 10,36). *Moćan je naime Bog* (usp. Rim 11,23), sretno će dovršiti svojom svetom milošću ono što započeste iznad svojih snaga, jer je vjeran svojim obećanjima.

67. Neka ništa *sebi* milo ne nađe u vama *duh koji djeluje u sinovima neposluha* (usp. Ef 2,2), ništa kolebljivo, ništa nevjerno, da ne

bi protiv vas dobio dokaz za svoju zloću što bi je izvršio na vama. *On je veoma ohol,* a *drskost mu je veća od jakosti* (usp. Iz 16,6). *Silno je bijesan* (usp. Otk 12,12) na vas i protiv vas će uperiti svekoliko oružje svoje lukavštine te nastojati izliti otrov svoje zloće; budući da je u borbi pobijedio i nadvladao ostale, bijesan je dok vas gleda iznad sebe.

68. Kad ste se, predragi, obratili, nebeski su se građani uvelike radovali i vječnom su Kralju *pjevali nove pjesme* (usp. Ps 96,1; 98,1; Otk 5,9). Anđeli se raduju u vama i zbog vas, jer dok mnogi po vašem primjeru budu čuvali djevičanstvo i sjali čistoćom, napuštena će prebivališta nebeskoga Grada biti zauzeta. Ondje se djevičanskim dušama dodjeljuje uzvišeno mjesto, jer oni *koji se ne žene niti udaju bit će u nebu kao Božji anđeli* (usp Mt 22,30). Apostoli kliču gledajući kako se obnavlja njihov način života, ako se propovijeda nauk, kako pokazujete primjere osobite svetosti. Raduju se mučenici, jer iščekuju da se prolijevanjem svete krvi ponovo pokaže njihova postojanost. Poskakuju priznavaoci jer znaju da ćete češće nanovo podsjećati na njihove pobjede nad neprijateljem. Zanosno kliču djevice *koje slijede Janje kamo god pođe* (usp. Otk 14,4) dok gledaju kako se njihov broj po vama povećava. Konačno se ispunja klicanjem cijeli nebeski dvor, koji će danomice slaviti svečanosti novih sugrađana i neprestano se osvježavati miomirisom svetih molitava koje se neprestano dižu iz ove doline.

69. *Zato vas, braćo, zaklinjem Božjim milosrđem* (usp. Rim 12,1), poradi kojega postadoste tako bijedni, izvršujte ono zbog čega ste došli, kamo ste se uspeli s rijeka babilonskih. Ponizno prihvatite milost koja vam je pružena. Uvijek je upotrijebite dostojno, u svemu na hvalu i *slavu i* čast (usp. Otk 4,9.11) onoga koji je umro za vas, Isusa Krista, našega Gospodina, koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje, pobjeđuje i vlada, vječno slavi Bog, u sve vijeke vjekova. Amen«.

LEGENDA O SV. FRANJI U STIHU

LEGENDA S. FRANCISCI VERSIFICATA

(1283)

Henrik Avranški

Uvod
GIUSEPPE CREMASCOLI

Prijevod
ŠIME DEMO

LEGENDA O SV. FRANJI U STIHU

Uvod

Prvo izdanje *Legende o sv. Franji u stihu* Henrika Avranškog dugujemo trudu A. Cristofania, koji je 1882. dao njezin tekst koji je preuzeo iz poznatog kodeksa 338 Općinske biblioteke u Asizu, o kojem donosi neke podatke, naročito u odnosu na tekstove ondje skupljene i prenesene.[1] Prema Cristofaniu djelo je sastavljeno nakon 1228. budući da pripovijeda o kanonizaciji sv. Franje, ali prije 1230. jer nema riječi o izgradnji bazilike, koja je započela te godine, niti o prijenosu posmrtnih ostataka sveca u novi grob, što se također dogodilo 1230. Dodaje se da su bratu Iliji upravljene pohvale, stvar nemoguća – prema Cristofaniu – poslije gore navedenog vremena.

Navedeni kodeks prenosi spis kao bezimen, a donoseći njegov tekst Cristofani pretpostavlja da ga je napisao Ivan iz Kenta, jedini koji je među Englezima onoga vremena »bio u prijateljstvu s latinskim muzama«,[2] s obzirom na to da je, prema Waddingu – kojemu je bila, možda, poznata ova *Legenda u stihovima*[3] – trebalo smatrati da je autor te nacionalnosti. O autentičnosti,[4] ipak, nema sada nikakvih sumnji, budući da raspolažemo jednim drugim svjedokom *Legende u stihu*, tj. kodeksom iz Cambridgea, University Library Dd. 11. 78, u kojemu se, na listu 200r, čita: »Super vita beati Francisci versus magistri H. Abrincensis ad Gregorium papam nonum«. Radi se, dakle, o Henriku Avranškom, lutajućem kleriku i *magistru stihotvorcu.*

Obilnu zbirku spjevova Henrika Avranškog, koji je bio veoma plodan pisac ako se zna za njegova 162 pjesnička sastavka, sadrži kodeks C engleskog benediktinca M. Parisa.

Treći kodeks *Legende u stihu* sačuvan je u Versaillesu, Bibl. Mun., 8, u kojem je, ipak, tekst Henrika Avranškog pretrpio radikalne pro-

---

1 Usp. A. CRISTOFANI, *Il più antico poema della vita di S. Francesco d'Assisi,* Prato 1882, str. V–VII.

2 *Ondje*, str. XIV.

3 *Ondje,* str. XIII: »Ja sam dakle polazio od Waddingove tvrdnje, koji je čini se o tome imao informaciju, i koji reče da je njezin autor jedan Englez«.

4 GROSJEAN, *Henrici Abrincensis carmina hagiographica I Vitae S. Francisci exemplum Cantabrigiense,* u *Analecta Bollandiana,* 43 (1925) str. 96: »Vitam S. Francisci Assisiensis metricam (BHL 3101 et 3102) alii aliis ascripserunt«, s odgovarajućom bibliografskom dokumentacijom u bilješci.

mjene. Ustvari, u sva tri svjedoka, koja su kratko spomenuta, djelo je pretrpjelo ispravke. U onome iz Cambridgea (listovi 200r–38r) već imamo podrazdiobu na četrnaest knjiga, svaka s početnim slovom uzetim sukcesivno iz imena *Gregorius nonus,* onoga naime pape kojem je poema posvećena. Ime ovoga pontifeksa, s hvalama koje ga prate na tri mjesta *Legende,* ne čita se više, ipak, u kodeksu iz Cambridgea, a to pretpostavlja preradu teksta koja se dogodila nakon 1241, godine smrti Grgura IX. Također ime brata Ilije, koji je skinut s generalstva 1239, maknuto je s mjesta na kojima se čitalo u prethodnoj redakciji. Za nastanak kodeksa dakle uzima se vrijeme od 1241. do 1259. godine, tj. godine smrti Mateja Parisa.

Korjenitu je promjenu pretrpjela *Legenda u stihovima* u versajskom kodeksu (listovi 73r–105v), pisanom krajem XIII. stoljeća ili na početku XIV. stoljeća, i krnjem.

Uzimajući u obzir nedaće koje je pretrpio tekst, izdavači iz Quaracchia dali su prednost starijoj redakciji, kakva je potvrđena u asiškom kodeksu, stavljajući na margine, kao napomene, 156 rubrika umetnutih u kodeks među heksametre. Varijante i dodaci rukopisa iz Cambridgea označeni su na dnu stranica, ako se radi o kratkim tekstovima, u prvom dodatku kada su osobito duge. Manje su varijante u odnosu na dva spomenuta rukopisa, naime, naznačene u kritičkom aparatu na dnu stranice, dok su u drugom dodatku skupljene izmjene i dodaci veće važnosti.

Primarni izvor *Legende u stihu* jest *Prvi životopis* Tome Čelanskoga, u odnosu na koji nije dodana nikakva nova činjenica, nego najviše okolnosti, opisane da se ponude pjesnički ukrasi,[5] s retoričkim bojama. To se događa u *invectio* koju Franjo *rigido pronuntiat ore* protiv oca, kako se čita u stihovima 99–145 III. knjige, i u jednom analognom tekstu protiv monaha, u stihovima 89–105 IV. knjige, različitom od kazivanja i od duha Tome Čelanskoga.[6]

Što se tiče klasika, dosta je letimično pregledati aparat izvora da se zamijeti koliko su česta upućivanja na njihova djela. »Više od jednog pasusa ti pokazuje proučavanje virgiljanskih poema« – piše Cristofani, precizirajući ipak odmah nakon toga: »uza sve to uzalud biste tražili bojažljivo i ropsko oponašanje ili bezočan plagijat i dje-

---

5 BIHL, *De »Legenda versificata« s. Francisci auctore Henrico Abrincensi,* u *Archivium Franciscanum Historicum,* 20 (1929), str. 53: »Liquet Henricum Abrincensem in *Legenda versificata S. Francisci* non solum facta nova non addidisse *Vitae I,* sed etiam factorum adiuncta nova, fida ac certa nullibi in carmine suo memoriae prodidisse, quippe qui haec non ad historiae fidem narravit, sed poetarum more exornavit atque versibus suis canoris est prosecutus«.

6 Avr*,* 4,89–105. U aparatu izvora čita se: »Sequentia in vers. 89–104 invexit Abrincensis, contra sensus Celanensis et eo magis S. Francisci«.

čački mozaik sljedećih stoljeća«.[7] Bolje informirani izdavači Quaracchia označavaju Ovidija kao najčešće prepoznatog autora u *Legendi u stihu,* u kojoj se osjećaju također crte Vergilija, Horacija i manjih pjesnika.[8] Iako je držao da »među zlatom klasika ima ipak pomiješane troske barbarskih vremena«,[9] Cristofani uzima na znanje novu senzibilnost potvrđenu o ovom spisu Henrika Avranškog, i označava ga kao tekst u kojem »se opaža učinak dotjerivanja koji su činili misao i jezik u samostanima«.[10]

Stoga je teško pripisati našem autoru neprijateljski stav prema pjesnicima starog svijeta, o kojem se čita u prologu *Legende u stihu* koju je prenio versajski kodeks. Na prigovor koji mu se upućuje da je prvo *a* u riječi *caritas* držao kratkim Henrik Avranški odgovorio bi usvajajući učenje koje je utvrdio Grgur Veliki u poznatom ulomku poslanice na početku djela *Moralia in Job.* Bilo bi naime za osudu podvrgavati riječi tipične za kršćansko navještanje – upravo *caritas,* ili druge kao što su *trinitas* i *unitas,* normama koje su utvrdili pjesnici[11] što potječu iz poganskoga svijeta.

Ako hoćemo spomenuti karakteristične crte načina *pisanja* Henrika Avranškog u *Legendi u stihu,* treba misliti na česta pribjegavanja antitezama i igri riječi, na koje upozorava J. Cox Russel već u prvim stihovima djela.[12] »Poema dosad previše podcijenjena«,[13] kako se tuži R. Manselli, ovaj spis Henrika Avranškog trebat će biti predmet novih produbljenih istraživanja. Neka se ipak ne zaboravi da je on

---

7 CRISTOFANI, 1882, str. IX.

8 *De Henrici Abrincensi Legenda versificata S. Francisci,* u *Analecta Franciscana,* X (1926–41), str. LIII: »Praesertim Publii Ovidii Nasonis poëmata, tristia et amoena, assidua versaverat manu. Minus crebrae particulae carminum P. Virgilii Maronis, Q. Horatii Flacci aliorumque poëtarum minorum. atque sui ipsius aevi versificatorum in memoriam suam commode recurrebant«.

9 CRISTOFANI, 1882, str. IX.

10 *Ondje*, Cristofani je držao da je *Legenda versificata* djelo nekog franjevačkog pjesnika, usp. gore bilj. 3–4 i kontekst.

11 *Avr*, II, 7–8: »metris ineptum 'caritas' vocabulum ei cum obiceretur, defendit quod gentiles poëtae, qui metro excluserant, eius ignorassent virtutem. Sic 'trinitas', 'unitas' et si qua sunt similia posuit, indignum reputans divinae significationis vocabula legibus subici poetarum«. Za podsjećanje na Grgura Velikog usp. *Moralia in Job,* 1979, str. 7, 5, II, 220–2: »indignum vehementer existimo ut verba caelestis oraculi restringam sub regulis Donati«.

12 J. COX RUSSELL, *Master Henry of Avranches as an International Poet,* u *Speculum,* 3 (1928), str. 45: »An example of the punning type may be taken from the introduction of the *Life of St Francis:* At tu, sancte pater, bone pastor None Gregori / Qui pro peccato gregis orans, qui gregis oris / Invigilans tanti mensuram nominis imples«: *Avr* 1, 21–23. Usp. *Henrici Abrincensis Legenda S. Francisci versificata*, 1926–41, p. 408, bilj. 6: »Lusus cum particulis nominis arbitrarius est, iuxta morem illius aevi«.

13 MANSELLI, *San Francesco e l'eresia,* u *In ricordo di Zelina Zafarana* tj. *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Siena,* 5 (1984), str. 65.

– djelo jednog učitelja stihotvorca koji nije pripadao franjevačkom redu – prije svega dokument jednog književnog iskustva, te ga treba tako i tumačiti.

Izvori:

Uvod u *Legendu o sv. Franji u stihu* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1125–1130. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Legendu o sv. Franji u stihu s latinskog izvornika preveo Šime Demo prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1131–1242.

KNJIGA PRVA

Prva knjiga piše o Franji što svjetovno živi
Sve dok ga počast od Boga nije bičevati stala
Bičem groznice strašne, pa sjajnim oružjem zvati,
Dok ga ne obrati, zapali želju za istinskim dobrom.

Pjevat ću djela svetoga vođe, što iznađe prvi
Znanje svladavanja zloduhâ, što ga je Manjima[14] dao.
Nije, kao *svjetiljka* što sebi i drugom
Svijetli (usp. Iv 5,35), ostao bez sjaja na vlastitu štetu.
Djelo je stavljao ispred savjeta, a ispred riječi
Primjer; tijelo je krotio zapovijedima duše;
Dušmanina pobijedio nalozima iznutra;
Zgazio svjetovno bos. Nek fama umanji hvale
Starih trijumfa, krvavo stečenih oružjem tvarnim:
Ove su nove pobjede zasjale snažnijim sjajem!
Zaista, kad se usporedi s Franjom, što je to Cezar
Veliko izveo, što Aleksandar? Prvi je slavno
Svladao dušmane, drugi svijet, a Franjo i jedno
I drugo. *Pobijedi svijet* (usp. 1 Iv 5,4–5) i dušmane, ali i sebe
Franjo, u istom ratu stekavši trijumf i poraz.

Vojniče Kristov (usp. 2 Tim 2,3), Franjo, što sâm si nosio rane
Živoga pobjednika u smrti, kroz čitavi život
Tiho, u duši, a pred smrt na tijelu, prihvati djelo
Svojega pjesnika, neka njegova skromna Minerva
Dobije čast da pjeva o tvojoj preslavnoj borbi!

Ti, oče sveti, Grgure Deveti, pastiru dobri,
Koji *okajavaš grijehe* (usp. Sir 3,4) stada i nad životom
Njegovim bdiješ, dostojan svoje visoke časti,
Budi mi, molim te, sklon i udostoj se primiti rado,
Najveći među ljudima, ovaj najmanji prinos!

Rodno se Franjino mjesto kupa u njegovu sjaju
Kao u Sunčevu svjetlu, drevni grad se Asiz
Stalno pomlađuje osvijetljen blještanjem velikog sina;

---

[14] [tj. Manjoj braći, franjevcima.]

Nalazi se pak prema dolu Spoleta pružen,
Viseći s obronka strmog, maslinom bogatog brda,
Gdje se izmjenjuju krovovi s drvećem *odozgor do dolje*
(usp. Mt 27,51).

Majka dječaka bješe čestita, trgovac otac:
Ona priprosta, blaga, on podmukao i silnik.
Kakvu li nakazu smislismo! Kako je loše to biće
Nestalno, nastalo spojem dviju oprečnih stvari!
Taj se naš ludi poredak ne može pravdati stilskom
Promjenom mjesta riječi: on sve izvrće, muti.
U nama služi ono što treba da vlada, a ono
Što je vrijedno da služi, vlada; jakost je manom
Svladana, nebèsko svjetskim, a vječito smrtnim.

Privid je jači od razuma: dječak, videći ćudi
Oprečne majke i oca, između putova dvaju
Izabra gori, radije vrgavši se na oca,
Pošavši tada zlokobnim stranputicama lijevo,
Nego da desno, na ravnoj, poprečnoj cesti života,
Pravo hodi za čistim i poštenim stopama majke.
Ljudska je *misao sklona* (usp. Post 8,21) goremu: svima je lako
Padati prema dolje, a težak je k zvijezdama uspon.

Tako mladić postade sličan *lošemu luku* (usp. Ps 77,57),
Ne brinući za dušu, misleći samo na tijelo,
Ne slušajući razum, slijedeći dojmove stalno,
Ništa ne radeći kreposno, ne gledajući svjetlom
Mudrosti, ništa ne držeći vrijednim promatranja dubljeg;
Više cijeneći prividno dobro od onoga pravog,
Voleći više živež no život i svoje no sebe,
Ali u stvari ni živež ni život, ni svoje ni sebe.
Valja naime nazvati pogrešnom ljubavlju ili
Naprosto pogreškom ono što prijevarom navodi nekog
Mrziti ono što voli, a voljeti ono što mrzi.

Očeva pohlepa ga je od malih pokvarila nogu,
Bogatiti se stao, u varanju postavši majstor,
Raslo mu je imanje, a on, očerupavši mnoge,
Bahat je bio, užitke tražio, tratio vrijeme.
Ipak, ćud mu je bila po naravi dobra, i nije
U sebi imala nimalo zla, ali iskvaren život
Mijenja dobru ćud, dok obrnuto ne vrijedi.
Bio je naime blag, darežljiv, prijazan, smiren,

Čuvajući sred svih tih poroka tragove svoje
Kreposti, koja nije uspjela prijeći u djelo.

Dvadeset pet je otprilike godina živio tako.
Budući da je zločin stvar koja vapi za bičem,
Kad *se desnica Višnjega promijeni* (usp. Ps 76,11), udara onog
Što se ne želi pokoriti, neukrotivog kroti,
Smiruje nemirnog, s odlukom da uništi zloću.
Kao kada se nakon vjekova otkrije novčić
Hrđom prekriven toliko da jedva razaznaješ novac,
Pa mu, da se ne odbaci, valja kovačkim ognjem
Čistiti naslage koje je na njemu stvorila hrđa,
Tako je dušu mladića okružila pregusta tama,
Prekrio grijeh, te se jedva razaznaje preslika Božja,
Pa joj, da se ne osudi, valja groznice ognjem
Čistiti *oblak tame* (usp. Ps 96,2) što se stvorio na njoj.
Blage li Božje slatkoće, *slatka* (usp. Ps 30,20; 24,8) li mu je blagost!
Njegova milost, u želji da spasi nedostojna slugu,
Zarobljena u grijehu i lovu za nasladom, mrzi,
S pravom ga onda tuče, plaši, stišće i guši,
Grabi ga, mrzi da zavoli, tuče da izliječi njega,
Plaši da pouči, stišće da digne, da očisti, guši.
Ognjem zapaljeno blaži se najbolje ognjem,
Rana ranom se liječi, a boli uklanjaju boli.
Tako kad višnji Liječnik ozdravlja bolesti duše,
Silni bičevi šibaju slugu koji se nije
Blagoj pokorio riječi, neka vanjska vrućina
Potjera prirodnu toplinu kroz udove njemu,
Razbjesni se oko srca, a kolanje vrućice uskim
Žilama stvara tekućinu, dok toplina iznutra
Rastapa ljepljivu flegmu, koja se nalazi vani.
Osjetnim živcima širi se studen, kosa se ježi,
Pa bolesnik drhti dok gori i gori dok drhti,
Ukočili mu se živci od strane, čudne hladnoće.
Ali kada tako dugotrajno kočenje stane,
Tada se opuste živci, tada se drhtanje smiri.
No vrelina još ne odlazi – njezina snaga
Prvo strelovito topi više nego što jede,
Ali na kraju jede više nego što topi;
Krv se po cijelome tijelu razrjeđuje, jedva da ima
Dovoljno krvi za održanje životne snage.
Franjo, pritisnut silnom nevoljom, izgubi sasvim
Nadu u spas zemaljskog, a možda i vječnog života;

Budući da ga u mukama obuze strepnja za oba,
Ne znajući što da radi, za život se grešni
Stade kajati, lijući pritom kroz uzdahe suze.

Onaj što očinskom ljubavlju gleda na *jecanje srca*
(usp. Ps 37,9),
Koji *ne prezire ponizno srce* (usp. Ps 50,19), *podupire* bolnog,
Pognutog uspravlja (usp. Ps 144,14), utjehu daje onom što jeca,
Gospod dade znak i nestanu slugine muke:
Ništa se ne može Božjoj usprotiviti volji;
Sve se životne snage upute prema srcu,
Određenoga dana priroda žestoko počne
Uništavati znakove bolesti, vraćati tijelu
Pravu toplinu i kucanje bila, a mokraći boju.
Živne bolesnik i, vidjevši da je preživio tako
Veliku nevolju, rado hvali Liječnika višnjeg,
Priznaje ga kao Tvorca i Gospodara života.

Kasnije, jednoga dana, pođe u obližnja polja;
Bistre je promatrao potoke, livade cvjetne,
Zelene šume i visoke palače, pa je ovako
Čudeći se mudrovao: Zašto nas sve to veseli,
Ako domovina srca nije svijet, nego nebo?
Nezgodnim, lošim je stao smatrati to što se ljudska
Srca predati mogu u vlast zemaljskom stvorenju.
Zar smo toliko glupi da tražimo ovozemaljsko?
Makar je ono krasno, makar uživanje godi,
Makar ugoda gali, a navika opija čula,
Ipak, srce se ne smije dati voditi njima.
Lažna je naime ta krasota, uživanje bolno,
Loša je takva ugoda, beskorisno pijanstvo.
To je izvor svakoga truda, straha i boli:
Tko je bez truda uzeo išta? Ili bez straha
Ima? Ili će bez boli izgubiti? Nitko,
Bio on učen, jak, hrabar, ako ne bude znao
Prezreti svijet i sav svoj um okrenuti vječnom!

Kako god da ga uvjeriše razmišljanja ta (da
Cijena je niskome niska, a uzvišenom visoka),
On se sjećao *šibe Gospodnje* (usp. Iz 10,24), kako ga s pravom
Obori grešnog, pa ga milosrdno bolesnog diže
Te je čvrsto odlučio da će promijeniti narav,
Tijelo ukrotiti, okajavati stare krivice.

Ali dok smišljaše novosti, stare se vraćahu misli;
Priprosta duša iznutra osjeti nemire razne,
Vodeći ù sebi nekakvu raspravu: Može li razum
Pojmiti više stvati no što osjetila ćute?
Neravnopravnu borbu osjetila, najniži dio
Duše, pokreću protiv vrhunca, samoga uma.
Osjet promatra ono što biva, razum pak ono
Što će se doskora zbiti. Osjet ne dolazi na kraj
Događajâ, dok razum unaprijed sudi o njima.
Osjet seže do gozbi, seže do ljubavnih čari,
Seže do novca i najviših časti, do pohvala ljudskih,
Ali nikako ne zna koraknuti još malo dalje.
Razum seže do vječnog života, do naslada višnjeg
Grada, do radostî raja, do neobjašnjiva pjeva
I do svjetlosti koju opisati ne može nitko.
Između tih se stvari ne može pronaći sličnost:
Zato su bijesne one duše koje u dvojbi
Nastoje spojiti vječno s propadljivim, ili nebesko
Sa zemaljskim, ili golemu radost sa sitnom!
Činjenice jasne po sebi idu u prilog
Preziranju ovoga svijeta, i premda se ljubav
Prema njemu samo mudrijašenjem može
Pravdati, Franjo, neizvježban sudac, kojeg je lako
Zavesti, još ne prizna dokaz za pravednu stranu,
Već je bio još skloniji pogrešnoj pružiti prednost.
Ipak, ne valja u začetku hvaliti ili
Grditi sve dok sudac konačnu ne donese
Presudu, otkrivši tako što mu je stvarno u srcu.
Tako mu razum leti sad gore, sad dolje, pa natrag,
Nove iznosi misli, no stalno se vraćaju stare;
Zato ništa što iznosi nije čvrsto, već kao
Brod u oluji borbe osjetila nasuprot uma
Leti amo-tamo – sad ga tjera sjevernjak
Požude, sad opet goni spasenja južnjak.
Lako je skliznuti dolje, no kad se navikneš dugo
Biti u tome stanju, čak i ako si snažan,
Vrlo je mučno ustati: teško se navika mijenja.

U to je vrijeme najbogatiji čovjek u gradu
Robu natovario na zaprežna kola i prema
Apuliji se spremio krenuti, s odlukom da se
Neće vratiti kući dok se ne obogati silno.
Franjo, čuvši da ovaj ide zgrtati novac,
Osjeti kako mu žudnja plamti jače no ikad:

Poželi krenuti s njim, da dobije dio bogatstva.
Sve stvari bjehu spremne za put, i stigla je ura
Počinka dok je suton nestajao u noći.
Ista je misao dvojici bila na umu za jutro:
Put u Àpuliju; legoše, prepuste tijelo
Laganom snu dok misli im gledahu svoju sudbinu.
Ne zna se što je Bog namijenio trgovcu onom,
Ali za Franju nebeska milost odluči svoje
Sveto dovršiti djelo, izliječiti *srca tvrdoću* (usp. Mt 19,8)
I pomutnju u glavi, u kojoj same od sebe
Opet oživješe klice zatrte kuge, a rane
Ponovno postaše ožiljci. Ali Onaj što prvo
Izli *vino* na ranu sada dodavaše *ulje* (usp. Lk 10,34);
Koga je kušao silom, sada mu pristupi blago,
Da ga blagost privuče kad nisu bičevi mogli;
Da se pokori voljko kad nije uspjelo silom.

Dok mu san opuštaše tijelo, a slobodne misli
Posvuda bistro gledahu najrazličitije zgode,
Franjo se nađe *izvan tijela* (usp. 2 Kor 12,2) i ugleda svoju
Kuću prepunu razne bojne opreme: redom
Oklopa, sjajnih sablji užarenih od borbe,
Blistavih mačeva, potom kopalja sa šiljatim vrhom,
Kaciga s draguljima, svijetlih štitova zlatnih.
Videći radosno te dragocjene predmete, Franjo
Sretan i začuđen stane; ta moćnog oružja nikad
Nije bilo kod njih, već samo mekane, nježne
Odjeće stigle iz Flandrije i od Britanaca svijetlih.

Dok se tiho u sebi pitao tko li je vlasnik
Toga oružja, s neba začuje odgovor jasan:
»Njime će Bog uresiti tebe i drugove tvoje.«
Franjo se pak oduševljen probudi, veselo stane
Misliti o putovanju, ali što više u sebi
Razmišlja o tome, to se više uvjerava da taj
Poklon nije ovozemaljskoj namijenjen borbi,
Već da prije služi stjecanju pobjeda vječnih.

Otad se počne spremati za duhovne bitke:
Okani se Àpulije i promijeni naum.
Zaista, ako bogatstvo valja odbaciti, zašto
Trčati za njim? Franjo je promijenjen: sve što je nekoć
Cijenio prezire sada; bježi od onoga što je

Marljivo tražio; što je uvijek volio, mrzi.
Silu okrenu na se, znajući kako se *silom*
Probija kraljevstvo nebesko (usp. Mt 11,12), odlučno protiv
Sebe krene, odbaci ćud što dugo je bila
U njemu, dok robu smatraše običnim smećem.

Blizu grada bila je jedna prastara spilja,
Odavno napuštena – u Italiji ih ima.
U nju se Franjo navadi često potajno ići,
Moleći Boga žarče, *usrdnije* (usp. Lk 22,43) negoli prije
Da ga *Gospodin obrati* (usp. Tuž 5,21) i da njegovoj duši,
Koja se nebom bavi, ne dopusti pasti na zemlju.
Molba je primljena u nebo, *prstom* desnice *Božje*
Ispisana (Pnz 9,10) i potvrđena pečatom svetog
Životvornoga Križa, kako bi mogao hrabro
Svladati dušmanina i prezreti sve što je smrtno.

KNJIGA DRUGA

Priča se nastavlja: tko mu je pomogao, u kakvu
Ratu, koje je dušmane svladao, oružjem kakvim;
Kako se svega imanja odrekao za Krista,
Kako ga nenadani protivnik napade tada.

Ako rosom svojom Duh Sveti i poškropi sebi
Odane grudi, ipak ponekad korenje srca
Kao metla *mete kuću* (usp. Mt 12,44; Lk 11,25) za visokoga gosta.
Čudno mu bilo što *razbojnička* je *pećina* sada
Postala Gospodnji dom (usp. Jr 7,11; Mt 21,13), a njegova blagost je slugu
Dostojnim učinila svoga dolaska, te mu
Sve što nije sveto, reseći odaje srca,
Bacila van i tako od svinjca učinila oltar.

Ipak, još nije uklonjen onaj kamenčić što zove
Nestalne putene želje da izazivaju dušu.
Da se ne bi vratile, remeteći duhovnost,
Prva ga krepost, *strah Gospodnji* (usp. Izr 1,7; Iz 11,3), ohrabri savjetom svojim,
Milošću svojom otvori mu znanje, a razumom svojim
Učini mudrim. Duh ga Sveti oružaše dakle
Sedmerostrukim štitom, dok sedam zloduha stade
Nasuprot njemu, okruženi ognjenom vojskom.

Oholost buja uza svaku krepost; nikog ne želi
Priznati sebi ravnim, prezire darove s neba.
Prate je Uznositost i Gadljivost, prevelik Ponos,
Bahatost koja svima pokazuje ono što ima
I Razmetljivost što ponižava slaveći sebe
I *Slava svijeta* (usp. Mt 4,8) što za nebeske stvari ne mari,
Zatim Dvoličnost, krasna pred svijetom, što trči za hvalom
Ljudskom, odvratna Bogu jer glumi da posti dok guta
Slaninu – kako je gnusna ta njena lukava krepost!
Kada pak istinska krepost pritisne kraljevstvo njeno,
Tada duh Zavisti stiže, dušu paleći vatrom
Zloće, bez milosti prema prijateljima, sretan
Kada bližnji pate, pateći kada su sretni.
Tu je i njegova pratnja: zubata Kleveta prvo,
Krivi sudovi, Širenje laži, Ruganje koje
Bora nosnice, Jal, koji pljuje po onom što valja,
Kudi pohvalno, hvali ono što kuditi treba.

Ako li Zavist ne postigne uspjeh, dolazi Srdžba,
Zvijer što ne poznaje mjeru i ne oprašta nikom,
Čak ni sebi; a iza njene zastave idu
Naglost, Divljaštvo i Mržnja, uvijek pohlepno spremna
Činiti štetu; zatim Propast, zločina strašnog
Majka, što nikada neće slušati nikakve žalbe;
Bijes, što potiče Srdžbu, Razjarenošću gonjen,
Potom budalasta Smjelost, što vuče u pogubne zamke,
Tjera um u opasnost, naoružava ruke
Šaljući ih u boj, a jezik grdnjama uči.

Premda je Srdžba zlo zbog kojeg se kajemo svi, i
Koji god da su uzroci Srdžbe, ona na kraju
Uvijek prijeđe u duhovnu Tromost, kojoj je dosta
Svega i koja ne može činiti kreposna djela.
Njena su pratnja: Brbljavost, koja srama ne pozna,
Mlitava Obamrlost, Bestidno pričanje, zatim
Sanjivost, koja pretvara dan u noć, potom Obijest,
Koja se smije gubljenju vremena, nadalje Snovi,
Koji slute budući sud i pokazuju sliku
Istinskog Straha od smrti, zatim nesretni Očaj,
Koji je spreman bez straha sebi okončati život.

Lijek za te muke Tromost najprije traži kod sestre
Pohlepe, koja njezinoj boli podaruje štetnu
Utjehu, pružajući osjetilima sve ono

Što nedostaje umu, krijući vječne gubitke
Nestalnom zaradom, budeći prezir spram neba i žudnju
Za zemaljskim, uživanje duše u stvorenom svijetu,
Dok joj je Stvoritelj sam zatvorio put prema Sebi.
Ima i poročna Pohlepa svoje vjerne vojnike:
Prijevaru, Nepoštenje, Ubojstvo, Bezbožnost, Krađu,
Otimačinu, grešnu Žudnju za zaradom, Varku
Trgovca, upornu Preuzetnost, Lihvu što vrijeme
Prodaje, strašnu Simoniju, koja trguje nebom.
Tako Pohlepa, zaradom koja raduje pogled,
Želi smiriti tugu koju donosi Tromost.

Ali čemu izvana zakrpe ako unutra
Bjesni divlja zvijer? Proždrljivost dovlači sve što
Ugađa nepcu i nikad se ne zadovoljava sasvim.
Njezini su pomoćnici: Neumjerenost u jelu,
Usta k'o mlin i zubi što melju, a trbuh k'o ponor,
Kamo kao u vreću bez dna ubacuješ hranu,
Stalno jedući, povraćajući, kriveći lice;
I kad bi trbuh mogao pući, zjalo još uvijek
Traži hranu; zatim Pijanstvo, protivnik uma,
Žeđa pijući, pije žeđajući, i prazne
Vrčeve napunja te prazni vrčeve pune.
Konačno, jezik se stane zaplitati, a noge
Klecati, osjeti tupiti, nadimati se trbuh,
Srce slabjeti, lice blijedjeti: tada Pijanstvo
Stvara Mamurnost i spušta ju na otežalo tijelo.

Tako Proždrljivost rasipa dobra, iako neće
Nikada moći promijeniti dušu iznutra: pa što će
Onda moći pružiti pravu utjehu srcu?
Zato iskače Pohota, njezina najdraža sestra,
Koja prisiljava ljude da čine grijehe u sebi
Umjesto izvana, mijenjajući im čula.
Čim se naime pokaje, novom usplamti žudnjom;
Kada želi služiti, ludî; u igri pak vrijeđa;
Kada nekog primiruje, prlja ga; kada ga hrani,
Rani ga; na početku je ljubav, kasnije otrov.
Eno je, nasrće golema vojska Pohote: prvo
Naslada, koja će tisuću puta prezreti duše
Pa ih na tisuću načina smiriti: uzdasi su joj
Teški, isprekidani, a besramne riječi i blagi
Migovi s tihim šapatima naklonost prose.
Tu se pridružuje blaga Ljutnja, da načini čvršći

Savez; promijenivši izraz lica plačući tjera
Gađenje, njena iskrenost – bila lažna il' prava –
Budi naklonost iz dubine, dok nastoji revno
Stvoriti stalnu masku, način da uvijek se svidi,
Premda to nije svojstvo koje je priroda dala
Ljudima. Sve to početak i uzrok je Ljubavne žudnje;
Odatle iskaču i pobješnjela, luda tjeskoba,
Zagrljaji i poljupci, mekoputnosti mamci,
Nadražaji, javna kuća što gori k'o oganj,
Preljub, koji krši zakone braka, i Incest,
Koji uništave prirodne saveze, a naposljetku
Spolna izopačenost, još odvratnija od njih.

Kuge te na Franju, dok se sprema za borbu,
Slahu tri sestre: Tisifona, Alekto, Megera.
Ali Agleja, Pasiteja i Eufrosina
Nasuprot njima u Franjinu obranu poslahu navlas
Isti broj vrlina, niklih na drvetu dobrom.

Jedna budi poniznost, druga dobrostivost rađa;
Ova mu daje da istrpi nevolje, ona ga čini
Revnim, ova darežljivim, ona stidljivim, trijeznim.
Kreposti dakle u Franji svladavaju grijehe, a Sŕde
Svladane su od Gracija; Oholost uzmiče sada
Pred Poniznošću, Zavist pred Blagošću; Strpljivost Srdžbu
Razara; Revnost nogama satire zaraznu Tromost,
A Darežljivost Pohlepu, dok Trezvenost gazi
Gadnu Proždrljivost; Pohota leži svladana Stidom:
Vojska svetih sestara pobjeđuje gizdave čete.

Prva od krepostî, Ljubav, daje vojniku nebesko
Oružje; nepogrešiva Smjernost obuzdava konja
Tjelesne želje, a naprijed ga dvije mamuze gone:
Strah i Odanost; dva pak nazuvka čuvaju noge:
Rad i Razmatranje; grudi mu, opet, pokriva *oklop*
Pravednosti; o lijevom mu boku visi *štit Vjere*;
Strpljivost osigurava da je *kaciga* (usp. Ef 6,14–17) čvrstim
Remenima privezana uz vrat, dok Nada
Predstavlja čep, što svijetli poput tisuću zvijezda.
Koplje počinje bitku, početak koplja je drška:
Ona je Pravedan sud, a šiljak je žarka Pobožnost.
Kada koplje pukne od sile vlastitog leta,
Bitka se sasvim razbukta, a desnica zabljesne mačem
Križa, koji pobješnjele gomile dušmana siječe.

S takvom je opremom otada svako njegovo djelo
Bilo okrunjeno sigurnom vojničkom slavom,
Te je svaku prepreku prelazio još jači.

Duhovni vitez, dobivši sveti dar nadahnućem
Svetim, kako ga zbog vrlina oholost ne bi
Uzdigla, ili mu netko, znajući njegovu tajnu,
Pretjeranim hvalama satro dobivenu snagu,
Odluči sakriti istinu, prividno dvoličan biti:
Zagrne srce; htjede u tajnosti živjeti sveto.

Kako ne bi okrenuo oca i majku na sebe,
Promisle li mu o naumu, spremi se kao da želi
Nastaviti zarađivati: stavi na hrpu
Robu za prodaju pa se uputi prema Folignu;
Ondje ne proda samo robu za prodaju već i
Kola i konja; jedva pješke ponese novac.

Riješivši se tako ispraznih poslovnih briga,
Stane na povratku misliti kako se toliki novac
Može iskoristiti, kamo da on, koji želi
Usađen biti u Krista, odloži bezvrijedni teret.
Te su ga misli pratile kadli ugleda crkvu
Svetog Damjana, jedva nalik nekadašnjoj crkvi:
Mogla se tada urušiti svakoga trena.
Tako taj novi gost u staro svetište uđe,
Baci se pred svećenika pa ponudi da će
Dati sredstva za obnovu gotovo srušenog zdanja.
Ovaj pomisli da se mladić s njim šali: ta još je
Nedavno trgovao, žarko želeći novac
Donijeti kući; nadalje, mukom stečeno blago
Nitko ne dijeli odjednom šakom i kapom.
Franjo ne povuče ponudu, ostade nepokolebljiv,
Uz obećanje da će ostati, dohvati teret,
Baci ga na prozor, a novac zvekne o kamen.

Odrekavši se tako bogatstva, u skromnom je domu
Živio, kao da se rodio upravo ondje,
Radostan što može skromno provoditi život.

Već se po Asizu prošire glasine razne;
Pravi se drugovi rastuže, lažni se rugati stanu.
Sva ta govorkanja nisu mogla njegova oca
Natjerati da vjeruje ono što s podsmijehom ljudi
Pričaju, šireći čudne glase o njegovom Franji.

Ljudskih li jezika, oštrih od bijesa i zavisti, uvijek
Spremnih na pogrde! Franjo je krepošću počast i slavu
Stekao, ali je sram bez oklijevanja ponio teret
Počasti, dok je sramota uzela ulogu slave;
Grijeh je zamijenio krepost; nitko ne govori da se
Radi o greškama, već mu pripisuju ludilo. Svaki
Prijatelj koristi priliku da mu se naruga, svatko
Širi priču o ludilu; mašta nagađa uzrok.
Neki misle da je popio Letinog maka,
Drugi da je kušao mozak mačka, a treći
Da je popio sok od kukute: naravno, misle
Kako se čovjek u mrežu *slave svijeta* (usp. Mt 4,8) upleten
Samo otrovan može voljno odreći slave.
Neki pak misle da nikada ne bi zavolio skromnost
Više od blaga, strogost više od zabave, štetu
Više od zarade, da ga nisu paklene Sŕde
Napale i da nije sasvim izgubio razum.
Neki opet misle da ona groznica nije
Valjano izliječena, i da je u klijetki stražnjoj
Nastalo bjesnilo kad je srce lupanjem snažnim
Potjeralo tekućine gore do samoga mozga.

Otac, kad doču gdje mu se posvuda rugaju sinu,
Izgubi vlast nad žestokim srdžbom, drugove traži,
Rođake, da mu se pridruže u toj divljoj bjesnoći,
Drsko nastojeći uzbuniti smirene ljude,
Koji žive *spokojan život* (usp. Iz 38,11), dok vatra duboko
U njemu gori i žari, kao Piton kad strijela
Apolona ga probi, ili Atena kad bijesna
Razdirala je djelo vještije tkalje Arahne.

Čim je saznao da mu otac dolazi, sin se
Sakrije u skrovište spremljeno baš radi toga.
Iz njega nije izlazio trideset dana;
Moleći rado i prisilno posteći cijelo to vrijeme.
Čak se i lošem ocu pokazuje nekakva smjernost:
Nije dobro za sina da se suprotstavlja ocu,
Ali ne valja ni da se prepušta bijesnom u ruke.

Ipak, kad se sjeti oružja primljenog s neba,
Uplaši se da ga kukavice dostojne nisu
I zbog toga stane skupljati rasutu hrabrost.
Stid ga je što se sprema na velika djela, a tako
Dugo se skriva u toj rupi; Božja je ljubav

Prognala ljudsku bojazan: ispunjen ljubavlju Božjom
Izađe iz rupe i stane pred oca i majku.

Kad ga prijatelji i rodbina vidješe tako
Turobna lica, pognute glave, ozbiljna čela,
Mršava tijela, problijedjele kože, čupave kose,
Neuredne odjeće – sasvim drukčiji čovjek –
Ne prepoznahu ga, pa pitahu: »*Tko li je ovaj?*«
(usp. Sir 13,29).
Jedva uočiše neke tragove izgleda starog,
Pa se žalosni čuđahu čudu, zgodnom za priču,
Ali odviše neobičnom – Franjo je sasvim
Ostavio izgled kojim se dičio prije.
Lakrdijaši i glupani smiju se mužu što mudro
Postupa, zovu ga glupim, pa premda nemira puni,
Lice im je mirno dok ulicom bacaju blato.

KNJIGA TREĆA

**Tu se pripovijeda da je, u zatvoru lancima sputan,
Bio na porugu puku i kako ga nikako nisu
Naveli da se predomisli, pa mu otac bez pravde
Oduzme nasljedstvo, a on gol ode iz grada.**

Postade stranac ondje gdje je građanin bio;
Postolari, mesari još jučer *padahu pred njim*:
Sad ga *udarahu* (usp. Iz 60,14; 2 Kor 12,7). Kome ta nepravda ne bi
Dodijala, a nije joj uzrok nikakva krivnja?
Ali što god oni činili, Franjo bješe u miru,
Postojan; nikakvim mučenjem, nikakvim bijesom nije se
Dao pokolebati; nikakva ne može muka
Biti jača od strpljivosti dobroga muža.

Evo ga, trči i otac, psuje ga, udara bičem,
Vezuje kao lopova ili luđaka, u kuću
Zatvara; zaista, neprijatelja bi primio bolje.
On ga doduše ne želi ozlijediti, već mu je želja
Kaznom ga popraviti – no to mu je najveća greška,
Jer je k'o *slijepac* što zdravog *vodi u jamu* (usp. Mt 15,14).
A zla su
Najveća: dušmanska zamka i prijateljeva greška.
Franju, dok tjera taštinu, ometaju velike greške
Prijateljâ, jer mu nakon nevolja mnogih
Ne daju ući u domovinu i spasenja luku.

Više od ostalih otac, dok Franjo visoko leti,
Stupa na *putove Gospodnje* (usp. Dj 13,10), koji vode
do zvijezda,
Htjede riječima, udarcima dozvati sina,
Nudeći mu kaznu za krepost, a plaću za grijehe.
Ali uzalud riječi, uzalud udarci njemu:
Franjo sve očeve prijedloge odbije riječima ovim:

»Oče, što želiš? Varaš se. Zar da ponovno idem
Kroz Harìbdu već svladanu? Zar da se prepustim smrti
Premda još mogu živjeti? Zar da uđem u smrtni
Zatvor, premda još mogu uživati radostan život?
Nije ti dolično rađati za pakao onog
Kojeg si rodio za svijet; skupo bi koštalo tijelo
Kad bi se njegovim rađanjem rađalo kvarenje srca.
Dobro znaš da smo svi u nekoj vrsti progonstva,
Iz njega putujemo, *domovinu tražeći* (usp. Heb 11,14): svijet je
To progonstvo, vrijeme je cesta, domovina nebo.
Kako li teško griješiš kad tako izokrećeš stvari:
Stavljaš progonstvo ispred domovine, put ispred cilja!
Čemu se bogatiš kad ćeš uživati samo trenutak?
Zašto skupljaš tolika bogatstva? Starost se bliži:
Glupo je skupljati stvari za put kad put je već gotov.
Sve što je ugodno imati kasnije donosi žalost:
Kratka je korist od ìmanja, a kad izgubiš, dugo
Žaluješ. Zato da ne bi dok radiš izgubio svoje
Spasenje, ostavi pogrešna učenja, postani kao
Učenik: bježati valja od svjetovnih radostî prije
No što one pobjegnu; sve *dok vremena imaš* (usp. Gal 6,10),
Znaj da ne možeš imati svijet i Boga; napusti
Svijet i *oborit* ćeš ga, da on ne *obori* (usp. Post 27,36; Ps 16,13) tebe.
Ništa nepostojano nije dostojno vjere,
Svjetovne stvari pak nemaju ništa stalno u sebi;
Stoga se nemoj nimalo pouzdavati u njih,
Već *se* radije *uzdaj u Boga*: *blagoslovljen čovjek*
Koji se uzda u Njega (usp. Ps 10,2; 1,1; Jr 17,7) jer neće izgubiti dobra
Koja mu pripadaju, već će živjeti vječno.
Zato sam ja odlučio ostaviti svjetovnost:
Uči iz moga primjera! Kad bi pripala tebi
Slava ovoga svijeta, cijeli te slušao svemir,
Kad bi na tvoju naredbu kremen govorio, svrake
Šutjele, sve to ti neće moći spasenje dati.
Stiže ti naime posljednji dan, koji će ti odjednom
Uzeti, odnijeti sve, a ti ćeš se vratiti *gol* (usp. Prop 5,14) i

Past ćeš niže no što si visoko letio nekoć.
Možda ćeš, razmažen, smatrati da Gospodnji *jaram*
Nije nježan, ni *breme lako* (usp. Mt 11,30). Sačuvaj Bože!
Navikni se na Krista! Jedino tako ćeš moći
Pustiti naslade svjetske; jer navika naviku tjera.«
Čuvši te riječi, razbješnjela krutost strogoga oca
Nije popustila stisak, već je stegnula jače,
Odbivši slušati Franjina sveta upozorenja.
Neotesana sirovost najgora od svih je bludnji.
Mudrost nikad ne ulazi u *podmuklo* (usp. Mudr 1,3.4) srce.
Tako snaga nepravde prelazi granice svoje,
Želeći nepravdu želi da joj pravednik bude
Sličan, ali uzalud – sjeme baca u pijesak.
Za to se pobrinula dobrostiva priroda kako
Ne bi kakva prisila mogla promijeniti volju.

To se najbolje vidi na Franjinu primjeru – sve se
Protiv njega urotilo: podsmijeh susjeda, srdžba
Očeva, strogost biča, užasi zatvora, suze
Majčine. Sve te strahote jednom se opriješe mužu;
Svim ga tim sredstvima vezahu da bi ga povukli dolje
Na zemlju, tako da ne bi odletio slobodan gore.
Ali četiri kreposti očvrsnuše mu dušu
Protiv svih navala – zato je posve sigurna od njih;
Sve su protivštine nemoćne, kao kada bi mravi
Namjeravali premjestiti cijelu planinu.

Ipak, nitko se ne smije *preko* vlastitih *sila*
Kušati (usp. 1 Kor 10,13). Zato majka, na Božji poticaj, svojom
Majčinskom ljubavlju žaleći sinove muke, dok oca
Nije bilo, oslobodi Franju iz okova. On pak
Izađe, ali ne pobjegne, ostane blizu i pođe
Radostan i bezbrižan u obližnju rupu
Odakle ga je smjernog izbacio srditi otac.

Otac, vrativši se i vidjevši kako je žena
Oslobodila Franju, napadne njezinu jasnu
Ljubav kao skriveni zločin i napuni sobe
Glasnim grdnjama, ružno psujući čestitu ženu.
Zatim naglo potrči preko svetoga praga,
Dohvati lance za Franju i strašnom mu zaprijeti mukom.

Ovaj bez straha reče: »Oče, koji si očuh,
Zašto mi pripremaš lance, zašto mi mukama prijetiš?

Tvoje me muke i lanci ne mogu slomiti; to su
Maljevi koji uzalud biju o ledeno gvožđe.
Proklete li ludosti bijesnoga oca! Zar mene
Želiš varati, mene strašnom zavesti prijetnjom?
Uzaludne su ti varke, zavođenja i prijetnje:
Uza me stoji Krist, koji *Put* je, *Istina, Život* (usp. Iv 14,6),
Zdesna mi stoji, da ne *posrnem* (usp. Ps 15,8). Za oproštenje
Neću te moliti: bòri se odvažno, i ja ću tako.
Zar ne dugujem Bogu više no tebi? Zar želiš
Da zbog tebe zanemarim njegov nalog? Začeće
Ti si mi dao, On nešto vrednije – život; ta *On nas*
Stvori (usp. Ps 99,3), a ne sami sebe; otkupi nas na križu
Razapet; vladajući na nebu spasiti neće
Svakog, već samo one što djelima dokažu vjeru.
Ljudska je vjera dar od Boga, svi smo stvorenja
Njegova; *tko god u nj vjeruje, neće postiđen biti*
(usp. Rim 9,33; 10,11);
Ipak, jako je važno kakva je čovjeku vjera.
Može se biti vjernik ustima, ali bez srca,
Ili obratno; oboje treba, ali ni tada
Kada sadrži oboje ne mora istinska biti.
Želi li netko biti potpuni vjernik, on mora
Nositi dušu u rukama, dokazivati vjeru
Djelima. Što mi savjetuješ, što treba da radim?
Kojim ću djelima dokazivati da sam vjernik?
Zar da, kao i dosad, okolo vjernike varam,
malo kao kupac, malo kao prodavač:
Kupac što snižava cijenu, prodavač što uzdiže robu?
Trgovaštvo se sastoji od laži i varke:
Zaradu stvara na štetu drugog; ni prijateljstvo
Nije joj važno, ni srodstvo. Zar ćemo smutljivca što ga
Čak i susjed prozire smatrati vjernikom Božjim?
Nema bez *vjere spasenja* (usp. Ef 2,8); kako bi u meni *vjera*
Bila *usavršena* (usp. Jak 2,22) i donijela mi spasenje,
Nek je daleko od mene bogatstvo stečeno varkom!
Onda kada me dopadne talent istinske vjere,
Za mene topaz, zlato i srebro nikakvu vrijednost
Nemaju; želim takav talent imati *više*
Negoli zlato, *više negoli* topaz i *srebro* (usp. Ps 118,127; 22,1).
Ti, ako hoćeš, vjeruj: ako nećeš, ne moraš!
Mene, koji sam okusio med Božje dobrote,
Neće *od ljubavi Božje*, čije je savršenstvo
Donio Isus Krist, *odvojiti* nijedan čovjek,
Niti anđeo, *niti* ikakve *vlasti*, *ni sile*,

Niti nada ni strah, *ni visina, niti dubina*,
Niti smrt, niti život, ni sadašnjost niti budućnost!« (usp. Rim 8,38–39).

Tako reče Franjo čvrsto stisnutih usta.
Otac, vidjevši da je ovaj nepokolebljiv,
Pokuša na drugi način: kad se već ne može čovjek
Nagovoriti, nastojat će mu izvući novac.
Franjo uzme novac bačen kroz prozor, za njega
Manje vrijedan od blata, i pusti ga pohlepnom ocu.
Ocu to nije dosta; štoviše, smetnuvši s uma
Očinsku ljubav, brani sinu željnom visina
Najniže stvari; onom tko Boga želi za oca
Više ne želi zvati se ocem, i zato što želi
Stopiti um svoj s Kristom i biti *subaštinik Kristov* (usp. Rim 8,17),
Smatra da više ne može biti nasljednik njegov.
Stoga ga tjera da ide u biskupsku palaču, punu
Ljudi, da mu pred njima oduzme pravo na novac,
Polja, kuće i prava što prelaze s oca na sina.

Kreposni Franjo, rasrđen zbog očeva bijesa,
Svega se toga odrekne, ali ne stade na tom,
Već, da se ne bi reklo da ima očevo išta,
Opipa odjeću, odveže pojas i svuče sa sebe
Sve što je na njemu bilo, pa čak i pokrov za stegna.
Stoji tako gol pred svima, baš kao Adam;
Od njega se pak razlikuje samo u ovom:
Ovaj to podnosi voljno, a onaj je prisiljen bio;
Ovaj pati zbog zasluga, a onom je patnja
Došla zbog prijestupa; ipak, jednaka im je kazna,
Ali s razlikom ovom: Adamov stid bješe vidljiv,
Franjin se ne vidi. Jer zar na tijelu čiju je dušu
Obukla čednost može biti ikakva stida?
Kako se očituje ta krepost? Prezire svijet i
Prezrena je od svijeta i nema nimalo volje
Brinuti se za očuvanje onog što ima i sebe.
Podnosi ruganje, laži, *ostavlja oca* (usp. Mt 19,29) zemaljskog
Radi nebeskog. Zar je kreposti što se toliko
Trudi dovoljno imati jedno jedino ime?

Zadivljen njegovom tako odvažnom krepošću, biskup
Ustane i onako golog ga zagrli nježno,
Ogrne ga plaštem, obeća poduprijeti naum
Njegov, pa uz obećanje ponudi vlastitu pomoć.
Tako se Franjo odrekao odjeće, novca,

Riješivši se svega čime ga dušmanin veže;
Počne tražiti samo nebesko, ništa zemaljsko;
Premda tijelom na zemlji, više je nebeski bio
Građanih nego zemaljski: nebesnik koji na zemlji
Gubi vrijeme; na zemlji, premda već bješe na nebu,
Srcem više na nebu negoli tijelom na zemlji.
Boga već *gledaše kroza zrcalo*; gledao bi i
Licem u lice (usp. 1 Kor 13,12), da opna u koju je smješteno tijelo
Dopusti njegovoj duši da bistro pogleda naprijed.

Otiđe tako gol pred ocem, biskupom i pred
Građanima Asiza. Ali budući da je
Zrak u visinama vlažan, pa se ne može ničem
Oprijeti, tako da mijenja oblik kad nešto ga gurne,
Nema sumnje da i gole objekte može
Mijenjati prema oblicima kojima i sam se mijenja;
Naša pak građa ne trpi njegove kretnje bez stanke.
Zato, premda u žaru, Franjo misleći o tom,
Svjestan kako bez odjeće neće izdržati dugo,
Primi haljinu koju mu pruži neki siromah.
Otiđe imajući samo sebe, progonstvom
U domovini stječe domovinu, vlastitom voljom,
Ničim prisiljen; postavši jadnik, siromah od sretnog,
Bogatog, ali ustvari posve se obratno zbilo.
Evo ga, hoda u kabanici prepunoj rupa,
On, što je nosio nove izvezene halje od meke
Vune i što je, već u skladu s godišnjim dobom,
Mijenjao pernatu odjeću svilom i svilenu perjem.

KNJIGA ČETVRTA

**Ovdje se govori što je pretrpio sve od pljačkašâ
I redovnikâ te s kakvom je revnošću pružio pomoć
Gubavcima; kako je marljivo uzeo na se
Kristu blizu Asiza staru obnoviti crkvu.**

Ako je kao bijednik i praćen milošću Božjom,
Ipak je bezbrojne nevolje trpio, koje bi, Jobe,
Strpljivost tvoju umoriti, možda i slomiti mogle.
Postade poput lutajućeg lakrdijaša,
Bez stalnog doma, siromašan, jadan, napušten, smrznut.
Iscrpljen, gladan, drugima teret, bezvrijedan sebi,
Stranac i izgnanik u rođenom očinskom kraju,
Kako bi u boljoj domovini bio domaćin,

Građanin i imao sigurno mjesto za ležaj.
Valja ispričati ponešto od tih mnogobrojnih muka.

Usred zimskoga doba, kad uslijed kóšenja Sunca
Dani postaju kraći, a noći bivaju duže,
Zemlja pak, koju je resilo bezbroj raznolikih boja,
Sjaji u jednoj boji, prekrivena *snijegom* što sliči
Vuni (usp. Ps 147,16–17) i ukrašena ledom poput kristala;
Kad se putnici raduju blještavoj cesti, a put je
Posvuda suh, i noga se nigdje ne moči; sjevernjak
Ledi sve vode; toplina stvorena hodanjem blaži
Zimsku studen, dok studen opet blaži toplinu –
Franjo je išao kroz šumu, *radovao se*, cijelim
Srcem *klicao* (usp. Mt 5,12; Lk 6,23): razdraganost ga zvaše na pjesmu.
Radostan misleći kako se riješio očeve grešne
Vladavine i njegove zarade stečene varkom,
Kako kao *rob Kristov*, a za sebe *slobodan* (usp. 1 Kor 7,22) kroči,
Kako mu je ugodna pogubna šumska hladnoća.
Tko je naime tako krut da s radošću ne bi
Primio prelaženje iz lošijeg stanja u bolje?
Tako je velike razloge za veselje u srcu
Nosio, da na francuskom poče pjevati pjesmu.
Šuma pronese zvuke, do ušiju lopovâ dođe;
Oni skoče i vide ga sirota; izgube nadu,
Pomisle da im se ruga, pa ga upitaju bijesno:
»Tko si?«, a on će: »Kristov glasnik; a što vas se tiče?«
Njihov se bijes razbukta tim laganim povjetarcem
Pa ga zgrabe; on ostade miran, bez imalo straha.
Jao, razbojničkog divljaštva, kraj kojega putnik
Ne može nekažnjen pjevati, makar je sirot i nevin!
Štoviše, skupo je platio, bačen u jamu sa snijegom
Jer je pjevao sirot. A što da je pjevao s novcem?
Franjo leži u snijegu, a razbojnici se smiju:
»Eto ti kreveta, lezi na njemu, glasniče ludi
Kristov; tvoja je pjesma zaslužila tu posteljinu.«
On ne odvrati ništa, već pričeka sve dok ne odu,
Izađe iz rupe i gomile snijega, pod kojim
Bješe gotovo zatrpan. Ali koga božanska
Štiti milost, *tog dušmanin nadmudriti neće* (Ps 88,23).
Strese grudice, skrućene posvuda, te su mu brada,
Kosa i odjeća bile tvrde od smrznutog snijega;
Veseo što je preživio razbojničko divljaštvo.
Vrati se na put s kojeg je skrenuo, nastavi pjesmu,

Koja ječaše hvalom Tvorcu kroz vijuge spiljâ;
Cijelom se pak šumom otajstvo razleglo Krista.

Tako uz pjesmu pođe i stiže do ruba te šume;
Uđe zatim u obližnji samostan, zamoli da mu
Daju mjesto za miran odmor, a oni ga prime.
I dok je noćni počinak blažio napore dnevne,
Vlažniji vjetar dođe, otvori pore i lice
Zemlje ogoli, južnjak posvuda otopi snijeg i
Led što su prije toga skrućeni sjevernim vjetrom.
Svuda nastanu potoci, svim se poljima prostru
Vode iz otopljenih gomila snijega i leda,
Nošeno kamenje udaraše jedno o drugo,
Šumama plutahu otkinuta debla i grane.
Voda je ušla duboko u zemlju, zatvorila prolaz;
Svaki put postade blatan, nepróhodne bile su ceste,
Jedne je mostove voda prekrila, odnijela druge.
Takvi potoci nemaju običaj nestati odmah:
Naime stalno naviranje otapa tijela
Koja su ispod njih, i kako ih otapa, tako
Stvara novu vodu. Zato se poplava takva
Nikad ne povlači naglo, već dugo prekriva zemlju.

Što da učini Franjo, bez hrane i odjeće, dok mu
Redovnici brane da ostane, vrijeme da ide?
S obje mu strane onako sirotom nevolje prijete:
Nisu mu skloni ni kruti domaćin ni surovo nebo.
Strašniji mu je domaćin, ali nevrijeme stišće
Groznije: stoga je nadstojnik prisiljen, krijući svoju
Zlovolju, s mukom otrpjeti i dopustiti bijednom
Gostu da pričeka kod njih dok ne oteknu vode,
Zato što tada zbog vode ne mogaše nikamo ići.
Dok ga je tako južnjak silio biti na mjestu,
Loše sukno Franjino, već od starosti trošno,
Stane se kidati, nit se o nit više držala nije.
Zadovoljan platnom sjedne k'o luda uz vatru;
Ne mogaše zajedno grijati trbuh i leđa;
Trpeći više glad no studen, dobivši kruha,
Jednim bi zagrizom pojeo deset puta toliko.
Juhi se nije mogao nadati – njome bi ugriz
Smekšao: pobožna braća radije debljahu svinje
Njome: ta kako će ljudsku odjeću dobiti onaj
Kojeg ne smatraju ni svinjskog obroka vrijednim?

Svim se mogućim grijesima odao pohlepni monah:
Jer kad neumoljivi ispovijedalac vjere
Padne u duhovnu tupost, ni od čeg ne preza; na sva je
Zlodjela spreman jednom kad prvi počini prijestup.
Potpuno savršeno nije nijedno stvorenje:
Štoviše, padanje onih što su na visokoj časti
Mnogo je strašnije. Slava anđelâ Lucifer nekoć
Bješe, a sad se pred njim tresu nemani strašne;
Adam pak, što bio je među ljudima prvi,
Kad je zavrijedio umrijeti, zavrijedi odvratan biti:
To još danas pokazuje užas pred čovječjom smrću.
Tako i monah, koji zbog svoga svetoga posla
Vodi udove Crkve, kad padne na dno, toliko
Gori bude od drugih, koliko ga smatrahu boljim.

Kad se toplinom južnjaka i sunca otopio snijeg i
Stao otjecati, dok pucahu ledene kore,
Franjo, vidjevši kako se spustila vodena masa,
Krene na put, ustvari u bijeg, kao ranjena srna
Trčeći, ne pazeći kud ide, samo da ide.
Pavao bježeći iz židovske sinagoge,
Ili Petar iz Herodove tamnice, nisu
Tako veseli bili; ni spas od očeve vlasti
Niti od lopova nije mu donio radost toliku;
Nije manje htio od lažne pobjeći braće
Nego Odisej od negostoljubivih, strašnih
Kiklopa, od Lotofága ili od pjeva Sirenâ.
Kad se već nadao da je od samostana daleko,
Stiže u Gubbio bez odjeće; tamo ga prijatelj stari
Ogrne novom haljom, da bi izgledao bolje
I da bi s manje muke trpio hirove neba.

Podnijevši toliku bijedu *za* Kristovo *ime* (usp. Dj 5,41),
Ostade cijelo vrijeme sasvim nepokoleban,
Što siromašniji tijelom, toliko jači iznutra.
Prvo se proširi glas o njegovu silnom strpljenju:
Zbog njega mu je povjerena za gubavce briga.
Nitko se prije za njih nije brinuo tako
Revno, premda nekoć nije podnosio pogled,
Čak ni izdaleka, na njihove kuće, a sad im
Prostire krevete, briše krv i čireve tare,
Dotiče usta, pere noge, opipava trule
Udove – tjeraše svoju odbojnost da nastavi djelo.

Da biste znali silinu svete vatre u njemu,
Recimo kako je jednom na ulici gubavca sreo;
Vidjevši da je gubav, priđe i, jači od sebe,
Poljubi ga u usne skoro izjedene rakom.

Ali nije se brinuo samo za gubavce nego
I za svakog prosjaka, prepun milosrđa za njih:
Iskreno htjede da nikom ne uskrati širokogrudnost.
Premda imaše malo, od njega svi što su gladni,
Žedni ili *goli* (usp. Mt 25,25–44), dobivahu ponešto; svakom
Samcu, bijedniku, prognanom on je davao dobra;
Svako *siroče*, *udovica* (Izl 22,22) i kolebljivac pomoć
Njegovu primaše; naime gladnom je bio k'o sluga,
Žednomu kao poslužitelj, golomu kao ogrtač,
Osamljeniku kao utjeha, bijednomu kao
Novac, prognanomu kao sigurno mjesto,
Siročadi kao otac, udovici svakoj
Kao suprug, a neodlučnim ljudima kao
Dobra sreća, uspijevajući pomoći svima
Sam, i to više nego što mu dopuštahu sredstva.

Kad je jednom, nepriličnο sebi, izvrijeđao jednog
Siromaha, to je imalo utjecaj velik.
Naime pomislivši za ime kojeg je Kralja
Taj siromah molio, kako je ponizan bio,
Kako je malo tražio – odmah se kajati stade.
Zato da mu te stvari ne bi u naviku prešle,
Čvrsto odluči i obveže se da nikad,
Bude li imao išta uza se, odbiti neće
Nikoga tko ga zamoli u Kristovo ime.
Nikad ne dopusti zavjetu tom da ode iz srca;
Ruka se pak ne usudi protiviti vlasti
Srca, pa odluke pisane umom zapečati djelom.

Tako pravednog muža, sposobnog za disciplinu,
Božji poziv na oprečne načine učiti može:
Pravednik naime uči iz vlastitih grešaka; drsko
Pada, prezrivo prelazi granice, postaje grešnik:
No kad se uskoro pokaje, drskost postane korist,
Padanje prijeđe u dizanje, prezir pomaže znanju,
Prijestup je dio zasluge, grijeh pak biva pobožnost.
Tako u Franji suprotnosti rade jedna za drugu:
Snaga mu, kao i Antejeva, dvostruko raste
Svakim padom, i bolje se bori kada se čini

Da je svladana: Franjo one što padoše jednom
Vlastitim primjerom uči da odbace posrtaj svaki.

Ali ona crkvica koja mu je u početku,
Kad je od svijeta bježao, pružila sklonište sada
Uslijed golemog siromaštva stanara i uslijed
Starosti koja sve stvari uništava, kao i uslijed
Lijenosti graditelja bješe na kraju svog vijeka.
Temelji joj rasklimani od kišnice, koja
Dugo je curila s krova, zid u raspadu jer je
Vezivo rastopljeno, crijep je visio dijelom
S krova, a dijelom bio na zemlji; svećenik htjede
Odmah otići u strahu za vlastiti život.
Franjo, ne želeći biti nezahvalan za konak
Koji je dobio tu, i da ne bi ostalo prazno
Dato obećanje, sjeti se otetog novca
Koji je dao, pa prvo izvršavati krene
Prvo obećanje, obići crkvicu onu.
Crkva stajaše ruševna, sirota, polegla, stara;
Ali Franjo učvrsti ruševno, obdari što je
Siroto, podigne što je poleglo, obnovi staro.

Ovo mjesto sjajem časti osvjetljuju gospe;
Udove ovdje i djeve s hvalom radosno *služe*
Bogu (usp. Iv 16,2); među njima Klara, slavnija od svih krasotom,
Življenjem najslavnija – veće joj pohvale, bolje
Zasluge, časnije držanje, kao baklja od iskre,
Kao zvijezda od baklje, kao Mjesec od zvijezda.
Ipak, pohvale ostalih žena pod drugim su svjetlom:
Krasnima ih čine slabost njihova spola,
Sporost osjetila, časno podrijetlo i dražest ljepote;
Ali i pored slabosti mogu postati snažne,
Pored sporosti učene, ponizne pored podrijetla,
Čedne pored ljepote. Bog ih pozva *iz svijeta* (usp. Iv 17,15)
Preko Franje, krhkoga spola i hrabroga srca,
Priprostosti *golubinje i mudrosti zmijske* (usp. Mt 10,16);
Naoko *izopi*, ali korijen vuku od *cedra* (usp. 1 Kr 5,13).
Neke od njih lijepe, ali potpuno čedne.

Vidjevši da je sretno ostvario namjeru svoju,
Da je krasno djelo i duhovni hram što ga sazda
Unutra, kao i onaj vanjski, materijalni,
Vrati se do kapelice blizu Azisa, koja

Jedva da stajaše uspravno, pa želeći djelo
Dovesti dò kraja, Franjo obnovi ruševnu crkvu.

Crkvica blizu ovih, Porcijunkula zvana,
Posvećena na čast svete Marije, starošću već je
Satrta bila, posvuda zijevahu otvori, štala
Postade stoci i svinjac, prokišnjavaše, kroz nju
Padahu tuče, a vjetrovi šibahu kuda god hoće.
Ali Franjo, beskrajno ljubeći Gospodnju Majku,
Pođe i do te crkvice da joj pomladi starost:
Doista, ružna oronulost poprimi onu ljepotu
Prve mladosti, tako da je ružnoća krasotu
Rodila, dok je potpuna propast stvorila dobit.

KNJIGA PETA

Peta knjiga govori kako je, slijedeći Kristov Nalog, samo u tunici vezanoj pâsom s tri čvora, Iznenada nastupio kao samouki vođa, Pa u slatke novosti uveo svoje slušače.

Glavni mu stan to mjesto bješe: vrlo je rijetko
Odlazio odatle, živeći mirno na mjestu,
Popravljajući crkvu, sadeći biljke u vrtu,
Skromno jedući i ne noseći odjeću kakvu
Nekoć je nosio, nego kakvu pustinjak nosi.

Dok je bio ondje, htjede razmotriti bolje
Evanđeosku priču koju je čitao nekoć:
»*Posla Isus* (usp. Mt 10,5) učenike…«, pa po svršetku
Obreda zamoli svećenika ponizno, smjerno
Da mu ljubazno razjasni Spasiteljeve riječi
Zapisane u pročitanom odlomku Pisma.
On mu pak tumačeći naloge evanđeoske
Objasni sve po redu, kako je tada Gospodin
Šaljući učenike naložio skromnost: da idu
S običnim tunikama i bosi, da ne nose *zlato*
Niti *srebro*, niti *pojas*, ni novac, ni *putnu*
Torbu, niti *štap* (usp. Mt 10,9–10; Mk 6,8–9). I dok ga je slušao pomno,
Sav zaokupljen, prema Franji krene *Duh Sveti*
Pa mu cijele grudi darom milosti svoje
Napuni (usp. Dj 2,4) te mu pokaže strmu stazu u nebo.
Nitko do tada nije tom stazom tražio nebo:
Nju je Franjo našao novim oduševljenjem

S blagom željom da *ispuni svu pravednost* (usp. Mt 3,15) i ne
Htjede ništa komentirati, već se želi
Strogo držati teksta i vjerno pratiti riječi.
Često je alegorija korisna; ipak, doslovnost
Uvijek je bolja, jer prispodoba ne zastire misli
Autora, već riječi vjerno zbore o temi.

Čuvši traženo tumačenje, postane odmah
Mudriji od svog tumača, pa da ne ostane samo
Puki *slušatelj riječi*, već i *izvršitelj* (usp. Jak 1,23), veli:
»Treba da učinim ono što Krist naređuje, to je
Moja želja, moj zavjet, moja najdublja žudnja.«
Reče i svuče svu odjeću koju je imao osim
Tunike: više mu ne smije ruku resiti štap, ni
Cipela nogu, ni oko trbuha stajati pojas;
Pripremi si tuniku u obliku križa,
Koji pobjeđuje i uništava neprijatelje.
Odluči i konop nositi umjesto pâsa,
Bojeći se *Bogu* prepustiti *kaznu za grijehe* (usp. Jdt 7,28),
Postavši samome sebi svjedok, odvjetnik, sudac,
Što mu nije branio nikakav zakonski članak,
Prouči cijelu optužnicu i osudi sebe,
I kao kaznu za prolaz kroz oganj kušnje, slabine
Objesi kao razbojnike o konop s tri čvora.

Smjerno vršeći nalog koji Isus je dao
Učenicima, *postade učenik* (usp. Iv 9,27) Isusov, a i
Učitelj puka željnoga poći u boj protiv Śrda.
Za taj novi pohod Krist će donijeti plaću;
Tijelo je postalo bijedno – ogoljela ga pobožnost,
Ali um je divan – odjenula ga je mudrost.
Kako ne bi uzalud slijedio Isusov nalog,
Umom nadoknađivaše sve što izgubi tijelom;
Premda nije poznavao ni Pegazov izvor
Niti dvoglavi Parnas, brzo je svladao nauk.
Naime poslan od Boga, svetim ga ispuni *ognjem*
Duh Sveti (usp. Dj 2,3–4), koji daje *znanje onoga što se*
Govori (usp. Mudr 1,7). Ni od kog učen, poučavaše mnoge.
Znanci, čudeći se da o višnjim stvarima kao
Učitelj govori onaj tko nije ni učenik bio,
Pričahu: »Nije studirao: dakle nema što reći.«
Tako zaključuje izreka, koja slijedi iskustvo:
Ako naime stvari idu prirodnim tijekom,
Izreka vrijedi; poremeti li se prirodni tijek, tad

Izreka ne vrijedi: na primjer, u slučaju čuda.
Zato ljudske predrasude zamagljuju pravo
Stanje stvari: ne treba vanjski učitelj dati
Pouku ako iznutra Duh *poučava* (usp. Ps 93,12). Taj je
Nauk primljen od Njega rječito širio Franjo
Među ljude; jer ono što Bog poučava blaže
Ulazi u srce i jasnije ide iz usta.
O, otajstva Božja, od svih sakrivena ljudi!
Evo, sve je zemaljsko napustio radi Boga,
Evo, obraća grešne, a još je nedavno sebe
Grešnika obratio; sad je učitelj divan
Ispred svojih sugrađana i suučenika,
A pred njima je bio budala; čude se što je
Stekao istinsku mudrost onaj što smatran je ludim!

Kad je ulazio *u koju god kuću*, pri samom
Ulasku uvijek bi rekao: »*Mir kući ovoj*« (usp. Lk 10,5).
        Mir njegov
Išao je svakome. Mir je želio svima:
Dobrim i lošim ljudima, sugrađanima, no i
Strancima, prizivaše ga na muško i žensko.

Jedan uglednik iz Asiza, shvativši kako
Toga čovjeka valja slijediti, odluči da će
Ponijeti teret običnih siromaha, te prezre
Nestalna dobra svijeta, pa da ga dušmanin ne bi
Zgazio, zgazi sam sebe i bijedan pođe za bijednim.

Isto učini Franjin domaćin Bernard, bogataš,
Viđen Asižanin, vlasnik mnogo novca i poljâ.
Gledajući Franjina sveta djela i njegov
Uzvišen život, razmisli kako veliku štetu
Spasenju stvara život što trči za ovozemaljskim.
Njegovo pjevanje psalama i pobožna djela
Čuše ne jednom ili rijetko, već veoma često,
Zapravo uvijek. Ni jelom ni snom (što bi valjalo noću)
On ne prekidaše hvaliti Boga i njegovu Majku.
Zvijeri je pobjeđivao prepun kreposti Božje,
Mudar k'o zmija (usp. Mt 10,16), budan k'o zmaj
        pokušavaše Franjo
Tako mudrošću svladati zmiju, a budnošću zmaja.
Čudio mu se domaćin što ne staje nikad
I što radi spavanja ne ide nikad u krevet.
Obična soba ne dopušta ulazak dimova, pa ni

Para što se uzdižu, tako da maleni prostor
Ne može biti ispunjen djelatnim uzrokom snova.
A kad se oči, unatoč otporu, morahu nakon
Duge borbe konačno sklopiti, napola svladan
Jezik kroz šapat je molio, mičući se i dok spava.
Nadahnut pogledom na njegov primjer i Bernard
Opremi srce *oklopom pravednosti* i *štitom*
Vjere (usp. Ef 6,14–16), pa postavši tako novi vojnik u vojsci
Velikog Franje, juriša na staroga neprijatelja.
Naravno, slijedeći primjer vođe *rasproda* sve i
Podade siromasima (usp. Mt 19,21), pa evanđeoske halje
Odjenu i postade stalni pratilac Franjin.
Pobjeda ta nad svijetom svojim je primjerom mnoge
Potakla na ljubav prema duhovnoj borbi:
Tako je prizor kreposti mnoge prizvao k sebi.

Ta je naime revnost obratila drugog iz grada,
Čovjeka pravednoga i *neporočnoga* (usp. Job 1,1), koji
Dugo se borio, osiguravši konačno trijumf:
Ostavi ostalima primjer ostavljanja grijeha.

Peti je u toj vojsci ponio zastave protiv
Srda, Egidije, što šarenom egidom prsa
Pokriva, da bi, kad ga *obasja* istinsko *Sunce* (usp. Iz 9,1),
Silno zabliještilo zlato križa i vjere te pamuk
Čistog života te hijàcint njegovih patnji.

Nakon još jednoga druga isto je oružje sedmi
Uzeo brat Filip; iznutra promijenjen odmah
Ono što nije *čuo* stane *govoriti* (usp. 2 Kor 12,4) i što
Ne zna, učiti druge: kome je smirio srce
Ili opio uši – čudno im, on takve stvari
Nije učio, već su mu jučer trebale samom.

Franjo, prvi vojnik i vođa, nalagaše svojim
Novim vojnicima borbu, davaše upute kako
Usmjeriti djela i riječi: nikom se neće
Priznati krepost ako vrhovni Sudac ne strese
Srce, tako da ono nastoji smiriti stare
Trzaje, tako da se iz prvih ne rađaju drugi.
Tako je muževe zapaljene ljubavlju prema
Trijumfu nebeskom učio ratove koji
Donose trijumf nad duhovnim nemanima, uz primjer
Starih svetaca i vlastite kreposti: društvo

Braće napredovaše s takvim vođom, zemaljske
Muke držeći *ništavnim prema* (usp. Rim 8,18) nebeskom veselju.

Ali toliko je malo ljudi pošlo u borbu
Protiv toliko Sfđa i nemani. Poželi sveti
Vođa da mu nebo kaže treba li više
Sljedbenika pozvati: puna poniznih riječi
Molitva prodiraše (usp. Sir 35,21) u nebo i Boga što ondje
Boravi srce sasvim izravno gledati stade.
I dok unutrašnji pogled promatraše Boga,
Sveti Duh u Franju ulijevaše svjetlost, u kojoj
Ugleda bezbroj buduće braće iz cijeloga svijeta:
Gledao ih je, slušao kao da stvarno su tamo.
Nošahu Franjino oružje, svi ga nazivahu svojim
Učiteljem i vođom, priznavahu ocem, glavarom.

Sretan od pogleda na tako veliku četu
Vrati se iz *zanosa* (usp. Dj 10,10) k sebi i nazočnoj braći
Ispriča sve po redu: kako je vidio prvu
Braću pod svojim zastavama, ali i onu
Buduću: jer toliko će članova biti u svetom
Redu njegovu da po cijelom će biti ih svijetu.

Sve je to blago, s nježnošću, njima govorio otac.
Još mu se uvijek u kutcima duše javljahu slike
Koje je vidio – pričinjahu mu se razni
Oblici, *zujahu* mu *uši* (usp. 1 Sam 3,11) od onoga tutnja.
I da se zna da to nije bio san, bio je svjestan
Dojmova primljenih tim dvama čulima: sav se
Zanos ustvari dogodio pri svjesnome stanju.

Radost veća od obične Malu obuzme braću;
Sretni bijahu zbog sadašnjeg oca i buduće braće.
I da ne pomisle kako je izmislio budućnost,
Pretkaza im mnoge *buduće stvari* (usp. Post 41,11) o njima,
Ovim riječima ponovno otkrivši skrivenu sudbu:
»Prvo nas, dječice, čeka veoma slatko, pa manje
Slatko voće, pa naposljetku potpuno gorko.
Slatko dok se novi red bude hvalio; manje
Slatko kad budemo trpjeli sablazni tobožnje braće;
Sasvim gorko, premda mirisno, kada po svijetu
Raspršena braća od ljudi prezrena budu.«

Tada još jedan čestiti čovjek časnog života,
Želeći u Kristu čestitiji postati, časni
Život voditi, pristupi i oružje zgrabi,
Odvažnu povede bitku s Franjom što odvažne vodi
Bitke, pod posvećenim vođom posvećen vojnik.

Sada kad ih se skupilo osam, Franjo ih odmah,
Saziva sve, pa ih odmah *po dva pošalje* (usp. Lk 10,1) u svijet
Da poučavaju ratnu vještinu koju su stekli,
Nalažući im da, što god da ih zadesi, budu
Jaki u boju (usp. Heb 11,34), strpljivi u borbi, te čvrsti
Hodeći prema cilju, i da ne trče za srećom,
Da se ne boje nevolja, nego da oprezni budu
Prema sreći, a nevolje neka prihvate rado.
Doista, nema čvrstoće bez nevolja; borbe pak nema
Bez čvrstoće; bez borbe opet pobjede nema;
A bez pobjede, konačno, *kraljevstva* nema *nebeskog*
(usp. Mt 11,12).

Obraćajući im se reče: »Budite svjesni
Kakav vam je položaj: vjerujte, ovaj je *život*
Samo jedna *vojska* (usp. Job 7,1) u borbi u kojoj su obje
Strane objavile rat jedna drugoj i nasuprot stale.
Duša se bori za nebo, tijelo za zemlju: i zato
Unutar ljudi, što mješavina su dvoga, lakoća
Duše vuče u nebo, težina tijela na zemlju;
Ali samo cjelina može odlučiti koja
Strana može svojim djelòvanjem svladati drugu:
Ona što pretegne u cjelini, ona je jača,
Pa će drugu za sobom povući. Jer kao što je
U cjelini oboje, isto će biti izvana.
Ako dakle pobijedi djelòvanje duše,
Obje idu gore, dok tijelo vuče ih dolje.
Obje strane čine jednoga čovjeka: zato
Neki se nadaju da će se složiti. Ali *kakvu*
Slogu ima Krist s Belìjarom? (usp. 2 Kor 6,15). Obje se strane
Za sebe bore, samo ih poraz svladava; zato
Valja poraziti goru stranu, da pobijedi bolja,
Prisiliti *tijelo* da *se podvrgne duhu*,
Umjesto *tijelu duh* (usp. Rim 7,6; 8,6–7). Neka razum,
vjerni drug duše,
Odbije mariti za želje petorice slugu
Tijela, i neka uspravlja klonulo srce, i neka
Nikada ne tješi ugađanjem ćutila svoja.

Neka se, nasuprot tome, tijelo *užetom* stegne
Siromaštva (usp. Job 36,8), bez tjelesne nadutosti, i neka
Pronađe živost i snagu duše, idući k njoj kroz
Traženje neba, ne želeći imati ništa zemaljsko.
Jer siromaštvo u sebi sadrži mudru slobodu
Koja čuva vrline – ne muče nju poteškoće,
Ne plaše ju lopovi, niti hvata sitnice.
Ipak, mnogi sumnjaju u nju: ako li onog
Koji Kristovu vodi bitku pritisne muka,
Oslabjet će mu strpljivost – nejak je: svakom se može
bijeda činiti teškom; nitko posrnuti neće
Ispod tog tereta ako ga odluči nositi dalje.
Tko god je voljan, može se zadovoljiti malim;
To je isprva teško, no zadana skromnost može nas
Riješiti navika, jer ponavljanje mijenja karakter.
Kada se slabići žale na siromaštvo,
Time vrijeđaju siromaha, a ne siromaštvo;
Da ga svatko ne trpi, ni nevoljni bijednik ne bi ga
Trpio. Da je bijednik podnosi, svaka bi bijeda
Bila podnošljiva; od siromahâ siromašan nitko
Nije toliko da ne bi mogao trpjeti više.
Slobodan njen je mir i mirna je njena sloboda;
Nestalan je hir sreće ne razvlači; ona se moli
I kontemplira, razmatra samo vrhovno dobro;
Nju zaokupljaju samo misli o onome gore.
Neka vam ona bude vodilja, učite od nje,
Pa *se vaša lica neće postidjeti* (usp. Ps 33,6); Bog je
Pravedno odredio: oni što slava ih svijeta
Ne veseli, njih će veseliti slava nebeska.«

KNJIGA ŠESTA

Šesta knjiga opisuje kako je snagom molitve braću
Raspršenu po svijetu sazvao natrag u jedno,
Kako je Red uz apostolov blagoslov stao
Rasti, s potvrdom statutâ i imenom novim.

Rekavši ispravne naloge za svladavanje zala,
Franjo im naredi da dušu izlože sudbi;
Zatim šestorica odoše dva po dva prema trima
Stranama svijeta, a Franjo ih blagoslovi, pa i sam
S jednim samo vojnikom pođe na četvrtu stranu.
Tko bi naveo kako su, raspršeni po svijetu,
Petama kreposti gazili šije opačina, kako

Satriješe glavu zmije (usp. Post 3,15), koja je posvuda bila,
Vukući *užadi grijeha* (usp. Post 3,15) sve ljude u smrt, u propast?

Ali Franjo ne mògaše dugo živjeti bez njih
Jer ih je nježno ljubio: zamoli Onoga što je
Sazvao učenike u jedno na materin sprovod
Da i ove sakupi raspršene po svijetu.
Posluša molitve čovječje Bog: svi skupa, odjednom,
Vratiše se bez dogovora, Duh ih je isti
Okupio s dalekih strana na jednome mjestu;
Pitahu se sve više što ih je navesti moglo
Da se tako brzo vrate; čak se i Franjo
Čudio onome što su potakle njegove molbe.
Oni mu se pri susretu raduju, a i on njima;
Pričaju dogodovštine s puta i povratka svoga.

Želeći postići priprost život i duhovnu radost
Braće, nepomućenu nekakvim nemirom, još im
Četiri muža pristupe, zgrabivši oružje, da pod
Istim vojskovođom odbace škodljive čari
Svijeta te objave rat zlonamjernim Sŕdama i da
Šuteći odbiju sve zahtjeve glupoga tijela.

Kad je broj Franjine braće jednak postao broju
Članova apostolskog vijeća, nastanu razne
Glasine: neki su rekli da stiglo je *posljednje vrijeme*
(usp. 1 Tim 4,1; Jd 18),
I da će nepoznati red objaviti njega.
Franjino bi *srce* pak *osvijetlila* (usp. Ps 118,32) radost kad god bi
Tko pristupio želeći rat objaviti grijehu;
Nitko nije odbijen, bez obzira na bogatstvo,
Stalež ili godine: primaše svakog tko dođe
Bez odabiranja – dobar, loš, visok i nizak,
Seljak i vojnik, plemenitaš i niskoga roda,
Klerik i laik, prost i profinjen, sirot i bogat,
Sluga i slobodan čovjek, zdrav i bolesnik – sve Franjo
Primaše među braću, veseleći im se smjerno.
Njih pak privukoše riječi s *besprigovornim* životom,
Koji im pružaše primjer, *riječima* (usp. Tit 2,7.8) davši težinu.

Kako mu učenje ne bi lutalo kroz nejasnoće,
Tadašnjoj je braći utvrdio putokaz koji
Imaše svijetliti u budućnosti; uputi svakoj
Pisani oblik je dao, određujući da sve se

Mora ravnati prema evanđelju. A da se ne bi
Pomislilo da se začetnik novoga reda
Nadut (usp. Jdt 6,15) diže visoko, želja mu bješe da sve što
Zapiše bude trajno u apostolskom registru.
Tad je na čelu svijeta bio presvijetli otac:
Ime mu bješe »Nedužni«, s punom ga zaslugom zvahu
Korisnim ocem Crkve, koji je gazio teške
Nevolje, dizao srušeno, sjenom imena svoga
Plašio *kraljeve zemaljske* (usp. Ps 2,2), podložio Crkvi
Svijet i Cezarov mač pokorio Petrovim mačem,
Dostojan spomena; Franjo je mudrim i pametnim vodstvom
Tako velikog oca nastavio svoj naum.
Kako bi najviša vlast statutima potvrdu dala,
On se zaputi u Rim da od rečenog Oca
Traži da provede ispitivanje novog
Reda i da mu udijeli apostolsko priznanje.

Spremajući se na put odabere dvojicu braće
Kao pratnju na putu. I kad su ušli u Grad,
Sveti ih *čovjek* (usp. 2 Kr 4,9), asiški biskup imenom Gvido,
Koji je bio tamo, upita koji je razlog
Njihova puta u Rim, pa kad mu rekoše, to mu
Bješe drago – jer, bojao se da se seliti žele –
Pa ih posavjetuje kako da ostvare naum.

Potom ih sabinski otac, predstojnik Ivan od Svetog
Pavla, koji je među tolikim velikim, dobrim
Muževima, što tada bjehu u Kuriji, bio
Najveći i najbolji, blago ohrabri, časno
Prihvati, ljubazno pogosti, dade im radosno počast.

Ali ne želeći da zbog ljudske naravi klonu,
Pa da propadne novi red i da vjetar odnese,
Rasprši im žestinu, dade im iskreni savjet:
Da ne lutaju ovim našim zaraznim svijetom,
Već da u skroviti samostan ili u pustinju odu.
Franjo mu reče: »Zašto nas, slavni i veliki mužu,
Šalješ na samotna mjesta, a čeka nas briga za cijeli
Svijet? Ta nije nam dužnost nositi oružje samo
Za sebe već i za braću kojoj zaštita treba:
Želiš li možda da ne nosimo spasonosni lijek za
Svjetske kuge, prisvajajući spasenje sebi?
Grijeh je spašavati sebe, a ne spasiti druge.

Krivce popravljam ja, njima spasenje nosim:
To je moj trud, to je *križ* koji *nosim* (usp. Lk 14,27; Iv 19,17),
tako ja želim
Kročiti za Kristom, i prema evanđeòskim
Riječima smatram da ga treba slijediti tako.«

Ivan, pod dojmom tolikog žara, odvede Franju
K papi, s kojim je ovaj razgovarati htio;
Braća pak pođu s njim kao pratnja. Izlože papi
Pravedne uzroke svojega dolaska i bez teškoća
Dobiju od njega dopuštenje; sve su im molbe
Prihvaćene, i ništa im odbijeno ne bi.
Tako dobivši sve ono što su smatrali da im
Treba, spreme se za put, a papa im dopusti poći
I blagoslovi ih, uz nalog da nastave ići
Putem kojim su krenuli i da po cijelome svijetu
Šire Kristov nauk i da utopljenike
Koji u grijesima tonu spašavaju lađom vrlina.

Franjo, stekavši doista višnju naklonost Božje
Milosti, začudi se što mu je uspjelo silne
Darove dobiti brzo i s takvim uspjehom. Bog ga
Zakletvom svojom *umnoži* (usp. Sir 44,22), *nitko mu nikada nije*
Bio ravan u čuvanju *zakona Svevišnjeg Boga* (usp. Sir 44,20),
Ni u služenju Bogu, preziru prema svijetu,
Vladanju sobom, služenju bližnjima, mijenjanju grešnih,
Poboljšavanju čestitih, vršenju valjanih djela.

Razgovor s tako velikim ocem razveseli Franju;
Otišavši od njega posjeti pragove svetih
Petra i Pavla i povede kući radosnu braću.
Tako su razgovorom blažili tegobnost puta:
Kako ih je blago primila papina milost,
Kako je pogubno svakome ne biti vođen od njega,
Kako je milo da braća žive (usp. Ps 132,1) pod upravom jednom.
Dok tako varahu vrijeme i pričahu mnogo po putu,
Sasvim neprimjetno prođe veliki dio
Dana i umor poraste od vrućine i hoda;
Tijela putnikâ pak oslabljivahu pare iz zemlje.
Umorni posjedaše na zemlju; večernji sat i
Napor iscrpiše ih, a još žešća glad ih pozove
Da uznastoje *živnuti* (usp. Tuž 1,11), no u pustari što se
Pružala uokrug nemahu čime povratiti snage.

Ali božanska briga nikad ne napušta svoje
Vjernike: zato se pojavi čovjek od kojega sretni
Prime kruha. Potom neznanac otiđe od njih.
Oni se začude, pa s pouzdanjem uhvate jedan
Drugoga uvjeravati u buduće čine
Božje dobrote, uvjereni u najviše dobro,
Jer im ono što bješe daje nadu za sutra.

Sakupi preostale ulomke kruha (usp. Iv 6,12) i spremi
Sve u prostranu spilju, u kojoj su zajedno bili
Nekoliko dana, bez želje da odatle odu.
Ali to mjesto bješe opasno lijepo, a vazda
Zeleno bilje resilo ga sitnim vezom od bezbroj
Šarenih cvjetova – zato da mamci osjetilâ ne bi
Svladali razum, morahu nevoljko otići dalje.

Željno ih primi ljubljeni Spoleto, grad u dolini.
Tu su mnogi bili zavedeni patarenstvom,
Ali Franjo *dovede* ovce u *ovčinjak* (usp. Iv 10,16) Kristov.

Božja riječ (usp. Dj 6,7) sjedila mu gordo na usnama poput
Jaspisa na zlatu, rose na poljima, cvijetka
Usred grmlja, il' ognja u dvorcu, dok davaše nauk
Neukima; nebeskom je vjerom resio srca
Kao jaspis, vlažio poput rose, k'o cvijetak
Radovao, k'o oganj im svijetlio, osjete nježno
Milovao u najdubljim kutcima ljudskoga srca.
Oni pak koje je bolje podbo tražiti stanu
Da ih on, koji je s neba primio slavnu vještinu,
Primi među braću i dopusti nositi dio
Svojega tereta, kao i dio stečene časti.
On ih označi svojim bojnim znakovljem: Red se
Neizmjerno proširio, ali bezimen osta.

Zato mu njegov tvorac poželi konačno ime
Dati, pa donese odluku: zvat će se Red male braće.
Izvrsno ime: jer tko je manji od onoga koji
Skromo jede i pije, nema ogrtač ni togu,
Koji se ne ohòlî bogatstvom i uresom, koji
Svima daje prednost, a sebi nikada, koji
Cijeni što ljudi preziru, prezire ono što cijene,
Koji gubi sebe da ne bi izgubio Krista?
Franjo je dakle s pravom »malom« nazvao braću:
Većima su naime preuska vrata nebeska.

Kad je pod tim imenom novi red postao poznat,
Franji i njegovoj braći skromno je sklonište dala
Koliba s krovom od trule slame i stršećim tankim
Gredama, što će izdržati tri ili četiri dana.
Tim se stanarima svidjela upravo njezina skromnost.
Tada ih neki seljak, na magarcu noseći teret,
Razjedi svojom glupom izjavom; naime kad ga
Snažan pljusak prisili od njih zatražiti zaklon,
On se ovim riječima obrati magarcu: »Uđi,
Riđane, unutra, na sigurno: jednoga ćemo
Dana pomoći ovoj kući«. Kao da reče:
»Ova braća žele nove dizati kuće.«
Franjo, ljut zbog tog obećanja i njegova drugog
Značenja, preseli se na mirno, pitomo mjesto,
Gdje im napasni putnici neće smetati vikom.

KNJIGA SEDMA

Ovdje piše kako je učio molitvi braću
I o njegovu ukazanju braći na javi;
Kako je uspio biti bijedan pred svijetom i kako
Želeći postati mučenik pođe na nemirno more.

Gorljiva su braća tada ponizno stala
Moliti Franju da ih pouči kako da mole.
On pak na te časne molbe milostivo reče:
»Svi smo *upleteni u grijehe* (usp. Br 16,26) i opaka djela;
Stoga neka se vaša molitva upre o pomoć
Višnjih, neka se ne pokušava uzdići sama
K nebu, već neka Djevica Marija posrednik bude
Prema Kristu, a Krist neka posreduje do Oca.

Djevica neka bude pozdravljana ovako:
'Blažena majko, *zdravo, Marijo*, dražesti *puna*,
Bio *Gospodin s tobom* (usp. Lk 1,28), *blagoslòvljena među*
Ženama i blagoslòvljen plod je utrobe twoje' (usp. Lk 1,42)
Ponavljajte te riječi sve dok vam odanost traje.
Prisjetivši se tako prvih radosti Majke
Kristove, s Njime dođite do konačne sreće.
Nakon pozdrava Majci, neka molitva Kristu
Ide ovako: 'Štujemo te, Kriste, vladaru
Neba i zemlje, blagoslivljamo te, Raspeti, što si
Križem ublažio naše muke, koji si svojom
Smrću obnovio smrtni rod.' Neka ovi vodiči
Nose ovu molitvu ravno ka najvišem Ocu:

’*Oče naš* nerođeni, pred tobom ničice pada
Sjajni dvor *na nebesima*, *ime se* tvojega boštva
Sveti, *dođi kraljevstvo, budi volja na zemlji,*
Kako na nebu; daj nam danas naš svagdašnji kruh i
Dûge nam naše oprosti, kao što činimo i mi,
I *ne uvedi nas u* kušnju, već neka Dobrota,
Kojom si stvorio svemir, od nas otjera *Zloga*’«
(usp. Mt 6,9–13; Lk 11,2–4).
Te su i druge molitve učila priprosta braća,
Pobožno moleći milost od višnjega Oca, a nje su
Imali toliko da su mislili kako
Svećenici uvijek govore istinu pravu.

Tako se jednom dogodilo da je jedan od braće
Došao na ispovijed k svećeniku, a taj mu
Svećenik reče: »Pazi da ne budeš dvoličan, brate«.
Misleći da je to prijekor, umjesto upozorenje
Za budućnost, ovaj zajauka u tuzi
I ne prihvati prijateljske utješne riječi,
Misleći da je sigurno dvoličan, pa mu je iz tog
Razloga onaj svećenik uputio prijekor.
Konačno, Franjo uspjede svojim rječitim zborom
Otjerati trice i smiriti bojazni glupe.
Doista njegove riječi blagošću svojom su mogle
Ući u najtvrđe srce, dignuti pale te dati
Jadnima nadu, tužnima utjehu, slijepima svjetlo.

A da ne bi posumnjali koliki je ugled
Imao kod Boga, poslan im je znamen nebeski.
Oko ponoći, kada Sunce na nebu krati
Sjene antipodâ, učitelj bješe daleko;
Neka su braća drijemala, druga molila, kadli
Spaze kako s neba dolaze *ognjena kola*
(usp. 2 Kr 2,11);
Na njima kugla što svijetli kao Sunce i šalje
Na sve strane blještavu svjetlost; od silnoga ognja
Što ih zasljepljuje, braća morahu sklanjati pogled.
Probude jedni druge, zovu na gledanje čudnog
Prizora, stanu se pitati što li znače ta kola.
Prvo padahu razni prijedlozi, ali na kraju
Shvate da to je Franjina duša: kugla je njeno
Savršenstvo, kola su živost, a svjetlost – ljepota.
Uplaše se da mu je duša napustila tijelo.

Njemu *je* pak *dan proročki duh* (usp. 1 Kor 12,9–10);
i zato mu nebo
Otkri koga sve nepromjenjivi, vječiti lanac
Sudbine unaprijed prepozna i odredi, da bi
Kaznio pokvarene, primio izvrsne, rado
Slične svim silama vezujući za se, od onih
Što su različiti bježeći, vodeći sve njih;
Nikog ne mrzeći, dajući svima počast i pomoć.

Brat Ricerije, shvativši kako se namjere sudbe
Kao ni tajne srca ne mogu sakriti njemu,
Sjećajući se svojih negdašnjih prijestupa, strah ga
Obuze da ovaj zna za njih, izgubi nadu
Da će steći njegovu tako željenu ljubav.
Dajući mu do znanja da mu je potpuno znana
Njegova bojazan, Franjo mu reče: »Ricerije, što se
Bojiš? Ne mrzim te; kakva god bila tvoja krivica,
Okajao si sve svoje grijehe, *I oprost*
Si *zaslužio* (Usp. Lk 17,4; Post 4,13); zato znaj da drag si mi vrlo.«

I da bi mu drugovi privrženiji bili,
Različita su znamenja otkrila istu vrlinu.
Opet su se skupila mnoga braća na vijeće –
Učitelj bješe odsutan – brat je Antonije dužnost
Imao besjede s temom: »*Nazarećanin Isus,*
Židovski kralj« (usp. Iv 19,19) – i potom, *uprijevši* (usp. Dj 7,55)
se svim srcem
U nebo, *uzdiže oči* (usp. Ps 122,1) i gore ugleda Franju
Kako širi ruke kao da visi na križu.
I da ne pomisle da se o izmišljotini radi,
S neba se *izlije* na njih neka dražest i srca
Braće što stajahu ondje ispuni divnim *veseljem* (usp. Tob 3,22).
Tako božanska blagost tada i opet, kroz razna
Znamenja pokaže da je, i kad je odsutan, silan;
Da ne pripada zemlji, već da kraljevstvo ima;
Proslavlja ona svojega *slugu* (usp. 1 Ljet 17,18), kojemu ništa
Nije nečistije od pogleda na svijet, i koji
Nema ništa svojeg osim neimanja ničeg.

Ali premda nikad nije popuštao mesu,
Jednom ga groznica natjera da se nahrani mesom.
Čim se oporavi, pokaje se zbog krvave gozbe,
Pa se odluči kazniti. Strogo naredi jednom
Bratu laiku da mu postavi oko vrata

Uže i da ga vuče po Asizu poput
Glasnika, vičući jakim glasom: »Građani, evo
Pohlepni paràzit, *licemjer smrknuta lica* (usp. Mt 6,16),
Koji pred vama hvali post, a njemu je mrzak,
Koji debele piliće trpa u lakomi trbuh.«
Poslušno brat po redu ispuni sva naređenja.
Začuđeni građani pričahu: »Takvu li kaznu
Trpi za jedno jedenje mesa! Što li će onda
Biti s nama koji se stalno hranimo krvlju,
A ne želimo ništa osim zemaljskoga? Ili
Sveci luduju ili smo mi zavrijedili propast.«

Nadalje, jednom je bratu Franjo naložio ovo:
Kad ga god velikaši prime s velikom čašću,
Neka ga – da mu oholost ne obuzme srce –
Taj brat uhvati vrijeđati najgorim grdnjama, neka
Časti ga pred svima nazivom »trgovac s brda«.
Koliko god su ti nalozi bili tegobni, brat je
Vršeći naređeno neumoljivo Franju
Vrijeđao dok je ovaj s uglednicima bio.
Franjo, vraćajući mu ljubavlju na te grdnje,
Časteći ga za uvrede, hvaleći njegove kletve,
Obično govoraše: »Sasvim ispravno, brate,
Govoriš: zaista, sinu Petra Bernardonea,
Nije dolično buniti se protiv optužbi takvih.«
Bježao je na svaki način bez stida i gordo
Od svih stvari što ljudima uzdižu ponos, i dan je
Čekao kada će *Gospodin razotkriti srca* (usp. 1 Kor 3,13; 4,5);
Nikakvim molbama sklonjen ne htjede činiti nešto
Što će odobriti *ljudski sud* (usp. 1 Kor 4,3). U takvoj je borbi
Ostao šest godina čineći junačka djela,
Težeći samo za nebom: hrabrom je sudbina jedna –
Koje god mu zgode pošalje, on će bez muke
Uspjeti proletjeti pored nevolje svake.

Kratko se vrijeme nebeskom mužu dugačkim čini:
Misli da kroz sve te dane nije učinio mnogo.
Igra mu doduše već dugo izgledaše tužno,
Tuga pak kao igra, post kao jedenje, jelo
Kao pošćenje, odmor k'o znojenje, znojenje kao
Odmor; ipak, ne bješe mu dovoljno, jer je
Imao silnu želju za novim bitkama protiv
Tijela, protiv vlastite puti *za Kristovo ime* (usp. Dj 15,26).
Srce mu plamtješe od časne želje za smrću;

Nije mogao čekati. Kako bi našao ljutog
Kralja i divljeg redara, kao i valjani razlog,
Naumi prijeći more i propovijedati puku
Nevjernikâ da *vjeruje* što se vjerovati *mora* (usp. Heb 11,6);
Ili će *steći za Krista* (usp. 1 Kor 9,19.22) njih što žive za svijet – zbog
Čega su mrtvi, ili će on sam, mrtav za ovu
Zemlju, *živjeti s Kristom* (usp. Gal 2,20; Fil 1,21)
– a to je jedini život.

Želeći tako mučenički dovršiti svoje
Napore, odluči poći k Partima. Ali dok kuća
Crkve gori u vatri, što bi tražio njezin
Stražar (usp. Ps 126,1) daleko od nje? Talijanu je rječit
Učitelj vjere potrebniji no Partu: na narod
Mislim, ne na plemiće. Jedna je zabluda Parta
Zavela, a Talijana nije jedna, već svaka;
Part je davno primio i očuvao raskol,
A Talijan odbaci vjeru koju je prvo
Prihvatio; Part je jednu herezu dao
I očuvao, a Talijan trideset dvije;
Ima i razloga zašto oni slobodnije griješe:
Robovi su Sirijci, slobodni pak Talijani;
Onima zakon ne nalaže davati Bogu prvine
I desetine – zato su njihovi grijesi bez suda.
Jer ako bi ih Sveti otac izopćio, ili
Ako bi im srditi car zaprijetio ratom,
Ne bi ih bilo briga – ne poštuju nijednog:
Već su im stavili jaram i propisali porez.
Ondje ima toliko ljudi da *nitko* ih ne bi
Mogao *izbrojiti* (Usp. Otk 7,9); svatko je vojnik i seljak:
Vojnik jer je snažan, seljak jer mrzi vladare.
Ali dosta je; neke se istine moraju skriti.
Ipak je Franjo, priprost i svet, *podnosio sve* (usp. 1 Kor 13,7), jer
Nije znao za grijeh ni poznavao nekakvu krivnju;
Zato je, videći lukavce, mislio da Talijani
Imaju mudrost i da im nije potreban vođa.

Stoga, u želji da obrati Sirijce, na brod se
Ukrca. Digne se *protivan vjetar* (usp. Mk 6,48), a more se stane
Burkati – putovanje odjednom postane mučno.
Iscrpljene ih more dogna do obale getske.
Franjo tu pričeka zapadnjak, ali mu istočnjak ne da
Ići dalje, kadli primijeti – stiže sjevernjak;
Zato se spremi na povratak: naprijed nije se moglo.

Krist dakle odbije namjeru sluge, dobru doduše,
Radi bolje; oduzevši Partima evanđeoskog
Učitelja, on ga Auzoncima vraća.

KNJIGA OSMA

Osma knjiga zbori o tome kako je u Damietti
Vatreno prešao Nil da obrati neprijatelje;
Kako je na povratku pričao s pticama, njihov
Divlji cvrkut pretvorivši u pohvale Bogu.

Osujećenih želja, Franjo je nesretan bio
Jer ga je spriječio vjetar, pa nije izvršio naum.
Tada ugleda lađu što se dignuti jedra
Spremila i mornare što žurili su u Ankonu.
Zamoli ih za prijevoz, ali ga odbiše oni:
Nisu zahtijevali novac, brod im ispravan bješe,
Nisu bili surovi, već ne imahu hrane,
Koje jedva dovoljna bješe posadi samoj.
On se pak bez straha, pod Kristovim vodstvom, ukrca
Potajno u plovilo, dok ne bješe mornarâ,
Sakrivši se pod palubu, među konje, gdje jedan
Bogati čovjek bješe sakrio hranu za bijedne
Putnike, rekavši sluzi da kada god bude vrijeme
Jelu, izdvoji za njih toliko koliko im treba.

Vrate se moreplovci, dignu sidro i konop
Sakupe te podignu jedra navlačeći užad.
Prvo se digne daska na pramcu, a zatim na krmi.
Vjetar napuni golema jedra, zacvili jarbol
Povlačen sve jače – pomislio bi da pada.
Krma, ravno navođena kormilom, hitri je
Pramac pratila, brod vodu brže od ptice
Zasiječe tako da skoro ga povoljan potopi vjetar.
Već su po prilici prošli dvije stotine liga,
Kadli cijelo nebo najednom prekrije tama.
Oblaci hitrije krenu, odasvud se vjetrovi dignu,
Vali se jedan o drugi stanu razbijati, nigdje
Utihe, posvuda bura – more kao da gori.
K užadi svi trče, mornari spuštaju jedra;
Ali užad privezana za jarbol od vjetra
Zazviždi, a puhanje sruči snažnije vale.
Svi izbacivahu vodu, sidro se spuštalo, grizlo
Pijesak, no jednu jedinu lađu bacahu vjetri

Svi – prvo svojom je silom tjerao istočnjak, zatim
Zapadnjak, potom južnjak, a nakon njega sjevernjak;
Dizaše sad se u oblake, spuštaše sad se u ponor,
Žuđaše za jednom lukom, u strahu od svake.
Nikako da stane taj olujni vrtlog što burka
More, donosi tamu, plaši mornare i vrti
Lađu ukrug. No kad na lađi ne bude bilo
Ničega čime se može utažiti glad, što će onda
Činiti? Pred njima dug bješe put, a nemahu hrane:
Potop blizu, kopno daleko, sigurna smrt ih
Vrebaše. Strah od potopa umanjivaše stravu
Gladi, premda im je i ona izgledala groznom.
Smrt, kakva god da bila, što neposrednije prijeti,
To je veći strah od nje, a srce se sasvim
Okrene njoj, dok netragom nestaju ostale brige.
Ipak, tako dugotrajnu glad ne bi mogla nijedna
Prevariti oluja; međutim svima je hranu
Osiguralo ono jelo koje je dano
Franji i njegovu bratu: svima podijeli Franjo
Jednu jedinu porciju – svi se začude – samo
Ona bješe dosta da utaži gladi tolike;
Premda se stalno trošila, nije nestati mogla.
Kao što se božanskom snagom dogodilo da je
Isus samo s *pet kruhova* i *ribice dvije*
Nasitio pet tisuća, pokazavši da je
Dio veći od cijeloga – čudi se tom matematik –
Trinaest su košara ulomaka skupili, premda
One *ribe i kruhovi* (Mt 14,19–21; Iv 6,10–13) nisu mogli nijednu
Napuniti; tako se njegovom milošću zbilo
Isto: po znaku s neba njegov službenik svima
Dade nepotrošnu hranu, a još je više preosta.

Već se borba vjetrova smirila, oblaci pođu
Dalje, tmina se povuče i digne se magla.
Vjetri mornarima postanu skloniji, vedrije nebo,
Plovidba sigurnija, kormilarenje lakše,
More ugodno; jedra se nadmu, spokojnim morem
Prije no što su mislili pristanu u Ankonu.
Stigavši do kopna nakon velikog straha
Uslijed duge oluje i gladi, radosno Franji
Priznaše spas od obaju zala: bješe im kao
Čuvar života (usp. Izr 16,17), govoraše da je spasitelj njihov:
Shvaćahu da su njegovom zaslugom ostali živi.

Glas se o Franji brzo po cijelom proširi gradu.
Mnogi se građani skupljahu da bi vidjeli lice
Onog što *znamenja čini* (usp. Iv 20,30) i da bi mu slušali riječi.
Mnoge od njih on je pod zastave stavio svoje.
Ali ni odanost ljudi niti utjeha braće,
Ni slatkoća domovine nisu ubile Franji
Želju za mučeništvom, od koje mu plamtjelo srce.

Spremivši se u Maroko, krene na put, no Božja
Snaga spriječi mu naum, iako bijaše valjan;
Budući da ga je htjela postaviti na čelo
Mnogima, sretnom mu groznicom silom odgodi kobno
Putovanje, spasivši ga bez njegove volje.

Vrati se prinuđen u Asiz i sve koje može
Skupi u Kristovu vojsku, nepogrešivim vodstvom
Sve što su nosili njegov stijeg u trijumf povede.

Ali sve mu to nije moglo ugasiti davno
Začetu želju za časnom smrću; štoviše, on se
Ukrca u lađu, lađu vjetru i moru
Povjeri, vjetar i more povjeri Bogu, uz čije
Vodstvo neozlijeđen dođe u žuđenu luku Damiettu.
Ondje štovatelji Kristovi vođahu žestok
Rat protiv pogana, a Damietta je bila
Uzrok rata i nagrada pobjedniku u borbi.
Ali nisu se mogli ljuto tući izbliza
Isukanim mačem, već morahu gađati lukom,
Praćkom i hitalom: streljivo padaše kao tuča.
Njihovo približavanje u ljutitoj borbi
Priječio je sedmi ogranak rijeke što ili
Nema izvora ili ga ne mogu naći, jer skriven
Leži u vrućem pojasu, očima našim nevidljiv.
Između dviju vojski protjecala je voda,
Primajući strijele što padahu s obiju strana,
Voda nije kretanjem stvarala krugove, pa se
Iz njih nije moglo iščitati koje je vrijeme
Prošlo zato što su svi dijelovi zasuti bili.

Kakve li odvažne hrabrosti u muža što preko
Tako široke rijeke pođe u malenom čunu,
Sam bez oružja na tolike dušmane ispod
Strijela i vodene vatre, kroz bezbroj smrtonosnih zamki!
Sto je opasnosti bilo na putu, još više na cilju;

Ali on se ne bojaše, već grabežljivu rijeku
Prijeđe i bez straha usred dušmana stigne.
Ali prije no što je mogao doći pred lice
Perzijskog kralja, čijim je ušima najprije htio
Donijeti *Božju riječ* (usp. Dj 6,7), pretrpio je divljaštva
Mnoga, bio tučen krvavim štapom, izvana
Tijelo mu bješe plavo, krv mu je iznutra tekla;
Vanjske su rane krvlju obojale ljubice, rane
Unutarnje obojaše ruže, a srce mu nisu
Boljele rane zgrčenih udova, crvenih sasvim.
Ako je tijelo protivnik duše, zašto da ona
Tuguje za njim? Tko više jača neprijatelja,
Više sebe slabi. Zbog toga Franjo u sebi
Odbije sve časti koje stižu izvana,
Zato što je gubitkom njih htio spasenje steći,
Ponižavanjem vrh, gubljenjem zaradu, smrću
Život, kaznama nasladu: dušu raduje patnja
Puti, jauk je tješi, rane je liječe, a grdnje
Slave, uvrede gode, oslobađaju patnje.

Glas o svetome mužu, kojega svladali nisu
Nikakvi bičevi, proširi se po perzijskoj vojsci;
Blagi pak vladar, zadivljen takvom hrabrošću, Franju
Velebno primi i ponudi mu poklone vrijedne;
On pak odbije poklone, sretan s onim što ima,
Pa kao najveći poklon zamoli da ga se sluša.
Vladar pristane *dajući* puku *znak* (usp. Dj 13,16) za tišinu
I naređujući da svako komešanje stane,
Govoreći slugama: »Zovnite mi učenjake
Kako bi prosudili zbori li ispravno ovaj
Ili mu je radije namjera *zavesti narod«* (usp. Iv 7,12).
Kad su mudraci okupljeni, prozbori on i
Pokaže da je znalac i s kojeg je izvora pio
Mudrost, i cijelo umovanje usmjeri u nebesa,
Novi protumači nauk i kao da bio je iznad
Ljudskog uma, izgledaše kao da sve mu je znano.
Krenu tako od temelja svega što jedva je komu
Među ljudima poznat, ili je jedino Bogu
Jasan; to ga dovede do prve teme, u kojoj
Nauk izopačeni Muhamedov osudi, puku
Svjedočeći da jedan je Bog, da nema ih mnoštvo;
Kako je sve iz jednog, kako je prvo načelo
Sadržano u trenu čiste tvari što sada
Čisto postoji, a jednostavnija je od točke;

Kako je njezina bit na čudesne načine posvud
Cijela i ovdje, a nije u vremenu niti u mjestu;
Zašto se Svjetlònoša uzoholio, kako
Postade Blatònoša; koliko je skupo
Plaćeno otkupljenje; čemu utjelovljenje;
Kako je starodrevna *zmija zavela Evu* (usp. 2 Kor 11,3),
Eva prvog čovjeka, prvi čovjek potomstvo,
Ono pak izdalo Krista, on pobijedio zmiju,
Stjeravši smrt na mjesto s kojega je i došla;
Kako nije samo u slavi Kristovo živo
Tijelo, nego proslavlja druga tijela i duši
Dajući darove posvuda opstoji jedna u isto
Vrijeme u raznim crkvama; kako Krist skuplja sve svete
Ljude u jednu Crkvu; kako potom krštenje
Predstavlja duhovno čišćenje, koje će oprati s duša
Onaj prvi pad kad pogriješi iskonski otac.

Zboreći tako rječito o nauku vjere,
Zadivi mudrace, vladara, i nitko ga nije
Napao – to im je naime zabranio glasnik.
Često je išao pred njih, ali nije toliko
Perzijanaca mogao sam obratiti jer mu
Nije bilo pomoćnika u naumu, pa se
Morao, odustavši, s morskim vratiti vjetrom.

Vrativši se s jednim bratom na rođenu grudu,
Zvao je ne samo ljude već i stoku da slavi
Boga, i često se – čudna li čuda! – događalo da mu,
Dok je govorio, zvijeri, premda lišene uma,
Riječi njegove slušahu i pokoravahu im se.
Dok je tako s veseljem putovao po rodnoj
Zemlji, ugleda gusto jato raznolikih ptica
Kraj Bevagne, kako hrabro i spokojno čeka
Njegov dobrostivi dolazak – on se začudi vrlo
Koji je razlog tomu i kako je moguće da je
Pticama poznata blagost koja mu je u duši.
Priđe im, nazove ih braćom i reče: »O divno
Djelo Najjačega! Kolike vam priliči hvale
Pjevati s pravom onom koji je prekrio zemlju
Vašim tijelima i ogrnuo vas u perje,
Davši vam krila; koji vas učini lake i dade
Da bez zapreke putujete po nebu, kroz čisti
Zrak i da nemate nimalo ove naše težine;
Koji vam, premda od istog počela stvori i ribe

I vas, dade veću plemenitost, prostor, brzinu;
Plemenitije ste, brže, širi vam prostor,
Imate veću slobodu i ukusniju hranu.
Stoga zajedno *hvalite Gospodina, ime*
Njegovo *hvalite* (usp. Ps 95,2; 116,1), jer vas počasti
velikom čašću.«

Prirodna stvarateljska silo, slavo što, premda
Opstojiš iznad čula, po svojim se djelima poznaš!
Ljudske riječi djeluju na životinjska srca,
Koja radosno slušaju slugu svojega tvorca.
Svatko tko sluša Stvoritelja time će sebi
I stvorenja podložiti: nema ništa u riječi
Njegovoj što treba slijediti, a što nije u riječi
Božjoj. Ptice dobivahu pravu ljudsku sposobnost
Rasuđivanja: kao da shvaćahu sve što im kaže.
Premda naime raznih vrsta, pjevahu jednim
Glasom, i u visine se digao glas kao jedan
Složan: *slavljahu Božje ime* (Ps 68,31; 112,1) napjevom koji
Priroda im je podarila; cvrkut odzvanjaše zrakom,
Brda odjeknu, a šumom se razlegnu zvuci.
Franjo, razdragan tim pjevom više no što bi
Bio citarom ili lirom, ruke k nebu
Radosno digne, pa stane kročiti između ptica
Koje pjevahu, ne bojeći se kad ih dira;
On ih s veseljem ticaše rubom tunike duge,
Blagoslovi ih i otpusti medenim glasom.
Otpuštene, one se, lupivši nogama zemlju,
Dignu, uzmašu krilima, pa se vinu u nebo.

KNJIGA DEVETA

Deveta knjiga piše kako je smirio lastâ galamu,
Pa ih zaustavio, te što je učinio dobro
Zecu i ribi, i kako voda čudesno posta
Vino, te kako je liječio bolesti ljudske i ćudi.

Divio se motreći ptice što blude po nebu,
Kako su mogle slušati njegov uzvišen govor,
I dopustiti da ih dotiče, što su mu nježno
Pjevale i sa smjernoću pojale pohvale Višnjemu.

Radostan što mu je pošlo za rukom učiniti čudo
Pješice nastavi put i stiže u Alviano,

Kamo se bio zaputio da bi sljedećeg jutra
Zborio svete riječi odasvud skupljenom mnoštvu.
Ali bezbroj lasta stane letjeti zrakom,
Svojim piskavim cvrkutanjem zagluše cijelo
Mjesto, tako da nitko nije mogao čuti
Riječi onoga što je stajao odmah do njega.
Zasmeta njemu ta buka pa reče: »Sestrice, neka
To što ste rekle do sada bude vam dosta; a sada
Ja ću govoriti, sada svoje *priklonite uši* (usp. Ps 77,1)
Riječima mojim – ne mislim da vam naredba treba,
Nego neka vas obuzme štovanje prema vašem
Tvorcu, čiju svetu *hvalu naviještam* (usp. Ps 50,17) puku.«
Tako im rekne, a one sve ostadoše u šutnji
Ondje gdje su stajale, ne mičući se s mjesta
Sve dok Franjo nije svoje *dovršio riječi* (usp. Dn 4,30).
Oni što bjehu ondje govorahu vidjevši čudo
Jedni drugima: »Doista, ovaj je svetac i s pravom
Časte ga, jer mu je glas toliko nadahnut da mu
Čak ni leteće mnoštvo ne može odbiti nalog.«

Odatle pođe u mjesto što ime dobi po Grčkoj,[15]
Gdje ga ugoste za vrijeme dok bio je ondje,
Pa mu užetom uhvate – nije ga donijelo pseto –
Zečića i iz zamke ga njemu predaju živog.
On mu sažalno reče: »Zašto si, zečiću, brate,
Pustio da ti učine to, a tako si hitar?
Zašto nisi pobjegao kako te ne bi
Svladalo lovačko uže, čija te prevari mreža?
Mnogi su tako svladani: neka te pouči njihov
Primjer da nakon ovoga ne budeš prevaren opet.«
Rekavši to pozove ga; on mu na poziv u krilo
Dotrči, pripitomivši se vlastitom voljom;
Premda mu vraćena bi sloboda da ide kamo hoće,
Odriješenih spona ne otrči hitro u polje,
Već se vrati u sklonište, i radije dotrči natrag
Služiti Franjinim naredbama nego slobodan ići.

Tako je poznata krotkost tog svetog čovjeka mogla
Krotkima učiniti ptice i četveronošce.
Nije ta svetost samo sa žarom vraćala nebo
Pticama, šume zvijerima, već i ribama vodu.
Tako se dogodi nevjerojatna stvar koja zvuči

15 [Greccio, grad u središnjoj Italiji]

Nestvarno: neki mu ribar donese pobožno ribu
Veliku; on je pak primi zahvalnije nego da sva je
Zlatna, pa je nazove bratom: »Neznatnu *korist*,
Brate, imati mogu od tvoje *krvi* (usp. Ps 29,10); daleko
Zato bilo od mene da kratka naslada mojih
Čula oduzme tebi mogućnost duga života.
Vrati se slobodan i neozlijeđen k očinskom domu.«
Potom je baci natrag u vodu da slobodna bude.
Ona pak, premda je prošla gubitak slobode i strah od
Smrti, ipak bez straha iz skrovitih riječnih dubina
Ispliva do obale, pa se igrati stane
Ispred svog spasitelja, ne braneći mu da joj priđe
Ni da je dirne – zbog njegove prijašnje milosti ona
Imaše povjerenje – i nastavi igranje svoje
Sve dok joj Franjo na kraju ne da nalog da ode.
Strogo slušajući njegovu naredbu, riba
Skloni svoje tijelo srebrne boje u vodu.

Kad je odlazio odatle, teška ga bolest
Prikuje uz postelju, ali Kristova milost,
Želeći svome sluzi osigurati lijeka,
Pretvori vodu u vino; jedan gutljaj mu toga
Slatkoga pića povrati snagu, tijela toplinu
Utvrdi, te u potpunosti ukloni bolest.

Nije višnja milost izliječila jedino Franju
Već je po njemu mnogima dala dvojako zdravlje.
Dok je prolazio gradove, sela, imanja,
Ispred vrata grada što se Ascoli zove
Dođoše bolesnici i stanu se tući da *taknu*
Samo njegovu *haljinu* ili bar njezine *skute* (usp. Mt 14,36).

Smatrahu naime za relíkvije njegove halje,
Pa mu ih kidahu, tako da jedva mu ostade išta.
Nudili su mu kruh na blagoslov: samo je jedna
Mrvica zasoljena vjerom blažila boli,
Ozdravljala od bolesti i uklanjala rane.

U Arezzu je jedna žena imala teške
Porode – dugo je za pomoć molila mnoge
Svece, ali uzalud; nikakvo kamenje, trave,
Čaranja nisu joj pomogli; često su liječnici vrsni
Davali razne lijekove, ali ju spasili nisu.
Ležaše bez nade na samrti – već joj u misli

Ruka Suđenice što siječe joj životnu snagu.
Prijatelji joj stave na krevet uzde, jer baš je
Tada jahao Franjo kroz njihov kraj, pa su zato
Mislili da u uzdama postoji skrivena snaga.
Ona odjednom rodi – dijete otvori vrata
Svoga zatvora te svlada i napusti trbuh.

Isto tako, Franjin je konop, koji je na se
Stavljao kao pojas u počecima Reda,
Neki Walfried držao u Città della Pieve:
Osjetivši se krivim što ima posvećen predmet,
Često ga stavljaše na bolesne žene, a sam je
Njegov dodir donosio veliko olakšanje.

Javljaju iz Toscanelle, u Narniu svjedoče, a u
Gubbiu pričaju – ovdje o klonulom, slabom dječaku,
Ondje o ženi što nije mogla lučiti boje,
Tamo o nepokretnom čovjeku, ovdje o ženi
Kojoj zgrčenost upaljenih živaca ruku
Nije dala da rukama obavlja nikakve radnje –
Svi su oni iskusili svetu Franjinu pomoć
Koja im kratkim dodirom izliječi bolesti duge.

Prestrašna je boljetica mučila jednoga brata:
Često se *zapjenjen* (usp. Mk 9,19) bacaše, udaraše o stvari,
Lomeći, guleći udove, kriveći širenjem usta;
Sad se zgrči u klupko, sad se rastegne uzduž,
Divljački izokretaše oči, režaše s prijetnjom,
Čime je plašio one što stajahu blizu. I tad mu
Nakon tih muka Franjina desnica znamenjem križa
Krene tjerati đavla i blagoslivljati momka.
Đavao nije mogao podnijeti posvećen čin od
Tako svetog muža pa, vidjevši zastave Božje,
Tužan otiđe da se ne vrati skloništu istom.

I dok je svetac tako tjerao zlotvora starog
I uništavao sve što narušava ljudima zdravlje,
Tridesetorica ljudi zaneseno od njega prime
Bojno znakovlje vojske kojoj stoji na čelu.

Primiše ga u San Geminiu, pobožnom gradu;
Tu mu domaćin pokuca s poniznom molbom na vrata:
Ženu mu je odavno zaposjeo dušmanin stari,
Pa ga zamoli da je milostivo molitvom spasi.

Franjo posluša usrdne i pravedne molbe,
Te pozove trojicu braće i rekne im: »Neka
Uglovi svi budu ispunjeni: zauzmite svaki
Jedan, a ja ću zadnji. Tako mu oblikom križa
Stanimo na put, kako taj zloduh pakosni ne bi
Pomislio da može umaći rukama našim.«
Tako ih posloživši, reče: »Nevaljali vraže,
Ne znaš li ili hiniš da ne znaš da krštena tijela
Smiju u sebi samo Bogu boravak dati?
Zato *ti* jer si *nečisti duh*, *zapovijedam* (usp. Mk 9,24), đavle,
S prijetnjom kazne: izlazi iz nje i nikada nemoj
Otimati posude Božje za divljanje svoje.«
Nakon tih žestokih prijetnji i najave žestoke kazne,
Tako se naglo i tiho đavao povuče da je
Franjo pomislio da to je prijevara i da
Nema izlječenja. Ali dođe i dokaz
Da su mu riječi sve do jedne korisne bile.
Nakon malo vremena opet je išao istim
Gradom, kaneći samo proputovati kroza nj,
Kadli je slučajno sretne – ona potpuno zdrava
Vladaše čulima, umom, stane mu iskrene hvale
Davati začuđenom i jasnim govoriti glasom
Kako se đavao povukao kad mu je dana
Naredba, ne usudivši se vratiti natrag.

Dok je tako uzduž i poprijeko liječio ljude
Opsjednute đavlom, grad Città di Castello
Pobožno ga primi i zamoli liječenje žene
Koja je opsjednuta glasnom krikom i strašnom
Vikom ometala odmor stanovnicima grada.
On pak pošalje jednog brata da pažljivo vidi
Da li sama od sebe ili na poticaj ljudski
Ili đavlom gonjena stvara nered po gradu.
Ovaj posluša zapovijed pa pođe vidjeti
Što je na stvari. Međutim opsjednuta je žena
Shvatila da on nije Franjo, pa prasne u smijeh i
Ispazi jezik mršteći nosnice; iskrivi lice
Praveći grimase raznih utvara, pa mu
Stavivši palac među prste pokaže figu.
Ovaj se zbunjen vrati i ispriča kako ga ona
Žena opsjednuta đavlom dočeka smijehom.
Franjo je posjeti; ni ona ni đavao u njoj
Ne mogahu podnijeti pogled na njegovo *lice* (usp. Est 7,6),
Već se *stane po zemlji valjati* (usp. Mk 9,19). On joj pak svojim

Glasom naloži da ustane slobodna; demon
Istjeran ode, te se ne usudi vratiti natrag.
Dok je tako tjerao Sŕde, *činio* svijetom
Znamenja (usp. Iv 11,47), ozdravljao *nemoćne*, dizao
(usp. Mk 6,13; Job 12,21) pale,
Franjo u propovijedima sve razjašnjavaše jasno;
Nije mijenjao raspoloženje; ničije lice
Nije prezirao ni pred njim *imao straha* (usp. Prop 8,12).
Jednako je cijenio jednoga siromaha
Kao i tisuću moćnika, jednog neukog kao
Tisuću učenih; nije mario zbori li ispred
Jednog ili mnoštva: revno je zborio jednom
Kao i mnoštvu, a izravno mnoštvu kao i jednom.
Ipak, obazriv bješe u rječitosti i nije
Zborio jednako svima – jedne su riječi za znalce,
Druge za neuke: ovima razjašnjavaše neke
Obične stvari što snaže ljudski značaj, te stvari
Koje stvara grijeh i koje donosi krepost;
Pripovijedaše živote otaca i sve što
Dokaz je da sveci i nakon smrti su živi;
Kristova čuda, djela i naloge; svetaca muke
Kojima stekoše krunu, a nama poticaj daju;
Što to predstavlja pravda, u čemu se sastoji krivnja,
Kakva je kazna za krivce i časnima odlikovanje.
Onima pak što učeniji su, što um im je jači,
Što im je priroda dala oštrija ćutila, njima
Razrađivaše neko od dvadeset četiri sredstva;
Poučavaše što povezuje kreposti, kojim
Redom sve se one tvore od četiri prve;
Kako je teško naći sredinu, kako je klizak
Put života (usp. Izr 15,24) i kako je teško izbjeći krajnost.

KNJIGA DESETA

Deseta knjiga pripovijeda kojim je riječima papu
I mudrace očarao, što je o budućem papi
Prorokovao, kako je mnogima skinuo teret,
Smilovao se ovci, spasio ubogu janjad.

Evo, u to je vrijeme muž imenom slavan, a svakom
Krepošću još slavniji, bio Grada i svijeta
Otac – Honorije, vrhunac poštenja i časti.
Franji je naloženo da pred njim održi govor.
Premda je zboriti imao papinoj braći tolikoj

Kao i časnome ocu, nije tražio savjet
Učiteljâ što tumače Pismo, nije ni knjige
Gledao, niti vlastitu pamet, već je odjednom
Pustio rijeku riječi koje ne posrću nikad,
Vežući mudre i duboke misli jednu za drugu.
Štoviše, u želji da ima govornički nastup
Nije pričao samo jezikom nego i tijelom,
Mičući lice i udove, kretnjama prateći misli;
Pokreti slijeđahu zakone govorničkog znanja.
Da mu govor zbog svoje lakoće ne posrne, pa se
Otputi u lutanje, ubacivaše među
Vlastite riječi izreke starih, k'o cvijeće u travu;
Kako bi zgodno spojio tuđe i vlastite riječi,
Tumačio je tajnovita proroštva, motrio silne
Ponore Zakona i Pisma i nejasnoće
Nauka vjere i dubine evanđelja, pa i
Same Božje tajne koje su skrivene svijetu.
Njegovim se slušačima tako dopadne govor
Da se više zadivi onaj tko razumje više.
Papina braća, pa i sam papa, u čuđenju tihom
Pitahu se koji to *duh* u laiku ovom
Govori (usp. Mt 10,20) – dok su ga slušali, vikala im je smjernost,
Usta mučala, pogled bio nepomičan, srca
Bila dirnuta, um se naprezao, ćutila bila
Mirna, a nutarnji pogled gledaše lice nebesko.

Bio je tu i dušmanin koji je grdio ono
Što je valjalo hvaliti; ali je don Ugolino,
Biskup ostijski, Franjin štit, što ga milost nebeska
Navede da podupire svaku nakanu sveca,
Uzdizati mu stao krepost, poštovati riječi,
Zatim napadače suzbijati ugledom svojim.

Tog je oca još odavno poznavao Franjo,
Stekavši naklonost njegovu još kad je krenuo među
Francuski narod, da ondje poveća broj Male braće.
Kad je iscrpljen pješke došao u Firencu,
Čuo je da je taj biskup ondje kao poslanik,
Pa mu se obrati, a ovaj ga očinski primi
Zato što bješe zvijezda, cvijet, slava i biser – da, zvijezda
Časti, cvijet dostojanstva, slava nebeska, a biser
Svećeništva – pa ga upita kamo i zašto
Želi ići; čuvši da želi prevaliti Alpe
Nagovori ga da se vrati i posjeti braću;

Potom jedan drugome rekoše: »Moli se za me.«
Tada ih je povezao neraskidivi savez:
Savez prijateljstva, od kojeg nema na svijetu
Jačeg veza ni sile što snažnije združuje dvoje.

Upozna svetac sveca, iskren povjerljiva muža;
Franjo tom velikom prelatu povjeri da *se*
Pobrine (usp. Lk 10,34) u svemu za Red i za braću, a prelat
Prihvati pružen mu teret i nigdje ne počini grešku.
Često je Franjo govorio kako ga velika čeka
Nagrada, te ga je nazivao proročkim glasom
Cijeloga svijeta vrhovnim svećenikom. I sada
Stvarnost dokazuje njegove riječi: onaj što bješe
Ugolino sad je Grgur; jednom je gradu
Bio na čelu – sad je svijetu, gdje franjevci cvatu.

Uistinu, s pravom je stekao naklonost višnjih,
Jer je njegova blaga pobožnost počastila sitne!
Pravedni naime *Bog*, *u potaji* svakome plaća
(usp. Ps 10,8; 111,4)
Njegova djela, i kakav si prema malima, takvu
Zaslugu imaš da i veliki poštuju tebe.

Njegovo je pak milosrđe prešlo sve mjere:
Kad je sve razdijelio, tako da ništa mu nije
Ostalo za vlastite potrebe, bio je tako
Hrabar da je skromnim izgledom prikrio svoje
Lice i molio bogate sredstva za siromahe.
Nije ih samo pomagao već ih je cijenio: nije
Dao da ih se vrijeđa; primjerom jednoga brata
Dao je svima na znanje da nitko ne smije nikad
Bahato napadati Kristovu najmanju braću.

Taj je brat, vidjevši bijednika, rekao: »Dragi moj, pazi
Da se ne pretvaraš sirotim.« Franjo, čuvši te riječi,
Naredi bratu da se siromahu pred noge
Baci gol i da ga moli za oproštenje.
Tako ih je poštovao da je sve što je protiv
Sirotih rečeno smatrao rečenim protiv Krista.
Ako bi vidio koga da nosi kamenje, drva,
Ili bilo što drugo za što je potreban napor,
Podmetnuo bi svoja pleća, kako god slaba,
Radije trpeći teret nego da bijednik se satre.

Tako je predano odbačenima vraćao ponos,
Svima uklanjao teret, žalio ne samo ljude
Već i zvijeri i svakoga koga pritišće nešto.

Tako je jednom išao krajem oko Ankone
S Pavlom, koji je bio na čelu tamošnje braće,
Kročeći preko šuma i rijeka, brdâ i poljâ,
Kadli u stadu koza i smrdljivih jaraca spazi
Ovcu, pa zovne Pavla i reče: »Reci mi, Pavle,
Vidiš li među jarcima i kozama ovcu?
Tako je sred farizeja i pismoznanaca Isus
Stajao. Zato bih htio da je kupimo i iz
Ovog gadnog stada spasimo.« Pristade brat; no
Nisu kod sebe našli što bi prodati mogli
Osim bezvrijednih tunika; ali slučajno neki
Prolaznik plati cijenu da se otkupi ovca.
Uđoše u grad. Biskup se začudi kako je ovoj
Dvojici mudrih ljudi moglo na pamet pasti
Lunjati kao luđaci vodeći sa sobom ovcu.

Kad su izašli iz grada, primi ih ljubazno kuća
Zvana San Severino – prikladno sjedište gospâ
Što su Bogu posvetile kreposna tijela i srca.
Franjo im predade ovcu da se za nju marljivo brinu;
One je radosno prime i dugo je kod njih
Bila – od njezine vune naprave tuniku Franji
Pa mu je pošalju. On je u Asizu bio
Na kapitulu, kadli uđe momak i reče:
»Oče, evo ti tunike što su je gospe od tvoje
Ovce isplele.« Franjo primi ugodni poklon
Pričajući braći o zgodi: razveseli braću
To što je očeva priprostost imala koristan ishod.

Nije samo tada učinila Franjina ljubav
Takvo što već je uvijek kad bi životinju bijednu
Spazio, pomagao molitvom ili novcem.
Bezbroj je primjera toga, a ja ću spomenuti jedan.
Kad je s rečenim bratom prolazio kroz Marche,
Kraj oko spomenute Ankone, čovjeka sretne
Kako nosi dva janjca obješena naglavce –
Nježne im noge pritiskala oštra užad, a usta
Puštala nemoćan meket, prepun znakova boli,
Takvih kakve im je majka priroda dala.
Gledajući kako se nedužni muče, u strahu

Da ne pretrpe još i gore, upita Franjo
Onoga što ih je nosio što će učiniti s njima.
On odgovori: »Idem na trg da ih prodam mesaru
Radi klanja.« A Franjo mu reče: »Ne čini to, nego
Budi blag prema blagima, nekrivima ne čini
Krivo: da pristaneš na to, koliko ti nude da umru,
Isto toliko ću ti dati da ostanu živi.«
Tako je pobožna pažnja htjela nemoćne janjce
Spasiti; i da mu ne bi u vjetar otišle riječi,
Svuče ogrtač i dade ga čovjeku; dogovor padne,
Zakleše se obojica, Franjo zadobi pravo
Da oslobodi *svezane* (usp. Mk 5,4) janjce i da ih odvede.

KNJIGA JEDANAESTA

**Ova knjiga govori kako je prirodu cijelu
Poticao na slavljenje Boga i kako je braćom
Zvao sve; kakva je osoba bio; kako je Božić
Slavio složivši prikaz od osobitih figura.**

Velika krepost – milosrđe – što mu je bila duboko
U srcu blagom, pomagaše stvorenjima jadnim,
Braneći ih od grubosti, priječeći svaku okrutnost,
Ne mogavši pretrpjeti prolijevanje krvi.
Ista mu bješe bezazlenost i blagost – k'o neki
Jantar mirisni, sastavljen od miješanja dviju
Tvari – blaga bezazlenost i bezazlena blagost.
Tim se krilima uzdigao više od zvijezda,
Ali niže od sebe; drug bješe svakom stvorenju,
Sve ih pozivaše na traženje pravoga spasa.
Premda su ispod njega, pruži im čast prijateljsku
Upravo kao Hananija, Àzarja i Mišael,
Smatrajući svako stvorenje vlastitim bratom,
Sve ih pozivaše da proslave najviše Dobro:
I *nebesa* i zvijezde, *Sunce i Mjesec*, i *tminu*,
Svjetlo, vrijeme i godine, *oblake* prepune kiše,
Dugu što raznim se bojama i zrakama resi,
Gromove i *munje*, *oblake*, kiše i vjetre,
Zime, *studen* i *vrućinu*, te nakupljen zrak što
Stoji sa svih strana oko središta svijeta,
Dižući se do nebeskog svoda, vlažnošću svojom
Mijenjajući sve stvari, ali i mijenjan od stvarî,
Zatim krilata bića i sve *ptice nebeske*,

More što optače kopno, a Mjesec ga pomiče tajno,
Stvarajući tako oko središta vrtlog,
Ljuskave ribe i plutajuću gomilu školjki,
Zemljinu masu što sa svih je strana u ravnoteži,
Koju nebo brižno na jednakom razmaku drži,
Bregove i doline, polja i livade, rude,
Kamenje i zrnca pijeska, što nema im broja,
Izvore (usp. Dn 3,59d) i rijeke, cvijeće, travu i šume,
Usjeve, vrtove, vinograde i moćniju vrstu
Od svih navedenih, ispod koje se nalazi *vrsta*
Gmizavaca (usp. Post 1,20.21), pa sve četveronožne vrste
Snažnije od njih – neke pripitomljene, a neke
Divlje – pa ljudski rod, kojem ostali rodovi služe,
Časnu nebesku četu koja u redova devet
Boravi na nebu, i sve što u prirodi biva –
Sve ih zvaše da hvalama uzdižu Prvotni Uzrok.

Nije poštovao samo prirodu nego i ljudska
djela: silno je častio posvud nađene spise:
Odbačene dizaše, spremaše s velikom pažnjom.
Štoviše, kad bi se slučajno dodalo suvišno slovo,
On je, onako bezazlen, tako cijenio pismo
Da se nije smjelo brisati suvišno slovo.

Dosadašnji te stihovi mogu upoznati s Franjom;
Ali da ne bi nejasna bila njegova slika,
Primi ovaj tjelesni opis, da ga se sjećaš.
Franjo bješe srednjega rasta, oniži malo,
Ali srcem odajući pojavu diva;
Kosa mu nježna i crna; okrugla, uspravna glava;
Uši male i dignute; sljepoočnice malo
Udubljene i uzvinute; čelo mu kratko,
Glatko; obrve niske i u pravilnom luku;
Tamne i oprezne mu bjehu zjenice oka
Poput mirnih i blagih baklji; lice mu bješe
Ugodno i spokojno; nos mu pravilan, ravan;
Obrazi upijeni, mršavi; usnice tanke,
Male; snježni se zubi poredali gusto i ravno;
Brada crna i rijetka; vrat tanak, s kožom što visi;
Povišena ramena podupirala mu šiju;
Ruke kratke; šake tanke; mršave noge;
Sitna stopala; dugački prsti ruku i nogu;
Imaše najgrublju odjeću, što je krotila tijelo.

Sad kad si vidio tijelo evo ti nešto o ćudi.
Srce mu bilo ponizno, priprosto; tijelo mu čedno
I bez žene; oboje sjajno i čisto; na nebu
Bogat i uzvišen, na zemlji sirot i skrušen.
Danju gladan i žedan, noću je molio, bdio;
Znojio se i smrzavao tijekom ratova svojih;
Osjećaje je pokazivao iskreno, nježno;
Srce dobro i blago, revno i spremno na pomoć;
Osjeti oštri i živahni; jezik rječit i hitar;
Um mu bješe krepak, pronicljiv; sa svima je bio
Nježan, obazriv, a prema sebi okrutan, surov.
Mudar i promišljen u govoru; razuman, trezven
U postupanju; oprezan i ozbiljan kad je
Trebalo odlučivati; brz i spreman na oprost;
Spor i hladan za ljutnju; razborit, pažljiv u svemu.

Možda ćeš misliti da je suvišno slikati tako
Svečev izgled i ćud, no treba i jedno i drugo
Opisivati zato što postoji razlog i korist.
Takav naime potpun opis u odjeljku kratkom
Predstavlja Franju onako kako ga zamišljam, kakav
Mi je pred očima, pa u srcu ostavlja sliku
Koja je dijelom slična, premda ne potpuno ista.

Nemani i svjetske naslade svladavši davno,
Franjina odvažna krepost kroz borbu je išla do zvijezda;
Nije tražila ništa smrtno. Misterij Kristov
Bješe joj dosta za razmatranje: utjelovljenje
Riječi ni poticajna muka uzašlog muža
Nisu joj dale da ih zaboravi – srce i duša
Plamtjeli su mu od ljubavi prema nebu.
Poželi sve to predstaviti figurama zgodnim,
Svoje uživanje radosno dijeliti s drugima rad je.

Tako je jednom rođenje Kristovo slaviti htio,
Pa je naložio da se načine jaslice; vol i
Magarac sijeno – svoju hranu – dovuku; i sve se
Nabavi što je nužno da se Djevičin porod
Dostojno predstavi. Narod se skupi u crkvi da slavi
Svetu službu; zasvijetle svijeće, zamiriše tamjan.
Nakon jutarnje molitve počne se slaviti misa
Toga blagdana; Franjo snažno, medenim glasom
Pročita evanđelje, zatim je narodu, što je
Sjeo, propovijedao, te je *stvrdnuta srca* (usp. Iv 12,40)

Mekšao, a iz tvrdoga kamenja tekle su rijeke.
Osjećaj krivnje miješao se s radošću, suze su pljeskom
Bivale sušene, ruke što pliješću vlažne od plača.
Blagdanska pjesma se produži kroz cijelu tu noć i
Sljedeći dan – svi slavljahu Dijete što rodi ga Djeva.

Primajući otajstva što za nj su slavljena, Krist je
Nagradom uzvratio: blago što ga je bolest
Nadula, ozdravi jedući preostalo sijeno.
Dotičući to sijeno trudnice što su se dugo
Mučile lako su se rješavale boli, a djeca su
Bez teškoća izlazila kroz raširen otvor.
Mjesto tih jasli je sada, na radost cijeloga puka,
Mala kapela posvećena svetome Franji.

KNJIGA DVANAESTA

Ova knjiga otkriva vrijeme njegove smrti;
Raspeti mu se kerub ukaza; Kristova muka,
Što mu je ganula srce, izbila mu je na tijelu;
Bolnih očiju Franjo nije liječnika zvao.

Eto, u borbi upornoj, dok pritiskaše gorde,
Ohole šije, svladavaše štetu, krotiše strašne
Nakaze, prođe petnaest i tri dodatna ljeta.
Dok je jednom u Folignu noćio, čađu
Grijeha čisteći i svijetleći Gospodnje riječi
Munjom, bratu se Iliji ukaže svećenik časni
Sljepoočnica obraslih sjedinama, a brat se
Začudi tome. Onaj pak prozbori: »Franji odnesi
Vijest da bude spreman kada dođe mu ura:
Suđenica je pred vratima, kucat će na njih
Nakon godine dvije; toliko vremena ima,
Ništa više.« Ilija javi poruku Franji.

On pak, shvativši da mu s bliži zadnji trenutak,
Otiđe na skrovito i osamljenije mjesto,
Da bi *stresao prašinu* koja mu se na noge
Uhvatila (usp. Lk 9,5; 10,11), i da mu Marta služenjem svojim
Ne bi ometala srce, već da ga obuzme cijelog
Kontemplacija, da se do smrti posveti Višnjem.

Dok je tu *boravio* (usp. Mt 25,5) u razmatranju i u
Molitvi, ni s čim osim Krista na usnama i u

Srcu, Bog ga obuzme silnom željom da sazna
Što mu je sudbina namijenila, kojom će stazom
Ići sa Zemlje k zvijezdama – to se pitati željno
Stane. Budući da se ne može ljudskom vještinom
To istražiti, krenu tražiti objavu Božju.
Zatim je na oltar stavio debeli svezak
S knjigama evanđeljâ, pa na koljena padne,
Zamoli Boga da mu pošalje objavu preko
Onoga što se otvori; širom rastvori knjigu,
Koja se otvori na muci Gospodina Krista
Isusa: i da ne bi izgledalo kao slučaj,
Ponovno otvoren svezak ponovno pokaže isto,
I na njegovo čudo stoput se ponovi isto,
Premda ne istim riječima – uvijek je sadržaj bio isti.
Bio je *čovjek uman* (usp. Izr 11,12) pa je zaključio iz tog
Da će ga prije smrti teški bičevi snaći.

Kako bi to što je pomislio ispravnije bilo,
Tako da srce mu ne bude u tami neznanja,
Nakon tog viđenja uslijedi drugo, u kojem je Franjo
Ugledao *šestokrilog serafa spojenih nogu*;
Ruke je svoje *raskrilio* u obliku križa,
Dva mu krila nad glavom za odlazak u visine,
Dva da zakrije *tijelo*, dva da *letjeti* (usp. Iz 6,2; Ez 1,6 d.) može;
Ta su dva zadnja krila bila poletjeti spremna.
Pogled mu ostane prikovan: sugrađanina skorog
Radosnim učini dolazak uglednog žitelja neba.
Ipak, ne bješe mu jasno – zbunjen je želio znati
Što mu hoće reći ta čudnovata slika,
Zašto taj prikaz bez muke želi predstavljati muku;
Ta su ga pitanja silno obuzimala dok nije
Na sebi našao ono što tražio je na njemu.
Naime Kristova muka toliko mu je duboko
Bila u srcu, toliko usađena u dušu
Da se više nije mogla sakriti, pa se
Izlila van i u meso utisnula svoj preslik,
Tako da su mu udovi kao prozirni bili.
Pet se Otkupiteljevih rana, svaka na svome
Mjestu, pokaže na njemu: bok mu baš kao da ga
Koplje probode, iznad šaka i stopala kao
Da su čavli, što stoje poviše tijela, te svoje
Otiske stavljaju na mjesta što su ispod njih.

Tijelo naime *sraslo* sa *smrću* (usp. Rim 6,5) Gospodnjom, sasvim
Podložno vlasti duše trpeći, žvakalo nije,
Nego *vršilo vezanih usta* (usp. 1 Kor 9,9; Pnz 25,4);
 kostrijet ga stegla,
Ranila, skršili napori, sitni izjedali crvi,
Studen ga smrznula, vatra istopila, ispila glad. I
Konačno, nakon toliko borbi, toliko tegoba
Što su ga svladale, osjeti kako bolesti razne
Nasrću – ono pak slabo ne mogaše pružiti otpor.

Oblaci zastrli, magla mu prekrila krasne dragulje
Čela, prozore duše, nepodnošljive boli
Zahvate mu očni živac; od zarazne vode
Zjenica mu se zacrveni, vjeđe prekriju pogled
Jer su natekle, nadraženost zastre mu vidik.
Sami bolovi zvahu ruke, a prsti, kad htjednu
Donijeti olakšanje, odnesu ga: dodiri ti su
Otrovni – premda pomažu, zapravo čine još gore.
Od toga oslabi sposobnost vida, to počne
Biti sve češće, a unutrašnjost se kapaka stane
Guliti, upali se u sedam ovojâ voda.
Trpeći više no što bi mogao pojmiti itko
Ne pretrpjevši isto, smireno i sa strpljenjem
Tjelesnu bol je trpio; da se ne pomisli kako
Odbija bičeve Božje, ne htjede liječnike zvati.

Ali brat se Ilija silno sažali na nj i
Mnogim ga nagovorima stane navoditi da svom
Tijelu dopusti liječenje, zaključivši s kraljem
Salomonom da *Višnji stvori* (usp. Sir 38,1) za ljude umijeće
To spasonosno, kao i ljekovite trave,
Da bi na Zemlji bilo olakšanja za boli.

Poslušavši dobrohotno nagovaranje brata
Ilije, dopusti da se pozovu liječnici, ali
Oni ne pomogoše: oblozi s korijenjem dobrim
Ne samo da ne mogahu svladati bolest već svaki
Pokušaj dodatno nadraži oči i suprotni ishod
Izazove, poput skrivenog ognja u živom
Vapnu – kad osjeti vodu, žešće se zažari, bukne,
Potom odjednom ispusti dim, kojim zamuti pogled.

Vidjevši da mu ti oblozi ne pomažu ništa,
Već mu se stanje samo još više pogoršava, pođe
U Rieti, tjeran od braće – navodno ondje
Življaše izvrstan liječnik, kojem je po izlječenje
Došao bolesnik što sam je izliječio mnoge.

KNJIGA TRINAESTA

Trinaesta knjiga piše kako mu liječenje nije
Nimalo pomoglo; kako, odvezen u grad Asiz,
Nije strahovao od smrtnoga časa i kako
Pjevaše kao labud svoju pogrebnu pjesmu.

Tamo, na vratima grada, papa, koji je ondje
Boravio, sjajno ga dočeka; dotrče hitro
Odmah svi – nitko nije obavljao poslove svoje,
Već, ne mareći za štetu koja im slijedi,
Dovoljno bješe im vidjeti Franju: ne htjede nitko
Drugog dobitka – taj jedan bješe dovoljan svima.
Doista, silno je vidjeti dvolikog Hirona, ili
Minojskoga bika, što tlačio je Atenu,
Ili risove Bakha, što kroza sve pogledom idu,
Ili Feniksa, što se pomlađuje trenutnom smrću,
Ili divljega kalidonskog puštenog vepra,
Ili Careva slona, il' divlje magarce, čije
Nosnice poput luka bacaju meotske bare
Prema neprijateljskoj obali, ili stvorenja
Morskih dubina što nisu poznata ovdašnjem puku;
Ipak, koliko je silnije, čudesnije muža
Vidjeti koji jest i nije ovdje, već sav je
U visini (usp. Izr 8,28), na Zemlji promatrati žitelja neba.

Papa ga, premda zauzet brigom za čitavu Zemlju,
Rado primi, i papina braća ga radosno prime,
Najradosnije pak od svih Ugolino, pod čijom
Vlašću sretna Ostija bješe u punome cvatu,
Koji je uskoro imao postati cijeloga svijeta
Glavar i držati uzde svekolikog čovječanstva:
Njemu su Bog i priroda dali izvrstan rod i
Ćud i najvišu čast, te ostale darove, kao
Da je samo on dobio sve što je valjalo cijelom
Svijetu podijeliti, pa se posredstvom njegovim svima
Prenosi i prosljeđuje izvor istinske vjere.

Kako mu rečeni liječnik nije mogao ništa
Pomoći, davši mu sve što je mislio da bi ga moglo
Spasiti, gradom se raširi glas o liječniku nekom
Koji je uspješno liječiti očne bolesti znao,
Gradskom starcu koji bješe u gradu Sieni.
Franjo i kod njega pokuša, ali mu pomoći ni on
Nije mogao, već se tegobe prošire tijelom,
Pa se pojave i jasni znakovi smrti:
Jetra oslabi, trbuh se nadme; zbog toga počne
Bljuvanje krvi, tog sjedišta prirode, njezine blage
Hraniteljice, zbog pucanja nutarnjih žila.

Kada glas o tim silnim mukama dođe do brata
Ilije, on pohiti vidjeti ljubljenog oca.
Pogled na učenika tako ohrabri Franju
Da mu se duh bez zapreke stane radovati: radost
Prosvijetli srce (usp. Ps 118,32), a prosvjetljenje srca dahu mu
Dade prostora – obilje daha suzbije bolest,
Pa mu se uslijed toga cijelo okrijepi biće.
Stoga, dijelom zdrav, otputuje u Cortonu;
Ipak, duševna radost kratkotrajan je poriv,
Ne može ona i naglo i dugo držati dušu:
Osjeti Franjo da se rečena radost polako
Povlači zato što je njezin nestao uzrok.
Pošto mu oslabi snaga daha, vrati se bolest,
Njegovo biće osjeti stare napade opet:
Svi mu mišići oslabe, noge odbiju pokret,
Tromi trbuh više ne htjede primati hranu,
Ni uz kakvo strpljenje ne mogaše normalno jesti.

Franjo, mučeći se u zadnjem, samrtnom hropcu,
Trpio je preteške muke; konačno shvati:
Već je sjekira položena na korijenje stabla (usp. Lk 3,9; Mt 3,10);
Osjeti dolazak Krista *koji kuca na vrata* (usp. Otk 3,20).
Zatraži da ga odnesu u Asiz, al' ne iz
Ljubavi prema rodnom gradu, već da bi Zemlju
Ostavio ondje gdje ostavio je zemaljsko,
Kristu da ode odande gdje prvo se privio uza nj.
Kad je tamo dovezen (nije se naime više
Mogao kretati sam), za vječnost spasi života
Tanašnu nit, koju nije spasio ovome vijeku.

Nepobjedivi osvetniče i vojniče hrabri,
Kojega usud ne svladava jer iz slabosti same
Crpe živost: ono što troši mu snage to daje
Još više snage – bitke koje je vodio revno
Za života, u smrti još odvažnije vodi!

Posut pepelom, u ovčju ogrnut kožu,
Premda je vidio da su mu došli posljednji dani,
Nemaše straha, jer nemaše želje za smrtnim, i prezre
Smrtnu žalost (usp. Sir 38,1), jer je prezreo životna veselja.
Zamoli zatim da oni koje je radosno kao
Sudionike u poslu imao budu u *plaći*
Njegovoj *subaštinici* (usp. Iv 4,36; Rim 8,17); sve ih sazove
Da ih blagoslovi prije nego što umre (usp. Post 27,4); i tada
Preko nazočnih reče nenazočnima sve što je
Htio poručiti, pa svima uputi pozdrav.

Uto, kako se bližio tužni odlazak očev,
Zavlada bol k'o na sprovodu, svima *omekšaše srca* (usp. 2 Ljet 34,27),
Stegnu se, a na obraze *rijeke* (usp. Iz 41,18) briznuše suza.
On, ne želeći da braća žalosna budu,
Reče: »Što *plačete nada mnom*: ja bih morao prije
Plakati nad vama! (usp. Lk 23,28). Ja sada putujem kući,
Vi ste pak u progonstvu; ja počivam nakon muka,
Vi se potite; ja sam građanin, vi ste pak *stranci* (usp. Heb 11,13).
Mogu *odahnuti* nakon što *prođoh kroz oganj i vodu* (usp. Ps 65,12),
A tegobe na putu naknađuje slava na cilju.
Što mi je bio život no smrt, i što mi je smrt no
Život? Htjedoh *izgubiti život poradi* (usp. Mt 10,39) Krista,
Koji je *za nas* izgubio *svoj* (usp. 1 Iv 3,16), a blago će dati
Plaću za sve gubitke i za smrt izbavljenje.
Nakon tolike *borbe*, postova, uzdaha čestih,
Nakon tolikih *bojeva* (usp. 2 Tim 4,7), evo, konačno idem
Slaviti, nakon tolikih jecaja sada se idem
Radovati, nakon tolikih postova jesti.
Zašto da vas sad zadržavam pričanjem dugim?
Ovdje sam bijedan bio, tužan, nevažan, smrtan,
Izmoren; ali sad bijedan pozvan selim u divno
Kraljevstvo, tužan idem u radost, nevažan idem
K zvijezdama, smrtan u život, izmoren idem na odmor.
Zato vas, drugovi, molim: nemojte *trpjeti sa mnom* (usp. Rim 8,17),
Već se veselite. *Radujte se* (usp. 1 Kor 13,6) jer sam iz muka

Pozvan na užitak, i iz zatvora svjetskog
Na slobodu nebesku: pustite veselu pjesmu
Kristu, što se udostojao skratiti moje
Muke, i u moje ga ime slavite himnom.«

Reče, a nazočna braća stadoše pjevati psalme.
I on, premda na samrti, počne pojati s njima
Kako mu već dopuštahu snage; zapjeva onaj
Psalam: »*Iz svega glasa Gospodinu vapijem*« (usp. Ps 141,2); potom
Zatraži da mu se čita iz Evanđelja ono:
»*Prije blagdana Pashe Isus, znajući da je*
Došao njegov čas da prijeđe iz zatvora *svjetskog*
Prema Očevu kraljevstvu« (usp. Iv 13,1) s nastavkom. Službenik, čuvši
Nalog, donese golemu knjigu, koja se, premda
Sadrži razna čitanja, otvori baš na tom mjestu.

ČETRNAESTA KNJIGA

Ova knjiga govori kako je smrću svoj zadnji
Dan dovršio; kakve mu znakove pokaza tijelo;
Koga je uzvisio, tko je uzvisio njega;
Kako u vječitom blaženstvu boravi s Kristom.

Izdigne mu se duh u visine jer ozdravi, više
Ne mogaše podnijeti biti sred bolesne mase.
Nije popio zaborav prolazeći uz Letu,
Već se vrati u očinski dom i k srodnoj si zvijezdi,
Slobodan, da jednom uzdigne vlastito tijelo.

Divne li suprotnosti! Isti čovjek što ovdje
Leži na zemlji sa zvijezdama stoji; ovdje sad spava,
Ondje pak vječito bdije; ovdje je mrtav, a ondje
Živi; mrtav je ovdje za neko vrijeme, a ondje
Vječno živ; ovdje ni čovjek ni duh, a ondje je ljudski
Duh i duhovni čovjek; svetac i ovdje i ondje,
Samo što ovdje ga zovu svetim, ondje pak blagim.

Tada nazočni spaze znakove Kristove smrti:
Pet su naime rana crvenkastom skvašenih krvlju
Vidjeli tada oni na tijelu svetoga Franje.
Kao da su čavli probili stope i ruke
Njegove, koplje pak desni bok; baš kao na križu
Tijelo se raširi; sve rane koje je Isus
Dobio prilikom Muke ukazaše se na Franji.

Kakve li čudesne novosti! Tko je to ikada čuo?
Tko je osim Franje na mjestima imao istim
Kristovih pet rana, po uzoru njegove smrti?

Istina, mnogi su umrli Gospodnjom smrću, no on je
Imaše od rođenja; mnogi su morali vući
Križ, a on ga tako u duši ponese, tako
Prigrli srcem, tako revnošću štovaše da mu
Duboke tajne srca na samom izbiše tijelu.

Narod se okupi, odàsvud se strčaše braća
Radi očeva sprovoda; grob mu bješe u crkvi
U Asizu, posvećenoj svetome Jurju;
Napraviše mu grobnicu od kamena čistog.

Na tom se svetom grobu često *gubava* tijela
Čišćahu (usp. Mt 11,5), bolesna ozdravljahu, čak se i mrtva
Dizahu; drhtava paraliza napusti mnoge,
Kao i vodena bolest i groznica čudne vreline,
Hladna obamrlost i padavice strahota.
Slijepi, hromi, gluhi i nijemi na tom su grobu
Ležali: često slijepi gledahu hrome gdje plešu,
Gluhi su pak slušali kako govore nijemi.

Vijest o tome do pape Grgura Devetog dođe;
Sve svjedoci potvrdiše, glasina osnaži vijesti.
S braćom se uputi u Asiz. Toliko se svijeta
Okupi da ga dvorane nisu primiti mogle:
Čak i na livade jedva stade golemo mnoštvo.
Dođoše i velikaši, grofovi, vođe, pa čak i
Kraljevska veličanstva; opati i svećenstvo
Gusto poredano – svi okružiše divnog
Grgura Devetog, poglavara crkvenog klera,
Dok je škropio mnoštvo vinom govora s neba.
A govoraše ovo: »*Kao što Danica zvijezda*
Svijetli *usred oblaka*, *kao mjesec pun* kad su
Njegovi dani, *k'o Sunce* presjajno, tako *u hramu*
Svevišnjeg (usp. Sir 50,6–7) on zablista«. *Vjerodostojne riječi*
(usp. 1 Tim 1,15)
Završe – prodoran mač, govor koji plamenom svojim
Ljudska razgara srca i ispunja poput meda.

Potom Ottaviano, radi javnoga dobra,
Jasno pročita Franjina čudesa što Krist ih

Učini da ga proslavi, vječno mu podari ime;
Časni Rajnerije šire ih pojasni odmah.
Prvi bješe stariji, drugi zreliji, niži
Po dostojanstvu; prvi imaše položaj viši,
Drugi bješe mlađi, ali slavnijeg roda.

Sveti otac *dirnuta srca* (usp. Ps 108,17) i spokojna glasa
Reče: »Na slavu Trojstva, Krista i Marije Majke,
Potom svetoga Petra i Pavla, dužnost je naša
Blaženog oca Franju, što Krist ga proslavi među
Zvijezdama, službeno i na zemlji proglasiti svetim.«
Tako je jedino Sveti otac mogao s punim
Pravom upisati svetog oca u svetački popis.

Da vam dočaram kakvo među papama mjesto
Ima, reći ću: on je lovor, crveni dragulj,
Vinova loza i drvo bagrema; ostali pape
Mrča su, kristal, vinjaga, drvo masline. On je
Između njih kao lovor između mrčâ,
Kao crveni dragulj usred kristala i *loza*
Vinova sred *vinjagâ* (Iz 5,2.4), usred *maslinâ bagrem*
(Sir 24,20).
Bilo je dostojno da tako preslavan otac
Posveti tako preslavnog oca, shvativši prema
Njegovim djelima za života kakve ga časti
Čekaju nakon smrti; on ga štovaše još dok
Bješe živ, a štovaše ga i kad je umro.

Franjo, ogledalo velikih i predvodnik Malih,
Što je *manji* na zemlji, to je na nebu *veći* (usp. Lk 9,48);
Ništa ne imaše svoga, sad *posjeduje sve* (usp. 2 Kor 6,10); svijet ga
Prezre, i on je prezro svijet, a sada se šeće
Po nebeskim prostranstvima i po eteru; jede
Med i *manu* (usp. Otk 2,17; 10,9), biserje i zlato ga krase,
Cvjeta u nasladi, časti, uživa jedar u miru.
Nek nas u njegovo društvo dovede Krist, kojem neka
s Bogom Ocem i Duhom Svetim priznato bude
Veličanstvo i slava sada i *zauvijek* (usp. Iz 2,10; Sir 41,16). Amen.

POČETAK ILI OSNUTAK REDA

I DJELA ONE MANJE BRAĆE KOJA SU BILA PRVA U REDU I DRUGOVI BLAŽENOG FRANJE

DE INCEPTIONE VEL FUNDAMENTO ORDINIS

(1240–1241)

(Anonymus Perusinus – Nepoznati Peruđinac)
fra Ivan Peruđinski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
ANTICA NADA ĆEPULIĆ

POČETAK ILI OSNUTAK REDA

Uvod

Djelo općenito – i neispravno – poznato pod naslovom *Nepoznati Peruđinac* (taj mu je naslov dao Suyskens 1768, ali onaj pravi je: *Početak ili osnutak Reda*), izazvalo je opće zanimanje povjesničara tek posljednjih desetljeća: sada mu se, dapače, dodjeljuje važno mjesto unutar franjevačkih biografija. Današnja kritika suglasna je u mišljenju da je njezin autor onaj fra Ivan za kojega Franjini drugovi, u pismu poslanom iz Greccia 11. kolovoza 1246, kažu da je »drug poštovanog oca fra Egidija«; prema drugovima, on je primio mnoge vijesti od samog Egidija i od brata Bernarda (LegTd 1). Ustvari, izgleda da su Egidije i Bernard (koji je u vrijeme putovanja prema Rimu bio izabran za vođu skupine: Peruđ 31) imali u sveukupnosti djela apsolutno središnju ulogu.

Naš izvor govori o Bernardu kao o osobi još živoj; u njihovu pismu iz Greccia, međutim, drugovi kažu da je već mrtav: radi se o sigurnoj naznaci koja dopušta da se redakcija djela stavi u vrijeme prije 1246. Ali drugi elementi dopuštaju da se bude još precizniji. Brat Ivan naime sigurno je pisao poslije smrti brata Silvestra (na koju izričito ukazuje: Peruđ 13), a prije 22. kolovoza 1241, datuma smrti Grgura IX. (o njemu se, ustvari, govori kao o osobi još na životu: Peruđ 43, 44–45, 47). Premda je teško reći nešto precizno o smrti brata Silvestra, koji je, čini se, već bio u poodmakloj dobi u trenutku kad je počeo ozbiljno razmišljati o tome da promijeni život (Peruđ 13), dokaz činjenice da je redakcija teksta učinjena prije smrti Grgura IX. jest nepostojanje formule »blažene uspomene« *(felicis recordationis)* uz njegovo ime; osim toga kad se govori o njegovu izboru za papu, upotrebljava se skoro prošlo vrijeme *(electus est),* a ne davno prošlo vrijeme *(electus fuit),* da se označi radnja koja je, završena u prošlosti, još zadržavala snagu. Djelce *Početak ili osnutak Reda,* dakle, starije je od *Legende trojice drugova* i od *Drugog životopisa ili Spomen-spisa što ga žudi duša* Tome Čelanskog.

Autora, čini se, zanima ne toliko Franjina povijest – kojemu posvećuje, sveukupno, malo pozornosti – koliko povijest početnog bratstva i njegova preobrazba u brojan, međunarodni i cijenjen red. Djelo, u dvanaest poglavlja, s prologom i epilogom, ne pripada stoga hagiografskom žanru u strogom smislu, nego se može reći da je na

sredini između njega i kronike. U pogl. I. opisuju se različite faze Franjina obraćenja prije dolaska prvih drugova; pogl. II–VI. prikazuju teške početke prvotnog bratstva u godinama koje prethode susretu s Inocentom III.; pogl. VII–XI. pripovijedaju o papinu odobrenju i događajima koji su slijedili sve do imenovanja kardinala Hugolina za protektora; posljednje poglavlje, konačno, govori o Franjinoj smrti, stigmama i proslavljenju, naglašavajući iznova ulazak u Red velikih i uvaženih ljudi.

Za razliku od Tome Čelanskog autor ne krije poteškoće na koje je naišla prva grupa braće (Peruđ 17, 19–24), koje se, dapače, pokazuju funkcionalnim glede cilja da se braći dadne valjan uzor: u epilogu on izričito moli svoju »preljubljenu braću« da razmatraju velika djela otaca i da se trude kako bi ih pretvorili u životnu praksu (Peruđ 48). Za fra Ivana, ustvari, ne postoje prijelomi između siromašnog života koji je provodila prvotna grupa okupljena oko Franje, i već brojnog Reda u godinama u kojima piše (Peruđ 15, 18, 31, 47). U odnosu na djelo Tome Čelanskog različitim se pokazuje također cjelokupni plan. Toma nije prikrio vlastite zabrinutosti u pogledu razvoja kojem je bila izložena franjevačka obitelj i nije se suzdržavao čak ni od kritika: smatrao je da je već ispunjeno Franjino proročanstvo koje se odnosilo na Red (1Čel 28), izraženo u dva viđenja plodova slatkih, manje ukusnih i koji se ne mogu jesti, i raspodjele koja je izvršena na kraju ribarenja, kad su bile pobacane u more najgore ribe. Fra Ivan navodi međutim samo ovo posljednje proročanstvo koje je, po njegovim riječima, Franjo povjerio bratu Egidiju, ali zacijelo ublažavajući njegove negativne tonove (Peruđ 15).

On pridaje veliku pozornost postupnoj institucionalizaciji prve skupine i, zapravo, podržava Tomino čitanje, a Toma je gledao Red zauzet prvenstveno propovijedanjem. Tom aspektu stoga posvećuje širok prostor, izražavajući se znatnom preciznošću: ustvari, kada govori o prvoj Franjinoj i Egidijevoj misiji u Ankonitanskoj oblasti, kaže da svetac još nije propovijedao Božjem narodu, nego je putem poticao ljude i žene da slave Gospodina i da čine pokoru (Peruđ 15); fra Ivan je dakle svjestan razlike koja postoji između pravog i istinskog propovijedanja i pokorničkog poticanja: ovog posljednjeg su se prva braća držala, i to što on piše o Franjinu naviještanju bitno se podudara s poticajima koje su, prema *Nepotvrđenom pravilu,* sva braća mogla upućivati ljudima s Božjim blagoslovom (Peruđ 21). Isti sadržaji vraćaju se u pogl. IV. koje pripovijeda o tome kako je Franjo opomenuo svoju braću šaljući ih po svijetu (Peruđ 18), i u sljedećem poglavlju, koje izvješćuje o propovijedanju braće (Peruđ 19; usp. također Peruđ 29).

Način govora bitno se mijenja nakon potvrde Inocenta III.: prema autoru papa je dao Franji vlast da propovijeda posvuda (»auc-

toritatem praedicandi ubique«, a kao i on mogli su propovijedati također oni franjevci kojima je on dopustio tu posebnu službu (»officium praedicationis«: Peruđ 36). Istom od tog momenta Franjo je započeo pravo i istinsko propovijedanje (Peruđ 36), protegnuvši tu vlast također na drugu prikladnu braću, bili klerici ili laici (Peruđ 40; usp. Peruđ 41, o uspješnosti njihova propovijedanja). Sam kardinal Hugolin, preko svojih pisama, preporučio je braću svim prelatima da ih prihvaćaju i dopuštaju im da propovijedaju, što su mnogi i učinili (Peruđ 45).

Jednaka pozornost prema postupnoj institucionalizaciji bratstva zapaža se i u preciziranjima učinjenim u pogledu primanja prve braće: autor se trudi opravdati postupanje braće koja su, u vrijeme svojih prvih misija, slobodno primala one koji su tražili da im se pridruže, pojašnjavajući da ih je sam Franjo – budući da ih je u ono vrijeme bilo malo – ovlastio da prihvaćaju one koje budu smatrali prikladnima (Peruđ 24); poslije papina odobrenja međutim oni koje su braća primala bili su otpraćeni Franji, da ih on obuče (Peruđ 41); na kraju, u jednom drugom poglavlju, poslije imenovanja kardinala Hugolina protektorom, sam Franjo je dao provincijalnim ministrima vlast da primaju drugu braću u Red (Peruđ 45).

Autor dobro poznaje *Životopis* Tome Čelanskog, koji često preuzima doslovno; jednako kao i Toma, on također prenosi izraze (Peruđ 3) i biblijske citate (1 Kor 2,4; usp. Peruđ 9, 36) koji se susreću u buli Franjine kanonizacije *Mira circa nos.* Ne susteže se ipak ispraviti službenog biografa uvijek kad to smatra nužnim: mnogo je precizniji i koherentniji u pripovijedanju različitih faza – i snova – koji su natjerali Franju da se vrati u Asiz nakon što je bio odlučio otputovati u Apuliju (Peruđ 5–7); znatno ublažuje suprotstavljanje između Franje i njegova oca (Peruđ 8, 9), došavši čak dotle da na neki način opravdava postupanje ovog posljednjeg, koje je, kaže, prouzrokovano njegovom velikom boli (Peruđ 9); nikako ne spominje boravak u Rivotortu; ispravlja pripovijedanje o »otkrivanju evanđelja« (radnja koja se dogodila u jednoj crkvi u Asizu, a ne u Porcijunkuli, kako je htio Toma: Peruđ 10–11); daje prikaz koji je vjerojatniji o susretu prve grupe braće s Inocentom III., ne prešućujući početno odbijanje ovog posljednjeg (Peruđ 34).

Kao u Tominu *Životopisu,* tako i u djelu koje se pripisuje bratu Ivanu, obilno se navode Franjini spisi, ali prije svega ne manjkaju pojedinosti dotad neobjavljene, nepoznate drugim izvorima: na primjer, jedino je djelo koje nam otkriva ime svećenika u Svetom Damjanu Petra (Peruđ 7; bez temelja je stoga pokušaj da ga se identificira sa Silvestrom), i prosjaka Alberta, od kojeg je Franjo zatražio da ga blagoslovi poslije očeva prokletstva (Peruđ 9). Dragocjen tekst dakle usredotočen više na život grupe nego na geste utemeljitelja, koji ide

za tim da pruži čvrste razloge i uvjerljive primjere svima onima koji su željeli slijediti Franjine stope.

Izvori:

Uvod u *Početak ili osnutak Reda* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 841–846. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Početak ili osnutak Reda s latinskog izvornika prevela Antica Nada Ćepulić prema: *Fontes Franciscani,* a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1311–1351.

O početku ili osnutku Reda i o djelima one Manje braće koja su bila prva u Redu i drugovi bl. Franje

[PREDGOVOR]

1. Budući da Gospodnji sluge moraju poznavati put i nauk svetih muževa, po kojima mogu dospjeti k Bogu, zato Bogu na čast i na izgradnju čitatelja i slušatelja, ja koji sam vidio njihova djela i čuo riječi i koji sam bio također njihov učenik, ispripovjedio sam i sastavio nešto o djelima preblaženog oca našega Franje i neke braće koja su došla u početku Reda, kako je moja pamet božanski bila poučena.

GLAVA I.

O načinu na koji je bl. Franjo počeo služiti Bogu

2. [1] Nakon što se navršilo 1207 godina od utjelovljenja Gospodnjeg, u mjesecu travnju 16. dana uoči svibanjskih kalenda (tj. 16. travnja), Bog, vidjevši da je njegov narod, koji je bio otkupio dragocjenom krvlju Jedinorođenoga Sina svoga, zaboravio njegove zapovijedi i da je nezahvalan za dobročinstva, i kojem se, iako je zaslužio smrt, dugo vremena bio smilovao, još uvijek ipak *ne želeći smrti* grešnika, *nego da se obrati i da živi* (usp. Ez 33,11), ganut svojim predobrostivim milosrđem, htio je *radnike poslati u žetvu svoju* (usp. Mt 9,38).

3. [1] I prosvijetlio je čovjeka koji bijaše u gradu Asizu imenom Franjo i po zanimanju trgovac, vrlo taštog upravitelja svjetovnog bogatstva.

4. [1] Kad je ovaj jednoga dana u spremištu u kojem je obično prodavao sukno zabrinut razmišljao o takvim poslovima, pojavio se neki siromah tražeći od njega da mu za ljubav Božju dadne milostinju. [2] Njega je spomenuti Franjo, zaslijepljen razmišljanjem o

bogatstvu i brigom za prije navedene stvari, otpustio uskrativši mu milostinju. [3] Kad je onaj otišao, providen božanskom milošću počeo je sam sebe optuživati za veliku grubost, [4] govoreći: »Da je za nekog velikoga grofa ili baruna njegov siromah tražio, ti bi mu bio pružio ono što moli. [5] Koliko si više to morao učiniti za *Kralja kraljeva* i za *Gospodara* (usp. Otk 17,14) sviju?«.

[6] Zbog toga je tada u svom srcu odlučio da ubuduće neće nikome odbiti ono što bude molio za tolikoga Gospodara. [7] I pozvavši k sebi spomenutog siromaha udijelio mu je milostinju.

[8] O srca li, kažem, punog svake milosti, plodnog i prosvijetljenog! [9] O čvrste li i svete odluke, koju je slijedilo divno i neočekivano osobito prosvjetljenje o budućnosti. [10] I doista nije čudno, jer je riječju oblikovanom Duhom Svetim Izaija vikao: *Dadeš li kruha gladnome, nasitiš li potlačenog, tvoja će svjetlost zasjati u tmini i tama će tvoja kao podne postati* (Iz 58,10). [11] I: *Kad podijeliš kruh svoj s gladnima… tad će sinut' poput zore tvoja svjetlost… i pred tobom će ići tvoja pravda* (usp. Iz 58,7–8).

5. [1] Ovom se blaženome mužu nakon nekog vremena dogodilo nešto divno, što mislim da ne bi trebalo prešutjeti. [2] Dok je naime noću spavao na svom ležaju, ukazao mu se netko tko ga je, zovnuvši ga po imenu, doveo u neku palaču neizrecive krasote i ljupkosti, punu vojničkog oružja i također sjajnih križarskih štitova koji su svuda naokolo visjeli na zidu.

[3] Kad je upitao čije je to oružje koje blista tolikim sjajem i čija je ta tako ljupka palača, dobio je odgovor od onoga koji ga je vodio: »Sve je ovo tvoje, zajedno s palačom, i tvojih vojnika«.

[4] On je probudivši se počeo svjetovno razmišljati, kao netko tko još nije u potpunosti okusio Duha Božjega, da nad ovime mora sjajno vladati. [5] Kad je o toj stvari više puta promislio, odlučio je postati vojnik da sebi kao vojniku priskrbi ovakvu vlast. [6] Stoga je sredio da otputuje u Apuliju grofu Gentilu, prigredivši si skupocjenu odjeću, kako je mogao, da postane vojnik istoga grofa.

[7] I kako je po ovom postao veseliji nego obično, svi su mu se čudili. [8] Onima koji su ga pitali odakle to novo veselje odgovarao je: »Znam da ću postati slavan vođa«.

6. [1] Uzevši štitonošu i popevši se na konja jahao je prema Apuliji. [2] A kad je došao u Spoleto, zabrinut za svoje putovanje, i kad se, nakon što je pala noć, spremio na počinak, začuo je u polusnu neki glas koji ga je pitao kamo želi ići. [3] Njemu je po redu otkrio cijeli svoj naum. [4] Na to će mu glas opet: »Tko ti može više učiniti, Gospodar ili sluga?« On odgovori: »Gospodar«. [5]»Zašto dakle radi sluge ostavljaš Gospodara, i Vladara radi podanika?«[6] Njemu

će Franjo: »*Gospodine, što hoćeš da učinim*?« (usp. Dj 9,6). [7]»*Vrati se*«, reče, »*u svoju zemlju* (usp. Post 32,10), *učinit ćeš što ti Gospodin bude objavio*« (usp. Dj 22,10).

[8] On se odmah po božanskoj milosti, kako se njemu samom činilo, *promijenio u* drugog *čovjeka* (usp. 1Sam 10,6).

7. [1] A kad je svanulo jutro, vrati se na svoje imanje, kako mu bijaše naređeno.

[2] I putujući, kad je došao u Foligno, prodao je konja na kojem je jahao i odjeću kojom se bio opremio za putovanje u Apuliju te se obukao u skromniju odjeću.

[3] Kad je to izvršio, uzevši novac koji je pritom stekao, dok se iz Foligna vraćao prema Asizu, približio se nekoj crkvi izgrađenoj u čast svetoga Damjana i naišao na nekog siromašnog svećenika, imenom Petra, koji je ondje odsjedao te mu predao na čuvanje spomenuti novac. [4] Taj je svećenik odbio čuvati taj novac jer ga nije imao gdje prikladno smjestiti. [5] Kad je to čuo, *čovjek Božji* (usp. 2Kr 6,9.10) Franjo prezre novac bacivši ga u jedan prozor spomenute crkve.

[6] On je, vođen Duhom Božjim, vidjevši da spomenutoj crkvi prijeti rušenje i da je siromašna, naumio od tog novca učvrstiti njezine zidove i ondje stanovati, razmišljajući da je oslobodi siromaštva ili da ga ublaži. [7] To je također tijekom vremena, s prethodnom Božjom privolom, djelom izvršio.

8. [1] Kad je to čuo otac, koji ga je samo tjelesno ljubio i lakomio se na spomenuti novac, počeo je na njega bjesnjeti i izazivajući Franju različitim pogrdama od njega je tražio novac.

[2] On je pred asiškim biskupom taj novac i odjeću kojom je bio pokriven – ostajući gol ispod plašta spomenutog biskupa, koji ga je golog zaogrnuo – veselo vratio ocu.

[3] Njega je, već slobodnog od vremenitih stvari, obučenog u najskromniju i prezrivu odjeću, kad se vratio u spomenutu crkvu da bi ondje boravio, siromašnog i prezrenog Gospodin obogatio; [4] napunivši ga svojim svetim Duhom položio je u njegova usta riječ života, da propovijeda i naviješta među narodima sud i milosrđe, kaznu i slavu, i da zapovijedi Božje, koje bijahu predali zaboravu, dozovu u sjećanje. [5] Postavi njega Gospodin *vladarom nad mnoštvom naroda* (usp. Post 17,4; 45,8), koje je po njemu Bog iz cijeloga svijeta sabrao u jedno.

[6] Gospodin ga je *vodio pravom* i uskom *stazom* (usp. Mudr 10,10), jer ni *zlata*, ni *srebra*, ni *mjedi*, ni ikakve stvari nije želio *stjecati* (usp. Mt 10,9), [7] već je u poniznosti, siromaštvu i jednostavnosti svoga srca slijedio Gospodina.

9. [1] Hodajući bosonog bijaše obučen u prezriv habit, opasivao se također najskromnijim pojasom.

[2] I gdje god je njegov otac na njega nailazio, proklinjao ga je ispunjen žestokom boli. [3] Ali blaženi je čovjek uzimao sa sobom nekog starog siromaha, imenom Alberta, tražeći od njega blagoslov.

[4] Mnogi drugi također su ga ismijavali i govorili mu uvredljive riječi; i skoro su ga svi smatrali ludim. [5] On se pak nije ništa brinuo niti im je odgovarao, nego je svom brigom nastojao djelom izvršiti ono na što mu je Bog ukazivao. [6] I nije hodio *u naučenim riječima čovječje mudrosti, nego u pokazivanju i snazi Duha* (usp. 1Kor 2,4.13).

GLAVA II.

O prvoj dvojici braće koja su pošla za blaženim Franjom

10. [1] A kad su dvojica muževa iz onoga grada to vidjeli i čuli, nadahnuti pohodom božanske milosti ponizno mu pristupiše. [2] Jedan od njih bijaše brat Bernard, a drugi brat Petar. [3] I rekoše mu jednostavno: »Želimo ubuduće biti s tobom i činiti ono što ti činiš. Reci nam dakle što trebamo učiniti sa svojim imetkom«. [4] On im je, kličući od radosti zbog njihova dolaska i želje, ljubazno odgovorio: »Pođimo i od Gospodina zatražimo savjet«.

[5] Otiđoše dakle u jednu crkvu onoga grada i ušavši u nju prignuše koljena i ponizno u molitvi rekoše: [6]»Gospodine Bože, Oče slave, molimo te da nam po svome milosrđu pokažeš što trebamo činiti«. [7] Kad su završili molitvu, rekoše svećeniku te crkve, koji ondje bijaše nazočan: [8]»Gospodine, pokaži nam evanđelje Gospodina našega Isusa Krista«.

11. [1] A kad je svećenik otvorio knjigu, jer oni još nisu znali dobro čitati, odmah nađoše mjesto gdje bijaše napisano: *Hoćeš li biti savršen, idi, prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu* (Mt 19,21). [2] I ponovno otvarajući knjigu nađoše: *Hoće li tko za mnom* (Mt 16,24), itd. [3] I opet otvarajući ponovno nađoše: *Ništa ne uzimajte na put* (Lk 9,3) itd. [4] A čuvši to *obradovaše se radošću veoma velikom* (usp. Mt 2,10) i rekoše: »Evo onoga što smo željeli, evo što smo tražili«. [5] I reče blaženi Franjo: »Ovo će biti naše pravilo«. [6] Zatim kaza onoj dvojici: »Idite i, kako ste čuli, izvršite Gospodinov savjet«.

[7] Ode dakle brat Bernard i, budući da bijaše bogat, prodavši sva svoja imanja odatle je dobio mnogo novaca. [8] A brat Petar bijaše siromašan u vremenitim dobrima, ali se već bio obogatio u duhovnima. [9] Učini dakle i on kako mu Gospodin bijaše savjetovao. [10]

I skupivši gradske siromahe davali su im novac koji su bili stekli prodajom svog imetka.

12. [1] Dok su to činili u nazočnosti blaženoga Franje, dođe neki svećenik, imenom Silvestar, od kojeg je blaženi Franjo bio kupio kamenje za popravak crkve svetog Damjana i kod kojeg je također boravio prije nego što je za drugove imao braću.

[2] Kad je dakle spomenuti svećenik vidio da oni tako dijele novac, zadihan od žestine pohlepe žudio je da mu se dade od toga novca i počeo je mrmljati govoreći: »Franjo, nisi mi dobro platio za kamenje koje si kupio od mene«. [3] A kad je blaženi Franjo, koji je od sebe bio otjerao svaku pohlepu, čuo kako taj nepravedno mrmlja, pristupio je bratu Bernardu i gurnuvši ruku u njegov plašt, gdje bijaše novac, izvukao je šaku punu denara i dao svećeniku. [4] I ponovno pruživši ruku u plašt izvukao je denare, kao što je jednom već bio učinio, i ponovno je dao spomenutom svećeniku govoreći mu: »Imaš li sada potpunu svotu?« »Imam«, reče. [5] Kad je to bilo učinjeno, svećenik se veseo vrati svojoj kući.

13. [1] Nakon nekoliko dana isti svećenik, nadahnut od Gospodina, poče razmišljati o onome što je blaženi Franjo bio učinio, govoreći: »Nisam li bijedan ja koji, iako sam starac, želim i tražim ova vremenita dobra, a ovaj ih mladić za ljubav Božju prezire i od njih se zgraža?«

[2] I tako sljedeće noći *usne san*: neizmjerno velik križ, čiji je vrh *dopirao do nebesa*, a podnožje mu *je stajalo* (usp. Post 28,12) u ustima blaženoga Franje. [3] Prečnice pak križa protezale su se s jednoga kraja svijeta sve do drugog.

[4] Kad se dakle onaj svećenik probudio, povjerovao je da je blaženi Franjo uistinu prijatelj Božji i da se Red koji je bio osnovao ima proširiti po cijelome svijetu. [5] I tako se odonda počeo bojati Boga i činiti pokoru u svojoj kući. [6] A nakon što je prošlo malo vremena, ušao je u Red braće, dobro je živio i slavno preminuo.

GLAVA III.

O prvome mjestu gdje su boravili i kako su ih progonili njihovi roditelji

14. [1] Nakon što su spomenuti brat Bernard i brat Petar *prodali* svoj imetak i ono što su za njega dobili (kako smo rekli) *dali siromasima* (usp. Lk 18,22), obukoše se onako kako bijaše obučen čovjek Božji blaženi Franjo i pridružiše mu se.

[2] Budući da nisu imali prenoćišta gdje bi boravili, otišli su i našli jednu malu, siromašnu, gotovo zapuštenu crkvu, koja se nazivala Svetom Marijom od Porcijunkule. [3] I napravili su ondje jednu kućicu, gdje su zajedno boravili.

[4] Poslije osam dana ponovno dođe k njima jedan drugi muž, imenom Egidije, iz istoga grada, čovjek vrlo pobožan i vjeran, kome je Gospodin dao mnogo milosti. [5] I s velikom pobožnošću i poštovanjem *klekne* i *zamoli* (usp. Mk 10,17) blaženoga Franju da se udostoji primiti ga u svoju družbu. [6] Kad je blaženi Franjo to čuo i vidio, razveselio se i veselo ga je i rado primio. [7] I tako su ta četvorica imala neizmjerno veselje i *veoma veliku* duhovnu *radost* (usp. Mt 2,10).

15. [1] Zatim je blaženi Franjo uzeo brata Egidija i sa sobom ga poveo u Ankonsku marku, dok su druga dvojica ostala. [2] Putujući su pak u Gospodinu silno klicali od radosti. [3] A čovjek Božji Franjo klicao je vrlo jasnim glasom, pjevajući na francuskom, *hvaleći i blagoslivljajući* (usp. Lk 24,53) Gospodina.

[4] I u njima je bilo u izobilju velikoga veselja, kao da su stekli najveće bogatstvo. [5] Mnogo su se naime mogli radovati, jer su mnogo toga bili ostavili i smatrali blatom, što ljude obično ražalošćuje, promatrajući upravo gorčine koje ljubitelji svijeta trpe u uživanju svjetovnih stvari, u kojem se nalazi mnogo bijede i žalosti.

[6] Reče pak blaženi Franjo svome pratiocu, bratu Egidiju: »Naš će Red *biti sličan* čovjeku ribaru, koji *baca* svoje mreže u vodu hvatajući veliko mnoštvo *riba*. [7] A vidjevši mnoštvo riba *skupi* velike *u* svojim *posudama* (usp. Mt 13,47–48) ostavljajući male u vodi«. [8] Spomenuti se dakle Egidije silno začudio proroštvu koje je svetac izustio, budući da je znao kako je malen broj braće.

[9] Čovjek Božji još nije propovijedao narodu. [10] Ipak, dok je prolazio *gradovima i selima* (usp. Mt 9,35; Lk 8,1), poticao je muževe i žene da se boje i da ljube Stvoritelja neba i zemlje te da čine pokoru za svoje grijehe. [11] A brat Egidije odgovarao je govoreći: »Jako dobro govori; vjerujte mu«.

16. [1] Oni koji su ih slušali govorili su među sobom: »Tko su ovi i kakve to riječi govore?«

[2] Neki su od njih govorili da se čini kako su ludi ili pijani. Drugi opet govorahu: »Nisu to riječi luđakâ što ih oni izgovaraju«. [3] Odgovarajući jedan od njih reče: »Ili su zbog najveće savršenosti prionuli uz Gospodina, ili su poludjeli, jer se njihov tjelesni život čini očajnim. Hodaju bosonogi, obukli su skromnu odjeću, oskudno se hrane«. [4] Ipak ih još uvijek nisu slijedili. [5] A djevojke, vidjevši ih izdaleka, bježale su bojeći se da ne bi slučajno bile zahvaćene ludilom. [6] I iako su ih vrlo malo slijedili, ipak su ostajali bogobojazni

vidjevši oblik svetog prijateljevanja po kojem se činilo da su obilježeni za Gospodina.

[7] A kad su obišli onu pokrajinu, vratili su se na spomenuto mjesto Svete Marije od Porcijunkule.

17. [1] Kad je prošlo nekoliko dana, tri druga čovjeka iz grada Asiza dođoše k njima: brat Sabatin, brat Ivan i brat Morik Mali, ponizno moleći blaženoga Franju da ih primi u svoju družbu. [2] On ih je ljubazno i veselo primio.

[3] Kad su pak išli po gradu prositi milostinju, jedva bi im tko htio dati. Govorili su im: »Odrekli ste se svog imetka i želite spiskati tuđi«. [4] I tako su trpjeli vrlo veliku oskudicu. [5] Progonili su ih također njihovi roditelji i rođaci; i drugi iz onoga grada, mali i veliki, muževi i žene, prezirali su ih i ismijavali kao bezumne i lude, osim gradskog biskupa kojem je blaženi Franjo često išao tražiti savjet.

[6] Zbog toga su ih pak progonili njihovi roditelji i rođaci, a drugi ismijavali, jer u ono vrijeme nije bilo nikoga tko bi sve svoje ostavio i išao od vrata do vrata prositi milostinju.

[7] Jednog opet dana, kad je blaženi Franjo došao k spomenutom biskupu, biskup mu reče: »Vaš mi se život čini vrlo mučnim i teškim: ništa ne posjedovati na ovom svijetu i ništa nemati«. [8] Njemu je svetac Božji ovako odgovorio: »Gospodine, kad bismo imali neke posjede, bilo bi nam potrebno oružje da ih branimo, jer odanle nastaju premnoge rasprave i svađe, i obično se time sprečava ljubav prema Bogu i bližnjemu. [9] Stoga ne želimo na ovom svijetu posjedovati ništa vremenito«.

[10] I svidje se biskupu taj odgovor.

GLAVA IV.

Kako je opomenuo braću i poslao ih po svijetu

18. [1] A sveti Franjo, budući da je već bio *pun milosti Duha Svetoga* (usp. Dj 6,5.8), prorekao je svojoj braći što će se dogoditi. [2] I sazvavši k sebi tu šestoricu svoje braće koju je imao, u šumi koja bijaše uz crkvu Svete Marije od Porcijunkule, u koju su oni često dolazili na molitvu, [3] reče im: »Razmotrimo, predraga braćo, svoj poziv, jer nas je Bog milosrdno pozvao, ne samo na našu već i na korist mnogih, a također i na spasenje. [4] Pođimo dakle po svijetu, hrabreći i poučavajući muškarce i žene riječju i primjerom, da čine pokoru za svoje grijehe i da se sjete zapovijedi Gospodnjih, koje su tako dugo predavali zaboravu«.

[5] I opet im reče: »*Ne boj se, stado malo* (Lk 12,32), nego imajte pouzdanja u Gospodina. [6] I ne govorite među sobom: ’neuki smo i

nepismeni, kako ćemo propovijedati?’. [7] Nego spominjite se riječi Gospodinovih, koje je rekao svojim učenicima govoreći: *’Ta ne govorite to vi, nego Duh Oca vašega govori u vama*’ (Mt 10,20). [8] Sam *će vam* Gospodin *dati* duh *i mudrost* (usp. Lk 21,15) da hrabrite i propovijedate muževima i ženama put i djela njegovih zapovijedi. [9] Naići ćete pak na ljude vjerne, blage, ponizne i ljubazne, koji će vas i vaše riječi primiti s radošću i ljubavlju. [10] Naići ćete na druge, nevjerne, *oholice i hulitelje* (usp. 2Tim 3,2), koji će se opirati i predbacivati vama i vašim riječima. [11] Pohranite dakle u svoja srca strpljivo i ponizno podnošenje svega toga«.

[12] I kad su braća čula te riječi, prestrašila su se. [13] A blaženi Franjo, vidjevši da se boje, reče im: »*Ne plašite se* (Mk 16,6). [14] Znajte naime da će za kratko vrijeme k nama doći *mnogo mudrih*, razboritih i *plemenitih* (usp. 1Kor 1,26), i bit će s nama. [15] Propovijedat će pucima i narodima, kraljevima i prvacima i mnogi će se obratiti Gospodinu. [16] I Gospodin će učiniti da se po cijelome svijetu njegova obitelj množi i raste«.

[17] I kad je izrekao sve ove riječi, blagoslovio ih je, a oni otiđoše.

GLAVA V.

O progonima koje su braća idući svijetom pretrpjela

19. [1] Dok su pak oni hodili putem najpobožnijeg sluge Gospodnjeg, kad bi se najpobožnije naklonili na molitvu govoreći: [2] Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo te, i u svim tvojim crkvama koje su po cijelome svijetu, jer si po svome svetom križu otkupio svijet. [3] I ondje su vjerovali i osjećali da su naišli na mjesto Gospodnje.

[4] A koji god su ih gledali, čudili su se govoreći: »Nikada nismo vidjeli takve redovnike i tako obučene«. [5] Kako su bili različiti od svih drugih po odjeći i životu, činilo se da su šumski ljudi. [6] Kad *bi ulazili u* neki *grad*, *selo* ili *kuću*, naviještali bi *mir* (usp. Lk 8,1; 10,5). [7] Gdje god bi pak nailazili na muškarce ili žene na putovima ili ulicama, hrabrili bi ih da se boje i da ljube Stvoritelja neba i zemlje, i da sjećajući se njegovih zapovijedi, koje su bili predali zaboravu, te zapovijedi nastoje otada i djelom izvršavati.

[8] I neki od njih rado su ih i s radošću slušali, a drugi su ih naprotiv ismijavali. [9] Mnogi su ih naveliko ispitivali, a njima je bilo vrlo teško odgovarati na tolika pitanja, jer se za nove stvari češće javljaju nova pitanja. [10] Neki ih naime pitahu: »Odakle ste?«A drugi govorahu: »Iz kojega ste reda?«[11] Oni pak jednostavno odgovarahu: »Pokornici smo, i rodili smo se u gradu Asizu«. [12] Tada se naime družba braće još nije nazivala redom.

20. [1] I mnogi koji su ih gledali i slušali smatrali su ih varalicama ili glupanima. [2] A netko među njima govoraše: »Ne želim ih primiti u svoju kuću da ne bi slučajno pokrali moj imetak«. [3] I zbog toga su im na mnogim mjestima upućivali mnoge uvrede. [4] Stoga su češće obitavali u crkvenim i kućnim trijemovima.

[5] U isto vrijeme bijahu dvojica braće kod grada Firence, koji su išli po gradu tražeći prenoćište i nikako ga nisu mogli naći. [6] Došavši dakle u jednu kuću, pred kojom je bio trijem i u trijemu peć, rekoše jedan drugome: »Ovdje ćemo moći boraviti«. [7] Upitaše dakle gospodaricu one kuće bi li se udostojala primiti ih u svoju kuću. [8] Budući da je ona odmah odbila to učiniti, zamolili su je da im barem dopusti da onu noć provedu pokraj peći.

[9] Ona im dopusti. Kad je došao njezin muž i ugledao braću u trijemu pokraj peći, reče joj: »Zašto si ovim nitkovima pružila prenoćište?«[10] Ona odgovori: »Ja ih nisam htjela ugostiti u kući, ali sam dopustila da leže vani u trijemu. Odanle nam ne mogu ništa ukrasti, osim možda drva«. [11] I zbog te sumnje braći nisu htjeli posuditi ništa za pokrivanje, iako je u ono vrijeme bila velika studen.

[12] Kad su braća te noći ustala na matutin (službu riječi), krenula su prema obližnjoj crkvi.

21. [1] A kad je svanulo, ona ih je žena, došavši u crkvu slušati misu, ugledala kako pobožno i ponizno ostaju u molitvi. [2] I rekla je u sebi: »Da su ti ljudi zločinci, kao što je govorio moj muž, ne bi ustrajali u tako smjernoj molitvi«.

[3] I dok je žena tako razmišljala, gle, neki je čovjek imenom Gvido išao kroz onu crkvu i siromasima na koje bi naišao dijelio milostinju. [4] Kad se približio braći i svakome htio dati denar, kao i drugima, oni su odbili primiti. [5] On im reče: »Zašto ne primate denare kao drugi siromasi kad vas vidim tako uboge i u oskudici?«[6] Odgovori mu jedan od njih, brat imenom Bernard: »Istina je svakako da smo siromašni, ali naše siromaštvo nije tako teško kao u drugih siromaha, jer smo postali siromašni po Božjoj milosti i da izvršimo njegov savjet«.

22. [1] Čudeći se nad njima onaj ih čovjek upita jesu li do tada imali nešto u svijetu. [2] Oni odgovoriše da su nešto imali, ali da su iz ljubavi prema Bogu podijelili siromasima.

[3] A kad je spomenuta žena uvidjela kako su braća odbila denare, pristupila je k njima i rekla im: »Kršćani, ako se želite vratiti u moje prenoćište, ja ću vas rado primiti u kuću«. [4] Braća su joj ponizno odgovorila: »*Neka* ti *Gospodin uzvrati*« (usp. 2 Sam 2,6). [5] Kad je dakle onaj čovjek doznao da braća nisu mogla naći prenoćište, uhvativši ih za ruku dovede ih u svoju kuću i reče im: [6]»Evo prenoćišta koje vam je Gospodin pripravio. [7] Ostanite u

njemu do mile volje«. [8] A oni zahvališe Bogu, jer im *je iskazao* svoju *dobrotu* (usp. Lk 1,72) i uslišao vapaj siromaha. [9] I ostali su kod njega nekoliko dana. [10] I tako je zbog njihovih riječi, koje je čuo, i zbog dobrih primjera, koje je vidio, potom mnogo toga darovao siromasima.

23. [1] [Ali iako je taj tako ljubazno s njima postupao], ljudi su [drugi] tada braću općenito smatrali nevrijednima, te su im mnogi mali i veliki činili i govorili kao gospodari svojim slugama. [2] I premda su imali vrlo skromnu i vrlo siromašku odjeću, mnogi su im svejedno rado otimali. [3] Pa iako su tako ostajali goli, jer su imali samo jednu *donju haljinu* (usp. Lk 6,29), opet su uvijek opsluživali evanđeoski oblik života, i nisu je od otimača tražili natrag. [4] Ako bi im je ipak oni, ganuti pobožnošću, zaželjeli vratiti, rado bi natrag uzimali.

[5] A nekima su na glavu bacali blato; također su jednome od njih u ruku gurnuli kocke, pozivajući ga bi li se htio igrati. [6] Jedan je pak brat bio nošen na nečijim leđima, obješen za kapuljaču, koliko se sviđalo nosaču. [7] Ovo su im i mnogo toga drugog činili oni koji su ih mučili, o čemu ne govorimo zato da ne odužimo odviše svoj govor. [8] Istodobno su ih naime smatrali vrlo nevrijednima, jer su ih bez straha i drsko mučili kao da su zločinci. [9] Osim toga *i u gladi i žeđi i u studeni i golotinji* (usp. 2Kor 11,27) trpjeli su mnoge nevolje i tjeskobe.

[10] Sve su pak ovo podnosili postojano i strpljivo, kako bijahu poučeni od blaženoga Franje. [11] Nisu se žalostili niti smućivali, nego su, poput ljudi kojima je dopao veliki dobitak, klicali u nevoljama i radovali se te zdušno molili Boga *za* svoje *progonitelje* (usp. Mt 5,44).

24. [1] I kad su vidjeli te ljude da kliču u svojim nevoljama i da ih strpljivo podnose za Gospodina, i da ne sustaju u najpobožnijoj molitvi, također da ne primaju i ne odnose novac, kao što su ga primali drugi siromasi u oskudici, i da *imaju* veliku *ljubav jedni za druge*, po čemu *se znalo da su učenici* Gospodinovi (usp. Iv 13,35), mnogi su se dobrotom Gospodnjom od srca pokajali; i dolazeći k njima tražili su oproštenje za uvrede protiv njih. [2] Oni pak, opraštajući im od srca, veselo su odgovarali: »Neka vam se Gospodin smiluje«. [3] I tako su ih potom rado slušali.

[4] A neki su ih molili da se udostoje primiti ih u svoju družbu, i većinu su i primili, jer je u to vrijeme zbog malobrojnosti braće svatko imao od blaženoga Franje ovlast primiti koga hoće. [5] I vratili su se u Svetu Mariju od Porcijunkule u roku koji im je bio određen.

GLAVA VI.

O prijateljevanju braće i o ljubavi koju su imali jedni za druge

25. [1] Kad su se pak ponovno vidjeli, napunili su se tolikom milinom i duhovnom radošću da nisu uopće pomišljali na protivštine i najveće siromaštvo koje su trpjeli.

[2] Svakodnevno su bili zdušni u molitvi i *radu* svojih *ruku* (usp. 1 Kor 4,12), da bi svaku za dušu pogubnu besposlicu otjerali daleko od sebe. [3] A noću su, jednako zdušni u ustajanju usred noći prema onoj prorokovoj: *U ponoći ustajem da te slavim* (Ps 119,62), molili s mnogo pobožnosti, a često i sa suzama.

[4] Najiskrenijom ljubavlju ljubili su jedni druge, također su jedni druge posluživali i hranili, kao što majka poslužuje i hrani svoga sina. [5] Toliko je u njima plamtio oganj ljubavi da im se činilo lakim predati svoja tijela ne samo za ime Gospodina našega Isusa Krista nego također i jedan za drugoga, i to rado.

26. [1] Jednog naime dana, kad su dvojica braće prolazila nekim putem, naišla su na jednog glupaka koji je na njih počeo bacati kamenje. [2] A jedan od one braće, čim je vidio da se kamenje baca na njegova brata, dotrčao je i podmetnuo se pod udarce kamenja, jer je zbog žarke uzajamne ljubavi više želio sam biti udaren nego da to bude njegov brat. [3] Češće su činili to i tome slično.

[4] Bijahu *ukorijenjeni i utemeljeni u ljubavi* (usp. Ef 3,17) i poniznosti i jedni su druge poštivali kao da su njihovi gospodari. [5] Tko god se među njima odlikovao službom ili milošću, činilo se da je ponizniji i nevredniji od drugih.

[6] Svi su se također posve predavali u poslušnost: kad bi se otvarala usta onoga tko je naređivao, odmah bi pripremali svoje noge za hod i ruke za rad. [7] Što god bi im se naređivalo, smatrali bi da im je naređeno po Gospodinovoj volji; i stoga im bijaše slatko i lako sve izvršiti.

[8] *Klonili su se putenih požuda* (usp. 1 Pt 2,11) i da ne bi bili osuđeni, sami su sebe zdušno osuđivali.

27. [1] ″Naime ako bi slučajno jedan drugome rekao riječ koja se onome možda mogla ne svidjeti, toliko bi ga savjest prekoravala da se ne bi mogao smiriti dok ne bi izrekao svoju krivnju i bacivši se na zemlju postigao da onaj, premda preko volje, svoju nogu metne preko njegovih usta. [2] A ako je onaj nikako ne bi htio metnuti, ako bi bio poglavar onaj koji bijaše rekao riječ, sam bi mu naredio da to učini, inače bi davao da poglavar naredi da bi se od njih otjerala zloba i da bi se među njima uvijek čuvala potpuna ljubav. [3] I tako bi protiv mana za zadovoljštinu postavljali pojedine vrline.

[4] Što god bi imali, knjigu ili donju haljinu, zajednički bi se time služili, i nitko *nije ništa zvao svojim* (usp. Dj 4,32), kao što to bijaše i u prvoj apostolskoj Crkvi.

[5] A iako je njihovo siromaštvo bilo preveliko, ipak uvijek bijahu darežljivi i sa svima koji bi ih za ljubav Božju molili rado bi dijelili milostinju koju su dobili.

28. [1] Kad bi pak išli putem i nailazili na siromahe koji su za sebe prosili, neki od njih, nemajući ništa drugo što bi im pružili, od svoje bi odjeće nešto davali siromasima. [2] Jedan je od njih tako razdvojio kapuljaču od tunike i dao siromahu koji je prosio; drugi je također rastavio rukav i dao; a drugi su davali neki drugi dio od svoje tunike, da bi opsluživali onu evanđeosku riječ: *Svakomu tko od tebe ište daj* (Lk 6,30).

[3] Jednoga je opet dana došao neki siromah u crkvu Svete Marije od Porcijunkule, gdje su oni boravili i od braće zatražio milostinju. [4] A ondje bijaše jedan plašt, koji je neki od njih imao dok je još bio u svijetu. [5] Blaženi pak Franjo reče onom bratu čiji je bio taj plašt da ga dade onom siromahu. [6] On mu dade rado i hitro. [7] A odmah, zbog poštovanja i pobožnosti koju brat imaše u darivanju, učinilo mu se da ona milostinja uzlazi na nebo i osjetio je odmah zatim da je napunjen novim duhom.

29. [1] Kad bi pak k njima svraćali bogataši ovoga svijeta, primali bi ih veselo i ljubazno i pozivali bi ih da ih odvrate od zla i da ih potaknu na vršenje pokore.

[2] Braća su zdušno u ono vrijeme tražila da ne budu poslana u krajeve iz kojih su potekla, da tako izbjegnu društvo i prijateljstvo svojih rođaka i da opslužuju proročku riječ: *Tuđinac postadoh braći i stranac djeci majke svoje* (Ps 69,9).

[3] U siromaštvu su se jako veselili, jer nisu žudjeli za bogatstvom, osim za onim vječnim. [4] Zlato i srebro nikad nisu posjedovali i, iako su prezirali sva bogatstva ovoga svijeta, najviše su ipak nogama gazili novac.

30. [1] A jednoga dana, dok su braća boravila kod Svete Marije od Porcijunkule, dođoše neki ljudi i uđoše u crkvu te bez njihova znanja na oltar položiše denare. [2] No jedan brat ušavši u crkvu uzme nađene denare i metne ih u jedan prozor iste crkve. [3] A jedan drugi brat, našavši novac ondje gdje ga je brat bio položio, donese ga svetom Franji.

[4] Kad je to čuo blaženi Franjo, dao je da se brižljivo istraži tko je od braće ondje položio taj novac. [5] Kad su ga našli, zapovjedio je da dođe k njemu i rekao: »*Zašto si to učinio*? (usp. Post 3,13). [6] Zar

ti nisi znao da ja želim da braća ne samo da se ne koriste novcem nego također da ga i ne dotiču?« [7] Kad je brat to čuo, nakloni se i prignuvši koljena iskaže svoju krivnju, moleći ga da mu dade pokoru. [8] A on mu naloži da onaj novac u vlastitim ustima iznese iz crkve, da ga nosi sve dok ne naiđe na magareći izmet i da ga u njega odloži vlastitim ustima kojima ga je nosio. [9] To je brat vrlo brižljivo izvršio. [10] I onda je opomenuo braću da, gdje god naišla na novac, da ga preziru i smatraju ništavnim.

[11] Tako su se dakle neprestano radovali, jer nisu imali ništa zbog čega bi se mogli uznemirivati. [12] Koliko su naime bili odijeljeni od svijeta, toliko su više bili združeni s Bogom. [13] Oni su ušli stazom, stijesnili put i očuvali njegovu neravnost. [14] Razbijali su stijene, gazili trnje i tako nama, svojim nasljednicima, ostavili poravnat put.

GLAVA VII.

Kako su pošli u Rim i kako im je gospodin papa odobrio Pravilo i propovijedanje

31. [1] A kad je blaženi Franjo vidio da je Spasiteljeva milost povećala broj i zaslužnost njegove braće, reče im: »Vidim, braćo, da Gospodin želi učiniti od nas veliku družbu. [2] Pođimo dakle svojoj majci Rimskoj crkvi, obznanimo vrhovnom svećeniku što je Gospodin po nama učinio i po njegovoj volji i naredbi činimo što smo započeli«. [3] Budući da im se svidjelo što bijaše rekao, uzme sa sobom dvanaestoricu braće i pođoše u Rim.

[4] I dok su išli putem, reče im: »Učinimo jednog od nas svojim vođom i neka nam bude kao namjesnik Isusa Krista. [5] Kamo god on odlučio svratiti, svratit ćemo, i kada zaželi prenoćiti, prenoćit ćemo«. [6] I izabraše brata Bernarda, kojeg je blaženi Franjo prvog bio primio, i kao što bijaše rekao, djelom izvršiše.

[7] Radosno su išli i govorili riječi Gospodnje; i nijedan se od njih nije usudio govoriti ništa osim onoga što je bilo na hvalu i slavu Gospodnju i na korist njihovim dušama, ili su se pak predavali molitvi. [8] A Gospodin im je pripravljao prenoćište i hranu u vrijeme kad su im bili potrebni.

32. [1] I kad su došli u Rim, naišli su na biskupa grada Asiza, koji je u to vrijeme boravio u Rimu. [2] Kad ih je vidio, primio ih je sa silnom radošću.

[3] Biskupa je pak poznavao jedan kardinal, koji se zvao gospodin Ivan od Svetog Pavla i koji bijaše dobar i pobožan čovjek te je jako ljubio sluge Gospodnje. [4] Njemu je spomenuti biskup bio izložio naum i život blaženoga Franje i njegove braće. [5] Kad je on to čuo,

željno je nastojao vidjeti blaženoga Franju i neke od njegove braće. [6] I kad je čuo da su u Rimu, poslao je po njih i dao da dođu k njemu. [7] Kad ih je pak vidio, prihvatio ih je s odanošću i ljubavlju.

33. [1] A kad su nekoliko dana s njime proboravili i kad je vidio da ono što je riječima o njima bio čuo djelom sjaji, najiskrenije ih je zavolio. [2] I reče blaženom Franji: »Preporučujem se vašim molitvama i želim da me ubuduće smatrate jednim od svoje braće. Recite mi dakle: zašto ste došli?«[3] Tada mu je blaženi Franjo otkrio sav svoj naum i da je htio razgovarati s apostolskim gospodinom i po njegovoj volji i naredbi nastaviti ono što je radio. [4] A on mu je odgovorio: »Ja želim biti vaš zagovornik u kuriji gospodina pape«.

[5] I tako stigavši u kuriju reče gospodinu papi Inocentu III.: »Naišao sam na savršena čovjeka, koji želi živjeti na način svetog evanđelja i opsluživati evanđeosko savršenstvo. [6] Vjerujem da po njemu Gospodin želi po cijelome svijetu obnoviti čitavu svoju Crkvu«. [7] Kad je gospodin papa to čuo, zadivio se i rekao mu: »Dovedi ga k meni«.

34. [1] Sljedećeg ga je dakle dana doveo k papi. [2] A blaženi je Franjo gospodinu papi izložio sav svoj naum, kako je prije toga bio rekao kardinalu.

[3] Odgovori mu gospodin papa: »Previše je mučan i težak vaš život, ako želeći osnovati družbu ne želite posjedovati ništa na ovom svijetu. [4] Odakle će vam naime doći ono što je nužno?« [5] Blaženi Franjo odgovori: »Gospodine, pouzdajem se u svog Gospodina Isusa Krista. [6] Jer onaj koji obećava da će nam na nebu dati život i slavu, neće nam u prikladno vrijeme uskratiti ono što je nužno za tijelo na zemlji«. [7] Odgovori papa: »Istina je to što ti govoriš, sine; ipak, ljudska je narav krhka i *nikad ne ostaje u istom stanju* (usp. Job 14,2).[8] Nego pođi i iz svega srca moli Gospodina da se udostoji pokazati ti što je bolje i korisnije za vaše duše. [9] A kad se vratiš, javi mi i ja ću ti to zatim odobriti«.

35. [1] On tada ode na molitvu, pomoli se Gospodinu čistim srcem da se po svojoj neizrecivoj ljubavi udostoji to mu pokazati. [2] I kad je već bio ustrajao u molitvi i cijelo svoje srce uzdigao Gospodinu, javi se riječ Gospodnja u njegovom srcu i reče mu kroz prispodobu: [3]»Bijaše u kraljevstvu nekog velikoga kralja jedna žena, jako siromašna, ali lijepa, koja se svidje kraljevim očima, i od nje mu se rodiše mnogi sinovi. [4] A jednoga dana ona žena poče ovako razmišljati govoreći u sebi: 'Što da radim ja siromašna, kojoj su se rodili toliki sinovi, a nemam posjeda od kojih bi mogli živjeti?' [5] Dok je opet u svom srcu tako razmišljala i dok joj je od mnoštva misli lice

postalo žalosno, pojavi se kralj i reče joj: 'Što ti je, jer vidim da razmišljaš i da si tužna?' [6] A ona mu izreče sva razmišljanja svoje duše. [7] Odgovori joj kralj riječima: '*Ne boj se* (usp. Lk 12,32) zbog svoga prevelikog siromaštva, niti zbog sinova koji su ti se rodili i zbog mnogih koji će se roditi, jer dok mnogi *najamnici* u mojoj kući *imaju kruha napretek*, ja ne želim da moji sinovi *umiru od gladi* (usp. Lk 15,17), nego želim da obiluju više od drugih'«.

[8] Čovjek Božji Franjo odmah je razumio da je on označen po toj sirotici. [9] Po ovom je dakle čovjek Božji učvrstio svoj naum da ubuduće opslužuje presveto siromaštvo.

36. [1] I ustavši isti čas pođe k papi i otkri mu ono što mu je Gospodin bio objavio.

[2] A kad je gospodin papa to čuo, silno se zadivio što je tako jednostavnom čovjeku Gospodin bio objavio svoju volju. [3] I spoznao je da nije hodio u ljudskoj mudrosti, *nego u pokazivanju Duha i snazi* (usp. 1 Kor 2,4).

[4] Zatim se blaženi Franjo nakloni te ponizno i odano obeća gospodinu papi poslušnost i poštovanje. [5] I druga braća, budući da još ne bijahu obećala poslušnost, po naredbi gospodina pape blaženom Franji na sličan način obećaše poslušnost i poštovanje.

[6] A gospodin papa odobrio mu je Pravilo, a tako i braći koju je imao, kao i onoj budućoj. [7] I dao mu je vlast propovijedanja posvuda, kao što mu je udijelila milost Duha Svetoga, i to da mogu propovijedati također i druga braća, kojoj blaženi Franjo dopusti službu propovijedanja.

[8] Odonda je blaženi Franjo započeo *po gradovima i selima propovijedati* narodu (usp. Lk 8,1), kako mu je Duh Gospodnji objavljivao. [9] A Gospodin je u njegova usta stavio krasne, milozvučne i preslatke riječi, tako da je jedva kome moglo dosaditi slušati ga.

[10] Spomenuti pak kardinal, zbog odanosti koju je imao prema bratu, dao je da sva ona dvanaestorica braće dobiju kleričku tonzuru.

[11] I nakon toga blaženi je Franjo naredio da kapitul bude dvaput godišnje, na Duhove i na blagdan svetog Mihaela u mjesecu rujnu.

GLAVA VIII.

Kako je naredio da bude kapitul i o onome o čemu se na kapitulu raspravljalo

37. [1] Na Duhove su se okupljala sva braća na kapitul kod crkve svete Marije od Porcijunkule. Na tom su kapitulu raspravljali o tome kako bi mogli bolje opsluživati Pravilo. [2] I po pojedinim su

provincijama odredili onu braću koja će propovijedati narodu i koja će u svojoj provinciji razmještati braću.

[3] A sveti je Franjo braću opominjao, korio i naređivao im, kako mu se, nakon što je za savjet pitao Gospodina, činilo da je pravo. [4] Sve pak što bi im govorio riječju prije bi im ljubazno i zdušno djelom pokazivao.

[5] Štovao je poglavare i svećenike svete Crkve. [6] Starije je također poštivao; i plemiće i bogataše častio je; siromahe je također najiskrenije ljubio i s njima suosjećao. [7] Prema svima se napokon vladao kao podložnik.

[8] Iako je bio uzvišeniji od sve braće, ipak bi jednog od braće koja bi boravila s njime postavljao za svoga gvardijana i gospodara, kojeg bi ponizno i odano slušao, da bi od sebe otjerao svaku priliku za oholost. [9] *Spuštao je* ovaj svetac svoju glavu među ljudima sve do zemlje i zato ga je među svojim svecima i izabranima Gospodin *uzvisio* (usp. Lk 14,11) na nebesima.

[10] Opominjao ih je da zdušno opslužuju sveto evanđelje i Pravilo kako su bili obećali; i najviše da budu štovatelji crkvenih službi i uredbi, da pažljivo i pobožno slušaju misu i gledaju Tijelo Gospodina našega Isusa Krista; [11] i da poštuju svećenike koji se brinu za ove časne i najveće sakramente, i na kojem god mjestu naiđu na njih, da pred njima prignu glavu i poljube im ruku. [12] A ako naiđu na njih kako jašu na konjima, neka im iskažu poštovanje i neka im ne poljube samo ruku nego i kopita konja na kojima jašu, zbog poštovanja prema njihovoj vlasti.

38. [1] Opominjao ih je također da nijednog čovjeka ne osuđuju i ne preziru, pa ni one koji fino piju, jedu i oblače se, kao što je dapače sadržano u Pravilu. [2]»Naime naš je Gospodin i njihov Gospodin, i onaj koji *je pozvao* nas može *pozvati* i njih, i onaj koji je htio nas *opravdati* može i njih *opravdati*« (usp. Rim 8,30).

[3] I sam je govorio: »I ja ih želim poštivati kao svoju braću i gospodare. [4] Moja su braća, jer svi smo od jednog Stvoritelja; moji su gospodari, jer nam pomažu u vršenju pokore, dajući nam ono što je potrebno za tijelo«. [5] A govorio im je i ovo: »Takvo neka bude vaše prijateljevanje među narodima da tko god vas *vidi* ili čuje *slavi* i hvali *Oca* našega *koji je na nebesima*« (usp. Mt 5,16).

[6] Imao je naime veliku želju da on sam i njegova braća uvijek čine djela zbog kojih će Gospodin biti hvaljen. [7] I govoraše im: »Kao što vi ustima navještate mir, tako još više imajte mir u svojim srcima, da nitko po vama ne bude izazvan na srdžbu i sablazan, nego neka svi po vašem miru i blagosti budu pozivani na mir i dobrotu. [8] Jer na ovo smo pozvani: liječiti bolesne, *povijati ranjene* (usp. Ez 34,4) i

natrag zvati zalutale. [9] Za mnoge nam se čini da su udovi đavlovi, no oni će jednom biti učenici Kristovi«.

39. [1] Korio ih je pak zbog velike strogosti u postupanju s vlastitim tijelom, jer su se u to vrijeme braća previše trapila *postovima, nespavanjem* (usp. 2 Kor 11,27) i tjelesnim mrtvljenjima, tako da su potiskivala sve tjelesne porive u sebi. [2] Toliku su si bol nanosila da se za svakog činilo da mrzi samog sebe. [3] Kad je blaženi Franjo to čuo i vidio, korio ih je, kako smo rekli, i nalagao je da ne pretjeruju. [4] Bio je toliko pun Spasiteljeve milosti i mudrosti da je predano opominjao, razborito korio i ljubazno naređivao.

[5] Među braćom koja su se skupljala na kapitul nitko se od njih nije usuđivao s drugima govoriti o svjetovnim poslovima, [6] nego su razgovarali o životima svetih otaca, ili o savršenosti nekog brata, ili kako bi bolje mogli zadobiti milost našega Gospodina.

[7] Ako bi pak koji od braće koja su se skupila na kapitul imali neku napast od *tijela* ili od *svijeta* (usp. 1 Iv 2,16), ili neku drugu muku, dok bi slušali blaženoga Franju koji je žarko i slatko govorio i dok bi ga gledali nazočnoga, napasti bi od njih odstupale. [8] Sućutno im je naime govorio, ne kao sudac, nego kao otac sinovima i kao bolesniku liječnik, te se u njemu ispunjala Apostolova riječ: [9] *Tko je slab, a ja da ne budem slab? Tko se sablažnjuje, a ja da ne izgaram*? (2 Kor 11,29).

GLAVA IX.
Kada su braća bila poslana po svim provincijama svijeta

40. [1] A kad bi kapitul završio, blagoslivljao je svu braću na kapitulu i razmještao pojedince po provincijama, kako je htio. [2] Koji su god od njih imali duha Božjega i rječitost za propovijedanje, bili klerici ili laici, davao im je dopuštenje i zadatak da propovijedaju. [3] A oni su primali njegov blagoslov s velikim veseljem i radošću u gospodinu Isusu Kristu. [4] Išli su po svijetu *kao pridošlice i putnici* (1 Pt 2,11) ništa ne noseći putem osim knjiga iz kojih su mogli moliti časoslov.

[5] Gdje god bi naišli na svećenika, siromašnog ili bogatog, klanjajući se, kao što ih je bio poučio blaženi Franjo, odavali bi im poštovanje.

[6] I kad bi bilo vrijeme za noćenje, radije bi prenoćili kod njih nego kod drugih svjetovnjaka.

41. [1] A kad nije bilo moguće prenoćiti kod njih, raspitivali su se tko je u tom kraju duhovan i bogobojazan čovjek, kod kojeg bi mo-

gli pristojnije prenoćiti. [2] A malo nakon toga Gospodin bi nadahnuo po jednog bogobojaznog čovjeka *po* pojedinim *gradovima* i selima u koje su imali *doći* (usp. Lk 10,1) koji bi im pripravio prenoćište, dok nisu kasnije sami sagradili svoja boravišta u gradovima i utvrdama.

[3] Gospodin im je dao riječ i duh u pravo vrijeme da izgovaraju vrlo oštre riječi koje su prodirale u srca mnogih slušatelja, i ponajviše mladih, više nego starih. [4] Oni su, *ostavivši oca i majku* (usp. Mt 19,29) i sve svoje, slijedili braću i oblačili habit svetoga Reda. [5] I tada se najviše u ovom Redu ispunila riječ Gospodina koji ovako govori u evanđelju: [6] *Nisam došao donijeti mir* na zemlju, *nego mač*. [7] *Ta došao sam rastaviti čovjeka od oca njegova i kćer od majke njezine* (Mt 10,34–35). [8] One pak koje su braća primala dovodili su k blaženome Franji da ih on obuče.

[9] Slično su i mnoge žene djevice i neudane čuvši njihovo propovijedanje dolazile k njima raskajanog srca [10] govoreći: »A *što je nama činiti* (usp. Dj 2,37)? S vama ne možemo biti. [11] Recite nam dakle kako možemo spasiti svoje duše«. [12] Na to su po pojedinim gradovima, u kojima su mogli, uredili zatvorene samostane za vršenje pokore. [13] Odredili su također jednoga od braće da im bude pohoditelj i popravitelj.

[14] Slično su i oženjeni muškarci govorili: »Imamo žene koje ne dopuštaju da ih ostavimo. [15] Poučite nas dakle kojeg se puta spasonosno možemo držati«. [16] A oni su od ovih uredili red koji se naziva Redom pokornika i dali ga potvrditi od vrhovnog svećenika.

GLAVA X.

Kada su kardinali postali naklonjeni braći te im počeli davati savjete i pružati pomoć

42. [1] A časni otac gospodin kardinal Ivan od Svetog Pavla, koji je blaženom Franji češće pružao savjet i zaštitu, preporučivao je svim drugim kardinalima zasluge i djela blaženoga Franje i sve njegove braće. [2] Kad su to čuli, *njihova su se srca ganula* (usp. 1 Kr 3,26) na ljubav prema braći i svaki je od njih želio imati nekoga od braće u svojoj kuriji, ne zato da bi im oni u nečemu služili, nego zbog odanosti i ljubavi koju su prema braći gajili u vrlo velikoj mjeri.

[3] Jednog su pak dana, kad je blaženi Franjo došao u kuriju, pojedini kardinali od njega zatražili neke od braće; a on je ljubazno ugodio njihovoj volji.

[4] A prije spomenuti gospodin Ivan preminuo je i počinuo u miru, on koji je zavolio svete siromahe.

43. [1] Nakon toga Gospodin je nadahnuo jednog od kardinala, imenom Hugolina, biskupa ostijskog, koji je blaženoga Franju i nje-

govu braću najiskrenije zavolio, ne samo kao prijatelj nego još više kao otac. [2] Kad je pak blaženi Franjo čuo za njegovu slavu, pristupio je k njemu. [3] A kada ga je kardinal vidio, primio ga je s radošću, govoreći mu: »Nudim vam samog sebe za savjet, pomoć i zaštitu po vašoj želji i želim se preporučiti u vaše molitve«.

[4] Blaženi je pak Franjo zahvalio Svevišnjemu što je srce onoga čovjeka nadahnuo za davanje savjeta, pomoći i zaštite, a njemu je rekao: [5]»Rado vas želim imati za oca i gospodara svoga i sve svoje braće, i želim da sva braća za vas trajno mole Gospodina«. [6] Zatim ga zamoli da se udostoji doći na kapitul braće na Duhove. [7] A on je pristao i dolazio svake godine.

[8] A kad bi dolazio, izlazila bi mu u susret u procesiji sva braća okupljena na kapitulu. [9] A on je, kad bi braća došla, silazio s konja i pješice išao s braćom sve do crkve zbog odanosti koju je imao prema njima. [10] I nakon toga bi im držao govor i slavio misu, a blaženi bi Franjo pjevao evanđelje.

GLAVA XI.

Kako ih je Crkva zaštitila od ruku progonitelja

44. [1] Kad se navršilo jedanaest godina od početka Reda i kad se umnogostručio broj braće, bijahu izabrani ministri i poslani s po nekoliko braće po skoro svim provincijama svijeta gdje se gajila katolička vjera.

[2] U nekim su ih provincijama primali, ali im nikako nisu dopuštali da u njima grade boravišta. [3] Iz nekih su ih čak tjerali, jer su se bojali da braća nisu vjerni kršćani, kako braća još nisu imala Pravilo potvrđeno od pape, već samo odobreno. [4] I zbog toga su pretrpjeli mnoge boli od klerika i laika, a nakon što su ih oplijenili razbojnici, vratili su se k blaženom Franji silno tjeskobni i snuždeni. [5] Te su im boli bile nanesene u Ugarskoj i Alemaniji i u drugim provincijama izvan Italije.

[6] Ovo su pak braća obznanila spomenutom gospodinu kardinalu ostijskom. [7] On je pozvao k sebi blaženoga Franju i odveo ga gospodinu papi Honoriju, jer je gospodin Inocent već bio preminuo, i dao je da mu se napiše i potvrdi drugo Pravilo te da se osnaži zaštitom pečata spomenutog pape.

[8] U tom je Pravilu produljio vremenski razmak između kapitula, da bi se izbjegao napor braće koja su boravila u udaljenim krajevima.

45. [1] I zamolio je blaženi Franjo od gospodina pape jednog od kardinala, koji bi bio upravitelj, zaštitnik i popravitelj tog Reda, kako je to sadržano u istom Pravilu. [2] I dao im je spomenutoga gospodina ostijskog.

[3] Nakon toga je gospodin ostijski, budući da je imao nalog gospodina pape, pružio svoju ruku u zaštitu braće i poslao pisma mnogim crkvenim velikodostojnicima kod kojih su braća bila pretrpjela nevolje, da se ne protive braći, nego da im radije pruže savjet i pomoć za propovijedanje i stanovanje u svojim provincijama, kao dobrim i pobožnim muževima priznatima od Crkve. [4] I mnogi su drugi kardinali slično poslali svoja pisma za tu istu stvar.

[5] A tako su na drugom kapitulu, kad je blaženi Franjo ministrima dao dopuštenje da primaju braću u Red, braća bila poslana natrag u one provincije, noseći potvrđeno Pravilo i pisma kardinala, kako rekosmo. [6] I tako, kada su crkveni velikodostojnici vidjeli Pravilo potvrđeno od Vrhovnog svećenika, a također i da kardinal gospodin ostijski s drugim kardinalima o braći povoljno *svjedoči* (usp. Iv 1,7; 21,24), dopustili su im u svojim provincijama graditi, stanovati i propovijedati.

[7] Kad je to učinjeno i kad su braća ondje stanovala i propovijedala, mnogi su, vidjevši njihovo ponizno prijateljevanje i časne običaje te njihove preslatke riječi, došli k braći i obukli habit svetog Reda.

[8] Kad je pak blaženi Franjo vidio vjeru i ljubav koju je prema braći imao gospodin ostijski, ljubio ga je iz dubine srca; [9] a kad mu je pisao pisma, ovako je govorio: »Časnom u Kristu ocu biskupu svega svijeta«.

[10] Malo vremena nakon toga spomenuti gospodin ostijski, prema proročkoj riječi blaženoga Franje, i jest bio izabran na Apostolsku stolicu i nazvan papom Grgurom IX.

GLAVA XII.

O preminuću blaženoga Franje, čudesima i kanonizaciji

46. [1] A kad se navršilo dvadeset godina otkako je blaženi Franjo prionuo uz evanđeosku savršenost, milosrdni je Bog htio da on *otpočine od svojih trudova* (usp. Otk 14,13): [2] jer mnogo se trudio *u bdjenjima*, molitvama i *u postovima*, u molitvama i propovijedanju *na putovanjima*, u *brigama* (usp. 2 Kor 6,5; 11,26–28), u suosjećanju s bližnjima; naime cijelo svoje srce predao je Bogu, svome Stvoritelju, i *uzljubio* ga *iz svega srca* svoga, *iz sve duše* svoje i *iz sve* (usp. Mt 22,37) nutrine svoje. [3] Nosio je naime Boga u srcu, hvalio ga ustima, proslavljao ga u svojim djelima. [4] I ako bi netko spominjao Boga, ovako je govorio: »*Nebo i zemlja* morali bi se nakloniti *na* to *ime*« (usp. Fil 2,10).

[5] A Gospodin je, želeći očitovati ljubav koju je imao prema njemu, stavio na njegove udove i bok rane preljubljenoga Sina svoga. [6] I budući da je sluga Božji Franjo čeznuo da dođe u njegov *dom* i

na *mjesto gdje slava* njegova *stoluje* (usp. Ps 26,8), Gospodin ga je pozvao k sebi, i tako se slavno preselio Gospodinu.

[7] Poslije toga pojavila su se mnoga znamenja i čudesa u narodu, zbog čega su se smekšala srca mnogih ljudi koji bijahu tvrdi za vjerovanje u ono što se Gospodin bio udostojao očitovati u svome sluzi, [8] te su govorili: *Mi, budale, smatrasmo njegov život ludošću i svršetak njegov nečasnim.* [9] *Gle kako se ubrojio među sinove Božje i dobio udio svoj među svecima* (usp. Mudr 5,4–5).

47. [1] A časni je gospodin i otac, papa Grgur, sveca kojeg je zavolio za života poslije smrti također počastio. [2] I kad je došao s kardinalima do mjesta gdje svečevo tijelo bijaše pokopano, upisao ga je u popis svetaca.

[3] Zbog toga su se mnogi veliki i plemeniti muževi, ostavivši sve, obratili Gospodinu sa ženama, sinovima, kćerima i cijelom svojom obitelji. [4] Žene i kćeri zatvorile su se u samostan. [5] A muževi i sinovi oblačili su habit Manje braće.

[6] I ispunila se ona riječ koju je braći prije bio prorekao: [7]»Za kratko će vrijeme k nama doći *mnogo mudrih*, razboritih i *plemenitih* (usp. 1 Kor 1,26), i stanovat će s nama«.

[**Pogovor**]

48. [1] No molim vas, preljubljena braćo, da ovo što smo napisali o svojim predragim ocima i braći brižljivo promislite, [2] ispravno razumijete i nastojite djelom izvršiti, da s njima zaslužimo biti dionicima nebeske slave. [3] K njoj neka nas privede Gospodin naš Isus Krist.

LEGENDA TROJICE DRUGOVA

LEGENDA TRIUM SOCIORUM

(1241–1247)

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

LEGENDA TROJICE DRUGOVA

Uvod

Legenda trojice drugova smatra se danas, i ne krivo, jednom od najznačajnijih među franjevačkim biografijama. Djelo uspijeva dati, kao malo drugih u svom žanru, uspješan portret Franjina psihološkog i duhovnog puta, njegovih unutarnjih nemira i njegovih postupnih dostignuća, zasluženih kroz tešku borbu sa samim sobom i u nepresušnom traženju Božje volje. Te činjenice predstavljaju ipak novije dostignuće: za dobar dio XX. stoljeća, ustvari, *Legenda* je bila u središtu žestoke rasprave, u tijeku koje se sumnjalo više puta u njezinu vjerodostojnost.

Djelo vuče naziv iz pisma koje su Franjini drugovi napisali generalnom ministru Krescenciju iz Iesia 1246, koje rukopisi složno donose na početku teksta. Ipak se čini da pismo nema ništa zajedničko s priklopljenim tekstovima, jer drugovi nisu htjeli pisati život (»per modum legendae non scribimus«) i nisu slijedili kronološki red (»continuatam historiam non sequentes«), ograničavajući se na slobodno skupljanje (»arbitrio nostro«) nekih sjećanja, birajući među najljepšim cvjetovima veoma bogate livade. Djelo je dakle u svom konačnom obliku plod redakcije u različitim vremenima: ono što slijedi pokušaj je rekonstruiranja različitih faza koje su vodile njegovu sastavljanju i koje pružam veoma svjestan provizornosti mojih zaključaka.

Nakon 1244. mnogi svjedoci, kako braća franjevci tako i drugi, upućivali su svoja sjećanja o Franji Krescenciju iz Iesia. Asižani su uradili svoj dio smatrajući se, s punim pravom, privilegiranim promatračima da rekonstruiraju zemaljske događaje njihova tako slavnog sugrađanina: napisali su sređenu pripovijest Franjina života, od rođenja do oko 1220 (a možda i nešto drugo, ali nam je teško o tome reći nešto određeno). Autor koji je određen za sastavljanje služio se, osim osobnim sjećanjima koja su mu pristizala, također *Životopisom* Tome Čelanskog, djelom *Početak ili osnutak Reda*, u nekim točkama također *Životom svetog Franje* Julijana Špajerskog.

U svom spisu, koji odgovara sadašnjim prvih šesnaest poglavlja, piše o Franjinoj mladosti (I–II), obraćenju (III–VII), dolasku prvih drugova i njihovu načinu života (VIII–XI), potvrdi dobivenoj od Inocenta III. i o postupnoj institucionalizaciji nove *religio* (XII–XVI): od

kraja poglavlja VIII. do XVI. slijedio je djelo *Početak ili osnutak Reda* (Peruđ), dopunjavajući ga ponekad *Životopisom* Tome Čelanskog. Namjera dakle nije bila da se proizvede novi hagiografski tekst (bez čudesa i događaja vezanih za smrt i Franjino proslavljenje, djelo nije govorilo ni o stigmama, premda nije manjkalo novih snova i viđenja: LegTd 13, 51, 56, 63); konkretnije, autor je nakanio pružiti sređeni materijal, koristan za ponovno opisivanje nekih odlučujućih faza Franjina života.

Po svojoj naravi hagiografski tekst, veličajući izlijevanje milosti u životu izabrane osobe, obično nije usmjeren na različite faze u kojima se raščlanjuje put obraćenja; naš autor obrnuto, dobar poznavatelj jezika i stila, ali malo sklon hagiografskom žanru, opisuje izvanrednom uspješnošću Franjine mladenačke navike (oblačio se na upadan i čudan način, jeo je na brzinu i odmah je trčao prijateljima: LegTd 2, 9), njegovo unutarnje dozrijevanje, tvrdu borbu sa samim sobom da bi jeo jela na koja nije bio naviknut (LegTd 22), ili susret s nekim ljudima dok je hodao proseći ulje za svjetiljku u Svetom Damjanu (LegTd 24): stranice velike psihološke prodornosti i rijetke duhovne dubine!

Autor poznaje vrlo dobro grad (zna da postoji bolnica za gubavce: LegTd 11) i običaje bogate asiške mladeži (LegTd 7); opisuje s rijetkom preciznošću funkcioniranje gradskih ustanova i njihove nadležnosti (LegTd 19). Više od bilo kojeg drugog izvora *Legenda* dodjeljuje odlučujuću ulogu biskupu: Gvido je bio jedini kojemu se Franjo, još u počecima svoga promišljanja, povjeravao (LegTd 19); on je bio taj koji mu je sugerirao kako se treba ponašati s ocem koji ga je prijavio (LegTd 19): od tog momenta biskup je postao njegov vođa (»dirigendo ipsum«) tako da je, neshvaćen od građana, Franjo često odlazio k njemu za savjet i bio je priman s dobrohotnošću (LegTd 35); sam je Franjo, nakon sukoba s ocem, tješio svećenika u Svetom Damjanu riječima koje je biskup Gvido (I) upravio prethodno njemu (LegTd 21).

Zanimljivo je istaknuti postupak autora s obzirom na neke bitne događaje iz života »fraternitas«: *Nepoznati Peruđinac* izričito se suprotstavio Tomi u pripovijedanju kako o otkrivanju evanđelja od strane Franje i prve braće (usp. Peruđ 10–11) tako i o susretu grupe s Inocentom III. (usp. Peruđ 31–36 s 1Čel 32–33); autor *Legende* međutim prihvaća obje verzije. Smještajući ih u dva različita momenta (otkrivanje evanđelja: LegTd 25, 28–29), ili ih spajajući zajedno (susret s papom: LegTd 46–53, gdje se dodaje viđenje Laterana kojem je prijetilo da se sruši). Znakovita je također zbrka koju stvara u odnosu na pojmove »Religione/Ordine«. Djelo *Početak ili osnutak Reda* (Peruđ) dobro poznaje razliku između »Fraternitas«, »Religione«, »Ordine«, i zna da je franjevačka obitelj prošla, postupno, kroz svaki od tih stadija: »Tada, ustvari, Religio braće još nije nazvan

Ordo« (Peruđ 19); autor *Legende,* međutim, preuzimajući njegov tekst, tako ga je pobrkao da pokazuje oskudno znanje kanonskog prava: »Ustvari njihov Ordo još nije nazvan Religio« (LegTd 37 »njihov Ordo«: izgleda da se autor ne smatra njegovim pripadnikom). Djelo ipak ne propušta istaknuti s izvjesnim zadovoljstvom izvanredno širenje Reda (LegTd 33 isto je proroštvo Toma čitao s tjeskobnom zabrinutošću: 1Čel 28).

Dobro poznavanje gradskih ustanova i građanskog prava, oskudno međutim kanonskog jezika, slaba upućenost u hagiografski žanr, neuobičajena pozornost prema ulozi biskupa, slabo povijesno zanimanje za neke važne događaje (tako da spaja nesložne verzije): sve su to elementi koji upućuju na traženje autora ne u nekom franjevcu, nego, kako je htio Raoul Manselli, možda u nekom bilježniku iz Asiza, čiji je glavni cilj bio, čini se, da ispravi veoma negativnu sliku (1Čel 1–2) u pogledu svečeve mladosti, njegove obitelji i čitavog umbrijskog grada. Eto zašto za prve godine svečeva života, iako često preuzima kazivanje Tome Čelanskog, autor nastoji temeljito revidirati njegovu impostaciju: Franjo nije više okorjeli grešnik, nego mladić tankoćutnog duha, veseo, uljudan, nježan i fin u ponašanju (LegTd 2–4), pretjerano plemenit (LegTd 2, 5, 7, 10), poznavao je, iako ne dobro (važno preciziranje, koje su samo Asižani mogli učiniti), francuski jezik (LegTd 10); odgojen u govoru, nije nikada nikome upućivao uvredljive i ružne riječi i nije odgovarao onome tko je započinjao lascivne razgovore (LegTd 3; očito je ovdje razilaženje s Tomom, prema kojemu je Franjo zadržavao jezik jako prostački /*altamente scurrile*/ 1Čel 2. Ukratko, ove naravne kreposti bile su za njega isto toliko stepenice koje su ga učinile sposobnim za susret s milošću (LegTd 3).

Za razliku od *Životopisa* Tome Čelanskog Franjini roditelji ne izgledaju kao lascivne osobe, loši odgojitelji svoga dječaka: majka je, kaže se, ljubila Franju više nego drugu djecu (LegTd 9); otac je sigurno tvrd prema njemu, ali autor ne prešućuje žalost koja se u njemu pojavila vidjevši sina svedenog na bijedni život (LegTd 23): također nakon sukoba pred biskupom Petar Bernardone bio je veoma ožalošćen (LegTd 20). Druge pojedinosti osvjetljavaju početna događanja u Franjinu životu: na primjer, da je jedan član obitelji poznavao njegovo sklonište u spilji kod Svetog Damjana (LegTd 16) i da su Asižani, vidjevši ga golog, negodovali protiv oca koji mu nije dao ni u što se obući (LegTd 20).

S ovim posebnim karakteristikama tekst je dakle poslan Krescenciju iz Iesia i Toma Čelanski se služio njime, skupa sa sjećanjima drugova, u pisanju *Memoriale nel desiderio animae (Spomen-spis što ga žudi duša)*. Ti i drugi materijali, čuvani u arhivu franjevaca u Asizu, nisu bili uništeni. Kasnije, pred kraj XIII. ili na početku XIV. stoljeća,

neki anonimni redaktor spojio je pismo drugova i ovaj spis asiškog porijekla (poglavlja I–XVI. *Legende*), kojemu je dao potpuniji oblik dodavanjem dvaju poglavlja, bez sumnje kasnijeg datuma (u pripovijedanju mističnog iskustva na La Verni zapažaju se očite ovisnosti od *Veće legende* /usp. LegTd 69 s 1Bon 13,3/ i, možda, paragraf 15: umetanje, između ostalog, kida kontinuitet pripovijedanja). U poglavljima XVII–XVIII. prepoznaje se međutim ruka nekog drugog franjevca, koji je možda boravio kraj bazilike (uostalom, tko je drugi mogao imati slobodan pristup arhivima?): raspravlja ustvari s onima koji su sumnjali o Franjinim stigmama (LegTd 70); nastoji potkrijepiti (LegTd 72) prvenstvo bazilike svetog Franje, po papinoj volji glave i majke Reda manje braće, otkrivajući jasno suprotstavljanje u odnosu na drugove, koji su međutim taj naslov dodjeljivali Porcijunkuli (usp. AsZb 56; OgSav 55); poziva se, u svezi s tim, na jednu javnu i opečaćenu povlasticu koju su potpisali kardinali (LegTd 72); dodjeljuje Franji sliku drugog Samsona (izvlačeći je iz bule kanonizacije *Mira circa nos*) i zove ga, jedini put u čitavu djelu (izuzevši pismo), »presveti naš otac« (LegTd 73).

Pripisivanje djela drugovima sveca Leonu, Rufinu i Anđelu – opravdavano prisutnošću početnog pisma – koliko god bilo povodom pogrešnim historiografskim interpretacijama, ipak je na odlučujući način pridonijelo širenju ovoga teksta, bez sumnje prekrasnog, sposobnog – svojom osobitom pažnjom za Franjinu ljudskost – govoriti čovjeku svakog vremena.

Izvori:

Uvod u *Legendu trojice drugova* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 787–792. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Legendu trojice drugova s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: *Legenda trium sociorum,* Editio critica quam paravit Theophilus Desbonnets, AFH An. 67 (1974), Collegium S. Bonaventurae, Grottaferrata (Roma), 1974.

[**Napomena**]

Ovo su bilješke triju drugova blaženoga Franje o njegovu životu i ponašanju u svijetu, o njegovu čudesnom i savršenom obraćenju te o savršenstvu prvih početaka i osnutku Reda u njemu samome i u prvoj braći.

[**Pismo**]

1. Časnom u Kristu ocu, bratu Krescenciju, po Božjoj milosti generalnome ministru, brat Leon, brat Rufin i brat Anđeo, nekoć, iako nevrijedni, drugovi blaženog oca Franje, dužno u Gospodinu poštovanje i odanost!

Budući da prema odredbi posljednjega generalnog kapitula, a i vašoj odredbi, braća imaju vašem očinstvu dostaviti sve što znaju i što mogu pronaći o čudesnim znakovima i djelima blaženog oca Franje, *smatrali smo* mi koji smo, premda nevrijedni, s njime dulje boravili potrebnim da nešto malo, pošto provjerimo istinitost, priopćimo vašoj svetosti. Pišemo nešto malo o mnogim njegovim djelima što smo ih sami *vidjeli* (usp. Lk 1,2.3) ili smo za njih mogli doznati od druge svete braće, a napose od brata Filipa, vizitatora siromašnih gospođa, od brata Iluminata iz Arce, brata Masea iz Marignana, brata Ivana, pratioca časnog brata Egidija, koji je mnogo toga doznao od istoga svetog brata Egidija i od, svete uspomene, brata Bernarda, prvoga druga blaženog Franje.

Nismo se zadovoljili tek time da ispripovijedamo samo čudesa – koja svetost ne izgrađuju, nego je samo pokazuju – već smo, u želji da bude na *hvalu* i *slavu* svevišnjega *Boga* (usp. Fil 1,11) i spomenutoga svetog oca te na izgradnju onih koji žele slijediti njegove stope, nastojali ispripovijedati i divna djela njegova života. Nismo ovo napisali kao što se pišu legende, jer su već prije o njemu sastavljeni životopisi i zapisana čudesa koja je Gospodin po njemu učinio, nego smo kao na bujnoj livadi, prema svome mišljenju, ubrali ono najljepše. Povijesna zbivanja nismo pripovijedali po redu, nego smo mnogo toga namjerno izostavili, što je uvršteno u spomenute životopise koji su napisani istinitim i lijepim jezikom.

Ako vaša razboritost smatra opravdanim, možete dati da se u njih uvrsti i ovo malo što smo mi napisali. Uvjereni smo naime da

časni ljudi koji su napisali spomenute životopise – da im je ovo bilo poznato – ne bi to zaobišli; štoviše oni bi to, barem djelomično, iskitili svojim riječima i potomstvu ostavili na spomen.

Neka vaše sveto očinstvo uvijek uživa dobro zdravlje u Gospodinu Isusu Kristu, u kojem sebe, vaše odane sinove, ponizno i s poštovanjem preporučujemo vašoj svetosti.

Dano u Grecciu, 11. kolovoza godine Gospodnje 1246.

I. POGLAVLJE

O njegovu rođenju i taštini, radoznalosti i rasipnosti te kako je od toga dospio do darežljivosti i ljubavi prema siromasima

2. Franjo je rođen u gradu Asizu koji se nalazi u Spoletskoj dolini. Majka mu je najprije nadjenula ime Ivan, a kad mu se otac nakon toga vratio iz Francuske, on mu je naknadno dao ime Franjo. Kad je Franjo poodrastao i pokazao se oštroumnim, bavio se očevim zanimanjem, tj. trgovinom. Od oca se jako razlikovao. Od njega je bio veseliji i plemenitiji. Volio je šalu i pjesmu. Danju je i noću u društvu sebi sličnih obilazio gradom Asizom. U tolikoj mjeri je bio rastrošan da je *sve što je mogao imati* (usp. Tob 1,3) i steći potrošio na gozbe i na druge slične stvari.

Roditelji su ga zbog toga često prekoravali. Govorili su mu da se tako vlada kao da nije njihov sin, nego sin kakva velikoga kneza, jer toliko troši na sebe i na druge. No jer su mu roditelji bili imućni, a nježno su ga ljubili, sve su to podnosili i nisu ga u tim stvarima htjeli smetati. Njegova je majka, kad bi se među sugrađanima povela riječ o njemu i o njegovoj rasipnosti, odgovarala: »Što mislite o mome sinu? On će još postati sin Božji po milosti.«

No on nije samo u takvim stvarima bio podatljiv, štoviše rastrošan, nego je i u odijevanju mnogostruko pretjerivao. Nabavljao je sebi skuplje tkanine nego što mu je dolikovalo da ima. I s obzirom na osebujnost u odijevanju je bio toliko isprazan da je gdjekada dao skrojiti odijelo od vrlo skupe tkanine u koju bi dao umetnuti i vrlo jeftinu.

3. Ipak je, reklo bi se, po naravi bio otmjen u ponašanju i govoru. U svom je srcu odlučio da nikome neće reći kakvu uvredljivu ili ružnu riječ. Štoviše, kako god je bio velik šaljivčina i obijesnik, odlučio je da neće uzvraćati na prostote koje mu se dobace. Zbog toga se o njemu po cijelom onom kraju *širio* (usp. Lk 4,37) tako dobar glas da su mnogi koji su ga poznavali govorili kako će on postati nešto veliko.

Od tih se stupnjeva naravnih kreposti uspeo do tolike milosti da je, obrativši se samome sebi, govorio: »Otkako si darežljiv i otmjen prema ljudima od kojih ništa drugo ne primaš osim prolazne i isprazne naklonosti, pravo je da poradi Boga, koji je u nagrađivanju najdarežljiviji, i ti prema siromasima budeš darežljiv i otmjen.« Zato je otada rado, kad bi se namjerio na siromahe, obilno dijelio milostinju. Premda je bio trgovac, ipak je bio vrlo tašt djelitelj svjetovnoga bogatstva.

Kad je jednoga dana zamišljen stajao u prodavaonici gdje je prodavao tkanine, došao mu je neki siromah i iz ljubavi prema Bogu zamolio milostinju. A kako je bio posve obuzet pohlepom za bogatstvom i trgovačkim brigama, siromahu je uskratio milostinju. Spoznavši Božju milost, samoga je sebe prekorio zbog grubosti i rekao: »Kad bi onaj prosjak od tebe nešto zatražio za kakva kneza ili baruna, sigurno bi mu dao zamoljeno. Koliko si dakle više to morao učiniti za *Kralja kraljeva i Gospodara* (usp. Otk 17,14) sviju!«

Zbog toga je tada u svom srcu odlučio da tolikom Gospodinu neće ubuduće nikada uskratiti zamoljeno.

II. POGLAVLJE

Kako je bio zarobljen u Peruđi i o dva viđenja što ih je imao kad je htio postati vitez

4. Franjo je jednom zgodom, kad je vođen rat između Peruđe i Asiza, s mnogim svojim sugrađanima zarobljen i zatočen u Peruđi. Budući da je bio plemenita ponašanja, kao zarobljenik je smješten među zarobljene vitezove.

Kad su jednoga dana svi njegovi suzarobljenici bili turobni, on se, po naravi veseo i šaljiv, nije pokazao žalosnim, nego je štoviše bio šaljiv. Zbog toga mu je jedan od drugova spočitnuo da nije pri pravoj pameti, jer je naime kao zarobljenik bio radostan. Franjo je na to odgovorio vedrim glasom: »Što mislite o meni? Još će mi se ljudi po cijelome svijetu klanjati.« A kad je jedan od vitezova kojima je bio dodijeljen jednome od suzarobljenika nanio neku nepravdu te su se ostali zbog toga htjeli od njega odvojiti, jedini mu Franjo nije uskratio svoje drugovanje, nego je na to poticao i druge. Kad je prošla godina dana i kad je među spomenutim gradovima utanačen mir, Franjo se sa svojim suzarobljenicima vratio u Asiz.

5. Nakon nekoliko godina neki se velikaš iz grada Asiza spremio i naoružao da pođe u Apuliju ne bi li tako povećao svoje imanje i svoj ugled. Kad je Franjo to čuo, živo je želio poći onamo da bi postao vitezom nekoga kneza imenom Gentil. Prema svojim mo-

gućnostima sebi se nabavio skupocjenu odjeću. Bogatstvom je od svog sugrađanina bio siromašniji, ali je darežljivošću bio rastrošniji.

Kad se jedne noći posvema prepustio razmišljanju o tome kako da to ostvari, upravo je izgarao od želje da se dadne na taj put. Međutim ga je pohodio Gospodin, koji ga je, željna slave, u snoviđenju privlačio i uzdizao do najvišega vrhunca slave. Dok je naime one noći spavao, ukazao mu se netko tko ga je *pozvao njegovim imenom* (usp. Post 4,17) i odveo u neku divnu palaču jedne dražesne zaručnice. Palača je bila puna vojničkog oružja, tj. svijetlih okruglih štitova i ostalih vojnih potrepština koje su visjele na zidu, a sve je to bilo za potrebe vojske. Dok se Franjo tomu silno radovao, šuteći se u čudu pitao što se to s njim zbiva. Zapitao je čije je to oružje koje blista tolikim sjajem i čija je ta tako divna palača. Odgovoreno mu je da sve to pripada njemu i njegovim vojnicima.

Kad se probudio, ustao je ujutro radosna srca. Razmišljao je o tome na svjetovni način, jer još nije spoznao Duha Gospodnjega, da se u tome mora sjajno uzdići. Mislio je da je to pretkazivanje izvanredne sreće, pa je odlučio otputovati u Apuliju da bi postao vitezom spomenutoga kneza. Toliko je bio radosniji nego obično da je mnogima koji su mu se čudili i ispitivali ga čemu se toliko raduje odgovarao: »Sigurno znam da ću postati velikim knezom.«

6. Ipak je jedan čin velike otmjenosti i plemenitosti prošloga dana prethodio spomenutom snoviđenju te možemo vjerovati da je to bila priprava za samo viđenje.

Svu svoju novu odjeću koju je dao načiniti, a bila je osebujna i skupocjena, onoga je dana darovao nekom siromašnom vitezu. Kad je dakle krenuo na put i stigao do Spoleta s namjerom da nastavi put dalje prema Apuliji, počeo je nešto malo pobolijevati. Bio je zabrinut za svoje putovanje. Kad se prepustio snu, drijemajući je čuo nekoga koji ga je zapitao kamo je nakanio krenuti. A kad mu je Franjo otkrio cijeli svoj naum, onaj je dodao: »Tko ti može učiniti više, gospodar ili sluga?« Kad mu je Franjo odgovorio: »Gospodar«, onaj je ponovno zapitao: »Zašto dakle poradi sluge napuštaš gospodara, a poradi podložnika napuštaš kneza?« Franjo će na to: »*Što hoćeš da činim, Gospodine*?« (usp. Dj 1,1) – »*Vrati se*, reče, *u svoj zavičaj* (usp. Post 32,9) i *bit će ti rečeno što ti je činiti* (usp. Dj 9,7). Drugačije naime treba da shvatiš snoviđenje koje si vidio.«

Probudivši se, počeo je vrlo pomno razmišljati o tom viđenju. I kao što je prigodom prvoga viđenja bio sav kao izvan sebe zbog velika veselja, želio je naime steći vremenitu sreću, tako se i prigodom ovoga u nj posve zadubio u svojoj unutrašnjosti. Divio se njegovoj snazi i tako je pomnjivo o njemu razmišljao da te noći više nije mogao spavati.

Kad se zajutrilo, brzo je krenuo prema Asizu (grad Spoleto od Asiza je udaljen nešto više od 40 km). Silno veseo i radostan iščekivao je očitovanje volje Gospodinove koji mu je to rekao i time ga uputio da razmišlja o vlastitom spasenju. Sad mu se srce već izmijenilo. Odbacio je odluku da pođe u Apuliju. Samo se u svemu želio posve uskladiti s voljom Božjom.

III. POGLAVLJE

Kako mu je Gospodin prvi put pohodio srce čudesnom nasladom i kako je pomoću nje počeo napredovati u preziranju samoga sebe i sviju ispraznosti, kao i u molitvi, milostinji i ljubavi prema siromaštvu

7. Kad se Franjo vratio u Asiz, nakon nekoliko su ga dana jedne večeri njegovi drugovi izabrali svojim vođom da, kako mu se svidi, priređuje kućna sijela. Tako je i tom zgodom dao prirediti sjajnu gozbu, kao što je to mnogo puta prije učinio.

Kad su nakon večere napustili kuću, drugovi su ispred njega išli zajednički i kroz grad pjevali. On je, noseći u ruci palicu koja je bila ukrašena, a poput kraljevskoga žezla bila simbolom tobožnje Franjine vlasti što ju je imao nad »klapom« jogunastih asiških mladića, poput njihova gospodara išao je malo iza njih, ali nije pjevao, nego je sabrano razmišljao. I gle, najednom ga je pohodio Gospodin. Srce mu je bilo ispunjeno tolikom ugodnošću da nije mogao ni govoriti ni kretati se; i ništa drugo nije mogao osjećati ni čuti osim one ugodnosti koja ga je tako udaljila od tjelesnog osjećanja da se tada, kako je naknadno izjavio, ne bi mogao ni maknuti s mjesta pa makar sav bio sasječen na komadiće.

Kad se njegovi drugovi obazreše i vidješe da je od njih toliko udaljen, vratiše se k njemu. Čudom su se čudili gledajući ga, kao da se *promijenio i postao drugi čovjek* (usp. 1 Sam 10,6). Zapitali su ga: »O Čemu si razmišljao te nisi išao za nama? Možda si naumio ženiti se?« On im je živahno odgovorio: »Pravo ste kazali, namislio sam uzeti zaručnicu plemenitiju, bogatiju i ljepšu nego što ste ikada vidjeli.« *A oni mu se podsmjehivahu* (usp. Mt 9,24; Lk 16,14; 23,35). On međutim to nije rekao sam po sebi, nego ga je nadahnuo Bog. Ta zaručnica je naime bila pravi redovnički život što ga je prihvatio. Taj je život po siromaštvu bio plemenitiji, bogatiji i ljepši.

8. Tako je od toga časa samoga sebe podcjenjivao i prezirao sve što je prije volio. Ipak to sve ne bijaše potpuno, jer tada još nije bio posve slobodan od svjetovne taštine. Malo se povukao od svjetovne

vreve, nastojeći tako u svom srcu sačuvati Isusa Krista. Od pogleda onih koji su ga ismjehivali sakrivao je *biser* koji je, *kad sve rasproda* (usp. Mt 13,46), želio kupiti. Često je, takoreći, danomice odlazio da u samoći moli. Na to ga je na svoj način poticala spomenuta naslada koja ga je češće obuzimala; s ulice i drugih javnih mjesta upravo ga je tjerala na molitvu.

Premda je već prije bio dobročinitelj siromaha, ipak je tada *u svom srcu* (usp. Ps 14,1; Dj 5,4) odlučio da ubuduće neće nijednom siromahu koji ga zamoli u Božje ime uskratiti milostinju; otada je još obilnije i darežljivije dijelio milostinju negoli obično. Uvijek bi dakle kad god bi koji siromah izvan kuće od njega zatražio milostinju, ako mu je bilo moguće, dao novaca. A kad ne bi imao novaca, dao bi mu svoju kapu ili pojas *da ne bi siromaha otpustio praznih ruku* (usp. Sir 29,12). A ako ni toga ne bi imao, povukao bi se na koje skrovito mjesto, svukao bi košulju i potajno bi je poslao siromahu da je uzme poradi Boga. Kupovao je također kućne potrepštine i predmete potrebne za ukras crkve te bi to krišom slao siromašnim svećenicima.

9. Kad bi za očeva izbivanja ostao kod kuće, iako bi kod kuće sam jeo s majkom, stol bi u tolikoj mjeri opskrbio kruhom kao da ga prostire za cijelu obitelj. Zato kad bi ga majka pitala čemu na stol stavlja toliko kruha, odgovorio bi da to čini zato da bi siromasima *dao milostinju* (usp. Lk 12,33), jer je obećao da će *svakom tko ga zamoli* (usp. Lk 6,30) u ime Božje udijeliti milostinju. A majka ga, jer ga je većma voljela nego druge sinove, u tome nije smetala. Promatrala je što radi i zbog toga se mnogo divila u svom srcu.

Kao što je nekoć običavao pristati da pođe s drugovima kad bi ga pozvali, jer ga je njihovo društvo toliko privlačilo da je mnogo puta ustao od stola, pa makar je tek samo nešto malo pojeo, roditelje bi zbog tako neuredna odlaska ostavljao ožalošćene, tako mu je sada cijelo srce bilo usmjereno prema siromasima; izišao bi da ih vidi ili da sasluša one kojima je potrebna milostinja.

10. Milost ga je Božja tako izmijenila, iako je još nosio svjetovno odijelo, da je želio boraviti u kojem gradu gdje bi kao nepoznat svukao svoje odijelo te bi ga zamijenio odijelom kojeg siromaha da pokuša za ljubav Božju prositi milostinju. Dogodilo se da je u to vrijeme kao hodočasnik došao u Rim. Ušavši u crkvu sv. Petra, promatrao je darove nazočnih koji bijahu vrlo maleni te je u sebi rekao: »Budući da apostolskog prvaka treba velikodušno častiti, zašto onda ovi ljudi daju tako malene darove crkvi, gdje počiva njegovo tijelo?« Zato je odmah s velikim zanosom posegao za novčarkom punom novca. Uzeo ju je i bacio kroz oltarnu ogradu. To je pro-

uzročilo toliku zveku da su se svi nazočni silno zadivili zbog tako velikog dara.

Izišavši pred crkvena vrata, gdje je bilo mnogo siromaha da bi prosili milostinju, neopazice je posudio odjeću nekog siromaška; svoju je svukao, a njegovu obukao. Stojeći na crkvenom stubištu, s ostalim je siromasima prosio milostinju na francuskom jeziku, jer je rado govorio francuski iako njime nije umio pravilno govoriti.

Nakon toga je svukao prosjakovu odjeću i ponovno obukao svoju. Vratio se u Asiz i počeo moliti Boga da bi *upravaljao njegovim putom* (usp. Post 24,40). Nikome tada nije otkrivao svoje tajne, niti se u toj stvari služio ičijim savjetom, nego samo Božjim. Bog mu je već počeo pokazivati put. Gdjekada bi se posavjetovao s asiškim biskupom, jer se u to vrijeme ni kod koga nije moglo naći pravo siromaštvo, za kojim je Franjo čeznuo većma nego za ičim drugim na ovome svijetu. Htio je u njemu živjeti i umrijeti.

IV. POGLAVLJE

Kako je među gubavcima počeo pobjeđivati samoga sebe i osjećati nasladu u onome što mu prije bijaše odvratno

11. Kad se jednoga dana usrdno molio Gospodinu, primio je ovaj odgovor: »Franjo, sve što si na tjelesni način volio i želio imati moraš prezreti i zamrziti ako želiš spoznati moju volju. A kad tako počneš raditi, ono što ti je prije bilo slatko i ugodno postat će ti nepodnošljivo i gorko, a u onome od čega si prije zazirao nalazit ćeš veliku nasladu i neizrecivu ugodnost.«

Obradovan svim ovim i ohrabren u Gospodinu, kad je jahao nedaleko od Asiza, sreo je jednoga gubavca. A jer je od gubavaca mnogo zazirao, prisilio je samoga sebe, sjahao s konja, dao mu denar i poljubio ruku. Primivši od gubavca poljubac mira, ponovno je uzjahao konja i nastavio put. Otada je počeo sve više prezirati samoga sebe, dok nije uz pomoć Božje milosti prispio do potpune pobjede nad samim sobom.

Nakon nekoliko dana uzeo je mnogo novaca i otišao u sklonište gubavaca. Sve ih je zajedno sabrao i svakom je pojedinom udijelio milostinju i poljubio ruku. Odlazeći odande osjetio je kako se ono što mu prije bijaše odvratno, tj. vidjeti gubavce i dotaknuti ih, preobratilo u nasladu. Pogled na gubavce, kao što je rekao, toliko mu bijaše odvratan da nije htio ne samo vidjeti ih nego se nije htio ni približiti njihovim boravištima. Ako bi se kada slučajno desilo da je prolazio pokraj njihovih kuća ili bi ih samo vidio, svaki put bi odvraćao lice i rukama bi zatiskivao nos. Potaknut milošću milostinju bi im davao po kojem posredniku. No snagom Božje milosti postao

je gubavcima blizak i prijatelj te je, kao što sam svjedoči u svojoj oporuci, među njima boravio i ponizno ih posluživao.

12. Budući da se nakon posjeta gubavcima izmijenio, sa sobom je vodio jednoga od svojih drugova, koga je mnogo volio, na samotna mjesta. Rekao mu je da je pronašao neko veliko i dragocjeno blago. Taj se mladić vrlo obradovao i rado je polazio s njim kad god bi bio pozvan. Franjo ga je često vodio do neke spilje pokraj Asiza. U spilju je ulazio sam, a druga je, zabrinuta za blago kojega će se domoći, ostavljao vani pred spiljom. Ispunjen novim i posebnim duhom, *u skrovitosti se molio Ocu* (usp. Mt 6,6); želio je da nitko ne zna čime se unutra bavi osim jedinoga Boga, s kojim se neprestano savjetovao o tome kako bi se domogao nebeskoga blaga.

Kad je to opazio neprijatelj ljudskoga roda, nastojao je odvratiti ga od započeta dobra, ulijevajući u nj strah i grožnju. U Asizu bijaše neka strašno grbava žena koju je đavao, ukazujući se čovjeku Božjem, dozivao u pamet i prijetio mu se kako će guravost te žene prebaciti na njega ako ne odustane od stvorene odluke. No hrabri je *Kristov vojnik* (usp. 2 Tim 2,3) odlučno prezreo đavlove prijetnje. U spilji je pobožno molio da bi Bog *ravnao njegovim putom* (usp. Post 24,40).

Podnosio je vrlo velik nemir i tjeskobu duše. Nije mogao mirovati dok nije proveo u djelo što je u duši zamislio. Đavao ga je sve okrutnije mučio različitim mislima koje su mu se jedna za drugom nametale. Iznutra je plamtio božanskim ognjem, a jer žar srca nije mogao sakriti izvana, neprestano se kajao što je tako teško sagriješio, i nisu ga više veselile ni prošle ni sadašnje grešne stvari. Tada još nije imao sigurnosti da će se očuvati od budućih grijeha. Zato kad bi izlazio iz spilje k drugu, činilo se kao da je *postao drugi čovjek* (usp. 1 Sam 10,6).

V. POGLAVLJE

Kako mu je Raspeti prvi put progovorio i kako je otada u srcu nosio muku Kristovu sve do svoje smrti

13. Kad je Franjo jednoga dana još usrdnije molio Gospodinovo milosrđe, Gospodin mu je pokazao kako će mu doskora biti rečeno što ima činiti. Otada je tolikom *radošću bio ispunjen* (usp. Ps 126,2) da od silna veselja nije shvaćao samoga sebe, a isto tako nije htio da nešto od svega toga dospije u ljudske uši. Govorio je oprezno i zagonetno. Izjavio je da neće ići u Apuliju, nego da će u svom zavičaju izvesti plemenite i velike stvari.

Kad su ga njegovi drugovi vidjeli tako izmijenjena i od njih duševno tako udaljena, iako im se gdjekada i tjelesno pridruživao, uvijek su ga iznova kao za šalu pitali: »Kaniš li se, Franjo, ženiti?« On im je na to pitanje odgovorao zagonetno, kao što je već prije rečeno.

Kad je nakon nekoliko dana prolazio pokraj crkve sv. Damjana, u duhu je potaknut da u nju uđe i da se pomoli. Ušavši u crkvu, počeo je gorljivo moliti pred likom Raspetoga koji mu je ljubazno i dobrostivo s križa progovorio i rekao: »Ne vidiš li, Franjo, da mi se ruši kuća? Zato pođi i popravi je!« Franjo je dršćući zbunjeno odgovorio: »Drage volje ću to učiniti, Gospodine.« Shvatio je naime da mu je to rečeno o onoj crkvi koja je zbog velike starosti prijetila da se sruši. Spomenute su ga riječi ispunile tolikom radošću i obuzele svjetlom da je u svom srcu osjetio kako je ono zaista bio raspeti Krist koji mu je progovorio s križa.

Izišavši iz crkve, zatekao je svećenika koji je sjedio pokraj crkve. Rukom je posegao za novčarkom i dao mu izvjesnu svotu novaca rekavši: »Molim te, gospodine, da kupiš ulja i da se pobrineš da bi pred onim raspelom neprestano gorjela svjetiljka. A kad ovaj novac bude u tu svrhu potrošen, ponovno ću ti dati koliko bude trebalo.«

14. Od onoga je časa njegovo *srce* bilo tako *ranjeno* (usp. Pj 4,9) i upravo se rastapalo kad bi se sjetio Gospodinove muke, te je uvijek, dok je bio živ, u svom srcu nosio *biljege Gospodina Isusa* (usp. Gal 6,17). To se poslije vidljivo pokazalo kad su se te rane na njegovu tijelu na vidljiv način obnovile.

Otada je svoje tijelo tolikom trapnjom krotio da je, i kao zdrav i kao bolestan, prema svome tijelu bio odviše strog tako da bi ga jedva kada ili nikada poštedio. Zato je priznao, kad mu je došao smrtni čas, da je mnogo zgriješio protiv brata tijela.

Jednom je zgodom sam šetao nedaleko od crkve sv. Marije u Porcijunkuli, plačući i na sav *glas jadikujući* (usp. Ez 27,30; Mk 5,38). Kad je to čuo neki duhovni čovjek, pomislio je da ga muči neka bolest ili kakva prolazna bol. Potaknut samilošću prema njemu, zapitao ga je zašto plače. Franjo mu je odgovorio: »Oplakujem muku svoga Gospodina. I ne bih se smio sramiti da je na sav glas oplakujem idući po cijelome svijetu.« I dotični je počeo zajedno s Franjom na sav glas plakati.

Često bi se, kad se vraćao s molitve, moglo vidjeti kako su mu oči bile vrlo zakrvavljene jer je gorko plakao. Samoga sebe nije samo trošio prolijevanjem suza nego se također suzdržavao i od hrane i od pića zbog uspomene na Gospodinovu muku.

15. Zato kad bi gdjekada sjedio za stolom da jede sa svjetovnjacima te bi mu bila ponuđena jela koja su prijala njegovu tijelu, od

tih bi jela samo malo kušao te bi se zatim na zgodan način ispričao da ne bi izgledalo kako ih ne uzima zbog posta. Kad je blagovao s braćom, u hranu bi koju je jeo često primiješao pepela; da bi tako prikrio svoj post, braći bi rekao da je brat pepeo čist.

Kad je jednom zgodom sjeo k stolu da blaguje, jedan mu je od braće spomenuo kako je blažena Djevica u vrijeme blagovanja bila toliko siromašna da nije imala ništa što bi pružila svom Sinu da jede. Kad je čovjek Božji to čuo, s velikim je bolom uzdahnuo, ustao od stola i jeo samo kruh na goloj zemlji.

Mnogo se puta dogodilo, kad bi sjedio za stolom, da je malo nakon početka blagovanja prestao te ne bi više ni jeo ni pio; zanio bi se i razmatrao o nebeskim stvarima. Nije htio da tada bude smetan bilo kakvim razgovorom. Iz dna bi srca uzdisao, a braći je rekao da uvijek kad čuju da tako uzdiše hvale Boga i da za nj pobožno mole.

Ovo smo samo natuknuli o njegovu plaču i postu da bismo pokazali kako je Franjo nakon već spomenutog viđenja i riječi lika Raspetoga neprestano do smrti bio suobličen s Kristovom mukom.

VI. POGLAVLJE

Kako je u prvi mah pobjegao pred očevim i rodbinskim proganjanjem, stanujući kod svećenika crkve sv. Damjana, u čiju je prozorsku udubinu bacio novac

16. Nakon spomenutog viđenja i riječi Raspetoga radosno je ustao, prekrižio se, uzjahao konja, uzeo raznobojnih tkanina, odjahao u grad koji se zove Foligno i ondje prodao konja i sve što je imao te se odmah vratio crkvi sv. Damjana.

Našavši ondje siromašnoga svećenika, s velikom mu je vjerom poljubio ruku i predao novac što ga je donio; sve mu je redom ispripovijedao što je naumio. Svećenik se zbunio i začudio njegovu neočekivanu obraćenju. Oklijevao je da sve to povjeruje. Misleći dakle da se Franjo njime želi poigrati, nije htio kod sebe zadržati njegova novca. Franjo je uporno navaljivao i nastojao ga uvjeriti svojim riječima; usrdno je molio svećenika ne bi li mu dopustio boraviti s njime.

Svećenik je napokon pristao da s njim boravi, ali iz straha pred njegovim roditeljima nije uzeo novac. Zato ga je istiniti prezirateIj novca bacio u jednu prozorsku udubinu, prezrevši ga kao prašinu.

Dok je Franjo *boravio* (usp. Mt 25,5) na spomenutome mjestu, njegov je otac kao pomnjiv tragač *obilazio ispitujući* (usp. 1 Pt 5,8) što se to dogodilo s njegovim sinom. Kad je doznao da se Franjo tako promijenio i da boravi u već spomenutome mjestu, *obuzet*

unutrašnjim bolom srca (usp. Post 6,6) i smućen nenadanim razvojem stvari, *sazvao je prijatelje i susjede* (usp. Lk 15,6) te je pohitio k njemu.

Franjo je međutim, jer bijaše novi *vojnik Kristov* (usp. 2 Tim 2,3), kad je saznao za prijetnje svojih progonitelja i doznao za njihov dolazak, *dao mjesta gnjevu* (usp. Tim 12,19) očevu i sakrio se u neku skrovitu udubinu što ju je sam sebi načinio kad je došao onamo; tu je proboravio cijeli mjesec. To je sklonište bilo poznato samo jednom od očevih ukućana. Tu je kriomice jeo kruh koji mu je tu i tamo bio donesen. Neprestano je suznih očiju molio da bi ga Gospodin oslobodio od okrutna progonjenja i da bi mu dobrostivo ispunio pobožne želje.

17. Dok je tako usrdno i neprestano *postio i plakao* (usp. Jl 2,12), nije se pouzdavao u svoju snagu i nastojanje. Sve je svoje pouzdanje posve *stavio u Gospodina* (usp. Ps 55,23; 37,5) koji ga je, makar je boravio u tmini, obasipao neizrecivom radošću i obasjavao čudesnom svjetlošću.

Njome posvema raspaljen, napustio je svoje spomenuto skrovište i krenuo put Asiza odlučno, žustro i radosno. Ohrabren pouzdanjem u Krista i raspaljen božanskim žarom, samoga je sebe prekoravao zbog lijenosti i kukavičluka; otvoreno se prepustio rukama i udarcima svojih progonitelja.

Kad ga ugledaše oni koji su ga prije poznavali, grubo su ga izrugivali; vikali su za njim da je poludio i krenuo pameću. Nabacivali su se na nj *uličnim blatom* i *kamenjem* (usp. Ps 18,43; Iv 8,59). Gledajući ga kako je promijenio prijašnje ponašanje i kako je od trapnje tijela iznemogao, sve su što god je radio pripisivali tjelesnoj iscrpljenosti i ludosti. No *Kristov je vojnik* (usp. 2 Tim 2,3) za sve to bio gluh; nije ga slomila ni promijenila nikakva nepravda, nego je samo zahvaljivao Bogu.

Kad se taj glas o njemu pronio *gradskim ulicama i trgovima* (usp. Pj 3,2), napokon je dospio i do ušiju njegova oca. Čuvši otac što građani sve čine na njegov račun, odmah je ustao i počeo ga tražiti; ali ne zato da ga oslobodi, nego da ga satre. Nije se držao nikakve mjere, nego je na nj jurnuo poput vuka koji nasrće na ovcu. Ugledavši Franju, mrkim ga je pogledom odmjerio, a lice mu se izobličilo kad ga je zgrabio okrutnim rukama. Odvukao ga je kući i nekoliko dana držao zatvorena u nekome mračnom prostoru. Pokušavao je i riječima i batinama slomiti mu srce i vratiti ga natrag ispraznosti svijeta.

18. Nisu ga osvojile riječi niti su ga svladali okovi i batine. Sve je podnosio strpljivo da bi tako postao spremniji i snažniji za ostvarenje svoje svete odluke.

Kad mu je otac zbog važna razloga otišao od kuće, njegova mu je majka, koja nije odobravala postupak svoga muža, upravila nekoliko nježnih riječi. A kad joj nije uspjelo odvratiti ga od njegove svete odluke, *nad njim joj se ganulo srce* (usp. 1 Kr 3,26) te je slomila željezne okove i pustila ga da slobodno ode. Zahvaljujući svemogućem Bogu vratio se onamo gdje je i prije boravio. Sada je bio slobodniji jer je bio prokušan đavlovim napastima. Poučen iskustvom što ga je stekao u borbi s napastima, u nepravdama je bio srčaniji te je stupao slobodnije i hrabrije. Otac se međutim vratio. Kad kod kuće nije našao sina, počeo je napadati ženu, gomilajući grijehe na grijehe.

19. Nakon toga je otac otišao u palaču gradske uprave te je pred gradskim konzulima optužio sina. Zahtijevao je da mu se vrati novac što ga je sin, opljačkavši kuću, odnio. Kad su konzuli vidjeli toliko razjarena oca, po tekliću su pozvali Franju da se predstavi pred njima. Franjo je tekliću odgovorio da je po Božjoj milosti postao slobodan i da već više nije pod vlašću konzula zato što je sluga samo svevišnjega Boga. Konzuli nisu htjeli primijeniti silu, nego rekoše ocu: »Otkako je stupio u službu Božju, prestao je biti pod našom vlašću.« Kad je dakle otac vidio da kod konzula ne može ništa postići, svoju je tužbu podnio gradskom biskupu. Biskup, čovjek razborit i mudar, na određeni je način pozvao Franju da bi se našao pred njim i odgovorio na očevu tužbu. Franjo je odgovorio tekliću: »Doći ću pred gospodina biskupa jer je on otac i gospodar duša.«

Tako je došao k biskupu koji ga je primio s velikom radošću. Biskup mu reče: »Tvoj je otac zbog tebe uznemiren i vrlo ozlojeđen. Zato ako želiš služiti Bogu, vrati mu novac što ga imaš. Možda je stečen nepravedno pa Bog neće da ga upotrijebiš u korist Crkve poradi grijeha tvog oca. Njegov će se bijes utažiti kad dobije svoj novac. Pouzdaj se dakle, sinko, u Gospodina i *budi odlučan; nemoj se bojati* jer će Bog biti *tvoj pomoćnik* (usp. Pnz 31,6) i za potrebe svoje Crkve obilno će ti namaknuti što bude potrebno.«

20. Čovjek je Božji, obradovan i ohrabren biskupovim riječima, ustao, otišao i donio novac rekavši: »Gospodine, neću mu radosna srca vratiti samo novac koji mu pripada nego ću mu vratiti čak i odijelo.« Ušavši u biskupovu sobu, svukao je svoju odjeću i na nju stavio novac pred biskupom, pred svojim ocem i pred ostalim nazočnima. Iz biskupove je sobe izišao gol i rekao: »*Čujte svi i razumijte* (usp. Iz 6,9). Do sada sam Petra Bernardonea zvao svojim ocem, ali, jer sam odlučio služiti Bogu, vraćam mu novac zbog kojeg se uznemirio i svu odjeću što sam je imao od njegovih stvari, jer od

sada želim kazati: *Oče naš, koji jesi na nebesima* (usp. Mt 6,9), a ne, oče Petre Bernardone.« Tada je ustanovljeno da čovjek Božji ispod kićena odijela na tijelu ima pokornički pojas.

Njegov je otac, obuzet silnim bolom i raspaljen bijesom, ustao te uzeo novac i svu odjeću. Dok je to nosio kući, nazočni svjedoci ovoga prizora bijahu ogorčeni jer ništa od odjeće nije ostavio sinu. Ganuti suosjećanjem, počeli su nad Franjom silno plakati.

Biskup je oštroumno uočio nakanu čovjeka Božjega. Mnogo se divio njegovoj gorljivosti i odlučnosti. Zagrlio ga je i prekrio svojim ogrtačem. Shvatio je da su Franjina djela učinjena po Božjoj volji i priznao da ono što je vidio sadrži u sebi velik misterij. Tako mu je otada *bio na pomoć* (usp. Ps 30,11). Bodrio ga je, podupirao, upućivao i grlio ga srcem punim ljubavi.

VII. POGLAVLJE

O njegovu velikom naporu i žrtvama za popravak crkve sv. Damjana; kako je počeo pobjeđivati samoga sebe idući prositi milostinju

21. Sluga je Božji Franjo, lišen svega *što pripada svijetu* (usp. 1 Kor 7,33), nastojao promicati Božju pravednost i prezirati vlastiti život. Na sve se moguće načine, koliko je samo mogao, predao službi Božjoj. Vrativši se radostan i gorljiv k crkvi sv. Damjana, načinio je sebi neke vrsti pustinjački habit i hrabrio svećenika one crkve istim onim riječima kojima je biskup hrabrio njega.

Malo iza toga je *ustao*, ušao *u grad* te je *po ulicama i trgovima* (usp. Pj 3,2), kao da je pijan duhom, počeo veličati Gospodina. A kad je dovršio to svoje veličanje Gospodina, da bi dobio kamenja za popravak spomenute crkve, okrenuo se i povikao: »Tko mi dade jedan kamen, primit će jednu nagradu! A tko mi dade dva, primit će dvije nagrade. A tko mi dade tri, primit će isto toliko nagrada!«

Tako je gorljivim srcem govorio i mnoge druge slične riječi, jer bijaše neuk i priprost, od Boga izabran *ne po naučenim riječima čovječje mudrosti* (usp. 1 Kor 2,13), nego se u svemu ponašao jednostavno. Mnogi su ga ismjehivali, misleći da je poludio, a drugi su, potaknuti ljubavlju, bili ganuti do suza, promatrajući ga kako je od tolike raskalašenosti i svjetovne taštine tako brzo prispio do tolike opojenosti božanskom ljubavlju. On je međutim prezreo ismjehivanje i gorljivim srcem zahvaljivao Gospodinu.

Bilo bi odviše dugo i teško ispripovijedati koliko se mučio u spomenutom poslu. On koji je u očinskom domu bio toliko razmažen na vlastitim je ramenima nosio kamenje i na različite se načine trošio u službi Božjoj.

22. Spomenuti svećenik, promatrajući njegove napore, što se naime tako gorljivo preko svojih sila predavao božanskoj službi, iako je i sam bio siromašan, gledao je da se za nj nađe nešto posebno za hranu. Znao je da je Franjo u svijetu živio raskošno. Kao što je čovjek Božji kasnije priznao, često je jeo birana jela i poslastice, a od nepoćudnih se jela suzdržavao.

Kad je jednoga dana opazio što je svećenik za njega učinio, samom je sebi rekao: »Hoćeš li, kamo god pođeš, naći ovoga svećenika koji će ti iskazivati toliku pažnju? Ovo nije život siromašna čovjeka kakav si želio odabrati. Kao što siromah, idući od vrata do vrata, nosi u ruci zdjelu i, prisiljen prijekom potrebom, u nju stavlja različita jela, tako treba da i ti dragovoljno živiš iz ljubavi prema onome koji je rođen siromašan, na svijetu vrlo siromašno živio i napokon ostao gol i siromašan na mučilu križa te je konačno sahranjen u tuđem grobu.«

Tako je jednoga dana ustao, uzeo zdjelu, ušao u grad i počeo prositi milostinju idući od vrata do vrata. Kad su mu različita jela stavljana u istu zdjelu, mnogi su se koji su znali kako je nekoć živio raskošno čudili, gledajući ga kako se na čudesan način promijenio do tolikoga poniženja. Kad bi htio jesti ona različita, zajedno pomiješana jela, najprije bi se namrštio, jer nešto takvo nije običavao ne samo jesti nego ni pogledati. Napokon je, nadvladavši samoga sebe, počeo jesti i činilo mu se da nikada nije tako uživao kad je jeo kakvo birano jelo.

Zato je njegovo srce toliko klicalo Gospodinu što mu je tijelo, iako slabašno i iscrpljeno, toliko ojačalo da je mogao štošta, po sebi teško i gorko, radosno podnijeti za Gospodina. Osim toga je Bogu zahvaljivao što mu je gorčinu promijenio u nasladu i višestruko ga ohrabrio. Zato je onom svećeniku rekao da ubuduće za nj ne priređuje posebna jela i neka ne nastoji oko toga da se pribave.

23. Kad je njegov otac vidio u kolikoj se nalazi bijedi, srce mu se napunilo velikom boli jer ga je mnogo volio. Zastidio se i mnogo je za njim žalio; gledajući ga kako mu je tijelo izgledalo kao mrtvo zbog prevelike trapnje i studeni, zato bi ga proklinjao gdje god bi ga susreo.

Kad je čovjek Božji dočuo za očeva proklinjanja, pozvao je nekog siromaška da mu bude ocem te mu je rekao: »Pođi sa mnom. Dat ću ti dio milostinje što je dobijem, a kad čujem kako me moj otac proklinje, kazat ću ti: *Blagoslovi me, oče* (usp. Post 27,34)! A ti ćeš me obilježiti znakom križa i umjesto njega ćeš me blagosloviti.« – Kad ga je onaj siromašan blagoslivljao, čovjek bi Božji rekao ocu: »Ne vjeruješ li da mi Bog može dati oca koji će me blagoslivljati usprkos tvom proklinjanju?«

Osim toga su ga mnogi ismjehivali i, gledajući ga tako ismijana kako sve to strpljivo snosi, silno su mu se divili. Kad se tako jednoga zimskog jutra dao na molitvu, a bijaše zaogrnut bijednim ogrtačem, onuda je prolazio njegov tjelesni brat; taj je nekom sugrađaninu podrugljivo rekao: »Kaži Franji da ti bar za novčić proda svoga znoja.« Kad je to čuo čovjek Božji, obuzela ga je spasonosna radost te je gorljivim srcem odgovorio francuskim jezikom: »Radije ću taj znoj skupo prodati svom Gospodinu.«

24. Dok je neprekidno radio na popravku spomenute crkve, želio je da u njoj neprestano budu zapaljene svjetiljke. Zato je otišao u grad da isprosi ulja. No kad je stigao do neke kuće i vidio ljude koji su se ondje sakupili da igraju, sramio se pred njima prositi milostinju pa je zastao. Kad se pribrao, optužio se da je sagriješio. Požurio je do mjesta gdje se igralo, pred svima nazočnima priznao je svoj grijeh što se pred njima sramio zaprositi milostinju. Odvažna je srca ušao u tu kuću te je iz ljubavi prema Bogu francuskim jezikom zamolio ulja za svjetiljke spomenute crkve.

Dok su drugi radili, i sam je ustrajno radio. Stanovnicima je nedaleko od crkve i slučajnim prolaznicima govorio francuskim jezikom: »Dođite i pomozite mi popraviti crkvu sv. Damjana jer će to biti samostan žena, čijim će se dobrim glasom i životom u cijeloj Crkvi *proslaviti naš nebeski Otac«* (usp. Mt 5,16). Evo kako je srce ispunjeno *duhom proročkim* (usp. Otk 19,10) doista proreklo buduće događaje. To je naime ono sveto mjesto u kojem je slavna redovnička zajednica, odlični Red siromašnih gospođa, Bogu posvećenih djevica, pošto je prošlo razdoblje od skoro šest godina od obraćenja blaženoga Franje, sretno započeo po istom blaženom Franji. Njihov su divni život i slavni osnutak po gospodinu papi Grguru IX., koji tada bijaše biskupom Ostije, potvrđeni potpunijom potvrdom Apostolske stolice.

VIII. POGLAVLJE

Kako je, čuvši i shvativši Kristove savjete u evanđelju, odmah promijenio vanjsku odjeću te je i iznutra i izvana obukao novu haljinu evanđeoskog savršenstva

25. Tako je blaženi Franjo, nakon što je dovršio popravljanje crkve sv. Damjana, nosio pustinjački habit, u ruci je imao štap, noge mu bijahu obuvene, a opasan bijaše remenom. Jednoga je dana za vrijeme mise čuo što je Krist rekao učenicima kad ih je poslao propovijedati, naime da sa sobom kad putuju ne nose *ni zlata, ni srebra*, ni *kese, ni novčarke*, *ni kruha*, *ni štapa, ni obuće* i neka *ne* imaju *dviju*

haljina (usp. Mt 10,9–10; Lk 9,3; 10,4). Kad mu je svećenik to bolje objasnio, ispunjen neizrecivom radošću, rekao je: »Ovo je ono što želim, ovo je ono što hoću izvršavati svim svojim snagama.«

Kad je sve što je čuo radosno upamtio, trsio se da to i izvrši. Bez oklijevanja je napustio dvostruku odjeću i već se tada nije više služio *ni štapom, ni obućom, ni kesom* ili *novčarkom* (usp. Mt 10,9–10). Sebi je načinio vrlo neuglednu haljinu, odbacio kožnati pojas, a umjesto njega uzeo prteni konopac. Svu je brigu svoga srca spojio s riječima nove milosti i smišljao kako da ih provede u djelo. Po Božjem je nadahnuću počeo *propovijedati* o evanđeoskom savršenstvu i jednostavno je javno propovijedao *pokoru* (usp. Mk 6,12; Lk 24,47). Riječi mu nisu bile neplodne niti ih se moglo ismjehivati; bijahu one, naprotiv, *pune* snage *Duha Svetoga* (usp. Lk 4,1; Dj 6,5); prožimale su unutrašnjost srdaca tako da su slušatelji bili silno zadivljeni.

26. Kao što je kasnije i sam posvjedočio, po Božjoj je objavi od Gospodina naučio ovaj pozdrav: »*Gospodin ti dao mir!*« (usp. Br 6,26, 2 Sol 3,16). U svakoj svojoj propovijedi naviještao je mir, a na početku svake tako je pozdravljao svoje slušatelje. S obzirom na upotrebljavanje ovoga pozdrava neobično je to što se ne može zamisliti bez čuda: prije svog obraćenja Franjo je imao kao nekoga svog »preteču« koji je češće prolazio Asizom i ljude ovako pozdravljao: »*Mir* i *dobro*, *mir* i *dobro!*« (usp. Iz 52,7). Čvrsto se vjerovalo: kao što je Ivan Krstitelj najavljivao Krista, dok Krist nije počeo propovijedati, a onda je prestao naviještati ga, tako je i ovaj poput drugoga Ivana prethodio blaženome Franji u propovijedanju mira, a kad se pojavio Franjo, taj više nije nastupao kao prije toga.

Ubrzo je dakle čovjek Božji Franjo, ispunjen proročkim duhom, prema proročanstvu, odmah nakon svoga spomenutog preteče, *naviještao mir i propovijedao spasenje* (usp. Iz 52,7). Snagom njegovih spasonosnih opomena izmirili mnogi su se mnogi koji su živjeli u zavadi i daleko od Krista i spasenja.

27. A kad su mnogi upoznali kako istinu jednostavna naučavanja tako i Franjin život, nakon dvije godine od njegova obraćenja neke je ljude oduševio njegov primjer pokorničkoga života te su se, odbacivši sve, međusobno povezivali haljinom i životom. Prvi je među njima bio svete uspomene brat Bernard.

Dok je promatrao ustrajnost i gorljivost blaženoga Franje u službi Božjoj, kako je naime s velikim naporom popravljao ruševne crkve i provodio strog život, a znao je da je u svijetu živio raskošnim životom, u svom je srcu odlučio da će sve što je imao razdijeliti siromasima i uza nj čvrsto prionuti.

Jednoga je dana potajno došao čovjeku Božjem, povjerio mu svoju odluku i s njim se dogovorio da će te večeri doći k njemu. Blaženi se Franjo, zahvaljujući Bogu kao onaj koji do tada nije imao druga, veoma obradovao, napose zato što je gospodin Bernard bio vrlo izgrađen čovjek.

28. Tako je blaženi Franjo ugovorene večeri došao u njegovu kuću s velikim zanosom srca i cijelu je noć proveo zajedno s njim. Gospodin Bernard je između ostaloga rekao: »Ako bi netko od svoga gospodara imao mnogo toga ili malo što je mnogo godina uživao i to više ne bi htio zadržati, što bi taj mogao s tim učiniti, što bi bilo najbolje?« Blaženi je Franjo odgovorio da bi to morao *vratiti svom gospodaru* (usp. Ps 116,18) od kojega je to primio. Na to će gospodin Bernard: »Ja dakle, brate, želim sva svoja dobra razdijeliti iz ljubavi prema svom Gospodinu koji mi ih je dao, kako se tebi bude činilo boljim.«

A njemu će na to svetac: »Sutra ujutro poći ćemo u crkvu te ćemo prema evanđelistaru saznati kako je Gospodin učio svoje učenike.« Kad su ujutro ustali i došli do crkve sv. Nikole na trgu grada Asiza s još nekim drugim čovjekom imenom Petar, koji je također želio postati bratom, uđoše u crkvu da se pomole, a jer bijahu priprosti i nisu znali pronaći evanđeosku riječ o odricanju svijeta, pobožno su zamolili Gospodina da im se pri prvom otvaranju knjige udostoji očitovati svoju volju.

29. Kad su se pomolili, blaženi je Franjo uzeo zatvorenu knjigu i klečeći pred oltarom otvorio ju je. Kad su je prvi put otvorili, namjeriše se na Gospodinov savjet: *Ako želiš biti savršen, idi i prodaj sve što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu* (usp. Mt 19,21; Lk 18,22).

Kad su to otkrili, blaženi je Franjo bio vrlo radostan i zahvalio je Bogu. No jer bijaše pravi poklonik Trojstva, htio je da se to potvrdi trostrukim svjedočanstvom. Otvorio je knjigu drugi i treći put. Kod drugog otvaranja namjeriše se na riječi: »*Ništa ne nosite na put* (usp. Lk 9,3) itd.«. U trećem otvaranju naiđoše na riječi: »*Tko hoće ići za mnom, neka se odrekne samoga sebe* itd.« (Mt 18, 24; Lk 9, 23).

Blaženi je Franjo prilikom svakog otvaranja knjige zahvalio Bogu za potvrdu svoje odluke i želje koja mu se davno rodila u srcu te mu je i treći put očitovana i pokazana. Spomenutim je ljudima, naime Bernardu i Petru rekao: »Braćo, ovo je naš život i pravilo sviju onih koji se htjednu pridružiti našoj družbi. Pođite dakle i izvršujte što ste čuli.«

Tako je dakle gospodin Bernard, koji bijaše vrlo bogat, otišao i *rasprodao sve što je imao* te tako prikupio mnogo novaca pa sve

to razdijelio gradskim *siromasima* (usp. Lk 18,22). Petar je također prema svojim mogućnostima ispunio evanđeoski savjet. Kad sve razdijeliše, obojica zajedno obukoše haljinu kakvu je nedavno obukao svetac pošto je svukao onu pustinjačku. I od toga su časa živjeli zajedno s njim prema sv. evanđelju, kako im je pokazao Gospodin. Zato je blaženi Franjo u svojoj oporuci rekao: »Sam Gospodin mi je objavio da moram živjeti prema sv. evanđelju.«

IX. POGLAVLJE
O pozivu brata Silvestra i o viđenju što ga je imao prije ulaska u Red

30. Dok je gospodin Bernard, kao što je rečeno, svoja dobra dijelio siromasima, bijaše nazočan i blaženi Franjo koji je promatrao snažno djelovanje Gospodinovo i u svom je srcu slavio i hvalio Gospodina, kadli dođe neki svećenik imenom Silvestar od kojega je blaženi Franjo kupio kamenja za popravak crkve sv. Damjana. Gledajući kako se sav novac troši po nakani čovjeka Božjega, raspaljen pohlepom rekao mu je: »Franjo, nisi mi dovoljno platio kamenje što si ga od mene kupio.« Kad je preziratelj lakomosti čuo kako taj mrmlja i prigovara, pristupio je gospodinu Bernardu i gurnuo svoju ruku u njegov ogrtač, gdje se nalazio novac, s velikom ogorčenošću srca izvukao je ruku punu novaca i dao ga svećeniku koji je čas prije mrmljao rekavši mu: »Jesi li, gospodine svećeniče, potpuno podmiren?« Silvestar je odgovorio: »Potpuno, brate.« Radostan se s tako dobivenim novcem vratio svojoj kući.

31. Nakon nekoliko dana isti je svećenik po Božjem nadahnuću počeo razmišljati o onome što je učinio blaženi Franjo te je sam sebi rekao: »Nisam li ja bijedan čovjek? Iako sam već star, pohlepno žudim za vremenitim dobrima i tražim ih. A ovaj mladić, naprotiv, iz ljubavi prema Bogu sve to prezire i odbacuje.«

Sljedeće je noći *u snu* vidio neizmjeran križ čiji je *vrh do neba dopirao*, a podnožje mu je učvršćeno *stajalo* (usp. Post 28,12) u Franjinim ustima. Prečnice su toga križa sezale od jednoga kraja svijeta do drugoga. Kad se svećenik probudio, spoznao je i čvrsto vjerovao da je Franjo pravi prijatelj i sluga Kristov i da se redovnička zajednica, koja se istom pojavila, ima proširiti po cijelome svijetu. Tako se počeo bojati Boga i u svojoj je kući počeo činiti pokoru. Napokon je, nakon malo vremena, stupio u Red koji je tada već bio pravno osnovan. U njemu je vrlo uzorno živio i slavno završio svoj zemaljski život.

32. Čovjek Božji kojemu se, kako je rečeno, pridružiše dva brata, nije imao nikakva skloništa gdje bi s braćom boravio. S njima se preselio k nekoj siromašnoj i zapuštenoj crkvici koja se zvala Sveta Marija Porcijunkulska. Ondje načiniše kućicu u kojoj su katkada boravili zajedno.

Nakon nekoliko dana neki je čovjek imenom Egidije došao k njima te je s velikim poštovanjem i pobožnošću, *klečeći na koljenima, molio* (usp. Mk 10,17) čovjeka Božjega da bi ga primio u svoju družbu. Kad ga je čovjek Božji vidio kako je dobar vjernik i pobožan i kad se uvjerio da bi od Boga mogao primiti mnogo milosti, kao što se to poslije pokazalo djelom, rado ga je primio. Ova su četvorica bila tako sjedinjena u neopisivu veselju i radosti Duha Svetoga. Poradi većega napretka razdijeliše se ovako:

33. Blaženi je Franjo, uzevši brata Egidija, s njim otišao u Ankonsku marku, a ostala dvojica otiđoše na drugi kraj. Putujući *uvelike su se radovali u Gospodinu* (usp. Fil 4,10), a sveti je čovjek visokim i zvonkim glasom francuskim jezikom pjevao pohvale Gospodinu i slavio dobrotu Svevišnjega. Toliko bijahu radosni kao da su pronašli veliko blago na evanđeoskom polju gospođe Siromaštine. Iz ljubavi prema njoj prezirali su sve zemaljsko i velikodušnom radošću odbacivali kao smeće.

Svetac je rekao bratu Egidiju: »Naš će Red *biti sličan* ribaru koji *baca* svoje mreže u vodu i ulovi veliko mnoštvo *riba*. Malene ostavlja u vodi, a velike izabire i stavlja *u posude*« (Mt 13, 48). Tako je prorekao širenje Reda.

Premda čovjek Božji još nije zapravo propovijedao narodu, ipak je, prolazeći *kroz gradove i sela* (usp. Lk 8,1), sve poticao da bi Boga ljubili i bojali ga se i da bi za svoje grijehe činili pokoru. Brat je Egidije opominjao slušatelje da Franji vjeruju, jer im je savjetovao ono najbolje.

34. Svi koji su ih slušali govorili su: »Tko su ovi? Kakve su to riječi što ih govore?« Tada je naime ljubav prema Bogu i strah Božji bio na neki način gotovo posve ugašen, a put pokore bijaše sasvim nepoznat, štoviše smatran je ludošću. U tolikoj je naime mjeri prevladala privlačnost *tijela*, požuda svijeta i *oholost života* (usp. 1 Iv 2,16) te se činilo da je cijeli svijet ogrezao u tim trima zlima (usp. 1 Iv 2, 16).

O tim je evanđeoskim ljudima vladalo raznoliko mišljenje. Jedni su naime govorili da su ludi ili pijani, a drugi su opet tvrdili da takve riječi ne proizlaze iz ludosti. Jedan je između slušatelja rekao: »Ili su uz Gospodina prionuli poradi najvećega savršenstva ili su doista

ludi; njihov se život čini beznadnim, kad se hrane siromašno, hode bosonogi, a obučeni su u vrlo bijednu odjeću.«

Ipak među njima, iako je neke obuzeo strah kad su promatrali način njihova života, bijaše i takvih koji ih još nisu slijedili. A kad bi ih djevojke i mlade žene vidjele samo izdaleka, bježale bi bojeći se da ih ne bi možda zavela njihova ludost i bezumnost. Kad obiđoše tu pokrajinu, vratiše se na spomenuto mjesto kod Svete Marije.

35. Kad je prošlo nekoliko dana, dođoše k njima još tri čovjeka iz Asiza, naime: Sabatin, Morik i Ivan iz Capelle. Ponizno zamoliše blaženoga Franju da ih primi kao braću. I on ih je ponizno i dobrostivo primio. Kad su po gradu prosili milostinju, jedva bi im je tko dao. Spočitavali su im što su svoje imanje ostavili da bi jeli tuđe pa su zbog toga trpjeli veliku neimaštinu. Njihovi su ih rođaci i roditelji progonili, a drugi su ih građani ismjehivali kao bezumnike i luđake jer u ono vrijeme nitko nije ostavljao svoju imovinu da bi od vrata do vrata prosio milostinju.

Biskup grada Asiza, kojem je čovjek Božji često odlazio da se s njim posavjetuje, ljubazno ga je primio i rekao mu: »Vaš mi se život čini tvrdim i oporim jer na svijetu ništa ne posjedujete.« Na to će njemu svetac: »Gospodine, kad bismo imali neke posjede, bilo bi nam potrebno oružje da se zaštitimo. Odatle se naime rađaju rasprave i parbe, a zbog toga se na mnogo načina sprečava ljubav prema Bogu i bližnjemu. I zato ne želimo na ovome svijetu posjedovati ništa vremenito.« Biskupu se vrlo svidio odgovor čovjeka Božjeg koji je prezreo sve vremenito, a napose novac. To je bilo u tolikoj mjeri da je u svim pravilima osobito preporučivao siromaštvo i svu je braću poticao da se brižljivo čuvaju novca. Izradio je naime više pravila i najprije ih je iskušao, a istom onda napisao ono što ga je konačno ostavio braći. Zato je u jednom od njih, odvraćajući braću od novca, rekao: »Čuvajmo se mi koji ostavismo sve da ne bismo poradi tako neznatnoga izgubili kraljevstvo nebesko. Nađemo li negdje novaca, ne brinimo se za njih više negoli za prah koji gazimo.«

X. POGLAVLJE

Kako je šestorici svojih drugova pretkazao sve što ih je imalo snaći kad budu išli po svijetu, potičući ih na strpljivost

36. Sveti je Franjo, kad je već bio *pun milosti Duha Svetoga* (usp. Dj 6,5.8), pozvao k sebi šestoricu spomenute braće te im je unaprijed pretkazao što će im se dogoditi. Rekao im je: »Razmotrimo, predraga braćo, svoje zvanje kojim nas je Bog milosrdno pozvao (usp.

1 Kor 1,26). Nije nas pozvao samo poradi našega spasenja nego i poradi spasenja mnogih da pođemo po svijetu opominjući sve, većma primjerom negoli riječju, da za svoje grijehe čine pokoru i da na pameti imaju Božje zapovijedi. *Ne bojte se* što izgledate *maleni* (usp. Lk 12,32) i neuki, nego bez straha, jednostavno naviještajte pokoru. Pouzdajte se u Gospodina koji je *pobijedio svijet*. On *po vama* i *u vama govori svojim Duhom* (usp. Mt 10,20) da bi sve potaknuo neka bi se obratili k njemu i opsluživali njegove zapovijedi.«

»Naći ćete poneke ljude koji su vjerni, blagi i dobrostivi. Oni će vas i vaše riječi radosno primati, a namjerit ćete se i na mnoge druge koji nisu vjernici, nego su *oholice* i *psovači* (usp. 2 Tim 3,2). Oni će vam se suprotstavljati i opirati kao i onome o čemu ćete im govoriti. Odlučite dakle u svom srcu da ćete sve podnositi strpljivo i ponizno.«

Kad su braća to čula, počeše se plašiti. Svetac im je na to rekao: »Nemojte se bojati jer će nakon malo vremena doći k nama *mnogo mudrih* i *plemenitih* (usp. 1 Kor 1,26). Bit će s nama i propovijedat će kraljevima, knezovima i mnogim narodima. Mnogi će se obratiti Gospodinu, koji će po cijelome svijetu umnožiti i povećati svoju obitelj.«

37. Kad im je to rekao i blagoslovio ih, ljudi su se Božji razišli i vjerno obdržavali njegove opomene. Kad bi se namjerili na koju crkvu ili na raspelo, pokleknuli bi da se pomole. Tada su pobožno molili: »Klanjamo ti se, Kriste, i blagoslivljamo te poradi sviju tvojih crkava koje su po cijelome svijetu, jer si po svome svetom križu otkupio svijet.« Vjerovali su naime da uvijek nalaze Božje prebivalište gdje god se namjere na raspelo ili na crkvu.

Koji god bi ih vidjeli, mnogo su se čudili što su se svojom haljinom razlikovali od sviju ostalih ljudi i što su izgledali poput šumskih ljudi. *Kamo god* bi *došli* – u *grad*, *selo,* zaselak ili *kuću* – naviještali bi *mir* (usp. Lk 8,1; 10,5). Sve su ljude poticali da se boje Boga i da ljube Stvoritelja neba i zemlje te da izvršuju njegove zapovijedi.

Neki su ih rado slušali, a drugi su ih ismjehivali. Mnogi su ih zamarali pitanjima. Neki su ih pitali: »Odakle ste?« Drugi su se zanimali kojem redu pripadaju. Budući da im je bilo naporno odgovarati na tolika pitanja, jednostavno su izjavljivali da su pokornici iz grada Asiza. Njihova zajednica još tada nije bila nazvana redom.

38. Mnogi su ih smatrali varalicama i slaboumnicima pa ih nisu htjeli primati u svoje kuće, da ih možda ne bi kao lopovi okrali. Zato su u mnogim mjestima, kad su im nanesene nepravde, noćivali u trijemovima crkava i kuća. U isto su vrijeme dvojica od njih bila u Firenzi. Po gradu su prosili i tražili prenoćište, ali ga nisu mogli naći.

Tako dođoše u jednu kuću koja je imala trijem i u njemu peć. Jedan drugome rekoše: »Ovdje ćemo moći prenoćiti.« Kad su zamolili gazdaricu kuće da ih primi u kuću, a ona odbila to učiniti, ponizno je zamoliše neka im dopusti da barem te noći prenoće pokraj peći.

Kad im je to dopustila, stigao je njezin muž i našao ih u trijemu. Pozvao je ženu i upitao je: »Zašto si tim nitkovima dala konak u našem trijemu?« Odgovorila je da ih nije htjela primiti u kuću, nego im je dopustila da spavaju u trijemu, gdje ništa drugo nisu mogli ukrasti osim drva. Muž nije pristao da bi im se dao kakav pokrivač jer ih je smatrao skitnicama i lopovima.

Kad su te noći do matutina pokraj peći otpočinuli, a grijala ih je samo božanska toplina i bijahu pokriveni pokrivačem gospođe Siromaštine, otiđoše u obližnju crkvu da prisustvuju jutarnjoj molitvi časoslova.

39. Kad je svanulo, i ona je žena otišla u crkvu. Vidjevši ondje braću kako pobožno mole, rekla je u sebi: »Kad bi ti ljudi bili skitnice i lopovi, kao što je rekao moj muž, ne bi tako pobožno ustrajali u molitvi.« Dok je ona tako razmišljala, gle, neki je čovjek imenom Gvido dijelio milostinju siromasima koji su se nalazili u samoj crkvi.

Kad je došao do braće, htio je svakom pojedinom dati novac kao što je dao i drugima. Oni su novac odbili i ne htjedoše ga primiti. Gvido ih je zapitao: »Zašto vi, iako ste siromašni, ne primate novca poput ostalih?« Brat Bernard mu je odgovorio: »Istina je da smo siromasi, ali naše siromaštvo nije tako teško kao što je teško drugim siromasima. Mi smo naime po Božjoj milosti, čiji savjet prihvatismo, dragovoljno postali siromasima.« Taj se čovjek tome divio i zapitao ih jesu li ikada što posjedovali. Od njih je doznao da su mnogo toga posjedovali, ali su iz ljubavi prema Bogu sve porazdijelili siromasima. Onaj koji je tako odgovorio bio je brat Bernard, drugi nakon blaženoga Franje. Njega smatramo zaista svetim ocem. Kao prvi je prigrlio poslanstvo mira i pokore i pošao za svecem Božjim. Pošto je *sve što je imao rasprodao i razdijelio siromasima* (usp. Lk 18,22) po savjetu evanđeoskog savršenstva, do smrti je ustrajao u najsvetijem siromaštvu.

Spomenuta je žena promatrala kako braća nisu htjela primiti ponuđeni im novac. Pristupila im je i rekla da će ih drage volje primiti u svoju kuću, ako žele ondje prenoćiti. Braća su joj ponizno odgovorila: »Neka *Gospodin nagradi* (usp. 2 Sam 2,6) tvoju dobru volju.« Spomenuti ih je čovjek, kad je čuo da braća nisu mogla naći prenoćište, odveo svojoj kući i rekao: »Evo prenoćište što vam ga je pripravio Gospodin. Ostanite tu do mile volje.« Oni su, zahvaljujući Bogu, kod njega ostali nekoliko dana. Saziđivali su ga kako svojim primjerom tako i riječima u strahu Božjem te je poslije mnogo toga razdijelio siromasima.

40. Premda se ovaj prema braći tako dobrostivo ponio, usprkos tome su ih neki ipak smatrali nevrijednima te su ih mnogi, mali i veliki, pogrđivali i nanosili im nepravde. Gdjekada su im oteli i vrlo siromašnu odjeću što su je imali. Kad bi sluge Božje ostali goli, jer su prema evanđelju nosili samo *jednu haljinu* (usp. Mt 10,10), nisu zahtijevali da im se oteto nadoknadi. A ako su im neki, ganuti samilošću, htjeli oduzeto vratiti, rado su primali natrag.

Neki su se na njih nabacivali blatom, a neki su im opet u ruke davali kocke i pozivali ih ne bi li se htjeli s njima igrati. Drugi su im opet odostraga skidali kapuce, vješali ih sebi na leđa i tako nosili.

Pravili su im ovakve i slične nepodopštine i smatrali ih tako bespomoćnima te su ih drsko napadali, kako im se prohtjelo. Osim toga su podnosili *glad i žeđ, studen i golotinju* (usp. 1 Kor 11,27), neiskazane nevolje i tjeskobe. Sve su to podnosili postojano i strpljivo kao što ih je poticao Franjo. Podnoseći mnogo toga nisu se žalostili niti su proklinjali one koji su ih zlostavljali. Naprotiv, kao posve evanđeoski ljudi i kao pozvani da se domognu velika dobitka mnogo su se radovali u Gospodinu. Kad su *upadali u kušnje* i svakakve nevolje, *sve su to smatrali radošću* (usp. Jak 1,2), a prema riječima evanđelja *za* svoje *progonitelje* brižno su se i usrdno *molili* (usp. Mt 5,44).

XI. POGLAVLJE

Kako su primljena četvorica braće i o žarkoj ljubavi kojom su se braća međusobno ljubila te o njihovoj revnosti u radu i molitvi i o njihovoj savršenoj poslušnosti

41. Kad su ljudi vidjeli kako su braća radosna u svojim nevoljama, kako sabrano i pobožno mole, kako ne primaju novaca niti ih sa sobom nose i kako se *međusobno ljube,* po tom su *prepoznavali* da su pravi Gospodinovi *učenici* (usp. Iv 13,35). Mnogi su k njima dolazili raskajana srca te su ih molili da im oproste sve uvrede koje su im nanijeli. A oni su od srca opraštali i govorili: »Neka vam Gospodin bude milostiv!« Ozbiljno su ih opominjali da misle na svoje spasenje.

Neki su molili da bi ih braća primila u svoju družbu. Sva šestorica su od blaženoga Franje imala ovlast da primaju u Red. Budući da su braća bila malobrojna, nekolicinu su primili u svoju družbu. S tima se koje su ovako primili nakon nekog vremena svi zajedno vratiše u Svetu Mariju u Porcijunkuli. Kad su jedan drugoga ponovno ugledali, bili su ispunjeni tolikom dragošću i radošću da nisu mislili ni na što od onoga što su pretrpjeli od opakih ljudi.

Danomice su nastojali moliti i svojim *rukama raditi* (usp. 1 Kor 4,12) da bi od sebe protjerali svaku besposlicu, neprijateljicu duše. Dizali su se o ponoći i s nebrojenim su suzama i uzdisajima sabrano i vrlo pobožno molili. Jedan drugoga su ljubili najnježnijom ljubavlju, služili su jedni druge i brinuli se jedan za drugoga kao što se majka brine za dragoga sina jedinca. Ljubav je u njihovim srcima toliko plamtjela te su smatrali malenkošću da svoja tjelesa predaju smrti, ali ne samo iz ljubavi prema Kristu nego također i kad bi se radilo o spasu duše i tijela njihove subraće.

42. Kad su dvojica braće jednoga dana išla zajedno, namjeriše se na nekog manijaka koji se na njih počeo nabacivati kamenjem. Kad je jedan od njih opazio da kamenje pogađa njegova subrata, odmah se podmjestio da bi kamenje padalo na njega. Svaki je želio da kamenje radije pogađa njega negoli njegova brata. Činili su to zbog međusobne ljubavi kojom su im plamtjela srca. Bijahu spremni jedan *za drugoga položiti i* vlastiti *život* (usp. 1 Iv 3,16).

U poniznosti i *ljubavi* bijahu tako *utemeljeni i ukorijenjeni* (usp. Ef 3,17) da su jedan drugoga poštivali kao oca i gospodara, a oni kojima je bila povjerena poglavarska služba ili su bili odlikovani nekom milošću pokazivali su se poniznijima i neznatnijima od ostalih. Svi su se posvema prepuštali poslušnosti, neprestano su bili spremni poslušati volju onoga koji im je nešto nalagao. Nisu pravili razliku između pravedne i nepravedne zapovijedi, jer su, što god bi im se zapovjedilo, smatrali da je po Božjoj volji. Zato im je izvršivanje naloga bilo lako i ugodno. *Klonili su se putenih požuda* (usp. 1 Pt 2,11), sami su sebe brižljivo prosuđivali i pazili da ne bi jedan drugoga ni na koji način uvrijedio.

43. Ako se gdjekada desilo da bi jedan drugome kazao riječ koja bi mogla povrijediti, dotičnoga je toliko grizla savjest da se nije mogao smiriti dok svoj grijeh ne bi priznao. Taj bi se ponizno prostro po zemlji, dok mu povrijeđeni brat ne bi stavio nogu na usta. A ako uvrijeđeni brat ne bi htio stati na usta onom drugome – ako je onaj koji je drugoga uvrijedio bio poglavar – uvrijeđenome bi naložio da mu svoju nogu stavi na usta; a ako bi taj bio podložnik, zahtijevao je da to onome naredi poglavar. Tako su uporno nastojali da se od njih protjera svaka srdžba i pakost, da bi se tako među njima uvijek sačuvala ljubav. Trsili su se da po mogućnosti svakoj mani suprotstave pojedine kreposti, a u tome ih je pretjecala i potpomagala milost Isusa Krista.

Osim toga nisu sebi ništa prisvajali, *nego* su se knjigama i drugim stvarima koje su im dane služili *zajednički* (usp. Dj 2,44; 4,32), na način koji su nam predali apostoli i koji se sačuvao. Premda je u

njima i među njima vladalo istinsko siromaštvo, ipak su prema svima bili darežljivi i širokogrudni u svemu što im je darovano poradi Boga. Iz ljubavi prema Bogu rado su davali svima koji su ih molili, a napose su siromasima ustupali dobivenu milostinju.

44. Kad bi se putujući namjerili na siromahe koji su od njih nešto molili za ljubav Božju, ako ne bi imali ništa drugo što bi im mogli pružiti, dali bi im koji dio svoje odjeće, iako je bila siromašna. Gdjekada bi dali kapucu, odvojivši je od habita, gdjekada rukav, a koji put bi im od svog habita odvojili neki drugi komad da bi se tako ispunila ona evanđeoska riječ: »*Svakomu tko od tebe ište daj*« (usp. Lk 6,30). Jednoga je dana u crkvicu Marije Anđeoske došao neki siromah. Zaprosio je milostinju. Ondje se našao samo neki ogrtač što ga je jedan brat imao kao svjetovnjak. Kad je blaženi Franjo rekao da ga dade onome siromahu, taj mu ga je drage volje i spremno ustupio. Poradi poštovanja i pobožnosti što ju je pokazao onaj brat koji je onome siromahu ustupio ogrtač dano mu je da vidi kako je ta milostinja uzašla na nebo i osjetio je kako ga je prožela nova radost.

45. Kad bi se k njima svratili bogataši ovoga svijeta, primali su ih spremno i ljubazno. Nastojali su ih odvratiti od zla i potaknuti na pokoru. Ozbiljno su molili da ih se ne bi slalo u krajeve odakle su bili rodom da bi tako izbjegli povjerljivu komunikaciju sa svojim rođacima. Nastojali su opsluživati onu prorokovu riječ: »*Tuđinac postadoh braći i stranac djeci majke svoje*« (usp. Ps 69,9).

U siromaštvu su nalazili veliku radost, jer nisu težili za bogatstvom. Sve su što je prolazno prezirali, što god ljudi, ljubitelji ovoga svijeta, mogu željeti. Napose su novac gazili nogama kao prašinu i, kao što ih je naučio svetac, jednako su ga cijenili kao i magareću izmetinu. Neprestano su se radovali u Gospodinu, jer nisu imali ništa između sebe što bi ih na neki način moglo ražalostiti. Koliko su od svijeta bili odvojeni, toliko su više bili sjedinjeni s Bogom. Idući putem križa i stazama pravednosti (Ps 22,3), s tijesna su puta pokore i evanđeoskog opsluživanja uklanjali zapreke da bi tako budućim pokoljenjima pripravili ravan i siguran put.

XII. POGLAVLJE

Kako je blaženi Franjo s jedanaestoricom učenika išao k papi da mu priopći svoju nakanu i da mu papa potvrdi Pravilo što ga je napisao

46. Blaženi je Franjo, gledajući kako Gospodin njegovu braću povećava brojem i zaslugama – kad je već bilo dvanaest vrlo savršenih ljudi koji su bili istomišljenici, a dvanaesti je bio on, njihov

vođa i otac, rekao je jedanaestorici: »Vidim, braćo, da Gospodin želi milosrdno povećati našu družbu. Poći ćemo zato k svojoj majci svetoj Rimskoj crkvi pa ćemo vrhovnom svećeniku priopćiti što je Gospodin počeo po nama izvoditi da bismo s njegovim pristankom i uz njegovu zapovijed nastavili što smo započeli.«

Budući da se ostaloj braći svidjela očeva riječ, zajedno krenuše s njim na put, a on im reče: »Postavimo jednoga između sebe da nam bude vođom i na neki ga način smatrajmo Kristovim zamjenikom. Kamo god on htjedne skrenuti, skrenimo i mi; a kad bude htio da negdje prenoćimo, prenoćit ćemo.« Izabraše brata Bernarda, prvoga nakon blaženoga Franje i kao što je rekao otac, tako su se ponašali. Išli su radosno i naviještali riječ Gospodnju. Nisu se usudili govoriti nešto drugo osim onoga što se odnosilo na hvalu i slavu Božju te na korist duše. Češće su se povlačili na molitvu. Gospodin im je uvijek pripravljao prenoćište i dao da im se pruži sve potrebno.

47. Kada dođoše u Rim, ondje nađoše biskupa grada Asiza; on ih je primio s velikom radošću, jer je blaženom Franji i ostaloj braći iskazivao posebnu pažnju. Ne znajući za razlog njihova dolaska, počeo se uznemirivati. Pobojao se da možda žele napustiti svoju domovinu, u kojoj je Gospodin po njima počeo činiti čudesne stvari. Veoma se naime radovao što u svojoj biskupiji ima takve ljude od čijeg je načina života i ponašanja vrlo mnogo očekivao. No kad je čuo koji je razlog njihova dolaska i kad je shvatio njihovu nakanu, mnogo se obradovao i u tu im je svrhu obećao svoj savjet i svaku pomoć.

Taj je biskup poznavao nekog kardinala, biskupa Sv. Sabine. Bio je to gospodin Ivan od Sv. Pavla. Bio je on doista pun milosti i mnogo je volio sluge Božje. Njemu je spomenuti biskup prikazao život blaženoga Franje i njegove braće pa je kardinal zbog toga želio vidjeti čovjeka Božjeg i njegovu ostalu braću. Kad je čuo da se nalaze u gradu, poslao je po njih i primio ih s velikim poštovanjem i ljubavlju.

48. Kad su s njim proboravili nekoliko dana, svojim svetim razgovorima i primjerima tako su ga sazidali da se, gledajući kako u njihovu životu sja ono što je o njima slušao, ponizno i pobožno preporučio njihovim molitvama. Također je zatražio još jednu posebnu milost: htio je naime da ga otada smatraju jednim od svoje braće. Kad je napokon zapitao blaženoga Franju zašto su došli i kad je od njega čuo što je naumio i poduzeo, ponudio se da im bude zastupnikom u Rimskoj kuriji.

Spomenuti je kardinal otišao u Kuriju i papi Inocentu III. rekao: »Našao sam vrlo savršena čovjeka koji želi živjeti prema sv. evan-

đelju i u svemu opsluživati evanđeosko savršenstvo. Uvjeren sam da Gospodin želi po njemu obnoviti sv. Crkvu na cijelome svijetu.« Kad je gospodin papa to čuo, silno se zadivio i istom kardinalu naložio da mu dovede blaženoga Franju.

49. Sljedećeg je dana spomenuti kardinal čovjeka Božjeg predstavio vrhovnom svećeniku, a Franjo mu je prikazao svoj cjelokupni sveti naum. Sam papa, kako bijaše obdaren velikom razboritošću, na prikladan je način prihvatio svečeve želje. Franju je i braću upozorio na mnoge stvari te ih je napokon blagoslovio riječima: »Pođite, braćo, s Gospodinom i, kako vam se udostoji nadahnuti, svima propovijedajte pokoru. A kad vas Svemogući umnoži brojem i milošću, obavijestite nas pa ćemo vam odobriti i više od toga, a još sigurnije ćemo vam povjeravati i veće stvari.«

Htijući međutim znati je li ono što je već odobreno i što je još trebalo odobriti po Božjoj volji, prije nego što je svetac od njega otišao, gospodin papa njemu i drugovima reče: »Sinci naši, vaš nam se život čini odviše krutim i oporim. Premda smo uvjereni da ste ispunjeni tolikim žarom da o vama ne treba sumnjati, ipak moramo misliti i na one koji će slijediti iza vas, da im se taj put ne bi činio odviše oporim.« Kad je papa vidio postojanost njihove vjere i sidro najčvršćega ufanja usidreno u Kristu tako da od svoje revnosti ne bi htjeli odustati, kazao je blaženome Franji: »Sinko, idi i moli se Bogu da ti objavi potječe li to što želite od njegove volje, da bismo, znajući volju Gospodinovu, lakše odobrili tvoje želje.«

50. Dok je svetac Božji molio, kao što mu je gospodin papa preporučio, Gospodin mu je u duhu progovorio u prispodobi rekavši: »Neka se siromašna, lijepa žena nalazila u jednoj pustinji, a njena je ljepota zadivila jednoga velikog kralja koji je poželio njome se oženiti jer je mislio da će s njom roditi lijepe sinove. Pošto je ženidba sklopljena i izvršena, rođeno je i odraslo mnogo sinova.

Majka im je, kad odrastoše, ovako progovorila: »Nemojte biti sramežljivi jer ste kraljevi sinovi. Otiđite u njegov dvor i on će vam pružiti sve potrebno.« Kad stigoše do kralja, on se zadivio njihovoj ljepoti. Prepoznavajući u njima svoje obličje, upitao ih je: »Čiji ste sinovi?«

A kad su mu rekli da su sinovi siromašne žene koja boravi u pustinji, kralj ih je sve s velikom radošću izgrlio i rekao: »*Ne bojte se* (usp. Lk 1,32; Mt 14,27) jer vi ste moji sinovi. Ako se s moga stola hrane toliki stranci, mnogo veće pravo na to imate vi koji ste moji zakoniti sinovi.« Zatim je kralj naredio spomenutoj ženi da sve sinove što ih je s njim rodila pošalje u njegov dvor da ih othrani«.

Kad je to blaženome Franji, dok je molio, pokazano u viđenju, sveti je čovjek shvatio da ona siromašna žena predstavlja njega.

51. Kad je Franjo dovršio svoju molitvu, predstavio se vrhovnom svećeniku i sve mu redom ispripovijedao što mu je Gospodin pokazao u viđenju. Zatim je rekao papi: »Gospodine, ja sam ona siromašna žena koju Gospodin ljubi. Njegovu se milosrđu svidjelo da mu ona rodi zakonite sinove. Kralj kraljeva rekao mi je da će sve sinove koje će po meni roditi othraniti, jer ako ljubi tuđince, to više mora ljubiti i hraniti svoje zakonite sinove. Ako Bog daje vremenita dobra grešnicima da othrane svoje sinove, to više će dati evanđeoskim ljudima, kojima to pripada po obećanju.«

Kad je gospodin papa to čuo, veoma se zadivio, a napose zato što je prije dolaska blaženoga Franje vidio u snu kako je crkvi sv. Ivana Lateranskoga prijetila opasnost da će se srušiti. Međutim je neki redovnik, *slabašan* i *neugledan* (usp. Iz 16,14; 53,3), crkvu podržavao tako što je podmetnuo svoja leđa. Kad se papa probudio, bio je zbunjen i prestrašen. Kao razborit i mudar čovjek razmišljao je što bi to viđenje imalo značiti. Kad je k njemu nakon nekoliko dana došao blaženi Franjo i otkrio mu svoj naum, kao što je već rečeno, i kad je od pape zatražio da mu potvrdi Pravilo što ga je napisao jednostavnim riječima, poslužio se riječima sv. evanđelja, za čijim je savršenstvom čeznuo cijelim bićem. Gospodin papa ga je promatrao tako gorljiva u službi Božjoj te je svoje viđenje usporedio s viđenjem što ga je imao čovjek Božji. Papa je počeo u sebi govoriti: »Ovo je doista onaj sveti i pobožni čovjek koji će poduprijeti i podržavati Crkvu Božju.«

Zagrlio ga je i odobrio Pravilo što ga je napisao. Također mu je dao i dopuštenje da svuda propovijeda pokoru. To isto je dopustio i njegovoj braći, ali ipak tako da oni koji će propovijedati dobiju dopuštenje i od blaženoga Franje. To isto je kasnije odobrio i u konzistoriju.

52. Kad mu je sve to odobreno, blaženi je Franjo *zahvalio Bogu* (usp. Dj 27,35) i, klečeći na koljenima, ponizno je i pobožno gospodinu papi obećao poslušnost i poštovanje. Ostala su braća prema odredbi gospodina pape na sličan način obećala poslušnost blaženome Franji. Kad su od vrhovnog svećenika primili blagoslov i nakon toga pohodili apostolske grobove, blaženom je Franji i ostaloj jedanaestorici podijeljena tonzura, kao što je to predvidio spomenuti kardinal koji je htio da sva dvanaestorica budu klerici.

53. Napustivši grad, čovjek je Božji sa svojom braćom krenuo u svijet. Bio je veoma zadivljen što mu je molba tako brzo uslišana.

Danomice je rastao u nadi i pouzdanju prema Spasitelju, koji je svojim ukazivanjima pokazao najprije njemu što se ima dogoditi. Prije nego što je od pape dobio spomenuta odobrenja, jedne noći, kad se prepustio snu, u snoviđenju mu je dano da vidi kako ide nekim putem pokraj kojega se nalazilo *stablo veoma visoko, lijepo, snažno* (usp. Dn 4,8) i debelo. Kad mu se približio i poda nj stao, *divio se njegovoj* visini i *ljepoti* (usp. Jdt 10,14). Začas je i sam svetac narastao do tolike visine da je doticao vršiku drveta koju je s najvećom lakoćom savio do zemlje. I zaista se nešto takvo dogodilo onda kad se gospodin Inocent, drvo u svijetu tako visoko, lijepo i snažno, Franjinoj molbi i želji tako dobrostivo prignuo.

XIII. POGLAVLJE

O djelotvornosti Franjina propovijedanja i o prvom prebivalištu što ga je imao te kako su braća ondje boravila i kako su odanle otišla

54. Otada je blaženi Franjo *obilazeći gradove* (usp. Mt 9,35) i sela i počeo posvuda sve više i dotjeranije *propovijedati, ne uvjerljivim riječima čovječje mudrosti*, *nego* u nauku i *snazi Duha* (usp. 1 Kor 2,4) Svetoga pouzdanjem je naviještao kraljevstvo Božje (usp. 1 Kor 2, 4–5). Kao pravi propovjednik bijaše ojačan papinskim odobrenjem. Nije se služio nikakvim umiljavanjem, odbacivao je svako laskanje. O čemu je uvjeravao druge, o tom je najprije djelom nastojao uvjeriti samoga sebe da bi istinu iznosio što uvjerljivije. Slušatelji su se divili snazi njegovih govora i istini, koju nije naučavao kao običan čovjek. Veoma mnogi su se žurili, također ljudi obrazovani i učeni, da bi ga vidjeli i slušali kao čovjeka s drugoga svijeta. Zato iz naroda počeše mnogi, plemenitaši i pučani, klerici i laici, nadahnuti Božjom milošću, prianjati uza stope blaženoga Franje da bi, pošto odbace svjetovne brige i gizdu, živjeli pod njegovim vodstvom.

55. Dotada su sretni otac i sinovi boravili u jednome mjestu nedaleko od Asiza koje se zove Rivotorto. Ondje se nalazila neka napuštena koliba. To mjesto bijaše tako tijesno da su ondje jedva mogli sjediti ili počivati. Dok su ondje boravili, vrlo često nisu imali ni kruha pa su jeli samo repu koju su u nestašici hrane isprosili. Čovjek je Božji na grede spomenute kolibe napisao imena pojedine braće da je svaki od njih koji je želio počivati ili moliti mogao znati gdje mu je mjesto da u skučenosti tijesna prostora ne bi došlo do žamora koji bi narušio unutrašnju tišinu duha.

Dok su braća boravila na tome mjestu, dogodilo se da je jednoga dana neki seljak onamo došao sa svojim magarcem da s njim u kolibi prenoći, a da ga braća ne bi otjerala, bodrio je svoga magarca riječima: »Uđi samo, uđi, jer ćemo biti korisni ovome mjestu.« Kad je sveti otac to čuo, odmah je shvatio i seljakove riječi i nakanu; zbog toga je negodovao, a naročito zato što je sa svojim magarcem načinio veliku zbrku te je tako uznemirio svu braću koja su tada provodila vrijeme u šutnji i molitvi. Na to je čovjek Božji rekao braći: »Znam, braćo, da nas Bog nije pozvao da magarcu pripravljamo prenoćište, a ni zato da nas pohađaju ljudi, nego da ljudima tu i tamo propovijedamo o putu spasenja i da im pružamo spasonosne savjete. Mi se u prvom redu moramo baviti molitvom i zahvaljivanjem.« Napustiše spomenutu kolibu da se njome služe siromašni gubavci, a sami se preseliše i smjestiše kod Svete Marije u Porcijunkuli. Pokraj crkvice su neko vrijeme boravili u kućici prije nego što su dobili crkvicu.

56. Potom je blaženi Franjo po prethodnoj volji i Božjem nadahnuću tu crkvicu dobio od opata sv. Benedikta od gore Subasia blizu Asiza. Svetac ju je na poseban način i s posebnom ljubavlju stavio na srce generalnome ministru i svoj braći kao mjesto koje je slavna Djevica voljela većma negoli ostala mjesta i crkve našega vremena. A da je to mjesto steklo toliku preporuku i ljubav, tome je mnogo pridonijelo i jedno viđenje što ga je imao neki brat dok još bijaše svjetovnjak. Blaženi ga je Franjo ljubio posebnom ljubavlju, dokle god je bio s njim, i iskazivao mu posebno povjerenje. Dotični je, želeći služiti Bogu, kao što je poslije u Redu doista služio, u svom viđenju vidio kako su svi ljudi ovoga svijeta slijepi i kako naokolo crkvice svete Marije u Porcijunkuli kleče na koljenima. Ruke su im bile sklopljene, a lica usmjerena prema nebu. Snažnim su glasom plačući molili Gospodina da bi se milostivo udostojao svima vratiti vid. Dok su tako molili, viđen je velik sjaj kako silazi s neba, kako se na njih spušta i kako svima spasonosnim svjetlom vraća vid.

Kad je taj došao k sebi, odlučio je da će Bogu služiti ustrajnije. Malo iza toga je posvema napustio opaki svijet sa svim njegovim čarima. Stupio je u Red, u njemu je ustrajao i Bogu služio ponizno i pobožno.

XIV. POGLAVLJE
O kapitulu koji se držao dvaput godišnje kod Svete Marije u Porcijunkuli

57. Kad je rečeno mjesto kod svete Marije dobiveno od spomenutog opata, blaženi je Franjo odredio da se ondje dvaput godišnje održi kapitul, i to o Duhovima i o blagdanu sv. Mihaela. O Duhovima su se sastajala sva braća kod svete Marije i raspravljala o tome

kako bi mogli Pravilo što bolje opsluživati. Osim toga su raspoređivana braća koja će u različitim provincijama propovijedati narodu, a ostalu bi braću razmještali po njihovim provincijama. Sveti je Franjo opominjao, korio i izdavao zapovijedi, kako mu se po Božjem nadahnuću činilo potrebnim. Sve što im je govorio riječima nježno je i brižljivo pokazivao djelima. Štovao je poglavare i svećenike svete Crkve, iskazivao je poštovanje plemenitim starcima, a poštovao je i bogataše, siromahe je nježno ljubio i s njima srdačno suosjećao, svima se pokazivao podložnim. I koliko god je od svekolike braće bio časniji, ipak je jednog od braće koji je s njim boravio postavio sebi za gvardijana i gospodara. Njemu se, da bi od sebe otjerao svaku prigodu za oholost, ponizno i pobožno pokoravao. Među ljudima bi svoju glavu duboko *sagibao* do zemlje kako bi među Božjim svecima i izabranicima zaslužio da pred Božjim licem jednoć bude *uzvišen* (usp. Lk 14,11).

Brižno je opominjao braću da bi sv. evanđelje i Pravilo, kao što su čvrsto obećali, vjerno opsluživali, a napose da s obzirom na božansku službu i crkvene uredbe budu puni poštovanja i pobožnosti. Preporučivao je da pobožno slušaju misu i da se Gospodinovu Tijelu što pobožnije klanjaju. Htio je da njegova braća na poseban način štuju svećenike koji se brinu za časne i nada sve uzvišene sakramente. Gdje god bi ih sreli, morali su pred njima prignuti glavu i poljubiti im ruke. A kad bi ih sreli kako jašu na konju, htio je da im tada ne poljube samo ruke nego i kopita konja na kojima su jahali da bi tako odali počast njihovoj uzvišenoj vlasti.

58. Također je opominjao braću neka nikoga od ljudi ne osuđuju niti ne preziru one koji žive raskošno, koji se oblače osebujno i pretjerano: Bog je naime i naš i njihov Gospodar u stanju k sebi ih *pozvati* i *pozvane opravdati* (usp. Rim 8,30). Također je isticao kako želi da braća takve poštuju kao svoju braću i gospodare. I oni su naša braća, jer ih je stvorio jedan te isti Stvoritelj, a gospodari su nam ukoliko pomažu dobre i pružaju što im je potrebno za tijelo da bi mogli činiti pokoru. Rekavši to, dodao je: »Takvo bi trebalo biti ponašanje braće među ljudima da svatko tko ih čuje ili *vidi slavi Oca nebeskog* (usp. Mt 5,16) i da ga pobožno hvali.«

Uvelike je želio da, kako sam tako i braća, obiluju takvim djelima koja će biti na slavu Gospodinu. Zato im je rekao: »Kao što mir naviještate ustima, tako ga još više imajte u svojim srcima. Nikoga ne izazivajte na srdžbu i nikome ne budite na sablazan, nego neka vaša blagost svakoga potiče na mir, dobrostivost i slogu. Ta zato smo pozvani da liječimo ranjene, *povezujemo slomljene* (usp. Ez 34,4), pozivamo na povratak zalutale. Za mnoge nam se čini da su udovi đavlovi, a oni će još postati učenici Kristovi.«

59. Dobri je otac osim toga prekoravao braću koja su sama prema sebi bila prestroga. Mnogo su se trapili *bdijenjima, postovima* (usp. 2 Kor 11,27) i tjelesnim mrtvljenjem. Poneki su se od njih zato tako teško trapili da bi u sebi ugušili neuredne tjelesne porive, te se činilo da svaki mrzi samoga sebe. Čovjek Božji je ovakve u tom pogledu zaustavljao, obazrivo ih opominjao, razborito korio i tako im povezivao rane povojima spasonosnih zapovijedi.

Među braćom koja su dolazila na kapitul nitko se nije usuđivao govoriti o svjetovnim stvarima, nego su samo razgovarali o životima svetih otaca i o tome kako bi što bolje i što savršenije mogli naći milost Gospodina Isusa Krista. Ako je koji od braće koja su došla na kapitul imao kakvu napast ili teškoću, dok bi slušali blaženoga Franju kako govori umiljato i vatreno i dok su promatrali njegovu pokoru, bivali su oslobođeni od napasti i na čudesan bi se način pridizali iz svojih nevolja. Govorio je kao onaj koji s njima suosjeća, a ne kao sudac: govorio im je kao milosrdni otac sinovima i kao dobar liječnik bolesnicima. S bolesnima je umio biti bolestan, znajući sa *slabima biti slab* (usp. 2 Kor 11,29), a s ojađenima biti ojađen. Ipak je sve prekršitelje kažnjavao kako treba, a tvrdoglavce bi i buntovnike obuzdavao prikladnim kaznama.

Kad bi kapitul bio dovršen, svu bi braću blagoslovio, a pojedince je raspoređivao u pojedine provincije. Koji su između njih imali duha Božjega i potrebnu rječitost za propovijedanje, bilo da se radilo o kleriku ili o laiku, podjeljivao im je odobrenje da mogu propovijedati. A braća su, primivši njegov blagoslov, s velikom radošću duha *kao pridošljice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11) hodili po svijetu, sa sobom nisu ništa nosili osim knjiga iz kojih su molili časoslov. Gdje god bi našli svećenika, bogata ili siromašna, dobra ili opaka, ponizno bi mu se poklonili i odali poštovanje. A kad bi došlo vrijeme da se pobrinu za prenoćište, radije su išli k svećenicima negoli k svjetovnjacima.

60. Kad im nije bilo moguće prenoćiti kod svećenika, tražili su duhovnije i bogobojaznije vjernike kod kojih su mogli pristojno prenoćiti, dok Gospodin po gradovima i selima u koja su braća željela doći nije nadahnuo neke bogobojaznike da im priprave prenoćište i dok za njih nisu u gradovima i selima izgrađena stalna boravišta.

Gospodin im je u pravi čas davao riječ i duh da govore vrlo oštre riječi koje su ulazile i u srca mladića i u srca staraca, koji su su *ostavljajući oca i majku* (usp. Mt 19,29) i sve što su imali slijedili braću i oblačili njihov redovnički habit. Bio je tada doista *na zemlju poslan mač koji rastavlja* (usp. Mt 10,34) kad su u Red ulazili mladići koji su ostavljali svoje roditelje u talogu grijeha. One pak koje su primali

u Red braća su dovodila blaženome Franji da od njega ponizno i pobožno prime redovnički habit.

No nisu se samo muškarci oduševljavali za redovnički život nego su se također mnoge udate žene, djevice i udovice, ganute njihovim propovijedima, po njihovu savjetu u gradovima i selima zatvarale u za njih podignute samostane da bi činile pokoru. Jedan im je brat bio postavljen kao pohoditelj i popravitelj. Na sličan su se način i oženjeni ljudi i udate žene, ne mogavši se prema ženidbenom pravu rastati, po spasonosnu savjetu braće u vlastitim kućama predavali strožoj pokori. I tako se po blaženome Franji, koji bijaše savršen poklonik Presvetoga Trojstva, Crkva Božja obnavlja pomoću triju redova kao što je to predoznačio popravak triju crkava. Svaki je od tih redova u svoje vrijeme potvrdio vrhovni svećenik.

XV. POGLAVLJE

O smrti gospodina Ivana, prvoga zaštitnika i izboru gospodina Hugolina, biskupa ostijskog za oca i zaštitnika Reda

61. Časni je otac, gospodin Ivan od Sv. Pavla, već spomenuti kardinal, koji je svetom Franji često bio savjetnikom i zaštitnikom, svim ostalim kardinalima preporučivao život i djelovanje kako samoga sveca tako i svekolike njegove braće. Njihova su srca bila raspoložena da ljube čovjeka Božjeg i njegovu braću napose zato što je svaki od njih želio da u svojoj kuriji ima kojega od braće, ali ne zato da im obavljaju kakve poslove, nego poradi njihove svetosti i pobožnosti kojom su plamtjeli prema njima.

Kad je gospodin Ivan od Sv. Pavla umro, jednoga od kardinala, imenom Hugolina, koji tada bijaše ostijski biskup, nadahnuo je Gospodin da bi Franju i njegovu braću isto tako iskreno ljubio, zaštićivao i za njih se brinuo. On se doista prema njima odnosio najsrdačnije, kao da je svima bio otac. Štoviše, ljubio ih je više nego što se naravna ljubav tjelesnog oca po samoj naravi očituje prema tjelesnim sinovima. Njegova se ljubav duhovno rasplamsala prema čovjeku Božjem i prema njegovoj braći, da bi ih u Gospodinu ljubio i za njih se brinuo. Kad je čovjek Božji čuo za njegov veliki ugled, jer je među ostalim kardinalima uživao poseban ugled, Franjo je sa svojom braćom otišao do njega. Kardinal ih je radosno primio i rekao: »Predajem vam sebe da vam budem pomoćnikom i savjetnikom; spreman sam vam pružiti zaštitu prema vašem nahođenju i želim da me poradi Boga preporučujete u svojim molitvama.«

Tada je blaženi Franjo, zahvaljujući Bogu, rekao kardinalu: »Rado, gospodine, prihvaćam da budete ocem i zaštitnikom naše redovničke zajednice i želim da vas sva braća zauvijek smatraju

uključenim u svoje molitve.« Poslije ga je blaženi Franjo zamolio da se udostoji sudjelovati u kapitulu braće o Duhovima. On je na to odmah pristao i otada je svake godine prisustvovao njihovu kapitulu.

Kad je dolazio na kapitul, sva su mu braća, na kapitulu sabrana, u povorci izlazila u susret. Kad bi braća stigla, kardinal bi sjahao s konja i s njima išao pješice do crkvice svete Marije. Nakon toga bi im održao govor i prikazao misu u kojoj je čovjek Božji pjevao evanđelje.

XVI. POGLAVLJE

O izboru prvih ministara i kako su bili razaslani po svijetu

62. Kad se navršilo jedanaest godina od početka Reda, pošto su se braća umnožila brojem i zaslugama, bijahu izabrani ministri i s nekolicinom braće razaslani na sve strane svijeta gdje bijaše poznata katolička vjera i gdje se po njoj živi. U nekim su krajevima primljeni, ali im nije bilo dopušteno graditi boravište, iz nekih su čak protjerani zbog straha da braća možda nisu neki krivovjerci. Premda je spomenuti gospodin Inocent III. odobrio njihov Red i Pravilo, ali to nije učinio pisanom ispravom, zato su braća pretrpjela mnogo neprilika i od klerika i od svjetovnjaka. Zbog toga su braća bila primorana iz nekih pokrajina pobjeći. Tako pritiješnjeni i smućeni, od razbojnika pljačkani i bijeni, s velikom su se ogorčenošću vratili k blaženome Franji. Tako su morali trpjeti gotovo u svim tzv. ultramontanskim krajevima, kao što su Njemačka, Ugarska i više drugih zemalja.

Kad je to priopćeno rečenom gospodinu kardinalu, pozvao je k sebi blaženoga Franju da ga odvede gospodinu papi Honoriju, jer je gospodin Inocent već bio mrtav. Kardinal je papi dao drugo Pravilo, što ga je blaženi Franjo sastavio po Kristovoj uputi, da ga isti gospodin Honorije svečano potvrdi bulom. U tom je Pravilu produžen vremenski razmak između kapitula da bi se izbjegao napor braće koja borave u udaljenim zemljama.

63. Blaženi je Franjo predložio da se od spomenutoga gospodna pape Honorija zatraži jedan od kardinala Rimske crkve da bude neke vrsti papa njegova Reda, naime spomenutoga gospodina biskupa ostijskoga, kojem bi se braća mogla obraćati u svojim stvarima.

Blaženi je Franjo doista imao viđenje koje ga je možda navelo na to da zatraži kardinala i zato da bi Red preporučio Rimskoj crkvi. Vidio je naime malu, crnu *kvočku* koja je imala noge pokrivene perjem poput domaćega goluba, a imala je toliko *pilića* da ih nije mogla

sve *skupiti pod* vlastita *krila* (usp. Mt 23,37), nego su pilići, ostajući vani, hodali oko nje.

Kad se Franjo iza sna probudio, počeo je razmišljati o tom snoviđenju. I odmah je po Duhu Svetom spoznao da ona kvočka slikovito predstavlja njega te je rekao: »Ja sam ona kvočka: niska sam stasa i crnoput te moram biti jednostavan poput goluba i pernatim željama kreposti moram letjeti prema nebu. Gospodin mi je po svome milosrđu dao i još će dati mnogo sinova koje ne mogu štititi vlastitom snagom. Zato je potrebno da ih preporučim svetoj Crkvi, neka ih ona *u sjenu krila svojih sakrije* (usp. Ps 17,8) i upravlja.

64. Pošto je prošlo nekoliko godina nakon spomenutog snoviđenja, Franjo je došao u Rim i pohodio gospodina biskupa ostijskoga koji mu je naložio da sutradan pođe s njim u Rimsku kuriju. Htio je naime da Franjo propovijeda pred gospodinom papom i kardinalima i da im s poštovanjem i srdačno preporuči svoj Red. Premda se blaženi Franjo zbog toga ispričavao, da je naime priprost i neuk, ipak je s kardinalom morao poći u Kuriju. Kad se blaženi Franjo pojavio pred gospodinom papom i kardinalima, promatrali su ga silno razdragani. Franjo je ustao i propovijedao im kako je pomazanjem Duha Svetoga bio unaprijed potaknut. Kad je svršio propovijed, svoj Red je preporučio gospodinu papi i svim kardinalima. Njegovom su propovijeđu i gospodin papa i gospoda kardinali bili vrlo sazidani, a *njihova srca bila još više ganuta* (usp. 1 Kr 3,26) na ljubav prema Redu.

65. Nakon toga je blaženi Franjo rekao vrhovnom svećeniku: »Gospodine, suosjećam s vama s obzirom na brigu i neprestani napor kojim morate bdjeti nad Crkvom Božjom. Vrlo mi je neugodno što za nas manju braću vodite toliku brigu i skrb. Budući da mnogi plemenitaši i mnogi bogataši, pa i mnogi redovnici, ne mogu lako ući k vama, zato se mi moramo pokazati strašljivima i sramežljivima, jer smo siromašniji i prezreniji od drugih redovnika koji se boje ne samo k vama ući nego se čak boje i pokucati na vrata kršćanske moći. Zato ponizno i pobožno zahvaljujemo vašoj svetosti što ste se udostojali dati nam ovoga gospodina biskupa ostijskoga da nam bude umjesto pape, da mu se braća, kad ustreba, mogu uteći bez povrede vašega uzvišenog dostojanstva.« Ova se molba svidjela gospodinu papi te je blaženome Franji dodijelio spomenutoga gospodina biskupa ostijskoga da njegovu Redu bude zaštitnikom.

66. Kardinal je, primivši nalog gospodina pape, kao dobar zaštitnik podizao svoju ruku na obranu braće. Mnogim je prelatima koji su braću progonili pisao da im ubuduće ne budu neskloni, nego

neka im radije u svojim pokrajinama kao dobrim i svetim redovnicima, koji su odobreni vlašću Apostolske stolice, dopuste propovijedati i stanovati. Na sličan su način i mnogi drugi kardinali u istu svrhu poslali svoja pisma.

Na sljedećem je dakle kapitulu, pošto je blaženi Franjo ministrima dao vlast da mogu primati braću u Red, poslao braću u spomenute pokrajine, a oni su sa sobom nosili kardinalska pisma s Pravilom koje je potvrđeno apostolskom bulom. Kad su spomenuti prelati sve to vidjeli i kad su upoznali da su braći podijeljena svjedočanstva, velikodušno im dopustiše da u njihovim pokrajinama grade nastambe, da u njima stanuju i propovijedaju. Dok su braća tako boravila i propovijedala u tim pokrajinama, mnogi su, promatrajući njihov ponizni i sveti život i slušajući njihove blage riječi, koje su pokretale srca i raspaljivale ih ljubavlju Božjom da bi činili pokoru, dolazili k njima i usrdno ih i ponizno molili da im dadu habit svoga Reda.

67. Kad je blaženi Franjo vidio povjerenje i ljubav što ju je gospodin biskup ostijski imao prema braći, iz dubine srca ga je najnježnije ljubio. Budući da je po prethodnoj Božjoj objavi znao da će postati vrhovnim svećenikom, uvijek mu je to nagoviještao u pismima koja mu je pisao, nazivajući ga »ocem cijeloga svijeta«. Pisao mu je naime ovako: »Časnom u Kristu ocu cijeloga svijeta itd.«.

Nakon kratka vremena, kad je umro gospodin papa Honorije III., gospodin biskup ostijski izabran je za vrhovnoga svećenika i uzeo je ime Grgur IX. Do kraja svoga života bio je izvanredni dobročinitelj i branitelj kako braće tako i ostalih redovnika, a naročito Kristovih siromaha. Zato se punim pravom vjeruje da je pridružen zajednici svetih.

XVII. POGLAVLJE

O presvetoj smrti blaženoga Franje i kako je dvije godine prije toga primio rane Gospodina našega Isusa Krista

68. Nakon dvadeset godina otkako je na najsavršeniji način prionuo uz Krista, *nasljedujući* apostolski život i *stope* (usp. 1 Pt 2,21), apostolski se čovjek Franjo godine 1224. od Utjelovljenja Gospodnjega 4. listopada, u nedjelju, nakon mnogih napora sretno preselio Kristu, domogao se vječnoga pokoja i dostojno se pojavio pred licem svoga Gospodina.

Jedan od njegovih učenika, poznat zbog svoje svetosti, vidio mu je dušu koja je poput zvijezde imala veličinu mjeseca, a ogrnuta je bila sjajnošću Sunca; *iznad mnogih* je *voda* (usp. Ps 29,3) letjela na

bijelu oblaku (usp. Usp. Otk 14,14) i ravnim se putem *uzdizala prema nebu* (usp. Jš 8,20).

Mnogo je radio u *vinogradu Gospodnjem* (usp. Iz 5,7). Bijaše brižljiv i gorljiv u molitvama, *postovima, bdjenjima*, propovijedanju i apostolskim *putovanjima* (usp. 2 Kor 11,26.27). Brinuo se i suosjećao s bližnjima, a zabacivao je samoga sebe. Od početka svog obraćenja pa sve do svog preseljenja Kristu, koga je *ljubio cijelim svojim srcem* (usp. Mt 2,37), neprestano je na nj mislio u svom srcu, ustima mu je izricao hvale i slavio ga plodonosnim djelima. Tako je žarko i srdačno ljubio Boga da bi se onda kad bi čuo da se spominje njegovo ime iznutra sav raznježio, a izvana bi ga se čulo gdje govori kako bi trebalo da se na spomen Gospodinova imena poklone nebo i zemlja.

69. Sam je Gospodin htio pokazati cijelome svijetu gorljivost njegove ljubavi i neprestano sjećanje na Kristovu muku, što ga je nosio u svom srcu. Po posebnoj ga je povlastici i čudesnom daru već za života divno ukrasio. Kad se naime po plamu serafskih želja uzdizao u Boga i u njega se, koji je iz neizrecive ljubavi htio biti razapet, preoblikovao po suosjećajnoj slatkoći, jednoga jutra oko blagdana Uzvišenja Sv. križa, dok je molio na proplanku gore koja se zove La Verna, a bilo je to dvije godine prije njegova preminuća, ukazao mu se *seraf koji* imađaše *šest krila* (usp. Iz 6,2), a među krilima je imao obličje vrlo lijepa čovjeka koji bijaše razapet. Ruke i noge imao je ispružene u obliku križa i vrlo se jasno pokazivalo lice Gospodina Isusa. *Dvama krilima* je *prekrivao* glavu, a *dvama* ostalo tijelo sve do *nogu*, a *dva* su bila raširena za *let* (usp. Iz 6,2).

Kad je to viđenje iščezlo, u njegovoj je duši ostao žar čudesne ljubavi, a na njegovu su se tijelu pokazale utisnute *rane Gospodina Isusa* (usp. Gal 6,17) Krista. Čovjek je Božji, koliko je mogao, to sakrivao sve do smrti. Nije htio objaviti Gospodinovu tajnu, premda to nije mogao posve sakriti, a da ne bi bilo očitovano barem njegovim najpovjerljivijim drugovima.

70. No nakon njegova blaženog preminuća sva su nazočna braća, a i mnogi svjetovnjaci, jasno vidjeli njegovo tijelo urešeno Kristovim ranama. Promatrali su na njegovim rukama i nogama ne samo ubode čavala nego i same čavle sačinjene od njegova tijela i s istim tijelom srasle, a imali su boju željeza. Desni mu je bok bio kao kopljem proboden. Rana bijaše prevučena pravom pravcatom brazgotinom. Dok još bijaše živ, ta je rana često iz sebe puštala svetu krv.

Nepobitna istinitost tih rana nije se samo za njegova života i smrti vidom i doticanjem mogla ustanoviti nego se i nakon njegove

smrti po mnogim čudesima očitovala u različitim krajevima svijeta. Gospodin je tu istinu još jasnije očitovao. Po tim su čudesima mnogi koji su o čovjeku Božjem imali neispravno mišljenje i koji su sumnjali u istinitost njegovih rana došli do tolike sigurnosti vjere da su oni isti koji su ga prije ogovarali, po djelovanju Božje dobrote i po snazi istine, postali njegovi hvalitelji i najvjerniji propovjednici.

XVIII. POGLAVLJE
O njegovoj kanonizaciji

71. Budući da je već u različitim krajevima svijeta sjao novim sjajem čudesa i k njegovu su svetom tijelu hrlili odasvud oni koji su doživjeli vrlo velika i izvanredna Gospodinova dobročinstva po Franjinim zaslugama, spomenuti ga je papa Grgur, pošto se posavjetovao s kardinalima i s mnogim drugim prelatima i pošto su pročitana i odobrena čudesa što ih je Gospodin po Franji izveo, upisao u popis svetaca i naredio da se njegov blagdan slavi na dan njegova preminuća.

To je obavljeno u gradu Asizu u nazočnosti mnogih prelata i vrlo velikoga mnoštva knezova, baruna i bezbrojnoga naroda sa sviju strana svijeta, što ih je na ovu svečanost dao pozvati isti gospodin papa godine 1228, a svoga pontifikata godine druge.

72. Sam je vrhovni svećenik rečenoga sveca, koga je još kao živa veoma ljubio, počastio ne samo time što ga je kanonizirao nego što je i crkvu sagrađenu njemu u čast, kojoj je sam gospodin papa u temelje položio prvi kamen, obogatio svetim darovima i vrlo dragocjenim ukrasima. Nakon dvije godine od njegove kanonizacije njegovo je sveto tijelo dolično preneseno iz mjesta gdje je prije toga bilo sahranjeno. Toj crkvi je papa poslao zlatan križ urešen dragim kamenjem, a u nj je dao umetnuti komadić Gospodinova križa. Osim toga je poslao ukrase i posuđe te mnogo toga što spada na službu oltara s mnogim skupocjenim i svečanim misnim odijelima. Tu crkvu izuzeo je od svake niže jurisdikcije. Apostolskom ju je vlašću proglasio »glavom i majkom cijeloga Reda manje braće«. Sve se to jasno vidi iz javne isprave providene bulom koju su kardinali zajednički potpisali.

73. Bilo bi to vrlo malo da se svetac Božji časti samo mrtvim predmetima kad po njemu, koji je tjelesno mrtav, a duhom živ, ne bi Gospodin mnoge obratio i ozdravio. Nisu se samo osobe obojega spola, ravnodušne nakon njegove smrti, po njegovim zaslugama obraćale Gospodinu nego su također mnogi velikaši i plemići sa

svojim sinovima obukli habit njegova Reda, pošto su im se vlastite žene i kćeri povukle u samostane »siromašnih gospođa«.

Slično se i mnogi učenjaci i vrlo obrazovani ljudi, kako svjetovnjaci tako i nadarbinama obdareni klerici, pošto odbaciše tjelesne draži i grijehe, posvema odrekoše *bezbožnosti i svjetovnih požuda* (usp. Tit 2,12) i uđoše u spomenuti Red manje braće. U svemu su slijedili siromaštvo i stope Kristove i njegova sluge blaženoga Franje.

Zato se o njemu može s pravom reći ono što je napisano o Samsonu, kako je naime *umirući pobio mnogo više njih nego što ih je ubio za života* (usp. Suci 16, 28–30). Franjo doista živi navijek životom slave. Neka nas do te slave po zaslugama svetoga našeg oca Franje dovede onaj koji *živi i kraljuje u vijeke vjekova*. *Amen* (usp. Otk 10,6; 11,15).

ASIŠKI ZBORNIK

ili

PERUĐINSKA LEGENDA

COMPILATIO ASSISIENSIS

seu

LEGENDA PERUSINA

(1244–1260)

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

ASIŠKI ZBORNIK ili PERUĐINSKA LEGENDA

Uvod

Djelo je 1922. otkrio Ferdinand Delorme u Biblioteci Augusta u Peruđi (ms. 1046) i nazvao ga *Stara legenda svetog Franje;* poslije je prevladao naziv *Peruđinska legenda* (prema mjestu u kojem se rukopis čuva). Nisu ipak nedostajali ni drugi prijedlozi, sve do posljednjeg prijedloga Marina Bigaronia koji ga je – priređujući kao prvi njegovo cjelovito izdanje – naslovio *Asiški zbornik.* Ustvari, bolje od svakog drugog, ovaj naslov vodi računa o sadržajima i porijeklu djela: ne radi se uistinu o biografiji, nego o spisu kompilatorskog karaktera, prepisanom – prema jedinom postojećem rukopisu – i u prvo vrijeme sačuvanom u Asizu, u samostanu Sacro Convento. Iz tog se razloga u ovom izdanju *Franjevačkih izvora* preuzima ne samo naslov koji je Bigaroni predložio, nego se oslanja na cjelovito izdanje i na numeraciju koju je on izabrao, jedinu koja respektira kodeks, koji na početku svakog poglavlja ima majuskule boje – naizmjenično – crvene ili plave (Delorme, Cambell i Brooke izvoru su dali proizvoljnu numeraciju). Nažalost, usprkos tomu što je između 1922. i 1992. tekst bio izdan čak šest puta, još ne raspolažemo nijednim pravim kritičkim izdanjem.

Djelo se dakle nalazi u kodeksu od 127 listova, koji je na početku bio u Asizu, sačuvan u javnoj knjižari, na šestoj klupi prema istoku: tako izlazi iz inventara koji je sastavio Ivan iz Iola 1381. Radi se o kodeksu svaštari, sastavljenom naime od raznorodne građe, prepisane različitim rukama i stavljene skupa u isto doba unutar pisarnice Sacro Convento (majuskule na početku poglavlja pisala je, za skoro cijeli kodeks, ista ruka); u sadašnjem stanju on je okrnjen za više sveščića (nedostaju, ustvari, *quaterni 11, 12, 15, 20, 21*): tu se nalaze prije svega *Potvrđeno pravilo* Manje braće i druge bule upravljene Redu; slijedi *Supra montem* Nikole IV., koja sadržava *Pravilo Trećega reda*, Bonaventurin *Veći životopis* i na kraju naš zbornik. Izgubljeni sveščić 15 lišava nas početnog dijela teksta, dok posljednji prazni stupci 19. sveščića upućuju na pretpostavku kako je rad ostao nedovršen.

Kodeks je ugledao svjetlo dana između proljeća 1310. i prve polovice 1312: sadrži bulu *Ex frequentibus* Klementa V., od 21. ožujka 1310, a nedostaje *Exivi de paradiso*, koju je isti papa objavio 6. svibnja 1312, a koja bi se sigurno nalazila u zbirci da je kodeks bio prepisan

poslije toga datuma. Smještanje djela, izravno dodanog na *Veći životopis*, unutar kodeksa koji sadrži također pravnu građu, tjera nas da podvrgnemo raspravi njegovu oznaku »privatnog spisa«; ono je međutim trebalo biti pridodano – i na neki način dopunjeno – službeno Bonaventurino djelo, na zajedničku korist (tako da je istinito kako je svezak u kojem nam je sačuvan tekst bio izložen u javnom dijelu biblioteke). Godine 1276. generalni kapitul koji se sastao u Padovi, suprotstavljajući se odluci donesenoj deset godina prije kapitula u Parizu, ponovno je pozvao braću raznih provincija da prikupljaju vjerodostojna sjećanja o Franjinu životu i životu prve braće.

Sam sadržaj *Zbornika* navodi na ove zaključke, budući da objedinjuje materijale koji su pristigli Krescenciju iz Iesia nakon 1244, fragmente koje kasniji autori – kao Ubertino Kasalski i Anđeo Klarenski – pripisuju bratu Leonu (AsZb 15–18, 20, 102–105) i jednu zbirku tekstova izvučenih iz *Drugog životopisa* Tome Čelanskog (AsZb 1–3, 19, 23–49); jedna perikopa, na kraju, pripovijeda o viđenju brata Leona (AsZb 21). Veliki dio odlomaka – nakon temeljitog proučavanja Raoula Mansellia – s razlogom se drže vjernim prijepisima materijala koji su svečevi drugovi uputili Krescenciju iz Iesia 1246, koje je pratilo poznato pismo što su ga potpisali Leon, Rufin i Anđelo. Odlomcima »leonskim« međutim (kako se izvodi iz proučavanja Edith Pásztor) pripisuje se kasnija datacija.

Promišljanje zaslužuju izvaci iz *Drugog životopisa:* kako znamo, Bonaventura se obilno služio Tominim djelima, nerijetko iz njih preuzimajući »ad litteram«; ipak tih čelanskih tekstova sadržanih u *Zborniku* sustavno nema u *Većem životopisu. To je* podatak koji je teško pripisati čistoj slučajnosti. Logično je dakle misliti da su bili odabirani za njezino popunjavanje poslije objavljivanja Bonaventurina djela, skoro sigurno nakon 1266, ako ne, s velikom vjerojatnošću, nakon 1276. To – kako se govorilo – tjera da datiramo cijeli *Zbornik* u postbonaventursko doba.

Je li već u početku djelo bilo zamišljeno kao tekst za pripajanje *Većem životopisu?* Rekao bih da jest. Takvo pripajanje, ustvari, sintetiziralo je dobro odluke donesene na kapitulima pariškom i padovanskom: s jedne strane spašavalo je posebnost Bonaventurina djela, koje je nastavljalo biti jedini Franjin *Životopis* u opticaju; s druge je strane ispunjavalo nalog da se pretražuje ono što je bilo dostojno uspomene na Franju i na drugu svetu braću.

Kompilator je bez sumnje bio neki franjevac koji je mogao imati pristup arhivu u kojem su materijali koji su korišteni bili sačuvani, što tjera na pomisao da je radio u Asizu. Između 1310. i 1312. njegov tekst – ne znamo da li iz izvornika ili iz nekog prijepisa – reproducirao je u pisarnici u Asizu neki prepisivač (isti koji je prepisao asiški ms. 342, najznačajniji kodeks *Objava* Angele iz Foligna): to je

onaj prijepis, stigao sve do nas, koji je 1922. otkrio Delorme. Ipak se razabralo da je već kompilator obavio svoj posao sa skrupuloznom vjernošću, tako da je veliki dio odlomaka *Zbornika* smatran – kako je rečeno – vjernim prijepisom svjedočanstava koja su dali Franjini drugovi, među kojima se ističe, bez sumnje, lik brata Leona; ona nas dakle vode u jedan stadij koji je prethodio Tominu *Drugom životopisu,* a Toma je koristio one iste materijale za pisanje svoga djela (ne zaboravivši na to da su drugovi, u svojim sjećanjima, radili – također na nesvjestan način – iskrivljivanja: stoga njihova svjedočanstva treba uvijek pažljivo i kritički prosuđivati).

Odatle privlačnost ovoga teksta koji, snagom jednostavnog oblika i malo literarno prerađenog, odmah čitatelju prenosi osjećaj da se nalazi pred autentičnim i izravnim svjedočanstvima: egzemplarni su u tom smislu oni odlomci u kojima se javlja svjedočka formula: »mi koji smo bili s blaženim Franjom«, ili neka slična (usp. AsZb 11, 14, 50, 56, 57, 67, 82, 84, 86, 88, 89, 93, 101, 106, 111, 117), mada mnogi drugi fragmenti, i bez takve formule, mogu biti pripisani istim svjedocima; zapaža se jasna nostalgija za prapočecima, kada su se braća, iza svoga oca, trudila da radosno i velikodušno slijede stope Kristove u siromaštvu i poniznosti. Sjećanja su usredotočena pretežno na posljednje godine Franjina života (nijedno se ne odnosi na njegov mladenački život), na godine u kojima je on često bio bolestan;[1] drugovi otkrivaju, bez izgovora, napetosti između Franje i mnogih od njegovih sljedbenika (događalo se također da mu se netko obraćao na neprimjeren način: AsZb 11), naročito u pogledu stila života i obdržavanja Pravila, i pojavljuju se, više puta, također neslaganja između Franje i braće koja su mu bila bliža, a koja su, u nekim slučajevima, htjela da on bude stroži s nepokornima (AsZb 106).

Najžešća napetost ipak je bila ona unutarnja koju je svetac doživljavao: u neprekidnoj borbi on je nastojao dati primjer svojima (često se spominje volja da bude »uzor i primjer«) (usp. AsZb 50, 56, 79, 97, 108, 111), pokazujući više puta krajnju strogost sa samim sobom; sa subraćom međutim pokazivao se veoma obazrivim (usp. npr. AsZb 50, 53, 89), iako je postajao stroži kada bi nazreo lošu namjeru ili zlu volju. U takvim slučajevima ponekad bi postajao čak i oštar (usp. AsZb 20, 62, 97): uostalom, bilo je godina kad je on sam primjećivao velike promjene, činilo se da mu stvari izmiču iz ruku i nije uvijek uspijevao naći ravnotežu između popuštanja i strogoće.

Izvor može, na prvi pogled, ostaviti dojam nereda, kao da je plod čisto slučajnog skupljanja: ustvari, također bez obzira na čelanske odlomke, pažljivim čitanjem mogu se otkriti skupine perikopa poredanih oko posebnih tematskih jezgri, ili one koje se drže skupa

[1] Usp. iscrpna sjećanja o njegovoj bolesti očiju: AsZb 5, 66, 68, 77, 83, 86.

prostorno-vremenskim vezama, aspekt koji može voditi izravno na svjedočanstva drugova: oni nam govore o Franji koji je prožet neiscrpnom ljubavlju za ljude i za svako stvorenje, pažljivom za sudbinu bijednih (vrlo lijepa epizoda siromašne žene bolesne na očima: AsZb 89), sposobnom da daje hvalu Gospodinu u sreći i u nesreći. Iznad svega prevladava njihovo žaljenje jer su izgubili takva brata i oca, ipak ublaženo sigurnošću da je življenje koje su proveli s njim predstavljalo povlasticu koja je pridržana malobrojnima.

Izvori:

Uvod u *Asiški zbornik* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 873–878. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Asiški zbornik s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: *»Compilatio Assisiensis« dagli Scritti di fr. Leone e Compagni su s. Francesco d'Assisi.* Dal Ms. 1046 di Perugia. II edizione integrale riveduta e corretta con versione italiana a fronte e varianti, a cura di Marino Bigaroni, S. Maria degli Angeli 1992 (Pubblicazioni della Biblioteca Francescana di Chiesa Nuova — Assisi, 2), str. 1–407. Tekst prijevoda ispravio prema latinskom izvorniku Augustin Kordić.

Asiški zbornik

[1]

(Franjo) je bio mišljenja da rijetko kada treba zapovijedati »pod poslušnost«. Ne smije se najprije izbaciti koplje, jer to treba da bude ono posljednje. O tome je rekao: »Ruka ne smije odviše brzo posegnuti za mačem!« Onaj koji se ne žuri poslušati zapovijed *ne boji se Boga, a za ljude ne mari* (usp. Lk 18,4). Od tih riječi ništa nije istinitije. Ta što je drugo vlast u nepromišljena poglavara nego mač u ruci mahnita čovjeka? A što je bjednije od redovnika koji omalovažava poslušnost?

[2]

Sveti je Franjo govorio: »*Doći će vrijeme* (usp. Ez 7,12) kad će ovaj Bogu tako dragi Red po zlim primjerima biti ozloglašen da će manju braću biti sram pokazivati se u javnosti. Koji u to vrijeme zatraže da budu primljeni u Red, bit će vođeni samo djelovanjem Duha Svetoga, a *tijelo i krv* (usp. Sir 11,33; Mt 16,17) im neće utisnuti nikakve mrlje. *Gospodin će ih zaista blagosloviti* (usp. Ps 115,13). *Kad ohlade u ljubavi* (usp. Mt 24,12), koja svecima pomaže da rade gorljivo, djela im neće biti zaslužna. Snaći će ih strahovite napasti. Koji u to vrijeme nadvladaju kušnju, bit će bolji od svojih prethodnika. Teško onima koji se diče samo prividnim redovničkim životom; od nerada će omlitavjeti i neće se postojano suprotstavljati napastima koje Bog pripušta i na izabrane da bi se prokušali. Samo će naime oni *koji budu prokušani*, koji podnesu zloću opakih, *primiti vijenac života«* (usp. Jak 1,12).

[3]

Zatim je nadodao: »*Molio sam Gospodina* (usp. 2 Kor 12,8), braćo, da se udostoji pokazati mi kada *sam njegov sluga* (usp. Ps 119,125), a kada to nisam. Ne bih htio – rekao je – biti ništa drugo nego samo njegov sluga. Sam mi se predobri Gospodin tada udostojao odgovoriti: 'Smatraj da si onda doista moj sluga kad misliš,

govoriš i činiš svete stvari.’ Zato sam vas, braćo, sazvao jer se pred vama želim postidjeti ako nešto od tih triju stvari nisam izvršio.«

[4]

Kad je blaženi Franjo ležao bolestan u dvoru asiškog biskupa, jednoga mu je dana neki brat, duhovan i svet čovjek, u šali smiješeći se rekao: »Po što ćeš ove svoje dronjke prodati Gospodinu? Na tvoje će tijelo, koje je sada obučeno u vreću, biti stavljeni mnogi baldahini i svilene tkanine.« Tada je sveti Franjo zbog bolesti imao na glavi kožnu kapu koja bijaše presvučena istom vrećom od kakve mu bijaše i odjeća. – Blaženi je Franjo odgovorio, ali ne on, nego Duh Sveti po njemu. S velikom je gorljivošću duha i radosno rekao: »Pravo si rekao, jer će biti tako kako si rekao!«

[5]

Kad je blaženi Franjo, boraveći u biskupskom dvoru, uvidio kako mu bolest danomice postaje sve teža, zaželio je da ga na nosilima prenesu k crkvi sv. Marije u Porcijunkuli, jer zbog teškoća što mu ih je zadavala njegova bolest nije više mogao jahati.

Kad su nosači putem stigli do bolnice, rekao im je neka nosiljku spuste na zemlju. Budući da zbog teške i dugotrajne bolesti očiju gotovo nije mogao gledati, dao je nosila okrenuti tako da bi mu lice bilo usmjereno prema gradu Asizu. Na nosilima se malo uspravio te je blagoslovio grad Asiz rekavši: »Gospodine, kao što vjerujem da je ovaj grad u staro doba bio mjesto i prebivalište opakih i pokvarenih ljudi te bio ozloglašen u svim ovim krajevima, tako sada vidim kako ćeš po svom obilnom milosrđu, u vrijeme koje ti se svidi, na njemu pokazati veličinu *svoga smilovanja* (usp. Sir 36,1) da tako postane mjesto i boravište onih koji će te *priznavati i slaviti tvoje ime* (usp. Ps 113,1 (9), koji će širiti miris čestita života, nauka i dobra glasa kršćanskome puku. Zato te molim, Gospodine Isuse Kriste, *Oče milosrđa* (usp. 2 Kor 1,3), da ne gledaš na našu nezahvalnost, nego se uvijek sjećaj svoga obilnog milosrđa što si ga pokazao prema njemu da uvijek bude mjesto i prebivalište onih koji će te priznavati i slaviti tvoje *blagoslovljeno i slavno Ime u vijeke vjekova* (usp. Dan 3,26). Amen.« Nakon tih riječi prenesen je k Sv. Mariji u Porcijunkulu.

[6]

Blaženi je Franjo od vremena svoga obraćenja pa do dana svoje smrti – i kad je bio zdrav i u vrijeme svoje bolesti – nastojao upoznati i slijediti *volju Božju* (usp. Rim 12,2).

[7]

Jednoga je dana jedan između braće rekao blaženome Franji: »Oče, tvoj život i tvoje ponašanje bilo je i jest svjetlo i ogledalo ne samo tvojoj braći nego i cijeloj Crkvi Božjoj, a to će isto biti i tvoja smrt. Premda će tvoja smrt tvojoj braći i mnogim drugima nanijeti veliku bol i žalost, ipak će tebi samome donijeti najveću utjehu i beskrajnu radost, jer ćeš iz velika napora prijeći u najveći spokoj. Iz mnogih ćeš boli i kušnji prijeći u neizrecivu radost. Od svoga velikog siromaštva, koje si uvijek ljubio i dragovoljno podnosio od početka svoga obraćenja pa sve do dana smrti, stići ćeš do najvećega, pravog i beskrajnog bogatstva, od vremenite smrti u vječni život, gdje ćeš uvijek *licem u lice* (usp. Post 32,30; 1 Kor 13,12) gledati Gospodina Boga svoga koga si na ovome svijetu promatrao s tolikim žarom, željom i ljubavlju.« Nakon tih riječi rekao mu je otvoreno: »Oče, kazat ću ti istinu. Ako Gospodin tvome tijelu ne pošalje lijek, još ćeš samo malo živjeti. Tvoja je bolest, kao što su već izjavili i liječnici, neizlječiva. To sam ti rekao da ti ohrabrim duh pa da bi se iznutra i izvana *radovao u Gospodinu*, a napose da bi te tvoja braća i ostali koji dolaze da te posjete zatekli *radosna u Gospodinu* (usp. Fil 4,4). Oni znaju i vjeruju da ćeš brzo umrijeti. Neka bi tako onima koji će to doživjeti i ostalima koji će nakon tvoje smrti to čuti tvoja smrt bila dragocjena uspomena kao što su tvoj život i tvoje ponašanje svima bili uzorom.«

Premda je blaženi Franjo bio strahovito pritiješnjen bolestima, s velikim je žarom duha i s radošću duše i tijela hvalio Gospodina i tome bratu rekao: »Ako dakle moram brzo umrijeti, pozovite mi brata Anđela i brata Leona da mi pjevaju o sestri smrti.«

Spomenuta braća dođoše i uz obilje suza zapjevaše Pjesmu brata Sunca i ostalih stvorova Gospodnjih. Sam ju je svetac sastavio u svojoj bolesti na hvalu Gospodinu, na utjehu svojoj duši i drugima. Ispred posljednjega retka dodao je redak o sestri smrti koji glasi:

Hvaljen budi, Gospodine moj,
po sestri nam tjelesnoj Smrti,
kojoj nijedan smrtnik izmaći neće.
Jao onima koji u smrtnom umiru grijehu.
A blaženi koje ti nađeš po volji presvetoj svojoj,
jer druga smrt im nauditi neće.

[8]

Jednoga je dana blaženi Franjo k sebi pozvao svoje drugove i rekao im: »Poznato vam je kako je gospođa Jakoba iz Settesolija bila, a i sada je, privržena i odana i meni i našemu redu. Stoga, ako je obavijestite o mome sadašnjem stanju, uvjeren sam da će to smatrati velikom milošću i utjehom. Napose joj javite da vam pošalje redovničkoga sukna za jednu tuniku pepeljaste boje poput onoga sukna kojim se služe cisterciti sjeverno od Alpa (ultramontani). Neka mi također pošalje onih kolača kakve mi je više puta znala načiniti kad sam boravio u Rimu.« – Rimljani te kolače zovu »mortariolum«, a prave se od badema, šećera ili meda i drugih dodataka.

Bijaše to pobožna žena, Bogu posvećena udovica, jedna od plemenitijih i bogatijih u cijelome Rimu. Od Boga je primila toliku milost po zaslugama i propovijedanju blaženoga Franje te se činilo kao da je druga Magdalena, jer je iz ljubavi prema Bogu uvijek bila zaplakana i s Bogom sjedinjena.

Kad je pismo napisano, kao što je rekao sveti otac, jedan je između braće nastojao pronaći brata koji bi odnio pismo. U taj čas je netko pokucao na vratima. Kad je jedan od braće otvorio vrata, ugledao je gospođu Jakobu koja je *žurno* (usp. Lk 1,39) stigla iz Rima da vidi blaženoga Franju. Jedan je brat, silno obradovan, odmah otišao k blaženome Franji i obavijestio ga da je gospođa Jakoba stigla sa svojim sinom i s mnogim drugima da ga posjeti. Zatim ga je upitao: »Oče, što da učinimo? Hoćemo li je pustiti da uniđe i dođe k tebi?« Prema odredbi blaženoga Franje bilo je već u ono doba iz poštovanja prema onome mjestu i poradi njegove svetosti zabranjeno da ženske osobe ulaze u onaj zatvoreni prostor. Blaženi je Franjo odgovorio: »Tu odredbu ne treba obdržavati kad se radi o toj gospođi koju je velika vjera i pobožnost potakla da dođe ovamo iz tolike udaljenosti.« – Tako je gospođa ušla k blaženome Franji i pred njim počela prolijevati obilne suze.

I začudo, sa sobom je donijela mrtvačku tkaninu pepeljaste boje za tuniku, a donijela je i sve ostalo što je naznačeno u pismu. Zato su se braća vrlo čudila promatrajući svetost dobroga Franje. Štoviše, spomenuta gospođa Jakoba rekla je braći: »Braćo, dok sam molila, u duhu mi je rečeno: 'Pođi i posjeti svoga oca, blaženoga Franju. Požuri i nemoj oklijevati jer, budeš li mnogo oklijevala, nećeš ga više naći živa. Osim toga ćeš ponijeti takvu i takvu tkaninu i ostalo što je potrebno da mu načiniš one kolače. Isto tako ponesi za rasvjetu veliku količinu voska i dosta tamjana.'« Blaženi Franjo nije u pismu spomenuo tamjana. No Gospodin je gospođi i to nadahnuo da bi to bila kao neka nagrada i utjeha njezinoj duši, a i zato da bismo bolje spoznali koliku je svetost posjedovao taj svetac koga

je nebeski Otac, tako siromašna, na dan njegove smrti htio toliko počastiti.

Isti onaj koji je nadahnuo »kraljeve« da pođu s darovima i da počaste siromašno rođenje njegova ljubljenoga Sina jednako je tako nadahnuo tu plemenitu gospođu u dalekome kraju da pođe s darovima i iskaže štovanje i čast slavnome i svetom tijelu njegova svetog sluge koji je s tolikom ljubavlju i žarom, i za života i na samrti, ljubio i nasljedovao siromaštvo njegova ljubljenoga Sina.

Ta je gospođa jednog dana svecu pripravila one slatkiše što ih je zaželio jesti. No malo je od toga pojeo jer mu je tijelo danomice zbog vrlo teške bolesti sve više iznemagalo i bližilo se smrti. Dala je načiniti mnogo svijeća da bi nakon njegova preminuća gorjele uz njegovo sveto tijelo. Od tkanine što ju je gospođa donijela braća su načinila tuniku u kojoj je pokopan. Braći je naložio da mu moraju sašiti kostrijet i obući preko tunike kao znak najsvetije poniznosti i siromaštva. I sve se dogodilo kako se svidjelo Bogu. Blaženi se Franjo onoga tjedna kad je stigla gospođa Jakoba preselio u vječnost.

[9]

Blaženi je Franjo od početka svoga obraćenja uz Božju pomoć kao mudar čovjek i samoga sebe i *svoju kuću* – svoj naime red – *utemeljio na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24), tj. na najvećoj poniznosti i siromaštvu Sina Božjega, a svoj red je nazvao: Red manje braće.

Utemeljio ga je na najdubljoj poniznosti. Zato je u početku Reda, kad su se braća počela množiti, htio da borave u skloništima gubavaca i da ih poslužuju. Zato je u ono vrijeme, kad su u Red ulazili i plemići i pučani, između ostaloga braći govorio da moraju posluživati gubavce i boraviti u njihovim kućama.

Utemeljio ga je na najvećem siromaštvu, kao što je rečeno u Pravilu. Želio je da braća u kućama borave *kao pridošlice i stranci* (usp. 1 Pt 2,11), neka ništa nemaju pod nebom osim svetoga siromaštva. Po njemu ih Gospodin na ovome svijetu uzdržava hranom i krepostima, a na drugom će primiti nebesku baštinu.

I samoga sebe je utemeljio na najvećem siromaštvu i poniznosti jer, kao što bijaše vrlo ugledan u Crkvi Božjoj, tako je htio, i to je izabrao, da bude prezren ne samo u Crkvi nego i među svojom braćom.

[10]

Kad je jednom zgodom propovijedao u gradu Terniu, na trgu pred biskupskim dvorom, biskup je toga grada, čovjek uman i duhovan, bio nazočan. Kad je Franjo dovršio propovijed, biskup je ustao te je među ostalim rekao narodu: »Gospodin je svoju *Crkvu*

od početka, otkako ju je utemeljio i *sagradio* (usp. Mt 16,18), uvijek prosvjetljivao po svetim ljudima koji su je pridizali svojom riječju i životom. Sada ju je međutim u ovo *posljednje vrijeme* (usp. 1 Iv 2,18) prosvijetlio ovim siromašnim i neukim čovjekom – pritom je svemu narodu prstom pokazao blaženoga Franju – zato morate Gospodina ljubiti i štovati i morate se čuvati grijeha, jer nešto *takvo nije učinio nijednome narodu*« (usp. Ps 147,20).

Kad je Franjo nakon propovijedi sišao s mjesta na kojem je propovijedao, [gospodin] biskup i blaženi Franjo uđoše u biskupsku crkvu. Tada se blaženi Franjo pred biskupom naklonio i *bacio pred njegove noge* (usp. Mk 5,22) rekavši: »Uistinu vam kažem, gospodine biskupe, do sada mi nijedan čovjek nije iskazao toliku čast na ovome svijetu kao što ste mi je danas iskazali vi, jer ljudi govore: 'To je svet čovjek!' Iskazuju slavu i pridaju svetost stvorenju, a ne Stvoritelju. Vi ste kao razborit čovjek *odvojili ono dragocjeno od bezvrijednoga*« (usp. Jr 15,19).

Kad bi blaženome Franji iskazivali počasti i govorili da je svet čovjek, on bi na to odgovarao ovim riječima: »Još nisam siguran da ne bih trebao imati sinove i kćeri.« I dodao bi: »Kad bi Gospodin bilo kojega časa htio oduzeti svoje blago što ga je posudio meni, što bi mi drugo preostalo nego samo duša i tijelo, a to imaju i nevjernici. Štoviše, moram biti uvjeren: da je Gospodin kojem razbojniku ili nevjerniku udijelio tolika dobra kolika je udijelio meni, oni bi bili Gospodinu vjerniji.« I nadodao je: »Kao što se slikom Gospodina i blažene Djevice Marije naslikanom na drvetu časti Bog i blažena Djevica, i u pamet se doziva Bog i blažena Djevica, a to drvo ili slika sebi ipak ništa ne pripisuje, jer, kao što su drvo ili slika, tako je i sluga Božji neke vrsti slika, naime stvorenje Božje kojom se časti Bog zbog dobročinstava; a sluga Božji samome sebi ne smije ništa pripisati, kao što drvo ili slika ne pripisuju sebi. On mora *jedinome Bogu* iskazivati *čast i slavu* (usp. 1 Tim 1,17), a sebi mora pripisivati sram i bijedu dok je živ, jer se tijelo uvijek, dok je živo, suprotstavlja Božjim dobročinstvima.«

[**11**]

Franjo je među svojom braćom htio biti ponizan. Da bi sačuvao što veću poniznost, nekoliko godina nakon svoga obraćenja na jednom se kapitulu kod Svete Marije u Porcijunkuli pred svom braćom odrekao poglavarske vlasti rekavši: »Od sada sam za vas mrtav. Evo nam brata Petra Katanskoga kome ćemo se i ja i vi pokoravati.« Na to su sva braća počela na sav glas plakati i naricati. Blaženi se Franjo naklonio pred bratom Petrom i obećao mu poslušnost i poštovanje. I otada je *sve do* svoje *smrti* (usp. Fil 2,8) ostao podložnikom kao

jedan od ostale braće. Štoviše, nije htio biti podložan samo generalnim i provincijalnim ministrima, jer se, u kojoj god bi provinciji boravio ili bi išao samo propovijedati, pokoravao ministru one provincije. Također je poradi većega savršenstva i poniznosti mnogo vremena prije svoje smrti jednom zgodom rekao generalnome ministru: »Hoću da svoju vlast s obzirom na mene uvijek povjeriš jednome od mojih drugova. Njemu ću se pokoravati umjesto tebi. Poradi veće koristi i kreposti poslušnosti naime hoću da uvijek za života i na samrti budeš sa mnom.«

I otada je uvijek *sve do smrti* (usp. Fil 2,8) imao jednoga od svojih drugova kao svoga gvardijana kojemu se pokoravao umjesto generalnome ministru. Jednom je, štoviše, rekao svojim drugovima: »Sam Svevišnji mi je udijelio tu milost da bih se tako vjerno pokoravao i novaku koji je danas ušao u Red, ako bi mi bio gvardijanom, kao i onome koji je prvi i najstariji po godinama života i u Redu. Podložnik ne smije svoga poglavara promatrati kao čovjeka, nego u njemu treba gledati Boga kojemu se za ljubav podlaže svome poglavaru.« Jednom je zgodom rekao nešto slično tome: »Na cijelome svijetu nema nijednoga poglavara kojeg bi se njegovi podložnici i braća toliko bojali koliko bi Gospodin bio spreman dati da se moja braća boje mene kad bih to htio. Tu milost mi je udijelio sam Svevišnji, da želim biti zadovoljan svime kao onaj koji je u Redu manji.«

Mnogo smo puta *svojim očima vidjeli* (usp 1 Iv 1,1) to isto i *mi* koji *smo boravili s* (usp 2 Pt 1,18) njim, kao što i sam svjedoči. Kad mu koji brat u njegovim potrebama ne bi učinio uslugu ili bi rekao kakvu riječ koja čovjeka može uzbuditi, odmah bi otišao na molitvu, a kad bi se vratio, nije se toga više htio sjećati niti bi rekao: »Taj mi brat nije učinio uslugu« ili: »Grubo mi je odgovorio.«

Što se više približavao smrti, to se više brinuo za to kako bi u svemu bio savršen, da bi mogao živjeti i umrijeti u najvećoj poniznosti i siromaštvu.

[12]

Onoga dana kad je gospođa Jakoba blaženome Franji načinila one slatkiše otac se sjetio brata Bernarda te je rekao svojim drugovima: »Ovo je jelo korisno za brata Bernarda.« – Pozvao je jednoga od svojih drugova i rekao mu: »Idi i kaži bratu Bernardu da odmah dođe k meni.« Taj je brat odmah otišao i brata doveo blaženome Franji. Sjedeći pokraj kreveta na kojem je ležao blaženi Franjo, brat Bernard mu je rekao: »Oče, molim te da me blagosloviš i da mi iskažeš ljubav; jer ako mi očinskom nježnošću iskažeš ljubav, vjerujem da će me i sam Bog i ostala braća većma ljubiti.«

Blaženi ga Franjo nije mogao vidjeti, jer je prije mnogo dana izgubio očinji vid. No *ispružio je ruku i stavio* je *na glavu* (usp. Post 48,14) brata Egidija koji bijaše treći brat po redu, a tada je sjedio pokraj brata Bernarda. Vjerujući da je ruku stavio na glavu brata Bernarda, a doticao je glavu brata Egidija, kao slijep čovjek odmah je to spoznao po Duhu Svetom i rekao: »Ovo nije glava moga brata Bernarda.«

Brat Bernard mu se odmah više približio. Kad je blaženi Franjo *stavio ruku na* njegovu *glavu* (usp. Post 48,14.17), blagoslovio ga je. Osim toga je rekao jednome od svojih drugova: »Piši kako ću ti kazati: Prvi brat koga mi je Bog dao bio je brat Bernard. On je prvi započeo i najsavršenije ostvario evanđeosko savršenstvo; svoja je dobra razdijelio siromasima. Zbog toga i zbog mnogih drugih odlika dužan sam ga većma ljubiti nego bilo kojega brata u cijelome Redu. Zato hoću i naređujem, kako mogu, da ga svaki generalni ministar, koji god bio, ljubi i štuje kao mene samoga, a također neka ga i ostali provincijalni ministri i braća cijeloga Reda smatraju mojim zamjenikom.« Brat Bernard se zbog toga mnogo utješio, a utješila su se i druga braća koja su to promatrala.

Blaženi je Franjo jednom zgodom, promatrajući veliko savršenstvo brata Bernarda, pred nekolicinom braće o njemu prorekao: »Kažem vam da su bratu Bernardu dodijeljeni neki između velikih i najlukavijih zloduha koji će mu nanijeti mnoge nevolje te unutrašnje i vanjske kušnje, ali će ga milosrdni Gospodin potkraj života osloboditi od svake nevolje i svake unutarnje i vanjske kušnje te u njegov duh i tijelo uliti toliki mir, spokoj i utjehu da će se sva braća koja to budu vidjela i čula zbog toga silno diviti i smatrat će to velikim čudom. U tom miru, spokoju i utjehi duše i tijela preselit će se s ovoga svijeta Gospodinu.«

Braća, koja su to od blaženoga Franje čula mnogo su se tome divila, jer se doslovno od riječi do riječi obistinilo sve što je o njemu pretkazao po Duhu Svetome. Brat Bernard je u smrtnoj bolesti posjedovao toliki mir i spokoj da nije htio ni ležati. Ako je pak ležao, bilo je to u sjedećem položaju da mu ne bi ni najmanja količina tjelesnih sokova dospjela u glavu i prouzročila maštanja, tlapnju i sanjarenje, odakle nešto drugo što je različito od onoga što je razmišljao o Bogu. A ako bi se to ipak koji put dogodilo, odmah bi ustao i pitao se: »Što je to bilo? Zašto sam tako mislio?« Inače je rado u nos stavljao ružinu vodicu poradi lakšega disanja, a kad se približio smrti, nije više htio to uzimati da bi mogao neprestano razmatrati o Bogu. Zato je onome koji mu je to ponudio rekao: »Nemoj mi smetati!«

Da bi mogao što slobodnije i što smirenije umrijeti, povjerio je brigu za svoje tijelo jednome bratu koji bijaše liječnik i koji ga je li-

ječio. Rekao mu je: »Ništa se neću brinuti za jelo i pilo, nego to prepuštam tebi. Dadneš li mi što, primit ću, a ako ne dadneš, neću.« Otkako je počeo pobolijevati, želio je da uvijek uza se ima brata svećenika sve do časa smrti. Kad bi mu palo na pamet nešto zbog čega bi mu se uznemirila savjest, odmah bi se ispovjedio i priznao svoj grijeh.

Nakon smrti mu je tijelo pobijeljelo. Bilo je gipko i izgledao je kao da se smiješi. Zato se činilo da je nakon smrti bio ljepši nego prije. Koji su ga promatrali mrtva, većma su se radovali promatrajući ga nego dok bijaše živ, jer je izgledao kao svetac koji se smiješi.

[13]

Onoga tjedna u kojem je blaženi Franjo preminuo gospođa Klara, prva biljčica Reda sestara, opatica samostana siromašnih sestara Svetoga Damjana iz Asiza, koja se s Franjom natjecala u neprestanom opsluživanju siromaštva Sina Božjega, bijaše tada vrlo bolesna i bojala se da će umrijeti prije blaženoga Franje. *Gorko* (usp. 2 Sam 17,8) je plakala i nije se mogla utješiti, jer prije smrti nije mogla vidjeti svoga jedinog oca nakon Boga, tj. blaženoga Franju, tješitelja duše i tijela koji ju je prvi učvrstio u Božjoj milosti.

Zato je o tome po nekom bratu obavijestila blaženoga Franju. Kad je blaženi Franjo to čuo, jer je i nju i njezine sestre ljubio očinskom nježnošću zbog njihova sveta života, bio je ganut, napose zato što se nakon nekoliko godina otkako su mu počela pristizati braća uz pomoć Gospodinove milosti njegovim poticajom i ona obratila Gospodinu. Njezino je obraćenje mnogo koristilo ne samo izgradnji Reda braće nego i cijeloj Crkvi Božjoj.

Pošto je blaženi Franjo odvagnuo Klarinu želju, koja se tada nije mogla ostvariti jer su oboje bili teško bolesni, da je utješi, u svom joj je pismu napisao blagoslov i odriješio je od svakoga nedostatka ako je nešto takvo imala s obzirom na njegove odredbe i volju, kao i s obzirom na zapovijedi Sina Božjega. Osim toga joj je svjetovao da potisne svaku žalost i da se tješi u Gospodinu. Nije on, nego je Duh Božji po njemu istom bratu koga mu je poslala kazao ove riječi: »Idi i ovo pismo odnesi gospođi Klari te joj reci da odbaci svaku bol i žalost što me sada ne može vidjeti. No neka zna da će me ipak prije svoje smrti vidjeti, kako ona tako i njezine sestre, i uvelike će se utješiti.«

Dogodilo se, kad je malo nakon toga blaženi Franjo noću umro i kad je svanulo: *svi* su *stanovnici* (usp. Mt 27,25) grada Asiza, muškarci i žene sa svim klerom, noseći sveto tijelo iz mjesta gdje je Franjo preminuo, s himnima i hvalospjevima, noseći u rukama grančice drveća, po Božjoj volji odnijeli ga k Svetom Damjanu. Tako se is-

punila riječ što ju je Gospodin izrekao na svečeva usta, a na utjehu svojim kćerima i službenicama.

S prozora je maknuta željezna rešetka kroz koju se Kristove službenice običavaju pričešćivati i kroz koju prigodice slušaju riječ Božju. Braća su sveto tijelo digla s nosila i rukama su ga dobar sat vremena držala pokraj prozora, dok se gospođa Klara i njezine sestre nisu doista utješile. Bile su oblivene obilnim suzama i satrvene od bola, jer im je on na ovome svijetu nakon Boga bio jedina utjeha.

[14]

U subotu uvečer nakon večernje, kad se blaženi Franjo preselio Gospodinu, prije nego što se spustila noć, mnoštvo je ševa doletjelo iznad krova kuće u kojoj je ležao blaženi Franjo, ali nisu visoko letjele, nego su naokolo lijetale i pjevale.

Mi koji smo *bili s* (usp. 2 Pt 1,18) blaženim Franjom i *koji smo ovo o* njemu *napisali svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) da smo više puta čuli kako govori: »Budem li razgovarao s carem, molit ću ga da iz ljubavi prema Bogu i na moju molbu izda pisanu naredbu: Neka nijedan čovjek ne ubija sestre ševe i neka im ne čini nikakvo zlo. Isto tako neka bi odredio da svi upravljači gradova i gospodari tvrđava i sela imaju svake godine na Božić narediti ljudima da po putovima izvan gradova i tvrđava nabacaju pšenice i drugoga zrnja da bi napose sestre ševe i druge ptice imale hrane na dan tolike svetkovine. I neka iz poštovanja prema Sinu Božjemu, koga je blažena Djevica, njegova Majka, *položila u jasle* (usp. Lk 2,7) između vola i magarca, te noći svaki čovjek stavi obilno krme braći volovima i magarcima. Isto tako neka bogataši na Božić nahrane sve siromahe.«

Blaženi je Franjo svečanije slavio Rođenje Gospodinovo negoli ostale Gospodinove blagdane jer, iako je Gospodin i po otajstvima ostalih svetkovina izveo djelo našega spasenja, ipak kad *nam bijaše rođen* (usp. Iz 9,6), kao što je govorio blaženi Franjo, on nas je spasio. Zato je htio da svaki kršćanin toga dana radosno kliče u Gospodinu i da svaki čovjek za ljubav njemu koji nam je *dao samoga sebe* (usp. Tit 2,14) bude radosno darežljiv ne samo prema siromasima nego također i prema domaćim životinjama i prema pticama.

Blaženi je Franjo o ševi govorio: »Sestra ševa ima kapucu poput redovnika; ona je ponizna ptica, rado skakuće putem ne bi li sebi našla pšeničnoga zrnja. Pronađe li ga čak i među životinjskim izmetinama, izvlači ga i jede. Leteći hvali Gospodina poput dobrih redovnika koji, prezirući zemaljska dobra, *neprestano borave u nebesima* (usp. Fil 3,20). Osim toga i njezina je odjeća slična boji zemlje. Njezino perje pruža primjer redovnicima da ne nose upadnu

i mekušnu odjeću, nego neka ona bude kao ugasla, kao što je boja zemlje.« Budući da je blaženi Franjo sve to opažao na sestrama ševama, zato ih je vrlo volio i rado promatrao.

[15]

Često je blaženi Franjo braći ponavljao ove riječi: »Nikada nisam bio kradljivac. Od milostinje koja je baština siromaha uvijek sam uzimao manje nego što mi je trebalo da ne bi ostali siromasi bili prikraćeni u svome dijelu, jer bi ono što je tome protivno bila krađa.«

[16]

Kad su mu braća ministri predlagali neka bi dopustio da mogu nešto imati barem kao zajedničko, da bi se toliko mnoštvo braće moglo na nešto osloniti, sveti je Franjo za vrijeme molitve zazvao Krista i o tome ga je upitao za savjet. On mu je odmah rekao da odbaci sve: i pojedinačno i zajedničko. Rekao je da je Red njegova obitelj za koju je on sam uvijek spreman brinuti se pa ma koliko se ona povećala; uvijek će je zaštićivati dokle god se bude u njega pouzdavala.

[17]

Kad je blaženi Franjo boravio na nekoj gori s bratom Leonom iz Asiza i s bratom Bonicijem iz Bologne da bi sastavio Pravilo, jer se prijašnje izgubilo, dao ga je napisati po Kristovoj uputi. Kod brata Ilije, koji bijaše zamjenik blaženoga Franje, sakupilo se više ministara koji mu rekoše: »Čuli smo da taj brat Franjo sastavlja neko novo Pravilo. Bojimo se da će biti odviše strogo i da ga nećemo moći opsluživati. Želimo da odeš k njemu i da mu rekneš da se mi na to Pravilo nećemo obvezivati; neka ga sastavlja za sebe, a ne za nas.«

Brat Ilija im je rekao da neće ići jer se bojao Franjina ukora. A kad su oni i dalje navaljivali da bi ipak išao, rekao je da bez njih neće ići. I tada pođoše svi zajedno. Kad se brat Ilija sa spomenutim ministrima našao blizu mjesta gdje je Franjo boravio, pozvao ga je. Kad se blaženi Franjo odazvao i ugledao spomenute ministre, rekao im je: »Što hoće ta braća?« Brat Ilija mu je odgovorio: »To su ministri koji se, kad su čuli da sastavljaš novo Pravilo, pobojaše da ćeš ga vrlo pooštriti; oni izjavljuju i kažu da se na nj ne žele vezati. Načini ga za sebe, a ne za njih.«

Tada je blaženi Franjo svoje lice upravio prema nebu i Kristu rekao: »Gospodine, nisam li ti dobro rekao da ti neće vjerovati?«

Na to se iz visine čuo Kristov glas koji je rekao: »Franjo, u Pravilu ništa nije tvoje, nego je sve moje što god se u njemu nalazi. Hoću da se Pravilo opslužuje: doslovno, doslovno, doslovno, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja, bez objašnjavanja!« I nadodao je: »Znam koliko može ljudska slabost i koliko sam im spreman pomagati. Koji ga neće obdržavati, neka iz Reda iziđu!« Tada se blaženi Franjo okrenuo braći i rekao im: »Jeste li čuli? Jeste li čuli? Hoćete li da ponovno kaže?« Tada ministri zbunjeni priznaše svoju krivnju i otiđoše.

[18]

Dok je blaženi Franjo boravio na generalnom kapitulu kod Svete Marije u Porcijunkuli, koji je prozvan kapitulom na rogožinama, a bilo je ondje pet tisuća braće, mnogi su od njih bili poznati po svojoj mudrosti i učenosti. Oni rekoše gospodinu kardinalu koji je poslije postao papa Grgur, a na kapitulu je bio nazočan, neka bi nagovorio blaženoga Franju da posluša savjete spomenute učene braće pa da gdjekada dopusti da ga oni vode. Navodili su pravila blaženoga Benedikta, blaženog Augustina i blaženoga Bernarda koja upućuju da se tako i tako živi.

Tada je blaženi Franjo, saslušavši o toj stvari kardinalovo upozorenje, uhvatio ga za ruku i odveo k braći sakupljenoj na kapitulu te im je progovorio ovako: »Braćo moja, braćo moja, Bog me je pozvao da idem putem jednostavnosti. Neću da mi spominjete bilo koje pravilo: ni pravilo svetog Augustina, ni svetog Bernarda, ni svetog Benedikta. Gospodin mi je rekao ono što je htio, a to je da budem nova luda na svijetu. Gospodin nas nije htio voditi drugim putem, nego ovim. Bog će vas u vašoj mudrosti i učenosti pomutiti. Pouzdajem se u Gospodinove redarstvenike pomoću kojih će vas kazniti i tako ćete se, htjeli – ne htjeli, povratiti na svoju sramotu.«

Kardinal je ostao zadivljen i na to nije ništa rekao, a sva su braća mukom umuknula.

[19]

Premda je blaženi Franjo htio da mu sinovi *sa svim ljudima žive u miru* (usp. Rim 12,18) i da se prema svima odnose kao maleni, ipak ih je učio riječju da se prema klericima odnose ponizno, a to im je pokazivao i svojim primjerom. Rekao im je: »*U pomoć* (usp. Ps 70,2; Dan 10,13) smo poslani svećenicima *za spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9) da ono što njima nedostaje mi nadopunimo. Svatko će primiti svoju nagradu, ali ne po vlasti, nego *po radu* (usp. 1 Kor

3,8). Znajte, braćo, rekao je, da je Bogu najdraža *korist duša* (usp. Mudr 3,13); a to se može bolje postići slogom negoli neslogom klera. Ako li oni sami sprečavaju spasenje naroda, *osveta je Božja* i Bog će im *u* svoje *vrijeme naplatiti* (usp. Pnz 32,35). Zato *budite podložni* (usp. 1 Pt 2,13) crkvenim starješinama da se ne bi, *koliko je do vas* (usp. Rim 12,18), porodila kakva zavist. *Budete li sinovi mira* (usp. Lk 10,6), za Boga ćete steći i kler i narod, a to je Gospodinu draže nego da mu steknete samo narod, uz sablazan klera. Pokrivajte – rekao je – njihove padove, nadoknađujte njihove mnoge nedostatke, a *kad* to *učinite* (usp. Lk 17,10), budite još ponizniji!«

[**20**]

Neka su se braća ponovno tužila blaženome Franji: »Oče, zar ne vidiš da nam biskupi gdjekada ne dopuštaju propovijedati i tako nas puštaju da u jednom kraju budemo besposleni prije nego što mognemo narodu propovijedati? Bilo bi bolje da od gospodina pape ishodiš povlasticu za propovijedanje, i to bi bilo korisno za *spasenje duša*« (usp. 1 Pt 1,9).

Ozbiljno ih je ukorio i rekao im: »Vi, manja braćo, ne poznate volju Božju i ne dopuštate mi da obratim cijeli svijet kao što to Bog hoće. Hoću naime najprije poniznošću i poštovanjem obratiti prelate, a kad oni vide naš sveti život i poštovanje prema njima, molit će vas da propovijedate i obraćate narod. Privući će vam ga bolje nego povlastice koje želite i koje će vas dovesti do oholosti. Budete li slobodni *od svake pohlepe* (usp. Lk 12,15) i budete li poticali narod da Crkvi prizna njezina prava, molit će vas da im ispovijedate narod. Zato se ne morate brinuti jer, ako se obrate, lako će naći ispovjednika. Od Gospodina želim sebi ovu povlasticu: da naime nemam nikakve povlastice osim da svima iskazujem poštovanje i da po poslušnosti svom svetom Pravilu sve obratim više svojim primjerom negoli riječju.«

[**21**]

Gospodin Isus Krist jednom je zgodom rekao bratu Leonu, drugu blaženoga Franje: »Žalostim se zbog braće.« Brat Leon ga je upitao: »Zbog čega, Gospodine?« Gospodin mu je odgovorio: »Zbog tri stvari: što ne priznaju mojih dobročinstava koja im, kako ti je poznato, danomice pružam, a oni *niti siju niti žanju* (usp. Lk 12,24); što *cijeli dan* mrmljaju i provode u *besposlici* (usp. Mt 20,6) i što često jedni druge izazivaju na srdžbu, a ne izmiruju se i ne opraštaju nanesenu im nepravdu.«

[22]

Blaženi je Franjo jedne noći toliko bio pritiješnjen bolima od svojih bolesti da te noći nije mogao ni počivati, a kamoli spavati. Ujutro, kad je bol donekle jenjala, dao je sazvati svu braću koja su se nalazila u tome mjestu. Dok su oni pred njim sjedili, promatrao ih je i gledao kao predstavnike svekolike svoje braće.

Počevši od jednoga brata, blagoslivljao ih je *stavljajući svoju desnicu na glave* (usp. Post 48,17) pojedinaca i blagoslovio je sve koji su tada bili u Redu i *koji će u nj stupiti do* svršetka *svijeta* (usp. Iv 1,15; Dn 7,18). A vidjelo se i da trpi što prije svoje smrti nije mogao vidjeti sve svoje sinove i braću. Nakon toga je naredio da se preda nj donesu *hljebovi* pa ih *je blagoslovio* (usp. Mt 26,26), a jer ih zbog bolesti nije mogao lomiti, dao je da ih jedan od braće *izlomi*, a tada je, *uzimajući* po komadić, svakom bratu pružio i naredio da ga *pojede* (usp. Mk 14,22; 1 Kor 11,24). Kao što je naime Gospodin na Veliki četvrtak prije svoje smrti htio blagovati s apostolima, tako se na neki način onoj braći činilo da je blaženi Franjo prije svoje smrti htio blagosloviti njih i u njima ostalu braću, a jer su jeli onaj blagoslovljeni kruh, činilo se kao da blaguju i sa svojom ostalom braćom.

I ovo možemo pripomenuti. Budući da je to bio neki drugi dan, a nije bio četvrtak, rekao je braći kako je uvjeren da je četvrtak.

Jedan je od one braće sačuvao komadić onoga kruha. I nakon smrti blaženoga Franje neki su koji su od toga jeli odmah bili izliječeni od svojih bolesti.

[23]

Svojoj je braći preporučivao da grade siromašna boravišta, kućice da budu od drva, a ne od kamena. Nije htio da se braća nastane na nekome mjestu ako nije bilo jasno tko mu je vlasnik i gospodar. Od svojih je sinova uvijek *zahtijevao* da se ponašaju kao *stranci* (usp. Izl 12,49).

[24]

Franji nije bila mrska samo otmjenost kuća nego je također mnogo zazirao od brojnih i biranih kućnih potrepština. Na stolovima nije volio vidjeti ništa od posuđa što bi ga podsjećalo na svijet, da bi tako sve upravo pjevalo o putovanju i izgnanstvu.

[25]

Preporučivao je da se u knjigama traži *svjedočanstvo Gospodnje* (usp. Ps 19,8), a ne nagrada, poučnost, a ne ljepota. Htio je da imaju malo knjiga koje će biti na raspolaganju siromašnoj braći.

[26]

U posteljama i ležajima također je vladalo veliko siromaštvo, a tko je povrh slame imao kakvu trošnu plahtu, smatrao je to otmjenim krevetom.

[27]

Ovaj je Božji prijatelj prezirao sve *što pripada svijetu* (usp. 1 Kor 1,33.34), a ipak je iznad svega ostaloga mrzio novac. Zato ga je već tamo od svoga obraćenja odbacivao, a svoje sljedbenike upozoravao je na to da ga se klone kao samoga đavla. Svojima je preporučivao: neka izmetine i novac jednako cijene.

Desilo se jednoga dana (usp. Post 39,11) da je u crkvicu svete Marije u Porcijunkuli ušao neki svjetovnjak da se pomoli. Kao svoj dar pokraj križa je ostavio novac. Kad je otišao, jedan od braće novac je jednostavno uzeo i stavio u prozor.

To što je brat učinio dospjelo je i do svečevih ušiju. Kad je dotični vidio da je ta stvar otkrivena, požurio je zamoliti oproštenje. Prostro se ničice po zemlji, spreman da bude bičevan. Svetac ga je i zbog toga što je novac samo dotaknuo ukorio i oštro izružio. Naložio mu je da ustima s prozora digne novac i da ga izvan ograde ispljuje na magareću izmetinu. Kad je taj brat nalog pohvalno izvršio, ostalima je, kad su to čuli, srca ispunio strah. Svi su otada još više prezirali novac koji je uspoređivan s izmetinom, i u preziranju toga danomice su ih poticali novi primjeri.

[28]

Obučen snagom odozgora (usp. Lk 24,49) većma se iznutra grijao božanskom vatrom nego što ga je izvana grijala tjelesna odjeća.

[29]

Odvratni su mu bili u Redu oni koji su bili trostruko obučeni i koji su bez potrebe nosili mekušastu odjeću. Govorio je da je potreba koju ne zahtijeva razum nego užitak znak *ugašena duha* (usp. 1 Sol 5,19). »Ako duh postane mlak i ako milost polako ohladi – re-

kao je – nužno će *tijelo i krv* (usp. Gal 1,16; Mt 16,17) *tražiti svoje*« (usp. Fil 2, 21). I nadodao je: »Što onda drugo preostaje, ako duša ne nalazi svoga uživanja, a tijelo zahtijeva svoje? Tada životinjska težnja prekriva prividnu potrebu, a *tjelesni nagon* (usp. Kol 2,18) oblikuje savjest.« I nadodao je:

[**30**]

»Imadne li moj brat neku pravu potrebu ili ako ga tišti neimaština, pa se požuri da joj udovolji i da je ukloni, kakvu će *primiti nagradu* (usp. Post 29,15)? Propala mu je prigoda za stjecanje nagrade, ali je i pokazao da je namjerno ne prihvaća.«

Ovim je i sličnim riječima pogađao one koji nisu strpljivo podnosili oskudicu, a to nije ništa drugo nego – žaliti za Egiptom. Nije napokon htio da braća iz bilo kojeg razloga imaju više od dviju tunika, a ipak je dopuštao da ih se pojača podstavama. Želio je da braća zaziru od biranih tkanina, a one koji su činili tome protivno pred svima je oštro korio. A da bi svojim primjerom takve zbunio, na svoju bi tuniku izvana prišio *grubu kostrijet* (usp. Job 16,15). Na samrti je također htio da mu tunika u kojoj je imao biti pokopan bude omotana u komade jeftine kostrijeti. Braći kod koje je to zahtijevala bolest ili kakva druga potreba dopuštao je da ispod gornje tunike nose još jednu mekšu. To je tražio zato da bi se izvana na habitu sačuvala grubost i jeftinoća. Rekao je: »Strogost će još toliko opasti i zavladat će mlakost da se sinovi siromašnoga oca neće ustručavati nositi habite od baršuna, a izmijenit će samo boju.«

[**31**]

Dogodilo se u zimsko doba u Celanu. Franjo je umjesto ogrtača na sebi nosio komad neke tkanine što mu ga je posudio neki prijatelj. Dok je boravio u dvoru marsikanskoga biskupa, srela ga je neka starica koja je *prosila milostinju* (usp. Dj 3,2). Franjo je odmah s ramena skinuo tkaninu, iako je bila tuđa, poklonio ju je siromašnoj starici rekavši: »Idi i načini sebi haljinu, jer ti je vrlo potrebna.« Starica se začuđeno nasmiješila, ali ne znam je li to bilo od straha ili od radosti. Iz ruku mu je uzela tkaninu i brzo otrčala. Da izbjegne opasnosti, ukoliko bi možda Franjo zatražio da mu vrati tkaninu, razrezala ju je škarama. Kad je ustanovila da joj odrezani komad nedostaje za haljinu, stekavši prvo iskustvo o Franjinoj darežljivosti, vratila se svecu i pokazala mu nedostatak na tkanini. Svetac je pogledao brata koji je isto tako bio zaogrnut komadom tkanine pa mu je rekao: »Jesi li, brate, čuo što kaže ova starica? Iz ljubavi prema Gospodinu podnesimo studen pa i ti podaj siroti tkaninu da mogne dovršiti haljinu.«

Kao što je učinio Franjo, tako je učinio i subrat. I tako obojica ostadoše nedovoljno obučeni da bi se mogla obući siromašna starica.

[32]

Kad se nekom drugom zgodom vraćao iz Siene, sreo je nekog siromaha pa je rekao subratu: »Moramo vratiti ogrtač siromahu kojemu pripada. *Posudili smo* (usp. Lk 6,34) ga dok se ne namjerimo na nekoga tko je siromašniji od nas.« Subrat se, imajući na pameti očevu potrebu, odlučno usprotivio rekavši mu da se ne brine za drugoga zanemarujući sebe. Na to će mu svetac: »Ne želim *biti kradljivac* (usp. Iv 12,6). Uračunalo bi nam se kao krađa kad ne bismo dali onome koji se nalazi u većoj potrebi.« Brat je popustio, a Franjo je predao ogrtač.

[33]

Nešto se slično tome desilo u mjestu Celle di Cortona. Blaženi je Franjo na sebi imao nov ogrtač što su mu ga nabavila braća. Uto dođe jedan siromah koji je oplakivao smrt svoje žene i obitelj koja je *pala u bijedu* (usp. Ps 10,14). Njemu će svetac: »Iz ljubavi prema Sinu Božjem dajem ti ovaj ogrtač uz uvjet da ga nikome ne poklanjaš. Daj ga onome tko će ga dobro platiti.« Braća odmah priskočiše da uzmu ogrtač i da spriječe to darivanje. Lice svetog oca *ulilo* je siromahu *srčanost* (usp. 2 Ljet 17,6) te je rukama i noktima branio ogrtač kao svoje vlasništvo. Braća su konačno ogrtač otkupila i siromah je, uzevši novac, otišao.

[34]

Jednom je zgodom sveti Franjo kod mjesta Collestrada, nedaleko od Peruđe, spazio nekog siromaha koga je već prije upoznao dok još bijaše u svijetu. Upitao ga je: »Kako si, brate?« A on je razjaren počeo *gomilati kletve* (usp. Br 5,19.23) protiv svoga gospodara koji mu je oduzeo sve što je imao. Rekao je: »Krivnjom svoga gospodara – *prokleo* ga *svemogući Gospodin* (usp. Otk 1,8; Post 5,29) – *upao sam u* veliko *zlo*« (usp. Mt 4,24).

Blaženom se Franji većma smilila duša negoli tijelo dotičnoga siromaha, jer je ustrajao u mržnji. Zato mu je rekao: »Brate, iz ljubavi prema Gospodinu Bogu oprosti svom gospodaru da *oslobodiš svoju dušu* (usp. Est 4,13), a moglo bi se dogoditi da ti on *oteto vrati* (usp. Izl 22,13). Ako si pak izgubio svoje stvari, *izgubit ćeš i dušu*« (usp. Lk 9,24). Na to će siromah: »Ne mogu posve oprostiti ako mi onaj

prije ne vrati što mi je oteo.« Kako je blaženi Franjo na leđima imao ogrtač, rekao je siromahu: »Evo, dajem ti ovaj ogrtač. Molim te da svom gospodaru oprostiš iz ljubavi prema Gospodinu Bogu.« Taj se, potaknut dobročinstvom, primirio. Uzeo je dar i oprostio nepravde.

[35]

Dok je boravio u Sieni, upravo je onamo došao jedan dominikanac, *čovjek duhovan* (usp. Hoš 9,7) i doktor svetoga bogoslovlja. Kad je taj posjetio blaženoga Franju, dugo je zajedno sa svecem uživao raspravljajući o *riječima Gospodnjim* (usp. Iv 3,34).

[36]

Spomenuti ga je učitelj upitao što misli o ovim riječima proroka Ezekijela: »*Ne predbaciš li* grešniku njegovu grešnost, *iz tvoje ću ruke tražiti njegovu* dušu« (usp. Ez 3,18). Učitelj mu je rekao: »Poznajem mnoge, dobri oče, za koje znam da su u stanju smrtnoga grijeha, ali im nisam uvijek govorio o njihovoj grešnosti. Zar će se *iz* moje *ruke tražiti* njihove *duše*?« (usp. Ez 3,18).

Kad mu je blaženi Franjo rekao da se smatra neznalicom i da bi bilo potrebnije da sam bude poučen nego da iznosi svoju misao o tome mjestu Sv. pisma, taj ponizni učitelj dodao je: »Iako sam, brate, čuo kako su neki učenjaci tumačili ovo mjesto, ipak bih o tome rado htio čuti i tvoju misao.« Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Ako se te riječi imaju općenito shvatiti, ja ih shvaćam ovako: *Sluga Božji* (usp. Dn 6,20) mora životom i svetošću u sebi toliko *gorjeti* da *svjetlom* svoga *primjera* i *svojom riječju* (usp. Iv 5,35; 1 Tim 4,12) prekorava sve grešnike. Tako će, kažem ti, sjaj njegova života i žar njegova dobra glasa *prekoravati* sve zbog njihovih *opačina*« (usp. Ez 3,19).

Tako je taj čovjek, duhovno obogaćen, na odlasku rekao subraći blaženoga Franje: »Braćo moja, bogoslovlje ovoga čovjeka, poduprto čistoćom i kontemplacijom, slično je *orlu u letu* (usp. Job 9,26), a naše znanje *trbuhom puže po zemlji*« (usp. Post 1,20. 22; 3,14).

[37]

Nečiste je poglede običavao *obilježiti* ovakvom *zagonetkom* (usp. 1 Kor 13,12): »Neki je kralj, pobožan i moćan, kraljici uzastopce poslao svoja dva glasnika. I vratio se prvi koji je samo svojim riječima prenio riječi poruke. *Jer su oči mudraca bile u glavi* (usp. Prop 2,14), nisu kružile uokolo. – Povratio se i drugi koji je s nekoliko sažetih riječi kralju podnio izvještaj, a zatim se nadaleko i naširoko raspripovijedao o kraljičinoj ljepoti. Završio je ovako: »Gospodine,

vidio sam doista vrlo lijepu ženu. Blago onome koji u njoj uživa!« Na to će mu kralj: »Ti, *opaki slugo* (usp. Mt 18,32), na moju si zaručnicu bacao nečedne poglede. Očito je da si namjeravao kupiti stvar koju si tako pomno ogledao.« – Dao je zatim pozvati onoga prvog i rekao: »Kako ti se sviđa kraljica?« A taj će: »Vrlo dobro, ljubazno je slušala i mudro odgovorila.« Na to ga upita kralj: »A nije li i lijepa?« Glasnik odgovori: »To je, moj gospodaru, tvoja stvar da je promatraš, a moja je dužnost bila samo prenijeti poruku.« Pripovijeda se kraljeva presuda: »Ti koji imaš čiste poglede, još čišći tijelom ostani u odaji, a ovaj neka iziđe iz kuće da mi ne bi oskvrnuo ložnicu.«

I svetac je zaključio: »Ta tko se ne bi morao bojati gledati zaručnicu Kristovu?«

[38]

Gdjekada je znao učiniti ovako: predivna melodija koju je pjevao u svojoj nutrini iz njega bi provalila u francuskom napjevu, a raspoloženje božanskoga nadahnuća što ga je *njegovo uho potajno slušalo* (usp. Job 4,12) provalilo bi u radosno klicanje na francuskom jeziku.

Gdjekada bi, kao što sam i vidio, sa zemlje uzeo dva prutića; jedan bi držao lijevom rukom kao gusle, a drugi desnicom kao gudalo. Tobožnjim bi gudalom povlačio po tobožnjim guslama i to je pratio prikladnim kretnjama. Francuskim je jezikom pjevao o Bogu. Često bi cijela ta igra svršavala suzama i napokon bi to klicanje završilo suosjećanjem s Kristovom mukom. Nakon toga bi svetac nastavio s dugotrajnim uzdisanjem, pojačao bi naricanje i, zaboravivši na ono što je držao u rukama, padao bi u duhovni zanos.

[39]

Pošto je prošlo nekoliko godina nakon njegova obraćenja, da bi sačuvao krepost svete poniznosti, na jednom se kapitulu pred svom braćom cijeloga Reda odrekao poglavarske službe rekavši: »Odsada sam za vas mrtav. Evo brata Petra Katanskoga kojemu ćemo se i ja i vi pokoravati.« Naklonivši se pred njim, obećao mu je poslušnost i poštovanje. Na to su braća zaplakala, a bol je iznudila i glasno jecanje kad vidješe da će na neki način biti lišeni tolikog oca i postati siročad. Blaženi je Franjo ustao te je sklopljenim rukama i očima uzdignutim prema nebu rekao: »Gospodine, preporučujem ti obitelj koju si mi do sada povjeravao. A jer se sada ne mogu *o njoj* više *brinuti* (usp. Lk 10,35) zbog bolesti, koje su ti, preslatki Gospodine, poznate izručujem je ministrima. Dužni su *na sudnji dan* (usp.

Mt 12,36) pred tobom, Gospodine, položiti račun, ako bi koji brat propao ili s njihove nemarnosti ili zbog zla primjera ili također zbog preoštra postupka.«

Otada je ostao podložnikom sve do svoje smrti. Ponašao se poniznije nego bilo tko od ostalih.

[**40**]

Drugom je zgodom svom nasljedniku predao svu subraću rekavši: »Po ovoj povlastici slobode ne želim biti nikakav izuzetak, nego neka me braća premještaju iz mjesta u mjesto, kako im Gospodin nadahne.« Tome je dodao: »Vidio sam slijepca kojem je psić bio vodičem na putu.«

Pošto se oslobodio svake posebnosti i isticanja, uživao je u tome što u njemu može bolje *prebivati snaga Kristova* (usp. 2 Kor 12,9).

[**41**]

Tvrdio je da je Gospodin *u posljednje vrijeme* (usp. Jd 18) poslao Manju braću da budu svijetli primjeri grešnicima koji su obavijeni tamom. Kazivao je kako ga *opajaju najugodniji miomirisi* (usp. Izl 29,18; Iv 12,3) i razblažuje snaga *dragocjene pomasti* (usp. Mt 26,7) kad sluša o *divnim djelima* (usp. Dj 2,11) svete braće koja su razasuta po cijelome svijetu.

Desilo se da je jedan brat pred nekim plemenitim čovjekom s otoka Cipra jednom zgodom protiv drugoga brata *dobacio* (usp. Job 18,2) *riječ* uvrede. Kad je taj opazio da su njegove riječi dotičnoga brata povrijedile, uzeo je magareću izmetinu i, da sebe kazni, stavio je u svoja usta. Sažvakao ju je i rekao: »Neka jezik koji je na moga brata *izbacio otrov* (usp. Izr 23,32) srdžbe žvače izmet!« Kad je onaj Cipranin to vidio, obuzelo ga je divljenje i otišao je silno duhovno sazidan. Otada je sebe i sve svoje stavio braći na raspolaganje.

Sva su braća to po običaju neizostavno obdržavala. Ako bi koji od njih drugome rekao kakvu uvredljivu riječ, odmah bi se ničice *bacio na zemlju* (usp. 2 Mak 10,4) te bi poljupcima i milovanjem obasuo noge povrijeđenoga. U takvim je slučajevima svetac zanosno klicao, kad je naime slušao kako njegovi sinovi sami od sebe pružaju primjere svetosti, a blagoslovima *vrijednim svakog prihvaćanja* (usp. 1 Tim 1,15) obasipao je braću koja su *riječju* ili *činom* (usp. Kol 3,17) upućivala grešnike na ljubav prema Kristu. Htio je da mu braća budu slična *gorljivošću* duša kojom *je* potpuno *bio ispunjen* (usp. Dj 5,17).

[42]

Kad se već približilo vrijeme da ga Gospodin pozove k sebi, neki mu je brat rekao: »Brate, ti ćeš umrijeti, a obitelj koja te je slijedila *u* ovoj *suznoj dolini* (usp. Ps 84,7) bit će ostavljena. Odaberi nekoga tko ti je u Redu dobro poznat, na kojem će počinuti tvoj duh i kojemu će se s punim povjerenjem moći predati teret službe generalnoga ministra.« Sveti je Franjo, popratívši ove riječi uzdisanjem, rekao: »Ne vidim vođe za tako raznoliku vojsku. Ne vidim, sinko, pastira za tako veliko stado koji bi tome dorastao. No želim vam opisati jednoga na kojem se vidi kakav bi morao biti otac ove obitelji.«

»To mora biti čovjek stroga života, velike uviđavnosti, besprijekorna vladanja. Mora biti daleko od svake pristranosti, jer se ne bi smjelo dogoditi da, dok se jednoj strani priklanja, to bude razlogom negodovanja u cijeloj zajednici. Treba da bude čovjek molitve koji sebi zna osigurati stalno vrijeme za potrebe vlastite duše, a ostalo za povjereno mu stado. Neka u rano jutro prikaže misu i neka se ustrajno moli za sebe i za svoje stado. Kad dovrši molitvu, neka javno blaguje, neka se svima stavi na raspolaganje, neka svima ljubazno odgovara i neka se za sve brine. Neka ne bude čovjek *pristranosti* (usp. Rim 2,11; Dj 10,34) koji će u kakvom neurednom zakutku primati siromašne i priproste, a učene ljude i prelate primat će s posebnom pažnjom. Ako je obrazovan, neka se pokazuje što strpljivijim u svetoj jednostavnosti i neka njeguje ostale kreposti. Neka prezire novac koji je glavni uzrok opadanja našega redovničkog života. Vrhovni poglavar našega Reda neka bude takav da se mogne drugima pokazivati kao uzor, napose s obzirom na upotrebu novca.«

[43]

Rekao je: »Neka mu za osobnu upotrebu bude dosta jedan habit i džepna bilježnica; za upravljanje braćom neka ima tintarnicu i pečat. Neka ne bude sakupljač knjiga i neka se ne bavi mnogo čitanjem, kako njegovoj službi ne bi bilo nauštrb ono što troši za učenje. – Neka tješi ožalošćene, jer mora biti posebno *utočište* onima koji su *ojađeni* (usp. Ps 32,7; 46,2). Ne nađe li se kod njega lijeka za ozdravljenje, u bolesnima će prevladati zdvojnost. Drzovite neka nastoji privesti k blagosti time što će se odreći svoga prava da bi *dušu pridobio za Krista* (usp. Fil 3,8). Prema odmetnicima od Reda neka ne *zatvara* milosrdno *srce* (usp. 1 Iv 3,17) kao prema *ovcama koje su se izgubile* (usp. Lk 15,4. 6); neka zna da su napasti gdjekada odviše jake te mogu dovesti do tolikoga pada.«

»Hoću da ga svi poštuju kao Kristova namjesnika, a on neka s ljubavlju izlazi u susret potrebama sviju. Potrebno je da se ne raduje častima ni privrženosti nekolicine više nego što bi se radovao nepravdama. – Ako bi kada ustrebao posebnu hranu, neka je ne uzima kriomice, nego javno da bi se drugi, koji su slabašni, na taj način oslobodili sramežljivosti, kad ustreba da iziđu u susret potrebama iscrpljena tijela. Njegova je dužnost napose to da razotkriva tajne savjesti. Neka nipošto ne povrijedi ljudsku normu pravednosti, nego neka toliku službu smatra više teretom negoli čašću. Ne samo da mora paziti kako se iz prevelike blagosti ne bi porodila mlitavost i da se ne bi zbog prevelike popustljivosti uvukla raspuštenost, nego dok svima iskazuje ljubav, neka ulijeva strah *onima koji čine zlo*« (usp. Izr 10,29).

»Želio bih da bude okružen savjetnicima koji se odlikuju čestitošću i koji će svi zajedno s njime *pružati primjer svakoga dobra* (usp. Tit 2,7). Neka budu postojani u teškoćama, primjereno srdačni da bi sve koji im dođu primali sa svetom prijaznošću: Evo – rekao je – takav bi trebao biti generalni ministar.«

[44]

Kad ga je jednom zgodom neki brat zapitao zašto je svu braću odnemario time što ih je predao u druge ruke, kao da mu uopće ne pripadaju, Franjo mu je odgovorio: »Ljubim braću kako mogu, ali kad bi *slijedili* moje *stope* (usp. 1 Pt 2,21), jamačno bi ih više ljubio i ne bih im bio tuđ. Ima ih među poglavarima koji braću upućuju na druge stvari i za primjer im stavljaju stare monahe, a do mojih uputa drže malo. No na kraju će se vidjeti posljedice toga što rade.«

Malo poslije, iako je bio pritisnut teškom bolešću, *uzburkan u duhu* (usp. Ps 48,8), uspravio se na postelji i rekao: »Tko su ti koji su moj red i red moje braće *ugrabili iz mojih ruku* (usp. Iv 10,28)? Dođem li na generalni kapitul, očitovat ću im što je moja volja.«

[45]

Blaženi se Franjo nije sramio da javno po gradu za bolesna brata traži mesa. Ipak je bolesnike opominjao da strpljivo podnose svoje teškoće i neka se ne sablažnjavaju ako im se u svemu ne udovolji.

Zato je u jednom pravilu dao napisati ove riječi: »Molim svu svoju bolesnu braću da se u svojim bolestima ne uznemiruju i neka Bogu ili braći ne prigovaraju. Lijekove neka ne zahtijevaju previše uporno i neka ne teže za tim kako bi od bolesti oslobodili tijelo, neprijatelja duše, koje će brzo umrijeti. *Neka zahvaljuju na svemu* (usp.

1 Sol 5,18) i neka žele biti onakvi kakve ih Bog hoće imati. Bog one koje je *predodredio za vječni život* (usp. Dj 13,48) za nj pripravlja udarcima i bolestima, kao što je i sam rekao: *'Ja korim i odgajam one koje ljubim'*« (usp. Heb 12,6; Otk 3,19).

[46]

Najgorljivije je promicao zajednički život i opsluživanje Pravila, a one koji su se oko toga trudili obdario je posebnim blagoslovom. Pravilo je nazivao *knjigom života* (usp. Sir 24,32; Otk 3,5), *nadom spasenja* (usp. 1 Sol 5,8), jezgrom evanđelja, putem savršenstva, ključem raja, *savezom vječne vjernosti* (usp. Post 17,13). Htio je da ga svi imaju, da ga svi poznaju, da o njemu uvijek *pažljivo razmatraju* (usp. Mudr 8,9) da bi se otresli nemara i u *svojoj duši* (usp. Rim 7,22; Ef 3,16) razmišljali o položenom zavjetu. Poticao je učenike da ga uvijek imaju pred očima kao putokaz za provođenje života i, štoviše, da bi s njime i preminuli.

Tu je odredbu imao na pameti jedan brat laik, za koga smo uvjereni da ga treba štovati kao mučenika, jer je zaslužio palmu slavne pobjede. – Kad su ga naime Saraceni vodili na stratište, uzdignutim je rukama držao Pravilo, bacio se na koljena i svom je subratu rekao: »Pred *očima veličanstva* (usp. Iz 3,8) i pred tobom, predragi brate, optužujem se zbog svojih grijeha što sam ih učinio protiv ovoga Pravila.«

Nakon kratke ispovijedi uslijedio je mač pa je život završio mučeništvom, a nakon toga se proslavio *znakovima i čudesima* (usp. 2 Kor 12,12). – Taj je mladac ušao u Red tako mlad da gotovo nije bio sposoban obdržavati post što ga propisuje Pravilo. Iako je bio tako mlad, na svom je tijelu nosio pokornički pojas. – Blažena li dječaka koji je tako sretno *započeo* redovnički život da bi ga još sretnije *dovršio* (usp. Sir 18,6)!

[47]

Blaženi se otac mnogo žalostio ako bi se zanemarivale kreposti pa bi se težilo za znanjem, napose ako *netko* nije ustrajao *u zvanju u koje je bio pozvan* (usp. 1 Kor 7,20.24) od početka. Jednom je prilikom rekao: »Moja braća koje vodi znanstvena radoznalost u *dan odmazde* (usp. Hoš 9,7) naći će se praznih ruku. Htio bih da se ti većma učvršćuju u krepostima kako bi onda kad nastupi *vrijeme nevolje* (usp. Ps 37,39) *u tjeskobi* uza se imali *Gospodina* (usp. 2 Ljet 15,4). Naime *stići će* – rekao je – *nevolja* (usp. Ps 22,12; Izr 1,27) nakon koje će se beskorisne knjige bacati kroz prozore i u zapećke.«

Nije to govorio zato što bi bio protivnik studija Svetoga pisma, nego zato što pretjerana briga za studijem redovnike previše zaokuplja, a on je htio da braća budu što veća po svojoj ljubavi, a ne po radoznaloj učenosti.

Također je predosjećao i vremena koja su uskoro imala stići; znao je da će znanost takvima biti razlogom pada.

Nakon svoje smrti u viđenju se ukazao nekom od svojih drugova koji se pripravljao na propovijedanje i to mu je zabranio, a naredio mu da ide putem jednostavnosti.

[48]

Govorio je kako će Gospodin one mlake koji se nikakva posla ne prihvaćaju *izbaciti iz* svojih *usta* (usp. Otk 3,16). Nitko se nije pred njim smio pokazati besposlenim, a da ga on ne bi oštro ukorio. Franjo, uzor svakog savršenstva, mučio se i *radio* svojim *rukama* (usp. 1 Kor 4,12; 1 Sol 4,11) te nije dopuštao da mu išta od izvrsnog dara vremena prođe uzalud. Jednom je prilikom rekao: »Hoću da sva moja braća rade i da budu nečim zauzeta. Oni koji ne umiju raditi neka nauče kakve zanate da bismo – rekao je – ljudima bili manje teški i da nam se srce i jezik ne bi bavili onim što je nedopušteno.«

Plaću ili nagradu za obavljeni rad nije prepuštao samovolji ili samostalnom raspolaganju onoga koji ju je privrijedio, nego ju je trebalo predati gvardijanu ili zajednici.

[49]

U Rimu su kod gospodina Ostijskoga, koji je poslije postao vrhovnim svećenikom, boravila ona dva svjetionika cijeloga svijeta, naime sveti Franjo i sveti Dominik. Kad su se s posebnim užitkom porazgovorili o Bogu, napokon im je biskup rekao: »U prvotnoj su Crkvi pastiri bili siromašni. Bili su to ljudi koji su plamtjeli ljubavlju, a ne pohlepom. Zašto dakle ne bismo iz vaših bratstava postavljali biskupe i prelate koji bi se odlikovali *učenošću* i *uzornošću*?« (usp. Tit 2,7).

Među svecima *je došlo* do *pogađanja* (usp. Lk 22,24) s obzirom na odgovor, ali ne tako da bi jedan pretekao drugoga, nego su jedan drugoga poticali, štoviše jedan drugoga je upravo silio na odgovor. Obojica su jedan pred drugim imali neku prednost jer su se uzajamno štovali. Franju je konačno pobijedila ponizna poslušnost te nije odgovorio prvi, a Dominika je pobijedila ponizna poslušnost da je odgovorio prvi. – Blaženi je Dominik biskupu odgovorio: »Gospodine, moja su braća, ukoliko spoznaju, dovoljno uzdignuta, a koliko mogu, neću dopuštati da postižu drugi izgled dostojanstva.«

Nakon toga kratkog odgovora blaženi se Franjo pred biskupom naklonio i rekao: »Gospodine, moja su braća zato nazvana manjom braćom da ne pomišljaju *postati većima* (usp. Mt 20,26). Njihovo ih zvanje upućuje na to da ostanu na niskom položaju i da *slijede stope Kristove* poniznosti (usp. 1 Pt 2,21) da bi napokon bili uzdignuti više od drugih *pred licem svetih* (usp. Mudr 3,13). Ako vam je stalo do toga – nastavio je – da *u Božjoj Crkvi* (usp. Fil 3,6) donose plodove, držite ih i sačuvajte u njihovu zvanju i vratite ih na niski položaj i protiv njihove volje. Nipošto nemojte dopustiti da budu uzdizani na prelatske položaje.«

To su odgovori ove dvojice blaženika. Nakon tih odgovora gospodin Ostijski duhovno se mnogo sazidao i mnogo *zahvaljivao Gospodinu* (usp. Dj 27,35).

Kad su odande otišli, blaženi je Dominik zamolio svetoga Franju da mu da pojas kojim bijaše opasan. Blaženi je Franjo u tome oklijevao jednakom poniznošću kakvom ga je ljubavlju sveti Dominik zamolio. Ipak je konačno prevladala sveta upornost moliteljeva te je s velikom pobožnošću sebe opasao Franjinim pojasom ispod donje tunike.

Napokon su se rukovali i uzajamno su se jedan drugome preporučili u molitve. Svetac je rekao svecu: »Htio bih, brate Franjo, da bi se tvoj i moj red sjedinili pa da u Crkvi na jednak način živimo.«

Kad se konačno raziđoše, blaženi Dominik reče mnogim nazočnicima: »*Zaista vam kažem* (usp. Lk 4,25), ostali bi redovnici morali nasljedovati svetoga čovjeka Franju jer je veliko savršenstvo njegove svetosti.«

[50]

U prvo vrijeme nakon obraćenja, kad je naime blaženi Franjo već imao nekolicinu braće, boravio je s njima kod Rivotorta. Dok su jedne noći svi počivali na svojim ležajima, nekako o ponoći jedan je od braće zaviknuo: »Umirem, umirem!« Sva su se braća, zbunjena i prestrašena, probudila.

Blaženi je Franjo ustao i rekao: »Ustanite, braćo, i zapalite svjetiljku!« Kad je svjetiljka zapaljena, blaženi je Franjo rekao: »Tko je taj koji je vikao: 'Umirem'?« Dotični je brat rekao: »Ja sam.« Blaženi ga je Franjo zatim upitao: »Što ti je, brate? Zašto umireš?« A on odgovori: »Umirem od gladi.« Blaženi je Franjo kao svet čovjek pun ljubavi i razboritosti odmah dao da se prostre stol i da svi s tim bratom zajedno blaguju da se ne bi sramio jesti sam.

U novije vrijeme taj je, kao i neki drugi koji su se Gospodinu obratili, preko svake mjere trapio svoje tijelo. Nakon blagovanja blaženi je Franjo rekao ostaloj braći: »Braćo moja, upozoravam vas

da svatko vodi računa o svojoj naravi jer, iako se gdjekoji između nas može uzdržavati manjom količinom hrane negoli drugi, ipak neću da onaj kojem je potrebna obilnija hrana u tom pogledu nastoji oponašati kojega drugog. Neka svatko ima pred očima svoju narav i neka udovolji potrebama svoga tijela. Kao što se moramo čuvati preobilne hrane koja škodi i tijelu i duši, tako se moramo čuvati i pretjerana posta, jer Gospodin *hoće milosrđe, a ne žrtvu*« (usp. Hoš 6,6.; Mt 9, 13; 12,7).

I nadodao je: »Predraga braćo, to što sam učinio, da smo s mojim bratom zajedno jeli, na to me nagnaše velika potreba i ljubav. No kažem vam da ubuduće neću nešto takvo učiniti jer to ne bi bilo ni redovnički ni uljudno. Hoću i nalažem vam da svaki pojedinac u skladu s našim siromaštvom udovoljava potrebama svoga tijela kako bude potrebno.«

Prva su se naime braća, kao i ona koja su pridolazila nakon njih, dugo vremena preko svake mjere mrtvila i trapila svoje tijelo; a osim toga su se također trapili *bdijenjima, hladnoćom* i *radom* svojih ruku (usp. 2 Kor 11,27). Ispod odjeće su na svom tijelu nosili željezne obruče i oklope od oštre kostrijeti, koliko su više mogli izdržati. Zato je sveti otac, imajući na pameti da bi braća zbog toga mogla oboljeti, a neki su za kratko vrijeme već oboljeli, na jednom kapitulu zapovjedio da nijedan brat ne smije ispod habita osim tunike nositi ništa drugo.

Mi koji smo *s njim boravili* (usp. 2 Pt 1,18) *svjedočimo* (usp. Iv 19,35; 21,24; 1 Iv 12) o njemu kako je od vremena kad je počeo primati braću, kao i cijeloga svog života, s braćom postupao razborito. Išao je samo za tim da braća ne bi gdjekada zastranila od oblika našega siromaštva i čednosti, koja je svojstvena našemu Redu, a prva su braća to primjenjivala. Ipak je sam prema svome tijelu, i prije nego što je imao braću, od početka svoga obraćenja i tijekom cijeloga svog života bio oštar. Od svoje rane mladosti po naravi je bio krhak i slabunjav pa je zato dok je još boravio kod kuće morao sebi posvećivati posebnu pažnju.

Kad je jednom zgodom opazio da braća već prelaze granice svoga siromaštva i čednosti u pitanju prehrane i drugih stvari, u jednom je nagovoru što ga je održao nekoj braći pred svom sakupljenom braćom rekao: »Misle li braća da bi mojem tijelu bila potrebna posebna porcija? Budući da moram svoj svojoj braći biti uzor i primjer, moram se služiti i biti zadovoljan siromašnom hranom i stvarima, a ne smijem čeznuti za biranim jelima.«

[51]

Kad je blaženi Franjo počeo primati braću, uvelike se radovao njihovu obraćenju, a i zato što mu je Gospodin dao dobru zajednicu. Toliko ih je ljubio i štovao da ih nije slao u prošnju milostinje, a napose zato što mu se činilo da ih je sram ići. Štedio je njihovu sramežljivost te je sam danomice išao u prošnju milostinje. To je međutim veoma umaralo njegovo tijelo, napose zato što je i kao svjetovnjak bio čovjek nježan, a po naravi slabunjav, a osim toga je od pretjerana posta i trapljenja, koje je provodio od onoga dana kad je napustio svijet, postajao sve slabiji. Zato im je, kad je vidio da ne može svladavati tolik napor i jer su za to bili pozvani drugi koji su se sramili i nisu toga potpuno shvaćali, a nisu bili ni toliko razboriti da bi mu rekli: »Mi ćemo ići u prošnju milostinje!« rekao: »Predraga moja braćo i sinci, nemojte se sramiti ići po milostinju jer je *Gospodin* poradi nas *postao* (usp. 2 Kor 8,9) siromašan na ovome svijetu. Zato smo, slijedeći primjer njegov i njegove presvete Majke, odabrali put najistinitijega siromaštva. To je naša baština koju nam je pribavio i ostavio Gospodin Isus Krist, a ostavio ju je i svima koji po njegovu primjeru žele živjeti u svetom siromaštvu.«

I dodao je: »Zaista vam kažem da će mnogi između plemića i učenjaka ovoga svijeta doći u našu zajednicu i to će smatrati velikom čašću što mogu ići u prošnju milostinje. Idite dakle s pouzdanjem i radosna srca s blagoslovom Božjim po milostinju. Morate ići sa što većom slobodom i radosna srca kao oni koji će za jedan novčić primiti sto denara, jer ćete onima od kojih ćete prositi milostinju darovati ljubav Božju govoreći: Iz ljubavi prema Gospodinu Bogu pružite nam milostinju, jer nebo i zemlja nisu ništa kad se s time usporede.«

Budući da ih je dotada bilo malo, nije *ih* mogao slati *po dvojicu zajedno* (usp. Lk 10,1), nego ih je po gradovima i selima slao pojedinačno. Na povratku je svaki pojedini blaženome Franji pokazao milostinju što ju je isprosio, a jedan bi drugom rekao: »Ja sam dobio više milostinje nego ti!« – Blaženi se Franjo radovao gledajući ih radosne i zadovoljne. Otada je svaki pojedini radije tražio dopuštenje da može poći po milostinju.

[52]

U to vrijeme, dok je blaženi Franjo boravio s braćom koju je tada imao, od časa kad mu je Gospodin objavio da i on i braća moraju živjeti prema načelima svetoga Evanđelja, obdržavao ga je doslovno i nastojao ga opsluživati cijeloga svog života.

Zato je bratu kuharu koji je kuhao za braću zabranio da onda kad je braći htio za jelo prirediti povrće u večer prethodnoga dana to stavlja u mlaku vodu, kao što je bilo uobičajeno, da bi braća tako opsluživala one riječi svetoga evanđelja koje glase: »*Nemojte se brinuti za sutrašnji dan!*« (usp. Mt 6,34). Zato je taj brat stavljao u vodu povrće da se smekša istom onda kad bi braća izmolila matutin. Zato su također mnoga braća u više mjesta gdje su boravila, a napose u gradovima, to duže vremena obdržavala te nisu htjela sakupljati ili primati više milostinje nego samo onoliko koliko im je trebalo za jedan dan.

[53]

Kad se blaženi Franjo jednom zgodom nalazio u jednome mjestu, ondje je boravio neki brat, duhovan i star čovjek, a bio je vrlo slab i bolestan. Kad ga je blaženi Franjo vidio, brat *mu se smilio* (usp. Lk 7,13). Budući da su tada i bolesna i zdrava braća bila radosna i strpljiva, siromaštvo su smatrali obiljem, a u svojim bolestima nisu uzimali nikakvih lijekova, nego su radije činili ono što nije godilo tijelu. Blaženi je Franjo samome sebi rekao: »Kad bi ovaj brat u rano jutro jeo grožđa, uvjeren sam da bi mu koristilo.«

Zato je jednoga dana u rano jutro posve tiho ustao i pozvao toga brata te ga je odveo u vinograd koji se nalazio pokraj iste crkve. Izabrao je jedan trs koji je imao dobra i zdrava grožđa za jelo. *I* s tim bratom *je sjeo* pokraj *trsa* (usp. Mih 4,4) i počeo jesti grožđe da se brat ne bi sramio jesti sam. Kad su se najeli, spomenuti je brat zahvalio Gospodinu Bogu i slavio njegovo milosrđe što mu ga je sveti otac iskazao poradi Boga. Dok je bio živ, s velikom se zahvalnošću i suzama među braćom toga sjećao.

[54]

Kad je blaženi Franjo jednom zgodom boravio u onome istom mjestu, bio je zauzet molitvom u ćeliji koja se nalazila iza kuće. Dok se jednoga dana nalazio u njoj, došao je asiški biskup da ga posjeti. I dogodilo se ovo: kad je ušao u kuću, pokucao je na vrata ćelije da bi unišao k blaženome Franji. Kad su se vrata otvorila, odmah je ušao u ćeliju u kojoj bijaše načinjena druga ćelija od rogožine, a u njoj se nalazio blaženi Franjo. Imajući na pameti kako mu je sveti otac iskazivao veliko povjerenje i ljubav, bezobzirno je ušao i odgrnuo rogožinu ćelijice da bi ga vidio. Čim je zavirio u ćelijicu, odmah je, htio – ne htio, *po volji Gospodinovoj* (usp. Dj 21,14; Ps 50,20) bio silom izbačen te je išao natraške, jer ne bijaše dostojan da ga vidi. I odmah je iz ćelijice izišao van. Drhtao je i bio

kao ukočen te je zatim pred braćom priznao svoj grijeh i izjavio da žali što je toga dana onamo došao.

[55]

Neki je brat, inače duhovan čovjek i jedan od starijih u Redu, sa svetim Franjom bio tijesno povezan. Dogodilo se da je u jedno vrijeme mnogo dana trpio strahovito teške i žestoke đavolske napasti te je na neki način upao u provaliju zdvojnosti. Danomice je bio toliko mučen da se sramio često ispovijedati. Zbog toga se trapio postom, bdijenjem, plačem i bičevanjem.

Dok je tako tijekom mnogo dana bio mučen, gle, po Božjoj je odredbi onamo došao blaženi Franjo. I kad je blaženi Franjo jednoga dana šetao nedaleko od onoga mjesta s jednim bratom i s onim koji bijaše toliko mučen, blaženi se Franjo malo odvojio od onoga drugoga brata i približio se ovome koji bijaše toliko napastovan te mu je rekao: »Predragi brate, hoću i naređujem ti da nikome ne govoriš ništa o tim đavolskim napastima. *Ne boj se* (usp. Mt 1,20) jer nisu nanijele nikakvu štetu tvojoj duši. Pouzdaj se u mene, a kad te snađu te napasti i *budeš uznemirivan* (usp. Ps 107,6), sedam puta izmoli Očenaš.«

Spomenuti se brat obradovao zbog toga što mu je rekao blaženi Franjo, naime da ono ne mora ispovijedati, a napose zato što bi se morao svaki dan ispovijedati, a to ga je stajalo silnoga napora i bilo uzrokom njegova sve većeg trpljenja. Brat je bio zadivljen svetošću svetog oca, jer je po Duhu Svetome upoznao njegove napasti koje nije nikome drugom priznavao nego samo svećenicima. Zbog sramežljivosti često je mijenjao ispovjednike; bilo mu je naime neugodno da jedan svećenik ima uvid u sve njegove slabosti i napasti.

Od onoga časa kad je razgovarao s blaženim Franjom bio je i iznutra i izvana oslobođen od one svoje nevolje koja ga je tako dugo mučila. Po zaslugama blaženoga Franje i po Božjoj milosti u njegovoj su duši i tijelu zavladali velika smirenost i spokoj.

[56]

Kad je Franjo uvidio da Gospodin želi *povećati broj* (usp. Dj 6,7) njegove braće, rekao im je: »Predraga braćo i moji sinci, vidim da nas Gospodin želi umnožiti. Zato mi se čini da bi bilo dobro i Bogu ugodno ako bismo od biskupa ili od kanonika sv. Rufina ili od opata sv. Benedikta zamolili kakvu malu, siromašnu crkvu gdje bi braća mogla moliti božanski časoslov i gdje bi pokraj crkve mogli imati kakvu malu, siromašnu kuću načinjenu od pletera i blata gdje bi braća mogla počivati i udovoljavati svojim osobnim potrebama. – Ovo

mjesto nije dolično, a kuća je za stanovanje tolike braće pretijesna otkako se Gospodinu svidjelo da nas umnoži, a napose što ovdje nemamo crkve gdje bi braća mogla moliti božanski časoslov. A ako bi koji ovdje umro, ne bi bilo pristojno pokopati ga ovdje ili u crkvi svjetovnoga klera.« *I prijedlog se svidio* (usp. Dj 6,5) ostaloj braći.

Blaženi se Franjo dakle digao i pošao asiškom biskupu te isto što je iznio pred braćom predložio je i biskupu. Biskup mu je odgovorio: »Nemam, brate, nikakve crkve koju bih vam mogao ustupiti.« Zatim je Franjo otišao kanonicima sv. Rufina te je i njih zamolio na sličan način. I oni odgovoriše kao i biskup.

Napokon je otišao u samostan sv. Benedikta koji se nalazi na gori Subasiju te je i pred opatom ponovio onu istu molbu koju je upravio biskupu i kanonicima, a rekao mu je i ono što su mu odgovorili biskup i kanonici. Opat se, ganut samilošću, o tom predmetu posavjetovao sa svojom braćom. Spoznavši *volju Božju* (usp. Dj 21,14; Ps 50,20), blaženom su Franji i njegovoj braći ustupili crkvu svete Marije u Porcijunkuli, jer je bila najsiromašnija od sviju crkava što su ih imali. Bila je siromašnija i od svake druge crkve u cijeloj okolici grada Asiza, a upravo je to blaženi Franjo dugo priželjkivao. Opat je saopćio blaženome Franji: »Uslišali smo te u onome što si molio, ali ako Gospodin vašu družbu poveća, želimo da to mjesto bude kolijevka sviju vas.« *I* te *su se riječi svidjele* (usp. Dj 6,5) blaženome Franji i njegovoj braći.

Zato se blaženi Franjo mnogo radovao što je to mjesto darovano braći, a napose je bio radostan zato što crkva nosi ime Kristove Majke, što je bila tako siromašna i što je imala poseban nadimak: nazvala se naime Porcijunkulom čime se prethodno označilo da će ubuduće biti majka i glava siromašne manje braće. Nazvana je »od Porcijunkule«, jer se tako zvao onaj komadić zemlje gdje je sagrađena ta crkva koja je u davnini nazvana Porcijunkula. Sveti je Franjo naime rekao: »Gospodin je zato htio da se braći ne pokloni nijedna druga crkva i da tada prva braća iznova ne grade neku novu crkvu niti da imaju koju drugu osim ove, jer ona bijaše kao neko proroštvo koje se ispunilo dolaskom Manje braće.«

Premda je ta crkva bila siromašna i tijekom vremena već skoro porušena, uvijek su je građani grada Asiza i cijeloga onog kraja uvelike častili i časte je do današnjeg dana. Zato je Gospodin odmah kad braća dođoše da ondje borave danomice *povećavao* njihov *broj* (usp. Dj 6,7). O njima se mnogo govorilo i pronio im se glas po cijeloj Spoletskoj dolini. Ta se crkva u starini zvala »Sveta Marija Anđeoska«, a u onom su je kraju nazivali »Sveta Marija Porcijunkulska.« Zato, kad su je braća počela popravljati, stanovnici su onoga kraja običavali kazati: »Pođimo Svetoj Mariji Anđeoskoj.«

Iako su opat i monasi blaženome Franji i njegovoj braći tu crkvu ustupili besplatno, bez ikakve godišnje najamnine, ipak je blaženi Franjo kao dobar i vješt učitelj htio *svoju kuću* sagraditi *na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24; Lk 6,47), tj. htio je svoju zajednicu izgraditi na velikome siromaštvu. Zato je svake godine samostanu slao košaru punu ribica, koje se zovu crvenperke, kao znak što veće poniznosti i siromaštva da braća ne bi imala nikakva vlastitog mjesta niti bi igdje boravila u mjestu koje nije ničije vlasništvo. Zato je tako postupao da braća ne bi imala pravo to prodati ili otuđiti. Kad bi braća svake godine monasima donijela ribe, oni su zbog poniznosti blaženoga Franje, koji je to činio drage volje, njemu i braći kao svoj dar poklanjali posudu punu ulja.

Mi koji smo s blaženim Franjom zajedno *bili* (usp. 2 Pt 1,8) svjedočimo da je on *zadao riječ*i s obzirom na tu crkvu rekao da mu je ondje objavljeno kako blažena Djevica zbog mnogih milosti što ih je Gospodin ondje ljudima udijelio tu crkvu ljubi više negoli sve ostale crkve cijeloga svijeta. Zato je za cijeloga svog života prema njoj gajio najveće štovanje i pobožnost. A da braća to u svojim srcima uvijek nose kao svetu uspomenu, pred smrt je htio da se u njegovu oporuku unese i to da braća isto tako čine.

Nedugo pred svoju smrt pred generalnim ministrom i pred drugom braćom rekao je: »Preporučujem vam mjesto Svete Marije Porcijunkulske i braći to ostavljam kao svoju posljednju volju da joj braća iskazuju najveće poštovanje i pobožnost. To su činila i naša prva braća. Budući da su to mjesto smatrala svetim, svetost su mu nastojala sačuvati neprestanom danonoćnom molitvom i šutnjom. A ako bi se kada govorilo nakon vremena koje je određeno za šutnju, činilo bi se to s najvećom pobožnošću i čednošću. Razgovarali su o stvarima koje se odnose na slavu Božju i na *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9). Ako bi se dogodilo, što je bivalo rijetko, da je koji počeo *govoriti dokone* i beskorisne *riječi* (usp. Mt 12,36), drugi bi ga odmah opomenuo. Svoje tijelo nisu trapili samo *postom* nego također i *mnogim bdijenjima*, podnošenjem *studeni, slabim odijevanjem* (usp. 2 Kor 11,27) i *radom svojih ruku* (usp. Ps 128,2). Mnogo se puta dogodilo: da ne bi bili besposleni, išli su pomagati siromašnim ljudima na njihovim poljima, a oni su im iz ljubavi prema Bogu davali kruha.

Ovim i drugim krepostima posvećivali su sebe i mjesto. I drugi su, koji su ih naslijedili, iako ne u tolikoj mjeri, dugo vremena postupali slično. Međutim poslije, kad bi na to mjesto prigodice došlo mnogo braće i vjernika, više nego obično, napose zato što su članovi Reda morali onamo svraćati kao i oni koji su željeli ući u Red, a također i zato što su braća ohladnjela u molitvi i drugim dobrim djelima, postadoše slobodniji s obzirom na *dokone* i beskorisne *razgovore* (usp. Mt 12,36). Također su i u prepričavanju svjetskih

novosti popustili više nego što su običavali. Braća koja ondje borave, a i drugi, više ne iskazuju onakvo poštovanje i pobožnost kako dolikuje i kako bih ja htio.

Zato želim da to mjesto bude pod vlašću generalnoga ministra i da bi se on većma za to brinuo da ondje namješta dobru i svetu redovničku obitelj. Neka se u tu svrhu izabiru svetiji svećenici i časnija braća iz cijeloga Reda, koja neka znaju bolje moliti časoslov, da bi ih s velikom pobožnošću radije slušali ne samo drugi ljudi nego napose braća. Neka se između svete braće i svjetovnjaka, ljudi ozbiljnih i poštenih, izaberu takvi koji će ih posluživati.

Hoću također da u to mjesto osim generalnoga ministra i braće koja ondje služe nitko od braće niti koja druga osoba ne ulazi. I oni neka ne razgovaraju s nekom drugom osobom osim s braćom koja ih poslužuju i s ministrom kad ih posjeti.

Isto tako hoću da ni braća laici, koja ovima služe, ne prenose nikakve dogodovštine ni svjetovne novosti što su ih čuli, a koje ne bi bile korisne duši. Posebno želim da u to mjesto nitko ne ulazi, da bi ona braća bolje sačuvala svoju čistoću i svetost. Neka u tome mjestu ne govore nikakve isprazne i za dušu beskorisne riječi. Neka se svaki pojedinac sačuva u svemu i neka kao čist i svet himnima i hvalospjevima slavi Gospodina.

Kad koji od te braće umre, gdje god se nađe neki drugi sveti brat, neka ga generalni ministar pošalje onamo umjesto onoga koji je umro. Ako bi braća iz pojedinih zajednica u kojima borave kada zastranila od čistoće, svetosti i čestitosti koja im dolikuje, hoću da ovo mjesto bude ogledalo i dobar primjer cijelome Redu i da poput svjetiljke sja *pred Božjim prijestoljem* (usp. Otk 4,5) i pred prijestoljem blažene Djevice. Zbog njega će se Gospodin pokazati milosrdnim prema nedostacima i grijesima braće te će uvijek čuvati i zaštićivati Red, svoju biljčicu.«

Jednom zgodom, a bilo je to nekako pred kapitul koji se imao održati kod Svete Marije Porcijunkulske, nisu braća za stanovanje imala ništa drugo osim neke siromašne, male kućice pokrivene slamom kojoj su zidovi bili od pletera i omazani blatom. Tako to načiniše braća još onda kad su isprva došla onamo stanovati. Kapitul se u onim vremenima držao svake godine. Vidjevši Asižani kako su se braća po Božjoj milosti namnožila i kako ih je danomice bivalo sve više, a napose kad su se ondje sakupili na kapitul, sazvaše veliku skupštinu te u malo dana vrlo žurno i zauzeto sazidaše prostranu kuću od kamena i vapna. A sve se to dogodilo bez pristanka blaženoga Franje i u njegovoj odsutnosti.

Kad se blaženi Franjo vratio iz jedne pokrajine i došao na kapitul te ondje ugledao sagrađenu kuću, to ga je iznenadilo. U vezi s tom kućom razmišljao je kako su braća u mjestima svoga boravka ili gdje

su kanila boraviti sagradila ili dala sagraditi prostrane kuće. Budući da je htio da to mjesto uvijek bude uzorom i primjerom svim mjestima u kojima braća borave, jednoga je dana, prije nego što je kapitul dovršen, ustao i *uspeo se na krov* (usp. Lk 5,19) te kuće, a naredio je i braći da se uspnu, te je zajedno s braćom počeo na zemlju bacati crijep kojim je kuća bila pokrivena. Nakanio je kuću porušiti.

Budući da se ondje sakupilo veliko mnoštvo radoznala svijeta i stranaca sa sviju strana da vide kapitul braće, gradska je uprava poslala nekolicinu asiških vitezova i još neke druge da čuvaju ono mjesto. Kad su netom spomenuti, koji su se ondje nalazili, vidjeli da blaženi Franjo i ostala braća kane tu kuću porušiti, odmah pristupiše k njima i rekoše blaženome Franji: »Brate, ova kuća pripada gradu Asizu i mi ovdje predstavljamo gradsku upravu. Zato ti zabranjujemo da rušiš našu kuću.« Na to je blaženi Franjo odgovorio: »Ako dakle kuća pripada vama, neću je dirati.« I odmah je sišao s krova, a sišla su i braća koja su bila zajedno s njime.

Zato su asiški građani u davno vrijeme odlučili da će svake godine, tko god od njih bude na vlasti, popraviti krov i ostalo.

Nekom drugom prilikom generalni je ministar odlučio ondje podići neku malu kuću za braću onoga mjesta gdje bi mogli počivati i moliti svoj časoslov. Htio je to napose zato što su u ono doba onamo dolazila sva braća Reda kao i oni koji su u Red ulazili. Onamo su se toliki svraćali pa su se zbog toga ona braća skoro svakoga dana umarala. Bilo je to također potrebno i zbog velikoga mnoštva braće koja su onamo svraćala, a za tamošnju braću nije bilo mjesta gdje bi mogla počivati i moliti svoj časoslov, jer su morali svoja mjesta ustupati drugima da mogu prespavati.

Dolazilo je čak do toga da su braća mnogo puta morala podnositi velike neprilike, jer nakon mnogih napora nisu gotovo mogla udovoljiti ni najprečim potrebama tijela niti su mogla misliti na potrebe duše. – Kad je spomenuta kuća bila skoro dovršena, onamo je svratio blaženi Franjo. Dok je jedne noći počivao u nekoj ćelijici, pred jutro je čuo buku što su je podizala braća koja su ondje bila zaposlena. Franjo se počeo u čudu pitati što bi to moglo biti. Zato je upitao svoga pratioca: »*Kakva je to buka* (usp. 1 Sam 4,14)? Što ta braća rade?« Pratilac mu je prikazao sve kako je bilo.

Franjo je odmah dao pozvati ministra te mu je rekao: »Brate, ovo mjesto ima biti uzor i primjer cijelome Redu. Zato mi je više stalo do toga da braća ovoga mjesta iz ljubavi prema Gospodinu Bogu podnose neugodnosti i neimaštinu da bi braća cijeloga Reda, koja ovamo dolaze, u svoja mjesta odnijela dobar primjer siromaštva nego da bude udovoljeno njihovim potrebama i da nađu utjehu. I druga bi braća Reda prihvatila ovo kao uzor, kako treba da u svojim mjestima grade te bi govorila: 'U mjestu kod Svete Marije

Porcijunkulske, koje je kolijevka našega Reda, takve se i tolike zgrade podižu. Zato možemo tako i mi graditi u svojim mjestima, jer nemamo prikladna mjesta za stanovanje.'«

[57]

Neki se brat, čovjek duhovan, s kojim je blaženi Franjo bio tijesno povezan, nalazio u jednom samotištu. Taj je razmišljao o tome kako blaženoga Franju ne bi imao gdje smjestiti ako bi on onamo došao. Zato je na jednome samotnom mjestu, nedaleko od braće, dao načiniti ćelijicu, gdje bi u slučaju da dođe blaženi Franjo mogao moliti. I dogodilo se da je nakon kraćega vremena blaženi Franjo i došao onamo. Kad ga je brat odveo da vidi ćeliju, blaženi mu je Franjo rekao: »Ta mi se ćelija čini odviše lijepom. Ako hoćeš da u njoj proboravim nekoliko dana, izvana je i iznutra preobuci vrbovim šibljem i granama drugoga drveća.«

Ta ćelijica nije bila zidana, nego načinjena od drveta. Drvena građa bijaše pravilna, otesana sjekirom i bradvom. Zato se blaženome Franji učinila lijepom. Onaj brat ju je odmah dao preurediti kao što je blaženi Franjo zaželio.

Što su naime ćelijice i kuće za stanovanje braće bile redovnički siromašnije, to je Franjo u njih radije ulazio i u njima boravio. Kad je blaženi Franjo u toj ćelijici nekoliko dana proboravio i u njoj molio, jednoga je dana, dok se on nalazio izvan ćelijice, neki brat iz toga mjesta došao onamo gdje se on upravo nalazio. Blaženi ga je Franjo upitao: »Odakle, brate, dolaziš?« On mu je odgovorio: »Dolazim iz tvoje ćelijice.« Na to će mu blaženi Franjo: »Jer si ćelijicu nazvao mojom, zato će u njoj odsada boraviti drugi, a ne ja.«

Mi koji smo *s njim zajedno boravili* (usp. 2 Pt 1,18) mnogo smo puta čuli kako ponavlja one riječi svetog evanđelja: »*Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio*« (usp. Mt 8,20.; usp. Lk 9,58).

I dodao bi: »Kad se Gospodin nalazio u pustinji, gdje je molio i *postio četrdeset dana i četrdeset noći* (usp. Mt 4,2), nije ondje dao načiniti ćeliju niti kakvu kuću, nego je boravio pod gorskom stijenom.« Zato, potaknut njegovim primjerom, nije na ovome svijetu htio imati ni kuće, ni ćelije, niti je dao da mu se sagradi. Štoviše, ako bi se kada dogodilo da je rekao braći: »Tako uredite tu ćeliju«, nakon toga nije htio u njoj boraviti jer je imao na pameti riječi sv. evanđelja: »*Ne budite zabrinuti!*« (usp. Lk 12,22).

Pred svoju smrt odredio je da se u njegovu oporuku unese kako se nijedna ćelija ni kuća za braću ne smiju ni iz čega drugoga graditi nego samo od blata i drveta da bi se tako što bolje sačuvalo siromaštvo i poniznost.

[58]

Jednom je zgodom boravio u Sieni poradi liječenja očiju. Stanovao je u ćeliji gdje je nakon njegove smrti, iz poštovanja prema njemu, sagrađena kapelica. Gospodin ga je Bonaventura, koji je braći poklonio gradilište gdje je sagrađeno boravište za braću, jednom zgodom upitao: »Kako ti se sviđa ovo boravište?« Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Hoćeš li da ti kažem kako se imaju graditi boravišta za braću?« Gospodin Bonaventura mu je odgovorio: »Hoću, oče.«

Franjo je nastavio: »Kad braća dođu u koji grad gdje nema boravišta i ondje nađu nekoga tko je spreman dati im toliko zemljišta da mogu izgraditi boravište i gdje bi imali nešto vrta i ono što im je potrebno, braća moraju najprije razmisliti koliko bi im u tu svrhu trebalo zemlje. Neka uvijek u takvoj zgodi imaju na pameti sveto siromaštvo koje smo zavjetovali i dobar primjer koji smo u svemu dužni pružati drugima.«

Sveti je otac to rekao stoga što ni u kom slučaju nije želio da braća – kad se radi o kućama, vrtovima, crkvama i drugim stvarima kojima se služe – prelaze granice siromaštva. Isto tako nije htio da imaju boravišta koja bi posjedovali s pravom vlasništva, nego je htio da u njima borave *poput tuđinaca i pridošlica* (usp. 1 Pt 2,11). Zato nije volio da u boravištima stanuje velik broj braće, jer mu se činilo da je u velikom broju braće teško opsluživati siromaštvo.

I to bijaše njegova volja od početka njegova obraćenja pa sve do smrti, da se sveto siromaštvo održava pod svaku cijenu.

Poslije su braća bila dužna otići k biskupu dotičnoga grada i reći mu: »Gospodine, taj i taj čovjek iz ljubavi prema Gospodinu Bogu i poradi spasenja svoje duše spreman nam je dati onoliko zemlje koliko nam treba da možemo izgraditi boravište. Zato najprije dolazimo k vama, napose zato što ste otac i gospodar duša cijeloga stada koje vam je povjereno, kao i naših duša i duša druge braće koja će boraviti na tome mjestu. Kanimo dakle graditi s blagoslovom Gospodina Boga i s vašim.«

Tako je govorio svetac, jer dobro duša što ga braća žele lakše će postići budu li s njima živjela u miru pridobivajući i njih i narod nego smućujući prelate i klerike, pa makar i pridobiju narod.

Još je nadodao: »Gospodin nas je pozvao da budemo pomagači njegove vjere, pomagači prelata i svećenika svete majke Crkve. Zato smo ih dužni, koliko možemo, uvijek ljubiti, iskazivati im čast i štovati ih. Zato se naime i zovu 'manja braća' jer su, kao što im kaže ime, i primjerom i djelom dužni biti i drugim ljudima ovoga svijeta uzorom poniznosti. A jer je već u početku moga obraćenja, kad sam se odijelio od svijeta i od tjelesnog oca, Gospodin *svoju riječ stavio u*

usta (usp. Izl 4,15; Iz 51,16) asiškoga biskupa da bi mi u Kristovoj službi bio savjetnikom i da bi me hrabrio. Zbog svega toga i zbog mnogih drugih odlika što ih opažam u prelatima želim ne samo biskupe nego i siromašne svećenike ljubiti, poštovati i smatrati ih svojim gospodarima.

Neka nakon toga, pošto prime blagoslov biskupov, idu i neka dadnu načiniti širok opkop oko gradilišta što ga dobiše za gradnju boravišta, a umjesto zida neka načine dobru ogradu u znak svetog siromaštva i poniznosti. Nakon toga neka dadnu sagraditi siromašne kućice od blata te nekoliko ćelijica u kojima će braća gdjekada moći moliti i raditi da bi mogla pristojno živjeti i osigurati se *od dokonih razgovora* (usp. Mt 12,36).

Neka braća također dadnu izgraditi i crkvu, ali neka paze da ne bi dali načiniti preveliku crkvu, i neka u njoj prigodice propovijedaju narodu. Veća je poniznost i bolji primjer ako braća odlaze propovijedati u druge crkve da bi tako sačuvala sveto siromaštvo i poniznost.

Ako bi kada u njihova boravišta svratili neki prelati i svećenici, redovnički ili svjetovni, siromašne će im kućice, ćelijice i crkve onih koji ondje stanuju propovijedati i to će ih duhovno saziđivati.«

Zaključio je riječima: »Braća često daju sagraditi velike građevine i tako potkapaju naše sveto siromaštvo na štetu i sablazan naroda. Poslije kad im se pruži prilika da se domognu boljega i podesnijega mjesta, ona mjesta i građevine napuštaju, pa se zbog toga mnogo sablažnjuju i smućuju oni koji su ondje uložili svoju milostinju. Zato je bolje da braća podižu malena i siromašna boravišta i građevine koje su u skladu s njihovim zavjetom pa bližnjima pružaju dobar primjer nego ako protiv svoga zavjeta daju loš primjer. Dogodi li se kada da braća zbog prikladnijega smještaja napuste malene i siromašne građevine, time bi zao primjer i sablazan bili odveć veliki.«

[59]

U istoj se ćeliji gdje je blaženi Franjo gospodinu Bonaventuri kazao spomenute riječi onih dana jedne večeri dogodilo, kad je Franjo zbog bolesti htio povraćati, da je naprežući se počeo bacati krv. Izbacivao ju je cijelu noć sve do jutra.

Kad su njegovi drugovi vidjeli da zbog iscrpljenosti i bolova već skoro umire, s velikom mu tugom plačući rekoše: »Oče, što da učinimo? Blagoslovi nas i svu svoju ostalu braću. Osim toga ostavi svojoj braći kakvu uspomenu. Reci nam svoju volju da bi se tvoja braća uvijek, ako te Gospodin htjedne pozvati s ovoga svijeta, mogla toga sjetiti i reći: Naš je otac umirući ove riječi stavio na srce svojim sinovima i braći.«

Na to im je rekao: »Pozovite mi brata Benedikta iz Prata.«

Spomenuti je brat bio svećenik; bio je ozbiljan, svet i jedan od starijih u Redu. Gdjekada je blaženome Franji u onoj ćeliji služio misu. Iako bijaše bolestan, uvijek je želio, kad je mogao, pobožno prisustvovati misi. Kad je taj brat došao, blaženi mu je Franjo rekao: »Piši da blagoslivljam svu svoju braću koja se sada nalaze u Redu kao i onu koja će u Red stupiti.« Kad su se braća sabirala na kapitul, Franjo je na kraju blagoslovio i odriješio svu prisutnu braću i ostale koji su bili u Redu, a blagoslivljao je i one koji će u nj stupiti. No Franjo to nije činio samo prigodom kapitula nego je i u mnogim drugim zgodama blagoslivljao svu braću koja su onda bila u Redu i koja će ubuduće u nj stupiti.

A blaženi mu Franjo reče: »Budući da zbog iznemoglosti i boli ne mogu govoriti, ovim trima riječima ukratko ću svojoj braći očitovati svoju volju: da meni na spomen i na spomen moga blagoslova i moje oporuke moja braća uvijek ljube jedan drugoga, da uvijek ljube i opslužuju našu gospođu svetu Siromaštinu, i da uvijek budu odana i podložna prelatima i cjelokupnom kleru svete majke Crkve.«

Opominjao je svoju braću da se boje zla primjera i da ga se čuvaju. Osim toga je prokleo sve koji svojim opakim i zlim primjerima izazivaju ljude da pogrđuju Red i život braće, a sveta se i dobra braća zbog toga moraju sramiti i postaju malodušna.

[60]

Kad je blaženi Franjo jedno vrijeme boravio kod crkve svete Marije Porcijunkulske, a tada još nije bilo mnogo braće, gdjekada je odlazio u sela i crkve u okolici Asiza te je ljudima propovijedao i pozivao ih da čine pokoru. Sa sobom je nosio metlu da pomete crkve.

Blaženi se naime Franjo mnogo žalostio kad bi ušao u koju crkvu i vidio da je neuredna. Zato je uvijek, pošto bi narodu održao propovijed, nakon propovijedi dao sazvati sve svećenike koji su ondje boravili te bi im na kojem samotnome mjestu, da ga svjetovnjaci ne bi mogli čuti, propovijedao o spašavanju duša, a napose o tome da se brinu i skrbe kako bi sačuvali čistoću crkava, oltara i svega što je potrebno za slavljenje božanskih otajstava.

[61]

Kad je jednoga dana blaženi Franjo ušao u jednu seosku crkvu u okolici Asiza, počeo ju je mesti. Ubrzo se o njemu po tom selu pronio glas osobito zato što su ga ti ljudi rado promatrali i slušali. Kad je neki seljak imenom Ivan, čovjek neobične jednostavnosti, čuo za njegov dolazak, a upravo je orao na jednoj od svojih njiva

nedaleko od crkve, odmah je i on otišao u crkvu i zatekao Franju kako mete crkvu. Jednostavno mu je rekao: »Daj mi, brate, metlu, jer ti želim pomoći.« I uzeo je od njega metlu i pomeo što je preostalo. Kad su nakon toga sjeli, rekao je blaženome Franji: »Brate, već duže vremena želim služiti Bogu, a naročito otkako sam čuo dobre glasove o tebi i o tvojoj braći. No nisam znao kako bih do tebe došao, a sada, kad se Gospodinu svidjelo da te vidim, učinit ću što god ti se svidi.«

Blaženi se Franjo, promatrajući njegovu gorljivost, razveselio u Gospodinu osobito zato što je tada imao malo braće i što mu se činilo da bi ovaj zbog svoje čiste jednostavnosti mogao biti dobar redovnik. Franjo mu je rekao: »Ako, brate, želiš prihvatiti naš život i pripadati našoj zajednici, potrebno je da se izvlastiš od *svega što imaš* (usp. Tob 1,3), ako to možeš učiniti bez štete za druge, i da po uputi svetoga Evanđelja to *razdijeliš siromasima* (usp. Mt 19,21), jer to isto učiniše moja braća kojoj je to bilo moguće.«

Kad je Ivan to čuo, smjesta je otišao na njivu gdje je ostavio volove; razjarmio ih je i jednog odveo blaženome Franji i rekao mu: »Brate, tolike sam godine služio svom ocu i cijeloj kući; iako je ovo neznatan dio moje baštine, naumio sam ovoga vola uzeti kao svoj dio i *dati* ga *siromasima* (usp. Mt 19,21), kako ti se po Bogu bude činilo boljim.«

Kad to vidješe njegovi roditelji i braća, koja još bijahu malena, da ih naime kani ostaviti, počeše sa svim ukućanima silno plakati i naricati. To je blaženoga Franju ganulo, napose zato što obitelj bijaše brojna, a djeca još nejaka. Blaženi Franjo im je na to rekao: »Dajte, pripravite nešto jela da bismo svi zajedno blagovali, jer vas kanim razveseliti.« Oni odmah prirediše ručak, a blaženi im Franjo reče: »Ovaj vaš sin želi služiti Bogu. Zbog toga se nemojte žalostiti, nego se morate radovati. To će vam biti na čast ne samo pred Bogom nego će vam to i pred svijetom biti na diku. Bit će to na korist duše i tijela sviju vas, jer će jedan od vaše krvi slaviti Boga, a sva će naša braća biti i vaši sinovi i vaša braća. Budući da je Božji stvor i želi služiti Bogu, svom stvoritelju, a njemu služiti znači: kraljevati, zato vam ga niti mogu niti smijem vratiti, ali da bi vam on bio utjehom, želim da se izvlasti vama u korist pa da vama kao siromašnima pokloni toga vola, premda bi ga po savjetu svetog evanđelja morao *dati* drugim *siromasima*« (usp. Mt 19,21).

Blaženi Franjo ih je utješio svojim riječima, a posebno su se radovali što im je vraćen vol, jer bijahu siromašni. Blaženi Franjo silno je volio brata Ivana. Uvijek mu bijaše draga njegova čista jednostavnost kao i u ostalih. Odmah ga je obukao u redovničko odijelo i uzeo za svoga pratioca. Ivan bijaše toliko prostodušan pa je smatrao da u svemu mora oponašati blaženoga Franju.

Kad bi se tako blaženi Franjo nalazio u kojoj crkvi ili na kojem samotnom mjestu da se moli, Ivan ga je želio gledati i promatrati te bi oponašao sve njegove kretnje. Kad bi blaženi Franjo kleknuo ili bi uzdigao *ruke prema nebu* (usp. Pnz 32,40), kad bi pljunuo ili bi se nakašljao, Ivan bi učinio to isto. Zbog te jednostavnosti ga je blaženi Franjo počeo blago prekoravati. Ivan mu je na to odgovorio: »Brate, obećao sam da ću raditi sve što ti radiš, zato hoću raditi sve kako ti radiš.«

Gledajući ga tako čista i siromašna, blaženi Franjo se zbog toga divio i radovao. Ivan je u svim krepostima i dobru ponašanju počeo toliko napredovati da se blaženi Franjo s ostalom braćom silno divio njegovu napretku u savršenstvu. Nije prošlo mnogo vremena i brat Ivan je umro, pošto je ostvario visok stupanj svetosti. Zato je blaženi Franjo s velikom unutarnjom i vanjskom radošću pripovijedao braći o njegovu obraćenju. Nije ga zvao bratom Ivanom, nego svetim Ivanom.

[62]

Kad je blaženi Franjo jednom zgodom obilazio pokrajinom Marche i propovijedao, jednoga je dana, dok je propovijedao u nekom selu, došao k njemu neki čovjek i rekao: »Brate, naumio sam napustiti svijet i ući u tvoj red.« Na to mu je blaženi Franjo kazao: »Ako, brate, želiš ući u naš red, prije svega moraš, prema zahtjevu svetoga evanđelja, sve svoje razdijeliti siromasima, a zatim se moraš u svemu odreći i svoje volje.«

Taj je, čuvši to, brzo otišao i, vođen tjelesnom, a ne duhovnom ljubavlju, svu svoju imovinu razdijelio svojim rođacima. Nakon toga se vratio blaženome Franji te mu je kazao: »Brate, evo od svega sam se izvlastio.« Blaženi Franjo ga je upitao: »Kako si to učinio?« A on će: »Brate, svu sam svoju imovinu razdijelio nekim svojim rođacima kojima je bilo potrebno.«

Po Duhu Svetom je blaženi Franjo odmah spoznao da taj bijaše tjelesni čovjek. Odlučno mu je rekao: »Idi svojim putem, brate muho, jer si svoju imovinu razdijelio među svoje rođake i sada među braćom želiš živjeti od milostinje.« Taj je smjesta otišao svojim putem, jer svoju imovinu nije htio razdijeliti drugim siromasima.

[63]

U isto se vrijeme dok je blaženi Franjo boravio kod Svete Marije Porcijunkulske, poradi njegova duhovnog napretka, dogodilo da mu je dušu snašla vrlo teška unutrašnja napast koja ga je mučila iznutra i izvana, strahovito mu je mučila i dušu i tijelo. Štoviše,

gdjekada je izbjegavao i susrete s braćom, napose zato što se pred njima, kad bi ga snašla ta napast, nije mogao pokazivati radosnim. Trapio se, ali ne samo uskraćivanjem hrane nego je postio i riječima. Često se povlačio u šumu koja se nalazila nedaleko od crkve da u njoj moli i da bi pred Gospodinom mogao većma očitovati svoju bol i obilnije prolijevati suze da bi se Gospodin, koji je svemoguć, u njegovoj tolikoj nevolji udostojao poslati mu s neba svoj lijek.

Dok ga je ta napast više od dvije godine mučila danju i noću, jednoga se dana dogodilo da mu je u vrijeme molitve u crkvi svete Marije u njegovoj unutrašnjosti rečena riječ svetoga evanđelja: »*Ako imadneš vjere koliko je zrno gorušično te rekneš* ovoj *gori da se premjesti* sa svoga mjesta i *da ide* na drugo mjesto, tako će se dogoditi« (usp. Mt 17,19). Sveti Franjo je na to upitao: »Koja je to gora?« Odgovoreno mu je: »Gora, to je tvoja napast.« Na to je Franjo izjavio: »*Neka mi* dakle, *Gospodine*, *bude* (usp. Lk 1,38) kako si rekao!« I toga je časa oslobođen tako da mu se činilo kao da te napasti nije nikada ni imao.

[**64**]

Kad se nekom drugom zgodom blaženi Franjo jednoga dana vratio k Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, zatekao je ondje priprostoga brata Jakoba s gubavcem koji je sav bio pokriven ranama, a onamo je stigao istoga dana. Sveti otac mu je preporučio toga gubavca, a napose mu je preporučio one gubavce koji su bili gubom jako zahvaćeni; naime u ono vrijeme braća su se zadržavala u leprozarijima. Taj brat Jakob bio je neke vrsti liječnik, napose onima koji su bili jako zaraženi. Spremno se doticao njihovih rana, mijenjao im ovoje i liječio ih.

Blaženi je Franjo rekao bratu Jakobu kao da ga prekorava: »Ti baš ne bi morao braću kršćane toliko naokolo prenositi jer je to neprilično i tebi i njima.« Gubavce je blaženi Franjo nazivao »braćom kršćanima«.

Sveti je otac bratu prigovorio, iako mu je to bilo po volji što ih njeguje i poslužuje, jer ipak nije htio da izvan bolnice prenosi one koji su bili jako zaraženi. To je rekao napose zato što brat Jakob bješe vrlo priprost i što je često običavao ići u crkvu svete Marije s pokojim gubavcem. A prigovorio mu je to i zbog toga što su ljudi zazirali od teško zaraženih gubavaca. Kad je blaženi Franjo to izrekao, odmah je samoga sebe prekorio i pred bratom Petrom Katanskim, koji tada bijaše generalni ministar, priznao svoju krivnju. Blaženi je Franjo mislio da će taj prijekor brata Jakoba pred gubavcem posramiti. Zato je blaženi Franjo rekao bratu Petru: »Molim te da mi

dadeš svoj pristanak za pokoru koju zbog toga želim izvršiti i da mi se napokon *ne suprostaviš*« (usp. Sir 4,30). Brat Petar mu je na to odgovorio: »Neka ti, brate, bude kako želiš!«

Brat Petar je naime toliko štovao blaženoga Franju i pažljivo ga susretao, a bio mu je i toliko poslušan, da se nije usudio mijenjati njegovu poslušnost, iako je i tada i mnogo puta iznutra i izvana mnogo trpio.

Blaženi je Franjo napokon rekao: »Neka to bude moja pokora da s 'bratom kršćaninom' jedem iz iste zdjele.«

Što je rekao, to je i učinio. Dok je blaženi Franjo zajedno s gubavcem i ostalom braćom sjedio za stolom, između njih dvojice stavljena je zdjela. Gubavac je sav bio pokriven ranama i čirevima, a prsti kojima je jeo bijahu mu ukočeni i raskrvavljeni tako da je svaki put kad bi ih pružio prema zdjeli iz njih u zdjelu kapala krv.

Kad je to vidio brat Petar, s ostalom se braćom silno ražalostio, ali se nije usudio ništa primijetiti iz poštovanja prema svetom ocu. *To je vidio onaj koji je ovo napisao i za to svjedoči* (usp. Iv 19,35; 21,24).

[**65**]

Jednom je zgodom blaženi Franjo putovao Spoletskom dolinom, a s njim je išao brat Pacifik koji je bio iz Ankonske marke. Dok bijaše u svijetu, prozvaše ga »kraljem stihova«; bijaše plemenita roda, otmjena ponašanja, učitelj pjevanja. Svratiše se u sklonište gubavaca u gradu Trevi. Blaženi Franjo reče bratu Pacifiku: »Pođimo u crkvu sv. Petra u Bovaru. Ondje želim prenoćiti.«

Spomenuta crkva nije bila daleko od skloništa gubavaca. Ondje nije nitko boravio, napose zato što je tvrđava Trevi u ono doba bila toliko ruševna da ni u njoj ni u selu nije nitko boravio.

Dok je blaženi Franjo onamo išao, rekao je bratu Pacifiku: »Vrati se u sklonište gubavaca jer noć želim ovdje provesti sam, a sutra se u rano jutro vrati.«

Kad je blaženi Franjo ondje ostao sam te izmolio povečerje i druge molitve, htio je počivati i spavati, ali nije mogao. U svojoj se unutrašnjosti počeo plašiti, jer je osjećao đavolske napasti. Odmah je ustao, izišao iz kuće, prekrižio se i rekao: »Od strane Boga svemogućega vam, zlodusi, naređujem da na meni izvršite ono što vam je dopustio naš Gospodin Isus Krist da biste naškodili mojem tijelu. Spreman sam sve podnijeti, jer nemam većega neprijatelja nego što je moje tijelo. Tako ćete se *osvetiti mom protivniku* (usp. Lk 18,3) i neprijatelju.« Tih je napasti odmah nestalo. Franjo se zatim vratio na *mjesto* gdje je prije *ležao* te je u miru počivao i *spavao* (usp. 1 Sam 3, 2.9).

Kad je svanulo (usp. Iv 21,4), k njemu se vratio brat Pacifik. Blaženi se Franjo pred oltarom u koru molio. Brat Pacifik stajao je i čekao ga izvan kora te se istovremeno molio Gospodinu pred raspelom. Kad je brat Pacifik započeo molitvu, pao je u zanos, *»da li u tijelu, da li izvan tijela, Bog zna«* (usp. 2 Kor 12,2.3). U *nebu je vidio* mnogo *sjedala* (usp. Otk 4,1.4), a među njima je zapazio jedno koje bijaše sjajnije od ostalih. Bilo je uzvišeno i sjajno te *urešeno najrazličitijim dragim kamenjem* (usp. Otk 21,19). Zadivljen ljepotom toga sjedala *počeo je u sebi razmišljati* (usp. Dn 4,16) o tome kakvo bi to moglo biti sjedalo i kome pripada. U taj čas je *čuo glas koji mu je rekao* (usp. Otk 9,4): »To je sjedalo pripadalo Luciferu, a mjesto njega će na njemu sjediti blaženi Franjo.« Kad je došao k sebi, odmah mu je pristupio blaženi Franjo. Brat Pacifik se odmah blaženom Franji *bacio do nogu* (usp. Otk 10,25) u obliku križa. Zbog viđenja što ga je o njemu imao izgledao je kao da je već bio u nebu. Rekao mu je: »Oče, oprosti mi moje grijehe i moli Gospodina da mi ih otpusti i da mi se smiluje.« Blaženi je Franjo *pružio ruku* (usp. Mt 14,31) te ga je podigao. *Spoznao je* da je brat Pacifik za vrijeme molitve nešto *vidio* (usp. Lk 1,22).

Činilo se kao da se izmijenio, a blaženom je Franji govorio, ali ne kao živom, nego kao da već u nebu kraljuje. Nakon toga se držao kao da je odsutan, jer nije blaženom Franji htio ništa govoriti o viđenju. Brat Pacifik je upitao blaženoga Franju: »Što, brate, misliš o samome sebi?« Blaženi Franjo mu je odgovorio: »Uvjeren sam da sam veći grešnik od bilo kojega čovjeka na svijetu.«

Bratu Pacifiku odmah je bilo u srcu rečeno: »Po tome možeš spoznati da *je viđenje* što si ga imao *istinito* (usp. Dn 8,26). Kao što je Lucifer zbog svoje oholosti zbačen s onoga sjedišta, tako će blaženi Franjo po svojoj poniznosti zavrijediti da bude uzvišen i da na nj sjedne.«

[**66**]

Kad je jednom zgodom blaženi Franjo zbog bolesti očiju boravio u Rietiu i nekoliko dana stanovao kod Tebalda Saracena, jednome je od svojih drugova, koji u svijetu bijaše citraš, rekao: »Brate, *sinovi ovoga svijeta* (usp. Lk 16,8) ne shvaćaju ono božansko, jer glazbala kao što su citre, psalteriji s deset žica i druga, kojima su se sveti ljudi u starim vremenima služili za slavu Božju i za utjehu duša, svjetovni ljudi upotrebljavaju za ispraznost i grijeh koji je u suprotnosti s voljom Božjom. Zato bih htio da na zgodan način od kojega čestitog čovjeka pribaviš citru i da mi uz nju otpjevaš kakvu doličnu pjesmu. Uz nju ćemo pjevati riječi i pohvale Gospodnje naročito zato što mi

tijelo muči teška bolest pa trpim velike boli. Zato bih tom prilikom htio tjelesne boli preokrenuti u radost i utjehu.«

Blaženi je Franjo naime u svojoj bolesti sastavio neke pohvale Gospodinu. Povremeno bi poticao svoje drugove da ih pjevaju Bogu na slavu i na duhovnu pobudu bližnjih.

Brat mu je odgovorio: »Sramim se tražiti je, napose zato što ljudi ovoga grada znaju da sam kao svjetovnjak umio citrati. Bojim se da bi mogli posumnjati kako mi je citranje postalo napašću.« Na to mu je blaženi Franjo odgovorio: »Brate, onda to ostavimo!«

Naredne je noći Franjo bdio. Već bijaše skoro ponoć. I gle, oko kuće u kojoj je ležao začuo je citru koja je odzvanjala ljepšim i veselijim tonovima nego što je ikada u svom životu čuo. I citraš se od kuće udaljivao toliko daleko koliko se citra mogla čuti, a zatim se ponovno vraćao udarajući u citru. I tako je to činio dobar sat vremena.

Kad je blaženi Franjo spoznao da se radi o djelu Božjem, a ne o ljudskom, silno se obradovao i svim zanosom svoga srca slavio Gospodina koji se udostojao utješiti ga tolikom utjehom.

Kad je sutradan ustao, rekao je svome pratiocu: »Molio sam te, brate, i nisi mi želju ispunio. No Gospodin se, koji svoje prijatelje *tješi u nevolji*, udostojao *da* me noćas *utješi*« (usp. 2 Kor 1,4). Tada mu je ispripovijedao sve što se dogodilo.

Braća su se divila i to smatrala velikim čudom. Spoznali su da je to bilo Božje djelo na utjehu blaženome Franji. Čudili su se napose zato što to nije bilo samo o ponoći nego i nakon trećega glasa zvona što ga je odredila gradska uprava, kad se nitko nije usuđivao obilaziti gradom. Divili su se, kako je rekao blaženi Franjo, i zato što se sve to zbivalo u šutnji, bez ikakva zvuka i bez glasa iz usta, kao čudo Božje; prolazilo je i vraćalo se dobar sat vremena da bi ga utješilo.

[**67**]

Nekako je u isto vrijeme blaženi Franjo zbog bolesti očiju boravio nedaleko crkve sv. Fabijana koja se nalazila blizu grada u kojem je živio neki siromašni svjetovni svećenik. Gospodin papa Honorije boravio je u to vrijeme s kardinalima u istom gradu. Tako su ga mnogi od kardinala i drugih predstavnika visokoga klera iz poštovanja i ljubavi što su je gajili prema svetome ocu skoro danomice posjećivali.

Ta je crkva posjedovala malen vinograd koji se nalazio pokraj kuće u kojoj je boravio blaženi Franjo. Ta je kuća imala vrata kroz koja su gotovo svi koji su ga posjećivali ulazili u taj vinogradić napose zato što je u ono vrijeme grožđe već bilo zrelo, a osim toga je to bio i ugodan kutak za odmor.

Dogodilo se napokon to da je vinogradić zbog spomenute okolnosti bio gotovo sasvim upropašten. Jedni su naime grožđe brali i ondje ga pojeli, drugi su brali i odnosili, a treći su ga izgazili.

Taj svećenik se počeo uzrujavati i predbacivati govoreći: »Ove mi je godine vinograd propao. Premda je malen, ipak sam iz njega dobivao toliko vina da je dostajalo mojim potrebama.« Kad je blaženi Franjo to čuo, dao je svećenika pozvati k sebi te mu je rekao: »Nemoj se više uzrujavati ni srditi, jer drugačije ne možemo učiniti. *Pouzdaj se u Gospodina* (usp. Ps 11,1) jer ti on može umjesto mene, svoga siromaška, dati naknadu. Daj mi reci, koliko si obično imao kablova vina iz toga vinograda, kad bijaše bolja godina?« Svećenik je odgovorio: »Oče, imao sam trinaest kablova.« Na to će njemu blaženi Franjo: »Odsada se nemoj više žalostiti i nemoj nikome dobacivati nikakve pogrdne riječi; nemoj se ni na koga žaliti, nego se pouzdaj u Gospodina i u moje riječi. Budeš li imao vina manje od dvadeset kablova, učinit ću da ti se nadoknadi.«

Otada se svećenik primirio i zašutio. I po Božjoj se darežljivosti dogodilo da je imao dvadeset kablova grožđa, i ništa manje, kao što je rekao blaženi Franjo. Zbog toga se taj svećenik silno zadivio kao i svi koji su to čuli. Uvidio je da se dogodilo veliko čudo po zaslugama blaženoga Franje, napose zato što vinograd nije samo bio opustošen nego i zbog toga što se iz njega, ako bi najobilnije urodio, kako se tom svećeniku, a i drugima činilo, ne bi moglo dobiti dvadeset kablova vina.

Stoga *mi* koji *smo* s njime *bili* (usp. 2 Pt 1,18) za njega *svjedočimo* (usp. Iv 21, 24; 3 Iv 12) da se uvijek kad je rekao: »Tako je« ili »Tako će biti«, tako i događalo. Već smo za njegova života vidjeli kako se mnogo toga ispunilo, a nakon njegove smrti bilo je slično.

[**68**]

U isto ono vrijeme blaženi je Franjo zbog bolesti očiju boravio u samotištu Fonte Colombo nedaleko od Rietia. Kad ga je jednoga dana iz toga grada posjetio liječnik za bolesti očiju i s njim se zadržao nekoliko sati, kao što je to češće običavao, kad je nakanio otići, blaženi je Franjo jednome od svoje subraće rekao: »Idite i liječnika dobro pogostite.« Subrat je na to primijetio: »Oče, sram me je priznati da smo ovaj čas toliko siromašni te se ne usuđujemo pozvati ga da mu nešto ponudimo.« Na to je blaženi Franjo rekao bratu: »*Malovjerni* (usp. Mt 8,26), nemojte dopustiti da ponavljam!«

Liječnik je zatim rekao blaženome Franji i njegovoj subraći: »Brate, upravo zato što su braća tako siromašna radije s njima želim jesti.« Taj liječnik bijaše vrlo bogat. Kad su ga blaženi Franjo i njegova subraća češće pozivali, nije ondje htio jesti.

Braća otiđoše i pripraviše stol. Sramežljivo na nj staviše nešto malo kruha i vina što su upravo imali te povrće što su ga pripravili za sebe. Dok su oni tako sjedili kod stola i istom nešto pojeli, gle, na vratima samotišta začulo se kucanje. Jedan je između braće ustao i otvorio vrata. Pojavila se neka žena koja je donijela punu košaru lijepa kruha i ribe, punu posudu rakova, meda i svježa grožđa što ga je blaženome Franji poslala neka gospođa iz obližnjega gradića koji je od samotišta bio udaljen kakvih sedam milja.

Kad su to braća i liječnik vidjeli, vrlo su se zadivili, promatrajući svetost blaženoga Franje. Zato je taj liječnik rekao braći: »Braćo moja, ni vi, a ni mi ne poznajemo dostatno svetost ovoga sveca.«

[69]

Kad je jednom zgodom blaženi Franjo išao prema mjestu Celle di Cortona, putem je prolazio ispod utvrde koja se zove Limisianum. Nedaleko od prebivališta braće u Preggiu dogodilo se da je neka plemenita gospođa iz toga mjesta vrlo žurno došla da bi razgovarala s blaženim Franjom. Kad je jedan od subraće blaženoga Franje opazio kako ta gospođa, vrlo umorna od puta, dolazi s velikom žurbom, otrčao je i rekao mu: »Oče, za ljubav Božju, počekajmo onu gospođu koja stiže za nama. Vrlo je umorna, a želi s nama razgovarati.«

Blaženi Franjo, čovjek pun ljubavi i suosjećanja, pričekao je gospođu. Kad ju je vidio kako dolazi s velikom gorljivošću i pobožnošću srca, rekao joj je: »Što želiš, gospođo?« Žena mu je odgovorila: »Molim te, *oče*, da *me blagosloviš*« (usp. Post 27,38). A njoj će blaženi Franjo: »Živiš li u braku ili si slobodna?« Ona mu odgovori: »Oče, tome je već dugo otkako mi je Gospodin nadahnuo dobru nakanu da bih mu služila. Imala sam, a i sada imam, veliku želju da spasim dušu, ali imam vrlo okrutna muža koji se protivi tome da bih služila Kristu, a ni on mu ne služi. Tako mi sve do smrti ožalošćuje dušu velika bol i tjeskoba.« Dok je blaženi Franjo promatrao njezino gorljivo srce i njezin još posve djevojački izgled, ganut suosjećanjem blagoslovio ju je i rekao: »Idi i naći ćeš svoga muža kod kuće. Prenesi mu moju poruku i kaži da i tebe i njega molim za ljubav onoga Gospodina koji je za naše spasenje podnio muku križa *da spasite duše* (usp. Post 19,19) svoje u svojoj kući.«

Kad se vratila kući i u nju ušla, našla je svoga muža kod kuće, kao što joj je rekao blaženi Franjo. Muž ju je zapitao: »Odakle dolaziš?« A ona će mu: »Dolazim od blaženoga Franje koji me je blagoslovio. Njegove su me riječi utješile i obradovale moju dušu u Gospodinu. Osim toga rekao mi je i to da ti s njegove strane reknem i da te zamolim *da bismo* u svojoj kući *spasili* svoje *duše*« (usp. Post 19,19).

Kad je žena to mužu saopćila, po zaslugama blaženoga Franje u njega je odmah sišla Božja milost. Budući da ga je Gospodin tako brzo izmijenio, s velikom je dobrostivošću i blagošću ženi odgovorio: »Ženo, odsad ćemo, kako ti se svidi, služiti Kristu i *spasiti* svoje *duše* (usp. Post 19,19), kao što je rekao blaženi Franjo.« Žena mu je na to uzvratila: »Gospodaru, meni se čini da će biti dobro budemo li obdržavali čistoću, jer se ona Gospodinu vrlo sviđa. Gospodin tu krepost mnogo nagrađuje.« Muž joj je odgovorio: »Ženo, to mi se sviđa, jer se tebi sviđa. U ovoj stvari kao i u drugim dobrim djelima svoju volju sjedinjujem s tvojoj voljom.«

Tako su otada mnogo godina živjeli u čistoći. Braći i drugim siromasima dijelili su obilnu milostinju. Njihovoj su se svetosti divili ne samo svjetovnjaci nego i redovnici, a napose zato što je taj čovjek bio vrlo svjetovna duha i što je tako brzo postao duhovan. U svemu tome kao i u mnogim drugim dobrim djelima *ustrajali su sve do smrti* (usp. Mt 10,22), a u roku od nekoliko dana oboje su preminuli. Uvelike bijahu oplakivani zbog njihova čestita i kreposna života što su ga provodili sve do svoje smrti. *Slavili su i blagoslivljali* (usp. Lk 24,53) Gospodina koji im je dao milosti, čistoću duše te slogu u njihovu životu i u službi Božjoj. *Ni smrt ih nije razdvojila* (usp. 2 Sam 1,23), jer umriješe jedno za drugim. Koji su ih poznavali, do danas se sjećaju njihove svetosti.

[**70**]

U ono doba, kad nitko nije mogao biti primljen u Red bez odobrenja blaženoga Franje, među drugima koji su htjeli ući u Red došao je i jedan mladić iz Lucce, sin nekog plemića, blaženome Franji koji je tada boravio i bolovao u dvoru asiškoga biskupa. Kad su ga braća predstavila blaženome Franji, plemićev se sin pred njim prignuo i počeo silno plakati; zamolio je Franju da ga primi.

Blaženi *ga* je Franjo *pogledao* i *rekao* mu: »*O,* (usp. Dj 13,9.10) bijedni i tjelesni čovječe, zašto *lažeš Duhu Svetome* (usp. Dj 5,3) i meni? Tvoje su suze tjelesne, a ne duhovne.«

Kad je Franjo te riječi izrekao, istoga časa stigoše njegovi rođaci na konjima i zaustaviše se ispred dvora. Nakanili su ga ugrabiti i vratiti njegovoj kući. Kad je taj začuo rzanje konja, pogledao je kroz prozor dvora i ugledao svoje rođake. Smjesta je ustao i *izišao van k njima* (usp. Iv 18,29). S njima se vratio natrag u svijet kao što je to blaženi Franjo spoznao po Duhu Svetome. Zadiviše se braća i ostali nazočnici te su veličali i *slavili Boga u* njegovu *svecu* (usp. Ps 150, 1).

[71]

Nekoga drugog dana, dok je još teško bolestan boravio u spomenutom dvoru, braća su ga nagovarala i bodrila da bi jeo. Rekao im je: »Nisam, braćo moja, raspoložen za jelo, ali kad bih imao ribu koja se zove skvalo, možda bih ipak jeo.«

Čim je to izrekao, gle, neki je čovjek donio košaru u kojoj su se nalazila tri velika skvala koji su već bili dobro priređeni. Osim toga se tu našao i tanjur rakova koje je svetac rado jeo, a poslao mu ih je brat Gerard, poglavar u Rietiu.

Braća su se, promatrajući njegovu svetost, silno divila i slavila Gospodina koji je izišao u susret želji svoga sluge, a njima je tada bilo nemoguće da mu u tom pogledu ispune želju, napose zato što bijaše zimsko doba pa u onome kraju nisu mogli doći do takvih stvari.

[72]

Jednom je zgodom blaženi Franjo putovao s jednim bogoljubnim bratom rodom iz Asiza, koji je potjecao iz velike i ugledne obitelji. Budući da je blaženi Franjo bio slab i bolestan, jahao je na magarcu. Onaj drugi brat, *umoran od putovanja*, *poče* razmišljati *u sebi* (usp. Iv 4,6; Lk 11,38) govoreći: »Njegovi se roditelji nisu mogli mjeriti s mojima, a gle, on sada jaše, a ja idem za njima i umoran tjeram životinju.«

I dok je on *tako razmišljao* (usp. Mt 1,20), blaženi je Franjo smjesta sjahao s magarca i rekao mu: »Nije ni pravedno ni zgodno da ja jašem, a ti da ideš pješice, jer si u svijetu bio plemenitiji i moćniji.« Brat se zabezeknuo i postidio te se plačući *bacio* na zemlju *do njegovih nogu* (usp. Est 8,3). Očitovao mu je svoju misao i priznao svoju krivnju. Vrlo se zadivio Franjinoj svetosti, jer je umah upoznao čak i što misli.

Kad su braća u Asizu molila papu Grgura i kardinale da bi Franju kanonizirali, dotični je brat to posvjedočio pred gospodinom papom i kardinalima.

[73]

Jedan je brat, čovjek bogoljuban i Božji prijatelj, boravio u prebivalištu braće kraj Rietia. Jednoga je dana ustao i s velikom pobožnošću otišao u samotište braće kod Greccia, gdje je tada boravio blaženi Franjo. Želio ga je vidjeti i primiti njegov blagoslov. Blaženi je Franjo već jeo i vratio se u ćeliju gdje je molio i počivao. Budući da je bilo vrijeme korizme, iz ćelije je izlazio samo u vrijeme blagovanja, a nakon toga bi se odmah vratio u nju. Onaj se brat mnogo

ražalostio što ga nije našao. To je pripisivao svojoj grešnosti, napose zato što se istoga dana morao vratiti u svoje boravište.

Kad su ga drugovi svetog Franje utješili i on se od onoga mjesta udaljio *koliko bi se moglo dobaciti kamenom* (usp. Lk 22,41), da se vrati u svoje mjestu, a blaženi je Franjo na *Božji poticaj* (usp. Dj 21,14; Ps 51,20) izišao iz ćelije i pozvao jednoga od subraće koji je s onim išao sve do izvora jezera te mu je rekao: »Kaži onome bratu neka me pogleda.« Kad je taj okrenuo svoje lice prema blaženome Franji, Franjo je načinio znak križa i blagoslovio ga. Taj je brat radošću oba čovjeka veličao Gospodina koji mu je ispunio želju. Još je više zbog toga bio utješen, jer je spoznao da je to bila volja Božja što ga je Franjo blagoslovio, a da ga za to nije ni molio niti mu je tko o tome bilo što rekao.

Drugovi su se blaženoga Franje zajedno s ostalom braćom toga mjesta tome mnogo divili. Smatrali su to velikim čudom zato što blaženome Franji o dolasku toga brata nije nitko ništa rekao i što se ni drugovi blaženoga Franje, a ni neki drugi brat, nisu usuđivali ići k njemu ako ih ne bi pozvao. No blaženi Franjo nije samo ondje htio biti sam kad se molio nego svagdje gdje god je boravio. Htio je biti tako odvojen da mu ne bi nitko išao ako ga ne bi pozvao.

[74]

Jednoga je dana neki provincijalni ministar došao k blaženome Franji koji je tada boravio u spomenutome mjestu da bi s njime svetkovao Božić. Braća su na sam Božić, da bi počastila toga ministra, pokrila stol lijepim, bijelim stolnjakom što su ga dobila, a postavila su i staklene čaše. Blaženi je Franjo sišao iz ćelije da blaguje.

Kad je ugledao stol koji bijaše tako otmjeno prostrt, neopazice je izišao van te je od nekoga siromaha, koji je toga dana došao onamo, uzeo šešir i štap što ga je taj imao u rukama. Tihim je glasom pozvao jednoga od drugova te je izišao pred vrata samotišta, a da to braća te kuće nisu opazila.

Braća su međutim pristupila k stolu napose zato što je tako bilo uobičajeno. Ako sveti otac nije koji put odmah stigao u vrijeme blagovanja, htio je da braća uđu i blaguju. Njegov je drug zaključao vrata i unutra ostao pokraj njih.

Blaženi je Franjo pokucao na vrata, a drug mu ih je odmah otvorio. Ušao je sa šeširom na plećima i sa štapom u ruci kao hodočasnik. Kad je došao pred vrata blagovaonice, povišenim je glasom kao siromah rekao braći: »Iz ljubavi prema Gospodinu Bogu udijelite ovom siromašnom i bolesnom hodočasniku milostinju!«

Onaj provincijalni ministar i ostala braća odmah ga prepoznaše. Ministar mu je na to rekao: »Slični smo ti po siromaštvu, a jer nas

ima mnogo, potrebna nam je milostinja koju jedemo. No iz ljubavi prema onome Gospodinu koga si zazvao uđi u kuću pa ćemo ti dati od milostinje koju nam je udijelio Gospodin.«

Kad je ušao i zaustavio se pred bratskim stolom, ministar mu je pružio zdjelicu iz koje je jeo, a isto tako mu je dao i kruha. Franjo je uzeo i sjeo na zemlju pokraj ognjišta nasuprot braći koja su na povišem sjedila pokraj stola. Uzdahnuo je i rekao braći: »Kad sam ugledao lijepo i otmjeno pripravljen stol, pomislio sam da to nije stol siromašnih redovnika koji danomice od vrata do vrata prose milostinju. Nama naime većma dolikuje da u svemu slijedimo primjer poniznosti i siromaštva nego drugim redovnicima, jer smo na to pozvani i to smo pred Bogom i pred ljudima zavjetovali. Zato mi se sada čini da sjedim kao manji brat.«

Braća su bila postiđena kad su spoznala da blaženi Franjo govori istinu. Neki su od njih počeli silno plakati, promatrajući ga kako sjedi na zemlji i što je htio da ih tako obzirno i nježno opomene.

Ponovno je naglasio kako braća moraju imati tako siromašne i skromne stolove da bi to svjetovnjacima bilo na pobudu. Ako bi braća k stolu pozvala kakva siromaha, sjedio bi pokraj njih. Ne bi dopustili da siromah sjedne na zemlju, a braća na klupu.

Kad je jednom zgodom gospodin papa Grgur, dok je još bio biskup ostijski, došao u boravište braće kod Svete Marije u Porcijunkuli, ušavši u kuću, otišao je pogledati njihovu spavaonicu koja se nalazila u istoj zgradi. S njima dođoše i mnogi vitezovi, monasi i drugi kler. Kad je vidio da *braća leže na zemlji* (usp. Jdt 14,18), a ispod sebe nisu imala ništa drugo osim nešto malo slame, nisu imali ni jastuka, nego samo trošne i izlizane pokrivače, pred svima je počeo gorko plakati rekavši: »Evo, ovdje braća spavaju, a mi se bijednici u svemu služimo tolikim suvišnim stvarima. *Što će biti od nas?*« (usp. Mt 19,27). Zato su se i on sam i svi ostali nad tim mnogo duhovno sazidali. Nije ondje vidio nikakva stola, jer su braća jela na zemlji.

Iako su braća cijeloga Reda to mjesto dugo vremena većma pohađala negoli ijedno drugo boravište braće, jer su ondje svi koji su stupali u Red oblačili redovničko odijelo, ipak su braća toga boravišta jela na zemlji, bez obzira na to je li ih bilo malo ili mnogo. I dok je sveti otac bio živ, po njegovu su primjeru i njemu za volju braća onoga mjesta jela sjedeći na zemlji.

Kad je blaženi Franjo vidio kako je ono samotište braće kod Greccia skromno i siromašno i jer su mu se ljudi onoga grada, iako siromašni i priprosti, više sviđali od drugih ljudi te pokrajine, često je onamo svraćao i rado ondje boravio, a napose je onamo volio ići zato što se ondje nalazila jedna siromašna ćelija koja bijaše vrlo osamljena pa je u njoj boravio.

Snagom je njegova primjera i propovijedanja, kao i zbog dobra primjera njegove braće, došlo do toga da su mnogi od tih ljudi po Božjoj volji i milosti stupili u Red. Mnoge su djevojke prigrlile sveto djevičanstvo; ostajale su u svojim kućama i bile redovnički obučene. Iako je svaka pojedina ostajala u svojoj kući, svaka je časno živjela obazrivim životom i svoje tijelo trapila postom i molitvom, te se njihov život braći i svjetovnim ljudima činio kao da ga ne provode među svjetovnjacima i među svojim rođacima, nego među svetim i bogoljubnim osobama koje su već dugo vremena služile Gospodinu, iako još bijahu mlade i priproste.

Zato je blaženi Franjo često među braćom o muškarcima i ženama onoga mjesta radosno izjavljivao: »Ni iz jednog velikoga grada nije se toliko ljudi obratilo kao što ih se obratilo u Grecciu, koji je inače tako maleno mjesto.«

Često se dešavalo, kad su braća u svom boravištu pjevala pohvale Gospodinu, kao što su to u ono doba u mnogim mjestima običavala činiti, da su stanovnici toga mjesta, djeca i odrasli, izlazili van te bi na putu ispred gradine visokim glasom odgovarali: »Hvaljen bio Gospodin Bog!« Tako su i djeca, koja još nisu umjela pravo govoriti, kad bi spazila braću, hvalila Gospodina onako kako su mogla.

Stanovnici Greccia u onim su vremenima trpjeli veliku nevolju, a podnosili su je više godina. Veliki su naime vukovi razdirali i ljude, a tuča bi im svake godine opustošila polja i vinograde. Zato je blaženi Franjo, kad im je jednom zgodom propovijedao, rekao: »Na hvalu i slavu Božju *najavljujem vam* (usp. Dj 17,3): Ako se svaki pojedini od vas ostavi grijeha i ako se iz dna srca obratite Gospodinu s odlukom da ćete u tome ustrajati, *pouzdajem se u Gospodina* (usp. Ps 11,1) Isusa Krista da će on po svome milosrđu odsada od vas otkloniti to pokaranje što vam ga nanose vukovi i tuča, a morali ste to podnositi toliko vremena. Gospodin će učiniti da *porastete i da se umnožite* (usp. Post 1,28; 8,17; 9,1) i u duhovnom i u vremenitom pogledu. Isto tako *vam naviješćujem* (usp. Dj 17,3) što ne dao Bog, da će se, *povratite li se svojoj bljuvotini* (usp. Izr 26,11), to pokaranje i nevolja na vas vratiti, a s njima će vas zajedno stići i mnoge druge još veće nevolje.«

Po Božjoj milosti i po zaslugama svetoga oca dogodilo se da su od onoga časa i vremena spomenute nevolje prestale. Štoviše, a to je veliko čudo, kad bi pala tuča i opustošila polja njihovih susjeda, njihovih se njiva ne bi ni dotakla. I otada su se počeli množiti i obilovati i u duhovnom i u vremenitom pogledu. To je potrajalo nekih petnaest ili dvadeset godina.

Zbog velika blagostanja nakon toga su se uzoholili. Međusobno su se počeli mrziti i mačevima su jedni druge smrtonosno ranjavali;

potajno su jedni drugima ubijali stoku, a noću su pljačkali i krali. Činili su još i mnoga druga zla. Kad je Gospodin vidio da su im djela bila zla i da više nisu držali ono što im je navijestio njegov sluga, na njih se rasrdio i od njih odvratio ruku svoga milosrđa; na njih se ponovno vratilo ono zlo što su ga uzrokovali vukovi i tuča, kao što je pretkazao sveti otac. A nadođoše još i mnoge druge nevolje, teže od onih prvih. Cijela im je gradina spaljena. Izgubili su sve što su imali i *samo oni umaknuše* (usp. Job 1,15). Zato su se braća, kao i ostali koji su čuli riječi svetoga oca, kad im je pretkazao sreću i nesreću, divili njegovoj svetosti, gledajući kako se sve doslovce ispunilo.

[75]

Jednom je blaženi Franjo propovijedao u Peruđi na *trgu* pred *velikim mnoštvom* (usp. Neh 8,1; Pnz 31,12) naroda koji se ondje sakupio. Najednom ondje počeše gradski konjanici jahati i igrati se oružjem. Igrajući se tako na trgu, ometali su propovijed. Premda su ih i muškarci i žene, koji su pozorno slušali propovijed, korili, ipak s tim nisu htjeli prestati. Zatim se prema njima okrenuo blaženi Franjo te im je s velikom gorljivošću duha rekao: »Čujte i shvatite što vam Gospodin javlja po meni, svome sluzi, i nemojte reći: Ah, to je Asižanin!«

Blaženi je Franjo to rekao zato što je između Asižana i Peruđinaca postojala stara mržnja. Rekao im je: »*Gospodin vas je uzdigao* (usp. Ps 37,34) i uzvisio iznad sviju vaših susjeda. Zato od sada morate većma priznavati svoga Stvoritelja. Morate se više poniziti ne samo pred svemogućim Bogom nego i pred svojim susjedima. *Srce* vam *se* međutim *uznijelo* zbog vaše naduvenosti, *oholosti* (usp. Ez 28,2; Pnz 17,20) i hrabrosti. Opljačkali ste svoje susjede, a mnoge ste i poubijali. Zato vam kažem, ako se brzo ne obratite i ako ne date odštetu onima koje ste oštetili, Gospodin koji *ništa ne ostavlja nekažnjeno* (usp. Mt 23,38; Job 24,12), učinit će da ustanete jedan na drugoga da bi vam se osvetio više i da bi bila veća i vaša kazna i vaša sramota. A kad dođe do ustanka i unutrašnjeg rata, pretrpjet ćete toliki poraz koliki vam vaši neprijatelji ne bi mogli nanijeti.«

Blaženi Franjo nije u svojim propovijedima prešućivao grijehe naroda kojima su ljudi javno vrijeđali Boga i bližnjega. No Gospodin mu je udijelio toliku milost da bi ga se svatko, bio on pučanin ili velikaš, kad bi ga samo vidio ili čuo, bojao i iskazivao mu toliko poštovanje zbog obilne milosti što ju je od Boga primio da bi svatko tko bi osjetio njegov ukor – makar se zbog toga i stidio – u sebi doživio skrušenje. Štoviše, gdjekada bi ga u takvoj prigodi gdjekoji pojedinac molio da se Gospodinu za nj posebno pomoli, i taj bi se vratio Gospodinu.

Nakon nekoliko dana po Božjem dopuštenju dogodilo se da je došlo do sukoba između vojnika i puka. Puk je vojnike protjerao iz grada, a oni su uz pomoć Crkve, koja im je pomagala, opustošili mnoge njive, vinograde i voćnjake. Počiniše im i mnoga druga zla, koliko su samo mogli. I puk je na sličan način opustošio njive, vinograde i voćnjake. Tako je taj narod kažnjen većom kaznom nego što su bili kažnjeni njihovi susjedi. Na njima se doslovce ispunilo ono što im je prorekao blaženi Franjo.

[76]

Kad je blaženi Franjo putovao jednim krajem, sreo je opata jednoga samostana koji mu je iskazivao veliku ljubav. Opat je sjahao s konja i s Franjom cijeli sat vremena razgovarao o spasu svoje duše. Kad su se rastajali, opat je s najvećom pobožnošću zamolio blaženoga Franju da bi se za njegovu dušu molio Gospodinu. Blaženi mu je Franjo rekao: »Rado ću to učiniti.« I čim se opat malo udaljio, blaženi je Franjo rekao svome pratiocu: »Brate, malo se zaustavimo jer se želim pomoliti za ovoga opata kao što sam mu obećao.« I odmah se pomolio.

Blaženi je Franjo naime, kad bi netko zaželio da za nj moli, običavao, što je prije mogao, izvršiti obećanje da ne bi možda poslije zaboravio. I dok je opat putem jahao, a još nije bio daleko od blaženoga Franje, najednom mu je Gospodin pohodio srce i neka mu je ugodna toplina ražarila lice; i bi zanesen, ali samo na trenutak. *Došavši k sebi* (usp. Lk 15,17; Dj 12,11), odmah je spoznao da je blaženi Franjo za nj molio. Odmah je počeo hvaliti Gospodina, a izvana i iznutra ga je obuzela velika radost. Promatrajući veličinu svetosti svetoga oca, otada ga je još više štovao. Dokle god je živio, smatrao je to velikim čudom. Braći je, a i mnogim drugima, mnogo puta pripovijedao kako mu se to dogodilo.

[77]

Dugo je vremena blaženi Franjo sve do svoje smrti bolovao na jetri, slezeni i želucu, a od onoga vremena otkako je boravio u prekomorskim krajevima i propovijedao babilonskom i egipatskom sultanu, zbog velika su ga napora i zbog umora od putovanja teško oboljele i oči. Putujući onamo i vraćajući se natrag podnosio je veliku žegu, a nije vodio brigu o liječenju nijedne od tih bolesti premda su ga njegova braća, a i mnogi drugi, iz ljubavi i suosjećanja prema njemu molili i na to poticali.

Tako je postupao prema sebi zbog žarke ljubavi koju je u sebi gajio od početka svog obraćenja prema Kristu. Poradi velike nasla-

de i suosjećanja što ga je danomice u sebi doživljavao s obzirom na poniženje i nasljedovanje Sina Božjega, što god je tijelu bilo gorko, primao je kao nešto što je u sebi slatko. Štoviše, imajući na pameti boli i gorčine što ih je Krist podnosio za nas, danomice ga je također oplakivao, trapio se izvana i iznutra te je zanemario brinuti se za vlastite bolesti i boli.

[78]

Kad je jednom zgodom, a bilo je to nekoliko godina nakon njegova obraćenja, išao putem nedaleko od crkvice svete Marije Porcijunkulske, na sav je *glas* naricao i *zapomagao* (usp. Ez 27,30). Dok je tako išao, sreo ga je neki dobri čovjek – nama inače poznat i od njega smo ovo doznali – koji mu je iskazao veliku samilost i tješio ga prije nego što je imao ijednoga brata, a i poslije se prema njemu na sličan način odnosio. Ganut ljubavlju prema Franji, upitao ga je: »Što ti je brate?«. Pomišljao je da mu je možda koja njegova bolest zadavala velike boli. Franjo mu je odgovorio: »Morao bih tako ići po cijelome svijetu, naričući bez ikakva obzira i oplakujući muku svoga Gospodina.« Na to je i taj čovjek počeo zajedno s njime plakati i naricati.

[79]

Nekom drugom prilikom, kad je bolovao na očima, a mučile su ga silne boli, jednoga mu je dana rekao neki ministar: »Brate, zašto ne rekneš svome subratu da ti pročita nešto iz Proroka ili koji drugi odlomak iz Sv. pisma jer bi tvoj *duh u Gospodinu kliktao* (usp. Lk 1,47) i mnogo bi se utješio?« – Taj je naime znao kako se Franjo mnogo radovao u Gospodinu kad bi slušao čitanje Sv. pisma. Franjo je međutim bratu odgovorio: »Danomice, brate, nalazim toliku nasladu i utjehu kad razmatram primjere poniznosti Sina Božjega, pa kad bih živio do svršetka svijeta, ne bih osjećao potrebu da mi se čitaju i da slušam druge dijelove Sv. pisma.«

Zato je sebi često dozivao u pamet, a i braći je navodio Davidove riječi: »*Ne može se utješiti duša moja*« (usp. Ps 77,3). Budući da je morao biti uzorom i primjerom svoj braći, kao što je to mnogo puta naglašavao pred braćom, zato se u vrijeme bolesti nije odricao samo lijekova nego čak i potrebite hrane. Zato što je razmatrao o spomenutom, nije prema svome tijelu bio strog samo onda kad se činilo da je zdrav, iako je uvijek bio slabunjav i boležljiv, nego je tako postupao i u svojim bolestima.

[**80**]

Kad je nekom zgodom malko prizdravio od neke vrlo teške bolesti, razmišljao je pa mu se učinilo da je za vrijeme te bolesti uzeo nešto posebne hrane, premda je jeo vrlo malo, jer zbog mnogih, raznolikih i dugotrajnih bolesti nije mogao jesti.

Kad je jednoga dana ustao, a malarija ga još nije napustila, dao je na trg sazvati asiški narod da mu propovijeda. Pošto je završio propovijed, rekao je neka se nitko ne udalji dok se on ne vrati. Ušavši u crkvu sv. Rufina, kod glavnog je oltara pod tzv. konfesijom stao s bratom Petrom Katanskim koga je izabrao za prvoga generalnog ministra. Bila su tu i neka druga braća kad je bratu Petru naredio da mu rekne i s njim učini što mu se prohtije i da će poslušati bez protivljenja. Na to mu je brat Petar rekao: »Brate, niti mogu niti smijem htjeti nešto drugo, nego samo ono što je po volji tebi s obzirom i na mene i na tebe.«

Blaženi je Franjo svukao tuniku i bratu Petru naredio da ga – držeći rukom pojas što ga je imao oko vrata – izvede gola pred narod. Nekom drugom bratu naložio je da uzme zdjelicu punu pepela, da se uspne na mjesto s kojeg je Franjo propovijedao pa da taj pepeo baca i posipa po njegovoj glavi. No taj brat, ganut poštovanjem i samilošću, ne htjede poslušati. Brat Petar je ustao i vodio ga, kako mu je naložio, a pri tome je s ostalom braćom naricao.

Kad se tako gol vratio pred narod do mjesta s kojeg je propovijedao, rekao je: »Vi vjerujete da sam svet čovjek, a vjeruju to i drugi koji su, slijedeći moj primjer, ostavili svijet, ušli u Red manje braće i prigrlili naš život. No pred Bogom i pred vama priznajem da sam u svojoj bolesti jeo meso i juhu od mesa.«

Tada su iz ljubavi i samilosti prema njemu gotovo svi počeli naricati, a napose zato što je bilo zimsko doba i vladala velika studen, a Franjo, istom oslobođen od malarije, bijaše gol. Nazočni su se udarali u prsa, optuživali se i govorili: »Ako se ovaj svetac kod opravdane i očite teškoće s tolikim poniženjem tijela optužuje, a znamo njegov život: zbog pretjerana posta i strogosti kojom je od početka svog obraćenja Kristu trapio svoje tijelo, promatrali smo ga, doduše, živa u tijelu, ali je na neki način već prije vremena bio mrtav, što da učinimo mi bijednici koji smo cijeli svoj život proveli živeći po svojoj miloj volji, *ugađajući tjelesnim željama*« (usp. Gal 5,16; Ef 2,3).

[**81**]

Nešto slično dogodilo se nekom drugom prilikom kad je boravio u jednom samotištu u vrijeme korizme sv. Martina. Braća su hranu koju su mu davala da jede začinjala slaninom, jer mu je u tim

njegovim bolestima ulje vrlo štetno djelovalo. Kad je nakon te četrdesetnice propovijedao velikom *mnoštvu naroda* (usp. Pnz 31,12; Neh 8,1) nedaleko od spomenutoga samotišta, na početku je svoje propovijedi rekao slušaocima: »Dođoste k meni s velikom pobožnošću i s uvjerenjem da sam svet čovjek, ali ja pred Bogom i pred vama priznajem da sam za ove četrdesetnice u samotištu jeo hranu začinjenu slaninom.« Štoviše, događalo se vrlo često da su mu braća ili prijatelji braće, kod kojih je jeo, gdjekada namjerno priredili posebnu hranu poradi njegovih bolesti, a on je već odmah u kući pred braćom ili također pred svjetovnjacima, koji ga nisu poznavali, rekao: »Jeo sam takvu i takvu hranu«, jer pred ljudima nije htio prikrivati ono što je bilo poznato Bogu.

Svagdje je, bilo da se nalazio među kakvim redovnicima ili među svjetovnjacima, ako bi mu se srce gdjekada uznijelo ispraznim mislima ili ohološću, odmah pred svima otvoreno i bez prikrivanja sebe optužio zbog svoje slabosti. Tako je jednoga dana rekao svojim drugovima: »Tako želim živjeti s Bogom u samotištima kao i u drugim mjestima gdje boravim kao da ljudi sve to znadu i vide. Bio bih licemjer ako bi vjerovali da sam čovjek svet kad ne bih provodio život koji dolikuje svetu čovjeku.«

Tako je jednom zgodom u zimsko vrijeme jedan od njegove subraće, koji mu tada bijaše osobnim gvardijanom, zbog njegove bolesti slezene i želuca pribavio lisičje krzno i zamolio ga neka bi dopustio da mu se tim povrh slezene i želuca podstavi tunika, napose zato što je vladala velika hladnoća, a on, otkako je počeo služiti Kristu, sve do svoje smrti nije htio nositi ni imati ništa više nego samo jednu tuniku koja je prema potrebi bila pokrpana. Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Ako hoćeš da ispod tunike nosim ono krzno, daj da mi se komad toga krzna i izvana prišije na tuniku da bi ljudi znali kako i iznutra imam krzno.« I dao je tako načiniti, ali toga nije dugo nosio, premda mu je bilo potrebno poradi njegovih bolesti.

[**82**]

Jednom je zgodom prolazio kroz Asiz, a s njim je išlo mnogo ljudi. Neka je siromašna starica od njega za ljubav Božju zaprosila milostinju. On joj je odmah ustupio ogrtač kojim je bio zaogrnut. No odmah je pred onim ljudima priznao kako mu se u srcu probudila slavičnost.

A bilo je i mnogo drugih slučajeva koje smo vidjeli ili za njih samo čuli *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18), ali ih ne bismo sve mogli iznijeti, jer bi to trebalo opširno pisati i pripovijedati. Blaženi je Franjo naročito uvijek pazio na to da se pred Bogom ne bi pokazivao kao licemjer. Premda je njegovu tijelu poradi bolesti bila

potrebna posebna hrana, ipak je uvijek nastojao i braći i drugima pružati dobar primjer, kako im ne bi dao prigode za mrmljanje i pružao loš primjer. Zato je volio strpljivo i rado podnositi nepogode tijela i podnosio ih je sve do dana svoje smrti radije nego da sebi ugađa, iako je to i mogao činiti bez uvrede Boga i bez opasnosti da ne bude dobar primjer.

[83]

Videći biskup ostijski, koji je poslije postao papom, kako je blaženi Franjo uvijek bio strog prema svome tijelu, napose kad je počeo gubiti vid, a nije se dao liječiti, s velikim ga je poštovanjem opomenuo i suosjećajući s njime rekao mu: »Brate, ne radiš dobro što ne daš da ti se pomogne u bolesti očiju, jer je i tebi i drugima korisno tvoje zdravlje i tvoj život. Dok naime suosjećaš s bolesnom braćom i prema njima si uvijek bio milosrdan, ne bi prema samome sebi u velikoj i očitoj potrebi smio biti tako okrutan. Zato ti nalažem: dopusti da ti se pomogne i da te se liječi.«

Slično ga je dvije godine prije smrti, kad je već bio vrlo bolestan, naročito mučila bolest očiju. Tada je boravio u jednoj ćelijici od rogožine kod Svetoga Damjana. Kad je generalni ministar vidio kako ga je nemilo pritisnula bolest očiju, naložio mu je neka se dade liječiti i neka dopusti da mu se pomogne. Štoviše, rekao je da želi biti nazočan kad liječnik započne svoj zahvat da bi ga hrabrio, jer je zbog toga bio vrlo potišten. Kako je međutim bilo vrlo hladno, vrijeme nije bilo prikladno za liječenje.

Dok je blaženi Franjo ondje ležao pedeset i više dana, danju nije podnosio Sunčevo svjetlo, a noću svjetlo vatre. Zato je neprestano boravio u kući ili u ćelijici, ali u tami. Osim toga je i danju i noću imao jake bolove u očima tako da noću nije mogao ni počivati ni spavati, a to je uvelike otežavalo i pogoršavalo bolest očiju kao i ostale njegove bolesti. Štoviše, ako je gdjekada htio počivati ili spavati, u kući je i u ćelijici načinjenoj od rogožine na jednoj strani one kuće bilo mnogo miševa koji su i preko njega i okolo njega trčali te mu nisu dali spavati. Smetali su ga pače i u vrijeme molitve, a nisu ga smetali samo po noći nego i po danu. Čak i onda kad je za stolom jeo, uspinjali su se na stol pa su i on i njegovi drugovi pomišljali na to da se možda radi o đavolskoj napasti, kao što je i bilo.

Dok je blaženi Franjo tako jedne noći razmišljao o tolikim nevoljama što ih je podnosio, samom se sebi sažalio te je rekao: »Gospodine, *pohitaj mi u pomoć* (usp. Ps 71,12) u mojim bolestima da bih mogao strpljivo ih podnositi!« U duhu mu je odmah rečeno: »Reci mi, brate, ako bi ti netko za ove tvoje bolesti i nevolje dao

tako veliko blago da bi sva zemlja bila suho *zlato*, sve *kamenje* da bi bilo *drago kamenje*, a sva voda bila balzam, bi li ti sve to smatrao bezvrijednim i ništetnim kao da je sve to materijalna zemlja, obično kamenje i voda *u usporedbi* (usp. Mudr 7,9; Ps 19,11) s velikim i skupocjenim blagom koje ti se daje? Zar se ne bi mnogo radovao?« Blaženi je Franjo odgovorio: »Bilo bi to, Gospodine, veliko i neistraživo blago, vrlo *dragocjeno*, silno privlačno i *poželjno*« (usp. Ps 19,11). Na to će mu taj glas: »Raduj se i kliči u svojim bolestima i nevoljama. Smatraj se ubuduće tako sigurnim kao da se već nalaziš u mojem kraljevstvu.«

Kad je ujutro ustao, rekao je svojim drugovima: »Kad bi car kojem od svojih slugu dao cijelo kraljevstvo, zar se taj ne bi morao mnogo radovati? A ako bi mu dao cijelo carstvo, zar se ne bi još više radovao?« Na to im je rekao: »Odsada moram biti vrlo radostan u *svojim bolestima* (usp. 2 Kor 12,10) i nevoljama i moram biti *hrabar u Gospodinu* (usp. Ef 6,10) te *uvijek* moram *zahvaljivati Bogu Ocu* i njegovu jedinom Sinu *Gospodinu našem Isusu Kristu* (usp. Ef 5,20) i Duhu Svetome zbog tolike milosti i blagoslova koji mi je dan. Dok evo još živim u tijelu, udostojao se mene, svoga neznatnoga slugu, učiniti sigurnim s obzirom na kraljevstvo nebesko. Zato ću njemu na slavu, a nama na utjehu i na duhovno saziđivanje bližnjih sastaviti Pohvalu Gospodnju po njegovim stvorovima kojima se dnevno služimo i bez kojih ne možemo živjeti, a ljudski rod po njima mnogo vrijeđa Stvoritelja i danomice smo mu nezahvalni za tolike milosti, jer svoga Stvoritelja i darovatelja sviju dobara ne hvalimo niti slavimo kako bismo morali.«

Sjedeći je počeo razmišljati i napokon je rekao: »Svevišnji, svemogući, dobri Gospodine!« Tim je riječima dodao napjev i naučio svoje drugove da to pjevaju. Srce mu je tada bilo puno tolike miline i utjehe da je htio poslati po brata Pacifika koji je kao svjetovnjak prozvan »kraljem stihova« i bio vrlo vješt učitelj pjevanja. Htio mu je dati nekoliko dobre, duhovne braće da pođu po svijetu, da propovijedaju i hvale Gospodina.

Predložio je da bi najprije jedan od njih, koji umije propovijedati, narodu izrekao propovijed, a nakon propovijedi neka zapjevaju »Pohvale Gospodnje« kao Gospodinovi pjevači. Htio je da propovjednik nakon dovršenih Pohvala rekne narodu: »Mi smo Gospodinovi pjevači i jedina nagrada koju od vas želimo jest da ustrajete u pravoj pokori.« I dodao je: »A što su drugo sluge Božje nego neke vrsti njegovi pjevači koji treba da razigravaju ljudska srca i da ih potiču na duhovno veselje!« To je napose rekao o manjoj braći koja su narodu dana za njegovo spasenje.

Pohvale Gospodnje što ih je sastavio, naime: »Svevišnji, Svemogući, dobri Gospodine« nazvao je »Pjesmom brata Sunca«, jer je

Sunce od sviju stvorova najljepše i jer se najbolje može usporediti s Bogom.

Zato je govorio: »Ujutro, kad se rađa Sunce, svaki bi čovjek morao hvaliti Boga koji ga je stvorio, jer nam se po njemu danju prosvjetljuju oči; navečer, kad se spušta noć, svaki bi čovjek morao hvaliti Boga zbog drugoga stvorenja, a to je brat Oganj, jer nam on noću prosvjetljuje oči.« Još je nadodao: »Svi smo kao slijepi, a Gospodin pomoću ova dva stvorenja prosvjetljuje naše oči; zato zbog ovih i drugih Božjih stvorova, kojima se danomice služimo, na poseban način moramo uvijek hvaliti slavnoga Stvoritelja.«

Na ono što je radosno činio i kad je bio zdrav i kao bolestan rado je poticao i druge, tj. da hvale Gospodina. Štoviše, kad je bio pritisnut bolešću, sam je započinjao govoriti »Pohvale Gospodnje«, a inače je volio da mu to drugi pjevaju. Mislio je da bi, razmatrajući Pohvale Gospodnje, mogao zaboraviti na težinu iznemoglosti i bolesti. Tako je činio sve do svoje smrti.

[84]

Nekako u isto vrijeme dok je ležao bolestan, pošto je već sastavio i obznanio Pohvale, tadašnji je biskup grada Asiza izopćio gradskog načelnika. Zbog toga se gradski načelnik razbjesnio te je odlučno dao razglasiti po gradu Asizu neka biskupu nitko ništa ne prodaje i neka od njega nitko ništa ne kupuje. Osim toga neka nitko s njime ne sklapa nikakvih ugovora. Tako su jedan drugoga silno zamrzili.

Blaženi Franjo, premda tako bolestan, *potaknut* ljubavlju *prema njima* (usp. Lk 7,13), zauzeo se za slučaj, naročito zato što se nije našao ni redovnik ni svjetovnjak koji bi posredovao oko pomirenja ove dvojice. Franjo je rekao svojim drugovima: »Velika je to sramota za vas, sluge Božje, što se biskup i načelnik tako mrze, a nitko ne posreduje da se među njima uspostavi sloga i mir.« Tako je tom zgodom onim Pohvalama dodao još jednu kiticu koja glasi:

Budi hvaljen, Gospodine moj,
po onima koji opraštaju iz ljubavi tvoje
i podnose bolest i nevolju;
blago onima koji podnose u miru,
jer ćeš ih ti, Svevišnji, okruniti.

Nakon toga je pozvao jednoga od svojih drugova i rekao mu: »Pođi i gradskom načelniku odnesi moju poruku. Kaži da mu poručujem: neka s odličnicima grada i s drugima koje još mogne povesti sa sobom otiđe k biskupu.«

Kad je brat otišao, rekao je drugoj dvojici svojih drugova: »Idite pa pred biskupom, načelnikom i drugima, koji budu s njima, otpjevajte Pjesmu brata Sunca. *Pouzdajem se u Gospodina* (usp. Ps 11,1) da će taknuti njihova srca, pa da će se međusobno izmiriti i obnoviti prijašnje prijateljstvo i ljubav.«

Kad su se svi sakupili na trgu ispred biskupskoga dvora, ustadoše ona dva brata i jedan od njih reče: »Blaženi je Franjo za vrijeme svoje bolesti sastavio Pohvale Gospodnje o njegovim stvorovima njemu na slavu, a našim bližnjima na pobudu. Zato vas on moli da ih saslušate s velikom pobožnošću.« Zatim su im počeli pjevati i govoriti. Načelnik je odmah ustao i sklopljenim rukama slušao kao Gospodinovo evanđelje, štoviše slušao je vrlo pažljivo i sa suzama u očima. Prema blaženom je Franji gajio veliko povjerenje i poštovanje.

Kad su Pohvale bile dovršene, gradski načelnik je pred svima rekao: »Zaista vam kažem da sam spreman oprostiti ne samo gospodinu biskupu, kojega moramo smatrati svojim gospodarom, nego, ako bi mi tko čak ubio rođenoga brata ili sina, i njemu bih oprostio.« Zatim *se ničice bacio* (usp. Mt 15,30) do biskupovih nogu i rekao mu: »Evo, spreman sam u svemu dati vam zadovoljštinu, kako vam se svidi, iz ljubavi prema našemu Gospodinu Isusu Kristu i njegovom sluzi blaženomu Franji.«

Biskup je načelnika prihvatio svojim rukama, podigao i rekao mu: »Dolikovalo bi da u skladu sa svojom službom budem ponizan, ali sam po naravi sklon srdžbi. Oprosti mi!« Zatim su se međusobno najsrdačnije izgrlili i izljubili.

Braća su se, promatrajući svetost blaženoga Franje, silno divila, jer se doslovce ispunilo sve ono što je blaženi Franjo pretkazao o njihovu izmirenju i slozi. I svi su ostali nazočnici to smatrali velikim čudom i pripisivali ga zaslugama blaženoga Franje, što ih je Gospodin tako brzo pohodio i što su bez ijedne riječi odbacili toliku neslogu te postali vrlo složni. Zato *mi* koji *bijasmo zajedno s* (usp. 2 Pt 1,18) blaženim Franjom *svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) da se doslovce ispunilo kad *bi god pretkazao »da je nešto tako ili da će tako biti.« Svojim smo očima* toliko toga *vidjeli* (usp. 1 Iv 1,1) što bi se inače moralo nadugo opisivati i pripovijedati.

[85]

Na sličan je način, na istome mjestu, blaženi Franjo, pošto je sastavio Pohvale Gospodnje o stvorovima, napisao i neke svete riječi s napjevom na utjehu siromašnim gospođama samostana Svetoga Damjana, napose zato što ih je njegova bolest mnogo ražalostila.

Budući da ih zbog same bolesti nije mogao utješiti i pohoditi, htio je da im njegovi drugovi predaju spomenutu pjesmu. U njoj

im je tada i uvijek htio očitovati svoju volju kako naime treba da u ljubavi budu jednodušne i da se s ljubavlju međusobno susreću, jer su se po njegovu primjeru i propovijedanju, dok su braća još bila malobrojna, obratile Kristu. Njihovo obraćenje i njihov način života nije bio samo na uzvišenje i izgradnju bratskoga Reda, čije su one biljčice, nego je on i na uzvišenje i korist također cijele Božje Crkve.

Budući da je blaženi Franjo znao kako su od početka svoga obraćenja provodile, a još i sada provode, strog i siromašan život, i dragovoljno i iz potrebe, njegovo je srce za njih uvijek osjećalo blagonaklonost.

Zato ih je tim riječima molio: kao što ih je Gospodin s mnogih strana sabrao zajedno na svetu ljubav, na sveto siromaštvo i na svetu poslušnost, tako da u tome uvijek moraju živjeti i umrijeti. Napose ih je potaknuo da pomoću milostinje, koju im Gospodin daje, s veseljem i zahvalnošću razborito providaju potrebama svoga tijela. Posebno je naglasio da zdrave u naporima što ih podnose za svoje bolesne sestre, a bolesne u svojim bolestima i potrebama što su ih trpjele, budu strpljive.

[86]

Kad se približilo vrijeme prikladno za liječenje očiju, blaženi je Franjo napustio ono mjesto. Budući da je imao tešku očnu bolest, na glavi je imao neku veliku kapucu što su mu je načinila braća, a sprijeda je na kapuci bio prišiven privjes od vune i lana koji mu je zaštićivao oči, jer od silnih bolova što mu ih je uzrokovala bolest očiju nije mogao podnositi danje svjetlo, a nije mogao ni gledati. Drugovi ga na konju otpremiše u samotište Fonte Colombo nedaleko od grada Rietia da bi se ondje posavjetovao s jednim liječnikom koji je bio vješt liječenju očiju.

Kad je taj liječnik stigao, rekao je blaženome Franji da mu namjerava izvesti spaljivanje (tzv. kauterizaciju) po sljepoočnici do obrve onoga oka koje bijaše bolesnije od drugoga. Blaženi Franjo međutim nije htio započeti liječenje dok ne dođe brat Ilija.

Dok ga je iščekivao, a on nije stigao zbog mnogih zapreka, Franjo se skanjivao da na svoju ruku započne s liječenjem. Prisiljen prijekom potrebom, a napose zato što su mu gospodin biskup ostijski i generalni ministar naredili, odlučio je poslušati ih, iako mu je bilo dosta neugodno što se o njemu vodi tolika briga. Zato je htio da tu stvar vodi njegov ministar.

Jedne noći, kad zbog bolova što su mu ih zadavale njegove bolesti nije mogao spavati, iz ljubavi i suosjećanja rekao je svojim drugovima: »Predraga braćo i moji sinovi, neka vam ne bude mrsko

ni teško što se zbog moje bolesti toliko naprežete, jer će vam se Gospodin umjesto mene, svoga sluge, za sve što mi činite kao i za djela koja zbog zauzetosti i moje bolesti ne možete izvršiti, odužiti i na ovome i na drugome svijetu. Štoviše, za ovo ćete primiti veću nagradu nego što će je dobiti oni koji pomažu cijelome Redu i koji uzdržavaju braću. Recite mi pače i ovako: 'Na tebe trošimo mnogo, i Gospodin će mjesto tebe biti našim dužnikom'.«

Sveti im je otac tako govorio, jer im je htio pomoći i podići ih iz malodušnosti i slabosti da ne bi možda koji put u kušnji zbog toga napora rekli: »Ne možemo ni moliti ni svladavati tolik napor«, i da ne bi postali mrzovoljni i malodušni pa tako izgubili plod svojih napora.

Jednoga je dana konačno došao liječnik i sa sobom donio željeznu spravu pomoću koje je obavljao spaljivanje u slučaju bolesnih očiju. Dao je naložiti vatru i u nju stavio željezo da bi se užarilo. Blaženi je Franjo, da bi ohrabrio vlastito srce, i da se ne bi uplašio, rekao vatri: »Sestro moja vatro, tako si plemenita i korisna među ostalim stvorovima što ih je stvorio Svevišnji, budi u ovome času prema meni obzirna, jer sam te ljubio do sada, a i odsada ću te ljubiti ljubavlju onoga Gospodina koji te je stvorio. Molim također i našega Stvoritelja koji te je stvorio da tvoju žestinu tako ublaži da bih je mogao podnijeti.« Kad je molitvu dovršio, vatru je blagoslovio znakom križa.

Svi *mi* koji smo ondje *bili s njime* (usp. 2 Pt 1,18) iz ljubavi prema njemu i iz samilosti smo se razbježali. S njim je ostao samo liječnik.

Kad je spaljivanje izvršeno, vratili smo se k njemu. On nam reče: »Malodušni i *malovjerni* (usp. Mt 8,26), zašto ste se razbježali? Po istini vam velim da nisam osjetio nikakve boli ni žestine vatre. Štoviše, ako nije dobro spaljeno, neka se izvrši ponovno, još jače spaljivanje.«

Liječnik se silno divio. Smatrao je to velikim čudom, jer se Franjo nije ni maknuo.

Zatim je liječnik rekao: »Kažem vam, braćo moja, da bih se bojao ne samo za njega, koji je slabašan i bolestan, nego i za svakoga drugog koji bi bio jak i zdrava tijela da neće moći izdržati tako veliko spaljivanje, jer sam to već u nekim slučajevima doživio.«

Spaljivanje je bilo dugačko. Počelo je kod uha pa išlo sve do obrve bolesnog oka. Poduzeto je to zbog gnoja koji se više godina danju i noću spuštao na oči. Zato je po mišljenju toga liječnika bilo potrebno sve žile od uha pa do obrve spaliti, iako su se drugi liječnici tome protivili. Ti drugi liječnici imali su pravo, jer mu izvršeno spaljivanje nije ništa koristilo. Nešto je slično učinio i neki drugi liječnik koji mu je probušio obje uške pa ni to nije ništa koristilo.

Nikakvo čudo što su vatra i neki drugi stvorovi prema Franji bili tako pažljivi, jer ih je, kao što vidjesmo *mi* koji smo *s* njim *bili* (usp. 2 Pt 1,18), ljubio tako nježnom ljubavlju i volio ih. U njima je toliko uživao, prema njima se odnosio s tolikom nježnošću i suosjećanjem da se žalostio ako s njima netko nije kako treba postupao. S njima je ispunjen unutrašnjom i vanjskom radošću razgovarao kao da osjećaju, kao da shvaćaju i govore o Bogu. Mnogo se puta dešavalo da je u takvim zgodama padao u zanos.

Kad je tako jednom zgodom prolazio pokraj vatre, ona mu je kod noge zahvatila odjeću od lana, a da on toga nije opazio. Kad je osjetio toplinu vatre, a njegov pratilac opazio kako mu vatra sve više zahvaća odjeću, pritrčao mu je i htio vatru ugasiti. Franjo mu je na to rekao: »Nemoj, predragi brate, sestri vatri nanijeti nikakva zla!« I nipošto nije dopustio da brat vatru ugasi. Dotični je brat odmah otišao bratu gvardijanu i doveo ga k Franji. I tako je on protiv Franjine volje ugasio vatru.

Isto tako nije htio ugasiti svijeću ili svjetiljku ili vatru na ognjištu, kao što se običaje kad je potrebno, jer ga je od toga odvraćala posebna pažnja i ljubav prema vatri.

Nije također htio ni da brat razbaca vatru ili da nagorjelo drvo baci, kao što se to mnogo puta običaje učiniti, nego je htio da ga se pažljivo stavi na zemlju iz poštovanja prema onome čiji je stvor.

[87]

Nekom je drugom zgodom provodio korizmu na La Verni. Kad je njegov subrat jednoga dana u vrijeme blagovanja naložio vatru u ćeliji u kojoj je jeo, otišao je k blaženome Franji u onu ćeliju u kojoj je običavao moliti i počivati da bi mu pročitao sveto evanđelje koje se toga dana čitalo u misi. Blaženi Franjo je naime uvijek kad nije mogao slušati misu htio čuti evanđelje onoga dana prije nego što bi počeo jesti.

Kad je blaženi Franjo došao u ćeliju jesti, a u njoj bila naložena vatra i plamen se uzdigao do vrha ćelije te ona počela već gorjeti, subrat je, kako je mogao, počeo gasiti vatru, ali je sam nije mogao ugasiti. Blaženi Franjo mu međutim nije htio pomoći, nego je uzeo neko krzno kojim se noću pokrivao i otišao u šumu.

Kad su braća sa svoga mjesta, premda bijahu od ćelije udaljena, opazila kako ćelija gori, dotrčala su i ugasila vatru. Blaženi se Franjo istom kasnije vratio da jede. Nakon blagovanja rekao je svom subratu: »Odsada više na sebi neću nositi ovo krzno, jer zbog svoje pohlepe nisam htio da ga sestra vatra pojede.«

[88]

Isto tako, kad bi oprao ruke, izabrao bi takvo mjesto da se po vodi upotrijebljenoj za pranje ne bi gazilo nogama. Kad bi morao ići po stijeni, išao bi po njoj sa strahopoštovanjem iz ljubavi prema onome koji je nazvan stijenom.

Zato, kad bi izgovarao onaj stih psalma u kojemu se kaže: »*Dignut ćeš me na liticu* (usp. Ps 61,3) i pokoj ćeš mi dati«, iz velika poštovanja i pobožnosti rekao bi: »S podnožja si me stijene uzvisio!«

Također je i bratu koji je pripravljao drva za vatru rekao neka drvo ne podsiječe posvema, nego neka takvo drveće podsijeca tako da jedan dio drveta ostane, a drugi neka se posiječe. Jednom je bratu koji je ondje boravio to čak i zapovjedio.

Bratu koji je pripremao boravište rekao je neka sve zemljište predviđeno za vrt ne obrađuje samo za uzgajanje povrća nego neka jedan dio ostavi za zelenilo i grmlje koje će u svoje vrijeme procvasti braćom cvjetovima. Bratu vrtlaru rekao je da u jednom dijelu vrta mora načiniti mali vrtić za sađenje i uzgajanje svakovrsnoga mirisnog cvijeća koje lijepo cvate, da bi to cvijeće braću i sve koji će ga gledati upućivalo i poticalo na hvalu Božju, jer sva stvorenja govore i viču: »Bog me je, čovječe, stvorio poradi tebe!«

Mi koji smo *s* njim *bili* (usp. 2 Pt 1,18) promatrali smo ga kako se u svojoj unutrašnjosti i izvana uvijek veseli svim stvorovima. Doticao ih se i rado ih je promatrao te se činilo kao da mu srce ne boravi na zemlji, nego na nebu. Očito je i istinito da je zbog mnogih utjeha što ih je nalazio i otkrivao u Božjim stvorovima kratko vrijeme prije svoje smrti sastavio i napisao Pohvale Gospodnje o njegovim stvorovima da bi srca slušača potaknuo na hvalu Božju i da bi Gospodina hvalili svi njegovi stvorovi.

[89]

U ono je vrijeme neka siromašna žena iz Machilonea došla u Rieti poradi liječenja bolesnih očiju. Kad je jednoga dana došao liječnik blaženome Franji, rekao mu je: »Brate, k meni je došla jedna žena kojoj su bolesne oči. Toliko je siromašna da joj treba pomoći iz ljubavi prema Bogu i treba joj dati hrane.«

Kad je blaženi Franjo to čuo, *ganut* samilošću *nad njom* (usp. Lk 7,13), pozvao je jednoga od svojih drugova koji mu bijaše gvardijanom te mu rekao: »Brate gvardijane, dužni smo vratiti tuđe.« Taj je upitao: »A što to, brate?« A Franjo će mu: »Treba da vratimo ogrtač što smo ga *posudili* (usp. Lk 6,34) od one siromašne žene koja boluje na oči.« Njegov mu je gvardijan odgovorio: »Brate, učini što ti u tom pogledu smatraš boljim.« Blaženi je Franjo radosno pozvao

nekoga pobožnog čovjeka s kojim bijaše tijesno povezan te mu rekao: »Uzmi ovaj ogrtač i dvanaest hljepčića pa otiđi i ovako reci siromašnoj, bolesnoj ženi koju će ti pokazati liječnik koji je liječi. Kaži joj: 'Siromašni čovjek kojemu si posudila ovaj ogrtač, a načinila si ga za sebe, zahvaljuje ti što si mu ga ustupila. *Uzmi svoje*!'« (usp. Mt 20,14).

Taj je čovjek otišao i sirotici sve rekao kao što mu je kazao blaženi Franjo. Starica, misleći da joj se ruga, strašljivo mu je i sramežljivo rekla: »*Ostavi me u miru*, *ne znam što govoriš*« (usp. 1 Kr 20,13; Mt 26,70). Onaj je čovjek stavio ogrtač i hljepčiće u njezine ruke. Kad se žena uvjerila da taj govori istinu, sa strahom je i zadovoljstvom doneseno primila. Bojeći se da joj to ne bi bilo oduzeto, noću je skrivećki ustala i radosna se vratila svojoj kući.

Osim toga, blaženi je Franjo također rekao svome gvardijanu da starici svaki dan dok bude ondje boravila iz ljubavi prema Bogu dade hranu. Zato *mi* koji smo zajedno *boravili sa* (usp. 2 Pt 1,18) svetim Franjom za nj *svjedočimo* (usp. 1 Iv 21,24; 3 Iv 12) da je imao toliku ljubav i samilost dok bijaše zdrav, ali ne samo prema svojoj braći nego također i prema zdravim i prema bolesnim siromasima. Odjeću i druge tjelesne potrepštine, što su mu ih braća gdjekada pribavljala s velikom ljubavlju i brižljivošću, pošto bi nas najprije odobrovoljio da se zbog toga ne bismo uznemirili, s velikom je unutarnjom i vanjskom radošću ustupao drugima, a svoje bi tijelo toga lišavao čak i kad se radilo o vrlo potrebnim stvarima.

Zbog toga su mu generalni ministar i njegov gvardijan zabranili da nijednom subratu ne smije dati svoju tuniku bez njihova dopuštenja. Budući da su braća iz posebna poštovanja prema njemu gdjekada znala zatražiti njegovu tuniku, on ju im je odmah ustupao. Ako bi kada vidio kojega boležljivoga ili slabo obučenoga brata, dao bi mu svoju tuniku, a kojom drugom zgodom rasporio bi je te bi jedan dio dao bratu, a drugi bi zadržao sebi, jer niti je nosio niti imao više nego samo jednu tuniku.

[**90**]

Nekom drugom zgodom, kad je putovao jednom pokrajinom i propovijedao, desilo se da se susreo s dvojicom braće Francuza. To je za njih bila velika utjeha. Napokon ga iz posebna poštovanja »za ljubav Božju zamoliše« da im dade svoju tuniku. Čim je čuo za »ljubav Božju«, smjesta je svukao svoju tuniku i dosta vremena stajao gol.

Kad bi netko blaženom Franji rekao: »Iz ljubavi prema Bogu daj mi tuniku ili pojas« ili ako bi zatražio nešto drugo, ako je imao, običavao je smjesta dati iz poštovanja prema Gospodinu koji je sebe

nazvao Ljubav. Bilo mu je vrlo mrsko kad bi čuo da braća makar zašto spominju »ljubav Božju« pa je zato braću prekoravao.

Kazivao je: »Ljubav je Božja tako uzvišena da se inače ne smije spominjati nego samo u velikoj potrebi, i to s najvećim poštovanjem«. Jedan je od drugova svukao svoju tuniku i dao mu.

Zbog toga je pak mnogo puta morao trpjeti veliku neugodnost i nevolju kad bi kome dao cijelu tuniku ili samo možda jedan dio, jer nije brzo mogao doći do druge niti je mogao dati da mu se načini nova. Uvijek je s posebnim zadovoljstvom volio imati i nositi siromašnu tuniku, posve iskrpanu, a gdjekada je htio da mu bude pokrpana i izvana i iznutra. Rijetko je kada, ili bolje nikada, htio imati tuniku od nove tkanine, nego bi radije od kojega brata zatražio njegovu tuniku koju bi nosio dugo vremena. Također je gdjekada od kojega brata dobio jedan dio njegove tunike, a drugi bi dobio od nekoga drugog. Zbog svojih bolesti i zbog hladnoće tuniku je iznutra podstavljao novom tkaninom. Takav je način siromaštva u svom odijevanju provodio i obdržavao sve tamo do one godine u kojoj se preselio Gospodinu. Nekoliko dana prije njegove smrti, jer bijaše vodobolan i na neki način kao sasušen zbog mnogih drugih bolesti što ih je imao, braća mu načiniše više tunika da bi mu ih danju i noću, kad bi ustrebalo, presvlačili.

[91]

Nekom drugom prilikom neki je bijedno obučeni siromah došao u jedno samotište braće i zamolio da bi mu dali komad kakve jednostavne tkanine. Blaženi je Franjo rekao jednome bratu da u kući potraži ne bi li možda našao kakav komadić tkanine ili neku zakrpu da bi je dali siromahu. Taj je brat obišao cijelu kuću i nije ništa našao.

Da se *siromah* ne bi vratio *bez ičega* (usp. Sir 29,12), blaženi je Franjo zbog svoga gvardijana, da mu ne bi možda zabranio, otišao kradomice, uzeo nož te je na jednome skrovitom mjestu počeo rezati komad sa svoje tunike kojim je ona bila podstavljena i htio ga potajno dati onome siromahu. No čim je njegov gvardijan prozreo što je naumio učiniti, otišao je k njemu i zabranio mu da to čini, naročito zato što je tada vladala velika studen, a i sam bijaše vrlo bolestan i vrlo zimogrožljiv.

Na to mu je blaženi Franjo rekao: »Ako hoćeš da mu ništa ne dam, pobrini se da se bratu siromahu dade neka zakrpa.« I tako mu braća dadoše neki komad tkanine od svoje odjeće iz obzira prema blaženome Franji.

Dok je obilazio svijetom i propovijedao, pješačio je ili jahao na magarcu. Kad je počeo pobolijevati, nije više mogao pješačiti pa je zato gdjekada bilo potrebno da jaše na magarcu, jer je na konju bio

spreman jahati samo u krajnjoj stisci i nuždi, a to je bilo kratko vrijeme prije smrti, kad je već bio teško bolestan.

Kad su mu braća prekrajala neki ogrtač, drugačije ga nije htio uzeti, nego samo uz uvjet: ako sretne kojega siromašnog čovjeka ili ako bi k njemu takav došao za koga bi mu njegovo srce *posvjedočilo* (usp. Iv 1,7) da mu je ogrtač doista potreban, da bi mu ga mogao ustupiti.

[92]

Jednom je zgodom kad je Red istom nastajao s još dvojicom braće boravio u Rivotortu. – Druge braće tada još nije bilo. Tad se jednoga dana pojavi neki čovjek da postane treći brat. Došao je iz svijeta da prihvati njegov način života. Tako je nekoliko dana još bio obučen u odijelo što ga je donio iz svijeta. Uto je došao k njima neki siromašak koji je od blaženoga Franje zaprosio milostinju.

Blaženi je Franjo rekao onome koji je netom došao da bude treći brat: »Podaj bratu siromahu svoj ogrtač.« I on ga je smjesta s velikim veseljem skinuo s leđa i dao siromahu. Zbog toga mu se učinilo da je Gospodin tom prilikom u njegovo srce odmah ulio novu milost, jer je svoj ogrtač *radosno poklonio* (usp. 2 Kor 9,7) siromahu.

[93]

Kad je nekom drugom zgodom boravio kod crkvice svete Marije Porcijunkulske, dođe jedna siromašna starica koja je među braćom u Redu imala dva sina. Došla je u boravište i od blaženoga Franje zaprosila milostinju jer te godine nije imala od čega živjeti.

Blaženi je Franjo rekao bratu Petru Katanskom, koji je tada bio generalni ministar: »Bi li se kod nas moglo nešto naći što bismo mogli dati svojoj majci?« – Govorio je naime da je majka svakoga pojedinog brata i njegova majka i majka ostale braće.

Brat Petar mu je odgovorio: »U kući nemamo ništa što bismo joj mogli dati, napose zato što traži takvu milostinju koja bi joj poslužila za tjelesne potrebe. U crkvi imamo samo jedan Novi zavjet iz kojega čitamo kad molimo Jutarnju.« U ono naime vrijeme braća još nisu imala brevijara ni mnogo psaltira.

Na to mu je rekao blaženi Franjo: »Podaj našoj majci Novi zavjet da ga za svoje potrebe proda. Uvjeren sam da će se to većma svidjeti našemu Gospodinu i njegovoj Blaženoj Djevici Majci nego da iz njega čitamo.« I brat Petar dao joj ga je.

I o blaženom se Franji može reći i napisati ono isto što se govori i čita o blaženom Jobu: »*Iz utrobe moje majke zajedno je sa mnom izišla i rasla ljubav*« (usp. Job 31,18). Zato bi to *nama koji smo s njim*

živjeli (usp. 2 Pt 1,18), kad bismo htjeli napisati i ispripovijedati sve o njegovoj ljubavi i samilosti prema siromasima *što smo* sami doživjeli i *vidjeli svojim očima* (usp. 1 Iv 1,1), a da i ne spominjemo ono što smo doznali od drugih, bio prevelik zadatak.

[94]

Istovremeno dok je blaženi Franjo boravio u samotištu Fonte Colombo pojavila se neka bolest na govedima, koja se pučki naziva basabove, a kojoj nijedno govedo nije moglo umaći. Pošast je zahvatila i goveda nedaleko od Sv. Ilije, a to se mjesto nalazi blizu onoga samotišta, te su sva goveda počela pobolijevati i ugibati.

Jedne je noći nekom pobožnom čovjeku iz spomenutoga sela u snoviđenju rečeno: »Otiđi u samotište gdje boravi blaženi Franjo pa zatraži da ti dadu nešto vode kojom je blaženi Franjo oprao svoje ruke i noge te njome poškropi sva goveda i odmah će ozdraviti.« Kad je taj čovjek rano ujutro ustao, otišao je u samotište i sve to ispripovijedao drugovima blaženoga Franje.

Oni su za vrijeme blagovanja u jednu posudu izlili vodu kojom je Franjo oprao ruke. Tako su ga i uvečer potakli neka bi dao da mu se operu noge, ali mu o onoj stvari nisu ništa kazali. Kasnije su onome čovjeku dali vodu u kojoj je blaženi Franjo oprao ruke i noge, a on ju je odnio i, kao što se škropi svetom vodom, poškropio je bolesna goveda koja su ležala kao mrtva, a poškropio je i druga. Božjom milošću i po zaslugama blaženoga Franje su sva goveda smjesta ozdravila. Blaženi je Franjo u to vrijeme već imao rane na rukama, nogama i na boku.

[95]

Dok je blaženi Franjo bolovao od očiju i nekoliko dana proboravio u dvoru rietskoga biskupa, istovremeno je neki svećenik biskupije Rieti, imenom Gedeon, vrlo svjetovan čovjek, već više dana ležao vrlo teško bolestan i s jako teškom boli bubrega. Bez tuđe pomoći nije se mogao u krevetu ni pomaknuti ni okrenuti; nije mogao ni ustati ni hodati ako ga nije netko pridržavao. Kad bi ga vodili, išao je vrlo pognut, a zbog bubrežnih bolova bio je uzet. Nije se mogao nimalo podići.

Dao je da ga jednoga dana odnesu blaženome Franji. Kad ga donesoše, *bacio mu se pred noge* (usp. Rut 3,7.8; Mt 15,30) i uz obilne suze zamolio ga je da ga blagoslovi znakom Sv. križa. Blaženi Franjo mu je na to rekao: »Kako ću te blagosloviti kad si prije u svom životu slijedio *želje* svoga *tijela* (usp. Gal 5,16)? Nisi mislio na *sud Božji* (usp. Sir 17,24) niti si ga se bojao.« – Dok ga je promatrao kako je

zbog velike bolesti i teških bolova vrlo nevoljan, *smilio mu se* (usp. Lk 7,13) te mu je rekao: »Ja ću te u ime Gospodnje blagosloviti. Svidi li se Gospodinu pa te ozdravi, pazi da se ne vratiš svojoj *bljuvotini*, jer ako se vratiš *bljuvotini* (usp. Izr 26,11), snaći će te nešto još *teže od sadašnjega* (usp. Mt 12,45). Stići će te vrlo oštar sud zbog tvojih grijeha, nezahvalnosti i omalovažavanja Božje dobrostivosti.«

Kad ga je Franjo blagoslovio znakom Sv. križa, odmah se podigao i ustao jer je bio oslobođen od svoje bolesti. Kad se podigao, u bubrezima mu je tako pucketalo kao kad netko rukama lomi suho granje.

Budući da se nakon nekoliko godina »vratio svojoj *bljuvotini*« (usp. Izr 26,11) i nije održao ono što mu je Gospodin rekao po svome sluzi Franji, dogodilo se, kad je jednom zgodom večerao u kući nekoga drugog kanonika i te noći ondje spavao, da se iznenada na sve srušio kućni krov. Dok su drugi izbjegli smrti, samo je taj bijednik stradao i zaglavio.

[**96**]

Pošto se blaženi Franjo vratio iz Siene i Celle di Cortona crkvici svete Marije Porcijunkulske, otišao je da malo proboravi u mjestu Bagnarie povrh grada Nocere. Ondje je za braću bila podignuta nova kuća u kojoj su braća stanovala. Tu se zadržao više dana.

Budući da su mu noge, a napose koljena, počele oticati od vodene bolesti, počeo je mnogo pobolijevati. Kad su Asižani dočuli da ondje leži bolestan, neki asiški vitezovi brzo požuriše onamo da ga dopreme u Asiz. Pobojaše se naime da ondje ne umre pa da njegovo sveto tijelo ne bi tako došlo u posjed drugih.

Dok su ga bolesna prevozili, zaustavili su se u jednome selu asiške općine i ondje su htjeli ručati. Blaženi se Franjo s drugovima odmarao u kući jednoga čovjeka koji ga je primio s velikom radošću i ljubavlju. Vitezovi se raziđoše po selu da nabave hrane, ali ništa ne nađoše. Vratiše se blaženome Franji i rekoše mu kao u šali: »Potrebno je, brate, da nam pružite nešto od svoje milostinje jer nismo mogli ništa kupiti.«

Na to im je blaženi Franjo s velikim žarom srca rekao: »Zato ništa ne nađoste što ste se *pouzdali* u svoje muhe, naime u novac, a ne *u Boga* (usp. Mt 27,43). Dajte se ponovno vratite u one kuće u kojima ste htjeli kupiti potrebitu hranu. Nemojte se sramiti da za ljubav Božju zamolite milostinju, jer će Duh Sveti one ljude nadahnuti pa ćete svega naći obilno.«

Tako su otišli i prosili milostinju kako im je rekao sveti otac. Oni su im isti ljudi od svega što su imali vrlo rado davali. Jako se radosni vratiše blaženomu Franji te su mu pripovijedali kako su prošli.

Smatrali su to velikim čudom, jer se sve doslovce ispunilo kako im je Franjo pretkazao.

Blaženi je Franjo naime to i pred Bogom i pred svijetom smatrao najvećom plemenitošću, odlikovanjem i počašću što iz ljubavi prema Gospodinu Bogu može prositi milostinju. Sve naime što je nebeski Otac stvorio da bude na korist čovjeku, zbog ljubavi svoga dragoga Sina besplatno je dao kao milostinju nakon grijeha i onima koji su toga vrijedni i onima koji su nevrijedni.

Zato je blaženi Franjo rekao kako sluga Božji, kad prosi milostinju iz ljubavi prema Gospodinu Bogu, mora nastupati slobodnije i veselije negoli onaj koji je pošao nešto kupiti pa bi se oslonio na svoju otmjenost i darežljivost te bi rekao prodavačima: »Tko mi dade tu stvar, dat ću mu sto srebrnih maraka, štoviše dat ću mu čak tisuću i više«, jer sluga Božji nudi ljubav Božju koju zavređuje čovjek kad daje milostinju. Tako sve što se nalazi na ovome svijetu i na nebu, kad se s tim *usporedi, nije ništa* (usp. Mudr 7,8).

U mnogim gradovima i selima u koja je Franjo išao propovijedati u ono vrijeme braća još nisu imala svojih boravišta. Tako je bilo dok su braća još bila malobrojna, a i onda kad su se već namnožila. Kad je blaženi Franjo obilazio svijetom i propovijedao te bi ga kakav plemenit i imućan čovjek s poštovanjem zamolio da bi u njegovoj kući jeo i bio njegovim gostom, iako je znao da njegov gostoprimac ima svega u izobilju i da je sve priredio iz ljubavi prema Gospodinu Bogu, ipak je, da bi braći pružio dobar primjer, a i zbog plemenitosti i dostojanstva gospođe Siromaštine, u vrijeme blagovanja pošao u prošnju milostinje. Gdjekada bi onome koji ga je pozvao rekao: »Ne bih htio napustiti svoje kraljevsko dostojanstvo, baštinu i zvanje i svoj zavjet kao ni zavjet manje braće pa da ne idem u prošnju milostinje makar ne dobio više od tri kruščića kao milostinju, jer želim izvršavati svoju službu.«

I tako je protiv njegove volje išao prositi milostinju; s njim bi išao i gostoprimac te bi preuzimao milostinju što bi je blaženi Franjo dobivao. Iz poštovanja prema blaženome Franji to je posebno čuvao kao relikviju.

Onaj koji je ovo napisao vidio je to mnogo puta pa *svjedoči* (usp. Iv 21,24).

[**97**]

Franjo je jednom zgodom, posjetivši gospodina biskupa ostijskoga – koji je kasnije postao papom – pred gospodinom biskupom kradomice otišao prositi milostinju. Kad se vratio, biskup je sjedio za stolom i blagovao, napose zato što je tom zgodom pozvao na ručak i neke svoje rođake vitezove. Blaženi je Franjo

na stol gospodina biskupa stavio milostinju i sjeo za stol pokraj njega, jer je gospodin biskup uvijek htio, kad bi se blaženi Franjo našao kod njega u vrijeme ručka, da sjedi pokraj njega. Gospodinu je biskupu zbog toga bilo malo neugodno što je blaženi Franjo išao prositi milostinju, ali mu, napose zbog uzvanika, nije ništa prigovorio.

Pošto je blaženi Franjo nešto malo pojeo, uzeo je nešto od svoje isprošene milostinje te je svakome pojedinom vitezu i kapelanima gospodina biskupa u ime Gospodnje dao nešto malo od isprošenoga. Svi su to primili s velikim poštovanjem; jedni su odmah pojeli, a drugi su pobožno sačuvali. Štoviše, iz poštovanja su prema svetome Franji, preuzimajući milostinju, otkrivali glavu. Gospodin se biskup radovao što su njegovi gosti iz poštovanja prema svetome Franji primili milostinju, ali i zato što hljepčići nisu bili od pšeničnoga brašna.

Nakon ručka gospodin je biskup ustao i sa sobom u svoje odaje uveo blaženoga Franju. Radosno ga je zagrlio i upitao: »Zašto si mi, prostodušni brate, u mojoj kući – a to je kuća i tvoje braće – načinio neugodnost te si otišao prositi milostinju?« Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Ne, gospodine, naprotiv, iskazao sam vam veliku čast jer, kad podložnik izvršava i ispunja svoju dužnost i kad sluša svoga gospodara, svom gospodaru i njegovu prelatu iskazuje čast.« I nastavio je: »Potrebno je da *budem uzor* (usp. 1 Sol 1,7) i primjer vašim siromasima, napose zato što znam da u životu i u Redu ima takvih i da će ih biti koji su manja braća i životom i djelima. Oni će se iz ljubavi prema Gospodinu Bogu i *pomazanjem Duha Svetoga* (usp. 1 Iv 2, 20.27), koji ih u svemu poučava i koji će ih poučavati, poniziti do krajnjega poniženja, do podložnosti i služenja braći. Ima ih i bit će ih također i takvih koje ili sputava sramežljivost ili su zbog zlorabe prošnje neraspoloženi ili neće biti raspoloženi da se ponize i da se dadu skloniti te pođu na prošnju milostinje i čine ovakve službe. Zbog toga je potrebno da one koji sada žive u Redu i koji će živjeti u budućnosti poučim činom da se ni na ovome ni na drugome svijetu *ne budu* mogli pred Bogom *ispričati* (usp. Rim 1,20). Kad boravim kod vas, koji ste naš gospodar i apostolski zaštitnik, kao i onda kad se nađem kod velikaša i bogataša ovoga svijeta, koji ne samo da me s velikim poštovanjem i ljubavlju prema Gospodinu Bogu primaju u svoje kuće nego me na to upravo sile, neću se sramiti ići na prošnju. Štoviše, to ću činiti i poradi Boga smatrat ću velikim odlikovanjem i kraljevskim dostojanstvom onoga najvećeg kralja, jer time častim vrhovnoga Kralja koji je, *iako bijaše gospodar svega* (usp. Gal 4,1), htio postati slugom sviju. *Iako bijaše bogat* (usp. 2 Kor 8,9) i slavan u svome dostojanstvu, u našoj se ljudskoj naravi pojavio kao siromah i kao prezren (usp. 2 Kor

8,9). Zato dakle hoću da sadašnja braća i ona koja će to postati znaju kako smatram većom ugodnošću duše i tijela kad sjedim uza siromašan stol braće i kad pred sobom gledam siromašnu milostinju koju dobivamo proseći od vrata do vrata za ljubav Gospodina Boga, nego kad sjedim za vašim stolom i za stolom druge gospode koji je obilno opskrbljen svakovrsnim jelima iako mi se sve to nudi s velikim poštovanjem. Isprošeni kruh je svet, a posvećuje ga pohvala Boga i ljubav prema Bogu. Kad naime brat ide u prošnju, najprije mora reći: 'Neka je hvaljen i *blagoslovljen Gospodin Bog!*« (usp. Ps 113,1.2; Lk 24,53). A zatim mora dodati: 'Iz ljubavi prema Gospodinu Bogu udijelite nam milostinju!'«.

Gospodin biskup bio je vrlo obogaćen razlaganjem svetoga oca. Napokon mu je rekao: »Sinko, *čini ono što smatraš da je dobro* (usp. 1 Sam 14,36) *jer je s tobom Gospodin* (usp. 2 Sam 7,3; Lk 1,28) i ti si s njim!«

Blaženi je Franjo htio, a to je i više puta rekao, da ne smije proći mnogo vremena, a da koji brat ne bi išao u prošnju milostinje kako se poslije ne bi sramio ići u prošnju. Ukoliko je, štoviše, koji brat u svijetu bio odličan i ugledan, to se većma radovao i godilo mu je kad je ovakav išao na prošnju i vršio ovakvu službu poradi dobra primjera. Tako je to bilo u staro doba.

Isprva, dok je Red još bio u povojima, a braća boravila u Rivotortu, među njima se našao jedan brat koji je malo molio, ništa nije radio, a nije htio ići ni na prošnju jer se sramio, ali je zato dobro jeo. Blaženi ga je Franjo promatrao i po Duhu Svetome spoznao da je to tjelesan čovjek. Zato mu je rekao: »Idi svojim putem, brate muho, jer želiš uživati napore svoje braće; u Božjem poslu želiš biti *besposlen* (usp. 1 Kor 15,58) kao brat trut koji ne privređuje i ne radi, a hrani se naporom i plodom radinih pčela.«

I tako je taj otišao svojim putem, a jer bijaše tjelesan čovjek, nije molio za milosrđe.

[**98**]

Jednom zgodom neki je pobožni brat boravio kod crkvice svete Marije Porcijunkulske. Kad se jednoga dana iz Asiza vraćao s milostinjom, ondje se nalazio blaženi Franjo. I dok se približavao putem i bio nedaleko od crkvice, počeo je naglas radosno hvaliti Boga.

Kad ga je čuo blaženi Franjo, izišao mu je u susret i s velikom radošću poljubio rame na kojem je nosio torbu s milostinjom. Skinuo je torbu s njegova ramena i uprtio na svoje rame te ju je odnio u kuću braće i pred braćom rekao: »Želim da moj brat *veselo* odlazi na prošnju milostinje i da se nakon toga *vraća* radostan« (usp. Lk 10,17).

[99]

Kad se blaženi Franjo vratio iz Bagnarie i vrlo teško bolestan ležao u biskupskom dvoru u Asizu, Asižani su se bojali da noću ne umre pa da braća ne bi sveto tijelo bez njihova znanja uzela i pokopala ga u kojem drugom gradu. Zato su odredili da ljudi svake noći budno stražare oko zidina biskupskoga dvora.

Iako je blaženi Franjo bio teško bolestan, ipak je na utjehu svome srcu i da mu zbog teških i različitih bolesti ne bi malaksalo, češće preko dana poticao svoje drugove da mu pjevaju Pohvale Gospodnje što ih je on sam davno prije sastavio u jednoj svojoj bolesti. Slično je činio i noću da bi to napose bilo na duhovno izgrađivanje onih stražara koji su zbog njega oko dvora bdjeli.

Kad je brat Ilija vidio kako se blaženi Franjo na taj način ohrabruje i kako se u tolikoj bolesti raduje, jednoga mu je dana rekao: »Predragi brate, mnogo sam utješen i duhovno sazidan tvojim veseljem što ga i sam i sa svojim drugovima pokazuješ u tolikoj nevolji i bolesti. No premda te ljudi ovoga grada i kao živa i na samrti štuju kao sveta, ipak, jer su čvrsto uvjereni da ćeš zbog svoje teške i neizlječive bolesti doskora umrijeti, dok slušaju kako se ove pohvale pjevaju, mogli bi pomisliti i u sebi reći: 'Kako to da ovaj pokazuje toliku radost, a nalazi se na samrti? Trebalo bi da misli na smrt.'«

Blaženi mu je Franjo na to odgovorio: »Ne sjećaš li se kako si u Folignu imao ono viđenje i kako si mi onda kazao da ti je rečeno da ću živjeti još samo dvije godine? Prije nego što si imao to viđenje, po milosti sam Duha Svetoga, *od koga dolazi* (usp. Iv 14,26) svaki dobri poticaj u srce *i stavlja* ga *u usta* (usp. Iz 59,21) svojih vjernika, često i danju i noću *razmatrao o svojoj smrti* (usp. Ps 39,5). No odonda, otkako si imao ono viđenje, često sam danju i noću još više pomno razmatrao o danu svoje smrti.« I s velikim je žarom nadodao: »Pusti me, brate, da se *radujem u Gospodinu* (usp. Fil 4,4) i u njegovim Pohvalama i u svojim slabostima jer sam po djelovanju Duha Svetoga sa svojim Gospodinom tako sjedinjen i združen da se po njegovu milosrđu mogu radovati u samome Svevišnjem.«

[100]

U ono je vrijeme blaženoga Franju u spomenutom dvoru posjetio liječnik Bongiovanni iz Arezza. Bio je Franjin znanac i prijatelj. Blaženi ga je Franjo u vezi sa svojom bolešću upitao: »Što ti se, brate Gianni, čini o mojoj vodobolesti?« Blaženi Franjo nije nikoga tko je u imenu imao »bon – dobar« volio zvati tim njegovim imenom iz poštovanja prema Gospodinu koji je rekao: »*Nitko nije dobar doli Bog jedini*!« (usp. Lk 18,19). Na sličan način nije nikoga ni u pismi-

ma htio zvati ni ocem ni učiteljem iz poštovanja prema Gospodinu koji je rekao: »*Ne dajte se zvati 'rabi'… Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji. Ta jedan je Otac vaš – onaj na nebesima*« (usp. Mt 23,8.9).

Liječnik mu je rekao: »Po milosti Božjoj *bit će* ti *dobro*« (usp. Sir 1,13). Nije mu naime htio kazati da će ubrzo umrijeti.

Blaženi ga je Franjo ponovno zapitao: »Reci mi istinu: Što ti se čini? Ne boj se jer živim s Gospodinom (usp. Mk 16,20), po Božjoj milosti nisam strašljivac da bih se bojao smrti. Po Gospodinovu milosrđu i po njegovoj milosti tako sam združen i sjedinjen sa svojim Gospodinom da mi je svejedno hoću li još poživjeti ili ću umrijeti.«

Liječnik mu je na to otvoreno rekao: »Oče, prema našem liječničkom znanju i mišljenju tvoja je bolest neizlječiva pa ćeš krajem rujna ili početkom listopada umrijeti.« Kako je blaženi Franjo bolestan ležao u krevetu, s najvećom je pobožnošću i poštovanjem *prema Gospodinu ispružio ruke* (usp. Ezr 9,5) i uskliknuo: »Moja sestra smrt je dobrodošla.«

[**101**]

Brat Ricerije, rodom iz Ankonske marke, plemenit po svome podrijetlu, a još plemenitiji po svojoj svetosti, jednoga je dana u istom dvoru posjetio blaženoga Franju. Taj je brat među ostalim blaženoga Franju zapitao s obzirom na Red i na opsluživanje Pravila: »Kaži mi, oče, svoju nakanu što si je imao u prvom početku kad su se oko tebe počela skupljati braća i reci mi svoju želju što je imaš sada i misliš da ćeš je imati sve do svoje smrti da bih mogao posvjedočiti o tvojoj prvoj i o posljednjoj volji. Mi braća klerici imamo tolike knjige, a možemo li ih imati pod izlikom da pripadaju Redu?«

Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Izjavljujem ti, brate, da je ovo bila moja prva i posljednja volja i nakana, ako bi mi braća htjela vjerovati, da nijedan brat ne smije imati ništa drugo osim odjeće, kako nam dopušta Pravilo, s pojasom i gaćama.«

Zato je jednom prilikom rekao: »Red i život Manje braće u tome je da budu neke vrsti *malo stado* (usp. Lk 12,32) što ga je Sin Božji u ovo *posljednje vrijeme* (usp. 1 Iv 2,18) zatražio od svoga nebeskog Oca rekavši: 'Htio bih, Oče, da učiniš i da mi dadeš u ovom *posljednjem vremenu* (usp. 1 Iv 2,18) nov i ponizan narod koji će se po poniznosti i siromaštvu razlikovati od sviju ostalih koji bijahu do sada i koji će se zadovoljiti samo time da ima samo mene.' I Otac je ljubljenome Sinu rekao: 'Sine, učinjeno je kako si zatražio.'«

Zato je blaženi Franjo ponavljao »da je Gospodin zato htio da se nazivlju Manjom braćom jer je to onaj narod što ga je od svog Oca tražio Sin Božji o kojem stoji u evanđelju: *'Ne boj se, malo stado: svidjelo se Ocu vašemu dati vam kraljevstvo'* (usp. Lk 12,32). A drugom je

zgodom rekao: 'Što god *učiniste jednome od ove moje* najmanje *braće*, *meni učiniste'* (usp. Mt 25,40). Iako se ima shvatiti da je ovo Gospodin rekao o svima duhovno siromašnima, ipak je na poseban način pretkazao Red manje braće koji će se pojaviti u njegovoj Crkvi.«

Kako blaženom Franji bijaše objavljeno da se Red ima nazvati Redom manje braće, tako je dao napisati u prvom Pravilu kad ga je odnio gospodinu papi Inocentu III. i on mu ga potvrdio, a poslije ga je objavio svima na konzistoriju.

Gospodin mu je na sljedeći način objavio i pozdrav kojim treba da se braća služe, kao što je dao unijeti i u svoju oporuku gdje stoji: »Gospodin mi je objavio da se moram služiti pozdravom: *Gospodin ti dao mir!«* (usp. Br 6,26; 2 Sol 3,16).

Tako se desilo u početku Reda, kad je blaženi Franjo nekom zgodom išao s jednim bratom koji bijaše jedan od prve dvanaestorice braće, da je dotični brat idući putem pozdravljao muškarce i žene, a i one koji su se nalazili u polju, pozdravom: »Gospodin vam *dao mir*!« (usp. Br 6,26; 2 Sol 3,16).

Budući da ljudi još dotada nisu čuli da bi koji redovnici tako pozdravljali, mnogo su se tome čudili. Neki su, štoviše, prema tom pozdravu bili i neraspoloženi te su pitali: »Što se *tim pozdravom* (usp. Lk 1,29) hoće reći?« Zato se spomenuti brat počeo sramiti pa je rekao blaženome Franji: »Dopusti mi, brate, da pozdravljam drugačije.«

Blaženi mu je Franjo na to rekao: »Pusti ih neka govore što hoće jer *ne shvaćaju ono što je Božje* (usp. 1 Kor 2,14). Ali, brate, nemoj se zbog toga sramiti jer će, kažem ti, odsada tebi i ostaloj braći mnogi plemići i knezovi zbog toga pozdrava iskazivati poštovanje.« Zatim je blaženi Franjo još nadodao: »Zar to nije nešto veliko što je Gospodin među svim ostalim redovnicima koji su već bili prije nas htio imati malen narod koji će biti zadovoljan samo time da ima njega Svevišnjega i Preslavnoga?«

Ako bi koji brat zapitao zašto blaženi Franjo dok je živio nije zahtijevao da braća onako strogo opslužuju siromaštvo kao što je rekao bratu Riceriju i zašto nije naredio da se Pravilo strogo opslužuje, na to odgovaramo *mi koji smo s njim boravili* (usp. 2 Pt 1,18) kao što smo čuli iz njegovih usta, jer je on sam to kazao braći kao i mnoge druge stvari. I u Pravilo je dao više toga unijeti što je ustrajnom molitvom i razmatranjem tražio od Gospodina na korist Reda. Tvrdio je da je sve to volja Gospodinova.

No kad je to priopćio braći, njima je to izgledalo *odviše teškim i nesavladivim* (usp. Mt 23,4). Tada još nisu znali što će snaći Red nakon njegove smrti. I jer se mnogo bojao da ne bi došlo do sablazni zbog njega i zbog braće, nije s njima htio raspravljati. Popuštao im je, iako ne drage volje, a pred Gospodinom se opravdavao, a da se

njegova *riječ* koju mu je on *stavljao u usta* (usp. Izl 4,15) na korist braće ne bi pred *Gospodina vratila jalova* (usp. Iz 55,11), htio je da se ispuni u njemu da bi za to od Gospodina primio nagradu. I tako se na kraju u toj stvari njegova duša smirivala i tješila.

[102]

Tako je jednom zgodom, kad se vratio iz prekomorskih krajeva, s njim razgovarao jedan ministar o poglavlju koje govori o siromaštvu. Taj je ministar htio saznati što je u tom pogledu njegova volja i misao, napose zato što je tada u Pravilo uneseno poglavlje o zabranama sv. evanđelja, naime: *Ništa ne uzimajte na put* (usp. Lk 9,3) itd. I blaženi je Franjo odgovorio: »Hoću da se stvar shvati ovako: braća ne smiju ništa drugo imati nego samo odjeću s pojasom i gaćama, kako stoji u Pravilu, a koji su prisiljeni, mogu nositi obuću.« Na to ga je ministar upitao: »A što da ja učinim jer imam toliko knjiga koje su teške preko 50 libara?«

Ministar je ovo rekao jer ih je htio imati mirne savjesti, ponajviše jer je osjećao krivnju zbog tolikih knjiga budući da je znao kako blaženi Franjo strogo shvaća poglavlje o siromaštvu.

Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Brate, niti mogu niti smijem raditi protiv svoje savjesti i protiv opsluživanja svetoga evanđelja koje obećasmo.« Ministar se, čuvši to, ražalostio. Kad je blaženi Franjo vidio da se taj toliko ražalostio, govoreći njemu, s unutrašnjim žarom srca rekao je svekolikoj braći: »Vi, Manja braća, hoćete *da vas ljudi smatraju* (usp. Mt 23,5.7) i nazivlju opsluživateljima svetoga evanđelja, a zapravo hoćete *imati novčarke«* (usp. Iv 12,6).

Premda su ministri znali da su braća prema Pravilu dužna opsluživati sveto evanđelje, ipak su dali da se iz Pravila ukloni ono poglavlje gdje se kaže: *Ništa ne uzimajte na put* (usp. Lk 9,3) itd. Smatrali su da tako neće biti dužni opsluživati evanđeosko savršenstvo.

Zato je blaženi Franjo, pošto je primio nadahnuće Duha Svetoga, pred nekolicinom braće rekao: »Braća ministri misle da će prevariti i Boga i mene.« I nastavio je: »Neka, štoviše, sva braća znadu i neka budu svjesna da su dužna opsluživati savršenstvo svetoga evanđelja; hoću da i na početku i na svršetku Pravila bude napisano da su braća dužna opsluživati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista. A da se braća ne bi nikada *mogla ispričavati* (usp. Rim 1,20) pred Bogom, sve ono što je Gospodin *stavio u moja* (usp. Izl 4,15; Iz 51,16) usta poradi spasa i koristi i moje i njihove duše, otkako sam to objavio i ponovno izjavljujem: to želim pokazati samim djelima i uz *Gospodinovu pomoć* (usp. Mk 16,20) kanim opsluživati dovijeka.«

Zato je, otkako su se oko njega počela skupljati braća, od prvoga početka pa sve do svoje smrti sveto evanđelje opsluživao doslovce.

[103]

Jednom bijaše neki brat novak koji je znao čitati psaltir, ali ne baš najbolje. Kako je rado čitao, od generalnog ministra zatražio je dopuštenje da može imati psaltir. I ministar mu je odobrio. Nije ga međutim htio imati prije nego što za to dobije dopuštenje blaženoga Franje. Nije to napose htio zato što je čuo kako blaženi Franjo nije želio da braća budu pohlepna za znanjem i za knjigama. Htio je, a i braći je naglašavao neka nastoje imati i steći svetu prostodušnost, svetu molitvu i gospođu Siromaštinu, u čemu su se izgrađivala prva sveta braća. To je smatrao sigurnijim putem spasenja.

Nije tako postupao zbog toga što bi omalovažavao ili prezirao svetu znanost. Štoviše, uvelike je štovao one koji su u Redu bili učeni kao i sve ostale učenjake. To i sam svjedoči u svojoj oporuci kad kaže: »Sve bogoslovce i one koji poslužuju Božje riječi moramo častiti i štovati kao one koji nam pružaju *duh i život*« (usp. Iv 6, 64).

On je međutim, gledajući u budućnost, spoznao po Duhu Svetom, a i više je puta rekao braći, kako će mnoga braća, pod izlikom da izgrađuju druge, napustiti svoje zvanje, naime čistu i svetu prostodušnost, svetu molitvu i gospođu Siromaštinu. I dogodit će im se da će kasnije vjerovati kako su već obuzeti pobožnošću i raspaljeni ljubavlju prema Bogu zbog razumijevanja Sv. pisma, ali će se iznutra ipak osjećati hladni i prazni. I tako se više neće moći povratiti k prvotnom zvanju, napose zato što izgubiše osjećaj za život prema svom pozivu. I bojim se da će im *biti oduzeto i ono što se činilo da imaju* (usp. Mt 25,29) jer napustiše svoje zvanje.

Rekao je: »Ima ih mnogo koji sve svoje nastojanje i mar danju i noću ulažu u stjecanje znanja, a napuštaju svoje sveto zvanje i molitvu. Kad narodu propovijedaju pa opaze ili saznaju kako su se neki duhovno izgradili ili su se obratili na pokoru, počnu se nadimati i uznositi tuđim djelima i zaslugom, jer je Gospodin one za koje su mislili da su ih izgradile njihove riječi i obratile na pokoru duhovno sazidao i obratio po molitvama svete braće, iako je to njima nepoznato. Tako naime Bog hoće da to ne opažaju kako se ne bi zbog toga uzoholili. Ta su moja braća vitezovi okrugloga stola. Žive skrovito na samotnim i povučenim mjestima da bi se s većim marom prepuštali molitvi i razmatranju, oplakuju grijehe svoje i tuđe. Njihova je svetost poznata samo Bogu, a ljudi je i braća gdjekada ne poznaju. Kad anđeli pred Gospodina dovedu njihove duše, tada će im Gospodin pokazati plod *njihovih napora i nagradu* (usp. Mudr 10,17), a to su duše koje su spašene po njihovim molitvama. Gospodin će im reći: 'Sinovi, evo, ove su duše spašene po vašim molitvama, a *jer ste bili vjerni u malome, nad mnogima ću* vas *postaviti*'« (usp. Mt 25,21).

Zbog toga je blaženi Franjo u vezi s riječima: »*Nerotkinja rađa sedam puta, majka brojne djece gubi svježinu*« (usp. 1 Sam 2,5) rekao da je neplodan (nerotkinja) dobar redovnik koji svojim svetim molitvama i krepostima izgrađuje druge.

Često je pred braćom ponavljao te riječi, a ponajviše prigodom kapitula kod svete Marije u Porcijunkuli pred ministrima i pred ostalom braćom. Zato je svojoj braći, kako ministrima tako i propovjednicima, kad ih je upućivao na rad, govorio kako zbog poglavarske službe i zbog propovjedničke zauzetosti ne smiju propuštati svetu i pobožnu molitvu. Treba također da idu na prošnju milostinje i da *rade svojim rukama* (usp. 1 Sol 4,11; Ef 4,28) kao i ostala braća poradi dobra primjera i koristi duša, kako njihovih tako i ostalih ljudi. Rekao je: »To mnogo izgrađuje braću podložnike kad vide kako se njihovi ministri i propovjednici rado prepuštaju molitvi, kako kleče i kako se ponizuju.«

Zato je i sam kao vjeran revnitelj Kristov, dok je bio tjelesno zdrav, radio kao što je upućivao i braću.

Kad je onaj malo prije spomenuti brat novak boravio u jednom samotištu, desilo se da je onamo došao i blaženi Franjo. Spomenuti mu je brat rekao: »Velika bi mi, oče, bila utjeha, kad bih imao psaltir. Iako mi je generalni ministar spreman to odobriti, ipak želim imati i tvoje odobrenje.«

Blaženi mu je Franjo na to odgovorio: »Car Karlo, Roland, Oliver i svi paladini kao i svi hrabri ljudi koji su se u boju junački borili s mnogo su napora i znoja progonili nevjernike sve do smrti i napokon su ih slavno pobijedili te i sami kao sveti svjedoci izginuše u borbi za Kristovu vjeru. Ima ih mnogo koji već za samo propovijedanje o njihovim djelima hoće da im se iskazuje čast i pohvala.« Zbog toga je blaženi Franjo u svojim Opomenama značenje tih riječi objasnio ovako: »Sveci su izvršili djela, a mi hoćemo za to što o njima govorimo i propovijedamo primiti čast i slavu.« To zvuči kao da je rekao: »*Znanje nadima*, a *ljubav izgrađuje*« (usp. 1 Kor 8,1).

[104]

Kad je blaženi Franjo nekom drugom zgodom sjedio pokraj vatre da bi se ogrijao, taj novak je ponovno počeo govoriti o psaltiru. Na to mu je blaženi Franjo rekao: »Kad budeš imao psaltir, zaželjet ćeš i htjet ćeš imati i brevijar; a kad budeš imao brevijar, sjest ćeš na stolicu kao nekakav veliki prelat pa ćeš reći svome bratu: 'Donesi mi brevijar!'« Rekavši to, s velikom je gorljivošću duše posegnuo šakom za pepelom i njime je sebi posuo glavu, kružeći rukom povrh glave naokolo onako kao onaj koji pere glavu te je rekao samome

sebi: »Ja brevijar! Ja brevijar!« Govoreći tako, više je puta rukom zaokružio po glavi. Onaj se brat zabezeknuo i posramio.

Nakon toga mu je blaženi Franjo rekao: »Brate, i ja sam imao sličnu napast, želio sam imati knjiga, a da bih o tome saznao volju Gospodinovu, uzeo sam knjigu gdje su bila napisana Gospodinova evanđelja te sam se pomolio Gospodinu da se prigodom prvog otvaranja knjige udostoji očitovati mi svoju volju. Kad sam molitvu dovršio i kad sam knjigu prvi put otvorio, pogled mi se zaustavio na sljedećim evanđeoskim riječima: *'Vama je dano otajstvo kraljevstva Božjega, a onima vani sve biva u prispodobama'*« (usp. Lk 8,10; usp. Mk 4,11). Rekao je: »Ima ih toliko koji se rado upinju do znanja, a blažen će biti onaj koji se iz ljubavi prema Gospodinu Bogu toga odrekne.«

[105]

Kad je nakon nekoliko mjeseci blaženi Franjo ponovno boravio kod crkvice svete Marije Anđeoske u Porcijunkuli, u ćeliji iza kuće pokraj puta onaj mu je brat ponovno govorio o psaltiru. Blaženi mu je Franjo tada rekao: »Idi i učini kako ti rekne tvoj ministar.« Kad je onaj brat to čuo, vratio se putem kojim je došao.

Blaženi je Franjo ostao na putu i počeo razmišljati o onome što je rekao tome bratu. Odmah je zatim za njim viknuo i rekao: »Počekaj me, brate, počekaj!« Otišao je do njega i rekao mu: »Vrati se, brate, sa mnom i pokaži mi mjesto gdje sam ti rekao da učiniš s obzirom na psaltir ono što ti rekne tvoj ministar.«

Kad stigoše do onoga mjesta gdje mu je rekao one riječi, blaženi se Franjo pred bratom naklonio i klečeći rekao: »Moj grijeh, brate, moj grijeh, jer nijedan koji želi biti manji brat, ne smije imati ništa drugo nego samo dvije tunike, kako dopušta Pravilo, pojas i gaće, a koji su prisiljeni očitom potrebom ili bolešću, mogu nositi obuću.«

Zato, kad god bi mu koji od braće došao da se s njim posavjetuje, svakom bi dao takav odgovor. U vezi s tim je rekao: »Čovjek posjeduje onoliko znanja koliko pokazuje djelom; i redovnik je samo utoliko dobar govornik koliko i sam izvršava ono o čemu govori.« A to je isto kao da je rekao: »*Dobro stablo poznaje se po plodu*« (usp. Mt 12,33; Lk 6,44).

[106]

Kad je blaženi Franjo ponovno boravio u spomenutom dvoru, jednoga mu je dana neki od njegovih drugova rekao: »Oprosti mi, oče, jer su o ovome što ti želim reći već mnogi razmišljali.« I brat

je nastavio: »Poznato ti je kako je nekoć po Božjoj milosti u cijelome Redu vladala čista savršenost, kako su naime sva braća sa žarom i zauzetošću opsluživala sveto siromaštvo u svemu: imali su naime malene i siromašne kuće, neugledan i siromašan namještaj, malo siromašnih knjiga, siromašnu odjeću. I kao što su u tome bili jednodušni, tako su bili jednodušni i u ostalim vanjskim stvarima. Brižljivo su opsluživali sve što se odnosi na naš stalež i zvanje te na dobar primjer. Bijasmo jednodušni u ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Ova se čistoća i savršenstvo u posljednje vrijeme na različite načine počela mijenjati. Braća lijepo govore i ispričavaju se da se zbog povećanog broja braće ne može sve to opsluživati. Štoviše, među tima ima i mnogo braće koja su uvjerena da se narod tako duhovno saziđuje i čini im se da se sve to danas valjanije proživljava i provodi. Zato put jednostavnosti i onakva siromaštva što bijaše početak i temelj našega Reda smatraju bezvrijednim. Dok to promatramo, uvjereni smo da ti se to ne sviđa, ali se uvelike čudimo, jer ako ti se sve ne sviđa, zašto onda ipak sve to trpiš i ne popravljaš.«

Blaženi je Franjo tom bratu odgovorio: »Neka ti, brate, Gospodin oprosti što mi se suprotstavljaš i što bi me htio uplesti u te stvari koje ne spadaju na područje moje službe.« I nastavio je: »Dokle god sam bio u službi braće i dok su braća živjela prema svom staležu i pozivu, iako sam od početka svog obraćenja Kristu bio boležljiv, s malo brige sam udovoljavao svojoj dužnosti svojim primjerom i poukom. Kad sam međutim vidio kako Gospodin danomice broj braće povećava i kako su braća zbog mlakosti i nedostatka duhovnoga siromaštva s pravoga puta počela zastranjivati i kako su krenula prostranijim putem – a to si i sam rekao – te više nisu gledala ni na svoj stalež, ni na poziv, ni na dobar primjer, a nisu napuštala ni put kojim krenuše potaknuti mojim propovijedanjem i primjerom, Red sam prepustio Gospodinu i ministrima. Premda sam se onom zgodom kad sam se odrekao službe pred braćom i generalnim kapitulom ispričao da se zbog svoje bolesti više ne mogu za njih brinuti i skrbiti, ipak sada, ako bi braća htjela živjeti po mojoj volji, njima na utjehu ne bih htio da im umjesto mene netko drugi bude ministrom do moje smrti. Ako dobar i vjeran podložnik nastoji upoznati volju svoga poglavara i ako je izvršava, taj mu ne zadaje mnogo brige. Štoviše, toliko bih se radovao dobroti braće i ona bi mi bila na veliku utjehu, pa makar bih u krevetu ležao bolestan, ne bi mi bilo teško brinuti se za njih.«

I nastavio je: »Moja je služba duhovnoga značenja: moram naime obuzdavati i popravljati pogreške svoje braće. Zato, ako riječju ili svojim primjerom ne bih mogao obuzdavati i popravljati njihove pogreške, ne bih htio biti krvnik koji samo tuče i mlati kao što to čine svjetovni vlastodršci. *Pouzdajem se u Gospodina* (usp. Ps 11,1)

da će im se nevidljivi neprijatelji, a to su Gospodinovi redarstvenici – koji su određeni za kažnjavanje i na ovom i na drugom svijetu – osvetiti i kazniti one koji prestupaju Božje zapovijedi. Kaznit će ih i popraviti po ljudima ovoga svijeta njima na sramotu i porugu da bi se tako povratili zavjetima i svom zvanju.

Zato ih sve do dana svoje smrti neću prestati primjerom i djelom poučavati da *idu putem što ga je* Gospodin meni *pokazao* (usp. 1 Kr 8,36), a ja sam ga pokazao njima i uputio ih te se pred Gospodinom *neće moći opravdati* (usp. Rim 1,20). Tako ja pred Bogom više neću morati *polagati račun* (usp. Mt 12,36; Lk 16,2) ni o njima ni o sebi.«

Zato je tada u svoju oporuku dao unijeti da sve kuće za braću treba graditi od blata i drva u znak svetoga siromaštva i poniznosti i da crkve koje se grade za braću budu malene. Štoviše, htio je da se s tim počne, kad se radi o kućama iz drva i blata, u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, jer je to bilo prvo mjesto gdje su se braća nastanila i gdje ih je *Gospodin* počeo *množiti* (usp. Pnz 7, 12, 13), kako bi to ostaloj braći koja su u Redu sada i koja će s vremenom u nj stupiti bilo uzorom.

Neka su braća primijetila da im se to ne čini zgodnim da bi se naime kuće za braću morale graditi od blata i drveta jer je drvo u mnogim mjestima i krajevima skuplje od kamena. Blaženi se Franjo nije s njima htio upuštati u raspravu jer bijaše vrlo bolestan i već na samrti. Nakon toga je još samo kratko vrijeme živio.

Zato je u svojoj oporuci naknadno dodao: »Neka se braća čuvaju da nipošto ne primaju crkava, siromašnih prebivališta niti išta drugo što se za njih gradi ako nije kako dolikuje svetom siromaštvu koje smo u Pravilu obećali, a u njima neka uvijek prebivaju kao *pridošlice i putnici*« (usp. 1 Pt 2,11).

Mi koji smo *s njim boravili* (usp. 2 Pt 2,18) kad je *napisao* Pravilo i gotovo sve ostale svoje spise *svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) kako je više toga dao unijeti u Pravilo i u svoje druge spise zbog čega su mu se neka braća, a napose poglavari, suprotstavljali. Dogodilo se međutim da je ono čemu su se braća suprotstavljala blaženome Franji sada nakon njegove smrti za cijeli Red bilo vrlo korisno. A jer se vrlo bojao sablazni, ipak je, iako nevoljko, popustio volji braće. Zato je često ponavljao ove riječi: »Teško onoj braći koja mi se suprotstavljaju u onom što spoznajem da je volja Božja i na veću korist Reda, premda mimo svoje volje popuštam njihovoj volji.«

Svojim je drugovima često ponavljao: »U tome je moja bol i moja muka što sam to od Boga po njegovu milosrđu primio uz cijenu dugotrajne molitve i razmatranja za sadašnju i buduću korist cijeloga Reda. Bog me je sam uvjerio da su mu te stvari po volji, a neka su mi se braća, pozivajući se na svoj ugled i znanje, suprotstavila govoreći:

'Ove stvari treba zadržati i opsluživati, a one ne treba.'« No jer se, kako je već rečeno, bojao sablazni, u mnogim je stvarima koje mu nisu bile po volji popustio i podvrgao se njihovoj volji.

[**107**]

Kad je naš blaženi otac Franjo jednom zgodom boravio kod crkvice svete Marije Porcijunkulske, svakog je dana nakon blagovanja običavao, da bi suzbio porok besposličenja, prihvatiti se s braćom nekoga posla. Bojao se i za sebe i za svoju braću da nakon molitve ne bi ispraznim i *beskorisnim razgovorima* izgubili ono dobro što su ga *uz Božju pomoć* (usp. Mk 16,20) stekli u vrijeme molitve. Da bi se braća očuvala od pada zbog *ispraznih* i beskorisnih *riječi* (usp. Mt 12,36), odredio je da braća postupaju ovako:

»Ako koji od braće u vrijeme počinka ili u vrijeme rada rekne kakvu ispraznu ili *beskorisnu riječ* (usp. Mt 12,36), dužan je izmoliti Očenaš, hvaleći Boga na početku i na koncu te molitve. Ako u takvu slučaju postane toga svjestan pa se sam optuži zbog počinjena prekršaja, neka Očenaš i Pohvale Bogu izmoli za svoju dušu. Ako li ga koji od braće zbog toga ukori, dužan je za dušu dotičnoga brata na već spomenuti način izmoliti Očenaš; a ako ukoreni to omalovažava pa Očenaša ne izmoli, na jednak je način dužan izmoliti dva Očenaša za dušu istoga brata koji ga je ukorio ili za onoga koji je posvjedočio da je izgovorio ispraznu ili *beskorisnu riječ* (usp. Mt 12,36). Neka također Pohvale Bogu, kao što je rečeno, na početku i na kraju te molitve izrekne tako razgovijetno i glasno da ga uzmognu čuti i razumjeti braća koja se ondje nalaze. Dok ovaj bude molio, neka nazočna braća šuteći slušaju. Ako tko od njih to prešuti, neka na isti način izmoli Očenaš s Božjim Pohvalama za prekršiteljevu dušu.

I svaki brat kad uđe u ćeliju, u kuću ili u neko drugo mjesto pa ondje zatekne jednoga ili više braće, uvijek je neizostavno dužan hvaliti i blagoslivljati Boga.« Naš je blaženi Otac uvijek običavao moliti spomenute Pohvale. Odlučno je htio i žarko želio da ih i ostala braća sabrano i pobožno mole.

[**108**]

U vrijeme onoga generalnog kapitula koji je održan ondje gdje su braća prvi put bila upućena u prekomorske zemlje čim je kapitul zaključen, blaženi je Franjo s nekolicinom braće ostao na spomenutom mjestu te im je rekao: »Predraga braćo, svekolikoj sam braći dužan biti ogledalom i uzorom. Ako sam dakle svoju braću poslao u

daleke krajeve da naporno rade i doživljavaju različite neugodnosti, da trpe glad i mnoge druge nevolje, čini mi se pravednim i poštenim da na sličan način i sam pođem u neku daleku zemlju, naročito zato da bi braća svoje nevolje i patnje mogla podnositi s većom strpljivošću kad čuju da to isto i ja podnosim.«

Rekao im je: »Pođite dakle i molite Gospodina da me nadahne kako bih odabrao onu zemlju u kojoj ću moći učiniti što više za slavu Božju, na korist i spasenje duša i na dobar primjer našemu Redu.«

Sveti je otac naime – ne samo kad bi odlazio propovijedati u koju udaljeniju pokrajinu nego i kad bi odlazio u susjedne krajeve – običavao *moliti Gospodina*, a i braću je poticao da mole, da bi mu Gospodin *upravio* (usp. Jdt 12,8) srce kako bi po Božjoj volji otišao onamo gdje će biti korisnije.

Braća su se dala na molitvu, a kad se nakon molitve vratiše, blaženi im je Franjo rekao: »*U ime* Gospodina našega *Isusa Krista* (usp. Dj 3,6) i njegove slavne djevičanske Majke i sviju svetih odabirem Francusku koju nastava katolički narod. Taj narod među ostalim katolicima svete Crkve uvelike časti i štuje Tijelo Kristovo, a to mi je napose vrlo drago. Zbog toga ću među njima radije boraviti.«

Blaženi je Franjo naime prema Tijelu Kristovu gajio toliko štovanje i pobožnost te je htio da se u Pravilo unese da bi se braća u krajevima gdje borave brinula i skrbila i da bi upozoravala i poticala klerike i svećenike neka Kristovo Tijelo čuvaju na prikladnom i doličnome mjestu. Ne budu li oni to htjeli učiniti, neka učine braća.

Štoviše, nekom je prilikom htio poslati nekolicinu braće s čestičnjacima po svim pokrajinama pa gdje god bi našli Kristovo Tijelo nedolično smješteno, neka ga dolično smjeste. Iz poštovanja prema presvetom Tijelu i Krvi Gospodina Isusa Krista jednako je tako htio da se unese u Pravilo kako »napisana imena Gospodinova i riječi kojima se ostvaruje presveti sakrament treba da braća, gdje god ih nađu, a da nisu kako treba spremljena ili bez dužna štovanja leže kojekuda razbacana na nekome mjestu, sakupe i spreme; tako će iskazati štovanje riječima *što ih je izrekao* (usp. 1 Kr 2,4) Gospodin. Mnogo se toga *posvećuje po Božjim riječima* (usp. 1 Tim 4,5), a snagom Kristovih riječi ostvaruje se oltarski sakrament«.

Pa makar te stvari i nije unio u Pravilo, napose zato što se braći ministrima nije činilo zgodnim, jer bi to navodno za braću predstavljalo novu zapovijed, ipak je sveti otac htio u svojoj Oporuci i u drugim svojim spisima o tim stvarima očitovati svoju volju. Također je htio i neku drugu braću rasposlati po svim krajevima s prikladnim i lijepim željeznim spravama za pečenje hostija.

Kad je blaženi Franjo između te braće izabrao one koje je naumio povesti sa sobom, rekao im je: »U ime Gospodinovo idite čedno putem *dvojica po dvojica* (usp. Mk 6,7), a napose pazite na

šutnju. Od jutra do trećega časa molit ćete Gospodina *u svojim srcima* (usp. Kol 3,16). *Neka se među vama ne spominju* (usp. Ef 5,3) isprazne i *beskorisne riječi* (usp. Mt 12,36). Iako putujete, neka vaše ponašanje ipak bude onako čedno kao da ste ostali u samotištu ili u ćeliji. Ta gdje god se nalazimo ili nekamo idemo, imamo sa sobom i svoju ćeliju. Brat tijelo naša je ćelija, a duša koja se nalazi u ćeliji samotnik je u njemu, da se moli Bogu i da razmatra. Zato ne ostane li duša u miru i samoći u svojoj ćeliji, redovniku malo koristi ćelija sagrađena rukama.«

Kad stigoše u Arezzo, u njemu se namjeriše na veliku sablazan. U cijelome je gradu danju i noću zbog sukoba dviju stranaka, koje su se već dugo vremena međusobno mrzile, vladalo ratno stanje. Kad je blaženi Franjo to vidio te danju i noću slušao strahovitu viku i galamu, jer se smjestio u nekom gostinjcu u predgrađu, razabrao je da demoni u tom sukobu podjaruju one ljude da bi požarom i drugim opasnim sredstvima uništili grad.

Zato je Franjo, potaknut samilošću prema tome gradu, rekao bratu Silvestru, čovjeku Božjem, svećeniku velike vjere: »Otiđi pred gradska vrata i snažnim glasom naredi demonima da svi imaju napustiti taj grad!« Brat Silvestar se digao i otišao pred gradska vrata te je snažnim glasom zaviknuo: »Bio hvaljen i blagoslovljen Gospodin Isus Krist! Od strane Boga svemogućega i snagom svete poslušnosti svetoga našeg oca Franje zapovijedam svim demonima da iz toga grada iziđu!«

I dogodilo se po Božjem milosrđu i po molitvi blaženoga Franje da su se građani bez ikakve svečeve propovijedi malo iza toga izmirili i obnovili međusobno jedinstvo. Budući da im blaženi Franjo nije tada mogao propovijedati, jednom im je drugom zgodom propovijedao. U prvoj im je propovijedi rekao: »Govorim vam kao negdašnjim zarobljenicima demona. Sami ste se naime svezali i sami sebe kao nijeme životinje prodali na sajmu. Sve ste to učinili zbog svoje lakoumnosti. Kad ste se naime prepustili vodstvu onih koji su upropastili i upropašćuju sami sebe te žele upropastiti i sebe i vas i cijeli grad, predali ste se u ruke demonima. Ma vi ste bijedni ljudi. Bogu ste nezahvalni za dobročinstva, a on je, iako to neki od vas ne znaju, u jednome času taj grad po zaslugama svetoga brata Silvestra oslobodio od demona.«

Kad je blaženi Franjo stigao u Firenzu, ondje je zatekao gospodina Hugolina, ostijskoga biskupa, koji je poslije postao papa, a tada ga je papa Honorije kao legata poslao u vojvodstvo Toskane, Lombardije i Tarvizinske marke pa sve do Venecije. Gospodin se biskup njegovu dolasku silno obradovao.

Kao što sam čuo od blaženoga Franje, koji je htio ići u Francusku, biskup ga je zaustavio neka ne ide i rekao mu: »Brate, ne želim da ideš preko Alpa, jer je mnogo prelata i drugih koji bi rado htjeli

u Rimskoj kuriji spriječiti razvoj tvoga Reda. Ostaneš li negdje u blizini, ja ću tvoj Red s drugim kardinalima koji ga ljubimo radije štititi i pomagati.«

Na to mu je blaženi Franjo rekao: »Gospodine, vrlo me je sram da bih ja, pošto sam svoju braću rasposlao u različite daleke krajeve, ostao sam u ovim stranama.« Gospodin mu je biskup odgovorio kao da ga je htio prekoriti: »Zašto si svoju braću razaslao tako daleko da pomru od gladi i da podnose tolike nevolje?« Blaženi mu je Franjo s velikim žarom duha i *duha proroštva* (usp. Otk 19,10) odgovorio: »Mislite li, gospodine, i vjerujete li da je Gospodin poslao braću samo poradi ovih krajeva? Zaista vam kažem da je Gospodin izabrao i poslao braću poradi općega napretka i spasenja sviju ljudi cijeloga svijeta, i neće oni biti primljeni samo u vjerničkoj nego i u nevjerničkoj zemlji. A dok budu opsluživali što su Gospodinu obećali, Gospodin će im pružati sve što je potrebno za život i u nevjerničkoj zemlji kao i u vjerničkoj.«

Gospodin se biskup njegovim riječima zadivio i potvrdio da je rekao istinu. Tako gospodin biskup nije pustio njega da ode u Francusku, ali je blaženi Franjo onamo poslao brata Pacifika s drugom braćom, a sam se vratio u Spoletsku dolinu.

[**109**]

Jednom zgodom, kad se bližilo vrijeme generalnog kapitula braće koji se imao održati kod crkvice svete Marije Porcijunkulske, blaženi je Franjo rekao svom pratiocu: »Čini mi se da ne bih bio manji brat ako ne bih bio onakav kao što ću ti reći.«

I Franjo nastavi: »Evo, braća mi dolaze s velikom smjernošću i poštovanjem i pozivaju me na kapitul. Ganut njihovom odanošću, polazim s njima na kapitul. Kad se sakupe, zamolit će me da im navijestim riječ Božju. Ustat ću i govorit ću kako me *pouči Duh Sveti* (usp. Lk 12,12). Kad propovijed bude dovršena, uzmimo da će, pošto razmisle, protiv mene reći: '*Nećemo da nad nama vladaš* (usp. Lk 19,14)! Nevješt si govornik i odviše jednostavan. Sram nas je da nam ti tako priprost i neugledan budeš starješinom. Zato da se ubuduće nisi usudio zvati našim starješinom!' I tako će me poniziti i odbaciti.

Čini mi se da ne bih bio manji brat ako se na jednak način ne bih radovao onda kad me omalovažavaju i kad me zbace, jer neće da im budem starješinom, kao i onda kad bi me uzvisivali i veličali zbog svoga sveopćeg napretka. Ako se naime radujem zbog njihova napretka i pobožnosti, zbog svoga uzvisivanja i veličanja, u tom se može naći pogibao za dušu. Zato je bolje da se veselim i radujem zbog svoga napretka i spasa vlastite duše onda kad me pogrde i s porugom zbace, jer se u tome nalazi prava korist duše.«

[110]

Kad je blaženi Franjo jednom zgodom u ljetno doba boravio u onome mjestu u posljednjoj ćeliji pokraj vrtne ograde, iza kuće u kojoj je nakon njegove smrti boravio vrtlar brat Rajnerije, jednoga se dana desio ovaj slučaj: Kad je Franjo izišao iz ćelijice, na grani se smokvina stabla koje se nalazilo pokraj te ćelije zaustavio cvrčak tako nisko da ga je mogao rukom doseći. Franjo mu je pružio ruku i rekao: »Dođi k meni, brate cvrčku.« I cvrčak se odmah spustio na prste njegove ruke, a drugom ga je pogladio i rekao mu: »Pjevaj, brate moj cvrčku!«

Cvrčak je odmah poslušao i počeo pjevati. To je blaženome Franji bila velika utjeha te je za to hvalio Boga. Tako je cvrčka držao u ruci dobar sat vremena. Zatim ga je stavio na smokvinu granu odakle ga je uzeo.

I tako je punih osam dana kad je silazio iz ćelije nalazio cvrčka na istome mjestu i svaki dan ga je uzimao u ruku te bi ga rukom pogladio i naredio mu da pjeva. I cvrčak je pjevao. Nakon osam dana rekao je svojim sudrugovima: »Podajmo slobodu bratu cvrčku da ode kamo hoće. Dosta nas je razveseljavao. Naše bi tijelo zbog toga moglo postati žrtvom isprazne slave.« Kad ga je Franjo proglasio slobodnim, odmah se udaljio i više se nije pojavljivao. Sudrugovi su se Franjini divili tomu što ga je cvrčak slušao i bio tako pitom.

Blaženi je naime Franjo toliko uživao u stvorovima i radovao im se zbog ljubavi Stvoriteljeve jer mu je Gospodin na radost duše i tijela pripitomljavao i divlje životinje.

[111]

Blaženi je Franjo neko vrijeme boravio u samotištu svetog Eleuterija nedaleko od Contigliana na području Rietia. Kako je na sebi imao samo tuniku, jednoga je dana, jer bijaše vrlo zahladilo, dao da se i njegova i subratova tunika podstavi nekom tkaninom te mu je tako tijelu bilo malo ugodnije.

Malo nakon toga, kad se jednoga dana vraćao od molitve, sav je radostan rekao svome pratiocu: »Ja moram biti uzor i primjer svoj braći jer, iako je zbog slabosti moga tijela bilo potrebno podstaviti tuniku, ipak moram misliti i na svoju braću kojoj je to isto potrebno, a ona možda toga nemaju i ne mogu imati. Zato je potrebno da im iziđem u susret pa da podnosim iste teškoće koje i oni podnose da bi, kad to vide, i sami mogli strpljivije podnositi iste teškoće.«

Kolikim i kakvim sve potrebama svoga tijela nije s obzirom na odijevanje i prehranu izlazio u susret samo zato da bi tako braći pružao dobar primjer pa da bi s većom strpljivošću podnosili svoje

teškoće, ni *mi* koji smo *s njima živjeli* (usp. 2 Pt 1,18) ne bismo to mogli kazati. Osobito kad su se braća počela množiti i kad je napustio poglavarsku službu, blaženom je Franji to uvijek bila najveća i posebna briga kako bi braću, više djelima negoli riječima, poučio što treba da rade i čega se moraju kloniti.

[**112**]

Kad je jednom prilikom opazio i doznao kako poneka braća u Redu daju loš primjer i kako se također udaljuju od najvećega savršenstva svoga poziva, *srce mu se uznemirilo* (usp. Post 6,6) pa je jednom zgodom u svojoj molitvi rekao: »Gospodine, tebi preporučujem obitelj koju si mi dao!«

Na to mu je Gospodin odgovorio: »Kaži mi zašto se toliko žalostiš ako koji od braće napusti Red i ako braća ne *idu onim putem koji sam* ti *pokazao* (usp. 1 Kr 8,6)?

Osim toga mi kaži: Tko je ustanovio Red manje braće? Tko čovjeku daje milost da u njemu čini pokoru? Tko u njemu daje milost ustrajnosti? Zar nisam to ja?«

I rečeno mu je *u duhu* (usp. Dj 11,12; Otk 1,10): »Nisam te izabrao da budeš na čelu *moje obitelji* (usp. Lk 12,42) zbog učenosti i govorničke sposobnosti, nego sam te izabrao jer si bio jednostavan da bi mogao znati, kako ti tako i drugi, da ću ja bdjeti nad svojim stadom. *Postavio sam te* da im budeš *znakom* (usp. Hag 2,24) pa da djela što ih ja izvodim u tebi i oni na tebi vide i da ih izvršavaju. *Koji hode* mojim *putem* (usp. Ps 128,1), *posjeduju* me *i obilnije će* me *posjedovati* (usp. Iv 10,10). Od onih naprotiv koji neće da idu mojim putem, *bit će oduzeto* i ono *što se čini da imaju* (usp. Mt 13,12; 25,29).

Zato ti kažem: Nemoj se toliko žalostiti, nego radi što radiš, čini što činiš jer sam *u vječnoj ljubavi* (usp. Jer 31,3) ustanovio Red manje braće. Zato znaj da Red toliko ljubim i da će svaki brat koji se *vrati* svojoj *bljuvotini* (usp. 2 Pt 2,2; Izr 26,11) umrijeti izvan Reda. Poslat ću drugoga u Red da namjesto njega primi vijenac. Uzmimo da se taj još *nije rodio* (usp. Mt 26,24), učinit ću da se rodi! A da znaš koliko mi je drag život i Red manje braće: uzmimo da od cijeloga Reda ostanu samo trojica braće, nikada ih neću napustiti.«

Blaženi se Franjo, čuvši u dubini duše te riječi, silno utješio jer je preko svake mjere bio ražalošćen kad je o braći slušao kako daju loš primjer.

I premda se u tome nije mogao posve suzdržati, a da se ne žalosti kada dozna za neko zlo, ipak se, pošto ga je Gospodin tako ohrabrio, toga sjećao i svojim bi drugovima ponavljao navedene riječi.

Zato je blaženi Franjo braći često govorio u kapitulima i nagovorima: »*Zakletvom sam se obvezao i odlučio* (usp. Ps 119,106) da ću opsluživati Pravilo, a na sličan su se način na to obvezala i sva ostala braća. Zato otkako sam se odrekao uprave Reda, ubuduće zbog svojih bolesti i poradi veće koristi moje duše i svekolike braće, braći ništa drugo više ne dugujem osim davanja *dobra primjera* (usp. Tit 2,7).

I to sam naime doznao od Gospodina pa tako znam: kad me i ne bi ispričavala bolest, Redu manje braće pružam veću pomoć ako se za nj danomice molim Gospodinu da bi ga on upravljao, čuvao, zaštićivao i branio. Ta na to sam se obvezao Gospodinu i braći da sam spreman, propadne li koji od braće zbog moga lošeg primjera, Gospodinu *položiti račun«* (usp. Mt 12,36).

Kad mu je jedan od braće nekom zgodom rekao da bi se gdjekada morao zanimati za stanje Reda, Franjo mu je odgovorio: »Braća imaju svoje Pravilo na koje su se zavjetovala. A da se ne bi mogla ispričavati kad se Gospodinu svidjelo da me postavi za njihova poglavara, i ja sam se pred njima isto tako zavjetovao da ću ga do kraja svoga života opsluživati. Zato otkako braća znaju što imaju činiti, a čega se moraju kloniti, ništa mi drugo ne preostaje nego samo da ih poučavam djelima jer sam im upravo zato i dan i za života i nakon svoje smrti.«

[**113**]

Kad je blaženi Franjo jednom zgodom prolazio jednim krajem i propovijedao, desilo se da je sreo nekoga siromašnog čovjeka. Vidjevši njegovo veliko siromaštvo, rekao je svome pratiocu: »Siromaštvo nas ovoga čovjeka vrlo postiđuje i mnogo prekorava naše siromaštvo.«

Pratilac ga je upitao: »Kako to, brate, misliš?« Na to će mu Franjo: »Uvelike se smatram postiđenim kad se namjerim na nekoga tko je od mene siromašniji, jer sam svetu Siromaštinu odabrao da bude moja gospođa, da bude moje uživanje, moje duhovno i tjelesno bogatstvo. Taj se glas pronio po cijelome svijetu, da sam naime pred Bogom i pred ljudima zavjetovao siromaštvo. Zato se moram sramiti ako se namjerim na kojega čovjeka koji je od mene siromašniji.«

[**114**]

Kad se blaženi Franjo jednom zgodom, dok je propovijedao u onome kraju, uputio prema samotištu braće nedaleko od Rocce di Brizio, dogodilo se da je onoga dana kad je ondje imao propovi-

jedati k njemu došao neki čovjek koji je bio siromašan i bolestan. Ugledavši ga, počeo je promatrati njegovo siromaštvo i njegovu bolest. Kad ga je promotrio, bio je ganut samilošću pa je svom pratiocu počeo govoriti o njegovoj golotinji i bolesti, izražavajući svoju samilost.

Na to mu je njegov pratilac rekao: »Istina je, brate, da je taj dosta siromašan, a možda nije nitko u cijelome ovom kraju od njega bogatiji željom.« Blaženi je Franjo brata zbog nepravedna suda ukorio i naredio mu da prizna svoju krivnju. Blaženi mu je Franjo rekao: »Jesi li spreman izvršiti pokoru koju ću ti naložiti?« Pratilac je odgovorio: »Vrlo rado!« Na to mu je blaženi Franjo rekao: »Idi, svuci svoju tuniku te otiđi i gol *se baci pred njegove noge* (usp. Mt 15,30); reci mu kako si se o njega ogriješio, da si ga naime oklevetao. Izrazi mu želju neka bi se za tebe molio da bi ti Bog oprostio.«

Taj je brat otišao i učinio sve što mu je rekao blaženi Franjo. Kad je sve svršio, ustao je, obukao tuniku i vratio se blaženome Franji. Blaženi ga je Franjo tada upitao: »Hoćeš li da ti reknem kako si se protiv njega ogriješio, štoviše kako si se ogriješio o Krista?«

Franjo je nastavio: »Kad vidiš siromaha, u njemu moraš gledati onoga u čije ime on dolazi, moraš naime u njemu gledati Krista koji je došao na svijet da na se uzme naše siromaštvo i našu slabost. Siromaštvo i bolest ovoga čovjeka nama su naime neke vrsti ogledalo u kojemu moramo gledati i promatrati siromaštvo i boli Gospodina našega Isusa Krista što ih je na svome tijelu podnio za spasenje ljudskog roda.«

[115]

Neko su vrijeme u samotište braće iznad Borgo San Sepolcra gdjekada dolazili razbojnici da zamole kruha. U tom su se naime kraju skrivali po velikim šumama pa su izlazili na putove i ceste da pljačkaju ljude. Neka su tamošnja braća prigovarala: »Nije pravo da im se daje milostinja, napose zato što su razbojnici pa ljudima nanose tolika zla.« Drugi su im opet, gledajući kako ponizno mole, gdjekada u velikoj nevolji davali, ali su ih uvijek opominjali da promijene svoj način života.

Uto je onamo došao i blaženi Franjo. Braća su ga o tome upitala: bi li im davali kruha ili ne. Blaženi im je Franjo odgovorio: »Učinite li onako kako ću vam reći, *pouzdajem se u Gospodina* (usp. Ps 11,1) da ćete osvojiti njihove duše.« I još je nadodao: »Uzmite sa sobom kruha i dobra vina. Odnesite im to u šumu gdje znate da se zadržavaju pa im vičite i kažite: Braćo razbojnici, dođite k nama jer mi smo braća. Donijeli smo vam dobra kruha i dobra vina. Oni će odmah doći k vama. Tada po zemlji prostrite stolnjak i na nj stavite

kruh i vino. Ponizno i veselo ih poslužujte dok budu jeli, a kad se najedu, kazat ćete im nekoliko riječi o Gospodinu, kao ono prvo: da nikoga ne tuku i da nikome osobno ne čine nikakva zla jer, budete li od njih zahtijevali sve najednom, neće vas poslušati. Zbog vaše poniznosti i ljubavi što ste im je pokazali odmah će vam to obećati. Sutradan ustanite pa zbog dobra obećanja koje vam zadadoše, kruhu i vinu još pridometnite jaja i sira pa im jednako onako odnesite i poslužujte ih dok ne pojedu. Nakon blagovanja im recite: *Zašto tu stojite cijeli dan* (usp. Mt 20,6)? Umirete od gladi, podnosite mnoge nevolje i hotimično činite tolika zla zbog kojih ćete izgubiti svoje duše ako se ne obratite. Bolje bi bilo da služite Gospodinu, pa će vam on u ovome životu dati sve što vam je potrebno za tijelo i napokon ćete *spasiti svoje duše* (usp. Jak 1,21). I Gospodin će ih po svome milosrđu nadahnuti da se zbog vaše poniznosti i ljubavi koju ste im iskazali obrate.«

Braća ustadoše i učiniše sve što im je rekao blaženi Franjo. Razbojnici su *po Božjem milosrđu* (usp. Rim 12,1) i po njegovoj milosti koja je sišla na njih od riječi do riječi uvažili sve molbe koje su im braća upravila i sve su izvršili. Štoviše, zbog bliskosti i ljubavi koju su im braća iskazala počeli su im u samotište na leđima donositi drva. *Po Božjem milosrđu* (usp. Rim 12,1), potaknuti njihovom ljubavlju i srdačnošću što su im je braća iskazala, jedni od njih uđoše u Red, drugi prigrliše pokoru i braći obećaše da ubuduće više neće činiti nikakva zla, nego da će živjeti od *rada svojih ruku* (usp. 1 Kor 4,12; Ef 4,28).

Braća su se, kao i drugi koji su to čuli i zato doznali, mnogo tome divila. Gledali su u tome svetost blaženoga Franje, jer je prorekao da će se razbojnici, koji su inače bili vrlo pokvareni i opaki, obratiti. I oni su se doista Gospodinu potpuno obratili.

[116]

Bijaše jedan brat priprosta i sveta života koji je i danju i noću bio zauzet molitvom. Neprestanu je šutnju tako strogo obdržavao da ni onda kad bi se kod brata svećenika ispovijedao, nije to činio riječima, nego znakovima. Toliko je smatran pobožnim i gorljivim u Božjoj ljubavi da bi gdjekada, dok bi sjedio s braćom i šutio, u svojoj unutrašnjosti i izvana bio toliko radostan kad bi čuo kakve spasonosne riječi da je svu braću i druge koji su ga promatrali poticao na ljubav prema Bogu. Zato su ga i braća i ostali smatrali svetim.

Pošto je više godina na takav način provodio život, dogodilo se da je u to mjesto gdje se taj nalazio došao i blaženi Franjo. Kad je

od braće čuo kako taj živi, rekao je braći: »*Znajte pravu istinu* (usp. Mt 22,16): tu se radi o đavolskoj napasti i prijevari jer neće da se ispovijeda.«

Onamo je u međuvremenu došao i generalni ministar da pohodi blaženoga Franju. Ministar je pred blaženim Franjom počeo o njemu pohvalno govoriti. Blaženi mu je Franjo na to rekao: »Vjeruj mi, brate, da toga brata vodi zloduh i da je prevaren.« Generalni je ministar Franji odgovorio: »Čini mi se čudnim i nevjerojatnim da bi u čovjeku na kojem se pokazuju toliki znakovi i djela svetosti moglo nešto takvo biti.« Blaženi mu je Franjo na to rekao: »Iskušaj ga. Kaži mu da se barem dvaput ili najmanje jednom u tjednu ispovjedi. Ne posluša li te, znaj da je istina što sam ti rekao.«

Kad je generalni ministar jednoga dana razgovarao s tim bratom, rekao mu je: »Brate, odlučno hoću da se tjedno dvaput ili najmanje jedanput ispovjediš.« Taj je brat stavio prst na usta i okretanjem glave pokazao da to neće učiniti. Ministar se pobojao da ga ne smuti pa ga je otpustio.

Taj je *nakon nekoliko dana* (usp. Lk 15,13) svojevoljno napustio Red. Vratio se u svijet i obukao svjetovno odijelo.

Dogodilo se međutim da su dvojica između drugova blaženoga Franje išla nekim putem i sreli su toga. Išao je sam poput najsiromašnijega hodočasnika. Sažalio im se, pa mu rekoše: »O bijedniče, ta gdje je tvoj sveti i časni život? Nekoć nisi htio ni da se pokazuješ svojoj braći i da se s njima porazgovoriš jer si toliko volio samotnički život. Sada obilaziš ovim svijetom kao čovjek koji ne zna ni za Boga i koji ne pozna ni njegove sluge.« Taj najednom poče govoriti i često se zaklinjao svojom vjerom poput svjetovnjaka. Braća mu na to rekoše: »Bijedniče, zašto se toliko zaklinješ svojom vjerom poput svjetovnjaka? Dok si nekoć bio u Redu, nisi u razgovoru izbjegavao samo *isprazne riječi* (usp. Mt 12,36) nego čak i korisne.«

On im je odgovorio: »Drugačije ne može biti!« I tako su ga ostavili, nakon nekoliko dana u istom je stanju i umro. Zato su se braća i ostali koji su promatrali svetost blaženoga Franje divili jer je pretkazao pad ovoga nesretnika kojega su i braća i drugi smatrali svetim.

[117]

Jednom je prilikom blaženi Franjo išao u Rim da posjeti gospodina Hugolina, biskupa ostijskoga, koji je poslije postao papom, i s njim je proboravio nekoliko dana. Oprostivši se od ovog crkvenjaka, pohodio je gospodina Leona, kardinala Sv. križa. Taj kardinal bijaše vrlo dobar i otmjen čovjek i bio je sretan što vidi Franju i vrlo ga je poštovao. Sa svom smjernošću molio ga je da se nekoliko dana

zadrži kod njega, napose zato što je bilo zimsko doba i vladala jaka studen, a osim toga su gotovo danomice puhali jaki vjetrovi i padale kiše, kako to već u to doba godine biva.

Kardinal mu je rekao: »Brate, nezgodno je vrijeme za putovanje. Htio bih, ako ti je po volji, da ostaneš kod mene dok ne nastupi povoljnije vrijeme za putovanje. Budući da u svojoj kući dnevno hranim nekoliko siromaha, namjesto jednoga siromaha ti ćeš dobiti hranu.« Gospodin kardinal rekao je to jer je znao da blaženi Franjo zbog svoje poniznosti želi uvijek biti primljen kao siromašak gdje god se nađe kao gost, premda je bio takve svetosti da su ga papa, kardinali i svi velikani ovoga svijeta koji su ga poznavali štovali kao sveca. Kardinal mu je osim toga rekao: »Dat ću ti prikladan stan u osami gdje ćeš, budeš li htio, moći moliti i jesti.«

S gospodinom kardinalom boravio je brat Anđeo Tancredi, jedan od dvanaestorice prve braće. On je rekao blaženome Franji: »Ovdje se u sklopu zidina nalazi lijepa kula koja je iznutra vrlo prostrana i udobna. Ima devet nadsvođenih prostorija u kojima ćeš moći odvojeno boraviti kao u kakvu samotištu.«

Na to će mu blaženi Franjo: »Hajdemo je pogledati.« Kad je kulu pregledao, svidjela mu se. Vrativši se gospodinu kardinalu, rekao mu je: »Gospodine, možda ću ostati kod vas nekoliko dana.« I gospodin kardinal obradovao se.

Brat Anđelo otišao je i sve uredio da bi blaženi Franjo sa svojim pratiocem ondje mogao boraviti i danju i noću. Dok je blaženi Franjo boravio kod gospodina kardinala, nije odande htio silaziti ni danju ni noću. Brat Anđelo je blaženome Franji i njegovu pratiocu predložio da će im izvana donositi hranu i neće ni sam niti netko drugi morati k njemu ulaziti.

Tako je blaženi Franjo sa svojim pratiocem otišao da ondje boravi. No kad je prve noći ondje htio spavati, dođoše demoni koji su ga strahovito išibali. Franjo je odmah pozvao svoga pratioca, koji je boravio podalje od njega, te mu je rekao: »Dođi k meni!« Brat je odmah ustao i pošao k njemu. I Franjo mu reče: »Brate, demoni me strahovito išibali. Zato želim da ostaneš pokraj mene jer me je strah da ovdje budem sam.« I pratilac je ostao s njime cijelu noć. Blaženi se Franjo sav tresao kao čovjek koji trpi od groznice; obojica su tu noć probdjeli zajedno.

Blaženi je Franjo međutim upitao svoga pratioca: »Zašto su me demoni šibali i zašto *im* je Gospodin *dao moć* (usp. Otk 9,3; 13,5.7) da me zlostavljaju?«

I nastavio je: »Demoni su redarstvenici našega Gospodina. Kao što građanska vlast, kad netko načini nekakav prijestup, pošalje svoga redarstvenika da toga kazni, tako i Gospodin šalje svoje redarstvenike, naime demone koji su u toj stvari njegovi službenici, da

popravljaju i kažnjavaju one *koje* on *ljubi* (usp. Izr 3,12; Heb 12,6). Mnogo puta naime i savršen redovnik, ne znajući, pogriješi. Zato što ne spoznaje svoj grijeh, đavao ga kažnjava da bi uvidio i spoznao i izvana i iznutra ono u čemu je pogriješio jer Gospodin na onima koje u sadašnjem životu nježno ljubi ništa ne ostavlja nekažnjeno. Ja međutim, po Božjem milosrđu (usp. Rim 12,1) i milosti, nisam svjestan da sam ga u nečem uvrijedio što po ispovijedi i zadovoljštini nisam popravio. Štoviše, po svom milosrđu dao mi je dar da u molitvi spoznam ono u čemu se trebam njemu sviđati i ne sviđati. No kako mi se čini, moglo se dogoditi da me je Gospodin po svojim redarstvenicima zato kaznio što mi je gospodin kardinal iskazao samilosnu pažnju, a jer je mojem tijelu bilo potrebno da je primi, to sam od njega mogao mirne duše primiti. Ipak bi to mojoj braći koja obilaze svijetom i trpe glad i mnoge druge nevolje kao i drugoj braći koja borave u siromašnim kućama i samotištima, kad čuju kako sam boravio kod gospodina kardinala, mogla biti prigoda da protiv mene mrmljaju pa bi mogli reći: 'Mi podnosimo tolike nevolje, a on ima svoje utjehe!' Zato im uvijek moram pružati dobar primjer, jer sam im za to dan.

Braća se većma duhovno izgrađuju kad među njima boravim u siromašnim prebivalištima nego kad sam u nekim drugim mjestima. Zato s većom strpljivošću podnose svoje nevolje kad čuju i znaju da i ja isto podnosim.«

Pa iako je blaženi Franjo uvijek pobolijevao, budući da je još kao svjetovnjak bio krhka zdravlja i po naravi slabunjav, ipak je danomice sve do svoje smrti, koliko god je bivao sve bolesniji, uvijek gledao kako bi braći davao dobar primjer i neprestano je od sebe otklanjao razlog mrmljanja, da naime braća ne bi kazala: »On ima svoje potrebe, a mi ih nemamo.« I dok bijaše zdrav, a i kad je obolio, sve do dana svoje smrti htio je podnositi tolika trpljenja da se sva braća koja bi znala, kao što znamo *mi* koji smo neko vrijeme sve do njegove smrti *bili s njim* (usp. 2 Pt 1,18) zajedno, kad bi se htjela toga sjetiti, ne bi mogla suzdržati od suza. A kad su trpjela različite nevolje, podnosila su ih s većom strpljivošću.

Blaženi je Franjo u rano jutro sišao s kule i otišao gospodinu kardinalu te mu je sve ispripovijedao što mu se dogodilo kao i sve ono što je razgovarao sa svojim pratiocem. Štoviše, još je nadodao: »Ljudi do mene mnogo drže i smatraju me svetim čovjekom, a eto demoni me protjeraše iz zatvora.« Htio je naime ondje boraviti samotnički kao u nekom zatvoru i da ni s kim ne razgovara osim sa svojim pratiocem.

Gospodin kardinal mnogo mu se radovao. Ipak, jer ga je upoznao i štovao kao sveca, bio je suglasan s njegovom odlukom da ondje više ne želi boraviti.

I tako se blaženi Franjo s kardinalovim odobrenjem vratio u samotište Fonte Colombo pokraj Rietia.

[118]

Jednom je zgodom blaženi Franjo otišao u samotište na La Vernu. Budući da je to mjesto vrlo osamljeno, toliko mu se svidjelo da je odlučio ondje propostiti četrdesetnicu na čast sv. Mihaela. Onamo je pak otišao prije svetkovine Uznesenja slavne Djevice Marije pa je brojao dane, počevši od svetkovine svete Marije pa do svetkovine svetoga Mihaela, da bi tako bilo četrdeset dana. Rekao je: »Na čast Božju i na čast Blažene Djevice Marije, njegove Majke, te na čast blaženoga Mihaela, kneza anđela i duša, želim ovdje provesti četrdesetnicu.«

Kad je ušao u ćeliju da bi u njoj neprestano boravio, prve je noći molio Gospodina da bi mu na neki način očitovao da uzmogne spoznati je li njegova volja da ondje boravi.

Blaženi je Franjo naime uvijek kad bi se na kojemu mjestu neprekidno prepuštao molitvi ili kad bi, obilazeći svijetom, propovijedao, vodio brigu o tome kako bi saznao volju Gospodinovu i kako bi mu mogao još više omiljeti. Gdjekada se pribojavao da mu tijelo možda želi počivati pod izlikom da bi se mogao duže prepuštati molitvi umjesto da po svijetu prihvati napor propovijedanja, a Krist je upravo zato sišao s neba na ovaj svijet. Štoviše, zatražio je da se mole Gospodinu oni za koje mu se činilo da su Bogu dragi ne bi li mu Bog po njima očitovao svoju volju: mora li ići svijetom propovijedati ili bi se gdjekada na kojemu samotnome mjestu mogao prepuštati molitvi.

Kad se u praskozorje prepustio molitvi, raznovrsne se ptice spustiše na ćeliju u kojoj je boravio. Nisu doletjele sve zajedno, nego je najprije doletjela jedna pa je umiljato otpjevala svoju pjesmu i zatim je odletjela; i tako učiniše sve redom. To je blaženoga Franju silno zadivilo i uvelike utješilo. Počeo je međutim razmišljati o tome što bi to moglo značiti. U duhu mu je Gospodin rekao: »To je znak da će ti Gospodin u toj ćeliji iskazati veliko dobročinstvo i da će te mnogo utješiti!« I to se obistinilo. Među mnogim drugim skrivenim i očitovanim utjehama što mu ih je Gospodin udijelio u viđenju mu je pokazao serafa. To je viđenje bilo velika utjeha njegovoj duši između njega i Gospodina tijekom cijeloga njegova života. Kad mu je njegov pratilac toga dana donio hranu, sve mu je ispripovijedao što mu se dogodilo.

Iako je u toj ćeliji primio mnogo utjeha, ipak su mu demoni noću nanosili mnogo trpljenja, kao što je to povjerio svom pratiocu. Tako mu je jednom zgodom rekao: »Kad bi braća znala kolike mi nevolje

nanose demoni, među njima se ne bi našao nijedan koji ne bi sa mnom suosjećao i koji me ne bi sažalijevao.«

Zbog toga, kao što je mnogo puta priznao svojim drugovima, nije mogao posve zadovoljiti braću, a gdjekada im nije mogao pokazati onako srdačnu pažnju kao što su to braća željela.

[119]

Neko je vrijeme blaženi Franjo boravio u samotištu Greccio. Kad se u posljednjoj ćeliji, koja se nalazila iza velike ćelije, danju i noću prepuštao molitvi, jedne je noći za prvoga sna pozvao svoga pratioca koji je spavao blizu njega u većoj, staroj ćeliji. Taj je odmah ustao i došao k njemu. Ušao je u trijem ćelijice i stao pokraj vrata gdje je ležao blaženi Franjo. Blaženi mu je Franjo rekao: »Nisam, brate, noćas mogao ni zaspati niti sam za vrijeme molitve mogao uspravno stajati. I glava i noge dršću mi te mi se čini kao da sam se najeo kruha od ljulja.« Njegov ga je pratilac pokušao utješiti izražavajući mu suosjećanje. Blaženi mu je Franjo na to rekao: »Uvjeren sam da se đavao nalazio u ovome jastuku što sam ga imao pod glavom.«

Taj mu je jastuk, koji bijaše ispunjen perjem, sutradan po njegovu dolasku pribavio gospodin Ivan iz Greccia, koga je svetac mnogo ljubio i cijeloga mu života iskazivao najprisniju odanost. Blaženi Franjo naime, otkako je napustio svijet, nije više htio ležati na perini niti je u vrijeme bolesti, a ni inače, htio pod glavom imati jastuk od perja, nego ga na to protiv njegove volje prisiliše braća, napose poradi bolesti očiju.

Bacio ga je svom pratiocu. Pratilac je ustao, uzeo jastuk desnom rukom te ga je prebacio preko svoga lijevog ramena držeći ga desnom rukom i izišao je iz trijema. Odmah je nakon toga izgubio dar govora i s onoga se mjesta nije mogao ni maknuti; nije mogao ni kretati rukama niti je mogao ispustiti jastuk, nego je stajao tako ukočen. Činilo mu se da je izvan sebe, kao da je odsutan i sebi i drugima. Dok je tako stajao dobar sat vremena, napokon ga je po Božjoj milosti pozvao blaženi Franjo. I brat je odmah *došao k sebi* (usp. Lk 15,17; Dj 12,11) i jastuk pustio iza sebe. Odmah se vratio blaženome Franji i sve mu ispripovijedao što mu se dogodilo.

Blaženi mu je Franjo rekao: »Dok sam sinoć molio povečerje, osjetio sam kad je đavao ušao u ćeliju.« Pošto je spoznao da mu je đavao poremetio san te nije mogao ni spavati niti je za vrijeme molitve mogao uspravno stajati, rekao je svom pratiocu: »Đavao je silno domišljat i lukav. Otkako mi *po Božjem milosrđu* (usp. Rim 12,1) i njegovoj milosti ne može škoditi, nastoji me spriječiti u tjelesnoj potrebi, te ne mogu ni spavati niti mogu uspravno stajati u vrijeme

molitve da bi mi tako narušio pobožnost, pomutio radost srca i da bih u bolesti mrmljao.«

Iako je naime Franjo godinama trpio od želuca, slezene, jetre i bolesti očiju, ipak mu je pobožnost bila tolika pa je s velikim strahopoštovanjem molio, a da se nije naslanjao ni na zid ni na nešto drugo, nego je uvijek stajao bez kapuce na glavi i često klečao. To je bilo napose onda kad je veći dio dana i noći provodio u molitvi.

Kad bi pješice putovao svijetom, uvijek bi se zaustavio da izmoli časoslov. A ako bi jahao, jer je uvijek pobolijevao, sjahao bi da izmoli časoslov.

[**120**]

Tako je jednom zgodom na povratku iz Rima – a bilo je to onda kad je nekoliko dana proveo kod gospodina kardinala Leona – kad je napustio grad, cijeli taj dan neprestano padala kiša. Kako je tada bio vrlo bolestan, jahao je na konju. No kad je htio moliti časoslov, sjahao je te je stojeći kraj puta molio iako je kiša neprestano padala, a on već posve prokisao.

Tom je zgodom rekao: »Ako tijelo u posvemašnjem miru želi jesti svoju hranu koja će zajedno s tijelom postati hranom crvi, s kolikim onda mirom i spokojem mora duša uzimati svoju hranu, a to je sam Bog!«

I rekao je: »Đavao kliče onda kad mu pođe za rukom da posve ugasi ili spriječi pobožnost i radost srca sluge Božjega koja izvire iz čiste molitve i ostalih dobrih djela. Mogne li đavao pridobiti nešto za se što inače pripada sluzi Božjem, ne bude li sluga Božji mudar i ne bude li to nastojao što prije osujetiti i uništiti skrušenim kajanjem, ispovijeđu i zadovoljštinom, đavao će ubrzo od jedne vlasi načiniti gredu i neprestano će teretu nadodavati novi teret.«

Još je rekao i ovo: »Kad sluga Božji spava ili kad udovoljava potrebama svoga tijela, treba da to čini razborito da brat tijelo ne bi moralo prigovarati i reći: 'Ne mogu ni uspravno stajati ni ustrajati u molitvi, a ne mogu se radovati ni svojim patnjama niti mogu izvršavati druga dobra djela jer se za mene ne brineš'«.

Također je rekao: »Ako sluga Božji na prikladan način, razborito i, koliko može, dolično udovoljava potrebama svoga tijela, pa ako bi se brat tijelo ipak prepuštalo lijenosti, nemaru i pospanosti, mora ga kazniti kao nevaljalu i lijenu životinju jer želi samo jesti, a neće da privređuje niti da podnosi napore. Ako brat tijelo zbog bijede i siromaštva, dok je zdravo i kad oboli, ne može imati svega što mu je potrebno, ukoliko je od svoga brata ili poglavara uljudno i ponizno za ljubav Božju molilo, a nije mu dano, neka iz ljubavi prema Gospodinu to podnese strpljivo, a Gospodin će mu to uračunati

u mučeništvo. Budući da je učinilo što je bilo dužno, jer je naime molilo ono što mu je trebalo, ispričano je od grijeha, štoviše i onda kada tijelo zbog toga još više oboli.«

Blaženi je Franjo o tome vodio vrlo veliku i posebnu brigu. Premda je već tamo od svoga obraćenja pa sve do smrti svoje tijelo mnogo trapio, ipak se uvijek brinuo kako bi iznutra i izvana posjedovao i sačuvao duhovno veselje. Štoviše govorio je: ako sluga Božji nastoji imati i sačuvati radost iznutra i izvana, koja proizlazi iz čistoće srca, demoni mu ne mogu nimalo nauditi, pa zato kažu: »Otkako sluga Božji i u nevolji i u sreći posjeduje unutrašnje veselje, ne možemo k njemu ni pristupiti niti mu možemo naškoditi!«

Nekom je zgodom ukorio jednoga od svojih drugova za kojega mu se činilo da u sebi krije žalost i da mu je lice turobno. Upitao ga je: »Zašto si, brate, žalostan i tmuran zbog svojih grijeha? To je tvoja i Božja stvar. Moli ga da ti po svome milosrđu *vrati radost* svoga *spasenja* (usp. Ps 51,14). Preda mnom se i pred drugima uvijek nastoj pokazati veselim, jer ne dolikuje da sluga Božji pred svojim bratom ili pred nekim drugim pokazuje svoje potišteno i turobno lice.

Budući da mi je poznato kako mi demoni zavide na dobročinstvima koja mi je Gospodin udijelio po svome milosrđu te mi ne mogu škoditi po meni, zato mi prave zasjede i nastoje mi naškoditi po mojim drugovima. Ne mogu li mi međutim ni po meni ni po mojim drugovima naškoditi, udaljuju se uvelike zbunjeni. Štoviše, ako bi gdjekada bio napastovan i bio turoban, kad bih promatrao radost svoga druga, po njoj bih nadvladao napast i turobnost i vratila bi mi se unutrašnja radost.«

Sinoptička tablica

AZ = *Asiški zbornik* – Del = *Izdanje Delorme*
(brojevi 1–3, 19 i 23–49 *Asiškog zbornika* nedostaju kod Delormea)

AZ	Del	AZ	Del	AZ	Del	AZ	Del	AZ	Del
1		28		–	9	79	38	101	69
2		29		–	10	80	39	102	70
3		30		–	11	81	40	–	71
4	98	31		–	12	82	41	–	72
5	99	32		57	13	83	42	104	73
6	100	33		58	14	–	43	105	74
7	100	34		–	15	84	44	106	75
8	101	35		–	16	85	45	–	76
9	102	36		59	17	86	46	–	77
10	103	37		60	18	–	47	107	78
–	104	38		61	19	–	48	108	79
11	105	39		62	20	–	49	–	80
–	106	40		63	21	87	50	–	81
12	107	41		64	22	88	51	–	82
–	108	42		65	23	89	52	109	83
13	109	43		66	24	90	53	110	84
14	110	44		67	25	91	54	111	85
15	111	45		68	26	92	55	112	86
16	112	46		69	27	93	56	–	87
17	113	47		70	28	94	57	113	88
18	114	48		71	29	95	58	114	89
19		49		72	30	96	59	115	90
20	115	50	1	73	31	–	60	116	91
21	116	–	2	74	32	97	61	117	92
22	117	51	3	–	33	–	62	118	93
23		52	4	–	34	98	63	119	94
24		53	5	75	35	99	64	–	94
25		54	6	76	36	100	65	–	95
26		55	7	77	37	101	66	120	95
27		56	8	78	37	–	67	–	96
						–	68	–	97

DRUGI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

VITA SECUNDA S. FRANCISCI

(1246–1247)

fra Toma Čelanski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

DRUGI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

Uvod

Godine 1244. generalni kapitul koji se sastao u Genovi smatrao je potrebnim da se dopuni *Prvi životopis sv. Franje* Tome Čelanskog. Generalni ministar, Krescencije iz Iesia, zatražio je tada od sve braće da zapišu sve što su istinito znali o životu, znakovima i čudesima blaženoga Franje. Tekst toga okružnog pisma nije se sačuvao, ali znamo njegov sadržaj preko Kronike XXIV generala (usp. AF, III, str. 262): s njim se bitno slaže pismo koje su Krescenciju iz Iesia uputili Leon, Rufin i Anđelo 11. kolovoza 1246 (usp. LegTd 1). Skupljeni materijal predan je Tomi Čelanskom da se dadne ponovno na posao. Hagiograf je završio svoj rad vjerojatno u proljeće 1247. Drži se da je tekst *Drugog životopisa (Memoriale in desiderio animae)* bio odobren od generalnog kapitula koji je sazvao Inocent IV. u Lionu te iste godine. K tome djelo je posvećeno Krescenciju iz Iesia (2Čel 2), kojeg je upravo na lionskom kapitulu naslijedio Ivan Parmski.

Zašto su drugovi odgovorili generalnom ministru istom 1246. godine? Oni su posve vjerojatno odbili da svjedoče prigodom kanonizacije; sada, nakon dugo vremena, konačno su obavili zadatak. Čimbenik za koji držim da je više od bilo kojeg drugog pridonio takvoj odluci bila je bula *Ordinem vestrum*, koju je Inocent IV. izdao za tumačenje franjevačkog *Pravila* 14. studenoga 1245, u kojoj je papa preuzeo neke tvrdnje iz *Quo elongati* Grgura IX., ublaživši znatno njezinu strogost u pogledu siromaštva i prava vlasništva braće.

O tim temama se bez sumnje raspravljalo unutar Reda, kako znamo također od Tome Eklestonskog (*Eccleston* 86); papa je tada autoritativno intervenirao da razjasni suprotna stajališta, ali nije uvijek nalazio ambijent spreman na prihvaćanje. Toma Eklestonski (*Eccleston* 55) podsjeća na otvoreno protivljenje Guglielma iz Nottinghama, Ivana iz Kethena i Grgura iz Bosellisa, koji su na generalnom kapitulu u Metzu 1254. postigli da se suspendira primjena *Ordinem vestrum*, odluka potvrđena na kapitulu u Narboni 1260 (usp. AFH 3 [1910], str. 503). Ta se problematika posve jasno odražava u *Drugom životopisu*.

Vješto Toma dijeli rad u dva dijela. Prvi, koji slijedi kronološki red, mnogo kraći (17 poglavlja prema 161) – također zato što tolike činjenice već ispričane u prethodnom djelu nisu ponovljene – posvećen je skoro u cijelosti Franjinoj mladosti i obraćenju te sadrži nove

činjenice u odnosu na prethodno djelo, preuzete iz materijala koji se potom prenio u *Legendu trojice drugova*; u drugom dijelu, međutim, osim materijala pristiglog Krescenciju, Toma koristi druga svjedočanstva: skoro polovica epizoda u *Drugom životopisu* ustvari nema paralela u drugim izvorima, izuzev kod Bonaventure, koji ih je opet preuzeo od Čelanskog.

Ako je Toma u *Prvom životopisu* ponudio veoma negativnu sliku Franjine obitelji i asiškog društva, koje je držao odgovornim za iskvarenu mladost budućeg sveca, u *Drugom životopisu* opća impostacija pripovijedanja posve je drugačija, iako smatram da, pri pažljivijem čitanju, oba djela pokazuju dosta sličnosti u karakterizaciji likova. Veća razlika postoji u opisu Franjinih roditelja: *Drugi životopis* ne ponavlja njihov negativni portret, a i uloga je asiškoga društva (također osuđena u *Prvom životopisu* jednakim sudom) zacijelo svedena na pravu mjeru: da se bori protiv Franje ostaje samo otac koji, uvidjevši sinov otpor, na sve ga strane nastoji suzbiti svojim proklinjanjima (2Čel 12).

Izgleda da u *Drugom životopisu* autor želi dati zadovoljštinu onima koje je prethodno tako teško ranio i koji sigurno nisu propustili da se na to požale: pokazalo se ipak da ni u *Prvom životopisu* slika mladog Franje nije bila uvijek negativna (1Čel 2, 4, 17), dok se, s druge strane, u *Drugom životopisu* tvrdi da on, mladić gradskog ponašanja, nije izgledao kao sin svojih roditelja (2Čel 3). U svom prvom djelu Toma ne prikazuje Franjinu majku novom Elizabetom, kako će učiniti kasnije (2Čel 3), ali nam kaže da ona nije odobravala postupanje muža (1Čel 13). Obrnuto, Franjin otac Petar zadržava nepromijenjenu tvrdoću i u *Drugom životopisu*, dok se pojavljuje drugi njegov sin, koji zasigurno nije bio nježan u odnosu na bratov izbor (2Čel 12). Između ostaloga, *Drugi životopis* nam predstavlja Franju tvrdog prema vlastitom roditelju, tako da mu otvoreno kaže da ga više neće zvati ocem (2Čel 12). Ako zatim *Prvi životopis* ne briše Franjine pozitivne crte, istina je također da *Drugi životopis* ne precrtava stvarnost mladića koji se veseli: a koliko je snažan opis onih pijanih i prostačkih mladića koji, tumarajući po Asizu, pjevaju glasno, u dubokoj noći, pjesme koje baš i nisu bile izgrađujuće (2Čel 7)!

Ako se zanemari različit pristup i tonovi različito naglašeni, pokazuje se osnovna sličnost između dva djela: *Drugi životopis* preuzima i dopunjuje (i popravlja također) činjenice i čitanja prisutna u *Prvom životopisu*, rasvjetljujući hagiografske modele koji su prethodno ostali u polutami, zamjetljivi samo finom oku dobrih znalaca. Franjo ustvari biva uspoređen najprije s prorokom Ivanom Krstiteljem (2Čel 3), potom s vitezom Martinom (2Čel 5), a na kraju s apostolom Pavlom, pravim uzorom za Franjino obraćenje (2Čel 6).

Daljnja novina je potom u drugom dijelu *Drugog životopisa,* u kojem je Toma, napustivši kronološki red, sastavio pravo i istinsko ogledalo savršenosti sveca, uvodeći u franjevačku hagiografiju jednu vrstu koja će, malo desetljeća kasnije, doživjeti znatan uspjeh. Franjo je »najsvetije ogledalo svetosti Gospodinove i slika njegove savršenosti«: gledajući na nj braća će trebati probuditi svoju »neugasivu ljubav« (2Čel 26). Red dakle opasno drijema, udaljavajući se od utemeljiteljeva primjera; Franjine kreposti, nabrojane bez unutarnje stroge povezanosti (tako da se ponekad ima dojam nereda), skupa s njegovim poukama pružaju tako korisne primjere braći koja ga žele oponašati, žigošući u isto vrijeme devijantna ponašanja. Tomini ciljevi su jasni i izričiti: Franjin primjer, koji je živio u punini ideal ozakonjen u *Pravilu*, jedino je uspješno oružje za suprotstavljanje progresivnoj dekadenciji.

Činjenica da je krepostima dodijeljen različit prostor dopušta da se shvati koje su bile glavne točke rasprave među braćom; dana je prije svega velika važnost Franjinu duhu proroštva (2Čel 27–54), siromaštvu (2Čel 55–82) i držanju sveca prema siromasima (2Čel 73–83). Toma više puta spominje Franjin brak sa Siromaštinom (2Čel 55, 70, 84). Zanimljivo je primijetiti kako, započinjući govoriti o kreposti siromaštva, hagiograf razdjeljuje svoju građu slijedeći odredbe iz *Ordinem vestrum.* Prema Inocentu IV. ustvari braća su se mogla zakonito služiti mjestima i kućama, namještajem, knjigama i pokućstvom, ali ih nisu smjela imati u svome vlasništvu. Toma govori najprije o siromaštvu kuća (2Čel 56–59), zatim o siromaštvu namještaja (2Čel 60–61); potom podsjeća na Franjinu opomenu protiv »curiositatem librorum« (2Čel 62), spomenuvši također siromaštvo postelja (2Čel 63–64). Papa je govorio o kućama: Toma izričito podcrtava da je Franjo htio kolibe, ne kuće od kamena (2Čel 56), i da je zazirao od luksuznih nastambi (2Čel 60).

Toma bez sumnje prerađuje svoje izvore, preuzete iz Asiške kompilacije s većim prianjanjem uz izvorne iskaze: riječi koje su pripisivane Franji – to snažno podcrtava Raoul Manselli – bile su općenito zadržane u izvornom obliku, iako se u nekim prilikama pokazuje očito pisanje hagiografa: neka se pogleda, na primjer, razlika između vlasništva i upotrebe (2Čel 59) ili tumačenje 1 Sam 2,5 (2Čel 164). U više slučajeva Toma izražava negativan sud o razvitku Reda (korisno je spomenuti da se mnogi od najoštrijih napada – usp. 2Čel 54, 64, 120, 149, 179 – nalaze samo u jednom od dvaju rukopisa koji prenose tekst *Drugog životopisa*), ali se jasno razlikuje od onih koji, primjenjujući na njegovu povijest viđenje koje je Franjo imao o ženi zlatne glave i željeznih nogu, konstatiraju njegovo već nepopravljivo propadanje.

Izvori:

Uvod u *Drugi životopis sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 355–360. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Drugi životopis sv. Franje s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: Fr. Thomas de Celano, *Vita secunda s. Francisci Assisiensis.* Editio PP. Collegii S. Bonaventurae, Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1926.

Proslov

U ime Gospodina našega Isusa Krista. Amen.

Generalnome ministru Reda manje braće

1. Cjelokupnom generalnom kapitulu i vama, prečasni oče,[1] onomadne se svidjelo narediti našoj malenkosti, ali ne bez božanskog nadahnuća, da suvremenicima na utjehu, a budućim pokoljenjima na sjećanje opišemo[2] djela i riječi slavnoga našeg oca Franje mi kojima je to poznato više iz djela i riječi slavnoga našeg oca Franje, mi kojima je to poznato više iz dugotrajna druženja s njim i iz međusobna povjerljiva općenja negoli iz dugotrajna istraživanja. Zato se s poniznim poštovanjem žurimo izvršiti sveti nalog, koji se nikako ne bi smio mimoići. No kad pomnjivije ocjenjujemo svoje slabe sile, opravdano se pribojavamo da tako vrijedno gradivo, ne bude li kako treba obrađeno, našom krivnjom ne naiđe na neodobravanje drugih. Plašimo se da ovo što zaslužuje da bude začinjeno najvećom tečnošću zbog nesposobnosti onih koji poslužuju postane netečno. Tako bi se ovaj pokušaj radije pripisivao preuzetnosti nego poslušnosti. Kad bi se naime, prečasni oče, uspjeh ovolikoga posla podvrgao samo vašem sudu i kad ne bi trebalo izići pred javnost, najzahvalnije bismo se dali poučiti s obzirom na ispravak, a u slučaju odobravanja radovali bismo se. Tko bi naime u tolikom mnoštvu riječi i djela vagom točna suda mogao sve tako odmjeriti da svi koji će to slušati o pojedinostima imaju jednako mišljenje? Ali budući da prostodušno idemo za korišću i sviju i pojedinaca, molimo one koji čitaju da dobrohotno ocjenjuju. I neka podnesu prostodušnost onih koji izvješćuju ili neka je tako shvate da bi se sačuvalo netaknuto poštovanje prema onome o kome je riječ. Naše je pamćenje, jer smo ljudi neuki, dugotrajnošću vremena otupljeno. Ono ne može doseći izmicanje njegovih dubokih riječi i zapanjujućih izvještaja o njegovim djelima što bi jedva mogao shvatiti gibljiviji, izvježban

---

[1] Riječ je o generalnom kapitulu koji je održan 1244. i o tadašnjem generalu Reda fra Krescenciju.

[2] Iz ovoga je očito da ovdje govore oni posebni drugovi sv. Franje, a ne sam Toma ili barem ne on sam. To isto opažamo i na svršetku djela, u br. 221, 223.

duh. Neka dakle više puta ponovljeni nalog pred svima isprića sve nedostatke naše nevještine.

2. Ovo djelce u prvom redu sadrži neke čudesne zgode iz vremena obraćenja svetoga Franje, koje zato nisu uvrštene u životopise koji su o njemu prije napisani, jer pisac nije za njih znao. Zatim namjeravamo prikazati i pomnjivo objasniti što je sveti otac htio »dobro, ugodno i savršeno« samome sebi i svojima cjelokupnim izvršavanjem nebeskoga nauka i težnjom za najvećim savršenstvom. A to je on pred Bogom uvijek ostvarivao po svetim željama, a pred ljudima po dobru primjeru. Unosimo i neka čudesa koliko se čine prikladnima da budu uvrštena. Zato ono što slijedi prikazujemo jednostavnim i srednjim stilom. Želimo naime ugoditi i neukijima i, ako je moguće, svidjeti se obrazovanima.

Molimo vas dakle, dobrostivi oče, da ne prezrete darak ovoga napora, ovo što smo s velikim trudom istraživali,[3] nego ga svojim blagoslovom posvetite. Pogrešno ispravite, a suvišno izostavite da bi se tako ono što je prema vašem mudrom sudu dobro rečeno odobrilo i da bi s vašim imenom pravoga Krescencija posvuda raslo i množilo se u Kristu. Amen.

[3] Toma ne pripovijeda stvari koje su mu bile izravno poznate, nego one koje je doznao od drugih.

I. dio

Započinje »Spomen-spis što ga duša žudi«
o djelima i riječima našega svetog oca Franje

Njegovo obraćenje

1. POGLAVLJE

Kako je najprije dobio ime Ivan, a kasnije Franjo; što je majka prorekla o njemu i kako je o samoj sebi pretkazala buduće stvari i o strpljivosti u okovima

3. Franju, slugu i prijatelja Svevišnjega, kojem je božanska providnost nadjenula ovo ime, da ubrzo po tom posebnom i neobičnom imenu[4] dobar glas o njegovoj službi postane poznat cijelom svijetu, vlastita je majka nazvala IVAN, jer je od sina srdžbe, rodivši se iz vode i Duha Svetoga postao sinom milosti (Ivan u hebrejskom znači: Jahve je milostiv! – op. prev.).

Ta se žena, prijateljica svake čestitosti, u svom životu ničim nije napose odlikovala: uživala je povlasticu neke sličnosti s onom svetom Elizabetom kako po tome što je sinu nadjenula ime tako i po proročanskom duhu. Dok su se naime sugrađani divili Franjinoj velikodušnosti i čestitosti, ona je, kao poučena božanskim proroštvom, ovako govorila: »Što mislite da će ovaj moj sin biti? Poradi zasluga upoznat ćete da će postati sinom Božjim.«

Ovo je zaista bilo mišljenje mnogih kojima se Franjo, kad je poodrastao, zbog svojih dobrih nastojanja sviđao. Uvijek je od sebe odbacivao sve što bi se nekom moglo činiti nepravdom. Sudeći po njegovu ponašanju svima se činilo da nije potekao od roda onih roditelja koji su se zvali njegovima. Tako ime Ivan pripada vršenju službe koju je primio, a ime Franjo proširenju njegove slave, koja je ubrzo stigla posvuda, kad se Bogu posvema obratio. Zato je blagdan Ivana Krstitelja smatrao najvećim od sviju svetačkih blagdana,

[4] Ime Franjo (lat. Franciscus, a tal. Francesco) nije tada bilo sasvim osebujno, ali je ipak bilo neobično. Nakon ovoga sveca istom se proširilo.

jer mu je dostojanstvo tog imena utrlo put do otajstvene kreposti. Od onoga da »među rođenima od žene nije ustao veći« do ovoga da među utemeljiteljima redova nije ustao savršeniji. Ta opaska zaista zaslužuje da bude razglašena.

4. Ivan je prorokovao zatvoren u skrovitosti majčine utrobe; Franjo je, boraveći u tamnici svijeta dok mu je još bila nepoznata božanska nakana, pretkazivao buduće stvari. Kad se jednom zgodom u ratnom sukobu između Peruđinaca i Asižana zbio velik pokolj, među mnogima je bio zarobljen i Franjo te je, okovan, s ostalima morao podnositi gnusobu tamnice.[5] Suutamničeni su se prepuštali tugovanju, bolno su oplakivali svoj zatvorenički udes, a Franjo je klicao u Gospodinu, okovima se smijao i omalovažavao ih. Oni su ga tužni prekoravali što se pokazivao radosnim, smatrali su ga budalastim i ludim. Franjo na to proročanski odgovara: »Zbog čega mislite da sam radostan? Drugi je tome razlog: Još će mi se po cijelome svijetu klanjati kao svecu.« I zaista je bilo tako. Ispunilo se sve što je rekao.

Tada se među ostalim suutamničenima nalazio neki vitez, veoma ohol i nepodnošljiv. Dok su svi predlagali da ga se otarase, Franjina strpljivost nije bila slomljena. Podnosio je nepodnošljivoga i sve je pozvao da se s njime izmire. Sposoban primiti svaku milost, kao izabrana posuda kreposti već posvuda širi izvanredne milosne darove.

2. POGLAVLJE

Zaodijeva siromašna viteza, viđenje vlastitoga poziva što ga je vidio u svijetu

5. Nakon malo vremena, pošto je bio izbavljen iz okova, postao je dobrostiviji prema potrebnicima. Odlučio je da »svoga lica neće odvratiti ni od jednoga siromaha« koji god ga što zamoli za ljubav Božju. Jednoga je dana sreo nekog siromašnog viteza malne gola. Ganut samilošću, Kristu za ljubav darežljivo mu pokloni vlastitu odjeću koja je bila otmjeno izrađena. Je li učinio manje nego sveti Martin? Postoji doduše razlika u načinu, ali su obojica imali jednaku nakanu i izvršili jednako djelo. Jedan je najprije dao odjeću, a onda ostalo, a drugi riješivši se najprije svega, naposljetku dade i odjeću. Obojica su u svijetu živjela siromašno i skromno, obojica u nebo uđoše kao bogataši. Jedan bijaše vojnik,

---

[5] Ovaj se rat vodio, ali uz prekide, od 1202. do 1209. između Peruđinaca i Asižana. Do oružana sukoba došlo je 1202. na ravnici nedaleko od Peruđe. Dana 31. kolovoza 1205. sklopljen je neki mir, a zarobljenici su već prije toga bili pušteni.

ali siromašan, odsječenim komadom odjeće je onoga zaogrnuo; drugi ne bijaše vojnik, ali bijaše bogat i siromašna je vojnika zaodjenuo potpunom odjećom. Obojica, pošto izvršiše zapovijed Kristovu, zavrijediše da ih Krist u viđenju pohodi. Jedan je bio zbog izvršena čina pohvaljen, a drugi je najmilostivije pozvan da bude ono što još ne bijaše.

6. Doskora mu se u viđenju pokazala divna palača, u kojoj je vidio različitu oružanu spremu i veoma lijepu zaručnicu.[6] Franjo je u snu poimence pozvan i sve mu je to ponuđeno. Pokušao se predati viteškom zvanju i pođe u Apuliju. I kad se svim potrebnim bogato opremio, pohitio je da se uspne do stupnja viteške časti. Tjelesni duh ga je poticao da na tjelesan način protumači minulo viđenje, dok je u riznici Božje mudrosti bilo sakriveno daleko vrednije tumačenje. Dok je jedne noći spavao, netko mu je u viđenju drugi put progovorio i pomno ga ispitivao kamo kani poći. Kad je ovome ispripovjedio što je nakanio i kad mu je kazao kako putuje u Apuliju da ratuje, isti ga je glas zabrinuto zapitao tko mu može više učiniti, sluga ili gospodar. Franjo odgovori: »Gospodar«, a onaj će: »Zašto umjesto gospodara tražiš slugu?« Na to će mu Franjo: »Gospodine, što hoćeš da učinim?« (Dj 9,6). A njemu će na to Gospodin: »Vrati se u svoj rodni kraj, jer ću tvoje viđenje na duhovan način ispuniti.« Bez oklijevanja se vratio. Postao je već tada uzorom poslušnosti. Po odricanju svoje volje od Savla posta Pavao. Bacio se ničice na zemlju i nemili udarci rodiše umiljate riječi; Franjo je tjelesno oružje zamijenio duhovnim, a umjesto viteške slave primio je božansko odlikovanje. Dok su mnogi bili iznenađeni zbog njegova neobična veselja, govorio je da će postati velikim knezom.

3. POGLAVLJE

Kako ga je mnoštvo mladića učinilo svojim vođom da bi ih vodio, i o njegovoj promjeni

7. Počeo se preoblikovati »u savršena čovjeka« (Ef 4,13) i postajati drugačiji. Kad se vraćao kući, pratili su ga »sinovi Babilona« i dok je htio drugamo ići, protiv njegove volje su ga vukli na drugu stranu. Rulja mladića grada Asiza koja ga je nekoć smatrala predvodnikom svoje ispraznosti dolazila je k njemu pozivajući ga na drugarske gozbe, za vrijeme kojih se uvijek samo služi raskalašenosti i lakrdijama. Izabrali su ga za svoga vođu. Kako su češće doživljavali njegovu darežljivost, znali su da će on bez sumnje podmirivati ra-

[6] Usp. 1Čel 5 gdje se ovo viđenje pripovijeda opširnije.

čune za sve. Pričinjali su se podložnima da bi napunili trbuh, trpjeli su da budu podčinjeni kako bi se mogli nasititi. Franjo nije odbio ponuđenu čast da ne bi bio proglašen škrticom, i za svetih razmatranja imao je na pameti otmjenost. Priredio je bogatu gozbu, podvostručio je ukusna jela, a oni, nasićeni do povraćanja, pijanskim su pjesmama zagađivali gradske ulice. Franjo ih je slijedio. U ruci je imao štap kao njihov vođa, ali se od njih tijelom polako povlačio, jer je svom dušom za ono što su oni radili bio sasvim gluh, a u srcu je pjevao Gospodinu.

Tada je bio obuzet tolikom božanskom slatkoćom, kao što je sam pripovijedao, da to nije mogao iskazati. Nije se mogao ni s mjesta maknuti. Obuzela ga je tada neka duhovna milina koja ga je svom silom vukla prema nevidljivim stvarima. Zahvaljujući njoj smatrao je da zemaljsko nema nikakve vrijednosti, nego da je sve posve bezvrijedno. Zaista se treba diviti što se Krist udostojao darovati ono najveće onima koji izvršavaju ono najniže, i »u poplavi mnogih voda« (Ps 31,6) ono što je njegovo čuva i potpomaže. Krist je kruhom i ribama nasitio mnoštvo i od svoje gozbe nije otjerao grešnike. Kad su tražili da ga učine kraljem, pobjegao je i uspeo se na goru da se moli. Velika su to otajstva Božja što su pala Franji u dio. I ne znajući uveden je u savršeno znanje.

4. POGLAVLJE

Kako je obučen u siromašnu odjeću pred crkvom svetoga Petra blagovao; o daru što ga je ondje prinio

8. Već je tada bio veliki ljubitelj siromaha. Već je tada očitovao početke onoga što je imao savršeno postati. Tako se počesto svlačio da bi obukao siromahe. Natjecao se s njima da im bude sličan, ne doduše izvršenjem čina, nego cijelim srcem.

Kad je jednom zgodom kao hodočasnik došao u Rim, iz ljubavi prema siromaštvu svukao je mekušnu odjeću i, obukavši odijelo nekog siromaha, u predvorju crkve svetoga Petra, a to je mjesto mnogih siromaha, smjestio se radosno među siromahe i držao se kao jedan između njih i pohlepno je s njima blagovao. Više puta je činio nešto tome slično, osim ako bi ga u tome spriječila sramežljivost pred poznatima. Kad je dolazio do oltara apostolskoga prvaka, čudio se kako posjetioci daju neznatnu milostinju. Punu je šaku novca bacio na to mjesto, jer je smatrao da na poseban način treba počastiti onoga komu je Bog iskazao veću čast nego drugima.

I siromašnim svećenicima više je puta davao crkveni nakit, svima je, do onih na najnižem stupnju, iskazivao dužno poštovanje. Spremajući se da preuzme apostolsko poslanje, sasvim prožet katoličkom vjerom, od početka je puno poštovanje iskazivao Božjim službenicima i službama (usp. 1Čel 46 i 62).

5. POGLAVLJE

Kako mu je đavao, dok je molio, pokazao ženu; odgovor što mu ga je dao Bog; kako se odnosio prema gubavcima

9. Tako je ispod svjetovnog odijela već imao redovničko srce (usp. 1Čel 8). S javnih mjesta povlačio se na samotna. Duh Sveti ga je svojim pohodima veoma često nadahnjivao. Odvlačila ga je naime i mamila ona prvotna slatkoća koja ga je odmah od početka posvema obuzela da ga nikada više nije napustila dok god je bio živ (usp. 1Čel 16, 23, 31, 73, 80–83).

Kad je odlazio na skrovita mjesta, jer su prikladna za molitvu, đavao ga je pokušavao opakim naumom od toga odvraćati. U njegovo je srce ubacio lik neke strahovito nakazne gurave žene, njegove sugrađanke. Svi su na nju gledali s negodovanjem. Zaprijetio mu se da će ga učiniti sličnim toj ženi ne odustane li od svojih nauma. No Gospodin ga je ohrabrio, obradovao ga je odgovor spasenja i milosti. U duhu mu je Gospodin rekao: »Franjo, zbog onoga što si ljubio tjelesno i isprazno, pošto si to već zamijenio s duhovnim i 'uzeo gorčinu namjesto slatkoće', prezri samoga sebe ako hoćeš upoznati mene; makar i obrnutim redom, godit će ti što ti kažem.« Odmah je upravo natjeran da se podloži božanskim zapovijedima i poveden je da stvar iskuša.

Franjo je naime po naravi od sviju nesretnih nakaza svijeta najviše zazirao od gubavaca. Kad je jednoga dana jahao pokraj Asiza, sreo je nekoga gubavca. Premda mu je on prouzročio nemalu odvratnost i gnušanje, da ipak ne bi kao prijestupnik zapovijedi povrijedio svetinju vjere, sjahao je s konja i pritrčao mu da ga poljubi. A kad je gubavac ispružio ruku kao da će nešto primiti, primio je novac uz poljubac. Franjo je odmah uzjahao konja. Obazirao se amo-tamo. Kako je polje na sve strane postalo otvoreno, nije bilo nikakvih zapreka, ipak više nije vidio gubavca.

To ga je ispunilo radošću te je nastojao da za nekoliko dana izvede slično djelo. Pošao je u sklonište gubavaca i pošto je svakoga gubavca obdario novcem, ljubio im je ruke i usta. Tako je umjesto slatkoće primio gorčinu i odlučno se pripremao da izvrši i ostalo.

6. POGLAVLJE

Progovara mu lik Propetoga. Franjo mu iskazuje poklonstvo

10. Srce mu se već sasvim izmijenilo. Ubrzo se imao i u tjelesnom pogledu izmijeniti. Jednog je dana šetao pokraj crkve svetoga Damjana koja bijaše malne razrušena i od sviju napuštena. Kad je, vođen Duhom, ušao da se pomoli, ponizno i pobožno se ničice baci pred raspelom. Bio je ganut neobičnim viđenjem, opazio je da je postao drugačiji nego što je bio kad je ušao. Njemu je ovako ganutome, što je nečuveno odvijeka, lik Krista Propetoga progovorio naslikanim usnama.[7] Pozvao ga je imenom: »Franjo« – reče – »idi, popravi moju kuću koja se, kako vidiš, sve više ruši!« Franjo je uzdrhtao i nemalo se iznenadio, činilo mu se kao da je lišen govora. Bio je spreman poslušati, posvema se ohrabrio da izvrši nalog. A budući da je u sebi osjetio neizrecivu promjenu, koju sam nije mogao objasniti, mislio je da je dobro o tome šutjeti. Od tada je svetu dušu prožimalo suosjećanje s Propetim i, kako se može pobožno naslućivati, u njegovo su srce, iako još ne i u tijelo, dublje utisnuti znaci časne muke.

11. Čudesna li događaja i nečuvena u našem vremenu! Tko se tome ne bi čudio? Tko je ikada nešto slično doznao? Tko sumnja da se Franjo na povratku u grad pokazao razapetim, kojemu, dok svijet izvana još nije posve prezreo, na nov i nečuven, čudesan način s drveta križa progovara Krist? Stoga mu se od onoga časa rastapala duša, otkako joj je Ljubljeni progovorio. Nešto kasnije se ljubav srca očitovala po ranama tijela.[8] Zato se od tada nije mogao suzdržavati od plača, štoviše i na sav glas je oplakivao Kristovu muku kao da mu je bila neprestano pred očima. Jecanjem je ispunjavao putove, nije dopuštao nikakvu utjehu, dok se spominjao patnja Kristovih. Jednoć ga je sreo najpovjerljiviji prijatelj. Kad mu je otkrio razlog svoga bola, to je smjesta u prijatelja izazvalo suze.

I zaista, nije zaboravio voditi brigu o onom svetom liku niti je zanemario njegov nalog. Odmah je nekom svećeniku dao novaca da kupi svjetiljku i ulja da sveta slika ne bi ni časa bila lišena dužna štovanja. Zatim se žustro dao na izvršenje ostaloga. Besprijekoran je napor uložio u popravak one crkve. Premda mu je bila upravljena božanska riječ o onoj Crkvi koju je sebi Krist stekao vlastitom krvlju, nije se najednom htio uznijeti, nego je pomalo od tijela prelazio na duh.

---

[7] Ovo raspelo, naslikano bizantskim stilom, danas se čuva u posebnoj kapeli crkve sv. Klare u Asizu. Onamo je preneseno 1260. kad su sestre klarise iz samostančića sv. Damjana prešle u novi samostan. U crkvici sv. Damjana nalazi se danas kopija toga raspela.

[8] Pisac aludira na stigmatizaciju sv. Franje koja se zbila nekih osamnaest godina kasnije.

7. POGLAVLJE

Tjelesni otac i brat progone ga

12. Kad se dao na pobožna djela, tjelesni otac ga je počeo progoniti. Budući da je služenje Kristu smatrao ludošću, posvuda ga je pratio kletvama. Zato je sluga Božji pozvao nekog pučanina, koji je bio prilično prostodušan, te ga je sebi uzeo umjesto oca i zamolio ga da onda kad njegov otac podvostruči kletve, na nj zaziva blagoslov. Proročansku je riječ pretvorio u djelo i djelima je pokazao što je onaj izrazio riječima: »Oni će proklinjati, a ti ćeš blagoslivljati!« (Ps 108,28). Ocu je vratio novac što ga je čovjek Božji htio upotrijebiti za pothvat na spomenutoj crkvi, jer ga je na to uputio gradski biskup, čovjek zaista veoma pobožan; zato je to rekao što nije bilo dopušteno od krivo stečenoga nešto upotrijebiti u svete svrhe. A mnogi su od onih koji su se skupili čuli kako je rekao: »Od sada ću slobodno govoriti: Oče naš, koji jesi na nebesima, a neću govoriti: Oče Petre Bernardone, a njemu ne vraćam evo samo novac nego se odričem i cjelokupne odjeće. Gol ću, dakle, poći Gospodinu!« O, velikodušna li čovjekova srca, kojemu već dostaje sam Krist! Ustanovljeno je da je čovjek Božji tada nosio pokornički pojas (cilicij) ispod odijela, većma se radovao stvarnim krepostima nego prividnima.

Žučljivim ga je riječima poput oca napadao i tjelesni brat. Kad je jednoga zimskog jutra opazio Franju kako obučen u bijedne prnje moli i kako je prozebao drhturio, taj je nesretnik dobacio nekom svom sugrađaninu: »Kaži Franji da ti sada proda malo znoja.« Kad je to čovjek Božji čuo, silno se obradovao i smiješeći se odgovorio: »Zaista, to ću svome Gospodinu vrlo rado prodati.« Ništa istinitije od toga, nije samo sto puta više nego i tisuću puta više primio na ovome svijetu, a u budućem nije samo sebi stekao vječni život nego i drugima.

8. POGLAVLJE

Kako je svladao sramežljivost. Proročanstvo o siromašnim djevicama

13. Tako je nastojao prijašnji raskošan način života sasvim izmijeniti i za dobro naravi nastojao je obuzdati svoje raskalašeno tijelo. Jednog je dana čovjek Božji prolazio Asizom proseći ulje kako bi uredio svjetiljke u crkvi svetoga Damjana, koju je u to vrijeme popravljao. A kad je opazio mnoštvo ljudi koji su se zabavljali i stajali pred kućom u koju je htio ući, obuzelo ga je rumenilo, zastao je. Ali kako je svoje plemenito srce bio usmjerio prema nebu, prekorio je

svoju nepokretnost i samoga sebe osudio. Odmah je svratio u kuću i sigurnim je glasom pred svima objasnio razlog svoje sramežljivosti i, kao da je pijan duhom, francuskim je jezikom zamolio ulja i dobio ga je. Veoma gorljivo je nastojao za posao na onoj crkvi oduševiti sve i glasno je, govoreći francuski, svima koji su slušali prorekao da će ondje biti samostan svetih Kristovih djevica. Uvijek je naime kad bi se napunio žarom Duha Svetoga sipao, govoreći francuski, vatrene riječi. Unaprijed je znao da će, napose u tom narodu, biti čašćen i s posebnom pobožnošću štovan.

9. POGLAVLJE

Od vrata do vrata prosi hranu

14. Otkako je počeo služiti zajedničkom Gospodaru sviju, uvijek je ljubio zajedništvo; u svemu je izbjegavao posebnost, koja je uprljana mrljama sviju pogrešaka. Kad se znojio radeći na onoj crkvi, za koju je primio nalog od samoga Krista, od previše nježna mladića otvrdnuo je poput seljaka i postao strpljiv u naporu. Svećenik kojem je pripadala crkva, gledajući kako ga neprestano umaranje iscrpljuje, ganut samilošću, počeo mu je svaki dan davati nešto posebne hrane, ne baš začinjene, jer bijaše siromašan. Franjo je cijenio svećenikovu ozbiljnost i prihvaćao njegovu samilost. Samom sebi je rekao: »Takva svećenika koji bi ti uvijek nešto pružio nećeš svagdje naći. Ovo ne predstavlja život čovjeka koji je prigrlio siromaštvo; nije zgodno da se navikneš na takve stvari; polako ćeš se vratiti na prezreno, ponovno ćeš pribjeći raskoši. Ustani već jednom, ljenivče, te od vrata do vrata prosi pomiješanu hranu!« Stoga je po Asizu od vrata do vrata prosio kuhanu hranu. Gledajući zdjelu punu raznolikih jela najprije se zgrozio, ali kad se sjetio Boga, kao pobjednik nad samim sobom to je s duhovnom nasladom blagovao. Ljubav sve ublažuje i svaku gorčinu čini slatkom.

10. POGLAVLJE

Izvlaštenje brata Bernarda

15. Neki Bernard iz grada Asiza, koji je kasnije postao sinom savršenstva, kad je po primjeru čovjeka Božjeg odlučio posve prezreti svijet, ponizno ga zamoli za savjet. Tražeći dakle savjet rekao je: »Ako bi tko, oče, dugo vremena posjedovao dobra nekoga gospodara i više ih ne bi htio zadržati, što bi s njima trebalo učiniti da to bude savršenije?« Čovjek je Božji odgovorio da bi ih sve trebalo vratiti gospodaru od kojeg ih je dobio. Na to će mu Bernard: »Sve

što imam svjestan sam da mi je dao Bog, a toga sam se prema tvome savjetu spreman odreći.« Tada reče svetac: »Ako riječi hoćeš potvrditi činima, u rano jutro pođimo u crkvu; uzet ćemo evanđelistar pa od Krista zatražiti savjet.« Tako o svanuću uđoše u crkvu. Pošto se najprije pomoliše, otvoriše evanđelistar, odlučivši da će učiniti ono što im najprije bude savjetovano. Otvoriše knjigu, a Krist je u njoj iznio svoj savjet: »Ako hoćeš biti savršen, hajde, prodaj sve što imaš i podaj novac siromasima« (Mt 19,21). I drugi put otvoriše, a oko im zape za riječi: »Ništa ne uzimajte na put!« (Lk 9,3). Učiniše to i treći puta te nađoše riječi: »Ako tko hoće ići za mnom, neka se odreče samoga sebe« (Lk 9,23). Bernard je sve ovo izvršio bez oklijevanja i taj savjet nije prekršio ni za jotu.

Mnogi su se odvratili od najpogubnijih svjetovnih briga u kratko vrijeme i pod Franjinim vodstvom vratiše se beskrajnom dobru u domovinu. Predugo bi bilo da nastavimo pripovijedati o tome kako se pojedinci domogoše nagrade višnjega poziva.

11. POGLAVLJE

Prispodoba koju je iznio pred gospodinom papom

16. Onom zgodom kad se sa svojima predstavio papi Inocentu da zamoli odobrenje pravila svoga načina života, kad je papa uvidio da njegova odluka s obzirom na provođenje života premašuje snage, kao čovjek velike razboritosti rekao mu je: »Moli se, sinko, Kristu da nam po tebi očituje svoju volju, pa kad je upoznamo, tvojim ćemo pobožnim željama sigurnije udovoljiti.« Svetac je udovoljio nalogu vrhovnoga pastira i pouzdano se utekao Kristu. Žarko je molio i usrdno je poticao drugove da se ponizno mole Bogu. Što je još više trebalo? Dok je molio, primio je odgovor i sinove je izvijestio o novostima spasenja. Shvatio je što mu je Krist povjerljivo rekao u usporedbi: »Franjo, papi ćeš kazati ovako: 'Neka žena, siromašna, a lijepa, boravila je u nekoj pustinji. Zbog njezine se ljepote u nju zaljubi neki kralj, s kojim se vjenča i ona mu rodi veoma lijepu djecu. Kad su oni već poodrasli i bili čestito odgojeni, majka im je ovako rekla: 'Nemojte se, mili moji, sramiti što ste siromašni, jer ste svi sinovi onoga velikoga kralja. Radosno pođite u njegov dvor i zatražite ono što vam je potrebno.' Kad su oni to čuli, divili su se i radovali. Ohrabreni obećanjem kraljevskoga podrijetla znali su da će biti baštinici; svu svoju bijedu smatrali su bogatstvom. Odvažno se predstaviše kralju i ne uplašiše se onoga lica kojemu su bili nalik. Kad je kralj uvidio da su mu slični, začuđeno je ispitivao čiji su sinovi. A kad su oni ustvrdili da su sinovi one sirotice koja boravi u pustinji, kralj ih je izgrlio i rekao: 'Moji ste sinovi i baštinici, nemojte

se bojati! Ako se s moga stola hrane tuđinci, pravedno je da hranim i one kojima po pravu pripada cjelokupna baština.' Zato je kralj naredio ženi da svu djecu što ih je s njim imala pošalje na uzdržavanje u njegov dvor.« Svetac je zbog te prispodobe postao veseo i radostan, a sveto proročanstvo prenio je papi.

17. Franjo bijaše ta žena, obdarena mnogom djecom, koja nisu rođena iz požude; pustinja – to je svijet koji je u ono doba bio zapušten i neplodan krepostima; lijepo i brojno potomstvo sinova – to je velik broj braće koja su ukrašena svim krepostima; kralj – to je Sin Božji kojem su po svetom siromaštvu nalik; oni – prezrevši sram zbog niska položaja – dobivaju hranu s kraljeva stola jer, zadovoljni što slijede Krista i živeći od milostinje, spoznaju da će biti blaženi baš zbog poruga svijeta.

Gospodin papa se divio kad mu je priopćena prispodoba i nesumnjivo je spoznao da po ovom čovjeku govori Krist. Sjetio se jednoga viđenja što ga je imao prethodnih dana, i tvrdio je da će se u ovom čovjeku ispuniti kao što mu je nadahnuo Duh Sveti.[9] U snu je vidio kako se lateranska bazilika ruši, a nju neki redovnik, malen i neugledan čovjek, podmjestivši svoja ramena, podupire da se ne sruši. Rekao je: »Zaista je to onaj koji će djelima i naukom podržati Kristovu Crkvu.« Zato se taj gospodin tako lako priklonio njegovoj molbi; zato je on, pun Božje ljubavi, uvijek posebnom ljubavlju ljubio Kristova slugu. Stoga je zamoljeno odmah odobrio i obećao da će rado još i više od ovoga odobriti. Od tada je, podijeljenom ovlašću, počeo još gorljivije sijati sjeme kreposti i propovijedati po gradovima i selima.

Sveta Marija u Porcijunkuli

12. POGLAVLJE

Svečeva ljubav prema ovome mjestu, boravak braće ondje, ljubav Blažene Djevice prema Franji

18. Sluga Božji Franjo, osoba skromna, ponizna srca, niska stasa, dok je još boravio u svijetu, za sebe i za svoje odabrao je komadić svijeta, jer nije drugačije mogao služiti Kristu, nego je

---

[9] U trećem životopisu sv. Dominika, koji je napisan u isto vrijeme kao i *Drugi životopis* Čelanskog, a napisao ga je Konstantin Medici iz Orvieta, dominikanac, govori se da je Inocent III. jednako viđenje imao i o sv. Dominiku, ali istom 1215, dok izvještaj Čelanskog pada u god. 1210.

morao imati nešto od svijeta. Spomenuto mjesto, koje je imalo pripasti onima što su željeli da od svijeta nemaju ništa, nije bez božanskoga nadahnuća nazvano Porcijunkula.[10] U tom je mjestu bila podignuta crkva djevičanske Majke, koja je zavrijedila po svojoj posebnoj poniznosti da nakon svoga Sina bude glavaricom sviju svetih. Tu je rođen Red male braće, tu je od mnogobrojna mnoštva »na čvrstu temelju podignuta veličanstvena građevina«.[11] Svetac je ovo mjesto više volio nego ostala. Braći je naredio da ga s posebnim poštovanjem časte. Htio je da se ovo mjesto uvijek čuva u poniznosti i najvećem siromaštvu kao ogledalo redovništva. Pravo vlasništva ostavio je drugima, a sebi i svojima zadržao je samo pravo upotrebe.

19. Ondje se u svemu obdržavala najveća stega, kako u šutnji i postu, tako i u ostalim redovničkim uredbama. Nitko nije onamo imao pristupa, nego samo posebno određena braća. Ovi su bili odasvud sabrani i svetac je htio da zaista budu Bogu odani i u svakom pogledu savršeni. Isto tako je svakoj svjetovnoj osobi bio zatvoren ulaz. Nije htio da braća, koja su ondje boravila u ograničenom broju, po općenju sa svjetovnjacima udovoljavaju radoznalosti, da ih ne bi prekidanje kontemplacije po brbljavcima od nebeske stvari odvlačilo zemaljskima. Nije ondje bilo dopušteno govoriti beskorisne riječi, niti je bilo slobodno ponavljati što su drugi pripovijedali. A ako bi tko nešto takvo učinio, poučen kaznom, čuvao bi se ubuduće da više nešto takvo ne učini. Neprekidno, danju i noću oni koji su boravili u tome mjestu bili su zauzeti božanskim pohvalama; oko sebe su širili divan miris pobožnosti, provodili su život anđeoski.

I s pravom. Prema izvještaju davnih žitelja običavao je tu crkvu zvati drugim imenom: SVETA MARIJA ANĐEOSKA.[12] Sretni je otac pripovijedao kako mu je Bog objavio da Blažena Djevica između ostalih crkava koje su njoj na čast sagrađene na svijetu tu crkvu ljubi posebnom ljubavlju. Zato ju je svetac više ljubio nego ostale.

---

10 Naziv Porcijunkula nastao je od lat. riječi: portio, odnosno od umanjene imenice iste riječi: portiuncula, a to znači: djelić, komadić.

11 Porcijunkula je kolijevka Reda manje braće. Tu je sv. Franjo upoznao svoje zvanje; tu su se oko njega sakupila prva subraća; odatle su po dvojica poduzeli svoje prvo misijsko putovanje i tu su se ponovno sastali; odatle je Franjo sa svojih jedanaestoro braće pošao u Rim.

12 S vremenom se ondje razvilo dosta veliko naselje koje se danas zove Santa Maria degli Angeli.

13. POGLAVLJE
Jedno viđenje

20. Vrijedno je spomena kako je neki Bogu odani brat prije svog obraćenja o ovoj crkvi imao viđenje. U viđenju je promatrao bezbrojne ljude, udarene sljepoćom, kako klečeći licem okrenutim prema nebu stoje oko ove crkve. Svi su oni plačnim glasom, ruku uvis uzdignutih, vapili k Bogu i molili milosrđe i svjetlo. I gle, s neba se spustila silna svjetlost i sve je njih zahvatila; svaki je pojedini primio vid i svima je vraćeno zdravlje.

Način života svetoga Franje i braće

14. POGLAVLJE
Strogost stege

21. Hrabri Kristov vojnik nije nikada štedio tijelo; kao da je tuđe, izvrgavao ga je povredama, kako fizičkim tako i verbalnim. Premašilo bi apostolovu poslanicu (usp. 2 Kor 11,23–29) gdje se spominju patnje svetaca kad bi netko htio po broju navesti što je ovaj podnio. Tako se također i cijela zajednica prvih učenika podvrgavala svim nepogodama te se smatralo nečim nedopuštenim ako bi tko u čemu drugome nastojao otpočinuti osim u utjehi duha. Opasivali su se željeznim lancima i oblačili kožne oklope, sami su sebe trapili mnogim bdijenjima i neprestanim postovima te bi mnogo puta iznemogli da si na neprestane poticaje samilosnog pastira nisu olakšavali strogost tolikoga posta.

15. POGLAVLJE
Razboritost svetoga Franje

22. Neke je noći jedna od ovaca (tj. brat), dok su ostali počivali, zaviknula: »Umirem, braćo, evo od gladi umirem!« Brižni je pastir smjesta ustao i požurio da bolesnoj ovčici pruži potreban lijek. Naredi da se postavi stol, iako opskrbljen seljačkim poslasticama; nestašicu vina, kao što često biva, nadomjestila je voda. Sam je prvi počeo jesti. A da se onaj brat ne bi sramio, i ostale je pozvao u službu ljubavi. Kad su u Božjem strahu blagovali, da službi ljubavi ne bi što nedostajalo, otac je sinovima ispripovijedao podužu prispodobu o razboritosti. Zapovjedio je da se Bogu uvijek prinosi žrtva zači-

njena solju. Brižno ih je opomenuo da svaki pojedini omjeri svoje snage kad je u pitanju služenje Bogu. Tvrdio je da je nerazborito uskraćivanje tijelu onoga što mu je nužno grijeh sličan onome kao kad mu na zahtjev proždrljivosti pruža suvišno. I dodao je: »Što sam učinio kad sam jeo, znajte, predragi, da je to učinjeno iznimno, a ne s voljom, jer je to nalagala ljubav. Ljubav neka vam bude uzorom, a ne hrana; jer hrana služi proždrljivosti, a ljubav duhu.«

16. POGLAVLJE
Predviđanje budućih događaja i kako je Red povjerio Rimskoj crkvi, te jedno viđenje

23. Sveti otac je u zaslugama i krepostima neprestano napredovao. Kad mu se potomstvo već posvuda proširilo brojem i milošću i kad je do nakraj svijeta pružilo grane neobične plodnosti, počeo je češće zabrinuto razmišljati kako bi se novi nasad što ga oni predstavljaju mogao sačuvati i rasti povezan vezom jedinstva. Gledao je tada kako na »malo stado« poput vukova bjesne mnogi i sama novina ustanove daje priliku da joj škode oni koji su u grijesima ostarjeli. Predviđao je da bi nešto protivno svetom miru i jedinstvu moglo ući i među same sinove i, kao što se često događa među izabranima, pribojavao se da će neki koji su naduveni svojom tjelesnom pameću bili buntovni (usp. Kol 2,18) biti spremni na kavgu i skloni sablaznima.

24. I dok je čovjek Božji u glavi češće prevrtao ove i slične misli, jedne noći kad se prepustio snu imao je ovo viđenje. Vidio je kokoš malenu, a crnu. Bila je slična pitomu golubu. Noge su joj bile sasvim obrasle perjem. Imala je bezbroj pilića. Oni su je neprestano prevrtali jer se svi nisu mogli naći pod njezinim krilima. Čovjek je Božji oda sna ustao i ponovno je u srcu razmišljao; sam postade tumačem svoga viđenja. »Ova kokoš« – reče – »to sam ja, nizak sam i tamnoput.[13] Njoj treba da po nedužnosti života služi golubinja prostodušnost. Jer je ona u svijetu veoma rijetka, nesmetano leti u nebo. Pilići to su braća koja su se množila brojem i milošću. Franjina snaga je nedovoljna da ih brani »od zavjera ljudskih« i »od jezika svadljivih« (usp. Ps 31,21).

»Poći ću, dakle, i preporučit ću ih svetoj Rimskoj crkvi, koja će palicom svoje moći rastjerati zavidnike da bi sinovi Božji za povećanje vječnoga spasenja svuda uživali punu slobodu. U ovom će sinovi prepoznati majčina slatka dobročinstva. I uvijek će s posebnim poštovanjem slijediti njezine časne tragove. Dok ona bude zaštićivala Red,

---

13 Usp. 1Čel 83, gdje se doduše kaže da Franjo »nije bio naročito visoka stasa, prije bijaše nizak nego visok«. Tu se ništa ne spominje da je »po naravi bio crnoput«.

neće u njemu biti opaka susreta niti će Belijalov sin nekažnjeno proći kroz Gospodinov vinograd. Sama će nam zavidjeti na slavi našega siromaštva i neće dopustiti da oblak oholosti zasjeni slavu poniznosti. Među nama će sačuvati netaknute veze ljubavi i mira, najstrožom će kaznom udariti otpadnike. Sveto će opsluživanje evanđeoske čistoće pred njezinim licem neprestano cvasti i neće trpjeti da i samo na čas nestane miomirisa života.« Samo ovo bijaše nakana sveca Božjega, kad je svoj Red povjerio Crkvi. To što je za budućnost predvidio prijeku potrebu ovoga povjeravanja, nesumnjiv je dokaz da je čovjek Božji posjedovao proročki dar.

17. POGLAVLJE

Kako je zatražio gospodina Ostijskoga da mu zamjenjuje papu

25. Kad je dakle čovjek Božji prispio u Rim, gospodin papa Honorije i svi kardinali primiše ga s poštovanjem. Što je mirisalo širenjem dobra glasa, blistalo je u njegovu životu, odzvanjalo na jeziku. Kad je to zadovoljavalo, nepoštovanju nije bilo mjesta. Srdačno i vatreno je propovijedao pred papom i kardinalima; govorio je iz punine srca na što ga je Duh poticao. Od njegovih riječi tresle su se planine,[14] one su iz dubine srdaca uzdisale, suzama su prale unutrašnjega čovjeka.

Kad je dovršio propovijed i kad se unaprijed ukratko i povjerljivo porazgovorio s gospodinom papom, ovako mu je moleći ga rekao: »Kako, gospodine, znate, siromašnima se i prezrenim ljudima ne daje pristup do tolika veličanstva. U rukama držite sav svijet, vrlo važni poslovi ne dopuštaju da posvećujete pažnju onim najmanjima. Zato, gospodine, molim vašu svetost da nam gospodina Ostijskoga[15] dadete za papinskog namjesnika[16] da bi se bez povrede vašeg uzoritog dostojanstva u vrijeme potrebe braća mogla njemu utjecati i od njega primati kako dobročinstva obrane tako i upravljanja.« Papi se svidjela tako sveta molba i doskora je, kao što je čovjek Božji molio, Redu (za upravljanje) dodijelio gospodina Hugolina, tada biskupa ostijskoga. Taj sveti kardinal prigrlio je povjereno mu stado i bio mu je sve do blažena preminuća brižljiv hranitelj, pastir i član. Posebna podložnost ima pravo na povlasticu ljubavi i brige, a nju sveta Rimska crkva Redu male braće nije nikada prestala iskazivati.

Svršetak prvog dijela

---

[14] Ovdje Čelanski metaforički kardinale nazivlje »montes« tj. planine.

[15] »Gospodin Ostijski« tj. kardinal Hugolin; usp. 1Čel 100.

[16] Tj. da u stvarima Reda bude papin zamjenik.

II. dio

Uvod

26. U sjećanju sačuvati likove negdašnjih otaca na spomen sinovima ocima služi na čast, a sinovi tako pokazuju svoju ljubav. I doista, djela otaca potiču na dobro one koji ih nisu poznavali; potiču ih na ono što je još bolje dok im oci, od njih vremenski udaljeni, predstavljaju spomena vrijedna svjedočanstva. Odatle prvi, ali ne malen plod ubiremo, jer spoznajemo svoju neznatnost. Gledamo ih koliko imaju obilje zasluga, a sebe vidimo kako smo s obzirom na zasluge bijedni. Mišljenja sam da je blaženi Franjo kao neko sveto ogledalo svetosti Gospodnje i slika njegova savršenstva. Sve njegove kako riječi tako i djela na božanski način šire božanski miris. Pa ako to ima pomna promatrača i ponizna učenika, brzo će biti svetim naukama obuzet i postat će odan onoj uzvišenoj filozofiji. Pošto smo, iako siromašnim stilom, kao usput o njemu nešto kazali, ne smatramo suvišnim između mnogih stvari dodati ih još nekoliko. One će i sveca preporučiti i našu pospanu ljubav razbuditi.

Duh proricanja svetoga Franje

1. POGLAVLJE

27. Blaženi je otac po nekom uzdignuću boravio iznad zemaljskih stvari. Što god je bilo na svijetu, čudesnom je snagom svladavao jer je uvijek prema onom vrhovnom svjetlu usmjerivao oko svoga razuma. On nije samo po božanskoj objavi znao što mu je činiti nego je mnoge stvari i duhom proricanja pretkazivao, otkrivao je tajne srdaca, poznate su mu bile nenazočne stvari, predviđao je i unaprijed govorio o budućim stvarima. Ovo što kažemo potvrđuju slučajevi.

2. POGLAVLJE

Za nekoga tko je smatran svetim spoznao je da je neiskren

28. Bijaše neki brat. Koliko se vidjelo izvana, isticao se posebnom svetošću života. Ipak je međutim ponešto bio osebujan. Sve vrijeme je trošio u molitvi. Šutnju je tako strogo obdržavao da se nije običavao ispovijedati riječima, nego znakovima. U riječima Sv. pisma nalazio je veliku gorljivost, a kad bi ih slušao, napunjao se neobičnom slatkoćom. Što da još reknem? Svi su ga smatrali veoma svetim. Dogodilo se da je blaženi otac došao u ono mjesto da vidi brata za koga je čuo da je svet. Dok su ga svi hvalili i uzvisivali, rekao je otac: »Pustite, braćo, i nemojte mi u njemu hvaliti đavolske izmišljotine. Znajte istinu, to je đavolska napast i lažno zavođenje. Čvrsto sam uvjeren da je najveći dokaz za to što neće da se ispovijeda.« Ovo su braća teško primila, a napose svečev zamjenik.[17] Nato oni rekoše: »Pa kako to može biti istina da nas tolikim znakovima svetosti izigravaju lažne izmišljotine?« A njima će otac: »Potaknite ga da se dvaput ili jednom tjedno ispovjedi. Ako to ne izvrši, znat ćete da je istina što sam rekao.« Svečev zamjenik ga je uzeo nasamo pa se najprije s njim prijateljski pozabavio i napokon mu je naredio da se ispovjedi. Ovaj je to odbio stavivši prst na svoja usta; amo-tamo je zavrtio glavom i tako dao znak da se nipošto neće ispovjediti. Braća su umuknula i pobojaše se sablazni od lažne svetosti. Za nekoliko dana ovaj je svojevoljno napustio Red. Povratio se u svijet, vratio se svojoj bljuvotini. Napokon je zloću podvostručio te je ujedno lišen i pokore i života. Uvijek se valja čuvati posebnosti koja u sebi nije ništa drugo nego lijepa propast. O to su se na temelju vlastita iskustva uvjerili mnogi osobenjaci, jer »do neba se uzdizahu, i u bezdan se spuštahu« (Ps 107,26). Ipak svrati pažnju učinku pobožne ispovijedi, jer ona ne samo da čovjeka čini svetim nego ga takvim i pokazuje.

3. POGLAVLJE

Slično o nekom drugom. Protiv osobenjaštva

29. Nešto se slično dogodilo s bratom koji se zvao Toma iz Spoleta. Svi su o njemu imali zdravo mišljenje i bili čvrsto uvjereni u njegovu svetost. Konačno je otpadništvo od Reda potvrdilo ispravnost suda svetog oca da je opak. Nije dugo ustrajao jer je lažno tražena krepost kratkovjeka. Izišao je iz Reda i izvan njega umro. Onda je spoznao što je učinio.

---

[17] Kao svečevi zamjenici ili vikari dolaze u obzir brat Petar Katanski i brat Ilija. Budući da je Ilija prije nego što je napisan *Drugi životopis* bio isključen iz Reda i Crkve, Čelanski mu u *Drugom životopisu* uopće ne spominje imena.

4. POGLAVLJE

Kako je prorekao poraz kršćana kod Damiette

30. U ono vrijeme, kad je kršćanska vojska opsjedala Damiettu,[18] i svetac je sa svojim drugovima bio nazočan.[19] Iz žarke želje za mučeništvom preploviše more. Kad je dakle svetac čuo da se naši spremaju za napad, silno se ražalostio. Rekao je svom drugu: »Gospodin mi je objavio da kršćani, ako toga dana dođe do bitke, neće uspjeti. Reknem li to, bit ću smatran budalom. Prešutim li, neću izbjeći grižnju savjesti. Što se tebi čini?« Drug mu je na to odgovorio: »Oče, smatraj to najmanje važnim što će ljudi suditi, jer te neće istom sada smatrati budalom. Rastereti svoju savjest i većma se boj Boga nego ljudi.« Svetac je dakle skočio i kršćanima upravio spasonosne opomene; odvraćao ih je od bitke i najavljivao poraz. Istina postade predmetom rugla. Srca im otvrdnuše i ne htjedoše poslušati. Pošli su, započeli bitku, borili se. Neprijatelji su potukli naše. Za vrijeme same bitke svetac je bio napet te je pozvao druga da promatra. Kad prvi i drugi put nije ništa vidio, naredio mu je da pogleda i treći put. I gle, cjelokupna se kršćanska vojska dala u bijeg, svršetak bitke urodio je sramotom, a ne slavljem. Tolikim je porazom veoma smanjen broj naših. Oko šest tisuća bilo je što poginulih što zarobljenih.[20] Svetac je s njima silno suosjećao, a oni nisu ništa manje imali osjećaj da su kažnjeni. Napose je oplakivao Španjolce. Promatrao je njihovu spremnu odvažnost u borbi, a ostade ih samo nekolicina. Neka ovo upamte knezovi ovoga svijeta i neka znaju da se nije lako boriti protiv Boga, tj. protiv Božje volje. Drskost obično svršava porazom. Jer se oslanja na svoje vlastite snage, ne zavređuje nebesku zaštitu. Ako se pobjeda mora očekivati odozgor, s božanskim Duhom valja započinjati borbu.

5. POGLAVLJE

O bratu čije su mu tajne srca bile poznate

31. U ono vrijeme, kad se svetac vraćao iz prekomorskih strana, imao je uza se kao pratioca brata Leonarda Asiškog. Desilo se da se od putovanja umorio i iznemogao pa je malo jahao na magarcu. Brat koji ga je pratio isto se tako osjećao dosta umornim te je, sude-

---

18 Bilo je to od 9. svibnja 1218. do kolovoza 1219. Krajem svibnja, odnosno početkom lipnja 1219. Franjo je otputovao na Istok i 29. kolovoza stigao do Damiette.

19 S Franjom su osim brata Iluminata bili još brat Petar Katanski, brat Ilija i brat Cezarije Špajerski.

20 Poraz se dogodio 29. kolovoza 1219.

ći posve ljudski, počeo ovako govoriti: »Nisu li se njegovi i moji roditelji zajedno igrali par-nepar?[21] Eto on jaše, a ja idem pješice vodeći magarca.« Dok je on o tome razmišljao, odmah je svetac sjahao s magarca i rekao: »Ne, brate, ne dolikuje da ja jašem, a ti da ideš pješice, jer si u svijetu od mene bio i plemenitiji i moćniji!« Brat se zapanjio i zacrvenio jer je spoznao kako ga je svetac ukorio. Bacio mu se do nogu i sav je zaplakan priznao golu istinu te zamolio oproštenje.

6. POGLAVLJE

O bratu povrh kojega je vidio đavla; protiv rušitelja jedinstva

32. Bijaše neki drugi brat koji je među ljudima uživao dobar glas, ali je po milosti pred Bogom bio još slavniji. Na njegovim krepostima zaviđao mu je onaj otac zavisti te je namislio zapaliti drvo koje je sezalo već do neba i iz ruku mu ugrabiti krunu. Obilazio je, jadio se, bjesnio, razmahivao se, kako on to zna, ne bi li na zgodan način bratu postavio branu. Utuvio mu je dakle u glavu želju da se pod izlikom većeg savršenstva od zajednice odvoji pa kad ostane sam i padne, da ne imadne nikoga tko bi ga podigao. Što da još reknem? Odvojio se od bratske zajednice. Išao je svijetom kao hodočasnik i putnik. Od habita je načinio kraću tuniku. Nosio je kapucu koja nije bila sašivena.[22] I tako je obilazio zemlje i u svemu se pokazivao prezrenim. A desilo se, dok je tako išao, da mu je božanska utjeha bila oduzeta te se u burnim napastima počeo kolebati. »Vode mu dođoše do grla« (Ps 69,2) i kad su mu tako oba čovjeka – unutrašnji i vanjski – bili napušteni, išao je kao ptica koja srlja u zamku. I već je bio u opasnosti da se surva u ponor kad ga je bijednika oko Božje providnosti samilosno pogledalo u dobru. Kad li ga je patnja opametila te je napokon došao k sebi, rekao je: »Vrati se, bijedniče, u Red, jer je u njemu tvoj spas!« I nije oklijevao, nego je odmah ustao i pohitao u majčino krilo.

33. Kad je stigao u Sienu, u prebivalište braće, bijaše ondje sveti Franjo. Dogodilo se nešto zaista neobično. Kad ga je svetac tu ugledao, pobjegao je od njega brzim trkom i zatvorio se u ćeliju. Braća su bila zbunjena i razmišljala su zbog čega je pobjegao. Svetac im je rekao: »Zašto se čudite mom bijegu? Zašto ne pitate za razlog? Utekao sam se zaštiti molitve da se oslobodim zalutaloga. U sinu sam nešto opazio što mi se nije svidjelo, ali evo već je po

---

[21] Tj. roditelji su ovoga brata bili višega društvenog položaja nego Franjini. Roditelji brata Leonarda ubrajali su se među najuglednije i najmoćnije obitelji onoga kraja.

[22] Prema ovome su braća onda imala kapucu koja je bila spojena s habitom.

milosti moga Krista svaka varka iščezla.« Brat je kleknuo i sramežljivo se priznao grešnim. Na to će mu svetac: »Neka ti, brate, oprosti Gospodin. Ubuduće se čuvaj da se ne bi pod prividom svetosti odvajao od svoga Reda i braće.« Nakon toga je rečeni brat postao ljubiteljem zajednice, a napose je cijenio one zajednice u kojima je na većoj visini bilo redovničko opsluživanje. »U zboru pravednika, u zajednici njihovoj silna su djela Gospodnja (Ps 111, 2)! U njoj se doista oni koji su mučeni održe, satrveni se podižu, mlaki dobivaju poticaje; u njoj se željezo izoštrava željezom i 'brat pomagan bratom postojan je kao utvrđen grad' (Izr 18,19) iako od svjetovnoga mnoštva ne možeš vidjeti Isusa, u tom te ne priječi mnoštvo nebeskih anđela. Samo nemoj bježati, a budeš li vjeran do smrti, primit ćeš vijenac života.«

Nešto slično o nekom drugom

34. Malo kasnije nešto se skoro slično dogodilo s nekim drugim. Neki se između braće nije pokoravao svečevu zamjeniku, nego je kao svoga učitelja slijedio nekog drugoga brata. Kad ga je svetac, koji se ondje nalazio, opomenuo po nekom posredniku, ovaj se smjesta zamjeniku bacio pred noge. Odbacio je prijašnjega učitelja i bio podložan onome kojega je svetac postavio za predstojnika. A svetac je duboko uzdahnuo i svom pratiocu, kojega je poslao kao posrednika, rekao: »Vidio sam, brate, đavla na leđima neposlušna brata, stisnuo mu je vrat. Ovaj podložan takvu gospodaru, pošto je odbacio uzde poslušnosti, prepustio se uzdama njegovih poticaja. I kad sam Gospodina molio za brata, odmah je đavao, smeten, odstupio.« Taj je čovjek posjedovao takve darove da su mu oči bile kratkovidne za tjelesne stvari, a oštrovidan je bio za duhovne. Pa kakvo čudo ako se osjećao preopterećenim užasnim teretom onaj koji nije htio nositi dostojanstvo Gospodnje? Velim, nema ovdje nikakve neutralnosti, nego: ili ćeš nositi »lako breme« koje će većma nositi tebe, ili će bezakonje sjediti na »talentu olova« (Zah 5,7) s obješenim mlinskim kamenom o vratu (Mt 10,6).

7. POGLAVLJE

Kako je stanovnike Greccia oslobodio od vukova i tuče

35. U obitavalištu braće u Grecciu svetac je rado boravio, kako zato što je siromaštvo smatrao bogatstvom, tako i zato što se u osamljenoj ćeliji, koju je predstavljala jedna izbočena stijena, slobodnije predavao nebeskim poukama. To je ono mjesto u kojem je nekoć slavio rođenje betlehemskoga Djeteta, te s Djetetom postao

dijete. Dogodilo se da su stanovnike snašla mnogobrojna zla. Tako je mnoštvo krvoločnih vukova napadalo ne samo životinje nego i ljude, a tuča bi svake godine opustošila polja i vinograde. Kad im je sveti Franjo jednoga dana propovijedao, rekao je: »Na čast i hvalu svemogućega Boga, čujte istinu koju ću vam objaviti! Ako svi ispovjedite grijehe i donesete plodove dostojne obraćenja, kunem vam se da će ovoga svekolikog pokaranja nestati. Gospodin će vas pogledati i umnožiti vam vremenita dobra. No i ovo poslušajte: Ponovno vam objavljujem, budete li za dobročinstva nezahvalni i povratite li se bljuvotini, pokaranje će se ponoviti, kazna će biti podvostručena, protiv vas će još veća srdžba bjesniti.«

36. Tako se, zahvaljujući zaslugama i molitvama svetoga oca, dogodilo da su od onoga časa prestale nesreće. Minule su opasnosti, vukovi i tuča nisu više zadavali nikakvih neprilika. Štoviše, ako bi kada tuča zahvatila susjedna polja, kad bi se približila njihovoj granici, ili bi ondje prestala ili bi skrenula na drugu stranu. Pošto im je bio darovan mir, silno su se namnožili i mnogo su se obogatili vremenitim dobrima. Ali je blagostanje prouzročilo ono što se redovito zna događati: obrazi su im odebljali, a obilje vremenitih dobara ili, bolje, izmetine su ih zaslijepile. Napokon upadoše u još veća zla, »zaboraviše Boga koji ih je izbavio« (Ps 106,21). I to ne prođe nekažnjeno jer strogost Božje pravednosti manje kažnjava prvi pad nego ponovljeni. Božja se srdžba raspaljuje protiv onih i onda kad se povrate zla kojih je bilo nestalo. Osim toga je pridošao i ljudski mač. Iako je s neba određena smrtnost progutala mnoge, napokon je cijelo mjesto spaljeno osvetničkim požarom.[23] Zaista, i pravo je da nesreća snađe one koji su dobročinstvima okrenuli leđa.

8. POGLAVLJE

Kako je propovijedao Peruđincima i prorekao im skorašnji ustanak

37. Nakon nekoliko dana, kad je jednom blaženi otac sišao iz spomenute ćelije, nazočnoj braći je turobnim glasom rekao: »Peruđinci su svojim susjedima nanijeli mnogo zla; uznijelo im se srce, njima na sramotu. Ipak je međutim blizu Božja osveta; i Gospodin je svojom rukom prihvatio mač.« Pošto je proteklo nekoliko dana, ustao je i pun unutrašnjeg žara pošao put Peruđe. Braća su očito mogla slutiti da je u ćeliji imao neko viđenje. Kad je stigao u Peruđu i kad se narod sakupio, počeo je propovijedati. A kad su konjanici

[23] Ovo se vjerojatno dogodilo 1242. kad je car Friedrich II. opsjeo grad Rieti svojim četama.

prema običaju naokolo jahali te su, izvodeći vojničke igre zveketali oružjem i tako ometali riječ Božju, svetac se okrenuo prema njima i zavapio govoreći: »O žaljenja vrijedne mahnitosti bijednih ljudi, niti mislite na sud Božji niti ga se bojite! Ali poslušajte što vam Gospodin poručuje po meni bijednome. Gospodin vas je uzdigao iznad sviju koji su naokolo vas; zbog toga biste prema svojim susjedima morali biti dobrostiviji, a Bogu zahvalniji. Nezahvalni ste za milost, oružanom rukom navaljujete na susjede, ubijate ih i pljačkate. Kažem vam, neće to ostati nekažnjeno, Bog će vas teže kazniti. Unutrašnjim ratom ćete biti uništeni, međusobno ćete se zavaditi i jedan na drugoga ćete ustati. Poučit će vas Božja srdžba kad vas nije mogla poučiti njegova naklonost.« Nakon nekoliko dana buknuo je među njima razdor; digoše oružje na svoje najbliže, pučani su bjesnili protiv vitezova, a golim mačem plemići protiv pučana. Napokon se s toliko nečovječnosti i krvoločnosti vodila borba da su na samilost bili ganuti i susjedi koje bijahu napali.[24] Bio je to pravedan sud! Jer su naime napustili Jedinoga i Najvišega, trebalo je da ni među njima ne bude jedinstva. U državi ne može biti čvršće međusobne veze nego što je smjerna ljubav prema Bogu te iskrena i nehinjena vjera.

9. POGLAVLJE

Jednoj je ženi prorekao da će joj se opaki muž popraviti

38. Božji je čovjek onih dana prolazio kroz Celle di Cortona. Kad je to doznala neka plemenita žena iz mjesta koje se zove Volusiano, požurila je k njemu. Umorila se od duga putovanja jer bijaše slabašna i odviše nježna. No ipak je konačno prispjela k svecu. Kad je on vidio kako je umorna i kako pati od zaduhe, smilila mu se pa joj je rekao: »Što želiš, gospođo?« A ona će: »Oče, da me blagosloviš.« Na to će joj svetac: »Jesi li udana ili neudana?« Ona odgovori: »Oče, imam veoma okrutna muža. Protivan je tome što služim Isusu Kristu i to mi je naročita bol što dobru nakanu, koju mi je Bog udahnuo, ne izvršujem jer mi priječi muž. Zato te molim, sveče, moli za njega da bi mu božansko milosrđe ganulo srce.« Otac se zadivio odvažnu srcu ove žene, staračkom u mladu tijelu; ganut njezinom pobožnošću, reče: »Pođi, blagoslovljena kćeri, i znaj da ćeš se ubrzo s obzirom na svoga muža utješiti.« I doda: »I s Božje i s moje strane reci mu da je sada vrijeme spasenja, a kasnije će nastupiti vrijeme pravde.« Primivši blagoslov, vratila se k mužu i izručila mu

---

[24] Taj građanski rat započeo je 1214, ponovno se razbuktao 1217. i 1223. Franjo je ovu propovijed održao vjerojatno 1213. ili možda 1217.

poruku. Najednom je na njega sišao Duh Sveti i od »staroga« postao je, »novim čovjekom«. Sa svom je blagošću odgovorio ovako: »Ženo, služimo Gospodinu i spasimo duše u svojoj kući.« Na to mu je žena odgovorila: »Čini mi se da uzdržljivost treba u dušu postaviti kao temelj, a zatim na nju treba nadograditi ostale kreposti.« »I to mi se sviđa« – reče on – »kao i tebi.« Od tada su više godina proveli u posvemašnjoj uzdržljivosit i istoga su se dana, jedno kao jutarnja, a drugo kao večernja žrtva, preselili u vječnost. Sretne li žene koja je tako smekšala muža! Neka bi se na njoj ispunila ona apostolska: »Spašen muž nevjernik po ženi vjernici« (1 Kor 7,14). No takvi se, da se poslužim poznatom poslovicom, mogu izbrojiti na prste.

10. POGLAVLJE

Kako je u duhu prepoznao brata koji je sablaznio drugoga brata; za nj je prorekao da će napustiti Red

39. Jednom zgodom dođoše dva brata iz Terra di Lavoro; stariji je od njih mlađemu zadao mnogo jada. Nije bio, da tako kažem, drug, nego tiranin. A mlađi je sve poradi Boga šutke podnosio. Kad su stigli u Asiz, onaj mlađi je otišao k svetom Franji (bio je naime s njim tijesno povezan); svetac mu među ostalim reče: »Kako se tvoj drug prema tebi ponašao za vrijeme ovog putovanja?« On odgovori: »Dosta dobro, predragi oče.« Na to će mu svetac: »Pazi, brate, da ne bi pod izlikom poniznosti možda lagao. Znam naime kako se odnosio prema tebi. No počekaj malo pa ćeš vidjeti.« Brat se jako čudio kako je na duhovan način saznao tako daleke stvari. Tako se nakon nekoliko dana, prezrevši Red, izvan njega našao onaj koji je bio na sablazan svome bratu. Bez sumnje je to znak velike opakosti i očit dokaz za nedostatak bratskih osjećaja: na zajedničkom putovanju ne biti složan s dobrim bratom.

11. POGLAVLJE

Kako je spoznao da jedan mladić nije u Red doveden Duhom Božjim

40. Onih je dana, hoteći stupiti u Red, došao u Asiz neki plemeniti mladić iz grada Luce. Predstavljen svetom Franji, klečeći i plačući molio je da ga primi. Čovjek Božji pogleda ga i odmah spozna da ga ne vodi Duh. Zato mu je rekao: »Bijedniče i tjelesni čovječe, zašto misliš da možeš lagati Duhu Svetom i meni? Prolijevaš samo tjelesne suze, a srce ti nije kod Boga. Odlazi jer ne misliš duhov-

no!« Jedva što je to rekao, javiše mu da pred vratima stoje mladićevi roditelji. Žele sina oteti i odvesti. Mladić je izišao k njima van i dragovoljno se vratio kući. Zbog toga su se braća divila i veličala Gospodina i njegova sveca.

12. POGLAVLJE

Kako je izliječio jednoga klerika i prorekao da će zbog svojih grijeha i više toga pretrpjeti

41. U vrijeme kad je sveti otac ležao bolestan u biskupskom dvoru u Rietiu, neki kanonik imenom Gedeon, nepostojan i svjetovna duha, oboli i snađoše ga mnoge patnje. Ležao je u krevetu. Zaželi da ga odnesu pred svetoga Franju. Sa suzama ga moljaše da nad njim načini znak križa. Svetac mu reče: »Kako ću nad tobom načiniti znak križa kad si nekoć živio prema tjelesnim željama i nisi se bojao Božjega suda!« I nadodao je: »Blagoslivljam te u ime Kristovo, ali znaj da ćeš još više trpjeti ako se, kad ozdraviš, povratiš svojoj bljuvotini.« I nadodao je: »Zbog grijeha nezahvalnosti uvijek čovjeka snađu veća zla od prijašnjih.« Kad je tako nad njim načinio znak Svetog križa, taj koji bijaše uzet smjesta je ustao i počeo zahvaljivati: »Ja sam ozdravio.« Tako su zaškripale njegove kosti te su mnogi čuli slično onome kao kad se rukama lome suharci. Nije prošlo mnogo vremena, a on zaboravi Boga i povrati se u nečistoću. Kad je jedne večeri večerao u kući nekog drugoga kanonika i te noći ondje spavao, najednom se na sve srušio kućni krov. Dok su ostali izbjegli smrti, samo je ovaj bijednik ubijen. I kakvo čudo ako su ga, kao što je svetac prorekao, snašla teža zla od prijašnjih, jer treba da za primljeno oproštenje budemo zahvalni. Ponovljena zloća Gospodinu je dvostruko mrska.

13. POGLAVLJE

Kako je jedan brat bio kušan

42. Dok je svetac boravio u istome mjestu, neki duhovni brat iz marsikanske kustodije, kojega su mučile teške napasti, reče u svom srcu: »O kad bih bar imao nešto od nokata svetoga Franje uza se, vjerujem da bi se ova bura napasti stišala i Božjom naklonošću bi se opet u me povratio mir.« Dobivši dopuštenje, došao je u to mjesto i jednom je od drugova svetoga oca izložio svoj slučaj. Ovaj mu je brat odgovorio: »Držim da je nemoguće da ti dam nešto od nokata jer, premda mu ih gdjekada obrezujemo, nalaže da ih bacimo. Za-

branjuje da ih čuvamo.« Tada brata pozvaše i narediše mu da pođe k svecu koji da ga traži: »Potraži mi, sinko, škarice kojima ćeš mi odmah obrezati nokte.« Ovaj pruži škarice što ih je poradi toga već uzeo, sakupio je odreske i predao ih bratu koji ih je zatražio. Ovaj ih je primio pobožno i još pobožnije čuvao; odmah je od svakog salijetanja napasti bio oslobođen.

14. POGLAVLJE

Neki je čovjek poklonio sukno što ga je svetac prije toga zatražio

43. U tom je mjestu bio obučen u neku staru tuniku. Otac siromaha jedanput reče jednom od svojih drugova, kojega je sebi postavio za gvardijana: »Htio bih, brate, ako možeš, da mi pronađeš sukna za jednu tuniku.« Kad je brat to čuo, mozgao je u svojoj glavi kako da se domogne tako ponizno zatražena potrebnog sukna. Sutradan rano ujutro uputi se prema vratima da ode u grad po sukno. I gle, pokraj vrata je sjedio neki čovjek koji mu je htio nešto kazati. I reče bratu: »Iz ljubavi prema Bogu primi od mene ovo sukno za šest tunika. Jednu zadrži sebi, a ostale za dobro moje duše razdijeli kako ti se svidi.« Brat se radostan vrati k bratu Franji i priopći mu da je na čudesan način primio dar. A njemu će otac: »Uzmi tunike jer si za to poslan da udovoljiš mojoj potrebi. Zahvaljujem onomu koji, čini mi se, jedini o nama vodi brigu.«

15. POGLAVLJE

Kako je svoga liječnika pozvao na objed kad braća nisu ništa imala i koliko je toga Gospodin odmah dao; kako se Gospodin brinuo za svoje

44. Dok je blaženi čovjek boravio u nekom samotištu nedaleko od Rietia svaki dan ga je pohađao liječnik za bolesti očiju.[25] Jednog je dana svetac rekao svojima: »Pozovite liječnika i dajte mu da se dobro najede.« Gvardijan mu odgovori rekavši: »Oče, sramim se priznati da nam je neugodno pozvati ga, jer smo sada toliko siromašni.« Odgovarajući mu svetac reče: »Što hoćete da još jednom reknem?« Liječnik, koji je bio nazočan, reče: »I ja, predraga braćo, vašu neimaštinu smatram pravim uživanjem.« Braća se požuriše i svu zalihu što su imali u spremištu postave na stol; bilo je malo kru-

[25] Vjerojatno je to bio »magister Nicolaus medicus« koji se između 1203. i 1233. spominje u mnogim ispravama.

ha, ne mnogo vina, a da bi tečnije blagovali, kuhinja je poslala nešto povrća. Međutim se »stol Gospodnji« pokazao samilosnim prema svojim slugama. Najednom se začu kucanje na vratima; brzo priskočiše. I gle, neka žena donese punu košaru lijepa kruha, ribe, rakova, pašteta, meda i povrh svega grožđa. Kad su siromašni blagovatelji ovo vidjeli, počeli su klicati. Slabije su stvari sačuvali za sutrašnji dan, a ono vrednije toga su dana pojeli. A liječnik je uzdahnuo i rekao: »Ni vi, braćo, ni mi svjetovnjaci ne poznajemo svetost ovoga čovjeka kako bi trebalo.« Tako očinsko oko nikada ne prezire svojih; što siromasi trpe veću oskudicu, to se Providnost za njih većma brine. Siromah uživa obilniji stol nego silnik. Koliko je Bog darežljiviji od čovjeka!

Kako je brata Ricerija oslobodio od napasti

44a. Neki brat Ricerije,[26] plemenit životom i rodom, toliko je cijenio zasluge blaženoga Franje te je bio uvjeren da božansku milost zaslužuje svatko tko njemu omili, a da zaslužuje Božju srdžbu onaj tko mu nije drag. Dok je tako žarko čeznuo za tim da bi stekao blagodat njegova povjerenja, mnogo je strahovao da ne bi svetac u njega otkrio kakvu potajnu pogrešku zbog koje bi izgubio njegovu naklonost. Tako se dakle spomenuti brat ovakvim strahom danomice mučio, a svojih misli nije nikom otkrio. Desilo se da je jednoga dana na uobičajen način bio uznemirivan i došao do ćelije u kojoj je blaženi Franjo molio. Kad je čovjek Božji spoznao nakanu njegova dolaska, ovako mu je rekao: »Nemoj se, sinko, ubuduće ništa bojati, neka te nikakva napast ne smućuje jer si mi veoma drag. Među onima koji su mi napose dragi tebe ljubim posebnom ljubavlju. Kad god ti se svidi, pristupi mi sa sigurnošću i od mene se slobodno po svojoj volji udalji.« Ovaj se brat nemalo začudio i obradovao riječima svetoga oca. Od tada je bio siguran da ga Franjo ljubi i, kao što je povjerovao, tako je rastao u milosti Spasiteljevoj.

16. POGLAVLJE

Kako je, izišavši iz ćelije, blagoslovio dvojicu braće

45. Sveti Franjo je običavao cijeli dan provesti u ćeliji i ne bi se vraćao k braći osim da uzme nužno potrebno za hranu. Ipak nije u određeno vrijeme izlazio na blagovanje jer je njegova glad za kontemplacijom bila veća. Češće bi si prisvojio cijeli dan. A dogodilo se da su dvojica braće, koja su provodila Bogu ugodan

[26] Ovaj je odlomak uz male promjene ponavljanje iz 1Čel 49–50.

život, jedanput izdaleka došla u obitavalište kod Greccia. A došli su zato da vide sveca i prime njegov dugo željkovani blagoslov. Kad su dakle došli i nisu ga našli, jer se već bio vratio u ćeliju, silno su se ražalostili; a jer je neizvjesnost izlaska iziskivala dugotrajno čekanje, pripisivali su to svojoj krivnji. Otišli su žalosni. Ispratili su ih drugovi blaženoga Franje i ražalošćene ih tješili. Kad su se od boravišta udaljili, koliko se kamenom može dobaciti, najednom za njima poviče svetac i reče jednom od braće: »Kaži mojoj braći koja dođoše ovamo neka se okrenu prema meni.« Kad su spomenuta braća svoja lica okrenula prema njemu, znakom Svetoga križa prekrižio ih je i najsrdačnije blagoslovio. Oni su postali još veseliji, jer nisu samo ostvarili svoju odluku nego su doživjeli i čudo. Vratili su se »hvaleći i blagoslivljajući Gospodina« (Lk 24,53).

17. POGLAVLJE

Kako je izmolio da je iz kamena potekla voda i kako je napojio žedna seljaka

46. Kad je jednom zgodom blaženi Franjo htio otići u neko samotište da bi se ondje nesmetanije predao kontemplaciji, jer bijaše veoma slab, neki mu je siromašni čovjek ustupio svoga magarca za jahanje. Kako bijaše ljetno doba, seljak se, prateći čovjeka Božjeg dok se uspinjao u planinu, umorio od duga i naporna puta. Prije nego što su stigli do mjesta, od silne žeđi je izgarao i iznemogao. Snažno je viknuo za svecem i molio ga da mu se smiluje. Bio je uvjeren da će umrijeti ako se ne osvježi kakvim napitkom. I svetac je Božji, koji je uvijek suosjećao s onima koji trpe, smjesta sjahao s magarca, kleknuo na zemlju i uzdignuvši ruke prema nebu nije prestao moliti dok nije bio uslišan. »Požuri« – rekao je seljaku – »i ondje ćeš naći živu vodu koju ti je ovoga časa Krist milosrdno izveo iz kamena da se napiješ.« O, čudesna li Božjeg dostojanstva, koje se svojim slugama tako spremno snizuje! Seljak se napio vode iz kamena zaslugom onoga koji je molio, dobio je napitak iz najtvrđe stijene. Ondje voda prije nije tekla, a kako je pomnjivo istraženo, ni poslije se nije mogla naći. Kakvo čudo ako onaj koji je bio pun Duha Svetoga obnavlja čudesna djela sviju pravednika? Onaj naime koji je posebnim darom milosti sjedinjen s Kristom ne smatra se velikim ako, kao i ostali sveci, čini nešto slično.

18. POGLAVLJE

Kako je hranio ptičice od kojih je jedna zbog pohlepnosti uginula

47. Jednog je dana blaženi Franjo sjedio s braćom kod stola. Neke ptičice, mužjak i ženka, zauzete hranjenjem svojih mladih, dolijetale su svakog dana i po želji su sa svečeva stola uzimale mrvice. Svetac se tome radovao. Dragao ih je po svom običaju i brižno im je pružao potrebitu hranu. Jednoga dana otac i majka, tj. mužjak i ženka, pokloniše braći svoje mlade, jer su na neki način na njihov trošak hranjeni. Mlade su predali braći i više se nisu pokazivali. Mladi se među braćom pripitomiše i slijetali su im na ruke. U kući se nisu ponašali kao gosti, nego kao stanari. Ispred svjetovnjaka su bježali, a smatrali su se samo pitomcima braće. Svetac je to gledao i divio se, pozvao je braću da se raduju: »Gledajte« – reče – »što naša braća crvendaći učiniše, kao da su razumni. Rekoše naime: »Evo, braćo, poklanjamo vam svoju mladunčad jer se othranila vašim mrvicama. Raspolažite njima kako vas je volja, mi odlazimo k drugoj kući.« Među braćom se posve pripitomiše i zajednički su se hranili. Međutim pohlepa je narušila slogu, veći su progonili one manje. Jedna ptica koja je bila veća od drugih ostale je rastjerivala od hrane. »Gledajte, reče otac, što radi ovaj lakomac, pun je i sit i još zavidi gladnima. Doskora će ga ubiti nemila smrt.« Nakon svečeve riječi odmah je uslijedila kazna. Uspeo se lakomac na posudu s vodom za braću da se napije. I odmah se u vodi utopio i tako uginuo. Ni mačka se nije usudila, a ni kakva druga zvjerka, dirnuti onoga na kome je bila svečeva anatema. Ljudska pohlepa veliko je zlo kad je Bog tako kažnjava već i na pticama. Treba se bojati i osude svetaca, za kojom tako brzo slijedi kazna.

19. POGLAVLJE

Kako je sve ispunjeno što je prorekao o bratu Bernardu

48. Nekom je drugom zgodom o bratu Bernardu, koji je bio drugi brat u Redu, proročanski progovorio ovako: »Kažem vam da su bratu Bernardu dodijeljeni najlukaviji zlodusi da ga napastuju, oni koji su od drugih još gori (Mt 12,45). I premda oni neprestano nastoje oboriti zvijezdu s neba, ipak će stvar svršiti drugačije. Mrcvarit će ga, uznemirivati, napadati, ali će on konačno nakon svega slaviti pobjedu.« I nadodao je: »Kad mu se približi smrt, sva će bura iščeznuti, pa kad nadvlada sve napasti, uživat će divan mir i spokoj. 'Kad dovrši trku' (2 Tim 4,7), sretno će se preseliti Kristu.« Tako se zaista i dogodilo. Njegova smrt je zablistala čudesima i navlas se dogodilo sve kao što je čovjek Božji prorekao. Zato i bra-

ća, u povodu njegove smrti, rekoše: »Ovoga brata, dok je bio živ, zaista nismo poznavali!« Drugima međutim prepuštamo da pripovijedaju pohvale o ovom Bernardu.

20. POGLAVLJE

Jedan mnogo iskušavani brat htjede imati nešto što je svetac napisao

49. Dok je svetac boravio na gori Alverni, zatvoren u ćeliji, jedan je od drugova[27] silno želio imati nešto napisano od riječi Gospodinovih što bi ga krijepilo, a da to sveti Franjo samo ukratko napiše. Vjerovao je naime da će se izbaviti od teške napasti koja ga je mučila ili da će je lakše snositi. Upravo je izgarao od te želje, ali se bojao stvar otkriti svetom ocu. No to što mu čovjek nije priopćio objavio mu je Duh. Jednoga naime dana pozva ga blaženi Franjo i reče: »Donesi mi papira i crnilo jer želim napisati nekoliko Gospodinovih riječi i pohvala njemu u čast, o čemu sam u svom srcu razmatrao.« Kad je odmah doneseno što je zatražio, svojom rukom je napisao pohvale Bogu i riječi kako je htio. I napokon napisa bratu blagoslov govoreći: »Uzmi ovaj listić i pažljivo ga čuvaj sve do svoje smrti.« Smjesta je protjerana ona napast, listić je sačuvan i kasnije je proizveo čudesne stvari.[28]

21. POGLAVLJE

Kako je istom bratu ispunio želju i dao mu tuniku

50. Na istom je bratu zasjalo i drugo čudesno djelo svetoga oca. U ono vrijeme kad je bolestan ležao u dvoru asiškoga biskupa, spomenuti je brat u sebi razmišljao i rekao: »Evo, ocu se bliži smrt. O kako bi se silno moja duša utješila kad bih se nakon njegove smrti domogao tunike svetoga oca.« Kao da je ova želja srca bila izrečena ustima, zamalo ga pozove blaženi Franjo i reče: »Predajem ti ovu tuniku. Predajem ti da ubuduće bude tvoja. Nosit ću je dok budem živio, a tebi neka pripadne nakon moje smrti.« Divio se brat tolikoj očevoj pronicavosti. Konačno je na veliku utjehu primio tuniku, a pobožna je braća kasnije odnesoše u Francusku.[29]

---

27 Bio je to brat Leon.

28 Još se i danas ovaj listić čuva u samostanu S. Francesco u Asizu. Brat Leon je crvenom tintom dodao ovom zapisu značajnu primjedbu. Prema tome je to napisano ubrzo nakon stigmatizacije, nekako sredinom rujna 1224.

29 Usp. 1Čel 120. O jednom drugom habitu ili tunici sv. Franje, koja je dospjela u Francusku, govori se u 2Čel 181.

22. POGLAVLJE

Kako se noću među poljskim biljem na njegovu zapovijed našao peršin

51. U posljednje vrijeme svoga bolovanja usred tamne noći zaželio je jesti peršin[30] pa ga je zatražio. Pozvan je kuhar da ga donese. On je međutim rekao da se tada to u vrtu nije moglo pronaći: »Danomice sam toliko peršina pobrao i porezao da ga pri punu svjetlu ondje ne bih mogao pronaći. Štoviše, onda kad sve pokriva tama neću ga među ostalim povrćem moći ni razlikovati.« A njemu će svetac: »Pođi, brate, neka ti ne bude teško, i prve biljke kojih se dotakneš donesi.« I brat je otišao u vrt te je divlje biljke koje mu, jer nije vidio, najprije dođoše pod ruku iščupao i donio u kuću. Braća su gledala divlje biljke, a kad su ih pomnjivije prevrtala, među njima nađoše zelena i posve mlada peršina. A kad je svetac od toga nešto malo pojeo, mnogo je ojačao. Tada otac reče braći: »Predraga braćo, na prvu riječ izvršite nalog i nemojte čekati da vam se ponovno rekne što je već kazano. Ništa nećete proglasiti nemogućim jer kada bih naredio nešto što nadmašuje snage, poslušnost bi ostala bez snage.« Do toga stupnja mu je Duh povjerio povlasticu duha proricanja.

23. POGLAVLJE

Prorekao je da će nakon njegove smrti nastati glad

52. Gdjekada su na poticaj Duha Svetoga sveti ljudi primorani govoriti o sebi jer naime ili slava Božja iziskuje da se »otkrije riječ« ili to zahtijeva red ljubavi poradi izgrađivanja bližnjega. Tako je blaženi otac nekog dana jednome od braće, kojega je vrlo mnogo ljubio, kazao ovu riječ koju je od »veličanstva« primio u samoći: »Danas se« – reče – »nalazi na svijetu jedan sluga Božji zbog kojega, dok bude živ, Gospodin neće dopustiti da zavlada glad nad ljudima.« Nikakve u tome nije bilo taštine, nego je to samo bila sveta izjava što ju je nama na izgrađivanje riječima svetim i čednim priopćila sveta ljubav koja »ne traži svoje« (1 Kor 13,5), a nije se smjela beskorisnom šutnjom mimoići tako divna odlika Kristove ljubavi prema njegovu sluzi. Znamo svi i vidjeli smo kako su, dok je sluga Božji živio, bila mirna i spokojna vremena i kako su obilovala plodnošću sviju dobara. Nije tada bilo »gladi za Božjom riječi« (Am 8,11), jer su riječi propovjednika bile pune snage, a srca sviju slušatelja pripadala su Bogu. Primjeri svetosti blistali su na redovničkoj

[30] Petrusin – neka vrst jestiva korijena, nešto slično peršinu ili mrkvi.

pojavi, a licemjerje onih »koji pobjeljuju grobove« još nije zarazilo tolike svece, niti je naučavanje onih koji se pretvaraju unijelo toliku radoznalost. Zato je punim pravom vladalo obilje vremenitih dobara kad su svi istinski toliko ljubili vječna.

53. A kad je on bio uzet, poredak se stubokom preinačio, sve se izmijenilo. Posvuda se pojaviše ratovi i bune. Različiti načini istrebljivanja brzo zahvatiše više kraljevstava (usp. Mt 13,45–46). Užasna glad se proširila nadaleko, a njezina nemilosrdnost, koja žestinom nadmašuje sve stvari, vrlo mnoge je pokosila. Tada naime nužda sve pretvara u hranu. Silila je da ljudski zubi žvaču čak i ono što ni životinje ne običavaju jesti. Kruh se priređivao od orahovih ljusaka i od kore drveća i, kazat ćemo ublaženo, roditeljska ljubav, natjerana glađu, nije imala samilosti ni nad životom djeteta, kao što se vidi iz nekih priznanja. Ali da bude jasno tko je bio onaj »vjerni sluga« – blaženi otac Franjo – zbog čije ljubavi je božanska obzirnost sustegnula ruku od kazne, pošto je prošlo nekoliko dana nakon njegove smrti, onom je bratu kojem je za života prorekao tu nevolju otkrio da je on sam bio taj sluga Božji. Jedne naime noći, dok je brat spavao, glasno ga je pozvao rekavši: »Brate, već dolazi glad koju Gospodin, dok sam bio živ, nije dopustio da dođe na zemlju.« Kad se brat probudio, od riječi do riječi je kasnije ponovio sve po redu. I treće noći nakon ovoga mu se svetac ukazao i ponovio slične riječi.

24. POGLAVLJE

Svečeva bistrina i naše neznanje

54. Nikom se to ne smije činiti neobičnim što se prorok našeg vremena odlikovao takvim povlasticama. Kad je naime bio oslobođen tame zemaljskih stvari i kad više nije bio podložan tjelesnoj nasladi, razum mu se uzdizao do najviših vrhunaca, čist je ulazio u svjetlo. Tako obasjan sjajem vječnoga svjetla od Riječi (božanske) primao je ono što je odzvanjalo u njegovim riječima. Jao, koliko se danas od njega razlikujemo mi koje obuzima tama te ne znamo ni onoga što je nužno! Što misliš da je tome uzrok drugo nego to što smo prijatelji tijela i što smo samo stavljeni u prašinu svjetovnih stvari? Kad bismo »svoja srca s rukama uzdizali prema nebu« (Tuž 3,41), kad bismo izabrali uzdignuće do vječnih stvari, možda bismo spoznali ono što ne znamo: Boga i sebe. Tko je u nečistoći, taj gleda nečistoću; kad je oko uprto u nebo, nemoguće je da ne vidi ono nebesko.

Siromaština

25. POGLAVLJE
Pohvala Siromaštine

55. Dok se blaženi otac nalazio u suznoj dolini, svekoliko imanje sinova ljudskih odbacivao je kao bijedu, a kad je žudno počeo težiti za višim vrhuncem, svim srcem je čeznuo za Siromaštinom. Kad je spoznao da je siromaština bila tijesno povezana sa Sinom Božjim, a cijeli svijet da ju je odbacio, odmah je nastojao da se vječnom ljubavlju s njome zaruči. Postao je dakle ljubiteljem njezina lika. Da bi uz zaručnicu što više prionuo i da bi njih dvoje bili u jednome duhu, nije ostavio samo oca i majku nego je sve odbacio. Zato ju je uza se privijao čistim zagrljajima, ni na čas nije podnosio da ne bi bio njezinim zaručnikom. Svojim sinovima govorio je da im je ona put savršenstva, da im je ona jamstvo i miraz vječnoga bogatstva. Nitko nije tako bio pohlepan za zlatom kao što je on bio za Siromaštinom, niti je itko pomnjivije čuvao svoje blago nego što je on čuvao ovaj evanđeoski biser.[31] Njegov se pogled na poseban način vrijeđao ako je što vidio u kući i izvana na braći što nije bilo u skladu sa siromaštvom. On se sam od početka redovničkoga života do smrti smatrao bogatim zato što imađaše samo jednu tuniku, pojas i hlače; drugo ništa više nije imao. Njegov siromašni habit pokazivao je gdje skuplja svoje blago. Zato je bio veseo, zato siguran, zato nesmetan za trku; radovao se što je propadljivo blago promijenio za stostruko vrednije.

Siromaštvo kuća

26. POGLAVLJE

56. Upućivao je svoje da grade siromašna prebivališta od drveta, a ne od kamena, i da kućice budu podizane po jednostavnomu nacrtu. Govoreći često o siromaštvu, utuvljivao je braći onu evanđeosku: »Lisice imadu jame, ptice nebeske gnijezda, a Sin Božji nema kamo bi naslonio glavu« (Mt 8, 20).

[31] Ovdje pisac misli na borbe što ih je Grgur IX. vodio s carem Friedrichom II. (1227–30).

27. POGLAVLJE

Kuća koju je počeo rušiti kod Porcijunkule

57. Kad je jednom kod Svete Marije Porcijunkulske trebao biti kapitul i već je imao početi, a Asižani vidjeli da ondje nema kuće, bez znanja čovjeka Božjeg i dok je on bio odsutan, vrlo brzo izgradiše kuću za kapitul. Kad se napokon otac vratio i kad je ugledao kuću, teško ga se to dojmilo i jako se ražalostio. Doskora se prvi digao da zgradu ukloni. Uspeo se na krov i odlučno počeo skidati crijep i letve. Naredio je i braći da se uspnu i da nakazu koja se uvelike protivi siromaštvu uklone. I rekao je da se sve brzo u cijelom Redu razglasi pa da svi vide kao primjer što je na onome mjestu bilo pretjerano. Do temelja bi porušio ovu kuću da se nisu vitezovi, koji su se ondje našli, suprotstavili gorljivosti njegova duha i izjavili da ona nije svojina braće, nego da pripada općini.

28. POGLAVLJE

Kako je iz kuće u Bologni izbacio bolesnike

58. Kad se jednom vraćao iz Verone i htio proputovati kroz Bolognu, dočuo je da je ondje za braću sagrađena nova kuća. Kad je čuo riječ »kuća braće« skrenuo je drugim putem i u Bolognu nije došao. Konačno je zapovjedio braći da kuću brzo napuste. Zato kad su napuštali kuću, nisu ostavili ni bolesnike, nego su i oni iseljeni s ostalima. I nije im dopušteno da se vrate dok gospodin Hugolin, tada biskup ostijski i izaslanik u Lombardiji,[32] nije u javnoj propovijedi spomenutu kuću proglasio svojom. Ovo svjedoči i piše onaj koji je tada bolestan iz kuće bio uklonjen.[33]

29. POGLAVLJE

Kako nije htio ući u ćeliju koja je za nj načinjena

59. Nije htio da se braća nastane u kakvom malom boravištu ako nije bilo određena gospodara komu je pripadalo vlasništvo. Uvijek je naime tražio da za njegove sinove vrijede zakoni predviđeni za strance (usp. Izl 12,49), da se naime skupljaju pod tuđim krovom, da miroljubivo prolaze, da čeznu za domovinom. Tako i kad je brat brata zapitao u samotištu Sarteano odakle dolazi, a taj je odgovorio:

---

[32] Time nije rečeno da se Hugolin tada kad se događaj odigrao ubrzo nakon Franjina povratka s Istoka početkom 1220. i sam zadržavao u Bologni.

[33] Vjerojatno je to bio brat Leon, a ne sam pisac.

»Iz ćelije brata Franje«, i kad je svetac to čuo, odgovorio je: »Kad si ćeliju nazvao Franjinim imenom, prisvajajući je meni, traži joj drugoga stanovnika jer ja ubuduće u njoj neću boraviti. Gospodin« reče – »kad se nalazio u odvojenosti, gdje je molio i postio četrdeset dana, nije ondje dao načiniti ćeliju niti kakvu kuću, nego je boravio pod planinskom stijenom. Njega možemo nasljedovati na propisani način, nemajući nikakve svojine, premda bez upotrebe kuća ne možemo živjeti.«

Siromaštvo namještaja

30. POGLAVLJE

60. Taj čovjek nije samo mrzio raskoš kuća nego je silno zazirao i od obilna i birana namještaja. Nije volio stolove ni posuđe koje bi ga podsjećalo na svijet da bi sve oko njega upravo pjevalo o tuđinstvu i progonstvu.

31. POGLAVLJE

Slučaj kad je za Uskrs u Grecciu bio pripravljen stol i kako se po primjeru Kristovu prikazao kao stranac

61. Dogodilo se jednog Uskrsa da su braća u samotištu kod Greccia pomnjivije prostrla stol upotrijebivši bijeli stolnjak i stakleno posuđe. Kad je otac izišao iz ćelije te došao k stolu, ugledao ga je povišena i isprazno urešena. No dok se stol smiješio, on se nimalo nije nasmijao. Neopazice i polako je zastao, na glavu je stavio kapu nekog siromaha, koji se tada ondje našao, i izišao van. Vani je pred vratima čekao dok braća ne počnu jesti. Ako on na dani znak ne bi došao, ne bi ga čekali. Kad su počeli jesti, pravi siromah je pred vratima zaviknuo: »Za ljubav Gospodinu Bogu« – reče – »pružite milostinju siromašnu i bolesnu starcu.« Braća odgovoriše: »Uđi, čovječe, ovamo za ljubav onomu koga si zazvao.« Tako je odmah ušao i pokazao se onima koji su blagovali. Ali što misliš kako su se braća strancu iznenadila? Dana mu je zdjelica i on je sjedeći sam na zemlji zdjelicu stavio u pepeo. »Sada sjedim« – reče – »kao manji brat«, a zatim reče braći: »Primjeri siromaštva Sina Božjega nas moraju privlačiti više nego ostale redovnike. Vidio sam prostrt i urešen stol i nisam smatrao da pripada siromasima koji idu od vrata do vrata.« Da je bio sličan onom strancu koji je istoga dana bio sam u Jeruzalemu, dokazuje tijek događaja. Usprkos svemu tomu, usplamtjelo je srce učenika dok je govorio.

32. POGLAVLJE
Protiv pomame za knjigama

62. Naučavao je da u knjigama valja tražiti »svjedočanstvo Gospodinovo« (Ps 19,8), a ne gledati njihovu vrijednost; treba tražiti duhovnu izgradnju, a ne ljepotu. Ipak je htio da ih nekoliko ima i da budu na raspolaganje braći kad ustreba. Zato kad je neki ministar molio njegovo dopuštenje da može zadržati skupocjene i vrijedne knjige, čuo je od njega: »Zbog tvojih knjiga ne želim izgubiti knjigu Evanđelja, koju sam obećao obdržavati. Ti učini što hoćeš, moje odobrenje ti neće biti zamkom.«

Siromaštvo ležaja

33. POGLAVLJE
Primjer gospodina Ostijskoga i pohvala njemu

63. Bila je tako velika nestašica kreveta i ležaja da se smatralo pravom ložnicom ako je tko povrh slame prostro kakvu trošnu plahtu. Tako se dogodilo u vrijeme kad se u Sv. Mariji Anđeoskoj održavao kapitul da je onamo došao gospodin Ostijski[34] sa skupinom vitezova i klerika da posjeti braću. Kad je vidio kako braća leže na zemlji i kad je promatrao ležaje koje bi netko mogao smatrati živinskim brlozima, gorko je zaplakao i rekao pred svima: »Evo, ovdje braća spavaju«, pa je dodao, »a što će biti od nas bijednih koji uživamo toliko obilje?« Svi nazočni bijahu ganuti do suza i otiđoše duhovno mnogo osnaženi. Gospodin Ostijski bijaše onaj čovjek koji se, kad je u Crkvi postao najvećim vratima, neprijateljima uvijek suprotstavljao, dok nije svetu žrtvu, onu blaženu dušu vratio nebu.[35] O nježna li srca, o ponora li ljubavi! Uzdignut na visok položaj jadikovao je da nema velikih zasluga, a po krepostima je bio uzvišeniji nego po svom položaju.

---

[34] To je bio kardinal Hugolin.

[35] U ovoj je rečenici pisac sažeo pravi hvalospjev kardinalu Hugolinu, kao pokrovitelju prvih franjevaca. Kardinalovo je naime sjedište, Ostia, na ušću Tibera, a on je poslije postao Kristov namjesnik. Na latinskom *ostium* znači i ušće, ali i vrata, a Isus za sebe reče »Ja sam vrata ovcama«: (Iv 10, 7). Ujedno se hoće istaknuti Hugolinov pavlovski apostolski žar, izražen u latinskoj verziji 1 Kor 16, 9: »*Ostium enim mihi apertum est magnum* – jer vrata mi se otvoriše velika (za rad)«, a pisac ističe i otpor kasnijeg pape prema neprijateljima vjere (*hostis* na latinskom znači neprijatelj). Konačno, čistoća i požrtvovnost Hugolina, kasnijeg pape Grgura IX., dopuštaju da se njegova duša usporedi s hostijom! (A.Š.)

34. POGLAVLJE

Što se neke noći desilo Franji zbog jastuka od perja

64. Budući da spomenusmo postelje, pada mi na pamet nešto drugo što će možda biti korisno ako spomenem. Od onoga vremena kad se ovaj svetac obratio Kristu nastojao je zaboraviti sve svjetovno. Tako nije htio ležati na perini niti je pod glavom htio imati jastuk od perja. Ni bolest ni gostoprimstvo kod svjetovnjaka ne mogoše ovu ogradu strogosti slomiti. Dogodilo se u samotištu u Grecciu da kad ga je bolest očiju mučila više nego obično, bijaše prisiljen da protiv volje upotrijebi jastučić. Tako je prve noći u vrijeme jutarnje svetac pozvao brata i rekao mu: »Noćas, brate, nisam mogao spavati niti sam se mogao dići na molitvu. Glava mi696 ršće, koljena klecaju, cijelo mi se tijelo trese kao da sam se najeo kruha od ljulja. »Držim« – reče – »da se u ovom jastučiću što ga imam pod glavom nalazi đavao. Nosi ga jer više neću da pod glavom imam đavla.« Brat je s očevim bolnim mrmljanjem suosjećao, uzeo je dobačeni mu jastučić da ga odnese. Dok je izlazio, najednom je izgubio dar govora. Takav ga je snašao strah i bio je kao svezan te nije mogao ni noge maknuti s mjesta niti je bilo kamo mogao pokrenuti ruke. Za malo vremena, kad ga je svetac pozvao, pošto je za to doznao, bi oslobođen; vratio se i pripovijedao što je pretrpio. Svetac mu je na to rekao: »Sinoć, dok sam molio Povečerje, jasno sam osjetio da je đavao došao u ćeliju.« I nastavio je: »Naš je neprijatelj silno lukav i pronicav. Kad ne može iznutra škoditi duši, nastoji bar pružiti joj razlog da mrmlja.« Neka poslušaju svi koji si »sa svake strane pripravljaju jastučiće« (Ezek 13,18) da, na koju god se stranu okrenu, dospiju na mekušno. Đavao rado slijedi obilje materijalnih dobara, raduje se kad može biti uz udobne postelje, napose gdje to ne iziskuje potreba i gdje to zvanje brani. Ništa manje »stara zmija« ne bježi od čovjeka koji se lišio svega, bilo da prezire stanovanje sa siromahom bilo da se straši veličine siromaštva. Opazi li brat da se pod perjem nalazi đavao, njegova će glava biti zadovoljna i sa slamom.

Protivnik novca

35. POGLAVLJE

Strogo je ukorio brata koji je novac dotaknuo rukama

65. Premda je prijatelj Božji veoma prezirao sve što je svjetovno, ipak je iznad svega proklinjao novac. Već ga je tamo od početka svoga obraćenja odbacivao i svojim je sljedbenicima uvijek utuvljivao u glavu da ga treba izbjegavati poput đavla. Savjetovao je svojima da novac jednako cijene kao i izmet. Tako se desilo jednoga dana da je neki svjetovnjak ušao u crkvu svete Marije u Porcijunkuli da se pomoli. Svoj novčani dar ostavio je pokraj križa. Kad je otišao, jedan je brat uzeo novac i bacio ga u udubinu prozora. I doču svetac što je učinio taj brat. Kad je brat vidio da je zatečen, požurio se moliti oproštenje i bacio se na zemlju da primi kaznu. Svetac ga je ukorio i zato što se dotaknuo novca strahovito ga je izgrdio. Naredio je da vlastitim ustima iz prozora uzme novac pa da ga izvan njihova prebivališta stavi na magareću balegu. Onaj brat je rado izvršio zapovijed, a strah obuze srca sviju koji su to slušali. Ubuduće su svi još više novac tako uspoređen s balegom prezirali, a novi slučajevi su ih danomice sve više poticali da ga preziru.

36. POGLAVLJE

Kažnjen je brat koji je jednoć pokupio novac

66. Kad su jednom zgodom zajedno putovala dva brata, približe se jednom skloništu gubavaca. Na putu spaze novac. Zaustave se te počnu raspravljati o tome što bi s »balegom« trebalo učiniti. Jedan od njih pokuša, ismjehujući bratovu savjest, uzeti novac da ga pokloni gubavcima, slugama novca.[36] Zadržavao ga je subrat kao lažnom pobožnošću zavedena, lakoumnom je dozivao u pamet riječ Pravila odakle jasno proizlazi da nađeni novac treba zgaziti kao prašinu. Onaj je tvrdoglavo slušao opomene jer je uvijek po svojoj naravi bio »tvrde šije«. Omalovaži Pravilo, sagne se i uzme novac, ali nije izbjegao Božjem sudu. Najednom je izgubio dar govora, škripao je zubima, nije mogao govoriti. Tako je kazna prokazala luđaka, tako je osveta poučila oholicu da se pokorava očevim zakonima. Kad je napokon smrad odbacio, kad su obeščašćene usne oprane

---

[36] Tekst latinskog izvornika »leprosis pecuniae famulis offerendum« nije lako prevesti. Gubavci su bili upućeni na novčanu milostinju svojih bližnjih. Razumljivo je da su prije svega čeznuli za novčanom milostinjom.

vodom pokore, razvezaše se na pohvale. Stara je poslovica: Ispravi luđaka i postat će ti prijateljem.

37. POGLAVLJE

Ukorio je brata koji je pod izlikom potrebe htio sačuvati novac

67. Kad je jednom zgodom svečev zamjenik brat Petar Katanski vidio kako mnoštvo braće izvana dolazi k Svetoj Mariji u Porcijunkulu, a da se opskrbe onim najnužnijim, milostinja nije dotjecala, rekao je svetom Franji: »Ne znam, brate, što da učinim. Čete braće se sliježu, a nemam čime bi ih dostatno podvorio. Molim te, jesi li si sporazuman da se neke stvari novaka koji dolaze sačuvaju te da se kad ustreba potroše.« Svetac odgovori: »Daleko bila od nas ovakva ljubav, predragi brate, da se mi zbog bilo kojega čovjeka ogriješimo o Pravilo.« A ovaj će: »Što dakle da učinim?« On mu reče: »Oplijeni Djevičin oltar i digni različite ukrase, kad drugačije ne možeš izići u susret potrebnicima. Vjeruj mi, bit će joj milije da se evanđelje njezina Sina opslužuje i da joj se oplijeni oltar nego da joj oltar bude opremljen, a Sin prezren. Gospodin će poslati onoga tko će Majci vratiti ono što nam je posudila.«

38. POGLAVLJE

Novac se pretvorio u zmiju

68. Kad je jednom zgodom čovjek Božji s pratiocem putovao Apulijom prema Bariju, na putu je našao veliku novčarku koja je bila nabijena novcem, a trgovačkim jezikom se zvala »mreža za ulov«. Pratilac je upozorio sveca i nagovarao ga da novčarku dignu sa zemlje i da novac podijele siromasima. Preporučuje se ljubav prema potrebnicima, a dijeljenjem novca preporučuje se milosrđe. Svetac je odlučno odbio da to učini. Tvrdio je da je to đavlova izmišljotina. Rekao je: »Nije slobodno, sinko, uzeti tuđe; nekom tuđe darovati – zavređuje kaznu grijeha, a ne slavu zasluge.« Ostaviše to mjesto i požuriše započetim putem. No brat, zaveden ispraznom ljubavlju, nikako da se smiri, još ga pokušava nagovoriti na nevjernost. Svetac pristane da se vrate na ono mjesto, ali ne zato da bratu ispuni želju, nego da zaluđenom pokaže božansko otajstvo. Pozvao je nekog mladića koji je kraj puta sjedio blizu bunara da se pred licem dvojice ili trojice svjedoka očituje svetinja Trojstva (usp. Mt. 16,18; 2 Kor 13,1). Kad su sva trojica već prispjela do »mreže«, opaziše kako je od novaca nabrekla. Svetac je zabranio da joj se koji od njih približi kako bi se po molitvi raskrinkala đavolska varka. Povukao se odanle

koliko se može dobaciti kamenom i predao se svetoj molitvi. Kad se vratio od molitve, naredi bratu da podigne novčarku, a u njoj se po njegovoj molitvi umjesto novca nalazila zmija. Brat je uzdrhtao i zapanjio se. Ne znam je li već nešto unaprijed slutio; pri duši se sasvim drugačije osjećao. Iz straha da ne povrijedi poslušnost prestao je krzmati i rukama je uzeo novčarku. I gle, iz novčarke je iskočila oveća zmija i tako se bratu otkrila đavolska varka. I konačno mu svetac reče: »Slugama Božjim, brate, novac nije ništa drugo nego đavao i zmija otrovnica.«

Siromaštvo u odijevanju

39. POGLAVLJE

Kako je svetac riječju i primjerom prekorio one koji oblače mekušna i skupa odijela

69. Ovoga čovjeka, obučena u nadnaravnu krepost, većma je iznutra grijao božanski žar nego izvana tjelesna odjeća. Grdio je one koji nose trostruku odjeću i koji su se u Redu bez potrebe služili mekušnim odijelom. Tvrdio je da je potreba, koju ne zahtijeva razum nego udobnost, znak utrnuta duha. Rekao je: »Kada duh postane mlak i kad u milosti polako ohladi, tada nužno tijelo i krv traže svoje. Što preostaje kada duša ne nalazi naslada, nego to da se tijelo vrati svom uživanju? Tada životinjski nagon prekriva prijeku potrebu, tada tjelesni osjećaj oblikuje savjest.« I nadodao je: »Nađe li se moj brat u pravoj potrebi, pogodi li ga bilo kakva nevolja, požuri li se da joj udovolji i da je od sebe ukloni, 'kakvu će primiti plaću?' (Post 29,15). Pružila mu se prilika da stekne neku zaslugu, ali je otvoreno dao razumjeti kako mu se to ne sviđa.« Ovim je i sličnim riječima pogađao one koji nisu htjeli znati za potrebe. Jer ih strpljivo ne podnose, to nije ništa drugo nego vraćanje u Egipat.

Napokon, nije htio da braća bilo kada imaju više nego dvije tunike. Ipak je dopuštao da ih podstave komadima sukna. Naredio je da izbjegavaju skupocjene tkanine, a one koji su protivno tome radili pred svima je korio oštrim riječima. Da takve svojim primjerom stavi u nepriliku, na vlastitu tuniku bi prišio grubu kostrijet. Na samrti je zatražio da mu se posmrtna tunika prekrije siromašnom kostrijeti.[37]

---

[37] U *Speculum perfectionis* (izd. P. Sabatier) pripovijeda se u poglavlju 112. da je Jakoba iz Settesolija sv. Franji između ostaloga, kad je ležao na samrti, donijela sukno sive boje za posmrtni habit.

Braći koju je tištala bolest ili kakva druga potreba dopuštao je da na samom tijelu odozdo nose mekanu tuniku, ali ipak tako da se izvana sačuva grubost i siromašan izgled. Govoraše naime: »Još će toliko olabaviti strogost, prevladat će mlakost te se sinovi siromašna oca neće bojati nositi i grimiz, a promijenit će samo boju.« Ovim ti, oče, ne lažemo mi, otuđeni sinovi, nego sama sebi laže naša opakost. Gle, to je već jasnije od sunca, i danomice sve više raste.

40. POGLAVLJE

Franjo najavljuje da će one koji odstupaju od siromaštva popraviti nevolja

70. Gdjekada je svetac i ovako jadikovao: »Koliko se braća odaleče od siromaštva, toliko će se svijet udaljiti od njih, tražit će« – reče – »i neće ništa naći. A ako prigrle moju gospođu Siromaštinu, svijet će ih hraniti, jer su svijetu dani na spasenje.« I ponovno je rekao: »Između svijeta i braće postoji uzajamna razmjenjivanje; oni svijetu duguju dobar primjer, a svijet je dužan izlaziti u susret njihovim potrebama. Kad oni ne budu davali dobar primjer i kad se iznevjere zadanu obećanju, tada će svijet sustegnuti ruku da ih pravedno kazni.«

U brizi za siromaštvo čovjek se Božji plašio mnoštva,[38] koje iako nije stvarno imućno, ipak odaje bogat izgled. Zato je kazivao: »O, kad bi bilo moguće, kad bi se na svijetu Manja braća mogla vidjeti vrlo rijetko, toj nekolicini bi se svijet divio!« Povezan tako s gospođom Siromaštinom nerazrješivom vezom ne očekuje sadašnju, nego buduću nagradu. Psalme koji uzvisuju siromaštvo, kao što je onaj: »Siromah neće pasti u zaborav zauvijek, ufanje ubogih neće biti zaludu dovijeka« (Ps 9,19) i »Gledajte, ubogi, i radujte se«, pjevao je s većim žarom i radošću (Ps 68,33).

Prošnja milostinje

41. POGLAVLJE

Preporuka milostinje

71. Sveti se otac radije služio isprošenom milostinjom negoli donesenom. Sramežljivo zaziranje od prošnje nazivao je neprijateljstvom spasenja; tvrdio je da je ona sramežljivost u

[38] Tj. onih koji stupaju u Red.

prošnji koja nogu ne povlači natrag sveta. Hvalio je rumenilo koje se rađa na nježnu čelu, a nije hvalio ono sramežljivo osjećanje koje čovjeka zbunjuje. Kad je svoje gdjekad poticao na prošnju milostinje, služio se ovim riječima: »Idite« – rekao je – »jer su Manja braća u ovom posljednjem času posuđena svijetu da izabrani na njima ispune ono po čemu će ih sudac pohvaliti: 'Što ste učinili jednom od moje najmanje braće, meni ste učinili' (Mt 25,40–45). Govorio je da »veliki Prorok« (tj. Krist) smatra Red povlaštenim jer je on naslov njegova imena tako jasno izrekao. Zato je htio da braća ne borave samo u gradovima nego i u samotištima gdje se svima pruža prigoda za stjecanje zasluga, a opakima se skida »pokrivalo isprike«.

42. POGLAVLJE

Svečev primjer s obzirom na prošnju milostinje

72. Da ne bi ni jedan jedini put povrijedio onu svoju svetu »zaručnicu«, sluga Boga svevišnjega običavao je učiniti ovo: ako bi ga kada pozvala gospoda da ga počaste obilnijim stolom, najprije bi po obližnjim susjednim kućama prosio komadiće kruha, a zatim bi, ovako bijedom obogaćen, požurio sjesti za stol. Kad je koji put bio upitan zašto to čini, odgovorio bi da neće za feud,[39] koji se daje privremeno, ostaviti trajnu baštinu. Rekao bi: »Siromaštvo nas čini baštinicima i kraljevima kraljevstva nebeskoga, a ne vaše lažno bogatstvo.«

43. POGLAVLJE

Primjer što ga je pružio u dvoru gospodina Ostijskoga i njegov odgovor biskupu

73. Kad je jednom prilikom sveti Franjo posjetio časne uspomene papu Grgura,[40] dok je taj još bio u nižoj službi, kako je već bilo vrijeme ručka, pošao je u prošnju. Kad se vratio, poredao je komadiće crnoga kruha po biskupovu stolu. Kad je to biskup opazio, bilo mu je malo neugodno, napose zbog novopozvanih gostiju. Isprošenu milostinju otac je vedra lica razdijelio vitezovima i kapelanima

---

[39] »Feudum« je riječ srednjovjekovnog latiniteta, a znači isto što i riječ »leno« (njem. das Lehen), tj. posjed što ga vladar daje pojedinim podanicima i time ih obavezuje na vjernost i vojničku službu. Jedna od značajki feuda jest i to da se podanicima daje samo na određeno vrijeme, ima dakle privremen karakter.

[40] To je papa Grgur IX. koji je tada još bio kardinal (Hugolin).

koji bijahu za stolom. Svi su oni to s neobičnom ljubaznošću primili; jedni su pojeli, a drugi iz poštovanja sačuvali. Kad je blagovanje dovršeno, biskup je ustao i čovjeka Božjeg poveo nasamo. Raširio je ruke i zagrlio ga. Zatim mu reče: »Zašto si mi, brate u kući, koja pripada tebi i braći, načinio neugodnost te si pošao u prošnju?«. Na to će njemu svetac: »Mnogo veću čast sam vam iskazao kad sam počastio većega Gospodina. Gospodinu se sviđa siromaštvo, a naročito ono prosjačko, koje je dragovoljno. Ja posjedujem kraljevsko dostojanstvo i izvanredno plemstvo da slijedim onoga Gospodina, koji 'premda bijaše bogat, poradi nas postade siromašan'« (2 Kor 8,9). I nadodao je: »Više uživam za siromašnim stolom na kojem je bijedna milostinja nego za bogatim na kojem se redaju jela da im se jedva zna broj.« To je biskupu poslužilo za veliku duhovnu izgradnju pa je zato rekao svecu: »Sinko, što je u tvojim očima dobro, to čini, jer je Gospodin s tobom.«

44. POGLAVLJE

Primjerom i riječju opominje kako treba prositi milostinju

74. Gdjekada je samoga sebe vježbao, a štedio bratsku sramežljivost te je u početku on sam odlazio u prošnju. A kad je opazio da više njih ne vodi brigu o svom pozivu kako treba, jednom prilikom je rekao: »Predraga braćo, Sin Božji je od nas bio plemenitiji, a poradi nas je postao siromašan na ovome svijetu. Iz ljubavi prema njemu odabrali smo put siromaštva, zato se ne smijemo sramiti ići u prošnju. Baštinicima kraljevstva nikako ne dolikuje da se srame miraza nebeske baštine. Kažem vam da će se našoj zajednici pridružiti mnogi odličnici i mudraci i smatrat će se počašćenima što mogu prositi milostinju. Vi dakle koji ste njihovi prvijenci veselite se i radujte, ne sustežite se činiti ono što predajom prenosite onim svetima da imaju činiti.«

45. POGLAVLJE

Kori brata koji nije htio prositi

75. Sveti je Franjo često govorio kako pravi manji brat ne smije mnogo oklijevati da pođe na prošnju. Rekao je: »Što je moj sin plemenitijega roda, neka bude to spremniji poći jer mu se tako množe zasluge.« U nekom se prebivalištu nalazio brat kojega za prošnju uopće nije bilo, a jeo je za više njih. Kad je svetac opazio da taj prijatelj trbuha voli uživati plodove, a u poslu ne sudjeluje, ovako mu je jednom rekao: »Idi, brate muho, svojim putem, jer želiš jesti znoj

svoje braće[41] i biti u Božjem poslu besposlen. Sličan si bratu trutu koji s pčelama ne radi, a prvi hoće jesti med.« Kad je ovaj »tjelesni čovjek« spoznao da je njegova proždrljivost zamijećena, ponovno je potražio svijet koji još nije bio ni ostavio. Napustio je naime Red, a kako je nestajao u prošnji, nestao je i kao brat; tko jede za više drugih, postaje višestrukim demonom.

46. POGLAVLJE

Kako je izišao u susret bratu koji je nosio milostinju i poljubio mu rame

76. Nekom se drugom zgodom jedan brat iz Asiza vraćao u Porcijunkulu s milostinjom. Kad je već bio blizu boravišta, poče na sav glas pjevati i visokim glasom Gospodina hvaliti. Čuvši to svetac, istrča van, bratu poljubi rame i na svoje rame uprti torbu. Rekao mu je: »Neka je blagoslovljen moj brat koji spremno odlazi na prošnju, ponizno prosi i radostan se vraća!«

47. POGLAVLJE

Kako je nagovorio vitezove da prose milostinju

77. Kad je blaženi Franjo već bio skroz-naskroz bolestan i blizu smrti, a nalazio se u Noceri, Asižani su poslali svečano poslanstvo i zahtijevali da »njihova slava ne bi nekom drugom bila dana« (Iz 42,8), da im se preda tijelo čovjeka Božjeg. Kad su ga vitezovi na konju prenosili, stigoše u neko siromašno selo zvano Satriano.[42] Kad su već ogladnjeli i bilo vrijeme da potraže hranu, pođoše nešto kupiti, ali ništa nisu našli. Vitezovi se vratiše blaženom Franji i rekoše: »Moraš nam dati nešto od svoje isprošene milostinje jer ovdje ništa ne možemo kupiti.« Svetac im je odgovorio rekavši: »Zato niste ništa našli što se više pouzdajete u svoje muhe nego u Boga.« Novac je nazvao »muhama«. Nato im je rekao: »No vratite se i u kućama koje ste obišli ponizno prosite milostinju, a mjesto novca pružite im ljubav Božju. Nemojte se sramiti jer nam je nakon grijeha sve dano kao milostinja. I vrijednima i nevrijednima s blagom ljubežljivošću dijeli je onaj veliki milostinjar.«[43] Vitezovi odbaciše sramežljivost i spremno pođoše u prošnju milostinje. Tako su više

---

[41] Tj. ono što su oni sebi zaradili u znoju svoga lica.

[42] Događaj se zbio ljeti, vjerojatno u rujnu 1226.

[43] U rimskoj Kuriji, u kraljevskim i kneževskim dvorovima dijelili su milostinju tzv. milostinjari. Bila je to visoka služba.

toga kupili za Božju ljubav nego za novac. Štoviše, svi su se natjecali i radosno davali te nije prevladala glad ondje gdje je prevladalo obilje siromaštva.

48. POGLAVLJE
Kako se batak kopuna pretvorio u ribu u Aleksandriji

78. U davanju milostinje većma je tražio dobitak duša nego pomoć tijelu. Kako u davanju tako je i u primanju samoga je sebe ostalima stavljao kao primjer. Kad je došao u lombardsku Aleksandriju[44] propovijedati riječ Božju, ljubazno ga je kao gosta primio neki bogobojazni čovjek koji je uživao dobar glas. On je zamolio Franju da za ljubav opsluživanja evanđelja jede od svega što mu se ponudi. Pobijeđen gostoprimčevom ljubaznošću dobrostivo je pristao. Taj se požuri i čovjeku Božjem pomno priredi sedmogodišnjega kopuna da blaguje. Dok je patrijarh siromaha sjedio za stolom i obitelj bila radosna, najednom se na vratima pojavi »sin Belijalov«,[45] siromašan bilo kakvom milošću, a hinio je siromaštvo u potrebnim stvarima. Za ljubav Božju lukavo je zamolio milostinju, plačnim glasom je tražio da mu se poradi Boga pomogne. Svetac zazva nada sve blagoslovljeno Ime, njemu slađe od meda, vrlo prijazno uzme doneseni kopunov batak, stavi ga na kruh i pruži moliocu. A što je ovaj učinio? Nesretnik je darovano spremio da oblati sveca.

79. Sutradan, kad se narod okupio, svetac je po svom običaju propovijedao riječ Božju. Najednom se onaj opaki čovjek prodere i htjede svem narodu pokazati kopunov batak. I problebeta: »Gledajte kakav je ovaj Franjo što propovijeda. Vi ga častite kao sveca. Gledajte meso što mi ga je sinoć dao kad je večerao!« Svi navališe na ovoga pokvarenjaka i svi su ga napali kao da je u njemu đavao. Svi su u onome stvarno prepoznavali ribu što je ovaj tvrdio da je kopunov batak. Napokon je i sam ovaj bijednik, zapanjen čudom, bio prisiljen priznati što su tvrdili. Napokon se nesretnik zasramio, i kako je uhvaćen u zlodjelu, kajao se i žalio. Pred svima je sveca zamolio za oproštenje i priznao kako je imao opaku nakanu. Batak je opet dobio svoj prijašnji oblik kad je prestupnik došao k sebi.

---

[44] Danas je to glavni grad talijanske pokrajine Piemontea.

[45] Usp. 1 Sam 25,17. – Misli se na opaka čovjeka, ništariju. Vjerojatno je to bio neki »katar«, jer je »savršenima« među katarima bilo zabranjeno jesti meso.

Oni koji ostavljaju svijet

49. POGLAVLJE

Kako je svetac jednoga ukorio koji je svoju imovinu ostavio rođacima, a nije razdijelio siromasima

80. One koji su stupali u Red svetac je upućivao da najprije svijetu dadu »otpusno pismo« (usp. Mt 5,31), da najprije imovinu razdijele izvana, a zatim da se iznutra prikažu Bogu. U Red je primao samo one koji su se izvlastili i koji upravo ništa nisu zadržali. Tako je postupao s jedne strane poradi evanđelja (usp. Mt 19,21), a s druge opet i zato da ne bi zadržane novčarke bile na sablazan.

81. Dogodilo se u Ankonskoj marki nakon svečeve propovijedi: neki je čovjek došao k njemu i ponizno zamolio da može ući u Red. Njemu će svetac: »Ako se hoćeš pridružiti Božjim siromasima, najprije siromasima svijeta razdijeli svoju imovinu.« Kad je taj čovjek to čuo, otišao je i, vođen tjelesnom ljubavlju, svoju je imovinu razdijelio svojima, a ništa nije dao siromasima. Kad se vratio, dogodilo se ovo: ispripovijedao je svecu kako je bio darežljiv i velikodušan, a otac se nasmijao i rekao: »Idi svojim putem, brate muho, jer još nisi 'izišao iz svoje kuće i svoga roda'« (Post 12, 1). Svoj si imetak dao svojim rođacima, a prevario si siromahe, nisi dostojan da budeš među svetim siromasima. Počeo si s tijelom, a duhovnoj građevini si postavio nepouzdan temelj.« Tjelesni se čovjek (usp. 1 Kor 2,14) vratio k svojima i zatražio da mu povrate njegovo, što nije htio ostaviti siromasima. Tako je brzo napustio odluku da teži za krepošću. Mnoge danas ovako bijedna raspodjela vara, jer na vremenit način započnu ostvarivati blaženi život. Nitko se naime zato Bogu ne posvećuje da bi svoje obogatio, nego da bi uz cijenu samilosti otkupio grijehe i plodom dobrih djela stekao život vječni.

Često je upućivao, »ako bi braća bila u potrebi«, da se radije uteknu za pomoć drugima, a ne onima koji ulaze u Red. To je tražio zato da bi dali dobar primjer, a zatim da bi se očuvali od svake ružne dobiti.

50. POGLAVLJE

Viđenje koje se odnosi na siromaštvo

82. Čini mi se zgodnim da ovdje iznesem jedno svečevo viđenje koje zavređuje da se spomene. Kad je jedne noći dovršio molitvu, kako je bio pospan, zaspao je. Njegova je sveta duša bila uvedena u Božje svetište i u snu je između ostaloga vidjela neku gospođu koja se ovako držala: glava joj je bila od zlata, prsa i ruke od srebra, trbuh od kristala, a niže sve do dolje bilo je od željeza. Lik bijaše visok, skladno sastavljen i pravilno oblikovan. Premda je gospođa bila divna izgleda, ipak je bila zaogrnuta zamazanim ogrtačem. Kad je blaženi otac ujutro ustao, bratu Pacifiku, svetom čovjeku, opisao je viđenje, ali mu nije protumačio što ono ima značiti.

Premda su ovo viđenje mnogi samovoljno tumačili, mislim da nije naodmet prihvatiti tumačenje spomenutoga brata Pacifika, koje mu je, kad je stvar čuo, nadahnuo Duh Sveti. On je rekao: »Ova izvanredno lijepa gospođa jest duša svetoga Franje. Zlatna glava označuje kontemplaciju i poznavanje vječnih istina; srebrna prsa i ruke izražavaju kako je on riječi Gospodnje u srcu razmatrao i u djelo provodio; stameni kristal označuje trijeznost, a sjaj označuje čistoću; željezo, to je neslomljiva ustrajnost; i napokon zamazani ogrtač smatraj prezrenim nejakim tijelom, koje prekriva dragocjenu dušu.«

Međutim mnogi koji imaju Duha Božjega tu gospođu smatraju očevom zaručnicom, to je gospođa Siromaština. Ovi kažu: »Ona, ukoliko je bila zlatna, pronijela je o njemu nagradu slave; ukoliko bijaše srebrna, pronijela je o njemu dobar glas; ukoliko bijaše kristalna, označuje da nije ni unutrašnjošću ni vanjštinom bio vezan za novac; a ukoliko bijaše od željeza, označivala je njegovu ustrajnost. Prezir tjelesnih ljudi ovoj je divnoj gospođi satkao onaj zamazani ogrtač.«

Mnogi to proročanstvo primjenjuju na Red, slijedeći tijek vremenskoga razvoja prema Danijelu (usp. Dan 2,36–45). Najočitije je da se odnosi na oca, jer je izbjegavao taštinu; on to viđenje nije uopće htio tumačiti. Kad bi se odnosilo na Red, ne bi preko njega prešao nijemom šutnjom.

Samilost svetog Franje prema siromasima

51. POGLAVLJE

Samilost prema siromasima i kako je zaviđao siromasima

83. Koji bi jezik mogao ispripovijediti koliko je ovaj čovjek suosjećao sa siromasima? Samilost mu je doista bila kao urođena, a nju je pobožnost podvostručila. Franjino se srce rastapalo od ljubavi prema siromasima; kojima nije mogao pružiti ruku, iskazivao je osjećaje. Kakav god je kod koga opazio nedostatak, kakvu god neimaštinu, pokretnošću svog duha to je brzo primjenjivao i prenosio na Krista. Tako je u svim siromasima gledao Sina siromašne Gospođe (tj. Blažene Djevice Marije); koga je ona na rukama držala gola, on ga je gola nosio u srcu. A kad je od sebe već odbacio svaku zavist, ipak nije mogao biti bez zavisti prema siromasima. Ako bi kada vidio nekog siromašnijega od sebe, odmah se u njemu probudila zavist te bi se s takvim počeo natjecati, jer se bojao da ga taj u siromaštvu ne pobijedi.

84. Dogodilo se jednoga dana, kad je propovijedajući obilazio, da je putem sreo nekoga siromaška. Ugledavši njegovu golotinju, samilosno se okrenuo prema pratiocu i rekao mu: »Uvelike nas postiđuje bijeda ovoga i silno prekorava naše siromaštvo.« Upita ga pratilac: »Zašto, brate?« A svetac tužnim glasom odvrati: »Siromaštinu sam izabrao da bude moje bogatstvo, da bude moja gospođa, a ona na ovome većma blista. Zar ne znaš da se razglasilo po cijelome svijetu da smo mi poradi Krista postali najveći siromasi? Međutim stvar stoji drugačije, ovaj nas siromah pobjeđuje!« O, neviđene li zavisti! O, natjecanja li što bi ga sinovi trebali prihvatiti! To nije ona zavist koja teško podnosi tuđa dobra; to nije ona koju Sunčeve zrake potamnjuju; to nije ona koja se suprotstavlja ljubavi; to nije ni ona koju muči gorčina. Zar misliš da evanđeosko siromaštvo nema ništa čemu se može zavidjeti? Ono ima Krista, a po njemu sve u svemu (usp. 1 Kor 12,6). Zašto, današnji kleriče, toliko hlepiš za prihodima? Sutra ćeš saznati da je Franjo bio bogat kad u svojoj ruci ugledaš prihode muka.

52. POGLAVLJE

Kako je ukorio brata koji je ogovarao nekog siromaha

85. Drugi dan njegova propovijedanja došao je u obitavalište neki siromašak, koji bijaše i bolestan. Smilio mu se sa svoje dvostruke nevolje, zbog bijede i zbog bolesti. Zato je sa svojim pratiocem započeo razgovor o siromaštvu. Kad se suosjećajući uživio u osjećaje njegova srca, reče pratilac svecu: »Brate, istina je da je ovaj siromašan, ali možda u cijeloj pokrajini nema nikoga tko bi od njega bio bogatiji željom za bogatstvom.« Svetac ga smjesta ukori; a kad je priznao svoj grijeh, rekao mu je: »Požuri se i svuci svoju tuniku, baci se siromahu pred noge te priznaj da si sagriješio! Nemoj samo moliti oproštenje nego izrazi želju da za tebe moli!« Ovaj se pokorio i otišao dati zadovoljštinu te se vratio. Svetac mu je zatim rekao: »Kad, brate, ugledaš siromaha, pruža ti se zrcalo našega Gospodina i njegove siromašne Majke. Na sličan način u bolesnima promatraj boli što ih je on za nas preuzeo!« O da, kitica mirhe uvijek je bila s Franjom, neprestano je promatrao lice svoga Krista, neprestano se doticao »čovjeka boli koji je poznavao slabosti« (usp. Iz 53,3).

53. POGLAVLJE

U Celanu daje starici ogrtač

86. Dogodilo se zimi u Celanu da je Franjo poput plašta zaogrnuo komad sukna što mu ga je posudio neki Tiburtinac, prijatelj braće. I kad je boravio u dvoru marsikanskoga biskupa,[46] sreo je neku staricu koja je prosila milostinju. Smjesta je s vrata skinuo sukno i, premda je bilo tuđe, darovao ga starici rekavši: »Idi pa sebi načini haljinu jer si doista bijedna.« Starica se nasmijala i začudila, ne znam da li od straha ili od radosti. Uzela je sukno iz njegovih ruku. Brzo je požurila pa da ne bi zbog oklijevanja nastala opasnost da Franjo sukno zatraži natrag, razrezala ga je škarama. A kad je ustanovila da razrezana tkanina neće biti dostatna za haljinu, pošto je doživjela prvu darežljivost, vratila se svecu i pokazala mu da joj onoliko tkanine nije dovoljno. Svetac pogleda pratioca koji je isto toliko sukna nosio na leđima pa mu je rekao: »Čuješ li, brate, što kaže ova sirotica? Iz ljubavi prema Bogu podnesimo hladnoću. Podaj i ti sukno sirotici da mogne dovršiti haljinu.« Dao je on, darovao je i pratilac te obojica ostadoše neobučeni, da bi se zaodjenula starica.

---

[46] »Marsikanska biskupija«, rodna biskupija Tome Čelanskoga, nema svoje ime po nekom gradu, nego po kraju što su ga nastavali Marsi, jedno staro pleme.

54. POGLAVLJE

Drugom siromahu dao je plašt

87. Nekom drugom zgodom, kad se svetac vraćao iz Siene, sreo je nekog siromaha pa je rekao pratiocu: »Treba, brate, da siromašku vratimo plašt, jer je njegov. Posudili smo ga dok ne nađemo nekoga tko je siromašniji.« Pratilac je imao u vidu potrebu dobroga oca pa se uporno protivio da ne pomogne drugom dok sebi odmaže. Njemu će svetac: »Ne želim biti lopov; nama bi se to ubrojilo kao krađa, kad ne bismo dali onomu koji je u većoj potrebi.« Onaj je odustao, a ovaj je dao plašt.

55. POGLAVLJE

Nešto slično učinio je drugom siromahu

88. Nešto slično se zbilo u Celle di Cortona. Blaženi je Franjo na sebi nosio nov plašt, što su mu ga braća brižno pribavila. Neki siromah dođe u obitavalište. Oplakivao je pokojnu ženu i zapuštenu siromašnu obitelj. Njemu će svetac: »Iz ljubavi prema Bogu dajem ti ovaj plašt, ali uz uvjet da ga ne daš nikome osim ako ti ga dobro plati.« Odmah se strčaše braća da uklone plašt i spriječe ovo darivanje. Međutim izraz svečeva lica siromaha je ohrabrio, plašt je zgrabio rukama i branio ga kao svoj. Napokon braća otkupiše plašt, a siromah se, primivši svotu, udaljio.

56. POGLAVLJE

Kako je nekom dao plašt da ne bi mrzio svoga gospodara

89. Jednom zgodom je sveti Franjo u Collestradi,[47] nedaleko od Peruđe, opazio nekog siromaška, kojega je prije, dok je bio svjetovnjak, poznavao pa mu je rekao: »Kako si, brate?« Taj pak zlovoljno poče proklinjati svoga gospodara, koji mu je sve njegovo oteo. Rekao je: »Samo je moj gospodar kriv što sam, prokleo ga svemogući Bog, stradao.« Sažalivši se više na njegovu dušu nego na njegovo tijelo, blaženi mu Franjo reče: »Brate, Bogu za ljubav, oprosti svom gospodaru, da oslobodiš svoju dušu e da bi se moglo ostvariti da ti on oduzeto vrati. Inače si već izgubio svoje stvari, pa ćeš i dušu izgubiti.« A ovaj će: »Ne mogu posve oprostiti ako mi on prije ne povrati što mi je oteo.« A kako je blaženi Franjo na leđima imao neki

[47] To se mjesto nalazi 7 km jugoistočno od Peruđe. Ondje se nalazila granica između gradova Asiza i Peruđe. Obitelj sv. Franje ondje je imala svoj posjed.

plašt, rekao mu je: »Evo, dajem ti ovaj plašt i molim te da oprostiš svom gospodaru iz ljubavi prema Gospodinu Bogu.« Onaj se udobrovoljio i, primivši dar, ganut dobročinstvom, nepravdu oprostio.

57. POGLAVLJE

Kako je nekom siromahu dao komad svoje tunike

90. Kad je jednom zgodom neki siromah od Franje zamolio milostinju, a on nije ništa imao pri ruci, rasporio je svoju tuniku i od nje ovomu dao jedan komad. Gdjekada je u sličnim slučajevima čak svlačio i hlače. Takvom je ljubavlju obilovao prema siromasima, s takvim je osjećajima stupao tragom siromašnoga Krista.

58. POGLAVLJE

Kako je siromašnoj majci dvojice braće dao prvu knjigu Novoga zavjeta što ju je Red imao

91. Jednoć je majka dvojice braće došla k svecu i s pouzdanjem ga zamolila milostinju. Svetom ocu se smilila pa je svom zamjeniku bratu Petru Katanskom rekao: »Možemo li dati kakvu milostinju svojoj majci?« Majku bilo kojega brata smatrao je i svojom majkom i majkom svekolike braće. Brat Petar odgovori: »U kući nemamo ništa što bismo joj mogli dati.« Zatim je nadodao: »Imamo jednu knjigu Novoga zavjeta iz koje, kad molimo jutarnju, jer nemamo brevijara, uzimamo čitanja.« Njemu će na to blaženi Franjo: »Podaj našoj majci Novi zavjet da ga za svoje potrebe unovči, jer nas on potiče da pomažemo siromahe. Uvjeren sam da će se Bogu većma svidjeti ovaj dar negoli čitanje.« Tako je dakle ženi dana knjiga, i to prvi Novi zavjet što ga je Red imao, a poradi svete ljubavi je otuđen.

59. POGLAVLJE

Kako je siromašnoj ženi bolesnih očiju darovao plašt

92. U vrijeme kad je sveti Franjo boravio u dvoru rietskoga biskupa poradi liječenja očiju, neka siromašna žena iz Mahilona dođe k liječniku, a imala je neku sličnu bolest kao i svetac. Zato je svetac prijazno postupio svom gvardijanu te mu prišapnuo: »Brate gvardijane, moramo vratiti tuđe.« Ovaj mu odgovori: »Neka se, vrati ako je što kod nas.« Svetac će na to: »Vratimo ovaj plašt što smo ga posudili od one siromašne žene, jer za svoje potrebe nema ništa u novčarki.« Gvardijan odgovori: »Brate, ovaj plašt je moj i ni od

koga ga nisam posudio. Njime se služi kako dugo hoćeš, a kad se više njime ne budeš htio služiti, vrati mi ga.« Gvardijan ga je naime nedavno kupio da bi se sveti Franjo njime služio. Njemu reče svetac: »Brate gvardijane, prema meni si uvijek bio otmjen, molim te da se i sada pokažeš otmjenim.« Gvardijan odgovori: »Učini kako hoćeš, oče, što god ti Duh nadahne!« Tako on pozva nekog veoma pobožnoga svjetovnjaka i reče mu: »Uzmi ovaj plašt i dvanaest hljepčića i ovako reci onoj siromašnoj ženi: Siromašni čovjek kojem si posudila plašt zahvaljuje ti što si mu ga posudila. A sada uzmi svoje!« Onaj je otišao i kao što je čuo tako je kazao. Žena, misleći da joj se ruga, sramežljivo mu reče: »Pusti me u miru sa svojim plaštem, ne znam što govoriš.« Čovjek je bio uporan i sve joj je stavio u ruke. Kad se uvjerila da se ne radi o prijevari, pobojala se da joj ne bi bio oduzet na lak način stečeni dobitak, te je noći ustala i, ne mareći za liječenje očiju, s plaštem se vratila kući.

60. POGLAVLJE

Kako su mu se na putovanju ukazale tri žene kojih je nakon ponovna pozdrava nestalo

93. Ukratko ću ispripovijedati čudesan slučaj. Značenje mu je nejasno, ali je istinit. Kad je Kristov siromašak Franjo poradi liječenja očiju iz Rietia putovao u Sienu, prolazio je ravnicom nedaleko od tvrđave Campilia, a na putovanju ga je pratio neki liječnik koji je prijateljski bio povezan s Redom. Kad je sveti Franjo prolazio, pokraj puta mu se pokazaše tri žene. Tako su po stasu, dobi i licu bile slične da bi čovjek povjerovao kako trostruko tvorivo predstavlja jedan savršen oblik. Kad im se sveti Franjo približio, s poštovanjem su naklonile svoje glave i pozdravile ga novim pozdravom: »Dobro nam došla« – rekoše – »gospođo Siromaštino!« Sveca je odmah obuzela neopisiva radost jer u sebi nije imao ništa tako umiljato što bi trebalo da ljudi pozdravljaju osim onoga što su one dobro uočile. U prvi mah je pomislio da su to zaista neke sirote. Zato se okrenuo liječniku i rekao mu: »Radi Boga te molim, daj mi nešto da dam ovim sirotama.« On je brzo izvadio novac, sjahao s konja i svakoj od njih nešto dao. Kad započetim putem odmakoše malo dalje, braća i liječnik se obazreše, ali u cijelom onome kraju nigdje ne vidješe onih žena. Jako su se začudili i događaj pribrojili »divnim djelima Gospodnjim«, spoznali su da to nisu bile žene jer su nekamo odletjele brže od ptica.

Molitvena revnost svetoga Franje

61. POGLAVLJE

Vrijeme, mjesto i njegov molitveni žar

94. Čovjek Božji Franjo, tijelom daleko od Gospodina, borio se za to da bi mu duh bio u nebu. Njega, koji je već postao sugrađanin anđela, od neba je dijelilo samo tijelo. Cijelom svojom dušom žeđao je za Kristom. Njemu je poklonio ne samo cijelo srce nego i tijelo.

Veličinu njegove molitve, koliko smo to očima vidjeli i koliko je to moguće ljudskim ušima predati, prikazujemo ukratko da bi je buduća pokoljenja nasljedovala. Sve je vrijeme pretvarao u svetu dokolicu, kad je u srce upijao mudrost, kako bi se činilo da nazaduje, ukoliko ne bi uvijek napredovao. Ako bi kada navaljivali svjetovnjaci svojim posjetima ili kakvi drugi poslovi, radije bi ih prekidao nego dovršavao, te se vraćao u svoju unutrašnjost. Svijet mu nije prijao pošto je bio kušao nebesku ugodnost. Božanske ga naslade učiniše veoma osjetljivim s obzirom na ljudsku grubost.

Uvijek je tragao za skrovitim mjestima, gdje bi se, ne samo duhom nego i pojedinim udovima, sa svojim Bogom sjedinjivao. Kad bi ga nenadano u javnosti zahvatila milost, kad bi ga pohodio Gospodin, da ne bi bio izvan ćelije, od plašta bi načinio ćelijicu. A ako bi kada bio bez plašta, da se ne bi »sakrivena mana« javno očitovala, lice bi prekrio rukavom. Uvijek bi ispred nazočnih nešto postavio da ne bi opazili »zaručnikov doticaj«, tako da je u tijesnoj lađi, nalazeći se među mnogima, molio neviđen. Kad mu ništa od ovoga nije bilo moguće ostvariti, svoje bi grudi pretvarao u hram. Njegov zanos bi odstranio uzdisaje i jecaje, teško uzdisanje i vanjski izraz lica uklonila bi uronjenost u Boga.

95. Tako je bivalo kod kuće. U šumama i samotištima u vijeme molitve gajeve bi napunjao uzdisajima, mjesta bi škropio suzama, prsa bi udarao pesnicom. Ondje je nalazio kao neko skrovitije samotište, često bi i riječima razgovarao s Gospodinom. Tu bi odgovarao pred sucem, tu bi se molio Ocu, tu bi razgovarao s Prijateljem, tu bi se zabavljao sa Zaručnikom. A da bi svu unutrašnjost srca zaista prikazao kao višestruku žrtvu, pred onim koji je najjednostavniji pokazivao bi se u mnogim oblicima. Često je molio u unutrašnjosti, a da usnama nije micao. Sve vanjsko je umio svratiti u unutrašnjost, da tada svoj duh od svega vanjskoga odvrati i da ga usmjeri prema gore. Tako je sve unutrašnje gledanje i osjećanje usmjerivao na ono što je od Gospodina molio. Nije se samo činilo kao da svim svojim bićem moli nego kao da se sav pretvorio u molitvu. A što ti se čini

kolika ga je naslada obuzimala kad je na takve stvari navikao? To samo on zna. A ja se tomu radije divim. Onome tko je to iskusio bit će dano da razumije. A onima koji nešto takvo nisu iskusili, neće biti dano. Tako je njegova duša od gorljivosti kipjela i bila izoštrena, posvema se rastopila i već je boravila u najvišim krajevima kraljevstva nebeskoga.

Blaženi otac nije običavao nijedan pohod Duha zanemariti; kad mu je bio pružen, slijedio ga je i, dokle god je Gospodin dopuštao, uživao je nasladu koja mu je tako pružena. A kad bi bio zauzet nekim poslom ili bi se nalazio na putu, ganuća milosti polako je osjećao, u međuvremenu je češće uživao onu preslatku manu. I za vrijeme putovanja, kad su pratioci bili ispred njega, stao bi pa bi uživao novo nadahnuće, jer »milost nije primao uzalud« (2 Kor 6,1).

62. POGLAVLJE

Kako treba pobožno moliti časoslov

96. Kanonske časove molio je ne samo pobožno nego i sa strahoštovanjem. Premda je bolovao na očima, želucu, slezeni i jetri, nije htio, dok je molio psalme, nasloniti se na zid ili stijenu, nego je časove molio uvijek stojeći uspravno, i bez kukuljice na glavi; očima nije kružio naokolo i molitvu nije prekidao.

Kad je svijetom išao pješice, uvijek bi stao kad je trebalo moliti koji čas; a kad je jahao, sjahao bi s konja na zemlju. Kad se tako jednoga dana vraćao iz Rima, a neprestano je padala kiša, sjahao je s konja da izmoli časoslov. Kako je dugo stajao, pokisao je kao miš. Jednom zgodom je rekao: »Ako tijelo u miru jede svoju hranu, koja će s njim postati hranom crvima, a s kakvim se onda mirom i pokojem mora hraniti duša kojoj je hrana njezin Bog.«

63. POGLAVLJE

Kako je za vrijeme molitve tjerao kojekakve utvare srca

97. Smatrao je da je teško pogriješio ako bi ga kada u vrijeme molitve uznemirivale isprazne utvare. Kad se nešto takvo desilo, ne bi propustio ispovijed, da to odmah okaje. Ovo mu je nastojanje tako prešlo u običaj da su ga ovakve muhe vrlo rijetko mučile.

Jedne korizme izrađivao je neku posudu. U tu svrhu je koristio i posve kratke trenutke vremena, da ih ne bi sasvim izgubio. Dok je jednoga dana pobožno molio treći čas, oči mu slučajno padoše na tu posudu te ju je promatrao. Smatrao je da je tako onaj »unutrašnji čovjek« bio spriječen u gorljivosti. Bilo mu je žao što su božanske

uši čule isprekidan glas srca pa je zato kazao braći: »O, tričava li djela koje me je toliko svladalo da je na sebe svratilo moje srce! Žrtvovat ću ga Gospodinu, čiju je žrtvu ometalo.« Kad je to rekao, zgrabio je posudu i u vatri ju je rastalio. »Neka nas bude sram, reče, što nas zarobljava tričava rastresenost kad u vrijeme molitve razgovaramo s Velikim Kraljem.«

64. POGLAVLJE
Zanos srca

98. Mnogo puta ga je tolika ugodnost kontemplacije prevladala da je izvan sebe bio zanesen i doživljavao stvari koje premašuju ljudsku spoznaju, ali toga nije nikom otkrivao. Ipak nam je po jednom slučaju, koji je poznat, jasno kako je često bio obuzet nadzemaljskom ugodnošću. Jednom je zgodom jahao na magarcu kad je morao proći kroz Borgo San Sepolcro. I kad je htio otpočinuti u nekom skloništu gubavaca, mnogi su doznali da prolazi čovjek Božji. Odasvud se sletješe muškarci i žene da ga vide, i željeli su da ga se po običaju dotaknu. Pa što se desilo? Odasvud su ga se doticali i navlačili ga, od njegove su tunike odrezivali komadiće da ih sačuvaju. Činilo se kao da je čovjek za sve to bio neosjetljiv i kao da mu je tijelo bilo mrtvo za sve ono što se događalo te ništa nije opazio. I napokon prispješe u prebivalište, pošto su Borgo već dosta dugo ostavili za sobom. Promatrač nebeskih stvari zabrinuto je zapitao, kao da se nekim drugim putem vraćao, kada će se približiti Borgu.

65. POGLAVLJE
Kakav bijaše nakon molitve

99. Kad se vraćao od samotničke molitve, koja bi ga malne pretvorila u drugoga čovjeka, mnogo je nastojao da se uskladi s drugima da se ne bi opazilo kako je upravo raspaljen pa da ne bi zbog ozračja ljudske naklonosti izgubio što je stekao. A povjerljivijima je često znao i tako što reći: »Kad slugu Božjega za vrijeme molitve Gospodin pohodi kakvom novom utjehom, prije nego što napusti molitvu mora k nebu podići oči i sklopljenim rukama neka rekne Gospodinu: 'Gospodine, ovu si utjehu i nasladu poslao s neba meni grešniku i nevrijedniku i ja ti je vraćam da mi je sačuvaš, jer sam ja kradljivac tvoga blaga.'« A drugom zgodom bi rekao: »Gospodine, oduzmi od mene svoje dobro na ovome svijetu i sačuvaj mi ga za budući.« Rekao je: »Takav mora biti da se na povratku od molitve drugima pokaže takvim siromaškom i grešnikom kao da nije primio

nikakvu novu milost.« Govorio je: »Događa se da se za neznatnu naknadu izgubi neprocjenjiva stvar i onoga koji ju je dao potiče da je ponovno lako ne da.«

Zato je običavao ustajati na molitvu tako kriomice i tiho da ga nitko od braće ne bi opazio ni kad je ustao ni kad se molio. Ipak bi navečer, kad bi polazio u krevet, lupao i štropotao da svi primijete kako je legao.

66. POGLAVLJE

Kako je biskup, kad ga je zatekao kako moli, zanijemio

100. Kad je sveti Franjo u obitavalištu kod Porcijunkule molio, desilo se da mu je posve povjerljivo došao asiški biskup u posjet, kao što je to običavao. A čim je ušao u obitavalište, bez ikakva obzira je otišao do svečeve ćelije. Pokucao je i kao da je htio ući. I gle, kad je zavirio i opazio sveca kako moli, najednom je počeo drhtati, a udovi su mu se ukočili te je izgubio i govor. Odmah je po volji Božjoj silom izguran van i podalje je natraške odveden. Držim da je ili bio nedostojan gledati onu tajnu ili je onaj bio dostojan da više zadrži ono što je držao. Biskup se osupnut vratio k braći i, zadobivši govor, najprije je riječima priznao krivnju.

67. POGLAVLJE

Kako je neki opat osjetio snagu njegove molitve

101. U neko drugo vrijeme dogodilo se da je opat samostana svetog Justina u peruđinskoj biskupiji susreo svetog Franju. Brzo je sjahao s konja i malo se s njim porazgovorio o spasu svoje duše. Napokon kad se opraštao, ponizno je zaželio da se svetac za nj moli. Sveti mu Franjo odgovori: »Rado ću, gospodine, moliti!« Kad se opat malo od svetog Franje udaljio, reče svetac bratu: »Počekaj malo, brate, jer želim podmiriti dug kao što sam obećao.« Uvijek bi tako običavao kad bi bio zamoljen da se moli. Da ne bi na obećanu molitvu zaboravio, odmah bi ovakvo obećanje izvršio. Dok se svetac molio Bogu, odmah je onaj opat u duhu osjetio neobičnu toplinu i slatkoću, što dotada nije iskusio. Duhom se zanio, činilo se da je sasvim iznemogao. To je trajalo jedan časak; došao je k sebi i spoznao da je to bila moć molitve svetog Franje. Zbog toga je prema Redu uvijek gajio ljubav i mnogima je o događaju pripovijedao kao o čudu. Dolikuje da sluge Božje jedan drugome donose takve darove. Zgodno je da među njima bude takvo zajedništvo izdataka i primitaka. Ona sveta ljubav, koja je gdjekada nazvana duhovnom,

zadovoljava se plodom molitve. Ljubav malo cijeni zemaljske darove. Vjerujem da je vlastitost svete ljubavi: pomagati i biti pomagan u duhovnom boju, preporučivati i biti preporučivan sudištu Kristovu. A što misliš dokle se u molitvi uspeo onaj koji je svojim zaslugama mogao drugoga uzdići?

Svečevo razumijevanje svetih knjiga i snaga njegovih riječi

68. POGLAVLJE

Kakvo je imao znanje i kakvo pamćenje

102. Premda ovaj blaženi čovjek nije studirao nikakve znanosti, ipak je naučio onu mudrost koja dolazi odozgor, od Boga, i bio je obasjan sjajem vječnoga svjetla te nije bio neupućen u Sv. pismo. Od svake ljage čist um ulazio je u »sakrivenost otajstva« (Kol 1,26) i gdje je učiteljska znanost ostajala vani, ulazila je žarka ljubav onoga koji ljubi. Gdjekada je čitao svete knjige i što je jednom utisnuo u dušu, neizbrisivo je ostajalo zapisano u srcu. »Imao je pamćenje za čitanje knjiga« i sluh i za ono što bi samo jedanput čuo, jer je to neprestano s pobožnošću u njemu preživala ljubav. Govorio je da je ovakav način učenja i čitanja plodonosan, a ne onaj kad netko prijeđe na tisuće rasprava. Onoga je smatrao pravim filozofom koji želji za vječnim životom ništa ne pretpostavlja. A tvrdio je da će onaj koji ponizno, a ne preuzetno nastoji istraživati Pismo, od poznavanja samoga sebe lako doći do znanja o Bogu. Često je doslovce razmrsivao teškoće pojedinih pitanja i on, koji bijaše nevješt u govoru, jasno je pokazivao smisao i snagu.

69. POGLAVLJE

Jedno proročanstvo što ga je na molbu nekog brata dominikanca protumačio

103. Desilo se, dok je boravio u Sieni, da je onamo došao neki član Propovjedničkoga reda (dominikanac). Bijaše to čovjek duhovan i učitelj svetog bogoslovlja. Kad je posjetio blaženoga Franju, sa svecem se dugo naslađivao, razgovarajući o »riječima Gospodinovim«. I tako ga je spomenuti bogoslovac upitao za smisao onih riječi Ezekijelovih: »Ako ne opomeneš bezbožnika i ne odvratiš od zla puta njegova, iz tvojih ću ruku tražiti njegov život« (Ez 3,18). I rekao je: »Sam poznam mnoge, dobri oče, za koje znam da se

nalaze u smrtnom grijehu, a uvijek ih ne opominjem zbog njihova bezakonja, zar će se duše ovih tražiti iz mojih ruku?« Kad je blaženi Franjo za sebe ovomu rekao da je neznalica i da je potrebnije da bude poučen nego da on njemu objašnjava smisao Svetog pisma, onaj ponizni bogoslovac je dodao: »Brate, premda sam čuo tumačenje ovih riječi iz usta nekih učenjaka, ipak bih rado htio čuti tvoje tumačenje.« Reče mu blaženi Franjo: »Ako se stvar ima shvatiti općenito, ja shvaćam ovako: da sluga Božji u sebi mora životom i svetošću tako gorjeti da svjetlom svoga dobrog primjera, govorom svoga jezika prekorava sve bezbožnike. Tako će, velim, sjaj njegova života i miris njegova dobra glasa sve prekoravati zbog njihova bezakonja.« Onaj je čovjek otišao silno izgrađen te je kazao braći blaženoga Franje: »Braćo moja, bogoslovsko znanje ovoga čovjeka, koje se temelji na čistoći i kontemplaciji, slično je orlu u letu; a naše znanje trbuhom plazi po zemlji«.

70. POGLAVLJE

Kako je nekom kardinalu objasnio pitanja

104. Kad je drugom zgodom boravio u Rimu u kući nekoga kardinala koji mu je postavio neka zamršena pitanja, tako ih je temeljito osvijetlio da bi čovjek pomislio kako se on uvijek bavi Pismom. Gospodin kardinal mu je rekao: »Ne pitam te kao učena čovjeka, nego kao čovjeka koji u sebi ima Duha Božjega; tvoje odgovore zato rado prihvaćam što znam da dolaze od samoga Boga.«

71. POGLAVLJE

Kako je jednom bratu odgovorio što znade kad je bio potaknut da mu čitaju iz Pisma

105. Kad je bio bolestan i kad su ga snalazile sve moguće boli, jednom mu je zgodom kazao njegov drug: »Oče, uvijek si se utjecao Pismu da budeš zaštićen, ono ti je uvijek pružalo lijekove za boli. Molim te, daj da ti se nešto pročita iz proroka, možda će ti se obradovati duh u Gospodinu.« Njemu će svetac: »Dobro je čitati svjedočanstva Pisma, dobro je u njima tražiti Gospodina Boga; ja sam sebi iz Pisma toliko toga usvojio da mi je to posve dosta za razmatranje i razmišljanje. Ne treba mi mnogo toga, sinko, dosta mi je da znam Isusa Krista siromašna i propeta.«

72. POGLAVLJE

Kako je brat Pacifik u svečevim ustima vidio svijetle mačeve

106. Bijaše u Ankonskoj marki neki svjetovnjak koji je zaboravio sebe, a bez spoznaje Boga sav se prepustio ispraznosti. Nazivali su ga »kraljem stihova« zato što bijaše prvak među onima koji su pjevali razuzdane pjesme i što je sastavljao pjesme svjetovna sadržaja. Reći ću samo ukratko: toliko se slavom čovjek uzdigao da ga je sam vladar ovjenčao vijencem. Dok je tako »hodio u tmini i dok je bezakonje vukao konopcima ispraznosti«, božansko milosrđe se bijedniku smilovalo i naumilo ga pozvati »da ne propadne on koji bijaše odbačen«. Božanska providnost je učinila da su se susreli blaženi Franjo i on u nekom samostanu »zatvorenih sirota«.[48] Blaženi je otac došao onamo sa svojom braćom i kćerima. Došao je k nekoj svojoj rođakinji koja je s mnogima ondje boravila.

Kad se ruka Božja na nj spustila, tjelesnim je očima vidio svetoga Franju kako je u obliku križa obilježen s dva unakrsna mača koji su se sjali. Jedan mu se pružao od glave do nogu, a drugi u visini prsiju stajao poprečno dopirući od ruke do ruke. Ovaj nije poznavao blaženoga Franju, ali kad mu se pokazalo takvo viđenje, odmah ga je prepoznao. Najednom se od toga viđenja zapanjio i počeo stvarati dobre odluke za budućnost. Pošto je blaženi otac najprije propovijedao svima općenito, zatim je mač riječi usmjerio prema ovom čovjeku. Napose ga je blago opominjao da se ostavi svjetovne taštine i da prezre svijet, a iza toga mu je pogađao srce prijeteći mu sudom Božjim. Ovaj je odmah odgovorio: »Čemu treba još više govoriti? Prijeđimo na djela. Uzmi me od ljudi i vrati me Velikom Vladaru!« Drugi dan ga je svetac obukao i, povrativši mu mir Gospodnji, nazvao ga je bratom Pacifikom. Obraćenje ovoga pobudno je djelovalo na mnoge, to više što je bilo veće mnoštvo ispraznih drugova.

Radovao se brat Pacifik što može živjeti u društvu blaženog oca i počeo je osjećati nadahnuća kakva još nikada nije osjećao. Malo zatim opazio je na čelu blaženoga Franje slovo »tau« (T), a bilo je okruženo raznobojnim krugovima te je nadmašivalo ljepotu paunovu.

---

48 Bio je to samostan sestara klarisa.

73. POGLAVLJE

Djelotvornost njegovih govora i svjedočanstvo nekog liječnika o tome

107. Premda je evanđeoski Franjo propovijedao neukima služeći se materijalnim i jednostavnim prispodobama, jer je dobro znao da je više potrebna krepost negoli riječi, ipak je duhovnima i sposobnijima govorio živahno i duboko. Što bijaše neizrecivo, objasnio je posve kratko. Vatrenim kretnjama i izrazom lica sve je slušatelje uzdizao do nebeskih stvari. Nije upotrebljavao ključeve filozofskih razlikovanja (distinkcija), jer svoje govore nije sam iznalazio pa ih zato nije ni sređivao. Njegovu je glasu davala snagu prava snaga i mudrost, a to je Krist. Jednom zgodom je neki liječnik, čovjek obrazovan i rječit, rekao: »Dok propovijed ostalih od riječi do riječi zapamtim, samo mi pobjegnu riječi što ih izgovori sveti Franjo. A ako od toga nešto upamtim, čini mi se kao da to nisu one iste riječi koje prije prijeđoše preko njegovih usana.«

74. POGLAVLJE

Kako je snagom riječi po bratu Silvestru iz Arezza progonio đavle

108. Franjine riječi nisu djelovale samo na ono što je nazočno nego ni onda kad bi ih drugi prenosili, nisu se vraćale prazne. Dogodilo se da je jednom zgodom došao u grad Arezzo, i to baš kad je cijeli grad bio poprište građanskoga rata i kad mu je prijetilo rasulo. Tako je čovjek Božji odsjeo u predgrađu, izvan grada, i vidio kako se iznad onoga kraja đavli vesele i kako građane potpiruju jedne protiv drugih da ih upropaste. Pozvao je brata imenom Silvestra, čovjeka Božjega divne jednostavnosti, zapovjedio mu i rekao: »Iziđi pred gradska vrata i u ime Boga svemogućega đavlima naredi da što brže napuste grad!« Blaga jednostavnost požuri da izvrši zapovijed. Međutim je govoreći pohvale stupio pred lice Božje i pred vratima je snažno zaviknuo: »U ime Božje i na zapovijed našeg oca Franje udaljite se odavde, svekoliki demoni!« Malo kasnije se u grad povratio mir i u veliku miru građani su čuvali svoja građanska prava. Kad im je nakon toga blaženi Franjo propovijedao, na početku propovijedi je rekao: »Govorim vama koje je nekoć đavao podjarmio i demon sputao, a znam i to da ste oslobođeni po molitvama jednoga siromaška.«

75. POGLAVLJE

Obraćenje istoga brata Silvestra i jedno njegovo viđenje

109. Držim da neće biti nezgodno doda li se ovome kako se spomenuti Silvestar obratio i kako ga je Duh potaknuo da stupi u Red. Silvestar bijaše svjetovni svećenik u gradu Asizu. U njega je čovjek Božji nekoć kupio kamenje za popravak crkve. Kad je ovaj u ono vrijeme vidio kako brat Bernard, koji nakon Božjeg sveca bijaše prva biljčica Reda male braće, sve svoje potpuno ostavlja i daje siromasima, obuzet proždrljivom lakomošću, požalio se čovjeku Božjem s obzirom na kamenje što mu ga je nekoć prodao kako mu tobože nije potpuno isplatio ugovorenu svotu. Franjo se podsmjehnuo kad je opazio da je svećenikovo srce zaraženo otrovom lakomosti. No želio je da nekako utaži prokletu požudu, zato mu je ne brojeći novac napunio ruku. Svećenik se Silvestar obradovao onomu što je dobio, ali se većma divio darežljivosti onoga koji mu je novac dao. Kad se vratio kući, često je razmišljao o tom slučaju. Samom sebi je poluglasno predbacivao kako je već ostario, a još ljubi svijet; divio se onome mladiću koji sve tako prezire. Kako je već bio ispunjen mirisom dobra, Krist mu je raširio krilo svoga milosrđa.

Bog mu je u viđenju pokazao koliko su vrijedna Franjina djela, kako divno pred njim sjaju, kako veličanstveno ispunjaju cijeli svijet. Vidio je naime u snu kako iz Franjinih usta izlazi zlatan križ čiji je vrh sezao do neba, a ruke su mu bile raširene na obje strane svijeta te ga je obujmio u svoj zagrljaj. Za vrijeme viđenja svećenik se skrušio, odbacio je štetno oklijevanje, ostavio je svijet i postao potpun nasljedovatelj čovjeka Božjeg. U Redu je počeo živjeti savršeno i Kristovom milošću je život u savršenstvu dovršio. Ali kakvo čudo ako se Franjo ukazao kao propet kad se s križem uvijek toliko družio. Kad je čudesni križ u njemu bio tako ukorijenjen, što je u tom veliko ako je iz dobre zemlje proizveo cvijeće, lišće i izgledne plodove? Iz nje ništa drugo nije ni moglo izrasti kad ju je cijelu onaj čudesni križ od početka sebi prisvojio. No sad se ipak vratimo na stvar.

76. POGLAVLJE

Jedan brat oslobođen od nasrtaja demona

110. Desilo se da je neki brat duže vremena bio mučen napašću duha podmuklijom i gorom od izazova tijela. Napokon je došao k svetom Franji i ponizno mu se bacio pred noge; vrlo gorko je plakao, nije mogao govoriti jer su ga priječili duboki jecaji. Smilio se očevoj ljubavi i on, kad je saznao da ovoga muče opaki nasrtaji,

reče: »Nalažem vam, demoni, snagom Božjom da moga brata više ne napadate kao što ste to do sada drsko činili!« Doskora, kad se raspršila tama, brat je ustao oslobođen, a napadaja kao da nikada nije ni bilo.

77. POGLAVLJE
Opaka krmača poždérala janje

111. Na drugim se mjestima očito vidi kako je njegova riječ imala čudesnu snagu i nad životinjama. Dotaknut ću se samo jednog slučaja koji mi je pri ruci. Kad je sluga Svevišnjega jednom zgodom prenoćio u samostanu svetog Verekunda u gubbijskoj biskupiji, one se noći jedna ovca ojanjila. Bila je ondje i vrlo okrutna svinja koja nije poštedjela nedužni život, nego ga je krvoločno usmrtila. Kad su ljudi ujutro ustali, nađoše mrtvo janje, bilo im je jasno da je taj zločin počinila svinja. Kad je blagi otac za to čuo, ganulo ga divno suosjećanje, sjetio se naime onoga drugog Janjeta, oplakivao je mrtvo janješce pred svima i rekao: »Jao, brate janješce, nedužna životinjo, ti se ljudima uvijek pokazuješ korisnim! Prokleta bila ona zločinka koja te je usmrtila i neka od nje nitko ništa ne pojede, ni čovjek ni životinja!« I gle čuda! Opaka krmača je odmah počela slabiti i pošto je kroz tri dana podnosila kaznu, napokon je podnijela osvetničku smrt. Bačena je u samostanski opkop. Ondje je ležala dugo vremena. Osušila se kao daska. Nitko se gladan njome nije nahranio.

Protivnik povjerljivosti prema ženama

78. POGLAVLJE
Kako treba izbjegavati povjerljivost prema ženama i kako je s njima razgovarao

112. Upućivao je kako se treba oprezno kloniti medenih otrova, naime povjerljivosti prema ženama, jer to zavodi u bludnju i svete ljude. Bojao se toga jer to nježnoga brzo slomi, a često oslabi jak duh. Onomu koji s njima druguje, osim ako se radi o vrlo prokušanu čovjeku, jednako je tako teško izbjeći zarazu, rekao je, kao što je, prema riječima Pisma nemoguće »ići po vatri, a ne opržiti tabane« (Izr 6,28). A da mu govor bude stvaran, »samoga je sebe pružao kao primjer svake kreposti« (Tit 2,7). Ženska mu osoba bijaše to-

liko neugodna te bi se moglo vjerovati da se tako nije držao samo poradi opreza ili dobra primjera nego i poradi straha i groze. Kad bi njihova neumjesna brbljavost u razgovoru prouzrokovala zabunu, prekinuo bi riječ i ponizno bi oborio pogled, utekao bi se u pomoć šutnji. A gdjekada bi svoje oči usmjerio prema nebu te se činilo kao da odande želi nešto skinuti pomoću čega bi odgovarao na njihove zemaljske brbljarije.

A one, u čijim je srcima gorljivost svete pobožnosti smjestila prebivalište mudrosti, poučavao je divnim, ali kratkim govorom. Kad je razgovarao sa ženskom osobom ono što je trebalo, govorio je glasno da svi mogu čuti. Jednom zgodom je kazao pratiocu: »Priznat ću, predragi, istinu: ako bih gledao, ne bih po licu prepoznao nijednu osim dviju. Ovu i onu poznam po licu, a druge ne poznam.« Izvrsno, oče, jer pogled na njih nikoga ne posvećuje; izvrsno, velim, jer od toga nikakve koristi, a štete mnogo, napose štete vremena. Ovo je zapreka onima koji hoće ići strmim putem da promatraju »lice puno miline« (1 Kor 13,12).

79. POGLAVLJE

Prispodoba protiv pogleda na ženske osobe

113. Nečiste je oči običavao pogoditi ovom prispodobom: »Neki moćni kralj je kraljici uzastopce poslao dva glasnika. Prvi se vratio i samo je svojim riječima prenio njezine riječi. Ovaj je u glavi imao oči mudraca, koje nisu lutale naokolo. Vratio se i drugi i pošto je ukratko izvijestio, razvio je dugu pripovijest o gospodaričinoj ljepoti. 'Zaista, gospodaru, vidio sam veoma lijepu ženu. Sretan onaj koji u njoj može uživati!' Na to će mu kralj: 'Nevaljali slugo, zar si moju zaručnicu nečednim očima promatrao? Očito je da bi htio kupiti stvar, koju si dobro promotrio.' Naredi da se pozove prvi i reče: 'Kako ti se sviđa kraljica?' Ovaj odgovori: 'Izvrsno, jer je šuteći slušala i oštroumno odgovorila.' Kralj ga upita: 'A nije li lijepa?' Ovaj će: 'To je, gospodaru, tvoja stvar da ti to gledaš! Moja je dužnost bila samo to da prenesem riječi.' I kralj izrekne presudu: 'Ti, koji si čista pogleda i još čišćega tijela, bit ćeš sobar, a ovaj neka se tornja iz kuće da ne obeščasti bračnu ložnicu!«

Blaženi je otac govorio: »Kad se čovjek smatra previše sigurnim, manje se boji neprijatelja. Ako đavao u nekoga čovjeka može smatrati svojom samo jednu vlas, učini da to naraste do veličine grede. I ako mnogo godina nije mogao oboriti onoga koga je napastovao, zastane, samo da mu na kraju ipak dopadne. To je njegov posao, ni danju ni noću za drugo se ne brine.«

80. POGLAVLJE

Svečev primjer protiv prevelike povjerljivosti

114. Dogodilo se, kad je jednom zgodom sveti Franjo išao u Mevanio, da zbog iznemoglosti, prouzročene postom, nije mogao stići u mjesto. Njegov je pratilac poslao teklića nekoj duhovnoj gospođi i za sveca je ponizno zamolio kruha i vina. Kad je ona to čula, pohiti s kćerkom, Bogu posvećenom djevicom, k svecu i ponese što je bilo potrebno. Kad je svetac blagovao i malo se okrijepio, majku i kćer je izmjenično nahranio riječju Božjom. Dok im je govorio, nijednu nije pogledao u lice. Kad su one otišle, rekao mu je pratilac: »Zašto, brate, nisi ni pogledao svetu djevicu koja je s toliko pobožnosti došla k tebi?« Njemu će na to svetac: »A tko se ne bi morao plašiti da pogleda zaručnicu Kristovu? A ako se propovijeda očima i licem, tada neka ona mene gleda, a ne ja nju.«

Mnogo puta je govorio o ovoj stvari i tvrdio da je svaki razgovor sa ženskom osobom bezvrijedan, izuzevši samo ispovijed ili po običaju najkraći poticaj. Kazivao je: »Kakve stvari ima mali brat rješavati sa ženom, osim ako pobožno moli svetu pokoru ili savjet za provođenje boljega života?«.

Napasti što ih je svetac podnosio

81. POGLAVLJE

Svečeve napasti i kako je jednu nadvladao

115. Kako su rasle zasluge svetoga Franje, tako je rasla i nesloga između njega i stare zmije. Što je naime primao veće milosne darove, to su ga snalazile veće napasti, koje su iziskivale teže borbe. Premda je đavao čovjeka borbena i odvažna vrlo često iskušavao te ni na čas nije s borbom prestajao, ipak je još uvijek nastojao navaljivati na njega, pobjednika. Tako je jednom zgodom svetom ocu u dušu ubačena veoma teška napast, dakako da bi mu se poljepšao vijenac slave. Zbog toga je upadao u tjeskobu i bijaše ispunjen bolima. Krotio je i mučio tijelo, molio se i gorko plakao. – Pošto je tako bio mnogo godina mučen, kad je jednog dana molio u Svetoj Mariji u Porcijunkuli, u duhu začu glas: »Franjo, da imaš vjeru poput gorušičina zrna, kazao bi ovoj gori da se pomakne i ona bi se pomaknula« (usp. Mt 17,19). Svetac je na to odgovorio: »Gospodine, koja je to gora koju hoćeš da prenesem?« I ponovno je čuo: »Gora, to je tvoja napast.« A on je zaplakao i rekao: »Neka mi bude, Gospodine, kako si rekao!« Odmah je razbijena svaka napast, postao je slobodan i u svojoj unutrašnjosti se posvema smirio.

82. POGLAVLJE

Kako ga je pozvao đavao i poticao na bludnost i kako je svetac nadvladao napast

116. U samotištu braće u Sarteanu onaj se zli koji je uvijek zavidan napretku sinova Božjih drznuo nešto takvo poduzeti protiv sveca. Gledajući kako svetac napreduje u svetosti i kako zbog jučerašnjega dobitka ne propušta današnji, kad je jedne noći molio u ćelijici, triput ga je pozvao: »Franjo, Franjo, Franjo!« On se odazvao govoreći: »Što hoćeš?« A onaj će: »Na svijetu nema nijednoga grešnika kojem Bog, ako se obrati, ne bi oprostio; ali tko samoga sebe ubija okrutnom pokorom, dovijeka neće postići milosrđe.« Svetac je odmah primio objavu da se radi o neprijateljevoj lukavštini i kako je pokušao pridobiti ga za mlakost. Pa što se dalje dogodilo? Neprijatelj nije odustajao od daljnjeg navaljivanja. Kad je uvidio da ovakvu zamku ne može sakriti, smislio je drugu: upaljivost tijela. Međutim i to je bilo uzalud. Onoga koji je prozreo lukavštinu duha nije moglo nadmudriti tijelo. Tako je dakle đavao u nj ubacio veoma tešku nečistu napast. Blaženi je otac, čim je to opazio, svukao sa sebe odjeću i konopcem se počeo oštro bičevati govoreći: »Čuj, brate magarče, dolikuje se da tako ostaneš, da tako budeš šiban. Tunika pripada Redu, krasti nije slobodno; ako želiš kamo ići, idi!«.

117. A kad je vidio da usprkos bičevanju napast ne uzmiče, kad je već sve udove išarao masnicama, otvorio je ćelijicu, izišao van u vrt i gol se bacio u dubok snijeg. Zatim je uzeo pune ruke snijega i od njega je načinio sedam gruda poput lopte. Stavio ih je preda se i počeo govoriti tijelu: »Gle, ova veća to ti je žena; a od ove druge četiri dvije su ti sinovi, a dvije kćeri; a ostale dvije su ti jedna sluga, a druga sluškinja, i njih moraš imati da te služe. Daj, požuri se, sve ih obuci, jer će se od studeni smrznuti. Ako ti je mrsko voditi mnogostruku brigu, zato misli na to kako bi brižno služio jednom Gospodinu!« Đavao je odmah posramljen odstupio, a svetac se vratio u ćeliju slaveći Boga. Jedan je duhovni brat, koji je tada bio na molitvi, jer je bila mjesečina, sve to vidio. A kad je svetac kasnije saznao da ga je onaj te noći vidio, naložio mu je da stvar nikom ne otkrije dok bude na svijetu živio.

83. POGLAVLJE

Kako je jednog brata oslobodio od napasti, korist od napasti

118. Jednom zgodom, kad je jedan brat bio napastovan i sam sjedio sa svecem, rekao mu je: »Moli za mene, dobri oče, uvjeren sam da ću odmah biti oslobođen od svojih napasti, udostojiš li se

za mene pomoliti. Napasti premašuju moje sile, a znam da ti to nije sakriveno.« Sveti Franjo mu je na to rekao: »Zaista ti kažem, nitko se ne smije smatrati slugom Božjim dok ne prođe kroz napasti i nevolje. Nadvladana je napast neke vrsti prsten kojim Gospodin sebi zaručuje dušu svoga sluge. Mnogi sami sebi laskaju zbog dugogodišnjih zasluga i vesele se što nisu imali nikakvih napasti. Ali neka znadu da Gospodin uzima u obzir slabost njihova duha, jer ih već prije sukoba sam strah nadvlada. Jedva naime ondje dolazi do žestokih borba gdje nema savršene kreposti.«

Kako su ga mučili đavli

84. POGLAVLJE

Kako su ga mučili đavli i kako treba izbjegavati gospodske dvore

119. Sotona je ovoga čovjeka napadao ne samo napastima nego i tvorno. S njim se hrvao. Jednom ga je zamolio gospodin kardinal Svetoga križa Leon da malo proboravi kod njega u Rimu. Odabrao je jednu osamljenu kulu koja je bila presvođena s devet lukova i tako razdijeljena kao u nekih devet pustinjačkih ćelijica. Prve noći, pošto se pomolio Bogu i htio leći na počinak, dođoše đavli i započeše sveca Božjega neprijateljski napadati. Vrlo dugo i vrlo okrutno su ga mučili i napokon ga kao polumrtva ostaviše. Kad su oni otišli i kad je konačno odahnuo, pozva svetac svoga druga koji je spavao u drugoj sobici. A kad je ovaj došao, rekao mu je: »Brate, hoću da ostaneš pokraj mene jer se bojim biti sam. Malo prije su me mučili đavli.« Svetac je drhtao i udovi su mu se tresli kao kad nekoga trese vrlo jaka zimica.

120. Kad su tako proveli cijelu noć, a da nisu ni oka stisnuli, rekao je sveti Franjo svom drugu: »đavli su 'gastaldi'[49] (redarstvenici) našega Gospodina, on ih je odredio da kažnjavaju prekršaje. Znak je veće milosti ako u svoga sluge ne ostavlja ništa nekažnjeno dok god živi na svijetu. Ja ne ponavljam uvredu koju po Božjem milosrđu nisam oprao zadovoljštinom. Svojom naime očinskom dobrohotnošću uvijek sa mnom tako postupa da mi, kad se molim i razmatram, pokazuje što mu se sviđa i što ne sviđa. Ali možda dopušta da na me zato nasrću njegovi 'gastaldi' što moj boravak

[49] Riječ »castaldus« ili »gastaldus« potječe iz langobardskoga zakonodavstva, a označuje službenika koji ima vlast upokoriti i kazniti prekršitelja zakona. To je danas policija.

u velikaškom dvoru drugima ne pruža dobar primjer. Moja braća koja borave u siromašnim mjestima, kad čuju da sam s kardinalima, posumnjat će da obilujem uživanjem. Zato, brate, smatram uputnijim da onaj koji se postavlja za uzor izbjegava dvorove i da one koji trpe oskudicu ohrabruje trpeći poput njih.« Tako ujutro, prešutjevši sve, oproste se od kardinala i odu. Neka znaju oni koji borave u dvorima[50] i neka zapamte da su nedonoščad izvučena iz utrobe svoje majke. Ne krivim poslušnost, nego častohleplje; besposlicu i uživanje prekoravam; jednom riječju, u svakoj poslušnosti kao uzor predlažem Franju. Ipak se treba od svega suzdržavati što god se Bogu ne sviđa, pa makar se sviđalo ljudima.

85. POGLAVLJE

Primjer za spomenuto

121. Pada mi na pamet nešto što mislim da se nikako ne smije zaobići. Kad je neki brat vidio braću kako borave u nekom dvoru, zanesen ne znam kakvom slavom, zaželio je da zajedno s njima bude dvorski kapelan. I kad je jedne noći razmišljao o dvorskom životu, u snu je vidio spomenutu braću kako se nalaze izvan boravišta braće i kako su odvojeni od svoje zajednice. Osim toga je vidio kako jedu iz ogavne i zamazane svinjske posude, a jeli su grah koji bijaše pomiješan s ljudskim izmetinama. Gledajući to, brat se silno zaprepastio. Kad je ujutro ustao, dvor ga više nije zanimao.

86. POGLAVLJE

Napasti što ih je podnosio u nekom samotištu i o viđenju jednoga brata

122. Jednoć je svetac s pratiocem došao do neke crkve koja se nalazila daleko od naselja. Želeći se nasamo pomoliti, upozorio je pratioca rekavši: »Htio bih, brate, ovdje noćas ostati sam. Pođi u svratište i rano ujutro se vrati k meni!« Kad je tako ostao sam, pred Gospodinom je dugo i veoma pobožno molio, i napokon se ogledao gdje bi naslonio glavu i zaspao. I odmah se u duši smutio, počeo se plašiti i zgražati, i cijelim tijelom drhtati. Jasno je osjećao đavolske nasrtaje; po krovu su čete đavola trčale praveći buku. Zato je odmah ustao i izišao van, utisnuo znak križa na čelo i rekao: »U ime

---

[50] Ovo »koji borave u dvorima« u latinskom izvorniku izražava riječ »palatini«. Bila su to braća koju su redovnički poglavari na molbu pojedinih velikaša dodjeljivali da budu dvorski kapelani.

svemogućega Boga izjavljujem vam, đavli, da na mojem tijelu učinite što god vam je dopušteno. Dragovoljno ću podnijeti jer nemam većega neprijatelja od tijela, osvetit ćete se mojem neprijatelju, dok se umjesto meni budete osvećivali njemu.« Tako su oni koji su se skupili da zastraše duh, gledajući spremniji duh u slabome tijelu, posramljeni odmah iščezli.

123. Kad se razdanilo, vratio mu se pratilac. Našavši sveca prostrta pred oltarom, počekao je izvan kora, a on je međutim žarko molio pred križem. I gle, pao je u zanos i među mnogim prijestoljima u nebesima vidio je jedno, časnije od ostalih, a bilo je urešeno dragim kamenjem i blistalo je najvećom ljepotom. U sebi se divio odličnom prijestolju i šutke je razmišljao čije bi moglo biti. Međutim je čuo glas koji mu reče: »Ovo je bilo sjedište jednog od onih koji su pali, a sada se čuva za poniznoga Franju.« Napokon je brat, došavši k sebi, vidio blaženoga Franju kako dolazi od molitve. Zatim se bacio ničice uzevši oblik križa te mu je progovorio, ali ne kao živom na svijetu, nego kao da već kraljuje u nebu. Rekao je: »Moli za mene Sina Božjega, oče, da mi ne uračuna grijehe!« Čovjek ga Božji pruživši ruku podigne; spoznao je da mu je u molitvi nešto otkriveno. Kad su napokon odanle krenuli, onaj brat je zapitao blaženoga Franju: »Što ti, oče, misliš sam o sebi?« On odgovori: »Samomu sebi izgledam da sam najveći grešnik jer da je Bog kojega zločinca obasipao tolikim milosrđem, deset puta bi od mene bio svetiji.« Na ovo je u bratovu srcu Duh odmah rekao: »Budi svjestan da je viđenje što si ga imao bilo istinito, jer će na prijestolje, izgubljeno zbog oholosti, poniznost uzdići najponiznijega.«

87. POGLAVLJE
Brat koji je oslobođen od napasti

124. Za nekoga duhovnog brata koji je u Redu ostario i bio smućen tjelesnim trpljenjem činilo se da ga je težina zdvojnosti iscrpla. Bol mu se danomice povećala, dok ga je savjest, koja je bila više nježna nego razborita, silila da se nizašto ispovijeda. Dakako da se s tolikom pomnjom nije trebao ispovijedati ako je imao samo napast; ali ako joj je imalo popustio, mogao je. A bio je tako sramežljiv da se bojao sve otkriti jednom svećeniku; a jer u tome svemu nije bilo ništa, same je misli dijelio pa je različitim svećenicima razne dijelove toga povjeravao. Kad je jednog dana šetao s blaženim Franjom, svetac mu je rekao: »Brate, kažem ti da svoju nevolju ubuduće ne moraš više nikom ispovijedati. I nemoj se bojati jer što se s tobom događa, ti ne činiš, ubrojit će ti se to za vijenac slave, a ne u grijeh.

A koliko god puta budeš mučen, po mojoj odredbi izmoli sedam puta Očenaš!« Začudio se odakle to svetac znade i zato se silno obradovao, a nakon kratkog vremena oslobodio se svakog trpljenja.

Istinska radost duha

88. POGLAVLJE

O duhovnoj radosti, pohvala njoj i o štetnosti mrzovolje

125. Ovaj je svetac tvrdio kako je najuspješniji lijek protiv tisuće neprijateljevih zasjeda i lukavština duhovna radost. Rekao je: »Tada se đavao posebno raduje kad slugi Božjem uzmogne ugrabiti radost duha. Sa sobom nosi prašinu kako bi je mogao ma i u najmanjoj mjeri ubaciti u savjest i tako uprljati bjelinu duše i zamazati čistoću života. No kad duhovna radost ispunja srca, uzalud zmija izlijeva smrtonosan otrov. Đavli ne mogu naškoditi Kristovu slugi kad vide da je ispunjen svetom radošću. Kad je duh plačljiv, žalostan i turoban, lako ga ili obuzima žalost ili se prepušta ispraznim veseljima.«

Zato je svetac uvijek nastojao provoditi život u zanosu srca i sačuvati pomazanje duha i duhovnu radost. Najbrižljivije se klonio nadasve opasne bolesne mrzovolje tako da se, čim bi opazio da mu se i na čas ušuljala u dušu, što brže utjecao molitvi. Kazivao je: »Sluga Božji, ako je nečim smućen, kako obično biva, neka odmah ustane na molitvu i neka tako dugo ostane pred svevišnjim Ocem dok mu ne povrati radost svoga spasenja. Ako li se u turobnosti zadrži, povećat će se onaj babilonski metež, koji će napokon, ne očisti li se suzama, proizvesti u srcu trajnu učmalost.«

89. POGLAVLJE

Anđeoska citara koju je čuo

126. Onih dana kad je poradi liječenja očiju boravio u Rietiu pozvao je jednoga od drugova koji bijaše u svijetu citaraš te mu je rekao: »Brate, sinovi ovoga svijeta ne razumiju božanskih svetinja. Glazbala, koja su predviđena za pohvale Boga, ljudska je požuda preokrenula za uživanje sluha. Htio bih zato, brate, da potajno posudiš citaru i doneseš je, njom ćeš bratu tijelu punom boli priuštiti kakvu-takvu utjehu.« Brat mu odvrati: »Jako se, oče, bojim, strah me je da ljudi ne bi posumnjali da me je na kušnju stavila ta lakomislenost.« Njemu će svetac: »Pustimo onda, brate, dobro je mnogo čega se okaniti da se ne bi pokvarilo dobro mišljenje.« Sljedeće

noći, dok je sveti čovjek bdio i razmatrao o Bogu, najednom zazvuči neka citara divna sklada izvanredno lijepom melodijom. Nitko nije opažen, nego se samo zamjećivao citarašev prolazak i povratak sad ovamo sad onamo. Usmjerivši duh prema Bogu, sveti je otac u onoj milozvučnoj pjesmi doživio toliku nasladu te je mislio da je ovaj svijet zamijenio s onim. Kad je sutra ujutro ustao, pozvao je spomenutoga brata i, pripovijedajući mu sve po redu, nadodao: »Gospodin, koji tješi ožalošćene, nikada me nije ostavio bez utjehe. Evo, kad mi nije bilo moguće slušati ljudsku citaru, slušao sam milozvučniju.«

90. POGLAVLJE

Kako je svetac radostan duhom pjevao francuski

127. A gdjekada je ovako činio. Kad bi u njemu proključala kakva milozvučna melodija, izvana bi pjevušio francuski i zvuk božanskoga šapata, što ga je skrovito primao, provaljivao bi u klicanje na francuskom. Gdjekada bi, kao što sam vidio vlastitim očima, uzeo sa zemlje drvo te bi ga podržavao iznad lijeve ruke, a gudalo bi napeto pomoću niti držao desnicom i njime bi kao po guslama potezao preko drveta, a to bi izvodio prikladnim držanjem i francuski bi pjevao o Gospodinu. Često bi ovakvu igru završavao suzama te bi ovo klicanje prelazilo u suosjećanje s Kristovom mukom. Zato je ovaj svetac neprestano uzdisao, a kad bi mu se jecanje povećalo, zaboravljao je ono što mu je bilo u ruci te bi se uzdigao prema nebu.

91. POGLAVLJE

Kako je prekorio turobnoga brata i poučio ga kako se ima držati

128. Jedanput je nekoga svog druga vidio turobna i žalosna lica, a to nije šutke podnio, nego mu je rekao: »Ne dolikuje da se sluga Božji pred ljudima pokazuje turobnim i žalosnim, nego vedrim. Svoje grijehe istražuj u svojoj sobici i pred Bogom plači i uzdiši. Kad se povratiš među braću, odbaci sjetu i prilagodi se ostalima.« A malo zatim je rekao: »Mnogo mi zavidaju protivnici ljudskoga spasenja i uvijek pokušavaju što im nije moguće u meni, da to poremete u drugovima.« Toliko je volio čovjeka puna duhovne radosti da je kao opće upozorenje prigodom nekoga kapitula dao napisati ove riječi: »Neka braća paze da se ne bi izvana pokazivala namrgođena i žalosna poput licemjera, nego neka se pokazuju kao ljudi koji su radosni u Gospodinu, vedri i veseli te kako dolikuje prijazni.«

92. POGLAVLJE

Kako treba postupati s tijelom da ne mrmlja

129. Jednom zgodom svetac je također kazao: »Za brata tijelo se treba razborito brinuti da se zbog njega ne bi porodila oluja mrzovolje. Neka se od njega ukloni prigoda za mrmljanje da mu ne bi bilo mrsko bdjeti i dolično ustrajati u molitvi. Reklo bi: 'Skapavam od gladi, ne mogu svladavati tvoje vježbe.' A ako bi tako mrmljalo, pošto se nasitilo dostatne hrane, znaj da su lijenom kljusetu potrebne ostruge i da lijenog magarca čeka ostan.«

Samo je u ovoj uputi svetog oca bio nesklad između jezika i ruke. Svoje je naime nedužno tijelo pokoravao bičevima i postom, te mu je bez razloga umnožavao rane. Toplina je naime duha već toliko učinila tijelo gipkim da je, dok je duša žeđala za Bogom, sve većma za njim žeđalo i ono presveto tijelo.

93. POGLAVLJE

Protiv isprazne slave i licemjerstva

130. No dok je prihvaćao duhovno veselje, brižno je izbjegavao ono neumjesno. Znao je da treba žarko ljubiti ono što usavršuje, a isto tako treba izbjegavati ono što je zarazno. Tako je naime ispraznu slavu nastojao u zametku ugušiti, te nije ni časka dopuštao da ostane ono što bi vrijeđalo pogled njegova Gospodina. Tako je često, kad je bio mnogo uzvisivan i slavljen, odmah žalosteći se i jecajući upadao u osjećaj žalosti.

U zimsko doba, kad mu je sveto tjelešce zaodijevala samo jedna-jedincata tunika, dobrano iskrpana trošnim zakrpama, njegov se gvardijan, koji ga je pratio, domogao lisičjega krzna, donio mu ga i rekao: »Imaš bolesnu slezenu i želudac, molim tvoju ljubav u Gospodinu, dopusti da ti se tunika podstavi tim krznom. Ne sviđa li ti se da to bude u cijelosti, dopusti da se to učini bar povrh želuca.« Njemu će na to blaženi Franjo: »Ako hoćeš da to dopustim s unutrašnje strane tunike, načini mi zakrpu iste veličine i izvana, koja će, prišivena izvana, ljude upozoravati na iznutra sakriveno krzno.« Sluša brat, ali to ne odobrava. Uporno je molio sveca, ali nije ništa drugo postigao. Kad je gvardijan napokon pristao, zakrpa je prišivena na zakrpu, da se Franjo ne bi drugačijim pokazivao izvana nego što je bio iznutra. O, kako je bio jednak na jeziku i u životu, jednak je bio i kao podložnik i kao poglavar! Nikakve ni vanjske ni unutrašnje slave nisi ljubio ti koji si se uvijek dičio u Gospodinu. Ali da ne bih, molim, povrijedio one koji su obučeni u krzno kažem li da je koža stavljena na kožu. Znamo naime da su (praroditelji), kad su bili lišeni nedužnosti, osjećali potrebu za kožnatim tunikama.

94. POGLAVLJE

Jedna njegova izjava protiv licemjerja

131. Jednoć je u samotištu Poggio Bustone, nekako o Božiću, pozvao mnoštvo naroda na propovijed i ovako započeo: »Vi vjerujete da sam ja svet čovjek i zato ste pobožno došli. Ali vam priznajem da sam cijele ove četrdesetnice[51] uživao hranu začinjenu slaninom.« I tako je često pripisivao užitku ono što je prije dopustio svojoj slabosti.

95. POGLAVLJE

Priznanje protiv isprazne slave

132. Kad god bi se njegov duh zanio za ispraznom slavom, to bi smjesta pred svima sličnim žarom odao jednostavnim priznanjem. Kad je jednom zgodom prolazio kroz grad Asiz, namjeri se na neku staricu koja je nešto od njega tražila. Kako nije osim plašta imao ništa drugo, odmah joj ga je darežljivo ustupio. A budući da je osjetio da su se u nj ušuljali samodopadni osjećaji, smjesta je pred svima priznao da ga je obuzela isprazna slava.

96. POGLAVLJE

Franjin prijekor onima koji su ga hvalili

133. Nastojao je da dobra Gospodnja čuva kao tajnu u svom srcu, zato nije išao za slavom koja bi mogla biti uzrokom pada. Često bi naime, kad bi ga mnogi uzvisivali, izrekao ovakve riječi: »Još mogu imati sinove i kćeri, nemojte me hvaliti kao sigurna! Ne smije se hvaliti nitko čiji je svršetak još neizvjestan. Kad god bi onaj koji mi je nešto posudio htio posuđeno uzeti, samo će ostati tijelo i duša, a to posjeduje i nevjernik.« Tako bi kazao onima koji su ga hvalili. A samom bi sebi rekao ovako: »Franjo, da je Svevišnji razbojniku toliko toga darovao, bio bi zahvalniji od tebe!«

97. POGLAVLJE

Daljnji prijekor onima koji su ga hvalili

134. Često govoraše braći: »Zbog svega onoga što je moguće grešniku nitko si ne smije laskati nepravednom samodopadnošću. Grešnik može postiti, moliti, naricati, mrcvariti vlastito tijelo, ali ne

[51] Ovdje je riječ o »četrdesetnici« što je Franjo propisuje u Pravilu, a traje od svetkovine Sviju svetih do Božića.

može ovo: ostati vjeran svome Gospodinu. Zato se ovim treba dičiti, ako Bogu dajemo hvalu koja mu pripada; ako mu, vjerno služeći, pripisujemo što god nam on daruje. Najveći čovjekov neprijatelj jest tijelo; ne zna razmišljati da bi nešto požalilo; ništa ne zna predvidjeti da bi se plašilo. Samo nastoji oko toga da zlorabi što mu pruža sadašnjost. A što je još gore, sebi svojata, dičeći se onim što nije dano njemu, nego duši. Prima hvalu zbog kreposti, zbog bdijenja i molitava prima izvanjska priznanja. Duši ništa ne ostavlja, i za suze očekuje nagradu.«

Sakrivanje rana

98. POGLAVLJE

Što je odgovarao o ranama kad bi ga za njih pitali i kako ih je pomnjivo sakrivao

135. Ne smije se međutim šutke mimoići ono kako je pomnjivo tajio i brižno skrivao one znakove Raspetoga koje i previšnji duhovi moraju častiti. Isprva, dok je prava Kristova ljubav ljubljenoga preobražavala u istu sliku, on je s mnogo opreza uzeo tajiti i sakrivati to blago te je dugo vremena ostalo nepoznato čak i najpovjerljivijima. No božanska providnost nije htjela da to uvijek ostane sakriveno i da ne bude pristupačno ni onim najdražima. Ni otvorena mjesta udova nisu dopuštala da to bude sakriveno. Kad je neki od drugova jednom zgodom na Franjinim nogama vidio znakove, zapitao je: »Što je ovo, dobri brate?« On je odgovorio: »Brini se za svoj posao!«

136. Isti je brat drugom zgodom zatražio da mu isprași tuniku, pa kad ju je vidio zakrvavljenu, kazao je svecu kad mu ju je povratio: »Kakva je ono krv kojom je okrvavljena tunika?« Svetac je stavio prst na oko i rekao mu: »Pitaj što je ovo ako ne znaš da je oko.« Zato je rijetko prao cijele ruke, nego bi samo nakvasio prste da se nazočnima stvar ne bi otkrila. A i noge je prao veoma rijetko. A ni to nije činio manje skriveno nego što je to bilo rijetko. Kad je netko zatražio da mu poljubi ruku, napola je pružio ruku, upravo samo prste da ih taj mogne poljubiti; gdjekada bi umjesto ruke pružio rukav. Noge je obuvao u vunene čarape da se rane ne bi mogle vidjeti, a povrh njih je stavljao komadić krzna da ublaži oštrinu vune. Premda sveti otac pred drugovima nije mogao rane na nogama i na rukama posve sakriti, ipak je teško podnosio, ako bi ih tko opazio. Zato su i sami drugovi, puni duha razboritosti, kad bi bio prinuđen otkriti noge ili ruke, odvraćali oči.

99. POGLAVLJE

Kako je jedan, posluživši se pobožnom varkom, vidio rane

137. Kad je čovjek Božji boravio u Sieni, onamo je došao neki brat iz Brescie. Taj je silno želio vidjeti rane svetoga oca. Usrdno je molio brata Pacifika da mu se to omogući. Ovaj mu reče: »Kad budem odlazio iz boravišta, zamolit ću da mi dade poljubiti ruke, a kad ih on pruži, namignut ću ti očima pa ćeš vidjeti.« Spremni za povratak obojica pođoše svecu. Pokleknuše, i brat Pacifik reče svetom Franji: »Blagoslovi nas, predraga majko,[52] i pruži mi ruku na poljubac!« Poljubio je nevoljko pruženu ruku i dao znak bratu da pogleda. Zatražio je i drugu, poljubio ju je i ovome pokazao. Kad su oni pošli, otac je posumnjao da je posrijedi bila sveta varka, kao što je i bila. Pobožnu je radoznalost ocijenio kao nepobožnu, a brata je Pacifika pozvao natrag i rekao mu: »Neka ti, brate, oprosti Gospodin što mi gdjekada nanosiš veliku žalost.« Pacifik se smjesta bacio ničice i ponizno zapitao govoreći: »Kakvu sam ti, predraga majko, nanio žalost?« Blaženi Franjo nije ništa odgovorio i slučaj je završen šutnjom.

100. POGLAVLJE

Kako je netko vidio ranu na prsima

138. Premda su rane na nogama i rukama po svom položaju na otvorenim mjestima udova bile pristupačne nekima, ipak nitko nije bio vrijedan vidjeti ranu na boku za njegova života, a samo se jedanput dogodio izuzetak. Kad god je davao tuniku da mu se ispraši, desnom rukom je prekrivao ranu na boku. A gdjekada bi lijevu ruku priljubio probodenom boku i sakrivao onu blaženu ranu. Kad ga je jedan između braće[53] počešao te mu je ruka dospjela u ranu, zadao mu je veliku bol. Jedan drugi između braće[54] nastojao je radoznalim ispitivanjem vidjeti što je drugima bilo sakriveno. Zato je jednoga dana kazao svetom ocu: »Jesi li, oče, za to da ti isprašimo tuniku?« A njemu će svetac: »Gospodin ti, brate, platio, jer je upravo potrebno.« Kad se svetac svukao, pozornim je očima brat pogledao i vidio upadnu ranu na boku. Jedini je ovaj vidio ranu za života, a od ostalih nitko drugi sve do poslije smrti.

---

[52] Brat Pacifik, nazvan »kralj stihova«, služi se pjesničkom slobodom te Franju nazivlje »majkom«. No to sigurno treba shvatiti i kao aluziju na način izražavanja kojim se Franjo poslužio u svom kratkom spisu »O redovničkom boravku u samotištu«.

[53] Bio je to brat Rufin.

[54] Kao što se vidi iz *Prvog životopisa*, bio je to brat Ilija.

101. POGLAVLJE
Prikrivanje kreposti

139. Tako je taj čovjek odbacivao svaku slavu koja nije odisala Kristom; tako je ljudskim naklonostima dosudio vječno prokletstvo. Znao je kako uživanje dobra glasa okrnjuje tajnu savjesti i da je daleko pogibeljnije zlorabiti kreposti negoli biti bez njih. Znao je da krepost nije ništa manje potrebna da se stečeno zaštiti nego da se to stekne. Na žalost, na mnogo toga nas većma potiče taština negoli ljubav, a naklonost svijeta pretežnija nam je od ljubavi Kristove. Ne razlikujemo osjećaja, ne podvrgavamo kušnji duhove i kad nas na djelovanje potakne isprazna slava, umišljamo da smo potaknuti ljubavlju. Nadalje, ako smo i malo dobra učinili, njegovu težinu ne možemo nositi. Svaki teret kojega smo se za života oslobodili gubimo i za obalu vječnosti. Strpljivo podnosimo što nismo dobri; a da nas se lijepo ne gleda, da nas se ne smatra dobrima, toga ne podnosimo. Tako cijeli život provedemo u ljudskoj hvali jer ništa drugo nismo nego ljudi.

102. POGLAVLJE
Poniznost svetoga Franje u držanju, osjećanju i ponašanju, i protiv samovolje

140. Poniznost je čuvarica i ukras sviju kreposti. Nema li nje u temeljima duhovne građevine, kad se pričini da raste, ona se pretvara u ruševinu. Da čovjeku koji je bio urešen tolikim darovima ne bi što nedostajalo, poniznost ga je ispunjala u obilnijoj mjeri. Po svom vlastitom mišljenju nije bio ništa drugo nego samo grešnik, iako je bio uresom i sjajem svekolike svetosti. U njoj je nastojao samoga sebe izgrađivati, da bi postavio temelj što ga je upoznao po Kristu. Zaboravljao je na ono što je stekao, a pred očima je imao samo nedostatke; bio je uvjeren da mu više toga nedostaje nego što posjeduje. Obuzimala ga je samo jedna jedina želja, naime da postane boljim, da, nezadovoljan prvotnim krepostima, stekne nove.

Bio je ponizan u držanju, ponizniji u mišljenju, a najponizniji u prosuđivanju samoga sebe. Božji se knez nije zato razlikovao od drugih što je bio poglavarom, nego samo po ovom predivnom dragulju, jer je među malenima bio najmanji. Ova krepost, ovaj naslov, ovaj znak ga je obilježavao kao generalnoga ministra. Njegovim je ustima bilo daleko svako hvastanje, svaki sjaj nastupanja, svaka naduvenost u činima. U mnogim je stvarima naučio smisao iz objave, a onomu što je iznosio pred druge pretpostavljao je mišljenje drugih. Držao je da je sigurnije mišljenje drugova, i tuđe gledište mu

se činilo boljim od vlastitoga. Govorio je da onaj poradi Gospodina nije sve ostavio koji je zadržao kesu, novčarku, vlastitoga mišljenja. Većma je volio slušati kuđenje nego pohvalu, jer ga je kuđenje sililo na popravak, a pohvala gurala u pad.

103. POGLAVLJE

Njegova poniznost u odnosu prema biskupu grada Terni i prema nekom seljaku

141. Kad je jednom prilikom propovijedao narodu u gradu Terni, a gradski biskup[55] ga preporučio, završivši propovijed, pred svima je biskup rekao ovo: »U ovo posljednje vrijeme je Bog rasvijetlio svoju Crkvu po ovom siromašku i neznatnom čovjeku, koji je jednostavan i neškolovan. Zato uvijek moramo Gospodinu biti zahvalni. Znajmo da nije tako učinio nijednom narodu.« Kad je svetac to čuo, prihvatio je s velikom radošću to što je biskup tako izričito izjavio da je neznatan. Kad su ušli u crkvu, bacio se biskupu do nogu rekavši: »Zaista, gospodine biskupe, uvelike si me počastio jer, pošto mi je drugo oduzeto, ti si ono što je moje sačuvao netaknutim. Kao razborit čovjek si, velim, odijelio ono dragocjeno od bezvrijednoga, davši Bogu hvalu, a meni neznatnost.«

142. Čovjek se Božji pokazivao ponizan ne samo pred višima od sebe nego i pred jednakima i prezrenima. Bio je spremniji na to da bude opominjan i pokaran nego da sam opominje. Tako je jednoga dana jašući na magarcu, jer zbog slabosti i bolesti nije mogao ići pješice, prelazio preko njive jednoga seljaka koji je upravo ondje radio. Taj mu seljak pritrči i pažljivo ga upita nije li on brat Franjo. A kad mu je čovjek Božji rekao da je on onaj za koga je ovaj pitao, ponizno je rekao: »Nastoj« – reče seljak – »biti tako dobar kao što o tebi svi govore jer se u te mnogi pouzdaju. Zato te opominjem da se ne bi s tobom nikada dogodilo drugačije nego što se očekuje.« A kad je čovjek Božji Franjo ovo čuo, sišao je s magarca na zemlju, pao je ničice pred seljakom, ponizno mu je izljubio noge, zahvaljujući mu što se udostojao opomenuti ga. Kako je dakle uživao tako veliku slavu dobra glasa, jer su ga vrlo mnogi smatrali svetim, pred Bogom i pred ljudima se smatrao nevrijednim, i nije upadao u oholost zbog tako dična glasa, niti zbog svetosti, ali ni zbog mnoge tako svete braće i sinova koji su mu bili dani kao početak nagrade za njegove velike zasluge.

---

[55] Bio je to biskup Rajnerije (1218–1253) kojega je papa Honorije III. postavio za biskupa 13. siječnja 1218.

104. POGLAVLJE

Kako se na kapitulu odrekao poglavarske službe i o jednoj molitvi

143. Da bi sačuvao krepost svete poniznosti, pošto je prošlo nekoliko godina nakon njegova obraćenja, prigodom jednoga kapitula pred svom braćom Reda odrekao se poglavarske službe rekavši: »Od sada sam za vas mrtav. Evo« – reče – »brata Petra Katanskog! Njega ćemo ja i svi vi slušati.« I naklonivši se odmah zatim pred njim, obećao mu je poslušnost i poštovanje. Na to su braća zaplakala, a bol je izazivala duboke jecaje kad vidješe da su postali na neki način lišeni tolikoga oca. Kad je blaženi Franjo ustao, sklopljenih ruku i očiju uprtih u nebo reče: »Gospodine, preporučujem ti obitelj koju si mi do sada povjeravao. A sada, zbog slabosti koje su ti poznate, preslatki Gospodine, kad se za nju nisam kadar brinuti, predajem je ministrima. Na sudnji su dan dužni pred tobom, Gospodine, položiti račun, ako koji brat ili zbog njihova nemara, ili zbog primjera, ili pak zbog oštra postupka propadne.« Od tada je ostao podložnikom sve do smrti, a poniznije se ponašao nego bilo koji od njih.

105. POGLAVLJE

Kako je predao drugove

144. Drugom prilikom je svom zamjeniku predao svu braću govoreći: »Neću da uživam ovu posebnu povlasticu slobode, nego neka me braća premještaju iz mjesta u mjesto, kako im nadahne Gospodin.« I nadoda: »Već sam vidio slijepca kojega je putem vodio pas.« I tako je u tome bila njegova slava da se, pošto se odrekao svake posebnosti i svake vrsti taštine, u njemu nastani snaga Kristova.

106. POGLAVLJE

Njegovo suprotstavljanje onima koji su voljeli poglavarsku službu

145. Kad je opazio kako neki hlepe za poglavarskom službom, koje je uz ostalo za predstojništvo činilo nedostojnima i samo častohleplje, govorio je da oni nisu samo Manja braća nego da su zaboravili na poziv kojim su pozvani, da su izgubili milost. A neke je bijednike koji su teško podnosili što ih se uklanja sa službe, jer naime nisu tražili teret, nego čast, u mnogim govorima prekoravao.

Jednom je zgodom rekao svom drugu: »Ne smatram se manjim bratom ne budem li onakav kao što ću ti prikazati.« I rekao je:

»Evo, kao poglavar braće polazim na kapitul, propovijedam, opominjem braću i napokon se govori protiv mene: 'Ne odgovara nam onaj tko je neuk i neugledan, i zato nećemo da ovaj vlada nad nama, jer nije govornik, priprost je i neznalica.' Napokon će me uz porugu smijeniti, svi će me prezreti. Kažem ti, ako ne bih nepromijenjena lica, s istim veseljem srca i s jednakom odlukom svetosti ove riječi saslušao, nisam Manji brat.« I nadodao je: »U poglavarskoj službi nalazi se opasnost, u pohvalama propast, a u podložničkoj poniznosti dobitak je za dušu. Zašto dakle većma težimo za pogibelji negoli za dobitkom, kad smo vrijeme dobili za to da stječemo dobitak?«.

107. POGLAVLJE

Htio je da braća budu podložna kleru – a zašto

146. Premda je htio da braća sa svima budu u miru i da u odnosu prema svima budu maleni, ipak je naučavao riječju da se prema kleru odnose ponizno, a to je pokazivao i primjerom. Govorio je: »Kleru smo poslani kao pomoć[56] u spasavanju duša, da nadoknadimo ono što njima nedostaje. Svatko će primiti plaću, ali ne prema vlasti, nego prema naporu. Znajte, braćo« – rekao je – »da je spas duša Bogu najdraži, a on se bolje ostvaruje mirom negoli neslogom klerika. A ako oni sami priječe spasenje naroda, 'Bogu pripada osveta i on će im naplatiti u svoje vrijeme'. Zato budite podložni crkvenim poglavarima, da ne bi, koliko je do vas, došlo do kakve zavisti. 'Budete li sinovi mira', za Gospodina ćete pridobiti i kler i narod. A to će Gospodinu biti draže nego da pridobijete sam narod, a kler da sablaznite. Pokrivajte njihove padove« – reče – »nadoknadite njihove mnogobrojne nedostatke, a kad to učinite, budite još ponizniji.«

108. POGLAVLJE

Poštovanje što ga je iskazivao biskupu Imole

147. Kad je jednom zgodom sveti Franjo došao u Imolu, grad u Romagnoli, predstavio se mjesnom biskupu i zatražio od njega dopuštenje za propovijedanje. A njemu će biskup: »Dosta je, brate, da ja propovijedam svom narodu.« Oborivši glavu sveti je Franjo ponizno izišao van, a nakon kratka vremena vratio se unutra. Njemu će

[56] Čini mi se da ovdje sv. Franjo ima u vidu odredbu IV. lateranskoga koncila koja glasi: »Određujemo da se u katedralnim i kolegijatskim crkvama postave prikladni ljudi, koje biskupi mogu imati kao pomoćnike i suradnike, ali ne samo za službu propovijedanja nego i za ispovijedanje te naređivanje pokore, kao i u ostalom što se odnosi na spasenje duša.«

biskup: »Što, brate, želiš? Što ponovno tražiš?« Na to će sveti Franjo: »Gospodine, ako otac istjera sina na jedna vrata, on treba da uđe na druga.« Biskup nadvladan poniznošću, vesela lica ga zagrli i reče: »Ti i tvoja braća ubuduće s mojom općom dozvolom propovijedajte u mojoj biskupiji, jer je to zavrijedila sveta poniznost.«

109. POGLAVLJE

O njegovoj poniznosti prema svetom Dominiku i obratno, te o njihovoj međusobnoj ljubavi

148. U Rimu su se našla zajedno s gospodinom Ostijskim, koji je kasnije postao vrhovnim svećenikom,[57] ona dva sjajna svjetla svijeta,[58] sveti Dominik i sveti Franjo. I kad su se o Gospodinu međusobno slatko porazgovorili, napokon im je biskup rekao: »U prvotnoj Crkvi pastiri Crkve bijahu siromašni, a ljudi su gorjeli od ljubavi, a ne od pohlepe. Zašto« – reče – »ne bismo između vaše braće uzimali biskupe i prelate koji bi naukom i primjerom ostale predvodili?« Među svecima s obzirom na odgovor nasta prepirka; nije jedan drugoga pretjecao, nego su jedan drugoga poticali, štoviše, jedan drugoga je upravo silio da odgovori. Svaki je naime imao prednost pred onim drugim, a obojica su se jedan prema drugom odnosila s poštovanjem. Konačno je Franju pobijedila poniznost da sebe ne pretpostavi, a pobijedila je i Dominika, koji je ponizno poslušao te prvi odgovorio. Odgovarajući dakle blaženi Dominik reče biskupu: »Gospodine, moja su braća dostatno uzdignuta ako posjeduju spoznaju i, koliko je do mene, neću dopustiti da postignu i neki drugi oblik dostojanstva.« Dok je on to tako ukratko izgovorio, blaženi se Franjo pred biskupom naklonio i rekao: »Gospodine, moja su braća zato nazvana manjima da se ne bi usudila postati većima. Zvanje nas potiče da ostanemo u priprostosti i da slijedimo trag Kristove poniznosti kako bi na kraju na smotri svetih bili uzdignuti. Ako hoćete da donose plod u Božjoj Crkvi, držite ih i čuvajte u položaju njihova poziva, na nisko ih vratite, čak i protiv njihove volje. Zato molim, oče, da ne budu oholiji što su siromašniji pa da se ne uzdignu nad ostale. Nipošto nemojte dopustiti da se uzdižu na dostojanstva.« Ovako su sveci odgovorili.

149. Što kažete, sinovi svetih? Vas, izrodi, izjedaju ljubomora i zavist, a ništa manje težnja za nezakonitim dobrima. Međusobno se

---

[57] To je bio kardinal Hugolin, kasnije papa Grgur IX.

[58] Taj se susret dogodio ljeti 1217, a prije 6. kolovoza 1221, tj. prije smrtnog dana sv. Dominika. Bilo je to vjerojatno 1220.

grizete i izjedate, a borbe i svađe rađaju se samo iz pohlepe. Boriti vam se protiv četa tame, žestok boj vam je voditi protiv vojske demona, a vi ste protiv samih sebe uperili oštricu mača; licem usmjerenim prema pomirilištu prijateljski se gledaju oci puni znanja, a sinovi im puni zavisti nemilo jedan drugoga gledaju. Što će učiniti tijelo bude li imalo podijeljeno srce. Sigurno bi po cijelome svijetu nauk o pobožnosti plodonosnije napredovao kad bi službenike riječi Božje veza ljubavi čvršće sjedinjavala. Ono naime što govorimo ili naučavamo ponajviše zato postaje neuvjerljivim što se u nama po očitim znakovima pokazuje kao neki kvasac mržnje. Znam da ovdje nisu u pitanju oni čestiti, nego nevaljali, za koje s pravom držim da ih treba iskorijeniti da ne šire zarazu među svete. Što da napokon reknem onim premudrima? Oci su došli u kraljevstvo putem poniznosti, a ne putem dostojanstva; častohlepni sinovi naokolo obilaze, a ne nalaze puta u grad trajna prebivanja. Što drugo preostaje, jer ne slijedimo njihova puta, zato ne postižemo ni slave? Daleko bilo od nas, Gospodine! Učini da ponizni učenici budu pod krilima poniznih učitelja. Učini da budu dobri rođaci po duhu pa da »ugledaš sinove svojih sinova mir nad Izraelom!«[59]

110. POGLAVLJE

Kako su se jedan drugome povjerili

150. Kad su, kao što smo malo prije rekli, sluge Božje izrekle svoje odgovore, gospodin Ostijski mnogo je Bogu zahvaljivao. A kad su odande otišli, blaženi Dominik je od svetoga Franje zatražio da mu se udostoji dati pojas kojim je bio opasan. Sveti Franjo na ovo nije odmah pristao. Istom je poniznošću odbio kakvom je onaj to zamolio. Ipak je pobijedila moliteljeva smjerna pobožnost. Kad je pojas dobio, s velikom pobožnošću ga je opasao ispod svoje donje tunike. Napokon jedan drugome stisnuše ruke i jedan se drugom najtoplije preporučiše. Svetac je svecu rekao: »Htio bih, brate Franjo, da se tvoj i moj red sjedine i da u Crkvi provodimo život na isti način.« Kad su se napokon rastali jedan od drugoga, sveti Dominik rekao je brojnima koji su bili nazočni: »Zaista vam kažem, ovoga svetog čovjeka Franju ostali bi redovnici morali nasljedovati, jer posjeduje toliku savršenost svetosti.«

---

59 Vrhovni poglavari obaju redova svoje su podložnike u to vrijeme morali poticati na slogu i mir.

Poslušnost

111. POGLAVLJE
Poradi istinske poslušnosti uvijek je imao gvardijana

151. Da bi ovaj nadasve oprezni trgovac na mnogo načina privređivao i da bi sve ovo vrijeme upotrijebio za zasluge, htio je da ga ravnaju uzde poslušnosti i da samoga sebe podloži vodstvu drugoga. Tako se nije samo odrekao službe generalnoga ministra nego je poradi veće zasluge poslušnosti zatražio posebnoga gvardijana da bi ga poštovao kao poglavara. Rekao je naime bratu Petru Katanskom, kojem je prije toga obećao svetu poslušnost: »Poradi Boga te molim da me namjesto sebe povjeriš jednom od mojih drugova, kojega ću s poštovanjem slušati kao tebe. Poznam« – rekao je – »plod poslušnosti i znam da ništa od vremena ne prolazi bez dobitka onomu koji jarmu drugoga podloži vrat.« Kad je uvažena njegova želja, svuda je do smrti ostao podložan, vlastitom se gvardijanu uvijek s poštovanjem pokoravao.

Nekom zgodom rekao je svojim drugovima: »Između ostaloga što mi se božanska dobrota udostojala udijeliti, dana mi je ova milost da bih jednako tako brižno slušao novaka koji je to postao prije jedan sat, ako bi mi bio dodijeljen kao gvardijan, kao što bih se pokoravao bilo kojem vrlo starom i razboritom. Podložnik ne smije« – rekao je – »svoga poglavara gledati kao čovjeka, nego mora gledati onoga poradi čije se ljubavi podložio. Što je neugledniji onaj koji je na čelu ostalih, to je poniznost onoga koji sluša vrednija.«

112. POGLAVLJE
Kako je prikazao pravu poslušnost i o tri vrste poslušnosti

152. Nekom drugom zgodom Franjo je sjedio s drugovima pa je ovako uzdahnuo: »Jedva da ima ijedan redovnik na cijelome svijetu koji savršeno sluša svoga poglavara.« Drugovi zbunjeni rekoše: »Kaži nam, oče, koja je poslušnost savršena i najveća.« Opisujući istinski poslušnoga, on se poslužio slikom mrtva tijela i odgovorio: »Uzmi mrtvo tijelo i stavi ga gdje hoćeš. Vidjet ćeš da se ne protivi pomicanju, ne mrmlja zbog položaja, ne tuži se na ostavljenost. Pa ako se postavi na stolac, neće gledati gore, nego dolje. Odjene li se u grimiz, bit će dvostruko blijedo. Onaj je« – reče – »istinski poslušan koji ne prosuđuje zašto ga miču, ne mrmlja zbog položaja, ne zahtijeva da se izmijeni. Kad mu se povjeri služba, zadrži uobičajenu poniznost. Što je više u časti, to više se smatra nedostojnim.«

Kad je drugom zgodom govorio o tome, za dopuštenja koja su dana na vlastitu molbu rekao je da su i ona naređena te ne predstavljaju zahtjev. Zato im je dao naziv svete poslušnosti. Govoraše da su obje poslušnosti dobre, ali da je ona sigurnija. A najveća je ona poslušnost u kojoj nemaju ništa tijelo i krv. Smatrao je da je to ona kada se »po božanskom nadahnuću polazi među nevjernike« bilo poradi koristi bližnjih, bilo poradi želje za mučeništvom. Kad se takvo dopuštenje traži, smatrao je da je to Bogu osobito drago.

113. POGLAVLJE

Ne smije se na laku ruku zapovijedati pod poslušnost

153. Smatrao je zato da se »pod poslušnost« smije samo rijetko zapovijedati. Ne smije se najprije izbaciti strelica, koja može doći u krajnjem slučaju. Rekao je: »Ruka ne smije brzo posezati za mačem.« A onaj koji bi oklijevao da se pokori nalogu iz poslušnosti niti se Boga boji, niti se srami ljudi. Nema ništa istinitije od toga. A što je drugo vlast u nepromišljena poglavara nego mač u rukama bijesna čovjeka? Što je očajnije od redovnika koji prezire poslušnost?

114. POGLAVLJE

O bratu kojem je kapucu bacio u vatru, jer je došao bez dopuštenja, iako ga je vukla pobožnost

154. Nekom zgodom je bratu, koji je došao sam bez dopuštenja, skinuo kapucu i naredio da je bace u veliku vatru. A kako kapucu nije nitko iz vatre izvadio, jer su se plašili pogleda koji je na čas uzbudio, svetac zapovjedi da se ona iz vatre izvadi, jer je plamen nije nimalo oštetio. Premda se ovo moglo dogoditi zbog svečevih zasluga, ipak je možda bilo i nešto zasluge onoga brata. Ovoga je nadvladala želja da vidi izvanredno svetoga oca, ali u tom nije bilo razboritosti, koja je upravljač sviju kreposti.

O onima koji daju dobar ili loš primjer

115. POGLAVLJE
Primjer jednoga dobrog brata, način života negdašnje braće

155. Naglašavao je da je Gospodin u posljednje vrijeme zato poslao Manju braću da pokažu primjere svjetla onima koji su ovijeni tminom grijeha. Kazivao je kako ga ispunjaju najugodniji osjećaji i da postaje kao pomazan skupocjenom pomašću kada sluša o uzvišenim djelima svete braće rasijane po cijelome svijetu. Desilo se da se neki brat po imenu Barbar pred jednim plemenitim čovjekom s otoka Cipra jednom prilikom na drugoga brata nabacivao uvredljivim riječima. A kad je ovaj opazio da je brat zbog nesuglasica malo povrijeđen, uzeo je magareću izmetinu i rasrđen na samoga sebe, da bi sebe kaznio, stavio ju je u usta rekavši: »Neka melje izmetinu jezik koji je na moga brata izlio otrov ljutnje.« Kad je to vidio vitez, upravo se zapanjio. Otišao je izvanredno potaknut i otada je braći darežljivo stavio na raspolaganje sebe i sve svoje.

Ako bi koji od braće drugoga smutio riječima, sva su braća neizostavno običavala učiniti ovo: dotični bi se odmah bacio ničice, povrijeđenom bi noge obasuo poljupcima, makar bi se dotični i protivio. Svetac je zbog takvih klicao od veselja. Kad bi slušao svoje učenike kako sami od sebe iznose primjere svetosti, onu je braću obasipao blagoslovima koja zaslužuju potpuno priznanje, jer riječju i primjerom k ljubavi Kristovoj privlače grešnike. Htio je da ga u gorljivosti za duše, koja ga je posvema ispunjavala, sinovi istinski nasljeduju.

116. POGLAVLJE
Kako je svetac prokleo neke koji su davali loš primjer i kako je to teško podnosio

156. Tako bi najtežom kaznom njegova prokletstva bio pogođen i onaj koji bi opakim djelima ili primjerom osramotio redovničku zajednicu. Evo što se dogodilo s dvojicom braće koja su, u tobožnjoj želji da na se navuku veći prezir, njegovali duge brade. Dođoše oni jednom pred biskupa grada Fondia,[60] a on im reče: »Pazite da se ljepota redovničke zajednice ne bi nagrdila uvođenjem ovakvih novotarija.« Kad je to bilo rečeno svecu, on je odmah ustao i, uzdignu-

60 Grad Fondi nalazi se u talijanskoj pokrajini Gaeta. Tu je od 1210. do 1277. biskup bio Robert, član cistercitskoga reda.

tim rukama prema nebu, prolijevajući suze izrekao riječi molitve ili, štoviše, prokletstva: »Gospodine Isuse Kriste, koji si izabrao dvanaestoricu apostola i premda je od njih jedan pao, ostali ti ostadoše privrženi. Ispunjeni jednim duhom propovijedali su evanđelje. Ti si, Gospodine, u ovom posljednjem vremenu, sjećajući se staroga milosrđa, osnovao redovničku zajednicu braće da bude potporanj tvojoj vjeri i da se po njima ispuni otajstvo tvoga evanđelja. Tko će dakle namjesto njih pred tobom načiniti zadovoljštinu ako svima onima kojima su poslani ne samo da nisu pružali primjere svjetla nego su pred njima činili djela tame? Neka budu, presveti Gospodine, prokleti od tebe i od cijelog nebeskoga dvora i od mene neznatnoga oni koji svojim opakim primjerom kvare i ruše što si nekoć sagradio po svetoj braći ovoga Reda, i graditi ne prestaješ!« Gdje su oni koji govore kako su po njegovu blagoslovu sretni i razmeću se da su se do mile volje naužili njegova prijateljstva? Ako bi se, Bože sačuvaj, našli takvi koji se ne kaju što su na štetu drugih na sebi očitovali djela tame, teško njima, jer će zauvijek propasti![61]

157. Kazivao je: »I najbolja braća smućuju se nad djelima opake braće pa i ako sami nisu sagriješili, osuđuje ih se zbog primjera opakih. Zato me okrutnim mačem probadaju i njime mi cijeli dan probijaju srce.« I zato se najviše povlačio od druženja s braćom kako se ne bi dogodilo da čuje nešto nepovoljno o kojem od njih, što bi mu obnovilo bol.

I govorio je: »Doći će vrijeme kada će zbog zlih primjera Bogu tako mio Red biti toliko ozloglašen da će braću biti sram izići pred ljude. A koji u to vrijeme dođu da ih se primi u Red, bit će vođeni samim djelovanjem Duha Svetoga, a tijelo i krv neće utisnuti nikakve mrlje. Ovi će doista biti blagoslovljeni od Gospodina. Premda u ovih neće biti zaslužnih djela, jer će ohladiti ljubav koja svece potiče na žarko djelovanje, snaći će ih silne napasti. A koji se u to vrijeme nađu prokušani, bit će bolji od svojih predšasnika. A teško onima koji sami sebi povlađuju zbog tek prividnoga redovničkog ponašanja, omlitavit će zbog nerada, i neće se postojano odupirati ni napastima koje se pripuštaju da bi se prokušali izabrani. Samo će naime oni koji budu prokušani primiti vijenac života. Njih međutim čini prokušanima opakost odbačenih.«

---

61 Pisac aludira na brata Iliju. Ilija je 1232. postao generalnim ministrom Reda, a prigodom generalnog kapitula 1239. svrgnuo ga je papa Grgur IX.. U prosincu 1239. pobjegao je u Pisu k caru Friedrichu II. koga je već prije papa izopćio iz crkvenoga jedinstva. Tako je i Ilija upao u izopćenje i u njemu se nalazio i onda kad je Toma Čelanski pisao ovaj životopis. Posljednje godine svoga života Ilija je proveo u Cortoni. Kratko vrijeme prije smrti izmirio se s Crkvom. Umro je 22. travnja 1253.

117. POGLAVLJE

Objava koju mu je Bog saopćio o stanju Reda i kako Reda neće nikada nestati

158. Božji pohodi pružali su mu mnoge utjehe. Oni su mu davali sigurnost da će temelji njegova Reda ostati stalni. A bilo mu je također obećano da će broj otpalih bez sumnje biti nadoknađen izabranima. A kad je jednom bio uznemiren zbog zlih primjera te se sav smućen dao na molitvu, Gospodin ga je ovako ukorio: »Zašto se ti, slabiću, uznemiruješ? Zar sam ja tebe takvim pastirom postavio svojem Redu te ne priznaješ da sam ja njegov glavni zaštitnik? Tebe sam, čovjeka jednostavna, zato postavio da ono što ću po tebi činiti bude za nasljedovanje ostalima; neka nasljeduju koji nasljedovati htjednu. Ja sam pozvao, ja ču čuvati i pasti, a da se nadomjesti gubitak jednih, izabrat ću druge. Ne bude li takav rođen, učinit ću da se rodi. Zato se ne uznemiruj, nego radi na svom spasenju. Padne li Red samo na trojicu članova, mojim će nastojanjem zauvijek opstati.« Od tada je govorio da krepost samo jednoga svetoga nadmašuje i najveće mnoštvo nesavršenih, samo jedna zraka svjetla potiskuje strahovitu tminu.

Protivnik besposlice i besposličara

118. POGLAVLJE

Objavljeno mu je kad ima značaj sluge Božjega, a kada nema

159. Otkako je taj čovjek, odbacivši što je štetno, počeo prianjati uz Gospodina, jedva bi dopustio da mu i najmanji dio vremena propadne. Premda je u Gospodnje riznice smjestio obilje zasluga, ostao je uvijek svjež, uvijek sve spremniji za duhovne pothvate. Ne činiti nikakvo dobro, smatrao je teškom krivnjom. Smatrao je da: uvijek ne napredovati, znači nazadovati. Dok je jednom u Sieni boravio u ćeliji, jedne je noći pozvao k sebi drugove koji su spavali: »Molio sam, braćo, Gospodina da se udostoji pokazati mi kada sam njegov sluga i kada to nisam. Ne bih naime, htio« – reče – »ništa drugo biti nego samo njegov sluga. I sam mi se predobri Gospodin udostojao odgovoriti: ’Tada u sebi prepoznaj moga pravog slugu kad sveto misliš, govoriš i radiš.’ Zato sam vas, braćo, pozvao jer se pred vama želim postidjeti, ako kada što od ovoga trojega nisam izvršio.«

119. POGLAVLJE

Pokora za isprazne riječi u Porcijunkuli

160. Nekom je drugom zgodom čovjek Božji kod Marije Anđeoske u Porcijunkuli promatrao kako korist od molitve zbog ispraznih riječi nakon molitve nestaje. Protiv padanja u isprazne govore odredio je ovaj lijek, govoreći: »Koji god brat rekne ispraznu ili beskorisnu riječ, dužan je odmah priznati svoj grijeh i za pojedine ovakve slučajeve dužan je izmoliti jedanput Očenaš za svoju dušu; ako li ga drugi ukori, neka to namijeni za dušu dotičnoga.«

120. POGLAVLJE

Kako je on sam radio i kako su mu bili mrski besposličari

161. Govorio je kako mlitavce, koji s ljubavlju ne prianjaju ni uz kakav posao, treba izbaciti iz usta Gospodnjih. Nitko se pred njim nije mogao pojaviti besposlen, a da ga ne bi oštro pograbio. Tako je on sam, uzor svakog savršenstva, bio zaposlen i radio svojim rukama. Nije dopuštao da mu izmakne išta od tog izvrsnoga dara, tj. od vremena. A jednoć je rekao: »Hoću da sva moja braća rade i da se vježbaju, a oni koji ne umiju neka nauče pojedine zanate.« I obrazlažući to rekao je: »Da bismo ljudima bili manje dosadni i da nam u besposlici ne bi srce ili jezik lutao po onom što je nedopušteno.« Dobitak ili naplatu za obavljeni posao nije prepuštao prosudbi onoga koji je radio, nego gvardijanu ili redovničkoj obitelji.

121. POGLAVLJE

Pritužbe svecu protiv besposličara i izjelica

162. Neka mi, sveti oče, bude dopušteno danas izreći tužbu protiv onih koji se nazivaju tvojima. Mnogima koji se hoće odmarati prije posla mrsko je vježbanje u krepostima. Pokazuju da su sinovi Luciferovi, a ne Franjini. Većma obilujemo slabićima negoli borbenima, a budući da smo rođeni za rad, svoj život bismo morali smatrati borbom. Nije im po volji da budu korisni po radu, a po kontemplaciji to ne mogu. Budući da sve smućuju svojom osebujnošću, više rade ždrijelom nego rukama, »mrze onoga koji na gradskim vratima pravdu dijeli«, ne podnose da ih se ni vrškom prstiju dotakne. Prema riječi blaženoga Franje ipak se većma čudim njihovu bezobrazluku, jer bi kod kuće morali u znoju lica živjeti, a sada žive bez rada, uzdržavaju se znojem siromaha. Neobična pamet! Premda ništa ne rade, uvijek ćeš misliti da su zauzeti. Znadu satove

pojedinih obroka, a ako ih kada pritisne glad, krive Sunce da je zaspalo. Zar da vjerujem, dobri oče, da su ove ljudske nakaze zavrijedile tvoju slavu? Nisu vrijedni ni tunike. Ti si uvijek u ovom brzom i kratkotrajnom vremenu naučavao da se treba bogatiti zaslugama kako se u budućnosti ne bi dogodilo da moramo prositi. Ovi ne uživaju ni u domovini, a malo zatim će poći u progonstvo. Ova bolest je zahvatila podložnike, jer su poglavari nemarni kao da je moguće da ih neće stići kazna zato što podnose njihov porok.

Službenici Riječi Božje

122. POGLAVLJE
Kakav mora biti propovjednik

163. Htio je da službenici Božje riječi budu samo oni koji će prianjati uz proučavanje duhovnih stvari i koji neće biti sprečavani nikakvim drugim službama. Govorio je da je takve izabrao Veliki Kralj da narodima objave naredbe što ih čuju iz njegovih usta. Kazivao je: »Propovjednik najprije mora u samotnoj molitvi crpsti ono što će poslije iznositi u govorima. Prije nego što će izgovarati hladne riječi izvana, mora biti topao iznutra. Rekao je da je to časna služba i svi treba da poštuju one koji je izvršuju.« Reče: »Ti su život tijela, oni se bore protiv đavla, oni su svjetiljka svijeta.«

Smatrao je da učitelje svetog bogoslovlja treba većma častiti. Jednom je zgodom dao općenitije napisati: »Sve bogoslovce i one koji nam pružaju božanske riječi moramo častiti i poštovati kao one koji nam pružaju duh i život.« A kad je jedanput pisao blaženom Antunu,[62] ovako je dao da se stavi na početku pisma: »Bratu Antunu, mojem biskupu!«.

123. POGLAVLJE
Protiv onih koji teže za ispraznom hvalom i tumačenje proročanstva

164. Rekao je da ipak treba sažalijevati propovjednike koji za bijedni novčić često prodaju ono što čine. Nadimanje takvih gdjekada je liječio protulijekom: »Zašto se hvastate zbog ljudi koji su se obratili, a obratila su ih moja jednostavna braća svojim molitvama?«.

[62] Riječ je o sv. Antunu Padovanskom koji je blaženo umro 13. lipnja 1231, a papa Grgur IX. 30. svibnja 1232. u Spoletu proglasio ga je svetim.

Napokon je one riječi: »Kad nerotkinja rodi sedam puta« ovako tumačio: »Nerotkinja« – reče – »to je moj siromašni brat, koji nema dužnosti da u Crkvi rađa djecu. On će na sudu roditi mnoge, jer će sudac tada pripisati njegovoj slavi one što ih je svojim privatnim molitvama obratio. 'Koja je imala mnogo djece', oslabit će, jer će propovjednik, koji se raduju kao da su mnogi po njemu rođeni, tada spoznati da u njima nije bilo ništa njegovo.« A one koji žele da ih se većma hvali kao govornike nego kao propovjednike, koji govore kićeno, a ne pobudno, nije volio. Rekao je da slabo dijele oni koji sve pripisuju propovijedanju, a ništa pobožnosti. Zaista je hvalio propovjednika, ali onoga koji je u pravo vrijeme mislio na sebe i koji je za sebe osjećao.

Promatranje Stvoritelja u stvorovima

124. POGLAVLJE

Svečeva ljubav prema osjetilnim i prema neosjetilnim stvorovima

165. Taj se sretni putnik žurio da iziđe iz svijeta kojim je prolazio kao prognanik, ali se služio svim onim što je na svijetu. Protiv knezova tmine naime njime služio se kao borilištem, a Boga je promatrao kao zrcalo dobrote. U svakoj umjetnini veličao je Umjetnika. Što god je opažao u stvorovima, podsjećalo ga je na Stvoritelja. Zanosno je klicao svim djelima Božjih ruku; uživajući u divnim prizorima, gledao je živi smisao i uzrok svega. U lijepim stvarima je prepoznavao Najljepšega. Sva mu dobra dovikuju: »Onaj koji nas je stvorio najbolji je.« Po tragovima što ih je u stvari svuda utisnuo slijedi Ljubljenoga, od svega pravi sebi stepenice kojima se dolazi do prijestolja. Osjećajem nečuvene pobožnosti grli sve stvorove, govori im o Gospodinu i potiče ih da ga slave. Pažljiv je prema uljanicama, svjetiljkama i svijećama. Nije htio svojom rukom priječiti njihovo svjetlo, jer da je njihovo svjetlo znak vječnoga svjetla. S poštovanjem je hodio po kamenju, i to zbog onoga koji sebe nazivlje stijenom. A kad je trebalo izreći onaj redak: »Uzdigao si me na stijenu«, da bi to izrekao s nešto više poštovanja, kazao je: »Ispod nogu Stijene uzvisio si me.«

Kad bi braća sjekla drva, branio je da se stablo sasvim posiječe. Htio je da mu se ostavi nada da će ponovno potjerati. Vrtlaru je naredio da oko vrta ostavi neprokopanu među da bi u svoje vrijeme zelenilo biljaka i dražest cvijeća propovijedala o divnom

Ocu svega. Naredio je da se unutar vrta uredi vrtić za mirisno bilje i cvijeće da one koji to budu promatrali podsjeća na vječno uživanje.

Uklanjao bi s puta crviće da ne budu pogaženi nogama. Naredio je da se pčelama donese meda i najboljega vina da u zimskoj studeni ne izginu. Sve životinje nazivao je braćom i sestrama, iako je među svakovrsnom zvjeradi posebno volio one blage. Ta tko bi bio kadar sve ispripovijedati, ako je naime ona izvorna dobrota, koja će biti sve u svemu, ovom svecu već sve u svemu odsjajivala.

125. POGLAVLJE

Kako su mu sami stvorovi uzvraćali ljubav i o vatri koja ga nije ozlijedila

166. Zato su se svi stvorovi trudili kako bi svecu uzvratili ljubav i kako bi za dobročinstva odgovarali zahvalnošću. Smiješili su se kad bi ih dragao, udovoljavali bi njegovim molbama, pokoravali se njegovim zapovijedima. U ono vrijeme, kad su mu bile bolesne oči te je bio primoran podvrgnuti se liječenju, u obitavalište je bio pozvan liječnik. On je došao i donio željeznu spravu za ispaljivanje. Naredio je da se sprava stavi u vatru dok se ne usije. A blaženi je otac, dok mu je tijelo od užasa podrhtavalo, a on ga hrabrio, ovako progovorio vatri: »Sestro moja vatro, s obzirom na ostale stvari imaš zavidnu ljepotu; snažna si, lijepa i korisna, jer te je Svevišnji takvom stvorio. Budi ovaj čas prema meni samilosna, budi blaga! Jer sam te do sada ljubio u Gospodinu. Molim velikoga Gospoda koji te je stvorio da tvoju žestinu sada ublaži da bih mogao podnijeti što me nježnije budeš palila.« Kad je dovršio molitvu, znakom križa blagoslovio je vatru i tada je neustrašivo stao. Liječnik je uzeo u ruke ražareno i usijano željezo, braća su se, nadvladana samilošću, razbjegla, a svetac se vedar i veseo prepustio željezu. Željezo je pišteći ulazilo u nježno tijelo, a od uha do obrve izvedeno je spaljivanje. Koliku mu je bol nanijela ona vatra, svjedoče riječi samoga sveca, koji to najbolje zna. Kad su se naime vratila braća koja su se razbjegla, otac im je smiješeći se rekao: »Vi, malodušni i tjesnogrudni, zašto ste pobjegli? Zaista vam kažem, niti sam osjetio žestinu vatre, niti kakvu tjelesnu bol.« Zatim se okrenuo liječniku i rekao: »Ako tijelo još nije dovoljno sprženo, žeži ponovno!« A liječnik, koji je u sličnom zahvatu doživljavao različite slučajeve, naglasio je da je ovo čudo i rekao: »Kažem vam, braćo, danas sam vidio čudesne stvari!« Vjerujem da se ovaj vratio u stanje prve nedužnosti jer, kad je htio, ublaživalo se i ono što je okrutno.

126. POGLAVLJE
Kako mu je ptičica sjela na ruku

167. Vozeći se preko Rietskoga jezera prema samotištu Greccio, sjedio je u čamcu. Jedan ribar mu je poklonio neku riječnu pticu da se s njom zabavlja u Gospodinu. Blaženi je otac radosno uzeo pticu, a zatim je otvorio ruke i blago je potaknuo da slobodno odleti. A kad nije htjela otići, nego se u njegovim rukama stisnula kao u gnjezdašcu, svetac se uzdignuta pogleda predao molitvi. I kad je kao nakon duga vremena odnekle došao k sebi, umiljato je naložio da se bez straha vrati u prijašnju slobodu. Zadobivši dopuštenje s blagoslovom, izražavajući radost jednim pokretom tijela, ptica je odletjela.

127. POGLAVLJE
Sokol

168. Kad je blaženi Franjo, u želji da na uobičajen način izbjegne poglede i razgovore s ljudima, boravio u jednom samotištu, po velikom se savezu prijateljstva povezao sa sokolom koji je na tome mjestu imao svoje gnijezdo. Sokol je naime uvijek u noćno doba svojim pjevom i glasanjem označavao sat u koji je svetac običavao ustajati na božanske pohvale. To je svecu Božjem jako godilo što tolikom brižljivošću od njega odgoni svaku tromost. Ali kad je svetac nekom bolešću bio većma pritisnut nego obično, sokol ga je štedio pa nije tako točno označavao bdijenja. I kao da ga je Bog poučio, istom bi u praskozorje u zvono svoga glasa udarao laganim dodirom. Kakvo čudo ako su izvanrednog ljubitelja Božjeg poštivali i ostali stvorovi.

128. POGLAVLJE
Pčele

169. Na jednoj gori jednoć je bila napravljena ćelijica u kojoj je Božji sluga četrdeset dana činio najstrožu pokoru. Pa kad je, pošto se navršilo određeno vrijeme, odanle odlazio, ćelija je u samotištu ostala bez stanovnika. Ondje je ostala zemljana posuda iz koje je svetac običavao piti. A kad su jedanput došli ljudi iz poštovanja prema svecu, nađoše posudicu punu pčela. U samoj su posudi divnom vještinom pčele načinile medeno saće hoteći, bez sumnje, time označiti slast kontemplacije koju je ondje uživao svetac Božji.

129. POGLAVLJE
Fazan

170. Neki je plemić iz sienskoga kraja blaženom Franji, dok je bolovao, poslao fazana. Kad ga je radostan primio, a u takvim se slučajevima nije običavao veseliti iz želje za jelom, nego iz ljubavi prema Stvoritelju, rekao je fazanu: »Neka je hvaljen naš Stvoritelj, brate fazane!«, a zatim je kazao braći: »Načinimo pokus da vidimo hoće li brat fazan htjeti boraviti s nama ili će otići na samotna mjesta koja mu više odgovaraju.« Na svečev je nalog jedan brat odnio fazana daleko i ostavio ga u vinogradu. Fazan se odmah brzim koracima povratio k očevoj ćeliji. Svetac je ponovno naredio da se još dalje odnese, ali se on još brže vratio k vratima. Zato je svetac naredio da ga brižno hrane. Zagrlio ga je i tepao mu umiljatim riječima. To je promatrao neki liječnik koji je mnogo štovao sveca Božjega pa je fazana zatražio od braće, ali ga nije namjeravao pojesti, nego ga je htio čuvati iz poštovanja prema svecu. Štoviše, liječnik ga je odnio sa sobom kući. No fazan, kao da mu je nanesena nepravda, odvojen od sveca, uopće nije htio jesti dokle god je bio od njega odijeljen. Liječnik se čudio i odmah je fazana odnio natrag svecu i sve je po redu ispripovijedao što se zbilo. Doskora, kad je fazan bio stavljen na zemlju, pogledao je svetoga oca, prestao tugovati i radosno počeo jesti.

130. POGLAVLJE
Cvrčak

171. Pokraj ćelije sveca Božjega u Porcijunkuli cvrčak, sjedeći na grani smokve, često uobičajenom je milinom cvrčao. Blaženi bi otac gdjekada ispružio ruku i ljupko ga pozivao, govoreći: »Brate cvrčku, dođi k meni!« A on bi, kao da je razuman, odmah sišao na njegovu ruku. Svetac bi mu rekao: »Pjevaj, brate moj cvrčku, i Gospodina, svoga Stvoritelja, zanosno hvali!« Cvrčak bi bez oklijevanja poslušao i počeo pjevati. I tako dugo ne bi prestao pjevati dok čovjek Božji ne bi u njegovo pjevanje umiješao svoje pohvale Bogu i dok mu ne bi naredio da odleti na svoje uobičajeno mjesto. Ondje bi kroz osam dana ostajao kao privezan. A svetac, kad je silazio iz ćelije, uvijek bi ga rukama pogladio i naredio da pjeva. Cvrčak se navikao uvijek slušati njegove naredbe. I svetac reče svojim drugovima: »Podajmo već dopust našem bratu cvrčku, koji nas je do sada dosta razveseljavao svojim pohvalnim pjesmama, da se zbog toga ne bi naše tijelo isprazno dičilo.« I cvrčak je odmah, dobivši dopuštenje, otišao i nije se više ondje pokazivao.

Ljubav

131. POGLAVLJE

Njegova ljubav i kako je poradi spasenja duša sam davao primjer savršenstva

172. Snaga ljubavi ga je učinila bratom ostalim stvorovima, zato nikakvo čudo da je u još većoj mjeri bio bratom po ljubavi Kristovoj onima koji su urešeni slikom i prilikom Stvoriteljevom. Govoraše kako ništa nije preče od spasa duša. To je češće dokazivao time što se Jedinorođenac Božji udostojao visjeti na križu. Zato se on borio u molitvi, razlagao je to u propovijedima, pružao je u tome dobar primjer. Nije se smatrao prijateljem Kristovim ako ne bi ljubio duše koje je i Krist ljubio. I zato je to u njega bio najvažniji razlog zbog čega treba štovati naučitelje jer oni kao Kristovi pomagači zajedno s Kristom izvršuju službu. A svoju je braću, kao one koji su na poseban način 'iste vjere' i s kojom je bio sjedinjen po dioništvu u vječnoj baštini, zato izvanredno srdačno grlio svim svojim osjećajima.

173. A kad je bio prekoravan zbog strogosti života, odgovarao bi da je zato darovan Redu da mu bude uzorom i da bi poput orla lebdio nad svojim orlićima. Zato, kad mu nedužno tijelo, koje se već dragovoljno podvrgavalo duhu, nije poradi prestupaka trebalo biča, ipak ga je poradi dobra primjera ponovno kažnjavao, i samo poradi drugih se držao vrletnih putova. I s pravom, jer se više gleda na poglavarovu ruku negoli na njegov jezik. Rukom si, oče, upućivao nježnije, uvjeravao lakše i dokazivao sigurnije. Kad bi poglavari 'govorili ljudskim i anđeoskim jezicima', a kad ne bi pružali primjere ljubavi, meni bi malo koristili, a sebi ništa. Doista, kad se onaj koji kara ne plaši i kad umjesto razloga stoji volja,[63] nije li dosta pečata za spasenje?[64] Ipak valja učiniti ono što strogo naređuju da bi kroz prazne kanale do lijeha protjecala voda. Neka se gdjekada ubere ruža s trna, da bi veći služio manjemu.

---

[63] Ovdje pisac aludira na poznati stih rimskog pjesnika Juvenala koji glasi: »Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas!« tj. »To hoću, to nalažem, umjesto razloga neka bude volja!« Ta se izreka upotrebljava za samovoljna čovjeka.

[64] Poglavari čuvaju pečate kao znakove vlasti.

132. POGLAVLJE
Briga za podložnike

174. Ta tko je usvojio Franjinu brigu za podložnike? On je neprestano dizao ruke prema nebu za prave Izraelce, a gdjekada je zaboravljao na sebe i više se brinuo za spasenje braće. Padao je ničice pred Veličanstvom, za sinove je prinosio žrtvu duha, silio je Boga na dobročinstva. S malenim stadom što ga je vodio za sobom suosjećao je s ljubavlju punom straha, kako se ne bi dogodilo da izgubi i nebo, pošto je izgubio svijet. Mislio je da će biti neslavan ako one koji su mu povjereni zajedno sa sobom ne učini slavnima. Njih je rađao njegov duh mučnije nego što ih rodiše majčinske utrobe.

133. POGLAVLJE
Suosjećanje s bolesnicima

175. S bolesnicima je mnogo suosjećao, mnogo se brinuo za njihove potrebe. Ako bi mu odani svjetovnjaci kada poslali ukuhana voća, iako je njemu samom to većma trebalo negoli drugima, davao bi ostalim bolesnicima. Sa svim nemoćnima je suosjećao, tješio bi ih kad mu nije bilo moguće pomoći. U dane je posta i sam jeo da se bolesnici ne bi bojali jesti. A nije se ni sramio na gradskim tržnicama tražiti mesa za bolesna brata. Ipak je opominjao bolesnike, kad im u svemu ne bi bilo udovoljeno, da strpljivo podnose svoje teškoće kako ne bi došlo do sablazni. Zato je u jednom pravilu dao napisati ove riječi: »Molim svu svoju bolesnu braću da se u svojim bolestima ne srde, i neka ne prigovaraju Bogu ili ljudima. Neka odviše uporno ne zahtijevaju lijekove, i neka previše ne žele osloboditi tijelo koje će brzo umrijeti, a neprijatelj je duše. Neka na svemu zahvaljuju i neka žele biti onakvi kao što Bog hoće da budu. Koje je Bog predodredio za vječni život, njih ostanima bičeva i bolestima odgaja, kao što je sam rekao: Ja korim i karam one koje ljubim.«

176. Jednom je nekog bolesnika, za kojega je znao da se želi najesti grožđa, odveo u vinograd. Sjedeći pod čokotom, najprije je sam jeo da tako ohrabri bolesnika da jede.

134. POGLAVLJE
Kako je suosjećao s duhovno bolesnima i o onima koji čine tomu protivno

177. A prema onim je bolesnicima za koje je znao da ih kao nestalnu djecu uznemiruju napasti i da su duhovno slabi postupao s većom blagošću. Zato je izbjegavao oštre ukore gdje ne bi vidio opasnosti; štedio je šibu da poštedi dušu. Kazivao je da je vlastitost pravog poglavara, koji treba da bude otac, a ne tiranin, predusretati prekršaje i ne dopuštati da padne onaj koji bi se teško pridigao kad posrne. Teško sažaljenja vrijednoj bezdušnosti našega vremena! One koji padaju ne samo da ne podižemo ili ne pridržavamo nego ih upravo silimo na to da padnu. Ništa ne držimo do toga što vrhovni pastir ne napušta ni jedne ovčice za koju je na križu prikazao bolni vapaj sa suzama. Ti si, sveti oče, drugačije postupao. Većma si želio da se zalutali poprave nego da propadnu. Znamo međutim da su slabosti vlastite volje u nekima dublje ukorijenjene i da je njima potrebnije željezno kovrčalo nego pomast. Jasno je da je za mnoge spasonosnije da ih se slomi željeznom palicom nego da ih se miluje rukama. Ali ulje i vino, šiba i štap, gorljivost i pobožnost, paljenje i pomazivanje, zatvor i okrilje, sve to ima svoje vrijeme. Sve ovo zahtijeva Bog osvetnik i Otac milosrđa. No on ipak hoće većma milosrđe negoli žrtvu.

135. POGLAVLJE
Braća Španjolci

178. Gdjekada je na čudesan način padao u zanos. Taj sveti čovjek kliktao je u duhu kad bi do njega prispio ugodni miris o sinovima. Dogodilo se da je neki Španjolac, Bogu odani klerik, jednom zgodom uživao promatrajući i slušajući svetoga Franju. On ga je između ostaloga, pripovijedajući svecu o braći koja su boravila u Španjolskoj, razveselio ovim izvješćem: »Tvoja braća« – kazao je – »žive u našoj zemlji u siromašnom samotištu. Svoj su način života uredili tako da se polovica njih bave kućnim poslovima, a druga polovica prepušta se kontemplaciji. Na taj način je svakoga tjedna aktivni život prelazio u kontemplativni, a mir kontemplativaca prelazio je u obavljanje različitih poslova. Kad je jednoga dana bio prostrt stol i kad su posebnim znakom pozvani odsutni, našli su se svi na okupu osim jednoga, a taj je bio jedan između kontemplativaca. Nakon kratkotrajna čekanja netko je pošao do njegove ćelije da ga pozove k stolu. Ovoga je međutim Gospodin krijepio obilnijim stolom. Nađen je kako ničice leži na zemlji raširenih ruku

u obliku križa. Ni disanjem ni pokretima nije pokazivao da je živ. Kod njegove glave i kod nogu gorjele su dvije svijeće koje su divnim ružičastim svjetlom osvjetljivale ćeliju. Ostavljen je u miru da mu se ne bi dosađivalo u milosnom pohodu, da »ne bi probudili dragu dokle god ona ne bude htjela«. Zato su braća gledala kroz otvore ćelije, »stojeći iza zida i gledajući kroz rešetke«. Što da još reknemo? Dok su »promatrali prijatelji nju koja je boravila u vrtovima«, najednoć, pošto je iščeznulo svjetlo, brat se povratio u čovjeka. Odmah je ustao i, došavši k stolu, priznao svoj nedostatak što je zakasnio. To se eto dogodilo u našoj zemlji«, reče Španjolac. Sveti se Franjo nije mogao snaći od radosti, kad ga je preplavio takav miris svetosti njegove braće. Odmah je ustao na pohvale, kao da mu je to jedina dika što o braći sluša dobre vijesti, pa je cijelim srcem uskliknuo: »Zahvaljujem ti, Gospodine, posvetitelju i upravitelju siromaha, koji si me s obzirom na moju braću razveselio takvom viješću! Blagoslovi, molim te, onu braću najobilnijim blagoslovom i sve one koji dobrim primjerima šire miomiris svoga poziva posebnim darom posveti!«.

136. POGLAVLJE

Protiv onih koji u samotištima žive kako ne valja i kako je htio da sve bude zajedničko

179. Premda smo ovdje upoznali svečevu ljubav koja mu je nalagala da se raduje uspjesima onih koje je ljubio, čvrsto smo ipak uvjereni da je one koji u samotištima žive kako ne valja mnogo korio. Mnogo ih je koji boravak u kontemplaciji pretvaraju u besposlicu, a pustinjački način života, koji je namijenjen usavršavanju duša, pretvaraju u mutež uživanja. Takva je u ovo vrijeme bila uredba za pustinjački način života da svaki pojedini živi po svom nahođenju. To ne vrijedi za sve jer znamo da su sveci, živeći u tijelu, u pustinji provodili život prema izvrsnim zakonima. Poznato nam je da su i oni koji su prethodili ocima bili pravi samotni cvjetovi. Kamo sreće da se pustinjaci našega vremena nikada ne udalje od one prvotne ljepote, koja će s pravom biti hvaljena dovijeka!

180. Kad je sveti Franjo sve poticao na ljubav, upozoravao je i na to kako treba pokazivati prijaznost i domaću bliskost. Rekao je: »Hoću da se moja braća pokazuju kao sinovi iste majke pa ako koji zatraži tuniku ili pojas ili što drugo, neka mu drugi darežljivo dade. Knjige i što god im se svidi neka međusobno izmjenjuju, a da jedan drugoga ne sili da uzme.« Da ni u ovoj stvari ne bi rekao nešto što po njemu nije učinio Krist, bio je prvi u izvršavanju svega ovoga.

137. POGLAVLJE
Dvojica braće Francuza kojima je dao tuniku

181. Dogodilo se da su dva brata Francuza, ljudi velike svetosti, susrela svetog Franju. Silno su mu se obradovali, a radost im je povećalo to što ih je ta želja dugo morila. Nakon izraza slatkih osjećaja i umiljatih riječi, njihova žarka ljubav je od sveca zatražila tuniku. On je smjesta svukao tuniku, ostao je neodjeven i najljubaznije im je predao. A kad je u zamjenu uzeo siromašniju tuniku jednoga od njih, pobožno ju je obukao. Nije bio spreman samo na nešto takvo nego i na to da povrh ostaloga dade i samoga sebe. I što god bi se od njega zatražilo najradosnije bi dao.

Ogovaranje

138. POGLAVLJE
Kako je htio da se kažnjavaju ogovarači

182. Kad napokon srce ispunjeno ljubavlju mrzi mrzitelje Božje, takvo je srce kucalo u svetom Franji. Ogovarači su mu bili strahovito odurni, većma negoli ostali nosioci mana. Kazivao je da oni u svom jeziku nose otrov i da ostale svojim jezikom truju. Zato je one koji su prežvakali tuđe slabosti poput zajedljivih buha, kad bi govorili, izbjegavao. Kao što smo već vidjeli, otklanjao bi uši da ih, slušajući takve, ne okalja. Kad je jednom zgodom čuo kako neki brat ocrnjuje dobar glas nekoga drugog, okrenuo se bratu Petru Katanskom, svom zamjeniku, te mu je rekao ove teške riječi: »Redu prijete opasnosti ne suprotstavimo li se ogovaračima. Ubrzo će se najugodniji miris mnogih pretvoriti u zadah ako se smrdljivcima ne začepe usta. Ustani, ustani, pomnjivo ispitaj i ustanoviš li da je optuženi brat nedužan, onoga koji ga optužuje strogom opomenom svima obznani. Predaj ga« – reče – »u ruke šakača Firentinca ne mogneš li ga ti sam kazniti!« (Šakačem je nazivao brata Ivana iz Firence, čovjeka visoka stasa i velike snage.) Hoću, rekao je, da se najpomnjivije brineš ti i svi ministri da se ova kužna bolest ne bi dalje širila.« A gdjekada je naređivao da se onomu koji je svoga brata lišio dobra glasa ima svući tunika da ne mogne ni očiju k Bogu podići ne povrati li prije ono što je oduzeo. To je ono zbog čega su se braća onoga vremena na osobit način ostavljala ove mane. Sami su određivali odmazdu da bi se tako brižljivo klonili svega što bi bilo nauštrb drugih ili što bi se moglo shvatiti kao uvreda. I s pravom, upravo izvrsno! Ta što je napadač ako ne ljudska žuč, kvasac pokvarenosti, sramota svijeta?

A što je drugo podlac nego sablazan Reda, otrov samostana, zatirač jedinstva? Jao, lice zemlje obiluje otrovnim živinama i nemoguće je da bilo tko od čestitih izbjegne ugrizima zavidnika. Doušnicima se obećavaju nagrade. A kada se nedužnost potkopa, gdjekada se lažljivost nagrađuje palmom. Gle, kad netko ne može živjeti od svoga poštenja, hranu i odjeću zarađuje oštećujući poštenje drugih.

183. U vezi s time sveti je Franjo često govorio: »Ovako govori napadač: Ne posjedujem savršenstva života, nemam znanja ni posebne milosti pa tako ni kod Boga, ni kod ljudi nema mi mjesta. Znam što ću učiniti: okaljat ću izabrane i tako ću pred onima na položaju steći milost. Znam da je i moj poglavar čovjek i u svojoj se službi gdjekada mnome služi. Kad se podsijeku cedri, u šumi se vidi samo glog. O bijedniče! Hrani se ljudskim mesom, a jer drugačije ne možeš živjeti, izgrizaj utrobu svoje braće! Takvi se nastoje pokazati kao da su dobri umjesto da to budu. Optužuju tuđe mane, a svojih se ne ostavljaju. Hvale samo one kojih vlast žele uživati. Prešućuju pohvale za koje misle da neće biti prenesene pohvaljenome. Bljedoću isposničkog lica prodaju za štetne pohvale da se duhovnima pokažu kao oni koji sve prosuđuju, a njih ne sudi nitko. Uživaju glas svetosti, a nje nemaju. Diče se anđeoskim imenom, a ne krepošću.«

Opis generalnoga ministra i ostalih ministara

139. POGLAVLJE
Kakav treba biti prema subraći

184. Nešto prije nego što ga je Gospodin pozvao k sebi neki ga je brat, koji se uvijek brinuo za božanske stvari, potaknut ljubavlju prema Redu, zapitao: »Oče, ti ćeš otići, a obitelj koja te je slijedila bit će ostavljena u suznoj dolini. Označi nekoga, ako takva u Redu poznaješ, u kojem se nalazi tvoj duh, kojem bi se s pouzdanjem mogla povjeriti služba generalnoga ministra.« Sveti je Franjo odgovorio, zaodjevši sve riječi u uzdahe: »Ne vidim, sinko, vođe tolike vojske, pastira tako velikog stada, koji bi tome bio dorastao. No jednog ću vam ipak prikazati i, kako se običaje kazati, rukom ću vam ga pokazati, na kome se vidi kakav bi morao biti otac ove obitelji.«

185. Reče: »Taj mora biti čovjek veoma ozbiljna života, velike razboritosti, hvalevrijedna glasa. Taj treba da bude čovjek koji ne

pozna posebnih prijateljstava da se ne bi, dok pojedince više ljubi, ostali sablaznili. U rano jutro mora prije svega osigurati mjesto svetoj misi i dugom pobožnošću samoga sebe i stado preporučiti božanskoj zaštiti. Nakon molitve neka bude pristupačan da ga svi mognu iskorištavati, da svima odgovara, da se za sve nježno brine. Mora biti čovjek koji neće naklonošću prema pojedinim osobama pružati odvratno utočište, koji se neće manje brinuti za one neznatne i priproste nego za one mudre ili ugledne. Ipak neka se onaj kojem je dano da darom učenosti odskače u svom ponašanju većma pokazuje priprostim i neka njeguje krepost. Neka bude preziratelj novca, toga naročitog neprijatelja našega zvanja i savršenstva. On, glava siromašnoga Reda, kojeg treba da slijede ostali, neka se nikada ne služi novčarkom. Neka se zadovolji jednom tunikom i jednom knjižicom, a za braću neka bude opskrbljen pernicom i pečatom. Neka ne bude sakupljač knjiga i neka mnogo ne polaže na čitanje, da ne bude nauštrb službe ono što bi uložio u studij. Neka bude čovjek koji će tješiti ojađene, jer je posljednje utočište rastuženima, da ne bi, ne bude li kod njega lijekova za ozdravljenje, bolest očajanja preotela mah u slabima. Da bi drznike sklonio na blagost, neka se pred njih baci ničice i, da bi dušu pridobio za Krista, neka se u nečem odrekne svoga prava. Onima koji su se od Reda odmetnuli neka kao prema izgubljenim ovcama ne zatvara srce svoje ljubavi. Neka znade da su odviše jake napasti koje mogu nagnati na tolik pad.«

186. »Htio bih da ga svi štuju kao zamjenika Kristova i da se za sve potrebno brinu sa svom dobrohotnošću. Nipošto se ne bi smio radovati počastima, a ni pažnjama neka se ne raduje većma nego nepravdama. Ako bi mu kada zbog slabosti ili zbog umora bila potrebna izdašnija hrana, neka je ne uzima na skrovitim mjestima, nego na otvorenima da se drugi ne bi sramili voditi brigu o iznemoglim tjelesima. Njegova je naročita dužnost da otvara zatvorene savjesti i da iz sakrivenosti srca znade iznijeti na vidjelo istinu, a da ušiju ne priklanja govorkanjima. Takav napokon mora biti da častohlepljem nipošto ne okalja muževni izgled pravednosti. Neka smatra da mu je tolika služba većma na teret negoli na čast. Da ipak prevelika blagost ne bi urodila mlitavošću, a popustljiva blagost raspuštenošću, kao što svima iskazuje ljubav, tako neka zadaje strah onima koji čine zlo. Htio bih da ima suradnike obdarene čestitošću koji će, kao i on sam, u svemu pružati dobar primjer: neka budu postojani protivnici užitaka, hrabri u tjeskobama i tako primjereno prijazni da sve koji im dođu primaju sa svetom ljubaznošću. Eto, takav bi morao biti generalni ministar.«

140. POGLAVLJE
Provincijalni ministri

187. Sve je ovo sretni otac zahtijevao i od provincijalnih ministara, premda se neke pojedinosti moraju na poseban način isticati u generalnome ministru. Htio je da njihova prijaznost i dobrohotnost prema onima najmanjima bude tolika da se bez straha mogu povjeriti njihovoj ljubaznosti kad pogriješe. Htio je da blago zapovijedaju, milostivo primaju uvrede, da većma budu spremni nepravde podnositi negoli ih nanositi, da budu neprijatelji grijeha, a liječnici onih koji griješe. Htio je napokon da budu takvi da bi njihov život ostalima mogao biti ogledalo stege. Ipak je htio da im se iskazuje svaka čast i ljubav kao onima koji snose teret briga i napora. Kazivao je da pred Bogom zavređuju najveće nagrade oni koji na taj način i prema ovim uputama budu upravljali dušama koje su im povjerene.

141. POGLAVLJE
Što je svetac odgovorio kad je bio upitan o ministrima

188. Kad ga je jednom neki brat zapitao zašto je tako prestao voditi brigu za braću te ih je predao u druge ruke, kao da mu ne pripadaju, on je odgovorio: »Sinko, ljubim braću kako mogu, ali kad bi slijedili moj trag, jamačno bi ih većma ljubio i ne bih se od njih tuđio. Ima naime nekih među poglavarima koji ih odvode na druge strane, stavljajući im kao uzor negdašnje redovnike,[65] i malo im je stalo do mojih opomena. No što oni sada rade, vidjet će se na svršetku.« Nešto kasnije, kad je bio pritisnut teškom bolešču, razjaren u srcu, uspravio se u krevetu rekavši: »Tko su oni koji Red moj i moje braće oteše iz mojih ruku? Dođem li na generalni kapitul, tada ću im pokazati što hoću.« A onaj je brat nadodao: »Nećeš li i one provincijalne ministre koji su tako dugo zlorabili slobodu smijeniti?« Otac je, uzdahnuvši, odgovorio teškim riječima: »Neka žive kako ih je volja, jer propast nekolicine predstavlja manju štetu negoli propast mnogih!« Nije to kazao zbog sviju, nego zbog nekih za koje se činilo kao da su predugim vremenskim razdobljem stekli baštinsko pravo na poglavarsku službu. Svakoj vrsti redovničkih poglavara osobito je preporučivao da svoje ponašanje ne mijenjaju osim samo na bolje. Neka ne traže nježne privrženosti, neka se ne služe vlašću, nego neka izvršuju službu.

---

[65] Misli se na osnivače starih monaških redova.

Sveta jednostavnost

142. POGLAVLJE
U čemu je prava jednostavnost

189. Svetac je svetu jednostavnost, kćerku milosti, sestru mudrosti, majku pravednosti brižljivom pažnjom u sebi pretpostavljao ostalome, a bila mu je draga i u drugih. No on nije usvajao svaku jednostavnost, nego samo onu koja je zadovoljna sa svojim Bogom, a ostalo malo cijeni. A to je ona koja se diči strahom Božjim, koja ne zna činiti ili govoriti zlo. To je ona koja, ispitujući samu sebe, nikoga svojim sudom ne osuđuje, koja čestitijem prepušta dužnu vlast, a sama ne teži ni za kakvom vlašću. To je ona koja helenske počasti ne smatra najboljima (2 Mak 4,15), većma se opredjeljuje za to da radi negoli da uči ili poučava. To je ona koja u svim božanskim zakonima ostavlja po strani zagonetnu rječitost, ukrase i nakite, isticanje i osebujnosti; ne traži koru, nego srce, ne traži ljusku, nego jezgru, ne traži mnoge stvari, nego traži mnogo, najveće i neprolazno dobro. Nju je sveti otac tražio i kod obrazovane braće i kod laika. Bio je uvjeren da ona nije u suprotnosti s mudrošću, nego da joj je rođena sestra, iako siromasi lakše dolaze do znanja i spremnije se njime služe. Zato u »Pohvalama«, što ih je napisao o krepostima, kaže ovako: »Zdravo, kraljice Mudrosti! Gospodin te sačuvao s tvojom sestrom, čistom svetom jednostavnošću!«.

143. POGLAVLJE
Priprosti brat Ivan

190. Kad je sveti Franjo nedaleko od Asiza prolazio pokraj nekog sela, pritrča mu neki Ivan, čovjek vrlo jednostavan, koji je orao u polju, te mu je rekao: »Htio bih da me učiniš bratom jer već dugo želim Bogu služiti.« Svetac se obradovao te mu je, videći njegovu jednostavnost, povoljno odgovorio: »Ako hoćeš postati našim bratom i drugom, podaj siromasima ako što imaš, i tako izvlaštena ću te primiti.« Odmah je izjarmio volove i jednoga je ponudio svetom Franji. Rekao je: »Dajmo ovoga vola siromasima! Imam naime pravo da od imanja svoga oca dobijem toliki dio.« Svetac se nasmiješio i veoma je pohvalio njegovu ljubav prema jednostavnosti. Kad su to dočuli roditelji i nejaka braća, dotrčaše zaplakani. Većma su se žalostili što im se oduzima vol nego čovjek. Njima će svetac: »Umirite se! Evo, vraćam vam vola, a uzimam brata.« Tako je sa sobom

odveo toga čovjeka, obukao ga u redovničko odijelo i zbog njegove umiljate jednostavnosti na poseban način prigrlio.

Kad bi tako na kojem mjestu sveti Franjo zastao u razmatranju i pravio kretnje ili izraze lica kakve mu drago, priprosti bi Ivan sve to ponavljao i oponašao. Tako, kad bi svetac pljunuo, i on bi pljunuo; kad bi se nakašljao, i on bi se nakašljao; na svečeve uzdisaje nadodavao bi uzdisaje, a naricanju je dodavao naricanje. Kad je svetac uzdigao ruku prema nebu, i on je svoju podigao. Pomno ga je motrio kao uzor, i sve je na sebi ponavljao. Svetac je to opazio i jednoć ga je upitao zašto to čini. Ovaj je odgovorio: »Obećao sam da ću sve raditi što ti radiš; za mene bi bila šteta da nešto propustim.« Svetac se obradovao ovako čistoj jednostavnosti, ali mu je ipak blago zaprijetio da tako ubuduće ne radi. I tako se on nakon kratka vremena ovako priprost preselio Gospodinu. Svetac je njegov život češće preporučivao za nasljedovanje. Nije ga nazivao bratom Ivanom, nego ga je vrlo rado nazivao svetim Ivanom. Uvaži kako je vlastitost svete jednostavnosti: živjeti prema uputama pređa, uvijek se oslanjati na primjere i običaje svetaca. Tko će dati ljudskoj mudrosti da tolikom pomnjom nasljeduje onoga koji kraljuje u nebesima, kolikom ga je sveta jednostavnost oponašala na zemlji? Što dakle? Jednostavnost je sveca nasljedovala za života, pred njim je otišla u život.

144. POGLAVLJE

Kako je među sinovima gajio jedinstvo, o kojem je govorio u prispodobi

191. Uvijek je neprestano želio i budno nastojao oko toga da među sinovima sačuva vez jedinstva; da bi njih, koje je privukao isti Duh i dao im život isti Otac, miroljubivo grijalo krilo jedne majke. Htio je da budu jedinstveni stari i mladi, da bratskom ljubavlju budu povezani oni mudri s jednostavnima; da se oni koji su jedni od drugih udaljeni međusobno povezuju snagom ljubavi. Jednom zgodom je ispripovijedao poučnu prispodobu koja sadrži vrlo važnu pouku: »Gle« – reče – »neka bi se održao generalni kapitul sviju redovnika koliko god ih ima u Crkvi! A Budući da su nazočni učeni i neuki, umnici i oni koji se bez znanja znaju svidjeti Bogu, naređeno je jednomu između mudrih i jednomu između priprostih da govore. Onaj mudri razmišljao je, jer je mudar, i ovako u sebi govorio: 'Nije ovo mjesto da se razmećemo znanjem, gdje se nalaze takvi koji posjeduju savršeno znanje. I ne dolikuje, kad govorim među najumnijima, da govorim duboko, pa da po dosjetljivosti budem zapažen. Bit će možda korisnije govoriti jednostavnije.' Osvanu određeni dan, sastadoše se zajedno zajednice svetih da kao žedni

slušaju govor. Nastupi onaj mudri obučen u kostrijet, a glava mu posuta pepelom. I svi su se divili jer je većma propovijedao činom. Rekao je kratko: »Mnogo smo, obećali, a još više nam je obećano; obdržavajmo ovo, težimo za onim. Uživanje kratko, kazna vječna, trpljenje neznatno, slava beskonačna. Mnogo je pozvanih, malo izabranih, svima će biti naplaćeno.« Provalila su u plač skrušena srca slušatelja, otvoreno su mudroga častili kao sveca. 'Gle – reče onaj priprosti u svom srcu – onaj mudri mi je sve preoteo što god sam odlučio učiniti ili kazati. Ali znam što ću učiniti. Znam nekoliko redaka iz psalama. Ponašat ću se kao mudrac, pošto se onaj ponio kao priprost.' Dođe i sutrašnje zasjedanje. Usta onaj priprosti. Kao predmet govora predložio je psalam. Nadahnut božanskim Duhom tako je vatreno, tako duboko, tako slatko govorio nadahnut Božjim darom da su svi zapanjeni izjavili: 'S priprostim je Gospodinov govornički dar'.«

192. Ovu poučnu prispodobu, koju je tako izložio, čovjek je Božji protumačio ovako: »Naš je Red vrlo velika zajednica pa se sa sviju strana svijeta sastao kao opći sabor. Tu se oni mudri služe onim što pripada jednostavnima, kad promatraju kako neznalice gorljivom revnošću istražuju nebeske stvari i kako oni koje nije poučio čovjek po Duhu razumiju duhovne stvari. Tu su i oni priprosti koji ono što pripada mudrima preokreću u svoju korist, kad u njemu (tj. Redu) zajedno uza se gledaju ponizne slavne ljude koji bi svagdje na svijetu mogli biti slavni. Ovdje« – reče – »odsijeva ljepota ove sretne obitelji čiji se mnogovrsni ukras glavaru obitelji izvanredno sviđa.«

145. POGLAVLJE

Kako se svetac šišao

193. Kad se sveti Franjo šišao, često je šišaču govorio: »Pazi da mi ne načiniš velik vijenac! Hoću naime da moja priprosta braća imaju udio na mojoj glavi.«[66] Jednostavno je htio da Red pripada siromašnima i neukima, a ne samo bogatima i mudrima. Rekao je: »Bog ne gleda tko je tko te generalni ministar Reda, Duh Sveti, jednako počiva nad siromašnim i priprostim.« Ovu je rečenicu jamačno htio unijeti u Pravilo, ali je to zapriječeno kasnijom bulom.

[66] Franjo je kao đakon nosio kleričku tonzuru. Nije međutim volio da mu se taj vijenac na glavi previše ističe da se tako ne bi po vanjskom izgledu previše razlikovao od svoje braće nesvećenika.

146. POGLAVLJE

Kako je htio da se obrazovani klerici koji dolaze u Red izvlaste

194. Jednom je zgodom rekao kako se obrazovan klerik na neki način mora odreći i svoga znanja kad stupi u Red da bi se tako, lišen takva posjedovanja, gol bacio u naručje Propetoga. Rekao je: »Znanje mnoge čini nepoučljivima, ono nešto oporo u njima ne da se savijati poniznim vježbama. Zato bih htio da obrazovani najprije izrekne ovu molitvu: 'Evo, brate, dugo sam živio u svijetu, a svoga Boga nisam istinski upoznao. Molim te, odredi mi mjesto, koje je daleko od buke svijeta, gdje ću s bolom razmišljati o svom životu, gdje ću se sabrati od rastresenosti svoga srca da bih svoju dušu obnovio.' Što mislite, kakav će biti ovaj koji ovako započne? Sigurno bi izišao poput odvezana lava snažan za sve, a blagoslovljeni onaj sok što ga je u početku upio, neprestanim napretkom bi rastao. Ovaj bi se napokon mogao dati na službu riječi kao siguran, jer bi izlijevao ono što u njemu vrije.« Ovo je zaista svet nauk! Ta što je tako potrebno onome koji dolazi iz posve drugačije sredine, nego da svjetovni način osjećanja, koji mu je dugo vremena ucjepljivan i utiskivan, poniznim vježbama iskorijeni i ukloni? Tko god bi u Red tako ušao, brzo bi u školi savršenstva ostvario savršenost.

147. POGLAVLJE

Kako je htio da se ovi privikavaju i kako se ukazao subratu s kojim je propovijedao

195. Bio je žalostan ako se zanemarivala krepost i ako se išlo za znanjem, naročito onda ako netko ne bi ustrajao u onome zvanju u koje je od početka bio pozvan. Rekao je: »Mojoj će braći koja se prepuštaju vodstvu isprazna znanja na dan isplate ruke biti prazne. Htio bih da se naoružaju krepostima pa kad nastupe vremena nevolje, imali bi u tjeskobi sa sobom Gospodina. I doći će nevolja u kojoj knjige neće ništa koristiti, nego će se bacati kroz prozor i u zapećak.« Nije ovako govorio zato što mu ne bi bilo po volji proučavanje Sv. pisma, nego da bi sve odvratio od pretjerane želje za učenjem i što je htio da većma budu dobri po ljubavi negoli učeni po radoznalosti.

Također je unaprijed osjećao kako će ubrzo nadoći vrijeme za koje je znao da će znanje biti povodom za pad, a duh će duhovnima biti potpornjem. Neki je laik htio imati psaltir i od njega za to tražio dopuštenje. Umjesto psaltira pružio mu je pepeo. Nekoga od subraće koji se gdjekada davao na propovijedanje, ukazavši mu se u viđenju nakon smrti, u tom ga je zaustavio i naredio mu da ide pu-

tem jednostavnosti. Bog mu je svjedok kako je nakon ovoga viđenja osjećao toliku nasladu da mu se više dana činilo kao da mu očeve rosne riječi kapaju u uši.

Posebne svečeve pobožnosti

148. POGLAVLJE
Kako je bio ganut kad bi slušao o ljubavi Božjoj

196. Možda neće biti beskorisno ni uzaludno ukratko spomenuti posebne pobožnosti svetoga Franje. Premda je pobožnost ovoga čovjeka bila sveobuhvatna, jer je uživao u pomazanju Duha, ipak su ga neke stvari ispunjavale posebnim osjećajima. Između ostalih riječi, kojima se služio u običnom govoru, riječi »ljubav Božja« nije mogao čuti, a da se pritom ne bi nekako izmijenio. Brzo bi se naime, kad bi slušao o ljubavi Božjoj, uzbudio, raznježio, rasplamtio, kao da mu je trzalica vanjskoga glasa dirnula unutrašnju strunu srca. Kazivao je da je takva protuvrijednost za milostinju izvrsna darežljivost, a oni da su najluđi koji tu protuvrijednost (tj. ljubav Božju) smatraju manje vrijednom od novca. I sam je svoju odluku, koju je stvorio dok je još bio zapleten u svjetovne stvari, da naime neće nijednoga siromaha odbiti koji ga bude molio u ime Božje, sve do smrti nepogrešivo izvršavao. Kad je tako neki siromah od njega nešto molio za ljubav Božju, nemajući ništa, kriomice je uzeo škare i požurio se da razreže tuniku. To bi i učinio da ga braća nisu opazila. Zato se pobrinuo da mu na drugi način pomogne. »Mnogo treba« – rekao je – »ljubiti ljubav onoga koji je nas mnogo ljubio.«

149. POGLAVLJE
Njegova pobožnost prema anđelima i što je činio iz ljubavi prema svetom Mihaelu

197. Izvanrednom je ljubavlju štovao anđele koji su zajedno s nama u bojnom redu i koji s nama prolaze dolinom smrti. Govorio je da ih svagdje treba poštivati kao pratioce i zazivati ih kao čuvare. Učio je kako treba paziti da ničim ne povrijedimo njihove poglede i nikada se ne usudimo ništa učiniti pred njima što ne bismo učinili pred ljudima. Zato što su se u koru pjevali psalmi pred licem anđela, htio je da se svi koji mogu u oratoriju nađu na okupu te ondje skladno pjevaju psalme. Često je govorio kako svetoga Mihaela treba većma častiti jer vrši službu predvodnika duša. Zato je

na čast svetome Mihaelu, između svetkovine Uznesenja i njegova blagdana, četrdeset dana pobožno postio. Govorio je: »Svatko bi na čast tolikom knezu morao govoriti kakvu pohvalu ili bi morao Bogu prikazati poseban dar.«

150. POGLAVLJE

Njegova pobožnost prema našoj Gospi kojoj je na osobit način povjerio Red

198. Isusovu je Majku obasipao neizrecivom ljubavlju zato što nam je dala brata, uzvišenoga Gospodina. Njoj je molio posebne pohvale, upravljao prošnje, prikazivao osjećaje, koliko to i kako ljudski jezik ne može ni izraziti. No ono čemu se najviše radujemo jest to što ju je postavio da bude odvjetnicom[67] Reda i što je pod njezina krila smjestio svoje sinove, koje je imao ostaviti, da ih ona do svršetka grije i zaštićuje. Daj, Odvjetnice siromaha, izvršuj nad nama službu zaštitnice do vremena koje je predvidio Otac.

151. POGLAVLJE

Božićna pobožnost, i kako je htio da se svima pritekne u pomoć

199. Rođenje djeteta Isusa slavio je neizrecivom radošću, više negoli druge svetkovine. Nazivao je Božić svetkovinom nad svetkovinama, jer je Bog, postavši malenim djetetom, bio priljubljen uz ljudske grudi. Likove onih djetinjih udova nježnom je mišlju ljubio, a profinjeno suosjećanje s Djetetom prouzrokovalo je u njegovu srcu da je poput nejake dječice tepao slatke riječi. Njegovo mu je ime u ustima bilo slatko poput meda i medovine. Kad se povela riječ o tome da se na Božić ne jede meso, jer bijaše petak, bratu Moriku je odgovorio: »Griješiš, brate, jer petkom nazivaš dan kad nam je rođeno Dijete. Hoću« – reče – »da toga dana i zidovi jedu meso, pa kad to ne mogu, neka se njime samo namažu!«

200. Htio je da bogataši toga dana dosita nahrane siromahe i gladne, a volovima i magarcima da se dade više nego obično krme i sijena. »Kad bih se« – rekao je – »našao kod cara, zamolio bih ga da izda opću odredbu da svi kojima je moguće po putovima prospu žita i sjemenja pa da ptičice, a napose sestre ševe, uživaju

[67] »Odvjetnica« (lat. advocata) jedan je od mnogih nadimaka Blažene Djevice Marije, a nalazimo ga u poznatoj molitvi *Zdravo, Kraljice* koja je nastala u XI. stoljeću.

izobilje na dan tolike svetkovine.« O, kako je sirota Djevica onoga dana bila okužena neimaštinom! Bez suza nije na to mogao misliti. Dok je jednog dana sjedio pri ručku, jedan je brat spomenuo siromaštvo Blažene Djevice i neimaštinu Krista, njezina Sina. Smjesta je ustao od stola i bolno zajecao. Obliven suzama, na goloj je zemlji pojeo preostali komadić kruha. Zato je ovu krepost nazivao kraljevskom, jer ona na Kralju i Kraljici tako blistavo odsijeva. Kad je u zatvorenu krugu braće raspravljao o tome koja krepost čovjeka većma čini Kristovim prijateljem, odgovorio je, kao da otvara tajnu svoga srca: »Znajte, sinovi, da je siromaštvo poseban put spasenja, a njegovi su plodovi mnogostruki i samo su rijetkima poznati.«

152. POGLAVLJE

Pobožnost prema Tijelu Gospodinovu

201. Prema sakramentu Gospodinova Tijela plamtio je žarom sve svoje nutrine. Beskrajno je bio zadivljen pred onim dostojanstvom i pred najveličanstvenijom ljubavlju. Ne prisustvovati svaki dan bar jednoj misi, ako je bio slobodan, smatrao je velikim prezirom. Često se pričešćivao, ali tako pobožno da je i druge pobuđivao na pobožnost. Časteći tu svetinju s najvećim poštovanjem, prikazivao je žrtvu svih udova i, primajući žrtvovano Janje, žrtvovao je duh onim žarom što mu je na oltaru srca vazda gorio. Zato je volio Francusku kao prijateljicu Tijela Gospodinova[68] i želio je zbog štovanja svetinja u njoj umrijeti. Jednom je htio razaslati braću po svijetu s dragocjenim čestičnjacima da na najprikladnijem mjestu pohrane euharistiju, gdje god vide da je cijena otkupljenja nedolično smještena. Htio je da se svećeničkim rukama, kojima je dana takva božanska vlast u pripremanju ovoga sakramenta, iskazuje velika počast. Često je govorio: »Kad bi se desilo da sretnem kojeg sveca koji dolazi s neba i zajedno s njim kakva siromašna svećenika, najprije bih iskazao počast svećeniku i požurio bih da mu poljubim ruke. Rekao bih: 'Daj, počekaj, sveti Lovro,[69] jer ove ruke dotiču Riječ života i imaju nešto nadljudsko'.«

---

[68] Onda kult presvete euharistije nije posebno cvao u današnjoj Francuskoj, nego u današnjoj Belgiji, napose u Liègeu i pokrajini. Franju je o tome informirao Jakov iz Vitryja, koji je kasnije postao kardinalom, a 31. srpnja 1216. u Peruđi bio posvećen za biskupa. Jakov je bio Franjin dobar znanac i gdje god je mogao, potpomagao je njegov Red.

[69] Sv. Lovro bio je đakon kao i Franjo.

153. POGLAVLJE
Pobožnost prema svetačkim moćima

202. Bogu dragi čovjek najpobožnije se predavao bogoštovlju, ništa Božje nije puštao da nebrigom ostane bez čašćenja. Kad je bio u Monte Casaleu, u pokrajini Massa, naredio je braći da iz jedne crkve, koju su svi napustili, s poštovanjem odnesu svete moći u prebivalište braće. Veoma ga je tištalo to što su već dugo vremena bile lišene dužne pobožnosti. No kad su zahtijevale prilike te je morao poći drugamo, zaboravivši na očev nalog, sinovi su zanemarili zaslugu poslušnosti. Kad su braća jednoga dana htjela služiti misu pa su prema običaju razotkrila oltar, nađoše predivne kosti koje su odisale divnim mirisom. Zadiviše se jer nikada tako što ne vidješe. Kad se svetac Božji malo kasnije vratio, pomno je ispitao je li s obzirom na moći izvršeno što je naredio. No kad su braća ponizno priznala grijeh zbog zanemarene poslušnosti, zavrijedila su da uz kaznu zadobiju oproštenje. Svetac je na to rekao: »Blagoslovljen bio Gospodin Bog moj koji je sam izvršio ono što ste vi bili dužni učiniti!« Pomno razmotri Franjinu pobožnost, gledaj Božju dobrohotnost prema nama, koji smo prah, i uzvisuj zahvalnicom svetu poslušnost. Čiji glas nije poslušao čovjek, njegove je molitve poslušao Bog.

154. POGLAVLJE
Pobožnost prema križu i o nekoj sakrivenoj svetinji

203. Kako mu je konačno sve bilo strano »osim dičiti se križem Gospodinovim« (Gal 6,14), tko bi to mogao izreći, tko shvatiti? To spoznati dano je samo onome kojemu je dano da iskusi. Kad bismo to naime nekako shvatili u sebi, ne bi bile dostatne riječi da izraze takve divote, jer su obeščašćene svagdašnjim i bezvrijednim stvarima. I zato se možda trebalo otkriti u tijelu, jer se nije moglo protumačiti govorom. Neka dakle govori šutnja, gdje nije dostatna riječ, jer i ono što je označeno viče kad je nedostatan znak. Neka se samo ono povjeri ljudskim ušima što još nije posvema jasno, zašto se naime na svecu pokazaše oni sveti znaci; kad je on očitovao, vodi računa o budućnosti i svršetku. Bit će istinit i vjerodostojan onaj kojem će biti svjedoci priroda, zakon i milost.[70]

[70] Cijelo poglavlje prilično nejasno govori o stigmatizaciji sv. Franje. Toma Eklestonski oko 1258. izvješćuje: »I brat Leon, drug svetoga Franje, rekao je bratu Petru, ministru Engleske, da se Seraf sv. Franji ukazao u jednom kontemplativnom zanosu i to mnogo jasnije nego što piše u njegovu *Životopisu* (usp. 1Čel 94–95); i da mu je tada mnogo toga bilo objavljeno što nikom živom nije saopćio. Ipak je rekao bratu Rufinu, svom drugu, da se silno prestrašio kad je izdaleka vidio anđela, i da ga je jako

O siromašnim gospođama

155. POGLAVLJE
Kakav ima biti odnos između njih i braće

204. Ne smijemo šutke mimoići sjećanje na onu duhovnu građevinu koja bijaše mnogo vrednija od one zemaljske što ju je blaženi otac, nakon popravka one materijalne crkve, na onome mjestu ustanovio pod vodstvom Duha Svetoga za povećanje nebeske države. Ne smijemo misliti da mu je s drveta križa progovorio Krist samo o popravljanju građevine koja se raspadala i rušila na način koji toliko zapanjuje, koji onima što slušaju ulijeva strah i bol. Kao što je nekoć pretkazao Duh Sveti, ondje je trebalo utemeljiti Red svetih djevica koji je jednoć poput gomile istesana »živoga kamenja« imao biti upotrijebljen za obnovu nebeske kuće (1 Pt 2,5). Tako kad su se na onome mjestu počele skupljati i dolaziti s različitih strana svijeta Kristove djevice koje su zavjetovale najveće savršenstvo u opsluživanju najuzvišenijega siromaštva i sviju kreposti, iako je Otac pomalo svoju tjelesnu nazočnost udaljavao, ipak ju je proširio u Duhu Svetome vodeći brigu o njima. Kad je naime svetac na temelju mnogih provjerenih dokaza najvećega savršenstva spoznao da su za Krista spremne podnositi svaku neimaštinu i prihvatiti posao i da od svetih odluka neće nikada odustati, odlučno je obećao njima i drugima koje će zavjetovati siromaštvo u sličnom načinu života da će im on i njegova braća uvijek pružati pomoć i savjete. Dok je živio, to je uvijek brižno izvršavao, a kad mu se približila smrt, brižno je naredio da se to uvijek izvršuje. Kazao je da je jedan te isti Duh i braću i one siromašne gospođe izveo iz ovoga svijeta.

205. Kad su se jednom braća čudila što osobno nije češće posjećivao tako svete Kristove službenice, rekao je: »Nemojte, predragi, vjerovati da ih savršeno ne ljubim. Ako bi naime bio grijeh to što se za njih u Kristu brinemo, zar ne bi bio još veći grijeh što su se one predale Kristu? Ne bi zaista bila nikakva nepravda da nisu pozvane, a ne brinuti se za pozvane najveća je okrutnost. Pružam vam primjer da i vi činite kako ja učinih vama. Ne volim da se tko sam od sebe nudi da ih pohađa. Zapovijedam da njima

---

izmučio; i kazao mu je da će njegov Red postojati do svršetka svijeta i da nitko zle volje ne može u Redu dugo izdržati, i da nitko tko Red mrzi neće dugo živjeti, i da nitko tko njegov Red istinski ljubi neće zlo svršiti. A sveti je Franjo naredio bratu Rufinu da kamen na kojem je stajao anđeo opere i namaže uljem; to je on i učinio. To je zapisao brat Garyn iz Sedenefelda prema kazivanju brata Leona.

na uslugu budu određeni oni koji to ne bi htjeli i koji se tome mnogo opiru. To neka budu samo duhovni ljudi, koji su u časnom i dugom životu prokušani.«

156. POGLAVLJE

Kako je ukorio neke koji su se rado navraćali u samostane

206. Kad je jednom zgodom neki brat, koji je u jednom samostanu imao dvije kćeri uzorna života, rekao da bi rado odnio neki siromašni darak sa svečeve strane u rečeno mjesto, svetac ga je vrlo oštro ukorio utuvljujući mu u glavu riječi koje se sada ne mogu ponoviti. Zato je po drugom, koji se opirao, ali nije tvrdoglavo u tom ustrajao, poslao dar. Neki brat je u zimsko doba iz samilosti svratio u jedan samostan, ali mu nije bila poznata odlučna zabrana da se onamo ne ide. Kad je svetac saznao za slučaj, naredio je da više kilometara po najvećoj snježnoj vijavici prijeđe neodjeven.

157. POGLAVLJE

Kako im je većma propovijedao primjerom negoli riječju

207. Potaknut opetovanim molbama svoga zamjenika, sveti je otac, dok je boravio kod Svetoga Damjana, da bi kćerima održao riječ Božju, svladan njegovim prošnjama, konačno popustio. A kad su se gospođe po običaju sakupile da poslušaju riječ Božju, ali isto tako i da vide oca, on se uzdignutim očima prema nebu, gdje mu je srce uvijek bilo, počeo moliti Kristu. Zatim je naredio da donesu pepela kojim je oko sebe na podu načinio kružnicu, a ostalo je sebi posuo po glavi. Dok su one tako blaženog oca šutke promatrale u kružnici načinjenoj od pepela, u njihovim se srcima razbudilo veliko divljenje. Svetac je zatim odmah ustao, a dok su one stajale zbunjene, umjesto govora izmolio je psalam »Smiluj mi se, Bože«. Kad je to dovršio, brzo je izišao van. Službenice su Božje snagom ovoga prizora bile ispunjene tolikim kajanjem da su im potekli potoci suza i jedva su se suzdržale od kažnjavanja samih sebe. Činom ih je poučio da bi se smatrale pepelom i da ih ništa drugo njegovu srcu ne približava što se ne podudara s ovim mišljenjem. Takav je bio njegov odnos s Bogu posvećenim ženama. Ovako je izgledao nadasve korisni posjet njima, koji je međutim bio prisilan i rijedak. Htio je da mu ovakva budu sva braća. Htio je da im služe kao Kristu kojem one služe, ali tako da uvijek budu oprezni poput ptica kojima su postavljene zamke.

Kako je braći preporučivao Pravilo

158. POGLAVLJE

Blaženi Franjo preporučuje Pravilo, jedan brat ga nosi uza se

208. Vrlo gorljivo je revnovao za zajedničko opsluživanje i Pravilo. A one je koji su s obzirom na nj bili gorljivi obdario posebnim blagoslovom. Svojima je govorio da je Pravilo knjiga života, nada spasenja, jezgra evanđelja, put savršenstva, ključ raja, ugovor vječnoga saveza. Htio je da ga svi imaju, da ga svi poznaju i da se u svojoj unutrašnjosti njime razvedruju i zabavljaju sjećajući se položene prisege. Učio ih je da ga uvijek moraju imati pred očima, da bi im bilo poticajem za provođenje pravoga života, štoviše da s njim moraju i umrijeti.

Taj je zahtjev imao na pameti neki brat laik,[71] za koga vjerujemo da se nalazi u broju mučenika, jer je stekao palmu slavne pobjede. Kad su ga naime Saraceni vodili na stratište, rukama je držao Pravilo te je kleknuo i subratu ovako rekao: »Zbog svega što god sam pogriješio protiv ovoga svetog Pravila, predragi brate, optužujem se pred Božjim veličanstvom i pred tobom.« Ubrzo je nakon ove ispovijedi progovorio mač po kojem je brat mučenički završio život, a nakon toga se proslavio znakovima i čudesima. Ovaj je mladić tako mlad ušao u Red da je jedva mogao svladavati post propisan Pravilom, a ipak je mladac na svom tijelu nosio pokorničku košulju. Sretna li dječaka koji je sretno započeo da bi još sretnije dovršio!

159. POGLAVLJE

Jedno viđenje koje preporučuje Pravilo

209. Sveti je otac jednoć imao viđenje koje postade proročanstvom neba, a odnosi se na Pravilo. U vrijeme kad se među braćom poveo razgovor o potvrđenju Pravila, za što je svetac bio silno zauzet, imao je u snu ovo viđenje: Vidio je sebe kako po zemlji skuplja najsitnije mrvice kruha i kako ih mora dati braći koja su stajala naokolo. I kad se u strahu da mu kroz prste ne ispadne tako sitna prašina bojao razdijeliti tako sićušne mrvice, odozgor mu je doviknuo glas: »Franjo, od sviju mrvica načini jednu hostiju pa podaj onima koji hoće jesti da pojedu.« Kad je on to učinio, koji god to nisu pobožno učinili, ili su primljeni dar omalovažili, doskora se pokazalo

---

[71] To je bio brat Elekt, koji je vjerojatno bio ubijen prije 1246, čak možda još za života sv. Franje.

kako se znatan broj njih zarazio gubom. Sutra ujutro svetac je sve ovo ispripovijedao braći. Izrazio je žalost što ne shvaća otajstvenost viđenja. Nakon malo vremena, kad je bdio i nastavio molitvu, ovaj mu je glas stigao s neba: »Franjo« – reče – »mrvice od prošle noći riječi su evanđelja, hostija je Pravilo, guba opačina.« Braća onoga vremena nisu vjernost, koju obećaše, smatrala teškom ili napornom. Svi su bili najspremniji dati sve. Nije bilo mjesta mlitavosti ili besposlici, gdje ostan ljubavi neprestano potiče na više.

Bolesti svetoga Franje

160. POGLAVLJE

Kako je razgovarao s nekim bratom o brizi za tijelo

210. Po mnogim je naporima i teškim bolestima glasnik Božji Franjo slijedio tragove Kristove. Nije stao dok nije ono što je savršeno započeo još savršenije dovršio. Kad je iznemogao i tjelesno sasvim malaksao, nikada nije zastao na putu savršenstva, nikada nije dopuštao neko ublaženje strogosti stege. Tako kad mu je već tijelo bilo iscrpljeno, nije mu bez prigovaranja savjesti ni u malim stvarima mogao izlaziti u susret. Kad je bilo potrebno da i protiv svoje volje tegobe svoga tijela, koje su premašivale njegove snage, ublaži lijekovima, jednoga je dana nekog brata, za kojega je znao da će mu spremno dati savjet, blago upitao: »Što ti se, predragi sine, čini, zašto moja savjest, kad je u pitanju briga za tijelo, prigovara? Bojim se da mu bolesnome previše ugađam i da mu nastojim biranim ljekarijama pomoći. Ne zato što bi ga već nešto veselilo primiti kad je dugotrajnim bolovanjem istrošeno. Ostavila ga je težnja za svakim užitkom.«

211. Sin je ocu pažljivo odgovorio jer je spoznao da mu je Gospodin dao riječi odgovora: »Kaži mi, oče, ako ti je po volji, kakvom se pomnjom tvoje tijelo, dok je moglo, podvrgavalo tvojim nalozima?« On će na to: »Dajem mu svjedočanstvo, sinko, da je uvijek bilo poslušno, ni u čemu nije sebe štedjelo, nego se brzo podvrgavalo svim nalozima. Nije se ugibalo nikakvu naporu, nije se klonilo nikakve neugodnosti da bi samo moglo izvršavati naloge. U ovome se posvema slažemo ja i tijelo da bez ikakva otpora služimo Kristu Gospodinu.« I reče brat: »Gdje je dakle, oče, tvoja dobrostivost, blagost i ona velika razboritost? Je li ta uzajamnost dostojna vjernih prijatelja: dobročinstvo rado primiti, a onomu koji ga je učinio u vrijeme potrebe prema zasluzi ne vratiti? Kako si do sada svom

gospodinu Kristu mogao služiti bez pomoći tijela? Zar se nije, kao što i sam priznaješ, poradi toga izvrgavalo svakoj opasnosti?« Otac će: »Priznajem, sine, to je živa istina.« Na to će sin: »Je li to razborito da tako vjernu prijatelju ne pritekneš u pomoć u tolikoj potrebi kad je on sebe i sve svoje za tebe sve do u smrt izložio? Daleko bio od tebe, oče, pomoćniče i oslonče ožalošćenih, daleko bio od tebe grijeh protiv Gospodina!« Franjo će na to: »Bio blagoslovljen, sine, koji si mudro mojim teškoćama pružio tako spasonosne lijekove!« I poče radosno govoriti tijelu: »Raduj se, brate tijelo, i oprosti mi, jer evo rado izvršujem što ti je drago. Žurim se da rado priskočim u pomoć tvojim bolnim uzdisajima!« Ali što je moglo obradovati već malne ugasnulo tjelešce? Što ga je u svakom pogledu tako oronula moglo podržati? Franjo je svijetu već bio mrtav, ali je u njemu živio Krist. Križ mu je bio uživanje na ovome svijetu, jer je križ Kristov nosio ukorijenjen u svom srcu. I zato su izvana na tijelu blistale rane, jer je unutra u srcu izrastao vrlo dubok korijen.

161. POGLAVLJE

Što mu je Gospodin obećao u ime njegovih bolesti

212. Čudno je kako je imao snage izdržati kad je u svakom pogledu bio oslabljen patnjama. Ove svoje boli nije nazivao kaznama, nego ih je zvao sestrama. Nema sumnje da su one mnogo čime prouzročene. Zaista, da bi bio po pobjedama slavniji, Svevišnji mu je ne samo u prvom početku povjeravao teškoće nego mu se i kao već zaslužnom borcu pružala mogućnost za pobjede. I u ovome imaju primjer oni koji ga nasljeduju, što zbog ostarjelosti nije radio ništa tromije, zbog bolesti ništa popustljivije. Ali u ovoj suznoj dolini nije bilo razloga za njegovo potpuno čišćenje, gdje je tako o posljednjem novčiću polagao račun, ako je bilo u njemu što se moralo spaliti, da bi napokon kao posvema očišćen smjesta poletio u nebesa. Mišljenja sam da je glavni razlog njegovih patnja bio u tome, kao što je on tvrdio o drugima, da podnošenje toga pribavlja veliku nagradu.

213. Tako je jedne noći, kad su ga zbog njegovih bolesti više nego obično mučile teške i raznolike tegobe, iz dna srca počeo samoga sebe sažalijevati. Ali da ne bi onaj spremni duh u nečemu na tjelesni način pristao uz tijelo makar i načas, molio se Kristu i sačuvao netaknutim štit strpljivosti. Dok je tako molio i borio se, primio je od Gospodina obećanje vječnoga života u ovoj prispodobi: »Kad bi sva zemlja i svemir bili neprocjenjivo zlato i kad bi se tebi dalo kao nagrada blago tolike slave za ono što trpiš zbog strašnih tegoba; kad bi se oduzela sva bol, čime se spomenuto zlato ne može usporediti

niti se može dolično spomenuti, zar se ne bi radovao i dragovoljno podnosio što časovito podnosiš?« »Zaista bih se radovao« – reče svetac – »i izvanredno bih se radovao.« Na to mu reče Gospodin: »Zanosno dakle kliči, jer tvoja je bolest dar mojega kraljevstva i po zasluzi strpljivosti sa sigurnošću i stalnošću očekuj baštinu u tom mojem kraljevstvu!« Što misliš, koliko i kako se obradovao čovjek koji je usrećen tako divnim obećanjem? Što misliš kakvom je ne samo strpljivošću nego i ljubavlju prigrlio tegobe tijela? Samo je on toga bio sasvim svjestan, jer mu je to onda bilo neizrecivo. Ipak je nešto malo povjerio subraći ukoliko je to mogao. Tada je sastavio pohvale o stvorovima i njih je namijenio za veličanje Stvoritelja.

Preminuće svetog oca

162. POGLAVLJE
Kako je bodrio braću i na kraju ih blagoslovio

214. »U posljednjem času« – kaže Mudrac – »otkrivaju se djela čovjekova«. To se na ovome svecu, kako vidimo, divno ispunilo. On koji je put zapovijedi Božjih radosna srca prošao i stepenicama svi-ju kreposti stigao do najvišega vrhunca, koji je bio kao kovina pod čekićem mnogovrsnih patnja uzdignut do savršenstva, napokon se domogao cilja svakog savršenstva. Tada su njegova čudesna djela još većma zasjala, a sud je istine pokazao da je bilo božansko sve što je proživio. Pošto je pogazio zamamnosti smrtničkog života, oslo-bođen se uzdigao u nebesa. Živjeti za svijet smatrao je sramotom, svoje je ljubio do kraja, smrt je dočekao pjevajući. Kad mu se pribli-žiše posljednji dani, pošto mu je oduzeta ograničena svjetlost, uslije-dila je vječna svjetlost. Primjerom kreposti pokazao je da nije ništa zajedničko imao sa svijetom. Iscrpljen onom tako teškom bolešću, koja je dokrajčila svaku bol, dao je da ga gola polože na golu zemlju da bi se u onom posljednjem času, u kojem bi se neprijatelj još mo-gao razbješnjeti, gol borio s golim. Zaista je neustrašivo očekivao pobjedu i, pobivši se, primio vijenac pravednosti. Položen tako na zemlju, pošto mu je svučena kostrijet, lice je kao obično upravio prema nebu i posvema usmjeren prema onoj slavi, lijevom rukom je pokrio ranu desnoga boka da se ne vidi. Tada je rekao braći: »Ja sam svoje učinio, a što vi treba da učinite, neka vas pouči Krist!«

215. Dok su sinovi ovo gledali, obilne su suze lijevali i duboko su uzdisali, suosjećajući su se prepustili velikoj boli. Kad su se međutim uzdisaji donekle prigušili, njegov gvardijan, koji je po Božjem nadah-

nuću bolje shvatio svečevu želju, brzo je ustao i uzeo hlače, tuniku i kapicu od kostrijeti te rekao ocu: »Snagom svete poslušnosti smatraj da sam ti ovu tuniku, hlače i kapicu posudio! Ali da znaš da to tebi ne pripada, oduzimam ti svaku vlast da to nekom daruješ.« Svetac se obradovao i klicao od nabujale radosti srca, videći da je do kraja sačuvao vjernost gospođi Siromaštini. Sve je to učinio iz gorljivosti prema siromaštvu da na kraju nije htio imati ni vlastiti habit, nego onaj od drugoga posuđeni. Na glavi je nosio kapicu od kostrijeti da bi prekrio brazgotine zadobivene prigodom liječenja očiju, a zadovoljila bi po potrebi kapica od kakve fine vune koja bi bila vrlo mekana.

216. Nakon toga je svetac uzdigao ruke prema nebu i veličao je svoga Krista što, već lišen svega, slobodan ide k njemu. A da bi se zaista pokazao istinskim nasljedovateljem svoga Krista Boga u svemu, braću i sinove, koje je ljubio od početka, ljubio je do kraja. Dao je sazvati svu braću k sebi da budu nazočna i riječima utjehe ih je tješio zbog svoje smrti. Očinskom nježnošću ih je poticao na ljubav prema Bogu. Zatim je govorio o strpljivosti i opsluživanju siromaštva. Svim ostalim uredbama pretpostavljao je evanđelje. Dok su sva braća unaokolo sjedila, uzdigao je povrh njih svoju desnicu i, počevši od svoga vikara, stavio ju je na glavu svakom pojedinom i rekao: »Zbogom, svi sinovi, ostanite u strahu Božjem i u njemu ustrajte uvijek! A jer se bliži skorašnja kušnja i patnja, sretnih li onih koji će ustrajati u ovome što započeše! Ja odlazim k Bogu, čijoj milosti vas sve preporučujem!« I po onima koji su bili ondje, blagoslovio je svu braću koja bilo gdje borave na svijetu i onu koja će doći nakon njih do svršetka sviju vjekova. Ovaj blagoslov neka nitko sebi ne prisvoji što ga je za odsutne izrekao nad prisutnima. Kao što je na drugome mjestu napisano, sadrži on nešto posebno, ali ga u prvom redu treba primijeniti na službu.

163. POGLAVLJE

Njegova smrt i što je učinio prije smrti

217. Dok su tako braća gorko naricala i neutješljivo ga oplakivala, sveti je otac naredio da mu donesu kruh. Blagoslovio ga je i prelomio te je svakom pojedinom pružio komadić da pojede. Naredio je da se donese i evanđelistar i otvorio Evanđelje po Ivanu na onome mjestu koje počinje riječima: »Uoči svetkovine Vazma« itd. te zatraži da mu se čita. Obnavljao je uspomenu na onu presvetu večeru koju je Gospodin slavio posljednji put sa svojim učenicima. Na časnu uspomenu svega toga sve je onako učinio da braći pokaže kakav osjećaj ljubavi ima prema njima.

Zato je ono malo dana što su ga dijelili od smrti upotrijebio za pohvale i svoje nada sve ljubljene učenike poticao je da s njim slave Krista. A sam je, koliko je mogao, zapjevao ovaj psalam: »Iz svega glasa vapijem Gospodinu, iz svega glasa Gospodina zaklinjem« itd. Pozivao je i sve stvorove da hvale Boga; i riječima što ih je nekoć sastavio pozivao ih je na božansku ljubav. Štoviše, i samu smrt je, koja je svima strašna i mrska, poticao na pohvale i njoj je veselo išao u susret i pozivao je u svoj gostinjac: »Dobro došla, sestro moja smrti!« A liječniku je rekao: »Brate liječniče, odlučno pretkaži smrt koja će mi poslužiti kao vrata života!« A braći je rekao: »Kad opazite da sam pri kraju, kao što ste me prekjučer vidjeli gola, tako me položite na zemlju i tako dugo me već preminula ostavite da ležim koliko je vremena potrebno da netko polako prijeđe tisuću metara.« I tako je došao čas, pošto su se na njemu ispunila sva Kristova otajstva, te je sretno odletio k Bogu.

Kako je neki brat vidio dušu svetog oca u času preminuća

217a. Jedan između njegovih učenika, brat vrlo glasovit, vidio je dušu svetoga oca kao zvijezdu, koja je imala veličinu mjeseca i sjaj sunca, kako prelazi preko mnogih voda, nošena bijelim oblačkom, i kako ravnim putem uzlazi na nebo. Zato se sabralo mnoštvo naroda koji je hvalio i slavio ime Gospodnje. Hrpimice je nagrnuo cijeli grad Asiz i cijela ona krajina požurila je da vidi velika djela Božja što ih je Gospodin očitovao na svom sluzi. Tugovali su sinovi lišeni tolikoga oca, nježne osjećaje srca očitovali su suzama i jecajima. Međutim, novo čudo je preokrenulo naricanje u klicanje i kukanje u radosno uzvikivanje. Promatrali su tijelo blaženoga oca urešeno ranama: usred njegovih dlanova i na njegovim nogama vidjeli su se ne samo proboji čavala nego i sami čavli koji su se načinili iz njegova tijela. Izgledalo je, štoviše, kao da su izrasli iz tijela. Zadržali su crnu boju željeza, a desni bok je bio crven od krvi. Njegovo tijelo, koje prije bijaše crnomanjasto, sada je odsijevalo snježnom bjelinom. Obećavalo je nagradu blaženog uskrsnuća. Udovi mu postadoše vitki i gipki, ne bijahu ukočeni kao u mrtvaca. Poprimiše izgled onih u mladenačkim godinama.

164. POGLAVLJE

Viđenje što ga je imao brat Augustin na samrti

218. U Kampaniji tada bijaše ministar braće brat Augustin, koji se nalazio u svojim posljednjim časovima. Pošto je već davno prije bio lišen govora, najednom je onima koji bijahu nazočni zaviknuo

i rekao: »Počekaj me, oče, počekaj! Evo, već dolazim za tobom.« Kad su ga braća silno začuđena pitala komu tako govori, odlučno je odgovorio: »Zar ne vidite oca našega Franju koji odlazi u nebo?« I njegova je duša odmah, oslobođena tijela, slijedila svetog oca.

165. POGLAVLJE

Kako se sveti otac nakon preminuća ukazao jednom bratu

219. Nekom drugom bratu pohvalna života, koji se u to vrijeme zanio u molitvi, one noći i sata ukazao se slavni otac odjeven u grimiznu dalmatiku, a slijedilo ga je bezbrojno mnoštvo ljudi. A od mnoštva su se mnogi odvojili, govoreći bratu: »Zar ovo nije Krist, brate?« A ovaj je rekao: »On je to!« A drugi su ponovno pitali: »Nije li ovo sveti Franjo?« Brat je na sličan način odgovarao da jest on. Doista se onom bratu i cijelome mnoštvu koje ga je pratilo činilo da je osoba Kristova i osoba blaženoga Franje jedna. A to onima koji kako treba shvaćaju nije nipošto nepromišljen sud, jer onaj tko se združi s Bogom postaje s njim jedan duh, a sam Bog će biti sve u svemu. Napokon je blaženi otac s onim čudesnim mnoštvom prispio u divne predjele, natopljene bistrom vodom, pokrivene bujnim raslinjem. Resilo ih je rascvjetano cvijeće, bili su puni svakovrsna divna drveća. Bijaše ondje palača izvanredne veličine i posebne ljepote. A kad je ušao novi stanovnik neba, pa kad je u njoj našao vrlo mnogo braće za stolom, koji je bio najraskošnije pripravljen i opskrbljen različitim poslasticama, počeo je sa svojima slasno blagovati.

166. POGLAVLJE

Viđenje asiškoga biskupa o preminuću svetoga oca

220. Asiški je biskup[72] u to vrijeme otišao na hodočašće u crkvu sv. Mihaela.[73] Njemu se, kad se na povratku svratio u Benevento, blaženi otac Franjo u noći svoga preminuća ukazao u viđenju i rekao mu: »Evo, oče, ostavljam svijet i odlazim Kristu.« Kad je sutra ujutro ustao, biskup je svojim pratiocima pripovijedao što je vidio. Dozvao je tajnika i pribilježio dan i sat smrti. Zbog toga se mnogo ražalostio, rasplakao se i jadikovao što je izgubio tako dična oca. I tako je, vrativši se u svoj kraj, sve po redu ispripovijedao i zbog njegovih darova Gospodinu je mnogo zahvaljivao.

---

[72] Bio je to biskup Gvido II.

[73] Na Monte Gargano.

Kanonizacija i prijenos svetoga Franje

220a. U Ime Gospodina Isusa. Amen. Od utjelovljenja godine 1226, 4. listopada, dana što ga je pretkazao, pošto se navršilo dvadeset godina otkako je najsavšenije prionuo uz Krista, nasljedujući život i stope apostola, apostolski se čovjek Franjo, razriješen od spona smrtničkoga života, sretno preselio Kristu. Pokopan je u gradu Asizu. Počeo je sjati tolikim i tako raznolikim divnim čudesima da je za kratko vrijeme velik dio svijeta privukao da se divi novome svijetu. Budući da je već u različitim krajevima zasjao sjajem novih čudesa i jer odasvud stižu oni koji se raduju što su po njegovu dobročinstvu oslobođeni od svojih nedaća, gospodin papa Grgur, dok je sa svim kardinalima i drugim crkvenim dostojanstvenicima boravio u Peruđi, započeo je raspravu o njegovoj kanonizaciji. Bili su jednodušni, svi su zajedno kazali isto. Čitali su i odobrili čudesa što ih je Gospodin učinio po svom slugi i najvećim su pohvalama uznosili život i ponašanje blaženoga oca. Najprije su na toliku svečanost bili pozvani knezovi zemlje. I svekoliko mnoštvo dostojanstvenika s beskrajnim mnoštvom naroda na određeni je dan sa sretnim papom ušlo u grad Asiz da se ondje poradi većega poštovanja proslavi njegova kanonizacija. A kad su se svi našli na mjestu koje je bilo priređeno za tako svečan skup, najprije je papa Grgur cjelokupnom narodu propovijedao i nježnim osjećajem objavio divna djela Božja. A svetog je Franju uzvisivao najotmjenijim govorom. A kad je govorio o čistoći njegova života, prosuzio je. Kad je dakle govor dovršen, uzdignutim rukama prema nebu, zvonkim glasom papa je zaorio...

Molitva što je svecu upraviše subraća

167. POGLAVLJE

221. Evo, blaženi naš oče, jednostavno je nastojanje pokušalo da bar donekle izrekne pohvalu tvojim divnim djelima i da bar donekle iznese nešto o bezbrojnim krepostima tvoje svetosti poradi tvoje slave. Znamo da su naše riječi oduzele mnogo tvojim slavnim djelima, jer su se pokazale neprikladnima za iznošenje uzvišenih djela tolikoga savršenstva. Molimo i tebe i čitaoce da želju ocijenite kao uspjeh, radujući se što najviši domet divnih djela premašuje sposobnost ljudskog pera. Ta tko bi, izvanredni sveče, mogao žar tvoga srca kako u sebi ostvariti tako utisnuti u druge? I tko bi bio kadar shvatiti one neizrecive osjećaje koji su se neprestano iz tebe uzdizali k Bogu? Napisali smo ovo uživajući u slatkom sjećanju na tebe. To

smo, dok živimo, pokušali drugima priopćiti, makar i tepajući. Već se hraniš obiljem pšenice ti koji si nekoć gladovao. Već se napajaš na potocima naslade ti koji si dosada žeđao. Vjerujemo da se nisi tako opio od preobilja kuće Božje pa da bi zaboravio na svoje sinove, a i onaj koga piješ neka nas se sjeti. Privuci nas k sebi, uzvišeni oče, da bismo trčali za mirisom tvojih pomasti mi koje gledaš mlake od nerada, mlitave od lijenosti, polužive od nemara! Malo stado te slijedi već nesigurnim tragom. Zrake tvoga savršenstva oslabljena oštrina bolesnih očiju ne podnosi. Obnovi naše dane kao na početku, ti ogledalo i uzore savršenih, i nemoj trpjeti da ti ne budu po životu slični oni koji su ti slični po zvanju!

222. Evo, već podastiremo ponizne molbe pred blagošću vječnog Veličanstva za Kristova slugu, našega ministra, nasljednika tvoje svete poniznosti i pobornika istinskoga siromaštva, koji o tvojim ovcama vodi pomnu brigu nježnim osjećajem iz ljubavi prema Kristu tvome. Molimo te, sveče, da ga tako pratiš i štitiš kako bi, prianjajući uz tvoje stope, zauvijek zavrijedio hvalu i slavu kao što si je ti postigao.

223. Jednako tako ponizno molimo svim žarom srca, predobri oče, za onoga tvoga sina koji je sada i nekoć s ljubavlju opisao tvoja slavna djela. I ovo djelce, premda nije onako dostojno kao što iziskuju tvoje zasluge, ipak je napisano s ljubavlju i prema mogućnosti, zajedno ti s nama prikazuje i posvećuje. Udostoj se očuvati ga od svakoga zla i osloboditi. Umnoži u njemu svete zasluge i svojim molitvama ga pridruži zajednici svetih.

224. Sjećaj se, oče, sviju svojih sinova koji su izloženi neizrecivim pogibeljima; ukoliko izdaleka slijede tvoje stope, ti presveti, savršeno znaš. Podaj snage da se odupiru; očisti ih da sjaju; obraduj ih da uživaju. Izmoli da se na njih izlije duh milosti i molitve da bi posjedovali pravu poniznost, kakvu si ti imao; da bi opsluživali siromaštvo koje si ti obdržavao; da bi zaslužili onu ljubav kojom si ti uvijek ljubio Krista Propetoga, koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje u sve vijeke vjekova. Amen.

Bogu hvala!

SPIS O ČUDESIMA SV. FRANJE

TRACTATUS DE MIRACULIS B. FRANCISCI

(1252–1253)

fra Toma Čelanski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

SPIS O ČUDESIMA SV. FRANJE

Uvod

Kronika XXIV generala, koju je napisao između 1365. i 1374. Arnaldo iz Sarranta, obavještava nas o tome da je generalni ministar Ivan Parmski bio taj koji je uporno tražio (govori se o »mnoštvu pisama«) od Tome Čelanskog da dopuni svoj rad, umećući Franjina čudesa koja su ispuštena u redakciji *Drugog životopisa*. Iako protiv volje (usp. 3Čel 1, i naročito, 3Čel 198), Toma se dao na posao da dopuni djelo prema točno naznačenom zahtjevu svoje subraće, završivši ga u prvoj polovici pedesetih godina XIII. stoljeća (1252–1253, prema većini povjesničara).

Iščezlo stoljećima iz opticaja (odredba o uništenju iz 1266. pokazala se učinkovitom), djelo je smatrano izgubljenim kada je, na kraju XIX. stoljeća, slučajno pronađeno u jednom rukopisu koji je kapucin Antoine de Porrentruy nabavio za vrijeme jedne javne dražbe. Tekst koji je prvi put izdao François van Ortroy dobio je naslov *Tractatus de miraculis b. Francisci (Spis o čudesima sv. Franje).* Rukopis ipak ne opravdava takav izbor, budući da je iza teksta *Drugog životopisa* neposredno slijedila zbirka čudesa, jednostavno uvedena rubrikom: »Počinju čudesa blaženog Franje«. Zbog toga, nakon preispitivanja svjedočanstava, Jacques Dalarun je u novije vrijeme iznio hipotezu da *Tractatus de miraculis,* kao samostalno djelo, nije ustvari nikad napisan: čudesa o kojima se radi jednostavno nastavljaju oba svečeva *Životopisa*, analogno onome što se dogodilo s *Prvim životopisom* blaženog Franje, koji je u trećem i posljednjem dijelu donosio svečeva čudesa.

Kako je već rečeno, vjerojatno je to bilo redigiranje u različitim vremenima, iako to ne znači da se radi o različitim djelima. S jedne strane stvarno je teško sumnjati o svjedočanstvu *Kronike XXIV generala* (koji bi, uostalom, bio motiv za izmišljanje takve priče?); s druge strane rukopis (jedini koji imamo) ne dopušta misliti da su *Drugi životopis* i takozvani *Spis o čudesima* dva različita djela. Možda je logičnije misliti da je, dajući se na posao, Toma napravio novu redakciju *Drugog životopisa* (doista, dva rukopisa koja nam prenose tekst odražavaju različite uratke), kojoj je na kraju dodao čudesa: uostalom, devet epizoda sadržanih u prvoj (posvjedočenoj manuskriptom 686 iz Asiza: usp. 2Čel 43–44, 46, 166–171), u ovoj novoj redakciji *Drugog životopisa* izvađeni su iz njihova izvornog smještaja da bi bili umetnuti

u zbirku čudesa (usp. 2Čel 14–15, 23, 25–28, 35.36: podsjeća se da su u sadašnjoj izdavačkoj situaciji ponovljeni dva puta). Dvije trećine ovih čudesa pojavljuje se neizdano; ostale je Čelanski preuzeo iz svojih prethodnih djela: neke iz *Drugog životopisa*, mnoge druge iz *Prvog životopisa* (svi oni ovoga izvora, izuzev dva; za tekstove zajedničke *Prvom životopisu* i biografiji Julijana Špajerskog autor se služio sistematski književnom preradom koju je dao ovaj posljednji).

Više nego traženje mogućih poveznica s joakinizmom – odnos o kojem se toliko raspravljalo – tekst *Spisa o čudesima* odražava, s određenom evidentnošću, odjeke užarene polemike između mendikanata i svjetovnih učitelja: dvama redovima (Manje braće i Propovjednika) povjeren je poseban zadatak, i oni uživaju određeni ugled, takav da podsjeća na ugled apostola (3Čel 1). Siromaštvo je snaga ovog novog Reda, sterilnog zato što ne sije i ne skuplja u žitnice, ali plodnog (Toma podsjeća izričito na biblijski oksimoron 1Sam 2,5), ukoliko je roditeljica mnoštva djece, odlikovane također palmom mučeništva (3Čel 1). Upravo je na zavjetovanom siromaštvu koje je, po njegovu kazivanju, bilo prava i istinska hipokrizija, svjetovni učitelj Vilim od Saint-Amoura malo zatim izričito napao prosjačke redove.

Tomino djelo nalazi dakle svoj logički kontekst iza ovog frontalnog napada: tekst se razvija u devetnaest poglavlja, od kojih prvo i posljednje fungiraju kao uvod i zaključak (ustvari, rukopis označava osamnaest poglavlja jer ono koje u sadašnjim izdanjima dolazi kao šesto – »Gospođa Jakoba iz Settesolija« – nije drugo nego dio petoga). Prvi dio (pogl. II–VI) pokazuje se, bez sumnje, literarno i teološki više zauzet, sav usredotočen na veliko čudo stigmata, od njihova utiskivanja na svečevo tijelo djelovanjem plamtećeg serafa do njihova otkrića od strane Jakoba iz Settesolija (ne treba zaboraviti da su, u međuvremenu, povećani kritički glasovi, od kojih Toma sadrži po neki odjek: usp. 3Čel 6–7, 10). Učinjen sličnim Gospodinu po znakovima muke, Franjo je primio od njega vlast nad osjetnim stvorenjima i nad onim neosjetnim (pogl. III–IV) i milostivost božanska bila je spremna uslišati njegove želje (pogl. V–VI): stoga tu nije bilo mjesta za sumnje, niti je mogao biti ispričan neki manjak obzira ili prekršaja dane riječi: Toma prikazuje Franju osjetljivog (tako se pojavljuje jedan odlomak o tradicionalnoj svetosti, kojeg nema u *Prvom životopisu sv. Franje*) u odnosu na one koji su pokazivali da ne vjeruju u njegovu svetost, ne obdržavaju njegove svetkovine (usp. pogl. XII), ne drže zavjeta prethodno učinjenih: sve je trebalo služiti porastu pobožnosti u odnosu na sveca.

Franjina smrt i otkriće stigmata predstavljaju na neki način vrhunac djela; odmah iza toga počinje niz čudesa koja čini se da vuku korijen iz tog izvora, počevši od eklatantnijih, kao što su uskrisivanja (pogl. VII): koji se vraćaju u život svi su djeca ili mladi, izuzetak je

vitez iz Celana (3Čel 41), iako čudo koje se odnosi na njega – jedino iz pogl. VII koje se dogodilo dok je Franjo još bio na životu – pripada više vrsti proricanja nego uskrsnućima. Na trenutke pripovijedanje je puko nabrajanje suhih čudesnih čina svedenih na bitno; ipak ne nedostaju učinkoviti opisi, kao kad se predstavljaju okrutni sustavi torture koju vrši mjesna vlast protiv Guidalotta iz San Gimignana (3Čel 94).

Toma uspijeva ganuti kad opisuje neke scene ljudske patnje: majka koja je poslala kući sinčića koji ju je želio pratiti u crkvu, obuzeta mračnim predosjećajem, vrati se natrag i otkrivši da joj je sin mrtav pošto se bacio s prozora, zbog žalosti zabije si nokte u meso (3Čel 42); neki otac, zahvaćen očajem jer je na sina koji se zavukao pod prešu palo veliko kamenje kojim se cijedila vinova komina, počeo je vikati, ali nije ni pokušao maknuti teret, ostavivši beživotnog mladića ondje ispod kamenja (3Čel 47); jedan drugi, kojemu se rodio sin bogalj, zavaravao se, sporazumno s dojiljom, da ga može izliječiti nakon što njegovi udovi budu razmekšani u kupki (3Čel 157); jedan bračni par, zbog stida, držao je skrivenog sina izobličenog: muž je, što više, napadao suprugu, po njegovu mišljenju nesposobnu da rađa djecu kao druge žene (3Čel 158); jedna žena umrla je ostavivši dijete u povojima: baku je zahvatio očaj jer nije uspijevala pronaći tko bi ga mogao dojiti (3Čel 182).

Vrlo su lijepi također neki prizori svakidašnjeg života: u Capui djeca se igraju – rijetki prizori u srednjovjekovnim izvorima – kod obale rijeke Volturno (3Čel 44); u Reteu, u biskupiji Cosenza, druga dvojica se počnu svađati za vrijeme škole (3Čel 65); kod Raguse jedna obitelj zauzeta je poslovima trganja grožđa, opisanim točno i učinkovito (3Čel 47); kod jednog mlina neki svećenik koji je pao u kanal, bio je usisan vodenom snagom prema lopaticama (3Čel 50); od djece koja su izašla da kose travu uspjeli su pronaći jedno od njih koje je palo u bunar sakriven raslinjem gledajući na tragove utisnute na travi koja se ponovno dizala (3Čel 51). Pune realizma pokazuju se, na kraju, figura Ginelda, viteza iz Borgo San Sepolcro, preziratelja i psovača, opisanog dok se kocka (3Čel 129), i scene svakidašnjeg života u jednoj kući u Antrodocu, u reatinskom kraju (3Čel 185).

Izvori:

Uvod u *Spis o čudesima sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 511–516. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Spis o čudesima sv. Franje s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: Fr. Thomas de Celano, *Tractatus de miraculis s. Francisci Assisiensis.* Editio PP. Collegii S. Bonaventurae, Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1926.

Spis o čudesima sv. Franje Asiškoga

Započinju čudesa blaženoga Franje

1. POGLAVLJE
Čudesan je bio osnutak njegova Reda

1. Odlučili smo da u prvom dijelu svog izvještaja, u kojem smo naumili opisati čudesa svetoga našeg oca Franje, prije svega prikažemo ono veličanstveno čudo kojim je svijet upozoren, probuđen i prestrašen. To je bilo nastajanje Reda, neplodna plodnost, rađanje višestruka pokoljenja. On je razmišljao o starom svijetu, koji je bio prljav i šugav od poroka, o redovima koji su omlitavili u nasljedovanju apostola i o šutnji svetih znanosti usred noći grijeha. Kad gle, najednom je na zemlji nastupio novi čovjek i ubrzo se pojavila nova vojska. Narodi su stajali zadivljeni pred znakovima apostolske obnove. Doskora je na svjetlo iznesena nekoć pokopana savršenost prvobitne Crkve. Svijet je dotada čitao o njezinim velikim djelima, ali nije opažao takvih primjera. Zašto se dakle oni prvi ne bi nazvali posljednjima, kad su se već čudesno srca otaca okrenula prema sinovima i srca sinova prema očevima? Zar se smije mimoići tako divno i slavno poslanje dvaju redova[1] kao i pretkazivanja nečega velikog što se imalo u skoroj budućnosti dogoditi? Od apostolskih se vremena nije nikada pojavio tako značajan, tako čudesan poziv svijetu.

Treba se nadalje diviti neplodnoj plodnosti. Ovaj neplodni i sušni, siromašni Red, velim, daleko je od svake svjetovne vlage. Doista je neplodan jer niti žanje niti sakuplja u žitnice, a na putu Gospodnjem ne nosi punu kesu. Ipak je ovaj svetac protiv nade vjerovao u nadu i da ima postati baštinikom svijeta. Nije imao na pameti svoje već obamrlo tijelo, a ni neplodno krilo Sarino tako da je božanska snaga po njoj rodila hebrejski narod. Ovim Redom ne upravljaju

---

[1] Ova aluzija nije posve jasna. Nije jasno odnosi li se na Red manje braće i Red propovjednika (dominikanski) ili se odnosi na Red manje braće i klarise.

puni podrumi, prepuna spremišta ni prostrani posjedi, nego ga na čudesan način na svijetu hrani ono isto siromaštvo koje ga čini dostojnim neba. O, ono Božje što je slabo, a što je jače od onoga ljudskoga, što našem križu dodjeljuje slavu, a siromaštvu obilje!

Napokon vidimo kako se taj vinograd u vrlo kratkom vremenu rasprostro, kako je od mora do mora proširio svoje mladice i lozje. Odasvud se sletješe narodi, dođoše čete i najednom se u izgradnji ovoga divnog hrama povezaše kao živo kamenje. No ne vidimo samo to da se Red sinovima u tako kratkom vremenu namnožio nego se on i proslavio. Poznato nam je da su već mnogi od onih što ih je on rodio stekli mučeničku palmu,[2] a mnoge od njih koji su zapisani u imenik svetaca štujemo zbog njihove savršene svetosti.[3] A sada treba da progovorimo o glavi svih ovih, njemu svraćamo svoju pozornost.

2. POGLAVLJE
Čudo stigmatizacije i kako mu se ukazao seraf

2. Novi je čovjek Franjo zasjao novim i zapanjujućim čudom kad se pokazao urešenim posebnom povlasticom, koja prošlim stoljećima nije dana; bio je naime odlikovan svetim ranama i u ovome samrtnom tijelu suobličen tijelu Propetoga. Što god o tome ljudski jezik rekne, bit će manje od zaslužene hvale. Ovdje ne treba pitati razum jer je to nešto jedinstveno. Cjelokupno kako javno tako privatno nastojanje čovjeka Božjega bilo je usmjereno prema Gospodinovu križu. Od prvog početka, otkako je počeo viteški služiti Propetome, na njemu su zasjala različita otajstva križa. Kad je naime u početku svoga obraćenja odlučio napustiti draži ovoga života, s križa mu je, dok je molio, progovorio Krist, a iz usta njegova lika čuo se glas: »Franjo, pođi, popravi moju kuću koja se sva, kako vidiš, ruši.« Od tada je u njegovo srce duboko poput žiga bilo utisnuto sjećanje na Gospodinovu muku. I zbog duboka preokreta što ga je doživio u sebi počela mu se duša rastapati jer je progovorio Ljubljeni. Nije li se on u sam križ zatvorio kad je uzeo pokornički habit koji je imao oblik križa? Premda je ovaj habit većma odgovarao njegovoj nakani s obzirom na revnovanje za siromaštvo, ipak je svetac u njemu više svjedočio za otajstvo križa, jer kako je njegov duh iznutra

---

[2] Pisac misli na prve mučenike franjevačkog reda, sv. Bernarda i drugove, koji su podnijeli mučeništvo u Maroku. Zatim dolazi brat Elekt o kojem se govori u *Drugom životopisu*.

[3] Sv. Antun Padovanski proglašen je svetim 30. svibnja 1232; sv. Elizabeta Ugarska, članica Svjetovnog reda sv. Franje, proglašena je svetom 27. svibnja 1235.

obukao propetoga Gospodina, tako je trebalo da i njegovo tijelo izvana obuče križ Kristov. Ovim je znakom Bog nadvladavao opake snage u zraku; u njemu treba da i njegova vojska vojuje za Boga.

3. Nije li brat Silvestar, jedan između prve braće, čovjek u svakom pogledu savršene stege, vidio kako iz Franjinih usta izlazi zlatni križ koji je svojim raširenim rukama na čudesan način cijelom svijetu utisnuo svoj pečat? Zapisano je i vjerodostojnim izvješćem potvrđeno kako je Monaldo, onaj brat koji bijaše glasovit po životu, ponašanju i strogosti, kad je blaženi Antun propovijedao o natpisu na križu, tjelesnim očima vidio blaženoga Franju raspeta. Zar prvi sinovi nisu imali običaj i kao neku pobožnu odredbu da znaku križa svagdje gdje god bi to opazili iskažu počast dužna poštovanja? Više nego ostale znakove volio je znak »tau« (T). Njime je označivao pisma što ih je odašiljao i posvuda je njime oslikavao zidove ćelija. I čovjek Božji Pacifik, onaj promatrač nebeskih viđenja, tjelesnim je očima vidio veliko slovo »tau« na čelu blaženoga oca, a bilo je raznobojna izgleda i odsijevalo je svjetlošću poput zlata. Kako dakle to zavređuje da se vjeruje i na temelju osvjedočenja ljudskog razuma i katoličkog prihvaćanja da onaj koji je bio obdaren tako neobičnom ljubavlju prema križu po neobičnom čašćenju križa bude proslavljen! Zato o njemu ništa nije istinitije nego ono što se propovijeda o njegovim ranama zadobivenim po križu.

4. Kako se ukazao seraf. Ukazanje se zbilo na ovaj način:[4] Dvije godine prije nego što je svoj duh povratio nebu, u samotištu zvanom Alverna koje se nalazi u Toskani, gdje je svaki čas u pobožnim kontemplativnim zanosima uranjao u nebesku slavu, vidio je u viđenju serafa na križu koji je imao šest krila i lebdio iznad njega, a noge i ruke su mu bile prikovane na križ. Dva su krila bila uzdignuta povrh glave, dva su bila raširena za let, a dva su prekrivala cijelo tijelo. Kad je to vidio, veoma se prenerazio. Dok sebi nije znao protumačiti što znači ovo viđenje, srce mu je ispunila bolna radost. Radovao se milosnu pogledu kojim ga je seraf promatrao, a to što je bio propet na križu ispunjalo ga je grozom. Brižno je u srcu razmišljao što bi ova objava mogla značiti. A da bi nekako shvatio njezin smisao, duh mu je postao tjeskoban. Dok je bio kao izvan sebe i razum mu se gubio u traganju, iznenada mu je na tijelu očitovan smisao.

Najednom su mu se na rukama i na nogama počeli pokazivati znakovi čavala kao što je malo prije povrh sebe vidio u zraku Raspetoga. Njegove ruke i noge pokazivale su se kao probodene ča-

[4] Što slijedi, doslovno je uzeto iz *Prvog životopisa* (94–95) Tome Čelanskog, a neke pojedinosti iz *Životopisa* Julijana Špajerskog.

vlima u sredini. Glavice čavala pokazale su se na unutrašnjoj strani ruku i na gornjem dijelu nogu, a na suprotnoj strani bili su njihovi šiljci. Glavice su čavala na rukama i nogama bile okrugle i crne, a šiljci su im bili poduži i savijeni. Bili su iznad površine ostaloga tijela izbočeni. Desni bok izgledao je kao kopljem proboden i vidjela se crvena brazgotina, a kad bi ona prokrvarila, sveta bi krv natopila tuniku i gaće.

I čovjek Božji Rufin, koji je posjedovao anđeosku čistoću, kad je jednom sinovskom nježnošću brisao svetoga oca, omaknula mu se ruka te je onu ranu osjetljivo dotaknuo. Od njegova je doticaja svetac Božji osjetio priličnu bol. Odmaknuo je od sebe ruku i zaviknuo da mu Bog oprosti.

5. Napokon je nakon dvije godine sretnim svršetkom zamijenio dolinu bijede blaženom domovinom. Kad je do ljudskih ušiju stigla vijest o ovom uzbudljivom događaju, sjatio se mnogobrojni narod koji je hvalio i slavio ime Gospodnje. Hrpimice je nagrnuo cijeli grad Asiz, a pohitila je i cijela ona krajina sa željom da vidi taj prizor što ga je Bog u najnovije vrijeme pripravio na ovome svijetu. Novina čuda naricanje je preokrenula u klicanje, a tjelesno gledanje preobrnula u divljenje i zanos. Gledali su blaženo tijelo urešeno Kristovim ranama: na rukama i nogama vidjeli su ne samo proboje čavala nego i same čavle čudesno načinjene božanskom moći; bili su načinjeni iz samoga tijela. Ako ih se s koje strane pritiskalo, odmah su se na protivnoj strani kao krute žile izbočili. Gledali su i njegov bok crven od krvi.

To smo vidjeli mi koji ovo govorimo. Rukama smo doticali što opisujemo; plačnim smo očima ovlažili što usnama priznajemo, pošto smo se doticali onoga svetog tijela. Na što smo se jednom zakleli, o tome u svako doba svjedočimo. Dok je svetac živio, s nama je to vidjelo više braće, a prigodom smrti ih je počastilo više od pedeset s bezbrojnim svjetovnjacima. Nikakvoj sumnji nema mjesta. Neka nitko ovaj dar vječne dobrote ne smatra nevjerojatnim! O, kad bi mnogi udovi onom serafskom ljubavlju prionuli uz Krista – glavu, da bi i u borbi postali dostojni slična oružja i da bi u kraljevstvu bili uzdignuti do slična stupnja! Tko bi pri zdravoj pameti mogao tvrditi da ovo ne pridonosi ništa slavi Kristovoj? Ali i kazna, dodijeljena onima koji ne povjerovaše, neka bude dovoljna nepobožnima, a one pobožne neka još više učvrsti.

6. U Potenzi, gradu kraljevine Apulije, bio je neki klerik imenom Rogerije, ugledan čovjek i kanonik velike crkve. Njega je mučila dugotrajna bolest. Jednog je dana ušao u crkvu pa se pomolio za zdravlje. Tu je bila slika blaženoga Franje koja je prikazivala nje-

gove slavne rane. On je stao pred sliku da sa svom pobožnošću ponizno moli. Oči je upro u svečeve rane, a misli su mu se dale na isprazne stvari. Naporom razuma nije otjerao žalac sumnje koja mu se potkrala. S njim se poigrao stari neprijatelj. Razdvojenim je srcem počeo u sebi govoriti: »Je li istina da je taj svetac bio odlikovan takvim čudom ili je to samo ishitrena pobožna varka njegovih sljedbenika? Bila je to možda prijevara, a braća su ishitrila varku. To bi premašilo ljudsku spoznaju i protivilo bi se sudu razuma.« O, ljudske li ludosti! Luđače, to više si morao štovati ono božansko što si manje bio sposoban da to shvatiš. Morao si znati, ako si bio pri pameti, da je Bogu najlakše uvijek obnavljati svijet novim čudesima i uvijek u nama djelovati na svoju slavu, što u drugima nije učinio. Ukratko, njemu koji je grešno mislio Bog je zadao nemilu ranu da bi iz onoga što trpi naučio da ne huli. Najednom bi udaren u dlan lijeve ruke, jer bijaše ljevak; čuo je zvuk kao kad strelica izleti iz luka. I odmah je, osupnut kako zbog zadobivene rane tako zbog zvuka, s ruke svukao rukavicu, jer je na rukama imao rukavice. Premda prije na dlanu nije bilo nikakve ozljede, usred dlana je opazio povredu kao od uboda strelice. Iz nje je izlazila tolika snaga žestine te mu se činilo da će sav izgorjeti. O, čuda! Na rukavici se nije pokazivao nikakav trag da bi sakrivenoj rani srca sakrivena rana na ruci odgovarala kao kazna.

7. Od tada je kroz dva dana vikao i zapomagao, jer ga je na to silila strahovita bol. Svakom je objašnjavao tajnu nevjerna srca. Izjavljivao je da vjeruje kako je sveti Franjo zaista imao svete rane i očitovao pod zakletvom kako su mu iščezle sve umišljene sumnje. Ponizno je molio sveca Božjega da mu po svojim svetim ranama pritekne u pomoć, a mnoge je molitve podupirao žrtvom obilnih suza. Zaista nešto divno! Pošto je odbacio nevjeru, ozdravio mu je duh, a onda je uslijedilo ozdravljenje tijela. Sva se bol stišala, ohladila se žestina, povreda nije ostavila nikakva traga. Čovjek posta ponizan pred Bogom, odan svecu i doživotnim je prijateljstvom bio privržen Redu braće. Ovo tako blistavo čudo potvrđeno je zakletvama, a najviše ga je utvrdio mjesni biskup. Neka bude blagoslovljena čudesna snaga Božja, koja je u gradu Potenzi očitovala velike stvari!

8. Plemenite rimske gospođe, bilo da su udovice bilo da su još u braku, a napose one kojima bogatstvo omogućuje da drže povlasticu velikodušnosti i kojima je Krist ulio svoju ljubav, u svojim kućama imaju sobice ili neki kutić prikladan za molitvu. Tu imaju kakvu svetu sliku i lik onoga sveca kojega napose štuju. Tako je neka gospođa, koja bijaše plemenita i po neporočnosti života i po ugledu svojih roditelja, izabrala svetog Franju za svog zaštitnika. Njegovu je sliku

imala u odijeljenoj sobici gdje se Ocu molila u skrovitosti. Jednoga dana kad je pobožno prionula uz molitvu i kad je najpažljivije očima tražila svete znakove jer ih nije mogla otkriti, s bolom se počela silno čuditi. No kakvo čudo ako na slici ne bijaše onoga dana što je slikar propustio načiniti. Žena je to u svom srcu nosila više dana, a da nikomu nije kazala. Opetovano je promatrala sliku i uvijek se žalostila. I gle, najednom se jednoga dana na rukama pokazaše oni čudesni znaci kao što ih se običava stavljati na ostale slike. Božanska je moć nadomjestila ono što je ljudska umjetnost zanemarila.

9. Žena je uzdrhtala i silno se uzbudila. Odmah k sebi pozove kćer koja je majku nasljedovala u svetom načinu života, te joj rekne što se dogodilo. Pomno ju je ispitala o tome je li do tada viđala sliku bez rana. Djevojka je uz zakletvu potvrdila da je slika nekoć bila bez rana, a sada se na njoj opažaju rane. No jer ljudski duh samoga sebe često tjera da padne i u sumnju dovodi istinu, ponovno se u ženino srce uvukla štetna sumnja da slika nije možda već od početka imala znakove. I Božja je moć, da se prvo čudo ne bi omalovažilo, pridodala i drugo. Odmah je naime nestalo onih znakova, slika je ostala lišena one odlike da bi sljedeće čudo bilo dokazom za prijašnje. Vidio sam ovu udanu ženu bogatu krepostima; vidio sam, priznajem, pod svjetovnim odijelom dušu posvećenu Kristu Gospodinu.

10. Ljudski razum se već tamo od samoga rođenja zapliće u osjećajnost i grubu maštu te je gdjekada prolaznim predodžbama prisiljen dovoditi u sumnju sve ono što treba vjerovati. Zbog toga teško vjerujemo ne samo u čudesna svetačka djela nego u stvarima spasenja i sama vjera trpi od mnogih smetnja. Neki manji brat, po službi propovjednik i čovjek čestita života, bijaše čvrsto uvjeren s obzirom na svete rane. Dok je išao ili uobičajenim putem ili se nečim izvanrednim zanosio, počela bi ga uznemirivati sumnja s obzirom na svečevo čudo. U njegovu duhu javila bi se borba; razum je zastupao istinu, a mašta je uvijek tvrdila protivno. Razum je, potpomognut mnogim pomagalima, čvrsto stajao na tome da je onako kao što se govori, a kad bi ostala pomagala postala nedovoljna, oslonio bi se na istinu koju vjeruje Crkva. Nasuprot tome su se urotile tamne noći osjećaja protiv čuda za koje se činilo da je u suprotnosti s cijelom prirodom i da je u prijašnjim stoljećima bilo nečuveno. Jedne večeri, izmoren tom borbom, ušao je u sobu, a sa sobom je unio slabi razum i još više ukočenu drskost mašte. Dok je spavao, ukazao mu se sveti Franjo s blatnim nogama. Bio je ponizno strog i strpljivo srdit. I upitao ga je: »Kakva se to u tebi vodi borba? Kakva je to prljavština sumnji? Pogledaj moje ruke i moje noge!« I kad je taj vidio probodene ruke, na blatnim nogama rana nije vidio. Franjo

mu je rekao: »Ukloni blato s mojih nogu i pogledaj mjesta čavala!« Kad je ovaj prihvatio svečeve noge, činilo mu se da je uklonio blato i rukama je doticao mjesta čavala. Kad se brat probudio, odmah se rasplakao i tako je na neki način prijašnje prljave osjećaje oprao javnim priznanjem.

11. Da se ne bi mislilo kako one svete rane nepobjedivoga vojnika Kristova nisu imale neku naročitu snagu, osim što su bile znak posebna odlikovanja i povlastica najveće ljubavi, čemu se cijeli svijet ne prestaje diviti, može se shvatiti po još očitijoj neobičnosti jednoga čuda koje se dogodilo u Španjolskoj, u kastiljskom kraljevstvu, kolika su snaga Božjega oružja bili oni sveti znakovi. Bijahu naime dva čovjeka koji su se dugo međusobno u vrlo neprijateljskim natezanjima parbili. Njihov se bijes ničim nije mogao umiriti, nije moglo doći ni do kakva trajna stišavanja njihove srdžbe. Zbog žestokih uvreda ni na čas se nije mogao pružiti lijek uvriježenu bolu, nego samo ako bi jedan rukom drugoga najokrutnijom smrću bio maknut. Stoga su jedan drugomu, oboružani, s mnogima postavljali zasjede, jer se zločin ne bi mogao izvesti javno. Dogodilo se jedne večeri, kad je već bio dubok sumrak, da je neki čovjek čestita života i hvalevrijedna glasa prolazio onim putem na kojem je sakrivena čekala zasjeda jednoga od njih da ubije onoga drugoga. Kad je ovaj, kao što je običavao, nakon povečerja pošao u crkvu braće da se pomoli, jer je svom ljubavlju bio odan blaženom Franji, ustadoše sinovi tame na sina svjetla, za koga su držali da je onaj dušmanin kojega već dugo traže da ga ubiju. Sa svih strana su ga na smrt izranili i polumrtva ga ostavili. A na kraju mu je okrutni neprijatelj duboko kroz grlo zarinuo mač, a jer ga nije mogao izvući, ostavio ga je.

12. Sa svih strana pohrliše susjedi i zapomaganjem koje se čulo do neba oplakivahu smrt nedužnoga. A budući da je u čovjeku još bio duh života, prihvaćen je liječnički savjet da se nož iz grla ne izvlači. Možda su tako postupali poradi ispovijedi da bi se mogao barem kakvim znakom ispovjediti. Zato su liječnici cijelu noć sve do jutarnjih sati ispirali rane i šivali ih. A kako su ubodi bili mnogobrojni i duboki, od liječenja su odustali jer ništa nije koristilo. Naokolo kreveta zajedno su s liječnicima stajala manja braća. Ispunjena velikim bolom, očekivahu prijateljev svršetak, kadli zazvoni zvono koje je braću pozivalo na jutarnju. Kad je žena ranjenoga čovjeka čula zvono, naričući je prišla krevetu i rekla: »Gospodaru moj, ustani brzo, pođi na jutarnju jer te poziva tvoje zvono!« I odmah je onaj koga se smatralo mrtvim podvostručio disanje, nastojao je da nekako mucajući istisne piskutljive riječi. Uspravio je ruku i usmjerio je prema maču. Činilo se kao da nekom daje znak da ga izvuče. I gle

čuda! Mač je odmah na očigled svima izletio sve do kućnih vrata kao da je bačen rukom vrlo jaka čovjeka. Čovjek je ustao zadobivši potpuno zdravlje. Kao da je ustao iza sna ispripovijedao je čudesna djela Gospodnja.

13. Toliko su se srca sviju zapanjila te su bili kao izbezumljeni. Smatrali su da je ono što se dogodilo bila utvara. Na to je onaj koji je ozdravio rekao: »Nemojte se bojati, nemojte vjerovati da je bila tlapnja ono što ste vidjeli! Sveti je Franjo, kojega sam uvijek štovao, maločas odavde otišao. On me je posve izliječio od sviju uboda. One je svoje presvete rane postavio na svaki pojedini moj ubod. Njihovom ljekovitom snagom ublažio mi je sve rane. Doticaj s njima na čudesan ih je način, kao što vidite, iscijelio. Kad ste u mojim grudima čuli pojačano krkljanje, tada je izgledalo kao da će sveti otac, pošto je ostale rane nježno liječio, ostavivši mač u grlu, otići. Njemu sam nemoćnom rukom pokazao da ne mogu govoriti, zamolio sam ga da mi izvuče mač, koji je na poseban način predstavljao smrtonosnu opasnost. Odmah ga je zgrabio, kao što ste svi vidjeli, i snažnom rukom bacio. Kao što je prije toga svetim ranama pomilovao i blago dotaknuo ranjeno grlo, tako me je savršeno izliječio da su sada ranjena mjesta tijela jednaka onima koja su uvijek bila netaknuta.« Tko se svemu ovome ne bi čudio? Tko još može misliti da je ono što se o ranama pripovijeda nešto drugo, a da sve to nije božanskoga podrijetla?

3. POGLAVLJE

Vlast što ju je imao nad neosjetnim stvorovima, prvenstveno nad vatrom

14. U vrijeme kad je čovjek Božji bolovao na očima, da mu se omogući liječenje, u prebivalište je pozvan liječnik. Taj je došao...[5]

15. Kad je blaženi Franjo jednom zgodom htio poći u neko samotište da se ondje slobodnije prepusti kontemplaciji...[6]

16. U Gaglianu, napučenu i znamenitu gradu, u biskupiji sulmonskoj, živjela je neka žena imenom Marija koja se, pošto je išla vrletnim putovima ovoga svijeta, obratila Bogu i potpuno se predala službi svetoga Franje. Kad je jednoga dana otišla u neku goru, osuđenu na posvemašnju sušu, da nasiječe javorova granja, zabo-

---

5 Ono što slijedi doslovno se nalazi u 2Čel 166.

6 2Čel 46.

ravila je sa sobom ponijeti vode. Budući da je žega silno pripekla, počela je skapavati od užasne žeđi. Kad već nije mogla ništa raditi, ležeći kao mrtva na zemlji počela je u duši zazivati svoga zaštitnika svetoga Franju. I gle, dođe sveti Franjo, pozva je njezinim imenom i reče: »Ustani i napij se vode što je Bog poklanja tebi i mnogim drugima!« Na ove je riječi žena počela zijevati i, nadvladana snom, zaspala. Još jednom bi pozvana, ali je, jako pospana, ponovno legla na zemlju. Na treći poziv, ojačana svečevim nalogom, ustade. Prihvatila je paprat koja se nalazila pokraj nje i iščupala je. Kad je opazila da joj je korijen sav mokar, počela je prstom i komadićem drveta naokolo kopati. Rupa se začas napunila vodom, malena kapljica postade izvorom. Žena se napila i, utaživši žeđ, umila je oči, kojima ništa nije mogla jasno vidjeti, jer su joj se od duga bolovanja zamaglile. Razbistriše joj se oči i nesta s njih svake staračke zamagljenosti kao da su prožete novim svjetlom. Žena se požuri kući i svakom je pripovijedala o divnu čudu na slavu svetoga Franje. Glas se o čudu raširio te je i u drugim krajevima dospio do ušiju sviju. Sa svih strana pohitješe mnogi koji su bili pritisnuti različitim bolestima i, pošto bi se za spas duše ispovjedili, ondje bi bili oslobođeni od svojih prijestupa. Slijepima se vraćao vid, natečenost od vodene bolesti iščezavala je, hromi bi nanovo prohodali i različitim drugim bolesnicima tu se nađoše različite ljekarije. Do dana današnjega ondje postoji izvor koji se može vidjeti. Na čast svetome Franji ondje je podignuta kapela.

17. U ono vrijeme kad je Franjo pritisnut vrlo teškom boleśću bolovao u samotištu svetog Urbana te umornim ustima zatražio vina, odgovoriše mu da nema vina koje bi mu pružili. Zamolio je da mu donesu vode. Kad je donesoše, blagoslovio ju je znakom križa i element se u tren oka prometnuo u nešto sasvim drugo. Izgubio je vlastiti okus i preuzeo posve drugi. Ono što bijaše čista voda postade najboljim vinom i što nije moglo siromaštvo, pružila je svetost. Kad je čovjek Božji od toga okusio, tako je lako ozdravio da je ona čudesna pretvorba bila uzrokom čudesna ozdravljenja, a čudesno ozdravljenje postade svjedokom čudesne pretvorbe.

18. U rietskoj krajini zavladala je teška pošast koja je nemilice kosila sva goveda te je jedva preostala gdjekoja krava. Nekom bogobojaznom čovjeku u noćnom je viđenju dan naputak da brzo ode u samotište braće pa da uzme vodu u kojoj je blaženi Franjo, koji je u to vrijeme ondje boravio, oprao noge ili ruke, pa neka njome poškropi sve krave. Kad je taj čovjek sutra ujutro ustao, veoma zabrinut za vlastito dobro, otišao je u prebivalište pa je uz pomoć braće kradomice uzeo te vode, a da svetac to nije znao. Njome je prema

danoj uputi poškropio sve krave. Onoga je časa, Bogu hvala, prestala ona smrtonosna pošast i u onom se kraju nije više pojavljivala.

19. U različitim je krajevima iz gorljive pobožnosti prema svetom Franji mnogobrojni narod češće donosio kruh i druge jestvine da ih blagoslovi. Pošto se to dugo vremena po Božjem daru čuvalo od kvarenja, bolesna bi tjelesa ozdravljala kad bi od toga bolesnici kušali. A dokazano je da se pomoću toga rastjeruju gromovi i tuča. Nadalje, iskustvo nekih svjedoči o tome kako su pojas kojim se pasao i komadići njegove odjeće odagnali bolesti, utišavali vrućicu i kako se vraćalo dugo željeno zdravlje. Kad je na Božić slavio uspomenu na betlehemsko Dijete i kad je obnavljao otajstvene događaje u vezi s Djetetom Isusom, među mnogim čudesnim djelima što ih je Bog ondje očitovao, sijeno odneseno iz onih jasala mnogima je poslužilo kao lijek za ozdravljenje, a osobito ženama u slučaju teška porođaja i svim životinjama koje su bile zahvaćene kakvom pošasti. Pošto smo najprije ovo iznijeli o neživim stvorovima, iznijet ćemo nešto malo i o pokoravanju živih stvorova.

4. POGLAVLJE

Vlast što ju je imao nad živim stvorovima

20. I sami su se stvorovi trsili da svetom Franji uzvrate ljubav i da pokažu zahvalnost za njegova dobročinstva. Jednom zgodom, kad je prolazio Spoletskom dolinom, zaustavio se u jednom prebivalištu nedaleko od Bevagne. Ondje se sjatilo vrlo veliko mnoštvo rajrazličitijih ptica. Kad ih je svetac Božji opazio, iz posebne ljubavi prema Stvoritelju kojom je ljubio sve stvorove, žurno je otišao do onoga mjesta te ih je kao razumne na uobičajeni način pozdravio. A kad se ptice nisu digle, došao im je posve blizu i između njih je amotamo prolazio. Svojom tunikom je doticao njihove glave i tijela. Kad se međutim napunio radošću i divljenjem, pažljivo ih je pozvao da poslušaju riječ Božju rekavši: »Sestre moje ptice, mnogo morate hvaliti svoga Stvoritelja i ljubiti ga uvijek. On vas je zaodjenuo perjem i dao vam krila za let. Među ostalim stvorovima vas je učinio slobodnima i poklonio vam čisti zrak. Niti sijete niti žanjete, on vas upravlja, a da se ni za što ne morate brinuti.« Na ove riječi ptičice su se na svoj način jako obradovale. Počele su protezati vratove, širiti krila, otvarati kljunove i pažljivo su ga promatrale. Nisu se s mjesta udaljile dok ih nije prekrižio, dok im nije dopustio i dao im blagoslov. Kad se vratio k braći, okrivljivao se s nemara što do onda nije propovijedao i pticama. Tako je od toga dana brižljivo poticao ptice i zvijeri, štoviše, i neživе stvorove da hvale i ljube Stvoritelja.

21. Jednom je došao u gradić koji se zove Alviano da propovijeda. Kad se narod sabrao i ušutio, zbog lastavica koje su se na onome mjestu mnogo gnijezdile i cvrkutanjem pravile buku, uopće ga se nije moglo čuti. Dok su svi slušali, progovorio im je i rekao: »Sestre moje lastavice, već je vrijeme da i ja progovorim jer ste vi do sada dosta govorile! Poslušajte riječ Božju u šutnji dok se ne dovrši riječ Gospodnja.« I one su, kao da su razumne, ušutjele i nisu se micale s mjesta dok propovijed nije bila dovršena. Svi koji su to vidjeli zadivili su se i veličali su Boga.

22. U gradu Parmi lastavica je nekog studenta svojim bezobzirnim cvrkutanjem tako uznemirivala da nije mogao opstati na mjestu koje mu je bilo potrebno za razmišljanje. U malom uzbuđenju je rekao: »Ova je lastavica od onih koje, kako se čita, svetom Franji nisu omogućile da onomad propovijeda dok joj nije naredio da ušuti.« Okrenuo se zatim lastavici i rekao: »U ime svetoga Franje zapovijedam ti da mi omogućiš da te uhvatim!« Bez oklijevanja mu je doletjela u ruke. Student se zadivio te joj je vratio prvotnu slobodu, ali njezina cvrkutanja više nije čuo.

23. Blaženi se Franjo Rietskim jezerom vozio u samotište kod Greccia...[7]

24. Drugom prilikom se čamcem vozio po istom jezeru. Kad je stigao u pristanište, pokloniše mu veliku živu ribu. Po svom običaju nazvao ju je sestrom i stavio pokraj čamca. Riba se pred svecem u vodi igrala, a njemu je to bilo veoma drago te je hvalio Gospodina. Međutim riba nije s toga mjesta otišla dok joj svetac nije naložio.

25. Kad je blaženi Franjo, izbjegavajući po običaju poglede i razgovore s ljudima, boravio u jednom samotištu...[8]

26. Neki velikaš iz Sienske grofovije blaženom Franji, koji bijaše bolestan, posla fazana...[9]

27. Pokraj ćelijice čovjeka Božjega u Porcijunkuli, cvrčak je prebivao na smokvi...[10]

---

[7] Ono što slijedi gotovo je doslovno uzeto iz 2Čel 167.

[8] Gotovo doslovno iz 2Čel 168.

[9] Iz 2Čel 170.

[10] Doslovno uzeto iz 2Čel 171.

28. U jednoj zemljanoj posudi, iz koje je sveti čovjek pio, dok je boravio u siromašnom prebivalištu, nakon njegova odlaska pčele divnom vještinom načiniše medeno saće te su tako na čudesan način upozorile na božansku kontemplaciju u kojoj je ondje uživao.

29. U Grecciu svetom Franji bijaše darovan živ i zdrav zečić. Kad ga pustiše na slobodu te je mogao otrčati kamo hoće, na svečev bi poziv brzo dotrčao u njegovo krilo. Svetac ga je ljubazno uzeo i blago upozorio neka ne dopusti da ga ponovno ulove. Kad ga je blagoslovio, naredio mu je da se vrati u šumu.

30. Nešto slično dogodilo se s jednim kunićem, životinjom koja se teško pripitomljuje, kad je sveti čovjek boravio na otoku Peruđinskoga jezera.

31. Kad je čovjek Božji jednom zgodom putovao iz Siene u Spoletsku dolinu, prispio je na neko polje na kojem je paslo maleno stado ovaca. Kad ih je po svom običaju pozdravio, sve pritrčaše k njemu. Uzdizanjem glava i mnogim blejanjem odzdravljale su mu. Njegov je zamjenik pažljivim promatranjem opazio što su ovce učinile pa je, slijedeći ga polaganije s ostalom subraćom, ostalima rekao: »Jeste li vidjeli kako su se ovce ponijele prema svetom ocu? Uistinu, reče, velik je ovaj koga i životinje poštuju kao oca. Premda nemaju razuma, ipak prepoznaju prijatelja svoga Stvoritelja.«

32. Ševe, ptice što vole podnevno svjetlo, a zaziru od tamna sumraka, one su večeri kada je sveti Franjo sa svijeta prešao Kristu, pošto se već spustio suton skore noći, doletjele na kućni krov, a zatim su dugo kružile u zraku cvrkutajući. Ne znamo jesu li svojim načinom pjevanja izražavale radost ili žalost. Plačljivo su klicale i kličući plakale, bilo da su oplakivale osiromašenje sinova, bilo da su tako pokazivale očevo približavanje vječnoj slavi. Gradski noćobdije, koji su na uobičajeni način čuvali mjesto, zadivljeni pozvaše i druge da se dive.

5. POGLAVLJE

Kako je Božja dobrostivost bila uvijek na pomoć svetom Franji

33. Nisu samo stvorovi ovome čovjeku na svaki mig služili nego se po njegovoj želji svuda i božanska providnost spuštala. Ona božanska očinska blagost predusretala je i želje onoga koji joj se sasvim predao. Nestašica stvari i pomoć, želja i njezino ispunjenje išli su zajedno.

Šeste godine nakon svoga obraćenja, izgarajući od želje za mučeništvom, htio je otploviti u Siriju. Kad se ukrcao u lađu koja je onamo putovala, jer su puhali protivni vjetrovi, s ostalim se putnicima našao na obali Sklavonije. Kad je vidio da mu se tolika želja izjalovila, nakon kratka vremenskog razdoblja zamolio je neke mornare koji su putovali u Anconu da ga povezu sa sobom. A budući da su se oni tome tvrdoglavo opirali, jer nije imao čime platiti, svetac Božji sa svojim se pratiocem krišom ukrcao, pouzdavajući se mnogo u Gospodinovu dobrotu. Brzo se tu pokazala božanska providnost. Netko tko je bio svima nepoznat sa sobom donese živežne namirnice. I ovaj je iz lađe k sebi pozvao nekoga bogobojaznog čovjeka i rekao mu: »Sve ovo uzmi sa sobom i vjerno u vrijeme potrebe izruči onim siromasima koji su sakriveni u lađi.« I tako se dogodilo, kad je nastalo silno nevrijeme i kad su, veslajući mnogo dana potrošili svu zalihu hrane, da je preostala samo hrana siromašnog Franje. Ona se po Božjoj milosti toliko umnožila da se, dok su još više dana plovili, iz njegove zalihe, do ankonske luke udovoljilo potrebama sviju. Kad su tako mornari vidjeli da su po Božjem slugi Franji izbjegli pogiblima mora i po njemu primili ono što su mu uskratili, zahvaljivali su Bogu koji se uvijek u svojim slugama pokazuje čudesnim i ljubaznim.

34. Kad se sveti Franjo vraćao iz Španjolske, jer mu nije bilo moguće, kako je želio, otputovati u Maroko, snašla ga je vrlo teška bolest. Našavši se tako pritisnut bolešću u nevolji i kad mu je na grub način uskraćeno gostoprimstvo, kroz tri dana je bio lišen govora. Pošto se napokon koliko-toliko oporavio, idući putem rekao je bratu Bernardu kako bi htio jesti ako ima mesa od živadi. I gle, poljem dojaha neki konjanik noseći sa sobom vrlo dobru pticu. Rekao je blaženom Franji: »Slugo Božji, samo uzmi ovo što ti šalje božanska dobrota!« Radosno je primio dar. I kad je shvatio da se Krist za nj brine, blagoslivljao ga je u svemu.

35. Kad je otac siromaha bolestan ležao u dvoru rietskoga biskupa obučen u staru tuničicu, nekom zgodom je rekao jednom od svojih drugova kojega je sebi postavio za gvardijana: »Htio bih, brate, ako ti je moguće, da mi pronađeš sukna za tuniku.« Kad je brat to čuo, razmišljao je u svom srcu kako bi pronašao potrebnu tkaninu koja je tako ponizno zamoljena. Kad je sutradan u rano jutro pošao prema vratima s namjerom da ode u mjesto poradi tkanine, kad eto nekog čovjeka pokraj vrata koji mu je htio nešto reći. I reče bratu: »Za ljubav Gospodinu, brate, uzmi od mene sukno za šest tunika. Jednu zadrži sebi, a ostale za spas moje duše razdijeli kako ti se svidi.« Brat se veseo vratio blaženom Franji i obavijestio ga kako

je stigao dar s neba. Njemu će otac: »Uzmi tunike, jer je taj čovjek poslan da bi se tako doskočilo mojoj potrebi. Hvala onome koji se, kako se čini, sam za nas brine.«

36. Dok je blaženi čovjek boravio u nekom samotištu, danomice ga je posjećivao liječnik poradi liječenja očiju. Jednog dana svetac reče svojima: »Pozovite liječnika i najljepše ga pogostite.« Odgovori mu gvardijan. »Oče, s rumenilom na licu izjavljujemo da se sramimo pozvati ga jer smo sada toliko siromašni. Svetac mu odgovori rekavši: »Malovjerni, što hoćete da ponovno reknem?« Liječnik, koji je bio nazočan, reče: »Ja ću, predraga braćo, vašu neimaštinu smatrati užitkom.« Braća požuriše i svu zalihu iz smočnice doniješe na stol. Bilo je naime malo kruha, nešto malo vina, a da bi još tečnije jeli, kuhinja je poslala nešto povrća. Međutim se stol Gospodnji smilovao stolu svojih slugu. Netko pokuca na vrata, brat priskoči, kad gle, neka žena donijela punu košaru lijepa kruha, ribe i paštete od rakova, a osim toga je bilo meda i grožđa. Kad su siromašni blagovatelji to vidjeli, obradovaše se. Što je bilo lošije, ostavili su za sutrašnji dan, a ono bolje potrošiše toga dana. A liječnik uzdahnuvši progovori i reče: »Ni vi, braćo, ni mi svjetovnjaci ne poznamo svetost ovoga kako bi to trebalo.« I napokon su se doista najeli, ali su se većma nasitili čudom negoli jelom. Tako ono očinsko oko ne zaboravlja svojih. Što su prosjaci siromašniji, to ih brižljivije hrani.

6. POGLAVLJE

Gospođa Jakoba iz Settesolija[11]

37. Jakoba iz Settesolija, slavna, ali isto tako sveta Rimljanka, zavrijedila je povlasticu posebne svečeve ljubavi. Nije moje da joj na čast spominjem glasovito podrijetlo, ugled obitelji, veliko bogatstvo, a konačno ni divno savršenstvo njezinih kreposti, ni udovičku uzdržljivost. Kad je svetac ležao bolestan od one bolesti koja mu je, pošto je uminula svaka bol, sretnu trku najsretnije dovršila, malo dana prije smrti htjede poslati po gospođu Jakobu u Rim. Ako bi njega, koga je tako žarko ljubila kao prognanika, htjela vidjeti kako se vraća u domovinu, neka dođe najžurnije. Napisano je pismo, potražen je hitar teklić, a kad je pronađen, opremljen je za putovanje. Na-

[11] Franjo ju je nazvao »bratom Jakobom« iz tri razloga: što se odlučno pod njegovim vodstvom dala na provođenje dubljeg duhovnog života, što je posjedovala mušku odvažnost, a i zato što je Redu bila neobično privržena i na najrazličitije načine ga u njegovim prvim počecima potpomagala. Ona je bila udovica pokojnoga Graziana Frangipanea. Nakon smrti sv. Franje živjela je u Asizu i ondje umrla 1239. Pokopana je u kripti crkve sv. Franje blizu svečeva groba.

jednom se na vratima začulo rzanje konja, žamor vojnika, živahnost pratnje. Jedan od drugova pođe k vratima. Onaj koji je otpremao teklića tu je našao nazočnu onu koju je tražio. Čudom se čudio i što je brže mogao otrčao je svecu. Od radosti se nije mogao suzdržati te je rekao: »Javljam ti dobru novost.« Njega je svetac pretekao i brzo odgovorio: »Blagoslovljen bio Bog, koji je gospođu Jakobu, našega brata, poslao k nama! Otvorite vrata, pustite je unutra i uvedite, jer za brata Jakobu ne važi odredba koju s obzirom na žene treba obdržavati!«

38. Među plemenitim gostima nasta veliko veselje. Usred izraza duhovne pažnje provališe suze. A da čudu ne bi ništa nedostajalo, ustanovilo se da je sveta žena donijela sve što god je prema očevu prije napisanom pismu trebalo donijeti za njegov ukop. Donesena je tkanina pepeljaste boje kojom se imalo pokriti tjelešce preminuloga, mnogo svijeća, pokrivalo za lice, jastučić za glavu,[12] a donijela je i neko jelo što ga je svetac zaželio. I sve što je srce ovoga čovjeka željelo Bog je nadahnuo. Želim prikazati ishod ovoga pravog hodočašća da ovu plemenitu hodočasnicu ne otpustim bez utjehe. Čekalo je mnoštvo naroda, napose mnogi pobožnici grada, da se ubrzo po smrti ostvari svečevo rođenje za nebo. No dolazak pobožne Rimljanke sveca je ojačao i činilo se da će još malo poživjeti. Zato je i ta gospođa odredila da se otpusti ostala pratnja kako bi ostala ona sama sa sinovima i s nekolicinom štitonoša. I reče joj svetac: »Nemoj tako, ja ću preminuti u subotu, a ti ćeš se sa svima vratiti u nedjelju.« Tako je i bilo: u narečeni sat ušao je u slavnu Crkvu onaj koji se u borbenoj hrabro borio. Ispuštam ono o skupljanju naroda, o zanosnu klicanju, o svečanoj zvonjavi, o prolijevanju suza; prelazim preko plača sinova, preko uzdisaja onih dragih, preko naricanja drugova. Prelazim na ono što bi moglo utješiti hodočasnicu, koja je lišena očeve utjehe.

39. Oblivenu suzama potajno odvedoše i položiše joj prijateljevo tijelo u naručaj, a zamjenik joj reče: »Evo ti onoga koga si za života ljubila, drži ga i mrtva!« Tijelo je natopila još toplijim suzama. Zatim je plačnim glasom uzdišući jaukala. Ponavljala je zagrljaje i poljupce, razriješila je pokrivalo da ga gleda otkrivena. Što još? Promatrala je onu dragocjenu posudu u kojoj je bilo pohranjeno skupocjeno blago, urešeno sa pet bisera.[13] Gledala je rezbarije što ih je sama ruka Svemogućega na divljenje cijelome svijetu načinila i ispunjena

---

[12] Taj se jastučić sačuvao do danas i nalazi se u crkvi sv. Franje u Cortoni, što ju je sagradio brat Ilija.

[13] Tj. sa znakovima rana.

neobičnim veseljem nad mrtvim prijateljem živnula je. Savjetovala je da se nečuveno čudo ne skriva i da se ne drži u tajnosti, nego neka se na razborit način pokaže svima da ga vide vlastitim očima. Zato su natječući se žurili da vide prizor što ga na takav način Bog nije učinio nijednome narodu. Svi su se zapanjeno divili. Ostavljam pero jer ne bih htio mucati o onome što ne mogu objasniti. Ivan Frigia Pennates,[14] tada još dječak, a kasnije rimski prokonzul i grof papinskoga dvora, što je onda zajedno s majkom svojim očima gledao i rukama doticao, to slobodno svjedoči i protiv sviju sumnja priznaje. Neka se hodočasnica vrati kući utješena izvanrednom milošću, a mi prelazimo nakon svečeve smrti na druge stvari.

7. POGLAVLJE

Uskrsnuli mrtvi po zaslugama blaženoga Franje

40. Započinjem s mrtvima koji su po zaslugama Kristova priznavaoca uskrišeni. Molim da i slušaoci i čitaoci jednako budu pažljivi. Opisujući to izostavit ću mnoge okolnosti, jer mi je stalo do kratkoće. Prešutjet ću i zanos onih koji su se divili, a pribilježit ću samo ono čudesno. U gradiću Monte Marano, nedaleko od Beneventa, neka žena plemenita podrijetla, a još plemenitija po krepostima, posebnom je pobožnošću bila privržena svetom Franji i vjernom službom mu je iskazivala svoje poštovanje. Bila je pritisnuta bolešću, a napokon joj se približio i svršetak te je krenula putem svakoga tijela. Preminula je o zapadu Sunca, a ukop je bio predviđen za sljedeći dan, da bi mogla prispjeti brojna rodbina. Noću dođoše svećenici da održe opijelo i da prema psaltiru otpjevaju mrtvački časoslov. Sakupilo se mnoštvo molitelja obaju spolova. I gle, kad najednom naočigled svima, na odru se žena uspravi i pozove jednog od nazočnih svećenika, koji joj bijaše kum, i reče: »Oče, želim se ispovjediti, saslušaj moj grijeh! Ja sam umrla i bačena sam u težak zatvor, jer grijeh što ću ti očitovati još nisam ispovjedila. Dajte, molite se za mene svetom Franji, koga sam uvijek veoma štovala. Sada mi je dopušteno da se vratim u tijelo da, pošto očitujem taj grijeh, zadobijem oproštenje. Pred vašim ću očima, kada ti ga otkrijem, pohitjeti u obećani mir.« Uzdrhtalu svećeniku drhteći se ispovjedila. Kad je primila odrješenje, mirno je legla na odar i u Gospodinu blago preminula. Tko može dostojnim pohvalama prodičiti moć ispovijedi i svečeve zasluge?

[14] To je bio najstariji sin gospođe Jakobe.

41. Da bi se pokazalo kako je ispovijed divan dar Božji i kako bi trebalo da je svi cijelim srcem prigrle, i da dostojno prikažemo kako je svetac kod Krista bio u izvanrednoj milosti, moramo iznijeti što se na čudesan način očitovalo dok je živio na svijetu i što je Krist nakon njegove smrti još čudesnije očitovao na njemu. Kad je naime jednom blaženi otac Franjo došao u Celano da propovijeda, neki ga je vitez s pobožnim poštovanjem i sa svom usrdnošću pozvao da pođe s njim na objed. On se nećkao i odbijao, ali bio je pobijeđen upornom ustrajnošću. I dođe vrijeme ručka. Pripravljen je raskošan stol. Pobožni gostoprimac bio je ushićen i cijela je obitelj bila razdragana zbog dolaska siromašnih gostiju. Blaženi je Franjo stajao uzdignuvši oči prema nebu i neopazice je pozvao gostoprimca te mu je rekao: »Gle, brate gostoprimče, pobijeđen tvojom molbom, ušao sam u tvoju kuću da blagujem. Odmah pristani na moj prijedlog. Ti nećeš jesti ovdje, nego na drugome mjestu. Pobožno raskajan ispovjedi svoje grijehe i neka ne ostane ništa što ne bi iznio u valjanoj ispovijedi. Gospodin će ti danas vratiti što si s tolikom ljubavlju primio njegove siromahe.« Taj je čovjek smjesta pristao na svečeve riječi. Pozvao je pratioca svetoga Franje, koji bijaše svećenik, i u valjanoj ispovijedi otkrio mu je sve svoje grijehe. Sredio je svoje kućne stvari i ne sumnjajući čekao da se ispuni svečeva riječ. Napokon pristupiše k stolu. I kad su svi počeli jesti, pošto je na prsima načinio znak križa, i on je dršćući rukom posegnuo za kruhom. Ali prije nego što je ruku natrag povukao, naklonivši glavu, ispusti dušu. O, kako treba cijeniti ispovijed grijeha! Evo, mrtvac je ustao da bi se mogao ispovjediti, a da onaj koji je živ ne bi zauvijek propao, oslobođen je dobročinstvom ispovijedi.

42. Sinčić nekog bilježnika grada Rima imao je jedva sedam godina. Kad mu je majka pošla u crkvu svetoga Marka na propovijed, po dječjem običaju želio ju je pratiti. Kad ga je majka odbila, on se rastužio. Ne znam po kakvu đavolskom poticaju, mališ se kroz prozor dvora sunovratio. Od teška se pada razmrskao i tako otišao u smrt koja je svima zajednička. Majka još ne bijaše daleko. Čuvši tresak, pomisli da joj se dijete sunovratilo. Kad je brzim trkom došla kući, našla je sina mrtva. Odmah je na sebe pružila osvetničku ruku. Sakupiše se susjedi. Mrtvacu su pozvani liječnici. Ali zar će oni mrtva uskrisiti? Vrijeme je prošlo u pretragama i liječničkim odredbama. Liječnici su samo mogli ustanoviti da on stoji pred sudom Božjim i da mu se ne može pomoći. Izgubio je toplinu i život, osjećanje i snagu – liječnici su samo to ustanovili. Brat Rao, iz Reda manje braće, bio je u cijelom Rimu vrlo poznat propovjednik. Kad je onuda prolazio da održi propovijed, pristupio je k dječaku i pun vjere rekao ocu: »Vjeruješ li da svetac Božji Franjo može tvoga sina

uskrisiti od mrtvih zbog ljubavi koju je uvijek imao prema Sinu Božjem, Gospodinu Isusu Kristu?« Otac odgovori: »Čvrsto vjerujem i priznajem. Bit ću njegovim doživotnim slugom i hodočastit ću u njegovo svetište.« Onaj se brat s pratiocem ničice baci na molitvu i sve nazočne pozove da mole. Poslije toga dječak poče pomalo zijevati, dizati ruke i uspravljati se. Priskoči majka i zagrli sina. Otac se od radosti nije snalazio. A sav je narod, ispunjen divljenjem, na sav glas veličao Krista i njegova sveca. Dječak je odmah pred svima prohodao i sasvim se vratio u život.

43. Jednom su braća iz Nocere od nekog čovjeka imenom Petar zamolila kola, koja su im bila potrebna. On im luđački odgovori rekavši: »Radije bih dvojicu od vas zajedno sa svetim Franjom ogulio nego da vam posudim kola.« Čovjek se smjesta pokajao što je izrekao toliku pogrdu. Lupio se po ustima i molio milosrđe. Pobojao se naime da ne bi uslijedila osveta kao što je odmah i uslijedila. Noću je u snu vidio svoju kuću punu muškaraca i žena kako plešu uz glasno uzvikivanje. Odmah mu je obolio sin imenom Gafar i ubrzo je izdahnuo. Ples što ga je vidio prometnuo se u pogrebno naricanje, a klicanje u jadikovku. Sjetio se pogrde što ju je izrekao protiv svetoga Franje. Kazna ga je poučila kako je ono bio težak grijeh. Valjao se po zemlji i nije prestajao zazivati svetoga Franju pa je govorio: »Ja sam sagriješio, mene si morao kazniti. Povrati mi, sveče, sad već raskajanom, onoga koga si uzeo kad sam onako opako govorio. Predajem ti sebe, zauvijek se tvojoj službi stavljam na raspolaganje. I sve prvine ću ti uvijek prinositi.« O, čuda! Na te je riječi dječak ustao, prekinuo naricanje i očitovao je što je bio uzrok njegove smrti. Rekao je: »Kad sam bio mrtav, došao je blaženi Franjo. Poveo me tamnim, vrlo dugačkim putem. Zatim me je postavio u tako divan, tako raskošan cvjetnjak da se cijeli svijet s njim ne može usporediti. Onda me je istim putem odveo natrag i rekao mi: 'Vrati se svom ocu i majci, ovdje te više neću zadržavati.' I evo, vratio sam se kako se njemu svidjelo.«

44. Kad se neki dječak u gradu Capui s mnogim dječacima neoprezno igrao na obali rijeke Volturna, s obale je pao u dubinu. Riječni ga je vir brzo progutao i mrtva šljunkom pokopao. Na dozivanje dječaka, koji su se s ovim pokraj rijeke igrali, brzo dotrčaše mnogi muškarci i žene. Kad su saznali za dječakov slučaj, kroz plač povikaše: »Sveti Franjo, vrati dječaka ocu i djedu, koji se trude u tvojoj službi!« Doista su dječakovi otac i djed prema svojim mogućnostima pomagali pri izgradnji neke crkve u čast svetoga Franje. Dok se sav narod ponizno i pobožno pozivao na zasluge blaženog Franje, dođe neki plivač koji je nedaleko stajao. Kad je

čuo viku i kad je saznao da je dječak prije dobar sat vremena pao u rijeku, zazvao je ime Kristovo i zasluge blaženoga Franje, svukao se i gol se bacio u rijeku. Kako uopće nije znao na kojem je mjestu dječak pao u vodu, uz obalu i na dubini rijeke počeo je amo-tamo pretraživati. I napokon je po volji Božjoj pronašao mjesto na kojem je vir kao u grobu prekrio dječakovo truplo. Kad ga je iskopao i iznio, bolno je pogledao mrtvaca. Premda je nazočni svijet vidio mrtva dječaka, ipak je plačući i zapomagajući zavapio: »Sveti Franjo, vrati dječaka njegovu ocu!« Blaženi je Franjo, kako je to pokazao čin, izazvan pobožnošću i molitvama naroda, mrtvoga dječaka odmah oživio. A kad je on na veselje i divljenje sviju ustao, ponizno je zatražio da ga odnesu u crkvu blaženog Franje, po čijoj je milosti, kako je pod zakletvom tvrdio, ponovno probuđen na život.

45. U gradu Susi, u četvrti koja se zove Ad columnas, zatirač duša i ubojica tjelesa đavao porušio je i razorio neku kuću. Premda je imao u planu pogubiti mnoštvo djece koja su se kraj te kuće zabavljala dječjim igrama, zahvatio je samo jednoga mladića kojega je kuća, kad se rušila, usmrtila. Muževi i žene, preplašeni lomljavom kuće što se rušila, dotrčaše sa svih strana. Kad su raskrčili ruševine, bijednoj majci izručiše mrtvoga sina. Ona je izgrebala svoje lice i raščupala kosu. Gorko je uzdisala i, lijući potoke suza, koliko je samo mogla, uzviknula je: »Sveti Franjo, sveti Franjo, vrati mi moga sina!« Kad je majka nakon sat vremena od tako teška bola malo odahnula i sabrala se, izrekla je ovaj zavjet: »O, sveti Franjo, vrati mi, bijednici, moga dragog sina, a ja ću tvoj oltar uresiti srebrenim vezom i pokrit ću ga novim oltarnikom, a oko cijele tvoje crkve postavit ću svijeće!« I mrtvaca staviše na odar. Kako se spustila noć, za sahranu su odredili sutrašnji dan. A oko ponoći poče mladić zijevati i prije nego što je svanuo dan zagrijaše mu se udovi. Potpuno je oživio i počeo Bogu zahvaljivati. Kad je sav narod zajedno sa svećenstvom vidio da je mladić zdrav i neozlijeđen, zahvališe blaženom Franji.

46. U gradiću Pomarico, u brdinama Apulije, otac i majka imahu jedinicu kćerku. U nježnoj su je dobi osobito brižno pazili. Kako nisu više imali nade da će još imati potomstva, ona im je bila predmetom svekolike ljubavi. Prema njoj su usmjerili sve svoje brige. A kad je oboljela na smrt, njezinu ocu i majci bilo je kao da su sami umrli. I premda su danju i noću brižno bdjeli i djevojku neprestano čuvali, jednog je jutra nađoše mrtvu. Možda ih je prevario san ili ih je svladao umor od naporna bdjenja pa to nisu opazili. Lišena tako milog djeteta, a bez nade u potomstvo, i sama majka kao da je

umirala. Skupiše se rođaci i susjedi na prežalosni pogreb i požuriše pokopati mrtvo tijelo. Nesretna majka je ležala ispunjena neizrecivim bolima. Iscrpljena dubokom žalošću nije ništa opažala od svega onoga što se zbivalo. Međutim je sveti Franjo, koga je dopratio samo jedan subrat, posjetio ovu tako ostavljenu. Umiljato joj je progovorio rekavši: »Nemoj plakati jer ću, evo, tvojoj ugašenoj svjetiljci vratiti svjetlost!« Žena je smjesta ustala i svima ispripovijedala što joj je kazao sveti Franjo te nije dopustila da se mrtvo tijelo nekamo odnese. I majka se okrenu prema svojoj kćerki, zazva svečevo ime i podigne je živu i nepovrijeđenu. Drugome prepuštamo da opiše kakvo je divljenje ispunilo srca onih koji su to promatrali kao i neshvatljivu radost roditelja.

47. Na Siciliji je neki mladić imenom Geraldin, rodom iz Raguse, u vrijeme berbe s roditeljima otišao u vinograd. Kad se ispod tijeska nagnuo u bačvu da napuni mješine, najednom mu je vrlo veliko kamenje, pomoću kojeg se tiještalo grožđe, pošto se na nj srušila drvena naprava, smrtonosno pritisnulo glavu. Otac priskoči k sinu. Budući da je izgubio nadu da će ga tako pritisnuta spasiti, kako je pao tako ga je pod teretom ostavio. Hitro priskočiše vinogradari kad začuše bolno zapomaganje. Sažalijevahu nesretnoga oca, a sina izvukoše ispod ruševine. Mrtvo tijelo odnesoše na stranu i zamotaše ga te su samo još mislili na sahranu. Mladićev se otac usrdno bacio do nogu samoga Isusa. Molio ga je da bi se udostojao vratiti mu jedinca sina po zaslugama svetoga Franje čiji se blagdan tada približavao. Podvostručio je molitve, zavjetovao je čine pobožnosti i obećao da će što prije pohoditi moći svetoga čovjeka. Međutim je navečer prispjela majka. Sva se izbezumljena bacila na mrtva sina. Svojim plačem i ostale je ganula na plač. Mladić je odmah ustao i prekorio one koji su naricali. Radovao se što je po zagovoru svetoga Franje vraćen u život. Zatim su ljudi, koji su se zgrnuli, veličali Svevišnjega što je po svome svecu mrtvoga oslobodio od konopca smrti.

48. I nekoga drugog mrtvaca uskrisio je u Njemačkoj, o čemu je gospodin papa Grgur,[15] za vrijeme prijenosa blaženoga Franje, apostolskim pismom obavijestio i obradovao svu braću koja dođoše na prijenos i na kapitul. Nisam opisao tijek ovoga čuda jer mi nije poznat. Uvjeren sam da papino svjedočanstvo premašuje svako dokazno sredstvo. No sada već prijeđimo na ostale koje je istrgnuo iz samih ralja smrti.

---

[15] Grgur IX. u buli *Mirificans* od 16. svibnja 1230.

8. POGLAVLJE
Oni koje je istrgnuo iz ralja smrti

49. U Rimu je neki građanin imenom Rudolf imao dosta visoku kulu i u njoj uobičajena stražara. Jedne noći stražar je gore u kuli duboko zaspao. Dok je ležao na složenim drvima koja su se nalazila na samom prsobranu zida, pošto se razvezalo uže ili je odozdo puklo, s drvima se munjevitom brzinom strmoglavio i pao na krov dvora, a s krova na zemlju. Od velike se lomljave probudila cijela obitelj. Vojnici su pomislili da se radi o neprijateljskom prepadu pa su zato ustali i izišli naoružani. Isukavši mač jedan je zavitlao njime povrh čovjeka koji je ležao. Htio je njime udariti zaspaloga, ne prepoznavši u njemu stražara. Vojnikova se žena bojala da to nije možda njezin brat s kojim je njezin muž bio u smrtnom neprijateljstvu. Zadržala ga je da ga ne bi ranio; bacila se na čovjeka koji je ležao na zemlji i ljubazno ga je zaštitila. Čudesna li sna! Zaspali se čovjek nije probudio ni od opetovana pada ni od vike. Kad ga je napokon zabrinuta ruka prodrmala, probudio se i, kao da je lišen ugodna počinka, rekao je svom gospodaru: »Koji je razlog da me sada smetate u spavanju? Nikada nisam tako ugodno ležao, jer sam naime vrlo slatko spavao u naručju blaženoga Franje.« A kad su mu drugi objasnili sve o njegovu padu i kad se on, koji je ležao na visini, vidio dolje na zemlji, čudio se kako se to moglo dogoditi, a da nije opazio. Odmah je pred svima obećao da će činiti pokoru. Kad mu je gospodar dao dopuštenje, pošao je na hodočašće. Gospodarica je poslala braći, koja su boravila u njezinoj tvrđi izvan Rima, lijepo misno odijelo iz poštovanja i na čast svecu. Sveto pismo govori o velikoj zaslužnosti gostoprimstva, što potvrđuju primjeri. Spomenuti je gospodin one noći pružio gostoprimstvo dvojici manje braće iz poštovanja prema svetom Franji. I oni su s ostalima sudjelovali u nesretnu slučaju ovoga namještenika.

50. U gradiću Pofi, u Kampaniji, neki se svećenik imenom Toma s nekolicinom ljudi dao na popravljanje mlina koji bijaše svojina njegove crkve. Ispod mlina je bio duboki vodeni vrtlog, a povišenim žlijebom protjecala je obilna voda. Dok je svećenik neoprezno hodao samim rubom žlijeba, najednom je u nj pao. Čim je brzim padom dospio na drveni zatvarač mlina, točak se pokrenuo. Ležao je drvom pritisnut i nije se nikako mogao kretati. Budući da je pao nauznak, preko njega je tekla vodena struja. Tako su mu bijednom povrijeđeni i sluh i vid. Preostalo mu je da samo srcem usrdno zazove svetoga Franju. Dugo je tako ležao. Kad su stigli pomagači, koji su već izgubili svaku nadu, reče mlinar: »Snažno pokrenimo mlinski kotač da se okreće u protivnom smjeru kako bi tako iz sebe

izbacio truplo.« Tako velikim naporom pokrenuše mlinski kotač u protivnom smjeru. I izbačena ga vidješe kako se u vodi praćaka. Dok je vodena struja tako još poluživa svećenika valjala, pojavi se neki manji brat, odjeven u bijelu tuniku i opasan pasom. Velikom ga nježnošću uhvati za ruku, izvuče iz rijeke i reče: »Ja sam Franjo, koga si zazvao!« A on se, ovako spašen, silno zaprepastio i počeo je amo-tamo trčati govoreći: »Brate, brate!« A zatim će onima koji su naokolo stajali: »Gdje je on? Kojim je putem otišao?« Oni se ljudi dršćući baciše na zemlju te su tako veličali Boga i njegova sveca.

51. Neki su dječaci u pokrajini Capitanata iz mjesta Celano pošli skupljati biljke.[16] Na jednom se polju nalazio stari bunar. Njegov je gornji rub bio zasjenjen zelenim biljem. Voda je u njemu bila duboka četiri koraka (oko 6 m!). Dječaci su se razišli na sve strane. Jedan je neoprezan pao u bunar. Dok je trpio zemaljski brodolom, vapio je za nebeskom pomoći. Dok je padao, viknuo je: »Sveti Franjo, pomozi mi!« Ostali su se amo-tamo okretali. Kad onoga dječaka nisu nigdje vidjeli, vikom, obilaženjem i sa suzama tražili su ga. Kad napokon dođoše do bunara, bilje koje se tada pokazalo na površini vode poslužilo im je kao trag te su tako zaključili da je dječak upao unutra. Plačući pohitješe u mjesto, sakupe mnoštvo ljudi i, po sudu sviju, vratiše se bez nade. Jedan se pomoću konopa spustio u bunar. I gle, opazi dječaka kako sjedi na površini vode. Nije pretrpio upravo nikakve povrede. A kad je dječak iz bunara bio izvučen, rekao je svima koji su se sakupili: »Kad sam nenadano pao, zazvao sam pomoć svetoga Franje. Odmah dok sam još padao našao se on uza me. Pružio mi je ruku i lako me prihvatio. Ni na čas me nije pustio dok me nije zajedno s vama izvukao iz bunara.«

52. Odustalo se od liječenja neke djevojke iz Ancone koju je pritisnula smrtonosna bolest i već se štošta pripremalo za njezinu smrt i sahranu. Kad se već nalazila u posljednjim časovima, pokaza se uz nju blaženi Franjo i reče joj: »Pouzdaj se, kćeri, jer si meni za volju posve oslobođena od bolesti. Sve do večeri nemoj nikome ništa reći o zdravlju koje ti vraćam.« Kad se spustila večer, najednom se djevojka podigla na krevetu, a svi nazočni zaprepastili su se i razbjegli. Držali su da je u mrtvo tijelo ušao đavao i, kad je izišla duša, da je došao opaki nasljednik. Majka joj se odvažila prići bliže i usmjeriti brojna zaklinjanja protiv đavla, za koga je mislila da ju je opsjeo. Pokušala je djevojku ponovno položiti u krevet. A njoj će na to kći: »Nemoj, majko, molim te, misliti da je tu đavao, jer me je

---

[16] Selo Celano nalazi se u južnoj Italiji i nije identično s gradićem Celanom, piščevim rodnim mjestom.

u tri sata blaženi Franjo ozdravio od svake bolesti i naredio mi da to nikome sve do sada ne kažem.« Franjino ime postade razlogom zanosna veselja onima kojima đavao bijaše razlogom bijega. Istoga su časa djevojku nukali da pojede nešto kokošjega mesa. No ona je to odbila jer je bila korizma. Odbila je jesti rekavši: »Nemojte se bojati! Zar ne vidite svetoga Franju obučena u bjelinu? Evo, brani mi jesti meso jer je korizma. Naredio je da se ova samrtna haljina dade ženi koja čami u zatvoru. Gledajte sada, gledajte i promatrajte kako odlazi!«

53. U Nettunu su zajedno u kući živjele tri žene. Jedna je od njih bila odana manjoj braći i vrlo štovala sv. Franju. Kuću je zahvatio strašan vihor te se srušila. Ruševine su dvije od tih žena pritisnule, usmrtile i ukopale. Pošto je zazvan, odmah se tu našao sv. Franjo koji nije dopustio da njegova štovateljica bude imalo ozlijeđena. Zid uz koji se žena priljubila, koliko je ona bila visoka, ostao je neoštećen. Na nj je odozgor pala greda i na njemu se tako zaustavila da je zadržavala sav teret ruševine. Kad su se ljudi sletjeli, čuvši lomljavu ruševine, nad onim dvjema su proplakali, a za onu živu, koja je bila odana manjoj braći, zahvaljivali su svetomu Franji.

54. U Cornetu, gradiću koji nije bio nepoznat, nego vrlo znamenit, u viterpskoj biskupiji, kad se u boravištu braće lijevalo zvono prilične težine, sakupili su se mnogi prijatelji manje braće da u takvu poslu pomognu. Kad je lijevanje bilo dovršeno, s velikim se klicanjem počeše gostiti. I gle, neki osmogodišnji dječačić imenom Bartol, čiji su se otac i stric s velikom ljubavlju zalagali pri lijevanju, donese gostima neki dar. Najednom navali strahovit orkan i sruši kuću. Kućna vrata, koja su bila velika i teška, vihor baci na njega. Držali su, kad ga je silan teret pritisnuo, da ga je svojom težinom zgnječio. Tako je ležao pritisnut vratima da ga izvana nisu uopće vidjeli. Na lijevanje zvona nastavilo se zapomaganje ožalošćenih gostiju. Svi su se razletjeli od stola, a stric je s ostalima, zazivajući sv. Franju, otrčao prema vratima. Ocu se ukočiše udovi te se nije mogao ni maknuti od bola. Zavjetom i molitvom preporučivao je sina svetom Franji. Kobni teret dignut je s dječaka koga su smatrali mrtvim. On se pokazao radostan kao da je probuđen iz sna, a na sebi nije nosio nikakav znak povrede. Nakon pometnje uslijedila je radost, a nakon prekinute gozbe nasta vrlo veliko klicanje. Sam mi je posvjedočio da u njemu nije ostao nikakav osjećaj života dok je ležao pod teretom. Zato kad mu bijaše četrnaest godina, postade manjim bratom. Kasnije bijaše obrazovan i rječit propovjednik u Redu.

55. Dječačić iz istoga mjesta progutao je srebrnu kopču koju mu je otac dao u ruku. Ona mu je tako zatvorila grlo da ni na koji način nije mogao disati. Smatrajući se ubojicom svoga sina, otac je vrlo gorko plakao i poput luđaka se valjao po zemlji. Majka si je raščupala kosu i sva se izgrebala oplakujući bolni slučaj. Svi su prijatelji suosjećali u tolikoj boli, što je mladac nenadanom smrću tako ugrabljen. Otac je zazvao zasluge svetoga Franje, zavjetovao mu se da bi mu oslobodio sina. I gle, najednom je dječak iz usta izbacio kopču i sa svima je blagoslivljao ime svetoga Franje.

56. Jednog je dana neki čovjek imenom Nikola iz mjesta Ceprano upao u ruke okrutnih neprijatelja. Dok su oni divljim bijesom ranama dodavali rane, nisu nad bijednikom prestali bjesniti tako dugo dok im se nije učinilo da je već izdahnuo ili da će svaki čas izdahnuti. Spomenuti Nikola, kad je zadobio prve ubode, najjačim glasom je zazvao: »Pomozi mi, sveti Franjo! Priteci mi u pomoć, sveti Franjo!« Više njih je čulo taj glas izdaleka, ali im nije bilo moguće pružiti pomoć. Kad je donesen kući, valjao se u vlastitoj krvi. Vikao je da neće umrijeti i da ne osjeća boli, jer mu je sveti Franjo pritekao u pomoć i od Gospodina mu izmolio da može činiti pokoru. Kad je tako opran od krvi, brzo je protiv svake ljudske nade spašen.

57. Ljudi iz Lentine[17] odlomiše od stijene vrlo velik kamen koji je imao poslužiti kao podnožje oltara neke crkve blaženoga Franje, koja je doskora imala biti posvećena. A kad je oko četrdeset ljudi nastojalo kamen natovariti na kola, nakon opetovanih pokušaja kamen je pao na jednoga čovjeka i prekrio ga poput groba. Desetorica koji ostadoše živi žalosnim glasom zazivahu svetoga Franju neka ne dopusti da čovjek u njegovoj službi ovako beznadno umre. Čovjek je poluživ ležao kao pokopan, a živi duh, koji je bio u njemu, svetom Franji zavapio je za pomoć. Napokon oni ljudi novom srčanošću s velikom lakoćom ukloniše kamen i svi su bili uvjereni da je bila nazočna i ruka svetoga Franje. Čovjek je ostao neozlijeđen i sasvim je oživio; činilo se kao da je već mrtav. Zadobio je i očinji vid, koji mu prije bijaše zamagljen da bi tako svi shvatili koliko u beznadnim slučajevima vrijede Franjina djela.

58. Nešto se slično, vrijedno spomena, dogodilo u San Severinu u Marchi. Kad su iz Carigrada dopremali vrlo velik kamen za izvor svetoga Franje koji se imao izgraditi u Asizu i dok je kotrljan snagom mnogih, netko je poda nj pao te su mislili da je satrven i da je preminuo. Uza nj se odmah našao, kako se njemu činilo i kako se

[17] Lentina se nalazi u pokrajini Siracusa na Siciliji.

pokazalo istinitim, sveti Franjo koji je podržavao kamen i bez ikakve ga ozljede odbacio. I tako se dogodilo da je ono što se na prvi pogled činilo užasnim svima postalo čudesnim.

59. Kad se neki Bartol, građanin iz Gaete, mnogo trudio oko izgradnje neke crkve blaženoga Franje pa kad je htio na građevinu postaviti neku gredu, koja nije bila dobro namještena, ona je pala i teško mu povrijedila vrat. Kako je izgubio mnogo krvi, samo se s malo snage trzao. Od jednog je brata zatražio popudbinu. A budući da to brat nije na brzinu mogao smoći i budući da se činilo kako će brzo umrijeti, upravio mu je riječi blaženoga Augustina rekavši: »Vjeruj, i blagovao si!« Sljedeće noći mu se ukaza blaženi Franjo s jedanaestoricom braće. Na prsima je nosio janješce. Pristupio je k njegovu krevetu i pozvao ga po imenu govoreći: »Nemoj se, Bartole, bojati, neprijatelj te neće nadvladati; htio te je samo onemogućiti u mojoj službi. Evo, ustat ćeš zdrav! Ovo je ono janje koje si zatražio da ti se dadne. Primio si ga po dobroj želji. Brat ti je dao koristan savjet.« I tako mu je rukom prešao po ranama i naložio mu da se vrati započetu poslu. Vrlo rano je ujutro ustao. Neozlijeđen i zdrav se pokazao onima koji ga polumrtva ostaviše. Kod sviju je prouzročio divljenje i čuđenje. Svi su zbog beznadnosti u spas mislili da vide utvaru, a ne čovjeka, da ne gledaju tijelo, nego duh. Budući da se ovdje spominjalo podizanje građevina u čast ovome svecu, smatrao sam dovoljnim za divljenje da ovdje spomenem jedno njegovo čudo.

60. Jednom su zgodom dvojica manje braće preuzela velik napor za izgradnju crkve u čast sv. ocu Franji u gradiću Peschici,[18] u biskupiji Siponto, a nije bilo svega što je za gradnju bilo potrebno. Kad su jedne noći ustali da mole pohvale, čuli su tutnjavu i udarce od pada kamenja. Jedan drugoga su nukali da pođu vidjeti što se to zbiva. Kad su izišli van, vidjeli su veliku skupinu ljudi koji su se natjecali skupljajući kamenje. Svi su dolazili i odlazili u šutnji, a bili su odjeveni u blistavu bjelinu. Velik kup složena kamenja pokazao je da se nije radilo o nekoj utvari, jer su neprestano, dok djelo nije bilo dovršeno, bez zastoja pristizali. Uklonjena je bila i svaka sumnja da bi netko od ljudi koji žive u tijelu takvo nešto činio. Kad se naime posvuda propitivalo, nije se našao nitko tko bi nešto takvo pomislio.

61. Sin nekoga plemića u Castel San Gimignanu bijaše zahvaćen teškom bolešću. Kad je nestalo svake nade u ozdravljenje, približio mu se svršetak. Iz očiju je tekao mlaz krvi kao što običava šikljati iz otvorene žile. Kad su se na ostalim dijelovima tijela pokazali pravi

[18] Gradić se nalazi na Jadranskom moru, sjeverno od Monte Gargana.

znakovi skore smrti, činilo se da je preminuo. Nakon što su se prema običaju sabrali rođaci i prijatelji da ga oplakuju, dogovoreno je sve u vezi sa sprovodom i samo se još radilo o ukopu. Međutim se otac, okružen rasplakanim mnoštvom, sjetio nekog viđenja o kojem je prije čuo. I on brzim koracima otrči u crkvu svetoga Franje koja je bila podignuta u tom gradu. S konopom obješenim o vrat svom se poniznošću bacio na zemlju pred oltarom. I tako se zavjetovao i umnožio svoje molitve. Uzdisajima i vapajima zavrijedio je da mu sveti Franjo bude zaštitnikom kod Krista. Kad se otac odmah vratio k sinu i kad ga je našao zdrava, naricanje je zamijenio velikom radošću.

62. Na Siciliji, u selu Piazza, duša je nekog mladića preporučena crkvenim molitvama. Po zagovoru svetoga oca, kad mu ga je neki njegov ujak zavjetovao, dozvana je sa samih vrata smrti.

63. U istom je mjestu neki mladić imenom Aleksandar zajedno s drugovima preko visoke klisure vukao uže. Uže je puklo. On se sa stijene strmoglavio i, kako se mislilo, usmrtio. Kad ga je njegov otac uz obilne suze i jecanje zavjetovao Kristovu svecu Franji, povraćen mu je sin zdrav i neozlijeđen.

64. Jedna je žena iz istoga mjesta bolovala od tuberkuloze i već je bila pri kraju života. Nad njom je već izvršena i obredna preporuka duše. No kad su nazočni zazvali svetog oca, odmah joj je vraćeno zdravlje.

65. U mjestu Rete, u biskupiji Cosenza, dva su se dječaka u školi posvadila i jedan je drugoga teško ranio. Ubo ga je u trbuh da mu je iz želuca, koji je bio jako ozlijeđen, kroz ubod izlazila neprobavljena hrana koju dječak nije mogao zadržati. Niti se hrana probavljala, niti se negdje mogla u njemu zadržati, nego je neprobavljena izlazila kroz spomenutu ranu. Kad mu nijedan liječnik nije mogao pružiti pomoć, roditelji su zajedno s njim, na poticaj jednoga brata, onomu koji ga je ranio, oprostili i zavjetovali se blaženome Franji. Obećali su da će smrtonosno ranjenoga dječaka od kojeg su liječnici digli ruke, ako ga izbavi iz ralja smrti, poslati u njegovu crkvu da je okolo-naokolo okruži zapaljenim svijećama. Kad je zavjet izvršen, dječak je tako posve čudesno ozdravio da to, prema mišljenju liječnika iz Salerna,[19] nije bilo ništa manje čudo nego da je uskrsnuo od mrtvih.

---

[19] Salerno je u srednjem vijeku bio vrlo glasovito središte medicinske znanosti.

66. Kad su dvojica po svom poslu išla zajedno na goru Trapani, jedan od njih je na smrt obolio. U pomoć mu dođoše pozvani liječnici, ali njegovu ozdravljenju nisu mogli pridonijeti ništa. Onaj se zdravi suputnik zavjetovao svetom Franji da će, ako onaj bolesni po njegovim zaslugama ozdravi, njegov blagdan slaviti svečanom misom. Kad se, načinivši zavjet, vratio kući, onoga je bolesnog, koga je ostavio bez glasa i bez svijesti te bio uvjeren da je već preminuo, našao kao i nekoć zdrava.

67. Neko je dijete iz grada Tuderta osam dana kao mrtvo ležalo u krevetu. Usta su mu bila posve zatvorena, a vid mu se ugasio. Koža mu je na licu, rukama i nogama bila crna poput začađena lonca. Svi su izgubili nadu u njegovo ozdravljenje. Kad mu se majka zavjetovala, čudesnom je brzinom ozdravio. Budući da je bio još posve malo dijete, nije znao govoriti, ali je ipak tepajući kazao da ga je ozdravio blaženi Franjo.

68. Neki mladić, koji je boravio na nekom vrlo visokom mjestu...[20]

69. Neki dječak iz Arezza imenom Gvalterije...[21]

9. POGLAVLJE
Bolesni od vodene bolesti i paralitični

70. U gradu Fano neki je čovjek bolovao od vodene bolesti. Po zagovoru blaženoga Franje bio je sasvim oslobođen bolesti.

71. Neka je žena iz grada Gubbio ležala u krevetu kao posve uzeta. Kad je i treći put zazvala ime blaženoga Franje da bi je oslobodio, bila je izliječena i bolest ju je napustila.

72. Neka je djevojka iz Arpina, u biskupiji Sora, bila uzetošću tako pritisnuta da nije bila sposobna ni za kakav posao, jer su joj udovi potpuno otkazali službu i ukočili se. Većma se međutim činilo kao da je muči đavao nego da je oživljava ljudski duh. Bolest ju je toliko onesposobila i iscrpila te se činilo da se poput nejačeta vratila u kolijevku. Napokon ju je majka po Božjem nadahnuću u kolijevci donijela u crkvu blaženoga Franje nedaleko od Vicalvia. Kad se ondje pomolila i naplakala, djevojka je bila posve oslobođena od

[20] Ono što slijedi doslovno se nalazi u 1Čel 140.

[21] Isto.

bolesti. Vratilo joj se zdravlje kao što ga je posjedovala u prijašnjim godinama.

73. U istome mjestu neki je mladić bio toliko uzet da su mu se usta posvema stisnula, a oči preokrenule. Majka ga je odnijela u spomenutu crkvu. Kako se mladić nije mogao ni na koji način kretati, majka je za nj usrdno molila. Prije nego se povratiše kući, vraćeno mu je negdašnje zdravlje.

74. U mjestu Poggibonsi neka je djevojka imenom Ubertina bolovala od teške, neizlječive padavice. Kad su njezini roditelji izgubili nadu u svaki ljudski lijek, usrdno su molili svetoga Franju za pomoć. Sporazumno su se zavjetovali da će svake godine postiti dan prije njegova blagdana, a na sam blagdan da će nahraniti nekoliko siromaha, ako im kćerku oslobodi od tako neobične bolesti. Kad su se tako zavjetovali, djevojka je od bolesti potpuno oslobođena ozdravila. Nakon toga nije više osjećala nikakvih posljedica nemile bolesti.

75. Petar Moncanella, građanin Gaete, imao je uzetu ruku. Usta su mu se iskrivila sve do uha. Kad je prihvatio savjete liječnika, izgubio je i vid i sluh. Napokon se ponizno zavjetovao blaženom Franji i tako se u cijelosti po zaslugama blaženoga čovjeka oslobodio od spomenute bolesti.

76. Jedan građanin iz Tuderta toliko je patio od upale zglobova...[22]

77. Neki čovjek imenom Bontadozo nije se uopće mogao kretati jer je u nogama imao vrlo teške bolove...[23]

78. Jedna je žena više godina odležala u bolesničkom krevetu...[24]

79. Neki je mladić u gradu Narni desetak godina bio pritisnut vrlo teškom bolešću...[25]

80. U istom je gradu neka žena osam godina imala osušenu ruku...[26]

---

[22] Iz 1Čel 141.

[23] Nešto opširnije iz 1Čel 142.

[24] Iz 1Čel 141.

[25] Isto.

[26] Isto.

10. POGLAVLJE
Spašeni brodolomci

81. Neki su se mornari našli u velikoj opasnosti kad su se nalazili otprilike deset milja od luke Barletta.[27] Nevrijeme se pogoršalo. Bojeći se za živote, spustiše sidra. Kad je oluja počela još više bjesnjeti, rastrgala su se užeta i napuštena su sidra. Neodređenom i nestalnom plovidbom tumarali su po moru. Kad se napokon more na božanski mig umirilo, upriješe sve snage da se ponovno domognu sidara kojih su konopi plivali po površini. Zato napregnuše sve snage da bi izvukli sidra. Pošto zazvaše pomoć sviju svetih i dobrano se naznojiše, za cijeli jedan dan ne mogoše se domoći nijednoga. Među njima se nalazio neki mornar imenom Perfekto. No on ni u čemu nije bio savršen (perfektan).[28] Prezirao je sve što je Božje. S omalovažavanjem i izrugivanjem kazao je sudrugovima: »Zazvali ste pomoć svih svetih i, kako vidite, nema nijednoga da pritekne u pomoć. Zazovimo toga Franju, novajliju među svecima, da se sa svojom kapucom baci u more, da zaroni i vrati izgubljena sidra. Podajmo kakav komadić zlata njegovoj crkvi, koja se iz temelja gradi u Ortoni,[29] doživimo li da nam pomogne.« Ostali plašljivo prihvatiše podrugljivčev prijedlog. Prekoriše ga, ali prihvatiše zavjet. Odmah u taj čas, bez ikakve pomoći, zaplivaše sidra po površini vode kao da se narav željeza pretvorila u lakoću drveta.

82. Neki je hodočasnik bio bogalj u tjelesnom pogledu, a ni u duševnom pogledu ne bijaše zdrav zbog preboljene duševne bolesti. Taj se sa ženom ukrcao na brod kad se vraćao iz prekomorskih strana. Kako se još nije sasvim oslobodio bolesti, mučila ga je strahovita žeđ. Kad je već ponestalo vode, počeo je jakim glasom vikati: »Pođite s pouzdanjem, natočite mi čašu, jer je blaženi Franjo moju posudu napunio vodom.« I gle čuda! Nađoše posudu punu vode koju ostaviše posve praznu. Drugi dan nakon ovoga, kad se podiže nevrijeme te su lađu zapljuskivali valovi, a vjetar je nemilo udarao, već su strahovali da će ih snaći brodolom. Najednom je isti taj bolesnik po lađi počeo vikati: »Svi ustajte i iziđite u susret blaženom Franji koji dolazi! Evo, ovdje je da nam pomogne!« I tako se, vičući na sav glas, suznih očiju bacio na lice i poklonio. Bolesnik je odmah, pošto mu se ukazao svetac, zadobio posvemašnje zdravlje, a zatim se more primirilo.

---

[27] U Apuliji.

[28] Tj. »savršeni« (lat. *perfectus*) možda je bio krivovjerac katar.

[29] Grad na Jadranskom moru.

83. Kad se brat Jakob iz Rietia htio čamcem prevesti preko rijeke, najprije je iskrcao drugove, a zatim se sam spremio da iziđe na obalu. No taj se maleni čamac nesretnim slučajem prevrnuo, a brat je potonuo u dubinu. Braća su kao izvan sebe usrdnim glasom zazivala blaženoga Franju. Sa suzama su vapili da pritekne u pomoć svome sinu. Isto tako je i potopljeni brat iz utrobe velike vode vapio srcem kad nije mogao ustima. I gle, očeva nazočnost pomogla mu je te je po dnu rijeke išao kao po suhom. Uhvatio je potopljeni čamac i s njim izišao na obalu. I gle čuda! Njegova odjeća nije bila mokra, a na tunici se nije zadržala ni kap vode.

84. Dva su muškarca s dvije žene i jednim dječakom plovili preko Rietskoga jezera. Čamac se slučajno nagnuo na jednu stranu i odmah se napunio vodom. Činilo se da im se približila smrt. Dok su svi zapomagali i bili sigurni da će zaglaviti, jedna od onih žena povika s vrlo velikim pouzdanjem: »Sveti Franjo, koji si mi za svog života poklonio svoju naklonost, pošalji s neba svoju pomoć jer propadosmo!« Najednom se tu našao zazvani svetac. Čamac je, pun vode, dovezao do pristaništa i sve spasio. Sa sobom su u čamcu imali i jedan mač. On je plivajući na vodi slijedio čamac.

85. Neke je mornare iz Ankone oluja toliko bacala da su već bili u opasnosti da se potope. Kad im je tako došao u pitanje život, ponizno su zazvali svetoga Franju. Na moru se pokazala velika svjetlost. S tom se svjetlošću božanskim djelovanjem vratila tišina. Kao zavjetni dar pokloniše crkvi skupocjen plašt i neizmjerno su bili zahvalni svom osloboditelju.

86. Brat imenom Bonaventura plovio je s dvojicom ljudi po nekom jezeru. Kad se čamac na jednoj strani oštetio, zbog navale vode potopiše se. I kad su iz dubine jezera zazvali svetoga Franju, odmah je čamac pun vode zajedno s njima dospio u pristanište. Tako se i neki brat iz mjesta Ascolia utopio u rijeci. Bio je oslobođen po zaslugama svetoga Franje.

87. Neki građanin iz Pise, župljanin župe sv. Kuzme i Damjana, svojim je očitovanjem potvrdio kako je, dok se s mnogima brodom vozio po moru, velika oluja brod nosila prema jednom grebenu da ga razbije. Kad su to opazili mornari, od jedrenica i dasaka načiniše kao neku splav i na njoj s ostalim putnicima nađoše neku vrstu skloništa. No spomenuti čovjek iz Pise nije se dobro smjestio na toj splavi. Zahvatio ga je snažan val i bacio u more. Kako nije bio plivač, a ni ostali mu nisu mogli pomoći, beznadno je potonuo u morsku dubinu. Kad se srcem preporučio blaženom Franji, jer usti-

ma to nije mogao, odmah je iz morske dubine kao nekom rukom podignut i vraćen na spomenutu splav. S ostalima je spašen od brodoloma. Brod je tresnuo o greben i posve se razbio.

11. POGLAVLJE
Utamničenici i zatvorenici

88. Dogodilo se u bizantskom carstvu da je sluga jednoga gospodara bio lažno optužen kao kradljivac. Zemaljski poglavar naredio je da ga zatvore u neki tijesni zatvor. Stavljen je u teške okove i napokon mu je nakon presude imala biti odsječena noga. Gospodarova se žena brižno trudila da nedužnoga čovjeka oslobodi. Ali muževa se tvrdokornost opirala molbama. Gospođa se usrdno utekla svetom Franji i njegovoj je ljubavi zavjetom preporučila nedužnoga. Odmah se tu nađe pomoćnik bijednika. I kad je zatvorena čovjeka prihvatio rukama, padoše okovi. Razvali se zatvor i nedužni iziđe van. A Franjo će: »Ja sam onaj komu te je tvoja gospodarica pobožno preporučila.« Ovoga je obuzeo silan strah. Obilazio je onu visoku stijenu da bi pronašao gdje će sići. Kad najednom, ne znajući kako, našao se na ravnici. Kad se doskora vratio svojoj gospodarici, sve joj je po istini ispripovijedao o čudu. Ona je odmah u ime zavjeta načinila voštani lik i stavila ga pred svečevu sliku da bude na pogled svima. Opaki se čovjek zbog toga raspalio. Kad je rukom udario svoju ženu, sam je bio udaren teškom bolešću. Te se bolesti nije nikako mogao osloboditi dok nije priznao svoj grijeh i dok nije pohvalama počeo uzvisivati sveca Božjega Franju.

89. U mjestu Massa San Pietro neki je siromašak jednom vitezu dugovao izvjesnu svotu novaca. Kad mu bijeda nije dala mogućnost da novac vrati, vitez je iznenada zgrabio dužnika. Dužnik je usrdno molio onoga da mu se smiluje i da iz ljubavi prema svetom Franji odgodi isplatu duga. Kad je upravio tu molbu, bio je uvjeren da vitez štuje glasovitoga sveca. Oholi je vitez prezreo upravljenu mu molbu i omalovažio svečevu ljubav kao nešto besmisleno. Tvrdokorno je odgovorio: »Na takvu ću te mjestu zatvoriti i u takav ću te zatvor ubaciti gdje ti neće moći pružiti pomoć ni Franjo ni itko drugi.« I odvažio se na ono što je rekao. Pronašao je tamnicu kamo je bacio okovana čovjeka. Malo kasnije tu se nađe i sveti Franjo. Razvalio je tamnicu, raskinuo negve i čovjeka neozlijeđena doveo kući. Napokon je onaj čovjek spomenute okove donio u crkvu blaženog Franje u Asizu. Htio je pomoću njih pokazati očevu čudesnu moć kao što je u njima iskusio njegovu blagost. Tako je Franjina snaga opljačkala ohola viteza, a od zla oslobodila zatočenika koji mu se povjerio.

90. Petorica službenika nekoga velikog kneza bijahu osumnjičeni i uhićeni. Bili su ne samo okovani nego i bačeni u tijesan zatvor. No kako su čuli da blaženi Franjo posvuda blista čudesima, najponiznije mu se preporučiše. Jedne noći jednom se od njih ukaza sveti Franjo i obeća milost oslobođenja. Taj se, koji je imao viđenje, obradovao i svoje supatnike obavijestio o obećanoj milosti. Plakali su i radovali se, iako u tami. Zavjetovali su se i podvostručili molitve. Jedan od njih odmah je počeo pomoću neke kosti bušiti zid veoma čvrste kule. Čvrsta građevina tako je lako popuštala kao da je bila sazdana od pepela. Kad je zid prokopao, pokuša izići. Raskinuvši negve, jedan za drugim izіđoše na slobodu. Preostalo im je još da svladaju neizmjernu provaliju. No njihov im je odvažni vođa Franjo ulio srčanost da se ohrabre sići. Izіđoše nepovrijeđeni i sigurni otiđoše. Naveliko su razglašavali i veličali velika djela svoga sveca.

91. Neki je Albert iz Arezza, dok je čamio u teškim okovima zato što se od njega nepravedno tražio dug, ponizno svoju nedužnost preporučio svetom Franji. Veoma je ljubio Red braće, a sveca je između ostalih svetaca štovao posebnom ljubavlju. Njegov vjerovnik mu je svetogrdno dobacio da ga ni Bog ni sveti Franjo neće moći izbaviti iz njegovih ruku. Dogodilo se u predvečerje blagdana svetoga Franje. Kad onaj zatvorenik nije ništa jeo, nego je iz ljubavi prema svecu svoju hranu ustupio nekom bijedniku, i kad se spustila noć, njemu se budnom ukazao sveti Franjo. Kad se Franjo pojavio, padoše mu s nogu okovi, a s ruku lanci. Vrata se sama od sebe otvoriše, maknuše se daske s vidikovca te je čovjek slobodan izišao i vratio se svojoj kući. Od tada je izvršavao svoj zavjet: postio je dan prije blagdana svetoga Franje, a svijeću, koju je prikazivao svake godine, godišnje bi povećavao za jednu unču.[30]

92. Jedan je mladić iz okolice Città di Castello bio optužen zbog podmetanja požara. Dok je okovan ležao u strogom zatvoru, svoju je stvar ponizno povjerio svetom Franji. Kad je jedne noći u okovima pod stražom ležao sapet, začuo je glas koji mu je govorio. »Ustani brzo i idi kamo hoćeš, jer su tvoji okovi raskinuti!« Bez oklijevanja je izvršio nalog i, izišavši iz zatvora napolje, krenuo put Asiza da svom osloboditelju prikaže žrtvu zahvalnicu.

93. Dok je na stolici blaženoga Petra sjedio gospodin Grgur IX., na različitim je stranama nužno došlo do progonstva krivovjeraca. Tako je i neki Petar iz mjesta Castello d'Alife bio optu-

[30] Unča – rimska mala jedinica za težinu, oko 70 grama.

žen zbog krivovjerja i u Rimu zatvoren. Njega je gospodin papa Grgur predao na čuvanje biskupu Tivolia. On se pod prijetnjom da bude lišen biskupije morao brinuti za njegovo čuvanje. Zato je Petru dao staviti okove. Budući da je jednostavnost ovoga čovjeka pomogla da se ustanovi njegova nedužnost, staviše ga u blaži zatvor. Neki plemići toga grada, kao što se pripovijeda, u želji da biskupa zadesi kazna kojom mu se gospodin papa zaprijetio, poradi već stare mržnje protiv njega, potajno spomenutom Petru dadoše savjet da pobjegne. Kad je biskup za to saznao, bilo mu je teško pri duši te je sa strahom očekivao kaznu. Ništa manje nije bio žalostan ni zbog toga što se neprijateljima ispunila želja. Zato je upotrijebio najveću pomnju i na sve strane razaslao uhode da bi pronašao onoga bijednika. Kao nezahvalnika ubuduće ga je smjestio u najstroži zatvor. Zatvor je pretvorio u tamnicu, koja je bila opasana čvrstim zidinama. Iznutra ju je dao obložiti debelim daskama koje su bile pričvršćene željeznim čavlima. Na noge mu je dao staviti željezne okove koji su težili više libara. Hranu mu je dao odvagnuti i piće odmjeriti.

Kad mu je tako ubuduće bila isključena nada u oslobođenje, a jer Bog ne dopušta da nedužnost strada, Bog mu je brzo svojom dobrotom pritekao u pomoć. Taj je čovjek mnogim vapajima i molitvama počeo zazivati svetoga Franju da mu se smiluje, napose zato što je čuo da je već nadošlo predvečerje blagdana svetoga Franje. Imao je on veliku vjeru u svetoga Franju jer je čuo, kao što je rekao, da su ga krivovjerci mnogo olajavali. Kad je već nadošla noć njegova blagdana, u suton toga dana blaženi je Franjo samilosno sišao u tamnicu i pozvao ga njegovim imenom te mu naredio da brzo ustane. Ovaj se jako uplašio. A kad je upitao tko je ondje, doznao je da je nazočan blaženi Franjo. Ustao je, pozvao stražara i rekao mu: »Silno sam preplašen, jer je netko ovdje tko mi nalaže da ustanem i kaže da je on sveti Franjo.« Stražar mu na to odvrati: »Lezi, bijedniče, i u miru spavaj! Luduješ jer si danas slabo jeo.« A kad mu je svetac Božji ponovno naredio da ustane i kad je već bilo podne, opazio je da su mu okovi na nogama raskinuti i kako su odmah pali na zemlju. Ogledajući se po zatvoru, opazio je kako su se daske otporile i rastvorile i kako mu je otvoren put. Ovako oslobođen od uzbuđenja nije znao pobjeći, nego je vikom kroz vrata prestrašio stražare. Kad su obavijestili biskupa da je ovaj lišen okova, biskup je od straha pao s mjesta na kojem je sjedio, jer je mislio da je onaj pobjegao, a nije još ništa čuo o čudu. A kad je sve po redu shvatio, pobožno je ušao u zatvor i otvoreno je upoznao Božju moć i ondje se Gospodinu poklonio. Okovi su odneseni pred gospodina papu i kardinale. Kad su oni vidjeli što se dogodilo, uvelike zadivljeni, blagoslivljali su Boga.

94. Guidalotto iz mjesta San Gimignano bijaše lažno optužen da je otrovao nekog čovjeka i da je odlučio istim otrovom usmrtiti njegova sina i cijelu mu obitelj. Građanska vlast ga je zbog toga uhitila. Okovan je najtežim okovima i bačen u jednu ruševnu kulu. Dok je tako vlast smišljala kakvom kaznom bi ga prisilila da bi pod mukama priznao zločin zbog kojega je optužen, konačno je odlučeno da ga rastegnu na posebnom mučilu. Tako na nj staviše mnogo željezna tereta i dovedoše ga do posvemašnje iscrpljenosti. Više mu je puta bilo naređeno da se sagne i opet uspravi da bi ga uvijek nove muke što brže prinudile na priznanje zločina. No duh nedužnosti blistao mu je na licu pa nije pokazivao nikakva traga žalosti za vrijeme mučenja. Zatim je ispod njega bila naložena dosta jaka vatra, ali to mu nije oštetilo ni jednu vlas, iako je bio tako obješen da mu je glava visjela iznad zemlje. Napokon je bio poliven vrelim uljem. Budući da je bio nedužan i odmah se od početka povjerio svetom Franji, sve je to smiješeći se podnio. One naime noći kad je ujutro trebao biti izveden da se na njemu izvrši kazna, sveti Franjo ga je probudio svojim pohodom. Sve do jutra je bio okružen neopisivim blistavim svjetlom. Boraveći u tom svjetlu, bio je ispunjen radošću i velikim pouzdanjem. Blagoslovljen bio Bog koji ne dopušta da propadnu nedužni. U navali velikih voda on se nalazi uz one koji se pouzdaju u njega.

12. POGLAVLJE

One kojima je pomogao u opasnu porođaju i oni koji nisu obdržavali njegov blagdan

95. Neka grofica u Sklavoniji kao što bijaše ugledna po plemenitosti roda tako bijaše zauzeta za čestitost života. Plamtjela je pobožnošću prema svetom Franji, a prema braći bijaše vrlo naklona. U vrijeme porođaja snađoše je strahovite boli. Našla se u takvoj tjeskobi te se činilo da će skorašnje rođenje djeteta za majku biti sigurna smrt. Činilo se da neće moći dijete dati na život, ako sama život ne izgubi, niti će uz takav napor roditi, nego da će podleći. I pade joj na pamet Franjina čudesna moć i slava. Probudila je vjeru, rasplamsala pobožnost. Obratila se pouzdanu pomoćniku, vjernom prijatelju, tješitelju pobožnih, utočištu nevoljnih. I reče: »Sveti Franjo, cijelim svojim srcem ponizno se utječem tvojoj samilosti. Srcem zavjetujem ono što ne mogu izreći.« Divne li samilosne brzine! Čim je to izrekla, prestadoše boli. To bijaše svršetak trudova, a početak rađanja. Odmah čim je prestala muka zdrava je porodila dijete. Svoga zavjeta nije zaboravila, vjerna osta svojoj odluci. Dala je sagraditi veoma lijepu crkvu. A kad crkva bijaše dovršena, posvetila ju je na čast ovome svecu i predala je braći.

96. U okolici grada Rima neka žena imenom Beatrica bijaše pred porodom. Kad je već četiri dana u utrobi nosila mrtvo dijete, nesretnicu su mučile strahovite boli i obuzeše je smrtonosne muke. Mrtvi je plod majci prijetio smrću. Dok još nije došlo do naravna pobačaja, majka se nalazila u opasnosti. Zatražila je liječničku pomoć, ali je pokušaj bio uzaludan. Svi su ljudski lijekovi ostali bez učinka. Tako se od onoga prvotnog prokletstva dosta toga survalo na nesretnicu. Grobom postade začetom plodu, a i sama je stajala pred sigurnim grobom. Napokon se po posrednicima svom pobožnošću preporučila Manjoj braći i punom je vjerom ponizno zamolila štogod od relikvija svetoga Franje. Bog je tako htio te se našlo nešto od pojasa kojim se nekoć svetac opasivao. I doskora je, čim je na porodilju stavljen pojas, posve nestalo svake boli, a mrtvi plod, koji je prijetio smrću, iziđe. Prijašnje joj se zdravlje opet vratilo.

97. Žena nekoga plemenitog čovjeka iz mjesta Calvi imenom Julijana provodila je godine u žalosti zbog smrti svojih sinova i neprestano je oplakivala svoju nesretnu sudbinu. Svu joj je djecu koju je rodila pokrila zemlja. Nježne mladice zahvatila je brza sjekira. Kad je dakle u utrobi nosila plod već četiri mjeseca, većma se prepuštala tuzi nego radosti. Plašila se da joj se ne bi radost zbog poroda koji je imao uslijediti izjalovila po žalosti nesretna svršetka. I gle, jedne noći, dok je spavala, u snu joj se ukazala neka žena koja je u naručju držala dražesno djetešce. Radosno joj ga je pružila i rekla: »Primi, gospođo, ovo dijete koje ti šalje sveti Franjo!« A ona se opirala kao da nije voljna primiti ono što bi odmah morala izgubiti pa je rekla: »Zašto da uzmem to dijete kad znam da će odmah, kao i ostala, umrijeti?« Na to će joj ova: »Uzmi ga, jer ovo koje ti šalje sveti Franjo živjet će!« Kad se to među njima triput ponovilo, gospođa je dijete uzela u naručaj. Odmah se iz sna probudila i svom je mužu ispripovijedala viđenje. Oboje se obradovaše silnom radošću, a da bi dobili dijete, umnožili su svoje zavjete. I konačno je došlo vrijeme da rodi. I žena rodi sinčića koji je cvatući napredovao i nadoknadio gubitak onih koji pomriješe.

98. Nedaleko od Viterba bijaše žena blizu poroda, ali još bliže smrti. Mnogo su je mučile unutrašnje boli i bila je sva nevoljna zbog tegoba koje prate žene. Pitala je za savjet liječnika, pozivala je iskusne žene. Sve joj to nije ništa koristilo. Preostao je još samo očaj. Jadnica je zazivala blaženoga Franju i između ostaloga je obećala da će doživotno slaviti njegov blagdan. Žena je smjesta bila oslobođena, a porod je radosno dovršen. Kad je postigla što je htjela, zaboravila je na ono što je obećala. Na sam blagdan svetoga Franje pođe da opere rublje, a da jučerašnji zavjet nije zaboravi-

la, nego ga je zanemarila. Najednom ju je snašla strahovita bol. Opomenuta kaznom vratila se kući. Ali kad su se bolovi stišali, jer je bila od onih koje u jednom satu deset puta svoju odluku promijene, gledajući susjede kako su zaposlene, vođena ludom zavišću, odvažila se da radi još nešto gore nego ono prije. Desnu ruku, kojom se dala na posao, nije više mogla pregibati. Odmah joj postade nepokretna i suha. Pokuša je podići drugom rukom, ali pogođena istim prokletstvom i ona se sasušila. Sada ju je morao sin hraniti, a ni za ostale potrebe nije se sama mogla podići. Muž joj se zbog toga zaprepastio i razmišljao o razlogu toga što se zbilo. Uvjerio se da je zanemarena vjernost svetom Franji uzrokom nevolje. Muž i žena, obuzeti strahom, bez odgađanja obnoviše zavjet. Svetac se smilovao jer uvijek bijaše milosrdan. Raskajanoj je ženi vratio zdravlje udova koji su joj bili uzeti kad ga je bila prezrela. Tako je po kazni, koju je razglasio grijeh, žena postala primjerom svima koji ne izvršavaju zavjete i uliven je strah u one koji se drznu oskvrnuti svetačke blagdane.

99. U gradu Tivoli žena nekog suca, pošto je rodila šest kćeri, smućena velikim strahom, odlučila da će se ubuduće suzdržavati od zajedničkoga života s mužem. Nije htjela nastaviti rađanje, jer joj je dotadašnji uspjeh bio nepoćudan. Ženi je bilo krivo što je uvijek rađala samo žensku djecu, a izgarala je od želje za muškim potomkom. Krivila je i Božju odluku. Ne smije se mrzovoljno prihvaćati odluka koja se prema Božjim zakonima izvršava na ljudima. I tako se ona zlovoljna kroz godinu dana odvojila od vlastitoga muža. Malo kasnije, pošto se pokajala, naloženo joj je da se izmiri sa svojim mužem. Ispovjednik ju je potaknuo da od blaženoga Franje moli sina kojemu neka nadjene ime Franjo, kad ga po njegovim zaslugama dobije. Malo iza toga ta je žena zanijela i dano joj je da rodi dvojke, a molila je samo za jedno. Od ovih je jedan nazvan imenom Franjo, a drugi imenom Blaž.

100. U gradu Le Mansu, u Francuskoj, neka vrlo ugledna žena imala je neuglednu služavku koju je silila da na blagdan svetoga Franje radi težački posao. Ta ipak, jer bijaše plemenitijega duha, iz poštovanja prema blagdanu nije bila voljna raditi. Međutim je ljudski strah bio jači od Božjega i djevojka se, iako protiv svoje volje, pokorila nalogu. Rukom je posegla za preslicom, a prsti prihvatiše vreteno. Ali su se ruke odmah ukočile od boli, a prsti su joj upravo izgarali od neopisive vrućine. Po kazni se očitovao grijeh, a žestina bola nije joj dopuštala da šuti. Služavka otrči sinovima svetoga Franje. Otkrije im prijestup i pokaže kako je kažnjena te zatraži oproštenje. Braća su u povorci otišla u crkvu i za njezino su zdravlje

molila milost svetoga Franje. Dok su sinovi molili oca, ona je bila iscijeljena, ali su na prstima ostale opekline.

101. U mjestu Campagna Maggiore desilo se nešto slično. Neka je žena u predvečerje blagdana blaženoga Franje, iako su je susjede korile što zbog tolikoga blagdana ne počine od posla, tvrdoglavo svoj posao nastavila sve do večeri i nije prestala raditi. Nakon dovršena posla, pošto su joj ruke najednom oslabile i postale nesposobne za bilo kakav posao, obuzeta je ukočenošću i bolom. Odmah je ustala i svečano izjavila kako je omalovažila časni blagdan. U svećenikove ruke svečano je položila zavjet da će svečev blagdan doživotno pobožno slaviti. Kad se zavjetovala, odvedena je u neku crkvu koja je podignuta na čast svetom Franji da u njoj uz plač mnogih zadobije prijašnje zdravlje.

102. U Valladolidu je neka žena, kad ju je susjeda opomenula da svetkuje blagdan svetoga Franje i da toga dana ništa ne radi, vrlo drsko odgovorila i rekla: »Kad bi za svaku vrst posla postojao jedan svetac, broj svetaca premašio bi broj dana.« Kad je te lude riječi izgovorila, zadesila ju je božanska osveta te je poludjela. I mnogo je dana bila nesposobna za razumsko rasuđivanje i za pamćenje, dok nije po molitvama što ih neki upraviše blaženom Franji njezina duševna bolest iščezla.

103. U gradiću Piglio, u pokrajini Campagna, neka je žena na blagdan svetoga Franje marljivo radila svoj posao. Kad ju je neka odlična žena zbog toga prekorila, jer taj blagdan svi pobožno svetkuju, ona je kazala: »Još mi malo preostaje da svoj posao dovršim. Neka vidi Gospodin, ako time griješim!« I odmah je na kćeri, koja je ondje blizu sjedila, opazila tešku kaznu. Djevojci su se usta razvukla sve do ušiju, a oči, kao da će joj ispasti, strahovito su se prevraćale. Sa svih se strana strčaše žene i majku su proklinjale poradi nedužne kćeri. Shrvana bolom ondje se bacila na zemlju, zavjetovala se da će svake godine svetkovati ovaj blagdan i da će iz poštovanja prema ovome svecu hraniti siromahe. Bez odlaganja su se stišale kćerine muke, čim se majka koja je sagriješila pokajala zbog uvrede.

104. Matej iz Tolentina imao je kćer koja se zvala Franciska. Kad su se braća preselila na drugo mjesto, on je mnogo rogoborio. Svojoj kćeri Franciski promijenio je ime. Odredio je da se ubuduće zove Mateja. Lišena tako svoga imena, doskora je bila lišena i zdravlja. Budući da se radilo o preziru oca i o mržnji njegovih sinova, kći je vrlo teško oboljela i našla se u smrtnoj opasnosti. A kad je oca počela mučiti žestoka tjeskoba zbog skore kćerine smrti, napala ga je

žena što je zamrzio Božje sluge i što je omalovažio svečevo ime. S poštovanjem je najprije posegao za imenom i svojoj je kćeri ponovno dao ime kojega ju je prije lišio. Kad je napokon uz očevo jadikovanje donesena u prebivalište braće, djevojka je zajedno s imenom zadobila i prijašnje zdravlje.

105. Neka žena iz Pise, ne znajući da je noseća, kad se u tom gradu podizala crkva svetoga Franje, cijeli je dan ondje naporno radila. Njoj se sveti Franjo ukazao noću s dvojicom braće, koja su ispred njega nosila svijeće, i rekao: »Evo, kćeri, začela si i rodit ćeš sina. On će ti biti radost nadjeneš li mu moje ime.« Došlo je vrijeme da rodi i rodila je sina. Svekrva reče: »Zvat će se Henrik po našem rođaku toga imena.« Na to će majka: »Nipošto, nego će se zvati Franjo.« Svekrva se podsmjehnula otmjenom imenu kao da je seljačko. Nakon nekoliko dana, kad je dječačić imao biti kršten, oboli upravo na smrt. Cijela se kuća ražalostila i radost se prometnula u jadikovanje. A dok je majka noću zbog tjeskobe bdjela, došao je sveti Franjo s dvojicom braće kao i prvi put te je kao uzbuđen rekao ženi: »Nisam li ti rekao da ti sin neće biti na radost ne nadjeneš li mu moje ime!« A ona je počela vikati i zaklinjati se da mu neće nadjenuti nijedno drugo ime. Napokon je dječak ozdravio i bio kršten. Odlikovan je imenom Franjo. Dana mu je milost da ne mora plakati, nego da u nedužnosti provede djetinje dane.

106. Neka je žena iz okolice Arezza u Toskani sedam dana trpjela porođajne boli i već je sva bila pocrnjela. Kad su svi izgubili nadu, zavjetovala se svetom Franji i umirući je počela zazivati njegovu pomoć. Pošto se zavjetovala, ubrzo je zaspala. U snu joj se ukazao sveti Franjo i pozvao je njezinim imenom Adelazija. Upitao ju je prepoznaje li njegovo lice. Ona je odgovorila: »Zaista te, oče, poznam.« Svetac nastavi: »Znaš li moliti: 'Zdravo, kraljice, majko milosrđa?'« Ona odgovori: »Znam, oče.« Svetac joj reče: »Počni i prije nego što dovršiš, sretno ćeš roditi!« Kad je svetac ovo rekao, zaviknuo je jakim glasom i iščeznuo. Na taj se glas žena probudila i sa strahom je počela moliti: »Zdravo, Kraljice.« A kad je izgovarala riječi »one svoje milosrdne oči«, odmah je, a da molitvu nije ni dovršila, radosna i zdrava rodila dijete.

107. Kad je jedna žena na Siciliji doznala da je blagdan blaženoga Franje, nije marila ostaviti se teška posla, nego je pripremala naćve. Kad je u njih stavljala tijesto i zasukanim ga rukama skupljala na hrpu, opazila je da je tijesto poškropljeno krvlju. Žena je to začuđeno promatrala i počela dozivati susjede. A kako su one sve većma pristizale da vide neobičnu pojavu, to su se u tijestu tragovi

krvi povećavali. Žena se pokajala jer je učinila ono što je učinila. Zavjetovala se da ubuduće na blagdan svetoga Franje neće raditi teške poslove. Kad je obećanje tako potvrdila, s tijesta je nestalo krvavih tragova.

108. Dok je svetac još živio u tijelu, a neka žena iz okolice Arezza bila noseća i približilo se vrijeme da rodi, obuzela ju je nevjerojatna tjeskoba. Rađajući mučila se više dana. Desilo se da je u to vrijeme blaženi Franjo, zbog tjelesne slabosti, onuda prolazio na konju u jedno samotište. Svi su očekivali da prođe kroz ono mjesto gdje se žena nalazila u mukama. Kad se on već nalazio u samotištu, neki je brat prolazio kroz ono seoce s konjem na kojem je prije jahao svetac. Kad su stanovnici onoga mjesta opazili da to nije sveti Franjo, jako su se ražalostili i međusobno su se počeli pitati bi li se mogla naći neka stvar koju je sluga Gospodnji doticao svojom rukom. I pronašli su uzde što ih je on držao rukama. Brzo su konju s glave skinuli oglavinu. Kad je žena osjetila da su te uzde na nju stavljene, uklonjena je svaka opasnost. Radosno je rodila i bila zdrava.

13. POGLAVLJE
Izlječenje prodora

109. Brat Jakob iz mjesta Iseo, čovjek koji je u našem Redu bio dosta poznat i cijenjen, pruža svjedočanstvo o samom sebi. Na slavu našega oca, za dobročinstvo ozdravljenja, on zahvaljuje svecu Božjem. Dok još bijaše kao nejako dijete u očinskom domu, u tijelu je pretrpio vrlo težak prodor (hernija). Ono što je u tijelu sakriveno i što je priroda smjestila tako da bude nevidljivo, ispalo je na drugim mjestima i uzrokovalo velike tegobe. Otac i svojta, kojima je stvar bila poznata, zbog toga su trpjeli. Premda su u liječnika tražili pomoć, činilo se da sve to ništa ne koristi. I napokon je mladić, nadahnut božanskom milošću, počeo razmišljati o spasenju duše i ozbiljno tražiti Boga koji liječi slomljena srca i povezuje njihove rane. Tako je predano stupio u Red svetog Franje, ali nije nikom otkrio kakva ga bolest muči. Pošto je međutim proveo u Redu neko vrijeme i pošto su braća saznala za mladićevu bolest, u svojoj su ga smetenosti htjela otpustiti roditeljima, iako teška srca. No mladićeva je postojanost bila tolika da je nadvladao neugodnu silu. Zato su se braća za nj brinula dok ga nije ojačala milost Božja i dok po svom ponašanju nije postao samostalan čovjek. Među njima je preuzeo dušobrižništvo i provodio hvalevrijedan redovnički život. Kad je tijelo blaženoga Franje bilo prenošeno u svoje konačno počivalište,

desilo se da je spomenuti brat s ostalima prisustvovao svečanostima prijenosa. I kad se približio grobu u kojem je počivalo tijelo svetoga oca, započeo je odužu molitvu za već zastarjelu bolest. Odmah su se svi dijelovi tijela na čudesan način vratili na svoja mjesta. Kad je osjetio da je ozdravio, odložio je podvezni remen i od tada je bio sasvim oslobođen svake boli.

110. Neki je čovjek iz Pise, kojem je sva utroba propala kroz donji dio tijela, zbog žestokih bolova i velikoga srama, protiv samoga sebe usmjerio đavolsku namisao. Kad se našao u najdubljem ponoru očaja, da više ne bi morao živjeti, odlučio se objesiti. Ipak je međutim, jer ga je uznemirivao žalac još neugušene savjesti, počeo sebi u pamet dozivati ime svetoga Franje i ustima ga je, iako slabo, počeo zazivati. Odmah mu se u duši pojavila promjena one proklete odluke i izmolio je brzo izlječenje od strahovite muke.

111. Sin nekoga čovjeka iz gradića Cisterna u pokrajini Maritima bio je strahovito mučen teškim prodorom. Ni na jedan umjetni način nije mogao zadržati utrobu. Podvezni remen, koji pomaže kod takvih prodora, prouzročio je brojne nove prodore. Nesretni roditelji zbog toga su mnogo trpjeli. Strahovit izgled ove nevolje bio je razlogom da su mladića sažalijevali i susjedi i znanci. Pošto su iskušana sva sredstva i liječenje nije ništa pomoglo, majka i otac zavjetovaše sina svetom Franji. Odnesoše ga dakle na blagdan svetog Franje u crkvu koja mu je na čast podignuta u gradiću Veletri. Smjestiše ga ispred svečeve slike i načiniše zavjet. S ostalim su mnoštvom naroda za nj prikazali mnogo suza. Kad se u misi pjevalo Evanđelje i kad su izrečene riječi da se ono »što je sakriveno od mudrih i umnih objavljuje malenima«, najednom se raskinuo podvezni remen, beskorisna pomagala se raspadoše. Rana je odmah zarasla i željeno zdravlje u cijelosti se vratilo. Nasta veliko klicanje onih koji su hvalili Gospodina i iskazivali čast njegovu svecu.

112. Kad je u Ceccanu, gradiću u pokrajini Campagna, u jutarnje doba u crkvu ušao kapelan, nenadano je tako nezgodno pao da su mu unutrašnji organi ispali i objesili se u donjem dijelu tijela. Priskočiše svećenici i drugi susjedi. Podigoše ga i smjestiše u krevet. Tako je nepokretan ležao osam dana te nije mogao ustati ni da obavi nuždu. Pozvani su liječnici da pruže pomoć svoje vještine. Bol se povećavala, bolest nije izliječena, nego se još i pogoršala. Dok je neželjena grdoba zauzimala mjesto koje joj ne pripada, čovjeka su mučile tolike boli da bijednik osam dana nije mogao jesti. Čovjek je već zdvajao. Čekala ga je sigurna smrt. Napokon se obratio blaženom Franji za pomoć. Imao je pobožnu, bogobo-

jaznu kćer. Nju je zamolio da za nj zatraži pomoć svetoga Franje. Na čas je blagoslovljena kći izišla van i prionula uz molitvu. Uz obilne suze molila je Oca za oca. Veliku snagu ima molitva. Ubrzo ju je otac pozvao, dok je još molila, i obavijestio je o radosti nenadana ozdravljenja. Sve se u njemu smjestilo na svoje mjesto. Osjećao se bolje raspoložen nego što je bio prije. Zavjetovao se da će blaženoga Franju uvijek smatrati svojim zaštitnikom i da će svake godine slaviti njegov blagdan.

113. Neki je čovjek u gradiću Spelli mnogo trpio od prodora, napose zato što je izgledalo da mu je sva sadržina trbuha ispala na donjem dijelu tijela. Dugo vremena nije mogao utrobu, koja mu je propala kroz prodor, potisnuti natrag niti ju je uz liječničku pomoć mogao srediti. Kad je izgubio pouzdanje u liječnike, zatražio je božansku pomoć. Pošto je dakle pobožno zazvao zasluge blaženoga Franje, osjetio je da se ono što je prije bilo proderano čudesnom brzinom učvrstilo, a što je bilo izobličeno, poprimilo je svoj redoviti oblik.

114. Neki je mladi čovjek imenom Ivan iz biskupije Sora imao tako težak prodor da mu liječnici nikakvim sredstvima nisu mogli pomoći. Desilo se da mu je žena jednoga dana otišla u crkvu blaženoga Franje. Dok je molila za muževo zdravlje, jedan joj je od braće prostodušno rekao: »Idi i kaži svome mužu da se zavjetuje blaženom Franji i neka na mjestu prodora načini znak križa!« Kad se ona vratila, kazala je to svome mužu. On se zavjetovao blaženom Franji, na povrijeđenome mjestu načinio je znak križa i utroba mu se vratila na svoje prvotno mjesto. Čovjek se čudio brzom i nenadanom ozdravljenju. Kušao je izvesti mnoge pokrete kako bi se uvjerio da je zaista ozdravio, kao što se to nenadano pokazalo. Istom se čovjeku, kad ga je pritisnula teška groznica, u snu pokazao blaženi Franjo. Pozvao ga je njegovim imenom i rekao: »Nemoj se, Ivane, bojati jer ćeš od svoje bolesti ozdraviti!« Ovo čudo uživa najveću vjerodostojnost jer se nekom pobožnom čovjeku, koji se zvao Robert, ukazao blaženi Franjo, a kad ga je ovaj zapitao tko je, on je odgovorio: »Ja sam Franjo, a došao sam izliječiti jednoga svog prijatelja.«

115. Na Siciliji je nekoga čovjeka imenom Petar, kojem se najednom načinio prodor, kad je obećao da će pohoditi Franjine moći, čudesno ozdravio.

14. POGLAVLJE
Slijepi, gluhi i nijemi

116. U samostanu u Napulju više je godina boravio jedan slijepi brat imenom Robert. U očima mu se pojaviše neke izrasline koje su priječile treptanje i upotrebu vjeđa. Kad se ondje sakupilo mnogo braće izvana s različitih strana svijeta, blaženi otac Franjo, zrcalo i uzor poslušnosti, da bi ih novim čudom potaknuo na putovanje, u njihovoj je nazočnosti spomenutoga brata izliječio ovako: Brat Robert je jedne noći ležao na smrt bolestan. Već je obavljena i preporuka duše kad se najednom uza nj našao blaženi otac s trojicom braće savršene svetosti, a to su bili sveti Antun, brat Augustin i brat Jakob iz Asiza. Ovi, koji su ga savršeno nasljedovali za života, tako su ga radosno slijedili i nakon smrti. Sveti je Franjo uzeo nožić te odrezao suvišno meso, povratio mu prijašnji vid, izvukao ga iz ralja smrti i rekao mu: »Sine Roberte, milost koju sam ti iskazao znak je braći koja odlaze među udaljene narode da ću ja ići ispred njih i da ću upravljati njihovim koracima. Neka pođu radosno i neka naloženi im čin poslušnosti veselim srcem izvrše! Neka sinovi poslušnosti budu radosni, naročito oni što ostavljaju vlastitu zemlju; kad zaboravljaju na zemaljsku domovinu, ispred njih stupa revan i brižljiv vođa!«

117. U Zancatu, gradiću nedaleko od grada Anagni, neki je vitez posvema izgubio vid. Upravo se desilo da su se dva manja brata, koji su stigli iz udaljenih krajeva, svratila u njegovu kuću radi noćenja. Cijela ih je obitelj dolično primila i prema njima se postupalo sa svom pažnjom. Gostoprimčevu sljepoću nisu opazili. Nakon toga su otišli u prebivalište braće koje se nalazilo šest milja daleko i ondje proboraviše osam dana. Jedne se noći blaženi Franjo jednom od one braće ukazao u snu i rekao: »Ustani, sa subratom se požuri kući vašega gostoprimca, koji je u vama počastio mene i poradi mene vam je iskazao tolike čine ljubavi! Odužite se za dobročinstvo što vas je lijepo primio i počastite onoga koji je vama iskazao čast! Slijep je naime i ne vidi, a to mu prouzročiše njegovi grijesi, koje još nije ispovjedio. Očekuje ga tama vječne smrti, čekaju ga vječne muke. K tomu ga još sputavaju opačine koje nije odbacio.« Kad je otac iščeznuo, sin je preneražen ustao te je sa subratom brzo izvršio nalog. Oba se brata zajedno vratiše gostoprimcu. Onaj koji je imao viđenje redom je ispripovijedao sve što je vidio. Onaj se čovjek veoma začudio i potvrdio da je sve istina što je čuo. Bio je ganut do suza. Spremno se ispovjedio i obećao da će se popraviti. Kad se u njemu unutrašnji čovjek tako obnovio, onaj vanjski je odmah zado-

bio izgubljeni vid. Ovo veliko čudo svuda se naokolo razglasilo i sve koji su to čuli pridobilo je za gostoljubivost.

118. U Tebi u Grčkoj neka je slijepa žena dan prije blagdana svetoga Franje postila o samom kruhu i vodi. Na sam blagdan u rano jutro njezin ju je muž odveo u crkvu braće. Za vrijeme mise, kad je podignuto Tijelo Kristovo, ona je otvorila oči. Jasno je vidjela i najpobožnije se poklonila. Dok se klanjala, jakim je glasom zaviknula: »Hvala Bogu i njegovu svecu jer vidim Kristovo Tijelo!« Svi nazočni počeli su klicati. Nakon svetog bogoslužja žena se vratila svojoj kući, vođena vlastitim očima. Krist je bio Franji svjetlo dok je živio. I kao što mu je onda povjerio dar čudesa, tako i sada želi da se njegovu tijelu odaje svaka čast.

119. Neki dječak, od četrnaest godina, iz gradića Pofi u Kampaniji, pogođen nenadanom bolešću, sasvim je izgubio lijevo oko. Žestina boli oko je istisnula iz njegova mjesta te je osam dana izvana visjelo o tankoj, samo prst dugačkoj mesnatoj niti i umalo da se nije posve osušilo. I kad nije ništa drugo preostalo nego da se odreže, a liječnici izgubili svaku nadu, njegov se otac svim srcem obratio za pomoć blaženom Franji. Poniznim prošnjama neumorni se pomagač bijednika nije oglušio. Usahlo oko čudesnom je moći smjestio na njegovo mjesto i osvijetlio ga prvotnom svježinom željena svjetla.

120. U istoj pokrajini, u mjestu Castro, jednom je svećeniku s visine palo na glavu veliko drvo i tako ga jako udarilo da je na lijevo oko oslijepio. Oboren na zemlju, zapomažući jakim glasom, počeo je zazivati svetoga Franju: »Pomozi mi, sveti oče, da bih mogao poći na tvoju svetkovinu kao što sam tvojoj braći obećao da ću ići!« Bilo je naime predvečerje svečeva blagdana. Odmah je ustao sasvim iscijeljen. Na sav je glas izražavao svoju zahvalnost i radost. Sve je nazočne, koji su ga sažalijevali zbog nesreće, potaknuo na divljenje i klicanje. Otišao je na proslavu i svakom je pripovijedao kako je na samom sebi doživio svečevu dobrotu i moć. Neka se zato naviknu štovati njega za kojega znadu da tako pritječe u pomoć svojim štovateljima.

121. Dok je blaženi Franjo još bio živ, neka je žena iz mjesta Narni oslijepila. Kad je ovaj čovjek Božji na njezinim očima načinio znak križa, odmah je na čudesan način zadobila izgubljeni vid.

122. Neki je čovjek imenom Petar Roman iz Monte Gargana, dok je u vinogradu podsijecao neko drvo, zadobio udarac u oko, koje se tako raspolovilo po sredini da mu je očna jabučica rasječena

visjela izvana. I kad je u tako beznadnoj nevolji izgubio nadu da bi mu koji čovjek mogao pomoći, obećao je da na blagdan svetoga Franje neće ništa jesti ako mu on pomogne. Božji je svetac odmah povratio oko na određeno mjesto, sastavio je obje polovine i obdario ga prijašnjim vidom.

123. Sin nekog plemenitaša, slijep od rođenja, po zaslugama blaženog Franje zadobio je željeni vid. Dotični je po tom slučaju dobio i ime, nazvan je Iluminat (tj. Prosvijetljeni). Kasnije, kad je poodrastao, stupio je u Red svetoga Franje i konačno je ono što je sveto započeo još svetije dovršio.

124. Bevagna, poznati gradić, nalazi se u Spoletskoj kotlini. Tu je stanovala jedna sveta žena s još svetijom djevicom kćerkom i unukom koja je bila posve predana Kristu. Sveti je Franjo svojim gostovanjem više puta počastio njihovu gostoljubivost. Ta je žena imala i sina u Redu manje braće. Bio je to čovjek velika savršenstva. No jedna je od njih, naime unuka, bila lišena vida vanjskih očiju, dok su međutim njezine unutrašnje oči, kojima se vidi Bog, sjale divnom oštrinom. Kad je sveti Franjo zamoljen da se smiluje njezinoj boli i da svrati pažnju na njihove napore, svojom je slinom u ime Presvetoga Trojstva slijepoj tri puta namazao oči i vratio joj željeni vid.

125. U gradiću Città della Pieve živio je mladi prosjak koji je od rođenja bio gluhonijem. On je imao tako osakaćen i kratak jezik da su ga oni koji su to mnogo puta istraživali vidjeli kao da je odrezan. Neki ga čovjek imenom Marko poradi Boga primi kao gosta. Kad je mladić doživio njegova dobročinstva, trajno je kod njega ostao. Dok je spomenuti čovjek jedne večeri sa svojom ženom večerao, a dječak je pred njima stajao, rekao je ženi: »Smatrao bih to najvećim čudom kad bi blaženi Franjo ovome poklonio sluh i govor.« I nadoda: »Zavjetujem se Bogu, ako se blaženi Franjo udostoji ovo učiniti, da ću iz ljubavi prema njemu ovoga dječaka doživotno uzdržavati.« I gle čuda! Najednom je mladiću narastao jezik i on je progovorio rekavši: »Neka živi sveti Franjo kojega vidim kako gore stoji i daje mi govor i sluh. Što da reknem narodu?« Njegov hranitelj reče: »Hvali Gospodina i mnoge ćeš ljude spasiti.« Ljudi onoga kraja koji su ga poznavali bili su prvi ispunjeni najvećim divljenjem.

126. Neka je žena iz Apulije prije dosta vremena izgubila govor i sposobnost nesmetana disanja. Njoj se, dok je noću spavala, ukazala Djevica Marija i rekla joj: »Ako hoćeš ozdraviti, pođi u crkvu svetoga Franje u Venosi pa ćeš ondje primiti željeno zdravlje!« Žena je ustala i, jer nije mogla disati niti govoriti, roditeljima je pokazala

znakovima da želi ići u Venosu. Roditelji pristadoše i s njom pođoše u to mjesto. Kad je žena ušla u crkvu svetoga Franje i kad je iz dubine srca zamolila pomoć, odmah je povratila neku mesnatu tvar i naočigled svima koji su je promatrali čudesno ozdravila.

127. U biskupiji Arezzo neka je žena sedam godina bila nijema. Neprekidnim željama navaljivala je na uši Božje da bi se Bog udostojao razvezati joj jezik. I gle, dok je spavala, pojaviše se dva brata odjevena u crvenu odjeću i blago je potaknuše da se zavjetuje svetom Franji. Rado je prihvatila njihov poticaj. Zavjetovala se srcem, jer ustima nije mogla. Kad se probudila, zadobila je govor.

128. Neki je sudac imenom Aleksandar omalovažavao čudesa svetog Franje. Kroz više od šest godina bio je na čuđenje ljudima lišen govora. U čemu je sagriješio, u tom je bio i kažnjen. Kad se duboko pokajao, žalio je što je svečeva čudesa omalovažavao. Zato svetac nije ustrajao u svom neraspoloženju, nego ga je, jer se kajao i ponizno ga zazivao, povrativši mu govor, ponovno primio u milost. Od tada je svoj pogani jezik stavio u službu veličanja blaženog oca. Po kazni je postao daleko pobožniji.

129. Budući da spominjemo napadača, pada nam na pamet nešto što je korisno ispripovijedati. Neki je vitez imenom Gineldo iz mjesta Borgo u pokrajini Masa najbezočnije napadao djela i čudesa blaženoga Franje. Pred hodočasnike je, koji su dolazili da ga počaste, iznosio mnoge pogrde i protiv braće je javno blebetao iznoseći svakakve budalaštine. Kad se jednog dana kockao, pun mahnita nevjerovanja, kazao je nazočnima: »Ako je Franjo svet, neka se na kockama pokaže osamnaest bodova!« Doskora se u tri maha pokaza na kockama šestica. I bacao je kocke devet puta. Svaki put kad je bacio dobio je po tri šestice. U svom ludovanju nije prestao, grijeh je tovario na grijeh, a psovku gomilao na psovku, te je rekao: »Ako je istina da je taj Franjo svet, neka danas moja glava padne od mača. A ako nije svet, ostat ću neozlijeđen!« Srdžba Božja nije oklijevala. Po Božjoj presudi njegova molitva postade grijehom! Kad je igra dovršena, jer je svom sinovcu nanio nepravdu, ovaj je zgrabio mač i zarinuo mu ga u prsa. Bezbožnik je istoga dana umro. Sin tame postade plijenom pakla. Neka se čuvaju psovači i neka ne misle da riječi nestaju u zraku i da nema onoga tko će osvetiti nepravde nanesene svecima.

130. Neka žena imenom Sibilija više godina bijaše slijepa...[31]

---

[31] Doslovno iz 1Čel 136.

131. U selu Vicalvi, u biskupiji Sora, bijaše djevojka slijepa od rođenja. Majka ju je dovela u kapelu blaženog Franje. Kad je zazvala Kristovo ime, po zaslugama svetoga Franje zavrijedila je dobiti vid koji nije nikada imala.

132. U gradu Arezzo u crkvi svetog Franje, sagrađenoj nedaleko od grada, jedna je žena, koja nije vidjela sedam godina, zadobila izgubljeni vid.

133. U istom je gradu sin neke siromašne žene od blaženog Franje, komu ga je ona zavjetovala, zadobio vid.

134. Neki je slijepac iz mjesta Spello kod svečeva groba ponovno zadobio davno izgubljeni vid.

135. U mjestu Poggibonsi, u firentinskoj biskupiji, živjela je neka slijepa žena. Zbog jedne objave počela je pohađati neku kapelu blaženog Franje. Kad je onamo donesena, bijednica se ničice bacila pred oltar. U tren oka je primila vid i bez vodiča se vratila kući.

136. Neka je druga žena iz Camerina bila sasvim slijepa na desno oko...[32]

137. Nešto slično dogodilo se jednoj ženi iz Gubbia...[33]

138. Jedan je Asižanin pet godina bio slijep...[34]

139. Albertin iz Narnia izgubio je vid. Vjeđe su mu visjele sve do obraza. Zavjetovao se svetom Franji i zavrijedio da zadobije vid i ozdravi.

140. Jedan mladić imenom Villa nije mogao ni hodati ni govoriti. Umjesto njega se zavjetovala majka. Ona je izradila voštani lik i odnijela ga s velikom pobožnošću na mjesto gdje počiva blaženi otac Franjo. Kad se vratila kući, zatekla je sina kako hoda i govori.

141. Neki čovjek iz biskupije Peruđa posve je izgubio govor...[35]

---

[32] Gotovo doslovno iz 1Čel 136.

[33] Doslovno iz 1Čel 136.

[34] Isto.

[35] Gotovo doslovno iz 1Čel 149.

142. Jedna je žena imala kamen u grlu. Od silne vrućice osušio joj se jezik. Nije mogla ni govoriti, ni jesti, ni piti. I kad je potrošila mnogo lijekova, nije osjetila ni poboljšanja ni olakšanja. U srcu se zavjetovala svetom Franji i u tren oka joj se meso otvorilo te je iz grla izbacila kamen.

143. Čovjek imenom Bartol iz gradića Arpino, biskupije Sora, sedam je godina bio bez sluha. Ponovno ga je zadobio kad je zazvao ime blaženog Franje.

144. Neka je žena iz sela Piazza na Siciliji bila lišena govora. Srcem se pomolila blaženom Franji i ponovno je zadobila milost željena govora.

145. U gradu Nicosia[36] jedan je svećenik po običaju ustao na jutarnju. Kad je čitač od njega zatražio blagoslov, odgovorio je piskutajući, ne znam što, stranim jezikom. Tako je bez svijesti odnesen kući. Kroz mjesec dana bio je sasvim lišen govora. Kad mu je neki čovjek Božji savjetovao da se zavjetuje svetom Franji, jezik mu je ponovno osposobljen i oslobođen je od duševne bolesti.

15. POGLAVLJE
Gubavci i krvarenja

146. U San Severinu jedan je mladić imenom Akto bio sav gubav. Svi su mu udovi bili natečeni i iskrivljeni. I sam je sve to gledao sa zgražanjem. Tako je bijednik neprestano ležao u svom bolesničkom krevetu, a svojim roditeljima zadavao je mnogo žalosti. Jednog mu dana dođe otac te ga je nagovarao da se zavjetuje blaženom Franji. On je na to radosno pristao. Otac je dao donijeti stijenj od svijeće i mladić se zavjetovao da će svake godine blaženom Franji odnijeti svijeću dugačku kao što je sam bio visok. Kad je načinio zavjet, smjesta je ustao i bio očišćen od gube.

147. Neki drugi čovjek imenom Bono iz grada Fano bijaše i gubav i uzet. Roditelji ga doniješe u crkvu blaženog Franje i on je ozdravio od obiju bolesti.

148. Jedna plemkinja imenom Rogata, iz biskupije Sora, dvadeset i tri je godine trpjela od krvarenja. Dok je slušala kako jedan dječak rimskim narječjem pjeva o čudesima što ih je Bog u one dane

36 Na Siciliji u pokrajini Kataniji.

učinio po blaženom Franji, potaknuta silnom boli, briznula je u plač i ovako je u sebi, prosvijetljena vjerom, počela govoriti: »O, preblaženi oče Franjo, koji sjaš tolikim čudesima, ne bi li se udostojao osloboditi me od ove bolesti! Tako veliko čudo do sada još nisi učinio.« Od prevelika se gubitka krvi češće činilo da će ta žena izdahnuti. A ako bi se kada krv zaustavila, nateklo bi joj cijelo tijelo. Što da još reknem? Nakon nekoliko dana osjetila je da je po zaslugama blaženog Franje izliječena. Njezina sina imenom Mario, koji je imao ukočenu ruku, svetac je Božji izliječio po samom zavjetu.

149. Blaženi je Franjo, Kristov stjegonoša, ozdravio jednu ženu sa Sicilije koju je sedam godina mučilo krvarenje.

16. POGLAVLJE
Umobolni i opsjednuti

150. Petar iz Foligna jednom je zgodom krenuo na hodočašće u svetište svetog Mihaela. Kad je kušao vodu iz nekog izvora, učinilo mu se kao da je popio đavla. Od tada je tri godine bio opsjednut. Tijelo mu je bilo izmrcvareno, govorio je najopakije stvari i izvodio ono najodvratnije. Kad je napokon rukom dotaknuo grob blaženog oca i ponizno zazvao njegovu moć, čudesno je bio oslobođen od nečistih duhova, koji su ga okrutno mrcvarili.

151. Nekoj je ženi iz grada Narni, koja bijaše opsjednuta, u snu naredio da se prekriži. A ona, kako je izgubila upotrebu razuma, uopće se više nije znala prekrižiti. Blaženi joj je otac utisnuo znak križa i od nje odagnao svekoliko đavolsko mučenje.

152. U Maritimi je jedna žena pet godina bila duševno bolesna, bila je lišena vida i sluha. Zubima je trgala haljine, nije se plašila ni vode ni vatre i strahovito ju je mučila padavica. Jedne noći, kad je Božje milosrđe odlučilo smilovati joj se, svladao ju je spasonosan strah. U snu je vidjela blaženoga Franju kako sjedi na divnom prijestolju. Ona se preda nj prostrla moleći ponizno za zdravlje. On međutim nije udovoljio njezinoj molbi. Zato se žena zavjetovala i obećala da neće uskratiti milostinju onima koji je zamole njemu za ljubav, dokle god bude nešto imala. Odmah je svetac obnovio ugovor što ga je na sličan način načinio s Bogom. Prekrižio ju je znakom križa i potpuno ju je ozdravio.

153. U mjestu Norcia jednu je djevojku snašla neka bolest. Napokon je spoznala da je muči đavao. Često je naime škripala zubi-

ma i samu je sebe mrcvarila. Nije se klonila provalija, nije se bojala pogibli; izgubila je tako govor i izdadoše je udovi, i nije mogla činiti ništa razumno. Njezini roditelji, potišteni zbog sramote, svezanu je za nosila na kljusetu dopremiše u Asiz. I dok je na svetkovinu Obrezanja Gospodinova pred oltarom svetog Franje za vrijeme svečane mise ležala ispružena, najednom je iz sebe izbacila nešto odvratno. Odmah se uspravila na noge da poljubi oltar svetog Franje. Sasvim oslobođena od svake bolesti ovako je povikala: »Hvalite Boga i sveca njegova!«.

154. Sin jednoga plemića bolovao je od padavice koja nije bila ništa manje strašna nego što je bila bolna. Na usta mu je izlazila pjena, sve je gledao tupim pogledom i, jer je zlorabio svoje udove, izbacivao je iz sebe nešto đavolsko, ne znam što. Roditelji su vapili svecu Božjem, molili su od njega lijek i bijednog su sina preporučivali njegovoj ljubavi. Nakon toga se jedne noći majci u snu ukazao prijatelj dobrote i rekao joj: »Evo, sada dolazim da izliječim tvoga sina.« Na taj se poziv žena probudila i dršćući ustala. Svog je sina našla potpuno izliječena.

155. Mišljenja sam da se u njegovu životopisu ne smije prešutjeti kako je bio slavan po čudesnoj moći protiv zlih duhova. U gradiću San Gemini čovjek je Božji, kad je jednom zgodom naviješćivao kraljevstvo nebesko, došao k nekom bogobojaznom čovjeku da ga taj ugosti. Njegovu je ženu, kako je bilo svima poznato, mučio đavao. Kad su blaženog Franju za nju zamolili, u strahu da ljudi ne bi veličali njega, nećkao se da to učini. Kad su ga konačno svojim molbama pridobili, u tri je kuta kuće postavio trojicu braće da se mole, a u četvrti je otišao sam. Pošto su molitvu dovršili, s pouzdanjem je pristupio ženi, koja je bila strahovito mučena, te je u ime Isusa Krista đavlu zapovjedio da iziđe iz nje.

Đavao je na njegovu zapovijed s tolikom brzinom i bijesom izišao te je čovjek Božji mislio da mu se htio narugati. Zbog toga je odande otišao kao posramljen. Kad je nekom drugom zgodom prolazio kroz isti gradić, ona je žena za njim na ulici vikala i ljubila trag njegovih nogu da bi se udostojao progovoriti joj. Kad su ga tada mnogi uvjerili kako je ona oslobođena, jedva je pristao na molbe mnogih da s njom razgovara.

156. Nekom je drugom zgodom boravio u mjestu Città di Castello. Dovedoše k njemu opsjednutu ženu. Stajala je vani i škrgutala zubima. Sve je uznemirivala lajanjem. Mnogi su sveca Božjega molili da ju oslobodi. Tužili su se da ih već dugo uznemiruje svojim ludovanjem. Blaženi je Franjo k njoj poslao brata koji bijaše s njim

da izvidi radi li se o đavlu ili o ženskoj prijevari. A ona, znajući da to nije sveti Franjo, narugala mu se i omalovažila ga. Sveti je otac bio u kući i molio. Dovršivši molitvu, izišao je van k ženi. Ona nije mogla podnijeti njegovu nazočnost. Valjala se po zemlji i urlala. Svetac je Božji zapovjedio đavlu da iziđe. On je smjesta izišao, a ženu je ostavio neozlijeđenu.

17. POGLAVLJE

Skvrčeni i slomljeni

157. U grofoviji Parma nekom se čovjeku rodio sin koji je imao iskrivljenu nogu. Peta mu je bila sprijeda, a prsti otraga. Taj čovjek bijaše siromašan, ali odan svetom Franji. Danomice se svetom Franji jadao zato što mu se sin rodio na porugu. Uvijek je naglašavao svoje siromaštvo. U duši je razmišljao kako da nogicu nejaka djeteta silom namjesti u pravi položaj. Dojilja je na to pristala. Namjeravao je to izvesti u vrijeme kad su dječakove noge još savitljive. No prije nego što je došlo do tako luda pokušaja, kad je dijete oslobođeno povoja, po zaslugama svetog Franje dječak je nađen tako zdrav kao da prije toga nije imao ništa neprirodno.

158. U mjestu Scoppito, nedaleko od Amiterna, muž i žena imali su sina kojega su danomice oplakivali kao baštinjenu sramotu. Taj nije izgledao kao čovjek, nego kao nakaza, jer su mu udovi bili neprirodno iskrenuti. Što treba da bude sprijeda, bilo je okrenuto natrag. Ruke su mu naime bile spojene s vratom, a donji dio ruku bio je srastao s prsima. Ruke su mu i noge tako nekako bile sraštene te je izgledao kao kugla, a ne kao ljudsko tijelo. Skrivali su ga pred pogledima rođaka i susjeda da ga ne bi mogli vidjeti. No više su trpjeli od sramote negoli od bola. Zato je muž, obuzet bolom, predbacivao ženi što ne rađa djecu poput ostalih žena, nego rađa neke nakaze koje se ne mogu usporediti ni s najodvratnijim bićima. Zaključivao je da je to kazna Božja koja proistječe iz ženina grijeha. A ona je, satrvena bolom i smućena sramom, često uzdišući vapila Kristu. Zazivala je pomoć svetoga Franje da joj se nesretnoj i toliko osramoćenoj udostoji smilovati. Jedne noći, kad zbog ove žalosti nije mogla spavati, ukazao joj se sveti Franjo i tješio je ovim nježnim riječima: »Ustani i odnesi dijete u obližnje mjesto koje je posvećeno mojem imenu pa ćeš ga okupati u vodi tamošnjega zdenca. Čim dijete polliješ onom vodom, potpuno će ozdraviti.« Žena je zanemarila s obzirom na dijete ispuniti svečev nalog, pa kad joj se i drugi put ukazao i to isto ponovio, nije poslušala. No svecu se smilila njezina prostodušnost pa joj se na iznenađujući način smilovao. Treći joj se

put ukazao sa slavnom Djevicom i s veličanstvenom pratnjom svetih apostola, u tren ju je oka uzeo zajedno s djetetom i prenio pred vrata spomenutog mjesta. U prvo praskozorje, kad je iščezlo ono tjelesno viđenje, žena se zaprepastila i preko svake mjere začudila te je pokucala na vrata. Braći je zbog novine događaja ulila veliko divljenje. Svim svojim pouzdanjem očekivala je ozdravljenje djeteta koje joj je i treći put obećano. Uskoro prispješe ugledne žene iz istoga kraja kao hodočasnice. Čuvši što se dogodilo, veoma se začudiše. Brzo iz zdenca izvukoše vode i jedna od njih, uglednija od ostalih, vlastitim rukama okupa dijete. Odmah su se svi udovi razmjestili na svoja mjesta i dječak je bio zdrav. Veličina čuda kod svih je izazvala veliko divljenje.

159. U gradiću Cori, u biskupiji Ostia, jedan je čovjek tako povrijedio goljeničnu kost da nikako nije mogao ni hodati ni kretati se. Dok se tako nalazio u strahovitoj tjeskobi i izgubio nadu u ljudsku pomoć, jedne se noći počeo tužiti svetom Franji zbog te stvari kao da ga vidi nazočna. Rekao mu je: »Pomozi mi, sveti Franjo, sjeti se kako sam ti služio i kako sam te štovao! Na svom magarcu sam te prenosio, tvoje sam svete noge i tvoje svete ruke ljubio. Uvijek sam ti iskazivao štovanje, uvijek sam prema tebi bio dobrohotan. Gle, umirem od ovih užasnih boli!« Ganut ovim jadikovkama, Franjo se odmah našao uza nj. Sjetio se dobročinstva, pokazao se zahvalnim za štovanje i budnom se čovjeku ukazao s jednim bratom. Rekao je da je došao na njegov poziv i donio lijekove za ozdravljenje. Malim je štapićem koji je imao urezano slovo »tau« (T) dotaknuo bolesno mjesto. Pošto se vratilo zdravlje, na tom je mjestu do danas ostao znak slova »tau«. Sveti je Franjo tim znakom označavao svoja pisma kad god bi iz potrebe ili iz ljubavi upravio kakvo pismo.

160. Jedna je djevojka donesena k njegovu grobu, a već je godinu dana imala nakazno iskrivljen vrat...[37]

161. U grofoviji Narni neki je dječak imao potkoljenične kosti tako ukočene i izvinute da je mogao hodati samo pomoću dviju štaka. Ta ga je bolest pratila od ranog djetinjstva. Bio je prosjak. Svoje roditelje nije ni poznavao. Po zaslugama blaženog Franje bio je oslobođen od spomenute nevolje i slobodno je bez štaka išao kamo god je htio.

162. Neki Nikola iz Foligna imao je ukočenu lijevu nogu...[38]

[37] Iz 1Čel 147.

[38] Gotovo doslovno iz 1Čel 129.

163. Jedan je dječak isto tako imao ukočenu nogu...[39]

164. U gradu Fano živio je neki bogalj... [40]

165. Jedna djevojčica iz Gubbia imala je kljaste ruke...[41]

166. Neki drugi dječak iz Montenera ležao je pred vratima crkve svetog Franje više dana...[42]

167. Neki drugi građanin iz Gubbia...[43]

168. Jedan čovjek iz biskupije Volterra imenom Rikomagno jedva je na rukama mogao po zemlji puzati jer je bio nakazno naduven. I vlastita majka ga je napustila. Ponizno se zavjetovao blaženom Franji i odmah je bio ozdravljen.

169. U istoj su biskupiji dvije žene, od kojih se jedna zvala Viridis, a druga Sangvinea, bile tako ukočene da se uopće nisu mogle kretati. Drugi su ih nosili. Ruke, na koje su se upirale pri kretanju, bile su im izranjane. Kad su se zavjetovale, vratilo im se zdravlje.

170. Neki čovjek imenom Jakov iz mjesta Poggibonsi toliko je bio pognut i ukočen da mu se lice doticalo koljena. Njegova majka udovica odnijela ga je k nekoj kapeli blaženoga Franje. Kad se za njegovo zdravlje pomolila Gospodinu, kući ga je odvela čila i zdrava.

171. U mjestu Vicalvi osušena ruka neke žene po zaslugama svetog oca postala je slična onoj drugoj.

172. U gradu Capua neka se žena zavjetovala da će osobno pohoditi grob blaženoga Franje. Zbog obiteljskih briga zaboravila je na svoj zavjet. Najednom joj je bila uzeta desna strana tijela. Glava i ruka, zbog ukočenosti mišića, nisu se mogle ni u kojem pravcu okretati. I tako je sva prepuna boli svoje susjede neprestano uznemiravala svojim zapomaganjem. Kad su dvojica braće prolazila pokraj njezine kuće, na molbu jednog svećenika uđoše k bijednici.

39 1Čel 130.

40 Isto, 131.

41 Isto, 132.

42 Isto, 153.

43 Isto, 134.

Priznala je da je propustila izvršiti zavjet. Kad je od njih primila blagoslov, istog je časa ustala zdrava i po kazni je postala pametnija. Bez oklijevanja je ispunila ono što je zavjetovala.

173. Bartol iz grada Narni zaspao je u sjeni nekog drveta. Đavolskim zahvatom teško mu je ozlijeđena noga iznad i ispod koljena. Budući da je bio veoma siromašan, nije znao na koju stranu da se okrene. No ljubitelj siromaha, Kristov stjegonoša Franjo, u snu mu se na jednome mjestu ukazao i zapovjedio da ode na neko mjesto. I kad se on onamo vukao, zastranio je s pravoga puta i začuo glas koji mu je govorio: »Mir tebi! Ja sam onaj komu si se zavjetovao.« Kad ga je doveo na ono mjesto, kako mu se činilo, jednu mu je ruku stavio na bedro, a drugu na potkoljenicu i tako mu je ozdravio osušeno udo. Ovaj tada već bijaše u poodmaklim godinama, a šest je godina bio tako uzet.

174. Izveo je mnoge slične znakove svoga čudotvorstva dok je još živio u tijelu. Kad je tako jednom zgodom prolazio biskupijom Rieti, došao je u neko selo. Tu mu je jedna žena sva zaplakana u naručju donijela svog osmogodišnjeg sina i postavila ga preda nj. Dječak je već četiri godine bio tako strašno naduven da nikako nije mogao vidjeti svoja bedra. Svetac ga je samilosno primio i na trbuh mu je stavio svoje svete ruke. Na njegov je dodir ona naduvenost splasnula. Odmah je ozdravio i zajedno s radosnom majkom mnogo zahvaljivao Bogu i njegovu svecu.

175. U gradu Toscanella neki je vitez blaženog Franju primio kao gosta. Njegov je sin jedinac bio hrom i u cijelom tijelu nemoćan. Premda je već prestao sisati, ipak je još ležao u kolijevci. Vitez se ponizno bacio pred noge blaženoga čovjeka i plačući od njega tražio zdravlje svom sinu. Kad je ovaj spoznao da nije vrijedan tolike milosti i počeo vikati, napokon je Franjo bio svladan upornošću očevih molba. Pošto se pomolio, dječaka je znamenovao znakom križa i blagoslovio. I on je odmah naočigled sviju i svima na radost ustao zdrav te je amo-tamo hodao kako je htio.

176. Nekom drugom zgodom došao je u grad Narni. Neki građanin toga grada imenom Petar bijaše uzet te je ležao u krevetu. Kad je dočuo da je svetac Božji došao u Narni, zamolio je gradskog biskupa da se udostoji poslati mu slugu Boga Svevišnjega da ga izliječi. Ovom su svi udovi tako otkazali službu da je samo donekle mogao micati jezikom i okretati oči. Kad mu je blaženi Franjo pristupio, od glave do nogu povrh njega načinio je znak križa. Tako je bolest odagnao i vratio mu prijašnje zdravlje.

177. U gradu Gubbio bijaše jedna žena koja je imala obje ruke sakate te nije mogla ništa raditi. Kad je saznala da je čovjek Božji došao u grad, jecajući i jadikujući odmah požuri k njemu. Žalosna lica mu je pokazala svoje sakate ruke. Ganut samilošću prema njoj, dotaknuo joj je ruke i tako je izliječio. A žena, čim se vratila kući, odmah je radosna vlastitim rukama načinila kolač od sira i dala ga svetom čovjeku. On je od toga malo uzeo, iz duboka poštovanja prema ženi. Naredio je da ostalo pojede zajedno sa svojom obitelji.

178. Jednom je zgodom kao gost došao u grad Orte. Neki je dječak imenom Jakob već dugo ležao sav skvrčen. Taj je zajedno sa svojim roditeljima od njega zatražio da ga ozdravi. Od dugotrajna bolovanja glava mu je bila priljubljena uz koljena, a neke kosti su mu bile slomljene. Kad je primio znak blagoslova od svetog Franje, odmah se počeo uspravljati. Potpuno se uspravio i bio posve zdrav.

179. Neki je drugi građanin istoga grada među plemićima imao oteklinu poput velikog hljeba. Kad ga je sveti Franjo blagoslovio, tako je od toga odmah bio oslobođen da nije ostalo nikakva traga.

180. U bolnici mjesta Città di Castello svima poznati mladić sedam je godina boravio teško osakaćen. Po tlu je puzao poput životinje. Za njega se svetom Franji često molila njegova majka da bi sinu povratio hod. Kad je svetac primio učinjeni zavjet i uslišao vapaje majke koja je molila, sin je odmah bio oslobođen od neprirodnih spona i vraćeno mu je negdašnje slobodno kretanje.

181. U Rimu i okolici bijaše među pobožnim ženama poznata Prakseda,[44] koja se iz ljubavi prema svom vječnom Zaručniku od najranije mladosti povukla u tijesnu ćeliju i u njoj skrovito proživjela četrdeset godina. Kod svetog je Franje uživala posebnu milost povjerljive odanosti. U čemu nije nijednoj drugoj ženi izišao u susret, nju je primio u poslušnost. Iz posebna poštovanja dao joj je redovničko odijelo, tuniku i pas. Kad je ona jednog dana poradi potrebnih joj stvari izišla na doksat svoje ćelijice, obuzela ju je omaglica i nezgodno je pala na zemlju. Tako je slomila nogu iznad i ispod koljena, a osim toga je iščašila i kuk. Budući da Kristova djevica kroz mnogo minulih godina nije poznavala nikoga po licu i imala je čvrstu odluku da to i nadalje obdržava, kao trupac je

[44] Prakseda nije bila redovnica prema našem današnjem shvaćanju, nego je bila tzv. rekluza ili inkluza. Takve su, a bilo je takvih i muškaraca, privremeno ili doživotno provodile život molitve, razmatranja i trapljenja u malenim ćelijama, koje su trajno bile zaključane ili čak zazidane. Bilo je takvih sve do vremena renesanse.

ležala na zemlji i nije htjela ničije utjehe. Zato nije znala komu da se obrati. Na zapovijed jednoga kardinala i po savjetu redovnika nukali su je da otvori svoj zatvor da bi je njegovala i tješila kakva pobožna žena; da bi se očuvala od smrtne opasnosti koja bi mogla nastupiti zbog zanemarenja i nedostatka njege. Ona je odlučno odbila da to učini. Odupirala se na način na koji joj je bilo moguće, kako se ne bi dogodilo da i u maloj mjeri povrijedi svoj zavjet. Zato se ponizno bacila pred noge Božjeg milosrđa i, kad se smračilo, blaženom se ocu Franji izjadala pobožnim jadikovkama: »Presveti moj oče, koji posvuda dobrostivo izlaziš u susret potrebama tolikih koje za života nisi ni poznavao, zašto ne pomogneš meni najbjednijoj, koja sam tvoju slatku naklonost u svakom pogledu uživala dok si još bio živ? Treba naime, blaženi oče, kako vidiš: ili promijeniti odluku ili podleći smrti.« I dok je ove riječi iznosila srcem i ustima i dok je svoje stanje, vrijedno samilosti, još brojnijim uzdasima iznosila, najednom ju je svladao san i pala je u zanos. I gle, preblaženi otac, zaodjeven bijelom odjećom slave, sišao je u tamnu izbicu i počeo joj govoriti umiljate riječi: »Ustani, blagoslovljena kćeri, ustani, ne boj se! Primi znak potpuna ozdravljenja i svoju odluku nepovredivo čuvaj!« Prihvatio ju je za ruku i podigao je, a zatim nestao. A ona se amo-tamo okretala po svojoj ćelijici i nije znala što se posredovanjem sluge Božjega s njom dogodilo. Mislila je da ima viđenje. Napokon je došla k prozoru i dala uobičajeni znak. Na to joj se vrlo brzo odazvao neki monah i s nevjerojatnim divljenjem joj rekao: »Što se, majko, dogodilo te si mogla ustati?« A ona je držala da još spava i mislila da to nije on. Zatražila je da upali svjetlo. Kad je već svjetlo bilo donijeto, došla je k sebi. Nije osjećala nikakva bola. Redom je ispripovijedala sve što se dogodilo.

18. POGLAVLJE

Različita čudesa

182. U biskupiji Sabina[45] živjela je neka starica osamdesetih godina. Imala je dvije kćeri. Sina je jedne od njih, koja je umrla, dala drugoj da ga othrani. A kad je ova sa svojim mužem zanijela, ponestalo joj je u grudima mlijeka. Nije se našla nijedna žena koja bi ovako osiromašenu djetešcu pritekla u pomoć. Nije bilo nijedne žene koja bi djetetu pružila mlijeka. Žalostila se starica i jadikovala zbog unučića. Bila je nesretna što je krajnje siromašna te nije znala kamo da se okrene. Dijete je slabilo i venulo, a s njim je zajedno

[45] To je jedna od sedam predgradskih rimskih biskupija.

zbog suosjećanja umirala i baka. Starica je obilazila sela i kuće i nitko nije bio pošteđen njezinih zapomaganja. Jedne noći, da utiša cviljenje, stavila je svoju usahlu dojku djetetu u usta. Oblivena suzama tražila je od svetoga Franje pomoć i savjet. Najednom se tu nađe ljubitelj djetinje nedužnosti koji se sebi svojstvenom samilošću smilovao bijednima rekavši: »Ja sam, ženo, Franjo koga si uz tolike suze zazivala. Stavi dojku u usta djetešcu jer će ti Gospodin dati obilje mlijeka. Baka ispuni svečev nalog i najednom osamdesetogodišnje grudi provreše obiljem mlijeka. To se razglasilo posvuda. Pošto su se oči uvjerile, svi su bili zadivljeni što pognuta starost buja mladenačkom toplinom. Sletješe se mnogi da to vide. Među njima se našao i grof one pokrajine. Što glasinama nije vjerovao – to je morao iskusiti. Dok je on uza staricu stajao i te stvari ispitivao, izborana ga je starica mlazom mlijeka iz dojke poprskala i takvim škropljenjem od sebe otjerala. Zato su svi blagoslivljali Gospodina koji jedini čini velika čudesa, a njegovu su slugi Franji iskazivali gorljivu službu. Od čudesne je hrane dijete brzo raslo i u kratkom vremenu premašilo uzrast svoje dobi.

183. Neki je čovjek imenom Martin daleko od svoga mjesta otjerao goveda na pašu. Jedna je krava nesretnim padom tako slomila nogu da Martin uopće nije ni pomišljao na kakav lijek. Dok je smišljao kako da kravu zakolje i oguli, a nije imao nikakva oruđa za to, ode kući. Blaženom je Franji prepustio brigu za kravu da je prije njegova povratka ne bi rastrgali vuci. U rano jutro vratio se s mesarom kravi koju je ostavio u šumi. No govedo je zatekao kako pase. Onu slomljenu nogu uopće nije razlikovao od one druge. Zahvalio je dobrom pastiru koji se pomno pobrinuo i darovao kravi ozdravljenje.

184. Neki drugi čovjek iz Amiterna kojem je bilo ukradeno kljuse i tri godine bilo izgubljeno, upravio je svoje jadikovke blaženom Franji i preda nj se bacio s poniznom molbom. Kad se jedne noći prepustio snu, čuo je glas koji mu je rekao: »Ustani, idi u Spoleto pa ćeš odande dovesti svoje kljuse.« Od toga se glasa probudio i začudio se te ponovno zaspao. A kad je opet bio pozvan i ponovno imao slično viđenje, okrenuo se i upitao tko je taj. I čuo je: »Ja sam onaj Franjo kojega si zazivao!« Ovaj se pobojao da nije možda sve to neka utvara pa je zato odgodio da ispuni nalog. Ali kad je već i treći put bio pozvan, pobožno je poslušao poticaj. Otišao je u Spoleto i, našavši kljuse zdravo, rado mu je predano te se vratio kući. Tu je stvar svuda i svima pripovijedao i zauvijek je postao slugom svetoga Franje.

185. Neki je čovjek iz grada Antrodoco kupio vrlo lijepu posudu i dao je svojoj ženi da je brižno čuva. Jednog je dana sluškinja uzela tu posudu i stavila u nju rublje da ga u lukšiji opere. No posuda je, kako od žestine sunca tako od topline lukšije, na sve strane tako popucala da više nije bila prikladna ni za kakvu upotrebu. Sluškinja je sva prestrašena posudu odnijela svojoj gospodarici. Više je suzama negoli riječima pokazala što se dogodilo. Ni gospodarica nije ništa manje bila uplašena. Bojala se muževa bijesa i očekivala je neizbježne batine. Posudu je međutim brižljivo sakrila i zazvala zasluge svetog Franje te zamolila milost. Po svečevu su se zagovoru komadi i dijelovi međusobno sjedinili i popucana posuda se na pukotinama ponovno spojila. Radovale su se i susjede koje su prije toga suosjećale s preplašenom. Žena je prva priopćila mužu čudesni događaj.

186. Nekom se čovjeku u Monte dell' Olmo u Marchi slomio raonik kad ga je jednoga dana stavljao na plug. Čovjek se rastužio i zato što mu se slomio raonik, ali je plakao i zato što mu je propala dnevna zarada pa je rekao: »O, blaženi Franjo, pomozi mi, jer se pouzdajem u tvoje milosrđe! Svake ću godine tvojoj braći dati mjericu pšenice i bit ću im na službu ako sada doživim tvoju naklonost, koju bezbrojni doživljavaju.« Kad je dovršio molitvu, željezo se sastavilo i nije ostao nikakav trag od loma.

187. Neki klerik iz mjesta Vicalvi po imenu Matej, pošto je ispio smrtonosan otrov, teško je i očito obolio te nije mogao ni govoriti. Samo je očekivao smrt. Jedan ga je svećenik potaknuo da se ispovjedi, ali iz njega nije mogao izvući ni jedne riječi. On je međutim u svom srcu ponizno molio Krista da ga po zaslugama blaženoga Franje ozdravi. I odmah je, kad je uz plač izustio ime blaženog Franje, pred nazočnim svjedocima iz sebe izbacio otrov.

188. Gospodin Transumundo Anibaldi, rimski konzul, kad je službovao u Sieni, u Toskani, imao je kod sebe nekog Nikolu, koji mu bijaše veoma drag i vrlo prikladan za obiteljsku službu. Na njegovu se podbratku nenadano pojavila smrtonosna bolest. Liječnici su pretkazivali da mu je smrt blizu. Kad je malo zaspao, ukazala mu se Djevica, Kristova Majka, i potakla ga da se zavjetuje blaženom Franji te da bez odgađanja posjeti njegovo svetište. Kad je ujutro ustao i svom gospodaru ispripovijedio viđenje, gospodar se divio, a on se brzo dao na put da stvar iskuša. Kad je dakle s njim došao u Asiz, odmah je pred grobom svetog Franje dobio zdrava prijatelja. Na čudesan mu je način vraćeno zdravlje, ali je još čudesnije to što se Djevica udostojala sniziti do bolesna čovjeka i tako uzvisila našega sveca.

189. Ovaj je svetac znao priteći u pomoć svima koji ga zazivaju. Nije omalovažavao nikakvih ljudskih potreba. U Saguntu u Španjolskoj neki je čovjek u vrtu imao trešnju koja je svake godine obilno rađala i vlasniku donosila velik dobitak. Najednom se voćka osušila i u korijenu usahnula. Kad ju je gospodar htio poječi da ne zauzima više zemlju, potaknuo ga je susjed da je povjeri blaženom Franji. On je na to pristao. Tako je stablo na čudesan način protiv svake nade u svoje vrijeme prolistalo i procvalo te kao obično donijelo plod. Zato je zbog toga čuda svake godine njegov plod slao braći.

190. Kad su kod mjesta Villasilos vinogradi stradavali od nekih crvića, nekog su dominikanca stanovnici pitali za savjet kako da se zaštite od ove pošasti. On ih je uputio na to da odaberu dva sveca pa da ždrijebom odluče koji će im biti zaštitnikom u otklanjanju pošasti. Odabraše svetog Franju i svetog Dominika. I kocka pade na svetog Franju. Kad su se ti ljudi stavili pod njegovu zaštitu, odmah je iščezla svaka pošast. Zbog toga su mu na poseban način iskazivali štovanje, a njegovu su redu na različite načine iskazivali odanost. Zbog toga čuda s vinogradima svake su godine braći kao posebnu milostinju slali vina.

191. Neki je svećenik kod Palencie imao žitnicu. Na svećenikovu štetu svake je godine to spremište bilo prepuno žiška, naime crvića koji izjedaju pšenicu. I dok je svećenik, žalostan zbog tolike štete, razmišljao o nekom sredstvu, blaženom je Franji povjerio žitnicu na čuvanje. Kad je to učinio, nakon kratka vremena opazio je sve crviće izvan žitnice na hrpi, mrtve. I više nije stradavao od ovakve pošasti. Svećenik je zbog tog uslišanja blaženom Franji postao odan i pokazao se zahvalnim. Iz ljubavi prema njemu sirotinji je godišnje davao pripomoć u pšenici.

192. U ono doba, kad je kraljevstvo Apulije opustošila odvratna pošast skakavaca, gospodar jednoga kaštela, koji se zove Pietramala, ponizno preporuči blaženom Franji svoju zemlju. Ona je po svečevim zaslugama od pogubne pošasti bila posve pošteđena dok je sve naokolo spomenuta pošast opustošila.

193. Neka je plemenita gospođa iz gradića Galeta na grudima imala gnojnu oteklinu. Zajedno je trpjela od zadaha i od bola. Nije našla nikakva ljekovita sredstva. Jednog je dana ušla u crkvu braće da se pomoli i ondje spazila knjižicu koja je sadržavala životopis svetog Franje i njegova čudesa. Pažljivo je pregledala njezin sadržaj. Kad je bila poučena o istini, zalivena suzama uzela je knjižicu i raširila povrh bolesnog mjesta rekavši: »Sveti Franjo, kao što je isti-

nito ono što je napisano na ovim stranicama, tako daj da po tvojim zaslugama budem oslobođena od ove muke!« Tako je neko vrijeme plakala i dalje se predavala svojoj pobožnosti. Uklonila je zavoj i tako je potpuno ozdravila da se ubuduće nije mogao opaziti trag bilo kakve rane.

194. Nešto se slično dogodilo u Bizantu. Jedan je otac za svoga sina, kojega je mučila užasna gnojna oteklina, pobožnim molitvama pokucao svetom Franji i rekao: »Ako su, sveče Božji, istinita čudesa o kojima se pripovijeda po cijelome svijetu, daj da iskusim na ovome svom sinu Bogu na čast tvoju blagu dobrostivost.« Najednom je, pošto je raskinuo povoj, pred očima svih iz rane provalio gnoj, a dječakovo je tijelo postalo tako zdravo da od prijašnje bolesti nije ostalo nikakva traga.

195. Dok je blaženi Franjo još živio u tijelu, neki je brat bio mučen teškom padavicom. Ona ga je često tako bacala na zemlju te su mu se svi udovi vrtjeli kao u nekom krugu. Gdjekada bi se sav protezao i kočio, savinutim nogama sve do glave odskakao bi uvis do visine ljudskoga stasa i odmah bi zatim padao na zemlju. Pjenio bi se i valjao. Njegova je patnja svetog oca silno ganula. Pošto se nad njim pomolio, znakom križa ga je tako ozdravio da ubuduće nije podnosio strahote takve bolesti.

196. Nakon smrti blaženog oca neki je drugi brat na crijevima imao tako velik čir da je već izgubio nadu u ozdravljenje. Kad je od svoga ministra zatražio dopuštenje da posjeti počivalište blaženog Franje,[46] a ministar mu ga nije dao da mu se ne bi zbog naporna putovanja bolest pogoršala, brat se malo ražalostio. Jedne mu se noći ukazao blaženi Franjo i rekao: »Nemoj se, sine, ubuduće žalostiti, nego baci sa sebe kožuh u koji si obučen, s rane skini zavoj, opslužuj Pravilo i odmah ćeš ozdraviti.« Kad je sutra ujutro ustao, učinio je što mu je svetac naložio i odmah je zadobio zdravlje.

197. Jedan je čovjek bio teško ranjen željeznom strelicom u glavu. Nikakva mu liječnička pomoć nije pomagala jer mu je strelica ušla kroz očnu šupljinu i ostala zabijena u glavi. On se pobožno zavjetovao blaženom Franji. Kad je malo otpočinuo i zaspao, u snu je čuo blaženoga Franju kako mu govori da strelicu dade izvući kroz stražnji dio glave. I tako je, kao što je čuo u snu, sljedećega dana učinio, i bez većih teškoća bi oslobođen.

[46] To je crkva sv. Jurja u Asizu, gdje je najprije bilo sahranjeno tijelo sv. Franje.

19. POGLAVLJE
Svršetak čudesa blaženoga Franje

198. Budući da neizmjerna ljubav Krista Gospodina potvrđuje ono što je o njegovu svecu, a našem ocu napisano, s pravom se čini besmislenim podvrgavati ljudskom sudu ono što je priznato božanskim čudom. Ja, sin spomenutog oca, smjerno i ponizno molim sve da to dolično prime i s poštovanjem poslušaju. Neka ne omalovaže nevještinu izvjestitelja, nego neka promatraju vjernost, nastojanje i napor. Nije nam moguće svaki dan nešto novo skovati, uglato načiniti okruglim. Nije moguće prilagoditi svim vremenima i mnogim promjenjivim željama sve ono što smo u određenom vremenu čuli. Na pisanje ovoga nismo se dali zbog grešne taštine, niti smo dopustili da se nagonom samovolje izgubimo u tolikoj raznolikosti gradiva. Ovo je iz nas istisnula upornost braće. Ona su nas molila, a naredila nam je vlast naših poglavara da to izvršimo. Nagradu očekujemo od Krista Gospodina, a od vas, braćo i oci, molimo naklonost i ljubav. Tako neka bude! Amen.

Na kraju knjige neka je hvala i slava Kristu!

MANJI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

LEGENDA MINOR S. FRANCISCI

(1260–1263)

fra Bonaventura Banjoređijski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
MARKO ĆORIĆ

MANJI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE

Uvod

Istodobno s *Većim životopisom (Legenda maior)* Bonaventura Banjoređijski sastavio je, za liturgijske potrebe, također jedan skraćeni životopis svetog Franje, tradicionalno nazivan *Manji životopis (Legenda minor)*: na svetkovine svetaca oficij čitanja ili »matutin« bio je baziran na životu dotičnoga sveca; za vrijeme tri nokturna čitala su se, s vremena na vrijeme, tri čitanja (»lectiones«), ali u nekim posebno svečanim okolnostima svetkovanje se produživalo kroz čitavo osmodnevlje. Nastao u zamjenu za *Životopis za upotrebu u koru*, koji je napisao Toma Čelanski, *Manji životopis* sastavljen je od sedam poglavlja s devet čitanja. Bonaventura je, očito, sažeo u njemu kazivanje svoga većeg djela, ali ne nedostaje zanimljivih elemenata, tako da ima razloga za žaljenje što je ono sistematski zanemarivano.

Budući da se radi o skraćenom tekstu, hagiograf je morao očito izvršiti pažljivo odabir materijala, odabir koji bi zasluživao veće zanimanje od strane povjesničara: Bonaventura nije sistematski sažimao mnogostruke ispričane epizode, nego je brižljivim biranjem zadržao neke od njih, a ispustio druge. U sedam poglavlja on opisuje: obraćenje sveca (pogl. I), ustanovljenje Reda i djelotvornost Franjina propovijedanja (pogl. II), prerogative nekih njegovih kreposti (pogl. III), njegovu brigu u molitvi i duh proroštva (pogl. IV), poslušnost koju su mu iskazivala stvorenja i božansko popuštanje u odnosu na njega (pogl. V) i njegove stigme (pogl. VI), preminuće (pogl. VII).

Pokazuje se u svoj svojoj središnjici tajna križa koja je obilježila Franjino tijelo, utisnuvši u njega »pečat Boga živoga« (2Bon 7,9): šest ukazanja križa, koje je Bonaventura u *Većem životopisu* označio kao isto toliko pripremajućih stepenica koje su uzdigle Franju sve do susreta s plamtećim Serafinom (1Bon 13,10), sva su preuzeta u *Manjem životopisu* (2Bon 1,3–5; 2,8–9; 4,4): na vrhuncu svoga putovanja Franjo, »sljedbenik Isusa Raspetoga« (2Bon 3,1), bio je »sav preobražen u sliku onoga koji mu se ukazao, posredstvom ražarene i božanske snage« (2Bon 6,9). Prolog *Većeg životopisa*, u kojem je Bonaventura razvio proročko-apokaliptičku Franjinu ulogu, posve je međutim ignoriran: Lik Franje-anđela šestog pečata preuzet je samo u posljednjem poglavlju djela (2Bon 7,1). Kao drugi Mojsije svetac, sa »štapom križa Kristova«, razdvojit će vode mora i svi oni koji ga

budu slijedili, »divnom snagom onoga istog križa, ući će u obećanu zemlju živih« (2Bon 7,9; usp. 1Bon).

Ne manjkaju novi prilozi – iako malen broj – u usporedbi s *Većim životopisom*: preuzimajući jednu definiciju Tome Čelanskog (1Čel 99; 2Čel 140), Franjo je nazvan »najmanji među svim Manjim« (2Bon 3,4); osim toga, vodeći računa o tome da je Bonaventurino djelo bilo stvarno jedino koje su braća poznavala, da nije bilo ovog skraćenog života, oni stoljećima ne bi znali da je prvo Franjino krsno ime bilo Ivan (2Bon 1,1), pojedinost koja je izostavljena u *Većem životopisu* i koja je ovdje bila iskorištena radi preuzimanja tema i slika (eshatološka Franjina uloga) obilno razvijenih u *Prologu* drugog djela generalnog ministra. U *Većem životopisu* Bonaventura spominje vlastitu zahvalnost u odnosu na sveca, tvrdeći da je, još dok je bio dijete, »izbjegao ždrijelo smrti« zahvaljujući njegovu zagovoru (1Bon*, Prolog* 3); sada međutim tumači da je njegova majka učinila zavjet za njega, teško bolesnoga, i on je bio »povraćen na životnu snagu« (2Bon 7,8). Priznajući se baštinikom izravne uspomene (»kako sam ja sam čuo govoriti od onih koji su promatrali vlastitim očima«), u opisivanju stigmi utisnutih na Franjino tijelo Bonaventura dodaje jednu nepoznatu pojedinost koju je on prethodno prešutio, to jest da je u savijeni pregib mesnih izraslina koje su na nogama pokazivale znak čavala, »mogao unutra lako proći prst« (2Bon 6,3).

Zanimljivo je vidjeti na koji način Bonaventura nanovo opisuje Franjin susret s papom Inocentom III. (2Bon 2,4): iščezavaju svi posrednici, uklonjeni su svako kolebanje i poteškoće; papa je poučen viđenjem Laterana koji je prijetio da će se srušiti, jedini čudesni znak koji je ostao između svih onih koji su, u pripovijedanju Veće legende i prethodnih izvora, pratili hod Božjeg čovjeka u njegovu susretu s papom. Čitavo je pripovijedanje dakle usredotočeno na providonosnu funkciju koja je povjerena Redu za dobro Crkve.

Nedostaje katkad teološko-simbolička refleksija hagiografa: na primjer, dvostruko čudo vode pretvorene u vino, koje je u osami Sant'Urbana izliječilo Franju od »veoma teške bolesti« – epizoda preuzeta iz *Spisa o čudesima* Tome Čelanskoga (3Čel 17) – daje Bonaventuri povoda da Franju predstavi kao »novog čovjeka«:[1] »Dva čuda [pretvaranje vode i ozdravljenje] – piše u *Većem životopisu* – da posvjedoči koliko se Franjo oslobodio starog čovjeka i preobrazio se u novog čovjeka« (1Bon 5,10). U skraćenom životopisu međutim Bonaventura precizira da je takvo piće bilo dopušteno Franji »ne zato što je korisno za okus, nego zato što je učinkovito za spasenje« (2Bon 5,2).

1 Već je Tomin *Prvi životopis* inzistirao na tom aspektu: 1Čel 26, 36, 82.

U nekim prigodama isto čudo postalo je objekt drugačijeg čitanja. U Gaeti čamac na koji se Franjo uspeo da propovijeda mnoštvu udaljio se i potom vratio na obalu bez sudjelovanja nekog veslača: u *Većem životopisu* (1Bon 12,6) događaj je dopustio Bonevanturi da uputi strogu opomenu onima koji su prezirali Franjino propovijedanje; u *Manjem životopisu* međutim ključ tumačenja izgleda posve drukčije: on je ustvari značio da se stvorenje (»creatura« u latinskom izvorniku) podlaže i »sluša bez oklijevanja onoga koji je bio savršeni klanjatelj Stvoritelja« (2Bon 5,4). Razlog je ove promjene u činjenici da, dok je u *Većem životopisu* čudo umetnuto unutar poglavlja (XII) posvećenog upravo uspješnosti propovijedanja i milosti ozdravljenja, u *Manjem životopisu* poglavlje u koje je smještena epizoda (V) posvećeno je poslušnosti koju su stvorenja iskazivala Franji i božanskom pripuštanju u odnosu na njega.

Svi razlozi koji tjeraju da se s obnovljenim zanimanjem gleda na ovaj izvor, dosad ponešto zapostavljen, a koji je međutim – s obzirom na liturgijsku upotrebu kojoj je bio namijenjen – izvršio ne manji utjecaj od onoga koji je vršio *Veći životopis*, sigurno bogatiji i dublji u teološko-duhovnom pogledu, ali možda, upravo zbog toga, slabijeg neposrednog razumijevanja.

Izvori:

Uvod u *Manji životopis sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 747–752. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Manji životopis sv. Franje s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 965–1013.

Počinje Manji životopis blaženoga Franje

I. – Njegovo obraćenje

Prvo čitanje

1. [1]*Pojavila se milost Boga, Spasitelja* našega (usp. Tit 2,11), u ove posljednje dane na sluzi svome Franji, kojega je *Otac milosrđa i svjetlila* (usp. 2Kor 1,3; Jak 1,17) obdario tako obilnim blagoslovom sreće, te ga je, kako se to jasno pokazuje iz tijeka njegova života, ne samo izveo na svjetlo iz tame svijeta [2]nego ga je i proslavio zbog izvrsnosti njegovih krepostī i zbog njegovih zasluga, a osobito ga je učinio slavnim zbog na njemu pokazanih otajstava križa. – [3]On potječe iz krajeva Spoletske doline, iz grada Asiza. Prvo ga *je majka nazvala Ivanom* (usp. Lk 1,60), zatim otac Franjom. Zadržao je, doista, ime koje mu je otac dao, ali nije napustio ni značenje imena koje mu je dala majka. [4]Mada se u mladenačkoj dobi hranio ispraznostima među dokonim ljudskim sinovima i nakon neznatna školovanja bio određen za unosne poslove trgovanja, ipak, uz pomoć višnje zaštite, nakon tjelesne raspuštenosti nije završio među obijesnim mladićima niti *se pouzdao u novac i blago* (usp. Sir 31,8) među pohlepnim trgovcima.

Drugo čitanje

2. [1]Naime u srcu mladića Franje bijaše zajedno s krotkom blagošću neka od Boga dana dobrostiva samilost prema siromasima, koja je s njime *od djetinjstva* rasla (usp. Job 31,18). Tolikom je dobrotom bila ispunila njegovo srce da je odlučio davati milostinju svakomu tko od njega traži, osobito ako bi se taj pozivao na božansku ljubav. Već tada ne bijaše samo gluh slušatelj evanđelja. [2]U samom je cvijetu mladosti svečano Gospodinu čvrsto obećao da nikad neće, ako bude moguće, odbiti one koji budu od njega nešto tražili uime ljubavi Gospodinove. Budući da nije prestao sve do smrti obdržavati tako plemenito obećanje, dospio je do obilnije milosti i ljubavi prema Bogu. [3]Ali, iako je u srcu neprestano jačao ovaj plamičak božanske ljubavi, dječak, još uvijek zapleten u zemaljske

brige, nije poznavao tajnu nebeskoga poziva dok nije, nakon što *se ruka Gospodnja spustila na njega* (usp. Ez 1,3), bio izvana očišćen teškom, dugotrajnom bolešću, a iznutra prosvijetljen pomazanjem Duha Svetoga.

Treće čitanje

3. [1]Kad mu se potom tjelesna snaga nekako vratila i duh se izmijenio na bolje i kad je neočekivano susreo nekoga viteza doista plemenita roda, a oskudna imetka, sjetio se plemenita, a siromašna Kralja, Krista. Bio je pokrenut tolikom ljubavlju prema ovome čovjeku da je skinuo krasnu odjeću koju je sebi nedavno kupio i njega odmah odjenuo, a sam gol ostao. – [2]Kad se pak sljedeće noći prepustio snu, onaj uime čije je ljubavi bio pomogao vojniku u potrebi pokazao mu je u divnu viđenju lijepu i prostranu dvoranu s vojničkim oružjem označenim znakom križa [3]i čvrsto obećao da će sve viđeno biti njegovo i njegovih vojnika ako bude stalno nosio zastavu Kristova križa. [4]Otada je, povlačeći se iz buke javnoga poslovanja, tražio osamljena mjesta prikladna za naricanje. [5]U njima je s *neizrecivim uzdasima* (usp. Rim 8,26) neprestano molio i nakon dugih i usrdnih molitava u kojima je tražio da mu Gospodin pokaže put savršenstva zavrijedio je da bude uslišan kako je želio.

Četvrto čitanje

4. [1]Dok je tako jednoga dana osamljen molio, ukazao mu se Isus Krist kao propet na križu, iznoseći preda nj tako dojmljivo onu evanđeosku: *Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom* (Mt 16,24) da je njegovo srce iznutra i ognjem ljubavi zapalio i pelinom sućuti ispunio. [2]Naime njegova se duša rastopila u promatranju prethodnoga viđenja, a sjećanje na Kristovu muku tako se duboko utisnulo u dubinu njegova srca da je i iznutra, očima srca, tako reći neposredno promatrao rane raspetoga Gospodina i da se izvana jedva mogao suzdržati od suznih jecaja. [3]Stoga, budući da je za ljubav Isusa Krista već *davao sve što u kući ima* cijeneći to *kao ništa* (usp. Pj 8,7), osjećao je da je pronašao *skriveno blago* i dragocjeni, sjajni *biser* (usp. Mt 13,44.45). [4]Povučen željom za njim, odlučio je sve svoje razdijeliti i božanskim načinom trgovanja svjetovno djelovanje promijeniti u evanđeosko.

Peto čitanje

5. [1]Kad *je* tako jednom *izišao da razmatra u polju* (usp. Post 24,63), prolazio je pored crkve sv. Damjana koja je zbog velike starosti bila u opasnosti da se sruši. I kad je na poticaj Duha ušao u nju da moli, prostrt pred likom Raspetoga bî za vrijeme molitve ispunjen slašću velike utjehe. [2]Kad je upravio suzne oči prema Gospodinovu križu, na čudan je način tjelesnim ušima čuo glas koji je došao baš s križa kako mu triput govori: [3]»Franjo, idi, obnovi moju kuću, koja se, kako vidiš, sasvim ruši!« [4]Na čudnu opomenu zbunjujućega glasa čovjek je Božji najprije bio uplašen, potom ispunjen radošću i divljenjem; odmah se podigao, potpuno se pribrao da ispuni nalog o popravku materijalne crkve, [5]mada se prvotni smisao riječi odnosi na onu koju je Krist stekao skupocjenom cijenom, *svojom krvlju* (usp. Dj 20,28), kako ga je Duh Sveti poučio, a on to poslije povjerio svojoj braći.

Šesto čitanje

6. [1]Uskoro je uime Kristove ljubavi razdijelio sve koliko je mogao i ponudio novac siromašnom svećeniku prije spomenute crkve za njezinu obnovu i za potrebe siromaha [2] te ga ponizno zamolio da mu dopusti privremeno boraviti s njime. Svećenik se pak složi s time, ali iz straha od njegovih roditelja odbije novac. On, već istinski prezitatelj novca bacajući vrećicu kovanicā u neki prozor, omalovaži ga kao prašinu. – [4]Znajući pak da je zbog ovoga navukao očev bijes na sebe, da *dadne mjesta gnjevu* (usp. Rim 12,19), nekoliko se dana skrivao u jednoj skrovitoj spilji posteći, moleći i plačući. [5]Napokon je, ispunjen nekim duhovnim zanosom i *obučen u silu odozgor* (usp. Lk 24,49), hrabro izišao u javnost i bez straha ušao u grad. [6]Budući da su mladići gledali kako je on prljava lica, a promijenjena duha i zbog toga pomišljali da je skrenuo pameću, stali su se uličnim blatom nabacivati na njega kao na luđaka i izrugivati ga glasnim povicima. Sluga je Gospodnji međutim, ne davši se slomiti ni promijeniti nikakvom nepravdom, prolazio između svih njih kao da je gluh.

Sedmo čitanje

7. [1]Njegov pak otac zbog svega toga bjesneći i urlajući, kao da je zaboravio prirodno sažaljenje, dovukao je sina kući i počeo ga mučiti šibanjem i okovima, da mu dušu okrene svjetovnim dražima dok mu tijelo pritišće bolima. [2]Napokon iz iskustva pouzdano uviđa da je sluga Gospodnji veoma spreman podnijeti svaku teškoću za Krista. Kad je postalo očito da ga ne može natrag vratiti, počeo je silovito nastojati da skupa s njim pođe gradskom biskupu i da se

on odreče svih očinskih dobara koja mu po nasljednom pravu pripadaju. [3]A sluga se Gospodnji pokaza spremnim da se i to dogodi. Čim je stupio pred biskupa, nije otezao niti i u čemu dvoumio, nije govorio ni odgovarao; [4]naprotiv, radije je skinuo svu odjeću, čak i donje rublje i, kao duhom opijen, nije se plašio pred nazočnima biti potpuno gol iz ljubavi prema onome koji je za nas na križu visio gol.

Osmo čitanje

8. [1]Nakon toga prezirateljsvijeta, oslobođen spona zemaljskih želja, napustio je grad. Dok je bezbrižno i slobodno usred šume na francuskom jeziku pjevao pohvale Gospodinu, istrčali su pred njega razbojnici. Glasnik velikoga Kralja nije se uplašio niti prestao pjevati pohvale, [2]jer bijaše putnik polugol i bez ičega i *radovao se u nevolji* (usp. 2 Kor 7,4) poput apostola. – [3]Zatim se ljubitelj potpune poniznosti preselio gubavcima da im služi, da, dok se jarmom ropstva pokorava bijednim i odbačenim osobama, sâm uči savršeno prezirati sebe i svijet prije negoli u tome druge poučava. [4]I premda se prije pred njima obično grozio više nego pred bilo kojom skupinom ljudi, kad se milost obilnije izlila na njega, veoma se ponizna srca predao služenju njima: prao im je noge, povijao rane, istiskao gnoj i brisao sukrvicu. [5]Izljevom nečuvenog žara predavao se ljubljenju gnojnih rana *polažući svoja usta u prašinu*, da *zasićen porugama* (usp. Tuž 3,29.30) podloži oholost tijela pod vlast zakona duha i da u miru zadobije vlast nad sobom, svladavši neprijatelja u vlastitoj kući.

Deveto čitanje

9. [1]Stoga kad je već bio učvršćen u Kristovoj poniznosti i obogatio se siromaštvom, iako nije posjedovao baš ništa, ipak je tako marno počeo raditi na obnovi crkve prema danoj mu zapovijedi s križa, te je i tijelo oslabljeno postovima izlagao teretu kamenja i nije se ustručavao moliti pomoć u milodarima i od onih pred kojima je bio navikao obilovati. [2]Uz pomoć odanih mu vjernika koji su već u početku prepoznali osobitu krepost u Božjemu čovjeku obnovio je ne samo crkvu svetoga Damjana nego i ruševne i napuštene crkve apostolskoga prvaka i slavne Djevice, te je zamjetnim izvanjskim djelom otajstveno unaprijed naznačivao što Gospodin određuje da ubuduće duhovno radi. [3]Naime poput trostruke obnoviteljske gradnje pod vodstvom samoga svetoga čovjeka trebalo je tako na tri načina obnavljati Crkvu Kristovu: prema obliku, pravilu i nauku koji je on dao, [4]kao što je i glas, upućen mu s križa, koji je po treći put ponavljao zapovijed o obnovi Božje kuće, bio proročki znak, a sada znamo da se ispunio u trima redovima koje je osnovao.

II. – Osnivanje Reda i uspješnost propovijedanja

Prvo čitanje

1. [1]Stoga kad je već dovršio obnovu triju crkava, budući da je neprestano boravio u onoj koja je bila posvećena Djevici, po zagovoru i zaslugama one koja je rodila cijenu našega spasenja, zaslužio je otkriti put savršenstva pomoću duha evanđeoske istine koji mu je odozgor uliven. [2]Naime kad se jednoga dana za slavljenja mise čitalo evanđelje u kojem se učenicima poslanima da propovijedaju propisuje evanđeosko pravilo života, [3]to jest da *ne stječu zlata, ni srebra, ni mjedi sebi u pojase, niti da nose putne torbe na putovanju, ni dviju haljina, ni obuće, ni štapa* (Mt 10,9–10), [4]odmah ga je za slušanja ovih riječi Kristov Duh pomazao i zaodjenuo tolikom silom da ga je mijenjala u prije spomenuti oblik življenja ne samo u mišljenju i osjećanju nego i u življenju i odijevanju. [5]Naime odmah je izuo obuću, odbacio je štap, odrekao se putne torbe i novca. [6]Bio je zadovoljan jednom omanjom tunikom i, odbacivši remen, opasao je uže umjesto pasa. Svu je brigu svoga srca usmjeravao na to kako da izvrši što je čuo i kako da samoga sebe u svemu uskladi s pravilom apostolskog načina života.

Drugo čitanje

2. [1]Napokon sav zahvaćen plamenom snagom Kristova Duha, [2]počeo je kao drugi Ilija biti takmac istine, počeo je jedne privoditi savršenoj pravednosti, a druge pozivati na pokoru. [3]Njegove pak riječi nisu bile prazne ni podsmijeha vrijedne, bijahu ispunjene snagom Duha Svetoga. [4]Dopirale su do nutrine srca, te su i slušatelje okretale u jako divljenje i tvrdokorne duše smekšavale snažnim djelovanjem. [5]Naime kad je njegov uzvišeni i sveti naum istinom jednostavna nauka i života postajao mnogima poznat, počeli su se neki oduševljavati za pokoru prema njegovu primjeru i, ostavivši sve, vezati se za njega odijelom i životom. [6]Ponizni je čovjek odlučio da se zovu Manja braća.

Treće čitanje

3. [1]Upravo je, na Božji poziv, broj braće porastao do šest kad je njihov pobožni otac i pastir pronašao mjesto osame te je u silnoj gorčini srca oplakivao ne bez grijeha proveden život u mladosti i molio oproštenje i milost za sebe i naraštaj koji *je u Kristu bio rodio* (usp. 1 Kor 4,15). Dok ga je ispunjala nekakva silna radost, bio

je siguran u potpuni oprost svih grijeha, sve *do posljednjeg novčića* (usp. Mt 5,26). [2]Potom je pao u zanos i potpuno ga je obuzelo neko životvorno svjetlo te je jasno vidio što će u budućnosti biti s njim i s braćom, [3]kako je sam poslije za ohrabrenje *malog stada* (usp. Lk 12,32) u povjerenju otkrio, proričući da se u skoroj budućnosti milošću Božjom treba dogoditi napredak i širenje Reda. – [4]Kad su mu se nakon veoma malo dana pridružili neki drugi i kad ih je bilo već dvanaest, sluga je Gospodnji odlučio s tom grupom jednostavnih ljudi poći Apostolskoj stolici [5]da ponizno i usrdno moli da mu baš Presveta stolica punom vlašću potvrdi pravilo života koje mu je Gospodin prije otkrio i koje je ukratko bio napisao.

Četvrto čitanje

4. [1]I tako dok se s drugovima prema naumu žurio sresti s Vrhovnim svećenikom, to jest gospodinom Inocentom III., pretekao ga je dobrostivošću *Krist, Božja snaga i Božja mudrost* (usp. 1 Kor 1,24), opominjući u viđenju svoga namjesnika da mirno sasluša siromaška i dobrostivo udovolji njegovoj molbi. [2]Naime sam je rimski vrhovni svećenik *usnuo san* (usp. Post 28,12) kako je lateransku baziliku koja se već rušila neki siromašan, skroman i neugledan čovjek, podmetnuvši vlastita leđa, podupirao da ne padne. [3]Budući da je razboriti vrhovni svećenik u sluzi Božjemu zamjećivao čistoću jednostavna srca, prezir svijeta, ljubav prema siromaštvu, postojanost savršena nauma, revnost prema dušama i vatreni žar svete volje, rekao je: »Ovo je zaista onaj koji će djelom i naukom podupirati Kristovu Crkvu«. [4]Stoga osjećajući otada prema njemu osobito poštovanje i priklanjajući se njegovoj molbi u svemu, odobrio je Pravilo, [5]dao mu dopuštenje da propovijeda pokoru, odobrio je sve što je tada zatražio i dobrostivo obećao da će ubuduće još i više toga odobriti.

Peto čitanje

5. [1]Uzdajući se otada u višnju milost i ugled Vrhovnoga svećenika, Franjo se s velikim pouzdanjem zaputio prema Spoletskoj dolini da djelom ostvaruje i riječju naučava istinu evanđeoske savršenosti koju je bio primio u srce i javno zavjetovao. [2]Kad mu se zajedno s drugovima javilo ovo pitanje: Trebaju li boraviti među ljudima ili se zaputiti u osamljena mjesta?, u žarkoj je molitvi tražio Božji blagonaklon odgovor na ovo te rasvijetljen proroštvom višnje objave, shvatio da ga je Gospodin zato poslao da Kristu stječe duše koje je đavao kušao ugrabiti; [3]i stoga, odlučujući da treba radije izabrati živjeti više svima nego samom sebi, smjestio se u nekoj napuštenoj

kolibi blizu Asiza, da ondje s braćom živi u svoj strogoći Reda prema pravilu svetoga siromaštva i narodima propovijeda Božju riječ primjereno mjestu i vremenu. [4]Postavši dakle glasnik evanđelja, obilazio je gradove i sela, *navješćujući kraljevstvo Božje* (usp. Lk 9,60) *ne naučenim riječima čovječje mudrosti, nego naukom Duha* (usp. 1 Kor 2,13). *Gospodin* je prethodnim objavama upravljao njime i dok je govorio, *utvrđivao je Riječ popratnim znakovima* (usp. Mk 16,20).

Šesto čitanje

6. [1]Dok je jednom, kako je običavao, daleko od svojih sinova bdio u molitvi, oko ponoći, dok su jedna braća počivala, a druga molila, *vatrena kola* čudna sjaja iznad kojih je bila i veoma sjajna kugla poput sunca ulazeći kroz vratašca malog obitavališta same braće, triput su se okrenula prebivalištem *amo i tamo* (usp. 2 Kr 2,11,14); [2]tim divnim i osobitim prizorom bili su začuđeni oni budni, a probuđeni i istodobno prestrašeni oni koji su spavali te su, dok je snagom divnoga svjetla savjest jednoga bila otkrivena drugomu, jednako jasno vidjeli srce kao i tijelo. [3]Dok su naime svi međusobno zagledali u srca pojedinaca, jednodušno su svi shvatili da im je Gospodin u takvoj slici pokazao preobražena svetog oca Franju, kao onoga koji dolazi *u duhu i sili Ilijinoj* (usp. Lk 1,17) te je postavljen za vođu duhovne vojske, kao *kola Izraelova i konjanici njegovi* (usp. 2 Kr 2,12). [4]Naime kad se sveti čovjek vratio svojoj braći, počeo ih je hrabriti s obzirom na viđenje koje im je s nebesa pokazano, [5]počeo je pretresati tajne njihovih savjesti i proricati budućnost te se tako isticati čudesima da je sasvim bilo jasno kako *je* u tolikoj punini *obilje* Ilijina *duha počinulo* (usp. 2 Kr 2,9.15) na njemu, što svima bijaše veoma pouzdan znak da slijede njegov nauk i život.

Sedmo čitanje

7. [1]U to je vrijeme neki redovnik iz Reda križara, po imenu Morik, u jednom gostinjcu blizu Asiza bolovao od tako teške i dugotrajne bolesti da se vjerovalo kako mu je smrt veoma blizu. Ponizno je preko glasnika zamolio čovjeka Božjega uporno tražeći da posreduje za njega kod Boga. [2]Na to je pobožni čovjek dobrostivo pristao; pomolio se, uzeo mrvice kruha, pomiješao ih s uljem koje je uzeo iz uljanice što je gorjela pred Djevičinim oltarom i po braći poslao bolesniku kao neki ljekoviti namaz, [3]govoreći: »Nosite ovaj lijek bratu našemu Moriku kojim će ga Kristova snaga ne samo vratiti punom zdravlju nego će ga, kad postane snažan borac, trajno pridružiti našem bojnom redu«. [4]Čim je pak bolesni čovjek kušao onaj po

nadahnuću Duha Svetoga spravljen lijek, odmah je ustao zdrav. Od Boga je dobio toliku snagu duše i tijela te je malo nakon toga stupio u Red Bogu odana čovjeka, dugo je vremena uz tijelo nosio kožni prsluk i bio je zadovoljan samo sirovom hranom, niti je uzimao čašu vina niti je kušao što kuhano.

Osmo čitanje

8. [1]Također je u ono vrijeme neki svećenik iz grada Asiza, po imenu Silvestar, čovjek svakako časna života i golubinje jednostavnosti, *vidio u snovima* (usp. Post 28,12) kako je cijeli onaj kraj opkolio ogroman zmaj pred čijim je veoma ružnim i strašnim likom, kako se činilo, uskoro prijetila propast različitim područjima svijeta. Nakon toga je promatrao kako iz Franjinih usta izlazi zlatan i sjajan križ, čiji je vrh *doticao nebesa* (usp. Post 28,12), a u širinu se pruženi kraci, kako se činilo, protežu sve do granica svijeta i čija je presjajna pojava sasvim nagnala u bijeg onog ružnog i strašnog zmaja. [3]Dok mu se ovo treći put pokazivalo, shvatio je pobožni i Bogu odani čovjek da je Gospodin odredio Franju da uzme zastavu slavnoga križa, da uništi snagu zlobnoga zmaja i da duše vjernika prosvijetli divnim sjajem istine kako života tako i nauka. [4]A kad je to redom ispričao čovjeku Božjem i braći, napustio je svijet ne puno vremena nakon toga. Po primjeru blaženoga Oca tako se postojano držao Kristovih stopa da je njegov život u Redu učinio vjerodostojnim ono viđenje koje je imao u svijetu.

Deveto čitanje

9. [1]Neki je brat, po imenu Pacifik, živio u svijetu do onog vremena kad je pronašao slugu Gospodnjega kod utvrde San Severino kako propovijeda u jednom samostanu. *Ruka je Gospodnja* bila na (usp. Ez 1,3) njemu, vidio ga je kao da je obilježen dvama veoma sjajnim u znaku križa ukrštenim mačevima, od kojih se jedan pružao od glave do nogu, a drugi poprečno od jedne ruke kroz prsa do druge. [2]Nije poznavao čovjeka po licu, ali ga je pokazana u takvu čudu odmah prepoznao. Veoma se zapanjio te uplašen i pogođen snagom njegovih riječi, kao da je bio proboden duhovnim mačem što je izlazio iz njegovih usta, posve je prezreo svjetsku slavu i zavjetovanjem se vezao uz blaženog Oca. – [3]Ovaj je poslije napredovao u svakoj vrsti redovničke svetosti prije nego je postao provincijalni ministar u Francuskoj – ondje je naime prvi obavljao službu provincijalnog ministra – zaslužio je vidjeti na Franjinu *čelu* veliko *»tau«* (usp. Ez 9,4) koje je bilo u različitim bojama i lice mu urešavalo

divnim uresom. [4]Ovaj je znak čovjek Božji doista veoma štovao, često ga je riječju preporučivao, njime započinjao svoje polove [5]i vlastitom ga rukom ispisivao na onim kratkim pismima koja je iz ljubavi upućivao, kao da je prema prorokovoj riječi sva njegova želja bila bilježiti *»tau« na čelima ljudi koji tuguju i plaču* (usp. Ez 9,4), koji su se istinski obratili Kristu Isusu.

III. – Povlastica kreposti

Prvo čitanje

1. [1]Božji čovjek Franjo, osobiti nasljedovatelj raspetoga Isusa, od početaka *je* svoga obraćenja tolikom strogošću stege *razapinjao tijelo sa strastima i požudama* (usp. Gal 5,24) i tako je strogim zakonom umjerenosti obuzdavao osjetilne nagone da je jedva uzimao ono nužno za uzdržavanje života. [2]Naime kuhanu bi hranu, kad je bio zdrav, jedva i rijetko uzimao, a kad bi je i uzeo, ili bi je, nekada, zagorčavao dodavanjem pepela ili bi je, najčešće, dolijevanjem tekuće vode činio bljutavom. [3]Koliko je pak pazio na strogu uzdržanost od pića *uzdržavajući* svoje *tijelo od vina, da uzdigne srce* svjetlu *mudrosti* (usp. Prop 2,3), možemo jasno vidjeti odatle što se, kad je jako žeđao, jedva usuđivao dostatno piti i hladne vode. [4]Oslabljenu mu je tijelu počesto gola zemlja bila krevet, uzglavlje kamen ili drvo, a pokrivač jednostavna izgužvana i rutava odjeća. Iskustvo ga je pouzdano bilo naučilo da se zlobni neprijatelji tjeraju u bijeg uzdržljivošću i strogošću, a razmaženost i popustljivost jače ih potiče na napastovanje.

Drugo čitanje

2. [1]Strog u stezi pažljivije je bdio *na čuvanju sebe* (usp. Iz 21,8), vodeći osobitu brigu u očuvanje neprocjenjivoga *blaga u glinenoj posudi* (usp. 2 Kor 4,7), to jest čistoće, što je i nastojao *posjedovati u poštovanju* (usp. 1 Sol 4,4) prema svetosti najpotpunijom čistoćom i tijela i duha. [2]Stoga se u počecima svoga obraćenja u vrijeme ciče zime, duhom jak i vreo, obično uranjao u jamu ispunjenu ledenom vodom ili snijegom da bi sebi potpuno podvrgnuo i unutarnjega neprijatelja i od vatre požude sačuvao bijelu haljinu čistoće. [3]Pomoću ovakvih vježbi počeo je odsijevati čak tolikom ljepotom stidljivosti u osjetilima da je već postigao potpunu vlast nad tijelom, te *je*, činilo se, *sklopio savez s očima* (usp. Job 31,1): daleko se uklanjao ne samo putenu pogledu nego se i sasvim čuvao radoznala promatranja svake ispraznosti.

Treće čitanje

3. [1]Premda je postigao čistoću srca i tijela i približavao se na neki način pravom vrhuncu svetosti, ipak je duhovne oči neprestano ispirao bujicom suza, vruće čeznući za čistoćom nebeskog svjetla, a malo cijeneći gubitak tjelesnoga vida. [2]Kad ga je naime od neprestana plača snašla veoma teška bolest očiju i kad ga je liječnik savjetovao da odustane od plača ako želi izbjeći sljepoću tjelesnog vida, nipošto nije pristao; [3]tvrdio je da radije želi izgubiti svjetlo tjelesnog vida nego suzbiti pobožnost duha i zaustaviti suze kojima se čisti unutarnje oko da može bolje gledati Boga. – [4]Bogu je odani čovjek bio i za obilnih suza vedar kako na licu tako i u duši, bio je čovjek neke nebeske ljupkosti, jer je zbog sjaja čiste savjesti bio pomazan tolikim uljem radosti da se neprestano *duhom* uzdizao Bogu i bez prestanka *klicao svim djelima* njegovih *ruku* (usp. 2 Kor 5,13; Pnz 14,29; Ps 91,5).

Četvrto čitanje

4. [1]Poniznost, čuvarica i ures svih kreposti, učinila je čovjeka Božjega toliko posebnim da se činilo kako je ona, premda se mnogostruko isticao u krepostima, ipak zadobila osobitu vlast nad njim najmanjim među manjima. [2]Ali prema vlastitom sudu, kojim se priznavao najvećim grešnikom, nije on bio baš ništa drugo nego neka prljava i *glinena posudica*, iako je uistinu bio izabrana *posuda posvećenja* (usp. Jr 22,28; 1 Pt 3,7), sjajno urešena mnogovrsnom krepošću i milošću te određena za svetost. [3]Silno je nastojao biti bezvrijedan u svojim očima i očima drugih, javnim priznanjem otkrivati u sebi skrivene nedostatke i u skrovitosti svoga srca skrivati darove Darovatelja, da nikako ne bude dostupno slavi ono što je moglo biti prigoda za propast. [4]Sigurno, da *ispuni svu pravednost* (usp. Mt 3,15) savršene poniznosti, nastojao se tako pokoravati ne samo višima nego i nižima, jer je običavao obećavati poslušnost i koliko mu drago jednostavnom drugu na putovanju, da ne zapovijeda na temelju vlasti kao prelat, nego da se na temelju poniznosti pokorava i podložnicima kao poslužitelj i sluga.

Peto čitanje

5. [1]Savršeni nasljedovatelj Krista nastojao se *vječnom ljubavlju* (usp. Jr 31,3) zaručiti sa siromaštinom, uzvišenom družicom svete poniznosti te je zbog nje *ostavio* ne samo *oca i majku* (usp. Post 2,24; Mk 10,7) nego je i razdijelio sve što je mogao imati. [2]Nitko nije bio tako pohlepan za zlatom kao on za siromaštvom, nitko

zabrinutiji u čuvanju blaga kao on u čuvanju ovoga evanđeoskoga bisera; [3]i premda je od početka redovničkoga života sve do smrti njegovo bogatstvo bilo tunika, uže i donja odjeća, izgledalo je da se u samoj oskudici hvali i u potrebi raduje. – [4]Ako bi kada prema izvanjskom odijelu zamjećivao da je bilo tko od njega siromašniji, odmah bi sam sebe korio i poticao da bude sličan onomu, kao da se nadmetao sa suparnicom siromaštinom, bojeći se da će ga neka izvrsnost duha u onom drugome pobijediti. [5]Budući da je siromaštvo kao zalog vječne baštine više cijenio od svega prolazna, ništa ne cijeneći varljivo bogatstvo kao privremeno ustupljen posjed, siromaštvo je ljubio više od velika imutka [6]i siromaštvom je želio nadmašiti sve ostale, jer je od njega naučio smatrati se nižim od svih.

Šesto čitanje

6. [1]Zato je čovjek Božji po ljubavi prema najuzvišenijem siromaštvu dorastao do tako izobilna bogatstva u svetoj jednostavnosti da se činilo kako je, iako nije imao baš ništa vlastito od svjetovnih stvari, ipak u samom Stvoritelju ovoga svijeta vlasnik svih dobara. [2]Dok je naime golubinjim vidom očiju, to jest razmišljanjem svojstvenim jednostavnom umu i čistom zornošću promatranja sve vraćao svevišnjem Tvorcu i u svemu prepoznavao, ljubio i hvalio samoga Stvoritelja, [3]događalo se darom višnje milosti da sve u Bogu posjeduje i Boga u svemu. [4]Također je u razmišljanju o prvom začetku svega nazivao imenima brata ili sestre najneznatnija stvorenja, kao da zajedno s njime potječu iz jednoga izvora, premda je prisnije i milije prihvaćao ona koja svojom naravnom sličnošću upućuju na Kristovu nježnu blagost i slikovito je u Pismu prikazuju. [5]Stoga se pod utjecajem nadnaravne sile događalo da su mu zvijeri nekako odano prilazile, a i ona neživa stvorenja milo su mu se pokoravala, kao da je taj sveti *čovjek, neporočan i pravedan*, bio već vraćen u stanje *neporočnosti* (usp. Job 2,3).

Sedmo čitanje

7. [1]I slast je pobožnosti s tolikim obiljem punine bila potekla iz izvora milosrđa u slugu Gospodnjega da je izgledalo kako ima majčinsko srce za ublaženje nevolja ubogih osoba, jer je imao i urođenu blagost koju je udvostručila odozgor mu ulivena ljubav prema Kristu. [2]Stoga se njegova duša trošila za nemoćne i siromašne, i kojima nije mogao pružiti ruku, pružao im je suosjećanje: [3]zato je ljupkošću pobožna srca prikazivao Kristu svaku oskudicu, svaki nedostatak koji je zamjećivao na nekome. [4]A budući da je u svim siromasima gledao lik Kristov, ako mu je bilo doneseno nešto i nužno za život,

pri susretu s njima ne bi im to samo ljubazno donosio nego je i smatrao da im to treba vratiti kao da je njihovo vlastito. [5]Baš ništa nije štedio: ni ogrtača, ni tunike, ni knjiga, čak ni oltarskog nakita; naprotiv sve je ovo, dok je mogao, darivao potrebnima, želeći također *istrošiti samoga sebe* (usp. 2 Kor 12,15), da ispuni obvezu savršene pobožnosti.

Osmo čitanje

8. [1]Revnost za spas braće proizlazeći iz vatrene ljubavi *prošla je* kao *oštar* i *plameni mač* (usp. Otk 1,16; Post 3,24) kroz Franjinu nutrinu, te je izgledalo da je taj čovjek u cijelosti *gorljivi pregalac*, i zapaljen vatrom *ljubomore* (usp. Lk 2,35; Izl 34,14), i udaren tugom sućuti. [2]A ako bi opažao da se duše otkupljene dragocjenom krvlju Isusa Krista kaljaju nekakvom prljavštinom grijeha, proboden osobitom oštricom bola, oplakivao ih je s toliko nježne samilosti, da ih je poput majke svakodnevno rađao u Kristu. [3]Odatle mu izdržljivost u molitvi, dosjetljivost u propovijedanju, zanos u davanju primjera, jer je smatrao da nije Kristov prijatelj ako se ne brine za duše koje je on otkupio. [4]Stoga je svome nedužnome tijelu koje se već svojevoljno pokoravalo duhu, premda nije trebalo nikakva biča zbog grijeha, ipak primjera radi obnavljao kazne i terete, *čuvajući* radi drugih *tvrde putove* (usp. Ps 16,4), da savršeno slijedi stope onoga koji *je svoju dušu predao u smrt* (usp. Iz 53,12) za spas drugih.

Deveto čitanje

9. [1]Žar savršene ljubavi kojim se Zaručnikov prijatelj vezivao za Boga može tko ponajprije vidjeti iz toga što je vatrom mučeništva želio samoga sebe kao *žrtvu živu* (usp. Rim 12,1) prinijeti Gospodinu. [2]Triput je radi ovoga poduzeo putovanje u krajeve nevjernika, ali je dvaput bio spriječen božanskim određenjem. Konačno je treći put uz pomoć Gospodinovu nakon mnogo poruga, okova, bičeva i nebrojenih muka doveden pred babilonskoga sultana. Djelotvornim *pokazivanjem duha i snage* tako je *navijestio Isusa* (usp. 1 Kor 2,4; Dj 5,12) da se sam sultan divio i, božanskom voljom preokrenut u blagost, dobrostivo ga slušao. [3]Opažajući na njemu doista žar duha, postojanost duše, prezir sadašnjega života i djelotvornost božanskoga govora, osjetio je prema njemu toliku prisnost da ga je smatrao dostojnim velike časti, nudio mu skupocjene darove i srdačno ga pozivao da s njime provodi vrijeme. [4]Ali istinski prezirateljsebe i svijeta kao blato prezirući sve darove i uviđajući da ne može ostvariti svoj naum, nakon što je bez pretvaranja učinio sve što je mogao da to postigne, vratio se u krajeve vjernika, kako je unaprijed bio

opomenut objavom. [5]I tako se dogodilo da je Kristov prijatelj svim silama tražio smrt za sebe, a ipak je nikako nije nalazio. Tako s jedne strane nije ostao bez nagrade željenoga mučeništva, a s druge je bio sačuvan za budućnost onaj koji je trebao biti obilježen osobitom povlasticom.

IV. – Predanost molitvi i duh proricanja

Prvo čitanje

1. [1]Kristov sluga osjećajući da *je u tijelu iseljen od Gospodina* (usp. 2 Kor 5,6), premda je ljubavlju Kristovom postao sasvim neosjetljiv za vanjske zemaljske želje, da ne bude bez utjehe Ljubljenoga, nastojao je bez prestanka moleći držati duh u Božjoj nazočnosti. [2]Naime bilo da je hodao ili sjedio, boravio unutra ili vani, radio ili se odmarao, toliko je jako bio predan molitvi da se činilo kako je njoj posvećivao ne samo svoje srce i tijelo nego i rad i vrijeme. [3]Mnogo je puta bivao tolikom snagom kontemplacije uzdignut da je bio izvan samoga sebe i doživljavajući nešto iznad ljudskog iskustva uopće nije znao što se izvana, oko njega događa.

Drugo čitanje

2. [1]Da bi pak mirnije primao poticaje duhovnih utjeha, noću je odlazio na samotna mjesta i u napuštene crkve da moli, [2]mada je i ondje iskusio strahovite borbe sa zlodusima koji su nastojali ometati ga u ustrajnoj molitvi, boreći se s njime tako reći prsa u prsa. [3]Ali Božji čovjek, natjeravši ih u bijeg neumornom snagom žarkih molitava, ostajao je sam i umiren, ispunjao je šumarke uzdasima, zalijevao zemlju suzama, rukom udarao o prsa [4]i kao da je pronašao skrovitije osamljeno mjesto, sad je odgovarao Sucu, sad upravljao molbe Ocu, sad se dogovarao sa Zaručnikom, sad razgovarao s Prijateljem. [5]Tu je primijećen kako noću u obliku križa raširenih ruku moli, tijelom potpuno odignut od zemlje i nekim sjajnim oblačićem ovijen, da uzdignuće i čudesna svjetlost oko tijela bude svjedokom divna prosvjetljenja i uzdignuća unutar duha.

Treće čitanje

3. [1]Nadnaravnom snagom također ovakvih uzdignuća, kako je sigurnim znakovima posvjedočeno, otvarale su mu se *dubine i tajne* božanske *Mudrosti* (usp. Ps 50,8), premda to nije pokazivao vani, osim ukoliko to nije iziskivala revnost za spas braće i određivao po-

ticaj višnje objave. [2]Jer neumorno nastojanje oko molitve i neprestano vježbanje u krepostima dovelo je Božjega čovjeka do tolike bistrine duha, da je, iako nije revnim nastojanjem ljudske učenosti posjedovao poznavanje Svetoga pisma, ipak, obasjan sjajem vječnoga svjetla, bistrom oštrinom razuma istraživao dubine Pisma. [3]Također *je* mnogostruki *duh* proroka u punini tako mnogolike milosti *počivao* (usp. Iz 11,2) na njemu, te se Božji čovjek čudesnom snagom toga duha pokazivao nazočan drugima odsutnima i imao pouzdano znanje o onima jako udaljenima. Također je vidio tajne srdaca i predviđao buduće događaje, kako svjedoči očevidnost mnogih primjera, od kojih neke bilježimo.

Četvrto čitanje

4. [1]Kad je naime jednom sveti čovjek Anto – tada doista izvrstan propovjednik, sada pak preslavni Kristov priznavalac – na jednom provincijskom kapitulu kod Arlesa bujicom slatkih riječi propovijedao braći o natpisu na križu: *Isus Nazarećanin, kralj židovski* (usp. Iv 19,19), Božji se čovjek Franjo, koji se tada nalazio daleko, ukazao na vratima kapitula uzdignut u zraku [2]te je kao na križu raširenim rukama blagoslivljao braću i ispunio ih tako mnogovrsnom duhovnom utjehom da im je samima svjedočenjem duha bilo jasno da se ono čudesno ukazanje zbilo nebeskom silom. [3]Nadalje, da to blaženomu ocu nije bilo nepoznato, očito je jasno baš iz toga kako je njegov duh bio otvoren svjetlu vječne Mudrosti, koja *je gibljivija od svakog gibanja, ona proniče i prožima sve svojom čistoćom, prelazi u duše svete i čini od njih Božje prijatelje i proroke* (Mudr 7, 24.27).

Peto čitanje

5. [1]Jednom su se braća kod Svete Marije Porcijunkulske po običaju okupljala na kapitul. Kad se jedan od njih pokriven kukuljicom radi nekakve zaštite nije podvrgavao stezi, vidio je to u duhu sveti čovjek koji je tada moleći u ćeliji bio posrednik između te iste braće i Boga. Dao je sebi pozvati jednoga od braće komu je rekao: [2]»Vidio sam, brate, đavla na leđima onoga neposlušnoga brata kako čvrsto drži njegov vrat. Budući da je prezreo uzdu poslušnosti i podložio se takvu jahaču, slijedio je uzde njegova upravljanja. [3]Stoga idi i kaži bratu da bez odlaganja svoj vrat podloži svetoj poslušnosti, jer tako savjetuje i onaj na čiju je upornu molitvu onaj đavao smeten odstupio.« [4]Brat opomenut preko posrednika prihvati duh pokajanja i primi svjetlo istine, *pade ničice* (usp. Mt 26,39) pred zamjenikom svetoga čovjeka, prizna se grešnim, zatraži oproštenje, prihvati i podnese stegu i potom bî u svemu ponizno pokoran.

Šesto čitanje

6. [1]Dok je pak zatvoren u ćeliji boravio na brdu La Verni, jedan je od drugova silno želio imati napisane neke Gospodinove riječi i još nešto ukratko zabilježeno njegovom rukom. [2]Vjerovao je naime da će se time osloboditi ne tjelesne, već duševne, teške napasti ili da će je sigurno tako lakše podnositi. [3]Izgarajući od takve želje, iznutra se mučio, jer se, kako je bio ponizan, stidljiv i jednostavan, svladan sramežljivošću, nije usuđivao to otkriti časnom ocu. [4]Ali komu nije rekao čovjek, objavio je Duh. [5]Franjo je naime zapovjedio da mu prije spomenuti brat donese crnilo i papir, te prema bratovoj želji pišući vlastitom rukom pohvale Gospodnje sa svojim blagoslovom, ljubazno je dao bratu što je napisao te se ona napast u cijelosti sasvim povukla. [6]A taj za budućnost sačuvani listić donio je ozdravljenje tako velikom broju ljudi, te je stoga svima bivalo jasno koliku je pred Bogom zaslugu imao njegov pisac, koji je na ispisanom listiću ostavio toliku djelotvornu snagu.

Sedmo čitanje

7. [1]Drugom je zgodom neka plemenita, Bogu odana žena s pouzdanjem prilazeći svecu silno molila da bi kod Boga posredovao za njenoga muža da njegovo tvrdo srce umekša obilnim izlijevanjem Božje milosti. Prema njoj je veoma okrutan i protivnik je njezina služenja Kristu. [2]Kad je to sveti i pobožni čovjek čuo, utvrdio ju je u dobru svetim riječima, ustvrdio je da će utjeha koju je sebi željela doskora biti tu, [3]i na koncu je naložio da onom čovjeku od Boga i od njega prenese da je sada vrijeme milosrđa, a nakon toga vrijeme pravednosti. [4]Povjerovala je žena riječi koju joj je sluga Gospodnji bio rekao i, primivši blagoslov, žurno se vraćala kući. Mužu koji joj je dolazio ususret ispričala je prije spomenuti razgovor, pouzdano očekujući da se ispuni željeno obećanje. [5]Odmah pak čim je govor dopro do njegovih ušiju, spustio se na njega Duh milosti, umekšavajući tako njegovo srce da je otada dopuštao pobožnoj supruzi da slobodno služi Bogu te nudio da i sam skupa s njom služi Gospodinu. [6]Stoga su na nagovor svete žene više godina živjeli u potpunoj uzdržljivosti i istoga su se dana, žena ujutro, a muž navečer, preselili Gospodinu, ona kao *jutarnji*, on pak kao *večernji prinos (usp.* Ps 140,2).

Osmo čitanje

8. [1]U vrijeme kad je sluga Gospodnji ležao bolestan u Rietiu, teško je bio obolio i u krevetu ležao neki kanonik, po imenu Gedeon, neoprezan i svjetovan. Kad su ga donijeli njemu, u suzama je

skupa s nazočnima molio da ga znamenuje znakom križa. [2]A on će mu: »Budući da si nekoć živio prema *požudi tijela* (usp. Gal 5,16; 1 Iv 2,16) ne bojeći se *suda Božjega* (usp. 2 Sol 1,5), znamenovat ću te znakom križa ne zbog tebe, nego zbog pobožnih molitava zagovornika, te ti sada sa sigurnošću priopćujem da ćeš pretrpjeti gore stvari ako se, kad budeš izliječen, opet vratiš svojoj *bljuvotini*« (usp. Izr 26,11). [3]Kad je dakle na njemu načinio znak križa od glave sve do nogu, zapucketale su kosti njegovih bokova kao da se rukom lomi suho granje. Svi su to čuli. I odmah je onaj koji je ležao skvrčen ustao zdrav te na sva usta hvaleći Boga reče: »Ja sam izliječen«. [4]Ali nakon malo vremena, kad je, zaboravivši na Boga, opet tijelo predao nečistoći i jednom prilikom kasno objedovao u kući nekoga kanonika pa te noći tu spavao, krov se kuće iznenada srušio na sve. Samo je njega usmrtio, a ostali su smrt izbjegli. [5]Tako se u jednom ovom događaju pokazalo kako je revnost božanske pravde stroga prema nezahvalnima i kako je *duh proročki* (usp. Otk 19,10), koji je ispunio Franju, bio istinit i u dvojbama pouzdan.

Deveto čitanje

9. [1]U ono vrijeme kad je nakon svoga povratka s prekomorskoga putovanja došao propovijedati u Celano, neki ga je vitez zbog skrušene pobožnosti usrdno pozvao na objed i tako reći protiv njegove volje prisilio ga na to. [2]Prije nego su počeli jesti, pobožni je čovjek, dok je na uobičajen način upućivao prošnje i pohvale Bogu, u duhu vidio da onomu čovjeku uskoro prijeti sud smrti pa u duši uplašen, stajao je *očiju podignutih k nebu* (usp. Iv 17,1). [3]Kad su napokon završili molitvu, dobrostiva je domaćina povukao u stranu i prorekao mu skoru smrt. Pozvao ga je da se ispovjedi i potaknuo ga, koliko je mogao, na dobro. [4]Odmah je čovjek *prionuo uza riječi* (usp. 1 Tim 6,3) blaženoga muža i njegovu je pratiocu u ispovijedi otkrio sve grijehe, *uredio je svoju kuću* (usp. Iz 38,1), prepustio se božanskom milosrđu i pripremio se, koliko je mogao, da dočeka smrt. [5]I tako dok su drugi krijepili tijelo, vitez koji je, činilo se, bio zdrav i jak iznenada je ispustio duh prema riječi Božjega čovjeka. Premda je doista ugrabljen od nenadane smrti, ipak je po proročkom duhu istoga čovjeka unaprijed zaštićen oružjem pokajanja te je prema evanđeoskom obećanju i izmakao vječnoj osudi i ušao u *vječne šatore* (usp. Lk 16,9).

V. – Poslušnost stvorova i božanska dobrostivost

Prvo čitanje

1. [1]Doista je sa slugom svojim Franjom bio *Duh Gospodnji* koji ga *je pomazao* (usp. Lk 4,18) i sam *Krist, Božja snaga i Božja mudrost* (usp. 1 Kor 1,24), čijom su mu se snagom i milošću otkrivale ne samo *nepoznate i skrovite stvari* (usp. Sir 42,19) nego su mu se pokoravala i počela ovoga svijeta. [2]Naime jedne zgode kad su ga liječnici savjetovali, a braća usrdno nagovarala neka dopusti da mu se pomogne protiv bolesti očiju spaljivanjem, Božji je čovjek na to ponizno pristao, jer to nije samo lijek protiv bolesti tijela nego je i prigoda za vježbanje u kreposti. [3]A kad je osjećanjem samoga tijela pri pogledu na ognjem već užarenu željeznu spravu bio nekim naravnim strahom jako potresen, sveti se čovjek počeo obraćati ognju kao bratu, zapovijedajući mu u ime i snagom Stvoritelja da mu svoju vrelinu prilagodi kako bi je mogao dobro podnositi dok ga prži. [4]Kad je željezo cvrčeći utonulo u nježno tijelo i kad je izvršeno spaljivanje od uha sve do obrve, čovjek pun Boga kličući u duhu braći reče: »Hvalite Svevišnjega, jer mi, da priznam istinu, ni vrelina ognja ne donese mučninu niti me bol tijela prikliješti!«

Drugo čitanje

2. [1]Kad je sluga Božji u samotištu Sant’ Urbano bolovao od veoma teške bolesti, jer je osjećao slabost tijela, tražio je čašu vina. Kad su mu odgovorili da nema nimalo vina koje bi mu se moglo dati, naredio je da mu donesu vode. Kad je voda donesena, blagoslovio ju je načinivši znak križa. [2]Ono što je prije bilo čista voda uskoro postade najboljim vinom i što nije moglo siromaštvo samotna mjesta, postigla je nevinost svetoga čovjeka. [3]Okusivši to vino, odmah je tako lako ozdravio te je postalo sasvim jasno kako mu je ono željeno piće dao darežljivi Darovatelj, ne toliko da godi njegovu okusu koliko da bude djelotvorno po zdravlje.

Treće čitanje

3. [1]Također se drugom zgodom čovjek Božji htio premjestiti u neko samotište da se ondje slobodnije posveti razmatranju. Budući da je bio slab, jahao je na magaretu nekoga siromašnog čovjeka. [2]I kad se taj čovjek u ljetnim danima uspinjao na goru (usp. Jš 2,16) prateći slugu Božjega, umoran od prilično naporna i duga puta (usp.

Iv 4,6) te malaksajući od velike žeđi, počeo je jako vikati i govoriti da će odmah ispustiti dušu ako malo ne popije. [3]Čovjek je Božji bez odgađanja skočio s magarca, kleknuo na zemlju, raširio ruke k nebu (usp. 2 Ljet 6,13) neprestano moleći (usp. Kol 1,9), dok nije spoznao da je uslišan. [4]Kad je napokon završio molitvu, rekao je čovjeku: »Požuri stijeni i ondje ćeš naći živu vodu za piće koju ti je Krist ovoga časa milostivo iz stijene izbio« (usp. Iz 48,21). [5]Otrčao je žedni čovjek na pokazano mjesto i pio vodu iz stijene (usp. Ps 77,16; Iz 48,21) izbijenu snagom molitelja, i napio se pića iz veoma tvrde stijene (usp. Pnz 32,13) koje mu je Bog dao.

Četvrto čitanje

4. [1]Jednom je zgodom sluga Gospodnji propovijedao blizu mora u Gaeti. Budući da se htio ukloniti odobravanju mnoštva koje je iz pobožnosti navaljivalo k njemu, sam je uskočio u jednu lađicu koja je bila privezana uz obalu. [2]Ona se pak, kao da je njome upravljala unutarnja snaga, pokretala, udaljila podalje od kopna bez ikakva veslača, dok su svi prisutni to promatrali i tomu se divili. [3]A kad je na određenoj udaljenosti dospjela na morsku pučinu, stajala je nepomično među valovima; dok je mnoštvo čekalo na obali, svetomu čovjeku bilo je milo propovijedati. [4]A kad je mnoštvo čulo govor, vidjelo čudo, primilo blagoslov i na njegovu se molbu stalo razilaziti, lađa je pristala uz kraj potiskom nikoga drugoga nego nebeske zapovijedi, kao da se savršenomu štovatelju Stvoriteljevu i bez otpora podvrgava i bez zadrške pokorava *stvorenje koje služi Stvoritelju* (usp. Mudr 16,24).

Peto čitanje

5. [1]Dok je jednom zgodom boravio u samotištu u Grecciu, mnogobrojne su nedaće pritiskale stanovnike toga kraja: tuča je svake godine za nevremena pustošila usjeve i vinograde, a mnoštvo je grabežljivih vukova klalo ne samo stoku nego i ljude. [2]Stoga je sluga svemogućega Gospodina, dobrostivo suosjećajući s tako jako pogođenima ljudima, javno im u propovijedi obećao i osobno im zajamčio da će ona pošast u cijelosti nestati ako se prethodno ispovjede i htjednu *donositi plodove dostojne obraćenja* (usp. Mt 3,8). [3]I tako su od toga vremena, jer su na njegov poticaj vršili pokoru, štete prestale, opasnosti nestale, ni vuci ni tuče nisu zadavali *nikakvu neugodnost* (usp. Dn 3,50); [4]što više, ako bi tuča nekada zahvatila susjedne usjeve, kad bi se približavala granicama njihovih njiva, tu bi ili prestajala ili bi okretala na drugu stranu.

Šesto čitanje

6. [1]Drugom zgodom kad se čovjek Božji, prolazeći Spoletskom dolinom radi propovijedanja, približio Bevagni, došao je u jedno mjesto gdje se sakupilo golemo mnoštvo raznovrsnih ptica. [2]Dok ih je pobožno promatrao, *Duh ga je Gospodnji zahvatio* (usp. Suci 14,6), požurio je onamo i veselo ih pozdravio, zatražio je šutnju da bi riječ Božju pažljivo čule. [3]I dok je okupljenim stvorovima mnogo govorio o Božjim dobročinstvima i o hvalama kojima mu same ptičice trebaju uzvraćati, one su neobično se radujući počele istezati vratove, širiti krila, otvarati kljunove i pažljivo ga promatrati kao da pokušavaju osjetiti čudesnu snagu njegovih riječi. – [4]Doista je *čovjek obdaren duhom Božjim* (usp. Post 41,38) bio opravdano nošen nježnim osjećajem ljudskosti prema ovim nerazumnim stvorovima, jer su mu i oni sa svoje strane bili tako neobično naklonjeni te su ga pažljivo slušali dok ih je poučavao, pokoravali mu se kad im je zapovijedao, bezbrižno mu dolijetali kad ih je pod okrilje uzimao i bez teškoće kod njega ostajali kad ih je zadržavao.

Sedmo čitanje

7. [1]U vrijeme pak kad je pokušao prijeći u prekomorske krajeve da postigne palmu mučeništva, a ipak to nije mogao ostvariti jer su ga spriječile morske oluje, tako mu je pomogla štovana zaštita Upravitelja svih stvari da ga je zajedno s veoma mnogo drugih izbavila iz smrtnih opasnosti i prema njemu *na pučini* pokazala svoja čudesna *djela* (usp. Ps 106,24). [2]Naime kad se namjeravao vratiti iz Sklavonije[2] u Italiju i kad se bez ikakva plaćanja bio ukrcao na neku lađu, tu se pri samom ukrcaju našao netko radi Kristova siromaška *poslan od Boga* (usp. Iv 1,6), koji je sa sobom nosio potrebnu hranu i dao je nekom bogobojaznom čovjeku, kojega je s lađe pozvao k sebi, da je u prikladno vrijeme dijeli onima koji baš ništa nemaju. [3]A budući da mornari zbog jačine vjetrova nisu mogli nigdje pristati, sva je njihova hrana potrošena, preostao je samo neznatan dio milostinje koja je blaženom čovjeku odozgor darovana. [4]Ona se zbog njegovih molitava i zasluga, djelovanjem višnje sile, toliko uvećala da je više dana, za vrijeme neprestane morske oluje, sve do željene luke Ankone posve dostajala potrebama svih.

---

[2] *Sclavonia* se ne smije poistovjećivati s današnjom Slavonijom, nego radije s južnom Hrvatskom ili Dalmacijom.

Osmo čitanje

8. [1]Kad je drugom zgodom isti Božji čovjek putovao s bratom suputnikom između Lombardije i Treviške marke radi propovijedanja, spustila se uz rijeku Po mrkla noćna tmina. [2]A budući da je zbog rijeke, močvarā i tame put bio izvrgnut velikim i mnogim opasnostima, suputnik je zahtijevao da u tolikoj nevolji zove višnju pomoć. Čovjek je Božji s velikim pouzdanjem odgovorio: [3]»*Moćan je Bog* (usp. Rim 11,23; 14,4), ako je njegovoj dobroti milo, obasjati nas svojim svjetlom kad otjera mračnu tminu«. [4]Gle čuda! Jedva je to izrekao, i eto, oko njih je višnjom silom počela sjati tolika svjetlost da su, dok je drugdje bila mrkla noć, u jasnu svjetlu vidjeli ne samo put nego i mnogo toga naokolo s druge strane rijeke.

Deveto čitanje

9. [1]Svjetlo je nebeskoga sjaja usred mrkle noćne tame doista išlo ravno ispred, te je baš iz toga bilo jasno da *tama smrti* (usp. Job 10,21) ne može ovladati onima koji za svjetlom života idu pravom stazom. [2]Naime čudesnim sjajem ovakva svjetla te tjelesno usmjereni i duhovno ojačani došli su sve do gostinjca pjevajući nemali dio puta božanske himne i pohvale. – [3]O doista izvrsna i divna čovjeka, kojemu vatra prilagođava svoju vrelinu, voda mijenja okus, obilno piće izbija iz stijene, neživa mu stvorenja služe, okrutne životinje postaju blage, a nerazumna ga stvorenja pažljivo slušaju; [4]i sam Gospodar svega u svojoj dobroti uslišava njegovu molitvu dok mu u svojoj dobrostivosti pripravlja jelo i sjajem svjetla pokazuje put, te mu tako kao čovjeku osobite svetosti i svako stvorenje služi i sam mu je Stvoritelj svega susretljiv.

VI. – Svete rane

Prvo čitanje

1. [1]Dvije godine prije nego će predati svoj duh nebu, Kristov uistinu odani sluga i poslužitelj Franjo započeo je četrdesetodnevni post u čast sv. Mihaelu arkanđelu na osamljenom brdu zvanom La Verna. Više nego obično ispunjen slašću nadnaravnoga promatranja i raspaljen još žarčim plamenom nebeskih čežnja, počeo je obilnije osjećati ulijevanje višnjih darova. [2]Dok se tako žarkim serafskim čežnjama uzdizao k Bogu i suosjećajnom nježnošću pretvarao u onoga koji se zbog velike ljubavi dao razapeti, [3]jednoga je

jutra oko blagdana Uzvišenja Svetoga križa moleći se na strani brda, ugledao kao lik jednoga serafa sa šest toliko sjajnih koliko vatrenih krila kako se spušta s nebeske visine. [4]Dok se zrakom veoma brzo približavao mjestu blizu Božjega čovjeka, pokazao se da je ne samo krilat nego i raspet: ruke su mu i noge bile ispružene i na križu pričvršćene, a krila na obje strane tako čudno raspoređena da je dva iznad glave uzdizao, dva za let širio, a preostalim dvama čitavo tijelo obuhvaćao i pokrivao.

Drugo čitanje

2.[1]Kad je to ugledao, veoma se začudio, a njegovo je srce ispunjalo veselje pomiješano s boli, dok je u milom Kristovu pogledu koji mu se čudesno i prijateljski ukazivao osjećao neku silnu radost, a prizor groznog raspinjanja probadao njegovu dušu mačem (usp. Lk 2,35) suosjećajna bola. [2]Budući da ga je iznutra poučavao onaj koji mu se izvana pokazivao, shvatio je ovo: mada bol muke nikako ne odgovara besmrtnosti serafskoga duha, [3]ipak je ovakvo viđenje bilo predočeno njegovim očima zato da bi sam Kristov prijatelj unaprijed upoznao kako se ne treba mučeništvom tijela, nego potpunim izgaranjem srca preoblikovati u očitu sličnost s raspetim Isusom Kristom. [4]Stoga iako je nakon tajanstvenog i prisnog razgovora viđenje nestajalo, ono mu je dušu iznutra zapalilo serafskim žarom, a tijelo izvana označilo likom nalik Raspetomu, [5]kao da je iza prvotne rastapajuće vatrene sile uslijedilo nekakvo vanjsko utiskivanje znaka.

Treće čitanje

3. [1]Odmah mu se naime stadoše na rukama i nogama pojavljivati znakovi čavala, njihove su se glave pokazale na nutarnjoj strani ruku i na gornjoj strani stopalā, a njihovi šiljci na suprotnoj strani. [2] Glave čavala na rukama i nogama bijahu okrugle i crne, sami pak šiljci koji su izranjali iz tijela, izdizali su se nad ostalo tijelo, podulji, svijeni i ponovno zabijeni. [3]Zbilja sâm trag čavala na nogama bijaše tako zamjetan i jako natekao te nije dopuštao ne samo da se stopala slobodno dotiču tla nego se i prst ruke mogao slobodno staviti u poput luka svijenost samih šiljaka, kako sam osobno čuo od onih koji su to vlastitim očima vidjeli. [4]I desni je bok, iz kojega je često tekla sveta krv, bio prekriven crvenom ranom kao da je bio kopljem proboden. Tako je obilno natapao tuniku i donju haljinu da su kasnije subraća, perući ih prema potrebi, nedvojbeno opažala da sluga Gospodnji ima, kako na rukama i nogama, tako i na boku, jasno utisnutu sličnost s Raspetim.

Četvrto čitanje

4. [1]*Čovjek obdaren duhom Božjim* (usp. Post 41,38) uviđajući da tako vidljivo utisnute tjelesne rane ne mogu ostati sakrivene bliskoj braći, a jednako se bojeći javno govoriti o Gospodinovoj tajni, našao se u velikoj borbi sa sumnjom bi li rekao što je vidio ili bi šutio. [2]Napokon natjeran grižnjom savjesti, s puno je straha ispričao nekolicini mu prisnije braće tijek prije spomenuta viđenja, [3]dodajući da je onaj koji mu se ukazao rekao nešto što neće nikada, dok je živ, nijednomu čovjeku otkriti. [4]Nakon što je dakle prava Kristova ljubav ljubitelja preobrazila u istu sliku (usp. 2 Kor 3,18), navršilo se četrdeset dana što ih je odlučio provesti na onom brdu samoće i bližila se svetkovina svetoga Mihaela arkanđela. Anđeoski je čovjek Franjo *sišao s gore* (usp. Mt 17,9) noseći sa sobom lik Propetoga, ali ne urezan rukom umjetnika na *kamenim* ili drvenim *pločama*, nego ispisan *prstom Boga živoga* (usp. Izl 31,18) na tjelesnim udovima.

Peto čitanje

5. [1]Nadalje, premda je sveti i ponizni čovjek sa svim marom nastojao skrivati one svete znakove, ipak se Gospodinu svidjelo po njima na svoju slavu pokazati neka očita čudesa da, dok se njihova skrivena snaga razotkriva pomoću jasnih znamenja, svijetle kao sjajno zviježđe usred guste tame sumornoga svijeta. [2]Naime uokolo već spomenute gore La Verne, prije nego je sveti čovjek ondje boravio, tmasti bi se oblak sa samoga brda dizao, a jako bi nevrijeme s tučom redovito uništavalo plodove zemlje. [3]Ali nakon onoga sretna ukazanja, na čuđenje i veliku radost stanovnika, prestalo je što je bilo uobičajeno, da bi i sâmo mimo običaja vedro lice neba pokazivalo uzvišenost onoga nebeskog viđenja i moć upravo tada utisnutih rana.

Šesto čitanje

6. [1]U ono je vrijeme u pokrajini Rieti zavladala vrlo teška pošast koja je počela toliko napadati ovce i goveda da se činilo kako gotovo sve boluje od neizlječive bolesti. [2]Neki je bogobojazni čovjek noću bio upozoren da brzo ode u samotište braće u kojem je tada boravio blaženi otac i da od subraće zatraži vodu u kojoj je on oprao svoje ruke i noge, da njome poškropi bolesne životinje i da tako ona pošast potpuno nestane. [3]Kad je onaj čovjek to pažljivo izvršio, Bog je dao toliku moć onoj vodi koja je dotakla svete rane da je škropljenje njome, samo ako je bar malo dohvatilo bolesna stada, otklanjalo sav onaj udar pošasti, a životinje, povrativši prijašnju snagu, žurile su na pašu kao da prije uopće nisu oćutjele nikakvu bolest.

Sedmo čitanje

7. [1]Konačno su one ruke otada zadobile tako čudesnu moć da su spasonosnim svojim dodirom vraćale i bolesnicima krepko zdravlje i uzetim i već usahlim udovima dugotrajno osjećanje i, što je veće od svega ovoga, na smrt izranjenima zdrav život. [2]Naime od više njegovih čuda da uzmem i ujedno ukratko spomenem još dva: [3]Kad je kod Leride neki čovjek imenom Ivan, štovatelj blaženoga Franje, bio jednom kasno tako teško ranjen da se vjerovalo kako će jedva do sutra preživjeti, [4]čudesno mu se ukazuje presveti otac i svetim rukama dotiče one rane. Istoga mu se časa potpuno zdravlje tako vratilo [5]da je sav onaj kraj izvikivao kako je divni nositelj znaka križa veoma vrijedan svakoga poštovanja. [6]Jer tko bi mogao, a da se ne divi promatrati dobro poznata čovjeka kako je u tako reći istom vremenskom trenu sad izranjen veoma teškim ranama sad radostan radi zdravlja? [7]Tko bi mogao o tom razmišljati bez zahvale? [8]Tko bi napokon u duhu vjere mogao prosuđivati tako pobožno, kreposno i predivno čudo bez štovanja?

Osmo čitanje

8. [1]Budući da u Potenzi, u pokrajini Apuliji neki svećenik imenom Ruđer nije vjerovao u svete rane blaženoga oca, iznenada je bio udaren u dlan lijeve ruke ispod rukavice, kao da je strijela iskočila iz luka, a sama je rukavica ostala netaknuta. [2]Kad je bio tri dana probadan jakim bolom i već u duhu svladan da zazove i zakune blaženoga Franju da mu onim slavnim ranama pomogne, zadobio je tako savršeno zdravlje da je sav bol odstupio i nikakav trag udarca nije ostao. [3]Time se jasno pokazuje da su oni njegovi znaci bili silom utisnuti i da imaju moć koja može ranjavati, liječiti, udarati tvrdokorne, a *ozdravljati one koji su slomljena srca* (usp. Iz 61,1).

Deveto čitanje

9. [1]Doista se pokazao taj blaženi muž dostojno obilježen ovom osobitom povlasticom, jer se sve njegovo nastojanje, kako privatno tako javno, kretalo oko Gospodinova križa. [2]Naime i neobična blagost dobrostivosti i vedrina življenja, ona duboka poniznost, raspoloživa poslušnost, osobito siromaštvo, neokrnjena čistoća, gorko kajanje, bujica suza, nutarnja krotkost, žar natjecanja, želja mučeništva, prekomjerna ljubav i konačno mnogostruka povlastica kristolikih kreposti za čim drugim teže u njemu nego za sličnošću s Kristom i određenim pripremama za njegove svete rane? [3]Zato je od njegova obraćenja cijeli tijek njegova života bio obdaren predivnim otajstvi-

ma Kristova križa, napokon se u gledanju uzvišenog serafa i ponizna Raspetoga nekom bogolikom i vatrenom silom potpuno preoblikovao u priliku viđena lika, [4]kako su posvjedočili oni koji su presvete rane vidjeli, opipali, cjelivali te su, nakon što su ih dotakli, s većom sigurnošću pod zakletvom potvrdili da je tako bilo i da su ih oni vidjeli.

VII. – Preminuće

Prvo čitanje

1. [1]Stoga se čovjek Božji već *s Kristom raspet na križu* (usp. Gal 2,19), kako duhom tako i tijelom, nije uzdizao Bogu samo žarom serafske ljubavi nego je i, proboden vatrenom revnošću za dušama, s raspetim Gospodinom žeđao za spasenjem svih koje treba spasiti. [2]A budući da zbog oteklina od čavala na nogama nije mogao hodati, dopuštao je da mu obamrlo tijelo voze *gradovima i selima* (usp. Lk 8,1), da kao *drugi anđeo koji uzlazi od istoka Sunčeva* (usp. Otk 7,2) *raspiri* srca slugu Božjih božanskim *plamenom ognjenim* (usp. Tuž 2,3) i *noge upravi na put mira* (usp. Lk 1,79), *a čela* njihova *opečati* znakom *Boga* (usp. Otk 7,3) živoga. [4]Izgarao je također od silne želje da se vrati počecima poniznosti, da poslužuje gubavce kao na početku i da tijelo već iznemoglo od napora vrati prvotnom služenju.

Drugo čitanje

2. [1]Napominjao je kako će pod Kristovim vodstvom izvršiti velika djela. Premda su mu udovi slabili, duh je ipak bio jak i vatren, te se u novom boju s neprijateljem nadao pobjedi. [2]Kad se Kristovu siromahu doista uvećalo obilje zasluga, a sve to usavršava doista savršena strpljivost, počeo je tako teško bolovati od raznih bolesti da su se bolne tegobe proširile po pojedinim udovima i jer je *meso* već *nestalo*, kao da se sama *koža za kosti* (usp. Job 19,2; Tuž 4,8) prilijepila. [3]I kad je bio mučen jakim tjelesnim bolovima, govorio je da one mučne tjeskobe nisu muke, nego njegove sestre [4]i u njihovu radosnu podnošenju upućivao je Gospodinu toliko hvala i zahvala da se braći koja su mu pomagala činilo kao da zbog ugodna i ponizna hvastanja gledaju Pavla, a zbog jakosti nepomućena duha kao da vide drugoga Joba.

Treće čitanje

3. [1]Sam je pak puno prije saznao za svoju smrt i kad se dan smrti približavao, rekao je braći da se šator njegova tijela treba ubrzo razvrći, kako mu je Krist objavio. [2]I tako je dvije godine od

dobivanja svetih rana, to jest u dvadesetoj godini od svoga obraćenja, zatražio da ga nose Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, da ondje gdje je posredovanjem Djevice, Majke Božje primio duh savršenstva i milosti, plativši dug smrti, stigne *nagradi* vječne *naplate* (usp. Fil 3,14; Kol 3,24). [3]Doveden pak na prije spomenuto mjesto, da istinskim primjerom pokaže kako nema ništa zajedničko sa svijetom, u onako teškoj nemoći što dokončava svaku bolest potpuno se gol spustio na golu zemlju, da se u onom posljednjem času, u kojem se neprijatelj još uvijek mogao rasrditi, bori gol s golim. [4]Ležeći tako na zemlji i u prašini, goli je borac lijevom rukom prekrio ranu na desnom boku da se ne vidi [5]i *podigavši* na uobičajen način veselo *čelo nebu* (usp. Job 11,15), potpuno se usmjeravajući onoj slavi, počeo je veličati Svevišnjega, jer, lišen svega, njemu sad dolazi slobodan.

Četvrto čitanje

4. [1]Kad se napokon već približavao čas njegove smrti, dao je sebi pozvati svu braću koja su ondje živjela i utješnim ih riječima smirujući s obzirom na svoju smrt, očinskim ih je osjećajem potaknuo na ljubav Božju. [2]Ostavljajući im po pravu nasljedstva i oporučno u posjed siromaštvo i nasljedno dobro mira, brižno ih je opomenuo da se usmjere vječnim dobrima i zaštite od opasnostī ovoga svijeta [3]te ih je, koliko je mogao, sa svom uvjerljivošću govora uputio da trebaju savršeno slijediti stope raspetoga Isusa. [4]Dok su pak braća uokolo sjedila kod patrijarha siromaha, čije *oči* nisu već *oslabile od starosti* (usp. Post 48,10), nego od suza, sveti *je* čovjek, slijep i već veoma blizu smrti, *ispružio* na njih *svoje* u obliku križa prekrižene *ruke* (usp. Post 48,14), jer je ovaj znak uvijek ljubio[5] i svu je, kako nazočnu tako nenazočnu, braću blagoslovio snagom i imenom Raspetoga.

Peto čitanje

5. [1]Zatim je zatražio da mu čitaju Evanđelje po Ivanu od onoga mjesta: *Bijaše pred blagdan Pashe* (Iv 13,1), da u njemu čuje *glas Dragoga koji kuca* (usp. Pj 5,2), od kojega ga je sada dijelio samo zid tijela. [2]Napokon kad su se na njemu ispunila sva otajstva, blaženi je čovjek moleći i pjevajući psalme *usnuo u Gospodinu* (usp. Dj 7,60), a ona presveta duša, oslobođena tijela, utonula je u bezdan vječnoga svjetla. – [3]Baš je u tom času jedan od njegove braće i učenika, čovjek svakako na glasu zbog svetosti, ugledao kako ona sretna duša u liku sjajne zvijezde, na *bijelu oblačiću* (usp. Otk 14,14), *iznad mnogih voda* ravnom stazom ulazi u *nebo* (usp. Ps

28,3; Jš 8,20) [4]jer blistajući čistoćom savjesti i odsijevajući povlasticom zasluga tako je uspješno gore uznosi obilje milostī i bogolikih kreposti da nije mogla nimalo biti zapriječena u promatranju nebeskoga svjetla i slave.

Šesto čitanje

6. [1]U to vrijeme provincijal braće u Terra di Lavoro, po imenu Augustin, čovjek svakako drag Bogu, našavši se u posljednjemu času, premda je već odavno bio izgubio govor, nenadano je *uzviknuo* slušateljima *koji ondje stajahu te je rekao* (usp. Dj 23,4; Lk 9,39): [2]»Pričekaj me, oče, pričekaj! Evo već idem s tobom!« [3]A kad su ga braća u čudu pitala komu tako govori, ustvrdio je da vidi blaženoga Franju kako ide u nebo i odmah je čim je ovo izrekao, i sam sretno preminuo. – [4]U isto se vrijeme bio zaputio prema kapelici svetoga Mihaela na brdu Gargano asiški biskup, kojemu je blaženi Franjo, prijazno mu se u času svoje smrti ukazujući, rekao da napušta svijet i s klicanjem odlazi u nebo. [5]Ustajući ujutro biskup je ispripovjedio svojim pratiocima što je vidio i vraćajući se u Asiz, kad je pomno istražio, pouzdano je otkrio da se blaženi otac preselio iz ovoga života u onom času, kako mu je objavljeno u viđenju.

Sedmo čitanje

7. [1]A neizmjernost višnje dobrote i nakon njegove smrti mnogim je čudesnim znamenjima dostojno pokazala kako je taj preslavni čovjek bio osobito svet. [2]Naime na njegov zaziv i zbog njegovih zasluga svemoguća je Božja snaga obnovila slijepima vid, gluhima sluh, nijemima govor, hromima hod, a uzetima osjećanje i pokret; [3]povrh toga je usahlima, ožalošćenima i slomljenima vratila prijašnje zdravlje, zatvorenike je svojom snagom iz tamnica oslobodila, brodolomcima je darovala luku spasa, onima koji su u vrijeme poroda bili u opasnosti sretan porod, a iz opsjednutih tijela otjerala je zloduhe; [4]konačno gubave i one koji krvare privela je spasonosnu očišćenju, na smrt ranjene savršenu iscjeljenju i, što je veće od svega, mrtve životu.

Osmo čitanje

8. [1]Bezbrojna Božja dobročinstva ne prestaju se po njemu razlijevati na sve strane svijeta, kao što sam i ja koji sam ovo napisao – iskustvo mi je svjedok – osobno na sebi samom doživio. [2]Kad sam naime bio još dječačić i veoma teško bolestan, majka je za me učini-

la zavjet blaženom ocu Franji. Bio sam izbavljen iz samih ralja smrti i opet mi se vratila snaga zdrava života. [3]A budući da se toga živo sjećam, sada to vjerodostojnim priznanjem javno priznajem, da ne budem, prešućujući toliko dobročinstvo, okrivljen za nezahvalnost. – [4]Stoga primi, blaženi oče, zahvalu kako god bila slaba i nedorasla tvojim zaslugama i dobročinstvima i, kad primiš želje, oprosti naše grijehe tako moleći da sebi odane pouzdano izbaviš od sadašnjih zala i privedeš ih vječnim dobrima.

Deveto čitanje

9. [1]Dakle govor o svemu prethodno napisanom zaključimo nekim preglednim pogovorom. [2]Tko god prethodno bude čitao, neka u konačnom prosuđivanju odmjeri:

– čudesno obraćenje samoga blaženoga oca Franje,
– uspješnost u propovijedanju Božje riječi,
– povlasticu uzvišenih kreposti,
– *proročki duh* (usp. Otk 19,10) s razumijevanjem Pisama,
– poslušnost nerazumnih stvorova,
– utiskivanje svetih rana i
– slavni odlazak s ovoga svijeta u nebo.

To je sedam dokaza koji cijelom svijetu izvrsno pokazuju [3]i svjedoče da je on divni Kristov glasnik *s pečatom Boga živoga* (usp. Otk 7,2) na sebi i da ga treba štovati iz osjećaja dužnosti jer je i vjerodostojan u naučavanju i divan u svetosti. – [4]Stoga neka ga sa sigurnošću slijede oni koji *izlaze iz Egipta* (usp. Izl 13,17; Ps 113,1), jer će, pošto je štapom Kristova križa *razdvojeno more, proći pustinjom* (usp. Ps 135,13; 67,8), [5]a *prešavši Jordan* (usp. Pnz 27,3s) smrtnosti, zadivljujućom će moću samoga križa ući *u obećanu zemlju živih* (usp. Pnz 27,3s), kamo neka nas po zagovoru blaženoga oca uvede onaj slavni spasitelj i vođa Isus, [6]*komu* neka je u Trojstvu s Ocem i Duhom Svetim svaka savršena hvala, *čast i slava u vijeke vjekova. Amen* (usp. Rim 16,27).

Završava Manji životopis svetoga Franje.

VEĆI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE ASIŠKOGA

LEGENDA MAIOR S. FRANCISCI

(1260–1263)

fra Bonaventura Banjoređijski

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

VEĆI ŽIVOTOPIS SV. FRANJE ASIŠKOGA

Uvod

Djelo Bonaventure Banjoređijskog nastalo je u jednom trenutku u kojem se vodstvo franjevačkoga reda trebalo oduprijeti znatnim unutarnjim i izvanjskim poteškoćama: godine 1260. generalni kapitul koji se sastao u Narboni povjerio je generalnom ministru mandat da napiše novi Franjin životopis: tri godine kasnije – u Pisi, pred generalnim kapitulom koji se nanovo sastao – Bonaventura je predstavio plod svoga rada koji je tom prigodom dobio odobrenje. Predajući se poslu, autor, već pred koju godinu izabran na čelo Reda, osjetio je veliku odgovornost vezanu sa zadatkom koji mu je bio povjeren: u toj prigodi on je pokazao svoj teološki talent ostvarivši Franjin portret bez sumnje djelotvoran, u stanju da dadne nužne odgovore na mnogostruke probleme, unutarnje i izvanjske, koji su mučili Red.

Prolog u *Većem životopisu sv. Franje* sažima na zadivljujući način bitne crte Franjine figure: znak i nazočnost Kristova u posljednjoj fazi povijesti (1Bon*, Prol.*), pun proročkog duha, došao da pripremi put Gospodinu koji će se brzo vratiti, pozivajući ljude na pokoru. On je anđeo šestog pečata (usp. Dj 7,12), onaj koji će utisnuti znak »tau« na čelo vjernih slugu (1Bon 4,9); on je drugi Ilija (1Bon*, Prol.* 1; 4,4; 15,8; 11,6), novi Ivan Krstitelj (a sam je Isus jasno identificirao Krstitelja s Ilijom koji je trebao doći: usp. Mt 11,14): slike Prologa veličaju Franjinu proročko-eshatološku ulogu (usp. također 1Bon 3,5, kada, dodajući novi element viđenju brata Silvestra – Franjinu borbu s aždajom – Bonaventura naznačuje još jednom njegov apokaliptički zadatak); on je prijatelj zaručnikov (1Bon*, Prol.* 1; 9,1;13,3: »prijatelj Kristov«), onaj koji označava novu etapu u povijesti spasenja (1Bon 11,14), obnovivši čudesa koja su se dogodila u apostolsko doba (1Bon 12,8).

Bonaventura tvrdi da se osobno uputio u mjesta gdje se svetac rodio i živio kako bi ondje izvršio »brižljiva istraživanja« i upitao »njegove nadživjele drugove« (1Bon*, Prol.* 4: prosijava jasni odjek *Prologa* Lukina evanđelja). Istina je ipak da se on oslanjao prije svega na već napisane biografije, posebice na one Tome Čelanskog, i na materijal koji je pristigao Krescenciju iz Iesia. Iz Tomina djela koristio je naročito *Prvi životopis* (1Čel), za prva četiri poglavlja i za posljednja dva, i *Drugi životopis* (2Čel), koji slijedi osobito u središnjim poglavlji-

ma (V–XIII); služio se ipak također *Životopisom* Julijana Špajerskog i *Legendom trojice drugova:* ne samo san o oružju, kao što je dokazao Théophile Desbonnets, nego i epizoda otvaranja evanđelja u crkvi svetog Nikole svjedoče o izravnoj ovisnosti Bonaventurina kazivanja o *Legendi trojice drugova* (usp. 1Bon 3,3 s LegTd 29). Pripovijedanje o Franjinoj mladosti čini se više utemeljeno na *Legendi trojice drugova* i na *Drugom životopisu* Tome Čelanskog (ono je opet velikim dijelom ovisno o *Legendi trojice drugova*) nego na maglovitoj slici *Prvog životopisa* Tome Čelanskog.

U nekim slučajevima autor prihvaća ispravke drugova Tomina *Prvog životopisa*. Jedan slučaj u tom pogledu posebno je ilustrativan: kako Toma (1Čel 52) tako i Julijan Špajerski *(Život svetog Franje, 32)* ispripovjedili su jednu Franjinu pokorničku gestu, kad je pustio da ga gologa vode po gradu Asizu s konopcem o vratu. Drugovi svečevi 1246. osjetili su se obveznim da isprave takvo pripovijedanje (AsZb 80; usp. također OgSav 61); Toma je u svom *Drugom životopisu* ipak više volio ne voditi računa o tom svjedočanstvu, ograničivši se na preuzimanje novih činjenica: iskoristio ga je međutim Bonaventura, koji nedvojbeno pokazuje da ga je poznavao, premda potom daje smisao duboko različit riječima kojima je svjetina komentirala događaj (1Bon 6,2).

Bonaventura je više puta, natežući svoje izvore, iznova s aspekta čudesnosti iščitavao temeljne momente Franjina života i prvotnog bratstva: nakon što ga je svetac poljubio, gubavac je čudesno iščeznuo (1Bon 1,5); u mjestu Orte čovjek koji je Franji i njegovoj braći poklonio kruha »nije se znalo odakle je došao niti kamo je otišao« (1Bon 4,1); ponovno u Ortu Franjo je razriješio svoje sumnje zahvaljujući božanskoj objavi (1Bon 4,2). U cjelini hagiograf je Asižaninovu ljudsku narav znatno oslabio.

Bonaventura se u davanju forme vlastitom radu nadahnuo Tominim *Drugim životopisom* (2Čel): iz njega u biti Bonaventurin *Veći životopis* preuzima shemu. Djelo, podijeljeno u petnaest poglavlja, na koja je nadodana knjiga čudesa (u kojoj se prepisuje velikim dijelom *Spis* Čelanskog), slijedi u prvo vrijeme kronološki red, od rođenja Franjina do potvrde *Pravila* od strane Honorija III. (pogl. I–IV); napušta ga u središnjem dijelu u kojem razvija govor prema pojedinim krepostima ili svečevim stilovima života (pogl. V–XIII); na kraju ga ponovno preuzima u dva završna poglavlja, u kojima se radi o posljednjim vremenima Franjina života, o njegovu preminuću, njegovoj kanonizaciji i prijenosu (pogl. XIV–XV). Prema nekim autorima u središnjim poglavljima (pogl. V–XIII) Bonaventura razvija Franjin hod savršenosti polazeći od svoga nauka o tri puta: u rastućoj askezi svetac je prošao kroz pročišćavajući put /via purificativa/ (pogl. V–VII), napredovao je u rasvjetljavajućem

putu /via illuminativa/ (pogl. VIII–X), da bi napokon našao dovršenje u sjedinjujućem putu /via unitiva/ (pogl. XI–XIII). Ustvari, Bonaventura tvrdi da je htio izložiti Franjin život prema »initium«, »progressus« i »consummatio« (1Bon, *Prol.* 5; druge napomene u tom smislu u 1Bon, *Prol*. 1; 13,7): ali se radi o »iter« koji, kako hagiograf izričito izjavljuje, obuhvaća čitavo djelo, a ne samo njegov središnji dio.

U toj progresivnoj askezi prema mističnom sjedinjenju, koje svoj vrhunac nalazi na La Verni, Franjo je vođen križem Kristovim: od njega je započeo, u njemu je napredovao i našao ispunjenje (3Bon 10,9). Sam Bonaventura doznačava pedagošku funkciju ukazanjima križa šest puta (1Bon 1,3; 1,5; 2,1; 3,4; 4,9; 4,10), preko kojih je Franjo, »kao preko šest susljednih stepenica« (1Bon 13,10), stigao do promatranja Krista (sedmo ukazanje), »istovremeno pod likom uzvišenog serafina i u poniznoj prilici Raspeća«. Krajnja askeza, u kojoj upravo križ čini progresivno Franju sličnim Kristu: uspeo se na brdo kao drugi Mojsije, Kristova ljubav ga je preobrazila »u istu sliku ljubljenoga« (1Bon 13,5); zato je postao drugi Krist, njegov »savršeni oponašatelj« (1Bon 11,2; 14,4). Riješivši se svake stvari, krenuo je gol stopama »golog raspetog Gospodina« (1Bon 2,4; 7,2; 14,4); nadahnuti njime njegova braća su neprekidno čitala »knjigu križa Kristova« (1Bon 4,3) i kad ih je bilo osmorica, podijelio ih je po dvojicu, šaljući ih po svijetu »u obliku križa« (1Bon 3,7).

I pored velikog dugovanja prethodnoj produkciji, za Bonaventuru se ne može reći – kako se često tvrdilo – da je obični kompilator, nego je pravi autor (i autor velikog talenta), budući da originalnost njegova rada stoji upravo u sveukupnoj mješavini ostvarenoj na ranije postojećim materijalima, u veoma originalnom iščitavanju činjenica koje su pod njegovim perom dobile drugačiju dimenziju i značenje, u ispuštanju i u promjenama koje je unio u tekstove. On nudi Franjin portret dostojan da bude »oponašan od svih [njegove braće] i da mu se svijet divi« (1Bon, *Prol*. 2; u suglasju s ovom tvrdnjom mase će govoriti o tome da Franjo zadivljuje, ali da ga se ne može nasljedovati: 1Bon 6,2). Svejedno, takvo nasljedovanje odigrava se u granicama individualne askeze, budući da Franjo tvori nedostižni vrhunac.

Portret koji je ponudio Bonaventura jest, u konačnici, portret funkcionalan suvremenoj situaciji Reda. Hlapi, sve do nestanka, uspoređivanje s bratstvom početaka: Toma Čelanski nije prešutio pomutnje u pogledu razvoja franjevačke obitelji; Bonaventura međutim čita njezinu povijest u neprekidnom rastu, kao onu sitnog sjemena određenog da postane veliko stablo: on stoga izostavlja Tomine kritike i ispušta svaku nagovijest napetosti koje su postojale između Fra-

nje i braće;[1] također kad preuzima druga svjedočanstva koja navode loše prikrivane protivnosti, na kraju se izvlači iz neprilike svaljujući svu krivnju na brata Iliju, o kojem su već svi mogli govoriti loše:[2] Redu je – toga je Bonaventura bio jako svjestan – bilo potrebno jedinstvo.

Ne postoje ipak samo napetosti »ad intra«. Također i polemike »ad extra« vršile su utjecaj na djelo generalnog ministra: ne manjkaju polemičke napomene onima koji su nijekali stigme (1Bon, Prol. 2; 13,9; 15,4); šutke se prelazi – znakovit element u vrijeme snažnih suprotnosti s episkopatom – preko uloge asiškog biskupa (njegova se prisutnost u Rimu za vrijeme susreta s Inocentom III. i ne spominje); prešućuju se progonstva kojima su bili izloženi Franjo i njegovi prvi drugovi (kako u Asizu tako i u drugim gradovima); podcrtava se kako je siromaštvo, koje je Franjo najviše ljubio, bilo najveća krepost i obilježje Reda, tvrdeći da ako se netko usudi reći da u tom izboru evanđeoskog života »ima nešto čudnovato i nerazumno« – riječi koje Bonaventura stavlja u usta kardinala Ivana od Svetog Pavla – postao bi »krivac hule protiv Krista, autora evanđelja« (1Bon 3,9).

Iznad svega, u viziji *Većeg životopisa* Red je već bio izvjesno pozvan na pastoralno zauzimanje u Crkvi: obraćajući grešnike, propovijedanje – »služba pobožnosti« – uskrisuje ustvari Krista, umrlog za njih (1Bon 8,1). Providnost je naznačila Franji da se treba posvetiti tomu služenju (1Bon 12,1), Crkva mu je potvrdila mandat (1Bon 12,12) i svetac je bio zdušan u njegovu ispunjenju: počeo je propovijedati u Sv. Juri (1Bon 15,5) i nije se štedio sve do kraja, ne samo na putovima i trgovima nego ni u samoj asiškoj katedrali, gdje je često propovijedao nedjeljom (1Bon 4,4), ili u samostanima (1Bon 4,9).

Pozoran na sadašnjost i na budućnost više nego na prošlost, Bonaventura je dakle svojom biografijom pružio braći jasan uzor na koji će se pozivati, određen uskoro da postane isključiv uzor.

Izvori:

Uvod u *Veći životopis sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 591–597. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Veći životopis sv. Franje s latinskog izvornika preveo Damjan Damjanović prema: S. Bonaventura, *Legenda s. Francisci, Opera omnia*, Tom. VIII. Editio Collegii S. Bonaventurae, Ad Claras Aquas, Florentiae – Firenze, Quaracchi, 1898.

---

[1] Usp. 1Bon 14,1 s 1Čel 103–104: različito od Tome, Bonaventura šutke prelazi preko Franjinih kritika braći željnih časti, koja su čeznula za uspinjanjem na katedre učitelja.

[2] 1Bon 4,11; ali je Bonaventurin izvor perikopa 143 iz *Ms, Little*, koji je izdao A. G. Little 1913. – tvrdio da je izgubljeno *Pravilo* Franjo povjerio ministrima, a ne Iliji.

PROSLOV

1. *Pojavila se ljubav Božja, spasiteljica svih ljudi* (Tit 2,11) na njegovu sluzi Franji svima istinski poniznima i prijateljima svetog siromaštva. Dok u njemu štuju preobilno Božje milosrđe, njegov ih primjer potiče da se temeljito *odreknu bezbožnosti i svjetovnih požuda* (Tit 2,12) kako bi živjeli suobličeni Kristu i neutaživom željom čeznuli za blaženom nadom. Svevišnji je naime Bog pogledao na nj kao na prvoga siromaška i pokajnika s toliko susretljive dobrohotnosti te bijednika nije samo podigao iz prašine svjetovnoga života nego ga je također postavio da bude sljedbenikom evanđeoskog savršenstva. Učinio ga je vođom i blagovjesnikom onima koji vjeruju da bi *svjedočenjem za svjetlo* (Iv 1,7) Gospodinu pripravio put svjetla i mira do ljudskih srdaca. On je doista *poput jutarnje zvijezde usred oblaka* (Sir 50,6), svijetleći jasnim sjajem života i nauka, blistavim svjetlom upravljao prema Svjetlu one što *sjeđahu u tmini i smrtnoj sjeni* (Lk 1,79). *Poput duge je odsijevao među oblacima slave* (Sir 50,8), predstavljajući znak Gospodnjega Saveza, ljudima je navješćivao mir i spasenje. Gospodin ga je odredio da na sličan način, nasljedujući Preteču, u *pustinji pripravi put najvećega siromaštva*, da i primjerom i riječju *propovijeda obraćenje* (usp. Mk 1,3; Lk 24,27). Prije svega bijaše opskrbljen darovima nebeske milosti, a zatim je obogaćen zaslugama nesavladive kreposti. Bijaše opskrbljen i proročkim duhom te predviđen za anđeosku službu. Sav je bio obuzet serafskim plamenom i kao hijerarhijski čovjek[3] bi *vatrenim kolima odvezen u visinu*, kao što se to jasno vidi tijekom njegova života; s pravom se ističe da je došao u *duhu i sili Ilijinoj* (Lk 1,17). I zato je s punim pravom istinskim proročanstvom apostola i evanđelista Ivana predstavljen obličjem anđela koji uzlazi od Sunčeva istoka i ima znak Boga živoga kao drugi *Zaručnikov prijatelj* (Iv 3,29). Prigodom otvaranja *šestoga pečata* Ivan u Otkrivenju kaže: *I vidjeh drugog anđela gdje izlazi od istoka Sunčeva s pečatom Boga živoga.*[4]

---

[3] Izrazom »hijerarhijski čovjek« sv. Bonaventura želi označiti čovjeka koji je očišćen, prosvijetljen, usavrešen (Vidi *Put duše k Bogu*, IV, 4 i *Trostruki put*, I).

[4] Otk 7,2. Prema sv. Bonaventuri »drugi anđeo« koji nosi pečat Boga živoga jest sveti Franjo koji je poslan da ljude zove na pokoru i da znakom »tau« (T) obilježi izabrane.

2. Da je taj Božji glasnik – Kristu drag, nama dan za nasljedovanje, a svijetu na divljenje – bio sluga Božji Franjo, nedvojbeno razabiremo svratimo li pozornost na najviši domet njegove izvanredne svetosti po kojoj, dok je bio među ljudima, bijaše nasljedovatelj čistoće anđeoske, a zbog nje je i bio postavljen za uzor savršenim Kristovim sljedbenicima. Da tako u vjeri pobožno mislimo, ne navodi nas samo služba koju je vršio, da naime *poziva na plač i naricanje, na brijanje glave i nošenje pasa od kostrijeti i da se čela muževa koji jadikuju i kukaju obilježe znakom »tau«* (T),[5] znakom pokorničkoga križa i križolikom haljinom, nego to nepobitnim svjedočanstvom istine potvrđuje i *znak sličnosti* (Ez 28,12) s Bogom živim, naime s Kristom propetim, koji mu bijaše utisnut u tijelo, ali ne snagom naravi ili umjetničkom vještinom, nego čudesnom snagom Duha Boga živoga.

3. Smatram se nevrijednim i nedoraslim za opisivanje života toga tako časna čovjeka koji zavređuje da ga se svestrano nasljeduje. Ne bih se na to nikako odvažio da me nije potakla žarka ljubav braće, jednodušna molba generalnoga kapitula[6] i da me na to nije natjeralo ono štovanje što ga gajim prema svetom ocu, jer sam u djetinjoj dobi, kao što se živo sjećam, po njegovu zagovoru i zaslugama izbavljen iz ralja smrti. Ako bih zanemario izreći mu pohvale, bojim se da bih bio krivac nezahvalnosti. I to mi bijaše najpreči razlog da se prihvatim ovoga posla. Prihvatio sam se toga ja koji se ponovo sjećam kako mi je život tijela i duše sačuvan po njemu i kako sam na samome sebi doživio njegovu moć.[7] Upoznao sam krepost njegova života, njegova djela i riječi kao neke dijelom zanemarene, a dijelom raspršene ulomke. Premda ih ne mogu posve sakupiti, učinit ću to bar donekle da ne bi propali zajedno s onima koji umiru, a zajedno su živjeli sa slugom Božjim.

4. Da bi mi dakle vjerodostojnost njegova života, koju treba prenijeti potomstvu, bila što pouzdanija i što jasnija, pošao sam u mjesto rođenja, života i preminuća svetoga čovjeka. O svemu sam potanko razgovarao s onima koji mu bijahu najbliži, a još su na ži-

---

[5] Iz 22,12; Ez 9,4: Slovo »tau« (T) u hebrejskoj i grčkoj abecedi ima oblik križa. Kod proroka Ezekijela (Ez 9,4–6) to je znak onih koji su pošteđeni od uništenja – Franjo ga je izabrao da bude njegovim znakom (vidi 1Bon 4, 9). Taj se oblik križa još zove i Antonijev (*crux patibulata*) ili egipatski.

[6] Članovi su generalnog kapitula u Narboni 1260. Bonaventuru kao generalnog ministra Reda zamolili da napiše novi životopis sv. Franje; nakon tri godine kapitul je u Pisi 1263. taj životopis prihvatio i odobrio.

[7] Bonaventura je kao nejako dijete obolio na smrt. Majka ga je zagovorila sv. Franji i on je ozdravio. Bilo je to nakon Franjine smrti.

votu. Napose sam razgovarao s nekolicinom onih koji su poznavali njegovu svetost i koji su je nasljedovali na poseban način. Zbog njihove poznate istinoljubivosti i dokazane kreposti treba im vjerovati.

U prikazivanju onoga što se Bog udostojao po svom sluzi učiniti smatrao sam da treba odbaciti kićeni stil, jer će čitaočevoj pobožnosti više koristiti jednostavan negoli kićen govor. Da izbjegnem zbrku, nisam događaje uvijek nizao vremenskim slijedom, nego sam se radije nastojao držati njihove unutarnje povezanosti, kako su se stvari različite naravi zbivale istovremeno, i1i se činilo da ono što se događalo u različitim vremenima spada zajedno.

5. Početak njegova života, razvoj i svršetak opisani su u petnaest posebnih poglavlja koja slijede:

U prvome se govori o njegovu životu dok bijaše u svjetovnom staležu.

U drugome je riječ o njegovu posvemašnjem obraćenju Bogu i popravljanju triju crkava.

U trećemu o osnutku Reda i odobrenju Pravila.

U četvrtome o razvoju Reda pod njegovim vodstvom i o potvrdi Pravila koje već prije bijaše odobreno.

U petome o strogosti života i o tome kako su mu stvorovi pružali utjehu.

U šestome o poniznosti i poslušnosti te o božanskom Predusretanju koje mu je na mig iskazivano.

U sedmome o ljubavi prema siromaštvu i čudesnom uklanjanju nestašice.

U osmome o njegovoj unutarnjoj pobožnosti i o tome kako su se prema njemu odnosili nerazumni stvorovi.

U devetome o žaru ljubavi i o želji za mučeništvom.

U desetome o revnosti i kreposti molitve.

U jedanaestome o razumijevanju Sv. pisma i o duhu proricanja.

U dvanaestome o uspješnosti propovijedanja i o daru ozdravljivanja.

U trinaestome o svetim ranama.

U četrnaestome o njegovoj strpljivosti i preminuću.

U petnaestome o njegovoj kanonizaciji i o prijenosu tijela. I napokon ponešto sam dodao o čudesima koja su se dogodila nakon njegova preminuća.

Svršava proslov.

I. POGLAVLJE

Franjin život u svijetu

1. U gradu Asizu živio je čovjek imenom Franjo. *Blagoslovljena je njegova uspomena* (Sir 45,1), njega je Bog dobrostivo *predusreo blagoslovima sretnim* (usp. Ps 20,4), milostivo ga istrgnuo iz pogibelji sadašnjega života i obilno ga opskrbio darovima nebeske milosti. Dok je u mladosti odgajan među taštim ljudskim sinovima u ispraznosti i kad je nakon nekakva školovanja predviđen za unosne trgovačke poslove, niti se uz Božju pomoć među razuzdanim mladićima prepustio tjelesnoj razvratnosti, niti se među pohlepnim trgovcima, premda je išao za dobitkom, *pouzdavao u novac i blago* (Sir 31,8).

U srce je mladoga Franje Božjim djelovanjem prema siromasima bila ucijepljena neka samilosna darežljivost. Ona je s njim rasla od djetinjstva i srce mu ispunila tolikom dobrostivošću da je, iako ne bijaše gluh slušač Evanđelja, odlučio udijeliti milostinju svakome tko ga zamoli, a naročito ako spomene ljubav Božju.

Kad je jedanput, zauzet trgovačkim poslom, nekog siromaha koji je za ljubav Božju zaprosio milostinju preko svog običaja odbio neobdarena, odmah je čim se sabrao potrčao za njim i, udijelivši mu samilosno milostinju, obećao Gospodinu Bogu da otada neće nikada, dokle god mu bude moguće, odbiti one koji ga zamole za ljubav Božju. To je neumornom brižljivošću obdržavao sve do smrti i zavrijedio da mu se ljubav prema Bogu i milost silno povećaju. Poslije, kad je već potpuno obukao Krista, kazivao je kako, dok je još živio u svijetu, nije nikada mogao čuti izraziti glas Božje ljubavi, a da mu se srce nije uzbudilo.

Nadalje se na mladiću dobre ćudi opažalo kako dobrostiva blagost, spojena s otmjenošću ponašanja, strpljivost i popustljivost iznad svake ljudske mjere, širina darežljivosti preko imovinske mogućnosti, cvatu kao predznaci da će se u budućnosti na njega razliti obilje Božjega blagoslova. Kad je neki vrlo prostodušan čovjek iz Asiza jednom susreo Franju, po Božjem je nadahnuću, kako se misli, svukao ogrtač i svoju je odjeću prostro pred njegove noge te uvjeravao ljude kako je Franjo vrijedan svake počasti kao onaj koji će doskora postati velik pe će ga zbog toga svi vjernici oduševljeno veličati.

2. Franjo još nije znao što Bog s njim namjerava. Budući da ga je očeva zapovijed odvlačila k vanjskim stvarima, a izopačenost naravnoga naslijeđa vukla ga prema niskim stvarima, još nije bio vičan promatrati stvari nebeske niti je znao uživati u božanskima.

Budući da podneseno trpljenje duhovnom *sluhu daje shvaćanje, na nj se spustila ruka Gospodnja i promijenila se desnica Višnjega* (Iz 28,19; Ez 1,3; Ps 70,11). Dugotrajnim bolovanjem shrvala mu je tijelo da mu popravi dušu za prosvjetljenje Duha Svetoga.

I kad je, pošto se tjelesno oporavio, na uobičajeni način dao sebi načiniti doličnu odjeću, sreo je nekog viteza koji je doduše bio plemenit, ali je bio siromašan i loše obučen. Smilila mu se njegova neimaština. Svukao se i zaodjenuo ga da bi tako najednom ispunio dvostruku obavezu ljubavi: time je pokrio sramežljivost plemenitog viteza i ublažio bijedu siromašna čovjeka.

3. Kad se sljedeće noći prepustio snu, Bog mu je pokazao lijepu, veliku dvoranu punu oružja koje bijaše obilježeno znakom Kristova križa da bi mu unaprijed pokazao kako neusporedivom nagradom ima biti nagrađeno milosrđe iskazano siromašnom vitezu iz ljubavi prema najuzvišenijem Kralju. Zato kad je upitao čije je sve to, Božji mu je glas odgovorio da će sve to pripasti njemu i njegovim vojnicima.

Kad se ujutro probudio, kako mu duh još ne bijaše vičan spoznavati božanske tajne niti je po vidljivim znakovima umio prelaziti na gledanje istine nevidljivih stvari, mislio je da će neobično viđenje biti znak velike sreće. Kako mu još nije bila poznata Božja namjera, odluči otputovati u Apuliju k nekom vojvodi, jer se ponadao da će se u njegovoj službi domoći vojničke slave, kao što mu je spomenuto viđenje nagoviještalo.

Kad se malo nakon toga dao na put i stigao do najbližega grada, u noći je čuo kako mu Gospodin povjerljivo kaže: »Franjo, tko ti može učiniti više: gospodar ili sluga, bogataš ili siromah?« Kad je Franjo odgovorio da mu može bolje učiniti kako gospodar, tako bogataš, Gospodin je odmah dodao: »Zašto dakle zbog sluge ostavljaš gospodara, a zbog siromašna čovjeka bogatog Boga?« Na to će mu Franjo: »Gospodine, što hoćeš da činim?« (Dj 9,6). A Gospodin će mu: »Vrati se u svoj zavičaj (Post 32,9), jer viđenje što si ga vidio ima duhovan smisao. Na tebi se ima ispuniti božanska odredba, a ne ljudska.« Kad je svanulo, žurno je krenuo prema Asizu. Postavši uzor poslušnosti, sa sigurnošću je i s radošću iščekivao Gospodinov nalog.

4. Otada se povlačio iz buke javnoga poslovanja. Pobožno se milio dobrome Bogu da se udostoji očitovati što mu je činiti. Budući da se po čestoj molitvi u njemu rasplamsala žarka želja za nebom te je iz ljubavi prema nebeskoj domovini već sve zemaljsko prezirao kao bezvrijedno, bio je uvjeren da je pronašao *skriveno blago* te je

poput mudra trgovca pomišljao na to da *sve rasproda i kupi nađeni biser* (Mt 13,44–46).

Ipak međutim još nije znao kako da to učini osim što mu se u duši nametala misao da duhovna trgovina ima početi s preziranjem svijeta, a vojnikovanje u vojsci Kristovoj treba da počne pobjedom samoga sebe.

5. Kad je tako jednoga dana jahao poljem koje se prostiralo pored grada Asiza, sreo je nekoga gubavca, a neočekivani susret s njime prouzročio mu je strahovitu odvratnost. Kako se u taj čas sjeti svoje odluke da će provoditi život savršenstva, bio je svjestan kako najprije treba svladati samoga sebe ako želi postati vitezom Kristovim. Sjahao je s konja i požurio da gubavca poljubi. A kad je gubavac prema njemu pružio ruku kao da će nešto od njega dobiti, dao mu je novaca i poljubio ga.

Odmah je ponovno zajahao konja i ogledao se naokolo. Iako je polje sa svih strana bilo otvoreno, ipak onoga gubavca nije više nigdje vidio. Kako je zbog toga bio ispunjen divljenjem i radošću, počeo je pobožno pjevati pohvale Gospodinu. Odlučio je da će se otada uvijek uspinjati naviše.

Zato je tražio samotna mjesta koja su prikladna za naricanje. Dok je na takvim mjestima vapio *neizrecivim uzdisajima* (Rim 8,26), zavrijedio je da ga Gospodin nakon dugih i usrdnih molitava usliši. Kad je tako jednoga dana samotno molio i od silna žara bio sav obuzet Bogom, ukazao mu se Isus Krist kao propet na križu.[8] Dok ga je promatrao, *rastapala mu se duša* (Pj 5,6) i sjećanje mu se na Kristovu muku tako utisnulo u najdublju dubinu njegova srca da bi se on toga časa kad bi se sjetio Kristova razapinjanja jedva mogao izvana suzdržati od suza i jecanja, kao što je to kasnije sam povjerljivo pripovijedao kad se približio svom svršetku. Čovjek je Božji naime tada shvatio da je upravo njemu upravljena ona evanđeoska riječ: *Ako hoćeš poći za mnom, odreci se samoga sebe, uzmi svoj križ i slijedi me* (Mt 16,24).

6. Tada je obukao duh siromaštva, osjećaj poniznosti i čuvstvo najdubljega suosjećanja. Dok je naime prije strahovito zazirao ne samo od općenja s gubavcima nego i od toga da ih samo gleda iz daljine, sada je poradi Krista propetoga, koji se prema proroštvu pojavio prezren *poput gubavca*, da bi samoga sebe posve obezvrijedio, gubavcima dobrostivom samilošću iskazivao usluge duboke

[8] Čini se da je ovo ukazanje različito od onoga doživljaja kad je Gospodin s križa progovorio Franji u crkvici sv. Damjana. Bonaventura u XIII. poglavlju *Većeg životopisa* navodi šest ukazanja križa, a ovome pridaje posebnu važnost.

poniznosti i čovječnosti. Često je naime pohađao njihove domove, darežljivo im davao milostinju i s velikim suosjećanjem ljubio im ruke i lice.[9]

I siromašnim je prosjacima također nastojao udijeliti ne samo ono što mu je pripadalo nego i samoga sebe. Zato bi svoju odjeću gdjekada svukao, gdjekada rasparčao, a u nekim bi je slučajevima, kad pri ruci nije imao ništa drugo, rasporio ili razderao da ih obdari.

S poštovanjem je i samilosno pritjecao u pomoć i siromašnim svećenicima, napose opremom za oltar, da bi tako bio dionikom bogoslužja i siromašnim bogoslužnicima pružio što im je trebalo.

Kad je u to vrijeme hodočastio na grob sv. Petra apostola i pred vratima crkve ugledao mnoštvo siromaha, vođen s jedne strane ugodnošću samilosti, a s druge opet privlačen ljubavlju prema siromaštvu, nekom je od siromašnijih poklonio svoje odijelo i taj je dan, obučen u njegove siromašne dronjke, s neobičnom ugodnošću u srcu proveo među siromasima da bi tako prezreo svjetovnu slavu, ali i da bi se postupno uzdizao u evanđeoskom savršenstvu. Pozorno je bdio nad mrtvljenjem tijela da bi Kristov križ, što ga je u srcu nosio iznutra, nosio i izvana na tijelu. Čovjek je Božji Franjo sve to provodio dok od svijeta još nije bio odvojen odijelom i zajedničkim životom.

II. POGLAVLJE

Njegovo posvemašnje obraćenje Bogu i popravak triju crkava

1. Budući da sluga Svevišnjega nije u ovim stvarima imao nikakva drugog učitelja osim Krista, on ga je u svojoj dobroti nastavio pohađati slatkoćom milosti. Kad je jednoga dana izišao u polje da razmatra, prolazio je pokraj crkve sv. Damjana koja je zbog velike drevnosti prijetila da bi se mogla srušiti. I kad je na poticaj Duha ušao u nju da se pomoli ničice prostrt pred likom Propetoga, dok se molio, bio je ispunjen velikom utjehom Duha.[10] I dok je suznih

---

9 Sam je Franjo o tome u svojoj duhovnoj oporuci napisao: »Dok sam bio u grijesima, bilo mi je previše odvratno pogledati gubavce. I Gospodin me sam dovede među njih i počeh suosjećati s njima« (Opor 1–2).

10 Riječ je ovdje o čuvenom križu bizantskog stila koji se u vrijeme Franjina obraćenja nalazio u crkvici sv. Damjana. Poslije se pokraj te crkvice, koja je od grada Asiza prema jugu udaljena 1 km, nalazio prvi samostan sestara klarisa. Kad je za te sestre unutar gradskih zidina dovršen novi samostan s velikom crkvom, 1260. godine sestre klarise prenijele su taj križ u tu novu crkvu – danas Santa Chiara – pa se tako do danas nalazi u kapeli sv. Jurja te crkve. U crkvici sv. Damjana danas se nalazi vjerna kopija toga križa.

očiju promatrao Gospodinov križ, tjelesnim je ušima čuo kako mu je glas, koji je dolazio s križa, triput rekao: »Franjo, pođi i popravi mi kuću koja se, kako vidiš, ruši!« Franjo se, čuvši taj čudesni glas, zbunio i potresao, jer u crkvi bijaše sam. Snaga mu je božanskih riječi obuzela srce te je pao u zanos.

Kad se napokon povratio k sebi, bio je spreman poslušati. Sav se dao na izvršenje zapovijedi s obzirom na popravak materijalne crkve, premda se glavni smisao riječi odnosio na onu Crkvu koju je *Krist stekao svojom krvlju* (Dj 20,28), kao što ga je poučio Duh Sveti. Poslije je to sam povjerio braći.

Nakon toga je ustao, prekrižio se, uzeo tkanine za prodaju i žurno otišao u grad koji se zove Foligno.[11] Prodavši ondje sve što je donio i primivši utržak, sretni je trgovac ondje ostavio i konja na kojem je onamo dojahao.

Kad se vratio u Asiz, sa strahopoštovanjem je ušao u crkvu u kojoj je primio spomenuti nalog i kad je ondje našao siromašna svećenika, iskazao mu je dolično poštovanje te pružio novac za popravak crkve i za potrebe siromaha. Također ga je ponizno zamolio za dopuštenje da s njim privremeno boravi. Svećenik je na to pristao, ali je iz straha prema Franjinim roditeljima odbio primiti novac. Istiniti je prezíratelj novca taj novac bacio u neki prozor. Bacivši ga, omalovažio ga je kao prašinu.

2. Dok je sluga Božji boravio sa spomenutim svećenikom, njegov se otac, kad je za to saznao, uznemirio i požurio onamo. Kad je Franjo, novi Kristov borac, dočuo za prijetnje progonitelja i kad je naslutio njegov dolazak, hoteći *dati mjesto Božjem gnjevu* (Rim 12,19), sakrio se u neku prikrivenu udubinu. Dok je u njoj nekoliko dana bio sakriven, neprestano je, obliven kišom suza, molio Gospodina da mu izbavi život iz ruku progonitelja i da mu dobrostivo ispuni pobožne želje koje mu je udahnuo. Stoga je, ispunjen nekim zanosnim veseljem, samoga sebe počeo prekoravati zbog malodušne strašljivosti. Napustivši skrovište i potisnuvši strah, uputio se prema gradu Asizu. Kad su mu građani ugledali neumiveno lice i kako se duševno promijenio, pomislili su da je skrenuo s pameti. Nabacivali su se na nj uličnim blatom i kamenjem, podrugivali mu se glasnim povicima kao slaboumnom i mahnitom. Sluga je Božji međutim, ne davši se slomiti ni promijeniti nikakvom pogrdom, prolazio kao da je za sve to gluh. Kad je njegov otac čuo za tu viku, odmah je dojurio, ali ne zato da ga oslobodi nego da ga satre. Potisnuvši svaku samilost, odvukao ga je kući te ga je najprije mučio riječima, a

[11] Grad Foligno nalazi se oko 14 km jugoistočno od Asiza.

zatim batinama i okovima.[12] To ga je međutim učinilo spremnijim i srčanijim da izvede ono što je započeo. Imao je na pameti onu riječ evanđelja: *Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,10).

3. Kad je otac nakon malo vremena otputovao iz domovine, njegova mu je majka, ne odobravajući mužev postupak i ne mogavši umekšati sinovu odlučnost, skinula okove i pustila ga da ode. Zahvaljujući svemogućem Gospodinu, ponovno se vratio tamo gdje je prije boravio. Kad se otac vratio i kad ga nije našao kod kuće, izgrdio je ženu i razjaren pohitao onamo da ga, ne mogne li ga opametiti, barem potjera iz zavičaja. No Bog je Franju ohrabrio te je razjarenu ocu izišao u susret. Na sav je glas vikao kako omalovažava i njegove okove i batine. Osim toga je izjavio da će za Kristovo ime radosno podnijeti sva zla. Kad je otac uvidio da ga ne može odvratiti, dao se u potragu za novcem. Kad ga je konačno pronašao u nekom prozorčiću, bijes mu se stišao. Žeđ je pohlepe donekle utažio pregršću novca.

4. Tjelesni je otac zatim pokušao sina milosti, već lišena novca, izvesti pred gradskoga biskupa[13] da se pred njim odrekne očinske baštine i da vrati sve što je još imao. Istiniti se ljubitelj siromaštva pokazao spremnim da to učini. Došavši pred biskupa, nije ni oklijevao niti je zbog nečega krzmao, niti je čekao kakvu riječ, nego je odmah svukao svu odjeću i predao je ocu. Tada je ustanovljeno da je čovjek Božji ispod raskošne odjeće na golu tijelu nosio pokornički pojas. Štoviše, upravo opijen čudesnim žarom, odbacio je i gaće. Kad se pred svima posve ogolio, rekao je ocu: »Do sada sam te zvao svojim ocem na zemlji, a sada mogu bezbrižno reći: *Oče naš, koji jesi na nebesima* (Mt 6,9), kod koga sam pohranio sve svoje blago i u koga sam stavio sve pouzdanje svoje nade.« Kad je biskup to vidio, zadivio se tolikoj gorljivosti čovjeka Božjega. Odmah je ustao i plačući ga zagrlio. Budući da bijaše čovjek samilostan i plemenit, prekrio ga je plaštem kojim bijaše ogrnut. Svojima je naredio da mu nešto dadnu čime će pokriti udove svoga tijela. Dadoše mu siromašan, trošan ogrtač biskupova sluge. Sa zahvalnošću ga je primio i na njemu vlastitom rukom pomoću vapna, koje mu bijaše pri ruci, načinio znak križa. Iz toga je načinio odjeću za čovjeka propeta i polunaga siromaha. Tako je dakle sluga svevišnjega Kralja ostao gol

[12] Kod crkve Chiesa nuova u Asizu, gdje se navodno nalazila Franjina rodna kuća, ispod jednog stubišta i danas se pokazuje tijesni prostor u koji je Petar Bernardone zatvorio svoga sina.

[13] Tada je asiški biskup bio Gvido II. (1204–1228).

da bi nasljedovao propetoga Gospodina, koga je toliko ljubio. Tako se dakle oboružao križem da bi svoju dušu prepustio drvu spasenja po kojem će se očuvati od brodoloma svijeta.

5. Kad se ovaj prezriratelj svijeta nakon toga oslobodio okova svjetovnih želja, napustio je grad te se bezbrižan i slobodan povukao u tišinu samoće da ondje sam sluša tajnu nebeske poruke. Kad je jednom zgodom čovjek Božji Franjo prolazio kroz neku šumu, zanosno je francuskim jezikom pjevao pohvale Gospodinu, a iz zasjede na nj nasrnuše razbojnici. Kad ga surovo upitaše tko je, pun je pouzdanja proročanskim glasom odgovorio: »Glasnik sam velikoga Kralja!« Oni ga izmlatiše i baciše u jamu punu snijega govoreći: »Lezi tu, klipane, glasniče Božji!« A kad oni otiđoše, izišao je iz jame i bio je silno radostan. Počeo je kroz gajeve pjevati pohvale Stvoritelju još zanosnijim glasom.

6. Svratio je u neki obližnji samostan. Poput prosjaka zaprosio je milostinju, i dobio ju je kao nepoznat i prezren. Otišavši odatle stigao je u Gubbio. Tu ga je prepoznao i primio negdašnji prijatelj te ga je kao Kristova siromaška zaodjenuo bijednom tuničicom.[14]

Zatim se ljubitelj najdublje poniznosti preselio gubavcima. S njima je boravio i radi Boga im najpredanije služio. Prao im je noge, povezivao rane, iz rana im otirao gnoj; posebnom im je pobožnošću ljubio gnojne rane on koji je doskora imao postati evanđeoskim liječnikom. Zato je od Gospodina primio toliku moć da je čudesnim liječenjem postizao divne uspjehe.

Između mnogih iznijet ću samo jedan slučaj koji se desio pošto se za čovjeka Božjeg još više čulo. Kad je jednom čovjeku iz spoletskog kraja neka strašna bolest izjela usta i vilicu te mu se nije moglo pomoći nikakvim lijekom, desilo se da je taj sreo čovjeka Božjeg, kad se vraćao s hodočašća što ga je poduzeo da bi pohodom apostolskih grobova izmolio njihov zagovor.[15] Kad je dotični iz pobožnosti htio poljubiti trag Franjinih nogu, čovjek Božji nije to mogao podnijeti. A kad je htio poljubiti mu noge, Franjo ga je poljubio u lice. I gle, čim se Franjo, njegovatelj gubavaca, divnom samilošću svetim ustima dotakao one strahovite rane, nje je nestalo i taj je bolesnik smjesta zadobio željeno zdravlje. Ne znam čemu bi se s pravom trebalo više diviti, da li dubokoj poniznosti, izraženoj

[14] Tunika je duga haljina s rukavima koja seže do ispod koljena. Ispod gornje tunike (habita) Manja su braća prema svom Pravilu mogla nositi još jednu, kraću tuniku.

[15] Bilo je to na povratku iz Rima; »strašna bolest« o kojoj je riječ mogla je biti rak ili možda tzv. *lupus*, jedan oblik kožne tuberkuloze.

tako dobrostivim poljupcem, ili neobičnoj moći koja se očitovala u tako divnom činu.

7. Franjo se, već utvrđen u Kristovoj poniznosti, sjetio naloga koji mu je upravljen s križa u vezi s popravkom crkve sv. Damjana. Kao pravi poslušnik vratio se u Asiz da se Božjem glasu podloži barem po prošnji. Odbacivši svaki sram iz ljubavi prema siromašnom Kristu, išao je prositi k onima među kojima je redovito doživljavao izobilje. Slabašno je svoje tijelo, iscrpljeno postovima, podmetnuo pod teret kamenja. Kad je tako uz Gospodinovu pomoć i uz pripomoć građana spomenuta crkva popravljena, da mu nakon napora ne bi tijelo omlitavjelo od besposlice, iz posebne se pobožnosti koju je čistoćom iskrene vjere gajio prema apostolskom prvaku dao na popravljanje crkve sv. Petra koja bijaše podalje od grada.[16]

8. Kad je napokon i tu crkvu dovršio, otišao je u mjesto koje se zove Porcijunkula.[17] Tu se nalazila crkva preblažene Djevice Bogorodice koja bijaše davno sagrađena, ali je tada bila zapuštena i o njoj se nije nitko brinuo. Kad ju je čovjek Božji vidio tako zapuštenu, iz žarke je pobožnosti, što ju je gajio prema Gospodarici svijeta, počeo ondje trajno boraviti da bi i nju popravio. Imajući na pameti naziv te crkve – a ona se od davnine zvala Sveta Marija Anđeoska – i da su se ondje često ukazivali anđeli, iz poštovanja se prema anđelima i iz posebne ljubavi prema Kristovoj Majci ondje nastanio. Sveti je čovjek volio to mjesto više negoli ostala mjesta na svijetu. Tu je naime ponizno započeo služiti Gospodinu, tu je doživio napredak u krepostima, tu je sretno završio svoj život; umirući je to mjesto braći preporučio kao mjesto koje je Djevici neobično drago.

Jedan je pobožni brat prije svog obraćenja o tome imao viđenje koje je vrijedno spomenuti. On je vidio bezbroj ljudi udarenih sljepoćom. Licem su okrenutim prema nebu klečali naokolo crkve. Svi su uzdignutih ruku sa suzama vapili Bogu, moleći milosrđe i vid. I gle, s neba se spustilo silno svjetlo i sve ih obasjalo. To je svjetlo svakom pojedinom vratilo vid i poklonilo željeno zdravlje.

To je ono mjesto gdje je sveti Franjo po Božjem nadahnuću osnovao Red manje braće. Na poticaj je Božje providnosti, kojoj se Kristov sluga prepuštao u svemu, obnovio tri materijalne crkve prije nego što je po osnutku svoga Reda počeo propovijedati evanđelje; tako se nije samo uzdizao od nerazumnih bića prema razumnima,

---

16 Crkva sv. Petra o kojoj se ovdje govori danas više ne postoji.

17 Crkvica Marije Anđeoske u Franjino se vrijeme nalazila u šumi, a od grada Asiza prema jugozapadu udaljena je oko 2 km. Danas se ona nalazi ispod kupole veličanstvene bazilike.

od nižih prema višima, nego je pomoću osjetilne vanjštine na otajstven način predoznačivao što je namjeravao činiti u budućnosti. Kao što su pod vodstvom i prema nacrtu svetoga čovjeka popravljene tri građevine, tako je na sličan način trebalo obnoviti i Crkvu prema Pravilu i prema Kristovoj nauci, i imala se proslaviti trostruka vojska spasenika,[18] kao što sada vidimo da se ispunilo.

III. POGLAVLJE
Osnutak Reda i odobrenje Pravila

1. Dok je sluga Božji boravio kod crkve djevičanske Bogorodice, i kod nje, koja je začela *Riječ punu milosti i istine* (Iv 1,14), neprestanim uzdisajima ustrajao, po zaslugama je Majke Milosrđa začeo i rodio duh evanđeoske istine. Kad je jednoga dana slušao misu o apostolima, pročitano je evanđelje u kojem Krist učenicima, šaljući ih da propovijedaju, daje evanđeosko pravilo života: da naime nemaju *zlata ili srebra, ni novaca u pojasu, ni putne torbe, ni dviju tunika, da ne nose ni obuće ni štapa* (Mt 10,9–10). Kad je prijatelj apostolskoga siromaštva to čuo i shvatio te upamtio, odmah je, preplavljen neizrecivim veseljem, rekao: »To je ono što želim, to je ono za čim svim srcem žudim!« Zato je s nogu izuo obuću, odbacio štap, putnu torbu i prokleo novac. Zadovoljio se jednom tuničicom i, odbacivši remen, opasao se konopcem. Svim je srcem čeznuo samo za tim kako da izvrši ono što je čuo i kako da se posvema uskladi s pravilom apostolskoga načina života.

2. Otada je čovjek Božji postao po Božjem poticaju sljedbenik evanđeoskog savršenstva i ostale počeo pozivati na obraćenje. Riječi mu ne bijahu ni prazne ni beznačajne, nego su bile pune snage Duha Svetoga. Prodirale su do dna srca i slušaoce su neobično zadivljivale. U svakoj je svojoj propovijedi naviještao mir govoreći: »Gospodin vam dao mir!« Tako je pozdravljao narod na početku govora (usp. 2 Sol 3,16; Iv 14,27). Taj je pozdrav, kako je to potvrdio kasnije, naučio po Gospodinovoj objavi.[19] Tako se dogodilo da je prema proročanstvu i sam bio nadahnut proročkim duhom da naviješta mir, da propovijeda spasenje i da spasonosnim poticajima pravim mirom povezuje mnoge koji su prije, odijeljeni od Krista, živjeli daleko od spasenja.

---

[18] Pod »trostrukom vojskom spasenih« sv. Bonaventura misli na tri reda što ih je osnovao sv. Franjo, a to su: Red manje braće ili franjevci, Red sv. Klare ili klarise i napokon Franjevački svjetovni red ili Treći pokornički red.

[19] To Franjo spominje u svojoj *Oporuci*, 6.

3. Kad su tako mnogi upoznali jednostavnu istinu koju je naučavao i živio, po njegovu su se primjeru neki počeli oduševljavati za pokoru, te su mu, odrekavši se svega, nastojali biti slični po odjeći i načinu života. Prvi među njima bijaše ugledni čovjek Bernard. Postavši dionikom božanskoga poziva, zavrijedio je biti prvorođencem blaženog oca, kako vremenski tako i po osobitoj svetosti. On je naime, upoznavši svetost Kristova sluge, po njegovu primjeru odlučio posvema prezreti svijet te je od njega zatražio savjet kako da to provede. Kad je sluga Božji to čuo, zbog začeća se pravoga potomka ispunio utjehom Duha Svetoga i rekao: »Ovakav savjet treba tražiti od Boga.« Zato kad se zajutrilo, uđoše u crkvu sv. Nikole pa se najprije pomoliše. Franjo, štovatelj Trojstva, triput je otvorio evanđelistar moleći Boga da trostrukim svjedočanstvom potvrdi Bernardovu svetu odluku. Kad prvi put otvoriše knjigu, namjeriše se na riječi: *Hoćeš li savršen biti, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu* (Mt 19,21). Kad knjigu otvoriše drugi put, naiđoše na riječi: *Ništa ne uzimajte na pu*t (Lk 9,3)! A treći put se namjeriše na riječi: *Hoće li tko za mnom, neka se odreče samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka ide za mnom* (Mt 16,24)! Sveti je čovjek na to rekao: »Ovo je naš život i pravilo svih onih koji bi se htjeli pridružiti našoj družbi. Ako dakle hoćeš biti savršen, idi i izvrši ono što si čuo!«

4. Malo poslije, kad je isti Duh pozvao još petoricu ljudi, Franjo je imao šest duhovnih sinova. Među njima je treće mjesto zapalo svetog oca Egidija,[20] čovjeka zaista puna Boga i vrijedna časnog spominjanja. On je naime poslije po izvršavanju uzvišenih kreposti postao čuven, kao što je sluga Božji o njemu i pretkazao. Iako je bio neuk i priprost, uzdigao se do najvišega vrhunca kontemplacije. Tijekom dugog vremena bijaše neprestano zauzet mističnim zanosima. Često je upadao u zanose, o čemu sam se i sam osvjedočio vlastitim očima, te se smatralo da među ljudima više živi anđeoskim nego ljudskim životom.

5. U ono je vrijeme neki svećenik grada Asiza imenom Silvestar,[21] čovjek časna života, imao viđenje koje se ne smije prešutjeti. Budući da je po ljudskom osjećaju zazirao od Franjina načina života i od životnog puta njegove braće, da se s obzirom na to ne bi izvrgao opasnosti bestemeljna suda, primio je posebnu Božju milost. U snu

---

20 Brat Egidije umro je upravo onda kad je Bonaventura radio na svome djelu, 22. travnja 1262. Postao je čuven po svojim »Zlatnim izrekama« i po *Životopisu* što ga je vjerojatno napisao brat Leon.

21 Svi koji se Franji pridružiše prije brata Silvestra bijahu svjetovnjaci, a brat Silvestar bio je prvi svećenik novoga reda. Čini se da je bio kanonik asiške katedrale sv. Rufina.

je naime vidio kako je strahoviti zmaj opkolio cijeli grad Asiz te se činilo da će njegov bijes uništiti sav onaj kraj. Nakon toga je vidio kako neki zlatni križ izlazi iz Franjinih usta; vrh mu se doticao neba, a poprečni su mu se krakovi protezali u širinu sve do kraja svijeta.[22] Njegova je blistava pojava crnoga, strašnog zmaja posvema natjerala u bijeg. Kad mu se to ukazalo i treći put, smatrao je to Božjom objavom te je čovjeku Božjem i braći ispripovijedao sve po redu. A kad je nakon malo vremena ostavljao svijet, uz Kristove je stope tako prianjao da je njegov život u Redu dokazao vjerodostojnost onoga viđenja što ga je imao kao svjetovnjak.

6. Dok je čovjek Božji slušao o tom viđenju, nije ga zanijela ljudska slava, nego je to ponovo pripisivao Božjoj dobroti i njezinim dobročinstvima. Postao je još hrabrijim, za borbu protiv lukavštine starog neprijatelja i za propovijedanje slave Kristova križa.

Dok je jednoga dana na nekome samotnom mjestu *s gorčinom u duši oplakivao svoje godine* (Iz 38,15), radost Duha Svetoga zahvatila mu je cijelu unutrašnjost; dobio je jamstvo da su mu potpuno oprošteni svi grijesi. Nakon toga je pao u zanos i posvema ga je obuzela neka čudesna svjetlost. Pošto mu se raširilo srce, jasno je vidio što će se dogoditi s njim i s njegovim sinovima. Kad je nakon toga došao k sebi, rekao je braći: »*Budite jaki*, predragi, i *radujte se u Gospodinu* (Ef 6,10; Flp 3,1; 44), i ne žalostite se što ste malobrojni. Nemojte se plašiti ni moje ni svoje jednostavnosti jer, kao što mi je Gospodin pokazao u jednom viđenju, Bog će dati da narastemo do silna mnoštva i milošću svoga blagoslova proširit će nas po svemu svijetu.«

7. Kad je nekako u isto vrijeme ušao u Red neki drugi dobri čovjek, broj se blagoslovljenog potomstva povećao na sedam. Tada je dobri otac pozvao k sebi sve sinove i mnogo im toga govorio o preziranju svijeta, o odricanju vlastite volje i o trapljenju tijela. Otkrio im je svoju namjeru da ih kani razaslati na sve četiri strane svijeta. Kad je već tako neplodna i siromašna jednostavnost svetog oca rodila sedam sinova (usp. 1 Sam 2,5), želio je da bi se za Krista Gospodina rodili svekoliki vjernici (usp. Gal 4,19) koji su pozvani na pokoru i oplakivanje grijeha. »Pođite« – rekao je dragi otac sinovima – »naviještajte ljudima mir, *propovijedajte pokoru za obraćenje grijeha* (Mk 1,4; Lk 3,3). U nevoljama budite strpljivi, u molitvi budni, u radu žustri, u govoru čedni, u ponašanju ozbiljni, a u dobročinstvima zahvalni, jer vam se za sve ovo pripravlja vječno kraljevstvo.« Na

[22] Kao što će se vidjeti poslije, Bonaventura je ovome viđenju pridavao veliko značenje. U nizu ukazanja križa ovo je drugo po redu.

to su se oni pred slugom Božjim prostrli po zemlji te su radosna srca primali nalog svete poslušnosti. I svakom je napose rekao: *Povjeri Jahvi svu svoju brigu, i on će te okrijepiti* (Ps 54,23)! Te riječi običavaše kazivati kad god je kojeg od braće slao snagom poslušnosti.

Napokon je i sam – imajući na pameti da je drugima dan za uzor i da bi najprije činio, a onda naučavao – s jednim od drugova krenuo prema jednom kraju svijeta, ostaloj je šestorici prema obliku križa dodijelio tri ostala kraja svijeta.

Nakon kraćeg je vremena blagi otac poželio nazočnost dragih sinova. Budući da mu je bilo nemoguće sazvati ih na okup, a da bi se to dogodilo, molio je Onoga *koji sabire raspršene Izraelce* (Ps 146,2). I tako se dogodilo da su se svi bez ljudskoga poziva nakon kraćeg vremena nenadano, po djelovanju Božje dobrote, na vlastito udivljenje našli zajedno. Kad su mu se onih dana pridružila još četiri čestita čovjeka, broj im je porastao na dvanaest.

8. Kad je sluga Kristov vidio kako broj braće pomalo raste, sebi je i svojoj braći jednostavnim riječima napisao kratko pravilo života u kojem je opsluživanje svetog evanđelja postavljeno kao nerazoriv temelj. Pridodao je i neke druge stvari za koje se činilo da su potrebne za provođenje jednostavnog načina života. U želji da mu vrhovni svećenik odobri što je napisao, naumio je s onom skupinom jednostavnih ljudi poći k Apostolskoj stolici. Pouzdavao se samo u vodstvo Božje milosti. Kad je svevišnji Bog vidio njegovu želju, osokolio je srca njegovih drugova koji su se prestrašili, promatrajući svoju jednostavnost, i čovjeku je Božjem udijelio sljedeće viđenje: Pričinilo mu se da ide nekim putem pokraj kojeg se nalazilo vrlo visoko drvo. Kad mu se približio i poda nj stao, zadivio se njegovoj visini. Najednom ga je božanska sila toliko uzdigla uvis da je dosegao vršiku drveta i s najvećom lakoćom ju je savio do dolje. Čovjek pun Boga shvatio je znakovitost ovoga viđenja: da se ono naime odnosi na predusretljivost apostolskog dostojanstva. U srcu se obradovao, osokolio svoju braću i s njima se dao na put.

9. Kad je prispio u Rimsku kuriju i bio doveden pred vrhovnog svećenika, razložio mu je svoj naum. Ponizno i usrdno zamolio ga je da mu odobri spomenuto pravilo života. No kad je Kristov namjesnik, gospodin Inocent III., čovjek poznat po svojoj mudrosti, u čovjeka Božjeg vidio divnu čistoću prostodušna srca, postojanost odluke i vatreni žar svete volje, srce ga je ponukalo da moliocu dadne ljubazan pristanak. Ipak je međutim odgodio izvršenje onoga što je zatražio Kristov siromašak, jer se nekima od kardinala činilo da je to novotarija i da premašuje ljudske snage. Među kardinalima se nalazio častan čovjek, gospodin Ivan od Svetog Pavla, biskup sa-

binski, ljubitelj svake svetosti i pomagač Kristovih siromaha. On je, nadahnut Božjim Duhom, rekao vrhovnom svećeniku i svojoj braći kardinalima: »Odbacimo li tu molbu ovog siromaha kao nešto odviše teško i novo, kad moli da mu se potvrdi pravilo evanđeoskoga života, budimo oprezni da se ne bismo ogriješili o Kristovo evanđelje. Jer rekne li netko da se između opsluživanja evanđeoskoga savršenstva i želje ovoga čovjeka nalazi nešto novo ili nerazumno, ili nemoguće za opsluživanje, taj pogrđuje Krista, početnika evanđelja!« Nakon te se izjave nasljednik svetog apostola Petra okrenuo prema Kristovu siromahu i rekao mu: »Moli, sinko, Krista da nam po tebi očituje svoju volju; a što je bolje shvatimo, sigurnije ćemo izići u susret tvojim pobožnim željama.«

9a. *Kasniji dodatak.* Kad je Franjo stigao u Rimsku kuriju, bio je doveden pred vrhovnog svećenika. Kristov namjesnik, koji se tada nalazio u Lateranskoj palači, šetao je na mjestu koje se zove Speculum. Uronio je u duboko razmišljanje te je Kristova slugu kao nepoznata neraspoloženo odbio.

Kad je on ponizno izišao, sljedeće je noći Bog vrhovnome svećeniku dao jednu objavu. Vidio je naime kako među njegovim nogama polako raste palma i kako se razvija u vrlo lijepo stablo. Kad je začuđeno pitao što bi imalo značiti to viđenje, Božje mu je svjetlo unijelo u dušu misao da ta palma predstavlja onoga siromaha koga je jučerašnjeg dana odbio.

Papa je sljedećega jutra naredio da sluge po gradu potraže spomenutoga siromaha. Kad ga nađoše u gostinjcu sv. Antuna pokraj Laterana, naredio je da ga brzo dovedu preda nj.[23]

10. Sluga se svemogućeg Boga sav dao na molitvu. Po pobožnoj je molitvi zadobio i ono što je iznio na javu i ono što je papa osjećao u sebi. Papi je ispripovijedao usporedbu o bogatom kralju, koji se rado oženio siromašnom, lijepom ženom, i kako je ona rodila djecu koja bijahu slična svom ocu, kralju, i kako su zbog toga othranjena za njegovim stolom.

Kad je ispripovijedao usporedbu, kako mu je Gospodin objavio, nadodao je njezino značenje: »Nema straha da bi od gladi pomrli sinovi i baštinici vječnoga Kralja koji su rođeni snagom Duha Svetoga od siromašne majke, na sliku i priliku Krista Kralja, i oni treba da se po duhu siromaštva rađaju u siromašnom Redu. Ako naime nebeski kralj svojim sljedbenicima obećava vječno kraljevstvo, koli-

[23] Ovaj dodatak potječe od brata Jeronima iz Ascolia koji je naslijedio Bonaventuru u službi generalnoga ministra, a nakon toga je izabran za papu kao Nikola IV. (1288–1292).

ko će radije pružiti ono što općenito daje dobrima i zlima.« Kad je dakle Kristov namjesnik pažljivo saslušao usporedbu i njezin smisao, uvelike se zadivio i spoznao da po tome čovjeku nesumnjivo govori Krist.

Ustanovio je na poticaj Božjega Duha da će se ispuniti i viđenje što ga je u to vrijeme primio s neba. Vidio je naime u snu, kao što je pripovijedao, kako Lateranskoj bazilici prijeti rušenje. Neki ju je čovjek, siromašan, skroman i neugledan, podmetnuvši vlastita leđa, podržavao da se ne sruši. Papa je rekao: »Ovo je zaista onaj čovjek koji će djelom i naukom podržati Kristovu Crkvu.« Otada se, ispunjen posebnom pažnjom, priklonio njegovoj molbi u svemu i uvijek je Kristovu sluzi iskazivao posebnu ljubav. Zato je zamoljeno odobrio i obećao da će mu još i više toga odobriti. Odobrio je Pravilo, dao je odobrenje i svoj braći laicima koja su slijedila slugu Božjega da propovijedaju pokoru. Dao im je na glavi načiniti male vijence (tzv. tonzuru) da bi mogli slobodno propovijedati riječ Božju.[24]

IV. POGLAVLJE

Razvoj Reda pod njegovim vodstvom i potvrda već prije odobrenoga Pravila

1. Franjo je, pouzdajući se u Božju milost i u papin ugled, s velikim pouzdanjem krenuo prema Spoletskoj dolini da bi Kristovo evanđelje izvršavao i naučavao (Dj 1,1). Dok je putem razgovarao s braćom o tome kako bi Pravilo što ga primiše čestito obdržavali, kako bi u svekolikoj svetosti i pravednosti hodili pred Bogom (Lk 1,75), kako bi napredovali sami u sebi i drugima bili uzorom, govor se oduljio te je prošlo sat vremena. A jer već bijahu umorni od dugotrajna napora, gladni se zaustaviše na nekome samotnom mjestu. Kako ne bijaše nikakve mogućnosti da pribave potrebitu hranu, Božja im je providnost odmah izišla u susret. Nenadano se pojavio čovjek koji je u ruci nosio kruh i dao ga Kristovim siromasima. I odmah je zatim iščezao. Nije se znalo ni odakle je došao ni kamo je otišao. Siromašna su braća po tome spoznala da je zajedno s njima u pratnji čovjeka Božjeg nebeska pomoć, da su većma okrijepljeni darom Božje darežljivosti negoli hranom za svoje smrtno tijelo. Ispunjeni božanskom utjehom, osim toga, čvrsto odlučiše i neopozivo

---

[24] Po tzv. tonzuri svećenički je pripravnik nekoć postao pripadnikom kleričkoga staleža. Nakon II. vatikanskog koncila taj je obred dokinut. Franjo i njegova prva braća primanjem tonzure stekli su pravo da puku propovijedaju.

utvrdiše da se neće pod pritiskom nikakve gladi ili nevolje udaljiti od obećanoga siromaštva.[25]

2. Kad su se zatim s tom svetom nakanom vratili u Spoletsku dolinu, počeli su raspravljati o tome bi li morali boraviti među ljudima ili se povući na samotna mjesta. No Kristov sluga Franjo nije se pouzdao ni u vlastitu sposobnost ni u sposobnost svojih, nego je nastojao po usrdnoj molitvi saznati volju Božju. Tako je prosvijetljen nebeskim nadahnućem spoznao da je od Gospodina poslan zato da za Krista pridobije duše koje je nastojao ugrabiti đavao. I zato je, potaknut primjerom onoga koji se sam dostojao umrijeti za sve, odlučio da će radije živjeti svima negoli samome sebi.[26]

3. Tako se čovjek Božji s ostalim drugovima smjestio u nekoj napuštenoj kolibi pokraj grada Asiza.[27] Tu su živjeli po pravilu svetog siromaštva u mnogim naporima i bijedi. Većma su išli za tim da se krijepe *kruhom suza* (Ps 79,6) negoli kruhom naslade. Ondje su se naime neprestano bavili pobožnom molitvom. Većma su se prepuštali razmatranju negoli pobožnoj usmenoj molitvi, jer još nisu imali crkvenih knjiga iz kojih bi mogli pjevati kanonske časove. Poučeni primjerom i riječju oca, koji im je neprestano govorio o Kristovu križu, namjesto svetih knjiga i danju su i noću neprestanim pogledima listali knjigu Kristova križa. Kad su braća zatražila da ih nauče moliti, rekao im je: »*Kad molite, govorite: Oče naš* (Lk 11,12; Mt 6,9) i: Klanjamo ti se, Kriste, u svim tvojim crkvama koje su po cijelome svijetu i blagoslivljamo te, jer si po svome svetom križu otkupio svijet.«[28]

Upućivao ih je na to da Boga hvale i po svim stvorovima, a napose da poštuju svećenike, da čvrsto vjeruju i jedinstveno ispovijedaju istine vjere onako kako ih drži i naučava Rimska crkva. Braća su se svuda držala uputa svetoga oca. Kod svih su se crkava i križeva, koje su mogli opaziti izdaleka, bacali ničice, kako ih je on poučio.

---

[25] Ove nas Bonaventurine riječi podsjećaju na svečanu izjavu sv. Franje i braće u »Savezu sv. Franje s gospođom Siromaštinom« koja glasi: »Mi smo tvoje sluge i ovce tvoje paše. Zaklinjemo se i obećavamo da ćemo uvijek i dovijeka slijediti tvoje pravedne odluke« (SgS 57).

[26] U ovim je Bonaventurinim riječima sadržan smisao poznate devize franjevačkog reda koja glasi: »Ne živjeti samo sebi nego i drugima koristiti« (*Non sibi soli vivere, sed et aliis proficere!*).

[27] Ovdje se misli na Rivotorto. To mjesto tako je nazvano po »krivudavom potočiću« koji teče iz Monte Subasio. U Rivotortu je u XVI. st. sagrađena crkva. To se mjesto nalazi oko 3 km jugoistočno od Porcijunkule, a južno od Sv. Damjana.

[28] Franjini duhovni sinovi i kćeri, kad god uđu u koju crkvu i prije nego iz nje iziđu, redovito mole ovu molitvu.

4. Dok su braća boravila na spomenutome mjestu, jedne je subote sveti čovjek otišao u grad Asiz da prema običaju u nedjelju ujutro propovijeda u stolnoj crkvi. Dok je čovjek Božji u nekoj sjenici, koja se nalazila u kanoničkom vrtu, kako je običavao, provodio noć u molitvi i tijelom bio daleko od braće, kad gle, dogodilo se nekako o ponoći, dok su neka od braće počivala, a neka se zadržavala u molitvi, kroz kućna su vrata ušla vatrena kola čudesna sjaja. Triput su se amo-tamo po prostoriji okrenula. Na njima se nalazila sjajna kugla koja je poput sunca obasjavala tamnu noć. Zbuniše se svi koji bijahu budni, a probudiše se i prestrašiše oni koji su spavali. Doživjeli su i to da im duše nisu bile ništa manje osvijetljene negoli tjelesa, jer je savjest svakoga pojedinog snagom čudesna svjetla bila otkrivena drugome. Dok je svaki pojedini vidio drugome u srce, spoznaše da je sveti otac, iako bijaše odsutan tijelom, bio nazočan duhom (usp. 1 Kor 5,3). Bio je preobražen u takvo obličje, obasjan nebeskim sjajem i raspaljen snagom nadnaravnog žara da bi im Gospodin sjajnim i ujedno *vatrenim kolima* (usp. 2 Kr 2,11) pokazao kako treba da kao *pravi Izraelci* (usp. Iv 1,47) idu za njim. Bog im ga je dao da im poput drugog Ilije bude *kola i vozač* (2 Kr 2,12). Zato treba vjerovati da je na Franjine molitve otvorio oči ovih jednostavnih ljudi onaj koji je nekoć otvorio oči momku da vidi goru punu *ognjenih konja i kola oko Elizeja* (usp. 2 Kor 6,17) da bi vidjeli divna djela Božja. Kad se sveti čovjek vratio među braću, počeo im je ispitivati tajne savjesti, tješio ih je s obzirom na ono čudesno viđenje, a o razvoju Reda pretkazao je mnoge buduće stvari. Kako je otkrio mnogo toga što je nadilazilo ljudsku misao, braća su spoznala da je Duh Gospodnji u tolikoj mjeri počivao na njegovu sluzi Franji (usp. 2 Kr 6,17) da im je najsigurnije živjeti prema njegovu nauku i životu.

5. Nakon toga je Franjo, pastir *maloga stada* (Lk 12,32), uz vodstvo Božje milosti onu dvanaestoricu braće odveo k Svetoj Mariji Porcijunkulskoj da bi Red manje braće ondje gdje je započeo po njezinoj pomoći doživio i svoj razvoj. Postavši tako navjestiteljem evanđelja, *obilazio je gradove i sela, naučavajući po njihovim sinagogama, propovijedajući evanđelje o Kraljevstvu* (Mt 9,35), ali *ne naučenim riječima ljudske mudrosti, nego naukom Duha Svetoga* (1 Kor 2,13). Onima koji su ga promatrali izgledao je kao čovjek s drugog svijeta. Srcem je i licem neprestano bio usmjeren prema nebu, sve je nastojao povući gore. Otada je Kristov vinograd počeo puštati mladice miomirisa za Gospodina i, kad je procvao *ljupkim cvjetovima časti i čestitosti*, počeo je donositi obilne *plodove* (Sir 24,23).

6. Vrlo mnogi su se, raspaljeni žarom njegova propovijedanja, prema naputku čovjeka Božjega obvezali novim zakonima pokore.

Sluga je Božji odlučio da se takav način života nazove *Red pokorničke braće*.[29] Kao što je jasno da je put pokore zajednički svima onima koji teže za nebom, tako i ovaj stalež prima i klerike i laike, djevičanske duše i osobe obaju spolova koji žive u braku. Koliko je to zaslužno pred Bogom, pokazuju mnoga čudesa koja su neki od njih činili.

Obraćale su se i djevice i prihvaćale doživotnu bezbračnost. Među njima je, Bogu nada sve mila, djevica Klara, prva Franjina biljčica, poput rascvjetana, divna cvijeta zamirisala i zasjala poput blistave zvijezde. Ona se sada, već proslavljena u nebu, na zemlji dostojno štuje. Bijaše ona kćerka u Kristu siromašnoga svetog oca Franje i majka »siromašnih gospođa«.[30]

7. Mnogi su također, ne samo potaknuti pobožnošću nego i raspaljeni željom za Kristovim savršenstvom, prezreli svu ispraznost svjetovnih stvari i slijedili Franjine stope. Danomice su se množili i ubrzo stigli do nakraj zemlje. Sveto ih je naime siromaštvo koje su nosili kao jedino blago osposobljavalo da budu spremni za svaku poslušnost, da u naporima budu izdržljivi i za putovanja nesmetani. A jer nisu imali ništa zemaljsko, ni u što nisu bili zaljubljeni, zato se nisu bojali da će nešto izgubiti. Svuda su se osjećali sigurnima; nisu se strašili ničega, nije ih morila nikakva briga. Živjeli su kao oni koji nemaju duševnih teškoća te su bezbrižno očekivali sutrašnji dan i noćni počinak. Kao prezrenim i nepoznatim osobama u nekim krajevima svijeta dobacivane su im pogrde. No ljubav ih je prema Kristovu evanđelju učinila toliko strpljivima pa su radije tražili da budu ondje gdje će trpjeti tjelesno progonstvo negoli ondje gdje bi ih se, pošto se upozna njihova svetost, moglo slaviti naklonošću svijeta. I u samoj su nestašici stvari gledali preobilje svega, dok su se prema Mudračevu savjetu *umjesto s mnogo toga zadovoljavali onim najmanjim* (Sir 29,30).

Kad su neka od braće prispjela u nevjerničke krajeve, dogodilo se da im je neki Saracen,[31] potaknut samilošću, ponudio novac za životne potrebe. A kad su oni odbili to primiti, čovjek se začudio,

---

[29] Ovdje Bonaventura misli na prve početke Trećega franjevačkog reda, koji se danas, nakon II. vatikanskog koncila službeno zove Franjevački svjetovni red.

[30] »Siromašne gospođe« – klarise. Kad je Franjo Klaru i prve članice drugoga reda smjestio u samostančić pokraj crkve sv. Damjana, običavao ih je zvati »siromašne gospođe od Sv. Damjana«. Životopis sv. Klare napisao je Toma Čelanski. U hrvatskom prijevodu djelo je izišlo pod naslovom *Životopis sv. Klare i njezini spisi* (Split 1979, Biblioteka »Symposion«).

[31] Riječ »Saracen« arapskog je podrijetla, a izvorno glasi »šarkim«. Španjolci su u srednjem vijeku istočnjake općenito nazivali saracenima, a u vrijeme križarskih ratova tako su općenito nazivani muslimani.

gledajući ih kako bijahu bijedni. Kad je napokon shvatio da su postali siromašni iz ljubavi prema Bogu pa da zato nisu htjeli imati novaca, tolikom se privrženošću s njima povezao i ponudio da će im pružiti sve dokle god bude imao nešto od svoga imanja. O, neprocjenjive li vrijednosti siromaštva čijom se čudesnom snagom divlje barbarsko srce promijenilo u tako nježnu samilost! Zato je vrlo veliko zlo ako kršćani gaze ovaj plemeniti biser kojem je Saracen iskazao toliko poštovanje.

8. U ono je vrijeme neki redovnik Križarskoga reda,[32] imenom Moriko, bolovao u nekom gostinjcu nedaleko od Asiza od tako teške i dugotrajne bolesti da su ga liječnici već bili osudili na smrt. Ponizno je zamolio čovjeka Božjega da bi se udostojao posredovati za nj kod Gospodina. Blaženi mu je otac želju ispunio. Pošto se pomolio, uzeo je mrvice kruha i pomiješao ih s uljem iz svjetiljke koja je gorjela pred Djevičinim oltarom. Po braći je to poslao bolesniku kao neku kašu rekavši: »Odnesite ovaj lijek našem bratu Moriku. Kristova ga snaga neće po njemu samo potpuno ozdraviti nego će ga, kad postane snažan borac, trajno uključiti u naš bojni red.« Čim je bolesnik uzeo onaj lijek, načinjen pronalaskom Duha Svetoga, odmah je ustao zdrav. Od Boga je zadobio toliku snagu duše i tijela da je malo poslije stupio u Red svetoga čovjeka. Oblačio se samo jednom tuničicom ispod koje je dugo vremena na svome tijelu nosio oklop. Zadovoljavao se samo prijesnom hranom, naime biljem, povrćem i voćem. Dugi niz godina nije okusio ni kruha ni vina pa je ipak bio i snažan i zdrav.

9. Kako su se u Kristovih malenih[33] povećavale zasluge kreposti, miomiris dobra mišljenja o njemu se svuda naokolo proširio te je mnoge s različitih strana svijeta privlačio da bi vidjeli svetoga oca.

Među njima bijaše i neki radoznali pjesnik svjetovnih popjevaka koga je zbog toga car ovjenčao lovor-vijencem te je prozvan »kraljem stihova«. Taj je odlučio otići k čovjeku Božjem, prezиratelju svjetovnih stvari. Kad ga je pronašao u mjestu San Severino kako propovijeda u nekom samostanu, na nj se spustila ruka Gospodnja (Ez 1,3). Vidio je Franju, propovjednika Kristova križa, kako je obilježen znakom križa s dva unakrsna vrlo svijetla mača. Jedan mu je od njih sezao od glave do nogu, a drugi poprijeko preko prstiju od

[32] U vrijeme križarskih ratova nastalo je nekoliko crkvenih redova toga imena (latinski: kruciferi ili crucigeri). Takav je red u XIII. st. postojao u Italiji, a zvali su se »kruciferi« ili »cruciati«. Živjeli su po pravilu sv. Augustina, a bavili su se njegom bolesnika i u tu su svrhu imali vlastite bolnice.

[33] »Kristovi maleni« – manja braća, franjevci.

jedne ruke do druge. On Kristova slugu nije poznavao po licu, ali ga je odmah prepoznao po čudu koje mu je zamalo dano.[34]

To ga je viđenje zapanjilo i odmah je počeo stvarati nove odluke. Napokon, pogođen snagom njegovih riječi, kao da je bio proboden mačem duha koji je izlazio iz njegovih usta. Pošto se posvema odrekao svjetovne gizde, svojim se životom priljubio uz blaženoga oca. Kad ga je sveti čovjek vidio kako se od svjetovnoga nemira posve priklonio miru Kristovu, nazvao ga je imenom Pacifik.[35] On je poslije napredovao u svoj svetosti, a prije nego što postade provincijalnim ministrom u Francuskoj – on je naime ondje prvi obavljao tu službu – zavrijedio je da na Franjinu čelu ponovno vidi veliko »tau« (T)[36] koje bijaše urešeno različitim bojama, a lice mu se na čudesan način poljepšalo.

Sveti je čovjek naime uvelike častio taj znak. U razgovoru ga je često preporučivao i vlastoručno ga stavljao na pisma što ih je slao, kao da će sve njegovo nastojanje prema prorokovoj riječi biti u tome da slovom *»tau« obilježi čela ljudi koji tuguju i plaču* (Ez 9,4), koji su se istinski obratili Isusu Kristu.

10. Tijekom vremena, kad su se braća već namnožila, brižni ih je pastir počeo sazivati na generalni kapitul kod Svete Marije Anđeoske da im *konopom božanskog razumijevanja u zemlji siromaštva* (Ps 78,54; Post 41,52) svakom pojedinom dodijeli dio u poslušnosti. Premda je ondje vladala nestašica svega potrebnog, a gdjekada bi se sakupilo mnoštvo braće od preko pet tisuća, ipak je uz pomoć Božje dobrote bilo dovoljno hrane. Pratilo ih je i dobro tjelesno zdravlje, a duhovne radosti bilo je u izobilju. A na provincijskim kapitulima, jer je bilo nemoguće da bude nazočan tjelesno, revnom pastirskom brižljivošću, usrdnošću molitve i učinkovitošću blagoslova bijaše nazočan duhom, a gdjekada se čudesnim djelovanjem Božje moći pokazao i na vidljiv način.

Tako dok je izvrsni propovjednik, sada slavni Kristov priznavalac Antun,[37] braći propovijedao na kapitulu u Arlesu o natpisu na križu *Isus Nazarećanin, kralj židovski* (Iv 19,19), neki je brat prokušane kreposti imenom Monaldo, potaknut Božjom milošću, pogledao

---

[34] Ovo je treće po redu viđenje križa kojem Bonaventura pridaje veliko značenje u izgradnji Franjine duhovne fizionomije.

[35] Latinsko ime *Pacificus* znači: Mirotvorac.

[36] Sveti je Franjo kao ljubitelj Kristova križa napose volio upotrebljavati znak križa koji ima oblik slova T. (vidi: bilješke 2 i 3!). Ovo je četvrto viđenje križa.

[37] Riječ je o glasovitom propovjedniku i velikom čudotvorcu sv. Antunu Padovanskom koji je s Franjinim odobrenjem i blagoslovom prvi u Redu manje braće predavao sveto bogoslovlje.

prema vratima kapitula i tjelesnim očima vidio blaženoga Franju uzdignuta u zrak. Ruke mu bijahu raširene kao da je na križu i blagoslivljao je braću. Sva su braća osjetila kako su ispunjena tolikom i tako neobičnom utjehom da im je to bilo sigurno svjedočanstvo Duha za nazočnost svetog oca među njima. To je poslije potvrđeno, ali ne samo očitim znakovima nego i vanjskim priznanjem istoga svetog oca.[38] Zato smijemo vjerovati da je svemoguća Božja snaga, koja je nekoć omogućila svetom biskupu Ambroziju da bude nazočan kod pokopa slavnog Martina, da bi tako pobožnim sudjelovanjem počastio svetoga biskupa, tako i slugu svoga Franju učinila nazočnim prigodom propovijedi svoga vjernog blagovjesnika Antuna da bi tako odobrio riječi istine, napose one o križu što ga je nosio i kojem je služio.

11. Kad se Red već proširio i kad je već raspolagao naputkom za život (*forma vitae*) što ga je odobrio gospodin Inocent, Bog ga je potaknuo svojom objavom da ga zauvijek dadne potvrditi njegovu nasljedniku Honoriju. Pričinilo mu se kao da je sa zemlje pokupio sićušne mrvice i da ih je morao razdijeliti brojnoj gladnoj braći koja su stajala oko njega. Kad se pobojao dijeliti tako sićušne mrvice da mu ne bi možda ispale iz ruku, glas s neba mu je rekao: »Franjo, od sviju mrvica načini hostiju i podaj onima koji hoće jesti.« Kad je to učinio, koji god toga nisu pobožno primili ili su primljeni dar omalovažili, doskora su bili zaraženi gubom i tako prokazani. Sveti je čovjek sve to ispripovjedio drugovima i potužio se da ne shvaća otajstveni smisao viđenja. No sljedećeg je dana, kad je ostao budan u molitvi, čuo ovaj glas koji je dolazio s neba: »Franjo, one mrvice od prošle noći evanđeoske su riječi, hostija je *Pravilo*, a guba zloća.«

Kad je dakle htio srediti *Pravilo* sastavljeno od evanđeoskih riječi, koje se imalo potvrditi, i kad mu je htio dati sažetiji i kraći oblik, vođen Duhom Svetim s dvojicom se drugova uspeo na neku goru.[39] Tu se zadovoljavao samo kruhom i vodom. Dok je postio, dao je napisati *Pravilo*, kako ga je u molitvi nadahnjivao Duh Sveti. Kad je sišao s gore, predao ga je svom zamjeniku na opsluživanje, a taj je nakon nekoliko dana tvrdio da je nepažnjom izgubljeno. Sveti se čovjek ponovno vratio u samotno mjesto. Ondje ga je izradio iznova poput prvoga, kao da je riječi slušao iz Božjih usta, i dao je da mu

---

[38] Ovdje se radi o mističnoj pojavi koja se nazivlje *bilokacija*, a to je čudesna istovremena nazočnost jedne te iste osobe na dva različita, udaljena mjesta.

[39] Prema predaji to je »samotno mjesto« gdje je Franjo napisao *Pravilo* bila spilja kod Fonte Colomba, 4 km jugozapadno od grada Rietia. S njim su tada boravili brat Bonicije i brat Leon.

ga već spomenuti gospodin papa Honorije potvrdi u osmoj godini svoga pontifikata kao što je želio.

Kad je gorljivo poticao braću na opsluživanje *Pravila*, naglašavao je da u nj nije unio ništa po svom nahođenju, nego da je sve dao napisati onako kako mu je objavljeno. A da bi to po Božjem svjedočanstvu bilo još očitije, nakon nekoliko dana prstom Boga živoga utisnute su mu rane Gospodina Isusa da to bude još jača potvrda *Pravila* i preporuka njegova autora. To će na svome mjestu biti prikazano poslije, kad prikažemo njegove kreposti.

V. POGLAVLJE

Strogost njegova života i kako su ga tješili stvorovi

1. Kad je čovjek Božji Franjo opazio kako se mnogi gorljivim srcem oduševljavaju da po njegovu primjeru nose Kristov križ, i sam se kao dobar vojskovođa Kristove vojske oduševljavao kako bi došao do pobjedničke palme preko najvišega vrhunca nepobjedive kreposti. Imajući pred očima one apostolove riječi: *koji su Kristovi, razapeše tijelo sa strastima i požudama* (Gal 5,24), da bi naoružanje križa nosio na svome tijelu, tolikom je strogošću stege obuzdavao osjetilne težnje da je jedva uzimao ono najnužnije za uzdržavanje života.

Govorio je naime da je teško udovoljavati potrebama tijela, a ne robovati povodljivosti osjetila. Zato dok bijaše zdrav, jedva je kada ili rijetko uzimao kuhanu hranu, a kad bi je uzeo, ili bi je pomiješao s pepelom, ili bi joj tečnost začina dolijevanjem vode većinom učinio netečnom. A što da reknem o uživanju vina kad u žestokoj žeđi ni vode nije dosta pio. Pronalazio je načine za sve veću suzdržljivost i danomice je u tome napredovao. Iako je već stigao do vrhunca savršenstva, uvijek je činio nešto novo kao da počinje i tako je po trapljenju tijela na uzdi držao požudu.

Kad bi izlazio da propovijeda evanđelje, s obzirom na kakvoću hrane prilagođivao bi se onima koji su ga primili,[40] a kad bi se vratio natrag, opet bi strogo postio. Dok je bio tako strog prema sebi, a čovječan prema bližnjemu, u svemu se pokazivao podložnim Kristovu evanđelju, ali on nije davao primjer samo kad je postio nego i kad je jeo. Gola je zemlja najčešće bila ležajem njegovu umornu tijelu, a često je spavao sjedeći ili bi pod glavu stavljao kakvo drvo ili

---

40 Tako je dao unijeti u *Pravilo* evanđeosku uputu koja glasi: »U toj kući ostanite, jedite i pijte što se kod njih nađe…« (Lk 10,7).

kamen. Odjeven u tuničicu, služio je Gospodinu u *studeni i golotinji* (2 Kor 11,27).

2. Kad je jednom upitan kako se tako kukavnom odjećom može zaštititi od oštre zimske studeni, gorljivim je duhom odgovorio: »Kad bismo iznutra bili obuzeti gorljivom željom za nebeskom domovinom, ovu bismo hladnoću podnosili lakše.« Zazirao je od mekušne odjeće i volio oštrinu. Tvrdio je da su upravo zbog toga božanska usta hvalila Ivana Krstitelja. A ako bi kad u tunici koja mu je dana osjetio mekoću, iznutra bi se opskrbio konopčićima, jer se prema riječima vječne Istine mekušna odjeća ne smije tražiti u kolibama siromaha, nego u *dvorovima knezova* (usp. Mt 11,8). Stekao je naime sigurno iskustvo da đavli zaziru od oštrine te se većma oduševljavaju za napastovanja raskošnika i mekoputnika.

Kad je jedne noći zbog glavobolje i bolesti očiju preko običaja imao pod glavom jastuk od perja, u jastuk je ušao đavao. Na različite ga je načine uznemirivao sve do jutarnjih sati i smetao ga u molitvi, dok nije dozvao brata i dao jastuk s đavlom odnijeti podalje od ćelijice. Kad je brat s jastukom izišao iz ćelije, svi su mu udovi omlohavjeli i za upotrebu postali onesposobljeni, dok mu na riječ svetog oca, koji je to spoznao u duhu, nije potpuno vraćena snaga duha i tijela.

3. U strogoj je stezi *stajao na straži* (usp. Iz 21,8) i najveću brigu vodio o čuvanju čistoće i unutarnjega i vanjskog čovjeka. To je bio razlog da je u prvo vrijeme nakon svog obraćenja u zimsko doba posve uranjao u jamu punu ledene vode, da bi tako onoga domaćeg neprijatelja sebi posve podložio i očuvao blistavu odjeću sramežljivosti od požara požude. Tvrdio je da je duhovnom čovjeku lakše podnositi veliku studen na tijelu negoli u srcu posve neznatnu vatru tjelesne požude.

4. Kad je jedne noći molio u ćelijici samotišta Sarteano, stari mu je neprijatelj triput viknuo: »Franjo, Franjo, Franjo!« Kad ga je upitao što hoće, licemjerno mu je odgovorio: »Nema na svijetu grešnika kojemu, ako se obrati, Bog ne bi oprostio. Ali ako netko samoga sebe ubija okrutnom pokorom, taj neće nikada zadobiti milosrđa!« Čovjek je Božji odmah prepoznao neprijateljevu varku, kako je pokušao da ga pridobije za popustljivost. To je naime dokazao i sljedeći događaj.

Odmah ga je nakon toga pod utjecajem đavla, *čiji dah raspiruje žeravicu* (Job 41,12), spopala teška tjelesna napast. Čim ju je ovaj ljubitelj čistoće osjetio, svukao je odijelo i počeo se konopcem oš-

tro bičevati. Govorio je: »Sada, brate magarče, moraš izdržati, sada treba da osjetiš bič. Tunika pripada Redu, ona je znak posvećenja. Požudniku nije slobodno ukrasti je. Ako hoćeš bilo kamo otići, idi!« Osim toga je, ponesen čudesnim žarom duha, otvorio ćeliju te izišao u vrt. Već ogoljeno tjelešce uronio je u duboki snijeg te je punim rukama od njega počeo praviti grude i načinio ih sedam. Stavivši ih preda se, svom je tijelu rekao: »Gle, ova veća je tvoja žena, a ove četiri tvoja su dva sina i dvije kćeri; ostale dvije su ti sluga i sluškinja da te služe. Zato se požuri da ih sve obučeš, jer umiru od studeni. A ako ti je mrska mnogostruka briga za njih, brižljivo služi samo Bogu!« Pobijeđeni je napasnik odmah otišao, a sveti se čovjek kao pobjednik vratio u ćeliju jer, dok je bičujući se trpio hladnoću izvana, dotle je gasio vatru požude iznutra te otada više nije nešto takvo osjećao.

Jedan je brat, koji je tada bio zabavljen molitvom kad je mjesec jače zasjao, sve to promatrao. Kad je čovjek Božji doznao da je taj noću sve to vidio, otkrio mu je razvoj napasti i naložio da nikom živom ne otkrije slučaj što ga je vidio dokle god bude živ.

5. Učio je braću kako treba ne samo mrtviti mane tijela i obuzdavati njegove porive nego da najbrižljivije treba čuvati i vanjska osjetila kroz koja u dušu ulazi smrt (usp. Iz 9,20). Naredio je da još opreznije treba izbjegavati povjerljivost prema ženskim osobama, razgovore i poglede, što je mnogima prigoda da posrnu. Tvrdio je da se po ovakvim stvarima slab duh slomi, a jak da često oslabi. Kazivao je da je onome tko se s njime druži, osim ako se radi o vrlo prokušanu čovjeku, jednako teško izbjeći zarazu od njih kao što je prema Svetom pismu nemoguće hoditi po vatri a ne opržiti tabane (Izr 6,27). Budući da je i sam odvraćao svoje oči da ne gledaju ovakvu taštinu, nijednu ženu nije poznavao po licu, kako je jednom priznao nekom subratu. Bio je naime mišljenja da se ne mogu bez straha u unutrašnjosti upijati slike njihova izgleda, jer mogu ili raspiriti iskru neukroćena tijela ili okaljati sjaj sramežljiva srca. Također je tvrdio da je razgovor sa ženom bezvrijedan, izuzevši ispovijed ili posve kratku pouku, ukoliko je to korisno za spasenje i ukoliko odgovara uljudnosti. Rekao je: »Kakve razgovore treba da redovnik vodi sa ženom osim ako traži svetu pokoru ili savjet za vođenje savršenijeg života? Kad je čovjek previše siguran, ne čuva se neprijatelja, i đavao će, uzmogne li od čovjeka za se dobiti vlas, ubrzo učiniti da to preraste u uže.«

6. Naglašavao je kako napose treba izbjegavati besposlicu, jer je ona talog opakih misli. Primjerom je pokazao kako treba buntovno i lijeno tijelo upokoravati neprestanim i korisnim poslovima. Zato je

svoje tijelo nazivao magarcem kojeg treba opterećivati teškim teretima, često ga treba šibati i uzdržavati ga oskudnom hranom.

Kad bi opazio da je netko besposlen i da naokolo lunja, smatrao je da želi uživati tuđe napore pa da ga zato treba zvati bratom muhom, jer takav ne radi ništa čestito, nego zlorabi dobročinstva i svima postaje beskoristan i nepoželjan. Zbog toga je jednom zgodom rekao: »Hoću da moja braća rade i da se vježbaju kako ne bi, prepustivši se besposlici, srcem i jezikom lutala po onome što je nedopušteno.«

Htio je da braća obdržavaju evanđeosku šutnju kako bi se u svako doba suzdržavala od svake beskorisne riječi, jer će na *sudnji dan o tome polagati račun* (usp. Mt 12,36). Ako bi se namjerio na kojeg brata koji se navikao na isprazne riječi, oštro bi ga ukorio. Uvjeravao je braću da je čedna šutljivost i čuvarica čista srca i velika krepost zato što se kaže *da će smrt i život biti u vlasti jezika* (Izr 18, 21), ali ne toliko zbog okusa koliko zbog govora.

7. Iako je prema prilikama poticao braću na strog život, ipak mu se nije sviđala prevelika strogost koja nije zaodjevena samilošću (usp. Kol 3,12) niti je začinjena solju razboritosti. Kad se jedne noći jedan između braće, vrlo izmučen glađu zbog pretjerana posta, nije nikako mogao smiriti, samilosni je pastir razabrao da njegovoj ovci prijeti pogibao. Pozvao je braću, donio kruh i, da bi ga ohrabrio, sam je prvi počeo jesti i umiljato ga je poticao da jede. Brat se oslobodio sramežljivosti. Uzeo je hranu i uvelike se obradovao što je po obzirnoj samilosti pastira izbjegao štetu po tijelo i dobio primjer koji izgrađuje.

Kad je svanulo, čovjek je Božji sazvao braću, izvijestio ih o onome što se te noći dogodilo i brižljivo ih opomenuo: »Neka vam, braćo, kao primjer posluži ljubav, a ne hrana.« Osim toga ih je poučio da slijede razboritost koja upravlja kreposti, ali ne onu što nam je preporučuje tijelo, nego onu koju je naučavao Krist čiji je presveti život, bez sumnje, sjajan uzor savršenstva.

8. Budući da čovjeku, opterećenu slabošću tijela, nije moguće propetog Jaganjca bez ljage tako savršeno nasljedovati, a da ne počini nikakva prijestupa, zato ih je nastojao utvrditi pouzdanom uputom da se oni koji nastoje oko savršena života moraju danomice prati potocima suza. Premda je već stekao divnu čistoću duše i tijela, ipak nije prestajao neprestanom kišom suza prati oči duše, a da pri tome nije mario za gubitak tjelesnog vida. Kako je naime zbog neprestana plača zadobio vrlo tešku bolest očiju, liječnik mu je savjetovao da se suzdržava od suza, ako želi izbjeći sljepoću tjelesnog vida. Sveti je čovjek na to odgovorio: »Ne smije se, brate

liječniče, iz ljubavi prema vidu koji imamo kao što ga imaju i muhe, ni najmanje odagnati pohod vječnoga svjetla, zato što nije duh poradi tijela, nego je tijelo poradi duha dobilo blagodat vida.« Većma je volio izgubiti svjetlo tjelesnoga vida negoli na račun pobožnosti srca potisnuti suze, pomoću kojih se čisti unutrašnje oko da bi moglo gledati Boga.

9. Kad su mu liječnici jednom savjetovali,[41] a braća ga usrdno nagovarala da pristane da mu se pomogne pomoću paljenja, čovjek je Božji ponizno pristao, jer je u tome gledao nešto spasonosno i ujedno mučno. I tako je došao pozvani kirurg i željeznu spravu stavio u vatru da izvede paljenje. Kristov je sluga najprije ohrabrio prestrašeno tijelo pa je zatim počeo govoriti vatri kao prijateljici rekavši: »Sestro moja vatro, među ostalim stvarima zavidne ljepote Svevišnji te je stvorio snažnom, lijepom i korisnom. Budi u ovom času prema meni samilosna, budi pažljiva. Molim velikoga Gospodina koji te stvorio da ublaži tvoju žestinu kako bih je, dok bude palila, mogao lako podnijeti.« Dovršivši molitvu, nad razbijeljenom je spravom načinio znak križa i nakon toga bio neustrašiv. Usijano se željezo cvrčeći užeglo u nježno tijelo i izvršeno je paljenje od uha do obrve. Koliku mu je bol ona vatra nanijela, sam je sveti čovjek izjavio: »Hvalite« – rekao je braći – »Svevišnjega, jer vam govorim istinu; niti sam osjetio žestinu vatre, niti ikakve tjelesne boli.« Zatim se okrenuo prema liječniku i rekao mu: »Ako tijelo nije dobro sprženo, pritisni ponovno!«

Liječnik se, doživjevši u slabašnom tijelu toliku snagu duha, zadivio i izjavio da je to Božje čudo. Rekao je: »Kažem vam, braćo, vidio sam danas čudesne stvari (usp. Lk 5,26). Budući da se uzvisio do tolike čistoće da je tijelo na čudesan način bilo u skladu s duhom, a duh s Bogom, po Božjoj se odredbi dogodilo da se stvorenje koje služi svome Stvoritelju (usp. Mudr 16,24) na čudesan način podložilo njegovoj volji i zapovijedi.«

10. Kad je sluga Božji nekom drugom zgodom u samotištu Sant' Urbano bio napadnut vrlo teškom bolešću, jer je osjećao iscrpljenost tijela, zatražio je čašu vina. Kad mu rekoše da nema nimalo vina koje bi mu se moglo pružiti, naredio je da se donese voda. Kad je donesena, blagoslovio ju je načinivši znak križa. Ono što je prije bilo čista voda začas je postalo najboljim vinom. Što je bilo nemoguće siromaštvu samotna mjesta, postigla je čistoća svetoga čovjeka. Okusivši to vino, odmah je čudesno ozdravio. Da je potpuno svu-

[41] Ta je bolna operacija izvršena u Fonte Colombu kraj grada Rietia gdje je Franjo napisao svoje *Pravilo*.

kao staroga i obukao novoga čovjeka, dokazalo je tada dvostruko svjedočanstvo: Bog je promijenio okus vode i izliječio ga, a ujedno su čudom bili izmijenjeni i napitak i onaj koji ga je pio.

11. Na zahtjev sluge Božjega nisu mu služili samo stvorovi nego mu je i Stvoriteljeva providnost po želji posvuda izlazila u susret. Kad mu je tako nekom zgodom zbog mnogih bolesti tijelo bilo pritiješnjeno, zaželio je čuti kakvu lijepu glazbu da bi mu se razvedrilo srce. Da bi se svetom čovjeku ispunila želja, na raspolaganje mu se staviše anđeli.

Dok je jedne noći bdio i razmatrao o Gospodinu, najednom se začula neka citra divna sklada i vrlo ugodna zvuka. Nitko nije opažen, nego se samo čulo kako citraš amo-tamo hoda i zamijećeno je njegovo kretanje. Usmjerivši srce prema Bogu, doživio je toliku ugodnost u onoj milozvučnoj skladbi te mu se činilo kao da se preselio na drugi svijet. To je bilo poznato i braći s kojom je napose bio povjerljiv. Često su po sigurnim znacima opažali kako ga Bog pohađa izvanrednim i čestim utjehama koje uopće nije mogao prikrivati.

12. Kad je čovjek Božji nekom drugom zgodom radi propovijedanja s pratiocem putovao od Lombardije prema Treviškoj marki pokraj rijeke Po, spustila se tamna, mrkla noć. Kako je put zbog rijeke, močvara i tame bio izvrgnut velikim i mnogim pogibeljima, pratilac je čovjeku Božjem rekao: »Moli se, oče, da budemo pošteđeni od pogibli koje nam prijete!« Božji mu je čovjek odgovorio s velikim pouzdanjem: »*Moćan je Bog* (Lk 3,8), ako njegova dobrota hoće, može rastjerati tminu i pružiti nam blagodat svjetla.« Jedva što je to izrekao, gle, odmah je oko njih po višnjoj sili počela sjati tolika svjetlost da su u jasnu svjetlu vidjeli ne samo put nego i mnogo toga naokolo, dok je za druge vladala tamna noć. Pod vodstvom su te svjetlosti, tjelesno usmjeravani i duhovno jačani, pjevajući božanske himne i pohvale, dugim putem do gostinjca stigli nepovrijeđeni.

Pomisli kako je taj čovjek posjedovao divnu čistoću i koliku krepost, kad je na njegovu riječ vatra ublažila svoju žestinu, voda izmijenila svoj okus, anđeoska mu melodija pružila utjehu, a božansko svjetlo vodstvo. Iz toga se vidi kako je cijeli svijet služio nježnim željama svetoga čovjeka.

VI. POGLAVLJE

Franjina poniznost i poslušnost; Božja predusretljivost prema njemu

1. Poniznost, čuvarica i ures sviju kreposti, u velikoj je mjeri ispunjala čovjeka Božjega. Prema vlastitom sudu nije bio ništa drugo nego samo grešnik, iako je doista bio zrcalo i sjaj svekolike svetosti. Na njoj je nastojao izgraditi samoga sebe. Kao *mudar graditelj postavio* ju je *za temelj* (usp. 1 Kor 3,10), a to je naučio od Krista. Govorio je kako je Sin Božji zato sišao iz uzvišenog Očeva krila u našu bijedu kako bi on, Gospodin i Učitelj, i primjerom i riječju naučavao poniznost. Zbog toga je kao Kristov učenik nastojao i u vlastitim i u tuđim očima biti bezvrijedan. Podsjećao je na ono kako je vrhovni Učitelj rekao: »*Što je ljudima uzvišeno, odvratnost je pred Bogom* (Lk 16,15). A običavao je reći i ovo: »Koliko čovjek vrijedi u očima Božjim, toliko vrijedi i ništa više!« Zato je smatrao ludošću uznositi se zbog ljudske naklonosti. Radovao se porugama, a žalostio se zbog pohvala. O sebi je radije slušao prijekor negoli pohvalu. Znao je da prijekor čovjeka navodi na popravljanje samoga sebe, a pohvala prijeti padom. Zato je često, kad bi narod isticao zasluge njegove svetosti, kojem od braće naredio da, utuvljujući mu u uši, izgovara suprotne riječi koje ga omalovažavaju. I kad bi ga taj brat, iako protiv svoje volje, nazvao prostakom i najamnikom, nesposobnim i beskorisnim, radosna srca i lica odgovarao je: »Blagoslovio te Gospodin, predragi sine, jer govoriš najveću istinu i jer priliči da sin Petra Bernardonea sluša takve riječi!«.

2. Da bi ostalima postao vrijedan prezira, nije se sramio u propovijedi pred čitavim narodom očitovati svoje slabosti. Jedanput se dogodilo da je, pritisnut bolešću, malo ublažio strogost posta da bi ozdravio. Kad mu se tjelesna snaga donekle vratila, pravi je prezitelj samoga sebe, obuzet željom da obruži tijelo, rekao: »Nije zgodno da me narod smatra isposnikom, a ja da se nasamo tjelesno krijepim.« Zato je, raspaljen duhom svete poniznosti, ustao i na ulici grada Asiza pozvao narod te je s mnogo braće, koju je doveo sa sobom, svečano ušao u veliku crkvu.

Svezavši uže oko vrata, naredio je da ga gola, samo u gaćama, naočigled svima odvuku do kamena na koji su običavali stavljati zločince da ih kazne.[42] Iako bijaše grozničav i iscrpljen, uspeo se na taj kamen i s velikim žarom srca propovijedao u vrijeme oštre studeni.

---

[42] U našim je krajevima to bio tzv. *pranger* – stup sramote.

I dok su ga svi slušali, naglašavao je kako ga se ne smije slaviti kao duhovna čovjeka, nego ga, štoviše, treba prezirati kao putena i proždrljiva.

Sakupljeni su se ljudi divili, promatrajući tako neobičan prizor. A budući da im je već bila poznata njegova strogost, skrušeno su se kajali i izjavljivali da se ovakvoj poniznosti većma treba diviti negoli je nasljedovati. Iako se čini da ovaj slučaj ima više značaj proročanskog nagovještaja negoli primjera, ipak on doista pruža pouku o savršenoj poniznosti koja Kristova sljedbenika upućuje na to kako mora prezirati širenje prolazne slave, potiskivati oholost naduvene taštine i stišavati laž licemjerna pretvaranja.

3. Češće je u tom smislu mnogo toga činio da je izvana izgledao *kao razbijena posuda* (usp. Ps 31,13), a u unutrašnjosti je posjedovao sveto srce. U svetištu je svoga srca nastojao sakriti Gospodnje darove. Nije htio da pohvali bude pristupačno ono što bi moglo biti uzrokom propasti. Često je naime, kad bi ga mnogi hvalili, ovako govorio: »Još bih mogao imati sinove i kćeri, nemojte me slaviti kao sigurna. Ne smije se slaviti onoga čiji je svršetak nesiguran.« Te je riječi upravljao onima koji su ga hvalili, a sebi samome rekao bi: »Da je Svevišnji toliko toga dao kojem razbojniku, taj bi bio zahvalniji od tebe, Franjo!« Braći je često govorio: »Nitko ne smije sebi nepravednim odobravanjem laskati zbog svega onoga što može kao grešnik. Grešnik može« – govorio je – »postiti, moliti, naricati, vlastito tijelo trapiti; a ne može samo to da svom Gospodinu bude vjeran. Time treba da se hvalimo, ako naime Gospodina slavimo, ako mu, vjerno služeći, pripisujemo sve što god nam daje.«

4. A da bi ovaj evanđeoski trgovac na više načina stjecao blago i da bi sve sadašnje vrijeme upotrijebio za zasluge, nije toliko htio biti pretpostavljen drugima kao što je htio biti podložan, niti je toliko htio zapovijedati kao što je htio biti poslušan. Zato je, napuštajući službu vrhovnog poglavara, zatražio sebi gvardijana kojemu bi u svemu bio podložan. Tvrdio je da je plod svete poslušnosti tako bogat da onima koji svoju šiju stavljaju pod njen jaram od vremena ništa ne prolazi bez dobitka. Zbog toga je uvijek običavao i bratu s kojim je obično putovao obećati i izvršavati poslušnost. Jednom je prilikom rekao subraći: »Među ostalim što mi se božanska dobrota udostojala udijeliti dana mi je milost da bih se tako brižno pokoravao i novaku jednoga dana, ako bi mi bio postavljen za gvardijana, kao što bih se pokoravao najstarijem i najrazboritijem bratu. Podložnik« – rekao je – »u svom poglavaru ne smije gledati čovjeka, nego onoga zbog čije se ljubavi podredio.

Ukoliko je naime starješina neugledniji, utoliko je podložnikova poslušnost Bogu milija.«

Kad su ga tako jednom zgodom pitali koga treba smatrati istinski poslušnim, kao primjer je uzeo usporedbu s mrtvim tijelom. »Uzmi«– reče – »mrtvo tijelo i stavi ga gdje hoćeš. Vidjet ćeš da se neće protiviti zato što je maknuto, neće mrmljati zbog smještaja, neće prigovarati zato što je ostavljeno. Bude li postavljeno na učiteljsku stolicu, neće uzdići pogleda, nego će ga spustiti. Zaodjene li ga se grimizom, obuzet će ga dvostruko bljedilo. Takav je« – reče – »uistinu poslušan, jer ne prosuđuje zašto je maknut; ne mari gdje će biti smješten; ne zahtijeva da ga se premjesti; kad je promaknut, sačuva uobičajenu poniznost; što ga se više časti, smatra se još nevrednijim.«

5. Jedanput je svom pratiocu rekao: »Ne smatram se manjim bratom ne budem li u stanju što ću ti ga prikazati. Evo, starješina sam braće, idem na kapitul, govorim i potičem braću, a na kraju se protiv mene kaže: 'Ne odgovaraš nam, jer si neuk, mutav, neznalica, priprost'; napokon budem uz porugu uklonjen i od sviju prezren. Kažem ti, ne budem li nepromijenjena lica, s jednakom radošću srca i s istom svetom nakanom slušao te riječi, nipošto nisam manji brat.« I nadodao je: »U poglavarskoj se službi nalazi opasnost, u pohvali propast, a u podložničkoj poniznosti dobitak je duše. Zašto dakle više gledamo na opasnost negoli na nagrade, kad smo dobili vrijeme zato da steknemo zaslugu?«.

Franjo, uzor poniznosti, upravo je zbog toga htio da se braća zovu Manja braća, a poglavari njegova Reda poslužnici (ministri). Htio se poslužiti riječima evanđelja koje je obećao obdržavati, pa da bi njegovi učenici već iz samog imena učili kako su došli u Kristovu školu da bi naučili poniznost. Ta učitelj je poniznosti Isus Krist, da bi učenike uputio u savršenu poniznost, rekao: *Tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj. I tko god hoće među vama biti prvi, neka vam bude sluga* (Mt 20,26–27).

Kad je gospodin Ostijski, zaštitnik i promicatelj Reda manje braće,[43] koji je poslije, prema proročanstvu svetoga čovjeka, bio uzdignut na dostojanstvo vrhovnog svećeništva i prozvan Grgur Deveti, pitao je li sporazuman s tim da njegova braća budu uzdizana na crkvena dostojanstva, Franjo je odgovorio: »Gospodine, moja su braća zato nazvana Manja braća da se ne bi drznula postati veliki. Ako hoćete« – rekao je – »da u Crkvi Božjoj donose rod, držite ih

[43] »Gospodin ostijski« – biskup Ostije, kardinal Hugolin, koji prema *Pravilu* bijaše prvi tzv. pokrovitelj Reda.

i čuvajte u položaju njihova zvanja i nemojte nipošto dopustiti da budu uzdizana na crkvena dostojanstva.«

6. Budući da je i u sebi i u svim svojim podložnicima poniznost pretpostavljao častima, Bog, ljubitelj poniznih, smatrao ga je vrijednim viših položaja, a o tome je jednom bratu, čovjeku izvanredne kreposti i pobožnosti,[44] dano da vidi u jednom viđenju. Kad se naime taj jednom zgodom nalazio u pratnji čovjeka Božjega i zajedno s njim žarkim osjećajem molio u nekoj zapuštenoj crkvi, pao je u zanos te je među mnogim sjedištima u nebu vidio jedno koje bijaše uzvišenije od ostalih. To je prijestolje bilo urešeno dragim kamenjem i odsijevalo je najvećim sjajem. Zadivljen sjajem toga uzvišenoga prijestolja, pomno je počeo razmišljati o tome tko bi imao na nj sjesti. Uto je začuo glas koji mu je rekao: »To bijaše prijestolje jednoga od palih (anđela), a sada se čuva za poniznoga Franju.« Kad je brat napokon iz molitvena zanosa došao k sebi, kao obično je slijedio blaženoga čovjeka koji je išao ispred njega. Dok su tako išli i putem razgovarali o Bogu, onaj ga je brat, imajući na pameti svoje viđenje, na zgodan način upitao što misli o sebi. Ponizni mu je Kristov sluga rekao: »Smatram se najvećim grešnikom.« A kad mu je brat uzvratio protivno, da to ne može po zdravoj savjesti ni reći ni osjećati, nadodao je: »Da je Krist bilo komu iskazao toliko milosrđe, uvjeren sam da bi taj Bogu bio mnogo zahvalniji nego što sam ja.« Brat je, doživjevši tako divnu poniznost, bio utvrđen u istinitost doživljenog viđenja. Na temelju svjedočanstva svetoga evanđelja spoznao je da Bog na uzvišeno dostojanstvo, s kojeg je svrgnut oholica, uzdiže onoga koji je istinski ponizan.

7. Nekom je drugom zgodom, kad je molio u nekoj zapuštenoj crkvi u pokrajini Massa kod Monte Casale, primio objavu da su ondje ostale svete moći. Kad ih bez bola nije mogao gledati kako su već dugo vremena lišene dužna štovanja, naredio je braći da ih s dužnim štovanjem odnesu u svoje boravište. No kad je zbog važnih razloga od njih otišao, sinovi zaboraviše očev nalog i zanemariše zasluge poslušnosti.

Kad su jednoga dana htjeli slaviti sveta euharistijska otajstva te su uklonili gornje oltarno pokrivalo, s divljenjem ugledaše lijepe kosti koje su divno mirisale. Promatrali su moći koje onamo nije donijela ljudska ruka nego Božja snaga. Kad se bogoljubni čovjek malo poslije vratio, počeo je pomno ispitivati je li izvršeno ono što

---

[44] Iz drugih izvora doznajemo da je to bio već spominjani brat Pacifik, koji je prozvan »kraljem stihova«.

je naredio s obzirom na moći. Braća su zbog zanemarena naloga ponizno priznala krivnju, a on im je naložio pokoru i oprostio. Sveti je čovjek rekao: »Blagoslovljen neka je Gospodin moj Bog, koji je sam izvršio ono što ste trebali učiniti vi!«

Pomno promotri skrb Božje providnosti kojom se brine za nas koji smo prah i ocijeni kako je u Božjim očima bila uzvišena krepost poniznoga Franje. Kad se naime njegovu nalogu nije odazvao čovjek, želju mu je ispunio Bog.

8. Kad je jednom zgodom pristupio u Imolu, otišao je gradskom biskupu i ponizno ga zamolio da bi uz njegov pristanak mogao pozvati narod na propovijed. Biskup mu je grubo odgovorio: »Dosta je, brate, što ja propovijedam svome narodu.«

Istinski je poniznik oborio glavu i izišao van, ali se za kratko vrijeme vratio. Kad ga je biskup smeteno upitao što opet kani tražiti, Franjo je ponizno i srcem i glasom odgovorio: »Gospodine, ako otac sina istjera na jedna vrata, on treba da uđe na druga.« Biskup ga je, pobijeđen poniznošću, radosna lica zagrlio i rekao: »Ubuduće dajem tebi i svoj tvojoj braći dopuštenje da propovijedate u mojoj biskupiji, jer je to zavrijedila sveta poniznost.«

9. Desilo se da je jednom zgodom došao u Arezzo kad je cijelom gradu, razdiranom unutrašnjim ratom, prijetila opasnost. Sklonivši se u podgrađu, iznad grada je vidio kako đavli zanosno kliču i kako razjarene građane potpiruju na međusobno istrebljenje.

Da bi protjerao one buntovne zračne sile, kao glasnika je poslao brata Silvestra, čovjeka golubinje poslušnosti, i rekao mu: »Otiđi pred gradska vrata te u ime svemogućega Boga snagom poslušnosti zapovjedi đavlima da smjesta otiđu!«.

Pravi se podložnik požurio izvršiti očev nalog i, stupivši s hvalama pred lice Gospodnje, pred vratima je počeo snažno vikati: »U ime svemogućega Boga i na zapovijed njegova sluge Franje nosite se odavde, svekoliki đavli!«

Grad se odmah umirio i svi su građani s velikom pomirljivošću sredili gradsko zakonodavstvo. Kad je tako protjerana bjesomučna đavolska oholost, koja je na neki način opkolila onaj grad, pridošla je mudrost siromaha; Franjina je naime poniznost vratila mir i spasila grad. Ponizna je naime poslušnost herojskog stupnja zavrijedila da nad onim buntovnim i drskim dusima zadobije tako neodoljivu moć da je potisnula i njihovu divlju drskost i razbila silovitu žestinu.

10. Oholi đavli, doduše, bježe od silne snage poniznih, osim u nekim slučajevima kad dobri Bog gdjekada dopusti da radi očuva-

nja poniznosti budu zlostavljani, kao što o sebi piše sveti apostol Pavao. I Franjo je to stvarno iskusio. Jednoć ga je zamolio gospodin kardinal Leon od Sv. križa da bi njim neko vrijeme proveo u Rimu. Iz ljubavi i poštovanja prema njemu pristao je na to. Kad je prve noći nakon molitve htio počivati, dođoše đavli i žestoko navališe na Kristova viteza. Pošto su ga dosta dugo i okrutno mučili, napokon ga polumrtva ostaviše. Kad su đavli otišli, na Franjin je poziv došao pratilac. Čovjek mu je Božji ispripovijedao doživljaj i nadodao rekavši: »Uvjeren sam, brate, da su đavli, koji ne mogu ništa više od onoga što im dopušta Božja providnost, na mene sada tako žestoko nasrtali jer moj boravak u dvoru mogućnika ne pruža dobar primjer. Kad moja braća koja borave u siromašnim mjestima dočuju da sam bio s kardinalima, možda će posumnjati da se uplićem u svjetovne stvari, da mi se iskazuju časti i da obilno uživam. Zato mislim da je bolje da onaj koji se stavlja kao uzor izbjegava dvorove i da ponizno boravi među malenima u skromnim mjestima kako bi oni koji trpe neimaštinu, podnoseći slične teškoće, postali jači.« Zato ujutro dođoše kardinalu, ponizno se ispričaše i od njega se oprostiše.

11. Sveti je čovjek strahovao pred ohološću, izvorom sviju zala, i pred neposlušnošću, njezinim najopakijim izdankom, ali je zato radije prihvaćao poniznu pokoru.

Desilo se jedanput da mu je doveden jedan brat koji je nešto učinio protiv poslušnosti da bi ga pravedno kaznio. Kad je međutim čovjek Božji opazio kako se taj brat prema očitim znakovima istinski skrušio, ljubav prema poniznosti potakla ga je da mu oprosti. A da ipak tako olako dano oproštenje ne bi drugima bilo povodom da griješe, naredio je da se bratu oduzeta kapuca baci usred vatre kako bi svi vidjeli kolikom i kakvom kaznom treba udariti neposlušnost. I dok je kapuca jedan časak bila usred vatre, naredio je da se izvuče iz plamena i vrati bratu koji se ponizno pokajao. I gle čuda! Kapuca je izvučena iz sred plamena, ali na njoj nije bilo paljevini ni traga. Tako se eto dogodilo da je Bog ovim jednim čudom preporučio i krepost svetoga čovjeka i poniznu pokoru.

Zato Franjina poniznost, koja je na zemlji tako čudesno počašćena, zavređuje da je nasljedujemo. Boga je priklonila želji, a čovjeku je promijenila osjećaje, svojom je zapovijeđu protjerala đavolsku drskost, a svojim migom obuzdala proždrljivost plamena. Ona doista uzvisuje one koji je posjeduju, a dok svima iskazuje poštovanje, zaslužuje da je svi časte.

VII. POGLAVLJE

Ljubav prema Siromaštini i čudesno podmirivanje potreba

1. Među ostalim karizmatičnim darovima što ih je Franjo primio od darežljivoga Djelitelja obdaren je posebnom odlikom da se po ljubavi prema najvećem siromaštvu prelio u *bogatstvo darežljivosti* (2 Kor 8,2).

Čovjek je Božji dobro uočio da je Siromaština bila draga Sinu Božjem, a da ju je sada cijeli svijet na neki način odbacio. Tako se vječnom ljubavlju (Jer 31,13) nastojao s njom zaručiti te zbog nje nije ostavio samo oca i majku nego je razdijelio i sve što je imao. Nitko nije bio tako pohlepan za zlatom, niti je itko brižljivije čuvao blago kao što je on čuvao svoj evanđeoski biser. Naročito bi mu bio povrijeđen pogled kad bi nešto vidio u braće što po svemu ne bi bilo u skladu sa siromaštvom. Od početka se redovničkoga života do smrti smatrao bogatim i zadovoljnim već i zato što je imao tuniku, pojas i hlače.

Često je sebi sa suzama u očima dozivao u pamet siromaštvo Isusa Krista i njegove Majke. Zbog toga je za siromaštinu govorio da je kraljica kreposti, jer je ona tako izvrsno odsijevala na *Kralju kraljeva* (usp. 1 Tim 6,15) i na kraljici Majci. I braći je, kad su ga u zatvorenu krugu pitala koja krepost čovjeka čini Kristu najviše dragim, kao da je otkrio tajnu svoga srca, odgovorio: »Znajte, braćo, da je siromaština kao zaštitnica poniznosti i korijen savršenstva poseban put spasenja. Njezin je plod mnogostruk, ali skriven. To je naime ono evanđeosko, *na njivi sakriveno blago* (Mt 13,44) za koje valja prodati sve da bi ga se kupilo. A što se prodati ne može, kad se usporedi s njim, treba odbaciti.«

2. »Tko želi doseći njezin najviši vrhunac« – rekao je – »mora se na neki način odreći ne samo svjetovne mudrosti nego i obrazovanja da bi tako lišen takva posjeda *ušao u silu Gospodnju* (usp. Ps 71,15–16) da se gol preda u ruke Propetoga. Nipošto se svijeta posvema ne odriče onaj koji u tajnosti srca čuva pretince vlastitoga mišljenja.« Često je govoreći o siromaštvu, podsjećao braću na onu evanđeosku: *Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio* (Mt 8,20). Zato je upućivao braću na to da poput siromaha podižu siromašne kuće. U njima neka ne stanuju kao u svojima, nego neka poput putnika i pridošlice u njima borave kao u tuđima.

Kazivao je da je to zakon putnika, da se skupljaju pod tuđim krovom, da čeznu za domovinom, da miroljubivo prolaze. Naređivao je da se gdjekada poruše već sagrađene kuće ili da se braća iz njih isele, ako bi u njima opazio nešto što bi s obzirom na vlasništvo ili

raskošnost bilo u suprotnosti s evanđeoskim siromaštvom. Govorio je da je siromaštvo temelj njegova Reda: kad se najprije taj temelj položi, onda na njemu čvrsto počiva cjelokupno zdanje Reda. Njegova ga postojanost učvršćuje, a kad on popusti, zgrada se ruši.

3. Zato je kazivao, kako je naučio u *Objavi*, da u sveti redovnički stalež treba ući i započeti ga riječima: *Hoćeš li savršen biti, idi, prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu* (Mt 19,21). Zato je primao u Red samo one koji su se posve izvlastili i koji baš ništa nisu za sebe zadržali. Htio je da se tako ispune riječi svetoga evanđelja i da se spriječi sablazan, ako bi netko od svog imanja nešto zadržao. Zato je pravi patrijarh siromaha u Ankonskoj marki nekom, koji je molio da bude primljen u Red, odgovorio: »Ako se želiš pridružiti Kristovim siromasima, sve svoje razdijeli siromasima svijeta.« Čuvši to, čovjek je otišao i, vođen tjelesnom ljubavlju, sve svoje ostavio svojima, a siromasima ništa. Kad je sveti čovjek saslušao njegov izvještaj, nemilo ga je ukorio rekavši: »Idi svojim putem, brate muho, jer još *nisi izišao iz svoje zemlje, iz zavičaja i doma očinskoga* (Post 12,1). Svoje si dao svojim rođacima i prikratio siromahe, zato nisi vrijedan svetoga siromaštva. Počeo si s tijelom i duhovnoj zgradi postavio nesiguran temelj.«

Tjelesni se čovjek vratio svojima i natrag zatražio svoje. Budući da to nije htio ostaviti siromasima, brzo je napustio odluku da pođe za krepošću.

4. Kad je u boravištu kod Svete Marije u Porcijunkuli neko vrijeme vladala velika neimaština te nije bilo moguće izići u susret potrebama braće gostiju koja su pridolazila, čovjeku je Božjem došao njegov zamjenik i prikazao mu neimaštinu braće. Zatražio je da bi mu dopustio zadržati neke stvari novaka koji ulaze u Red da bi im braća u zgodno vrijeme mogla pribjeći i potrošiti ih.

Na to mu je čovjek Božji, koji je dobro poznavao Božju misao, rekao: »Daleko bilo to od nas, predragi brate, da bismo poradi bilo kojeg čovjeka učinili nešto nedopušteno protiv *Pravila*. Više volim da ogoliš oltar slavne Djevice, kad to zatraži potreba, nego da bilo što, makar i posve neznatno, učiniš protiv zavjeta siromaštva i protiv opsluživanja evanđelja. Blaženoj će naime Djevici biti milije budemo li sveto evanđelje savršeno opsluživali i ogolili njezin oltar nego da oltar bude urešen, a da se savjet njezina Sina ne uvaži.«

5. Kad je čovjek Božji nekom zgodom s pratiocem prolazio Apulijom nedaleko od Barija, na putu je našao veliku kesu koja bijaše gotovo puna novca, a pučki su je zvali »funda«. Pratilac je upozorio Kristova siromaha i uporno ga nagovarao da podigne kesu sa

zemlje, a novac da razdijeli siromasima. Čovjek je Božji to otklonio. Tvrdio je da je u nađenoj kesi đavlova lukavština i da brat ne preporučuje nešto zaslužno, nego grijeh, jer se radi o prisvajanju i darivanju tuđega. Udaljiše se s toga mjesta i požuriše da završe započeto putovanje. No brat je, zaveden ispraznom pobožnošću, čovjeku Božjem dosađivao kao da mu nije stalo do nevolje siromaha. Blagi je čovjek pristao da se vrati na ono mjesto, ali ne zato da ispuni bratovu volju, nego da otkrije đavolsku varku. Vratio se dakle s bratom i s još nekim mladićem, koji je onuda putovao, do »funde«. Pošto su se najprije pomolili, naredio je pratiocu da kesu podigne. Prestrašeni se brat zaprepastio jer je već osjetio đavolsku rugobu. Ipak je zbog svete poslušnosti potisnuo sumnju srca i rukom posegao za kesom. I gle, iz kese iskoči silna zmijurina i zajedno s njom iščezne.

Tako se razotkrila đavolska prijevara. Kad je tako raskrinkana lukavština neprijateljske varke, sveti je čovjek rekao pratiocu: »Novac, brate, nije za sluge Božje ništa drugo nego đavao i zmija otrovnica.«

6. Nakon toga je sveti čovjek, putujući po potrebi u Sienu, doživio nešto čudesno. Između mjesta Campilia i San Quirico na jednoj prostranoj ravnici dođoše mu u susret tri siromašne žene koje bijahu u svemu slične: po stasu, po dobi, po obličju. Počastiše ga neobičnim pozdravom: »Dobro nam došla, gospođo Siromaštino!« Kad je istiniti ljubitelj siromaštine to čuo, silno se obradovao, jer na sebi nije imao ništa tako dražesno osim onoga što su one opazile. Nakon toga ih je odmah nestalo.

Kad su braća pratioci vidjeli kako su jedna drugoj neobično slične i kad su razmišljali o pozdravu, susretu i tajanstvenom nestanku, nisu bez razloga zaključili da to u vezi sa svetim čovjekom ima neko značenje.

One tri siromašne, posve slične žene koje im dođoše u susret, tako neobično pozdraviše i najednom iščeznuše očito su predstavljale ljepotu evanđeoskog savršenstva, naime ljepotu čistoće, poslušnosti i siromaštva.

Odlučio je proslaviti se po povlastici Siromaštine, koju običavaše nazivati sad majkom, sad zaručnicom, sad gospodaricom. Siromaštinom je želio nadmašiti sve ostale, jer je od nje naučio da se od sviju smatra najnižim. Ako bi kad opazio koga tko je po svom vanjskom izgledu bio od njega siromašniji, odmah bi sebe prekorio i potaknuo da ostvari nešto slično, kao da se natjecao sa suparnicom Siromaštinom, bojeći se da će ga u onome drugom pobijediti.

Desilo se da je idući putem sreo nekog siromaška. Kad je ugledao njegovu golotinju, skrušenim je srcem i plačnim glasom rekao pratiocu: »Uvelike nas postiđuje bijeda ovoga čovjeka, jer mi kao

veliko bogatstvo izabrasmo Siromaštinu, a gle, ona većma odsijeva na ovome.«

7. Sluga je svemogućega Boga iz ljubavi prema svetom siromaštvu radije upotrebljavao milostinju koja je isprošena od vrata do vrata negoli onu koja im je donesena. Kad bi ga gdjekada pozvale odlične osobe da ga počaste obilnim stolom, on bi najprije po obližnjim susjednim kućama prosio komadiće kruha, a zatim bi, obogaćen bijedom, sjeo za obilan stol.

I kad je jednoć, pozvan od gospodina Ostijskoga, koji je Kristova siromaha izvanredno volio, učinio to isto, pa kad se biskup potužio da mu je umanjio čast, jer je naime kao pozvani gost pošao prositi milostinju, sluga je Božji odgovorio: »Veliku sam vam, gospodine, iskazao čast kad sam počastio većega Gospodina. Gospodinu se naime sviđa siromaštvo, a napose ono koje je dragovoljno prihvaćeno radi Krista. To kraljevsko dostojanstvo što ga je prigrlio gospodin *Isus postavši siromašan* da bi nas obogatio svojim siromaštvom (2 Kor 8,9) i da bi nas kao istinite siromahe po duhu učinio kraljevima i baštinicima nebeskoga kraljevstva ne želim ostaviti poradi 'feuda' lažna bogatstva što vam je dano samo privremeno.«

8. Kad bi gdjekada poticao braću na prošnju milostinje, poslužio bi se ovim riječima: »Pođite« – rekao bi – »jer su Manja braća u ovo posljednje vrijeme svijetu posuđena da bi izabrani među njima ispunili ono zbog čega će ih Sudac pohvaliti, kad budu čuli onu nada sve slatku riječ: »Što god ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili« (Mt 25,40). Govorio je kako je ugodno prositi pod imenom Manje braće koju je Učitelj evanđeoske istine u nagradi pravednika tako značajno istaknuo.

Na najveće je blagdane, kad bi bilo zgodno, običavao prositi govoreći kako se na svetim siromasima ispunja ona proročanska riječ koja glasi: *Kruh je anđeoski blagovao čovjek* (Ps 78,25). Rekao bi da je ono doista kruh anđeoski koji je isprošen za ljubav Božju i na poticaj anđela; udijeljen im je iz ljubavi, sveta Siromaština im ga skuplja od vrata do vrata.

9. Kad je jednom na sam sveti Uskrs boravio u nekom samotištu koje bijaše toliko udaljeno od ljudskog naselja da mu nije bilo zgodno prositi, sjetio se Onoga koji se toga dana ukazao na putu za Emaus te je poput stranca i siromaha (usp. Lk 24,13) od same braće prosio milostinju. A kad je na taj način ponizno dobio milostinju, upravio im je svetu pouku da bi, prolazeći pustinjom ovoga svijeta, poput stranaca i pridošlica, kao pravi Hebreji, u duhu siromaštva neprestano slavili Gospodinovu Pashu, tj. prijelaz *s ovoga svijeta k*

Ocu (Iv 13,1). Budući da se u prošnju milostinje nije išlo iz želje za dobitkom, nego za slobodom duha, bilo je očito kako se Bog, Otac siromaha, o njemu posebno brine.

10. Dogodilo se jednom u Noceri. Sluga se Božji pritisnut bolešću, sa svečanom pratnjom, koju mu je zbog posebna štovanja poslao asiški narod, vraćao u Asiz. Kad su, vozeći slugu Božjega, stigli do zaseoka koji se zove Satriano, glad i vrijeme zahtijevali su svoje. Zato otiđoše u mjesto. A kad ne mogoše ništa nabaviti, vratiše se praznih ruku. Na to će im sveti čovjek: »Niste ništa dobili zato što ste se većma pouzdavali u svoje muhe negoli u Boga.« Novac je nazvao muhama. »Dajte se vratite« – rekao im je – »te po kućama koje obiđoste umjesto naplate ponudite ljubav Božju i ponizno zaprosite milostinju. I nemojte u lažnom uvjerenju misliti da je to ružno i bijedno, jer je onaj veliki Milostinjar[45] nakon grijeha darežljivom blagošću sve udijelio kao milostinju.«

Vitezovi potisnuše sram i dragovoljno pođoše u prošnju. Više su toga »kupili« za ljubav Božju negoli za novac. Siromašni stanovnici toga mjesta, kad im je Bog ganuo srca, nisu im darežljivo pružili samo svoje nego i sami sebe. I tako se dogodilo da je neimaštinu, koju novac nije mogao ukloniti, uklonilo Franjino bogato siromaštvo.

11. U ono vrijeme, dok je Franjo ležao bolestan u samostanu nedaleko od grada Rietia, po svojoj ga je službi posjećivao neki liječnik. Kad mu se Kristov siromašak za obavljeni posao nije mogao primjereno odužiti, darežljivi je Bog, da ne bi liječnika otpustio bez nagrade, umjesto njega nagradio jednim dobročinstvom.

Kuća je toga liječnika, koju je upravo sagradio, uloživši u nju svekoliku svoju ušteđevinu, širokom pukotinom zida odozgor do dolje prijetila da će se doskora srušiti. Činilo se da ljudska vještina nije kadra spriječiti da se ne poruši. Liječnik se međutim potpuno pouzdao u zasluge svetoga čovjeka. S velikom je vjerom zamolio njegove drugove da bi mu dali nešto čega se čovjek Božji doticao svojim rukama.

Kad je na mnoge molbe dobio nešto od njegovih vlasi, stavio ih je te večeri u pukotinu svoje kuće. Kad je sutradan ustao, opazio je da se ona pukotina tako čvrsto stisnula da nije mogao ni ondje stavljene vlasi izvući, niti je mogao naći trag prvotne pukotine. Dogo-

---

45 Franjo Gospodina Boga, koji nam se objavljuje kao ljubav, dobrota i milosrđe naziva *Milostinjarom*. Na biskupskim i velikaškim dvorovima posebni su službenici siromasima dijelili milostinju pa su ih zato zvali milostinjari ili eleemosynarii.

dilo se da je taj liječnik, koji je marljivo služio ruševnom tijelu sluge Božjega, time otklonio opasnost rušenja vlastite kuće.[46]

12. Kad se čovjek Božji nekom drugom zgodom htio preseliti u jedno samotište da bi se ondje slobodnije prepustio kontemplaciji jer bijaše nemoćan, putovao je jašući na magaretu nekoga siromašnog čovjeka. Kad se taj čovjek, prateći u ljetnim danima Kristova slugu, zbog napora i duga puta umorio i iznemogao od užasne žeđi, usrdno je počeo vikati za svecem: »Evo, umrijet ću od žeđi, ako se odmah ne osvježim čašom hladne vode!«

Čovjek je Božji bez oklijevanja sjahao s magareta. Kleknuo je na zemlju, podigao ruke prema nebu i nije prestajao moliti dok nije spoznao da je uslišan. Kad je napokon dovršio molitvu, rekao je čovjeku: »Požuri k onoj stijeni i ondje ćeš naći živu vodu koju ti je ovoga časa Krist izveo iz kamena da se napiješ.«

O, kako zapanjuje Božje dostojanstvo koje se tako spremno priklanja svojim slugama! Žedni čovjek pije vodu koja je zbog kreposti molitelja izvedena iz stijene. I napio se iz *najtvrđe stijene* (usp. 2 Kr 4). Ondje prije toga nije bilo vodenoga izvora niti ga se, kao što je pomno ispitano, poslije toga moglo naći.

13. Kako je Krist poradi zasluga svoga siromaška umnožio hranu na moru – o čemu će se govoriti poslije – dovoljno je da se samo spomene kako je neznatnom milostinjom koja mu je pružena kroz više dana od smrtne opasnosti sačuvao mnoge. Iz toga se može jasno vidjeti: kao što je sluga svemogućega Boga po izvođenju vode iz stijene bio sličan Mojsiju, tako je po umnoženju hrane bio sličan Elizeju.

Neka dakle od Kristovih siromaha bude daleko svako nepouzdanje. Ako je naime Franjino siromaštvo pružilo toliko obilje svega da je čudesnom snagom izlazio u susret potrebama onih svojih dobročinitelja koji su mu pomagali, te nisu bili u pitanju ni hrana, ni piće, ni kuća, kad su zatajili snaga i novac, i vještine i naravi. Daleko će se lakše doći do onoga što božanska providnost po uobičajenom redu pruža općenito. Ponavljam: ako je suha stijena na siromaškove riječi žednomu pružila obilan napitak, sigurno neće svoju poslušnost uskratiti ni onima koji su zbog Početnika svega stvorenoga sve ostavili.

[46] Ovaj se čudesni događaj nalazi samo u sv. Bonaventure, a dogodio se u samotištu Fonte Colombo, odnosno u gradu Rietiu.

VIII. POGLAVLJE

Franjina unutrašnja pobožnost i kako su mu bili privrženi nerazumni stvorovi

1. Prava pobožnost, koja je prema sv. Pavlu za sve korisna (1 Tim 4,8), Franjino je srce toliko ispunjala i zahvaćala mu unutrašnjost te se činilo da je cijeloga čovjeka Božjeg osvojila. Ona ga je po molitvi uzdizala k Bogu, po suosjećanju preoblikovala u Krista, po predusretljivosti priklanjala čovjeku, a po sveopćem povezivanju s pojedincima vraćala ga u stanje prvotne nedužnosti. Premda ga je nježno poticala na sve, ipak, kad je gledao kako se duše otkupljene dragocjenom krvlju Isusa Krista kaljaju prljavštinom grijeha, oplakivao ih je s toliko nježne samilosti da ih je poput majke danomice rađao u Kristu. I to je bio glavni razlog da je toliko štovao službenike riječi Božje, jer oni *svom pokojnom bratu podižu potomstvo* (Pnz 25,6), naime Kristu, koji je propet za grešnike, po njihovu obraćenju i nježnom brigom podižu i brižljivom ljubavlju upravljaju.[47] Ovakva je služba samilosti, tvrdio je on, *Ocu milosrđa* (2 Kor 1,3) draža od svake žrtve, napose ako se to čini iz savršene ljubavi te se na tome većma radi primjerom negoli riječju, većma suznom molitvom negoli rječitim govorom.

2. Zato je govorio da treba žaliti propovjednika koji nema prave pobožnosti, bilo da u propovijedi ne ide za spasom duša, nego za vlastitom slavom, bilo da grešnim životom ruši ono što istinskim naukom izgrađuje. Kazao je da ovakvom treba pretpostaviti brata jednostavna i nerječita koji dobrim primjerom potiče druge na dobro. One je poznate riječi: *Nerotkinja rađa sedam puta* (1 Sam 2,5) tumačio ovako: »Nerotkinja« – rekao je – »siromašni je brat koji u Crkvi nema dužnost da rađa djecu. Taj će na sudu *roditi* mnoge jer će Sudac njegovoj slavi pribrojiti one koje sada svojim privatnim molitvama obraća Kristu. *Koja ima mnogu djecu, gubi svježinu*, jer će tašt i brbljav propovjednik, koji se sada raduje mnogima kao da su njegovom snagom rođeni, tada spoznati da on u njima nema ništa svoje.«

3. Budući da je pobožnim srcem čeznuo i plamenim žarom izgarao za spasom duša, kazivao je da ga ispunjaju najugodniji miomiri-

---

[47] Bonaventura na mističan način primjenjuje tzv. leviratski zakon Starog zavjeta na propovjednike evanđelja i Krista. Prema spomenutom je zakonu, ako bi neki Izraelac umro bez potomstva, njegov brat bio dužan oženiti se pokojnikovom udovicom da mu podigne potomstvo i tako sačuva ime. Krist je kao čovjek naš brat. Propovjednici i ispovjednici, kad grešnika vrate na put spasenja, kad ga »nanovo rode«, kao posrednici i djelitelji milosti podižu mu potomstvo.

si i kao da biva pomazan najskupocjenijom pomašću, kada dočuje kako miomirisni dobar glas svete braće koja su raspršena po svijetu privlači mnoge na put istine. Slušajući takve vijesti, u duhu je kliktao, najpoželjnijim je blagoslovima obasipao onu braću koja riječju ili djelom Kristovoj ljubavi privode grešnike.

A oni koji su sveti Red okaljali grešnim djelima pogođeni su najtežom osudom njegova prokletstva: »Presveti Gospodine« – rekao je – »neka od Tebe, od cijeloga nebeskog dvora i od mene neznatnoga budu prokleti oni koji svojim zlim primjerom kvare i ruše ono što si po svetoj braći ovoga Reda sagradio i graditi ne prestaješ!«

Često ga je snalazila tolika žalost zbog sablazni malenih te je mislio da će podleći da ga nije podržavala utjeha božanske blagosti. Kad je jednoć tako bio uznemiren zbog zlih primjera, tjeskobnim je srcem molio milosrdnog oca za sinove, i od Gospodina je primio ovaj odgovor: »Zašto se, siromašni čovječe, uznemiruješ? Zar sam te postavio pastirom nad svojim Redom zato da smetneš s uma da sam mu ja glavni zaštitnik? Zato sam postavio tebe, čovjeka jednostavna, da se ono što ću učiniti po tebi ne bi pripisivalo tebi, nego mojoj milosti. Ja sam Red podigao, ja ću ga čuvati i pasti, a mjesto onih koji otpadnu poslat ću druge, i to tako da ću, ako ne bi bilo rođenih, učiniti da budu rođeni; i kakvim god udarcima ovaj siromašni Red bude pogođen, ipak će ostati pošteđen.«[48]

4. Pred porokom ogovaranja koji je štetan po izvor ljubavi i milosti strahovao je kao pred zmijskim ujedom. Tvrdio je da je to najzatornija kuga i da je predobrom Bogu ogavno zbog toga što napadač mačem svoga jezika ubija duše, a zatim se hrani njihovom krvlju. Kad je jednom čuo da je neki brat ocrnjivao dobar glas drugoga, okrenuo se svom zamjeniku i rekao mu: »Ustani, ustani, pomno ispitaj i ustanoviš li da je optuženi brat nedužan, tužitelja oštro kazni i prokaži ga svima.«

Gdjekad bi određivao da se onaj koji je svoga brata lišio dobra glasa liši redovničke haljine; taj ne smije k Bogu dići svoje oči ako se prije toga ne pobrine da po mogućnosti vrati ono što je oduzeo svom bratu. Rekao je: »Napadačeva je zloća utoliko veća od razbojničke ukoliko nas Kristov zakon, koji se sastoji u opsluživanju ljubavi, obvezuje da većma želimo spas duše negoli tijela.«

---

[48] U danima velike krize zvanja, velikih sablazni i brojnih otpada, ovo Franji dano obećanje za nas predstavlja veliku utjehu i ispunja nas nadom koja nas neće postidjeti ni smutiti (usp. Rim 5, 5).

5. Posebnom je nježnošću prilazio onima koji su pogođeni bilo kakvom tjelesnom nedaćom. Ako je kod nekoga opazio neimaštinu, nestašicu nečega, nježnošću je svoga ljubaznog srca svraćao pozornost na Krista. Blagost mu bijaše urođena, a nadodana ljubav Kristova podvostručila ju je. Zato mu se srce upravo rastapalo prema siromašnima i bolesnima. Kojima nije mogao pružiti ruku, pružio bi im osjećaje.

Jedanput se dogodilo da je neki brat grublje odgovorio siromahu koji je u nezgodan čas zatražio milostinju. Kad je samilosni ljubitelj siromaha to dočuo, naredio je tom bratu da se gol ničice prostre do siromahovih nogu, da se prizna krivim i zatraži da mu pomogne molitvom i oproštenjem. Kad je dotični to učinio, otac je blago rekao: »Dok, brate, gledaš siromaha, preda te je on postavljen kao zrcalo da u njemu gledaš Gospodina i Njegovu siromašnu Majku. Na sličan način promatraj na bolesnicima slabosti što ih je na se preuzeo Gospodin. Budući da je i on sam, najkršćanskiji siromah, u svim siromasima gledao lik Kristov, zato, ako bi mu nešto bilo dano što je nužno za život, kad bi se s njima sreo, ne bi im to samo darežljivo ustupio nego je bio mišljenja da im se to mora vratiti kao da je njihovo vlastito.

Desilo se jednoć da mu je, kad se vraćao iz Siene, u susret došao neki siromah, a Franjo je zbog bolesti preko habita bio zaogrnut ogrtačićem. Kad je samilosnim okom ugledao bijedu spomenutoga siromaha, rekao je svom pratiocu: »Ogrtač moram vratiti ovome siromašku, jer je njegov. Samo smo ga posudili, dok se ne namjerimo na nekoga siromašnijeg.« A subrat se, imajući na pameti potrebu ljubaznog oca, odlučno suprostavio da ne bi izišao u susret drugom, a sebe zanemario. On na to reče: »Mišljenja sam da bi mi veliki Milostinjar to uračunao kao krađu, ako ovo što nosim ne bih dao onome kome je potrebnije. Zato je za sve što mu se davalo za njegove tjelesne potrebe od darovatelja običavao zatražiti dopuštenje da to slobodno smije ustupiti onome na koga se namjeri i procijeni da je u većoj potrebi. Nije štedio baš nijedne stvari: ni ogrtače, ni tunike, ni knjige, ni ures oltara, a da sve to ne bi, kad bi mu se pružila prilika da izvrši obvezu ljubavi, udijelio potrebnicima. Više je puta, kad bi putujući sreo siromahe koji su nosili kakav teret, njihovu teretu podmještao svoja slabašna ramena.

6. Promatrajući Boga kao prvi početak svega, ispunjen silnom ljubavlju, i najneznatnije bi stvorove nazivao imenima brata i sestre. To je činio zato što je znao da kao i oni imaju istoga zajedničkog početnika – Boga. Ipak je srdačnije i nježnije volio one stvorove koji nas svojom naravnom sličnošću podsjećaju na Kristovu ljubaznu blagost i predstavljaju ga znakovitošću Svetoga pisma. Često bi ot-

kupio jaganjce koje su vodili na klanje, sjećajući se onoga najkrotkijega Jaganjca koji je htio biti odveden u smrt da bi otkupio grešnike (usp. Iz 53,7).

Kad je sluga Božji jednom zgodom bio gostom samostana San Verecondo u gubbijskoj biskupiji, te se noći ojanjila jedna ovca. Našla se tu i vrlo goropadna svinja koje nije poštedjela nedužnoga života, nego je janje okrutnim ujedom zadavila.

Kad je to čuo blagi otac, bio je ganut divnim suosjećanjem. Imajući na pameti Jaganjca bez ljage, pred svima je počeo naricati zbog smrti janješca govoreći: »Jao meni, brate jaganjčiću, nedužna životinjice, bila prokleta ona okrutnica koja te usmrtila i neka od nje ne pojede ništa ni čovjek ni životinja!« I gle čuda! Opaka je krmača odmah počela slabiti i tri je dana tjelesno ispaštala kaznu dok napokon nije podlegla i uginula.

Ta krmača bi bačena u samostanski opkop i ondje je dugo ležala. Sasušila se poput daske te tako nije postala hranom ni jednom gladnom stvoru. Neka zato ljudska opakost vidi kakvom će kaznom konačno biti udarena, ako je tako strašnom smrću pogođena životinjska okrutnost. Neka promisli i pobožni vjernik kako je ljubav sluge Božjega imala čudesnu snagu i veliku milinu da mu se na svoj način pokoravala i životinjska narav.

7. Putujući pored grada Siene, namjerio se na veliko stado ovaca koje su pasle. Kad ih je po svom običaju pozdravio, prestadoše pasti i dotrčaše k njemu. Podigoše svoje glave, usmjeriše u nj svoje poglede pa su ga promatrale. Toliko su mu se radovale da su se i pastiri i braća divili, gledajući kako mu se neobično raduju i jaganjci pa i sami ovnovi.

Nekom je drugom zgodom kod Sv. Marije u Porcijunkuli netko čovjeku Božjem poklonio ovcu. Iz ljubavi prema nedužnosti i jednostavnosti, a ovca to posjeduje po svoj naravi, primio ju je sa zahvalnošću. Bogoljubni je čovjek poticao ovčicu da slavi Gospodina i da ne dosađuje braći. Ovca je, kao da shvaća pobožnost čovjeka Božjega, njegovu opomenu brižno obdržavala. Dok je naime slušala kako braća u koru pjevaju, i ona je, ulazeći u crkvu, bez ičijeg poticaja pokleknula, a pred oltarom bi Djevice, Jaganjčeve Majke, zablejala, kao da ju je željela pozdraviti. Osim toga je, kad bi se podizalo presveto Tijelo Kristovo unutar misnog slavlja, klecala na koljena kao da je htjela nepobožne prekoriti, a Kristu odane pozvati na čašćenje Sakramenta.

U Rimu je neko vrijeme iz poštovanja prema onom najkrotkijem Jaganjcu uza se imao neko janješce koje je prigodom svog odlaska povjerio na čuvanje plemenitoj gospođi Jakobi iz Settesolija. Janje je, kao da ga je svetac uputio u duhovne stvari, kad bi gospođa išla

u crkvu, dok je ondje boravila i kad se vraćala, nerazdruživo bilo uz nju. Ako bi gospođa u jutarnjim satima oklijevala ustati, janje bi je, ustavši, tjeralo roščićima i poticalo blejanjem, pokretima i znakovima da požuri u crkvu. Zbog toga je gospođa tog jaganjca, Franjina učenika koji je već postao učiteljem pobožnosti, čuvala kao nešto čudesno i drago.

8. Nekom drugom zgodom u Grecciu čovjeku Božjem poklonjen je živ zečić. Kad ga slobodna staviše na zemlju, mogao je pobjeći kamo god je htio. Na poziv je dobrog oca trkom požurio u njegovo krilo. Franjo ga je toplim osjećajem srca zagrlio te se činilo da s njim suosjeća i poput majke ga je nježnim riječima opomenuo neka ne dopusti da ga ponovno uhvate. Pustio ga je da slobodno ode. Pa kad ga je i više puta stavio na zemlju i potaknuo da ode, zečić se svaki put vratio u očevo krilo, kao da je nekim tajnim osjetilom osjećao njegovu ljubav; braća su ga napokon na očevu zapovijed odnijela na samotno, sigurnije mjesto.

Na sličan je način na otoku Peruđinskog jezera (Lago Trasimeno) ulovljen kunić i darovan čovjeku Božjem. Dok je od drugih bježao, s povjerljivom se sigurnošću prepuštao njegovim rukama i krilu.

Kad se Rietskim jezerom vozio prema samotištu Greccio, neki mu je ribar iz poštovanja poklonio jednu riječnu pticu. Kad ju je Franjo radosno primio i raširenih ruku poticao da odleti, ona nije htjela otići. Na to je otac uzdignutim pogledom prema nebu ostao dugo u molitvi i nakon sat vremena kao da se odnekle vratio k sebi, ponovno je ptici umiljato naredio da zahvali Gospodinu i odleti. Primivši blagoslov i dopuštanje, nekim je kretnjama krila izrazila svoju radost i odletjela.

Na sličan mu je način na istom jezeru darovana velika, živa riba. Po svom ju je običaju nazvao sestrom i stavio u vodu pokraj čamca. Riba je pred čovjekom Božjim igrala i, kao da je bila privezana njegovom ljubavlju, od čamca se nije udaljavala dok je nije prethodno blagoslovio i dopustio da otpliva.

9. Kad je jednom drugom zgodom s nekim bratom putovao preko mletačkih močvara, namjerio se na vrlo veliko mnoštvo ptica koje su sjedile na grmlju i pjevale. Kad ih je spazio, rekao je pratiocu: »Sestre ptice hvale svoga Stvoritelja. Dok posred njih prolazimo, pjevajmo hvale Gospodinu i kanonske časove.«

Kad stigoše među ptice, one se ne maknuše s mjesta. A kada zbog njihova cvrkutanja, dok su molili časoslov, nisu jedan drugoga mogli čuti, sveti se čovjek okrenuo prema pticama i rekao im: »Sestre ptice, prestanite pjevati dok mi Bogu ne izgovorimo dužne pohvale!« I one odmah utihnuše. Tako su dugo ustrajale u šutnji dok

od Božjega sveca, nakon dugih časova i pohvala, ne dobiše dopuštenje da pjevaju. Kad im je čovjek Božji dopustio, nastaviše svoje pjevanje kao i obično.

Kod Svete Marije Porcijunkulske pokraj ćelije čovjeka Božjega na smokvi sjedio je cvrčak i pjevao. Budući da je Gospodinova slugu, koji bijaše vičan diviti se Stvoriteljevoj veličini i u malim stvarima, svojim pjevanjem češće poticao na to da slavi Boga, jednog dana ga je pozvao, a cvrčak, kao da je poučen s neba, doleti na svečevu ruku. I kad mu je otac rekao: »Pjevaj, brate moj cvrčku, svojom pjesmom slavi Gospodina, Stvoritelja!«, cvrčak je bez oklijevanja počeo pjevati i nije prestao dok na očevu zapovijed nije odletio na svoje mjesto. Ondje je ostao osam dana. Svakog bi dana na očevu zapovijed dolazio, pjevao i odlazio. Napokon je čovjek Božji rekao subraći: »Podajmo već slobodu svom bratu cvrčku. Svojom nas je pjesmom dosta razveseljavao i osam nas dana poticao na to da slavimo Boga.« I čim je cvrčak dobio dopuštenje, odmah se udaljio i više se ondje nije pokazivao, kao da se na neki način nije usuđivao prestupiti svečev nalog.

10. Dok je bolovao u Sieni, neki mu je plemić poslao netom ulovljena, živa fazana. Kad je fazan ugledao i čuo svetoga čovjeka, odmah se uza nj toliko prijateljski priljubio da se ni na jedan način nije dao od njega odvojiti. Više je naime puta bio ostavljen u vinogradu, izvan boravišta braće, da ako hoće odleti, ali se svaki put brzim trkom vraćao k ocu, kao da ga je on cijelo vrijeme uzgajao i milovao.

Nakon toga su ga darovali nekom čovjeku koji je iz poštovanja običavao posjećivati slugu Božjega. Fazanu kao da je bilo mrsko što je udaljen od dobrog oca pa zato nije htio ništa jesti. Kad je napokon vraćen sluzi Božjem, čim ga je ugledao, različitim je pokretima tijela očitovao svoju radost i odmah je počeo pohlepno jesti.

Kad je Franjo stigao u samotište Alvernu da proposti četrdesetnicu na čast sv. Mihaela arkanđela, oko njegove ćelijice lijetale su svakovrsne ptice, kao da su se radovale njegovu dolasku. Umiljatim pjevanjem i radosnim kretnjama kao da su htjele dobroga oca pozvati i nagovoriti da bi se ondje trajno nastanio. Kad je svetac to opazio, rekao je svom subratu: »Vidim, brate, volja je Božja da ovdje proboravimo neko vrijeme. Čini se da su sestre ptice toliko radosne zbog naše nazočnosti.« Dok je tako ondje boravio, uvelike se s njim sprijateljio sokol, s njim se tijesno povezao i ondje se ugnijezdio. Noću ga je naime uvijek pretjecao svojim pjevanjem i glasanjem u onaj sat kad je sveti čovjek običavao moliti božanski časoslov. To sluzi Božjem bijaše vrlo drago, napose zato što je tolika briga koju je sokol o njemu vodio otklanjala od njega svaku tromost.

Kad je Kristova slugu mučila bolest više nego obično, sokol ga je štedio i nije tako točno kao inače upozoravao na bdjenje. U osvit bi dana, kao da ga je sam Bog poučio, zvoncem svoga glasa tiho pozvonio.

Očito je naime kako je i ona radost svakovrsnih ptica i ono sokolovo pjevanje bilo božansko pretkazivanje, kako je božanski proslavitelj i pobožnik, uzdignut na krilima kontemplacije, imao tom zgodom biti počašćen serafovim ukazanjem.

11. Dok je neko vrijeme boravio u samotištu kod Greccia, ono su mjesto snašle mnoge nedaće. Mnoštvo je naime grabežljivih vukova odnosilo ne samo stoku nego je ugrožavalo i ljude, a tuča bi svake godine opustošila usjeve i vinograde.

Kad je blagovjesnik svetog evanđelja jednom propovijedao, rekao im je: »Na čast i slavu svemogućega Boga kunem vam se da će vas sva ova pokaranja ostaviti, Bog će vas milosrdno pogledati i umnožit će vam vremenita dobra, ako mi povjerujete i sebi se smilujete, ako obavite iskrenu ispovijed i *budete donosili plodove dostojne obraćenja* (Mt 3,8). Ponovno vas upozoravam da će se Božja kazna ponoviti ako se za dobročinstva pokažete nezahvalnima i ako se *vratite natrag bljuvotini* (Izr 26,11); kazna će se podvostručiti i još će se veći *gnjev izliti na vas*« (Joz 22,18). I tako od onoga časa, jer se obratiše i poslušaše njegovu opomenu, presta uništavanje, iščeznuše opasnosti, vukovi više nisu nanosili nikakve štete, a ni tuča. Štoviše, ako bi kada tuča zahvatila susjedna polja kad bi se približila njihovim međama, ondje bi se zaustavila ili bi skrenula na drugi kraj. I tuča i vukovi održavali su obećanje dano čovjeku Božjem te više nisu ni pokušavali protiv zakona ljubavi bješnjeti na ljude koji se obratiše, dokle god prema ugovoru nisu učinili nikakvo zlo protiv svetih Božjih zapovijedi.

Treba dakle smjerno častiti pobožnost blaženoga čovjeka, koja bijaše tako neobično privlačiva i snažna da je krotila divljinu, pripitomljavala šumsku zvjerad, a pitome životinje bivale su poučljive. Zapovijedi je paloga čovjeka podvrgavala životinjsku narav. To je ona pobožnost koja je, pošto je sklopila savez sa stvorovima, *korisna za sve, njoj je obećan sadašnji i budući život* (1 Tim 4,8).

IX. POGLAVLJE

Žar ljubavi i želja za mučeništvom

1. Tko je kadar prikazati žarku ljubav kojom je plamtio Zaručnikov prijatelj Franjo? Sav je naime, obuzet plamenom Božje ljubavi, izgledao kao neki *užareni ugljen* (Ps 18,13–14). Čim bi čuo za

»Božju ljubav«, odmah bi živnuo, ustitrao, rasplamtio se kao da mu je vanjskim glasom taknuta unutrašnja struna srca. Pružanje takva uzdarja za milostinju smatrao je plemenitom rastrošnošću, a one koji su je manje cijenili od novca smatrao je neljudima. Već je sama neprocjenjiva vrijednost ljubavi Božje dovoljna da sebi pribavimo nebesko kraljevstvo, pa zato moramo mnogo ljubiti ljubav Onoga koji je nas mnogo ljubio.

A da bi ga sve poticalo na Božju ljubav, *radovao se svim djelima Gospodinovih ruku* (Ps 92,5) i po promatranju se divnih prizora uzdizao do smisla i uzroka sviju stvari. Među lijepim je stvarima motrio Najljepšega i po stopama utisnutim u stvari posvuda je slijedio *Ljubljenoga*. Od svega je sebi pravio ljestve po kojima se uspinjao da zagrli onoga koji je *sav poželjan* (Pj 5,16–17). Žarom je nečuvene pobožnosti u pojedinim stvorovima kao u potočićima kušao onu izvornu dobrotu i slušao kao neku rajsku pjesmu u suglasju snaga i čina koji su im dani od Boga. Po uzoru na kralja Davida umiljato ih je poticao da hvale Gospodina.

2. Isus Krist propeti neprestano je poput *stručka smirne boravio na njegovu srcu* (Pj 1,12). Po izvanrednom se žaru ljubavi želio u njega posvema preoblikovati.

Po daru se posebne pobožnosti prema njemu od svetkovine Bogojavljenja kroz četrdeset neprekidnih dana – u ono naime vrijeme kad je Gospodin skrovito boravio u pustinji – povlačio na samotna mjesta i zatvarao u ćeliju. Neprekidno se, koliko je mogao, uzimajući neznatne količine hrane i pića, prepuštao postu, molitvi i Božjim pohvalama. Silan ga je osjećaj tako unosio u Krista, ali je i Ljubljeni isto tako uzvraćao njemu povjerljivom ljubavlju te se činilo kao da je sluga Božji pred sobom neprestano osjećao nazočnost samog Spasitelja, kao što je to jednom zgodom u povjerenju otkrio braći.

Prema sakramentu Gospodinova Tijela plamtio je žarom svih srdaca. Zanosno se divio onom uzvišenom dostojanstvu i neshvatljivoj ljubavi. Često se tako pobožno pričešćivao da je i druge poticao na pobožnost. Kad bi pristupio slatkom blagovanju neokaljanog Jaganjca, činilo se kao da je duhom pijan i mnogo je puta upadao u zanos.

3. Majku Gospodina Isusa Krista ljubio je neizrecivom ljubavlju zato što je Gospodina veličanstva učinila našim bratom i što smo po njoj postigli milosrđe. Nakon Krista najviše se pouzdavao u nju. Nju je izabrao da bude zagovornicom njemu i njegovima. Njoj je na čast pobožno postio od svetkovine apostola Petra i Pavla do svetkovine Uznesenja. S anđelima je, koji plamte divnim žarom i uzdižu se k Bogu raspaljujući duše izabranih, bio povezan neraskidivom vezom

ljubavi te je iz pobožnosti prema njima, počevši od Uznesenja slavne Djevice, četrdeset dana postio i neprestano se bavio molitvom. Zbog žarka revnovanja za spasenje sviju bio je posebnom ljubavlju privržen blaženom Mihaelu arkanđelu, jer on vrši službu predvoditelja duša (k Bogu). Sjećajući se sviju svetih koji kao *ognjeno kamenje* (Ez 28,14) u dušama ponovno raspaljuju božansku vatru, sve je apostole, a napose Petra i Pavla, štovao s najvećom pobožnošću zbog žarke ljubavi kojom su ljubili Krista. Iz poštovanja i ljubavi prema njima posvećivao je Gospodinu post posebne četrdesetnice. Kristov siromašak ne imađaše ništa više nego samo *dva novčića* (Mk 12,42), tijelo naime i dušu; i samo je to mogao pružiti darežljivom ljubavlju.[49] Po Kristovoj je ljubavi tako reći sve vrijeme po strogom postu neprestano prinosio svoje tijelo, a po žarkoj ljubavi svoj duh. Tako je vani, u predvorju, prinosio potpunu žrtvu, a iznutra, u hramu, žrtvu tamjana.

4. Izvanredno predanje i ljubav neprestano su ga uzdizale k božanskim stvarima te je njegova osjećajna naklonost sve više rasla prema predstavnicima prirode i milosti. Kakvo onda čudo ako je njega, koga je ljubav srca pobratila s ostalim stvorovima, ljubav Kristova učinila bratskijim prema onima koji su obilježeni slikom Stvoriteljevom i otkupljeni krvlju Spasiteljevom. Nije se smatrao prijateljem Kristovim ako se ne bi brinuo za duše što ih je Krist otkupio. Naglašavao je da se ništa ne smije pretpostavljati spasu duša. To je napose dokazivao time što se Božji Jedinorođenac udostojao za duše visjeti na križu. Odatle mu ona izdržljivost u molitvi, dosjetljivost u propovijedi i zanos u pružanju primjera. Zato, kad god bi mu se predbacivalo da je prestrog, tada bi rekao da je drugima dan za uzor. Premda mu je tijelo bilo nedužno, jer se već svojevoljno podvrgavalo duhu i nije ga zbog grijeha trebalo bičevati, ipak ga je, da bi pružio dobar primjer, uvijek nanovo kažnjavao i opterećivao te je radi drugih išao mučnim putovima. Rekao je: »*Kad bih govorio ljudske i anđeoske jezike, a ljubavi ne bih imao* (1 Kor 13,1–3) i kad bližnjima ne bih pružao primjere kreposti, drugima bih koristio malo, a sebi ništa.«

5. Žarkim je plamenom ljubavi zaviđao svetim mučenicima na njihovu trijumfu. U njima nije bilo moguće ugasiti ni plamena ljubavi niti im se mogla umanjiti srčanost. Zato je i sam, raspaljen onom

---

[49] Franjo je postupao poput siromašne udovice koja je, bacivši u milostinjar dva novčića, velikodušnom darežljivošću darovala hramu sve što je imala. Njegova duša i njegovo tijelo bili su kao »dva novčića« i Franjo ih je kao žrtvu i miomirisni kad neprestano prinosio Božjem veličanstvu.

savršenom ljubavlju koja *izgoni strah* (1 Iv 4,18), po čežnji za mučeništvom sebe prikazivao Gospodinu kao živu žrtvu da bi se odužio Kristu koji je umjesto nas umro, ali i da ostale potakne na ljubav prema Bogu. Šeste je naime godine nakon svog obraćenja, izgarajući od želje za mučeništvom, odlučio otploviti u Siriju da propovijeda kršćansku vjeru i obraćenje Saracenima i drugim nevjernicima. Kad se ukrcao na lađu da bi onamo otplovio, nepovoljni vjetrovi prisilili su ga da se iskrca na obali Sklavonije.[50]

Kad se tako ondje zadržao neko vrijeme i nije se mogao namjeriti na lađu koja bi u to vrijeme onamo plovila, smatrao je da mu se želja izjalovila pa je zamolio neke mornare, koji su plovili u Ankonu, da bi ga Bogu za ljubav povezli sa sobom. Budući da nije imao čime platiti, odlučno su ga odbili. Čovjek se Božji međutim silno pouzdao u Božju dobrotu pa se s pratiocem kriomice ukrcao u lađu. Tu se našao i neki čovjek koga je, kako se s pravom vjeruje, poslao Bog radi svoga siromaška. Taj je sa sobom donio potrebne hrane i s lađe pozvao nekog bogobojaznika te mu rekao: »Sve ovo brižno pričuvaj za siromašnu braću koja se skrivaju u lađi te im onda kad ustreba ljubazno pruži.«

Tako se i dogodilo. Zbog jakih vjetrova nisu mornari mogli nigdje pristati. Potrošili su svu zalihu hrane, a preostala je samo milostinja koju je siromašni Franjo primio odozgor. No budući da je toga bilo vrlo malo, božanska je moć to umnožila te je doteklo potrebama svih koji su zbog neprestana nevremena više dana proveli na moru sve tamo do ankonske luke. Kad su mornari uvidjeli da su po sluzi Božjem izbjegli mnogim opasnostima, a poznate su im bile strahovite pogibelji, jer vidješe djela Jahvina, čudesa njegova na pučini (Ps 107,24), zahvališe svemogućem Bogu koji se u svojim prijateljima i slugama pokazuje tako divan i ljubežljiv.

6. Kad je, napustivši more, počeo obilaziti zemljom da po njoj sije sjeme spasenja, u svoje je vrijeme stjecao rodne snopove. Budući da mu je veličina mučeništva toliko obuzela srce da je dragocjenu smrt za Krista većma želio negoli sve zasluge kreposti, zaputio se

---

50 Zemljopisnim imenom »Sclavonia« Bonaventura ne naziva današnju pokrajinu Hrvatske, Slavoniju, područje između Save i Drave, nego kao i ostali pisci onoga vremena tim imenom označuje krajeve južne Hrvatske. Na temelju ovog izvještaja ne može se sa sigurnošću ništa određeno zaključiti o tome gdje se Franjo tom zgodom u Dalmaciji iskrcao i kako se dugo ondje zadržao. O tom problemu malo opširniju informaciju pruža knjižica: D. Damjanović, *Sveti Franjo u Zagrebu na Kaptolu*, Zagreb 1975.

prema Maroku[51] da Miramolinu[52] i njegovu narodu propovijeda evanđelje, ne bi li nekako zavrijedio domoći se željene palme.

Ta ga je želja toliko tjerala naprijed da je, iako slabašan tijelom, pretjecao pratioce na svom putovanju. Žurio se, kao da mu je duh bio opijen, kako bi što prije ostvario svoj naum.

No kad je već stigao u Španjolsku, prema Božjem je planu vrlo teško obolio. Spriječen bolešću nije mogao ostvariti ono što je toliko želio, jer bijaše predviđen za druge zadatke. Čovjek je Božji to shvatio tako da je njegov život u tijelu još bio potreban potomstvu što ga je podigao. Premda bijaše uvjeren da bi mu smrt bila dobitkom (usp. Flp 1,21), ipak se vratio da pase ovce koje bijahu povjerene njegovoj brizi.

7. Kako mu je žar ljubavi poticao srce na mučeništvo, još je i treći put pokušao otputovati među nevjernike, ne bi li za proširenje vjere u trojednoga Boga prolio svoju krv.

Tako je trinaeste godine nakon svog obraćenja ponovno krenuo prema Siriji. Hrabro se izlagao opasnostima da bi došao do babilonskog sultana.[53] Tada se između kršćana i Saracena vodio nepomirljivi rat. Budući da su tabori jedne i druge vojske bili na polju smješteni jedan nasuprot drugome, bez smrtne pogibelji nije bilo moguće prijeći s jedne strane na drugu. Sultan je izdao okrutnu zapovijed da će naime svatko tko donese glavu kojega kršćanina uime nagrade primiti bizantski zlatnik. Franjo, neustrašivi vitez Kristov, jer se nadao da će uskoro moći ostvariti svoju želju, odlučio je dati se na put. Nije se plašio okrutne smrti jer ga je na to poticala želja. Pošto se najprije pomolio, Gospodin ga je ohrabrio (usp. 1 Sam 30,6) te je s pouzdanjem zapjevao onu Prorokovu: *Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer si ti sa mnom* (Ps 23, 4).

8. Uzevši sa sobom kao pratioca brata Iluminata,[54] čovjeka puna svjetla i kreposti, krenuo je na put i namjerio se na dvije ovčice. Kad ih je sveti čovjek ugledao, razveselio se i rekao pratiocu: »Pouzdaj

---

[51] Ovo je drugi Franjin pokušaj da bi ostvario svoju želju za mučeništvom. No i taj se izjalovio.

[52] Miramolinus je latinizirani nadimak – dolazi od riječi Emir-el-mumenin – glavar vjernika – a pridavao se sultanu Maroka. U Maroku je tada kao sultan vladao Mohamed-ben-Nasser koga su 1212. godine Španjolci porazili i protjerali. Franjo je do njega pokušao doći godine 1213.

[53] Franjo je u ljetu 1219. krenuo put Istoka te je nekako sredinom kolovoza stigao do Damiette u Egiptu. Tada je Melek el-Kamel (1218–38) bio sultan Babilonije ili bolje Egipta. To je bio treći Franjin neuspjeli pokušaj da se domogne mučeničke palme.

[54] Lat. *illuminatus*: svijetao, prosvijetljen.

se, brate, u Gospodina, jer se na nama ispunja ona evanđeoska: *Evo ja vas šaljem kao ovce među vukove*« (Mt 10,16).

Kad prođoše malo dalje, dođoše im u susret saracenski strijelci koji na njih nasrnuše kao vukovi na ovce. Surovo pograbiše sluge Božje. Nemilo su ih navlačili, rugali im se, batinali ih i sapeli u lance. Napokon ih, nemilice isprebijane, prema odredbi Božje providnosti i prema želji čovjeka Božjega odvedoše pred sultana.

Kad ih je taj vladar ispitivao tko ih je, zašto i kako poslao te kako su prispjeli, sluga je Kristov Franjo odgovorio da ga nije poslao ni jedan čovjek, nego da ga je poslao sam svevišnji Bog da njemu i njegovu narodu pokaže put spasenja i da navješta evanđelje istine. S tolikom je odvažnošću, s tolikom snagom duha i s tolikim žarom srca propovijedao spomenutom sultanu o trojednom Bogu i o Isusu Kristu, Spasitelju sviju, da se na njemu očito ispunilo ono: *Ja ću vam dati usta i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti niti oduprijeti nijedan vaš protivnik* (Lk 21,15).

Kad je naime sultan u čovjeku Božjem zapazio čudesnu gorljivost i snagu duha, rado ga je slušao i pozivao da s njim provodi vrijeme. Sluga mu je Kristov, prosvijetljen od Boga, rekao: »Ako se sa svojim narodom hoćeš obratiti Kristu, iz ljubavi prema njemu rado ću boraviti među vama. Ako si neodlučan da radi vjere u Krista napustiš zakon Muhamedov, zapovjedi da se umnoži vrlo jaka vatra pa ću ja s tvojim svećenicima ući u vatru da bar tako spoznaš koju vjeru, kao sigurniju i svetiju, treba nepokolebljivo držati.« Njemu će na to sultan: »Ne vjerujem da bi se koji od mojih svećenika radi obrane svoje vjere htio izložiti vatri ili se predati na bilo koju vrst mučenja.« Odmah je naime opazio kako je neki od njegovih svećenika, čovjek vjerodostojan i dugovjek, kad je to čuo, pobjegao ispred njegovih očiju.

Njemu će na to sveti čovjek: »Ako mi u svoje ime i u ime svoga naroda obećaš da ćete prijeći na štovanje Krista, iziđem li iz vatre neozlijeđen, sam ću ući u vatru. Budem li spaljen, neka se to pripiše mojim grijesima; a ako me Božja snaga zaštiti, priznajte *Krista, Božju silu i Božju milost* (1 Kor 1,24; Iv 17,3; 4,42), pravim Bogom i Gospodinom Spasiteljem sviju.«

Sultan je međutim odgovorio da se ne usuđuje prihvatiti taj izbor jer se bojao da će se narod pobuniti. Napokon mu je ponudio mnogo skupocjenih darova koje je čovjek Božji, jer nije žudio za zemaljskim stvarima, nego za spasom duša, sve prezreo kao smeće.

Kad je sultan vidio kako sveti čovjek savršeno prezire zemaljske stvari, zadivio se i prema njemu zauzeo stav još većega poštovanja. Premda ne htjede prijeći na kršćansku vjeru, ili se možda nije usuđivao, ipak je slugu Kristova smjerno zamolio da spomenuto primi i da poradi njegova spasenja razdijeli siromašnim kršćanima ili crkva-

ma. Budući da se nije htio opteretiti novcem i jer u sultanovoj duši nije opažao korijena prave pobožnosti, nije na to pristao.

9. Kad je tako uvidio da ne uspijeva u obraćanju onoga naroda i da ne može ostvariti svoj naum, potaknut Božjim nadahnućem, vratio se u pravovjerne krajeve. I tako se po odredbi Božje dobrote i po zaslugama kreposti svetoga čovjeka milosrdno i čudesno dogodilo da taj Kristov prijatelj, koji je pod svaku cijenu tražio mučeničku smrt, ipak tu smrt nije našao; ali zato nije ostao bez zasluge željenoga mučeništva. Sačuvan je da u budućnosti bude odlikovan posebnom povlasticom.[55] Tako se dogodilo da se onaj božanski oganj u njegovu srcu još većma rasplamsao da bi se poslije još očitije razbuktao u njegovu tijelu. O, sretna li čovjeka čije tijelo, iako nije smaknuto tiranskim mačem, ipak nije lišeno sličnosti sa *zaklanim Jaganjcem* (Otk 5,12)! A zar nije doista i u potpunom smislu blažen onaj čiji život, iako ga nije oduzeo mač progonitelja, ipak nije lišen palme mučeništva.[56]

X. POGLAVLJE

Franjin molitveni život i snaga njegove molitve

1. Kristov je sluga Franjo osjećao kako je tijelom daleko od Gospodina (usp. 2 Kor 5, 6, 8), premda je po ljubavi Kristovoj već sasvim postao neosjetljiv za vanjske svjetovne želje. Da ne bi bio bez utjehe Ljubljenoga, *neprekidno je molio* (1 Sol 5,17) i trudio se da mu duh bude u Božjoj nazočnosti.

Molitva mu je, kad se prepuštao kontemplaciji, bila utjehom, a kad je već, okružen anđelima, postao građaninom nebeskih prebivališta, žarkom je željom tražio Ljubljenoga, od koga je bio odvojen samo zidom tijela. Molitva mu je bila zaštitom i kad je radio, nije se pouzdavao u svoju marljivost, nego se pouzdavao u Božju milost i po usrdnoj molitvi *Gospodinu povjeravao svoju brigu* (Ps 55,23).

Mnogo je naglašavao kako redovnik treba da iznad svega čezne za milošću molitve. Bio je uvjeren da bez nje ne može nitko napredovati u službi Božjoj, pa je zato na sve moguće načine poticao svoju braću da je njeguju. Bilo da je hodao ili sjedio, boravio u kući

---

[55] Ovdje Bonaventura već unaprijed nagoviješta budući događaj, naime Franjinu stigmatizaciju.

[56] Iz antifone za *Veliča* u večernjoj spomen-dana sv. Martina biskupa (11. studenog). To je naglašena velika nadnaravna vrijednost Franjine neutažive želje za mučeništvom. Nije doduše doživio stvarno mučeništvo, ali ga uza sve to zazivamo kao »mučenika željom«.

ili vani, radio ili počivao, toliko je bio predan molitvi te se činilo da je njoj posvećivao ne samo svoje srce nego i tijelo, i rad, i vrijeme.

2. Pazio je da ne zanemari nijedan pohod Duha. Dok je taj pohod trajao, posvećivao mu je najveću pažnju, i dokle god mu ga je Gospodin pružao, uživao je u darovanoj mu nasladi.

A kad bi u vrijeme putovanja osjetio kakva nadahnuća božanskoga Duha, dok su pratioci išli naprijed, on bi zastao te bi uživao u novom nadahnuću, *jer milost nije primao uzalud* (2 Kor 6,1).

Mnogo je puta tolikom snagom kontemplacije bio uzdignut da je bio kao izvan sebe i nešto je doživljavao što nadmašuje ljudska iskustva. I nije znao što se s njim zbiva izvana.

Kad je jedanput prolazio kroz Borgo San Sepolcro, vrlo napučeno mjesto, zbog slabosti je tijela jahao na magarcu, a prema njemu je iz poštovanja nahrupilo veliko mnoštvo svijeta. Navlačili su ga i upravo zaustavljali, stiskali ga i doticali. Činilo se kao da od svega ne osjeća ništa i kao da mu je tijelo bilo mrtvo za sve što se zbivalo oko njega. Nije opažao baš ništa. A kad stigoše u neko sklonište gubavaca, pošto su već davno prošli kroz mjesto i ostavili mnoštvo, promatrač je nebeskih stvari, kao da se odnekle vratio, zabrinuto ispitivao kada će stići u Borgo.

Duh mu, zaokupljen nebeskim sjajem, nije osjećao ni izmjene mjesta ni vremena, ni osoba koje su sretali. Opetovani doživljaji njegovih drugova potvrđuju da mu se to dešavalo češće.

3. Budući da je u molitvi spoznao kako se željena nazočnost Duha Svetoga toliko više pruža onima koji mole koliko ih više zateče daleko od buke svjetovnih poslova, zato je tražio samotna mjesta, noću se povlačio u samoću i napuštene crkve da moli. Tu bi često morao izdržati strahovite navale zloduha koji su se s njim i osjetilno sukobljavali; nastojali su ga pomutiti u njegovoj žarkoj molitvi. On je međutim, oboružan nebeskim oružjem, u kreposti postajao toliko jači, a u molitvi gorljiviji da je Kristu pouzdano rekao: *»Sakrij me u sjeni krila svojih od zlotvora što na me nasrću«* (Ps 17,8). A đavlima je rekao: »Učinite mi što god možete, vi opaki i lažni dusi. Više ne možete, nego samo onoliko koliko vam dopusti Bog. Sa svom radošću spreman sam podnijeti sve što je on odredio da mi se nažao učini.« Oholi dusi nisu mogli podnijeti te postojanosti duha, zato su odlazili smućeni.

4. Kad je čovjek Božji boravio sam i bio nesmetan, šumarke je ispunjao uzdisajima, zemlju je natapao suzama, šakom se udarao u prsa, a kad bi pronašao kakvo skrovitije mjesto, razgovarao bi sa svojim Gospodinom. Tu je odgovarao pred Sucem, tu se usrdno

molio Ocu, tu je razgovarao s Prijateljem. Dok su ga braća u takvim zgodama pobožno promatrala, nekoliko im je puta došlo do ušiju kako se glasnim vapajima pred Božjim milosrđem zauzima za grešnike, kako također povišenim glasom oplakuje Gospodinovu muku kao da je očima promatra. Tu su ga noću viđali kako raširenih ruku u obliku križa moli, kako je cijelim tijelom uzdignut sa zemlje i okružen kao nekim sjajnim oblačićem da bi čudesna svjetlost oko tijela bila svjedokom divna prosvjetljenja duše.

Kao što je sigurnim znakovima utvrđeno, ondje su mu također objavljene nepoznate i *sakrivene stvari Božje mudrosti* (Ps 51,8), premda to nije očitovao izvana, osim ukoliko je to iziskivala ljubav prema Kristu i korist bližnjih. Jednom je zgodom rekao: »Dešava se da se stvar neprocjenjive vrijednosti izgubi za malu vrijednost i da se onaj koji ju je dao ne može lako potaknuti da je dade ponovno.«

Kad se vraćao od privatnih molitava, po kojima je gotovo postao drugim čovjekom, svim je silama nastojao prilagoditi se ostalima da ne bi možda ono što je izvana pokazivalo sjaj milosti bilo lišeno unutarnje nagrade. Kad bi u javnosti bio počašćen iznenada Gospodinovim pohodom, uvijek bi nazočnima nešto naredio da se povjerljivi Zaručnikovi dodiri ne bi vani razglašavali. Kad je molio s braćom, posve je izbjegavao kašljanje, stenjanje, uzdisanje, izobličavanje lica, ili zato što je volio tajnu ili što je ponovno ušao u svoju unutrašnjost i sasvim uronio u Boga.

Povjerljivima je često znao reći: »Kad sluga Božji u vrijeme molitve doživi Božji pohod, treba da rekne: 'Gospodine, ovu si utjehu poslao s neba meni grešniku i nevjerniku, a ja je povjeravam na čuvanje tebi, jer se smatram kradljivcem tvoga blaga'. A kad se vraća od molitve, treba da se tako pokazuje siromašnim i grešnim kao da nije stekao nikakve milosti.«

5. Dok je čovjek Božji jedanput molio u Porcijunkuli, došao je k njemu asiški biskup da ga po običaju posjeti. Kad je ušao u boravište, previše je prijateljski, a ne kao obično, pošao k ćeliji u kojoj je sluga Božji molio. Pokucao je na vrata i nagnuo se da uđe. Kad je glavom provirio unutar i vidio sveca kako moli, najednom ga je obuzeo neki strah te mu se ukočiše udovi, štoviše izgubio je i govor. Uz Božju se pomoć odmah teškom mukom izvukao van i udaljio, idući natraške. Prestrašeni je biskup požurio k braći te je najprije, pošto mu je Bog vratio govor, riječima priznao svoju krivnju.

Nekom je drugom zgodom opat samostana San Giustino u peruđinskoj biskupiji sreo Kristova slugu. Kad ga je pobožni opat ugledao, brzo je sjahao s konja da počasti čovjeka Božjega i da se s njime malo porazgovara o spasu svoje duše. Kad su ugodno porazgovarali, opat ga je na odlasku ponizno zamolio da se za nj pomoli. Bogu

dragi čovjek na to mu je odgovorio: »Rado ću se pomoliti.« Kad se opat malo udaljio, savjesni je Franjo rekao pratiocu: »Počekaj malo, brate, jer želim izvršiti dano obećanje.«

I dok se Franjo molio, opat je odmah u duši osjetio dotada nepoznatu toplinu i ugodnost tako da je pao u zanos i sav uronio u Boga. To je potrajalo nekoliko časaka. Došavši k sebi, spoznao je snagu Franjine molitve. Zato je prema Redu gajio sve veću ljubav, a mnogima je o tom događaju pripovijedao kao o čudu.

6. Sveti je čovjek dugovanje kanonskih časova prinosio Bogu s jednakim strahopoštovanjem kao što mu je bila i pobožnost. Premda su mu bile bolesne oči, želudac, slezena i jetra, ipak se nije htio naslanjati na zid ili kakvu stijenu dok je molio psalme, nego je časoslov obavljao uvijek stojeći uspravno i bez kapuce na glavi. Očima nije kružio naokolo, riječi nije izgovarao površno. Kad je putovao, zaustavio bi se da moli.

Taj časni i sveti običaj obdržao je i onda kad bi navalila jaka kiša. Kazivao je: »Ako tijelo s mirom jede svoju hranu, koja će s njim postati hranom crvima, s kolikim istom mirom i spokojem mora duša uzimati kruh života?« Mislio je čak da griješi ako bi ga kada za vrijeme molitve iznutra smetala isprazna maštanja. Kad bi se nešto takvo dogodilo, ispovjedio bi se da to odmah i okaje. Taj mu je postupak tako prešao u običaj da je vrlo rijetko podnosio ovovrsne muhe.

U vrijeme korizme izrađivao je neku posudu da bi iskoristio komadiće vremena kako mu ne bi posve propali. A kad mu je to, dok je molio treći čas, palo na pamet te ga malo rastreslo, zahvaćen žarom srca, posudu je spalio u vatri: »Žrtvovat ću je Gospodinu, čiju je žrtvu ona ometala.« Psalme je molio s tolikom pažnjom duše i srca kao da je Boga gledao pred sobom, a kad bi u njima došlo ime Božje, činilo se kao da od ugodne slatkoće oblizuje usne.

Htio je da se i ime Gospodinovo, ne samo pomišljeno nego također izgovoreno i napisano, časti s posebnim štovanjem. Zato je jednom zgodom braći preporučio da bi sve ispisane listiće, gdje god ih nađu, sakupili i stavili na pristojno mjesto da se ne bi možda desilo da to sveto ime bude na njima napisano i pogaženo. A kad bi izgovarao ili čuo ime Isusovo, iznutra bi ga obuzelo neko zanosno raspoloženje, a izvana bi se činilo kao da poigrava, ili kao da je okusio nešto slatko, ili kao da mu uho ispunja milozvučna glazba.

7. Dogodilo se tri godine prije njegove smrti. Da bi što je moguće svečanije proslavio uspomenu rođenja Djeteta Isusa kod gradine Greccio i razbudio pobožnost, od vrhovnog je svećenika zamolio i dobio dopuštenje da se to ne bi shvatilo kao neka novotarija. Dao je napraviti jasle, donijeti slame, dovesti vola i magarca. Pozvana su

braća, zgrnuo se narod, šuma je odjekivala klicanjem. Ta je sveta noć po mnogobrojnim zubljama, po glasnim i gromkim pjesmama i sjaju postala vrlo svečana. Čovjek je Božji, obuzet pobožnošću, stajao pred jaslama. Bio je obliven suzama i ispunjen radošću. Ispred jasala slavila se svečana misa, a Kristov đakon Franjo pjevao je evanđelje. Nakon toga je nazočnom puko propovijedao o rođenju siromašnoga Kralja. Kad ga je htio nazvati imenom, zbog nježne ga je ljubavi nazvao Betlehemskim Djetešcem.

Neki je vitez, gospodin Ivan iz Greccia, čovjek krepostan i istinoljubiv, napustivši iz ljubavi prema Kristu vojsku, s čovjekom Božjim bio tijesno povezan. Taj je tvrdio da je u onim jaslama vidio vrlo lijepo djetešce kako spava. Činilo mu se kao da ga je blaženi otac Franjo objema rukama zagrlio i htio probuditi.

To viđenje pobožnoga viteza nije prihvatljivo samo zbog njegove svetosti nego ga potvrđuju nedvojbena istinitost i čudesa koja su nakon toga uslijedila. Franjin je naime primjer, što ga je svijet promatrao, razbuđivao srca koja su s obzirom na vjeru u Krista ohladila, a sijeno iz jasala, što ga je narod sačuvao, služilo je kao lijek bolesnim životinjama i uklanjalo od njih različite pošasti. Bog je po svemu tome proslavljivao svoga slugu, a čudesima je očitovao djelotvornost njegove svete molitve.

XI. POGLAVLJE

Razumijevanje Svetoga pisma i duh proricanja

1. Neumorno bavljenje molitvom i neprestano vježbanje u krepostima čovjeka je Božjega dovelo do tolike bistrine duha da je, obasjan sjajem vječnoga svjetla, čudesnom oštrinom uma ponirao u dubine Svetoga pisma, premda studijem nije stekao njegovo poznavanje. Od svake ljage čisto oštroumlje ulazilo je u tajne misterija, i gdje učiteljsko znanje stoji vani, ulazio je osjećaj ljubiteljev. Gdjekada je čitao svete knjige i što je jednom u dušu upio, duboko je utisnuo u pamćenje. Nije uzalud sluhom duha primao ono o čemu je razmatrao osjećajem neprestane pobožnosti.

Kad su ga braća jednom zgodom upitala je li mu po volji što su se obrazovani koji su primljeni u Red davali na proučavanje Svetoga pisma, odgovorio je: »Sviđa mi se doduše dok po primjeru Kristovu, o kojemu se čita da je više molio nego što je čitao, ne propuštaju molitvu i da toliko ne studiraju da bi znali što im je govoriti, nego neka ono što su čuli izvršuju, a kad to sami izvrše, neka preporučuju drugima da čine. Htio bih« – rekao je – »da moja braća budu evanđeoski učenici pa da u spoznavanju istine toliko napreduju da bi porasli u čistoj jednostavnosti i da bi spajali golubinju prostodušnost

sa zmijskom mudrosti, kao što je jedinstveni Učitelj spojio u svojim blagoslovljenim ustima.«

2. Kad se neki redovnik, doktor svetog bogoslovlja, u Sieni zanimao za neka pitanja koja je teško razumjeti, Franjo je s tolikom jasnoćom razlagao tajne božanske mudrosti da se onaj stručnjak čudio i zadivljeno rekao: »Bogoslovlje je ovoga svetog oca slično orlu u letu; čistoća ga i kontemplacija poput krila dižu uvis, a naše znanje trbuhom plazi po zemlji.«

Premda bijaše *nevješt u govoru* (2 Kor 11,6), ipak je znalački razuzlavao teškoće pojedinih pitanja i *skrivene je stvari iznosio na vidjelo* (Job 28,11). Nikakvo čudo ako je sveti čovjek od Boga primio razumijevanje Svetoga pisma kad je, nasljedujući Krista, u sebi nosio u djelo potpuno ostvarenu istinu, a po savršenom pomazanju Duha Svetoga u svom srcu nosio Učitelja te istine.

3. U njemu je također dolazio do izražaja duh proricanja te je predviđao buduće događaje i vidio skrivene stvari srdaca, a odsutnima se na čudesan način pokazivao kao da je nazočan.

Kad je kršćanska vojska opsjedala Damiettu, čovjek se Božji upravo nalazio ondje, ali nije bio naoružan ubojitim oružjem, nego vjerom. Dok su se kršćani na dan sukoba spremali za bitku, sluga je Božji, čuvši to, silno uzdahnuo i rekao svom pratiocu: »Ako dođe do bitke, Gospodin mi je objavio da sreća neće poslužiti kršćane. Reknem li to, bit ću smatran luđakom; prešutim li, neću izbjeći predbacivanju savjesti. Što se tebi dakle čini?« Pratilac mu je odgovorio: »Brate, neka ti to bude najmanje što će te suditi ljudi, jer te neće istom sada smatrati budalastim. Olakšaj svoju savjest i većma se boj Boga negoli ljudi.«

Kad je Kristov glasnik to čuo, skočio je i navalio na kršćane spasonosnim prijetnjama. Nastojao je spriječiti bitku, navijestio je poraz. Istina postade pričom. *Otvrdnuše im srca i ne htjedoše odustati* (usp. Iz 12,40). Pošli su, zametnuli bitku, borili se i napokon se sva kršćanska vojska dala u bijeg. Svršetak im je bitke donio sramotu a ne pobjedničko slavlje. Poraz je broj kršćana toliko umanjio da ih je oko šest tisuća bilo što poginulih što zarobljenih.

U tom se očito pokazalo kako se nije smjela prezreti siromahova mudrost, *jer srce često čovjeku pretkazuje pouzdanije negoli sedam stražara s vidikovca visokog* (Sir 38,18).

4. Kad je nekom drugom zgodom, pošto se vratio iz prekomorskih krajeva, došao propovijedati u Celano, neki ga je vitez pažljivom ljubavlju usrdno pozvao na ručak. Kad je stigao u vitezovu kuću, cijela se obitelj obradovala dolasku siromašnoga gosta.

Prije negoli su počeli jesti, bogoljubni se čovjek na uobičajeni način pomolio Bogu i uzdignutim očima prema nebu stojeći izrekao pohvale. Dovršivši molitvu, gostoljubivog je domaćina povjerljivo pozvao na stranu i rekao mu: »Evo, brate, pobijeđen tvojom molbom, došao sam u tvoju kuću da blagujem. Odmah uvaži moje opomene jer nećeš blagovati ovdje, nego na drugome mjestu. Ispovjedi sada svoje grijehe i nemoj ostaviti ništa što ne bi otkrio u iskrenoj ispovijedi. Neka ti Gospodin danas uzvrati što si s toliko ljubavi primio njegove siromahe.«

Taj je čovjek na svečevu riječ odmah pristao i njegovu je pratiocu u ispovijedi otkrio sve grijehe i *uredio je svoju kuću* (usp. Iz 38,1). Koliko mu je bilo moguće, pripravio se da dočeka smrt.

Napokon pristupiše stolu i kad su ostali počeli jesti, domaćin je najednom izdahnuo. Prema riječima čovjeka Božjega preminuo je nenadanom smrću.

I tako se dogodilo da je po zasluzi milosrdne gostoljubivosti prema riječima vječne Istine *primio proročku plaću onaj koji je primio proroka* (Mt 10,41), jer se taj pobožni vitez, slušajući proročko pretkazivanje čovjeka Božjega, pobrinuo za slučaj nenadane smrti da bi, osiguran oružjem pokajanja, izbjegao vječnoj osudi i unišao u vječna prebivališta (Lk 16, 9).

5. U ono vrijeme kad je sveti čovjek ležao bolestan u Rietiu, neki je nadarbenik imenom Gedeon, čovjek lakouman i svjetovan, teško obolio i ležao u krevetu. Kad ga donesoše k Franji, zajedno je s nazočnima suznih očiju molio da bi ga znamenovao znakom Sv. križa. Na to mu je svetac rekao: »Kako ću te znamenovati križem kad si prije živio prema prohtjevima tijela, ne bojeći se suda Božjega. Ipak ću te zbog pobožnih molba tvojih zagovaratelja u ime Gospodnje znamenovati znakom križa. Ali znaj da će te zadesiti i teže stvari ako se, kad ozdraviš, vratiš k svojoj bljuvotini.[57] Poradi grijeha nezahvalnosti naime uvijek čovjeka snađu još teže stvari od prijašnjih.« Kad je nad njim načinio znak križa, odmah je onaj koji je ležao uzet ustao zdrav i počeo hvaliti Boga: »Ja sam ozdravio« – rekao je. »Zaškripali su mi kukovi kao kad se rukama lomi suho granje, a to su čuli mnogi.«

Međutim nakon nekog vremena, zaboravivši na Boga, prepustio je tijelo nečistoći. Kad je jedne večeri u kući jednoga kanonika večerao i te noći ondje spavao, najednom se na sve njih srušio kućni krov. Dok su ostali umakli smrti, samo je taj bijednik poginuo i preminuo. Prema pravednom je Božjem sudu *posljednje stanje toga*

[57] Aluzija na Izr 26, 11, a ta misao glasi u cijelosti: »Bezumnik se vraća svojoj ludosti kao što se pas vraća na svoju bljuvotinu«.

čovjeka postalo gore od prvotnoga (Mt 12,45) poradi grijeha nezahvalnosti, jer je prezreo Boga. Za primljenu se milost treba pokazati zahvalnim, pa je zato ponovljena opačina dvostruko odvratna.

6. Jednom je zgodom k svecu došla neka plemenita, pobožna žena da mu povjeri svoju bol i da zatraži lijek. Imala je vrlo okrutna muža koji se protivio tomu što ona služi Kristu. Zato je zamolila sveca da za njega moli, ne bi li mu se Bog svojom blagošću udostojao omekšati srce. Kad je to Franjo čuo, rekao joj je: »Pođi u miru. Čekaj s pouzdanjem jer ćeš se doskora zbog svoga muža utješiti.« I dodao je: »Kazat ćeš mu u Božje i moje ime da je sada još vrijeme milosrđa, a nakon toga će uslijediti vrijeme pravde.«

Primivši blagoslov, žena se vrati kući, nađe muža i priopći mu svečevu poruku. Na njega je sišao Duh Sveti i od staroga učinio ga novim čovjekom (usp. Kol 3,9–10); a taj novi čovjek sa svom je blagošću rekao: »Ženo, služimo Gospodinu i spasimo svoje duše!« Po savjetu su svete žene više godina živjeli u potpunoj uzdržljivosti i oboje se istoga dana preseliše Gospodinu.

Čovjek je Božji doista posjedovao čudesni dar proricanja pomoću kojeg je i već osušenim udovima vraćao životnu snagu, a u okrutna je srca ulijevao ljubav. Ništa manje ne zadivljuje ni njegova poniznost po kojoj je unaprijed znao buduće događaje, a poput drugoga Elizeja, koji je primio dvostruki Ilijin duh, istraživao je i tajne savjesti (usp. 2 Sam 2,9).

7. Kad je u Sieni nekom čovjeku, s kojim bijaše tijesno povezan, prorekao što će mu se konačno dogoditi, za to je doznao onaj stručnjak – o kojem je bilo govora već prije – s kojim je Franjo nekoć raspravljao o Svetome pismu. U sumnji je li svetac doista sve ono prorekao što mu je pripovijedao onaj čovjek, upitao je samoga sveca. On međutim nije samo potvrdio da je ono rekao nego je također i njemu proročanski unaprijed kazao kakav će mu biti svršetak. A da mu to što uvjerljivije utisne u srce, na čudesan mu je način otkrio neki tajni skrupul njegove savjesti, što ga taj nije nikom živom otkrio. Tu stvar mu je objasnio i spasonosnim savjetom uklonio. A da se to potvrdi, onaj je pobožni čovjek konačno onako svršio kao što mu je pretkazao sluga Kristov.

8. Onom se zgodom kad se s pratiocem bratom Leonardom Asiškim vraćao iz prekomorskih krajeva dogodilo da je zbog umora i malaksalosti malo uzjahao na magarčića. Subrat koji ga je prilično umoran pratio, podlegavši onom nečem ljudskom, počeo je u sebi razmišljati: »Nisu li se moji i njegovi roditelji kao jednaki zajedno igrali? A sada, gle, on jaše, a ja pješice vodim njegova magarca!«

Dok je ovaj tako razmišljao, sveti je čovjek odmah sjahao s magarca i rekao: »Ne dolikuje, brate, da ja jašem, a ti da ideš pješice, jer si u svijetu bio od mene i ugledniji i moćniji.« Brat se smeo i zacrvenio jer se osjećao zatečenim. Bacio mu se do nogu na zemlju te je obliven suzama priznao golu istinu i zamolio oproštenje.

9. Neki se brat, odan Bogu i sluzi Kristovu, često u srcu bavio mišlju kako će biti dostojan Božje milosti onaj koga čovjek Božji bude usrećivao nježnom povjerljivošću, a onoga prema koje se bude vladao kao prema tuđincu da će Bog smatrati isključenim iz broja izabranih.

Dok je tako, češće mučen nametanjem ove misli, žarko čeznuo za povjerljivošću čovjeka Božjega, a da ipak nije nikom otkrio tajnu svoga srca, blagi mu je otac, pozvavši ga k sebi, nježno rekao: »Neka te, sinko, ne smućuje nikakva misao, jer te smatram vrlo dragim. Među onima koji su mi napose dragi rado ti poklanjam dar svoje odanosti i ljubavi.«

Otada je zadivljeni, pobožni brat postao još pobožniji. Nije samo doživljavao sve veću ljubav svetoga čovjeka nego ga je Duh Sveti obasipao još većim darovima.

Dok je jednom zgodom boravio na Alverni zatvoren u ćeliju, jedan je od subraće silno želio da ima nešto od Gospodinovih riječi što je ukratko napisano njegovom rukom. Držao je da će se osloboditi teške, ali ne tjelesne nego duševne napasti, ili da će je jamačno lakše svladavati.

Izgarajući od te želje, iznutra se mučio jer se, svladan sramežljivošću, nije usudio stvar otkriti časnom ocu. No komu nije rekao čovjek, objavio mu je Duh. Franjo je naime naredio da mu spomenuti brat donese crnilo i papir i prema njegovoj je želji vlastoručno napisao Pohvale Gospodnje i zaključio ih blagoslovom, rekavši: »Primi ovaj listić i do moje smrti brižljivo ga čuvaj!«[58] Brat je primio taj željeni dar i one je napasti odmah nestalo. Listić se čuva da u budućnosti proizvede čudesne stvari i da bude svjedočanstvo Franjinih kreposti.

10. Bijaše neki brat koji je, kako se činilo izvana, bio vrlo svet i uzorna života, no ipak je bio vrlo osebujan. Sve je vrijeme upotrijebio za molitvu. Šutnju je obdržavao tako strogo da se nije običavao ni ispovijedati riječima, nego znakovima.

---

[58] Ovdje je riječ o bratu Leonu koji nam je napose poznat po legendi »O savršenom veselju« u *Cvjetićima* gdje ga Franjo umiljato naziva »ovčicom Božjom«. Taj blagoslov bratu Leonu glasi: »Neka te blagoslovi Gospodin i neka te čuva! Neka te Gospodin licem svojim obasja i milostiv ti bude! Neka Gospodin svoj pogled svrati na te i mir ti donese! Neka te, brate Leone, blagoslovi Gospodin!« (BlLe)

Dogodilo se da je sveti otac došao u to mjesto da vidi toga brata i da s drugom braćom o njemu porazgovara. Dok su ga svi hvalili i uzvisivali, čovjek je Božji rekao: »Pustite, braćo, i nemojte mi u njemu hvaliti đavolsku utvaru. Znajte da se kod njega uistinu radi o đavolskoj napasti i himbenoj varci.«

Braća su to primila nevoljko; smatrala su nemogućim da bi se toliki znakovi svetosti pokazivali kao priviđaj lažne izmišljotine. I zbilja, kad je dotični nakon nekoliko dana napustio Red, bilo je očito kakvom je pronicavošću unutrašnjega gledanja čovjek Božji prozreo tajne njegova srca.

Na taj je način nepobitno prorekao pad mnogih za koje se činilo da stoje, ali da će se i mnogi obratiti Kristu. Zato se činilo da već izbliza promatra zrcalo vječnoga svjetla, u čijem je čudesnom sjaju pogled njegova duha gledao odsutne tjelesne stvari kao da su nazočne.

11. Kad je njegov zamjenik[59] nekom prilikom držao kapitul, Franjo je u ćeliji molio; bio je posrednikom između braće i Boga (usp. Pnz 5,5). Kad se tako jedan između njih, pod izlikom da se brani, nije podvrgao stezi, a sveti je čovjek to u duhu vidio, pozvao je jednoga između braće i rekao mu: »Vidio sam, brate, đavla na leđima onog neposlušnog brata kako mu drži sapetim vrat. Pošto je prozreo uzde poslušnosti, podložan takvu jahaču, slijedi uzde njegova upravljanja. Čim sam se za brata pomolio Bogu, đavao je odmah smućen odstupio. Pođi dakle i reci bratu neka bez oklijevanja svoju šiju podloži jarmu svete poslušnosti.« Kad je posrednik brata opomenuo, on se odmah obratio Bogu i ponizno se bacio pred zamjenika.

12. Nekom se drugom zgodom dogodilo da su dvojica braće iz daljine došla u samotište Greccio da vide čovjeka Božjega i prime njegov dugo željkovani blagoslov. Kad se prigodom dolaska s njim ne sretoše, jer se iz zajednice već bio povukao u ćeliju, vraćali su se žalosni.

I gle, dok su oni odlazili, iako o njihovu dolasku i odlasku nije na ljudski način mogao doznati ništa, mimo običaja je izišao iz ćelije, viknuo za njima i prema njihovoj ih je želji, načinivši znak križa, u ime Isusovo blagoslovio.

13. Jedanput dvojica braće dođoše iz kraja zvanog Terra di Lavoro. Onaj stariji je u nekim stvarima sablaznio mlađega. Kad stigoše k ocu, upitao je mlađega kako se subrat prema njemu ponašao za vri-

[59] Vrlo je vjerojatno da je to bio brat Ilija.

jeme putovanja. Kad je taj odgovorio: »Dosta dobro!« Franjo je na to rekao: »Pazi, brate, da pod izlikom poniznosti ne bi lagao. Znam, sve znam, ali malo pričekaj pa ćeš vidjeti!« Brat se silno začudio kako je u duhu spoznao stvari koje su se dogodile tako daleko.

Nakon nekoliko dana je, prezrevši Red, izišao onaj koji je sablaznio brata, a od oca nije molio oproštenje niti je primio zasluženu kaznu. Na padu onoga objašnjenje su dvije stvari: Božja naime pravednost i očitost Franjina duha proricanja.

14. Iz spomenutih se slučajeva očito vidi kako se po Božjem daru pokazivao nazočan odsutnima, sjetimo li se kako se, iako odsutan, preobražen u ognjenim kolima pokazao braći i kako se kapitulu u Arlesu[60] ukazao u liku križa.[61] Treba vjerovati da se to dogodilo po Božjem određenju da bi po čudesnom ukazanju bilo očito kako je njegov duh bio nazočan i pristupačan svjetlu vječne mudrosti koja je *gibljivija od svakoga gibanja, ona proniče i prožima sve svojom čistoćom. Ona prelazi od naraštaja do naraštaja u svete duše i od njih čini Božje prijestolje i proroke* (Mudr 7,24). Uzvišeni Učitelj naime običaje otkrivati svoje tajne jednostavnima i malenima (usp. Mt 11,25), kao što se to najprije pokazalo u Davidu, uglednom proroku, a poslije u apostolskom prvaku Petru i napokon u Kristovu siromašku Franji. Ovi naime bijahu jednostavni i neuki, a poučavanjem Duha Svetoga postadoše slavni. David doduše bijaše pastir da bi pasao stado Sinagoge izvedeno iz Egipta, a Petar bijaše ribar da bi mrežu Crkve napunio mnoštvom različitih vjernika (usp. Mt 13,44–45); a Franjo bijaše trgovac da bi kupio biser (usp. Mt 13,44–45) evanđeoskoga života, kad poradi Krista rasproda i razdijeli sve.

XII. POGLAVLJE

Uspješnost njegova propovijedanja i dar ozdravljivanja

1. Franjo, vjerni Kristov sluga i poslužitelj, da bi sve izvršio vjerno i savršeno, napose je posvećivao ppozornost onim krepostima za koje je po nadahnuću Duha Svetoga spoznao da se Bogu više sviđaju. Tako se dogodilo da ga je uvelike mučila jedna sumnja za koju je, kad bi se vraćao s molitve, mnogo dana predlagao povjerljivoj braći da bi je trebalo riješiti. Rekao je: »Što mi, braćo, savjetujete, što vam se čini da je bolje: da li da se bavim molitvom ili da pođem propovijedati? Ja, čovjek malen, jednostavan i *nevješt u govoru* (2 Kor 11,6), u većoj sam mjeri primio milost molitve negoli

[60] Grad u južnoj Francuskoj koji se nalazi na početku delte rijeke Rhone.

[61] Ovo je u već spomenutom nizu od šest ukazanja križa peto po redu.

govora. Čini se također da u molitvi dobivamo i sabiremo milosti, a u propovijedanju dolazi do neke vrsti razdavanja dobara primljenih s neba. U molitvi se također pročišćavaju unutrašnji osjećaji; ona nas sjedinjuje s jedinim istinitim i najvišim dobrom i učvršćuje u krepostima. U propovijedanju postaju prašne noge duha, dolazi do mnogostruke rastresenosti i do puštanja u stezi. U molitvi, naprotiv, govorimo Bogu i slušamo ga te na neki način provodimo anđeoski život, boravimo među anđelima. U propovijedanju je potrebno veliko spuštanje do ljudi, među njima treba o pojedinim stvarima na ljudski način razmišljati, promatrati ih, govoriti o njima i slušati ih. No jedno je tome protivno i čini se da je to pred Bogom pretežnije, što je naime jedinorođeni Sin Božji, najveća Mudrost, poradi spasa duša sišao s Očeva krila (usp. Iv 1,18) da bi, poučavajući svijet svojim primjerom, ljudima govorio riječi spasenja, da bi ih uz cijenu svoje svete krvi otkupio, u kupelji vode oprao (usp. Ef 5,26) i svojom čašom napojio, a da za sebe nije baš ništa zadržao što nije nesebično dao za naše spasenje. Mi treba da činimo po njegovu primjeru sve što na njemu vidimo kao na *visokoj gori* (usp. Izl 25,40), čini mi se da je Bogu draže ako prekinemo mirovanje te iziđemo u svijet na posao.

I pošto je mnogo dana s braćom razmišljao o ovim stvarima, nije sa sigurnošću mogao spoznati što mu je od toga izabrati kao ono što je Kristu draže. Dok su mu po duhu proricanja bile poznate čudesne stvari, sam po sebi u ovom pitanju nije mogao izići na čistac. Bog se pobrinuo da se zasluga propovijedanja razjasni po nadahnuću s neba, a da se pri tome sačuva poniznost Kristova sluge.

2. On, pravi manji brat, koji je od najvećeg Učitelja naučio velike stvari, nije se sramio pitati malene za neznatne stvari. Posebnom je naime revnošću nastojao istražiti kojim bi putem i na koji način mogao Bogu savršenije služiti da bi mu ugodio. To bijaše njegova najveća filozofija, najveća želja, dok bijaše živ, da pita za savjet mudre i jednostavne, savršene i nesavršene, malene i velike, kako bi mogao postati krepposniji i uzdići se do vrhunca savršenstva.

Odabrao je dvojicu između braće[62] i poslao ih bratu Silvestru koji je vidio kako križ izlazi iz njegovih usta, a on je tada neprestano boravio u molitvi na gori povrh Asiza da zatraži Božji odgovor s obzirom na ovu sumnju, što mu Bog određuje. To isto je povjerio i svetoj djevici Klari da bi po kojoj svetijoj i jednostavnijoj između djevica, koje se nalaze pod njenom vlašću, ispitala što je u tom

[62] *Cvjetići sv. Franje* u 16. poglavlju poimence ističu da je taj posao obavio ponizni brat Maseo.

pogledu volja Božja, a zaželio je da se i sama s ostalim sestrama za to moli.

Na čudesan se način po nadahnuću Duha Svetoga složiše časni svećenik i Bogu posvećena djevica da je naime volja Božja da Kristov glasnik pođe propovijedati.

Kad su se braća vratila i priopćila mu volju Božju, kako je saznadoše, Franjo je odmah ustao, pripasao se (usp. Iv 21,7) i, ne oklijevajući nimalo, krenuo na put. Pošao je s velikim žarom da izvrši Božji nalog i tako je brzo hodio kao da se na nj spustila ruka Gospodnja (usp. 2 Sam 3,15) i kao da je obukao novu snagu s neba.

3. Kad se približio Bevagni, stigao je do jednoga mjesta gdje se sakupilo veliko mnoštvo svakovrsnih ptica. Kad ih je svetac Božji ugledao, požurio je onamo i pozdravio ih kao da su razumne. Sve su ga čekale i okrenule se prema njemu tako da su ga one koje bijahu na drveću, kad im se približio, pognutih glava na neobičan način promatrale. Kad je došao do njih, ozbiljno ih je pozvao da poslušaju riječ Božju rekavši: »Sestre moje, ptice, dužne ste mnogo slaviti svoga Stvoritelja koji vas je odjenuo perjem i dao vam krila za let; dao vam je čisti zrak i bezbrižne vas upravlja.«

Dok im je tako i slično govorio, ptičice su se neobično radovale i počele protezati vratove, širiti krila, otvarati kljunove i pažljivo su ga promatrale. On je međutim neobičnim žarom duha prolazio između njih, doticao ih se svojom haljinom, a da se nijedna nije maknula s mjesta dok napokon nisu sve zajedno, kad je čovjek Božji nad njima načinio znak križa i dopustio im da se s njegovim blagoslovom udalje, odletjele.

Subraća su čekala na putu i sve to promatrala. Kad se jednostavni i čisti čovjek vratio među njih, počeo se optuživati za nemar, što naime dotada nije pticama propovijedao.

4. Idući odande propovijedao je po obližnjim mjestima i stigao u gradić Alviano. Kad se sakupio narod i zatražena šutnja, jedva se išta moglo čuti zbog lastavica koje su se ondje gnijezdile i glasnim cvrkutom na tom mjestu pravile žamor.

Dok su svi nazočni slušali, čovjek im je Božji progovorio rekavši: »Sestre moje lastavice, već je vrijeme da i ja progovorim, jer ste vi do sada već mnogo toga rekle. Poslušajte riječ Božju. Šutite dok se ne dovrši riječ Gospodnja!« A one, kao da su razumne, odmah umuknuše i nisu se maknule s mjesta sve do svršetka propovijedi.

Zato su svi koji su to promatrali silno zadivljeni slavili Boga. Glas koji se o tom čudu pronio svuda naokolo mnoge je potaknuo da štuju sveca i da uzvjeruju.

5. Neki je vrijedni student u gradu Parmi zajedno učio s drugim kolegama, a kad ga je jedna lastavica počela smetati dosadnim cvrkutanjem, rekao je svojim drugovima: »Ova je lastavica jamačno jedna od onih koje su onomadne za vrijeme propovijedi smetale čovjeka Božjeg Franju dok im nije rekao da utihnu.« Okrenuvši se prema lastavici, s pouzdanjem joj je rekao: »U ime sluge Božjega Franje zapovijedam ti da odmah ušutiš čim dođeš k meni.«

Kad je lasta čula Franjino ime, kao da je upućena u stegu čovjeka Božjega, smjesta je ušutjela i doletjela u njegove ruke kao u sigurno zaklonište. Začuđeni ju je student odmah pustio na slobodu, a njezina cvrkuta više nije čuo.

6. Drugom zgodom, kad je sluga Božji propovijedao na morskoj obali u Gaeti, a mnogi iz pobožnosti navalili da bi ga se dotakli, sluga se Božji prepao tolikog odobravanja naroda te je sam skočio u lađicu koja bijaše privezana uz obalu. Lađica se, kao da je imala razum, nekom unutrašnjom snagom pokretala bez ikakva veslača i maknula se podalje od kopna, dok su svi nazočni gledali i divili se. Kad je prispjela do izvjesne dubine, među valovima se zaustavila kao ukopana, dokle god je sveti čovjek propovijedao mnoštvu koje je stajalo na obali. Kad je mnoštvo saslušalo govor, vidjelo čudo, primilo blagoslov i počelo se razilaziti da mu više ne smeta, lađica se vlastitim kretanjem vratila k obali.

Tko bi dakle mogao biti tako tvrda i bezbožna srca te bi omalovažio Franjinu propovijed, kad su ga prihvaćali ne samo nerazumni živi stvorovi nego su mu također, dok je propovijedao, služile i mrtve stvari?

7. Sa svojim je slugom Franjom doista bio *Duh Gospodnji*, koji ga je *pomazao i poslao* (Iz 61,1; Lk 4,18), s njim bijaše Krist, snaga i mudrost Božja (1 Kor 1,24). Zato je obilovao riječima zdravoga nauka i sjao čudesima velike snage.

Riječ mu je bila slična gorućem ognju. Prodirala je do dna srca, duše sviju ispunjala je divljenjem, jer se nije skrivala iza ukrasa ljudske domišljatosti, nego je mirisala nadahnućem Božje objave.

Kad je tako jednom prilikom imao propovijedati pred papom i kardinalima, na poticaj gospodina Ostijskoga naučio je napamet neki pomno sastavljen govor i stao među njih da izrekne pobudne riječi, ali je međutim sve u toj mjeri zaboravio da uopće nije znao ništa reći. Kad je to iskreno i ponizno priznao, zazvao je milost Duha Svetoga. Odmah su mu na to počele navirati tako snažne riječi i tako je neodoljivom snagom ganuo srca uglednih ljudi na skrušenje da je bilo očito kako nije govorio on, nego Duh Gospodnji.

8. Budući da je najprije pokazivao djelom ono na što je govorom poticao druge, nije se plašio prigovora, nego je istinu propovijedao najodlučnije. Nije umio poljepšati ničije grijehe, nego ih je kudio, a nije ispričavao ni život grešnika, nego ga je gađao oštrim prijekorom. Istom je odvažnošću duha govorio velikašima kao i pučanima, s jednakom je srdačnošću govorio nekolicini kao i velikome mnoštvu.

Ljudi su svake dobi i oba spola htjeli ne samo da vide nego i da čuju novoga čovjeka koga je nebo dalo svijetu. Kad je prolazio različitim krajevima, vatreno je propovijedao evanđelje, a Gospodin surađivaše i utvrđivaše riječ popratnim znakovima (Dj 4, 7).

Propovjednik je Franjo snagom njegova imena izgonio đavle, liječio bolesne i, štoviše, snagom je svoga govora smekšavao okorjela srca na obraćenje. Istovremeno je vraćao zdravlje i tjelesima i dušama, kao što to potvrđuju neki slučajevi koje ćemo kao primjere navesti poslije.

9. U gradu Toscanella neki ga je vitez ljubazno primio kao gosta. Jedinca mu je sina, koji bijaše uzet od rođenja, na usrdnu prošnju pridigao rukom i tako ga odmah učinio zdravim da su mu se naočigled svih učvrstili svi udovi tijela. I dječak je, jer je ozdravio i ojačao, odmah ustao, *prohodao i poskakujući hvalio Boga* (Dj 3, 8). Kad je u gradu Narni na biskupovu molbu nekog uzetoga kojem su svi udovi otkazali službu od glave do pete znamenovao znakom križa, time mu je potpuno povratio zdravlje.

Neki dječak u biskupiji Rieti, od četiri godine, bijaše tako otečen da nije nikako mogao vidjeti svojih nogu. Kad mu ga je ucviljena majka pokazala, dječak je odmah ozdravio čim ga je sveti čovjek dotaknuo svojim svetim rukama.

U gradu Orte neki je dječak bio tako skvrčen da mu je glava bila priljubljena uz noge, a neke su mu kosti bile i slomljene. Na molbu zaplakanih roditelja Franjo ga je blagoslovio znakom križa i dječak se odmah ispružio i od bolesti bio oslobođen.

10. Neka je žena iz grada Gubbio imala uzete obje ruke te pomoću njih nije mogla ništa raditi. Kad je Franjo u ime Gospodnje načinio znak križa, tako je potpuno ozdravila da se odmah vratila kući. Poput druge punice Petrove vlastitim je rukama priredila jelo da nahrani njega i siromahe.

Kad je nekoj slijepoj djevojci iz Bevagne u ime presvetoga Trojstva svojom slinom triput namazao oči, ona je zadobila željeni vid.

Kad je neka slijepa žena iz grada Narnia od njega primila znak križa, zadobila je željeni vid.

U Bologni je neki dječak imao na oku mrenu te nije mogao gotovo ništa vidjeti. A nije mu se moglo pomoći nikakvim lijekom. Kad

je sluga Gospodnji nad njim od glave do pete načinio znak križa, zadobio je tako bistar vid da je poslije ušao i u Red manje braće. Tvrdio je da mnogo jasnije vidi na oko koje mu bijaše prije bolesno negoli na ono koje mu oduvijek bijaše zdravo.

U gradini San Gemini slugu je Božjega kao gosta primio neki pobožni čovjek čiju je ženu mučio đavao. Pošto se pomolio, snagom je poslušnosti naredio đavlu da iz žene iziđe i božanskom ga je snagom tako brzo istjerao da je bilo očito kako se đavolska tvrdoglavost ne suprotstavlja snazi svete poslušnosti.

U Città di Castello zloduh je opsjeo neku ženu. Kad mu je sveti čovjek naredio u ime poslušnosti, nečisti se udaljio, a ženu, koja prije bijaše opsjednuta, ostavio je slobodnu dušom i tijelom.

11. Jednog je brata strahovito mučila neka bolest i mnogi su tvrdili da je to većma đavolsko mučenje negoli obična bolest. Tjelesni bi mu se udovi sad zgrčili, a zatim bi se opet ispružili. Nakon toga bi se svinuli i iskrivili te bi napokon postali hladni i ukočeni.

Gdjekada bi se sav protegao i ukočio, noge je dizao sve do glave, a gdjekada bi odskočio uvis te bi odmah zatim pao na zemlju. Kristov mu se sluga, tako bijednom i neizlječivo bolesnom, pun milosrđa smilovao. Poslao mu je zalogaj kruha što ga je upravo jeo. Kad je bolesnik okusio taj kruh, zadobio je toliku snagu da nakon toga više nije osjećao neugodnosti te bolesti.

Neka se žena nedaleko od Arezza više dana mučila u porođajnim bolima i već joj je prijetila smrt. Kad je već počela nad životom zdvajati, više joj nijedan drugi lijek nije preostajao osim Božjega. Upravo je tada onim krajem prolazio Kristov sluga. Zbog bolesti je jahao na konju. Kad su kljuse vodili natrag kroz selo u kojem se žena mučila i kad su mještani opazili konja na kojem je svetac jahao, uzeše uzde da ih stave na ženu. Žena je odmah nakon čudesna dodira sretno rodila bez ikakvih teškoća.

Neki je pobožni, bogobojazni čovjek iz mjesta Castello di Pieve imao uza se pojas kojim je bio opasan sveti otac. I kad je jednom u toj godini bilo mnogo muškaraca i žena koji su bolovali od različitih bolesti, taj je obilazio bolesničke kuće te je, umočivši pojas u vodu, davao bolesnicima da je piju. Na taj način mnogi ozdraviše. I kad bi bolesnici okusili nešto od kruha što ga je čovjek Božji dotaknuo, djelovanjem su Božje sile ozdravljali.

12. Budući da je Kristov blagovjesnik, dok je propovijedao, zasjao po ovom i mnogim drugim čudesima, zato je narod ono što je on govorio slušao kao da je govorio anđeo Božji. U njemu se ističu:

– izvanredne kreposti,

– dar čudesa,

– duh proricanja,
– božansko poslanje za propovijedanje,
– poslušnost nerazumnih stvorova,
– nenadana obraćenja srdaca nakon slušanja njegovih riječi,
– njegova obrazovanost po Duhu Svetom koja nadmašuje svako ljudsko znanje,
– ovlast za propovijedanje koju mu je po Božjem nadahnuću podijelio sam vrhovni svećenik,
– potvrda Pravila po Kristovu namjesniku u kojima je pobliže prikazan način propovijedanja,
– i napokon znakovi Svevišnjega Kralja koji su u njegovo tijelo utisnuti kao pečatom

što sve zajedno, kao deset svjedočanstava cijelome svijetu, potvrđuje da je Kristov blagovjesnik Franjo vrijedan štovanja i zbog primljena poslanja i zbog vjerodostojnosti naučavanja i zbog divne svetosti Kristovo evanđelje propovijedao kao pravi Božji poslanik.

XIII. POGLAVLJE

Svete rane

1. Anđeoski čovjek Franjo nije nikada običavao uzimati predah u vršenju dobrih djela. Poput nebeskih se duhova po Jakobovim ljestvama (usp. Post 28,12) radije ili uspinjao k Bogu, ili je silazio k bližnjemu.[63] Tako je naime naučio dobiveno vrijeme za stjecanje zasluga razborito raspodijeliti da je jedan dio upotrijebio u korist bližnjih, a drugi bi posvetio smirenim zanosima kontemplacije.

Zato, kad je prema zahtjevima mjesta i vremena izišao u susret potrebama spasenja drugih, napuštao je mnoštvo koje ga je smetalo, potražio bi skrivenu samoću i mjesto mira da bi se što slobodnije bavio Gospodinom i očistio prašinu, ako bi se nešto od nje našlo zbog boravka među ljudima.

Dvije godine prije nego što je dušu predao nebu, nakon mnogovrsnih napora, vođen providnošću došao je u osamu na visoku goru koja se zove Alverna.[64] Kad je ondje prema običaju počeo postiti

---

[63] Dok je Bonaventura na Alverni u listopadu 1262. provodio vrijeme u dubokoj kontemplaciji, pod dojmom je Franjine stigmatizacije duboko prodro u misterij milosnoga sjedinjenja Boga i čovjeka. Plod je tih mističnih doživljavanja njegovo djelce *Itinerarium mentis ad Deum* (Marije Šikić, *Put duha k Bogu*, Zagreb, KS, 1974. Ponovljeno izdanje preveli Marije Šikić i Stjepan Kušar: Bonaventura, *Tria opuscula*, Zagreb, KS, 2009, 437–507).

[64] Alverna ili La Verna nalazi se u središnjim Apeninima na granici Toskane. Visoka je 1283 m, a pripada pokrajini i biskupiji Arezzo. Od Arezza je prema sjeveru udaljena nekih 27 km. Grof Orlando iz Chiusia poklonio ju je sv. Franji.

četrdesetnicu na čast svetom Mihaelu arkanđelu, više nego obično bijaše obasut milinom nadnaravnoga promatranja i raspaljen žarčim plamenom nebeskih čežnja; počeo je obilnije osjećati ulijevanje nebeskih darova. Uzdizao se u visinu, ali ne kao radoznali *tražilac pretjerane časti* (Izr 25,27), nego je kao *vjeran i razborit sluga* (Mt 24,25) istraživao volju Božju s kojom se s najvećom gorljivošću želio suobličiti.

2. Bilo mu je objavljeno da će mu Krist po otvaranju evanđelistara pokazati što će Bogu na njemu i po njemu biti najdraže. Pošto se najprije pobožno pomolio, s oltara je uzeo evanđelistar i dao da mu ga jedan od subraće, čovjek zaista pobožan i svet, otvori u ime Presvetoga Trojstva. I kad se kod svakog od tri otvaranja knjige svaki put namjerio na Gospodinovu muku, čovjek pun Boga razabrao je da se Kristu mora tako suobličiti u patnjama i bolima muke, prije nego što se odijeli od ovoga svijeta, kao što ga je za života nasljedovao u djelovanju. Iako je zbog velike strogosti prijašnjega života i zbog neprestana nošenja Gospodinova križa tjelesno oslabio, nipošto se nije plašio, nego se još gorljivije oduševljavao za podnošenje mučeništva. U njemu se nesavladiv požar ljubavi prema dobrom Isusu razbuktao u buktinje *vatre i plamena da mnoge vode ne mogoše ugasiti njegovu veliku ljubav* (Pj 8,6–7).

3. Serafskim se plamenom želja uznosio u Boga i suosjećajnom se nježnošću preoblikovao u Onoga koji se iz ljubavi dao raspeti. Dok se jednoga jutra oko blagdana Uzvišenja Svetoga križa[65] molio na jednom obronku gore, ugledao je serafa koji je imao šest vatrenih, sjajnih krila, kako se spušta s neba. Kad se munjevitim letom u zraku spustio do mjesta koje bijaše blizu čovjeka Božjeg, među krilima se pokazao lik propeta čovjeka koji je imao ispružene ruke u obliku križa i noge pribijene na križ. Dva mu krila bijahu izdignuta iznad glave, dva su bila raširena za let, a dva su pokrivala cijelo tijelo. Kad je to ugledao, silno se zapanjio, a srce mu je ispunila žalost pomiješana s radošću. Radovao se doduše ljubaznom pogledu kojim ga je Krist gledao u obličju serafa, ali mu je prikovanost na križ mačem suosjećanja bola probadala dušu (usp. Lk 2,35).

Promatrajući neshvatljivo viđenje, bio je vrlo zadivljen. Znao je da se bol muke nikako ne podudara s besmrtnošću serafskoga duha. Po Božjoj je objavi shvatio da mu je to viđenje pružila Božja providnost da ga promatra kako bi kao Kristov prijatelj unaprijed spoznao kako se ima sav preoblikovati u obličje Krista propetoga, ali ne po mučeničkoj smrti tijela, nego po požaru duše. Kad je čude-

65 Taj se blagdan i danas slavi kao i nekoć 14. rujna.

snoga viđenja nestalo, u njegovu je srcu ostao čudesan žar što ga je i u njegovo tijelo utisnuo čudesni lik znakova.

Odmah su se naime počeli pokazivati znakovi čavala na rukama i nogama kao što ih je malo prije vidio na liku propetoga čovjeka. Vidjelo se kako su ruke i noge u samoj sredini probijene čavlima. Glave su se čavala pokazivale na dlanovima ruku i na gornjem dijelu stopala, a vršci su im se nalazili na protivnoj strani. Glave su čavala na rukama i nogama bile okrugle i crne, a šiljci bijahu dulji, zavinuti i kao sabijeni. Izlazeći iz samoga tijela, stršili su izvan tijela. I desni mu je bok bio kopljem proboden i prekriven crvenom ranom. Iz njega je često istjecala sveta krv, koja je ostavljala trag na tunici i gaćama.

4. Kristov je sluga uvidio da se rane koje su tako vidljivo utisnute neće moći pred povjerljivom braćom sakrivati, a jer se bojao otkriti tajnu Gospodnju (usp. Tob 12,7), našao se u velikoj stisci i neodlučnosti: treba li reći što je vidio ili to prešutjeti.

Zato je pozvao nekolicinu braće i, izražavajući se općenitim riječima, iznio je pred njih sumnju i zatražio savjet. A jedan između braće, koji bijaše prosvijetljen po milosti i po imenu,[66] razabravši da je vidio nešto čudesno i da je zbog toga vrlo zbunjen, rekao je svetom čovjeku: »Znaj, brate, da su ti gdjekada otkrivene božanske tajne ne samo poradi tebe nego i poradi drugih. Čini mi se da se opravdano treba bojati da bi mogao biti suđen kao krivac zbog sakrivanja talenta (usp. Mt 25,25), ako prikriješ ono što će biti na korist mnogima.«

Ta je riječ svetoga čovjeka ganula, premda je inače običavao kazati: *Moja tajna pripada meni.* Ipak je tada s velikim strahom ispripovijedao tijek viđenja i nadodao kako je onaj koji mu se ukazao nešto rekao što ne bi nikada, dok bude živ, mogao otkriti nijednom čovjeku.

Zaista treba vjerovati da su riječi onoga svetog serafa koji se čudesno ukazao na križu bile tako otajstvene da ih nije *slobodno govoriti ljudima* (Iz 24,16).

5. Pošto je dakle prava ljubav Kristova ljubitelja *preoblikovala u isti lik* (usp. 2 Kor 3,18), navršilo se četrdeset dana što ih je odlučio provesti u samoći i došla je svetkovina svetoga Mihaela arkanđela. Anđeoski je čovjek Franjo sišao s gore, noseći sa sobom lik Propetoga, ali ne na kamenim ili drvenim pločama urezan rukom umjetnika, nego na tjelesnim udovima utisnut *prstom Boga živoga* (usp. Pnz 9,10; 2 Kor 3,3). A jer je *dobro čuvati tajnu kralje-*

[66] To je bio isti brati Iluminat koji je Franju pratio na njegovu putovanju na Istok.

vu (Tob 12,7), zato je čovjek, svjestan kraljevske tajne, koliko je bilo moguće, sakrivao te svete znakove. Božja je stvar da na svoju slavu objavljuje velike tajne. To je učinio sam Gospodin koji je na otajstven način utisnuo te znakove; dao je da se po njima otvoreno dogode i pokažu čudesa da bi se sakrivena i čudesna snaga tih rana očitovala po sjaju čudesa.

6. U pokrajini Rieti zavladala je vrlo teška pošast koja je nemilice tamanila goveda i ovce, a nije pomagao nikakav lijek. Neki je bogobojazni čovjek noću bio upozoren da brzo ode u samotište braće i ondje uzme vodu kojom je sluga Božji Franjo, koji je u to vrijeme ondje boravio, oprao ruke i noge, pa neka njome poškropi sve životinje.

Kad je taj čovjek ujutro ustao, otišao je onamo i kad je od subraće svetoga čovjeka kriomice dobio one vode, njome je poškropio bolesne ovce i goveda. I gle čuda! Odmah čim je škropljenje i u najmanjoj mjeri zahvatilo bolesne životinje koje su ležale na zemlji, one su zadobivale prijašnju snagu. Odmah su poustajale i požurile na pašu kao da ih nije zahvatila nikakva pošast.

I tako se eto dogodilo da je po čudesnoj snazi one vode koja se dotakla svetih rana posvema nestalo svake pošasti. Zaraza je od stada otjerana.

7. Unaokolo spomenute gore Alverne, prije nego što je sveti čovjek ondje boravio, iz oblaka koji se dizao sa same gore strahovita je tuča običavala opustošiti sve usjeve i plodove. No nakon onoga blagoslovljenog ukazanja tuča je na čuđenje stanovnika prestala da bi razvedreni nebeski svod mimo običaja i sam očitovao uzvišenost onoga nebeskog viđenja te pokazao čudesnu snagu ondje utisnutih rana.

Dogodilo se da je u zimsko doba zbog tjelesne slabosti i neravnih putova jahao na magarčiću nekoga siromašnog čovjeka. Prenoćio je pod nagibom jedne visoke stijene da bi se nekako sklonio pred snijegom i noći koja se bližila; to ga je priječilo da nije mogao stići do gostinjca. Kad je sveti čovjek primijetio da taj čovjek prigušeno mrmlja i da tu i tamo uzdahne što zbog oštre zime ne može počivati, Franjo je, raspaljen božanskim žarom ljubavi, ispružio ruku i dotaknuo ga se.

I gle čuda! Najednom, kad ga se dotakla ona sveta ruka koja je nosila vatru serafskog žara, rastjerana je studen i čovjeka je iznutra i izvana obuzela tolika toplina kao da je iz peći u njega prešla kao neka snaga vatre. Odmah je duševno i tjelesno ojačao i, kao što je kasnije sam tvrdio, na kamenju i snijegu do jutra je spavao slađe nego što je ikada počivao u vlastitom krevetu.

Tako je po tim znakovima očito da su one svete rane bile utisnute snagom Onoga koji serafskim djelovanjem očišćuje, prosvjetljuje i raspaljuje, jer su, očišćujući čudesnim djelovanjem izvana, donosile ozdravljenja od pošasti, vedrinu i toplinu kao što se pokazalo i nakon njegove smrti očitijim čudesima koja će na svome mjestu biti spomenuta poslije.

8. Iako je s najvećom pomnjom nastojao sakriti *blago nađeno na njivi* (Mt 13,44), ipak ga nije mogao učiniti nepoznatim, da neki ne bi vidjeli te rane na rukama i nogama, premda je ruke na neki način imao pokrivene i otada uvijek išao s obuvenim nogama. Dok je bio živ, vidjela su ih mnoga braća. Premda su to poradi osobite svetosti bili posve vjerodostojni ljudi, ipak su, da bi se otklonila svaka sumnja da je to tako i da su vidjeli rane, potvrdili to prisegom, dotaknuvši sveto evanđelje.

Također su i neki kardinali zbog bliskosti koja ih je vezala sa svetim čovjekom vidjeli rane. Istinito su u prozi i pjesmama te antifonama iznijeli pohvale svetih rana koje sastaviše njemu u čast.[67] Oni su i riječju i pismeno posvjedočili istinu (usp. Iv 5,33).

I vrhovni je svećenik, gospodin Aleksandar, kad je pred mnogom braćom i preda mnom propovijedao narodu, potvrdio da je i sam za svečeva života vlastitim očima vidio one svete rane.

Kad je umro, više je od pedesetoro braće te Bogu posvećena djevica Klara s ostalim svojim sestrama i nebrojeni svjetovnjaci od kojih su ih vrlo mnogi, kao što će na svome mjestu bili rečeno, vidjeli, poljubili i pobožnim ih se osjećajem dotakli rukama da bi njihovo svjedočanstvo bilo još čvršće.

Ranu je na boku skrivao tako brižno da je nitko za njegova života nije mogao vidjeti drugačije nego samo kradomice. Jedan ga je brat, koji ga je običavao revno posluživati, pobožnom lukavštinom nagovorio da svuče tuniku da je ispraši. Ovaj je pažljivo gledajući vidio ranu koju je također s tri prsta brzo dotaknuo. Tako je pogledom i doticajem upoznao veličinu rane.

Sličnom je lukavštinom vidio ranu i onaj brat koji u to vrijeme bijaše njegov zamjenik.

---

[67] Papa Grgur IX. sastavio je himan *Proles de coelo*, otpjev *De Paupertatis horreo* i antifone *Sancte Francisce, propera* i *Plange, turba paupercula*; kardinal Toma iz Capue spjevao je himne *Decus morum* i *In coelesti collegio*, otpjev *Carnis spicam* i antifonu *Salve, sancte Pater;* kardinal Rajnerije Capoci iz Viterba spjevao je himan *Plaude, turba paupercula*; kardinal Stjepan iz Casa Nuova spjevao je himan *Coelorum candor splenduit*; Julijan Špajerski sastavio je oficij u čast sv. Franji, a posljednica se *Sanctitatis nova signa* pripisuje Tomi Čelanskom. Usp. *Fonti francescane I* – Bologna 1977, bilješka 94, str. 951.

Jedan brat, čovjek divne jednostavnosti, kad mu je zbog bolesti trljao pleća, ruku je provukao kroz njegovu kapucu i slučajno je utisnuo u ranu te mu je zadao veliku bol.

Zato je Franjo otada nosio tako načinjene hlače da su mu one sezale sve do pazuha da bi tako pokrivale ranu na boku. Braća koja su povremeno prala te hlače ili su mu prašila tuniku po očitu znaku dođoše do nesumnjive spoznaje o svetoj rani, jer su ih nalazila zakrvavljene. Napokon su je prigodom svečeve smrti mogli nesmetano gledati i s mnogim drugima promatrati te su je ujedno mogli počastiti.

9. Daj sada, prehrabri viteže Kristov,[68] nosi oružje svoga nepobjedivog Vojskovođe! Njime oboružan i obilježen, pobjeđivat ćeš sve protivnike. Nosi zastavu svevišnjega Kralja. Pogled na nju svim borcima Božje vojske daje hrabrost. Nosi također pečat velikoga svećenika Krista da poradi njega svi priznaju tvoje riječi i djela istinitima i vjerodostojnima. Već i poradi rana *Gospodina Isusa što ih nosiš na svome tijelu neka ti nitko ne dosađuje* (Gal 6,17), nego te, štoviše, svaki Kristov sluga treba ljubiti i štovati. Za ove posve pouzdane znakove ne svjedoče samo dvojica ili trojica svjedoka (usp. Pnz 19,15), nego ih potvrđuju vrlo mnogi – više ih je nego što treba – da su Božja svjedočanstva u tebi i po tebi nadasve vjerodostojna i uklanjaju svaku sumnju nevjernika, a oni koji vjeruju u vjeri se učvršćuju, rastu u ufanju i raspaljuju se vatrom ljubavi.

10. Već se zaista ispunilo prvo viđenje što si ga imao, da se naime kao budući vojskovođa u Kristovoj vojsci moraš opskrbiti nebeskim oružjem i uresiti znakom križa. Već te je na početku tvoga obraćenja viđenje Propetoga na duhovan način probolo mačem supatničke boli, ali i slušanje glasa koji je dolazio s križa kao s Kristova uzvišenog prijestolja i otajstvenog pomirilišta, kako si sam potvrdio svojom svetom izjavom da je sve to nesumnjivo istinito. Za vrijeme tvoga redovničkog života brat Silvestar vidio je križ koji je na čudesan način izlazio iz tvojih usta, sveti je Pacifik vidio mačeve u obliku križa koji su probadali tvoje srce, a anđeoski je čovjek, brat Monaldo, za vrijeme propovijedi svetog Antuna o križnom natpisu vidio kako si u obliku križa bio uzdignut u zrak. Vjeruje se i jamči da to nisu bili plodovi mašte, nego prava Božja objava.

I napokon kad ti se potkraj života istovremeno ukazao i kao seraf veličanstvena izgleda i kao ponizni lik Propetoga koji te iznutra raspalio, a izvana na tijelu obilježio kao *drugog anđela koji izlazi od*

[68] Bonaventura je bio vrstan govornik. To je, evo, pokazao i ovim svojim blistavim panegirikom koji ovdje počinje i teče do kraja XIII. poglavlja.

Sunčeva istoka, otada na sebi nosiš *znak Boga živoga* (Otk 7,2). To našoj vjeri daje čvrstoću s obzirom na spomenuto i pruža vjerodostojno svjedočanstvo.

Eto, Bog je tijekom vremena na čudesan način na tebi i u vezi s tobom pružio i očitovao sedam ukazanja Kristova križa. Tako si napokon preko šest stepenica prispio i do ove sedme na kojoj ćeš konačno i počinuti. U početku si svog obraćenja vlastitim očima gledao križ i prigrlio ga. Od tada si ga tijekom zemaljskih dana uzornim životom neprestano na sebi nosio i drugima si postavljen kao uzor. Zato nas to čvrsto uvjerava da si konačno dosegao najviši vrhunac evanđeoskog savršenstva. Stoga nijedan pravi pobožnik ne smije odbaciti takav dokaz kršćanske mudrosti koji se očitovao na tvome smrtnom tijelu. Nijedan ga pravednik ne smije napadati, nijedan istinski ponizník ne smije prezirati, jer ga je iznio sam Bog pa zato zavređuje da općenito bude prihvaćen (usp. 1 Tim 1,15).

XIV. POGLAVLJE

Njegova strpljivost i preminuće

1. Franjo, i duhom i tijelom s *Kristom razapet na križ* (Gal 2,19), nije izgarao serafskom ljubavlju samo prema Bogu nego je s Kristom propetim žeđao za mnoštvom spasenika. Budući da zbog izraslina čavala nije mogao hodati, dao je da mu iscrpljeno tijelo voze naokolo po gradovima i selima da bi i druge pridobio za nošenje Kristova križa. Govorio je braći: »Počnimo, braćo, služiti Gospodinu, Bogu svome, jer smo do sada malo napredovali!«

Izgarao je također od velike želje da bi se ponovno vratio prvotnom poniženju, da bi naime kao u početku posluživao gubavce i da bi tijelo koje je već malaksalo od napora vratio u prvotnu podložnost. Odlučivao je da će pod Kristovim vodstvom izvoditi velike stvari. Premda su mu udovi oslabili, duh mu je ipak bio hrabar i vatren te se nadao da će u novoj borbi pobijediti neprijatelja.

Ni mlitavosti ni besposlice nema ondje gdje ostan ljubavi neprestano potiče. U njega je vladao toliki sklad između tijela i duše, tolika spremnost tijela na poslušnost da tijelo, kad bi se duša htjela uzdići do najveće svetosti, ne samo da se ne bi suprotstavljalo nego bi je nastojalo i predusretati.

2. Kad se čovjeku Božjem povećalo mnoštvo zasluga, a sve se to usavršavalo po strpljivosti, počeo je teško bolovati od mnogovrsnih bolesti tako da je u njemu jedva bio koji ud a da nije bio zahvaćen silnom boli. Napokon je po različitim, dugotrajnim i neprestanim bolestima dospio dotle da je, pošto mu je istrošeno mišičje, bilo

sama kost i koža. A kad su ga mučile žestoke tjelesne boli, te svoje patnje nije nazivao kaznama, nego sestrama.

Kad su ga jednom boli mučile većma negoli obično, neki mu je prostodušni brat rekao: »Moli, brate, Gospodina da s tobom postupa nježnije. Čini se da te njegova ruka pritišće više nego što treba.« Kad je sveti čovjek to čuo, zajaukao je i rekao: »Da mi nije poznata tvoja prostodušnost, od sada bih se bojao tvoga društva, jer si se s obzirom na mene usudio prigovoriti Božjim nakanama.«

Iako je sav bio satrven dugotrajnošću teške bolesti, bacio se na zemlju i od teškog pada natukao je iscrpljene kosti. Zatim je poljubio zemlju i rekao: »Zahvaljujem ti, Gospodine Bože, za sve ove svoje boli i molim te, Gospodine moj, da mi, ako ti je po volji, dodaš stostruko. To će mi biti najdraže, ako me udariš bolovima i ako me ne budeš štedio, jer mi je vršenje tvoje svete volje najveća utjeha.« Zato je braći izgledao kao drugi Job, jer dok mu je rasla tjelesna bol, ujedno mu je rastao žar duha.

Sam je već daleko unaprijed znao kad će umrijeti, a kad se dan preminuća posve približio, rekao je svojoj braći da će ubrzo *napustiti šator svoga tijela* (usp. 2 Pt 1,14) kao što mu je to objavio Krist.

3. Tako je tijekom dviju godina otkako su mu utisnute rane – bilo je to desete godine od njegova obraćenja – bio iskušavan podnošenjem mnogih bolesti udarcima poput kamena koji je trebalo isklesati i uzidati u građevinu nebeskoga Jeruzalema. I kad je poput umjetnine pod čekićem mnogostrukih nevolja prispio do savršenstva, zatražio je da ga prenesu k Svetoj Mariji Porcijunkulskoj da bi ondje, gdje je primio dar milosti, Stvoritelju vratio dah života. Kad je bio dopremljen onamo da primjerom pokaže kako zaista nema ništa zajedničko sa svijetom, u onoj se tako teškoj bolesti koja je imala dovršiti sve njegove patnje u svetoj gorljivosti duha sasvim gol prostro po goloj zemlji da bi se u posljednjem času, u kojem bi se neprijatelj još mogao razbjesniti, gol borio s golim. Ležeći tako na zemlji, odložio je odjeću od kostrijeti, a lice na uobičajeni način upravio k nebu. Posvema se usmjerio prema nebeskoj slavi, a lijevom je rukom prekrio ranu na desnom boku da se ne bi vidjela pa je rekao braći: »Ja sam svoje učinio, a što treba da vi učinite, neka vas o tome pouči Krist!« (usp. 1 Sam 19,20; Ef 4,21).

4. Kad su svečeva subraća, ranjena čudesnom strelicom suosjećanja, proplakala, jedan je između njih, kojega je čovjek Božji zvao svojim gvardijanom, po Božjem nadahnuću spoznao njegovu želju. Brzo je ustao, uzeo tuniku, pojas i gaće pa je sve to donio Kristovu siromašku i rekao: »Ovo ti kao siromahu posuđujem, a ti uzmi snagom svete poslušnosti!« Sveti se čovjek zbog toga obradovao.

Klicao je od radosti i ruke uzdigao prema nebu. Veličao je svoga Krista što, rasterećen od svega, k njemu odlazi slobodan. Sve je to učinio iz ljubavi prema siromaštvu te nije htio imati ni svog habita, nego samo posuđena od drugoga.

Očito je da je u svemu htio biti suobličen s Kristom propetim, koji je visio na križu siromašan, pun bola i gol. Zbog toga je na početku svog obraćenja pred biskupom ostao gol pa je i na svršetku života htio sa svijeta otići gol. Braći je koja su se nalazila uz njega pod poslušnost naredio da ga onda kad vide da je preminuo tako dugo ostave ležati na zemlji koliko bi netko trebao da bez napora prevali tisuću koraka.

O, najkršćanskijeg li čovjeka koji je po savršenu nasljedovanju za života nastojao biti suobličen živome Kristu, a kad je umirao, da bude sličan umirućem Kristu, a kao mrtav mrtvome, pa je zato zavrijedio da mu i tijelo bude urešeno vidljivom sličnošću!

5. Kad se napokon približio čas njegova preminuća, dao je k sebi sazvati svu braću koja su se našla ondje. Utješnim ih je hrabrio riječima s obzirom na svoju smrt, očinskim ih je osjećajima poticao na ljubav Božju. Razvio je govor o strpljivosti, siromaštvu i vjernosti prema Rimskoj crkvi, a svim je ostalim uredbama pretpostavio sveto evanđelje.

Dok su braća naokolo sjedila, povrh njih je u obliku križa ispružio prekrižene ruke, jer je taj znak uvijek volio, te je svu i nazočnu i odsutnu braću blagoslovio snagom i imenom Propetoga. Osim toga je dodao: »Ostajte mi zdravo, svi moji sinovi, u strahu Božjem i u njemu ustrajte dovijeka! A jer vam se bliže kušnja i nevolja, sretnih li onih koji će ustrajati u onome što su započeli. Žurim se Bogu čijoj vas milosti sve preporučujem.«

Kad je Bogu nadasve dragi čovjek dovršio ove očinske opomene, naredio je da mu se donese evanđelistar i da se čita Evanđelje po Ivanu koje počinje riječima: *Bijaše pred svetkovinu Pashe* (Iv 13,1). Nakon toga je sam, koliko je mogao, zapjevao psalam: *Iz svega glasa vapijem Gospodinu, iz svega glasa Gospodina zaklinjem*, a na kraju je završio: *Oko mene će se okupiti pravednici zbog dobra što si ga iskazao meni* (Ps 142,1–8).

6. Kad su se konačno na njemu ispunili svi misteriji i kad se njegova presveta duša lišila tijela i utonula u ponor ljubavi Božje, blaženi je čovjek usnuo u Gospodinu.

Jedan je između braće i učenika vidio njegovu blaženu dušu u obliku sjajne zvijezde kako je bijeli oblačić iznad mnogih voda ravnim putem nosi gore u nebo. Zbog velike je svetosti blistala sjajem i bila ispunjena obiljem nebeske mudrosti i milosti po kojima je

sveti čovjek zavrijedio ući u mjesto svjetlosti i mira, gdje s Kristom vječno uživa.

Tada je ministar braće u pokrajini Terra di Lavoro bio brat Augustin, čovjek zaista svet i pravedan, koji se nalazio na samrti. Pošto je već mnogo prije izgubio govor, nazočni su čuli kako je najednom viknuo rekavši: »Počekaj me, oče, počekaj; već idem s tobom!« Kad su ga braća začuđeno upitala komu govori s toliko povjerljivosti, on je odgovorio: »Zar ne vidite našeg oca Franju kako odlazi u nebo?« I njegova se sveta duša odmah iselila iz tijela, slijedila je svoga svetog oca.

U to je vrijeme asiški biskup hodočastio u svetište svetoga Mihaela koje se nalazi na Monte Garganu. Njemu se blaženi Franjo ukazao u noći svoga preminuća i rekao mu: »Evo ostavljam svijet i odlazim u nebo!« Kad je biskup ujutro ustao, pripovijedao je pratiocima što je vidio. Vrativši se u Asiz, sve je pomno ispitao i sa sigurnošću ustanovio da se blaženi otac s ovoga svijeta preselio onoga časa kako mu je to bilo objavljeno u viđenju.

Ševe, ptice koje vole svjetlo, a zaziru od tame sumraka, u času preminuća svetoga čovjeka, kad se već spuštala noć, doletješe u velikom broju iznad krova kuće i neobično cvrkućući kružile su slaveći sveca koji ih je običavao pozivati da slave Boga. Tako su pružile svoje radosno i neprevarljivo svjedočanstvo o svečevoj slavi.

XV. POGLAVLJE

Kanonizacija i prijenos tijela

1. Tako je Franjo, sluga i prijatelj Svevišnjega, osnivač i vođa Reda manje braće, sljedbenik siromaštva, uzor pokore, glasnik istine, zrcalo svetosti i uzor svekolikog savršenstva, po Božjoj milosti neprestano napredovao i od najnižega stupnja stigao do onoga najvišeg. Ovaj divni čovjek u siromaštvu bijaše bogat, u poniznosti uzvišen, u mrtvljenju pun živosti, u jednostavnosti razborit; odlikovao se u svim krepostima. Gospodin ga je za života na čudesan način učinio slavnim, a na samrti ga je učinio još slavnijim. Kad se naime blaženi čovjek selio s ovoga svijeta, kad je ona sveta duša ušla u vječni dom i kad je punim ustima srknuo iz izvora života te postao dionikom slave (Rim 8,18), na tijelu su ostali utisnuti znakovi buduće slave da bi to sveto tijelo, *razapeto sa strastima i požudama* (Gal 5,24), *postalo novim stvorenjem* (2 Kor 5, 17) i po posebnoj povlastici nosilo obličje Kristove muke te po novom čudu unaprijed pretkazivalo slavno uskrsnuće.

2. Na onim su se blagoslovljenim udovima mogli vidjeti čavli što ih je iz njegova tijela na čudesan način skovala Božja sila. Da, oni

su u njegovo tijelo tako urasli da su se, ako bi ih tko pritisnuo na jednoj strani, odmah pokazali na drugoj kao jedinstvene tvrde žile. Na njegovu se tijelu mogla jasno vidjeti i rana na prsima. Ona je bila jednaka onoj rani na Spasiteljevim prsima, koja je na tijelu našeg Spasitelja proizvela sakrament ljudskog otkupljenja i preporođaja. Čavli su bili crni kao željezo, a rana na prsima bijaše crvena i izgledala je kao neka divna ruža, jer se tijelo oko nje stisnulo. Dok su mu ostali dijelovi tijela po naravi i uslijed bolesti prije bili tamni, sada je to tijelo odsijevalo izvanrednom bjelinom i dočaravalo ljepotu nebeskog preobraženja.

3. Udovi su mu, kad su ih se doticali, bili tako meki i gipki te se činilo kao da su se povratili u nježnost dječje dobi, a nekima se činilo kao da su urešeni očitim znakovima nedužnosti. Dok su se na sjajnobijelom tijelu čavli crnili, rana se na boku rumenila poput rascvjetane ruže. Zato se ne treba čuditi ako je tako divna i čudesna promjena u gledalaca bila uzrokom radosti i divljenja. Plakali su sinovi jer im je oduzet tako drag otac, ali bijahu obuzeti i nemalom radošću kad su na njemu ljubili znakove svevišnjega Kralja. Čudo je naricanje okrenulo u klicanje, a razum je istraživanje preobraćao u divljenje. Bio je to tako neobičan i izvanredan prizor za sve one koji su ga promatrali da ih je učvršćivao u vjeri i poticao na ljubav, a onima koji su o tome slušali bilo je to predmetom čuđenja i u njima je razbuđivalo želju da to i sami vide.

4. Kad se doznalo za preminuće blaženog oca i kad se proširio glas o čudu, narod se užurbano slijevao na ono mjesto da vidi tjelesnim očima ono što je od razuma uklanjalo svaku sumnju i povećavalo radost srca. Tako je dopušteno mnogim asiškim građanima da vlastitim očima promotre i usnama poljube one svete rane. A jedan je od njih, neki obrazovani i umni vitez imenom Jeronim, čovjek čuven i glasovit, u te svete rane posumnjao i poput Tome nije vjerovao (usp. Iv 20,24). Pred braćom je i pred drugim građanima jače i odvažnije pomicao čavle svečeve ruke, noge i bok je dotakao vlastitim rukama. Kad je opipao i dotaknuo one nesumnjive znakove Kristovih rana, iz svoga je srca kao i iz sviju ostalih uklonio ranu svake sumnje. Zbog toga je uz ostale i on postao odlučan svjedok općenito priznate istine. Dotaknuvši se svetog evanđelja, potvrdio je to i zakletvom.

5. Braća su i sinovi koji su pozvani na očevo preminuće s mnoštvom naroda onu noć u kojoj je slavni Kristov priznavalac preminuo proveli u pjevanju božanskih pohvala tako da to nije izgledalo kao mrtvačko, nego kao anđeosko bdjenje. Kad je svanulo, mnoštvo

koje se sleglo, uzevši grane drveća i povećavši rasvjetu buktinjama, uz himne je i popijevke odnijelo sveto tijelo u grad Asiz.

Prolazeći pokraj crkve sv. Damjana, gdje je tada zatvorena s djevicama boravila ona plemenita djevica Klara koja sada uživa nebesku slavu, sa svetim se tijelom malo zaustaviše i, urešena nebeskim biserjem, pokazaše ga onim svetim djevicama da ga vide i poljube. Kad napokon sa zanosnim klicanjem stigoše u grad, dragocjeno blago što ga doniješe s najvećim poštovanjem sahraniše u crkvi sv. Jurja. Ondje je Franjo kao dječak učio pisati, ondje je kasnije prvi put propovijedao i napokon je ondje (nakon smrti) dobio prvo počivalište.

6. Časni se otac s ovoga svijeta preselio 4. listopada 1226. godine od utjelovljenja Gospodinova, u subotu navečer, a pokopan je u nedjelju.

Blaženi je čovjek, čim je uzet na nebo da uživa u sjaju Božjega lica, odmah počeo blistati velikim i brojnim čudesima. Tako je svemogući Bog onu veliku svetost koja se za njegova života poradi popravka grešnika očitovala svijetu po savršenim krepostima, sada kad kraljuje s Kristom potvrđivao čudesima da bi se vjera potpuno učvrstila.

Njegova su slavna čudesa i mnogobrojna po njemu primljena dobročinstva u različitim krajevima svijeta u mnogima rasplamsala ljubav prema Kristu i potaknula ih da štuju sveca. Kako su svjedočanstva riječi i djela na sav glas razglašavala velika djela što ih je Bog izvodio po svome sluzi Franji, glas je stigao i do ušiju vrhovnog svećenika, pape Grgura IX.

7. Ovaj pastir Crkve nije upoznao izvanrednu svetost toga čovjeka samo po čudesima za koja je čuo nakon svečeve smrti, nego je već i za njegova života i sam to iskusio, vlastitim očima gledao i svojim rukama doticao. Zato nije nimalo sumnjao u to da ga je Gospodin proslavio u nebu. Da bi suglasno postupao s Kristom, čijim bijaše zamjenikom, nakon pobožna razmišljanja odlučio je da ga uzvisi na zemlji kao sveca koga svi trebaju štovati. A jer je cijelome svijetu htio pružiti posvemašnju sigurnost s obzirom na njegovo uzvišenje u nebesima, dao je zabilježiti sva njegova čudesa za koja je mogao doznati, potkrijepio ih je svjedočanstvima vjerodostojnih očevidaca i dao ih preispitati onim kardinalima za koje se činilo da su ovoj stvari bili manje skloni. Kad je sve to pomno pretreseno i kad svi odobriše, po jednodušnom je mišljenju i pristanku svoje braće kardinala i sviju dostojanstvenika koji su tada boravili u Kuriji odlučio kanonizirati ga.

U nedjelju 16. srpnja 1228. godine od utjelovljenja Gospodinova blaženog oca Franju – što bi trebalo nadugo pripovijedati – na najsvečaniji način unio je u imenik svetaca.

8. Godine Gospodnje 1230, kad su braća bila sakupljena na generalnom kapitulu u Asizu, ono je Gospodinu posvećeno tijelo 25. svibnja preneseno u baziliku koja je sagrađena njemu u čast. A dok je sveto blago, opečaćeno pečatom svevišnjega Kralja, prenošeno, Onaj, čiji je lik nosio, udostojao se učiniti mnoga čudesa da bi spasonosni miris privlačio ljubav vjernika kako bi slijedili Krista. Zato je dolikovalo da Bog onoga kojega je po daru kontemplacije sebi učinio milim i dragim, poput Henoha prenese u raj i da ga po žaru ljubavi u ognjenim kolima odveze u nebo kao Iliju. Dolikovalo je što je dao da njegove svete kosti, koje su već boravile pod cvijećem nebeskoga proljeća, u svom novom počivalištu na čudesan način ponovno proklijaju.

9. Kao što je ovaj blaženi čovjek već za života bio slavan po čudesnim znakovima svojih kreposti, tako i od dana svoga preminuća sve do sada po različitim krajevima svijeta blista slavnim čudesnim djelima kojima ga uzvisuje Božja sila. Slijepi i gluhi, nijemi i hromi, vodobolni i uzeti, opsjednuti i gubavci, brodolomci i zatvorenici po njegovim zaslugama primaju pomoć. Izlazi u susret svim bolestima, potrebama i pogiblima. No i po mnogim mrtvima što ih je čudesno uskrisio vjernici upoznaju veličinu snage Svevišnjega *koji čudesno uzvisuje svoga Sveca* (Ps 4,4). Njemu neka je čast i slava u beskrajne vijeke vjekova!

Amen.

Ovdje svršava životopis blaženog Franje.

NEKA ČUDESA NAKON SMRTI SV. FRANJE

QUEDAM DE MIRACULIS IPSIUS POST MORTEM OSTENSIS

(1260–1263)

fra Bonaventura Banjoređijski

Prijevod
DAMJAN DAMJANOVIĆ

NEKA ČUDESA NAKON SMRTI SV. FRANJE

I. Snaga njegovih svetih rana

1. Na čast i slavu svemogućega Boga! Budući da želim opisati neka čudesa blaženog oca Franje nakon njegove proslave u nebu, između onih koja su provjerena, smatrao sam da treba početi u prvom redu s onim na kojem se očituje snaga Isusova križa i obnavlja njegova slava.

Novi je dakle čovjek Franjo zasjao novim i zapanjujućim čudom kad se kao obilježen pojavio s posebnom povlasticom, koja nije dana prošlim vjekovima. Bio je naime urešen svetim ranama i suobličen, *u ovom smrtnom tijelu*, tijelu Propetoga. Što god bi ljudski jezik o tome rekao, ipak to ne bi bila dostojna pohvala. Cjelokupno se nastojanje čovjeka Božjega, kako ono javno tako i privatno, kretalo oko Gospodinova križa. I kao što je na početku njegova obraćenja znak križa bio utisnut u njegovo srce, tako je izvana obilježio i njegovo tijelo. Upravo se zatvorio u sam križ: uzeo je pokorničku haljinu koja je imala oblik križa da bi mu i tijelo, kao što mu je duša iznutra obukla propetoga Gospodina, bilo opskrbljeno oružjem križa, da bi pod tim znakom, kojim je Bog pobjeđivao zračne snage, vojevala i njegova vojska za Gospodina. No već od onoga vremena kad je počeo vojevati za Krista u vezi s njim su zasjala različita otajstva križa. To postaje jasnije onome tko promatra tijek njegova života, kako se sedmokratnim ukazivanjem Gospodinova križa i mislima, i osjećajima, i činima po zanosnoj ljubavi sav preoblikovao u obličje Propetoga. Dobrota se svevišnjega kralja preko svakog ljudskog očekivanja snizuje do svojih ljubitelja; zastavu je Svetoga križa utisnuo u njegovo tijelo da je nosi. Budući da je posjedovao izvanrednu ljubav prema križu, trebalo je da, čudesno urešen križem, zasja i po čudesima.

2. Nepobitnoj vjerodostojnosti ovoga čuda ne idu u prilog samo svjedočanstva posve pouzdanih svjedoka koji su vidjeli i doticali nego i čudesna ukazivanja i čudesa koja su se dogodila nakon njegove smrti, da bi se uklonila svaka sumnja duše.

Blage uspomene gospodin papa Grgur IX., za koga je sveti čovjek prorekao da će biti uzdignut na apostolsko dostojanstvo, prije nego što je stjegonošu križa unio u imenik svetaca, u srcu je nosio

neku neosnovanu sumnju s obzirom na ranu koju je Franjo imao na prsima. Sretni je biskup pripovijedao sa suzama kako mu se blaženi Franjo ukazao jedne noći u snu sa strogim izrazom lica i prekorio ga zbog potajne sumnje srca. Podigao je desnu ruku, otkrio ranu i zatražio čašu da u nju uhvati krv koja je šikljala iz rane. U viđenju je vrhovni svećenik pružio zatraženu čašu i ona se do vrha napunila krvlju koja je tekla iz boka.

Od tada je prema tom svetom čudu gajio toliku pobožnost i počeo plamtjeti tolikim žarom te nikako nije mogao dopustiti da netko one blistave znakove preuzetnim napadanjem omalovaži, a da ga ne bi strogo ukorio.

3. Neki brat, pripadnik Reda male braće, po službi propovjednik, uživao je velik ugled zbog svojih kreposti i dobra glasa. Čvrsto je vjerovao u svečeve rane, a kad je iz ljudske radoznalosti u sebi istraživao razlog ovog čuda, obuzela ga je neka sumnja. Dok je tijekom više dana, zahvaćen žestinom tih misli, trpio ovakvu muku, u noći mu se u snu ukazao sveti Franjo s blatnim nogama. Prema njemu se pokazao i ponizno strogim i strpljivo srditim. Upitao ga je: »Kakve su te to snašle dvojbe? *Pogledaj ruke moje* i noge moje!« Dok je gledao probijene ruke, na blatnim nogama nije vidio rana. Tada mu je sveti Franjo rekao: »Ukloni blato s mojih nogu i upoznaj mjesta čavala!« Kad ih je ovaj pobožno prihvatio, opazio je da je blata nestalo te je rukama dotaknuo mjesta čavala. Kad se probudio, odmah se rasplakao, a prijašnje je misli, koje su na neki način bile blatne, oprao potokom suza i javnim priznanjem.

4. Neka je odlična Rimljanka, plemenita i životom i po slavnim precima, izabrala svetoga Franju da joj bude zaštitnikom. U svojoj je sobici imala njegovu sliku pred kojom se *Ocu molila u tajnosti*. Kad se jednog dana predala molitvi, promatrala je svečevu sliku, koja nije imala svetih rana. Silno se počela žalostiti i čuditi. No kakvo čudo ako na slici ne bijaše onoga što je slikar ispustio. I kad je više dana zabrinuta pomno razmišljala koji bi mogao biti razlog toga nedostatka, gle, najednom se jednoga dana na slici pokazaše oni čudesni znakovi, kao što običavaju biti naslikani na drugim slikama. Žena se preplašila i odmah pozvala svoju pobožnu kćerku te ju je upitala je li slika do tada bila bez rana. Ona je potvrdila i zaklela se da je nekoć bila bez rana, a sada se vide rane. Kako međutim ljudska narav samu sebe često nagoni na to da padne i posumnja u istinu, u ženinu se dušu uvukla bezrazložna sumnja: nije li slika možda od početka bila tako izrađena? Da se ne bi prezrelo pravo čudo, Božja je sila nadodala i drugo. Onih je znakova odmah nestalo i slika je bila lišena one povlastice da bi novo čudo bilo potvrdom za ono prijašnje.

5. Dogodilo se kod Leride u Kataloniji. Neki je čovjek imenom Ivan, štovatelj svetoga Franje, jedne večeri išao nekim putom gdje je u zasjedi čekala ubilačka družba. Dotični nije bio meta urotnika, jer ga nisu smatrali neprijateljem, nego neki drugi koji je ovome bio sličan i nalazio se u njegovoj pratnji. Jedan je od zasjedača bio uvjeren da mu je on neprijatelj pa je na nj nasrnuo i zadao mu mnogo smrtonosnih rana te uopće nije bilo nikakve nade da će ozdraviti. Zadobio je ponajprije ranu na plećima i ruka mu je bila gotovo sasvim odsječena. Drugi mu je ubod na prsima ostavio toliki otvor te je dah koji je odatle izlazio ugasio oko šest zajedno spojenih svijeća. Prema mišljenju liječnika nije bilo moguće liječenje jer su se rane zagnojile, a iz njih se širio tako nepodnošljiv zadah da je i sama njegova žena od toga zazirala. Već mu nikakva ljudska sredstva nisu mogla pomoći.

S najvećom se pobožnošću utekao blaženom ocu Franji da zatraži njegovu pomoć. Dok je primao ubode, s najvećim je pouzdanjem zazivao njega i Blaženu Djevicu. I gle, dok je bijednik osamljen ležao na svom ležaju i češće vapio, zazivajući Franjino ime, uza nj se našao netko obučen u odijelo manjega brata. Činilo se kao da je ušao kroz prozor. Taj ga je nazvao imenom i rekao: »Jer si se pouzdao u mene, Gospodin će te ozdraviti!« Ali kad ga je bolesnik upitao tko je on, rekao je da je Franjo. Približio mu se, odmah mu uklonio povoje i, kako se činilo, sve mu je rane namazao nekom pomašću. Čim je taj osjetio nježni dodir onih svetih ruku koje snagom Spasiteljevih rana mogu izliječiti, nestalo je gnoja, tijelo se oporavilo i rane zarasle. Potpuno mu je vraćeno prijašnje zdravlje.

Kad je blaženi otac to obavio, odmah se udaljio. A taj, kad je osjetio da je ozdravio, pozvao je svoju ženu, radosno je počeo slaviti Boga i svetoga Franju. Žena je brže-bolje dotrčala i vidjela kako već stoji onaj za koga je mislila da će sutradan biti pokopan. Kako je bila silno uzbuđena, cijelo je susjedstvo ispunila vikom. Kad se sletješe njihovi ukućani i kad ga kao mahnita htjedoše staviti u krevet, on se tome opirao. Svi su bili toliko zapanjeni i kao ošamućeni da su prizor koji su gledali smatrali utvarom, jer su onoga koga su čas prije gledali strahovito izranjena i sasvim iznemogla sada pred sobom gledali kao posve zdrava. A njima će na to ovaj ozdravljeni: »Nemojte se bojati, ovo što vidite ne smatrajte tlapnjom, jer je sveti Franjo čas prije otišao odavde. Doticanjem onih svojih svetih ruku posve mi je iscijelio sve rane.«

Kad se ovo čudo razglasilo, onamo je pohrlio sav narod. Dok su ljudi u tako očitu čudu gledali snagu rana blaženoga Franje, istovremeno ih je obuzelo i divljenje i radost. Velikim su pohvalama veličali Kristova stjegonošu.

Blaženi se otac, tijelom već mrtav, a s Kristom živ, čudesno pokazao nazočnim i nježnim je doticajem svojih svetih ruku na smrt izranjenu čovjeku povratio zdravlje, jer je na sebi nosio rane onoga koji je milosrdnom smrću i čudesnim uskrsnućem ljudski rod, koji bijaše izranjen i *polumrtav ostavljen*, izliječio snagom svojih rana.

6. U Potenzi, u Apuliji, bijaše neki svećenik imenom Rogerije, čovjek ugledan i kanonik velike crkve. Kad je jednoga dana, mučen bolešću, ušao u crkvu da se pomoli, a u njoj bijaše slika blaženoga Franje koja je prikazivala slavne rane, počeo je sumnjati u to veliko čudo kao u nešto što je posve neobično i nemoguće. Dok se tako u sebi mučio i o koječemu razmišljao, najednom je osjetio da je teško udaren ispod rukavice po dlanu lijeve ruke. Čuo je zvuk udarca kao kad se iz luka izbaci strelica. Odmah je zatim, povrijeđen ranom i osupnut zvukom, s ruke svukao rukavicu da i vidi ono što je zamijetio opipom i sluhom. Kako prije toga nije na dlanu bilo nikakve povrede, sad je nasred dlana opazio ranu kao da mu je zadana strelicom. Iz rane je sukljala tolika snaga vatre da se činilo kao da će obnemoći.

I gle čuda! Na rukavici se nije opažao nikakav trag, da bi sakrivenoj rani srca, koja je zadana skrovito, odgovarala kazna nanesena ranom. Dva dana je vikao i zapomagao od strahovite boli i svima je priznavao tajnu svoga nevjernog srca. Izjavio je i potvrdio zakletvom da vjeruje kako je sveti Franjo imao svete rane. Tvrdio je da ga je ostavila utvara i svaka sumnja.

Skrušeno je molio Božjega sveca da mu pomogne po svojim svetim ranama. Mnogo je molio i prolijevao potoke suza. I gle čuda! Kad je odbacio nevjeru, ozdravila mu je najprije duša, a zatim je uslijedilo i ozdravljenje tijela. Stišala se svaka bol, vatruštine je nestalo, a udarac nije ostavio nikakva traga. I tako se dogodilo da je po providnosti Božjeg milosrđa izliječena potajna bolest duše po vidljivu kroćenju tijela. Čim je ozdravljena duša, odmah je ozdravljeno i tijelo. Taj čovjek postade ponizan, Bogu odan, a svetom je Franji i braći njegova Reda bio privržen trajnom naklonošću. To je čudo potvrđeno svečanom prisegom, a do nas je o njemu prispjela obavijest po pismu koje je providěno biskupovim pečatom.

Kad se radi o svetim ranama, nema mjesta nikakvoj sumnji. Budući da je *Bog dobar*, neka u ovoj stvari ničije *oko ne bude zlo* ni zavidno, kao da podjeljivanje ovakva dara nije u skladu s vječnom dobrotom. Ako su naime mnogi udovi ovom serafskom ljubavlju povezani s Kristom glavom, onda u boju smiju svi nositi jednako oružje i u njegovu kraljevstvu doživljavaju istu slavu. Nitko zdrave pameti ne može to zanijekati.

II. Uskrišeni mrtvi

1. Umrla je neka žena iz sela Monte Marano, nedaleko od Beneventa, koja posebnom pobožnošću bijaše privržena svetom Franji. Kad su se svećenici sastali da noću obave podušje i bdjenje s pjevanjem psalama, najednom se žena naočigled svima na odru uspravila i pozvala jednog od nazočnih svećenika, svoga kuma, rekavši: »Oče, želim se ispovjediti. Saslušaj moj grijeh. Nakon svoje smrti trebala sam biti bačena u strogi zatvor, jer grijeh koji ću otkriti još nisam ispovjedila. Budući da se za me pomolio sveti Franjo, koga sam za života pobožno štovala, dopušteno mi je da se sada vratim u tijelo da bih stekla vječni život, kad priznam onaj grijeh. Evo, kad ga prema vama otkrijem, otići ću u obećani pokoj.«

Tako se dršćući ispovjedila svećeniku koji je isto tako drhtao. Kad je primila odrješenje, spokojno je legla na odar i sretno usnula u Gospodinu.

2. U mjestu Pomario, koje se nalazi u apulijskim brdima, otac i majka imađahu kćerku nježne dobi koja im bijaše neobično draga. Teško je oboljela i bila na samrti. Njezini su roditelji, jer se više nisu nadali drugom potomstvu, smatrali da s njom na neki način i oni umiru.

Kad su se na taj tužni sprovod sakupili rođaci i prijatelji, nesretna majka, obuzeta neizrecivom boli i shrvana prevelikom žalošću, skoro da nije ništa opažala od onoga što se oko nje zbivalo. Međutim joj se ukazao sveti Franjo s jednim subratom i udostojao se posjetiti ženu za koju je znao da mu je odana te joj je upravio ove nježne riječi: »Nemoj plakati! Svjetlo će ti se tvoje svjetiljke koje oplakuješ kao već ugašeno vratiti mojim posredovanjem.«

Žena je odmah ustala i svima priopćila što joj je rekao svetac. Nije dopustila da se mrtvo tijelo iznese, nego je s velikom vjerom zazvala ime svetoga Franje i, prihvativši mrtvu kćer, naočigled i na divljenje nazočnih, podigla ju je živu i zdravu.

3. Kad su braća od nekoga čovjeka u Noceri, koji se zvao Ivan, zatražila kola koja su im bila potrebna, taj im je umjesto tražene usluge budalasto dobacio neku pogrdu, a umjesto zamoljene milostinje na čast svetome Franji opsovao mu je ime.

Čovjek se za svoju ludost pokajao. Obuzeo ga je spasonosan strah da će ga možda zadesiti kazna Božja, kao što ga je zaista malo kasnije i snašla. Odmah mu je naime obolio sin prvorođenac i nakon malo vremena izdahnuo. Nesretni se otac valjao po zemlji i nije prestajao zazivati Božjega sveca. Plačući je uzviknuo: »Ja sam onaj koji je sagriješio, ja sam opako govorio; mene si trebao kazniti. Po-

vrati mi, sveče, raskajanom ono što si mi oduzeo kao opaku psovaču. Predajem ti se, zauvijek se stavljam u tvoju službu. Pobožnu ću žrtvu zahvalnicu uvijek prikazivati Kristu na čast tvoga imena."

Čudesne li stvari! Na ove je riječi dječak ustao i prekinuto je naricanje. Izjavio je da ga je, kad je umro, blaženi Franjo oživio i povratio.

4. Sinčić jednog bilježnika iz grada Rima, koji je imao jedva osam godina, po dječjem je običaju zaželio ići s majkom u crkvu svetoga Marka. Kad ga je majka prinudila da ostane kod kuće, dječak se kroz prozor palače bacio dolje i od strahovita je pada odmah izdahnuo.

A majka, koja još ne bijaše daleko, čuvši udarac od pada, posumnjala je da joj se sin sunovratio. Odmah se vratila i našla sina koji joj je tako nesretnim slučajem oduzet. Odmah se htjela osvetiti samoj sebi i bolnim je zapomaganjem pobudila svekolike susjede na suosjećanje.

Neki je mali brat imenom Raho išao propovijedati i prolazio je upravo onuda. Približio se dječaku i pun vjere rekao njegovu ocu: »Vjeruješ li da sveti Franjo može uskrisiti tvoga sina od mrtvih zbog ljubavi koju je uvijek gajio prema Kristu propetome radi vraćanja milosrdnog života ljudima?« Kad je taj odgovorio da čvrsto vjeruje i kad je izjavio da će uvijek vjerno služiti svecu, samo ako po njegovim zaslugama zavrijedi od Boga primiti toliki dar, taj se brat sa subratom pratiocem bacio na zemlju ničice da se pomoli, a i sve nazočne potaknuo je na molitvu.

Kad je to učinjeno, dječak je počeo pomalo zijevati te se otvorenih očiju i uzdignutih ruku sam uspravio i odmah pred svima prohodao živ i zdrav. Po čudesnoj su mu svečevoj moći zajedno vraćeni i život i zdravlje.

5. Kad se na obali rijeke Volturno u gradu Capui neki dječak igrao sa svojim vršnjacima, zbog neopreza je pao u rijeku. Riječna ga je struja brzo progutala i zasula šljunkom. Kad su dječaci koji su se s njim pokraj rijeke igrali digli viku, sakupilo se ondje mnogo svijeta. Sav je taj narod usrdno i s pouzdanjem zazvao svetoga Franju da bi pogledao na vjeru roditelja koji su ga štovali i da bi se udostojao izbaviti im dijete iz smrtne opasnosti.

Nedaleko se našao i neki plivač. Taj je, čuvši zapomaganje, odmah pobrzao onamo. Nakon duga traganja, kad je napokon i sam zazvao pomoć blaženoga Franje, pronašao je mjesto gdje je vir zatrpao dječaka kao u neki grob. Zaronio je, iskopao ga, izvukao van te ga žalosno pogledao. Premda je narod koji je stajao naokolo vidio da je dječak mrtav, ipak je plačući i zapomažući zaviknuo: »Sveti

Franjo, vrati dječaka njegovu ocu!« I Židovi su, ganuti naravnom ljubavlju, molili: »Sveti Franjo, vrati dječaka njegovu ocu!«

Na radost i divljenje sviju dječak je odmah ustao neozlijeđen i usrdno zamolio da ga odvedu u crkvu svetoga Franje da mu se pobožno zahvali, jer je bio uvjeren da je uskrišen njegovom snagom.

6. U gradu Sessi, u ulici Alle Collone, najednom se srušila nečija kuća i ruševine zatrpale jednoga mladića, koji je odmah preminuo. Na glas o nesreći uzbudiše se muškarci i žene te se odasvud strčaše onamo. Raskrčiše drvlje i kamenje te bijednoj majci predadoše mrtva sina.

Majka, obuzeta bolnim jecanjem, koliko je mogla, zavapila je žalosnim glasom: »Sveti Franjo, sveti Franjo, vrati mi sina!« No nije samo ona nego su i svi nazočni žarko molili pomoć blaženog oca.

No kad dječak nije davao ni glasa ni znaka, tijelo mu položiše na odar i čekali su sutrašnji dan da ga pokopaju. Majka se međutim pouzdala u Gospodina poradi zasluga njegova sveca i zavjetovala se da će oltar svetoga Franje obdariti novim oltarnikom ako joj oživi sina.

I gle, bilo je nekako o ponoći kad je mladić počeo zijevati i kad mu se udovi ugrijaše; ustao je živ i zdrav te je počeo zahvaljivati Bogu. Poticao je sakupljeni kler i sav narod da radosno pjevaju hvale i da zahvaljuju Bogu i blaženome Franji.

7. Neki je mladić imenom Geraldin, rodom iz Raguse na Siciliji, u vrijeme berbe otišao u vinograd. Kad se nagnuo pod tijesak da uzme vinski badanj i da napuni mješine, najednom mu je, kad je pokrenut drveni uređaj, veliko kamenje smrtonosnim udarcem pogodilo glavu.

Otac je odmah priskočio k sinu, ali mu zdvojan nije mogao pomoći, nego ga je onako kako je pao ostavio pod teretom. Kad su vinogradari čuli tužni glas i veliko zapomaganje, brzo se sa svih strana sletješe. Zajedno su jadikovali s nesretnim ocem i mladića su već mrtva izvukli ispod ruševine.

Njegov se otac bacio Isusu pred noge i ponizno ga molio da se po zaslugama svetoga Franje, čija se bližila svetkovina, udostoji vratiti mu sina jedinca. Podvostručio je molitve i zavjetovao se da će sa sinom pohoditi svečev grob ako mu ga uskrisi od mrtvih. I gle čuda! Mladić, komu je bilo prignječeno cijelo tijelo, oživio je i bio posve zdrav. Pred svima je radosno ustao. Prekorio je one koji su naricali i tvrdio da je vraćen u život po zagovoru svetoga Franje.

8. Uskrisio je i nekoga drugog mladića negdje u Njemačkoj. O njemu je gospodin papa Grgur prigodom prijenosa svetoga Franje

apostolskim pismom obavijestio sve koji se radosno sabraše na taj prijenos i na generalni kapitul. Budući da i nije poznato kako se dogodilo to čudo, nisam ga opisao jer sam uvjeren da papino svjedočanstvo svojom vjerodostojnošću nadmašuje svako drugo svjedočanstvo.

III. Izbavljeni iz smrtne pogibelji

1. U okolici Rima neki je plemeniti čovjek imenom Rudolf zajedno sa svojom bogoljubnom ženom primio na konak manju braću. Učinio je to i poradi obične gostoljubivosti, ali i iz poštovanja i ljubavi prema svetome Franji. Te je noći navrh kule zaspao tvrđavski stražar. Dok je ležao na svežnju drva, koji se nalazio na samom rubu zida, svežanj se razvezao i pao na krov palače, a odande na zemlju. Od glomotanja toga pada probudila se cijela obitelj. Kad su ustanovili da je stražar pao, gospodar i gospodarica te tvrđe odmah dotrčaše zajedno s braćom.

Taj koji je pao s visine bijaše obuzet tako dubokim snom da se nije razbudio ni od uzastopna pada niti od štropota i vike obitelji koja se strčala. Potezali su ga i drmali rukama te se napokon probudio, a onda se počeo tužiti da je lišen ugodna počinka. Tvrdio je da je slatko spavao u naručju blaženoga Franje. Kad su mu drugi pripovijedali o njegovu padu i kad je vidio da se nalazi na zemlji, a ležao je gore visoko na kuli, zapanjio se. Pred svima je obećao da će iz ljubavi prema Bogu i svetom Franji činiti pokoru.

2. U mjestu Pofi u Campagni neki se svećenik Toma dao na popravljanje crkvenog mlina. Idući neoprezno rubom kanala kojim je protjecala obilna, duboka voda, najednom je, spotaknuvši se na zatvarač, pao u vodenu struju koja pokreće mlin. Budući da mu nije bilo moguće jezikom, zato je samo srcem usrdno zazivao svetoga Franju.

Dosta je dugo tako ležao pa su njegovi pomagači već skoro izgubili svaku nadu. Vodeničin su kotač s velikim naporom pokrenuli u protivnom smjeru, i svećenik se, tako izbačen, pipajući valjao u vodenoj struji. I gle, neki ga je manji brat, obučen u bijelu haljinu i opasan pojasom, uhvativši ga za ruku, s velikom pažnjom izvukao iz vode rekavši: »Ja sam Franjo koga si zazivao.« A on se, tako čudesno spašen, silno presenetio. I kad je htio poljubiti trag svečevih nogu, amo-tamo je zabrinuto trčao, ogledao se i zapitao pomagače: »Gdje je on? Kamo je otišao svetac? Kojim je krenuo putem?« Svi se nazočni prestrašeni baciše na zemlju te su veličali slavna djela velikog Boga i silne zasluge njegova poniznog sluge.

3. Neki su dječaci iz mjesta Celano otišli u polje da naberu zelenila. Bio je tu neki stari zdenac koji povrh otvora bijaše sav obrastao zelenim lozjem, a imao je oko osam metara dubine. Dječaci su se svaki za sebe razišli po polju, a jedan je iznenada upao u zdenac. Dok mu se tijelo nalazilo u dubokom zdencu, duhom se utjecao blaženome Franji za pomoć. Pri samom je padu s vjerom i pouzdanjem zavapio: »Sveti Franjo, pomozi mi!«

Ostali su se dječaci posvuda razišli. Kad su opazili da ovoga nema, sa suzama su ga dozivali i naokolo tražili. Kad napokon ustanoviše da je upao u zdenac, brzo se jadikujući vratiše u mjesto. Razglasili su što se dogodilo i tražili pomoć. Kad se vratiše s velikim brojem ljudi, jedan je pomoću užeta spušten u zdenac. Taj je na površini vode ugledao dječaka kako sjedi i nije bio uopće povrijeđen. Kad je izvučen iz zdenca, rekao je nazočnima: »Kad sam iznenada pao, zazvao sam u pomoć blaženoga Franju koji se, odmah dok sam još padao, našao uza me. Pružio mi je ruku, nježno me prihvatio i više me nije puštao dok me nije zajedno s vama izvukao iz zdenca.«

4. Dok je jednom zgodom u crkvi blaženoga Franje u Asizu propovijedao gospodin biskup ostijski, koji poslije postade vrhovnim svećenikom kao Aleksandar IV., neki je teški, veliki kamen neoprezno ostavljen na visokoj, kamenoj istaci. Zbog vrlo velike težine prevagnuo se i nekoj ženi pao na glavu. Budući da su svi nazočni mislili da je već posve mrtva i da joj je glava smrskana, pokriše je ogrtačem kojim bijaše zaogrnuta da bi je, kad svrši propovijed, u žalobnoj povorci iznijeli iz crkve.

Ona se međutim s pouzdanjem preporučila blaženom Franji pred čijim je ležala oltarom. I gle čuda! Kad je propovijed dovršena, žena je pred svima ustala neozlijeđena da se na njoj nije mogao opaziti nikakav trag povrede. No što je još čudnije, dok je do onoga časa dugo vremena imala skoro neprestanu glavobolju, tog je časa bila oslobođena od svake boli, kako je nakon toga i sama posvjedočila.

5. Kad su se u mjestu Corneto u nastambi braće sakupili neki dobri ljudi radi lijevanja zvona, jedan je osmogodišnji dječak imenom Bartol za radnike donio neku milošću. Najednom nasta strahovita oluja koja je srušila kuću, a teška, velika vrata tako je silovito bacila na dječaka te se mislilo da ga je veliki teret smrtonosno prignječio. Pod tim je teretom ležao pokriven da ga se nije nimalo vidjelo.

Strčaše se svi koji su se ondje našli u blizini te su počeli zazivati moćni zagovor blaženoga Franje. No i njegov je otac, koji se od bolna uzbuđenja nije mogao ni maknuti jer mu se ukočiše udovi, zavjetima i molitvama preporučivao sina svetome Franji. Napokon

je s dječaka uklonjen smrtonosni teret. Kad gle, onaj koga su smatrali mrtvim pokazao se radosnim kao da je bio probuđen iz sna, a na sebi nije uopće imao nikakve povrede. Kad je navršio četrnaest godina, postao je manjim bratom, a poslije postade u Redu učen i glasovit propovjednik.

6. Ljudi su iz Lentinia u planini odlomili vrlo velik kamen da bi bio postavljen na oltar neke crkve blaženoga Franje, koja je uskoro imala biti posvećena. Dok je skoro četrdeset ljudi nastojalo taj kamen natovariti na kola, nakon ponovljenih napora, kamen je pao na jednoga čovjeka i prekrio ga kao grob. No kako zbog smetenosti nisu znali što da učine, većina ih je izgubila nadu i otišla.

Napokon njih desetorica, koji ostadoše, bolnim glasom zazvaše svetoga Franju neka ne dopusti da čovjek u njegovoj službi umre tako strašnom smrću. Pošto se napokon ohrabriše, ukloniše kamen s tolikom lakoćom da nijedan nije posumnjao kako je tada s njima bila nazočna i čudesna moć svetoga Franje.

Čovjek je ustao, a da mu nijedan ud nije bio ozlijeđen. Osim toga je zadobio i bistar vid, koji mu je prije bio mutan, da bi tako svi shvatili kako su u beznadnim slučajevima moćne zasluge blaženoga Franje.

7. Nešto se slično desilo u mjestu San Severino u Ankonskoj marki. Dok su mnogi s velikim naporima vukli vrlo velik kamen koji je dopremljen iz Carigrada za baziliku blaženoga Franje, kamen se nenadanim padom svalio na jednoga od onih koji su ga vukli. Dok su ga smatrali ne samo preminulim nego i posve smrskanim, pomogao mu je blaženi Franjo, koji je podržavao kamen. Kad je teški kamen uklonjen, taj je skočio bez ikakve ozljede zdrav i čitav.

8. Dok se neki Bartol, građanin grada Gaete, mnogo zalagao pri izgradnji crkve svetoga Franje, na vrat mu je pala jedna slabo učvršćena greda i nemilo ga pritisnula. Osjećao je da mu prijeti smrt. A kako bijaše čovjek Bogu odan i pobožan, od nekog je brata zatražio da mu podijeli popudbinu. Kad bratu nije bilo moguće tako brzo je donijeti, jer je bio uvjeren da će taj doskora izdahnuti, rekao mu je riječi blaženog Augustina: »Vjeruj i blagovao si!«.

Sljedeće mu se noći ukazao blaženi Franjo s jedanaestoricom druge braće, a u naručju je nosio janješce. Pristupio je k njegovu ležaju i pozvao ga imenom rekavši »Bartole, nemoj se bojati, jer te neprijatelj neće nadvladati. Htio te je spriječiti da mi služiš. Ovdje je Janje za koje si molio da ti se donese. Primio si ga po pobožnoj želji i njegovom ćeš snagom zadobiti zdravlje i duše i tijela.«

Zatim mu je rukom prešao preko rana i naredio da se vrati na započeti posao. Vrlo je rano ustao i pojavio se pred onima koji su ga ostavili napola mrtva. Oni su se začudili i zaprepastili. No on je i njihova srca potaknuo na štovanje i ljubav prema blaženom Franji kako svojim primjerom tako i svečevim čudom.

9. Neki je Nikola iz Ceprana jednoga dana upao u ruke okrutnih neprijatelja. Zvjerskom su mu okrutnošću zadali mnogo rana. Bijednika su zlostavljali tako dugo dok ga nisu smatrali mrtvim ili da je posve blizu smrti.

Kad je spomenuti Nikola primio prve udarce, snažnim je glasom zaviknuo: »Sveti Franjo, priteci u pomoć! Sveti Franjo, pomozi mi!« Mnogi su taj glas čuli iz daljine, ali mu nisu mogli pružiti pomoć. Kad je napokon donesen kući, valjao se u vlastitoj krvi. S pouzdanjem je tvrdio da ga zbog tih rana neće snaći smrt i da tada nije osjećao bol svojih rana, jer mu je sveti Franjo pritekao u pomoć i od Gospodina mu izmolio da može činiti pokoru. To je potvrdio i sljedeći događaj. Kad je naime bio opran od krvi, protiv svake ljudske nade odmah je ozdravio.

10. Sin je nekog plemića u Castel San Gimignanu, shrvan žestokom bolešću, izgubio svaku nadu u ozdravljenje. Već je bio na samrti. Iz očiju su mu tekli potočići krvi, kao što krv običava šiktati iz presječene žile na ruci. Budući da su se i na ostalim dijelovima tijela pokazali znakovi skore smrti, smatran je mrtvim. Da, činilo se da je već preminuo, jer mu oslabiše i disanje i osjetila i jer već bijaše posve nepokretan.

Kad su se rođaci i prijatelji po običaju sastali da ga oplaču i kad su se dogovarali o svemu što treba za sprovod, njegov je otac, pouzdavajući se u Gospodina, brzim korakom pohitao u crkvu blaženoga Franje koja se nalazila u tome mjestu. Objesivši sebi konopac oko vrata, s najvećom se poniznošću bacio na zemlju. Zavjetovao se i skrušeno molio ne bi li uzdasima i vapajima zavrijedio da mu sveti Franjo bude zaštitnikom kod Krista. Kad se otac odmah nakon toga vratio k sinu i našao ga zdrava, prestalo je naricanje i počelo radovanje.

11. Nešto je slično Gospodin po svečevim zaslugama učinio s obzirom na neku djevojku u jednom selu Catanie koje se zove Thamarite i na nekoj drugoj iz Ankone. Premda su obje zbog vrlo teške bolesti već bile na izdisaju, blaženi Franjo ih je odmah ozdravio, pošto su ga roditelji tih djevojaka zazvali s pouzdanjem.

12. Neki je svećenik iz Vicalvia imenom Matej, pošto je ispio smrtonosan otrov, tako teško obolio da više nije mogao ni govoriti,

nego je samo iščekivao smrt. Neki mu se svećenik ponudio da bi ga ispovjedio, ali iz njega nije mogao izvući nijedne riječi. Zato je srcem ponizno molio Krista da bi se po zaslugama blaženoga Franje udostojao istrgnuti ga iz ralja smrti. I Gospodin mu je doskora vratio snagu te je pred nazočnim svjedocima s pobožnim pouzdanjem zazvao ime blaženoga Franje, izbacio otrov i zahvalio svom osloboditelju.

IV. Spašeni brodolomci

1. Jednom su se neki mornari nalazili u velikoj opasnosti. Kad su bili deset milja daleko od luke Barletta, a oluja silno bješnjela, strahujući za živote spustiše sidra. Kako je more zbog oluje još većma bješnjelo, potrgaše se konopci i odvojiše od sidra. Nesigurnim su i nepouzdanim smjerom lutali po moru. Kad se more konačno po Božjoj odredbi smirilo, mornari su svim snagama pokušavali doći do sidra čiji su konopci plivali na morskoj površini. A kada to nisu vlastitom snagom mogli postići, zazvaše u pomoć imena mnogih svetaca i kad su već prolili mnogo znoja, ipak cijeli dan nisu mogli pronaći nijednoga sidra.

Među njima se nalazio neki mornar imenom Perfekto, koji baš nije bio savršena života. Taj je podrugljivo rekao sudrugovima: »Eto, zazvali ste pomoć svih svetaca i, kako vidite, nema nijednoga koji bi nam pomogao. Zazovimo Franju, toga novog sveca, ne bi li on zaronio u more i donio nam izgubljena sidra!« I svi ostali pristadoše na to, ali ne samo kao za šalu nego na Perfektov nagovor. Prekorivši ga zbog podrugivanja, dragovoljno se zavjetovaše svecu. I odmah u tili čas, bez ikakva pomagala, sidra izroniše na površinu mora, kao da se narav teška željeza preobrazila u lakoću drveta.

2. Neki je hodočasnik, koji još bijaše slab zbog prije preboljene žestoke groznice, vraćajući se iz prekomorskih krajeva, putovao lađom. Prema blaženom Franji gajio je naročitu pobožnost i odabrao ga da mu bude zaštitnikom kod nebeskoga Kralja. Budući da se još nije bio oslobodio svoje bolesti, upravo je izgarao od silne žeđi.

Kako je već ponestalo vode, na sav je glas počeo vikati: »Pođite s pouzdanjem i natočite mi čašu vode, jer je blaženi Franjo moju čašu napunio vodom.« I gle čuda! Posudu koja prije bijaše prazna sada nađoše punu vode.

A nekoga drugog dana, kad je nastalo nevrijeme, lađu su zapljuskivali valovi, a strahovit vjetar nemilo ju je pobacivao amo-tamo da su se pribojavali i brodoloma, taj je bolesnik odmah po lađi

počeo vikati: »Svi ustanite – rekao je – i iziđite u susret blaženome Franji, koji dolazi! Evo ga, tu je da nas spasi!« Tako je viknuo jakim glasom i sa suzama se bacio ničice te se poklonio. Čim je bolesnik u viđenju vidio sveca, odmah je posve ozdravio, a more se smirilo.

3. Kad se brat Jakob Rietinac s drugom braćom malim čamcem prevozio preko neke rijeke i kad su se na obali najprije iskrcala braća, napokon se spremao da i sam iziđe. No ta se malena barka nesretnim slučajem prevrnula. Dok je veslač plivao, brat je potonuo u dubinu.

Braća koja su se sretno iskrcala usrdno su molila blaženoga Franju i suznim jecajima vapila da bi svom sinu priskočio u pomoć. I potopljeni je brat iz velike dubine, jer mu je bilo nemoguće ustima, koliko je mogao vapio srcem, moleći ljubljenoga oca za pomoć.

I gle čuda! Utopljenik je, jer ga je štitila nazočnost blaženog oca, po dnu rijeke hodio kao po suhom; uhvatio se za potopljeni čamac i njime je prispio na obalu. No gle! Odjeća mu nije bila mokra, ni kap mu vode nije prionula uz tuniku.

4. Dok je brat imenom Bonaventura plovio s dvojicom ljudi nekim jezerom, lađica je zbog navale vode bila djelomično oštećena te je zajedno s njom i suputnicima potonuo u dubinu. Kad su s velikim pouzdanjem *iz jame propasti* zazvali milosrdnog oca Franju, utopljenik je odmah izronio zajedno s čamcem punim vode i pod svečevim vodstvom sretno prispio u luku.

Tako je i neki brat iz Ascolia, koji se utopio u rijeci, spašen po zaslugama svetoga Franje.

Jednako su se tako i neki muškarci sa ženama našli u sličnoj opasnosti na Rietinskom jezeru. Pošto zbog navale vode zazvaše ime svetoga Franje, sretno se spasiše od opasna brodoloma.

5. Neki ankonski mornari, bacani pogibeljnim vjetrom, već su se nalazili pred potapanjem. Kad su već izgubili svaku nadu da će preživjeti, ponizno zazvaše svetoga Franju. Na lađi se odmah pojavilo veliko svjetlo i to je svjetlo na čudesan način umirilo more, kao da je blaženi čovjek svojom čudesnom snagom mogao zapovijedati vjetrovima i moru.

Mislim da je nemoguće ispripovijedati u pojedinosti kolikim se ovaj blaženi otac proslavio čudesima i neprestano proslavljuje, koliko je puta očajnicima pružio pomoć. Zato kakvo čudo ako mu je kao proslavljenom nebesniku dana vlast nad vodama, kad su mu već za ovoga smrtničkog života svi stvorovi na čudesan način služili, kao da su vraćeni u svoje prvotno, rajsko stanje.

V. Oslobođeni iz okova i tamnice

1. Dogodilo se da je sluga nekoga gospodara u grčkoj Romandioli lažno optužen zbog krađe. Zemaljski je upravitelj naredio da se ima baciti u samicu i da se teško okuje. Sluga se smilio gospodarici, koja ga nije smatrala krivim za ono zbog čega je optužen. Kod muža se zauzimala ustrajnim prošnjama za njegovo oslobođenje. Kad okorjela tvrdoća njezina muža na to nije pristala, gospođa se usrdno utekla svetome Franji i nedužnoga preporučila njegovoj dobroti.

Tu se odmah našao pomoćnik nevoljnika i u tamnici je samilosno pohodio zatvorenika. Raskinuo mu je okove, provalio tamnicu, nedužna čovjeka uhvatio za ruku, izveo van i rekao mu: »Ja sam onaj komu te je pobožno preporučila tvoja gospodarica.« Kad je dotičnoga obuzeo silan strah, dok je tražio kako da se spusti niz vrlo visoku stijenu, najednom se čudesnom snagom svog oslobodítelja našao na ravnom. Vratio se svojoj gospodarici i kad joj je redom ispripovijedao kako se čudo odigralo, u pobožnoj je gospođi još više raspalio ljubav prema Kristu i štovanje prema njegovu sluzi Franji.

2. U mjestu Massa San Pietro neki je siromah dugovao izvjesnu svotu novca nekom vitezu. Kad mu zbog neimaštine nije bilo moguće podmiriti dug, na vitezov je zahtjev uhićen. Usrdno je molio viteza da mu se smiluje i da mu iz ljubavi prema blaženome Franji odgodi podmirenje duga. Oholi je vitez prezreo upravljenu mu molbu i omalovažio ljubav prema svetom Franji kao nešto bezvrijedno. Naduto mu je odgovorio rekavši: »Bacit ću te u takvo mjesto i zatvoriti u takav zatvor da ti neće moći pomoći ni Franjo ni bilo tko drugi.« Što je rekao, to je i pokušao. Pronašao je tamnicu u koju je bacio okovana čovjeka.

Malo kasnije tu se našao blaženi Franjo. Razvalio je tamnicu, raskinuo okove i čovjeka neozlijeđena odveo k njegovima. Tako je Franjina moć, 'orobivši' ohołog viteza, *oslobodila od zla* uznika koji mu se preporučio, a i vitezovu je okrutnost neobičnim čudom preokrenula u blagost.

3. Kad se Albert iz Arezza zbog dugovanja, koje se od njega nepravedno zahtijevalo, nalazio u teškim okovima, ponizno je svoju nedužnost preporučio svetomu Franji. On je naime bio vrlo privržen Redu manje braće, a među ostalim je svecima posebnom pobožnošću štovao svetoga Franju. Njegov je vjerovnik bogohulno izjavio da ga ni Franjo *ni Bog neće moći izbaviti iz njegovih šaka*.

I evo što se dogodilo u noći uoči blagdana svetoga Franje. Taj uznik nije ništa jeo, nego je iz ljubavi prema svecu postio, a svoju

hranu dao nekom drugom bijedniku. Dok je noću bdio, ukazao mu se sveti Franjo. Kad je ušao u tamnicu, s uznikovih su nogu i *ruku pali lanci*, sama se od sebe otvoriše vrata, spustio se mostić pred izlazom i taj je čovjek otišao slobodan, vratio se kući svojima. Od tada je ispunjavao svoj zavjet: dan prije blagdana blaženoga Franje postio je, a svijeći koju mu je svake godine običavao prikazati u znak svoje povećane pobožnosti svake je godine dodavao unciju više.

4. Kad je na Apostolskoj stolici blaženoga Petra sjedio gospodin Grgur IX., neki je Petar iz Castella d'Alife u Grčkoj bio optužen da je krivovjerac. Po nalogu je istoga pape uhićen i predan na čuvanje tiburtinskom biskupu. Tom ga je biskupu predao uz prijetnju da će biti lišen biskupske službe ne bude li ga brižno čuvao. Biskup ga je dao okovati i baciti u tamnicu da ne bi mogao pobjeći. *Dao mu je i kruha i vode na mjeru*.

Taj je mnogim prošnjama i vapajima počeo zazivati blaženoga Franju da bi mu se smilovao, jer se već bližilo predvečerje njegova blagdana. Budući da se čistom vjerom odrekao svake krivovjerne zablude i svom je pobožnošću srca prionuo uz nadasve vjernoga Kristova slugu Franju, zavrijedio je da ga Gospodin usliši po njegovu zagovoru. Kad je nastupila noć Franjina blagdana, blaženi je Franjo nekako u sumrak samilosno došao u zatvor, pozvao ga njegovim imenom i naredio mu da odmah ustane. Taj se užasno preplašio. A kad ga je upitao tko je on, saznao je da je nazočan blaženi Franjo. Kad je opazio da su mu po nazočnosti svetoga čovjeka na nogama okovi raskinuti i da su pali, da su se zatvorska vrata sama od sebe otvorila ključem i da mu je omogućeno da iziđe, iako bijaše oslobođen okova, od velike zapanjenosti nije umio pobjeći, nego je na vratima vikao i prestrašio sve stražare. Kad obavijestiše biskupa i kad je on shvatio da je uznik oslobođen okova, pobožni je biskup odmah pošao u zatvor. Spoznao je da je tu posrijedi očito bila Božja snaga te se ondje odmah poklonio Gospodinu. Pred gospodina su papu i kardinale doneseni okovi, a oni su, vidjevši što se dogodilo, zadivljeni uvelike blagoslivljali Gospodina.

5. Guidalotto iz San Gimignana bijaše lažno optužen da je otrovao nekog čovjeka i da jednakom smrću namjerava smaknuti sina toga čovjeka i cijelu mu obitelj. Zato ga je svjetovna vlast uhitila, stavila u teške okove i zatvorila u neku kulu. On se međutim, svjestan svoje nedužnosti, pouzdao u Gospodina i stvar povjerio zaštiti blaženoga Franje da bi ga obranio. Dok je vlast smišljala kako bi pomoću mučila od njega iznudila priznanje, da je naime učinio zločin koji mu se pripisuje, i kakvim bi ga mučenjem prisilila na priznanje krivnje da bi ga mogla smaknuti, prethodne noći, onoga jutra kad

je imao biti odveden na mučenje, sveti ga je Franjo posjetio svojom nazočnošću i sve do jutra bio je okružen neizrecivo blistavim svjetlom. Bio je pun radosti i velikoga pouzdanja. Osim toga je bio siguran da će biti izbavljen.

Ujutro dođoše mučitelji, izvedoše ga iz zatvora i staviše na mučilo, a na nj metnuše teške željezne utege. Više je puta s mučila skinut i nanovo na nj stavljen da bi ga tako, nakon ponovljenih muka, brže prisilili na priznanje zločina. No nedužnost mu je odsijevala na licu, a dok su ga mučili, nije očitovao nikakve žalosti. Nakon toga je ispod njega naložena velika vatra, ali mu ni tada nije izgorjela ni jedna vlas, dok mu je glava visjela do zemlje. Konačno je poliven vrelim uljem. Snagom je svoga zaštitnika, komu se predao da ga štiti, sve to izdržao i bio pušten na slobodu. I napokon je otišao zdrav.

VI. Žene oslobođene od pogibeljna porođaja

1. Kao što se neka velikašica iz Sklavonije odlikovala plemenitošću roda, upravo je tako ta ljubiteljica čestitosti plamtjela pobožnošću prema svetom Franji, a prema njegovoj braći gajila je nježnu ljubav. Za vrijeme porođaja snađoše je nemile boli. Upala je u toliku tjeskobu te se činilo da će taj porođaj djeteta biti majčina smrt. Izgledalo je da neće moći donijeti na svijet živo dijete, a da i sama ne izgubi život, niti će uz takve boli moći roditi, nego da će morati podleći.

Tada se sjetila velike svetosti svetoga Franje, njegove moći i slave. U njoj se razbuktala vjera i rasplamtjela pobožnost. Utekla se pouzdanom pomoćniku, vjernom prijatelju, utjehi pobožnika, utočištu potištenih. Rekla mu je: »Sveti Franjo, tvojoj se dobroti utječu sve moje kosti i srcem ti zavjetujem ono što ne mogu reći.« O, kako je neobično brzo djelovala pobožnost! Svršetak njezine molitve bijaše svršetak njezinih boli, svršetak muka i početak porođaja. Odmah su naime prestale boli i rodila je zdravo dijete. Nije zaboravila svoga zavjeta, ustrajala je u svojoj odluci. Na čast svecu dala je sagraditi lijepu crkvu i predala je njegovoj braći.

2. U okolici se Rima neka žena imenom Beatrica nalazila pred porodom. Kako je četiri dana u utrobi nosila mrtvo dijete, nesretnicu su mučile silne boli i već joj je prijetila smrt. Mrtvi je plod majci prijetio smrću; nedonošče još nije ugledalo svijeta, a već je majci spremalo pogibao. Liječnici su joj pokušavali pružiti pomoć, ali je svako ljudsko sredstvo bilo uzaludno. Tako se od onoga prvog prokletstva na bijednicu dosta toga survalo da se nalazila pred neizbježnim grobom, postavši grobom začetoga ploda.

Napokon se po posrednicima svom svojom pobožnošću povjerila manjoj braći. Puna vjere usrdno je zamolila da joj dadu nešto od relikvija svetoga Franje. Bila je volja Božja da se našao komadić pojasa kojim se svetac nekoć opasivao. Čim je svečev pojas stavljen na bolesnicu, odmah je nestalo svake boli, mrtvi je plod, uzrok smrti, bez teškoće odmah izišao i vraćeno joj je prijašnje zdravlje.

3. Žena je nekog plemenitog čovjeka iz mjesta Calvi imenom Julijana zbog umiranja vlastite djece proživljavala tužne godine i neprestano je oplakivala žalosne slučajeve, što je naime svu djecu, koju je u vrijeme trudnoće teško nosila, nakon malo vremena sa strahovitim bolom predavala grobu. Kad je ponovno bila u četvrtom mjesecu trudnoće, većma je strahovala pred djetetovom smrću nego pred porođajnim bolima. Zato se s pouzdanjem molila blaženom ocu Franji za život još nerođena ploda.

I gle, dok je jedne noći spavala, ukazala joj se neka žena koja je u naručju držala lijepo djetešce i radosno joj ga pružala. A kad se ustručavala primiti ga, jer se bojala da će ga odmah izgubiti, ona žena joj je rekla: »Primi ga bez straha, jer ono što ti šalje sveti Franjo koji s tobom u žalosti suosjeća, živjet će i bit će zdravo.« Žena se odmah probudila i božansko viđenje što ga je imala shvatila tako da će joj pomoći zagovor blaženoga Franje.

Od tada je bila sva radosna, jer je očekivala da će prema obećanju dobiti dijete pa je zato svoje molitve podvostručila i zavjetovala se. I konačno joj se *navršilo vrijeme da rodi i rodila je sina*. Taj se u mladenačkoj dobi lijepo razvijao. To je dijete poticalo roditelje na veću ljubav i na predanje Kristu i njegovu svecu, jer je po zaslugama blaženoga Franje primilo snagu života.

Nešto slično blaženi je otac učinio u gradu Tivoliu. Neka je žena rodila više ženske djece, pa ju je zato morila želja za kojim muškim potomkom. Zato je svetom Franji udvostručila molitve i zavjete. Po njegovu je zagovoru ponovno zanijela. Umjesto jednoga za kojega je molila dao joj je da rodi dvojicu.

4. Kad se jedna žena u Viterbu nalazila pred porodom, činilo se da je većma stajala pred smrću. Mučile su je unutrašnje boli i sva bijaše jadna zbog ženskih tegoba. Kad su joj malaksale sve tjelesne snage i kad se sva liječnička vještina pokazala nemoćnom, zazvala je blaženoga Franju i odmah je oslobođena bolova, a porod je sretno dovršen.

Postigavši što je htjela, zaboravila je na primljeno dobročinstvo. Nije svecu iskazala dužnu zahvalnost; na njegov se blagdan prihvatila težačkih poslova. Kad gle, čim se desnom rukom prihvatila nekog posla, ruka joj se ukočila i osušila. A kad je nastojala da je

pomoću druge ruke razgiba, kažnjena je na sličan način, jer joj se i druga ruka osušila. Kad ju je obuzeo strah pred Bogom, obnovila je zavjet i tako zavrijedila da po zaslugama milosrdnoga i poniznog sveca ponovno zadobije zdravlje udova što ga je izgubila zbog nezahvalnosti i omalovažavanja.

5. Pošto se neka žena nedaleko od Arezza sedam dana mučila u porođajnim bolima, nalazila se već u smrtnoj opasnosti i sva pocrnjela. Kad su od nje svi već digli ruke, zavjetovala se blaženome Franji i umirući počela ga zazivati u pomoć. Nakon toga je ubrzo zaspala i u snu vidjela Franju koji ju je umiljato nagovorio i upitao je prepoznaje li njegovo lice i zna li moliti na čast slavne Djevice: »Zdravo, Kraljice milosrđa!« Kad je odgovorila da zna, svetac joj je rekao: »Počni svetu molitvu i prije nego što je dovršiš sretno ćeš roditi.«

Žena se na te riječi probudila i prestrašeno počela govoriti: »Zdravo, Kraljice milosrđa!« Kad je moleći izrekla riječi »one milosrdne oči« i spomenula plod djevičanske utrobe, odmah je oslobođena od sviju muka i rodila lijepo dijete. Zahvaljivala je Kraljici milosrđa koja joj se po zagovoru svetoga Franje udostojala smilovati.

VII. Izlječenje slijepih

1. Dok je u samostanu manje braće u Napulju više godina boravio brat imenom Robert, na njegovim je očima izraslo divlje meso koje mu je priječilo treptanje i upotrebu vjeđa. Kad se ondje kao gosti zajedno nađoše brojna braća, koja su putovala u različite krajeve svijeta, blaženi je otac Franjo, zrcalo svete poslušnosti, da bi ih novim čudom potaknuo na putovanje, spomenutog brata izliječio na ovaj način:

Spomenuti je brat jedne noći umirao. I već je obavljena i preporuka duše kad se najednom pred njim pojavio blaženi otac s trojicom braće savršene svetosti, naime sa svetim Antunom, s bratom Augustinom i s bratom Jakobom iz Asiza. Kao što su ga ovi savršeno nasljedovali za svoga života, tako su ga radosno pratili i nakon njegove smrti. Franjo je uzeo nož, obrezao suvišno meso i tako bratu vratio prijašnji vid. Izbavio ga je iz ralja smrti i rekao mu: »Sine Roberte, milost koju sam ti iskazao znak je braći koja polaze u daleke zemlje da ću ići pred njima i da ću upravljati njihovim koracima. Neka pođu radosno i neka naloženu im zapovijed izvrše radosna srca.«

2. Kod Tebe u Bizantu neka je slijepa žena dan prije blagdana svetoga Franje postila samo o kruhu i vodi. Na sam blagdan njezin

ju je muž u rano jutro odveo u crkvu manje braće. U času podizanja Kristova tijela za misom otvorila je oči. Jasno je vidjela i najpobožnije se poklonila. U času samoga klanjanja viknula je: »Zahvaljujem Bogu i njegovu svecu jer vidim Tijelo Kristovo!«

Svi su nazočni počeli klicati. Žena se nakon mise vratila svojoj kući radosna srca i zdravih očiju. No ta se žena nije veselila samo zato što joj je povraćen vid nego i zato što je u prvom redu po zaslugama blaženoga Franje, snagom vjere, zavrijedila gledati onaj čudesni sakramenat, koji je pravo i živo svjetlo.

3. Neki je dječak od četrnaest godina, iz mjesta Pofi, naglo obolio i posve oslijepio na lijevo oko. Strahovita je bol, jer je živac popustio, istisnula oko iz njegove šupljine tako da je osam dana za dužinu prsta visjelo sve do obraza te se gotovo već sasušilo. Kako je preostalo još samo to da bude odrezano, jer su liječnici izgubili svaku nadu, njegov se otac svim srcem utekao za pomoć blaženom Franji. Neumorni se pomoćnik bijednika nije oglušio na ponizne molbe. Već usahlo oko čudesnom je moći vratio na njegovo mjesto, obnovio mu prijašnju svježinu i dao željeni vid.

4. U istoj je pokrajini kod mjesta Castro s visine pala vrlo teška greda i opasno ranila glavu nekom svećeniku koji je zbog toga oslijepio na lijevo oko. Oboren na zemlju, počeo je snažnim glasom bolno zazivati svetoga Franju govoreći: »Pomozi, oče, da bih mogao poći na proslavu tvoga blagdana kao što sam obećao tvojoj braći da ću doći!« To se naime dogodilo dan prije svečeva blagdana.

Taj je odmah ustao, na sav glas je počeo zahvaljivati i radovati se, a svi su se nazočni, koji su s njim u nevolji suosjećali, silno čudili i oduševljeno klicali. Otišao je na slavlje i svakom je rječito govorio o svečevoj dobroti i čudesnoj moći koju je doživio na sebi.

5. Neki je čovjek iz Monte Gargana, dok je radio u vinogradu i podsijecao neko drvo, povrijedio vlastito oko i po sredini ga tako raskolio da je polovica oka visjela van. Kad je u toj beznadnoj opasnosti izgubio nadu da bi mu mogao pomoći čovjek, obećao je da će na blagdan svetoga Franje postiti ako mu pomogne. I Božji je svetac čovjeku odmah vratio oko na njegovo mjesto; raskoljeno je oko tako spojio i obdario prijašnjim vidom da nije ostalo ni traga od povrede.

6. Sin je nekoga plemenitog čovjeka, koji bijaše slijep od rođenja, po zaslugama svetoga Franje zadobio željeni vid te je zbog toga slučaja dobio ime Illuminatus. Poslije, kad je ušao u potrebitu dob, stupio je u Red blaženoga Franje. Za primljeno se dobročinstvo

pokazao vrlo zahvalnim i toliko je napredovao u svjetlu milosti i krepostima te je izgledao kao *sin pravoga svjetla*. Napokon je po zaslugama blaženog oca svet početak završio još svetijim svršetkom.

7. U mjestu Zancato kod grada Anagni neki je vitez imenom Girardo posvema izgubio očinji vid. Desilo se da su se dva manja brata, putujući iz dalekih krajeva, svratila u njegovu kuću da prenoće. Iz poštovanja prema svetom Franji cijela ih je obitelj primila s poštovanjem i najpažljivije ugostila. Zahvalivši Bogu i gostoprimcu, otiđoše u obližnje obitavalište braće. Blaženi se Franjo jedne noći u snu ukazao jednom od dvojice one braće i rekao mu: »Ustani, požuri s pratiocem kući našega dobročinitelja koji je u vama primio Krista i mene. Želim mu se odužiti za njegovo djelo ljubavi. Oslijepio je zbog svojih grijeha koje nije nastojao u ispovijedi očistiti.«

Kad je otac iščeznuo, brat je brzo ustao da bi zajedno s pratiocem izvršio primljeni nalog. Kad prispješe u gostoprimčevu kuću, sve su mu redom ispripovijedali što je onaj jedan vidio. Taj se čovjek uvelike prenerazio i potvrdio da je sve istina što su rekli. Do suza se skrušio i rado se ispovjedio. Kad je napokon obećao da će se popraviti i kad je na taj način obnovio svoju dušu, odmah je zadobio i očinji vid. Kad se glas o tom čudu proširio svuda naokolo, mnoge je potaknuo ne samo da štuju sveca nego i na poniznu ispovijed grijeha te na gostoljubivost.

7**a.** *Kasniji dodatak.* Kod Asiza je neki čovjek oklevetan da je počinio neku krađu. Prema strogom je građanskom zakonu bio oslijepljen. Na temelju presude suca Oktavijana, da se optuženom imaju iskopati oči, to je po javnim službenicima izveo vitez Oton.

Taj je čovjek, tako izobličen, s iskopanim očima i prerezanim očnim živcima, doveden k oltaru blaženoga Franje. Pošto je zamolio njegovu dobrostivost i izjavio da je nedužan u spomenutom slučaju koji mu je podmetnut, u roku od tri dana po svečevoj je zasluzi dobio nove oči. Bile su one doduše manje od onih kojih je nasilno lišen, ali nisu ništa manje jasno vršile službu gledanja.

Svjedokom toga zapanjujućeg čuda bio je spomenuti vitez Oton koji se u tu svrhu zakleo pred gospodinom opatom opatije San Clemente, Jakobom, a po nalogu biskupa grada Tivolia koji je ispitivao to čudo. Svjedok je toga čuda i brat Vilim Rimljanin koga je brat Jeronim (iz Ascolia), generalni ministar Reda male braće, obvezao posebnom zapovijeđu i prijetnjom izopćenja da će reći istinu koja mu je o toj stvari poznata. On je, tako obvezan, pred više provincijalnih ministara istoga Reda i pred drugom uvaženom braćom potvrdio da je, dok još bijaše svjetovnjak, dotičnoga vidio da ima oči i kako su mu one poslije iskopane, te da je oči oslijepljenoga, bačene na ze-

mlju, štapom radoznalo prevrtao i kako je nakon toga, kad je onaj po Božjoj moći zadobio nove oči, vidio kako ponovno vrlo jasno vidi.[1]

VIII. Izliječeni od raznih bolesti

1. U gradu Città della Pieve živio je neki mladić prosjak, koji bijaše od rođenja gluhonijem. Jezik mu je bio tako kratak i malen da se mnogima koji su ga pregledavali činilo kao da mu je posve odrezan. Neki ga je čovjek imenom Marko poradi Boga primio na prenoćište. Kad je mladić vidio kako mu je Marko dobar, počeo je kod njega trajno boraviti.

Kad je spomenuti čovjek jedne večeri sa svojom ženom večerao, a mladić se nalazio kod njih, rekao je svojoj ženi: »Smatrao bih to najvećim čudom kad bi sveti Franjo ovome vratio sluh i govor.« I još je nadodao: »Zavjetujem se Bogu da ću, ako se sveti Franjo udostoji to učiniti, iz ljubavi prema njemu ovoga mladića doživotno uzdržavati.« I gle čuda! Odmah mu je narastao jezik i progovorio je: »Slava Bogu i svetom Franji koji mi je dao govor i sluh!«

2. Brat Jakob iz Isea već je kao dijete u roditeljskoj kući zadobio velik prodor (herniju). Po nadahnuću je Duha Svetoga, premda bijaše mlad i bolestan, pun pobožnosti stupio u Red svetoga Franje, a da nije nikome otkrio bolest koja ga je mučila.

Kad je vršen prijenos tijela blaženoga Franje na ono mjesto gdje je sada sahranjeno blago njegovih kostiju, i spomenuti je brat bio nazočan radosnom slavlju toga prijenosa da bi već proslavljenom očevu presvetom tijelu iskazao dužno poštovanje. Približivši se grobu u koji su bile položene svete kosti, pobožnim je srcem zagrlio grob i osjetio se zdravim, čim su mu se organi na čudesan način smjestili na svoje mjesto. Odložio je podvez i od tada je bio oslobođen od svakoga prijašnjeg bola.

Od slične su bolesti po Božjem milosrđu i po zaslugama blaženoga Franje na čudesan način oslobođeni: brat Anđeo iz Tuderta, svećenik Nikola iz Ceccana, brat Bartol iz Gubbia, Ivan iz Sore, jedan čovjek iz Pise i neki drugi iz Cisterne, Petar Sicilijanac i neki čovjek iz Spella, gradića nedaleko od Asiza, te vrlo mnogo drugih.

3. Neka je žena iz Maritime bila duševno bolesna pet godina. Osim toga je bila lišena i vida i sluha. Odjeću je trgala zubima, nije

---

[1] Ovaj dodatak potječe od brata Jeronima iz Ascolia koji je naslijedio Bonaventuru u službi generalnoga ministra, a nakon toga je izabran za papu kao Nikola IV. (1288–1292).

prezala ni pred opasnošću od vode ni od vatre, a osim toga ju je mučila i strahovita padavica.

Jedne je noći, kad je Božje milosrđe odlučilo smilovati joj se, čudesno bila obasjana sjajem spasonosna svjetla. Vidjela je blaženoga Franju kako sjedi na uzvišenu prijestolju. Pred njim se ničice prostrla i usrdno molila ozdravljenje. Kad joj prošnju nije uslišao, žena se zavjetovala da neće uskratiti milostinju onima koji će je prositi za ljubav Bogu i svecu, dokle god bude nešto imala. Svetac, koji je Bogu obećao nešto slično, odmah je prihvatio njezin zavjet, načinio nad njom znak križa i potpuno joj vratio zdravlje.

Svetac je Božji Franjo, kako se doznaje iz istinitih izvještaja, od slične bolesti milosrdno oslobodio i jednu djevojku iz Norcie, zatim sina nekoga plemića i neke druge.

4. Neki je Petar iz Foligna jednoć krenuo na hodočašće da pohodi svetište svetoga Mihaela. Budući da se, dok je hodočastio, manje dolično ponašao, kad se iz nekog izvora napio vode, opsjeli su ga zli dusi. Od tada je bio opsjednut tri godine. Lomio se u tijelu, govorio je strahovite riječi i činio odvratne stvari. Ipak je gdjekada imao tzv. svijetle trenutke.

Čuo je kako je moć blaženoga čovjeka učinkovita u rastjerivanju zračnih snaga, zato ga je ponizno zamolio i pošao na grob dobrog oca. Čim se rukom dotaknuo groba, odmah je na čudesan način oslobođen zlih duhova koji su ga okrutno mrcvarili.

Jednako je tako na sličan način Franjino milosrđe pomoglo nekoj ženi iz Narnia i mnogim drugima. O tim bi se mukama i o načinu kako su oslobođeni moglo u pojedinostima pripovijedati nadugo i naširoko.

5. Neki je čovjek imenom Bono iz grada Fano imao padavicu i još k tome bio gubav. Kad su ga roditelji donijeli u crkvu blaženoga Franje, ozdravio je od obiju bolesti.

No i neki je drugi mladić imenom Akto iz mjesta San Severino posve ogubavio. Kad se zavjetovao i bio donesen na svečev grob, po njegovim je zaslugama očišćen od gube.

Svetac je s obzirom na liječenje ove bolesti imao izvanrednu moć zato što se iz ljubavi prema poniznosti i iz samilosti prema gubavcima ponizno predao njihovoj službi.

6. Neka je plemkinja imenom Rogata u biskupiji Sora dvadeset i tri godine trpjela od krvarenja. Od mnogih je liječnika pretrpjela mnoge neugodnosti. Često se činilo da će žena od prevelika bola umrijeti; a kad bi joj se to krvarenje zaustavilo, cijelo bi joj se tijelo nadulo. Slušajući kako neki dječak rimskim narječjem pjeva o ču-

desima što ih je Bog izveo po blaženom Franji, obuzela ju je silna bol, udarila je u plač i tako je, raspaljena vjerom, počela govoriti u sebi: »O, blaženi oče Franjo, koji blistaš tolikim čudesima, ako se udostojiš osloboditi me ove bolesti, uvelike će ti porasti slava, jer do sada ovakva čuda nisi učinio!« Što da još više reknemo, osjetila je da je po zaslugama blaženoga Franje ozdravila.

Ozdravio je i njezin sin komu bijaše ime Mario. On je imao ukočenu ruku, a ozdravio je kad je svetom Franji bio zavjetovan.

Blaženi je Kristov stjegonoša povratio zdravlje i nekoj ženi sa Sicilije koja je sedam godina trpjela od krvarenja.

7. U gradu Rimu žena imenom Prakseda kod blaženoga je Franje zavrijedila posebnu milost. Bila je poznata po svojoj pobožnosti; iz ljubavi se prema vječnom Zaručniku povukla u tijesnu ćeliju i u njoj bila zatvorena skoro četrdeset godina. Kad je jednoga dana izišla poradi potrebnih stvari na doksat svoje ćelijice, zahvatila ju je vrtoglavica te je pala, slomila bedrenu kost i iščašila je. Ukazao joj se dobrostivi otac, zaodjeven u blistavu bijelu odjeću slave, i počeo govoriti umiljate riječi: »Ustani« – rekao je – »ustani, ne boj se!« Prihvatio ju je za ruku, podigao i nestao. Obzirala se amo-tamo po ćelijici, držala je da ima viđenje. Kad je na njezinu viku donesena svjetiljka, bila je posve uvjerena da ju je ozdravio sluga Božji Franjo i sve je redom ispripovijedala kako se dogodilo.

IX. Kažnjavanje onih koji nisu svetkovali svečev blagdan i koji su ga pogrđivali

1. Nedaleko od Poitiersa u selu Le Simon neki je svećenik imenom Reginaldo osobito štovao svetoga Franju. Svojim je župljanima objavio da će svečano slaviti njegov blagdan. Neki vjernik, koji nije poznavao svečevu moć, omalovažio je odredbu svoga svećenika. Otišao je u polje da nasiječe drva. Dok se spremao na posao, triput je čuo ove riječi: »Blagdan je, nije slobodno raditi!« Kad ga od težačkih poslova nije mogla odvratiti ni svećenikova naredba ni čudesni glas s neba, Božja je svemogućnost bez odgađanja i proslavila svoga sveca i kaznila seljaka.

Jedva što je seljak jednom rukom uhvatio vile, a drugom neko željezno oruđe, božanskom su se snagom obje ruke uz oba ona predmeta tako zgrčile da ni na jednoj nije mogao nimalo olabaviti prste da bi pustio predmet. To ga je zapanjilo i, ne znajući što da počne, kad su se mnogi odasvud sletjeli da vide čudo, krenuo je u crkvu. Tu se pred oltarom skrušio i na poticaj jednog svećenika – a došlo je naime više pozvanih svećenika na slavlje – ponizno je blaže-

nome Franji zavjetovao troje; kao što je triput čuo onaj čudesni glas, tako se zavjetovao da će svetkovati njegov blagdan, da će na svečev blagdan dolaziti u onu crkvu u kojoj se tada nalazio i da će osobno pohoditi svečev grob.

I gle čuda! Kad je načinio prvi zavjet, oslobođen mu je jedan prst; kad je načinio drugi, oslobođen mu je drugi, a kad je načinio i onaj treći, olabavio je i treći prst, a nakon toga i obje ruke. Puk je međutim dolazio u velikom broju i pobožno zazivao svečevu pomoć.

Kad je taj čovjek tako zadobio prijašnju sposobnost kretanja, sam je odložio oruđe, a svi su zajedno slavili Boga i čudesnu moć sveca koji na tako čudesan način može i kazniti i izliječiti. Ono oruđe sve do dana današnjega visi kraj oltara koji je podignut u čast blaženom Franji kao spomen na taj događaj.

Ondje i u obližnjim mjestima dogodila su se mnoga čudesa koja pokazuju kako je svetac velik na nebesima i kako na zemlji treba pobožno svetkovati njegov blagdan.

2. U gradu Le Mans na blagdan svetoga Franje neka se žena prihvatila preslice i vretena. Ruke joj se ukočiše, a prste joj je počela mučiti strahovita vatruština. Poučena kaznom, spoznala je svečevu moć. Raskajana je srca pohitala k braći. Kad su se oni pobožno pomolili dobrome ocu za njezino ozdravljenje, odmah je ozdravila, a na rukama nije zaostao nikakav trag bolesti, osim što su na spomen toga slučaja ostale opekotine.

U Campagni Maggiore na sličan način neka žena, u selu Oletto neka druga, a u gradu Piglio neka treća zanemariše svetkovati očev blagdan. Prijestupnice su najprije na čudesan način kažnjene, a nakon toga, kad se pokajaše, po zaslugama su svetoga Franje čudesno oslobođene.

3. Neki je vitez iz mjesta Borgo, u pokrajini Masa, na nedoličan način omalovažavao djela i čudesa blaženoga Franje. Mnogo je vrijeđao hodočasnike koji dođoše na njegov blagdan i protiv braće je blebetao kojekakve budalaštine. Kad je tako jednom zgodom napao svečevu slavu, svojim je grijesima nadodao i odvratnu hulu rekavši: »Ako je istina da je Franjo svetac, neka danas moja glava padne od mača; a ako nije svetac, neka budem pošteđen!«

No srdžba Božja nije oklijevala da ga primjereno kazni, kad mu je već njegova *molitva postala grijehom*. Kad je malo nakon toga taj bogohulnik nanio nepravdu svomu sinovcu, taj je posegnuo za mačem i zarinuo ga stricu u prsa. Taj je pokvarenjak umro već istoga dana. Postao je plijenom pakla i sinom tame da bi ostali naučili kako Franjina čudesna djela ne valja omalovažavati pogrdnim riječima, nego ih treba častiti pobožnim pohvalama.

4. Neki je sudac imenom Aleksandar, dok je svojim poganim jezikom odvraćao od štovanja blaženoga Franje one koje je mogao, po Božjoj odluci lišen govora. Šest je godina bio nijem. Dok je trpio u onome u čemu je sagriješio, duboko se pokajao i požalio što je ružno govorio o svečevim čudesima. Svečeva srdžba nije dugo trajala. Kad ga je pokajnik ponizno zazvao, vratio mu je govor i svoju naklonost. Od tada je svoj pogani jezik posvetio pjevajući pohvale svecu. Po kazni je istovremeno zadobio i pobožnost i pouku.

X. Različita druga čudesa

1. U gradu Gagliano, u biskupiji Sulmona, živjela je neka žena imenom Marija koja bijaše pobožna te odana Isusu Kristu i blaženom Franji. Jednoga je ljetnog dana izišla da radom svojih ruku sebi privrijedi što joj je trebalo za život. Kad je nastala silna žega i žena počela iznemagati od strahovite žeđi, a uza se nije imala nikakva svježeg napitka – a sama se nalazila na bezvodnoj gori – već gotovo sasvim iznemogla, legla je na zemlju te je usrdnom prošnjom zazivala svoga zaštitnika svetoga Franju. Dok je žena tako ustrajno i ponizno molila jer je bila iscrpljena od posla, žeđi i žege, malo je zaspala.

I gle, došao je sveti Franjo i pozvao je njezinim imenom rekavši: »Ustani, napij se vode koja se kao Božji dar pruža tebi i mnogim drugima!« Žena se na te riječi probudila iz sna. Prilično osvježena, iz zemlje je iščupala busen paprati koja se nalazila pokraj nje i komadićem je drveta raskopala zemlju. Naišla je na živu vodu koja se isprva pokazala kao kapljica, a zatim se po Božjoj volji razvila u izvor. I tako se žena doista napila i umila oči koje su joj prije od dugotrajne bolesti bile zamagljene. Nakon toga je osjetila da joj je vid od tada postao bistriji.

Žena se požurila kući i na čast je svetom Franji svakom pripovijedala o neobičnom čudu. Na glas o tom čudu sletješe se onamo mnogi odasvud. Poučeni vlastitim iskustvom o čudesnom djelovanju one vode, mnogi su se, pošto bi se prije ispovjedili, upotrebom te vode oslobađali od različitih smrtonosnih bolesti. Do dana današnjega postoji ondje izvor koji se može vidjeti, a na čast svetom Franji ondje je sagrađena kapela.

2. U Saguntu u Španjolskoj nekom se čovjeku usahla trešnja protiv svake nade zazelenila, procvala i urodila plodom. Stanovnicima je Villasilosa svojom čudotvornom moći oslobodio vinograde od pošasti crvi koji su posvuda podgrizali i loze. Nekom je svećeniku velike vjere kod Valencije posve očistio žitnicu koju je svake godine običavao napadati žižak.

Nekom je gospodaru kod mjesta Pietramala u Apuliji, koji mu je usrdno preporučio svoje polje, posvema ga sačuvao od pošasti skakavaca, dok je sve unaokolo opustošila spomenuta pošast.

3. Dok je neki čovjek imenom Martin podalje od mjesta tjerao svoja goveda na pašu, jedno je govedo tako nesretno slomilo nogu da mu nije bilo do premišljanja. Dok je razmišljao kako da govedo oguli i kako da u tu svrhu pribavi potrebno oruđe, vratio se kući, a blaženom je Franji prepustio da se brine o govedu i s pouzdanjem ga preporučio svečevoj vjernoj brizi da ga, prije nego što se vrati, ne razderu vukovi.

Kad se sutradan vrlo rano sa živoderom vratio ka govedu ostavljenom u šumi, našao ga je kako pase, ali tako neozlijeđena da se slomljena noga nije nimalo razlikovala od one druge zdrave. Zahvalio je »dobrom pastiru« koji se tako zauzeto pobrinuo za njegovo govedo i izliječio ga. Ponizni je svetac umio priteći u pomoć svima koji su ga zazivali, a da nije omalovažavao ni neznatne ljudske potrebe.

Nekom je čovjeku iz Amitrena vratio ukradeno kljuse. Nekoj je ženi iz mjesta Antrodoco ponovno sastavio novu zdjelu koja se slučajno razbila u više komada. Nekom je čovjeku iz Monte dell' Olmo u Marchi sastavio raonik koji se raspao u komade.

4. U biskupiji Sabina živjela je neka starica osamdesetih godina. Kći joj je umrla i ostavila nejako dojenče. Kako je siromašna starica bila odviše bijedna te u kući nije imala ni mlijeka, a u blizini nije bilo žene koja bi gladnom djetešcu prema potrebi pružila mlijeka, bakica nije znala kamo da se okrene. Djetešce je naglo slabilo.

Jedne se noći, lišena svake ljudske pomoći, oblivena obilnim suzama, svim srcem utekla blaženom ocu Franji. Ljubitelj se nedužne djetinje dobi odmah tu našao i rekao: »Ženo, ja sam Franjo koga si zazivala uz tolike suze. Stavi« – reče joj – »stavi svoju dojku djetešcu u usta jer će ti Gospodin dati obilje mlijeka!«

Baka je izvršila očev nalog i najednom dojke osamdesetgodišnje starice počeše davati obilje mlijeka. Ovaj se svečev dar razglasio posvuda. Mnogi i muškarci i žene pohitješe da to vide. A jer jezik nije mogao pobijati ono što su svjedočile oči, svima je to bio poticaj da slave Boga koji se pokazao tako čudesnim po svečevoj samilosnoj ljubavi.

5. U selu Scopito kod Spoleta muž i žena imali sina jedinca koga su danomice oplakivali kao baštinjenu sramotu. Ruke su mu naime nekako bile spojene s vratom, koljena mu prionula uz prsa, a do-

nji dio nogu uza stražnjicu; uopće nije izgledao kao ljudski stvor, nego je više bio nalik nekoj nakazi. Žena se zbog toga silno žalostila. Često je vapila Kristu i zazivala pomoć svetoga Franje da bi joj se nesretnici udostojao pomoći u tolikoj nevolji.

Jedne noći, kad ju je zbog te žalosti svladao žalosni san, ukazao joj se sveti Franjo. Tješio ju je nježnim riječima i osim toga poticao da bi dječaka odnijela u obližnje njemu posvećeno obitavalište da bi, pošto u ime Gospodnje bude poliven vodom iz tamošnjega zdenca, zadobio potpuno zdravlje. Kad je međutim zanemarila izvršiti svečev nalog, isto je to ponovio i drugi put. A kad se ukazao i treći put, ženu je s djetetom odveo upravo do vrata spomenutoga mjesta.

Kad onamo iz pobožnosti pridođoše i neke odlične gospođe, ta im je žena potanko ispripovijedala svoje viđenje. Nakon toga zajedno odnesoše dijete braći te iz zdenca izvukoše vode. Najplemenitija od njih zasukala je rukave i vlastitim rukama okupala dijete. Pošto su se svi dječakovi udovi pravilno porazmjestili, on je odmah ozdravio, a veliko je čudo sve nazočne potaklo na divljenje.

5a. *Kasniji dodatak.* Kod Suse u Piemonteu neki je mladić iz Rivarola imenom Ubertino stupio u Red manje braće. U vrijeme godine novicijata zahvatio ga je nekakav užasan strah te je duševno obolio. Osim toga mu je bila oduzeta cijela desna strana tijela, lišen je sluha i govora te postao nepokretan. Dok je tako bijedan, mnogo sažalijevan od braće, više dana preležao u krevetu, približila se i svetkovina blaženoga Franje. U predvečerje svetkovine imao je tzv. svijetle trenutke (*lucida intervalla*). Kako je mogao, nejasnim je glasom, ali vjernim srcem, zazvao dobrog oca. Dok su sva braća u jutarnjim satima bila zauzeta božanskim pohvalama, gle, blaženi se otac, obučen u habit Male braće, našao u bolesničkoj sobi uza spomenutog novaka, a sobu je tada ispunila silna svjetlost.

Ispruživši ruku povrh njegove desne strane, nježno ga se od glave do nogu doticao rukama; u uši mu je stavio prste, a na desnom ramenu načinio mu je neki znak i rekao: »Ovo će biti znak da ti je Bog po meni, čiji te primjer potaknuo da uđeš u Red, potpuno vratio zdravlje.« Opasao ga je pojasom jer je ležao bez njega, i rekao: »Ustani i otiđi u crkvu da zajedno s braćom proslaviš Boga dužnim pohvalama!« Kad ga je mladić nakon tih riječi htio dotaknuti rukama i poljubiti trag njegovih nogu da mu zahvali, blaženoga je oca nestalo ispred njegovih očiju.

Pošto je mladić zadobio zdravlje duše i tijela te mu je bilo vraćeno zdravlje osjetila i govor, na veliko je čuđenje braće i svjetovnjaka, koji su se tada ondje našli, i poznavali ga kao uzeta i duševno bolesna, sudjelovao u božanskim pohvalama. I kad je sve redom ispri-

povijedao kako se čudo dogodilo, mnoge je potaknuo na pobožnost prema Kristu i blaženom Franji.[2]

6. U mjestu Cori u biskupiji Ostia neki je čovjek posve slomio nogu tako da se nikako nije mogao ni kretati ni hodati. Kad se tako našao u strahovitoj tjeskobi i izgubio nadu u ljudsku pomoć, jedne se noći, kao da je blaženoga Franju gledao nazočna, pred njim počeo žaliti na ovaj način: »Pomozi mi, sveti Franjo! Sjeti se moga štovanja i pobožnosti što sam ti je iskazivao. Jahao si na mojem magarcu, poljubio sam tvoje svete noge i tvoje svete ruke, uvijek sam ti bio odan, uvijek dobar. Gle kako umirem od strahovitih muka ove bolesti!« Čim je izrekao ove svoje jadikovke, Franjo se odmah našao uza nj; sjetio se učinjenih mu dobročinstava i za učinjene mu se usluge pokazao zahvalnim.

Kad se čovjek probudio, ukazao mu se s još jednim bratom. Rekao je da je došao na njegov poziv i donio lijekove za ozdravljenje. Bolno je mjesto taknuo malim štapićem na kojem je bilo urezano slovo »tau« (T). Oteklina se odmah prokinula i vraćeno mu je posvemašnje zdravlje. A što je još čudnije, sveti je znak »T« utisnut na mjestu izliječene otekline i ostavio je spomen na to čudo. Sveti je Franjo ovim znakom obilježavao svoja pisma kad bi ih nekom upravljao iz ljubavi.

7. Eto, duhom smo slijedili različita čudesa slavnog oca Franje. Slavni nas je stjegonoša križa Kristova po svojim zaslugama i po Božjoj volji doveo do slova »tau« (T), a to je znak križa. Iz toga treba da spoznamo ovo: Kao što je križ osigurao velike zasluge Franji koji se pod Kristovim vodstvom borio za spasenje, tako mu je i s proslavljenim Kristom dano neprevarljivo svjedočanstvo slave.

8. Ovo je naime veliko i čudesno otajstvo križa u kojem su sakriveni milosni darovi, zaslužne kreposti te blago mudrosti i znanja u tako velikoj dubini da bi bili *sakriveni mudrima i umnima*. Ovo je, naprotiv, Kristovu sluzi bilo otkriveno u punoj mjeri te je u cijelom svom životu slijedio tragove križa, samo je uživao u slasti križa, samo je propovijedao o slavi križa. Doista je u početku svog obraćenja s Apostolom mogao reći: *»A ja, Bože sačuvaj, da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našeg Isusa Krista.«* Jednako je tako, napredujući u obraćenju, mogao dodati: *A na sve koji se ovoga pravila budu držali neka siđe mir i milosrđe*. I napokon je na kraju s punim pravom mogao nadodati: *Milost Gospodina našega Isusa Krista s duhom vašim, braćo! Amen.*

[2] Vidi bilješku br. 1.

9. Diči se, slavni nosioče križa Kristova, u sigurnoj slavi križa! S križem si počeo, po pravilu si križa napredovao i napokon si na križu dovršio. Svima je vjernicima po svjedočanstvu križa poznato koliku slavu uživaš u nebu. Sa sigurnošću te slijede oni *koji izlaze iz Egipta*, jer je štapom Kristova križa *razdijeljeno more*, te prolaze kroz pustinju, pošto prijeđu Jordan smrtnosti, po čudesnoj će snazi križa ući u obećanu zemlju živih.

Neka nas ovamo uvede pravi vođa i Spasitelj naroda Isus Krist propeti po zaslugama svoga sluge Franje, a na čast i slavu trojedinoga Boga koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.

Amen.

Ovdje svršavaju čudesa što ih je Franjo učinio nakon svoje smrti.

KNJIGA POHVALA BLAŽENOGA FRANJE

LIBER DE LAUDIBUS B. FRANCISCI

(1260–1263)

fra Bernard Beski

Uvod
GIUSEPPE CREMASCOLI

Prijevod
TEO RADIĆ

KNJIGA POHVALA BLAŽENOGA FRANJE

Uvod

Nakon što je predstavio Bernarda Beskog kao manjeg brata provincije Akvitanije[1], druga na putovanju i sekretara sv. Bonaventure[2], Jean De Dieu završava: »mi ne znamo druge stvari iz njegova života«[3]. Bolje smo međutim obaviješteni o njegovim spisima, označenim uopćenim izrazima u *Kronici XXIV generala reda Manje braće* i određenim za složene zgode i nezgode, imajući u vidu da su neki izgubljeni ili su bili preneseni s pogrešnim autorstvom.

Među vijestima koje se odnose na Bonagracija, koji je bio na čelu Reda od 1277. do 1283, čita se da je Bernard Beski *usque ad istum Generalem… chronicam Generalium Ministrorum protraxit*[4]. Tako je njemu pripisana *Chronicon XIV ili XV Generalium Ministrorum Ordinis fratrum Minorum seu Catalogus »Gonsalvinus« dictus Generalium Ministrorum Ordinis fratrum Minorum,* čije izdanje imamo u *Analecta Franciscana*[5], poslije one Ehrleove. U tekstu se spominje kanonizacija sv. Ljudevita[6], koja se zbila 1297. i zato Ehrle drži vrlo vjerojatnim da je Bernard Beski vodio pripovijedanje sve do tada, da ne reknem sve do 1305[7]. Izdavači iz Quaracchia smatraju da je teško izjasniti se o tome i predstavljaju, u svakom slučaju, ovaj *Chronicon* »tamquam documentum maximi momenti, quod aliquatenus fons chronicorum XXIV Generalium est«[8].

U ovom posljednjem spisu Bernardu Beskom pripisane su također *nabožne knjige,* među kojima *De proposito regulae,* koja nije do

[1] *Chronica XXIV Generalium*, 1897, str. 377, 1. 1: »frater Bernardus de Bessa Provinciae Aquitaniae«.

[2] Bes 7,17: »Iamdudum ego per Theotoniae partes et Flandriae cum Ministro transiens Generali celebri…«.

[3] DE DIEU, 1937, col. 1504. Nije moguće točno označiti kronološki tijek života Bernarda Beskog. Istraživači vrijeme njegove smrti stavljaju na početak XIV. stoljeća.

[4] *Chronica XXIV Generalium*, 1897, str. 377, 11. 1–2.

[5] *Chronicon XIV vel XV Generalium*, 1897, str. 693–707.

[6] *Chronicon XIV vel XV Generalium*, 1897, str. 698, 11. 8–9: »coram piissimo tunc rege Francorum, nunc Sanctorum aggregato et adscripto catalogo sancto Ludovico«.

[7] Za hipoteze o tome formulirane, usp. EHRLE, 1883, str. 333–335.

[8] *Chronicon XIV vel XV Generalium*, 1897, str. 693, n. 2.

nas stigla i o kojoj se čita da je bila sastavljena u vrijeme sv. Bonaventure radi pobijanja protivnika i upućivanja braće na življenje prema *Pravilu*[9]. Za razliku od toga, *Ogledalo discipline* upravljeno novacima dugo je vremena pripisivano sv. Bonaventuri ili, ponekad, Davidu iz Augsburga, premda je u *Kronici XXIV generala* izričito zasvjedočeno kao djelo Bernarda Beskog[10]. Kritičko izdanje djela imamo u *Opera omnia* sv. Bonaventure, s naznakom, ipak, da nema sumnje o identitetu autora, koji se nadahnjivao Hugom od St. Viktora i svetim Bernardom. Radi se o djelomičnoj verziji. Istovjetne crte stila i nauka susreću se u pismu jednom novaku, koje rukopisi i izdavači iz Quaracchia pripisuju Bernardu Beskom, a objavljeno je također u *Opera omnia* sv. Bonaventure[11].

O *Životopisu brata Kristofora,* sastavljenom od Bernarda Beskog i umetnutom u *Kroniku XXIV generala*[12], govori H. Dedieu u jednoj studiji o provincijalnim ministrima Akvitanije[13]. Osoba – čija se »golubinja poniznost«[14] veliča – poznata je također kao Kristofor iz Romagne, koji se, već svećenik, pridružio Manjoj braći 1216. ili 1217. osvojen propovijedanjem sv. Franje, od kojeg je, prema predaji, primio redovnički habit. Upućen *ad Aquitaniae partes*[15], umro je u Cahorsu 31. listopada 1272, skoro kao stogodišnjak i poslije 55 godina redovničkog života. Pripovijesti o čudesima i pučkoj pobožnosti pratili su stoljećima njegovo štovanje, sve dok Kongregacija obreda nije potvrdila njegov kult dekretom od 12. travnja 1905[16]. Radi se dakle o uglednoj ličnosti u povijesti franjevačkih početaka, iako je teško precizirati zadatke koje je obavljao u Redu[17].

---

9 *Chronica XXIV Generalium*, 1897, str. 377, 11. 3–4.

10 *Ondje*, 11. 5–6: »Alius fuit ad informandum novitios, qui dicitur *Speculum disciplinae*«.

11 S. BONAVENTURAE *Opera omnia*, VIII, 1898, str. 663–666: »*Epistula ad quendam novitium insolentem et instabilem«.* O dva djela DE DIEU, 1937, col. 1505, piše: »Le *Speculum disciplinae*, destiné, comme la *Lettre à un novice*, aux jeunes religieux, porte la marque de la même modération, du même zèle et de la même expérience des âmes. Son but est d'enseigner, avec précision, fermeté et douceur, quelle est la manière de se comporter intérieurment et extérieurrnent pour devenir un vrai religieux«.

12 *Chronica XXIV Generalium*, 1897, str. 161–173, gdje se čita *Vita fratris Christophori qui sepultus est in conventu Caturci; quam compilavit frater Bernardus de Bessa custodiae Caturcensis*.

13 Usp. DE DIEU, 1983, str. 139–153.

14 *Chronica XXIV Generalium*, 1897, str. 161, 1. 15.

15 *Ondje*, 1. 12.

16 Usp. DE DIEU, 1983, p. 140.

17 *Ibid*., str. 145: »Qu'il ait, ou non, exercé la charge du Ministre Provincial, n'ajoute ou n'enlève rien à l'importance de Christophe de Cahors dans l'histoire des origines franciscaines de nos régions«.

Za *Knjigu pahvala blaženog Franje,* ili *Legendu,* ili *Životopis sv. Franje,* koju je napisao fra Bernard Beski[18] čitamo u *Kronici XXIV generala* vijest iz koje se vidi da je djelo smatrano dijelom jedne trilogije koju treba ubrojiti među *nabožne knjige*, o kojima je gore bilo riječi.

O *Chronicon XIV vel XV Generalium Ministrorum Ordinis fratrum Minorum* gore je bilo govora, i dosta je dodati da incipit djela jasno pokazuje da je ono smatrano nekom vrstom nastavka na *Knjigu pohvala.* Tekst smješten na posljednjem mjestu u trilogiji navedenog odsjeka u *Kronici XXIV generala* podudara se s poglavljem VII. *Knjige pohvala,* naslovljenim ustvari *O tri Reda*[19]. Čudesa se tiču prvoga od triju redova, i često su ispripovijedana da se pokaže strogost kojom Gospodin kažnjava onoga tko je mlak ili nevjeran u pogledu obveza povezanih s pozivom na nasljedovanje Krista u franjevačkom životu. Drugom redu je posvećeno samo malo redaka, da se podsjeti kako odgovor na božanski poziv uključuje služenje Gospodinu »u stalnoj tišini i mrtvenju tijela«. Vrlo kratak je također odlomak koji osvjetljava položaj braće i sestara pozvanih na pokoru u Trećem redu.

U izdanju *Knjige pohvala* u *Analecta Franciscana* tekst je popraćen bogatim aparatom bilježaka, gdje se čitaju varijante kodeksa i učenjačkih podataka. Za rukopisnu tradiciju izdavači iz Quaracchia[20] ukazuju na torinski kodeks, Bibl. Univ. I, VI, 33 (nekoć MXXVIII).

Što se tiče izvora za *Knjigu pohvala*, istraživači naznačuju prije svega *Legendu sv. Franje* ili *Anonimnog Peruđinca*[21].

Za primjere neka se pogleda paralelizam između odsjeka koji uzdiže herojske kreposti prvih Franjinih učenika i neke stihove himna koji se koriste u slavljima u čast mučenika[22]. Također u *Knjizi pohvala* smrt utemeljitelja opisana je po shemi pripovijedanja o preminuću sv. Martina, kako se čita u pismu Sulpicija Severa Bassulu i s neizostavnom molbom da ne ostavi osamljene učenike, u jednom pasusu

---

18 BERNARDI DE BESSA *Liber*, 1897, str. 666–692.

19 Bes 7.

20 Usp. kratki predgovor (*Anal. Franc.* III, str. 665, br. 1) izdanju *Liber de laudibus.*

21 STANISLAO DA CAMPAGNOLA, 1988, str. 249: »Posljednja istraživanja htjela su stoga točnije utvrditi njezino [naime za *Leggenda di san Francesco*] datiranje između Bonaventurina djela i onoga Bernarda Beskog, označivši je u isto vrijeme kao izravni izvor za *Legendu trojice drugova*, kao također, i još prije, za Bernarda Beskog.

22 Bes 2,4: »Nullum pro his murmur, nulla querimonia resonat, sed corde placido mens plena gaudio conservat patientiam«. Usp. *Breviarium Romanum*, izd. kao tip., *Comm. plur. mart., Hymnus ad Vesperas:* »Non murmur resonat, non querimonia / Sed corde impavido mens bene conscia / conservat patientiam«.

koji postaje antifona u slavljenju svetkovine[23]. Završavajući djelo *O tri reda* Bernard Beski upotrebljava istu formulu da objasni čudesno širenje franjevačke poruke po cijeloj zemlji[24].

Što se tiče sadržaja djela i motiva na kojima se nadahnulo, J. De Dieu podcrtava želju da se istaknu nakane uravnoteženosti i uzdržljivosti koje su tipične za djela sv. Bonaventure. To se zapaža već na početku kad se precizira da sv. Franjo nije u *Pravilu* nametnuo strogost savršenosti i siromaštva kojih se on držao. Samo *Pravilo* valjalo je shvaćati bez raskida s običajima koji se mogu mijenjati s promjenama prilika. Pouzdan je sud Stanislaoa da Campagnole, prema kojem ovo djelo Bernarda Beskog ne može biti predstavljeno kao rezultat biografskih istraživanja koja je potaknuo opći kapitul u Padovi 1276. jer ono »sa završetkom pisanja poslije 1279.... nije ništa dodavalo službenoj verziji koju je, poslije Bonaventure, 'zajednica' usvojila o utemeljitelju«[25]. Govoreći o ovom djelu, Lazzeri žali što ono, rasvijetljeno u uvodima Franjevačkim izvorima, nije zatim bilo prihvaćeno, barem u nekim stranicama.

Za prikaz sudbine *Knjige pohvala* valja upozoriti na studiju G. De Medicia o izvorima za *Izvrsni komentar Božanstvene komedije,* u kojem se pokazuje da dobar dio napomena posvećenih životu sv. Franje i njegovih drugova proizlazi iz ovog djela[26].

Izvori:

Uvod u *Knjigu pohvala bl. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1245–51. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Knjigu pohvala bl. Franje s latinskog izvornika preveo Teo Radić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1253–96.

---

[23] *Ondje*, 8,14: »Flebant… flebili voce dicentes: cur nos, Pater, miseras deseris, aut cui relinquis filias desolatas?«. Usp. SULPICII SEVERI *Epistula tertia*, 1967, str. 338, 10: »Tunc vero maeror et luctus omnium et vox una plangentium: cur nos, pater, deseris? aut cui nos desolatos relinquis?«. Usp. *Breviarium Romanum*, izd. kao tip., *in festo S. Martini ep. et conf.*, *I ant. ad Laudes et ad Vesperas:* »Dixerunt discipuli ad beatum Martinum: cur nos, pater, deseris, aut cui nos desolatos relinquis«?

[24] Bes 7,150: »Sic Dominus servum suum Franciscum fecit crescere in gentem magnam, sic benedictionem omnium gentium dedit illi«.

[25] STANISLAO DA CAMPAGNOLA, 1988, str. 248.

[26] Usp. DE MEDICI, 1983, str. 95–97.

Počinje Knjiga pohvala blaženog Franje

0. [1] Krepostima ispunjen život svetoga Franje u Italiji je opisao čovjek izvrsne rječitosti, brat Toma, po nalogu gospodina pape Grgura IX., [2] a životopis koji počinje riječima *Kao zvijezda Danica* (usp. Sir 50,6) sastavio je prema predaji prečasni gospodin Ivan, bilježnik Apostolske stolice. [3] U Francuskoj je pak brat Julijan, znamenit po znanju i svetosti, napisao riječi i glazbu za svečev noćni oficij, pored himana te poprilična broja antifona i responzorija, koje su vrhovni svećenik osobno i neki od kardinala dali objaviti u svečevu hvalu. [4] Naposljetku, potpunije posvjedočen tijek njegova života opisao je brat Bonaventura – zadivljujuća posuda milosti, riznica kreposti i znanja, generalni ministar, prvo istaknuti pariški profesor teologije, a potom kardinal svete Rimske crkve i albanski biskup, [5] čovjek tolika ugleda, razbora i značaja da ga je svijet izvikao najdostojnijim najviše biskupske časti – nadasve vjerodostojnim i odmjerenim jezikom, jer ga je Bog providio za dostojna hvalitelja svečevih nebeskih zasluga. [6] Ovdje se međutim dotičemo malena broja drugih, a kadšto, kada to prilike traže, istih stvari – izostavljajući opet mnogo toga radi mnogima drage sažetosti – vezanih uz djela sveca i njegovih sljedbenika, napose uza znamenja koja su se pokazala nakon njegove smrti, koje preporučuje i apostolska vlast, kako bi u isti mah služili i kao pohvala i kao poticaj. [7] Prvo nam naime valja nasljedovati uzor, a ako ne možemo savršeno nasljedovati, dužni smo iskazivati štovanje. [8] Ta tko bi mogao u potpunosti slijediti stope svetoga Franje i drugova koji su mu pomagali? [9] Zato on nije ni propisao strogost u siromaštvu i savršenstvu kakvu je sam obdržavao, nego je, poučen božanskim proročanstvom, napisao najsavršenije Pravilo, kako bi ga se svatko i u sva vremena mogao pridržavati. [10] A ako se ono obdržava, nikada ne dolazi do odstupanja od nauka svetoga oca, sve ako se, kako se mijenjaju vremena, i promijene neki običaji. [11] Veoma je međutim važno imati pred očima savršenost svetaca, kako bismo dali poticaj vlastitoj kreposti i prema njihovim svijetlim primjerima udesili vlastiti značaj.

GLAVA I.

Način života svetoga Franje i njegovih prvih učenika

1. [1] Kao izlazeće Sunce sveti je Franjo svijetu svijetlio životom, naukom i čudesima. [2] Imao je oca zaokupljena zemaljskim stvarima, ali zato vrlo čestitu majku, koja ga je, kao druga Elizabeta, na posvećenu izvoru nazvala Ivan i u duhu prorekla da će poradi zasluga biti sin Božji. [3] Dječak je rastao i gotovo do dvadeset pete godine izvanjskim načinom života ugađao svijetu. [4] Kada je napokon sve ostavio i vjerno se zaputio Kristovim stopama, novim je djelovanjem obnovio život apostola i udario temelje kući svojega redovništva ne na pijesku vremenitih stvari, nego na stijeni – Kristu, na savršenstvu evanđeoskoga siromaštva.

[5] Poslije njega prvi kamen ove građevine bijaše brat Bernard Kvintavalski, koji je silno plamtio u Gospodinu i koji velik imetak što ga je posjedovao nije ostavio roditeljima, nego ga je razdijelio siromasima te je odsijevao svetim životom i smrću slavnom po čudesima. [6] Drugi je bio brat Petar, koji se u potpunosti odrekao svijeta i također svoju imovinu *prosuo* i *dao sirotinji* (usp. Ps 111,9). [7] Treći je bio brat Egidije, čovjek zadivljujuće svetosti, za koga se govori da mu je Gospodin kao milost dao sposobnost da na poziv djelotvorno pomaže u stvarima koje se tiču dobra duše. [8] Tomu nas je naime podučio spomenuti pobožni general i kardinal, marljivi istraživač ovakvih otkrića. [9] Trojici sljedbenika pridodaje se brat Filip, čijih se *usana* Gospodin *žeravom* čistoće *dotaknuo* (usp. Iz 6,6–7) tako da je, premda laik, razumio i tumačio pisma te o Isusu govorio bujicom medeno slatkih riječi. [10] Napokon, čuli smo da su od prve dvanaestorice Franjinih učenika, za koje je i napisao Pravilo i kojima je dao gotovo iste naloge kao Krist svojim apostolima, svi bili sveti osim jednoga, koji je, nakon što je izišao iz reda i postao gubavac, poginuo od omče, kako ni kod učenika ne bi nedostajalo sličnosti između Franje i Krista.

[12] Bila je međutim nemala milost što je u njega, koji tada nije imao više od šestoro braće, bila ulivena takva sigurnost kako će po svijetu proširiti red da je, gledajući u budućnost kao da je sadašnjost, govorio: [13] »Vidio sam ceste ispunjene mnoštvom onih koji nam dolaze; dolaze Francuzi, žure se Španjolci, trče Englezi i Nijemci te hita silno mnoštvo raznih drugih jezika.« [14] I čak je mogao razlikovati braću prvih i posljednjih vremena pod slikom više ili manje slatka voća. [15] Sjali su također među prvima, slavni zbog velikih kreposti, sveta braća i očevi: brat Soldaner, brat Ruđer, brat Rufin i brat Ivan od Pohvala, koji je zavrijedio da se dotakne smrtonosne rane Franjinih stigmi dok je on još živio u tijelu; [16] isto tako brat Anđelo, svečev prijatelj, pa brat Leon, njegov ispovjednik, te

drugi brat Leon, koji je potom kao nadbiskup marno upravljao milanskom crkvom,[17] pa brat Jakov, koji je zavrijedio da gleda dušu svetoga oca kako se u obliku zvijezde sjajne poput sunca uspinje na nebo; [18] također sveti oci: brat Antun, brat Nikola, brat Šimun, brat Ambrozije, brat Ivan i mnogi drugi, o kojima bi dugo bilo pojedinačno izvijestiti, a koji su svjetlom svojih kreposti obasjali prva vremena. [19] *U miru počivaju tijela njihova* (usp. Sir 44,14) izložena na posvećenim mjestima radi štovanja. [20] Naime posvećene su kosti brata Bernarda, brata Rufina, brata Leona i brata Anđela uz duboko štovanje pokopane u Asizu u crkvi svetoga Franje; kosti brata Egidija u Peruđi, brata Soldanera u crkvi braće u Viterbu, a brata Junipera u crkvi svete Marije Kapitolijske.

[21] Brat Soldaner blistao je značajem i naukom kao Sunce što svijetu daje sjaj; [22] brat Juniper svijetlio je tolikom milošću strpljivosti da ga, ma kako mnogo trpio, nitko nije mogao vidjeti uznemirena; [23] brat Ruđer iskrio je tako očevidnom svetošću da ga je gospodin papa Grgur IX. priznao i potvrdio za istinskoga sveca i dopustio da se njegov spomen slavi u Todiu, gdje počivaju njegovi posvećeni ostaci. Ipak nije odredio blagdan i za takve slučajeve uobičajeno slavlje; čuli smo da je zbog toga štovanje ovoga sveca bilo zapostavljeno.

[24] Brat Antun u Padovi ne prestaje obilovati novim čudesima. [25] Za vrlo se sveta brata Nikolu govori da je, vidjevši između ostaloga da mrtvac ima biti odnesen na sahranu, istoga podignuo iz postelje i da je nekomu čovjeku, kojemu su bile iskopane oči, podario nove; počiva u crkvi braće u Bologni. [26] Stari Rim štuje brata Ambrozija, koji je ondje pokopan, slavna po mnogim čudesima.

[27] Brat Šimun, obdaren milošću kreposti, Spoleto, gdje počiva, obogaćuje mnogim dobrim djelima izlječenja: vidjeli smo naime kako je u Spoletskoj dolini mrtvac na zaziv njegova imena podignut iz mrtvih. [28] Istinitost ovoga, kao i mnogih drugih čudesa, ustanovio je i apostolskim vlašću službeno priznao spoletski biskup, koji je sa zadivljujućom marnošću i revnošću provodio istragu. [29] Brat Ivan i brat Nikola bili su ljudi iznimne svetosti; prvi se brat Ivan preselio Gospodinu na dužnosti gvardijana te je svojim čudesima već obilježio njemačke krajeve.

[30] Iz susjedna su kraja također bili brat Augustin i brat Vilim, koji su nam uzorima savršenstva pokazali staze vrlo sveta načina života, koji smo vidjeli; spominje se još i sada kako je njihova kreposna svetost, dok još su živjeli u tijelu, svijetlila mnogim znamenjima. [31] Prečasni brat Hugo, koji je pun *duha mudrosti i razuma* (usp. Sir 15,5) bio uzvišen zbog života i vrijedan divljenja zbog snage nauka, počivajući u Marseilleu svoju je svetost potkrijepio znamenjima. [32] Brat Kristofor, čovjek golubinje bezazlenosti, koji je uz dužnu čast

pokopan u crkvi braće u Caturcu, iskri sjajem mnogih znamenja. [33] Brat Stjepan, čovjek od kreposti i milosti, koji je prethodno bio opat i istaknuta ličnost u redu svetoga Benedikta, poželio je da ga se radi Krista unazadi te je imenovan za provoditelja istraga protiv krivovjeraca; zavrijedio je da bude uzvišen krunom mučeništva i slavom zbog znamenja; leži u crkvi braće u Toulouseu. [34] Ondje je, urešen jednakim mučeništvom kao i on, uz duboko štovanje pokopan i brat Rajmund. [35] Brat Benvenuto i brat Petar, nekoć ministar Kalabrije, blistaju tolikim čudesima da je to jasna potvrda kako je uistinu riječ o božanskoj milosti.

[36] Dugo bi bilo dalje pripovijedati o pojedinim ispovjedaocima i slavnim mučenicima koji su, kako od Saracena, tako od pristaša krivovjernika, trpjeli zbog vjere u Krista i obrane Crkve, kada su po nalogu Apostolske stolice istraživali njihovu izopačenost.

GLAVA II.

Formacija prvih učenika

2. [1] Po povratku iz posjeta vrhovnomu svećeniku sveti se Franjo, dobivši dopuštenje za propovijedanje, stao sa svojom braćom ponovno okupljati u blizini grada Asiza, i to u nekoj napuštenoj kolibi koja je bila toliko tijesna da su oni koji su odlučno prezirali velike i lijepe domove jedva u njoj mogli sjesti ili otpočinuti. [2] Bili su u tolikoj oskudici stvarima da su vrlo često, lišeni svake utjehe u kruhu, bili zadovoljni samo repom koju su iskali po asiškim ravnicama. [3] Roditelji su ih progonili, a ostali ismijavali, jer se u to vrijeme nije mogao naći nijedan mladić da radi Gospodina ostavi sve svoje i od vrata do vrata ište milostinju. [4] Ali ne čuje se zbog toga nikakvo mrmljanje, nikakvo kukanje, nego duh ispunjen radošću mirna srca obdržava strpljivost.

[5] Poslije se braći povećao broj te su pod vodstvom svetoga oca napredovali u svakom vidu savršenstva. [6] Bijahu uistinu manji i po imenu i po poniznosti duha; svima su bili podložni te su uvijek tražili priliku za poniznost, zazirući od onih poslova za koje se činilo da mogu uroditi kakvom nepravdom; *gorljivi u duhu* (usp. Rim 12,11) ljubavi na čudesan su način jedni druge voljeli. [7] Kada bi se naime katkada zajedno okupili, duhovna se ljubav očitovala u svom vrhuncu. [8] Što više kazati? Čedni zagrljaji, ljupke riječi, častan poljubac, sladak razgovor, umjeren smijeh, ugodan pogled i ruka neumorna da služi. [9] I zaista kako su prezirali sve zemaljske stvari i kako jedni druge nikada nisu voljeli odijeljenom ljubavlju, nego su sav ljubavni osjećaj stavljali u službu opće koristi, nastojali su sami sebe poticati da drugima u nuždi priteknu u pomoć, brinući se pritom *ne za svoje,*

nego za ono što pripada *Kristu* (usp. Fil 2,4.21) i bližnjemu. [10] Kada je stoga jednom prigodom neki luđak počeo bacati kamenje na braću, jedan se brat izložio hicima jer je više volio sam primiti udarac nego da mu drug bude povrijeđen.

[11] *U ljubavi* i poniznosti *utemeljeni* (usp. Ef 3,17), poštivali su jedan drugoga kao svojega gospodara. [12] Tko god se među njima isticao pokorom ili milošću, djelovao je poniznijim i neznatnijim od drugih. [13] Kada bi tko slučajno rekao nešto što se drugomu ne bi svidjelo, nije mogao biti miran sve dok mu se u najvećoj poniznosti ne bi ispričao. [14] S velikom su se željom okupljali, s još većom bili zajedno, a svima je teško padalo razdvajanje i gorko bilo rastavljanje. [15] Nadasve poslušni vojnici nisu se međutim usuđivali ništa stavljati ispred svete poslušnosti, pa kada kod propisa nisu znali raspoznati što im valja činiti, bez pogovora su se trkom prihvaćali svega što im je bilo naloženo. [16] Što god im je naime bilo propisano, držali su da im je propisano po Božjoj volji i zato im je sve bilo ugodno i lako izvršiti. [17] Brižljivo su tražili da ih se ne šalje u zemlje odakle su rodom kako bi pazili na riječ proroka: *Tuđinac postadoh braći i stranac djeci majke svoje* (usp. Ps 68,9).

[18] Uvijek bijahu u radosti duha jer nisu imali povoda za uznemirenost. [19] U nevoljama su, kao ljudi koje očekuje velik dobitak, klicali od radosti i *molili* Boga *za one koji* ih *progone* (usp. Mt 5,44). [19a] Vidjevši to, mnogi su se obraćali na njihovu stranu.

[20] Kada bi k njima navraćali bogataši ovoga svijeta, dočekivali su ih veselo i dobrostivo, kako bi ih odvratili od zla i potaknuli na pokoru. [21] Gdje god bi susretali ljude, na cestama ili na trgovima, sokolili su ih da ljube svoga Stvoritelja i da ga se boje. [22] Kao gosti radije su boravili kod svećenika nego kod visokih svjetovnjaka. [23] Kada pak nisu mogli ondje odsjesti, pitali su tko je u mjestu bogobojazan kako bi kod njega mogli doličnije boraviti. [24] I premda su bili nada sve siromašni, ipak su uvijek bili spremni milostinju koja im je bila dana podijeliti sa svima onima koji su od njih iskali.

[25] Sve su zemaljske stvari tako odlučno prezirali da su jedva pristajali da prime i ono što je bilo prijeko potrebno za život; zadovoljni su bili samo haljinom, koja je ponekad bila zakrpana i iznutra i izvana, te kratkim hlačama i grubim užetom mjesto pojasa. [26] Habit im nije odražavao nikakvu njegu, nego veliki nehaj i jednostavnost. [27] Noću kada ne bi imali nužnoga prenoćišta, često su se skrivali po špiljama i velikim pećima. Danju su pak na doličnim mjestima svi vlastitim rukama radili ono što su umjeli te su sve s kojima su bili poticali na uzor poniznosti i strpljivosti. [28] I bili su zaogrnuti tolikom krepošću strpljivosti da su, trpeći pogrde i prijekore, išibani i razodjeveni, ne uživajući ničiju zaštitu, sve tako ponizno podnosili

da je iz njihovih usta odjekivao samo *glas hvalospjeva i zahvalnica* (usp. Iz 51,3).

[29] Rijetko su kada ili gotovo nikad propuštali da Bogu iskažu hvalu, a u svakodnevnom su pretresanju, prisjećajući se svega što su učinili, za dobra djela Bogu zahvaljivali, a jecali i plakali zbog onoga što su u nemaru propustili učiniti ili su neoprezno učinili. [30] Držali su da će ih Bog napustiti ako ne bi osjetili da ih uobičajena pobožnost pohodi u duhu predanosti. [31] Kada su htjeli prionuti molitvama, različitim su sredstvima postizali da im se ne prikrade san i poremeti im molitvu.

[32] Ako bi im tko ukrao štogod hrane ili pića zbog napora od puta ili nekoga drugoga razloga, kako to već biva, mučili su se višednevnim odricanjem. [33] Trudili su se suzbiti podražaje tolikim mučenjem tijela da često nisu zazirali od toga da se na ledu razgolite ili da među vršcima trnja tijelo natope prolivenom krvlju. [34] Toliku je patnju svaki sebi nanosio da se činilo da gaji mržnju prema samomu sebi. [35] Obdržavajući mir i blagost prema svima, uz najveće su nastojanje izbjegavali sve sablazni.

[36] O sebi su imali skromno, a o drugima, ponajviše o svećenicima, visoko mišljenje. [37] Kada je naime jedan svećenik rekao bratu: »Gledaj da ne budeš licemjer«, ovaj je za sebe pomislio da jest licemjer, govoreći: »Svećenik je to rekao; zar svećenik može lagati?« [38] Tugovao je žalostan i tjeskoban sve dok svetac na mudar način nije našao opravdanje za svećenikovu izjavu. [39] Svoj su jezik obuzdavali čudesnim nastojanjem oko tišine; jedva da su naime razgovarali i u trenucima kada je to bilo potrebno, a iz usta im nije izlazilo ništa neprikladno ili suvišno. [40] Sva su im čula bila tako umrtvljena da im se jedva mililo gledati ili slušati išta osim onoga što je zahtijevala svrha redovništva. [41] Izgled im je bio jednostavan, hod čedan; očiju uprtih u zemlju misli su imali u nebu.

[42] Svetac ih je naime učio da moraju umrtviti ne samo putene poroke nego i izvanjska čula, putem kojih smrt ulazi u dušu. [43] Kada je naime car Oton uz veliku svečanu pratnju prolazio kroz one krajeve kako bi primio carsku krunu, presveti otac, koji je tada s ostalima boravio u rečenoj kolibi, uza samu cestu kojom je car prolazio, nije izišao van kako bi vidio taj prizor niti je ikomu dopustio da pođe gledati osim jednomu, kako bi cara postojano upozorio na to da će mu ta slava kratko trajati. [44] Bijaše u njega snažno apostolsko dostojanstvo i stoga se nije znao dodvoravati kraljevima i vođama.

[45] Također, braću je svakodnevno pomno ispitivao i nije ništa propuštao kazniti ako bi otkrio da je štogod učinjeno s nedovoljno obzira, te je od njih tjerao svaki nemar. [46] Braća su pak nastojala što uspješnije izvršiti ne samo ono što im je poručivao bratskim savjetom ili očinskim nalogom nego i ono za što su ponekad samo iz

naznaka zaključivali da mu je želja. [47] Govorio je naime, navodeći ih na savršenstvo, da će o pravoj poslušnosti biti govora tek onda kada se budu pokoravali ne samo poglavarevoj riječi nego i prepoznatoj volji i kada budu činili ono za što samo na temelju znaka osjete da je poglavarova skrivena želja. [48] Tako braću bijaše preplavila sveta bezazlenost, tako ih je obuzela čistoća srca da uopće nisu poznavali dvostrukost duha, jer, kao što u njima bijaše *jedna vjera*, tako bijaše i *jedan duh* (usp. Ef 4,4.5), jedna volja i sloga značaja, sklad misli i pravednost postupaka.

[49] Ovo su bile pouke blaženoga oca uz pomoć kojih je ne samo *jezikom nego djelom i istinom* (usp. 1 Iv 3,18) oblikovao nove sinove i u kojima je obnavljao težnju za apostolskim načinom života. [50] A da je takav život naišao na odobravanje i na nebu, objavljeno je na početku novaštva jednomu svetomu čovjeku, koji je imao viđenje kako sveti apostoli Petar i Pavao svakodnevno zahvaljuju Gospodinu Isusu na obnovi njihova života i mole se za očuvanje ovoga redovništva. [51] Kada je sveti Franjo za to doznao, rekao je: »Ako sveti Petar i Pavao za nas svakodnevno mole, dostojno je da i mi njima svakodnevnim štovanjem iskazujemo čast.« [52] To je razlog zašto se pri spomenu apostola, što biva u svakom satu oficija Blažene Djevice, ta dva apostola poimence ističu, dok je prije, prema običaju Rimske crkve, u tim molitvama bilo spomena samo apostola općenito. [53] Tada je naime molitvama: »Štiti, Gospodine« i »Usliši nas, Bože« dodano i: apostola tvojih Petra i Pavla, dok se prije govorilo: i svih apostola tvojih itd.

GLAVA III.

Poniznost svetoga Franje

3. [1] Sveti je čovjek bio vrlo radostan zbog napretka braće, ali nikada nije zanemarivao slabe ili one koji su bili u napasti. [2] Kada ga je jednom neki brat koji je bio u napasti zamolio da za nj moli, rekao mu je: »Sine, zbog ovoga još više vjerujem da si sluga Božji. Nitko se ne može smatrati slugom Božjim dokle god ne prođe kroz napasti i nevolje. [3] Sapeta je napast, na neki način, prsten kojim Gospodin za se vjeri dušu svoga sluge. [4] Mnogi sebi laskaju na račun dugogodišnjih zasluga i vesele se da se nisu susreli ni s kakvim napastima; kako bi ih međutim prije bitke samo strah oborio, neka znaju da Gospodin vidi slabost njihova duha. [5] Teški se naime bojevi kao prepreka javljaju samo ondje gdje bi moglo biti savršene kreposti«.

[6] Drugi je brat, nakon što ga je dugo vremena napastovao duh, a takva je kušnja teže primjetna i gora od tjelesne, došao k svetomu

Franji i *bacio mu* se *pred noge* (usp. Mt 15,30). [7] I premda ovaj od gorka plača i jecajā nije mogao govoriti, svetac je prepoznao da ga uznemiruju zli duhovi i rekao: »Zapovijedam vam, zlodusi, da više ne napadate moga brata!« [8] I brat je odmah bio izbavljen od svake napasti. [9] U tom se pokazala svečeva ljubav prema sinu i moć prema zlodusima.

[10] Kako je katkada i sam bio u napasti, naučio je s onima koji su bili u napasti suosjećati. [11] Trpio je naime jednom prigodom veliku tjelesnu napast; na vrlo se okrutan način bičevao ne bi li je odagnao, ali, kako duh zbog ustrajnosti nije odlazio, uronio je svoje golo tijelo u snijeg i kroz muke tijela iz grudi izvlačio ranu duha.

[12] U drugo ga je doba obuzela vrlo teška napast duha, a sve dakako za uvećanje krune. [13] Mučio se zbog toga mnogo dana, molio je i gorko plakao. [14] Dok je jednoga dana molio, začuo je glas u duhu: »Franjo, *ako imadneš vjere koliko je zrno gorušičino te rekneš gori*: *'Premjesti se'* (usp. Mt 17,19), premjestit će se.« Svetac odgovori: »Gospodine, koja je to gora koju bih ja htio premjestiti?« [15] I ponovno je začuo: »Gora je tvoja napast.« A on plačući reče: »*Neka mi bude* (usp. Lk 1,38), Gospodine, kako si rekao.« [16] Odmah bude izbavljen, pošto je odagnana svaka napast.

[17] Bio je skromno ponizna duha, svima je pomagao, sve uvažavao; cijenio je svećenike Crkve, poštivao starije, iskazivao čast plemenitima i bogatima, a prisno ljubio siromahe; sa svakim je staležom ljudi održavao mir i na to brižljivo poticao svoju braću. [18] Govorio im je: »Kao što mir naviještate ustima, tako ga čuvajte i u srcu, kako ni u koga ne biste pobudili srdžbu ili sablazan, nego dapače dobrostivost ili blagost. [19] Pozvani smo naime na ovo: da ozlijeđene liječimo, *ranjene povijamo* (usp. Ez 34,4), a zalutale vraćamo. [20] Mnogi koji nam se čine đavoljim udovima i nadalje će biti Kristovi učenici.«

[21] S braćom se pak razgovarao suosjećajno, ne kao sudac, nego kao otac sa sinovima ili liječnik s bolesnikom, kako bi se u tom ispunila riječ apostola: *Tko je slab, a ja da ne budem slab?* (2 Kor 11,29). [22] Bilo je u njega veliko suosjećanje s bolesnicima, velika briga za njihove potrebe; napokon, prema svima se odnosio onako kako je za koga bilo prikladno.

[23] Naime prema velečasnim se pojedincima koji su dolazili u red ophodio s dužnim poštovanjem, svakomu zdušno dodjeljivao ono što mu pripada i tako u svemu mudro pazio na dostojanstvo svekolikih stupnjeva časti. [24] Uistinu, resili su ga osobit razbor i bezazlenost, tako da je uz istinsku *bezazlenost goluba* zadržavao *mudrost zmije* (usp. Mt 10,16).

GLAVA IV.
Siromaštvo

4. [1] Između ostalih Franjinih nastojanja osobita je bila težnja da obdržava siromaštvo i skromnost te da bude pozorno zaokupljen čestitim stvarima. [2] Radovao se siromaškim nastambama, a drvenim kućicama više nego kamenim. [3] Često je s malobrojnima boravio u pustinjačkim samostanima, gdje je mjesto zida dostajala ograda od grmlja, a mjesto sobā kolibe. [4] Ljudska međutim zloća i mnogobrojnost braće ne dopuštaju da tako bude i u gradovima. [5] Zazirao je od toga da u brata bude više odijela, da tkanina bude izvrsna i mekana. [6] Ne čini se prikladnim da siromah ima dva odijela kada se trošak može smanjiti tako da se zakrpa staro. [7] Obična je tkanina doduše grublja, teža i hladnija, ali to traži pobožan način života redovništva, pa se poteškoća pri uporabi uz milost lako prevlada. [8] Ako bi koga potreba nagnala da ispod nosi manje krutu haljinu, dopuštao bi, ali je uvijek htio da se izvana na odjeći čuva jednostavnost i grubost; dani smo naime ljudima za uzor siromaštva i pokore. [9] Tvrdio je pak da je potreba koju ne očituje razum nego žudnja znak *utrnula duha* (usp. 1 Sol 5,19). [10] »Ne podnositi strpljivo potrebu«, reče, »nije ništa drugo nego ići natrag u Egipat.«

[11] Htio je imati malo knjiga, nimalo znatnih ni po ljepoti ni po cijeni, i to onih koje su pribavljene za potrebe potrebite braće. 12 Nije pak htio da braća imaju ili nose novac, čak ni iz milosrdnih pobuda. [13] Stoga je brata za koga je jednom doznao da se dotaknuo novca kaznio znatnom kaznom. [14] Drugi je brat s puta uzeo novčić kako bi ga dao gubavcu, iako mu je drug to branio dajući mu do znanja da je svetac rekao da se ne smije mariti za novac koji se pronađe na cesti; i ovaj je odmah uz škripu zubi izgubio dar govora. [15] Kada je napokon odbacio novčić, odriješile su se i pokajničke usne kako bi mogle izreći hvalu.

[16] Kako međutim ne bi došao do toga da ima previše, sveti čovjek nije dopuštao da u kući ostane ni malena posuda jer je i bez nje već nekako mogao izbjeći ropstvo krajnje potrebe. [17] Nije se prestajao uzdati u božansku skrb, u skladu s onim što je rekao gospodinu papi na njegovu primjedbu kako je teško živjeti bez imovine: [18] »Gospodine, uzdam se u Gospodina Isusa Krista, jer nam on, koji obećava da će nam na nebu dati život i slavu, neće na zemlji uskratiti pravodobnu potporu za tijelo.« [19] Izložio mu je i ovu prispodobu: »Jedan je kralj s jednom siromašnom, ali lijepom ženom, zbog njezina izgleda sklopio brak i ona mu je rodila prelijepe sinove. [20] Kada su odrasli, majka ih je poslala tomu istomu kralju da im dade jesti; kada je ovaj spoznao da su to njegovi sinovi i da su mu posve nalik, zagrli ih i reče: 'Moji ste sinovi i baštinici, nemojte se bojati; ta ako

se s mojega stola hrane stranci, pravo je da dadem nahraniti i one kojima s pravom pripada cijelo nasljedstvo. [21] Sinovi su siromašna braća Krista i siromašnoga redovništva.'«

[22] Iz iskustva je znao da Gospodin i u najmanjoj stvari o njemu vodi brigu. [23] Jednom je naime na povratku iz Španjolske, slab od vrlo teške bolesti, na putu rekao bratu Bernardu da bi, ako ima, pojeo komad ptice. [24] I gle, netko mu na polju ponudi pticu koje se bio zaželio, govoreći: »Slugo Božji, uzmi što ti šalje božanska milostivost.« [25] Sveti je Franjo uzme i u svemu blagoslovi Krista što se za nj brine.

[26] Nije se htio za svijet vezati vremenitim stvarima. Kada mu je asiški biskup rekao kako njemu nemati nikakve imovine na ovom svijetu izgleda kao vrlo težak život, odgovorio mu je: [27] »Kada bismo imali kakve imovine, bilo bi nam potrebno i oružje da je branimo jer se tu pojavljuju mnogi sporovi i nesporazumi, što obično priječi ljubav prema Bogu i bližnjemu.«

[28] Često je govorio: »Koliko se braća udalje od siromaštva, toliko će se svijet udaljiti od njih. [29] Oni svijetu duguju uzor, a svijet njima potrebnu hranu. [30] Uskrate li braća dobar uzor, i svijet će njima uskratiti pomoć; *iskat će, ali neće naći* (usp. Otk 9,6).

[31] Kako je pazio na siromaštvo, Božji se čovjek bojao prevelika mnoštva te je govorio: »Oh, kada bi bilo moguće da svijet, budući da rijetko vidi manju braću, bude zadivljen njihovom malobrojnošću!«

[32] Htio je da braća u svemu budu zadovoljna malim, a da ni to malo, bilo stvari bilo obitavališta, nemaju kao vlastito. [33] Htio je *nemati ništa* od vlasništva, kako bi mogao potpunije *posjedovati sve* u Gospodinu (2 Kor 6,10).

GLAVA V.
Skromnost

5. [1] S velikim je trudom njegovao krepost skromnosti – družicu siromaštva. [2] Zbog toga je htio da braća budu odjevena u skroman habit, da se opasuju užetom, da se zovu manja braća i da se na ovom svijetu nikada ne uzvisuju. [3] Kada ga je gospodar Ostije pitao za promaknuća braće u crkvene časti, on se s tim nipošto nije složio, nego je odgovorio da ih valja držati u skromnosti. [4] Nazočan je bio i sveti Dominik, koji se također protivio da se njegova braća uspinju. [5] On je s tolikom privrženošću pristao uza svetoga Franju da je konopac, koji mu je ovaj dao, predano svezao oko donje haljine, rekao kako želi da njihova dva redovništva postanu jedno te ustvrdio kako ga zbog njegove svetosti i drugi redovnici moraju slijediti. [6] O kako

li treba da sinovi nasljeduju ovu poniznost i međusobnu ljubav oče-va! [7] To je svakako od velike koristi i za njih same i za Crkvu Božju.

[8] Htio je da se poglavarima i svećenicima do te mjere iskazuje poštovanje da su, iz obzira prema njihovu dostojanstvu i duhovnoj moći, braća držala kako su poljupca dostojne ne samo njihove ruke nego i noge. [9] Govorio je naime: »Poslani smo *u pomoć* (usp. Ps 69,2; Dn 10,13) klericima za *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9), da ono čega u njih bude manje mi nadopunimo. [10] *Svaki će primiti plaću* ne *po* ugledu, nego prema *trudu* (usp. 1 Kor 3,8). [11] Znajte, braćo, da je *plodnost duša* (usp. Mudr 3,13) Bogu vrlo mila i da se nju bolje može polučiti mirom nego neslogom među klericima.« [12] Također je govorio: »*Pokoravajte se* (usp. 1 Pt 2,13) poglavarima da, koliko je do nas, ne dođe do kakve zavisti.« [13] Što je to međutim biti pokoran nadređenima kada smo *radi Gospodina* dužni *pokoravati se svakoj ljudskoj ustanovi* (usp. 1 Pt 2,13)?

[14] Kako je međutim o sebi imao vrlo skromno mišljenje, u vlastitim je očima bio velik grešnik; zapravo je bio ogledalo svetosti svake vrste i, štoviše, nevine puti, kako je to bilo otkriveno njegovu ispovjedniku, presvetomu bratu Leonu, a preko njega i ministru generalu. [15] Naime budući da je sveti Franjo, kao što je *pravednik svoj prvi tužitelj* (usp. Izr 18,17), u javnosti sam sebe optuživao za najvećega grešnika, a osobno se nije nikada ispovjedio za tjelesni blud, njegov je ispovjednik, čudeći se tomu, brižljivo želio znati je li mu put neokaljana. Kako od sveca ni ustrajnim razgovorom nije uspio iznuditi odgovor, zaslužio je da, kao neiskvaren čovjek velike čistoće, od Boga dozna da je nevin, što mu je i otkriveno te pokazano osobitim znamenjem. [16] Naime dok je molio, ugledao je svetoga Franju kako stoji na uzvišenu mjestu, kojemu nitko nije mogao pristupiti niti ga se itko mogao dotaknuti, te mu je u duhu rečeno da se na taj način u svetoga Franje pokazuje uzvišenost djevičanske čistoće. [17] Puti urešenoj svetim ranama upravo je i pristajala djevičanska čistoća. [18] Ako nekim običnim ljudima iz svijeta, što zbog djelovanja milosti, što same prirode, put ostaje nedirnuta sve do starosti, tko se onda može čuditi da ju je sačuvao Franjo, kojega je Bog odlučio uzvisiti tolikom milošću? [19] I tako je najponizniji najvećim uzdizanjem postao uzvišen.

GLAVA VI.
Djelovanje

6. [1] Sveti je čovjek uvijek nastojao napredovati u dobru, spominjući se da će *mlake* i one koji se nijednoga posla ne laćaju ozbiljno Gospodin brzo *povratiti iz usta* (usp. Otk 3,16). [2] Nitko pred njim nije mogao izgledati dokon, a da ga on oštrim prijekorom ne uputi na pravi put. [3] Htio je da braća uvijek budu posvećena bilo molitvi

bilo kakvu korisnu poslu. [4] Obradovao se kada je čuo kako su braća u nekom pustinjačkom samostanu u Španjolskoj u tu svrhu podijelila vrijeme tako da jedan dio tjedna bude posvećen kućanskim poslovima, a drugi razmatranju. [5] Kada ondje jednoga dana jedan od onih koji su imali razmatranje nije došao za stol, našli su ga u sobici ispružena na zemlji i raširena u obliku križa, kako ni disanjem ni pokretom ne pokazuje da je živ; uz glavu i noge gorio je svijećnjak, koji je na čudesan način sjajem osvjetljivao sobicu. [6] Nakon što su ga ostavili u miru, svjetlo je najednom iščezlo, a brat došao k sebi te se odmah uputio za stol i ispričao se zbog kašnjenja.

[7] Protiv bolesti lijenosti svetac je govorio: »Sluga Božji koji je zbog nečega, kako to već biva, uznemiren, mora smjesta ustati na molitvu i ostati ustrajan pred svevišnjim Ocem tako dugo dok mu ne *vrati radost svojega spasenja* (usp. Ps 50,14).«

[8] Bio je, ovisno o vremenu, zaokupljen propovijedanjem i spasenjem bližnjih. [9] Koliko je pak imao uspjeha u nauku i obraćenju ljudi, poznato je samo Bogu, koji mu je *otvorio pamet* da poučava i *razumije pisma* (usp. Lk 24,45). [10] Jedan mu je kardinal, pitajući ga o nekim nejasnim mjestima, rekao: »Pitam te ne kao učena čovjeka, nego kao onoga koji *ima duha Božjega* (usp. 1 Kor 7,40) i rado prihvaćam smisao tvojega odgovora jer znam da *izlazi iz* samoga *Boga* (usp. Iv 15,26; Mt 4,4).« [11] Na pitanje jesmo li dužni upozoriti svakoga za koga znamo da je u smrtnom grijehu, s obzirom na onu Ezekielovu: Ako bezbožnika *ne opomeneš* zbog njegove bezbožnosti, *od tebe ću tražiti račun za* dušu *njegovu* (usp. Ez 3,18), odgovorio je: [12] »Ako riječ valja shvatiti općenito, ja je na taj način i prihvaćam: da *sluga Božji* (usp. Dn 6,20) mora u sebi tako *gorjeti* životom i svetošću da *svjetlošću* (usp. Iv 5,35) *uzora* i jezikom *vladanja* (usp. 1 Tim 4,12) prekorava sve bezbožnike.« [13] Tako će naime sjaj njegova života i miris njegova dobra glasa svima biti upozorenje na njihovu nepravednost.

[14] Sam je pak poučavao ne samo uzorom nego i riječju *utvrđenom popratnim znakovima* (usp. Mk 16,20), za što se potvrde mogu naći u njegovu životu. [15] Dotičem se onoga o čemu se proširio glas da se zbilo u lombardijskoj Aleksandriji. [16] Neki ga je bogobojazni čovjek pozvao u goste i zamolio da, iz obazrivosti prema evanđelju, *jede* sve *što se ponudi* (usp. Lk 10,8). Kada ga je međutim jedan prijetvorno zamolio da mu, za ljubav Božju, pomogne, on mu na spomen Božjega imena na kruhu proslijedi komad pileta koji je za nj bio poslužen na stolu. [17] Ovaj ga zlobnik spremi i, dok je svetac sutradan propovijedao, poviče među pukom govoreći: »Takav je taj Franjo kojega častite kao sveca. [18] Pogledajte meso koje mi je dao kada je navečer jeo.« [19] Tada ga svi stanu grditi jer je ono za što je tvrdio da je komad pileta izgledalo kao riba. Napokon i taj jadnik sam, zapanjen čudom, bude prisiljen priznati ono što su drugi govorili te pred

svima od sveca zatraži oprost, navodeći kako je imao zle namjere. [20] Meso je pak opet uzelo svoj prijašnji oblik pošto je *otpadnik* ovo *uzeo* (usp. Iz 46,8) k srcu.

[21] Svetac je bio na glasu zbog velike moći u izgonu zloduha i milosti izlječenja. [22] Njegovi su se postupci ponajviše temeljili na križu. Naime po znaku je križa vraćao vid slijepima, tjerao zloduhe i liječio razne bolesti. [23] U Orti je jedan čovjek među ramenima nosio gušu sličnu velikomu kruhu, ali kada je na njemu učinjen znak, najednom je bio potpuno izbavljen tako da od guše nije ostalo nikakva traga.

[24] Međutim, i puk mu je vrlo često u svojoj vatrenoj pobožnosti na blagoslov prinosio kruhove i ostala jestiva, koja su se zahvaljujući božanskoj milosti mogla dugo čuvati nepokvarena, te su bolesnici, kada bi ih okusili, bivali izliječeni. [25] Osim toga potvrđeno je da se njihovom snagom daju odagnati i silovita nevremena s gromovima i tučom. [26] Isto tako su se doticajem s njegovim konopcem ili odjećom izgonile bolesti, bježale groznice i vraćalo se željeno zdravlje.

[27] Jednom je prigodom došao u kuću nekoga vojnika čiji se sin jedinac utopio, ali mladićevo tijelo, unatoč dugotrajnoj potrazi, nije bilo moguće pronaći. Sažalio se, milosrdna srca kakva je bio, nad jecajima ožalošćenih i, kako je došlo vrijeme da Krist poradi katoličke vjere koju je svetac propovijedao, potvrdi svoja čudesa, [28] obasuo ga je, kako je običavao, zdušnim i pobožnim molbama. I pripovijeda se da je pokazao točno mjesto gdje je mrtvac u rijeci zbog odjeće zapeo i da ga je, pošto je pronađen, na zaziv onoga koji podiže iz mrtvih, na čudesan način podignuo iz mrtvih i oslobodio kuću dvostruke žalosti. [29] Evo vjernoga sluge, nasljedovatelja milosrdnoga Gospodina, koji je *sina jedinca u majke, majke udovice, sažalivši se* (usp. Lk 7,12–14), podignuo iz mrtvih! Evo drugoga Ilije i Elizeja, o kojima čitamo da su iz mrtvih dizali sinove domaćina!

[30] Pokoravalo mu se i ono što nema razuma. Kada su, između ostaloga, jednom žabe pravile buku u jezeru blizu crkvenih vrata i tako ometale njegovu propovijed, zapovjedio im je da budu tiho kako bi mogao hvaliti Boga. [31] I one su odonda šutjele sve dok im, kada se u drugo doba bio ponovno vratio u tu crkvu i doznao da one poslije njegovih riječi još uvijek šute, nije naložio da na uobičajen način hvale svojega Stvoritelja, sav žalostan što ih je na tako dugo vremena bio ušutkao. [32] Dugovječni su starci, izvješćujući o tome uokolo, posvjedočili da su osobno vidjeli ova dva događaja: žabe i mladića podignuta iz mrtvih. Jednoga od njih zvali su brat Istina i za njegov se grob govori da je obasjan čudesima.

[33] Čini se također da mu se pokoravalo i ono što ne osjeća. Jednom su prigodom, po svršetku općega zbora u Asizu, brat Monaldo i još tridesetak braće ostali kako bi s Franjom razgovarali o spasenju duše. [34] A kako su sutradan kanili otići, naložio je da im se dade

doručak. [35] Ekonom je međutim imao samo jedan maleni kruh, pa ga je siromašni Franjo poslao Klari, da mu, ako ima, pošalje kruha za doručak. [36] Ona je tada imala svega tri kruha i poslala je dva. On ih je, zajedno s još jednim malenim kruhom, podijelio na male komade i poslužio ih na stol govoreći: »Ovo je kruh ljubavi.« [37] Što više kazati? Braća su se nasitila od triju kruhova i još je odneseno jedno sito puno ostataka.

[38] Mnogo je znamenja koja nisu očuvana ni u pamćenju ni u spisima, a kojima je Krist podupro svojega stjegonošu i glasnika, obilježujući njegov nauk zaista nedvojbenom pouzdanošću. [39] Mi se pak klonimo besposlice, koja je smrt duše, te nerada u nauku i svem drugom, jer smo došli kako bismo radili. Očevim smo poučeni uzorom ili, bolje rečeno, uzorom samoga Krista, koji je bio *bijedan i radio već od djećaštva* (usp. Ps 87,16) svojega. [40] Čitao sam o jednom bratu koji je svakoga dana izgovarao pedeset psalama kako bi ga Gospodin očuvao od kazne čistilišta. [41] Jednom mu se, dok je provodio noć u molitvi, ukazao Spasitelj s Blaženom Djevicom, a Kristu zdesna bio je velik križ, koji je dopirao sve do neba. [42] I reče mu Gospodin dok je molio: »Bezbrižno radi i čini pokoru jer sam ja, dok sam bio na svijetu, uvijek radio.« [43] Slijedimo stoga Krista i svetoga Franju u radu, kako bismo se s njima ujedinili u spokoju. [44] Radin gospodar ne voli dokona slugu.

GLAVA VII.

Tri reda

7. [1] Plod Franjina nauka najviše se očituje u trima redovima koje je osnovao.

[2] Prvi je Red manje braće, kojemu je svrha služenje Gospodinu prema evanđelju, u siromaštvu i skromnosti, te propovijedanje pokore. [3] Bezbrojna znamenja u njegovih ispovjedalaca svjedoče o tome kako je on prihvaćen i od Boga. [4] Ta tko bi bio sposoban ispripovjediti kolikim je sve čudesnim znamenjima u njima samima i preko njih Bog proslavio takav način života! [5] Prijeći ću sada na viđenja i bjelodane pozive te na ono malo otkrivenjā koja mi kao izvještaji pouzdanih pojedinaca već padaju na pamet, a preko kojih se gospodin udostojao na vrlo očevidan način potvrditi savršenstvo ovoga ispovjedništva.

[6] Pripovijedao je blagopokojni otac brat Haymon, nekoć generalni ministar, da je u Engleskoj bio jedan biskup koji je u viđenju bio ponesen u nebeske stanove, ali ondje među ostalim redovnicima nije vidio Manje braće. Dok se tomu čudio, ukazala mu se najljepša od svih gospa, preblažena Majka Božja, i upitala ga o čemu

razmišlja. [7] Kada joj je biskup rekao da se čudi tomu što u tom blaženstvu ne vidi nikoga od Manje braće, a toliko ih mnogo broji vojujuća Crkva Božja, odgovorila mu je: »Pođi sa mnom i kazat ću ti gdje stanuju.« [8] Pokazujući mu braću gdje stoje prisno ujedinjeni s Kristom Gospodinom, reče mu: »Pogledaj, pod Sučevim su okriljem; spasi s njima dušu svoju.« [9] Pomno razmotrivši milosti viđenja i spasonosni savjet Majke Božje, biskup uđe u Red manje braće, s dopuštenjem gospodina pape Grgura IX.

[10] Neki se redovnici prikazuju pod plaštem Blažene Djevice; tako i sama Majka Božja pokazuje braću pod okriljem Sina Božjega, kao kerubine, po dvojicu, jednoga drugomu nalik.

[11] Vjeruje se da je spomenuti poglavar bio gospodin Rudolf, za čiji se ulazak pouzdano zna, profesor teologije i herefordski biskup. [12] Govori se da su osim njega bila još dva Rudolfa, obojica doktori teologije, od kojih je jedan ušao u Red u Parizu na sljedeći način. [13] Kada je jednom učeći zaspao za knjigom, ukazao mu se đavao i, prijeteći da će mu oduzeti vid, rekao: »Oslijepit ću te izmetom.«

[14] Nakon što se bio probudio, pa iznova zadrijemao, đavao mu je u viđenju sve jednako ponovio, a profesor ga je otjerao riječima i prstom uperenim prema očima, govoreći: »Nećeš ti mene, nego ću ja tebe oslijepiti.« [15] I eto, dok je sljedećega dana sjedio za katedrom, primio je iz Engleske pismo jednoga biskupa koji mu je nudio izdašne prihode. [16] Protumačivši bogatstvo kao izmet kojim ga je đavao htio oslijepiti, sve je prezreo te ušao u Red manje braće.

[17] Ja sam još davno, kada sam s tada slavnim generalnim ministrom prolazio kroz krajeve Njemačke i Flandrije, a poslije mnogo godina iznova u opetovanim razgovorima s braćom, čuo da je postojao jedan kanonik, vrlo poštovan čovjek, koji je preko viđenja čudesnim izlječenjem naveden da uđe u Red. [18] Možda se, zbog mnogo vremena koje je prošlo, ne sjećam svih okolnosti, ali oko ulaska i izlječenja osobe nema dvojbe. Pripovijedam događaj onako kako se sjećam, a tako se vjerojatno i zbilo. [19] Bijaše taj kanonik plemenit, poštovan i bogobojazan čovjek, osobito privržen pobožnosti djevici svetoj Eufemiji.

[20] Premda je bio uglađen i već poodmakle dobi, ipak je, zabrinut za spasenje duše, koje u bogatstvu obično dolazi u opasnost, i želeći se *rukama mašiti preslice* (usp. Izr 31,19), čeznuo da mu Gospodin pokaže put spasenja, [21] prema riječi proroka koji kaže: *Pokaži mi, Jahve, svoje putove, nauči me svojim stazama* (Ps 24,4). [22] *Put mi kaži kojim ću krenuti jer k tebi dušu uzdižem* (Ps 142,8). [23] Po spomenutoj je također djevici, koju je uzeo za svoju odvjetnicu, neprekidnom molitvom tražio da bude usmjeren prema načinu života koji je prikladan za njegovo spasenje.

[24] Konačno, Gospodin je ispunio njegovo srce kako bi se u redu svetoga Franje u potpunosti odrekao svijeta. [25] Bijaše međutim bolestan, a na grlu je imao izobličenu gušu. [26] Zbog toga je ministar braće odlagao da ga primi i oprezno ga je, koliko je mogao, odgovarao od njegova nauma, preporučujući njegov način života kao spasonosan, valjan i plodonosan, zbog mnogo korisnih poslova koje je mogao obavljati. [27] Osjetivši da se ovaj nastoji izvući, bio je silno rastužen. Kada se jednom bio posvetio molitvi, prikrao mu se lagan san. [28] I eto, u viđenju mu se ukaže sveta Eufemija, koju je pobožno častio, u sjajnoj pratnji djevica; preporučila mu je ulazak u Red manje braće i, izliječivši ga, uklonila prepreku primitku; podarila mu je izlječenje kao nedvojben znak da može lako podnositi zahtjeve Reda. [29] »Neka ti«, reče, »to što te izlječujem od svake bolesti bude znak.«

[30] Odmah mu je na mjestu guše otvorila grkljan i izbacila van svu tvar od koje se sastojala oteklina, zatim je položila ruku na mjesto gdje je bio otvor, zatvorila ga i čovjeku u svakom pogledu vratila zdravlje. [31] Kada se probudio, ustanovio je taj gospodin da je u potpunosti izliječen. [32] I primljen je zbog svojega zavjeta u Red te je ondje živio vrlo svetim načinom života. [33] A govori se da je u Gospodinu ojačao do tolike snage da ga ni starost ni raskoš na koju je bio navikao nisu sprečavali da lako podnosi napore Reda te je mogao ići pješice mnogo dalje nego što je prije imao običaj ići na konju.

[34] Presvijetli je Ivan, car Konstantinopola, primio habit svetoga Franje nakon što je prethodno bio opomenut božanskim otkrivenjem. [35] Kažu da je on, kako je svaki od njegove braće dobio po pokrajinu, jedini bio ostavljen bez nasljedstva i time predodređen za službu u hramu ili u bolnici. [36] No budući da je mladić bio i slavan po rodu i znamenit po odvažnosti, uz Božje je vodstvo postigao dostojanstvo prvo jeruzalemskoga kraljevstva, a potom i carstva, te je bio proslavljen mnogim častima i imao za zeta samoga rimskoga cara.

[37] Bio je uz to najveći branitelj pravoslavne vjere i protivnik nevjernika.

[38] Kada je pred kraj životnoga vijeka stao predano razmišljati o tome kolika mu je sve dobra Bog dao za života, poslana mu je s neba, kako se vjeruje, silna želja da unaprijed zna kakav mu je svršetak namijenio u smrti. [39] I već je poprilično vremena bio ustrajao u ovoj želji, a zbog toga i u neprestanoj molitvi Bogu, kada mu se jedne noći, dok je spavao, ukazao neki prečasni čovjek, odjeven u bijelo, noseći u rukama habit, konopac i sandale Manje braće, i zazvao cara po imenu te mu rekao: »Ivane, kada već tako brižno želiš znati kakav će biti tvoj svršetak, znaj da ćeš umrijeti u tom habitu i da je to božanska volja.«

[40] Probudivši se, car je, kao što je svojstveno čovjeku, u strahu od tolikoga budućega svojega poniženja, glasnim jecanjem na noge digao one koji su po kraljevskom običaju spavali blizu njega, ali im, kada su dotrčali, ipak nije im htio odati razlog krika koji su čuli. [41] Sljedeće su mu se noći u snu ukazala dva čovjeka, na sličan način odjevena u bijelo, donoseći već prije pokazan habit, konopac i sandale, i ponavljajući kako je božanska volja da u tom habitu umre. [42] Duh mu se kao i prije prestrašio te se on prenuo i uz jecaje povikao, ali ipak sobarima koji su k njemu pohitali nije otkrio razloga. [43] Treće su mu se noći na sličan način u viđenju ukazala tri čovjeka, poput prijašnjih odjeveni u bijelo, prinoseći mu rečeni habit, konopac i sandale i, kao prije, ponavljajući da će u njima umrijeti; pritom su dodali: »Nemoj misliti da je ovo privid ili isprazan san, već, kao što smo rekli, ono što se ima u zbilji ispuniti.«

[44] Ustavši, car smjesta naloži da mu pozovu njegova ispovjednika Anđela. Ovaj je po dolasku zatekao cara gdje u svojoj postelji plače. Rekao mu je: »Znam zašto ste me pozvali; meni je o Vama otkriveno isto viđenje kao i Vama.« [45] Poslije nekoliko dana cara je ugrabila trodnevna vrućica i on je, donijevši odluku, u skladu sa sadržajem viđenja ušao u Red te ondje sretno proveo svoje dane. [46] Kada je međutim, dok je još bio živ, zbog tereta bolesti i slabosti bio spriječen u izvršavanju dužnosti skromnosti, na koje se u redu bio naviknuo, kažu da je znamenitim riječima izrazio pobožni osjećaj duha: »O preslatki Gospodine, Isuse Kriste, kamo sreća da ja, koji sam raskošno živio u velebnosti svijeta i bio odjeven u skupocjenu odjeću, ištući sada u habitu i s torbom oko vrata milostinju, uistinu siromašan i skroman mogu slijediti tebe siromašna i skromna!«

[47] U tom je taj veliki čovjek ostavio vrlo vrijedan uzor, da se u onom što je povezano sa siromaštvom i skromnošću ne trebaju stidjeti ni veliki, ni osrednji, a najmanje ostali. [48] Tim je zavjetom ispunio ono što plemeniti ljudi u Redu imaju običaj za se tražiti: da budu skromniji, dobroćudniji i bezazleniji; zbilja, krepost dobrostivosti i skromnosti najveće je obilježje plemenitosti. [49] Često one koji su priprosta roda milost čini plemenitima, dok grijeh oholosti ili lijenosti od plemenitih pravi priproste. [50] A ima li išta neznatnije doli od plemenita postati prost? [51] I ne smiju se prezirati ljudi najnižega roda, kojima je od Boga dano da vojuju; ta nema veće plemenitosti nego biti Kristov vojnik.

[52] Da međutim nastavim što sam započeo. Blagopokojni je brat Vilim, nekoć ministar Akvitanije, pripovijedao kako je u gradu Chartresu postojao neki učitelj, koji je zavjetom bio obvezan Redu manje braće. [53] Kako je prekoračio rok za ulazak u red što ga je bio naznačio braći, najednom je, dok je igrao šah pred vratima crkve Blažene Djevice, izgubio vid. [54] Kada je to osjetio, i kako to nisu

opazili oni koji su bili oko njega, rukom je porušio igraći pribor te je pozvao nekoga dječaka, položio ruku na njegovo rame i ušao u crkvu. [55] Ondje se bacio pred Djevičin oltar te je Majci Božjoj u plaču i predanosti obećao da će, ako mu vrati vid, bez odlaganja ući u Red manje braće.

[56] Zadobivši odmah vid, došao je k braći i naznačio im dan kada će ući u Red. [57] Ponovno je međutim prekršio svoju riječ pa je, dok se iznova igrao na istom mjestu kao i prije, iznova postao slijep; ušao je, kao i prije, u crkvu i, nakon što je poslije mnogo suza dao Blaženoj Djevici obećanje kako, ako mu vrati izgubljeni vid, više neće odlagati ulazak u Red, napokon je, ali sporije nego prvi put, opet zadobio vid. [58] Svejedno je pak iznova slagao, zanemarujući obećanje i odgađajući ulazak u Red.

[59] Pošto je po treći put, kao i prije, postao slijep i nakon što je, ušavši u crkvu, kao i prije, pred oltarom Majke Božje nadasve predano plakao, iznova je, iako mnogo sporije, ponovivši uobičajeno obećanje o ulasku u Red, zadobio vid. [60] Uviđajući dakle kako je nužno da ispuni svoj zavjet, a bilo je mnogim dokazima potvrđeno da će to biti po volji Bogu i Blaženoj Djevici, ispripovjedio je braći sve što mu se dogodilo i, prema obećanju, ušao u Red.

[61] Po ulasku u Red nije u cijelosti skinuo staroga čovjeka niti je htio poštovati zajednički život Reda. [62] Pod izlikom potrebe uvijek je hodao obuven, hranio se u ambulanti, uvijek je volio ležati na madracu, a u zimsko je doba poslije mise redovito hitao u kuhinju kako bi se ogrijao. [63] Kako braća tijekom gotovo dviju godina nisu bez velika negodovanja mogla podnositi njegov bolesnički način života, ponajviše zato što je u vanjskom svijetu bio ugledan čovjek, jedne mu se noći putem viđenja ukazao sveti Franjo govoreći: »Molim te, sine, da me malo nosiš.« [64] On odbije riječima: »Ne mogu te nositi kada sam nejak i bolestan, a ti si velik i težak.« Kako ga je međutim svetac svejedno molio da ga nosi, primi ga ovaj za potkoljenice i stane mu glavu vući po zemlji.

[65] Sveti Franjo krene vikati govoreći: »Ozljeđuješ me, ozljeđuješ me, loše me nosiš.« A ovaj mu odgovori: »Ne mogu te drukčije nositi.« I tako se Franjo, dok ga je ovaj vukao, mnogo na to tužio. [66] Kada je došlo jutro, ušao je poslije mise, kako je običavao, u kuhinju i ondje ispripovjedio svoj san. [67] Jedan je mudri brat to slušao i obratio mu se riječima: »Zaista je tako kako si vidio. Ti naime ozljeđuješ i loše nosiš svetoga Franju – svoj Red, koji vučeš po zemlji zbog zemaljskoga i prizemnoga života što ga provodiš u putenu i neurednu življenju.« [68] Kada je ovaj čuo bratovo tumačenje i shvatio da je istinito, vratio se svojemu srcu, odložio kožuh i cipele te više nije mario za ambulantu i mekoću perja, nego se, prisvojivši zajednički život Reda, koji je bio zapostavio, preobratio u drugoga čovjeka i postao

posve duhovan i pobožan, a potom i vrstan propovjednik. [69] Čini se kako se on ipak nije u cijelosti bio odvratio od svojega nauma, iako ga je odlaganjem zanemarivao.

[70] Strašan je međutim primjer, koji ide protiv onih što su nehajni prema pozivu u Red te otvrdnula duha gledaju unatrag, a prema predaji izložio ga je prečasni otac, brat Ivan Englez, koji je, pošto je bio profesor teologije u Parizu, postao kanterberijski nadbiskup. [71] Govorio je kako je neki pariški klerik bio obećao da će ući u Red braće, ali je, kada je već imao uzeti habit, u pismu iz svoje zemlje primio poruku da je postao kanonik jedne stolne crkve. [72] Pošto je odustao od ulaska u Red i već gotovo pola godine bio u svojoj crkvi, zapao je u tešku bolest; i premda su ga kanonici opominjali da ispovjedi svoje grijehe, on se, poput nekoga tko je izgubio svaku nadu, nije htio ispovjediti.

[73] Tada su kanonici zamolili Manju braću da dođu bolesniku i navedu ga na ispovijed. [74] Kada su braća stigla i zatekla ga već veoma oslabjela, upozorili su ga, s kolikim su god mogli marom, da mu se kao dobru kršćaninu i istinskomu katoliku valja ispovjediti za grijehe. [75] A on im je odgovorio: »Nemojte me, braćo, na to upozoravati. Ta ja sam osuđen; ne mogu se ispovjediti.[76] Naime prije nego što ste k meni došli, bio sam doveden Bogu pred oči, i on mi je pokazao nadasve strašno lice i rekao: '*Zvao sam, i odbio si* (usp. Izr 1,24); stupaj stoga prema vječnim kaznama.'« [77] I kada je to izgovorio, odmah je pred svima ispunio svoj posljednji dan života. *Sudovi su Božji ko duboko more* (usp. Ps 35,7) i nitko ne može znati zašto jednoga milosrdno izbavlja, a drugoga pravedno osuđuje. [78] Budući da *Jahve ispituje duhove* (usp. Izr 16,2), on ne prosuđuje samo po izvanjskom, kao ljudi, nego i nepogrešivo vidi unutrašnjost srca.

[79] Držim da ne treba prešutjeti, i radi odobravanja načina života i radi preporučivanja ustrajnosti, ono što sam čuo da se dogodilo u Parizu. [80] Ondje je u Red manje braće ušao jedan učitelj, kojega majka bijaše othranila od milostinje i brižno ga uzdržavala od svoje sirotinje. [81] Majka je bila žalosna zbog sina, za kojega je smatrala da je izgubljen za svjetovni probitak. Došla je k njemu ne bi li ga pozvala da se vrati prijašnjemu načinu života. [82] Pokazala mu je grudi i dojke, vičući i ponavljajući u kolikoj ga je bijedi othranila, te iznosila sve druge razloge koji su ga mogli potaknuti na izlazak. [83] Suosjećajući sa svojom majkom, sin je bio smetena duha i na tolikoj kušnji da je odredio da sutradan izađe. [84] Kako to ipak nije činio iz zlobe, nego pod utjecajem đavolje varke skrivene pod krinkom suosjećanja, predao se molitvi, kako je i običavao, pred likom Raspetoga te je govorio Bogu: »Ne želim te napustiti, Gospodine, ali kanim majci, koja me othranila uz veliku žrtvu i u velikoj oskudici, priskrbiti što je potrebno.« [85] I kada je tako moleći pogledao lik

Raspetoga, vidio je gdje mu iz rane na boku teče krv i začuo je glas Gospodina kako govori: »Ja sam te othranio uz još veću žrtvu nego majka i ovom sam te otkupio krvlju; ne smiješ me napustiti radi majke.« [86] A on, zapanjen krvlju i glasom, nadvlada svu kušnju i ostane u Redu stavljajući, s punim pravom, ispred majke Krista, koji govori u evanđelju: *Tko ljubi oca ili majku više nego mene, nije mene dostojan* (Mt 10,37).

[87] Girater iz Barame, monah u Redu svetoga Benedikta, nije u svom samostanu bio u mogućnosti živjeti onako kako je želio, pa se zbog toga preselio u drugi samostan; a kako ni ondje nije našao željeni spokoj duha, sav se posvetio molitvi, čitajući svaki dan psaltir i posteći, ne bi li mu se Gospodin udostojao pokazati put spasenja kojim bi mu na prihvatljiv način mogao služiti. [88] Poslije mnogo dana provedenih u molitvi i postu vidio je u snovima svetoga Franju i pred njim tekst evanđelja, a na evanđelju Pravilo. [89] Čudio se monah da se Pravilo nalazi na evanđelju te je na upit dobio objašnjenje za ono što je vidio. »Pravilo se«, reče svetac, »nalazi na evanđelju zato što je utemeljeno na evanđelju.« Monah je stoga mnogo dana molio i postio u želji da sazna sviđa li se Bogu način života koji mu je proricalo viđenje te je ponizno tražio da mu se, ako je tomu tako, viđenje iznova ukaže.

[90] Dok je tako molio, iznova mu se ukazao sveti Franjo s evanđeljem i Pravilom, kao i prije. [91] Treći je put, ponavljajući uobičajen način molitve i posta, monah silno žudio biti još više siguran da je način života koji mu je pokazan Bogu prihvatljiv. [92] I ukazao mu se sveti Franjo u svemu na isti način kao prije, te se činilo da ga prima u svoj Red. [93] Monah je međutim bolovao od teške bolesti potkoljenice te je rekao svetomu Franji: »Braća mi neće vjerovati i neće me primiti.« A svetac mu reče: »Izliječena ti je potkoljenica i to će ti biti dokaz.« [94] I kao što je bio vidio u snovima, tako je, probudivši se, ustanovio da je izliječen. [95] Podnio je zahtjev za primanje u Red, a kako ga ministar nije držao odveć prihvatljivim kandidatom, izložio je spomenuto viđenje i pokazao dobro djelo koje mu je učinjeno. [96] I tako je bio primljen u Red te je redovničkim i svetačkim životom proveo svoj vijek u kelnskoj provinciji. [97] O tom su nas izvijestila braća iz tih krajeva.

[98] Čuo sam od braće koja su to vlastitim ušima čula da je jedan brat redovnik, za koga znamo da je bio priznat u Redu, ispripovjedio sljedeću priču: jedan mu je brat cistercit iz nekoga samostana u tuluškoj biskupiji došao s molbom da bude primljen u Red svetoga Franje, [99] i rekao kako mu je jedan preminuli brat iz njegova samostana, kojega je za života između ostalih osobito ljubio, jedne noći došao i pozvao ga na zbor obraćenika, kao što mu je pred smrt, kada se mučio sa završnim stadijem bolesti, pod uvjetom božan-

skoga obećanja bio i obećao. [100] A kada ga je od ljubavi htio zagrliti, preminuli mu reče: »Nećeš me moći dotaknuti niti vidjeti.« [101] Kada ga je brat pitao što to govori i kako mu je, odgovorio je: »Opasno je živjeti; bit će mi dobro.« »Zar ti još uvijek«, reče drugi, »nije dobro?« Odgovori mu: »Još nije!« Objasnio mu je naime da se još uvijek mora čistiti i da mu nedostaje glasova.

[102] Kada ga je brat iznova pitao za stanje svojega redovništva i nekih drugih redova te za određene pojedince, redovnike i svjetovnjake, koje je poznavao, odgovorio mu je da se mnogima sudi, ponajviše iz određenih redova koji imaju pravilo, a da su pojedinci za koje je poimence pitao, osim malobrojnih, svi osuđeni. [103] Navodeći za neke izrijekom razloge osude, rekao je mnogo poznatih stvari.

[104] Ja međutim neću izrijekom navoditi stanja, a to je u slučaju većine, kako je naveo, osuda, jer je bolje da sve ono što druge omalovažava, osim ako za to ne postoji valjan razlog, bude prešućeno. Svi su naime redovi dobri ako ih se obdržava. [105] Upitan pak za Manju braću, rekao je da još nije vidio da je itko osuđen, a da su oni koji su se bili spustili u Čistilište, pošto su se očistili, odmah poletjeli na nebo. [106] Drûga je pak podsjetio na ustrajnost i savjetovao mu da se pazi određenih poroka koje ima.

[107] I tako je ono što je povezano s Redom svetoga Franje s malo riječi nemalo uzvisio. [108] Ako se na temelju izvrsna svršetka, do kojega se dospjelo slobodno, procjenjuje neporočnost prijašnjega stanja, onda svršetak potvrđuje prethodne zasluge. [109] I nije nikakvo čudo ako se lako očiste oni koji radi svojega Gospodina već sada provode čistilište, živeći neporočno u krajnjem siromaštvu, u hladnoći i golotinji te mnogim drugim mukama.

[110] Eto svjedočanstva za red, slobodna od sumnje u nečiju neopravdanu mržnju ili pristranost, dobivena iz podzemnoga svijeta, kao i putem drugih viđenja s neba.

[111] Priča se da se u Baskiji jednomu bratu velike kreposti, po narodnosti Španjolcu, koji se prvo zvao Gonsalvo, a potom Antun, dok je kao monah iz reda cistercita predano molio, ukazala djevojka prelijepa izgleda i divna nakita te ga pozvala da se s njom združi. [112] On to odlučno odbije jer mu, zato što je monah i ispovjedalac čistoće, nije dopušteno imati ženu. [113] »Naprotiv,« reče ona, »upravo treba da me uzmeš za zaručnicu. Ta govorim ti ovo u ime redovništva Manje braće, čiju ljepotu i izgled pronosim; zaručiš li se za redovništvo tako da u nj uđeš, u njemu ćeš se spasiti.« [114] Izgovori te riječi i nestane.

[115] Drugi je put vidio svetoga Franju i s njim drugoga sveca, brata Vilima, čije kosti, na glasu zbog čudesa, počivaju u crkvi svetoga Franje. [116] Vidio je ujedno i prelijep krevet, za koji mu je onaj sveti Vilim, na upit, odgovorio da pripada svetomu Franji. [117] »I ja«, go-

vorio je Antun, »želim u njemu spavati, tako da mogu reći kako sam ležao u tako lijepu krevetu.« [118] Poslije ovakva je viđenja, iako su ga monasi htjeli uzeti za opata, ušao u Red manje braće, kao da je krevet svetoga Franje.

[119] Kada su mu monasi, ustrajno ga prozivajući po Rimskoj kuriji, između ostaloga predbacili da je strogost njegova reda veća nego u braće, kažu da je rekao: »Nisu oni došli u Kuriju proseći i pješice kao ja.« [120] Pošto je vrhovni svećenik otjerao monahe, govori se da je ostao u Redu kao brat i da je bio čovjek toliko velike predanosti da je – što je čudesno reći – plakao na molitve ljudi koji su ga za vrijeme tih nemira napadali.

[121] Nikada nije govorio ispraznosti, ali je neprestano govorio o Bogu, i to tako gorljivo da se ponekad činilo da je pijan, iako nikada nije pio vino, osim pri prinošenju žrtve Gospodinu, niti išta drugo što bi vodilo u pijanstvo. [122] Gorio je također tolikom žudnjom za dušama da je neumorno ustrajao u propovijedanju i slušanju ispovijedi.

[123] Poučavao je braću da se iskreno ispovijedaju, gorljivo mole, da izbjegavaju isprazne riječi, jer će, budu li tako činili, ostvariti napredak veći nego što se nadaju. [124] Njegova djela i milosti koje je zadobio u čudesima zahtijevaju vremena.

[125] A sada mi valja o pozivu. Dokaz da je Bog prihvatio Red očituje se u tom da on sam osobitim znakom poziva u nj pojedince i da ga je prvo utemeljio na savršenim ljudima kao *na svetim gorama* (Ps 86,1), a potom uresio slavnim osobama kao uglađenim kamenjem. [126] Ulazili su u Red biskupi, opati, arhiđakoni i znameniti profesori teologije; nadalje vođe i velikaši te nebrojeni drugi, znameniti po dostojanstvu, plemenitosti i znanju; riječju: cvijet plemstva i znanosti. [127] Ako se traži primjer, kada se izostave svi ostali, spominje se da je profesor i brat Aleksandar bio najveći klerik i teolog svojega vremena, a da je najmoćniji vojnik u oružju bio gospodin Ivan, spomenuti kralj i car, koji je od cara postao manji brat, kako bi Gospodin u Franji ispunio one proročke riječi: *Ja ću ići pred tobom i ponizit ću slavne na zemlji* (Iz 45,2).

[128] A tko bi mogao nabrojiti braću veoma priznatu u Redu te slavne doktore teologije? [129] Ne smije se prešutjeti hvala Kristu, koji ono što je neznatno uzvisuje i koji se na čudesan način brine za to da se u Redu manje braće može naći najveći vojnik u dostojanstvu i dobroti, jednako kao i najveći učitelj u teologiji i filozofiji,[130] a našao se tu i najveći propovjednik, profesor znan kao brat Ivan iz grada La Rochelle, preslavan po pobožnosti, znanju i razboru te takva uma da je, nadograđujući oštroumnost vlastitih profesora, na bogoslovnom fakultetu predavao umijeće i izvrsne metode propovi-

jedanja i poučavanja. [131] Njegovi i spisi rečenoga Aleksandra bijahu znameniti i vrlo korisni.

[132] Poslije njega bijaše prečasni otac, brat Odo Rigaldi, slavna roda i još slavnijega značaja, profesor teologije, a potom također nadbiskup ruanske crkve, veoma glasovit propovjednik. [133] Nakon što je bio nasilu dovučen na Kuriju, na vlasti je tako iznimno sjao životom i naukom, kao prije u Redu, da je bio smatran idealnim uzorom biskupa.

[134] Drugi red koji je osnovao sveti Franjo red je djevica i suzdržljivih gospođa, kojemu je svrha služenje Bogu u klauzuri, u neprestanoj tišini i trapljenju tijela. [135] Prva je bila sveta Klara, najprivrženija učenica svetoga Franje. [136] Vidjevši da prema njegovu učenju veoma sveto žive u ispovijedanju nadasve duboka siromaštva, Franjo je Klari i drugima koje sličnim načinom života ispovijedaju siromaštvo, obećao savjet i pomoć, kako svoju tako i svoje braće. [137]Sveta se Klara uvijek držala takva načina života u siromaštvu, a to do današnjega dana čini i njezin samostan.

[138] Treći je red braće i sestara od pokore, zajednički klericima, laicima, djevicama, obudovjelima i vjenčanima, kojemu je svrha čestito življenje u vlastitim domovima, nastojanje oko pobožnih djela i izbjegavanje svjetovnoga sjaja. [139] Stoga je među njima katkada moguće vidjeti i plemiće, vojnike ili druge, po svjetovnom shvaćanju velike ljude, zamotane u pristale ogrtače od crne kože, u skromnoj odjeći i skromna načina jahanja, gdje s potrebitima tako smjerno prijateljuju da uistinu ne može biti sumnje da se Boga boje. [140] U početku im se dodjeljivao brat za ministra, no sada su po zemljama prepušteni vlastitim ministrima, s tim da ih braća, kao svoju subraću i sinove istoga oca, ipak podupiru savjetima i pomoći.

[141] Pri određivanju pravila i uputa o načinu života njihova Reda blagopokojni je papa Grgur, koji je tada još bio u nižoj službi i kojega je sa svetim Franjom vezalo blisko prijateljstvo, svetoga čovjeka vrlo zdušno dopunjavao u redakcijskom dijelu posla, kojemu ovaj ne bijaše vičan.

[142] Pa ipak, svetac se nije zadovoljio ovim redovima, nego se silno trudio da svemu ljudskomu rodu pokaže put spasenja i pokore. [143] Stoga je prema predaji jednomu svećeniku župniku, kada mu je ovaj rekao da bi htio postati njegov brat, a pritom ipak zadržati crkvu, propisao način življenja i odijevanja te mu odredio da svake godine, pošto prikupi crkvene dohotke, ono što od viška preostane dade za Boga.

[144] Tako je Gospodin od svojega sluge Franje *učinio velik narod* (usp. Post 12,2), tako *mu je zajamčio blagoslov svih ljudi* (usp. Sir 44,25).

GLAVA VIII.

Prijelaz svetoga Franje na drugi svijet i prijenos njegova tijela

8. [1] Kada se napokon ispunilo vrijeme njegove ovdašnje službe, sveti se otac sretno preselio Kristu 1226. godine utjelovljenja Gospodinova, u dobi od četrdeset pet godina. Bilo mu je naime oko dvadeset pet godina kada se u potpunosti obratio sa svjetovnoga načina života. [2] Potom je dvije godine nosio pustinjački habit. [3] Treće je godine svojega obraćeništva u bazilici svete Bogorodice Marije vazda Djevice, koja se od starine nazivala sveta Marija od anđela, zasnovao novi Red manje braće i, po zagovoru one koju je s osobitom privrženošću štovao, primio habit, za koji ga je nebo nadahnulo. U njem je u posvemašnjoj svetosti proveo ostatak svojega života te je u dvadesetoj godini od svoga obraćenja veoma blaženim svršetkom, na istom mjestu na kojem je i započelo, okrunio sretan početak obraćeništva. [4] Vrijeme svoje smrti međutim ne samo da je unaprijed znao nego je okvirno prorekao i sam dan u koji je imao poći.

[5] U samom se času svojega prijelaza, između ostalih koji su ga vidjeli kako uzlazi na nebo, ukazao jednomu bratu, svetomu čovjeku koji se bio sav posvetio molitvi, odjeven u grimiznu dalmatiku, s nebrojenim mnoštvom sljedbenika, poput najvećega prvaka u zadivljujućem uresu slave.[6] I kada je napokon stigao do predivnih mjesta, u dičnoj je pratnji mnoge braće ušao u palaču čudesne veličine i prepunu miline.

[7] Došla je pak da ga posjeti najuglednija od rimskih matrona, gospođa Jakoba iz Settesolija, koja bijaše nadasve privržena Božjemu čovjeku, i to s velikom svitom, kako je i priličilo takvoj gospođi, te je izvršila mnoge pripreme, kako se činilo da i dolikuje takvu sprovodu. [8] A on već bijaše naložio da je pozovu, hoteći prije svojega prijelaza vidjeti onu koju bijaše poučio u Kristu i koju je u skladu s muževnim krepostima zvao brat Jakoba. [9] Kada je međutim glasnik koji je imao poći već bio spreman, eto se pred vratima braće začu silna buka konja i slugu privržene učenice, koja je došla svojemu preslavnomu učitelju i ocu. [10] I tako ju je svetac, kao što je i želio, od Gospodina poslanu ugledao i obradovao se. [11] I kako se od radosti što je vidi ponešto bio oporavio te se mislilo da će duže živjeti, htjela je ostaviti dio svoje svite da s nekolicinom iščekuje svečev svršetak. [12] Ali on se tomu suprotstavio riječima: »Ja ću otići u subotu predvečer; ti se sljedeći dan možeš s družinom vratiti.«

[13] U dan i čas u koji bijaše rekao pridružio se svetac Gospodinu kako bi s njim boravio u vječnom stanu. [14] Plakala su braća, lišena utjehe pobožnoga oca, plakale su i Kristove djevice, koje bijahu sli-

jedile njegove stope, govoreći plačnim glasom: »Što nas, oče, jadne napuštaš? Komu li ostavljaš napuštene kćeri?«

[15] Njegovo je presveto tijelo pokopano u Asizu, u crkvi svetoga Jurja, gdje je sada Samostan svete Klare. [16] A odatle je nakon nekoliko godina uz veliku pripravu i izraze štovanja preneseno u crkvu koja se za nj gradila u blizini gradskih zidina, uz dopuštenje pape Grgura IX., koji je postavio i kamen temeljac, a koja se naziva Rajski brežuljak. Tim se povodom iz susjednih gradova skupilo toliko mnoštvo ljudi da su, kako u gradu nije bilo dovoljno mjesta, ljudi četimice, poput stadā, lijegali po poljima. [17] Rečeni je papa Grgur – čija se tjelesna prisutnost na ovoj svečanosti prijenosa očekivala kao neupitna, ali je on u to vrijeme bio spriječen nekim drugim neodgodivim crkvenim poslovima – uputio onamo svečarske glasnike s njegovim pismom, [18] u kojem ne samo da je obrazložio svoju nenadanu odsutnost nego je i sinove, koje je tješio očinskom ljubavlju, obavijestio o nekom mrtvacu koji je po svetom Franji podignut iz mrtvih. [19] Uz to po istim je glasnicima poslao zlatni križ, dragocjen zbog dragulja kojima je bio optočen, no koji je u sebi sadržavao i drvo Gospodinova križa, što je dragocjenije od svega zlata i dragulja. Povrh toga poslao je ukrase i sve posuđe koje se rabilo u službi oltara te prelijepa odijela za svečane prigode. [20] Dodijelio je i nemala sredstva, kako za troškove gradnje, tako za troškove svečanosti. [21] Svečanost prijenosa održana je 25. svibnja godine Gospodnje 1230.

GLAVA IX.

Neka čudesa

9. [1] Nadalje, kako za života, tako i poslije smrti, Gospodin ne prestaje proslavljati svojega sveca očitim primjerima čudesa. Slijedi nekoliko takvih primjera.

I. Izlječenja zgrčenih

10. [1] Neka je djevojka godinu dana imala nakazno savijen vrat, a glava joj je bila tako spojena s ramenom da je mogla gledati samo iskosa. Pošto su je doveli na svečev grob, stavila je glavu ispod kovčega u kojem je bilo skriveno dragocjeno blago presvetoga tijela. Odmah joj se pojavio vrat tako da je, zapanjena svojim iznenadnim preobražajem, počela bježati i plakati. Na mjestu na kojem je glava bila spojena s ramenom vidjelo se nekakvo udubljenje jer je bolest bila dugotrajna.

[2] Nikola iz Foligna imao je zgrčenu lijevu nogu i trpio je tako veliku bol da je zbog krikova susjedima jedva dopuštao spavati. Kako mu nikakvi lijekovi nisu pomagali, zavjetovao se svetomu Franji i uredio da ga dovedu na njegov grob. Dok je po noći molio, noga mu se ispravila, a on se silno razveseljen bez štapa vratio kući.

[3] Jedan je dječak imao nogu zgrčenu tako da mu je koljeno bilo prilijepljeno za prsi, a peta za stražnjicu. Pošto su ga doveli na grob svetoga Franje, najednom se u potpunosti oporavio.

[4] Neku su djevojka iz Gubbia, nakon što su joj se bile zgrčile ruke, na cijelu godinu dana prestali služiti svi udovi, pa su je s voštanom slikom doveli na grob svetoga Franje. Nakon što je ondje proboravila osam dana, jednoga se dana svim njezinim udovima povratila njihova služba.

[5] Jedan je drugi dječak, iz Montenera, mnogo dana ležao pred vratima crkve u kojoj počiva Franjino tijelo jer nije mogao ni hodati ni sjediti. Bijaše naime od pasa nadolje lišen svake tjelesne službe i mogućnosti da se služi udovima. Pošto je jednoga dana bio uveden u crkvu, dotaknuo se groba i u potpunosti ozdravio. Tvrdio je pak da ga je jedan mladić u franjevačkoj odjeći, koji je stajao iznad groba i za koga se činilo da mu nudi kruške, primio za ispruženu ruku, podignuo ga i izliječena izveo van te nestao.

[6] Neki je drugi čovjek, građanin Gubbia, sina koji je bio zgrčen tako da su mu potkoljenice bile sasvim prilijepljene za stražnjicu, doveo na grob svetoga oca i dobio ga natrag potpuno zdrava.

[7] Za neku se djevojku u Norcii, nakon što je dugo vremena bolovala, napokon pokazalo da je napastuje zloduh. Često je naime škripeći zubima samu sebe razdirala te se nije klonila pogibli niti se plašila opasnosti. I tako su je roditelji, lišenu dara govora i bez mogućnosti da se služi udovima, svezanu za postelju na magarcu doveli u Asiz. Kada su je o blagdanu obrezanja Gospodinova postavili da legne pred svečev oltar, najednom je nešto iskašljala te je odmah ustala i, ljubeći oltar, posve izliječena od bolesti, Bogu i svecu stala odavati hvale.

[8] Riccomagno iz volterske biskupije jedva je sebe mogao rukama vući po zemlji, a zbog nakazne ga je natečenosti napustila i vlastita majka. Zavjetovao se svetomu Franji i odmah bio izbavljen.

[9] U istoj su biskupiji dvije rođakinje bile tako zgrčene da se uopće nisu mogle kretati, osim ako ih drugi ne bi nosili. Nakon što su bile sasvim zgulile ruke, o koje su se oslanjale pri kretanju, samo na temelju zavjeta opet su stekle zdravlje.

[10] Jakov iz gradića Poggibonsia bijaše tako čudnovato savijen i zgrčen da mu je lice bilo prilijepljeno za koljena. Njegova ga je majka dovela do jedne kapelice svetoga Franje i, pošto se pomolila

Gospodinu za njegovo izbavljenje, odvela ga je natrag kući potpuno zdrava.

[11] U Vicalviu je suha ruka neke žene zaslugom svetoga oca postala jednaka drugoj.

[12] U gradu Capui neka se žena zavjetovala da će osobno posjetiti grob svetoga Franje, ali je zbog obiteljskih razloga zaboravila na dani zavjet te je najednom izgubila službu desne strane tijela. Kako su joj se bili stisnuli živci, nije mogla ni na koju stranu okrenuti ni glavu ni ruku. Stoga je, sva puna boli, svoje susjede mučila neprestanim urlikanjem. Kada su međutim dvojica braće prolazila ispred njezine kuće, na zamolbu su nekoga svećenika ušli k nesretnici. Pošto se ispovjedila za neizvršen zavjet i od njih zadobila blagoslov, istoga je časa ustala zdrava. A kako je zbog kazne postala pametnija, bez odlaganja je izvršila što se bijaše zavjetovala.

[13] Bartolomeja iz Narnia, dok je spavao u sjeni nekoga stabla, u potpunosti prestane služiti stopalo i potkoljenica. Kako je bio vrlo siromašan, nad njegovom se sudbinom sažalio ljubitelj siromaha Franjo te mu se *javio u snu* (usp. Mt 2,13) i naložio mu da pođe na jedno mjesto. No dok se ovaj onamo dovlačio, ali pritom skretao s prave staze, *raču glas što mu govoraše* (usp. Dj 9,4): »*Mir Tebi* (usp. Dn 10,19)! Ja sam onaj koji te zavjetovao.« Kada ga je doveo na pravo mjesto, jednu mu je ruku, kako mu se činilo, položio na stopalo, a drugu na potkoljenicu i tako vratio snagu suhim udovima. Ovaj je bio *odmakao u godinama* (usp. Jš 13,1) i bio je tako zgrčen u razdoblju od šest godina.

[14] U narnijskoj kneževini neki je dječak imao izokrenutu potkoljenicu, uslijed goleme zgrčenosti, da ni na koji drugi način nije mogao hodati osim pomoću dvaju štapova. Kako je od djetinjstva bio sapet bolešću, postao je prosjak te nije poznavao ni oca ni majke. Kada je zaslugom svetoga Franje izbavljen od te teške bolesti, slobodno je išao kamo je htio bez štapa.

[15] U gradu Fanu bijaše neki zgrčen čovjek čije su potkoljenice, prepune čireva, bile prilijepljene za stražnjicu. A čirevi su ispuštali takav smrad, da ga bolničari nikako nisu htjeli primiti u bolnicu. Nakon nekoga je vremena zaslugom svetoga Franje, čije milosrđe bijaše zazvao, bio radostan što je izbavljen.

[16] U gradu Narniju neka je žena osam godina imala usahnulu ruku te njome nije mogla obavljati nikakav posao. Jednom joj se ukazao sveti Franjo, istegnuo joj ruku do razine druge ruke i izliječio je.

II. Slijepi koji su progledali

17 Neka je žena po imenu Sibilia više godina bolovala od sljepoće. Na grob Božjega čovjeka dovedena je slijepa i žalosna, ali se, pošto je ponovno stekla prijašnji vid, uz radosno klicanje vratila kući.

18 U gradiću Vicalviu u sorskoj biskupiji bijaše neka od rođenja slijepa djevojka. Kada ju je majka dovela do jedne kapelice svetoga Franje, zazvala je Kristovo ime i zavrijedila da zaslugom svetoga Franje zadobije vid koji nikada nije imala.

19 Neki je slijepac iz Spella pred grobom sa svečevim tijelom ponovno zadobio odavna izgubljen vid.

20 U gradu Arezzu žena osam godina nije mogla vidjeti, da bi u crkvi svetoga Franje, podignutoj blizu grada, ponovno stekla izgubljeni vid.

21 U istom je gradu sina siromašne majke sveti Franjo, komu ga majka bijaše zavjetovala, izliječio od sljepoće.

22 U Poggibonsiu u firentinskoj biskupiji neka je slijepa žena kroz viđenje počela posjećivati jednu kapelicu svetoga Franje. Kada je onamo dovedena te jadna i kukavna legla pred oltar, odmah je stekla vid i bez vodiča se vratila kući.

23 Neka je žena iz Camerina bila potpuno slijepa na desno oko. Kada su joj roditelji preko oka stavili komad odjeće koji je bio dotaknuo sveti Franjo, ona se zavjetovala i povratila izgubljeni vid.

24 Druga je žena iz Gubbia, koja se na sličan način bila zavjetovala, također progledala.

25 Neki se slijepac iz Asiza, nakon što je pet godina bio bez vida, dotaknuo groba svetoga Franje i bio izbavljen.

26 Albertin iz Narnia, nakon što je bio ostao bez vida, a kapci mu se spustili sve do obraza, zavjetovao se svetomu Franji te zavrijedio da progleda i bude izliječen.

III. Izlječenja nijemih i gluhih

27 Neka je žena u apulijskom kraju odavna bila izgubila sposobnost govorenja i nesmetana disanja. Jedne joj se noći, dok je spavala, ukazala blažena Djevica Marija govoreći: »Želiš li postati zdrava, pođi u crkvu svetoga Franje u Venosi i ondje ćeš ponovno steći željeno zdravlje.« Žena se zaputila u rečenu Franjinu crkvu i ondje puna srca zamolila pomoć. Odmah je iskašljala gomilu mesa i, naočigled svima, bila čudesno izbavljena.

28 U gradu Nicosii neki nijemi i pomahnitali svećenik bude na zaziv svetoga Franje izbavljen od mahnitosti te zadobije dar govora.

29 U arečkoj je biskupiji žena koja je bila nijema sedam godina s velikom čežnjom molila Boga da joj rasplete jezik. I eto, dok je

spavala, dvojica su joj braće, njegovih pomoćnika, savjetovala da se zavjetuje svetomu Franji. S veseljem ih je poslušala, a kako nije mogla govoriti, zavjetovala mu se srcem. Doskora se probudila, a zajedno s javom vratio joj se i govor.

30 Neki mladić po imenu Villa nije mogao ni hodati ni govoriti. Majka se za nj zavjetovala i s velikom smjernošću odnijela voštanu sliku na svečev grob. Po povratku kući zatekla je sina gdje hoda i govori.

31 Neki je čovjek iz peručke biskupije bio u potpunosti lišen dara govora. Uvijek je imao otvorena usta i strašno je zijevao, a grlo mu je bilo veoma natečeno. Kada je došao na grob svetoga Franje i poželio ga se dotaknuti, iskašljao je mnogo krvi te je, nakon izvanredna izbavljenja, uzmogao govoriti te po potrebi zatvarati i otvarati usta.

32 Neka je žena imala kamen u grlu i od silna joj je žara jezik postao kronično suh. Kako nije mogla govoriti i kako joj od mnogih lijekova nije bilo nikakve pomoći, u srcu se zavjetovala svetomu Franji i najednom se meso rastvorilo, a ona kroz grlo izbacila kamen.

33 Bartolomej iz gradića Ceprana sedam godina bijaše lišen osjetila sluha, a na zaziv svetoga Franje ponovno ga je stekao.

34 Čovjek gluhonijem od rođenja, o čemu vijesti postoje i drugdje, bude u gradiću Città della Pieve na zavjet domaćina odmah izliječen. Gledajući uvis između ostaloga reče: »Vidim svetoga Franju kako ovdje gore stoji: dolazi da mi podari dar govora.« Izgovorio je tako oblikovane riječi kao da je oduvijek mogao čuti i govoriti. Okupiše se ljudi koji su ga otprije poznavali i, ispunjeni čuđenjem, velikim hvalama stanu uzdizati Boga i sveca.

IV. Bolesni od vodene bolesti i uzetosti

35 U gradu Fanu neki je bolešću sapet čovjek, koji je patio od vodene bolesti, po svetom Franji zavrijedio da bude u potpunosti izbavljen.

36 Neka je žena iz Gubbia uzeta ležala u krevetu. Pošto je za svoje izbavljenje treći put zazvala ime svetoga Franje, ponovno je zadobila zdravlje.

37 Neka je djevojka iz Arpina u sorskoj biskupiji bila na žalostan način svladana uzetošću, sasvim nepomičnih udova. Pošto je odnesena do crkve svetoga Franje blizu Vicalvia, izgovorila je ondje molitve i prolila suze te bila u potpunosti izbavljena od teške bolesti.

38 Neki je mladić u istom gradiću bio tako sapet uzetošću da mu se zatvorio usni otvor, a oči su mu počele gledati ukrivo, pa je odnesen u rečenu crkvu. Budući da se nije mogao micati, majka je za nj ponizno molila; i prije nego što je došao kući vratilo mu se prijašnje zdravlje.

39 Petar je Greletano zbog uzetosti izgubio ruku, a usta su mu se iskrivila sve do uha. Kada se prepustio savjetima liječnika, izgubio je u isti mah i vid i sluh. Napokon se zavjetovao svetomu Franji i bio u potpunosti izbavljen od rečene bolesti.

V. Bolesni od kile

40 Nekoga je čovjeka iz gradića Cisterne u Maremmi mučila golema kila u preponi i nikakvo mu pomagalo nije moglo držati utrobu. Naime pojas, koji u takvim slučajevima obično pomaže, samo je uzrokovao mnoga nova puknuća. Shrvani bolom otac i majka su iskušali sve vrste liječenja, a kako im ništa nije uspijevalo, zavjetovali su sina svetomu Franji i doveli ga u crkvu podignutu u Venetu njemu u čast. 41 Izložili su bolesnika pred svečevom slikom i, zavjetujući se s ostalim mnoštvom naroda, prolili za nj mnogo suza. Kada se napokon počelo čitati evanđelje i izlagati ono što je *skriveno od umnih, a objavljeno malenima* (usp. Mt 11,25; Lk 10,21), pojas se najednom pokidao i nestalo je beskorisnih lijekova, a ožiljak se smjesta zatvorio i u potpunosti se vratilo željeno zdravlje. Podigla se ondje velika graja onih što su hvalili Gospodina i iskazivali štovanje njegovu svecu.

42 Ivan iz sorske biskupije imao je takvu ozljedu zbog kile u trbuhu da mu se nikakvim lijekovima nije moglo pomoći. Žena mu je ukazala na savjet jednoga brata da se zavjetuje svetomu Franji i da znakom križa označi mjesto puknuća. Kada je oboje pobožno učinio, utroba mu se odmah vratila na svoje mjesto, a on ostao *zapanjen iznenadnim spasenjem* (usp. Mudr 5,2).

OGLEDALO SAVRŠENSTVA
(manje)

SPECULUM PERFECTIONIS
(minus)

(1318)

(Lemmensovo izdanje)

Uvod
LUIGI PELLEGRINI

Prijevod
IRENA BRATIČEVIĆ

OGLEDALO SAVRŠENSTVA (manje)

Uvod

Samo tri godine nakon što je 1898. Paul Sabatier objavio *Ogledalo savršenstva* L. Lemmens je objavio u dva dijela »stare franjevačke dokumente« iz kodeksa nađenog u samostanu sv. Izidora u Rimu. Prvom je dijelu dao naslov *Spisi brata Leona, druga svetoga oca Franje,*[1] a drugome *Ogledalo savršenstva (I. redakcija).*[2] Ovaj je naslov izabran na osnovi početnih riječi dotičnog spisa *(incipit Speculum perfectionis…).*

Budući da je brat Leon, kao dugogodišnji pratilac sv. Franje, uživao iznimno uvažavanje, Lemmensova ocjena da je ovaj spis svojevrsna jezgra kasnijega *Ogledala savršenstva,* pozornost franciskanologa usmjerila se na cjelinu objavljenih spisa, a ne na samo ovo djelo, koje je ponijelo naslov istovjetan Sabatierovu otkriću. Lemmensova ocjena u svojoj je biti prihvaćena, a na to 'Lemmensovo' *Ogledalo* gledalo se kao na kompilaciju sastavljenu od ulomaka pripisivanih bratu Leonu. Njihov nastanak pripisivan je pak takozvanim padovanskim dekretima iz godine 1277, koji su nalagali skupljanje građe o svetomu Franji i drugoj svetoj braći.

U recenziji Lemmensova izdanja F. van Ortroy[3] osporavao je Lemmensovu ocjenu da se u dotičnom spisu radi o reprodukciji »originalnog teksta drugova«. Međutim to osporavanje nije pokrenulo velikih rasprava, a i Sabatier se pomirio s viđenjem Lemmensova *Ogledala* kao jednoga redakcijskog stadija fra Leonova djela.

Valja imati na umu da su dekretom općega kapitula u Parizu 1266. trebale biti uništene prethodne *'legende',* to jest životopisi, pošto je postao autoritativan životopis koji je sastavio sv. Bonaventura.[4] I u tom svjetlu valja gledati dragocjenost ovih starih i rijetkih dokumenata. S vremenom su pronađeni još neki srodni rukopisi. Tako je

---

[1] L. LEMMENS, *Documenta antiqua franciscana.* Pars I. *Scripta fratris Leonis socii s. p. Francisci.* Ad Claras Acquas 1901.

[2] *Speculum perfectionis (Redactio I.)*

[3] F. VAN ORTROY, recenzija Lemmensova djela *Documenta antiqua franciscana*, u *Analecta Bollandiana*, 21 (1902), str. 111–115.

[4] Sv. Bonaventura nam je ostavio dvije verzije Franjina životopisa, veću (*Legenda maior*) i manju (*Legenda minor*).

godine 1914. A. G. Little[5] predstavio rukopis označen kao *Phillipps 12290* orijentirajući se prema Sabatierovu izdanju, iako je zapažao da je srodniji s Lemmensovim. Little je iz te srodnosti zaključio da je taj spis neki kasniji kompilator ustvari skratio. Još jedan ugledni franciskanolog, F. Delorme,[6] Lemmensovo je *Ogledalo* držao djelom istoga autora koji je kasnije redigirao *Ogledalo* što ga je objavio Sabatier.

Uslijed široke prihvaćenosti ovih hipoteza zanimanje za Lemmensovo izdanje sve više je slabilo pa se uskoro u zbirkama franjevačkih spisa *Manje ogledalo savršenstva* uopće nije objavljivalo. U potrazi za 'autentičnom slikom' sv. Franje posegnulo se ponajprije za jednim kodeksom nađenim u Peruđi u drugoj polovici XVII. stoljeća, na temelju kojega su takozvani bolandisti[7] kanili pripremiti životopis blaženog Egidija. Peruđinski kodeks objavljivan je pod različitim naslovima, u našem izdanju kao *Početak ili osnutak Reda.* U tom kodeksu naslućivao se zajednički izvor različitim kasnijim kompilacijama. Kao jedna od takvih kompilacija *Manje ogledalo savršenstva* svedeno je na drugorazredni spis, pogodan u prvom redu za traženje paralela s drugim zbirkama franjevačkih izvora. Doista, već je Lemmens, nailazeći na očite pogreške i praznine koje čine nemogućim precizan smisao, bio primoran potražiti paralelna mjesta u Sabatierovu *Ogledalu.* Puno kasnije Marino Bigaroni u novom izdanju *Manjega ogledala savršenstva* našao je prikladnije dopune upravo u peruđinskom rukopisu.[8]

U uvodu Bigaronieva izdanja Raoul Manselli pristupa cijelom ovom kompleksu pitanja na nov način izjavljujući da je »zatvorena epoha privilegiranja jednog izvora u odnosu na drugi«. Usredotočenim istraživanjem Lemmensova *Ogledala* Manselli je zaključio da se ovdje radi prvenstveno »o skupu *cvjetova*…jednoj vrsti koja se smatra… posebnim oblikom one neizmjerne literature sabrane pod općim izrazom *primjera*«. To ipak ne znači da se radi o nepovezanoj zbirci. Sastavljač je ove primjere raspoređivao u epizode okupljene oko egzemplarne jezgre: u duhu autora početnih riječi mogli bismo takve jezgre zvati i 'zrcalnima'. Tako na primjer skupina označena brojevima 14–19 prikazuje Franjino držanje prema fizičkom zlu i smrti, skupina koja se sastoji od brojeva 27–35 organizirana je oko

---

5 A. G. LITTLE, *Description of a Franciscan Manuscript formerly in the Phillipps Library now in the possession of A. G. Little*, u *Collectanea Franciscana*, 1914, str. 9–113.

6 F. DELORME, *La »Legenda antiqua S. Francisci« du ms. 1046 de la Bibliothèque communale de Péruse*, u *Archivium Franciscanum Historicum* 15 (1922), str. 23–70, 278–332.

7 Radi se o skupini isusovačkih znanstvenika koji su pokrenuli sustavno izdavanje svetačkih životopisa. Naziv te skupine veže se uz flamanskog isusovca Jeana Bollanda (1596–1665).

8 Ali i u nekim drugim, u međuvremenu otkrivenim rukopisima (Oxford d 23, ranije zvan Phillipps 12290, te rukopis 4 iz knjižnice Sveučilišta u Uppsali).

uspomena na Porcijunkulu kao »ogledalo stila stanovanja braće« i tako dalje. U svakom slučaju ne radi se o pukom izvlačenju niza ulomaka iz *Peruđinske legende.*

Čitajući ove tekstove nije moguće oteti se pozivu na uspoređivanje s paralelnim izvorima. Uočljiv je paralelizam poretka kojim slijede pripovijedanja u rukopisu iz samostana sv. Izidora s onima u rukopisu Littlea, iako s varijantama i umecima u ovom posljednjem s obzirom na zbirku iz sv. Izidora.[9] Značajne paralele, ako se ide po skupinama epizoda, primjećuju se također sa zbirkama sadržanim u rukopisu iz Uppsale i u *Peruđinskoj legendi* (ili *Asiškoj kompilaciji).* Obilnija skupina sastoji se od brojeva 24–33 Lemmensova *Ogledala* koja odgovara epizodama 1–16 zbirke iz Uppsale i brojevima 50–65 iz *Peruđinske legende* (u našem izdanju *Početak ili osnutak Reda).* Imajući u vidu istovremeno dva člana usporedbe, zapaža se da prethodni brojevi *Ogledala (1–19)* idu jedan za drugim istim redom kao u rukopisu iz Uppsale 39–43 (tj. *Ogledalo 1–5*) i *Peruđinskoj legendi* 4–14 (tj. *Ogledalo* 8–19). Takvim paralelizmima moglo bi se nastaviti sve do kompletiranja slike.[10]

Ipak se može reći da je ovo što je rečeno više nego dostatno za potvrdu da je raspored materijala po skupinama pripovijedanja bio već prisutan u izvoru, skupine su u biti poštivane, iako je svaki kompilator raspoređivao različite blokove tako da ih organizira prema vlastitom više ili manje organskom i konačnom planu. Daljnja primjedba glasi: upravo dva spisa koja izgledaju više promišljena i očita u svojoj organiziranosti, Sabatierovo *Ogledalo* i *Drugi životopis* Tome Čelanskog, očito su u većem raskoraku glede rasporeda epizoda s obzirom na gore uspoređene zbirke. Činilo bi se naravnim da treba zaključiti kako te zbirke predstavljaju jedan raniji stadij.

Tako se možemo opet naći u stupici pitanja vremenskog prvenstva. Međutim naš govor, usredotočen na Lemmensovo *Ogledalo* u njegovoj specifičnosti, ide za drugim. Govorilo se o stvarnom (pa i svjesnom) rasporedu sadržaja. Na brzinu iznesena zapažanja čini se da dopuštaju zaključak da se takav raspored pokazuje kao rezultat kompilatorova plana: on ih, uza sve poštivanje velikih epizodnih jezgra, nađenih u vlastitom izvoru, raspoređuje na funkcionalan način u svrhu ustroja slike koja služi ne samo divljenju nego i razmišljanju i sučeljavanju vlastitih unutarnjih panorama i društveno-organizacijskih shema jednoga vjerskog reda. »Ogledalo« ili »primjer«: zacijelo smo daleko od pukog skupa »cvjetova«, slučajno skupljenih na valu nepovezanog slijeda uspomena.

---

[9] Usp. LITTLE 1914, str. 14–16.

[10] *Ogledalo* 20–23 tj. Uppsala 50–53 i *Peruđinska legenda* 117–120; *Ogledalo* 35–43 tj. *Peruđinska legenda* 107–115.

Izvori:

Uvod u *Ogledalo savršenstva (manje)* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1733–44. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Ogledalo savršenstva (manje) s latinskog izvornika prevela Irena Bratičević prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1745–1825.

Manje ogledalo savršenstva

U ime Gospodnje počinje Ogledalo savršenstva, pravila i zvanja, života i poziva pravoga manjeg brata, prema volji Kristovoj i nakani svetoga Franje, sastavljeno od nekih tekstova pronađenih među spisima svetoga brata Leona, druga blaženoga Franje, i drugih njegovih drugova, a koji se ne nalaze u opće prihvaćenom životopisu. U tom se ogledalu na neki način odražava i savršenstvo života svetoga Franje.

[1]

1 Blaženi je Franjo najvećom plemenitosti, dostojanstvom i uglađenosti prema Bogu i prema ovome svijetu smatrao prikupljanje milostinje iz ljubavi prema Gospodinu Bogu, 2 jer je sve ono što je nebeski Otac stvorio na čovjekovu korist, po ljubavi njegova ljubljenog Sina nakon grijeha dano i dostojnima i nedostojnima besplatno, poput milostinje.

3 Zbog toga je blaženi Franjo govorio: »S većom slobodom i radosti treba milostinju za ljubav Božju tražiti sluga Božji nego onaj koji bi, kad bi htio što kupiti, išao pa u svojoj uglađenosti i darežljivosti govorio: 4 'Svakomu tko mi da takav novčić, dat ću stotinu maraka srebra i još tisuću puta više'. 5 Jer sluga Božji nudi ljubav Gospodinovu koju zaslužuje čovjek koji daje milostinju, a u usporedbi s tom ljubavi sve što postoji u svijetu i što je na nebesima, ništa je«.

6 Zato, prije nego što se broj braće umnožio, pa i nakon što se umnožio, dok je blaženi Franjo išao po svijetu propovijedajući, kad bi ga neki čovjek, bogat i plemenita roda, pobožno pitao da objeduje u njegovoj kući i bude mu gost – 7 jer u mnogim gradovima i naseljima u koje je išao propovijedati u ono vrijeme nije bilo samostana braće – 8 premda je znao da je onaj koji ga je pozvao pripremio, iz ljubavi prema Gospodinu, sve što je tijelu potrebno, i to u izobilju, ipak je, kako bi braći dao dobar primjer, i zbog dostojanstva i plemenitosti gospođe siromaštine, u vrijeme obroka išao po milostinju 9 i ponekad govorio onomu koji ga je

pozvao: »Ja ne želim ostaviti svoje kraljevsko dostojanstvo, svoj poziv i zvanje moje i moje braće, [10] a to je da idem po milostinju, pa makar ne donio više od tri milostinje, jer želim ispuniti svoju dužnost«. [11] I tako je od svoje volje išao po milostinju, a onaj koji ga je bio pozvao išao je s njime; uzimao je milostinju koju je blaženi Franjo prikupio i čuvao ju kao relikviju zbog njegove pobožnosti. [12] Onaj koji *napisa*, *vidio je* mnogo puta i *svjedoči* (usp. Iv 19,35; 21,24).

[2]

[1] Štoviše jednom prilikom, kad je bio u posjetu ostijskom biskupu, koji je poslije postao papom, u vrijeme obroka je, gotovo krišom zbog gospodina biskupa, otišao po milostinju. [2] Kad se vratio, gospodin biskup sjedio je za stolom i jeo, upravo zato što je tada bio pozvao na ručak neke svoje vitezove i rodbinu. [3] Blaženi je Franjo stavio milostinju na stol gospodina biskupa i sjeo za stol do njega, jer je gospodin biskup uvijek htio da blaženi Franjo, kad bi bio kod njega u vrijeme obroka, sjedi do njega; [4] i posramio se onda malo gospodin biskup jer je blaženi Franjo išao skupljati milostinju, ali mu nije ništa rekao, ponajviše zbog onih koji su sjedili ondje. [5] Nakon što je malo pojeo, blaženi je Franjo uzeo od svoje milostinje i svakom vitezu i kapelanu gospodina biskupa dao malo, od Gospodina Boga; [6] svi su oni to primili s velikom pobožnosti, jedni za hranu, a drugi su ostavili po strani zbog njegove pobožnosti. [7] Štoviše, dok su primali milostinju, skidali su kape zbog pobožnosti blaženoga Franje; [8] i obradovao se gospodin biskup zbog njihove pobožnosti, najviše zato što te milostinje nisu bile od pšeničnoga kruha. [9] A nakon jela ustao je gospodin biskup i ušao u svoju sobu vodeći sa sobom blaženoga Franju; podižući ruke, zagrlio ga je s neizrecivom radosti i oduševljenjem i rekao mu: [10] »Zašto si mi, moj jednostavni brate, nanio sramotu da u mojoj kući, koja je kuća tvoja i tvoje braće, ideš po milostinju?«. [11] Odgovori mu blaženi Franjo: »Dapače, gospodine, ukazao sam vam čast, jer kad podanik vrši i ispunja svoju dužnost i poslušan je svom gospodaru, ukazuje čast svojemu gospodaru i njegovu prelatu«.

[12] I reče: »Ja trebam biti uzor i primjer vašim siromasima, ponajviše jer znam da u životu i u redu braće ima i da će biti manje braće, po imenu i po djelu, koji se zbog ljubavi prema Gospodinu Bogu i zbog *pomazanja* Duha *Svetoga*, koji *poučava i poučavat će* ih *u svemu* (usp. 1 Iv 2,20.27), ponizuju i ponižavat će se u svoj poniznosti, podložnosti i služenju svoje braće. [13] Ima i bit će među njima onih koji sputani stidom i zbog loše navike odbijaju i odbijat

će poniziti se i podložiti istomu radi milostinje i činiti takva službinska djela; [14] zbog toga treba da ja djelom poučavam sve koji jesu i koji će biti u redu, tako *da nemaju isprike* (usp. Rim 1,20) pred Bogom ni na ovom svijetu ni u budućem. [15] Kad sam kod vas, koji ste naš gospodin i apostol, i kod moćnika i bogataša ovoga svijeta koji me, zbog ljubavi prema Gospodinu Bogu, s velikom pobožnosti ne samo primaju u svoje domove nego i prisiljavaju da dođem, neću se sramiti ići po milostinju; [16] štoviše želim to smatrati i držati velikom plemenitosti i kraljevskim dostojanstvom prema Bogu i čašću onoga najvećega kralja koji je, *premda je gospodar svega* (usp. Gal 4,1) [17] i *premda bogat* (usp. 2 Kor 8,9) i slavan u svojem veličanstvu, postao siromašan i prezren u našemu čovještvu. [18] Želim dakle da braća, koja su sada i koja će doći, znaju da većom utjehom duše i tijela smatram kad sjedim za siromaškim stolom braće i [19] vidim pred sobom siromašku milostinju koju prikupljaju idući od vrata do vrata iz ljubavi prema Bogu, nego kad sjedim za stolom vašim ili druge gospode, obilno opskrbljenim svim jelima, makar mi se ona nudila s velikom pobožnosti; [20] naime, kruh milostinje sveti je kruh, posvećen hvalom i ljubavi prema Bogu, jer brat kad ide prikupljati milostinju prije ima reći: 'Hvaljen i *blagoslovljen* budi *Gospodin Bog*' (usp. Lk 1,68), [21] a poslije ima reći: 'Dajte nam milostinju iz ljubavi prema Gospodinu Bogu'«.

[22] Gospodin biskup je bio uvelike zadivljen riječima što ih je izgovorio sveti otac [23] te mu reče: »Sine, *čini što je dobro u očima tvojim* (usp. 1 Sam 3,18), *jer Bog je s tobom* (usp. Jš 1,9; 2 Sam 7,3), i ti s njim«.

[24] Bila je naime želja blaženoga Franje, i to je mnogo puta rekao, da brat ne treba dugo stajati a da ne ode prikupljati milostinju, kako se poslije ne bi ustručavao ići. [25] Štoviše, koliko bi brat u svijetu bio veći i plemenitijeg podrijetla, toliko se više oduševljavao i veselio kad bi išao po milostinju i činio takva ponizna djela radi dobra primjera. [26] A tako je bivalo u stara vremena.

[3]

[1] Tako je u počecima Reda, kad su braća boravila u Rivotortu, bio među njima neki brat koji je molio malo, nije radio i nije htio ići po milostinju jer se sramio, ali je dobro jeo; [2] zbog čega je blaženi Franjo, videći to, po Duhu Svetomu spoznao da je čovjek puten, [3] te mu je rekao: »Idi svojim putem, brate muho, jer želiš jesti rad svoje braće i želiš dokoličariti u poslu Božjem, kao brat trut, koji ne želi stjecati i raditi, a jede rad i plod dobrih pčela«. [4] I tako je otišao svojim putom i, jer bijaše puten, nije zazvao milosrđe.

[4]

[1] Kad je blaženi Franjo ležao teško bolestan u biskupijskoj palači u Asizu, kako bi ipak učvrstio duh da ne klone ponekad zbog različitih jakih bolova, često je tražio da tijekom dana njegovi drugovi pjevaju pohvale Gospodinu koje je prije dugo vremena sam sastavio tijekom bolesti, [2] a isto tako i noću, ponajviše radi ohrabrivanja čuvara koji su zbog njega noću bdjeli pred palačom. [3] I kad je brat Ilija vidio da se blaženi Franjo tako osnažuje i raduje u Gospodinu našavši se u tolikoj bolesti, jednoga mu je dana rekao: [4] »Predragi oče, silno me tješi i poučava sva radost koju u tako velikom jadu i bolesti pokazuješ za sebe i svoje drugove; [5] ali premda te ljudi u ovome gradu štuju kao sveca u životu i u smrti, budući da zbog tvoje velike i neizlječive bolesti ipak vjeruju da ćeš uskoro umrijeti, kad čuju da se pjevaju ove pohvale, mogli bi misliti ili govoriti među sobom: [6] 'Kako toliko veselje pokazuje ovaj koji je blizu smrti? Morao bi, naime, razmišljati o smrti'«. [7] Reče njemu blaženi Franjo: »Sjeti se kako si kod Foligna imao viđenje i rekao mi da ti je netko kazao da ne trebam živjeti nego dvije godine. [8] Prije no što si imao to viđenje po milosti *Duha Svetoga*, koji *sve* dobro *doziva* (usp. Iv 14,26) u pamet i *stavlja u usta* (usp. Iz 59,21) svojih vjernih, često sam danju i noću razmišljao o *svom svršetku* (usp. Ps 39,5); [9] ali od onoga časa kad si imao viđenje, svakim sam danom bio sve zabrinutiji u razmišljanju o danu smrti«. [10] I reče u velikom žaru duha: »Pusti me, brate, da se *radujem u Gospodinu* (usp. Fil 4,4) i njegovim pohvalama i svojim slabostima, [11] jer sam milošću Duha Svetoga suradnika tako sjedinjen i povezan sa svojim Gospodinom, da se po njegovu milosrđu dobro mogu veseliti u samom Svevišnjem«.

[5]

[1] Drugom zgodom tih dana u istoj ga je palači posjetio jedan liječnik imenom Buongiovanni iz Arezza, [2] koji je blaženom Franji bio poznanik i prijatelj. Blaženi ga je Franjo upitao o svojoj bolesti: »Brate Ivane, što ti se čini o ovoj mojoj vodenoj bolesti?« [3] Naime blaženi Franjo nikoga komu je u imenu bilo »dobar« nije htio zvati punim imenom,([11]) zbog poštovanja prema Gospodinu, koji je rekao: »*Nitko nije dobar, doli Bog jedini*« (Lk 18,19). [4] Isto tako nikoga nije htio zvati ocem ni učiteljem, niti tako pisati u pismima, iz poštovanja prema Gospodinu, koji je rekao: *Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji. I ne dajte da vas učiteljima zovu*« (usp. Mt 23,9.10) itd. [5] Reče mu liječnik: »Brate, po milosti Gospodina Boga bit će

---

[11] Ime »Buongiovanni« doslovno prevedeno znači »Dobri Ivan« (op. prev.).

ti dobro«, [6] nije mu naime htio reći da bi ubrzo trebao umrijeti. [7] Blaženi mu Franjo opet reče: »Reci mi istinu; što ti se čini? [8] Ne boj se, jer milošću Božjom nisam kukavica da se bojim smrti, jer sam, *a Gospodin surađivaše* (usp. Mk 16,20), njegovom milošću i milosrđem tako povezan i sjedinjen s mojim Gospodinom, da sam jednako zadovoljan i smrću i životom, i obratno«.

[9] Reče mu dakle liječnik otvoreno: »Oče, tvoja je bolest neizlječiva po našem liječničkom znanju; umrijet ćeš ili krajem ovog mjeseca ili 4. listopada«. [10] Blaženi Franjo, premda je ležao bolestan u postelji, s najvećim je poštovanjem i pobožnosti prema Gospodinu, *raširivši ruke* (usp. Ps 143,6; Ezr 9,5) i ramena, s velikim veseljem duha i tijela reče: »Dobro došla moja sestra smrt«.

[**6**]

[1] Gospodin je blaženom Franji objavio kako treba pozdravljati, kao što je dao da se napiše u oporuci rekavši: [2] »Gospodin mi je objavio da za pozdrav trebam govoriti: *'Gospodin ti dao mir'*« (usp. Br 6,26; 2 Sol 3,16). [3] Zbog toga, u počecima reda, kad je blaženi Franjo išao s nekim bratom koji je bio jedan od prve dvanaestorice braće, taj je brat pozdravljao muškarce i žene po putu i one koji bijahu u poljima govoreći: »*Gospodin ti*, ili *vam*, *dao mir«* (usp. 2 Sol 3,16). [4] I budući da ljudi nisu bili čuli ni od kojih redovnika takav pozdrav, jako su se tomu čudili; [5] štoviše neki su im kao s nekom zlovoljom govorili: »Što vam znači *taj pozdrav*?« (usp. Lk 1,29). [6] Tako da se onaj brat počeo zbog toga jako sramiti, [7] te je rekao blaženom Franji: »Dopusti, brate, da drugačije pozdravljam«. [8] Reče mu blaženi Franjo: »Pusti ih da govore, jer *ne primaju što je Božje* (usp. 1 Kor 2,14); [9] ali nemoj se zbog toga sramiti, jer kažem ti, brate, da će još plemići i glavari ovoga svijeta iskazivati tebi i drugoj braći poštovanje zbog ovakva pozdrava«.

[7]

[1] Blaženi je Franjo svu braću, kako ministre tako i propovjednike, poučavao kako raditi, govoreći im da zbog crkvene službe, dužnosti i skrbi oko propovijedanja ne smiju zapustiti svetu i pobožnu molitvu, prikupljanje milostinje i rad rukama kao ostala braća, radi dobra primjera i koristi svojih i tuđih duša. [2] Govoraše: »Podložna se braća jako izgrađuju kad se njihovi ministri i propovjednici rado posvećuju molitvi; [3] i podređeni postaju ponizni kad vide predstojnike i nadređene da pomažu onima koji rade i njihovim naporima«. [4] Zbog toga je sam kao vjerni revnitelj i nasljedovatelj Krista, dok je bio zdrava tijela, radio ono čemu je poučavao svoju braću.

[8]

[1] Jednoga dana dok je blaženi Franjo ležao bolestan u biskupijskoj palači u Asizu, neki brat, čovjek duhovan i svet, gotovo u šali i smiješeći se: [2] »Pošto ćeš Gospodinu prodati sve svoje vreće? Mnogi baldahini i sirijske tkanine bit će, brate, stavljeni da pokriju ovo tvoje slabo tijelo koje je sad obučeno u vreću«. [3] Naime, tada je blaženi Franjo zbog bolesti imao kožnu kapuljaču koja je bila pokrivena vrećom. [4] Odgovori mu blaženi Franjo, ali ne sam, nego Duh Sveti po njemu, u velikom žaru duha i radosti: »Istinu kažeš, jer tako će biti«.

[9]

[1] Blaženi Franjo, videći, dok je boravio u istoj palači, kako mu je svakim danom sve teže u bolesti, dao je da ga se na nosilima odnese do crkve svete Marije Porcijunkulske, jer otkako mu se pogoršala bolest, nije mogao jahati. [2] Kad su oni koji su ga nosili prošli putom blizu bolnice, rekao im je da spuste nosila na tlo. [3] I budući da zbog vrlo jake i dugotrajne bolesti očiju gotovo da nije mogao vidjeti, naložio je da se nosila okrenu kako bi lice upravio prema gradu Asizu. [4] I podigavši se malo na nosilima, blagoslovio je grad Asiz govoreći: »Gospodine, kao što vjerujem da je ovaj grad u prijašnja vremena bio mjesto i prebivalište loših i zlih ljudi i na zlu glasu u svim ovim pokrajinama, [5] tako vidim da si po preobilnom milosrđu svojem, u vrijeme u koje ti se svidjelo, iskazao *svoje veliko milosrđe* (usp. Neh 13,22; Ps 51,2) u njemu, da bude mjesto i prebivalište onih koji te budu upoznali i *tvom imenu dali slavu* (usp. Ps 115,1) te okus dobra života i nauka i dobra glasa svem kršćanskom narodu. [6] Molim te, dakle, Gospodine Isuse Kriste, *Oče milosrđa* (usp. 2 Kor 1,3), da nam ne uračunavaš našu nezahvalnost, nego se uvijek sjećaš preobilne *dobrote* (usp. Ps 98,3) svoje, koju si iskazao u njemu, da uvijek bude mjesto i prebivalište onih koji te poznaju i slave *ime tvoje blagoslovljeno* i *slavljeno dovijeka* (usp. Dn 3,26; Rim 1,25; 2 Kor 11,31). Amen«. [7] I nakon tih riječi odnijeli su ga u Svetu Mariju Porcijunkulsku.

[10]

[1] Blaženi je Franjo od vremena svojeg obraćenja pa sve do dana smrti uvijek nastojao, i u zdravlju i u bolesti, prepoznati i slijediti volju Gospodinovu. [2] Jednoga dana jedan mu je brat rekao: »Oče, tvoj život i tvoje obraćenje postali su i jesu svjetlo i ogledalo ne samo tvojoj braći nego i cijeloj Crkvi Božjoj, a isto će tako biti i tvoja smrt;

[3] jer premda će tvojoj braći i vrlo velikom broju drugih tvoja smrt biti velika bol i tuga, tebi će ipak biti najveća utjeha i beskonačna radost, [4] jer ćeš prijeći iz velikog napora u najveći mir, iz velikih muka i kušnji u beskonačnu radost, iz velikoga svojeg siromaštva, koje si uvijek ljubio i dragovoljno nosio od početka svojeg obraćenja Kristu do dana svoje smrti, u najveće, pravo i beskonačno bogatstvo, iz vremenite smrti u vječni život, [5] gdje ćeš uvijek *gledati licem u lice* Gospodina *Boga* (usp. 1 Kor 13,12; Post 32,31) svoga, o kojem si s tolikim žarom, željom i ljubavlju razmišljao na ovome svijetu«. [6] I nakon tih riječi otvoreno mu je rekao: »Oče, znaj da je, ako Bog u istini ne pošalje s neba svoj lijek tvojemu tijelu, tvoja bolest neizlječiva i da imaš još malo živjeti, kako su već rekli liječnici. [7] Ovo sam pak rekao da osnažim tvoj duh, da se uvijek raduješ iznutra i izvana, a najviše da te tvoja braća i ostali koji te dolaze posjetiti nađu *kako se raduješ u Gospodinu* (usp. Fil 4,4), [8] jer znaju i vjeruju da ćeš ubrzo umrijeti, te da nakon tvoje smrti i njima koji to vide i drugima koji budu čuli tvoja smrt ostane u sjećanju, kao što su svima u sjećanju tvoj život i tvoje obraćenje«. [9] Blaženi Franjo, premda je bio jako izmučen bolešću, s velikim žarom duha i radošću duha i tijela hvalio je Gospodina i rekao: [10] »Pa, ako trebam brzo umrijeti, zovite mi brata Anđela i brata Leona, da mi pjevaju o sestri smrti«. [11] Došla su ta braća preda nj i uz mnogo suza pjevala Pjesmu brata Sunca i drugih stvorenja Gospodnjih koju je sam sastavio tijekom svoje bolesti na hvalu Gospodinovu i na utjehu duše svoje i drugih; [12] a u toj pjesmi ispred posljednjega stiha smjestio je stih o sestri smrti, koji glasi:

»Laudato sia Misegnore, per nostra sorore morte corporale
dala quale nullo homo vivente po scampare.
Vay a quegli, ke morono nelli peccati mortali.
Beati quegli, ke trovarone ne le tue sanctissime voluntadi;
ka la *morte secunda* (usp. Otk 2,11; 20,6) no gle farà male«.
»Hvaljen budi moj Gospodine, po našoj sestri smrti tjelesnoj
kojoj nijedan živući čovjek ne može umaći.
[13] Jao onima što umiru u teškim grijesima!
[14] Blago onima što se nađu u tvojoj presvetoj volji;
jer im *druga smrt* neće nauditi«.

[11]

[1] Jednoga dana blaženi je Franjo pozvao k sebi svoje drugove i rekao: »Vi znate da je gospođa Jakoba iz Settesolija meni i našem redu bila i jest vrlo vjerna i odana. [2] Zato će, vjerujem, ako joj javite kakvo je moje stanje, smatrati to velikom milosti i utjehom, [3] i posebno ako joj javite da nam pošalje za jedan habit komad redovnič-

ke tkanine, boje slične boji pepela, onakve kakvu izrađuju monasi cisterciti u prekomorskim krajevima. [4] Neka pošalje i svoju slasticu koju mi je pripravila više puta dok sam bio u Rimu«. [5] Tu slasticu Rimljani zovu *mostacciolo*, jer se pravi od badema i šećera ili meda i drugih sastojaka.

[6] Bijaše ona naime žena duhovna, sveta udovica, Bogu odana, jedna od plemenitijih i bogatijih u cijelom Rimu, a po zaslugama i propovijedanju svetoga Franje dobila je toliku milost od Boga da se činila kao druga Magdalena, uvijek puna suza i pobožnosti iz ljubavi prema Bogu.

[7] Nakon što su napisali pismo kako je bio rekao sveti otac, jedan se brat pobrinuo da nađe drugog brata koji će odnijeti pismo, i odmah je netko pokucao na vrata braće; [8] i kad je neki brat otvorio vrata, vidio je gospođu Jakobu koja je *pohitila* (usp. Lk 1,39) iz Rima posjetiti blaženog Franju. [9] Odmah je jedan brat s velikom radošću otišao blaženom Franji da mu javi kako je gospođa Jakoba došla sa svojim sinom i mnogima drugima da ga posjeti, [10] i reče: »Što da činimo, oče? Da je pustimo da uđe i dođe k tebi?« [11] Naime po želji svetog Franje bilo je prije odlučeno da radi čestitosti i pobožnosti toga samostana nijedna žena ne smije ući u klaustar. [12] I reče blaženi Franjo: »Tu odredbu ne treba opsluživati u odnosu na ovu gospođu, koju je tako velika vjera i pobožnost navela da iz udaljenoga kraja dođe ovamo«. [13] I tako je ušla k blaženom Franji, lijući pred njim mnogo suza. [14] I čudila su se braća što je donijela sa sobom mrtvačku tkaninu pepeljaste boje za habit i sve što je bilo napisano u pismu da pošalje, [15] i još su se više čudila razmišljajući o svetosti blaženog Franje. [16] Štoviše, gospođa Jakoba rekla je braći: »Braćo, dok sam molila, bilo mi je rečeno u duhu: 'Idi i posjeti oca svojega, blaženoga Franju, požuri i nemoj kasniti, jer ako jako zakasniš, nećeš ga naći živa; [17] k tomu, odnijet ćeš mu takvu tkaninu za habit i te sastojke da mu pripraviš onu slasticu; isto tako, donesi sa sobom veliku količinu voska za svijeće a tako i tamjana'«, [18] kao što je dao napisati blaženi Franjo u pismu. [19] No Gospodin je htio nadahnuti tu gospođu radi plaće i utjehe njezinoj duši, da bolje spoznamo koliko je svet bio taj svetac kojega je Otac nebeski kao siromašnoga htio počastiti tolikom časti u danima njegove smrti. [20] Onaj koji je nadahnuo kraljeve da idu s darovima pokloniti se i počastiti dijete, njegova ljubljenog Sina u danima rođenja njegova siromaštva, taj je htio plemenitu gospođu u udaljenom kraju nadahnuti da ode počastiti i pokloniti se svetom i slavnom tijelu svetoga sluge svojega [21] koji je tolikom ljubavlju i žarom u životu i u smrti ljubio i slijedio siromaštvo njegova ljubljenog Sina.

[22] Pripravila je ona jednoga dana svetom ocu onu slasticu koju je htio jesti, ali malo je pojeo jer je njegovo tijelo svakodnevno klonulo

od vrlo teške bolesti i približavalo se smrti. [23] Isto tako dala je napraviti mnogo svijeća da gore nakon njegova odlaska pred njegovim svetim tijelom, a od tkanine koju je donijela za njegov habit načinila su mu braća habit u kojem je pokopan. [24] Sam je zapovjedio braći da moraju nad habitom sašiti vreću kao znak i primjer presvete poniznosti i siromaštva. [25] I dogodilo se, kako se svidjelo Gospodinu, da je u onome tjednu u kojem je došla gospođa Jakoba, sveti Franjo preselio k Gospodinu.

[12]

[1] Blaženi je Franjo od početka svojega obraćenja, *a Gospodin surađivaše* (Mk 16,20), kao *mudar čovjek* sebe i *svoju kuću*, to jest red, utemeljio *na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24); to jest na najvećoj poniznosti i siromaštvu Sina Božjega, nazvavši ga Redom manje braće. [2] Na najvećoj poniznosti: zbog toga je u počecima reda, nakon što se broj braće počeo množiti, htio da braća borave u bolnicama s gubavcima da im služe; [3] zato se u ono vrijeme kad su u Red ulazili oni plemenitoga i oni neplemenitoga roda, između ostaloga što im se objavljivalo, govorilo da trebaju služiti gubavcima i boraviti u njihovim kućama. [4] Na najvećem siromaštvu: kao što se kaže u pravilu, da braća u kućama u kojima borave budu *kao pridošlice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11) i da ne žele imati ništa pod nebom osim sveto siromaštvo po kojem ih hrani Bog u ovom svijetu hranom tjelesnom i duhovnom, a u budućem će naslijediti nebesku baštinu.

[5] Sebe samoga utemeljio je na najvećoj poniznosti i siromaštvu, jer premda je bio veliki uglednik u Crkvi Božjoj, htio je i odabrao je biti nižeg položaja ne samo u Crkvi Božjoj nego i među svojom braćom.

[13]

[1] Jednom, kad je blaženi Franjo propovijedao puku Ternia, na biskupijskom trgu pred biskupijom, biskup toga grada, čovjek razborit i duhovan, prisustvovao je njegovoj propovijedi; [2] kad je završila, ustao je i među ostalim riječima Božjim koje je uputio, rekao je i ovo: [3] »Gospodin je od početka, otkad je zasadio i *sagradio Crkvu* (usp. Mt 16,18) svoju, uvijek davao svjetlo po svetim ljudima koji su je krasili riječju i primjerom. [4] Sada pak u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) osvijetlio ju je ovim siromaškim i neuglednim, neukim čovjekom« – pokazujući prstom svem puku na blaženog Franju – »i stoga ustrajte ljubiti i častiti Gospodina i čuvajte se grijeha, jer *ne učini tako nijednom narodu*« (usp. Ps 147,20). [5] Kad je završila propovijed, i kad su gospodin biskup i blaženi Franjo sišli s mjesta

gdje su propovijedali i ušli u biskupijsku crkvu, blaženi se Franjo nakloni pred gospodinom biskupom i *padne mu pred noge* (usp. Mk 5,22) govoreći: [6] »U istini ti kažem, gospodine biskupe, da mi nijedan čovjek dosad nije ukazao toliku čast u ovome svijetu koliku si mi ti ukazao danas; jer drugi ljudi govore: 'Taj je čovjek svet', pripisujući slavu i svetost stvorenju a ne Stvoritelju, [7] ali ti si kao razborit čovjek *odvojio dragocjeno od bezvrijedna*« (usp. Jr 15,19). [8] Naime često je blaženi Franjo, kad bi ga se častilo i kad bi se govorilo da je svet čovjek, na takve govore odgovarao riječima: »Nisam još siguran trebam li imati sinove i kćeri«. [9] I govorio je: »Naime, u koji god čas Gospodin bude htio uzeti od mene svoje blago, koje mi je posudio, što bi mi drugo preostalo osim samog tijela i duše koje imaju i nevjernici? [10] Štoviše, moram vjerovati, ako je Gospodin razbojniku i čak nevjerniku dao tolika dobra, kolika meni, da bi bili vjerniji Gospodinu od mene«. [11] I reče: »Kao što se slikom Gospodina i Blažene Djevice naslikanoj na drvu časte Gospodin i Blažena Djevica, te u pamćenju drže Bog i Blažena Djevica, a ipak drvo ili slika ništa ne prisvajaju sebi jer su drvo i slika, [12] tako je i sluga Božji na neki način slika odnosno stvorenje Božje, u kojem se Boga časti zbog dobročinstva njegova, [13] ali sam ništa ne smije prisvojiti sebi, kao drvo ili slika, nego *jedinom Bogu* treba dati *čast i slavu* (usp. 1 Tim 1,17), a sebi stid i patnju dok živi, jer dok god živi put je oprečna dobročinstvima Božjim«.

[14]

[1] Blaženi je Franjo htio biti ponizan među svojom braćom, pa se da bi postigao i sačuvao veću poniznost nekoliko godina nakon svojeg obraćenja na jednom kapitulu u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj odrekao službe poglavara pred svom braćom, govoreći: [2] »Odsad sam za vas mrtav, no evo brata Petra Katanskoga, njemu i ja i vi budimo poslušni«. [3] Tada su sva braća počela glasno jadikovati i plakati. [4] I prignuvši se pred bratom Petrom, sveti mu Franjo obeća poslušnost i poštovanje, [5] te je otad ostao podložan *do smrti* (usp. Fil 2,8), kao jedan od ostale braće.

[15]

[1] Štoviše, htio je biti podložan ne samo generalnom ministru i provincijalnim ministrima – naime, u kojoj se god pokrajini zadržavao ili išao propovijedati, pokoravao se provincijalnom ministru – [2] nego je radi većeg savršenstva i poniznosti dugo vremena prije svoje smrti jednom prilikom rekao generalnom ministru: [3] »Želim da svoju vlast nada mnom uvijek povjeriš jednom od mojih drugo-

va, da budem poslušan njemu mjesto tebi, jer želim da radi dobra primjera i kreposti poslušnosti u životu i u smrti uvijek ostaneš sa mnom«. [4] I otad pa do smrti uvijek je imao jednog od drugova kao gvardijana kojemu se pokoravao umjesto generalnom ministru. [5] K tome je jednom rekao drugovima: »Sam mi je Svevišnji među ostalima udijelio i ovu milost, da bih se bratu novaku koji danas ulazi u red, da mi je gvardijan, pokoravao tako predano kao i onomu bratu koji je prvi i najstariji po dobi i u našem redu. [6] Podređeni naime svojega poglavara mora smatrati ne čovjekom, nego Bogom, po čijoj mu je ljubavi podređen«. [7] Isto je tako rekao: »Na cijelom svijetu nema poglavara kojega bi se toliko bojali njegovi podložnici i njegova braća koliko bi Gospodin učinio da se mene boje moja braća, da to želim; [8] ali sam mi je Svevišnji udijelio tu milost da želim biti zadovoljan svime kao onaj koji je manji u redu«. [9] To smo *vidjeli očima svojim* (usp. 1 Iv 1,1) mnogo puta *mi koji bijasmo s* (usp. 2 Pt 1,18) njime, kako je sveti otac posvjedočio da je mnogo puta, kad mu neka braća nisu udovoljila u njegovim potrebama ili su mu rekla neku riječ ili nešto što bi čovjeka obično sablaznilo, odmah odlazio na molitvu, a na povratku se nije htio sjećati ni govoriti [10] »Taj mi brat nije udovoljio« ili »Rekao mi je tu riječ«.

[**16**]

[1] Štoviše, u vrijeme svoje bolesti radi većeg savršenstva i siromaštva vratio je generalnom ministru sve svoje drugove govoreći: [2] »Ne želim imati posebnog druga, nego, radi ljubavi prema Gospodinu Bogu, neka se braća od mjesta do mjesta za me pobrinu i neka mi se pridruže kako ih Gospodin bude nadahnuo«. [3] I reče: »Upravo sam vidio slijepca koji nije imao nego štap da ga vodi na putu«. [4] Zbog toga je, kako se više približavao smrti, toliko više nastojao da u svojem savršenstvu razmišlja kako bi mogao živjeti u posvemašnjoj poniznosti i siromaštvu.

[**17**]

[1] Onoga dana kad je Jakoba pripravila onu slasticu za blaženoga Franju, otac se sjetio brata Bernarda i rekao svojim drugovima: »Ova je slastica dobra za brata Bernarda«. [2] Pozvavši k sebi jednog od svojih drugova, reče mu: »Idi, reci bratu Bernardu da odmah dođe k meni«. [3] Otišao je taj brat odmah u Asiz, gdje je bio Bernard, i doveo ga blaženom Franji. [4] Sjedeći pred posteljom na kojoj je ležao blaženi Franjo, brat Bernard reče: »Oče, molim te da me blagosloviš i iskažeš mi svoju ljubav, jer ako mi iskažeš svoju očinsku ljubav, vjerujem da će me sam Bog i ostala braća našega Reda više

voljeti«. [5] Blaženi ga Franjo nije mogao vidjeti jer je prije nekog vremena izgubio očinji vid; no *ispruži desnicu i stavi je na glavu* (usp. Post 48,14) brata Egidija, trećega među prvom braćom, koji je sjedio do brata Bernarda. Vjerujući da stavlja ruku na glavu brata Bernarda, [6] a dodirujući glavu brata Egidija kao čovjek slijep, odmah je spoznao po Duhu Svetomu i rekao: »Ovo nije glava mojega brata Bernarda«. [7] Brat Bernard odmah mu se više približio. [8] Blaženi Franjo položio je svoju ruku na njegovu glavu i blagoslovio ga. [9] K tome je rekao jednom od svojih drugova: »Piši kako ti govorim: Prvi brat kojeg mi je dao Gospodin bio je brat Bernard, i on je prvi počeo i savršeno ispunio savršenstvo svetog evanđelja razdjeljujući sva svoja dobra siromasima; [10] zbog toga i zbog mnogih drugih povlastica njega trebam voljeti više nego nekog drugog brata iz cijeloga reda. [11] Stoga želim i zapovijedam, kako mogu, da tko god bude generalni ministar, njega ljubi i časti kao mene samoga, a i drugi provincijalni ministri i braća iz cijeloga reda neka se prema njemu ponašaju kao prema meni«. [12] I u velikoj se mjeri time utješio brat Bernard, i druga braća kad su to vidjela.

[13] Naime jednom je blaženi Franjo, razmišljajući o iznimnom savršenstvu brata Bernarda, prorekao o njemu pred nekom braćom govoreći: [14] »Kažem vam, da su bratu Bernardu dani da ga muče neki veliki i najoštroumniji zlodusi, koji mu uzrokuju mnoge patnje i kušnje, [15] ali pred njegov kraj milosrdni će ga Gospodin ukloniti iz svake patnje i kušnje, unutarnje i vanjske, i dat će njegovu duhu i tijelu takav mir, spokoj i utjehu, da će se sva braća koja to budu vidjela i čula zbog toga neizmjerno diviti i smatrati to velikim čudom; [16] te će u miru, počinku i utjesi duha i tijela prijeći Gospodinu s ovoga svijeta«. [17] I neizmjerno su se zbog toga divila braća koja su to čula od blaženoga Franje, jer se doslovno, od riječi do riječi, pokazalo točnim što je o njemu prorekao po Duhu Svetome.

[18] Naime brat je Bernard u smrtnoj bolesti bio u tolikom miru i spokoju duha da nije želio ležati; [19] a ako je ležao, ležao je u gotovo sjedećem položaju kako mu se ni najblaže isparavanje tjelesnih sokova ne bi podignulo do glave i donijelo predodžbu ili san mimo onoga što se ticalo nečeg što je razmišljao o Bogu, [20] a ako bi se katkad to i dogodilo, odmah se ustajao i udarao govoreći: »Što je to bilo? Zašto sam ovako razmišljao?« [21] Štoviše, budući da je rado stavljao pod nos ružinu vodicu kako bi se osnažio, kad se približio smrti, nije ju htio nanijeti rukama zbog neprekidne meditacije o Bogu. [22] Stoga je govorio onomu koji mu je nudio: »Nemoj mi smetati!« [23] K tome je, da bi mogao umrijeti u većoj slobodi, miru i spokoju duha, predao dužnosti oko tijela u ruke nekoga brata, koji je bio liječnik i koji mu je pomagao, rekavši: [24] »Ne želim imati nikakvu brigu oko jedenja i pijenja, nego je tebi prepuštam; ako daš,

primit ću, ako ne, ne«. [25] Zahtijevao je da mu se da sveto pomazanje i, kada su se braća pripremila i htjela mu dati pomazanje, odmah se razbila posuda u kojoj je bilo sveto ulje; [26] tada je brat Pelegrin Markijski, čovjek duhovan i svet, koji mu je tada bio drug, smijući se potiho rekao: »Evo, *alabastrena posudica s pomasti* već *je razbijena* (usp. Mk 14,3); sići će i razliti se obilne milosti«. [27] A usred pomazanja brat Bernard nije se mogao suzdržati, nego je obilno plakao, a prije je živio vrlo pritajeno. [28] Napokon je naredio da dođu braća i bacio se na zemlju *pavši na koljena* (usp. Mt 17,4) i pokajao se za sve uvrede govoreći: »Manji sam brat bio samo u napastima; a u njima mi je Gospodin pomogao«.

[29] Molio je i braću da pobožno mole za njega: »Ali više ovu molitvu: da misleći na mene mislite na sebe«. [30] U petak je donesena košara s trešnjama, te je rekao braći koja su bila s njime i bratu liječniku: »Dajte mi trešanja i dopustite da ih jedem, jer ih više neću jesti. [31] Molim vas, jedite sa mnom i slavite sa mnom Pashu«. Ni jedući nije se mogao suzdržati od suza. [32] Zbog toga su braća počela govoriti: »Uistinu, *nisu prepoznali* (usp. Post 42,8) ovoga sveca!« [33] Plakala su braća i u radosti promatrala takva sveca Gospodinova.

[34] Otkada je počeo slabjeti, htio je uvijek uza se imati brata svećenika sve do časa smrti. [35] I kad bi mu palo nešto na pamet ili bi se čega sjetio zbog čega bi ga prekorila savjest, odmah mu se ispovijedao i govorio mu svoj grijeh.

[36] Nakon smrti postala je put njegova bijela i mekana, i izgledalo je kao da se smije. [37] Zbog toga se nakon smrti činio ljepšim nego prije, [38] i oni koji su ga promatrali veselili su se i radije ga gledali sad nego dok je živio, jer je izgledao kao svetac koji se smije.

[**18**]

[1] U onome tjednu u kojem je umro blaženi Franjo, gospođa Klara, prva mladica reda sestara, opatica samostana siromašnih sestara Svetoga Damjana iz Asiza, nasljedovateljica svetog Franje u stalnom čuvanju siromaštva Sina Božjega, budući da je tada bila vrlo slaba i bojala se da će umrijeti prije svetoga Franje, plakala je *ljuto* (2 Sam 17,8) i nije se mogla utješiti [2] što prije njegove smrti nije mogla vidjeti svojega jedinog oca nakon Boga, to jest svetoga Franju, tješitelja čovjekova u duhu i tijelu i također prvoga svog utemeljitelja u milosti Božjoj koju joj je sam slavni Gospodin dao prije njezina obraćenja i u njezinu svetom obraćenju.

[3] I stoga je preko nekog brata to javila svetom Franji. [4] Blaženi se Franjo kad je to čuo, budući da je ljubio nju i njezine sestre očinskom ljubavi zbog njihova svetog obraćenja, sažalio, najviše zato što je nekoliko godina nakon što je počeo imati braću, *a Gospodin*

surađivaše (Mk 16,20), doživjela obraćenje Gospodinu po njegovim opomenama; [5] a od svojeg obraćenja silno je pridonijela (duhovnoj) izgradnji ne samo redovničke braće nego i cijele Crkve Božje.

[6] Blaženi Franjo, razmišljajući kako ono što je gospođa Klara željela, njega vidjeti, tada nije bilo moguće jer su i jedno i drugo bili teško bolesni, kako bi je utješio, dao joj je u pismu svoj blagoslov [7] i također ju je odriješio od svakoga grijeha ako je imala koji protivan njegovim opomenama i volji i također protivan opomenama i volji Sina Božjega. [8] Osim toga, da ostavi svu tugu i utješi se u Gospodinu, ne on sam nego Duh Gospodnji u njemu rekao je ove riječi, govoreći ih istom bratu kojega je bila poslala gospođa Klara: [9] »Idi i odnesi ovo pismo gospođi i reci joj da ostavi svu bol i tugu što me sada ne može vidjeti; [10] nego neka zna u istini da će me prije svoje smrti kako ona tako i njezine sestre vidjeti i od mene doživjeti najveću utjehu«. [11] Dogodilo se da je malo poslije po noći umro, a ujutro je *sav narod* (Mt 27,25) grada Asiza, muževi i žene i sav kler, uzeo sveto tijelo s mjesta gdje je umro, uz himne i pohvale, neki i noseći grane drveća, i po volji Božjoj odnio ga u Sveti Damjan [12] *da se ispuni* (Mt 1,22) riječ koju je Gospodin rekao po svojemu svecu da bi utješio svoje kćeri i službenice. [13] I nakon što je uklonjena željezna rešetka na prozoru kroz koji službenice Kristove običavaju razgovarati i nekad slušati riječ Božju, uzela su braća sveto tijelo s nosila i držala ga dugo na ramenima pred prozorom, [14] dok gospođa Klara i njezine sestre nisu primile veliku utjehu, premda uz mnogo suza i ispunjene boli, jer im je poslije Boga on bio jedina njihova utjeha na ovome svijetu.

[**19**]

[1] Kasno u subotu, poslije večernje a prije noći u kojoj je blaženi Franjo preselio Gospodinu, mnogobrojne ptice koje zovu ševama letjele su nisko iznad krova kuće u kojoj je blaženi Franjo ležao i kružile okolo pjevajući. [2] A *mi, koji bijasmo sa* (usp. 2 Pt 1,18) blaženim Franjom o njemu *ovo napisasmo i svjedočimo* (usp. Iv 21,24) da smo puno puta čuli kako govori: [3] »Ako budem razgovarao s carem, zamolit ću ga da za ljubav Božju i po zauzetosti moje prošnje dâ odrediti i napisati da nijedan čovjek ne smije loviti sestre ševe niti im učiniti bilo kakvo zlo. [4] Isto tako, da sve vlasti u gradovima i gospodari utvrda i dvoraca obdržavaju svake godine o blagdanu rođenja Gospodinova natjerati ljude da bacaju pšenicu i druge žitarice po putovima izvan gradova i utvrda, kako bi prije svega sestre ševe i druge ptice imale što jesti u dan tako velikoga slavlja; [5] te da na čast Sina Božjega, kojega je Blažena Djevica, njegova majka, *položila u jasle* (usp. Lk 2,7), te noći svatko mora dati dovoljno žita

braći volu i magarcu; 6 isto tako, da o Božiću bogati moraju nasititi sve siromahe«.

[7] Naime blaženi je Franjo veće poštovanje gajio prema blagdanu rođenja Gospodinova nego prema bilo kojem blagdanu Gospodnjem jer, premda je Gospodin o drugim svojim blagdanima radio za naše spasenje, ipak nas je, kako je govorio sveti Franjo, trebao spasiti po tome što *nam se rodio* (usp. Iz 9,5). [8] Zbog toga je sveti Franjo želio da toga dana svaki kršćanin kliče u Gospodinu i da po njegovoj ljubavi, jer *sebe dade za nas* (usp. Tit 2,14), svaki čovjek bude velikodušan u veselju ne samo prema siromasima nego i prema životinjama i pticama.

[9] O ševi je blaženi Franjo govorio: »Sestra ševa ima kapuljaču kao redovnici, i ponizna je ptica koja rado ide po putu da bi si pronašla što žita; pa čak i ako ga nađe u životinjskom izmetu, ipak si ga iščeprka i pojede. [10] Dok leti, hvali Gospodina, kao dobri redovnici koji preziru zemaljsko, i kojima je *boravište* uvijek *u nebesima* (usp. Fil 3,20). [11] Zbog toga njezino ruho, odnosno njezino perje, sliči zemlji, dajući redovnicima primjer da ne smiju imati obojana i raskošna odijela, nego takoreći beživotna poput zemlje«. [12] Budući da je blaženi Franjo ovo što je rečeno promatrao u sestrama ševama, jako ih je volio i rado ih je gledao.

[**20**]

[1] Kad je blaženi Franjo prihvatio poziv kardinala gospodina Leona da ostane neko vrijeme s njim u Rimu, ponajviše zato što je tada bila zima, prve su ga noći šibali zlodusi; [2] pozvavši druga, reče mu: »Zašto su me šibali zlodusi i *dana im je moć* (usp. Otk 9,3; 13,5.7) od Gospodina da mi čine zlo?« [3] I poče govoriti: »Zlodusi su redarstvenici našega Gospodina; kao što vlast, kad je netko uvrijedi, šalje svojeg redarstvenika da prekršitelja kazni, tako *Gospodin one koje ljubi* po svojim redarstvenicima, to jest po zlodusima koji su u toj službi njegovi službenici, *kori* i *stegom odgaja* (usp. Heb 12,6.7; Izr 3,12). [4] Mnogo puta naime ne znajući griješi čak i savršeni redovnik; [5] zbog toga ga, kako ne prepoznaje svoj grijeh, kažnjava đavao da po toj kazni vidi i pažljivije razmotri iznutra i izvana ono čime je uvrijedio; [6] jer Gospodin u onima koje nježno ljubi ništa u ovome životu ne ostavlja nekažnjeno«.

[7] »Ja pak po milosti i milosrđu Gospodinovu ne znam da sam koga uvrijedio a da to po ispovijedi i zadovoljštini nisam ispravio. [8] K tome, po svojem mi je milosrđu podao taj dar, da mi u molitvi udijeli spoznaju o svemu u čemu mu se moram sviđati i ne sviđati. [9] Ali može biti, kako mi se čini, da me Gospodin preko svojih redarstvenika tako kaznio jer bi, premda mi gospodin kardinal rado

ukazuje milosrđe i mojem ga je tijelu nužno primiti, a ja ga mogu pouzdano primiti od njega, [10] ipak moja braća koja idu po svijetu podnoseći glad i mnoge muke, i druga braća koja borave u siromaškim samostanima, kada čuju da boravim kod gospodina kardinala, mogla imati povod da mrmljaju protiv mene i govore: [11] »Mi podnosimo tolike nevolje, a on ima svoje utjehe«. [12] Zbog toga se uvijek pridržavam toga da im dajem dobar primjer, ponajviše zato što sam im radi toga dan. [13] Jer braća se više izgrađuju kad boravim među njima u siromaškim samostanima nego u drugim samostanima; i s većim strpljenjem nose svoje muke i nevolje kad čuju i znaju da ja podnosim isto«.

[14] I premda je blaženi Franjo uvijek bio bolestan, jer je u svijetu bio po prirodi krhak i slab čovjek i svakim danom sve do dana svoje smrti bivao sve bolesniji, [15] ipak je pazio da braći da dobar primjer i uvijek otklanja od njih povod za mrmljanje, to jest da ne mogu reći: [16] »On ima ono što mu je potrebno, a mi nemamo«. [17] A u zdravlju i u bolesti sve do dana svoje smrti toliko je želio podnositi nevolje [18] da se sva braća koja su to znala, kao *mi koji* neko vrijeme sve do dana njegove smrti *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18), i htjela upamtiti, nisu mogla suzdržati od suza te su, kad su podnosila neke nevolje i muke, podnosila s većim strpljenjem. [19] Došavši kardinalu, ispričao mu je što mu se dogodilo i što je bio rekao drugu, [20] te mu je rekao: »Ljudi imaju veliko povjerenje u mene i vjeruju da sam čovjek svet, i evo noćas su me zlodusi istjerali iz zatvora«. [21] To je govorio o kuli koja je bila na gradskim zidinama, u kojoj je volio boraviti udaljen kao u zatvoru; [22] i s kardinalovim dopuštenjem vratio se u samotište Svetog Franje u Fonte Colombu kod Rietia.

[**21**]

[1] Govorio je blaženi Franjo: »Da braća znaju kolike mi muke čine zlodusi, svatko bi od njih osjećao veliku odanost i sućut prema meni«. [2] I tako, kao što je puno puta rekao svojim drugovima, nije mogao sa svoje strane udovoljiti braći i pokazati im katkad prisnost kako su braća željela.

[3] Nakon što je napustio svijet, blaženi Franjo nije htio ležati na perini niti pod glavom imati jastuk od perja u slučaju bolesti ili u kojem drugom slučaju, [4] osim jednom kad je imao bolest očiju i kad su ga braća prisilila protiv njegove volje da drži uz glavu jastuk pun perja, [5] koji mu je nabavio gospodin Ivan iz Greccia, kojega je svetac silno ljubio. [6] No te noći svetac nije mogao spavati jer je đavao bio ušao u taj jastuk, a nije mogao ni stajati uspravan na molitvu. [7] Kad je to spoznao, odbacio je jastuk i rekao svom drugu: [8] »Đavao je previše lukav i dovitljiv, jer, otkad mi *milosrđem Božjim* (usp. Rim

12,1) i Božjom milošću ne može naškoditi duši, želi omesti potrebu tijela, [9] to jest da ne mogu spavati ni stajati uspravan na molitvu, kako bi omeo pobožnost i radost srca, te kako bih mrmljao uslijed bolesti«.

[22]

[1] Naime premda je puno godina vrlo teško bolovao na želudac, slezenu, jetru i oči, u svemu je bio pobožan i s tolikim je strahopoštovanjem molio, da se u vrijeme molitve nije htio pridržavati za zid ili ogradu, [2] nego je uvijek stajao uspravan i bez kapuljače na glavi, katkad na koljenima, a to najviše kada se veći dio dana i noći posvećivao molitvi; [3] štoviše, kada je išao pješke po svijetu proseći, uvijek je zaustavljao korak da bi obavio molitvu časova; [4] ako je pak jahao, jer je uvijek bio slab, silazio je da bi obavio molitvu časova.

[5] Tako je jednom, kad se vraćao iz Rima, onoga dana kad je izišao iz Rima sve vrijeme padala kiša, [6] i budući da je tad bio vrlo bolestan, jahao je, [7] ali je silazio s konja da bi obavio molitvu časova stojeći pored puta, iako je padala kiša i mada je bio posve mokar. [8] I rekao je: »Ako tijelo želi u miru i spokoju jesti svoju hranu, koja zajedno s tijelom postaje hrana crvima, s kolikim bi mirom i spokojem morala duša jesti svoju hranu, koja je sam Bog?« [9] I govorio je: »Đavao skače od veselja kada može suzbiti ili zapriječiti pobožnost i radost srca sluge Božjega, koje dolaze od čiste molitve i drugih dobrih djela. [10] Naime ako đavao može imati nešto svojega u slugi Božjemu, ako sluga Božji ne bude mudar i ako ga, što brže može, ne uništi ili satre mrtvljenjem, ispovijeđu i pokorom, u kratkom vremenu od jedne vlati, stalno nadodajući, stvori stablo«.

[23]

[1] Blaženi je Franjo govorio da, ako zbog oskudice i siromaštva brat tijelo ne može zadovoljiti svoje potrebe u bolesti i zdravlju, dok god iskreno i ponizno traži od svog brata ili poglavara iz ljubavi prema Bogu, a ne bude mu dano, treba strpljivo podnositi iz ljubavi prema Gospodinu; i neka mu Gospodin uračuna to u mučeništvo. [2] Budući da je učinio što je njegova dužnost, to jest molio za ono što mu je potrebno, neka bude oslobođen grijeha premda tijelo upravo po bdjenjima, molitvi i drugim dobrim djelima više slabi.

[3] U tome je blaženom Franji bilo najveće i glavno nastojanje, da od početka svojeg obraćenja sve do dana svoje smrti silno muči svoje tijelo, jer je uvijek i izvana i iznutra bio zaokupljen time da ima i sačuva duhovnu radost. [4] Štoviše, govorio je da, ako se sluga Božji bude trudio uvijek imati i čuvati unutarnju i vanjsku radost

koja dolazi od čistoće srca, svi mu zlodusi neće moći ništa naškoditi, nego će govoriti: [5] »Budući da i u nevolji i u sreći sluga Božji ima radost, ne možemo pronaći gdje da u njega uđemo i ne možemo mu naškoditi«.

[6] Također je govorio: »Ako katkad budem kušan i klonem, kad vidim radost svog druga, zbog njegove radosti odvraćam se od kušnje i klonulosti k unutarnjoj i vanjskoj radosti«.

[24]

[1] Blaženi je Franjo govorio: »Braćo moja, kažem vam, neka svatko od vas uzme u obzir vlastitu prirodu, [2] jer premda se netko među vama može uzdržavati manjom količinom hrane nego netko drugi, ipak želim da onaj kojemu je potreban obilniji obrok ne nastoji toga drugoga nasljedovati, nego da uzimajući u obzir svoju prirodu udovolji potrebi svojega tijela. [3] Kao što se nastojimo čuvati neumjerenosti u jelu, koja šteti tijelu i duši, tako se čuvamo i od pretjerane uzdržljivosti; i to više jer Gospodinu *je milosrđe milo, a ne žrtva*« (usp. Hoš 6,6; Mt 9,13).

[4] I reče: »Hoću i naređujem vam da svatko, u skladu s našim siromaštvom, udovoljava svojem tijelu kako mu bude potrebno«. [5] Naime prva braća i oni koji su došli nakon njih dugo su vremena mučili svoja tijela preko mjere uzdržavanjem ne samo od hrane nego i od pića, te *u nespavanju, u studeni, u trudu* (usp. 2 Kor 11,27) ruku svojih; [6] nosili su ispod uz tijelo koji su ih mogli imati željezne obruče i oklope, te najoštriju kostrijet, najviše kako su mogli imati. [7] Zbog toga je sveti otac, videći da se braća na taj način mogu razboljeti, i jer su u kratkom vremenu neki već pobolijevali, na jednom kapitulu zabranio da ijedan brat nosi ispod uz tijelo išta drugo osim habita.

[8] *Mi* pak, *koji bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18), *svjedočimo* (usp. Iv 19,35; 21,24) o njemu da je, premda je od vremena kad je počeo imati braću i isto tako za sve vrijeme svojega života s braćom bio diskretan, ipak to bio samo toliko da braća u jelu i u stvarima kojima su se služila stara braća, ne zađu nikad s puta siromaštva i čestitosti našega Reda; [9] on pak sam prema svojem je tijelu, još i prije nego što je imao braću, od početka svojeg obraćenja i za sve vrijeme svojega života, bio strog, premda je kao mladić po prirodi bio krhak i slab i nije mogao živjeti u svijetu osim u udobnosti. [10] Tako je jednom, razmišljajući kako su braća već prekoračila mjeru siromaštva i čestitosti u hrani i stvarima, u jednoj propovijedi koju je držao nekoj braći, ali kao da govori svoj braći, rekao: [11] »Ne misle li braća da je mojem tijelu potrebna hrana? [12] No budući da ja treba da sam uzor i primjer svoj braći, želim se poslužiti najsiromaškijom hranom i biti zadovoljan stvarima koje su manje ukusne«.

[25]

[1] U prvo vrijeme, kad je još bilo malo braće, išli su po milostinju pojedinačno i po povratku je svaki pokazivao blaženom Franji milostinju koju je prikupio, te su govorili jedan drugomu: »Ja sam prikupio veću milostinju od tebe«. [2] I radovao se sveti Franjo gledajući ih tako radosne i blažene, [3] te je zbog toga svaki radije tražio dopuštenje da ide po milostinju. [4] U to vrijeme kad je blaženi Franjo bio sa svojom braćom koju je tada imao, bio je tako čist, jer je od onoga vremena, u trenutku kad mu je Gospodin objavio da moraju živjeti i on sam i njegova braća po uzoru na sveto evanđelje, htio i nastojao slijediti ga doslovno za sve vrijeme svoga života; [5] zbog toga je zabranio bratu koji je kuhao za braću da, kad bude htio dati braći da jedu povrće, stavlja navečer u vruću vodu, kao što je bio običaj, za sljedeći dan, kako bi braća obdržavala onu riječ iz svetog evanđelja: »*Ne budite zabrinuti za sutra*« (usp. Mt 6,34). [6] Tako je onaj brat stavio povrće da se smekša nakon što bi braća molila službu čitanja. [7] Zbog toga su dugo vremena mnoga braća na više mjesta gdje su boravila, a ponajviše u gradovima, obdržavala to ne želeći prikupiti ili primiti više milostinje od onoga koliko bi im dostajalo za jedan dan.

[26]

[1] Jednom kad je blaženi Franjo bio u Rivotortu, bio je ondje neki brat, duhovan i stariji u redu, koji je bio vrlo slab i onemoćao, te se otac nad njim sažalio. [2] No budući da su tada braća, i ona bolesna i ona zdrava, revno i strpljivo smatrala siromaštvo obiljem te u bolesti nisu uzimala lijekove, nego više i radije činila ono što je tijelu protivno, sveti je Franjo sam sebi rekao: [3] »Kad bi ovaj brat rano ujutro jeo grožđa, vjerujem da bi mu činilo dobro«.

[4] I tako se jednog dana potajno ustao rano ujutro, pozvao onoga brata i odveo ga u vinograd koji je bio pokraj toga samostana, odabrao jednu lozu na kojoj je bilo grožđa dobra i zdrava za jelo, [5] *i sjedeći* s tim bratom pokraj *loze* (Mih 4,4) počeo jesti grožđe kako se onaj brat ne bi ustručavao sam jesti, [6] te je, dok su jeli, onaj brat hvalio Gospodina Boga. [7] A ono je milosrđe, koje mu je iskazao sveti otac, spominjao među braćom sve vrijeme svojega života, s velikom pobožnošću i lijući obilne suze.

[27]

[1] Opat Svetog Benedikta iz Monte Subasija dao je svetom Franji i njegovoj braći crkvu svete Marije Porcijunkulske kao najsiromašniju koju je imao, i htio je da, ako Gospodin poveća broj braće, ona bude glava cijeloga reda, što je blaženi Franjo i prihvatio. [2] I razve-

selio se što je ta crkva prepuštena braći, što se tako zove i što je najsiromašnija crkva u okrugu Asiza te što nosi onaj pridjevak. [3] Nosila je naime pridjevak Porcijunkula po kraju koji se prije tako zvao, a u imenu je bilo pretkazano da će biti majka i glava siromašne Manje braće. [4] Govorio je naime blaženi Franjo: »Zbog toga je Gospodin htio da se nijedna druga crkva ne prepusti braći te da prva braća tada ne grade i nemaju neku novu crkvu, nego ovu, jer ona je bila svojevrsno proročanstvo koje se ispunilo dolaskom Manje braće«. [5] I premda je bila siromašna i već gotovo porušena dugo vremena, uvijek su stanovnici grada Asiza i onoga kraja imali veliko poštovanje prema njoj. [6] Iako su opat i monasi slobodno prepustili blaženom Franji i njegovoj braći tu crkvu bez ikakvih naknada, [7] ipak je blaženi Franjo, kao iskusan učitelj, *koji kuću svoju* želi *izgraditi na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24), to jest svoj red na velikom siromaštvu i poniznosti, godišnje slao opatu košaricu punu malih riba, koje se zovu crvenperke, [8] kako braća ni u koje vrijeme ne bi imala vlastiti samostan niti obitavala u nekom drugom koji ne bi bio u tuđem vlasništvu, tako da ne bi imala mogućnost ni na koji ga način prodati ili otuđiti. [9] I kad su braća godišnje nosila monasima ribice, ovi su zbog poniznosti blaženoga Franje, koji je to činio od svoje volje, davali njemu i njegovoj braći jednu posudu punu ulja.

[10] *Mi* pak, *koji bijasmo sa* (usp. 2 Pt 1,18) blaženim Franjom, *svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) o onom što je on sam tvrdio o toj crkvi, da mu je po mnogim milostima koje je Gospodin ondje ukazao bilo otkriveno da među svim drugim crkvama ovoga svijeta koje Blažena Djevica ljubi, tu crkvu ljubi. [11] I pred svoju smrt ovu je crkvu povjerio braći u oporuci, da je braća uvijek drže s najvećom pobožnosti i poštovanjem [12] i htio je da bude pod upravom generala koji bi ondje uvijek smještao svetu zajednicu, braću klerike i laike koji bi im služili, te je htio da se posebno taj samostan čuva čistim i svetim po himnima i pohvalama Bogu. [13] I govorio je: »Jer ako bi braća i samostani u kojima borave nekad zastranili od čistoće i čestitosti koje im dolikuju, želim da ovaj samostan bude ogledalo i dobar primjer cijelom redu i kao jedan svjećnjak *pred prijestoljem Božjim* (usp. Otk 4,5) i pred Blaženom Djevicom, zbog kojega neka Gospodin bude milostiv prema slabostima i grijesima braće i neka uvijek čuva i štiti Red i svoju mladicu«.

[14] A braća koja su nekoć boravila ondje obdržavala su očevu volju; mrtvili su svoje tijelo, ne samo *postovima* nego i *često u nespavanju, u studeni i golotinji* (usp. 2 Kor 11,27) i *trudu ruku* (usp. Ps 28,2) svojih. [15] Mnogo puta naime, da ne bi stajali besposleni, išli su i pomagali siromasima na poljima a oni su im poslije davali nešto kruha iz ljubavi prema Bogu. [16] I tako su čuvali svetost samostana neprekidnom molitvom danju i noću i neprekidnom šutnjom [17] te

su, ako bi nekad govorili nakon prijekida šutnje, razgovarali s najvećom pobožnosti i čestitosti, o stvarima koje su se ticale hvale Boga i *spasenja duša* (usp. 1 Pt 1,9). [18] I ako bi se rijetko kad dogodilo da netko počne *govoriti* kakvu nekorisnu ili *bezrazložnu riječ* (usp. Mt 12,36), odmah bi ga drugi ispravio. [19] Tim su i drugim krepostima posvećivali sebe same i mjesto.

[**28**]

[1] Nekoć, kad je general u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj počeo graditi jednu malu kuću za braću koja su bila u velikoj potrebi zbog onih koji su nailazili, kojima je trebalo ustupiti mjesto, blaženi je Franjo, vrativši se i čuvši da se radi na kući, pozvao ministra i rekao mu: [2] »Brate, ovaj je samostan uzor i primjer cijelomu redu, zbog toga više želim da braća koja su u njemu iz ljubavi prema Bogu podnose nevolje i potrebe, kako bi braća iz cijeloga Reda, koja dođu ovamo, ponijela u svoje samostane dobar primjer siromaštva, [3] nego da, kad bi bili zadovoljni i primili utjehu, i druga braća iz Reda uzmu kao primjer za gradnju u svojim mjestima, govoreći: [4] 'U samostanu svete Marije Porcijunkulske, koji je prvi samostan braće, grade se tolike i tolike kuće; s pravom možemo graditi u našim mjestima'«.

[**29**]

[1] Jedan brat, čovjek duhovan, s kojim je blaženi Franjo veoma blizak, boravio je u nekom samotištu [2] te je, razmišljajući kako, ako blaženi Franjo nekad dođe onamo, nema prikladno mjesto za boravak, dao načiniti na nekom udaljenom mjestu blizu samostana gdje su braća jednu ćeliju gdje bi mogao moliti kada dođe. [3] I dogodilo se da je nakon nekoliko dana blaženi Franjo došao; [4] i kad ga je onaj brat odveo da je vidi, blaženi mu je Franjo rekao: »Ta mi se ćelija čini previše lijepom; [5] ako želiš da ostanem u njoj nekoliko dana, obuci je iznutra i izvana u paprat i grane stabala«. [6] Ta ćelija naime nije bila sazidana, nego načinjena od drva, [7] ali kako su drva bila ravna, obrađena sjekirom i trnokopom, blaženom se Franji učinila previše lijepom. [8] Odmah ju je onaj brat počeo adaptirati kako je rekao sveti Franjo. [9] Jer koliko su ćelije i kuće braće bile siromašnije i pobožnije, toliko ih je radije gledao i katkad u njima odsjedao. [10] Čak po primjeru Gospodinovu nije htio na ovome svijetu imati ni ćeliju ni kuću, niti je dao da se za njega naprave. [11] Štoviše, ako bi se dogodilo da koji put kaže braći: »Idite, pripremite tu ćeliju«, poslije nije htio u njoj ostati zbog one riječi u evanđelju: »*Ne budite zabrinuti*« (usp. Mt 6,34) itd.

[**30**]

[1] Tako mu je jednom, kad je bio u Sieni zbog bolesti očiju i boravio u ćeliji, gdje je nakon njegove smrti izgrađen oratorij u njegovu čast, gospodin Bonaventura, koji je braći dao zemljište na kojem su si izgradila samostan, rekao: »Što ti se čini o ovom samostanu, brate?« [2] Blaženi mu je Franjo odgovorio: »Želiš da ti kažem kakvi se samostani trebaju graditi za braću?«. Odgovorio mu je: »Želim, oče« [3] I reče mu: »Kad braća idu u neki grad u kojem nemaju samostan i pronađu nekoga tko im želi dati zemljište na kojem bi mogli izgraditi samostan, imati vrt i ono što im je potrebno, prvo trebaju razmisliti koliko im je zemljišta dovoljno, [4] uvijek imajući na umu sveto siromaštvo na koje smo se obvezali i dobar primjer koji trebamo u svemu davati drugima«. [5] A to je sveti otac govorio jer je htio da braća nikada, u kućama ili crkvama, u vrtovima ili drugim stvarima kojima su se služila, ne prekorače mjeru siromaštva; [6] te je stoga želio da se ne moraju nastanjivati po samostanima u velikom broju jer mu se činilo teškim u velikom mnoštvu obdržavati siromaštvo. [7] I to je bila njegova želja od početka njegova obraćenja do same smrti, da se dokraja obdržava sveto siromaštvo.

[8] »Poslije trebaju ići biskupu toga grada i reći mu: 'Gospodine, taj čovjek iz ljubavi prema Gospodinu Bogu i radi spasenja svoje duše želi nam dati tako veliko zemljište da si na njemu možemo izgraditi samostan; [9] zbog toga se prvo obraćamo vama, ponajviše zato što ste otac i gospodar duša svega stada vama povjerena, i naših i druge braće koja će prebivati u tom samostanu. [10] Hoćemo je dakle izgraditi s blagoslovom Božjim i vašim'«.

[11] A svetac je to govorio jer je uvijek želio da braća časte i poštuju prelate: »Zato se naime zovu Manja braća jer kako imenom tako i primjerom i djelima trebaju biti ponizniji od svih ostalih u ovome svijetu«. [12] Govorio je također: »Naime, od početka mojeg obraćenja, kad sam se odijelio od svijeta i od tjelesnog oca, *stavio je* Gospodin *u usta* asiškog biskupa *riječ* (usp. Izl 4,15; Iz 51,16) svoju da me pravilno savjetuje u službi Kristu i da me ojača. [13] Zbog toga i zbog velike uzvišenosti koju vidim u prelatima i klericima, želim ne samo biskupe nego i najsiromašnije svećenike ljubiti i poštovati i smatrati ih svojim gospodarima. [14] Zatim, nakon što su primili blagoslov od gospodina biskupa, neka odu i daju da se napravi veliki jarak oko zemljišta koje su primili za gradnju samostana, i neka ondje postave jaku drvenu ogradu umjesto zida u znak svetoga siromaštva i poniznosti. [15] Poslije neka daju napraviti siromašne kuće sagrađene od blata i drva i nekoliko ćelija da braća mogu katkad moliti i da mogu raditi na veću čestitost i također čuvajući se *bezrazložnih riječi* (usp. Mt 12,36). [16] Neka isto tako daju da se naprave male crkve;

ne trebaju naime braća davati da se naprave velike crkve ni kako bi se ondje propovijedalo narodu ni iz drugih razloga, [17] jer će biti poniznost veća i primjer bolji kad budu išla propovijedati u druge crkve da obdržavaju sveto siromaštvo i čuvaju svetu poniznost i svoju čestitost.

[18] I ako nekad neki prelati i redovnici ili svjetovni klerici svrate u njihove samostane, propovijedat će im siromašne kuće, male ćelije i njihove crkve i čestitost bez propovijedanja braće koja borave u tom samostanu i to će ih izgrađivati«. [19] I rekao je: »Mnogo puta naime braća daju napraviti velike samostane i zgrade oskvrnjujući naše siromaštvo, na negodovanje i loš primjer bližnjima. [20] A poslije ako se ukaže prilika za boljom i zdravijom lokacijom, napuštaju one samostane i zgrade, zbog čega se oni koji su im ondje bili dali milostinju, i drugi kad vide i čuju za to, jako sablazne i uznemire. [21] Stoga je bolje da braća daju izgraditi malene i siromašne samostane i zgrade, obdržavajući svoj zavjet i dajući bližnjima dobar primjer, nego da čine protivno svojemu zvanju i daju drugima loš primjer. [22] Jer ako se nekad dogodi da braća radi časnijeg mjesta napuste male samostane i siromašne zgrade, odatle bi bio vrlo loš primjer i sablazan«.

[23] A tih se dana u istoj ćeliji gdje je govorio te riječi gospodinu Bonaventuri, jedne noći zbog izbacivanja krvi umalo približio smrti. [24] Zbog toga su mu braća, bojeći se da će umrijeti, govorila: »Blagoslovi nas, oče, i drugu braću iz Reda, i daj nam neku uspomenu kojoj ćemo se vraćati nakon tvoje smrti«. [25] Blaženi je Franjo tražio da se pozove brat Benedikt iz Prata koji mu je slavio misu – jer je, premda je bio slab, uvijek kad je mogao rado želio slušati misu – i rekao mu: [26] »Napiši da blagoslivljam svu svoju braću koja su u Redu i koja će u nj ući sve do svršetka svijeta«.

[27] I reče mu blaženi Franjo: »Budući da zbog bolesti ne mogu govoriti, ukratko u ove tri riječi otkrivam braći svoju želju, [28] a ona je: da se u znak sjećanja na moj blagoslov i otajstvo ljube međusobno, [29] da uvijek ljube i poštuju našu gospođu svetu Siromaštinu, [30] te da uvijek budu odani i podložni prelatima i svim klericima svete majke Crkve«.

[31]

[1] Dok je boravio u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, blaženi je Franjo pokatkad išao po selima i crkvama u okrugu grada Asiza objavljujući i propovijedajući ljudima da čine pokoru. [2] Sa sobom je nosio metlu kako bi meo crkve. [3] Jako je naime žalio kad bi ušao u neku crkvu i vidio da nije očišćena, [4] te je zbog toga uvijek kad je propovijedao puku, nakon što bi završio propovijed, tražio da se okupe svi svećenici koji su bili ondje, te na udaljenom mjestu da ga ne bi čuli svjetovnjaci, propovijedao o spasenju duša, [5] a napose da brinu

i nastoje održavati čistima crkve, oltare i sve što pripada slavljenju božanskih otajstava.

[6] Kad je jednoga dana blaženi Franjo meo jednu crkvu u nekom selu, odmah se pronio glas o njemu u tom selu, ponajprije zato što su ga ljudi rado slušali i gledali. [7] Kad je pak to čuo jedan čovjek po imenu Ivan, muž čudesne jednostavnosti, koji je orao jedno svoje polje u blizini te crkve, odmah je otišao k njemu i našao ga kako mete crkvu; [8] i rekao mu: »Brate, daj mi metlu, jer ti želim pomoći«, [9] pa je uzevši od njega metlu pomeo što je ostalo. [10] Kad su sjeli, rekao je blaženom Franji: »Brate, već je dugo kako imam želju služiti Bogu, a ponajviše nakon što sam čuo glas o tebi i tvojoj braći, ali nisam znao kako bih k tebi došao. [11] No nakon što se svidjelo Bogu da te vidim, želim učiniti što god je tebi drago«.

[12] Blaženi je Franjo, videći njegov žar, klicao u Gospodinu, jer je tada imao malo braće i jer mu se po njegovoj čistoći i jednostavnosti činilo da bi morao biti dobar redovnik, [13] pa mu je rekao: »Brate, ako želiš biti u našoj zajednici, treba da se odrekneš svega svojega što možeš *imati* bez sablazni i da *podaš* to *siromasima* (usp. Mt 19,21) prema naputku svetog evanđelja, jer su to isto učinila naša braća koja su to mogla«. [14] Čuvši to, odmah je otišao u polje, gdje je bio ostavio volove, odriješio ih je i jednog doveo pred blaženoga Franju i rekao mu: [15] »Brate, toliko sam godina služio svom ocu i svima iz svoje kuće; iako je moj dio nasljedstva malen, želim ovog vola primiti kao svoj dio i dati ga siromasima, kako se tebi bude činilo bolje prema Bogu«.

[16] No njegovi roditelji i braća, koja su tada bila još malena, kad su vidjeli da ih želi napustiti, počeli su tako jako plakati zajedno sa svima iz kuće, da se blaženi Franjo na to sažalio [17] pa im je rekao: »Pripremite jelo da zajedno jedemo, i nemojte plakati, jer ću vas razveseliti«. [18] Oni su odmah sve pripremili i jeli su u veselju. [19] Nakon jela svetac im je rekao: »Ovaj vaš sin želi služiti Bogu i zbog toga se trebate radovati. [20] I ne samo po Bogu nego i po ovom svijetu to vam se uračunava u čast i na korist duša i tijela, jer se od vašega tijela časti Boga, a sva će naša braća biti vaši sinovi i braća. [21] I budući da je stvorenje Božje i želi služiti najvišem Stvoritelju, a njemu služiti jest kraljevati, ne mogu vam ga i ne smijem vratiti, [22] nego, da biste od njega samoga primili utjehu, želim da se izvlasti od ovoga vola radi vas kao radi siromaha, premda se prema naputku svetog evanđelja treba *podati* drugim *siromasima*« (usp. Mt 19,21). [23] Tako su se utješili i zbog riječi i zbog vola, jer bijahu siromašni.

[24] Budući da je blaženi Franjo uvijek jako volio čistu i svetu jednostavnost u sebi i u drugima, odmah ga je, čim ga je obukao u redovnički habit, vodio kao svojega druga. [25] Bio je on naime toliko jednostavan da je vjerovao da se treba držati svega što je činio bla-

ženi Franjo. [26] Tako je, kad bi blaženi Franjo negdje stajao u molitvi, on želio gledati kako bi se naučio njegovim pokretima. [27] Pa kad bi blaženi Franjo kleknuo ili sklopio *ruke prema nebu* (usp. Pnz 32,40) ili pljunuo ili se zakašljao, i on je činio isto to. [28] Blaženi ga je Franjo onda s puno veselja počeo koriti zbog takve jednostavnosti, [29] a ovaj mu je odgovorio: »Brate, obećao sam da ću činiti sve što ti činiš, zbog čega želim činiti što ti činiš«. [30] I divio se tomu i veselio blaženi Franjo videći ga u tolikoj jednostavnosti i čistoći. [31] Jer počeo je u krepostima i navikama biti tako savršen da su se blaženi Franjo i ostala braća divili njegovoj savršenosti, u kojoj je i umro. [32] Zbog toga ga je nakon njegove smrti sveti Franjo, pričajući braći o njegovu obraćenju, nazivao svetim Ivanom.

[32]

[1] Brat Jakov Priprosti, kojemu je svetac najviše povjeravao osobito izranjene gubavce, te im je bio poput liječnika koji ih je čistio, presvlačio i vidao im rane (naime u onim su vremenima braća boravila u kućama gubavaca ili bolnicama), odveo je jednoga gubavca, sveg u čirevima, u Svetu Mariju Porcijunkulsku. [2] Blaženi mu je Franjo nato rekao kao da ga prekorava: »Ti ne bi smio tako voditi braću kršćane jer nije dolično ni za tebe ni za njih«. [3] Blaženi je Franjo gubavce zvao braćom kršćanima. [4] A to je sveti otac rekao jer, iako mu je bilo drago da im pomaže i da im služi, ipak nije htio da one koji su bili jako izranjeni vodi izvan bolnice jer su ih se ljudi grozili. [5] No rekavši to, blaženi je Franjo odmah sebe ukorio i ispovjedio svoj grijeh bratu Petru Katanskom, koji je tad bio ondje, i to zato što je vjerovao blaženi Franjo da se zbog njegova prijekora bratu Jakovu gubavac zasramio. [6] I zato je priznao svoj grijeh, da bi dao zadovoljštinu Bogu i gubavcu. [7] Rekao je blaženi Franjo bratu Petru: »Kažem ti da mi pokoru koju želim izvršiti, potvrdiš i da mi se nikako *ne protiviš*« (usp. Sir 4,25).

[8] Reče mu brat Petar: »Neka bude kako želiš«. [9] Jer brat je Petar toliko poštovao blaženoga Franju i bojao ga se i toliko mu je bio poslušan da se nije usuđivao mijenjati što mu je rečeno pod poslušnost. [10] Reče sveti Franjo: »Ovo neka bude moja pokora, da jedem iz iste posude zajedno s bratom kršćaninom«. [11] I tako, dok je sveti Franjo sjedio za stolom s gubavcem i drugom braćom, stavljen je između njih dvojice tanjur. [12] A gubavac je bio sav prekriven čirevima; najviše su mu pak prsti, kojima je jeo, bili skvrčeni i tako krvavi, da bi svaki put kad bi ih pružio u tanjur, potekla u nj krv. [13] Videći pak to, brat Petar i ostala braća jako su se ražalostili ali nisu htjeli ništa reći zbog straha od svetog oca. [14] *Onaj koji ovo napisa vidio je* i *svjedoči* (usp. Iv 19,35; 21,24).

[33]

[1] Kad je blaženi Franjo jedne noći ostao sam radi molitve u crkvi svetog Petra u Bovaru blizu bolnice za gubavce u Treviu i osjetio đavolsku kušnju, ustao je i prekriživši se rekao: [2] »Uime *Boga Svevladara* kažem vama, *zlodusi* (usp. Otk 16,14), da učinite na mom tijelu što god vam bude od Boga rečeno«. [3] A u crkvi je brat Pacifik, njegov drug, vidio da se ono sjedište koje je bilo Luciferovo, kako mu je bilo odgovoreno, čuva za blaženoga Franju.

[34]

[1] Jedne noći blaženi je Franjo bio toliko pritisnut bolovima i slabošću da se u toj noći gotovo nije mogao odmoriti ni spavati. [2] Ujutro kad su mu bolovi ponešto popustili, dao je da se pozovu sva prisutna braća te je, dok su sjedili pred njim, svakoga od njih promotrio i pogledao, kao da su po njima sva braća prisutna. [3] Započevši s jednim bratom, sve ih je blagoslovio *polažući desnicu* na njihove *glave* (usp. Post 48,17), i blagoslovio je svu braću koja bijahu u Redu i *koja će doći* (usp. Iv 1,15) *za vijeke vjekova* (usp. Dn 7,18); [4] i činilo se da pati što nije mogao vidjeti svoje sinove i braću prije svoje smrti.

[5] Poslije je naredio da mu se donese *kruh i izreče blagoslov* (usp. Mt 26,26) nad njim; [6] i kako ga zbog slabosti nije mogao razlomiti, dao je jednom bratu da ga *razlomi* na puno dijelova i *uzimajući* dijelove pružao je svakom bratu po jedan, zapovijedajući im da sve *pojedu* (usp. Mk 14,22; 1 Kor 11,24). [7] Naime kao što je Gospodin u četvrtak htio jesti s apostolima prije svoje smrti, tako se na neki način činilo njegovoj braći da je blažen Franjo htio prije svoje smrti blagosloviti njih i u njima svu drugu braću, [8] te da jedu taj blagoslovljeni kruh kao da ga na neki način jedu s ostalom svojom braćom. [9] I to možemo jasno vidjeti jer premda je bio drugi dan, a ne četvrtak, rekao je braći da je mislio da je četvrtak. [10] Jedan od te braće sačuvao je mali dio od onoga kruha. [11] I poslije smrti blaženoga Franje neki koji su u svojim bolestima kušali od toga kruha, odmah su ozdravljali.

[12] Govorio je blaženi Franjo drugovima kad ga ne bi odmah poslušali: »Braćo moja, ne biste morali činiti da toliko puta govorim istu stvar«.

[35]

[1] Kad je blaženi Franjo u samostanu svete Marije naredio da se za bilo kakvu *bezrazložnu riječ* (usp. Mt 12,36) treba izreći jedan Očenaš, hvaleći Boga na početku i na kraju molitve, [2] htio je da, ako

se brat optužen za to bude opravdavao i opirao moliti Očenaš, treba izgovoriti dva Očenaša. [3] A spomenute pohvale da treba govoriti tako glasno, da ga braća koja ondje stoje mogu čuti i razumjeti, a ta braća da moraju slušati dok on hvali Boga; [4] učini li protivno, mora izgovoriti jedan Očenaš s pohvalama Bogu za svoju dušu. [5] Također je naredio da svaki brat, kad bude ulazio u kuću ili ćeliju ili bilo koje drugo mjesto, ako ondje ili negdje drugdje nađe brata ili braću, uvijek treba pažljivo hvaliti i blagoslivljati Boga. [6] A te pohvale je sam presveti otac običavao izgovarati s najžarčom voljom i željom. [7] I htio je postići da ih i druga braća izgovaraju brižno i pažljivo.

[36]

[1] Blaženi je Franjo imao takvo poštovanje prema Tijelu Kristovu da je htio da se napiše u pravilu Reda da se braća u pokrajinama u kojima budu boravila pobrinu i skrbe, [2] propovijedaju puku i opominju klerike i svećenike da tijelo Kristovo smjeste na dobro i časno mjesto, [3] a ako to ne učine oni, neka učine braća.

[4] Štoviše jednom je htio poslati neku braću s piksidama po svim pokrajinama da Tijelo Kristovo, gdje god ga nađu neprimjereno pohranjeno, časteći stave u njih. [5] Isto ih je tako htio poslati s lijepim kalupima za hostije da ih prave u svako doba.

[37]

[1] Kad je blaženi Franjo poslao braću po pokrajinama da propovijedaju pokoru, rekao im je: [2] »U ime Gospodinovo idite dva *po dva* (usp. Lk 10,1) dolično po putu i, povrh svega, u šutnji od jutra do iza treće ure, moleći uvijek *u srcima vašim* (usp. Kol 3,16) Boga, a *riječi bezrazložne* (usp. Mt 12,36) ili nekorisne *neka se i ne spominju među vama* (usp. Ef 5,3); [3] premda naime hodate, ipak neka vaš razgovor bude tako nekako čestit kao da boravite u samotištu ili ćeliji, jer gdje god da jesmo i hodamo, imamo ćeliju sa sobom; [4] brat tijelo naime naša je ćelija, a duša je pustinjak koji boravi unutra u ćeliji da se moli Bogu i meditira. [5] Tako, ako duša ne bude boravila u miru i samoći, u svojoj ćeliji, malo redovniku koristi ćelija načinjena rukama«.

[6] Kad je blaženi Franjo jednog dana propovijedao, govorio im je: »Govorim vam kao onima koje su svladali zlodusi, jer sami sebe vežete i prodajete kao životinju na trgu zbog svoje bijede; [7] jer se izlažete volji onih koji su uništili sebe i uništavaju se i žele uništiti cijeli grad«.

[8] U vrijeme onoga kapitula na kojem su braća prvi put bila poslana u neke prekobrdske pokrajine, nakon što je kapitul završio, sveti

je Franjo rekao: [9] »Predraga braćo, ja trebam biti uzor i primjer svoj braći. [10] Ako sam dakle poslao svoju braću u daleke krajeve da podnose napor i stid, glad i mnoge druge potrebe, čini mi se pravednim da ja odem u neku udaljenu pokrajinu, [11] najviše radi toga da braća svoje nevolje podnesu strpljivije kad čuju da ja to isto podnosim«. [12] Završivši molitvu, kao što je bio njegov običaj u svemu što je činio, rekao je: »U ime Gospodinovo i Njegove Majke i svih svetaca biram pokrajinu Francusku, [13] ponajviše zato što među katolicima svete Crkve iskazuju veliko poštovanje prema Tijelu Kristovu, što mi je osobito drago, te ću zbog toga radije boraviti s njima«.

[14] I uzme među ostalima za druga brata Silvestra, svećenika, čovjeka Božjeg i velike vjere, jednostavnosti i čistoće, kojega je sveti otac poštovao kao sveca. [15] Kad su stigli u Firencu, ondje je pronašao kardinala, gospodina Hugolina, biskupa Ostije, koji je poslije postao papa, a koji se svecu obradovao ali, znajući kamo ide, nije želio da ode. [16] Stoga mu je rekao sveti otac: »Gospodine, jako se stidim – kad sam poslao svoju braću u udaljene krajeve – ostati u ovim pokrajinama«. [17] Reče mu gospodin biskup, kao da ga prekorava: »Zašto si poslao svoju braću tako daleko da umru od gladi i u tolike druge nevolje?«

[18] Odgovori mu blaženi Franjo s velikim žarom duha i *u duhu proročkom* (usp. Otk 19,10): [19] »Gospodine, mislite li ili vjerujete da je Gospodin samo radi tih pokrajina poslao braću? [20] Ali zaista vam kažem da je Gospodin izabrao i poslao braću radi napretka i spasenja duša cijeloga svijeta; [21] i bit će primljeni ne samo u zemlji vjernih nego i u zemlji nevjernika. [22] I dok budu obdržavali ono što su obećali Gospodinu, Gospodin će im pribavljati što im je potrebno jednako u zemlji nevjernika kao i u zemlji vjernih«. [23] I zadivio se gospodin biskup njegovim riječima, potvrđujući da je rekao istinu. [24] I tako mu gospodin biskup nije dopustio da ode u Francusku, [25] nego je sveti Franjo poslao onamo brata Pacifika s drugom braćom, a sam se vratio u Spoletsku dolinu.

[38]

[1] Jednom, kad se približavao kapitul braće u Svetoj Mariji, blaženi je Franjo rekao svom drugu: »Čini mi se da nisam manji brat ako ne bih bio u stanju koje ću ti opisati«. [2] I kaže: »Evo, braća me s odanošću i poštovanjem pozivaju na kapitul i potaknut njihovom odanošću idem i, jer su me zamolila, propovijedat ću im, kako me *pouči Duh Sveti* (usp. Lk 12,12). [3] Neka se uzme da će kad propovijed završi reći protiv mene: [4] '*Nećemo da se* ti *zakraljiš nad nama* (usp. Lk 19,14), jer nisi rječit i previše se sramimo imati tako priprostog i prezrenog poglavara nad sobom, te se stoga ubuduće ne-

moj usuditi zvati našim poglavarom'; [5] i tako me, ponižavajući me, izbace. [6] Dakle, čini mi se da nisam manji brat ako se ne obradujem kad me ponize na isti način kao kad me časte; dok je njihov napredak u oba slučaja jednak. [7] Naime ako se obradujem zbog njihova napredovanja i odanosti kad me časte, gdje može postojati opasnost za moju dušu, onda više dolikuje da se trebam veseliti i obradovati zbog svog napretka i spasenja svoje duše kad me kore i odbacuju s posramljenošću, gdje je korist i spas duše.

[**39**]

[1] Jednog dana, kad se sveti Franjo vraćao s molitve u velikom veselju, rekao je svojem drugu: [2] »Ja trebam biti uzor i primjer svoj braći, jer, premda je mojem tijelu potrebno imati zakrpani habit, ipak treba da razmislim o svojoj braći, kojima je to isto potrebno. [3] Sami možda nemaju i ne mogu imati, [4] zbog čega ja treba da se izjednačim s njima i da podnosim nedaće koje oni podnose, tako da, videći to, sami strpljivo podnesu svoje«. [5] A kolike je i kako velike potrepštine uskraćivao svojem tijelu u prehrani i odijevanju kako bi braći dao dobar primjer i kako bi većom strpljivosti podnosila svoje potrebe, *mi*, koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18), ne možemo izreći. [6] Oko toga je blaženi Franjo uvijek jako i osobito nastojao, a najviše nakon što se broj braće počeo umnožavati, a on prepustio službu poglavara kako bi više djelima nego riječima poučavao braću što da rade a što trebaju izbjegavati.

[**40**]

[1] Tako, jednom prilikom, kad je primijetio i čuo da neka braća daju loš primjer u Redu te da se braća udaljavaju od vrhunca svoga zvanja, [2] *u svom se srcu ražalosti* (usp. Post 6,6) i jednom u molitvi reče Gospodinu: »Tebi, Gospodine, preporučujem obitelj koju si mi dao«. [3] I bi mu *u Duhu rečeno* (usp. Dj 11,12; Otk 1,10) od Gospodina: »Reci mi zašto se tako žalostiš kad neki brat iziđe iz Reda i kad braća ne *idu putem koji sam* tebi *pokazao?* (usp. 1 Kr, 8,36). [4] Reci mi, tko je zasadio Red braće? Tko čini da se čovjek obrati da bi u njemu vršio pokoru? [5] Tko daje snagu da se u njemu ustraje? Zar to nisam ja?« [6] I bi mu rečeno *u Duhu* (usp. Dj 11,12; Otk 1,10): »Nisam te izabrao kao učena i riječita čovjeka *nad* mojom *poslugom* (usp. Lk 12,42), [7] nego sam te izabrao priprostog da možeš znati i ti, kao i drugi, da *ja bdim nad* (usp. Jr 1,12) svojim stadom, [8] ali *stavio sam te kao pečatnjak* (usp. Hag 2,23) njima, da djela koja u tebi činim oni mogu u tebi vidjeti i to činiti. [9] *Koji hode* mojim *stazama* (usp. Ps 128,1), *imaju i u izobilju će imati* (usp. Iv 10,10); [10] koji pak

ne budu htjeli ići mojim stazama, *oduzet će im se ono što se čini da imaju* (usp. Mt 13,12; 25,29).

[11] Zbog toga ti kažem da se ne žalostiš toliko, nego čini što činiš; radi što radiš, jer sam *ljubavlju vječnom* (usp. Jr 31,3) zasadio Red braće, [12] zbog čega znaj da ga tako volim da bih, ako bi netko od braće *vrativši se svojoj bljuvotini* (Izr 26,11; 2 Pt 2,22) umro izvan reda, poslao drugoga u Red da umjesto njega ima njegovu krunu; i čak *da se ni rodio nije* (usp. Mt 26,24), učinit ću da se rodi. [13] I da znaš da život i Red braće od svoje volje ljubim: u slučaju da na životu i u Redu braće ne ostanu nego trojica braće, nikad ga neću uništiti«.

[14] I bio je jako utješen blaženi Franjo tim riječima, jer se prekomjerno žalostio kad bi čuo neki loš primjer o braći. [15] I premda se nije mogao posve uzdržavati da se ne žalosti zbog ovoga, ipak je nakon što ga je Gospodin tako osnažio, prizivao to u sjećanje i govorio svojim drugovima.

[16] Stoga je često govorio braći na kapitulima i kad im je držao nagovore: »*Zakleo sam se i čvrsto odlučio* (usp. Ps 119,106) obdržavati pravilo Reda i sva su se braća na to obvezala; [17] stoga, otkad sam predao upravljanje braćom, ubuduće zbog bolesti i radi veće koristi svoje duše i duša sve braće, trebam pružati samo *dobar uzor* (usp. Tit 2,7); [18] naime od Gospodina sam to primio i znam u istini da je, ako me bolest ne ispričava, veća pomoć koju mogu pružiti Redu braće u tome da svakodnevno molim Gospodina da njime upravlja, da ga čuva, štiti i brani. [19] Na to sam se naime obvezao Gospodinu i braći, da, ako koji od braće propadne zbog moga lošeg primjera, hoću biti obvezan Gospodinu *dati račun*« (usp. Mt 12,36). [20] Zbog toga je, premda bi mu netko od braće rekao da se katkad treba umiješati u ono što se događa u Redu, sam odgovarao tim riječima i govorio: [21] »Braća imaju svoje pravilo a usto su se i zakleli pa nemaju opravdanja; nakon što se Gospodinu svidjelo postaviti me da im budem poglavar, pred njima sam se slično zakleo i želim ga sve do kraja obdržavati. [22] Zbog toga, kako braća znaju što trebaju činiti ili pak što izbjegavati, ne preostaje nego da ih poučim djelima jer sam im zato dan i za svoga života i nakon smrti«.

[41]

[1] Kad je jednog dana blaženi Franjo naišao na jednog siromaška, rekao je svojem drugu: »Njegovo nam je siromaštvo donijelo veliku sramotu«. [2] Reče mu drug: »Kako, brate?«. [3] A on će: »Veoma se posramim kad naiđem na nekoga tko je siromašniji od mene, kad sam svetu siromaštinu odabrao za svoju gospođu, za svoju raskoš i duhovno i tjelesno bogatstvo. [4] A taj je glas odjeknuo po cijelom svi-

jetu, jer sam obećao siromaštvo pred Bogom i ljudima; [5] zato se trebam posramiti kad naiđem na nekoga tko je siromašniji od mene«.

[42]

[1] Jednom je neki siromašak slaba zdravlja došao svetom Franji koji se sažalio nad njim i razgovarao s drugom o njegovu uboštvu i bolesti. [2] Drug mu je rekao: »Brate, istina je da je on dosta siromašan, ali možda u cijeloj pokrajini nema bogatijega od njega u želji«. [3] I ukorio ga je sveti Franjo da nije dobro rekao, tako da je onda priznao svoj grijeh.

[4] I reče blaženi Franjo: »Hoćeš li izvršiti pokoru koju ti kažem?«. Odgovorio je: »Rado«. [5] Reče mu: »*Hajde* i skini svoj habit i *idi gol* (usp. Iz 20,2) pred siromahom, *položi se do nogu njegovih* (usp. Mt 15,30) i reci mu da si sagriješio protiv njega jer si ga ogovarao, [6] i reci mu da moli za tebe da ti Bog bude milostiv«.

[7] Otišao je dakle onaj i učinio sve kako mu je sveti Franjo rekao; nakon toga je ustao, odjenuo habit i vratio se k svetom Franji. [8] I reče mu sveti Franjo: »Želiš li da ti kažem kako si sagriješio protiv njega i, štoviše, protiv Krista?« [9] I reče: »Kad vidiš siromaha, moraš razmisliti u čije ime dolazi, a to je u ime Krista, koji je došao uzeti naše siromaštvo i slabost. [10] Jer siromaštvo i slabost ovoga ovdje nama su kao zrcalo u kojem se trebamo ogledati i s pobožnošću promatrati siromaštvo i *slabost* Gospodina našega Isusa Krista, koje je on na svom *tijelu ponio* (usp. Iz 53,4; 1 Kor 6,20; Gal 6,17) za otkupljenje ljudskoga roda«.

[43]

[1] Jednom prilikom u nekom samotištu braće iznad mjesta Borgo San Sepolcro došli su razbojnici, koji bijahu u tim šumama, da zatraže od braće kruha. [2] Neka su braća iz tog samostana govorila: »Nije dobro dati im milostinju, jer su razbojnici i ljudima čine tolika zla«. [3] Drugi su im, razmišljajući kako su ponizno tražili i bili natjerani velikom potrebom, katkad davali, uvijek ih opominjući da se pokaju. [4] Uto je blaženi Franjo došao u taj samostan, pa su ga braća pitala da li da im daju kruha ili ne. [5] Blaženi im je Franjo rekao: »Ako učinite kako vam kažem, *uzdam se u Gospodina* (usp. Ps 11,1) da ćete pridobiti njihove duše«. [6] Te im reče: »Idite i nabavite dobra kruha i dobra vina i odnesite im u šumu, gdje znate da borave, i viknite: [7] 'Braćo razbojnici, dođite do nas, jer smo braća i donijeli smo vam dobra kruha i dobra vina'. [8] Oni će odmah doći do vas. A vi prostrite stol na tlu i na nj stavite kruh i vino, i služit ćete im ponizno i u veselju dok budu jeli. [9] Nakon što pojedu, naviještat

ćete im riječ Božju i na kraju ćete prvo tražiti od njih da vam iz ljubavi prema Bogu obećaju da nikoga neće napadati i da nikomu neće naškoditi; jer ako budete tražili od njih sve odjednom, neće vas poslušati. [10] A oni će vam zbog poniznosti i ljubavi koju ste im ukazali odmah to i obećati. [11] A drugoga dana ćete ustati i, zbog dobra obećanja koje su vam dali, povrh kruha i vina dodati jaja i sira; i isto im onako odnijeti i služiti dok budu jeli. [12] I kad pojedu, reći ćete im: '*Zašto ovdje stojite vazdan* (usp. Mt 20,6), umirete od gladi, podnosite mnoga zla, a i voljom i djelima činite tolika zla zbog kojih ste izgubili svoje duše ako se ne obratite? [13] Bolje je naime da *služite Gospodinu* (usp. Pnz 11,13), i on će vam na ovome svijetu dati što vam je potrebno za tijelo, a na kraju će *spasiti duše vaše*' (usp. Jak 1,21). [14] I Gospodin će ih nadahnuti na obraćenje po svojem milosrđu i po vašoj poniznosti i ljubavi koju ste im ukazali«.

[15] Ustala su dakle braća i učinila sve kako im je rekao blaženi Franjo. [16] A oni su zbog milosrđa Božjeg i milosti koja je sašla na njih, doslovno, od točke do točke, poslušali i ispoštovali sve zahtjeve koje su braća od njih tražila. [17] Štoviše zbog prijateljstva i ljubavi koju su im braća ukazala počeli su im na svojim leđima nositi drva u samotište. [18] Tako da su, *milosrđem Božjim* (usp. Rim 12,1) i zbog ljubavi i prijateljstva koje su im braća iskazala, jedni ušli u Red, a drugi izvršili pokoru obećavši u ruke braće da ubuduće neće činiti onakva zla, nego željeti živjeti od rada ruku svojih. [19] Stoga su se mnoga braća i drugi koji su to čuli i doznali jako divili razmišljajući o svetosti svetoga Franje, kako je prorekao obraćenje onih koji bijahu osuđeni, podli i zli ljudi, te kako su se brzo obratili Gospodinu.

[44]

[1] Jednom su neka braća rekla blaženom Franji: »Oče, zar ne vidiš kako ponekad biskupi ne dopuštaju da propovijedamo, nego dopuštaju da stojimo besposleni po više dana na istom mjestu prije nego možemo propovijedati puku? [2] I bolje bi bilo da ti ishodiš da braća dobiju povlasticu od gospodina pape, i bilo bi na *spasenje duša*« (usp. 1 Pt 1,9). [3] A on im odgovori: »Vi, Manja braća, ne prepoznajete volju Božju i ne dopuštate mi da obratim cijeli svijet, kako Bog želi. [4] Naime ja želim prvo obratiti prelate poniznošću i poštovanjem, a kad vide naš sveti život i poštovanje prema njima, sami će vas moliti da propovijedate i obraćate puk. [5] I nazvat će to za vas boljim nego povlastice koje želite, a koje će vas odvesti u oholost. [6] I, ako budete odijeljeni od *svake pohlepe* (usp. Lk 12,15) i navedete puk da priznaju crkvama njihova prava, oni će vas moliti da slušate ispovijedi njihova puka; [7] premda za to ne trebate brinuti jer ako se obrate, lako će pronaći ispovjednike.

[8] Ja za sebe želim tu povlasticu od Boga, da baš nikakvu povlasticu ne dobijem od čovjeka osim da svima iskazujem poštovanje i da sve obraćam poslušnošću prema svetom pravilu, primjerom više nego riječju«.

[45]

[1] Govorio je blaženi Franjo: »Slugi Božjemu nijedna stvar ne smije biti mrska osim grijeha; [2] i kako god neka osoba sagriješila i zbog toga se sluga Božji uznemirio i rasrdio, ali ne iz ljubavi, *zgrće na se* (usp. Rim 2,5) krivnju.

[3] Onaj sluga Božji, koji se ne srdi i ne uznemiri zbog nekoga, živi pravilno bez vlasništva. [4] I blažen je, koji ništa ne zadržava sebi, *podajući caru carevo, a Bogu Božje* (usp. Mt 22,21; Lk 20,25).

[5] Blažen sluga koji kad govori, ne pokazuje sve svoje pod vidom plaće i nije *brz na riječima* (usp. Izr 29,20), nego mudro promišlja što treba govoriti i odgovarati.

[6] Jao onom redovniku koji dobra koja mu je pokazao Gospodin ne drži *u svome srcu* (usp. Lk 2,19) a drugima ne pokazuje djelovanjem, nego više želi pokazati ljudima riječima, s pogledom na plaću. [7] On *prima svoju plaću* (usp. Mt 6,2.16), a oni koji slušaju dobivaju slab plod«.

OGLEDALO SAVRŠENSTVA

SPECULUM PERFECTIONIS

(1318)

(Sabatierovo izdanje)

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
STJEPAN PAVIĆ

OGLEDALO SAVRŠENSTVA

Uvod

Ogledalo savršenstva kao samostalan izvor otkrio je i objavio istom 1898. Paul Sabatier. Da se shvati vrijednost koju je francuski učenjak pridavao ovom djelu, nužno je imati na umu kako je on smatrao biografiju Tome Čelanskog funkcionalnom na korist crkvene ustanove: u konačnici, prema Sabatieru, budući da je stavio svoje pero u službu Grgura IX. i brata Ilije, Toma nije bio u stanju pružiti lice pravog Franje. Obrnuto, on je pridavao bratu Leonu ulogu čuvara neiskvarenog sjećanja, blagoslovljenog povlasticom dugog životnog zajedništva s Asižaninom.

Sabatier je dobro poznavao svjedočanstva one braće – kao što su Petar Ivan Olivije, Ubertin Kasalski ili Anđeo Klarenski – koji su između XIII. i XIV. stoljeća ponavljano zazivali svjedočenje brata Leona, spominjući njegova pisana sjećanja, one glasovite »rotule« / svitke/ za koje je Ubertino tvrdio da ih je vidio i o kojima je u jednom trenutku izjavio da je došao u njihov posjed. Eto zašto je Sabatier, kad je pronađen izvor, odmah pripisan Leonu i naslovljen *Najstarija legenda,* smatrao da je našao konačnu potvrdu svojih intuicija: uostalom, dva od rukopisa koje je imao mogućnost konzultirati nosili su godinu 1227, dakle prije sastavljanja *Životopisa* Tome Čelanskog. Slijedila je iza toga veoma žestoka rasprava, koja nije bila lišena polemičkih tonova: odlučujuće je bilo otkriće novih rukopisa (među kojima je najdragocjeniji onaj iz samostana Ognissanti u Firenci) koji su omogućili bolje vrednovanje teksta. Ustvari, djelo je potjecalo iz 1318. budući da je najstariji datum bio plod pogreške u prepisivanju; neki prepisivač je, ustvari, pišući X umjesto C (MCCXXVIII umjesto MCCCXVIII) izazvao kod cijele jedne serije rukopisa da su u svom »kolofonu« od *Ogledala savršenstva* načinili najstarije djelo o Franjinu životu. Unatoč tome Sabatier je ostao čvrsto vjeran svojim pozicijama, kako se izvodi iz drugog izdanja djela, koje je posthumno objavio Andrew George Little.

Suvremeno istraživanje prihvaća godinu 1318. kao siguran element (nalazimo spomen djela po prvi put u jednom govoru Giacoma iz Tresantia: usp. *AFH* 86 [1993], str. 122, bilj. 20) i, osim ponekog izoliranog glasa, nitko više ne pripisuje očinstvo bratu Leonu. Sastavljač ustvari koristi one iste materijale koji sačinjavaju sadašnji *Asiški*

zbornik; od 125 perikopa koje tvore *Ogledalo savršenosti* 115 ih se nalazi u *Zborniku*: dio preostalih (OgSav 6, 47, 48, 78, 79, 83, 85) nalazio se gotovo sigurno u onim istim materijalima iz kojih je crpio prepisivač *Zbornika*, dok su druge dvije (OgSav 84, 120) pjesnički sastavci (drugi od njih je veoma poznati *Pjesma brata Sunca*) umetnuti od redaktora u korpus pripovijedanja.

Autor općenito ostaje vjeran svojim izvorima. Drugačije nego Toma, nije imao nakane sastaviti novo djelo o Franji; zato, premda je koristio velikim dijelom isti materijal, intervenirao je na njemu na način manje nezgrapan nego što je to činio Toma Čelanski. Pa ipak, za razliku od sastavljača i prepisivača peruđinskog rukopisa, pokazuje da ima precizan redakcijski plan, sliku u koju je umetnuo različite komade mozaika: koliko je mogao, zadržao ih je u obliku i redu u kojem ih je našao, ali se nije dvoumio kad je za to uočio potrebu da ih razdijeli, spoji, dotjera, vodeći se vlastitim planom kao i zahtjevima jasnoće i linearnosti. Štoviše, nerijetko su ga ti isti zahtjevi tjerali da dopuni, protumači i razjasni ono što je u njegovim izvorima bilo samo implicitno ili je moglo biti lako povodom pomutnji.

U nekim prigodama, preuređujući mudro materijal koji je imao na raspolaganju, on nudi novi ključ čitanja s obzirom na neke od glavnih momenata svečeva života. Neka se uzme na primjer perikopa br. 99, koja za objekt ima Franjinu »veliku kušnju«: *Asiški zbornik*, koji zadržava red izvora iz kojeg je također crpio naš redaktor, zadržava je u cijelosti, iako razdvojenu u dvije različite točke (AsZb 63, 118); makar da je imao na raspolaganju isti dokumentarni materijal, Toma Čelanski je govorio samo o najtežoj kušnji koju je Franjo nadvladao dok je molio u Svetoj Mariji (2Čel 115); *Ogledalo savršenstva* međutim spajajući skupa odlomke koji su u nastanku bili različiti, jedini je tekst koji povezuje, bez prekida, onu iz Svete Marije s kušnjom i teškoćom koju je Franjo doživio na La Verni, pružajući nove interpretativne mogućnosti.

Pažljivo istraživanje djela dopušta nam da shvatimo da ga je pisao brat koji čuva posebnu povezanost s Porcijunkulom (OgSav 84) i pokazuje da dobro poznaje asiški ambijent. Neke njegove razjašnjavajuće bilješke, u dopuni izvora, pokazuju se bez sumnje značajnima: potanko označava da je Rivotorto bio »kod Asiza« (OgSav 27); Sveta Marija Anđeoska bila je tako nazvana jer su se, »kako se govori, ondje često čule anđeoske pjesme« (OgSav 55); kad je umirući Franjo dao da ga nose u Porcijunkulu, naredio je da zaustave nosila blizu bolnice: redaktor označava da se ona »nalazila« [bila je još aktivna u njegovo vrijeme] na pola puta između Asiza i Svete Marije« (OgSav 124).

Već smo istaknuli da se može reći da je Tomin *Drugi životopis* bio implicitni odgovor na *Ordinem vestrum* kojim je Inocent IV. bio inter-

venirao u tumačenje franjevačkog *Pravila*, unoseći preinake u gotovo sva poglavlja: prema Tomi Franjo je, »najsvetije ogledalo svetosti Gospodina i slika njegova savršenstva« (2Čel 26), bio uzor uvijek valjan za vjerno provođenje u djelo *Pravila* Manje braće; naš redaktor na neki način radikalizira takav pogled. Prije svega, kroz samu strukturu djela: poslije I. poglavlja, uvodnog, u kojem se jasno tvrdi »mogućnost življenja« franjevačkog ideala ozakonjenog u *Pravilu* koji, prema Kristovoj riječi, treba biti obdržavan »doslovno«, tekst se razvija u dvanaest dijelova (toliko koliko je poglavlja *Pravila*!), u kojima se braći pokazuje kako ga je Franjo u potpunosti obdržavao, bez popuštanja, sve do kraja.

Prva tri dijela – posvećena siromaštvu (I), ljubavi, sažaljenju i susretljivosti prema bližnjemu (II), poniznosti i poslušnosti (življenim od Franje i njegove braće: III) – poprimaju bez sumnje posebnu važnost (obuhvaćaju ustvari 74 perikope od ukupno 124: 125 ako brojimo također perikopu 71a); radi se o temeljnim aspektima koji su već u svjedočanstvima drugova igrali primarnu ulogu. Slijede redom: Franjina revnost u zavjetovanju *Pravila* i prema čitavu njegovom Redu (IV); njegovo nastojanje oko usavršavanja braće (V); njegova neprestana gorljivost u ljubavi i u sudioništvu u Kristovoj muci (VI); njegova revnost u molitvi, u recitiranju božanskog oficija i u očuvanju u sebi i u drugima duhovnog veselja (VII); kušnje koje je, protiv njega, dopustio Gospodin (VIII); njegov duh proroštva (IX); pomoć koju mu je dala Providnost u nekim izvanjskim potrebama (X); njegova ljubav prema stvorovima i ljubav stvorova prema njemu (XI); njegova smrt i radost koju je osjetio kad je doznao da joj je sigurno blizu (XII).

Sami naslovi poglavlja pokazuju posebno isticanje: Franjo je raspaljen žarom za evanđeosko savršenstvo, savršeni je nasljedovatelj Učitelja. Naš redaktor, ustvari, dolazi do izjednačavanja kojih se Toma držao još daleko. Bilo je prošlo već sedamdeset godina od sastavljanja *Drugog životopisa* i s više snage i inzistiranja dominirala je tema Franje kao *alter Christusa:* u *Ogledalu savršenstva* svetac je više puta predstavljen kao savršeni nasljedovatelj Krista (OgSav 14, 73, 88), kako bi sama braća, »pozvana na nasljedovanje« Krista (OgSav 72), mogla živjeti »nasljedovanje preslatkog Raspetoga« (OgSav 87). Zanimljiv je postupak kojemu je redaktor podvrgao jedan odjeljak koji, preko *Asiškog zbornika* (AsZb 22), poznajemo u obliku uglavnom vjernom izvorniku: prije nego će umrijeti, Franjo je blagoslovio kruh, razdijelivši ga nazočnoj braći. Dakle s malim zahvatima redaktor *Ogledala savršenstva* snažno naglašava temu oponašanja Krista (OgSav 88).

On ipak čini jedan daljnji korak u odnosu na Tomu: doista, ako je Franjo drugi Krist, njegovo *Pravilo* biva na neki način izjednače-

no evanđelju. Jedno drugo objašnjenje primjerima pomaže nam više od tolikih riječi: jedan od čelanskih izvadaka *Asiškog zbornika* bio je usredotočen na obdržavanje *Pravila* (AsZb 46); naš redaktor ga također koristi, donoseći značajne dodatke: dopušta prije svega da je Franjo bio »savršeni revnosnik obdržavanja evanđelja« (OgSav 76). Živeći *Pravilo* dakle Franjo je provodio u djelo evanđelje budući da su jedno i drugo jednake vrijednosti: iz toga slijedi da, kako je evanđelje, tako je nedodirljivo i *Pravilo.* Bilo je to značajno zauzimanje stajališta u periodu u kojem se rasprava o tim temama bila veoma rasplamsala: jedva koju godinu kasnije (1321–1322) Anđeo Klarenski, komentirajući franjevačko *Pravilo*, taj će argument učiniti jednim od svojih »konja od megdana«.

Gledajući dakle na Franju, »ogledalo savršenstva stanja manjeg brata«, svaki je brat mogao vidjeti kako jasno odsijeva »savršenstvo njegova poziva i zavjetovanja« (OgSav, *Epilog*): posljednje su izreke djela, s kojima redaktor učinkovito sintetizira vlastiti rad.

Izvori:

Uvod *Ogledala savršenstva* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1001–1004. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Ogledalo savršenstva s latinskog izvornika preveo Stjepan Pavić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 1849–2053.

Počinje ogledalo stanja savršenstva manjega brata

1.
[**Proslov**]

Pošto je izgubljeno drugo pravilo koje je bio napisao blaženi Franjo, *uspne se na* neko *brdo* (usp. Izl 24,18; Mt 5,1) s bratom Leonom iz Asiza i bratom Bonicijem iz Bologne da načini novo pravilo, koje je napisao po Kristovoj pouci.

Više ministara međutim, sabravši se kod brata Ilije koji bijaše zamjenik blaženoga Franje, reče mu: »Čuli smo da taj brat Franjo pravi neko novo pravilo; bojimo se da ga ne napravi tako strogim te ga ne mognemo opsluživati. Želimo dakle da odeš k njemu i rekneš mu kako ne želimo biti obvezani tim pravilom. Neka ga napravi za sebe, a ne za nas.«

Njima brat Ilija reče da neće ići, bojeći se ukora blaženoga Franje. Potom, budući da su oni navaljivali, reče da neće ići bez njih. I onda su otišli svi skupa. Pa kad se brat Ilija nađe blizu obitavališta[1] gdje stajaše blaženi Franjo, zovne ga brat Ilija. A kad se blaženi Franjo odazva i ugleda spomenute ministre, reče: »Što hoće ta braća?«

A brat Ilija reče: »Ovo su ministri koji su čuli da praviš novo pravilo pa, bojeći se da ga praviš odveć strogim, bune se i govore da ne žele biti njime obvezani; načini ga za se, a ne za njih.«

Tada blaženi Franjo upravi svoje lice k nebu i ovako Kristu govoraše: »Gospodine, nisam li ti dobro rekao da mi oni ne vjeruju?«

Na to svi u zraku čuše glas Kristov kako odgovara: »Franjo, nema ništa u Pravilu tvoga, nego sve je moje što god je ondje; i hoću da se Pravilo opslužuje ovako: doslovce, doslovce, doslovce, bez tumačenja, bez tumačenja, bez tumačenja.« I dodade: »Ja znam koliko može ljudska slabost i koliko ću im pomoći. Koji ga dakle ne žele opsluživati, neka izađu iz Reda.«

---

1 *Locum (locus)* prevodim kao *obitavalište*. Nije to samostan, a ne bi bilo priličilo prevesti ga ni kao *mjesto*. Mislim da *obitavalište* najbolje ističe i Franjinu nakanu da u braće sve bude privremeno.

Onda se blaženi Franjo okrenu onoj braći i reče im: »Čuli ste! Čuli ste! Želite li da učinim te vam ponovno bude rečeno?« Tada ministri optužujući sebe odoše zbunjeni i prestrašeni.

PRVO POGLAVLJE

O savršenu siromaštvu

2.

Kako je blaženi Franjo proglasio svoju volju i nakanu, koju je imao od početka pa sve do kraja, o opsluživanju siromaštva

Brat Ricerije iz Marche, plemenit rodom, a još plemenitiji svetošću, koga je blaženi Franjo ljubio veoma žarko, jednoga je dana posjetio blaženoga Franju u palači asiškoga biskupa, pa između ostaloga što je govorio s njim o stanju u Redu i o opsluživanju Pravila, upita ga napose o ovome: »Reci mi, oče, svoju nakanu koju si imao od početka otkad si počeo stjecati braću i koju imaš sada i vjeruješ da ćeš imati sve do dana svoje smrti, da mogu svjedočiti o tvojoj nakani i volji prvoj i posljednjoj: možemo li naime mi braća klerici koji imamo toliko knjiga imati ih makar rekli da pripadaju Redu?«

Reče mu blaženi Franjo: »Velim ti, brate, da je moja prva i posljednja nakana i volja bila i jest ovo, ako mi braća povjeruju: da nijedan brat ne smije imati ništa osim tunike, kako nam dopušta naše Pravilo, s pojasom i donjim rubljem.«

Ako pak koji brat htjedne reći: zašto blaženi Franjo u svoje vrijeme nije učinio da braća opslužuju tako strogo siromaštvo kao što je rekao bratu Riceriju, niti je zapovjedio da se ono tako opslužuje, *mi* koji *bijasmo s njime* na to ćemo odgovoriti kako *čusmo* (usp. *2* Pt 1,18) iz njegovih usta, jer je on sam rekao braći ovo i vrlo mnogo drugih stvari. A i u Pravilu je napisao više stvari koje je u ustrajnoj molitvi i razmišljanju tražio od Boga za korist Reda, tvrdeći da su one posve po Božjoj volji. No kad ih je pokazao braći, činile su im se *teškim bremenima* (usp. Mt 23,4), jer tada nisu znali što će se događati u Redu nakon njegove smrti.

A budući da se veoma bojao sablazni za sebe i za braću, nije se htio s njima prepirati, nego je nerado popustio njihovoj volji, a pred Bogom se opravdavao. Ali da se *ne vraća* Gospodinu *bez ploda* njegova *riječ* (usp. Iz 55,11) koju *stavljaše u njegova usta* (usp. Izl 4,15) na korist braći, htio ju je ispuniti na sebi da iz toga postigne nagradu od Gospodina. I na kraju, u tome je nalazio mir i utjehu njegov duh.

3.

Kako je odgovorio ministru koji je htio uz njegovo dopuštenje imati knjige, i kako su ministri, bez njegova znanja, iz Pravila uklonili poglavlje o evanđeoskim zabranama

U vrijeme kad se blaženi Franjo vratio iz prekomorskih krajeva neki je ministar govorio s njim o poglavlju o siromaštvu, hoteći odatle doznati njegovu volju i shvaćanje, ponajviše jer je tada u Pravilu bilo napisano jedno poglavlje o zabranama svetoga evanđelja, naime: *Ništa ne uzimajte na put* (Lk 9,3) itd.

I odgovori mu blaženi Franjo: »Ja ovako mislim: da braća ne smiju imati ništa osim tunike s pojasom i donjim rubljem, kao što kaže Pravilo. A koje nužda sili, mogu nositi obuću.«

A ministar mu reče: »Što da činim ja koji imam toliko knjiga koje vrijede više od pedeset libra?« Ovo je pak rekao jer ih je htio imati uz njegovo znanje, budući da je toliko knjiga imao uz prijekor savjesti, znajući da blaženi Franjo tako strogo shvaća poglavlje o siromaštvu. I reče mu blaženi Franjo: »Niti hoću, niti smijem, niti mogu ići protiv svoje savjesti i savršenstva svetog evanđelja koje smo zavjetovali.« Čuvši to ministar *se rastužio* (usp. Mt 19,22).

A gledajući ga blaženi Franjo tako uznemirena, smjerajući na svu braću, reče mu s velikim žarom duha: »Želite da vas *ljudi vide* kao manju braću i *nazivaju* (usp. Mt 23,5.7) opslužiteljima svetoga evanđelja, a stvarno hoćete *imati kese* (usp. Iv 12,6).«

Premda su ministri doista znali da braća prema Pravilu moraju opsluživati sveto evanđelje, ipak su iz Pravila uklonili ono poglavlje gdje se kaže: »*Ništa ne uzimajte na put*« (Lk 9,3) itd., vjerujući da zbog toga nisu dužni opsluživati evanđeosko savršenstvo. Zbog toga blaženi Franjo, doznavši to po Duhu Svetome, reče pred nekom braćom: »Braća ministri misle da mogu prevariti Boga i mene. Štoviše, kako bi sva braća znala da su dužna opsluživati savršenstvo svetoga evanđelja, hoću da na početku i na kraju Pravila stoji napisano kako su braća dužna strogo opsluživati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista. I da braća nikad *nemaju isprike* (usp. Rim 1,20) otkad sam im navijestio i naviješćujem ono što je Gospodin za moj i njihov spas *stavio u usta* (usp. Izl 4,15; Iz 51,16) moja, hoću da to pokazuju djelom pred Bogom i da to, uz njegovu pomoć, uvijek opslužuju.«

Stoga je sam doslovce opsluživao cijelo sveto evanđelje, od početka, otkad je počeo stjecati braću, do dana svoje smrti.

4.

O novaku koji je htio uz njegovo dopuštenje imati psaltir

A drugom zgodom neki brat novak, koji je znao čitati psaltir iako ne dobro, dobio je dopuštenje od generalnog ministra da ga posjeduje. No budući da je čuo kako blaženi Franjo nije želio da njegova braća budu željna učenja i knjiga, nije se usuđivao imati ga bez dopuštenja blaženoga Franje.

Kada dakle blaženi Franjo dođe u obitavalište gdje bijaše onaj novak, reče mu novak: »Oče, bila bi mi velika utjeha imati psaltir. Pa premda mi ga je dopustio generalni ministar, ipak bih ga htio imati uz tvoje znanje.«

Njemu blaženi Franjo odgovori: »Car Karlo, Roland i Oliver i svi vitezovi i snažni muževi koji su u bici bili moćni, progoneći nevjernike s mnogo znoja i napora sve do smrti, izvojevali su nad njima pobjedu vrijednu spomena; napokon, sami sveti mučenici umrli su u boju za Krista. Sada pak ima ih mnogo koji hoće steći čast i hvalu ljudi samo iz pripovijedanja onoga što su oni učinili. Tako ih i među nama ima mnogo koji samo pripovijedajući i veličajući djela koja su sveci učinili hoće steći čast i slavu.« Kao da je rekao: »Ne treba se brinuti o knjigama i znanju, nego o kreposnim djelima, jer *znanje nadima, a ljubav izgrađuje* (usp. 1 Kor 8,1).«

A nakon nekoliko dana, dok je blaženi Franjo sjedio uz vatru, isti onaj novak ponovno mu je govorio o psaltiru. I reče mu blaženi Franjo: »Kad imadneš psaltir, poželjet ćeš i htjet ćeš imati časoslov. A kad imadneš časoslov, sjedit ćeš kao veliki prelat na katedri i reći ćeš svome bratu: Donesi mi časoslov.«

Pa govoreći to s velikim žarom duha, blaženi Franjo uze rukom pepela, stavi ga na svoju glavu i kružeći rukom po svojoj glavi, kao onaj koji pere glavu, govoraše: »Ja sam časoslov! Ja sam časoslov!« I to je ponovio mnogo puta vukući ruku po glavi. I zapanji se i postidi onaj brat.

Poslije mu reče blaženi Franjo: »Brate, i ja sam slično bio u kušnji da posjedujem knjige, pa da o tome doznam Božju volju, uzeo sam knjigu gdje su bila zapisana Gospodnja evanđelja i molio Gospodina da mi pri prvom otvaranju knjige pokaže o tome svoju volju. I pošto svrših molitvu, pri prvom otvaranju knjige dođe mi ona riječ svetoga evanđelja: *Vama je dano znati otajstva kraljevstva Božjega, a ostalima u prispodobama* (Lk 8,10).« I reče: »Toliko ih je koji rado streme za znanjem da će blažen biti onaj koji ga se liši za ljubav Gospodinu Bogu.«

A nakon više mjeseci, kad je blaženi Franjo bio u obitavalištu svete Marije Porcijunkulske, u ćeliji iza kuće do puta, spomenuti brat mu je opet progovorio o psaltiru. Blaženi Franjo mu reče: »Idi

i u tome postupi kako ti rekne tvoj ministar.« Čuvši to, onaj se brat stane vraćati putem odakle bijaše došao.

A blaženi Franjo stojeći na putu stade razmišljati o onome što bijaše rekao tome bratu. I odmah povika za njim govoreći: »Pričekaj me, brate, pričekaj!« I dođe do njega i reče mu: »Vrati se sa mnom, brate, i pokaži mi mjesto gdje ti rekoh da učiniš s psaltirom kako ti rekne tvoj ministar.«

Kad dakle dođoše do onoga mjesta, blaženi Franjo klekne pred onoga brata i reče: »Moj grijeh, brate, moj grijeh; jer tko god hoće biti manji brat smije, kao što mu Pravilo dopušta, imati samo tuniku, pojas i donje rublje; oni koje očita nužda sili i obuću.«

Otada svoj braći koja su dolazila k njemu po njegov savjet u ovakvim stvarima odgovaraše na ovaj način. Stoga često govoraše: »Čovjek ima od znanja onoliko koliko radi, i redovnik je toliko dobar govornik koliko sam radi. *Ta* samo *se po plodu stablo poznaje*« (usp. Mt 7,20–23; Lk 6, 44).

5.

O opsluživanju siromaštva glede knjiga i postelja, građevina i namještaja

Preblaženi otac poučavaše braću da u knjigama traže *svjedočanstvo Gospodinovo* (usp. Ps 18,8), a ne cijenu, izgradnju, ljepotu. Htio je da ih imaju malo i da im budu *zajedničke* (usp. Dj 2,44; 4,32), i da one budu na raspolaganju braći koja ih trebaju.

Glede pokrivača i postelja obilovaše tako bogato siromaštvo da onaj koji povrh slame imaše grube ponjave to smatraše svadbenom posteljom.

Nadalje poučavaše svoju braću da prave siromašne nastambe i drvene kućice, ne kamene, i htio je da se grade i izrađuju jednostavno. I nije mrzio samo obijesne kuće nego se veoma grozio i mnogoga biranoga namještaja.

Nije volio nikakvih stolova ni posuđa koje izgledaše svjetovno i koje je podsjećalo na svijet, kako bi sve vrištalo od siromaštva, sve pjevalo o pridošlištvu i izgnanstvu.

6.

Kako je naredio da sva braća izađu iz neke kuće koja se zvala kućom braće

Prolazeći pak kroz Bolognu, čuo je da je ondje nedavno sagrađena kuća braći. Čim je čuo da se za onu kuću veli kako pripada braći, odmah se okrenuo i izašao iz grada te strogo zapovjedio da sva braća žurno izađu i da ondje nipošto ne stanuju.

Izašli su dakle svi, tako da čak ni bolesni nisu ondje ostali, nego su s drugima izbačeni, dok gospodin Hugolin, ostijski biskup i lombardijski legat, nije javno izjavio kako je rečena kuća njegova.

A brat koji je bio bolestan i koji je tada izbačen iz te kuće *za ovo svjedoči i ovo napisa* (usp. Iv 21,24).

7.

Kako je htio srušiti neku kuću koju je asiški puk napravio uz Svetu Mariju Porcijunkulsku

Kad se približavalo vrijeme generalnog kapitula koji se svake godine održavao u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, puk asiški gledajući kako se braća iz dana u dan množe, a svi su se ondje svake godine sabirali – budući da su imali samo jednu malu kućicu, pokrivenu slamom, a zidovi joj od pletera i gline – održa sjednicu vijeća i u malo dana, žurno i veoma pobožno, podiže ondje veliku kuću sagrađenu od kamena i vapna, bez pristanka blaženoga Franje i u njegovoj odsutnosti.

A kad se blaženi Franjo vratio iz neke pokrajine i došao onamo na kapitul, veoma se začudio zbog one kuće ondje izgrađene; pa bojeći se da zbog one kuće druga braća, u obitavalištima u kojima su boravila i boravit će, ne bi slično gradila velike kuće, a i jer je htio da ono obitavalište uvijek bude uzor i primjer svim drugim obitavalištima Reda, prije nego je završen kapitul *pope se na krov* (usp. Lk 5,19) one kuće i zapovjedi braći da se popnu. I skupa s tom braćom počeo je bacati na zemlju crepove kojima je bila pokrivena ona kuća, htijući je do temelja srušiti.

Neki pak asiški vojnici, koji ondje zbog mnoštva koje se sabralo da vidi kapitul braće bijahu stražari mjesta, vidjevši kako je blaženi Franjo s drugom braćom htio razoriti onu kuću, odmah dođoše k njemu i rekoše mu: »Brate, ova kuća pripada asiškoj općini; a mi smo ovdje u ime te općine. Stoga ti zabranjujemo da rušiš našu kuću.« Čuvši to, blaženi Franjo im reče: »Ako je dakle kuća vaša, neću je dirati.« I odmah on i druga braća siđoše s nje.

Stoga je puk grada Asiza odredio da otada tko god držao vlast u gradu ima tu kuću obnavljati. I svake godine, dugo vremena, poštivala se ova odredba.

8.

Kako je ukorio svoga zamjenika jer je ondje izgradio jednu kućicu za moljenje časoslova

Nekom drugom zgodom zamjenik blaženoga Franje počeo je ondje graditi jednu malu kuću da bi u njoj braća mogla počinuti i moliti svoje časove; jer zbog mnoštva braće koje je dolazilo u ono obitavalište nisu braća imala gdje moliti časoslov. Sva se naime braća Reda skupljahu ondje, i svaki je jedino ondje priman u Red.

A kad je kuća bila gotovo dovršena, vrati se u ono obitavalište blaženi Franjo i boraveći u ćeliji začu žamor radnika ondje; pa pozvavši svoga druga, upita što ona braća rade. Drug mu ispriča sve kako bijaše.

Zatim odmah pozva svoga zamjenika i reče mu: »Brate, ovo je obitavalište uzor i primjer cijelome Redu i stoga radije želim da braća ovoga obitavališta podnose teškoće i nevolje za ljubav Gospodinu Bogu, a druga braća koja amo dolaze da ponesu u svoja obitavališta dobar primjer siromaštva, nego da ovi imaju posve svoju utjehu, a drugi da ponesu primjer za gradnju u svojim obitavalištima govoreći: U obitavalištu svete Marije Porcijunkulske, koje je prvo obitavalište u Redu, nastaju takve i tolike građevine, možemo i mi dobro graditi u svojim obitavalištima.«

9.

Kako nije htio boraviti u udobnoj ćeliji koja bi se zvala njegovom

Neki brat, veoma duhovan i blaženome Franji vrlo drag, u samotištu gdje je boravio napravi jednu ćeliju, malo podalje, u kojoj bi za molitve mogao boraviti blaženi Franjo kad onamo dođe.

A kad blaženi Franjo dođe u ono obitavalište, onaj ga brat odvede u ćeliju. Blaženi Franjo mu reče: »Odveć je lijepa ova ćelija!« Bijaše naime sva od drva otesana sjekirom i bradvom. »Ako dakle hoćeš da ostanem ondje, načini joj oplatu izvana i iznutra od paprati i granja.« Što naime kuće i ćelije bijahu siromašnije, to je radije ondje boravio. Kad je to onaj brat učinio, ostade ondje blaženi Franjo nekoliko dana.

No jednoga dana, kad on iziđe iz ćelije, pođe neki brat da je vidi, pa poslije dođe u obitavalište gdje bijaše blaženi Franjo. Ugledavši ga blaženi Franjo mu reče: »Odakle dolaziš, brate?« – A on reče: »Dolazim iz tvoje ćelije.« – A blaženi Franjo mu reče: »Budući da si rekao kako je moja, odsada će drugi boraviti ondje, a ne ja.«

A *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) često smo ga čuli kako govori one riječi: *Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin Čovječji nema gdje bi glavu* svoju *naslonio* (Mt 8,20; Lk 9,58).

I opet govoraše: »Kad je Gospodin bio u pustinji, gdje je molio i postio *četrdeset dana i četrdeset noći* (usp. Mt 4,2), nije ondje dao načiniti ćeliju ni kuću, nego je ostao u spilji.«

I stoga, po njegovu primjeru, nije želio imati ni kuću ni ćeliju koja bi se zvala njegovom, niti ju je ikada dao sagraditi. Štoviše, ako bi se nekad dogodilo da bi sam slučajno rekao braći: »Idite i pripravite onu ćeliju«, nije poslije htio boraviti u njoj zbog one riječi svetog evanđelja: *Ne budite zabrinuti* (Mt 6,25; Lk 12,22) itd. I na svojoj samrti naime u svojoj oporuci napisa da sve ćelije i kuće braće budu samo od drva i gline, kako bi bolje sačuvali siromaštvo i poniznost.

10.
O načinu biranja obitavališta u gradovima i građenju ondje prema nakani blaženoga Franje

Kad je jedne prilike zbog bolesti očiju bio u Sieni, reče mu gospodin Bonaventura, onaj što dade zemljište braći na kojem bijaše obitavalište izgrađeno: »Kako ti izgleda ovo obitavalište, oče?« – A blaženi Franjo mu reče: »Hoćeš da ti kažem kako se obitavališta braće moraju graditi?« – Odgovori: »Hoću, oče.« A blaženi Franjo reče: »Kad braća odu u neki grad gdje nemaju obitavališta, pa nađu ondje nekoga tko im hoće dati toliko zemlje da mogu izgraditi obitavalište i imati vrt i sve potrebno, prvo moraju promisliti koliko im je zemlje dovoljno, pazeći uvijek na sveto siromaštvo i dobar primjer koji u svemu moramo pružati.«

Ovo pak govoraše jer nipošto nije želio da braća u kućama, ili crkvama, ili vrtovima, ili u drugim stvarima kojima se služe prekoračuju mjeru siromaštva, niti da neka obitavališta posjeduju kao vlasnici, nego da u njima uvijek borave *kao pridošlice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11); i zato nije htio da se mnogo braće smješta u obitavalištima, jer mu izgledaše teško u velikom mnoštvu opsluživati siromaštvo. A ovo je bila njegova nakana, od početka njegova obraćenja pa sve do smrti, da se siromaštvo u svemu potpuno opslužuje.

»Pregledavši dakle zemljište braći potrebno za obitavalište, moraju ići biskupu onoga grada i reći mu: Gospodine, taj nam čovjek, za ljubav Božju i spasenje svoje duše, želi dati toliko zemljišta da ondje možemo sagraditi obitavalište. Stoga se prvo utječemo vama, jer ste otac i gospodar duša cijeloga stada vama povjerena, i naših i sve braće koja će boraviti u onom obitavalištu; želimo dakle ondje graditi s Božjim i vašim blagoslovom.«

A ovo govoraše jer plod duša koji braća hoće postići bolje ostvaruju u miru s klericima, osvajajući i njih i puk, nego sablažnjujući njih makar puk pridobili. I reče: »Gospodin nas je pozvao u pomoć

svojoj vjeri, prelatima i klericima svete Crkve. I stoga ih moramo, koliko možemo, uvijek ljubiti, častiti i poštovati. Zovemo se naime Manjom braćom zato kako imenom tako i primjerom i djelom moramo nad ostale ljude ovoga svijeta biti ponizni. I jer je od početka moga obraćenja Gospodin *stavio u usta* asiškoga biskupa *svoju riječ* (usp. Izl 4,15; Iz 51,16) da me dobro savjetuje i bodri u služenju Kristu. Zbog toga i zbog mnogih drugih izvrsnih stvari koje vidim na prelatima, ne samo biskupe nego i siromašne svećenike hoću ljubiti, štovati i smatrati ih svojim gospodarima. Potom, dobivši blagoslov od biskupa, neka braća idu i iskopaju velik jarak oko zemljišta koje su dobili za gradnju obitavališta, i neka ondje postave dobru ogradu umjesto zidina u znak svetog siromaštva i poniznosti. Poslije neka naprave siromašne kuće od gline i drva, i druge ćelije u kojima braća ponekad mogu moliti i raditi radi većega dobra i da izbjegnu lijenost. – Crkve pak neka prave malene; ne trebaju naime praviti velike crkve radi propovijedanja puku, ili iz drugog razloga, jer je veća poniznost i bolji primjer kad idu u druge crkve propovijedati. Pa ako nekad u njihova obitavališta dođu prelati i klerici, redovnici ili svjetovni, njihove siromašne kuće, ćelije i male crkve propovijedat će im, a njih će to izgrađivati više nego riječi.« I reče: »Više puta braća grade velike građevine kršeći naše sveto siromaštvo, na negodovanje bližnjih i loš primjer njima; ponekad pak radi boljeg i svetijeg obitavališta ili većega priliva puka, zbog pohlepe ili lakomosti napuštaju ona obitavališta i građevine ili ih ruše, a prave druga velika i sjajna; stoga oni koji su ondje dali milodare i drugi vidjevši to veoma se sablažnjavaju i smućuju. Zato je bolje da braća prave male i siromašne građevine opslužujući svoj zavjet i dajući bližnjima dobar primjer nego da čine protiv svoga zavjeta dajući drugima loš primjer. Ako naime braća ponekad napuste siromašna obitavališta radi časnijeg obitavališta, odatle će nastati manja sablazan.«

11.

Kako su mu se braća protivila glede gradnje obitavališta i siromašnih građevina, ponajviše prelati i oni koji su se bavili znanošću

Kad je blaženi Franjo odredio da crkve braće budu male i da se njihove kuće grade samo od drva i gline, u znak svetoga siromaštva i poniznosti, htio je da se to počne provoditi u obitavalištu svete Marije Porcijunkulske, prvenstveno glede kuća izgrađenih od drva i gline, da to bude vječna opomena svoj braći sadašnjoj i budućoj, jer to bijaše prvo i glavno obitavalište u cijelome Redu. Neka su mu se braća u tome protivila govoreći kako je u nekim pokrajinama drvo skuplje nego kamen. Stoga im se nije činilo dobro da se kuće grade od drva i gline.

Ali se blaženi Franjo nije htio prepirati s njima, ponajviše stoga jer bijaše na samrti i teško bolestan. Zato je tada napisao u svojoj oporuci: »Neka paze braća da crkve i nastambe i sve drugo što se za njih gradi uopće ne primaju ako nisu kako dolići svetom siromaštvu, i neka ondje uvijek borave kao pridošlice i putnici.«

Mi pak koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) kad je napisao Pravilo i sastavio gotovo sve svoje druge spise *svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) kako je u Pravilu i u drugim svojim spisima zapisao mnogo toga u čemu su mu se mnoga braća protivila, ponajviše naši prelati i mudraci, a što bi i danas bilo vrlo korisno i nužno cijelome Redu; ali jer se on veoma bojao sablazni, protiv svoje volje popuštaše volji braće.« Često je ipak ovako govorio: »Jao onoj braći koja mi se protive u onome za što čvrsto znam da je po Božjoj volji za veću korist i potrebu cijeloga Reda, premda preko volje popuštao njihovoj želji!«

Stoga je često govorio i nama, svojim drugovima: »U ovome je moja bol i moja muka: u onome što s velikim naporom molitve i razmišljanja dobivam od Boga po njegovu milosrđu za korist sadašnju i buduću cijeloga Reda, i on mi je posvjedočio da je to po njegovoj volji, neka mi se braća vođena svojim znanjem i lažnom brigom protive i to poništavaju govoreći: Ovo treba držati i opsluživati, a ono ne.«

12.
Kako je smatrao krađom tražiti ili trošiti milostinju iznad potrebe

Ove je riječi blaženi Franjo često govorio svojoj braći: »Nisam bio tat skupljajući milostinju ili je trošeći iznad nužde. Uvijek sam uzeo manje nego što mi je trebalo, da ne bi drugi siromasi bili uskraćeni za svoj dio, jer bi bila krađa činiti protivno.«

13.
Kako mu je Krist rekao da ne želi da braća što posjeduju ni u zajednici ni pojedinačno

Kad su mu braća ministri savjetovali neka braći štogod dopusti, barem u zajednici, tako da se toliko mnoštvo ima čemu uteći, blaženi Franjo je u molitvi pozvao Krista i pitao ga za savjet o tome. On mu pak odmah odvrati govoreći: »Ja bih zabranio *sve* pojedinačno i *zajedničko* (usp Dj 2,44; 4,32); ovoj naime obitelji uvijek ću biti spreman pomoći koliko god rasla, i uvijek ću joj pomagati dok se bude *ufala u me* (usp. Ps 21,5).«

14.
O zazoru od novca i kako je kaznio brata koji je taknuo novac

Istinski prijatelj i nasljednik Kristov, Franjo savršeno prezirući *ono svjetovno* (usp. 1 Kor 7,33) iznad svega zaziraše od novca; a i svoju je braću riječju i primjerom uvijek poticao da ga izbjegavaju kao đavla. Ovu je naime mudrost predao braći: da izmet i novac jednako cijene i ljube.

Dogodilo se dakle *jednoga dana* (usp. Post 39,11) da je neki svjetovnjak ušao u crkvu svete Marije Porcijunkulske da se moli, pa je kao milodar stavio novac pred križ. Kad je on izišao, neki brat jednostavno ga taknuvši rukom baci u prozor. A kad je to rečeno blaženom Franji, onaj brat smatrajući se zatečenim odmah je zatražio oproštenje: prostrijevši se po tlu dao se šibati. Opomenuo ga je svetac i veoma strogo ukorio zbog dodirivanja novca i zapovjedio mu da vlastitim ustima podigne novac iz prozora i odnese ga izvan ograde obitavališta i da ga vlastitim ustima stavi na magareći izmet.

Pa dok onaj brat sa zahvalnošću izvršavaše zapovijed, svi koji su to gledali i slušali prestrašiše se veoma, i otad su više prezirali novac uspoređen s magarećim izmetom, i novim su se primjerima svakodnevno nadahnjivali da ga posve prezru.

15.
O izbjegavanju mekoputnosti, o više tunika i strpljivu podnošenju nevolja

Toga čovjeka *obučena vrlinom odozgor* (usp. Lk 24,49) više je iznutra grijala božanska vatra nego izvana tjelesna odjeća. Prekoravaše one u Redu koji su nosili tri tunike i koji su se bez nužde odijevali mekanom odjećom. A za nuždu koju je opravdavao užitak, a ne razbor tvrdio je da je znak *utrnuća duha* (usp. 1 Sol 5,19). »Ako je duh mlak i postupno se hladi od milosti, reče, *tijelo i krv* (usp. Gal 1,16; Mt 16,17) nužno *traže svoje* (usp. Fil 2,21).«

I govoraše: »Kad naime duša nema duhovnih slasti, što preostaje nego da se tijelo okrene svojim? A tada se niska težnja zaogrće razložnom potrebom, tada tjelesna želja oblikuje savjest. Ako brat moj ima istinsku potrebu i odmah se žuri udovoljiti joj, *kakvu će plaću primiti* (usp. Post 29,15)? Bila je to naime prilika za zaslugu, ali je brižno pokazao da mu se nije svidjela. Samu oskudicu ne podnositi strpljivo ne znači naime ništa drugo nego vratiti se u Egipat.«

Napokon, nije htio da braća ni zbog kojeg razloga imaju više od dviju tunika, a dopuštaše podstaviti ih zakrpama. Govoraše da se treba groziti biranoga sukna i veoma žestoko prekoravaše one

koji su protivno činili. A da takve posrami svojim primjerom, uvijek je na svoju tuniku *prišivao* grubu *vreću* (usp. Job 16,15); stoga je i na samrti zapovjedio da se ukopna tunika pokrije vrećom. Braći pak koju tištaše bolest ili druga potreba dopuštaše drugu tuniku, nježnu, ispod uz tijelo, ipak tako da se vani na odjeći uvijek očuva grubost i jeftinoća. Govoraše naime s veoma velikom boli: »Dotle će čak popustiti strogost i zavladati mlakost da se sinovi siromašna oca neće bojati nositi grimizno platno promijenivši mu samo boju.«

16.
Kako nije htio udovoljiti svome tijelu u onome čime, smatraše, oskudijevaju druga braća

Kad je blaženi Franjo boravio u samotištu svetoga Eleuterija u kotaru Rieti, zbog velike je studeni svoju tuniku i tuniku svoga druga iznutra podašio nekim krpama, jer je kao i obično nosio samo jednu tuniku; tako se njegovo tijelo počelo malo topliti.

A malo poslije, kad se vraćaše s molitve, s velikim veseljem reče svome drugu: »Ja treba da budem uzor i primjer svoj braći, pa premda je mome tijelu potrebno da imam podšivenu tuniku, ipak treba da gledam na drugu svoju braću kojima je to isto potrebno, a oni to možda nemaju i ne mogu imati. Stoga treba da se u ovome izjednačim s njima, da ja trpim istu oskudicu koju i oni trpe, da je vidjevši to na meni mognu strpljivije podnositi.«

Koliko je toga potrebnoga i kako često uskratio svome tijelu da bi braći dao dobar primjer i da bi oni strpljivije podnosili svoju oskudicu, *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) ne možemo to izložiti riječima ni pismom. Pošto su se naime braća počela množiti, oko ovoga je najviše i prvenstveno nastojao da braću poučava više djelima nego riječima o tome što treba da čine ili izbjegavaju.

17.
Kako se stidio gledati koga siromašnijega od sebe

Kad je jednom susreo nekog siromašnog čovjeka, gledajući njegovo siromaštvo reče svome drugu: »Veoma nas posrami njegovo siromaštvo i jako ukori naše siromaštvo; veoma se naime stidim kad nađem koga siromašnijega od sebe, jer sam svetu Siromaštinu izabrao za svoju gospođu, za svoju slast i bogatstvo duhovno i tjelesno, i ta vijest odjeknu cijelim svijetom, da sam naime zavjetovao siromaštvo pred Bogom i ljudima.«

18.
Kako je prvu braću koja su se stidjela potaknuo i poučio da idu prositi

Kad je blaženi Franjo počeo stjecati braću, toliko se veselio zbog njihova obraćenja i što mu je Gospodin dao dobro društvo, i toliko ih je ljubio i štovao te im nije govorio da idu prositi; ponajviše zbog toga što mu se činilo da se stide ići: stoga, opraštajući im stid, svaki je dan sam išao prositi.

Odveć se umorio od toga, ponajviše jer je u svijetu vrijedio kao čovjek uglađen i po prirodi krhak, a od prevelikog odricanja i patnje još je više oslabio. Uviđajući da tolik napor ne može sam podnositi i da su oni na to jednako pozvani premda su se stidjeli to činiti, budući da to još nisu dobro spoznali niti su odlučili da reknu: I mi ćemo ići prositi, reče im: »Predraga braćo i sinci moji, nemojte se stidjeti ići prositi jer *Gospodin* radi nas *posta siromašan* (usp. 2 Kor 8,9) u ovom svijetu; po njegovu smo primjeru izabrali put najistinskijega siromaštva. Ovo je naime baština naša koju je stekao i ostavio Gospodin naš Isus Krist nama i svima onima koji hoće po njegovu primjeru živjeti u presvetomu siromaštvu. Uistinu vam kažem da će mnogi od plemenitijih i mudrijih ovoga svijeta doći u ovu družbu i smatrat će velikom čašću i milošću da idu prositi. Idite dakle s pouzdanjem i radosna duha prositi s Božjim blagoslovom; i s više volje i radosti morate ići prositi nego onaj koji umjesto jednoga novčića donosi stotinu denara; donijet ćete naime ljubav Božju onima od kojih molite milostinju govoreći: Udijelite nam milostinju za ljubav Gospodina Boga, u usporedbi s njom ništa su nebo i zemlja.«

Budući da je još uvijek bilo malo braće, nije mogao *slati ih po dva*, nego je svakoga *poslao* (usp. Lk 10,1) pojedinačno po onim gradovima i selima. I dogodilo se da je svaki, kad su se vratili s milostinjom koju su dobili, pokazivao blaženome Franji milostinju koju je skupio. I govoraše jedan drugome: »Ja sam skupio više milostinje od tebe.« I zbog toga se obradovao blaženi Franjo gledajući ih vesele i razdragane; i otada je svaki radije tražio dopuštenje da ide prositi.«

19.
Kako nije htio da braća budu zabrinuta i tjeskobna za sutra

U ono vrijeme kad je blaženi Franjo bio sa svojom braćom koju tada imaše, u tolikoj je čistoći s njima živio da su u svemu i po svemu doslovce opsluživali sveto evanđelje, od onog naime dana kojega mu je Gospodin objavio da on i njegova braća žive na priliku svetoga evanđelja. Stoga je zabranio bratu koji je braći kuhao da

uvečer, kao što se obično čini, namače bob u toploj vodi kad ga je trebao braći dati za jelo sljedećega dana: da održe onu riječ svetoga evanđelja: *Ne budite zabrinuti za sutra* (usp. Mt 6,34). I tako je onaj brat odgađao da ga stavi namakati do iza ponoći, kad je već počeo onaj dan u koji su ga imali jesti. Zbog toga su se dugo vremena mnoga braća u više obitavališta toga držala, ne htijući tražiti ili uzeti više milostinje nego što im je bilo potrebno za jedan dan, osobito u gradovima.

20.

Kako je riječju i primjerom ukorio braću koja zbog prisutna ministra na dan rođenja Gospodinova bijahu pripremila rastrošan stol

Kad je neki ministar braće došao k blaženome Franji u obitavalište braće u Rietiu da s njim slavi blagdan rođenja Gospodinova, braća na sam Božić radi ministra i blagdana pripremiše objed unekoliko svečano i brižljivo na stolu, stavivši na nj bijele, lijepe stolnjake i staklene čaše.

Sišavši dakle blaženi Franjo iz ćelije na objed, vidje postavljene i brižljivo pripremljene stolove. Tada odmah ode potajno pa uze šešir i štap nekog siromaha koji onamo bijaše došao toga dana, te tihim glasom dozvavši jednog od svojih drugova iziđe na vrata obitavališta, bez znanja braće u kući. Drug je pak ostao unutra kraj vrata; a braća u međuvremenu dođoše k stolu, jer blaženi Franjo bijaše zapovjedio da ga braća ne čekaju kad ne dođe odmah u vrijeme objeda.

Pošto je malo odstajao vani, pokuca na vrata, a njegov mu ih drug odmah otvori; pa ušavši sa šeširom iza vrata i štapom u ruci, ode do vrata kuće u kojoj braća blagovahu, kao putnik i siromah, i povika govoreći: »Za ljubav Gospodina Boga udijelite milostinju ovom siromašnom i bolesnom putniku!« A ministar i braća odmah ga prepoznaše. I odgovori mu ministar: »Brate, i mi smo siromašni, pa budući da nas je mnogo, potrebna nam je milostinja koju imamo; no za ljubav onoga Gospodina koga si spomenuo uđi u kuću pa ćemo ti dati od milostinje koju je Gospodin nama dao.«

A kad uđe i stade kraj stola braće, ministar mu dade zdjelicu iz koje je jeo i isto tako kruha. I uzevši sjede ponizno na zemlju, uz oganj, pred braćom koja su sjedila za stolom.

I uzdahnuvši reče braći: »Kad sam vidio stol svečano i brižljivo pripremljen, smatrao sam da to nije objed siromašnih redovnika koji svakodnevno idu od vrata do vrata prositi; nama naime, predra-

gi, više nego drugim redovnicima priliči slijediti primjer poniznosti i siromaštva Kristova jer smo na to pozvani i zavjetovali se pred Bogom i ljudima. Stoga mi se sada čini da sjedim kao manji brat: svetkovine Gospodnje i ostalih svetaca časte se naime više oskudicom i siromaštvom, po kojemu su ti sveci zaslužili nebo, nego raskošju i obiljem kojim se duša udaljuje od neba.«

Zbog toga su se braća zastidjela vidjevši da govori čistu istinu. Pa neki od njih stadoše žestoko plakati gledajući kako sjedi na zemlji i što ih je tako sveto i časno htio popraviti i poučiti. Opominjaše naime braću da objede imaju tako skromne i pristale te se na tome svjetovnjaci mogu izgrađivati, a ako koji siromah nadođe ili bude od braće pozvan, može sjediti jednako uz njih, a ne siromah na zemlji, a braća gore.

21.

Kako je gospodin ostijski u vrijeme kapitula plakao i izgradio se na siromaštvu braće

Kad je gospodin ostijski, koji je poslije bio papa Grgur, došao na kapitul braće u Svetu Mariju Porcijunkulsku, ušao je s mnogo vitezova i klerika u kuću da vidi spavaonicu braće. Pa vidjevši da braća leže na zemlji i nemaju ništa ispod sebe osim malo slame i nekih sirotinjskih pokrivača, gotovo posve poderanih, bez jastuka, počeo je pred svima žestoko plakati govoreći: »Evo ovdje spavaju braća! A mi bijedni upotrebljavamo tolike suvišne stvari! *Što će dakle biti* od *nas* (usp. Mt 19,27)?«

To je veoma izgradilo njega i sve druge. Ni stola nikakva ondje nije vidio jer su braća jela na zemlji; dokle god je naime živio blaženi Franjo, sva su braća u onom obitavalištu jela na zemlji.

22.

Kako su vojnici, po savjetu blaženoga Franje, proseći od vrata do vrata dobili što su trebali

Dok je blaženi Franjo bio u obitavalištu Bagnari, poviše grada Nucere, počela su njegova stopala zbog vodene bolesti jače otjecati i ondje se teško razbolio. Kad su to čuli Asižani, dođoše žurno neki vojnici u to obitavalište da ga vode u Asiz, bojeći se da ondje ne umre i da drugima ne dopadne njegovo presveto tijelo.

I dok su ga vodili, zaustaviše se u nekom gradiću asiške općine da ondje jedu, a blaženi Franjo ostade u kući nekog siromašnog čovjeka koji ga rado i veselo primi. Vojnici su pak pošli u gradić da

sebi kupe što su trebali, ali ne nađoše. Pa se vratiše blaženome Franji govoreći i gotovo mu se utječući: »Treba, braćo, da nam date od svoje prošnevine jer nemamo što kupiti!«

A blaženi Franjo im s velikim žarom duha reče: »Zato niste ništa našli jer ste se *pouzdali* u svoje kese (to jest u novac), a ne *u Boga* (usp. Mt 27,43)! Nego vratite se kućama kojima ste išli kupiti; pa odbacivši stid tražite ondje milostinju za ljubav Gospodina Boga: i nadahnuti Duhom Svetim dat će vam obilno.« Otišli su dakle i tražili milostinju, kako im je rekao blaženi Franjo; pa s velikom radošću i obilno dadoše im od stvari koje su imali oni od kojih su prosili. I shvativši da im se ovo dogodilo na čudesan način, *s velikim veseljem vratiše se* blaženome Franji *slaveći* Gospodina (usp. Lk 24,52–53; Dj 1,12).

Tako je dakle blaženi Franjo smatrao velikom slavom i čašću, pred Bogom i svijetom, prositi za ljubav Gospodina Boga; jer je nebeski Otac sve što je stvorio čovjeku na korist iz ljubavi prema svome voljenom sinu dao nakon grijeha dostojnima i nedostojnima besplatno kao milostinju.

Tvrdio je naime da sluga Božji mora radije i radosnije za ljubav Gospodina Boga iskati milostinju nego netko tko bi bogat i velikodušan išao govoreći: »Tko god mi dadne ovakav novčić vrijedan samo jedan denar, dat ću mu tisuću maraka zlata. Sluga Božji naime tražeći milostinju daruje onima od kojih ište Božju ljubav, s kojom je u usporedbi ništa sve što postoji na nebu i na zemlji.«

Zato prije nego su se braća namnožila, a i pošto su se namnožila, kad bi išao po svijetu propovijedajući i bio pozvan od koga, ma koliko plemenita i bogata, da kod njega blaguje i bude gost, uvijek bi u vrijeme objeda išao prositi. Činio bi to prije nego bi otišao njegovoj kući radi dobra primjera braći i dostojanstva gospođe Siromaštine.

I više je puta rekao onome koji ga bijaše pozvao: »Ja ne želim zanemariti svoje kraljevsko dostojanstvo i baštinu i zavjet svoj i svoje braće (to jest prošnju od vrata do vrata).« A jedanput je s njim išao onaj koji ga je bio pozvao, i milostinju koju je tražio blaženi Franjo uzimaše on, pa zbog njegove pobožnosti zadržavaše je za se kao relikvije.

Onaj koji *ovo napisa* vidio je to više puta i *svjedoči za ovo* (usp. Iv 21,24).

23.

Kako je išao prositi prije nego je ušao kardinalu na objed

Kad je jednom zgodom blaženi Franjo išao u posjet gospodinu ostijskom, koji je poslije bio papa Grgur, u vrijeme objeda, gotovo kriomice, išao je prositi od vrata do vrata. A kad se vratio, već je bio ušao na objed gospodin ostijski s mnogim vitezovima i plemićima.

Pa pristupi blaženi Franjo i stavi na stol pred kardinala milostinju koju bijaše isprosio i sjede za stol do njega, jer je ovaj želio da blaženi Franjo uvijek sjedi za stolom do njega. I kardinal se malo zastidi zato što je išao tražiti milostinju i stavio je na stol, ali mu tada zbog sustolnika ništa ne reče.

A kad je malo pojeo, blaženi Franjo uze od svoje milostinje i dade malo od strane Gospodina Boga i svakom vitezu i kapelanima gospodina kardinala. Svi su oni to primali s velikim poštovanjem i pobožnošću skidajući svoje kapuljače i kape; pa su jedni jeli, a drugi ostavljali sebi zbog njegove pobožnosti. Tome se pak veoma razveselio gospodin ostijski, zbog njihove pobožnosti, ponajviše jer ta milostinja ne bijaše pšenični kruh.

A nakon objeda uđe u svoju sobu vodeći sa sobom blaženoga Franju. Pa podigavši svoje ruke s velikom radošću i klicanjem zagrli blaženoga Franju govoreći mu: »Zašto si me, brate moj, priprosti čovječe, danas osramotio time što si dolazeći u moju kuću, koja je i kuća tvoje braće, išao prositi?«

Odgovori mu blaženi Franjo: »Dapače, gospodine, iskazah vam najveću čast, jer kad podložnik vrši svoju dužnost i iskazuje poslušnost svome gospodaru, čini čast gospodaru svome.« I reče: »Ja moram biti uzor i primjer vašim siromasima, ponajviše jer znam da u ovom Redu braće ima i bit će braće manje po imenu i djelu, koji će se, zarad ljubavi Gospodina Boga i *pomazanja* Duha Svetoga koje *će ih poučiti o svemu* (usp. 1 Iv 2,27), poniziti do sve poniznosti, pokornosti i službe svojoj braći. A ima i bit će među njima i onih koji se, ili od stida ili zbog loša primjera, ne udostoje i neće se udostojati poniziti se i dati se na prošenje i vršenje drugih djela služenja. Zato treba da ja djelom poučim one koji jesu i koji će biti u Redu, *da* u ovom i budućem svijetu *nemaju isprike* (usp. Rim 1,20) pred Bogom. Pa boraveći kod vas, koji ste naš gospodar i apostolski upravitelj, i kod drugih velikaša i bogataša ovoga svijeta, koji me za ljubav Gospodina Boga s velikom odanošću ne samo primate u svoje kuće nego me čak silite da dolazim, neću se stidjeti ići prositi. Štoviše, hoću to držati i smatrati u Bogu najvećom plemenštinom, kraljevskim dostojanstvom i čašću onoga koji

> Premda bijaše Gospodar sviju,
> Radi nas htjede postati sluga svima.
> Pa *premda bijaše bogat* (usp. 2 Kor 8,9)
> I slavan u svom veličanstvu,
> Dođe siromašan i prezren u našoj malenosti.

Stoga hoću da znaju braća sadašnja i buduća kako smatram većom utjehom duše i tijela kad sjedim za stolom siromašne braće i

gledam pred sobom oskudnu milostinju koja se za ljubav Gospodina Boga skuplja od vrata do vrata nego kad sjedim za stolom vašim i drugih bogataša s obiljem raznih jela. Isprošeni je kruh naime sveti kruh koji posvećuje zahvalnost i ljubav Božja, jer kad brat ide prositi, prije mora reći: *Hvaljen i blagoslovljen bio Gospodin Bog* (usp. Ps 112,1.2; Lk 24,53)! Poslije mora reći: Udijelite nam milostinju za ljubav Gospodina Boga.«

Pa zbog ovako izgovorenih riječi blaženoga Franje kardinal je bio ganut i reče mu: »Sinko moj, *čini što je dobro u tvojim očima* (usp. 1 Sam 14,36), *jer Gospodin je s tobom* (usp. 2 Sam 7,3; Lk 1,28) i ti s njim.«

Želja je naime blaženoga Franje bila, kao što je više puta i rekao, kako brat ne smije dugo izbivati od proševine, zbog velike zasluge i da se poslije ne stidi prositi. Čak što je brat u svijetu bio plemenitijega podrijetla i veći, to se više veselio i izgrađivao na njegovu primjeru kad je išao prositi i kad je činio druga djela služenja koja su braća tada činila.

24.
O bratu koji niti je molio niti radio, a dobro je jeo

U početku Reda, kad su braća boravila u mjestu Rivotorto kraj Asiza, bijaše među njima neki brat koji je malo molio, nije radio i nije htio ići u proševinu, a dobro je jeo.

Gledajući to blaženi Franjo dozna po Duhu Svetome da to bijaše tjelesni čovjek i reče mu: »Idi svojim putem, brate parazite, jer želiš izjedati trud svoje braće i biti neradin u Božjem djelu, kao neradina i neplodna pčela koja ne daje prinosa, a izjeda trud i prinos dobrih pčela.«

I tako je on otišao svojim putem, i jer je bio tjelesni čovjek, nije tražio ni našao milosrđe.

25.
Kako je sa žarom pristupio nekom siromahu koji je išao s milostinjom hvaleći Boga

Jednom drugom zgodom, kad je blaženi Franjo boravio u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, neki siromah vrlo duhovan dolazio je ulicom, vraćajući se s milostinjom iz Asiza, i išao je glasno hvaleći Boga s velikom radošću.

A kad se približio crkvi svete Marije, ču ga blaženi Franjo. On odmah s velikim žarom i veseljem iziđe njemu u susret i sretne ga na

ulici. I s velikom radošću ljubeći mu rame na kojemu je nosio torbu s milostinjom, skide torbu s njegova ramena i stavi je na svoje rame i tako je unese u kuću braće i pred braćom reče: »Hoću da moj brat ide i vraća se s milostinjom ovako veseo i radostan i hvaleći Boga.«

26.
Kako mu je od Boga objavljeno da se zovu Manjom braćom i da navješćuju mir i spasenje

Jedanput je blaženi Franjo rekao: »Red i život Manje braće jest jedno *malo stado* (usp. Lk 12,32) koje je Sin Božji u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) zatražio od svoga nebeskog Oca govoreći: »Oče, htio bih da mi u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) stvoriš i daš jedan novi ponizni puk, koji bi bio različit u poniznosti i siromaštvu od svih drugih prije njega i koji bi bio zadovoljan što ima samo mene.«

I reče Otac svome ljubljenom Sinu: »Sine moj, učinjeno je što si tražio.«

Zato govoraše blaženi Franjo kako je Gospodin stoga htio i objavio mu da se zovu Manjom braćom, jer je to narod siromašan i ponizan koji je Sin Božji tražio od svoga Oca, o kojem narodu taj isti Sin Božji kaže u evanđelju: *Ne boj se, stado malo: svidjelo se Ocu vašemu dati vam Kraljevstvo* (Lk 12,32). I opet: Što *god učiniste jednomu od ove moje* manje *braće, meni učiniste* (usp. Mt 25,40). Pa premda je to Gospodin mislio o svim duhovnim siromasima, posebno je ipak prorekao da će u njegovoj Crkvi nastati Red manje braće.

Stoga, kao što je bilo objavljeno blaženom Franji da treba da se zovu Redom manje braće, tako je napisao u prvom Pravilu koje je odnio gospodinu papi Inocentu III. koji ga je potvrdio i odobrio i poslije u konzistoriju svima objavio.

Isto mu je tako i pozdrav koji su braća imala izgovarati Gospodin objavio, kao što je napisao u oporuci: »Gospodin mi objavi da imam kao pozdrav govoriti: *'Gospodin ti dao mir'* (usp. Br 6,26; 2 Sol 3,16)!«

Zato u početku Reda, kad je išao s nekim bratom koji je bio jedan od dvanaestorice prvih, onaj brat pozdravljaše muževe i žene na putu i one u polju govoreći: »Gospodin vam dao mir.« A jer ljudi dotad ne bijahu čuli ni od kojih redovnika takav pozdrav, veoma su se čudili. Štoviše, neki im gotovo s ljutnjom govorahu: »Što znači *taj* vaš takav *pozdrav* (usp. Lk 1,29)*?«* Tako da se onaj brat toga počeo sramiti. Zato reče blaženome Franji: »Dopusti mi da drukčije pozdravljam.«

A blaženi Franjo mu reče: »Pusti ih neka govore jer *ne shvaćaju što je Božje* (usp. 1 Kor 2,14). I nemoj se zbog toga stidjeti, jer će

odsad plemići i prvaci ovoga svijeta tebi i drugoj braći iskazivati štovanje zbog ovoga pozdrava. Nije li naime veliko to što je Gospodin htio imati jedan novi i mali narod, od svih prijašnjih poseban i različit po životu i riječima, koji bi bio zadovoljan da ima jedino njega, najvišega i najslavnijega.«

DRUGO POGLAVLJE

O ljubavi, sućuti i samilosti prema bližnjemu

27.

Kako je iz samilosti prema bratu koji je umirao od gladi jeo s njim, opominjući braću da razborito čine pokoru

Jednom zgodom kad je blaženi Franjo stekao braću i boravio s njima u mjestu Rivotorto kraj Asiza, dogodi se da jedne noći, dok su sva braća počivala, oko ponoći, jedan brat vikaše govoreći: »Umirem! Umirem!« A sva se braća zapanjena i prestrašena probudiše. Ustavši i blaženi Franjo reče: »Ustanite, braćo, i upalite svjetlo!« A kad se svjetlo upali, reče: »Tko je onaj koji reče umirem?« – Odgovori onaj brat: »Ja sam.« – I reče mu: »Što ti je, brate? Kako umireš?« – A on reče: »Umirem od gladi!«

Tada blaženi Franjo odmah naredi da se postavi jelo i, kao čovjek pun ljubavi i razbora, stade jesti s njim da se ne bi stidio jesti sam; a po njegovoj želji jednako su jela i sva braća.

Onaj naime brat i svi ostali bijahu se nedavno obratili Gospodinu i preko mjere su trapili svoje tijelo. A nakon jela reče blaženi Franjo ostaloj braći: »Braćo moja, ovo vam velim da svatko pazi na svoju narav. Pa premda se netko od vas može održati s manje hrane nego drugi, ipak ne želim da se onaj koji treba više hrane upinje slijediti ga u tom, nego motreći svoju narav neka zadovolji tijelu njegovu potrebu kako bi mogao služiti duhu. Kao što se naime moramo čuvati viška hrane koji šteti tijelu i duši, tako i prevelikog odricanja, čak i više, jer Gospodin *hoće milosrđe, a ne žrtvu* (usp. Hoš 6,6; Mt 9,13; 12,7).« I reče: »Predraga braćo, ovo što učinih, to jest što iz ljubavi prema svome bratu jedosmo zajedno s njim da se ne bi stidio jesti sam, prisilila me velika potreba i ljubav da učinim. Ali velim vam da ubuduće neću tako činiti, jer ne bi bilo redovnički ni časno, nego hoću i zapovijedam vam da svaki prema našem siromaštvu udovolji svome tijelu kako mu bude potrebno.«

Prva naime braća i oni koji su dugo vremena pridolazili nakon njih preko mjere su trapili svoje tijelo uzdržavanjem od jela i pića,

bdjenjem, hladnoćom, grubošću odjeće i *radom* (usp. 2 Kor 11,27) svojih ruku. Nosili su ispod odjeće uz tijelo željezne obruče, oklope i veoma krutu kostrijet. Zato sveti otac, smatrajući da se braća zbog toga mogu razboljeti, a neki su se u kratko vrijeme i razboljeli, zabrani na nekom kapitulu da ijedan brat ispod odjeće uz tijelo nosi išta osim tunike.

Mi pak koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) *svjedočimo* (usp. Iv 21,24) o tome da ipak, premda je cijeloga svoga života glede braće bio razborit i umjeren, sama braća glede jela i drugih stvari ni u jedno vrijeme nisu odstupala od mjere siromaštva i časti našega Reda. Sam presveti otac jednako je tako, od početka svoga obraćenja pa sve do konca svoga života, bio strog prema svome tijelu, premda je po naravi bio krhak i u svijetu je mogao živjeti jedino udobno.

Stoga, nekom zgodom, videći da braća već prekoračuju mjeru siromaštva i časti glede jela i svih stvari, u jednoj svojoj propovijedi koju je nekoj braći držao smjerajući na svu braću reče: »Neka braća ne misle kako je mome tijelu potrebno trpljenje. Ali jer treba da ja budem uzor i primjer svoj braći, želim se zadovoljiti s malo siromašne hrane i svim se drugim stvarima služiti u skladu sa siromaštvom, a posve zazirati od skupocjenih i biranih stvari.«

28.

Kako se sažalio nad bolesnim bratom jedući s njim grožđe

Drugi put, dok je blaženi Franjo bio u tom istom obitavalištu, neki brat, duhovan i dugo u Redu, bijaše ondje bolestan i vrlo skrhan.

Dok ga je gledao, blaženi se Franjo *sažali nad njim* (usp. Lk 7,13), pa – budući da su tada braća, i zdrava i bolesna, s velikim veseljem gajila siromaštvo umjesto obilja i u svojim bolestima nisu uzimala lijekove, pa čak ih ni tražila, nego su radije uzimala ono što je tijelu protivno – reče u sebi blaženi Franjo: »Ako bi taj brat ranom zorom jeo zrela grožđa, vjerujem da bi mu koristilo.«

Pa kako je smislio, tako učini. Ustade naime jednoga dana u ranu zoru, potajno zovnu onoga brata i odvede ga u jedan vinograd koji bijaše uz obitavalište. Pa izabra jednu lozu na kojoj bijaše grožđa dobra za jelo i, *sjedeći* uz *lozu* (usp. Mih 4,4) s onim bratom, poče jesti grožđe kako se onaj brat ne bi stidio jesti sam. I dok su jeli, oslobodi se boljke onaj brat pa su skupa hvalili Gospodina.

Otada se onaj brat cijeloga svoga života sjećao njegova milosrđa i ljubavi koju mu je iskazao i učinio presveti otac i s velikom je pobožnošću i lijući suze to češće pripovijedao među braćom.

29.
Kako je razodjenuo sebe i druga da odjene siromašnu staricu

Kad je blaženi Franjo u Celanu, zimi, imao sukno savijeno u obliku kabanice, koje mu je bio posudio jedan prijatelj braće, susrete ga neka starica *proseći milostinju* (usp. Dj 3,2). On smjesta sukno odveza s vrata i, premda bijaše tuđe, dade ga siromašnoj starici govoreći: »Idi i načini sebi tuniku, jer ti je doista potrebna.«

Nasmija se starica i zapanji, iz straha ili veselja, ne znam, uze sukno iz njegovih ruku i, kako ga oklijevanjem ne bi navela da ga zatraži natrag, potrča brže i škarama raspara sukno.

A kad je ustanovila da joj sukno nije dovoljno za tuniku, uteče se prijašnjoj dobrohotnosti svetoga oca izjavljujući mu kako je sukno odveć maleno za tuniku. Svetac pogleda druga koji je na leđima imao isto toliko sukna i reče mu: »Čuješ li što ova sirotica veli? Za ljubav Božju podnosimo studen, a daj ovoj starici to sukno da joj dotekne za cijelu tuniku.«

I odmah dade i drug kao što on bijaše dao. Tako obojica ostadoše goli da se sirotica odjene.

30.
Kako je smatrao krađom ne dati kabanicu onome kojemu je više trebala

Kad se jednom vraćao iz Siene, susretne nekog siromaha i reče drugu: »Treba da kabanicu vratimo siromahu čija je; *posudili* (usp. Lk 6,34) smo je naime dok ne nađemo siromašnijega od sebe.«

A drug se, gledajući potrebu pobožna oca, uporno opirao da opskrbi drugoga zanemarivši njega. Svetac mu reče: »Ja neću *biti kradljivac* (usp. Iv 12,6), jer ubrojilo bi nam se u krađu da je ne dadnemo onome potrebnijemu.« I tako je pobožni otac siromahu darovao kabanicu.

31.
Kako je siromahu dao novu kabanicu uz jedan uvjet

U Celle di Cortona nosio je blaženi Franjo novu kabanicu, koju su za njega braća brižno pribavila. U obitavalište je došao siromah oplakujući mrtvu ženu i *siromašnu* obitelj *ostalu* (usp. Ps 10,4) iza nje.

Iz samilosti prema njemu svetac mu reče: »Ovu ću ti kabanicu dati uz uvjet da je nikome ne dadneš ako ti je ne kupi i dobro ne pla-

ti.« Slušajući to braća potrčaše do siromaha da mu uzmu kabanicu. A siromah, *skupljajući hrabrost* (usp. 2 Ljet 17,6) s lica svetog oca, stisnutim ju je rukama branio kao svoju. Na koncu braća otkupiše kabanicu pobrinuvši se da se siromahu plati odgovarajuća cijena.

32.

Kako je neki siromah snagom milostinje blaženoga Franje svome gospodaru oprostio nepravdu i mržnju

U mjestu Collestrada, općina Peruđa, našao je blaženi Franjo nekog siromaha kojeg je poznavao otprije u svijetu, pa mu reče: »Brate, kako si?« – A on srdito stade proklinjati svoga gospodara govoreći: »Zahvaljujući mom gospodaru, koga *neka Gospodin prokune* (usp. Post 5,29), mogu *biti* samo *loše* (usp. Mt 4,24) jer mi je oteo sve moje!«

A blaženi Franjo vidjevši da on ustraje u smrtnoj mržnji, iz samilosti prema njegovoj duši, reče mu: »Brate, oprosti svome gospodaru za ljubav Božju, da *spasiš svoju dušu* (usp. Est 4,13), pa je moguće da ti on *nadoknadi oteto* (usp. Izl 22,11); inače i svoja si dobra izgubio, a i *dušu ćeš* svoju *izgubiti* (usp. Lk 9,24).« – A on reče: »Uopće ne mogu oprostiti prije nego mi vrati što je oteo.« – Tada mu blaženi Franjo reče: »Evo, dajem ti ovu kabanicu, a tebe molim da oprostiš svome gospodaru za ljubav Gospodina Boga.«

I odmah se ublažilo srce njegovo pa ponukan dobročinstvom oprosti nepravdu svome gospodaru.

33.

Kako je poslao kabanicu siromašnoj ženi bolesnih očiju poput njega

Neka je siromašna žena iz Machilonea došla u Rieti zbog bolesti očiju. A kad dođe liječnik blaženom Franji, reče mu: »Brate, neka žena bolesnih očiju došla je k meni. Ona je tako siromašna da joj ja moram platiti troškove.«

Kad je to čuo, odmah se *sažali nad njom* (usp. Lk 7,13), pa dozva jednog od braće koji bijaše njegov gvardijan i reče mu: »Brate gvardijane, treba da vratimo što je tuđe.« – A on upita: »Što je to tuđe, brate?« – On pak reče: »Ovu kabanicu, koju *smo pozajmili* (usp. Lk 7,13) od one siromašne i bolesne žene, treba da joj vratimo.« – I reče mu njegov gvardijan: »Brate, što ti se čini bolje, to učini.«

Tada blaženi Franjo s veseljem pozva nekog duhovnog čovjeka, svoga prijatelja, i reče mu: »Uzmi ovu kabanicu i dvanaest

kruhova s njom i idi onoj siromašnoj ženi bolesnih očiju koju će ti pokazati liječnik i reci joj: 'Siromašni čovjek kojemu si dala ovu kabanicu zahvaljuje ti na posuđenoj kabanici; *uzmi svoje* '« (usp. Mt 20,14).

Ode dakle on i reče ženi sve što mu bijaše rekao blaženi Franjo. Ona pak, misleći da joj se ruga, reče mu sa strahom i stidom: »*Pusti me na miru* (usp. 1 Sam 20,13); jer *ne znam što govoriš* (usp. Mt 26,70).« On pak položi kabanicu i dvanaest kruhova u njezine ruke. A ona, uvidjevši da govori ozbiljno, sa strahom i poštovanjem primi to veseleći se i hvaleći Gospodina. Pa bojeći se da joj ne bude oduzeto, noću je potajno ustala i radosno se vratila svojoj kući. A blaženi je Franjo već poravnao račune s gvardijanom i svaki mu je dan dok je ostao ondje plaćao dug.

Tako *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) *svjedočimo o* (usp. Iv 21,24) njemu kako je pokazivao toliku ljubav i dobrotu prema bolesnima i zdravima, ne samo prema svojoj braći nego i prema ostalim siromasima, zdravim i bolesnim. On je stvari potrebne za svoje tijelo koje su braća nekoć stjecala s mnogo brige i truda – prije nam se umiljavajući da se zbog toga ne smućujemo – s velikim veseljem nutarnjim i vanjskim davao tim siromasima uskraćujući ih sebi, pa i ako mu bijahu veoma potrebne. I zbog toga mu generalni ministar i njegov gvardijan bijahu zabranili da nijednom bratu ne daje svoje tunike bez njihova dopuštenja. Braća su naime nekad iz pobožnosti tražila od njega tuniku, a on bi im odmah davao. Nekad bi je pak parao pa dio davao, a dio ostavljao sebi, jer je nosio samo jednu tuniku.

34.

Kako je dao tuniku braći koja su je tražila za ljubav Božju

Onda jednom prilikom, dok je išao nekom pokrajinom propovijedajući, susretnu ga dva brata Francuza. Budući da su u njemu našli veliku utjehu, oni na koncu zaiskaše za ljubav Božju od njega tuniku. On pak odmah kad ču za ljubav Božju, skide sa sebe tuniku i dade im, ostavši gol nekoliko sati.

Kad bi se naime od njega što tražilo uz dodatak za ljubav Božju, bilo pojas, bilo tunika, bilo što drugo, nikad nikome nije uskraćivao. Naprotiv, nimalo mu se nije sviđalo, i često je korio braću kad bi ih čuo kako za neku stvar nepotrebno govore za ljubav Božju. Govoraše naime: »Tako je preuzvišena i predragocjena ljubav Božja da je nikad ne bi trebalo spominjati, osim rijetko i u velikoj nuždi, s mnogo poštovanja.«

A jedan od one braće skide sa sebe svoju tuniku i dade mu. Isto tako kad davaše kome tuniku ili njezin dio, podnosio je zbog toga veliku oskudicu i nevolju, jer nije mogao tako brzo imati ili dati načiniti drugu. I to posebno stoga što je uvijek želio imati siromašnu tuniku, iskrpljenu zakrpama, katkad iznutra i izvana. Štoviše nije htio nikad, ili samo rijetko, nositi tuniku od novog sukna, nego bi uzimao od nekog brata njegovu tuniku koju je on već nosio neko vrijeme. Ponekad bi čak od jednog brata uzeo dio njegove tunike, a od drugoga drugi dio. A iznutra, zbog mnogih svojih bolesti i prehlada trbuha i slezene, krpao bi je nekad novim suknom. I tu je mjeru siromaštva držao i opsluživao u svojoj odjeći sve do one godine kad se preselio Gospodinu. Malo dana naime prije njegove smrti, jer je bolovao od vodene bolesti i bio gotovo posve dehidriran, a i zbog više drugih bolesti koje imaše, načiniše mu braća više tunika, da se po potrebi tunika mijenja danju i noću.

35.
Kako je htio siromahu potajno dati komad sukna

Jedanput dođe neki siromah u obitavalište gdje bijaše blaženi Franjo i zaiska od braće, za ljubav Božju, kakav komad sukna. Čuvši to blaženi Franjo reče nekom bratu: »Potraži po kući ako možeš naći kakav komad sukna, pa daj tom siromahu.« A onaj brat pretraživši cijelu kuću reče da ne nalazi.

A da se onaj *siromah* ne bi vratio *praznih ruku* (usp. Sir 29,9), izišao je blaženi Franjo krišom od gvardijana, da mu ne zabrani, uzeo je nožić i sjedeći na skrivenu mjestu počeo rezati jedan komad sa svoje tunike koji je bio prišiven iznutra, htijući ga potajno dati onom siromahu. Ali sluteći to gvardijan je odmah pošao za njim i zabranio mu da dadne. I to ponajviše zato jer tada bijaše velika studen, a on bolestan i jako prehlađen. Reče mu dakle blaženi Franjo: »Ako hoćeš da mu ne dam ovaj komad, treba svakako da se pobrineš da se bratu siromahu dadne neki komad.« I tako ona braća radi blaženoga Franje dadoše siromahu neko sukno od svoje odjeće.

A kad je išao propovijedati po svijetu, išao je bilo pješice, bilo na magarcu kad je počeo pobolijevati, ili na konju u veoma velikoj i krajnjoj nuždi jer inače nije htio jahati, i to tek malo prije svoje smrti. Ako bi mu koji brat pribavio kakvu kabanicu, nije je htio uzeti osim uz uvjet da je može dati bilo kojem siromahu koji ga susretne ili k njemu dođe, čim mu njegov duh *posvjedoči* (usp. Iv 1,7) da mu je nužna.

36.

Kako je bratu Egidiju, prije nego je bio primljen u Red, rekao da svoju kabanicu dadne nekom siromahu

Kad je u početku Reda boravio u mjestu Rivotorto s dvojicom braće koju je tada imao, gle, dođe k njemu iz svijeta neki čovjek imenom Egidije, koji je bio treći brat, da prihvati njegov život.

A kad je ondje boravio nekoliko dana, obučen u sukno koje bijaše iz svijeta na sebi donio, dogodi se da je u ono obitavalište došao neki siromah tražeći milostinju od blaženoga Franje. Okrenuvši se k tome Egidiju blaženi Franjo mu reče: »Podaj bratu siromahu svoju kabanicu.«

On je odmah s velikim veseljem skide sa svojih pleća i dade siromahu. I tada mu se učini kako odmah Gospodin posla novu milost u njegovo srce, jer s *veseljem* svoju kabanicu *bijaše dao* (usp. 2 Kor 9,7) siromahu. I tako primljen od blaženoga Franje uvijek je u kreposti napredovao do najvećeg savršenstva.

37.

O pokori koju je zadao bratu koji je loše sudio o nekom siromahu

Kad je blaženi Franjo radi propovijedanja otišao u neko obitavalište braće blizu Rocce di Brizio, istoga dana kad je imao propovijedati k njemu dođe neki bolesni siromah. Osjećajući prema njemu veliku sućut, stade govoriti svome drugu o njegovu siromaštvu i bolesti. A njegov mu drug reče: »Brate, istina je da on izgleda dosta siromašan, ali možda u cijelome kraju nitko od njega nije željom bogatiji.«

Pa oštro ukoren od blaženoga Franje odmah prizna svoj grijeh. I reče mu blaženi Franjo: »Hoćeš li zbog ovoga izvršiti pokoru koju ti naložim?« – On odgovori: »Rado ću izvršiti.« – I reče mu: »Idi, skini sa sebe svoju tuniku i gol se *pokloni ničice* (usp. Mt 15,25) siromahu, i reci mu kako si sagriješio prema njemu ogovarajući ga, i reci mu da moli za te.«

Ode dakle on i učini sve što mu bijaše rekao blaženi Franjo. Učinivši to ustade i obuče svoju tuniku i vrati se k blaženome Franji. A blaženi Franjo mu reče: »Želiš li znati kako si sagriješio protiv njega, štoviše protiv Krista? Kad vidiš siromaha, moraš vidjeti onoga u čije ime dolazi, to jest Krista, koji je na se uzeo naše siromaštvo i slabost. Ta njegovo siromaštvo i slabost nama je u neku ruku ogledalo u kojemu moramo gledati i promatrati slabost i siromaštvo Gospodina našega Isusa Krista, koje je u svome tijelu ponio za naše spasenje.«

38.
O Novom zavjetu za koji zapovjedi da se dadne siromašnoj ženi, majci dvojice braće

Drugom zgodom, dok se zadržavao u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, neka stara i siromašna žena, koja je u Redu imala dva sina, dođe u obitavalište proseći milostinju od blaženoga Franje.

Blaženi Franjo odmah reče bratu Petru Katanskom, koji je tada bio generalni ministar: »Imamo li možda nešto da damo ovoj našoj majci?« Govoraše naime kako je majka nekog brata majka njegova i sve braće. Odgovori mu brat Petar: »U kući nema ništa što bismo joj mogli dati, jer želi takvu milostinju da od nje može održavati svoje tijelo. U crkvi pak imamo samo jedan Novi zavjet iz kojega čitamo čitanja na jutarnjoj.« U ono vrijeme naime braća nisu imala časoslove i mnogo psaltira.

Reče mu dakle blaženi Franjo: »Podaj našoj majci Novi zavjet da ga proda za svoju potrebu. Čvrsto naime vjerujem kako će se to više svidjeti Bogu i blaženoj Djevici nego da iz njega čitamo.« I tako joj dade. O njemu se naime može reći i napisati što se čita o blaženome Jobu: *Iz utrobe majke moje izašlo je i raslo sa mnom smilovanje* (usp. Job 31,18).

Stoga bi *nama* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) bilo predugo i vrlo teško zapisati i pripovjediti ne samo ono što smo od drugih čuli o njegovoj ljubavi i dobroti prema braći i drugim siromasima nego i ono *što smo vidjeli očima svojim* (usp. 1 Iv 1,1).

TREĆE POGLAVLJE

O SAVRŠENSTVU SVETE PONIZNOSTI I POSLUŠNOSTI U NJEGA I U NJEGOVE BRAĆE

39.
Kako je ustanovio službu poglavara i postavio brata Petra Katanskoga za generalnog ministra

Radi opsluživanja kreposti svete poniznosti, nekoliko godina nakon svoga obraćenja, na nekom kapitulu, pred svom je braćom ustanovio službu poglavara govoreći: »Odsad sam mrtav za vas; ali evo brata Petra Katanskoga kojeg ćemo ja i svi vi slušati.« Pa prostrijevši se pred njim na zemlju obeća mu poslušnost i poštovanje.

Plakala su dakle sva braća i bol je izvijala odveć glasno jauke, budući da im se činilo kako sada na neki način ostaju siročad iza tolikoga oca.

A blaženi otac ustavši *podiže oči k nebu* (usp. Iz 51,6) i sklopljenih ruku reče: »Gospodine, preporučujem ti obitelj koju si mi dosad povjerio. A sada, preslatki Gospodine, jer se ne mogu brinuti za nju zbog bolesti koje ti poznaješ, preporučujem je ministrima. Oni moraju *na dan sudnji* pred tobom, Gospodine, *dati račun* (usp. Mt 12,36) ako koji brat propadne zbog njihova nemara ili loša primjera ili stroga ukora.«

Ostade dakle otada do smrti podložan, poniznije se vladajući u svemu nego ma tko drugi.

40.

Kako je predao i svoje drugove ne htijući imati posebnoga druga

Jednom prilikom predao je svome zamjeniku sve svoje drugove govoreći: »Ne želim se smatrati ovako posebnim zbog povlastice i slobode da imam posebna druga, nego neka me braća prate od obitavališta do obitavališta, kako ih Gospodin nadahne.« I doda: »Već sam vidio jednoga slijepca koji imaše samo jedno psetance kao vodiča na svome putu, ni ja ne želim izgledati bolji od njega.«

Ovo je naime uvijek bila njegova slava da se kanio svake posebnosti i razmetljivosti, *kako bi se u njemu nastanila snaga Kristova* (usp. 2 Kor 12, 9).

41.

Kako se zbog loših poglavara odrekao službe poglavara

Upitan jedanput od nekog brata zašto je tako odnemario braću i predao ih u tuđe ruke, kao da ona njemu nipošto ne pripadaju, odgovori: »Sinovi moji, ja ljubim braću kako mogu, ali da *idu stopama* (usp. 1 Pt 2,21) mojim, ljubio bih ih i više i ne bih se od njih tuđio. Ima naime nekih među poglavarima koji ih vuku na druge stvari, stavljajući pred njih primjere starih i malo mareći za moje opomene. A što i kako oni sada rade, na koncu će biti jasnije.«

A malo poslije, kad ga je pritisla prevelika bolest, u *silini duha* (usp. Ps 47,8) uspravi se u krevetu i povika: »Tko su oni što moj Red i moju braću *ugrabiše iz mojih ruku* (usp. Iv 10,28)? Ako dođem na generalni kapitul, ja ću im pokazati što je moja volja!«

42.
Kako je ponizno pribavljao meso za bolesne i opominjao ih da budu skrušeni i strpljivi

Nije se stidio blaženi Franjo na javnim mjestima u gradovima za bolesna brata iskati mesa. Opominjaše ipak bolesne da strpljivo podnose slabost i da ne prave sablazni kad im u svemu ne bude potpuno udovoljeno.

Zato je u prvom pravilu ovako napisao: Molim svoju bolesnu braću da se u svojim bolestima ne srde i ne bune protiv Boga ili protiv braće. I neka odveć zabrinuto ne traže lijekove, i neka odveć ne teže osloboditi put koja će brzo umrijeti, a neprijatelj je duši. Nego u *svemu neka zahvaljuju* (usp. 1 Sol 5,18) da uzmognu biti onakvi kakve ih Bog želi. Koje naime Gospodin *odredi za život vječni* (usp. Dj 13,48), odgaja ih ostrugama bičeva i bolesti, kao što sam veli: *Koje ljubim, ja korim i kažnjavam* (usp. Heb 12,6; Otk 3,19).

43.
O poniznu odgovoru blaženih Franje i Dominika, kada su zajedno bili upitani žele li da njihova braća u Crkvi budu prelati

Kad su ona dva sjajna svjetlila svijeta, to jest blaženi Franjo i blaženi Dominik, bili zajedno kod ostijskog gospodina, koji je poslije bio papa, i izmjenjivali medene riječi o Bogu, reče im napokon ostijski gospodin: »U prvoj crkvi pastiri i prelati bijahu siromašni i ljudi koji su gorjeli ljubavlju, a ne pohlepom. Zašto dakle od vaše braće ne postavljamo biskupe i prelate da *naukom* i *primjerom* (usp. Tit 2,7) budu iznad svih drugih?«

Nastaje među svecima ponizna i iskrena *prepirka* (usp. Lk 22,24) o odgovoru, i to ne tako da su se otimali o prvenstvo, nego su jedan drugoga gurali naprijed i zahtijevali da odgovori. Napokon pobijedi Franjina poniznost da ne odgovara prvi, a pobijedi i Dominik jer se prvi odgovarajući ponizno pokori.

Odgovarajući dakle reče blaženi Dominik: »Gospodine, moja su braća uzdignuta visoko ako su toga svjesna. A koliko ja mogu, nikad neću dopustiti da postignu drugi sjaj dostojanstva.«

Zatim blaženi Franjo klanjajući se pred spomenutim gospodinom reče: »Gospodine, manjom se moja braća nazvaše stoga da se ne bi usudila *postati većom* (usp. Mt 20,26). Njihov ih poziv uči da ostaju nisko i slijede stope Kristove poniznosti, kako bi napokon po tome, *o ispitu svetih* (usp. Mudr 3,13), bili uzvišeni više od drugih.

Ako naime želite da donose plod u *Crkvi Božjoj* (usp. Fil 3,6), zadržite ih i sačuvajte u stanju njihova poziva. I žestoko ih potisnite naniže ako se uzvise i ne dopustite im da se uspnu do kakve prelature.«

Ovo su bili odgovori svetaca. Kad svršiše, ostijski se gospodin veoma izgradi na odgovorima obojice i neizmjerno *zahvali Bogu* (usp. Dj 27,35).

A kad su obojica zajedno odlazili, zamoli blaženi Dominik svetoga Franju da mu se udostoji darovati pojas kojim se pasao. Blaženi Franjo odbi iz poniznosti, kao što je on molio iz ljubavi. Ipak pobijedi sretna pobožnost molitelja, pa je pojas blaženoga Franje dobiven po silovitosti ljubavi sam blaženi Dominik opasao ispod donje tunike i otada s pobožnošću nosio.

Napokon jedan položi svoje ruke u ruke drugoga i jedan se drugome veoma slatko preporučiše. I reče sveti Dominik svetome Franji: »Volio bih, brate Franjo, da tvoj i moj red postanu jedan i da mi u Crkvi živimo po istom uzoru.«

Kad se napokon rastajahu, reče blaženi Dominik mnogima koji su bili prisutni: »*Uistinu, kažem vam* (usp. Lk 4,25) da bi ovog svetog muža Franju svi redovnici morali nasljedovati, toliko je savršenstvo njegove svetosti.«

44.
Kako je htio da sva braća radi utemeljenja poniznosti služe gubavcima

Blaženi je Franjo od početka svoga obraćenja, *uz suradnju Gospodinovu* (usp. Mk 16,20), kao *mudri graditelj* samoga sebe sazdao *na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24), to jest na najvećoj poniznosti i siromaštvu sina Božjega, nazivajući svoj Red manjom braćom zbog najveće poniznosti.

Stoga je u početku Reda htio da braća borave u bolnicama gubavaca služeći im i da ondje udaraju temelj svetoj poniznosti. Kad su naime u Red dolazili ljudi plemenita i neplemenita roda, među ostalim što im se navješćivalo, govorilo se kako treba da ponizno služe gubavcima i borave u njihovim kućama, kao što stoji u prvom pravilu. Da ništa pod nebom ne žele imati osim svetoga siromaštva po kojem će ih Gospodin hraniti tjelesnom i duhovnom hranom u ovom svijetu, a u budućem će postići nebesku baštinu. I tako je za sebe i za druge udario temelje na najvećoj poniznosti i siromaštvu. Iako naime bijaše veliki poglavar u Crkvi Božjoj, izabra i htjede biti odbačen, ne samo u Crkvi nego i među svojom braćom, premda ovo odbačenje po njegovu mišljenju i želji bijaše pred licem Boga i ljudi njegovo najveće uzvišenje.

45.
Kako je htio da se za sve njegove dobre riječi i djela slava i čast pridaje jedino Bogu

Kad je propovijedao puku u Terniu, na gradskoj ulici, odmah po svršetku propovijedi ustade biskup onoga grada, muž osobito razborit i duhovan, i reče puku: »Otkako je Gospodin osnovao i izgradio svoju Crkvu, uvijek ju je prosvjetljivao svetim muževima koji su je krasili riječju i primjerom. Sada pak, u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18), prosvijetlio ju je ovim siromašnim, neuglednim i neobrazovanim čovjekom Franjom. Zato morate Gospodina zbog toga ljubiti i častiti te se čuvati grijeha; jer *ne učini tako nijednom narodu* (usp. Ps 147,20).«

Rekavši te riječi siđe biskup s mjesta gdje propovijedaše i uđe u biskupsku crkvu. K njemu pristupi blaženi Franjo, pokloni mu se *pavši mu k nogama* (Dj 10,25) i reče: »Uistinu kažem vam, gospodine biskupe, da mi nijedan čovjek nikada na ovom svijetu ne učini toliku čast koliku mi Vi danas učiniste. Drugi ljudi naime kažu: Ovo je svet čovjek, pripisujući slavu i svetost meni, a ne Stvoritelju, Vi pak kao vrstan *odvojiste dragocjeno od bezvrijedna* (usp. Jr 15,19).«

Kad naime blaženi Franjo bijaše hvaljen i nazivan svetim, na takve riječi odgovaraše govoreći: »Još nisam siguran kako ne bih trebao imati sinove i kćeri. U koji god bi naime sat Gospodin meni oduzeo svoje blago koje mi je povjerio, što bi mi drugo preostalo osim tijela i duše koje imaju i nevjernici? Štoviše, moram vjerovati kako bi, da je Gospodin tatu i nevjernu čovjeku povjerio tolika dobra kolika meni, bili Gospodinu vjerniji oni nego ja. Kao što se naime na slici Gospodina i Blažene Djevice naslikanoj na drvu časti Gospodin i blažena Djevica, pa ipak drvo i slika ne pripisuju sebi ništa, tako je i sluga Božji neka slika Božja na kojoj se Bog slavi zbog svoga dobročinstva; ali on, sluga, sebi ništa ne smije pripisati jer je s obzirom na Boga manji nego drvo i slika: štoviše, čisto je ništa. I stoga samo Bogu treba dati *čast i slavu* (usp. Otk 5,13), sebi pak samo stid i smutnju, dokle god živi na ovom jadnom svijetu.

46.
Kako je sve do smrti htio imati jednog gvardijana od svojih drugova i živjeti u podložnosti

A htijući sve do smrti ustrajati u savršenoj poniznosti i pokornosti, mnogo prije svoje smrti reče generalnom ministru: »Hoću da svoju vlast nada mnom povjeriš jednom od mojih drugova da mu se

pokoravam u tvoje ime. Želim naime da zbog dobra poslušnosti u životu i smrti uvijek ostaneš sa mnom.«

Otada pa sve do smrti imao je jednog od svojih drugova za gvardijana kojemu se pokoravao u ime generalnog ministra. Čak je jednom zgodom rekao svojim drugovima: »Ovu mi je milost među ostalima udijelio Gospodin da bih se tako potpuno pokoravao novaku koji bi danas stupio u Red kad bi mi bio određen za gvardijana, kao onome koji je prvi i star po životu i u Redu. Podložnik naime mora promatrati svoga poglavara ne kao čovjeka, nego kao Boga, za čiju je ljubav njemu podložan.« Poslije je rekao: »Nema poglavara u cijelome svijetu koga bi njegovi podložnici poštovali koliko bi Gospodin učinio, da hoću, da mene moja braća poštuju. No ovu mi je milost Gospodin udijelio da želim biti zadovoljan svime kao onaj koji je u Redu manji.«

Ovo *smo* pak *vidjeli očima svojim* (usp. 1 Iv 1,1) *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18); kao što i sam svjedoči: kad mu neka braća ne bi udovoljila u njegovim potrebama ili bi mu rekla neku riječ zbog koje se čovjek obično smuti, odmah bi išao na molitvu. A po svom se povratku ničega nije htio sjećati niti je ikada govorio: »Taj mi nije udovoljio ili taj mi je rekao takvu riječ.«

I u tome je ustrajao. Što se više približavala smrt, to je brižnije gledao kako bi mogao u svakoj poniznosti, siromaštvu i savršenstvu svih vrlina živjeti i umrijeti.

47.
O savršenu načinu poslušnosti kojemu je on poučavao

Govoraše presveti otac svojoj braći: »Predraga braćo, zapovijed izvršite na prvu riječ, a ne čekajte da se ponovi što vam se kaže. Ne ispričavajte se naime nikakvom nemogućnošću makar mislili da je u zapovijedi ima, jer ako bih vam ja naredio što iznad vaše snage, sveta poslušnost neće izgubiti na snazi«.

48.
Kako je savršeno poslušnoga usporedio s mrtvim tijelom

Jednom pak prilikom, sjedeći sa svojim drugovima, ovako je uzdahnuo:

»Jedva na cijelome svijetu postoji neki redovnik
koji se dobro pokorava svome poglavaru!«

Drugovi mu odmah rekoše: »Reci nam, oče, koja je poslušnost savršena i najveća?« A on odgovarajući ovako je opisao istinski i savršeno poslušnoga u liku mrtvoga tijela: »Uzmi mrtvo tijelo i stavi ga kamo hoćeš. Vidjet ćeš kako se ono pokrenuto ne opire, stavljeno ne mrmlja, ostavljeno ne protivi se. Pa ako bude postavljeno na stolicu, neće gledati uvis, nego dolje; ako bude stavljeno na grimiz, bit će dvostruko bljeđe. A onaj se pravo pokorava koji ne prosuđuje zašto biva maknut, ne brine se kamo će biti stavljen, ne traži da se premjesti. Promaknut na službu ostaje uobičajeno ponizan; više hvaljen, više se smatra nedostojnim.«

Čisto i jednostavno, zapovjedi, a ne molbe smatraše svetom poslušnošću. Vjerovao je da je najveća poslušnost ona u kojoj ništa nemaju *tijelo i krv* (usp. Mt 16,17) i po kojoj se po božanskom nadahnuću ide među nevjernike, bilo radi probitka bližnjih bilo iz želje za mučeništvom. Nju pak zahtijevati smatraše da je Bogu veoma milo.

49.
Kako je opasno prebrzo zapovjediti pod poslušnost i ne pokoriti se zapovijedi pod poslušnost

Stoga je blaženi otac smatrao kako rijetko treba zapovijedati pod poslušnost i kako ne treba udar groma biti prvi, nego posljednji: »Ne treba se, reče, brzo laćati mača.« Za onoga pak tko se zapovijedi pod poslušnost ne pokori žurno *govoraše da niti se Boga boji niti za čovjeka mari* (usp. Lk 18,2–4), ako nema nužna razloga da odugovlači.

Ništa nije istinitije od toga. Vlast zapovijedanja naime u nepromišljena zapovjedatelja što je drugo doli mač u ruci bijesnoga? A što je beznadnije od redovnika koji za poslušnost ne mari i prezire je?

50.
Kako odgovori braći koja su ga nagovarala da traži povlasticu po kojoj bi mogli slobodno propovijedati

Neka braća rekoše blaženome Franji: »Oče, ne vidiš li da nam biskupi ponekad ne dopuštaju da propovijedamo i puštaju nas da više dana ostajemo besposleni u nekom kraju prije nego možemo navješćivati riječ Gospodnju. Bilo bi bolje da glede toga od gospodina pape izmoliš povlasticu, a bilo bi i na *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9).«

On im odgovori s velikim ukorom govoreći: »Vi ste manja braća! Ne poznajete Božju volju i ne dopuštate mi da obratim cijeli svijet, kako Bog hoće. Ja naime želim po svetoj poniznosti i poštovanju obratiti prvo prelate: kad oni vide naš svet život i ponizno poštovanje prema njima, molit će vas da propovijedate i obraćate puk, a njega će pozivati na propovijed, bolje nego vaše povlastice koje će vas navoditi na oholost. Pa ako budete slobodni *od svake pohlepe* (usp. Lk 12,15) i navedete puk na to da crkvama vrati njihova prava, sami će vas moliti da ispovijedate njihov puk premda se za to ne morate brinuti; ako se naime obrate, lako će naći ispovjednike. Ja pak za se od Gospodina želim ovu povlasticu da od čovjeka nikad nemam neku povlasticu osim da svima iskazujem poštovanje i po poslušnosti svetom Pravilu sve obraćam više primjerom nego riječju.«

51.

O načinu koji su tada braća držala u međusobnom mirenju kad bi jedan drugoga uzrujao

Tvrdio je kako je Gospodin u ovo *posljednje vrijeme poslao* (usp. Jdt 18; Iv 1,6) Manju braću da onima koji su obavijeni tminom grijeha pokazuju primjere svjetla. Govoraše kako se *ispunja najugodnijim mirisima* (usp. Izl 29,18; Iv 12,3) i *maže* jakošću *skupocjene pomasti* (usp. Mt 26,7) kad *sluša o velikim djelima* (usp. Dj 2,11) svete braće raštrkane po svijetu.

Dogodi se nekom prilikom da jedan brat, pred nekim plemićem s otoka Cipra, na drugoga brata *sipaše riječi* (usp. Job 18,2) uvrede. Kad zamijeti svoga brata time malo smućena, odmah žarko želeći sebe kazniti uze magarećeg izmeta pa ga stavi u svoja usta da ga zubima zdrobi govoreći: »Izmet neka prevrće jezik koji je na brata moga *izlio otrov* (usp. Izr 23,32) srdžbe!« A onaj čovjek, gledajući to zapanjen, ode veoma ganut, pa je otad sebe i sve svoje stavio na raspolaganje volji braće.

Ovoga su se dakle sva braća običavala pridržavati da bi, ako bi tko od njih kada drugome rekao riječ uvrede ili smutnje, odmah *pavši ničice* (usp. 2 Mak 10,4) ljubio nogu uvrijeđenu bratu i ponizno molio oproštenje. Radovao se sveti otac zbog takvih stvari kad je slušao kako njegovi sinovi sami na sebi izvode primjere svetosti i blagoslovima *vrijednima da se posve prihvate* (usp. 1 Tim 1,15) obasipaše onu braću koja su *riječju ili djelom* navodila grešnike *na* (usp. Kol 3,17) ljubav prema Kristu; želio je naime da njegovi sinovi budu istinski slični njemu po *žaru* duše, kojim on *bijaše* savršeno *ispunjen* (usp. Dj 5,17).

52.

Kako se Krist potužio bratu Leonu, drugu blaženoga Franje, na nezahvalnost i oholost braće

Jednom Gospodin Isus Krist reče bratu Leonu, drugu blaženoga Franje: »Brate Leone, ja tugujem nad braćom.« – Brat ga Leon upita: »Zbog čega, Gospodine?« – A Gospodin reče: »Zbog triju stvari: jer ne spoznaju moja dobročinstva koja im tako izdašno i obilno udjeljujem, kao što znaš, pa jer *ne siju, neće ni žeti* (usp. Lk 12,24); jer *cijeli dan* mrmljaju i *besposleni* (usp. Mt 20,6) su; jer često jedni druge izazivaju na srdžbu, ne vraćaju se ljubavi i ne opraštaju nepravdu koju primaju.«

53.

Kako ponizno i istinito odgovori nekom doktoru Reda propovjednika koji ga pitaše o riječi Pisma

Kad je boravio u Sieni, dođe k njemu neki doktor svetog bogoslovlja iz Reda propovjednika, muž doista ponizan i veoma duhovan. Pa kad je neko vrijeme s blaženim Franjom raspravljao o riječima Gospodnjim, upita ga spomenuti učitelj o onoj riječi Ezekijelovoj: »Ako *ne opomeneš bezbožnika* zbog njegove bezbožnosti, dušu ću njegovu *tražiti iz tvoje ruke* (usp. Ez 3,18).« Reče naime: »Znam mnoge, dobri oče, koji su u smrtnom grijehu, a ja im ne naviještam njihovu bezbožnost: zar *će se iz* moje *ruke tražiti duše* (usp. Ez 3,18) njihove?«

Njemu blaženi Franjo ponizno reče kako je neznalica pa zato više dolikuje da sam od njega bude poučen nego da odgovara o smislu Pisma. Tada onaj ponizni učitelj doda: »Brate, premda sam od nekih mudraca čuo izlaganje o ovoj riječi, ipak bih rado o ovome čuo tvoje mišljenje.« – Reče dakle blaženi Franjo: »Ako riječ treba općenito shvatiti, ja je ovako shvaćam: da *sluga Božji* u samom sebi mora tako gorjeti i sjati, kako bi svjetlom *primjera* i jezikom svetog *razgovora* (usp. 1 Tim 4,12) sve bezbožnike ukorio. Tako *će*, velim, sjaj njegova života i miris njegove svetosti svima *navijestiti* njihove *zloće* (usp. Ez 3,19).«

I tako veoma poučen onaj doktor odlazeći reče drugovima blaženoga Franje: »Braćo moja, bogoslovlje ovoga muža, oslonjeno na čistoću i razmatranje, jest *orao koji leti* (usp. Job 9,26); naša pak znanost *trbuhom puže po tlu* (usp. Post 3,14).«

54.

O poniznosti i miru koji treba čuvati s klericima

Premda je blaženi Franjo htio da njegovi sinovi *budu u miru sa svim ljudima* (usp. Rim 12,18) i da se svima pokazuju malenima, ipak ih je riječju poučio i primjerom im pokazao da pred klericima budu najviše ponizni.

Govoraše naime: »Poslani smo *u pomoć* (usp. Ps 69,2; Dn 10,13) klericima *za spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9) da ono što u njih nedostaje mi dopunimo. Svatko će naime *primiti plaću* ne prema vlasti, nego *prema trudu* (usp. 1 Kor 3,8). Znajte, braćo, da je Bogu najdraže dobro duša, a njega možemo bolje postići u miru nego u neslozi s klericima. A ako oni priječe spas naroda, Bogu *pripada odmazda*, i on će im *platiti u svoje vrijeme* (usp. Pnz 32,35): i stoga *pokoravajte se* (usp. 1 Pt 2,13) prelatima da ne bi, koliko *je do vas* (usp. Rim 12, 18), nastala opaka revnost. Ako budete *sinovi mira* (usp. Lk 10,6), pridobit ćete i kler i puk, a to je *Bogu ugodnije* (usp. 1 Pt 2,5) nego da pridobijete samo puk sablaznivši kler. Pokrivajte, reče, njihove pogreške i nadomještajte njihove mnogobrojne nedostatke; a *kad to izvršite* (usp. Lk 17,10), budite ponizniji.«

55.

Kako je ponizno od opata Svetoga Benedikta iz Asiza dobio crkvu svete Marije Anđeoske i htio da braća ondje uvijek ponizno borave i žive

Uviđajući blaženi Franjo kako Gospodin želi *umnožiti broj* (usp. Dj 6,7) braće, reče im: »Predraga braćo i sinci moji, vidim kako nas Gospodin hoće umnožiti. Stoga smatram kako je dobro i pobožno da dobijemo od biskupa, ili od kanonika svetoga Rufina, ili od opata Svetoga Benedikta neku crkvu, gdje bi braća mogla moliti svoje časove i uz nju imati samo neku malu i siromašnu kuću izgrađenu od gline i pruća, gdje bi braća mogla spavati i raditi. Ovo naime obitavalište nije časno ni dovoljno braći nakon što ih Gospodin želi umnožiti, a ponajviše jer ovdje nemamo crkve gdje bi braća mogla moliti svoje časove. A ako neki brat umre, ne bi bilo časno sahraniti ga ovdje ni u crkvi svjetovnih klerika.« *I bijaše drag taj govor svoj* (usp. Jš 22,33) braći.

Ode dakle k asiškom biskupu i izloži mu prethodne riječi. Biskup mu reče: »Brate, nemam nikakve crkve koju bih vam mogao dati.« To isto odgovoriše i kanonici.

Tada ode k opatu Svetoga Benedikta na Monte Subasio i izloži mu iste riječi. A opat, ganut dobrotom i posavjetovavši se sa svojim

monasima, uz suradnju božanske milosti i volje, prepusti blaženome Franji i njegovoj braći crkvu svete Marije Porcijunkulske, kao jednu od manjih i siromašnijih koje su imali. I reče opat blaženome Franji: »Evo, brate, uslišali smo što si tražio. A ako Gospodin umnoži ovu vašu družbu, želimo da ovo obitavalište bude glavno svima vama.«

I svidje se prijedlog (usp. Dj 6,5) blaženome Franji i njegovoj braći; i veoma se razveselio blaženi Franjo zbog obitavališta prepuštena braći, ponajviše zbog imena crkve Kristove Majke i jer bijaše tako malena i siromašna crkva; a također i zbog toga što se zvala Porcijunkulom, što je bilo znakom da mora biti majka i glava siromašne Manje braće:[2] zvaše se naime Porcijunkula jer se onaj kraj od starine nazivaše Porcijunkulom.

Stoga govoraše blaženi Franjo: »Zbog toga nije htio Gospodin da ijedna druga crkva bude dodijeljena braći ni da prva braća tada sagrade nanovo crkvu, nego da imaju upravo nju, jer je u ovome ispunjeno neko proročanstvo dolaskom Manje braće.«

Pa iako bijaše siromašna i već gotovo porušena, ipak su dugo vremena ljudi grada Asiza i svega onoga kraja prema toj crkvi gajili najveću pobožnost i gaje ju sve do danas i svaki se dan ta pobožnost povećava. Stoga čim su braća otišla onamo da ondje borave, gotovo svakodnevno *umnožavaše* Gospodin njihov *broj* (usp. Dj 6,7), pa se miris njihove svetosti čudesno proširio po cijeloj dolini Spoleta i po mnogim dijelovima svijeta. A od starine se nazivaše Sveta Marija Anđeoska jer se ondje, kako se priča, češće čulo pjevanje anđela.

Pa iako su je opat i njegovi monasi prepustili bez obveze blaženome Franji i njegovoj braći, ipak je blaženi Franjo, kao dobar i iskusan učitelj, htijući *svoju kuću*, to jest svoj Red, utemeljiti *na* čvrstoj *stijeni* (usp. Mt 7,24), to jest na najvećem siromaštvu, godišnje slao spomenutom opatu i monasima jednu košaricu ili kanticu punu ribica zvanih bjelice crvenperke u znak veće poniznosti i siromaštva; da braća nemaju nikakva vlastitog obitavališta i da ne borave u nekom obitavalištu koje ne bi bilo u posjedu drugih, tako da braća nikada nemaju vlast prodati ga ili otuđiti na bilo koji način. A kad su braća godišnje nosila ribice monasima, oni im, zbog poniznosti blaženoga Franje koji je to činio od svoje volje, davahu jednu posudu punu ulja.

A *mi* koji *bijasmo s* (usp. 2 Pt 1,18) blaženim Franjom *svjedočimo* (usp. Iv 21,24) kako on, vrlo uvjerljivo, reče o onoj crkvi da mu je ondje objavljeno kako među svim crkvama na svijetu koje Blažena Djevica ljubi, zbog mnogih čudesnih znakova koje je Gospodin ondje pokazao, onu crkvu najnježnije ljubljaše. I zbog toga je otada uvijek prema njoj imao najveće poštovanje i pobožnost. Pa da je se

2 *Portiuncula* je naime umanjenica od latinskog *portio* tj. dio, predio.

braća uvijek u svojim srcima sjećaju, na svojoj je samrti u oporuci napisao da sva braća slično čine. U vrijeme oko svoje smrti naime pred generalnim ministrom i drugom braćom reče:

»Obitavalište svete Marije od Porcijunkule hoću namrijeti i ostaviti braći kao oporuku, da se braća uvijek spram nje odnose s najvećom pobožnošću i poštovanjem.

To su i stara naša braća činila: premda je naime ono obitavalište sveto, preljubljeno i više od drugih izabrano od Krista i slavne Djevice, ipak su njezinu svetost čuvali neprekidnom molitvom i šutnjom danju i noću. Pa ako su kadgod govorili nakon roka određena za šutnju, govorili su s najvećom pobožnošću i čašću samo ono što se tiče slave Božje i *spasenja duša* (usp. 1 Pt 1,9). A ako bi se dogodilo da netko počne *govoriti* beskorisne i *isprazne riječi* (usp. Mt 12,36), premda se to rijetko događalo, odmah bi od drugog brata bio opomenut.

Mrtvili su, dakako, svoje tijelo *mnogim postovima i bdjenjima, studeni i golotinjom* (usp. 2 Kor 11,27) te *radom* svojih *ruku* (usp. Ps 127,2). Mnogo su puta naime, da ne stoje besposleni, pomagali siromašnim ljudima na njihovim njivama, a oni su im poslije davali kruh za ljubav Božju. Tim i drugim vrlinama posvećivali su obitavalište i same sebe čuvali u svetosti. A poslije, zbog braće i svjetovnjaka koji su se u onom obitavalištu sabirali više nego što je običaj, jer su i braća hladnija u molitvi i kreposnim djelima i slobodnija u izgovaranju *ispraznih riječi* (usp. Mt 12,36) i novosti ovoga svijeta nego obično, ovo obitavalište nije u tolikoj časti i pobožnosti kako je dosad obično bilo i kako bih želio.«

Kad reče te riječi, blaženi Franjo odmah s velikim žarom zaključi govoreći: »Hoću dakle da ovo obitavalište bude uvijek neposredno pod vlašću generalnog *ministra* i *sluge* (usp. Mt 20,26.27), da se tako može više brinuti i skrbiti kako bi ona obitelj ondje bila sveta i dobra.

Klerici za nj neka se biraju iz cijeloga Reda od bolje, svetije i časnije braće, i oni koji znaju bolje moliti časoslov, da bi ih ne samo svjetovnjaci nego i druga braća gledali i slušali rado i s velikom pobožnošću.

A oni koji će njima služiti neka se biraju od braće laika, svetih, razboritih, poniznih i časnih ljudi. Želim pak da nijedna osoba niti ijedan brat ulazi u ono obitavalište osim generalnog ministra i braće koja im služe. A oni sami neka ne govore ni s kojom osobom osim s braćom koja im služe i s ministrom kad ih posjeti. Želim jednako tako da im braća laici koji im služe nikad ne govore *isprazne riječi* (usp. Mt 12,36), ni novosti ovoga svijeta, niti išta što ne bi bilo korisno njihovim dušama. I zbog ovoga posebno hoću da nitko ne ulazi u ono obitavalište, kako bi oni bolje sačuvali svoju čistoću i

svetost i kako se u onom obitavalištu nipošto ne bi događalo ili govorilo što beskorisno, nego da se cijelo ono obitavalište čuva čistim i svetim uz himne i hvale Gospodinu.

A kad koji od one braće preseli ka Gospodinu, želim da generalni ministar umjesto njega onamo pošalje drugog svetog brata, gdje god on bio. Ako se naime druga braća nekad udalje od čistoće i časti, želim da to obitavalište bude blagoslovljeno i uvijek ostane ogledalo i dobar primjer cijelome Redu i neka vrsta svjetiljke *pred prijestoljem Božjim* (usp. Otk 4,5) i Blažene Djevice, svjetiljka što uvijek *gori i svijetli* (usp. Iv 5,35), te se po njoj Gospodin smiluje manama i grijesima sve braće i uvijek čuva i štiti ovaj Red i svoj nasad.«

56.
O poniznu poštovanju koje pokazivaše prema crkvama metući ih i čisteći

Kad je jednom prilikom boravio u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, a braće je još uvijek bilo malo, išao je blaženi Franjo po selima i crkvama u okolici grada Asiza navješćujući i propovijedajući ljudima da čine pokoru, i nosio je metlu da mete prljave crkve: mnogo se naime žalostio blaženi Franjo kad je vidio neku crkvu ne onako čistu kako željaše.

I stoga bi uvijek kad bi svršio propovijed skupio sve prisutne svećenike na nekom udaljenu mjestu, da ne bi čuli svjetovnjaci, i propovijedaše im o spasu duša, a ponajviše o tome da brižljivo čuvaju čistima crkve, oltare i sve što spada na slavljenje božanskih tajna.

57.
O seljaku koji ga je zatekao kako ponizno mete crkvu pa se obratio, ušao u Red i bio sveti brat

A kad uđe u jednu crkvu u nekom selu asiškoga kraja, stade je ponizno mesti i čistiti. I odmah se raširi glas o njemu po čitavu selu; rado su ga naime oni ljudi gledali i još radije slušali. A kad je to čuo neki čudesno jednostavan seljak koji oraše na svojoj njivi, imenom Ivan, odmah pođe k njemu i nađe ga kako ponizno i pobožno mete crkvu. I reče mu: »Brate, daj mi metlu jer ti želim pomoći.« I uzevši metlu iz njegove ruke pomete preostali dio.

Pa dok su zajedno sjedili, reče on blaženome Franji: »Brate, dugo već imam želju služiti Bogu, a posebno otkad sam čuo glas o tebi i tvojoj braći, ali ne znadoh kako da dođem k tebi. Sada pak, pošto se svidje Gospodinu da te vidim, hoću činiti što god odrediš.«

Promatrajući njegov žar razveseli se blaženi Franjo u Gospodinu, ponajviše jer tada imaše malo braće, a činilo mu se kako bi taj zbog svoje jednostavnosti i čistoće trebao biti dobar redovnik. I reče mu: »Brate, ako želiš s nama dijeliti život i društvo, treba da se razvlastiš od svega svoga što možeš bez sablazni imati i *dadneš* to *siromasima* (usp. Mt 19,21), po savjetu svetoga evanđelja, jer to su isto učinila sva moja braća koja su mogla.«

Čuvši to, smjesta ode na njivu gdje bijaše ostavio volove i ispregne ih. Pa dovede jednoga pred blaženoga Franju govoreći mu: »Brate, toliko sam godina služio svome ocu i svima u svojoj kući: pa premda je malen ovaj dio moga nasljedstva, hoću ovoga vola uzeti kao svoj dio i dati ga siromasima, kako se tebi učini bolje.«

A kad vidješe njegov otac i njegova braća, koja još bijahu malena, da ih hoće napustiti, počeše svi iz njegove kuće tako snažno plakati i tako bolne glase s plačem puštati da se blaženi Franjo smilova, jer je obitelj bila brojna i nejaka. I reče im blaženi Franjo: »Pripravite jelo za sve nas pa jedimo svi zajedno i nemojte plakati jer ću vas veoma razveseliti.« Oni pak smjesta pripremiše i svi su skupa jeli u veliku veselju.

A nakon jela reče im blaženi Franjo: »Ovaj sin vaš želi služiti Bogu, i zbog toga se ne morate žalostiti, nego veoma mnogo veseliti. Vama pak, ne samo pred Bogom nego i pred ovim svijetom, uračunat će se u veliku čast i korist duše i tijela, jer se od vašega tijela časti Bog; a sva naša braća bit će vaši sinovi i braća. Pa jer je Božje stvorenje i želi služiti svome Stvoritelju, komu služiti znači kraljevati, ne mogu i ne smijem ga vratiti vama. Ali da u njemu imate utjehu, hoću da se on razvlasti od ovoga vola u korist vas kao siromaha, premda bi ga po evanđelju morao *dati* drugim *siromasima* (usp. Mt 19,21).« I utješiše se svi zbog riječi blaženoga Franje, a najviše se razveseliše zbog vola koji im bi vraćen, jer bijahu veoma siromašni.

A jer se blaženomu Franji veoma sviđala čista i sveta jednostavnost u sebe i u drugih, čim ga obuče u odjeću Reda, vodio ga je ponizno sa sobom kao svoga druga. Bijaše on naime tako jednostavan da se smatrao obvezanim na sve što je činio blaženi Franjo. Stoga kad bi blaženi Franjo stajao u nekoj crkvi ili na nekom mjestu da se moli, on ga je želio gledati da se posve s njim uskladi u svim činima i pokretima. Tako ako bi blaženi Franjo pokleknuo, ili *dizao ruke prema nebu* (usp. Pnz 32,40), ili pljuvao, ili kašljao, ili uzdisao, i sam je sve isto činio. A kad je to blaženi Franjo opazio, poče ga zbog ovakve jednostavnosti s velikim veseljem koriti. On mu odgovori: »Brate, ja sam obećao činiti sve što ti činiš i stoga treba da se u svemu s tobom izjednačim.« A blaženi se Franjo ovome čudio i čudesno veselio vidjevši da je tako čist i jednostavan.

On pak poslije stade u svim vrlinama i dobru vladanju toliko napredovati da su se blaženi Franjo i sva druga braća veoma divili zbog njegova savršenstva. A nakon kratka vremena umro je u onom svetom napredovanju u vrlinama. Stoga poslije blaženi Franjo s mnogo radosti duše i tijela pred braćom pripovijedaše o njegovu obraćenju, nazivajući ga ne bratom Ivanom, nego svetim Ivanom.

58.
Kako je kaznio sebe jedući iz zdjelice s gubavcem, jer ga je bio posramio

A blaženi Franjo vrativši se u Svetu Mariju Porcijunkulsku nađe ondje brata Jakova Priprostoga s nekim gubavcem u samim čirevima. Njemu je naime blaženi Franjo bio preporučio toga gubavca i sve druge, jer bijaše neke vrste njihov liječnik, i rado je njihove rane doticao, mazao i liječio. Tada su naime braća boravila u bolnicama gubavaca.

Reče dakle blaženi Franjo bratu Jakovu gotovo koreći ga: »Ti ne bi smio tako voditi braću kršćane jer nije časno ni za tebe ni za njih.« Premda je naime htio da im služi, ipak nije htio da vodi izvan bolnice one koji bijahu u mnogim ranama, jer su ljudi od takvih obično veoma zazirali, a sam brat Jakov bijaše tako jednostavan da iđaše s njima od bolnice sve do crkve svete Marije, kao što bi išao s braćom. A same je gubavce blaženi Franjo zvao braćom kršćanima.

Rekavši to, blaženi Franjo odmah ukori sebe, smatrajući da se gubavac zastidio zbog ukora koji bijaše uputio bratu Jakovu. Htijući dati zadovoljštinu Bogu i gubavcu, prizna stoga svoj grijeh bratu Petru Katanskome, koji onda bijaše generalni ministar. I reče: »Želim da mi potvrdiš pokoru koju sam izabrao učiniti zbog ove pogreške i da mi nipošto ne proturječiš.« – On odgovori: »Brate, učini što si odlučio.« Njega je naime brat Petar toliko poštovao i bojao ga se da mu se nije usuđivao proturječiti, premda je često zbog toga trpio.

Tada blaženi Franjo reče: »Ovo je moja pokora, da naime skupa s bratom kršćaninom jedem iz iste zdjelice.«

Kad dakle sjeđaše za stolom blaženi Franjo s gubavcem i drugom braćom, stavljena je jedna zdjelica između blaženoga Franje i gubavca. Onaj naime gubavac bijaše sav u čirevima i odvratan, i imaše veoma skvrčene i od krvi nabrekle prste kojima uzimaše komad iz zdjelice, tako da je kad ih stavljaše u zdjelicu tekla u nju krv i sukrvica s prstiju. A brat Petar i ostala braća gledajući to veoma se ražalostiše, ali se ne usuđivahu ništa reći zbog straha i poštovanja prema svetome ocu.

Onaj koji je vidio napisa i svjedoči o tome (usp. Iv 19,35; 21,24).

59.

Kako je riječima poniznosti đavle u bijeg natjerao

Jednom zgodom otišao je blaženi Franjo u crkvu svetoga Petra u Bovaru, blizu grada Trevi u Spoletskoj dolini; s njim je išao i brat Pacifik, koji se dok bijaše u svijetu nazivaše kraljem stihova, plemić i dvorski učitelj pjevanja.

Ona pak crkva bijaše napuštena. Reče dakle blaženi Franjo bratu Pacifiku: »Vrati se u bolnicu gubavaca jer želim ove noći ovdje ostati sam, a sutra se ranom zorom vrati k meni.«

A kad ostade ondje sam i izmoli povečerje i druge časove, htio je ležati i spavati, ali nije mogao. Njegov se pak duh poče bojati, a tijelo tresti i osjećati napasti đavla. Pa odmah iziđe iz crkve i prekriži se govoreći: »U ime Boga svemogućega kažem vam, đavli, da na mome tijelu izvršite što god vam bude dano od Gospodina Isusa Krista, jer sam pripravan sve podnijeti. Budući da je dakle najveći neprijatelj kojega imam moje tijelo, *kaznit ćete me na* mome *protivniku* (usp. Lk 18,3) i najgorem neprijatelju.«

I odmah one napasti sasvim iščezoše pa, vrativši se na *mjesto* gdje *ležaše, zaspa* (usp. 1 Sam 3,2.9) u miru.

60.

O viđenju brata Pacifika u kojem je vidio i čuo kako se Luciferovo prijestolje čuva za poniznoga Franju

A kad je svanulo (usp. Iv 21,4), vrati se k njemu brat Pacifik. Tada je blaženi Franjo stajao pred oltarom u molitvi. A brat ga Pacifik čekaše izvan kora, moleći se isto tako pred raspelom. A kad se poče moliti, podignut je i ugrabljen na nebo – *da li u tijelu ili izvan tijela, samo Bog* (usp. 2 Kor 12,2.3) zna – i vidje u nebu mnogo prijestolja; među njima vidje jedno uzvišenije i slavnije od drugih, sjajno i *urešeno svakovrsnim dragim kamenjem* (usp. Otk 21,19). Pa diveći se njegovoj ljepoti *stade u sebi razmišljati* (usp. Dn 4,16) o tome čije je to prijestolje. I odmah *začu glas što mu govoraše* (usp. Dj 9,4): »Ovo je prijestolje bilo Luciferovo, a umjesto njega na njemu će sjediti ponizni Franjo.«

A kad dođe k sebi, odmah iziđe van k njemu blaženi Franjo; *k nogama* mu *padne* (usp. Dj 10,25) onaj brat raširivši ruke u znaku križa. Pa gledajući ga kao da već u nebu boravi na onom prijestolju, reče mu: »Oče, oprosti mi i moli Boga da mi se smiluje i oprosti mi moje grijehe.« A blaženi Franjo *ispruživši ruku* (usp. Mt 14,31)

podiže ga; i odmah *spozna* kako *je* nešto u molitvi *vidio* (usp. Lk 1,22). Izgledao je naime sav promijenjen, a govoraše blaženome Franji ne kao onome koji živi u tijelu, nego kao onome koji već u nebu kraljuje.

Poslije pak, jer nije htio blaženome Franji reći viđenje, poče mu govoriti riječi kao izdaleka, i među ostalim reče mu: »Što misliš o samom sebi, brate?« – Odgovori i reče mu blaženi Franjo: »Čini mi se da sam veći grešnik nego netko tko je u ovom svijetu.« I odmah bi rečeno duši brata Pacifika: »Po tome možeš znati *da je bilo istinito viđenje* (usp. Dn 8,26) koje si vidio, jer kao što je Lucifer zbog svoje oholosti bio zbačen s onog prijestolja, tako će Franjo zbog svoje poniznosti zaslužiti da bude uzvišen i sjedi na njemu.«

61.
Kako se dao gol pred narodom voditi na užetu vezanu o vrat

Jednom prilikom, kad se malo bio oporavio od neke svoje vrlo teške bolesti, učinilo mu se kako je u onoj bolesti dobio nešto malo posebne hrane premda je malo jeo, pa ustade jednoga dana, dok ga još ne bijaše pustila četverodnevna groznica, i dade sazvati puk grada Asiza na trg, na propovijed.

A kad svrši propovijed, zapovjedi puku da nitko odande ne odlazi dok se ne vrati k njima. Potom uđe u katedralu svetoga Rufina s mnogo braće i s bratom Petrom Katanskim, koji je bio kanonik te crkve i prvi generalni ministar izabran od blaženoga Franje, i reče tome bratu Petru, zapovijedajući mu pod poslušnost da bez protivljenja učini što god mu rekne. Odgovori mu brat Petar: »Brate, niti mogu niti smijem što htjeti ili činiti glede sebe i tebe osim što ti odrediš.«

Svukavši dakle svoju tuniku, blaženi Franjo mu zapovjedi da ga gola pred narodom vodi na pojasu vezanu o njegov vrat sve do mjesta gdje je propovijedao. A drugom bratu zapovjedi da uzme jednu zdjelicu punu pepela i uzađe na mjesto gdje je propovijedao, pa kad bude doveden do onoga mjesta, da prospe onaj pepeo na njegovu glavu. On mu se u tome ipak ne pokori zbog prevelike sućuti i ljubavi koja ga obuze spram njega. A brat Petar, uzevši pojas privezan o njegov vrat, vukao ga je za sobom kako mu bijaše zapovjedio. On je pak plakao veoma jako, a druga su braća s njim lijevala suze najveće sućuti i gorčine.

A kad je tako gol pred pukom doveden do mjesta gdje je propovijedao, reče: »Vi i svi koji po mome primjeru ostavljaju svijet i stupaju u Red i život braće, vjerujete da sam svet čovjek; ali Bogu i

vama ispovijedam kako sam u ovoj svojoj bolesti jeo meso i mesnu juhu.« I počeše gotovo svi nad njim plakati od prevelike ljubavi i sućuti, ponajviše jer tada bijaše zimsko vrijeme i vrlo jaka studen, a još ga ne bijaše pustila četverodnevna groznica.

I udarajući se u svoja prsa optuživahu sami sebe govoreći: »Ovaj svetac, za čiji život znamo da je svet, toliko se stideći svojega tijela za opravdanu i očitu potrebu sebe optužuje. K tome ga čak zbog prevelikog odricanja i strogosti koju čini svome tijelu od početka svoga obraćenja Kristu gledamo živa u tijelu već gotovo mrtvom. Što ćemo činiti mi jadnici koji smo cijelo vrijeme svoga života živjeli i dalje živimo po *požudama tijela* (usp. Ef 2,3)?«

62.
Kako je htio da svi znaju za svaku utjehu koju je primalo njegovo tijelo

Isto tako, drugom zgodom, u nekom samotištu u četrdesetnici svetoga Martina zbog svojih bolesti kojima ulje bijaše odveć štetno jeo je jela začinjena mašću. Kad je po svršetku četrdesetnice propovijedao brojnom puku, u prvoj riječi propovijedi reče im: »Vi ste došli k meni s velikom pobožnošću vjerujući da sam svet čovjek, ali ispovijedam Bogu i vama kako sam u ovoj četrdesetnici jeo jela začinjena mašću.«

Štoviše, gotovo uvijek kad bi jeo kod nekih svjetovnjaka ili kad bi mu braća nečim ugodila tijelu zbog njegovih bolesti, odmah u kući i izvan kuće, pred braćom i svjetovnjacima koji to nisu znali, otvoreno govoraše: »Takva sam jela jeo.« Nije naime htio skrivati od ljudi što Bogu bijaše bjelodano. Slično bi također, gdje god bi i pred kojim god redovnicima i svjetovnjacima njegov duh takla oholost ili isprazna slava ili druga mana, odmah pred njima to priznavao otvoreno i bez ikakva prikrivanja. Stoga jedanput reče svojim drugovima: »U pustim i drugim mjestima gdje boravim želim živjeti tako kako bih živio da me svi ljudi gledaju. Ako naime misle da sam svet čovjek, a ne bih živio životom koji dolikuje svetu čovjeku, bio bih licemjer.«

Stoga kad je jedan od njegovih drugova, koji je bio gvardijan, zbog bolesti slezene i prehlade trbuha htio ispod njegove tunike prišiti malo lisičje kože uz slezenu i trbuh, ponajviše jer tada vladaše velika studen, odgovori mu blaženi Franjo: »Ako želiš da pod tunikom imam lisičju kožu, izvana mi na tuniku stavi jedan komad te kože, kako bi svi ljudi po tome znali da i iznutra imam lisičju kožu.« I dade da mu se tako napravi, ali kratko ju je nosio iako mu bijaše veoma potrebna.

63.
Kako je smjesta optužio sebe zbog isprazne slave koju je osjetio dajući milostinju

Kad je išao po gradu Asizu, neka siromašna starica zamoli od njega milostinju za ljubav Božju, a on joj odmah dade kabanicu koju imaše na leđima. I smjesta, bez oklijevanja, prizna pred onima koji su išli s njim da je zbog toga osjetio ispraznu slavu.

I toliko drugih primjera sličnih ovima o njegovoj veoma velikoj poniznosti *vidjeli smo* i *čuli* (usp. 1 Iv 1,1) *mi* koji *smo* živjeli *s njime* (usp. 2 Pt 1,18), što ne možemo pripovjediti ni govorom ni pismom.

A ovo je osobito i najviše nastojao blaženi Franjo da pred Bogom ne bude licemjer. Pa iako mu je zbog njegovih bolesti često bila potrebna posebna hrana, ipak je gledao da o sebi braći i drugima uvijek pruža dobar primjer. Stoga je strpljivo podnosio svaku oskudicu, kako bi svima oduzeo razlog za negodovanje.

64.
Kako je na samom sebi opisao stanje savršene poniznosti

Kad se približavalo vrijeme kapitula, blaženi Franjo reče svome drugu: »Mislim da ne bih bio manji brat da nisam u stanju o kojem ti govorim: evo, braća me s velikim poštovanjem i pobožnošću pozivaju na kapitul pa, ponukan njihovom pobožnošću, idem s njima na kapitul. A oni sabravši se mole me da navijestim riječ Božju i propovijedam im. I digavši se propovijedam im kako me *pouči Duh Sveti* (usp. Lk 12,12).

A po svršetku propovijedi pretpostavimo da svi viču protiv mene: *Nećemo da se* ti *zakraljiš nad nama* (usp. Lk 19,14), nisi naime rječit kako dolikuje i odveć si jednostavan i neznalica. I veoma se stidimo imati tako jednostavna i prezrena poglavara nad sobom, stoga se ubuduće ne usuđuj zvati našim poglavarom! I tako me izbacuju uz ukor i pogrdu. Ne mislim dakle da sam manji brat ako se, kad me podcjenjuju i sramotno izbacuju ne htijući da budem njihov poglavar, ne radujem na isti način kao kad me poštuju i časte, jednako se ponašajući u oba slučaja radi njihova napretka i koristi. Ako se naime razveselim kad me uzdižu i časte zbog njihova napretka i pobožnosti, u čemu se ipak može kriti opasnost po moju dušu, mnogo se više moram radovati i veseliti zbog napretka i spasa svoje duše kad me kore, pri čemu je sigurna korist po dušu.«

65.
Kako je ponizno htio ići u daleke krajeve, kao što bijaše poslao drugu braću te kako je poučio braću da ponizno i pobožno idu po svijetu

Po svršetku onoga kapitula na kojemu su mnoga braća bila poslana u neke prekomorske pokrajine, ostavši s nekom braćom, blaženi Franjo im reče: »Predraga braćo, ja treba da budem uzor i primjer svoj braći. Ako sam dakle poslao braću u daleke krajeve da podnose napore i sramotu, glad i žeđ i druge nevolje, pravo je i sveta poniznost traži da i ja isto tako idem u neku daleku pokrajinu, kako bi braća strpljivije podnosila protivštine kad čuju da i ja to isto podnosim. Idite dakle i molite Gospodina da mi dadne da izaberem onu pokrajinu koja je više njemu na slavu i za napredak duša i dobar primjer našega Reda.

Običavaše naime sveti otac, kad je htio ići u neku pokrajinu, prije *moliti Gospodina* i slati braću da mole, kako *bi* Gospodin *upravio* (usp. Jdt 12,8) njegovo srce da ide onamo kamo se njemu više svidi. Odoše dakle braća moliti pa se po svršetku molitve vratiše k njemu. On im odmah s veseljem reče: »*U ime* Gospodina našega *Isusa Krista* (usp. Dj 3,6) i slavne Djevice, majke njegove, i svih svetih, izabirem pokrajinu Francusku u kojoj je puk katolički, ponajviše stoga što među drugim katolicima veliko štovanje iskazuju Tijelu Kristovu koje veoma ljubim. Zbog toga ću s njima vrlo rado boraviti.«

Blaženi Franjo je naime gajio toliko poštovanje i pobožnost prema Tijelu Kristovu te je htio da se napiše u Pravilu kako mu braća u pokrajinama u kojima borave imaju posvećivati veliku pažnju i brigu. Također imaju opominjati klerike i svećenike da Tijelo Kristovo odlažu na dobro i dolično mjesto, a ako oni to zanemare, neka to braća čine.

Htio je također da se u Pravilo stavi kako braća imena Gospodnja ili one riječi kojima se vrši pretvorba, gdje god ih nađu loše i nedolično odložene, moraju skupiti i dolično odložiti časteći Gospodina u riječima njegovim. Pa premda to nije napisao u Pravilu, jer ministri nisu smatrali dobrim da se to braći zapovjedi, ipak je u svojoj oporuci i drugim svojim spisima htio braći o tome priopćiti svoju volju.

Čak je jednom prilikom htio slati neku braću po svim pokrajinama s mnogo lijepih i čistih posudica, pa gdje god nađu Tijelo Kristovo nedolično odloženo, da ga časno stave u one posudice. Neku je drugu braću također htio slati po svim pokrajinama s dobrim i lijepim kalupima da prave dobre i čiste hostije.

Kad je dakle blaženi Franjo birao onu braću koju je htio povesti sa sobom, reče im: »U ime Gospodnje, idite na put ponizno i čas-

no *dva* po *dva* (usp. usp. Mk 6,7) i ponajvećma u strogoj šutnji od jutra do trećeg časa, moleći Boga *u srcima svojim* (usp. Kol 3,16), a *isprazne* i beskorisne *riječi* (usp. Mt 12,36) *neka se ne spominju među vama* (usp. Ef 5,3). Pa premda hodate, neka ipak vaš razgovor bude tako ponizan i doličan kao da ste u samotištu ili u ćeliji. Gdje god smo naime i kamo god išli, uvijek imamo sa sobom ćeliju: ta brat tijelo naša je ćelija, a duša je pustinjak koji boravi unutra, u ćeliji, da moli Boga i o njemu razmatra. Stoga ako duša ne ostane na miru u svojoj ćeliji, malo koristi redovniku ćelija rukom načinjena.«

A kad dođe u Firencu, nađe ondje gospodina Hugolina, biskupa ostijskog, koji je poslije bio papa Grgur. Kad je on od blaženoga Franje čuo kako želi ići u Francusku, zabrani mu da ide govoreći: »Brate, neću da ideš na onu stranu planina jer u Rimskoj kuriji ima mnogo prelata koji bi rado spriječili dobra tvoga Reda. Ja pak i drugi kardinali koji taj Red ljubimo radije ćemo ga štititi i pomagati mu ako ostaneš u okviru ove pokrajine.«

A blaženi Franjo mu reče: »Gospodine, kad sam poslao drugu svoju braću u daleke pokrajine, velika mi je moja sramota ako ostanem u ovim pokrajinama, a ne budem *suzajedničar u nevoljama* (usp. Otk 1,9) koje će oni trpjeti radi Gospodina!« A gospodin biskup mu reče gotovo koreći ga: »Zašto si poslao svoju braću tako daleko da umiru od gladi i podnose druge nevolje?« – Odgovori mu blaženi Franjo s velikim žarom i *duhom proročkim* (usp. Otk 19,10) govoreći: »Gospodine, mislite li kako je Gospodin poslao braću samo radi ovih pokrajina? Ali kažem vam po istini, kako je Gospodin izabrao i poslao braću radi napretka i spasa duša svih ljudi ovoga svijeta; i bit će prihvaćeni ne samo u zemljama vjernika nego i u zemljama nevjernika i pridobit će mnoge duše.«

I zadivi se gospodin biskup ostijski njegovim riječima potvrđujući kako on govori istinu. I tako mu ne dopusti da on pođe u Francusku, nego blaženi Franjo posla onamo brata Pacifika s mnogo druge braće. On se pak vrati u Spoletsku dolinu.

66.

Kako pouči neku braću da duše lopova pridobivaju poniznošću i ljubavlju

Razbojnici koji se skrivahu po šumama i pljačkahu ljude prolaznike dođoše jednom u neko samotište braće, iznad mjesta Borgo San Sepolcro, tražeći kruha. Neka braća govorahu da nije dobro davati im milostinju, drugi pak davahu iz samilosti potičući ih na pokoru.

U međuvremenu u ono obitavalište dođe blaženi Franjo. Njega braća upitaše je li dobro davati im milostinju. I reče im blaženi Franjo: »Ako učinite kako vam reknem, *ufam se u Gospodina* (usp. Ps 10,1) da ćemo pridobiti njihove duše. Idite dakle i pribavite dobra kruha i dobra vina i odnesite im u šumu gdje borave. I vičite govoreći: Braćo razbojnici, dođite k nama jer smo braća, i nosimo vam dobra kruha i dobra vina! Oni će smjesta doći. Vi pak prostrite plahtu po zemlji pa stavite na nju kruh i vino i služite ih ponizno i veselo dok ne pojedu. A nakon jela navijestit ćete im riječ Božju. I na koncu ćete od njih za ljubav Božju prvo tražiti ovo: da vam svakako obećaju kako neće nikoga ubiti i kako neće nijednoj osobi činiti zlo. Ako naime sve odjednom zamolite, neće vas poslušati. I zbog vaše poniznosti i ljubavi oni će vam odmah obećati. A drugoga dana, zbog dobra obećanja, odnesite im s kruhom i vinom jaja i sira i služite ih dok ne pojedu. A nakon jela recite im: *Zašto ovdje stojite vazdan* (usp. Mt 20,6) da umrete od gladi i podnosite toliko protivština. A time činite toliko zla, s voljom i iz nužde, čime ćete upropastiti svoje duše ako se ne obratite Gospodinu. Bolje je da Gospodinu služite, i on će vam na ovom svijetu udijeliti što je potrebno za tijelo, a na koncu *će spasiti vaše duše* (usp. Jak 1,21). – Tada će ih Gospodin nadahnuti da se obrate zbog vaše poniznosti i ljubavi koju im iskažete.«

Učiniše dakle braća sve kako im reče blaženi Franjo. A oni razbojnici, po Božjoj milosti i milosrđu, poslušaše i izvršiše doslovce, od točke do točke, sve što braća od njih ponizno zatražiše. Čak zbog poniznosti i prijateljstva braće prema njima počeše i oni braći ponizno služiti, noseći na svojim ramenima drva sve do samotišta, i napokon neki od njih stupiše u Red. Drugi pak, *ispovijedajući svoje grijehe* (usp. Mt 3,6), činili su pokoru za učinjeno polažući zavjet u ruke braće kako ubuduće žele živjeti od *rada svojih ruku* (usp. 1 Kor 4,12; Ef 4,28) i nikad neće činiti slične stvari.

67.
Kako od đavolskog šibanja spozna kako se Bogu više sviđa da prebiva u siromašnim i poniznim obitavalištima nego s kardinalima

Jednom je zgodom blaženi Franjo išao u Rim da posjeti gospodina ostijskog. Pa pošto je ostao nekoliko dana s njim, posjeti i gospodina kardinala Leona, koji je blaženom Franji bio vrlo odan. A jer tada bijaše zimsko vrijeme i posve neprikladno za hodanje, zbog studeni, vjetrova i kiša, Leon ga zamoli da nekoliko dana ostane s njim i umjesto jednog siromaha od njega dobiva hranu s drugim

siromasima koji su svakodnevno jeli u njegovoj kući. A ovo reče jer znadeše da blaženi Franjo želi uvijek biti primljen kao siromah gdje god je bio gost, iako ga gospodin papa i kardinali s veoma velikom odanošću i poštovanjem primahu i štovahu kao sveca. I doda: »Dat ću ti dobru kuću na osami, gdje ćeš moći moliti i jesti ako htjedneš.«

Tada brat Anđeo Tancredi, koji bijaše jedan od dvanaestorice prve braće, koji je također boravio s rečenim kardinalom, reče blaženome Franji: »Brate, ima ovdje blizu jedan toranj veoma prostran i na osami, gdje bi mogao boraviti kao u samotištu.« Kad ga blaženi Franjo vidje, svidje mu se veoma, pa vrativši se gospodinu kardinalu reče mu: »Gospodine, možda ću ostati kod vas nekoliko dana.«

I vrlo se razveseli gospodin kardinal. Ode dakle brat Anđeo i u tornju *pripravi mjesto* (usp. Iv 14,2) za blaženoga Franju i njegova druga. A jer blaženi Franjo ne htjede odande sići dokle god je boravio kod kardinala niti je htio da k njemu tko ulazi, obeća i naredi brat Anđeo da se njemu i drugu svaki dan nosi hrana.

A kad je otišao onamo blaženi Franjo sa svojim drugom, prve noći kad je htio ondje spavati, dođoše đavli i jako ga išibaše. Pa dozvavši svoga druga reče mu: »Brate, đavli me veoma jako išibaše i zato hoću da ostaneš uza me jer se ovdje bojim boraviti sam.« I one noći ostade uza nj drug njegov; sav se naime tresao blaženi Franjo kao čovjek koji ima groznicu. Stoga su cijelu noć obojica probdjeli.

U međuvremenu govoraše blaženi Franjo svome drugu: »Zašto su me đavli išibali i zašto *im je* od Gospodina *dana vlast* (usp. Otk 9,3; 13,5.7) da mi naude?« I reče: »Đavli su redarstvenici Gospodina našega. Kao što naime vlast šalje svoga redarstvenika da kazni onoga koji je pogriješio, tako Gospodin preko svojih redarstvenika – to jest preko đavola koji su u toj službi njegove sluge – *kori i kažnjava koga* god *ljubi* (usp. Izr 3,12; Heb 12,6). Mnogo puta naime ne znajući griješi i savršen redovnik. Stoga kad ne zna za svoj grijeh, po đavlu biva kažnjen, da unutra i izvana dobro vidi i upozna ono čime je zgriješio. Koje naime Gospodin ljubi nježnom ljubavlju, ništa na njima u ovom životu ne ostavlja nekažnjeno. Ja pak *po milosrđu* i milosti *Božjoj* (usp. Rim 12,1) ne znam da sam u čemu zgriješio što ispovijeđu i zadovoljštinom nisam popravio. Štoviše, po svome milosrđu Bog mi je udijelio ovaj dar da o svemu čime mu se mogu svidjeti ili ne svidjeti u molitvi dobivam jasnu spoznaju. Ali možda me je sada kaznio po svojim redarstvenicima jer će moja braća koja idu po svijetu podnoseći glad i mnoge nevolje i druga braća koja borave u samotištima i siromašnim kućama, kad čuju da boravim kod gospodina kardinala – premda mi gospodin kardinal rado čini milosrđe i mome je tijelu potrebno prihvatiti ovaj odmor – moći imati povoda da mrmljaju protiv mene govoreći: Mi podnosimo toliko protivština, a on ima svoju utjehu! A ja im uvijek

moram davati dobar primjer jer sam im radi toga dat. Više se naime braća izgrađuju kad s njima boravim u siromašnim obitavalištima nego u drugim kakvim i strpljivije podnose svoje nevolje kad čuju da i ja to isto podnosim.«

Ovo je dakle bilo najveće i trajno nastojanje našega oca: da *svima* uvijek *pruža dobar primjer* (usp. Iv 13,15; Tit 2,7) i drugoj braći oduzme povod da mrmljaju o njemu. I zbog toga je, zdrav i bolestan, trpio toliko i tako da se ne bi mogla suzdržati od suza sva braća koja bi znala, kao *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) sve do dana njegove smrti, koliko god bi puta to čitala ili dozivala u sjećanje. I sve bi nevolje i oskudicu podnosila s većom strpljivošću i veseljem.

Siđe dakle blaženi Franjo s tornja ranom zorom i otiđe gospodinu kardinalu i pripovjedi mu sve što mu se dogodilo i što bijaše podnio sa svojim drugom. Čak mu reče: »Ljudi smatraju da sam svet čovjek, a evo đavli me izbaciše iz zatvora!« I veoma se s njim veselio gospodin kardinal. Pa ipak, jer ga je znao i poštovao kao sveca, nije mu htio proturječiti kad ondje nije htio ostati.

I tako se blaženi Franjo pozdravivši se s njim vrati u samotište Fonte Colombo kod Rietia.

68.

Kako je ukorio braću koja su htjela ići putem svoje mudrosti i znanja, a ne putem poniznosti, i prorekao im obnovu i povratak Reda u prvotno stanje

Dok je blaženi Franjo bio na kapitulu u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, koji je nazvan kapitul na rogožinama jer su ondje bila obitavališta samo od rogožine, a bilo je ondje pet tisuća braće, mnoga braća mudraci i znanstvenici pođoše gospodinu ostijskom koji bijaše ondje i rekoše mu: »Gospodine, želimo da nagovorite brata Franju neka slijedi savjete mudre braće i neka se kadšto dade voditi od njih.« I navodili su pravila blaženoga Benedikta, Augustina i Bernarda koja uče da se uredno živi tako i tako.

Kad je gospodin kardinal sve to prenio blaženome Franji u vidu opomene, blaženi ga Franjo, ništa mu ne odgovarajući, uze za ruku i odvede k braći sabranoj na kapitulu; i ovako je u žaru i snazi Duha Svetoga progovorio braći: »Braćo moja, braćo moja, Bog me pozvao na put jednostavnosti i poniznosti, i taj mi je put uistinu pokazao za me i za one koji mi žele vjerovati i slijediti me. I stoga ne želim da mi spominjete neko pravilo, ni svetoga Benedikta, ni svetoga Augustina, ni svetoga Bernarda, ni neki put i uzor življenja osim onoga koji mi je Gospodin milosrdno pokazao i darovao. I

reče mi Gospodin kako hoće da budem jedna nova luda u ovom svijetu: i nije nas htio voditi drugim putem, nego tim znanjem. A po vašem znanju i mudrosti Gospodin će vas smesti. Ja se pak ufam u redarstvenike Gospodnje da će vas po njima kazniti Bog; i još ćete se ukoreni vratiti u svoje stanje, hoćete nećete.«

Tada se kardinal zadivi veoma i ništa ne odgovori, a sva se braća veoma pobojaše.

69.

Kako je unaprijed znao i prorekao da će znanje nužno biti povod urušavanja Reda i kako je zabranio jednom od drugova da teži za propovijedanjem

Veoma se žalostio blaženi Franjo ako se zanemarivala krepost, a tražilo *znanje koje nadima* (usp. 1 Kor 8,1; 13,4), osobito ako *svatko* nije ustrajavao *u* onom *zvanju u kojem je bio pozvan* (usp. 1 Kor 7,20.24) od početka. Govoraše naime: »Braća moja koju vodi želja za znanjem u *dan nevolje* (usp. Hoš 9,7) naći će svoje ruke prazne. Stoga hoću da se oni više snaže krepostima, da kad dođe *vrijeme nevolje* (usp. Ps 36,39), sa sobom *u tjeskobi* imaju *Gospodina* (usp. 2 Ljet 15,4). *Doći će* naime *nevolja* (usp. Ps 21,12; Izr 1,27) u kojoj će se knjige, beskorisne za bilo što, bacati kroz prozore i u zapećke.«

Nije ovo govorio jer mu se čitanje Svetoga pisma ne bi sviđalo, nego da sve odaleči od suvišne brige za učenjem. Htio je naime da oni radije budu dobri u ljubavi nego neznalice željne znanja.

Predosjećao je također vremena koja će uskoro doći, a u koja će, unaprijed je znao, *znanje koje nadima* (usp. 1 Kor 8,1; 13,4) nužno biti povod za urušavanje. Stoga je nekoga od svojih drugova koji se nekoć jako trudio oko propovijedanja, ukazavši mu se nakon svoje smrti, ukorio i to mu zabranio, a zapovjedio mu da nastoji ići putem poniznosti i jednostavnosti.

70.

Kako će oni koji u vrijeme buduće nevolje uđu u Red biti blagoslovljeni, a oni koji budu prokušani bit će bolji od svojih prethodnika

Govoraše blaženi Franjo: »*Doći će vrijeme* (usp. Ez 7,12) kad će ovaj dragi Božji Red lošim primjerima loše braće biti tako ozloglašen da će se stidjeti izići pred javnost!

One pak koji u to vrijeme dođu da se obuku u habit Reda vodit će jedino djelovanje Duha Svetoga, a *tijelo i krv* neće ih nikakvim

grijehom (usp. Mt 16,17) okaljati, i bit će uistinu *od Gospodina blagoslovljeni* (usp. Ps 115,12). Pa ako pri njima i ne bude djela koja to zaslužuju, ipak će na njih, ako *ohladi ljubav* (usp. Mt 24,12) koja čini da sveci žarko djeluju, doći beskrajne kušnje. I koji u ono vrijeme budu nađeni prokušani, bit će bolji od svojih prethodnika.

Jao pak onima koji zbog same slike i prilike redovničkoga zajedništva sebi plješću, a pouzdavajući se u svoju mudrost i znanje budu nađeni neradini – to jest da se ne vježbaju u kreposnim djelima, na putu križa i pokore, u čistu opsluživanju evanđelja koje po zavjetu moraju opsluživati čisto i jednostavno! – Oni se naime neće postojano oduprijeti napastima koje Gospodin dopušta radi kušnje izabranih. A *koji budu prokušani* i priznati, *primit će vijenac života* (usp. usp. Jak 1,12), na koji ih u međuvremenu potiče zloća odbačenih.«

71.

Kako odgovori svome drugu koji ga upita zašto nije korio zastranjivanja koja su se u Redu događala u njegovo vrijeme

Jedan drug blaženoga Franje jedanput mu reče: »Oče, oprosti mi, jer ono što ti hoću reći već je više njih pretresalo.« Pa reče: »Ti znaš kako je nekoć po milosti Božjoj cijeli Red cvao u čistoći savršenstva, kako su sva braća s velikim žarom i brigom u svemu opsluživala sveto siromaštvo. U svetim i siromašnim građevinama i namještaju, u malim i siromašnim knjigama i odjeći, i kao što u tome, i u svim drugim vanjskim stvarima jednodušno su žarko željeli brižno držati sve što spada u naš zavjet, poziv i dobar primjer svima. Tako su bili jednodušni i u ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kao ljudi uistinu apostolski i evanđeoski.

Sada pak, unatrag kratka vremena, poče se ova čistoća i savršenstvo vrlo različito preinačavati, makar mnogi govore i ispričavaju braću zbog mnoštva, govoreći kako zbog toga braća ne mogu to opsluživati. Štoviše, mnoga su braća došla do tolikoga sljepila da smatraju kako se više ovim nego prvotnim stavovima puk izgrađuje i obraća na pobožnost, pa im se čini kako zbog toga časnije žive: prezirući i ništa ne cijeneći put svete jednostavnosti i siromaštva koji je bio početak i temelj našega Reda. Stoga mi gledajući to čvrsto vjerujemo kako ti se to ne sviđa, ali se veoma čudimo zašto ti to podnosiš i ne koriš ako ti se ne sviđa.«

Odgovori blaženi Franjo i reče mu: »Gospodin ti oprostio, brate, jer mi se želiš suprotstaviti i protiviti te me uplesti u ono što ne spada na moju službu. Dokle god sam naime bio poglavar braći, a oni ostali u svome pozivu i zavjetu, premda sam od početka svoga

obraćenja uvijek bio bolestan, s malo brige sam im služio primjerom i riječju. Ali pošto sam vidio kako je Bog *umnožio broj* (usp. Dj 6,7) braće, a oni zbog mlakosti i manjka duha počeše skretati s prava i sigurna puta kojim su obično išli, pa hodeći širim *putem koji vodi* (usp. Mt 7,13) u smrt nisu pazili na svoj poziv, zavjet i dobar primjer i nisu htjeli na moje propovijedanje, opominjanje i dobar primjer koji sam im neprestano pokazivao napustiti opasan i smrtonosan put kojim su udarili, povjerio sam poglavarstvo nad Redom i upravu Gospodinu i ministrima. Stoga, premda sam se u vrijeme kad sam se odrekao dužnosti poglavarstva nad braćom ispričavao pred braćom na generalnom kapitulu kako zbog svojih bolesti ne mogu o njima voditi brigu, ipak sada radi njihove utjehe i koristi ne bih htio da imaju ikojeg ministra osim mene sve do dana moje smrti kad bi braća htjela ići po mojoj volji. Kad naime vjeran i dobar podložnik spoznaje i opslužuje volju svoga poglavara, malo se o njemu poglavar mora brinuti. Toliko bih se čak veselio dobru braće radi njihova i svoga dobitka da mi ne bi bilo mrsko služiti im makar ležao u krevetu bolestan, jer je moja dužnost, to jest dužnost poglavara, samo duhovna, to jest suzbijati, duhovno koriti i popravljati mane. A budući da mane ne mogu koriti i ispravljati propovijedanjem, opominjanjem i primjerom, ne želim postati krvnik da kažnjavam i bičujem, kao vlasti ovoga svijeta.

Ja se naime *pouzdajem u Gospodina* (usp. Ps 10,1) da će nevidljivi neprijatelji, koji su redarstvenici Gospodnji za kažnjavanje u ovom i budućem svijetu već kazniti one koji krše zapovijedi Božje i zavjet svoga zvanja i učinit će da ih kore ljudi ovoga svijeta na njihovu pogrdu i sramotu, i tako će se vratiti k svome pozivu i zvanju.

Pa ipak, sve do dana svoje smrti neću prestati barem primjerom i dobrim djelom poučavati braću *da hode putem* koji mi Gospodin *pokaza* (usp. 1 Kr 8,36); a ja sam im ga već pokazao, i poučio ih riječju i primjerom, da *nemaju isprike* (usp. Rim 1,20) pred Gospodinom pa da ja pred Bogom ne moram više o njima *polagati račun* (usp. Lk 16,2).«

[UMETAK]

Ove dolje riječi napisa brat Leon, drug i ispovjednik svetoga Franje, bratu Konradu iz Offide, rekavši da ih ču iz usta blaženoga Franje, a taj isti brat Konrad ispriča ih u Svetome Damjanu kod Asiza.

Sveti Franjo stajaše iza propovjedaonice crkve svete Marije Anđeoske u molitvi dižući ruke k nebu i vapijaše Kristu da ima milosrđa s pukom zbog goleme nevolje koja se imala dogoditi. A Gospodin reče: »Franjo, ako želiš da imam milosrđa s kršćanskim pukom,

učini za me ovo: daj da tvoj Red ustraje u onom stanju u koje je postavljen, jer od svega svijeta meni ništa drugo nije ostalo. A ja tebi obećavam da iz ljubavi prema tebi i tvome Redu neću dopustiti da se svijetu dogodi ikakva nevolja. Ali ti kažem da će oni neizbježno odstupiti s ovoga puta na koji sam ih postavio. I izazvat će me na toliku srdžbu da ću ustati protiv njih, zovnut ću đavle i dati im svu vlast koju htjednu; a oni će takvu sablazan staviti između njih i svijeta da neće biti nikoga tko će moći nositi tvoj habit osim po šumama. A kad svijet izgubi vjeru u tvoj Red, neće više ostati svjetlosti, jer *sam* postavio njih za *svjetlost svijeta* (usp. Mt 5,14).«

A sveti Franjo reče: »Od čega će živjeti moja braća koja će stanovati u šumama?« – Reče Krist: »Ja ću ih hraniti kao što sam hranio sinove Izraelove *manom u pustinji* (usp. Pnz 8,16; Iv 6,31), jer će ti i takvi biti dobri i tada će se vratiti u prvotno stanje u kakvom Red bi osnovan i započet.«

72.

Kako se molitvama i suzama ponizne i jednostavne braće obraćaju duše, za koje se čini da se obraćaju zbog znanja i propovijedanja drugih

Presveti otac nije htio da njegova braća budu željna znanja i knjiga, nego je htio i preporučivao im da se utvrđuju u svetoj poniznosti i slijede čistu jednostavnost, svetu molitvu i gospođu siromaštinu, na čemu su gradila prva sveta braća, pa govoraše kako je to jedino siguran put do vlastitoga spasenja i izgradnje drugih; jer nam je Krist, na čije smo nasljedovanje pozvani, jedino taj put pokazao i njemu nas poučio jednako riječju i primjerom.

Sam naime blaženi otac, predviđajući buduće stvari, doznavaše po Duhu Svetome i mnogo puta govoraše braći kako će mnoga braća izgrađujući druge zanemariti svoj poziv, to jest svetu poniznost, čistu jednostavnost, molitvu i pobožnost i gospođu našu Siromaštinu, i dogodit će im se da će zbog onoga čime se, kako misle, više natapaju, to jest napunjaju pobožnošću, raspaljuju ljubavlju i prosvjetljuju spoznajom Boga – zbog shvaćanja Pisma – zbog toga ostati unutra hladni i prazni. I tako se neće moći vratiti k prvotnome zvanju jer su vrijeme življenja prema svome pozivu izgubili u ispraznu i krivu nastojanju. I bojim se *da im se ne oduzme* ono *što se čini da imaju* (usp. Mt 25,29) jer posvema zanemariše ono što im bijaše dano, to jest držati i slijediti svoj poziv. Pa govoraše: »Ima mnogo braće koja sve svoje nastojanje i svu svoju brigu ulažu u stjecanje znanja, zanemarujući svoj sveti poziv, lutajući duhom i tijelom izvan puta poniznosti i svete molitve: kad oni puku održe propovijed i

doznaju kako se zato neki izgrađuju i obraćaju na pokoru, nadimlju se i uzdižu sebe zbog tuđega djela i dobiti kao zbog svoga, premda su ipak propovijedali više sebi na prezir i osudu, i tu uistinu ništa nisu učinili osim kao oruđe onih po kojima je zapravo Gospodin stekao takav plod. One naime za koje vjeruju kako se izgrađuju i obraćaju na pokoru njihovim znanjem i propovijedanjem Gospodin izgrađuje i obraća po molitvama i suzama svete, siromašne, ponizne i jednostavne braće, makar to sama sveta braća ponajvećma ne znaju: tako je naime Božja volja da to ne znaju, kako se zbog toga ne bi mogli oholiti.

Ta su moja braća vitezovi okrugloga stola koji se skrivaju na pustim i samotnim mjestima da bi se bolje posvetili molitvi i razmatranju, oplakujući grijehe svoje i drugih ljudi, živeći jednostavno i ponašajući se ponizno, čiju svetost Bog poznaje, a braći i ljudima kadšto je nepoznata. Kad anđeli njihove duše prikažu Gospodinu, tada će im Gospodin pokazati plod i *plaću njihovih napora* (usp. Mudr 10,17), to jest mnoge duše koje su spašene po njihovim primjerima, molitvama i suzama i reći će im: Sinci moji ljubljeni, evo tolike su i takve duše spašene po vašim molitvama, suzama i primjerima, pa *jer ste u malome bili vjerni, postavit ću* vas *nad mnogim* (usp. Mt 25,21). Drugi su pak propovijedali i radili govorom svoje mudrosti i znanja, a ja sam vašim zaslugama postigao plod spasenja. Stoga primite plaću za trud oko njih i plod svojih zasluga, to jest kraljevstvo vječno, koje ste ugrabili silom svoje poniznosti i jednostavnosti i svojih molitava i suza.'

I tako *će* oni noseći snoplje svoje, to jest plodove i zasluge svoje svete poniznosti i jednostavnosti, *ući u radost Gospodinovu* (usp. Mt 25,21) veseleći se i kličući.

Oni pak koji su se jedino brinuli da znaju i drugima pokazuju put spasenja, ništa ne radeći za se, stajat će *pred sudištem Kristovim* (usp. 2 Kor 5,10) goli i prazni, donoseći jedino snoplje pomutnje, sramote i boli.

Tada će se uzdizati, slaviti i veličati istina svete poniznosti i jednostavnosti, i svete molitve i siromaštva, što je naš poziv; od te se istine oni *naduti* vjetrom *znanja* (usp. 1 Kor 8,1) udaljiše životom i ispraznim govorom svoje mudrosti, govoreći kako je ta istina laž i kao slijepci okrutno progoneći one koji su hodili u istini. Tada će se u boli, smutnji i sramu dokončati njihova bludnja i laž njihova mišljenja u kojemu su hodili i za koje su pripovijedali da je istina, po kojima su mnoge strovalili u *jamu sljepila* (usp. Mt 15,14), a oni će sa svojim mračnim mišljenjem biti s duhovima tame bačeni *van u tamu* (usp. Mt 25,30).«

Stoga često blaženi Franjo govoraše o onoj riječi: *Dok je nerotkinja rodila mnoge, a koja imaše mnoge sinove, onemoća* (usp. 1

Sam 2,5): »Nerotkinja je redovnik dobar, jednostavan, ponizan, siromašan i prezren, nevrijedan i odbačen, koji svetim molitvama i vrlinama trajno druge izgrađuje i bolnim *uzdasima rađa* (usp. Rim 8,22. 26).«

Ovu riječ govoraše vrlo često, ponajviše pred ministrima i drugom braćom na generalnom kapitulu.

73.

Kako je htio da se poglavari i propovjednici vježbaju u molitvi i djelima poniznosti te kako ih je tomu poučavao

Franjo, vjerni sluga i savršeni sljedbenik Kristov, osjećajući kako se upravo po vrlini svete poniznosti preobrazio u Krista, željaše u braći prije ostalih vrlina baš poniznost i neprestano ih zdušno riječju i primjerom nadahnjivaše da nju ljube, žele, stječu i čuvaju, a ponajviše ministre i propovjednike opominjaše i poticaše da vrše djela poniznosti.

Govoraše naime kako zbog dužnosti poglavara i brige oko propovijedanja ne smiju zanemariti svetu i pobožnu molitvu, kako moraju ići prositi, ponekad *raditi svojim rukama* (usp. 1 Sol 4,11; Ef 4,28) i činiti druga djela poniznosti kao druga braća, radi dobra primjera i dobitka za duše svoje i drugih. I govoraše: »Veoma se naime izgrađuju podložna braća kad se njihovi ministri i propovjednici rado posvećuju molitvi i kad su skloni djelima poniznosti i jednostavnu služenju. Inače ne mogu bez svoje sramote, štete i osude drugu braću na to poticati. Treba naime, po Kristovu primjeru, prije *činiti* nego *poučavati*, a skupa *činiti* i *poučavati* (usp. Dj 1,1).«

74.

Kako je posramljujući sebe poučio braću da raspoznaju kad bijaše sluga Božji, a kad ne

Sazvao je jedanput blaženi Franju mnogu braću i reče im: »Molio sam Gospodina da mi se udostoji pokazati kad jesam njegov sluga, a kad ne. Ništa drugo naime ne bih želio biti osim sluga njegov. A sam predobrostivi Gospodin sada me je udostojao svoga odgovora: Znaj da si uistinu moj sluga kad sveto misliš, govoriš i radiš. Stoga sam sazvao vas, braćo, i ovo sam vam povjerio da se pred vama mogu sramiti kad vidite kako iznevjeravam sve to ili nešto od rečenoga.«

75.

Kako je svakako htio da sva braća ponekad rade svojim rukama

Govoraše kako će Gospodin *one mlake* koji se rado i ponizno ne predaju nikakvu poslu brzo *povratiti iz usta* (usp. Otk 3,16): nitko se neradin ne mogaše pred njim pojaviti da ga odmah ne uzme na zub. Sam je dakako kao uzor svakog savršenstva ponizno radio *svojim rukama* (usp. 1 Sol 4,11) ne dopuštajući da propadne išta od najboljeg dara – vremena.

Govoraše naime: »Želim da sva moja braća rade i da se ponizno vježbaju u dobrim djelima kako bismo ljudima bili manje na teret i da srce ili jezik ne luta bez rada; oni pak koji ne znaju ništa raditi neka nauče.«

A govoraše da dobit i plaća za rad treba biti prepuštena ne sudu onoga koji je radio, nego sudu gvardijana ili obitelji.

ČETVRTO POGLAVLJE

Njegova revnost za zavjetovanje Pravilu i za cijeli Red

76.

Kako je hvalio zavjetovanje Pravilu i htio da ga braća poznaju, o njemu govore i s njime umiru

Savršeni revnitelj opsluživanja svetoga evanđelja, blaženi je Franjo veoma žarko revnovao oko općeg zavjetovanja našem Pravilu, koje nije ništa drugo doli savršeno opsluživanje evanđelja; one pak koji jesu i koji će biti istinski revnitelji obdario je svojim posebnim blagoslovom.

Govorio je naime svojim sljedbenicima da je ovo naše zavjetovanje *knjiga života* (usp. Otk 3,5), *nada spasenja* (usp. 1 Sol 5,8), zalog slave, srž evanđelja, put križa, stanje savršenstva, ključ raja i *ugovor vječnoga saveza* (usp. Heb 13,20). Htio je da ga svi imaju, da ga svi znaju; i htio je da braća radi izbjegavanja dosade o njemu često govore i u spomen na učinjenu zakletvu s *unutarnjim čovjekom* (usp. Rim 7,22; Ef 3,16) o njemu češće razgovaraju.

Poučavao je također da se ono uvijek ima pred očima kako bi opominjalo i podsjećalo na život kakav treba voditi i na dužnost opsluživanja Pravila; i još više, htio je i poučavao braću da s njim umiru.

77.
O svetu laiku koji je podnio mučeništvo držeći Pravilo u rukama

Dobro se dakle sjećajući ove svete pouke i zapovijedi preblaženoga oca, neki brat laik – za kojega bez sumnje vjerujemo da je primljen u zbor mučenika – dok bijaše među nevjernicima iz želje za mučeništvom i kad su ga konačno Saraceni mučili, u veliku žaru, držeći Pravilo objema rukama, ponizno kleknuvši na koljena, reče svome drugu: »Zbog svega što učinih protiv ovoga Pravila, predragi brate, priznajem se grešnim pred *očima* božanskog *veličanstva* (usp. Iz 3,8) i pred tobom.«

Nakon ove kratke ispovijedi slijedio je mač, pa njime završavajući život steče mučeničku krunu. On je tako mlad stupio u Red da je jedva mogao postiti prema Pravilu, pa ipak je, iako dječarac, nosio gvožđa uz tijelo. Sretna li dječaka koji sretno *započe*, a još sretnije *dovrši* (usp. Sir 18,7).

78.
Kako je htio da Crkva Red uvijek štiti i popravlja

Govoraše blaženi Franjo: »Idem preporučiti Red manje braće svetoj Rimskoj crkvi, da moć njezine šibe straši i sustiže zle, a sinovi Božji da se radi rasta vječnoga spasa svugdje raduju zbog pune slobode; neka po tome sinovi spoznaju slatka dobročinstva svoje majke i uvijek s posebnom pobožnošću slijede njezine časne stope.

Neće naime uz njezinu zaštitu u Redu biti *ništa zloga* (usp. Jr 5,12; Tit 2,8) niti će *sin Belijalov* (usp. 2 Sam 23,6) nekažnjeno proći kroz *vinograd Gospodnji* (usp. Iz 5,7). Ta će se sveta majka brinuti za slavu našega siromaštva i nipošto neće dopustiti da oblak oholosti prekrije slavu poniznosti. *Vez ljubavi* i *mira u* nama *će očuvati* (usp. Kol 3,14; Ef 4,3) nepovrijeđenim; veoma strogo će kažnjavati one koji se odalečuju, a sveto opsluživanje evanđeoske čistoće trajno će cvjetati pred njezinim licem i neće dopustiti da miris dobra glasa i sveta života ni na tren iščezne.«

79.
O četirima povlasticama koje je Gospodin darovao Redu i objavio ih blaženome Franji

Blaženi Franjo govoraše da je od Gospodina dobio i da mu je anđeo objavio ove četiri stvari: prvo, da Red i zavjet Manje braće neće propasti sve do sudnjega dana; drugo, da nitko tko namjerno

progoni Red neće dugo živjeti; treće, da nitko zao želeći zlo živjeti u Redu neće u njemu dugo ostati; četvrto, da će svatko tko iz srca bude ljubio Red, koliki god grešnik bio, na koncu zadobiti milosrđe.

80.
O odlikama koje je smatrao nužnima za generalnog ministra i njegove drugove

Tolika je bila njegova revnost za očuvanje savršenstva u Redu i tako je važnim smatrao savršeno opsluživanje Pravila da često razmišljaše tko bi nakon njegove smrti bio sposoban upravljati cijelim Redom i u njemu uz Božju pomoć očuvati savršenstvo, ali ne mogaše naći nikoga prikladna.

Stoga mu pod konac njegova života reče jedan brat: »Oče, ti ćeš prijeći ka Gospodinu, a ova obitelj koja te slijedi ostat će *u dolini suza* (usp. Ps 83,7); pokaži nam dakle nekoga, ako ga znaš u Redu, u kome je tvoj duh, kome bi se mogao natovariti teret generalnog ministra.«

Blaženi Franjo uzdišući pri svakoj riječi odgovori: »Sinci moji, ne vidim nijednoga sposobnog vođu tako velike i mnogostrane vojske, nijednoga pastira tako velika i raštrkana stada; ali jednoga ću vam oslikati u kome se zrcali kakav bi morao biti vođa i pastir ove obitelji.

To – reče – mora biti čovjek veoma dolična života, velika razbora, hvalevrijedna ugleda, bez osobnih miljenika, da ne bi više ljubeći jednoga proizveo sablazan svima. Treba mu biti milo nastojanje oko molitve, ali ipak tako da određene sate posveti svojoj duši, a druge svome stadu: u rano jutro naime prvo mora slaviti presvetu misnu žrtvu i ondje u dugoj pobožnosti s puno ljubavi Božjoj zaštiti preporučivati samoga sebe i svoje stado. A nakon molitve neka je dostupan svima da ga ispituju, da svima daje odgovore, da se za sve brine s ljubavlju, strpljivošću i blagošću.

Ne smije *gledati tko je tko* (usp. Dj 10,34), tako da se ne bi brinuo manje za one jednostavne i neuke nego za učene i mudre. Ako mu je dan dar znanja, neka ipak u ponašanju pokazuje više sliku pobožnosti i jednostavnosti, strpljivosti i poniznosti i gaji kreposti u sebi i u drugima, i neprestano neka se vježba vršeći ih i druge na to potiče više primjerom nego riječima. Neka prezire novac, jer prvenstveno on kvari naš zavjet i savršenstvo; pa kao glava i uzor, koga svi treba da slijede, neka nikad ne zloupotrebljava nikakve kese. Neka mu je za njega dosta habit i mala knjiga, a za druge tintarnica, pero, papir i pečat. Neka ne skuplja knjige i neka se odveć ne posvećuje čitanju da ne bi možda učio nauštrb dužnosti. Neka s ljubavlju tješi žalosne

jer je ona posljednje *utočište tjeskobnima* (usp. Ps 31,7; 45,2), da u slabih ne bi pobijedila bolest beznađa ako u njega ponestane lijeka za ozdravljenje. Da one buntovne skloni na blagost, neka samoga sebe ponizi i neka se dijelom odrekne svoga prava da *dušu pridobije* (usp. Fil 3,8; Mt 16,26).

Onima koji pobjegoše iz Reda, kao *izgubljenim ovcama* (usp. Mt 10,6), neka otvori srce ljubavi i neka im nikada ne uskrati milosrđe, znajući da su veoma jake one kušnje koje mogu natjerati na takav korak; kad bi Gospodin dopustio da ih on iskusi, možda bi pao u dublju jamu. Želio bih da ga kao Kristova zamjenika svi pobožno i s poštovanjem štuju i da se svi i u svemu za njega brinu sa svom dobrohotnošću, u skladu s njegovom potrebom i kako dolikuje našem staležu.

Pa ipak, on ne treba da se raduje častima niti da uživa u povlasticama više nego u nepravdama, tako da se zbog časti ne promijeni njegovo ponašanje osim na bolje. A ako nekad ustreba jaču i bolju hranu, neka je ne jede na skrivenu, nego na javnom mjestu, kako se ni drugi ne bi stidjeli pobrinuti se za se u bolesti i slabosti.

Na njega ponajvećma spada pronicati skrivene savjesti i iz tajnih žila izvući istinu. Sve optužbe u početku neka smatra sumnjivima dok se nakon pomna ispitivanja ne počne pojavljivati istina. Neka ne priklanja uši brbljavcima i brbljavce kad optužuju neka smatra posebno sumnjivima, i neka im olako ne vjeruje. Napokon, mora biti takav da iz želje da zadrži čast nipošto ne okalja i ne oslabi muževan oblik pravde i jednakosti. Ipak tako da zbog prevelike strogosti ne propadne ničija duša i da se zbog prekomjerne blagosti ne rodi mlakost, i da zbog nehaja i popustljivosti ne propadne stega: da bi ga se tako svi bojali i ljubili ga oni koji ga se boje. Neka pak uvijek smatra i osjeća kako će mu dužnost poglavara biti više teret nego čast.

Želio bih isto tako da ima drugove časne, stroge glede naslada, hrabre u teškoćama, dobre i sućutne prema grešnicima, takve koji pokazuju jednaku naklonost prema svima. Da ne primaju za svoj rad ništa osim što je nužno za tijelo, da ne traže ništa osim slave Božje, napretka Reda, zasluge za vlastitu dušu i savršena spasa sve braće. Da budu sa svima ljubazni, da sve koji im dolaze primaju sa svetom radošću i da svima čisto i jednostavno na samima sebi pokazuju uzor i primjer opsluživanja evanđelja u skladu sa zavjetovanjem Pravilu. Evo, reče, takav bi mora biti generalni ministar ovoga Reda i takve bi drugove morao imati.«

81.
Kako mu je govorio Gospodin dok se odveć žalostio zbog braće koja su se udaljavala od savršenstva

S obzirom na mjeru revnosti koju je trajno imao spram savršenstva Reda, morao se žalostiti ako bi kad čuo ili vidio neko nesavršenstvo u njemu. Kad je počeo uviđati kako su neka braća u Redu davala loš primjer i kako su se braća već počela udaljavati od najvišeg vrhunca svoga zavjetovanja, *iznutra pogođen* prevelikom *boli srca* (usp. Post 6,6), jednom prilikom u molitvi reče Gospodinu: »Gospodine, vraćam ti obitelj koju si mi dao.«

A Gospodin mu odmah reče: »Reci mi, jednostavni i neuki čovječiću, zašto se toliko žalostiš kad neki brat iziđe iz Reda i kad braća ne *hode putem koji sam* tebi *pokazao* (usp. 1 Kr 8,36)? Isto tako reci mi tko je zasadio ovaj Red braće? Tko čini da se čovjek obrati na pokoru? Tko daje krepost ustrajnosti u njoj? Zar to nisam ja? Ja te nisam izabrao kao čovjeka obrazovana i rječita za ovu obitelj, jer ne želim ni da ti ni da oni koji budu istinska braća i opslužitelji Pravila koje sam ti dao hodite putem znanja i rječitosti, nego sam te izabrao jednostavna i neobrazovana da mogneš znati, kako ti, tako i oni, da ću bdjeti nad svojim stadom. I postavio sam *te za pečatnjak* (usp. Hag 2,23) njima, da bi djela koja ja izvodim na tebi oni na sebi morali izvoditi. A oni koji *hode putem koji sam* tebi *pokazao* (usp. 1 Kr 8,36) mene *imaju i obilnije će imati* (usp. Iv 10,10). Koji pak htjednu hoditi drugim putem, *oduzet će im se* i ono *što misle da imaju* (usp. Mt 25,29). Zato ti kažem da se ubuduće ne žalostiš toliko, nego čini što činiš, radi što radiš: jer *u vječnoj ljubavi* (usp. Jr 31,3) zasadio sam Red braće. Stoga znaj: jer ga toliko ljubim, ako koji brat *vrativši se na bljuvotinu* (usp. 2 Pt 2,22; Izr 26,11) umre izvan *Reda*, drugoga ću poslati u Red da umjesto njega ima njegovu krunu. A ako *ne bude rođen* (usp. Mt 26,24), učinit ću da se rodi. A da znaš kako život i Red braće ljubim iz vlastite pobude, pretpostavimo da u cijelome Redu ostanu samo tri brata, još uvijek će on biti moj Red i neću ga napustiti dovijeka.«

A kad to ču, njegov se duh čudesno utješi.

Pa premda se zbog prevelike revnosti koju je uvijek imao prema savršenstvu Reda nije mogao potpuno suzdržati da se žestoko ne žalosti kad bi čuo za kakvo nesavršenstvo braće zbog kojega nastajaše loš primjer ili sablazan, ipak tako ohrabren od Gospodina dozivaše u pamet onu riječ psalma: »*Ja se zakleh i odlučih čuvati pravednost* (usp. Ps 118,106) Gospodnju i opsluživati Pravilo koje Gospodin dade meni i onima koji me htjednu slijediti. A sva se ova braća obvezaše na to kao i ja. I stoga, nakon što sam napustio službu braće zbog svojih bolesti i drugih opravdanih razloga, moram

se otada samo moliti za Red i braći pružati *dobar primjer* (usp. Tit 2,7). Ovo naime imam od Gospodina i znam uistinu, ako me ne ispričava bolest, veća pomoć koju mogu pružiti Redu jest da se za nj svakodnevno molim Gospodinu, da ga on upravlja, čuva i štiti. Na ovo sam se naime obvezao Gospodinu i braći: ako tko od braće propadne zbog moga loša primjera, smatram svojom dužnošću za njega Gospodinu *položiti račun* (usp. Mt 12,36).«

Ove je riječi u sebi govorio da umiri svoje srce, a i braći ih je češće tumačio u razgovoru i na kapitulima.

Stoga ako bi mu kadgod koji brat govorio kako se treba umiješati u upravljanje Redom, on bi odgovarao govoreći: »Braća imaju svoje Pravilo i zaklela su se opsluživati ga. A da nemaju isprike zbog mene, pošto Gospodin odluči postaviti me za njihova poglavara, pred njima se zakleh da ću ga jednako opsluživati. Stoga otkad braća znaju što moraju činiti, a što izbjegavati, preostaje jedino da ih djelima poučim, jer sam im radi toga dat za svoga života i nakon smrti.«

82.
O posebnoj revnosti koju imaše prema obitavalištu Svete Marije Porcijunkulske i o odredbama koje ondje donese protiv ispraznih riječi

Dokle god je živio, više nego prema drugim obitavalištima Reda, uvijek je djelom pokazivao posebnu revnost i osobito nastojanje da se očuva savršenstvo života i ponašanja u svetom obitavalištu svete Marije Anđeoske, kao glavi i majci čitavoga Reda. Nastojao je i htio da to obitavalište bude svim obitavalištima uzor i primjer poniznosti, siromaštva i svake evanđeoske savršenosti. Želio je da braća koja ondje borave, više nego druga braća, pozorno i brižno sve čine ili izbjegavaju u skladu sa savršenim opsluživanjem Pravila.

Stoga je jednom, radi izbjegavanja nerada koji *je korijen svih zala* (usp. 1 Tim 6,10), osobito u redovnika, odredio da se svakoga dana, odmah nakon jela, braća moraju skupa s njim vježbati nekim radom. Odredio je to kako ne bi beskorisnim i *ispraznim riječima* (usp. Mt 12,36), kojima je čovjek sklon osobito nakon jela, potpuno ili djelomično upropastili dobro koje su stekli u vrijeme molitve.

Isto je tako odredio i zapovjedio da se strogo obdržava ovo: ako koji brat putujući ili štogod radeći s braćom izusti koju *ispraznu riječ* (usp. Mt 12,36), mora moliti jedan Očenaš, hvaleći Boga na početku i na kraju molitve. Ako sam postane svjestan pa se optuži za prijestup, neka taj Očenaš moli za svoju dušu s pohvalama Gospodinu,

kao što je rečeno. A ako ga neki brat prvi za to ukori, mora Očenaš na prije rečeni način moliti za dušu brata koji ga ukori.

Ako se pak ukoren stane ispričavati i ne htjedne moliti taj Očenaš, na isti način mora moliti dva Očenaša za dušu onoga brata koji ga ukori. Ako se njegovim vlastitim ili nečijim tuđim svjedočanstvom utvrdi kako je istina da je rekao *ispraznu riječ* (usp. Mt 12,36), neka spomenute pohvale Bogu na početku i na kraju molitve izrekne tako glasno da ga čuju i razumiju sva braća koja ondje stoje. Dok on to bude govorio, neka ta braća šute i slušaju. Ako pak tko slušajući brata kako govori *ispraznu riječ* (usp. Mt 12,36) prešuti i ne ukori ga, mora na isti način izmoliti jedan Očenaš s pohvalama Bogu za dušu onoga koji reče isprazno.

I svaki brat koji ulazeći u ćeliju ili kuću ili neko obitavalište ondje nađe brata ili braću, mora odmah pobožno blagoslivljati i hvaliti Gospodina.

Ove pohvale Gospodinu presveti otac običavaše uvijek izgovarati, a i drugu braću s najžarčom voljom i željom poučavaše i poticaše da te pohvale izriču brižno i pobožno.

83.

Kako je opomenuo braću da nikad ne napuste to obitavalište

Premda je blaženi Franjo znao da je *na* svakom *mjestu na zemlji* postavljeno *kraljevstvo nebesko* (usp. Ez 34,13; Mt 5,3) i vjerovao da se izabranicima Božjim božanska milost može dati na svakom mjestu, ipak je iskusio kako je obitavalište svete Marije Porcijunkulske ispunjeno obilnijom milošću i da ga s neba pohode višnji duhovi.

Stoga često govoraše braći: »Pazite, sinci, da nikada ne napustite ovo obitavalište. Ako vas na jedna vrata izbace van, na druga se vratite; ovo *je* naime *obitavalište* uistinu *sveto* (usp. Ez 42,13) i prebivalište Kristovo i Majke Njegove Djevice. *Kad smo bili malobrojni* (usp. 1 Ljet 16,19), ovdje nas je Svevišnji umnožio; ovdje je svjetlom svoje mudrosti prosvijetlio duše svojih siromaha; ovdje je ognjem ljubavi svoje raspalio našu volju. Ovdje će dobiti što zaište onaj koji bude molio pobožna srca, a onaj koji bude zgriješio teže će biti kažnjen. Stoga, sinci, smatrajte najdostojnijim svakoga poštovanja i časti ovo obitavalište, kao istinsko *prebivalište Božje* (usp. Ef 2,22), posebno drago njemu i njegovoj majci. I ovdje *cijelim svojim srcem* (usp. Ps 42,5), *glasom radosti i hvale, veličajte Boga* (usp. Ps 135,2.26) Oca i Sina njegova Gospodina Isusa Krista u jedinstvu Duha Svetoga.«

84.

O milostima koje Gospodin učini u obitavalištu svete Marije Anđeoske

Sveti se ime
Ovoga mjesta nad svime,
Ono je jedno
Najvećih počasti vrijedno.

Sretno je zvano,
Sretnije ime mu dano,
Naziv taj kaže
Riječ da sa službom se slaže.

Anđeli sami
Tu svjetlo nose po tami,
Tu himne svoje
Zbor njihov noćima poje.

Svetište staro
Diže se Franjinim marom.
Iz lošeg stanja
Tri je obnovio zdanja.

Taj hram je htio
Kad udove vrećom je skrio,
Prisiliv tijelo
Duhu da robuje cijelo.

U tome zdanju
Braću utemelji Manju,
Primjer što pruži
Mnogi su slijedili muži.

Tu Klara, što se
S Bogom zaručila, kose
Odreza, skide
Urese, za Kristom ide.

Crkvica stara
Postade mati fratara,
Gospođā isto,
Svijetom da hodaju s Kristom.

S ovoga mjesta
Široka suzi se cesta,
A krepost jaču
Razvija poziv tko začu.

Pravilo vrijedi,
Sveto siromaštvo slijedi,
Ispraznost pada,
Križ sad u središtu vlada.

Ako se smuti
Franjo i nemir oćuti,
Ovdje mu duša
Smiraj i okrepu kuša.

Istina sja se
Sumnja kud uvukla se,
Moć mjesta ta je,
Sve molitvi oca se daje.[3]

PETO POGLAVLJE

O NJEGOVOJ REVNOSTI ZA SAVRŠENSTVO BRAĆE

85.

Kako im je opisao savršena brata

Preblaženi otac, preobrazivši na neki način braću u svece po žarkoj ljubavi i gorućoj revnosti koju je imao prema njihovu savršenstvu, često je u sebi razmišljao o tome koja bi svojstva i vrline morale resiti dobroga manjeg brata. Pa govoraše kako bi bio dobar onaj manji brat koji bi imao život i svojstva ove svete braće: savršenu vjeru i ljubav prema siromaštvu brata Bernarda; jednostavnost i čistoću brata Leona, čija je čistoća uistinu bila veoma sveta; uljudnost brata Anđela, prvog viteza koji je došao u Red i koga je krasila svaka uljudnost i dobrota; uljudno ponašanje i prirodnu osjećajnost brata Masea s njegovom lijepom i pobožnom rječitošću; uzvišen duh kontemplacije koji je brat Egidije imao do

[3] Prepjevala Željka Čorak.

najvišeg savršenstva; kreposnu i postojanu molitvu brata Rufina koji se bez prekida uvijek molio: i kad je spavao ili štogod radio, njegov je duh uvijek bio s Gospodinom; strpljivost brata Junipera koji je došao do savršena stanja strpljivosti, zbog savršene istine o vlastitoj nevrijednosti koju je uvijek imao u vidu i najveće želje da nasljeduje Krista na križnom putu; tjelesnu i duhovnu snagu brata Ivana od Pohvala, koji je u ono vrijeme tjelesnom snagom nadvisivao sve ljude; ljubav brata Ruđera, čiji je sav život i ponašanje bio sadržan u revnosti oko ljubavi; brižljivost brata Lucida koja je bila najveća moguća, pa nije htio ni mjesec dana boraviti u istom obitavalištu, nego kad mu se počelo sviđati u nekom obitavalištu, odmah bi odlazio odande i govorio: »*Naše* boravište *nije ovdje* (usp. Heb 13,14), nego u nebu.«

86.

Kako opisivaše nečedne oči da braću potakne na ćudorednost

Među ostalim vrlinama koje ljubljaše i željaše da ih braća posjeduju, nakon one temeljne, svete poniznosti, osobito je ljubio ljepotu i čistoću ćudorednosti. Zato htijući poučiti braću da imaju čedne oči, običavaše nečedne oči *žigosati* ovom *pričom* (usp. 1 Kor 13,12; Ps 118,120): Pobožan i moćan kralj poslao je kraljici dva glasnika jednoga za drugim. Vraća se prvi i riječima prenosi samo riječi, a ništa ne govori o kraljici. Zadržao je naime svoje *oči mudro u glavi* (usp. Prop 2,14) i nipošto ih nije uperio u kraljicu. Vraća se drugi, pa nakon nekoliko riječi koje dojavi, razvi dugu priču o kraljičinoj ljepoti: »Uistinu, gospodaru, reče, vidio sam najljepšu ženu: sretan li je onaj čija je.«

A kralj će mu: »Ti si, *slugo opaki* (usp. Mt 18,32), bacio nečedne oči na moju ženu, očito si htio kupiti ono što si pomno promotrio.«

Pozva dakle prvoga i reče mu: »Što misliš o kraljici?« – »Samo najbolje, reče, jer je rado i strpljivo saslušala.« On je odgovorio mudro. – Kralj mu pak reče: »Ima li na njoj kakve ljepote?« – On odgovori: »Gospodaru moj, tvoje je to gledati i ocjenjivati, moje je pak bilo prenijeti joj riječi.«

Tada kralj presudi i reče: »Ti, reče, imaš čedne oči i čednije tijelo, stoj u mojoj sobi i uživaj u mojoj radosti. Onaj pak nečedni neka napusti kuću da ne okalja ložnicu.«

Govoraše dakle: »Tko se ne bi morao bojati gledati Kristovu zaručnicu?«

87.
O trima riječima koje ostavi braći da sačuva njihovo savršenstvo

Kad je jednom prilikom zbog bolesna želuca morao povratiti, zbog velika naprezanja koje je činio povraćao je krv cijele noći, sve do jutra. A kad njegovi drugovi opaziše kako već gotovo umire od prevelike slabosti i muke, s prevelikom boli i lijevajući suze rekoše mu: »Oče, što ćemo bez tebe činiti? Kome nas, *siročad, ostavljaš* (usp. Iv 14,18)?

Ti si nam uvijek bio otac i majka, uvijek si nas začinjao i *rađao u Kristu* (usp. Gal 4,19). Ti si nam bio vođa i pastir, učitelj i popravitelj, poučavajući i popravljajući nas više primjerom nego riječju. Kamo ćemo dakle ići, *ovce* bez *pastira* (usp. Mt 9,36), siročad bez oca, ljudi neobrazovani i jednostavni bez vođe? Kamo ćemo ići da te tražimo, slavo siromaštva, pohvalo jednostavnosti i časti naše nevrijednosti?

Tko će nama odsad slijepima pokazivati put istine? Gdje će biti usta koja će nam govoriti i jezik koji će nas savjetovati? Gdje će biti žarki duh da nas upravlja na križni put i potiče nas na evanđeosko savršenstvo? Gdje ćeš biti, da se utečemo tebi, *svjetlo očiju naših* (usp. Tob 10,5); da te tražimo, tješitelju duša naših? Gle, oče, gle, ti umireš? Gle, ostavljaš nas tako osamljene, napuštaš nas tako žalosne i pune gorčine!

Evo, približava se onaj dan, dan plača i gorčine, dan osamljenosti i žalosti! Evo dana gorkoga koji smo se uvijek bojali ugledati otkad smo s tobom, kojeg štoviše nismo mogli ni zamisliti! Ništa čudno! Tvoj nam život naime trajno bijaše svjetlo, a tvoje riječi bijahu luči koje su nas trajno raspaljivale i razgarale za put križa, za evanđeosko savršenstvo, za ljubav prema preslatkome Raspetome i za njegovo nasljedovanje.

Dakle, oče, barem blagoslovi nas i ostalu braću, sinove svoje koje si rodio u Kristu, i ostavi nam neki spomen na svoju volju, da ga tvoji sinovi mogu uvijek držati u pamćenju i reći: Naš je otac ove riječi ostavio braći i sinovima svojim na svojoj samrti.«

Tada presveti otac, upravljajući očinske oči na sinove, reče im: »Zovnite mi brata Benedikta iz Prata.« Taj je brat naime bio svećenik, svet i razborit, koji je blaženome Franji kad je ležao bolestan ponekad slavio misu; jer je uvijek kad je mogao htio slušati misu koliko god bio bolestan.

A kad dođe k njemu, reče mu: »Piši kako blagoslivljam svu svoju braću koja su u Redu i one koji će doći sve do konca vijeka. A budući da zbog slabosti i bolova ne mogu govoriti, u ovim trima riječima ukratko otkrivam svoj braći sadašnjoj i budućoj svoju

volju i nakanu. Neka se u znak sjećanja na me, u ime blagoslova i oporuke, uvijek međusobno ljube kao što sam ja ljubio i ljubim njih; neka uvijek ljube i opslužuju gospođu našu Siromaštinu; i neka uvijek ostanu odani i podložni poglavarima i klericima svete majke Crkve.«

Ovako naime naš otac uvijek na kapitulima braće običavaše blagoslivljati i odrješivati svu braću sadašnju i buduću, a i izvan kapitula u žaru ljubavi to isto činjaše više puta. I opominjaše braću da se boje i čuvaju loša primjera, a proklinjaše sve koji lošim primjerima izazivahu ljude da pogrđuju Red i život braće, jer se dobra i sveta braća zbog toga stide i veoma žaloste.

88.

O ljubavi koju pokaza braći pred smrt dajući svakome pojedinome zalogaj kruha, kao što učini Krist

Jedne noći blaženoga su Franju pritisnuli toliki bolovi da te noći gotovo nije mogao počivati ni spavati. A ujutro, kad su bolovi malo već popustili, dozva svu braću koja su bila u obitavalištu i, dok su sjedili pred njim, on je u njima promatrao i gledao svu braću.

Pa *polažući desnu ruku na glavu* (usp. Post 48,17) svakog pojedinog blagoslovi, sve prisutne i odsutne i one koji će doći u Red *sve do* konca *vijeka* (usp. Dn 7,18). I vidjelo se da pati u sebi jer nije mogao vidjeti svu svoju braću i sinove pred svoju smrt.

A htijući u smrti nasljedovati svoga Gospodina i učitelja, koga je u svom životu savršeno nasljedovao, zapovjedi da mu donesu *kruhove i blagoslovi* (usp. Mt 26,26) ih, pa ih dade razlomiti na više komada jer ih sam zbog prevelike slabosti ne mogaše lomiti. Uze ih i svakome bratu pruži komad zapovijedajući da ga svaki cijela pojede.

Kao što je Gospodin prije svoje smrti htio u znak ljubavi blagovati s apostolima u četvrtak, tako je i njegov savršeni nasljedovatelj blaženi Franjo htio svojoj braći pokazati isti znak ljubavi.

A da je to htio učiniti slično Kristu, jasno je po tome što je poslije upitao je li onda bio četvrtak.

A budući da je bio drugi dan, reče kako je mislio da je četvrtak.

No jedan je od one braće sačuvao jedan komad onoga kruha, pa nakon smrti blaženoga Franje mnogi bolesnici koji su ga jeli odmah su bili oslobođeni od svojih bolesti.

89.
Kako se bojao da braća ne upadnu u kakvu smutnju zbog njegovih bolesti

Budući da zbog bolova u svojoj bolesti nije mogao spavati, vidio je da se braća zbog toga oko njega mnogo muče i umaraju. A jer je još uvijek više ljubio duše braće nego vlastito tijelo, počeo se bojati da braća kakvim nestrpljenjem zbog prevelika truda oko njega ne uvrijede Boga ma i najmanjom uvredom.

Stoga jednom zgodom s ljubavlju i sućuti reče svojim drugovima: »Predraga braćo i sinci moji, neka vam ne bude mučno truditi se oko mene bolesna, jer će vam Gospodin radi mene, sluge svojega, u ovom i budućem svijetu nadoknaditi svaki plod vaših djela koja sada ne možete izvršiti zbog brige za moju bolest. Štoviše, stječete veću korist nego da radite za se, jer tko pomaže mene, pomaže cijeli Red i život braće. Recite mi čak ovako: Mi trošimo na te, a Gospodin će umjesto tebe biti naš dužnik.«

Ovo pak govoraše sveti otac htijući pomoći i podići malodušnost njihova duha, zbog prevelike revnosti koju imaše za savršenstvo njihovih duša. Bojaše se naime da ne bi kušani zbog toga napora jednom rekli: »Mi ne možemo moliti ni podnositi toliki napor«, pa tako postali lijeni i nestrpljivi te tako izgubili velik plod umjerena rada.

90.
Kako je opomenuo sestre svete Klare

Pošto je blaženi Franjo sastavio Pohvale Gospodinu za stvorenja, napisao je i neke riječi s pjevanjem za utjehu i izgradnju siromašnih gospođa, znajući kako se one previše žaloste zbog njegove bolesti. Pa jer ih nije mogao osobno pohoditi, te im je riječi poslao po drugovima. Njima je naime htio tim riječima otkriti svoju volju, to jest kako treba da žive i vladaju se ponizno i da budu jednodušne u ljubavi. Uviđao je naime kako njihovo obraćenje i svet život bijaše ne samo veličanje Reda braće nego i najveća izgradnja opće Crkve.

Znajući pak kako su od početka svoga obraćenja vodile težak i siromašan život, uvijek je prema njima osjećao ljubav i sućut. Stoga ih je u tim riječima molio da, kao što ih je Gospodin s mnogih strana sabrao u jedno za svetu ljubav, sveto siromaštvo i svetu poslušnost, uvijek u tome žive i umiru. A posebno ih je opomenuo da se od milostinje koju im Gospodin dadne u veselju i sa zahvalnošću razborito brinu za svoje tijelo, i ponajviše da one zdrave u naporima koje poduzimaju za svoje bolesne sestre, a one bolesne u svojim bolestima budu strpljive.

ŠESTO POGLAVLJE

O trajnome žaru ljubavi i sućuti prema muci Kristovoj

91.

Kako se nije brinuo za svoje bolesti zbog ljubavi prema muci Kristovoj

Toliki je bio žar ljubavi i sućuti blaženoga Franje prema patnjama i muci Kristovoj i toliko se svakodnevno iznutra i izvana zbog njegove muke žalostio da se za svoje bolesti nije brinuo. Stoga, premda je dugo vremena sve do dana svoje smrti bolovao na želucu, jetri i slezeni, a od vremena povratka iz prekomorskih krajeva trajno su ga veoma teško boljele i oči, ipak se nije nipošto htio pobrinuti da se liječi.

Zato gospodin ostijski, uviđajući da je to tako i da je uvijek bio strog prema svome tijelu, a ponajviše da je počeo gubiti očinji vid jer se nije htio liječiti, s velikom ljubavlju i sućuti opomenu ga govoreći: »Brate, ne činiš dobro što se ne liječiš, jer je tvoj život veoma koristan braći, svjetovnjacima i cijeloj Crkvi. Ako naime suosjećaš sa svojom bolesnom braćom i ako si uvijek prema njima bio blag i milosrdan, ne smiješ u tolikoj svojoj nevolji biti okrutan prema sebi: zato ti zapovijedam da sebi tražiš lijeka i pomoći.«

Sam je naime presveti otac sve što je tijelu bilo gorko uvijek uzimao kao slatko, jer je iz poniznosti i stopa Sina Božjega uvijek crpio bezgraničnu slast.

92.

Kako je zatečen da ide glasno oplakujući Kristovu muku

Kad je jednom zgodom, nedugo nakon svoga obraćenja, hodao sam putem nedaleko od crkve svete Marije Porcijunkulske, išao je glasno plačući i jaučući. A neki duhovni čovjek susretne ga pa, bojeći se da ga što ne boli, reče mu: »Brate, što te muči?« – On pak odgovori: »Morao bih ovako ići po svemu svijetu bez stida, oplakujući muku Gospodina moga.« Tada onaj poče s njim zajedno plakati i lijevati suze.

Ovoga smo čovjeka poznavali i od njega smo to doznali; on je čak pružio veliku utjehu i milosrđe blaženome Franji i nama, drugovima njegovim.

93.
Kako se izvanjska utjeha koju je nekoć činio okretala u suze i sućut s Kristom

Pijan od ljubavi prema Kristu i sućuti s njim, blaženi je Franjo nekad činio ovo: veoma slatka melodija koja je vrela u njemu vani je često davala francuski zvuk; *dašak* božanskoga *šapta* koji *je krišom primalo njegovo uho* (usp. Job 4,12) prolamao se u francusku pjesmu.

Katkad bi sa zemlje uzimao drvo i stavljao ga u lijevu ruku, pa bi desnom rukom drugo drvo u obliku luka vukao po njemu, kao po violi ili nekom drugom instrumentu. Čineći za to prikladne pokrete pjevao bi na francuskome o Gospodinu Isusu Kristu. Ponekad bi se sav ovaj ples svršavao u suzama, a ova bi se pjesma radosnica slijevala u sućut s Kristovom mukom.

Pri tome bi neprestano uzdisao, pa zbog udvostručenih jecaja zaboravivši na ono što držaše u rukama prenosio se u nebo.

SEDMO POGLAVLJE

Njegov žar za molitvu i božanski časoslov, i da u sebi i u drugima očuva duhovnu radost

94.
O molitvi i božanskome časoslovu

Iako su ga mnogo godina mučile spomenute bolesti, ipak je bio toliko pobožan i pun poštovanja prema molitvi i božanskome časoslovu da se u vrijeme molitve ili recitiranja kanonskih časova nikad nije naslanjao na zid ili ogradu; stajaše naime uvijek uspravno i gole glave, a ponekad klečaše, ponajviše jer je veći dio dana i noći provodio u molitvi. Štoviše, kad je pješice išao po svijetu, prekidao je hod kad je htio moliti časove. Ako bi pak zbog slabosti jahao, uvijek bi sjahao radi moljenja časoslova.

Jednom je zgodom padala jaka kiša, a on je zbog slabosti i velike potrebe jahao. Pa kad je bio već sav mokar, sjaši s konja kad je htio moliti časove i s toliko žarke pobožnosti i poštovanja izmoli časoslov kao da je bio u crkvi ili ćeliji, stojeći tako na putu, a neprestano je kišilo po njemu. Pa reče svome drugu: »Ako tijelo hoće na miru i u spokoju jesti svoju hranu, koja skupa s tijelom postaje jelo crvima, s koliko mira i spokoja, s koliko poštovanja i pobožnosti mora duša primati svoju hranu, to jest samoga Boga.«

95.
Kako je u sebi i u drugima uvijek ljubio duhovnu radost, unutarnju i vanjsku

Ovo je najviše i osobito nastojao blaženi Franjo: da izvan molitve i božanskoga časoslova trajno ima unutarnju i vanjsku duhovnu radost. I to je isto tako u svoje braće posebno ljubio, češće ih je, štoviše, korio zbog izvanjske žalosti i nehaja.

Govoraše naime: »Ako sluga Božji uznastoji imati i očuvati unutarnju i vanjsku duhovnu radost, koja proistječe iz čistoće srca i stječe se pobožnom molitvom, đavli mu ništa ne mogu nauditi govoreći: Otkad sluga Božji ima radost u nesreći i sreći, ne možemo naći pristupa k njemu niti mu nauditi. Ali đavli onda likuju kad mogu ugasiti ili na neki drugi način spriječiti pobožnost i radost koja dolazi od čiste molitve i ostalih kreposnih djela.

Ako naime đavao u sluzi Božjem može imati nešto svoje, ako ne bude mudar i brižan da to što može prije uništi i razori po snazi svete molitve, pokajanja, ispovijedi i zadovoljštine, za kratko će vrijeme od jedne vlasi uvijek joj dodajući načiniti čitavo brvno. Pa jer, braćo moja, ova duhovna radost proizlazi iz nevinosti srca i čistoće trajne molitve, prvenstveno treba nastojati ovo dvoje steći i sačuvati, kako biste tu radost, koju u sebi i u vama najžarče želim i žudim vidjeti i osjetiti, mogli imati unutra i vani na izgradnju bližnjega i na sramotu neprijatelja. Njemu naime i drugovima njegovim pripada žalost, a nama *uvijek* radost i *veselje u Gospodinu* (usp. Fil 4, 4).«

96.
Kako je ukorio druga koji imaše žalosno lice

Blaženi Franjo govoraše: »Budući da znam kako mi đavli zavide zbog dobročinstava koja mi Gospodin dade, i znam i vidim da, jer mi ne mogu naškoditi u meni, vrebaju na moje drugove i nastoje mi naškoditi po njima. A ako mi ne mogu naškoditi po meni i po mojim drugovima, odlaze veoma smućeni. Čak ako sam nekad kušan ili potišten, čim zamijetim radost na svome drugu, odmah se zbog njegove radosti od kušnje i potištenosti vraćam k unutarnjoj i vanjskoj radosti.«

Zato je sam otac veoma korio one koji vani pokazivahu žalost. Jednom je prilikom naime ukorio jednoga od drugova koji u licu izgledaše tužan. I reče mu: »Zašto vani pokazuješ bol i žalost zbog svojih grijeha? Zadrži tu žalost za se i za Boga, i moli ga da ti po svome milosrđu oprosti i *vrati* duši tvojoj *radost spasenja* (usp. Ps 50,14) svoga koje je lišena zbog krivnje grijeha. Preda mnom pak

i pred drugima uvijek nastoj biti radostan: sluzi Božjemu naime ne dolikuje pred svojim bratom ili pred kim drugim pokazivati žalost i *nemirno* (usp. Iz 42,4) lice.«

Ne treba ipak shvaćati ili vjerovati kako je naš otac, ljubitelj svake ozbiljnosti i čestitosti, htio da se ta radost očituje smijehom ili odveć ispraznom riječju, jer se time ne pokazuje duhovna radost, nego više ispraznost i ludost. Naprotiv, u sluge Božjega posebno se grozio smijeha i *isprazne riječi* (usp. Mt 12,36), jer je htio ne samo da se on ne smije nego da ni drugima ne daje ni najmanjega povoda za smijeh. Stoga je u jednoj svojoj opomeni jasnije izrazio kakva mora biti radost sluge Božjega. Reče naime: »Blago onome redovniku koji ima užitak i radost samo u svetim govorima i djelima Gospodnjim i njima potiče ljude na ljubav prema Bogu u veselju i radosti. Jao pak onom redovniku koji uživa u *riječima ispraznim* (usp. Mt 12,36) i taštim i njima potiče ljude na smijeh.«

Po radosti na licu prepoznavaše naime revnost i brigu, raspoloženje i pripravnost duha i tijela da rado čini *svako dobro* (usp. Tit 3,1). Ovakva naime revnost i raspoloženje ponekad više potiču druge nego samo dobro djelo. Štoviše, ako nije očito da se djelo čini rado i revno, koliko god bilo dobro, više rađa mučninu nego što potiče na dobro.

Stoga na licu nije htio vidjeti žalost koja često pokazuje potištenost i neraspoloženje duha i tromost tijela za svako dobro. Ozbiljnost pak i zrelost na licu i na svim udovima i osjetilima tijela uvijek je osobito ljubio kod sebe i kod drugih, i na to je koliko je mogao riječju i primjerom druge poticao. Iskusio je naime da je ovakva ozbiljnost i čednost vladanja kao zid i veoma jak štit protiv strijela đavla, a da je duša bez zaštite ovoga zida i štita kao gol vojnik među veoma jakim i zaštićenim neprijateljima koji neprekidno žude i traže njegovu smrt.

97.

Kako poučavaše braću da zadovolje potrebe tijela da ne bi molitva propala

Presveti otac uviđaše i shvaćaše kako je tijelo stvoreno radi duše i kako tjelesne čine treba činiti radi duhovnih. Stoga govoraše: »Jedući, spavajući i zadovoljavajući druge potrebe tijela, sluga Božji mora svome tijelu razborito udovoljavati, tako da brat tijelo ne može mrmljati govoreći: Ne mogu stajati uspravno i moliti, niti se veseliti u svojim nevoljama, jer ne zadovoljavaš moje potrebe.

Ako bi naime sluga Božji svome tijelu udovoljavao razumno i na dovoljno dobar i častan način, a brat tijelo htjelo biti nemarno i lijeno ili pospano u molitvi, bdjenju i drugim dobrim djelima, tada bi ga trebao kažnjavati kao lošu i lijenu stoku, jer hoće jesti, a neće biti

od koristi i nositi teret. Ako pak, zbog oskudice i siromaštva, brat tijelo ne može dobiti što mu treba kad je zdravo i bolesno, makar ponizno i časno za ljubav Božju zaiskao od brata ili svoga poglavara pa mu nije dano, neka za ljubav Božju podnese strpljivo, kao što je *podnio* i *onaj koji* ga *tješi, a nije dobio* (usp. Ps 68,21). I ovu će mu potrebu uz strpljenje Gospodin uračunati u mučeništvo. I jer je učinio što treba, to jest u svojoj potrebi ponizno zatražio, nema grijeha ako tijelo stoga i teže oboli.«

OSMO POGLAVLJE

O nekim kušnjama koje mu je Gospodin pripustio

98.

Kako je đavao ušao u jastuk koji je imao pod glavom

Dok je blaženi Franjo u samotištu u Grecciu boravio na molitvi u posljednjoj ćeliji iza velike ćelije, jedne noći za prvoga sna zovnu svoga druga koji počivaše blizu njega. I ustade drug i dođe do vrata ćelije gdje bijaše blaženi Franjo, a svetac mu reče: »Brate, ove noći nisam mogao spavati ni stajati uspravno na molitvi jer mi se glava i koljena veoma tresu, pa mi se čini da sam jeo kruh od ljulja.«

I dok mu drug govoraše utješne riječi, blaženi Franjo reče: »Ja doista vjerujem da je đavao u ovom jastuku pod mojom glavom.«

Iako naime, otkako je otišao iz svijeta, nikad nije htio ležati na perju niti imati pernati jastuk, ipak su ga braća protiv njegove volje prisilila da tada zbog bolesti očiju koristi taj jastuk.

Baci ga dakle svome drugu; drug ga pak uhvati desnom rukom i prebaci ga preko lijevog ramena. A kad iziđe na vrata one ćelije, odmah izgubi govor, ne mogaše jastuk ispustiti ni rukama micati; nego stajaše tako uspravno ne mogući se pokrenuti s onoga mjesta niti osjećaše išta o sebi. Nakon što je neko vrijeme tako stajao, po Božjoj ga milosti zovnu blaženi Franjo i smjesta *dođe k sebi* (usp. Lk 15,17; Dj 12,11) pustivši jastuk da padne iza leđa.

Vrativši se blaženome Franji ispriča mu sve što mu se dogodilo, a svetac reče: »Kad sam navečer molio povečerje, osjetio sam kako đavao dolazi u ćeliju. Po tome vidim da je taj đavao vrlo lukav: jer kad ne može naštetiti mojoj duši, želi spriječiti zadovoljenje tjelesne potrebe, kako ne bih mogao spavati ni stajati uspravno na molitvi, pa da tako spriječi pobožnost i veselje moga srca i da zbog toga mrmljam na svoju slabost.«

99.
O vrlo teškoj kušnji koju je imao više od dvije godine

Dok je boravio u obitavalištu svete Marije, pripuštena mu je vrlo teška kušnja duha na korist njegove duše. A ovo ga je toliko mučilo, u duhu i tijelu, što je mnogo puta izbjegavao društvo braće, jer pred njima ne mogaše biti radostan kako običavaše. Mučio se jednako odričući se jela, pića i razgovora; ustrajnije moljaše i obilnije lijevaše suze da mu se Gospodin udostoji poslati dovoljno lijeka u tolikoj nevolji.

A kad se tako mučio više od dvije godine, jednoga dana, dok se molio u crkvi svete Marije, u duhu mu dođe ona riječ evanđelja: »*Da imaš vjere* kao *zrno gorušičino* i *rekneš* onoj *gori* (usp. Mt 17,20) da se premjesti na drugo mjesto, bilo bi tako.«

Sveti Franjo smjesta odgovori: »Gospodine, koje je to brdo?« – I bi mu rečeno: »To brdo je tvoja kušnja.« – Reče blaženi Franjo: »*Neka mi* dakle, *Gospodine, bude* (usp. Lk 1,38) kako si rekao.« I odmah je bio tako savršeno oslobođen da mu se činilo kako nikada nije imao nikakve kušnje.

Isto tako na svetom brdu La Verni, u vrijeme kad je na svome tijelu primio rane Gospodinove, od đavla je pretrpio tolike kušnje i nevolje da se nije mogao pokazivati radosnim kao obično. Govoraše naime svome drugu: »Da braća znaju kako mi često i kakve muke i nevolje zadaju đavli, nema ga među njima koji se ne bi nada mnom ganuo i sažalio.«

100.
O kušnji koju su mu zadali miševi, u kojoj ga je Gospodin utješio i tada mu zajamčio svoje kraljevstvo

Dvije godine prije njegove smrti, dok je u Svetom Damjanu bio u jednoj ćelijici načinjenoj od rogožine, a oči su ga jako boljele tako da više od pedeset dana nije mogao vidjeti ni danje svjetlo ni sjaj ognja, po Božjem je pripuštenju – da se uveća njegova muka i zasluga – u onu ćeliju nahrupilo mnoštvo miševa, pa trčeći po njemu i oko njega danju i noću ne dadoše mu ni da se moli ni da se odmara. Čak su se dok je jeo pentrali po njegovu jelu i napadali ga. Po tome su i on i njegovi drugovi jasno uvidjeli kako je to đavlova kušnja.

Videći dakle blaženi Franjo kako ga tolike nevolje taru, jedne se noći sažali sam nad sobom i reče u sebi: »Gospodine, *meni na pomoć pogledaj* (usp. Ps 70,12) na moje slabosti, da ih mogu strpljivo podnositi.«

I odmah mu je u duhu rečeno: »Reci mi, brate, da ti tko umjesto ove tvoje bolesti i nevolja dadne tako veliko i dragocjeno blago, te cijela zemlja bude čisto *zlato*, sve *kamenje dragocjeno kamenje*, a sva voda balzam, a ti sve to držao ništavnim *u usporedbi s onim* (usp. Mudr 7,9) velikim blagom, zar se ne bi veoma radovao?« A blaženi Franjo odgovori: »Gospodine, veliko bi bilo to blago i *dragocjeno* veoma te vrlo vrijedno i *poželjno* (usp. Ps 18,11).«

I začu opet (usp. Otk 10,8) kako mu govori: »Brate, veseli se dakle i kliči u svojoj bolesti i nevoljama i ubuduće budi tako siguran kao da si već u mome kraljevstvu.«

Pa ustavši ujutro reče svojim drugovima: »Da car kojem svome sluzi dadne sve kraljevstvo, zar se taj sluga ne bi morao radovati? A da mu dadne svu vlast, zar se ne bi mnogo više radovao?« I reče im: »Treba dakle da se ja od sada veoma radujem *u slabostima* i nevoljama *svojim* (usp. 2 Kor 12,10) i *da se jačam u Gospodinu* (usp. Ef 6,10) te *svagda zahvaljujem Bogu Ocu* i jedinomu Sinu njegovu *Gospodinu Isusu Kristu* (usp. Ef 5,20) i Duhu Svetome za toliku milost koju mi učini Gospodin: jer se naime meni, svome nedostojnom sluzi, dok još živim u tijelu udostojao zajamčiti svoje kraljevstvo. Stoga hoću njemu u čast, nama za utjehu i bližnjemu na pouku ispjevati novu pohvalu Gospodinu za stvorenja kojima se svakodnevno služimo i bez kojih ne možemo živjeti, a u kojima ljudski rod veoma vrijeđa Stvoritelja. I trajno smo nezahvalni za toliku milost i toliko dobročinstvo, i ne hvalimo Gospodina stvoritelja i darovatelja svih dobara kako bismo morali.« Pa sjede i poče malo razmišljati.

A poslije reče: »Svevišnji, svemogući dobri Gospodine«, i tako dalje, i ispjeva pjesmu o tome, i pouči svoje drugove da je govore i pjevaju.

Njegov duh naime tada osjećaše takvu utjehu i slast da je htio poslati po brata Pacifika, koji se u svijetu nekoć nazivaše kraljem stihova i bijaše veoma uglađen učitelj pjevanja. Htio mu je također dati nekoliko braće, dobre i duhovne, da idući skupa s njime po svijetu propovijedaju i pjevaju hvale Gospodinu. Govoraše naime kako želi da onaj među njima koji zna bolje propovijedati prvo propovijeda narodu, a da nakon propovijedi svi skupa pjevaju hvale Gospodinu, kao trubaduri Gospodnji.

A kad se svrši pjesma, htio je da propovjednik rekne narodu: »Mi smo trubaduri Gospodnji, a od vas za to želimo ovu plaću, da činite istinsku pokoru.« I reče: »Što su naime sluge Gospodnje doli neke vrste njegovi trubaduri, koji moraju srca ljudi uzdići i potaknuti na duhovnu radost?«

A to govoraše posebno za manju braću koja su narodu Božjemu dana za njegov spas.

DEVETO POGLAVLJE

O DUHU PROROŠTVA

101.

Kako je prorekao pomirenje asiškoga biskupa i gradonačelnika snagom hvala za stvorenja, koje su pred njima pjevali njegovi drugovi

Kad je blaženi Franjo sastavio spomenute hvale za stvorenja, koje je nazvao *Pjesmom brata Sunca*, nastade velika nesloga između asiškoga biskupa i gradonačelnika, tako da je biskup izopćio gradonačelnika, a gradonačelnik izdao uredbu da njemu nitko ništa ne prodaje niti od njega kupuje i da s njim ne sklapa nikakva ugovora.

Premda bijaše bolestan, kad je to čuo blaženi Franjo, ganu ga ljubav prema njima, ponajviše jer nitko nije posredovao oko pomirenja. I reče svojim drugovima: »Velika je sramota za nas, sluge Božje, što se biskup i gradonačelnik tako mrze, a nitko ne posreduje da se pomire!« I odmah u spomenute hvale doda jedan stih za taj slučaj i reče:

Budi hvaljen, moj Gospodine, za onoga koji oprašta tebi za ljubav
i podnosi bolest i nevolju.
Blaženi oni koji ustraju u miru,
jer ćeš ih ti, Svevišnji, okruniti.

Poslije je pozvao jednoga od svojih drugova i rekao mu: »Idi gradonačelniku pa mu u moje ime reci da sâm s gradskim velmožama i s drugima koje može sa sobom povesti dođe k biskupu.«

A kad onaj brat ode, reče drugoj dvojici svojih drugova: »Idite pa pred biskupom, gradonačelnikom i drugima koji su s njima pjevajte *Pjesmu brata Sunca*. I *uzdam se u Gospodina* (usp. Ps 10, 1) da će odmah skrušiti njihova srca, pa će se vratiti prijašnjoj ljubavi i prijateljstvu.«

Kad se dakle svi sabraše u biskupovu klaustru, ustadoše ona dva brata, pa jedan od njih reče: »Blaženi Franjo u svojoj bolesti sastavi hvale Gospodinu za njegova stvorenja, u čast samome Gospodinu i na izgradnju bližnjega. Stoga vas on moli da ih poslušate vrlo pobožno.« I tako ih počeše govoriti i pjevati.

Gradonačelnik pak odmah ustade i, sklopivši ruke i šake, pažljivo ih kao evanđelje Gospodinovo sasluša s najvećom pobožnošću i s mnogo suza. Imaše naime veliko povjerenje u blaženoga Franju i pobožnost prema njemu.

Po svršetku hvala Gospodinu gradonačelnik reče pred svima: »Uistinu vam kažem da bih oprostio ne samo gospodinu biskupu,

koga hoću i moram smatrati svojim gospodarom, nego ako bi tko ubio moga brata ili moga sina.« Pa rekavši to, *pade k nogama* (usp. Mt 15,30) biskupovim i reče mu: »Evo, pripravan sam vam dati svaku zadovoljštinu kako odredite, za ljubav Gospodina našega Isusa Krista i sluge njegova blaženoga Franje.« Biskup ga pak uze za ruke, podiže i reče: »Po svojoj službi priliči mi da budem ponizan, ali jer sam po naravi sklon srdžbi, treba da mi oprostiš.« I tako su se s mnogo naklonosti i ljubavi zagrlili i poljubili.

A braća su se zadivila i razveselila vidjevši da se doslovce ispunilo ono što je blaženi Franjo prorekao o njihovoj slozi. I svi drugi prisutni smatrali su ovo najvećim čudom, pripisujući sve zaslugama blaženoga Franje što ih je Gospodin iznenada pohodio i što su se od tolike nesloge i sablazni, ne sjećajući se nijedne izgovorene riječi, vratili tolikoj slozi.

Mi pak koji *bijasmo* (usp. 2 Pt 1,18) s blaženim Franjom *svjedočimo* (usp. Iv 21,25) da je uvijek tako doslovce bilo kad bi o nečemu rekao: tako je ili tako će biti. Uvijek je doslovce tako bilo. A mi smo toliko puta i toliko toga vidjeli da bi bilo predugo to zapisati ili pripovjediti.

102.
Kako je predvidio sudbinu brata koji se pod izlikom šutnje nije htio ispovijedati

Bio je neki brat časna i sveta izvanjskog načina života, koji je naizgled bio danju i noću zaokupljen molitvom. A šutnju je tako trajno opsluživao da se jedanput, kad se svećeniku ispovijedao, samo nekim znakovima, a ne riječima ispovijedao. Tako je naime izgledao pobožan i revan u ljubavi prema Bogu da se jednom sjedeći s braćom, premda nije govorio, ali je slušao dobre riječi, izvana i iznutra čudesno veselio. Tako je samim time često drugu braću poticao na pobožnost.

Nakon što je više godina ustrajao u ovakvu ponašanju, slučajno u ono obitavalište gdje je on boravio dođe blaženi Franjo. Kad pak on ču od braće za njegovo ponašanje, reče im: »*Znajte uistinu* (usp. Mt 22,16) da je to đavolska kušnja što se ne želi ispovijedati.«

U međuvremenu dođe onamo generalni ministar da pohodi blaženoga Franju i stade ga hvaliti pred blaženim Franjom. A reče mu blaženi Franjo: »Vjeruj mi, brate, da toga brata zavodi i zavarava zao duh.«

Reče generalni ministar: »Izgleda mi čudno i gotovo nevjerojatno da bi to moglo biti s čovjekom koji ima toliko znakova i djela sve-

tosti.« – A blaženi Franjo mu reče: »Iskušaj ga, reci mu da se barem jedanput ili dvaput tjedno ispovjedi. A ako te ne posluša, znaj da je istina što ti rekoh.«

Reče dakle generalni ministar onome bratu: »Brate, svakako hoću da se dvaput ili najmanje jedanput tjedno ispovjediš.« On pak stavi prst na svoja usta, odmahujući glavom i pokazujući da to nipošto neće učiniti iz ljubavi prema šutnji. A ministar, bojeći se da ga ne sablazni, otpusti ga.

A nakon nekoliko dana (usp. Lk 15,13) svojevoljno je onaj brat napustio Red i vratio se u svijet, noseći svjetovnu odjeću.

Jednoga pak dana, dok su išli nekim putem, dvojica drugova blaženoga Franje susretoše ga. On je hodao sam, kao najsiromašniji hodočasnik. Iz sućuti mu rekoše: »Jadniče, gdje je onaj tvoj časni i sveti život? Nisi naime htio govoriti i pričati sa svojom braćom, a sada ideš i trčiš po svijetu kao čovjek *koji ne poznaje Boga* (usp. 1 Sol 4,5).«

A on im poče govoriti kuneći se često svojom vjerom, kao ljudi od svijeta, pa mu oni rekoše: »Bijedni čovječe, što se kao svjetovnjaci kuneš svojom vjerom ti koji si se suzdržavao ne samo od *bezrazložnih riječi* (usp. Mt 12,36) nego i od dobrih?«

I tako ga otpustiše. A malo nakon toga umro je. I veoma smo se zadivili vidjevši da je doslovce istina onako kako je o njemu prorekao blaženi Franjo u vrijeme kad su onoga jadnika braća smatrala svetim.

103.

O onomu koji je plakao pred blaženim Franjom da bude primljen u Red

U vrijeme kad nitko nije priman u Red bez dopuštenja blaženoga Franje s mnogim drugima koji su htjeli ući u Red došao je sin nekog plemića iz mjesta Lucca blaženome Franji, koji je tada bolestan boravio u palači asiškoga biskupa.

A kad su svi oni bili predstavljani blaženome Franji, nakloni se on pred njim i stade jako plakati moleći ga da bude primljen. Blaženi Franjo ga *ošinu pogledom i reče* (usp. Dj 13,9.10) mu: »O jadni tjelesni čovječe, *zašto lažeš Duhu Svetomu* (usp. Dj 5,3) i meni? Ti plačeš tjelesno, a ne duhovno!«

A kad to reče, odmah pred palaču dođoše njegovi rođaci, na konjima, htijući ga uhvatiti i odvesti. On pak, čuvši topot konja, pogleda kroz jedan prozor i vidje svoje rođake. I odmah siđe k njima i, kao što je unaprijed vidio blaženi Franjo, s njima se vrati u svijet.

104.

O svećenikovu vinogradu koji je zbog blaženoga Franje ostao bez grožđa

Kod siromašnog svećenika crkve svetoga Fabijana, koja je blizu mjesta Rieti, boravio je zbog bolesti očiju blaženi Franjo. A tada je gospodin papa Honorije s čitavom Kurijom bio u onom gradu. Tako su mnogi kardinali i drugi visoki klerici, gotovo svakodnevno, pohađali blaženoga Franju, zbog pobožnosti koju su gajili spram njega.

Ona pak crkva imaše malen vinograd, uz kuću u kojoj bijaše blaženi Franjo, a u onoj kući bijahu vrata na koja su u vinograd ulazili skoro svi koji su ga pohađali, ponajprije jer tada grožđe bijaše zrelo, a mjesto veoma ugodno. Zbog toga je sav onaj vinograd uništen i grožđe mu tako reći obrano.

Stoga se svećenik stao sablažnjavati i govoriti: »Premda je vinograd malen, ipak sam dobivao toliko vina da je podmirivalo moje potrebe, a ove ga godine, evo, izgubih.«

Čuvši to dozva ga blaženi Franjo i reče mu: »Gospodine, nemoj se dalje žalostiti što, zasad, ne možemo drugo učiniti, nego *uzdaj se u Gospodina* (usp. Ps 10,1) jer zbog mene, svoga sluge, može ti u cijelosti nadoknaditi tvoju štetu. Reci mi koliko si mješina vina imao kad si nešto više dobivao iz svog vinograda?« – Svećenik odgovori: »Oče, trinaest mješina.« – Reče mu blaženi Franjo: »Ne žalosti se više i nikome zbog toga ne reci uvredljivu riječ. Nego uzdaj se u Gospodina i moje riječi, pa ako imadeš manje od dvadeset mješina vina, ja ću ti nadoknaditi.«

Otada je svećenik šutio i bio miran. A u vrijeme berbe, po Božjem daru, imao je od onog vinograda dvadeset mješina, ništa manje. I zadivi se veoma svećenik i svi koji to čuše, govoreći kako ondje nije moglo biti dvadeset mješina vina ni da je vinograd bio pun grožđa.

Mi pak koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) *svjedočimo* (usp. Iv 21,24) kako se u ovome i u svemu što je prorekao uvijek doslovce ispunila njegova riječ.

105.

O vojnicima Peruđe koji su ometali njegovu propovijed

Kad je blaženi Franjo propovijedao na trgu u Peruđi nakon što se ondje skupilo *mnogo naroda* (usp. Neh 8,1; Pnz 31,12), gle, vojnici Peruđe stadoše na konjima trčati po trgu, nadmećući se u oružju, i ometahu propovijed. Pa premda su ih prisutni korili, ipak od toga ne odustadoše.

Okrenuvši se dakle prema njima, blaženi Franjo im u žaru duha reče: »*Slušajte i razumijte* (usp. Mt 13,14) što vam Gospodin navješćuje po meni, svome malenom sluzi; i ne recite: On je iz Asiza!« (Ovo pak reče jer od davnine vladaše i vlada mržnja između građana Peruđe i Asiza.)

I reče im: »*Gospodin vas je uzvisio* (usp. Ps 36,34) nad sve vaše susjede. Zbog toga otad morate još više priznavati svoga Stvoritelja i biti ponizni ne samo pred samim Bogom nego i pred svojim susjedima. Ali *uzoholi se srce* (usp. Ez 28,2; 28,5; Pnz 17,20) vaše pa poharaste susjede svoje i mnoge pobiste. Stoga vam kažem: ako se brzo ne obratite Bogu dajući zadovoljštinu onima koje ste uvrijedili, Gospodin koji *ništa ne pušta nekažnjeno* (usp. Mt 23,38; Job 24,22) učinit će, radi veće osvete i kazne vaše i na vašu sramotu, da ustanete jedni protiv drugih. A kad nastane pobuna i građanski rat, pretrpjet ćete toliku nevolju koliku vam vaši susjedi ne bi mogli zadati.«

Tako naime blaženi Franjo nikad kad je propovijedao nije prešućivao mane puka, nego je sve javno i žestoko korio. A Gospodin mu je bio dao toliku milost da su ga se bojali i poštivali ga svi koji su ga gledali i slušali, kojega god su staleža ili položaja bili. Zbog obilja Božje milosti koju je imao uvijek su ih njegove riječi izgrađivale kad god bi ih korio, pa ili su se obraćali Gospodinu ili se u sebi kajali.

I, po Božjem pripuštenju, nakon nekoliko dana nastade razdor između vojnika i puka te puk istjera vojnike iz grada. A vojnici, s Crkvom koja ih podupiraše, opustošiše njihova polja, vinograde i voćnjake i učiniše puku svako zlo koje mogahu učiniti. A puk isto tako opustoši sva dobra vojnika, pa su tako, prema riječi svetoga Franje, kažnjeni i puk i vojnici.

106.

Kako je predvidio tajnu kušnju i muku jednog brata

Jedan brat, veoma duhovan i drag blaženome Franji, mnogo je dana trpio veoma žestoke kušnje đavla, tako da ga je to dovodilo do duboka očaja. A toliko ga je svaki dan mučilo da se stidio svaki put se ispovjediti, pa se tim više trapio postom, bdjenjem, plačem i bičevanjem.

Dogodi se po Božjem pripuštenju da je blaženi Franjo došao u ono obitavalište. Pa kad je jednoga dana onaj brat išao s blaženim Franjom, dozna blaženi Franjo po Duhu Svetomu za njegovu muku i kušnju. I udalji se malo od drugoga brata, koji je također išao s njim, približi se onom u nevolji i reče mu: »Predragi brate, želim da

od sada ne moraš ispovijedati one kušnje đavla, i nemoj se bojati jer nisu naštetile tvojoj duši. Nego, uz moje dopuštenje, moli sedam Očenaša kad god *te* one *budu mučile* (usp. Ps 106,6).«

I razveseli se veoma onaj brat zbog riječi koju mu reče, to jest da to ne mora ispovijedati, jer to ga je najviše mučilo. Pa ipak se veoma začudio vidjevši tako da blaženi Franjo znade ono što su znali samo svećenici kojima se bio ispovjedio.

I odmah bi od one nevolje tako oslobođen da je otad po milosti Božjoj i zaslugama svetoga Franje bio veoma miran i spokojan. A jer se svetac tomu nadao, zato ga je mirno oslobodio ispovijedanja.

107.
O onome što je prorekao za brata Bernarda i kako se sve ispunilo

Kad mu je oko njegove smrti bilo pripremljeno neko ukusno jelo, sjetio se brata Bernarda koji je bio prvi brat kojega je imao. Pa reče svojim drugovima: »Ovo je jelo dobro za brata Bernarda.« I odmah ga pozva k sebi. A kad on dođe, sjede uz postelju gdje svetac ležaše. I reče brat Bernard: »Oče, molim te da me blagosloviš i iskažeš mi ljubav; jer ako mi pokažeš očinsku naklonost, vjerujem da će me više voljeti sam Bog i sva braća.«

Ne mogaše ga blaženi Franjo vidjeti, jer je mnogo dana prije izgubio očinji vid. Nego *ispruživši desnu ruku stavi* je *na glavu* (usp. Post 48,14) brata Egidija, koji je bio treći brat, vjerujući da je stavlja na glavu brata Bernarda koji sjeđaše uza nj. Pa odmah, spoznavši to po Duhu Svetomu, reče: »Ovo nije glava moga brata Bernarda.«

Tada se brat Bernard primače bliže; a blaženi Franjo stavljajući ruku na njegovu glavu, blagoslovi ga i reče jednom od svojih drugova: »Piši kako ti kažem: Prvi brat kojega mi je Gospodin dao bio je brat Bernard. On je prvi započeo i savršeno ostvario savršenstvo svetog evanđelja, razdjeljujući *siromasima* sva *svoja dobra* (usp. Mt 19,21; 25,14). Zbog toga i zbog mnogih drugih odlika moram njega ljubiti više nego bilo kojega brata u cijelome Redu. Stoga hoću i zapovijedam, koliko mogu, da tko god bude generalni ministar, njega ljubi i štuje kao mene samoga. A ministri i braća cijeloga Reda neka drže njega umjesto mene.« Ovo je veoma utješilo brata Bernarda i drugu braću.

Promatrajući naime veoma veliko savršenstvo toga brata Bernarda, blaženi Franjo pred nekom braćom proreče o njemu: »Kažem vam da su bratu Bernardu radi njegove kušnje dani neki veliki i vrlo lukavi đavli da mu zadaju mnoge nevolje i kušnje. Ali milosrdni će Gospodin pred njegov svršetak uzeti od njega svaku nevolju i kušnju. A njegov će duh i tijelo obdariti tolikim mirom i

utjehom da će se veoma diviti sva braća koja to vide i smatrati to velikim čudom. I u tom miru i utjesi oboga, tijela i duše, preselit će se Gospodinu.«

A sve se ovo, na veoma veliko udivljenje sve braće koja su ovo čula od blaženoga Franje, poslije na samome bratu Bernardu doslovce ispunilo. Brat Bernard naime na smrt bolestan uživaše toliki duševni mir i utjehu da nije htio ležati. Ako pak ležaše, gotovo sjedeći ležaše, kako se ni najlakša para ne bi mogla uzdići iznad njegove glave pa mu po snu ili nekom maštanju spriječiti razmatranja o Bogu. Ako bi se pak to kad dogodilo, odmah bi ustajao i udarao se u prsa govoreći: »Što je to bilo? Zašto sam tako mislio?« Isto tako nije htio uzeti nikakav lijek, nego onome tko bi mu davao govoraše: »Nemoj me rastresati.«

Pa da bi mogao umrijeti još slobodnije i mirnije, razvlastio je sebe briga za tijelo i predao se u ruke jednom bratu koji bijaše liječnik rekavši mu: »Ne želim se uopće brinuti za jelo i piće, nego se tebi prepuštam: ako dadneš, uzet ću; ako ne dadneš, neću iskati.«

A kad je počeo pobolijevati, htio je uza se uvijek imati svećenika sve do časa smrti. I čim bi mu došlo nešto što tištaše njegovu savjest, odmah bi se ispovjedio.

Nakon smrti pak postade bijel, a meso mu mekano, i činilo se da se smije. Zato bijaše ljepši mrtav nego živ, i svi su više uživali gledajući ga mrtva nego živa; izgledao je naime upravo kao svetac koji se smije.

108.

Kako je pred svoju smrt najavio blaženoj Klari da će ga vidjeti, a to se ispunilo nakon njegove smrti

U onom tjednu kad je blaženi Franjo preminuo, gospođa Klara, prvi izdanak Siromašnih sestara Svetoga Damjana u Asizu, glavna sljedbenica blaženoga Franje u opsluživanju evanđeoskog savršenstva, plakaše veoma gorko bojeći se da će umrijeti prije njega, jer oboje tada bijahu teško bolesni. I ne mogaše se utješiti jer smatraše kako prije svoje smrti neće moći vidjeti svoga jedinog oca nakon Boga, blaženoga Franju, svoga tješitelja i učitelja i prvog svoga utemeljitelja u milosti Božjoj.

I zato je to po nekom bratu priopćila blaženome Franji. Kad to svetac ču, budući da ju je ljubio posebnom očinskom naklonošću, ganu ga ljubav prema njoj. Ali uviđajući kako se ne može ostvariti ono što ona željaše – to jest da ga vidi – za utjehu njoj i svim sestrama pismom joj je poslao blagoslov i odriješio je od

svake pogreške koju je eventualno počinila protiv njegovih opomena i protiv zapovijedi i savjeta Sina Božjega. A da se kani svake žalosti, onom bratu kojega je ona poslala po Duhu Svetomu reče: »Idi i reci gospođi Klari da se kani svake žalosti i boli što me sada ne može vidjeti. Ali neka uistinu zna da će me prije svoje smrti vidjeti i ona i njezine sestre i da će se zbog mene veoma utješiti.«

A kad je malo kasnije, noću, blaženi Franjo preminuo, dođe ujutro sav puk i kler grada Asiza, pa s himnima i hvalama odnesoše njegovo sveto tijelo s mjesta gdje bijaše umro, a pojedinci su lomili *grane sa stabala* (usp. Mt 21,8). I tako ga, po volji Gospodnjoj, odnesoše k Svetome Damjanu, da se ispuni riječ koju po blaženome Franji Gospodin reče na utjehu kćeri i sluškinja svojih.

Pošto je uklonjena željezna rešetka kroz koju su se one uobičajeno pričešćivale i slušale riječ Božju, podigoše braća sveto tijelo s odra i dugo ga držahu pred prozorom na rukama. Uto su se zbog njega utješile gospođa Klara i njezine sestre, premda su ih oblijevale obilne suze i pritiskale mnoge boli, vidjevši da su lišene utjehe i opomena tolikoga oca.

109.

Kako je prorekao da će njegovo tijelo nakon smrti biti štovano

Dok je jednoga dana ležao bolestan u palači asiškoga biskupa, gotovo šaleći se i podsmjehujući se reče mu neki duhovni brat: »Pošto bi ti Gospodinu prodao svu svoju odjeću, vreće? Mnogi baldahini i svileni pokrovci bit će stavljeni na ovo tvoje sitno tijelo koje je sada obučeno u vreću.« Tada naime imaše kapuljaču i odjeću od vreće.

A blaženi Franjo odgovori, ne on nego Duh Sveti po njemu, i s mnogo žara i veselja duha reče: »Ti govoriš istinu jer će tako biti na hvalu i slavu moga Gospodina.«

DESETO POGLAVLJE

Božanska providnost o njemu u izvanjskim stvarima

110.

Kako se Gospodin pobrinuo za braću koja su s liječnikom sjedila za siromašnim objedom

Dok je blaženi Franjo zbog bolesti očiju boravio u samotištu u mjestu Fonte Colombo blizu Rietia, jednog ga je dana posjetio očni liječnik. Nakon što je on ondje proboravio neko vrijeme i već htio otići, reče blaženi Franjo jednom od svojih drugova: »Idite i dajte liječniku najbolje jelo.« Odgovori mu njegov drug: »Oče, sa stidom priznajemo kako se, jer smo tako siromašni, sramimo sada ga pozvati da jede.«

Reče svojim drugovima blaženi Franjo: »*Malovjerni* (usp. Mt 14,31), ne tjerajte me da i dalje govorim.« A liječnik reče blaženome Franji: »Brate, jer su braća tako siromašna, to ću radije s njima jesti.« Bijaše naime onaj liječnik vrlo bogat, pa premda su ga blaženi Franjo i njegovi drugovi mnogo puta pozvali, nikad ondje nije htio jesti.

Odoše dakle braća i pripremiše jelo, pa sa stidom staviše malo kruha i vina i nešto zelja koje su pripravili za se. I dok su oni sjedili za siromašnim objedom, čim su stali jesti, gle, netko pokuca na vrata obitavališta. Jedan pak od braće ustade, ode i otvori vrata. A to bijaše neka žena s velikom košarom punom lijepa kruha, riba, rakovih kolača, meda i gotovo svježa grožđa, što je blaženome Franji slala neka gospođa iz jednoga grada udaljenoga od obitavališta oko sedam milja.

Kad to ugledaše, braća i liječnik veoma se zadiviše i obradovaše uviđajući svetost blaženoga Franje i sve pripisujući njegovoj zasluzi. A liječnik reče braći: »Braćo moja, ni vi kako biste trebali ni mi ne poznajemo svetost ovoga čovjeka.«

111.

O ribi koju je poželio u svojoj bolesti

Jednom drugom prilikom, kad je teško bolestan boravio u palači asiškoga biskupa, braća su ga molila da jede. On odgovori: »Nemam želje za jelom, ali da imam ribe zvane morski pas,[4] možda bih jeo.«

4 Riba u nas zvana pas (op. prevoditelja).

Pa kad to reče, gle, dođe neki čovjek s košarom, u kojoj bijahu tri velika morska psa lijepo pripravljena i rakovi kolači, koje je sveti otac rado jeo. A to mu je slao brat Gerard, ministar u Rietiu.

I diveći se braća božanskoj providnosti, odaše hvale Gospodinu koji je svome sluzi pribavio ono što se tada u Asizu nije moglo naći jer bijaše zima.

112.
O jelu i suknu koje je pred smrt poželio

Kad je bolestan boravio u obitavalištu svete Marije Anđeoske, za posljednje *bolesti* od koje *je* i *umro* (usp. 2 Kr 13,14), jednoga dana pozva svoje drugove govoreći: »Vi znate kako je gospođa Jakoba iz Settesolija bila i jest vrlo vjerna i odana meni i našem Redu. Stoga mislim kako bi smatrala velikom milošću i utjehom ako biste je obavijestili o mome stanju i posebno joj poručili da mi pošalje redovničkog sukna koje je bojom slično pepelu. A s tim suknom neka pošalje i onog jela koje mi je u Gradu više puta pripremila.« To pak jelo Rimljani zovu *mostacciolo*, a spravlja se od badema, šećera i drugih stvari.

Bijaše naime ona gospođa veoma duhovna, jedna od odličnijih i bogatijih udovica u cijelome Rimu. Ona je po zaslugama i propovijedanju blaženoga Franje stekla od Gospodina toliku milost da je uvijek puna suza i pobožnosti od ljubavi i slasti Kristove bila poput druge Magdalene.

Napisaše dakle pismo kako svetac bijaše rekao, a jedan brat pođe potražiti nekog brata da pismo odnese spomenutoj gospođi. I odmah se začu kucanje na vratima obitavališta. A kad jedan brat otvori vrata, gle, to bijaše gospođa Jakoba, koja bijaše veoma žurno došla da pohodi blaženoga Franju.

Kad je jedan od braće prepozna, žurno ode k blaženome Franji i s velikom mu radošću javi kako je gospođa Jakoba došla iz Rima sa svojim sinom i mnogim drugima da ga pohodi. Pa reče: »Što da činimo, oče? Da je pustimo da uđe i posjeti te?«

Ovo pak reče stoga jer je za ono obitavalište, zbog njegove velike časti i pobožnosti, po želji svetoga Franje bilo određeno da nijedna žena ne smije ući u taj klaustar. A blaženi Franjo reče: »Ne treba poštivati tu odredbu glede ove gospođe, koju tolika vjera i pobožnost potače da iz daleka kraja dođe amo.«

Uđe dakle k blaženome Franji ta gospođa lijući pred njim mnoge suze. I gle čuda! Donijela je naime za tuniku mrtvačkoga sukna, to jest onoga pepeljaste boje. Donijela je sa sobom i sve ono što je pisalo u pismu, baš kao da je primila to pismo.

I reče braći spomenuta gospođa: »Braćo moja, dok sam se molila, u duhu mi je rečeno: Idi i pohodi svoga oca blaženoga Franju, ali požuri i nemoj kasniti; jer ako puno okasniš, nećeš ga naći živa. I ponesi mu takvoga sukna i tih stvari, da mu pripraviš takvo jelo. Isto tako, ponesi sa sobom veliku količinu voska za svijeće, također i tamjana.« A sve je ovo stajalo u pismu koje je trebalo poslati, osim tamjana.

Tako je onaj koji je nadahnuo kraljeve da idu s darovima odati počast njegovu Sinu, u danima njegova rođenja, nadahnuo i ovu plemenitu i svetu gospođu da s darovima ide odati počast njegovu predragom sluzi u danima smrti, zapravo u danima njegova istinskog rođenja.

Pripravila je dakle ona gospođa jelo koje je poželio jesti sveti otac, ali malo ga je pojeo jer je stalno malaksao i jer se smrt približavala.

Napravila je i mnoge svijeće da nakon njegove smrti gore pred njegovim presvetim tijelom. A od sukna braća mu načiniše tuniku u kojoj je bio pokopan. Sam je pak braći zapovjedio da mu preko nje u znak i za primjer presvete poniznosti i gospođe Siromaštine navuku vreću. I onoga tjedna kad je došla gospođa Jakoba preselio se Gospodinu naš presveti otac.

JEDANAESTO POGLAVLJE

O njegovoj ljubavi prema stvorenjima i ljubavi stvorenja prema njemu

113.

O posebnoj ljubavi prema pticama zvanim kukmaste ševe, jer one simboliziraju dobra redovnika

Sav prožet ljubavlju prema Bogu, blaženi Franjo ne samo u svojoj duši, već savršeno urešenoj svakom vrlinom, nego u svakom stvorenju savršeno razabiraše Božju dobrotu. Stoga posebno, iz sve nutrine, ljubljaše stvorenja, osobito ona koja su nečim simbolizirala Boga ili nešto što se odnosi na Red.

Stoga je nadasve ptice volio jednu ptičicu zvanu ševa, pučki kukmasta ševa. I govoraše za nju: »Sestra ševa ima kapuljaču kao redovnici, i ponizna je ptica jer rado ide putem da nađe koje zrno, pa ako ga nađe i u izmetu, vadi ga i jede. Letom veoma milo hvali Gos-

podina, kao dobri redovnici koji preziru ovo zemaljsko, koji uvijek *borave na nebu* (usp. Fil 3,20) i uvijek teže da slave Boga. Njezina odjeća, to jest perje, sliči zemlji, pa daje primjer redovnicima da ne nose odjeću biranu i obojenu, nego jeftinu i bezbojnu, kao što je zemlja jeftinija od drugih počela.«

Pa jer je to na kukmastim ševama zamjećivao, vrlo ih je rado gledao. Stoga je Gospodin htio da te ptičice pokažu neki znak ljubavi prema njemu u času njegove smrti. U kasnu subotnju večer naime nakon večernje prije noći kad se preselio ka Gospodinu, veliko mnoštvo ševa doletje na krov kuće gdje ležaše, pa je izgledalo kako leteći u krug i slatko pjevajući slave Gospodina.

114.

Kako je htio nagovoriti cara na donošenje posebna zakona, da ljudi o Rođenju Gospodinovu dobro skrbe za ptice, vola, magarca i siromahe

Mi koji *bijasmo* (usp. 2 Pt 1,18) s blaženim Franjom i ovo napisasmo *svjedočimo* (usp. Iv 21,24) kako smo ga mnogo puta čuli da govori: »Ako budem govorio s carem, molit ću ga i nagovarati neka Bogu i meni za ljubav donese poseban zakon da nijedan čovjek ne lovi i ne ubija sestre ševe i ne čini im nikakvo zlo. Isto tako da svi gradonačelnici i gospodari utvrda i sela moraju svake godine, na dan Rođenja Gospodinova, prisiliti ljude na prosipanje žita i drugoga zrnja po putovima izvan gradova i utvrda da se na dan tolike svetkovine nahrane sestre ševe i druge ptice. I da svatko tko ih ima, iz poštovanja prema Sinu Božjemu koga te noći preblažena Djevica Marija između vola i magarca *položi u jasle* (usp. Lk 2,7), mora dobro nahraniti vola i magarca. Isto tako da bogataši toga dana moraju dobrim jelima nahraniti sve siromahe.«

Blaženi Franjo naime više štovaše Rođenje Gospodinovo nego druge njegove svetkovine govoreći: »Pošto *nam se* Gospodin *rodio* (usp. Iz 9,6; Lk 2,11), trebalo je da se mi spašavamo.« Stoga je htio da se toga dana svaki kršćanin u Gospodinu veseli i da svi za ljubav onome *koji sebe dade za nas* (usp. Iz 9,6; Lk 2,11) izdašno skrbe ne samo za siromahe nego i za životinje i ptice.

115.
O ljubavi i poslušnosti ognja prema njemu kad se podvrgnuo paljenju

Kad je, primoran pod poslušnost od gospodina ostijskoga i generalnog ministra brata Ilije, došao u samotište Fonte Colombo blizu Rietia da liječi bolesne oči, jednoga dana dođe k njemu liječnik.

Proučivši bolest, reče on blaženome Franji da će izvršiti paljenje iznad čeljusti sve do obrve onoga oka koje bijaše bolesnije. Ali blaženi Franjo ne htjede započeti s liječenjem dok ne dođe brat Ilija, jer je on rekao da želi biti prisutan kad liječnik bude počinjao taj zahvat. A jer se bojao i jer mu je bilo vrlo teško toliko se brinuti za sama sebe, htio je da generalni ministar sve to nadgleda.

Kad ga je dakle iščekivao, a on nije dolazio zbog mnogih obveza koje imaše, ipak je dopustio liječniku da čini što je naumio. A kad je stavljeno u oganj željezo kojim će se paliti, blaženi Franjo, htijući osokoliti svoj duh da se ne plaši, ovako progovori ognju: »Brate moj, ognju, plemeniti i korisni među drugim stvorenjima, budi mi dobar ovoga časa, jer sam te nekoć ljubio i ljubit ću te iz ljubavi prema onome koji te stvori. A molim i našega Stvoritelja koji nas stvori da tako ublaži tvoj žar kako bih ga mogao podnijeti.« Pa kad svrši molitvu, znamenova oganj znakom križa.

Mi pak koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) tada *svi pobjegosmo* (usp. Mk 14,50) iz ljubavi i sućuti prema njemu, a s njim ostade samo liječnik. A kad je paljenje obavljeno, vratismo se k njemu i on nam reče: »Malodušni i *malovjerni* (usp. Mt 8,26), zašto pobjegoste? Uistinu vam velim da nisam osjetio ni kakvu bol ni žar ognja. Štoviše, ako nije dobro spaljeno, neka još bolje pali.«

Stoga se liječnik veoma začudi i reče: »Braćo moja, kažem vam kako bih se pobojao, ne samo za njega koji je tako slab i bolestan nego za svakog najjačeg čovjeka, da neće moći izdržati tako jako paljenje. A on se ne pomače niti pokaza i najmanji znak boli.«

Trebalo je naime spaliti sve žile od uha do obrve, ali mu to ipak nije pomoglo. Isto je tako i drugi liječnik užarenim željezom probušio oba njegova uha i ništa mu nije pomoglo.

Nije čudno što mu se oganj i druga stvorenja ponekad pokoravahu i poštivahu ga. Kao što naime *mi* koji *bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) vrlo često vidjesmo, on ih je toliko volio i u njima toliko uživao, i njegov je duh prema njima osjećao toliku dobrotu i sućut da nije želio vidjeti kako se s njima nečasno postupa. I govorio je s njima s unutarnjom i vanjskom radošću kao da su obdareni razumom, i to ga je često uzdizalo k Bogu.

116.

Kako ne htjede ugasiti niti dopusti da se ugasi vatra koja je gutala njegove hlače

Među svim nižim i neživim stvorenjima posebno je volio oganj zbog njegove ljepote i koristi. Zato nikad nije htio sprečavati njegovo djelovanje.

Kad je naime jedne prilike sjedio uz oganj, vatra je, a da to on nije zamijetio, oko koljena zahvatila njegovo laneno sukno, to jest hlače. A kad je osjetio žar vatre, nije ju htio gasiti. Njegov pak drug, vidjevši kako mu sukno gori, dotrča k njemu htijući ugasiti vatru. A on mu zabrani rekavši: »Nemoj, predragi brate, nemoj činiti zla bratu ognju!« I tako nipošto ne htjede da ga ugasi.

Ovaj dakle žurno ode bratu koji je bio njegov gvardijan i dovede ga blaženome Franji. On smjesta protiv volje blaženoga Franje ugasi vatru. Otada ni u kojoj prijekoj nuždi nije htio ugasiti vatru, svjetiljku ili svijeću, toliko je volio oganj.

Nije htio ni da koji brat baci oganj ili glavnju s jednog mjesta na drugo, kako obično biva, nego je htio da ga iz ljubavi prema onome čije je stvorenje stavi ravno na zemlju.

117.

Kako nikad nije htio nositi krzno jer nije dopuštao da se ognjem opali

Kad je na La Verni obdržavao korizmu, jednoga dana u vrijeme jela njegov drug u ćeliji u kojoj je jeo naloži vatru. A kad se vatra razgori, ode po blaženoga Franju u drugu ćeliju gdje se on moljaše, noseći sa sobom misal da čita evanđelje toga dana. Htio je naime, uvijek kad ne mogaše slušati misu, prije jela čuti evanđelje koje se u misi čitalo toga dana.

A kad radi jela dođe u onu ćeliju gdje je bila naložena vatra, gle, ognjeni se plamen već penjaše do stropa ćelije i gutaše ga. Drug pak stade gasiti oganj kako mogaše, ali ne mogaše sam. A blaženi Franjo mu ne htjede pomoći, nego uze neko krzno kojim se noću pokrivao i s njim ode u šumu.

A braća iz toga obitavališta koja su boravila daleko od one ćelije, kad osjetiše kako ćelija gori, odmah dođoše i ugasiše oganj. Poslije se vratio blaženi Franjo da jede. A nakon jela reče svome drugu: »Ovo krzno neću od sada imati na sebi, jer zbog svoje škrtosti nisam htio da ga brat oganj proždre.«

118.
O posebnoj ljubavi koju je gajio prema vodi, kamenju, drveću i cvijeću

Nakon ognja posebno je volio vodu, koja simbolizira svetu pokoru i muku kojima se peru nečiste duše i jer se duša prvo pere krsnom vodom. Stoga kad bi prao ruke, birao je takvo mjesto da se voda koja pada na tlo ne gazi nogama. I po stijenama kad je morao hodati, hodao je s velikim strahom i poštovanjem, iz ljubavi prema onome što se zove stijenom. Stoga kad je izgovarao onu riječ psalma: *Na liticu si me digao* (usp. Ps 60,3), govoraše s velikim poštovanjem i pobožnošću: »Podno stijene si me digao.«

A bratu koji je sjekao i pripremao drva za vatru govoraše neka nikad ne siječe cijelo stablo, nego neka ta stabla tako kreše da uvijek jedan dio ostane čitav, iz ljubavi prema onome koji nas je htio spasiti na drvu križa.

Isto tako i bratu koji obrađivaše vrt govoraše neka ne obrađuje sve tlo za jestivo bilje, nego neka jedan dio tla ostavi neobrađen, da uspijeva divlje bilje koje će u svoje vrijeme donositi braću cvjetove, iz ljubavi prema onome koji sebe naziva *cvijetom poljskim i ljiljanom u dolu* (usp. Pj 2,1).

Štoviše, govoraše kako bi brat vrtlar morao uvijek načiniti lijepi vrtić od jednoga dijela vrta, pa ondje saditi i uzgajati sve mirisne biljke i one koje lijepo cvjetaju, da one u svoje vrijeme sve koji promatraju te biljke i te cvjetove pozivaju da slave Boga. Svako naime stvorenje govori i viče: »Bog me, čovječe, radi tebe stvori.«

Stoga *mi koji bijasmo s njime* (usp. 2 Pt 1,18) gledali smo kako se unutra i izvana gotovo svim životinjama toliko veseli te se činilo kako je njegov duh ne na zemlji, nego na nebu dok ih dodiruje i gleda. Pa zbog mnogih utjeha koje je doživio i imao u stvorenjima, malo prije svoje smrti spjevao je neke Hvale Gospodinu za njegova stvorenja, kako bi one koji ih slušaju potaknuo da hvale Boga i da samoga Gospodina ljudi hvale u njegovim stvorenjima.

119.
Kako je isticao Sunce i oganj više od drugih stvorenja

Žarče je od svih nerazumnih stvorenja ljubio Sunce i oganj. Govoraše naime: »Jutrom, kad se sunce rađa, svaki bi čovjek morao hvaliti Gospodina koji ga je stvorio nama na korist, jer ono danju rasvjetljuje naše oči. Uvečer, kad pada noć, svaki bi čovjek morao hvaliti Boga zbog brata ognja, koji noću rasvjetljuje naše oči. Svi smo naime kao slijepci, a Gospodin po ova dva

naša brata rasvjetljuje naše oči. I stoga, posebno zbog njih, ali i drugih stvorenja kojima se svakodnevno služimo, moramo hvaliti samoga Stvoritelja.

To je i sam uvijek činio sve do smrtnoga dana. Čak kad ga je više pritiskala bolest, on je počinjao pjevati hvale Gospodinu koje je spjevao za stvorenja, a poslije je tražio od svojih drugova da ih pjevaju, kako bi u promatranju slave Gospodnje zaboravio na gorčinu svojih boli i patnja.

Smatrao je i govorio kako je Sunce ljepše od drugih stvorenja i bolje se može prispodobiti s Bogom, čak i u Pismu Gospodin sam sebe zove *Suncem pravde* (usp. Mal 3,20). Stoga dajući ime onim Hvalama koje je spjevao o Gospodinovim stvorenjima, kad mu je Gospodin zajamčio svoje kraljevstvo, nazva ih Pjesmom brata Sunca.

120.

Ovo je hvala za stvorenja koju je spjevao kad mu je Gospodin zajamčio svoje kraljevstvo

Svevišnji, svemogući, dobri Gospodine,
Tvoje su hvale, slava, čast i blagoslov svaki.
Jedino tebi, Svevišnji, dolikuju,
i nijedan čovjek dostojan nije ime Ti izreći.

Hvaljen budi, moj Gospodine, sa svim stvorenjima svojim,
posebno s gospodinom bratom Suncem,
koje je dan i rasvjetljuješ nas po njem.
I ono je lijepo i sja velikim sjajem:
Svevišnji, Tebe označava ono.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Mjeseca i zvijezde:
na nebu si ih stvorio sjajne, krasne i lijepe.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Vjetra,
za zrak i oblak i vedro i svako vrijeme,
po kojem uzdržavaš stvorove svoje.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru Vodu,
koja je korisna vrlo i ponizna i dragocjena i čista.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za brata Ognja,
po kojemu noć rasvjetljuješ:
i on je lijep i mio i snažan i jak.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru našu, majku Zemlju
koja nas uzdržava i nama upravlja
i izvodi plodove razne i šareno cvijeće i travu.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za one što opraštaju rad ljubavi
Tvoje i podnose bolest i nevolju.

Blago onima koji ih podnesu mirno
jer ćeš ih Ti, Svevišnji, okruniti.

Hvaljen budi, moj Gospodine, za sestru našu tjelesnu Smrt,
kojoj nijedan živući čovjek umaknuti ne može:
Jao onima koji umiru u grijesima smrtnim;
blago onima koje smrt nađe u volji presvetoj Tvojoj,
jer druga im smrt nauditi neće.

Hvalite i blagoslivljajte Gospodina moga i zahvaljujte
i služite Njemu u poniznosti velikoj!

DVANAESTO POGLAVLJE

O njegovoj smrti i radosti koju pokaza kad pouzdano spozna kako mu je smrt blizu

121.

Kako odgovori bratu Iliji koji ga je korio zbog tolike radosti koju pokazivaše

Ležao je bolestan u palači asiškoga biskupa i činilo se da ga više nego obično *pritisnu ruka Gospodinova* (usp. 1 Sam 5,6). Ako umre noću, bojaše se asiški puk da braća ne uzmu njegovo sveto tijelo i ne odnesu ga u drugi grad. Odlučiše da ljudi svake noći, izvan zidina palače, uokolo brižno stražar.

Sam pak presveti otac za utjehu svoga duha, da jednoga dana ne klone zbog žestine bolova koji ga neprestano tištahu, često je danju tražio od svojih drugova da pjevaju Hvale Gospodinu. To je činio čak i noću na izgradnju i utjehu onih svjetovnjaka koji su zbog njega izvan palače bdjeli.

Brat Ilija pak, gledajući kako se blaženi Franjo u tolikoj bolesti u Gospodinu tako jača i veseli, reče mu: »Predragi brate, zbog sve radosti koju u svojoj bolesti pokazuješ radi sebe i svojih drugova veoma sam utješen i poučen. Ljudi ovoga grada štuju te doduše kao sveca. Ipak bi, slušajući kako se ove Hvale pjevaju dan i noć, a jer čvrsto vjeruju kako ćeš zbog ove svoje neizlječive bolesti vrlo brzo umrijeti, mogli u sebi reći: Kako toliku radost pokazuje on kome je smrt blizu? Trebao bi naime razmišljati o smrti.«

Reče mu blaženi Franjo: »Sjećaš li se kad si kod Foligna imao viđenje i saopćio mi da ti je netko rekao kako ću živjeti još samo dvije godine? Prije nego si vidio to viđenje, po milosti Boga *koji svako* dobro *meće* (usp. Iv 14,26) u srce *i stavlja u usta* (usp. Iz 59,21) svojih vjernika, često sam danju i noću razmišljao o *svom svršetku* (usp. Ps 38,5). A od onoga dana kad si imao viđenje brižnije sam razmišljao o danu svoje smrti.«

I odmah s velikim žarom duha reče: »Pusti me, brate, *da se u svojim slabostima* (usp. 2 Kor 12,9) i u hvalama njemu *radujem u Gospodinu* (usp. Fil 4,4); tako sam naime, uz pomoć Duha Svetoga, sjedinjen i združen sa svojim Gospodinom da se po njegovoj milosti mogu dobro radovati u samome Svevišnjemu.«

122.

Kako je naveo liječnika da mu kaže koliko može živjeti

Onih ga dana u onoj istoj palači posjeti neki liječnik iz Arezza imenom Buongiovanni, koji blaženome Franji bijaše veoma odan. A blaženi Franjo ga upita: »Što misliš, Finiću, o ovoj mojoj vodenoj bolesti?« Nije ga naime htio zvati vlastitim imenom, jer nikad nekoga tko se zvaše Bono (Dobri) nije htio zvati imenom iz poštovanja prema Gospodinu koji reče: *Nitko nije dobar, doli Bog jedini* (usp. Lk 18,19). Isto tako nikoga nije htio zvati ili u svojim pismima oslovljavati ni ocem ni učiteljem iz poštovanja prema Gospodinu koji reče: *Ni ocem ne zovite nikoga na zemlji, i ne dajte da vas zovu učiteljima* (usp. Mt 23,9.10), i tako dalje.

A liječnik mu reče: »Brate, bit će ti dobro s Božjom pomoću.« – Blaženi Franjo mu opet reče: »Reci mi istinu. Što ti se čini? Ne boj se jer po Božjoj milosti nisam kukavica da bih se bojao smrti. Milošću Duha Svetoga tako sam naime sjedinjen sa svojim Gospodinom da sam jednako zadovoljan *bilo životom, bilo smrću* (usp. Fil 1,20).«

Liječnik mu dakle otvoreno reče: »Oče, prema našoj procjeni tvoja je bolest neizlječiva i vjerujem da ćeš umrijeti ili koncem mjeseca rujna ili četvrtoga dana mjeseca listopada.«

Tada blaženi Franjo, ležeći u krevetu, s najvećom pobožnošću i poštovanjem ispruži ruke prema Gospodinu te s velikom radošću duše i tijela reče: »Dobro došla, sestrice moja smrti!«

123.
Kako je odmah čim je čuo da će brzo umrijeti naredio da mu se pjevaju Hvale koje je sastavio

Nakon toga jedan mu brat reče: »Oče, tvoj život i vladanje bilo je i jest svjetlo i ogledalo ne samo tvojoj braći nego i cijeloj Crkvi, a to će isto biti i tvoja smrt. Pa premda je tvoja smrt tvojoj braći i mnogim drugima povod za žalost i bol, tebi će ona ipak biti utjeha i beskrajna radost: prijeći ćeš naime iz velikog napora u najveći počinak, iz mnogih boli i kušnja u vječni mir, iz vremenitoga siromaštva koje si uvijek ljubio i savršeno opsluživao u istinsko, beskrajno bogatstvo i iz ove vremenite smrti u vječni život, gdje ćeš *licem u lice vidjeti* Gospodina *Boga* (usp. Post 32,30) svoga, koga si na ovom svijetu tako žarko ljubio i za njim žudio.«

I izgovorivši to otvoreno mu reče: »Oče, znaj uistinu da je tvoja bolest neizlječiva ako Bog s neba ne pošalje svoga lijeka i da ćeš živjeti još samo malo, kao što liječnici već rekoše. Ovo pak rekoh da ohrabrim tvoj duh te se *raduješ u Gospodinu uvijek* (usp. Fil 4,4) izvana i unutra. Neka te tvoja braća i drugi koji te posjete nađu kako se *raduješ u Gospodinu uvijek* (usp. Fil 4,4), a onima koji to gledaju i drugima koji će to nakon tvoje smrti čuti tvoja smrt neka bude vječni spomen, kao što je bio i kao što će uvijek biti tvoj život i vladanje.«

Tada blaženoga Franju, premda ga bolest tištaše više nego obično, zbog tih riječi očito obuze nova radost duha, kad ču da mu sestrica smrt uskoro predstoji. S mnogo duhovnoga žara dade hvalu Gospodinu, a bratu reče: »Ako je dakle Gospodin moj odlučio da ubrzo umrem, zovi mi brata Anđela i brata Leona da mi pjevaju o sestrici smrti.«

A kad ona dva brata dođoše preda nj, puni žalosti i boli, s mnogo suza otpjevaše *Pjesmu brata Sunca* i drugih Gospodinovih stvorenja koju sam svetac sastavi. I tada pred posljednji stih te pjesme doda nekoliko stihova o sestrici smrti govoreći:

Hvaljen budi, moj Gospodine,
za našu sestru tjelesnu smrt,
kojoj nijedan živući čovjek ne može umaknuti.
Jao onima koji umiru u smrtnome grijehu.
A blaženi oni koji se nalaze u tvojoj presvetoj volji,
jer im *druga smrt* (usp. Otk 2,11; 20,6) neće moći nauditi.

124.
Kako je blagoslovio grad Asiz kad su ga nosili u Svetu Mariju da ondje umre

Svetom ocu već pouzdano navijestiše i Duh Sveti i sud liječnika vrlo blizu smrt. Dok još bijaše u spomenutoj palači i osjećaše kako trajno sve više slabi i kako ga napušta tjelesna snaga, odredi da ga u postelji nose u Svetu Mariju Procijunkulsku, da dovrši život tijela ondje gdje najprije bijaše iskusio svjetlo i život duše.

A kad oni koji su ga nosili dođoše do bolnice, koja je na sredini puta što vodi od Asiza do Svete Marije, reče onima koji su ga nosili da postelju spuste na tlo. I budući da zbog duge i veoma teške bolesti očiju gotovo nije mogao vidjeti, odredi da se postelja okrene tako da mu lice gleda na grad Asiz. Pa uspravivši se malo u postelji blagoslovi taj grad govoreći: »Gospodine, kao što je ovaj grad od davnina, kako vjerujem, bio mjesto i prebivalište opakih ljudi, tako vidim da si zbog obilnoga *milosrđa* svoga, u vrijeme kad se tebi svidje, u njemu posebno pokazao *veliko smilovanje svoje* (usp. Ps 50,3). I samo zbog svoje dobrote izabrao si sebi njega, da bude mjesto i obitavalište onih koji će te uistinu spoznati i dati *slavu imenu* (usp. Ps 28,2; 113,9) svetomu tvome, a svemu kršćanskom puku miris dobra glasa, sveta života, najistinitijega nauka i evanđeoskog savršenstva. Molim te dakle, Gospodine Isuse Kriste, oče milosrđa, da se ne obazireš na našu nezahvalnost, nego da se uvijek spominješ svoje preobilne ljubavi koju si u njemu pokazao te on uvijek bude mjesto i obitavalište onih koji će te uistinu spoznavati i slaviti ime tvoje *blagoslovljeno* i preslavno *u vijeke vjekova. Amen* (usp. 2 Kor 11,31; Rim 1,25; Fil 4,20).«

A kad to reče, odnesen je u Svetu Mariju. Ondje se, navršivši četrdeset godina svoga života i napunivši dvadeset godina savršene pokore, godine Gospodnje tisuću dvjesto dvadeset i četvrte, četvrtoga dana oktobarskih nona, preseli Gospodinu Isusu Kristu, koga je ljubio *svim srcem, svim umom i svom dušom* (usp. Mt 22,37), svom snagom, najžarčom željom i najpunijom žudnjom, najsavršenije nasljedujući onoga, najbrže hitajući i napokon najslavnije prispjevši k onomu koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

Završava ogledalo stanja savršenstva manjega brata,
u kojemu on doista može u sasvim dovoljnoj mjeri razmotriti
savršenstvo svoga poziva i zavjeta.
Sva hvala i slava Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetomu.
Aleluja! Aleluja! Aleluja! Čast i hvala preslavnoj Djevici Mariji.
Aleluja! Aleluja! Veličanstvo i uzvišenje preblaženome
sluzi njezinom Franji. Aleluja! Amen.

KNJIGA KRONIKA ILI NEVOLJA REDA MANJE BRAĆE

LIBER CHRONICARUM SIVE TRIBULATIONUM ORDINIS MINORUM

(1323–1326)

fra Anđeo Klarenski

Uvod
MARINKO PEJIĆ

Prijevod
JAN ŠIPOŠ

KNJIGA KRONIKA ILI NEVOLJA REDA MANJE BRAĆE

Uvod

Anđeo Klarenski (Angelo Clareno) rodio se između 1255. i 1260. u mjestu Fossombrone, u talijanskoj pokrajini Marche. Sve do 1294. bio je poznat pod imenom »Petrus de Forosempronio«, a naziv »Clareno« dobiva vjerojatno po samotištu u blizini potoka »Chiarino«, na križanju današnjih pokrajina Marche, Abruzzo i Lazio, gdje je neko vrijeme boravio.[1] U franjevački red ulazi oko 1274, u vrijeme II. lionskog sabora, na kojemu se između ostaloga raspravljalo oko pravnog uređenja i regolamentacije prosjačkih redova. U nekim franjevačkim krugovima raširila se vijest da će Sabor u vezi s tim pitanjem donijeti velike promjene u franjevački red, naročito po pitanju siromaštva. U provinciji Marche dolazi do protesta protiv uprave reda manjeg broja braće koja su bila zabrinuta za očuvanje ideala i načina života prvotne franjevačke zajednice. Među tim franjevcima bio je i Anđeo, zajedno s još nekom subraćom koja će kasnije biti progonjena pod optužbom da su vođe franjevačkih »duhovnjaka«. Tom prilikom biva zatvoren s nekolicinom drugova i često premještan u razne zatvore, sve do 1290, kada biva oslobođen, po izravnom naređenju novoizabranog generalnog ministra Reda, fra Rajmunda Gaufridia, koji je bio sklon pozicijama duhovnjaka.

Iste godine Anđeo s nekolicinom drugova (Toma iz Tolentina, Marko iz Monteluponea, Petar iz Macerate) na poziv armenskog kralja Hajetona II. odlazi u Ciliciju (Mala Armenija). U Ciliciji ostaju četiri godine, nakon čega se, zbog neslaganja s braćom u Siriji, ponovno vraćaju u Italiju. Nakon nekoliko mjeseci prima ih novoizabrani papa Celestin V. i osniva za njih novu kongregaciju pod nazivom »Pauperes eremite domini Celestini« *(Siromašni pustinjaci gospodina Celestina).*[2] Nova zajednica tako je mogla živjeti po franjevačkom

[1] U povijesnim krugovima vodila se vrlo živa polemika oko mjesta rođenja Anđela Klarenskog. L. Oliger smatra da se radi o jednom od dva mjesta po imenu Chiarino, u pokrajini Marche, odlučujući se ipak za mjesto Chiarino u blizini gradića Recanati. (L. Oliger, *De sigillo Fr. Angeli Clareni*, u »*Antonianum*«, 12, 1937, 63–64). Danas je ipak prevladalo mišljenje da je mjesto rođenja Fossombrone, naročito nakon otkrića samotišta u blizini potoka Chiarino i iscrpnog povijesnog istraživanja koje je objavio L. Bernardini, *Frate Angelo da Chiarino alla luce della storia*, Osimo 1964, 19–22.

[2] O uspostavljanu »Siromašnih pustinjaka gospodina Celestina« pogledati studiju G. L. Potestà, *Angelo Clareno. Dai poveri eremiti ai fraticelli*, Rim 1990.

pravilu, zadržavši svu radikalnost svoga viđenja franjevačkog života, pravno odvojena od franjevačkog reda. Anđeo je tada zajedno s Petrom iz Macerate postavljen na čelo nove zajednice, i tom prilikom do tada Petar iz Fosombronea mijenja ime u Anđeo Klarenski.

Nakon povlačenja iz službe i smrti pape Celestina i izbora Bonifacija VIII. nova zajednica prisiljena je na bijeg na Istok, na područje južne Tesalije, u današnjoj Grčkoj. Tamo Anđeo dolazi u kontakt s bizantskim monaštvom i postavši jedan od najboljih poznavalaca grčkog jezika na Zapadu, prevodi do tada skoro nepoznata djela istočne monaške duhovnosti (djela Bazilija Velikog, Ivana Klimaksa, Pseudo-Makarija i drugih). Poslije smrti Bonifacija VIII. Anđeo se vraća u Italiju i, sada kao jedini vođa svoje zajednice, nastoji izboriti za nju pravo postojanja kod pape Ivana XXII., zbog čega se seli u Avignon u Francusku, gdje se tada nalazio papinski dvor.

U Francuskoj ostaje od 1318. do 1334, kada se vraća u Italiju i živi na području benediktinske opatije Subiaco, odakle upravlja i upućuje svoju zajednicu. Zbog stalnog progona inkvizicije, sada već starac, prisiljen je bježati u Bazilikatu, gdje i umire 1337. u samotištu S. Maria dell'Aspro.

Spisateljska aktivnost Anđela Klarenskog koncentrirana je uglavnom u posljednjih 25 godina njegova života. On piše za svoje prijatelje te za jedan širi krug franjevaca i laika zainteresiranih za evanđeosko savršenstvo, koji su bili uglavnom kritički raspoloženi prema stanju u tadašnjoj Crkvi. Piše da ih potakne na jedinstvo i vjernost idealima koje su obećali *(Pisma),* da ih pozove na povratak izvorima prvotnog franjevačkog oblika života *(Expositio super regulam),* da im pomogne da u jednom širem povijesnom kontekstu razumiju značenje vlastitog neuspjeha i stradanja *(Chronicon).*

Knjiga kronika ili nevolja reda Manje braće[3] svakako je Anđelov najpoznatiji i najvažniji spis, koji je teško s preciznošću datirati. L. Von Auw primjećuje da se pripovijedanje zaustavlja na 1325. godini, dakle

[3] Djelo je poznato pod više naziva. Tradicionalni naziv *Septem Tribulationum Ordinis Minorum* (*Sedam nevolja reda Manje braće*) potječe od L. Waddinga. Kasnije se pojavljuje i druga varijanta naziva *Chronicon seu historia septem tribulationum Ordinis Minorum* (*Kronika ili povijest sedam nevolja Reda manje braće*). U oba slučaja radi se o nazivima koji nemaju potvrdu u rukopisnoj tradiciji teksta. Od četiri latinska rukopisa koji donose tekst samo dva, i to dva novija rukopisa, donose neki naslov. Rukopis C, datiran u 1528. donosi naslov: *Incipit liber chronicarum ordinis Fratrum Minorum* (*Počinje knjiga kronika Reda manje braće*). Rukopis D, datiran u drugu polovicu XVI. st., donosi ovaj naslov: *Incipit libri tribulationum sive cronicarum ordini B. Francisci (Počinje knjiga nevolja ili kronika Reda blaženog Franje*). Isto tako prvi prijevodi su uglavnom bez bilo kakvog naziva (5 prijevoda, od ukupno 10 koji su do nas došli, nemaju nikakav naziv). U ovom izdanju *Izvora* prihvatili smo varijantu naziva koju predlaže G. Boccali, *Liber Chronicarum sive tribulationum Ordinis minorum*, S. Maria degli Angeli (PG), 1998, čije kritičko izdanje *Knjige kronika* ovdje i koristimo.

kraj pisanja knjige treba svakako biti prije završetka navedene godine.[4] G. L. Potestà smatra da je djelo napisano između 1323. i 1326.[5]

Knjiga kronika može se razumjeti kao rekonstrukcija, uočljivo polemički orijentirana, prvog stoljeća franjevačke povijesti. Sukob dvaju različitih viđenja franjevačkog načina života, koji je došao do izražaja još za Franjina života, po mišljenju Anđela Klarenskog, dolazi u potpunosti na svjetlo dana u vrijeme generalata brata Ilije. Polazeći od ovog perioda u Redu je jasno vidljiva podjela na *»filii Heliae«* (Ilijini sinovi), koji su kršitelji *Pravila* i pristaše propadanja Reda, i *»filii Francisci«,* koji predstavljaju manjinu fratara koja je odlučila ostati vjerna Franji i prvobitnom načinu života. Povijest Reda ovdje se ne tumači kao postupni rast i afirmacija, nego kao slijed nevolja i progonstava koje trpe braća vjerna svetomu Franji. Čitavim djelom tako dominira perspektiva mučeništva, ali isto tako proročka dimenzija, budući da Anđeo pripisuje Franji pretkazanje o budućem propadanju Reda. *Knjiga kronika* predstavlja se kao neka vrsta drame u 7 činova, kroz koje se provlači uvijek jedinstvena interpretacijska nit, pomoću koje Klarenski i njegova grupa ostaje u svim ovim poteškoćama povezana s Franjom. Temeljno duhovno iskustvo svetoga Franje Anđeo vidi prije svega u radikalnom nasljedovanju Krista raspetoga. Pravi nasljedovatelji svetoga Franje, koji je ostavljen od svojih sinova zbog radikalnosti svoga nasljedovanja, i sami moraju proći kroz patnju zbog vjernosti Franji i *Pravilu.*

Ove teze uvode nas u jedan drugi važan problem kojim se franjevačka historiografija stoljećima bavila, suprotstavljajući često povjesničare koji su pripadali različitim franjevačkim obiteljima, a to je: koji se kredibilitet može dati Anđelovu pripovijedanju? Točnije, koja je povijesna vrijednost njegovih djela, naročito *Knjige kronika?* Pitanje se naravno ne može izbjeći, ali isto tako teško je dati neki globalni odgovor, jer djelo u sebi objedinjuje elemente »legendarnog« pripovijedanja, ili u najmanju ruku pripovijedanja izvedenog iz usmene predaje, i elemente uznemirujućih istina.

Anđelova rekonstrukcija povijesti Reda ponekad je konfuzna, s nepreciznom kronologijom, s mnogim prazninama i s jasnim opredjeljenjem za jednu stranu. Ipak ne može se reći da je povijesna vrijednost djela time umanjena. Što se više napreduje u čitanju pojedinih epizoda pripovijedanja, sve više postajemo svjesni da djelo Klarenskog treba shvatiti ozbiljno. Klarenskom se može prigovoriti da neke događaje predstavlja neobjektivno, tj. s jasnim osobnim stajalištem, ali se svakako ne može poreći da je sama bit pripovijedanja istinita. Ovdje naravno ne možemo ulaziti u detalje pojedinih slučajeva

---

4 Usp. L. Von Auw, *Angelo Clareno et les Spiritueles Italiens*, Rim 1979, 235.

5 Usp. G. L. Potestà, *Angelo Clareno*, 22.

koje Klarenski opisuje, a koji su se pokazali vjerodostojnim kasnijim povijesnim istraživanjem.[6] U pojedinim slučajevima Klarenski iznosi podatke o određenim događajima koji su malo poznati u povijesti Reda, podatke koji su u drugim izvorima vrlo škrti, ili ih uopće nema.

Izvor:

Knjigu kronika ili nevolja Reda manje braće s latinskog izvornika preveo Jan Šipoš prema: *Liber Chronicarum sive tribulationum Ordinis Minorum* di Frate Angelo Clareno, a cura di G. Boccali. Assisi: Edizioni Porziuncola, S. Maria degli Angeli, 1998.

[6] Usp. F. Accrocca, *Introduzione*, u *Liber Chronicarum*, 15–51.

Prolog

Četiri su slavne osobe opisale život *siromašnog i poniznog* (usp. Ps 82,3) Božjeg čovjeka Franje, osnivača triju redova[7] – braća znamenite svetosti i znanja, Ivan i Toma Čelanski,[8] brat Bonaventura,[9] jedan od generalnih ministara nakon svetoga Franje, te njegov drug brat Leon,[10] čovjek čudesne jednostavnosti i svetosti.

Tko pročita i pomno prouči ova četiri opisa, odnosno pripovijesti, moći će iz onoga što se u njima pripovijeda jednim dijelom upoznati poziv, način života, svetost, nevinost, život te prvotnu i konačnu nakanu[11] ovog serafskog oca; nadalje, kako ga je Krist osobito ljubio i kako mu je čisteći ga, prosvjetljujući i oblikujući ga, bio blagonaklon i blizak te kako ga je vukao za sobom da slijedi tragove njegova vlastitog savršenstva i kako ga je, ukazavši mu se u liku Raspetoga, tako u samoga sebe preobrazio da od tada više nije živio za sebe, već razapet u potpunosti za Krista.[12]

Krist je predstavljao njegovu srž, njegove kretnje i osjete, njegovu svjetlost i život. U njegovo se pamćenje, razum i čuvstvo poput vatre utisnuo, s njima se poput križa sjedinio te se u njih na otajstven način duboko usadio. Sve ono što je bio, sve za čime je čeznuo, o čemu je razmišljao, što je govorio i činio primao je od

---

[7] To su Red manje braće, ženski red klarisa i Franjevački svjetovni red, koji obuhvaća muškarce i žene, koji žive obiteljskim životom.

[8] Prvi službeni biograf sv. Franje. Njegova su djela: *Vita prima S. Francisci*, *Legenda ad usum chori*, *Vita secunda S. Francisci* te *Tractatus de miraculis B. Francisci*.

[9] Sedmi generalni ministar Manje braće nakon sv. Franje između 1257. i 1274. Uz ostala svoja djela napisao je dvije *legende* o sv. Franji, tzv. veću i manju legendu, te *Tractatus de miraculis*.

[10] Brat je Leon u periodu između 1230. i 1270. bio možda i najutjecajniji od preživjelih drugova sv. Franje. Njegova djela nisu sačuvana u cijelosti, već su pojedini dijelovi raspršeni u raznim rukopisima.

[11] Ovo se posebno odnosi na strogo obdržavanje zavjeta siromaštva, kako nalaže Pravilo Reda.

[12] Riječ je o događaju kada je raspeti Krist podario stigme sv. Franji na gori La Verna.

Krista te je prema njemu i radi njega budno, ponizno i sa svetošću sve raspoređivao i ustrajno ispunjavao.

Isus Krist u njemu je našao *vjernog*, poslušnog, zahvalnog, jednostavnog, pravednog i poniznog čovjeka *po* svome *srcu* (usp. Otk 1,5; 1 Sam 2,35); razotkrio mu je prvo i posljednje savršenstvo svoga evanđeoskog života, svoje majke, svojih apostola i evanđelistâ; *uši* mu *otvori* (usp. Iz 50,5) i, *kad* ga je snažnom *rukom uhvatio, opomenu* ga na djela nebeska (usp. Iz 8,11), nepropadljiva i savršena te se *postavi* u njegovo *srce*, usta i na *ruku* njegovu (usp. Pj 8,6).

I reče mu: »*Uzmi svitak iz ruke* moje (usp. Ez 3,3; Otk 10,10), zakon milosti i poniznosti, siromaštva, pobožnosti, ljubavi i mira, način života[13] kojega sam se sa svojim učenicima držao, okrepljujuće pravilo za bezgrešan život i puninu milosti te za sigurno stjecanje slave za dušu kao i za posjed, koje djelatno i razumski upravlja te vodi uvis prema božanskoj i nebeskoj stvarnosti.

U njegovoj sam ga biti od početka stvorio u svecima i prikazao ga kao uzor savršenstva. Rodivši se gol od Djevice na neizreciv način, bio sam *povijen u pelenice* siromaštva i *položen u jasle* poniznosti (usp. Lk 2,7.12), jer nisam htio *mjesto u gostionici* (usp. Lk 2,7) kako bih u otajstvu pokazao da je siromaštvo kraljevstva nebeskog siguran put te kako bih riječima i djelima osnažio ponizne, što ljube i čuvaju *siromaštvo*, koje je moj Otac od vijeka postavio za *baštinike* i kraljeve toga kraljevstva (usp. Jak 2,5).

Poslao sam preda se Ivana Krstitelja, silnog glasnika *s Ilijinim duhom i snagom* (usp. Lk 1,17), proroka i navjestitelja moga dolaska i utjelovljenja, da mi *pripravi putove* (usp. Lk 1,76) i *poravna staze* (usp. Iz 40,3; Mk 1,23), da propovijeda obraćenje te riječima i djelima *pruži spoznaju spasenja, koje biva oproštenjem grijeha* (usp. Lk 1,77), *da svi po njemu* u mene *vjeruju* (usp. Iv 1,7); da svi oni koji *hoće ići za mnom* (usp. Mt 16,24; Lk 9,23), od tada pa do svršetka svijeta, imaju svetog i istinskog vodiča, upravitelja i zaštitnika u vjeri, ljubavi i čuvanju mojeg siromašnog, *krotkog i poniznog* načina življenja (usp. Mt 11,29) i savršenstva mojeg božanskog života.

Zato sam *ja* (usp. Ef 3,1), pružajući onima koji su odabrali *ići za mnom* (usp. Mt 16,24; Lk 9,23), izlaz iz tame stranputice i osude vječnog nemira i smrti te *ulazak u kraljevstvo* Božje (usp. 2 Pt 1,11) *rođenima od vode i Duha Svetoga* (usp. Iv 3,5), uskoro od njega kršten te me je *Duh* Sveti *odveo u pustinju* (usp. Mt 4,1). *U bdjenjima, u postovima* i molitvi (usp. 2 Kor 6,5; 11,27) na uzoran sam način posvetio vrijeme od *četrdeset dana* (usp. Mt 4,2) i tako poučio da se

---

13 Vjerojatno predstavlja prvo Pravilo, koje je sv. Franjo napisao za sebe i svoje prve drugove, a odobrio ga je papa Inocent III. Sastojalo se od citata iz evanđelja i nekoliko pravila.

cijeli životni vijek krštenih mora savršeno i u potpunosti posvetiti štovanju božanstva. To sam učinio da bi moji sljedbenici snagom moga duha pobijedili *poglavara* smrti, *vrhovnika ovoga mračnog svijeta* (usp. Ef 6,12) te da bi, *mrtvi* svijetu i svemu *što je od svijeta*, *živjeli* samo *Bogu* (usp. Rim 6,10; 1 Kor 1,27) *tražeći i svraćajući misao na ono što je gore, a ne na ono što je na zemlji* (usp. Kol 3,1–2).

Propovijedao sam obraćenje i kraljevstvo nebesko (usp. Mt 4,17) kao *deva brza* (usp. Jr 2,23), ogrnut jednom haljinom i siromašnim ogrtačem otkrivao sam *staze života* učenicima svojim (usp. Ps 16,11; Dj 2,28), zajedno s njima idući *bez novca, obuće, kese i torbe* (usp. Lk 9,3; 10,4); bio sam bez krova, ja koji sam nebo sazdao nisam *imao gdje nasloniti glavu* (usp. Mt 8,20) kako bih svojim sljedbenicima pokazao da svijet i sve što je od svijeta mora *izgubiti u našoj cijeni svoju vrijednost* te *treba smatrati blatom* i prezirati (usp. Fil 3,8).

Budan sam *provodio cijelu noć moleći Boga* (usp. Lk 6,12), *danju sam u hramu i sinagogama naučavao* (usp. Lk 13,10; 19,47; 21,37) da treba mrziti pohlepu, škrtost, licemjerje, laž, oholost, opakost i svijet; a da bi me prepoznali kao Mesiju obećanog ocima njihovim, kao Boga koji je postao čovjekom, kao Emanuela te me na spasenje svoje primili, *liječeći* sve slabosti i malaksalosti vlastitom sam moći istjerivao *duhove, čistio gubave*, podizao *mrtve* i otpuštao grijehe (usp. Mt 8,16; 11,5).

Brate, one koje *izabrah od svijeta* (usp. Iv 15,19) svojom sam milošću, riječju te primjerom svoga siromašnog i poniznog nebeskog života učinio nadzemaljskima. Ne izgubih ni jednoga od njih (usp. Iv 18,9), nego su *u mojim kušnjama uvijek ostali sa mnom* (usp. Lk 22,28) i *ja sam ih posvetio* (usp. Iv 17,17.19) te sam ih, odlazeći *iz svijeta*, predao Ocu (usp. Iv 17,16), jer su *pripadali meni* (usp. Iv 17,10), a *ne svijetu* (usp. Iv 17,14). Prema mojem su primjeru nakanili nadzemaljski živjeti i *po svoj zemlji* (usp. Rim 10,18; Ps 19,5) Judejcima i drugim narodima propovijedati *mržnju* prema ovome svijetu, prezir *zbog moga imena* (usp. Mt 10,22; Lk 21,17) te ispovijedanje vjere u mene, kao i *vječnu* čast i *slavu* moga kraljevstva (usp. 1 Pt 5,10), koje *ne pripada ovomu svijetu* (usp. Iv 18,36).

Potvrdio sam svoje *propovijedanje* (usp. Mk 16,20) *u krvi svojoj* smrću na križu (usp. Lk 22,20), viseći gol *izvan vrata* (usp. Heb 13,12) *među razbojnicima* (usp. Iv 19,18), napušten sred poruga i pregorkih, nebrojenih i neizmjernih bolova, kako bih ohološću, ispraznostima i putenošću iskvarene i na dvostruku smrt osuđene *cijenom* svoje *krvi* i snagom svoje smrti *otkupio* i uskrisio (usp. Mt 27,6; 1 Kor 6,20) te kako bi oni gorljivo uzljubili moje boli, moj križ i smrt moju i tako nadvisili sebe same, svijet i đavla; da, kako sam ja na čast i *slavu* svoga *Oca* (usp. Fil 2,11) *položio vlastiti život* na spasenje ljudi (usp. Iv 10,15; 15,13), tako i oni koje sam ja otkupio na

čast i slavu mojega imena (usp. Rim 16,27; Heb 2,7.9) *daju svoj život* (usp. Iv 13,37–38) držeći se posredstva moga križa i smrti, kojima se *pobjeđuje svijet* i *knez* tame (usp. Iv 16,33; 14,30) te posjeduje milost u sadašnjosti, a slava u budućnosti.

Mojoj su *smrti prilagođeni* (usp. Fil 3,10) i u mojim bolima i *patnjama imaju udjela* (usp. Fil 3,10) kako bi shvatili početak *otvaranja knjige života* (usp. Otk 20,12) te u njoj natpis i udio u mojoj beskonačnoj ljubavi, vrata koja vode u *slavu mudrosti* moje (usp. Otk 7,12) i ključ koji otvara otajstveni sjaj mojih djela, riječi, zapovijedi, namjera, sakramenata i obećanja te sigurno otkrivenje blaženstva moje slave, po kojoj se *sinovi svjetla* i moje milosti razdvajaju od sinova tame i grijeha (usp. Iv 12,36; 1 Sol 5,5), a građani Kraljevstva od građana Babilona i podzemlja«.

Ovaj je dakle Franjo, njegov Benjamin,[14] ovo upoznao i primio, kao i *najmanji među svima svetima* Pavao (usp. Ef 3,8), *ne od nekog čovjeka* niti preko čovjeka, *već objavom Isusa Krista* (usp. Gal 1,12), koji mu se ukazao, u njemu poput serafina obitavao i u obliku Raspetoga govorio sve što je u Pravilu, Oporuci i u svojim pismima kao Opomenu napisao te u razumljivim, kratkim i sasvim jasnim govorima kao i postojanim djelima propovijedao i savršeno ispunjavao.

Naime kada mu se ukazao Isus Krist pribijen na križ, *oganj* ga je *Duha Svetoga* toliko zapalio (usp. Lk 3,16; Mt 3,11) da je, prema primjeru spasitelja Isusa Krista, koji je gol *između zločinaca* bio *obješen* na križ i umro (usp. Lk 23,39; Iv 19,18), čvrsto odlučio da će gol, odijeljen od svijeta i nepoznat svim ljudima sve do smrti služiti Kristu, kao što je zapisano o Mariji Magdaleni i o mnogim drugim svecima, ili da će se, radi propovijedanja vjere i svjedočanstva Isusa Krista, predati teškim kaznama svake vrste i mučeništvu među Saracenima i drugim nevjernicima. Svojim se predanim molitvama i gorljivim željama obratio Kristu te ga je molio da ga na njegovu putu prosvijetli i ojača on, koji svima koji su mu dragi daje *svaki dar* i *sve* što je dobro (usp. Jak 1,17), bez kojega se ne može ispuniti ništa što je Bogu ugodno.

Njemu se Isus Krist, naš Spasitelj, ukazao te reče: »Franjo, *hajde za mnom* (usp. Mt 9,9; Mk 2,14; Lk 9,59; Iv 21,19) i u stopu slijedi moj siromašni i ponizni život. Naime cilj svakog mojeg obećanja i dostignuća milosti i slave jest sjedinjenje i suobličenje sa mnom u osjetu, razumu i čuvstvu. Ako budeš prionuo uza me *svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom* (usp. Pnz 6,5; Lk 10,27), tako da svaka tvoja misao bude u meni i o meni, sve riječi tvoje iz mene, za mene i preda mnom, a sva tvoja djela učinjena

---

[14] Benjamin na hebrejskom znači: sin desne ruke ili sin sreće, tj. najdraži sin., op. prev.

radi mene i na *čast i slavu* mojega imena (usp. 1 Tim 1,17; Otk 4,11; 5,12), *bit ćeš moj sluga*, a *ja ću biti s tobom* i *u tvoja usta stavljat ću riječi* (usp. Iz 41,9–10; Izl 4,12.15). T*ko* tebe *bude slušao*, *mene će slušati* (usp. Lk 10,16), *tko* tebe *bude primio*, *mene će primiti* (usp. Mt 10,40) i *tko tebe bude blagoslivljao, blagoslovljen će biti*, a *tko te bude proklinjao, bit će proklet* (usp. Post 12,3; 27,29).

A ti i sva braća tvoja *koju ću ti ja dati* (usp. Iz 8,18) živite prema mojem primjeru kao *pridošlice i putnici* mrtvi svijetu (usp. 1 Pt 2,11). U siromaštvu i golosti moga križa postavi temelj sebi, Pravilu i svojem životu, jer čitav je moj posjed svega razdjeljivog bogatstva milosti i slave postavljen i utemeljen u siromaštvu, a vječno se blaženo uživanje u svim mojim dobrima posjeduje u istinskoj težnji za mojom poniznošću. Naime neizmjerna je dubina poniznosti, a u onima koji istinski ljube i posjeduju siromaštvo i poniznost vidi se moja milina te prisutnost i mir moje radosti.

Stoga će se družba tvoga bratstva zvati Redom manje braće kako bi iz imena shvatili da zaista, više od svih ostalih, moraju biti ponizna srca, jer poniznost je *ruho* časti i *hvale* moje (usp. Iz 61,3), ona je odjeća s kojom onaj tko odlazi iz ovoga života nalazi otvorena vrata mojega kraljevstva.

Ja sam od svoga Oca zatražio da mi u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) dade neki siromašan, *krotak, ponizan* i miran narod (usp. Mt 11,29) koji bi po svemu u siromaštvu i poniznosti meni bio sličan i koji bi bio zadovoljan da samo mene ima; u tome bih narodu počivao i u njemu bih ostao, kao što u meni počiva i ostaje moj Otac; i on bi sâm počivao i *ostao u meni* (usp. Iv 15,4–5), kao što ja boravim *u Ocu* i u njegovom Duhu počivam (usp. Iv 14,10; 17,21). Moj te Otac meni dade zajedno s onima koji će *svim srcem svojim* (usp. Lk 10,27), *iz iskrene vjere* (usp. 1 Tim 1,5) i *savršene ljubavi* (usp. 1 Iv 4,17–18) preko tebe prionuti uza me. Ja ću ih usmjeravati i voditi na pašu, *oni će mi biti sinovi, a ja ću njima biti otac* (2 Sam 7,14). *Tko vas bude primio, mene će primiti* (usp. Mt 10,40), a *tko vas bude* progonio, *mene će* progoniti i *prezirati* (usp. Lk 10,16; Iv 15,10); moja će osuda pasti na one koji vas preziru i progone, a nad onima *koji vas budu* primali i *blagoslivljali* ostat će moj *blagoslov* (usp. Post 12,3).

Neka moje evanđelje bude tvoje pravilo, moj život tvoj život, moj križ tvoj počinak, moja ljubav tvoj život, a moja smrt tvoja nada i uskrsnuće; moje *pogrde*, poruge i *sramota* (usp. Heb 11,26; Mt 27,39) neka budu tvoje časti, hvale i blagoslovi; podnošenje muke i smrti radi mene neka bude tvoj život, radost i slava; tvoja želja da nemaš ništa pod nebom neka bude tvoja baština i tvoje bogatstvo; neka tvoja uzvišenost, okrepa i veselje budu u tome da te svi ponižavaju i da se raduješ trpljenju zbog mojega imena.

Mjesta na kojima će braća poput *pridošlica i putnika* živjeti (usp. 1 Pt 2,11) kako bi me štovala i iskazivala mi hvalu bit će jednostavna i siromašna, sagrađena od drva i blata, odvojena od svjetovnih previranja i ispraznosti; bit će u tuđem vlasništvu i drugi će na njih polagati pravo; primit će ih u poslušnosti od biskupa i klera po njihovu dopuštenju i odobrenju poput *pridošlica i putnika* (usp. 1 Pt 2,11), a na njima će tako dugo prebivati koliko gospodarima tih mjesta bude drago i koliko se to bude sviđalo biskupima, uvijek spremni s dopuštenjem i zahvalom otići odatle nakon što im oni koji su ih primili to dopuste; jer onda će meni biti nalik kada, posvećeni mojem štovanju, na tim mjestima poput tuđinaca budu živjeli te djelima i načinom života moje ime propovijedali. Poput *pridošlica i putnika* (usp. 1 Pt 2,11) uz dopuštenje će se sasvim rado povući, radosnim i poniznim radom savršeno pokazujući da ondje ništa nemaju niti žele da su nekada imali«.

Stoga u svojoj Oporuci, koju je pred smrt sastavio, kaže: »I kad mi je Gospodin dao braću, nitko mi nije pokazao što mi valja činiti, nego mi je sam Svevišnji objavio da moram živjeti po načinu svetog evanđelja. I ja sam to u nekoliko riječi i jednostavno dao napisati, a gospodin papa mi je potvrdio«.[15]

Radi čistog i katoličkog obdržavanja takva života na kraju je sastavio svoju Oporuku,[16] u kojoj je pokazao da je začetak, napredak i cilj svojega obraćenja primio preko otkrivenja Isusa Krista te da toliko poštuje vjeru i poslušnost prema Rimskoj crkvi i svim svećenicima koji su od te Crkve zaređeni, pa makar bili i grešni, da, čak kad bi i posjedovao toliku mudrost koliku je imao Salomon, u župama u kojima oni borave ne bi propovijedao protiv njihove volje i dopuštenja; nadalje, da djeliteljima sakramenata Crkve iskazuje strahopoštovanje te da ih ljubi i poštuje poput svojih gospodara; prosvijetljen od Krista uči da se iznad svega moraju poštivati i častiti sami sakramenti, svete riječi, svi učitelji te naučitelji svete teologije »jer nam oni daju *duh i život*«[17] (usp. Iv 6,63). I braća su svoju službu obnašala prema običajima Rimske crkve i zbog istinskog su obdržavanja siromaštva bili zadovoljni jednom tunikom zakrpanom iznutra i izvana i više nisu htjeli imati. Svim su se srcem podlagali drugima pokazujući djelima i načinom života skromnost poniznosti, radili su svojim rukama radi primjera i ljubavi prema kreposti te kako bi izbjegli besposlicu i u duhu evanđelja osigurali potrebe vlastita tijela i tijela svoje braće. Pokazao je da je dioništvo i u samome stolu Kralja slave stvar velike poniznosti i neizreciva dostojanstva te

15 Oporuka sv. Franje, 14–15. Riječ je o papi Inocentu III.

16 Usp. nav. dj.

17 Isto, 13.

da se, kada izostane plaća za rad, treba uteći stolu Gospodnjem i tražiti milostinju od vrata do vrata.

Naime sveti je Franjo naučio od Krista da je evanđeoskim siromasima veliko dostojanstvo i neusporediva čast u očima Božjim i ljudskim iz ljubavi prema Gospodu Bogu tražiti milostinju, jer s ljubavlju se Božjom ne može usporediti ništa *što je na nebesima i što je na zemlji* stvoreno (usp. Ef 1,10). Sve što je Otac nebeski stvorio na korist ljudima nakon grijeha je, zbog ljubavi prema svome ljubljenom Sinu, besplatno dao kao milostinju dostojnima i nedostojnima. Sukladno tome, ono što se iz ljubavi prema Gospodinu Bogu traži i što se dobiva iz ljubavi prema Isusu Kristu, Sinu njegovu, koji je *radi nas postao siromah da bi* nas u sadašnjosti svojim *siromaštvom* učinio *bogatima* milošću (usp. 2 Kor 8,9), a u budućnosti posvetio i učinio blaženima u slavi, prije se može nazvati *kruhom anđeoskim* nego *hranom* tijela (usp. Ps 78,25).

Prema onome što je *primio od* Krista (usp. 1 Kor 11,23) u svojem Pravilu kaže: »Neka braća sebi ništa ne prisvajaju, ni kuće ni mjesta ni bilo koje stvari. *Kao putnici i pridošlice* na ovome svijetu (usp. 1 Pt 2,11), služeći Gospodinu u siromaštvu i poniznosti, neka s pouzdanjem prose milostinju i ne treba da se stide jer je *Gospodin radi nas bio siromašan* na ovome svijetu (usp. 2 Kor 8,9). To je ona izvrsnost uzvišenog siromaštva koje je vas, moju predragu braću, postavilo baštinicima i kraljevima nebeskoga kraljevstva, osiromašilo vas je u stvarima, a uzvisilo u krepostima. To neka bude vaš dio koji vodi u zemlju živih. Vi ga, ljubljena braćo, potpuno prigrlite te u ime Gospodina našega Isusa Krista ne želite nikada ništa drugo pod nebom posjedovati« (PPr 6,1–5).

Stoga, kako bi se savršenost uzvišenog evanđeoskog siromaštva, koje mu je Krist objavio, čistim i neokrnjenim sačuvalo, svoj braći, u snazi i sigurnosti Kristova Duha, strogo zapovijeda »da se ne usuđuju, gdje god se nalazila, tražiti kakvo pismo u Rimskoj kuriji, ni sami ni preko posrednika, ni za crkvu niti za koje drugo mjesto, niti pod izlikom propovijedanja, pa ni zbog tjelesnog progonstva. Nego gdje god ne budu primljeni, neka bježe u drugu zemlju da s Božjim blagoslovom čine pokoru« (Opor 25–26).

Na kraju dodaje da njegova Oporuka nije drugo pravilo, nego poticaj i sjećanje na njegovu prvu i posljednju nakanu, koju mu je Krist objavio, te oporuka koju ostavlja svojoj blagoslovljenoj braći, da Pravilo koje su Gospodinu obećali što bolje katolički obdržavaju; jer katoličko je, vjerno i čisto obdržavanje Pravila, koje je od Krista primio, bilo sadržano u doslovnome tumačenju Oporuke i Pravila. Zato je strogo pod poslušnost naredio da se u Pravilo i Oporuku ne unose tumačenja govoreći: »Tako se ima shvatiti«, nego kao što mu je Gospodin dao da jednostavno i čisto kazuje i napiše Pravilo i

Oporuku, tako neka ih jednostavno i čisto, bez tumačenja, shvate i svetim djelima obdržavaju do konca.

Slijedom toga kakve samo besmislene i neprimjerene tvrdnje protiv Krista, apostola, učenika, evanđelista, pustinjaka, redovnika, prvih osnivača crkava i svih savršenih redova i protiv same Rimske crkve iznose oni koji svetoga Franju, njegovo Pravilo i Oporuku pokušavaju obezvrijediti i poništiti, dobro zna svatko tko posjeduje istinu Kristove vjere i ljubavi.

Njemu je Krist bio naklon kao što je otac najdražem sinu te mu je priopćio svoju volju i otkrio ono što mu je korisno u tome trenutku te što odgovara i služi u budućoj i unaprijed poznatoj nevolji. Po njemu i u njemu unaprijed je pokazao ono što na kraju dovodi do savršenog stanja kontemplacije na nebu Crkve, *ali ga njegovi ne primiše* (usp. Iv 1,11).

Njegovi su drugovi, tj. braća Bernard, Egidije, Anđeo, Maseo i Leon, pričali da je njima petorici u tajnosti jednom rekao: »Braćo, iako sam ja najnevredniji čovjek i najniže stvorenje Božje, ipak, kako biste rasli u opsluživanju i vjeri svoga zvanja te života i Pravila, koje mi je Gospodin obećao i objavio, znajte da mi Krist tako dobrostivo i tako naklono pokazuje svoju prisutnost, a posebno kada god na korist Reda k njemu zavapim, i da mi sve što za njih tražim, tako sjajno i u potpunosti ispunjava da, kako mi je i sam Gospodin jednom rekao, zaista mali broj svetih, štoviše izuzetno rijetke, u toj mjeri obdaruje svojom prisutnošću. On me samom svojom blagošću i milošću pozvao te mi se objavio i naložio da od Crkve i gospodina pape zatražim potvrdu njegova bezgrešna života. Krist je naklonima učinio prvosvećenika i gospodu kardinale, braću njegovu te su shvatili da me je sam Gospodin Isus Krist njima poslao, a gospodin papa mi je odobrio sve što sam tražio.

Sretni su oni što vjerno i predano nastoje živjeti po svojem pozivu te se čisto i u jednostavnosti do kraja drže onoga što su obećali Gospodinu, jer *njihovo je kraljevstvo nebesko* u osobitoj slavi (usp. Mt 5,3.10); a jao onima što svojim znanjem pokušavaju obezvrijediti ono što mi se on sam, na slavu svoje milosti, na sadašnju i buduću korist cijeloga Reda te na *spasenje duša* sve braće (usp. 1 Pt 1,9), udostojao objaviti, jer takvi lišavaju milosti sami sebe, a druge odvlače od spasenja te se tako osuđuju na još oštrije kazne u paklu«.

Krist od njega nije htio sakriti koja će sve dobra i zla, koji nedostaci i napreci, koje će sve pogreške, padovi, muke, nevolje i borbe unutar Reda uslijediti i do kraja se dogoditi.

Naime nakon onoga čudesnog viđenja i učinka koje je to viđenje imalo u srcima pojedinaca, kada se *nenazočan tijelom* (usp. 1 Kor 5,3; Kol 2,5) u *ognjenim kolima* braći pokazao (usp. 2 Kr 2,11) te su svi jedni drugima vidjeli ogoljenu savjest – kao što je

sveti čovjek brat Ivan Čelanski u svojoj legendi napisao – vrativši se braći, prvo ih utješi zbog viđenja koje se pokazalo na nebu, a zatim, najavljujući redom što će se u Redu nakon njih događati, reče: »Neka vas ne uplaši, braćo, to što vas je malo i što ste prostodušni jer, eto, uskoro će mnogi pristupiti vašemu Redu i načinu života, ne samo prostodušni nego i *mudri, plemeniti* (usp. 1 Kor 1,26), bogati i siromašni, laici i klerici i ne samo Talijani već i Francuzi, Španjolci, Škoti, Irci, Nijemci, Slaveni, Mađari te pripadnici drugih naroda. Evo, *topot njihovih koraka* odzvanja mi u ušima (usp. 1 Kr 14,6; 2 Kr 6,32; Dj 5,9).

Stoga budite Bogu zahvalni te pred njim djelima i svetim osjećajima svom snagom *nastojte učvrstiti svoj poziv i izbor* (usp. 2 Pt 1,10), jer Bog je nas, neznalice, *prezira vrijedne* i odbačene (usp. 1 Kor 1,28), u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) postavio za osnivače prvog i posljednjeg, poniznog i siromašnog Reda. No zbog toga se moramo još više poniziti te *sa strahom i drhtanjem nastojati da postignemo svoje spasenje* (usp. 2 Kor 7,15; Fil 2,12) te *rađati plodovima koji odgovaraju obraćenju* pred Bogom (usp. Mt 3,8; Lk 3,8), koji nas je samom svojom dobrotom pozvao da slijedimo njegov nebeski život.

A budući da će i u ovome Redu biti *mnogo zvanih, a ipak malo izabranih* (usp. Mt 22,14), naročito *na kraju danâ* kad se približi vrijeme *nevolje* (usp. Dn 12,13; Mt 24,29), primite istinu o budućim događajima. Naime Svevišnji će nas, koje je *predusreo* darovima i milošću, sada na početku Reda napuniti slatkoćom svoga *blagoslova* i plodovima ljubavi (usp. Ps 21,4) te, kao goste pozvane za svoj stol, *kruhom* života i *razboritosti hraniti*, srećom i duhovnom radošću *pojiti* (usp. Sir 15,3) te neizrecivim okusom mira svoje mudrosti umirivati.

Ali *neprijatelj* će pokušati *posijati ljulj* u Redu (usp. Mt 13,25.28) i u Red će ući mnogi koji će početi *živjeti ne Kristu, nego samima sebi* (usp. Rim 6,11; 2 Kor 5,15) te će više slijediti *težnju tijela* nego *vjeru* i *poslušnost* Pravilu (usp. Rim 8,6; 1,5), dajući mnogo tijelu, a premalo duhu, počivajući u slabostima naravi, zatvarajući milosti uši svoga srca, ne mareći što nad sobom vrše nasilje kako bi *prisvojili kraljevstvo* Božje (usp. Mt 11,12). Zbog toga će se Red smanjiti i udaljiti od savršenstva i od žara savršene ljubavi te će postajati mlakim. Bit će poslije nas i onih koji će koračati vjerno i nevino, koje će to rastužiti i biti im odvratno; sjećat će se prijašnjih dobara, a njihovi će ih protivnici mučiti i progoniti.

Tada, *poslije te nevolje* pune zala i boli (usp. Mt 24,29; Mk 13,24), stanje će biti još gore te će se dodatno zagorčati; zli će duhovi napasti Red i protiv njega će mnogi ustati te će se, živeći puteno poput životinja, u Redu množiti, životne će brige i naslade baciti na njih mrežu i uloviti ih.

Bit će predani tome da zadobiju novac, oporuke i ostavštine zapisom, a slijedom toga bez srama će se dati i na parničenje te će se odmetnuti od svetog siromaštva i ljubavi prema poniznosti, a progonit će i mučiti one koji im se u Redu budu suprotstavljali. Zbog ovoga njihova će djela i riječi, iznutra i izvana, biti vrlo gorka. Naime u nutrini će se udaljiti od siromaštva, poniznosti i molitve; posvetit će se učenju i čitanju kako bi se time razmetali te će više cijeniti riječi od kreposti, znanje od svetosti, a oholost i uobraženost od poniznosti; pobijat će one koji im budu proturječili, tvrditi da je pobožno zbunjivati i nadvladati uz pomoć prijevare te će govoriti da je pravedno protiv njih pokrenuti rat. Uznemirivat će kler i, protivno obećanoj poniznosti, odvratit će se od poštovanja prema njima; svojom će pohlepom izazivati sablazan među laicima, a preuređivanjem, skupim i otmjenim građevinama pružat će primjer plitkosti i ispraznosti. *Jedan će drugoga gristi i izjedati* (usp. Gal 5,15), uzdisat će za crkvenim počastima te će se među sobom natjecati da budu veći od ostalih i da se takvima pokažu, a one koji se budu trudili prigrliti poniznost i koji, čisto obdržavajući ono što su obećali, budu davali sve od sebe da se vinu prema nebesima, s visoka će kao luđake gledati i prezirati kao beskorisne i potpuno bezvrijedne ljude. A onima koji traže *uzvišene* stvari i za njima *teže* divit će se i uzvisiti ih te će hvaliti njihovu mudrost (usp. Rim 12,16).

Nakon toga njihov će položaj u zajednici i njihov život postati veoma gorak i neće ga svi moći podnijeti pa će jedan drugoga uznemirivati, progoniti i klevetati te se smrad njihova načina života neće moći sakriti. Tada će se o našem, od Boga ljubljenome Redu razglasiti toliko loših primjera da će se dobri sramiti izaći u javnost. Tada će svaki pokvareni čovjek smrad svoje zlobe svaliti na braću te će se početi izgovarati za svoje zlodjela i umanjivati ih, uspoređujući ih s djelima braće govoreći: 'Braća čine još gore stvari'. Malo će ih se svim srcem obratiti Kristu i čuvanju svoga poziva kada se suoče s nevoljama i protivnostima. Novaci koji tada budu ušli u Red ostat će bez primjera i vodstva svojih pretpostavljenih te će se čuditi onome što vide, a njihove će okrepljujuće čežnje i djela milosrđa postati suhi te će se *natrag obazirati* (usp. Lk 9,62). A neki će od njih u molitvi vapiti Kristu i Gospodin će ih, bez vodstva učitelja, *predusresti blagoslovima* i sjajnim darovima milosti (usp. Ps 21,4) te dovesti do vrhunca najviše savršenosti. Na kraju će im se dogoditi ono što se obično događa ribarima, koji *bacaju mrežu u more* (usp. Mt 13,47) i zahvate veliko mnoštvo loših, a malo dobrih riba; kada mrežu *izvuku na obalu*, *pokupe* ono malo *dobrih riba u svoje posude, a loše izbace* (usp. Mt 13,48) te ih ostave na obali da ih proždru ptice«.

To će se dogoditi i ovome Redu *na kraju danâ* (usp. Dn 12,13).

Nakon nekoliko dana (1 Sam 18,27), kada je dostigao brojku od dvanaestorice, Krist mu se ponovno ukaza te reče: »Zapiši život koji sam ti objavio, predstavi ga mojem namjesniku i zatraži u moje ime da ga potvrdi za tebe, tvoje drugove i za sve one koji ga žele primiti, jer oni koji ga budu ponizno i s poštovanjem prihvatili te jednostavno i vjerno obdržavali zadobit će udio u duhu života i bit će ogrnuti svjetlom mojeg sjaja, a oni koji ga budu prezirali bit će obavijeni tamom i mrakom te će toliko biti gori od ostalih ljudi koliko su daleko pali od uzvišenijeg stanja i poziva«.

No kako se ono što je tražio prvosvećeniku činilo vrlo teškim i gotovo nemogućim za slabost i mlakost ljudi njegova vremena, poticao ga je da prihvati neki već odobreni red ili pravilo, ali on je, uporno tvrdeći da ga je Krist poslao da zatraži takav, a ne drukčiji život, čvrsto ustrajao u svojoj molbi. Tada su uzoriti gospodin Ivan od Sv. Pavla, biskup sabinski, i časni gospodin Hugolin, biskup ostijski, potaknuti Duhom Božjim svetom Franji pritekli u pomoć te su u korist onoga što je tražio, pred prvosvećenikom i kardinalima iznijeli mnogo razboritih i snažnih razloga.

Osim toga *sljedeće se noći* prvosvećeniku *u snu ukazao* neki siromašni čovjek (usp. Dj 23,11; Post 28,12), u svemu vrlo sličan svetom Franji, koji je ramenima podupirao lateransku baziliku, koja se toliko nakrivila kao da će pasti, i snažno je podizao. Sutradan je sveti Franjo, poučen od Kristova Duha, ispričao pred papom usporedbu o siromašnoj i lijepoj ženi koja je začela i rodila sinove kralju vrlo slične te ih je odgojila u pustinji. Nakon nekog vremena kralj je, ponovno onuda prolazeći, uvidio da su od njega rođeni te ih je postavio za svoj stol i učinio ih nasljednicima i kraljevima svojega kraljevstva.

Shvatio je prvosvećenik da *nije od čovjeka, već od Krista* ono što je tražio (usp. Gal 1,1.12) te je, zahvalivši Bogu, odobrio zahtjev i svojim ih ovlastima učinio propovjednicima evanđelja te im je obećao da će i ubuduće, ako budu što tražili, dobrohotno i darežljivo s njima postupati.

Nakon što je Pravilo odobreno, dok su se vraćali, a vrijeme je okrepe već bilo prošlo, bili su slabi i umorni od naporna puta, a daleko od bilo kakve ljudske nastambe, pridruži im se iznenada na putu prijazan mladić te im ponudi kruhove koje je nosio. Mnogo je toga s njima raspravljao o savršenosti Kristova evanđeoskog života te ih je snagom svojih riječi zapalio iznimno velikim plamenom ljubavi i dok su oni, diveći se njegovim riječima, bili izvan sebe od čuđenja, on iznenada čudesno nestade, ostavivši ih zapaljene Kristovom životvornom ljubavlju.

Svi su u isti čas shvatili da im je ono anđeo Božji ponudio kruhove te, osnaženi duhom i tijelom, *izreknu Bogu* neizmjernu *zahvalnost*

na njegovu daru i dobročinstvu (usp. Rim 1,8; 2 Kor 9,15). *Sa žarom u duši* svi jednodušno *sagnu svoja koljena* (usp. Dj 18,25; Post 41,43; Ef 3,14) te, uzdižući prema njemu svoje osjećaje i svoja srca, zaklinju se i obećavaju da ih nijedna nužda niti nevolja neće natjerati da odustanu od obećanog svetog siromaštva. Naime iz Božje su providnosti i anđeoskog govora shvatili da se Bog za tijela i duše svojih brine više nego majka za svog sina; štoviše, da brigu za njih stavlja ispred brige za bilo što drugo na nebu i na zemlji. *Nemoguće je da Bog* (usp. Mt 19,26; Lk 1,37) ne opskrbljuje svoje sluge onime što im je za tijelo korisno i nužno, da ne čuje molitve siromaha i da ne ispunjava svete želje, koje sam nadahnjuje; *jer je on sam rekao*: »*Sigurno te neću ostaviti; nipošto te neću zapustiti*« (usp. Heb 13,5) i »*Ne boj se, stado malo, jer je odlučio* moj *Otac dati vam Kraljevstvo*« (usp. Lk 12,32) – *koliko će više dati sve što treba* za život (usp. Lk 11,8.13).

Naime sveti je Franjo govorio da se svemoć Božja otkriva i blista u vjeri svetaca i strpljenju, jer vjerom *smo spašeni* (usp. Rim 8,23), sva su djela Božja u vjeri i *bez vjere je nemoguće Bogu ugoditi* (usp. Heb 11,6); *jer je onaj koji sumnja* u Božju providnost – kako je pisano – *sličan morskom valovlju koje vjetar podiže i amo-tamo goni. Takav čovjek neka ne misli da će što primiti od* Boga, *jer je čovjek s razdijeljenom dušom, nestalan u svim putovima svojim* (usp. Jak 1,6–8).

Sve je moguće onomu koji vjeruje (usp. Mk 9,23) i što god je teško, lako je i slatko onome koji ljubi. Naime apostoli, mučenici i svi oni oci koji su, odvojeni od svijeta, goli služili Bogu živjeli su u vjeri i ljubavi za Krista, *a ne za same sebe* (usp. 2 Kor 5,15), držeći pred očima Kristov primjer i svjedočanstvo kao oblak vječne okrepe; *išli su amo-tamo u ovčjim kožusima i kozjim kožama, oskudni, nevoljni i zlostavljani – oni kojih svijet ne bijaše dostojan* (usp. Heb 11,37–38). Kako su samo strašno svi sveci *bili kažnjeni* (usp. Mudr 3,4) kako bi sigurno stigli u Kraljevstvo s palmom mučeništva! *Biti dionik u Kristovim patnjama* (usp. 1 Pt 4,13), biti ostavljen u iskušenjima, *u slabostima, u nevoljama* i *progonstvima* zloduha i ljudi (usp. 2 Kor 12,10), biti kušan i prosuđivan u peći punoj nevolja *kao kroz vatru* i strpljenje (usp. 1 Kor 3,15) znači biti ubrojen u svece, koji *kraljuju s Kristom* (usp. Otk 20,4) u *kraljevstvu nebeskom* (usp. Mt 5,19), jer nas Gospodin velikim i neizmjernim dobročinstvima i darovima Duha predusretne onda kada smo jedno vrijeme izloženi patnji i iskušenju kako bismo, prokušani u strpljenju, pristigli Kristu s palmom mučeništva.

Naime kad smo zbog obdržavanja poslušnosti siromaštva i čistoće, živeći sveto i pravedno, izloženi neimaštini, bolesti i smrti, dolikuje da se radujemo upirući pogled *u onoga koji namjesto određene mu radosti podnese križ ne mareći za sramotu* (usp. Heb 12,2): tako se raduju oni koji odnose pobjedu nad svojim neprijateljima i

nalaze sve ono vrijedno što su dugo tražili i priželjkivali; jer svaki se svetac *obuče* uresom i ljepotom *neraspadljive* i vjekovječne slave (usp. 1 Kor 15,53) te se postavlja u motrenje i težnju za besmrtnim dobrima onda kada, radi oponašanja i ispovijedanja Kristova života, u potpunosti umre *strastima i požudama* (usp. Gal 5,24) želeći *otići iz ovoga tijela* (usp. Fil 1,23; 2 Kor 5,8) te preko kazni i mučenja prijeđi k Njemu, koji je *podnio patnju* (usp. Heb 10,32; 12,2) i *smrt na križu* za nas (usp. Fil 2,8), koji *smo bili neprijatelji* Božji (usp. Rim 5,10), *robovi grijeha* (usp. Rim 6,17.20), koji *zaslužuju* vječnu *smrt* (usp. Rim 1,32).

Djelovao je Isus Krist u svojem slugi Franji slično kao i u prvim svecima te su se mnogi okupljali oko miomirisa života njegova i njegovih drugova, a snaga Kristova Duha vukla ih je da ljube i djelotvorno čine ono što je nebesko. Naime sa žarom su u duši propovijedali Kristovo evanđelje riječima i djelima; mijenjala su se srca onih koji su ih gledali i slušali, a Krist je, kako bi učvrstio njihov život i propovijedanje, preko Franje svakodnevno činio nebrojena čuda i znamenja. Obuzeti Duhom Božjim prezirali su svijet i njegove požude i, prema Kristovu naputku *prodavajući sve što su imali* i dijeleći *siromasima* (usp. Mt 19,21; Lk 18,22), pridruživali su se Kristovim siromasima srcem i izgledom.

Broj je braće ubrzo po*rastao* (usp. Dj 6,7) te su pod ministrima i kustodima raspoređeni po raznim kršćanskim pokrajinama. No budući da nije mali poduhvat prigrliti položaj učenika Kristova života i slijediti ono što odgovara takvome zavjetu, *mnogi* dobro započnu, ali ih *malo* savršenih *ustraje do konca* (usp. Mt 22,14; 24,13). Božji je dar *mrtviti* osjetila, prema naputku evanđelja srcem i jezikom šutjeti, *tijelo* i dušu neprekidno poput Krista prinositi Bogu (usp. Kol 3,5; Rim 12,1), unutarnja i vanjska djela upravljati i dovršiti prema *Božjoj volji i ugodi* (usp. Rim 12,2) i u svemu tome biti strpljiv do kraja. No ovo se ne može postići ni očuvati bez velike *borbe* i – da tako kažem – *krvavoga znoja* (usp. Lk 22,44) ni bez udjela u bolima poput onih na križu.

Naime velika je naša tjelesna slabost i svi se lako okrenemo žudnji osjetila te nas *tjelesna mudrost* (usp. Rim 8,6), pod krinkom razboritosti poput naleta jakoga vjetra snažno u njih zabija; to su željezni okovi i zatvor od mjedi, suglasnost prve [žene] i pristanak drugog [muškarca]. Tko bude išao za ovim stvarima, neće imati *sudioništva u baštini svetih* (usp. Kol 1,12). Na taj je način *prvi čovjek* (usp. 1 Kor 15,45) začeo početak propasti i bio je obavijen najgorim zlima sebeljublja i vlastite ugode.

Pod izgovorom razboritosti braća su započela *otvarati oči* (usp. Post 3,5.7) i od drugih redovnika uzimati primjere za način života. Neki su oštroumni među njima uvjeravali one prostodušnije kako je to sigurno i korisno te su, ne odvagujući krivnju svoje preuzetnosti,

nevjernosti i neposlušnosti, vukući riječima i djelima i druge za sobom, tražili ono što se protivi Kristu, osnivaču i Pravilu koje su obećali slijediti. Ovo je doprlo do ušiju njihova oca, koji se, napadajući oštrim prijekorima one koji su to činili, okrenuo Kristu i molio da se isprave na svom putu.

I dok se molio, gle, *ukaza mu se anđeo Gospodnji* (usp. Mt 1,20) čudesna obličja i izgleda. Naime *glava* mu *bijaše od zlata, prsa i ruke od srebra, trbuh od mjedi, noge od željeza, stopala od* zemlje i *gline* (usp. Dn 2,32–33), a ramena pokrivena bezvrijednom i grubom vrećom. Anđeo je pokazivao svetomu Franji da se nekako srami zbog prekrivača od one bezvrijedne vreće.

On pak, vidjevši ovo, ostade u čudu. Anđeo mu reče: »Zašto si se zapanjio i zašto se čudiš? Ovaj oblik – u kojem sam poslan da ti se ukažem – označava početak, razvoj i kraj koji će tvoj Red imati sve do vremena njegova poroda te obnavljanja Kristova života i crkvenog staleža.

Naime *glava od zlata si ti* (usp. Dn 2,38), sa svim svojim drugovima, koji Krista i njegovu smrt nosite zapisanu u srcu, svim srcem žudite pratiti njegove stope i radi njegove ljubavi nikad ništa pod nebom ne želite imati. No kako *Abrahamu* nasljedstvo *potomstva* nije bilo *obećano* u *Jišmaelu*, nego u Izaku (usp. Post 17,23; 1 Ljet 1,28; Gal 3,16), tako ni ti nećeš imati *baštinika* svoga imena po prirodnom rođenju, nego u *sinovima* duha po djelima i istini (usp. Gal 4,30).

Napustit će stanje zlatnog života, poniznog i siromašnog, onoga koji je *bez ičega* (usp. 2 Kor 6,10) i ništa ne želi, koji samo Krista traži i ljubi te će se, zapostavivši molitvu i pobožnost, okrenuti *znanju* koje *nadima* (usp. 1 Kor 8,1), predat će se čitanju i nagomilavanju knjiga, sve pod izgovorom da time izgrađuju bližnje i da je to na *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9). Budući da će više cijeniti riječi od kreposti, a znanje od svetosti, ostat će iznutra hladni i bez ljubavi zamijenivši zlato sa hladnim i poroznim srebrom.

Budući da će puno govoriti, a malo činiti, počet će gaziti čvrstoću poniznog života i svog temeljnog bogatstva – istinu siromaštva. Prigrlivši brige i rasipne poslove, pretvorit će srebro u mjed i neće se brinuti oko povratka prijašnjim dobrima – žaru nebeske žudnje. No hinit će redovničke i ponizne običaje i veliku svetost, a iznutra će se obući licemjerjem te će priželjkivati pohvale i časti, želeći da ne budu uzvišeniji i svetiji od drugih, nego da se takvima čine i da ih se takvima smatra. Tako će se srozati na još gore stanje i kao loši trgovci, na svoj veliki gubitak, zamijeniti srebro rječitosti i djelo svoga znanja s licemjernom prijetvornosti od mjedi te će radi ljudske hvale činiti svoja djela.

No budući da se njihovo licemjerje i prijetvornost neće moći dugo skrivati, nakon što se ogoli i postane očito, osjetivši da u očima

onih što ih hvale gube na cijeni i da ih iz dana u dan sve više preziru, počet će se zbog toga vrijeđati i ljutiti na njih. Progonit će one kojima su se jako trudili svidjeti i vrebat će prilike da naude onima koji ih više ne budu poštovali i hvalili. Tako će zvonku i crvenkastu mjed pretvoriti u grubo i hrapavo željezo. Nakon što se okrenu željeznoj naravi, bit će ne samo drski i odlučni u osveti nego i, kad ih tko uvrijedi, spremni da učine zlo, slabi, malodušni i prekomjerno nesposobni da podnesu protivljenja.

Kao što vidiš na mojim *stopalima željezo izmiješano s glinom* (usp. Dn 2,41.43), tako će na kraju braća biti poput željeza, okrutna i spremna da zlo čine, a poput gline krhka i nesposobna da zlo podnesu. Tako će se na one koji su od početka bili ogrnuti čistim zlatom Kristove ljubavi *na kraju danâ* gledati kao na glinene posude (usp. Dn 12,13) kada do poroda stigne Red koji si ti osnovao.

Ova vreća kojom sam prekriven, i zbog koje pokazujem da me je sram, bijeda je i gorčina siromaštva, za koje su braća obećala Gospodinu da će ga ponosno i radosno nositi. No kada napuste prvu ljubav, preko koje su bili povezani s Bogom i tako osjećali da je posjedovanje i trajno čuvanje podložnosti siromaštva predujam nebeske časti i zalog vječne slave, iznutra će bježati od podnošenja muka i nedostataka siromaštva, a izvana će ga, srameći se, podnositi samo prividno i razmetljivo u riječima«.

Nakon što je ovo rekao, anđeo ode od njega, a on, srca punog tuge, počne pred Gospodinom uznemireno jadikovati zbog onoga što je vidio i čuo. Tada mu se ukaza Krist te ga upita: »Franjo, zašto si toliko tužan i zašto se uznemiruješ? Ja sam iz svijeta pozvao tebe – neukog, slabog i prostodušnog čovjeka – kako bih u tebi objavio svoju mudrost i snagu te da se mojem imenu pripiše sve dobro što će se po tebi u Crkvi i u Redu započeti i dovršiti. Ja sam onaj koji je stvorio čovjeka, uznio ga, otkupio, obnovio i pomirio badava. Ja upravljam, štitim i čuvam one koje sam izabrao i *zovem na obraćenje* (usp. Lk 5,32) i *bez mene* nitko *ne može* poželjeti niti *učiniti* dobro (usp. Iv 15,5). *Ja te pozvah* iz svijeta (usp. Iz 42,6) dok si bio u grijesima te sam te prosvijetlio i naučio da *uzmeš na se sladak jaram* moga života i da ga ponizno nosiš (usp. Mt 11,29–30); ja ću štititi i sačuvati tebe i sve ono što sam po tebi utemeljio i zasadio; ono što se bude rušilo ja ću podići, a što bude razoreno, popraviti; one koji padnu zamijenit ću drugima, a ako ti još ne budu rođeni, ja ću učiniti da se rode; i ako tvoj Red spadne na broj od trojice, mojom će milošću ostati nepoljuljan sve do svršetka vijeka.

Kao što *ne propada Božje obećanje* (usp. Rim 9,6), jer me Judejci *nisu primili* (usp. Iv 1,11), već *su me progonili* (usp. Iv 15,20) i ubili moje učenike, tako, budući da se *ostatak* mojih izabranika spasio i *spasit će se* (usp. Rim 9,27; 11,5), a *moje je ime veliko među naro-*

dima (usp. Mal 1,11), nikakav ljudski ni đavolski neprijatelj neće uspjeti spriječiti ili uništiti glavni učinak i plod mojega obećanja i namjere koju sam preko tebe odlučio izvršiti u ovaj *posljednji čas*« (usp. 1 Iv 2,18).

Kristove su mu riječi smirile duh te je, kako braća *ne bi imala isprike* pred Bogom (usp. Rim 1,20; 2,1), u sebi ispunjavao ono što je braći propovijedao, te je primjerom svojih djela potvrđivao ono što im je u propovijedima govorio (usp. Mk 16,20). U njima je raspaljivao žar za čistim obdržavanjem Pravila, koje mu je Gospodin objavio, a Krist je preko njega u njihovim očima umnožavao znamenja i kreposti kako bi u njima povećao vjernost i ljubav prema svojem životu i Pravilu, na koje su se obvezali, te kako bi ih učvrstio u mržnji prema svemu što se tome protivi.

Dok je bio u spilji sv. Urbana, Isus Krist mu je poslao svog anđela u vrlo sjajnome obličju te mu je objavio povlastice, odnosno posebne milosti koje je Bog na nebesima pripremio i posvetio onima koji ljube i do kraja čisto čuvaju Pravilo. Nadahnuo ga je da navijesti braći izvanrednu slavu koju je Krist na nebesima *pripravio* onima (usp. 1 Kor 2,9) koji budu vjerno i predano obdržavali život i Pravilo, te radosno uznesenje u kraljevstvo, bez prepreke i zadržavanja u kaznama čistilišta, i sjajne i blistave stanove s Kristovim učenicima, a u progonstvu ovoga lutanja po tuđini posebnu zaštitu i obranu od zasjede zloduhâ i pada u teški grijeh; ugodno i kristoliko *stanovanje Duha* (usp. Rim 8,11) u dušama i tijelima onih koji budu čisto i vjerno čuvali Pravilo; onima koji u Redu budu umirali odjeveni u poniznost i siromaštvo oproštenje počinjenih grijeha i propusta zbog znaka i istine u kojoj su naposljetku nađeni i milosrdno primili svoj svršetak; predanost istinskim čuvarima Pravila i onima koji se drže Reda, a onima koji ih pobožno primaju i koji im dobrohotno pomažu uvećanje dobara milosti, zaštitu od neprijatelja, oslobođenje od grijeha; na kraju će primiti milosrđe i okrepu vječnoga spokoja, ako ih budu slušali te ustrajali u započetom poštovanju i ljubavi.

Onima pak koji budu progonili, napadali i mrzili ovu braću, njihov Red i život, sada će biti uskraćena milost, bit će slijepa duha, gorka srca, obavijeni grijehom i bez pobožnosti, a ako se ne pokaju i ne dođu pameti prije smrti, snaći će ih Kristovo prokletstvo i vječna osuda.

Poučen dakle od Krista i njegova nebeskog glasnika, Franjo je *snagom Duha Svetoga* (usp. Rim 15,13.19) znamenjem i izvanrednim djelima braći naviještao neusporedivo dostojanstvo nasljedovanja poniznog i siromašnog Kristova života te otajstvenu slavu i uzvišenost. *Živa i djelotvorna riječ* (usp. Heb 4,12) zapalila je one pravedna srca za čisto obnašanje prihvaćenog života te su se jačali u poštivanju Pravila, na koje su se obvezali.

Sam je pak onima za koje je osjećao da su savršeni u ljubavi prema Kristu otkrivao tajne svoga srca i ono što je od Krista neposredno primio te im je govorio da su ljubav te vjerno i potpuno obdržavanje Kristove poniznosti i siromaštva temelj, bit i korijen evanđeoskog života i Pravila koje mu je Krist objavio. To je Pravilo posvetio Isus, Sin Božji, rođen u spilji od siromašne Majke, *povijen u pelenice i položen u jasle, jer u gostionici nije bilo mjesta* za njega (usp. Lk 2,7), obrezan, prikazan, koji je *bježao u Egipat* (usp. Mt 2,13) i odatle se vratio i *nastanio u Nazaretu* (usp. Mt 2,23), *tri dana* prosio (usp. Lk 2,46), koji je postio, propovijedao, umro, bio pokopan u tuđoj grobnici i uskrsnuo od mrtvih (usp. Lk 24,46); govorio je da je Pravilo korijen poslušnosti, majka odricanja, smrt sebeljublja, pohlepe i škrtosti, poslušnost i izvršavanje vjere, pokazivanje nade, dokaz poniznosti i roditelj *mira Božjeg, koji nadilazi svaki razum* (usp. Fil 4,7).

Govorio je braći: »Od Krista sigurno znam da će se Red jadno i bijedno strovaliti ako se iz njega ukloni temelj siromaštva. Naime zbog održavanja poniznog siromaštva i zbog vezanosti za Kristove zapovijedi cijeli je Red posebno posvećen štovanju ljubavi i križa. On je odabran da duhovno primi i *rodi* Isusa Krista u *gostionici* Crkve (usp. Lk 2,7) *na kraju danâ* (usp. Dn 12,13), u duhu poput druge *Djevice Marije* (usp. Lk 1,27), da obeća, ljubi i čuva odluku da ništa ne posjeduje na zemlji, a oni koji to ljube i čuvaju, ponizno i bogobojazno nose Isusa Krista i njegov Duh te, *ustrajući do konca* (usp. Mt 10,22; 24,13), bezbrižno odlaze iz ovoga života, sigurni u kraljevstvo nebesko«.

Zbog toga je htio da svi imaju i nauče Pravilo te da – ono što se više broji –umru s njime. Imajući na umu tu opomenu, kada je onaj sveti manji brat, koji je na tijelu uvijek nosio oklop, zbog propovijedanja i ustrajnog ispovijedanja vjere od Saracena osuđen na smrtnu kaznu, uze Pravilo, koje je uvijek sa sobom nosio, *podiže oči* i ruke s Pravilom *prema nebu te reče* (usp. Iv 17,1): »*U ruke tvoje, Gospodine Isuse* Kriste, *predajem duh svoj* (usp. Ps 30,6; Lk 23,46; Dj 7,59), a ako sam što protiv ovoga Pravila kao čovjek sagriješio, Ti, ljubitelju svih ljudi, dobrostivo oprosti«. Pošto je izrekao ove riječi, odrube mu glavu, a on se preseli Kristu s palmom mučeništva.

Sveti je Franjo govorio da je ovo Pravilo *stablo života* (usp. Post 2,9; Otk 22,2.14), plod mudrosti, izvor raja, kovčeg spasenja, *ljestve koje* se penju u *nebo* (usp. Post 28,12), *sklapanje vječnoga Saveza* (usp. Post 17,7.19), *Radosna vijest o kraljevstvu* (usp. Mt 4,23; 9,35; 24,14) i *riječ* koju *će Gospodin brzo ostvariti na zemlji* s učenicima svojim (usp. Rim 9,28). Naučavao je braću da se preko njega može *naći* istinski *pokoj dušama* i tijelima (usp. Mt 11,29) te iskusiti blaženu *slatkoću jarma i bremena* Kristove blagosti i miline (usp. Mt 11,30) te teret koji vodi uvis k nebesima.

Pošto je već rasporedio i u potpunosti poučio braću te ih je, koliko je mogao, božanskim riječima i primjerima ojačao i učvrstio za poštivanje te čisto i vjerno čuvanje života u savršenstvu koje su obećali, potaknut govorom serafske ljubavi, koja ga je cijelog zapalila i prenosila u Krista, tri je puta krenuo na put u nevjerničke krajeve, žarko sebe želeći prinijeti *Bogu kao živu žrtvu* kroz vatru mučeništva (usp. Rim 12,1), no dvaput je spriječen božanskim utjecajem, kako bi potpunije potvrdio plamen svoje žudnje.

Treći je put, nakon mnogih uvreda, okova, udaraca i nevolja, doveden, prema Kristovoj želji, pred babilonskog sultana. Stojeći pred njim, sav obuzet vatrom Duha Svetoga, tako mu je snažno, živo i djelotvorno propovijedao Isusa Krista i vjeru njegovom evanđelju da se sultan, kao i svi koji su tamo bili prisutni, tome divio. Sultan se zbog snage riječi koje je Krist u njemu izgovarao okrenuo milosrđu te ga je protiv odluke svog opakog zakona rado slušao, usrdno pozvao da ostane u njegovoj zemlji te je naredio da se njemu i njegovoj braći dopusti slobodan pristup Gospodinovu grobu, bez plaćanja danka.

1.
[Prva nevolja, tj. progon Reda svetoga Franje]

U međuvremenu, dok je pastir odsutan, *grabežljivi vuk* (usp. Mt 7,15) pokušava *grabiti i razgoniti* njegovo stado (usp. Iv 10,12), a *vrata mu otvaraju* oni (usp. Iv 10,3) koji su više od svih ostalih bili dužni suprotstaviti se njegovu napadu i spriječiti njegovu zasjedu. Naime prvenstveno su oni koji su ostalima bili nadređeni i koji su se činili razboritijima i razumnijima, okrenuvši se onome što je njima bilo ugodno i skrivajući pod krinkom razboritosti svoju mlakost i nevjernost, lukavo riječima i djelima propovijedali drugačiji način života od onoga koji im je dan s neba i koji im je predao njihov pastir te su ga podupirali riječima Svetoga pisma i primjerima drugih redovnika, ne shvaćajući da ljudskom *težnjom*, koju apostoli nazivaju *smrću* (usp. Rim 8,6), *kopaju* sebi *tijesak* ponora (usp. Mk 12,1) i grade tele idolopoklonstva te se udaljavaju od vrhunca obećane savršenosti.

Naime smatrali su da je gotovo nemoguće, opasno i glupo jednostavno i poslušno oponašati i slijediti Krista, koji im se u Franji i preko Franje bio obratio i pokazao im putove života. Kako su se sinovi *Izraela* nakon *izlaska iz Egipta* (usp. Ps 114,1) i prelaska preko *Crvenog mora* (usp. Izl 13,18) okrenuli nevjeri i ugađanju vlastitom zadovoljstvu, ne cijeneći ništa od onoga što su bili doživjeli, vidjeli i

čuli, što je Bog činio i *govorio* preko *Mojsija* (usp. Pnz 1,1), tako su i ovi, nakon izlaska iz svijeta, odricanja vlastite volje i prihvaćanja križa evanđeoskog života, pomislili da je njima samima i ostalima manje korisno ponizno i poslušno slijediti Krista, koji je govorio i djelovao u Franji, čovjeku koji im je poslan s neba, te su zbog toga smatrali da je korisno, pravedno i da im se ubraja u zasluge za sobom vući one koji koračaju u vjernosti i jednostavnosti.

Njihova je preuzetost i drskost toliko narasla da su, nakon što je sveti Franjo otputovao u prekomorske krajeve da posjeti sveta mjesta, propovijeda nevjernicima vjeru u Krista i zasluži krunu mučeništva – kao što je rečeno – u mnogim provincijama tako grubo i tako okrutno postupali s onima koji su se suprotstavljali njihovim namjerama i tvrdnjama te su svim srcem prionuli uza stope i nauk svoga oca da ih nisu samo mučili nepravednim pokorama već su ih i tjerali iz svojeg društva i zajednice, kao da su loših uvjerenja.

Zbog toga *nisu priznali* mnoge (usp. 3 Iv 9), a pogotovo one *sa žarom u duši* (usp. Dj 18,25), kao da su neposlušni u usporedbi s ostalima, koji su popustili njihovu bijesu te su razasuti posvuda lutali i, oplakujući odsutnost svoga svetog pastira i upravitelja, u mnogim suzama i neprestanim molitvama tražili od Gospodina njegov povratak (usp. 2 Mak 11,6; Dj 20,31).

Bog se, *gledajući* s visina na njihove zazive i zavjete (usp. Ps 53,3) te smilovavši se njihovim patnjama, ukazao svetomu Franji nakon one propovijedi koju je održao pred sultanom i njegovim uglednicima, te reče: »Franjo, *vrati se* jer stado tvoje siromašne *braće* (usp. Izl 4,18–19), koje si *sabrao* u moje ime, već *raspršeno* hoda stranputicama (usp. Iz 56,8) te mu nedostaje tvoje vodstvo kako bi se ujedinilo, ojačalo i poraslo. Naime već su počeli skretati s puta savršenstva, koji si im predao te ne ustraju u ljubavi i djelima milosrđa, poniznosti i svetoga siromaštva ni u nevinoj jednostavnosti, u kojima si ih zasadio i utemeljio«.[18]

Nakon toga ukazanja, pošto je posjetio Gospodinov grob, žurno se vrati u kršćanski svijet te, vidjevši da je njegovo *stado*, koje je ujedinjeno ostavio, prema Gospodinovoj riječi *raspršeno* (usp. Ez 34,12), u suzama ga potraži i teškom mukom sakupi.

Čim su progonjena braća saznala za njegov povratak, prilazila su mu žurno, s velikom željom i neizmjernom radošću u srcu te su, zahvaljujući Bogu, *padali ničice do* njegovih *nogu* (usp. Lk 17,16; Mt 17,14) i grlili stope dugo iščekivanog pastira. On ohrabri malodušne, utješi žalosne, ukori nemirne, izgrdi krivnju onih što su razasuli stado, ljubavlju spoji razasute s onima koji su ih razasuli; jedne i

---

[18] Promjene se odnose na post i vrste jela, na nove norme u Pravilu, privilegije Rimske kurije, na nova utemeljenja i razdore u Redu.

druge poticajima i opomenama nadahne i zapali ne samo za lagane stvari nego i za one gorke te da radosno podnesu smrt za Krista i obdržavaju Pravilo.

Svi su se divili lijepim riječima što su izlazile iz njegovih usta (usp. Lk 4,22) te su bili zapanjeni promatrajući savršenstvo njegova života, uzvišenost njegovih vrlina, znamenje i bezbrojna čudesa koja je Gospodin svakodnevno po njemu činio. Oni pak koji su svoju ocjenu pretpostavljali njegovim opomenama i poticajima nisu se mogli javno suprotstaviti niti razumno odgovoriti suprotno.

Stoga su šutjeli i samo su ga prividno s poštovanjem pratili te su mu se svi pokoravali, no jedni *iz čista srca, dobre savjesti i iskrene vjere* (usp. 1 Tim 1,5), a drugi iz ljudske razboritosti i nužnosti zavjeta, a ne svojom voljom, jer su se bojali da će se u očima drugih ljudi, a naročito pred nadređenima, osramotiti; stoga su među sobom odlučili da će se, kada dođe vrijeme, po svojoj volji ponašati i tako drugima upravljati te se razborito sa svojim sljedbenicima udaljiti i odvratiti od nakane i volje osnivača, hvaleći se čašću, svetošću i poštenjem. Njega su se bojali te su pred njime bili ponizni, pokazujući mu odveć veliku bliskost i izvanjsku predanost riječju i djelom; tako su pod krinkom svetosti skrivali svoje naume i nakane.

Znali su naime da ga otac svih kršćana, gospodin papa, i gospoda kardinali, njegova braća, poštuju i izuzetno ljube te da su zbog zasluga njegove svetosti njemu nakloni i iskreno ga cijene; shvaćali su da, ako ga ljube i poštuju te ako su u vjernosti i poslušnosti prisni s njime, zadobivaju njihovu naklonost te im mogu vjerno pristupiti, a da u suprotnom kod njih izazivaju nezadovoljstvo pa ih ovi isključuju iz svoga prijateljstva.

Zbog toga su ti ministri i kustodi, pa i sam brat Ilija i njegovi sljedbenici, u kojima su lukavo i oštroumno poticali nepovjerenje, nepoštovanje i neposluh prema osnivaču, pokušali gospodinu kardinalu – koji je zbog svoje privrženosti htio prisustvovati generalnom kapitulu,[19] koji se tada svake godine održavao kod Svete Marije Anđeoske – oprezno napomenuti da sveti Franjo, iz svoje velike čistoće i nevinosti, ne brine oko toga da s braćom raspravi i rasporedi ono što odgovara Redu i što mu je korisno; budući da se sam ne može pobrinuti za toliko mnoštvo braće i dovoljno ih opskrbiti, pogotovo zbog toga što nije učen, a pod njegovom je upravom mnogo mudre braće, velikog savršenstva u svetosti, u časnom ponašanju i znanju, koja bi ga mogla uputiti u mnogim stvarima i pomoći mu, budući da mu je tijelo slabo i nemoćno. »Opomenite ga dakle, ali tako da ne primijeti da te riječi potiču od nas, da sa svojom braćom

[19] Spomenuti je kardinal bio Rajnerije Capocci. Na tome je kapitulu bilo prisutno između tri i pet tisuća franjevaca.

koja su za to pogodna razdijeli poslove vezane za Red te neka se posluži njihovim savjetima i pomoći kako bi cijeli Red imao čvršće i sigurnije vodstvo«.

Ove su se riječi svidjele gospodinu kardinalu te su mu se učinile razumnima i vrlo korisnima. Gospodin je kardinal često običavao voditi duhovne razgovore sa svetim Franjom te mu je nakon ovoga, prijateljski razgovarajući s njime, čestitao i rekao: »Trebaš biti vrlo radostan i puno zahvaljivati Bogu, brate Franjo, jer je Bog proširio Red i dao ti mnogu mudru i svetu braću, koja bi mogla upravljati i voditi ne samo tvoj Red već i cijelu Crkvu Božju; zbog toga si dužan iskazivati veliku hvalu Bogu i trebaš tražiti njihove savjete i služiti se razboritošću i sudom tako velikih ljudi radi dobra vodstva, očuvanja i čvrstoće čitavog Reda«.

Sveti je Franjo po Duhu Božjem shvatio težinu kardinalovih riječi i iz kojega izvora istječu, pa mu reče: »Dođite, gospodine, i ja ću se u vašoj prisutnosti obratiti braći«.

U njegovoj nazočnosti sveti im Franjo reče: »Krist je pozvao mene, neznalicu i prostodušnog čovjeka, da slijedim ludost njegova križa te mi je rekao: 'Ja želim da ti budeš novi luđak na ovome svijetu, da riječima i djelima propovijedaš ludost mojega križa, da u me gledaš i da se, bez primjera Augustinova, Benediktova ili Bernardova Pravila, sjediniš sa mnom – i ti i sva tvoja braća'. A vi želite ići i mene vući po svojoj volji i nauku; no vaš će vas nauk na kraju upropastiti«.

Okrene se tada gospodinu kardinalu te mu reče: »Moja mudra braća, koju hvalite, misle da svojom ljudskom razboritošću mogu prevariti i Boga i vas i mene, kao što i sami sebe varaju i zavode, obezvređujući i gazeći ono što im Krist, *na spasenje* njihovih *duša* (usp. 1 Pt 1,9) i na korist čitavoga Reda, preko mene govori i što im je govorio; jer ja im ništa sam od sebe nisam rekao niti im govorim, već samo ono što sam od njega u duhu sigurnosti, po samoj njegovoj milosti i dobroti primio. A oni, uz veliku opasnost za duše, svoju misao pretpostavljaju *misli Kristovoj* (usp. 1 Kor 2,16) i svoju volju volji Božjoj; loše upravljaju sami sobom i onima koji im vjeruju te ne grade, već se trude izvrnuti i uništiti ono što je Krist svojom čistom dobrotom i ljubavlju nakanio posaditi i izgraditi u meni i u njima na sigurno *spasenje* naših *duša* (usp. 1 Pt 1,9) i izgradnju čitave Crkve«.

Promijeni se srce gospodinu kardinalu (usp. Izl 14,5; 1 Sam 10,9) zbog snage i djelotvornosti njegovih riječi te shvati da je u potpunosti istinito ono što je govorio. Sazove braću koja su ga navela da pred svetim Franjom iznese one riječi te im reče: »*Braćo, poslušajte me* (usp. Dj 15,14) i *pazite sami na se* (usp. Lk 21,34; Dj 5,35) da sami sebe *ne prevarite* (usp. Kol 2,4.8) i ne budete nezahvalni na Božjem dobročinstvu; jer Bog je uistinu u ovome čovjeku te Krist

i njegov Duh govori u njemu; *tko* njega *sluša*, ne *sluša* čovjeka, već Boga, a *tko* njega *prezire*, *prezire* Boga, a ne čovjeka (usp. Lk 10,16). Budite ponizna srca i slušajte ga ako se želite *svidjeti Bogu* (usp. 1 Sol 2,4; Heb 11,6) i činiti ono što je Kristu ugodno; jer ako se budete s njime sukobljavali te protivno njegovim zapovijedima i savjetima prosuđivali i činili, sami ćete sebi uskratiti spasenje i plod svoga poziva, umanjit ćete položaj svoga Reda te ćete pokazati potamnjeno srce obavijeno tamom i mnogim vašim nedostacima. *Živa riječ Božja izlazi iz usta* njegovih i *oštrija je od svakoga dvosjeklog mača*, kako kaže apostol; dobro poznaje đavolje lukavštine i *prodire do* skrivenih *nakana i misli* ljudskih i đavolskih (usp. Heb 4,12; Pnz 8,3). Ljudske je izmišljotine ne mogu prevariti jer u sebi nosi Duh Božji, *koji proniče srca i bubrege* (usp. Ps 7,10), *čak i dubine Božje*« (usp. 1 Kor 2,10).

Prije nego što je otišao odatle, gospodin je kardinal održao propovijed čitavoj zajednici, kako braći, koja su se u velikom broju okupila na kapitulu, tako i pobožnim pojedincima i narodu Asiza. Naime bio je mudar čovjek, časna života i ponašanja. Nakon što je završio govor, u kojem je mnogo toga mudro izrekao za izgradnju duša te djelotvorno i rječito za ispravak loših navada, na kraju se okrenuo na slavu, pohvalu i veličanje braće te je, uzdižući brojnim pohvalama njihov život i savršenstvo, mnogim poticajima nastojao privući i zapaliti sav prisutan narod za poštovanje i privrženost braći i njihovu svetom Redu.

Po završetku propovijedi sveti Franjo poklekne pred gospodinom kardinalom te uz milost njegova blagoslova zatraži dopuštenje da se pred njim kratko s nekoliko riječi obrati braći i narodu. Nakon što je primio blagoslov, ovako svima reče: »Prečasni se otac i gospodin naš kardinal, zbog obilja dobre volje i ljubavi koju gaji prema svima, a naročito prema mojoj braći i Redu, jako vara jer pretpostavlja i vjeruje da je u nama velika svetost te posebno savršenstvo i ljubav prema savršenstvu. No nije dobro da damo prostora prijevari i laži, jer bi jednako i on sam bio prevaren, koliko i vi, kada biste vjerovali u ona savršenstva i uzvišenosti koje vam je o nama ispripovjedio, te bi i nas i vas mogao snaći gubitak i velika opasnost. Naime nezahvalni smo Bogu na svojem pozivu i ne posjedujemo djela i plodove istinskih poniznih siromaha, tj. istinske Manje braće, niti ih se trudimo posjedovati onako kako smo obećali. Stoga želim da znate, kako gospodin kardinal tako i svi vi, kakva djela, riječi i težnje moraju posjedovati i pokazivati Manja braća da se vi ne prevarite u njima te da oni sami sebe i vas ne prevare i zavedu. Kada vidite da Manja braća ne navode novake koje su primili da *sve* svoje *podaju siromasima* ovoga svijeta (usp. Lk 18,22), po uzoru na sveto evanđelje, kako su obećali, već im savjetuju da nešto sačuvaju bilo za knjige bilo za

crkvu ili za koju drugu prigodu, za sebe same ili za potrebe braće, ili kad vidite da se braća brinu za vremenite stvari više nego što je to nužno za svakodnevne potrebe njihovih tijela i da traže novac ili denar za sebe i izgradnju svojih samostana ili crkava te da od vas prihvaćaju ostavštinu i oporuke bilo kakve vrste, na bilo koji način, znajte da su prevareni i zavedeni, jer Krist je poslao Manju braću da svoju poniznost i siromaštvo pokazuju više djelima nego riječima.

Stoga kada vidite da napuštaju svoje vrlo siromašne, bezvrijedne, male i izvan svijeta postavljene samostane te se, pod izgovorom propovijedanja i vaše koristi, sele na imanja i dvorce te kupuju i grade lijepe i skupe zgrade, a napuštaju svetu molitvu i pobožnost te se daju na kupnju i čitanje knjiga, da posjeduju grobnice, da žele i da se brinu za obilje svih stvari te da, kako bi sve ovo imali i nabavili, ishode povlastice od Rimske kurije i oko njih se spore, tada otvorite oči i pazite se; nemojte ih slijediti niti slušati jer takvi će pukim imenom za sebe govoriti da su Manja braća, a siromaštvo i poniznost, koju su Gospodinu obećali, napadat će i uništavati u sebi samima i u drugima riječju i djelom te će se po njima dogoditi mnoga zla u Redu i u Crkvi.

Ovo vam govorim unaprijed kako bi se, koliko oni sami toliko i vi, zaštitili od zamki zloduha, opačina iskvarenih ljudi i budućih zala i kako ne biste upali u njih, jer *dolaze vremena* brojnih nevolja i *zavođenjâ* (usp. Lk 21,8). Prvi je njihov znak, koji je vrlo blizu, otpadanje braće od ljubavi i obdržavanja Kristova života i evanđelja, jer svijet prema Kristu ne vuku niti znanje, niti mudrost, niti rječitost, nego sveti način života i savršeno obdržavanje Kristovih zapovijedi i uputa«.

Nakon toga gospodin ga kardinal upita: »Zašto si, brate Franjo, ispraznom učinio moju propovijed i zašto najavljuješ tolike nedostatke svoje braće u svome Redu?«, a sveti mu Franjo odgovori: »Ja sam iskazao čast vašoj propovijedi time što sam bio umjeren u izricanju istine o sebi i svojoj braći; poštedio sam sebe i njih suprotstavljajući ruševini prepreku istinite riječi te ublažujući vašu pohvalu, želeći iskoristiti priliku te spasonosnim i nužnim opomenama potaknuti svoju braću, koja još nisu u potpunosti utemeljena u poniznosti«.

Ono što je sveti Franjo primio od Krista i stavljao pred braću općenito se, onima koji su *na ljudsku mudri* (usp. 1 Kor 1,26), činilo *teško* i kao da se *jedva može nositi* (usp. Mt 23,4). Ministri su, kako piše brat Leon, postigli da se iz prvoga Pravila izbaci ona odredba o zabranama svetoga evanđelja.[20]

---

[20] Odredba se odnosi na evanđeosku zapovijed »Ništa ne uzimajte na put« (usp. Lk 9,3).

Iako je ono što mu je Gospodin objavljivao braći navieštao sa žarom u srcu i na samome sebi primjerom savršeno pokazivao djela koja je propovijedao, zatvarali su uši svetim riječima, a od djela odvraćali oči, pokušavajući radije njega vući za sobom, pa makar i protiv njegove volje, nego pokoriti se njegovim spasonosnim i božanskim savjetima i zapovijedima te se suobličiti s primjerima njegovih savršenih djela na svoje spasenje.

Naime kada se vratio iz prekomorskih krajeva, neki je ministar – kako prenosi brat Leon – pričao s njim o odredbi o siromaštvu kako bi na taj način u potpunosti upoznao volju i namjere svetoga Franje. Sveti mu Franjo reče: »Ja odredbu o siromaštvu shvaćam onako kako u slovo glase riječi evanđelja i Pravila – da braća ništa nemaju niti trebaju imati osim odijela s konopom i pojasom za omatanje bedara, a obuću mogu nositi oni koje na to natjera nužda, kako stoji u Pravilu«.

Ministar ga upita: »Što da učinim ja koji imam toliko *knjiga* da vrijede dobrih *pedeset* libri?« (usp. Dj 19,19). Ovo reče jer ih je htio imati uz njegovo znanje, budući da ga je grizla savjest što ima toliko knjiga, jer je znao koliko strogo shvaća odredbu o siromaštvu. Sveti mu Franjo odgovori: »Niti mogu, brate, niti smijem zbog tvojih knjiga raditi protiv svoje savjesti i zavjeta svetog evanđelja, što smo ga obećali«. Čuvši to, ministar se ražalosti. Kad je sveti Franjo vidio da se ovaj toliko uznemirio, s velikim mu žarom u duhu, kao da se obraća svoj braći, reče: »Vi, Manja braća, želite da vas ljudi smatraju i nazivaju obdržavateljima svetoga evanđelja, a zapravo želite *držati kesu*« (usp. Iv 12,6; 13,29).

Upoznao sam jednoga brata koji ga je čuo kako propovijeda u Bologni; oni koji su to vidjeli pričali su da je, ulazeći u grad s namjerom da se spusti do mjesta gdje su živjela njegova braća ondje vidio izgrađenu kuću koja je prelazila granice obećanog siromaštva. Ustuknuvši, ode do kuće Propovjednikâ, koji ga vrlo radosno prime.

Bio je ondje neki brat propovjednik, istaknute svetosti i znanja, koji je predano i ponizno slušao riječi svetoga Franje; znajući razlog zbog kojeg se sveti Franjo nije htio zadržati sa svojom braćom te suosjećajući s tom napuštenom braćom, pokušavao ga je nagovoriti da ode k njima i da im oprosti ako su ga čime povrijedili. Reče mu sveti Franjo: »Takvo oproštenje ne bi bilo dobro, da ja svojim činom, a na uvredu Božju – primajući naime gostoprimstvo od njih, koji ustraju u grijehu – odobrim tako očigledan prijestup protiv obećanog siromaštva«.

Kad vidje da ga na to nikako ne može nagovoriti, reče mu: »Radi ostale tvoje braće, kako ne bi došla na loš glas, jer ih tako izbjegavaš, pođimo k njima; ukorit ćeš ih zbog prijestupa i ispunit ćeš svoju dužnost, a ako *radi savjesti* (usp. 1 Kor 10,27–28) ne htjedneš ostati

u takvoj kući, vratit ćemo se. Na taj će se način sačuvati ugled tvoje braće, a oni će ispraviti pogrešku«. Sveti je Franjo pristao na savjet toga brata i nađe ih spremnima da prime pokoru, koju im je htio nametnuti, te im oprosti.

Kada je pak saznao za upornost, odnosno tvrdoglavost jednoga od svoje braće, koji je u svijetu naučavao zakone, brat po imenu Petar Stacia, i po Duhu upoznao njegovu savjest, koja se, kao i njegova djela i nauk, protivila čistoći Pravila, prokleo ga je. Budući da je bio velik u svijetu i da su ga ministri silno voljeli zbog njegova znanja, pred kraj života svetoga Franje zamole ga braća da tako velikom čovjeku, kojeg je prokleo, oprosti te da mu poda milost svoga blagoslova. On im odgovori: »Sinovi moji, ne mogu blagosloviti onoga kojeg je Bog prokleo i proklet je«.

Što više reći? Nakon kratkog vremena, spomenuti brat onemoća i približi se smrti; poče se strašno tresti i vikati jakim glasom braći koja su oko njega stajala: »Proklet sam i evo zlodusi kojima sam predan vode mene prokletoga na kaznu vječne osude i prokletstva!«

Iskusivši ovako stravičan i bolan prizor te jezovitu i zastrašujuću osudu, svi su prisutni shvatili da je onaj koga je sveti Franjo prokleo već bio od vijeka proklet od Boga. Naime nikoga nije blagoslivljao niti proklinjao potaknut ljudskom sklonošću ili osjećajem, već je, suobličivši se s Kristom, otkrivao otajstva božanskoga suda i božanske volje te je buduće događaje u Riječi gledao kao prošle.

Kada je jedanput čuo za jako velike prijestupe neke braće – kako piše brat Toma Čelanski – koja su tako pružila loš primjer svjetovnjacima, zaista se duboko ražalostio te se potpuno okrenuo Kristu. No kada su nakon toga došli drugi, koji su pričali o svetom životu i ponašanju neke druge braće, koja su izgrađivala svjetovnjake i po kojima su se mnogi pokajali i obratili, ovaj se ljubitelj *spasenja duša* i svega što je dobro silno razveselio (usp. 1 Pt 1,9); prosvijetli ga nebeska objava te u duhu shvati ispravnost božanske pravde, koja milostivo prihvaća i blagoslivlja dobre, a pravedno odbacuje i proklinje zle.

S tolikom je djelotvornošću i snagom duha prokleo one koji su otpali od propovijedanja obećanog života i izopačenim djelima ozloglasili Red, a blagoslovio one koji su čuvali svoja obećanja i primjerom svetoga načina života izgrađivali bližnje te su učinili da Red odiše mirisom *dobroga glasa* (usp. Fil 4,8) da su svi koji su to slušali spoznali kako iz Boga proizlaze te da su na nebu utvrđeni blagoslov i prokletstvo koje je Franjo dijelio i naviještao na zemlji.

Braći koja su bila zdravoga nauka te su ljubila Krista u istini bilo je znano da njegove riječi i djela proizlaze iz Krista i njegova Duha te da oni koji njega *primaju* i *slušaju primaju* i *slušaju* Krista, koji u

njemu govori (usp. Mt 10,40; Lk 9,48; 10,16). Stoga ga oni čista i pravedna srca nisu oklijevali slušati i slijediti.

No oni koji su sebe ljubili, koji su bili *naduveni* ljudskim *znanjem*, (usp. 1 Kor 8,1) te su *tražili svoje, a ne ono što je Isusa Krista* (usp. Fil 2,21), *drhtali su od straha, gdje straha i nije bilo* (usp. Ps 14,5; 53,6) te ga zbog toga *ne primiše* (usp. Iv 1,11), jer Boga *nisu zazivali* (usp. Ps 14,4). *Kako* su naime *mogli vjerovati* oni što traže i vrebaju ljudsku *slavu, a ne traže slavu koja dolazi od jedinog Boga* (usp. Iv 5,44)? *Bog* naime *rasipa kosti onih* (usp. Ps 53,6) koji se *žele svidjeti ljudima* (usp. Gal 1,10; Ef 6,6): *bit će posramljeni jer ih je Bog prezreo* (usp. Ps 53,6).

»Tko znanje pretpostavlja svetosti« – govorio je braći sveti Franjo – »nikada neće napredovati i onaj tko voli pohvale ljudi, robuje laži; a Bog, koji je *istina* (usp. Iv 14,6), štovatelje će laži upropastiti«.

Spoznavajući budućnost po Duhu Svetome, govorio je braći: »Braćo, pod izgovorom propovijedanja i izgrađivanja drugih napustit će svoj poziv, tj. čistu i svetu jednostavnost, svetu molitvu, poniznost i našu gospođu svetu Siromaštinu. Ono za što budu vjerovali da će ih zapaliti za pobožnost i ljubav prema Bogu to će ih ostaviti hladnima i praznima bez ljubavi. Tako se neće moći vratiti svojem pozivu, budući da su izgubili vrijeme kada su po njemu mogli živjeti; trebaju se bojati da im se *ne oduzme* ono što im se *čini da imaju* (usp. Lk 8,18; Mk 4,25) te da im se ruke ne nađu prazne u dan nevolje. Naime oni za koje misle da se obraćaju Gospodinu zbog njihovih propovijedi Gospodinu se obraćaju zbog molitava svete braće, koja u pustinji oplakuju svoje i tuđe grijehe, jer istinskoj je Manjoj braći *dano* od Krista *da upoznaju tajne kraljevstva Božjega, a drugima samo u usporedbama* (usp. Lk 8,10). Toliko ih je koji se rado uspinju prema znanju da će blažen biti onaj koji se učini neplodnim radi ljubavi prema Gospodinu Bogu«.

Došla su braća iz Francuske te su mu ispričala kako su onih dana braća u Parizu primila jednog slavnog čovjeka, učitelja svete teologije, po kojem su se izgrađivali mnogi iz naroda i klera. Čuvši to, sveti Franjo uzdahne te im odgovori: »Bojim se, sinovi, da će takvi učitelji na kraju uništiti moj zasad, jer pravi su učitelji oni koji svoje obraćenje bližnjima pokazuju dobrim djelima i mudrom poniznošću. Toliko naime čovjek posjeduje znanja koliko provodi u djelo te je onoliko mudar koliko ljubi Boga i bližnjega, a redovnik je onoliko dobar govornik koliko sam vjerno i ponizno čini dobra djela koja razumije«.

Dođe tada i neki sveti brat iz Njemačke, učitelj teologije, k njemu u posjet u želji da mu potvrdi namjeru i značenje Pravila. Nakon što je od njega pomno naučio i čuo namjere čitavoga života prema Pravilu, kojim ga je Krist nadahnuo i koje mu je objavio, duh mu se

tako smirio i utješio u riječima i razlozima svetoga Franje kao da je čuo govor samog Isusa Krista, a ne čovjeka.

Po završetku njegova govora prigne pred njim koljena te reče: »Sada ponovno obećavam Bogu, u rukama tvojim, da ću do kraja života, koliko po Kristovoj milosti budem mogao, vjerno i čisto čuvati ovaj evanđeoski život i Pravilo, prema čistoj i vjernoj nakani, koju je Duh Sveti preko tvojih usta jasno objavio; no molim te za jednu milost da, ako se za moga vremena dogodi da se braća toliko udalje od čistoga obdržavanja Pravila, kako ti, po Duhu Svetome, predviđaš, da ga se zbog njihovog protivljenja ne budem mogao s njima slobodno držati prema svetoj i savršenoj nakani, koju ti je Gospodin objavio, smijem, iz poslušnosti prema tebi, sam ili s nekolicinom braće koja ga se budu htjeli čisto držati, otići od njih i savršeno ga sačuvati«.

Čuvši to, sveti se Franjo jako razveseli te, blagoslivljajući ga, *stavi desnicu na njegovu glavu* (usp. Otk 48,18) i reče: »*Dovijeka ti si svećenik po redu Melkisedekovu* (usp. Ps 110,4). Znaj da ti je od Krista i od mene odobreno ono što si zatražio« [pokazujući tako da će se sva obećanja koja mu je Krist dao vezano za njegov Red, na kraju ispuniti u onima koji budu radosno i svom snagom nastojali držati se Pravila jednostavno, doslovno i bez tumačenja].[21]

Oni što protiv svoje volje nose *slatki jaram* Kristova života i Pravila (usp. Mt 11,30) sinovi su tijela te sveto i pobožno tumačenje Pravila uvijek priklanjaju svojoj tjelesnoj volji. Kako je Jišmael, *koji je rođen po tijelu*, bio neprijatelj Izaku, *koji se rodio po* obećanju *Duha* Svetoga (usp. Gal 4,29) i živio svetim duhovnim životom, tako će biti i u tome životu i Redu, jer sinovi će tijela progoniti sinove duha. No Bog, koji je razdvojio sinove Izraela od Egipćana *rukom jakom i ispruženom mišicom* (usp. Pnz 5,15), razdvojit će istinske sinove Pravila od sinova *tjelesne mudrosti* (usp. Rim 8,6); ove će privesti k *slavi božanskoga* svjetla (usp. 2 Kor 4,6) i savršenstvu serafske ljubavi križa te će ih suobličiti *svome slavnom tijelu* snagom *kojom može sve podložiti sebi* (usp. Fil 3,21), a one će ostaviti u tami grijeha, u hladnoći požude i sebeljublja.

U vrijeme svetoga Franje izvana se činilo da među braćom postoji jedinstvo s obzirom na njihovo držanje, suživot i poslušnost; a što se pak tiče čistoće Pravila te obdržavanja, ljubavi, poslušnosti i iskrenog nasljedovanja osnivačeve nakane, postojali su tajni razdori i velike razlike. Nisu u sebi imali to da *budu složni, imaju istu ljubav* (usp. 2 Kor 13,11; Fil 2,2; 3,15) i *isti osjećaj* (usp. Rim 15,5; Fil 4,2); da *ne čine ništa iz sebičnosti i tašte slave* te da *smatraju jedan drugoga većim od sebe* (usp. Fil 2,3); da ne *traže svoje*, nego, zajedno s osniva-

21 Tekst u zagradama pojavljuje se samo u jednom od četiri kodeksa.

čem, *ono što je Kristovo* (usp. Fil 2,21) i ono što je na utjehu i korist drugih te na uzajamno izgrađivanje.

Zaokupljen filozofskim cjepidlačenjima, brat Ilija, koji je za sobom potajno vukao skupinu onih koje je iskvario duh požude i ispraznosti, sam sebi *iskopa jamu i produbi*, u koju zaveden *pade* i skonča (usp. Ps 7,16). Nije shvaćao nakane, lukavštine i izmišljotine đavolske, kojima je, a da to nije ni znao, pripravljao prolaze, krčio putove i ravnao staze, suprotstavljajući se Kristu u osnivaču.

Krist je ovo čudesno objavio jednom svetom i časnom svećeniku, koji je upravljao jednom župom u Massi Trabariji,[22] po imenu Bartol, kome je i sveti Franjo zbog uzvišenosti njegove svetosti svagda i u svemu povjeravao svoje službe. Bio je naime vrlo povučen, pun pobožnosti i ljubavi te je tješio ožalošćene. Braća su mu s povjerenjem prilazila kao preblagom ocu i učitelju svojih duša. Primao je braću u Red te je izopćenima i onima koji su izišli iz Reda davao odrješenje; pokazivao im je jasnim božanskim dokazima i primjerom života da su savjeti koji se ravnaju po ljudskoj mudrosti i koji se ne slažu s putom savršenosti i nakanom osnivača ne samo beskorisni nego i iskvareni *smrtonosnim otrovom* (usp. Jak 3,8).

Ovaj čovjek drag Bogu za vrijeme molitve *pade u zanos* (usp. Dj 10,10; 11,5) te je po Kristovoj zapovijedi bio odveden na dno pakla. Vidje ondje Lucifera kako stoji na prijestolju kazne, a oko njega sve glavne duhove podzemlja. Njima *vrhovnik mračnoga svijeta* (usp. Ef 6,12) tužno postavi pitanje, tražeći savjet, te reče: »Primili smo loše, vrlo neugodne novosti iz pustinje svijeta od onih koji nam ondje služe. Naime na svijetu su se iznenada pojavili ljudi koji odbacuju i preziru svijet i *tijelo s njegovim strastima* (usp. Gal 5,24) te oduzimaju prava i mjesta koja pripadaju našem gospodaru; ako im se ne usprotivimo, pretrpjet ćemo od njih *mnoge muke i štetu* (usp. Dj 27,10). Stoga pomno razmislite što ćemo učiniti protiv njih. Od onih koji su odatle došli možete iscrpnije čuti o njihovim prilikama«.

Na zapovijed Lucifera počeli su pričati i prenositi činjenice o njihovu životu i savršenosti. Ustade tada neki veliki zloduh koji je, zajedno sa zlim duhovima što su bili pod njegovom vlašću, vodio dvoboj protiv svetoga Franje i njegova Reda te reče: »Iako su mnogi, kao što je to izložio naš vrhovnik, u zadnje vrijeme ustali protiv nas na razne načine, neki je ponizan čovjek, neuk i prostodušan, zajedno s malom zajednicom sebi sličnih s takvom *snagom duha* ustao protiv nas (usp. Iz 11,15) da se čini kako se protiv nas ne bori samo čovjek nego i sam *Isus Nazarećanin* (usp. Mk 1,24; Lk 4,34), koji se u njemu osobno nalazi. Nijedno naše istančano umijeće niti bilo

22 Regija u apeninskoj zoni između Marche, Umbrije i Toskane.

kakav napad naših zasjeda, koliko god bio jak, ne može njega ni bilo koga od onih koji su mu privrženi ni prevariti ni srušiti; iako mu postavljamo zamke i slijeva i zdesna, ne uspijevamo ga uloviti niti pobijediti, već, a to još više boli, ako im se netko od naših sljedbenika približi, okrene se protiv nas i postane naš smrtni neprijatelj. Ne možemo im oteti ni jednoga vjernika«.

Nakon što je među njima nastao tajac, pojedini su vrhovnici pred svima izlagali razne prijedloge i razne načine na koje bi ih mogli brzo pobijediti; njihove pak odluke radi kratkoće izostavljam.

No iako su napasni zlodusi vezano za pojedine poroke predložili mnoge i različite načine te iznijeli primjere kako se pomoću predloženih pristupa mogu izvojevati čak i neočekivane pobjede nad velikim i – kako su smatrali – nepobjedivim svecima, neki je zloduh, drugi iza Lucifera, poslije svih ovako rekao: »Makar ste svi iznijeli mnogo oštroumnih i djelotvornih stvari, ipak nitko od vas nije izrekao ili izmislio način na koji ćemo moći, ako mi budete vjerovali, izvojevati nad njima sjajnu pobjedu«.

Budući da su svi zlodusi željeli čuti njegov prijedlog i mišljenje, nastavi te reče: »Nećemo moći izvojevati trijumf nad tim ljudima ako ne usmjerimo sav svoj trud, brigu, oštroumlje i sve što činimo na to da nagovorimo ohole, hvalisave, radoznale, varalice i prevarante, pohlepne, zavidne, preuzetne i lažljive ljude, za koje znamo da su naši, i u njih usadimo, na sve načine na koje možemo, želju za obraćenjem i da zajedno s njima služe Gospodinu. Naime kad budemo imali udjela među njima i svakodnevno se trudili da ga povećamo, tako ćemo ih uznemiriti i tako onečistiti njihov Red te izokrenuti njihove zavjete, riječi, običaje i djela, a njihov ugled u svijetu učiniti toliko odbojnim da će oni koji im se budu približavali, zbog otrovnog smrada, ispuštati zadah smrti te neće osjetiti životvoran miomiris koji vodi u život vječni«.

Ovaj se prevratnički plan svidio Luciferu i svim njegovim vrhovnicima te su se dogovorili među sobom da će se od toga trenutka svim snagama držati ovog posljednjeg prijedloga. Uz Božje dopuštenje zlodusi su, prema svojoj tajnoj i skrivenoj odluci, svojim prijevarama natjerali i svom snagom naveli one koji su se slagali s njihovim nakanama i koji su bili bliski njihovim zlobnim djelima da uđu u taj Red, koji su najviše mrzili i za koji su osjećali kako im se protivi više od ostalih.

Iako na početku, kada je samo sveti Franjo primao braću, zlodusi nisu uspijevali ispuniti zle želje svoje prijevare, jer je bio poput kerubina rasvijetljen Duhom Svetim: *pun očiju sprijeda i straga, iznutra* i izvana (usp. Otk 4,6.8); no, kada je narastao broj ministara po svoj zemlji, koji nisu imali mjeru za savršenstvo duha, a ona je bila nužna za obranu od tako skrivenih lukavština zloduhâ, budući da je

duh svakoga ministra obuzimala želja za povećanjem broja braće, pod izlikom *spasenja duša* (usp. 1 Pt 1,9) i širenja Reda *umnožili su narod*, ali *nisu uvećali veselje*[23] (usp. Iz 9,2), pridruživši nevinima mnoge izopačene. Oni koji su se prekomjerno pouzdavali u svoje sposobnosti nastojali su upravljati, a ne da se njima upravlja te su drsko po svojem sudu i po svojoj volji sami sebi i drugima davali pravila umjesto da, mrtveći svoju volju, ponizno obdržavaju Pravilo.

Zbog toga su se osnivaču i ostalima koji su hodili u jednostavnosti povećale *muka, nesreća* i patnja duše (usp. Ps 10,7), mlakima opasnost, uznemirenima radost, a opakima hrabrost za loša djela.

Prije smrti svetoga Franje ta su se zla toliko uvećala da ni on sam, koji je bio prebivalište Duha Svetoga, nije mogao niti propovijedima niti primjerima niti znamenjem i čudesnim ozdravljenjima nikako pomoći; no nakon što se pomolio, odlučio je kako je sigurnije da se posveti samome sebi i Bogu te da se odrekne službe upravljanja braćom.[24]

Nakon što je to učinio, jedan mu od drugova reče: »Oče, oprosti mi jer sve što ti želim reći razmatrala su već mnoga braća« te nastavi: »Ti znaš kako je nekoć, po Božjoj milosti, cijeli Red bio snažan i ustrajao u stanju čistoće i savršenosti: kako su sva braća brižno i sa žarom u svemu obdržavala poniznost i siromaštvo u malim i vrlo siromašnim kućama, s malo vrlo siromašnih knjižica te u bezvrijednoj i vrlo siromašnoj odjeći; i kako su u ovome i u drugim vanjskim stvarima bili združeni u jednoj volji da budno i brižno obdržavaju sve što spada na naš poziv, naš zavjet i dobar primjer, tako su i jednodušno ljubili Boga i bližnje. Sada su se pak, od nedavno, ova čistoća i savršenstvo počeli mijenjati na razne načine. Štoviše, mnoga braća vjeruju da ih to u velikoj mjeri izgrađuje, više od onoga što je malo prije rečeno, te im se čini da zbog toga časnije žive i ponašaju se. Zbog toga već gotovo uopće ne cijene put jednostavnosti i ovoga siromaštva, ono što je bilo početak i temelj našeg Reda. Stoga, razmišljajući o ovome, vjerujemo da nisi njima zadovoljan; no doista se čudimo zašto ih, ako si njima nezadovoljan, trpiš i ne ispravljaš«.

Reče mu sveti Franjo: »Neka ti Gospodin oprosti, brate, što mi se želiš suprotstaviti i što mi se protiviš te me želiš uplesti u ono što ne spada na moju dužnost« te nadoda: »Sve dok su braća bila moja dužnost i dok su ustrajala u svom pozivu i zavjetu, iako sam bio slaba zdravlja od početka svog obraćenja Kristu, za njih sam

---

[23] [U Vulgati stoji »*multiplicasti gentem non magnificasti laetitiam*« (umnožio si narod, nisi uvećao veselje), a u našem prijevodu »ti si radost umnožio, uvećao veselje«. U gornjem tekstu donosim prijevod latinske verzije, budući da ga tako prenosi autor.]

[24] Sveti je Franjo uvijek radije vodio Red primjerom i savršenstvom života nego autoritetom.

uz malo brige dovoljno činio primjerom i propovijedanjem; no nakon što sam uvidio da Gospodin svakodnevno *umnožava broj* braće (usp. Dj 6,7), a da ona zbog mlakosti i nedostatka duha skreću s pravog i sigurnog *puta*, *kojim* su običavala *ići* (usp. 1 Kr 8,36) te da žele – kao što si rekao – hoditi širokim putem, ne obazirući se na svoj poziv, zavjet i dobar primjer i da zbog mojeg propovijedanja i mojeg primjera neće odustati od puta koji su već započeli, povjerio sam Red Gospodinu i ministrima braće.

Premda sam onda kada sam se odrekao i napustio svoju dužnost oko braće na generalnom kapitulu, kao opravdanje naveo da se zbog svojega lošeg zdravlja više ne mogu za njih brinuti i skrbiti, ipak, sve dok su braća hodila i hode po Božjoj i mojoj volji, radi njihove utjehe nisam želio da, sve do dana moje smrti, imaju drugog ministra osim mene. Naime ako je podložnik dobar i vjeran te poznaje i vrši volju svojeg nadređenog, o njemu se nadređeni ne mora mnogo brinuti. Dapače, bio bih sretan i obradovala bi me dobrota braće, zbog moje i njihove koristi, da mi ne bi bilo teško za njih se brinuti, čak i onda kad bih onemoćao ležao u krevetu«.

Na to doda: »Moja je dužnost, po kojoj moram vladati manama i ispravljati ih, duhovna. Stoga ako ne uspijevam vladati manama i ispravljati ih propovijedanjem i primjerom, imaju Pravilo koje ih poučava; ne želim postati krvnik, koji zadaje udarce i bičuje, kao što to čine moćnici ovoga svijeta, jer se pouzdajem u Gospodina da će im se nevidljivi neprijatelji – Gospodinovi redarstvenci – osvetiti kako bi na ovome svijetu i na onome što dolazi kaznili one što krše zapovijedi Gospoda Boga; učinit će da ih isprave ljudi ovoga svijeta te će se na svoju porugu i sramotu vratiti svojem pozivu i zavjetu. Bez obzira na sve to, sve do dana svoje smrti neću prestati djelom i primjerom učiti braću da *idu putem* koji je Gospodin *pokazao* meni (usp. 1 Kr 8,36), a koji sam ja pokazao njima te ih poučio kako *ne bi imali isprike* pred Gospodinom (usp. Rim 1,20), a da ja više ne moram ni o njima ni o sebi *davati račun*« (usp. Mt 12,36; Lk 16,2).

Mi koji smo *bili s njim kada* je napisao Pravilo (usp. 2 Pt 1,18) i skoro sve druge svoje *spise, svjedočimo* (usp. Iv 21,24; 3 Iv 12) da je u Pravilu i u ostalim svojim spisima napisao mnogo toga oko čega su se s njime sporila neka braća dok je još bio živ, što bi sada, nakon njegove smrti, bilo vrlo korisno cijelome Redu.

Naime često je govorio svojim drugovima: »Moja su bol i muka u tome da ono što uz velik napor molitve i razmatranja primam od Gospodina po njegovu milosrđu na sadašnju i buduću korist čitavoga Reda i za što od njega imam jamstvo da je po njegovoj volji, neka braća iz oštroumlja i razboritosti svojega znanja obezvređuju te mi se protive govoreći: ’ovoga se treba držati i ovo treba obdržavati, a ono ne treba’«.

Probadali su njegovu dušu i razdraživali ga te su razmišljali na način protivan Bogu i njegovu svecu; svojim su ga lukavštinama, izmišljotinama i neposluhom ispunjavali gorčinom do te mjere da se na njihovu kapitulu odrekao dužnosti ministra, koju su mu nametnuli Krist i njegov namjesnik, te je po njihovim željama i zaslugama, kako je nekoć *Samuel Šaula* sinovima Izraelovim (usp. 1 Sam 9,22), tako je i on njima ostavio Iliju alkemičara, onakva čovjeka kakvoga su i zaslužili.

Nakon ovog se događaja toliko okrenuo molitvi da se, tako uvučen u Boga, u potpunosti činio kao čovjek s drugoga svijeta.

Braća koja su suprotno od njega mislila i naučavala bila su povrijeđena zbog ispravnosti i čistoće njegovih propovijedi i zbog gorljiva nastojanja koje je pokazivao u svojim govorima protiv zala koja su se već bila raširila po Redu; sa zadovoljstvom nisu dopuštali da mu pristupaju novaci i ljudi koji su mu bili odani, već su ga pažljivo na različite načine sprečavali koliko god su mogli, jer je sve one događaje što se do kraja u Redu imaju zbiti tako jasno i na očigled propovijedao kao da ih je vidio kao već prošle događaje, razotkrivajući pritom tada prisutna zla.

Stoga je protiv zala koja su već bila začeta u Redu i onih koja je svojim proročkim očima kao buduća do kraja u njemu vidio bez prestanka *postovima i molitvama* (usp. Mt 17,20; Mk 9,29) te *neizrecivim uzdisajima* (usp. Rim 8,26) molio od Isusa Krista, koji može sve što nadmašuje naše misli i razum, da im pruži prikladna i korisna ljekovita sredstva.

Budući da je neprestano poniznim molitvama i vatrenim čežnjama vapio Bogu da se sačuva njegov Red drag Bogu i da se sigurno spase sva tadašnja i buduća braća, Svevišnji usliša molitve svoga sluge te mu Gospodin reče: »Franjo, pođi i izdvoji se od ostalih na *četrdeset dana u pustinju* (usp. Mk 1,13) gdje ćeš po mojoj riječi, koju ću ti priopćiti, urediti svoje Pravilo te ću ti, prema onome što tražiš, dati kratka, jasna i sigurna ljekovita sredstva, koja ćeš staviti u njega; po njima će prijestupnike savjest optuživati za njihova nedjela te neće imati izgovora preda mnom i mojom Crkvom. Oni pak koji budu čisto i vjerno ljubili i obdržavali Pravilo imat će sigurno svjedočanstvo o njegovu čistom i vjernom obdržavanju te neće moći sumnjati o tvojoj nakani, koja je *prema odluci moje volje*« (usp. Ef 1,9).

Ovo se dogodilo prije nego što se povukao s dužnosti ministra, želeći se posvetiti sebi i Bogu, te je ministrima – kao što je ranije rečeno – povjerio Red.

Povukao se dakle prema objavi koju je primio od Gospodina te se zatvorio u pustinjski samostan Fonte Colombo u malu ćeliju koja se nalazila na strmini litice podno toga mjesta. K njemu su se usudila pristupiti samo dva brata – brat Leon Asiški i brat Bonicije iz

Bologne koje je uzeo za drugove. Ondje je prema Kristovoj objavi napisao Pravilo, ne stavljajući u njega ništa svoje, pišući u nj samo ono što mu je Isus Krist s nebesa objavljivao.

Za vrijeme dok je Franjo poput *Mojsija* posvećen Bogu, brat Ilija, njegovi sljedbenici i neki ministri *viču* i bjesne (usp. Izl 32,17) te, budući da mu se nisu usudili javno suprotstaviti, kradomice, tj. potajno čovjeku Božjem Leonu oduzmu Pravilo koje mu je svetac predao na čuvanje te ga sakriju, misleći da tako priječe namjeru svetoga Franje da, prema Kristovoj riječi koju je primio s nebesa, predstavi Pravilo prvosvećeniku i preda ga na odobrenje. Dok su to činili, *zamračeni u svom razumu* (usp. Ef 4,18) nisu bili svjesni težine svoga preuzetnog nedjela niti da, pretpostavljajući svoju volju božanskim nadahnućima i zapovijedima, čine *grijeh čaranja* i *nepokornosti* te *idolopoklonstva*, jer se svojom *samovoljom* protive riječima sveca i učitelja (usp. 1 Sam 15,23), koji im je od Boga dan.

Sveti je *čovjek* prepoznao opakost zločina koji su braća počinila po zavisti zloduhâ (usp. 2 Kr 4,9) te je, nadahnut od Krista, čiju dobrotu ne pobjeđuje ljudska zloba, drugi put otišao na isto mjesto; u svojoj je predanosti posvetio Bogu još četrdeset dana te je ondje poput drugog Mojsija, dok ga je Krist poučavao, ponovno istim riječima i rečenicama napisao Pravilo, sastavljeno i *ispisano prstom Boga* živoga (usp. Izl 31,18; Pnz 9,10), koje je bilo opako oduzeto po grijehu njegove braće.

U međuvremenu, dok se nebeskim i vatrenim čežnjama uzdiže k Bogu i od Krista traži da obnovi Pravilo koje mu je oduzeto, đavao podbada i potiče ministre raznih provincija. Tjerani *vjetrom sa sjevera* (usp. Zah 6,8) sastanu se zajedno s bratom Ilijom te se smjelo uspnu k njemu kako bi se požalili i prosvjedovali; da svojim prigovorima spriječe, potisnu i uznemire onoga kojeg oduzimanjem Pravila nisu uspjeli uznemiriti i odvratiti od njegove nakane.

Stadoše podaleko i vikahu (usp. Lk 17,12), pokazujući tako da ne žele prekršiti njegovu zapovijed po kojoj se nitko nije smio usuditi k njemu doći prije kraja razdoblja od četrdeset dana, te vikom ukazujući na to da imaju neodgodiv i hitan razlog zbog kojega su se okupili i pošli ga tražiti.

Sveti Franjo uobičajenim znakom dozove brata Leona te mu naredi da istraži tko su ta braća što viču i radi čega su došli. Odgovori mu brat Leon: »Oče, došli su ministri s bratom Ilijom u želji da s tobom razgovaraju o nečemu što se ne može odgoditi«. Reče mu sveti Franjo: »Neka kažu što žele i ja ću ih poslušati, ali k meni neće ući«.

Stali su na suprotnu stranu ispod njegove ćelije, na mjesto odakle se njihov glas jasno mogao čuti. Predstavljajući sve, brat mu Ilija reče: »Brate Franjo, kada su ova braća u svojim provincijama čula da si radi punijeg obdržavanja obećanoga života odlučio nešto

dodati ili promijeniti u Pravilu, razmišljajući o vlastitoj slabosti i o slabosti braće koja su pod njima te o žaru duha kojeg ti je Gospodin dao i koji te je ojačao tako da ti se sve ono što je Bogu ugodno, koliko god bilo naporno i teško, čini slatkim i laganim, došla su, koliko zbog sebe, toliko i zbog braće koja su pod njima, kako bi te upozorila i podsjetila da je za njihovu slabost u izobilju dovoljno poštovati i ono što su već obećala. Njihovoj je slabosti potrebnije popuštanje i pošteda onoga što su već obećala nego obvezivanje na savršenije stvari, koje nadilaze njihove snage, kakvu god zaslugu one nosile«.

Kada je ovo čuo, sveti Franjo zanijemi te se *u svom srcu ražalosti* (usp. Post 6,6) i ne dade nikakav odgovor na njihove zahtjeve; no doskora, ušavši u ćeliju, okrene se utočištu uobičajene molitve te *raširenih ruku prema nebu* (usp. 1 Kr 8,22.54) svim srcem zavapi Kristu govoreći: »Gospodine Isuse Kriste, *evo, pošao sam za tobom* (usp. Mt 19,27) ne protiveći se ničemu, a ono što si mi naredio poslušno sam izvršio; nisam takav ni toliko velik da bih bez tebe mogao ispuniti bilo što tebi drago i ugodno, a njima korisno i spasonosno. Ti, koji si mi naredio da učinim i napišem ono što radi tvoje hvale i njihova spasenja, u skladu s tvojom voljom i naukom, pišem i što sam već napisao, odgovori im umjesto mene i pokaži da je to tvoje, a ne moje«.

Nakon što je ove riječi s pouzdanjem u srcu uputio Kristu, na čudesan se način *začu glas* u Kristovoj osobi (usp. Mk 1,11; Lk 3,22), u zraku iznad mjesta gdje se sveti Franjo molio, koji reče: »*Ovo je* (usp. Lk 9,35) *moj sluga* Franjo, *koga sam izabrao* (usp. Iz 41,8; 44,2) i u njega postavio duh svoj; naredio sam mu da učini ono što čini i da napiše Pravilo koje piše; život i Pravilo koje piše moji su i od mene su, a ne od njega. *Tko* njega *sluša, mene sluša*, a *tko* njega *prezire, mene prezire* (usp. Lk 10,16). Udahnut ću duh u one koje pozovem da čuvaju ovaj život i Pravilo (usp. Iz 37,7; Ez 37,6) i dat ću im snagu da ga očuvaju. Želim da se ovo Pravilo vrši doslovno, doslovno, doslovno«.

Čuvši ovo, zapanjeni i u čudu svi se vrate u svoje provincije te se prestanu dalje protiviti svetomu Franji u ovome što su započeli.

Kada je dovršio Pravilo, sveti Franjo, prema zapovijedi koju mu je dao Krist, sa svojim drugom bratom Leonom pristupi gospodinu Honoriju, tadašnjem prvosvećeniku, koji je osobito ljubio blaženoga Franju i prema njemu gajio poseban osjećaj strahopoštovanja, jer je iz iskustva sa sigurnošću uvidio da Kristov Duh u njemu u potpunosti počiva.

Razveseli se prvosvećenik zbog dolaska Kristova siromaha Franje te ga poput blagog oca ljubazno i dobrostivo primi te ga vedra lica i radosna duha blagoslovi. U potpunosti usredotočen sasluša sve što je pred njim u Kristovo ime iznio i zatražio; primi i pregle-

da Pravilo koje je napisao, vrlo ga pomno razmotri i brižno prouči. Nakon što ga je pozorno pročitao i mudro odvagnuo, po primjeru dobre uspomene na svoga prethodnika papu Inocenta, odobri ga i potvrdi uz pristanak svoje braće kardinala.

No – prema svjedočanstvu brata Leona, koji je tada bio prisutan – nakon što je prvosvećenik pomno i pozorno pregledao sve što je bilo sadržano u Pravilu, rekao je blaženomu Franji: »Blago onome tko, osnažen milošću Božjom, vjerno i predano sve do kraja bude sačuvao ovaj život i Pravilo, jer je sve što je u njemu napisano Bogu ugodno i savršeno; ipak, one riječi desetog poglavlja, to jest – 'Gdje god se nađe braće koja bi uvidjela i spoznala da ne mogu Pravilo doslovno obdržavati, mogu se i moraju obratiti svojim ministrima, a ministri moraju toj istoj braći pod poslušnost ljubazno i dobrostivo dati dopuštenje koje traže, a ako to ne budu htjeli učiniti, neka ta braća imaju dopuštenje i poslušnost da ga doslovno obdržavaju, jer sva braća, kako ministri tako i podložnici, moraju biti podložena Pravilu' – mogle bi biti prilika onima koji nisu potpuno utemeljeni u ljubavi prema vrlinama i spoznaji istine da unište i podijele Red. Stoga želim da se riječi toga poglavlja promijene kako bi se iz Reda i braće uklonila svaka prilika za opasnost i razdvajanje«.

Odgovori mu blaženi Franjo: »Nisam ja stavio te riječi u Pravilo, nego Krist, koji bolje poznaje sve što je korisno i nužno za *spasenje duša* braće (usp. 1 Pt 1,9) i za dobro stanje i očuvanje Reda; njemu je poznato i kao sadašnje vidi sve što će se u Crkvi i u Redu dogoditi. Zbog toga to ne smijem niti mogu promijeniti jer će ministri i oni koji u Redu budu drugima nadređeni uzrokovati mnoge gorke nevolje onima koji budu htjeli doslovno, u skladu s Kristovom svetom voljom, obdržavati Pravilo. Stoga iz poslušnosti prema Kristu i po njegovoj volji da se ovo Pravilo i život, koji je njegov, doslovno čuva, vaša volja i dužnost moraju biti da tako i bude te da se zapiše u Pravilo«.

Reče mu tada prvosvećenik: »Brate Franjo, ja ću promijeniti slovo Pravila u ovome odlomku na taj način da se u potpunosti sačuva značenje riječi, a da ministri shvate da su dužni činiti ono što Krist želi i Pravilo nalaže te da braća shvate da imaju slobodu obdržavati Pravilo; tako oni koji će često pod izlikom obdržavanja Pravila tražiti priliku da ga prekrše neće za to imati nikakve prilike«.

Promijeni dakle prvosvećenik riječi one odredbe na ovaj način: »I gdje god se nađe braće koja bi uvidjela i spoznala da ne mogu Pravilo duhovno obdržavati, mogu se i moraju obratiti svojim ministrima. A ministri neka ih ljubazno i dobrostivo prime i neka se prema njima pokažu tako prijazni da braća mogu s njima govoriti i postupati kao gospodari sa svojim slugama; jer tako mora biti: ministri neka budu sluge sve braće« (PPr 10,4–6).

Kako bi sveti Franjo iz srca sve braće uklonio svako oklijevanje i sumnjičavost, pred kraj svoga života u Oporuci je sasvim jasno obznanio istinu one namjere koju je imao u Pravilu onako kako ju je od Krista primio, strogo pod poslušnost naređujući svoj svojoj braći, klericima i neklericima, da ne unose u Pravilo i u riječi Oporuke tumačenja govoreći: »Tako se ima shvatiti«; nego da ih jednostavno i doslovno, kao što je Gospodin njemu dao da jednostavno i čisto napiše Pravilo i Oporuku, tako jednostavno i čisto shvate i obdržavaju do konca, blagoslivljajući sve koji ga budu tako obdržavali, a najstrožom zabranom zatvarajući put braći koja bi tražila pisma ili povlastice u Rimskoj kuriji, bilo sami bilo preko posrednika, protiv čistog i doslovnog obdržavanja Pravila, koje mu je Krist predao (Opor 25; 38–40).

Dakle iz odredbi i riječi samoga sveca jasno je da je Pravilo i Oporuku dobio objavom od Krista te da je doslovno obdržavanje ono pravo, čisto, vjerno i duhovno obdržavanje i razumijevanje Pravila. Druge su pak odluke pravedne poštede bolesnika te popuštanja korisna i nužna za *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9) onih koji se ne mogu ili ne žele obvezati na ono teško i savršeno obdržavanje Pravila, koje je osnivač poučavao, ispunio i neposredno od Isusa Krista primio.

No obnova Pravila objavljenog svetomu Franji, koja se mora zbiti nakon što se zapečati otajstvo na njegovu križu, sastojat će se u čistom, jednostavnom i doslovnom obdržavanju Pravila i Oporuke; Duh Sveti će poput serafina, kerubina i prijestolja[25] ispuniti one koje pozove i odabere da propovijedaju riječju i djelom Kristov život. Poput serafina: u tijelu i u duši će u obliku križa nositi Krista, sigurni da on prebiva u njima. U znak toga Franjo se prvo u duši, a kasnije i u tijelu pokazao probodenim, pretkazujući nepovoljne okolnosti u nevoljama. Poput kerubina: jer nestvoreni um, od vijeka rođen od Oca, ući će sa žarom i snagom u um ponizne Manje braće, rasvijetlit će ga, utvrditi u istini te ga svjetlošću učiniti mudrim i priopćiti ga uobličenog u sedmomu F. (Franji?), kada se u *ognjenim kolima*, kao drugi *Ilija* (usp. 2 Kr 2,11), ukazao šestorici braće te su svi jedni drugima vidjeli ogoljenu savjest. Poput prijestolja: jer će im snaga Očeve svemoći te sjaj vjere i živa djelotvornost pomoći poput vlasti, tako da se izvrše i ostvare njihovi zahtjevi, ispune njihove želje, da se strahuje od njihovih prijetnji i proklinjanja, a da se poštuju i ljube njihovi blagoslovi.

---

25 Serafini, kerubini i prijestolja predstavljaju tri kora prvoga reda anđeoske hijerarhije, op. prev.

Naime neće moći izdržati teret one posljednje nevolje u kojoj će se naći izabrani, kada će se, u čovjeku propasti odriješena *vlast Zmaja* (usp. Otk 13,4), tako uzdignuti i podići da će se *pokazati kako sjedi u Božjem hramu nad svime što ljudi nazivaju Bogom ili drže za sveto* (usp. 2 Sol 2,4), ako Isus Krist ne bude u njima poput serafina prebivao, poput kerubina ih rasvjetljivao i poput prijestolja u njima sjedio i počivao.

Kao što Kristov život, propovijedanje, muka, smrt, rane, ukop, uskrsnuće, uzašašće i ostala njegova djela te sadašnje, prošle i buduće pouke, uzete sve zajedno i pojedinačno, na ljudski i božanski način započinju i dovršavaju, daju i najavljuju, zapečaćuju i otvaraju, tako se i dostojanstvo i veličanstvo njegove slave i milosti objavljuju i očituju u svecima, a otajstva njegove nakane nakon što ih redom razdijeli, kako bi sve što je Kristovo zasjalo u pojedinim Kristovim udovima, a ono pojedinačno u svima slavnije zasvijetlilo svojim učinkom i snagom.

Budući da je Isus Krist, vječna mudrost nestvorena, koja je rođena i sve stvara, sve sadrži i sve dovršava, *istina* (usp. Iv 14,6) te da čitavog sebe, na ljudski i božanski način, razdjeljuje pojedincima i *svakome kako hoće* (usp. 1 Kor 12,11), *u mnogo navrata i na mnogo načina* (usp. Heb 1,1) i *po mjeri mjerila* (usp. 2 Kor 10,13) onih koji ga primaju, kako bi, *obnavljajući znake i ponavljajući čudesa* (usp. Sir 36,5), na svoju slavu usavršio svoje otajstveno Tijelo, htio je u Franji svima dati poseban *spomen* sebi i *čudesima svojim* (usp. Ps 111,4). Stoga nakon što je po njemu dao Pravilo i nauk svoga života, obukao ga je znakom svoga tijela i križa kako bi i posljednji udovi spoznali da moraju biti suobličeni s glavom.

Kao što Otac po Duhu Svetome u Kristu *dubinu bogatstva, mudrosti i znanja Božjeg* te *nedokučive njegove odluke* (usp. Rim 11,33) zapečaćene zatvara, a otvorene otkriva i kako se darežljivo djelovanje Božjeg milosrđa po Kristu i predodređeni izbor očituju u svecima, a ispravan se put pravednosti i poštenje suda očituju i pokazuju u odbačenima i izopačenima, tako je i u ovaj *posljednji čas* (usp. 1 Iv 2,18) postavio na *nebo* Crkve *znak* križa te ga je htio *pokazati* u Franji (usp. Otk 12,1) kako bi se oni koji budu *gledali* u *njega* (usp. Br 21,8), *obukli u Krista* i slijedili ga (usp. Rim 13,14; Gal 3,27) te *pobjegli pred* pljačkaškim *mačem* (usp. Iz 21,15) paklenog čovjeka i kako se ne bi uhvatili u zamku njegove opsjene te, čineći prijevaru i prianjajući lažima, otpali od istine.

Uzdižući samoga sebe *Lucifer pade s nebesa* (usp. Iz 14,12), *Adam* je, zaveden od *žene* (usp. Post 3,12), zastranio, Setovi su *sinovi*, pokvareni od *kćeri ljudskih* (usp. Post 6,2), poginuli u potopu. Tako su i Noini sinovi, uzoholivši se protiv Boga, na sebe navukli *zbrku* (usp. Post 11,9) te su pali u idolopoklonstvo. *Jišmael*, prvi sin

Abrama (usp. Post 16,15), oca naše vjere, *rođen po tijelu* (usp. Gal 4,23), *progoneći* Izaka, sina *obećanja*, bio je *izbačen* od Duha kako ne bi bio *baštinik* (usp. Gal 4,28–30). *Ezav* je progonio *Jakova* (usp. Post 27,41) i slijedio primjer *Kaina*, ubojice nevinog *Abela* (usp. Post 4,8). Zavidni su Jakovljevi sinovi *prodali Josipa*, Božjeg i očeva miljenika, te su lažnim djelom i riječima prevarili Izraela koji je to *gledao* (usp. Post 37,28.32). Dvojica su od *šest stotina tisuća* (usp. Izl 12,37) povjerovala Bogu, a ostalima je bio zapriječen *ulazak u* obećanu *zemlju* (usp. Br 14,30). *Šaul* je progonio *Davida* (usp. 1 Sam 18,9–12) te su *svi* kraljevi, *osim Ezekije i Jošije, gomilali opačinu na opačinu* (usp. Sir 49,5) i *ubijali proroke*, koji su im bili *poslani* s nebesa (usp. Mt 23,31.37), a zadnjeg su ubili prethodnika, *svetog* još *u majčinoj utrobi*, odrubivši mu glavu (usp. Lk 1,15). Glavari su svećenički, književnici i farizeji uzdigli na križ Mesiju, Boga i Gospodina prorokâ, *izvan vrata* (usp. Heb 13,12) *među razbojnicima* (usp. Lk 23,33; Iv 19,18), dodajući popisu svih svojih zlodjela *hulu protiv* Kristova *Duha* (usp. Mt 12,31) te progon i smrt svetih Kristovih učenika, zbog čega je *Božja srdžba* s istrebljenjem *na njih došla do vrha* (usp. 1 Sol 2,16).

Napokon netko bi pitao: »Kako to da je Franjo bio *daleko od toga da se ičim ponosi osim Gospodinovim križem*« (usp. Gal 6,14). Tko bi to mogao objasniti, *tko bi mogao shvatiti* (usp. Mt 19,12)? To *je* iskustvo samo njemu *dano* (usp. Mt 13,11). Možda se zbog toga moralo pojaviti u *tijelu*, jer se riječima nije moglo objasniti. Neka se samo ovo ispriča ljudskim ušima što dosada nije bilo poznato. Razlog zbog kojeg se to otajstvo pojavilo u svecu, kako mu je On otkrio, zavisi od budućih događaja; na kraju će biti pravi i vjere dostojan onaj za kojeg budu svjedočili narav, zakon i milost; jer pečat najavljuje ono što je zapečaćeno, a gdje nedostaju riječi, govori tišina.

Naime već se iz onoga što se dogodilo i prošlo počinju shvaćati otajstva koja je serafin otkrio samome Franji i koja su zatvorena u znakovima rana.[26] Isus Krist, pravi Bog i čovjek, *Početak i Svršetak* (usp. Otk 1,8; 22,13) stvorene naravi, zakona, milosti i slave opisao je i zaključio na križu neizmjernost svoje svemoći, beskrajnost mudrosti, darežljivost milosti i neizrecivu dobrotu ljubavi te je smrću uništio smrt i po evanđelju rasvijetlio život i neraspadljivost; Franjo je u Crkvi postao njegov glasnik i propovjednik riječima i djelima.

Nakon što je Krist razapet i ustao od mrtvih te je apostolima dao Duha Svetoga, iz smrti *slova* potekao je *Duh* života (usp. 2 Kor 3,6), a u smrti slova, kao u mračnoj grobnici punoj smrada iz podzemlja i crva zloduhâ, sinagoga je, ne odvajajući se od slova, ostala mrtva i pokopana. Kao što je Eva, prekršivši zapovijed, izgubila nedu-

[26] Misli se na stigme sv. Franje koje su znak Krista na njegovu tijelu.

nost i dostojanstvo stvorene naravi kao i milost i besmrtnost te ju je zadesila smrt i tijela i duše, tako su i sinagogi, zbog Kristove smrti, oduzeti darovi i dobra obećanja Pisma, koja su joj dana po milosti, te je postala plijen vječne smrti, podzemlja i zloduhâ.

Krist je apostolima, slugama svojim, dao ovo otkrivenje, koje je kroz smrt primio od Oca, te su shvatili i propovijedali da je sinagoga, majka njihova, mrtva i spoznali su da su smrću tijela primili život Kristova okrepljujućeg života. Postavši po njegovu Duhu sveti među svetima, desnicom su svojom blagoslivljali te su boreći se propovijedali vjeru, koja daje život, protiv nevjere, koja donosi smrt i uništenje.

Njihov je jezik postao ključ neba, Boga koji dostojnima i vjernima otvara puteve života, pokazujući onima koji ga ljube znamenjem, riječima i djelima razaranje svijeta te uništenje i vječnu propast. *Odvojili su dragocjeno od bezvrijedna* (usp. Jr 15,19), istinu od laži, dobro od zla te su postali Božja usta i kola njegove svemoći protiv svijeta i *kneza ovoga svijeta* (usp. Iv 12,31; 14,30).

Naime navijeŝtali su evanđelje onima koji su razapeli Krista i zbog drskosti svoje oholosti i preuzetnosti prezirali njegovu poniznost, koji su pred svima pokazivali kako žarko ljube Božji zakon i čast sinagoge te su se hvalisali da posjeduju *ključ* božanske vlasti i *spoznanja* (usp. Lk 11,52), govoreći im da se odvrate od nevjere i neposluha prema Bogu, u koje su upali griješeći iz zavisti protiv Krista, te da se od neprijateljstva prema Bogu, koje su izgradili u pohlepnoj požudi pod krinkom očuvanja božanskog štovanja i tjelesnog stanja sinagoge, po ljubavi prema nebeskom, ispovijedanjem i nasljedovanjem Krista vrate u prijateljstvo i poslušnost. Oni su poput *ljutice začepili uši* (usp. Ps 58,5), a Bog ih je *polomio i istrijebio* (usp. Am 1,5) te je *velikim* učinio svoje *Ime među narodima* (usp. Mal 1,11).

Kada su dakle njegova braća, koja su to samo imenom, zanijekala i napala riječju i djelom savršenost i evanđeoski život, koji je Krist po Franji veličanstveno obnovio i uveo u Crkvu protiv lukavština zloduhâ i laži i prijevara Antikristovih prethodnika te su kler i laike nagovorili da ga progone, mrze i odbijaju, one koji su ga istinski čuvali i ljubili dali su izbaciti i ubiti, kažnjavajući ih vlašću Crkve kao da su prkosni i neposlušni. Znak će njegovih rana vikati i govorit će o opačini progonitelja koju te rane označavaju, a šutnja će govoreći otkriti nevinost i savršenost koja istinski postoji u onima koji će podnijeti progonstvo.

Naime vjera je postojeća bit budući da predstavlja sigurno znanje o Bogu te ima počela koja se ne mogu dokazati, poput onoga što nadilazi razum i um te djeluje na narav u istinskim vjernicima. Oni koji se oslanjaju na ljudsku filozofiju, na đavolje će navaljivanje pokušati dokazima srušiti i odvratiti one koji su u njoj *uvriježeni*

i utemeljeni (usp. Ef 3,17), dokazujući sofizmima[27] da žive protiv Pisma i protiv zajedničkih primjera i nauka prvih otaca, da se vode svojim glupim, nesmotrenim i nerazumnim osjećajem, preuzetno se zavjetujući na obdržavanje onoga što je ljudskoj naravi nemoguće, što se ne slaže sa zajedničkim običajima i predajom prvih otaca, koji potječu od svetaca i u svecima su do sadašnjeg vremena. Zbog toga će kršćani *misliti da Bogu služe* (usp. Iv 16,2) kada budu ubijali one kršćane koji se svim silama trude uzdići do istinskog savršenstva.

Zato kaže pisac prve Legende da će biti pravi i vjere dostojan onaj za kojeg budu svjedočili narav, zakon i milost, jer će Abelova nevinost, Mojsijeva blagost i poniznost te dobrota i ljubav Isusa Krista posljednjim siromasima ponizna uma i srca dati svjedočanstvo da su uistinu blaženi, jer i sami na kraju vremena Crkve narodâ trpe slične stvari kao i sveci koji su im prethodili, koji su nekoć pod zakonom naravi, zakonom Mojsijevim i zakonom milosti služili Gospodinu.

Napokon *stara* je *zmija* (usp. Otk 12,9; 20,2) samu sebe svojom ohološću strmoglavila s vrha na kojem je stajala, zavela je prvog čovjeka, napala je Mojsija, iskušala je Krista i dala ga razapeti; na kraju dolaska punine vremena bit će odriješena kako bi iskušala Crkvu naroda. Kada se odriješi, nepravda će toliko nabujati i proširiti se, a *ljubav* toliko *ohladnjeti* (usp. Mt 24,12) da će se Kristova poniznost, vjernost, siromaštvo, čistoća i ljubav smatrati ohološću, izdajom, herezom, neplodnošću i glupošću.

Naime i brat je Pacifik *u zanosu vidio* i čuo (usp. Dj 11,5) da se za poniznog Franju čuva *prijesto Luciferov* (usp. Iz 14,12–13); brat je Salvo vidio da je Bog od svih svetaca izabrao svetoga Franju za dvoboj s Luciferom, a jedan je drugi vidio da je Lucifer ušao u red Manje braće i uzeo na se habit kako bi na taj način lakše mogao pobijediti Franju.

Ako ovo i sve što je tome slično prenosi ikakvu istinu, prvenstveno ukazuje na ono što govori Krist u evanđelju da *će posljednji biti prvi, a prvi posljednji* (usp. Mt 20,16), da *su mnogi zvani*, a *malo ih je izabranih* (usp. Mt 22,14), da su *čovjeku neprijatelji* – koji su Kristovi po izgledu, ali ne i po djelima – *njegovi ukućani* (usp. Mt 10,36), da su *djeca Abrahama* i obrezanja zanijekala Krista (usp. Iv 8,39), da se nasljednici Krista i poniznoga Petra srame siromaštva i poniznosti, dok se bliži vrijeme opustošenja (usp. Lk 21,20) i da će oni koji su Manji samo habitom i imenom u stvari svojim djelima napadati i progoniti Malenost[28] te će ju bezumno i žestoko mrziti; bestidno će

---

27 Sofizam je namjerna logička pogreška kojom se pokušava prevariti protivnika, op. prev.

28 [Manji…malenost (lat. *minores…minoritatem*) – igra riječima; misli se da će Manja braća napadati samu srž svoga Reda, koja se sastoji u malenosti, tj. poniznosti.]

slijediti Lucifera, vođu ludosti, prijevare i nevjernosti, neprijatelja najsiromašnijeg i najponiznijeg Kristova nasljedovatelja Franje. On ih je zaveo, *djecu* svog *tijela* (usp. Rim 9,8), te su ga u nepoštovanju, nevjernosti i neposlušnosti *razdraživali i žalostili* dokle god je bio živ (usp. Ps 78,40).

Prva je dakle bitka nevjernosti, nepoštovanja i neposlušnosti bila protiv osnivača, Kristova sluge Franje i onih koji su istinski i svim srcem prianjali uza nj. Protiv nje je Krist stao uz Franju i njegove drugove te je izašao kao pobjednik kako bi u pravom siromaštvu i poniznosti pobijedio te u miru i ljubavi pobjedonosno kraljevao.

Tako neka bude. Amen.

Kada se napokon približi čas prelaska poniznog i siromašnog sluge Božjeg Franje, dade k sebi pozvati svu braću koja su bila na tome mjestu te im se obrati tješeći ih zbog svoje smrti; očinskom ih ljubavlju i djelotvornim govorom ohrabri za obdržavanje obećanog života i Pravila, za božansku i uzajamnu ljubav te za poštovanje i poslušnost svetoj majci Rimskoj crkvi i svim klericima. Ostavljajući im i povjeravajući u nasljedno vlasništvo posjed siromaštva, poniznosti, mira i uzajamne ljubavi, zapalio ih je vrlo postojanim i vrlo djelotvornim riječima za prezir i mržnju svijeta te za gorljivo praćenje stopa Isusa Krista.

Dok su oni sjedili oko njega, naredi da se napiše kratka Oporuka, u kojoj čisto i jasno zapisa, kako za one prisutne tako i za odsutne i one koji će do kraja svijeta doći u Red, istinu svoje prve i posljednje nakane, koju mu je Krist objavio, te zapovjedi, koliko god strogo je mogao, da se ona vjerno i s poštovanjem očuva i obdržava uz blagoslov svevišnjega Oca nebeskog, blagoslovljenog Sina njegovog Isusa Krista, Gospodina našega, i njega samoga. *Ispruži* u obliku križa nad njih *dlanove* (usp. Post 48,14) obilježene *Isusovim biljezima* (usp. Gal 6,17) te, prekriživši ruke, blagoslovi u imenu i snazi Isusa Krista razapetoga svu prisutnu i odsutnu braću.

Dade pozvati k sebi brata Bernarda Kvintavalskog,[29] prvoga brata; *položi* svoju *desnicu na* njegovu *glavu* (usp. Post 48,17–18) pred svom braćom te mu iz srca udijeli poseban blagoslov. Nakon blagoslova naredi sveti Franjo jednome od svojih drugova rekavši: »Piši kako ti govorim: 'Prvi je brat kojeg mi je dao Gospodin i koji je prvi započeo i, razdijelivši *sve* svoje *siromasima* (usp. Lk 18,22), s najvećim savršenstvom ispunio savršenstvo svetog evanđelja, bio brat Bernard. Zbog toga i mnogih drugih povlastica koje mu je Bog dao njega moram ljubiti više od bilo kojeg drugog brata u cijelom

[29] Bernard Kvintavalski prvi je sljedbenik sv. Franje, koji mu se pridružio 1208/1209. godine. Umro je između 1241. i 1246. godine.

Redu. Stoga želim i, koliko mogu, zapovijedam da, tko god bude generalni ministar Reda, njega ljubi i časti kao mene samoga te neka na njega i ostali ministri provincija i braća čitavoga Reda gledaju kao na mene'«.

Sveti je Franjo također prorokovao da će Isus Krist mnogim milostima i darovima predusresti brata Bernarda pred kraj njegova života te da će on, siguran i *pun* pomasti *Duha Svetoga* (usp. Dj 4,8; 13,9), iz ovoga života prijeći Kristu u zadivljujućem miru i spokoju duše i tijela, kao što je to kasnije u času njegove smrti bilo očito svoj prisutnoj braći. Napokon kada su braća vidjela koliko se u svojoj smrti pouzdaje u Krista i njegovu krajnju predanost sve do posljednjeg daha, nisu *mogli svladati* suze (usp. Post 45,1), već su od sreće i divljenja govorili: »Ovaj svetac uistinu nije bio prepoznat!«

Nakon smrti su *ga gledali* kao sveca Božjeg (usp. Iv 1,42; Dj 3,4), koji širi, uz divan miris i posebnu ljepotu, neku radost i veselje, koje prije nije imao dok je bio živ. Radovali su se promatrajući ga, jer je iz njega izlazila nekakva moć, koja je razveseljavala te slatkoćom i duhovnom utjehom ispunjavala one koji su tamo stajali i u njega gledali.

2.
[Druga nevolja]

Neprijatelj svega što je dobro ustrojio je i pokrenuo drugi progon protiv ovoga svetog čovjeka Božjeg, u kojem je gorjela ljubav prema savršenstvu, i protiv druge predrage braće i sinova svetoga Franje.

Kada je ovaj obilježeni glasnik Franjo, vjerni prorok *s Ilijinim duhom i snagom* (usp. Lk 1,17) poslan siromašnim ljudima, otišao s ovoga svijeta, a većina je braće sa žarom u duhu već prije bila poslana Kristu, velik se broj ministara i kustoda jednodušno složio oko brata Ilije zbog njegova izvanrednog znanja i osobite razboritosti koju su vidjeli u njemu te su ga nakon odlaska sveca svi jednako željeli za ravnatelja i upravitelja.

On je, primajući po složnom izboru sve braće službu generala, slobodan – kako je krivo mislio – od pretjeranog žara i nasrtaja duha, za kojeg je po *tjelesnoj razboritosti* (usp. Rim 8,6) i ljudskom sudu smatrao da se nalazi u osnivaču, smjelo počeo *činiti i učiti* stvari (usp. Dj 1,1) koje se nisu slagale i koje su se protivile onome što je svetac ljubio, činio i naučavao.

Imao je brojne sljedbenike i pristalice te mnoge skrivene i lukave huškače, protiv čijih se zasjeda i podbadanja nije samo propustio zaštititi i odagnati ih već ih je i svojevoljno primao te sa zadovoljstvom slijedio.

Ne treba se tome čuditi jer, prema izreci onoga velikog naučitelja Grgura Nazijanskog, »pokvareno ponašanje vladajućega jest i naziva se kugom«. Naime tako je najlakše zatrovati i iskvariti podanike, a njegovo će zlo biti toliko veće koliko je veća i vlast, jer veća je zloba koja dopire do mnogih od one koja se tiče samo jednoga. Pri bojanju tkanina najlakše poprima suprotnu boju, a posuda loš miris već dok se približava. Naime mnogo je lakše pokvariti ono što je dobro nego steći vrlinu da se u dobrome ustraje. Ono što najviše opsjeda dobrotu jest, dakako, zloba, i to je ono što mi je još teže podnositi kad o tome razmišljam, jer životinjsko je ponašanje uvijek pri ruci i lako ga je zavoljeti; ništa nije tako lako kao postati zao, čak i ako nije bilo nikoga tko nas je na to tjerao. Naime rijetki su u posjedu dobra i malo je onih koji prema dobru teže, makar mnogo toga k njemu vuče i zove. Ljudska narav teško prihvaća dobro, kao što mokra tvar puna vode teško prima vatru. Veliko je pak mnoštvo ljudi spremnih i prikladnih za primanje zla, poput kakve slame, koju, kako mislim, lako zapali i sažegne jedna iskrica vatre i vjetar. Naime prije će netko u obilju primiti neku ne baš veliku manu, nego malo po malo neku veliku vrlinu, jer brže će nešto što i nije previše gorko dati gorčinu medu nego što će dvostruka količina meda dati svoju slatkoću pelinu, a otvoren će ponor – koliko god bio malen – progutati cijelu rijeku, dok će i najjači potporanj jedva skratiti ili zadržati putanju rijeke.

Stoga je brat Ilija mnogo toga što je vidio od čovjeka Božjeg Franje prepustio u zaborav i smatrao je kako to ne treba previše cijeniti te da se ima prezirati. Zaveden riječima i varkama onih koji su mu laskali i bili prisni s njime, te uzdignuta duha zbog ugleda i naklonosti vladara, prvosvećenika i ostalih dostojanstvenika koji su smatrali da znanjem, naravnom razboritošću i prividnim poštenjem običaja sve nadvisuje, počeo je svoj braći predlagati odluke svoga srca kao sigurne i korisne za spasenje, kao mudre i kao one koje je moguće izvršiti.

Bili su tada živi još mnogi drugovi svetoga Franje, među kojima su bili i ranije spomenuti brat Bernard, brat Cezarije, čovjek izvanredna znanja te osobite svetosti i života, brat Ricerije, brat Šimun od grofice Matilde,[30] plemićkoga roda i izvrsne svetosti, brat Anđeo i brat Maseo te mnogi drugi od kojih sam neke vidio te od njih samih čuo ono što pripovijedam. Oni su svim srcem nastojali vjerno i čisto obdržavati ono što je njihovu ocu i predvodniku bilo objavljeno te od crkvene vlasti potvrđeno. Nisu mogli prešutjeti njegova djela i odluke, koje nisu slijedile osnivačev put te su se

30 Simone della Contessa, sin moćne grofice Matilde. Bio je ministar provincije Marche i Umbrije.

protivile njegovim zapovijedima i predaji. Bili su dakle žalosni zbog uvrede Boga i zbog štete koja se nanosila dušama te su poniznim riječima i pobožnim djelima, privrženi u srcu zapovijedima i primjerima svoga oca, pokazivali da je vrlo opasno slijediti uvedena popuštanja i razuzdanost.

Uznemiri se brat Ilija sa svojim sljedbenicima te za neko vrijeme prikri svoju netrpeljivost i ljutnju koja se rodila u njegovu duhu. Smišlja kako da lukavo i lažljivo pred prvosvećenikom krivim optužbama i žalbama ocrni i okleveće one što hode u jednostavnosti prije nego što ih potisne i počne progoniti. Kako bi imao izgovor pred onima koji se uznemiruju i tuguju zbog potiskivanja svete braće, površno je dokazivao kako taj progon vrši pravedno, po naredbi Pastira, na korist onih koji ga podnose.

Napokon kada je uhvatio priliku, pristupi Kristovu namjesniku, tadašnjem papi Grguru[31] te, kako već običavaju takvi ljudi, iznese pred njim smišljenu tužaljku pod krinkom velike svetosti, razboritosti i pravednosti, koja je kao izgovor imala korist Crkve i cijeloga Reda, govoreći: »Sveti Oče, u svakoj se gomili ljudi, a naročito onih prostodušnih, zbog nesmotrenosti često dogodi mnogo toga što prividno proizlazi iz duhovnog žara i čini se dobrim. Ako se takve stvari pravodobno ne isprave, kroz neko će se vrijeme ukorijeniti te će, iako se čine bezazlenima, uroditi velikim zlom. Među nama postoje braća koju i puk i kler poštuju kao velike svece zbog toga što su bili drugovi svetoga Franje. Oni se ponašaju prema vlastitom nahođenju i, prezrevši stegu svete poslušnosti, kao bezglavi amo-tamo lutaju te govore i poučavaju stvari koje će se na kraju kao sablazan svaliti na čitav Red ako se po vašoj očinskoj brizi ne pruži lijek za već započeto zlo. Savjest me natjerala da pred vašom svetosti izložim ovo što bih radije bio prešutio kad se ne bih bojao da se preko njih širi sjeme neke velike sablazni ili da su se dobrostivim i nabožnim poticajima i ispravljanjem mogli obuzdati i vratiti«.

Prvosvećenik, koji je imao visoko mišljenje o bratu Iliji, čvrsto vjerujući da je istinito ono što ovaj iznosi, potaknut osjećajem iskrene ljubavi i gorljivošću duhovnog žara, koji ga je silno poticao na očuvanje i unapređivanje dobroga stanja Reda, reče bratu Iliji: »Idi te prema duhu i razboritosti koji su ti dani tako ispravi tu braću koja pod izgovorom duha, zanemarivši pravilo stege i odbacivši ograničenja svete poslušnosti, amo-tamo vrludaju, da nikakva sablazan ne uspije niknuti niti iz njih niti zbog njih i da se iz njihova primjera prostodušnijima i onima koji su vjerni i poslušni, ne dadne nikakva prilika za bilo kakvu zarazu ili raskol. Naime ako se zanemare, obič-

[31] Riječ je o Grguru IX.

no s vremenom narastu i ojačaju ona zla koja se smatraju najmanjima te ih se više ne može ispraviti«.

Naime papa svete uspomene Grgur imao je veliko povjerenje u brata Iliju zbog velike čestitosti koju je u njemu vidio te zbog osobite razboritosti i znanja, za koje se smatralo kako nadvisuje gotovo sve redovnike onoga vremena. Prvosvećeniku je bilo skriveno koliko se brat Ilija protivi svetomu Franji te da se uporno bavi sitničavim stvarima, njima posvećuje pažnju i u tajnosti mnoge njima poučava; da promiče i podupire stvari koje se protive i odudaraju od savršenstva Pravila; da dopušta popuštanje i razuzdanost, kojima je sam začetnik; da se trudi ugasiti duh i pokopati nakanu osnivača te da zajedno sa svojim sljedbenicima pokušava novouvedenim zamislima promicati ljudsko kao božansko.

Budući da je svjesno bio prvi začetnik ove prijevare prvosvećenika te se više pouzdavao u svoju prosudbu i razboritost nego u svetost, u ono što je Bogu ugodno i u njegovu zapovijed, koju je bio čuo i primio od Franje, svojeg učitelja koji je s nebesa bio poslan kako njemu tako i svima ostalima, slijedeći svoju vlastitu sljepoću te upavši i zaplevši se u zamku samodopadnosti, postade predvodnikom neronovskog progona svetih te na kraju onim mačem kojim je bio udario na svoju svetu braću udari na samoga sebe te sa svojim pristalicama poginu.

Naime ranije spomenuti sveti otac Grgur izopćio ga je zbog, kako se činilo, pristajanja uz cara. Izopćen je i umro zbog krivnje ili nemara svoga nasljednika, brata Alberta, koji nije ništa poduzeo oko toga da, prema svojem obećanju, preda pismo isprike i zadovoljštine brata Ilije, koje je po njemu bilo poslano papi. Napokon nakon nekoliko dana umro je brat Albert iz Pise, nasljednik brata Ilije, te je u torbi koju je nosio u ogrtaču nađeno pismo zadovoljštine poslano papi. Kao što je on prvosvećeniku sakrio istinu o običajima svete braće te ga je uvjerio u laž, tako i njegovo pismo zadovoljštine, koje otkriva njegovu namjeru i poslušnost, na koji god način da je bilo zadržano, nije stiglo do prvosvećenika, već je Ilija umro kao Crkvi neposlušan i zajedno sa svojim sljedbenicima od Reda odijeljen.

No vratimo se na zlodjela koja je počinio protiv prvoga brata svetoga Franje i ostalih njegovih svetih drugova.

Dakle ojačan ugledom tako velikog prvosvećenika, on koji je sebi po svojoj volji i ugodnosti bio načinio pravilo poštenja i vrline, koje ga je nagnalo da pred prvosvećenikom izvrne svetost u ludost, a istinu u laž; koji od oholosti i nepromišljenosti pravi velikodušnost i hrabrost, a od izopačenosti i okrutnosti čini pravednost i čvrstoću jednakosti, koji *poput lava* – ali ne *iz Judina plemena* – ustaje protiv jaganjaca (usp. Post 49,9; Otk 5,5), vrativši se u

ovčinjak, uzme k sebi neku braću, u svemu sličnu njegovoj volji, te je *disao prijetnjom ubojstva protiv* osnivačevih poniznih *učenika* (usp. Dj 9,1).

Braći koju je izabrao za izvršavanje svoje volje naredi u ime prvosvećenika, snagom svete poslušnosti, da nikoga ne štede, nego da se uhvaćene i kažnjene stegom čuva u okovima ili da ih se lišene habita dovede preda nj. U želji da se svide učitelju, izvršavajući ono što im je bilo naloženo, svojevoljno su radili i više nego što su morali te, udovoljavajući zavisti i bijesu koji su osjećali prema njima zbog njihova svetog ponašanja i života, mrzili su ih, opako su s njima postupali i okrutno ih mučili.

Smrtonosan je i đavolski bijes ludih, koji silom pokušavaju iskorijeniti i upropastiti sve što se ne slaže s njihovom voljom i željama. Takvima dati ovlasti ili povjeriti provođenje bilo kakve pravde znači podupirati naume sotone, iskvariti neporočnost pravednosti i pogaziti granice jednakosti.

Hvataju nedužne, vežu ih, bičuju, oduzimaju im habit te ih u okovima, kao zločince i razbojnike, postavljaju pred bijesnoga oca, suca punog mržnje, koji izokreće parnice poniznih siromaha. Ogorčava uvredama one koji su preda nj dovedeni, grdi ih porugama, kori ih psovkama i daje da se tako okrutno i strašno s njima postupa da više nalikuje tiraninu i sucu zločinaca nego ministru poniznih slugu Kristovih ili ocu siromašnih.

Naredi da se u željezne okove baci i u tamnicu zatoči brata Cezarija, nevinog čovjeka, u svemu svetog i mudrog, a za stražara postavi nekog brata laika, okrutne naravi i navada, koji je svim srcem mrzio brata Cezarija i njegove drugove, zapovjedivši mu da brižno bdije kako ovaj ne bi pobjegao te da ga pomno nadzire kako nitko ne bi mogao prići i s njime razgovarati.

Početkom zime, kada su vrata tamnice ostala otvorena, brat Cezarije izađe iz svog zatvora te poče šetati. Naiđe onaj brat laik, njegov stražar izvan tamnice te, kada ga je vidio kako šeće, misleći da želi pobjeći, pobjesni, zgrabi batinu i s tolikom ga snagom i okrutnošću udari da je od rane tog udarca kroz kratko vrijeme taj svetac, moleći i govoreći: »*Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine*« (usp. Lk 23,34) te zahvaljujući i *predajući duh* Kristu (usp. Lk 23,46), usred riječi molitve umro. Iz žarke ljubavi prema obdržavanju Pravila, kao žrtva ubojstva svog brata, prvi je prolio krv, poput Stjepana *prvomučenika*, moleći za svoje progonitelje (usp. Dj 7,59–60), i *posvjedočio za istinu* (usp. Iv 5,33; 18,37; 3 Iv 3) te se s krunom mučeništva domogao kraljevstva nebeskog, kako je potvrdila jedna vjerodostojna objava.

U isto ono vrijeme kada je njegova duša napustila tijelo, sveti je papa Grgur *u zanosu vidio* neku dušu (usp. Dj 11,5) koju u ve-

likoj slavi i s krunom mučeništva anđeli nose u nebo. Zapanjivši se zbog onoga što je vidio, okrene se anđelu koji je preda nj stavio ovo viđenje te ga upita: »*Tko je taj što* se (usp. Pj 3,6; 8,5) u tolikoj slavi i s krunom mučeništva penje na nebo?«, a anđeo mu odgovori: »Ta duša pripada Nijemcu bratu Cezariju, nedužnom čovjeku, za koju ćeš ti *na dan* svoje smrti morati *dati račun* (usp. Mt 12,36; Heb 13,17), jer su ga njegova braća ubila pod izgovorom tvoje vlasti, nakon okova, tamnice i brojnih muka, koje je strpljivo podnio radi vjernog i čistog obdržavanja Pravila. Zbog toga s palmom mučeništva siguran i radostan ulazi u nebo«.

Stoga se prvosvećenik, pun divljenja i straha, zapanjio te je, brižno istražujući istinu o ovome događaju, saznao kako je u isto vrijeme kada je imao ono viđenje brat Cezarije iz ovoga života prešao Kristu. Shvativši da su ga brat Ilija i njegovi drugovi prevarili, potpuno *se povukao* (usp. Gal 2,12) te se kasnije čuvao i držao dalje od njihovih lukavština, od tako prisnog razgovora s njima i od osobitog povjerenja, zbog kojeg se previše u njih pouzdao.

Pozove braću koja su s njime tada obitavala, otkrije im ono što je vidio te im se obrati s gorčinom u srcu i ljutnjom u duši, govoreći: »Kako to *da tako brzo*, odmetnuvši se svojevoljno *od* nevinosti i pravednosti (usp. Gal 1,6) i *ostavivši ljubav* (usp. Otk 2,4), ustajete jedni protiv drugih, *jedan drugoga* rušite i *grizete* te se *izjedate* progoneći se međusobno (usp. Gal 5,15)? Kako se ne brinete za opasnost po svoje duše, jer tvrdoglavo prianjate uza svoje želje, tako se niste bojali navući *na svoje glave* osudu *krvi pravednika* (usp. Mt 27,24; Dj 5,28; 18,6) te nepravedno okrenuti vlast i dobrohotnost naše ljubavi protiv svetoga čovjeka. Avaj, kako ste se samo brzo počeli udaljavati od savršenosti koju vam je predao vaš otac te od pobožnosti i poniznosti koju ste u njemu vidjeli! *Dobro promislite* o sebi samima (usp. Dj 5,35) te nemojte prezreti i zbog nezahvalnosti zanemariti slijediti, iskreno ljubiti te budno i ustrajno ispunjavati savršenstvo *svoga poziva* (usp. 1 Kor 1,26; Ef 4,4), jer koliko je vaš poziv savršeniji i svetiji, toliko će gori biti vaš pad i propast te vaša osuda sada i na budućem sudu«.

No za sada je dovoljno rečeno o bratu Cezariju.

Sada nam preostaje kratko ispričati o bratu Bernardu, kojega je tako prisno – kao što je ranije rečeno – sveti Franjo na svojoj samrti blagoslovio te povjerio svoj braći i generalnom ministru koji je imao doći nakon njegove smrti, kao i o ostalim njegovim drugovima.

Dakle nakon što je brat Cezarije, koji je bio poznatiji od ostalih po svojem znanju i vrlinama, zatvoren u tamnicu te su ga pritisnuli vrlo oštrim odredbama i stegom – kako bi se prestrašili svi koji su se vodili primjerom njegova života i koje je nadahnjivao svojim propovijedima – okrenu se mučenju i kažnjavanju ostalih.

Kada je za to čuo sveti brat Bernard, koji je od svih drugih imao čvršće i duže iskustvo krutog i nepopustljivog duha i tvrde pameti brata Ilije, odluči kako je bolje popustiti njegovu bijesu te *prepustiti* mjesto *srdžbi* njegova bolesnog uma (usp. Rim 12,19).

Sam ode s onoga mjesta na kojem se nalazio i preseli se u pustoš na planinama te se, izgradivši siromašnu kolibicu na padini planine Sefro, sav predade životu u kontemplaciji. Tamo ga je našao neki drvodjelac, koji je dolazio na planinu kako bi nasjekao građu potrebnu za svoje umijeće te ga je upitao tko je i zašto se skriva na tako negostoljubivu mjestu. Nakon što je čuo njegovu čvrstu volju i nakanu, dvije su ga godine uzdržavali skrivenog od drugih ljudi. Služio se evanđeoskim *bijegom* (usp. Mt 10,23) i osnivačevim dopuštenjem sve dok papa Grgur nije razriješio službe ministra i izopćio brata Iliju, jer je slijedio i pristajao uz cara Friedricha.

Brata pak Šimuna od grofice Matilde zbog straha od njegovih roditelja, grdeći ga uvredljivim riječima, grmljavinom pogrda i glasnim prijetnjama, nije takao, već ga je po nekim zakonima i odredbama dao zatvoriti na neko mjesto daleko od ljudi.

Preostalu je dvanaestoricu braće, glavne drugove braće, Cezarija i Bernarda, lišio habita, kaznio stegom i bičevanjem te ih je, zajedno s ostalima koji su bili istoga uvjerenja, pogođene raznim pokorama i okrutnim kaznama, razdvojio jedne od drugih i *odande ih* posvuda *raspršio* (usp. Post 11,9).

Sveti Antun, čije se relikvije nalaze u Padovi, nije ostao pošteđen ove nevolje. Naime kada je sa Sicilije došao u Asiz kako bi odao štovanje relikvijama svetoga Franje, uhvatiše ga i okradoše sluge brata Ilije te ga bičevahu do krvi. Strpljivo prihvaćajući batine, udarce bičem i pogrde umjesto gostoprimstva, hvalio je Boga i blagoslivljao one koji su ga bičevali, govoreći: »Blagoslovljen budi Bog! Neka vam se *Gospodin smiluje*, braćo!« (usp. Post 19,16; Jl 2,17). Tjerani bezumnim napadom mahnitosti tako su bezglavo udovoljavali bijesu svoje okrutnosti da su bez ikakva istraživanja ili sigurnog znanja istine, uhvatili i opljačkali nepoznatog brata, stranca iz druge zemlje i drugoga jezika, okovali ga i okrutno izudarali te ga izvrijeđali i ispsovali pogrdama.

Promatranje osude i sjećanje na svršetak pokretača ove nevolje – koji *nije stajao čvrsto u istini*, koji je riječima i djelima bio *lažac* (usp. Iv 8,44), koji je ponižavao i nije poštivao oca, koji je zaveo Kristova namjesnika te je progonio svoju braću – razboritom će čovjeku pružiti korist i znanje jednako kao i strah, čežnju za poniznošću te mržnju prema oholosti i samodopadnosti; učvrstit će ga u čistom obdržavanju obećanoga Pravila te u iskrenom i potpunom strahopoštovanju prema osnivaču. Naime budući da zbog oholosti i pouzdanja u vlastite prosudbe nije htio primiti i nasljedovati duh Božji u

Franji, *predan je nevaljanu umu* (usp. Rim 1,28) pa je u sebe primio i po Redu razasuo sjeme nevjernosti, neposlušnosti, nepoštovanja, nepobožnosti i nestrpljivosti te je započeo i prenio budućim naraštajima gorku žetvu.

Taj je drugi progon, odnosno nevolja, trajao sve do izbora Ivana Parentia za generalnog ministra, koji se u svim riječima, djelima i stavovima u svemu slagao sa svetim Franjom. Iako je papa Grgur razriješio službe ministra i izopćio brata Iliju, ipak nije zbog toga ova nevolja prestala u potpunosti jer su svi predstojnici, tj. ministri i kustodi, bili istoga stajališta kao i brat Ilija te nisu promijenili mišljenje zbog onoga prvosvećenikova postupka, već su brata Iliju ljubili kao i prije te su nastavili domišljato i lukavo progoniti te klevetama sramotiti i ocrnjivati one koji su nasljedovali siromaštvo i poniznost – koju je sv. Franjo čuvao i poučavao te je u Pravilu, Oporuci i ostalim svojim spisima zapovjedio i naredio njeno obdržavanje – sve dok nije došao i bio izabran spomenuti generalni ministar, što je bilo Bogu ugodno, a Redu koji je Franjo osnovao uistinu korisno.

Ovu je nevolju u Redu započela zavist onoga koji je pao s nebesa, a osnivačevi drugovi koji su je pretrpjeli, braća Egidije i Anđeo te ostali koji su preživjeli, o njoj su u mojoj prisutnosti pričali, želeći svojim riječima utisnuti u srca slušatelja to da vrhovnik podzemlja ništa toliko ne prezire i ne mrzi kao onaj siromašan, gol, ponizan, pobožan i miroljubiv Kristov život, koji je u Crkvi na kraju vremena po Franji obnovio *Otac milosrđa i zvijezda* (usp. 2 Kor 1,3; Jak 1,17) *da pruži spoznaju* i najbolji nauk, nužan za *spasenje* (usp. Lk 1,77) protiv požude, ispraznosti i oholosti, koja će se morati probuditi na kraju danâ po onome koji uništava svako dobro u Crkvi.

Ovu je drugu nevolju raspirio čovjek koji je odviše cijenio svoje vlastite snage i vrlo se snažno pouzdavao u svoju razboritost, koji je uzdisao za onim što je bilo iznad njega, koji je mislio kako nije razborito *ispružiti se prema onome što je naprijed* pa je to zanemario, smatrajući da je ljudski obazirati se na ono *što je nazad* (usp. Fil 3,13), koji se protivio evanđeoskom siromaštvu i protivno njemu naučavao – da se hodi širokim i ispraznim putem, koji se protivi Kristovoj poniznosti, ljubavi i istini – koji se izjednačavao s poniznim i siromašnim Franjom te se njemu pretpostavljao na propast i uništenje samoga sebe i svojih sljedbenika, kako tada tako i *odsada i* sve do svršetka (usp. Ps 113,2; 121,8; 125,2).

Mnoštvo tih zala, jednom zasijano, proklija te se uzdiže: poput poroda *Lamekovih* sinova protiv sinova *Šetovih* (usp. Post 4,24–25); poput *Jišmaelaca*, Moabaca (usp. Post 37,28) i Ezavovih sinova protiv sinova Izaka i Jakova; poput Egipćana i Amalečana protiv sinova Izraelovih; poput sinova Izraelovih protiv Mojsija i proroka i kao što su se književnici, farizeji, svećenici i glavari svećenički *udružili protiv*

Gospodina i protiv njegova Pomazanika (usp. Ps 2,2; Dj 4,26), jer *ne dolazi prije duhovno, već zemaljsko*, a što je uistinu *duhovno* (usp. 1 Kor 15,46), *ne pripada* ovome *svijetu* (usp. Iv 17,14.16), već *kraljevstvu nebeskom* (usp. Mt 5,3).

Svi mi prolazimo pod prilikom i tiranijom životinjskog carstva, zbog čega se moramo stvarno, u potpunosti i uvijek, iz ljubavi prema istini, s punom istinom poniznosti i očuvanom vjerom, okrenuti i pružati prema onome što je ispred nas; jer *neće svaki koji mi govori: »Gospodine, Gospodine!« ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj koji vrši volju moga nebeskog Oca* (usp. Mt 7,21); niti onaj koji naučava, nego *onaj koji naučava i vrši* (usp. Mt 5,19); niti *onaj koji je izvana Židov*, niti onaj koji je *izvana, na tijelu, obrezan, nego koji je Židov u nutrini, a pravo je obrezanje ono koje je u srcu, po duhu, a ne po slovu. Njegova slava ne dolazi od ljudi, već od Boga* (usp. Rim 2,28–29).

Naime ako tko obuče odjeću poniznosti, a poniznost napada, samo uvećava svoju osudu; isto je i s onim tko ispovijeda siromaštvo, a siromaštvo i njegove običaje uništava, kao i s onim tko propovijeda i riječima promiče čistoću, ljubav i mir, a svojim vladanjem, djelima i raspoloženjem slijedi i drži se mržnje i nečistoće: *Mrziš sve koji čine bezakonje i uništavaš lažljivce* (usp. Ps 5,6–7). Kada kaže »sve«, nikoga ne isključuje. *Svako stablo, ako ne rađa dobrim plodom, siječe se i baca u oganj* (usp. Mt 7,19). Ako će dakle onaj tko ne rađa dobrim plodom, *bez milosrđa biti bačen u oganj* (usp. Heb 10,28; Iv 15,6) – ne isključujući nijednog čovjeka, bez obzira na njegov stalež i odjeću – gdje će se naći onaj tko čini zlo i zapostavlja dobro?

Sada svi zajedno gradimo sebi *širok put* (usp. Mt 7,13) te slijedimo Iliju i svjetovni duh u Iliji, umjesto Kristova duha u Franji, ali želimo protivno istini nositi kršćansko ime, a ne svjetovno te nam je drago nazivati se Franjinom djecom, a ne Ilijinom, iako se naša djela tome protive. No istinito je sve do *današnjeg dana* te će se potvrditi i reći: »*Gospodin će vidjeti na brdu!*«[32] (usp. Post 22,14). Naime *Gospodin poznaje svoje i neka se odijeli od zloće svaki koji zaziva ime Gospodnje* (usp. 2 Tim 2,19; 1 Kor 1,2).

Tko dobro čini, od Boga je; tko čini zlo, nije upoznao *Boga* (usp. 3 Iv 11). Na svršetku se zlodjela ne mogu sakriti jer će se razotkriti istina, koja sve neizbrisivo sadrži; a kada se pojavi Krist, *sve će biti golo* po istini (usp. Heb 4,13). Blago onome koji zbog ljudi ne prestaje slijediti Krista i *srcem vjeruje* u njegovu vjernost, siromaštvo i

---

32 Hrvatski prijevod ovoga mjesta glasi: »Na brdu Jahvina providanja«, no radi boljeg uklapanja u kontekst ovdje donosim doslovni prijevod latinske verzije, kojom se služio i sam autor, op. prev.

poniznost te ih se ne stidi *priznati ustima svojim* i djelima (usp. Rim 10,9; Lk 9,26) *jer će i* Krist *njega priznati pred svojim Ocem* i *anđelima* svojim (usp. Mt 10,32; Lk 12,8).

Svetog Franju naslijedi Ilija, a Iliju Albert, koji je kratko živio. Alberta naslijedi Ivan Parenti iz Rima, koji se uistinu ponosio ispovijedanjem siromaštva i poniznosti te je svim svojim bićem žudio *ići stopama* svoga oca (usp. Rim 4,12); koji je riječima i djelima sve vukao prema čistom obdržavanju Pravila, za čijeg su vremena svi vođeni voljom tijela šutjeli. Njega naslijedi brat Aimon iz Engleske, obrazovan, svet, razborit i ponizan čovjek, koji je mnogo toga dobroga, koliko je bio u mogućnosti, napravio u Redu. Nakon njegove smrti generalom postade brat Krescencije iz Marche. Pod njim je započeo i završio treći progon.

3.
[Treća nevolja]

Prvi je progon nastao zbog nevjernosti, preuzetnosti, pouzdanja u samodostatnost, zbog samodopadnosti i nepoštovanja Kristova duha i volje te zbog neposlušnosti prema osnivaču. Zatim su u drugom progonu iz toga niknuli laž, prijevara, ljutnja, nesnošljivost i okrutnost. Iz svega je toga u vrijeme brata Krescencija, koji je u stopu slijedio navade i raspoloženje brata Ilije, svoga prethodnika, narasla neka nezasitna i sitničava žudnja za znanjem, pokazivanjem, posjedovanjem i stjecanjem; za napuštanjem osamljenih i siromašnih samostana te za gradnjom skupih; za brigom oko nasljedstva i pogreba te za otimanjem kleričkih prava; za izučavanjem svjetovnih znanosti te za umnažanjem njihovih škola, i to u tolikoj mjeri, a naročito unutar Italije, da se nisu stidjeli braće koja su za ispunjenje njihovih želja javno nabavljala i primala novac te u kurijama pokretala parnice protiv svakoga tko im je išta bio dužan.

Toliko se onoga što se nije slagalo sa stanjem obećanog savršenstva, zajedno s odveć velikim popuštanjima, počelo množiti da su se braća koja su žarko ljubila obvezu i obdržavanje zavjeta iz Pravila te su bila svjesna opasnosti po *spasenje duša* (usp. 1 Pt 1,9) strašno bojala da bi bila kriva pred Bogom i zaslužila vječnu smrt ako bi prešutjela ono što se događalo. Uzevši dakle u obzir opasnost za čitavi Red kao i njegovu nepopravljivu propast te nepravdu i uvredu nanesenu Bogu, generalnom su ministru i ostalima koji su bili pretpostavljeni braći, živim dokazivanjem te djelotvornim primjerima i razlozima ukazivali – kako na njihovim kapitulima tako i na privatnim i javnim okupljanjima – na težinu i ogromne razmjere onoga što su činili; istovremeno tužnog i gorljivog duha nisu prestajali dolaziti

pred njih i nepobitnim ih razlozima nagovarati da posegnu za djelotvornim lijekom.

Naime u one su dane u Redu postojali ljudi neusporedivi po božanskom životu i znanju, vrlo poznati po vrlini i svetosti, od kojih su se mnogi, kako u životu tako i nakon smrti, proslavili čudesima. Osim toga bili su još uvijek živi mnogi od prvih drugova svetoga Franje, koji su bili povrijeđeni te su tugovali zbog *zla koje se oborilo na njih* (usp. 1 Mak 2,30) i zbog ogromnog popuštanja u odnosu na savršenstvo, koje su bili obećali. Uz to svi su se zajedno rastužili jer nitko nije slušao opomene i ispravne savjete njihove svete braće, već su gajili mržnju i odbojnost prema onima koji su ljubili njihovo savršenstvo i spasenje. Mijenjajući ljubav za klevetu, i tajno i javno su se trudili hvalisavo i bez oklijevanja činiti i poučavati ono što se protivi njihovim obećanjima i riječima njihove braće.

Vidjevši dakle *da tim ništa ne postižu* (usp. Mt 27,24) i primijetivši da zbog njihovih riječi postaju još gorima te da se umjesto istinskog i čistog obdržavanja Pravila, na sablazan puka i klera uvodi ogromna dobit, mijenjanje mjestâ i gradnja unutar gradova i tabora, kao i da, napustivši molitvu, više cijene Aristotelovu sitničavu mudrost, koja ne daje ploda, od one božanske; da pohlepno žeđaju za slušanjem učitelja prirodoslovlja i dijalektike; da se gorljivo brinu oko toga da posjeduju i povećaju broj škola ovih znanosti; da ovakve i slične stvari bez razlike prihvaćaju i nadređeni i podređeni kao neko novo nadahnuće te kao savršeniji i korisniji način života, koji su gotovo svi propovijedali, izuzevši nekolicinu poučenih Kristovim Duhom, odlučili su kako je nužno zatražiti pomoć od prvosvećenika i Rimske crkve.

Dakle nakon što su se prethodno posavjetovali s drugovima svetoga Franje koji su tada još bili živi i nakon što su sve dobro razmotrili, izabrano je *sedamdeset i dvoje* braće (usp. Lk 10,1) koja su ostale nadvisivala znanjem i svetošću kako bi pred prvosvećenikom i svetim zborom kardinala izložila svaku pojedinu nepriličnu stvar koja se događa u Redu te jasno i u potpunosti naznačila sve ono što nagrđuje i kvari njihov Red. S razlogom su se bojali da će ih se, ako budu šutjeli o tolikim prijestupima i ako ih propuste što prije prijaviti, držati krivima pred Bogom i Crkvom, koja je jedina mogla pružiti ljekovito sredstvo za tako neobuzdano popuštanje te ispraviti sablažnjive prijestupe.

U međuvremenu spoznavši naum i odluku one braće koja su gorljivo željela iskreno i vjerno obdržavati svoja obećanja, generalni se ministar pobojao da će preko njih Crkva i prvosvećenik saznati za goleme prijestupe, koji su se događali i nisu se mogli opravdati, te da će ih Apostolska stolica natjerati da se vrate čuvanju sigurnih

i životvornih putova života svojih otaca te da se odvrate od svojih preuzetnih prijestupa.

Sazvavši veliko mnoštvo ministara i one braće koja su dijelila njegovo mišljenje te snažno poticala na navedene nečistoće i popuštanja, zatraži od njih u najvećoj mogućoj tajnosti savjet oko toga što se mora poduzeti protiv nauma i odluke spomenute braće.

Naime generalni je ministar imao za druga jednog pravnika po imenu Bonadije, koji je u svemu bio sličan braći Petru Staciu i Buoncortesiu, na čiji je prijedlog, koji je uz prethodno zajedničko razmatranje prihvaćen, odlučio i odabrao, po običaju i primjeru svoga prethodnika, pribjeći lažima i izmišljotinama kao jedinom utočištu.

Smjesta, u najvećoj mogućoj žurbi i tajnosti, zajedno sa svojim drugovima zatraži od spomenutog brata Bonadija, koji je laži i prijevare upijao poput vode, da radi časti i dobrog imena Reda postavi i učvrsti prijestupe kao zakon. Pristupi prvosvećeniku[33] te, kako bi ga zaveo i prevario, izloži pred njim i laži i stvari bliske istini, hineći izuzetno poštene običaje, iskrenost u govoru i pravednost. Ovako je tvrdio: »U pojedinim provincijama postoje neka braća koja su zbog svojeg imena i vanjskog izgleda u očima laika sveta, a zapravo su praznovjerna, ohola, nemirna, neposlušna i preuzetna, uvode novotarije i smjelo ih brane. Budući da su se oni koji su im privrženi pobunili i uznemirili, zbog svete sam poslušnosti kao i zbog toga što nisam imao vaše dopuštenje odgodio primjenu ljekovitih sredstava za njihovo ispravljanje kako bih se i u ovome slučaju, kao što sam dužan i u svemu ostalom, poslužio vašim svetim savjetom te kako bih u poslušnosti koju vam dugujem postupio prema vašem naređenju i ovlastima«.

Nakon što je prvosvećenik ovo čuo, čvrsto vjerujući da je ono što je ovaj pred njim izložio pouzdano i istinito, uz milost je svojega blagoslova dao potpuno odobrenje i slobodne ovlasti za kažnjavanje i ispravljanje takve neposlušne i pogubne braće koja unose razdor, kako se preko njih ne bi zarazio puk i zbog toga nastao raskol unutar Reda. Stoga je naredio da se u potpunosti iz Reda iskorijeni svaka prilika za takve razdore i sablazni. Kako je potajno i brzo pristupio papi, tako je, po svojem mišljenju učvršćen riječju i ugledom prvosvećenika, brzo i u tajnosti od njega otišao te se nemilosrdno, uz razne lukavštine i leopardovsku spretnost, izdajnički ponio prema onima koji su bili pobožni i prostodušni, nepokolebljivi u istini i učvršćeni u ljubavi.

Zaštićen papinskom vlašću lukavo je i oštroumno naredio da se unaprijed zauzmu putevi i prolazi kojima je moralo proći spomenu-

33 Riječ je o Inocentu IV.

tih sedamdeset i dvoje braće, koja su hodila u vjeri i jednostavnosti. Ona su već bila na putu da se predstave prvosvećeniku pred kojim su namjeravala izreći svete, istinite i korisne stvari na *spasenje duša* sve braće (usp. 1 Pt 1,9) i poradi svetog i čvrstog stanja cijeloga Reda. Smislili su načine na koje bi ih mogli spriječiti i zadržati ih tako da se nitko od njih ne uspije izvući i pojaviti pred prvosvećenikom ili nekim kardinalom te da ne bi preko posrednika ili putem pisma uspjeli opisati razlog zbog kojeg su krenuli na put ili ono što im je na savjesti. Svi su odjednom zajedno zadržani tako da nitko od njih nije mogao do kraja provesti ništa od onoga što su bili odlučili i naumili na korist Reda i na spasenje duša.

Nakon što su ih uhvatili i okrutno s njima postupili, pritisnuše ih raznim mukama i raznovrsnim nasiljem. Napokon ih razdvojiše jedne od drugih te ih *po dvojicu* (usp. 1 Ljet 26,17; Mk 6,7) upraviše u pojedine udaljenije provincije Reda s pogrdnim pismima u kojim su opisani kao pogubni ljudi i uništavači Reda, kojih se poput shizmatika i heretika svi trebaju budno paziti. Zaprijetivši im određenim kaznama, narediše im da se do točno određenog vremena moraju pojaviti pred ministrima provincija u koje su poslani kao u trajni izgon, na kaznu koju su zaslužili za svoju nečistoću te da im svoja pisma pogrde i pokore predaju neuništena, neoštećena i nepromijenjena.

Nakon što su to učinili, s velikim se bijesom u duši i lažljivim zmijskim jezikom, napustivši svaki obzir, okrenuše protiv ostalih koji su im bili privrženi, koji su bili istoga mišljenja i ljubili iste stvari, kako bi ih uznemirili i mučili. Na razne su načine od nedužnih činili krivce te su nemilosrdno pritiskali i stvarali neprilike onima koji su milosrđe ljubili; uzoholivši se zbog laži i pouzdajući se u zlobu, uspjeli su svojim prijevarama i izmišljotinama ušutkati Franju, glavnog svojeg koritelja, i na neko vrijeme Krista u Franjinim udovima i u onima koji su im bili odani, tako da se nitko, pritisnut strahom i prijetnjama, nije usudio javno suprotstaviti niti ići protiv njihovih želja i nastojanja, koliko god da su bila izopačena.

Bog pak na nebu, kojemu se ne sviđaju nikakvi tiranski postupci niti ono što prelazi granice pravednosti, nevolju je i raspršenost spomenute svete braće okrenuo na njihovo dobro i dobro čitavoga Reda. Naime iako su u početku braća kojoj su bili poslani s pismima tako strašnoga svjedočanstva previše u njih sumnjala i izbjegavala ih kao da su zaraženi kugom heretičke izopačenosti, unatoč tome kako je vrijeme odmicalo, budući da se svjetlost ne može sakriti u tami i svako se *drvo po rodu*, a začini po mirisu *poznaju* (usp. Mt 12,33; Lk 6,44) te ništa ne može prikriti svoju pravu narav, toliko su ih poštovali zbog njihove svetosti i divili se zbog njihovih savršenih vrlina i načina života da su braća, odbacivši svaku lošu sumnju,

utrkujući se trčala k njima kao prema izvoru najslađeg mirisa i kao prema svjetiljkama života, želeći se suobličiti s njihovim načinom života i čuti njihove propovijedi, držeći sigurnim da u njima prebiva Isus Krist i njegov Duh. Radovali su se zbog njihova društva, bili su zapanjeni zbog njihova anđeoskog i nebeskog ophođenja te su se divili zbog djelotvorne snage njihovih riječi.

Bili su tužni zbog nepravde koja im je okrutno i nesmotreno nanesena iz zavisti zloduhâ, a na štetu onih koji su je nanijeli, jako su se žalostili zbog grijeha i sljepoće onih koji su bili uzrokom njihovih nevolja te su se savršenije izgrađivali promišljajući o njihovu neslomljivom strpljenju i nenadmašnoj ustrajnosti. Naime svi su od one sedamdeset i dvojice braće bili ljudi vrijedni divljenja, među kojima su bili brat Šimun Asiški, po svemu sličan svetome bratu Bernardu u načinu života, kontemplaciji, propovijedanju i u ostalim vrlinama, brat Matej iz Monte Rubiana, Jakov, Manfred, Lucido i ostali sudionici ove treće nevolje. Svi su se oni pokazali tako savršenima i tako uzvišenima da se to ne može lako ni povjerovati ni riječima iskazati.

Prema Božjem pak uređenju ili dopuštenju i po naklonosti nastojanjima onih koji traže zemaljske stvari i trude se doći na časne položaje, generalni je ministar brat Krescencije izabran za biskupa u Iesiu. Rado je prihvatio izbor te se žurno pobrinuo da se to potvrdi. Napustivši službu generala, stupa u biskupsku službu, koju će kratko obnašati, ne ostavljajući dobar miris svetoj braći i čitavu Redu.

Pošto se sve to dogodilo, braća su se okupila na generalnom kapitulu te su se sva jednodušno složila da za generalnog ministra postave čovjeka Božjeg brata Ivana Parmskog,[34] koji se isticao svetošću i znanjem. On ubrzo, istog onog dana kad je izabran, dozove k sebi pisara te stade u pero kazivati djelotvorno i pobožno pismo koje je sadržavalo iskrene osjećaje samilosti te blagonaklono raspoloženje puno poštovanja koje je gajio prema onoj braći koju je njegov prethodnik bio kaznio trajnim izgonom u razne provincije poput nekih heretika i shizmatika, koji uništavaju svoj Red, predstavljajući ih iskrenim pohvalama braći onih provincija pred kojima su bili nepravedno ozloglašeni. Odobravajući i hvaleći žarku ljubav zbog koje su podnijeli patnju, odriješi ih od odredbe nepravedne osude te ih pozove natrag u njihove provincije.

Tužna su ona braća od koje odlaze jer ih napušta utjeha i vodstvo tako velikih ljudi; no tugu je tjeralo veselje jer su se još više radovali zbog utjehe onih koje su svim srcem ljubili. Nakon toliko vremena lišeni njihove prisutnosti i razgovora, u namjeri da ih ponovno pri-

---

[34] Brat Ivan rođen je u Parmi 1208. godine, predavao je filozofiju i teologiju u Bologni i Parizu. Godine 1247. izabran je za generalnog ministra, a te se službe odrekao 1257. Umro je 1289. godine.

me, u dubini su srca osjećali veliko veselje te su *zahvaljivali Bogu* (usp. Kol 1,12; 3,17), koji *dovodi u Podzemlje i odande izvodi, kažnjava* i udara bičem (usp. 1 Sam 2,6; Tob 13,2), *ali i ranu povija i zacjeljuje* (usp. Job 5,18; Hoš 6,2). Očekivali su da će, kad se vrate i ponovno ih vide, ugledati i primiti Isusa Krista, koji ustaje iz Podzemlja te da će, nakon dugog željnog iščekivanja, gledajući i primajući njih, svetkovati blagdan s apostolima i Marijom.

Vraćaju se Božji ljudi, noseći sveto i predano Isusa Krista u tijelu i duši, nakon što ih je *vuk razagnao*, a *pastir* okupio i odveo natrag u svoj *ovčinjak* (usp. Iv 10,12.14.16). Unijeli su novo i ugodno veselje, koje istjeruje i briše svaku prijašnju tugu, u nebo srdaca sve svete braće tako da se više nisu prisjećali prošlih zala, a ugodno se i mirno raspoloženje posvuda proširilo.

Za vrijeme vladavine brata Ivana, čovjeka koji je sjajio poput sunca, svi su se radovali i bili su sretni – *sokolio* je žalosne, *opominjao neuredne* (usp. 1 Sol 5,14), primao bolesne, pomagao je slabima, prostodušne je radosno i prijateljski poučavao, one u napasti pretvarao je u neprijatelje mana i ljubitelje vrlina, mudre je primjerom života i snagom riječi nadahnjivao za posjedovanje vrline poniznosti i ljubavi te je djelotvornošću onoga što je činio sve privlačio obdržavanju obećanog siromaštva, trezvenosti i uzdržljivosti. Budući da je imao dar *sposobnosti razlikovanja duhova* (usp. 1 Kor 12,10), znao je koga što muči te ih je riječima liječio i iscjeljivao rane nastale od mana.

Drugovi svetoga Franje koji su tada bili živi – braća Egidije, drugi Egidije, Maseo, Anđeo, drugi Anđeo, brat Leon i ostala braća – veselili su se i radovali jer su vidjeli da je u njemu u duhu uskrsnuo sveti Franjo te su, svjesni zala koja su pustila svoje korijene u Redu i prisjećajući se prošle oluje i nevolje, govorili: »Zahvaljujemo ti, Kriste, jer si nas se sjetio i poslao nam čovjeka svjetla i vrline kako bi nas prosvijetlio i upravio na pravi put te nas poveo *stazom tvojih zapovijedi*« (usp. Ps 119,35).

Brat je pak Egidije u zanosu duha, kao da je upoznao buduće događaje, govorio: »Dobro je i korisno što si došao, ali došao si prekasno!«. Brat je Egidije ovo govorio jer je shvaćao da je braću nemoguće vratiti na čvrste i sigurne temelje prvotnog, svetog načina života, koji je započeo sveti Franjo i na koji je brat Ivan svim svojim snagama žudio vratiti braću. Naime vidio je da su sva braća, zanemarivši poslušnost i vjerno obdržavanje Pravila, koje su već bila obećala, svoj duh posvetila sitničavim stvarima i ljubavi prema znanju, iako se spoznaja Boga i ljubav prema njemu ne dokazuju gomilanjem riječi, već djelima koja činimo po vjeri.

Prvi je čovjek iz ljubavi prema *znanju* postao neposlušan te je izgubio gledanje u Boga, nedužnost, nadnaravnu moć *razlučivanja*

(usp. Post 3,5–7), milost i besmrtnost. Po vjeri se vratio u milost, a ne preko dijalektike, geometrije ili astrologije. Naime *milošću smo* Božjom *spašeni po vjeri. To ne dolazi od nas; to je dar Božji! To ne dolazi od djelâ, da se tko ne bi hvalisao. Njegovo smo naime stvorenje, stvoreni u Kristu Isusu radi djela ljubavi da u njima živimo* (usp. Ef 2,8–10).

Naime čvrsta i istinska spoznaja i znanje o Bogu dolaze iz vjere i djela koja po vjeri činimo, a ne iz pukih riječi i naravnoga znanja. Ako netko u duši osjeća vjeru i ona iznutra u njemu djeluje, suvišno mu je slaganje riječi i zaključci dokaza onih koji su mudri u očima svijeta: »*Zar nije Bog*« – reče – »*učinio ludom mudrost ovoga svijeta* po *ludosti križa?*« (usp. 1 Kor 1,18.20). Čvršća su naime djela duha od varljivog zaključka sofizama.

»Mi kršćani«, reče Antun Veliki,[35] »otajstvo svoga života nemamo pohranjeno u *mudrosti ovoga svijeta* (usp. 1 Kor 3,19), već u snazi vjere, koju nam je Bog po Kristu podario. *Kraljevstvo je*, reče Krist, *među vama* (usp. Lk 17,21), snaga je u vama, ali ipak traži ljudski duh. Sumnja li itko da je naravna čistoća duše, ako je nikakva prljavština izvana ne onečisti, izvor i porijeklo vrlina? Neka Grci samo trče za prekomorskim istraživanjima i neka na drugom kraju svijeta traže učitelje postavljene za poučavanje ispraznosti književnosti; nama ne prijeti nikakva nužnost odlaska na put i plovidbe preko valova. Naime na svakome mjestu na svijetu nalazi se kraljevstvo nebesko. Upravite stoga svoje srce Gospodinu Bogu Izraelovu«. I opet: »Ispravite *put Gospodnji*, *poravnajte stazu Bogu našemu*« (usp. Iz 40,3; Mt 3,3).

Stoga Grgur teolog,[36] hvaleći put jednostavnosti i djela po vjeri, kaže: »Donosi li ikome išta zavist zbog hvale vrijednog uspona? A opet, postoji li sramotnija zabluda od one kad čovjek, obuzet ohološću, ne spoznaje neznatnost ljudskoga duha, koji se uzdiže prema nebesima, niti razumije koliko je još udaljen od pravoga vrhunca, koji svojom uzvišenošću nadmašuje sve smrtnike? Drugi pak posjeduje skučenu moć spoznavanja i siromašnog je jezika; ne poznaje lukavštine riječi niti govore i zagonetke mudrih niti Pironove prigovore i odobravanja niti pobijanje Krizipovih silogizama niti podle vještine Aristotelovih umijeća kao ni zavodljivost Platonove slatkorječivosti. Oni su na loš i iskvaren način uvedeni u našu Crkvu kao kakve *egipatske nevolje* (usp. 1 Sam 4,8; Iz 19,22). *Neporočan i*

---

35 Riječ je o sv. Antunu Pustinjaku (o. 251–356), koji se smatra ocem redovništva.

36 Riječ je o sv. Grguru Nazijanskom. Anđeo Klarenski donosi vlastiti prijevod grčkoga teksta, koji se donekle razlikuje od uobičajenog prijevoda.
Zbog nerazumljivosti Anđelova teksta jednim se dijelom oslanjam na onaj iz Patrologije (PG 36,202B–203A), op. prev.

pravedan čovjek (usp. Job 1,1; 2,3) ima načina na koji će se spasiti; a po kojim to riječima? Ta ništa nije bogatije od milosti.

Nije potrebno – reče – *popeti se na nebesa* da odande *dovedeš Krista* niti *sići u bezdan* da ga odande *izvedeš*. Duh posjeduje to blago i jezik ti je *blizu* – reče – *riječ je u tvojim ustima* (usp. Pnz 30,12.14; Rim 10,6–8). Naime vjera srca postiže pravednost, a priznanje ustâ spasenje. Tko god vjeruje u nj, neće se razočarati (usp. Rim 10,10–11). Što je od ovog bogatstva sažetije? Što je od ovog dara jednostavnije? Ti tražiš nešto veće od spasenja – onostranu slavu i sjaj. Meni već i samo spasenje te izbjegavanje onostranih muka predstavlja najveću stvar. Ti slijediš nepristupačan i nesiguran, a ja siguran put, koji je mnoge spasio, siromašan u riječima i znanju, pouzdajući se u jednostavan govor, po kojem se spašavam kao na uskoj splavi.

Nevaljao pak čovjek, izopačen u govoru, koji se pouzdaje u logičke dokaze, vještinom raspravljanja umanjuje *snagu* spasenja i *Kristova križa* (usp. 1 Kor 1,17) zbog snage koja je u riječima, gdje nesiguran dokaz umanjuje istinu. Zašto letiš prema nebu ti koji hodaš po zemlji? Zašto *gradiš kulu* kada nemaš ono što je potrebno da je *dovršiš* (usp. Lk 14,28)? Zašto *šakom mjeriš more* i *nebo pedljem*, a *zemlju mjericom*? Zašto pokušavaš *izvagati tezuljom* velika počela (usp. Iz 40,12), koja može izmjeriti samo onaj tko ih je stvorio? Najprije upoznaj samoga sebe!« i ono što slijedi.

Učvršćena ovim primjerima i naukom kao i onima drugih svetaca te poučena opomenama i ostalim poukama blaženoga Franje, ona su se braća poput zida suprotstavila gomili prijestupnika i prijestupa kako Gospodin ne bi od njih *tražio račun za krv* duša njihove braće (usp. Ez 3,18.20). No odbacili su ih, kao i proroke, oni čije su spasenje bili poslani tražiti.

Sveti je Franjo sa svojim drugovima i drevnom braćom podijelio mnogo toga što je palo u zaborav, kako zbog toga što je ono napisano u prvoj Legendi, nakon što je brat Bonaventura izdao novu, izbrisano i uništeno po njegovoj vlastitoj zapovijedi, tako i zbog toga što su te stvari prezirali jer se činilo kako se protive uobičajenom stanju stvari, načinu života i razmišljanja suvremenih ljudi, koji više cijene ljudsko od božanskog te sanjaju kako će se spasiti u *mrtvoj vjeri bez djelâ* (usp. Jak 2,17.20.26).

Sveti je Franjo, poučen od Krista, braći ispričao i objavio da će, kao što je Adam prekršio Božju zapovijed zbog ploda *spoznaje dobra i zla* (usp. Post 2,17), tako i braća iz ljubavi prema znanju zastraniti od vrline istine, od ljubavi prema poniznosti i siromaštvu te od djelovanja u skladu s njima; da će nakon toga i zbog toga napustiti svoj poziv te mu se više neće moći vratiti, već će biti sebi i drugima izvor mnogih zala te uzrok nevolje i krajnje opasnosti, jer neće *ra-*

đati rodom (usp. Mt 7,19; Lk 3,9) koji je Bog od njih zatražio; kao što taj isti rod u sebi neće proizvoditi, tako će ga u drugima najviše napadati.

Također im je rekao da je Bog na nebesima postavio i učvrstio Adamov zakon iznad njegova Reda, što znači da će, iz kojega god razloga ljubav prema znanju i posjedovanju pretpostavili ljubavi prema djelima vjere i ljubavi Kristova križa, izgubiti svjetlost *milosti* koja im je *dana po onoj mjeri po kojoj je Krist htio dati svoj dar* (usp. Ef 4,7) kako bi obnovio svoj život u Crkvi te da neće dostići najsavršenije stanje milosti i kreposti, koje im je pripremljeno, prema mjerilu Njegove pravednosti kao nagrada za ustrajnost na slavu Njegova imena; umjesto toga, budući da ga neće zaslužiti, bit će lišeni slave takva stanja te će svoje krune predati drugima.

Zato su se sv. Franjo i nasljedovatelji njegova duha i vrline borili iz ljubavi riječima i djelima kako bi samo Krist, njegovo siromaštvo i poniznost bili ljubljeni i čuvani, jer takvo obdržavanje i takva ljubav stvara, širi, upravlja, održava i usavršava sve *znanje i mudrost* (usp. Kol 2,3) koji su nužni za spasenje i život vječni.

Kristov je Duh rekao Franji: »*Vama je dano znati otajstvo kraljevstva Božjega, a drugima se daju samo u usporedbama, da gledaju, a ipak ne vide, i dobro slušaju, a ipak ne razumiju* (usp. Lk 8,10; Mk 4,11–12), *da se obrate i da ih ozdravim* (usp. Iz 6,10; Mt 13,15). A ti, poput vjernog glasnika, objavi u četirima uglovima grada: *Mnogi su zvani*, a *ipak ih je malo izabranih* i *tko ustraje do konca, bit će spašen*« (usp. Mt 20,16; 22,14).

Iz onoga što je rečeno svaki razuman i ponizan čovjek može zaključiti i jasno uvidjeti uzroke i razloge ove treće nevolje u Redu manje braće. Ona je proklijala iz naduta srca i ispraznosti, iz slijepe i prekomjerne želje za znanjem, iz ljubavi prema slavi i počastima, iz žudnje za stvarima i bogatstvom te je urodila plodom, zapostavivši križu suobličenu ustrajnost u siromaštvu, poniznosti, *pobožnosti*, koja je dobra *u svemu* (usp. 1 Tim 4,8), i molitvi, koju je podložila ljubavi prema znanju na neprilični i nedostojan način; ali zloba zloduhâ ni ljudska prijevara i pokvarenost nisu uspjele pobijediti tako da se u Redu uguši i propadne ono što je Božje i što spada na obećanu savršenost. No pogažena je istina, privremeno prigušena zimom onoga okrutnog progona, pod čovjekom Božjim bratom Ivanom Parmskim poput nadolazećeg proljeća ponovno procvjetala te su proklijali njezini izdanci i listovi.

Pod njim je po Božjem uređenju i providnosti u Redu naraslo sve ono što je spadalo na upravljanje vrlina, na nauk svetih običaja te na čisto i vjerno obdržavanje obećanog života i Pravila. Žeđajući za nebeskim, bez protivljenja i zapreke onih koji su drugačije razmišljali i ljubili druge stvari, nastojali su u pravednosti svetih

djela, prianjajući srcem uz Boga, neumornom i predanom molitvom ispuniti svoja obećanja. Mnogi pak koji su željeli i ljubili život prema uvedenim i ranije prihvaćenim popuštanjima, iako nisu svojevoljno slijedili vjernog pastira koji ih je vukao prema boljim stvarima, ipak su se, ispravljeni primjerom njegovih djela i djelotvornošću gorljivih propovijedi, u velikoj mjeri obuzdavali te su potisnuti šutjeli.

Obučen u samo jednu tuniku i habit od jeftine tkanine, što mu je bio običaj sve do kraja života, u prve je tri godine svoga upravljanja posjetio čitav red. Nikada se nije služio magarcem, konjem niti kočijom te je bio zadovoljan jednim suputnikom ili najviše dvojicom; hodao je u takvoj poniznosti i jednostavnosti da se, kada bi kojim slučajem pozdravljao velikaše koji su nailazili, činio kao čovjek koji ne zaslužuje da mu se uzvrati pozdrav.

Nije dopuštao da braća unaprijed saznaju za njegov dolazak, već je ulazio u samostane kao običan brat te nije dopuštao drugovima da otkriju njegovo ime i službu. Koliko god da je bio umoran od puta, nikada nije molio časoslov sjedeći ni ležeći niti naslonjen na zid, nego stojeći uspravno, gole glave. Kao što je uvijek u velikoj mjeri slijedio uobičajeni način života, bio je zadovoljan jednim tanjurom jela, kako god bilo neugledno i neukusno, koji bi prvi stavili preda nj; ako bi mu još štogod poslužili, iako bi se činilo da je malo kušao, ipak bi tu hranu ponudio drugima ili bi je ostavio onakvom kakva mu je bila poslužena; nikad ne bi govorio: ukusno je ili neukusno je, niti želim ovo ili ono.

Nakon što je na se uzeo habit Reda, tako je obuzdao jezik da iz njegovih usta sve do smrti nije uz njegovo znanje izašla ni jedna suvišna riječ. Na samrti je rekao da se više boji pred Bogom *odgovarati* za ono što je prešutio (usp. Mt 12,36) nego za ono što je izrekao.

Sedme godine njegova upravljanja prvosvećenik ga je poslao kao izaslanika u Grčku. Tamošnji su ga car, patrijarh i redovnici te čitav puk i kler toliko poštovali i cijenili zbog svetosti njegova života i božanske mudrosti da nisu smatrali kako gledaju nekog mudrog i učenog čovjeka, već jednog od drevnih otaca i naučitelja ili nekog od Kristovih učenika. Naime sva sloga i jedinstvo, na kojem je počeo raditi najprije papa Klement, a zatim i papa Grgur, a pokazano je i objavljeno na općem saboru[37] otvorenim priznanjem cara i Grkâ, svoj je izvor i začetak imalo u bratu Ivanu i njegovim drugovima.

Njegov glavni drug brat Gerard, kada je na trgu u Konstantinopolu propovijedao puku, pogledavši u nebo, zastade na trenutak te se sav u suzama okrene prema narodu i reče: »Upravo je ulovljen

37 Riječ je o II. lionskom saboru.

orao«. Objašnjavajući svoje riječi, ponovno se okrene prema narodu te reče: »Francuski je kralj Ludovik, svet čovjek, upravo ulovljen. Molite Boga za njegovo oslobođenje i za spas svih koji se s njim nalaze«.

Zabilježili su dan i sat te su doznali da su Saraceni toga istoga dana i sata uhvatili sada već svetog kralja Ludovika. Ovo sam čuo jednom i drugi i treći put od prečasnog i poštovanog oca biskupa Bondunucije, koji je tada prisustvovao njegovoj propovijedi, zabilježio dan i sat te s ostalima otkrio da je to bila istina.

Kada je brat Ivan poslao ovoga brata da posjeti braću u provinciji Romanije (Bizanta), primila ga je venecijanska lađa pod uvjetom da ga ostave u luci Coroni. Kada je lađa pristigla na mjesto sastanka, brat Gerard ih je molio da ga prema obećanju ostave na spomenutom mjestu. No mornari su unatoč pogodnu vremenu tvrdili da zbog velike štete i opasnosti ne mogu ispuniti obećanje. Kada je to čovjek Božji čuo, udalji se na trenutak te se pomoli. Bog je na čudesan način istoga trena čuo molitvu svojega sluge te je poslao nepovoljan vjetar, koji ih je natjerao da pristanu na obećanu mjestu; stavili su ga u čamac i poslali na kopno. On je pak mornarima koji su ga pratili rekao: »Vratite se čim prije i recite vlasnicima broda da nastave svoj put, jer ovaj vjetar nije prirodan, već ga je poslao Bog kako bih ispunio poslušnost prema svojem prelatu«. Kada su to čuli i, pogledavši morske valove, spoznali da je tako, podigli su sidra, koja su bili bacili, te nastavili put. Sami su pak mornari i gospodin Rafael Natali, kada smo plovili pored onoga mjesta, kao o velikom čudu pričali o tome što se ondje dogodilo po tome bratu.

Ovaj se sveti čovjek trudio imati drugove sebi slične kako bi braću koju je posjećivao primjerom njihova svetog načina života mogao privući k dobru.

Učinio je što je morao te se trudio, koliko god je to mogao u onih devet godina svoga upravljanja Redom, da sve one koje je vodio nagovori i vrati na ljubav i obdržavanje obećanog savršenstva.

Kada je na kraju, iskusivši mnoge muke, uvidio da ni primjerom nekog svojeg djela ni snagom govora nikako ne može čitav Red vratiti natrag na djela i život evanđeoskog savršenstva, koji je Pravilo nalagalo i koji je Krist bio objavio osnivaču, želeći se u potpunosti posvetiti samome sebi i Bogu, okupio je u Rimu generalni kapitul te se odrekao službe. Tvrdio je da nikako mirne savjesti ne može podnositi da se pod znakom njegova vodstva događaju toliki i tako teški prijestupi, koji su preplavili Red te se svakodnevno povećavaju.

»Naročito«, reče, »zbog toga što sam vidio te iz iskustva sigurno znam da svi, izuzev nekoliko braće, okamenjena lica i otvrdnuta srca namjerno i nezaustavljivo trčite k većim prekršajima i otvorenijim prijestupima. Već ste prekršili temeljne zapovijedi svih glavnih

poglavlja Pravila i još uvijek ih gazite; ni na poticaj ni na pokudu ni na zapovijed ne želite obratiti svoja srca i osjećaje kako bi se ispravilo započeto zlo, već, postavši nepopravljivi uz opasnost po svoje duše, stalno padate sve dublje«.

Nakon što im je točno i pojedinačno nabrojio sve što se događalo protivno svakome od poglavlja Pravila, doda ovo: »Stoga, što se tiče upravljanja i vodstva, nakon ovoga više ne polažite nikakvu nadu u mene, nego izaberite sebi čovjeka koji će se slagati s vašom voljom i običajima«.

Vidjevši njegovu čvrstu odluku, svi su ga jednodušno zamolili da im barem preporuči nekoga sposobnog i prikladnog, budući da u potpunosti poznaje svu braću čitavoga Reda. On im je kao prikladnijeg i sposobnijeg za njihovo vodstvo ponudio brata Bonaventuru. Čuvši prijedlog brata Ivana, svi su se složili oko brata Bonaventure te je on postao general Reda, pod kojim je započela četvrta nevolja.

4.
[Četvrta nevolja]

Treba ukratko reći zašto su glavna braća u čitavu Redu škripala zubima na čovjeka Božjeg brata Ivana i njegove drugove kako bi se zabilježile i upamtile nevolje koje su se dogodile u Redu te kako bi sjajnije zasjala njegova savršenost.

Glavni je razlog bio taj što je brat Ivan bio čovjek gorljiva duha te je sa žarom obdržavao obećano savršenstvo; djelovao je i propovijedao otvoreno i vrlo vatreno, ne laskajući nikome. Budući da je javno i neprekidno, istinitim i čvrstim dokazima i razlozima, svima ukazivao na propadanje čitavoga Reda, stvorila se u njima ljutnja povezana s nepomirljivom mržnjom prema njemu i onima koji su pristajali uz njegove riječi i mišljenje te nisu mogli mirno podnositi ono što je govorio.

Naime tvrdio je da, budući da je stanje evanđeoske savršenosti, koje su braća obećala, najuzvišenije, Bog od njih traži najuzvišeniju vjeru, ljubav i djela. Nije dovoljno samo uzdržavati se od grijeha, od kojih bi trebali biti čisti svi kršćani – braća prema svojem obećanju moraju vršiti djela apostolskog savršenstva, jer Bog od njih zahtijeva istinsko ispunjenje *krajnjeg siromaštva* (usp. 2 Kor 8,2), najdublje poniznosti, gorljive i neprestane molitve i ostalih vrlina te da se u svojim željama i djelima svom snagom ispruže prema onome što je nebesko i vječno tako da ne požele niti prianjaju uz bilo što svjetovno, tjelesno ili zemaljsko; već da, gledajući u Krista, mrtvi svijetu žive po evanđelju i goli za njim nose goli križ.

Sada pak braća riječima i djelima postavljaju za dogmu kako je dopušteno živjeti za samoga sebe, ne evanđeoski, već svjetovno; onima koji ulaze u Red ne govore poput *pastira* da *uđu na vrata* (usp. Iv 10,2), već, kao varalice i uništavatelji čistoće Pravila, da zadrže svoja dobra za knjige ili da ih daju braći za izgradnju crkava, samostana ili za zadovoljenje nekih drugih njihovih ugodnosti, a ne da ih razdijele siromasima ovoga svijeta i ljudima u potrebi, kao što im nalaže Pravilo; prezrevši evanđeosku zapovijed, primaju ih na nezakonit način, pa ih tako upropaštavaju i ne čine ih pravom braćom, jer ih ne uče preziru svjetovnih stvari i evanđeoskom siromaštvu, već ih nagovaraju da prigrle svijet, *drže kesu* (usp. Iv 12,6) i za sebe nešto zadrže prema primjeru *Ananije i Safire* (usp. Dj 5,1).

Braća nisu zadovoljna time da imaju *dvije haljine* (usp. Mt 10,10) od jeftine tkanine i da ih uz Božji blagoslov krpaju vrećama i drugim krpama, već nabavljaju *raskošna i meka* dvostruka *odijela* (usp. Lk 7,25), a one koji ljube siromaštvo i običnu odjeću te propovijedaju obdržavanje Pravila osuđuju kao nerazborite i one koji se razmeću pokazivanjem svetosti te ih nazivaju licemjerima.

Braća su već više puta više puta osakatila časoslov izvlačeći dopuštenje od Kurije, navodeći prividne, a ne stvarne razloge. Naime budući da su im srca zamračena, rastrgana i pritisnuta raznim željama i brigama, ne nastoje, kao što to zahtijeva savršenstvo njihova poziva, *bez prestanka* moliti te zbog svega i u svemu *Bogu zahvaljivati* (usp. 1 Sol 2,13), već i sam časoslov jedva obavljaju, s mukom i bez sabranosti u srcu.

Ne razgovaraju blago sa svima niti se ponašaju kao *krotki* i *mirotvorci* (usp. Mt 5,5.9), skromni i ponizni, kao što ih potiče i poučava Pravilo, već zbog mrtvih i pokopa te zbog oporuka i ostavština pokreću parnice protiv nadređenih i klerika, zaboravljajući na svoj zavjet. To isto iz sličnih razloga čine sa svjetovnjacima, i to toliko drskije koliko ih sigurnije podcjenjuju kao manje inteligentne.

Tko se ne bi začudio na kolike se samo načine usuđuju proseći nabavljati, tražiti, primati i nagomilavati denare i novac? Naime tako ga otvoreno i na toliko različitih načina nabavljaju i primaju kao da su Gospodinu obećali da će ga na sve načine nabavljati i primati, ali da ga neće dodirivati niti *opipavati rukama* (usp. 1 Iv 1,1).

Koliko braća vole te se trude obdržavati to da *rade svojim rukama* (usp. 1 Kor 4,12), da nikad ništa pod nebom ne žele imati, da jedni prema drugima te prema svima ostalima gaje osjećaj milosrđa, kao i ostale stvari koje nalažu Pravilo i Oporuka, jasno je njihovim savjestima te onima koji ih ljube i slušaju, a iz njihovih je djela i nastojanja to toliko očito da ih nikakve lukave riječi ne mogu opravdati. No želja da se to prikrije i sakrije ne predstavlja ništa drugo doli

otvaranje prilike za još goru pokvarenost i namjerno srozavanje na zle riječi kako bi se opravdali grijesi.

Naime kada se opravdavaju kako bi izbjegli loš glas, podvrgavaju se ispraznosti, lažu i, pogazivši svjetlo savjesti, onečišćuju svoju nutrinu te uznemiruju anđele i Duha Svetoga. Budući da su gori od svjetovnjaka zbog svojih grijeha, koji su tako očigledni i opipljivi, varaju sami sebe te se smatraju svetima u usporedbi s njima i hvale se kako ih se jako cijeni i poštuje. Nakon što se u njima ugasio strah Božji i duh spasonosne grižnje savjesti, postali su neosjetljivi te se toliko više udaljavaju od ljubavi prema ispovijedi i od istinske spoznaje svoje ništavnosti i bijednosti s koliko se većim žarom trude da se razglase njihova hvala i slava.

Što se pak tiče Kristova života i obećane poniznosti te primjera svetaca i svjedočanstava Pisma, o njima ili ne razmišljaju ili ih iskrivljavaju i prilagođavaju tako da služe njihovoj volji i raspoloženju ili pak, ugušivši svjetlo savjesti, počivaju u svojoj mlakosti i izopačenosti. Ne brinu se oko toga da u sjećanje prizovu smrt, vječne kazne i pakleni ponor Božje osude, nego se predaju Božjem milosrđu i predodređenju, a zapostavljaju i zanemaruju suradnju s milošću, od koje ljudima u ovome životu nije dano ništa veće i ništa korisnije.

Napuhani svojim častohlepljem smatraju kako su posebno dostojni da se brinu za duše te misle kako je savršenost ta koja uzdiše za crkvenim dostojanstvima i povlasticama. Svoju sposobnost pretpostavljaju onima koji su, po njihovu mišljenju, manje nadareni; sebe predstavljaju kao one pred kojima su velika postignuća, iako su bez kreposti i vuku ih izvanjske stvari, a kad postignu ono što su željeli, za sobom ostavljaju samo primjere svoje pokvarenosti, pohlepe i oholosti.

Uživaju u vlastitom miru te se natječu u njegovu održavanju, dok propuštaju u *naporima i bdjenjima* (usp. 2 Kor 6,5) i u vježbama kreposti napadati svoju propast kako bi pročišćeni gorkom grižnjom savjesti pristigli do božanske slatkoće Kristove ljubavi, te se brižno okreću prošenju tjelesnih naslada. Kako bi se lakše dokopali onoga što traže i žele, postaju trgovci te prodaju duhovno za vremenito, a ono što su već dostigli usmjeravaju u svoju korist, jer vjeruju da poštuju pravednost tako da *zatvore srce* (usp. 1 Iv 3,17) i ne budu milostivi prema onima koji oskudijevaju.

One koji razmišljaju na drugačiji način smatraju neposlušnima i uništavačima Reda, a one koji bdiju nad zaradom te nezasitno žude za stjecanjem i nagomilavanjem, proglašavaju za one koji ljube, uzdržavaju i revno čuvaju Red. Oni koji njima upravljaju uopće ne mare ni za propast ni za nedopuštene načine zarade onih koji se brinu za te stvari, nego se raduju kad, poput lukave lisice, bez razli-

ke primaju sve što im bilo tko donese, tako da ne odbijaju ni jedne stvari, iako se ne zna odakle je oteta.

Velika im je želja da se čine dobrima i svetima, ali se ne trude da to i budu. Naime srce u kojem ne postoji ni strah ni ljubav prema Kristu niti tuguje zbog uvreda koje nanosi, niti osjeća vlastitu štetu, već zakopano u laži svoje ispraznosti zaudara i vrvi od crvâ poroka. Zbog toga o sebi ima visoko mišljenje, uzdiže se velikim i čudesnim stvarima, puni se pohlepom, zlobom, zavišću i pretvaranjem. Braća više ne mogu strpljivo slušati istinu o svojim prijestupima, ali misle da im je dopušteno napadati one koji se ne slažu s njihovim djelima i stavovima, te smatraju neprijateljima one koji im govore o neizrecivim dobrima koja gube kao i o beskrajnim zlima u koje upadaju.

Naime braća nisu ravnodušno primala njegove[38] vatrene govore, već su ih trpjela s prezirom; iako su ih slušala te nisu mogla izraziti svoje protivljenje, jer je sve tako oštro dokazivao, navukao je na se mržnju Reda, a pogotovo braće na višim položajima.

Jednom prilikom kada se neki lektor naše provincije vratio iz Rima, pričao je nekim lektorima i braći u zajednici kako je brat Ivan, propovijedajući u Rimu, govorio tako kruto protiv općega stanja, a napose protiv braće, da braća iz Marche nikada ne bi oprostila nekome bratu koji bi iznosio takve stvari. Čuvši to, lektori ga upitaše: »Zašto prisutni učitelji nisu izrazili svoje negodovanje zbog njegovih riječi?«, a on im odgovori: »Iz njegovih je usta *tekla ognjena rijeka* (usp. Dn 7,10). Učitelji i svi prisutni bili su zapanjeni zbog njegova govora. Učiteljima se, kao i svima prisutnima, činilo kako sva *Pisma svjedoče* za ono što je govorio (usp. Iv 5,39) te da im je u svojim riječima otkrio najčišće razumijevanje i konačnu namjeru«.

Brat je Ivan također govorio da su Pravilo i Oporuka u svojoj biti isto te da se braća prema Oporuci moraju odnositi s najvećim strahopoštovanjem, kako zbog svečeve zapovijedi i blagoslova tako i zbog toga što je *u* njemu *govorio Kristov* Duh (usp. 2 Kor 13,3), koji je, nakon što su u njega čudesno utisnute svete stigme, u njemu prebivao na potpuniji i savršeniji način.

U Oporuci se jasnije i razumljivije očituje i precizira čista i vjerna nakana Pravila te se bit njegova duhovnog obdržavanja precizira čvrstim naredbama, koje ju opisuju i objašnjavaju. *Duh Sveti*, koji je prvo u pero bio kazivao Pravilo, u Oporuci nije *izgovorio* ništa (usp. 2 Pet 1,21) što ne bi bilo svojstveno Pravilu ili bi od njega odudaralo, već je iz duhovnog i najčišćeg značenja te iz istinitog shvaćanja samog evanđeoskog Pravila isključio pogrešno izlaganje bilo kakva iskvarenog tumačenja i ljudske mudrosti te je kao obranu i neosvojivu utvrdu postavio Oporuku poput najčvršćih zidina.

---

[38] Riječ je o Ivanu Parmskom.

Ako *ljudsku oporuku nitko ne proglašava bezvrijednom niti joj što nadodaje* (usp. Gal 3,15), koliko više *vrijeđa* samoga *Duha* Svetoga (usp. Heb 10,29), *proklinje oca* i upada u *prokletstvo* zakona (usp. Izl 21,17; Lev 20,9; Mt 15,4.6) te zbog prezira i neposlušnosti gubi baštinu kraljevstva nebeskog, koja je obećana onima koji *ustraju do konca* u obdržavanju Pravila (usp. Mt 10,22; 24,13), onaj što riječi Duha Svetoga, koji je govorio u Franji kad je već bio pribijen na Kristov križ, proglašava bezvrijednima ili nadodaje nešto što im se protivi!

Naime prelazeći iz ovoga života Kristu, Svetac je sam načinio svoju Oporuku, no nikada nije posjedovao veću *puninu Duha Svetoga* (usp. Lk 4,1) od one u trenutku smrti; stoga je nemoguće da je na samrti izrekao lažne stvari ili da se usudio zapovjediti nešto nesmotreno. Budući da tvrdi kako je Pravilo i Oporuku primio preko objave od Krista, a nitko svet nije lagao u trenutku smrti, jer je tada bio pun obilnijeg dara Duha, sva su njegova djeca pred Bogom dužna imati i iskazivati obilniju predanost, veću vjeru i strahopoštovanje te potpuniju poslušnost njegovim zapovijedima i posljednjim riječima nego svima ostalima.

Vidimo naime da prema posljednjim *Mojsijevim riječima* (usp. Pnz 1,1) i prema čitavoj knjizi Ponovljenog zakona svi vjernici gaje posebnu pobožnost, a, kao što se može pročitati, prvi su oci s većim žarom i pobožnošću uzdisali za posljednjim blagoslovima otaca. Znali su da Duh Sveti govori u njihovim ocima i zbog toga su pažljivije slušali što će Bog u njima na koncu reći te su, primivši njihov blagoslov, vjerovali da im je Bog udijelio snažan blagoslov. Tako i svaki vjernik sve svoje misli i osjećaje usmjerava na otajstva Kristove večere, na posljednji njegov govor, na njegovu *zapovijed ljubavi* (usp. 1 Iv 5,3) te na riječi koje je izrekao viseći na križu.

Kao što o zapovijedi i otajstvu ljubavi *ovisi sav Zakon, Proroci* i evanđelje (usp. Mt 22,40), tako se u Oporuci blaženoga Franje sadrži sva savršenost i nakana Pravila kao i njegovo vjerno i duhovno razumijevanje. Nije moguće da itko tko prezire Oporuku duhovno razumije ili vjerno obdržava Pravilo.

Budući da je nužno da evanđeoski život, koji je na Kristovu zapovijed obnovljen po Franji, u konačnici dobije drugo obličje, Sveti je Duh na kraju nakon Pravila dao Oporuku kako bi oni koji ispovijedaju Pravilo imali sigurnost u njegovu shvaćanju i duhovnom obdržavanju te kako bi u Oporuci pronašli točno određen i nepromjenjiv, jasan i katolički novi oblik, prihvatili ga te ga čvrsto obdržavali.

Budući da je brat Ivan one koji su zahtijevali da im se uz Oporuku i Opomene svetoga Franje naprave i druga pojašnjenja Pravila snažno korio poput onih koji dovode u sumnju točnost istinskog razumijevanja Pravila te ga nasilno, protiv zapovijedi svoga oca i

poslušnosti koju mu duguju, iskrivljavaju prema želji svoje mlake volje, teško su podnosili njegovo mišljenje i riječi.

Uhvativši priliku za vrijeme neke druge rasprave, njega i njegove glavne drugove koji su prihvatili i branili to stajalište progonili su i strogo kaznili kao da su zaraženi kugom heretičke izopačenosti.

Naime tvrdili su da je opat Joakim imao katoličko i pobožno mišljenje o Božjem Trojstvu i jedinstvu Njegove bîti te da nije napisao ništa što bi se protivilo svecima ili bi odudaralo od njihove nakane i nauka.[39] Crkva i Dekret pape Inocenta nisu osuđivali njega niti njegov nauk koji se tiče njegove tvrdnje i stajališta što ga je imao o tome pitanju, nego knjižicu koju je sastavio protiv učitelja Petra,[40] vjerujući da je njegovo mišljenje o tome pitanju pogrešno i da se protivi zdravom nauku, što nije bilo istina. Zbog toga je ta knjižica osuđena, jer je širila loš glas o učitelju. Stoga odluka dekreta koja brani učitelja nije usmjerena protiv Joakima, već protiv onoga što je Joakim govorio.

Budući da učitelj Petar nije imao mišljenje protivno svecima, kao što je to Joakim zaključivao iz njegovih riječi i dokazivao autoritetom Hilarija, Ambrozija, Augustina, Jeronima, Grgura, Grgura Nazijanskog, Bazilija, Didima, Maksima, Ivana Damaščanskog, Bede, Rabana, Anzelma, Rikarda i ostalih naučitelja te iz dekreta koncilâ. Spomenuti je Joakim nadugo i naširoko navodio sve te izvore te ih je stavio u svoje knjige da bi dokazao ono mišljenje za koje je tvrdio da ga podržavaju učitelj i mnogi drugi, protivno ispravnom i katoličkom stajalištu naučiteljâ i Crkve.

To je bio drugi razlog i opravdanje zbog kojeg su braća, hineći uznemirenost, pozvali brata Bonaventuru da ispita vjeru brata Ivana i njegovih drugova te su okrenuli *sina* protiv *oca* (usp. Lk 12,53), promaknutog protiv promicatelja, nekoć ljubljenog i podređenog učenika protiv pastira i učitelja koji ga je ljubio. U ovome je brat Bonaventura, prema svjedočanstvu samoga brata Ivana, podosta pogriješio. Naime dok je zajedno s njime raspravljao o spomenutom pitanju u ćeliji, slagao se, pokazujući da misli isto kao i on, dok je u javnosti i pred braćom izražavao suprotno mišljenje. Zbog toga se brat Ivan jako bojao da će ga poput čovjeka koji strahuje od toga da se neće svidjeti ljudima, zadesiti to da se neće svidjeti Bogu, jer napada istinu koju je upoznao.

Treći su razlog progona predstavljala dva govora koja su zapisala neka dvojica drugova brata Ivana, od kojih je prvi prekomjerno i – da tako kažem – bez ukusa jednako hvalio i nauk i osobu

[39] Drugi razlog za napad na brata Ivana bila je optužba za joakimizam, tj. za pristajanje uz eshatološke trinitarne ideje opata Joakima iz Fiore.

[40] Riječ je o Petru Lombardijskom.

opata Joakima, dok je drugi u svome govoru navodio sve glavne odlomke Svetoga pisma kako bi pohvalio Pravilo blaženoga Franje te prikazao začetak, iskrivljavanje i obnovu njegova evanđeoskog života; otkrivajući propadanje i povredu dužnosti posebno se doticao nadređene braće, a naročito one na višim položajima. Kažu da je brat Bonaventura, dok je čitao tu knjigu, uzdisao i lijevao suze jer je uvidio kako bi se to moglo osobito na njega odnositi.

Četvrti se razlog može nazvati nedokučivom dubinom božanskog nauma, po kojoj su *svi* Adamovi sinovi od prvog do posljednjeg *zatvoreni* pod grijehom *da im se Bog svima* bez naplate *smiluje* (usp. Rim 11,32). Stoga se objave koje je sveti Franjo primio o otpadanju braće od obećane savršenosti i o posljednjoj obnovi kao i one koje je Gospodin milosrdno unaprijed pokazao ostaloj prvoj braći – Egidiju, Jakovu iz Osima, Jakovu iz Masse, bratu Hugu, Boromeu i drugima – na to odnose. Naime izuzevši ono što je ranije spomenuto, sveti je Franjo tako jasno predvidio zla koja će se nakon njega, kako u Redu tako i izvan njega, dogoditi onima koji ga budu slijedili da je prorekao i izopćenja koja će protiv njih narediti neki prvosvećenik te da će biti blažen onaj koji se u nadolazećim nevoljama i protivštinama, koje će zlodusi i ljudi podići protiv sljedbenika života i puta koji mu je Gospodin objavio, neće sablazniti, nego će čvrsto ustrajati u toj vjeri i strpljenju.

Sveti je Egidije, treći brat u Redu, prosvijetljen sigurnim i vrlo jasnim objavama, upozoravao sve govoreći: »Došao je kraj bitke i više nema ni snage ni vremena ni načina za odupiranje napadu; no blažen bit će onaj koji, popuštajući i skrivajući se neprijateljima, *može spasiti svoju dušu*« (usp. Jak 1,21; Mt 16,25).

Brat Bernard, obdaren mnogim milostima i darovima te prosvijetljen božanskim sjajem, reče: »Red će se rušiti stepenicu po stepenicu sve do sedme; oni koji budu na drugoj stepenici neće smoći snagu da se vrate na prvu, niti oni na trećoj da se vrate na drugu, niti oni na četvrtoj da se vrate na treću, niti oni na petoj da se vrate na četvrtu, niti oni na šestoj i sedmoj da se vrate na petu, nego će se uvijek srozavati na gore stanje, sve dok ih, po velikom i zapanjujućem čudu, ne popravi onaj koji ih je izgradio i obnovio, onaj koji ih je stvorio i utemeljio«.

Brat Jakov iz Osima, koji je u kontemplaciji čitav izlazio iz svijeta i kojeg je Krist vrlo često posjećivao, slijedeći Krista te ušavši u palaču Kristova svjetla, nakon što su mu pokazane mnoge zadivljujuće stvari, zamoli da mu se pokaže njegov otac sveti Franjo.

Odvede ga anđeo u neku izdvojenu prostoriju u kojoj je sveti Franjo čuvao nekog gubavca *od tjemena na glavi do stopala nogu* punog *prišteva* (usp. Pnz 28,35; Job 2,7; Iz 1,6). Čim vidje svetoga

Franju, s velikim mu se strahopoštovanjem *baci pred noge* (usp. Mk 5,22; 7,25) u boli i žalosti jer u takvoj bijedi ugleda onoga za koga je vjerovao da je u slavi. Sveti mu se Franjo obrati: »Znaš li, brate Jakove, tko je ovaj tako teško ranjeni gubavac kojeg ja čuvam?«, a on mu odgovori: »Ne znam, oče«. Sveti mu se Franjo ponovno obrati: »On je moj Red, kojega ja po Kristovoj zapovijedi čuvam i radi njega neprestano stojim pred Bogom. Bez pomoći moje straže, koju mi je Krist naredio, brzo bi skončao te bi bio izvor neizdrživog smrada za Boga i ljude. Kad mu Bog oduzme moju stražu, odmah će skončati te će istrunuti u svojim ranama«.

Zbog toga je brat Jakov govorio da, ako se oduzme iskrenost i čistoća ljubavi iz Reda ili duše bilo kojeg čovjeka, koliko god on bio mudar i istaknutog dostojanstva, ona je mrtva te neizdrživo zaudara pred Bogom i anđelima.

Drugi je brat Jakov iz Masse, kojem je Bog otvorio vrata svojih otajstava, od kojeg brat Egidije iz Peruđe i brat Marko iz Montina nisu ni smatrali ni poznavali nikog većeg, a istoga su mišljenja bili i brat Juniper i Lucido, kojeg sam se trudio upoznati dok sam bio pod vodstvom brata Ivana, druga spomenutog brata Egidija. Naime kada sam ga upitao za neke izvore duhovnog izgrađivanja, ovaj mi je brat Ivan rekao: »Ako želiš biti poučen u duhovnim stvarima, požuri se na razgovor s bratom Jakovom iz Masse, jer brat je Egidije čeznuo da ga ovaj prosvijetli i njegovim se riječima ne može ništa ni dodati ni oduzeti; naime njegov se duh uzvisio do otajstava, a riječi su njegove riječi Duha Svetoga; na zemlji ne postoji čovjek kojeg bih tako snažno želio vidjeti«.

Taj je brat Jakov jedanput, na početku službe brata Ivana Parmskog, pao u zanos te tri dana nije odgovarao na podražaje osjetila, i to u tolikoj mjeri da su braća počela sumnjati da je mrtav. Njemu su s nebesa dani znanje i razumijevanje Pisama te moć predviđanja budućih događaja. Njega sam ja upitao: »Ako je istina ono što sam čuo o tebi, nemoj to od mene sakriti. Čuo sam naime da ti je Bog onda kada si tri dana kao mrtav ležao između ostaloga pokazao ono što će se dogoditi u Redu«. Naime brat ga je Matej, tadašnji ministar provincije Marche, nakon onoga zanosa pozvao k sebi te mu je pod poslušnost naredio da mu otkrije ono što je vidio.

Brat je Matej bio čovjek zadivljujuće blagosti, svetosti i jednostavnosti te je često u svojim razgovorima braći govorio: »Poznajem brata kojem je Bog objavio sve što će se dogoditi u Redu, čudesne i tajnovite stvari. Kada bi se one ispričale, ne kažem da bi se jedva mogle shvatiti, nego jedva i povjerovati.

Taj mi je brat Jakov između ostalog otkrio i ispričao vrlo zapanjujuću stvar – da je, nakon što mu je pokazano mnogo toga o stanju vojujuće Crkve, *vidio* neko lijepo i vrlo visoko *stablo* (usp. Dn 4,7),

čije je korijenje bilo zlatno, deblo i grane srebrne, a lišće od pozlaćena srebra. Plodovi su stabla bili ljudi, i to sva manja braća; broj se glavnih grana slagao s brojem provincija, a svaka je grana imala onoliko plodova koliko je u toj provinciji bilo braće. Upoznao je broj braće u čitavu Redu i u pojedinim provincijama, njihova imena i lica, njihovu dob i njima svojstvene osobine te njihove službe, položaje, časti, grijehe i milosti. Vidio je brata Ivana Parmskog kako stoji na najvišoj grani u sredini ovoga stabla, a na vrhovima grana koje su okruživale ovu središnju granu stajali su ministri pojedinih provincija.

Nakon toga *opazi* svetoga Franju, kojeg je s dva anđela poslao Krist, koji *je sjedio na velikom bijelom prijestolju, ispred* čijeg *lica iščeznu nebo i zemlja* (usp. Otk 20,11); dan mu je *pehar* pun *životnog daha*[41] (usp. Jr 25,15; Ez 1,21; 10,17) te mu je rečeno: »Idi i posjeti svoju braću te ih napoji *peharom životnog daha* (usp. Jr 25,15.28; Otk 11,11), jer će se duh sotone uzdići i oboriti na njih. Mnogi će se strovaliti i neće moći ustati«.

Sveti Franjo dođe podijeliti svojoj braći životni dah, kako mu je naređeno. Počevši od brata Ivana, dade mu pehar pun životnog daha. On primi pehar iz ruke svetoga Franje te žurno i predano cijeli ispije, a nakon što je popio, *zasja* čitav *poput sunca* (usp. Mt 13,43; 17,2). Zatim je svima nakon njega pružao pehar životnog daha, a bilo je zaista malo onih koji su ga s dužnim strahopoštovanjem primili i čitavog ispili.

Oni pak rijetki koji su ga predano popili čitavog svi su se odjenuli u sjaj sunca, a oni koji su ga cijelog izlili promijenili su se u tamu te su bili mračni, izobličeni i vrlo strašni, užasna izgleda nalik na zloduhe. Neki su pak dio popili, a drugi dio izlili te su se prema tome što je svaki od njih pio ili prolijevao iz pehara životnog daha, koji im je predao sveti Franjo, u toj istoj mjeri odijevali ili u svjetlost ili u tamu.

Od svih onih koji su se nalazili na stablu brat je Ivan sjao najsjajnijom svjetlošću. On je, potpuno se predavši kontemplaciji beskrajne dubine istinskog svjetla, spoznao olujni vihor koji će se podići protiv stabla. Spustivši se s najviše visine one grane na kojoj je stajao, zaobišao je sve grane te se sakrio na čvršće mjesto u deblu onoga stabla.

Dok je on budno pazio na sebe, bratu Bonaventuri – koji se uspeo na ono mjesto s kojega je on sišao i koji je dio predanog mu pehara popio, a dio izlio – dane su *željezne pandže nabrušene* poput oš-

---

[41] Radi boljeg uklapanja u kontekst slijedim latinsku inačicu dvaju potonjih biblijskih mjesta, u kojoj stoji »*spiritus vitae*« (dah života) umjesto hrvatske »duh bića«, op. prev.

trice *britve brijačke* (usp. Dn 7,19; Ps 52,4; Ez 5,1). On se, u zaletu se maknuvši sa svojega mjesta, htjede oboriti na brata Ivana. Kada to vidje brat Ivan, zavapi Gospodinu, a na vapaj brata Ivana Krist pozva svetoga Franju, dade mu pirit, vrlo oštar kamen, koji zovu ognjišnim, te mu zapovjedi: »Idi i na živom kamenu podreži pandže brata Bonaventure, kojima želi rastrgati brata Ivana, tako da mu ne mogu nauditi«. Sveti Franjo dođe i podreže *željezne pandže* brata Bonaventure (usp. Dn 7,19), a brat Ivan, sjajan poput Sunca, stade na svoje mjesto.

Nakon toga podiže se snažan vihor i obori se na stablo te su braća padala sa stabla, a prva su padala ona koja su izlila čitav životni dah. Brata Ivana i one koji su ispili čitav životni dah božanska je moć premjestila na područje života, svjetlosti i sjaja, a one mračne i one koji su padali odvodile su sluge tame na mračna i bijedna mjesta.

Onaj koji je promatrao viđenje shvaćao je svaku pojedinu stvar koju je gledao tako da je jasno razabirao i čvrsto pamtio imena, lica, mjesta, godine i službe obaju dijelova, i svijetlog i tamnog. Onaj vihor i silna, ali s pravom dopuštena oluja trajali su tako dugo dok se stablo, iščupano iz korijena, nije srušilo na zemlju te, izlomljeno i smrvljeno uslijed olujnog vihora, raspršeno nestalo u vjetru. Kada su onaj vihor i oluja posustali, iz zlatnog je korijena niknuo zlatan izdanak, potpuno zlatan, koji je proizveo cvijeće, *krošnju* i *plodove* od zlata (usp. Dn 4,9), a o širini, dubini, visini, mirisu, ljepoti i snazi ovoga stabla bolje je šutjeti nego išta govoriti.

Jednu pak stvar koju je promatrač ovoga istinitog viđenja rekao nisam htio izostaviti, budući da je na mene ostavila jak dojam. Naime rekao je ovo: »Način na koji će se dogoditi obnova neće biti sličan osnutku, već u potpunosti drugačiji«.

Zato će djelovanje Kristova Duha izabrati neobrazovane mladiće bez vodiča, prostodušne, osobe koje su potištene i bijedne, bez uzora i učitelja, štoviše protiv nauka i običaja onih koji poučavaju te će ih ispuniti svetim strahom i najčišćom ljubavlju prema Kristu. Nakon što na raznim mjestima uveća njihov broj, poslat će im pastira i vodiča koji je potpuno božanstven, potpuno svet, nedužan i sličan Kristu.

Naime *Ivan* je *Krstitelj* prvo *činio i učio* (usp. Mt 3,1; Dj 1,1), a nakon djelovanja i nauka imao je učenike. Ovo se na sličan način jasno vidjelo i u Isusu Kristu, Gospodinu našem i učitelju, jer je prvo činio i učio, a nakon toga je izabrao, pozvao i okupio učenike. Sada će pak, na kraju danâ, protiv primjera djelâ i svjedočanstava riječi Krist po svome Duhu postaviti istinu svojega straha i ljubavi u prostodušne mladiće, na slavu i hvalu svojega imena, te će na kraju stvorenima kao dar svoje milosti poslati vodiča i pastira, koji

će ih upravljati i na savršeniji način dovesti na *izvore života* (usp. Ps 36,10; Izr 14,27; Otk 21,6) po stazama siromaštva, poniznosti i pravednosti.

Brat Boromeo, koji je zbog mnogih suza i starosti bio izgubio vid, kojega je i sam brat Bonaventura rado slušao, naviještao je u zagonetki – koju ja namjerno izostavljam radi kratkoće – kako će se Red na kraju morati podijeliti na tri dijela. Prvi će, prema njegovim riječima, sačinjavati malobrojni savršeni nasljedovatelji sv. Franje; u drugom će biti oni u bijegu i oni koji će se okrenuti prema nasladama i brizi za *krv i tijelo* (usp. Ef 6,12), a u trećem će dijelu biti oni koji čekaju završetak rata, koji se neće ni boriti ni pobjeći. Svi će oni imati drugačiji svršetak i različitu nagradu. Naime prvi će biti uzvanici kraljeva stola i sudionici kraljevstva; drugi će *primiti mnogo batina* te će konačno, bačeni u tamnicu, trpjeti još veće kazne, dok će treći, kao plašljivci, *primiti mnogo batina* (usp. Lk 12,47). Gomilu pak otpadnika nije brojao kao zaseban dio, već ju je ostavljao po strani kao već osuđenu i kao onu koja ne pripada ni jednome dijelu.

Brat Hugo iz Dignea u svemu je bio potpuno jednaka mišljenja kao i brat Ivan. Naime prolazeći Orvietom i Viterbom, rekao mu je ove riječi: »Toga dana, u taj sat, u tvojoj je ćeliji u Grecciu pored tebe stao anđeo Gospodnji i objavio ti ovakvo tumačenje četrdeset i osmoga psalma«, pišući potanko sve što je primio od anđela Gospodnjeg.

On je u Lyonu poput proroka predvidio ovo: »Papa će ubrzo umrijeti i neće biti križarskog rata. Bit će izgubljena kršćanska zemlja preko mora. Akon će biti napušten. Red templara bit će uništen. Brat se Bonaventura neće uspeti na viši položaj. Red manje braće bit će podijeljen. Red braće propovjednika žudjet će za posjedima. Ustat će Red okovanih[42] takvoga savršenstva da će u usporedbi s njim sva prošla savršenost braće propovjednika i manje braće izgubiti cijenu te će se činiti ništavnom«.

Brat je Ivan posebice naviještao tri stvari: kao prvo, obnova će se dogoditi u osnivačevom duhu, u čistom i jednostavnom obdržavanju Pravila i Oporuke. Stoga se mora dogoditi podjela na one koji žele čuvati Oporuku i Pravilo te na one koji žele živjeti s povlasticama i deklaracijama koje su osigurali za sebe. No prije nego što se to ispuni, kao drugo, dogodit će se sukob jezikâ te će se zasvirati u svirale dogmi; nakon toga doći će do razilaženja, a nakon razilaženja, kao treće, okupljanje svetih siromaha. Taj će skup Bog posjetiti svojom svjetlošću i bit će obaviješteni oko toga što im je činiti te će od toga trenutka jasno razumjeti obnovu i način na koji će se ona zbiti.

[42] Nije jasno na koga se ovdje misli.

Naposljetku, od tada će svi *biti složni i imat će jednu te istu misao* (usp. Ef 2,2; 3,15), svi će jednodušno nastojati uzdići se do većeg savršenstva; nitko neće *tražiti svoje*, nego *ono što pripada Isusu Kristu* (usp. 1 Kor 10,24; Fil 2,21), njegovu veću slavu, dublju poniznost te uzvišenije siromaštvo i mir. Svaki će pojedinac *tražiti i svraćati misao na ono što je gore*, a *ne na ono što je na zemlji* (usp. Kol 3,1–2).

Dakle budući da brat Ivan nije prešućivao povrede dužnosti u Redu te je navještavao i predviđao obnovu te je dokazivao kako je Joakim imao ispravno mišljenje – za prvo dvoje stvarno, a za potonje prividno i stvarno – brat Bonaventura te ostali ministri i njegovi savjetnici svi su jednodušno zaključili i odlučili ispitati brata Ivana i njegove drugove, kao ljude koji zbog svojih zabluda predstavljaju opasnost za Red, nanose štetu svojim dušama i na njih navlače osudu te, ako se ne urazume, griješe protiv katoličke vjere.

Najprije su pozvali Leonarda i Gerarda, dva glavna druga brata Ivana, od kojih su i jedan i drugi natprosječno poznavali Pisma te su ih natjerali da pod prisegom vjerno, istinito, čisto i jednostavno odgovaraju na pitanja.

Ispitivali su ih o mnogim člancima te su tražili odgovore o pojedinim mislima koje su sadržane u njihovim raspravama; budući da nisu nalazili ništa zbog čega bi ih mogli optužiti za neku heretičku izopačenost, okrenuli su se onom pitanju o Božjoj bîti zbog kojeg je osuđena ona knjižica opata Joakima. U svome su odgovoru rekli da o tome pitanju misle ono što određuju crkveni naučitelji i sveti koncili, a da Joakim nije mislio niti naučavao ništa što bi se razlikovalo od nauka svetaca i Crkve.

Brat je Gerard imao dobro pamćenje, *rječit jezik* i oštar um (usp. Mudr 10,21), a iz njegovih su usta tekli navodi svetaca poput rijeke i nisu ga mogli pobiti ni razlozima ni navodima svetaca. Osim toga s velikom im je blagošću i poniznošću govorio: »Pokažite, ako možete, riječima svetaca i dekretima koncilâ da ono što govorite ima neku snagu. Naime ja nalazim kako su ovo pitanje odredili svi naučitelji i važniji koncili te da mu nije potrebno novo određenje, jer suvremeni ne nadilaze svetost i mudrost drevnih«.

Budući da nisu ni mogli ni znali ispuniti ono što je tražio, rekli su mu da je trebao jednostavno vjerovati ono što drži čitav Red, a ne željeti *znati više nego treba*[43] (usp. Rim 12,3).

On im odgovori: »Budući da sam mnoge druge poučavao u božanskim stvarima, dužan sam ne prešutno, već izrijekom ispovijedati vjeru i ono što se na nju odnosi«. Rekoše mu braća: »Crkva i Dekret kažu: ’Ispovijedamo isto što i Petar, a osuđujemo Joakimo-

---

[43] Radi boljeg uklapanja u kontekst slijedim latinsku inačicu: »*plus sapere quam oportet sapere*« (više znati nego što treba znati), op. prev.

vu knjižicu'«, a on im odgovori: »I ja zajedno s Petrom apostolom[44] i Crkvom ispovijedam sve što sveti naučitelji i kanoni svetih koncila kažu i određuju o ovome i svim ostalim pitanjima«.

Kada su braća vidjela da čvrsto ustraje u svojem mišljenju, kao heretike su osudili njega i njegova druga na trajni boravak u zatvoru. On pak, ušavši u zatvor, reče: »Odveo me *na poljane zelene*« (usp. Ps 23,2). Tamo je ostao osamnaest godina u takvoj radosti i sreći kao da je ondje neprestano uživao u svakoj vrsti naslade, a bila mu je uskraćena svaka utjeha knjiga, razgovora s braćom, ispovijedi i sakramenata te je živio poput heretika i izopćenika. Na kraju mu je uskraćen i crkveni pokop.

Pod istim je osudama i pokorama živio i umro brat Leonard. Nakon mnogo vremena brat Petar iz Nubilisa na sličan je način umro u zatvoru, jer braći nije htio dati neku raspravu koju je napisao brat Ivan.

Nakon spomenutog ispitivanja i osude njegovih drugova brat je Bonaventura pozvao brata Ivana na kapitul, tj. na okupljanje diskreta i glavne braće, koji se održavao u gradu Pieve. Svi su se zapanjili kako su se prema tako velikom čovjeku usudili odnositi tako nepravedno i bez poštovanja, sramoteći ga, na sablazan i tugu svih onih koji su za to čuli te na ruglo i poniženje čitavoga Reda.

Dođe brat Ivan, prisiljavaju ga na zakletvu poput osumnjičenika za herezu, manje mudri ispituju mudrog, mladići starca, nepobožni i oni koji slijede želje svoga srca prosuđuju njega koji je ispunjen Duhom Svetim. Tada su naime mudrost i svetost brata Bonaventure kao za pomrčine izblijedjele i zatamnile se, a njegova je blagost, koju je uznemireni duh pretvorio u ljutnju i bijes, u tolikoj mjeri oslabila da je rekao: »Kada se ne bih brinuo za ugled Reda, dao bih ga javno kazniti kao heretika«.

Brat Ivan stoji pred zaista vrlo nezahvalnom svojom djecom te, budući da nemaju ništa protiv njega, ispituju ga o tome koje je njegovo mišljenje o ranije spomenutom pitanju. U svome se odgovoru ponio kao nedužan Kristov čovjek, tvrdeći da vezano za to pitanje, kao i u svemu ostalome, vjeruje i da je uvijek vjerovao samo ono što Crkva drži i sveci naučavaju.

Dok su ga mnogo toga o raznim stvarima pitali, a on je malo toga odgovarao – suosjećao je naime s njihovim bijesom i bezumljem te s onima koji su ga drsko i bez poštovanja ispitivali – među njima je glasno, sa žarom u duhu, zavikao: »Vjerujem u jednoga Boga, Oca svemogućega!« Zbog ovoga su se braća još više naljutila na nj te je, da sve sažmem u jednoj riječi, nakon mnogo pitanja i

---

[44] Izjava se u Dekretu odnosi na Petra Lombardijskog, protiv koga je usmjerena knjižica opata Joakima, dok brat Gerard ide dalje, navodeći sv. Petra.

odgovora brat Bonaventura na savjet braće i uz odobravanje Ivana Gaetana, gospodina dobre uspomene, tadašnjeg zaštitnika, odredio da ga se trajno baci u zatvor, kao što je dao zatvoriti i njegove drugove.

Kada je za to čuo gospodin Ottobono, koji je kasnije postao papa, napisao je gospodinu Ivanu, bratu Bonaventuri i njegovim savjetnicima da ponovno potanko razmisle i pažljivo obrate pozornost što su to tako nepromišljeno i bezglavo odlučili učiniti s bratom Ivanom: »Jer vjera brata Ivana moja je vjera, a njegova osoba moja je osoba; gdje bude on, i ja ću ondje biti s njime; nemojte misliti da ga svojim lukavštinama tako lako možete zaplesti kao nekog heretika, ne samo zato što sam ja kardinal nego i zbog toga što sam se prije mnogo vremena sa sigurnošću uvjerio u njegovu svetost i vjernost i ne poznajem ni jednoga čovjeka u Crkvi Božjoj koji bi bio vjerniji i veći katolik od njega; stoga ga prestanite progoniti, jer progoneći njega i mene progonite«.

Primivši i pomno pregledavši to pismo, gospodin je Ivan promijenio svoje mišljenje, a brat Bonaventura i njegovi savjetnici suzbili su svoj bijes te su se s ljubavlju, barem prividnom, nakon razgovora s bratom Ivanom svi zajedno umirili u tim zajedničkim riječima.

Nakon što je od njih, u skladu s poslušnošću, dobio dopuštenje, izabrao je za sebe rimsku provinciju, a u rimskoj provinciji mjesto Greccio, koje je bilo vrlo pogodno za duhovni mir; u tome je mjestu trideset godina živio za sebe i Gospodina, vodeći više evanđeoski nego ljudski život.

Kada je prešao osamdesetu godinu života, obuzet žarkom željom za *spasenjem duša* (usp. 1 Pt 1,9), ishodio je dopuštenje od gospodina pape dobre uspomene Nikole IV. da ode u Grčku, kako bi ih na neki način mogao ponovno pozvati na jedinstvo s Crkvom, kao što je nekoć već bio učinio. Krenuvši na put, predvidio je da mu se bliži prelazak iz ovoga života Gospodinu; nakon što ga je najavio onima koji su išli s njime, naredio im je da skrenu prema nekom bližem mjestu.

Bliži im je bio grad Camerino; ušavši u njega reče: »*Ovo mi je počivalište, boravit ću ovdje jer tako poželjeh!*« (usp. Ps 132,14).

Bilo je vrlo čudno ono što se dogodilo pri njegovu ulasku u grad: naime iako je vrijeme bilo maglovito, a njega nitko nije poznavao niti je tko išta mogao unaprijed znati o njegovu dolasku, iznenada se čitav grad podigao na noge te su počeli vikati: »Veliki je svetac Božji onaj što ulazi u samostan braće – pođimo i *čujmo* od njega *riječ Božju* (usp. Dj 13,7); neka se moli za nas i neka nam udijeli svoj blagoslov«.

Kada nakon nekoliko dana onemoća te isplati dug svakoga tijela, sjajeći u smrti tolikim čudesima da je ne samo onaj grad već i sva

obližnja seoska imanja i utvrde, a ono što se još najviše ističe, i sve svoje suparnike zapanjio i zadivio te ih je okrenuo na bolje.

Naime oni koji su ga običavali omalovažavati, *vidjevši čudesa što ih je* Bog po njemu *činio* (usp. Mt 21,15), dozvali su u sjećanje svoju krivicu te su, dolazeći s vjerom i strahopoštovanjem, ponizno *padali pred* njegove *noge* (usp. Iz 60,14) te su bili prisiljeni sjetiti se i priznati svoje zle lukavštine i gorka podbadanja što su proizlazila iz *đavlove zavisti* (usp. Mudr 2,24); njima zavedeni htjeli su kao heretika osuditi Božjeg apostola, preko kojeg je Bog vraćao mrtve u život te liječio gušave, nemoćne, uzete i one koji su bili pogođeni raznim bolestima i slabostima.

Ova je četvrta nevolja sve svete i bogobojazne ljude iz Reda natjerala na šutnju te je *opustjela* srca mnogih (usp. Jr 50,13) i ispraznila duše; isušila je jezike onih koji su je vidjeli te ih je bacila u željezne okove; raspršila je osjećaje, oslabila je koljena slabih i mišice jakih. Kao *palica željezna* (usp. Ps 2,9; Otk 2,27) zavisti, mržnje, ozlojeđenosti, gnjeva i osvete *u ruci ratnika* (usp. Ps 127,4) kojeg je uznemirila vrućina vina, zavitlana posvuda u krug ranila je dubokom, neizlječivom i gorkom ranom one koje je dostigla; mrtvi su ostajali bez pokopa, oni koji su pobjegli uvenuli su od straha i propali zbog gladi; iz pamćenja novih stare su stvari izbrisane te su trubljama razglasili kako osvrtanje za onim *što je iza njih* (usp. Fil 3,13) i pružanje pogleda u prošlost predstavlja promjenu pravca *iz južnog u sjeverni*.

Nije bilo razumnog čovjeka koji se nije čudio i bojao zbog veličine promjene i suda o onome što se događalo. *Zemaljski* je pak i nerazuman *čovjek* (usp. 1 Kor 2,14) svojoj ludosti dodao smijeh, samouvjerenost i prezir. Zbog toga su se u petoj nevolji, koja je nakon toga uslijedila, pojavile još gore stvari od prijašnjih, a njezini su početak, sredina i svršetak drugačiji, raznovrsni i mnogostruki, kao što će se pokazati.

5.
[Peta nevolja]

Nakon što je brat Bonaventura zbog glasa svojeg znanja, rječitosti i svetosti protiv svoje volje proglašen za kardinala, na službi ministra naslijedio ga je brat Jeronim, koji je nakon izbora za papu prozvan Nikola. Bio je to blag čovjek, dosta skroman, *spor na srdžbu* i nanošenje nepravde (usp. Jak 1,19), iako je bio lijen i mlak u promicanju dobra.

Dok je vršio službu generala, pred njim su oni koje muči zavist zbog tuđih dobara optužili svetog čovjeka Božjeg brata Petra Ivana

Olivija[45] iz provincije Provanse, iz samostana u Narboni, rodom iz grada po imenu Sérignan, da je iz drskosti i nesmotrene preuzetnosti sastavio neke rasprave koje su bile prožete nemalim novotarijama. Čuvši to brat ga Jeronim dade pozvati k sebi te mu naredi da donese rasprave koje je napisao o našoj Gospi Djevici Mariji. On ih smjesta donese preda nj. *Pročitavši* ih, naredi da ih se *spali* (usp. Jr 36,23). Nakon što se to dogodilo, brat Petar ode ne promijenivši izraz lica, mirne duše te, kao da je primio neku veliku čast, opravši ruke, u veselju odsluži misu.

Doznavši za to, neki od onih koji su ga ljubili po zasluzi njegove kreposti, uhvatiše zgodnu priliku te ga upitaše: »Brate Petre, kako si mogao nakon takva prijekora i uvrede koju ti je bio nanio ministar odmah, bez ikakve prethodne ispovijedi, slaviti misu?«, a on im reče: »Ja sam onaj prijekor i uvredu primio kao čast i dobročinstvo; stoga se nisam ražalostio niti ogorčio, već sam se razveselio; a ako mislite da treba tugovati zbog spaljivanja i gubitka onih rasprava, to mi ništa ne znači, jer lako ću ponovno smisliti i napisati one iste kao i druge o istom pitanju koje neće biti od manje koristi«.

Njegovi su protivnici, sjećajući se one uvrede koju mu je general bio nanio, nakon što je taj izabran za papu, stupili k njemu te su ga brojnim nagovorima pokušali navesti na ponovni progon brata Petra. On im reče: »Neka Bog odvrati naše srce i misli od toga da tako velikom čovjeku – koji u pobožnosti, strahopoštovanju i ljubavi prema časti Kristovoj časti i časti njegove Majke nadvisuje gotovo sve ljude koje poznajemo – bilo mi sami, bilo tko drugi nanese neku uvredu ili uzrokuje kakvu nevolju i da tako zbog tolikog bezumlja izazovemo ljutnju Krista i njegove Majke protiv sebe. Naime ono što smo nekoć bili učinili nije učinjeno na njegovu uvredu, nego iz opreza i na njegovu korist kako bismo tim postupkom uzvišenost njegova duha i oštrinu njegova uma naveli na poniznost i ozbiljnost, ne stoga što bi one rasprave sadržavale nešto nedolično ili loše izrečeno, nego stoga što su sadržavale pravovjerne, oštroumne, pobožne stvari, dostojne velike hvale«.

Brat Petar Ivan bio je krotak, blag, ponizan, predan Kristu, njegovoj Majci i svetomu Franji, obdaren mudrošću koju je zadobio s nebesa, odakle je u njega ulivena, dojmljiva izričaja te je među svim ljudima svoga vremena bio smatran rječitim, u čemu je *nadmašio mnoge svoje vršnjake* (usp. Gal 1,14), a možda i sve, *ispunjen* duhovnom mudrošću, božanskom spoznajom te *milošću i istinom* (usp. Iv 1,14); preko mjere je ljubio svoj Red, bio je suosjećajan, oprezan,

---

45 Brat Petar Ivan rođen je u Sérignanu oko 1248. godine. Zbog zalaganja za rigorozno obdržavanje siromaštva 1282. godine počinju njegovi prvi sukobi s braćom. Umro je 1298. godine na glasu svetosti.

popustljiv, pobožan, razborit te se brinuo za svako dobro i iznad svoje moći. Imao je milost predviđanja te je predvidio mnogo toga i poučavao korisne stvari, uvelike nužne za izbjegavanje duhovnih opasnosti i za uzdizanje prema najvišim, istinskim i posljednjim dobrima. Još su ga od drevnih vremena predvidjela, prorekla i pokazala, poput Dominika i Franje, mnoga vjerodostojna svjedočanstva.

Naime o njemu je prorokovao i opat reda iz Fiorea te je tvrdio da su ga predvidjeli drevni oci i drugi koji su prije njega imali *proročki duh* (usp. Otk 19,10). Napokon cijeli se prvi dio proročanstva svetoga Ćirila, koje opat Joakim neizmjerno hvali, odnosi ponajprije na brata Petra Ivana te predviđa mjesto njegova rođenja, red u koji će ući, sve progone koje će zajedno sa svojim sljedbenicima pretrpjeti od svojih protivnika te dijelom zagonetno, a dijelom povijesno određuje godine, vremena, načine i mjesta.

Ovo je učinio Duh Sveti, za kojega ništa ne prolazi, već sve gleda kao sadašnje, kako bi iz zatvora vremena i muke osjetilnog života vjernike čista srca i tijela koji su se vinuli uvis, lakše poveo da kušaju i shvate, najprije *u ogledalu* i *nejasno* (usp. 1 Kor 13,12), ono što najavljuje buduća dobra, kako bi ih, uvedene kao kroz neka tajna vrata, nahranio i vratio im snagu, *da ne bi klonuli na putu u pustinji* ovoga svijeta (usp. 2 Sam 16,2; Mt 15,32) te kako bi s čvrstim pouzdanjem vjerovali da se Bog prvenstveno za njih brine, iako su sami po sebi vrlo bijedni.

Koji će nevjernik lako prihvatiti da je Eritrejska Sibila tisuću godina prije Kristova dolaska predvidjela bezbrojne dobre i loše događaje u Crkvi, čak i one koji se ljudima čine od vrlo maloga značaja, i to u toj mjeri da je jasno najavila jednostavnost, nevinost i papinsku službu sv. Petra iz Morronea kao i njegovo odricanje od službe, njegovo uhićenje te mjesto i ljude koji su ga zarobili? Na isti se način Bogu svidjelo najaviti djela Petra Ivana i mnogih osoba koje na duhovan način sačinjavaju njegovo tijelo i dušu te se u duhu nazivaju jednom osobom, tako da bi povijesna istina i duhovno shvaćanje lakše i jasnije obuhvatili ono što je predviđeno za jednoga pojedinca, koji je za ograničena vremena obuhvaćen u mnogim osobama.

Ono proročanstvo koje je sv. Ćiril primio od anđela brata Petra Ivana naziva Suncem zbog najsvjetlije uzvišenosti njegovih vrlina i trajne nepokvarljivosti, zbog najsjajnije raznovrsnosti mudrosti i znanja koji su s nebesa u njega uliveni te zbog istinite, najvatrenije i kristolike ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Njegove protivnike naziva »škorpionskim narodom«, koji su se od škorpionâ rodili i namnožili te škorpione i oponašaju. Licemjeri se naime uspoređuju sa škorpionima, jer licem laskaju i ulaguju se riječima te hine osjećaj i dobrohotnost čiste ljubavi kako bi zadobili hvalu i naklonost ljudi te tako sakrili i ispunili svoje zlobne namjere, a repom

bodu i šire otrov, kvareći svojim pokvarenim govorima i ponašanjem one koji ih slušaju te one koji pristaju uz njih, onečišćujući ih nečistoćom i prljavštinom svoga licemjerja. Mrze pak one koji se udaljavaju od njihovih sljedbenika i otkrivaju njihove mane te ih, ako mogu i ako im se pruži prilika, progone i okrutno ranjavaju; pohlepno žude za tim da ih ozloglase, prijetvorno s njima postupaju te u svoj svojoj okrutnosti daju sve od sebe da se osvete onima koji riječju ili djelom priječe njihova nastojanja ili im se trude suprotstaviti. Ne odustaju od započetih zlodjela sve dok zlo koje su začeli u svojoj nepravdi ne provedu u djelo i na izopačen način ne udare na njih.

Peti je progon, odnosno nevolja, svoj začetak imao unutar Reda, od vremena koncila u Lyonu,[46] a uzrokovala ga je zlobna zavist onih koji pokušavaju zadobiti hvalu i naklonost ljudi te licemjerna i mračna gomila onih koji bez razloga mrze i progone sunce i sunčane zrake.

Naime kao što je nakon Kristova rođenja *izašla zvijezda*, koju su vidjeli kraljevi i koje je ona upravila i dovela do Krista, pravog i vječnog Sunca, kako bi ga pronašli i *poklonili mu se* (usp. Mt 2,2), no koja je, za njihova ulaska u Jeruzalem, nestala te se na njihovo raspitivanje *kralj Herod uplašio, a s njim i sav Jeruzalem* (usp. Mt 2,3), tako je nakon rođenja Sunca u Pravilu evanđeoskoga Reda, koje je širilo zrake svoga nauka – svjetlost i priljev nove milosti za one koji nastoje dobro vladati kraljevstvom svoga duha i tijela – djelotvorna i živa pobožnost privukla mnoge pripadnike pojedinih crkvenih položaja te ih je potakla da traže, hvale i djeluju u skladu s nakanom, primjerima i naukom spomenutoga čovjeka i onih koji uza nj pristaju. Predana hvala onih koji su ih nasljedovali uzdrmala je srce i misli onoga nezakonitog sina koji licemjerno i pomoću obmana glumi svetost i krepost i koji poput tiranina prisvaja katedru kraljevskog nauka, kao i onih koji smatraju i propovijedaju kako u manama i zlodjelima vide mir, te ih je ispunila zavišću i zlobnim strahom. Stoga su oni, skrivajući pred takvim osobama svoju opakost i zlobu, s gorčinom u duši uz pomoć svojih prijevara nastojali pripremiti zasjede kako onim hvaljenima tako i onima koji ih hvale, s namjerom da ih upropaste.

Budući da znanje i mudrost nisu protiv Boga, koji vodi i štiti toga čovjeka što je nalik Suncu, čije zrake s njihovom vrlinom i djelima sinovi tame nisu primali, te im nije bilo dopušteno ugasiti i uništiti njegovu svjetlost, što im je bila namjera, okrenuli su se progonu izdanaka njegovih zraka. Sve su mladiće koji su se trudili u potpunosti suobličiti njegovu načinu života i nauku, zlobnim istragama

---

[46] II. lionski sabor 1274. godine.

te zamršenim i varljivim ispitivanjima, šireći o njima zao glas kao o mrtvima zbog okrutnosti heretičke izopačenosti, ubijali mačem nepravednog jezika te su ih bacali i skrivali u grobnice ili jame svojih zatvora. Nisu se pak usuđivali ispitivati »Sunce«, njihova oca,[47] jer su se plašili zrâkā najsjajnijih dokaza, koji plamte žarom ljubavi, te nisu mogli podnijeti njegovu prisutnost.

On koji je bio svjetlost iz svjetlosti Kristove, kada je to uvidio i promotrio pokvareni prizor okrutnosti koji se odigravao pred njegovim očima, uzme k sebi druga te bez poziva ode k bratu Bonagraciju, generalnom ministru, koji se tada nalazio u Avignonu. Kada su to čuli generalni ministar i neprijatelji samoga brata Petra – koji su okrutnim i sotonskim prijedlozima podbadali i nagovarali generala da potvrdi i učvrsti pokretanje spomenutoga progona – silno su se uznemirili i ostali zapanjeni.

Generalni ministar, vrlo ljut, pozove ministra provincije te mu reče: »Nisam li ti naredio da zapovjediš da se nijedan brat ne usudi doći k meni bez poziva? Zašto si bez mojega znanja bratu Petru Ivanu dao dopuštenje da dođe ovamo?«, a ministar mu provincije reče: »On od mene nije ni dobio ni tražio dopuštenje«. »Saznaj od njega«, reče mu general, »kako je i zašto došao«.

Brat Petar reče ministru provincije: »Recite generalu da me na dolazak natjerala nužnost te nesumnjiv i hitan razlog zbog kojeg sam se, što sam brže mogao, požurio da ga pred njim i pred svima vama izložim i objasnim«.

U želji da ga se riješi te da ga prekori zbog neposlušnosti i nametne mu strogu pokoru, generalni je ministar naredio da se brzo sazove kapitul. Kada su se okupili, kao predmet rasprave pred njih stavi sjajan mač riječi, rekavši: »*Dahom iz usta ubit će bezbožnika!*« (usp. Iz 11,4) te nastavi govor s takvim žarom duha i djelotvornošću da su se svi zapanjili zbog snage njegovih riječi te su, uzdrmanih misli i srdaca, šutjeli i nitko se nije usudio odgovoriti na njegov govor. Ministar, uboden u srce, nije ga ni izgrdio zbog dolaska niti mu je dao pokoru, već je sakrio zlovolju koju je osjećao prema njemu; nadređeni je preko volje slušao podređenog kako prekorava te, iako je imao moć, nije se usudio ukoriti onoga kojeg je bez razloga mrzio. Nakon nekoliko dana generalni je ministar, venući od tuge, onemoćao te ga je bolest odvukla iz ovoga života, a zajedno s njime i dva glavna neprijatelja brata Petra, koji su generalnog ministra više od svih ostalih pokušavali zapaliti za širenje bjesnila onog nepravednog progona.

---

47 Riječ je o Petru Oliviju.

I svi su shvatili da je, prosvijetljen proročkim duhom, od tako ugledna čovjeka započeo svoje obraćanje onima koji čine zlo i nepravdu.

Ovo su tvoja čudesa, Kriste, koja si učinio za svoga slugu; ludi ih preziru i ne mogu ih shvatiti, no mudri ih i bogobojazni ljube i štuju. Jedan je omraženi i podređeni sigurno i svojevoljno pristupio mnogima koji ga mrze, koji nad njim imaju moć i utjecaj, koji istražuju i traže prilike da mu naude i da ga progone. Nepozvan krši zakon; ne traži poslušnost; oni se pokoravaju volji nižega od sebe, koji se protiv njih buni i kojeg oni mrze; nadređeni zaboravljaju na svoj ugled i ne ponašaju se neprijateljski; u njima se odluka volje sputava i priječi; slušaju onoga koji im se ne sviđa i stvari koje im se ne sviđaju; zgražaju se nad onim što su čuli, no nadređeni mu, ljutiti zbog prijekora, ne vraćaju odmah jednakom mjerom, već s gorčinom hine blagonaklonost; rječiti gube riječi; uznemireni i bijesni suzdržavaju se od nametanja kazne, koju su smislili prije nego što su bili izazvani; sputani gore u prisutnosti njega jednoga te ne kore onoga kojeg su jedva mogli pogledati; nepravedni mudraci gube svoju mudrost i nemaju pravednih riječi kojima bi odgovorili protiv pravednika, već se žure da brzo odriješe onoga kojeg nisu mogli podnijeti.

No iskvarenost duše i zloba volje uistinu zasljepljuju duhovne oči te izopačene ljude čine neosjetljivima tako da ne razmišljaju o Božjem sudu niti osjećaju zla koja čine. Zbog toga njegovi neprijatelji lukavštinama i varljivim izmišljotinama te lažnim optužbama kao i nepravednim i gorkim progonima nikada nisu prestali u tajnosti i javno, prije smrti i nakon smrti, u Redu i izvan Reda, svom snagom osuđivati, progoniti i širiti loš glas kako o njemu samome tako i o onima koji su uza nj pristajali.

Ne može se ukratko objasniti ono što se nekoć dogodilo i još se uvijek događa protiv njega, njegovih sljedbenika i nauka. Iako je on do kraja života snažno i sasvim jasno u Parizu i posvuda usmeno i pismeno ukazivao na svoje nepravedne, lažljive i zle klevetnike, ipak je jedanput i drugi put pobijedila besramna volja progoniteljâ te su u svojoj tvrdoglavoj upornosti osudili njegovu osobu i nauk. Iskopali su njegove kosti te su divlje i na pogrdan način razorili njegov grob kao i znakove njegove svetosti i pobožnosti vjernikâ, koji su mu bili doneseni, te su u vjernicima svim snagama ugasili djelovanje duha.

Zatvor, željezo, crno olovo, pero, papir, munja, gromovi, vatra, brzi pokret, lažni svjedok, *brat koji podmeće*, sudac koji mrzi, podjela svjetla, noć koja razdvaja, zemlja, vjetar, krv i raspršeno stado sve to zatvoreno u tišinu viče, dozivaju ono što je prošlo, kao sadašnje prikazuju ono što će doći; okovi uznemirenog i pucanje užeta; uzajamno udaranje i protivljenje, kraj; prelazak na suprotnu stranu i

odjeća gube; otrov, vino i nakupina taloga; širenje klizišta i upijanje zemlje u svoje će vrijeme pružiti svjedočanstvo »Suncu«. Pružaju ga i sada, ali malobrojni koji, dok puše povjetarac, napuštaju vrijeme i osjetila te kroz pukotine vide, u trenutku kad zasvijetli plamen munje, stvarnost koja je sigurna, ali nedostupna osjetilima. Oni ostaju učvršćeni u istini svršetka te zbog toga ne oklijevaju niti računaju daleko unaprijed. Sve dugo je kratko jer prolazi u vremenu te, nakon što se krug zatvori, leti u vječnu stvarnost i spaja se s glavom u zajedništvu križa po kojem vlada na nebesima.

Da bismo vladali s njime, *pristupajmo k njemu* čista *srca* (usp. Heb 10,22) i razmotrimo razloge zbog kojih je *ljubitelj svoje braće* (2 Mak 15,14), koji ih je branio, opravdavao, koji je žarko promicao njihovu čast i slavu, od njih pretrpio tako snažne napade i zašto su ga *mrzili ni za što* (usp. Ps 35,19; 69,5). Razloge treba tražiti u onome koji je pretrpio progon, a hinjene i prividne povode u onima koji su ga progonili.

Razlozi zbog kojih su ga zlodusi i ljudi bez ljubavi prema istini mrzili jesu sljedeći: *savršenom* je *ljubavi* (usp. 1 Iv 4,12.18) ljubio Krista i bližnjeg; vrlo je gorljivo žeđao za hvalom i slavom Božjom te ju je brižno tražio i propovijedao; nastojao je sve prosvijetliti svjetlom duhovne mudrosti te ih privući k ljubavi prema Kristu i k savršenosti, nasljedovanju, vjernoj i katoličkoj spoznaji i ispovijedanju Njegova života; prepoznavao je i razotkrivao riječima i u spisima lukavštine, prijevare i zasjede zloduhâ; iznosio je na svjetlo tajne kršćanske mudrosti te ih je rasvjetljavao jasnim objašnjenjima i činio ih razumljivima koliko god je mogao, i velikima i malenima.

Isticao je uvrede redovničkih lažnih proroka, onih koji naučavaju po tijelu, koji hvalisavo filozofiraju te riječima i djelima propovijedaju križ, zatim pastirâ tiranina i onih koji žive po tijelu, koji svojom pohlepom i simonijom kvare i nagrđuju ono što je sveto, koji razdiru i proždiru crkveni stalež i onih koji rastjeruju Kristovo stado; osuđivao je zločine, obznanjivao opasnosti, prijetio je sudom; proklinjao je iskvarenost koju su oni uvodili; dokazivao je kako ih čekaju kazne te im je ukazivao na osudu, pravednu osvetu, vječno prokletstvo i odbačenost koje će oni primiti u nasljedstvo, kao i na uskraćivanje milosti i zlo krivice u koju su upadali oni koji su *sramotili i gnjevili Boga* (usp. Ps 78,56; Rim 2,23).

Posebna milost izvanredne mudrosti, kojom je nadvisivao sve suvremenike svoga staleža, i koju je Gospodin u njega ulio, onima koji vole biti na glasu po svojemu znanju dala je povoda za zavist i mržnju prema njemu. K tome nevjerojatna pobožnost svih vjernika, a pogotovo pobožnih osoba koje su s ljubavlju služile Kristu u istinskom siromaštvu, poniznosti i netaknutom djevičanstvu, u spomenutima je povećala zavist i neprijateljstvo.

No prije svega za to je bilo krivo njegovo gorljivo nastojanje oko dobroga stanja svojega Reda i čitave Crkve kao i preobilna predanost i iskrena ljubav koju je gajio prema svetomu Franji te prema evanđeoskom Pravilu i apostolskom životu, koji mu se Isus Krist udostojao objaviti, oko čije se obrane i tumačenja te čistog, vjernog i potpunog obdržavanja sve do kraja života nije prestao u najvećoj vjernosti zalagati molitvom, djelima, propovijedanjem, raspravljanjem, naukom i spisima.

Mrzio je nečistoće, popuštanja, prijestupe i one koji su napadali i vrijeđali način života, djela, običaje i nauk kao i čisto i vjerno obdržavanje koje je nužno za spasenje, te ih je pobijao istinitim i vrlo jasnim dokazima i odbacivao pomoću najčvršćih navoda iz Svetoga pisma i ugleda svetih naučitelja.

To je bio glavni i najveći uzrok i povod – s njegove strane uzrok, a povod sa strane njegovih neprijatelja – koji ih je pokrenuo da *unište drvo još snažno* (usp. Jr 11,19), tj. da kleveću njegov život, da njegov nauk bude na sablazan zbog heretičke izopačenosti i na zlu glasu te da svale križ progona na njegovu osobu i na sve one koji su radi Krista uz njega pristajali, nasljedovali ga, ljubili ili ga na bilo kakav način branili.

I to su progonstvo pokrenuli zavist i duhovi tame te je bilo gorko, mnogostruko, dugotrajno i snažno isprepleteno te je zaplelo mnogu braću u Redu, pobožne osobe u svjetovnom staležu te jadne i ponizne u stanju pokajanja; bilo je vrlo slično onome progonu koji je nekoć đavao iz zaista sličnih razloga podigao u Crkvi protiv Ivana Zlatoustog, koji u skladu sa svojim svetim imenom doista životom, ponašanjem i naukom predstavlja zlatna usta.

Naime tada su se sveti borili protiv sveca te je jednom i drugi put protiv njega ustao Koncil svetih[48] i osudio ga na progonstvo, a s njime biskupe, đakone i mnoge druge. Postoji priča da je onaj veliki naučitelj sv. Ćiril tada o sv. Ivanu rekao: »Juda među apostolima, Ivan među biskupima«. Ni nakon Ivanove smrti nije ga prestajao omalovažavati, sve dok se sv. Ivan nije Ćirilu prikazao u viđenju i tako ga snažno udario nogom u usta da mu je razdvojio čeljusti sve do ušiju, a on ih je za kaznu zbog svojeg grijeha nosio tako razdvojenima sve do smrti. Tako ni protivnici brata Petra Ivana neće prestati njega omalovažavati i progoniti sve dok Krist s nebesa po tome svecu ne udari na njihov grijeh i krivicu nekom otvorenom ranom koja će zauvijek trajati.

---

[48] »Sveti« su biskupi pod vodstvom Teofila iz Aleksandrije. Ovaj je koncil održan 403. godine.

Braća su ustajala protiv njega kao neprijatelji te su njegov nauk, pogotovo onaj dio koji se ticao stanja Reda, nastojali ocrniti pritužbama, gristi klevetama i iskvariti lažnim optužbama.

Naime dok je još bio živ, budući da su njegovi protivnici protiv njega na sudu navodili mnoge njegove tvrdnje, generalni ga je ministar pozvao u Pariz da pred učiteljima i drugom ondje okupljenom braćom odgovori na ono što je izloženo protiv njega. Na sve je to tako mudro, rječito i cjelovito odgovorio da su se svi prisutni začudili i zapanjili te su priznali da je njegov stav o spomenutim pitanjima katolički te se nitko od tužitelja nije usudio ništa prozboriti protiv njega.

U vrijeme dok je brat Arlotto bio generalni ministar nalazio se u Parizu; dok je sam prolazio samostanom ili nekim drugim mjestom gdje je ministar sjedio s dvojicom učitelja – bratom Rikardom i Ivanom iz Murra – general, blag i ponizan čovjek, namjerno ga pozove sebi te mu reče: »Brate Petre, budući da smo svi čuli da u vezi s onim pitanjem o bîti govoriš neke osobite stvari, htio bih da sada kažeš pred ovim učiteljima nešto o onome dijelu za koji smatraš kako ga se najviše treba držati«, a on reče: »Oče, izostavivši mjerodavne navode svetaca, sada ću vam navesti sedam glavnih razloga od kojih svaki ima pridruženih još sedam razloga koji ga učvršćuju« te počevši od prvog nastavi sve do zadnjega.

Nakon što ih je poslušao, ministar se sa smiješkom obrati onoj dvojici učitelja koji su se snažno protivili njegovom mišljenju te reče: »Brate Rikarde i brate Ivane, odgovorite mu«. No nijedan mu se nije usudio ništa odgovoriti, iako ih je ministar pozvao na odgovor.

Tako je bilo i sa svim ostalim pitanjima u kojima su mu se braća protivila jer *ne mogoše odoljeti mudrosti i Duhu koji je govorio* u njemu (usp. Dj 6,10).

Naime najjasnijim je razlozima i bezbrojnim navodima svetaca dokazivao i pokazivao braći te je napisao brojne rasprave u kojima je i razloge i navode koje su njegovi protivnici uvodili kako bi dokazali suprotno, snažno pobijao te je razjašnjavao kako su uvedeni na neprikladan način, protivan zdravom nauku, tvrdeći da odricanje od svake ovlasti i siromašan način života predstavljaju bit apostolskog života kao i bit života i Pravila blaženoga Franje te njihova ispovijedanja.

Siromašnim je pak nazivao onaj način života koji bi se, kada se sve zbroji i oduzme, s pravom trebao smatrati prije siromašnim nego bogatim; koji ne uvodi krajnju oskudicu zbog koje bi stanje Reda došlo u opasnost, niti isključuje ono što je nužno za život ni one korisne stvari koje moraju upotrebljavati kako bi vršili službe svoga staleža. Naime braća ne smiju raspolagati svim stvarima, kao što je rečeno, jer to vodi do prekomjernosti, bogatstva i obilja, koje

umanjuje siromaštvo, ili do gomilanja blaga; ne smiju primati u namjeri da podijele među sobom ili prodaju niti pod izgovorom kako se brinu za budućnost niti kakvim drugim povodom; naprotiv, u njima se mora vidjeti i biti prisutno svako odricanje od posjeda, a u načinu života samo ono što je nužno, i to prema onome što iziskuje pojedini slučaj svake osobe.

Isto tako naučavao je i tvrdio da tvrdoglavo braniti nečistoće koje čine štetu, nagrđuju i zamračuju obećano siromaštvo i savršenstvo Pravila i predstavljati ih kao dobre te siliti druge da ih obdržavaju, kao i napadati one sa žarom u srcu koji govore protiv njih i u tim stvarima žele obdržavati čisto Pravilo, predstavlja ili sam smrtni grijeh ili vrlo veliku opasnost od smrtnoga grijeha, a naročito ondje gdje je samo po sebi očigledno da su to nečistoće našega Reda; da u ovome veliko ili hinjeno neznanje nikoga ne opravdava, već ga, naprotiv, optužuje; da je bilo mnogo gore uvesti i braniti posvuda raširene nečistoće, tj. one koje se razlijevaju po čitavome mnoštvu, nego pojedinačne nečistoće, tj. one koje se dotiču malog broja osoba. Na sličan je način gore uvoditi ili braniti nečistoće dugoga ili vječnoga trajanja nego one kratkoga vijeka, kao i one nečistoće koje izazivaju sablazan u svijetu ili skrivaju i zamračuju narodima svjetlost i uzor savršenog života, nego kakve druge.

Stoga je govorio kako upadljivo pretjerivanje u samostanima i građevinama koje se odnosi na skupoću građe, na brigu oko izgleda i dotjeranosti, koje se tiče veličine i rastrošnosti te mnogostrukih načina zarade koje su uvodili i koje zahtijeva njihova gradnja, predstavlja opasnu nečistoću, i to naročito za one koji su branili i tjerali na takve stvari, jer su dugoga i gotovo vječnoga trajanja, jer se prostiru gotovo na čitavo mnoštvo te svijetu pružaju loš primjer i zamračuju uzor Kristova života.

Slično tome sporiti se ili voditi parnicu za pravo na grobnicu ili pogreb ili za bilo koju vremenitu stvar predstavljalo je upadljivu nečistoću, a pogotovo ondje gdje su se takve stvari množile i bile česte te su mnoga braća za njima čeznula i na njih gorljivo i snažno poticala, jer je to i među laicima predstavljalo veću nesavršenost od posjedovanja vlastitih stvari ili nastojanja oko zarade trgovinom, osim u nekim slučajevima, i to pod određenim okolnostima koje takvu nesavršenost većim dijelom uklanjaju.

Isto tako činiti ove stvari preko svjetovnih osoba, tako da ih se potiče, unajmi, plati sve troškove, pokreće i savjetuje, kao što vidimo da većina na taj način radi, nije samo nečistoća nego i nekakva prikrivena prijevara Pravila i njegove čistoće.

Na sličan način nabavljati hranu za čitavu godinu i tražiti godišnji prihod te za sebe unaprijed osiguravati, uz ono što zahtijevaju neposredne potrebe, više nego što je nužno ili nagomilavati ono što je

preostalo kako bi se sačuvalo ili se brinuti oko toga da za te stvari imaju mnogo novca, bilo oni sami bilo netko drugi tko ga umjesto njih prima, upadljiva je nečistoća i ogroman prekršaj protiv Pravila.

Smatrati i reći da naš Red može ići u uobičajenoj obući ili jahati ili da se može obući u grimiz ili, jednako kao i regularni kanonici, u *sjajno odijelo* (usp. Lk 7,25) ili posjedovati polja, vinograde i tome slično, golema je hula protiv Pravila i apostolskog života koji smo obećali. Slično tome da naš Red prima grobnice radi vremenite koristi, a da bi se inače premalo ili uopće ne bi brinuo da ih primi ili osigura, i s tom svrhom sklapa obvezujuće ugovore za godišnje ostavštine i darovnice te da zahtijeva da se slave mise kako bi za sebe nabavili dnevnu i godišnju zalihu hrane, to znači prisilno sniziti uzvišenost savršenstva našeg Pravila i stanje čitavoga našeg Reda do najvećih nečistoća te nas dovesti do strašnih opasnosti simonije i zaplesti nas u njih.

Govorio je i poučavao i to da su apostoli i biskupi, koji nalik apostolima ispovijedaju apostolski život, u skladu sa snagom evanđeoskoga zavjeta i ispovijedanja, dužni čuvati siromašan način života, kao što se to jasno vidjelo u svetom Martinu, Baziliju, Grguru iz Cezareje, Mauriliju, Germanu, Amoniju i njima sličnima, koji su riječju i djelom pokazivali i poučavali da imaju onu istu dužnost koju su imali i apostoli, iako je neke od njih na određeno vrijeme moglo opravdati opće nepoznavanje evanđeoskoga pravila o tome slučaju, na onaj način kako su se, prema Augustinu u knjizi *O krštenju, protiv donatista*, u Ciprijanovo vrijeme oni koji su smatrali da se mora ponovno krstiti one koji su se obratili od hereze, mogli opravdati od smrtnog grijeha prije nego što je to jasno i izričito objavio opći koncil. Što se pak tiče snage evanđeoskog zakona, to je po svojoj naravi uvijek predstavljalo smrtni grijeh i herezu.

Naučavao je također da se iz vjere, i to kao uz pravu vjeru, mora pristajati samo uza Sveto pismo i katoličku vjeru, odnosno uz vjeru Rimske crkve, a da se ni uz jedno ljudsko mišljenje, bilo vlastito bilo nekog velikog naučitelja, ne smije pristajati kao uz vjeru ako se prije čvrsto i pravovjerno nije dokazalo da se ono slaže s vjerom Rimske crkve.

Tvrdio je pak da je đavolski nepokolebljivo pristajati uz neko ljudsko mišljenje kao uz vjeru te da nitko nije dužan nužno se složiti s bilo kime tko određuje da ovo ili ono spada na bit katoličke vjere, izuzevši samog rimskog prvosvećenika i opći koncil, osim ako to razlog i ugled Svetog pisma ili katoličke vjere sam po sebi ne određuje i obvezuje.

Za povlastice pak koje umanjuju čistoću Pravila, kao što su one koje izravno ili neizravno dovode do parničenja i suđenja za vremenite stvari te druge njima slične, tvrdio je da ih braća ne smiju

imati ako se želi sačuvati čistoća Pravila, a da ih je još daleko manje dopušteno nepriličnim i nedoličnim molitvama izvlačiti od prvosvećenika, a još manje dopušteno njima se služiti.

U pribjegavanju pak prokuratorima ili službenicima pape, biskupa ili bilo kojih drugih kako bi time poticali da se započnu i razvlače sporovi i parnice za ostavštine ili milodare koji su pripisani braći ili za grobnice, pogrebe i tome slično, osjeća se onečišćenje obećanoga Pravila i nekakva prijevara ne samo protiv siromaštva evanđeoskog načina života, zbog kojeg bi se braća u najvećoj mjeri trebala kloniti sporova i parnica za vremenite stvari, već i poniznosti, jednostavnosti i mira, na koji su obvezani više nego na ostale stvari iz obećanja evanđeoskog Pravila.

Naročito je bez sumnje istinito i jasno, kada se na taj način njima pribjegava, da to izaziva sablazan klera i puka te da se savršenstvo evanđeoskog života pred svima zatamnjuje, zbog čega im zajednica braće onoga mjesta i cijeloga Reda postaje mrska i naporna.

Naime u Pravilu se braći jasno izlaže dopušteni način života – da se uzdržavaju ili pomoću onoga što im se velikodušno daruje ili onime što ponizno isprose ili onim što zarade poslom u skladu s evanđeljem. Jasno je pak da ni u jednom od ovih triju načina nije sadržan onaj način sakupljanja dobara preko sporova i parnica koje potiču na druge parnice i tako izravno dovode do poslova vezanih za parničenje, kao što duša preko pokreta svoga tijela potiče i dovodi do izvanjskog djelovanja. Naime neka braća ne žele biti tužitelji u parnicama za vremenite stvari, odnosno ne žele se sama i bez posrednika pojaviti na sudu, ali zato jako žele biti duša kako bi potaknula i pokrenula druge te se svom svojom snagom pobrinula za troškove, odvjetnike i ostale stvari koje su za to nužne i korisne. Za ovaj je način tvrdio kako nije samo pokvaren i protivan Pravilu već i prijetvoran.

Također, tvrdio je da evanđeoskom načinu života nije dopušteno davati jamstvo ili što posuđivati, osim u slučaju neke očigledne nužde, kada ne pristižu nikakvi milodari, i to od pobožnih ljudi i bez spone bilo kakve obaveze. Slično tome uređivanje stvari za pogrebe ili za bilo što vremenito, ako se u pravom smislu shvati riječ »uređivanje«, ima prizvuk nekakve ovlasti u onome koji takvo što uređuje i čuva; u drugim se slučajevima »uređivanje« ne bi uzelo u vlastitom značenju jer nitko ne uređuje neku stvar ili nešto u nekoj stvari nad kojom nema nikakvih ovlasti; a za takav je način govorio kako nije dopušten evanđeoskim ljudima.

Zbog takvih je i sličnih predaja i pouka, koje su na očuvanje Reda u potpunoj istini savršenstva i svetosti iz njega na slavu Kristovu proizlazile, zbog toga što je bio dužan umnožiti *talent* koji mu je Bog *predao* (usp. Mt 25,20.22) te iz iskrene ljubavi i žarkog

nastojanja oko *spasenja duša* (usp. 1 Pt 1,9), pretrpio mnoge nedaće i brojna protivljenja, izvrtanja klevetnikâ i varljiva probadanja srca zbog progona praćenih mnogim kaznama te zbog gorkih kažnjavanja i utamničenja braće, koja su provodili neprijatelji istine protiv onih koji su pristajali uz njegov život i nauk.

Naime za njegova su života u tamnicu bačeni najprije sveti ljudi brat Ivan iz Spoletske doline, brat Ivan iz Giuliana, brat Franjo iz Leneta, brat Remondo iz Auriola, brat Ivan iz Prima i mnogi drugi. Nakon toga onaj čovjek osobite savršenosti brat Poncije iz Botugatua, *silan djelom*, a *riječju* gorljiv i djelotvoran (usp. Lk 24,19), prema kojem su se oni bijesni psi ponijeli tako okrutno i bezbožno – zato što nije htio dati da se spale neke rasprave koje je bio izdao sveti brat Petar – da to uznemiruje duše onih koji su čuli za surovost okrutnosti koja je nad njim izvršena te ih ispunjava gorčinom zbog bezbožnosti progoniteljâ, a istovremeno i divljenjem i zapanjenošću one koji se raduju zbog nenadmašne strpljivosti koja je radi pravednosti podnijela takve stvari.

Naime bacili su ga u željezne okove i zavezali željeznim lancima te su ga zatvorili u smrdljivu, skučenu i mračnu tamnicu, gdje su ga, zabivši lanac u deblo, tako stegnuli i rastegnuli da s onoga mjesta na kojem je zbog težine željeza bio prisiljen sjediti, nije mogao čak ni na kratko otići da obavi prirodnu nuždu; ležao je prikovan za prljavo blato na smrdljivoj i nečistoj goloj zemlji koja je sve do njegovih nogu bila pokrivena mokraćom i izmetom; bacajući mu *tvrd kruh i malo vode*[49] (usp. Iz 30,20), *otklanjali su lice* od njegova pogleda (usp. Iz 53,3; Ps 10,11; 13,2); okrutniji od zvijeri i opakiji od zmija nisu ni riječju ni djelom sve do njegove smrti pokazali ni najmanju ljudsku brigu prema čovjeku za kojeg su znali da je uistinu svet.

Naposljetku je bolestan ležao ili prije naslonjen sjedio pod teretom željeza u smradu izmeta i mokraće; vedroga duha, goreći plamenom ljubavi i beskrajno zahvaljujući Bogu, predade Bogu duh, ostavljajući *svima* primjer i *uzor* nenadmašne jakosti i nepokolebljivog strpljenja (usp. 1 Sol 1,7).

Neka je prokleta ona opaka krmača koja je ubila ovoga brata Poncija, koji je po svojoj blagosti i nevinosti bio janje,[50] a po savršenosti svih vrlina istinski jaganjčić. Neka njezinu okrutnost i surovost ne odobri, već neka osudi svaki čovjek koji osjeća i posjeduje savršenu Kristovu ljubav i mudrost, kao i svaki kršćanin i katolik koji u

---

[49] Radi boljeg uklapanja u kontekst donosim doslovan prijevod latinske inačice ovoga biblijskog mjesta, budući da u hrvatskom prijevodu stoji: »Hranit će vas Gospod kruhom tjeskobe, pojiti vodom nevolje«, op. prev.

[50] Autor doziva u pamćenje prizor iz životopisa svetoga Franje o krmači koja je pożderala janje.

vjernosti i jednostavnosti vjeruje u Boga i slijedi Krista. Neka je proklinju oni koji osjećaju žar utjehe Kristove ljubavi te *posjeduju Kristovu misao* i pobožno srce (usp. 1 Kor 2,16); neka bježe od opakog bezboštva sinova propasti, neka ga preziru i neka ga se groze; neka uvide da se pod ogrtač svetosti i pod ime poniznosti uvukla kuga oholosti i prljavština pokvarenosti; neka spoznaju da će *smokva* lažne vjere, koja se zeleni od *lišća*, biti lišena *roda* duha te će se *osušiti* po snazi Kristove riječi prije posljednjeg uzvišenja njegova križa (usp. Mt 21,19). Naime Krist prije svoga križa apostolima nije dao nijedan znak osude sinagoge jasniji od onoga kad se iznenada na *prokletstvo* njegove riječi *osušila smokva* puna lišća (usp. Mk 11,20–21). Naime da su farizeji, starješine, učitelji i svećenici bili živjeli život *vjere, koja očituje svoju snagu ljubavlju* (usp. Gal 5,6), niti bi Krista, *Gospodina slave, razapeli* (usp. 1 Kor 2,8) niti bi ih zapala osuda na progonstvo.

Tako i sada, da su oni koji ispovijedaju evanđeosko siromaštvo nastojali ljubiti istinu obećanog savršenstva i djelovati u skladu s njom, ne bi, lišeni milosti, progonili nevine ljude, niti bi, niječući je, napadali savršenost onoga što ispovijedaju, niti bi pripravljali puteve i otvarali vrata budućim zlima te ne bi iskusili osvetu nadolazećeg suda i progonstva.

Čuvar onog vrlo okrutnog zatvora nađe brata Poncija, svetog čovjeka, mrtvog te brzo o njegovoj smrti izvijesti gvardijana onoga mjesta. On dvojici laika snažnog tijela naredi da u jarcima vrta iskopaju neku rupu te da u odabrano vrijeme potajice u nju bace tijelo i zatrpaju ga zemljom. Krenuše ova braća izvršiti zapovijed te, dok su se mučila da u crvima i izmetu već napola zakopano tijelo odriješe od lanca i željeznih okova, nađoše da ga je mnoštvo crva već dobrim dijelom izgrizlo od prepona nadolje. Gledajući pak u njegovo lice, zapanjiše se, jer je na njemu blještao nekakav sjaj za koji se činilo kako nadmašuje ljudsku narav te da je prije anđeoski nego ljudski.

Iz ostatka tijela, uprljanog njegovom nečisti, nije izlazio smrad, već miris, koji je nadvladavao smrad izmeta i djelovao omamljujuće, a njihov je duh ispunio vrlo velikim divljenjem. Njihova se duša odvrati od smrtonosne bezosjećajnosti s kojom su se bili odnosili prema njemu dok je bio živ, te blagoga duha poslušno izvršiše naredbu i onoga za kojeg su bili prisiljeni vjerovati da je svet, zbog onoga što su vidjeli, poput životinje bace u rupu, prekrivši njegovo izgriženo tjelešce zemljom iz čovječnosti te kako se u puku ne bi proširio glas o nemilosrdnom postupku koji je učinjen protiv njega.

Ova je peta nevolja imala svoj početak i u provinciji Marchi.

Naime u ono vrijeme kada je sveti papa dobre uspomene, Grgur X. okupio opći koncil u Lyonu, u Italiji se proširila neka glasina da je na spomenutom koncilu prvosvećenik odlučio Manjoj braći,

propovjednicima i ostalim prosjačkim redovima dati pravo na vlasništvo. Kada je to čula, većina je braće ostala ravnodušna. Neki su pak, ali rijetki, vrlo teškoga srca primili ono što se govorilo te su, ne uspijevajući – štoviše, ne želeći – sakriti osjećaje svoga srca, ako bi se kojim slučajem u zajednici raspravljalo o tome predmetu, i otkrivajući tajne svoje nutrine braći koja su iz poslušnosti prema prvosvećeniku i obdržavanja odluka koncila govorila kako namjeravaju primiti posjede i prihode, odgovarali da namjeravaju učiniti suprotno, dok su i jedni i drugi u raspravi navodili razloge i mjerodavne tvrdnje u svoju korist.

Zbog takvih je dakle rasprava postala očitom podijeljenost duhova kao i čvrsta namjera ustrajanja obaju skupina u izboru za koji su se odlučile. Posljedično, nakon raspuštanja koncila, veća je bila ona skupina braće koja je dokazivala kako je bolje i sigurnije primati posjede i prihode i koja je govorila da je pogrešno ono što su drugi malobrojni tvrdili. Na prvom svojem kapitulu nakon koncila ova je skupina zatražila da se nad spomenutom braćom, kao shizmaticima ili onima koji ustraju u pogrešnu mišljenju, provede istraga te da ih se strogo kazni poput heretikâ, ako se ne pokaju. Dakle nakon što je provedena istraga nad spomenutom braćom, svi su po želji braće, izuzevši trojicu, priznali svoju krivicu te su, budući da papa braći nije dao pravo na vlasništvo, prosudili kako je nekorisno i suvišno svađati se sa svojim nadređenima o takvu pitanju.

A ona tri brata, tj. Tramondo, Toma iz Tolentina i Petar iz Macerate,[51] hrabro su razlozima i mjerodavnim tvrdnjama branila svoje stajalište da ni Crkva ni prvosvećenik nikada ne bi učinili takvo što, budući da to nije samo neprilično već i štetno te takvo da vodi u otpadništvo; da ne spada pod ovlasti pape te je samim time nemoguće da se to ikada dogodi.

Braća, koliko god da su bila mudra, izlazila bi pobijeđena iz rasprave s njima te nisu znala ili nisu mogla pobiti snagu njihove tvrdnje; zbog toga su se još više uznemirila te su ih kao shizmatike, rastrgavši im habite i odvojivši ih od braće, zatvorili u neke pustinjačke samostane.

Nakon godinu dana ponovno su ih pozvali na kapitul i kako je borba riječima trajala tri dana, a braća nisu mogla istinski pobiti njihove razloge, neki je mudar brat, po imenu Benjamin, koji je po razboritosti, svetosti i godinama nadmašivao ostale, k sebi pozvao brata Petra iz Macerate te mu u tajnosti reče: »Sine, nije dobro pro-

---

51 Brat Petar iz Macerate (kasnije brat Liberat), iz provincije Marche, jedan je od prvih koji se usprotivio tome da se braći dodijeli pravo na vlasništvo. Zbog toga je s drugim Petrom (Anđelom Klarenskim) 1278/1280. osuđen na doživotni zatvor, no oslobođen je 1280/1290. Umro je 1307. godine.

turječiti onoj braći. Kada te pozovu, reci im da rješenje ovoga pitanja prepuštaš mojem sudu i savjesti te da vezano za njega vjeruješ i želiš držati ono što ja držim i mislim, jer moja savjest ne odudara od vaše«.

Tako je nakon tri godine pitanje njihove pokore zaboravljeno i ostalo neodređeno; no i u jednima i u drugima ostale su nesložne savjesti, različita nastojanja i želje koje su se sukobljavale.

Jedni su naime postojanost, snagu i ustrajnost Reda vidjeli u izgradnji samostana usred gradova i utvrđenih mjesta, u privlačenju puka, u osiguravanju grobnica, primanju oporuka i ostavština svake vrste, u umnažanju knjiga, škola i đaka te u proučavanju znanosti, u zadobivanju povlastica i drugim sličnim stvarima; drugi su pak u svemu navedenom bili suprotnog mišljenja te su svim srcem, svom pameću i svom snagom (usp. Lk 10,27) pristajali uz osnivačeve zapovijedi i čistoću njegova nauka. Nakon razdoblja od nekoliko godina u tolikoj su se mjeri umnožili da su se druga braća počela bojati kako će se većina braće okrenuti nasljedovanju njihova načina razmišljanja i života te da će se zbog toga usuditi odupirati njihovim vlastitim željama i nastojanjima, a da ih oni sami zbog povećanog broja neće moći lako privući da ponovno slijede njihov naum.

Zbog napada toga ljudskog ili farizejskog straha koji je u njih, uz Božje dopuštenje, ubacio duh koji kao kroz sito trese – kad mu se dopusti – redove Crkve i ljudska srca, potajno se sastalo pet ministara te su se, nakon rasprave koja je odmah uslijedila, usuglasili da ne postoji djelotvorniji lijek od toga da se pokrene postupak protiv glavnih među takvom braćom, te ih se radi zastrašivanja svih, bez ikakva ispitivanja i istrage, kazni kao shizmatike, kao one koje je iskvarila kuga heretičke izopačenosti i kao razoritelje Reda.

Što još reći? Ovo što su tako bez milosti raspravili na svojem su sljedećem provincijalnom kapitulu još opakije nastavili te su, pogazivši svaki red ljudskog i božanskog prava, odlučili, odredili i presudili da se braća Tramondo, Toma iz Tolentina – koji je sada, zasluživši sa svojim drugovima palmu mučeništva u Tani u Indiji, u radosti otišao Kristu – Petar iz Macerate i još neki drugi, kao heretici i razaratelji Reda trajno bace u tamnicu te da im se uskrati ispovijed, crkveni sakramenti, korištenje svih knjiga, pa čak i časoslova, te na kraju i crkveni pokop, a da se u pismu njihove presude ne otkriva niti im se izričito pripisuje bilo kakva krivica. Odredili su i pod poslušnost zapovjedili braći koja su im davala ono što im je bilo najnužnije za održavanje života da s njima nikako ne razgovaraju, već da ujutro i navečer pomno pregledavaju tamnicu i okove kako ne bi kojim slučajem vlastitim naporom ili uz pomoć nekoga od braće uspjeli pobjeći, nadodavši u namjeri da sve zastraše tiransku zapovijed da se, ako bi se tko usudio i drznuo reći da je takva presuda

okrutna ili nepravedna ili da je nerazborito ili loše donesena, kao podupiratelj heretikâ i razoritelj Reda također na sličan način kazni te da bude podložan toj istoj presudi i kazni.

Dogodilo se pak da je neki sveti brat, po imenu Toma iz mjesta Castel d'Emilio, čuvši tako nemilosrdnu, okrutnu i užasnu presudu, za koju je bilo naređeno da se jedanput tjedno čita svoj braći na njihovim kapitulima, zapaljen žarom duha i žarkom ljubavlju prema istini, odgovorio i rekao: »Meni ni najmanje nije do života (usp. Dj 20,24)! Ja sam siguran da je ova presuda nepravilna i nepravedna, da je donesena bez straha Božjeg i ljubavi te da je mrska Bogu i svima svetima«.

Nakon što je ovo pred svima priznao, po snazi onoga zakona koji je sličan muhamedanskome zakonu, istog je časa uhićen, lišen habita, bačen u čvrste željezne okove i zatvoren u mračnu tamnicu, gdje je, budući da su s njime postupali na neljudski način, nakon nekoliko mjeseci onemoćao. No oni su, okrutniji od Saracena, zatvorili milosrđe svoga srca od nemoćnog čovjeka (usp. 1 Iv 3,17) te su, odbacivši Kristovu zapovijed ljubavi, doslovno ispunili odredbu onoga nemilosrdnog zakona.

On, sretan i ispunjen od Boga, dajući hvalu usred tjelesnih muka, ispusti dušu (usp. Mt 27,50). Njegovo je tijelo, poput tijela brata Poncija iz Botugatua, kao leš neke divlje životinje bačeno u rupu u vrtu braće i pokriveno zemljom kako ga svjetovnjaci ne bi vidjeli.

Tako sude ponizni i siromašni sljedbenici tvoga života i evanđelja, blagi Isuse, koji si svojevoljno predao svoju dušu[52] (usp. Fil 2,30) kako bi spasio neprijatelje, da, zaboravivši na tvoje milosrđe i ne pamteći tvoju preveliku ljubav, besramno propovijedaju kako je svjesno nanošenje uvrede naravi, zakonu i milosti štovanje tvoga milosrđa te tvrde da nadmašiti Saracene i Tatare u okrutnosti i divljaštvu predstavlja veliku i posebnu službu tvoga štovanja (usp. Iv 16,2).

Naime misle da po izopačenoj prosudbi svoje vlastite volje smiju sebi načiniti pravilo pravednosti oni koji su obećali da će slijediti evanđelje i ispunjavati svete misli svoga srca; pokazuju kako oblače neraspadljivo odijelo pravde, koje je prikladno za prinos žrtve svagdašnje (usp. Dn 8,11–13), kako bi od zlobe i pokvarenosti došli na glas dobrote i pravednosti te kako bi, protivno istini, zadobili ime svetosti i pravednosti. Postaviti naime laž mjesto istine, natjecati se u žarkom nastojanju oko vlastite hvale umjesto hvale božanske te po drskom i lošem iskorištavanju ovlasti ostalima nametati zakon

---

[52] Hrvatska inačica ovoga mjesta glasi: »izlažući se životnoj opasnosti«, a latinska: »*tradens animam suam*« (predajući svoju dušu). Radi uklapanja u kontekst slijedim latinski tekst, op. prev.

prema hirovima i težnjama vlastitog srca znači postaviti sliku Antikrista na vrh hrama Božjeg prije nego što dođe (usp. 1 Iv 2,18; Dn 9,27) i prijeći u njegovu sljedbu prije nego što je bude propovijedao te boriti se za njega prije nego što se približi.

U međuvremenu, prema dobrohotnoj i milosrdnoj uredbi Oca povrijeđenih siromaha, nakon smrti generalnog ministra za generala je izabran Rajmund Gaufridi[53] iz provincije Provanse, blag i pobožan čovjek, ljubitelj svega što je dobro, koji je nakon posjeta velikog broja provincija Reda sa željom došao u pohođenje provincije Marche, gdje je, prema običaju, nakon što se okupio njihov provincijalni kapitul i nakon što je mnogo toga ispravio, započeo istraživati i ispitivati kakva je to zabluda ili sekta, praznovjerje ili izopačenost iskvarila onu braću da je protiv njih donesena tako okrutna presuda.

Naime čitao je presudu, ali u njoj nije mogao naći mjesto gdje se točno navodi mrlja, odnosno krivica za neki zločin ili herezu. Napokon je od ministra i savjetnikâ kapitula te od kustoda čuo da je jedini utvrđeni zločin spomenute braće taj da su u velikoj mjeri pretjerala u žarkoj ljubavi i obdržavanju siromaštva. On im odgovori: »Kamo sreće da smo svi mi i čitav Red krivi za takav zločin!«.

Odmah nakon toga naredi da ih se sve izvuče iz tamnica te ih pozove k sebi. Blagonaklono ih je primio, obratio im se s ljubaznošću te ih je ohrabrio na istinsko strpljenje i ustrajnost u nakani svete volje; darežljivo im je udijelio svu utjehu koju su od njega tražili, na spasenje njihovih duša (usp. 1 Pt 1,9).

Budući da je barun Aiton, armenski kralj, pobožan čovjek, preko svojih glasnika i posebnoga pisma bio zatražio da spomenuti generalni ministar k njemu upravi, odnosno pošalje braću svetoga načina života i vladanja kako bi se po njihovim propovijedima i primjerima izgradili i on sam i ostali prvaci njegova kraljevstva te kler i puk, poslao je k njemu braću koju je izbavio iz zatvora, tj. Anđela i Tomu iz Tolentina, koji je sada mučenik, brata Marka iz Monteluponea, brata Petra iz Macerate i drugoga Petra,[54] bez sumnje vjerujući da će sa spomenutom braćom u potpunosti zadovoljiti kraljeve želje. Generalni se ministar u tome nije prevario, već je kralja zajedno s njegovim barunima, redovnicima i klerom zadovoljio i više nego što se nadao.

Naime priznavali su kako u njima nisu vidjeli i primili obične ljude, nego prave učenike Krista i apostolâ. Koliko je pak nakon nekog

---

[53] Rajmund Gaufridi izabran je za generalnog ministra 1289. godine. Početkom iduće godine oslobađa iz tamnice brata Petra iz Macerate i njegove drugove. Umro je 1312. godine.

[54] Brat Petar iz Macerate kasnije dobiva ime Liberat, a »drugi Petar« ime Anđeo. Riječ je o Anđelu Klarenskom, autoru ovoga djela, koji se kasnije naziva drugom brata Liberata.

vremena sam kralj preko svojih glasnika i posebnim pismom zahvaljivao generalnom ministru zbog toga što mu je poslao takvu i tako veliku braću i koliko je njih same uzdizao javno ih hvaleći, svima je okupljenima na generalnom kapitulu u Parizu bilo sasvim jasno, nakon što je predstavljeno i pročitano spomenuto pismo kako bi se opovrgnulo mrmljanje koje su zbog slanja braće protiv ministra na kapitulu pokrenuli neki neprijatelji istine.

Dva su velika baruna i drugi ugledni ljudi koji su savršeno poznavali francuski jezik bili poslani kralju Francuske i Engleske, koji su o onoj braći usmeno prenosili još veća dobra od onih što ih je sadržavalo pismo. Nakon toga su se začepila usta onih što su mrmljali te su ušutjeli, a ministar se napunio radošću i silno razveselio, diveći se kako je božanska providnost sve uredila, tj. kako su se oko toga pitanja složili i glasnici i pismo, po kojima nije samo opravdan pred svima nego se i dokazalo da je odlično i sveto postupio; naime kralj i baruni i kler zajedno s redovnicima bili su na čudesan način oduševljeni vladanjem, propovijedima i načinom života spomenute braće.

Glas o njihovoj svetosti i dobrom načinu života pristigao je i do braće u Siriji; njih je zbog onoga što ih je trebalo razveseliti uznemirio takav kovitlac bijesa i ljutnje, a posebno braću iz zajednice u Akonu, gdje je gvardijan bio neki brat Pavao, koji je bio drug ministra Marche kada je bila donesena ona vrlo okrutna presuda, da je ministar provincije, natjeran od braće, u svoje vlastito ime i u ime sve braće Svete zemlje kralju i barunima napisao pogrdno pismo, poručujući da se s najvećim oprezom i pozornošću čuvaju one braće koju su bili primili i za koju su jednako vjerovali i propovijedali kako su sveta, jer su to izopačeni ljudi, odijeljeni od Reda, nekoć osuđeni i trajno utamničeni kao shizmatici i heretici.

Nakon što se kralj posavjetovao sa svojim mudracima o pismu koje mu je poslano, dao je k sebi pozvati braću te je prvo htio vidjeti generalovo pismo o njihovoj poslušnosti; nakon što ga je pogledao, dao im je pogrdno pismo koje su mu poslali ministar i braća iz Sirije. Pročitavši ga, jednostavno su mu po redu ispričali što se dogodilo, a kralj se, čuvši njihovo opravdanje, povezao s njima još većom ljubavlju. Bijes obične braće protiv njih nije se mogao smiriti iako je ministar, primivši i poslušavši dvojicu braće koja su stupila k njemu zbog pisma koje je bio poslao, priznao svoju krivicu te im je obećao te riječju i djelom pokazao da će im biti naklon u budućnosti.

No začeti se bijes u drugoj braći neprestano povećavao. Naime iako je brat Petar iz Macerate otišao na Cipar, a ministar ga je blagonaklono i s ljubavlju primio na skupu u Nicosiji, te mu je na neki blagdan naredio da propovijeda braći, kralju i ostalima koji su ondje bili, nakon što je otišao do samostana u Pafu, uhitili su ga gvardijan i neka braća s njime, prezrevši ministrovu volju i zapovijed, kao da je

izopćen; iako su ga primili za stol, nisu mu dopustili da uđe u crkvu, a pogotovo ne na obred mise.

Osjećajući dakle da se braća u Siriji kralju neprestano sve više i više žale što oni ondje borave, pozdravili su kralja te su mu se ispričali zbog svog odlaska, jer ga je preteško podnosio; razišli su se jedni od drugih te su se jedni vratili generalnom ministru, a drugi u svoje provincije. Brat Petar iz Macerate i njegov drug, prolazeći kroz Marchu, obojica bolesni i slaba tijela, nikako nisu mogli ishoditi od brata Monalda, vikara ministra Marche, da ostanu u nekom samostanu one provincije dok ne budu u stanju predstaviti se generalnome ministru.

U međuvremenu, nakon što je brat Petar iz Morronea uzdignut na papinsko dostojanstvo, svidjelo se generalnom ministru i svoj braći na višim položajima za koje se čvrsto vjerovalo kako u njima obitava Krist i njegov Duh, a naročito bratu Konradu iz Offide, Petru iz Montecchia, Jakovu iz Todia, Tomi iz Trevia, Konradu iz Spoleta i ostalima koji su težili čistom obdržavanju Pravila, da brat Petar iz Macerate i njegov drug pristupe prvosvećeniku – budući da su oni s njime bili u prijateljskim odnosima i prije nego što je postao papa, a on je imao potpuno povjerenje u njihovu dobru volju – te da od njega zatraže za sebe same i za drugu braću koja žele i ljube obdržavati Pravilo, dopuštenje da u skladu s poslušnošću smiju obdržavati ono što su obećali, a da ih u tome ne priječe i ne uznemiruju ostali koji su se namjerno udaljavali od onog vjernog i čistog obdržavanja Pravila koje je sveti Franjo u svojoj Oporuci i u drugim svojim spisima zapovjedio.

Naime gospodin je Celestin poznavao mnogu svetu i drevnu braću te je bio iskren i vrlo gorljiv ljubitelj i obdržavatelj siromaštva, poniznosti i evanđeoskog savršenstva te je s iskrenim žarom ljubio i poštovao svakog tko je istinski služio Kristu i ljubio savršenstvo.

Kada je od njih čuo u kakvu se položaju nalaze, njihovu namjeru, patnje, žar i molitvu, prigrlio je u njima ono što je gorljivo ljubio i u samome sebi čuvao. Pohvalio je njihovu namjeru i uslišao njihovu molitvu te je naredio bratu Liberatu i njegovom drugu da prema volji svetoga Franje nastoje vjerno i iskreno opsluživati Pravilo i Oporuku te da se potrude još nešto i nadodati ako mogu. Rekao im je kako je takvo siromaštvo i sam uvijek ljubio te je imao čvrstu namjeru da ga sa svojom braćom čuva, no po zapovijedi pape i koncila bio je prisiljen, u namjeri da poveća broj braće, prihvatiti imovinu.

Odriješio je brata Liberata i njegova druga od svake poslušnosti prema braći, a bratu je Liberatu dao potpunu vlast da jedanput odriješi ostalu braću od kazne i krivice te mu je naredio da se brine za sve one koji žele slijediti i opsluživati takav način života. Braći je pak naredio da bratu Liberatu iskazuju poslušnost kao njemu sa-

mome te da se radi mira i ugleda Manje braće i Reda ne nazivaju Manjom braćom, već njegovom braćom i siromašnim pustinjacima; preporučio ih je gospodinu Napoleonu,[55] kardinalu svete Rimske crkve jer je bio, kako im je sam kazao, dobrovoljan i darežljiv promicatelj pobožnih namjera.

Nakon svega toga, kad su braća čula da je prvosvećenik spomenutu braću odriješio od poslušnosti prema njima i Redu, odmah pronađoše mjesto na kojem su obitavala spomenuta braća, potplatiše gomilu svjetovnih ljudi te, svjesno prezrevši naredbu i poštovanje prema prvosvećeniku i daleko odbacivši obzir prema strahu Božjem, ljubavi i časti, dok je papa još bio u Aquili, naoružani ih pokušaše uhvatiti.

Posljedično, nakon što se gospodin Celestin odrekao papinske službe, učinilo im se priličnim i korisnim popustiti ljutnji i bijesu braće te radi većeg vlastitog mira i spasenja izdvojiti se na udaljena mjesta, gdje bi mogli slobodno služiti Gospodinu, a da nikoga ne uznemiruju i ne sablažnjavaju.

U međuvremenu je gospodin Celestin uhvaćen u utvrdi po imenu Vieste[56] te su ga Standardo, gospodin patrijarh i mnogi drugi odveli do Monte Sant'Angela; Manja su braća žestoko zahtijevala da ih se pusti k njemu. Kada su uvedeni k njemu, zaboravivši na svaku skromnost i blagost, počeli su protiv njega izgovarati tolike pogrde, tolike uvrede i tolike psovke da im je uznemireni gospodin patrijarh, koji je bio ondje prisutan, odmah zapovjedio da odu odatle te da ih se istoga časa izbaci van.

Nakon što su izbačeni, upita ga gospodin patrijarh: »Što si to učinio Manjoj braći da s toliko mržnjom bjesne na tebe?«, a on mu u prisutnosti brata Nikole, sadašnjeg biskupa Salone, dade odgovor koji je ovaj često u mojoj prisutnosti ponavljao u Kuriji pred kardinalima i drugim velikim ljudima: »Ja ni braći ni njihovu Redu nikada nisam uputio uvredu, nego sam im kao sinovima iskazao milost i čast; ali za ono zbog čega bi me trebali ljubiti kleveću me, mrze me bez razloga (usp. Ps 109,4; Iv 15,25) te me nepravedno psuju. Naime u Redu su postojala neka sveta braća, čije sam ponašanje i način života prije mnogo vremena iz iskustva dobro upoznao; njima smo dopustili da smiju savršeno čuvati svoje Pravilo po nakani i zapovijedima svoga oca i u skladu s poslušnošću prema nama, bez imena Manje braće; tako sam i ja htio da bude s mojom braćom kada su imali sličnu želju te su uistinu žudjeli uzdići se do sličnoga savršenstva«.

---

[55] Riječ je o kardinalu Napoleonu Orsiniju, koji je štito brata Anđela i njegove drugove.

[56] Vieste u Garganu (Foggia).

Budući da je teret ove pete nevolje podnio brat Konrad u Italiji, poput brata Petra s one strane Planina,[57] zbog toga će za sve one koji vole savršeno služiti Kristu biti plodonosno i korisno jednim dijelom spomenuti strpljivost brata Konrada – koji je u Redu bio stariji od Petra Ivana i koji se preselio Kristu za vrijeme gospodina Klementa te je nakon smrti zasjao po svojim čudesima, a prije toga je živio nebeskim načinom života – s kojom se odnosio prema poteškoćama, te njegovu ustrajnost u dobrim djelima.

On koji je na čudesan način pozvan s ovoga svijeta i poučen pomazanjem Kristova Duha, u potpunosti je živio za Krista i njegovu vjeru i toliko je prisno prianjao uza stope svetoga Franje te se čitav suobličio s njegovim načinom života da su svi drugovi svetoga Franje, kad bi ga vidjeli, tvrdili da vide gotovo pa drugog Franju.

Pedeset pet i više godina uvijek je hodao bosih nogu, zadovoljan sa samo jednom haljinom od stare i siromašne tkanine, pokrpanom vrećom i drugim zakrpama; u svome životu nikada nije htio imati ništa drugo doli haljine i pojasa; krevet mu je bila rogožina ili slama prostrta po goloj zemlji ili kakva daska; nikada nije odustajao od neprestane molitve, bdjenja i postova (usp. 2 Kor 6,5; 11,27); prema primjeru svetoga Franje za vrijeme svih četrdesetnica – one Bogojavljenja, apostolâ, Gospe i anđelâ[58] – pobožno je postio te se, prema mogućnostima, udaljavao od svakog razgovora i buke.

U njegovoj ga je mladosti Bog predusreo velikim milostima te su ga često pronalazili kako za vrijeme molitve lebdi u zraku, tijela odvojena od zemlje, kako sam to često čuo od onih koji su ga vidjeli podignutog i u zanosu. Brat Ivan Parmski i brat Petar Ivan imali su prema njemu toliko strahopoštovanje da su više žudjeli čuti njega kako govori nego sami govoriti u njegovoj prisutnosti. Naime dok su se u progonstvu i nevolji nalazila braća koju je on primjerom života te čistim i vjernim naukom bio rodio u Kristu, budući da je činio uzvišenije stvari od njih i govorio ono što se više protivilo ponašanju braće te je imao gore mišljenje o Redu od svih onih koji su bili progonjeni, njegove je protivnike držala i sputavala nekakva sila ili strahopoštovanje te im nije bilo dopušteno da ga na bilo koji način dotaknu ili uznemiruju.

Naposljetku, nakon što je na mjesto brata Rajmunda Gaufridia u službu stupio brat Ivan iz Murra, koji je strogo progonio nauk brata Petra i njegove učenike te one koji su ga na bilo koji način branili, osuđen je pred njim brat Konrad iz Offide za mnoge i teške

---

57 Planine o kojima je ovdje riječ jesu Alpe.

58 Pravilo obvezuje na samo dvije (u došašću i korizmi), dok su se ostale mogle vršiti iz osobne pobožnosti. Posljednje tri odnose se na blagdan apostola Petra i Pavla, na Marijino uznesenje te na blagdan sv. Mihaela arhanđela.

stvari, koje su protiv njega iznijela braća što su ga držala za protivnika, a podupirala su ih spisima i svjedocima: najprije, da je radi boljeg obdržavanja Pravila savjetovao izlazak iz Reda i hvalio takav postupak; da je tvrdio kako braća ne obdržavaju ni deklaracije ni Pravilo te da svom snagom priječe one koji ga žele obdržavati; da hvali i propovijeda neki drugi red kao pravi Red manje braće; da im je dao ministra i još mnogo sličnih stvari zbog kojih se general uznemirio.

Nakon što ga je pozvao k sebi, najprije je pročitao sve ono što su braća o njemu govorila i dokazivala; nakon toga mu vrlo bijesno, pokazujući oštru bol koju je osjećao u srcu zbog onoga što je brat Konrad činio, reče: »Kako si ti razderao moje srce, jedva se suzdržavam da tako i ja pred tvojim očima ne razderem i raskomadam sve svoje haljine« (usp. Mt 26,65; Mk 14,63). Kada brat Konrad vidje kako je ovaj snažno uznemiren, uputivši u svome srcu molitvu Kristu, iznenada ga s nekoliko poniznih i jednostavnih riječi tako umiri da napusti svu gorčinu koja se u njemu bila začela protiv njega te poraste u ljubavi i poštovanju prema njemu. Nakon toga sve do onoga trena kad je brat Konrad uzet s ovoga svijeta, pozivao ga je k sebi te je nalazio veliku utjehu u tome da ga promatra i sluša njegove riječi.

On je pak s bratom Jakovom iz Monte i Tomom iz Tolentina od brata Ivana ishodio dopuštenje da s dvanaest svojih drugova, koje budu htjeli izabrati i koje budu smatrali prikladnima, otputuju k nevjernicima, pod uvjetom da brat Jakov iz Monte, čovjek čudesne čistoće i svetosti, bude zamjenik samoga brata Ivana, generalnog ministra na Istoku.

Spomenuta su braća naime čula za razne i zamršene nevolje koje su trpjela ona braća koja su bila prešla u predjele Aheje i Tesalije u vrijeme kada se gospodin Celestin odrekao svoje službe. Namjeravali su ih povesti sa sobom u nevjerničke krajeve i zajedno s njima u potpunoj čistoći, po milosti koju će im dati Svevišnji, obdržavati Pravilo te ih na taj način izbaviti iz onih muka u koje su bili zapleteni, i usred nevjernih naroda prema kojima su se uputili naći snagu u njihovoj pomoći i utjehu u njihovom društvu.

Nevolja pak i tjeskoba koju su trpjeli brat Liberat i njegovi drugovi, a iz koje su ih braća Jakov i Toma sa svojim drugovima iz istinske ljubavi nastojali izbaviti, bila je ovakva: naime, brat je Konrad, zadržan nekim pretkazanjem, ostao sa svojim drugom i nije otplovio s njima. Nakon što se brat Liberat sa svojim drugovima zadržao dvije godine na nekom malom otoku, dosta pogodnom za bogoštovlje, te su uživali veliki duhovni mir u Gospodinu, glas je o njihovoj svetosti, koji je najveći uzrok napada na Kristove sluge, dospio do mnogih.

Kada su pak manja braća koja su obitavala u tim predjelima čula za njihov način života i glas koji su o njima prenosili trgovci, mornari i drugi koji su ponekad dolazili na taj otok radi utjehe ili zbog pobožnosti, počela su tugovati kao da su ostala bez glasa svetosti jer su im ga oni ukrali i preoteli. Nisu se brinula oko toga da saznaju istinu o tome, već su radi utjehe malodušnih, koje je ubijala zavist, u svome srcu iznalazila laži te su, tvrdeći kako pripadaju sekti manihejaca, pred biskupima i barunima onoga područja klevetničkim optužbama nagrizala njihov ugled. Rekoše: »Stoga ne jedu meso niti piju vino, a stanuju daleko od ljudi, jer odbijaju prisustvovati misi; ne vjeruju u Oltarski Sakrament, niti da je papa papa, niti da je Crkva Crkva« i još mnogo sličnih stvari onako kako ih je poučavala zavist, koja je gora i nepravednija od svih zala.

Kada su pak biskupi i prvaci čuli ono što su braća govorila i loš glas koji su o njima širila, premda nisu vjerovali njihovim riječima, počeli su strahovati; budući da su se željeli uvjeriti u to, oprezno su jednom pa i drugi put poslali razumne ljude na otok kako bi se oni tamo neko vrijeme zadržali i najpomnije istražili sve što ovi čine. Kada su vidjeli s kakvim strahopoštovanjem i pobožnošću pjevaju mise, kako se u svojim misama svakodnevno spominju Crkve i prvosvećenika te kako brižno i usredotočeno mole časoslov, uvidjeli su da ono što su braća o njima pripovijedala proizlazi iz zavisti i neutemeljenih sumnji. Vrativši se svojim gospodarima, prenosili su ono što su bili vidjeli, hvaleći i snažno uzdižući njihove običaje i način života.

Stoga su knezovi i biskupi zaželjeli da mise pjevaju javno, pred klerom i pukom, kako bi se očistili od lošega glasa koji je o njima proširen te da puku propovijedaju katoličku vjeru. Biskupi koji su ih bili pozvali na zajednički ručak naredili su im da piju vino te da jedu meso i sve što su stavili pred njih (usp. Lk 10,8). Nakon što su ovi sa strahopoštovanjem ispunili naredbu, objasnili su im zašto su im to bili zapovjedili.

Braća su pak iz Aheje, uznemirena zbog onoga što se dogodilo, umjesto veselja i radosti našla tugu, gorčinu i neumoljiv bijes; nakon što su istražila istinu o stanju u kojem se ovi nalaze, odlučila su otići do prvosvećenika te ih pred njim ocrniti tolikim krivicama i optužiti ih za takve zločine da bilo svojevoljno bilo preko volje bude prisiljen protiv njih, kao protiv heretika, izreći presudu.

Braća su tada za kardinala svete Rimske crkve imala gospodina Ivana iz Murra, koji je bio njihov generalni ministar te je dobrovoljno ispunjavao sve ono što su tražila. Uz njegovu naklonost pristupiše prvosvećeniku te pred njim upitaše: »Kako to da su neki otpadnici od našeg Reda, koji su došli u ahejsku provinciju, koji zbog neuobičajenog načina života kojeg se drže i strogog života koji vode

– uz dopuštenje gospodina Celestina, za koje govore i pokazuju da ga imaju – postigli kod knezova i čitavog klera toliko poštovanje da nad njima više ne možemo vršiti pravdu niti nam polažu račun?«

Spomenuti im papa gospodin Bonifacije, kako su prenijeli vjerodostojni ljudi koji su tada bili prisutni, odgovori: »Pustite ih da služe Bogu jer žive bolje od vas«.

Tada pribjegavajući uobičajenom utočištu – unaprijed pripremljenim lažima – i ne bojeći se pred tako velikim čovjekom iznijeti neistinite stvari, rekoše: »Gospodine sveti oče, heretici su i shizmatici oni koje Vaša svetost nama pretpostavlja; po čitavoj onoj zemlji propovijedaju kako vi niste papa i da vlast Crkve nije valjana« i još mnogo sličnih stvari koje bi mogle uznemiriti i ogorčiti njegov duh.

On, prevaren njihovim lažima, pristade na njihov izopačeni zahtjev te naredi da se načini pismo u skladu s onim što su zahtijevali. U tom pismu za glavne izvršitelje njihove kazne postavi trojicu: gospodina Petra, patrijarha Konstantinopola, te dvojicu biskupa – atenskog i patranskog.

Za vrijeme dok je patrijarh bio u Veneciji, dvojici su nadbiskupa braća predala papinsko pismo, koje je bilo kome od njih davalo potpunu ovlast za izvršenje kazne spomenute braće. Tebanski nadbiskup, učen čovjek, vidjevši to pismo, reče: »Mislim da u naše vrijeme iz Rimske kurije još nije izašlo tako nepravedno pismo«.

Ugrabivši priliku, porazgovarao je s gospodinom Tomom iz Sole, vlasnikom otoka na kojem su se nalazila ona braća. Ponovi pred njim one iste riječi o tome kako je nepravedno ono pismo te ga zamoli da ih otjera s onoga otoka i da odmah, bez ikakva oklijevanja, bratu Liberatu i njegovim drugovima javi ono što piše u papinu pismu.

Kada su to čuli, dva su puta pokušali doći pred tebanskog nadbiskupa, no on je, vodeći se za svojom savješću, okretao od njih lice te im je potajno preko ljudi koji su mu bili bliski zabranjivao da se ikada usude pojaviti pred njegovim očima. Ponovno je razgovarao s gospodinom iz Sole te mu je pod kaznom izopćenja zapovjedio da ih, što je prije moguće, izbaci sa svoje zemlje.

Patranski pak nadbiskup, koji je bio u rodu s gospodinom papom, svjestan načina na koji je ishođeno pismo, nikako ga nije htio primiti, već se zbog ishođenja toga pisma u njemu začela velika odbojnost prema braći koja su ga na taj način uspjela pribaviti.

Što dalje reći? Bili su prisiljeni otići iz zemlje pod vlašću zapadnih kršćana, i to u vrijeme gladi, kada je opća neimaština pritiskala čak i bogate; bez ičega kreću na put te dolaze do naroda[59] koji su ih poput heretika izbjegavali. Nakon što su ondje proveli gotovo dvi-

[59] Riječ je o pravoslavnim Grcima u Tesaliji.

je godine u velikom trudu, u velikoj neimaštini i muci (usp. 2 Kor 11,26), gospodin se patrijarh vratio iz Venecije u Negropont. Ubrzo mu pristupe braća te – da kažem ukratko – dadoše izopćiti one koje su već jedanput bili izbacili. Pročitano je pismo izopćenja te su po zapovijedi gospodina patrijarha posvuda zazvonila zvona kao javni znak njihova izopćenja; sama su se pak braća poput namjesnika rastrčala amo-tamo objavljujući presudu patrijarha.

No prema božanskoj uredbi, čim su više pokazivali bijes svoje volje protiv njih za njihova izbivanja, tim su više gubili naklonost gospodarâ i svih onih koji su imali barem malo razboritosti.

Zbog toga su bili prisiljeni, nakon svojih spomenutih bezbožnih nastojanja i postupaka, zamoliti onu braću o kojima je ranije već bilo govora – brata Jakova iz Monte i njegove drugove, koji su već bili pristigli do Tebe i Negroponta – da se potrude uspostaviti mir među braćom one provincije, da pristupe k onima za koje su nakon izbacivanja nagovorili gospodina patrijarha da ih izopći (on je pak, nakon odluke o izopćenju, po zastrašujućoj osudi poslije samo nekoliko dana napustio zemaljski život), da razgovaraju s onima za koje su tvrdili kako ih poznaju i da pokušaju naći neki način za ujedinjenje i pomirbu kojim bi se ublažile sablazni što ih je kod klera i laika izazvao njihov progon, tako da se izgrade po njihovoj mudrosti i ljubavi, čijim bi se posredstvom u pobožnosti obnovila dobra djela, a sablazni bi se lako smirile.

Brat Jakov i njegovi drugovi došli su na molbu braće k onima koje su već dugo željeli vidjeti, a ovaj je svetac, tada već star, sa svojom družbom primljen kao da je došao anđeo s nebesa.

Veselili su se siromašnom stolu i gostoprimstvu te su se radovali što su pronašli drugove s istim nakanama. Brzo su poslali glasnike gospodinu Ivanu iz Murra, koji je tada umjesto generalnog ministra prema papinoj zapovijedi upravljao Redom, s pismom njegova zamjenika brata Jakova i s pismom sa zamolbom ministra i braće provincije Romanije te spomenute braće. U tim su ga pismima jednodušno usrdno molili da se po svojoj očinskoj skrbi udostoji dopustiti da brat Jakov sa sobom povede brata Liberata i njegove drugove, u skladu s poslušnosti prema njemu, po njegovu odobrenju i dopuštenju, u nevjerničke krajeve, budući da će iz takvoga dopuštenja proizaći veliki mir za braću one provincije te će uslijediti velika izgradnja puka i klera kao i velika korist za Red.

No da to učini, nije ga se moglo nagovoriti niti pismima koja su mu bila poslana, niti upornim molitvama brata Konrada i brata Tadeja, njegova druga, kojega je sam gospodin Ivan ljubio više od gotovo svih ljudi na svijetu, već je svome zamjeniku poslao pismo suprotna sadržaja. Brat je pak Tadej u svome pismu savjetovao da se ne napusti tako veliko dobro zbog odluke gospodina kardinala.

Savjet brata Tadeja nisu poslušali te su brat Liberat i njegovi drugovi odlučili pristupiti papi te riječima i djelom svima pokazati svoju poslušnost prema Crkvi i prvosvećeniku te svojim dobrim djelima Bogu povjeriti brigu za duše i tijela; odlučili su da ni u kojem slučaju neće ponovno, pod krinkom razboritosti, kao ljekovito sredstvo upotrijebiti bijeg pred licem dušmana (usp. Ps 44,17), nego da će se sami od sebe hrabro suprotstaviti svojim progoniteljima.

Uskoro zatim, nakon što je brat Gonsalvo, generalni ministar doznao da se brat Liberat sa svojim drugovima vratio te da se nalaze na nekim pustinjačkim mjestima na području Kraljevstva,[60] osigura se pismom papine osude i onim koje je sadržavalo izopćenje od patrijarha stupi k slavnom čovjeku Karlu, kralju Sicilije,[61] te od njega na sličan način ishodi djelotvorno pismo protiv spomenute braće. Nakon što je kralj pozvao brata Tomu iz Averse, zaduženog za ispitivanje heretika,[62] na zahtjev generalnoga ministra i po kraljevoj naredbi poslan je da, kako o spomenutima tako i o drugima, provede istragu; svoju je službu počeo obavljati od brata Liberata i njegovih drugova u utvrdi Fresolone u biskupiji Trivento.

Brat je Liberat uoči Duhova s trinaestoricom svojih drugova svojevoljno došao pred onoga istražitelja, spreman položiti račun o katoličkoj vjeri (usp. 1 Pt 3,15; 4,5), koja se nalazila u njemu samome i u njegovim drugovima.

Nakon što je o njima provedena vrlo pomna istraga, reče im istražitelj: »Ja namjeravam otići s ovoga imanja i ne prisiljavam vas da pođete sa mnom; ali znajte, ako ostanete, čeka vas vrlo velika nevolja, a manja ako pođete sa mnom«.

Tada se okrene prema bratu Liberatu te mu reče: »Ne može se izraziti riječima koliko su te Manja braća zamrzila; kad bih te htio prodati, postigao bih takvu cijenu za kakvu na tržnici nikada nije prodano meso neke životinje«.

Nakon nekoliko dana onaj je istražitelj, odlazeći sa svojom obitelji i jednim drugom, prolazio onim pustinjačkim mjestom u kojem je obitavao brat Liberat sa svojim drugovima. I gle, iznenada se uskovitla zrak te zabljesnuše munje i snažno zagrmje, a jedna munja s neba udari pokraj istražiteljeva konja; on zastade te se okrenu prema bratu Liberatu i njegovom drugu te reče: »Brate Liberate, ja sam siguran u tvoju vjeru i vjeru tvojih drugova i ne privodim vas. Evo, vaš je samostan blizu i ako vam je po želji, vratite se u njega;

---

[60] Riječ je o napuljskom kraljevstvu.

[61] Karlo II. bio je zapravo napuljski kralj.

[62] Riječ je o crkvenom istražitelju zaduženom za postupke s krivovjercima, dakle o inkvizitoru, op. prev.

naime ja sam vam savjetovao da pođete sa mnom kako biste doživjeli manju nevolju«, a brat mu Liberat reče: »Ja sam odlučio da neću odstupiti od vašeg savjeta«.

Kada je pak istražitelj s njima stigao u Teano, pretrpio je ondje bezbrojne napade braće koja su od njega vrlo napadno tražila, čas molbama čas novcem, a ponekad i prijetnjama, brata Liberata kao najvećeg otpadnika. On je pak, iako su ga mnogi njihovi napadi snažno uznemirili, čvrsto ustrajao u svom naumu. Želeći zaštititi brata Liberata od zasjeda braće, jednog mu se dana nakon zalaska sunca potajno obratio, govoreći: »Pazi da ne ostaneš u Kraljevstvu, već ove noći po najskrivenijim puteljcima otiđi te se potrudi da mi Rimska kurija ili neki od kardinala pošalje pismo preporuke, ako se želiš zadržati u Kraljevstvu, jer ako dobijem takvo pismo, koliko god dugo budem istražitelj, štitit ću te od svakog čovjeka«. Postupio je dakle brat Liberat prema savjetu istražitelja te je, uzevši sa sobom jednog od drugova, žurio da stigne do mjesta u kojem se nalazila Rimska kurija; no na putu se teško razbolio te je mnoge mjesece ležao u Viterbu, u mjestu koje su držali Armenci, nepoznat svima; nakon dvije godine ovaj je anđeoski čovjek umro u pustinjačkom samostanu svetoga Anđela u Veni.

Druga su se pak braća, koja su skrenula s pravoga puta, zadržala nekoliko dana u Kraljevstvu kako bi drugovima obznanila njegov odlazak iz Kraljevstva.

Istražitelj se pak vratio u Napulj – ne znam s kojim namjerama ili iz kojih razloga niti je li ga tko na to natjerao – no odmah je, nakon šest dana ili tako negdje, po svojem glasniku drugovima brata Liberata poslao dobrohotno prijevarno pismo, moleći ih da se nekoliko dana zadrže u Kraljevstvu (ako se može dobrohotnom nazvati ta varka koja obmanjuje pobožne i ubija duše poniznih); u tome je pismu priznao kako nije dobro postupio kad je pustio brata Liberata i njegove drugove, za koje se ubuduće poput oca kanio skrbiti; brižno je molio one drugove brata Liberata koji su ostali da ne odlaze, nego da pošalju njegovo pismo bratu Liberatu i onima kojima je sam bio naredio da otiđu iz Kraljevstva da se požure i čim prije vrate; jer njegova je namjera bila predstaviti ih kako kleru tako i puku kao vjerne ljude i katolike i brinuti se o njima tako da ih više nitko u njihovu služenju Bogu ne bi mogao uznemirivati nikakvim smetnjama.

Poslušaše istražiteljevo pismo te, poslavši glasnike s ovom varljivom glasinom, pozvaše natrag sve drugove brata Liberata, koji su po danoj im zapovijedi žurili izaći iz Kraljevstva.

Eto tada istražitelja, koji se vratio s četom bezbožnih ljudi; najprije sazove drugove brata Liberata koje je bio pustio u utvrdu u Fresoloneu, te u svojoj prvoj propovijedi pred narodom pohvali njih

i mnoge druge koji su na različitim mjestima služili Gospodinu; preko njih je okupio broj od četrdeset i dvoje braće.

Kada su se okupili, nakon što su ga u potpunosti uvjerili kako nisu mogli naći brata Liberata, ponovno održi govor pred pukom, koji je otkrio ono što je nosio u duši, te u pretjeranom bijesu, grmeći prijetnjama, objavi da su svi oni koje je sam bio okupio heretici te da su ljudi iz one utvrde hranitelji, podupiratelji i branitelji heretikâ, i to na opasnost po njih same i njihove stvari. Nakon toga zapovjedi da ih se uhiti te da ih se pod određenim kaznama, kako nitko od njih ne bi uspio pobjeći, najbrižnije čuva.[63]

Od toga se trena tako mahnito i s takvom žestinom besramno dao na izvlačenje novca od klerika, laika i monaha, pod izgovorom istražiteljske službe, da se svima činilo kako njime prije upravlja zli duh (usp. Lk 8,2) nego ljudski razum i moć rasuđivanja.

Naime dao je uhvatiti i zatvoriti u kulu kapuanske utvrde sina nekog viteza, priora sv. Onofrija, i još jednog drugog, zamjenika biskupa; prvoga je optužio za mrmljanje protiv pape Bonifacija, a zamjenika biskupa da je pružio gostoprimstvo bratu Liberatu i njegovim drugovima.

Činio je i druge nebrojene okrutne i zaista nemilosrdne stvari slične ovima, čiji bi opis zahtijevao spis velikog opsega. Naime stavivši na stranu svaku skromnost i časno ponašanje, sve je ovlasti i utjecaj svoje službe bez srama usmjerio na okrutnost i na otimanje novca, pogazivši grižnju savjesti.

Povrh toga upleo se u laži te je po posebnom glasniku napisao pismo gospodinu kralju i ostalim prvacima, u kojem javlja kako je uhvatio četrdeset heretika iz Dolcinove sljedbe,[64] rodom Lombardijce, koji su ponovno ušli u Kraljevstvo kako bi proširili otrov svoje zablude. Kada je to pismo pročitao gospodin Andrej iz Serrina, pozove dvojicu braće, drugove brata Liberata, koji su krenuli k njemu i upoznali ga s istražiteljevim postupcima, te ih upita: »Je li s vama bio neki brat iz Lombardije?«, a oni mu odgovoriše: »Ne, gospodine! Istražitelj nije uhitio nikoga tko je rođen u Lombardiji, izuzev nekoga brata apostola, na kojega je slučajno naišao na putu i uhitio ga«.

Tada je gospodin Andrej napisao istražitelju da je od vjerodostojnih osoba saznao kako među svima onima koje je bio uhvatio, izuzevši jednoga, nije bilo nikoga iz Lombardije; zbog toga ga je, kao prisnoga prijatelja, poticao da pazi na dostojanstvo svoje službe te da se u njezinom vršenju služi istinom, bez koje – kako je rekao –

---

63 Teško je shvatiti zbog čega se istražitelj toliko promijenio – možda se radi o nekoj staroj zavadi s braćom ili o vanjskom pritisku radi prikupljanja novca.

64 Dolcinova je sljedba bila prisutna u sjevernoj Italiji od sredine XIII. do početka XIV. stoljeća. Njegovi su se sljedbenici nazivali apostolima.

nisu pravedni ni ljudski ni božanski sud. Istražitelj je pročitao pismo gospodina Andreja te je, napunivši se nevjerojatnim bijesom, svu ozlojeđenost i ljutnju svoga razbješnjenog duha usmjerio na osvetu onim siromasima koje je bio ulovio, a kojima je spomenuti gospodin dao samostan.

Zapovjedi ljudima iz one utvrde, koji su svim srcem ljubili onu siromašnu braću, da ih do određenog dana, pod prijetnjom kazne toliko i toliko unča, dovedu preda nj u grad Trivento. Kada su unutar unaprijed utvrđenog roka dovedeni pred njega, dao ih je spustiti i zatvoriti u neku staru cisternu. Naredio je da u njoj budu zarobljeni pet dana, zatvoreni kao u bačvi, bez rupe za zrak, ne pružajući im nikakav otvor kako bi mogli izaći radi neke tjelesne nužde. Nakon pet dana novi je Decije naredio svojim krvnicima da žurno pripreme neko mjestu u gradu za njihovo mučenje.

No kada je vidio da biskup i ljudi na visokim položajima onoga grada teško podnose da se takav prizor, s takvim ljudima, događa pred njihovim očima, predomislio se te se, prolazeći kroz Boiano, uspeo do tvrđave Maginolfi – izdvojeno mjesto pogodno za zločine, čiji se gospodar u svemu slagao sa zlobom i opakošću njegova srca – a njih je dovukao za sobom te ih je izmorene od gladi, okova i puta dao zatvoriti pod strogu stražu.

Sutradan uđe k njima te im se obrati, pritišćući ih strašnom zakletvom: »Ukoliko mi ne priznate da ste heretici, tako mi Bog učinio ovo i ono zlo (usp. 1 Sam 3,17; 14,44; 2 Sam 3,35; 19,14), ako vas sve ovdje ne ubijem, nakon što vas izmrcvarim raznim kaznama i mukama; ako pak, prema onome što od vas tražim, priznate da jeste ili da ste nekada bili u nekoj zabludi, odmah ću vas osloboditi te ću vas pustiti da odete s lakom pokorom«.

Nakon što su mu braća rekla kako niti on treba od njih tražiti nešto što nije istinito niti oni sami bez smrti svojih duša i uvrede Boga mogu priznati tako bezbožnu laž, istražitelj se naljuti te zapovjedi da mučenje započne s jednim od njih koji je bio svećenik te se činio gorljivijeg duha. Uđe sa svojim slugama u onu kuću, dade mu zavezati ruke iza leđa te, nakon što je na najvišu gredu kuće pričvršćen kolotur, naredi da ga se podigne uvis; nakon što je sat vremena visio u zraku, zapovjedi da se konopac naglo otpusti kako bi ovaj slomljen žestokim bolovima bio pobijeđen i priznao da je nekada bio heretik.

Kada su ga nakon mnogo podizanja i naglih spuštanja upitali priznaje li da jest ili da je bio heretik, on im reče: »Ja sam uvijek bio, jesam i bit ću vjeran kršćanin i katolik i ako bih vam što drugo kazao, nemojte mi vjerovati, jer bih to rekao zbog mučenja. Uzmite ovo kao moje konačno priznanje jer je ovo što upravo govorim istina, a ono bi bila laž izvučena mukama«.

Tada se istražitelj izbezumi od bijesa i poludi te naredi da mu se skine ono malo odjeće kojom je bio prekriven, da ga se okupa u hladnoj vodi, da mu se zaveže kamen za nogu, da ga se podigne uvis i tako drži, a nakon toga da ga se naglo baci i da mu se vrlo oštrom trskom, poput mača, ogule potkoljenice te da ga se ponovno podigne uvis, sve dok za trinaestog podizanja nije pukao konopac, a on pao s visine s kamenom koji mu je bio zavezan za nogu; poluživ i sav polomljen ležao je pred očima onog razoritelja vjernika te su ga sluge opačine odnijele odatle i bacile na gnojište.

Iako je bio mudar čovjek plemenitog roda, poludio je do te mjere da je, uznemirivši se, prijetio kako će ih mučiti vlastitim rukama. Naime kada se jedan od braće koji je došao na red za mučenje pobožno predao Kristu, obuzeo ga je bezuman bijes te ga je tako jako udario šakom po uhu i vratu da se ovaj zavrtio uokolo poput zvrka i pao na zemlju te je od toga udarca mnoge dane na vratu i po čitavoj glavi osjećao bol te mu je zvonilo u ušima. Za jednog je drugog naredio da mu se pred njegovim očima konopcem stegne glava, sve dok oni koji su ga stezali nisu čuli kako kosti glave pucaju te su prestali i ostavili ga kao mrtvog.

Među njima je pronašao dvojicu dječaka; jednoga je od njih držao kraj sebe za vrijeme ručka, nakon što ga je prethodno izmučio glađu, te ga je napio čistim vinom; kad se ovaj napio i nije znao što to potvrđuje ili niječe, od njega je izvukao svjedočanstvo da su ona braća koju je držao heretici.

Drugog je dječaka dao golog podići na mučila te je vlastitom rukom zamahivao kopljem prema njegovim prsima, govoreći: »Probost ću te ovim kopljem istoga trena ako ne priznaš da su svi ovi koje ovdje držim heretici«. Dao ga je mučiti tako dugo dok dječak nije pristao da se napiše kako su oni heretici.

Kada je od ove dvojice konačno dobio to priznanje, ostala su mu braća rekla: »Rekli smo ti da smo vjerni i sada to kažemo, a ti napiši što hoćeš!«.

Kada se već nasitio njihove muke, kao mrtvog je ostavio brata Vincenta, kojeg je prvog bacio na muke. Neke je pak druge koji su bili iz Kraljevstva i svima znani, a iz kojih nije uspio ni izravno ni neizravno izvući bilo kakvo priznanje, dao javno išibati (usp. Dj 16,37) i, nakon što im je rastrgana odjeća, naredio da se vrate svojim kućama.

Kako bi od svega toga načinio veću predstavu te još više ismijao Božje sluge, ponekad bi naredio da ih se u lancima vuče za njim; zapovjedio je da se neke djevojke i žene pokornice poput heretika odvedu sve do Izernije;[65] kad ih nije uspio nikakvim prijetnjama

---

[65] Pokrajina s istoimenim glavnim gradom u južnoj Italiji, koja na jugu graniči s Kampanijom, a na zapadu s Lacijem, op. prev.

ni mukama natjerati da, bilo za sebe bilo za druge, priznaju da su heretici, dao ih je javno išibati i pustio kući.

Nekom je pak prilikom na drugome mjestu bio pustio jednog od drugova brata Liberata, brata koji se zvao Toma; kada ga je pridružio ostalima, a on je od njih čuo kako su dopustili istražitelju da napiše što želi – ali nakon što su se usprotivili i rekli: »Mi smo katolici« – u snažnom im naletu duha reče: »Vi ste zanijekali Krista i njegovu istinu, ubili ste sami sebe i sve svoje drugove; iako su katolici, optužili ste ih za herezu i Bog vam se nikada neće smilovati ukoliko javno ne povučete ono što ste rekli, a istražitelju ne kažete da ste ono rekli u strahu od njegovih bezbožnih namjera, u želji da zauzdate nalet njegova bijesa kako vas ne bi ubio. Sada mu pak hrabro recite, ako žudi za tim da bude ubojica vaših tijela, neka s vašim tijelima ispuni svoju želju, jer zbog vašeg priznanja neće đavlu predati vaše duše«.

Sutradan, kada je istražitelj došao k njima, svi su u isti glas izrazili svoje negodovanje: »Ni u našem duhu ni na našem jeziku nikada nije bilo takvoga priznanja da smo heretici, već smo – u skladu s istinom – rekli: 'Mi smo katolici! Ti napiši što hoćeš!' jer si bio odlučio da nas na onom pustom mjestu sve ubiješ. Tim smo te riječima, koje su prije pokazatelj tvoje namjere nego našega priznanja, spriječili da nas ubiješ. Sada nas pak ubij ako ti je po volji! Svi naime priznajemo i svjedočimo o nama i našim drugovima onu istinu koja se nalazi pred očima Božjim, u našim savjestima a, sigurni smo, i u tvojoj savjesti – da smo zaista vjerni, da smo uvijek bili i da ćemo biti sve do konca te da vjerujemo, da smo vjerovali i da ćemo do smrti vjerovati u onu vjeru koju drži i naučava sveta Rimska crkva. Napiši ono što sada priznajemo, a i tada smo priznali, te da povlačimo ono što smo ti rekli onda kada si s nama kanio opako postupiti: 'Napiši što hoćeš'!«

Čuvši to, okrene se prema bratu Tomi te mu reče: »Ovo je tvoja propovijed, brate Toma! No ja ću tvoje meso i tvoje kosti dati tako raskomadati da tvoja oholost i nepromišljenost više neće posjedovati ni snagu ni moć da govore i poučavaju takve stvari«. I naredi da ga se uhvati, sveže u najjače okove i odvoji od ostalih.

Nakon što je naredio da ga se baci na razna mučila, reče mu zapovjednik kraljeve tvrđave, koji je bio prisutan kad su one riječi uznemirile istražitelja: »Samo preko mene mrtvoga! U ovoj utvrdi neće biti takve nepravde da se muče ljudi koji priznaju katoličku vjeru, kako bi je zanijekali«.

U strahu da istina o svemu tome ne dopre do kraljevih ušiju odustao je od svoje opake nakane te se više nikoga nije usudio baciti na takve muke niti je nakon toga provodio bilo kakve istrage o njima; no od duhovskog bdjenja pa sve do blagdana Gospinog rođenja,

gotovo pet mjeseci, na mnoge ih je načine progonio i mučio tako da su mnogi od njih, zbog onoga što su pretrpjeli u zatvoru i izvan njega, umrli.

Istražitelj se pak, onoga tjedna kada je namjeravao izreći konačnu presudu, razbolio tako da ju je proglasio jedan drugi: da ih se gole i okovane prvo vodi po glavnim ulicama grada Napulja i uz viku glasnika bičuje, a da se nakon bičevanja nad njima načini znak križa te da ih se izbaci iz Kraljevstva; pritom u presudi nije naznačena nikakva zabluda niti ih je istražitelj ukorio i upozorio na neku zabludu ili grijeh riječi ili djela kojeg bi se ubuduće trebali paziti.

Bog nije propustio rasuti kosti onoga (usp. Ps 53,6; 141,7) koji je tako okrutno i tako strašno postupao s njegovim vjernim siromasima, već mu je polomio zube u ustima i razbio čeljusti (usp. Ps 58,7). Kada je ovaj spoznao da je pozvan na presudu strašnoga suda (usp. Heb 10,27), prisjeti se u svom duhu zala koja je bio učinio te naredi da se prioru, zamjeniku biskupa i ostalima vrati dio novca koji je od njih, na njihovu tešku sramotu i na štetu pojedinaca, nepravedno oteo. Naime nije imao odakle vratiti sve te je pritisnut smrtnim bolovima, ležeći u ležaju svoje gorčine, tjeskobno uzdisao govoreći: »Dobro je što jedan dio tuđeg novca, prema mogućnosti, vraćam; no što da kažem Bogu o tome što sam najbolje njegove sluge koje sam u svom životu vidio iz puke pokvarenosti svoje volje tako opako progonio, lažljivo oklevetao, okrutno s njima postupao i nepravedno ih osudio?«

S ovim je riječima svoje ispovijedi – kamo sreće da nije bila prekasna! – gotovo očajan otišao saslušati odluku i presudu Krista, najpravednijeg suca, ostavljajući istovremeno bolnu ranu i nesigurnost oko svojega spasenja u duhu svih onih koji su tada bili uz njega. Pristupio je Kristu, kojeg je namjerno, poput izdajice uhvatio u njegovim siromasima, u želji da se svidi ljudima koje nije ljubio – tj. Manjoj braći – koje je uvijek napadao i zbog čega je pretrpio veliki pritisak od gospodina Nikole III.; Krista, kojeg je bio ulovio, mučio je raznim mukama na nov, neuobičajen i suviše opak način u namjeri da na hram tijela i duša njegovih sluga postavi idol laži (usp. Iv 2,21; 2 Kor 6,16); izvrnuvši istražiteljsku službu, istražitelj je postao rušitelj duša i pod Kristovim imenom istinski propovjednik Antikrista. On koji je vršio poslaničku službu u ime Krista (usp. 2 Kor 5,20) kao istrebljivač Kristovih slugu svjesno je progonio Krista u njima.

Tako je nadmašio Židove i pogane u zlobi i opakosti, jer da su Židovi sa sigurnošću upoznali Krista, Gospodina slave, ne bi ga – prema svjedočanstvu apostola – nikada razapeli (usp. 1 Kor 2,8). Poganski su pak kraljevi vjerovali da je njihova borba u ime vragova, koje su u idolima štovali poput pravih bogova (usp. 1 Kor 10,19–

20), protiv kršćana, koje su smatrali oholim ljudima, okaljanim magičnim praznovjerjem, sasvim pravedna.

Ovaj je pak istražitelj, iako je i sam bio katolik, svjesno progonio prave kršćane katolike te je pomoću mučenja tražio da nedužni ljudi i vjernici zaniječu vjeru koju su imali u Krista i da lažno priznaju neke đavolske hereze te da u herezama štuju đavla. Stoga je i zaslužio vrlo gorak i iznenadni svršetak, jer je vrlo gorko razgnjevio Boga (usp. Bar 4,6); zato mu je i na vrlo gorak način i gotovo u jednom trenu oduzet život, jer je Isus Krist u njegovoj osudi pretkazao osudu svih onih koji su njemu slični. On se na njih obara kao kradljivac u noći (usp. 1 Sol 5,2–3; Mt 24,43), kada sigurno počivaju u svojim lažima i opačinama, te ih razdvaja i kažnjava vrlo gorkom smrću i određuje im sudbinu među licemjerima (usp. Sir 41,1; Mt 24,51).

Iako je peta nevolja Reda na neki način imala osobit svršetak u smrti svetoga čovjeka Petra Ivana, u napuštanju službe generala slavnoga čovjeka brata Rajmunda Gaufridia te u odricanju od položaja i smrti gospodina pape Celestina – ovaj je gospodin Celestin po habitu i imenu bio redovnik, no u stvari je po svojim djelima i kreposti bio pravi evanđeoski siromah, a po svojoj poniznosti i istinski manji brat – ipak je sasvim jasno da je ono što je još preostalo od te nevolje imalo svoj zajednički kraj u progonima koje je brat Ivan iz Murra okrutno provodio s ostalom braćom provincije Provanse koja su bila protivnici spomenutog brata, osuđujući njegov nauk svojim vlastitim ovlastima i onima čitavoga Reda, te u progonima koje je brat Liberat sa svojim drugovima podnosio iz samo jednoga razloga – zbog obdržavanja Pravila i obećanog života – sve do smrti spomenutog razaratelja vjere.

Ova se tvrdnja ne protivi onoj za koju se priča kako ju je jedan primio od anđela Gospodnjeg prije izbora gospodina Celestina, tj. da će nakon njegova odricanja od službe sljedećih dvadeset i osam godina trajati velika nevolja (usp. Mt 24,21), bilo zbog toga što se bilo koja od tri posljednje nevolje, kako Crkve tako i Reda, naziva velikom, bilo zbog toga što u šestoj nevolji Crkve završava sedam nevolja Reda, bilo zbog toga što od sredine prethodne nevolje započinje sljedeća.

Osim toga onaj tko je vidio i čuo neke pojedinosti koje je primio pod uvjetom da ih ne širi dalje niti ih je s bilo kime podijelio, kada je upoznao svršetak onih dvadeset i osam godina, pred kraj sedme godine pape Bonifacija, vidio je značajnu i naročitu stvar koja točno određuje vrijeme Reda.

Šestoga dana, u šesti sat (usp. Iv 19,14; Dj 10,9), našao se usred mnogih slugu Božjih te iznenada u sredini nekoga gostinjca vidje samostan imena velike Gospe, u kojem je bilo četrdeset i više redovnika te govornica pokrivena plahtom. I gle, pojavi se đakon obučen

u dalmatiku, a na govornicu je postavljena zatvorena knjiga sa sedam pečata (usp. Otk 5,1). Priđe đakon da otvori knjigu te otvori šesti pečat (usp. Otk 6,12) u namjeri da pročita ono što se nalazi u šestom dijelu knjige.

Kada je otvorio i pogledao ono što je sadržavao šesti dio, doživi potpunu promjenu duha i tijela te nije mogao pročitati ono što je došao pročitati, već brizne u plač te u tišini i neizrecivim uzdisajima (usp. Rim 8,26) razotkri onome koji je ovo gledao sadržaj knjige, koji se općenito odnosio na šestu nevolju Reda, što se imala dogoditi bilo po Redu samome bilo po volji nadređenih. Te su sve stvari bile dostojne oplakivanja i tugovanja, kao što to jasno vidimo po onim događajima kojima smo već svjedočili. Mislim da se to ne može sakriti ni od koga tko posjeduje duh Božji, pa makar on i odvratio pogled.

Shodno tome možda je bolje šutjeti nego bilo što reći o onome što se dogodilo na kraju onih dvadeset i osam godina, ili tako negdje, a tiče se šeste nevolje, jer se ni s mnogo riječi ne bi moglo razjasniti, a i šutnja onoga đakona poučila nas je kako je te stvari bolje izreći šutnjom nego govorom i radije oplakivanjem nego pismom.

Dakle budući da je ono što se tiče šeste i sedme nevolje, koja je, nakon što se ispunilo dvadeset i osam godina, započela u dvadeset i devetoj i koja donosi, izražava i označuje mudrost odluke Boga svevišnjega (usp. Rim 11,33) i njegova nedokučivog nauma, samo po sebi dovoljno očito i svima jasno, spomen tih stvari kako bi se razlučilo sedam glavnih nevolja Reda, koje se dovršavaju unutar šeste nevolje Crkve, označava poslušnost i izvršenje dane zapovijedi i potpuno ispunjenje volje onoga tko mi je ovo naredio. No od mnogih stvari koje su se dogodile bit će opisan vrlo mali broj, samo kako bi se upoznalo sedam vrtnja kojima se Red vrti do svojeg ljudskog svršetka.

6.
[Šesta nevolja]

Licemjerje zasljepljuje duh i srce, a laž se spaja s ispraznošću; dok licemjer žudi za ljudskom hvalom i naklonošću, zavist prianja uz njegove kosti te nagriza i proždire njegovu nutrinu, kao rđa željezo, a moljac tkaninu (usp. Mt 6,19–20). Dvostruko se pak izjedaju oni koji kroz licemjerje pokazuju istinu te, kada se spozna da su takvi, tada poput zmijskih poroda šire svoj otrov (usp. Mt 23,33; Lk 3,7). Svako veliko zlo na nebu i na zemlji učinila je zavist; naime potamnila je i Lucifera, koji se zbog uzdizanja strovalio s najvišeg dostojanstva svojega prvenstva, jer, iako je bio božansko biće, nije

mogao podnijeti da ga se ne smatra samim bogom. Ona je donijela smrt i svako zlo u svijet (usp. Mudr 2,24), ona mrzi istinu i gasi ljubav.

Ona je u onima koji su ispovijedali ovo posljednje Pravilo pobijedila srž, svjetlost i život poniznosti, istine i ljubavi te ih je toliko umrtvila da su kler i puk, pružajući im primjer, poticali i bodrili na oholost, laž i mržnju te da – ako bi im tko dokazao da rade neprilične stvari, kako bi se opravdali i umanjili zla koja čine – bez srama kažu da Manja braća čine još i gore stvari.

Srce se zavidnog čovjeka ispunja jalom i podmuklošću, a na prsa kao oklop oblači zlobu i ludost (usp. Mudr 5,18; 1 Sol 5,8); kad nevinom čovjeku iz zasjede oduzme život, kako je svoj zločin sakrio od ljudi, tako misli da ni Bog ne vidi (usp. Ps 94,6–7). Zavidan čovjek u sebi nosi očaj te, predan opakostima svoje volje, tvrda srca (usp. Ps 95,8; Heb 3,8) prezire sud Božji, umanjujući težinu pravedne osvete. Namjerni napad na istinu i njezino pretvaranje u laž on pripisuje oštroumlju, mudrosti i krutom naravnom nagonu, koji voli ono što mu je korisno i što ga veseli. Kao pravilo pravednosti slijedi osjećaje svoje izopačene volje te tvrdi da je pravedno nemilosrdno progoniti one koji se s njime ne slažu.

Ako ona[66] zgrabi nekog čovjeka koji ima ili položaj ili ovlasti ili moć da progoni one koje mrzi, neće ga zaustaviti ni koplje ni oklop[67] (usp. Job 41,17); no u očima razboritih njegova će djela sasvim jasno pokazati krinku i priliku prijevare koja se protivi Kristu. Naime kad netko bude mislio, rekao ili vjerovao da je sada pobožno, sveto i pravedno ono što je učinio, ovaj će htjeti da se to proglasi zločinom uvrede veličanstva i zakona te hulom protiv Duha Svetoga (usp. Mt 12,31; Lk 12,10).

Zavišću takve zlobe i rđom, koja kvari i proždire, bili su zaraženi i okaljani svi začetnici i promicatelji šeste nevolje, a pogotovo oni koji su se za vrijeme gospodina Bonifacija, nakon odstupanja generalnog ministra, pobrinuli za utamničenje mnoge svete braće iz provincije Provanse te su žestoko osudili nauk svetoga čovjeka Petra Ivana i potajice u tami, oskvrnuvši njegov grob, kao sluge tame nanijeli uvredu njegovim kostima i ostacima.

Tada su mnogi ušutjeli, sakrili se i udaljili se od njih, ne podnoseći propast koju je nosio mač progoniteljâ; progonitelji su ih pritiskali sve dok Bog nije poslao čovjeka koji je ljubio istinu, učitelja Arnalda iz Villanove, liječnika, koji je razgovarao s kraljem Karlom, kraljem Sicilije, te ga je nagovorio da generalnom ministru napiše djelotvor-

---

66 Još je uvijek riječ o zavisti, op. prev.

67 Donosim doslovan prijevod latinskog teksta, koji se ponešto razlikuje od hrvatske inačice, op. prev.

no pismo za onu braću koja su podnosila nepravedne progone u provinciji Provansi.

U tome mu je pismu obznanio da će se, ukoliko ubrzo po svojoj dužnosti ne primijeni lijek za njihov nepravedni progon, svom snagom pobrinuti da to učini prvosvećenik. Ovaj spomenuti učitelj, žarko težeći obnavljanju evanđeoskog načina života, potajno je nagovorio gospodina Klementa, prvosvećenika, da pred njim ohrabri brata Rajmunda Gaufridia, brata Gvida iz Mirapice, brata Ubertina Kasalskog[68] i brata Bartolomeja Siccardia te ostale njihove drugove, ljude sveta života i preslavna znanja, čak i po svjedočanstvu njihovih neprijatelja, te da im pod poslušnost strogo naredi da mu napismeno priopće sve ono za što znaju i za što su saznali da se događa u njihovu Redu, a da zahtijeva ispravljanje i obnovu.

To se dogodilo kako bi se ispunilo proročanstvo svetoga čovjeka brata Ivana Parmskog, koji je između ostalog naviještao i govorio ovo: »Morat će se prije obnove dogoditi sukob jezikâ i zasvirati u svirale dogmi«. Blizu je bio i početak šeste nevolje – za koju se smatra da je završila u dvadeset i osmoj godini od odricanja od papinske službe i utamničenja gospodina pape Celestina – te ispunjenje riječi koje je sv. Petar uputio Kristu: »Pokrij im lice sramotom, da traže tvoje ime, Gospodine«[69] (usp. Ps 83,17) i onoga što je Krist odgovorio i rekao svojoj majci, koja ga je molila za obnovu evanđeoskog načina života: »Pustit će moj narod da ode samo pod jakom rukom« (usp. Izl 6,1; 7,26) te one proročke priče o seljaku i sv. Martinu,[70] koju je, prema svjedočanstvu brata Leona, sveti Franjo često i s velikim žarom pripovijedao; želio je da se pod seljakom razumije nezahvalni Red, a pod sv. Martinom prvosvećenici, po kojima se Red u konačnici trebao poniziti i vratiti se priznavanju i držanju načela svoje poniznosti.

Možda će onaj prvosvećenik koji će ih protiv njihove volje vratiti natrag i poniziti ih biti željezni čekić iz proročanstva koji će udariti i razoriti mjedeni zatvor kako bi njegovi zatvorenici izašli, a skrivena svjetlost svjetiljke svima svijetlila (usp. Mt 5,15; Lk 8,16) te kako bi se pokazala ljepota oltara skrivenog u zatvoru, kako bi sveti puk, što ga je označio onaj koji vidi, stupio u naviješteno tajno svetište i primio bijel kamen i novo ime iz njegove ruke (usp. Otk 2,17) te

---

[68] Brat Ubertino bio je jedan od glavnih spiritualaca. U vremenu od kraja 1309. do 1312. godine bio je u Avignonu gdje je branio pokret spiritualaca, sjećanje na Petra Olivija te obnovu Crkve i Reda. Mjesto i vrijeme njegove smrti nisu poznati.

[69] Radi boljeg uklapanja u kontekst prevodim *Gospodine*, umjesto *Jahve*, op. prev.

[70] U djelu Sulpicija Severa *Vita beati Martini* (*Život sv. Martina*) riječ je o nekom Rusticiju (lat. *Rusticius*), a ne o seljaku (lat. *rusticus*), koji je sv. Martina na prijevaru izvukao iz samostana kako bi ga izabrali za biskupa. Priča svetoga Franje poklapa se samo u prijevari, dok ostalo odudara od priče o Rusticiju.

kako bi orao sa svojim mladima utekao u pećinu (usp. Iz 2,21) da bi vladao u miru na skriven način.

Na početku šeste bitke kao da je od Krista Sunca sinula nova zraka istine i milosti te je u raznim krajevima stvorio i načinio mnoge istinske i vjerne sljedbenike i ljubitelje svoga novoga života. Jednako tako, iz samoga pakla i od kneza tame, poput razbojničkog su mača izašli najprljaviji muškarci i žene, okaljani neizrecivom herezom slobodnog duha koji su đavlu predali mnoge duše.

Naime i u ono vrijeme kada je Bog na svijet poslao preslavne i apostolske ljude – Dominika i Franju – đavao je poslao Almarika, po kojemu je mnoge uništio i odvukao u najprljaviju sljedbu antikristovskog slobodnog duha, koja je tada po slavnom francuskom kralju Filipu, kada je učitelj Raidolfo naredio da ih se dokazima i mjerodavnim svjedočanstvima uvjeri i opovrgne, ugašena i iskorijenjena; no sada je, kada se približava vrijeme obnove Kristova života, ponovno oživjela te je po bratu Ubertinu, na zapovijed prvosvećenika[71] ili njegova poslanika, u kratkome roku otkrivena, pobijena i iskorijenjena, barem što se tiče njegove dužnosti; to se prije njega nije usudio učiniti nijedan istražitelj.

On je iz pobožnosti i strahopoštovanja koje je u srcu osjećao prema Franji, obnovitelju Kristova života, boravio na gori La Verna, na kojoj se serafin, koji je izgledao poput ranjenog Krista, ukazao sv. Franji te ga je probo i zadao mu pet rana, učinivši ga tako sličnim Kristu; novim ga je čudom, za kakvo se nikada prije nije čulo ni kod jednog sveca, učinio dostojnim da ga svi vjernici Crkve na jedinstven način štuju i nasljeduju.

Naime ondje je duh Isusa Krista pomazao spomenutog brata Ubertina te je slavu, koju je ovaj prije besplatno bio primio od Krista, preobrazio u veću; na toj je gori u nekoliko dana napisao kratku i pobožnu knjigu o rođenju, životu, propovijedanju, smrti, uskrsnuću, uzašašću, poslanju Duha Svetoga, upravljanju Crkvom i kraljevstvu slave Isusa Krista koja je sadržavala te vjerno i čisto objašnjavala Kristovu mudrost i svjetlost, kao da ju je iznjedrila Njegova mudrost, po Njegovoj volji, prostodušnima nužnu, a mudrima korisnu.

Čovjek koji je donio onu zlobnu sljedbu slobode u Italiju bio je onaj preuzetni i od đavla gonjeni Gerard Cicarello, prvi osnivač one braće koja se nazivaju apostolima. Jedan od njegovih učenika bio je neki Stjepan, kojeg je zaludio đavao i koji je iz vlastite zlobe započeo, provodio i spremno propovijedao onu kugu. Njega su spalila braća Propovjednici dok je njegov učitelj još bio živ.

71 Riječ je o Klementu V.

Nakon njih je došao Dolcino, kojeg je napastovao i izbezumio đavao, dvostruko zaražen drugim otrovom; njegovu je opasnu obmanu, mnogo godina prije nego što se spomenuti Dolcino pojavio ili po imenu bio poznat među kršćanima, u molitvi čuo neki sluga Božji iz prekomorskih krajeva; on je vidio čitavu njegovu buduću obmanu te svršetak i progon koji će podnijeti zajedno sa svima onima koji budu pristajali uza nj. Od anđelâ je doznao ime onoga zlobnoga anđela koji je zaposjeo njega i njegova učitelja. Naime jedan te isti zloduh, po imenu Furio, koji je zaposjeo njega, bio je zaposjeo i njegova učitelja Gerarda te ga je izbezumio i naveo da izvrši sve one novotarije koje je izmislio.

Naime i sveti se čovjek brat Leon, drug blaženoga Franje, kada ih je prvi put vidio, zapanjio od straha i rekao: »Ovo su oni apostoli sotone za koje je naš otac sveti Franjo najavio da će doći; oni će, i sami zavedeni, zavesti mnoge; oholo će govoriti i živjeti poput životinja te će napadati duh Kristove poniznosti i poslušnosti. Živeći u dokolici, rastrčat će se po gradovima i utvrdama, a učiteljica će im biti vlastita volja; uvlačit će se u kuće i zaplest će se u prisnosti sa ženama (usp. 2 Tim 3,6); poučavat će, iako su neuki, a lišeni istine pripremat će put laži te će laž prihvatiti na mjesto istine. Jao svijetu! (usp. Mt 18,7) jer zlo će se uzdići sa svih strana nakon što se pojave takvi apostoli«.

Naime i neki je Bentevenga iz one sljedbe apostolâ ušao u Red manje braće te je posijao najprljaviju kugu duha đavolske slobode u provinciji blaženoga Franje. On je izvana nosio krinku tako časnog ponašanja da je zbog glasa velike svetosti koji ga je pratio k sebi privukao mnoge svjetovanjake, redovnike i klerike.

On je lukavim riječima izigrao mnoge duhovne ljude te se, zaslijepljen ohološću zbog svog ugleda, hvalisao kako u spoznaji Božjih otajstava sve nadmašuje, a čak se nije bojao ni pred samim bratom Ubertinom, kao pred nekim tko slabije razumije, izlagati sitničave pojedinosti svoje ludosti. Kada ih je ovaj kao katolik čuo, razborito je prikrio svoje pravo mišljenje te je, u želji da podmukle korake one zmije učini javno poznatima, a njene zasjede – kako ne bi još nekoga zatrovala – iznese na vidjelo, pred razboritim i vjerodostojnim svjedocima, pretvarajući se da želi slušati njegov nauk, navede ga da izrazi svoje mišljenje; to je učinio tako razborito i tako oprezno da je ovaj pred onim oštroumnim ljudima, za koje je vjerovao kako su mu odani, izbacio iz sebe sav otrov koji je skriven nosio u sebi. Tada je brat Ubertino po njegovim riječima i njemu samome i svima ostalima pokazao u kakvoj je sramotnoj zabludi bio i još uvijek se nalazi. Od toga je trena, zbunivši se, izgubio i dobar glas i drskost i moć te je bio prisiljen otkriti ludosti i zablude svojih sljedbenika.

Ovaj je brat Ubertino, obitavajući na gori La Verna u toskanskoj provinciji, odan osnivaču, kao vjeran svjedok prve i posljednje savršenosti Pravila te iskren i vatren propovjednik evanđeoske istine, primjerom svoga života i snagom riječi ohrabrio te za čisto i vjerno obdržavanje obećane savršenosti zapalio mnoge u Redu, a naročito one u provincijama Toskane, Marche i Spoletske doline.

Zbog istinske ljubavi i spokoja u kojem je uživao, prianjajući samo uz Boga i nebeske stvari i pristajući uza savjete svetih ljudi, kako bi pružio potporu duhovnim ljudima i onoj braći koja su od neprijatelja u Toskani i Spoletskoj dolini mnogo toga trpjela, namjerno se izložio mnogim mukama i nevoljama.

Naime nakon što su ga mnogi optužili te su ga njegovi neprijatelji ocrnili pred gospodinom slavne uspomene papom Benediktom, te ga je taj isti gospodin na njihove uporne molbe pozvao u Rim, uz Kristovu je zaštitu i pomoć na čudesan način oslobođen od lažnih optužbi koje su mu namjestili i od zamki koje su mu u zasjedi postavili. Nakon nekoliko dana, bez njegova znanja, stanovnici su Peruđe k spomenutom prvosvećeniku poslali posebne izaslanike, kojima je bilo zapovjeđeno da prije svega od tog istog gospodina zatraže dvije stvari: prvo, da im se udostoji vratiti svjetlo koje ih vodi i obasjava – brata Ubertina – koji je rasvijetlio čitav njihov grad i na poseban ih način vukao prema Bogu; drugo, da velikodušno nude sami sebe i svoj grad njemu kao ocu i gospodaru, ponizno moleći da ne odgađa svoj dolazak kako bi ondje boravio sa svojom braćom gospodom kardinalima. On se nasmija te im reče: »Brata ste Ubertina pretpostavili nama i našoj braći; time ste pokazali da nas malo ljubite«, a oni mu rekoše: »Pokazujemo koliko duhovne stvari pretpostavljamo svjetovnima, jer vas i njega vjerno i revno ljubimo«.

Budući da je on morao podnijeti zasjede, udare i napade šeste nevolje i bitke, Gospodin mu je otvorio vrata Pisma, podario mu je oštru i jasnu moć rasuđivanja te ga je ispunio vodom mudrosti Krista Spasitelja (usp. Sir 15,3) kako bi iščeznuli dokazi neprijateljâ pred licem njegovim, kao tama pred licem Sunca. To je bilo očito svima prije koncila, na koncilu i nakon koncila, jer je on jedan, sam snažno pobijedio četu od trideset tisuća izabranih (usp. 2 Mak 12,23), mreže je sofizama rastrgao poput niti paučine, a prividne je dokaze i spise pobio istinitim riječima svima na očigled te nisu uspijevali u zamku zaplesti nevine koliko god da su ga ispitivali.

Braća pak, teško podnoseći pismene odgovore koje su sazvana braća,[72] iz poslušnosti i prema naredbi, predala prvosvećeniku,

---

[72] Riječ je o ranije spomenutoj braći koju je Klement V. sazvao na nagovor učitelja Arnalda iz Villanove.

počela su ih napadati i klevetati na brojne različite načine, voditi istrage o njima i onima koji su im bili privrženi te pred slušateljima i prvosvećenikom izlagati razne spise protiv njih, vodeći se u napadu više snažnim osjećajima nego razumom. Zato je prvosvećenik počeo sumnjati u njih, a naročito zbog toga što je, u njihovoj odsutnosti, pitao i brižno ispitao generalnog ministra i sve one pomoćnike generalnog ministra koje je bio pozvao, o ugledu one braće koju je bio sazvao te o njihovim prilikama, životu i marljivosti, a pogotovo o bratu Ubertinu, jer je bio Talijan.

Iako su posvjedočili da su svi oni nepokolebljivi u vjeri i dobrim običajima te da su vrlo poznati po svojem znanju, na poseban su mu način pohvalili brata Ubertina, o kojem se posebno raspitivao. Stoga je njegova želja bila da na sudu ništa od onoga što generalni ministar ili bilo tko iz Reda izlaže protiv one braće koju je bio sazvao, nema nikakvu snagu.

Zbog ovoga su braća još više poludjela te su – umjesto poslušnosti u skladu s kojom su se morali ponašati – u tolikoj mjeri propovijedala da je progon i napad na njih, kao na one koji razaraju i ocrnjuju Red, jutarnja i večernja prinosnica (usp. 2 Kr 16,15) da se jedan od njih nije sramio javno priznati kako je otrovao brata Rajmunda Gaufridia, brata Gvida iz Mirapice, brata Bartolomeja Siccardia i još nekog brata, i to na tako ohol način da je glas o tome ispunio gotovo čitavu Kuriju. Naime i sam se prvosvećenik više puta, a osobito na Vienskom koncilu, požalio na neposlušnost i nepoštovanje braće.

Kada bi se tko htio samo i dotaknuti svih pojedinačnih događaja koji su se odvijali za vrijeme ove šeste nevolje – a da ne kažem objasniti ih – trebao bi ispuniti mnogo papira. Naime kada bi se objašnjavalo samo ono što su učinila braća Ubertino i Bonagracije, ni u jedan veliki svezak ne bi stalo kako se on u svakom okršaju riječi pred bratom Ubertinom predavao i zbog toga sve više ludio.

Gospodin papa Klement, iako je bio blag i skroman čovjek, vrlo spor na srdžbu, uznemirio se zbog njegovih riječi te ga je dao izbaciti iz Kurije i zatvoriti kako se više ne bi miješao u takve sporove.

On je pak, nakon što je prvosvećenik umro, odmah prekršio zapovijed koja mu je bila nametnuta te je došao u Lyon. Kada ga je ondje ostijski kardinal, gospodin dobre uspomene, ukorio zbog neposlušnosti, koju je pokazivao i u sporovima, u koje je ulazio pod izlikom da brani Red, on mu odgovori: »Gospodine, primite na znanje ovu istinu da, čak i kad bih trebao biti osuđen zbog toga, ja moram obraniti Red od svih nepravdi koje su braća sazvana od prvosvećenika i svi oni koji su njemu privrženi, kao i oni koji brane nauk Petra Ivana, begini i fratičeli te svi njima slični nanijeli Redu«, kao da poslušati prvosvećenika, odgovoriti istinu na ono što ga gos-

podin i pastir pita te iz ljubavi braniti istinu i gajiti ponizne osjećaje znači Redu nanijeti strašnu i nečuvenu uvredu!

Ako je naime red ono što čuva postojeće stvari, a sigurna zaštita i ustrojstvo reda zahtijevaju da stado bude podređeno pastiru, a udovi glavi, ako se bilo tko usudi ozloglasiti i žeđati za osvetom onima koji su poslušni pastiru i podređeni glavi, na sud dovoditi lažne svjedoke, varljivo i prijetvorno hvatati u zamke, ubijati otrovom te namjerno braniti nepravedno kao pravedno i neistinito kao istinito, to će bez sumnje predstavljati izvrtanje stanja svakog dobrog reda i rušenje njegova postojanja; takav će smatrati da osvetu ne može zadovoljiti ništa drugo doli da se traži – s Hamanom Agađaninom (usp. Est 3,1; 8,3; 9,6) – na nepravedan i varljiv način, u pogrdi i boli, potpuno istrebljenje potlačenih.

Zbog toga će kralj noć ove nevolje provesti bez sna te će, kada se uplete istina reda, najprije Hamana zapasti kazna koju je bio namijenio Mordokaju (usp. Est 7,10), a kraljevo će se srce izmijeniti te će na najpravedniji način okrenuti kaznu protiv onih koji su druge nepravedno napadali i, pred očima suca pravednosti, kojemu se ne sviđa ništa što prekoračuje granice jednakosti, otvorit će malenima izvor milosrđa, a onima koji su bez razloga mrzili i napadali pravednost njegova zakona, gledajući ih izdaleka, milosrdno će narediti da prime ono što je posijano u vrtnjama šest vremenâ, kao i plodove svojega sjemena u sedmoj vrtnji kako bi razmotrili i razlikovali promjene vremenâ, u kojima su se, krećući se unatrag, od nebeskih stvari okrenuli prema zemaljskim, od najviših prema najnižim, od nepropadljivih prema propadljivim te od vječnih prema prolaznim i vremenitim.

Među onima koji preostanu ponizni će biti blagoslovljeni te će rod donositi i u starosti i bit će jako strpljivi, kako bi naviještali (usp. Ps 92 15–16). Naime pravedan će narod svetih poput makljena produbiti svoje korijene i raširiti grane (usp. Sir 24,14.16) te će cvasti kao palma, rodit će plodom i poput dolina obilovat će žitom, pjevat će i izgovarati himne (usp. Ps 92, 13).

Kako bi se pak shvatilo na koji su se način od istine, pravednosti, pobožnosti i ljubavi, naročito u petoj i šestoj nevolji, udaljili svi oni koji su progonili one koji su svom snagom nastojali uzdići se i slijediti nakanu i savršenstvo osnivača, kao i malenost, nesavršenosti te nedostaci i neznanje onih koji su progon podnosili, u velikoj mjeri pomaže poznavanje istine o povijesti tih događaja. No kako bi se osjetilo da su poniznost, ljubav prema istini i njezino ispovijedanje djelo kršćanske savršenosti – po kojoj se veliča Boga i stvara naklonost prema smilovanju i opraštanju kao i prema posjedovanju osjećaja poniznosti, ljubavi prema istini te njezinom ispovijedanju u svemu i svugdje – zaista pomaže i ispunja svom snagom usmjeriti

sve srce, svu pamet, sve osjećaje i sav trud (usp. Lk 10,27) prema onome što se zahtijeva kako bi Krist sigurno boravio u nama te kako bismo zadobili i ustrajno zadržali neotuđiv posjed njegova Duha. Spašeni od šest nevolja molimo da nas u sedmoj izbavi od zla (usp. Mt 6,13). Amen.

Eto, na tvoj sam zahtjev, koji sam dužan poštivati iz više razloga, kao što si tražio, ispričao prošle nevolje Reda prema onome što sam čuo od onih koji su ih podnijeli te sam spomenuo neke od onih stvari koje sam doznao iz četiriju legendi koje sam vidio i pročitao, iako ni dobro ni redom ni onako dolično kako bi trebalo, jer niti posjedujem niti sam naučio govorničko umijeće ni pravila, a ipak vjerno, te tako da sam zaista mnoge stvari namjerno izostavio kako bi ti koji bolje poznaješ ono što zahtijevaš, nadopunio te ispravio ili uništio ono što je iz neznanja rečeno na manjkav i neodgovarajući način, budući da si od Boga primio i posjeduješ izvrsno pamćenje, znanje, pamet te umijeće govorenja i pisanja.

Jahve, čuo sam za slavu tvoju i uplašio se (usp. Hab 3,2); pogledao sam djela tvoja i preplašio se (usp. Prop 7,13), znamenje i čudesa neprijateljske snage i zapanjio sam se: ogroman porod stogodišnjakinje i porođajne bolove djevice,[73] prije nego što se šesta [nevolja, op. prev.] pretvorila u sedmu što slijedi, golubica u gavrana, gavran u zmiju, zmija u ognjenog guštera; trovanje smokve i izvora žive vode, promjenu pijevca u Baziliska vezanog za blato i pokolj ptica na njegov pogled;[74] bezbožnost grada, zbrku, kretanje, govor i pjesmu nečistih i nepojmljivih kipova; preseljenje bez kretanja, dobrovoljno ropstvo, skrivenu i nevidljivu brigu; kraljevstvo podzemlja prošireno do granica sinova Božjih, hrabre natjerane u bijeg, djecu u ropstvo, a bogate svedene na siromaštvo; poludjele mudrace, razborite pogođene bezumljem i podložne ismijavanju te one koji su navikli obilovati dobrima kako trunu u zlima i zbog toga ne tuguju.

Dokle će, Jahve, snažni borac, koji je pobijedio smrt i kneza smrti te je slomio vrata zida i oplijenio njegovo kraljevstvo, napušten vikati u svojim udovima,[75] a da ti ne čuješ? Vikati k tebi »Nasilje!« a da ti ne spasiš? Zašto mu nepravdu iznosiš pred oči, zašto gledaš nasilje? Pljačka je i nasilje pred njim (usp. Hab 1,2–3), zašto gledaš one što preziru i šutiš kad zlikovac gazi pravednijeg od sebe? Postupaš s ljudima kao s morskim ribama, kao s gmazovima što nemaju vođu (usp. Hab 1,13–14). Raspra je, razmirica bjesni. Zakon je iz-

---

[73] Stogodišnja djevica vjerojatno predstavlja Red manje braće.

[74] Bazilisk je mitsko čudovište, spoj zmije, pijetla i žabe, čiji su pogled i dah smrtonosni, op. prev.

[75] Snažni je borac uskrsli Krist, a udovi su njegova tijela braća spiritualci.

gubio snagu, a pravda se ni na čas ne pomalja. Da, zlikovac progoni pravednika, pravo je stoga izopačeno. Obazrite se na narode, pogledajte, čudite se, zapanjite! Jer u vaše dane činim djelo u koje ne biste vjerovali da vam ga tko ispriča (usp. Hab 1,3–5), jer, gle, iz stijene u dolini planuo je oganj kao navještaj suda i glog se zapalio (Suci 9,15), okrenuo se protiv stanovnika stijene (usp. Iz 42,11); lica su im spaljena, koža im je popucala i postala je poput drveta (usp. Job 7,5); oganj je proširio svoj plamen i proždro je šumu (usp. Ps 83,15; Sir 28,12; Ez 21,3); u okružju su strah i slabost srušile oholost i hrabrost, a razdvojeno jedinstvo bezbožnika neće preživjeti. Pravda i sud su postavili prijesto (usp. Ps 9,8), jer kraljeva čast ljubi sud.

Postavit ću – reče – laž i djela zablude u krug te će se zatvoriti. Probudit ću jednu zmiju, koja će raširiti svoja krila prema zapadu, jugu i sjeveru; uzdići će se i ponizit će mnoge ohole; slijedi napad mišljenja podboden mačem i pomišljat će da promijeni blagdane i Zakon (usp. Dn 7,25) i uredbe drevnih te će iskvariti narav, zakon i evanđelje; srušit će mlade i stare, prostodušne i mudre, bogate i siromašne, slobodne i robove, nadređene i podređene u zlobi i požudi te ćemo svi sići u bezdan.

Nakon toga će nam se smilovati Bog naš i bit ćemo spašeni (usp. Ps 67,2) te će ga hvaliti i slijediti rođene od Eve i ljubit će one koji ga nasljeduju, a bit će i zaraza, ludosti i progona sotone. Protiv njega će biti duh Isusov i njegovih proroka te bijeda i vapaji siromašnih, kao i molitve poniznih, kad ustane zmija kako bi zavladala; kada bude mislio da vlada zmaj, zvijer (usp. Otk 16,13), besramni tiranin, čovjek laži, sin propasti, tada Krist vlada, Krist vlada! Amen.

Iz razumijevanja[76] onoga što je prošlo i onoga što slijedi shvaća se jecanje golubice, koja je, nakon prošlih stvari, znak te pogođena šuteći govori: »Zmije više nema, došao je Fi,[77] stijena Fi, zmija Fi, mudrost, kraj, slovo, duh, Fi stijena, Fi zmija, Fi završetak šeste bitke, smrt i život, u pepelu i kostrijeti i krvi (usp. Mt 11,21; Lk 10,13), istina mira, laž, zla prijete dobrima, a dvostruka zla zlima, svetost, gnušanje, pojavit će se silna oluja (usp. Ps 49,3) i veliki sukob svjedokâ i zvijeri, koju će Krist ubiti dahom svojih usta (usp. 2 Sol 2,8); iz ludosti mudrost, iz stijene će ustati jaganjac (usp. Iz 16,1), u kojem će biti promjena prijestolja, nakon čega bolje primi već napisani kraj«.

Drugi kotač mora, kraj drugoga vijeka, treći kotač postavlja začetak zraka; stoji djevičanski porod, sjaji prvo uskrsnuće; staro će proći, Ilijina će hebrejska kola proći vjekovima (usp. 2 Kr 2,11–12);

---

[76] Unatoč naslovu iz kodeksa D: »*de aliquibus versibus pulcherrimis*« (o nekim vrlo lijepim stihovima), dio koji slijedi teško je razumjeti.

[77] Golubica najprije zaziva Fi (Franju), a zatim svaki Fi označava kraj (lat. *finis*).

u lijepom nebeskom svjetlu, za vladavine daha Riječi, prestat će napor slova; ljubav i okus mudrosti poučit će sve stvari; Riječ i milostiv Duh bit će učitelj; u djevice nema valova ni mjesečnice raskoši; odjevena u čisti batist,[78] gledat će dolazak jaganjca s nebesa, za koji je svetima obećano da će se dogoditi na svršetku; ona će ga sretno primiti i, povučena uvis, slijediti u sveto kraljevstvo slave kako bi se sjedinila s Riječju.

Fi [ϕ] je digama, Φ sačinjenog od dvije game [ΓΓ, tj. F], koje označavaju broj šest; u grčkom je alfabetu dvadeset i prvo slovo i prethodi grčkome χ; ovo je pak slovo X u latinskoj abecedi dvadeset i prvo, a nakon njega slijedi Y, što je kod Grka Fi.[79] Ovaj Fi označava Franju, čije su siromaštvo, poniznost i poslušnost u šesto doba Crkve u mnogo navrata i na mnogo načina (usp. Heb 1,1) napadali zmija, koja se strovalila s nebesa, te njegovi vlastiti i oni izvana. Tako će i Crkva u tome istome vremenu pretrpjeti napade od te iste zmije kao i razne teške ratove od onih koji se nazivaju njegovom obitelji te žele oholo i na tjelesan način zavladati njome i u njoj, bili oni svjetovni kršćani ili klerici.

Oni su naznačeni u lošim vladarima, a naročito u caru Friedrichu,[80] koji je vladao u vrijeme svetoga Franje, te u Saladinu i Tatarima, koji su u vrijeme svetoga Dominika i Franje zauzeli Aziju te su počinili nebrojena zla u svijetu. Saladin u Jeruzalemskom kraljevstvu, a Tatari na istoku, koji su se prekomjerno namnožili te sada zapovijedaju u Aziji, Africi i u nemalom dijelu Europe te čekaju da Jordan doteče do njihovih obala. Kada pak ustane stara zmija u sinu propasti (usp. Otk 12,9; 2 Sol 2,3) kako bi zavladala, bit će tada tolika nevolja kakve nije bilo od postanka svijeta (usp. Mt 24,21); u slovu χ nevolje nakon nje, u Fi one koje joj prethode, kao u petak, kada buja nepravda, pogotovo u onima koji nose znakove pravde, a nedostatak se vjere i ljubavi gotovo u svima pokazuje. Umnožavanje ispraznog znanja ušuljalo se na mjesto štovanja pobožnosti u onima što tuguju, a žudnju da budu na glasu znanja gorljivo i bez srama prihvaćaju oni koji su obećali da će uvijek tražiti i ljubiti samo Krista i to raspetoga (usp. 1 Kor 2,2). Razdori i podjele među svjetovnjacima, klericima i redovnicima; umnažanje sukoba u kršćanstvu; otpadništvo i udaljavanje od jedne i od druge vlasti; nedostatak kreposti, smanjenje broja svetih; puštanje sotone (usp. Otk 20,7) – koje se u svemu ovome očituje više nego obično – umnaža-

78 Fino laneno ili vuneno tkanje, op. prev.

79 Nakon χ u alfabetu slijedi ψ, a ne ϕ, no u latinskim kodeksima svaki put piše »*Fy*«, op. prev.

80 Friedrich II., unuk Friedricha I. Barbarosse; za cara ga je okrunio Honorije III. 1220, a izopćio ga je Inocent IV. godine 1245. Umro je 1250.

nje zabluda hereza; podjela Reda manje braće koju je predvidio i navijestio sveti Franjo. Tu će podjelu ubrzo slijediti protukršćanski progon, prema proročkoj propovijedi spomenutog sveca; Ilija će sve opet staviti na svoje mjesto (usp. Mk 9,12); u Fi koji slijedi nakon χ potpuno i savršeno umnažanje serafinskog stanja među Hebrejima, Grcima i Latinima.

No kako bi se upoznalo ludost, bijes, okrutnost i zlobu najzajedljivijeg i najoholijeg Lucifera, moraju se spomenuti neke pojedinosti – ono što je učinio u svetinji nad svetinjama (usp. Izl 26,34; Lev 10,17) te u kraljevstvu, u čitavom francuskom domu, u Redu manje, tj. ponizne braće, koji se suprotstavlja oholom Luciferu; no o dvije stvari trenutno ništa, već jednim dijelom treba dotaknuti samo ono treće što nedostaje.

Naime kada je prvosvećenik na Vienski koncil [sazvao, op. prev.] svete biskupe, vješte u kanonskom pravu, i mnoge učitelje svete teologije kako bi čuli i ispitali ono što su izuzeta braća[81] – Ubertino i njegovi drugovi – u skladu s naredbom koju su od njega primila, predlagala za obnovu cijeloga Reda, ukazali su na takvu okrutnost i takvu mržnju prema njima samima i onima koji su im bili privrženi u Provansi, u Toskani i u Spoletskoj dolini, da je svima bilo očito kako su vrlo malo ili uopće nisu poštivali poslušnost prema prvosvećeniku i njegov ugled. Iskazivali su im tako neumoljivu mržnju da su raznim progonstvima bili prisiljeni udaljiti se od zajedništva s braćom i razdvojiti se od njih, jer bili su prisiljeni ili od progonitelja podnijeti smrt ili pred licem i vladavinom progonitelja pobjeći (usp. Ps 43,17).

Iako su veliki ljudi, koji su iz pobožnosti ljubili njih i Red, zamolili braću koja su zahtijevala obnovu da se prekine ta podjela i sukob riječi, a ona su iskrena srca odgovorila da su spremna na sve ono što mogu učiniti bez smrtnoga grijeha, ispuniti želje braće i s njima se složiti, ukoliko ne bude zadrške s druge strane, nikada ih nisu uspjeli nagovoriti niti kardinali niti tko drugi da na bilo koji način pristanu na obnovu Pravila.

Uporno su za sebe tvrdili kako obdržavaju Pravilo te čak i više od Pravila i da ni na koji način – niti po nakani osnivača, budući da oni sami razumiju Pravilo jednako dobro kao i osnivač, niti po objašnjenju četiriju učitelja, niti po papinskim deklaracijama, niti po Konstitucijama brata Bonaventure[82] ili po riječima bilo koga drugo-

81 Riječ je o onoj braći koju je sazvao papa i koju je izuzeo iz poslušnosti generalnom ministru.

82 Objašnjenje je »*Expositio quatuor Magistrorum super Regulam Fratrum minorum*« (Izlaganje četiriju učitelja o Pravilu manje braće). Tri su glavne papinske deklaracije: »*Quo elongati*« Grgura IX., »*Ordinem vestrum*« Inocenta IV. i »*Exiit qui seminat*« Nikole III. Konstitucije brata Bonaventure jesu »*Constitutiones Generales Narbonenses*«.

ga, koliko god bio velik – ne namjeravaju prihvatiti nikakvu obnovu, budući da mu nikakva obnova ni u kojem dijelu nije potrebna te da Red u tome trenutku živi savršenije nego ikada prije.

Nakon toga su pokrenuli parnicu te je izdana četvrta papinska deklaracija,[83] koja je u usporedbi s ostalima poput orla u letu te se najviše približava osnivačevoj nakani. Bit ove deklaracije biskupi su i učitelji izvukli iz onoga što je brat Ubertino predlagao za sebe i svoje drugove. Zbog toga je ta deklaracija čitavom Redu, iako ju je prividno prihvatio, u duši i srcu zapravo bila mrska. Iz toga su se razloga pobrinuli da im gospodin papa Ivan, nasljednik gospodina Klementa, odmah izda drugu, u kojoj se dopuštaju spremišta hrane, žitnice te spremišta ulja, što je ona prva sve zabranjivala.

U međuvremenu pak, prije nego što je Klement, papa dobre uspomene, zatvorio ovo pitanje, braća iz Toskane, budući da su vidjela i sa sigurnošću osjećala kako su protiv njih usmjerene mržnja i zavist braće, koja uopće ne mare za odluke prvosvećenika, već žude za njihovom smrću i istrebljenjem, nakon što su se posavjetovala s jednim svetim i vrlo mudrim čovjekom, gospodinom po imenu Martin, regularnim kanonikom, rodom iz Siene, razmišljala su o tome da pobjegnu.

Naime gospodin Martin, nakon što je čuo, a jednim dijelom i vidio nasilni metež braće, budući da je poznavao onu braću koja su podnosila progon, te je sa sigurnošću znao da imaju i da su uvijek imala svet način života i svetu namjeru, reče im: »Braćo, vjerujte mi, oni vas izgone i ne slušaju crkvenu vlast. Naprotiv, namjerno je napadaju. Kad biste bili i samo trojica, mogli biste izabrati generala. Ja sam spreman pred prvosvećenikom i svim kardinalima te pred bilo kojim mudrim ljudima dokazati da je vaše odjeljivanje od njih sveto i pravedno te da će izbor koji budete učinili biti ispravan i u skladu s propisima Crkve«.

Povjerovali su u ono što im je savjetovao ovaj mudar i pravedan čovjek, koji nije poznavao sve okolnosti te poteškoće, te su sebi izabrali generala i ostale nadređene u skladu s Pravilom; to je uzrokovalo sablazan nad njima i svim njihovim drugovima.

Prvosvećenik i svi kardinali, čak i oni koji su podupirali njihova nastojanja, uznemirili su se te im je bilo lako povjerovati u sve one loše stvari koje su o njima na sudu izlagali njihovi protivnici. Iako su oni pred smrt gospodina Klementa poslali pismo u kojem su izjavili da su spremni u svakom pogledu biti poslušni njegovom očinstvu i podložiti se ispravljanju, to pismo ipak nije stiglo do prvosvećenika, jer ga oni koji su ih podupirali, nakon takvog njihova postupka nisu htjeli predati. Tako ni njihovi izaslanici, koje su braća uhitila i

[83] Riječ je o deklaraciji Klementa V. »*Exivi de Paradiso*«.

utamničila poput heretika i izopćenika, nisu uspjeli doći pred gospodina papu Ivana.

Braća koja su pred slušateljima i drugim nadređenima ocrnjivala izuzete i one koji su zahtijevali obnovu među drugim su optužbama govorila: »Oni zahtijevaju obnovu, a oblače se i žive slobodnije nego mi«. Braća koja su zahtijevala obnovu potaknuta su da obuku jeftine habite te da u slovo žive ono što zahtijevaju. Zbog toga su braća osjećala još veću gorčinu te su nadodali negodovanje na negodovanje i mržnju na mržnju. Njima su se pak običnost habita, siromašan način života i oskudica toliko počeli sviđati da su se duhom i tijelom radovali i uživali u tim stvarima te su hvalili Boga što ih je na taj način vratio na istinsko obdržavanje Pravila.

Po svršetku Koncila položaj je braće ostao neodređen; iako su biskupi i učitelji izdali zaključak u kojem je bilo riješeno osamdeset pitanja, odnosno nedoumica koje su se povlačile oko teksta Pravila, gospodin je papa u svojoj vlasti zadržao konačno rješenje toga pitanja. Braća su teško podnosila, štoviše nisu mogla podnijeti pogled na onu braću koja su bila promijenila habite i zahtijevala obnovu. Stoga su ovi, budući da su iz iskustva naučili kako im prijeti tjelesna opasnost ukoliko ostanu zajedno s braćom, blizu Malausañe pronašli neku crkvu na osami blizu koje su se nalazile spilje i voda; ondje su se, uz dopuštenje vlasnika te crkve, ponovno sakupila ona izdvojena braća, živeći u istinskom i čistom obdržavanju Pravila.

Sljedeće su se zime zadržali u samostanu sv. Lazara u Avignonu, sve dok prvosvećenik nije donio i izdao konačnu odluku. Tada je svima, najstrože što je mogao, naredio da svi jednodušno nastoje čuvati svoje Pravilo prema deklaraciji koju su na Koncilu po njegovoj naredbi izdali biskupi i učitelji, zapovijedajući ministrima i kustodima da blagonaklono i s ljubavlju postupaju s onom braćom koju je bio sazvao kao i sa svima ostalima koji su im po čitavom Redu privrženi, kao s istinskim i poslušnim njegovim sinovima, jer su kao dobri sinovi Crkve ispunili svoju poslušnost.

Zbog toga je naredio da im nadređeni i sva druga braća iskazuju poštovanje, da više od ostalih napreduju u službama Reda te da im se iskazuje veća čast. Njima je pak naredio da ponizno slušaju svoje nadređene, da se trude zajedno živjeti u miru i slozi, da svom snagom čuvaju deklaraciju i da se ponašaju tako da se, s njihove strane, ubuduće svaka sablazan te svaka svađa i podjela umiri i okonča; i tako ih otpusti.

No brat Ubertino tada u ime svih viknu prema gospodinu prvosvećeniku, navodeći riječi psalmista: »Uzvrati svojem sluzi; po riječi svojoj vrati mi život!« (usp. Ps 118,17.25), podsjećajući kako su zbog poslušnosti prema njemu, kao što mu je bilo poznato, pod-

nijeli mnoge teške nevolje te da će ubuduće pretrpjeti još mnoge i to teže, osim ako – u skladu s čvrstim obećanjem koje im je bio dao – ne pruži odgovarajući lijek po kojem bi oni koji žele obdržavati Pravilo na način koji je nužan za spasenje, a koji im je predan u deklaraciji, koju su biskupi i učitelji po njegovoj naredbi izdali na koncilu, imali prikladnu i doličnu zaštitu i obranu od nepravednih optužbi i nasilja za koje je očito kako će im ga nanijeti oni koji se ne budu htjeli držati spasonosnoga načina određenog deklaracijom, nego će ga namjerno kršiti, dok će ga u drugima napadati i progoniti; a da će, ako to propusti ili odbije učiniti, Bog od njega tražiti račun za krv duša svih onih (usp. Lk 11,51; Ez 3,18) koji budu nepravedno mučeni i potlačeni.

Prvosvećenik je pak pokazao kako se pouzdaje u poslušnost braće te je ono što je brat Ubertino žestoko zahtijevao kako bi se buduće sablazni sasjekle u korijenu odbio učiniti, jer se nije htio zamjeriti braći. Sva su pak braća, prema zapovijedi gospodina pape, napustila Kuriju i spremnog su duha bili poslušni svojim nadređenima te su strpljivo podnosili nepravde koje su im se, protivno Božjoj i prvosvećenikovoj zapovijedi, nanosile.

Kada je pak prvosvećenik umro, počeli su s njima tako grubo i tako okrutno postupati, napadati ih na varljive i lukave načine, uzrokovati im duhovne i tjelesne nevolje, prisiljavati ih pomoću zapovijedi, propisâ te nemilosrdnih i strogih pokora na ono što se protivilo Pravilu i deklaraciji te ih na raznovrsne načine progoniti i mučiti, da su odlučili popustiti njihovoj podivljaloj zlobi i napustiti nepodnošljivi teret njihove okrutne i tiranske vladavine.

Kakve su i kolike muke podnijeli i kako su nemilosrdno i okrutno s njima postupali, mogu objasniti samo oni koji su bili pogaženi i jecali u njihovom vrlo gorkom progonu, jer samo onaj tko nešto iskusi može o tome dati vjerodostojno i sigurno svjedočanstvo! Od onoga što su pretrpjeli naučili su (usp. Heb 5,8) da je onima koji ih mrze i progone poticaj prije stizao od zloduhâ nego po nekom ljudskom djelovanju.

Nakon što su se odijelili od braće koja su ih progonila, povukli su se u samostane u Narboni i Béziersu, jer su im stanovnici onih gradova iskazivali veliko poštovanje i privrženost zbog svetosti koju su u njima prepoznali, kao i zbog kreposti i čudesnih znakova koje su vidjeli kako se svakodnevno događaju pokraj groba svetoga čovjeka Petra Ivana, koji ih je u svom životu prosvijetlio naukom i primjerom dobrih djela.

U tim dvama samostanima bilo je gotovo sto i dvadeset braće, koja su u onoj mjeri u kojoj su posjedovala krepost nastojala vjerno i pobožno čuvati svoja obećanja. No njihovi ih neprijatelji nisu prestajali progoniti, voditi protiv njih pravne postupke i protiv njih

sastavljati mnoge optužbe, bilo da im naređuju u ime generalnog ili provincijalnog ministra ili zaštitnika Reda, bilo da ih prozivaju zbog tvrdoglavosti te ih izopćuju zbog neposlušnosti, bilo da su na razne druge načine s nadređenima i francuskim kraljem[84] nastojali oko toga da ih se uhiti kao otpadnike, shizmatike i pobunjenike protiv Reda.

Zbog tih su progona i neprilika, nakon što su se posavjetovali s mudrim ljudima, bili prisiljeni obratiti se budućem prvosvećeniku u vezi sa svime onim što su im braća nametala.

Bog je pak tako uredio stvari da je slavni francuski kralj gospodin Filip,[85] mudar čovjek i katolik, u Lyon doveo kolegij kardinala, koji je tada bio neuobičajeno – uslijed napada zloduha – razdijeljen na tri skupine, te ga nagovorio da uđe u konklavu kako bi se skupine usuglasile oko izbora prvosvećenika; ondje su se nedugo zatim svi jednodušno složili oko gospodina kardinala Jakova iz Cahorsa, što je Bog za Crkvu providio na blagdan sv. Donata i nadjenuto mu je ime Ivan,[86] kao da je darovan i poslan od Boga (usp. Lk 1,13; Iv 1,6). On je, po onome što je vidio i čuo, bio potpuno obaviješten o svemu što se u velikom vremenskom rasponu dogodilo među braćom te mu se ona podjela nije sviđala i teško ju je podnosio.

Kada su mu Manja braća pristupila, naredio je provincijalnome ministru da onoj braći u njegovo ime zapovjedi da napuste one samostane, da se u pogledu habita i načina života moraju uskladiti s ostalom braćom, da odu boraviti u one samostane za koje provincijalni ministar smatra kako im se trebaju dodijeliti te da u jednostavnosti poslušaju sve ono što im on naredi.

Oni su pak čvrsto odlučili da žele doći pred prvosvećenika i od njega sa žarom zatražiti čisto obdržavanje Pravila, predstaviti mu razloge i uzroke zbog kojih prizivaju njegovu pomoć te radije podleći njegovoj presudi nego presudi braće, koja ih smrtno mrze.

U međuvremenu i braća su svoje zahtjeve predala prvosvećeniku. Ti su zahtjevi sadržavali beskonačne klevete i lažne optužbe, a vrlo malo istinitih stvari, od kojih nijedna nije iznesena s ljubavlju i pravednošću, protiv brata Ubertina, protiv braće iz Toskane, protiv braće iz samostana u Narboni i Béziersu, protiv brata Franje iz Santa i brata Vilima iz S. Amanzia, protiv braće od Pokore, koje nazivaju beginima, protiv brata Liberata te brata Anđela i drugova.

Prvosvećenik se zgrozio nad teškim zlima, zločinima i herezama koje su mu braća napisala o svima spomenutima, a naročito o beginima i fratičelima. U želji da jednim dijelom ispuni zahtjeve braće,

---

[84] Riječ je o kralju Filipu IV. Lijepom.

[85] Filip IV. Lijepi umro je 29. studenog 1314. godine, a naslijedio ga je Filip V.

[86] Riječ je o Ivanu XXII.

smatrajući ih savjesnima i pravednima, i da odobri njihove molbe, prvo ih je poslušao vezano za fratičele te je njihov način života usmeno i pismeno poništio i ukinuo.

Dok su bila prisutna braća sa svojim optužbama, sakupljenim dokazima i pismima, koje su izlagala kako bi dokazala ono što su bila govorila protiv spomenutih, na zahtjev braće pred prvosvećenika i gospodu kardinale pozvana su ona braća koju su ovi optuživali – Ubertino, Gaufredo i Anđeo.[87]

Nakon što je brat Ubertino opovrgnuo sve ono što su braća iznosila te je pokazao da su sve te stvari lažne i kako ono što govore proizlazi iz zlobe i zavisti, prvosvećenik je upitao brata Ubertina je li on sam privržen braći iz Narbone i Béziersa te namjerava li stati u obranu nauka brata Petra Ivana. Odgovori mu brat Ubertino: »Sveti oče, ja sam u onome što sam nekoć učinio ispunio poslušnost prema vašem prethodniku te zaista ništa od toga nisam učinio sam od sebe (usp. Iv 8,28); stoga ako se vašem Očinstvu svidi narediti mi da ja sada na sebe preuzmem slučaj braće iz Narbone i drugova ili nauka brata Petra Ivana, evo, spreman sam u svemu poslušati vašu volju«, a prvosvećenik mu odgovori: »Ne želimo, ne želimo da se miješate!«

Nakon toga je upitao brata Gaufreda iz Cornona želi li on podržati priziv braće iz Narbone i Béziersa. Brat Gaufredo mu reče: »Sveti oče, ja stojim i stajao sam uz gospodina Filipa te nisam sudjelovao u njihovim prizivima niti mi je u potpunosti poznat njihov slučaj; stoga uopće ne namjeravam podržavati ono što me se ne tiče«.

No brat mu je Filip iz Cauca odgovorio da, iako se njega ne tiču ta pitanja, ipak namjerava stajati uz njih u svemu što čine radi obnove načina života prema Pravilu.

Kada je pak pred njega došao brat Anđeo, upita ga je li on manji brat. On mu odgovori da jest. Prvosvećenik ga upita: »Zašto si se odijelio od njih?«, a brat Anđeo mu odgovori: »Sveti oče, ja se od njih nisam odijelio; radije upitajte njih zašto su me odbacili«. Prvosvećenik je šutio. Iznova mu reče: »Naređujem ti da mi kažeš jesi li ikada slušao ispovijedi«, a on mu odgovori: »Sveti oče, ja nisam svećenik, a jedan od razloga zbog kojih nisam htio biti svećenik jest taj da nisam htio slušati ispovijedi; stoga nisam saslušao ničiju ispovijed«.

Nakon još nekih pitanja naredio je braći da pročitaju pisma gospodina pape Bonifacija i gospodina patrijarha Konstantinopola. Kad su ih pročitali, prvosvećenik reče bratu Anđelu: »Brate Anđele, ti si izopćen«, a brat Anđeo mu odgovori: »Sveti oče, niti sam izopćen niti takav da bi me se moglo izopćiti, jer uvijek sam bio poslušan

[87] Spomenuti je Anđeo pisac ovoga djela.

kako gospodinu Bonifaciju tako i patrijarhu i ostalim nadređenim u Crkvi«.

Kada je krenuo govoriti i dokazivati da su ta pisma na zloban način i pomoću laži bila ishođena i sačuvana te da su se braća koja su za njih znala, a nisu sudjelovala u njihovu sastavljanju, usprotivila tim pismima te riječima i djelima posvjedočila da su nepravedna te da se do njih došlo na nepravedan način, prvosvećenik ga nije mogao slušati, već mu je onemogućio da dovrši ono što je započeo govoriti.

Tada brat Anđeo reče: »Sveti oče, laži braće poslušali ste, a istinu, koju vam ja govorim, vaše uši ne mogu podnijeti«.

Oko šestoga sata (usp. Iv 19,14) prvosvećenik naredi da se zbog onog izopćenja uhiti brat Anđeo, sve dok kasnije, nakon što je potpunije saslušao istinu, ne zapovjedi da ga se oslobodi i odriješi ad cautelam.[88]

Dok je prvosvećenik u svakom slučaju želio da se vrati braći ili da uđe u jedan od odobrenih redova, a on je jedanput, drugi i treći put, usmeno i pismeno, tražio od njega kako za sebe tako i za svoje drugove da im se pruži način obdržavanja zavjeta koji će potvrditi ruka pape i papinska vlast, saznao je uzroke i razloge zbog kojih je prvosvećenik odlučio da ni na koji način neće uslišati njegovu molbu. Tada mu je odgovorio da se već nalazi u odobrenome Redu iz dvaju razloga: kao prvo, zbog toga što ga je papa Celestin bio primio za svoga brata, a drugo, zbog toga što je na njegov poticaj prigrlio pustinjački život, koji predstavlja savršenstvo i vrhunac redovničkog života.

Tada mu je po gospodinu Napoleonu[89] naredio da primi njihov habit. Primio je dakle taj habit i obećao nasljedovati život gospodina Celestina, tj. sv. Petra iz Morronea, koji je, po svjedočanstvu istoga sv. Petra, predstavljao život i smrt u krajnjem Kristovom siromaštvu (usp. 2 Kor 8,2).Oko blagdana Pedesetnice došlo je pred prvosvećenika šezdeset i četvero braće iz samostana u Narboni i Béziersu, no nisu se zaputila prema samostanima braće, nego su, ušavši u Avignon, stupila pred prvosvećenikovu palaču te su one noći stajala pred vratima palače i nisu otišla sve dok ih prvosvećenik nije primio u audijenciju.

Jedan je od njih, brat po imenu Bernard Deliciosi, čovjek velike skromnosti, preslavnog znanja i osobite rječitosti, održao govor pred prvosvećenikom i kolegijem kardinala, i to tako razborito, odmjereno i djelotvorno da protivnici nisu imali nikakve prilike za opravdani napad na ono što je izlagao i zahtijevao. Bili su naime

---

[88] Odrješenje *ad cautelam* (radi sigurnosti) daje se ukoliko je odluka o izopćenju upitna ili pod istragom, op. prev.

[89] Napoleon Orsini, kardinal, bio je zaštitnik celestinaca.

sigurni da će pobiti sve njihove lukavštine i opovrgnuti njihove prividne dokaze te da će, sve dok on ima riječ i brani taj slučaj, biti poraženi.

Zbog toga su lukavo pribjegli varkama, nepravednim i krivim optužbama i lažima, koje su pokazivale nekakvu zamračenu priliku istine te su, ispustivši ono što su na pitanje bili dužni odgovoriti, ovako govorili: »Gospodine Sveti oče, ovaj koji sada pred Vašom svetošću protiv svoga Reda tako oholo iznosi takve i tako velike stvari, poguban je i zloban čovjek, koji je počinio nebrojena zla, u vezi s kojima nije dostojan ni da ga se sasluša ni da stoji pred sudom, kao ni da protiv ikoga vodi nekakvu parnicu, a kamoli protiv Reda u kojemu su toliki i tako veliki sveti ljudi; naime kao osoba koja ima krivo mišljenje o vjeri, drznuo se spriječiti istražitelja u njegovoj dužnosti«.

Vikali su i mnoge druge stvari unaprijed sastavljene i smišljene protiv njega kako bi ga nepravedno isključili iz parnice, budući da su s potpunom sigurnošću unaprijed znali kako će ih on, ako ga se sasluša, pravedno i radi pravednosti nadjačati. Naime on je sâm u svoju korist i korist ostale svoje braće izlagao i zahtijevao samo ono što im se ne može uskratiti na pravedan način – vjerno i čisto obdržavanje obećanog Pravila i udaljavanje onih koji napadaju onakvo obdržavanje kakvo je nužno za spasenje.

Dok se pak spomenuti brat htio opravdati i pobiti lažne optužbe upućene protiv njegove osobe, a njih vratiti natrag na predmet zbog kojeg je stajao pred prvosvećenikom, neprijateljska su braća navaljivala iznoseći druge stvari protiv njega, sve dok se papa nije okrenuo prema bratu Bernardu te mu rekao: »A mi ćemo te uhititi zbog mnogih zala koja smo o tebi čuli«.

Nakon što je isključen na takav način, htio je govoriti brat Franjo iz Sancia te nastaviti s onim što je zbog njega i njegovih drugova trebalo iznijeti i objasniti. Tada su braća na sličan način povikala: »Gospodine, ni njega se ne smije saslušati jer se protivno poslušnosti prema ministru i Redu usudio toliko dugo kao lektor javno poučavati i propovijedati te svom snagom napadati Red«. Zbog toga je prvosvećenik naredio braći da ga bace u tamnicu.

Kada je pak nakon njih brat Vilim iz S. Amanzia htio izložiti ono što mu se u tim okolnostima činilo korisnim za njihov slučaj, braća su ga zbunila, optužujući ga i tvrdeći da je potratio i razasuo dobra Reda koja im je prvosvećenik predao na korištenje te da je napustio samostan u Narboni. Zbog tih ga je optužbi prvosvećenik odmah uhitio.

Kada je pak brat Gaufredo vidio da su ona trojica na takav način isključena iz parnice, uzeo je riječ te je djelotvorno izložio i zatražio za sebe i za druge čisto obdržavanje Pravila. Prvosvećeniku se nije

svidjelo što se brat Gaufredo umiješao u ovo pitanje. Budući da je bio razborit i plemenit čovjek kojega se nije moglo ukoriti niti zbog ponašanja niti zbog načina života, a u tijelu slab i nemoćan, no prema sebi uvijek strog, njega braća, za razliku od ostalih, nisu mogla, bilo stvarno bilo prividno, ni za što optužiti niti ocrniti.

Prvosvećenik mu pak, iako je s njime bio prisniji nego s ostalima, reče: »Brate Gaufredo, zaista se čudimo što tražiš čvrsto obdržavanje Pravila, a sâm nosiš pet haljina!«, a brat mu Gaufredo odgovori: »Sveti oče, vi se u tome varate, jer, uz dužno poštovanje, nije istina da ja nosim pet haljina«. Prvosvećenik mu reče: »Dakle, mi lažemo«, a brat mu Gaufredo reče: »Sveti oče, ja nisam rekao, niti bih rekao da vi lažete, nego sam kazao i kažem kako nije istina da ja nosim pet haljina«, a prvosvećenik mu reče: »Mi ćemo te uhititi pa ćemo saznati je li istina da nosiš pet haljina«.

Kada su drugi vidjeli da im se ne pruža riječ, povikaše: »Sveti oče, pravda, pravda!«.

Prvosvećenik im je svima naredio da se vrate u samostan braće, a braći da ih čuvaju dok pažljivije ne razmotri što se s njima treba učiniti. Komornik gospodina pape preuzeo je stražu nad bratom Bernardom Deliciosiem, bratom Gaufredom i bratom Vilimom iz S. Amanzia; brata Franju iz Sancia braća su stavila u neki zatvor uz mjesto za obavljanje nužde, a nakon nekoliko dana utamničili su brata Vilima Girardia i brata Filipa.

Nakon što su po naredbi gospodina pape podvrgnuti istrazi, svi su se, izuzevši dvadeset i petero braće, složili s odlukama i voljom braće. Braća su im nametnula pokore u skladu sa strogim pravom Reda, a onu su dvadesetpetoricu predala u ruke istražitelju, od kojih su četvorica spaljena zato što su tvrdili da je Pravilo svetoga Franje isto što i Kristovo evanđelje; da svečano obećanje spada pod zapovijed, zbog toga što takav zavjet ima snagu zapovijedi, a pogotovo u onome što Pravilo propisuje tako da zapovijeda ili brani, a takve stvari – tvrdili su – nitko ne može ukinuti; tvrdili su nadalje da prvosvećenik Manjoj braći, koja su ispovijedala Kristovo evanđelje, nije smio odobriti spremišta hrane, ulja i žitnice te da je papa pogriješio jer je to odobrio, a oni jer su prihvatili.

Budući da ih od te tvrdnje nitko nije mogao odvratiti, osuđeni su na spaljivanje. Jedan je pak trajno zazidan jer, iako je na kraju odustao, ipak je kroz mnoge dane vrlo tvrdoglavo branio svoju tvrdnju, a svi su ostali bili prisiljeni pod zakletvom zanijekati te tvrdnje i pred pukom javno obznaniti da su se držali tih zabluda. Zbog slaganja i privrženosti uz one koji su držali ili branili navedene hereze morali su prihvatiti i izvršiti pokore koje su im zapovjeđene pod istražiteljevim pečatom te se javno pred pukom odreći tih hereza ondje gdje su ih propovijedali; ako bi pak odbili to uči-

niti, moralo ih se ponovno, kao one koji su iznova upali u herezu, kazniti gdje god da ih se nađe te osuditi na kazne koje su protiv takvih objavljene u kanonima. Tako je konačno odlučio i propisao istražitelj koji je po apostolskim ovlastima određen posebno za ovaj slučaj.

Spomenuti je brat Bernard Deliciosi bio zarobljen u klade i željezne okove te se održavao na suhu kruhu i vodi[90] (usp. 1 Kr 22,27). No sve ono što je trpio od svojih progonitelja njemu se uistinu činilo kao da nije ništa. Svoje su izmišljotine i nastojanja usmjerili na to da iz njegovih usta uspiju izvući ili uloviti neku riječ koja bi im pružila priliku da protiv njega pokrenu postupak kao protiv heretika.

Dolazio je k njemu i prvak u svađanju, brat Bonagracije, oboružan lukavštinama i savjetima svojih nekadašnjih drugova laika; da ga je lukavim i varljivim pitanjima na bilo koji način bio uspio prevariti, tada bi zaista vjerovao kako je postigao osobitu slavu svojega blaženstva. No Božji je čovjek, pun kršćanske blagosti i mudrosti, njemu i njegovim pomoćnicima tako odgovarao da je pokazivao kako su stvari koje je predlagao ne samo katoličke već i nužne za spasenje te tako čvrste i pravovjerne da ih nitko nije mogao zanijekati ili napasti, a da ne zaniječe i napadne kršćansku vjeru.

Dogodilo se pak da su braća pronašla neko pismo koje je brat Bernard bio poslao nekim pobožnim osobama, a koje je sadržavalo neke riječi koje su braća, po svojem običaju, tumačila u lošem svjetlu.

Kako bi prvosvećenikov duh potaknuli protiv njega, predstavili su mu spomenuto pismo, puneći mu uši izvrnutim tumačenjem i svojom sumnjom. Uz to, ne mogavši se suzdržati od veselja, po Avignonu su amo-tamo širili vijest da će, kao i ono četvero braće u Marseilleu, tako i on nakon nekoliko dana biti spaljen. Svi su zajedno iščekivali presudu ovoga čovjeka; naime nakon što su mu braća predala papirić, prvosvećenik ga je prvog idućeg petka pozvao na konzistorij kako bi pred svima odgovarao na pitanja vezana uz namjeru i sadržaj pisma.

Pročitavši pred njim pismo, prvosvećenik ga upita je li to pismo on napisao. On pak prizna da ga je on napisao. Prvosvećenik je htio da pred svima izrekne namjeru koju je u pismu imao. Nakon što je to učinio, prvosvećenika je njegovo izlaganje toliko umirilo da nije htio reći ništa protiv njega zbog onoga pisma.

Tada se i na prekoravanje triju kardinala – gospodina Vitala, gospodina iz Ostie i gospodina Vilima iz Pietra – tako pred svima

[90] Zbog konteksta slijedim hrvatski prijevod ovoga mjesta, koji donekle odudara od latinske inačice, op. prev.

opravdao da nitko od njih nije mogao razumno proturječiti njegovu odgovoru, već su svi uvidjeli da Red ima malo tako sposobnih ljudi.

Budući da braća nisu nalazila nikakvu priliku da ga, kao što su žarko željela, napadnu, prisjetila su se braća Propovjednici kako je on pobio njihova istražitelja u francuskom kraljevstvu, koji je po svojoj službi pred njim ukorio ministra Provanse, i kako je spomenutog istražitelja pred francuskim kraljem razotkrio te dokazao da krivotvori tu službu; saznavši pak da su ga Manja braća, koju je on bio spasio od velike sramote, pred prvosvećenikom optužila za napad na istražiteljevu službu i za naklonost iskazanu hereticima, zatražila su od prvosvećenika da im se brat Bernard preda.

Kada je prvosvećenik vidio da zahtijevaju pravdu u skladu s optužbama koje su protiv njega bila iznijela Manja braća, predao im ga je. Nakon što su ga primili u svoju vlast, kao što psi kad silno bjesne razdiru zvijer koju ulove, tako su i oni njega raznim mukama i patnjama raskomadali. Vidjevši pak da ni u ispitivanjima ni u mučenjima nisu mogli pred pukom onako kako su htjeli pobjednički nad njime likovati, zatvorili su ga u najstroži zatvor gdje su s njime tako postupali da je unutar nekoliko mjeseci, kao da je prošao kroz oganj i vodu (usp. Ps 66,12), oslobođen iz zatvora tijela i Manje braće i Propovjednika te se, izborivši slavnu pobjedu nad knezom ovoga svijeta (usp. Iv 12,31), preselio na nebesa.

Od svojih je primio zlo za dobro (usp. Ps 35,12; 38,21); za čast i slavu, koju im je osigurao u pogiblima i mnogim mukama (usp. 2 Kor 11,26–27) bezbrojne sramote i pogrde; za poslušnost i svjedočanstvo istine, koju je predano ispunio, okrivljavanje i lažne optužbe; za ljubav mržnju te smrt za poslušnost.

Brat Bernard Kvintavalski u drugoj, a dragi Bernard Deliciosi[91] u šestoj, odnosno pretposljednjoj nevolji, nahranjen pelinom (usp. Jr 23,15) i ispunjen gorčinom te, kao smirnom i alojom pomazan (usp. Iv 19,39), postavljen u besmrtnu grobnicu vječnoga spokoja, radostan iščekuje veliki dan Gospodnji, u kojem će se pred licem njegovim posramiti svi koji su ga tlačili[92] (usp. Iz 19,20; Ps 106,42).

---

91 U izvorniku igra riječima: »*Deliciosi in deliciis*« (dragi Deliciosi) , op. prev.

92 Radi boljeg uklapanja u kontekst slijedim latinsku inačicu ovoga mjesta, op. prev.

7.
[Sedma nevolja]

Nakon što su nad svojima izvojevali pobjedu onako kako su htjeli, usmjerili su se na osvećivanje svima onima koji su ih ljubili i iskazivali im poštovanje, bilo svjetovnjacima, bilo beginima ili fratičelima, bilo muškarcima ili ženama, osobno ili preko posrednika, žudeći prije za osvetom nego za obnovom, nastojeći više oko toga da od njih izvuku novac nego da ih od neznanja i zablude privedu natrag k svjetlu i spoznaji istine. Mnoge su upropastili, neke su ubili, a najviše su ih bacili na muke, dok svojoj mahnitosti nisu postavljali nikakve granice. One koji su hodili u jednostavnosti optuživali su kao izopačene, poslušne kao neposlušne, a vjernike i katolike kao nevjernike i shizmatike, oponašajući bijesne pse i vukove, koji, kad pobjesne, idu samo za tim da ugrizu te bez straha jednako napadaju i zvijeri i ljude te ne prestaju sve dok ne umru sami od sebe ili ne naiđu na onoga koji će ih ubiti.

Konačno, nakon što su jedne bacili u tamnicu, a druge osudili na novčanu kaznu te su na razne načine zadali nevolje mnogim osobama obaju spolova, okupili su se na svojem generalnom kapitulu te su prema općem zajedničkom suglasju i volji osudili nauk brata Petra Ivana kao onečišćen heretičkom ljagom. Priča se kako su također iskopali mnoga tjelesa svete braće[93] (usp. Mt 27,52) koja su bila pokopana na njihovim grobljima; a oni koje je prvosvećenik izuzeo[94] umrli su još za trajanja postupka kao istinski katolici i sinovi poslušnosti prema Crkvi i prvosvećeniku te su – kako se pobožno ima vjerovati – primili mjesto vječnoga spokoja među svecima (usp. Mudr 5,5).

Nakon toga buknula je – kako se to kaže – rasprava u Narboni između Propovjednika i Manje braće oko toga jesu li Krist i apostoli imali nešto zajedničko. To je pitanje sveti čovjek Božji Petar Ivan opširno i obilato raspravio i razriješio. Po Božjoj su pak volji Manja braća stala u obranu istine, za koju je on – koji je za njih bio veliki heretik i jedno vrijeme izopćen – dokazao kako je učvršćena bezbrojnim razlozima i mjerodavnim navodima svetaca.

Neka im Isus Krist omogući da tu istinu riječju i djelom čvrsto i ustrajno brane iz čistoga srca, dobre savjeti i iskrene vjere (usp. 1 Tim 1,5) sve do svršetka, On koji se ukazao njihovom ocu te ga je označio znakovima svoje serafinske ljubavi u obliku križa i poučio ga, prosvijetlivši ga pomašću svoga Duha kako bi živio suobličen križu te goli križ za njime nosio i kako ništa pod nebom ne bi po-

---

93 Radi boljeg uklapanja u kontekst slijedim latinsku inačicu ovoga mjesta, op. prev.

94 Riječ je o braći koju je Klement V. izuzeo iz poslušnosti generalnom ministru.

želio trajno posjedovati, osim samog siromašnog, poniznog Isusa Krista, koji je radi ljudi razapet.

Budući da đavao uistinu ništa nije u tolikoj mjeri pokušavao sâm te preko svojih pomoćnika i sljedbenika iskorijeniti iz Reda koji je osnovao Franjo, koliko i golost krajnjeg siromaštva (usp. 2 Kor 8,2), te budući da je svu lukavštinu svoje zlobe usmjerio na to da u duh i srca braće ubaci i potakne jezu, strah i gađenje prema evanđeoskom, križu suobličenom siromaštvu, i to u toj mjeri da ih ne bude strah u tome se usprotiviti i samome svetomu Franji dok je još bio živ, nakon njegove smrti poništiti njegovu Oporuku, a njegove drugove i sljedbenike sve dosada na razne načine napadati i najokrutnije progoniti, treba jako strahovati da ih taj isti duh ne nagna na napad i uništenje golosti evanđeoskog siromaštva, koji ih je nagonio da se usprotive osnivaču te da progone one koji su ljubili vjerno i iskreno obdržavanje zajamčene sigurnosti i neokaljane čistoće obećanog siromaštva.

Kao što ne postoji gore ropstvo od robovanja grijehu, tako i žudnja za ljudskom hvalom i slavom te za glasom svetosti i mudrosti više od ostalih grijeha i mana vodi u duhovni nered i sljepilo te onoga kojega kvari pretvara u neprijatelja istine i lišava ga života u milosti.

Naime što su drugo braća napadala i progonila u svojim ocima i braći Cezariju, Bernardu, Šimunu, Mateju, Ivanu Parmskom i Petru, Petru Ivanu, Ponciju iz Botugatua, Rajmundu Gaufridiu i Ubertinu doli vjernost, ispovijedanje i vršenje onog evanđeoskog siromaštva u kojem se sada jednodušno i svim srcem natječu sa svojim suparnicima kako bez djela ne bi izgubili ime evanđeoskog načina života? No oni su se prvi bojali hvaliti se ispraznim imenom bez sadržaja jer su znali da od imena bez istinskog djelovanja nema nikakve koristi. Stoga su, pružajući iz ljubavi dokaze za to te svjedočeći za istinu, naišli na mržnju i negodovanje onih koji su tražili pohvale i naklonost svjetovnih ljudi.

Budući da su se bojali kako će brat Ubertino i dalje govoriti protiv njih, a on je po prvosvećenikovoj zapovijedi bio isključen iz njihove rasprave te je nakon odluke koju je izdao prvosvećenik i sam dobro pazio na sebe ne mareći za njihove sporove, u njima se raspalio toliki gnjev protiv njega da su smatrali kako ono što su učinili s drugima nije ništa sve dok je on još prisutan i živi na ovome svijetu. Stoga su svakodnevno dosađivali prvosvećeniku te su ga neprestano umarali nepriličnim molbama i zahtjevima, tražeći da im se preda brat Ubertino, kao da njegov boravak u Kuriji predstavlja nepodnošljivu sramotu i ogromnu štetu za Red.

Prvosvećenik je na navaljivanje braće pozvao brata Ubertina i zamolio ga da nekoliko dana proboravi s braćom, jer će se ubrzo,

nakon što tim boravkom udovolji braći, pobrinuti za njega sukladno stanju u kojem se nalazi. Odgovori mu brat Ubertino: »Nakon boravka s njima makar i na jedan dan neće mi više biti potrebna ni vaša ni bilo čija skrb u ovome životu«. Budući da su riječi brata Ubertina bile začinjene solju mudrosti (usp. Lev 2,13; Kol 4,6) te izrečene razborito i ponizno, smekšale su prvosvećenikovo srce te mu nisu dopuštale da udovolji željama braće.

No srca su mu braće, zapaljena od želje za osvetom te hladna i usahnula od zavisti i mržnje, pristupala bilo da mu je zgodno, bilo nezgodno (usp. 2 Tim 4,2), nagovarajući čestim molitvama naklonog im pastira. Zbog toga im je, u želji da smanji pritisak njihove bezobzirnosti, rekao kako je u vezi s bratom Ubertinom odlučio učiniti jednu od ove dvije stvari: »Ili će se vratiti k vama«, reče, »ili će primiti habit i mjesto u nekom drugom redu«. Kada je brat Ubertino za to saznao, složio se s drugim rješenjem u nadi da će uspjeti, bilo zbog težine tih zahtjevâ, bilo uvjeravanjem pomoću skromnih razloga, promijeniti prvosvećenikovu odluku. No budući da mu ni jedno od toga nije pošlo za rukom, težinom ga je zahtjevâ zadržavao koliko god je mogao. Prvosvećenik je pak, želeći zadovoljiti braću onim drugim rješenjem, budući da se činilo pravednim, sve ono što su od njega zahtijevali dopustio i zapečatio svojom bulom.

Kada je po papinoj zapovijedi, poput križa koji je za njega bio vrlo gorak, primio monaški habit i boravište u nekom njemačkom samostanu kako se ne bi zadržao u predjelima Provanse ili Francuske, braća su pokazivala tako veliku sreću i radost pomiješanu s riječima klevete te tupim i prostim uvredama da su svi razboriti ljudi po njihovim gestama i riječima uvidjeli kako su ovi lišeni kršćanskog duha i osjećaja.

I gle, kad su nakon nekoliko dana vidjeli kako kardinali i druge uzvišene osobe bratu Ubertinu iskazuju veću čast i poštovanje u monaškom habitu nego prije dok je bio u habitu Manje braće, te da ga prisnije ljube i radije slušaju, njihovo se srce ispunilo tolikom tugom i gorkim žaljenjem da su javno priznali kako su nerazumno i glupo postupili. No ni zbog toga ga nisu prestali progoniti te smrtonosnim napadima i zmijskim zasjedama tražiti njegovu propast. Naime iskopali su mu jamu te su je prekrili i sami su u svoju jamu upali (usp. Ps 57,7; 7,16).

Njihova se varka i pakost okrenula njima na glavu, njima će na tjeme pasti nasilje njihovo (usp. Ps 7,17); a on će hvaliti Gospodina zbog pravde njegove i pjevat će imenu Gospodina višnjega[95] (usp. Ps 7,18), jer on je pravi Bog i pravi čovjek, Kralj kraljeva i Gospo-

[95] Zbog konteksta umjesto hrvatske inačice »Jahve« doslovno prevodim latinski »*Dominus*«, op. prev.

dar gospodara (usp. Otk 19,16), dobri učitelj (usp. Mt 19,16; Mk 10,17) i jedini mudar. On je u posljednje dane srca poniznih ljudi poučio najuzvišenijem i u najvećoj mjeri božanskom nauku evanđeoskog siromaštva, koje je uzeo za zaručnicu primivši tijelo, koje je sjedinio s križem; vraćajući se Ocu, pokopan u tuđem grobu, posvetio ga je i zapečatio (usp. Mt 27,66) blagoslovom, djelom, riječju i otajstvenom šutnjom kao mjesto svojega spokoja i slave, odgajajući nas (usp. Tit 2,12) da po Njemu za Njime trčimo, dok se u ovom tijelu nalazimo u tuđini (usp. 2 Kor 5,6) te da po njemu uđemo k Njemu, koji sjedi Bogu s desne strane (usp. Mk 16,19; Kol 3,1); On je sebe oplijenio uzevši narav sluge i postavši sličan ljudima; kad postade kao čovjek, ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti, i to do smrti na križu (usp. Fil 2,7–8); posvetivši siromaštvo u poniznosti po križu i smrti, izdahnuvši, ispunio je poslušnost prema Ocu kako bismo učinili svetima i odjenuli osjećaje u poslušnosti, razum u siromaštvu i pamćenje u poniznosti, jer tko oblači ovaj habit i nosi ga do konca, taj će se spasiti (usp. Mt 10,22; 24,13).

Sveti je Franjo, poučen od Krista, želio da i njegov vanjski izgled bude u potpunosti suobličen križu. Stoga je riječju i primjerom poučio mjeru, širinu, dužinu, kakvoću i boju svojega habita s obzirom na jeftinoću, prema svjedočanstvu braće Leona, Bernarda, Egidija, Masea i ostalih njegovih drugova, koji su tvrdili i djelima svjedočili kako su od njega primili izgled habita.

Što se tiče materijala, naučio ih je da mora biti od jeftine tkanine te pepeljaste ili blijede boje, koja predstavlja Kristovo mrtvljenje tijela; takve debljine da grije tijelo te da zdravom bratu bude dovoljna jedna haljina pokrpana iznutra i izvana; takve dužine da povezana pojasom bez ikakva sakupljanja ne dotiče zemlju; dužina rukava do vrhova prstiju, tako da pokrivaju ruke, a ne prelaze njihovu dužinu; širina im mora biti takva da ruka može slobodno ući i izaći; kapuljača četvrtastog oblika i tolike dužine da prekriva lice, kako bi habit predstavljao oblik križa i svojom jeftinoćom propovijedao prezir svake svjetovne slave i uresa, kako bi pokazao da je manji brat raspet i mrtav svijetu (usp. Gal 6,14), kako bi bio pokrivač golosti i poticaj na oskudnost onima koji ljube siromaštvo te znak onih koji ispovijedaju poniznost i istinski pokazatelj onih koji nose sramotu Kristova križa (usp. Heb 11,26; 13,13).

Udvostručenje rana koje je Franjo predvidio, u gradu najava smrti, ukazanja i zadržavanje pokopa, glas o mrtvom i živom i njegovo preseljenje; mistično svjedočanstvo njegove riječi, odjeća svjetovnog izgleda, pokrivalo onih što tuguju, uzdizanje preko Benedikta onoga koji je otpao od boka raspetog Krista i vraćanje na postaju njegove ustrajnosti; odlaganje žalobne i ukaljane odjeće i

ponovno uzimanje habita svjetlosti i čistoće; otvaranje znaka primljenog s nebesa, skriveno i prekriveno prolazi; skriva se svjetovnima i svijetu, a jednim je dijelom poznata nekolicini onih što gledaju i nisu od svijeta.

Nakon spaljivanja grešnice Laurencije[96] i nakon što se tri anđela, koji se moraju poslati s neba osvete onima koji su je spalili te kada se spali svijet koji ne vidi, oni koji vide počet će propovijedati i otkrivati ono što je skriveno.

Konačno, nakon dvadeset i osam okretâ godina i nakon što se dodaju patnje šeste vrtnje kotača ljudskoga kruga siromašnog putnika koji je osuđen na sudu, kada se doda još devet na sedmu vrtnju istoga kotača kako bi se razlikovala zora drugoga vremena, uz svetu promjenu na bolje zasjat će Krist, Kralj kraljeva i Gospodar gospodara (usp. Otk 19,16), koji može obnoviti te potjerati uvis, k nebeskim i istinskim dobrima srca i duh svetih svojih te ispuniti obećanja i okrenuti svoj sveti i svemoćni pogled prema Petru te uliti život ljubljenom učeniku naslonjenom i umirenom na krilu i grudima njegove ljubavi (usp. Iv 13,23–25); otpustiti grijeh, podići nadu i dati veću krepost; otključati tajne, otkriti otajstva te postići da se trči i odleti u nebesku stvarnost.

Od velikih obećanja koja su dana i prorokovana pod zakonom što je prethodilo onome što je Krist u ljudskom obličju ispunio? Tako je i sada od onoga što je obećano svetomu Franji ispunjeno malo toga u usporedbi s onim što Krist po svojem Duhu mora u njemu ispuniti na kraju danâ, kao da se od tisuću libara još nije pojavila niti jedna unča od onoga što će se pojaviti u evanđeoskom načinu života, koji će započeti u ocu siromašnih i biti označen Franjinim pečatom.

Ono što će Isus Krist započeti po njemu i u njemu[97] (usp. Rim 11,36) kao ispunjenje neće primiti ljudskim osjetom niti ljudskom mudrošću ili moći (usp. 1 Kor 2,5), nego će ih sam Bog i čovjek Krist neposredno usavršiti u tolikoj punini sudioništva u njegovim darovima i milosti da će svi s potpunom sigurnošću spoznati kako je uistinu u duhovnim učincima svojih darova sišao sam Isus.

Tada će se posramiti svi koji su ga prezreli i otišli za razborom vlastitog shvaćanja te su štovali idole mudrosti svijeta i podigli oltare isprazni učenja.

Krist će im obznaniti nepoznate i skrivene stvari svoje mudrosti, neizrecive će riječi čuti iz njegovih usta (usp. 2 Kor 12,4), pogledat će u dubine otajstava te će se nasititi plodovima ljubavi. Iz ruke junaka istrgnut će plijen i preko smrti i krvi odnijet će pobjedu nad

96 Ne zna se tko bi to mogao biti.

97 Donosim doslovan prijevod latinske inačice ovoga mjesta, op. prev.

zmajem. Ući će u njegovu nutrinu i rastrgat će mu utrobu te će mu glave zdrobiti (usp. Ps 74,14); natjerat će u bijeg tamu posljednje noći te će na sredinu postaviti prebivalište ljubavi (usp. Lev 26,11). Sotona (usp. Rim 16,20) ih neće nadvladati (usp. Mt 16,18), nego će ga oni satirati pod svojim nogama; i imat će Jahvu za Boga (usp. Ps 33,12; 144,15), a Isusa Krista i njegov Duh za učitelja (usp. Mt 23,10). Njemu čast i slava u vijeke vjekova (usp. Otk 5,13). Amen.

[Kraj Kronika Reda manje braće]

ZGODE BLAŽENOG FRANJE I NJEGOVIH DRUGOVA

ACTUS B. FRANCISCI ET SOCIORUM EIUS

(1328–1337)

Uvod
ENRICO MENESTÒ

Prijevod
VLADIMIR REZAR
RUDOLF BARIŠIĆ

ZGODE BLAŽENOG FRANJE I NJEGOVIH DRUGOVA

Uvod

Zgode blaženog Franje i njegovih drugova spadaju sigurno među najkasnije Franjevačke izvore.

Rukopisna tradicija

Rukopisna je tradicija *Zgoda* veoma složena. Poslije velikog pothvata popisa i sistematiziranja Franjevačkih izvora koje je obavio o. Clasen,[1] – koji je uostalom istraživao kako su se proširili ili se nisu proširili u nekim krajevima Europe – danas je lakše snaći se u mehanizmima prenošenja ovoga teksta koji je, skupa s *Ogledalom savršenstva*, jedan od onih koji su najviše toga pretrpjeli. Prvi koji je dao konkretne naznake o tome kako je tekla tradicija rukopisa *Zgoda* bio je o. Jacques Cambell.

Tradicija se pokazuje u tri ogranka. Prvi ogranak predstavlja samo jedan svjedok koji prenosi dvije redakcije *Zgoda*;[2] drugi daje tri rukopisa;[3] treći, na kraju, daje 16 svjedoka,[4] od kojih mnogi potječu

[1] Usp. CLASEN, 1967.

[2] To je ms. iz Oxforda, Bodleian Library, lat. theol. d. 23 (početak XV. st.).

[3] To su kodeksi iz Rima, Bibl. Irskog kolegija sv. Izidora, 1/72 (početak XV. st.); 1/82 (XV. st.) i iz Firence, Bibl. Naz. Centr., Magliab. II.XI.20 (početak XV. st.).

[4] To su mss. LIÈGE, Bibl. de l'Université, 343 (1408); DÜSSELDORF, Landes– und Stadtsbibl., B 85 (poslije 1444); LIÈGE, Bibl. du Séminaire, 6.F.12 (sredina XV. st.); LEUVEN, Minderbroedersklooster, s.s., (1454) (ovaj ms. je izgubljen, ali je bio prepisan od oo. Bollandista, čija je kopija sada u BRUSSELU, Koninklijke Bibl., 7771/2, 17. st, kr.); PARIS, Bibl. de l'Institut de France, Mazarin 1743 (1459); Mazarin 989 (1459–60); ERPENBURG, Bibl. des Barons von Brenken, 7 (poslije 1459); WROCLAW, Städtische Bibl., cod. Rehdinger 491 (poslije 1468); BERLIN, Staatsbibl., thed. Q 22 (1480); VERDUN, Bibl. Communale, 46 (XV. st.); KOBLENZ, Staatsarchiv, Depositum Gymnasialbibl, H.3.42 (XV. st.); PARIS, Bibl. de la Faculté de théologie protestante, 6 (cod. Rosenthal) (XV. st., kr.); BRUSSEL, Minderbroedersklooster, s. s. (1502) (ovaj ms. je izgubljen, ali je bio prepisan i kolacioniran od oo. Bollandista: usp. BRUSSEL, Bibl. des Bollandistes, 157, XVII. st., kr.; drugi ms. s. s., /1549/ također je i on izgubljen; prepisan je i kolacioniran od oo. Bollandista: usp. BRUSSEL, Bibl. des Bollandistes, 156, XVII. st., kr., i BRUSSEL, Koninklijke Bibl., 7771/2, XVII. st., kr.); BERLIN, Staatsbibl., theol. F. 70 (1570); DEVENTER, Athenaeumbibl., 10.W.5 (1620–1629).

iz kelnske franjevačke provincije.[5] Za svaki ogranak vezane su različite i vrlo važne kompilacije.

Pripovijedanje *Zgoda* – zna se – ima epizodičnu strukturu i ne razvija se u organskom obliku, nego kroz pojedine isprave, *izvatke, cvjetiće,* anegdote i izgrađujuće primjere; odatle djelo ima obilježje zbornika. Također zbog toga rukopisna se tradicija pokazuje konfuznom i po opširnosti nehomogenom, kao što nedvojbeno pokazuje kodeks Oxf 23.

Unatoč tome neredu u rukopisnoj tradiciji – tako kako se ona danas može rekonstruirati unutar granica rasporeda i odnosnog nadživljavanja, odsutnosti različitih pripovjedačkih sklopova – mogu se razlikovati barem tri razdoblja: u prvom je materijal stavljen jedan uz drugi bez očito jasnog reda (prva obitelj); u drugom ga se pokušavalo urediti (druga i treća obitelj); u trećem se materijal pobrkao, pomiješavši se s drugim izvorima.

Izdanja

Postoje dva izdanja Zgoda: prvo, datirano 1902, dugujemo Sabatieru;[6] drugo o. Cambellu: objavljeno je posthumno, 1988.

Za svoje je izdanje Sabatier – koji je časno izjavio da su filološka analiza i izdanje bili posve provizorni – koristio samo dva svjedoka (oba su međutim pripadala trećoj obitelji), premda se već znalo za čak dvadeset dva rukopisa s tekstom *Zgoda;* on je ustvari utvrdio tekst oslanjajući se na jedan rukopis tada u vlasništvu antikvara Rosenthala iz Münchena (sada u Biblioteci Fakulteta protestanstke teologije u Parizu, sa signaturom 6).

U opširnom uvodu (koji su na talijanski preveli oni koji su se brinuli za izdavanje) o. Cambell, osim što je ukratko izložio »lagano, ali neprekidno napredovanje kritike«[7] te ispitao i pretresao neke povijesno--literarne probleme koji su neprestano u središtu rasprave o *Zgodama* (datum i mjesto sastavljanja – autor i eventualni izvjestitelji; vrijednost djela),[8] suočio se također s drugim pitanjima, izravno više filološkim.

Koju vrijednost stoga ima »sinteza« o. Cambella? Neka zasluga joj se, bez daljnjega, priznaje: ta da je pokazao »smjer« odnosa svjedoka *Zgoda* i da je istodobno dokumentirao – makar neizravno – kako je autor djela naslijedio i na neki način sistematizirao neke

---

[5] Usp. CLASEN, 1967., Tablica D: ActBFranc (Köln Prov.), 6*–8*.

[6] Usp. *Actus beati Francisci et sociorum eius* (Djela blaženog Franje i njegovih drugova), izd. SABATIER, Paris 1902.

[7] *Ondje*, str. 12–24.

[8] *Ondje*, str. 36–76.

franjevačke uspomene iz XIII. stoljeća, upotpunjavajući ih s drugim pripovjedanjima epizoda i ličnosti koje su mu bile vremenski bliže, i da je predao sav taj materijal sljedećem stoljeću u jednoj zbirci tako opsežnoj i bogatoj da je utjecala na nastanak kompilacija XIV. stoljeća. Tko bi sada htio dati se na kritičko utvrđivanje teksta *Zgoda,* našao bi bez sumnje na svom putu naznake veoma korisne i njegov hod bi bio sigurno manje paraliziran.

Istovremeno je o. Cambell glede autentičnosti pojedinih poglavlja ostao nesiguran pa možemo držati nedostatno obrazloženim izostavljanja nekih poglavlja, dok je u odnosu na Sabatierovo izdanje bolje utemeljen redoslijed poglavlja. Ukratko, bit će potrebno još istraživanja ovoga djela.

Autor, datum, mjesto sastavljanja i značenje djela

Tko je i kada sastavio *Zgode* i gdje su sastavljene? Tri odgovora strogo povezana uz samo jedan problem: onaj postanka djela.

Problem autorstva do danas nije riješen. Možemo međutim pouzdano tvrditi da su na ovom djelu radila barem dva kompilatora.

Glede datuma nastanka o. Cambell smješta ga između 1331. i 1337. godine, ali ni ovdje njegova obrazloženja nisu sigurna ni posve uvjerljiva, pa se kao termin *post quem* može opravdanije uzeti 1327, dok termin *ante quem* ostaje 1337.

S obzirom na duh ovog djela može se s pravom držati da je ono nastajalo u provinciji Marche, točnije u uporištima takozvanih fratičela i spirituala, to jest sljedbenika Petra iz Macerate i Anđela Klarenskog, koji su se zauzimali za posve doslovno življenje franjevačkog siromaštva, »*sine glossa*«, kako je uostalom želio i sam sveti Franjo, a to potvrđuje njegova *Oporuka*.

Karakteristično je da pripovjedni ambijent od početno umbrijskog biva markijski i da se ta provincija naziva »*quasi quoddam celum stellatum…stellis notabilibus decoratum, sanctis scilicet fratribus Minoribus*« (poput nekoga zvjezdanog neba urešenog znamenitim zvijezdama, to jest svetom Manjom braćom).

Dominantna tema jest Franjina sličnost s Kristom;[9] u jednom se odsjeku o njemu izričito govori kao o »drugom Kristu«.[10] Ima zacijelo i pretjerivanja u traženju paralela i sličnosti između Franje i

[9] Usp. *Zgode*, pogl. 1,1–2; pogl. 13,1–2; vidjeti također pogl. 4,1: »Quoniam beatus pater noster Franciscus tam ipse quam sui de cruce et ad crucem fuerat vocatus a Domino, ideo ipsi et alii sui socii primi recte videbantur et erant homines crucifixi«.

[10] Usp. *Zgode*, pogl. 6,1: »Verissimus servus Christi Franciscus, quia in quibusdam, fuit quasi alter Christus datus in mundo, ideo Deus pater tam felicem hominem in multis Christo filio suo esse fecit conformem«. Za potpun pregled razvijanja teme Franjo – *drugi Krist*, usp. STANISLAO DA CAMPAGNOLA, 1971.

Krista, čime se katkad završava u izvještačenoj klimi čudesnosti i bajkovitosti. Prevladavaju ipak primjeri vedre ljubavi, sretne poniznosti, hrabre strpljivosti, ukratko onih kreposti koje vjerno karakteriziraju Franjino držanje.

Izvori:

Uvod u *Zgode bl. Franje i njegovih drugova* preveo Velimir Blažević prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 2057–84. Tekst redigirao i skratio u skladu s karakterom ovog izdanja Ante Šoljić.

Zgode bl. Franje i njegovih drugova s latinskog izvornika preveli Vladimir Rezar i Rudolf Barišić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 2085–2219.

Zgode blaženog Franje i njegovih drugova

Na hvalu i slavu Gospodina našega Isusa Krista i presvetoga našega oca Franje ovdje su zabilježena neka vrednija sjećanja o blaženom Franji i njegovim drugovima i nekim njihovim čudesima, koja su ispuštena u njegovim životopisima, a koja su veoma korisna i pobožna.

I. POGLAVLJE

O potpunom izvlaštenju svetoga brata Bernarda na propovijedanje našeg presvetog oca Franje

Prije svega treba znati da je blaženi naš otac Franjo u svim svojim djelima bio suobličen Kristu. Kao što je blagoslovljeni Krist na početku svoga propovijedanja odabrao *dvanaestoricu apostola koji su sve ostavili* (usp. Mt 10,2; 19,27), tako je i blaženi Franjo imao dvanaest odabranih drugova koji su izabrali najviše siromaštvo. I kao što *se objesio* (usp. Mt 27,5) jedan od dvanaestorice apostola, tako se i od dvanaest spomenutih drugova objesio jedan po imenu Ivan Kapelski. I kao što se cijeli svijet divio onim svetim apostolima koji su bili puni Duha Svetoga, tako su i oni presveti drugovi svetoga Franje posjedovali toliku svetost kakva nije postojala na svijetu od vremena apostola. Netko od njih *bio je ponesen do trećega neba* (usp. 2 Kor 12,2), kao brat Egidije. Nekome pak anđeo *dotače usne žeravom* kao Izaiji, naime bratu Filipu Dugom. Neki *su razgovarali* s Bogom kao prijatelj *s prijateljem* (usp. Iz 33,11), naime prečisti brat Silvestar. Neki *su letjeli* k svjetlu božanske mudrosti *kao orao* (usp. Heb 1,8), naime preponizni brat Bernard, koji je uživao u najvećim dubinama Svetog pisma. Nekoga je Gospodin proglasio svetim i ubrojio među svete na nebu dok je još živio na ovom svijetu, kao da je bio svet još u utrobi, naime brata Rufina, asiškog plemića i muža Kristu najvjernijega. I tako su svi sijali osobitim znacima, kao što će iz sljedećeg biti razvidno.

Među njima je prvi i prvorođenac, kako s obzirom na prvenstvo glede vremena tako i na povlasticu glede svetosti, bio brat Bernard iz Asiza koji se obratio na sljedeći način. Dok je sv. Franjo još nosio svjetovnu odjeću, ipak je bio sav prezren te je napustio svjetovnu nadu, a zbog pokore sav ružan i prljav, tako da su mnogi držali da je lud, iako bijaše božanskom *solju začinjen* (usp. Kol 4,6) te utvrđen i ojačan mirom Duha Svetoga. Takav je duže vremena hodao po Asizu gdje su mu nanosili nebrojene uvrede, kako njegovi tako i stranci, nabacajući se na njega blatom i kamenjem. On pak sam najstrpljivije je, kao gluh i *nijem* (usp. Ps 37,14), prelazio preko svega vesela lica.

Gospodin Bernard iz Asiza, koji bijaše jedan od plemenitijih, bogatijih i mudrijih u gradu, s čijim su savjetima bili zadovoljni svi, mudro razmotri toliko duboki prezir prema svijetu kod sv. Franje i toliku postojanost i strpljivost u podnošenju uvreda, tako da je neprestano izgledao sve postojaniji iako su ga svi prezirali i odbacivali gotovo dvije godine. Reče u svom srcu: »Nipošto ne može biti da taj Franjo nema veliku Božju milost.«

I po Božjem nadahnuću pozvao je Franju da večera s njim. Na to Franjo ponizno privoli i s njim večera one večeri. Gospodin Bernard u svom srcu odluči da će istražiti svetost sv. Franje. Zato ga pozva da prespava tu noć u njegovoj kući. I kad sv. Franjo ponizno pristade, gospodin Bernard pripremi ležaj u svojoj sobi u kojoj je gorjela svjetiljka neprestano čitavu noć. Sveti Franjo odmah čim je ušao u sobu, da bi skrio božansku milost koju je imao, smjesta se baci na ležaj kako bi izgledalo da hoće spavati. Gospodin Bernard odluči u svom srcu da će ga krišom promatrati preko noći. Stoga se posluži tolikim oprezom da se malo poslije nego je legao u svoj ležaj, pretvarao da tvrdo spava i hrče iz najveće dubine.

Sveti pak Franjo vjeran skrivatelj Božjih tajna, kad je mislio da gospodin Bernard tvrdo spava u dubokoj noćnoj tišini, ustade s ležaja i podignuvši lice k nebu i uzdignuvši ruke i oči k Bogu, potpuno sabran i žarko vatren najpobožnije moleći govoraše: »Bog moj i sve moje!« To govoraše sv. Franjo diveći se uzvišenosti božanskog veličanstva, koje se udostojalo sniziti do posrnulog svijeta i odlučilo pružiti spasonosni lijek po njemu siromašku sv. Franji. Prosvijetljen proročkim Duhom, gledajući unaprijed veličanstvena djela koja će Bog učiniti preko njega osobno i preko njegova Reda i pošto ga je taj isti Duh poučio te promatrajući svoju nesposobnost i oskudnost kreposti, zazivao je Gospodina da ono što on ne može sam Bog dovrši, jer bez njega ništa ne može krhki čovjek. Zbog toga govoraše: »Bog moj i sve moje!«

Gospodin Bernard, dok je tu svjetiljka svijetlila, vidjevši to sve i pomno razabravši prethodne riječi, odvagnuvši svečevu pobožnost

budnim promatranjem, potaknut od Duha Svetoga unutar u dubini srca, odmah čim je svanulo pozva sv. Franju i reče: »Brate Franjo, ja sam odlučio posve ostaviti svijet i slijediti tebe kamo god mi budeš zapovjedio.« Sveti Franjo slušajući to kliknu u duhu i s velikom radošću reče: »Gospodine Bernarde, taj je posao tako uzvišen da o tom treba zatražiti savjet od Gospodina našega Isus Krista, da se udostoji on sam pokazati svoju blagonaklonost, kako to treba izvršiti. I stoga pođimo zajedno k biskupu, gdje se nalazi jedan dobar svećenik i učinit ćemo da se rekne misa. Kad nju saslušamo, tu ćemo moliti sve do trećeg kanonskog sata. Tako moleći zatražit ćemo od Gospodina našega Isusa Krista, triput otvarajući misal, da nam se udostoji pokazati put koji je njemu prihvatljiv i koji trebamo odabrati.« Gospodin Bernard reče: »Sviđa mi se što kažeš.«

Otišli su k biskupu i, pošto su slušali misu i molili se sve do trećeg kanonskog sata, uze svećenik na molbu sv. Franje i gospodina Bernarda misal i pokrijepivši se znakom križa, u ime Gospodina našega Isusa Krista otvori misal. U tom otvaranju pojavi se prvo: *Hoćeš li biti savršen, idi, prodaj što imaš i podaj siromasima* (Mt 19,21). U drugom otvaranju pojavi se: *Ništa ne uzimajte na put* (Lk 9,3). U trećem otvaranju pojavi se: *Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka danomice uzima križ svoj i neka ide za mnom* (Lk 9,23; Mt 16,24). Vidjevši to reče sv. Franjo: »Gospodine Bernarde, evo imamo savjet Gospodinov. Idi i izvrši što si čuo i neka je blagoslovljen Gospodin naš Isus Krist koji se udostojao pokazati nam svoj evanđeoski put.«

Gospodin Bernard odmah razdijeli sva svoja dobra, koja bijahu veoma velike vrijednosti i radosno sve podijeli siromasima noseći puno krilo novca udovicama i siročadi te je obilato i najdarežljivije dijelio putnicima i Božjim službenicima, dok ga je u svemu gore spomenutom pratio i vjerno pomagao sv. Franjo. A gospodin Silvestar, kad je vidio da se sve rasipa, naveden pohlepom reče sv. Franji: »Nisi u potpunosti vratio dug za ono kamenje koje si od mene kupio radi popravaka crkava.« Sv. Franjo, zapanjen njegovom pohlepom, ne želeći se s njim prepirati, kao pravi obdržavatelj evanđelja, *dajući svakomu tko ište* (usp. Lk 6,30) zagrabi rukom u kesu gospodina Bernarda i punu novaca položi je u kesu gospodina Silvestra te reče da će mu još i više dati ako zatraži. On se pak zadovoljan udalji.

Poslije ovoga gospodin Silvestar, kad se vratio kući i dokasna promišljao što je učinio preko dana, korio je vlastitu pohlepu i razmišljao o žaru gospodina Bernarda i svetosti sv. Franje, pa mu se kroz tri noći prikaže zlatni križ kako izlazi iz Franjinih usta, a koji je vrhom dodirivao nebesa, a ispružene ruke izgledale su kao da se pružaju do krajeva svijeta. Zbog ovoga je potaknut od Gospodina rasprodao sva svoja dobra i razdijelio siromasima; nakon toga po-

stao je manji brat tolike svetosti i uslužnosti da *govoraše* s Bogom kao prijatelj s prijateljem (usp. Izl 33,11), kako je sv. Franjo više puta doživio i kako će se dalje pokazati.

Gospodin pak Bernard, razdavši sve zbog Gospodina i napokon postavši evanđeoski siromah, zaslužio je toliku milost od Boga da je često padao u zanos k Bogu. I sv. Franjo je pripovijedao za njega da je dostojan svakog poštovanja; i govoraše da je on sam ustanovio Red takvim kakav je zbog toga što je upravo on prvi začeo evanđeosko siromaštvo razdjeljivanjem svega siromasima, ništa ne zadržavajući za sebe, nego nudeći sebe golog rukama Raspetog koji je *Gospodin blagoslovljen u vjekove* (usp. Rim 9,5; 2 Kor 11,31).

II. POGLAVLJE

O poniznosti i poslušnosti sv. Franje i brata Bernarda

Blaženi je Franjo, najpobožniji sluga raspetog Krista zbog strogosti pokore i stalnog plača postao gotovo slijep. I tako se jednom udaljio s mjesta gdje se nalazio i stigao do mjesta gdje je boravio brat Bernard da bi porazgovarali o božanskim stvarima. Brat Bernard stajao je u šumi u pobožnoj kontemplaciji u potpunosti povučen i sjedinjen s Gospodinom. Tada je u šumu stigao sv. Franjo i zazvao brata Bernarda govoreći: »Dođi, razgovaraj s ovim slijepcem!« A brat Bernard, budući da je bio čovjek velike kontemplacije i tada se nalazio mišlju upravljen k Bogu, nije odgovorio sv. Franji niti je otišao k njemu. Sam je pak brat Bernard posjedovao posebnu milost kad je govorio o Bogu, što je sv. Franjo već više puta doživio i upravo zbog toga želio s njim govoriti. Stoga, malo pričekavši, zazvao ga je drugi i treći put tražeći dakako isto: »Dođi, razgovaraj s ovim slijepcem!« Brat Bernard nije se nijednom okrenuo, tako da niti je otišao niti govorio sv. Franji. Zatim se sv. Franjo malčice neutješan udaljio, čudeći se i žaloseći se sam u sebi što brat Bernard, mada ga je tri put zazvao, nije htio doći.

Dok je sv. Franjo tako razmišljao i udaljavao se idući po putu, rekao je svom drugu: »Pričekaj me malčice!« I kad se na nekakvom osamljenom mjestu predao molitvi, ukaza mu se božanski odgovor govoreći: »A što se ti, siromašni čovječuljče, uznemiravaš? Zar je čovjek dužan otpustiti Boga zbog nekog stvorenja? Kad si ga ti zazivao, brat Bernard je stajao združen sa mnom. Zbog toga nije mogao doći k tebi niti ti odgovoriti; stoga se nemoj čuditi ako ti nije mogao govoriti, jer je bio toliko izvan sebe da nije čuo nijednu od tvojih riječi.« Sv. Franjo, razabirući ovo, smjesta ubrzavši korak vrati se k bratu Bernardu da bi sam sebe ponizno prekorio zbog prijašnjeg razmišljanja. A brat Bernard, uistinu svetac, smjesta potrči sv. Fra-

nji u susret i baci mu se pred noge. I *sastale su se* (usp. Ps 85,11) poniznost sv. Franje i ljubav i poštovanje brata Bernarda. Kad je izgovorio pobožno pokajanje koje je osjećao, sv. Franjo je zapovjedio bratu Bernardu da sve što mu zapovjedi pokorno izvrši. On je pak, bojeći se da mu ne bi po običaju naložio nešto pretjerano, želeći se u pobožnoj poslušnosti udaljiti rekao: »Spreman sam vas, oče, pokorno poslušati, ukoliko i vi meni obećate isto u onome što vam budem govorio.« Sv. Franjo odgovori: »Pristajem!« Brat Bernard je potom rekao: »Govorite, oče, što želite da učinim.« Sv. Franjo reče: »Po zavjetu poslušnosti zapovijedam ti da, radi kažnjavanja sumnjičavosti i drskosti mog srca, dok ja ležim na zemlji, zagaziš svojom nogom na moje grlo, a drugu postaviš iznad mojih usta tako da, dok me tako gaziš svojim nogama po vratu i ustima, tri puta prijeđeš po meni s jedne strane na drugu. I dok prelaziš govori mi uvrede: 'Lezi prostačino, sine Petra Bernardonea!' Nanosit ćeš još više i veće uvrede govoreći: 'Odakle ti tolika oholost, najbezvredniji stvore?'«

Kad je brat Bernard to čuo, bilo mu je teško to učiniti; ipak je zbog poslušnosti to, koliko je mogao, brižljivo ispunio. I kad je bilo gotovo, reče sv. Franjo: »Sad zapovijedaj, brate Bernarde, što želiš da učinim, jer sam ti obećao poslušnost.« Brat Bernard odvrati: »Zapovijedam ti da me dok god smo zajedno ispravljaš u mojim prijestupima i još oštrije koriš.« Kad je to čuo, sv. Franjo se veoma začudio, jer je brat Bernard bio tolike svetosti da je sv. Franjo prema njemu gajio veliko poštovanje. Od tada se sv. Franjo čuvao duže s njim zadržavati da se ne bi zbog obećane poslušnosti dogodilo da tako svetu i toliko pobožnu dušu napada nekakvim ispravljanjem. No kad bi poželio vidjeti brata Bernarda ili slušati kako govori o Bogu, žurno bi ga napustio. I bilo je zadivljujuće vidjeti kako se u poštovanom ocu i u njegovom prvorođencu bratu Bernardu odigravala stalna borba, dapače *sastajale su se* (usp. Ps 85,11) poslušnost i ljubav, strpljivost i poniznost i jednog i drugog.

Na hvalu i slavu Gospodina našega Isusa Krista. Amen.

III. POGLAVLJE

O bratu Bernardu kada mu je anđeo premjestio rijeku

U počecima Reda, kada su braća još bila malobrojna i još nije bilo stalnih boravišta, sveti je Franjo išao posjetiti crkvu sv. Jakova, vodeći sa sobom nekoliko drugova od kojih je jedan bio brat Bernard. Iako su išli zajedno, u nekoj zemlji su našli jednog bolesnika; sažalivši se na njega sv. Franjo reče bratu Bernardu: »Sine, želio bih da ostaneš i pričuvaš ovog bolesnika.« On odmah, prignuvši koljena i oborivši glavu, najponiznije posluša svetoga oca. Sv. Franjo, osta-

vivši brata Bernarda sa spomenutim bolesnikom, išao je k sv. Jakovu s ostalim drugovima. I dok je stajao i molio u sv. Jakovu, Gospodin mu u samoj crkvi otkrije da sam treba nalaziti smještaj po svijetu i da se njegov Red mora širiti u punoj veličini. Od tada je po Božjoj zapovijedi započeo posvuda osnivati stalna boravišta.

Vraćajući se ranijim putem sv. Franjo nađe brata Bernarda i povjerenog mu bolesnika potpuno izliječena. Zbog toga je sljedeće godine sv. Franjo dopustio da brat Bernard ide na grob sv. Jakova. U međuvremenu sveti se Franjo vratio u Spoletsku dolinu.

I kad su zastali na nekom napuštenom mjestu, on i brat Maseo i brat Ilija i još poneki i dok se jedan dan sv. Franjo zadržao u šumi na molitvi, njegovi su se drugovi, veoma ga poštujući, bojali bilo kako omesti njegovu molitvu zbog silnih djela koja mu je činio Bog u molitvama.

Dogodilo se da je neki veoma lijepi mladić, odjeven kao da se sprema na putovanje, došao do vrata i lupao toliko žurno i dugo, što nije bilo uobičajeno. Brat Maseo je prišao vratima, otvorio ih i rekao onom mladiću: »Sine, ne vjerujem da si ikako bio pred vratima braće jer ne znaš umjereno kucati.« I odgovori mu mladić: »Kako bi trebalo?« Reče mu brat Maseo: »Kucaj triput i pomalo, jedan kucaj za drugim; potom pričekaj dok brat ne dovrši Očenaš i dođe k tebi. A ako u tom vremenu ne bi došao, kucaj ponovno.« Mladić pak odgovori: »Veoma mi se žuri, zbog toga tako kucam; naime moram poći na dugačak put. Ovamo sam došao govoriti sa sv. Franjom, no on se sad nalazi u kontemplaciji u šumi; stoga ga ne želim prekidati. Nego pođi, pošalji mi brata Iliju; čuo sam naime da je veoma mudar. Stoga mu želim postaviti jedno pitanje.«

Brat Maseo, kad je rekao bratu Iliji da ode k njemu, ovaj se uvrijedio i nije htio ići, oholeći se i srdeći. Brat Maseo nije znao što da uradi; ako bi rekao da onaj ne može doći, lagao bi; ako bi rekao da je uznemiren, bojao se da ne da loš primjer. I jer je on u međuvremenu otezao dolazak, onaj mladić ponovno zakuca kao ranije. Napokon se brat vrati k vratima i reče mladiću: »Nisi obdržao moje pravilo, ni nalog što se tiče kucanja.« Onaj mladić bio je anđeo Gospodnji, koji, predviđajući odgovor brata Masea, reče: »Brat Ilija ne želi doći k meni, nego pođi bratu Franji i reci mu da mi pošalje brata Iliju.« Tada je brat Maseo otišao bratu Franji koji je stajao i molio u šumi lica uzdignuta prema nebu i ispričao mu cijelo poslanje spomenutog mladića i odgovor brata Ilije. Tada sv. Franjo, ne mičući se s mjesta niti odvraćajući lice od neba, reče: »Pođi i kaži bratu Iliji da po zavjetu poslušnosti smjesta pođe k njemu.« Brat Ilija išao je k vratima toliko uznemiren da je otvarajući vratnice, uz veliku galamu i buku, napao mladića govoreći: »Što ti hoćeš?« Onaj mladić odvrati: »Pazi se, predragi, naime izgledaš uznemiren, jer srdžba

priječi duh da ne može razabrati istinu.« Tada brat Ilija reče: »Kazuj što želiš!« A on će: »Zanima me čuti od tebe je li obdržavateljima sv. evanđelja dopušteno od svega *što se ponudi*, kako je Krist predavao, *jesti* (usp. Lk 10,8); i zanima me je li ikojem čovjeku dopušteno nalagati obdržavateljima sv. evanđelja stvari suprotne evanđeoskoj slobodi?« Brat Ilija oholo odgovori govoreći: »Znam to dobro, neću ti govoriti. Pođi svojim poslom.« Mladić odgovori: »Ja bih na to pitanje znao odgovor bolje nego ti.« Brat Ilija razljućen žestoko zalupi vrata i udalji se. A kad je u sebi razmišljao o spomenutom pitanju, oklijevao je i nije ga znao razmrsiti. On je, budući da je bio vikar Reda, usuđivao se upravljati i mimo evanđelja i pravila, te je već bio donio odredbu da nijedan brat u Redu ne jede meso; tako da je spomenuto pitanje bilo u cijelosti protiv njega. Kako nije sam znao razriješiti ovu dvojbu, uzimajući u obzir razboritost spomenutog mladića i to što je rekao da bi to pitanje bolje razriješio, vrati se k ulazu, otvarajući vratnice da bi od samog mladića zatražio da mu razriješi spomenuto pitanje. No kad su se vrata otvorila, nije bilo nikoga niti se obilaženjem uokolo mogao naći bilo kakav trag. Onaj je bio anđeo Gospodnji koji se, ne čekajući ga, udaljio zbog toga što ohola pamet nije bila dostojna anđeoskog razgovora.

Kad se to sve tako dogodilo, sv. Franjo, kojem je sve bilo otkriveno, vraćajući se iz šume oštro je s jakom vikom korio brata Iliju govoreći: »Loše činiš, oholi brate Ilija, koji odbijaš svete anđele koji nas dolaze posjetiti i uputiti. Kažem ti da se veoma bojim da tvoja oholost ne učini da završiš izvan ovog Reda.« I tako mu se poslije i dogodilo kako je sv. Franjo proročkim duhom ranije rekao.

U istom pak danu i satu kada se onaj anđeo udaljio od spomenutog brata, prikazao se u istom liku bratu Bernardu koji se vraćao od sv. Jakova i koji je stajao preko neke velike rijeke koju nije mogao prijeći; i pozdravljajući brata Bernarda na vlastitom jeziku reče: »*Gospodin ti donio mir* (usp. Br 6,26), dobri brate!« Brat Bernard, diveći se njegovoj ljepoti i njemu poznatom jeziku te miroljubivom pozdravu i veselom licu, upita ga: »Odakle *si, dobri mladiću* (usp. Tob 5,6)?« On odgovori: »Dolazim s takvog mjesta gdje se zadržava sv. Franjo; išao sam razgovarati s njim, ali nisam mogao, jer je stajao u šumi u pobožnoj kontemplaciji. S njim su na tom mjestu stajali brat Maseo i brat Egidije i brat Ilija. Brat Maseo naučio me kucati na vašem ulazu. Brat Ilija, budući da mi nije odgovorio na pitanje koje sam mu postavio, kad se kasnije pokajao i *htio* me *čuti i vidjeti, nije* (usp. Lk 10,24) mogao.« Kazavši to anđeo reče bratu Bernardu: »Predragi, što otežeš prijeći rijeku?« Odgovori mu: »Jer se bojim opasnosti zbog dubine vode koju gledam.« A anđeo reče: »Prijeći ćemo zajedno, nemoj sumnjati.« I uhvativši njegovu ruku, u tren oka stavi brata Bernarda neozlijeđena na drugu stranu. Brat

Bernard, opažajući da je on anđeo Gospodnji, s velikom pobožnošću i poštovanjem te radošću reče: »O blaženi anđele Božji, *reci mi svoje ime*?« On odgovori: »Što *pitaš za moje ime* (usp. Post 32,29) koje je divno?« To rekavši nestane i ostavi brata Bernarda veoma utješena, tako da je cijeli put prošao s radošću.

Sam je brat Bernard zabilježio i dan i sat kada mu se ukazao anđeo; i pošto je stigao na mjesto gdje se nalazio sv. Franjo sa spomenutim drugovima, sve im je po redu ispričao. Tako su najpouzdanije opazili da se onaj isti anđeo ukazao i njima u taj dan i sat.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista, koji je blagoslovljen u vjekove. Amen.

IV. POGLAVLJE

O bratu Bernardu kako je išao u Bolognu

Budući da je naš blaženi otac Franjo, isto kao i njegovi drugovi, od Boga bio pozvan s križa i na križ, i on sam i ostali njegovi blaženi prvi drugovi izgledali su i bili su ljudi Raspetog; noseći križ u ponašanju i vladanju i u svim svojim djelima, žudeći više za pogrdama kakve je trpio Krist negoli za ispraznim i varljivim svjetovnim ugodama; zbog toga su se veselili zbog uvreda, a tugovali zbog počasti. I išli su svijetom *kao pridošlice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11) ništa ne noseći sa sobom osim Krista; zbog toga kamo god su išli, jer bijahu uistinu žive mladice trsa, postizavali su najveće plodove duša.

Tako se jednom u početku Reda dogodilo da je sv. Franjo poslao brata Bernarda u Bolognu da ondje zasadi Bogu nove mladice zahvaljujući milosti darovanoj mu od Gospodina. Brat Bernard, opasavši se Kristovim križem i praćen vrlinom poslušnosti, ode u Bolognu.

Kad su ga dječaci vidjeli onako neobičnog držanja i izgleda, počeše mu nanositi mnoge uvrede. Brat Bernard, uistinu svetac, te je uvrede ne samo strpljivo nego i veoma veselo podnosio. Naime kako je bio učenik Krista koji je postao *ruglo ljudi i naroda prezir* (usp. Ps 22,7) namjerno se smjestio na ulici spomenutog grada gdje su ga ljudi još žešće izrugivali. Dok je sjedio ondje, skupili su se oko njega mnogi dječaci, a također i odrasli muškarci; jedni su mu povlačili kapuljaču natrag, neki naprijed; jedni su na njega bacali prašinu, a drugi kamenje; neki su ga odozgora žestoko udarali. Na sve uvrede brat Bernard ostajao je veseo i strpljiv, ni u čemu se nije ni potajno žalio niti na što mrmljao; dapače, što je još značajnije, idućih dana uporno se vraćao u spomenutu ulicu po još sličnih uvreda. I ma koliko da mu je uvreda bilo nanoše-

no, uvijek je veselim licem pokazivao da mu je duh neuznemiren. I budući da strpljivost potvrđuje savršenstvo, neki mudri sudac, koji je prisustvovao i pozorno ispitivao tako odvažnu postojanost, toliko dana ni u čemu uznemirenu, reče u svom srcu: »Nemoguće je da taj ne bi bio sveti čovjek.« I prilazeći bratu Bernardu, reče: »Tko si ti i zašto si došao ovamo?« Brat Bernard se maši rukom za vreću i izvadi evanđeosko pravilo sv. Franje, koje je nosio u srcu i po potrebi pokazivao. Onaj sudac, kad je iščitao uzvišen sadržaj same regule, ostao je veoma zapanjen, jer bijaše razborit čovjek; i okrenuvši se k drugovima s najvećim divljenjem je rekao: »Ovo je pravilo uzvišenije od ikojeg koje sam ikad čuo; zbog toga ovaj čovjek sa svojim drugovima spada među svetije ljude ovoga svijeta. Stoga velik grijeh čine oni koji mu nanose uvrede; jer ne bi ga trebalo izvrći uvredama, nego najvećim počastima, budući da je doista prijatelj Svevišnjeg.« I reče mu: »Predragi, ako vam tko može naći prikladno mjesto gdje biste dolično služili Gospodinu i budete li željeli prihvatiti, ja bih vam, ga radi spasa svoje duše, veoma rado dao.« Brat Bernard odgovori: »Predragi gospodine, vjerujem da vas je Bog na to potaknuo; stoga rado prihvaćam vaš prijedlog na čast Krista.«

Tad spomenuti sudac vodeći brata Bernarda svom domu prihvati ga s radošću i velikom ljubavlju i kasnije mu nađe obećano mjesto i cijeloga ga o svom trošku savršeno i pobožno opremi. I postao je branitelj i izvrstan otac brata Bernarda i njegovih drugova. Brat Bernard je zbog svojih razgovora počeo bivati cijenjen od ljudi u tolikoj mjeri da su se smatrali sretnicima oni koji su ga mogli bilo taknuti bilo vidjeti.

Kao ponizan i Kristov učenik brat Bernard je, bojeći se da ne bi počast koju je ondje stekao omela mir i spas njegove duše, otišao odande i vraćajući se sv. Franji rekao: »U Bologni smo dobili stalno boravište; pošalji dakle, oče, braću koja će ondje boraviti jer ja ondje više ne stvaram dobit; dapače bojim se da zbog velike počasti koja mi se iskazuje ondje više gubim nego dobivam.«

Blaženi pak Franjo, slušajući sve po redu što je Gospodin učinio preko brata Bernarda, veseleći se i radujući u duhu, započe hvaliti Svevišnjeg, koji je siromašne učenike križa na taj način raširio na spas naroda. I otada je izabirući među svojim drugovima slao mnoge u Lombardiju i, budući da je rasla pobožnost vjernika, posvuda su stekli nova boravišta.

Na hvalu Gospodina našega Isusa Krista, koji je blagoslovljen u vjekove. Amen.

V. POGLAVLJE
O dražesnoj smrti brata Bernarda

Brat Bernard bio je čovjek tolike svetosti da ga je sv. Franjo za života jako cijenio, preporučivao ga u čestim govorima i u njegovoj odsutnosti uzdizao mnogim pohvalama. Jednog dana, dok se sv. Franjo nepomičan nalazio u pobožnoj molitvi, bi mu otkriveno da će brat Bernard uz Božje dopuštenje biti napadnut od mnogih, i to najoštrijih zloduha. Dok je sv. Franjo pun sućuti razmišljao o toliko ljubljenom sinu, kroz više je dana u suzama molio i preporučivao brata Bernarda Gospodinu Isusu Kristu da mu se udostoji dati pobjedu nad tolikim zasjedama. I dok je tako bdijući uporno i brižljivo molio, evo, prikaza mu se božanski odgovor: »Franjo, ne boj se; jer sva iskušenja koja prijete bratu Bernardu dana su mu za usavršavanje i kao kruna njegovih nastojanja; i na kraju nad svime što ga napadne s radošću će odnijeti slavu i pobjedu. A on sam bit će jedan od uzvanika na gozbi kraljevstva Božjeg.« Na takav odgovor *se* sv. Franjo *obradova radošću velikom* (usp. Mt 2,10) iskazujući Gospodinu Isusu Kristu golemu zahvalnost. I od tada više nije sumnjao o bratu Bernardu niti se bojao za njega, nego je svednevice sve većom radošću i sve dubljim poštovanjem prianjao uz njega. Ovo poštovanje nije pokazivao samo za života nego i na samrti.

Kad je dakle blaženi Franjo umirao, kao i patrijarh Jakov, dok su uokolo stajali sinovi i pobožno plakali zbog odlaska toliko ljubljenog oca, reče: »Gdje je *moj prvorođenac* (usp. Post 49,3)? Dođi, sine, *da te blagoslovim prije nego umrem* (usp. Post 27,4).« Tada brat Bernard potajno reče bratu Iliji, koji je tada bio vikar Reda: »Oče, pođi s desne strane sveca da te blagoslovi.« Kad se brat Ilija smjestio s njegove desne strane, sv. Franjo, oslijepio zbog suza koje je lio, stavi desnu ruku nad glavu brata Ilije i reče: »Ovo nije glava mog prvorođenca brata Bernarda.« Tada mu brat Bernard priđe s lijeve strane, a sv. Franjo, prekriživši ruke, *ljevicu stavi na* glavu brata Ilije, *a desnicu nad glavu* (usp. Post 48,14) brata Bernarda, govoreći mu: »*Blagoslovio te Otac Gospodina Isusa Krista* u *svakom blagoslovu duhovnom u nebesima, u Kristu* (usp. Ef 1,3). Kao prvi si bio izabran u Redu da dadneš evanđeoski primjer nasljedovanja Krista u evanđeoskom siromaštvu, jer ne samo da si rado ponudio svoj imutak i radi ljubavi prema Kristu potpuno ga razdijelio nego si dao i samog sebe *kao žrtvu na ugodan miris* (usp. Lev 2,9). Stoga neka te blagoslovi Gospodin Isus Krist, a blagoslivljam te i ja, siromašni sluga njegov, vječnim blagoslovima, kad dolaziš i kad odlaziš, dok bdiješ i dok spavaš, dok živiš i kad umreš. *Tko te bude blagoslivljao, bit će pun blagoslova*, a tko te bude proklinjao, neće biti siguran. *Braćom svojom gospodari* (usp. Post 27,29) i neka svi

budu podložni tvojoj vlasti. I koje god htjedneš primiti u Red, neka budu primljeni; a koje poželiš izbaciti, neka budu izbačeni; i neka nitko od braće nema vlasti nad tobom; i možeš slobodno putovati ili boraviti gdje god poželiš.«

Kad se pak taj tako blagoslovljeni sin približio smrtnom času, budući da su ga braća poslije smrti blaženog Franje častila poput oca, sa svih strana se skupe kod njega; među njima se nalazio i poštovani i divni brat Egidije, koji kad ugleda brata Bernarda, reče s velikom radošću: »Gore srca, brate Bernarde, gore srca!« Brat Bernard pak potajice naloži jednom bratu da pripravi mjesto prikladno za kontemplaciju gdje bi se brat Egidije mogao predati razmatranju.

Kad se pak brat Bernard približio posljednjem času, naloži da ga usprave i reče braći koja stajahu uokolo: »Predraga braćo, ne želim vam mnogo govoriti; dužni ste se pobrinuti da stanje koje sam sam imao i vi imate, i ono što ja sada imam i vi ćete imati. Nalazim u svojoj duši da ni za tisuću svjetova ne bih želio služiti drugom doli Gospodinu Isusu Kristu; a za sve prijestupe koje sam počinio optužujem sam sebe svom Spasitelju Gospodinu Isusu Kristu i vama. Zaklinjem vas, predraga moja braćo, da *ljubite jedan drugoga* (usp. Iv 13,34).«

I poslije ovih riječi i mnogih drugih trezvenih savjeta, kad je pao na ležaj, njegovo lice posta izuzetno svijetlo i veselo, na veliko divljenje svih koji su stajali uokolo. I u toj radosti ona sretna duša kojoj je Krist obećao pobjedu prijeđe u radost blaženika.

Na hvalu i slavu Gospodina!

VI. POGLAVLJE

O čudesnom korizmenom postu sv. Franje

Istinski sluga Božji Franjo u mnogome je bio poput drugog Krista danog na svijet, jer Bog Otac učini da tako sretan čovjek bude u mnogome sličan Kristu, Sinu njegovom – pojavio se u svetom bratstvu svetih drugova, u čudnovatoj tajni rana križa i neprekinutom postu svete korizme. Naime kada se nalazio na području Peruđe, tik uz jezero, nađe se na dan mesopusta u gostima kod nekog čovjeka izrazito mu naklona. Njega sv. Franjo zakune ljubavlju Kristovom da ga u noći prije Pepelnice preveze na neki otok onog jezera gdje ne obitavahu ljudi, tako da nitko ništa ne opazi. Domaćin to, zbog velike privrženosti koju je prema njemu gajio brižljivo izvrši; usred noći ustane i pripravi lađicu i na dan Pepelnice preveze sv. Franju na otok. Sveti Franjo nije ništa ponio od živeži osim dva mala kruščića.

Kad se iskrcao na spomenuti otok, zakune onoga koji ga je prevezao da nikome ništa ne otkriva i da se ne vraća do Velikog četvrtka.

Kad se ovaj udaljio od otoka, sv. Franjo ostade sam; kako ondje nije bilo nikakvog skloništa gdje bi se mogao smjestiti, uniđe u nekakvo gusto šipražje, gdje je drača tvorila nešto poput kolibe; i ondje je boravio nepomičan cijelu korizmu ništa ne jedući i ne pijući.

Spomenuti se domaćin na Veliki četvrtak, kako je i rekao, vrati po blaženog Franju; i vidje da od spomenuta dva kruščića nije taknuto ništa osim polovice jednoga. Vjeruje se da je sv. Franjo i tu polovicu taknuo zbog toga da sačuva blagoslovljenom Kristu slavu četrdesetodnevnoga gladovanja i da s ono malo kruha otjera od sebe otrov isprazne slave; tako je postio po primjeru Krista *četrdeset dana i četrdeset noći* (usp. Mt 4,2).

Na mjestu gdje je sv. Franjo obavio svoju čudesnu pokoru dogodila su se po njegovim zaslugama mnoga čudesa. Zbog svega toga ljudi započeše od tada na onom mjestu graditi nastambe i za malo vremena nasta ondje veliko i dobro naselje, gdje svoje mjesto nađu i braća, a koje se naziva »na otoku«. Još i sada ljudi iz tog naselja iskazuju veliko poštovanje onom mjestu gdje je sv. Franjo slavio spomenutu korizmu.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista, koji je blagoslovljen u vjekove! Amen.

VII. POGLAVLJE

O pouci sv. Franje bratu Leonu da je jedino u križu savršeno veselje

Jedne zime kada je sv. Franjo s bratom Leonom išao iz Peruđe prema Svetoj Mariji Anđeoskoj i dok ga je izuzetno oštro mučila studen, zazva brata Leona koji je stupao malčice ispred njega pa mu reče: »O brate Leone, kad bi mala braća u cijeloj zemlji davala veliki primjer svetosti i dobre duhovne izgradnje – zapiši to i pamti – to još ne bi bilo savršeno veselje.« I kad su još malčice proputovali, ponovno ga zazove govoreći: »O brate Leone, kada bi manji brat vratio vid *slijepima*, dizao uzete, istjerivao zloduhe, *gluhima* vraćao sluh, hromima korak i nijemima govor i povrh toga uskrisivao četverodnevnog *mrtvaca* (usp. Mt 11,4), zapiši da ni u tome nema savršenga veselja.« I iznova vičući govoraše: »O brate Leone, kada bi manji brat znao *jezike* svih naroda i *sva znanja* i pisma, tako da zna i *prorokovati* (usp. 1 Kor 13,2) i kad bi znao otkrivati ne samo budućnost nego i tajne savjesti ostalih ljudi, piši da ni u tome nije savršeno veselje.« I dok su još putovali, ponovno zavika: »O brate Leone, ovčice Božja: kada bi manji brat *govorio anđeoskim jezikom* (usp. 1 Kor 13,2) i poznavao kretanje zvijezda i svojstva trava i kad bi mu bila otkrivena sva blaga zemalja; i kad

bi poznavao svojstva ptica i *riba* (usp. 1 Kr 4,33; 5,13) i životinja i ljudi i drveća i korijenja i kamenja i voda; piši, dobro piši i marljivo pamti, da ni tu nema savršenoga veselja.« I domalo zaviče: »O brate Leone, sve kad bi manji brat znao tako uzvišeno propovijedati da bi obratio sve nevjernike, piši da tu nema savršenoga veselja.«

Potrajalo je to tako dvije milje. A brat Leon veoma se čudeći svemu ovome reče: »Oče, zaklinjem te Bogom, kaži mi gdje se nalazi savršeno veselje?« Odgovori mu sv. Franjo: »Kad bismo došli do Svete Marije Anđeoske oprani kišom i promrzli od studeni, isprljani blatom i izmoreni glađu i pokucali na ulaz pa bi izašao rasrđeni vratar i upitao nas: 'Tko ste vi?' Mi bismo rekli: 'Dvojica od vaše braće.' A onaj bi nam odvratio: 'Dakako! Vi ste dvojica razbojnika što lutaju okolo svijetom kradući milostinju siromasima.' I ne bi nam otvorio, nego bi nas ostavio da stojimo sve do večeri na snijegu i kiši, smrznuti i gladni. Tada, ako bismo grdnje i odbijanja podnijeli strpljivo i bez uzrujanosti i mrmljanja, i ako bismo ponizno i ljubazno mislili da nas onaj vratar dobro poznaje i da ga je Bog potaknuo da govori protiv nas, o brate Leone, piši da se u tome nalazi savršeno veselje. I kad bismo ustrajali u kucanju i vratar, rasrđen na dosadnjakoviće, izišao i nemilosrdno se bacio na nas pljuskama govoreći: 'Gubite se odavde bijedne lijenčine i idite u svratište. Tko ste vi? Ovdje nećete jesti!' Kad bismo ovo radosno podnijeli i cijelim srcem s ljubavlju prihvatili uvrede, o brate Leone, piši da je u tome savršena sreća. I kad bismo tako odasvud pritiješnjeni glađu, udarani studeni, dok bi se približavala noć kucali, vikali i uz plač navaljivali da nam otvori, a on još više razjaren rekao: 'Ovi ljudi su krajnje bezočni i bezobrazni: ja ću ih umiriti!', a zatim izišao s kvrgavom batinom, zgrabio nas za kapuljače, bacio nas na tlo u blato i led i tako nas isprebijao spomenutom batinom da nas posvuda ispuni udarcima, kad bismo toliko zlotvorstava, toliko pogrda i udaraca podnijeli s radošću, misleći kako smo dužni podnijeti muke Krista blagoslovljenoga, o brate Leone, piši da je u tome savršena radost. Poslušaj zaključak, brate Leone. Među ostalim darovima Duha Svetoga koje je Krist predao i povjerio svojim prijateljima nalazi se i savladavanje samoga sebe i radosno podnošenje uvreda poradi Krista i ljubavi prema Bogu. Naime u svim spomenutim darovima ne možemo slaviti sebe jer oni ne pripadaju nama, nego Bogu. *Što imaš da nisi primio? Ako si primio, što se hvastaš kao da nisi primio* (usp. 1 Kor 4,7)? Možemo se međutim hvaliti *križem* nevolja i patnja jer to pripada nama. Zato kaže apostol: *Bože sačuvaj da bih se ičim ponosio osim križem Gospodina našega Isusa Krista* (usp. Gal 6,14) kojemu neka je hvala u vijeke vjekova! Amen.«

VIII. POGLAVLJE

O tome kako je Bog govorio sv. Franji preko brata Leona

Kad je blaženi otac naš Franjo u počecima Reda stajao s bratom Leonom u nekom mjestašcu gdje nisu imali časoslova, pa kad dođe vrijeme službe čitanja, reče sv. Franjo svom drugu: »Predragi, nemamo brevijara otkud bismo mogli moliti službu čitanja; ali da iskoristimo ovo vrijeme na hvalu Bogu, govori kako te budem poučavao; i pripazi da ne bi riječi izrekao drugačije ili da ne bi šutio. Ja ću reći ovako: 'O brate Franjo, počinio si toliko grijeha u svijetu da zaslužuješ pakao.' A ti, brate Leone, odgovori: 'Istina je, zaslužio si najdublji pakao.'« Prečisti brat Leon golubinjom jednostavnošću odgovori: »Rado, oče; počni u ime Gospodnje.« I sv. Franjo započne govoriti: »O brate Franjo, počinio si toliko grijeha u svijetu da si zaslužio pakao.« I odvrati brat Leon: »Bog će po tebi učiniti tolika dobra da ćeš ići u raj.« Sveti pak Franjo reče: »Ne govori tako, brate Leone; nego, kad ja kažem: 'O brate Franjo, počinio si tolika nepravedna djela protiv Boga da si zaslužio biti proklet', a ti ovako odgovori: 'Zavređuješ da te uračunaju među proklete.'« Odgovori brat Leon: »Rado, oče.«

I sv. Franjo plačući, uzdišući i udarajući se u prsa jako glasno govoraše: »O Gospodine, Bože neba i zemlje, počinio sam toliko grijeha protiv tebe da zaslužujem biti proklet.« Na to će brat Leon: »O brate Franjo, Bog će te učiniti takvim da ćeš i među blaženicima biti posebno blagoslovljen.« Sv. Franjo čudeći se da mu on uvijek odgovara suprotno, koreći ga, reče: »Zašto, brate Leone, ne odgovaraš kako sam te učio? Po zavjetu poslušnosti naređujem ti da odgovaraš riječima kako ću te uputiti. Ja ću reći: 'O opaki brate Franjo, zar misliš da će ti se Bog smilovati kad si počinio tolike grijehe protiv *Oca milosrđa i Boga svake utjehe* (usp. 2 Kor 1,3), jer si zaslužio ne naći milost.' A ti, brate Leone, ovčice, odgovori: 'Ni na koji način nisi zavrijedio naći milost.'« I sv. Franjo lica dignuta prema nebu i ruku pruženih prema Bogu savivši koljena uz veliki plač govoraše: »O brate Franjo, veliki grešniče; zločesti brate Franjo, zar misliš da će ti se Bog smilovati kad si počinio tolike grijehe protiv *Oca milosrđa i Boga svake utjehe* (usp. 2 Kor 1,3), jer si zaslužio ne naći milost.« Odgovori brat Leon: »Bog Otac, čije je milosrđe bezgranično više negoli tvoj grijeh, učinit će ti veliko milosrđe i dodati mnogovrsnu milost.«

Sveti Franjo, blago rasrđen i ponešto uznemiren, reče bratu Leonu: »Zašto, brate Leone, kršiš zavjet poslušnosti i već toliko puta odgovaraš suprotno onome što sam ti naložio?« Tada brat Leon uz mnogo poštovanja i veliku poniznost odgovori svetom ocu govoreći: »Bog zna, predragi oče, da sam uvijek kanio odgovarati onako

kako si mi nalagao, no Bog je učinio da govorim onako kako se njemu svidjelo, a ne kako se meni nalagalo.« Na to sv. Franjo zadivljen odgovori bratu Leonu: »Zaklinjem te, predragi, da mi, kad se kao ranije budem prekoravao, odgovoriš da nisam zaslužio milosrđe.« Odgovori brat Leon: »Govori, oče, ovaj put ću odgovoriti kako ti budeš htio.« I sv. Franjo vičući u suzama reče: »O zločesti Franjo, zar misliš da će ti se Bog smilovati?« Odvrati brat Leon: »Da, oče, smilovat će ti se Bog, dapače primit ćeš veliku slavu od Boga, svog Spasitelja; uzvisit će te i proslaviti u vjekove, jer *svaki koji se ponizuje bit će uzvišen* (usp. Lk 14,11). Ne mogu drugo odgovoriti jer preko mojih usta govori Bog.« I u ovom poniznom sporenju i razdirućim suzama, ali i božanskoj utjehi ostali su budni sve do zore.

Na hvalu Gospodina našega Isusa Krista! Amen.

IX. POGLAVLJE
O otkriću brda La Verne

Najvjerniji sluga i prijatelj Isusa Krista Franjo častio je svog Stvoritelja upirući se iz sve snage, sam i po drugima. Stoga mu je preljubazni i predobri naš Spasitelj Gospodin Isus Krist uzvratio počastima, jer *tko bude slavio mene, slavit ću i ja njega* (usp. Mt 10,32), govori Gospodin. I zbog toga kamo god je sv. Franjo išao, svi su ga toliko poštovali da je izgledalo da se cijeli svijet slijeva k tako divnom mužu. Stoga kad bi se približavao nekoj zemlji ili mjestu ili selu, smatrao se blaženim onaj tko bi ga mogao vidjeti ili dodirnuti.

Dogodilo se jednom, prije negoli je dobio rane Spasiteljeve, da je blaženi Franjo, vraćajući se iz Spoletske doline, krenuo u Romagnu. Tijekom puta, kad je stigao do nekog mjesta Montefeltro, održavala se ondje velika svečanost viteške inicijacije. Kad je to sveti otac saznao od stanovnika, reče svom drugu, bratu Leonu: »Pođimo do njih jer uz Božju pomoć polučit ćemo među njima uspjeh.« Na spomenutoj svečanosti bijahu mnogi plemići skupljeni s različitih strana. Među njima se nalazio i neki toskanski gospodin, imenom Orlando, izuzetno bogat i plemenit, koji je zbog divnih stvari koje je čuo o sv. Franji gajio veliko poštovanje prema njemu i veoma ga je želio vidjeti i čuti.

Sveti pak Franjo, kad je ušao u spomenuto mjesto, da bi ga mnoštvo lakše čulo, uspne se na neki zid i odande propovijedaše skupljenom mnoštvu. A za temu je izložio ove stihove na pučkom govoru:

Tanto è quel bene che aspecto, *c'ogne pena m'è delecto.*	(Toliko je dobro koje očekujem da se veselim svakoj patnji.)

A po ovim riječima Duh Sveti je kroz njegova usta sipao božanski govor, hvaleći trpljenja mučenika i mučeništvo apostola i teške pokore priznavalaca i mnoge patnje svetaca i svetica da su svi stajali napeta duha, kao da slušaju anđela. Među njima je spomenuti gospodin Orlando, veseo zbog prisutnosti sv. Franje koju je toliko želio i dirnut njegovim čudesnim propovijedanjem, naumio raspravljati sa sv. Franjom o spasu vlastite duše.

Stoga kada je završila propovijed, reče sv. Franji: »Oče, želio bih s tobom govoriti o spasu svoje duše.« A sv. Franjo, sav *začinjen* (usp. Kol 4,6) solju skromnosti, odvrati: »Gospodine, pođi jutros i počasti svoje prijatelje koji su te pozvali na svečanost; a nakon objeda razgovarat ćemo koliko god hoćeš.« Onaj je pak pristao i objedovavši vrati se i sa sv. Franjom govoraše o spasu svoje duše. Na kraju reče: »Brate Franjo, posjedujem jedno brdo u Toskani, veoma ugodno i prilično osamljeno, a zove se La Verna i jako je prikladno za one koji žele voditi pustinjački život. Ako se to brdo sviđa tebi i tvojim drugovima, veoma rado ću vam ga darovati za spas svoje duše.«

Sveti je Franjo svojski želio naći osamljeno mjesto, gdje bi se mogao prikladnije prepustiti kontemplaciji, tako da je čuvši prijedlog najprije dao hvalu Bogu, koji se preko svojih vjernika brine za svoje ovčice, a zatim izrazio zahvalnost i spomenutom gospodinu Orlandu, ovako mu odgovorivši: »Gospodine, kada se budete vratili doma u svoj kraj, poslat ću vam dvojicu braće od mojih drugova i vi ćete im pokazati to brdo; i bude li prikladno, veoma rado ću prihvatiti vaš ljubazni prijedlog.« Spomenuti je gospodin boravio u jednom svom dvorcu u blizini brda La Verne.

Kad se dakle dovršila spomenuta svečanost i onaj se gospodin vratio na svoje imanje, sveti mu Franjo pošalje dvojicu braće da ga potraže. No kako su im ti krajevi bili nepoznati, našli su dvor spomenutoga gospodina uz velike poteškoće. No kad su konačno do njega stigli, on ih je primio tako ljubazno i radosno kao da su anđeli Božji. I u pratnji pedesetorice naoružanih ljudi zbog opasnosti od zvijeri odvede ih do spomenutog brda La Verne. Oni su pregledavali i pretraživali gdje bi mogli spremiti boravište i nađu nekakvu omanju ravnicu, gdje se odluče u ime Gospodnje zadržati. A oni svjetovnjaci koji su pratili braću mačevima posijeku grane drveća i od njih podignu nekakvu kolibu. I napravivši boravište, braća uz dozvolu spomenutog gospodina pođu u ime Gospodina Isusa Krista po sv. Franju da ga dovedu onamo, javljajući mu da je mjesto dosta zaklonjeno i prikladno za božansku kontemplaciju.

Sv. Franjo, čuvši to s velikim veseljem i dajući hvalu Bogu, uzme sa sobom brata Leona, brata Masea i brata Anđela, nekog plemenitog viteza i krene s njima na spomenuto mjesto i brdo. Kad se

pak sa svojim blagoslovljenim drugovima uspeo po brdu i malčice zastao da se odmori u podnožju nekog hrasta koji se nalazio blizu mjesta gdje su išli, diže se mnoštvo različitih ptica i sa svih strana se sleti k blaženom Franji s radošću, pjevom i mahanjem krila. I jedne mu slete na glavu, druge na noge, jedne na koljena, a druge na ruke. Opažajući tu čudesnu novost blaženi Franjo reče svojim drugovima: »Vjerujem, predraga moja braćo, da se našem Gospodinu Isusu Kristu dopada da boravimo na ovom osamljenom brdu čim su naše sestre ptičice pokazale toliku radost zbog našeg dolaska.« I ustajući, sav sretan u duhu, pođe do spomenutog mjesta, gdje se nije nalazilo ništa osim siromašne kolibe sagrađene od grana drveća. I pobrinuvši se za osamljeno mjesto gdje bi mogao moliti odijeljen od drugih, izgradi si malu ćelijicu na padini rečenog brda i zapovjedi drugovima da mu se nitko ne približava niti da mu itko drugi dolazi osim brata Leona, jer je ondje kanio obaviti četrdesetnicu u čast arkanđela Mihaela. A bratu Leonu je naložio da mu ne dolazi nego jedanput dnevno s kruhom i vodom i jedanput noću pred službu čitanja; i da mu ništa ne govori, nego samo: *Otvori, Gospodine, usne moje.* I ako bi mu svetac odgovorio iznutra: *I usta će moja naviještati hvalu tvoju* (Ps 51,17), skupa će moliti službu čitanja. Ako ne odgovori, neka se brat Leon smjesta udalji. A sveti je Franjo ovo zapovjedio stoga što bi se ponekad nalazio u tolikoj ekstazi uma da ni noću ni danju nije mogao govoriti – toliko bi bio zanesen Bogom. Ovu je zapovijed brat Leon veoma brižljivo obdržavao.

Brat Leon je svejedno vjerno pazio na svetu tišinu; koliko je mogao, istražio je što svetac radi. I jednom ga nađe izvan ćelije uzdignuta u zrak toliko da je mogao dirati njegove noge; i onda ih obgrli i suzama ih izljubi govoreći: »*Bože, milostiv budi meni grešniku* (Lk 18,13) i po zaslugama ovog presvetog čovjeka učini da steknem tvoje presveto milosrđe.« Drugi put ga pak zatekne uzdignutog od zemlje do sredine bukava: one su bile od spomenutog drveća ponajviše. I još jednom ga nađe uzdignutog na toliku visinu da ga je jedva mogao vidjeti.

I onda brat Leon prignu koljena i cijeli se pruži po zemlji baš na mjesto odakle je sv. Franjo moleći se bio podignut uvis; i moleći se na tom mjestu brat Leon po zaslugama svetog oca, prije toga preporučivši se Gospodinu, osjeti najveće pohođenje božanske milosti. I zbog toga što je često opažao takve stvari od sveca, brat Leon je prema njemu gajio toliku naklonost da je jako često sa svetačkom gorljivošću po noći istraživao tajna nastojanja sv. Franje.

Tako se dogodilo da je tijekom spomenute četrdesetnice brat Leon išao da, kao i obično, potraži sv. Franju u vrijeme službe či-

tanja. I kad je ušao u svečevu ćeliju i rekao: *Otvori Gospodine usne moje* (Ps 51,17), kako mu je svetac bio ranije odredio, i kad sveti Franjo nije odgovorio, budući da je bila mjesečina čije je svjetlo obasjavalo unutrašnjost, opazio je da svetac nije u ćeliji. Pomislivši da moli negdje vani i promotrivši šumu, čuje ga kako govori; i približivši se, da bi čuo što govori, uz pomoć mjesečeva svjetla ugleda sveca kako kleči i lica upravljena prema nebu i ruku izdignutih prema Bogu kako govori: »Što si ti, preslatki moj Bože, a što *sam ja, crv* (usp. Ps 22,7) i tvoj neznatni sluga?« To je često ponavljao, ne govoreći ništa drugo. A brat Leon promatrajući ga ugleda *rapslamtjelu vatru* (usp. Izl 3,2), prelijepu i presjajnu i ugodnu očima, kako se spušta s najviših nebesa do glave sv. Franje. I iz te vatre je izlazio glas i govorio sa sv. Franjom, a sv. Franjo bi mu odgovarao.

No brat Leon uplaši se i ustukne unatrag da ne bi omeo sveca u tako zadivljujućim otajstvima, tako da nije mogao čuti što se govorilo. Ipak je vidio kako sv. Franjo triput pruža ruke spomenutoj vatri. Kad se vatra povukla, i brat Leon se započeo tiho povlačiti da ga svetac ne bi osjetio. No sv. Franjo je čuo šum njegovih stopala zbog grančica pa reče: »Tko god da si, zapovijedam ti snagom Gospodina Isusa Krista da staneš na mjestu i ne mičeš se s mjesta!« Brat Leon zbog svečeve naredbe stade i reče: »Oče, ja sam.« A jednom prilikom je rekao da je bio toliko ustrašen da bi se, da se zemlja otvorila, najradije u njoj sakrio. Naime bojao se da ne bi, uvrijedivši sveca, izgubio njegovo ljubazno društvo. Jer ljubav i vjernost koje je gajio prema njemu bijahu tolike da se bez njega ne bi nikako pouzdavao živjeti. I zbog toga, kad god bi se razgovaralo o svecima, brat Leon bi govorio: »Predragi, svi su sveci veliki, no sv. Franjo je ipak jedan od najvećih zbog divnih djela što ih Bog čini po njemu.« I ovo je radije govorio o njemu nego o drugima, stoga nije čudno da se prestrašio na njegov glas. Kad ga je svetac prepoznao, reče: »Brate ovčice, što si ovamo dolazio? Nisam li ti više puta rekao da me ne ideš tražiti?« Odgovori mu: »Oče, čuo sam te kako razgovaraš i govoriš i često uzdišući moliš: Što si ti, preslatki moj Bože, a što sam ja, crv i tvoj neznatni sluga. I tada sam ugledao rasplamtjelu vatru (usp. Izl 3,2) gdje se spušta s neba, razgovara s tobom i tebe kako joj više puta odgovaraš i tri puta joj pružaš ruke; ali što ste govorili, to ne znam.«

I kleknuvši, brat Leon s velikim poštovanjem zamoli sveca, govoreći: »Zaklinjem te, oče, da razložiš riječi koje sam čuo i kažeš ono što nisam čuo.« A sv. Franjo, jer je veoma volio brata Leona zbog njegove čistoće i krotkosti, reče njemu: »O brate ovčice Isusa Krista, u ovome što si vidio i čuo bila su mi otvorena dva svjetla, jedno o spoznanju Stvoritelja, a drugo o spoznanju samoga sebe. Kad sam naime govorio: 'Što si ti, Gospodine, a što sam

ja,’, nalazio sam se u nekakvom svjetlu spoznanja u kojem sam vidio bezdan neizmjerne božanske dobrote i žalosnu dubinu vlastite bezvrijednosti. Zbog toga sam govorio: ’Što si ti, Gospodine, najveće dobro, najveća mudrosti, najveća blagosti, da posjećuješ mene, koji sam bezvrijednik i jedan skromni crv, ogavan i vrijedan prezira.’ Ona vatra je bio sam Bog, koji mi je govorio u tom liku kao *Mojsiju, u vatri* (usp. Izl 3,1–2); i među ostalim što mi je Bog tada rekao zatražio je da mu dam tri prinosa. Odgovorio sam mu: ’Gospodine, ja sam cijeli tvoj i nemam ništa osim gaća te pojasa i tunike, a i to je isto tako tvoje. Što bih mogao prinijeti na dar veličini tvoga dara? Naime i nebo i zemlja, oganj i voda, i sve što je na njima, tvoje je, Gospodine. Tko posjeduje nešto, a da to nije tvoje? Stoga kad ti nešto prinosimo, vraćamo ti tvoje. Što bih ti dakle mogao prinijeti, Gospodine Bože, kralju neba i zemlje i svakog stvorenja?’ I tada mi Bog reče: ’Stavi svoje ruke u kesu i prinesi mi ono što nađeš.’ Kad sam to učinio, nađem jedan novčić od zlata, tako velik i tako blještav i lijep kakav nikada nisi vidio na ovom svijetu i tada ga prinesem Bogu. Bog reče ponovno: ’Prinesi mi opet kao prije.’ Rekoh Bogu: ’Gospodine, ja niti imam, niti želim, niti volim doli tebe, i zbog ljubavi prema tebi prezreo sam zlato i sve ostalo. Ako se još štogod nađe u mojoj kesi, to si ti ondje stavio i vraćam to tebi, koji sve daruješ.’ I to sam učinio triput; i kad sam dao treći prinos, kleknuo sam i blagoslovio Boga, koji mi je dao da budem vrijedan prinijeti. I odmah mi bi dano razumjeti da su ona tri prinosa predstavljala zlatnu poslušnost, preuzvišeno siromaštvo i presjajnu čistoću, koje mi je Bog po svojoj milosti dao da tako savršeno čuvam da me ni u kakvom prijestupu ne uhvati. I kao kad sam rukom grabio u kesu i vadio i vraćao one novčiće Bogu koji ih je ondje stavio, isto tako je Bog meni davao moć u duši da zbog svih dobara koja mi je po svojoj presvetoj dobroti dao uvijek ustima i srcem hvalim i veličam njega. Dakle to su bile riječi koje si čuo i pružanje ruku koje si vidio. No pazi, brate ovčice, da me više ne ideš tražiti; vrati se u svoju ćeliju uz blagoslov Božji, i marljivo se brini o meni. Jer za nekoliko dana Bog će na ovom brdu učiniti toliko zapanjujuća čuda da će se diviti cijeli svijet. Učinit će nešto novo što nije nikada učinio nijednom stvorenju na ovome svijetu«.

Tada se brat Leon, veoma utješen, udalji.

Za vrijeme iste četrdesetnice pojavi se na tom brdu La Verni, negdje oko blagdana Uzvišenja Sv. križa, Krist u liku serafa krilat i raspet, utisnuvši sv. Franji čavle i na taj način rane po rukama i stopalima i boku, kako kazuje njegov životopis. I pojavio se u noći u takvom sjaju da je obasjao i doline i brda koji su se nalazili uokolo više negoli bi to moglo samo Sunce; svjedoci ovoga su bili svi *pastiri*, koji su u onim krajevima *čuvali noćnu stražu kod svojih stada* (usp.

Lk 2,8). Još se ne bilježi svuda da je sv. Franjo uistinu dobio rane, no kako je sam otkrio svojim drugovima, ovo će predstavljati veliki misterij u budućnosti.

Ovu je pripovijest brat Jakov iz Masse čuo iz usta brata Leona, a brat Hugolin od Monte Santa Marie iz usta spomenutog brata Jakova; a ja koji pišem iz usta brata Hugolina, muža dostojna povjerenja i dobroga.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

X. POGLAVLJE

Kako je brat Maseo ispitivao poniznost sv. Franje

Jednom je sv. Franjo boravio na mjestu Porcijunkula s bratom Maseom, čovjekom velike svetosti, koji je uživao milost Božje riječi i velike razboritosti, zbog koje ga je svetac veoma cijenio; i jednog se dana sv. Franjo vratio iz šume gdje je bio u molitvi i kad je već bio na izlazu iz šume, brat Maseo pođe mu u susret i želeći iskušati koliko će biti ponizan, reče mu: »Odakle tebi? Odakle tebi? Odakle tebi?« Odgovori mu sv. Franjo: »Što reče brat Maseo?« »Izgleda da *cijeli svijet* ide *za* (usp. Iv 12,19) tobom; i svi te traže vidjeti, tebe čuti i tebi se pokoravati. Ti nisi lijep čovjek; ne posjeduješ veliko znanje niti mudrost; niti si plemić! Odakle ti dakle to da cijeli svijet ide za tobom?« A blaženi Franjo, slušajući to, sav se razveseli u duhu, upravi lice k nebu i stade duže vremena misli upravljenih k Bogu; i kad se povrati, klekne i dade hvalu i čast Bogu, a potom se u velikom duhovnom žaru okrene bratu Maseu i reče: »Želiš znati odakle mi? Želiš znati, i to dobro znati, odakle mi to da cijeli svijet ide za mnom? To mi dolazi od onih očiju presvetog Boga koje posvuda motre dobre i zle. Naime te blažene oči nisu među zlima vidjele većeg, bezvrednijeg i nedostojnijeg grešnika od mene; i stoga što na zemlji nije vidio bezvrednijeg stvora da učini ovo čudesno djelo koje je kanio učiniti, izabrao je mene: jer *lude svijeta izabra Bog da posrami mudre i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake, i neplemenite svijeta i prezrene izabra Bog da posrami* (1 Kor 1,27–28) plemenite i moćne i jake; da uzvišenost kreposti bude od Boga, ne od stvorenja, *da se nijedan smrtnik ne bi hvalio pred Bogom,* već tko *se hvali, u Gospodinu neka se hvali* (1 Kor 1,29–31) da samo *Bogu* pripada *čast i slava u* (1 Tim 1,17) vjekove«.

Tada se brat Maseo zadivi tako poniznom odgovoru iznijetom s tolikim žarom i spozna da je sveti otac utvrđen u istinskoj poniznosti, pravi ponizni učenik Kristov. Amen.

XI. POGLAVLJE

Kako je sv. Franjo shvatio tajne srca brata Masea

Jedanput se sv. Franjo našao na putu s bratom Maseom, kojega je zbog rječitosti i osobite razboritosti i pomoći koju mu je predstavljao kad bi on bio zanesen, udovoljavajući onima koji su ga salijetali i skrivajući sveca da ga oni ne bi smetali, veoma rado vodio kao pratioca. I jednog dana skupa su koračali, a brat Maseo je išao malo ispred sv. Franje. No kad je stigao do nekog raskršća otkud je mogao nastaviti za Sienu, Firencu ili Arezzo, brat Maseo upita sv. Franju: »Oče, kojim nam je putem krenuti?« Odgovori svetac: »Slijedit ćemo onaj put koji bude htio Gospodin.« Odgovori brat Maseo: »A kako možemo znati volju Gospodnju?« Odvrati svetac: » Po znaku koji ću ti pokazati. Dakle po zavjetu poslušnosti nalažem ti da se na ovom raskršću počneš, kao što čine dječaci, okretati u krug i ne prestaneš dok ti ja ne kažem.«

On se poslušno toliko dugo vrtio da je, zbog vrtoglavice koja ga ja spopala zbog tolikog vrćenja, više puta pao; no kako mu svetac nije govorio da prestane, želeći održati zavjet poslušnosti, ustajao je i nastavljao se vrtjeti. I dok se on snažno vrtio, reče sv. Franjo: »Stoj! Nemoj se micati!« On se odmah umiri. A sv. Franjo reče: »Na koju si stranu okrenut licem?« Odgovori brat Maseo: »Prema Sieni.« Tada sv. Franjo kaza: »To je put kojim Gospodin želi da idemo.« I dok su išli putem, brat Maseo se veoma čudio tome što mu je rekao da se vrti poput dječaka pred svjetovnjacima koji su prolazili; ipak, zbog dubokog poštovanja prema svetom ocu nije se usuđivao ništa mu reći. A kad su se približili Sieni i stanovnici grada osjetili da sveti otac dolazi, izađu mu ususret i ponesu njega i njegova pratioca na ramenima tako da nisu nogama dirali tlo sve do sienske biskupske palače.

I baš u to doba neki stanovnici Siene međusobno su se borili tako da su već dvojica ljudi poginula. Blaženi Franjo ustane i započne tim ljudima tako božanstveno i tako sveto propovijedati da ih je sve priveo k miru i velikoj slozi. Zbog tako divnog i čudesnog djela biskup pozove sv. Franju i toga dana ga primi uz velike počasti. Ujutro sljedećeg dana sv. Franjo, ponizan kao i uvijek, ne tražeći u svojim djelima slavu ni za kog drugog osim za Boga, rano ustade i sa svojim se pratiocem, ne pozdravivši biskupa, udalji.

Zbog ovoga je brat Maseo putem išao i u sebi mrmljao govoreći: »Što to učini ovaj sveti čovjek? Mene je natjerao da se vrtim kao dječak, a biskupu, koji mu je iskazao tolike počasti, ne reče nijednu dobru riječ niti uzvrati hvalu.« I sve to mu se činilo nepromišljenim. Napokon, Božjim prosvjetljenjem došavši sebi, počne se prekoravati govoreći: »Brate Maseo, ti si veoma ohol kad prosuđuješ Božja

djela, i zavređuješ pakao kad se buniš protiv Boga tako oholim rasuđivanjem. Nisu li se na tom putu dogodila djela tako sveta da ne bi bila čudesnija ni da ih je anđeo Božji učinio. Prema tome ako bi ti zapovjedio da bacaš kamenje, bio bi dužan poslušati. Sve što je na ovom putu izvršio izašlo je iz božanskog nauma, kako se jasno vidi po predobrom ishodu. Jer da nije izmirio one koji su se međusobno borili, ne samo da bi tijela mnogih, kako se već počelo događati, posmicao mač, nego bi, što bi bilo još gore, duše mnogih ljudi progutao pakleni bezdan, za što bi se pobrinuo đavao. I zbog toga si veoma glup i ohol ti koji mrmljaš protiv onoga što je očigledno božanska volja.«

Ovo je dakle brat Maseo, dok je stupao malo ispred sv. Franje, govorio u svom srcu. A sv. Franjo, obasjan božanskim Duhom, komu su sve tajne otkrivene i poznate, zaviče za bratom Maseom; i otkrivajući tajne njegova srca reče: »Drži se toga što sad promišljaš jer ti je to dobro i korisno, te nadahnuto od Gospodina. Ono prethodno mrmljanje bilo je i slijepo i zlo i oholo, a u dušu ti ga je posijao đavao.« Čuvši to brat Maseo se začudi i jasno spozna da sv. Franjo poznaje tajne njegova srca i k tome nedvojbeno shvati da svetog oca u svim njegovim djelima upravlja duh božanske mudrosti.

Na hvalu Gospodina našega i slavu Isusa Krista! Amen. Bogu hvala!

XII. POGLAVLJE

Kako je sv. Franjo iskušao brata Masea

Blaženi Franjo, želeći poniziti brata Masea, da bi mnogostruki darovi koje mu je pružio Svevišnji rasli od kreposti do kreposti, jednom se nalazio na nekom osamljenom mjestu s ostalim prvim uistinu svetim drugovima, među kojima je bio i brat Maseo; stoga dok su svi bili na okupu, sv. Franjo reče: »O brate Maseo, svi tvoji drugovi imaju dar kontemplacije i molitve, ti pak imaš dar riječi Božje da utješiš osobe. Zbog toga želim, da bi se oni mogli predati kontemplaciji i molitvi, da se ti brineš oko ulaza, prikupljanja milostinje i kuhinje. Kad ostala braća budu blagovala, ti ćeš blagovati izvan vrata, tako da, prije negoli oni koji dolaze pokucaju na vrata, ti njima kažeš koju dobru riječ, pa neće trebati izlaziti nitko osim tebe. Ovo izvrši radi zasluge spasonosne poslušnosti.«

On se odmah, nataknuvši kapuljaču, ponizno pokori i više se dana brinuo za ulaz, prikupljanje milostinje i oko kuhinje. Njegovi drugovi, kao ljudi prosvijetljeni od Boga, u svojim srcima počeli su osjećati veliku borbu, jer je brat Maseo bio čovjek velike savršeno-

sti i molitve baš kao i oni, i još i više; a ipak je njemu bio povjeren cijeli teret brige oko boravišta. Zbog toga složno zamole svetog oca da se udostoji spomenute dužnosti razdijeliti među njih, budući da njihove savjesti nikako nisu mogle izdržati da spomenuti brat podnosi toliki teret. Osim toga osjećali bi se tvrda srca u svojim molitvama i rastresene savjesti ne bude li brat Maseo oslobođen spomenutog tereta.

A blaženi Franjo, čuvši to, složi se s njihovim ljubaznim savjetima i zovnuvši brata Masea reče mu: »Brate Maseo, tvoji drugovi žele dio zaduženja koja sam ti predao i stoga želim da se te dužnosti razdijele.« On mu ponizno i strpljivo odgovori: »Oče, što god mi bilo dijelom bilo u potpunosti naložiš, smatrat ću da je to Bog učinio«.

Tada sv. Franjo, vidjevši njihovu ljubav i poniznost brata Masea načini divnu propovijed o presvetoj poniznosti; ohrabrivao ih je da čim nam veća dobra povjeri Svevišnji, tim više svatko treba biti ponizniji, jer bez poniznosti nijedna krepost nije prihvatljiva pred licem Božjim. To rekavši, s ljubavlju je razdijelio dužnosti i sve s radošću Duha Svetoga blagoslovio.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XIII. POGLAVLJE

Kako je sv. Franjo podigao brata Masea u zrak puhanjem i kako su se sv. Franji u crkvi sv. Petra u Rimu ukazali sv. Petar i Pavao

Čudesni sluga Božji i istinski učenik Kristov sv. Franjo, da bi se u svemu suobličio Kristu, kao što je Spasitelj *slao* svoje učenike *po dvojicu u svaki grad i u svako mjesto kamo je kanio poći* (usp. Lk 10,1), tako i pošto je sv. Franjo skupio dvanaestoricu drugova, razaslao ih je po dvojicu po svijetu da propovijedaju. I da bi drugima na sebi pokazao primjer prave poslušnosti, sam je po primjeru blaženog Krista prvo *počinjao činiti* nego *poučavati* (usp. Dj 1,1). Zato je u neko vrijeme s ostalim drugovima razdijelio različite dijelove svijeta, a sam, izabravši za pratioca brata Masea, krenuo na put prema Francuskoj.

I dok su zajedno išli, stignu do nekih vjerničkih obitavališta: ondje je trebalo da zbog tjelesnih potreba, kako ih uči pravilo, prosjače; tako da je sv. Franjo išao jednom stazom, a brat Maseo drugom. Sveti Franjo je bio neugledan i malen i zbog toga među neznancima bio od svih preziran, jer ljudska nerazboritost očima prosuđuje samo ono što je izvanjsko, a ne i nutarnje, tako da je svetac isprosio svega nekoliko komadića kruha i nekoliko mrva; a bratu Maseu, koji je bio čovjek visok i naočit, dadoše puno više i to ljepšeg kruha.

Kad se pak opet obojica nađu izvan tog kraja na nekom mjestu da bi zajedno objedovali, nisu našli ništa osim tla da na nj polože isprošenu milostinju, jer taj predio bijaše bez stijenja. Napokon uz Božju pomoć stignu do nekakva izvora pored kojeg se nalazio lijep i širok kamen; poveselivši se zbog toga, stave dobivene komadiće kruha na njega. Kad je sv. Franjo vidio koliko su komadi kruha brata Masea bili ljepši i brojniji od njegovih, poveselivši se zbog žudnje za siromaštvom, reče: »O brate Maseo, nismo dostojni ovako velikog blaga.« I to je, postupno pojačavajući glas više puta ponovio. Odgovori mu brat Maseo: »Predragi oče, kako se može nazvati blagom gdje vlada tolika oskudica: nemaš ni stolnjaka, ni nožića, ni tanjura, ni zdjele, ni doma, ni stola, a ni sluge ili sluškinje?« Odgovori mu sv Franjo: »To i smatram velikim blagom gdje nema ničega što nastaje ljudskom djelatnošću. A za sve što imamo pobrinula se božanska providnost, kako se jasno vidi iz isprošenog kruha, ovog tako lijepog kamena i tako bistrog izvora. Zato bih želio da zamolimo Boga da učini da svim srcem ljubimo tako plemenito blago svetog siromaštva, kojim Bog upravlja«.

I s radošću i božanskim hvalama, najevši se i napivši od onih mrvica i izvora, ustanu da nastave prema Francuskoj. I kad su stigli do neke crkve, sv. Franjo reče pratiocu: »Uđimo poslušati misu Gospodnju.« No kako je svećenik bio odsutan, sveti se Franjo skloni iza oltara te crkve i počne moliti. I ondje primi toliko snažan žar božanskog pohođenja, koji je raspalio cijelu njegovu dušu željom za siromaštvom, da je izgledao kao da s lica i iz usta izbacuje plamenove ljubavi. Pristupajući k pratiocu zažaren poput ognja govoraše: »A! A! A! A! Brate Maseu, dođi k meni!« I to učini tri puta. Brat Maseo, začuđen zbog takvog žestokog žara, kada mu sv. Franjo treći put reče: »Dođi k meni«, baci mu se u naručje. Tada sv. Franjo širom otvori usta i žarom Duha Svetoga zaorivši snažnim glasom: »A! A! A! A!« puhanjem podigne brata Masea u zrak i odbaci ga preda se onoliko koliko se može baciti duže koplje. Vidjevši to brat Maseo se veoma začudi zbog tako zadivljujućeg žara svetog oca; poslije je pripovijedao drugovima da je u onom puhanju sv. Franje osjetio toliku slast i utjehu Duha Svetoga da se ne sjeća da je u svom životu dobio veću utjehu od te.

Nakon toga sv. Franjo reče: »Predragi, hajdemo k sv. Petru i Pavlu i zamolimo ih da nas sami pouče i pomognu nam posjedovati neprispodobivo blago presvetog siromaštva.« I još doda: »Predragi i preljubljeni brate, *blago* blaženog siromaštva je toliko predostojno, toliko božansko da ga mi nismo dostojni posjedovati u našim bezvrijednim *glinenim posudama* (usp. 2 Kor 4,7) jer je to ona nebeska krepost za koju se prezire sve što je zemaljsko i prolazno i za koju se odbacuju sve prepreke, da bi se ljudski duh mogao slobodno spojiti

s vječnim Gospodinom. To je krepost koja čini da se duša smještena na zemlji može družiti s nebeskim anđelima. Ona je Krista pratila na križu, s Kristom bila pokopana i s Kristom uskrsnula i uzašla na nebo; ona već u ovom životu u miraz daje lakoću letenja na nebo onim dušama koje je ljube, jer čuva poniznost i ljubav. Stoga zamolimo presvete apostole Isusa Krista da nam oni, koji su bili ljubitelji ovog evanđeoskog bisera, izmole ovu milost od Gospodina Isusa Krista, da se on, koji je bio obdržavatelj i učitelj svetog siromaštva, udostoji po svom presvetom milosrđu dati nam da zaslužimo biti istinski obdržavatelji i ponizni učenici prevrijednog i preljubljenog i anđeoskog siromaštva.«

Kad dakle stigoše u Rim, uđu u crkvu prvaka apostolskoga, preblaženog Petra; i kad su ušli, sv. Franjo stupi u jedan kut crkve, a brat Maseo u drugi kako bi molili Boga i njegove svete apostole da ih pouče i pomognu u posjedovanju blaga svetog siromaštva. I to su tražili velikom pobožnošću i s mnogim suzama. Dok su tako ponizno bili u molitvi, gle, blaženi Petar i blaženi Pavao ukažu se u velikoj svjetlosti blaženom Franji, zagrle ga, izljube i rekoše mu: »Brate Franjo, zato jer ti tražiš i žudiš za onim što su obdržavali Krist i sveti apostoli, javljamo ti s naše strane da je tvoja želja ispunjena. I Gospodin Isus Krist nas je poslao da ti javimo da ti je molitva *uslišana* (usp. Lk 1,13) i da je blago presvetog siromaštva tebi i onima koji te slijede dano u najsavršenijem obliku. I od strane Krista ti kažemo da su svi oni koji će po tvom primjeru savršeno slijediti ovu želju, sigurni za kraljevstvo blaženstva; a ti i svi tvoji sljedbenici bit ćete blagoslovljeni od Gospodina.«

Ovo rekavši udalje se, ostavljajući ga potpuno utješenog. Sveti pak Franjo ustade od molitve, pođe ususret drugu i upita ga je li mu Gospodin što dao. On odgovori da nije ništa. Sv. Franjo reče da su mu se ukazali blaženi Petar i blaženi Pavao i otkrije mu riječi utjehe, kako je gore rečeno. Obojica su zbog toga bili ispunjeni tolikom radošću i veseljem da su zaboravili ići u Francusku, kako su prvotno kanili, nego požure prema Spoletskoj dolini, gdje je trebao započeti ovaj nebeski i anđeoski put.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XIV. POGLAVLJE

Kako se, dok je sveti Franjo razgovarao s drugovima o Bogu, među njima pojavio Krist

Presveti naš otac Franjo, koji je čitavo svoje promišljanje usmjeravao prema blagoslovljenom Kristu, a cijelo svoje nastojanje i želju i moljenja i govorenja i razgovaranja upravljao prema njegovoj

naklonosti za sebe i svoje drugove, ponekad je želio razgovarati o Bogu i spasenju duše; budući da se ponekad nalazio sa svojim svetim i apostolskim drugovima okupljenim na nekom mjestu u razgovoru o Bogu, dogodilo se jednom na početku njegova obraćenja, dok su još bili malobrojni, da je pobožni otac, sjedeći s tako blaženim sinovima, u duhovnom žaru zapovjedio jednom od njih da u ime Gospodnje otvori usta i govori o Bogu što god mu božanski Duh nadahne. Onaj je smjesta poslušno započeo i, nadahnut Duhom Svetim, izgovarao zadivljujuće stvari, a sveti otac mu reče neka stane i zapovjedi drugome da otvori svoja usta u ime Gospodnje; i on je poslušao i, po Božjoj milosti, govorio veličajno o Bogu, a sv. Franjo i njemu, kao i onom prvom zapovjedi da prestane. I naredi trećem da nešto izloži na hvalu Gospodina Isusa Krista bez prethodnog promišljanja. On je, po primjeru prethodnika, ispunjavajući ponizno zavjet poslušnosti, izlagao tako čudesne i divne stvari o božanskim tajnama da nitko nije mogao sumnjati da preko njega i ostalih govoraše Duh Sveti.

Kad su se dakle jedna po jedna glinene posude jednostavnih svetaca ispunile miomirisom božanske milosti, na zapovijed svetog oca, a s usta im se kao cijedio med dok su razgovarali o božanskim stvarima, gle, usred njih se pojavi Gospodin Isus Krist u liku prelijepa mladića, sve ih blagoslivljajući s takvom slatkoćom svoje milosti da su i sveti otac i svi ostali pali u zanos; i ležali su kao mrtvi, ništa ne osjećajući od ovoga svijeta. Kad su pak došli sebi, reče sveti otac: »Braćo moja preljubljena, zahvalite Gospodinu Isusu Kristu, jer mu se svidjelo preko usta priprostih sijati nebesko blago; naime on je onaj koji otvara usta *djece i nijemih i čini jezike* priprostih mudrima i *učenima* (usp. Mudr 10,21).«

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista, koji je blagoslovljen u vjekove! Amen.

XV. POGLAVLJE

Kako su sv. Franjo i njegovi drugovi skupa sa sv. Klarom bili pali u zanos u Porcijunkuli

Franjo, sluga Svevišnjeg Boga, kad bi boravio u Asizu, dok je još živjela blažena zaručnica Kristova Klara, često ju je pohodio dajući joj svete savjete, a ona ga je više puta molila da joj učini sljedeće: da jedanput zajedno blaguju. Blaženi je pak Franjo to uvijek odbijao učiniti. Tako se dogodilo da su drugovi svetog oca, želeći udovoljiti želji sv. Klare, rekli blaženom Franji: »Oče, čini nam se da ta nepopustljivost, što ne želiš poslušati blaženu Klaru, tako svetu i Bogu ugodnu djevicu, nije u skladu s božanskom ljubavi; a ona je

poglavito zbog tvog propovijedanja napustila svjetovnu taštinu. Još nijednom nije mogla s tobom blagovati, nego, da te je s tolikom upornošću tražila veću milost, bio bi dužan to učiniti svojoj mladici!« Odgovori im blaženi Franjo: »Vama se čini da bih joj trebao ispuniti želju?« Rekoše mu drugovi: »Da, oče; naime *dostojna je* (usp. Lk 7,4) da joj podaš tu utjehu.« Odgovori sv. Franjo: »Kad vi tako kažete, i meni se čini da je to u redu, ali da bih joj još više udovoljio, želim da se to dogodi u Sv. Mariji Anđeoskoj. Ona je već dugo zatvorena u Sv. Damjanu; zbog toga će se poveseliti kad ponovno vidi mjesto sv. Marije, gdje je odsjekla kosu i postala zaručnica Gospodina Isusa Krista; ondje ćemo blagovati zajedno u ime Gospodnje.«

Stoga je određen dan kada će izaći sa sljedbenicom; i dok su je pratili drugovi svetog oca, blažena Klara dođe do Sv. Marije Anđeoske. I pošto su se s poštovanjem i ponizno pomolili preblaženoj Majci Božjoj i pobožno obišli mjesto, dođe čas blagovanja: ponizni i božanski Franjo dao je postaviti stol, kako je često običavao, na goloj zemlji, pa sjednu on sam i preblažena Klara i jedan od njegovih drugova s družicom sv. Klare; i svi ostali njegovi drugovi smjestiše se za onaj skromni stol. Od prvog zalogaja sv. Franjo započne govoriti o Bogu i toliko ugodno i sveto i tako preuzvišeno i božanstveno da su sam sv. Franjo i sv. Klara i njezina pratiteljica i svi ostali koji bijahu za onim siromašnim stolom bili obuzeti tolikim obiljem milosti Svevišnjeg koja ih je pohodila.

Dok su oni tako obuzeti sjedili, očiju i ruku upravljenih u nebo, ljudima iz Asiza i Bettone i posvuda u okolici učinilo se da Sv. Marija Anđeoska i cijelo mjesto i šuma uz njega gori i da je sve obuhvatio veliki oganj, i crkvu i mjesto i šumu. Zbog toga stanovnici Asiza, da bi spasili mjesto, žurno potrče, čvrsto vjerujući da sve proždire oganj. No kad doista stigoše do mjesta, vidješe da je sve cijelo i netaknuto. Ušavši pak unutra nađu blaženog Franju s blaženom Klarom i ostalim gore spomenutim drugovima obuzete Gospodinom; a uokolo onog preskromnog stola svi su sjedili *obučeni u Silu odozgor* (usp. Lk 24,49). I tada sa sigurnošću opaze da je onaj oganj bio božansko djelo i da je spomenuto mjesto zapalio obilnim utjehama Božje ljubavi zbog pobožnosti svetaca i svetica. Zato se udalje veseli i utješeni.

A blaženi Franjo i Klara te ostali, okrijepljeni obilnom božanskom utjehom, malo su se ili neznatno brinuli za drugu hranu. Tada se, blagovavši tako blagoslovljenu hranu, blažena Klara vrati u Sv. Damjan. Kad su je vidjele, sestre su se jako razveselile jer su se bojale da je sv. Franjo želi poslati da upravlja nekim drugim samostanom, kao što je poslao sv. Agnezu, njezinu sestru da bude nadstojnica u Firenci; i jednom je i bio rekao sv. Klari: »Budi spremna, zatreba li, ići kamo god te pošaljem.« A ona je, prava kći zavjeta poslušnosti,

rekla: »Oče, spremna sam poslušati kamo god me pošalješ.« Zbog ovoga su se sestre razveselile kad im se vratila; i blažena Klara tada ostade veoma utješena.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XVI. POGLAVLJE

Kako je Bog otkrio sv. Klari i bratu Silvestru da sv. Franjo mora propovijedati

Nedugo nakon svog obraćenja, kad je već skupio više drugova, sv. Franjo je zapao u mučnu i veliku dvojbu, bi li se posvetio stalnoj molitvi ili bi ponekad i propovijedao. I ponajprije je želio znati što se više dopada Gospodinu Isus Kristu. A sveta poniznost nije dopuštala sv. Franji da se pouzda sam u sebe. Stoga se utekne drugima da bi njihovim molitvama otkrio Božju volju. Zato pozva brata Masea i reče mu: »Predragi, pođi Klari i reci joj s moje strane da s nekom od duhovnih družica ponizno moli Boga da mi jasno pokaže trebam li ponekad i propovijedati ili da se predam neprestanoj molitvi. Također pođi i bratu Silvestru, koji se nalazi na brdu Subasiu, i kaži mu to isto.« To je bio onaj gospodin Silvestar koji je vidio zlatni križ kako izlazi iz Franjinih usta pružajući se do neba u visinu i do kraja svijeta u širinu. On je bio čovjek tolike pobožnosti i milosti da bi ga Bog smjesta uslišao što god bi ga zamolio. Duh Sveti bi ga ponekad činio dostojnim razgovora s Bogom; zbog toga je sv. Franjo imao veliko poštovanje i povjerenje u njega. Brat Silvestar se zadržavao sam na spomenutom mjestu.

Brat Maseo učini kako mu je sv. Franjo zapovjedio i najprije blaženoj Klari, a potom bratu Silvestru izloži spomenutu dvojbu. Brat Silvestar se odmah preda molitvi; i dok je molio, odmah primi božanski odgovor. I smjesta izađe i reče bratu Maseu: »Bog govori ovako: 'Reci bratu Franji da ga nisam pozvao zbog sebe, nego da bi donosio plodove duša i da se mnogi po njemu spase.'« Nakon ovoga brat Maseo se vrati svetoj Klari da sazna što je ishodila od Gospodina. Ona odgovori da su i ona i njezina družica dobile od Gospodina odgovor po svemu sličan onome brata Silvestra.

Stoga se brat Maseo vrati sv. Franji. Svetac ga primi s velikom ljubavlju, opere mu noge i pripravi okrepu; kad su pojeli, zovne brata Masea u šumu i, ogolivši glavu i prekriživši ruke, klekne i upita ga: »Što zapovijeda Gospodin naš Isus Krist da činim?« Brat Maseo odgovori da su i brat Silvestar i sestra Klara i njezina družica dobili jedinstveni odgovor blagoslovljenog Krista: »Želi da pođeš i propovijedaš jer te nije pozvao radi tebe, nego i radi spasenja drugih.« I tada se *spusti ruka Gospodinova* (usp. Ez 1,3) na sv. Franju; i duh mu

se ražario, sav se razbuktio snagom Svevišnjeg, ustavši reče: »Pođimo u ime Gospodnje!«

I uze sebi za drugove brata Masea i brata Anđela, svete muževe; dok je išao poput munje u naletu oduševljenja, ne pazeći ni na put ni na stazu, stigoše do naselja koje se zove Cannara, i ondje je propovijedao s tolikom gorljivošću uz čudo s lastavicama, koje su ušutjele na njegovu zapovijed, da su svi stanovnici, muško i žensko, htjeli ostaviti naselje i poći za njim. Sveti im Franjo reče: »Nemojte žuriti, već ću vas uputiti što trebate činiti za svoje spasenje.« I tada naumi osnovati Treći red, da bi se pobrinuo za spas svih ljudi.

I otpustivši ih veoma utješene i pripravne na pokoru, udalji se odande i dođe između mjesta Cannara i Bevagna. Prelazeći taj predio u spomenutoj gorljivosti s gore spomenutim drugovima, opazi neko drveće smješteno uz cestu na kojem je stanovalo toliko mnoštvo raznolikih ptica da u tim krajevima nikada nije bilo viđeno slično. A mnoštvo različitih ptica boravilo je i na polju povrh spomenutog drveća. Sv. Franjo je promatrao ovo mnoštvo i divio se, smatrajući to djelom Duha Božjeg, reče drugovima: »Vi me pričekajte ovdje na putu, a ja odoh propovijedati svojim sestrama ptičicama.« I uđe u polje k pticama koje su stajale na zemlji. I čim je počeo propovijedati, sve ptice koje su bile na drveću spuste se k njemu i zajedno s onim pticama s polja ostanu mirne i ne mičući se, iako je sv. Franjo prolazio između njih mnoge dotaknuvši svojom haljom. Kako pripovijeda sveti čovjek Jakov iz Masse, a njemu je gore spomenuto ispričao brat Maseo koji je pratio svetog oca prilikom tog čuda, nijedna se nije pomakla. Sv. Franjo je tim pticama rekao: »Moje sestre ptice, vi mnogo dugujete Bogu i morate ga uvijek i svugdje hvaliti zbog slobodnog leta koji uživate, zbog dvostruke i trostruke odjeće, zbog šarene i kićene halje, zbog hrane koju dobivate bez rada, zbog toga što vam je Stvoritelj usadio pjev, zbog vašeg broja po Božjem blagoslovu umnogostručena, zbog toga što je Bog sačuvao vaše sjeme u Noinoj lađi, zbog vama dodijeljenog elementa zraka. Vi *niti sijete, niti žanjete, a Bog vas hrani* (usp. Lk 12,24); i daje vam rijeke i izvore da pijete, planine i brda, stijene i krovove kao pribježište i visoko drveće za gnijezda; i ne znate ni presti ni šiti, a ipak je vama i vašoj djeci dana potrebna odjeća. Dakle Stvoritelj vas veoma voli kad vam je dao tolika dobra. Zbog toga pripazite, vi moje ptičice, da ne budete nezahvalne, nego da se uvijek trudite slaviti Boga.« Na ove riječi presvetog oca sve ptice započeše otvarati kljunove, širiti krila, pružati vratove i savijati glavu sve do zemlje te svojom pjesmom i pokretima pokazivati da su ih riječi svetoga oca višestruko razveselile. I sveti se otac, čim je ovo primijetio, veoma razveselio u duhu; i divio se tolikom mnoš-

tvu ptica, njihovoj prekrasnoj raznolikosti i njihovoj pažljivosti i složnoj naklonosti; i zbog toga je u njima hvalio Stvoritelja i njih pozivao na to isto.

Kad je dovršio propovijed i hvalu Bogu, prekriži sve ptice i puštajući ih da idu opomenu ih da neprestano hvale Boga. Tad se sve ptice zajedno podignu uvis i zajedno u zraku započnu veličajan i divan pjev; i dovršivši pjesmu, podijele se po uzoru na križ kojim ih je prekrižio sveti otac u četiri grupe i tako uprave put. I svaki dio kad bi se s pjesmom digao uvis, krenuo bi na jednu od strana svijeta: jedan prema istoku, drugi prema zapadu, treći prema jugu i četvrti prema sjeveru; tako su pokazivale da se, kao što im je propovijedao svetac i budući nositelj znakova svetog križa, dijele u oblik križa; i uz pjesmu su u obliku križa letjele na četiri strane svijeta, naznačujući da će propovijedanje križa, obnovljeno po svetom ocu, njegova braća raširiti po cijelom svijetu: oni će se, poput ptica koje ništa ne posjeduju na ovom svijetu, povjeriti na brigu jedino Bogu. I zato Krist takve naziva orlovima kad veli: »*Gdje bude strvine, ondje će se skupljati orlovi* (Mt 24,28).« Oni sveci *što se u Gospodina uzdaju krila im rastu kao orlovima*, poletjet će Gospodinu i *neće se umoriti* (usp. Iz 40,31) nikada.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XVII. POGLAVLJE

Kako se sv. Franjo grozio naziva učitelj

Ponizni Kristov nasljedovatelj Franjo, znajući da ime učitelja pristaje samo Kristu, *po kome je sve nastalo* (usp. Iv 1,3; 1 Kor 8,6) govorio je da bi rado volio naučiti sve, ali da ne bi želio biti učitelj niti se kititi nazivom učitelja; jer činilo mu se da bi takvim imenom radio protiv Kristove riječi koja u evanđelju zabranjuje da se itko *zove učiteljem* (usp. Mt 23,10) jer bolje je biti ponizan zbog svog skromnog znanja nego biti u mogućnosti činiti velike stvari i biti preuzetan suprotno poniznosti slavnog učitelja. Naime naziv učitelja ne pristaje nikom doli blaženom Kristu, čija djela su savršena. I stoga je sam nalagao da nitko na zemlji ne očekuje da ga zovu učiteljem, jer jedan jedini, istinski i učitelj bez mane nalazi se na nebesima: blagoslovljeni Krist, koji je Bog i čovjek, svjetlo i život, začetnik svijeta, hvale dostojan i slavan u vjekove. Amen.

XVIII. POGLAVLJE

Kako je smrt sv. Franje bila otkrivena gospođi Jakobi iz Settesolija i kako je samom sv. Franji bila otkrivena sigurnost vječnog spasenja

Kada je blaženi Franjo nekoliko mjeseci prije smrti bolestan ležao u biskupskoj palači u Asizu, s nekoliko je svojih drugova često iz pobožnosti pjevao neke hvale Bogu; i ako zbog slabosti ne bi mogao sam pjevati, često je zapovijedao drugovima da oni pjevaju. A stanovnici Asiza, bojeći se da se ne bi dogodilo da tako dragocjeno blago završi izvan njihova grada, stvorivši velike straže, danju i noću brižljivo su čuvali spomenutu palaču. Svetom mužu, koji je više dana ondje ležao u potpunoj slabosti, jedan od drugova reče: »Oče, ti znaš da stanovnici grada imaju veliko povjerenje u tebe i drže te svetim čovjekom; stoga mogu pomisliti da bi, ako se u tebi, kako svi govore, nalazi svetost, morao, dok tako teško boluješ, razmišljati o smrti i više naricati negoli pjevati. Naime mnogi čuju pjevanje hvalospjeva koje vršimo ovdje, jer ovu palaču zbog tebe čuva veliko mnoštvo naoružanih ljudi tako da možda dobivaju loš primjer. Zbog toga vjerujem da bismo dobro učinili kada bismo otišli odavde i svi se vratili u Sv. Mariju Anđeosku, jer nam nije dobro ovdje među svjetovnjacima.« Sv. Franjo mu odgovori: »Predragi, ti znaš da su već dvije godine kako smo bili u Folignu gdje ti je Gospodin otkrio kraj mog života. Povrh toga otkrio je i meni da će se za nekoliko dana, u ovoj istoj slabosti, spomenuti rok i navršiti; i dok mi je to otkrivao, Bog me obavijestio i da su mi otpušteni svi grijesi i o blaženosti raja. Sve do te objave ja sam plakao zbog smrti i svojih grijeha; no pošto mi se dogodila ova objava, ispunjen sam tolikom radošću da više ne mogu liti suze, nego sam stalno obuzet veseljem. I zbog toga pjevam i *pjevat ću* Bogu *koji mi* milostivo *učini dobro* (usp. Ps 13,6) i koji mi je navijestio dobra rajske slave. Što se odlaska s ovog mjesta tiče, rado pristajem; no pripremite se da me ondje odnesete jer zbog slabosti ne mogu hodati.«

Spomenuta braća stave ga na ruke te su uz veliku pratnju išli do Sv. Marije Anđeoske. Kad su pak stigli do konačišta što se nalazi na putu, sv. Franjo je upitao nalazi li se još ondje, jer sam, budući da su mu oči bile zastrte tamom, zbog pokore i stalnog plača, nije uopće mogao vidjeti.

Kad je saznao da se nalazi kod konačišta, naredi da ga polože na zemlju i reče: »Okrenite me prema Asizu.« I stojeći na cesti, lica okrenutoga prema gradu, blagoslovi ga mnogim blagoslovima govoreći: »Blagoslovljen si od Gospodina, jer će se po tebi spasiti mnoge duše i u tebi će stanovati mnoge sluge Svevišnjega, a iz tebe će mnogi biti izabrani za vječno kraljevstvo.« Kad je to rekao, naredi da ga, kao i ranije, nose.

Kad je stigao do Sv. Marije i kad su ga smjestili u bolesničku sobu, pozove jednog od drugova i reče mu: »Predragi, Gospodin mi je objavio da ću se zadržati u ovoj slabosti sve do onog dana kad ću umrijeti; a znaš da će gospođa Jakoba iz Settesolija, predraga štovateljica našeg Reda, ne vidi li moju smrt i ne bude li prisutna, neutješivo žalovati. Stoga da se ne uznemiruje, javit ćemo joj neka, želi li me vidjeti živog, smjesta dođe u Asiz.« On mu odgovori: »Dobro govoriš, oče; budući da gaji veliko poštovanje prema tebi, bilo bi doista neprikladno da sama ne nazoči tvojoj smrti.« Stoga reče blaženi Franjo: »Donesi mi papir i pero i zapiši kako ću ti reći.« I on počne pisati: »Gospođi Jakobi, službenici Svevišnjeg, brat Franjo, Kristov siromašak, šalje pozdrav i zajedništvo Duha Svetoga u Gospodinu Isusu Kristu. Znaj, predraga, da mi je blagoslovljeni Krist po svojoj milosti objavio da će se uskoro dogoditi kraj moga života. Zbog toga želiš li me vidjeti živog, kad pročitaš pismo, požuri k Svetoj Mariji Anđeoskoj. Naime ne dođeš li do tog dana, nećeš me moći naći živog. I ponesi sa sobom cilicijsko platno u koje ćeš umotati moje tijelo i svijeću za pokop. Molim te da mi doneseš nešto od onog jela koje si mi davala kad sam bolovao u Rimu.«

Još dok je ovo bilo pisano, sv. Franji je bilo prikazano u Duhu da gospođa Jakoba dolazi k njemu i sa sobom nosi sve spomenuto. Stoga odmah reče bratu koji je pisao: »Nemoj više pisati jer nije potrebno, odloži pismo.« I svi se začude zašto ne dopušta da se dovrši pismo. Kad, gle, nije prošlo puno vremena, gospođa Jakoba kuca na vratima; kad je ondje stigao vratar, nađe spomenutu gospođu, rimsku plemkinju s dvojicom sinova koji su bili senatori i velikom vojnom pratnjom kako dolazi sv. Franji. I nosila je sa sobom sve ono što je sv. Franjo navodio u pismu. Naime Bog je gospođi Jakobi, dok se u Rimu molila, objavio da će smrt sv. Franje biti uskoro i koje stvari on traži u pismu. Ponijela je toliku gomilu svijeća da su ne samo na pogrebu nego i na misama i iznad svečeva tijela mnogo dana svima obilno pomagale.

Kad dakle spomenuta gospođa uđe sv. Franji koji je još bio živ, oboje se zbog tog susreta veoma utješe. Ona se baci k njegovim nogama označenim božanskim znamenjem i ondje primi toliku utjehu i milost i obilje suza da je, kao što je Magdalena *suzama* oprala *noge* Gospodinove, i prepobožno grleći i obuhvaćajući ih, vjernim usnama utiskivala *poljupce* posvuda po *nogama* kao drugog Krista, tako da je braća nisu mogla otrgnuti od svečevih nogu. Kad su je napokon odvojili i upitali kako je došla tako točno, odgovori da je, dok se u Rimu molila noću, čula glas s neba gdje govori: »Želiš li naći sv. Franju živa, smjesta bez otezanja pođi u Asiz i ponesi sa sobom ono što obično daješ bolesnicima i ono što će biti potrebno za pokop.«

Gospođa Jakoba je stajala uza nj sve dok sv. Franjo nije preselio s ovog svijeta i izrazila divnu počast njegovom tijelu. A nakon nekog vremena radi poštovanja prema svecu došla je u Asiz i ondje u svetoj pokori i kreposnom vladanju skončavši svoje dane, dade da je zakopaju kod crkve sv. Franje.

Amen.

XIX. POGLAVLJE

Kako su Krist, Blažena Djevica Marija te sveti Ivan Krstitelj i Ivan Evanđelist i mnoštvo anđela razgovarali sa sv. Franjom

Neki mladić urešen golubinjom čistoćom i anđeoskom nevinošću bi još za života sv. Franje primljen u Red i boravio je na nekom mjestu gdje su braća zbog oskudice morala spavati u polju; i dođe na to mjesto sv. Franjo i navečer, čim bi izgovorena molitva, prije ostalih legne u krevet, da bi kasnije noću, dok ostali spavaju, po svom običaju ustao. Onaj mladić naumi brižljivo istražiti kamo svetac ide i što radi kad noću ustane. I da ga ne bi prevario san, smjesti se na ležaj do sv. Franje te sveže svoj pojas s njegovim da bi osjetio kad svetac ustane, a tako da sv. Franjo ne opazi taj vez.

I dok su svi duboko spavali, sv. Franjo ustane; i osjetivši da mu je pojas svezan, odveže ga od mladićeva pojasa tako pažljivo da ovaj nije ništa osjetio i ode sam na neki brežuljak blizu kojeg je bila prekrasna šuma i preda se molitvi. A mladić, kad se trgnuo i vidio da je svečev pojas odvezan od njegova, smjesta ustane i pođe tražiti svetog oca, kako je i naumio. Kad je pak našao otvoren prolaz kojim se ulazi u šumu, opazi da je svetac izašao onuda, pa i on smjesta nastavi za njim i uspne se do vrha spomenutog brežuljka, gdje se sv. Franjo zadubio u molitvu. I dok je ondje malčice stajao, izdaleka začuje mnoštvo glasova. Približi se da bi jasnije razabrao što govore i, gle, vidje divno svjetlo, koje je sa svih strana okruživalo blaženog Franju; i u samom svjetlu prepozna Krista i Blaženu i Slavnu Djevicu i blažene Ivana Krstitelja i Evanđelista i veliko mnoštvo anđela kako razgovaraju s blaženim Franjom. Dječak je, sve to vidjevši i tresući se slušajući, pao u ekstazu i na putu kojim se svetac namjeravao vratiti sručio se kao mrtav na zemlju.

Kad je dovršio tako divan i sveti razgovor, sv. Franjo se vraćao natrag; i na povratku, jer je još bila noć, udari nogama spomenutog mladića koji je kao mrtav ležao na stazi. Sveti mu se otac smilova i pobožnim rukama ga podigne i kao dobri pastir vlastitu ovčicu položi ga na ležaljku. I kad je poslije od tog mladića saznao da je ovaj vidio spomenuto viđenje, zapovjedi mu da nikome o tome ne priča dok je svetac živ. Mladić je poslušao zapovijed i vjerovao je u veliku

Božju milost i štovanje sv. Franje, pa je kao valjan čovjek završio u Redu. I nakon smrti sv. Franje otkrio je ovo braći.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XX. POGLAVLJE

O božanskoj providnosti na generalnom kapitulu kod Sv. Marije Anđeoske i kako je sv. Dominik sa sedmoricom svoje braće bio nazočan na tom kapitulu

Jednom na generalnom kapitulu, što ga je najvjerniji sluga Kristov Franjo proslavio na ravnici pored Sv. Marije Anđeoske, skupilo se više od pet tisuća braće; bio je nazočan i sv. Dominik, poglavar Reda propovjednika, sa sedmoricom braće iz svog Reda. A nazočio je i gospodin kardinal iz Ostije, štovatelj blaženog Franje i njegove braće, kojemu je sv. Franjo predvidio da će postati papa; i tako je i bilo. Budući da se u to doba papinska kurija nalazila u Peruđi, spomenuti kardinal je namjerno došao u Asiz i svaki dan je dolazio vidjeti sv. Franju i braću; i nekad bi pjevao misu, a nekad im držao propovijed.

Kad je pak dolazio posjećivati onaj sveti skup i vidio ih kako na spomenutom polju sjede u grupama od po šezdeset ili po sto ili po tristo nalazeći se u božanskom razgovoru ili u molitvama i suzama, ili u vježbama ljubavi, i to u takvoj tišini da se nije čula nikakva buka niti šum, zadivljen zbog tolikog mnoštva kao *vojske pod zastavama* (usp. Pj 6,3–9) uz suze i veliko divljenje reče: »Ovo je uistinu Božji tabor.« Naime nitko se među njima nije usuđivao pričati šale ili viceve, nego gdje god bi se skupili, ili bi molili ili plakali ili razgovarali o spasenju duše. Na onom polju imali su različite šatore raspoređene u grupe i napravljene ukrug i pokrivene trskom. Zbog toga je ono bilo nazivano polje rogožina. A ležali su bilo na zemlji bilo na pljevi; jastuci su im bili kamen ili drvo. Zbog toga što je pobožnost svih okupljenih bila tolika, iz obližnje kurije dolazili su mnogi knezovi i baruni, vojvode i vitezovi, a također i kardinali s biskupima i klericima, zatim plemići s mnogo običnog svijeta, svi da vide zajednicu svetu i toliko poniznu da svijet nikada nije imao sličnu, niti sastavljenu od toliko svetih ljudi; također dolazili su vidjeti i njihova poglavara, presvetog Franju, koji je od svijeta ugrabio tako divan plijen i tako divno stado na blažene Kristove pašnjake.

Kad su se svi skupili, ustane sveti pastir i časni vođa Franjo i u žaru Duha Svetoga blaženom stadu izloži riječ života snažnim i odjekujućim glasom, onako kako ga je božansko pomazanje nadahnulo. A ovo je bila tema: »Mnogo smo obećali, a još više nam je obećano; obećano sačuvajmo, a nastojmo oko onoga što smo obe-

ćali; kratka je naslada, a vječna kazna; umjerena je patnja, a vječna slava.« I osim što je pobožno propovijedao ove riječi, poticao je sve na poslušnost svetoj majci Crkvi, na ugodnost bratske ljubavi, na molitvu za cijeli sveti puk Božji, na strpljivost u nevolji, na anđeosku čistoću i čestitost, na mir i slogu s Bogom i ljudima, na poniznost i blagost sa svima, na preziranje svijeta i na žarko nastojanje za evanđeoskim siromaštvom, na brižljivost i budnost u molitvi i hvaljenju Boga, na *povjeravanje svake brige* (usp. Ps 55,23) i zabrinutosti duše i tijela dobrom pastiru i hranitelju duša i tijela, blagoslovljenom Gospodinu našemu Isusu Kristu. »Zbog toga vam svima, braćo što ste se ovdje okupili, po zasluzi spasonosne poslušnosti, zapovijedam da biste ovo bolje obdržali da nitko od vas nema bilo kakvu brigu ili zabrinutost zbog jela ili pila ili ičega drugog što je potrebno tijelu; nego se potpuno predajte molitvi i hvaljenju Boga, a svaku vašu brigu predajte Kristu, budući da se on posebno brine za vas.« I tako svi učine trčeći vesela srca na molitvu.

A sveti Dominik, koji je bio prisutan, čudio se ovoj zapovijedi koju je sv. Franjo dao i mislio je da je on nerazborito postupio time što je zapovjedio da se u toliko velikom mnoštvu nitko ne brine za stvari potrebne tijelu i smatrao je da se u tolikom mnoštvu moraju pojaviti nezgode.

Ali Gospodin Isus, želeći pokazati da on sam vodi posebnu brigu o tako dragim ovcama i svojim siromasima, smjesta nadahnu stanovnike Spoleta, Foligna, Spella, Asiza i svih susjednih zemalja. I dolažahu s *magarcima*, mazgama i konjima i kolima natovarenim *kruhom* i *vinom* (usp. 1 Sam 25,11), grahom i sirom i svim dobrima za koja su mislili da oni blaženi siromasi njima oskudijevaju. Osim toga donosili su i stolnjake i velike i male posude i što god su mislili da treba; i smatrao se blaženim onaj tko je mogao pobožnije ili brižljivije služiti i nabaviti potrebne stvari onom blaženom mnoštvu. Mogao si vidjeti kako onaj skup svetaca pobožno poslužuju i vitezovi i plemići; mogao si vidjeti i pobožne klerike i vjernike kako se poput stanovnika raja odasvud skupljaju; mogao si vidjeti i cvijet mladeži kako ih poslužuje s tolikim poštovanjem da je izgledalo da služi ne siromašnoj braći, nego apostolima Gospodina Isusa Krista.

Kad je sv. Dominik to sve opazio i spoznao da je ondje doista prisutno božanskom providđenje, ponizno ukori sam sebe zbog toga što je sudio da je nerazborito ono što je sv. Franjo zapovjedio, klekne pred njega i ponizno mu prizna svoju krivnju te reče: »Doista, Bog se brine za ove svete siromahe, a ja to nisam znao. Stoga odsad i ja obećavam čuvati evanđeosko siromaštvo i proklinjem s Božje strane svu braću svoga Reda koja bi se usudila unutar Reda imati kakvo vlasništvo«.

Na taj je način sv. Dominik bio izgrađen po vjeri sv. Franje i poslušnosti i siromaštva tako uređene i velike zajednice i zbog božanskog providenja i preobilnog obilja svake stvari. Naime kao svetac i mudrac u svim svojim riječima opažao je prevjernog Boga koji čini da polje rađa sađenice i ljiljane i kao što hrani ptice nebeske, tako i svojim pobožnim siromasima pruža sve što im je potrebno.

Na onom kapitulu bilo je rečeno sv. Franji da mnogi uz tijelo nose pokorničke košulje i željezne obruče; zbog toga su mnogi pobolijevali i umirali, a mnoge je to smetalo u molitvi. Zbog toga on, kao veoma razborit otac, svima zapovjedi u ime spasonosne poslušnosti da što god imaju od toga, u njegovoj nazočnosti to odbace. I nađeno je skoro pet stotina košulja i obruča za ruke ili trbuhe u tolikoj količini da su činili veliku gomilu; on naredi da se sve to ostavi. Poslije ovoga je sveti otac sve poučio i savjetovao kako da se izbave od ovog nevaljalog svijeta, a zatim ih je uz blagoslov Božji i utješene duhovnom radošću sve poslao natrag u različite provincije svijeta.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXI. POGLAVLJE

Kako je Bog govorio blaženom Franji i kako je sv. Franjo umnožio vino u vinogradu gdje nije bilo grožđa

Budući da je sv. Franjo teško obolio na oči, gospodin Hugolin, kardinal zaštitnik Reda, koji ga je veoma volio, pošalje mu poruku da pođe u Rieti gdje su se nalazili najbolji liječnici za oči. Blaženi Franjo, primivši pismo gospodina kardinala, najprije ode do Sv. Damjana gdje se nalazila sv. Klara, prepobožna zaručnica Kristova. Naime bio je obećao da će je prije odlaska utješiti; i potom se otputi u Rieti.

I kad je sv. Franjo došao do Sv. Damjana, sljedeće je noći tako teško obolio na oči da nije mogao vidjeti svjetlo. Zato mu sv. Klara načini ćeliju od trske, gdje je mogao odijeljen počivati; i boravio je ondje pedeset dana u tolikim bolovima očiju i mučen mnoštvom miševa koje je poticao zloduh da se nije mogao odmoriti ni danju ni noću. Tada sv. Franjo spozna bič Gospodnji, započne zahvaljivati Bogu i slaviti ga svim srcem i ustima, te je vikao iz dubine grudi da bude dostojan tih boli i muka i još mnogo većih. I molio je govoreći: »Gospodine Isuse Kriste, pastiru dobri, koji si u teškim nevoljama nama nedostojnima dao svoje predostojno milosrđe, podaj meni, svojoj ovčici, milost i krepost da se ni u kakvim patnjama, nevoljama ili bolovima ne odijelim od tebe.«

I dok je ovo govorio, dođe mu *glas* Božji *s neba* (usp. Iv 12,28) govoreći: »Franjo, odgovori mi: kad bi cijela zemlja bila zlato, a rijeke i izvori bili balzam; i kad bi sve planine i brda i sve kamenje

bilo drago kamenje; i kad bi ti našao i drugo blago plemenitije od svega ovoga koliko je zlato plemenitije od zemlje, balzam od vode, a drago kamenje vrednije negoli planine i stijenje, i kad bi ti umjesto tvoje bolesti bilo dano to toliko draže blago, zar se ne bi bio dužan veseliti?« Odgovori sv. Franjo: »*Gospodine, nisam dostojan* (usp. Mt 8,8) tako dragocjenog blaga.« A Gospodin će mu: »Veseli se, brate Franjo, jer to je blago života vječnoga koje sam ti namijenio i od sad te uvodim u njega, a ova bolest i nevolja zalog su tog blaženog blaga.«

Tada sveti Franjo, veoma se razveselivši, zovnu druga i reče mu: »Pođimo gospodinu kardinalu«. I prvo pobožnim riječima slatkim poput meda utješi sv. Klaru i po svojoj navadi ponizno je pozdravi, a zatim se zaputi u Rieti.

Kad se pak približio Rietiu, slije se k njemu toliko mnoštvo puka da zbog toga nije želio ući u grad, nego skrene prema nekoj crkvi udaljenoj možda dvije milje od Rietia. A građani, znajući da se zadržava kod spomenute crkve, prilazili su mu u tolikom mnoštvu da su upropastili i požderali cijeli vinograd svećenika one crkve, jer je bilo vrijeme berbe. Svećenik je promatrao učinjenu štetu i zažalio je i pokajao se što je dopustio da sv. Franjo uđe u crkvu. Sveti je Franjo ovo po Duhu Svetom saznao pa stoga pozove oštećena svećenika i reče mu: »Predragi oče, koliko mjera vina nosi ovaj vinograd kad ti najbolje urodi?« On odgovori: »Dvanaest.« Reče sv. Franjo: »Oče, molim te da strpljivo dopustiš da se zadržim u ovoj tvojoj crkvi zbog mira koji ovdje nalazim više nego drugdje; i dopusti da svi uzimaju od grožđa iz ljubavi prema Bogu i meni siromašku. A ja ti obećavam sa strane blagoslovljenog Gospodina našeg Isusa Krista da ćeš ove godine skupiti dvadeset mjera«. To je učinio zbog velikog spasa duša koji je Gospodin ondje činio; jer opažao je da su mnogi od pridošlica opijeni božanskom ljubavi i zaboravljaju na svjetovne želje, preusmjerujući se na one nebeske. Zbog toga je smatrao korisnijim upropastiti materijalni vinograd, nego da *vinograd Gospodina Sabaota* (usp. Iz 5,7) postane neplodan nebeskim vinom.

Svećenik, pouzdavši se u svečeva obećanja, rado ostavi vinograd za hranu pridošlicama. I uistinu začuđujuće, vinograd je bio potpuno opustošen i pridošlice su sve pojele tako da je jedva preostao koji grozd. No kad je došlo vrijeme berbe, svećenik, siguran u svečevo obećanje, sakupi ono malo zrna grožđa i stavi ga u tijesak te po obećanju sv. Franje dobije dvadeset mjera najboljeg vina. U ovom se čudu jasno pokazalo da kao što je po zaslugama sv. Franje vinograd lišen grožđa tim više obilovao vinom, tako je i kršćanski puk po učenju sv. Franje pretjecao od neplodnosti grijeha u obilne plodove pokajanja.

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista, koji je blagoslovljen u vjekove! Amen.

XXII. POGLAVLJE

O kušnji nekog mladog brata, koje je bio oslobođen pomoću čudesnog viđenja

U Red sv. Franje došao je neki plemenit i pristao mladić. Odjenuo je fratarski habit, ali nakon nekoliko dana, jer ga je poticao đavao, habit mu toliko omrzne da mu se činilo da nosi najbezvredniju vreću. Zbog toga se grozio rukava, mrzio je kapuljaču, a dužinu tunike i njezinu grubost smatrao je nepodnošljivim teretom. Tako se dogodilo da je, dok mu je raslo gađenje prema redovništvu, odlučio svući habit i vratiti se u bljuvotinu svjetovnog života. Njegov pak učitelj, čijoj je brizi mladić bio od početka povjeren, poučavao ga je da se, kad god prolazi ispred oltara u kom se čuva tijelo presvetog Krista, s velikim poštovanjem nakloni, kleknuvši, ogolivši glavu i prekriživši ruke. Spomenuti mladić ovoga se uvijek brižljivo pridržavao.

I one noći kad je nakanio odbaciti habit i vratiti se u svijet, dogodi se da je trebao proći ispred oltara gdje je kleknuo kako je ranije naučio i običavao. I odmah bi uznesen u duhu i pokaza mu se čudesno viđenje: ugleda nepregledno mnoštvo kako u procesiji prolazi pred njim. Svi koji su stupali u toj blaženoj procesiji po dvoje bijahu odjeveni u ukrašena i skupocjena odijela; njihova lica i ruke i što god se od samog tijela moglo vidjeti, sijalo je i bacalo zrake uokolo. I stupali su svečano i s ljubavlju slaveći Boga praćeni pjevom i klicanjem anđela; među njima su se nalazila dvojica plemenitija od ostalih, okruženi tolikom svjetlošću koja je izazivala zadivljujuće čuđenje onih koji su ih promatrali. I negdje na kraju spomenute procesije vidje nekoga urešenog tolikom slavom da se doimao kao novi vitez kojega svi na poseban način časte.

A spomenuti mladić, vidjevši ovo, čudio se i nije znao što bi to moglo biti, niti se usudio niti je mogao upitati one koji su prolazili, omamljen prevelikom milinom. No kad je procesija gotovo prošla i kad je vidio još samo posljednje, povrati mu se smjelost, potrči do njih i upita ih: »O predragi, molim vas, kažite tko su ove osobe vrijedne divljenja koje je okupila ova časna procesija?« Oni okrenu prema njemu presjajna lica i rekoše: »Svi smo mi Manja braća koja sad dolaze iz rajske slave.« On ih smjesta ponovno upita: »Tko su ona dvojica što svjetlošću nadmašuju ostale?« Odgovore mu: »Ona dvojica sjajnijih su sv. Franjo i sv. Antun. A onaj posljednji toliko čašćen jest neki nedavno umrli svetac, kojega, jer se žestoko borio protiv napasti i ustrajao u nakani do kraja, vodimo u slavu vječnoga kraljevstva uz slavu i trijumf, ne samo uz pratnju svetaca nego i uz veselje anđela. Ovu pak suknenu i krasnu odjeću koju nosimo dobili smo zbog grubih tunika koje smo strpljivo nosili u Redu; a

slavnu svjetlost koju vidiš darovao nam je Bog zbog ponizne pokore koju smo vršili i zbog zavjeta siromaštva, poslušnosti i savršene čistoće koju smo sve do kraja vesela srca obdržali. Stoga, sine, neka ti ne bude teško nositi tako plodonosnu vreću Reda, jer u vreći blaženog Franje po ljubavi Gospodina našeg Isusa Krista prezirući *svijet*, umrtvljujući *tijelo* (usp. 1 Iv 2,16) i boreći se hrabro protiv đavla postat ćeš muževniji i skupa s nama zasjat ćeš u sličnom odijelu i svjetlosti.«

Kad mu je ovo rečeno, mladić se vrati i ojačan tim viđenjem, odbaci svaku kušnju, prizna svoj grijeh pred gvardijanom i braćom te počne žudjeti za oporošću pokore i odijela kao da su najveće naslade. I tako se promijenivši nabolje, skončao je život u svetosti.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXIII. POGLAVLJE

O vuku kojeg je blaženi Franjo privikao na veliku blagost

U gradu Gubbiu, dok je još živio sveti otac naš Franjo, dogodilo se nešto čudesno i dostojno slavne uspomene. Na području grada Gubbia živio je nekakav vuk strašan po veličini tijela i veoma okrutan kad bi se razbjesnio zbog gladi. On nije samo zatirao životinje nego bi proždirao i ljude i žene, tako da su se svi građani nalazili u takvoj nesreći i strahu da su, kad bi izlazili iz grada, išli oklopljeni i naoružani, kao da moraju poći u smrtonosni rat. Ipak ni tako naoružani nisu mogli izbjeći smrtonosne zube niti ubilački bijes spomenuta vuka kad bi mu se po nesreći našli na putu. Na kraju je sve obuzeo toliki strah da se gotovo nitko nije usuđivao izaći izvan gradskih vrata.

Bog je ipak htio spomenutim građanima obznaniti svetost blaženog Franje. Kad je sv. Franjo boravio ondje, sažali se na njih, pa nakani izaći u susret spomenutom vuku. Osjetivši ovo, građani su mu govorili: »Brate Franjo, čuvaj se da ne prelaziš vrata; jer vuk, koji je već proždro mnoge ljude, i tebe će ubiti!« No sv. Franjo se pouzdavao u Gospodina Isusa Krista, koji gospodari nad duhovima svih tjelesnih bića, pa se nije zaštitio ni štitom ni kacigom, nego oboružavši se znakom svetog križa, izađe s drugom iz grada, stavljajući sve svoje pouzdanje u Gospodina, koji čini da onaj tko vjeruje u njega bez ikakve povrede *hodi i gazi po guji i ljutici*, ne samo vuku nego i *lavu* i k tome *po zmaju* (usp. Ps 91,13). I tako, najvjerniji Kristov vojnik Franjo, ne opasavši se ni oklopom ni mačem, ne noseći ni luk ni ratno oružje, nego uzdajući se u štit presvete vjere i učvršćen znakom križa, postojano stane na put koji je drugima bio sumnjiv. I gle, dok su mnogi promatrali s mjesta na koja su se uspeli da bi

gledali, onaj strašan vuk sjuri se prema sv. Franji širom razjapivši gubicu. Franjo prema njemu okrene znak križa i po božanskoj snazi kako od sebe tako i od druga vuka suzbije, obuzda mu trk i zatvori ubilački razjapljenu gubicu. I konačno ga Franjo pozove i reče mu: »Dođi ovamo, brate vuče, i u ime Krista, zapovijedam ti da ne činiš zlo ni meni ni drugome.« Zadivljujuće je reći da je, čim je načinio znak križa, vuk zatvorio ona strašna usta. A kad mu je dao zapovijed, smjesta se oborene glave pružio pred svečeve noge, već od vuka postavši janje. Dok je tako ležao, nastavi mu sv. Franjo: »Brate vuče, ti činiš mnogu štetu u ovim krajevima i izvršio si zastrašujuće zločine, bez milosti uništavajući Božja stvorenja. Ne uništavaš samo ona koja nemaju razuma nego i, što je znak ružne obijesti, ubijaš i proždireš *ljude, stvorene na sliku Božju* (usp. Post 1,26–27). Zbog toga si zavrijedio biti kažnjen strašnom smrću kao razbojnik i najgori ubojica; zbog toga svi s pravom viču i mrmljaju protiv tebe, a cijeli ti je onaj grad neprijatelj. Ali, brate vuče, ja želim da se ti i oni pomirite, tako da ti više ne ozljeđuješ njih, a oni da ti oproste sve prošle prijestupe i da te više ne progone ni psi ni ljudi.«

I vuk pokretima tijela, repa, ušiju i klimanjem glave pokaže da u potpunosti prihvaća sve što je svetac rekao. I reče mu ponovno sv. Franjo: »Brate vuče, ako želiš sklopiti ovakav mir, ja ti obećavam da ću učiniti da ti dok god živiš ljudi ovoga grada daju hranu, tako da nikada više ne trpiš glad; jer ja znam da što god si zla počinio, činio si zbog bijesa gladi. Ali, brate vuče, kad ti ishodim takvu milost, želim da mi obećaš da nikada nećeš ozlijediti nijednu životinju ili čovjeka i da se nećeš usuditi nanijeti kakvu štetu u bilo čemu. Obećavaš li mi?« I vuk načini očigledan znak, klimnuvši glavom, da obećava činiti ono što mu je naložio svetac. A sv. Franjo reče: »Brate vuče, hoću da mi se zakuneš da bih mogao vjerovati u ono što si obećao.« I kad je sv. Franjo ispružio ruku da primi zakletvu, vuk također podigne prednju desnu nogu i blago je položi na ruku sv. Franje dajući znak vjere onako kako je mogao. Tada sv. Franjo reče: »Brate vuče, *zapovijedam ti u ime Isusa Krista* (usp. Dj 16,18) da sad dođeš sa mnom, ništa ne sumnjajući, da pođemo sklopiti mir u ime Gospodnje.«

I vuk pokorno smjesta krene sa sv. Franjom kao najpitomije janje. Vidjevši ovo, oni iz grada počnu se veoma čuditi; i ova novost smjesta se proširi po cijelom gradu, tako da se svi i stari i mladi, i žene i muškarci, i pučani i plemići smjesta okupe na ulicu, gdje je sv. Franjo stajao s vukom. Kad se skupilo mnoštvo naroda, sv. Franjo ustane i održi im divnu propovijed, govoreći između ostalog kako su takve pogibelji dopuštene zbog grijeha i kako je pogibeljnije ždrijelo paklenog ognja, koje osuđene proždire u vijeke, negoli bijes vuka koji *ne može ubiti* nego tijelo (usp. Mt 10,28); i koliko se tek treba bojati pasti u paklene ralje kad je jedna majušna životinja

toliko mnoštvo držala u tolikom strahu i pogibelji. »Predragi, obratite se stoga Gospodinu i dostojno se pokajte i Gospodin će vas u sadašnjosti osloboditi vuka, a u budućnosti od ognja proždirućeg bezdana.«

I kazavši ovo, reče: »Počujte, predragi: brat vuk, koji stoji pred vama, obećao mi je i zakleo se da će s vama sklopiti mir i nikad vas više neće ni u čemu povrijediti ako mu obećate svakog dana pribavljati potrebnu hranu. A ja za ovog vuka jamčim da će čvrsto obdržavati mirovni ugovor.«

Tada svi ondje okupljeni jakim povicima obećaju da će uvijek hraniti vuka; a sv. Franjo pred svima reče vuku: »I ti, brate vuče, obećavaš li čuvati ugovor s njima i da nećeš ozlijediti nijednu životinju niti osobu?« A vuk, pokleknuvši, oborivši glavu i blagim pokretima tijela, repa i ušiju svima na očigled pokaže da će održati dogovorena obećanja. A sv. Franjo reče: »Brate, vuče, želim da kao što si mi dao zakletvu kad sam bio izvan grada, daš i sada pred cijelim narodom da ćeš to obdržavati i da me nećeš iznevjeriti u jamstvu koje sam za te dao.« Tada vuk podigne desnu nogu i položi zakletvu na ruku sv. Franje, svog jamca pred svima koji su stajali uokolo.

I nasta sveopće udivljenje i veselje kako zbog poštovanja prema svecu, tako i zbog novog čuda, zbog mira između vuka i naroda, da su svi vikali k nebu, *hvaleći i blagoslivljajući Gospodina* (usp. Lk 24,53) Isusa Krista koji im je poslao sv. Franju i po njegovim zaslugama oslobodio ih od ralja najgore životinje i od tako strašne nesreće povratio ih u mir i spokoj.

Od onog su dana vuk i narod održavali pogodbe uređene po sv. Franji, a vuk je dvije godine živio i obilazio pragove po gradu nikoga ne ozlijedivši, niti je itko ozlijedio njega, nego su ga brižljivo hranili. I što je divno čudo, nikada nijedan pas nije zalajao na njega. Napokon brat vuk od starosti uginu. Građani su veoma žalovali zbog toga što ga više nema, jer su im miroljubivost i blago strpljenje spomenutog vuka kad bi prolazio gradom u sjećanje vraćali krepost i čudotvornu svetost sv. Franje.

Bogu hvala! Amen.

XXIV. POGLAVLJE

Kako je sv. Franjo zamolio nekog mladića koji je ulovio mnogo grlica da mu ih daruje i kako im je napravio gnijezdo

U gradu Sieni, u vrijeme blaženog Franje, neki je dječak u lovu na ptice uhvatio mnogo grlica i žive ih nosio da ih proda. A sv. Franjo kao i uvijek bio je pun blagosti i posebno sažaljiv na pitome životinje, pa motreći one grlice, potaknut sažaljenjem reče: »O dobri

mladiću, molim te da mi ih predaš da tako nevine ptice, s kojima se u Pismu uspoređuju duše čiste, ponizne i vjerne, ne dođu u ruke okrutnih ubojica«. On pak, nadahnut od Boga, smjesta preda blaženom Franji sve one blage grlice. Kad ih je blagi otac Franjo uzeo u krilo, počne im preslatko govoriti: »O sestre moje grlice, skromne, nevine i čiste, zašto ste dopustile da vas uhvate? No ja vas želim izbaviti od smrti i načiniti vam gnijezda, da se plodite i izvršite zapovijed Stvoritelja da se množite«. I sv. Franjo ode i načini gnijezdo svim onim grlicama.

One pak, zauzevši gnijezda koja im je blaženi Franjo složio, gojile su mlade pred braćom i rasle; i pokazale su toliku privrženost sv. Franji i ostaloj braći da su izgledale poput kokoši, uvijek hranjene od braće; i nikada nisu odlazile od braće dok im sv. Franjo nije s blagoslovom dao dopuštenje. A onom dječaku koji mu je dao grlice reče sv. Franjo: »Sine, ti ćeš još postati manji brat i služit ćeš milosrdnom Gospodinu našem Isusu Kristu.« I bi tako; naime kako je sv. Franjo i predvidio, kasnije je postao manji brat i sve do smrti vodio je u Redu primjeran i veoma pohvalan život; tako da se sv. Franjo nije samo pobrinuo za utjehu sadašnjeg života onim ptičicama nego i onom mladiću za radost života vječnoga.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXV. POGLAVLJE

O kipu sličnom kipu Nabukodonozora, ali odjevenom u vreću, koji je govorio blaženom Franji i rekao mu o četiri stanja njegova Reda

Kad je jedanput sveti Franjo molio Svevišnjeg u Sv. Mariji Anđeoskoj, gle, prikaže mu se tjelesnim očima veoma čudesno viđenje. Naime pojavio se pred njim nekakav kip, iznimno velik, sličan kipu koji je sanjao kralj Nabukodonozor; *prsa i ruke od srebra; trbuh i bedra od mjedi; golijeni* od *željeza; stopala dijelom od željeza, dijelom od gline* (usp. Dn 2,32); i bio je odjeven u vreću; a zbog te vreće izgledao je kao da se veoma crven. Blaženi Franjo, gledajući u kip, veoma se čudio zbog njegove neizrecive ljepote i čudesne veličine, a posebno zbog crvenila za koje se činilo da ga ima zbog bezvrijedne vreće u koju je bio odjeven. I dok se tako čudio i brižljivo motrio njegovu prekrasnu glavu i predivno lice, kip progovori sv. Franji i reče mu: »Zašto se čudiš? Bog ti je poslao ovaj primjer da po meni spoznaš kakva će biti budućnost tvog Reda.

Zlatna glava koju vidiš na meni i tako krasno lice predstavljaju početak tvog Reda, postavljen na visini evanđeoskog savršenstva.

I kao što je materijal od kojeg je sazdana vredniji od ostalih metala, lice krasnije od svega drugog, a glava uzdignutija od ostalih udova, tako će i početak tvog Reda biti toliko dragocjen zbog čvrste i zlatne ljubavi, toliko krasan zbog anđeoske čestitosti, a toliko uzvišen zbog evanđeoskog siromaštva da će se diviti cijeli svijet. I kraljica od Sabe, odnosno sv. majka Crkva, divit će se i veseliti u svom srcu kad bude vidjela u prvim izabranicima tvoga Reda toliku ljepotu Kristove svetosti i sjaj duhovne mudrosti poput odbljeska u anđeoskim ogledalima. I bit će blaženi oni koji ugledajući se na Krista, budu nastojali nasljedovati kreposti i običaje prvog dragog kamenja, tj. zlatnih glava, više pristajući uz nebesku ljepotu negoli uz svjetovne obmane.

Srebrna će prsa i ruke biti drugo stanje tvog Reda, koji će biti toliko neznatniji od prvog koliko je srebro neznatnije od zlata. I kao što srebro posjeduje vrijednost, sjaj i sebi svojstven zvuk, tako će u tom drugom stanju odlikovati poznavanjem Sv. pisma, isticat će se svjetlošću svetosti i umijećem širenja riječi Božje; također bit će uzvišeni u tome što će neki od njih biti uzdignuti do papinske časti, poneki do kardinalske, a mnogo njih do biskupske. A budući da se po prsima i rukama pokazuje čovjekova snaga, u tom vremenu će Gospodin u ovom tvom Redu potaći ljude srebrne po znanju i slavne po vrlini, koji će i znanjem i vrlinama braniti pravilo Reda kao i sveopću Crkvu od raznoraznih napadaja zloduha i od različitih nasrtaja bezbožnih ljudi. No premda će taj naraštaj biti vrijedan divljenja, ipak neće postići najsavršenije stanje prvoga, nego će mu ugled prema prvom biti onakav kakav je ugled srebra prema zlatu.

Poslije ovih nastat će treće stanje u Redu, koje će biti slično mjedenom trbuhu i mjedenim bedrima; i budući da se mjed drži manje vrijednom negoli srebro, tako će i braća iz trećeg stanja biti neznatnija od prvih i drugih. Pa premda je mjed po brojnosti i raširenosti rasprostranjena po velikom dijelu svijeta, ipak će među njima biti onih *kojima je Bog trbuh, a slava* Reda *u sramoti jer misle* samo *na zemaljsko* (usp. Fil 3,19). I mada će zbog učenosti imati jezik poput mjedi, divan i zvučan, ipak će zbog toga što će biti štovatelji trbuha i bedara, jao, jao, biti kod Boga ocijenjeni, po apostolu, *kao mjed što ječi i cimbal što zveči* (usp. 1 Kor 13,1), jer će drugima odjekivati nebeske riječi i kao iz bedra rađat će duhovne sinove; i dok će drugima pokazivati *izvor životni* (usp. Ps 36,10) sami će uslijed neplodne utrobe prianjati uza zemlju.

Poslije njih slijedit će četvrto, strašno i zastrašujuće stanje, koje ti se sad pokazuje u željeznim golijenima. Naime poput *željeza satire* (usp. Dn 2,40) i mrvi mjed, srebro i zlato, tako da će to stanje biti takve okrutnosti i željezne opakosti da će zbog hladno-

će, strašne hrđe i željeznih navada onog pogubnog vremena biti zaboravljena sva dobra koja su ljubav prvih, srebrna istinitost drugih i mjedena i zvečeća blagoglagoljivost trećih uzidali u Kristovu Crkvu. Ipak kao što golijeni podupiru tijelo, tako će i oni nekakvom snagom hrđavog licemjerja podupirati tijelo Reda; i spomenuti trbuh, kao i željezne golijeni skrivat će se pod odjećom, jer će biti prekriveni izvanjskim držanjem vjere: poneki koji će imati pobožno držanje, *a iznutra će biti vuci grabežljivi* (usp. Mt 7,15; Dj 20,29). I takvi koji služe samo trbuhu, hrđavi i željezni, to će zaista sakriti od svijeta, ali će biti očigledno Bogu, budući da će predragocjena dobra maljem iskvarenog života svesti gotovo na ništa; stoga će i sami kao najtvrđe željezo biti pritisnuti ognjem muka i maljevima strašnih nevolja, tako da će biti mučeni ne samo svjetovnim kaznama zloduha nego i svjetovnih upravljača i kuhani u vatrama i na ugljevlju, da bi mogli trpjeti muke. I jer su zgriješili zbog ravnodušne tvrdoće, najokrutnije će ih mučiti ravnodušnici. Zbog tih nevolja postat će toliko netrpeljivi da će se, kao što željezo odolijeva svim metalima, svima suprotstavljati, tako da će se tvrdoglavo odupirati ne samo svjetovnim nego i duhovnim vlastima, misleći da poput željeza mogu sve prezirati; zbog toga će se najmanje sviđati Bogu.

Peto će pak stanje biti dijelom od željeza, zbog gore spomenutih licemjera, a dijelom zemljano, zbog onih koji će se potpuno izmiješati sa svjetovnim poslovima. I kao što si vidio na stopalima da se skupa pojavljuju glina kuhana od blata i željezo, a koji se ipak nikako ne mogu sjediniti, tako će biti u posljednjem stanju ovog Reda: rodit će se tolika mržnjom ispunjena podjela između slavohlepnih licemjera i onih glinenih, ispečenih od blata ovoga svijeta i tjelesne požude, da se, poput gline i željeza, neće nikako moći složiti zbog ogromne nesloge. I prezret će ne samo evanđelje i Pravilo nego će glinenim i željeznim stopalima, to jest iskvarenim i nečistim strastima, pogaziti svaki nauk sv. Reda. I kao što se glina i željezo naizmjence dijele, tako će se mnogi od njih među sobom dijeliti iznutra i izvana: iznutra će živjeti u svađi; izvana će pristajati uz svjetovne stranke i tirane. Zbog toga će se svima toliko zgaditi da ne samo da će jedva moći ulaziti u zemlje ili ondje boraviti nego će i jedva smjeti javno nositi habit. I mnoge od njih kaznit će i uništiti mukama svjetovnjaci, jer će svaka kuća i tlo izbjegavati tako mrska stopala. Ovo će im se dogoditi u cijelosti, zbog toga što su se u potpunosti udaljili od one zlatne glave. Bit će blaženi oni koji se u tim pogibeljnim vremenima vrate opomenama dragocjene glave, jer *kao zlato u taljiku iskušao ih je Gospodin i kao žrtvu paljenicu* nutrinu će ovjenčati *i primit* (usp. Mudr 3,6) *će* u vječnost.

Ona vreća zbog koje se čini da se crvenim jest sveto siromaštvo, koje je ures i ogledalo cijeloga Reda, posebna čuvarica i kruna te temelj svake svetosti, pa ipak, budući da su opala sva kreposna nastojanja, izrođeni sinovi će se zastidjeti zbog presvetog siromaštva i odbacivši bezvrijednu odjeću izabirat će dragocjenu i u grču će simonijom stjecati isprazne časti. Sretni i blaženi bit će i oni *koji će ustrajati do svršetka* (usp. Mt 24,13) u onome što su obećali Gospodinu.«

To rekavši, kip nestane. A sv. Franjo, veoma se čudeći zbog svega ovoga, uz mnoge suze je, kao dobar pastir, preporučivao svoje ovce, sadašnje i buduće Gospodinu.

Bogu hvala! Amen.

XXVI. POGLAVLJE

Kako su zlodusi opsjedali mjesto Sv. Marije od Porcijunkule, a ipak nijedan nije mogao ući unutra

Kad se sveti naš otac Franjo jednom nalazio u molitvi na mjestu Porcijunkule, vidio je da je čitavo mjesto kao opkoljeno velikom vojskom i opsjednuto zlodusima. Ipak nijedan od njih nije mogao ući zbog toga što su ona braća bila tolike svetosti da nisu imali preko koga ući.

U međuvremenu je neki brat koji je ondje boravio, zlobno potaknut srdžbom i netrpeljivošću, smišljao optužbe i osvetu protiv nekog subrata; zbog toga što je odbacio ulaz kreposti i otvorio vrata zloće, otvorio je put kojim je đavao mogao ući. I odmah, naočigled sv. Franje, jedan od onih zloduha uđe i napadne spomenutog brata kao pobjednik žrtvu. No pobožni otac i pastir, koji je vjerno bdio u brizi svog stada, opazivši da je ušao vuk da bi proždro jednu od njegovih ovčica i u svom duhu znajući da se ovca nalazi u opasnosti, zapovjedi da se spomenuti brat najbržim trkom pozove. I kad je onaj poslušno dotrčao zabrinutom pastiru, blaženi otac mu smjesta naredi da se otkrije spletkarski otrov što ga je čuvao u srcu protiv bližnjega, zbog čega se nalazi *predan u ruke* (usp. Mt 26,45) neprijatelja. On se uplaši i otkrije ranu, prizna krivnju i ponizno zatraži milost uz pokajanje. Čim je to bilo učinjeno, brat odriješen od krivnje i određena mu pokora, đavao smjesta pobjegne pred svetim ocem. A ovca, ugrabljena iz ždrijela okrutne zvijeri, jer ju je štitio sveti pastir, zahvali Bogu i blaženom Franji i vrativši se s radošću u skup svetog stada, poučen izbjegavati tako pogubne opasnosti, umro je u na glasu svetosti.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXVII. POGLAVLJE

Kako su babilonskog sultana obratila i krstila braća koju je poslao blaženi Franjo

Presveti naš otac Franjo, potaknut ljubavlju prema vjeri i vrućom željom da je posvjedoči, s dvanaest presvetih svojih drugova preplovi more u namjeri da ode pravo do sultana.

Kad je dakle stigao do nekih poganskih krajeva, u kojima su putove čuvali tako okrutni ljudi da nijedan kršćanin koji je onuda prolazio nije mogao izbjeći smrt, Božjom su voljom oni smrt ipak izbjegli, ali su uhićeni i višekratno izbatinani te vrlo okrutno vezani odvedeni do sultana. Pred njegovim je licem sveti Franjo Svetim Duhom poučen tako božanski propovijedao svetu katoličku vjeru da je ponudio da je potvrdi kušnjom vatre. Kad je to vidio, sultan mu se silno zadivi, kako zbog postojanosti u vjeri, tako zbog prezira ovozemaljskog – ništa naime nije želio od njega uzeti iako je bio potpuni siromah; napokon, zadivi ga i njegova vruća želja da vjeru posvjedoči. Otad ga je silno rado slušao te zamolio da ga češće pohodi. Povrh toga svetom Franji i drugovima širokogrudno je dopustio da slobodno propovijedaju gdje god zažele. Dao im je i nekakavu oznaku uz koju ih nitko nije dirao.

Nakon što im je tako velikodušno dana sloboda kretanja, sveti Franjo je one svoje izabrane drugove po dvojicu odaslao u različite poganske krajeve: i sam je s jednim drugom odabrao svoje područje. Pa kad je došao do nekog gostinjca gdje se morao zadržati da prenoći, zatekao je ondje ženu raskošne vanjštine, ali izopačena duha, koja mu ponudi sramotan čin. On joj reče: »Prihvaćam što nudiš.« A ona će: »Ajmo dakle i nađimo postelju«. Na to će sveti Franjo: »Pođi sa mnom i pokazat ću ti prekrasnu postelju«. I povede je do ogromna ognjišta koje je gorjelo u onoj kući. U zanosu duha svuče se i u to kućno ognjište legne nag kao u postelju te joj, dozvavši je, reče: »Svuci se i požuri u ovu postelju prekrasna sjaja i divote jer ovdje treba da budeš ako me želiš poslušati«. Vatra ništa ne naudi svetom Franji, nego on ozarena lica ležaše na onom rasplamsanom ognju kao da leži na cvijeću. Žena pak od čuda se, to gledajući, okameni te se iz gadosti grijeha i mraka nevjere obrati Gospodinu Isusu Kristu: počne je krasiti tako čudesna svetost života i milostivost da je, pomoću i zaslugom svetoga oca, mnoge duše u onim krajevima za Gospodina pridobila.

No uviđajući da ondje ne postiže uspjeh, sveti je Franjo, nakon što mu je Gospodin otvorio oči, odlučio skupiti drugove i vratiti se u vjerničke krajeve. Došavši natrag do sultana izloži mu svoj naum o odlasku. Sultan mu reče: »Brate Franjo, ja bih se rado obratio na Kristovu vjeru, ali bojim se to učiniti jer bi ovi, ako bi doznali, smje-

sta ubili i mene i tebe i tvoje drugove. Budući da možeš još mnogo učiniti, a i ja moram poduzeti mnoge stvari za spas duše, ne bih nam rado priuštio tako nenadanu smrt. Nego pokaži mi način kako da se spasim, a ja sam spreman u potpunosti poslušati«. Reče mu sveti Franjo: »Gospodaru, ja upravo odlazim, ali nakon što se vratim u svoje krajeve i na Gospodinov poziv prijeđem na nebo, poslat ću ti po božanskoj odluci nakon smrti svoje dvojicu svojih drugova, od kojih ćeš primiti krštenje i biti spašen, kako mi je otkrio Gospodin Isus Krist. Ti pak u međuvremenu ništa ne poduzimaj da te, kad dođe Milost Božja, zatekne spremna i predana vjeri«. Sultan se radosno s time složi i pun vjere pokori. Sveti pak Franjo, oprostivši se od njega, vrati se u vjerničke krajeve zajedno s onim štovanja vrijednim društvom svetih drugova.

Nakon nekoliko godina spomenuti sultan oboli: u očekivanju ispunjenja svečeva obećanja, koji je već uživao blaženstvo nebeskog života, postavi izviđače na gradskim vratima da mu, čim se pojave, brzo dovedu dvojicu braće u odori svetog Franje. U to se pak vrijeme blaženi Franjo ukazao dvojici svoje braće i naložio im da smjesta pođu sultanu i pobrinu se zdušno za njegov spas, kako mu je i obećao. Oni predano izvrše nalog: nakon što su preplovili more, spomenuti ih izviđači dovedu pred sultana. Kad ih je ugledao, sultan *se obradova radošću veoma velikom* (usp. Mt 2,10) te reče: »*Sada uistinu znam da je Gospodin poslao* (usp. Dj 12,11) svoje sluge jer, kao što mi je sveti Franjo prema Božjoj objavi i obećao, sačuvao me poslavši brižno braću za moj spas!« Primivši od spomenute braće vjersku pouku i sveto krštenje, bolestan se oporavi i u Gospodinu prijeđe u radost vječnoga života, te njegova duša bude spašena zaslugom svetog oca.

Na slavu i hvalu Gospodinovu!

XXVIII. POGLAVLJE

O gubavu bogohulniku kojemu je sveti Franjo izliječio i duh i tijelo

Dok je blaženi naš otac Franjo živio na ovom jadnom i čemernom svijetu, obasjan Duhom Svetim uvijek svim silama nastojaše nasljedovati Gospodina našega Isusa Krista. Zbog toga, kako se Krist udostojao biti putnikom namjernikom, tako su se i blaženi Franjo i njegov Red ponašali kao putnici namjernici. Dapače, dao je da se u Pravilu Reda zapiše da na ovom svijetu Gospodinu Bogu služe *kao pridošlice i putnici* (usp. 1 Pt 2,11). Kao što je Krist došao, ne samo u želji da služi gubavcima liječeći ih i čisteći tjelesno nego i da umre za njih posvećujući ih i čisteći duhovno, tako je i sveti Franjo, želeći biti nalik Kristu, silno predano služio gubavcima, do-

noseći im hranu, perući im trule udove, čisteći im odjeću i k tomu ih žarko cjelivajući. Naložio je također da braća njegova Reda po različitim krajevima svijeta zbog ljubavi prema Kristu, koji je htio da ljudi drže da ga Bog bije poput gubavca (usp. Iz 53,4) brižno služe gubavcima, gdje god na njih naiđu. Braća su to, kao sinovi svete poslušnosti, na mnogim mjestima najspremnije izvršavala.

Dogodilo se pak jednom da je u nekom mjestu gdje je služio gubavcima bio neki gubavac tako okužen, i pritom netrpeljiv i bezobrazan da nitko nije dvojio da ga goni zao duh: kako naime Duh Božji dušu potiče na sve spasonosno, tako ga zao duh nagoni na svako zlo. Naime spomenuti gubavac ne samo da je strašno ružio one koji su mu služili i pogađao ih uvredama nego ih je, još i gore, tukao i udarao na razne načine. Povrh ovog, što bijaše strašno i najgore, psovao je blagoslovljenog Krista, njegovu presvetu majku i druge svece. Zbog toga, premda su braća nastojala koliko su mogla biti strpljivi s uvredama i spomenutim udarcima, ipak ni na koji način njihova savjest nije mogla podnijeti bogohuljenje, da se ne bi učinili sudionicima takva zločina. Stoga su odlučili spomenutog gubavca napustiti, da ne bi bili hranitelji bogohulnika i đavlonosca.

No što su odlučili, nisu htjeli učiniti, a da prije sve redom ne izlože svetom Franji, koji je boravio na drugom mjestu. Čuvši to sveti Franjo ode do gubavca i pristupivši mu reče: »Bog *neka ti mir donese* (usp. Br 6,26), brate predragi!« A ovaj će: »A kakav ja mir imam? Bog mi je dapače mir oduzeo, jer cijeli«, reče, »trunem.« Sveti Franjo reče: »Predragi, budi strpljiv, jer zla koja na ovom svijetu trpe tijela korisna su za spas duše ako se s mirom podnose.« Ovaj odgovori: »Kako mogu strpljivo podnositi kad moja kazna ne prestaje ni danju ni noću? Naime ne samo da od bolesti izgaram i bivam mučen nego mi i braća koje si mi dao za poslužitelje nanose žestoku bol, jer me ni jedan ne služi kako treba.«

Sveti Franjo po Duhu Svetom prepozna da ovog muči zao duh, pa ode i za njega se predano pomoli Gospodinu. Nakon molitve vrati se do bolesnika i reče: »Predragi, ja te želim služiti jer nisi zadovoljan ostalima.« Ovaj odgovori: »Odgovara mi: ali što možeš učiniti više od drugih?« A sveti će Franjo: »Što god želiš, učinit ću«. Ovaj pak reče: »Želim da me opereš jer cijeli zaudaram toliko da sam sebe ne mogu podnijeti«.

Sveti Franjo smjesta dade zagrijati vodu s mnogim mirišljavim travama: ovoga razodjene i počne ga gubava prati svojim svetim rukama, dok je drugi brat odozgor nalijevao vodu. I kako je tijelo liječio izvana, tako je dušu čistio iznutra, pa kako je gubavac počeo ozdravljati, tako stade zbog duboka grizodušja silno gorko plakati. I kao što je vodena kupka s tijela čistila gubu, tako su suze ispirale savjest i čistile je od sve opačine. Pa kad je cijeli bio opran

i ozdravljen izvana, bio je u potpunosti pomazan i ozdravljen iznutra: obuzme ga zato, oblivena suzama, toliko grizodušje da je na sav glas naricao i vikao da je dostojan pakla zbog uvreda upućenih braći i udaraca i rana koje im je zadao te zbog netrpeljivosti i bogohuljenja. Petnaest je dana stoga trajalo to čudesno žalovanje što je izbijalo iz dubine njegova srca, a on je neprestano zazivao samo milosrđe Božje. Uz ovo grizodušje i suze sve svoje grijehe ispovjedio je svećeniku.

Blaženi pak Franjo, vidjevši tako znamenito čudo, zahvali Bogu te ode odande i zađe u veoma udaljene krajeve da ne bi narod, kad sazna za spomenuto čudo, sav pojurio k njemu: to je svetac, koliko god je mogao, izbjegavao. Nastojao je naime, kao *vjerni i razumni sluga* (Mt 24,45), slavu i čast pripisati Bogu, a za sebe među ljudima priskrbiti prezir i nepoštovanje.

Spomenuti je pak gubavac nakon čudesna izlječenja i grizodušja koje ga je obuzelo obolio: oboružan crkvenim sakramentima za nekoliko je dana preminuo u Gospodinu. Svetom se Franji, koji je na osamljenom mjestu molio u nekoj šumi, ukazao taj preminuli gubavac te mu, sjajniji od Sunca lebdeći u zraku, reče: »Prepoznaješ li me?« Njemu se sveti Franjo obrati riječima: »Tko si ti?« A ovaj reče: »Ja sam gubavac kojeg je blagoslovljeni Krist tvojom zaslugom ozdravio: danas odlazim u kraljevstvo blaženstva, zbog čega Bogu i tebi zahvaljujem. Neka je blagoslovljena tvoja duša i tijelo i neka su blagoslovljene tvoje riječi i djela, jer po tebi mnoge zemaljske duše bivaju i bit će spašavane. I znaj da nema dana na Zemlji da svi sveti anđeli i svi sveti i svetice Božje ne zahvaljuju silno Bogu za svete plodove koji se po tebi i tvojem Redu ubiru po svijetu. I zbog toga budi hrabar, zahvali Bogu i ostaj s blagoslovom Božjim!« Rekavši to produži do Gospodina, a sveti Franjo ostade silno utješen.

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXIX. POGLAVLJE

Kako je blaženi Franjo obratio razbojnike koji su ušli u Red i počeli živjeti svetačkim životom

Blaženi naš otac Franjo, želeći sve privesti k spasenju, obilazio je različite krajeve svijeta: budući vođen Duhom Božjim, kamo kod je išao, širio je obitelj Gospodinovu. Zbog toga je, poput posude koju je Gospodin izabrao da je napuni miomirisom milosti, bio po Sklavoniji, Treviškoj marki, Ankonskoj marki, po Apuliji, među Saracenima i po mnogim drugim krajevima, svugdje umnožavajući broj slugu Gospodina našeg Isusa Krista.

Pa kad je prolazio kroz Monte Casale, kastel koji se nalazi u kotaru Borgo San Sepolcro, primi ondje plemenita mladića iz spomenutoga grada. Kad je taj došao do svetog Franje, reče mu: »Oče, ja bih silno želio postati vašim bratom«. Sveti mu Franjo odgovori: »Sine, ti si mlad, profinjen i plemenita roda, možda nećeš moći podnijeti naše siromaštvo i oporost«. Ovaj odgovori: »Oče, niste li vi ljudi kao i ja? Kao što dakle vi koji ste mi slični podnosite, i ja ću moći podnijeti uz pomoć Božju!« Taj se odgovor vrlo dopadne svetom Franji: smjesta ga primi, blagoslovi i nazove bratom Anđelom. A on se tako lijepo ponašao da ga je nedugo zatim sveti Franjo postavio za gvardijana u spomenutom samostanu Montecasale.

Onih dana na glasu bijahu trojica razbojnika koji su posvuda činili mnoga nedjela. Oni jednom dođu do spomenutog samostana i zatraže gvardijana brata Anđela da im da jesti. Gvardijan im strogo ih koreći reče: »Vi, lopovi i najokrutniji ubojice, ne samo da vas nije sram drugima otimati njihov trud nego povrh toga besramno pomišljate proždirati milostinju danu slugama Božjim! Niste dostojni da po zemlji hodate, jer ne poštujete nijednog čovjeka, a Boga koji vas je stvorio prezirete! Idite dakle za svojim poslom i da niste više nikad ovamo došli!« Oni pak odu silno ljutiti i uvrijeđeni. I eto, istoga dana vrati se sveti Franjo noseći iz pohoda koji je poduzeo s jednim bratom torbu kruha i staklenku vina. Kad je brat Anđeo ispričao kako je one otjerao, sveti Franjo snažno ga prekori, rekavši mu da je postupio bezbožno, jer se grešnici na pravi put bolje vraćaju pobožnom blagošću nego grubim ukorima: »Naime naš učitelj Krist, čijeg smo se evanđelja obećali držati, kaže: *Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima*, i *Ta ne dođoh zvati pravednike, nego grešnike* (usp. Mt 9,12.13), i zato je često *jeo s grešnicima* (usp. Mt 9,11). Dakle budući da si postupio protivno ljubavi i primjeru blagoslovljenoga Krista, zavjetom poslušnosti nalažem ti da smjesta uzmeš cijelu onu torbu kruha i posudicu vina koje sam namaknuo te da živo tražiš spomenute razbojnike po brdima i dolinama dok ih ne pronađeš: daj im u moje ime sav kruh i vino i poslije ćeš im se, kleknuvši pred njih, ponizno ispričati za grijeh svoje okrutnosti. I zamoli ih u moje ime da više ne čine zlo, nego da budu bogobojazni i ne napadaju svoje bližnje. Pa ako to učine, obećavam im da ću se smjesta pobrinuti za njihove tjelesne potrebe. Kad im ovo ponizno kažeš, vrati se«.

U međuvremenu je sveti Franjo za njih molio Gospodina da omekša srca njihova pa da se pokaju. Zbog toga se dogodilo da su, kad su pojeli milostinju koju im je poslao sveti Franjo, stali naizmjence govoriti: »Jao nama, jadnim nesretnicima, koje čeka okrutno mučenje u paklu! Pa mi ne samo da pljačkamo susjede i ranjavamo ljude, nego ih i ubijamo, a da nas pritom zbog tako strašnih zlo-

čina ne muči nikakav strah od Boga ili grižnja savjesti! A evo, ovaj sveti brat koji je došao k nama sebe je ponizno pred nama optužio za neke sasvim opravdane riječi koje je izazvala naša nevaljalost: povrh toga s kruhom i vinom iskazao nam je dobročinstvo ljubavi te nam prenio širokogrudno obećanje svetoga oca da će nam priskrbiti najnužnije za život. Uistinu su to pravi Božji sveci koji zaslužuju da im nebo postane domovinom, a mi smo sinovi vječne propasti i svojim nedjelima svakodnevno hranimo osvetničku vatru. Ne znam može li nam se zbog počinjenih zlodjela i opačina Bog smilovati!« Nakon što je izrekao ove i slične riječi, ostala dvojica rekoše: »Što nam je dakle činiti?« On reče: »Hajdemo do svetog Franje i ako nas uvjeri da se Gospodin može smilovati nad našim velikim grijesima, učinit ćemo što god nam naloži, da uzmognemo naše duše osloboditi paklena ponora«.

Sva trojica jednoglasno se slože oko te odluke pa žurno dođu do svetog Franje i kažu: »Oče, zbog naših zločina mi ne vjerujemo da možemo pronaći milost Božju: međutim ako se ti pouzdaš u to da bi nas Bog primio pod okrilje svoje milosti, evo spremni smo s tobom se pokajati«. Njih sveti Franjo blago i s ljubavlju primi te ih ohrabri mnogim primjerima, uvjerivši ih da će naći milost Božju; povrh toga im ponovno obeća da će im priskrbiti milost od Gospodina Isusa Krista, poučivši ih da neizmjerna veličina božanske milosti nadilazi naše grijehe, sve da im i nije kraja, te da je, kako svjedoči evanđelje i sveti Pavao apostol, blagoslovljeni Isus Krist došao na ovaj svijet da otkupi ljudske grijehe.

Zbog ovih ozdravljujućih poticaja trojica spomenutih razbojnika odrekoše se svjetovnoga života: sveti otac ih primi, a oni mu se priklone načinom života i dušom. Dvojica od njih ne požive dugo nakon hvale vrijedne preobrazbe te na Božji poziv presele na drugi svijet. Treći, koji ih nadživi, razmišljajući o brojnim velikim grijesima koje je počinio, podvrgne se tolikoj pokori da je neprestano kroz petnaest godina, osim za vrijeme zajedničkih korizmi koje je provodio kao i ostali, triput tjedno jeo samo kruh i vodu. Dovoljna mu je bila jedna halja te je neprestano hodao bos, a poslije službe čitanja nikad nije spavao. Unutar ovog razdoblja od petnaest godina sveti Franjo je napustio ovaj svijet i otišao k Ocu.

Spomenuti je brat ovu pokajničku pokoru provodio već mnoge godine, kadli jedne noći nakon službe čitanja obuzme ga tolika napast da zaspi da se ni na koji način nije mogao, kako je uobičajio, othrvati snu. Budući da se nije mogao oduprijeti niti je mogao moliti, podlegne napasti te ode u postelju spavati. No čim je položio glavu na krevet, duhom bude odveden *na goru vrlo visoku* (usp. Mt 4,8) na kojoj bijaše duboka provalija i naokolo razlomljeno stijenje i razne nejednako stršeće kamene gromade. Onaj pak koji je spome-

nutog brata vodio gurne ga s ruba te provalije: on se pak strmoglavi po stijenama koje ga stanu udarati, a kad stigne do dna, činilo se da su mu svi udovi rastrgani i sve kosti polomljene.

Pa dok je tako teško ozlijeđen ležao, njegov ga vodič stane zvati da ustane jer da još mora prevaliti velik put. Njemu brat odgovori: »Čini se da si okrutan i nerazborit čovjek jer govoriš da ustanem premda vidiš da sam na smrt polomljen!« A ovaj mu priđe i dodirne ga te mu u potpunosti zaliječi sve slomljene udove. Tada mu pokaže veliku ravnicu punu oštra kamenja, trnja, šiljaka te jama ispunjenih blatom i vodom. Trebalo je da ovaj bos tuda prijeđe i dođe do kraja ravnice, gdje je bila naložena peć koju se izdaleka vidjelo i u koju je trebao ući. Pa kad je uz mnogo muke prošao onu ravnicu i došao do one peći, reče mu anđeo: »Uđi u ovu peć jer tako treba biti!« Ovaj odgovori: »Jao, kako si ti okrutan vodič: vidiš da sam se po onoj zastrašujućoj ravnici tako namučio da mi treba dobro se odmoriti, a ipak kažeš da uđem u peć!« A kad je pogledao oko peći, eto ti posvud zloduha s vilama: iako se opirao, oni ga vilama odmah ubace u peć.

Našavši se u vatri, zatekne ondje nekog svojega kuma kako cijeli gori i poviče: »O nesretni kume, kako si ovamo dospio?« Ovaj reče: »Produži malo kroz ovu vatru i zateći ćeš moju ženu, tvoju prijateljicu, ona će ti reći uzrok mojeg kažnjavanja«. Kad je dakle malo pošao naprijed kroz vatru, evo i prijateljice, potpuno zahvaćene vatrom i posjednute u mjeru za žito. On reče: »O prijateljice nesretna i bijedna, zbog čega si takvu kaznu zaslužila?« Ona odgovori: »Jer sam u vrijeme velike gladi, za koju je blaženi Franjo naznačio da će doći, s mužem, s kojim prodajem žito, krivotvorila mjeru. Zato sada gorim stisnuta u toj mjeri«. Nakon ovih riječi anđeo ga izbaci iz vatre i reče: »Pripremi se jer sada je strašan put pred tobom!« A njemu će ovaj: »O najokrutniji vodiču, u kojega nema suosjećanja: vidiš da sam cijeli spaljen, a govoriš da sad pođem u strašnu pogibelj!« Anđeo ga pak dotakne i u potpunosti izliječi.

I povede ga do nekog mosta koji se nije mogao prijeći bez velike pogibelji jer bijaše preuzak i krajnje sklizak. Pod njim je tekla zastrašujuća rijeka grozna smrada, puna zmija, guštera, škorpiona i žaba. Reče mu anđeo: »Prijeđi ovaj most jer je to za tvoje dobro«. Ovaj pak odgovori: »Pa kako ću prijeći, a da ne padnem u tako opasnu rijeku?« Anđeo odgovori: »Pođi za mnom, stupaj nogom gdje vidiš da ja stupam i sigurno ćeš prijeći«. On krene za anđelom stupajući gdje je stupao i predšasnik te stigne cijeli do polovice mosta.

Kad su pak bili na pola mosta, anđeo poleti i uzdigne se do neke čudesne nastambe smještene u velikim visinama: ovaj dobro uoči kako je anđeo odletio. No kad je na mostu ostao bez vođe, a one strašne riječne životinje već su dizale glave da ga pojedu ako padne,

obuzme ga takav strah da nikako nije dokučivao što da uradi, jer niti je mogao natrag niti naprijed. Zato u tolikoj nevolji i pogibelji legne i zagrli most. Uviđajući da nema drugog utočišta osim Boga, počne iz dubine srca zazivati Gospodina Isusa Krista da mu se po svojoj presvetoj i preblagoj samilosti udostoji priteći u pomoć. Kad je izrekao molitvu, učinilo mu se da mu rastu krila: zbog toga se silno razveseli te pričekao da krila narastu u nadi da će preletjeti preko rijeke do mjesta na koje je odletio anđeo.

Međutim budući da je odviše požurio letjeti, dok krila još nisu potpuno narasla, odustane od leta i padne na most, po kojem popada i sve perje. Silno se prestraši, opet obgrli most te stane u suzama zazivati Kristovo milosrđe. I opet mu se učini da mu rastu krila, no, kao i prije požurivši letjeti prije nego su krila dovršena, opet se sruši na most, a i perje, kao i prije, otpadne na sličan način. Uviđajući da nije mogao dobro letjeti zbog žurbe, *u srcu svome veli* (usp. Ps 10,6.11): »Ako mi treći put krenu rasti krila, čekat ću dovoljno dugo da više ne odustanem od leta«. I učini mu se da je između prvog, drugog i trećeg rasta krila čekao više od sto pedeset godina. Kad se pak učinilo da su krila dovoljno izrasla, treći se put snažno vine u vis i poleti sve do spomenute nastambe kamo je odletio anđeo. Kad je došao do vrata onog divljenja vrijedna prebivališta, reče mu vratar: »Tko si ti koji dolaziš ovamo?« On odgovori: »Ja sam manji brat«. »Čekaj, reče, da dovedem svetog Franju, možda te prepozna«.

Kad je onaj otišao po svetog Franju, ovaj počne razgledati zidine onog čudesnoga grada: a oni, evo, postanu od jakog sjaja providni da je jasno razabirao sve što se unutra događalo, kao i čudesne anđeoske korove koji bijahu unutra. I dok je gledao, eto blaženog Franje i svetog brata Bernarda i brata Egidija, i za svetim Franjom, slijedeći njegove stope, sveci i svetice Božje u velikom mnoštvu koje se činilo neizmjernim. Pa kad je sveti Franjo došao do njega, reče vrataru: »Dopusti mu da uđe jer pripada mojoj braći.« I tada ga sveti Franjo povede unutra, pokazujući mu mnoge čudesne stvari. Čim je onamo ušao, osjeti toliku utjehu i milinu da je zaboravio sve muke koje su prethodile, kao da nikad nije živio ovozemaljski život. Reče potom sveti Franjo: »Sine, treba da se vratiš na svijet i ondje proboraviš sedam dana, tijekom kojih se pripremi koliko god možeš, jer nakon sedam dana doći ću po tebe i tada ćeš sa mnom doći na ovo čudesno mjesto blaženih«.

Sveti Franjo bio je u ogrtaču koji je sav bio ukrašen prekrasnim zvijezdama, i pet njegovih rana bijahu poput pet najsjajnijih zvijezda koje su isijavale toliku svjetlost da se činilo da svojim zrakama obasjavaju cijeli onaj grad. Brat Bernard imao je *na glavi* prelijep *vijenac od zvijezda* (usp. Otk 12,1); brat Egidije bijaše također cijeli obasjan čudesnim svjetlom. Prepoznao je i mnogu drugu svetu manju braću

koji su ondje uživali slavu s blaženim Franjom, a koje nikad na svijetu nije vidio.

Dobivši dakle dopuštenje spomenuti se brat, premda nevoljko, vrati na ovaj svijet. I kad je stigao, braća su zvonila na molitvu prvoga časa i nije proteklo više vremena nego od službe čitanja do zore onoga dana, premda mu se činilo da su prošle silne godine.

Sam pak brat redom ispripovjedi svojem gvardijanu spomenuto viđenje i rok od sedam dana te smjesta padne u groznicu. Sedmoga dana dođe sveti Franjo u pratnji slavnih svetaca te dušu onoga brata, koja se bila očistila u viđenju pod anđeoskim vodstvom, povede u radost blaženstva.

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXX. POGLAVLJE

Kako je sveti Franjo obratio dvojicu plemića iz Ankonske marke, to jest brata Pelegrina i brata Ricerija, dok je propovijedao u Bologni

Jednom dok je sveti Franjo išao po svijetu i stigao do Bologne, kad je narod saznao za njegov dolazak, sa svih se strana sjate oko njega tako da je jedva mogao hodati. Svi su ga željeli vidjeti, kao novi cvijet zemaljski i anđela Gospodinova, tako da je na gradski trg došao uz silan napor. Kad se ondje skupilo ogromno mnoštvo naroda, muškaraca, žena i brojnih školaraca, sveti se Franjo digne i održi, kako mu je Duh Sveti dao govoriti, tako čudesnu i očaravajuću propovijed da se činilo da se ne radi o čovjeku, nego o anđelu. Naime činilo se da njegove nebeske riječi poput *strelica oštrih iz ratničke ruke* (usp. Ps 120,4) bivaju odapete iz luka božanske mudrosti: one su tako snažno prodirale u srca sviju da se silno mnoštvo žena i muškaraca iz grijeha obratilo na pokorničko naricanje.

Među njima bijahu i studenti plemićkoga podrijetla iz Ankonske marke, dakako Pelegrin, koji bijaše iz obitelji Fallerone, i Ricerije od Mucia. Oni su, kao i drugi do dubine duše taknuti svetim riječima svetoga oca, došli do blaženog Franje i rekli mu da silno žele napustiti svjetovni i započeti redovnički život njegove braće. Sveti pak Franjo, razmišljajući o njihovu žaru, spozna da su oni po Duhu Svetom poslani od Boga: povrh toga razabere kojoj i kakvoj vrsti životnog stila svaki da se podvrgne. Zbog toga ih s radošću primi i reče: »Ti se Pelegrine drži puta poniznosti, a ti Ricerije služi braći«. Tako i bi.

Brat Pelegrin naime nikad nije želio ići svijetom kao klerik, nego je ostao laikom, iako je bio pismen i pravno obrazovan. Zbog te je poniznosti dosegao najviši stupanj kreposti, napose kad je u pitanju

grizodušje i ljubav prema našem Gospodinu Isusu Kristu. Naime goreći od ljubavi prema Kristu i želje da posvjedoči vjeru, otputovao je do Jeruzalema u posjet posvećenim mjestima Spasiteljevim, sa sobom noseći knjigu evanđelja.

I dok je čitao o posvećenim mjestima gdje je hodio Bog i čovjek, te ih i sam očima gledao i nogama doticao, predavao se ondje molitvi Gospodinu, te rukama vjere i usnama ljubavi ljubio i grlio ta presveta mjesta, sve pobožno natapajući suzama, tako da je na najveću predanost Bogu izazivao i sve koji su to gledali. Po naredbi i dopuštenju Božjem vrati se u Italiju, pri čemu je, kao pravi hodočasnik (u skladu sa značenjem svoga imena) i građanin kraljevstva nebeskog, vrlo rijetko posjećivao svoje plemenitaške rođake. Njih je ohrabrivao da prezru ovaj svijet i, mudro zboreći, poticao na Božju ljubav. Od njih bi odlazio žurno i brzo, govoreći da se Isus Krist, koji oplemenjuje dušu, ne pronalazi *među rodbinom i znancima* (usp. Lk 2,44).

O ovom je bratu Pelegrinu brat Bernard, prvorođenac našeg presvetog oca Franje, izrekao nešto zaista zadivljujuće, naime da je upravo brat Pelegrin bio jedan od najbolje braće na ovom svijetu. Bio je uistinu hodočasnik; naime ljubav prema Kristu što je uvijek plamtjela u njegovu srcu nije dopuštala da i u čem svjetovnom nađe počinka ili prema tome usmjeri osjećaje. Naprotiv, uvijek je težio i nastojanja usmjeravao prema Očevu domu te je rastao iz kreposti u krepost, sve dok se kao onaj koji ljubi nije pretvorio u onog koji je ljubljen. Napokon je ispunjen krepostima počinuo uz Krista, kojeg je ljubio cijelim srcem, učinivši mnoga čuda prije i poslije smrti.

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXI. POGLAVLJE

Kako je sveti Franjo izbavio brata Ricerija od silne napasti

Brat Ricerije, sudrug spomenutog brata Pelegrina na zemlji i sada sugrađanin na nebu, dok je bio živ, uvijek je bio djelatan te silno odano služio Bogu i bližnjima. Svetom je Franji postao vrlo blizak i silno drag tako da je od svetog Franje mnogo naučio te je po njegovim napucima u mnogim dvojbama jasno razabirao istinu i u postupcima prepoznavao volju Božju, a prema proroštvu svetoga oca služio je braći. Imenovan je provincijalom u Ankonskoj marki zbog ljubavi prema Bogu, koja mu je uvijek plamtjela u srcu, u najvećem spokoju odlično upravljao provincijom, slijedeći primjer Krista koji je više želio činiti nego poučavati.

Poslije nekog vremena božanskim dopuštenjem bude, svojoj duši na korist, pripušten u tešku napast, da bude prokušan i pro-

čišćen kao *najčistije zlato* (usp. Bar 3,30). Ta ga je kušnja brinula i silno mučila, pa se izložio odricanjima, stezi, suzama i molitvama, no kušnje se nije mogao osloboditi. Više puta je zapao u potpuno beznađe: naime zbog zastrašujuće težine kušnje vjerovao je da je napušten od Boga. Našavši se potpuno napušten i očajan promisli i reče: »*Ustat ću, poći ocu svomu* (usp. Lk 15,18) Franji, pa ako mi on iskaže bliskost, vjerujem da će mi Bog biti milostiv; ako pak ne, bit će to znak da sam napušten od Boga.« Krene tako na put i ode do svetog Franje. Sveti je pak Franjo teško bolestan ležao u palači asiškog biskupa i dok je razmišljao o Gospodinu, bude mu otkrivena vrsta kušnje, kao i s kojom nakanom spomenuti brat dolazi. Smjesta pozove svoje drugove, brata Masea i brata Leona, te im reče: »Idite brzo u susret sinu mojemu bratu Riceriju i u moje ga ime zagrlite i pozdravite, te recite da među svom braćom na ovom svijetu njega volim posebno.« Oni pak, kao sinovi poslušnosti, smjesta odu u susret bratu Riceriju: pronašavši ga, zagrle ga kako im je rekao sveti Franjo te mu prenesu očeve riječi pune ljubavi, dušu mu utjehom toliko ispunivši da se gotovo cijeli rastopio od veselja. Jedva bi se moglo govorom opisati koliku je tada pokazao radost i koliko se razdragano ponašao, i kolike je Bogu pohvale i zahvale uputio *jer je njegov put učinio sigurnim* (usp. Ps 68,20). O Isuse dobri, koji nikad ne napuštaš *one što se utječu desnici tvojoj* (usp. Ps 17,7), nego uvijek činiš *s kušnjom ishod da možemo izdržati* (usp. 1 Kor 10,13)!

I što više reći? Došao je do mjesta gdje je ležao anđeoski i najbožanskiji čovjek Franjo: iako je bio teško bolestan, ustane i pođe mu u susret te mu, zagrlivši ga najsrdačnije, reče: »Sine moj, brate Ricerije, od sve braće na svijetu volim baš tebe.« Utisne mu znak križa na čelo te ga na isto mjesto s najvećom ljubavi poljubi i reče: »Sine moj najdraži, ova ti je kušnja bila dana na tvoju najveću korist. Ali, ako više tu korist ne želiš, ostavi je!« Čudesno je reći, ali smjesta nestade ona đavolja kušnja, kao da je u svojem životu nikad nije osjetio. I ostade silno utješen u Bogu.

Na slavu Gospodina našega Isusa Krista! Amen.

XXXII. POGLAVLJE

O milosti kontemplacije svetoga brata Bernarda

Koliku je milost previšnji otac iskazao evanđeoskim siromasima koji su dobrovoljno sve ostavili za Krista, pokazalo se kod spomenutog brata Bernarda. Njemu je, nakon što je od svetog oca uzeo habit, duh vrlo često bio zaokupljen Bogom. Zbog toga se jednom dogodilo da ga, dok je bio u crkvi da odsluša misu te je cijelim duhom bio uzdignut u razmatranje božanske stvarnosti, Bog toliko za-

okupio da, kad je podignuto tijelo Kristovo, ništa nije primijetio niti je poput ostalih kleknuo niti skinuo kapuljaču, nego je stajao širom otvorenih očiju, budući bez osjeta od jutra do iza molitve devetog časa. Nakon molitve devetog časa povrati se i krene uokolo zadivljeno vičući: »Braćo, o braćo, braćo! Nema nikog u ovom kraju toliko velika i plemenita da bi mu, da mu se obeća palača puna zlata, bilo teško ponijeti vreću punu najprljavijega izmeta da zasluži tako sjajno blago.«

Za tim se pak nebeskim blagom, koje čeka one što ljube Boga, brat Bernard tako uzdizao duhom da je kroz petnaest godina često išao svijetom duhom i licem upravljenim prema nebu. Zbog te silne upravljenosti uma prema nebeskoj svjetlosti i silna stremljenja osjećaja ka božanskim darovima u onih petnaest godina nikad nije za stolom dosita utažio tjelesnu glad. Ipak pojeo bi malo od svega što je stavljano pred njega i govorio da uzdržljivost nije odricanje od onog što čovjek i ne kuša, nego da je prava uzdržljivost boriti se protiv onog što godi. Također, došao je do takve bistrine uma da su k njemu trčali i pripadnici visokog klera: u kojem god poglavlju Biblije bi se našle nejasnoće, on bi ih razriješio. Naime njegov je duh bio potpuno oslobođen ovozemaljskog te je poput lastavice letio u visine. I on je ponekad po dvadeset dana, koji put i po trideset, sam oblijetao planinske vrhunce, razmišljajući samo o nebeskim stvarima. Zato je govorio brat Egidije da nije svakom Bog dao dar što bijaše dan bratu Bernardu Kvintavalskom, da se hrani leteći poput lastavice. Zbog takve izvanredne milosti od Boga mu poklonjene sveti je Franjo rado i često s njim razgovarao danju i noću: tako su jednom zatečeni kako zajedno cijelu noć u duhovnom zanosu pribivaju kod Gospodina, i to u šumi gdje su se susreli da razgovaraju o Gospodinu Isusu Kristu, koji je blagoslovljen u vijeke vjekova! Amen.

XXXIII. POGLAVLJE

O iskušenju brata Rufina i o tome kako mu se ukazao Krist

Brata Rufina, iz asiške plemićke obitelji, druga blaženoga Franje, jednom je, dok je blaženi Franjo bio živ, zloduh žestoko u duši mučio pitanjem predestinacije. Naime srce mu je stari neprijatelj punio zebnjom da on nije od onih koji su predodređeni za život vječni i da gubi sve što je učinio služeći Redu. Budući da mu je to danima mučilo duh, bio je potpuno mračna i tužna raspoloženja, a sramio se svetom Franji ispričati o svojoj borbi. Ipak uobičajene molitve nije ni najmanje zanemario.

No stari neprijatelj, želeći mu *uvećati žalost* (usp. 2 Kor 2,3) koja bolno ranjava sluge Božje, unutrašnjoj borbi pridoda i borbu prema

vani. Zbog toga mu se ukaže u obliku Raspetoga i reče: »O brate Rufine, zašto se mučiš molitvama i pokajanjem kad nisi među predodređenima za život vječni? Vjeruj mi, jer *ja znam koje izabrah* (usp. Iv 13,18). I ne vjeruj sinu Petra Bernardonea ako ti kaže suprotno, niti o tome njega ispituj, jer je to i njemu i drugima nepoznato. To dobro znam samo ja koji sam Sin Božji, i zato mi zasigurno vjeruj da se ubrajaš u proklete. I sam brat Franjo, tvoj otac, proklet je, i u zabludi je svatko tko ga slijedi.«

Brata Rufina gospodar tmine toliko obavije tamom da je već izgubio vjeru i ljubav prema svetom Franji, i nije mario da mu to kaže. No ono što mu nije rekao brat Rufin svetom ocu otkrije Duh Sveti. Zbog toga pobožni otac, u Duhu vidjevši toliku pogibelj za brata Rufina, pošalje mu Masea da ga smjesta dovede k njemu. Naime brat Rufin i brat Franjo boravili su na Subasiu, planini pokraj Asiza. No brat Rufin odgovori bratu Maseu: »Što ja imam s bratom Franjom?«

Brat Maseo, čovjek prepun mudrosti Božje, jasno prepozna varku zloćudna neprijatelja te reče: »O brate Rufine, ne znaš li ti da je sveti Franjo kao anđeo Gospodinov i da je tolike duše na ovom svijetu prosvijetlio, te da mi također od njega primamo tolika dobra Božje milosti? Zbog toga želim da ti smjesta pođeš k njemu jer ja jasno vidim da te đavao zavarao«. Brat pak Rufin smjesta ode do svetog Franje.

Pa kad ga sveti Franjo vidje izdaleka, počne vikati: »O brate Rufine, zloćko, kome si to povjerovao?«. Ispripovjedi mu redom sve o kušnji koja ga je obuzimala iznutra i izvana. I sveti ga otac pouči da je đavao onaj koji mu je svjetovao prije spomenute stvari, a ne Krist, i da zato ni u kojem slučaju ne prihvati njegove savjete: »Nego, kad ti kaže 'Ti si proklet' slobodno mu odgovori: 'Apri la bocca, mo te caco!' (Otvori usta da ti se u njih pokakam!). I neka ti bude znak da je riječ o đavlu to što će, čim to kažeš, smjesta pobjeći. Uz to moraš prepoznati da je to bio đavao jer je tvoje srce otvrdnuo na svako dobro, što i jest njegova zadaća. Blagoslovljeni Krist nikad ne otvrdnjuje srce čovjeka vjernika, štoviše kaže: *'Iščupat ću* ti *srce kameno i staviti* u tebe *srce od mesa'* (usp. Ez 11,19)«. Nakon što mu je sveti Franjo tako redom ispričao o iskušenju koje ga je mučilo iznutra i izvana, brat Rufin gorko zaplače. Iskazavši štovanje svecu i ponizno priznavši grijeh što je od njega skrivao iskušenje, bude u potpunosti osnažen u Gospodinu te uz opomene svetoga oca u potpunosti promijenjen na bolje. Sveti Franjo pak reče: »Idi, sine, i ispovjedi se, i ne odstupi od uobičajene revnosti u molitvi: budi siguran da će ti kušnja ova biti na veliku korist i utjehu, kao što ćeš se uskoro i uvjeriti.«

Brat Rufin vrati se u svoju ćeliju za molitvu u šumi: i dok se uz mnoge suze spremao za molitvu, eto dođe neprijatelj u Kristovu liku i reče: »Brate Rufine, nisam li ti rekao da ne vjeruješ sinu Petra Bernardonea jer je proklet i da se ne mučiš molitvama i suzama? Što naime koristi tebi ako se, dok si živ, budeš mrcvario, a kad umreš budeš proklet?« A brat Rufin smjesta mu odgovori: »Apri la bocca, mo te caco!«

Tada đavao ljutito uzmakne uz toliku oluju i lom stijena da je na Subasiu dugo tekla rijeka kamenja, gdje se i danas vidi zastrašujuća kamena gomila. Naime kamenje sa spomenute planine sudaralo se i po dolini, pri čemu su nastajali požari. Strašan štropot stijena što udaraju jedna o drugu navede svetog Franju i drugove da začuđeni izađu iz spomenutog samostana i vide to čudo. Tada brat Rufin jasno opazi da ga je neprijatelj bio prevario: zato drugi put ode do svetog Franje i legavši na zemlju opet prizna grijeh. Sveti ga Franjo ohrabri, pa bude u potpunosti pomiren.

I kad je poslije toga u suzama molio, evo mu se ukaže blagoslovljeni Krist, zbog čije mu se božanske ljubavi srce stane topiti od miline. Reče mu: »Dobro si učinio, sine, što si povjerovao svetom Franji, jer onaj koji te rastužio bio je đavao. A ja sam Krist, tvoj učitelj, i da te učinim sigurnim u to, evo ti znaka: dok si na ovom svijetu, nikad više nećeš biti tužan.« I blagoslovi Krist brata Rufina te ga ostavi u takvoj radosti, milini duha i uzdignuću uma da je danju i noću bio zaokupljen Gospodinom. Otada je čvrsto vjerovao u toliku milost i blagoslov i sigurnost vječnog spasenja da se u potpunosti pretvorio u novog čovjeka. I toliko se uzdignuo umom i čvrsto ustrajao u molitvi da bi, da su mu drugi dopustili, danju i noću stajao unutar malog kruga razmišljajući o božanskim stvarima. Zbog toga je o njemu sveti Franjo, još dok je ovaj bio živ, govorio da ga je Gospodin Isus Krist učinio svetim na nebu, i da sam ne oklijeva Rufina, dok ga nema, nazivati svetim, premda je još živ na zemlji.

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXIV. POGLAVLJE

O čudesno poniznoj poslušnosti brata Rufina

Brat Rufin je zbog neprestane predanosti kontemplaciji bio tako obuzet Bogom da je, kao da je ostao bez osjeta, silno rijetko govorio. On i inače nije bio nadaren milošću širenja riječi Božje: naime nije bio rječit i odvažan govornik. Sveti pak Franjo jednog dana naloži bratu Rufinu da pođe u Asiz i propovijeda puku po nadahnuću Svevišnjeg. Brat Rufin odgovori: »Poštovani oče, smiluj mi se i ne

šalji me po ovom poslu jer, kao što dobro znaš, nisam nadaren rječitošću, već obična priprosta neznalica«. Sveti Franjo reče: »Budući da me nisi odmah poslušao, nalažem ti pod poslušnost da neodjeven, samo u donjem rublju, odeš u Asiz: ondje uđi u neku crkvu i tako ćeš neodjeven ondje propovijedati«.

On odmah, istinski poslušan, ode neodjeven u Asiz: u nekoj se crkvi pokloni oltaru i stane na povišeno mjesto da održi propovijed. Djeca i odrasli počnu se smijati uz riječi: »Evo ovi čine toliku pokoru da od toga polude!« U međuvremenu sveti Franjo, razmišljajući o tome kako se brat Rufin spremno pokorio njegovu tako okrutnom nalogu, počne sebe žestoko prekoravati, te reče: »Odakle tebi, sine Petra Bernardonea, bijedni stvore, pravo narediti bratu Rufinu, asiškom plemiću, da neodjeven ode propovijedati puku? Tako mi Boga, učinit ću da sam iskusiš ono što si naložio drugome!« Rekavši to u žaru Duha Svetoga skine haljinu i neodjeven ode u Asiz, povevši sa sobom brata Leona, da neupadljivo ponese njegovu i Rufinovu haljinu.

Kad su ga Asižani vidjeli razgolićena, stadoše ga ismijavati kao luđaka, smatrajući da je i on poput brata Rufina izgubio razum zbog pokore. Blaženi pak Franjo pronađe brata Rufina koji je već počeo propovijedati. On pobožno govoraše: »Predragi ljudi, ako želite izbjeći pakao, bježite od svijeta, ostavite se grijeha, vratite što nije vaše! Pridržavajte se zapovjedi Božjih, pa ljubite Boga i bližnje ako želite na nebo. *Obratite se* jer *približava se kraljevsko nebesko* (usp. Mt 3,2)«. Tada se sveti Franjo neodjeven uspne na propovjedaonicu i održi tako zadivljujuću propovijed o preziru svijeta, svetoj pokori, svojevoljnom siromaštvu, želji za nebeskim kraljevstvom, golotinji, sramoćenju i presvetoj muci Isusa Krista na križu raspetoga, da su svi muškarci i žene, kojih se ondje okupilo silno mnoštvo, počeli glasno plakati. Uz nevjerojatnu pobožnost i raskajanost stali su do neba zazivati milost Svevišnjega, tako da su gotovo svi bili iznova zahvaćeni divljenjem.

Onoga je dana u Asizu među pukom koji je slušao propovijed bilo toliko naricanje nad mukom Gospodina našeg Isusa Krista da se nikad prije u tom gradu nije čulo toliko naricanje. Pa kad je puk tako poučen i pastva Isusova utješena, a ime Gospodina našeg Isusa Krista gromoglasno blagoslivljano, sveti Franjo zapovjedi da se brat Rufin odjene te i on učini isto. I tako ponovno u odjeći, slaveći i hvaleći Boga jer su pobijedili sebe same i Gospodinovu pastvu poučili ukazavši joj kako valja prezirati svijet, vratili su se u Porcijunkulu. I smatrali su se blaženima oni koji su mogli *dotaknuti se skuta njihovih haljina* (usp. Lk 8,44).

Na slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXV. POGLAVLJE
Kako je brat Rufin oslobodio opsjednuta čovjeka

Spomenuti brat Rufin, zbog svoje velike ljubavi prema Bogu i anđeoskoga duhovnog mira, svakome tko bi ga pozvao odgovarao bi dostojanstveno, krotkim i ljubaznim glasom, tako da se činilo da dolazi s drugog svijeta. Jednom tako, kad su ga drugovi pozvali da ode po kruh, on im, uistinu poput božanskog bića, odgovori: »Fra–a–a–te mi–mi–o, mu–u–u–ultu volunitere« (mucajući: Bbraate mmooj, vvvrlo rado).

Pa kad je prosio kruh po Asizu, evo ti opsjednuta čovjeka kojeg su čvrsto vezana i u pratnji brojnih ljudi vodili do svetog Franje da ga on oslobodi zloduha. Kad taj izdaleka ugleda brata Rufina, smjesta počne vikati i mahnitati takvom snagom da slomi lance i otrgnu im se iz ruku. Oni pak, začuđeni neobičnošću tog događaja, namole ga da im kaže što ga to muči više nego inače. On odgovori: »Onaj brat siromašak, pokorni, ponizni i sveti brat Rufin koji ide s torbom kruha, raspaljuje me i muči svojom svetom krepošću i poniznim molitvama: zato ne mogu biti u blizini toga čovjeka«. Rekavši to, zloduh smjesta iziđe iz njega. Kad je brat Rufin to čuo – naime i oni ljudi i sam izliječeni bolesnik došli su mu se duboko pokloniti – zahvali Gospodinu Isusu Kristu te i njih potakne da zbog ovog događaja slave Boga i našeg spasitelja, Gospodina Isusa Krista. Amen.

XXXVI. POGLAVLJE
Kako je brat Rufin vidio i dotaknuo ranu na boku svetog Franje

Blaženi naš otac Franjo tako je brižljivo od pogleda skrivao one presvete rane koje mu je na rukama i nogama te na boku utisnuo Krist Sin Božji da ih skoro nitko za svečeva života nije uspio vidjeti u cijelosti. Naime odonda je hodao obuven, a od ruku drugovi su mogli vidjeti samo vrhove prstiju jer je ruke skrivao rukavima, imajući na umu ono što je anđeo rekao svetom Tobiji: *Lijepo je čuvati tajnu kraljevu* (Tob 12,7).

Naročito je pak, dok je bio živ, uvijek pokrivao ranu na boku, i to tako da je, osim brata Rufina, koji je nekom pobožnom ustrajnošću to ipak zaslužio, za svečeva života nije mogao vidjeti nitko drugi. A brat Rufin je u presvetu ranu na boku sebe i druge čvrsto uvjerio tri puta joj svjedočeći. Prvi put, kad je jednom morao oprati donje rublje svetoga oca, vidio je da je okrvavljeno u predjelu desnog boka: tada je sa sigurnošću uočio da je to bila krv koja otječe iz rane na desnomu boku. Sveti Franjo je korio brata Rufina kad je opazio da on spomenuto rublje rasprostire da uoči spomenuti znak.

Drugi put je brat Rufin, da se u to još više uvjeri, prst ruke umočio u tu ranu kad je jednom trljao leđa svetog oca. Zbog toga je sveti Franjo, osjetivši žestoku bol, jako povikao i rekao: »Neka ti se Bog smiluje, brate Rufine! Zašto si to poželio učiniti?«

Treći put, želeći očima opaziti tu štovanja vrijednu ranu, ljubazno i oprezno reče svetom Franji: »Molim te, oče, da mi pružiš silnu utjehu te mi daš svoju haljinu i primiš moju kao znak ljubavi prema ocu.« To je brat Rufin učinio zato da bi, kad se sveti Franju svuče, ranu na boku, koju je već jednom dotaknuo rukom, vidio i očima. Tako se i dogodi. Sveti Franjo, za ljubav bratu Rufinu, svuče svoju haljinu i uzme njegovu. Pa jer je imao samo onu jednu, kad se svukao nije mogao tijelo pokriti tako da brat Rufin ne bi dobro uočio spomenutu ranu. I tako je svečeva rana bila obilno posvjedočena trima spomenutim svjedočanstvima.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXVII. POGLAVLJE

Kako je brat Rufin bio jedna od triju odabranih duša

Kao što Gospodin naš Isus Krist blagoslovljeni kaže u evanđelju: *Poznajem svoje* ovce *i mene poznaju moje* (usp. Iv 10,14), tako je i blaženi otac naš Franjo, kao *pastir dobri* (usp. Iv 10,11), znao sve zasluge i kreposti svojih drugova, jer mu ih je Bog otkrio. Poznavao je povrh toga i njihove mane i nedostatke: zato je umio za svakog pronaći prikladan lijek, unizujući ohole i uzdižući ponizne, koreći mane i ističući kreposti, kao što svatko može opaziti u čudesnim objavama koje je imao u svezi sa svojom prvotnom obitelji.

Naime da spomenem jedno od mnogih: jednom je sveti Franjo, sjedeći u nekom malom obitavalištu s drugovima, s njima raspravljao o božanskim pitanjima. Brat Rufin, čovjek prepoznatljiv po svojoj svetosti, tada nije s njima sudjelovao u tom božanskom razgovoru jer još ne bijaše izašao iz šume u koju je otišao moliti. I dok je sveti Franjo sa spomenutim drugovima bio usred svetih nagovora i božanskih rasprava, evo ti brata Rufina: plemić asiški i još plemenitiji sluga Božji, prečisti djevac, uzvišen plemenitom odlikom kontemplacije božanske stvarnosti, povrh toga urešen cvjetovima miomirisnog druženja s Bogom i s ljudima, iziđe iz šume gdje je promišljao o nebeskim stvarima te prođe podalje od svetog Franje. Kad ga svetac izdaleka ugleda, okrene se i reče drugovima: »Recite mi, predragi, koja je najsvetija duša koju Bog sada ima na svijetu?« Oni ponizno odgovore da smatraju kako je sveti Franjo počašćen tom privilegijom. A on će im: »Ja sam, predraga braćo, sam po sebi najnevredniji i najneznatniji čovjek što ga Bog ima na svijetu. A vi-

dite li brata Rufina, koji upravo izlazi iz šume? Bog mi je otkrio da je njegova duša jedna od tri najsvetije duše koje Bog sada ima na svijetu. I pouzdano vam tvrdim da ja ne bih oklijevao njega još živa nazvati svetim, jer njegova je duša u milosti osnažena i posvećena i u nebeski kanon svetih uvrštena od Gospodina Isusa Krista.«

Ove je riječi sveti Franjo govorio kad spomenutog brata nije bilo blizu. A svojim je riječima pokazivao da sam sveti otac, kao *pastir dobri* (usp. Iv 10,11), pozna svoje ovce te da zna od kojih su se kreposti udaljili. To je pokazao kod brata Ilije, kojeg je korio zbog oholosti, te kod brata Ivana iz Capelle za kojeg je, zbog njegove zle ćudi, prorekao da će se sam objesiti. Također, učinio je to kod brata kojeg je đavao zgrabio za gušu kad ga je ovaj prekorio zbog neposlušnosti, te kod braće koja su došla iz Kampanije, kad je jednog od njih prekorio zbog zlostavljanja druga na putu. Znao je uz to i kojim milostima njegove ovce obiluju, kao u slučaju brata Bernarda i spomenutog brata Rufina, i kod mnogih drugih za koje je Bog svetom Franji, kao dobrom pastiru, otkrivao njihova čudesna djela.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXVIII. POGLAVLJE

O bratu Leonu, kako mu se ukazao blaženi Franjo

Franjo, ljubitelj slave dostojne nevinosti koja resi tijelo i dušu, uvodi u milost i slavu, opažao je u brata Leona veliku čistoću i golubinju nevinost. Zbog toga ga je često sa sobom vodio kao druga, te ga često, danju i noću, upućivao u svoje tajne. Tako je spomenuti brat Leon među svom braćom svetog oca znao najviše o njegovim tajnama i čudesima.

Naime sam ga je često viđao kako lebdi u zraku, o čemu će biti riječi kasnije. Također, često ga je čuo kako razgovara s Kristom, Blaženom Djevicom i anđelima. Povrh toga, vidio je vatrenu svjetlost s neba kako silazi na svetog Franju, te je čuo i glas koji je iz te svjetlosti razgovarao s Franjom.

Vidio je također, dok su jednom zajedno hodali, kako ispred lica svetog oca ide prekrasan križ na kojem je visio Krist. Vidio je da taj zadivljujući križ staje kad stane sveti Franjo, odnosno da hoda zajedno s Franjom, te da mu je pred licem, kud god da svetac okrene. I bijaše taj križ tolika sjaja da ne samo da je svjetlošću urešavao lice svečevo, nego je obasjavao i okolicu. Brat Leon je sve to promatrao u jasnoj svjetlosti.

Sveti Franjo ne samo da je za života bratu Leonu donio čudesnu utjehu nego mu se i poslije smrti više puta ukazao. Tako jednom, dok je brat Leon bdio uz molitve, ukaže mu se Franjo i reče: »Brate

Leone, sjećaš li se da sam, dok sam bio u svijetu, najavljivao veliku glad u čitavome svijetu i da sam govorio da znam nekog siromaška zbog čije se ljubavi Bog smilovao, pa dok taj siromašak živi, pogubna glad neće doći?« Brat Leon odgovori: »Dobro se sjećam, presveti oče«. I reče blaženi Franjo: »Ja sam bio ta spodoba, siromašak zbog čije ljubavi Bog nije slao glad, no zbog poniznosti nisam se htio otkriti. Sad međutim znaj dobro, brate Leone, da će, nakon što sam napustio svijet, doći strašna sveopća glad na zemlji, tako da će od gladi mnogi ljudi umrijeti«.

Tako i bi: naime šest mjeseci iza ovih riječi nasta posvuda takva glad da su ljudi jeli ne samo korijenje trave nego i koru drveća, pri čemu od gladi pomre silno mnoštvo. Iz svega rečenoga dakle jasna postaje nevinost brata Leona te božansko prijateljstvo i proročka nepogrešivost svetoga Franje.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XXXIX. POGLAVLJE

Kako je brat Leon vidio svetog Franju dok lebdi iznad zemlje

Kad je blaženi otac Franjo u svojoj blagoslovljenoj duši počeo osjećati neobične darove božanske milosti, često je lebdio u zraku iznad zemlje, ne samo duhom nego i tijelom. Bijahu ta njegova lebdenja zapravo čudesan plan Božji jer koliko je više osjećao darove božanske milosti, toliko se više dizao od zemlje. Tomu su svojim očima svjedočili mnogi njegovi drugovi, a posebno brat Leon, kojem je zbog njegove golubinje, pače anđeoske nevinosti sveti Franjo češće dopuštao da bude nazočan tajnim molitvenim zanosima. Zbog toga je brat Leon zaslužio često vidjeti svetog oca kako lebdi u zraku, pri čemu je visina ovisila o stupnju nebeskih osjećaja kojima je, napredujući iz kreposti u krepost, bio uzdizan prema Bogu.

Jednom bi tako brat Leon vidio svetog Franju uzdignuta od zemlje toliko da mu je mogao dotaknuti noge, drugi put pak zaslužio bi vidjeti presvetog oca uzdignuta sve do vrhova drveća; sljedeći bi ga put vidio toliko uznesena da ga je jedva mogao pogledom dotaknuti. Kad je mogao dotaknuti noge blaženoga Franje, zagrlio bi ih i ljubio, te bi obliven suzama silno predano molio govoreći: »*Bože, milostiv budi meni grešniku* (Lk 18,13) te daj da, zaslugom ovog presvetog čovjeka, pronađem tvoju milost!« Kad bi ga pak ugledao tako uzdignuta da ga više ne može dotaknuti, pružio bi se pobožno pod njim i izmolio molitvu sličnu molitvi prvoga časa. Ova uzdignuća svetoga oca događala su se na La Verni i u mnogim drugim mjestima.

Sveti je Franjo samo bratu Leonu dopuštao da dodiruje njegove rane te da mijenja povoje koje je, postavljene između onih čudesnih čavala i preostaloga mesa da bi zadržavali krv i ublažavali bol, zamjenjivao novim svaki dan u tjednu osim četvrtka navečer te čitavi petak: u tom razdoblju nije želio nikakvu pomoć, da bi zbog ljubavi prema Kristu, na dan raspeća, zajedno s Kristom trpio bolove križa. Ponekad je pak sveti Franjo svoje ruke obilježene silna štovanja vrijednim ranama stavljao brižljivo na srce brata Leona: brat Leon bi od toga u srcu počeo osjećati takvu predanost Bogu da se činilo da će izdahnuti u iscjeljujućoj obamrlosti praćenoj brojnim uzdasima.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XL. POGLAVLJE

Kako je Gospodin Isus Krist govorio bratu Maseu

Sveti drugovi oca našeg Franje, oskudijevajući u materijalnom, ali bogati Bogom, nisu žudjeli za zlatom ili srebrom, nego su žarko nastojali obogatiti se svetim krepostima kojima se dolazi do pravog, vječnog bogatstva. Tako se jednog dana dogodi da kad je brat Maseo, jedan od izabranih drugova svetoga oca, razgovarao s drugovima o Bogu, jedan od njih reče da je postojao neki prijatelj Božji koji bijaše blagoslovljen i u radu i u molitvi. Uz to je njegova poniznost bila duboka poput bezdana, tako da je smatrao da je od svih najveći grešnik. Ta mu je poniznost davala svetost i snagu, činila da neprestano raste u spomenutim darovima, te, što je još bolje, nije dopuštala da se udalji od Boga.

Kad je brat Maseo čuo te zadivljujuće stvari i shvatio da u tome leži blago života i vječnoga spasenja, raspali se u njemu tolika čežnja za posjedovanjem takve kreposne poniznosti dostojne zagrljaja Božjeg da je vatreno dignuo lice prema nebu i zavjetom se čvrsto obvezao da se nikad na ovom svijetu neće radovati dok ne osjeti da je ona presjajna poniznost prisutna u njegovoj duši. Kad se tako zavjetovao i predao svetom naumu, neprestano je bio zatvoren u ćeliji te se pred Bogom *uz neizrecive uzdahe* (usp. Rim 8,26) neprestano mrtvio. Naime činilo mu se da je u potpunosti dostojan pakla ako ne postigne onu presvetu poniznost zbog koje se spomenuti prijatelj Božji, o kojem je slušao, iako pun kreposti smatrao nižim od svih, štoviše posve dostojnim pakla.

I dok je brat Maseo danima ostajao tužan, mrtveći se glađu, žeđu i obilnim suzama, dogodi se da jednog dana zađe u šumu. Idući njome tužno je zapomagao i kroz plač uzdisao zbog te svoje silne čežnje, tražeći da mu spomenuta krepost bude dana od Boga. I jer Bog *liječi one koji su srca skršena* (usp. Lk 4,18.19) i uslišava glasove

ljudi, javi mu se glas s neba koji dvaput poviče: »Brate Maseo, brate Maseo!« On po Duhu Svetom razabere da je to Isus blagoslovljeni i odgovori: »Gospodine moj, Gospodine moj!« A Gospodin će: »Što želiš dati, što želiš dati da bi zadobio ovu milost?« Brat Maseo odgovori: »Gospodine moj, oči iz glave!« Gospodin će: »Ja želim da imaš i oči i milost!« Brat pak Maseo ostade u tolikoj milosti željene poniznosti i u svjetlosti Božjoj da je neprestano bio ispunjen radošću. Često je, dok bi molio, poput goluba prigušenim glasom ispuštao neki jednoličan zvuk kojim izražava zadovoljstvo: »gu–gu–gu«, te se radosna i ozarena lica predavao kontemplaciji. Uz to, postao je silno ponizan te se smatrao najneznatnijim od svih ljudi.

Upita ga blagopokojni brat Jakov iz Falerona zašto ne mijenja zvuk kojim izražava radost. On mu razdragano odgovori: »Zato što ne treba ništa mijenjati ono u čemu se pronalazi sve dobro«. Bogu hvala!

XLI. POGLAVLJE
Kako je sveta Klara u božićnoj noći prenesena do crkve svetoga Franje

Kad je silno pobožna Kristova zaručnica Klara, čije je ime odgovaralo njezinoj pojavi, tjelesno teško bolesna vrijeme provodila pokraj crkve svetog Damjana, nije mogla ići s ostalima u crkvu na moljenje časoslova. Nadolazila je svetkovina rođenja Gospodina našeg Isusa Krista blagoslovljenog, kad su sestre običavale moliti službu čitanja i pobožno se pričestiti na Božićnoj misi. Međutim blažena je Klara, jer su svi otišli na sveti obred, ostala sama, teško bolesna i veoma tužna jer nije mogla sudjelovati na tako iznimnoj svečanosti.

No Gospodin Isus Krist, ne htijući napustiti svoju najodaniju zaručnicu, učini da ona u duhu bude prisutna u crkvi svetoga Franje, i to kako na službi čitanja tako i na misi te čitavu svečanom slavlju. Jasno je tako, sve do kraja mise, čula i orgulje i pjev braće, štoviše primila je i svetu pričest, što je ispuni utjehom.

Kad su se, završivši službu Božju u crkvi sv. Damjana, sestre vratile do svete Klare, rekoše joj: »Gospo Klara predraga, kakvu smo samo utjehu pronašle u proslavi rođenja Gospodina Spasitelja! Da si bar mogla biti s nama!« Ona im odgovori: »Hvala Gospodinu mojem Isusu Kristu blagoslovljenom, sestre i kćeri moje premile, jer sam se utješila na svim svečanostima ove noći, i to više i pobožnije od vas. Naime Gospodin moj Isus Krist učinio je, a preblaženi otac moj Franjo za se to pobrinuo, da ja budem prisutna u crkvi mojega oca Franje te da tjelesnim i duhovnim osjetilima čujem sve napjeve i orgulje: povrh svega, na istom sam mjestu primila i svetu pričest.

Radujte se zato tolikoj milosti meni ukazanoj i cijelim srcem hvalite Krista Isusa blagoslovljenog, jer ležala sam ovdje bolesna,

a opet, kako sam već rekla, prisustvovala cijeloj svečanosti u crkvi svetog Franje, *da li u tijelu, ne znam, da li izvan tijela, ne znam* (usp. 2 Kor 12,2.3)«.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XLII. POGLAVLJE

Kako je sveta Klara čudesno utisnula znak križa u kruhove

Sveta Klara, pobožna učenica križa i dragocjena mladica što je zasadi blaženi Franjo, odlikovala se tolikom svetošću da su je vidjeti i željeli čuti ne samo biskupi i kardinali nego je i papa za tim silno žudio te ju je više puta i sam pohodio. Naime jednom je papa došao u samostan svetoj Klari da bi čuo nju, koja bijaše hram Duha Svetoga, kako govori o nebeskoj i božanskoj stvarnosti. Dok su dakle raspravljali o dvjema stvarima, spasenju duše i slavljenju Boga, uto sveta Klara dade da se na svim stolovima pripreme kruhovi za sestre, u želji da ih Kristov namjesnik blagoslovi.

Pa kad njihov presveti razgovor završi, sveta Klara s velikim strahopoštovanjem klekne i zamoli svetog oca da se udostoji blagosloviti kruhove na stolu. Papa odgovori: »Klara, sestro najvjernija, želim da ti blagosloviš ove kruhove i iznad njih učiniš znak križa Krista blagoslovljenoga, kojem si se cijela ponudila kao bogata žrtva«. A ona će: »Presveti oče, poštedi me, jer silno bi me trebalo prekoriti da pred Kristovim namjesnikom ja, ovako neznatna ženica, na sebe preuzmem takav blagoslov«. A Papa odgovori: »Da se to ne bi shvatilo kao tvoja preuzetnost, nego da je štoviše zasluženo, nalažem ti pod svetuu poslušnost da iznad ovih kruhova načiniš znak križa i blagosloviš ih u ime Gospodnje.«

Ona, kao istinska *kći poslušnosti* (usp. 1 Pt 1,14), učini znak križa iznad kruhova i vrlo pobožno izreče blagoslov. Kakva li čuda! Smjesta se na svim kruhovima pokaza prekrasan znak križa! Velik broj kruhova bude pojeden s velikom pobožnošću, a dobar dio zbog čuda bude sačuvan. Papa se silno zadivi čudesnu križu koji učini Kristova zaručnica, pa najprije zahvali Bogu, a zatim blaženu Klaru utješno blagoslovi.

U spomenutom su samostanu boravile sestra Hortolana, majka svete Klare, i sestra Agneza, njezina rođena sestra, obje pune Duha Svetoga, zajedno s mnogim drugim svetim redovnicama i zaručnicama Kristovim. Čas jednoj, čas drugoj sveti je Franjo slao brojne bolesnike da iznad njih učine znak križa. Svi oni koji su primili znak križa Kristova, zbog njegove snage koju su svim srcem štovali, bivali su izliječeni.

Na hvalu i slavu Gospodina našega Krista, *koji je blagoslovljen u vjekove! Amen* (usp. Rim 1,25).

XLIII. POGLAVLJE

O čudesnoj objavi u srcima svetoga brata Egidija i svetog Luja, kralja Francuske

Kad je sveti Luj, francuski kralj, odlučio sedam godina hodočastiti po svetištima, te je do njega dopro istinit glas o čudesnoj svetosti brata Egidija, čvrsto odluči svakako ga posjetiti. Zbog toga na svojem hodočašću svrati do Peruđe, gdje je dočuo da brat Egidije boravi. Došavši braći na vrata, budući nalik siromašnu i nepoznatu hodočasniku, okružen tek nekolicinom pratilaca, uporno stane tražiti brata Egidija, ne otkrivajući vrataru svoj identitet. Vratar ode do brata Egidija te mu reče da ga na vratima traži neki hodočasnik. Brat pak Egidije odmah u duhu vidi da je to kralj Francuske. Kao opijen izjuri iz ćelije i brzo otrči do vrata, pa potrče jedan drugom u čudesne zagrljaje i pobožno se uz naklone izljube, kao da ih otprije veže veoma staro prijateljstvo. Nakon ovih znakova bratske ljubavi ne prozbore jedan drugom ni jednu riječ, nego u potpunoj tišini odu svaki na svoju stranu.

Kad je kralj bio na odlasku, braća upitaju jednog od njegovih pratilaca tko je to bratu Egidiju poletio u bratski zagrljaj: on odgovori da je to bio Luj, kralj francuski, koji je na hodočašću želio vidjeti brata Egidija. Rekavši to, i on i ostali kraljevi pratioci brzo se udalje.

Braća pak, žalosni što brat Egidije kralju nije rekao ni jednu dobru riječ, višekratno mu se potuže riječima: »O brate Egidije, zašto nisi želio reći ništa tolikome kralju, koji je iz Francuske došao vidjeti te i od tebe čuti koju dobru riječ?«. Brat Egidije odgovori: »Predraga braćo, ne čudite se što jedan drugomu nismo željeli ništa reći: naime čim smo se zagrlili, svjetlost božanske mudrosti otkrila je meni njegovo, a njemu moje srce. Našavši se u tom vječnom zrcalu, što god je on pomišljao reći meni, i što god sam ja htio njemu, bez žamora usana i jezika, a opet na najveću utjehu, čuli smo obojica, čak i bolje nego da smo usnama govorili. Pa sve da smo i htjeli ono što smo u sebi osjećali izreći pomoću zvuka glasova, zbog nedostatnosti ljudskoga jezika, koji božanske tajne može objašnjavati jedino nejasnim poredbama, taj bi razgovor obojici prije donio razočaranje nego utjehu. Zbog toga znajte da je kralj odavde otišao divno utješen«.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista, *koji je blagoslovljen u vjekove! Amen* (usp. Rim 1,25).

XLIV. POGLAVLJE

Kako su propovijed svetog Antuna razumjeli ljudi koji govore drugim jezicima

Divotna posuda puna Duha Svetoga, sveti Antun Padovanski, jedan od izabranih učenika blaženoga Franje, koji ga je nazivao svojim biskupom, držao je propovijed pred zborom kardinala i pred papom. Tamo bijahu Grci, Talijani, Francuzi i Nijemci, Slaveni i Englezi, te pripadnici mnogih drugih jezika i različitih govora. Nadahnut Duhom Svetim te raspaljen jezikom apostolskim, sveti Antun je prštao medenom riječju Božjom, a svi oni ljudi raznih jezika koji su se u veliku mnoštvu okupili na onom zboru jasno su ga i razgovijetno čuli i razumjeli. Sveti Antun ih ostavi toliko pobožno zadivljene da se činilo kako se ponavlja ono staro čudo kad su se apostoli čudom čudili i govorili: »*Nije li ovaj* Španjolac? *Pa kako to da ga svatko od nas čuje na svojem materinskom jeziku* (usp. Dj 2,7.8): Grci i Talijani, Francuzi i Nijemci, Slaveni i Englezi, Lombardijci i barbari?«

Papa se također začudi nad dubinom riječi što ih sveti Antun o Svetom pismu iznese, pa reče: »Uistinu je ovaj kovčeg zavjeta i škrinja Svetog pisma!«.

Takve je vitezove imao naš vođa sveti Franjo, koji su mogli ne samo Kristovo stado nego i Kristova namjesnika zajedno s njegovim štovanim zborom obilno napojiti Duhom Svetim te ih od neprijateljskih zasjeda zaštititi nebeskim oružjem.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XLV. POGLAVLJE

Kako je sveti Antun propovijedao ribama

Gospodin Isus Krist blagoslovljeni želio je pokazati kolika je svetost njegova najvjernijeg sluge Antuna, te koliko pobožno valja slušati njegovu propovijed i sveto učenje. Zato iskoristi životinje koje su bez razuma, a odabrao je ribe, da prekori ludost nevjernika, nerazumnika i krivovjernika, kao što je po magarici prekorio nerazumnost Balaamovu.

Naime kad je blaženi Antun bio u Riminiu, gdje je boravilo mnoštvo heretika, poželi ih vratiti k svjetlu prave vjere i na put istine, pa im je danima propovijedao katolički nauk. Oni pak ne samo da odbiše odmoriti dušu njegovim svetim naučavanjem nego ga nisu htjeli, ustrajući u svojoj tvrdokornosti, ni slušati.

Sveti Antun, onako kako ga Bog nadahnu, ode jednoga dana do riječnog ušća uz more. Stojeći na obali na samom utoku rijeke u

more počne se kao u propovijedi u ime Gospodnje obraćati ribama: »Ribe riječne i morske, čujte vi riječ Božju kad ju već nevjerni heretici s prezirom odbijaju čuti«. I gle, smjesta se pred svetim Antunom stvori toliko mnoštvo velikih i malih riba kakvo u ovim krajevima nikad na jednom mjestu nije viđeno. Pritom su sve ribe glave držale malo izvan vode.

Mogao si ondje vidjeti kako velike ribe u miru plivaju uz male, ili kako male spokojno borave pod perajama velikih. Različite vrste riba jatile su se ondje sa sebi sličnim ribama, i kao da su pred svečevim licem tvorili šareno polje urešeno zadivljujućim bojama. Mogao si ondje vidjeti kako se čete velikih riba, *poredanih kao u bojnom redu* (usp. Pj 6,3.9), otimaju za mjesta kako bi čule propovijed; one srednje bile su u sredini, bez ikakva komešanja ostajući na svojim mjestima, kao da su poučene od Gospodina. Moglo se posvuda vidjeti i veliko mnoštvo malih ribica kako poput hodočasnika koji idu po oprost žure i prilaze bliže svetom ocu, kao zaštitniku. Tako su na toj propovijedi po nebeskom rasporedu svetom Antunu najbliže bile male ribe, zatim one srednje, da bi najveće bile u trećem redu, gdje voda bijaše dublja.

Kad su se tako poredali, sveti Antun počne svečano propovijedati te reče: »Braćo moja riblja, treba da, prema svojim mogućnostima, iskažete zahvalnost Stvoritelju jer vam je dao da u vašem staništu, kako i treba, imate tu znamenitu tvar, slanu i slatku vodu. Pružio vam je povrh toga brojna utočišta da u njima izbjegnete olujne nepogode. Dao vam je prozirnu i bistru vodu, a dobili ste i pute kojima da idete, i hranu da jedete i preživite. Nužnu vam hranu Stvoritelj dobrohotni priprema i u bezdanu dubina. Kod stvaranja svijeta vi ste od Gospodina uz blagoslov dobile i nalog da se množite. U vrijeme potopa ostale ste, za razliku od ostalih životinja koje su izginule, neozlijeđene. Urešene perajama i ojačane krepkošću plivate kud god vas volja. Dano vam je da po zapovijedi Gospodina spasite proroka Jonu i da ga treći dan neozlijeđena vratite na kopno. Vi ste dale novac za porez Gospodinu Isusu Kristu koji kao siromah nije imao čime platiti. Vi ste bile izabrana hrana vječnomu Kralju Isusu Kristu prije i poslije Uskrsnuća. Zbog svega toga dužne ste hvaliti i blagoslivljati Gospodina, jer ste primile tolika dobročinstva više od ostalih stvorova.«

Na te i slične poticajne riječi svetog Antuna neke su ribe stale ispuštati glasove, druge su počele otvarati usta, a sve su naklanjale glave, iskazujući Svevišnjem hvalu kako god su mogle.

Tada se sveti Antun, gledajući toliko poštovanje riba prema Bogu, razveseli u duhu te glasno poviče: »Blagoslovljen budi Bog vječni, jer ga ribe u vodi časte više negoli heretici, i jer ga nerazumne životinje slušaju radije negoli nevjernici!«.

I što je blaženi Antun dulje propovijedao, to je bivalo veće mnoštvo riba, i nijedna se nije micala s mjesta na kojem je stala. Gradski se puk, a među njima i spomenuti heretici, sjuri da vidi čudo. Pa kad su vidjeli tako neobičan i čudesan prizor, da nemušte životinje slušaju svetog Antuna, raskajana srca posjedaju uz noge svetom Antunu moleći ga da im održi propovijed.

Tada sveti Antun *otvori usta* (usp. Mt 5,2) i održi tako divnu propovijed o vjeri katoličkoj da sve heretike koji su se tamo našli obrati, a vjernike utvrdi u vjeri te ih razveseli blagoslovom. Ribe se također, nakon što im svetac to dopusti, razdragano raziđoše na razne strane uz čudesnu igru i zadivljujuće pokrete tijela.

Nakon toga sveti je Antun danima propovijedao u Riminiu, polučivši velik uspjeh u obraćanju heretika i učvršćivanju pobožnosti klera.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XLVI. POGLAVLJE

Kako je sveti brat Konrad obratio nekog mladića i nakon smrti ga oslobodio iz čistilišta

Sveti brat Konrad iz Offide, zadivljujuće vatreni štovatelj evanđeoskog Pravila blaženoga našeg oca Franje, življaše tako pobožnim životom i bijaše toliko zaslužan pred Bogom da ga je, kako u životu tako i u smrti, Gospodin Isus Krist u više navrata nagrađivao.

Naime dok je još za života kao izvanjski suradnik došao do samostana u Offidi, braća ga zamole da iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu održi pouku nekom mladom bratu koji se ponašao tako neuredno i djetinjasto da je silno ometao i staro i mlado u onoj samostanskoj obitelji, a za časoslov i druge redovite obveze mario je malo ili nimalo.

Brat Konrad sažali se nad mladićem i braćom koja su zbog njega na razne načine trpjela: odazove se ponizno na njihove molbe pa mladića pozove k sebi. Pun ljubavi prema bližnjemu reče mu riječi bremenite božanskim istinama i uvjerljivošću tako da se na mladića smjesta *spusti ruka Gospodnja* (usp. Ez 1,3) i *promijeni se u drugog čovjeka* (usp. 1 Sam 10,6). Od dječaka postade zreo čovjek: tako poslušan i dobrohotan, tako marljiv i predan, tako miroljubiv i uslužan te revan u iskazivanju kreposti. I kako je prije subraću uznemiravao, tako su se poslije svi razveselili njegovu potpunom obraćenju u kreposti i iskazivali mu ljubav kao anđelu.

Nedugo nakon ovog obraćenja on se razboli i ode s ovog svijeta, što silno ražalosti braću. Nakon njegove smrti brat Konrad koji ga je obratio molio se usred noći pred oltarom spomenutog samosta-

na. I gle, dođe mu duša spomenutog brata te ga pobožno pozdravi kao oca. Ovaj reče: »Tko si ti?« Duša odgovori: »Ja sam duša nedavno preminula mladića«. A brat Konrad će: »Brate predragi, i što je s tobom?« Duša odgovori: »Oče predragi, milošću Boga i vašeg učenja meni je dobro jer nisam osuđen. Ipak, zbog nekih svojih grijeha koje nisam okajao jer nije bilo vremena trpim tešku kaznu u čistilištu. Molim te, oče, da, kao što si mi zbog svoje pobožnosti pritekao u pomoć dok sam bio živ, tako se i sad udostoji pomoći mi u mojim mukama. Izmoli za mene nekoliko *Očenaša*, jer Bog rado sluša tvoju molitvu«.

Brat Konrad rado na to pristane te izmoli jedan *Očenaš* i *Pokoj vječni* (usp. 4 Ezr 2,34). Reče mu nakon toga duša: »Predragi oče, koliko mi je ovo koristilo! Molim te, izmoli još jednom za mene«. Pa kad je ovaj opet izmolio, duša odgovori: »Sveti oče, dok ti moliš, meni biva lakše, molim te, ne prestaj moliti!« Brat Konrad, osjećajući da njegove molitve pomažu onoj duši, izmoli stotinu Očenaša za nju.

Nakon toga duša mu reče: »Predragi oče, zahvaljujem ti u ime Gospodina našeg Isusa Krista! Dodijelio ti on zbog ove ljubavi prema bližnjem vječnu nagradu, jer zbog tvoje sam molitve oslobođena svih muka i sada idem u kraljevstvo nebesko«. Rekavši to ode do Gospodina. A brat Konrad, da razveseli braću, ispriča redom sve što se te noći dogodilo: to pak silno utješi i njega i druge.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XLVII. POGLAVLJE

Kako je neki moćan tiranin bio obraćen vidjevši jednog od braće blaženoga Franje u zrak uzdignuta do vrha palače, i kako se na njegov nagovor pridružio Manjoj braći

Najočitiji znak da je Red blaženoga Franje bio osnovan po Božjoj volji bio je taj da čim se počeo povećavati broj njegovih članova Red se proširio gotovo do na kraj zemlje. Zbog toga je sveti Franjo, trudeći se u svemu biti nalik Kristu, po svim krajevima slao po dvojicu svoje braće da propovijedaju, a Bog je po njima učinio tolika čuda da je gotovo *u sve zemlje dopirao njihov glas, a njihove riječi sezale sve do nakraj svijeta* (Ps 19,5).

Tako se jednom dogodilo da su dva nova učenika blaženoga oca otišla u nepoznate krajeve te došla do grada prepuna vrlo zlih ljudi. U njemu pak bijaše neki moćan tiranin, silno okrutan i bezbožan, poglavica i vođa svim onim zlikovcima i lopovima. Iako je

bio plemenita roda, bijaše zle ćudi i nedostojna ponašanja. Kad su spomenuta braća, satrta glađu, hladnoćom i umorom, u svojoj jednostavnosti navečer došla do grada, kao *janjci među vukove* (usp. Lk 10,3), po glasniku zamole onog tiranina, gospodara grada, da im za ljubav Gospodina Isusa Krista one noći pruži gostoprimstvo. On ih, nadahnut od Boga, lijepo primi te iskaže veliko suosjećanje i ljubaznost: naime dao je da se za njih upali veliko ognjište te da se pripremi gozba kao za plemiće.

Dok su braća sjedila za stolom zajedno s ostalima, jedan od braće, svećenik od Boga nadaren jedinstvenom milošću rječitosti, uvidi da nitko od onih za stolom ne govori o Bogu niti raspravlja o spasenju duše, nego samo o pljačkama i ubojstvima, te o mnogim drugim na raznim stranama počinjenim zlodjelima, i da se vesele tim prestrašnim opačinama i posvuda počinjenim bezbožnostima. Zbog toga, pošto se nasitiše tjelesne hrane, onaj brat poželi svojeg domaćina i ostale okrijepiti nebeskom hranom, pa reče onom gospodaru: »Gospodaru, iskazali ste nam veliku gostoljubivost i ljubav; zato bismo bili vrlo nezahvalni da se ne potrudimo uzvratiti vam nekim božanskim dobrima. Zbog toga vas molimo da okupite sve svoje da im za tjelesna dobročinstva uzvratimo duhovnim«. Gospodar se složi s njihovom zamolbom, pa se po njegovoj zapovijedi svi njegovi okupe pred braćom.

I počne onaj brat govoriti o rajskoj slavi: spomene vječnu radost koja ondje vlada, anđeosku družbu, spokoj blaženika, beskrajnu slavu, obilje nebeskog bogatstva, vječni život, neopisivu svjetlost, nepomutljiv mir, nepokvarljivo zdravlje, prisutnost Božju, svako dobro, nepostojanje zla. Čovjek zbog svojih grijeha i jada gubi tolika dobra te ga dopada pakao: ondje vlada bol i vječita tuga, družba zloduha, zmija i zmajeva, ondje je beskrajan jad i život bez života, tmina koju možeš opipati i prisutnost Luciferova, ondje su nemir i bijes, vječna vatra i led, crvi i bjesnoća, glad i žeđ, smrt bez smrti, uzdasi i suze, *škrgut zubi* (usp. Mt 10,12) i vječne muke. Ondje je svako zlo i potpuno odsustvo dobra! A ja sam razabrao da vi svi žurno jurite toliku zlu ususret: naime u vas nema ni dobrih djela ni dobrih riječi. Zbog toga vam savjetujem i opominjem vas, predragi, da zbog nevrijednih svjetovnih dobara i tjelesnih naslada *što prolaze kao sjena* (usp. Mudr 5,9) ne poželite izgubiti ona najviša i vječna nebeska dobra, i da ne žurite i ne jurite ka tako silnim i teškim mukama«.

Kad je brat nadahnut Duhom Svetim to izrekao, gospodar grada, dirnut u srcu i raskajan, padne mu pred noge te zajedno sa svim ostalima počne silno gorko plakati, moleći i kumeći brata da ga izvede na put spasenja. Pa kad se uz mnogo suza i duboku skrušenost ispovjedio bratu, ovaj mu reče da mu za otkupljenje

grijeha valja poći na hodočašće po svetištima, te da se mora trapiti postom, bdjeti u molitvama te ustrajno davati obilne milostinje i činiti druga pobožna djela. Gospodar mu odgovori: »Predragi oče, nikad nisam napustio ovaj kraj, ne znam ni *Očenaš* ni druge molitve: zapovjedite mi zbog toga neku drugu pokoru«. A sveti će mu brat: »Predragi, ja ti želim biti jamac i iz ljubavi prema Bogu posredovati kod Gospodina Isusa Krista za tvoje grijehe, da ti duša ne propadne. Za sada ne želim da učiniš drugu pokoru osim da mi svojim vlastitim rukama doneseš slame da na njoj moj drug i ja prespavamo«.

Ovaj mu radosno donese slamu i brižljivo mu pripravi ležaj u sobi u kojoj je gorjelo svjetlo. A budući da je taj gospodar čuo bratove svete i kreposne riječi, pomisili da je riječ o svecu pa u sebi odluči brižljivo pratiti što će brat raditi tijekom noći. I vidi da je brat navečer legao u krevet, no kad je pomislio da svi duboko spavaju, ustade u gluho doba noći te, zbog jamstva koje je za njega dao, raširi ruke prema Gospodinu i molitvom stane tražiti oprost za njegove grijehe.

I evo, usred molitve brat bude uzdignut u zrak sve do vrha palače i ondje se, u zraku, stane silno tužiti i plakati, tražeći oprost za grijehe onoga gospodara: teško da je ikad viđen čovjek koji je smrt dragih rođaka ili prijatelja oplakivao tako iskreno kao što je ovaj brat oplakivao grijehe onog tiranina. One je noći u zrak, uvijek uz osjećajno naricanje i vrele suze, bio uzdignut tri puta. A onaj gospodar, sve ovo kriomice promatrajući, vidio je i čuo naricanje puno ljubavi za bližnjeg i suosjećajno grcanje u suzama. Zbog toga ujutro smjesta padne pred noge spomenutog brata i uz suze pune pokajanja stane od njega moliti da ga upravi na put spasenja, jer je potpuno spreman na sve što mu zapovjedi.

Sveti ga brat dakle posavjetuje, pa ovaj proda sve što je imao, vrati *što je bilo za vratiti* (usp. Lk 19,8), a sve ostalo podijeli *siromasima* prema svetom evanđelju. I sebe je ponudio Bogu te ušao u Red manje braće, pa uz hvale vrijednu ustrajnost držeći se svojeg obećanja skonča život u svetosti. I ostale njegove drugove koji su ga pratili u starim opačinama obuzme raskajanost te se promijene na bolje. Tako je plodom urodila sveta jednostavnost one braće koja ne propovijedaju književne autoritete ni Aristotela, nego, poput Svetog pisma, kratko i jasno uči o kaznama pakla i slavi raja, kao što kaže Pravilo.

Bogu hvala! Amen.

XLVIII. POGLAVLJE

O čudesnim djelima neke braće iz Ankonske marke, i kako se Blažena Djevica ukazala bratu Konradu u Foranskoj šumi

A. – Kao što nebo rese sjajne zvijezde, tako su pokrajinu Ankonsku marku krasila sveta Manja braća, zrakama svoje kreposti dopirući i gore do Boga i dolje do bližnjih, *a spomen na njih uistinu je božanski blagoslov* (usp. Sir 45,1).

Neki od njih bijahu poput većih zvijezda koje sjaje više od ostalih: takav je bio brat Lucido Stariji, koji je uistinu *sjajio* svetošću i *izgarao* (usp. Iv 5,35) božanskom ljubavlju prema bližnjem, a njegov je slavan dar govora, posredovan Duhom Svetim, donosio čudesne plodove.

Također brat Bentivoglia iz San Severina viđen je kako lebdi visoko u zraku dok je molio u šumi. Vidio ga je brat Maseo iz istog kraja, koji je zbog tog čuda ostavio župu i pridružio se manjoj braći: živio je tako sveto da je učinio mnoga čuda, a počiva u Moriu. Brat pak Bentivoglia, dok je sam boravio u Trave Bonanti i njegovao jednoga gubavca, pod poslušnost prisiljen vratiti se, a ne želeći napustiti onoga gubavca, naprti ga na vlastita leđa i tako natovaren uputi se iz spomenutog mjesta prema planini San Vicino, do mjesta koje bijaše udaljeno petnaest milja. Hodao je od rane zore do izlaska Sunca: da je kojim slučajem bio orao, jedva da bi u tako kratku vremenu i s tolikim teretom preletio takav put, pa su svi koji su čuli za ovo čudo Božje ostali silno zapanjeni.

Također brata Petra iz Montecchia vidio je kako lebdi u zraku brat Servodio iz Urbina, njegov tadašnji gvardijan u starom ankonskom samostanu. Lebdio je do visine nogu na raspelu koje bijaše na povišenu mjestu, možda pet ili šest lakata od stropa crkve.

B. – Također ovog je Petra, dok je silno pobožno postio četrdesetnicu na čast svetom Mihaelu arkanđelu i zadnjeg dana posta krenuo moliti u crkvu, neki mlađi brat koji se prigodno skrio pod oltarom čuo kako razgovara s presvetim Mihaelom arkanđelom. Evo i riječi koje su razmijenili. Arkanđeo reče: »Brate Petre, ti si vjerno za mene trpio i višekratno sebi nanosio bol. Evo, došao sam da te utješim, pa zatraži kakvu god milost želiš: ja ću ti se za to pobrinuti kod Gospodina«. Brat Petar odgovori: »Presveti vojvodo nebeske vojske i najvjerniji revnosniče časti Božje, premilostivi zaštitniče duša, za ovu te milost molim, da mi osiguraš otpust svih grijeha«. Odgovori mu presveti Mihael: »Traži drugu milost, jer ovo ću silno lako za tebe izmoliti«. No brat Petar drugu milost nije tražio. Arkanđeo zaključi: »Zbog vjere i pobožnosti koju gajiš prema meni osigurat

ću ti milost koju tražiš i još mnoge druge«. Na kraju razgovora, koji potraje velik dio noći, arkanđeo ga ostavi duboko utješena.

C. – U vrijeme ovog uistinu svetog brata Petra živio je i već spomenuti brat Konrad iz Offide. Dok su zajedno u obitelji boravili u Foranu u ankonskoj kustodiji, brat Konrad ode u šumu promišljati o Bogu, a brat Petar potajno ode za njim da vidi što će se s ovim događati. Brat pak Konrad silno pobožno i u suzama počne moliti preblaženu Djevicu da mu kod svojeg blagoslovljenog Sina osigura milost da uzmogne osjetiti malo od one slasti koju je na dan Očišćenja osjetio sveti Šimun kad je Krista Spasitelja blagoslovljenog primio *u naručje* (usp. Lk 2,28).

On bude uslišan od premilosrdne Gospe i, evo, Kraljica slave dođe sa Sinom svojim blagoslovljenim u takvom sjaju svjetlosti da ne samo da je otjerao tamu nego je nadjačao sva druga svjetla. Približivši se bratu Konradu položi mu u naručje sina, *najljepšeg od ljudskih sinova* (usp. Ps 45,3). Njega brat Konrad silno pobožno prihvati, priljubi svoje usne na njegove i grudi mu privije na svoje, te se sav rastopi u zagrljajima i poljupcima božanske ljubavi. Brat Petar sve je to gledao pod jasnim svjetlom te je i on osjetio čudesnu utjehu. On se skrivao u šumi, a nakon što je Blažena Djevica Marija sa Sinom otišla, žurno se vrati natrag u samostan. Kad se brat Konrad vratio sav veseo i raspoložen, dozove ga brat Petar: »O nebesniče, danas te dopala lijepa utjeha!« Konrad reče: »Što to govoriš, brate Petre? Što ti znaš o tome što me dopalo?« Brat Petar odgovori: »Znam dobro, nebesniče, dobro znam kako te je pohodila Preblažena Djevica sa svojim blagoslovljenim Sinom.« Čuvši to, brat Konrad ga zamoli da nikome ne govori jer je zbog iskrene poniznosti želio skrovitost. A bijaše među ovom dvojicom takva ljubav da se činilo da su *jedno srce* i *jedna duša* (usp. Dj 4,32).

D. – Također, taj je brat Konrad, moleći u samostanu Sirolo oslobodio djevojku opsjednutu zloduhom: potom smjesta ode da ga ne bi ondje zatekla majka opsjednute djevojke i da se narod ne bi sjatio oko njega. Naime brat Konrad molio je cijelu onu noć te se ukazao majci spomenute djevojke, a tim je ukazanjem oslobodio djevojku.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

XLIX. POGLAVLJE

Kako se Krist ukazao svetom bratu Ivanu od La Verne i kako bijaše zanesen dok ga je grlio

Koliko je slavan pred Bogom preblaženi naš otac Franjo, vidi se po izabranim sinovima koje je Duh Sveti okupio u njegovu Redu, jer prava slava tolikoga oca jesu mudri sinovi.

Među njima je posebno zasjao sveti brat Ivan iz Ferma, nazivan još i Ivan od La Verne, koji na nebu Reda kao prekrasna zvijezda sjaji rumenim sjajem milosti. On je još kao mladić zahvaljujući svojoj mudrosti imao dušu starca, te je svim srcem želio poći putem pokore što čuva čistoću tijela i duha. Zbog toga je, dok je još bio dječak, nosio pokorničko odijelo i željezni obruč uz tijelo te je svakodnevno nosio križ odricanja. Tako se dok je, prije nego je obukao habit svetog Franje, s kanonicima boravio u Svetom Petru kod Ferma, dok su oni živjeli raskošno, sebe krotio strogošću čudesnog odricanja, i proslavljao mučeništvo uzdržljivosti usred zločestoća. No kad je višekratno iskusio da su mu njegovi drugovi smetnja u njegovim anđeoskim nastojanjima – čak su mu i pokornički pojas skidali i ometali ga u uzdržljivosti – promišljao je, nadahnut od Boga, kako da ostavi svijet i one koji su od svijeta te da cvijet svoje anđeoske mladosti preda u ruke Raspetoga.

Kad je kao dječak zaodjenuo habit Manje braće, povjere ga na duhovne vježbe jednom učitelju. Ponekad kad je slušao njegove božanske riječi, njegovo se srce *topilo poput voska* (usp. Ps 22,15), i dok se iznutra punio slatkom milošću, izvanjsko ga je čovještvo tjeralo da trči, koji put vrtom, koji put šumom, ponekad naokolo crkvom, kako ga je već unutarnja vatra tjerala.

S vremenom je ovog anđeoskog čovjeka milost Božja uzdigla u raznim stanjima i radnjama usmjerenim prema nebu. Naime katkad je ovog čudesnog čovjeka božanska milost uznosila do sjaja kerubina, katkad do serafinskog ognja, ponekad do anđeoske radosti i, što je još i više, ponekad ga je, ne samo unutrašnjim osjećajem nego i vanjskim obilježjima, kao prisna prijatelja dizala do božanskih poljubaca i krajnje toplih zagrljaja Kristove ljubavi.

Zbog toga se jednom dogodilo da je ognjem prema Kristu bio raspaljen pune tri godine, pri čemu je doživljavao čudesne utjehe i često u tom ognju bivao zanesen do Boga. No jer Bog vodi osobitu brigu o svojoj djeci, pa ih čas tješi dobrim, čas ih kuša u zlu, bude bratu Ivanu oduzeta ona zraka i oganj božanskog zanosa: ostade bez ljubavi i svjetlosti te ga obuzme tuga pregolema.

Budući da u duši nije osjećao prisutnost Voljenoga, bio je potišten i krenuo je lutati šumom. Tužan i tjeskoban tražio je svojeg prijatelja koji mu se nakratko hotimice skrio, no nikako i nigdje nije

pronalazio preslatke zagrljaje i slatke, pače blažene poljupce Isusa Krista blagoslovljenog na koje je bio naviknuo. Trpio je ovu muku mnoge dane uz jadikovke, uzdahe i suze. Jednog pak dana spomenutom šumom šetao je stazom koju je utro vlastitim koracima: onako shrvan tugom sjedne pod neku bukvu i uplakano lice upravi prema nebu.

I evo, na onoj se stazi ukaže bez riječi *onaj koji liječi one kojima su srca skršena i povija rane njihove* (usp. Ps 147,3), Gospodin Isus Krist. Kad ga brat Ivan prepozna, smjesta mu se baci pod noge i stane ga *uz neizrecive uzdahe* (usp. Rim 8,26) najponiznije moliti i preklinjati za pomoć: »Jer bez tebe me, Spasitelju preslatki, okružuje tmina i tuga, bez tebe, preblagi jaganjče, osjećam stravu i užas, bez tebe sam, Svevišnji Sine Božji, smeten i posramljen! Svih sam dobara lišen bez tebe, i slijep sam u tami jer ti si, Isuse, prava svjetlost duha. Bez tebe sam propao i osuđen jer ti si život duša i život života; bez tebe sam jalov i usahao jer ti si izvor milosti i darova. Bez tebe sam potpuno neutješiv jer ti si, Isuse, naše otkupljenje, ljubav i želja, kruh kojega uvijek dostaje i vino koje razgaljuje anđeoske korove i srca svih svetaca. Prosvijetli me, učitelju premilostivi i pastiru predobri, jer sam tvoja, premda nevrijedna, ovčica«.

I jer želja čije se ispunjenje odgađa raspaljuje još veću ljubav, Krist blagoslovljeni ode onom istom stazom i ne obrati mu se ni riječju. Brat pak Ivan, vidjevši da je blagoslovljeni Krist otišao ne uslišavši ga, ustane i svetom upornošću, kao *bijednik i nevoljnik* (usp. Ps 70,6), opet potrča za Kristom i baci mu se ponizno pred noge, te ga uz najodanije suze stane moliti riječima: »Isuse preslatki, *smiluj mi se jer sam na mukama* (usp. Ps 31,10)! *Po velikoj dobroti svojoj ti me usliši* i *po svojoj istinitoj pomoći* (usp. Ps 69,14) *vrati mi radost svojega spasenja* (usp. Ps 51,14), jer *puna je zemlja milosrđa tvojeg* (usp. Ps 33,5; 119,64)! Ti znaš da sam na silnim mukama: molim te stoga da mojoj zatamnjenoj duši brzo pritekneš u pomoć«.

Spasitelj opet ode ništa ne rekavši bratu Ivanu i nimalo ga ne utješivši. Činilo se da želi otići po onoj stazi poput majke kad u sinčiću kojeg doji želi rasplamsati želju time što mu uskraćuje prsa, a on je plačući traži, da bi ga poslije plača, uz zagrljaje i poljupce, privila natrag i dala sada još slađe mlijeko. Zato brat Ivan treći put krene za Kristom Isusom blagoslovljenim, žestoko plačući kao dojenče za majkom, dječak za ocem, ponizni učenik za milosrdnim učiteljem.

A kad je došao do njega, Krist blagoslovljeni okrene svoje milostivo lice prema bratu Ivanu i pruži svoje štovane ruke poput svećenika kad se okrene k narodu. Tada brat Ivan ugleda čudesne zrake svjetla kako izlaze iz presvetih grudi Isusovih i vani osvjetljavaju ne samo čitavu šumu nego mu božanskim sjajem ispunjavaju i tijelo i

dušu. Brat Ivan odmah bude poučen kakav čin poniznosti i štovanja mora iskazati Kristu. Smjesta se baci k njegovim nogama, a Krist blagoslovljeni blagostivo mu na poljubac pruži one presvete noge. Ondje isplače tolike suze da se činilo da je druga Magdalena te zamoli da se ne osvrće na njegove grijehe, nego da se u ime svoje presvete muke i prolijevanja slavne krvi udostoji oživjeti njegovu dušu u milosti božanske ljubavi: »Budući da je to tvoj nalog, da te *cijelim srcem* i *svom* svojom *snagom* (usp. Lk 10,27; Pnz 6,4.5) volimo – a taj nalog bez tvoje pomoći ne može izvršiti nitko – pomozi mi, preljubljeni Isuse Kriste, da te ljubim svom snagom«.

Dok je tako brat Ivan ustrajno molio ležeći do nogu preslatkoga Krista, primi ondje toliku milost i bude sav osnažen i, kao Magdalena, pomiren i utješen. Tada brat Ivan, osjećajući dar tolike milosti, počne zahvaljivati Gospodinu i ljubiti mu ponizno noge, uspravljajući se da Spasitelja pogleda dok mu zahvaljuje. Krist blagoslovljeni raširi svoje presvete ruke i pruži mu da ih poljubi. U tom se trenutku brat Ivan uspravi i priđe grudima Gospodina Isusa: zagrli ga i Krist blagoslovljeni zagrli njega.

I dok je brat Ivan ljubio presvete grudi Isusove, osjeti miris toliko božanski da bi se u usporedbi s njime svi miomirisi svijeta, da ih netko spoji u jedno, činili poput smrada truleži. Osim toga iz grudi Spasiteljevih izlazile su spomenute zrake, osvjetljujući duh iznutra, te sve unaokolo vani. U ovom zagrljaju, mirisu i svjetlosti, na grudima Isusa Krista brat Ivan padne u zanos te doživi potpunu utjehu i čudesno prosvjetljenje. Naime otada je, jer se napojio iz svetog izvora grudi Gospodnjih i napunio darom mudrosti i milošću riječi Božje, često sipao čudesne riječi koje se nisu dale objasniti. I jer su *iz njegove utrobe tekle rijeke žive vode* (usp. Iv 7,38) kojom se napajao iz dubina grudi Gospodina Isusa Krista, brat Ivan je čudesno uspješno mijenjao um onih koji su ga slušali.

Onaj pak spomenuti miris i sjaj koje je ondje osjetio zadržali su se mnoge mjesece u njegovoj duši: što više, na onoj šumskoj stazi kojom su kročile noge Gospodnje i u njezinoj široj okolici još je dugo osjećao isti miris i sjaj. A kad se brat Ivan povratio iz spomenutog zanosa, a Krist blagoslovljeni nestao, ostao je zauvijek utješen i prosvjetljen u duši.

A tada on nije pronašao čovještvo Kristovo, kako mi je rekao onaj koji je to čuo iz usta brata Ivana, nego je pronašao svoju dušu pokopanu u bezdanu božanstva, i to čvrsto potvrđuju mnoga svjedočanstva. Naime pred rimskom kurijom, pred kraljevima i barunima, pred učiteljima i doktorima sipao je tako umne i duboke riječi da su svi ostajali u silnu čudu. Iako je brat Ivan bio gotovo nepismen, ipak je čudesno objašnjavao najzahtjevnija pitanja o Trojstvu i drugim svetopisamskim otajstvima.

Iz dosad rečenog jasno je da to što je brat Ivan najprije u suzama pao Kristu do nogu i što je u zanosu i uz svjetlost božansku poslije milostivo primljen u naručje i na blažene grudi Kristove, predstavlja velika otajstva koja se ne mogu objasniti u nekoliko riječi. No tko želi saznati više o tome, neka pročita Bernardov komentar o *Pjesmi nad pjesmama*. On ondje spominje sljedeće stupnjeve: početnici koji dosegnu noge, napredni koji dođu do ruku, i savršeni koji zasluže poljubac i zagrljaj. To što je Krist blagoslovljeni bez riječi bratu Ivanu udijelio toliku milost poučilo nas je da je, kao predobri pastir, više nastojao iznutra nahraniti dušu božanskim osjetima nego vanjskim zvukovima dotaknuti tijelo kroz uši, jer kraljevstvo Božje nije u onom izvanjskom, nego u onom unutrašnjem. Psalmist kaže da *sva ljepota njegova dolazi iznutra* (usp. Ps 45,14).

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

L. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan dobio božanski odgovor dok je molio za nekog brata i kako mu se ukazao blaženi Lovro

Brata Ivana zamoli brat Jakov iz Falerona da izmoli Boga za nešto što mu je silno mučilo savjest, a bila je riječ o nečemu što se tiče njegove svećeničke službe. Kako mu je sam rekao, odgovor od Gospodina dobio je prije blagdana svetog Lovre. Reče kako mu je Gospodin kazao: »On je *svećenik u skladu s redom* (usp. Ps 110,4) Božjim.« A budući da je ovog savjest mučila i dalje, zamoli ga opet da za to izmoli Boga.

Pa kad je vjerno bdijući uoči blagdana svetog Lovre stao moliti Gospodina da mu u ime zasluga svetog Lovre potvrdi svoj sud o Jakovu, ukaže mu se tijekom molitvenog bdijenja blaženi Lovro, obučen u bijelo poput levita, te mu reče: »Ja sam levit Lovro, a onaj za kojeg moliš svećenik je u skladu s redom Božjim«. Otad je bio siguran i silno utješen u sumnji koja ga je mučila.

Istom se bratu Ivanu blaženi Lovro, u liku mladića odjevena u crvenu dalmatiku koji nosi željeznu rešetku, opet ukazao kad su navečer braća pjevala *Zdravo Kraljice*. Reče mu: »Ova rešetka učinila mi je uslugu na nebu, a bol koju mi je nanijela žeravica ispunila me Božjom slasti«. Doda potom: »Ako želiš zadobiti slavu i slast Božju, strpljivo podnosi muku i gorčinu svijeta.«

Blaženog Lovru vidio je uza se dok je pjevao spomenutu antifonu. Braća potom odu na odmor, a on ostade u koru sa svetim Lovrom. On mu pruži utjehu i ohrabrenje, pa nestane i ostavi ga

u tolikoj ljubavi i slasti božanskoj da na spomenuti svetak nije oka sklopio, čudesno utješen probdjevši cijelu noć.

Isto tako, dok je brat Ivan jednom silno pobožno vodio misno slavlje nakon posvete hostije, pred njegovim je očima bio posve poništen lik kruha i u treptaju oka ondje se ukaže Krist sa svojom prelijepom bradom, odjeven u crvenu haljinu. On mu pruži toliko slatku utjehu da bi, da mu nije ostalo nešto pribranosti, bio pao u ekstatični zanos. Tom vizijom bude mu potvrđeno da je ona misa pomirila Boga sa svijetom, i to ponajviše s onima koji su mu preporučeni.

Na hvalu Kristovu! Amen.

LI. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan, dok je vodio misno slavlje za pokojne, vidio kako duše bivaju oslobođene iz čistilišta

Kad je spomenuti brat Ivan vodio misno slavlje za spomen na sve pokojne, ono je preuzvišeno otajstvo, za čijom djelotvornošću duše pokojnika čeznu više od svega, prinosio s tolikim čuvstvom ljubavi i pobožne sućuti da se sav topio u slatkoj pobožnosti i medonosnoj bratskoj ljubavi.

Kad je dakle na toj misi pobožno uvis dignuo presveto tijelo Kristovo, prinoseći ga Bogu Ocu i moleći ponizno da iz ljubavi prema onom koji je visio na križu milosrdno iz tamnice oslobodi duše koje je sam stvorio i otkupio, ugleda bezbrojne duše kako izlaze iz čistilišta kao što mnoštvo iskrica izlazi iz zažarene peći. Vidje ih kako lete ka nebeskom domu zaslugom Kristovom, koji je na križu visio za spasenje ljudi i koji se svakodnevno u onoj presvetoj hostiji prinosi za žive i za mrtve, *koji je blagoslovljen u vjekove! Amen* (usp. Rim 1,25).

LII. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan vidio blaženoga Franju s mnogom svetom braćom i kako je brat Jakov s njime razgovarao nakon smrti

U vrijeme kad je brat Jakov iz Falerona, sveti čovjek, bolestan ležao u samostanu Mogliano u fermanskoj kustodiji Ankonske marke, brat Ivan od La Verne molio je Gospodina Boga za spomenutog teško bolesnog brata, dušom i srcem želeći i moleći njegovo ozdravljenje, jer je brata Jakova iskreno volio poput oca.

I dok je tako predano molio, padne u zanos: u zraku, iznad svoje ćelije u šumi, ugleda u silnu sjaju koji obasjavaše čitavu okolicu mnogobrojnu vojsku anđela i svetaca.

Među tim anđelima i svecima ugleda spomenutog bolesnika za kojeg je molio: bijaše prelijep u sjajnoj bijeloj odjeći. Ondje također vidje blaženoga našeg oca Franju obilježena svetim ranama i obasjana čudesnom slavom. Vidje i prepozna i svetog brata Lucida sveca, starog brata Mateja iz Monte Rubiana, te mnogu drugu braću koju za života nije upoznao, a koji su s mnogim svecima sjali u sličnoj slavi. I dok je ovo promatrao, bude mu otkriveno sigurno spasenje spomenuta bolesnika: on je zbog bolesti trebao otići k Bogu, no nije mogao odmah u nebo jer se morao još malko očistiti.

Brat pak Ivan, koji je ovo gledao, toliko se veselio spasenju i slavi spomenutog brata da ga je u razgaljenoj duši često dozivao i tajno u srcu govorio: »Brate Jakove, moj brate Jakove, moj prevjerni slugo Kristov, brate Jakove, moj oče preslatki, brate Jakove, pratioče anđela, brate Jakove, sudioniče u životu blaženih!« Tako je, dobivši potvrdu da brata Jakova čeka smrt, veseo zbog spasenja njegove duše otišao iz samostana u Massi, gdje je imao ovo viđenje, i pošao posjetiti ga u Mogliano. Ondje ga pronađe toliko oslabljena od bolesti da je jedva mogao s njime razgovarati. Brat Ivan objavi mu da će umrijeti i da će, poput lava siguran i radostan, prijeći u život vječni.

A brat Jakov, već siguran u svoje spasenje, sav radostan u duši i tijelu, primi brata Ivana s veseljem, uz prelijep osmijeh i vedra lica, jer mu je ovaj nosio tako ugodne vijesti i jer ga je volio kao sina. Usrdno mu se preporuči i napomene da je već odijeljen od tijela. Brat ga Ivan stoga zamoli da ushtjedne nakon smrti s njime porazgovarati, a to mu brat Jakov obeća, ako bi Spasitelj to dobrohotno dopustio.

Rekavši to, kako se približavao čas smrti, brat Jakov počne pobožno govoriti: »Oh, *u miru ću*, oh, *u isti čas*, oh *usnuti*, oh *otpočinuti* (usp. Ps 4,9)!«. Rekavši to, vedra i vesela lica preseli se k Gospodinu.

Brat pak Ivan vrati se u Massu i ondje čekaše na obećanje brata Jakova da dođe onoga dana kad je rekao da će s njim razgovarati. I dok ga je čekao, ukaže mu se Krist u veliku sjaju te u čudesnoj pratnji anđela i svetaca.

Brat Ivan sjeti se brata Jakova i preporuči ga Kristu. Sljedećega dana, dok je brat Ivan molio u šumi kod Masse, ukaže mu se brat Jakov, praćen anđelima i sav pun slave i radosti. Reče mu brat Ivan: »Oče, zašto nisi sa mnom razgovarao na dan koji si obećao?« Ovaj mu odgovori: »Jer sam se morao još malo očistiti. No onog istog časa kad se tebi ukazao Krist, ukazao se i bratu Jakovu iz Masse, svetom laiku koji je služio misu, i to kad je vidio svetu hostiju u trenutku uzdizanja pretvorenu u prekrasna živa dječaka. I tada sam rekao tom bratu: ’Danas s ovim dječakom idem u kraljevstvo jer nitko ne može onamo bez njega’. A kad si me ti, brate Ivane, preporučio

Kristu, bio si uslišan i istoga časa kad sam ono rekao spomenutom bratu Jakovu bio sam oslobođen«.

Nakon ovih riječi ode do Gospodina, a brat Ivan ostade silno utješen. Brat Jakov iz Falerona preseli se uoči blagdana svetog Jakova apostola koji se slavi u srpnju, a počiva na brdu Mogliano, gdje je učinio mnoga čudesa.

Na hvalu Kristovu! Amen.

LIII. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan posjedovao duh objave

Kad bi neke osobe, mrtve i žive, imale neke teške i skrivene grijehe koje nitko nije mogao znati bez božanske objave, brat Ivan bi po milosti božanske objave živima otkrivao skrivene grijehe.

Zbog toga su se oni obraćali na pokoru. Jedan od njih rekao je da je grijeh koji je brat Ivan otkrio počinio prije nego je brat Ivan došao na svijet. Onaj kojemu se to dogodilo to je ispričao meni. I priznali su da je istina ono što je brat Ivan za njih govorio.

Njemu bijaše također otkriveno da su neki od njih koji bijahu mrtvi umrli i za svijet i za vječnost, a neki samo za svijet. To mu bijaše sa sigurnošću potvrđeno. A ja sam vidio brata kojemu se može vjerovati da je poznavao te ljude.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LIV. POGLAVLJE

O bratu koji je vidio dušu svojega rođenog brata kako je nose anđeli

Poslije smrti blaženoga našeg oca Franje bijahu u Redu dvojica rođene braće, brat Humilis i brat Pacifik, koje je odlikovala čudesna svetost i savršenstvo života. Jedan od njih umre u Soffianu, a na drugog, koji je boravio u nastambi na osami, za vrijeme molitve u zabačenoj pustinjačkoj kući spusti se ruka Božja: on pade u zanos i vidje dušu svojeg rođenog brata kako se bez zadržavanja uspinje na nebo.

Mnogo godina kasnije brat koji je ostao na životu postao je članom redovničke obitelji u Soffianu, gdje mu i rođeni brat nekoć bijaše pokopan. Tada pak braća na traženje gospode iz Brunfortea zamijene samostan u Soffianu za drugi, pri čemu su braća odande ponijela i ostatke tijela svete braće. Pa kad dođoše do groba spomenuta brata, njegov brat rođeni uzme mu kosti i opere ih u najboljem vinu te ih položi u bijelo platno, ne prestajući ih ljubiti uz veliku pobožnost i suze.

Braća su se tomu čudila gotovo s gnušanjem jer se činilo da, iako ovaj bijaše brat velike svetosti, plače kao čovjek od svijeta i previše popušta osjećajima. Povrh toga spominjali su da kosti ostale braće nisu manje vrijedne štovanja od ovih. On pak, ponizno im se ispričavši, reče: »Braćo moja predraga, ne čudite se što sam s kostima brata rođenoga činio što s ostalima nisam. I neka je blagoslovljen Bog, jer nije me, kako vi smatrate, preuzela tjelesnost. Ja sam to učinio zato jer sam, kad se moj brat s ovog svijeta preselio k Gospodinu, tijekom molitve na mjestu samotnom i udaljenom od njega, vidio njegovu dušu kako se uspinje ravno na nebo: tako da su te kosti svete i zaslužuju raj Gospodnji. Zato činim to što vidite.«

Kad su braća razabrala njegove pobožne namjere, njihova pobožnost silno ojača te pohvale Boga što čini tako velike i čudesne stvari po svojim svecima.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LV. POGLAVLJE

O bratu Šimunu Asiškom i njegovu divnom životu

U vrijeme osnutka našega Reda, dok je sveti Franjo još bio živ, došao je u Red neki mladić iz Asiza, kojeg su prozvali brat Šimun. Njega je Svevišnji *predusreo* takvom milošću *blagoslova i krotkosti* (usp. Ps 21,4) te ga doveo do takva stupnja kontemplacije i duhovnog zanosa da je cijeli život njegov bio zrcalo svetosti. Kako sam čuo od onih koji su dugo proboravili uz njega, on je vrlo rijetko izlazio iz svoje ćelije; ako bi ponekad bio s braćom, uvijek bijaše spreman razgovarati o Bogu.

Nikad nije išao u školu, nego je uvijek živio u šumi. Ipak tako je dubokoumno i uzvišeno govorio o Bogu i o ljubavi prema Kristu blagoslovljenom da su se njegove riječi činile nadnaravnima. Tako je jednom navečer otišao u šumu na razgovor s Bogom zajedno s bratom Jakovom iz Masse. Kako mi je brat Jakov ispričao, u preslatku razgovoru o božanskoj ljubavi protekne im cijela noć, a njima se činilo da je trajalo tek tren.

Taj brat Šimun uživao je takvu milinu Duha Svetog da bi, kad je predosjećao prosvjetljenja i pohođenja Božje ljubavi, lijegao u krevet kao da želi spavati jer je tiha dražest Duha Svetog zahtijevala ne samo spokoj duha nego i tijela. Zbog toga se često u takvim pohođenjima zanosio k Bogu i postajao potpuno neosjetljiv na podražaje izvana. Dogodilo se naime jednom da je, dok je bio zanesen nebeskim mislima i potpuno neosjetljiv prema van, iznutra pak sav gorio pomazan božanskim darovima, jedan je brat, da ispita je li uistinu u stanju u kakvom se čini da jest, položio žeravicu na njegovu bosu

nogu. Brat pak Šimun žeravicu ne osjeti uopće, štoviše ne pretrpi nikakvu ozljedu, iako mu je žeravica na nozi bila dok se nije potpuno ugasila. Kad je ovaj sjedio za stolom s braćom, prije negoli bi uzeo tjelesnu, drugovima je nudio duhovnu hranu.

Tako se jednom, dok je govorio o Bogu, dogodi da k Bogu bude obraćen neki silno tašt mladić iz San Severina, koji se, dok bijaše u svijetu, kao plemić ponašao silno razmaženo i razvratno. Njegovu je odjeću brat Šimun pohranio nakon što ju je ovaj svukao i od brata Šimuna primio redovnički habit. Sam pak mladić boravio je s njime da bi ga brat Šimun poučavao. A naš neprijatelj đavao, koji pokušava omesti sve što je dobro, *kao ričući lav* nasrnu na spomenuta mladića i svojim zloćudnim dahom što raspiruje žar podbode mu tijelo toliko užarenim žalcima putenosti da je ovaj vjerovao da je nemoguće oduprijeti se kušnji. Zbog toga dođe do brata Šimuna i reče: »Vrati mi odjeću koju sam donio iz svijeta jer ne mogu više podnositi muke iskušenja«. Brat Šimun, suosjećajući s njime, reče: »Sine, sjedni malo sa mnom«. I dok je brat Šimun mladićeve uši natapao božanskim riječima, one su odnosile muku onog iskušenja. Mladić je još mnogo puta tražio da se vrati u svijet, a brat Šimun tjerao njegovo iskušenje. Kad ga je pak jedne noći kušnja pritiskala žešće nego što je uobičajeno, ode do brata Šimuna i reče: »Bez odlaganja mi vrati moju odjeću jer više ne mogu izdržati!« Pobožni otac, silno suosjećajući sa sinom, reče: »Sine, sjedni malo sa mnom«. On sav na mukama priđe i sjedne pored brata Šimuna te nasloni svoju glavu na njegove grudi. Brat Šimun, silno s njime suosjećajući, oči upravi u nebo te vrlo pobožno i sa sućuti prema mladiću stane se moliti. Pritom bude zanesen prema Bogu, a Bog usliša njegove molitve. I dok se brat Šimun povratio iz zanosa, mladić je bio potpuno oslobođen svoje kušnje, kao da je nikad nije ni osjetio. Pritom se žar napasti pretvorio u žar Svetoga Duha: cijeli je izgarao za Bogom jer se, budući naslonjen na vruću žeravicu, dakako na brata Šimuna, sav raspalio ljubavlju prema Bogu. Zbog toga je tada, kad je uhvaćen neki zločinac kojem su trebala biti iskopana oba oka, spomenuti mladić goreći u duhu odvažno pred punim vijećem prišao gradskom poglavaru i uz mnoge je suze i molitve zatražio od njega da mu učini milost te njemu izvade oko, a da jedno ostave razbojniku. Oni pak, gledajući mladićevu usplamtjelu dobrotu i ljubav prema bližnjem, poštede obojicu. A ovog sam presvetog mladića vidio vlastitim očima.

Povrh toga, spomenutog brata Šimuna, dok je u šumi silno uživao u Gospodinu, jako je smetalo glasno graktanje i buka vrana. U ime Gospodina Isusa zapovjedi im da više ne dolaze onamo. I gle čuda, u sljedećih više od pedeset godina samostan Brunforte u fermanskoj kustodiji i njegova bliža i dalja okolica nisu vidjeli ili čuli

takve ptice. A ja, brat Hugolin od Monte Santa Marie boravio sam ondje tri godine i svojim se očima čvrsto uvjerio u to čudo, poznato kako svjetovnjacima, tako i braći cijele spomenute kustodije.

Na hvalu Gospodina Isusa Krista! Amen.

LVI. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan od La Verne bio zanesen u božanski bezdan

Već spomenuti brat Ivan od La Verne, nakon što se potpuno odrekao prolaznih utjeha ovoga svijeta, tražio je samo utjehu u Bogu. Zbog toga se, kad su bile svetkovine, osobito one Gospodina našeg Isusa Krista blagoslovljenoga, po božanskoj milosti napajao novim utjehama i čudesnim objavama.

Dogodilo se tako da je, kad se približavao blagdan Spasiteljeva rođenja, sa sigurnošću iščekivao utjehu po ljudskoj prirodi Krista blagoslovljenog. Duh Sveti koji zna po volji svojoj darove rasporediti prema mjestu i vremenu, ne vodeći brigu o planovima *onoga koji želi ili onoga koji trči* (usp. Rim 9,16), nego o mudrosti Gospodina milostivoga, bratu Ivanu nije pružio utjehu koju je očekivao po čovještvu Krista blagoslovljenoga, nego mu po Kristovoj ljubavi prema bližnjem podari tako žarku ljubav da mu se činilo da mu duša biva otrgnuta iz tijela. Naime sto puta jače nego da je u peći plamtjelo je njegovo srce i duša. Zbog tog žara bijaše tjeskoban i teško disaše. Mučen žestokim bolovima glasno je vikao, a nije se mogao suzdržati jer je u njemu, silno ispunjenu Duhom Svetim, odviše plamtio ljubavni žar.

Onog pak časa kad bi počeo osjećati samo ljubavni plamen, nada u spasenje toliko ga je silno osnaživala da je vjerovao da, kad bi u tom trenutku umro, ne bi morao prolaziti kroz čistilište. Ta je ljubav silna, uz prekide, trajala pola godine, a žar ga je držao dulje od godine, tako da mu se u nekim trenucima činilo da će izdahnuti dušu.

Poslije toga doživio je bezbrojna pohođenja i utjehe, čemu sam i ja vlastitim očima mnogo puta posvjedočio, a i mnogi drugi često su o tomu raspravljali. Naime zbog prevelika žara i ljubavi pohođenja nije mogao prikriti. Mnogo je puta padao u zanos preda mnom. Jedne je noći bio uznesen do Boga u tako zadivljujućem svjetlu da je vidio sve stvoreno u Stvoritelju, kako nebesko tako zemaljsko, raspoređeno po pripadajućim redovima: na primjer, kako su korovi blaženih duša ispod Boga, i raj zemaljski, i blaženo Kristovo čovještvo. Slično su bili uređeni i niži redovi, a uočio je i osjetio da je sve to odražavalo Stvoritelja.

Poslije ga je Bog uzdignuo iznad svega stvorenoga, tako da mu je duša bila uznesena i upijena u dubine božanstvene svjetlosti,

ukopana u moru vječnosti i božanske beskonačnosti, jednom riječju u nešto što nije stvoreno, oblikovano, zamislivo, vidljivo, shvatljivo i slično, što bi ljudski um mogao shvatiti ili jezik izreći. I bijaše upijena njegova duša u to more i bezdan božanstva, i raspršena poput kapljice vina u morskim prostranstvima. Kao što ta kapljica u sebi ne nalazi ničeg drugog osim mora, tako je njegova duša u svemu – i iznad i unutra i izvana – vidjela samo Boga. Tako je osjetio tri osobe u jednome Bogu i jednoga Boga u trima osobama, i osjetio je onu vječnu ljubav koja je Sina Božjeg, zajedno s poslušnošću prema Ocu, navela na to da se utjelovi. Promišljanje o tom putu utjelovljenja i muke Sina Božjeg, te suze i želja da i sam ponese križ dovedu ga do neopisiva svjetla, te reče da nema drugog puta kojim bi duša mogla doći do Boga osim po Kristu koji je *put, istina i život* (Iv 14,6).

U istom viđenju bijaše mu pokazano sve što je Krist učinio od posrnuća prvog čovjeka do ulaska Kristova u vječni život: a on je poglavar i prvak svih onih izabranih koji su, od početka svijeta, bili, jesu i koji će biti, sve do kraja koji su najavili sveti proroci.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LVII. POGLAVLJE

Kako je brat Ivan od La Verne u hostiji vidio slavnoga Krista

Istom bratu Ivanu dogodilo se čudo dostojno slave i spomena, kako su ispričali oni koji su mu nazočili.

Kad je naime spomenuti brat Ivan boravio u Moglianu, u fermanskoj kustodiji pokrajine Marche, prvoga dana nakon osmine svetog Lovre, odnosno u osmini Uznesenja Blažene Djevice Marije, ustade prije zore i obilno pomazan milošću od Gospodina izmoli službu čitanja s braćom. Nakon molitve pođe u vrt jer je osjećao takvo obilje neizmjerne miline i ugode što ga obuzme zbog velike milosti kušanja u duhu riječi Gospodnjih *Ovo je tijelo moje*. Zato je glasno vikao i u srcu govorio: *Ovo je tijelo moje* (Mt 26,26).

Usred tih riječi bude prosvijetljen Duhom Svetim, pa otvorivši oči duha ugleda Krista blagoslovljenog s Blaženom Djevicom Marijom i mnoštvom anđela i svetih. Razabere one apostolske riječi, da smo svi *jedno tijelo u Kristu, a pojedinci udovi jedan drugomu* (Rim 12,5), i one, *da mognete shvatiti sa svima svetima što je Dužina i Širina i Visina i Dubina* (Ef 3,18) *te spoznati nadspoznatljivu ljubav Kristovu* (Ef 3,19), što je sve zapisano u preuzvišenom Zavjetu i ispunjava se u riječima: *Ovo je tijelo moje* (Mt 26,26). Kad je svanula zora, on prožet tolikom milošću, izgarajući u žaru duha uđe u crkvu. Mislio je da ga nitko ne čuje, no neki je brat stajao na koru

i sve slušao. Pa kad se tako zbog silne milosti nije mogao obuzdati, stao je glasno klicati.

Tada zbog misnog slavlja dođe do oltara, gdje je trebao zapjevati. Milost se u njemu uveća i naraste ona ljubav. Bude mu dan neki neizreciv doživljaj Boga, koji nije nikako mogao izraziti riječima. Plašeći se da taj osjećaj i onaj čudesan žar ne porastu toliko da bi morao prekinuti misu nije znao što da odabere, da nastavi ili da pričeka.

Ipak, jer je ponekad znao doživjeti sličan osjećaj, a Gospodin ga je toliko primirio da zbog toga nije morao prekinuti misu. Tako se i sad pouzdao u to da može nastaviti. Ipak, i dalje se plašio da se ne dogodi ono što se dogodilo, jer takvim božanskim izljevima čovjek ne može upravljati.

Kad je dakle došao do predslovlja Blažene Djevice, poraste tako ono prosvjetljenje i milostiva ugoda da je, došavši do uvodnih riječi pretvorbe, jedva više mogao podnositi toliko slatku ugodu. Pa kad je došao do *Ovo je moje tijelo*, više puta zavapi *Ovo je, ovo je* (Mt 26,26), no nije mogao nastaviti. Naime osjećao je prisutnost Boga i mnoštvo anđela i svetih, tako da je stao gubiti svijest od siline onoga što je osjećao u duši. Gvardijan samostana, pritrčavši mu u pomoć stade pored njega, a brat s upaljenom svijećom iza. Ostali su prestrašeno promatrali zajedno s mnoštvom muškaraca i žena. Uz njih su bile prisutne i neke uglednice iz pokrajine: one su sve bile prestrašene i u iščekivanju te su po ženskoj navadi jecale.

Sam brat Ivan, gotovo otuđen u preblaženu i preslatku veselju, ne nastavi u dovršenju presvetog otajstva jer je osjećao da Gospodin Isus Krist ne ulazi u hostiju, ili, bolje rečeno, da se hostija neće pretvoriti u njega prije nego k riječima *ovo je* pridoda *moje tijelo*. Pa nakon što mu bude pokazan raj otajstvenoga tijela Kristova, on ne mogaše više podnositi toliko veličanstvo blažene glave, to jest Krista, pa poviče: *tijelo moje* (Mt 26,26)! I smjesta nestade oblik kruha i ukaže mu se Gospodin Isus Krist, Božji sin blagoslovljeni, utjelovljen i proslavljen. Pokaže mu poniznost koja ga je navela na utjelovljenje i čini da svakodnevno dolazi u ruke svećeničke. Ta je poniznost držala brata Ivana u toliko slatku udivljenju i neizrecivoj milini da nije mogao dovršiti riječi posvećenja. Toliko je naime zadivljujuća poniznost i poštovanje Spasitelja, Boga našega, prema nama da se, kako brat Ivan reče, u srcu ne može podnijeti niti riječima opisati. Zbog toga nije mogao nastaviti.

Iz tog razloga i kad je rekao *Ovo je tijelo moje* (Mt 26,26), bude čudesno potresen i pade prema nazad, no pridrži ga gvardijan koji je stajao pokraj njega da ne udari o pod. Pritrče druga braća i ostali muškarci i žene koji su bili u crkvi, pa ga poput mrtvaca odnesu u sakristiju. Tijelo mu je naime bilo hladno kao tijelo mrtvoga čo-

vjeka, a prsti na rukama bijahu zgrčeni tako snažno da ih se jedva moglo rastegnuti ili pomaknuti. Tako je kao mrtvac ležao od jutra do molitve trećega časa, a sve se dogodilo ljeti.

Budući da sam ja, koji sam bio prisutan, silno želio saznati kakva je to blagost Spasiteljeva djelovala u njegovu slučaju, gotovo odmah čim se povratio prišao sam mu i zamolio ga Božjom ljubavi prema bližnjem da se udostoji ispričati mi ovo što sam upravo prepričao.

On pak, jer je u mene imao veliko povjerenje, sve mi ovo redom ispriča po milosti Božjoj. Povrh toga reče da mu se dok je govorio riječi pretvorbe srce topilo poput sasvim omekšana voska, a meso mu se činilo kao da je bez kostiju, tako da šake i ruke gotovo da nije mogao podignuti da napravi križ iznad hostije. Dodao je da mu se, prije nego je postao svećenik, ukazalo da će ovako malaksati tijekom mise, no jer je mnogo misa odčitao, a nije se dogodilo ono što mu je bilo prorečeno, smatrao je da je u tomu bio prevaren. No gotovo pedeset dana prije Uznesenja Blažene Djevice, kad se ovo odigralo, opet mu bude pokazano što će mu se dogoditi oko Uznesenja, ali on bijaše zaboravio na to obećanje.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LVIII. POGLAVLJE

O bratu Ivanu iz Penne i njegovu anđeoskom razgovoru

Dok je brat Ivan iz Penne, jedna od zvijezda vodilja pokrajine Marche, bio svjetovnjak dječačke dobi, neki ga prekrasan dječak noću dozove i reče: »Ivane, pođi do svetog Stjepana, gdje će propovijedati jedan od moje braće. Ja sam ga poslao, zato obrati pozornost na njegove riječi i vjeruj u njegovo učenje. Tebe pak čeka veliko putovanje, nakon kojeg ćeš doći k meni«.

On smjesta ustane i u duši osjeti čudesnu promjenu. Otišavši do spomenuta mjesta zatekne ondje silno mnoštvo muškaraca i žena koji su se iz raznih zemalja okupili da poslušaju riječ Gospodnju. Onaj pak koji je trebao propovijedati zvao se brat Filip: on ustavši održi propovijed, *ne naučenim riječima čovječje mudrosti, nego naukom Duha* (usp. 1 Kor 2,4.13) Kristova, navješćujući kraljevstvo Božje. Bijaše taj brat jedan od prve braće koji su došli u Ankonsku marku, a dotad su u njoj samostani bili još malobrojni. Nakon propovijedi spomenuti brat Ivan ode do brata Filipa i reče: »Oče, ako nemaš ništa protiv da me primiš u Red, rado bih činio pokoru i služio Gospodinu Isusu Kristu blagoslovljenom«. Onaj pak, budući da je bio svet i prosvijetljen čovjek, spozna mladićevu čudesnu nevinost i spremnost volje pa mu reče: »Dođi na određeni dan do mene u Recanati i učinit ću da budeš primljen«. Ondje se naime tada trebao održati kapitul.

Mladić pak, jer ga je krasila najveća čistoća, pomisli u sebi i reče: »Bit će da je to ono veliko putovanje koje mi je bilo objavljeno, na koje moram krenuti da bih poslije otišao u nebo«. Ode dakle i odmah bude primljen u Red te povjeruje da će otići k Bogu. A provincijal na kapitulu reče: »Tko god bi želio poći u pokrajinu Provansu, ja ću ga poslati radi zasluge svete poslušnosti«. Kad brat Ivan to čuje, poželi ići jer u sebi pomisli da je možda ovo to veliko putovanje koje mora poduzeti. No stid ga je sprečavao da to ikome kaže. Pouzdajući se u brata Filipa koji se zauzeo za njegovo primanje u Red ode do njega i reče: »Molim te, oče, da mi osiguraš tu milost da mogu otići boraviti u pokrajini Provansi«.

U ono su vrijeme braća željela odlaziti u strane pokrajine da budu *putnici i pridošlice* (usp. 1 Pt 2,11) na ovom svijetu i *sugrađani svetih i ukućani Božji* (usp. Ef 2,19) na nebu. Brat Filip, uočavajući njegovu čistoću i svetu namjeru, priskrbi mu dopuštenje za odlazak u spomenutu pokrajinu. I ostade u toj pokrajini dvadeset i pet godina, živeći uzorno i u najvećoj svetosti, uz svakodnevnu nadu da će mu se ispuniti obećanje. No iako ga je krasila velika čestitost i iako je dostigao vrhunsku svetost te bio drag i obljubljen u cijeloj onoj pokrajini, kako kod braće tako i kod svjetovnjaka, ipak nikako nije mogao dočekati da mu se želja ispuni.

Jednoga dana, dok se molio i lio suze pred Gospodinom što mu se njegov *boravak* na zemlji, kako mu se činilo, *previše odužio* (usp. Ps 120,5), gle, ukaže mu se Krist blagoslovljeni. Ugledavši ga duša mu se rastopi, a Krist mu reče: »Sine, traži od mene što god želiš!«. On odgovori: »Gospode moj, ne znam što bih rekao jer želim samo tebe. No ovo te jedino molim da mi se smiluješ i otpustiš mi sve moje grijehe i daš mi milost da te opet ugledam kad za to osjetim veliku potrebu«. A Gospodin mu reče: »*Uslišana ti je molitva* (usp. Dj 10,31)«. I nestade mu iz vida, a on osta potpuno osnažen u Gospodinu.

Naposljetku, braća iz Marche, kad se o njemu proširio glas, urede s generalom Reda da ga se vrati u Marchu. Kad je doznao što se od njegove poslušnosti zahtijeva, pomisli u sebi i reče: »Ovo je veliko putovanje, na čijem ću svršetku otići k Bogu«.

Kad se vratio u pokrajinu, nitko ga od njegovih rođaka nije prepoznao. On je pak iz dana u dan čekao da mu se Bog smiluje i da mu se dano obećanje ispuni. No njegovo je putovanje bilo odgođeno: naime poslije povratka u Marchu dobro poživi trideset godina i u to vrijeme obnašaše dužnost gvardijana. Bog je po njemu činio mnoga čudesa, a imao je, između ostalih darova, i dar proricanja.

Naime jednom je, dok je bio odsutan iz samostana, jednog njegova novaka zloduh stao nagovarati da istupi iz Reda. Ovaj popusti pred napasnikom pod uvjetom da iz samostana ode čim se brat Ivan

vrati. Kad se pak brat Ivan vratio, smjesta k sebi dozove spomenutog novaka i reče mu: »Sine, poslušaj me, želim da se najprije ispovjediš«. A kad je odlazio, reče mu brat Ivan: »Sine, poslušaj me najprije«. I tada mu ispriča sve o njegovoj napasti. I reče: »Jer si me čekao i nisi želio otići bez mojeg blagoslova, Bog ti je udijelio ovu milost da nikad ne izađeš iz Reda te da u tom Redu uz Božji blagoslov i umreš«. I tada spomenuti novak bude osnažen u dobroj volji i postade sveti brat. Sve prije spomenuto meni Hugolinu ispričao je sam brat Ivan.

Bijaše pak brat Ivan uvijek miran i tih, i rijetko spreman na razgovor. No bijaše i čovjek silno sklon molitvi i pobožnosti, te je jedini koji se nakon službe čitanja nikad nije vraćao u ćeliju. Dok je jedne noći nakon službe čitanja bio uronjen u molitvu, ukaže mu se anđeo Gospodnji koji mu reče: »Brate Ivane, tvoje putovanje čiji kraj već dugo iščekuješ dovršeno je. Zato ti navješćam u ime Božje da zatražiš koju god milost želiš: k tomu *izaberi* želiš li *jedan* dan u čistilištu ili *sedam* (usp. 2 Sam 24,12.13) dana mučenja na ovom svijetu«.

On izabere sedam dana mučenja, pa odmah bude satrt mnogim bolestima: spopade ga groznica, kostobolja u rukama i nogama, bolovi u trbuhu i crijevima te mnoge druge bolesti. No što je još gore od ovoga, neki zao duh stajao mu je pred licem i držao velik komad papira na kojem su bile popisane sve njegove mane i grijesi. On mu govoraše: »Osuđen si na pakao zbog ovih zala koja si počinio mišlju, riječju i djelom«. I sam bolesnik zaboravi na sve dobro koje bijaše učinio te se ne mogaše sjetiti je li ikad bio u Redu i je li u Redu sada, već se osjećao osuđenim na pakao, kako mu je govorio onaj zao duh. Zato je, kad ga se pitalo kako se osjeća, odgovarao: »Loše, jer sam osuđen!«

Kad su braća to dočula, pošalju po starog brata Mateja iz Monte Rubiana, čovjeka velike svetosti, jer je on iskreno volio brata Ivana. On do njega dođe sedmoga dana njegova mučenja i, pozdravivši ga, reče: »Kako si, predragi?« Ovaj odgovori: »Loše, jer sam osuđen!« Brat Matej reče na to bratu Ivanu: »Zar se ne sjećaš da si se često meni ispovijedao i da sam te u potpunosti odriješio grijeha? Zar ne pamtiš da si mnoga ljeta u Redu služio Gospodinu? Osim toga zar se ne sjećaš da Božje milosrđe nadilazi sve grijehe svijeta i da Krist, Spasitelj naš blagoslovljeni, za nas plaća neizmjernu cijenu? Zato budi uvjeren da nećeš biti osuđen na pakao, nego da ćeš biti spašen«.

I tada, jer je isteklo vrijeme čišćenja, napusti ga kušnja i dođe blagoslov. Tada razdragano reče: »Brate Mateju, budući da si umoran i vrijeme je za odmor, molim te da odeš na počinak«. Pa kad je ostao sam s poslužiteljem, bratu Ivanu ukaže se, gle, Krist u silnoj svjetlosti i opojnu mirisu, kao što je i obećao da će mu se opet uka-

zati u prikladan čas. A on, zahvaljujući mu, rukama obujmi njegovu glavu koju je uvijek volio i uvijek želio te, kao odabrani član, bude vječno ujedinjen s Gospodinom svojim Isusom Kristom. Tako razveseljen i utješen ode k Gospodinu, a tijelo mu počiva u samostanu Penna San Giovanni.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LIX. POGLAVLJE

Kako se Blažena Djevica ukazala nekom bolesnom bratu u samostanu Soffiano

U Ankonskoj marki, u zabačenom mjestu zvanom Soffiano, živio je davno manji brat čijeg se imena ne sjećam. Njega je krasila tako čudesna svetost i milost da se činilo da je sav božanstven; a i jest često bio u božanskom zanosu. Kad je jednom bio sav udubljen i uznesen k Bogu – posjedovao je naime jedinstvenu milost kontemplacije – skupile su se razne ptice i potpuno pitomo sjedeći na njegovoj glavi, ramenima i rukama čudesno lijepo zapjevale.

Kad bi se on trgnuo iz kontemplacije, bio bi toliko duhom razdragan da se činilo da je riječ o čovjeku odnosno anđelu s drugoga svijeta: naime lice mu je tada čudesno sjalo od drugovanja i razgovora s Bogom, što bi zapanjujuće zadivilo one koji su ga promatrali. Uvijek je živio kao pustinjak i vrlo je rijetko razgovarao: kad bi ga netko nešto upitao, odgovarao bi kao da je anđeo Gospodnji. Bijaše ljubazan prema svima, a riječi mu bijahu uvijek prožete božanskim dahom. Ni danju ni noću nije prestajao s božanskom molitvom i kontemplacijom, niti je svoj nepobjedivi duh odmarao od razmišljanja o vječnoj svjetlosti, Kristu. Zato su ga braća, zbog božanske milosti koja je u njemu sjajila, iskreno štovala kao drugog Mojsija. U takvoj hvale vrijednoj pobožnosti u kojoj je vruće ustrajao dođe on do kraja svojeg krepošću urešena i neba dostojnoga života.

Pa dok je bio na smrt bolestan, tako da nije mogao uzimati hranu niti ikakav tjelesni lijek, pouzdajući se samo u Isusa Krista blagoslovljenoga, to jest kruh životvorni *koji silazi s neba* (usp. Iv 6,33) i sve obnavlja samom riječju svojom, zaslužio je po blagosti Božjoj da ga čudesno utješi Blažena Djevica Marija.

Tako kad je jednog dana sam ležao i sav se predao pripremama za smrt, gle, ukaže mu se slavna Gospa, preblažena Majka Kristova s velikim mnoštvom anđela i svetih djevica. Bolesnikovu krevetu prišla je u čudesnoj svjetlosti, a kad je on opazi, utješen i razveseljen u duhu i tijelu zamoli Kraljicu milosrđa da kod svojeg Sina izmoli da ga, zaslugom Majke, oslobodi iz mračne tamnice tijela. I dok je lio suze moleći je, Blažena ga Djevica dozove imenom i odgovori rije-

čima: »*Ne plaši se, sine* (usp. Tob 4,23) jer *uslišana ti je molitva* (usp. Dj 10,31). Vidjela sam tvoje suze, no došla sam do tebe da te malo ohrabrim prije nego odeš«.

A došle su s preblaženom Djevicom tri svete djevice, u rukama noseći tri posudice pripravka takva mirisa i okusa koji se teško riječima mogu opisati. Blažena Djevica uzme jednu posudicu, otvori je i smjesta se sve ispuni mirisom. Uzevši žličicu svojim slavnim rukama najprije bolesniku pruži jednu mrvicu nebeskog pripravka. Kad ga okusi, osjeti takvu milost i slast da mu se činilo da mu duša ne može ostati u tijelu. I reče Blaženoj Djevici: »Nemoj više, preslatka majko i Gospo blagoslovljena, ne više, liječnice blagoslovljena, spasiteljice roda ljudskoga: nemoj više jer ne mogu više podnijeti toliku slast!«

Predobra majka i najdobrohotnija tješiteljica ohrabri bolesnika i više mu puta pruži pripravka iz one prve posudice, sve dok je nije čitavu ispraznila. Nakon toga Blažena Djevica uzme drugu posudicu: kad bolesnik to opazi, reče joj: »Preblažena Majko Božja, ako se *moja duša* gotovo čitava *rastopila* (usp. Pj 5,6) na miris i slast prvoga pripravka, kako ću podnijeti drugi? Molim te, blagoslovljena za ime svih svetih i anđela, nemoj mi više davati!« Njemu odgovori Majka i Blažena Djevica: »Sine, kušaj malo od ovog drugoga«.

Uzme tako i dade mu malo od drugog uz riječi: »Ima ga upravo onoliko koliko ti je dovoljno. Budi hrabar, sine, jer brzo ću doći povesti te u kraljevstvo Sina mojega, za čim si uvijek čeznuo i oduvijek želio«. Pozdravi ga i nestade mu iz vida. On pak ostade u takvoj slasti duha zbog onog pripravka iz rajske ljekarne koji je primio iz ruku preblažene Marije Djevice da je cijeli bio iznutra obasjan svjetlošću i oči njegova duha progledaju u toliku sjaju božanskoga svjetla tako da je jasno *u knjizi* vječnoga *života* (usp. Fil 4,3; Otk 13,8) vidio sve one koji su trebali biti spašeni sve do sudnjega dana. Tolika sladost pripravka zasiti ga i oporavi – ta bijaše to nebeski, a ne zemaljski lijek – da je mnoge dane ostao pri snazi bez tjelesne hrane. Na zadnji dan života razgovarao je i veselio se s braćom te se uz veliku radost i slavlje duha i tijela preseli kod Gospodina.

Na hvalu i slavu Gospodina našega Isusa Krista! Amen.

LX. POGLAVLJE

O viđenju brata Leona koje je bilo objavljeno svetom Franji

Dok je sveti Franjo jednom bio teško bolestan, uz veliku pobožnost i mar služio ga je brat Leon. Kad se pak jednom prilikom brat Leon molitvi predao u blizini svetog Franje, padne u zanos koji ga odnese do neke presilne rijeke široka korita i brza toka.

Kad ondje ugleda ljude kako je prelaze, opazi i neku braću kako se natovareni spremaju zagaziti u vodu. Njih snažna matica rijeke odmah obori i proždrljivo ih povuče pod vodu. Neki bi došli do trećine i utopili se, neki do polovice, neki čak do kraja, no svi bi se zbog teških kovčega koje su nosili – doduše na različitim dijelovima rijeke jer im je teret bio različite težine – našli pod površinom i potpuno bespomoćno pogibali na vrlo okrutan način. Brat Leon, gledajući toliku pogibelj, sažali se nad njima: iznenada se pojave braća bez ikakva tereta i kovčega, na kojima sijaše jedino presveto siromaštvo. Oni su ušli u rijeku i prešli je neozlijeđeni.

Sveti pak Franjo, po Duhu Svetom osjećajući da je brat Leon imao viđenje, pozove ga nakon što se ovaj povratio i reče mu: »Reci mi što si vidio«. I ovaj ispriča redom sve što je vidio. Njemu će sveti Franjo: »Istina je to što si vidio. Naime rijeka je ovaj svijet, braća koja se utapaju u rijeci oni su koji ne slijede evanđelje i svojevoljno siromaštvo: oni pak koji su prešli bez pogibelji to su braća koja imaju duh Božji, koji ne žele i ne posjeduju ništa zemaljsko i ništa tjelesno, nego *su zadovoljni ako imaju hranu i odjeću* (usp. 1 Tim 6,8). Slijedeći Krista na križu razgolićena svakodnevno s lakoćom podnose teret njegova križa i ugodan jaram poslušnosti. Zato lako i bez pogibelji prelaze iz svijeta u vječnost.«

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LXI. POGLAVLJE

Kako je blaženi Franjo obratio nekog plemića

Kad je štovani i divljenja dostojni otac sveti Franjo jednom došao na konak nekom moćnom plemiću, bijaše primljen zajedno sa svojim drugom uz toliku pobožnost i obilatu udvornost da je izgledalo da je spomenuti plemić ugostio anđele. Njegova gostoljubivost pobudi u svetog Franje veliko poštovanje.

Naime spomenuti gospodin svetog Franju na kućnom pragu primi uz prijateljski zagrljaj i poljubac mira. Nakon što su ušli, opere mu noge, obriše ih i ponizno poljubi, naloži veliku vatru te pripravi obilnu trpezu punu svakojakih jela; dok su jeli, služio ih je ozarena lica. Nakon jela reče onaj gospodin svetom Franji i njegovu drugu: »Evo, oče, sebe i svoju imovinu stavljam vam na raspolaganje. Kad god trebate haljine i ogrtače, kupite ih, a ja ću platiti. Znajte da sam spreman pomoći vam u svim vašim potrebama, jer mene je blagoslovljeni Bog obilno i izdašno nadario svime potrebnim. Zato za njegovu ljubav rado dajem novac siromašnima i potrebitima«.

Zbog toga je sveti Franjo, vidjevši što je ovaj obilato pripravio i čuvši što je još obilatije ponudio, njega toliko zavolio da je, kad je

ovaj otišao, rekao svojem drugu: »Uistinu je ovo čovjek dobar za našu družbu: toliko je zahvalan Bogu, toliko prijateljski raspoložen prema bližnjemu, toliko darežljiv prema siromasima i toliko uslužan i udvoran prema gostima. Uslužnost je naime, predragi brate, jedna od osobina Boga, koji svoje Sunce i svoju kišu i sve ostalo iz uslužnosti dodjeljuje i pravednima i nepravednima. Uslužnost je sestra ljubavi prema bližnjem, ona iskorjenjuje mržnju i čuva ljubav. I budući da sam u ovom dobrom čovjeku prepoznao toliku božansku vrlinu, rado bih ga zato imao za druga. Stoga želim da se jedan dan vratimo do njega ne bi li mu možda Bog dotaknuo srce pa poželi zajedno s nama služiti Svevišnjem. Zamolit ćemo Gospodina Boga da mu u srce usadi ovu želju i dade mu milost da to i izvrši!«

I začudo, nakon nekoliko dana Bog ispuni *želju srca* blaženog Franje, *ne odbi molitve usana njegovih* (usp. Ps 21,3). Naime nakon molitve za nekoliko dana sveti Franjo reče svojem drugu: »Pođimo, predragi, k uslužnom gospodaru jer se pouzdavam u Gospodinu da će zbog uslužnosti ovaj sebe ponuditi za druga«. Krenu tako na put i približe se domu spomenuta čovjeka.

Blaženi pak Franjo, prije nego što mu priđe, reče drugu: »Pričekaj me, brate, jer želim najprije zamoliti Boga da *plodonosnim* učini naš *put* (usp. Ps 68,20), da se Krist zbog svoje presvete muke udostoji nama neznatnima i slabima svojom kreposnom milošću udijeliti nam ovaj odličan plijen koji želimo uzeti od svijeta«.

I preda se sveti Franjo molitvi na nekom mjestu gdje ga je spomenuti uslužni gospodar mogao jasno vidjeti. Krist pak odredi da, kad je gospodar tamo pogledao, ugleda svetog Franju kako silno pobožno moli u božanskoj prisutnosti Kristovoj i kako Krist blagoslovljeni obasjan silnom svjetlošću stoji premilostivo pred Franjom. U toj se božanskoj prisutnosti i sjaju sveti Franjo tijelom i duhom uzdigao visoko iznad zemlje.

Kad je spomenuti gospodar sve to jasno vidio, smjesta se *spusti na njega* spasonosna *ruka Gospodnja* (usp. Ez 1,3) pa tijelom napusti palaču, a dušom prezre svijet i uzavrela duha pojuri k blaženom Franji. Pa kad je došao do njega, zatekne ga kako na zemlji moli u najvećoj pobožnosti. Tada se i spomenuti plemić na sličan način smjesta preda molitvi te ga usrdno zamoli da se udostoji primiti ga da s njime zajedno čini pokoru.

Sveti Franjo vidje i ču da ovaj traži sve što je sam želio. Opazi i da je ovu tako čudesnu *preobrazbu* učinila *desnica Božja* (usp. Ps 77,11; 118,16) pa ustane radosna duha, potrči mu u pobožni zagrljaj i poljupce, hvaleći Svevišnjega i zahvaljujući mu jer je takva vojnika pridružio njegovoj vojsci. U međuvremenu je taj čovjek govorio: »Sveti oče, što zapovijedaš da činim? Evo, po tvojoj zapovijedi dajem sve siromašnima i spreman sam, rasterećen od vremenitih stvari,

s tobom poći za Kristom!« I tako je zaslugom i molitvama svetoga Franje taj čovjek ostavio sve i postao manji brat tako savršena života i čestita ponašanja da je pokorom zaslužio hvalevrijedan kraj.

Na hvalu Gospodina našega Isusa Krista! Amen.

LXII. POGLAVLJE

Kako je svetom Franji bilo objavljeno da brat Ilija mora otpasti od Reda

Jednom brat Franjo i brat Ilija zastanu kod neke obitelji i sv. Franji ondje bude otkriveno da je spomenuti brat Ilija osuđen i da mora otpasti od Reda i umrijeti izvan njega; zbog toga sv. Franjo počne osjećati veliku odbojnost prema bratu Iliji tako da više nije htio s njim govoriti ni s njim se družiti; a ako bi se ponekad dogodilo da brat Ilija upravi put prema njemu, on bi se smjesta okretao na drugu stranu. Kad se to dogodilo više puta, brat Ilija opazi da sv. Franjo prema njemu gaji nekakvu odbojnost; zato se jedan dan približi sv. Franji i kad je ovaj htio pobjeći, zadrži ga brižljivo, ali odlučno i smjesta upita neka mu izvoli objasniti uzrok zbog kojeg izbjegava njegovo društvo i razgovor s njime. Reče mu sv. Franjo: »Zbog toga što mi je objavljeno da zbog svog grijeha moraš otpasti od Reda i izvan Reda i umrijeti; a k tome mi je Gospodin otkrio i da si osuđen!«

Brat Ilija odgovori: »Poštovani oče, zaklinjem te ljubavlju Isusa Krista da me ne odbacuješ zbog toga; nego, kao dobar pastir potraži, Kristovim primjerom, svoju ovcu koja propada; i izlij Gospodinu za me svoje svete molitve da, ako se može dogoditi, povuče osudu na prokletstvo; jer pisano je da Bog zna promijeniti osudu ako čovjek popravi svoj prijestup. Ja se pak toliko pouzdajem u tvoje molitve da bih, sve i da ležim u paklu, a vjerovao da se ti za mene moliš, osjećao nekakvo olakšanje. Zato te opet molim da mene grešnika preporučiš Gospodinu, da me ne zaboravi na kraju; nego da se, kad dođe kraj mog života, on koji je došao spasiti grešnike udostoji primiti i mene u svoje milosrđe«. I to je brat Ilija govorio s velikom pobožnošću i uz obilne suze.

Sveti pak Franjo, potaknut očinskim smilovanjem i dubokom pobožnošću, obeća da će se moliti za njega; i kad je izlijevao molitve za njega, osjeti da ga je Gospodin čuo i povukao osudu i da brat Ilija neće biti osuđen, ali da će zasigurno otpasti od Reda i skončati život izvan njega.

I tako se i dogodilo. Naime kad se kralj Sicilije Friedrich pobunio protiv Crkve, a papa ga zbog toga izopćio sa svim njegovim pomoćnicima i savjetnicima, spomenuti kralj pozove brata Iliju kojeg

su držali za jednog od većih mudraca na svijetu. I on pođe k njemu i posta pobunjenik protiv Crkve i otpadnik iz Reda; zbog toga je papa izopćio i bio je lišen habita svog reda.

I dok je bio izopćenik, teško se razboli. Kad je za tu bolest čuo neki njegov brat laik, koji je ostao u spomenutom Redu i bio dobrog života i časnog i pohvalnog vladanja, pođe ga posjetiti; i između ostalog mu reče i ovo: »Predragi brate, veoma mi je žao što si izopćen i što ćeš bez habita umrijeti izvan svog Reda. Ako li vidiš put kojim bih te oslobodio tolike opasnosti, rado bih za tebe poduzeo svaki napor«. Brat Ilija mu reče: »Moj predragi brate, ne vidim drugoga puta nego da pođeš kod pape; i zamoli ga da me u ime Kristove ljubavi i blaženog Franje, njegova znakonoše, na čije sam opomene ostavio svijet razriješi izopćenja i vrati u redovnički habit«. Odgovori mu brat: »Rado ću se potruditi za tvoj spas budem li mogao postići tu milost«. I krene iz kraljevstva Sicilije k papi i ponizno za ljubav Kristovu i blaženog Franje zatraži spomenutu milost. I dogodi se da, kako je dodijelila božanska milost i uz nagovor sv. Franje, gospodin papa dopusti spomenutom brat da, nađe li brata Iliju živog, osobno ga odriješi izopćenja i vrati u habit.

Spomenuti brat izađe iz kurije i brzo pohiti prema kraljevstvu Sicilije da razriješi brata Iliju, kako je gore rečeno; i božanskom pomoću i uz zagovor sv. Franje spomenuti brat, koji je brata Iliju ostavio gotovo na samrti, nađe ga živog. I primivši papino odrješenje i kad mu bi vraćen habit, preseli se ka Gospodinu. Vjeruje se da mu se ovo dobročinstvo na kraju dogodilo po zaslugama sv. Franje, zbog čijih se molitava i sam brat Ilija toliko uzradovao.

Na hvalu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LXIII. POGLAVLJE

Kako su brat Petar i brat Konrad bili dvije presjajne zvijezde

Dok su časni većenik Božji brat Petar iz Monticella i brat Konrad iz Offide, čovjek sveta života pred Bogom i ljudima, njih dvojica kao dvije presjajne zvijezde provincije Marche, nebeski ljudi i zemaljski anđeli, zajedno boravili u ankonskoj kustodiji, valjda u mjestu Foranu, koje su silno zavoljeli zbog ljubavi koja ih je po Duhu Svetom ondje povezala tako da su se doimali kao jedna duša i dogovorili su se da koju god utjehu jednom od njih udjeli Božje milosrđe, u ime Božje ljubavi jedan će drugom nju otkriti.

I pošto su učvrstili ovaj dogovor, kad je spomenuti brat Petar jednog dana prepobožno meditirao o Kristovoj muci, kako su s njim raspetim na križu ostali samo njegova preblažena Majka i najdraži učenik Ivan i kako je još i blaženi otac naš Franjo raspet stajao pred

Raspetim, iz pobožne znatiželje želio je znati kome je od njih bilo najbolnije: Majci koja ga je rodila ili ljubljenom učeniku koji je počivao na njegovim grudima ili prepobožnom Franji koji je s Raspetim bio razapet?

I dok se u obilnim suzama nalazio u ovom svetom i pobožnom razmatranju, gle, ukažu mu se Blažena Majka Božja, Djevica Marija i blaženi Ivan Evanđelist i blaženi otac naš Franjo, odjeveni u presjajna odijela blažene slave; a blaženi Franjo se doimao odjevenim u sjajnije odijelo negoli blaženi Ivan.

I približiše se bratu Petru koji se veoma uplašio, pa mu blaženi Ivan, hrabreći ga reče: »Ne boj se, predragi brate u Gospodinu, jer, gle, dolazimo te utješiti i izjasniti se o tvojoj dvojbi. Dakle znaj da premda smo Majka i ja više od svih trpjeli zbog Kristove muke, budući da je poslije nas više od svih trpio blaženi Franjo, zbog toga njega vidiš u tolikoj slavi«. Odgovori brat Petar: »Presveti Kristov apostole, a zbog čega odjeća blaženog Franje izgleda sjajnija od tvoje?« Reče mu blaženi Ivan: »Zbog toga što je, dok je boravio na zemlji za ljubav Krista nosio bjedniju odjeću nego ja«. I to rekavši pruži bratu Petru nekakvu sjajnu odjeću, što ju je držao u rukama i kaza mu: »Primi ovo odijelo jer sam ga tebi donio da ti ga predam«.

Kad je htio tom odjećom odjenuti brata Petra, on začuđen i rušeći se od udivljenja – naime ovako nešto nije vidio ni u snu ni na javi – započe vikati: »Brate Konrade, predragi brate Konrade, požuri, potrči i vidi divote!« Dok je to govorio, sveto viđenje nestane. I nakon toga dođe sveti Konrad, kojemu je sve redom ispripovijedao; to ih obojicu utješi pa dadnu Bogu hvalu.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LXIV. POGLAVLJE

Kako je Bog bratu Jakovu iz Masse otvorio vrata svojih tajni

Bratu Jakovu iz Masse Bog je otvorio vrata svojih tajni. Brat Egidije iz Asiza i Marko iz Montina nisu upoznali niti mislili da na svijetu ima itko veći od njega, a s njima su se slagali i brat Juniper i brat Lucido, a njega sam se trudio i ja vidjeti dok me vodio brat Ivan, drug spomenutog brata Egidija. Taj mi brat Ivan, kad sam ga upitao o nekim pitanjima duhovne izgradnje, reče: »Želiš li se izučiti u duhovnim stvarima, požuri razgovarati s bratom Jakovom iz Masse; jer je i brat Egidije želio da ga on prosvijetli te njegovim propovijedima ne može ništa ni dodati ni oduzeti«; naime njegov um prelazi k tajnama i njegove riječi riječi su samoga Duha Svetoga; ne postoji čovjek na zemlji kojeg bih toliko želio vidjeti.

Taj brat Jakov, negdje je oko početka službe brata Ivana Parmskog, tri dana ostao potpuno zanesen tako da su braća počela sumnjati da je mrtav. Njemu je bilo dano znanje i razumijevanje spisa i spoznavanje budućih događaja.

Njega ja upitao: »Ako je istina što sam čuo o tebi, nemoj kriti od mene. Čuo sam naime da ti je u ono vrijeme kada si tri dana ležao kao mrtav Bog između ostalog pokazao što će se dogoditi u Redu«. Naime brat Matej, tada provincijalni ministar provincije Marche, nakon te obuzetosti pozvao ga je k sebi i pod poslušnost mu zapovjedio da mu otkrije ono što je vidio. Brat Matej je bio muž čudesne blagosti, svetosti i jednostavnosti; i često je u svojim razgovorima govorio braći: »Poznajem brata kojem je Bog otkrio sve što će se dogoditi u Redu i čuda i tajne za koje, kad bi ih se izreklo, ne bih rekao da ih se može shvatiti, nego ih se jedva može povjerovati«.

Taj brat Jakov između ostalog mi je objelodanio i rekao nešto veoma začuđujuće: naime nakon mnogo toga što mu je bilo pokazano o stanju vojujuće Crkve vidio je neko prekrasno i visoko stablo, čiji je korijen bio od zlata, deblo s granama od srebra, a lišće od pozlaćena srebra. Plodovi drveta bili su ljudi, i to sve manja braća. Broj prvih grana bio je uređen prema broju provincija, a svaka grana imala je toliko plodova koliko je u toj provinciji bilo braće. I tako je znao broj braće cijelog Reda i pojedinih provincija, kao i njihova imena, lica, dob, svojstva, dužnosti, položaj, dostojanstva, grijehe i milosti. I vidio je brata Ivana Parmskog kako stoji na kraju grane u sredini ovog drveta, a na krajevima grana koje su se nalazile uokolo srednje grane stajali su upravitelji pojedinih provincija.

Poslije ovoga vidio je kako je Krist sjedeći na veoma velikom i sjajnom prijestolju poslao sv. Franju s dvojicom anđela; i dao mu je kalež pun duhom života i rekao mu: »Pođi i posjeti svoju braću i napoji ih kaležom *životnog duha* (usp. Otk 11,11); jer duh sotonin ustat će i nasrnuti na njih i mnogi će od njih pasti i neće se dići«.

I dođe sv. Franjo poslužiti braći duh života kako mu je bilo zapovjeđeno. Započne od brata Ivana i da mu kalež pun duha života; on primi kalež iz ruku sv. Franje te žurno i pobožno sve ispije; i kad je popio, počne svijetliti poput Sunca. I poslije njega redom je svima predavao kalež duha života; a bilo je veoma malo onih koji su ga uz dužno poštovanje primili i cijelog ispili.

Ti malobrojni koji su ga pobožno čitava ispili svi su odjenuli Sunčevu svjetlost; a oni koji su ga cijeloga prolili, pretvarani su u tminu; i postajali su mračni, ružni i gnjusni, zastrašujući i slični demonima. Poneki su pak dijelom ispili, a dijelom prolili; i po tome koliko je svaki od njih popio ili prolio od duha života koji mu je sv. Franjo predao u kaležu u istoj mjeri bi odijevao ili svjetlo ili tminu.

Iznad svih koji su se nalazili na stablu svjetlošću se isticao brat Ivan koji je, cijeli okrenut neprestanom dubokom razmatranju istinskog svjetla, razabrao vrtlog oluje koja se podizala protiv stabla; i udaljivši se s krajnjeg vrha one grane na kojoj je stajao, mimoišavši sve grane, sklonio se na čvršće mjesto na deblu drveta. I dok je sav u bdijenju pazio sam na sebe, brat Bonaventura, koji se popeo na mjesto odakle se ovaj spustio i koji je dio danog mu kaleža ispio, a dio prolio, dobije željezne nokte, oštre kao britva. Naglo se pomičući sa svog mjesta, želio je nasrnuti na brata Ivana. Brat Ivan to je vidio i zavapio Gospodinu; i Krist na njegov vapaj pozva sv. Franju i da mu najoštriji kamen, koji nazivaju kremenom, i zapovjedi mu: »Pođi i živim kamenom isijeci nokte brata Bonaventure kojima želi rastrgati brata Ivana, tako da ga ne može ozlijediti«. I sv. Franjo dođe i odsiječe bratu Bonaventuri željezne nokte; a brat Ivan, blistajući poput Sunca, stade na svoje mjesto.

Nakon toga podigne se strašan vihor i navali na drvo; i braća su padala s njega; i oni koji su izlili sav duh života prvi su padali sa stabla. Brat Ivan i oni koji su posve ispili duh života božanskom snagom područje života, svjetlosti i sjaja; one potamnjene koji su padali sluge tmine odnesu u mjesta tmine i bijede.

Onaj koji je imao viđenje u potankosti je razaznavao što je vidio, tako da je jasno razabirao i dobro zapamtio imena, osobe, krajeve, dobi i dužnosti obiju strana, i one svjetla i one tmine. Onaj vihor i divlja, ali pravedno dopuštena oluja trajali su dok se stablo nije iščupano iz korijena oborilo na zemlju i dok ga vihor nije slomio i umanjio, a oluja ga raznijela na sve četiri strane.

Kad su pak vihor i oluja minuli, iz zlatnog korijena propupa biljka, sva od zlata, koja je rađala cvjetove, lišće i plodove od zlata. O njegovoj širini, dubini, visini, mirisu, ljepoti i vrlini bolje je šutjeti negoli govoriti.

Ipak nisam htio ispustiti ovo što je onaj vidjelac rekao, jer je mojim ušima bilo vrijedno spomena: »Naime neće biti sličan način obnove institucije, nego veoma različit: jer djelovanje Kristova duha bez vodiča izabrat će neobrazovane dječake, jednostavne, odbačene i prezrene osobe, i bez primjera i učitelja birat će protiv učenja i običaja onih koji poučavaju, a ispunit će ih svetim strahom i najčišćom Kristovom ljubavlju. I kad se više takvih umnoži na različitim mjestima, tada će im poslati pastira i vođu, potpuno božanskog, potpuno svetog, nevinog i sličnog Kristu«.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

Dodatak

LXV. POGLAVLJE

Neko čudo o ranama blaženog Franje koje se dogodilo u nekom samostanu Reda propovjednika

Koliko su one čudesne rane sv. oca Franje bile dostojne čašćenja, vidljivo je po jednom značajnom čudu koje se dogodilo u nekom samostanu Reda propovjednika. Naime u tom samostanu nalazio se i neki brat propovjednik koji je toliko iz sveg srca mrzio blaženog Franju da nije mogao ni vidjeti na slici, niti čuti riječ, niti u srcu vjerovati da je on označen svetim Kristovim ranama. Dakle kad se spomenuti brat iz prekoalpskih krajeva našao u spomenutom samostanu, u čijoj je blagavaonici bio naslikan sv. Franjo sa svetim ranama, potaknut nevjerom i mržnjom potajno se približi i nožićem izbriše svete rane sa slike svetog oca, tako da se ništa nije primijetilo.

No sljedećeg dana, kad je isti brat sjeo za stol, obazre se na lik sv. Franje i ugleda po mjestima gdje ih je obrisao rane, svježije nego prethodne. Rasrđen, mislio je da ih nije pažljivo obrisao; i čekajući čas kad nitko nije bio nazočan, jer *tko čini zlo, mrzi svjetlo* (usp. Iv 3,20), priđe i ponovno izbriše rane, tako da ipak nije uništio cementnu podlogu slike. No trećeg dana, kad je isti brat opet sjedio za stolom, okrene se prema liku sv. Franje i, gle, ugleda one svete rane, tako lijepe i nove da se nikada nisu tako pojavljivale u posljednje vrijeme. Tada taj brat, zasjenjen nevaljalošću i potaknut podlošću, drugom grijehu pridruži treći i reče u svom srcu: »Zaboga! Tako ću uništiti one rane da se nikada neće ponovno pojaviti!« I, kao obično, pričeka vrijeme u kojem mu oči nisu vidjele čovjeka; i zaboravivši da je *očima* Božjim sve *golo i razgoljeno* (usp. Heb 4,13) divljački izvadi nožić i sa slike iskopa znakove rana, čupajući i boju i cement. No čim je dovršio kopanje, iz tih mjesta započe istjecati živa krv i silovito nadirući prskati lice, ruke i tuniku spomenutog brata. On prestrašen pade kao da je mrtav. Krv je iz onih svetih rana što ih je onaj bijednik iskopao kao potok tekla po zidu. U međuvremenu se braća spomenutog samostana okupe oko onog što je kao bez duše ležao na zemlji i opazivši njegovo zlodjelo veoma se ražaloste. Kad su k tome vidjeli da ona krv neprestance teče, začepljivali su one rupe komadima tkanine, no nisu mogli prekinuti njezino istjecanje. Zato bojeći se da to ne bi vidjeli svjetovnjaci i zbog toga pretrpjeli skandal i prijekore, naume se pobožno okupiti oko sv. Franje. I prior sa svima iz samostana, razdirući odjeću pred slikom sv. Franje, bičujući se i moleći u suzama, preklinjahu sv. Fra-

nju da smilovavši se oprosti uvredu spomenutog brata i udostoji se prekinuti istjecanje krvi.

I zbog poniznosti molitva im je smjesta bila uslišana; krv više nije tekla, a svečeve rane koje su svi štovali pojave se u svoj svojoj ljepoti. Spomenuti pak brat od tada je postao najprivrženiji štovatelj svetog oca; i, kako su svjedočila braća s La Verne, on je radi pobožnosti došao na brdo La Verna i od one okrvavljene tkanine donio komad sa sobom i dao onoj braći. Osim toga pohodio je i Sv. Mariju Anđeosku, kao i sva mjesta sv. Franje s velikim poštovanjem i suzama. Naime gdje god je mogao naći nešto o djelima ili činima sv. Franje, padao bi u tako pobožne suze da bi se i drugi rasplakali. Sam je izložio sva spomenuta čudesa pred mnogima od Manje braće na La Verni i u Asizu, ali ipak, dok tu nije bilo njegove subraće, da ne bi možda to smatrali za pogrdu svog Reda. Zbog zasluga sv. Franje postao je toliko dobrohotan prema njegovoj braći da ih je, kao što ih nekad nije mogao vidjeti, kasnije, učvršćen ljubavlju Božjom, častio osjećajem bratske ljubavi.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista! Amen.

LXVI. POGLAVLJE

O nekoj čudesnoj riječi koju je rekao brat Egidije iz Peruđe

Kad je brat Egidije boravio u Peruđi, došla ga je vidjeti gospođa Jakoba iz Settesolija, rimska plemkinja i štovateljica braće. Nakon toga stigne i brat gvardijan iz Reda manje braće, čovjek veoma duhovan, da bi od njega čuo nekoju dobru riječ. I dok je propovijedao ostaloj braći koja su stajala uokolo, brat Egidije na narodnom jeziku izreče ovo: »Zbog onoga što čovjek može dolazi do onoga što ne želi.«

Spomenuti brat gvardijan, da bi izazvao brata Egidija na raspravu, reče: »Čudim se, brate Egidije, kako govoriš da čovjek zbog onoga što može dolazi do onoga što ne želi kad čovjek ništa ne može sam po sebi. A ovo mogu dokazati s više razloga. Prvo, budući da moći pretpostavlja biti; prema tome takvo djelovanje stvari kakvo je njezino biti, kao što vatra grije zbog toga što je vruća; ali čovjek je po sebi ništa. Stoga apostol veli: Misli li *tko da je štogod, a nije ništa, sam sebe vara* (usp. Gal 6,3). Kako je pak ništa, ništa ne može; dakle čovjek ne može ništa. Na drugom mjestu ovako dokazujem da čovjek ništa ne može, jer, ako čovjek nešto može, to je ili samo dušom, ili samo tijelom ili i jednim i drugim međusobno povezanim. Sigurno je da ne može samo dušom; jer duša, lišena tijela, ne može ni steći ni izgubiti. Ništa ne može ni samo tijelom; naime tijelo je bez duše lišeno života i forme i stoga ne može ni-

šta raditi, jer sav čin dolazi od forme. Isto tako, ako su i spojeni, čovjek ne može ništa; jer kad bi mogao, to bi bilo po duši, koja je njegova forma; no, kako je rečeno, ako duša lišena tijela ne može ništa, još manje može povezana s tijelom, *jer propadljivo tijelo tlači dušu* (usp. Mudr 9,15). I za ovo ću ti, brate Egidije, pružiti primjer: ako magarac ne može ići bez tereta, još manje će moći s teretom. Dakle i po ovom primjeru se vidi da duša može mnogo manje djelovati opterećena tijelom negoli lišena tijela; no lišena ne može ništa; prema tome ni u povezanosti«. I izveo je mnoge takve dokaze, više od spomenutih, njih dvanaest protiv izjave brata Egidija da bi opovrgao njegove riječi; a svi koji su nazočili bili su zadivljeni ovim dokazima.

Brat Egidije odgovori: »Loše si govorio, brate gvardijane; priznaj svoju krivnju pred svima!« Brat gvardijan, smiješeći se prizna da je kriv; i zbog toga brat Egidije, vidjevši da ne govori od srca, reče: »Ništa ti ne vrijedi ta krivnja, brate gvardijane; a kad krivnja ništa ne vrijedi, ne preostaje ništa za što bi se čovjek pravdao«.

I to rekavši, doda: »Znaš li pjevati, brate gvardijane? Hajde zapjevaj sa mnom!« I brat Egidije iz rukava izvuče citru od bukve, kakvu obično prave dječaci; i započevši od prve žice, riječima u ritmu, i nastavljajući redom ostalim žicama, poništi i pobije svih dvanaest dokaza brata gvardijana.

I počinjući od prvog reče: »Ne govorim o čovjekovu bitku prije stvaranja, brate gvardijane, jer je istina da je on tada ništa i da tada ne može ništa učiniti; nego govorim o čovjekovu bitku poslije njegova stvaranja, kojem je Bog dao slobodno rasuđivanje po kojem može stjecati zasluge pristajanjem uz dobro ili gubiti nepristajanjem. Prema tome, brate gvardijane, loše si i lažno govorio; jer apostol Pavao ne govori o ništavilu supstancije, niti o ništavilu mogućnosti, nego o ništavilu zasluga, kao što kaže na drugom mjestu: *Kad ljubavi ne bih imao, ništa sam* (usp. 1 Kor 13,2). Zbog toga nisam govorio o duši odvojenoj od tijela ni o mrtvom tijelu, nego o živom čovjeku, koji pristajući uz milost može činiti dobra djela ili opirući se milosti činiti zla djela: što nije ništa drugo nego otpad od dobra. A što si pak dodao da *propadljivo tijelo tlači dušu* (Mudr 9,15). Pismo ondje ne govori da se duši zbog toga oduzima slobodna volja da ne bi mogla djelovati dobro ili loše; nego želi reći da bivaju spriječeni čuvstvo i razum, pa i pamćenje duše zaokupljene tjelesnim brigama. Zbog toga dalje piše: *I ovaj zemljani šator pritiskuje um bremenit mislima* (Mudr 9,15) jer ne dopušta da duša slobodno *traži što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Bogu* (usp. Kol 3,1), jer bojni red duševnih moći zbog mnogostrukih zaokupljenosti, a i zbog nevolja zemaljskog tijela, na razne načine slabi. Zbog toga si loše govorio, brate gvardijane!«

I na sličan način oborio je sve ostale dokaze, tako da je brat gvardijan ponovno, ovaj put od srca, priznao svoju krivnju i prihvatio da stvorenje nešto može. I reče brat Egidije: »Sad krivnja vrijedi!« I doda: »Hoćeš li da ti jasnije pokažem da stvorenje nešto može?«

I popne se na nekakav kovčeg i strašnim glasom zaviče: »O osuđeniče, koji ležiš u paklu!« I sam odgovori žalosnim glasom kao da govori osuđenik tako zastrašujuće i tresući se da su se svi uplašili: »Joj! Jao! Joj! Joj!« vičući i zavijajući. A brat Egidije će: »Kaži nam, zašto si otišao u pakao!« I odgovori: »Jer ono zlo koje sam mogao činiti nisam izbjegavao, a propustio sam dobro što sam ga mogao učiniti.« I ispitujući ga reče: »Što bi želio činiti, o osuđeni sužnju, kad bi ti se dopustilo da se pokaješ?« I odgovori umjesto njega: »Cijeli bih svijet malo po malo ostavio za sobom da izbjegnem vječnu kaznu, jer to ima neki kraj, a moja osuda ostaje dovijeka«.

I okrenuvši se bratu gvardijanu reče: »Čuješ li, brate gvardijane, da stvorenje ipak nešto može?« I poslije toga reče gvardijanu: »Reci mi, daje li kapljica vode što pada u more ime moru ili more njoj?« I odgovori da se bitak kapljice, jednako kao i njezino ime gube i uzimaju ime mora. Rekavši to, brat Egidije pred svima koji su ondje stajali pade u zanos. Razumio je naime da je ljudska priroda, koja je u usporedbi s Bogom poput kapljice, bila uronjena u veliko, dapače neizmjerno more božanstva u utjelovljenju Gospodina našeg Isusa Krista, *koji je blagoslovljen u vjekove. Amen* (usp. Rim 1, 25).

LXVII. POGLAVLJE

Kako su se, dok je sv. Egidije govorio: Djevica prije poroda, Djevica u porodu i Djevica poslije poroda, pojavila tri ljiljana

U vrijeme kada je živio brat Egidije postojao je neki veliki učitelj iz Reda propovjednika, koji je više godina dopuštao da se uvelike sumnja glede djevičanstva Majke Krista blagoslovljenoga; naime činilo mu se nemogućim da bude majka i djevica u isto vrijeme. Pa ipak bio je čovjek istinske vjere i žalio je zbog te svoje sumnje te je želio da ga neki prosvijetljeni čovjek oslobodi od nje. I tako, kad je čuo da je brat Egidije čovjek veoma prosvijetljen od Boga, tako da često biva u duhovnom zanosu, u svom srcu naumi poći k njemu, vjerujući da će ga takav božanski čovjek čvrsto osloboditi od spomenute sumnje.

Kad je došao k njemu, brat Egidije, predosjećajući u duhu njegov dolazak, nakanu i unutarnju borbu, prije negoli je ovaj išta progovorio, izađe mu u susret i držeći štap u ruci tresne o zemlju i reče: »O brate propovjedniče, Djevica prije poroda!« I odmah čim je udario štapom, niknu prekrasan ljiljan. I opet udarivši o zemlju

reče: »O brate propovjedniče, Djevica u porodu!« I niknu drugi ljiljan. I jednako treći put udarajući reče: »O brate propovjedniče, Djevica poslije poroda!« I smjesta se pojavi ondje i treći ljiljan. To učinivši, nestade.

Onaj pak brat propovjednik tako bi oslobođen od svake spomenute kušnje zapanjujućim viđenjem i novim čudom; i kad je saznao da je to bio brat Egidije, obuzme ga toliko poštovanje prema njemu da je uzdizao i njega i Red.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista, *koji je blagoslovljen u vjekove*! Amen (usp. Rim 1, 25).

LXVIII. POGLAVLJE

O jednom divnom savjetu koji je brat Egidije dao bratu Jakovu iz Masse

Brat Jakov iz Masse, čovjek svet i veoma pobožan laik, koji je bio sa sv. Klarom i mnogim od drugova sv. Franje, kada bi milošću Božjom pao u zanos, želeći savjet od brata Egidija, upita ga da ga posavjetuje kako da se drži u spomenutoj milosti. On odgovori: »Nemoj ni dodavati, ni oduzimati; i čim više izbjegavaj mnoštvo«. Reče brat Jakov: »Što time želiš reći? Objasni mi, časni oče«. Odvrati mu: »Kada je um pripravan da bude predveden k onim najdražesnijim svjetlima božanske dobrote, ne treba ni pomisliti išta dodati, niti nemarom išta izostaviti i, koliko može, neka cijeni samoću želi li da se milost sačuva i raste«.

Na hvalu i slavu Gospodina našeg Isusa Krista, *koji je blagoslovljen u vjekove*! Amen (usp. Rim 1,25).

CVJETIĆI SV. FRANJE

FIORETTI DI SAN FRANCESCO

(1337)

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
DOMAGOJ ŠIMUNOVIĆ

CVJETIĆI SV. FRANJE

Uvod

Cvjetići, djelo bezimena prevoditelja na talijanski, nepotpun je prijevod latinskog izvora, poznatog pod naslovom: *Zgode blaženog Franje i njegovih drugova (Actus beati Francisci et sociorum eius).* Ipak, ako se i moralo čekati do 1902. da bi se dobilo prvo cjelovito izdanje *Zgoda,* postoje mnoga tiskana izdanja *Cvjetića* već prije 1500. Kao kompilator *Zgoda* identificiran je već poodavno brat Hugolin Boniscambi od Montegiorgia (u starini Monte Santa Maria in Georgio), dok je identitet prevoditelja *Cvjetića* još nepoznat, a nesigurna njegova domovina povod za ne malo rasprava (Toskana ili Marche?). Hugolin dakle, služeći se dijelom materijalom koji je već prije postojao, između 1327. i 1337. dao je kompaktnu formu djelu koje je, dopunjeno na kraju drugom rukom, zahvaljujući naročito prijevodu na narodni jezik, postiglo ogromnu raširenost.

Kada je nastao ovaj prijevod na narodni jezik? Teško je usuditi se precizirati datum. Sigurno prije 1396. jer iz te godine imamo kodeks *Cvjetića*, to jest poznati primjerak Amaretta Manellia, autora *Stare kronike*, oca onog Franje Manellia koji je prepisao Boccacciov *Decameron.* Sigurno je ipak da je Amaretto prepisao tekst s jednog prethodnog primjerka; prijevod na narodni jezik stoga je mogao biti učinjen također u ne tako daleko vrijeme od sastavljanja latinske redakcije.

Ima jedan drugi aspekt koji ne treba ispustiti iz vida. Anđeo Klarenski kompletirao je *Knjigu kronika ili nevolja Reda manje braće* oko 1325; jedva koju godinu kasnije, i u krugovima koji su mu idejno bili bliski, zbirka je dobila oblik epizoda iz koje su proizašli naši *Cvjetići.* Pa ipak kolika različitost između ova dva djela! Bez upadanja u sladunjavo i djetinjasto pričanje, u *Cvjetićima* je sva pozornost upravljena na ljepotu jednostavnog života i, sa svim tim, u predlaganju strogosti koja ne ostavlja mjesta nekakvom kompromisu, ne čini se da prevladava polemika. Toliki primjerci sačuvanih rukopisa te deseci i deseci izdanja koja su s vremenom slijedila svjedoče neprekidnu privlačnost ovog spisa; bila bi ipak pogreška kad bi se htjelo vidjeti razlog uspjeha *Cvjetića* isključivo u djelu prevoditelja: neposrednost kazivanja, ustvari, već je u latinskom tekstu, koji se slijedi s velikom vjernošću.

Pedeset i tri poglavlja koja sačinjavaju djelo (ustvari jedno manje, jer je podjelu između prva dva poglavlja, koje nema u skoro svim ko-

deksima, samovoljno uveo Luigi Manzoni) pokriva vremenski period od preko stotinu i deset godina, u kojima se, osim Franje – glavna ličnost koja dominira u prvih trideset osam poglavlja – pojavljuju njegovi prvi drugovi, a zatim još druga braća, naročito iz područja Mache (posljednji je Ivan od La Verne, umro 1322). Vijesti o Franji ograničavaju se na neke faze njegova života: ništa se ne kaže o njegovoj mladosti, o muci obraćenja, o obiteljskom otporu; ništa o njegovoj samoći nasuprot gradu, o poteškoćama koje je susretao posljednjih godina života: nedostaje, općenito, dovoljna pažnja završnom dijelu njegova života. Franjo se uvodi na scenu i predstavlja kao »drugi Krist«, sličan u svemu svome Učitelju, sve dotle da ponavlja njegovo iskustvo u konkretnim pojedinostima. *Cvjetići* žele jednostavno svjedočiti, kroz epizode među sobom odvojene, da postoji konkretna mogućnost da se evanđelje živi u punini: Franjo i njegova braća primjer su za to. Sve to, u izvoru, pokazuje se kao jednostavno i spontano.

Tema nasljedovanja Krista i sličnost njemu snažno karakterizira djelo, kako se pokazuje već na početku I. poglavlja: »Prije svega treba znati da je slavni gospodin sveti Franjo sebe i svu svoju djelatnost svoga života oblikovao po uzoru na Gospodina našeg Isusa Krista«. Poruka koja se vraća točno u *Cvjetićima*, iako na način veoma diskretan, bez one opsesivne upornosti s kojom će se – više-manje u istim godinama u kojima je Amaretto Manelli prepisivao svoj primjerak – nametnuti u franjevačkoj literaturi na poseban način kroz djela Bartolomeja iz Pise: *Sličnost života blaženog Franje životu Gospodina Isusa.* U biti, kroz primjer sveca iz Asiza i njegovih vjernih drugova, želi se pokazati da je moguće nasljedovati Krista Isusa i živjeti slično njemu.

Evo, u *Cvjetićima* se o Franji podsjeća kako je »dok je još živio u ovom bijednom svijetu, nastojao svim svojim silama nasljedovati Krista, svoga učitelja« (Cvjet 25). A kad se pripovijeda o korizmi koju je proveo na otoku jezera Trasimeno, iznosi se da je on »u mnogim stvarima postao kao drugi Krist, dan svijetu za spasenje ljudi« i da je »Bog Otac htio da u mnogim činima bude sukladan i sličan njegovu sinu Isusu Kristu«. Također kada se podsjeća na upućivanje braće u misije, vodi se briga o preciziranju da je Franjo to učinio »da u svemu bude sličan Spasitelju«; i da pokaže koliko je Franjo savršeno poznavao unutarnje osjećaje duše svoje braće, nema straha da utvrdi izričito uspoređivanje s Kristom pastirom.

Sličnost i nasljedovanje koji se ne iscrpljuju u iskustvu sveca iz Asiza, i nalaze stvarni nastavak u njegovim drugovima i u braći koja su mu vjerna: oni »pozvani i izabrani da nose u svom srcu, u svojim djelima i riječima križ Isusa Krista, izgledali su kao raspeti. I bili su raspeti kako u svom odijevanju tako i u strogosti svoga života«; tako je na primjer brat Bernard bio označen kao »pravi učenik Krista i poniznoga Franje« (*ondje*), dok sudionici na poznatom kapitulu na

rogožinama postaju »tako lijepo i pobožno stado« koje je Franjo oteo svijetu i okupio »da slijede stope istinskoga Pastira, Isusa Krista«. Veoma je znakovito, u tom pogledu, tumačenje koje je Franjo dao o Leonovu viđenju: njemu su se ukazala neka braća koja, opterećena balastima nisu uspijevala pregaziti neku rijeku, za razliku od drugih koji su, slobodni i okretni, s velikom lakoćom stizali na drugu obalu: »Velika rijeka« – tumači Franjo – »to je ovaj svijet; braća koja se utopiše u rijeci, to su oni koji nisu slijedili evanđeoske savjete, a osobito sveto siromaštvo«; koji su međutim prelazili bez pogibelji, to su oni koji, ostavivši svaku misao i zemaljski posjed, žive »zadovoljni slijedeći gologa Krista na križu«.

Kako Franjo tako i njegova braća promatrani su u biti kao slike Krista raspetoga. Franjo, koji »bijaše s Kristom raspetim«, označen je kao »sluga Raspetoga«, »stjegonoša križa Kristova«, onaj koji se poslije Djevice Marije i svetog Ivana Evanđelista, »najviše [se] žalostio kao nitko drugi« zbog muke Gospodinove; njegovi drugovi postaju »siromašni učenici križa«: po njima trebalo se »pronositi cijelim svijetom […] propovijedanje križa Kristova«. Bernard, prvi Franjin učenik, slijedio ga je bez oklijevanja »predajući se gol u ruke Raspetoga«; Klara, njegova biljčica, bila je »najpobožnija učenica križa Kristova«; Ivan od La Verne predao se »u ruke Raspetoga, u odijelu raspetoga svetog Franje«.

Nasljedovanje Krista, uzimanje križa, što se činilo bez kolebanja, bez drama, s tolikom jednostavnošću, prihvaćajući Gospodina u osnovnom životu koji, makar da se sastojao od žrtava, nikada ne gubi radost i zna se smijati i pjevati također u poteškoćama. I možda je upravo to razlog trajne privlačivosti *Cvjetića.*

Izvori:

Uvod u *Cvjetiće sv. Franje* preveo Velimir Blažević prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1125–30. Tekst redigirao Ante Šoljić.

Cvjetiće sv. Franje sa starotalijanskog izvornika preveo Domagoj Šimunović prema: *I fioretti di san Francesco*, riveduti su un nuovo Codice da Benvenuto Bughetti. Quaracchi: Collegio San Bonaventura, 1926.

1

U ime našega Gospodina Isusa Krista raspetoga
i njegove majke Djevice Marije.
U ovoj knjizi sadržani su određeni cvjetići,[1] *čudesa*
i pobožni primjeri slavnoga Kristova siromaška
gospodina svetoga Franje i nekoliko njegovih svetih drugova.
Na slavu Isusa Krista! Amen.

Prije svega moramo znati da je slavni gospodin sveti Franjo sebe i svu djelatnost svoga života oblikovao po uzoru na Gospodina našeg Isusa Krista. Pa kao što je Isus Krist na početku svoga poslanja izabrao dvanaest apostola, koji su ostavili sve zemaljsko i slijedili ga u siromaštvu i ostalim krepostima, tako je i sveti Franjo, počevši osnivati Red, izabrao dvanaest drugova, koji su prihvatili najveće siromaštvo. I kao što se jedan od dvanaest Kristovih apostola, odbačen od Boga, objesio o konopac (usp. Mt 27,5; Dj 1,18), tako je i jedan od dvanaest drugova svetog Franje – a zvao se brat Ivan iz Capelle – napustio Red i konačno se objesio. Ovo je za izabrane bio potresan primjer i poticaj na poniznost i strah, jer su vidjeli da nitko nije siguran hoće li do svršetka ustrajati u milosti Božjoj.

I kao što su dvanaestorica apostola bili vrlo sveti ljudi, ispunjeni Duhom Svetim, tako su i sveti drugovi svetog Franje bili ljudi neobične svetosti, kakve svijet nije vidio tamo od apostolskih vremena. Neki je od njih bio uzdignut u treće nebo poput svetog Pavla (usp. 2 Kor 2,2–4). To je bio blaženi Egidije. Jednome drugom – bio je to fra Filip Dugi – dotaknuo je anđeo Božji usne, kao nekoć Izaiji proroku (usp. Iz 6,6–7). Brat Silvestar razgovarao je s Isusom Kristom kao prijatelj s prijateljem (usp. Izl 3,1), poput Mojsija koji je razgovarao s Bogom. Neki drugi opet – skromni brat Bernard – uzdizao se oštrinom svoga uma kao orao prema svjetlu božanske mudrosti (usp. Ez 1,10), poput Ivana Evanđelista. On je znao najdublje tumačiti božansku riječ. Jedan je od njih bio od Boga posvećen i priznat svetim na nebu dok je još boravio na zemlji. Bio je to brat Rufin, plemeniti Asižanin. Tako su i svi ostali bili obdareni jedinstvenim znakovima svetosti, kao što će se to pokazati u sljedećim poglavljima.

[1] *Cvjetići* su zbirka, to jest antologija, najljepših i najznakovitijih epizoda života svetoga Franje i nekolicine njegovih drugova. Naslov *cvjetići*, *cvjetovi* uobičajen je u srednjovjekovnoj književnosti te se jednako dobro prilagođava pripovijedanju *čudesa* i *primjera.*

2
O bratu Bernardu Kvintavalskom, prvomu drugu svetog Franje

Prvi drug svetog Franje bio je brat Bernard iz Asiza, koji se obratio na ovaj način. Premda se sveti Franjo već odrekao svijeta, činio pokoru, izlagao preziru i ponizivao se, još je uvijek bio u svjetovnom odijelu. To je bio razlog da su mnogi mislili da mu se pomutila pamet te su ga smatrali luđakom. I rođaci i stranci tjerali su ga od sebe, bacajući na njega blato i kamenje. On je svu ovu nepravdu i prezir podnosio kao da je gluh i nijem.

Gospodin Bernard, jedan od najplemenitijih, najbogatijih i najmudrijih u gradu, počeo je duboko razmišljati o Franjinu umijeću potpunog prezira svijeta, o njegovoj velikoj strpljivosti u nepravdama i nepoštivanju, te kako on uistinu već dvije godine podnosi prezir i omalovažavanje svakog čovjeka. I kako je uza sve to, kako se barem čini, sve čvršći i strpljiviji. Gospodin Bernard počne o svemu tome razmišljati i reče u sebi: »Nije nikako moguće da ovaj Franjo ne bi bio pun velike Božje milosti!« Stoga on pozva svetog Franju da s njime te večeri večera i da bude kod njega. Sveti Franjo prihvati poziv da s njim večera i da kod njega spava.

Tada odluči gospodin Bernard u svom srcu da pomno i pažljivo promatra njegovu svetost. Naredi da mu se spremi krevet u njegovoj vlastitoj sobi, u kojoj je svake noći gorjela svijeća. Da sakrije svoju svetost, sveti Franjo, čim je ušao u sobu, baci se na krevet i pričini kao da spava. Nakon nekoliko časaka učini slično i gospodin Bernard: legne i počne snažno hrkati kao da duboko spava. Kako je sveti Franjo mislio da gospodin Bernard doista spava, ustade iz postelje i stade klečeći moliti; dignuo je ruke i oči prema nebu i govorio s najvećom pobožnošću i žarom: »Bože moj, Bože moj!« Cijelu noć, sve do jutra, nije ništa drugo govorio, već je neprestano opetovao: »Bože moj…« i pritom je gorko plakao. Dok je sveti Franjo to govorio, razmišljao je i divio se uzvišenosti Presvetoga Trojstva koje se odlučilo da svog ubogoga Franju postavi sredstvom spasa vlastite duše i duša drugih. Prosvijetljen proročkim duhom, vidio je unaprijed velika djela koja će Bog proizvesti po njemu i po njegovu Redu. Tada je razmišljao o svojoj nesposobnosti, vapio je i molio Boga da on svojim milosrđem i svemogućnošću, bez koje ljudska slabost ne može ništa, nadopuni i pripomogne dovršiti ono što on sam po sebi ne bi mogao. Gospodin Bernard promatrao je pri svjetlu svijeće pobožne kretnje svetog Franje te je pomno razmišljao o njegovim svetim riječima što ih je govorio. Ovo ga je dirnulo, a Duh Sveti mu je nadahnuo da promijeni svoj život.

Kad je nastalo jutro, pozva svetog Franju i reče mu: »Brate Franjo, u svom sam srcu čvrsto odlučio ostaviti svijet i poslušati sve što mi zapovjediš.« Kad je sveti Franjo to čuo, razveselio se u duhu i rekao: »Gospodine Bernarde, ovo što govorite tako je veliko, divno i uzvišeno djelo te nam valja iskati savjeta od našega Gospodina Isusa Krista i moliti ga, ako mu se svidi, da nam pokaže svoju volju i da nas nauči kako da to izvršimo. Zato pođimo u biskupsku crkvu, gdje se nalazi dobar svećenik, i zamolit ćemo ga za svetu misu. Ostat ćemo do trećega časa i molit ćemo Boga da nam, pošto tri puta otvorimo misnu knjigu, pokaže put koji želi da izaberemo.« Gospodin Bernard odgovori da mu se ovaj prijedlog sviđa. I zaista, otiđoše u biskupiju. Pošto su pribivali misi i molitvi trećeg časa, sveti Franjo zamoli svećenika da uzme misnu knjigu, da je blagoslovi znakom križa i otvori tri puta u Božje ime.

Kad je prvi put otvoriše, pokaza se izreka što ju je, prema evanđelju, Krist rekao mladiću koji ga je pitao kako bi mogao postati savršenim: *Ako želiš biti savršen, hajde prodaj što posjeduješ i podaj novac siromasima, onda dođi i slijedi me* (Mt 19,21). Kod drugog otvaranja naiđoše na riječi koje je Isus Krist rekao apostolima kad ih je poslao propovijedati: *Ništa ne uzimajte na put: ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni novca* (Lk 9,3). Time ih je htio poučiti da sve svoje pouzdanje stave u Boga i da se sa svim svojim snagama dadu na propovijedanje evanđelja. Kad su treći put otvorili misal, naišli su na ove Kristove riječi: *Tko hoće ići za mnom, neka se odreče samoga sebe, uzme svoj križ i slijedi me* (Mt 16,24). Tada reče sveti Franjo gospodinu Bernardu: »To je savjet što nam ga daje Krist. Pođi dakle i učini sve što si čuo. Neka bude blagoslovljen naš Gospodin Isus Krist koji se udostojao pokazati nam svoj evanđeoski put«. Čuvši to, gospodin Bernard ode i proda sve što je imao, a toga je bilo vrlo mnogo. S velikom radošću razdijeli sve siromasima, udovicama, siročadi, hodočasnicima, samostanima i bolnicama. U tome mu je pomagao sveti Franjo vjerno i promišljeno.

Kad je jedan čovjek, koji se zvao gospodin Silvestar, vidio kako sveti Franjo dijeli toliki novac siromasima iz ljubavi prema Bogu, obuze ga lakomost te reče svetom Franji: »Još mi nisi potpuno isplatio kamenje koje si od mene kupio za popravak crkve. Budući da sad imaš novaca, plati mi«. Franjo se začudio njegovoj lakomosti. Ne htjede se s njim svađati, već kao istiniti obdržavatelj evanđelja izvadi iz pregače gospodina Bernarda pune šake novaca, dade ih gospodinu Silvestru govoreći: »Želiš li još više, dat ću ti.« Veseo i sretan otišao je gospodin Silvestar kući.

Navečer je mislio o svom postupku te počeo sam sebe koriti zbog svoje lakomosti i razmišljao je o gorljivosti i žaru gospodina Bernarda i svetoga Franje. Tri je noći uzastopce dobio od Boga ovo

viđenje: iz usta svetoga Franje izlazio je zlatan križ; gornji je vrh križa doticao nebo, a krakovi su se širili od istoka do zapada. Zbog toga viđenja i iz ljubavi prema Bogu on razdijeli sve što je posjedovao i posta manji brat. U redu je postigao veliku svetost i dobio milost da je mogao razgovarati s Bogom kao prijatelj s prijateljem, čega je bio sveti Franjo svjedokom, i to više puta. No o tome će biti kasnije govora.

Gospodin Bernard također je često dobivao slične milosti od Boga. On je padao u zanos dok je razmišljao o Bogu. Sveti je Franjo običavao govoriti da je Bernard vrijedan svake časti, da je on osnovao Red, jer da je on prvi koji se bio odrekao svijeta ne zadržavši za sebe ništa, nego je sve dao Kristovim siromasima. Kad je već jednom prihvatio evanđeosko siromaštvo, sav se predao u ruke Raspetoga.

Neka on od nas bude blagoslovljen u vijeke vjekova! Amen.

3

Sveti Franjo zbog loše pomisli o bratu Bernardu tom bratu nalaže da mu nogama stane na grlo i na usta

Najpobožniji sluga Raspetoga, gospodin sveti Franjo, zbog teške pokore i neprestana plača, toliko je oslijepio da je jedva vidio malo svjetla. Jednom je zgodom otišao iz mjesta gdje je boravio k bratu Bernardu da s njime razgovara o božanskim stvarima. Nađe ga u nekoj šumi. Brat Bernard molio je i bio posve sjedinjen s Bogom. Kad se sveti Franjo približio mjestu gdje je bio sveti Bernard, zovne ga: »Dođi i razgovaraj s ovim slijepcem«. Brat Bernard mu ne odgovori ništa jer su njegov duh i pamet, kao u čovjeka duboka razmatranja, bili zaneseni i uzdignuti k Bogu. Budući da je svetom Franji bilo poznato iz iskustva kako brat Bernard ima posebnu milost da može govoriti s Bogom, a onda lijepo i o Bogu, želio je s njim razgovarati. Nakon nekog vremena zovnu ga drugi pa i treći put istim riječima kao i prvi put, ali ga brat Bernard nijednom ne ču. Stoga niti je što odgovorio niti došao. Sveti se Franjo udalji od njega neutješen i žalostan. Čudio se zašto brat Bernard nije došao k njemu premda ga je tri puta zvao.

U tim mislima pođe sveti Franjo dalje. Kad se dosta udaljio, reče bratu koji ga je pratio: »Ostani ovdje i pričekaj me«, a sam se uputi na neko osamljeno mjesto, baci se na koljena i molio je Gospodina Boga da mu očituje zašto mu brat Bernard nije odgovorio. Dok je sveti Franjo molio, ču glas koji mu reče: »O bijedni i ubogi čovječe, zašto si uznemiren i smućen? Mora li čovjek ostaviti Boga zbog stvorenja? Brat Bernard, kad si ga zvao, bio je sjedinjen sa

mnom. Nije dakle mogao doći k tebi niti odgovoriti. Ne čudi se što ti on nije odgovorio, jer tko je u takvu duševnom stanju, ne može ništa čuti«. Kad je sveti Franjo čuo ovaj Božji odgovor, smjesta se požuri bratu Bernardu da se ponizno optuži zbog misli koje je imao o njemu.

Kad je brat Bernard vidio da k njemu dolazi sveti Franjo, pođe mu u susret te mu se baci pred noge. Sveti ga Franjo podigne i ispripovjedi mu s dubokom poniznošću što je mislio o njemu, kako se zbog njega uznemirio te kako ga je Bog umirio. I tada mu reče: »U ime svete poslušnosti nalažem ti da učiniš ono što ću ti zapovjediti.« Brat Bernard bojeći se da mu sveti Franjo ne zapovjedi kakvu pretjeranu stvar, kako je običavao, najzgodnijim je načinom htio izbjeći Franjinu nalogu te mu odgovori ovako: »Spreman sam poslušati vas samo ako i vi meni obećate izvršiti ono što i ja od vas molim«. Kad je sveti Franjo to obećao, brat Bernard je nastavio: »Govorite, oče, što želite, i ja ću to učiniti.« Tada sveti Franjo reče: »Zapovijedam ti pod svetu poslušnost da me, za kaznu zbog moje preuzetnosti i naglosti srca, smjesta baciš na zemlju, da mi staviš jednu nogu na grlo, a drugu na usta i da tako prijeđeš preko mene tri puta, grdeći me i koreći. Nadalje ti nalažem da mi posebno govoriš: Lezi tu, prostače, sine Petra Bernardonea! Odakle ti samo tolika oholost, ti prezira vrijedni stvore?«

Premda mu se ovo činilo okrutnim, brat Bernard izvrši Franjin nalog u ime svete poslušnosti, i to toliko obzirno, koliko je to bilo moguće. Poslije toga reče sveti Franjo: »Sada ti meni zapovjedi što želiš da učinim, jer sam ti obećao da ću te poslušati.« Brat Bernard reče: »Ja ti pak nalažem u ime svete poslušnosti da me svaki put kad smo zajedno strogo ukoriš i ispravljaš moje pogreške.« Na to se sveti Franjo vrlo začudi jer je brat Bernard bio toliko svet da se na njemu nije mogla vidjeti ni jedna mana vrijedna prijekora. Budući da je sveti Franjo brata Bernarda veoma cijenio zbog njegove svetosti, od tog je časa s njim bio zajedno vrlo rijetko, i to samo zbog ovog naloga. No kad je zaželio da ga vidi i sluša kako govori o Bogu, morao se vrlo prisiljavati da ode k njemu. A djelovalo je to na najveću pobožnost gledati s kolikom se ljubavlju, poštivanjem i poniznošću sveti otac Franjo družio i razgovarao s bratom Bernardom, svojim prvorođenim sinom.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

4
Kako je sveti Franjo išao na grob svetog Jakova u Španjolsku i ostavio brata Bernarda da se brine o nekom bolesniku; kako je anđeo zaprijetio bratu Iliji koji ga nije poslušao

U početku, kada je Red bio tek osnovan i kad je bilo malo braće te nisu imali stalna boravišta, pođe sveti Franjo iz pobožnosti na grob svetog Jakova u Španjolsku. Sa sobom je poveo nekoliko braće, među kojima bijaše i brat Bernard. Nakon dužega zajedničkog pješačenja dođu u neki grad te putem naiđu na siromašna i bolesna čovjeka koji im se sažali te sveti Franjo reče bratu Bernardu: »Sinko moj, želim da ovdje ostaneš i da služiš ovom nemoćniku.« Brat Bernard ponizno primi ovaj nalog klečeći i prignuvši se te osta na onom mjestu, a sveti Franjo s ostalim drugovima pođe na grob svetog Jakova. Kad su stigli onamo i proveli cijelu noć u molitvi na grobu svetog Jakova, Bog objavi svetom Franji da treba osnivati mnoga boravišta, jer se njegov Red ima proširiti i narasti do velike množine. Radi toga poče sveti Franjo osnivati samostane po mnogim mjestima. Kako se sveti Franjo vraćao istim putem kojim je i došao ka grobu, susretne ponovno brata Bernarda s onim bolesnikom kod kojega je brat Bernard ostao. Taj je međutim potpuno ozdravio. Sveti Franjo dopusti bratu Bernardu da sljedeće godine pođe na grob svetog Jakova.

Tako se sveti Franjo vrati u Spoletsku dolinu i ondje se zaustavi na nekom osamljenom mjestu s bratom Maseom, bratom Ilijom i drugima. Svi su se oni trudili da ne dodijavaju svetom Franji ili da ga ne rastresaju za vrijeme molitve, jer su ga veoma cijenili i poštivali, a i znali su da mu Bog u molitvi očituje velike stvari. Dogodilo se jednoga dana, dok je sveti Franjo u šumi bio zadubljen u molitvi, da je došao neki lijepi mladić u putničkom odijelu do vrata boravišta te kucao bučno i jako tako dugo da su se braća gotovo uplašila. Brat Maseo pođe do vrata, otvori ih i rekne mladiću: »Odakle dolaziš, sinko, i čemu ovaj način kucanja? Čini mi se da nitko do sada nije tako žestoko kucao.« Mladić upita: »Pa kako se mora ovdje kucati?« Brat Maseo reče: »Pokucaj tri puta zaredom, a između toga neka budu stanke. Tada čekaj tako dugo koliko je dosta da izmoliš Očenaš za brata koji će doći k tebi. Ne dođi li u međuvremenu, pokucaj ponovno.« Mladić odgovori: »Meni se veoma žuri i ja sam zato tako bučno kucao jer moram poći na daleki put, a došao sam ovamo da razgovaram s bratom Franjom. Ali on je u šumi na molitvi te ga ne htjedoh smetati. Stoga pođi bratu Iliji i kaži mu da bih ga htio nešto pitati, jer sam čuo da je on veoma pametan čovjek.«

Tada brat Maseo ode k bratu Iliji i rekne mu da pođe mladiću koji ga želi nešto pitati. Brat Ilija, rasrdivši se, ne htjede poći. Brat

Maseo nije znao što da učini, kako da odgovori mladiću. Kaže li: »Brat Ilija ne može doći«, lagao bi; ako bi pak rekao: »Ilija se razljutio i odbio da dođe«, bojao se da se mladić ne sablazni.

Kako je brat Maseo dugo oklijevao da se vrati, pokuca mladić po drugi put jednako onako kao i prvi put, na što brat Maseo odmah dođe i kaže mladiću: »Ti se nisi držao mojih uputa s obzirom na kucanje.« Mladić odgovori: »Ako brat Ilija ne želi doći k meni, idi tada i reci svetom Franji da sam došao razgovarati s njim, ali, jer ne želim da napusti molitvu, kaži mu neka mi pošalje brata Iliju.« Brat Maseo ode svetom Franji koji se molio u šumi s uzdignutim licem prema nebu te ga obavijesti o zahtjevu mladića i o odgovoru brata Ilije. A ovaj mladić bijaše anđeo Božji u ljudskoj prilici. Sveti Franjo, ne maknuvši se s mjesta i ne spustivši lica, reče bratu Maseu: »Pođi bratu Iliji i kaži mu da u ime svete poslušnosti mora odmah poći k mladiću.«

Kad je brat Ilija čuo Franjinu zapovijed, veoma se razljuti i otresito pođe do vrata. Otvori ih s velikom bukom i upita mladića: »Što hoćeš?« Mladić odgovori: »Brate, pripazi na srdžbu jer mi se čini da si jako srdit. Srdžba je naime zapreka spasu i spoznaji istine.« Brat Ilija reče ponovno mladiću: »Kaži što želiš?« Mladić odgovori: »Pitam te je li onima koji opslužuju sveto evanđelje slobodno jesti što god se stavi pred njih, kako je to Krist rekao svojim učenicima? I još te pitam je li dopušteno ikojeg čovjeka opterećivati bilo kakvim pravilom koje se protivi evanđeoskoj slobodi?« Brat Ilija odgovori drsko: »Ja to dobro znam, ali tebi ne želim kazati, a ti se brini za svoje stvari.« Mladić odvrati: »Ja bih znao bolje odgovoriti na to pitanje nego ti.« Tada brat Ilija s velikim gnjevom i uzrujanošću zalupi vratima i ode. Kasnije počne sam razmišljati o postavljenim pitanjima i obuzme ga sumnja koju nije mogao riješiti. Kad je brat Ilija postao vikar Reda, zapovjedio je da nijedan brat ne smije jesti mesa, a to se protivilo svetom evanđelju i Pravilu svetog Franje. Prema tome gornje se pitanje odnosilo upravo na njega, a on nije umio riješiti ovu poteškoću. Sada se Ilija sjetio mladićeve skromnosti i jednostavnosti i, jer je rekao da može na postavljeno pitanje bolje odgovoriti negoli on, pođe ponovno na vrata i otvori ih da zatraži odgovor od mladića. No mladića više ne bi, jer oholi i naduti brat Ilija nije bio dostojan da ponovno razgovara s anđelom. Sveti se Franjo, komu je Gospodin Bog sve očitovao, vrati iz dubrave, pokara brata Iliju vrlo strogo i reče mu povišenim glasom: »Zlo si učinio, oholi Ilija, jer si otjerao od nas svetog anđela koji je došao k nama da nas pouči. Kažem ti da se jako bojim za tebe da ne umreš izvan ovoga Reda zbog svoje oholosti.« Tako se i dogodilo kako je sveti Franjo prorekao. Brat Ilija umro je izvan Reda.

Istoga dana, istoga časa kada je anđeo otišao od brata Ilije, ukazao se u istom obliku bratu Bernardu, koji se vraćao s groba svetog Jakova, a bio je na obali neke velike rijeke. Pozdravi ga njegovim jezikom govoreći: »Bog ti dao mir, dobri brate!« Brat Bernard se zadivio ljepoti toga mladića te lijepom i uljudnom pozdravu na svom materinskom jeziku. Brat Bernard ga upita: »Odakle dolaziš, moj dobri mladiću?« Anđeo odgovori: »Dolazim iz onoga mjesta gdje se nalazi sveti Franjo. Htjedoh govoriti s njim, ali ne mogoh, jer se nalazio u šumi u molitvi i razmišljao je o božanskim stvarima, stoga ga nisam htio smetati. U onom mjestu bili su s bratom Franjom također brat Maseo, brat Ilija i brat Egidije. Brat me Maseo pouči kako se kuca na samostanska vrata po običaju braće, ali brat Ilija mi ne htjede odgovoriti na pitanja koja sam mu postavio. On kasnije požali svoj postupak, želio me je ponovno vidjeti, ali me više nije našao.«

Pošto je anđeo ovo ispripovjedio, upita brata Bernarda: »Zašto ne pođeš na drugu stranu rijeke?« Brat Bernard mu odgovori: »Bojim se da je voda preduboka.« »Pođimo zajedno«, reče anđeo, »ne boj se.« Tada ga anđeo uze za ruke i u tren oka ga prenese na drugu obalu rijeke. Sada je bilo bratu Bernardu jasno da je to Božji anđeo. S velikim strahopoštovanjem i veseljem glasno klikne: »Budi blagoslovljen, Božji anđele! Kaži mi kako se zoveš?« Anđeo odgovori: »Zašto me pitaš kako se zovem? Moje je ime divno i veliko!« Rekavši to anđeo nestade, a brat Bernard ostade utješen i nastavi svoje putovanje u velikom veselju. Brat Bernard dobro zapamti dan i čas kada mu se ukazao anđeo. Kad je došao na ono mjesto gdje je boravio sveti Franjo sa svojom braćom, ispripovijedao im je u tančine svoj slučaj. Tada ustanoviše sa sigurnošću da je to bio isti anđeo koji se ukazao njima i njemu, i to istog dana i istog časa, i zahvališe Bogu.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

5

Brat Bernard pođe u Bolognu da pronađe mjesto za braću

Budući da su sveti Franjo i njegovi sljedbenici bili pozvani i od Boga izabrani da nose u svom srcu, u svojim djelima i riječima križ Isusa Krista, izgledali su kao razapeti. I bili su raspeti, kako u svojem djelovanju tako i u strogosti svoga života. Stoga su iz ljubavi prema Kristu više čeznuli za prezirom i pogrdama negoli za svjetovnim častima i ispraznim ljudskim pohvalama. Štoviše, bili su veseli kad bi ih tko uvrijedio, a žalosni kada su im ljudi iskazivali pažnju. Svijetom su prolazili kao hodočasnici i tuđinci ne noseći sa sobom

ništa osim Raspetoga Krista. Bili su prava loza na pravom čokotu – Isusu Kristu. Bili su to ljudi koji su živjeli životom Isusa Krista. Stoga su bili od velike duhovne koristi za ljude i pridobivali ih za Boga.

U prvim danima kad je Red bio tek osnovan posla sveti Franjo brata Bernarda u Bolognu kako bi ondje, koliko bude primio milosti od Boga, privodio ljude Gospodinu. Brat Bernard, prekriživši se, oprosti se od braće i pođe u ime svete poslušnosti u Bolognu. Kad su ga djeca spazila u prostoj i gruboj haljini, pravila su s njima šale i govorila mnoge pogrde kako se to običava s luđakom. Brat Bernard sve je ovo podnosio strpljivo i radosno iz ljubavi prema Isusu. Štoviše, da bi ga mogli još više izrugivati, pođe namjerno na gradski trg i ondje sjedne. Tada dođoše mnoga djeca i odrasli. Neki od njih potezahu ga za kapucu ovamo i onamo; netko ga pospe prašinom, a drugi bacahu na nj kamenje; neki ga polijevahu vodom. On ostade mirno na svom mjestu, vesela i radosna lica, niti se tužio niti uznemirivao. Sačuvavši strpljivost i odlučnost, brat Bernard bio je radostan i nije se tužio niti sakrio, nego se kroz nekoliko dana vraćao na trg kako bi mogao što više trpjeti.

Strpljivost je djelo savršenstva, znak i mjerilo kreposti. Neki učeni doktor prava vidio je sve ovo i promatrao ustrajnost i krepost brata Bernarda i, ne vidjevši ga nikada uznemirena zbog tolikih uvreda, reče u sebi: ovaj je čovjek uistinu svetac. Tada mu se približi te ga upita: »Tko si i zašto si ovamo došao?« Brat Bernard umjesto odgovora zavuče ruku u džep, izvuče Pravilo svetoga Franje i pruži mu da pročita. Kad je učeni sudac pročitao Pravilo i otkrio u njemu izvanredne i gotovo savršene životne savjete, vrlo zadivljen i začuđen obrati se sakupljenim ljudima i reče: »Zaista, ovo je najsavršenije Pravilo duhovnog života kakvo do sada nisam nikada vidio. Ovaj čovjek i njegovi prijatelji mogu se ubrojiti među najsvetije ljude ove zemlje. I stoga svi oni koji ih izruguju teško griješe. Ovaj brat ovdje zaslužuje najveće poštovanje jer je velik Božji prijatelj.« Tada reče bratu Bernardu: »Želite li mjesto u kojem biste mogli dolično služiti Bogu, rado ću vam ga dati radi spasa svoje duše.« »Gospodine«, reče brat Bernard, »vjerujem da ova ponuda dolazi od Isusa Krista. Stoga je i rado prihvaćam na slavu Kristovu.« Tada učeni sudac brata Bernarda s velikim veseljem i ljubavlju odvede svojoj kući i dade mu mjesto koje mu je prije obećao. Uredi ga i namjesti na svoj račun. Od toga vremena postade ovaj sudac ocem i zaštitnikom brata Bernarda i njegovih drugova.

Narod poče štovati brata Bernarda zbog njegova sveta života. Svatko tko ga se mogao dotaknuti ili ga vidjeti smatrao se sretnim i blagoslovljenim. Ali on, kao vjerni Kristov učenik i sljedbenik poniznoga svetog Franje, poboja se da mu ovo štovanje ne oduzme mir i liši ga spasenja duše. Napusti ovo mjesto i vrati se svetom Franji

te mu reče: »Oče, u Bologni sam prihvatio ponuđeno mi mjesto. Pošalji onamo kojega brata da mjesto drži u redu i da ondje stanuje, jer moj daljnji boravak u onom gradu ne bi mogao biti od koristi. Naprotiv, zbog pretjerana štovanja koje sam uživao kod naroda bojim se da ne bih više izgubio negoli dobio.« Kad je sveti Franjo čuo kako se Bog poslužio bratom Bernardom, zahvali Gospodinu koji je proširio njegov Red i umnožio broj siromašnih učenika križa. Kasnije sveti Franjo posla svoje učenike u Bolognu i u Lombardiju, gdje osvojiše mnoga mjesta.

Na čast i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

6

Kako je sveti Franjo blagoslovio brata Bernarda i kako mu je predao Red na upravljanje

Brat je Bernard bio tako svet da ga je sam sveti Franjo vrlo štovao i često hvalio. Kad je jednoga dana sveti Franjo klečeći pobožno molio, objavio mu je Bog da će se brat Bernard, s Božjim pripuštenjem, morati žestoko boriti sa zlim duhovima. Budući da je sveti Franjo ljubio brata Bernarda kao svog sina, imao je veliku sućut prema njemu. Stoga se kroz mnogo dana obraćao molitvom i plačem Gospodinu Bogu za njega i zaklinjao Isusa Krista za pobjedu nad zlim duhom. Dok je tako pobožno molio, jednoga dana čuo je sveti Franjo Božji odgovor: »Franjo, ne boj se. Sve napasti koje su se na brata Bernarda oborile s mojim su dopuštenjem da se iskušaju njegove kreposti i kao kruna za njegove zasluge. Konačno će on pobijediti sve neprijatelje i uživat će u gozbi u Božjem kraljevstvu.« Kad je to čuo sveti Franjo, obuze ga veliko unutarnje veselje i zahvaljivao je Bogu. Od tada je još više ljubio i poštivao brata Bernarda.

Tu je svoju ljubav sveti Franjo jasno pokazivao ne samo za vrijeme svoga života nego ju je pokazao i na samrti. Kad je sveti Franjo bio na umoru, kao patrijarh Jakov (usp. Post 49), okružen svim svojim pobožnim sinovima koji su plakali nad gubitkom svojega ljubljenog oca, pitao je: »Gdje je moj prvorođenac? Dođi k meni, sine, da blagoslovim tvoju dušu prije negoli umrem.« Tada brat Bernard šapnu bratu Iliji, koji je bio vikar Reda: »Oče, pođi ti na desnu svečevu stranu da te blagoslovi.« Kad je brat Ilija došao na desnu stranu, sveti Franjo, koji je bio izgubio vid jer je mnogo plakao, stavi svoju desnu ruku na glavu Ilijinu i reče: »To nije glava moga prvorođenca brata Bernarda.« Tada dođe brat Bernard na njegovu lijevu stranu, sveti Franjo prekrsti ruke, stavi desnu na glavu brata Bernarda, a lijevu na glavu brata Ilije te reče bratu Bernardu: »Blagoslovio te Otac našega Gospodina Isusa Krista duhov-

nim i nebeskim blagoslovom u Kristu, jer si prvi bio izabran da u ovom svetom Redu daješ evanđeoski primjer u nasljedovanju Krista i evanđeoskog siromaštva. Ti nisi, iz ljubavi prema Kristu, samo razdijelio siromasima sve što si posjedovao nego si samoga sebe kao žrtvu velikodušno prikazao Bogu u ovom Redu. Neka te blagoslovi naš Gospodin Isus Krist, a blagoslivljam te i ja, njegov siromašni sluga, vječnim blagoslovom: kad hodaš i kad stojiš, kad bdiješ i kad spavaš, kad živiš i kad umreš. Neka svaki onaj koji te blagoslivlje primi puninu blagoslova, a koji te proklinje, neka ne ostane bez kazne. Budi vođa svojoj braći. Neka braća slušaju sve tvoje zapovijedi. Ti imaš pravo primati u ovaj Red i otpuštati iz njega sve koje želiš, i neka nitko od braće nema vlasti nad tobom. Tebi dopuštam da ideš kamo god želiš.«

Nakon Franjine smrti braća su brata Bernarda ljubila i duboko štovala kao časnog oca. A kad se bratu Bernardu približavala smrt, skupiše se mnoga braća sa svih strana svijeta oko njega. Među njima je bio poštovani, divni i anđeoski brat Egidije. Kad ugleda brata Bernarda, reče s velikom radošću: »Gore srca, brate Bernarde, gore srca!« Brat Bernard šapnu jednom bratu da pripravi zgodno mjesto gdje bi brat Egidije mogao razmatrati. On to i učini. Kad je brat Bernard osjetio da je prispjela posljednja ura njegova života, uspravi se i reče svoj sakupljenoj braći: »Draga moja braćo, neću mnogo govoriti, ali nastojte tako ljubiti redovnički stalež kao što sam ga ja ljubio, pa ćete imati što ja sada imam. I vi ćete naći u svojoj duši što ja sada u svojoj osjećam. Sada sam tako sretan u svojoj duši da za tisuću svjetova ne bih želio drugom služiti nego samo našem Gospodinu Isusu Kristu. Sebe samoga pak optužujem pred našim Spasiteljem Isusom Kristom i pred vama, braćo, za svaki grijeh koji sam učinio. Molim vas, draga moja braćo, ljubite se međusobno.« Pošto je rekao ove i druge spasonosne savjete, ponovno legne, lice mu zasja veseljem i natprirodnim sjajem, čemu su se sva braća čudila. U ovom veselju pođe njegova sveta duša, okrunjena slavom, iz ovoga života u blaženi život anđela.

Na hvalu i slavu Isusa Krista siromaška Franje! Amen.

7

Kako je sveti Franjo postio četrdeset dana i kroz to vrijeme pojeo samo polovicu kruha

Pravi sluga Isusa Krista, gospodin sveti Franjo, bio je u mnogome drugi Krist, dan svijetu za spasenje ljudi. Bog Otac htio je da u mnogim djelima postane jednak njegovu Sinu Isusu Kristu, kako se to vidi u časnom bratstvu od dvanaest učenika, u čudnovatoj tajni

svetih rana, te u neprekidnom postu kroz četrdeset dana što ga je provodio na ovaj način.

Kad je jednom sveti Franjo, na dan Poklada, bio u blizini jezera kod Peruđe u kući jednog svog poštivatelja, kod kojeg je i prenoćio, Bog ga je nadahnuo da ode na otok na tom jezeru i ondje provede korizmu. Stoga sveti Franjo zamoli toga svog poštovatelja da ga, za ljubav Kristovu, preveze svojom lađicom na otok, na kojem nije živio nitko. A htio je da to bude u noći na Pepelnicu, da to nitko ne vidi. Pobožni Franjin prijatelj, zbog svoje privrženosti prema njemu, ispuni mu želju i preveze svetog Franju na otok. Sveti Franjo nije sa sobom ništa uzeo osim dva komadića kruha. Sveti Franjo je zaklinjao svoga prijatelja, prije nego što se otisnuo od otoka, da nikome ne govori gdje se nalazi i neka ne dolazi po njega do Svetog četvrtka. Tako se rastadoše, a sveti Franjo ostade sam na otoku. Ondje nije bilo nikakva skrovišta gdje bi se mogao skloniti. Tada sveti Franjo uđe u neku guštaru, u kojoj je šiblje i grmlje tvorilo skrovište slično kolibi ili toru. Ondje je on proboravio cijelu korizmu, a da ništa nije jeo ni pio, osim što je pojeo polovinu jednog hljepčića – kako je to ustanovio pobožni prijatelj, kad je došao na Sveti četvrtak po svetog Franju. Našao je dva komadića kruha. Jedan je bio netaknut, a od drugoga bila je pojedena samo polovica. Bit će da je sveti Franjo pojeo jednu polovicu kruha iz poštovanja prema Kristovu postu i da bi se njegov post razlikovao od Kristova četrdesetdnevnog posta u kojem on niti je što jeo niti pio. Time što je pojeo samo polovicu kruha otjerao je od sebe otrov taštine, a neprekinutim postom htio je nasljedovati Krista.

Kasnije je na onom otoku gdje je sveti Franjo postio Bog učinio mnoga čudesa zbog njegovih zasluga. Stoga počeše ljudi ondje graditi kuće i stanovati, i za kratko vrijeme nastade na tom otoku veliko i lijepo mjesto, gdje su se nastanila i braća. Braća prozvaše svoju kuću »samostan na otoku«. Ljudi i žene ovog otoka još i danas iskazuju čast ovom samostanu i privrženi su mu, jer je ondje postio sveti Franjo.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

8

Kako je sveti Franjo tumačio bratu Leonu u čemu se sastoji savršeno veselje

Jednoga zimskog dana išao je sveti Franjo s bratom Leonom iz Peruđe prema Svetoj Mariji Anđeoskoj. Obojica su se od velike hladnoće tresla. Sveti je Franjo razgovarao s bratom Leonom, koji je išao ispred njega, i rekao mu: »Brate Leone, kad bi Bog dao da Ma-

nja braća budu uzori svetosti i na duhovnu izgradnju cijelom svijetu, to ipak – zapiši i dobro zapamti! – ne bi bilo savršeno veselje.« Hodajući dalje sa svojim drugom, sveti Franjo reče po drugi put: »Kad bi braća vraćala slijepcima vid, ozdravljala uzete, istjerivala đavle, vraćala gluhima sluh, hromima hod, nijemima glas, te kad bi uskrisivala i mrtve koji su već četiri dana ležali u grobu, zapamti, ni to ne bi bilo savršeno veselje.« Idući tako dalje iza svog druga, sveti Franjo govoraše povišenim glasom: »O, brate Leone, kad bi manja braća govorila svim jezicima i posjedovala veliko znanje, te kad bi mogli prorokovati i očitovati ne samo buduće događaje nego također i tajne savjesti i duše, zapamti, ni to ne bi bilo savršeno veselje.« Pošto su još malo dalje išli, sveti Franjo govoraše posve glasno: »Brate Leone, ovčice Božja! Kad bi manja braća govorila anđeoskim jezikom i kad bi poznavala tijek zvijezda i svojstva biljaka i kad bi otkrila sva bogatstva zemlje, te kad bi poznavala sve vlastitosti ptica i riba, ljudi i životinja, stabala i kamenja, korijenja i vode, zapamti, ni u tome ne bi bilo savršeno veselje.« Tako su išli još neko vrijeme, a sveti Franjo, gotovo vičući, reče: »Brate Leone, kad bi manji brat znao tako dobro propovijedati da bi obratio sve nevjernike na vjeru Kristovu, zapamti, ni u tome ne bi bilo savršeno veselje.«

Dok su oni tako razgovarali i prevalili dvije milje, upita brat Leon svetog Franju s velikim čuđenjem: »Molim te, oče, u ime Božje, da mi kažeš u čemu se sastoji savršeno veselje?« Sveti Franjo mu odgovori: »Kad bismo došli k Mariji Anđeoskoj mokri od kiše, promrzli od zime, uprljani blatom i skršeni glađu, te pokucali na samostanska vrata, i kad bi došao rasrđen vratar te upitao: 'Tko ste vi?', a mi rekli: 'Dvojica vaše braće', a on nam odvratio: 'Vi ne govorite istinu – naprotiv, vi ste lopovi koji varate svijet i otimate milostinju siromasima. Otiđite odavde, neću vam otvoriti vrata.' I kad nas ne bi pustio unutra, nego nas ostavio da vani i dalje stojimo u noći, snijegu, hladnoći, kiši i gladi. Kad bismo mi tada bili sposobni svu ovu grdnju, tako veliku okrutnost i nemilosrdnost strpljivo podnijeti, i kad bismo bez uzrujavanja, smetenosti i prigovaranja ponizno i ljubazno mislili da nas onaj brat dobro pozna i da mu je Bog dao da nam tako govori, o brate Leone, zapamti, to bi bilo savršeno veselje. I kad bismo ponovno kucali na vrata, a on rasrđen izašao te nas kao dosadne dangube, psujući nas i bijući napao: 'Gubite se, prosti razbojnici, odlazite u svratište, ovdje ne možete ni jesti ni noćiti.' Kad bismo to podnijeli strpljivo i to smatrali velikom srećom, o brate Leone, to bi bilo savršeno veselje. A ako bi nakon toga, prisiljeni glađu, hladnoćom i noćnom tamom, još jače kucali, zaklinjući vratara da nas za ljubav Božju pusti unutra, a kad bi on, još više razjaren, odgovorio: 'Razbojnici i dosadni besposličari, dat ću vam što vas ide', te izišao s velikim kvrgavim štapom, uhvatio nas

za kapucu, bacio nas na zemlju, vukao po snijegu te nas naizmjence tukao batinom. Kad bismo mi to podnijeli strpljivo i s ljubavlju i pritom mislili na muke blagoslovljenoga Krista, u tome je savršeno veselje. Sada, dragi brate, zapamti zaključak: najveći je dar i milost Duha Svetoga, koju daje Krist svojim prijateljima, da možemo sami sebe obuzdati i iz ljubavi prema Kristu dragovoljno podnositi nevolje, uvrede, pogrde te duševne i tjelesne neugodnosti. Mi se ne smijemo ovim darovima ponositi jer nisu naši, nego dolaze od Boga. Zato govori apostol: *Što imaš, a da nisi primio? A ako si primio, zašto se time hvališ, kao da je tvoje* (1 Kor 4,7)? Mi se možemo hvaliti samo križem nevolja i patnja, kao što kaže apostol: *Neću se hvaliti ničim, osim križem našega Gospodina Isusa Krista* (Gal 6,14).«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

9

Kako je sveti Franjo učio brata Leona moliti časoslov i kako je brat Leon protivno odgovarao svetom Franji

U prve dane, na početku Reda, našao se jednom sveti Franjo s bratom Leonom na nekom mjestu gdje ne bijaše knjigâ iz kojih bi molili časoslov. Kad je došlo vrijeme u koje se moli jutarnja, reče sveti Franjo bratu Leonu: »Dragi moj brate Leone, mi nemamo časoslova ni knjiga iz kojih bismo mogli moliti jutarnju. Da ipak upotrijebimo ovo vrijeme za molitvu Bogu, ja ću pred tobom govoriti, a ti ćeš odgovarati kako te poučim. Ja ću kazati ovako: Brate Franjo, ti si vrlo mnogo sagriješio i mnoga zla učinio u svijetu tako da si zaslužio pakao, a ti ćeš, brate Leone, odgovarati: Ti govoriš istinu i zaslužuješ pakao.« Brat Leon s golubinjom jednostavnošću odgovori: »Rado, oče. Započni u ime Božje.« Sveti Franjo počne: »Brate Franjo, ti si učinio u svijetu mnoga grešna djela protiv Boga, tako da si zaslužio pakao.« A brat Leon odgovori: »Po tebi je Bog učinio toliko dobra te ćeš poći u raj.« Sveti Franjo reče: »Ne govori tako, brate Leone, nego kad ja kažem: Brate Franjo, ti si počinio protiv Boga tolika zla te zaslužuješ da te Bog prokune, odgovori ovako: Brate Franjo, ti govoriš istinu i zaslužuješ da budeš među prokletima.« Brat Leon odvrati: »Rado, oče.«

Tada sveti Franjo, jecajući, plačući i udarajući se u prsa, govoraše veoma glasno: »O Gospodine, Bože neba i zemlje, sagriješio sam protiv tebe veoma mnogo i učinio mnoga zla te sam zavrijedio da me prokuneš.« A brat Leon odvrati: »O brate Franjo, Bog će ti iskazati toliku milost da budeš među blagoslovljenima blagoslovljen.« Sveti se Franjo čudio zašto brat Leon uvijek govori protivno od onoga što mu je naredio. Stoga ga pokara ovim riječima: »Zašto ne odgovaraš

onako kako sam te poučio? Zapovijedam ti u ime svete poslušnosti da odgovaraš prema mojoj uputi. Ja ću reći ovako: O, opaki brate Franjo, ti misliš da će Bog biti milosrdan prema tebi koji si počinio tolike grijehe protiv *Oca milosrđa i Boga svake utjehe* (2 Kor 1,3)? A ti, brate Leone, ovčice, odgovorit ćeš: Nikako nisi vrijedan smilovanja.« No kad je sveti Franjo rekao: »O, opaki brate Franjo« i tako dalje, brat Leon odvrati: »Bog Otac, čije je opraštanje neizmjerno veće negoli tvoji grijesi, bit će vrlo milosrdan prema tebi i dat će ti, osim toga, mnoge milosti.« Čuvši ovaj odgovor, sveti se Franjo malo rasrdi i reče: »Kako si se usudio raditi protiv poslušnosti i cijelo vrijeme odgovaraš protivno onome što sam ti naredio?« Brat Leon odgovori ponizno i s poštovanjem: »Bog znade, moj oče, da sam svaki put htio odgovoriti onako kako si me ti poučio, ali Bog mi dade da govorim onako kako se njemu sviđa.« Sveti Franjo se tome čudio te je rekao bratu Leonu: »Zaklinjem te, odgovori mi ovaj put onako kako sam ti rekao.« Brat Leon odgovori: »Reci, u ime Božje, ovaj put ću ti sigurno odgovoriti po želji.« Sveti Franjo, plačući, reče: »O, opaki brate Franjo, misliš li da će Bog s tobom biti milosrdan?« i tako dalje, a brat Leon odvrati: »Štoviše, primit ćeš od Boga veliko milosrđe, uzvisit će te i proslaviti u vijeke, jer onaj *koji se ponizuje bit će uzvišen* (Lk 14,11). Drugačije ja ne mogu govoriti, jer Bog govori na moja usta.« U toj poniznoj svađi, s mnogo suza, u velikoj duhovnoj utjehi i molitvi probdješe cijelu noć.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

10

Kako je brat Maseo pitao svetog Franju zašto za njim svatko ide i želi ga vidjeti

Jednom je sveti Franjo bio u boravištu kraj Porcijunkule s bratom Maseom iz Marignana, čovjekom velike svetosti, razboritosti i dara da je mogao govoriti o Bogu, zbog čega ga je sveti Franjo mnogo ljubio. Kad se jednog dana sveti Franjo vraćao kući iz šume gdje je molio, htio je brat Maseo iskušati njegovu poniznost. Stoga mu izađe u susret i, kao da se šali, reče mu: »Zašto za tobom? Zašto za tobom? Zašto za tobom?« Sveti Franjo upita: »Što želiš reći?« Brat Maseo odgovori: »Želio bih znati zašto za tobom idu svi ljudi, zašto te svakamo prate, zašto te svatko želi vidjeti, čuti i tebi se podvrgavati? A ti nisi ni čovjek lijepa tijela, niti posjeduješ veliko znanje, a niti si plemićkoga roda. Zašto dakle želi svatko ići za tobom?« Kad je to čuo sveti Franjo, veoma se razveselio, podigao je lice prema nebu i tako je stajao duže vremena zanesen i uronjen u Boga. Kad je došao k svijesti, kleknuo je na zemlju,

dao Bogu čast i hvalu, okrenuo se tada bratu Maseu i rekao mu: »Ti si želio saznati zašto sav narod dolazi k meni? Upravo k meni? Zašto me sav narod prati? Upravo mene? Ja ti mogu odgovoriti: to dolazi od najvišega Gospodina koji svojim očima gleda dobre i zle. Njegove najsvetije oči nisu našle na zemlji među grešnicima nevrednijeg, nedostojnijeg i većeg grešnika od mene. Bog je pak htio učiniti čudo, i za to svoje djelo nije našao bjednije stvorenje od mene. Zato je mene izabrao da postidi plemstvo, oholost i jakost, ljepotu i mudrost ovoga svijeta, kako bi svi upoznali da svaka krepost, jakost i dobrota dolazi od njega, a ne od stvorova i da se nitko ne može hvaliti svojim djelima, već *ako se tko hvali, neka se hvali u Gospodinu* (Jr 9,22; 1 Kor 1,31), kome pripada svaka čast i hvala na sve vijeke.« Kad je brat Maseo čuo taj ponizni odgovor i o njemu razmišljao, zadivio se i spoznao da sveti Franjo posjeduje istinitu poniznost i pobožnost.

Na hvalu i slavu Krista i siromaška Franje! Amen.

11

Kako je sveti Franjo naredio bratu Maseu da se na raskršću okrene više puta i kako su došli u Sienu gdje je sveti Franjo učinio mnoga dobra djela

Jednog dana išli su putem sveti Franjo i brat Maseo. Ovaj je išao malo ispred Franje. Kad su prevalili dio puta, stigoše do raskršća s tri puta: jednim su mogli doći u Sienu, drugim u Firencu, a trećim u Arezzo. Brat Maseo upita: »Oče, kojim putem moramo poći?« Sveti Franjo odgovori: »Kojim se Bogu svidi, onim ćemo krenuti.« Brat Maseo reče: »A kako ćemo upoznati volju Božju?« Sveti Franjo odvrati: »Po znaku koji ću ti dati ili pokazati. Stoga ti zapovijedam u ime svete poslušnosti, kako bi stekao zaslugu, da se na mjestu gdje se putovi sastaju i gdje sada stojiš, okrećeš poput djece kad se igraju i da se ne prestaneš okretati dok ti ne kažem.« Brat Maseo okretao se vrlo dugo te je nekoliko puta pao na zemlju. Budući da mu sveti Franjo nije kazao da se prestane okretati, dizao se i opet se okretao, jer je htio ostati vjeran zapovijedi svete poslušnosti. Konačno, dok se brzo okretao, reče sveti Franjo: »Stoj i ne miči se.« Brat Maseo se zaustavi. Sveti Franjo ga upita: »Prema kojem gradu si okrenut licem?« Brat Maseo odgovori: »Prema Sieni.« Sveti otac reče: »To je put kojim moramo ići po Božjoj volji.«

Putem se brat Maseo vrlo čudio zašto mu je sveti Franjo zapovijedao da se okreće na raskršću pred prolaznicima kao što se djeca okreću u igri. No o tome nije progovorio sa svetim Franjom iz poštovanja prema njemu.

Kad su se približili Sieni, narod je u gradu saznao za dolazak sveca. Izišli su pred njega i iz poštovanja ponijeli su njega i njegova pratioca do biskupije, tako da nisu nogama ni taknuli zemlje. Upravo u to vrijeme neki ljudi u gradu međusobno su ratovali i već su dvojica građana poginula. Kad je sveti Franjo došao u grad, propovijedao je tako sveto i pobožno te ih je sklonuo na izmirenje i uspostavio među njima jedinstvo i slogu. Kad je sienski biskup čuo za ovo veliko djelo svetog Franje, pozvao ga je k sebi, primio ga s velikim počastima te ga kod sebe zadržao toga dana i te noći. Sljedećeg je jutra istinski ponizni sveti Franjo, koji u svojim djelima nije imao ništa drugo pred očima osim Božje slave, rano ustao te je sa svojim pratiocem otišao, a da o tome biskup ništa nije znao.

Putem je brat Maseo zbog toga mrmljao i u sebi govorio: »Što radi ovaj dobri čovjek? Meni zapovijeda da se na putu okrećem poput djece, a sada biskupu, koji mu je iskazao toliku čast, nije kazao ni jedne dobre riječi niti mu se zahvalio.« Bratu Maseu se ovakav postupak činio vrlo nepromišljenim. Ali zatim, kad je brat Maseo po Božjem prosvjetljenju došao k sebi, prekoravao je samoga sebe i rekao u svom srcu: »Brate Maseo, ti si odviše ohol kad prosuđuješ Božja djela i zaslužio si zbog svoje nerazumne oholosti pakao. Zar nije jučer svetac učinio tako sveta djela da ni sam Božji anđeo ne bi mogao učiniti veća i čudesnija. I zato ako bi ti naredio da bacaš kamenje, trebao bi ga poslušati, jer ono što je on na tom putu učinio naredila je Božja providnost, kako se to pokazalo na kraju. Da sveti Franjo nije izmirio zavađene, ne samo da bi se oni dalje međusobno borili i ne samo da bi mnoge nož usmrtio nego bi još mnoge duše neprijatelj odvukao u pakao. Stoga si lakouman i ohol što mrmljaš protiv onoga što se je očito dogodilo po Božjoj volji.«

Sve ovo o čemu je brat Maseo u sebi razmišljao Bog je očitovao svetom Franji. Stoga se sveti Franjo približi bratu Maseu i reče mu: »Ostani kod misli koje su ti sada došle jer one su dobre, korisne i od Boga nadahnute. Prijašnje mrmljanje bila je slijepa taština, isprazanost i oholost, a došlo ti je u srce od neprijatelja.« Tako je brat Maseo uvidio da su svetom Franji bile poznate tajne njegova srca te je jasno shvatio da duh Božje mudrosti upravlja svim djelima svetog Franje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

12

Kako je sveti Franjo povjerio bratu Maseu službu vratara, a i mnoge druge dužnosti

Sveti Franjo htio je poniziti brata Masea da se zbog mnogih darova i milosti što mu ih je Bog davao ne pojavi u njemu oholost, nego da po poniznosti napreduje u tim darovima te da tako bude svaki dan sve kreposniji. Sveti je Franjo boravio sa svojim prvim svetim drugovima na nekom osamljenom mjestu, a među njima bijaše i brat Maseo. Jednoga dana reče sveti Franjo bratu Maseu pred ostalom braćom: »Brate Maseo, sva ova braća imaju milost dubokog razmatranja i molitve, a ti imaš milost da navješćuješ riječ Božju i tješiš jednostavne ljude. Da bi ova braća mogla nesmetano razmatrati, hoću da preuzmeš službu vratara, sakupljača milostinje i kuhara. Kad budu druga braća jela, ti ćeš jesti pred vratima, da onima koji dođu ovamo kažeš koju riječ o Bogu, i to prije negoli pokucaju na vrata. Tako neće biti potrebno da izlazi nijedan drugi brat osim tebe. To izvršuj u ime svete poslušnosti.«

Tada brat Maseo navuče na glavu kapucu, primi ponizno dužnosti vratara, sakupljača milostinje i kuhara, i to je izvršavao više dana. No njegovi drugovi, kao ljudi od Boga prosvijetljeni, počeli su osjećati u svojim srcima grižnju savjesti. Oni su znali da je brat Maseo vrlo savršen, više nego oni, pa je ipak njemu zapovjeđeno da se brine za cijeli samostan, a ne njima. Stoga svi, složni u svojim namjerama, otiđoše k svetom Franji te ga zamole da među sve razdijeli te dužnosti, jer njihove savjesti ne mogu podnijeti da brat Maseo nosi tolik teret.

Kad ih sveti Franjo sasluša, prihvati njihov savjet i udovolji njihovoj želji. Pozva brata Masea te mu reče: »Brate Maseo, tvoji drugovi žele preuzeti neke službe koje sam ti povjerio. Stoga želim da se službe podijele među braćom.« Brat Maseo odgovori s velikom poniznošću i strpljivošću: »Oče, ako mi dadeš sve ili samo dio dužnosti, podložit ću se tome kao da je to Bog odredio.«

Pošto je sveti Franjo vidio ljubav braće i poniznost brata Masea, izreče im divnu propovijed o svetoj poniznosti. U njoj ih pouči kako moramo biti to ponizniji što smo više darova dobili od Boga, jer bez poniznosti nije Bogu nijedna krepost ugodna. Kad je završio svoju propovijed, podijelio je dužnosti s velikom ljubavlju.

Na hvalu i slavu Gospodina Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

13
Kako je sveti Franjo slao dvojicu po dvojicu svojih drugova da propovijedaju evanđelje, kako je brata Masea poslao da prosi kruh te kako su se svetom Franji ukazali sveti Petar i sveti Pavao

Divni sluga i nasljedovatelj Kristov, gospodin sveti Franjo, želio je da u svemu bude sličan Spasitelju, koji je, prema Svetom pismu, slao svoje učenike *dvojicu po dvojicu* (Mk 6,7) u one gradove u koje je sam htio poći. I tako sveti Franjo, pošto je skupio dvanaest učenika, pošalje ih po dvojicu u svijet da propovijedaju evanđelje. A da im dadne primjer prave poslušnosti, on je, po primjeru Kristovu *prije počeo činiti nego poučavati* (Dj 1,1). Kad je svima označio krajeve svijeta kamo imaju poći, uzeo je za pratioca fra Masea i krenuo prema Francuskoj. Jednoga su dana došli u neko selo. Kako su od puta bili umorni i gladni, pošli su, prema Pravilu, prositi kruha u Božje ime. Sveti Franjo pođe jednim seoskim putem, a njegov pratilac drugim. Budući da je sveti Franjo bio niska stasa i neugledna izgleda, smatrali su ga oni koji ga nisu poznavali najobičnijim prosjakom. Tako je on isprosio samo nekoliko komadića suhog kruha. Budući da je brat Maseo bio visok i lijepa izgleda, dobio je velikih i dobrih komada kruha, pa čak i jedan cijeli hljepčić.

Naprosivši, sastali su se na jednom mjestu izvan sela da blaguju. Ondje je bio lijep izvor i pokraj njega zgodan i povelik kamen. Na nj su metnuli obojica isprošenu milostinju. Kad je sveti Franjo vidio da su u brata Masea veći i ljepši komadi kruha i da je dobio više nego on, vrlo se razveselio i rekao: »Brate Maseo, mi nismo vrijedni tolikog blaga.« Kako je on ove riječi nekoliko puta opetovao, reče brat Maseo: »Moj dragi oče, kako možeš ovo nazvati blagom kad nam još mnogo toga nedostaje za najobičniji stol. Ovo je veliko siromaštvo. Ovdje nemamo ni stolaca, ni noževa, ni tanjura, ni zdjele, ni stolnjaka, a ni sluge ili sluškinje.« Sveti Franjo odgovori: »Pa to je upravo ono što ja zovem velikim blagom, jer ovdje nema ničega što su ljudi napravili, već nam je sve ovo pripravila Božja providnost, kako se to najbolje vidi na isprošenom kruhu, ovom lijepom kamenom stolu i bistrom izvoru. Stoga želim da se molimo Bogu da bi nas poučio kako bismo svim srcem ljubili sveto siromaštvo, ovo plemenito blago koje je sam Bog stvorio.« Nakon tih riječi pomoliše se, najedoše se kruha i napiše vode. Okrijepljeni digoše se i nastaviše put prema Francuskoj.

Kad su došli do jedne crkve, sveti Franjo reče svome pratiocu: »Uđimo u ovu crkvu da se pomolimo.« Kad su ušli, sveti Franjo ode iza žrtvenika i zadubi se u molitvu. U toj molitvi pohodio

ga je Bog te se njegova duša tako rasplamtjela ljubavlju prema svetom siromaštvu da se činilo, zbog boje njegova lica i neobična i brza otvaranja usta, da iz sebe izbacuje plamen ljubavi. Užaren poput vatre priđe svojem pratiocu i reče mu: »A, a, a! Brate Maseo, dođi k meni.« To ponovi tri puta. Tada ga sveti Franjo digne uvis i baci ga otprilike tako daleko koliko se može baciti veliko koplje. Tome se brat Maseo vrlo čudio. Kasnije je on o tome pripovijedao svojim drugovima i rekao im, kad ga je sveti Franjo digao uvis i bacio, da je dobio od Duha Svetoga tako veliku slast i tako veliku utjehu, kakve nikad u svom životu nije imao ni prije, a ni poslije.

Nakon ovog događaja reče sveti Franjo svom drugu: »Predragi druže, pođimo k svetom Petru i Pavlu i zamolimo da nas pouče i pomognu kako da posjedujemo neizmjerno blago svetog siromaštva, jer ono je najvrednije i božansko blago koje nismo dostojni posjedovati u našim bijednim posudama. Ono je tako velika nebeska krepost za koju treba sve zemaljske i prolazne stvari pogaziti, jer one sprečavaju dušu da se slobodno može družiti s Bogom. Siromaštvo je ona krepost koja omogućuje duši, dok još boravi na zemlji, da razgovara s nebeskim anđelima. To je ona krepost koja je Krista pratila na križ, koja je s Kristom bila pokopana, koja je s Kristom uskrsnula i s Kristom uzašla na nebo. Ona, nadalje, omogućuje dušama koje su je dragovoljno prigrlile da se mogu lako uzdignuti k nebu dok su još u ovom životu. Ona štiti i brani istinsku poniznost i ljubav. Zato ćemo moliti presvete Kristove apostole, koji su bili savršeni ljubitelji ovoga evanđeoskog bisera, da i nama izmole istu milost od našega Gospodina Isusa Krista. Neka nam on po svom svetom milosrđu dadne da budemo pravi ljubitelji i ponizni učenici te tako dragocjene, divne i evanđeoske kreposti.«

U tom razgovoru stigoše u Rim i uđoše u crkvu svetog Petra. Tada stade sveti Franjo moliti u jednom kutu, a brat Maseo u drugom. Ondje se sveti Franjo dugo molio s velikom pobožnošću i sa suzama u očima. Tada se svetom Franji ukažu sveti Petar i sveti Pavao u čudnovatom svjetlu te mu rekoše: »Budući da nastojiš i želiš opsluživati ono što je opsluživao Isus Krist i njegovi učenici, šalje nas k tebi naš Gospodin Isus Krist da ti priopćimo kako ti je molitva uslišana i kako će tebi i tvojim sljedbenicima Bog dati blago svetog siromaštva u najsavršenijem stupnju. Po njegovoj zapovijedi moramo ti kazati da svaki onaj koji po tvom primjeru bude opsluživao ovaj savjet može biti siguran za vječno blaženstvo i vječni život. Tebe i tvoje sljedbenike blagoslivlje Bog.« Čim su oni ovo izrekli, udaljili su se od njega, ostavivši ga vrlo utješena. Kad je sveti Franjo ustao od molitve i našao svoga pratioca, upita ga je li Bog njemu štogod objavio. Brat Maseo odgovori: »Nije.«

Tada mu sveti Franjo ispripovjedi kako su se njemu ukazali sveti apostoli i što su mu objavili. Obojica su se tome vrlo veselila te zaključiše da se vrate u Spoletsku dolinu, a da napuste misao da idu u Francusku.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

14

Kako se Krist blagoslovljeni pojavio među braćom dok su razgovarali o Bogu

Nedugo iza osnutka Reda, kad je sveti Franjo bio zajedno sa svojom braćom, razgovarali su o Isusu Kristu. Tom je prilikom sveti Franjo, ispunjen Duhom Svetim, zapovjedio jednome bratu da govori o Bogu što mu Duh Sveti nadahne. Brat izvrši zapovijed i divno je govorio o Bogu. Tada mu reče da stane i zapovjedi drugome bratu to isto. I ovaj brat posluša te je govorio o Bogu vrlo učeno. Tada i njemu zapovjedi da stane. Nakon toga naredi i trećemu da govori o Bogu. Ovaj je počeo tako dubokoumno govoriti o Božjim tajnama da se sveti Franjo čudio njemu kao i prijašnjoj dvojici te mu bijaše jasno da je Duh Sveti govorio preko njih. A dogodilo se i ovo. Dok su oni tako govorili, pojavio se među njima Isus Krist u liku lijepa mladića, blagoslovio ih i napunio tolikom slatkoćom da su se svi preobrazili i ležali su na zemlji kao mrtvi te nisu ništa čuli niti osjećali od ovoga svijeta. Kad su došli k sebi, reče sveti Franjo: »Moja draga braćo, zahvalimo Bogu koji je preko usta priprostih ljudi htio očitovati blago nebeske mudrosti, jer Bog je onaj koji nijemima otvara usta, a jezicima neukih daje da mudro i pametno govore.«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

15

Kako je sveta Klara blagovala sa svetim Franjom i njegovom braćom u Porcijunkuli

Kad god je sveti Franjo boravio u Asizu, češće je pohodio svetu Klaru i davao joj svete savjete. A ona je imala vruću želju da samo jednom blaguje s njim. Premda ga je za to često molila, on joj nije htio udovoljiti. Ali kad braća saznaše za tu njezinu želju, rekoše svetom Franji: »Sveti oče, nama se čini kako tvoja nepopustljivost da ne udovoljiš sestri Klari, toj od Boga odabranoj djevici, u tako neznatnoj stvari da blaguješ s njome, ne odgovara božanskoj ljubavi; osobito ako se promisli da je ona na tvoju riječ ostavila bogatstvo i

taštinu ovoga svijeta. Jer da te je zamolila za veću milost nego što je ta, sigurno joj ne bi uskratio.« Sveti Franjo odgovori: »Vama se dakle čini da je moram uslišati?« Braća odgovore: »Da, oče, ona je vrijedna te milosti.« Sveti Franjo odvrati: »Ako vi tako mislite, onda moram i ja. A da joj još više udovoljimo, hoću da blagujemo u Mariji Anđeoskoj. Budući da je dosta dugo zatvorena kod Svetog Damjana, vrlo će se radovati da vidi Mariju Anđeosku, gdje joj je bila odrezana kosa i gdje je bila posvećena za zaručnicu Kristovu. Ondje ćemo dakle blagovati u ime Božje.«

Kad je došao određeni dan za taj sastanak, sveta Klara ostavi samostan svetoga Damjana sa svojom pratilicom te zajedno s Franjinim učenicima dođe k Svetoj Mariji Anđeoskoj. Kad su onamo stigli, ona pobožno pozdravi Djevicu Mariju pred njezinim oltarom gdje je nekoć obukla redovničku odjeću i gdje se pokrila koprenom. U međuvremenu je sveti Franjo dao prostrijeti stol na goloj zemlji, kako je bio običaj. Kad je došlo vrijeme objeda, sveti Franjo počeo je govoriti o Bogu tako divno i uzvišeno da je nad njih sišla božanska milost u tolikoj mjeri te su svi zaneseni uronili u Boga.

Dok su oni bili uzdignutim očima i rukama prema nebu zaneseni, vidjeli su ljudi iz Asiza, Bettone i bliže okolice da je Sveta Marija Anđeoska, mjesto i šuma, sva u velikom plamenu. Učinilo im se kao da sve gori. Stoga su ljudi iz Asiza dotrčali da ugase požar. No kad su se približili mjestu, nisu vidjeli ništa od požara, pa odu unutra. Tu su našli svetog Franju, svetu Klaru i njihove pratioce gdje, zaneseni u Boga, sjede oko jednostavnog stola. Oni uvidješe da to nije bila obična zemaljska, već božanska vatra, kojom je Bog htio na čudesan način pokazati i označiti onu božansku vatru kojom su gorjele duše svete braće i sestara. Nakon toga se vratiše kući utješeni i ispunjeni svetom pobožnošću u svojim srcima.

Nakon vrlo duga vremena došli su sveti Franjo, sveta Klara i ostali k sebi. Pošto su osjetili da ih je okrijepila božanska hrana, nisu se više brinuli za zemaljsku. Tako prođe taj blagoslovljeni ručak, a sveta Klara se s pratnjom vrati Svetom Damjanu. Kad su je sestre ugledale, veoma se razveseliše. Sestre su se naime pobojale da ju je sveti Franjo poslao da upravlja drugim samostanom. Tako je već bio učinio sa svetom Agnezom, sestrom svete Klare, koju je poslao da upravlja samostanom Monticello u Firenci. Sveti Franjo jednom je rekao svetoj Klari: »Budi spremna da te u slučaju potrebe mogu kamo poslati.« A ona, kako je bila poslušna kći, odgovori: »Oče, ja sam spremna da pođem na tvoju zapovijed kamo god me pošalješ.« Stoga su se sestre primirile kad su vidjele da sveta Klara ostaje s njima. Od tada je sveta Klara bila vrlo sretna.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

16
Kako je sveti Franjo zatražio savjet od svete Klare i brata Silvestra da li da se posveti samo molitvi ili da od vremena do vremena propovijeda; kako je osnovao Treći red i kako je propovijedao pticama

Ponizni sluga Kristov sveti Franjo, nedugo iza svog obraćenja, sakupivši mnogo pristalica i primivši ih u Red, stajao je pred neizvjesnošću što mora učiniti: da li da se posveti samo molitvi ili će koji put i propovijedati? O tome je htio saznati Božju volju. A jer mu njegova poniznost, koju je posjedovao u velikoj mjeri, nije dopuštala da se pouzda samo u sebe i u svoje molitve, htio je saznati Božju volju po molitvi drugih. Stoga dozva k sebi brata Masea i reče mu: »Pođi k sestri Klari i reci joj da se sa svojim duhovnim sestrama moli Bogu te bi im Bog dao milost da upoznam što je bolje za moje dobro: ili da nastojim propovijedati ili da samo molim. Tada pođi k bratu Silvestru i kaži mu isto.« Brat Silvestar je bio onaj koji je prije svog ulaska u Red vidio kako iz usta svetoga Franje izlazi zlatni križ, koji je svojom visinom doticao nebo, a širinom obuhvaćao krajeve svijeta. Brat Silvestar bio je tako pobožan i svet da ga je Bog u svemu uslišavao za što bi molio. A često je čak i razgovarao s Bogom. Stoga se sveti Franjo u njega jako pouzdavao.

Brat Maseo ode i učini točno prema želji svetoga Franje, ponajprije k svetoj Klari, a zatim k bratu Silvestru. Čim je brat Silvestar čuo molbu, odmah se počeo moliti i smjesta dobio odgovor od Boga. Okrenu se bratu Maseu i reče mu: »Bog mi je rekao da ovo kažeš svetom Franji: On ga nije pozvao u Red samo radi sebe nego da bude na korist i dušama, i mnogi će se po njemu spasiti.« Kad je brat Maseo dobio ovaj odgovor, vratio se k svetoj Klari da dozna što je ona izmolila od Boga. Ona odgovori da je njoj i njezinim sestrama Bog dao isti odgovor kao i bratu Silvestru.

S ovim se odgovorima vratio brat Maseo svetom Franji. Sveti ga Franjo primi s velikim veseljem i ljubavlju, opere mu noge i pripravi ručak. Nakon ručka pozva sveti Franjo brata Masea u šumu, klekne pred njega, pokrije se kapucom, prekriži ruke u obliku križa i upita ga: »Što mi zapovijeda moj Gospodin Isus Krist?« Brat Maseo odgovori: »Bog je odgovorio i očitovao, kako bratu Silvestru tako i sestri Klari i njezinim duhovnim sestrama, da je njegova volja da ti propovijedaš svijetu, jer te nije izabrao samo radi tebe samoga nego i radi spasa drugih!« Kad je sveti Franjo čuo taj odgovor i u njemu spoznao volju Božju, ustao je s velikom gorljivošću i rekao: »Pođimo u ime Božje!« Za pratioce je uzeo brata Masea i brata Anđela. Obojica su bili sveti ljudi.

S velikim su oduševljenjem krenuli na put, ne pazeći ni na cestu ni na stazu kuda su išli, i prispješe do nekog utvrđenog grada koji se zvao Savurniano. Sveti Franjo poče odmah propovijedati. Najprije zapovjedi lastavicama koje su cvrkutale da budu mirne dok on ne završi propovijed. Lastavice su poslušale. Sveti Franjo je propovijedao s tolikim žarom da su muževi i žene toga grada htjeli ostaviti svoje domove i slijediti ga. No to ne dopusti sveti Franjo, već im reče: »Nemojte se prenagliti i ne napuštajte svoj grad. Ja ću vam već kazati što morate činiti za spas svojih duša.« Tada je odlučio osnovati Treći red za spas svih ljudi. Tako ih ostavi utješene i spremne na pokoru, a on ode odande i dođe u predio između Kanare i Bevagne.

Prolazio je dalje istom revnošću. Jednom je podigao oči i ugledao na putu nekoliko stabala na kojima je bilo mnogo ptica. Sveti Franjo se začudi i reče svojim pratiocima: »Pričekajte me ovdje na putu dok ja odem onamo i reknem propovijed svojim dragim sestrama pticama.« Tada ode prema polju i poče propovijedati pticama koje su bile na zemlji. Iznenada dođu k njemu i one ptice koje su bile na drveću i bijahu mirne kao i ostale dok sveti Franjo nije završio propovijed. Nakon propovijedi nisu htjele odletjeti dok ih nije blagoslovio. Kasnije je brat Maseo pripovijedao bratu Jakovu Masijskom kako je sveti Franjo stupio među ptice, dirao ih plaštem, a one se nisu ni s mjesta pomicale.

Sadržaj Franjine propovijedi bio je ovaj: »Moje drage sestre ptice, vi dugujete Bogu vrlo mnogo i zato ga morate svagdje hvaliti. On vam je dao slobodu da letite kamo god hoćete. On vas je obdario dvostrukim i trostrukim odijelom. On je sačuvao vaše sjeme u barci Noinoj da nikada ne izumre vaša vrsta. A morate mu biti zahvalne i zato što vam je dao kraljevstvo u zraku. Niti sijete, niti žanjete, a ipak vam Bog daje hranu. On vam je dao rijeke i izvore da utažujete žeđ, on je odredio da brda i doline budu vašim utočištima i dao vam visoka stabla za vaša gnijezda. Pa premda ne znate ni šiti ni presti, ipak vas i vašu djecu Bog odijeva, jer vas ljubi i blagoslivlje. Stoga se čuvajte grijeha nezahvalnosti i nastojte da ga hvalite.«

Nakon tih riječi počele su sve ptice otvarati kljunove, širiti krila, istezati vratove, glave pobožno spuštati prema zemlji, te lepršanjem i pjevom pokazivati da im je sveti otac učinio veliko veselje i utješio ih. I sveti se Franjo s njima radovao i zabavljao, divio se mnogovrsnosti ptica, velikoj raznolikosti, njihovoj pažljivosti i sklonosti prema njemu te je s njima hvalio njihova Stvoritelja. Pošto je završio propovijed, prekrižio ih je i dopustio im da odlete. Na to se dignu ptice u zrak, divno pjevajući. Kako je sveti Franjo načinio znak križa, razdijelile su se na četiri strane: jedan dio odleti na istok, drugi na zapad, treći na jug, a četvrti na sjever. Svako je jato pjevalo vrlo lijepo. Ovo je za svetog Franju bio znak kako će

njegovi učenici obići cijeli svijet, propovijedajući Kristov križ koji je obnovio sveti Franjo. Jednako kao što su ptice, kojima je sveti Franjo propovijedao i nad kojima je načinio znak križa, poletjele na sve četiri strane svijeta, tako će i njegovi učenici, poput ptica koje ništa ne posjeduju, poći u svijet s potpunim predanjem u ruke Božje providnosti.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

17

Kako je neki novak, želeći saznati što sveti Franjo radi noću u šumi, pošao za njim i vidio kako svetac govori s Kristom i Djevicom Marijom i mnogim drugim svecima

Još za života svetog Franje bio je primljen u Red jedan nedužan i nevin mladić. On je živio u nekoj maloj kući gdje su braća morala spavati vani u polju, bez postelja. Jednom dođe sveti Franjo u to mjesto. Navečer, kad su braća izmolila večernju molitvu, sveti Franjo pođe spavati, kako bi se mogao u noći dići na molitvu dok ostala braća budu spavala. Takav je bio običaj svetog Franje. Spomenuti mladić odluči brižno uhoditi putove svetoga Franje da upozna njegovu svetost, a osobito da otkrije što on radi noću kad se digne. Da ga pak san ne svlada, leže pokraj svetog Franje te sveže svoj pojas s Franjinim pojasom, da osjeti kad se svetac digne. Sveti Franjo o svemu tome nije ništa znao. U noći, dok su braća bila u prvom snu, ustade sveti Franjo i nađe svoj pojas svezan. Polako ga odveza da mladića ne probudi. Tada ode sam u šumu koja je bila blizu mjesta gdje su drugovi spavali, uđe u jednu spilju i zadubi se u molitvu.

Nakon nekog vremena probudi se mladić. Odmah primijeti da mu je pojas odriješen i da je sveti Franjo otišao, i on ga pođe tražiti. Trčeći naokolo, naiđe na otvorena vrata kroz koja se ide u šumu te je naslućivao da je sveti Franjo najvjerojatnije otišao u šumu. Stoga se i on odšulja u šumu. Kad je došao blizu onog mjesta gdje je sveti Franjo molio, začuje mnoge glasove. Približi se tom mjestu koliko god je bliže mogao da vidi i razumije ono što se čuje. Tada ugleda neobično svjetlo koje je okruživalo svetog Franju. U tom svjetlu vidio je Krista, Djevicu Mariju, svetog Ivana Krstitelja, svetog Ivana Evanđelista i veliku četu anđela, koji su razgovarali sa svetim Franjom. Kad je mladić sve ovo vidio i čuo, pade kao mrtav na zemlju. Kad je ovo tajanstveno ukazanje bilo završeno, vraćajući se sveti Franjo natrag, spotakne se nogom o mladića koji je na putu ležao kao mrtav. On ga s velikom sućuti uzme na svoje ruke i odnese kući kao što dobri pastir nosi svoju ovcu.

Od njega saznade sveti Franjo da je vidio spomenuto viđenje. Strogo mu stoga zapovjedi da o tom nikomu ništa ne kazuje prije njegove smrti. Ovaj je mladić brzo napredovao u milosti Božjoj, a također i u ljubavi prema svecu, postao je valjan redovnik. Istom nakon smrti svetog Franje otkrio je braći ukazanje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

18

Kako je sveti Franjo održao sveopću skupštinu u Mariji Anđeoskoj na kojoj je bilo više od pet tisuća braće

Vjerni je Kristov sluga, gospodin sveti Franjo, održavao jedanput u Mariji Anđeoskoj sveopću skupštinu, na kojoj se skupilo preko pet tisuća braće. Na nju dođe i sveti Dominik, glava i utemeljitelj Reda braće propovjednika, koji je putovao iz Bologne u Rim. On je čuo za skupštinu koju je sazvao sveti Franjo, a koja se održavala na ravnici kod Marije Anđeoske. Stoga ode onamo s nekoliko braće svojega Reda da to vidi. Na skupštini je bio i kardinal koji je cijenio svetog Franju. Njemu je sveti Franjo prorekao da će postati papom, što se kasnije obistinilo. Taj je kardinal došao u Asiz iz Peruđe, gdje je bio tada papinski dvor. Kako je bio u Asizu, svakoga je dana dolazio da vidi svetog Franju i njegovu braću. Koji put bi im pjevao svetu misu, koji put im je pak na skupštini propovijedao. Kardinal je s velikim veseljem i privrženošću pohađao ovu svetu skupštinu. Kad je došao, vidio je kako braća na ravnici kod Marije Anđeoske sjede oko svetog Franje po skupinama: ovdje četrdesetorica, ondje sto, a ondje dalje osamdesetorica. Svi su bili zaposleni razmatranjem o Bogu, molitvom sa suzama i djelima bratske ljubavi. A bili su ovdje u velikoj šutnji i s takvom čednošću da se nije mogla čuti nikakva buka. Kardinal se divio takvom redu sakupljenog mnoštva i plačući reče sav uzbuđen: »Zaista ovo je bojište, ovo je prava vojska Kristovih vitezova.« U tom velikom mnoštvu nisi mogao čuti nikakve šale ni smijeha. Naprotiv, gdje god su se braća sastala, molila su i obavljala božanski časoslov, oplakivala svoje grijehe i grijehe dobročinitelja, ili razgovarahu o spasenju duše. Na ovom polju bijahu na nekim mjestima šatori od hasura, podijeljeni u skupove prema raznim provincijama. Braća su spavala na zemlji. Gdjekoji je imao malo slame. Kao jastuk služio im je kamen ili drvo. Zbog toga je raslo poštovanje prema braći kod svih koji su to vidjeli ili o tome slušali. Glas se o njihovoj svetosti tako raširio da su čak s papina dvora, koji je bio tada u Peruđi, i iz drugih mjesta Spoletske doline dolazili mnogi vitezovi, knezovi, plemići i mogućnici, mnogo naroda, zatim kardinali, biskupi i opati s mnogo svećenika da vide tako

veliku i svetu skupštinu kakve na svijetu nije nikada bilo, bar ne s toliko svetih ljudi. A ponajviše su dolazili da vide glavara i svetog oca toga svetog naroda, koji je ugrabio svijetu tako dragocjeni plijen i skupio tako lijepu vojsku i tako sveto stado, koje je imalo slijediti stope istinitog Pastira, Isusa Krista.

Budući da se opća skupština sastala, zajednički otac i sluga svih, sveti Franjo, stade razlagati riječ Božju i propovijedati oduševljeno i jakim glasom ono što mu je Duh Sveti nadahnuo. Predmet njegova govora izražavaju ove riječi: »Sinovi moji, mi smo Bogu obećali velike stvari, ali još veće obećao je Bog nama ako održimo svoje obećanje. Stoga se pouzdano nadajmo da ćemo primiti ono što nam je obećano. Kratka je naslada ovoga svijeta, duga je kazna koja iza nje slijedi. Neznatne su nevolje ovoga života, a slava drugog života beskonačna je i vječna.« O tim je riječima on propovijedao sa žarom i ojačao svoju braću, poticao na poslušnost i poštovanje prema svetoj majci Crkvi i na bratsku ljubav. On im je pokazao kako sav puk mora štovati Boga, kako u protivnostima svijeta da sačuvaju strpljivost, zatim kako da uzdrže svetu i anđeosku čistoću, kako da sačuvaju mir i slogu s Bogom, s ljudima i sa svojom savješću, a zatim kako da izvršuju sveto siromaštvo. Tada im reče: »Ja vam zapovijedam snagom svete poslušnosti da svi koji ste se ovdje sakupili nemate nikakve brige za jelo, pilo i za potrebne tjelesne stvari. Vi se samo molite Bogu, a brigu za svoje tijelo prepustite njemu, jer se on posebno brine za vas.« Svi koji su bili na toj skupštini primili su tu zapovijed vesela srca i lica. Kad je sveti Franjo završio propovijed, svi klekoše i moljahu se Bogu.

Sveti Dominik, koji je bio svjedok tog događaja, veoma se začudio ovoj zapovijedi svetog Franje, držeći je nerazboritom. On nije mogao zamisliti kako bi se moglo upravljati i uzdržavati toliko mnoštvo da se ne brine za stvari koje su potrebne tijelu. No svevišnji Pastir, blagoslovljeni Isus Krist, htio je pokazati kako se on brine za svoje ovčice i kako posebno ljubi siromahe. Tada nadahne ljude u Peruđi, Spoletu i Folignu, Spellu i Asizu i okolici da svetoj skupštini donesu jela i pila. I gle! Najedanput dođoše ljudi iz tih krajeva, goneći magarce i konje i kola – sve krcato kruhom, vinom, grahom, sirom i drugim jestvinama, koje trebaju Kristovim siromasima. Oni donesoše osim toga stolnjaka, čaša, vrčeva i sličnog posuđa koje je potrebno tako velikom mnoštvu. Sretnijim se smatrao onaj koji je više donio ili koji je učinio bolju uslugu. Posluživahu ih u svoj poniznosti i naklonosti i sami knezovi, vitezovi i plemići koji su došli iz puke radoznalosti. Kad je to vidio sveti Dominik, spoznao je da se Božja providnost brinula za braću i najponiznije je priznao u sebi da je krivo sudio o svetom Franji kad je rekao da je njegova zapovijed nerazborita. Tada klekne, prizna skrušeno svoju krivnju i reče: »Uistinu, Bog se na oso-

bit način brine za ove siromahe, a meni to nije bilo poznato. Od sada se i ja zavjetujem da ću opsluživati sveto siromaštvo i proklinjem sa strane Božje svu onu braću svoga Reda koja imaju vlasništvo.« Tako se sveti Dominik sazida vjerom svetog Franje, poslušnošću i opsluživanjem siromaštva tako velike i dobro uređene zajednice i Božjom providnošću koja pripravlja svako dobro u izobilju.

Na toj skupštini bilo je nadalje rečeno svetom Franji da mnoga braća nose na svome tijelu kostrijeti i željezne obruče, zbog čega mnogi obolijevahu i umirahu, a mnoge je smetalo u molitvi. Sveti Franjo, kao mudri otac, zapovjedi u ime svete poslušnosti da svi oni koji nose kostrijeti ili željezne obruče skinu ih i donesu pred njega. Oni to učiniše. Pripovijeda se da se skupilo oko pet stotina takvih pokorničkih košulja, a još više željeznih obruča, što za ruke što za tijelo, tako da se od ovih posljednjih stvorilo kao brdo. Franjo zapovjedi da ih tu ostave.

Kad se skupština završila, sveti Franjo utvrdi braću još jednom u dobru i pouči ih kako mogu bez grijeha umaći lukavom svijetu. Zatim ih pošalje nazad u njihove provincije s Božjim i svojim blagoslovom. Sva braća bijahu utješena i ispunjena duhovnim veseljem.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

19

Kako je sveti Franjo došao u Rieti da liječi oči, kako je mnoštvo svijeta koje je dolazilo k njemu, dok je on boravio u kući nekoga svećenika, u svećenikovu vinogradu potrgalo i pobralo grožđe i kako je svećenik, prema Franjinu obećanju, dobio više vina nego inače

Budući da je sveti Franjo teško obolio na očima, gospodin Hugolin, kardinal i zaštitnik Reda, iz velike ljubavi prema njemu, pisao mu je da dođe u Rieti, gdje je bilo izvrsnih liječnika za oči. Primivši kardinalovo pismo, ode sveti Franjo najprije k Svetom Damjanu, gdje je bila sveta Klara, pobožna zaručnica Kristova, da je utješi. Tada pođe kardinalu. Dok je sveti Franjo bio u Svetom Damjanu, pogoršaju mu se sljedeće noći očni bolovi tako da nije mogao nimalo pogledati svjetlo. Zbog toga nije mogao otputovati. Sveta Klara načini mu kolibicu od trske, u kojoj bi mogao bolje počivati. No sveti Franjo ne mogaše, što od bolova, što od mnoštva miševa koji mu nisu dali mira, ni danju ni noću spavati. Kad su mu se kušnje i boli pojačale, počeo je razmišljati i spoznavati da je to bič Božji zbog njegovih grijeha i poče zahvaljivati Bogu svim srcem i ustima. Zatim vapijaše glasno i reče: »Moj Gospodine, zaslužio sam te boli, i još

veće. Moj Gospodine Isuse Kriste, dobri Pastiru, koji nama grešnim ljudima pokazuješ svoje milosrđe dajući nam razne tjelesne patnje i bolove, udijeli mi milost i snagu da se usprkos tjelesnim bolima, patnjama i mukama ne odijelim od tebe.« Kad je završio ovu molitvu, dođe mu glas s neba koji mu reče: »Franjo, odgovori mi: kad bi sva zemlja bila zlato i sva mora i rijeke bile balzam, a svi bregovi, vrhunci i grebeni bili drago kamenje, a kad bi ti našao neko drugo blago, koje je veće i plemenitije od toga koliko je zlato plemenitije od zemlje, a balzam od vode, a drago kamenje dragocjenije od bezvrijednih brda i pećina, i kad bi ti to sve bilo dano, veće je blago ova bolest. Ne moraš li stoga biti veseo i zadovoljan?« Sveti Franjo odgovori: »Gospodine, nisam dostojan toga predragocjenog blaga.« Tada mu reče Božji glas: »Veseli se, Franjo, jer to je blago život vječni, koji ću ti sačuvati i na kraju dati, a sadašnja bolest i nevolja zalog je toga blaženog blaga.« Tada sveti Franjo zovnu svoga pratioca i, uvelike obradovan tim slavnim obećanjem, reče mu: »Pođimo kardinalu!« Prije toga utješi još jednom svetu Klaru svetim riječima te se od nje ponizno oprosti. Tada pođe u Rieti.

Kad su se približili tom gradu, izađe mu u susret veliko mnoštvo naroda, pa zato nije htio ući u grad Rieti, nego pođe u neku crkvu koja je bila udaljena od grada dvije milje. Kad su građani doznali da je on u spomenutoj crkvi, potrčali su onamo da ga vide, i to tako da su sav vinograd oštetili i sve grožđe potrgali. To je u srcu boljelo svećenika i on se pokajao što je primio svetoga Franju u svoju crkvu. Budući da je Bog objavio svetom Franji što svećenik misli, pozva ga k sebi i reče mu: »Dragi oče, koliko ti mjera vina donosi taj vinograd u godini kada najbolje urodi?« On odgovori: »Dvanaest mjera.« Sveti Franjo reče: »Molim te, oče, da sa strpljivošću podneseš moj boravak ovdje još nekoliko dana, jer ovdje nalazim veliki mir, i iz ljubavi prema Bogu i prema meni siromahu dopusti svakome čovjeku da uzme grožđa iz tvog vinograda. Ja ti pak obećavam s Božje strane i u ime moga Gospodina Isusa Krista da ćeš dobiti mjesto dvanaest mjera dvadeset.« To je sveti Franjo učinio da može ondje ostati radi velike koristi duša koje su dolazile k njemu. Mnogi su od njih bili opijeni božanskom ljubavlju i ostavljali su svijet. Svećenik se pouzda u Franjino obećanje i velikodušno prepusti vinograd onima koji su dolazili k njemu. I gle čuda: vinograd je bio opustošen i obran tako da je jedva ostao koji grozd. No kad je došlo vrijeme berbe, svećenik skupi ostatke, metne ih u bure, zgnječi ih i prema Franjinu obećanju dobi dvadeset mjera najboljeg vina. Tim se čudom očito pokazalo: kao što je po zaslugama svetog Franje opustošeni vinograd dao obilno vina, da je tako i kršćanski život, besplodan zbog grijeha, po zaslugama i nauci svetog Franje često bio pun dobrih plodova svete pokore.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

20

Kako je neki mladi brat prezreo i zamrzio redovničko odijelo tako da se htio vratiti u svijet; o jednom lijepom viđenju što ga je imao

Neki mladić, plemenit i vrlo fin, dođe u Red svetog Franje. Nakon nekoliko dana, pod štetnim utjecajem zloduha, postade mu redovnički habit što ga je nosio toliko mrzak da mu se činilo kao da nosi najobičniju vreću. Odvratni su mu bili rukavi, bila mu je mrska dugačka i široka kapuca, a grubi habit činio mu se nepodnošljivim teretom. A i sam Red postajao mu je nepodnošljivim te odluči svući habit i vratiti se u svijet.

Kako ga je naučio njegov učitelj, običavao je svaki put kad god bi prošao ispred samostanskog oltara, u kojem je bilo pohranjeno Tijelo Isusovo, pokloniti se s velikim poštovanjem, skinuti kapucu i sklopljenih ruku pokleknuti. I dogodi se da je one noći kad je odlučio otići i napustiti Red morao proći pokraj samostanskog oltara. Prolazeći, po običaju poklekne i oda dužno poštovanje. Tu se zanese u duhu. Bog mu pokaza neobično viđenje. Vidio je pred sobom nebrojenu četu svetaca gdje idu u povorci dva po dva, odjeveni u lijepa i skupocjena suknena odijela, a obrazi i ruke su im sjale kao Sunce. Išli su pjevajući i svirajući poput anđela. Među njima bijahu dvojica otmjenije odjeveni i ljepše urešeni nego drugi. Bili su okruženi tolikom svjetlošću da su se čudili svi koji su ih promatrali. Na kraju povorke opazi jednoga urešena tolikom slavom te se činilo da je to novi vitez, kojega su više poštovali od svih ostalih.

Kad je ovo viđenje prestalo, plemeniti je mladić bio zapanjen i nije znao što je ova povorka imala značiti, a nije se usudio pitati, već je stajao kao izvan sebe od čudesne miline. No kad je gotovo cijela povorka prošla, smogao je toliko smionosti da je potrčao za posljednjima te ih upitao, govoreći u velikom strahu: »O, moji dragi, molim vas da mi se udostojite kazati tko su ti tako divni ljudi u ovoj tako časnoj povorci?« Oni mu odgovoriše: »Znaj, sinko, da smo mi svi Manja braća i sada dolazimo iz rajske slave.« A on upita dalje: »Tko su ona dvojica koji su sjali više nego ostali?«

Oni odgovoriše: »To su sveti Franjo i sveti Antun, a ovaj posljednji koga si vidio da je najčašćeniji, to je sveti brat koji je nedavno umro. Budući da se on srčano borio protiv teških napasti i do kraja ustrajao, vodimo ga u ovoj sjajnoj povorci u rajsku slavu. Ovu nam je lijepu suknenu odjeću koju nosimo dao Bog u zamjenu za grubo ruho koje smo strpljivo nosili u Redu. A divna svjetlost koju vidiš na nama dana nam je od Boga zbog ponizne strpljivosti, svetog siromaštva, poslušnosti i čistoće, što smo sve do kraja obdržavali. Stoga, sinko, neka ti ne bude teško nositi odjeću svetoga Franje iz ljubavi

prema Isusu Kristu. Ona je toliko plodonosna da, ako u toj odjeći budeš prezirao svijet i umro svijetu, ako se budeš hrabro borio protiv neprijatelja, onda ćeš dobiti zajedno s nama takvo odijelo i divnu svjetlost.« Nakon tih riječi mladić dođe k sebi. Ojačan tim ukazanjem, otjera od sebe svaku napast, prizna svoj grijeh pred braćom i gvardijanom te je od tada plačući razmatrao, želio činiti oštru pokoru i nositi grubo odijelo. I tako je završio svoj život u svetom Redu na glasu svetosti.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

21

Kako je sveti Franjo uspostavio mir između vuka i građana Gubbia

U vrijeme kada je sveti Franjo boravio u gradu Gubbiu pojavi se u gubbijskoj okolici velik, strašan i divlji vuk, koji nije razdirao samo životinje nego čak i ljude, tako da su svi građani grada i okolice živjeli u veliku strahu. On se naime često približavao gradu. Svi su građani, kad bi izlazili iz grada, bili naoružani kao da idu u rat. Usprkos svemu tome, nisu se mogli obraniti od njega kada bi se na nj namjerili. Od straha pred tim vukom došlo je dotle da se nitko nije usudio izaći iz grada. Kad je za to saznao sveti Franjo, iz milosrđa prema stanovnicima grada Gubbia, odluči izaći iz grada k tome vuku, premda su ga svi građani od toga odvraćali. On na sebi načini znak presvetoga križa i ode iz grada sa svojim pratiocima, stavivši sve svoje pouzdanje u Boga. Budući da su se njegovi pratioci bojali poći dalje, pođe on sam prema mjestu gdje je bio vuk. I gle, kakvo čudo ugledaše građani koji su izašli iz znatiželje! Vuk pođe u susret svetom Franji otvorenih ralja i približi mu se. Sveti Franjo ga blagoslovi i pozva k sebi govoreći mu: »Dođi ovamo, brate vuče! Zapovijedam ti u ime Božje da ne činiš nikakva zla ni meni, a ni drugima.« Čudnovato! Tek što ga je sveti Franjo blagoslovio, zatvori vuk ralje i presta trčati. A kad mu je sveti Franjo zapovjedio da dođe k njemu, kao krotko janje baci mu se pred noge i tu je ležao. Tada sveti Franjo nastavi: »Brate vuče, ti nanosiš mnogo štete ovom kraju uništavajući i razdirući Božja stvorenja bez Božjeg odobrenja. Ali ti nisi ubijao i razdirao samo životinje nego si se dapače usudio ubijati i ljude, koji su stvoreni na sliku Božju. Zbog toga zaslužuješ da te objese poput razbojnika i najgorega ubojice. Sav narod te optužuje i proklinje, i svi su ti neprijatelji. Ali ja, brate vuče, želim sklopiti mir između tebe i njih, tako da ih ti više ne napadaš, a oni će ti oprostiti sve prijašnje krivice i više te neće ni ljudi ni psi progoniti.« Kad je to sveti otac rekao, vuk pokaza kretnjama tijela, repa, očiju i prigibanjem glave da prihvaća što je sveti Franjo rekao i da

će se toga držati. Tada reče sveti Franjo: »Brate vuče, budući da si spreman sklopiti mir i držati ga, obećavam ti da će ti ovi ljudi davati hranu tako dugo dokle god budeš živ i nećeš nikada biti gladan, jer znam da si ti ova zla činio samo zbog gladi. Budući da sam ti pribavio ovo dobročinstvo, hoću da mi obećaš da nećeš škoditi ni ljudima ni životinjama. Obećavaš li mi?« Vuk dade, klimajući glavom, očit znak da to obećava. Na to reče sveti Franjo: »Brate vuče, hoćeš li se zakleti da ti mogu vjerovati?« Sveti Franjo pruži mu ruku da primi od njega zakletvu, a vuk podigne prednju nogu te je stavi u ruku svetoga Franje, dajući tako znak da mu se može vjerovati.

Tada reče sveti Franjo: »Brate vuče, zapovijedam ti u ime Isusa Krista da pođeš sa mnom bez straha u grad, pa da potvrdimo ovaj mir u ime Božje.« Tada vuk poslušno pođe s njime kao krotko janje. Vidjevši ovo, građani se veoma zadiviše. I ova se vijest brzo razglasi po gradu. Svi ljudi, muško i žensko, veliko i malo, mlado i staro, svi izađoše na trg da vide vuka sa svetim Franjom. Sveti Franjo stade pred ovo veliko mnoštvo i propovijedaše mu. Među ostalim rekao je kako je zbog njihovih grijeha Bog dopustio ove nevolje: »No mnogo je veće i pogibeljnije zlo pakleni oganj koji će za osuđenike vječno trajati, dok bijes vuka može ubiti samo tijelo, a ne može naškoditi duši. Koliko se zato treba bojati paklenih ralja kad se toliko mnoštvo straši ralja ovoga vuka. Dragi moji, vratite se dakle Bogu i činite pokoru za svoje grijehe. Bog će vas sada izbaviti od vuka, a u budućnosti od paklenog ognja.« Završivši propovijed, reče sveti Franjo: »Čujte, moja braćo, brat vuk, koji je sada ovdje, obećao mi je i zadao vjeru da će s vama sklopiti mir i da vas više neće ni u čemu smetati ako mu obećate da ćete mu svaki dan davati potrebnu hranu, a ja vam jamčim da će on sigurno držati mirovni ugovor.« Tada narod obeća jednoglasno da će vuka hraniti. Sveti Franjo reče vuku pred svima: »A ti, brate vuče, obećavaš li da ćeš držati ovaj mirovni ugovor, da nećeš ništa nažao učiniti ni ljudima ni životinjama?« Tada vuk poklekne i prigne glavu te je blagim glasom, kretnjama tijela, repa, ušiju i očiju nastojao pokazati, koliko je mogao, da želi držati ugovor. Svetac mu još reče: »Brate vuče, želim da mi daš znak vjere pred narodom, kao što si mi već dao vjeru izvan grada, da me nećeš prevariti u mom obećanju i jamstvu što sam ga za tebe učinio.« Tada vuk podigne nogu i stavi je u Franjinu ruku. Nakon toga nastade među narodom veliko veselje i divljenje zbog spomenutog i ostalih djela, iz poštovanja prema svetom Franji, tako i zbog vijesti o čudu i sklopljenom miru s vukom te počeše vapiti prema nebu. Hvalili su i blagoslivljali Boga što im je poslao svetog oca, te ih je po njegovim zaslugama izbavio od ralja okrutne životinje.

Vuk je pak živio dvije godine u gradu Gubbiu, hodeći pitomo po kućama od vrata do vrata, ne čineći ljudima zla, ali ni njemu nije

nitko ništa učinio. Ljudi su ga dobrovoljno hranili. Kad je išao gradom, nije nikad ni jedan pas zalajao na njega. Poslije dvije godine ugine vuk od starosti, a građani su zbog toga mnogo žalili, jer su se, gledajući vuka kako pitomo hoda gradom, bolje sjećali kreposti i svetosti svetoga Franje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

22

Kako je sveti Franjo pripitomio šumske grlice

Neki mladić uhvatio je mnogo grlica i nosio da ih proda. Susretne ga sveti Franjo, koji je gajio posebnu sućut prema krotkim životinjama. Gledajući milosrdnim očima grlice, reče mladiću: »O, dobri mladiću, molim te da mi daš ove tako čiste ptice, s kojima se u Svetom pismu uspoređuju čiste, ponizne i vjerne duše, da ne dođu u ruke okrutnih ljudi koji će ih ubiti.« Ovaj mladić, nadahnut od Boga, dade sve grlice svetom Franji. On ih uzme na krilo i poče im nježno govoriti: »O, drage moje sestre grlice, nevine i čiste, zašto ste se dale uhvatiti? Ja ću vas spasiti od smrti i načiniti vam gnijezda da donesete rod i da se po zapovijedi našega Stvoritelja množite.«

Odmah pođe sveti Franjo da im načini gnijezda. Grlice uđoše u njih, počeše leći jaja i dobiše mlade. To je bilo blizu samostana. Prema svetom Franji i braći grlice su bile tako pitome kao da su kokoši, a oni su ih hranili. Grlice nisu nikad otišle dok im sveti Franjo nije dao blagoslov i dopustio da odu.

Mladiću koji mu ih je dao reče: »Sinko, ti ćeš još postati manji brat i slavno ćeš služiti Bogu.« Tako se i dogodilo. Taj je mladić postao brat, a živio je u Redu vrlo sveto.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

23

Kako je sveti Franjo oslobodio nekog brata od đavolske ruke

Kad je jednom sveti Franjo molio u obitavalištu kod Porcijunkule, vidio je, po Božjoj objavi, cijelu kuću opkoljenu i opsjednutu zlim duhovima poput neke velike vojske. Ali nijedan nije mogao ući u kuću jer su ona braća bila tako sveta da zli dusi nisu mogli ni po kome ući. No oni su ustrajno tu prebivali. Jednoga dana rasrdi se jedan od te braće na drugoga i pomisli u svom srcu kako bi ga mogao optužiti i tako mu se osvetiti. Budući da je ovaj brat postao plijen ove zle misli, zao duh, našavši ulaz, uđe u kuću te sjede na vrat tomu bratu. Videći revni i milostivi pastir, koji je uvijek bdio nad svojim stadom, da je vuk ušao da proždre njegovu ovčicu, smjesta dozove k sebi onoga brata i zapovjedi mu da mora odmah otkriti

otrov svoga srca bližnjemu, zbog čega je u rukama đavolskim. Videći da ga je sveti otac prozreo, preplaši se. Tada otkrije sav otrov svoga srca, priznade svoj grijeh i ponizno zamoli milosrdnu pokoru. Kad je bio odriješen od grijeha i primio pokoru, đavao ga odmah ostavi naočigled svetom Franji. Brat, oslobođen od okrutne zvijeri, dobrotom svog pastira, zahvali Bogu. Tako pripravljen i poučen, vrati se natrag stadu svetog pastira. Od tada je živio najsvetije.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

24
Kako je sveti Franjo obratio babilonskoga sultana i bludnicu koja ga je nagovarala na grijeh

Sveti Franjo, pun revnosti i ljubavi prema Kristovoj vjeri i želje za mučeništvom, pođe jednom preko mora sa svojih dvanaest svetih drugova i dođu upravo k babilonskom sultanu. Oni stigoše u saracensku zemlju, gdje su posebno pomno pazili na prolaznike jako okrutni ljudi te nisu puštali nijednog kršćanina da prođe, već bi ga ubili. No Bogu se svidi te zapriječi da braću poubijaju, nego ih uhvate, izbatinaju, svežu i tako dovedu pred sultana. Kad su bili pred njim, sveti Franjo, poučen od Duha Svetoga, tako je divno propovijedao Kristovu vjeru da je bio spreman za nju skočiti i u vatru. Zbog toga obuze sultana veliko poštovanje prema njemu, ne toliko zbog postojanosti u njegovoj vjeri, niti zbog prezira svijeta što ga je vidio kod njega, jer sveti Franjo nije htio primiti od njega nikakva dara, premda je bio vrlo siromašan, nego zbog želje za mučeništvom, koju je otkrio kod njega. Od tada ga je sultan rado slušao i molio ga da češće dođe k njemu, dopustivši njemu i njegovim drugovima da mogu propovijedati na svakome mjestu gdje im se svidi. Sultan im zajamči ovu slobodu kretanja i propovijedanja čak i ispravom kojom se jamčilo da im nitko od njegovih ljudi ne naškodi.

Dobivši dakle ovakvu slobodu, posla sveti Franjo svoje odabrane drugove, dva po dva, u različite strane saracenske zemlje da propovijedaju vjeru u Isusa Krista. A on sam s još jednim bratom odabra jedno mjesto. Kad je stigao onamo, uđe u svratište da se odmori. Ondje je bila neka žena, prelijepa tijela, a ružne duše. Ta je prokleta žena napastovala svetog Franju na grijeh. Sveti Franjo joj reče: »Pristajem. Pođimo u postelju.« I ona ga povede u sobu. Ali sveti Franjo joj reče: »Pođi sa mnom, ja ću ti pokazati prekrasnu postelju.« On je povede k velikoj vatri koja je gorjela u toj kući. U revnosti duha svuče se do gola i baci se na žestoku vatru, zovući je da se i ona svuče i dođe leći s njim na tu pernatu i lijepu postelju. Sveti Franjo je na vatri duže vrijeme ležao vesela lica te se nije ni opekao niti je pocrnio. Ona žena, zastrašena tim čudom, skruši se u srcu. Ne

samo da se pokajala zbog svojih grijeha i zle namjere nego se potpuno obratila na vjeru Isusa Krista, te je postala tako sveta da su se po njoj spasile mnoge duše u tom kraju.

Na kraju, videći sveti Franjo da ne može imati mnogo uspjeha u toj zemlji, po božanskoj objavi i nadahnuću odluči da se sa svim svojim drugovima vrati u kršćansku zemlju. Kad su se sakupili svi njegovi drugovi, ode još jednom k sultanu da se s njim oprosti. Sultan mu tada reče: »Brate Franjo, rado bih se obratio na kršćansku vjeru, ali se sada bojim to učiniti. Jer ako bi to učinio, to bi saznali, ubili bi i mene i tebe sa svim tvojim drugovima. Budući da ti moraš još mnoga dobra učiniti, a i ja imam obaviti vrlo važne poslove, neću da prouzrokujem tvoju i svoju smrt, nego me pouči kako bih se mogao spasiti. Spreman sam učiniti sve što mi zapovjediš.« Na to mu sveti Franjo reče: »Moj gospodine, ja odlazim sada od vas. No kad se vratim u svoju domovinu i kad s Božjom milošću uđem u raj poslije svoje smrti, poslat ću ti, ako se Bogu svidi, dva svoja brata, od kojih ćeš primiti sveto krštenje Isusovo i bit ćeš spašen, kako mi je objavio moj Gospodin Isus Krist. A ti se u međuvremenu oslobodi svih obveza, da te Božja milost, kada dođe k tebi, nađe spremna za vjeru i pobožnost.« Sultan obeća da će tako učiniti.

Učinivši ovo, sveti se Franjo vrati sa svojom časnom družinom svetih drugova. Nakon nekoliko godina, po tjelesnoj smrti, vrati sveti Franjo svoju dušu Bogu. No i sultan oboli te očekivaše da se ispuni ono obećanje. Na raznim mjestima postavi stražare i zapovjedi im, ako vide dvojicu braće u odjeći svetog Franje, da ih odmah dovedu k njemu. U to vrijeme ukaza se sveti Franjo dvojici braće te im zapovjedi da bez krzmanja pođu k sultanu te da mu osiguraju spasenje, kako je on to obećao. Braća se odmah uputiše i, prešavši preko mora, straža ih odmah povede k sultanu. Kad ih sultan ugleda, razveseli se i reče: »Sada znam da mi je Bog poslao svoje sluge za moj spas prema obećanju što mi ga je dao sveti Franjo po Božjoj objavi.« Primivši dakle pouku o Kristovoj vjeri i sveto krštenje od spomenute braće, tako preporođen u Kristu umrije od neke bolesti, a njegova se duša spasi zaslugama i djelima svetog Franje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

25

Kako je sveti Franjo čudesno izliječio gubavca na tijelu i duši i što mu je rekla duša idući u nebo

Pravi učenik Kristov, gospodin sveti Franjo, dok je još živio na ovom bijednom svijetu, nastojao je za cijeloga svog života svim svojim silama nasljedovati Krista, savršenoga učitelja. Stoga se češće događalo da je Bog onomu komu bi sveti Franjo ozdravljao tijelo

u isto vrijeme izliječio i dušu, kako se čita i o Isusu Kristu. Zato je sveti Franjo ne samo rado služio gubavce nego je naredio da braća njegova Reda, kamo god išla ili gdje god bila, služe gubavcima iz ljubavi prema Isusu Kristu, koji je htio radi nas biti smatran gubavcem. Jednom su braća u bolnici, koja je bila blizu onoga mjesta gdje je boravio sveti Franjo, služila bolesnike i gubavce. Tu je bio gubavac koji je bio toliko nestrpljiv, nesnosan, goropadan i svojeglav da je svatko vjerovao – a tako je i bilo – da je opsjednut od zloga duha. One koji su ga služili on je vrijeđao riječima i tukao, a što je najgore, psovao je blagoslovljenoga Krista i Njegovu Majku, presvetu Djevicu Mariju, te se nitko nije našao tko bi mu htio ili mogao služiti. Premda su braća nastojala strpljivo snositi uvrede nanesene njima samima, da rastu u krepostima, ipak nisu po svojoj savjesti mogla podnositi uvrede nanošene Kristu i Njegovoj Majci, već odlučiše da potpuno napuste tog gubavca. Oni su htjeli o tome najprije obavijestiti, prema propisu, svetoga Franju, koji je u ono vrijeme boravio u nekom obližnjem samostanu.

Pošto je sveti Franjo to saznao, ode k onome opakom gubavcu. Prišavši mu, pozdravi ga i reče mu: »Bog ti dao mir, moj najmiliji brate.« Gubavac odgovori, psujući: »Kakav mir mogu imati od Boga, koji mi je oduzeo mir i svako dobro, te me pretvorio u gnojna i smrdljiva čovjeka.« Na to mu sveti Franjo odvrati: »Sinko, budi strpljiv, jer nam tjelesne bolesti Bog daje radi spasa naše duše. One su vrlo zaslužne ako ih strpljivo podnosimo.« Bolesnik mu odgovori: »Kako ću strpljivo podnositi neprestanu bol koja me muči dan i noć? I ne samo što sam nevoljan zbog svoje bolesti nego me još gore muče tvoja braća koju si mi dao da me služe, jer me oni ne poslužuju kako bi trebalo.« Tada upozna sveti Franjo, po Božjoj objavi, da je ovaj gubavac opsjednut od zlog duha, ode i stade pobožno moliti Boga za njega.

Kad je završio molitvu, vrati se sveti otac gubavcu i reče mu: »Sinko, ja ću ti služiti kad nisi zadovoljan s drugima.« »Prihvaćam«, odgovori bolesnik, »ali što mi ti možeš više učiniti nego drugi?« Sveti Franjo odgovori: »Što god budeš htio, učinit ću ti.« Gubavac reče: »Hoću da me cijeloga opereš jer toliko zaudaram da ni sam sebe ne mogu dalje podnositi.«

Tada sveti Franjo dade odmah ugrijati vodu s mirisnim travama, svuče bolesnika i počne ga prati svojim rukama, a drugi je brat lijevao vodu. Božjim je čudom nestajalo gube na onim mjestima kojih se sveti Franjo svojim rukama doticao, te je njegovo tijelo postalo posve zdravo. Kad gubavac opazi da je počeo ozdravljati, vrlo se skruši pa se poče kajati za svoje grijehe i gorko je plakao. I tako, dok se tijelo izvana čistilo od gube ispiranjem, poče se iznutra duša čistiti od grijeha kajanjem i suzama.

Čim potpuno ozdravi na tijelu i na duši, pokaje se ponizno za svoje grijehe i optuživao se glasno govoreći: »Jao meni jer sam zavrijedio pakao zbog prostota i uvreda, zbog nestrpljivosti i psovki što sam ih izgovorio protiv Boga i braće.« Petnaest je dana plakao zbog svojih grijeha moleći od Boga milosrđe te se potpuno ispovjedio nekom svećeniku. Kad je sveti Franjo vidio tako očito čudo što ga je Bog izveo po njegovim rukama, zahvali Bogu i ode daleko odanle, jer je zbog poniznosti htio izbjeći svakoj zemaljskoj slavi. On je naime u cijelom svom djelovanju tražio samo čast i slavu našega Gospodina Isusa Krista, a ne svoju vlastitu.

Zatim gubavac, iscijeljen na tijelu i duši, nakon petnaest dana pokore, kako se Bogu svidjelo, oboli od druge bolesti i umre, sveto okrijepljen sakramentima svete Crkve. Kad mu je duša išla u raj, ukazala se u zraku svetom Franji dok se molio u nekoj šumi. On mu reče: »Poznaješ li me?« Sveti Franjo upita: »Tko si ti?« Onda mu gubavac reče: »Ja sam gubavac kojeg je Bog ozdravio po tvojim zaslugama, a sada idem u vječni život. Na tome se zahvaljujem Bogu i tebi. Neka ti je blagoslovljena slavna duša i tijelo i neka su blagoslovljene sve tvoje riječi i djela, jer će se po tebi spasiti mnoge duše na svijetu. I znaj da ne prođe ni jedan dan na svijetu u kojem ne bi anđeli i sveci zahvaljivali Bogu za plodove koje ti i tvoja braća donosite na različitim mjestima ovoga svijeta. Stoga se raduj, zahvali Bogu i ostani s Božjim blagoslovom!«

Kad je izrekao ove riječi, ode u nebo, a sveti se Franjo utješi.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

26

O tome kako je sveti Franjo obratio tri razbojnika, koji su postali braćom, te o plemenitom viđenju jednoga od njih, koji je bio veoma svet brat

Kad je jednom sveti Franjo išao krajem uz Borgo San Sepolcro i prolazio nekim gradićem imenom Monte Casale, priđe mu vrlo otmjen mladić, plemićkoga roda, i reče mu: »Oče, htio bih vrlo rado biti jedan od vaše braće.« Sveti Franjo mu odgovori: »Sinko, ti si mlad, nježan i plemićkog roda. Možda nećeš moći podnositi siromaštvo i našu strogost.« Mladić odgovori: »Oče, zar niste vi ljudi kao i ja? Stoga, kako vi podnosite, tako ću i ja moći podnijeti po Božjoj milosti.« Ovaj je odgovor zadivio svetog Franju. Zato ga blagoslovi, odmah primi u Red i dade mu ime brat Anđeo. Taj je mladić živio tako sveto da ga je sveti Franjo ubrzo imenovao gvardijanom samostana u Monte Casaleu.

U to vrijeme bila su u tom kraju tri svima poznata razbojnika, koji su počinjali mnogo zla. Jednoga dana dođoše k braći u spome-

nutom obitavalištu i zamole gvardijana, brata Anđela, da im dade jesti. Gvardijan im odgovori, oštro ih karajući: »Vi razbojnici i nemilosrdne ubojice, ne stidite se krasti samo plodove rada tuđih ruku već želite, bezobraznici, drznici i preuzetnici, progutati i milostinju što je dana slugama Božjim. Vi niste vrijedni da vas zemlja nosi, jer nemate poštovanja ni prema ljudima ni prema Bogu koji vas je stvorio. Idite dakle za svojim poslom, a ovdje se više ne pokazujte.« Razbojnici, zbunjeni, odoše vrlo zlovoljni.

Upravo u taj čas vrati se sveti Franjo kući s torbom kruha i posudicom vina, što su on i njegovi sudrugovi naprosili. Kad mu je gvardijan ispripovjedio kako je otjerao razbojnike, sveti ga Franjo žestoko prekori, rekavši mu da se ponio okrutno, jer se grešnici lakše privode Bogu blagošću negoli oštrim prijekorom: »Stoga nam naš učitelj Isus Krist, čije smo evanđelje obećali slijediti, veli da nije zdravima potreban liječnik, nego bolesnima. On nije došao zvati pravedne, nego grešnike, pa je zato često i jeo s njima. Budući da si se ti ogriješio o ljubav i Kristovo evanđelje, zapovijedam ti pod svetu poslušnost da smjesta uzmeš ovu torbu kruha i ovu posudicu vina što sam isprosio te žurno pođeš za njima brdom i dolinom dok ih ne nađeš. Podaj im u moje ime sav kruh i sve vino. Zatim klekni pred njih i priznaj ponizno grijeh svoje okrutnosti. Tada ih zamoli s moje strane da više ne čine zla djela, nego da se boje Boga i ne vrijeđaju ga. Ako oni to učine, obećaj im da ću se brinuti za njihove potrebe i da ću im trajno davati hranu. Kad im to rekneš, vrati se ponizno u ovaj samostan.« Dok je poslušni gvardijan išao kako mu je sveti Franjo zapovjedio, svetac započne moliti, usrdno proseći Boga da razbojnicima omekša srca, da se obrate i čine pokoru.

Kad je poslušni gvardijan k njima stigao, preda im kruh i vino te učini i rekne ono što mu je sveti Franjo naložio. Bog gane razbojnike. Blagujući milostinju svetog Franje, počeli su govoriti: »Jao nama bijednim nesretnicima! Kako nas očekuju teške paklene kazne, jer ne samo da idemo naokolo kradući, pljačkajući, bijući i ranjavajući ljude nego smo ih čak i ubijali. A uza sva tolika nedjela i zločine koje smo učinili nemamo ni grižnje savjesti niti nas je strah Boga. Gle, a ovaj sveti brat dolazi k nama zbog ono nekoliko riječi koje nam je s pravom, zbog naše zloće, rekao te ponizno priznaje svoj grijeh. Osim toga donio nam je kruha i vina i tako darežljivo obećanje svetoga oca. Zaista su ova braća Božji sveci i zaslužuju raj, a mi smo sinovi vječne propasti i zaslužujemo paklene kazne, i naša propast biva svakoga dana sve veća. I mi ne znamo možemo li, zbog grijeha koje smo do sada činili, dobiti Božje milosrđe.« Ove i slične riječi govorio je jedan od njih, a drugi reče: »Ti sigurno govoriš istinu, ali što da radimo?« »Pođimo svetom Franji«, reče prvi, »i ako nam on dadne nade da ćemo naći Božje milosrđe za svoje grijehe, učinit

ćemo sve što nam zapovjedi, pa da tako izbavimo svoje duše od paklenih muka.«

Taj se prijedlog svidio ostalima te odmah otiđu k svetom Franji i reknu mu: »Oče, ne vjerujemo da ćemo moći zadobiti Božje milosrđe zbog mnogih svojih zločina. Ako li pak ti imaš išta nade da će nam Bog iskazati svoje milosrđe, spremni smo učiniti sve što nam rekneš i činit ćemo s tobom pokoru.« Sveti Franjo ih ljubazno i dobrostivo zadrži te ih ohrabri mnogim primjerima obraćenja i uvjeri o beskrajnom Božjem milosrđu. Uz to im obeća da će za njih moliti da im Bog bude milostiv. »Pa kad bismo imali bezbroj grijeha, Božje je milosrđe još veće, kako kaže sveti Pavao: *Blagoslovljeni Krist došao je na ovaj svijet da otkupi grešnike* (1 Tim 1,15).« Na ove riječi i pouku odrekli su se razbojnici svijeta i svojih zlodjela. Svu trojicu primi sveti Franjo u Red i tu su činili veliku pokoru. Dvojica su od njih živjela samo kratko vrijeme nakon svog obraćenja, a zatim se preseliše u nebo.

Treći, koji ih je nadživio, razmišljao je o svojim grijesima i činio takvu pokoru da je kroz punih petnaest godina tri dana u tjednu postio o kruhu i vodi, uz ostale postove koje su održavala sva braća, uvijek je išao bos, nosio je samo jednu haljinu i nikada nije spavao nakon službe čitanja.

U međuvremenu se preseli sveti Franjo iz svoga bijednog života. Taj treći brat kroz mnogo je godina ustrajao u svojoj pokori. I eto, jedne noći nakon jutarnje, dođe mu tako žestoka napast da spava te se nije mogao oduprijeti ni na koji način snu i bdjeti kako je običavao. Budući da nije mogao odoljeti snu, niti je mogao moliti, ode u postelju. Tek što je glavu spustio na jastuk, bio je zanesen i u duhu uzdignut na neko vrlo visoko brdo, oko kojega je bio dubok ponor. Na jednoj i na drugoj strani bile su oštre stijene i pećine, grebeni raznih veličina, što su stršali. Bilo je strašno pogledati u taj ponor. Anđeo, koji ga je doveo do pećine, gurne ga i baci u ponor. Kako je brat padao, udarao se o oštro stijenje i grebene. Kad se dokotrljao do dna ponora, činilo mu se da je sav razbijen i smrvljen. Dok je, tako isprebijan, ležao na zemlji, reče mu anđeo vodič: »Ustani jer moraš još dugo putovati.« Brat mu odgovori: »Čini mi se da si nerazuman, okrutan i čovjek bez srca. Vidiš me tako smrvljena i razbijena od pada, a kažeš mi da ustanem.« Anđeo mu se približi, dotakne ga se te mu iscijeli sve udove i brat potpuno ozdravi. Zatim mu anđeo pokaže jednu široku ravnicu punu šiljasta i oštra kamenja, trnja i drača, i reče mu da mora proći kroz tu ravnicu bosonog dok ne dođe do kraja. Ondje će vidjeti užarenu peć, u koju mora unići.

Kad je brat prošao cijelu ravnicu, uz velik napor i muku, reče mu: »Ulazi u peć!« Brat mu odgovori: »Jao, kako si ti okrutan vođa. Vidiš kako sam blizu smrti, jer sam pun bolova i rana od ovoga jad-

nog putovanja. A sada, namjesto odmora, veliš mi: Uđi u ovu goruću peć.« Obazrevši se, ugleda oko peći mnoge zle duhove s gvozdenim vilama u rukama, kojima su ga, jer je oklijevao ući, odjednom ugurali unutra. Kad se našao u ognjenoj peći, razgledao je sve oko sebe. Tu opazi čovjeka koji mu je bio na svijetu kum, a sada je bio sav u plamenu. Brat ga upita: »Nesretni kume, kako si dospio ovamo?« On odgovori: »Pođimo malo dalje pa ćeš naći moju ženu, svoju kumu. Ona će ti reći uzrok našega prokletstva.« Hodeći brat dalje, ugleda svoju kumu svu u vatri, zatvorenu u vagon za žito, pun ognja. Brat je upita: »O, nesretna i zla kumo, zašto si ti došla u tako groznu muku?« Ona odgovori: »Jer smo u vrijeme velike gladi, koju je sveti Franjo prorekao, moj muž i ja prodavali pšenicu i zob ovom krivom mjerom. Zbog toga gorim sapeta njome.«

Nakon tih riječi onaj anđeo koji je vodio brata izgura ga iz peći i reče mu: »Pripremi se na strašan put kojim trebaš proći.« Brat se potuži: »O, okrutni vođo, zar nemaš sa mnom nimalo smilovanja? Vidiš da sam u ovoj peći gotovo izgorio, i sad još hoćeš da me povedeš na opasan i strašan put.« Na to ga se anđeo dotakne, a brat postade sasvim zdrav i jak. Zatim ga povede k nekom mostu. Preko njega prelaziti značilo je izložiti se velikoj opasnosti. Most je naime bio vrlo uzak, slab, klizav i bez ograde. Ispod njega tekla je strahovito brza rijeka puna zmija, zmajeva i škorpiona, a odatle se dizao uvis i strašan smrad. Anđeo mu reče: »Pođi preko mosta, jer ga svakako moraš prijeći.« Brat upita: »Kako mogu prijeći preko njega, a da ne padnem u tu opasnu rijeku?« Anđeo odgovori: »Hodaj za mnom i stavljaj svoju nogu ondje gdje vidiš da sam ja postavio svoju. Tako ćeš sigurno proći.« Brat je išao za anđelom kako ga je on poučio. Kad su tako došli do sredine, anđela nestade. Otišavši od njega, uziđe na vrlo visoko brdo, daleko na drugoj strani mosta. Brat je dobro promatrao mjesto kamo je anđeo odletio i pazio je neće li se anđeo vratiti. Kako se anđeo nije vraćao, ostade brat bez čuvara. Tada pogleda u dubinu i ugleda one strašne životinje kako su izronile iz vode, kako dižu svoje glave i kako su zinule da ga, ako bi pao, odmah progutaju. Tada brata obuze takav strah da nije znao što bi učinio ili rekao, jer se nije mogao ni vratiti ni poći naprijed. Našavši se u takvoj nevolji i videći da nema drugog utočišta osim u samom Bogu, prigne se, obuhvati most tako čvrsto koliko je mu je to bilo moguće te se svim srcem i sav u suzama preporuči Bogu da mu po svom svetom milosrđu pomogne. Kad se pomolio, učinilo mu se kao da mu rastu krila. Zato je s velikim veseljem čekao da mu toliko narastu da bi mogao njima poletjeti s mosta onamo kamo je odletio i anđeo. Poslije nekog vremena, od velike želje da što prije prijeđe preko mosta, poče letjeti. Ali jer mu krila još nisu ojačala toliko koliko bi bilo potrebno, pade opet na most, a krila mu otpadoše. Zato

iznova obuhvati most te kao i prije preporuči se Bogu. Pa kad se pomolio, opet mu se učini kao da mu rastu krila. Ali kao i prvi put, nije ni ovaj put čekao dok mu potpuno narastu krila, nego je prije vremena poletio, pa opet pao na most, a krila mu otpadoše. Sada uvidje brat da je samo zbog prevelike žurbe, jer je htio poletjeti prerano, ponovno pao na most. Zato počne sam sebi govoriti: »Ako mi porastu krila i po treći put, svakako ću tako dugo čekati dok ne budu tako velika da uzmognem letjeti, a da ne padnem.« Dok je bio u tim mislima, učini mu se da mu i treći put krila rastu. No sad je čekao vrlo dugo, dok mu nisu krila dovoljno narasla. Učini mu se, dok je čekao na prva, druga i treća krila, da je prošlo dobrih stotinu i pedeset godina, pa i više. Konačno se digne treći put, poleti svom snagom te dođe na mjesto kamo je bio poletio anđeo.

On pokuca na vrata palače u kojoj je bio anđeo. Dođe vratar i upita ga: »Tko si ti da si smio doći ovamo?« On odgovori: »Ja sam manji brat.« Onda će mu vratar: »Malo pričekaj, sad ću pozvati svetog Franju da vidim poznaje li te on.« Vratar ode po svetog Franju, a ovaj počne promatrati divne zidove te palače. Ti su mu se zidovi činili prozirni i tako providni da je kroz njih mogao jasno vidjeti zborove svetaca i anđela kao i sve što se unutra događalo. I dok je on to sve čudeći se promatrao, dođoše sveti Franjo, brat Bernard i brat Egidije, a za njima veliko mnoštvo svetaca i svetica koji su nasljedovali Franjin život. Činilo mu se kao da ih ima bezbroj. Sveti Franjo reče vrataru: »Pusti ga da uđe jer je on jedan od moje braće.«

Čim je ušao, odmah oćuti takvu utjehu i slast da je zaboravio sve nevolje što ih je prije imao, kao da ih nikad nije ni bilo. Tada ga sveti Franjo povede unutra i pokaže mu mnoge divne stvari te mu reče: »Moj sine, sad se moraš ponovno vratiti u svijet. Ondje ćeš biti sedam dana. Kroz to vrijeme pripremi se marljivo s velikom pobožnošću. Ja ću doći za sedam dana po tebe te ćeš onda poći sa mnom u ovo mjesto blaženih.«

Sveti Franjo bio je ogrnut divnim plaštem, urešenim najljepšim zvijezdama. Njegove su rane bile tako sjajne da su svojim zrakama rasvjetljavale cijelu palaču. Brat Bernard imao je na glavi krunu od vrlo lijepih zvijezda. Brat Egidije bio je ukrašen divnim svjetlom. Među njima ugledao je još mnogu drugu svetu braću koju na svijetu nikada nije vidio. Kad se od svetog Franje rastao, premda preko volje, vrati se na svijet. Kad se probudio i došao k sebi, braća su upravo zvonila na prvi čas. Prema tome bio je on u tom zanosu samo od jutarnje do prvog časa, iako se njemu činilo da je to trajalo mnogo godina. Brat ispripovjedi redom ovo svoje viđenje. Poslije toga sna počela ga je tresti groznica, koja je trajala sedam dana. Osmi dan, prema obećanju, dođe sveti Franjo po njega s velikim mnoštvom

slavnih svetaca i odvede njegovu dušu u kraljevstvo blaženih, u kraljevstvo vječnoga života.

Na hvalu i slavu Isusa Kristu i siromaška Franje! Amen.

27
Kako je sveti Franjo u Bologni obratio dva studenta, koji postadoše manja braća, a zatim jednoga od njih oslobodi od velike napasti

Kad je jednom sveti Franjo došao u Bolognu, strčao se sav svijet da ga vidi, jer im je bio poznat kao svetac. Stoga nastade takva stiska da je svijet teškom mukom mogao doći na glavni trg. Trg je bio toliko ispunjen ljudima da je stajao čovjek do čovjeka, žena do žene, učenik do učenika. Tada se sveti Franjo uspne na povišeno mjesto usred trga i počne propovijedati kako mu je Duh Sveti nadahnjivao. Propovijedao je tako divno te se činilo da propovijeda anđeo, a ne čovjek. Njegove riječi kao da su dolazile s neba, poput oštrih strijela prodirale su u srca slušatelja. Prilikom te propovijedi obratio se na pokoru velik broj muževa i žena.

Među njima bijahu i dva plemića iz Ankonske marke, koji su ovdje studirali. Jedan se zvao Pelegrin, a drugi Rinieri. Obojicu dirne u srce Franjina propovijed. Potaknuti božanskim nadahnućem, dođoše k svetom Franji i rekoše da žele potpuno napustiti svijet i postati njegovom braćom. Na to sveti Franjo, rasvijetljen od Boga, upozna da je ova dva studenta iz Ankone poslao Bog i da će u Redu sveto živjeti. Videći njihovu gorljivost, primi ih s veseljem u Red i reče: »Ti, Pelegrine, hodaj u Redu putem poniznosti, a ti, brate Rinieri, služi braći.« Tako je i bilo. Brat Pelegrin se nije nikada htio predstavljati kao klerik, već kao laik, premda je bio vrlo učen, bio je štoviše, doktor kanonskog prava. Svojom poniznošću postigne toliku savršenost u krepostima da je brat Bernard, prvi Franjin sljedbenik, rekao o njemu da je to bio jedan od najsavršenije braće na ovom svijetu. A konačno se taj brat Pelegrin preseli s ovoga svijeta u blaženi život pun kreposti i mnogih čudesa, prije i poslije smrti. I brat Rinieri, živeći veoma sveto i ponizno, služio je pobožno i vjerno braći. On je često vrlo povjerljivo razgovarao sa svetim Franjom, koji mu je otkrivao mnoge tajne. Kasnije je postao provincijalom ankonske provincije. Upravljao je njome dugo vremena vrlo mudro i u najvećem miru i spokojstvu.

Nakon nekog vremena Bog mu pripusti veliku kušnju, zbog koje je postao žalostan i turoban. Bio je u velikoj duševnoj muci i tjeskobi. Da se otrese napasti, trapio je svoje tijelo danju i noću postom, suzama, molitvom i ostalim pokorničkim vježbama, pa

ipak nije mogao odagnati tu napast, nego je često upadao upravo u očaj, jer je mislio da ga je Bog napustio. Kad je već duže vremena bio u tom nemilom duševnom stanju, odluči otići k svetom Franji i to upotrijebiti kao posljednje sredstvo. U sebi je mislio: »Ako mi sveti Franjo pokaže lijepo lice i pokaže se povjerljivim kao obično, vjerovat ću da Bog ima sa mnom smilovanja, a ako ne, to će biti znak da me je Bog napustio.« On dakle pođe k svetom Franji.

Franjo je u to vrijeme ležao teško bolestan u palači asiškog biskupa. Bog objavi svetom ocu koje i kakve napasti muče brata Rinieria, kako je očajan, što je odlučio i kako će doći. Stoga sveti Franjo odmah pozove brata Leona i brata Masea te im reče: »Idite vas dvojica u susret momu premilomu sinu, dragom bratu Rinieriu, zagrlite ga u moje ime i pozdravite te mu recite da ga među svom braćom na svijetu posebno volim.« Oni odu i na putu susretnu brata Rinieria. Odmah ga zagrle te mu reknu što im je sveti Franjo naredio. Brata Rinieria obuze takvo veselje i utjeha da je bio gotovo izvan sebe. Hvaleći Boga iz sveg srca, pođe k mjestu gdje je sveti Franjo ležao bolestan. Kad je sveti Franjo čuo da je došao brat Rinieri, ustade iz kreveta te mu pođe u susret. Sveti ga Franjo nježno zagrli i ljubazno mu reče: »Dragi moj sine, među svom braćom na svijetu tebe posebno volim.« Nakon tih riječi načini mu znak križa na čelu i poljubi ga. Tada nastavi sveti Franjo: »Predragi sine, tu ti je napast pripustio Bog da stekneš još više zasluga. Nećeš li više ove napasti podnositi, onda nećeš steći ni nagradu. Dakle kako želiš.« Čudnovato! Tek što je sveti Franjo rekao te riječi, nestade svake napasti kod brata Rinieria, kao da je nikad u svojem životu nije ni osjetio te je bio potpuno utješen.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

28

Kako je brat Bernard bio u zanosu od ranog jutra do devetog časa

Kakvu je milost često Bog iskazivao siromašnim sljedbenicima evanđelja koji su ostavili svijet iz ljubavi prema Isusu, pokazalo se na bratu Bernardu Kvintavalskom. On se, otkako je primio odjeću svetog Franje, u razmatranju nebeskih stvari često zanosio u Boga. Među ostalim slučajevima dogodio se jednom i ovaj za vrijeme svete mise: On se posvema zadubio u razmatranje Boga. Bio je toliko obuzet i zanesen u Boga te nije ni opazio kad je bilo podizanje tijela i krvi Kristove, tako da nije kleknuo niti je skinuo kapucu s glave, kao što su običavali ostali. Gledao je nepomično preda se i ostao je, ne osjećajući ništa, sasvim ukočen sve do devetog časa. Kad je

nakon devetog časa došao k sebi, počeo je hodati po samostanu, dozivljući braću čudnim glasom: »Braćo, o braćo, braćo! U ovom kraju nema čovjeka tako bogata i tako plemenita koji ne bi dragovoljno, ako bi mu bila obećana palača puna zlata, ponio vreću blata samo da dobije vrijedno blago.«

To nebesko blago, obećano ljubiteljima Božjim, dobio je u izobilju brat Bernard pa je neprestano kroz punih petnaest godina uvijek hodao licem i duhom uzdignut prema nebu i mislio na nj. Kroz to vrijeme nikad se nije do sita najeo, nego bi tek malo pojeo od onoga što je bilo postavljeno preda nj, jer je govorio da nije nikakva samozataja uzdržati se od onoga što čovjeku ne prija. Prava se samozataja sastoji u tome da se čovjek uzdržava od onoga što mu prija. Takvim načinom života došao je do tolike ljubavi i svjetla razuma da su dolazili k njemu ugledni svećenici da im rješava vrlo teška pitanja i teško razumljiva mjesta u Svetom pismu, a on bi im razjašnjavao svaku poteškoću.

Budući da mu je duh bio uvijek slobodan i otrgnut od svih zemaljskih stvari, poput lastavice je letio vrlo visoko u svojim razmatranjima. Mnogo puta je bio dvadeset i trideset dana sam na vrhuncima vrlo visokih gora i razmatrao o nebeskim stvarima. Brat Egidije običavao je o njemu govoriti da drugim ljudima nije bio dan dar koji je bio dan bratu Bernardu Kvintavalskom: da lete visoko poput lastavice i da se u zraku hrane. Zbog te izvanredne milosti koju je dobio od Boga sveti je Franjo rado i često govorio s njim danju i noću. Mnogo puta su ih zajedno nalazili noću u šumi, kamo bi došli da razgovaraju s Bogom.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

29

Kako se zloduh ukazao bratu Rufinu u obliku Raspetoga i rekao mu da je predodređen za vječnu propast

Brat Rufin, jedan od najodličnijih ljudi grada Asiza i prijatelj svetog Franje, vrlo svet čovjek, bijaše kroz neko vrijeme neprekidno mučen u duši od zlog duha i žestoko iskušavan s obzirom na predodređenje. Brat je bio vrlo potišten i žalostan jer mu je zloduh ubacio u dušu misao da je proklet, da ne pripada broju izabranih za vječni život i da je sve uzaludno što radi u Redu. Te su napasti trajale više dana, ali to iz stidljivosti nije htio otkriti svetom Franji. Ipak brat Rufin nije propuštao molitve, uobičajene postove i ostala pokornička djela. Kad je to njegovo stanje vidio zli duh, poče mu dodavati žalost na žalost. Osim unutarnjih borba pripravio mu je i vanjske time što mu se prikazivao u priviđenjima.

Tako mu se jednom ukaza u obliku Raspetoga te mu reče: »Brate Rufine, zašto se toliko mučiš molitvom i pokorom kad ti nisi izabran za život vječni? Vjeruj mi, jer ja znam koga sam odabrao i unaprijed predodredio, a ne vjeruj sinu Petra Bernardonea ako ti on rekne obratno. Štoviše, ne pitaj ga o toj stvari ništa jer ni on ni drugi ne znaju o tome ništa, nego ja koji sam sin Božji. Meni možeš sigurno vjerovati: ti si u broju osuđenih. A isto tako proklet je i tvoj otac, sin Petra Bernardonea, kao i on sam, te svi koji slijede Franju.« Kad je zloduh izrekao ove riječi, bratu Rufinu se razum tako zamrači da je gubio svaku vjeru i ljubav koju je dotad imao prema svetom Franji i nije mu mogao ništa kazati.

Ali što svetom ocu nije rekao brat Rufin, otkrio mu je Duh Sveti. Kad je sveti Franjo u duhu vidio toliku opasnost za brata Rufina, pošalje k njemu brata Masea. On mu reče da ga zove sveti Franjo, na što brat Rufin odgovori mrmljajući: »Što ja imam s bratom Franjom?« Tada brat Maseo, pun božanske mudrosti, odmah spozna đavolsku varku pa reče: »O, brate Rufine, zar ne znaš da je brat Franjo poput Božjeg anđela prosvijetlio mnoge duše na ovom svijetu i da smo po njemu primili milost od Boga? Stoga hoću da svakako pođeš sa mnom k njemu, jer vidim jasno đavolske zamke.« Na te riječi brat se Rufin digne i pođe k svetom Franji.

Čim je sveti Franjo već izdaleka opazio kako dolazi, poviče: »O, mali moj nesretniče, brate Rufine, komu si povjerovao?« Kad se brat Rufin približio svecu, ovaj mu reče sve točno i po redu kakvu mu je napast priredio đavao i jasno mu pokaza da je onaj koji mu se ukazao bio đavao, a ne Krist; da ne smije ni na koji način pristati uz njegova smućivanja, »nego, kada ti đavao rekne da si osuđen, odgovori mu: Otvori usta, odmah ću ti se u njih pokakati. A neka ti ovo bude znak da je to đavao, a ne Krist. Čim mu to rekneš, on će odmah pobjeći. Osim toga mogao bi ga i po tome prepoznati da je đavao, a ne Krist, jer ti je otvrdnuo srce za svako dobro, a to je upravo njegov posao. Blagoslovljeni Krist nikad ne da da otvrdne čovječje srce, nego ga smekša, kao što govori na usta proroka: *Izvadit ću vam kameno srce i dat ću vam srce od mesa* (Ez 36,26).« Tada, videći brat Rufin kako mu je sveti Franjo ispripovjedio cijeli tijek i narav napasti, skruši se na njegove riječi, počne žestoko plakati, pokloni se svetom Franji te ponizno prizna svoj grijeh što mu je zatajio svoju napast. Opomene svetog oca ohrabriše ga i utješiše te je počeo živjeti boljim životom. Na kraju mu još reče sveti Franjo: »Idi, sinko, ispovijedi se i ne propuštaj uobičajene molitve. Budi siguran da će ti ta napast biti od velike koristi i utjehe i to ćeš uskoro iskusiti.«

Brat se Rufin vratio u svoju ćeliju koja je bila u šumi. Dok se uz plač molio, ukaza mu se ponovno đavao uzevši Kristov lik i reče mu: »O, brate Rufine, zar ti nisam kazao da ne vjeruješ sinu Petra Benardonea i da se ne mučiš plačem i molitvom kad si već osuđen? Što ti vrijedi da se mučiš dok još živiš, jer će sav tvoj trud biti proklet?« Brat Rufin mu reče bez oklijevanja onako kako ga je sveti Franjo poučio: »Otvori usta, inače ću te zagaditi!« Đavao je bio postiđen i tako se razbjesnio da je učas pobjegao uz veliku oluju i potres stijenja Monte Subasia, koje je bilo u blizini, te je još dugo potrajala lomljava kamenja koje je padalo u provaliju. Napokon nastade strašna vatra i buka da se vidjelo i čulo nadaleko. Sveti Franjo iziđe iz samostana sa svojom braćom s velikom radoznalošću da vidi što je to tako neobično. Još se i danas vide ondje goleme pećine koje su se srušile. Tako je brat Rufin jasno uvidio da je to bio đavao koji ga je varao. Vrativši se svetom Franji, ponovno se baci na zemlju i prizna svoj grijeh. Sveti ga Franjo utješi blagim riječima, pošalje ga sasvim utješena u njegovu ćeliju.

U njoj mu se za vrijeme pobožne molitve ukaže blagoslovljeni Isus Krist, koji mu svu dušu ugrije žarom božanske ljubavi i reče: »Dobro si učinio, sinko, što si povjerovao bratu Franji. Onaj koji te je ražalostio bijaše đavao, a ja sam Krist, tvoj učitelj. Da sam ja zaista tvoj Učitelj, dajem ti ovaj znak: Dokle god budeš živio, nećeš nikada više osjetiti žalosti i nevolje.« Nakon toga Krist ode, ostavivši mu takvo duševno veselje i radost, takvu svjetlost razuma da je danju i noću zanesen razmišljao o Bogu.

Od tada je bio tako utvrđen u milosti i sigurnosti za spas svoje duše da je postao sasvim drugi čovjek. Da su mu drugi dopustili, dan i noć bi molio i razmatrao o Bogu i Božjim istinama. Sveti Franjo govorio je da je brata Rufina Bog već u ovom životu učinio svecem, pa da se ne susteže, osim pred njim, kazati »sveti Rufin«, premda on još živi na zemlji.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

30

O lijepoj propovijedi svetoga Franje i brata Rufina, kad su propovijedali neodjeveni

Spomenuti brat Rufin bio je radi neprestanog razmatranja zaokupljen Bogom tako da je postao gotovo neosjetljiv i nijem. On je vrlo rijetko govorio, a nije imao ni milosti ni žara ni rječitosti za propovijedanje. Usprkos tome zapovjedi mu jednom sveti Franjo da pođe u Asiz propovijedati puku ono što mu Bog nadahne. Na to

brat Rufin reče: »Poštovani oče, molim te da me oslobodiš toga i da me ne šalješ onamo jer sam priprost, neznalica, a i ne posjedujem propovjedničkog dara.« Tada reče sveti Franjo: »Jer nisi odmah poslušao, nalažem ti u ime svete poslušnosti da odmah, gol, odjeven samo u donje rublje, pođeš u Asiz, uđeš u koju crkvu i da puku propovijedaš.« Na tu zapovijed svuče brat Rufin gornje odijelo i uđe neodjeven u crkvu. Pošto se poklonio pred oltarom, uzađe na propovjedaonicu te počne propovijedati. Tome su se djeca i ljudi smijali i izrugivali ga te rekoše: »Eto kako ti ljudi čine veliku pokoru i toliko se odriču da su već postali ludi i izvan sebe.«

Međutim sveti Franjo, kako je razmišljao o brzoj poslušnosti brata Rufina, koji je nekoć pripadao visokom plemstvu grada Asiza, te o neugodnoj i oštroj zapovijedi koju mu je dao, poče sam sebe koriti i reče u sebi: »Otkud tebi tolika preuzetnost, sine Petra Bernardonea, priprosti čovječe, da zapovijedaš bratu Rufinu, koji se broji među prve plemiće u Asizu, da ide gol propovijedati puku kao da je luđak? Zaista, ti bi ovo što si zapovjedio najprije sam morao iskušati na vlastitoj koži.« Nakon toga se sveti Franjo, u svojoj revnosti, odmah svuče i ode u Asiz, uzme sa sobom brata Leona da ponese njegovo odijelo i odijelo brata Rufina. Kad ga takva vidješe Asižani, počeše mu se smijati. Mislili su da su i on i brat Rufin poludjeli od prekomjerne pokore. Sveti Franjo uđe u crkvu u kojoj je brat Rufin propovijedao. Upravo je govorio ove riječi: »Predragi, ako želite izbjeći paklu, bježite od svijeta, ostavite grijeh, vratite što je tuđe. Opslužujte Božje zapovijedi, ljubeći Boga i bližnjega. Ako hoćete doći u nebo, ako želite posjedovati kraljevstvo Božje, činite pokoru!« Tada se neodjeven popne na propovjedaonicu sveti Franjo te počne tako divno propovijedati o preziranju svijeta, o svetoj pokori i o dragovoljnom siromaštvu, o čežnji za kraljevstvom nebeskim, o golotinji i gorčini muke našega Gospodina Isusa Krista. Svi oni koji su slušali propovijed, veliko mnoštvo muškaraca i žena, počeše gorko plakati s velikom pobožnošću i skrušenih srdaca. I ne samo tu nego i u cijelom Asizu toga je dana nastao tolik plač zbog muke Isusove, kakva do tada nije bilo.

I tako bi narod poučen i utješen činom i propovijeđu svetog Franje i brata Rufina. Sveti Franjo obuče sebe i brata Rufina, te se vrate u samostan kod Porcijunkule, hvaleći i slaveći Boga koji im je dao milost da su prezirom pobijedili sami sebe te su mogli pobuditi ovčice Kristove dobrim primjerom i pokazati koliko treba prezirati svijet. Tog je dana poraslo štovanje među pukom prema svetom Franji te se svatko smatrao blaženim ako se mogao dotaknuti ruba njegova habita.

Na hvalu i slavu i Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

31

Kako je sveti Franjo odreda poznavao tajne savjesti sve svoje braće

Jednako kao što govori naš Gospodin Isus Krist u evanđelju: *Poznajem svoje ovce, i one poznaju mene* (Iv 10,14), tako je i blaženi otac sveti Franjo kao dobar pastir, po Božjoj objavi, poznavao sve zasluge i kreposti svoje braće, ali i njihove nedostatke. Tako je znao svakoga opskrbiti najboljim sredstvima: ponizujući ohole, uzvisujući ponizne, koreći mane i hvaleći kreposti, kako čitamo u divnim objavama koje je imao u svojoj prvoj redovničkoj obitelji.

Jednom je sveti Franjo sa svojom braćom u nekom obitavalištu razgovarao o Bogu, a brat Rufin nije bio s njima kod tog razgovora, nego je razmatrao u šumi. Dok je još razgovor braće i svetog Franje trajao, izađe iz šume brat Rufin i pođe nešto podalje od njih. Ugledavši ga, okrene se sveti Franjo svojoj braći i upita ih: »Recite mi što mislite u koga je najsvetija duša koju Bog ima na svijetu?« A oni mu odgovoriše: »Mislimo tvoja.«

Sveti Franjo odvrati: »Predraga braćo, ja sam po sebi najnevredniji i najgori među onima koje Bog drži na zemlji. Ne vidite li onoga brata Rufina koji upravo izlazi iz šume? Bog mi je objavio da je njegova duša jedna od tri najsvetije duše na svijetu. Pouzdano vam mogu kazati da ne bih oklijevao da ga za života nazovem svetim Rufinom, jer je njegova duša učvršćena u milosti i jer ga je sam Krist proglasio svetim u nebu.« Te riječi nije nikada sveti Franjo rekao u nazočnosti brata Rufina.

Slično tome sveti Franjo poznavaše i nedostatke svoje braće, što se jasno pokazalo u slučaju brata Ilije, kojega je često korio zbog njegove oholosti; brata Ivana iz Capelle, kome proreče da će se objesiti; u slučaju nekoga trećeg brata, koga je đavao zgrabio za grkljan kad je bio ukoren zbog neposlušnosti; jednako u mnogih drugih, kojih je tajne grijehe i kreposti jasno spoznavao po objavi Kristovoj.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

32

Kako je brat Maseo isprosio od Krista krepost svete poniznosti

Prvi drugovi svetog Franje nastojali su svim silama biti siromašni u zemaljskim stvarima, a bogati krepostima, po kojima se dolazi do pravoga nebeskog i vječnog bogatstva.

Kad su se jednoga dana braća sakupila i govorila o Bogu, jedan je od njih pripovijedao ovaj pobudni primjer: »Bio čovjek koji je bio velik prijatelj Božji. On je posjedovao veliku milost aktivnoga

i kontemplativnog života. Uz to je imao i izvanrednu poniznost te se smatrao najvećim grešnikom. Ova ga je poniznost posvećivala i učvršćivala u milosti te je neprestano napredovao u krepostima i drugim Božjim darovima, tako da nikada nije pao u grijeh.« Čuvši brat Maseo o poniznosti tako divne stvari i uvidjevši da je ona blago za vječni život, rasplamtio se ljubavlju i čežnjom za tom krepošću, te je u svetoj revnosti podigao lice prema nebu, zavjetovao se i čvrsto odlučio da se neće nikada radovati na ovom svijetu dok ne osjeti u svojoj duši tu krepost u najsavršenijem stupnju.

Sasvim zaokupljen ovom željom kroz mnogo dana, otiđe brat Maseo jednoga dana u šumu. Hodao je po njoj plačući, uzdišući i jecajući u nepokolebljivoj želji da od Boga dobije tu krepost. Pri tom se žarko molio Bogu za božansku milost, jer Bog rado uslišava molitve poniznih i skrušenih. I dok je on bio tom čežnjom zaokupljen, dođe glas s neba, koji dvaput zovnu ožalošćenog brata: »Brate Maseo, brate Maseo!« U duhu je brat Maseo spoznao da je to bio Kristov glas pa je odgovorio: »Gospodine moj!« A Krist mu reče: »Što ćeš dati da bi zadobio milost koju moliš?« Brat Maseo odgovori: »Gospodine, dao bih oči iz svoje glave.« A Krist mu reče: »Ja hoću da imaš tu milost i oči.« Nakon toga nastade šutnja. Brat Maseo osta ispunjen milošću željene kreposti poniznosti i svjetlom Božjim te se tako radovao da je od tog časa uvijek klicao. A često je, dok je u zanosu molio, gukao poput goluba: »U, u, u!« Vesela lica i radosna srca znao je dugo ustrajati u razmatranju. U isto vrijeme postao je tako ponizan da se smatrao najneznatnijim čovjekom na svijetu.

Kad ga je brat Jakov iz Falerona upitao zašto u svom klicanju ne mijenja glasove, odgovorio je brat Maseo vrlo radostan: »Ako neka stvar ide dobro, onda nije nužno da se nešto mijenja.«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

33

Kako je sveta Klara na papinu zapovijed blagoslovila kruh i kako se na svakom hljebu pojavio znak križa

Sveta Klara, pobožna učenica Kristova križa i plemenita mladica zasađena od gospodina svetoga Franje, bila je tako sveta da su je ne samo biskupi i kardinali već ju je s velikom čežnjom i sam papa želio vidjeti i čuti, te ju je više puta i osobno pohađao.

Među ostalim došao je jednom sveti otac k njoj u samostan da čuje kako govori o nebeskim i Božjim istinama. Kad su tako bili zajedno u božanskom razgovoru, sveta Klara odredi da se prostre

stol i metne na nj kruh da ga sveti otac blagoslovi. Kad su dovršili duhovni razgovor, sveta Klara poklekne i s velikim poštovanjem i pobožnošću zamoli svetoga oca da blagoslovi kruh koji je na stolu. Sveti otac odvrati: »Draga sestro Klaro, želim da ti blagosloviš ovaj kruh i da načiniš nad njim znak presvetoga križa Kristova, kojemu si se sasvim predala.« Sveta Klara reče: »Presveti oče, oprostite mi! Bila bih vrijedna velikoga ukora kada bih se ja, bijedna i neznatna žena, usudila dati takav blagoslov pred Kristovim namjesnikom.« Papa odgovori: »Kako se to ne bi shvatilo preuzetnošću, nego više zaslužnim činom poslušnosti, zapovijedam ti u ime svete poslušnosti da nad ovim kruhom načiniš znak presvetoga križa i blagosloviš ga u ime Božje.«

Tada sveta Klara, kao prava kćerka poslušnosti, blagoslovi te hljebove znakom svetoga križa vrlo pobožno. I gle čuda! Odjednom se na svim onim hljebovima pojavi znak križa, predivno utisnut. Jedan su dio tog kruha pojeli, a drugi su, zbog čuda, čuvali. Kad je sveti otac vidio da se dogodilo čudo, dade svoj blagoslov svetoj Klari, uzme jedan od onih hljebova, zahvali Bogu i ode.

U to vrijeme boravile su u tom samostanu sestra Hortulana, majka svete Klare, i sestra Agneza, njezina rođena sestra. Obje su zajedno sa svetom Klarom bile vrlo kreposne i u punini posjedovale Duha Svetoga. A bilo je tu i još mnogo drugih svetih redovnica kojima je sveti Franjo slao mnoge bolesnike, a one su svojim molitvama i znakom presvetoga križa svima vraćale zdravlje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

34

Kako je sveti Ljudevit, francuski kralj, došao u Peruđu kao hodočasnik da posjeti brata Egidija

Sveti Ljudevit, francuski kralj, hodočastio je u sveta mjesta po svijetu. Kad je čuo kako je glasovita svetost brata Egidija, koji je bio jedan od prve braće svetog Franje, zaželi i čvrsto odluči posjetiti ga osobno. Stoga dođe u Peruđu, gdje je tada boravio spomenuti brat Egidije.

Kao siromah i nepoznati hodočasnik, samo s nekoliko pratilaca, došao je u kuću Manje braće. Vrataru nije rekao tko je, već usrdno i s velikom upornošću zatraži brata Egidija. Vratar ode bratu Egidiju i reče da je na vratima neki hodočasnik koji ga traži. Bog je pak bratu Egidiju objavio i očitovao da je to francuski kralj. Zato on odmah izađe iz ćelije i pohita na vrata. Kad je onamo došao, bez ikakva pitanja, premda se nikad nisu vidjeli, pokleknuše jedan pred drugoga

s velikim poštovanjem te se zagrle i poljube s takvom srdačnošću kao da su se već odavno poznavali i bili prijatelji. Ali ni jedan ni drugi nisu cijelo to vrijeme ništa govorili, nego su samo šuteći ostali u zagrljaju, znaku bratske ljubavi. Kad su duže vremena tako zajedno bili, a da nisu međusobno izmijenili nijedne riječi, raziđoše se. Sveti kralj Ljudevit pođe na put, a brat Egidije vrati se u svoju ćeliju.

Kad je kralj odlazio, neki brat upita jednoga od kraljevih pratilaca, tko je onaj koji se grlio s bratom Egidijem. On mu odgovori da je to bio francuski kralj, koji je ovamo došao da vidi brata Egidija. Kad je brat to rekao ostaloj braći, rastužiše se, jer im brat Egidije nije o tome rekao ni riječi. Braća mu s velikom žalošću rekoše: »O, brate Egidije, kako si mogao biti tako neprijazan te nisi sa svetim francuskim kraljem progovorio nijedne riječi? On je došao iz Francuske da te vidi i da od tebe čuje koju dobru riječ.« Brat Egidije im odgovori: »Moja predraga braćo, ne čudite se tomu! Niti sam ja njemu mogao kazati koju riječ, a niti on meni. Čim smo se zagrlili, otkrilo je i otvorilo svjetlo božanske mudrosti meni njegovo, a njemu moje srce. I dok smo tako po Božjem dopuštenju gledali jedan drugome u srce, mnogo bolje upoznasmo što je jedan drugome htio kazati nego da smo govorili ustima. Tako se i utješismo mnogo bolje nego da smo riječima htjeli izraziti ono što su nam srca ćutjela, i to zbog nedostatnosti ljudskih riječi, koje ne mogu jasno izraziti Božje tajne. Da smo govorili, prouzrokovale bi nam prije veliko razočaranje negoli utjehu. Znajte sada zašto je kralj otišao odavde vrlo zadovoljan i utješen u svom srcu.«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

35

Kako je sveta Klara, kad je bila bolesna, u Badnjoj noći prenesena u crkvu svetog Franje na molitvu

Jednom je sveta Klara tako teško oboljela da nije mogla ići u crkvu na molitvu časoslova s ostalim redovnicama. Kako se približio svečani blagdan Kristova rođenja, te su sve redovnice pošle u crkvu moliti jutarnju, ona ostade sama u postelji, nezadovoljna što nije mogla poći zajedno s drugima da zadobije duhovnu utjehu. Ali Isus Krist, njezin zaručnik, ne ostavi je bez utjehe, već ju je na čudesan način prenio u crkvu svetog Franje, te je bila na cijeloj jutarnjoj službi i na polnoćki. Osim toga mogla je primiti svetu pričest. Zatim je bila odnesena natrag u krevet.

Kad su se redovnice, nakon završene službe Božje u Svetom Damjanu, vratile svetoj Klari, rekle su joj: »O majko naša, sestro Klaro,

kako smo imale veliku utjehu u ovoj svetoj noći rođenja Kristova! O, da se Bogu svidjelo pa da si i ti bila ondje s nama!« Sveta Klara odgovori: »I ja moram zahvaljivati i slaviti našega Gospodina Isusa Krista blagoslovljenoga, predrage moje sestre i kćeri, jer sam i ja bila na cijeloj svečanosti u ovoj presvetoj noći, i još na većoj nego što ste bile vi. Ova nazočnost bila mi je na veliku duševnu utjehu. Posredovanjem moga oca svetog Franje i milošću našega Gospodina Isusa Krista bila sam nazočna u crkvi časnog oca Franje i slušala tjelesnim i duševnim ušima i službu i sviranje orgulja koje su ondje. Ondje sam se i pričestila. Stoga se veselite milosti koja mi je iskazana i zahvalite Bogu.«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

36

Kako je brat Leon imao lijepo i čudesno viđenje o Redu i kako ga je protumačio sveti Franjo

Kad je sveti Franjo bio teško bolestan, posluživao ga je brat Leon, koji je jednom, dok se pokraj bolesničkog kreveta svetog Franje molio, bio zanesen i u duhu prenesen k nekoj vrlo velikoj, širokoj i brzoj rijeci. Dok je tu stajao i gledao hoće li netko proći, opazi nekoliko braće koja su nosila nekakav teret, a bilo im je zapovjeđeno da zagaze u rijeku. Čim zagaziše, naglo ih zahvati jaka struja rijeke. Neki od njih dođoše do trećine rijeke, neki do polovice, a drugi gotovo do druge obale, ali i njih konačno pritisne na dno jaka struja i teret što su ga nosili na leđima, i oni se utopiše. Kad je to vidio brat Leon, obuze ga velika žalost za njima. Ali dok je on još uvijek tu stajao, ponovno dođe veliko mnoštvo braće koja nisu bila opterećena nikakvim teretom, već je na njima sjalo sveto siromaštvo. Oni zagaziše u rijeku i prijeđoše je bez ikakve poteškoće. Nakon tog viđenja došao je brat Leon opet k sebi.

Sveti Franjo, spoznavši u duhu da je brat Leon imao neko viđenje, dozove ga k sebi i upita ga što je vidio. Kad mu je brat Leon ispripovjedio u potpunosti cijelo viđenje, reče sveti Franjo: »To što si vidio prava je istina. Velika rijeka to je ovaj svijet. Braća koja se utopiše u rijeci, to su oni koji nisu slijedili evanđeoske savjete, a osobito sveto siromaštvo. Oni koji su bez poteškoće prešli, to su ona braća koja ne teže ni za kojom zemaljskom stvari niti ih posjeduju na ovom svijetu, nego su zadovoljni s najnužnijim odijelom i hranom. Oni neprestano slijede gologa Krista na križu i spremni su veselo nositi njegov slatki jaram svete poslušnosti. Zato oni lako prelaze iz vremenitog života u vječni.«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

37

Kako se neki bogati i odlični plemić po zaslugama svetog Franje obratio i stupio u Red

Sveti Franjo, sluga Isusa Krista, dođe jednom kasno uvečer u kuću nekoga bogatog i moćnog plemića. On njega i njegova pratioca primi najuljudnije i s poštovanjem, kao da su Božji anđeli. Upravo zbog te njegove uljudnosti i učtivosti zavolio ga je sveti Franjo, a ponajviše zbog toga što ga je plemić pri ulasku u kuću zagrlio i prijateljski poljubio, oprao mu noge, obrisao ih, ponizno poljubio, naložio vatru i pripravio stol obilat dobrim jelima te je za vrijeme blagovanja vesela lica neprestano posluživao. Kad su sveti Franjo i njegov sudrug završili blagovanje, reče plemić: »Gle, moj oče, žrtvujem samoga sebe i sve što meni pripada. Kad god ustrebate habit, rublje, plašt ili koju god stvar, kupite, a ja ću sve platiti. Znajte, spreman sam pobrinuti se za sve vaše potrebe, jer po milosti Božjoj mogu. Budući da imam u izobilju vremenitih dobara, rado činim dobro siromasima iz ljubavi prema Bogu, koji mi je dao ta dobra.«

Vidjevši iz toga sveti Franjo njegovu uslužnost i dobrostivost, i kad je čuo njegovu velikodušnu ponudu, jako ga zavoli te je, kad su napustili njegov dom, govorio svom pratiocu: »Zaista bi taj plemić bio dobar za naš Red i zajednicu, jer je vrlo zahvalan Bogu, pun ljubavi i uslužnosti prema bližnjemu i siromasima. Znaj, dragi brate, da je udvornost jedna od osobina Božjih ljudi, jer *Bog daje iz uslužnosti svoje sunce i svoju kišu pravednima i nepravednima* (usp. Mt 5,45). Uslužnost je osim toga sestra milosrđa, koje *gasi mržnju, a čuva ljubav* (usp. 1 Kor 13,7). Budući da sam u tom dobrom čovjeku vidio toliko božanskih kreposti, bio bih presretan kad bi on postao naš brat. Zato sam namislio da se jednog dana vratimo k njemu ne bi li mu možda Bog taknuo srce te bi se htio pridružiti i služiti Bogu. U međuvremenu molit ćemo se Bogu da mu probudi u srcu tu želju i da mu dade milost da to i izvrši.« I začudo! Nekoliko dana kasnije kako se sveti Franjo pomolio, Bog je probudio tu želju u srcu plemića. Tada reče sveti Franjo svojem bratu: »Pođimo, brate, u mjesto onoga uslužnog čovjeka, jer se pouzdano nadam da će on, kako je uslužan u vremenitim dobrima, dati i samoga sebe te biti naš subrat.« I oni pođoše.

Stigavši do kuće, reče sveti Franjo svome drugu: »Čekaj me malo ovdje, ja ću se najprije pomoliti Bogu da blagoslovi našu namjeru i da nam put bude plodonosan, da bi Isus Krist zbog svoje presvete muke milostivo dao nama siromasima i slabima taj odlični plijen što ga mislimo oteti svijetu.« Rekavši ovo, ode, pomoli se na mjestu gdje bi ga mogao plemić vidjeti. I kako se to Bogu svidjelo,

plemić, gledajući naokolo, ugleda svetog Franju kako je pobožno zaronjen u molitvu pred Kristom, koji mu se za vrijeme molitve u velikom sjaju ukazao i stajao pred njim. I dok je plemić tu stajao, opazi kako je tijelo svetog Franje duže vremena lebdjelo iznad zemlje. Time ga je Bog potaknuo i nadahnuo da napusti svijet. Odmah napusti svoje palače i gorljivim oduševljenjem potrča prema svetom Franji. Kad je stigao do njega, kako je sveti Franjo bio još u molitvi, klekne preda nj te ga s velikom uljudnošću i pobožnošću zamoli da ga udostoji primiti te da zajedno čine pokoru. Sveti Franjo dakle, vidjevši da je uslišana njegova molitva i da je ovo što je želio bilo upravo ono za što je ovaj plemić velikom upornošću molio, digne se s velikim žarom i radošću duha, zagrli ga i poljubi, zahvaljujući pobožno Bogu što je dao da ovakav vitez bude pridružen njihovu društvu. Plemić upita svetog Franju: »Što mi zapovijedaš da učinim, moj oče? Spreman sam na tvoju zapovijed sve što posjedujem i uživam dati siromasima te onda s tobom slijediti Krista, oslobođen svih zemaljskih stvari.«

Tako i učini. Po savjetu svetog Franje razdijeli svoju imovinu siromasima i stupi u Red te je živio u velikoj pokori i svetosti života u društvu poniznih.

Na hvalu i slavu našega Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

38

Kako je svetom Franji bilo očitovano da je brat Ilija osuđen i da je morao umrijeti izvan Reda te kako se na molbu brata Ilije za nj pomolio Kristu i bio uslišan

Kad su jednom sveti Franjo i brat Ilija zajedno prebivali u jednoj obitelji, Bog je očitovao svetom Franji da će brat Ilija biti osuđen, da će otpasti od Reda te konačno umrijeti odijeljen od braće. Zbog toga omrznu brat Ilija svetom Franji tako da nije ni s njim, a ni o njemu govorio. Pa ako bi kojim slučajem brat Ilija išao prema njemu, sveti Franjo bi se uklonio s tog puta da se s njime ne sretne. Brat Ilija je to opazio i zaključio da se ne sviđa svetom ocu te htjede saznati razlog tomu. Stoga mu se jednog dana približi s namjerom da razgovara s njim. Sveti Franjo mu je izmakao. No on ga silom, ali ipak pristojno, zadrži te ga je molio da mu kaže zbog čega izbjegava njegovo društvo i zašto neće s njim razgovarati. A sveti mu Franjo odgovori: »Razlog tome meni je objavio Bog. Zbog svojih grijeha odmetnut ćeš se od Reda i umrijet ćeš izvan Reda. Osim toga Bog mi je objavio da si osuđen.« Čuvši ovo, brat Ilija reče: »Moj oče, molim te za ljubav Isusa Krista da me zbog toga ne izbjegavaš i ne

tjeraj me od sebe, nego poput dobrog pastira, po Kristovu primjeru, nađi opet i primi izgubljenu ovcu. Ona će propasti ako joj ti ne pomogneš. Moli Boga za me. Ako mu se svidi, on će povući svoju odluku, jer je pisano da Bog mijenja svoje odluke ako se grešnik pokaje za svoje grijehe. Ja se pak toliko pouzdajem u tvoje molitve da bih osjetio neko olakšanje i onda kad bih bio usred pakla, a znao da se ti moliš za me. Stoga te još jednom molim da mene grešnika preporučiš Gospodinu Bogu, koji je došao da spasi grešnike, neka me primi u svoje milosrđe.« To je rekao brat Ilija s velikom pobožnošću i lijući suze. Kao milostivi otac, obeća mu sveti Franjo da će se moliti Bogu za njega. To je i učinio.

A kad se vrlo pobožno pomolio Bogu za nj, Bog mu je objavio da je na njegovu molitvu promijenio svoju odluku. Brat Ilija će spasiti svoju dušu, ali će sigurno istupiti iz Reda i umrijeti izvan njega. A tako se i dogodi. To se zbilo kad se Friedrich, sicilski kralj, pobunio protiv Crkve, te je papa izopćio njega i svakoga tko ga god bude pomagao ili savjetovao. Kako su pak brata Iliju smatrali jednim od najmudrijih ljudi na svijetu, kralj Friedrich zamoli ga da pristupi k njemu. On se odazva njegovu pozivu te je postao pobunjenik protiv Crkve i otpadnik iz Reda. Zato ga je papa izopćio i lišio odjeće svetog Franje.

Kao izopćenik teško oboli. Njegov brat, koji je ostao u Redu i bio čovjek dobra i čestita života, čuo je za njegovu bolest. Posjetio ga je te mu, između ostalog, rekao: »Moj predragi brate, vrlo mi je žao što si izopćen i živiš izvan Reda te ćeš tako i umrijeti. No ako ti znaš put i način kako bih te mogao izbaviti od te opasnosti, rado bih poduzeo za tebe svaki napor.« Brat mu Ilija odgovori: »Ne vidim drugog izlaza nego da pođeš papi te ga zamoliš da me riješi izopćenja i vrati mi habit za ljubav Isusa Krista i njegova sluge svetog Franje, na čiju sam riječ ostavio svijet.« Brat mu reče da će to spremno i rado učiniti za njegovo spasenje. On se rastane od njega te ode pješice svetom ocu papi i zamoli ga u svoj poniznosti da se smiluje njegovu bratu iz ljubavi prema Isusu Kristu i svetom Franji. I kako se svidjelo Bogu, papa mu dopusti: ako ga nađe živa kad se vrati, neka ga odriješi od izopćenja i neka mu se dade habit. S velikim veseljem i žurbom vrati se on bratu Iliji. Brata Iliju zateče još uvijek živa, premda na rubu smrti. On mu priopći da ga je papa odriješio od izopćenja. A kad je stavljao na njega habit, brat se Ilija odijelio od ovoga svijeta. Po zaslugama i molitvama svetoga Franje, u kojeg je brat Ilija stavljao svu svoju nadu, bi spašena njegova duša.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

39
Kako je sveti Antun divno propovijedao pred kardinalima i papom

Divna posuda Duha Svetoga, gospodin sveti Antun Padovanski, jedan od najizvrsnijih učenika i braće svetog Franje, koga je sveti Franjo nazivao svojim vikarom, propovijedao je jednog dana u konzistoriju pred papom i kardinalima. U tom su zboru bili ljudi različitih narodnosti: Grci, Talijani, Francuzi, Nijemci, Slaveni, Englezi i ljudi mnogih drugih jezika svijeta. Raspaljen milošću Duha Svetoga, on je izlagao Božje riječi tako uspješno, duboko, pobožno, jasno i pažljivo da su svi, kako god su bili različitih narodnosti i jezika, razumjeli i shvatili svaku njegovu riječ kao da je govorio njihovim vlastitim jezicima. Svi su bili zapanjeni. Činilo im se da se ponovilo čudo što se dogodilo na Duhove nad apostolima, kada su, snagom Duha Svetoga, govorili svim jezicima.

Govorili su jedan drugomu puni čuđenja: »Nije li ovaj što propovijeda iz Španjolske? Pa kako to da ga mi čujemo kao da govori jezik naših zemalja (usp. Dj 2,7–8)?« I sam papa, razmišljajući i diveći se dubini njegovih riječi, reče: »Zaista, ovaj je kovčeg zavjeta i škrinja Svetoga pisma!«

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

40
Kako je sveti Antun propovijedao ribama i kako je obratio krivovjerce

Blagoslovljeni Krist htio je pokazati kako je velika svetost u njegova najvjernijeg sluge svetog Antuna i kako on želi da njegove propovijedi i sveti nauk čuju i životinje i ljudi. U jednoj propovijedi ribama on je korio ludost nevjernih krivovjeraca isto onako kao što je u Starom zavjetu Bog prekorio neznanje Balaamovo preko usta magarice (usp. Br 22,21–35). Kad je jednom bio sveti Antun u Riminiu, gdje je bio velik broj krivovjeraca, htio ih je privesti svjetlu prave vjere i na put kreposti. On im je propovijedao mnogo dana i razlagao im Kristovu vjeru i Sveto pismo. Ali oni ne samo da odbaciše njegove svete riječi nego ga nisu htjeli, kako su bili otvrdnuli i tvrdoglavi, ni slušati. Sveti Antun, po Božjem nadahnuću, ode jednoga dana na mjesto gdje utječe rijeka u more. Stojeći na obali između rijeke i mora počne propovijedati ribama: »Čujte riječ Božju vi, morske i riječne ribe, kad je nevjerni krivovjerci izbjegavaju.« Čim je to rekao, odmah se približilo obali toliko mnoštvo velikih, malih i srednjih riba koliko ih se nikad u tom moru i rijeci nije sa-

kupilo ni vidjelo. Sve te ribe držale su glave izvan vode, pozorno gledajući lice svetog Antuna u najvećem miru, pitomosti i redu. Blizu obale bijahu male ribe, za njima srednje, a još dalje, gdje je bila voda dublja, veće ribe.

Kad su se tako ribe poredale, sveti Antun počne svečano propovijedati i reče ovo: »Moje sestre ribe, dužne ste, prema svojim mogućnostima, na veliku zahvalnost našem Stvoritelju koji vam je dao tako lijepo mjesto za stanovanje. Imate, kako vam se svidi, slatku ili slanu vodu, i dao vam je mnoga skloništa da izbjegnete olujama. Dao vam je bistru i prozirnu vodu (usp. Post 1,20) i hranu kojom se uzdržavate. Bog, dobri i milostivi Stvoritelj, kad vas je stvorio, dao vam je zapovijed da rastete i množite se, i blagoslovio vas je. Kad je bio opći potop, sve su ostale životinje izginule, samo je vas Bog sačuvao bez gubitaka (usp. Post 7,1). Osim toga dao vam je peraje da možete plivati kamo god hoćete. Vama je bilo dopušteno, po nalogu Božjem, spasiti proroka Jonu (usp. Iv 2,1–2) i nakon tri dana zdrava ga vratiti na kopno. Vi ste dale novac našem Gospodinu Isusu Kristu (usp. Mt 17,27) koji, budući da je bio siromašan, nije imao čime platiti porez. Vi ste bile na čudesan način hrana vječnomu Kralju Isusu Kristu prije i poslije Uskrsnuća (usp. Iv 21,3). Zbog svega toga dužne ste hvaliti i blagoslivljati Boga, koji vam je dao veća dobročinstva nego ostalim stvorovima.« Na te i slične riječi i pouke svetog Antuna počele su ribe otvarati usta i naklanjati glave, a davale su i druge znakove poštovanja, hvaleći Boga na način kako su najbolje znale. Tada se sveti Antun, videći toliko poštovanje prema Bogu, njihovu Stvoritelju, razveseli u duhu te glasno reče: »Neka je blagoslovljen vječni Bog, jer ga ribe više časte negoli krivovjerci i jer nerazumne životinje slušaju njegovu riječ radije negoli nevjernici.«

I što je sveti Antun dulje propovijedao, to je bivalo veće mnoštvo riba, i ni jedna se nije micala s mjesta na kojem je bila.

Stanovnici grada, a među njima i krivovjerci, stadoše juriti prema onom mjestu da vide čudo. Kad su vidjeli tako očito i nesumnjivo čudo, skrušili su se u srcu i bacili se pred svetog Antuna da čuju njegovu riječ. Tada propovijedaše sveti Antun o vjeri Kristovoj tako divno da su se svi heretici obratili te su se vratili pravoj Kristovoj vjeri. Svi nazočni vjernici ispuniše se veseljem i utvrdiše se u svojoj vjeri. Nakon svega toga sveti Antun blagoslovi ribe, otpusti ih i sve se raziđoše čudesnim pokretima veselja. Nakon toga boravio je sveti Antun u Riminiu mnogo dana, propovijedajući i donoseći dušama mnogo duhovnih plodova.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

41
Kako je časni brat Šimun svojom svetošću oslobodio subrata od napasti zbog koje je taj htio napustiti Red

U početku, dok je još sveti Franjo živio, došao je u Red plemeniti mladić Asižanin te dobije ime Šimun. Njega je Bog uresio i obdario takvim milostima i velikim darom razmatranja i zanosa da mu je cijeli život bio zrcalo svetosti, prema onome što sam čuo od onih koji su dugo živjeli s njim. On je rijetko kada izlazio iz ćelije, pa ako bi kadgod i bio s braćom, uvijek je govorio o Bogu. On je, premda nikada nije pohađao školu, tako duboko i uzvišeno govorio o Božjoj ljubavi da su se njegove riječi činile nadnaravnima. Jedne je večeri išao u šumu s bratom Jakovom iz Masse da s njim razgovara o Bogu. Tu su s velikom duhovnom nasladom govorili o Božjoj ljubavi cijelu noć. Ujutro im se obojici činilo da je taj razgovor prekratko trajao, kako mi je rekao brat Jakov. Spomenuti brat Šimun imao je božanska objavljenja i ljupke susrete s Bogom u tolikoj dragosti i milini Duha Svetoga da je, kad je osjetio da dolazi taj čas, legao na krevet. Tiha slast Duha Svetoga zahtijevala je ne samo mirovanje duha nego i tijela. Često je za vrijeme božanskog pohoda postajao potpuno neosjetljiv za tjelesne stvari. Tako jednom, dok je bio zanesen u Boga i neosjetljiv za tjelesna zbivanja, gorio je iznutra toliko božanskom ljubavlju da nije ništa osjećao tjelesnim osjetilima. Jedan se brat htio sam uvjeriti je li to, kako se činilo, istina. Zato je, kad je brat Šimun bio u takvu stanju, otišao i uzeo iz vatre živu žeravicu te mu je položio na golu nogu. Brat Šimun nije ništa osjetio, premda je žeravica ostala na nozi tako dugo dok se nije ugasila sama od sebe. Žeravica međutim ne ostavi nikakva znaka na njegovoj nozi. Kad je brat Šimun sjeo za stol, prije nego bi uzeo tjelesnu hranu, govorio bi o Bogu i tako davao sebi i drugima duhovnu hranu.

I upravo tim pobožnim govorom obratio se jednom neki mladić iz San Severina, koji, dok je bio u svijetu, bijaše vrlo tašt i lakouman. On je bio plemićkog roda i nježna tijela, a brat Šimun, primajući ga u Red, sačuvao je kod sebe njegovo svjetovno odijelo. Taj je mladić bio uz brata Šimuna da ga ovaj poučava obdržavanju redovničkog Pravila. Ali mu zao duh, koji se trsi da onemogući sve što je dobro, nametnu toliku putenu napast i žestoke podražaje te je mislio da im se ni na koji način neće moći suprotstaviti. Zbog toga ode k bratu Šimunu i reče mu: »Vrati mi moju odjeću koju sam nosio u svijetu jer ja više ne mogu podnositi putenu napast.« Bratu se Šimunu sažali te mu reče: »Sjedni tu kraj mene, sinko.« Tada mu je govorio o Bogu na takav način da je nestalo svake napasti. Kad se kasnije pojavila ista napast i on tražio odjeću, pokušavao ju je otjerati brat Šimun ponovno govoreći o Bogu.

To se dešavalo nekoliko puta. Konačno je jedne noći ta napast postala tako strašna kao nikada prije te joj nikako nije mogao odoljeti. Zato ponovno ode bratu Šimunu i zahtijevaše svoje svjetovno odijelo, jer da ne može dulje izdržati u Redu. Tada mu brat Šimun, po svom običaju, reče da sjedne pokraj njega i poče mu govoriti o Bogu. Kako je mladić bio tužan i potišten, stavi svoju glavu u Šimunovo krilo. Brat Šimun, iz velike sućuti prema njemu, digne oči k nebu i pomoli se. Moleći se vrlo pobožno Bogu za nj, bi zanesen, i Bog ga usliša. Kad se brat Šimun vratio k sebi, mladić je osjetio da je sasvim oslobođen napasti, i to tako kao da nikada nije ništa ni bilo.

Štoviše, žar napasti pretvorio se u žar Duha Svetoga, jer je bio uz užarenu žeravicu, to jest brata Šimuna. Zato se i sam raspalio ljubavlju prema Bogu i bližnje mu. Jednom kad je bio uhvaćen neki zločinac te su mu trebala za kaznu biti iskopana oba oka, ispunjen samilošću, smjesta ode brat Šimun gradonačelniku te pred vijećem, uz mnoge suze ponizno moleći, zatraži da njemu izvade jedno oko, a drugo zločincu, kako on ne bi ostao bez očiju. Načelnik i vijeće, videći tako veliku ljubav prema bližnjemu i suosjećanje toga brata, poštedješe i jednoga i drugoga.

Kada se drugom zgodom molio brat Šimun u šumi i osjetio veliku utjehu u svojoj duši, neko veliko jato gavranova smetalo ga je svojim graktanjem. Tada im on zapovjedi u ime Isusa da se raziđu i da se više ne vraćaju. I ptice odletješe. Od tog vremena nitko ih više nije vidio ni čuo u tom kraju i okolici. Taj se čudesni događaj razglasi po cijeloj fermanskoj kustodiji, gdje se nalazio taj samostan.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

42

O divnim čudesima koje Bog učini po svetoj braći Bentivoglii, Petru iz Monticella, Konradu iz Offide te kako je brat Bentivoglia u veoma malo vremena ponio petnaest milja jednoga gubavca, s jednim je razgovarao sv. Mihael, a drugoga je pohodila Djevica Marija i položila mu sinčića u naručje

Provincija Marche bila je od starine urešena svetom i uzornom braćom kao što je nebo urešeno zvijezdama. Ta su braća poput sjajnih nebeskih tijela rasvjetljivala svojim primjerom i naukom Red svetog Franje i svijet. Prvi i najstariji među njima bio je brat Lucid Anđeo, koji je uistinu svijetlio svojom svetošću i gorio Božjom ljubavlju. Njegov je slavni jezik, rasvijetljen Duhom Svetim, donosio propovijedanjem divne plodove.

Neki drugi – zvao se brat Bentivoglia iz San Severina – vidio je kako je brat Maseo, još za ovozemnog života, bio tijelom uzdignut uvis za duže vrijeme dok se molio u šumi. Zbog ovog čuda brat Maseo, koji je do tada bio dekan one pokrajine, napustio je župnikovanje i postao manji brat. On je bio tako svet da je za vrijeme svoga života i nakon smrti činio mnoga čudesa. Njegovo tijelo bilo je pokopano u Moriu. Već prije spomenuti brat Bentivoglia prebivaše jednom sam u Trave Bonanti, čuvajući i posluživši nekoga gubavca. Kad mu je poglavar naredio da napusti to mjesto i da pođe u drugo, petnaest milja udaljeno od prvog, ne htijući prepustiti gubavca samom sebi, s velikim žarom i ljubavlju naprti ga na leđa i nosio ga je od zore do izlaska Sunca, sve do mjesta kamo je bio poslan. To se mjesto zvalo Monte Sanvicino. Ovu udaljenost od petnaest milja ne bi mogao prevaliti da je bio poput orla u tako kratku vremenu. Svekoliko tamošnje stanovništvo bilo je ganuto ovim događajem i divilo se ovom velikom Božjem čudu.

Drugi poznati brat bio je Petar iz Monticella. Njega je brat Servodio iz Urbina, tadašnji gvardijan u starom ankonskom samostanu, vidio kako je bio uzdignut iznad zemlje pet ili šest lakata, i to upravo do nogu raspela u crkvi pred kojim se molio. A kad je ovaj isti brat Petar jednom s velikom pobožnošću postio četrdesetnicu svetom Mihaelu arkanđelu, slušao ga je neki mlađi brat, koji se ondje našao i pažljivo sakrio iza velikog oltara da vidi koji znak njegove pobožnosti ili da čuje razgovor sa svetim Mihaelom arkanđelom. Riječi koje su izmijenili bile su ove: »Brate Petre«, govorio je sveti Mihael, »ti si vjerno za me trpio i na mnoge si načine nanosio svome tijelu bolove. Sada sam došao da te utješim te ću kod Boga posredovati da dobiješ milost koju god zaželiš.« Brat Petar odgovorio je: »Presveti vojvodo nebeske vojske i najvjerniji revnitelju Božje ljubavi, milostivi zaštitniče duša, molim te za milost da mi isprosiš od Boga oproštenje mojih grijeha.« Sveti Mihael odgovori: »Traži drugu milost jer ovu ću ti lako izmoliti.« Kako brat Petar nije više molio ni za jednu milost, zaključi Mihael arkanđeo: »Zbog vjere i pobožnosti koju posjeduješ prema meni pribavit ću ti tu milost kao i mnoge druge.« Kad je završio ovaj njihov razgovor, koji je potrajao dugo vremena, sveti Mihael arkanđeo ode, ostavivši ga posvema utješena.

U vrijeme ovoga svetog brata Petra živio je na istome mjestu u samostanu u Foranu, u ankonskoj kustodiji, sveti brat Konrad iz Offide. Brat Konrad ode jednoga dana u šumu da razmatra o Bogu, a brat Petar pođe kriomice za njim da vidi što će se s njim dogoditi. Brat Konrad vrlo se pobožno zadubi u molitvu i s mnogo suza molio je Djevicu Mariju da mu ona od svoga blagoslovljenoga Sina pribavi milost da bi osjetio nešto od one slasti što ju je osjetio

sveti Šimun na dan Očišćenja kad je nosio u naručju blagoslovljenog Isusa Spasitelja. Kad je završio s ovom molbom, milostiva ga Djevica Marija usliša. U veličanstvenom sjaju svjetlosti približi mu se Kraljica neba sa svojim blagoslovljenim Sinom na rukama. Prišavši bratu Konradu, stavi mu svoga Sina u naručje, a on ga vrlo pobožno uze u naručaj; grleći ga, ljubeći i privijajući ga na svoje srce. Sav se rastapao u Božjoj ljubavi i neizrecivoj utjehi. I brat Petar, koji je sakriven sve to gledao, osjetio je u svojoj duši silnu slast i utjehu. Kad je Blažena Djevica Marija otišla od brata Konrada, vrati se brat žurno u samostan da ga on ne opazi. Zatim dođe i brat Konrad, sav veseo i radostan. Tada mu reče brat Petar: »O nebesniče, danas si dobio veliku utjehu.« Brat Konrad odvrati: »Što govoriš, brate Petre? Što ti znaš o onome što sam vidio?« »Znam ja dobro, posve dobro znam«, odgovori brat Petar, »kako te je pohodila Djevica Marija sa svojim blagoslovljenim Sinom.« Na to ga brat Konrad, koji je uistinu bio ponizan i želio da ostane sakriven u Božjoj milosti, zamoli da nikome ništa ne kaže. Otad su se u svemu njih dvojica vrlo zavoljela.

A jednom je brat Konrad u samostanu Sirolo svojim molitvama oslobodio od đavla neku opsjednutu ženu, moleći za nju cijelu noć, i ukazao se njezinoj majci. No ujutro pobjegne da ga svijet ne bi našao i častio.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

43

Kako je brat Konrad obratio mladog brata koji je uznemirivao braću i kako se taj brat umirući ukazao bratu Konradu, moleći ga da se za nj pomoli, te kako ga je on svojom molitvom oslobodio iz silnih muka čistilišta

Brat Konrad iz Offide, divan i vatren sljedbenik evanđeoskog siromaštva i Pravila svetog Franje, provodio je tako vjerski život i postigao tolike zasluge pred Bogom da mu je zbog obojega, kako za života tako i poslije smrti, Isus Krist dao dar čudesa.

Između ostalog, kad je jednom došao u samostan u Offidi kao gost, braća ga zamoliše da iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu opomene nekoga mladog brata koji je boravio u tom samostanu, a vladao se vrlo djetinjasto i imao je tako razuzdano ponašanje da je uznemirivao stare i mlade iz ovoga samostana i da se malo ili gotovo nimalo nije brinuo za božanski časoslov. Iz samilosti prema tom mladiću i na molbe braće pozove jednoga dana brat Konrad mladića k sebi. Pun savršene ljubavi prema bližnjemu, govorio mu je tako uvjerljivo i s toliko svetih i pobožnih savjeta da se uz sudjelovanje Božje

milosti ovaj mladić odjednom toliko promijenio u svom vladanju te je postao od dječaka zreli muž. Od tada je bio dobrostiv i uslužan, pobožan i miroljubiv, ponizan i revan u izvršivanju svake kreposti. Pa kao što je prije uznemirivao cijeli samostan, tako je sada svatko bio s njim zadovoljan i svatko ga je volio.

Kako se Bogu svidjelo, taj je mladić nedugo nakon svog obraćenja umro. Sva su braća žalila za njim. Nekoliko dana poslije njegove smrti ukaza se njegova duša bratu Konradu dok se pobožno molio pred oltarom toga samostana. Mladić ga s poštovanjem pozdravi kao oca, a brat Konrad ga upita: »Tko si ti?« On odgovori: »Ja sam duša onoga mladog brata koji je umro ovih dana.« A brat Konrad reče: »O, moj predragi sine, što je s tobom?« On odgovori: »Zahvaljujući milosti Božjoj i vašoj pouci dobro sam, jer nisam osuđen. Ali zbog nekih grijeha, za koje nisam imao vremena činiti pokoru, trpim sada gorke muke u čistilištu. Stoga te sada molim, moj oče, koji si mi i za života pomogao da mi i sad milostivo pružiš pomoć u mojim mukama. Izmoli za me koji Očenaš, jer je tvoja molitva vrlo ugodna u Božjim očima.« Brat Konrad privoli dobrostivo njegovoj molbi te izmoli za njega jedan Očenaš i Pokoj vječni. Tada reče duša onoga brata: »Predragi oče, koliku utjehu i osvježenje osjećam. Molim te, izmoli još jedan Očenaš.« Brat Konrad izmoli još jedan. Tada mu reče duša onoga brata: »Oče, kad se moliš za me, osjećam se mnogo lakše. Stoga te zaklinjem da ne prestaneš moliti za me!« Na to brat Konrad, vidjevši da njegova molitva toliko pomaže duši onoga brata, izmoli za nj sto Očenaša. Kad je završio molitvu, reče mu duša onoga brata: »Hvala ti, moj predragi oče, u ime Božje za ljubav koju si pokazao prema meni. Po tvojoj sam molitvi oslobođen svih muka te idem u nebesko kraljevstvo.« Nakon tih riječi nestade duše. Tada je brat Konrad, da razveseli i ohrabri braću, ispripovjedio svoje viđenje. Tako je zaslugama brata Konrada otišla u raj duša onoga mladića.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

44

Kako su se bratu Petru ukazali Kristova Majka, Ivan Evanđelist i sveti Franjo i kazali mu tko je od njih troje podnio više boli zbog Isusove muke

Brat Konrad i brat Petar, dvije sjajne zvijezde u provinciji Marche, živjeli su neko vrijeme zajedno u ankonskoj pokrajini, u foranskom samostanu. Međusobno su bili povezani velikom ljubavlju i prijateljstvom te se činilo da su jedno srce i jedna duša. Oni se međusobno obvezaše da će jedan drugomu iz svete ljubavi očitovati svaku utjehu koju im udijeli Božje milosrđe.

Jednoga dana, tek što su bili sklopili prijateljstvo, molio se brat Petar i potresen promatrao muku Isusovu. Budući da su blažena Majka Isusova, njegov ljubljeni učenik Ivan i sveti Franjo bili naslikani podno križa kako u duhu trpe Kristovo razapinjanje, počeo se pitati tko je od njih troje osjećao veću bol zbog Isusove muke: je li Majka koja ga je rodila, ili učenik koji je ležao na njegovim prsima, ili sveti Franjo koji je poput Krista bio razapet. Dok je on o tome pobožno razmišljao, ukaza mu se Djevica Marija sa svetim Ivanom Evanđelistom i sa svetim Franjom. Bili su odjeveni u sjajne haljine blažene slave. No ipak se činilo da je sveti Franjo bio ljepše obučen od svetog Ivana. Tim viđenjem bio je brat Petar zaprepašten, ali ga sveti Ivan umiri ovim riječima: »Ne boj se, predragi brate. Mi smo došli da te utješimo i pomognemo riješiti tvoju sumnju. Znaj dakle da smo Majka Isusova i ja trpjeli muku Isusovu više od svakog stvorenja, ali iza nas je sveti Franjo osjetio bol veću nego itko drugi. Zato ga i vidiš u tolikoj slavi.«

A brat Petar ga upita: »Sveti apostole Isusa Krista, zašto se odjeća svetog Franje čini ljepša od tvoje?« Sveti Ivan odgovori: »Razlog je ovaj: dok je sveti Franjo bio na svijetu, nosio je priprostiju i grublju odjeću od mene.« Kad je to sveti Ivan izgovorio, predao je bratu Petru sjajnu odjeću koju je nosio u ruci te mu je rekao: »Uzmi ovu odjeću koju sam donio da ti je predam.« A kad ga je sveti Ivan htio obući u to odijelo, brat Petar pade kao uzet na zemlju te stade vikati: »Brate Konrade, predragi brate Konrade, dotrči ovamo, dođi da vidiš čudesnu stvar.« Dok je to brat Petar govorio, nestade svetog viđenja. Kad je zatim došao brat Konrad, rekao mu je svaku pojedinost toga viđenja. Obojica slavljahu Boga.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

45

O obraćenju, životu, čudesima i smrti svetoga brata Ivana iz Penne

Dok je brat Ivan iz Penne još kao dijete ovoga svijeta živio u provinciji Marche, ukaže mu se jedne noći predivan mladić, zovne ga i reče mu: »Ivane, pođi u San Stefano gdje propovijeda jedan od moje manje braće. Vjeruj u njegovo naučavanje i pazi na njegove riječi jer sam ga ja onamo poslao. Kad to učiniš, morat ćeš prevaliti velik put, a poslije toga dođi k meni.« Na to se onaj mladić odmah digne i osjeti u svojoj duši veliku promjenu. Ode u San Stefano i ondje nađe veliko mnoštvo muškaraca i žena, koji su čekali kad će započeti propovijed. Manji brat koji je trebao propovijedati bio je brat Filip, jedan od prvih koji su došli u Ankonsku marku. U to doba bilo je još malo samostana u toj pokrajini. Taj brat Filip uspne

se na propovjedaonicu. Propovijedao je vrlo pobudno, ne riječima ljudske mudrosti, već snagom Kristova duha, navješćujući kraljevstvo vječnoga života. A kad je propovijed bila gotova, onaj mladić ode k bratu Filipu i reče mu: »Oče, biste li me htjeli primiti u vaš Red? Rado bih činio pokoru i služio našem Gospodinu Isusu Kristu.« Brat Filip, vidjevši i upoznavši u mladiću divnu nedužnost i spremnu volju služiti Bogu, reče: »Dođi k meni na taj i taj dan u Recanati i ja ću te primiti.« Ondje se upravo imala održati provincijska skupština. Mladić, kako je bio prostodušan, mislio je da će to biti onaj veliki put što ga je imao prevaliti prema proročanstvu te da će odmah nakon toga poći u raj. Mislio je dakle da će se to ispuniti čim stupi u Red. Pođe u Recanati i bi primljen u Red, ali je vidio da mu se želje nisu ispunile. Ali kad je provincijal na skupštini rekao da će svakome tko bude htio ići u francusku provinciju u ime svete poslušnosti to i dopustiti, obuze mladića velika želja da pođe onamo. Mislio je u svom srcu da bi to imalo biti veliko putovanje što bi ga imao svladati prije nego što pođe u raj. Budući da se stidio to kazati, povjerio se konačno bratu Filipu, koji ga je primio u Red. Njega je mladi brat zaklinjao da u njegovo ime traži odobrenje da može poći u francusku provinciju. Brat Filip, videći njegovu čistoću i svetu namjeru, pribavi mu dopuštenje. Brat Ivan s velikim veseljem krene na put, uvjeren da će, ako prevali taj put, doći u raj. Ali se Bogu svidjelo da ga u tom očekivanju i želji ostavi u toj provinciji dvadeset i pet godina. Živio je u najvećoj čestitosti i svetosti, davao dobar primjer i neprestano rastao u kreposti i milosti u Božjim i ljudskim očima. I braća i vjernici veoma su ga voljeli.

Dok se brat Ivan jednog dana pobožno molio, plačući i jadikujući što mu se ne ispunja želja i što se previše produžuje njegovo putovanje na ovoj zemlji, ukaže mu se blagoslovljeni Krist, na čiji mu se pogled sva duša raznježila. On mu reče: »Sinko i brate Ivane, zatraži od mene što želiš.« A on odgovori: »Gospodine moj, ne znam ništa drugo tražiti osim tebe, jer ne želim ništa drugo. Molim te samo to da mi oprostiš sve moje grijehe i daj mi milost da te vidim i drugi put kad budem više trebao.« Isus mu odgovori: »Tvoja je molba uslišana.« To rekavši, Isus iščezne, a brat Ivan osta posve utješen.

Kad su s vremenom braća iz Marche čula za njegovu svetost, sklonili su generala te mu je pod poslušnost naredio da se vrati u Marku. Brat Ivan primi ovu zapovijed s velikim veseljem i pođe, vjerujući da će prema Kristovu obećanju na kraju tog puta poći u nebo. Ali vrativši se u Marchu, poživi u njoj trideset godina, i nije ga prepoznao nitko od njegovih rođaka. U međuvremenu je s velikim razumijevanjem vršio više puta službu gvardijana, a Bog je po njemu činio mnoga čudesa.

Među ostalim darovima što ih je primio od Boga bio je i dar proricanja. Kad je jedanput bio izvan samostana, napadne nekog njegova novaka zao duh te ga je tako strašno napastovao da je ovaj, pristavši na napast, u sebi pomišljao da istupi iz Reda čim se brat Ivan vrati kući. Brat Ivan sazna svojim proročkim duhom da je novak imao napast i da joj je podlegao. Stoga se odmah vrati kući, pozove novaka k sebi da mu sve prizna. No prije nego što ga je saslušao, ispripovijedao mu je kako mu je Bog objavio sve što se odnosilo na njegovu napast te zaključi: »Sinko, jer si me čekao i nisi htio otići bez moga blagoslova, Bog ti je udijelio milost ustrajnosti da nikada nećeš izići iz ovoga Reda, nego ćeš u njemu umrijeti.« Ta je izjava utvrdila novaka u dobroj volji. Ostao je u Redu i postao sveti brat. Ovu povijest ispripovjedio je meni, bratu Hugolinu, brat Ivan.

Brat Ivan bio je čovjek vesela i smirena duha i rijetko je govorio. Molio je vrlo mnogo i pobožno. Nikada se nije nakon jutarnje vraćao u svoju sobu, već je molio sve do zore. Kad je jednom tako ostao nakon jutarnje u molitvi, ukaza mu se anđeo Božji te mu reče: »Brate Ivane, tvoj se put – a to si dugo čekao – približava kraju. Stoga te pitam, u ime Božje, koju milost tražiš od Boga. Dajem ti dvije mogućnosti, od kojih možeš jednu po volji izabrati: ili jedan dan u čistilištu ili sedam dana muke na ovom svijetu.« Brat Ivan odmah izabra sedam dana muke na ovom svijetu. Tada je obolio od različitih bolesti. Spopade ga jaka groznica, kostobolja u rukama i nogama, bolovi u bokovima i mnoge druge bolesti. Ali najteže od svega toga bilo je što je đavao stajao pred njim, držeći u ruci velik list ispisan svim grijesima što ih je on ikada počinio ili pomislio, te mu je govorio: »Zbog tih grijeha, koje si učinio mišlju, riječju i djelom, osuđen si na ponor pakleni.« Brat Ivan nije se mogao sjetiti nikakvih dobrih djela što ih je učinio, a isto tako nije se sjećao da je u Redu bio ili da je sada u Redu. Mislio je da je osuđen, kako mu je to đavao govorio. Zato kad bi ga upitao koji brat kako mu je, odgovarao bi: »Osuđen sam.« Kad su to vidjela braća, poslaše po starog brata Mateja iz Monte Rubiana, koji je bio svet čovjek i velik prijatelj brata Ivana. Brat Matija dođe k njemu sedmog dana njegovih bolova i muka, pozdravi ga i upita kako mu je. On mu odgovori da je nesretan i da mu je slabo jer je proklet. Tada mu reče brat Matija: »Zar se ne sjećaš da si se često kod mene ispovijedao i da sam te potpuno odriješio od svih tvojih grijeha? Zar se ne sjećaš više da si u ovome svetom Redu već više godina Bogu služio? Zar se ne sjećaš da je Božje milosrđe veće nego grijesi cijeloga svijeta i da je Krist, naš blagoslovljeni Spasitelj, platio za nas neizmjernu cijenu da nas spasi? Poslušaj, bez dvojbe, ti si sigurno spašen.« Dok je tako brat Matija govorio, završi se vrijeme njegove kušnje, napasti je nestalo i došla je utjeha.

Tada reče brat Ivan s velikim veseljem bratu Matiji: »Ti si umoran, a već je i kasno, zato te molim da odeš spavati.« Brat Matija ga ne htjede ostaviti. Ali budući da je on to uporno zahtijevao, ode od njega i pođe na počinak, a brat Ivan ostade sam s bratom koji ga je posluživao. I gle! Blagoslovljeni Krist dođe u velikom sjaju i s neizrecivo ugodnim mirisom, kao što je obećao da će mu se ukazati drugi put kad mu bude više potrebno, te ga potpuno iscijeli od svih bolesti. Tada brat Ivan sklopljenih ruku zahvali Bogu što mu je podijelio milost da svoj put sretno završi. Preporuči se, preda svoju besmrtnu dušu u Kristove ruke i preseli se iz ovoga života u vječni, združen s Isusom Kristom, za kojim je mnogo godina čeznuo i želio ga vidjeti.

Brat Ivan bi pokopan u penskom samostanu.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

46

Kako je brat Pacifik, dok je molio, vidio dušu svoga rođenog brata Humilisa kako ide u nebo

U već spomenutoj provinciji Marche, nakon smrti svetog Franje, bila su u Redu dva rođena brata. Jedan brat Humilis, a drugi se zvao brat Pacifik. Obojica bijahu vrlo sveti i savršeni ljudi. Brat Humilis bio je u samostanu Soffiano, gdje je i umro, a drugi je živio u drugoj bratskoj zajednici, prilično udaljenoj od Soffiana. Bogu se svidjelo da brat Pacifik za vrijeme molitve padne u zanos te vidi dušu svoga brata Humilisa, koja je upravo napustila tijelo i pošla ravno u nebo, bez ikakva zadržavanja ili zapreke.

Mnogo godina nakon tog događaja bio je brat Pacifik premješten u Soffiano, gdje je bio umro njegov brat. U to vrijeme braća, na molbu vlastele iz Brunfortea, preselišе samostan iz ovoga mjesta u drugo. Među ostalim stvarima prenesoše i tjelesne ostatke svete braće koja su u tom samostanu umrla. Kad su došli do groba brata Humilisa, njegov brat, brat Pacifik, uze njegove kosti, opere ih dobrim vinom, zamota ih u bijelo platno, poljubi i oplakivaše ih s velikim poštovanjem i pobožnošću. Tomu su se ostala braća čudila, a nije im se svidjelo ni to što on kao svet čovjek oplakuje svoga tjelesnog brata i ljubi zemaljskom ljubavlju, kao ni to što je pokazao više poštovanja prema tjelesnim ostacima vlastitog brata negoli prema ostacima ostale braće, koja nisu bila manje sveta i vrijedna poštovanja.

Spoznavši mrmljanje braće, brat Pacifik im protumači svoj postupak i ponizno reče: »Moja predraga braćo, ne smućujte se što sam kostima svog brata iskazao veću čast negoli kostima ostale

pokojne braće. Neka bude Bog blagoslovljen – nisam ja to činio vođen tjelesnom ljubavlju, kako vi mislite, nego zbog toga što sam jednom, dok sam se na osamljenu mjestu i daleko od njega molio, vidio njegovu dušu kako ide odmah u nebo čim je umro. Tako sam siguran da su njegove kosti svete i da jednom moraju biti u raju. A da mi je Bog dao takvu sigurnost i za ostalu braću, ja bih i ostaloj braći iskazao isto poštovanje.« Kad su braća upoznala njegove svete i pobožne razloge, u njima se razbudila pobožnost te su zahvaljivali Bogu koji čini čudesa po braći.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

47

Kako je Blažena Djevica Marija došla k bolesnom bratu i donijela mu tri bočice lijeka

U već prije spominjanom samostanu u Soffianu živio je u staro doba neki manji brat vrlo sveto i pravedno. Često je bio sav uronjen u Bogu. Kad je jednom taj brat bio sav zadubljen u Boga i uznesen – posjedovao je naime posebnu milost promatranja Boga – dolijetahu k njemu raznovrsne ptice, umiljato mu se spuštahu na ramena, na glavu i na ruke te divno pjevahu. Bio je to čovjek samoće i rijetko je kada govorio. Kad bi ga netko štogod upitao, odgovarao bi tako mudro i ljubazno te se činilo da je prije anđeo nego čovjek. Braća su ga uvelike cijenila kao čovjeka velika u molitvi i razmatranju.

Kad je ovaj kreposni brat po odredbi Božjoj dovršio tijek svoga života, smrtno je obolio. Nije mogao uzimati nikakve hrane niti tjelesnoga lijeka. Zato stavi sve svoje pouzdanje u nebeskog liječnika, blagoslovljenoga Isusa Krista, i u Njegovu blagoslovljenu Majku. Time je zavrijedio da ga ona, po Božjoj blagosti, milosrdno pohodi i liječi. Kako je dakle ležao na postelji i pripremao se na smrt svim svojim srcem, vidio je u jednom viđenju preslavnu i blagoslovljenu Djevicu Mariju, Majku našega Gospodina, s mnoštvom anđela i svetih djevica u predivnom sjaju. Ona se približi njegovu krevetu. Čim ju je opazio, osjetio je veliku radost u duši i jakost u tijelu. Odmah je stade ponizno moliti neka zamoli svoga preljubljenoga Sina da ga, zbog njezinih zasluga, izbavi iz tamnice bijednoga tijela. Kako je on s mnogo suza ustrajao u svojoj molitvi, odgovori mu Blažena Djevica Marija, oslovivši ga njegovim imenom: »Ne boj se, sine. Tvoja je molba uslišana. Došla sam ti pružiti utjehu za ovo vrijeme dok još budeš živio.«

Pokraj svete Djevice Marije bile su još tri svete djevice koje su u svojim rukama nosile tri bočice lijeka poput meda, nevjerojatna

mirisa i slatkoće. Djevica Marija uze jednu od tih bočica i otvori je. Cijela se kuća ispuni mirisom. Tada uze žličicu toga lijeka i dade je bolesniku. Čim je bolesnik okusio taj lijek, osjetio je toliku jakost i slast te mu se činilo da mu duša više ne može ostati u tijelu. Zato on reče: »Nemoj više, presveta Djevice i blagoslovljena Majko, preslavna liječnice i spasiteljice ljudskoga roda, nemoj više, jer ne mogu podnijeti toliku slast.« No dobra i blaga Majka, ispraznivši cijelu bočicu, pruži bolesniku još svojega lijeka pa mu reče neka samo uzme. Tada uze Blažena Djevica drugu bočicu, izlije lijek u žličicu i dade mu. Bolesnik se ražalosti i reče: »O, preblažena Majko Božja, već je moja duša sva kao rastopljena od mirisa i slasti prvoga lijeka. Kako ću moći podnijeti drugi? Molim te, blažena iznad svih anđela, svetaca i blaženika, nemoj mi više davati.« Djevica Marija odgovori: »Kušaj, sine, samo malo iz ove druge bočice.« Dajući mu malo, reče: »Nikada, moj sine, ovoga ne možeš imati toliko koliko ti može biti dosta. Ohrabri se, sinko, jer ću uskoro doći po tebe i povest ću te u kraljevstvo svoga Sina, koje si uvijek tražio i za kojim si uvijek čeznuo.«

Rekavši to, oprosti se Djevica Marija od njega i ode. Brat bijaše vrlo utješen i okrijepljen te je više dana, ojačan i nasićen onom poslasticom, proživio bez ikakve zemaljske hrane. A nakon nekoliko dana, veselo razgovarajući s braćom, s velikim slavljem i radošću preseli se iz ovoga bijednog života u blaženi život.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

48

Kako je brat Jakov iz Masse gledao u viđenju zlatno stablo na kojem su bila braća cijeloga svijeta i kako je prepoznao svakoga od njih s njegovim krepostima i manama

Bog je otvorio vrata svojih tajna bratu Jakovu iz Masse i dao mu savršenu spoznaju i razumijevanje Svetog pisma i budućih stvari. On se odlikovao tolikom svetošću da su brat Egidije iz Asiza, brat Marko iz Montina, brat Juniper i brat Lucid rekli o njemu da ne poznaju nikoga na svijetu koji bi bio veći u očima Božjim od brata Jakova.

Imao sam želju da se susretnem s bratom Jakovom. Kad sam naime jednom zamolio brata Ivana, subrata spomenutog brata Egidija, da mi razjasni neke duhovne stvari, on mi je rekao: »Ako hoćeš biti dobro upućen u duhovni život, nastoj govoriti s bratom Jakovom.« I sam je brat Egidije od njega tražio objašnjenja. Nitko naime nije imao što nadodati riječima brata Jakova, a ni oduzeti, jer mu je Duh Sveti dao spoznaju nebeskih tajna, i njegova je riječ bila riječ

Duha Svetoga. Jednom – a bilo je to na samom početku službe brata Ivana Parmskog, generala Reda – kad se brat Jakov molio, pao je u zanos i ostao u tom zanosu tri dana. Bio je bez ikakva tjelesnog osjećanja i postao je tako neosjetljiv te su braća bila u neizvjesnosti je li živ ili mrtav. I kako je bio uronjen u Bogu, Bog mu objavi sve što se u našem Redu događa i što će se dogoditi. Kad sam to čuo, poželio sam ga vidjeti i razgovarati s njim.

I kad sam, kako se Bogu svidjelo, imao prilike govoriti s njime, molio sam ga ovako: »Ako je istina što se govori o tebi, molim te, ne sakrij mi ništa. Čuo sam da ti je Bog, između ostalog, očitovao i budućnost našega Reda. To mi je rekao brat Matej, provincijal Marche, kojemu si to otkrio u ime svete poslušnosti.« S velikom poniznošću brat Jakov potvrdi da je to istina.

A ono što je brat Matej govorio bilo je ovo: »Poznam nekog brata kojemu je Bog objavio sudbinu našega Reda. Brat Jakov mi je pripovijedao, između ostaloga, što mu je Bog objavio o vojujućoj Crkvi, da je u jednom viđenju vidio predivno i veliko stablo. Njegov korijen bio je od zlata, a umjesto plodova imao je na sebi ljude. Svi su bili manja braća. Glavne su grane bile različite jedna od druge, kao da su označivale različite provincije. Tih je grana bilo toliko koliko i provincija u Redu. Na svakoj grani bilo je toliko braće koliko je bilo u onoj provinciji koju je predstavljala pojedina grana.« Tako je on odmah saznao točan broj braće na svijetu, koliko ih ima u svakoj provinciji, kako se zovu, koliko su stari, kakva su zdravlja, službe pojedine braće, položaj i na kraju milosti i grijehe sviju. Brata Ivana Parmskog vidio je na najvišem vrhu stabla, a na vršcima grana, koje su bile poredane oko središnje grane, bili su provincijali svih provincija. Nakon toga vidio je Krista gdje sjedi na vrlo velikom i sjajnom prijestolju. On je pozvao svetog Franju, dao mu kalež pun životnog duha i poslao ga ovim riječima: »Obiđi svoju braću i daj im piti iz ovoga kaleža životnog duha, jer će se protiv njih dići sotona i tući ih te će mnogi pasti i više se neće dignuti.«

Krist dade svetom Franji dva anđela da ga prate. Nakon toga pođe sveti Franjo da dadne piti svojoj braći iz toga kaleža života i započe kod brata Ivana Parmskog. On ga ispije brzo i pobožno te odmah zasja poput Sunca. Poslije njega dao je sveti Franjo kalež života ostaloj braći. Među njima bilo je malo onih koji ga uzeše s dužnim poštovanjem i pobožnošću te su do kraja ispili. Oni koji ga s poštovanjem primiše i ispiše postadoše odmah sjajni kao Sunce. Oni koji ga svega proliše i ne uzeše s pobožnošću u ruke postadoše crni, izobličeni i odvratni. Oni koji ga djelomice ispiše, a ostalo proliše, postadoše dijelom svijetli, a dijelom tamni, prema tome koliko su ispili, a koliko izlili.

Najsvjetliji od sve braće bio je spomenuti brat Ivan. On je do dna ispio kalež života, jer je najtemeljitije promatrao neizmjernost božanske mudrosti. Tu je upoznao neprijateljstvo i oluje koje su imale doći da stablo satru i slome njegove grane. Pošto je brat Ivan upoznao buduće događaje, napustio je vrh grane na kojoj je stajao. Sišao je dolje ispod grana, sklonio se iza debelog stabla i zamislio se. Brat Bonaventura, koji je samo malo ispio iz kaleža, a ostalo prolio, uspeo se sada brzo na ono mjesto što ga je ostavio brat Ivan. I dok je stajao na tome mjestu, nokti su mu se na rukama pretvorili u gvožđe, slično oštroj britvi. Tada on ostavi ono mjesto kamo se bio uspeo, te se pun ljutine i bijesa htjede snažno baciti na brata Ivana da mu naškodi.

Kad je brat Ivan to opazio, zavapio je i preporučio se Kristu koji je sjedio na prijestolju. Krist ga je čuo, pozvao svetog Franju, dao mu oštar kamen i rekao: »Pođi i tim kamenom odreži bratu Bonaventuri nokte kojima želi naškoditi bratu Ivanu.« Sveti Franjo otiđe i učini kako mu je Krist rekao.[2] Nakon tog događaja digne se jak vihor, koji je tako strašno tresao granama i cijelim stablom da su braća padala na zemlju, a najprije su pali svi oni koji su izlili kalež životnog duha, i zli dusi odnesoše ih na tamno mjesto muka. Brata Ivana i ostalu braću koja su sasvim ispila kalež prenesoše anđeli na mjesto života, vječne svjetlosti i blaženoga sjaja.

Brat Jakov, koji je imao ovo viđenje, bio je sposoban prepoznati i razlikovati do u pojedinosti svakoga pojedinog brata: ime, životne okolnosti i prilike svakoga napose. Ova je oluja udarala u stablo dok ga nije oborila i odnijela. No čim prestade oluja, naraste iz zlatnog korijena drugo posve zlatno stablo sa zlatnim listovima, cvjetovima i plodovima. Što se tiče toga stabla, njegove širine, visine, ljepote i mirisa, bolje je šutjeti negoli o njemu govoriti.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

49

Kako se brat Ivan iz Ferma obratio i kako mu se ukazao Krist

Među mudrom i svetom braćom i sinovima svetog Franje koji su, kako kaže Salomon, »slava svoga oca«, bio je u naše vrijeme u provinciji Marche poštovani i sveti brat Ivan iz Ferma. Budući da je on dugo živio u svetom samostanu na La Verni te budući da je ondje

---

[2] Nekako iznenađujuće djeluje kako je ovdje prikazan sveti Bonaventura kao kvaritelj prvotne zamisli sv. Franje. Iz povijesti je poznato da je izvjestan broj franjevaca njegova doba zaista tako i mislio. Sveti Bonaventura, general franjevačkog reda i kasnije kardinal, umro je godine 1274. – op. prev.

i umro, zvali su ga brat Ivan od La Verne. Bio je čovjek neobična života i velike svetosti. Brat Ivan je već kao dječak svom dušom čeznuo za pokorničkim životom, jer on čuva čistoću i duše i tijela. Već je u djetinjstvu nosio pokornički pojas i željezni obruč, strogo je postio, a posebno kad se nalazio kod kanonikâ svetog Petra u Fermu, koji su živjeli raskošno. Izbjegavao je tjelesne ugodnosti i lagodnosti, strogom je pokorom i odricanjem držao u stezi svoje tijelo. Budući da su njegovi sudrugovi bili protivnici takva života, oduzeše mu pokorničko odijelo i sprečavali su ga na različite načine da posti. Bog mu nadahne da ostavi svijet i one koji su se svijetu predali te da se posve preda u ruke raspetom Kristu u odijelu raspetoga svetog Franje. To on i učini.

Kad je kao mladić bio primljen u Red i povjeren brizi učitelja novaka, postigao je toliku unutarnju svetost i duhovnost da mu se jednom, kad je učitelj novaka govorio o Bogu, srce rastapalo poput voska u vatri. Osjećajući ovu slatkoću, sve je više plamtjela u njemu ljubav prema Bogu. No kako nije mogao podnijeti toliku slast, ustao bi i, u duši sav opojen, hodao bi vrtom, šumom ili po crkvi, već prema tome kamo bi ga tjerala vatra i zamah duha. Tijekom vremena on je, uz Božju pomoć, postojano napredovao u kreposti, dobivao nebeske darove i božanska rasvjetljenja te je tako često bio u zanosu uzdignut k Bogu. Njegova se duša dizala do sjaja kerubina ili do nebeske radosti preobraženih, a mnogo puta bio je u slatkom i svesrdnom Kristovu zagrljaju. Nije se samo jednom dogodilo da je tijelo davalo vidljive znakove njegovih unutarnjih duhovnih proživljavanja. Ali jednom mu je na poseban način plamen Božje ljubavi zapalio srce te je taj plamen ljubavi trajao u njemu gotovo tri godine. Kroz to je vrijeme, dok je boravio na La Verni, osjećao Božje pohode i primao velike utjehe.

No budući da se Bog na poseban način brine za svoju djecu, daje im sad utjehu sad nevolju, sad sreću sad nesreću, prema tome kako smatra potrebnim da ponizno ustraju u Redu, ili da u njima probudi želju za nebeskim dobrima. Nakon tri godine svidi se Božjoj dobroti da oduzme bratu Ivanu zraku i oganj Božje ljubavi te mu uskrati svaku duhovnu utjehu. Kad je brat Ivan ostao bez rasvjetljenja i Božje ljubavi, postade sav neutješiv, potišten i žalostan. U velikoj tjeskobi otišao bi u šumu i hodao amo-tamo, jecajući i plačući uzdisao bi za milim zaručnikom svoje duše koji je otišao od njega i sakrio se. Bez njegove nazočnosti duša brata Ivana nije nalazila mira ni pokoja. Ali nigdje i nikako nije mogao naći svoga slatkog Isusa niti je ponovno mogao okusiti onu ljubav prema Kristu koju je nekoć imao. Ta je kušnja trajala mnogo dana. Kroz cijelo to vrijeme uzdisao je i plakao, ustrajno moleći Boga da mu u svome milosrđu vrati ljubljenog zaručnika njegove duše.

Konačno se Bog zadovoljio strpljivošću brata Ivana, koju je dovoljno prokušao, te mu je ispunio čežnju. Kad je brat Ivan jednoga dana prolazio šumom, sav slomljen i ražalošćen, sjede na neku bukvu. Ondje ostade i licem punim suza promatraše nebo. Odjednom se pojavi pred njim na puteljku Isus, ali mu ništa ne reče. Kad ga brat Ivan spazi i prepozna da je to Krist, odmah se baci pred njegove noge te ga, gorko plačući, ponizno zamoli, govoreći: »Pomozi mi, moj Gospodine. Bez tebe sam, moj preslatki Spasitelju, u tami i suzama, jer ti si istina i svjetlost duša. Bez tebe sam, prenježno Božje Janje, u tjeskobi, bolu i strahu. Bez tebe sam, veličanstveni Sine svevišnjega Boga, smeten i ponižen. Bez tebe sam lišen svakog dobra i slijep sam, jer ti si, Isuse Kriste, svjetlost vjekovječna. Bez tebe sam izgubljen i osuđen, jer ti si život dušâ i život životâ. Bez tebe sam neplodan i usahnuo, jer ti si vrelo svakog dara i svake milosti. Bez tebe sam potpuno neutješiv, jer ti si, Isuse, naše spasenje, ljubav i želja, kruh koji jača i vino koje krijepi i razveseljuje srca anđela i svetaca. Prosvijetli me, premilostivi Učitelju i premilosrdni Pastiru, jer i ja sam tvoja ovčica, premda nevrijedna.«

Budući da čežnja kod svetih ljudi rasplamsava to veću ljubav i prouzrokuje to više zasluge, što Bog duže odgađa ispuniti njihove molbe, zato je i blagoslovljeni Krist otišao od njega istim puteljkom kojim je i došao, a da mu ništa nije rekao niti ga uslišao. Brat Ivan ustade, pojuri za njim, baci mu se ponovno pred noge te ga svetom upornošću zadrži i vrućim ga suzama moljaše, govoreći: »O, preslatki Isuse Kriste, smiluj se meni nevoljnome. Usliši me zbog svoga velikog milosrđa, zbog istinitosti tvoga spasenja. Pogledaj me, da mi se vrati radost. Zbog tvoga milosrđa, kojeg je puna sva zemlja, daj da vidim tvoje milo lice.« Isus Krist pođe dalje, a da ništa nije rekao niti ga uslišao. Postupao je s njim poput majke koja se nećka kad njeno čedo poželi prsa, da mu ih pruži; pušta da dijete za njom trči, da plače, kako bi zatim još radosnije primilo okrepu.

Tako je i brat Ivan s još većim žarom i željom slijedio Isusa Krista blagoslovljenoga. Kad ga je ponovno dostigao, okrenuo se milosrdni Isus prema njemu, pogledao ga veselo i milo, raširio svoje presvete i milosrdne ruke te ga nježno zagrlio. Kad je Isus raskrilio ruke, brat Ivan je opazio kako iz njegovih presvetih grudi izlaze sjajne zrake svjetlosti, koje su obasjale cijelu šumu, a i njegovu dušu i tijelo.

Tada brat Ivan klekne do Isusovih nogu. Milostivi Gospodin, kao nekoć Magdaleni, pruži mu dobrostivo svoje noge da ih poljubi. A brat Ivan, obuhvativši ih s najvećim poštovanjem, da što više sliči Magdaleni, okupa ih svojim suzama. Brat reče ponizno: »Molim te, moj Gospodine, ne gledaj na moje grijehe već na svoju presvetu muku i na svoju svetu prolivenu krv. Zato uskrisi moju dušu u milosti svoje ljubavi. Daj da te ljubim svim svojim srcem, svom svojom

dušom, jer je to tvoja zapovijed, a bez tvoje pomoći mi je ne možemo nikada ispuniti. Pomozi mi, ljubljeni Božji Sine, kako bih te mogao ljubiti svim svojim srcem i svom svojom dušom.«

I dok brat Ivan je klečeći do Isusovih nogu tako molio, Isus ga usliša. Ponovno je dobio onu prvotnu milost žarke ljubavi prema Isusu Kristu te osjetio radost i preporod svoga srca. Čim je uvidio da mu je vraćen dar Božje milosti, stao je zahvaljivati blagoslovljenom Isusu Kristu i pobožno mu ljubiti noge. Zatim se uspravio i pogledao Spasitelja u lice, a Spasitelj mu je pružio svoje svete ruke da ih može poljubiti. Kad ih je brat Ivan poljubio, prišao je Isusovim prsima, naslonio se na njih te je ljubio njegova sveta prsa. Tada ga Isus zagrli i poljubi. U ovom zagrljaju i poljupcu osjeti brat Ivan toliku slatkoću božanskog mirisa da bi sve mirodije i mirisi svijeta, kad bi se sakupili i stavili zajedno, bili odvratni u usporedbi s ovim mirisom. Tim je događajem brat Ivan bio utješen, obradovan i zanesen. Još mnogo mjeseci kasnije osjećao je u svojoj duši taj miris.

Od toga su časa iz njegovih usta, koja su pila na vrelu božanske mudrosti i iz grudi Isusovih, izlazile samo božanske i nebeske riječi. One su obraćale srca onih koji su ih slušali i donosile velike plodove u dušama. Dugo vremena nakon toga kako su Isusove noge stajale na onom puteljku u šumi, brat Ivan je, kad god bi onuda prolazio, uvijek osjećao onaj nebeski miomiris i vidio ondje sjajne zrake.

Kad se bratu Ivanu nakon onoga viđenja povratila svijest i kad je nestalo tjelesne nazočnosti Kristove, ostade tako prosvijetljen u duši da je prodirao u dubine božanske mudrosti i, premda nije po ljudskim sudovima bio učen čovjek, ipak je oštroumno rješavao i sjajno tumačio najdublja i najteža pitanja o božanskom Trojstvu i duboke tajne Svetoga pisma. Kasnije je mnogo puta govorio pred papom, kardinalima, kraljevima, plemićima i učenim ljudima, i sve je iznenađivao svojim uzvišenim riječima i dubokim mislima što ih je iznosio.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

50

Kako su po molitvi spomenutog brata Ivana od La Verne mnoge duše bile oslobođene čistilišta

Kad je jednom brat Ivan na blagdan Svih svetih služio misu za sve duše u čistilištu, kako je to odredila sveta majka Crkva, on je prikazao ovu uzvišenu žrtvu s tolikom ljubavlju, pobožnošću i samilošću – duše pokojnih naime čeznu za ovom žrtvom, jer je njezin učinak vredniji od sviju drugih djela koja se za njih mogu prikazati – da mu se učini kao da se stopio s njihovim bolima.

Tako je pun strahopoštovanja podizao presveto Tijelo, prikazao ga Bogu Ocu i molio ga da iz ljubavi prema svom blagoslovljenom Sinu Isusu Kristu, koji je bio pribijen na križ radi otkupljenja duša, milostivo izbavi duše pokojnika iz čistilišnih muka, duše pokojnika koje je on stvorio i otkupio.

Tada ugleda nebrojeno mnoštvo duša kako izlaze iz čistilišta, slično kao što iz užarene peći izlaze iskre. Gledao je kako se dižu prema nebu po zaslugama Isusove muke, koja se svakoga dana prikazuje za žive i mrtve u onoj presvetoj hostiji, koja je vrijedna da joj se klanjamo u vijeke vjekova. Amen.

51

Kako je brat Ivan od La Verne pohodio bolesnog brata Jakova i kako se ovaj nakon svoje smrti ukazao bratu Ivanu

U vrijeme kada je brat Jakov iz Falerona, čovjek velike svetosti, teško obolio u mjestu Moliano, u pokrajini Fermo, brat Ivan od La Verne boravio je tada u mjestu Massa. Čim je čuo za njegovu bolest, počeo se za nj moliti jer ga je ljubio kao svog oca. U molitvi je pobožno zaklinjao Boga da mu vrati zdravlje ako bi to bilo za njegovo dobro i spas njegove duše. I kako se nalazio u pobožnoj molitvi, pade u zanos. U tom je viđenju ugledao veliko mnoštvo anđela i svetaca nad bolesnikovom ćelijom, koja je bila u šumi. Ćelija je bila u tolikom sjaju da je cijela okolica bila obasjana. Među tim anđelima opazi i bolesnog brata Jakova, za kojega je molio, u bijelom, posve sjajnom odijelu. Vidio je također i svetoga Franju, urešena svetim ranama Isusovim, u velikoj slavi i sa sjajnim vijencem na glavi. Nadalje je vidio poznatog brata svetog Lucida, staroga brata Mateja iz Monte Rubiana i mnogu drugu braću, koju nikad prije nije vidio niti poznavao. Dok je brat Ivan s velikim ushićenjem promatrao ovo mnoštvo svetaca, bi mu objavljeno da će duša bolesnog brata biti sigurno spašena, da će on od te bolesti umrijeti, ali da neće odmah poslije smrti poći u nebo, nego da se mora još malo očistiti u čistilištu.

Brata Ivana obuze zbog spasa duše brata Jakova velika radost, pa se nije ništa žalostio zbog njegove tjelesne smrti, već je s velikom slašću duha sam za sebe govorio: »Brate Jakove, moj dragi oče! Brate Jakove, moj slatki brate! Brate Jakove, najvjerniji slugo i prijatelju Božji! Brate Jakove, pratioče anđela i sudioniče života blaženih!«

U toj radosti i sigurnosti povratio se k sebi. Odmah je napustio svoj samostan i otišao u Moliano da pohodi brata Jakova. Našavši ga tako nemoćna da je jedva mogao govoriti, navijesti mu tjelesnu

smrt, zatim spasenje i slavu duše, kako mu je to Bog pouzdano objavio. Brat ga Jakov primi radosna lica, s velikim veseljem u duši i umiljatim smiješkom. Zahvali mu na dobrim vijestima što mu ih je donio i usrdno mu se preporuči. Tada zamoli brat Ivan umirućega da mu se nakon smrti javi i opiše svoje stanje. Brat Jakov mu obeća da će to učiniti, bude li se to Bogu svidjelo. Dok je to govorio, približi mu se smrtni čas. Tada počne pobožno šaputati ovaj stih psalma: »U miru ću zaspati i počivati.« Kad je taj stih izgovorio, preminuo je vedra i vesela lica.

Nakon ukopa vrati se brat Ivan u samostan u Massi te je čekao obećanje brata Jakova, hoće li zaista doći onog dana kako su se dogovorili. No kad je onog dana molio, ukazao mu se Krist s pratnjom anđela i svetaca, među kojima nije bilo brata Jakova. Brat se Ivan tome jako začudi te ponizno preporuči Spasitelju dušu brata Jakova. A sutradan, dok je brat Ivan molio u šumi, ukaza mu se brat Jakov u pratnji anđela. Izgled mu je bio veličanstven i radostan. Brat Ivan mu reče: »O, predragi oče, zašto nisi došao onog dana k meni kako si obećao?« Brat Jakov odvrati: »Nisam došao jer sam se morao još malo očistiti. No onoga časa kad si me ti preporučio Kristu i njegovu milosrđu on te je uslišao i mene oslobodio svake kazne. Nakon toga odmah sam se ukazao svetom bratu Jakovu iz Masse, koji je upravo posluživao kod svete mise, i to kad je svećenik upravo podizao posvećenu hostiju te se u njoj vidjelo dražesno, predivno, živo dijete. Tada sam rekao: Danas ću s ovim djetetom poći u kraljevstvo vječnog života u koje ne može bez njega nitko ući.« I to rekavši iščeznu brat Jakov i ode u nebo sa svim onim blaženim društvom anđela. Brat Ivan ostade pun utjehe.

Brat Jakov iz Falerona umro je u predvečerje blagdana svetoga Jakova apostola, u mjesecu srpnju, u spomenutom mjestu Moliano, gdje je Božja dobrota zbog njegovih zasluga izvela mnoga čudesa poslije njegove smrti.

Na hvalu našega Gospodina Isusa Krista! Amen.

52

O viđenju brata Ivana od La Verne u kojemu je upoznao veličinu Presvetog Trojstva

Poznati brat Ivan od La Verne potpuno se odrekao svakoga svjetovnog i vremenitog veselja, naslade i užitka, a svu je svoju nadu postavio u Boga. Stoga je od Božje dobrote dobivao divnih utjeha i objava, a napose na velike svetkovine Isusa Krista.

Jednom kad se približavala svetkovina Kristova rođenja, kada je on sa sigurnošću očekivao božansku utjehu po slatkoj Isusovoj ljud-

skoj naravi, uli mu Duh Sveti tako veliku, neizrecivu i žarku ljubav prema Kristu, koji je sam sebe ponizio i uzeo našu ljudsku narav, da se tome bratu stvarno učini kao da mu duša pokušava izaći iz tijela i kao da gori poput peći.

Kako nije mogao podnositi tolika žara, postade tjeskoban i gotovo bez svijesti. A kako je bio opojen Duhom Svetim i neizrecivo ispunjen ljubavlju, nije mogao, a da glasno ne viče. U isti čas kad je osjetio ovaj neizmjerni žar ljubavi, došao je do sigurna i čvrsta uvjerenja da će se spasiti. Bio je uvjeren, kad bi morao odmah umrijeti, da ne bi uopće trpio čistilišnih muka. Taj je žar ljubavi u njemu potrajao pola godine. Ovaj izvanredni žar nije trajao neprekidno, nego se ponavljao u određeno vrijeme dana.

U tim je časovima primio mnoga i divna viđenja i utjehe od Boga. I često je bio u zanosu, kako je to zapisao brat koji je prvi zapazio kod njega te pojave. Jedne noći, na primjer, bio je tako uronjen u Boga da je u njemu vidio Stvoritelja svih stvorenih stvari – nebeskih i zemaljskih, njihovo savršenstvo, stupnjeve i različite redove. Tada jasno spozna kako svaka stvar odražava svoga Stvoritelja i kako je Bog odozgo, odozdo, iznutra, izvana i sa strane svake stvorene stvari. Zatim spozna Boga u Trojstvu i u jedinstvu, i beskonačnu ljubav koja je proizvela utjelovljenje, koja je učinila da se Sin Božji utjelovio iz ljubavi prema Ocu. Na kraju je spoznao u ovom viđenju da nema drugog puta kojim bi duša mogla doći k Bogu i zadobiti vječni život osim po blagoslovljenom Isusu Kristu, koji je put, istina i život duša. Na slavu Božju! Amen.

53

Kako je za vrijeme mise brat Ivan od La Verne pao u zanos kad je bila pretvorba

Jednom se bratu Ivanu od La Verne dogodi čudnovat slučaj u mjestu Moliano, kako to pripovijedaju braća koja su bila ondje. Prve noći iza osmine svetog Lovre, a u osmini Uznesenja naše Gospe, pošto je u crkvi s braćom izmolio jutarnju, sišao je odozgo na nj blagoslov božanske milosti. On ode u vrt da razmišlja o Isusovoj muci i da se pobožno pripravi za služenje svete mise, koju je trebao ujutro pjevati. Razmišljao je o riječima pretvorbe tijela Isusa Krista i razmatrao o neizmjernoj Kristovoj ljubavi, po kojoj nas je htio ne samo svojom predragocjenom krvlju otkupiti već mnogo više: ostavio je svoje presveto tijelo i krv za hranu našim dušama.

Od te misli poče duša brata Ivana rasti u ljubavi prema slatkom Isusu takvim žarom i uzvišenošću da mu to duša nije mogla podnijeti. Osjetio je toliku milinu da je snažno zaviknuo i kao pijan u

duhu sam sa sobom nije prestao govoriti: »Ovo je moje tijelo.« Kad je izgovarao te riječi, činilo mu se da vidi Isusa Krista blagoslovljenoga sa svetom Djevicom Marijom i mnoštvom anđela. Dok je izgovarao ove riječi, Duh Sveti mu je potpuno otkrio sve duboke i uzvišene tajne ovoga uzvišenog otajstva euharistije.

Kad je svanulo, ušao je u crkvu s tim svetim žarom duše, neprestano ponavljajući iste riječi, misleći da ga nitko ne vidi i ne čuje. No na koru je bio jedan brat koji je sve to čuo i vidio. Brat Ivan nije bio u stanju suzdržati vatru ljubavi, nego je, imajući preobilje Božje milosti, glasno klicao sve do onoga časa kada je trebao poći služiti svetu misu. Tada se obukao za svetu misu i otišao k oltaru te započeo svetu misu. I kako se obred svete mise odvijao, tako je u njemu sve više rasla ljubav prema Isusu Kristu i s njom žarka pobožnost, koja mu omogući da tako neizrecivo doživi Boga, što on sam kasnije nije mogao ili nije htio opisati riječima.

Bojeći se da ovaj žar ljubavi i doživljaj Boga ne naraste do te mjere da bi morao prekinuti svetu misu, toliko se zbunio da nije znao što da učini: ili da produži svetu misu ili da malo pričeka. Nešto slično dogodilo mu se jednom zgodom već i prije, međutim Bog mu je ublažio tu vatru te nije morao prekinuti svetu misu. To mu dade nadu da će i sada tako biti te u velikom strahu nastavi svetu misu.

Došavši do predslovlja Blažene Djevice, božansko prosvjetljenje i žar ljubavi prema Bogu u njemu nabuja do te mjere da je, izgovarajući početne riječi pretvorbe, jedva podnosio toliko blaženstvo. Konačno, kad je došao do samog čina pretvorbe, izgovorio je samo prvi dio rečenice, naime: »Ovo je«, i nije ni na koji način mogao dalje, nego je samo ponavljao: »Ovo je.« A razlog zbog kojega nije mogao dalje govoriti bio je taj što je vidio i osjetio prisutnost Isusovu i mnoštvo anđela, kojih veličanstvenu nazočnost nije mogao podnijeti. Vidio je da Isus Krist neće ući u hostiju i da se hostija ne pretvara u Kristovo tijelo dok ne izgovori i drugi dio rečenice: »… tijelo moje.« I dok je on tako, ne mičući se u tjeskobi, stajao ne mogavši dalje moliti, približe se k oltaru gvardijan, ostala braća i mnogi vjernici koji su došli na svetu misu. I njih obuze strah kad su ugledali brata Ivana. Mnogi od njih proplakaše od pobožna ganuća.

Konačno, nakon dužeg vremena, kad se svidje Bogu, brat Ivan izgovori glasno riječi: »… tijelo moje.« U tom istom času nestade oblika kruha te se u hostiji pokaže blagoslovljeni Isus Krist, utjelovljen i okrunjen slavom. On mu pokaza poniznost i ljubav koja ga je sklonila da uzme od presvete Djevice Marije ljudsku narav, i to ga svakoga dana potiče da dođe u ruke svećenika kad izgovori riječi nad hostijom. To još više uzdigne brata Ivana u slatkom razmatranju. Kako je podigao svetu hostiju i kalež, pade u zanos. Njegova se duša oslobodi tjelesne osjetnosti i tijelo mu je počelo padati na

zemlju. Da nije bilo gvardijana, koji je stajao iza njega, bio bi pao na zemlju. Braća i vjernici, muževi i žene, koji su bili u crkvi, dotrčaše i odnesoše brata Ivana kao mrtva u sakristiju. Njegovo je tijelo bilo hladno kao u mrtvaca, a prsti tako zgrčeni da su se jedva dali ispružiti. U takvu je stanju, zanesen u Boga, ostao do trećega časa. A dogodilo se to ljeti.

Budući da sam bio svjedok toga događaja, svakako sam htio saznati što je to Bog u njemu učinio. Tek što je došao opet k svijesti, pošao sam k njemu i zamolio ga da mi, iz ljubavi prema Bogu, sve ispripovijeda. Kako je imao povjerenje u mene, ispripovijedao mi je svaku pojedinost.

Između ostalog rekao mi je da mu se, dok je posvećivao tijelo i krv Kristovu, srce rastopilo kao jako ugrijan vosak, a tijelo mu se učinilo kao da nema kostiju. Stoga nije mogao podići ni ruku da načini znak križa nad hostijom i kaležom. Još mi je pripovijedao da mu je Bog, prije nego što je postao svećenik, objavio da će pod misom pasti u nesvijest. No budući da je služio mnogo misa i da mu se to nije nikada dogodilo, držao je da ta objava nije od Boga. Ništa manje nego možda pedeset dana prije svetkovine Marijina Uznesenja Bog mu je objavio da će mu se to dogoditi u osmini Marijina Uznesenja, kako se i dogodilo, ali on je kasnije zaboravio ono viđenje i tu objavu. Bogu hvala! Amen.

Razmišljanja o svetim ranama

**Kako je sveti Franjo došao na goru La Vernu,
kako je gore boravio i kako je primio svete rane**

U ovom ćemo dijelu pobožno promišljati o svetim ranama što ih je naš blaženi otac, gospodin sveti Franjo, primio od Krista na svetoj gori La Verni. A kako je tih rana bilo pet, točno toliko koliko ih je imao i Krist, tako će i ova rasprava imati pet razmišljanja:

– u prvom bit će kako je sveti Franjo došao na svetu goru La Vernu;

– u drugom bit će način života svetog Franje i razgovori što ih je imao s pratiocima na toj svetoj gori;

– u trećem bit će o serafskom ukazanju i utiskivanju svetih rana;

– u četvrtom bit će kako je sveti Franjo silazio s gore La Verne, gdje je primio rane, i njegov povratak u Svetu Mariju Anđeosku;

– u petom bit će neka ukazanja i božanske objave o tim svetim i slavnim ranama što su ih, nakon smrti svetoga Franje, imala neka pobožna braća i mnoge druge pobožne osobe.

PRVO RAZMIŠLJANJE

Kako je sveti Franjo došao na svetu goru La Vernu

S obzirom na prvo razmišljanje, treba znati da je sveti Franjo tada imao četrdeset i tri godine. Bilo je to dakle godine tisuću dvije stotine dvadeset i četvrte, kad ga je Bog nadahnuo da napusti Spoletsku dolinu i da pođe s bratom Leonom, svojim drugom, u Romagnu.

Idući pješice, stignu do grada Montefeltra. U tom je gradu upravo bila svečanost u čast podjeljivanja viteške časti jednom od grofova Montefeltra. Kad je sveti Franjo saznao za tu svečanost u dvorcu i da su ondje okupljeni mnogi plemići iz različitih krajeva, reče bratu Leonu: »Pođimo onamo na svečanost jer ćemo s pomoću Božjom ubrati dobar duhovni plod.«

Među plemićima koji su došli u taj grad bio je neki vrlo ugledan i bogat plemić iz Toskane, imenom gospodin Orlando iz Chiusia Kazentinskog (Q). Budući da je on čuo za svetost i čudesa svetog Franje, duboko ga je štovao te ga je iz svega srca želio vidjeti i čuti kako propovijeda. Sveti Franjo stigne do toga grada, uđe u nj te pođe na trg gdje je bio okupljen velik broj tih plemića. Tada se, u žaru duha, popne na niski zidić i počne propovijedati. Za predmet svoje propovijedi uzeo je riječi koje u narodnom jeziku znače: »Toliko je dobro što ga očekujem da mi svaka muka pruža užitak.« O tom je predmetu, po nadahnuću Duha Svetoga, propovijedao pobožno i dubokoumno, pokazujući različite muke i nevolje svetih apostola i mučenika, teška pokornička djela svetih priznavalaca, mnoge kušnje i žalosti svetih djevica kao i mnogih drugih svetaca.

Svi su uprli svoje poglede na nj i u duhu pažljivo slijedili njegove misli kao da govori Božji anđeo. Među nazočnima bio je već spomenuti gospodin Orlando, kojega je Bog ovom propoviješđu dirnuo u srce, te odluči sastati se nakon propovijedi sa svetim Franjom i s njime razgovarati o pitanjima svoje duše i savjesti.

I tako, kad je propovijed bila završena, potegnu gospodin Orlando svetog Franju na stranu i reče mu: »Oče, s tvojom bih pomoći htio unijeti reda u svoju dušu.«

Sveti otac mu odgovori: »Veoma me to veseli, ali pođi k svojim prijateljima i počasti ih jer su te pozvali na svečanost, i ručaj s njima, a poslije ručka pripovijedat ćemo koliko god budeš htio.«

Gospodin Orlando ode dakle na objed, a nakon objeda vrati se svetom Franji te je s njime razgovarao o svom duhovnom životu. Nakon završena razgovora reče gospodin Orlando svetom Franji: »U Toskani posjedujem za pobožnost vrlo prikladnu goru koja se zove La Verna. To je osamljeno i nenapučeno brdo i vrlo je pogodno za čovjeka koji bi htio živjeti u samoći ili koji bi htio činiti pokoru na mjestu udaljenom od ljudi. Ako ti se svidi, rado bih ga dao tebi i tvojim drugovima radi spasa svoje duše.«

Čuvši Franjo sve o tako velikodušnom poklonu, za kojim je vrlo čeznuo, zahvaljujući i slaveći najprije Boga, a onda i gospodina Orlanda, reče: »Gospodine, kad se vratite svojoj kući, poslat ću vam svoje drugove i vi im pokažite to brdo. Prosude li braća da je to mjesto zgodno za molitvu i pokoru, primit ću odmah vaš ljubazni dar.« Rekavši to, sveti Franjo pođe. Kad je završio putovanje što ga je naumio, vrati se Svetoj Mariji Anđeoskoj. Jednako tako učini i gospodin Orlando; nakon završene dvorske svečanosti vrati se u svoj dvorac Chiusi, koji je bio udaljen od La Verne jednu milju.

Kad se sveti Franjo vratio Svetoj Mariji Anđeoskoj, pošalje dvojicu svojih drugova gospodinu Orlandu, koji ih primi s velikim veseljem i ljubavlju. On je bio sretan što im može pokazati goru La

Vernu te pošalje s braćom pedeset naoružanih ljudi da ih brane od šumske zvjeradi. S ovima se uspnu braća na goru i pregledaju je pomnjivo.

Nedaleko od vrhunca gore naiđu na zaravanak vrlo prikladan za razmatranje te izaberu to mjesto za sebe i svetog Franju. Oružnici koji su dopratili braću do tog mjesta pomogli su im načiniti nekoliko kolibica od granja. Tako primiše, u ime Božje, goru La Vernu i zaklon za braću na toj gori.

Tada braća odu i vrate se svetom Franji. Kad su stigli k njemu, ispripovjede mu da su mjesto koje su izabrali i skloništa što su ih sagradili prikladna za molitvu i razmatranje.

Kad je sveti Franjo čuo tu vijest, vrlo se razveselio te, hvaleći i zahvaljujući Bogu, reče braći radosna lica: »Sinci moji, približavamo se četrdesetdnevnom postu na čast svetog Mihaela. Vjerujem čvrsto da je volja Božja da obavimo taj post na gori La Verni koja nam je po Božjoj promisli dana upravo zato da nam udijeli milost te posvetimo ovo brdo na čast i slavu Božju, njegove slavne Majke Djevice Marije i svetih anđela.«

Tada sveti Franjo uze sa sobom brata Masea iz asiškog Marignana, veoma razborita i rječita, brata Anđela Tancredia iz Rietia, veoma plemenita čovjeka, podrijetlom viteza, brata Leona, veoma jednostavna i nedužna, zbog čega ga je sveti Franjo jako zavolio. Tada se sveti Franjo s tom trojicom braće pomoli, a nakon toga se preporuči molitvama braće koja ostadoše te krene s izabranom trojicom u ime Isusa Krista Raspetoga na goru La Vernu. Dok su putovali, sveti Franjo pozove jednoga od one trojice drugova – a to je bio brat Maseo – i reče mu: »Ti ćeš, brate Maseo, za cijela putovanja, dokle god budemo zajedno, biti naš gvardijan i poglavar. I za vrijeme putovanja držat ćemo se svojih običaja: zajedno ćemo moliti božanski časoslov ili ćemo razgovarati o Bogu, ili ćemo obdržavati šutnju. Od sada nećemo misliti ni na jelo ni na spavanje, nego kad bude vrijeme odmora ili spavanja, isprosit ćemo malo kruha te ćemo se zaustaviti i počinuti na onome mjestu koje nam Bog odredi. Sva se trojica drugova tome pokoriše, prekriže se i pođu na put.

Prve večeri stigoše do nekog zakloništa braće i tu prenoćiše. Druge večeri, zbog nevremena i umora, nisu mogli stići ni do kojeg samostana braće, ni do zamka ili sela, jer su je u tome spriječili noć i nevrijeme. Zato se smjeste te noći u nekoj napuštenoj i nenastanjenoj crkvi da se odmore.

Dok su pratioci svetog Franje spavali, on se molio. A kako je ustrajao u molitvi, prikaže mu se u prvim noćnim satima velik broj vrlo bijesnih i nasilnih zlih duhova uz veliku galamu i štropot te su ga žestoko napadali i dodijavali mu. Tako ga je jedan bockao s ove,

a drugi s druge strane, jedan ga je bacao gore, a drugi dolje. Jedan mu je prikazivao neku groznu stvar, a drugi neku drugu. Tako su ga na različite načine pokušavali spriječiti u molitvi, ali nisu mogli jer je Bog bio s njim. Kad je dakle sveti Franjo dosta pretrpio od zlih duhova, poče glasno vikati: »O, prokleti duhovi, ne možete ništa postići kad vam to ne dopusti Božja ruka. Stoga vam u ime svemogućega Boga kažem da učinite s mojim tijelom ono što vam dopusti Bog. To ću rado podnijeti jer nemam većeg neprijatelja od svoga tijela. Zato se vi osvećujte mome neprijatelju i time ćete mi učiniti najveću uslugu.«

Na to ga zli duhovi vrlo žestoko i bijesno počeše navlačiti po crkvi te su mu još više dosađivali i smetali ga nego prije. Sveti Franjo počne vikati i zapomagati do promuklosti: »Gospodine Isuse Kriste, hvala ti na tolikoj časti i milosti koju mi iskazuješ, jer je znak velike ljubavi kada Gospodin čestito kažnjava svoga slugu zbog njegovih nedostataka na ovom svijetu, kako ne bi bio kažnjen na drugom. Ja sam spreman s veseljem podnijeti svaku kaznu i svaku suprotivštinu što mi je ti, moj Bože, budeš htio poslati zbog mojih grijeha.«

Na to zli duhovi, smeteni i pobijeđeni njegovom postojanošću i strpljivošću, odoše, a sveti Franjo, pun duhovnog žara, iziđe iz crkve te uđe u šumicu koja je bila u blizini i nastavi moliti. Molitvom, suzama i udaranjem u prsa nastojao je naći Isusa Krista, zaručnika i ljubimca svoje duše. Kad ga je konačno našao u skrivenosti svoje duše, sad bi mu govorio s poštovanjem kao Gospodinu, sada mu je odgovarao kao svom sucu; zatim ga je molio kao oca, a onda je s njim razgovarao kao s prijateljem.

Kad su se njegovi drugovi probudili te noći i gledali u onoj šumici što sveti Franjo radi, vidjeli su ga i čuli kako u plaču i suzama pobožno moli Božje milosrđe za grešnike. Čuli su dakle i vidjeli kako glasno oplakuje Isusovu muku kao da je gleda svojim očima. Te iste noći vidjeli su ga kako moli ruku raširenih u obliku križa, da je duže vremena uzdignut nad zemljom i obasjan sjajnim oblakom.

Tako je on u takvim svetim vježbama proveo cijelu noć bez spavanja. Njegovi drugovi, budući da su znali kako je sveti Franjo zbog naporne noći, provedene bez sna, tjelesno posve oslabio i da bi teško išao dalje pješice, odu nekom siromašnom seljaku u tom kraju i zamole ga da im, za Božju ljubav, posudi svog magarca za svetoga Franju, njihova oca, jer da ne može dalje pješačiti.

Kad je seljak čuo ime brata Franje, upita ih: »Jeste li vi braća brata Franje iz Asiza, o kojem se govori toliko dobra?« Braća odgovore potvrdno i rekoše da upravo za njega traže magarca. Na to taj čovjek s velikom pobožnošću i pomnjom opremi magarca i odvede ga svetom Franji te ga s velikim poštovanjem posadi na nj. Braća pođu, a s njima i ovaj seljak.

Kad su prešli dio puta, seljak reče svetom Franji: »Reci mi, jesi li ti brat Franjo iz Asiza?« Sveti Franjo potvrdi. »A ti nastoj«, reče seljak, »da budeš onako dobar kakvim te drži sav svijet, jer se mnogi veoma pouzdavaju u tebe, pa te zato opominjem da u tebi ne bude ništa drugo osim ono čemu se svijet nada. Nemoj ga razočarati ni obmanuti.«

Kad je sveti Franjo čuo te riječi, ne rasrdi se i ne uvrijedi što ga je seljak opomenuo i nije rekao u sebi: »Kakva je ovo luda što me opominje!«, kao što bi rekle mnoge oholice koje nose šešire, već se smjesta baci s magarca na zemlju, klekne pred njega i poljubi mu ruke te mu ponizno zahvali što ga se tako ljubazno udostojao opomenuti. Na to seljak zajedno s pratiocima digne sa zemlje svetog Franju te ga s velikim poštovanjem nanovo posade na magarca i pođu naprijed.

Kad su uspinjući se došli otprilike do polovice brda, i kako je bilo vrlo vruće, a uspon mučan, seljak silno ožedni, tako da je počeo vikati svetom Franji: »Jao, umirem od žeđi. Ne budem li imao što piti, onesvijestit ću se.«

Stoga sveti Franjo sjaše s magarca i počne moliti. Tek što je kleknuo, uzdignuvši ruke k nebu, sazna po nadahnuću da ga je Bog uslišao. Tada kaže seljaku: »Potrči, pođi brzo k onoj stijeni i ondje ćeš naći živu vodu koju je Isus Krist u svom milosrđu dao da ovaj čas poteče iz ove stijene.«

Seljak potrči na mjesto koje mu je sveti Franjo pokazao i nađe lijep izvor što je potekao iz kamena. On se dosita napije i ugasi žeđ. Bilo je očevidno da je ovaj izvor potekao Božjim čudom kao odgovor na molitvu svetog Franje jer se ni prije ni poslije na tome mjestu nije vidjelo vrelo, a nije bilo ni žive vode nadaleko od tog mjesta.

Pošto se to dogodilo, sveti Franjo, njegovi drugovi i seljak zahvališe Bogu na čudu koje im je pokazao i zatim krenuše dalje. Kad su pješice dospjeli do samog kamenog podnožja La Verne, zaželi sveti Franjo da se malo odmori pod nekim hrastom, koji je bio pokraj puta i koji se još uvijek ondje nalazi. Kad je sveti Franjo sjedio pod njim, stade promatrati položaj mjesta i kraja. I dok je tako promatrao, odjednom dođe velik broj ptica s različitih strana te su pjevanjem i lepršanjem krila pokazivale svoju radost i svečano raspoloženje. One posve okruže svetog Franju. Neke su mu se spustile na glavu, neke na ruke, neke mu sjedoše u krilo, a neke pred njegove noge. Vidjevši ovo, drugovi i seljak divili su se. Sveti Franjo vesela duha reče: »Vjerujem, predraga braćo, da se našem Gospodinu Isusu Kristu sviđa da se mi nastanimo na ovoj samotnoj gori kad naše sestre ptice pokazuju toliku radost zbog našeg dolaska.«

Nakon tih riječi ustade i pođoše dalje i, konačno, dođoše na mjesto koje su već prije izabrali njegovi drugovi.

Toliko o prvom razmatranju, to jest o tome kako je sveti Franjo došao na svetu goru La Vernu. Amen.

DRUGO RAZMIŠLJANJE

Način života svetoga Franje i razgovori što ih je imao s pratiocima na svetoj gori La Verni

Kad je gospodin Orlando čuo da se sveti Franjo s trojicom drugova uspeo na goru La Vernu da ondje boravi, veoma se razveseli. Sutradan krene s mnogo ljudi iz gradića da posjeti svetoga Franju. Oni poniješe sa sobom kruha, vina i drugih potrepština za svetog Franju i njegove drugove. Kad su stigli na vrh gore, nađoše svetog Franju i njegove drugove u molitvi. Gospodin Orlando priđe svetom Franji i pozdravi ga. Na to sveti Franjo ustade te s najvećom ljubavlju i radošću primi gospodina Orlanda i one koji su s njim došli. Onda se zadržaše u podužem razgovoru. Pošto mu je sveti Franjo zahvalio na posjetu i na tome što mu je poklonio ovu goru, zamolio ga je da mu dade načiniti malu ćeliju ispod jedne lijepe bukve koja je bila toliko udaljena da se moglo do nje dobaciti kamenom. Upravo to mu se mjesto činilo najprikladnijim za molitvu. Gospodin Orlando smjesta naredi da se to učini. Kad je ćelija bila gotova, primakla se večer i bilo je vrijeme za odlazak. Prije odlaska sveti im Franjo održi propovijed. Prije nego ostaviše brdo, gospodin Orlando pozove svetog Franju i njegove drugove na stranu te im reče: »Moja predraga braćo, ne bih želio da na ovoj divljoj gori podnosite ikakvu tjelesnu nevolju, zbog čega biste se mogli manje posvetiti duhovnim stvarima. Zato želim – a to vrijedi zauvijek – da poručite u moju kuću za sve što vam ustreba. Učinite li protivno, bit će mi vrlo žao.« Rekavši to, ode i vrati se u svoj dvorac.

Tada sveti Franjo naredi braći da sjednu te ih je poučavao o načinu života njih i svih onih koji bi htjeli živjeti u osami. Među ostalim posebno im je naredio obdržavanje svetog siromaštva. Rekao im je: »Ne obazirite se toliko na velikodušnu ponudu gospodina Orlanda, nego više na to kako ne biste povrijedili našu gospodaricu, gospođu Siromaštinu. Znam sigurno, što budemo više izbjegavali siromaštvo, to će svijet više izbjegavati nas, i više ćemo trpjeti nevolja. Ali ako čvrsto prigrlimo sveto siromaštvo, svijet će dolaziti za nama i hranit će nas obilno. Bog nas je pozvao u ovaj sveti Red na spas svijeta te je postavio ovaj ugovor između nas i svijeta: mi treba da svijetu dajemo dobar primjer, a svijet će se brinuti za naše potrebe. Ustrajmo dakle u svetom siromaštvu, jer je ono put k savršenstvu, ono je predujam i zalog vječnog bogatstva.« Poslije mnogo lijepih i pobudnih riječi i opomena o tome zaključi ovako: »To je način

života koji nalažem sebi i vama. A sada, jer vidim da mi se smrt približava, namjeravam biti sam, sabrati se u Bogu i pred njim oplakivati svoje grijehe. A brat Leon, kad mu se učini zgodnim, donijet će mi malo kruha i malo vode. Nikako ne dovodite k meni nijednog svjetovnjaka, već im vi odgovorite u moje ime.« Kad im je to rekao, blagoslovio ih je i pošao u ćeliju pod bukvom, a njegovi drugovi ostadoše u svojim zaklonima s čvrstom odlukom da će obdržavati zapovijed svetog Franje.

Kad je sveti Franjo nekoliko dana kasnije stajao pred ćelijom, promatrao obrise brda i divio se velikim raspuklinama i spiljama u golemim stijenama, stane moliti. Tada mu objavi Bog da su te zapanjujuće pukotine nastale na čudesan način u času Isusove muke kad su se, kako kaže sveto evanđelje (usp. Mt 27,51), raspukle stijene. Bog je htio da se te raspukline na poseban način pojave upravo na gori La Verni. One su imale biti znakom obnavljanja muke Gospodina našega Isusa Krista u duši svetog Franje, koji je toliko suosjećao s Kristovom mukom, i zbog čega su trebale biti utisnute Kristove rane u tijelo svetog Franje. Čim je svetom Franji bilo to objavljeno, zatvorio se u ćeliju. Posve sabran, nastojao je razumjeti tajnu ove objave. Od toga časa počeo je sveti Franjo po neprekidnoj molitvi češće osjećati nasladu u razmatranju Boga. Često se toliko zanosio u Boga da su ga njegovi drugovi vidjeli kako mu je tijelo uzdignuto sa zemlje, a duh mu je lebdio u Bogu.

U tim časovima Bog mu je objavio ne samo sadašnje i buduće stvari nego i tajne misli i sklonosti braće, kao što je to iskusio toga dana na samom sebi brat Leon, Franjin drug. Brat Leon, kako je bio neprestano vrlo teško napastovan od zlog duha – ne puteno, već duhovno – jako je želio da mu je posjedovati nekoliko riječi napisanih rukom svetog Franje. Vjerovao je, kad bi tako što posjedovao, da bi ga napustile napasti, posve ili djelomično. No on mu to nije mogao kazati od stida i velikog poštovanja prema njemu. Ali to što mu brat Leon nije mogao otkriti otkrio mu je Duh Sveti. Stoga sveti Franjo pozove brata Leona k sebi i reče mu neka donese crnilo, pero i papir. Tada napiše sveti Franjo svojom rukom hvalu Kristu, kako je to brat Leon želio, a na kraju pohvale napisa slovo »tau« (T) i dade mu govoreći: »Evo ti, predragi brate, ovaj papir te ga sve do smrti pomno čuvaj! Bog neka te blagoslovi i čuva od svake napasti. Ne smućuj se zbog napasti. Upravo zbog napasti smatram te većim slugom i prijateljem Božjim i više te ljubim što se više boriš protiv napasti. Vjeruj, nitko se ne smije smatrati savršenim Božjim prijateljem tako dugo dok nije prošao kroz kušnje i žalosti.« Kad je brat Leon primio Franjin listić s najvećom vjerom i pobožnošću, nestade svake napasti, i kad se vratio u kolibicu, s velikim je veseljem pripovijedao braći koliku mu je milost iskazao Bog time što je

dobio listić koji mu je sveti Franjo sam napisao. Braća pohrane ovo pisamce te su ga pomno čuvala, a kasnije su pomoću njega načinili mnoga čuda.

Od tog vremena poče brat Leon s velikom iskrenošću i čistom nakanom proučavati život svetog Franje te je zbog toga dobio milost da često vidi svetog Franju kako je sav zanesen u Boga i uzdignut nad zemljom. Koji put je bio uzdignut u visinu do tri lakta, koji put četiri, a katkada sve do visine bukve. Jednom ga je vidio u velikoj visini okružena takvim svjetlom da ga je jedva mogao gledati. A što je činio taj priprosti brat kad je sveti Franjo bio toliko uzdignut iznad zemlje da ga je mogao dohvatiti? Prišao bi posve neprimjetno, ogrlio bi mu noge, ljubio ih i govorio u suzama: »Bože moj, smiluj se meni grešniku i po zaslugama ovoga svetog čovjeka daj mi udijeli svoju milost.« A stojeći jednom tako do nogu svetog Franje, dok je on bio tako uzdignut nad zemljom da ga se nije mogao dotaknuti, vidio je kako silazi s neba listić ispisan zlatnim slovima i kako se spušta na glavu svetome Franji. Na listiću su bile napisane ove riječi: *Ovdje je Božja milost*. Pošto ju je pročitao, vidio je kako se listić vratio na nebo.

Zbog te milosti koja je bila u svetom Franji bio je on često ne samo zanesen u Boga ekstatičnim razmatranjem već je nekoliko puta bio obradovan i anđeoskim pohodom. Tako jednom, dok je razmatrao o svojoj smrti i o budućnosti Reda poslije svoje smrti, sveti je Franjo govorio: »Gospodine Bože, što će biti nakon moje smrti od moje male i siromašne obitelji što si je svojim milosrđem povjerio meni grešniku? Tko će je hrabriti? Tko će je ispravljati? Tko će moliti za nju?« Dok je on postavljao to pitanje, ukazao mu se anđeo poslan od Boga koji ga je hrabrio, govoreći mu: »Kažem ti, u ime Božje, da će Pravilo života tvoga Reda ostati na snazi do sudnjega dana. Nitko neće biti tako velik grešnik da ne bi našao milosrđe kod Boga samo ako bude srcem ljubio svoj Red. S druge pak strane, nitko neće dugo živjeti tko bude iz zlobe progonio tvoj Red. Zatim, nijedan veliki grešnik neće moći ustrajati u tvom Redu ako ne popravi svoj život. Stoga se ne žalosti ako u svom Redu vidiš neku braću koja nisu dobra, koja ne obdržavaju Pravilo kako bi morala. Nemoj zato misliti da će se Red zbog toga smanjiti, jer će se u njemu uvijek naći vrlo velik broj onih koji će savršeno opsluživati život evanđelja Kristova i čistoću Reda. Ovakvi će, odmah nakon ovozemnog života, otići u vječni život, a da neće ni proći kroz čistilište. Neki će obdržavati, ali manje savršeno. Oni će, prije nego što pođu u raj, biti u čistilištu, a vrijeme njihova čišćenja povjerit će Bog tebi. A za one koji se nikako ne drže Pravila ne brini se jer se ni Bog za njih ne brine, kaže Gospodin.« Rekavši to, anđela nestade, a sveti Franjo bi ohrabren i utješen.

Kad se približio blagdan Uznesenja naše Gospe, potraži sveti Franjo još skrivenije mjesto da obavi četrdesetodnevni post na čast svetom Mihaelu arkanđelu, koji počinje na sam blagdan. On pozove brata Leona i reče mu: »Idi i stoj pred vratima kapele braće, a kad te pozovem, vrati se k meni.« Brat Leon učini tako. Sveti Franjo pođe također malo dalje i nakon nekog vremena poviče vrlo glasno. Kad je brat Leon čuo da viče, dođe k njemu, a sveti Franjo mu reče: »Sinko, potražimo drugo, skrovitije mjesto odakle me nećeš moći čuti kad te budem zvao.« Tražeći tako, nađu s južne strane brda mjesto skrovito i vrlo prikladno za njegovu namjeru. Ovamo se međutim nije moglo, jer je između njih i toga mjesta bio opasan i vrlo dubok ponor. Stoga s velikom mukom polože preko ponora brvno kao most te prođu na drugu stranu. Tada sveti Franjo dozove ostalu braću i reče im da je nakanio obaviti četrdesetodnevni post na tome mjestu pa ih zato moli da mu načine ćeliju, tako da ih on, koliko god bi oni vikali, ne bi mogao čuti. Kad su braća sagradila ćeliju, reče im: »Pođite u svoje boravište i ostavite me sama jer s pomoću Božjom kanim četrdeset dana postiti bez buke i rastresenosti. Stoga neka nitko od vas ne dolazi k meni i ne dopustite da ikoji svjetovnjak dođe ovamo. Samo ti, brate Leone, doći ćeš k meni jednom na dan s malo kruha i vode i jedanput noću prije ure službe čitanja. A doći ćeš posve tiho. Kad budeš na mostu, reći ćeš: *Domine, labia mea aperies* (Otvori Gospodine usne moje – Ps 51,17), pa ako ti odgovorim, dođi i uđi u ćeliju, te ćemo zajedno izmoliti službu čitanja. Ako ti ne odgovorim, odmah otiđi.« Tako je rekao sveti Franjo, jer jednom dok je bio zanesen u Bogu, nije ništa čuo niti vidio tjelesnim osjetilima. Kad je to rekao, blagoslovi ih te se oni vratiše u svoje boravište.

Kad je dakle došao blagdan Marijina Uznesenja, započne sveti Franjo postiti, odričući se svega u najvećoj mjeri. Trapio je svoje tijelo, a duh krijepio žarkim molitvama, bdijenjem i drugim pokorničkim činima. Takvim načinom života napredovao je u krepostima. Svoju je dušu pripremao da primi božanske tajne i božansko svjetlo, a tijelo da podnese okrutne borbe sa zlim duhovima, s kojima se često tjelesno borio. Tako je, među ostalim, jedanput, za vrijeme toga posta, napustio svoju ćeliju i pošao u jednu udubljenu stijenu koja je bila u neposrednoj blizini i vrlo visoko iznad velikoga i strašnog ponora. Odjednom banu zao duh s olujom, lavinom i u užasnom obliku te udari svetog Franju da bi ga odande zbacio. Kako sveti Franjo nije imao kamo te nije mogao podnijeti strašan i odvratan izraz zlog duha, okrene se rukama, licem i cijelim tijelom prema kamenu te se preporuči Bogu, pipajući rukama nema li štogod za što bi se mogao prihvatiti. No svidjelo se Bogu, koji nikada ne dopušta da njegovi sluge budu kušani više nego što mogu podnijeti, da se

odjednom kamen uz koji se priljubio čudom oblikovao prema tijelu svetog Franje i primio ga u sebe, kao da je stavio ruke i lice u vosak. Tako se lik ruku i lica svetog Franje utisnuo u kamen te je on uz Božju pomoć odolijevao zlom duhu.

Ali što đavao nije mogao uspjeti sa svetim Franjom, da ga naime strovali odozgor, učinio je poslije smrti svetog Franje jednom njegovu drugu i odanom bratu. Jednog je dana taj brat na tom istom mjestu namještao gredu kako bi se moglo bez teškoća doći do toga mjesta. To je činio iz poštovanja prema svetom Franji i čudu koje se ovdje dogodilo. Tom ga je prilikom zloduh, kad je upravo nosio na glavi gredu koju je htio namjestiti, povukao i bacio zajedno s drvom na glavi. Ali Bog, koji je sačuvao i zaštitio svetog Franju da ne padne, zaštitio je i sačuvao zbog njegovih zasluga i njegova pobožnog brata od opasna pada, jer se brat, dok je padao, s velikim pouzdanjem preporučio svetom Franji. On mu se odjednom ukaza, prihvati ga i postavi na kamenje, a da se nije ni udario ni ozlijedio. Kad su ostala braća čula njegovo zapomaganje dok je padao, vjerovala su da se usmrtio i da se, zbog visoka pada, razmrskao na komadiće po oštrom kamenju. Uzeše, uz velik plač i žalost, nosiljku i pođoše s druge strane brda da pronađu i pokopaju komadiće njegova tijela. Kad su već silazili s gore, susretne ih onaj brat koji je pao s drvom što ga je nosio na glavi glasno pjevajući: *Te Deum laudamus* (Tebe Boga hvalimo). A kad su se braća jako čudila, ispripovjedi im brat potanko sve o tom događaju. Tada se sva braća zajedno s njim vratiše u svoje kolibice, pjevajući najpobožnije himnu *Te Deum laudamus*, tako hvaleći i zahvaljujući Bogu i svetom Franji zbog čuda koje je učinio svome bratu.

Sveti Franjo dakle nastavi, kako je rečeno, onaj post, premda je morao izdržati mnoge borbe s đavlom. Uza sve to primao je od Boga mnoge utjehe, ali ne samo po tome što su ga pohađali anđeli nego i šumske ptice. Za vrijeme njegova posta sagradio je jedan sokol u blizini ćelije svetog Franje svoje gnijezdo. On je budio svetog Franju svake noći kad je trebao moliti službu čitanja, i nije prije odlazio dok ne bi sveti Franjo ustao. A kad je sveti Franjo bio umorniji više nego obično ili kad je oslabio ili bio bolestan, taj bi se sokol, kao kakva tankoćutna ili samilosna osoba, javljao kasnije. Ta se ptica vrlo sviđala svetom Franji, jer mu je velika sokolova točnost odgonila svaku tromost i poticala ga na molitvu. Uz to je sokol sa svetim Franjom danju bio zajedno poput domaće životinje.

Kako je sveti Franjo od velika posta i borbe sa zlodusima tjelesno silno oslabio, htio je svoje tijelo ojačati duhovnom hranom. Stao je promišljati o neizmjernoj slavi i radosti blaženih u vječnom životu i molio je Boga neka mu podijeli milost da okusi nešto od te milosti. I dok je o tom razmatrao, ukaže mu se u velikom sjaju anđeo, koji

je imao u lijevoj ruci gusle, a u desnoj gudalo. Sveti ga je Franjo zapanjeno gledao. Tada anđeo povuče gudalom po strunama, a sveti Franjo osjeti u duši neizrecivu milinu melodije, koja je isključila svaki tjelesni osjećaj. Kako je to kasnije pripovijedao svojim drugovima, mislio je, potegne li anđeo još jednom gudalom, da će mu duša napustiti tijelo uslijed te slatkoće.

Ovo je bilo drugo razmatranje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

TREĆE RAZMIŠLJANJE

Kako su svete rane utisnute u tijelo svetoga Franje

Što se tiče trećeg razmišljanja, to jest onoga u kojem se opisuje ukazanje serafa i utiskivanje svetih rana, treba znati da je jedne večeri, kad se približavao blagdan Svetoga križa, u mjesecu rujnu, došao brat Leon na određeno mjesto i u određeno vrijeme da moli sa svetim Franjom jutarnju. Zaustavio se, po običaju, ispred mosta i rekao: *Domine labia mea aperies*, a premda sveti Franjo nije odgovorio, brat se Leon ne vrati nazad, kako mu je bilo naređeno, već on, u dobroj i svetoj namjeri, prijeđe preko mosta i uđe tiho u njegovu ćeliju. Kako ga ne nađe, pomisli da moli u šumi. Izađe dakle iz ćelije. A kako je bila mjesečina, tražio ga je po šumi. Konačno začuje glas svetoga Franje i, približivši se, ugleda ga kako kleči moleći, lica i ruku uzdignutih prema nebu, i neprestano ponavlja: »Tko si ti, preslatki moj Bože? Tko sam ja, najgadniji crv i beskorisni tvoj sluga?« Osim ovih riječi ništa drugo nije govorio. Čudeći se tome, brat Leon digne oči i stade promatrati nebo. Tada ugleda kako s neba dolazi vatrena buktinja, prekrasna i presjajna. Kada je sišla, spusti se na glavu svetog Franje, a iz tog plamena čuo je glas koji je govorio sa svetim Franjom. No brat Leon nije razumio ni riječi. Kad je to vidio, povukao se neprimjetno natrag te je samo izdaleka promatrao događaj i čekao dok se to ne dovrši. A tako je postupio, jer se smatrao nedostojnim stajati na tako svetom mjestu na kojem se dešava čudo, a i bojao se da ne uvrijedi svetog Franju ili da ga ne smete u njegovu razmatranju, kad bi primijetio da se on nalazi ovdje. A kako je pozorno promatrao, vidio je da je sveti Franjo tri puta pružao ruke prema plamenu. Konačno, nakon dužeg vremena, vidio je kako se plamen vraća u nebo. Veseo zbog viđenja i siguran u čudo, krene u svoju kolibicu.

No budući da je brat Leon bio odviše uzbuđen, bio je neoprezan, i sveti Franjoraču kako pod njegovim nogama šušti lišće te mu zapovjedi da stane i da ga pričeka. Brat Leon poslušno stade i pričeka ga s tolikim strahom da bi mu bilo draže taj čas – pripovijedao

je kasnije braći – da ga je na onom mjestu zemlja progutala nego da dočeka svetog Franju. Mislio je da se sveti Franjo rasrdio, iako se on vrlo pažljivo čuvao da ne uvrijedi njegovo očinstvo i da ga ne bi zbog njegove krivnje sveti Franjo udaljio iz svoga društva. Stigavši do njega, upita ga sveti Franjo: »Tko si ti?« Brat Leon odgovori, dršćući cijelim tijelom: »Ja sam brat Leon, oče moj.« Sveti mu Franjo reče: »Zašto si došao ovamo, brate ovčice? Nisam li ti rekao da me ne smiješ promatrati? Reci mi, u ime svete poslušnosti, jesi li išta čuo ili vidio?« Brat Leon odgovori: »Čuo sam te, oče, kako govoriš i kako si više puta ponovio: Tko si ti, preslatki Bože? Tko sam ja, najgadniji crv i beskorisni tvoj sluga?« Na to brat Leon klekne pred svetog Franju i prizna svoj grijeh neposlušnosti koji je učinio protiv njegove zapovijedi i, gorko plačući, zamoli ga za oproštenje. Zatim ga zamoli s poštovanjem da mu protumači one riječi što ih je čuo i da mu kaže ono što nije razumio. Kad je sveti Franjo vidio da je Bog bratu Leonu, zbog njegove prostodušnosti i čistoće duše, otkrio ili dopustio da čuje i vidi djela milosti, pristane da mu otkrije i razloži ono što je želio saznati, pa mu reče: »Znaj, brate, ovčice Božja, kada sam govorio one riječi koje si čuo, pokazala su mi se dva svjetla: jedno u kojem sam spoznao samoga sebe, a drugo u kojem sam spoznao Stvoritelja. Kada sam govorio: ’Tko si ti, preslatki moj Bože’, tada sam bio u svjetlu u kojem sam vidio bezdan Božje dobrote, mudrosti i sile, a kad sam govorio: ’Tko sam ja…’, bio sam u svjetlu u kojem sam vidio suznu dolinu svoje grešnosti i bijede, pa sam zato govorio: ’Tko si ti, neizmjerno veliki, dobri i mudri Gospodine, da se udostojiš pohoditi mene, neuglednoga i odvratnog crva?’ A u onom plamenu što si ga vidio bio je sam Bog. On mi je govorio u tom liku, kao što je nekoć govorio Mojsiju. Među ostalim što mi je govorio zatražio je od mene da mu poklonim tri dara. Odgovorio sam mu: ’Moj Bože, znaš dobro da sam sav tvoj. Ti znaš dobro da nemam ništa osim haljine, pojasa i hlača koje griju moje noge, a i to pripada tebi. Što dakle mogu pokloniti tvomu Veličanstvu?’ Tada mi Bog reče: ’Pogledaj u svoje krilo i prikaži mi što nađeš.’ Kad sam u nj pogledao, našao sam zlatnu kuglu i pokazao je Bogu. Tako sam učinio tri puta, kako mi je Bog naložio. Na to sam kleknuo tri puta, blagoslivljao i zahvaljivao Bogu koji mi je dao što da mu prikažem. Tada sam odmah razumio da su ona tri dara značila svetu poslušnost, najdublje siromaštvo i presjajnu čistoću, što mi je Bog dopustio, po svojoj milosti, da ih tako savršeno obdržavam, te mi savjest nije bila ničim opterećena. Kad si gledao da sam stavljao ruke u svoje krilo i prinosio Bogu te tri kreposti, koje su predstavljale one zlatne kugle što ih je Bog stavio u moje krilo, slavio sam ga i zahvaljivao mu na milosti i dobroti i na tome što mi je jačao dušu. To su bile one riječi što si ih čuo kad sam tri puta dignuo ruke, kako si vidio. Ali

čuvaj se, brate ovčice, i ne idi više za mnom i ne promatraj me. Vrati se sada u svoju kolibicu, vodi brigu o meni, jer će za nekoliko dana Bog na ovom brdu učiniti tako velike i tako čudesne stvari da će se cijeli svijet tome diviti. On će naime učiniti takvo djelo kakvo do sada nije još učinio nijednom stvorenju na ovom svijetu.«

Kad je to rekao, sveti Franjo zamoli da mu donese sveto evanđelje, jer mu je Bog u duši otkrio da će, kad bude tri puta otvorio knjigu evanđelja, saznati što Bog s njime namjerava. Kad mu je donio knjigu, sveti se Franjo pomolio. A kad je završio molitvu, dade knjigu bratu Leonu da je on tri puta svojim rukama otvori u ime Presvetoga Trojstva. I kako se to Bogu svidjelo, sva tri puta radilo se o muci Isusovoj. Time mu je bilo dano do znanja da, kao što je u svemu slijedio Isusa Krista, tako treba da ga slijedi i da mu bude posve sličan u patnjama, bolima i u muci, prije nego pođe s ovoga svijeta.

Od toga časa počeo je sveti Franjo osjećati ugodnost u promatranju Boga i još više je uživao u njegovim pohodima. Među tim pohodima jedan je bio takve naravi da ga je neposredno pripremio za primanje svetih rana. Dan prije svetkovine svetoga križa u mjesecu rujnu, dok je sveti Franjo skrovito molio u svojoj ćeliji, ukazao mu se Božji anđeo i rekao mu: »U ime Božje opominjem te da se pripremiš svom strpljivošću i poniznošću i da podneseš ono što Bog želi učiniti s tobom.« Sveti Franjo odgovori: »Spreman sam strpljivo podnijeti sve ono što bude htio učiniti moj Gospodin.« Nakon toga anđeo nestade.

Sljedećeg dana, na blagdan Svetoga križa, počeo je sveti Franjo već u praskozorje moliti. Molio je ispred svoje ćelije, licem okrenutim prema istoku, a molio je ovim riječima: »O, Gospodine moj, molim te da mi udijeliš dvije milosti prije nego što umrem. Prva je da za svoga života osjetim u svojoj duši i na svome tijelu, koliko je to moguće, onu bol što si je ti, slatki Gospodine, podnio u vrijeme svoje pregorke muke. Druga je da osjetim u svom srcu, koliko je to moguće, onu neizmjernu ljubav kojom si ti, Sine Božji, gorio da dragovoljno podneseš toliku muku za nas grešnike.« A kako se duže vremena tako molio, shvatio je da će njegovu veliku želju Bog uslišati i, koliko je to moguće jednostavnom stvorenju, bit će mu to dopušteno osjetiti, i to u najkraće vrijeme. Kad je sveti Franjo dobio to obećanje, počeo je pobožno razmatrati Isusovu muku i njegovu neizmjernu ljubav. U njemu je toliko rastao žar pobožnosti da se sav preobražavao u Isusa po ljubavi i sućuti. I kako je, sav u žaru, cijelo to jutro proveo u takvu razmatranju, odjednom ugleda kako s neba silazi seraf sa šest sjajnih, ognjenih krila te mu se u brzom letu približava, a mogao je raspoznati i jasno vidjeti u njemu lik raspetoga čovjeka. Krila su na njemu bila tako raspoređena da su dva

bila iznad glave, dva su služila za let, a dva su prekrivala cijelo tijelo. Ugledavši ovo, sveti se Franjo užasno prepade. Bio je u isto vrijeme neizrecivo zadivljen, i osjećao je silnu bol. Vrlo se obradovao ljupkom liku Kristovu, koji mu se ukazao tako ljubazno i pohodio ga tako prijazno. S druge opet strane, osjetio je samilost i neizmjernu bol gledajući ga razapeta na križu. Čudio se zatim tako neobičnom i čudnovatom viđenju, znajući dobro da je bol muke u suprotnosti s besmrtnošću serafskog duha.

I dok se divio, bi mu objavljeno da mu je ovo viđenje pokazano u takvu obliku zato da bi shvatio kako on treba ne tjelesnim mučeništvom, već žarom duha biti sav preobražen i suobličen s raspetim Kristom. Za vrijeme toga čudesnog ukazanja činilo se kao da cijela gora La Verna gori presjajnim ognjem, koji je obasjavao i osvjetljavao sva brda i doline naokolo, kao da je Sunce sišlo na zemlju. A pastiri koji su bdjeli i čuvali stada u tom kraju, videći svu goru u plamenu i toliko svjetlo oko nje, vrlo su se uplašili i, kako su poslije pripovijedali braći, uvjeravali su ih da se onaj oganj nad gorom La Vernom mogao vidjeti više od jednog sata. Slično se tako desilo i goničima mazga. Njih je probudio sjaj toga svjetla, koji je sjao kroz prozore njihovih noćišta. Zato ustadoše i pođoše prema Romagni, misleći da je izišlo pravo Sunce. I dok su išli, vidjeli su kako ono svjetlo prestaje, a pojavljuje se prirodno Sunce. U ovom ukazanju serafa Isus Krist je objavio svetom Franji neke tajne i uzvišene istine koje sveti Franjo nije htio otkriti za svoga života. Tek ih je poslije svoje smrti na čudesan način priopćio, kako će se pokazati kasnije. Isus Krist mu je rekao: »Znaš li što sam ti učinio? Dao sam ti rane, znakove svoje muke, kako bi mogao biti moj zastavnik. Pa kao što sam ja na dan svoje smrti sišao u pretpakao i sve sam duše koje sam ondje zatekao odande oslobodio snagom svojih rana, tako dopuštam i tebi da svake godine na dan svoje smrti siđeš u čistilište i da sve duše iz svojih triju redova – to jest: manju braću, sestre i članove svjetovnog reda – a i one koji će te mnogo štovati, a ti ih ondje nađeš, izvedeš odande snagom svojih rana i povedeš ih u rajsku domovinu. Tako ćeš biti sličan meni u smrti, kao što si bio i za života.

Kad je dakle nestalo toga čudesnog viđenja, nakon duga vremena proteklog u razgovoru, ostade u srcu svetog Franje neizmjeran žar i plamen Božje ljubavi, a Krist je ostavio na njegovu tijelu čudesnu sliku i trag svoje muke. Odmah su se na rukama i nogama svetog Franje pojavili znakovi čavala, i to onako kako ih je vidio na tijelu Isusa Krista Raspetoga, koji mu se ukazao u liku serafa. Ruke i noge izgledale su kao da su prikovane po sredini čavlima. Glave čavala bile su na dlanovima ruku i nogu izvan mesa, a vrhovi su im izlazili s druge strane i na tabanima. Oni su bili tako savijeni i zakovani da se moglo između zakova i zavoja, koji su bili sasvim izvan

mesa, lako staviti prst ruke kao u neki prsten, a glave čavala bile su zatupljene i tamne. Slično tome između rebara pokazala se rana od uboda kopljem, i to nezacijeljena, rumena i krvava. Ta je rana kasnije više puta krvarila i svetom je Franji znala okrvaviti odjeću i hlače. Po svemu tome braća su, i prije nego što su saznala od njega što se to s njim dogodilo, pa i bez obzira na to što on nikada nije otkrivao svoje noge ni ruke i što nije mogao stati na svoje tabane, mogla jasno spoznati da je on imao na rukama, nogama i među rebrima jasno utisnut lik Gospodina Isusa Krista Raspetoga, jer su pronašla da su njegova donja odjeća i hlače krvave kada su bile na pranju.

Koliko god je sveti Franjo nastojao sakriti i zatajiti slavne rane, koje su bile posve jasno utisnute na njegovu tijelu, uvidio je da ih ne može sakriti pred svojim najbližim drugovima. Usprkos tomu bojao se govoriti o Božjoj tajni te je upao u veliku neodlučnost da li da otkrije serafovo ukazanje i utisnute svete rane ili da o tome šuti. Konačno je, ponukan savješću, pozvao k sebi nekoliko najodanije braće te im izložio svoju teškoću govoreći općenito, ne rekavši im izravno što se dogodilo, te ih upita za savjet. Među pozvanom braćom bio je jedan vrlo svet, koji se zvao brat Iluminat. Taj je uistinu bio Bogom prosvijetljen, kako već i samo njegovo ime kaže, te je shvatio da je sveti Franjo morao vidjeti čudesne stvari. Stoga mu je rekao ovo: »Brate Franjo, znaj da ti Bog koji put očituje svoje tajne ne samo za samoga tebe nego i za druge. Stoga se s pravom moraš bojati da ne bi zavrijedio prijekor ako zatajiš ono što ti je Bog objavio na korist drugih.« Tada je sveti Franjo, potaknut tim riječima, s velikim strahopoštovanjem ispripovijedao braći sve o gore spomenutom viđenju, dodavši da mu je Krist kad mu se ukazao rekao neke stvari koje on ne bi nikad kazao dokle god bude živ.

Premda su mu presvete rane koje mu je utisnuo Isus Krist unosile u srce preveliku radost, ipak su one njegovu tijelu i tjelesnim osjetilima zadavale nesnosne boli. Zato je, zbog tih svojih novih muka, izabrao između ostale braće samo Leona, čovjeka bezazlena i nedužna, kojemu sve otkri i dopusti da se dotiče svetih rana te ih omata vunenom tkaninom, da bi se tako ublažila bol i zaustavljalo krvarenje. Dao je da mu mijenja vunene ovoje često, pa čak i dnevno, kad je bio bolestan, ali nikada od četvrtka navečer do subote ujutro. Nije naime htio da mu u to vrijeme bilo kakvo ljudsko sredstvo ili lijek i najmanje ublažuje Kristove boli koje je osjećao na svom tijelu, jer je upravo u to vrijeme naš Spasitelj Isus Krist bio za nas uhvaćen, razapet, umro i pokopan. Jednom se dogodilo, kad je brat Leon mijenjao svetom Franji zavoj na rani ispod rebara, da je sveti Franjo zbog bolova što ih je osjećao kod trganja okrvavljenog zavoja položio ruku na prsa brata Leona. Od tog dodira posvećenih

ruku osjetio je brat Leon takvu milinu pobožnosti u svom srcu da umalo nije pao onesviješten na zemlju.

I konačno, što se tiče trećeg razmatranja, kad je sveti Franjo završio četrdesetodnevni post na čast svetom Mihaelu arkanđelu, spremio se, prema Božjoj objavi, da se vrati u svetu Mariju Anđeosku. Tada pozove k sebi brata Masea i brata Anđela i, nakon mnogih razgovora i svetih pouka, povjeri im svetu goru, rekavši im da se mora zajedno s bratom Leonom vratiti u Svetu Mariju Anđeosku. Kad je to rekao, oprosti se s njima i blagoslovi ih u ime Isusa Raspetoga. Preporuči im se u molitve i pruži im svoje posvećene ruke, urešene slavnim presvetim ranama, da ih vide, opipaju i poljube. Ostavivši ih utješene, rastane se od njih i siđe sa svete gore.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

ČETVRTO RAZMIŠLJANJE

Kako je sveti Franjo sišao s La Verne i kako je na putu u Mariju Anđeosku učinio mnoga čudesa

Što se tiče četvrtog razmišljanja, treba znati: pošto je istinska ljubav Kristova potpuno preobrazila svetog Franju u pravi lik raspetog Krista, i kad je svetac dovršio četrdesetodnevni post u čast svetom Mihaelu Arkanđelu na svetoj gori, a poslije same svetkovine svetog Mihaela, sišao je sa svete gore anđeoski i sveti čovjek otac Franjo. On je uzeo sa sobom brata Leona i pobožnog seljaka, na čijem je magarcu jahao, jer nije zbog rana na nogama mogao pješačiti.

Budući da su pastiri pripovijedali o čudesnom ognju na La Verni, koji su vidjeli i tumačili ga kao znak velikog čuda što ga je Bog učinio na svetom Franji, još se više proširio po tom kraju glas, i onako velik, o njegovoj svetosti. Kad su dakle ljudi onoga kraja saznali da sveti Franjo silazi s gore i prolazi onim krajem, svi iziđoše da ga vide. Muževi i žene, stari i mladi, s velikom su pobožnošću i čežnjom tražili da mu poljube ruke i dotaknu ih se.

I kako nije mogao, a da ne udovolji željama njihove pobožnosti, pružao im je samo prste na poljubac jer je dlanove imao zavijene. A da još bolje sakrije presvete rane, pokrivao je ruke rukavima. Uza sve to što je nastojao zatajiti i sakriti tajnu presvetih rana, kako bi izbjegao svaku prigodu svjetovne slave, ipak se svidjelo Bogu da, sebi na slavu, izvede mnoga čudesa snagom presvetih rana. To se napose dogodilo na putu od La Verne do Svete Marije Anđeoske, a kasnije su se dogodila vrlo mnoga čudesa u različitim krajevima svijeta, kako za vrijeme njegova života tako i poslije njegove slavne smrti, da bi se na taj način jasnim i očitim čudesima očitovala svijetu sakrivena i neizmjerna ljubav i milosrđe Kristovo prema Franji,

kojemu je čudom u tijelo utisnuo svoje svete rane. Neka od ovih čudesa iznijet ćemo ovdje.

Kad se sveti Franjo približavao nekom zaseoku koji je bio na granici pokrajine Arezzo, izašla mu je u susret, uz velik plač, neka žena, držeći u naručju sinčića koji je imao osam godina, a već je od četvrte godine bolovao od vodene bolesti. Imao je tako naduven trbuh da nije mogao vidjeti svoje noge kad je stajao uspravno. Ta žena položi pred Franju svoga sina i zamoli ga da se pomoli Bogu. Sveti se Franjo najprije pomoli, a kad je dovršio molitvu, položi svoje svete ruke djetetu na trbuh. U tom trenutku nestade svake naduvenosti, bi potpuno izliječen. Franjo ga zdrava preda njegovoj majci. Ona ga primi s velikim veseljem i povede kući te zahvali Bogu i svetom Franji, a ozdravljeno dijete pokazivala je vrlo rado svakome iz toga kraja tko god bi došao njezinoj kući da ga vidi.

Istoga dana prolazio je sveti Franjo predgrađem mjesta San Sepolcro, a prije nego što se približio gradu, dođe mu u susret mnoštvo ljudi iz grada i zaselaka, a mnogi su mu došli u susret s maslinovim grančicama u rukama, vičući glasno: »Evo sveca, evo sveca!« Iz pobožnosti i želje da ga se dotaknu načiniše veliku gužvu i stisku oko njega. Ali on je išao posve uronjen u Bogu i u svoje razmatranje. I premda su ga ljudi doticali, zaustavljali i vukli, on nije ništa osjećao od onoga što se oko njega zbivalo i govorilo, nego je samo išao dalje. Još više, nije ni znao da je prošao tim krajem. Kad je prošao predgrađem toga grada i kad se mnoštvo razišlo svojim kućama, stigao je sveti Franjo do kuće gubavaca, koja je bila od predgrađa udaljena jednu milju. Došao je k sebi i, kao da se vratio s drugoga svijeta, zapitao je svoje pratioce: »Kad ćemo se približiti predgrađu?« Zaista, njegova duša, stalno uzdignuta i uznesena u razmatranje nebeskih stvari, nije osjećala ništa od zemaljskih stvari, kao ni promjenu mjesta, vremena i ljudi. A to se događalo počesto, kako su to potvrdili njegovi drugovi.

Te večeri stigne sveti Franjo u sklonište braće u Monte Casale. Tu se nalazio jedan brat teško bolestan. Bio je tako strašno mučen boleśću da je njegova bolest bila više slična napasti i mučenju zlog duha negoli prirodnoj bolesti. Katkada se bacao na zemlju, silno je drhtao, pjenio se, a pritom bi mu se grčili svi mišići tijela. Sad su se stezali, sad rastezali, sad su se savijali, ili bi mu se šija spajala s petom i bacao bi se uvis, a odmah zatim padao bi umoran nauznak. Kad je sveti Franjo sjedio za stolom i čuo od braće o tome tako jadno bolesnom i bespomoćnom bratu, vrlo mu se sažali te uzme zalogaj kruha što ga je jeo, načini od njega križ svojim svetim i izranjenim rukama pa ga pošalje bolesnom bratu. Čim ga je brat pojeo, potpuno ozdravi i nikad više nije ništa osjetio od svoje bolesti.

Kad dođe jutro, sveti Franjo pošalje dva pobožna brata iz ovog zakloništa na La Vernu, a s njima i onog seljaka koji je došao s njima i išao iza magarca, hoteći se vratiti kući. Braća odu, a s njima i onaj seljak. Kad su došli u okolicu Arezza, vidjeli su ih već izdaleka neki ljudi toga kraja te su se jako obradovali, misleći da je to sveti Franjo, koji je tuda prošao prije dva dana. Oni su se naime nadali da će sveti Franjo položiti svoje svete ruke na ženu koja je već tri dana bila u porođajnim bolovima, a nije mogla roditi i bila je na umoru, pa da će ozdraviti i da će ona roditi. Ali kad su se braća približila, a oni opazili da to nije sveti Franjo, jako su se rastužili. Ali ni ondje gdje svetac nije bio tjelesno ipak nije ponestalo njegove moći, jer nije ponestalo ni vjere onih ljudi. Čudnovato – žena je umirala i lice joj je već imalo crte čovjeka koji umire. Stoga ljudi upitaše braću imaju li možda nešto čega su se dotakle ruke svetog Franje. Braća stadoše razmišljati i marljivo ispitivati, ali se ipak nije ništa našlo čega se sveti Franjo dotakao svojim rukama osim ulara na magarcu na kojem je jahao. Ljudi uzmu ular s velikim poštovanjem i pobožnošću te ga položiše na tijelo trudne žene. Pri tome su pobožno zazivali ime svetoga Franje i njemu su porodilju preporučivali. I gle! Tek što su na ženu položili ular, odmah je bila oslobođena svake opasnosti. Rodila je lako i radosno, i ostala živa.

Pošto je sveti Franjo proboravio u tom mjestu nekoliko dana, napusti ga i pođe u Città di Castello. I eto mnogih građana koji dovedoše pred njega neku već davno opsjednutu ženu te ga ponizno zamoliše da bi je oslobodio, jer je ona zbunjivala cijelu okolicu sad bolnim jaukanjem, sad groznim krikovima, sad opet lajući poput pseta. Na to se sveti Franjo najprije pomoli, načini nad njom znak svetoga križa te zapovjedi zloduhu da odstupi od nje. Đavao smjesta iz žene iziđe, ostavivši je zdravu tijelom i dušom.

Kad se to čudo razglasilo među narodom, donese mu neka žena s velikom vjerom svoga teško bolesnog sinčića koji je bolovao od neke ljute rane te ga pobožno zamoli da ga se udostoji blagosloviti svojim rukama. Kad je sveti Franjo vidio njezinu veliku pobožnost, uzme dječaka, skine mu zavoj s rane i blagoslovi ga, načinivši tri puta znak svetog križa nad njegovom ranom. Zatim mu ranu svojom rukom ponovno previje i vrati ga njegovoj majci. A kako je bila večer, ona ga odmah položi u postelju da spava. Kad je ujutro došla da ga digne iz postelje, nađe ga bez zavoja. Tada pogleda ranu i ustanovi da je potpuno iscijeljena kao da je nikada nije ni bilo, osim što je na mjestu gdje se nalazila rana izraslo meso poput rumene ruže. No to je bilo više svjedočanstvo čuda negoli trag rane, jer je ta ruža ostala kroz cijeli njegov život. To ga je uvijek poticalo na štovanje svetoga Franje koji ga je iscijelio.

Na molbu pobožnih građana toga mjesta ostade sveti Franjo kod njih mjesec dana i kroz to vrijeme učinio je mnoga čudesa. Zatim napusti to mjesto i pođe u Mariju Anđeosku s bratom Leonom i s nekim drugim dobrim čovjekom koji mu je posudio svoga magarčića na kojem je sveti Franjo jahao.

Premda su cijeli dan putovali, nisu mogli zbog lošeg puta i velike studeni stići ni do kakva mjesta gdje bi mogli prenoćiti. Prisiljeni noću i lošim vremenom, sklonili su se u spilju u nekoj udubljenoj stijeni da pričekaju dok prestane padati susnježica. Dobri čovjek koji je posudio svoga magarca nije mogao spavati jer nije bio toplo odjeven, a vatru nisu mogli naložiti. Stoga je počeo u sebi plakati i tugovati. Tužeći se na hladnoću, počeo je mrmljati protiv svetog Franje što ga je doveo na takvo mjesto. No kako je to sveti Franjo osjetio, sažali mu se te ga u žaru svog duha, pruživši ruku prema njemu, dotakne. Divne li promjene! Tek što ga je dotakao svojom rukom, koju je probola i užarila ruka božanskoga serafa, potpuno nestade hladnoće te obuze onog čovjeka takva toplina izvana i iznutra da je pomislio kao da se nalazi u blizini otvora užarene peći. Tada, duševno i tjelesno okrijepljen, zaspi. A kasnije je govorio da je te noći slađe spavao u toj stijeni i usred snijega sve do jutra nego što je ikad spavao u vlastitoj postelji.

Cijeli su sljedeći dan hodali i stigli Svetoj Mariji Anđeoskoj. Kad su joj bili nadomak, brat Leon pogleda gore prema samostanu Marije Anđeoske i ugleda predivan križ s likom Raspetoga kako lebdi pred svetim Franjom. Križ se pomicao prema svetom Franji: kad je Franjo išao, i križ se kretao, a kad je sveti Franjo zastao, i križ bi se zaustavio. Taj je križ bio tako sjajan da je bilo obasjano ne samo lice svetog Franje već je bio obasjan i cijeli put. Toga je svjetla tek onda nestalo kad je sveti Franjo stupio u samostan Svete Marije Anđeoske.

Kad su stigli u samostan, braća su svetog Franju i brata Leona primila s najvećim veseljem i ljubavlju. Otada je sveti Franjo boravio najviše u tom samostanu Svete Marije Anđeoske. Glas se o njegovoj svetosti i o njegovim čudesima sve više širio u Redu i po svijetu, premda je u svojoj neizmjernoj skromnosti, koliko god je mogao, skrivao darove i milosti Božje, nazivajući se najvećim grešnikom.

Tomu se jednom čudio i brat Leon te je ludo pomislio u sebi: »Evo, ovaj sebe javno naziva prevelikim grešnikom. Postao je velikan Reda i toliko ga je Bog počastio, no on se ipak nikada u skrovitosti ne ispovijeda zbog putenoga grijeha. Je li on ipak djevičanski čovjek?« Otada je on svakako htio saznati pravu istinu o tome. Kako se nije usudio ništa o tome kazati svetom Franji, utekao se Bogu, moleći ga usrdno da ga zaista uputi u ono što je

želio saznati. Zbog mnogih molitava i zasluga svetog Franje bio je uslišan i mogao se o tom osvjedočiti kad je imao ovo viđenje: vidio je svetog Franju kako stoji na vrlo visokom i istaknutom mjestu kamo se nije nitko mogao popeti, a niti doći do njega. Time mu je bilo dano do znanja da je tako visoko i nedostižno mjesto označavalo uzvišenost djevičanske čistoće svetog Franje, što ju je posjedovalo ono tijelo koje je trebalo biti urešeno presvetim Kristovim ranama.

Videći sveti Franjo da mu zbog svetih rana pomalo ponestaje tjelesne snage i da se više ne može brinuti za upravu Reda, sazove sveopću skupštinu. Kad se sastala ta skupština, na kojoj su bila sva braća, ponizno im se ispriča što se više ne može baviti brigom za Red zbog svoje tjelesne slabosti. On se nije mogao odreći vrhovnog poglavara jer ga je sam papa imenovao generalom, a isto tako nije mogao postaviti novoga generala ili zamjenika bez izričita papina dopuštenja. Stoga je brata Petra Katanskog imenovao svojim pomoćnikom, povjerivši ga braći provincijalima s najvećom ljubavlju. Tada je sveti Franjo, ojačan u duhu, digao svoje oči i ruke prema nebu i rekao ovo: »Tebi, Gospodine moj Bože, preporučujem svoju obitelj koju si povjerio mojoj brizi. A sada se više ne mogu za nju brinuti zbog svoje bolesti, koja je tebi dobro poznata, te je preporučam i ministrima provincija. Oni neka budu spremni položiti na sudnji dan pred tobom račun, ako ikoji brat njihovom nemarnošću ili njihovim zlim primjerom ili zbog njihova preoštrog prijekora propadne.« U riječima, kojima je govorio o svojoj bolesti, kako se Bogu svidjelo, razumjela su braća da govori o presvetim ranama te nije nitko mogao zadržati suze iz poštovanja. Otada prepusti svu brigu i upravu Reda svom pomoćniku i provincijalima te reče: »Sada kada sam napustio brigu za Red zbog svoje bolesti nisam dužan ništa drugo osim moliti se Bogu za naš Red i davati dobar primjer braći. Dobro znam, kad bi mi to dopuštala moja slabost, da bi najveća pomoć koju bih mogao dati Redu bila: neprestano se moliti Bogu za nj da ga on brani, ravna i čuva.«

Otkako je sveti Franjo dobio svete rane, kako je već rečeno, nastojao ih je koliko je mogao skrivati te je uvijek hodao povezanih ruku, a noge su mu bile uvijek obuvene. Usprkos tome nije mogao spriječiti da ih braća vide ili ih se dotaknu, a napose je onu između rebara nastojao sakriti većom pomnjom. Tako ga neki brat, koji ga je posluživao, jednom ponuka da skine donju haljinu da bi je otresao od prašine. Kad ju je sveti Franjo skidao, brat je jasno vidio ranu na prsima. Brzo je stavio ruku na rebra i, dotakavši je, s tri prsta procijeni veličinu i dubinu rane. U isto vrijeme i na isti način vidio je ovu ranu i njegov zamjenik.

Najjasnije se međutim o rani na prsima osvjedočio brat Rufin, čovjek odan razmatranju. O njemu je sveti Franjo rekao da na svijetu nema svetijeg čovjeka od njega i zato ga je sveti Franjo posebno ljubio i udovoljavao svakoj njegovoj želji. Ovaj se brat Rufin na tri načina osvjedočio o svetim ranama, a napose o onoj između rebara, a u to je uvjerio i druge. Prvi je to put bilo kad je htio oprati hlače svetog Franje, koje su bile tako velike da su, kad ih je sveti Franjo navukao na sebe, pokrivale i ranu na desnom boku. Promatrajući ih veoma pažljivo, brat Rufin ih je svaki put našao okrvavljene s desne strane. Sa sigurnošću je mogao utvrditi da je to krv koja je tekla iz rane. Kad je sveti Franjo vidio zbog čega brat Rufin tako pomno promatra hlače – da vidi naime krv – strogo ga ukori. Jednom je zgodom brat Rufin trljao leđa svetog Franje. Posve nehotice mu se oklizne ruka te njegovi prsti uđu u ranu na rebrima da je sveti Franjo zbog bolova što ih je osjetio glasno zavapio: »Bog neka ti oprosti, brate Rufine, što si to učinio!« Na treći se način brat Rufin uvjerio o ranama svetog Franje kad ga je s velikom upornošću molio da mu dadne svoj habit kao znak velike milosti, a da uzme njegov iz milosrđa i ljubavi. Iako nerado, ipak prista milosrdni otac na tu njegovu molbu. Svuče svoj habit i dade mu ga, a uzme haljinu brata Rufina. Pri tom svlačenju i oblačenju brat Rufin jasno je vidio onu ranu na prsima.

Slično su brat Leon i mnoga braća vidjela one presvete rane još za njegova života. Ta su braća, iako im se zbog njihove svetosti i jednostavnosti moglo vjerovati, ipak prisegla na Sveto pismo, da uklone u Redu svaku sumnju i dvojbu da su jasno vidjeli svete rane.

Rane svetog Franje vidjeli su i neki kardinali koji su bili s njim vrlo veliki prijatelji. Oni su, iz poštovanja prema svetim ranama, skladali i sastavili lijepe i pobožne himne, antifone i prozna djela. Sam vrhovni svećenik papa Aleksandar, propovijedajući puku u prisutnosti svih kardinala, među kojima je bio i sveti Bonaventura – jer i on je bio kardinal – rekao je i ustvrdio da je on vidio svojim vlastitim očima presvete rane svetog Franje dok je on još bio živ.

A i gospođa Jakoba iz Settesolija, u svoje vrijeme najutjecajnija osoba u Rimu, vrlo je štovala svetog Franju i pohodila ga prije nego je umro. Tom je prilikom, a i nakon njegove smrti kad je došla na pokop svetog Franje, također vidjela svete rane i poljubila ih više puta. Ona je naime došla iz Rima u Asiz na pokop, jer joj je Bog objavio. A bilo je to ovako:

Nekoliko dana prije svoje smrti ležao je sveti Franjo bolestan u Asizu u biskupskoj palači, gdje je s njime bilo nekoliko drugova. Unatoč svojoj bolesti često je pjevao hvalospjeve Kristu. Jednom mu reče jedan od njegove braće: »Oče, ti znaš da ovi građani imaju pouzdanje u tebe i smatraju te svetim čovjekom. Budući da oni

vjeruju da si onakav kakvim te drže, ti bi morao u toj svojoj nevolji misliti na smrt i jer si tako bolestan, prije plakati negoli pjevati. I znaj da tvoje i naše pjevanje, koje ti od nas zahtijevaš, čuju mnogi u palači i izvan nje, jer tu palaču čuvaju mnogi naoružani ljudi upravo zbog tebe, te bi se zbog toga mogli i sablazniti. Zato mislim«, reče taj brat, »kako bi bilo bolje da mi odemo odavde i da se vratimo u Mariju Anđeosku, jer ne pristaje da stanujemo zajedno sa svjetovnjacima.« Sveti mu Franjo odgovori: »Predragi brate, ti znaš da ti je prije dvije godine, dok smo bili u Folignu, Bog objavio dan moje smrti, a tako je objavio i meni. On mi je priopćio da će za nekoliko dana, i to u ovoj bolesti, doći taj dan. U toj me je objavi Bog uvjerio da će mi biti oprošteni svi moji grijesi i da ću biti blažen u raju. Prije te objave oplakivao sam svoju smrt i grijehe, ali od onog sam dana ispunjen tolikom radošću da ne mogu više plakati. Pjevam i pjevat ću neprestano Bogu koji mi je dao svoju milost i dao mi jamstvo nebeske slave. Pristajem da odemo odavde, i to me veseli. Ali morate pronaći način kako da me odavde odnesete jer ja ne mogu hodati.« Na to su ga braća stavila na svoja ramena i ponijela, praćena mnogim građanima.

A kad su stigli do bolnice, pokraj koje su prolazili, reče sveti Franjo onima koji su ga nosili: »Stavite me na zemlju i okrenite me prema gradu!« Kad su ga položili licem okrenutim prema Asizu, blagoslovio je grad govoreći: »Blagoslovljen da si od Boga, sveti grade, jer će se po tebi spasiti mnoge duše, jer će u tebi stanovati mnoge sluge Božje i jer će mnogi iz tebe biti izabrani za kraljevstvo vječnoga života.« A kad je to rekao, dopusti da ga ponesu Svetoj Mariji Anđeoskoj.

Kad su stigli onamo, smjeste ga u bolesničku sobu da se odmori. Tada sveti Franjo dozove jednoga od braće i reče mu: »Moj predragi brate, Bog mi je objavio da ću za nekoliko dana od ove bolesti umrijeti. Ti znaš da bi se gospođa Jakoba iz Settesolija, pobožna prijateljica našeg Reda, vrlo ražalostila kad bi čula da sam umro, a da nije bila nazočna. Zato joj javi neka odmah dođe ovamo ako me želi vidjeti živa.« Brat odgovori: »Dobro si rekao, oče. Budući da te ona toliko poštuje, bilo bi joj vrlo žao kad ne bi bila kod tvoje smrti.« »Idi, dakle«, reče sveti Franjo, »donesi crnilo, papir i pero, pa ćeš napisati što ti budem rekao.« Kad je brat to donio, sveti Franjo mu je diktirao ovo:

> »*Gospođi Jakobi, službenici Božjoj, brat Franjo, Božji siromašak, šalje pozdrav i zajedništvo u Duhu Svetomu i spasenje u Isusu Kristu Gospodinu našemu.*
> *Znaj, predraga, da mi je blagoslovljeni Krist svojom milošću objavio svršetak moga života, koji će uskoro doći. Pa stoga, želiš li me*

zateći živa, čim pročitaš ovo pismo, požuri k Svetoj Mariji Anđeoskoj. Ne kreneš li odmah, nećeš me naći živa. Uzmi sa sobom kostrijet, u koju neka se zamota moje tijelo, i vosak koji je potreban za moj ukop. Još te molim da mi doneseš ono jelo koje si mi običavala davati kada sam bio bolestan u Rimu.«

I dok je još brat to pismo pisao, objavio je Bog svetom Franji da gospođa Jakoba upravo dolazi k njemu i upravo je stupila u samostan, noseći sa sobom sve ono za što ju je molio u pismu. Stoga je sveti Franjo rekao bratu koji je pisao pismo neka ne piše dalje jer nije potrebno, već neka prestane pisati. Braća su se vrlo začudila zašto neće dovršiti pismo i zašto ga ne da poslati. Stojeći tako u čudu neko vrijeme, začuje se jako kucanje na vratima samostana. Sveti Franjo pošalje vratara da otvori. Kad je on otvorio vrata, ugleda gospođu Jakobu, rimsku plemkinju, s dvojicom svojih sinova, senatora, s velikom pratnjom ljudi na konjima. Oni uđoše, a gospođa Jakoba pođe ravno u bolesničku sobu svetog Franje. Njezinu se dolasku sveti Franjo vrlo obradova, a taj pohod ga je i utješio. A i ona je imala iste osjećaje vidjevši ga živa i sposobna da govori. Tada mu ona povjeri kako joj je Bog pravovremeno objavio kratak rok njegova života, kako je namjeravao poslati po nju i zamoliti je za neke stvari, koje je ona donijela sa sobom. Tada naloži da donesu svetom Franji tražene stvari i dade mu jelo. Kad je sveti Franjo jeo, osjetio se jačim, a gospođa Jakoba kleknula je do njegovih nogu. Prihvatila je te svete noge, označene svetim ranama Isusovim, cjelivala ih je i ljubila s tolikom pobožnošću i upravo ih je oblijevala svojim suzama da se braći, koja su naokolo stajala, činilo kao da vide Magdalenu do nogu Isusa Krista te je ni na koji način nisu mogli odvući od njega.

Konačno im je nakon dužeg vremena uspjelo podići je i odvesti na stranu te su je pitali kako to da je došla tako brzo i pravovremeno sa svim stvarima potrebnim živom svetom Franji i za njegov ukop. Gospođa Jakoba odgovori da je jedne noći kada se molila u Rimu čula glas s neba koji joj je rekao: »Želiš li zateći svetog Franju živa, pođi bez oklijevanja u Asiz te ponesi sa sobom ono što si mu običavala davati kad je bio bolestan i ono što će biti potrebno za ukop. I eto, učinila sam tako.«

Gospođa Jakoba ostala je ondje sve do smrti svetog Franje i dok nije bio pokopan. Pri pokopu iskazivala mu je veliku počast s cijelom svojom pratnjom. Ona je platila sav trošak pogreba. Tada se vratila u Rim, gdje je nakon kraćeg vremena sveto umrla. Iz pobožnosti prema svetom Franji naredila je da je prenesu i pokopaju u Svetoj Mariji Anđeoskoj. Tako je bilo i učinjeno.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako je gospodin Jeronim dodirnuo i vidio rane svetoga Franje u koje prije nije vjerovao

Na samrti svetog Franje vidjeli su i cjelivali njegove slavne rane ne samo spomenuta gospođa Jakoba, njezini sinovi i njezina pratnja već i mnogi asiški građani. Među njima je bio i jedan vitez, vrlo glasovit i poznat čovjek, a zvao se gospodin Jeronim. On je bio pun sumnje i nesklon vjerovati, kao ono sveti Toma apostol. Da uvjeri sebe i druge, pred svjetovnjacima i braćom drsko micaše čavle na rukama i nogama te razgledavaše ranu na prsima svetog Franje. Zbog toga je on pouzdan svjedok istine. Prisizao je i na Sveto pismo da je vidio i doticao svete rane.

Sveta Klara i njezine sestre, koje su bile na pogrebu, vidjele su i cjelivale svete rane svetoga Franje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen

O danu i godini smrti svetoga Franje

Slavni Kristov priznavalac, gospodin sveti Franjo, preminuo je s ovoga svijeta godine Gospodnje tisuću dvije stotine dvadeset i šeste, četvrti dan mjeseca listopada, u subotu, a u nedjelju je bio pokopan. To je bilo dvadesete godine nakon njegova obraćenja, to jest kada je započeo pokornički život, i druge godine nakon primljenih rana, a četrdeset i pet godina od njegova rođenja.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

O kanonizaciji svetoga Franje

Sveti je Franjo zatim proglašen svetim godine tisuću dvije stotine dvadeset i osme po papi Grguru IX., koji je došao osobno u Asiz da ga proglasi svetim.

Time je završeno četvrto razmišljanje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

PETO I POSLJEDNJE RAZMIŠLJANJE

O različitim ukazanjima svetog Franje nakon njegove smrti svetim osobama

Peto i posljednje razmišljanje donosi neka ukazanja, objave i čudesa što ih je Bog učinio i pokazao nakon smrti svetog Franje, da potvrdi njegove svete rane i da se sazna za dan i sat kad ih je on primio od Krista.

Treba znati da je 3. listopada godine 1282. brat Filip, provincijal u Toskani, po naredbi generalnog ministra brata Bonagracija od Svetog Ivana, zatražio u ime svete poslušnosti od brata Mateja iz Castiglionea kod Arezza, čovjeka vrlo pobožna i sveta, da mu kaže što zna o danu i satu kada je Isus utisnuo svete rane u tijelo svetog Franje. Brat Filip je čuo da je brat Matej imao o tome objavu. Brat Matej, vezan svetom poslušnošću, rekao je ovo:

»Dok sam se prošle godine u svibnju na La Verni molio u ćeliji za koju se govorilo da je mjesto na kojem je sveti Franjo imao serafsko ukazanje, najusrdnije sam tražio u molitvi od Boga da mi se udostoji objaviti dan, sat i mjesto kada su svete rane bile utisnute u tijelo svetoga Franje. I kako sam ustrajao u molitvi i prošnji, za vrijeme počinka ukazao mi se sveti Franjo u vrlo velikom svjetlu i rekao mi: 'Sinko, što moliš od Boga?' A ja mu odgovorih što. On mi reče: 'Ja sam tvoj otac Franjo. Poznaješ li me?' 'Prepoznajem te oče!' rekoh. 'Tada pogledaj moje rane na rukama, nogama i na boku. Došlo je vrijeme kad Bog hoće da se radi njegove slave objavi što braća žele saznati, jer se prije nisu za to pobrinula. Znaj, onaj koji mi se ukazao nije bio anđeo, već Isus Krist u liku serafa te je utisnuo u moje tijelo onih pet rana koje je on zadobio na svojem tijelu na križu. A to se dogodilo ovako: dan prije blagdana Svetoga križa ukazao mi se anđeo i rekao, u ime Božje, da se strpljivo pripremam kako bih mogao primiti ono što mi Bog želi dati. Odgovorio sam da sam spreman primiti i podnijeti sve što se Bogu sviđa. Sljedećeg dana, to jest ujutro na blagdan Svetog križa, koji je one godine pao u petak, napustio sam svoju ćeliju prije svitanja u silnom žaru duha te sam pošao na to mjesto gdje si ti sada, a gdje sam ja često molio. Dok sam molio, poče silaziti s neba velikom brzinom razapet mladić u liku serafa sa šest krila. Ugledavši njegovu čudesnu pojavu, kleknuo sam i počeo pobožno razmatrati o neizmjernoj ljubavi raspetog Isusa i o bezgraničnim bolima njegove muke. Pogled na nj izazvao je u meni toliku samilost te mi se učinilo kao da osjećam tu muku na svom vlastitom tijelu. I dokle god je seraf bio ovdje, bila je osvijetljena ova gora kao Sunce. Tako lebdeći, došao je seraf posve k meni. A kad je bio preda mnom, rekao mi je neke tajne riječi koje još nisam nikome rekao. Ali dolazi vrijeme kad će i one biti objavljene. Nakon

nekog vremena rastade se Krist od mene i ode u nebo, a sebe nađoh označena ranama. Idi dakle', rekao je sveti Franjo, 'i svakako reci ovo svome ministru, jer je to Božje djelo, a ne ljudsko.' Kad je to sveti Franjo rekao, blagoslovio me i vratio se u nebo, praćen velikim mnoštvom presjajnih mladića.«

Brat Matej je rekao da je sve ovo vidio i čuo kad je bio budan, a ne u snu. Kad je spomenuti ministar tražio da se u ime svete poslušnosti zakune, onda je to i učinio u njegovoj sobi u Firenci.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako je jedan sveti brat, čitajući životopis svetoga Franje, u poglavlju o svetim ranama, o tajnim riječima koje je seraf rekao svetom Franji kad mu se ukazao, toliko molio Boga da mu ih je sveti Franjo objavio

Drugom je zgodom neki pobožni i sveti brat, čitajući poglavlje o ranama svetog Franje u životopisu svetog Bonaventure, postao vrlo znatiželjan i htio je znati kakve bi to mogle biti tajne riječi o kojima je sveti Franjo rekao da ih neće otkriti dok je živ, a koje mu je kazao seraf pri ukazanju. Taj je brat govorio u sebi: »Sveti Franjo nije htio reći nikome ove riječi dok je živio, ali možda bi ih sada nekome kazao nakon svoje smrti samo kad bi ga za to netko pobožno zamolio.« Od tada je počeo pobožni brat moliti Boga i svetog Franju da mu objave te riječi. Budući da je ustrajao u toj molitvi osam godina, njegova je želja bila osme godine uslišana na ovaj način.

Dok se jednom poslije ručka molio u crkvi pobožnije nego obično i tražio od Boga i svetog Franje tu milost uz mnoge suze, pozove ga neki brat u gvardijanovo ime da ga otprati u grad radi nabavke potrebnih stvari za samostan. Nimalo sumnjajući da je poslušnost zaslužnija od molitve, odmah posluša gvardijanovu zapovijed, napusti molitvu te pođe ponizno s onim bratom koji ga je pozvao. Bogu se to svidjelo te je brat ovim činom spremne poslušnosti zaslužio ono što nije mogao zaslužiti mnogim molitvama. Čim su ta dvojica braće napustila samostan, susretnu dva strana brata, koji su, kako im se učini, dolazili izdaleka. Jedan od njih bio je mlad, a drugi star i mršav, a zbog nevremena bili su posve blatni i mokri. Onaj poslušni brat, imajući samilosti prema njima, reče svom bratu: »Predragi brate, ako možeš, malo odgodi naše poslove, dopusti mi da najprije operem noge ovoj stranoj braći, jer je potrebno da ih milosrdno primimo. Ja ću oprati noge ovom starijem bratu, kojemu je to najprije potrebno, a ti možeš oprati ovom mlađem, pa ćemo onda poći za svojim poslom.«

Pošto su neko vrijeme bili uz vatru, povedu ih na stranu da im operu noge, kako su se bili dogovorili. A kad je poslušni brat prao

noge starijem bratu i skidao blato koje je bilo vrlo debelo, ugleda na njegovim nogama svete rane. Tada ga stade, pun radosti i divljenja, grliti i poviče: »Jesi li ti Krist ili sveti Franjo?« Braća koja su sjedila oko vatre, čuvši te riječi, požure onamo da vide s velikim poštovanjem i strahom slavne rane. Na njihove molbe stariji brat udovolji njihovoj želji i dopusti im gledati rane, doticati ih i ljubiti. I kako se nisu prestajali u veselju diviti ranama, reče im: »Ne sumnjajte i ne bojte se, predraga moja braćo i sinovi. Ja sam vaš otac, brat Franjo, koji sam po volji Božjoj osnovao tri reda. Evo brat koji mi pere noge molio se već osam godina, a danas s većom pobožnošću nego ikada prije da mu objavim one tajne riječi koje mi je rekao seraf kad mi je utisnuo rane. Ove riječi nisam htio otkriti za vrijeme zemaljskog života, ali danas, po Božjem naređenju, zbog njegove postojanosti i spremne poslušnosti, zbog koje je čak napustio ugodnost razmatranja, poslao me Bog da mu objavim ono za što me je molio.«

Na to se sveti Franjo okrenu onome bratu i reče mu: »Znaj, ljubljeni brate, kad sam bio na La Verni utonuo u razmatranje muke Isusove, ukazao mi se Krist u obliku serafa, utisnuo je rane u moje tijelo i rekao: 'Znaš li što sam ti učinio? Dao sam ti znakove svoje muke da budeš moj zastavnik. Pa kako sam ja na dan svoje smrti sišao u pretpakao te sam sve duše koje sam ondje našao snagom svojih rana odonud izveo i poveo u raj, tako dopuštam i tebi da mi od ovoga časa budeš sličan i u smrti, kao što si mi bio sličan i u životu. Kad umreš, svake godine na dan svoje smrti idi u čistilište i sve duše iz svoja tri reda – to jest duše manje braće, sestara i trećoredaca – osim toga duše svojih štovatelja, koje ondje nađeš, odande izvedi snagom svojih svetih rana koje sam ti dao i dovedi ih u raj. Te riječi nisam nikada rekao dok sam živio.«

Neposredno nakon tih riječi nestade svetog Franje i njegova pratioca. Mnoga su braća čula o ovom događaju od one osmorice koji su bili prisutni kod toga ukazanja i slušali te riječi svetog Franje.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako se sveti Franjo nakon smrti ukazao bratu Ivanu od La Verne

Jednom se ukazao sveti Franjo bratu Ivanu od La Verne, vrlo pobožnu bratu, na gori La Verni dok se molio. Oni su međusobno govorili duže vremena. Kad je konačno sveti Franjo htio otići, reče bratu: »Traži od mene što god želiš.« Brat Ivan reče: »Oče, htio bih da mi kažeš što sam već odavno želio saznati, naime što si radio i gdje si bio kad ti se ukazao seraf?« Sveti Franjo odgovori: »Molio sam na onome mjestu gdje je sada kapela grofa Simona od Battifollea i tražio dvije milosti od moga Gospodina Isusa Krista. Prva, da mi dopusti još za vrijeme zemaljskoga života osjetiti na svojem

tijelu i duši svu onu bol koju je on sam osjećao u času svoje najgorče muke. Druga milost za koju sam ga molio bila je da osjetim u svom srcu onu neizmjernu ljubav kojom je on gorio te je mogao podnijeti toliku muku za nas grešnike. Bog mi je odgovorio da će mi uslišati prvu i drugu želju, koliko je to moguće jednom stvorenju. To se ispunilo utiskivanjem svetih rana.« Zatim ga zapita brat Ivan jesu li tajne riječi koje mu je rekao seraf upravo one što ih je širio gore spomenuti brat koji je tvrdio da ih je čuo od svetog Franje u prisutnosti osmorice braće. Sveti Franjo mu je odgovorio da su riječi onog brata istinite.

Tada se brat Ivan zbog Franjine velikodušnosti usudio zapitati: »Oče, molim te najiskrenije, dopusti mi vidjeti i poljubiti tvoje svete rane, ali ne zato što bi u njih sumnjao, nego što sam to oduvijek želio.« Sveti Franjo mu ih bez ustezanja pokaže i kad mu ih je pokazao, brat Ivan ih je jasno vidio, dotaknuo ih se i poljubio. Na kraju upita: »Oče, koliku je utjehu dobila tvoja duša, videći kako blagoslovljeni Krist dolazi k tebi i kad ti je udijelio znakove svoje presvete muke? O, kad bi Bog dopustio da i ja osjetim barem malo te slasti!« Sveti Franjo mu na to odgovori: »Vidiš li ove čavle?« Brat Ivan odgovori: »Oče, vidim.« »Dotakni još jednom«, reče sveti Franjo, »ovaj čavao koji je u mojoj nozi!« Na to brat Ivan s velikim strahopoštovanjem takne čavao. Kad je on to učinio, iziđe odanle mlaz mirisa poput tamjana. Kad ga je brat Ivan udahnuo, ispuni mu dušu i tijelo takvom milinom da je odmah bio uznesen u Boga i postao za sve što se oko njega događa neosjetljiv. U tom je zanosu bio od onog časa – a to bijaše prije podne – sve do večere.

Brat Ivan nije sve do svoje smrti nikada nikome ništa govorio o tom viđenju i razgovoru, osim svom ispovjedniku. Na umoru je to otkrio većini braće.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako je neki sveti brat vidio mrtva svog druga za kojega se molio

U Rimskoj provinciji imao je neki sveti i pobožni brat ovo čudesno viđenje. Neki njegov dobar prijatelj i brat bijaše noću umro te je sljedećeg jutra bio pokopan pred ulazom u kapelu. Istoga dana pođe preživjeli brat poslije obreda u kut kapele da se pomoli za dušu svoga preminulog brata, svog prijatelja. Dok su se ostala braća odmarala u svojim ćelijama, on je sa suzama molio. Odjednom začuje galamu po hodnicima i izvan samostana. Tada pogleda u strahu prema grobu svog brata i ugleda na ulazu u kapelu svetog Franju, a iza njega veliko mnoštvo braće sakupljene oko groba. Kad je malo bolje pogledao, opazio je kako iz groba suklja vrlo velik plamen, usred kojeg se nalazila duša preminulog brata. Tada pogleda oko

samostana i ugleda Isusa Krista kako hoda okolo po samostanu u pratnji mnoštva anđela i svetaca.

I dok je on to s velikim čuđenjem promatrao, opazio je, kad god bi Isus prolazio ispred kapele, da bi sveti Franjo sa svom braćom kleknuo pred njega i govorio mu: »Molim te, najsvetiji Oče i Gospodine, smiluj se ovome mom bratu, koji gori usred plamena, zbog neprocjenjiva milosrđa koje si pokazao ljudskom rodu svojim utjelovljenjem.« Ali Krist ne bi ništa odgovarao, već bi išao dalje. Kad je po drugi put došao i prolazio pokraj kapele, sveti Franjo ponovno poklekne sa svojom braćom i zamoli ga ovako: »Molim te, milosrdni Oče i Gospodine, smiluj se onome mom bratu zbog neizmjerne i milosrdne svoje ljubavi koju si iskazao ljudskom rodu kada si umro na drvetu križa.« Krist je i opet prošao kao i prvi put, a da ga nije uslišao. Krist pođe i po treći put oko samostana i prođe pokraj kapele. Tada klekne sveti Franjo pred njega kao i prije, pokaže mu svoje ruke, noge i bok te reče: »Molim te, milosrdni Oče i Gospodine, u ime boli i utjehe koje sam podnio i osjetio kad si utisnuo rane u moje tijelo, smiluj se duši ovog brata koji se nalazi u čistilišnoj vatri.« Gle čuda! Kad je sveti Franjo taj put zamolio Krista u ime svojih rana, Krist se odmah zaustavio, pogledao rane i uslišao njegovu molbu. Tada Krist reče: »Tebi, Franjo, prepuštam dušu tvoga brata.« Takvim je postupkom Krist htio potvrditi i počastiti svete Franjine rane i jasno objaviti da duše njegove braće koje dođu u čistilište nije ničim lakše osloboditi njihovih muka nego snagom presvetih rana, pa da budu odvedene u rajsku slavu. A to je u skladu s onim riječima što ih je Krist rekao svetom Franji kad je dobio svete rane. Čim je Krist prestao govoriti, nestade vatre iz samostana. Preminuli brat pristupi svetom Franji, a zatim Krist i cijela ta slavna i blažena pratnja pođu u nebo.

Brat koji se molio za njega, videći ga oslobođena od muka i odvedena u raj, vrlo se radovao i pripovijedao braći sve što je i kako je vidio te je zajedno s njima slavio Gospodina i zahvaljivao mu.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako se jedan plemeniti vitez, štovatelj svetoga Franje, osvjedočio o njegovoj smrti i ranama

Neki plemeniti vitez iz Masse kod San Pietra, koji se zvao gospodin Landolfo, veliki štovatelj svetog Franje, iz čijih je ruku i primio odijelo Trećeg reda, na ovakav je način doznao o smrti svetog Franje i o njegovim svetim i slavnim ranama.

Upravo kad je sveti Franjo bio na samrti, ušao je u dušu jedne žene iz onog grada zloduh te ju je strašno mučio. Zloduh joj je dao sposobnost da govori tako učeno da je s lakoćom pobijala sve mu-

dre i načitane ljude koji su dolazili da s njom raspravljaju. Jednom ju je zao duh ostavio dva dana slobodnom, a trećeg se dana opet vratio. Tada ju je mučio više negoli prije. Kad je to čuo gospodin Landolfo, pođe k toj ženi i upita zlog duha, koji je bio u njoj, zašto ju je ostavio dva dana, a poslije se vratio i počeo je mučiti više nego prije. Đavao mu odgovori: »Kad sam napustio ženu, susreo sam se sa svim svojim drugovima toga kraja i pošli smo umirućem prosjaku svetom Franji da s njim raspravimo i da mu oduzmemo dušu. Budući da je oko njega bilo više anđela negoli nas, oni su je odnijeli u nebo, a mi ostadosmo poraženi. Sada pak želim nadoknaditi na ovoj ženi ono što sam kroz ta dva dana propustio.«

Tada ga gospodin Landolfo zakune u Božje ime da kaže svu istinu o svetosti svetog Franje – za kojeg je rekao da je umro, i o svetoj Klari – za koju je rekao da živi.

Zli duh mu je odgovorio: »Reći ću ti o tome svu istinu, htio ja ili ne htio. Bog Otac se toliko rasrdio na grijehe svijeta te se činilo da će izreći konačnu osudu protiv muškaraca i žena te ih istrijebiti sa svijeta ako se ne poprave. Ali Krist, posredujući za grešnike, obeća da će obnoviti svoj život i svoju muku u jednom čovjeku, to jest u siromašku i prosjaku Franji, čijim će životom i naukom biti mnogi ljudi cijeloga svijeta privedeni na put istine i pokore. A sada, da pokaže cijelom svijetu što je želio učiniti sa svetim Franjom, htio je da rane njegove muke, utisnute na tijelo svetog Franje, vide mnogi i dotaknu ih se nakon njegove smrti. Slično je učinila i Majka Kristova, obećavši obnoviti svoju djevičansku čistoću i svoju poniznost u jednoj ženi, to jest u svetoj Klari, tako da i ona otme svojim primjerom mnoge tisuće žena iz naših ruku. Bog Otac, ublažen tim obećanjima, odgodi svoju konačnu osudu.«

Gospodin Landolfo, hoteći se uvjeriti u istinitost izjave zlog duha, koji je otac laži, a posebno o onome što je govorio o smrti svetog Franje, pošalje jednog od svojih najboljih i najvjernijih slugu u Asiz k Mariji Anđeoskoj da ispita je li sveti Franjo živ ili mrtav. Sluga dođe u Asiz, raspita se i utvrdi po istini sve. Vrati se svom gospodaru te ga uvjeri da je sveti Franjo upravo onog časa i dana otišao s ovoga svijeta kako mu je to zli duh rekao.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Kako su papi Grguru IX. razjašnjene sumnje u rane svetog Franje

Puštajući po strani sva ona čudesa svetih rana svetog Franje o kojima čitamo u njegovu životopisu, na kraju ovoga petog razmatranja treba ipak kazati da je papa Grgur IX., kako je kasnije i sam priznao, nekoć sumnjao o rani na prsima svetog Franje. Jedne noći ukazao mu se sveti Franjo, podigao malo uvis desnu ruku, pokazao

mu ranu na prsima i zatražio od njega zdjelicu. Kad je papa donio zdjelicu, sveti je Franjo uze i stavi ispod svoje rane na prsima i papa je svojim očima vidio kako se vrhom napunila krvlju pomiješanom s vodom koja je tekla iz rane. Tada je nestalo u njemu svake sumnje. Po savjetu svih kardinala potvrdi papa rane svetog Franje i dade braći posebnu povlasticu s bulom i visećim pečatom. To je učinio u Viterbu, jedanaeste godine svoga papinstva. A sljedeće godine, dvanaeste svoga papinstva, dade braći još jednu, veću povlasticu.

Papa Nikola III. i papa Aleksandar dali su također povlastice prema kojima bi se protiv svakoga tko bi poricao rane svetoga Franje moglo postupiti kao protiv krivovjerca.

To bi bilo dovoljno što se odnosi na peto i posljednje razmatranje o slavnim ranama našeg oca svetog Franje. Neka nam Gospodin dadne milost da ga na ovom svijetu slijedimo svojim životom, da bismo snagom njegovih presvetih rana bili spašeni s njime u raju.

Na hvalu i slavu Isusa Krista i siromaška Franje! Amen.

Treći dio

SVJEDOČANSTVA O SV. FRANJI

TESTIMONIA DE S. FRANCISCO

Uvod
ALFONSO MARINI

Prijevod
IVICA STUDENOVIĆ

SVJEDOČANSTVA O SV. FRANJI

Uvod

Škrinja u kojoj su odjeci Franje i franjevaštva iz XIII. stoljeća: takvo obilježje pridavano izvorima trećega odsjeka na osobit način pristaje ovom prvome dijelu, koji okuplja najraznovrsnije autore pod zajedničkim nazivnikom negativnog predznaka, a taj je da nisu pripadnici franjevačkoga reda. Ovi izvori nemaju drugih zajedničkih elemenata. Možemo ipak naznačiti nekoliko motiva koji se ponavljaju u tim izvorima i koji nam upravo zato pokazuju kako su na franjevaštvo gledali vanjski promatrači. Pri tome međutim valja podsjetiti na neke premise istaknute u Uvodu u ovaj treći odsjek: nije istina da se izvana moglo bolje nego iznutra razumjeti realnost franjevaštva; Franjine slike i slike njegova Reda različite su, ovisno o razdoblju u kojemu izabrani autori pišu; mnoge su uspomene iz kasnijeg vremena. Tu i tamo dakle u istraživanju pojedinosti iz svečeva života može se pokazati poneka pripovijest od biografskog interesa, koje nema u drugim izvorima, ili je ondje drukčije razvijena, ali različitost ili originalnost nisu uvijek znak pouzdanosti.

Zajednički osnovni motivi

Pogledajmo sad nekoliko zajedničkih osnovnih motiva ovih svjedočanstava: 1) naglašava se novost Manje braće u crkvenoj panorami, njihova se funkcija povezuje s problemom krivovjerja, kojemu su se suprotstavljali; 2) inicijativa za njihov nastanak prikazuje se kao institucionalna, tj. pripisuje se izravno papinstvu, dok nerijetko i samo Franjino ime ostaje nepoznato; 3) unatoč isticanju njihove novosti Manja braća bivaju svrstana u ustaljene mentalne sheme, smatra ih se novima u svijetu što stari, a ideja da se živi u fazi povijesne starosti raširena je u velikom dijelu srednjega vijeka, polazeći od podjele povijesti u sedam doba sv. Augustina (†430);[1] njihova je uloga važna jer je blizu kraj vremenâ, kao što pokazuju tolika svjetska zla, a ni to uvjerenje nije novo, jer potječe od Grgura Velikog

[1] Usp. G. MICCOLI, *Excursus: »Mundus senescens«*, u djelu istoga autora: *Chiesa gregoriana. Ricerche sulla Riforma del secolo XI*, Firenze 1966, str. 301–303.

(†604);[2] njihovo iskustvo promatra se pod lupom askeze i pokore,[3] svojstvene monaškoj tradiciji. Konačno, kako je već rečeno, najveći dio svjedočanstava život franjevaca uspoređuje sa životom apostola i prvotne crkve, suprotno od Franjina modela evanđeoskog života. Može se tvrditi da ovi izvori, osobito oni monaški i crkveni, franjevačku novost shvaćaju kao instituciju i kao zadaću misije i propovijedanja, a ne kao duhovnost, izražavajući, štoviše, zabrinutost upravo zbog nedostatka normi koji obilježava novu stvarnosti, kao što je nepostojanje godine novicijata; tako tvrdi Jakov Vitrijski u pismu iz Damiette iz godine 1220.[4]

Postoji jedna eklatantna epizoda koja se odmah ističe i prenosi od svjedoka do svjedoka: to je epizoda kad se Franjo upućuje kod egipatskog sultana tijekom pete križarske vojne. Ne može se ne zapaziti sva originalnost i doseg epizode; i u ovom je slučaju međutim znakovito da se Franjino ime ne poznaje ili pogrešno navodi (kao u djelu *Historia Occidentalis* Jakova Vitrijskog, gdje ga se naziva Francin). Kao što je više puta napomenuto, franjevački pokret zasjenjuje utemeljitelja svojim neviđenim razvojem, tako da mnogi od same braće nazočne na kapitulu na rogožinama nisu znali prepoznati Franju, jer ga nikada nisu susreli. S toga gledišta razna svjedočanstva, smještena u vrijeme i prostor jesu znak progresivnog širenja braće po Europi, a iza njih znak poznavanja i štovanja *svetoga* Franje, u nekim slučajevima uz prisutnost njegovih rana. Mnoga od tih svjedočanstava, neki put ograničena na malo redaka, za našu povijesnu spoznaju ne mogu svjedočiti drugo, bilo da prethode svečevoj smrti bilo da su uslijedila poslije.

Jedan izniman svjedok: Jakov Vitrijski

Među ovim izvorima, tako različitim po sadržaju i opsegu, neki su nesumnjivo važniji za povijest Franje Asiškog i Manje braće: engleski kroničari uza sva gore naznačena ograničenja te, unatoč svojoj kratkoći, Toma Splićanin. No jedan se autor jasno izdvaja kao temeljni: Jakov Vitrijski. Nema povijesti svetoga Franje ni Manje braće, ni

---

2 Usp. R. MANSELLI, *La »Lectura super Apocalipsim« di Pietro di Giovanni Olivi. Ricerche sull'escatologismo medievale*, Roma 1955 (Studi Storici 19–21).

3 U latinskom tekstu *Vulgate* sv. Jeronima *poenitentia* je prijevod grčke riječi *metánoia*, tj. *obraćenje*, kako se prikladnije može definirati iskustvo Franjino i prvih drugova. Sam Franjo čini se da je shvaćao izvorno značenje ovog termina kad npr. u Opor 1–4 pripovijeda kako mu je Gospodin dao da počne *činiti pokoru*, dovodeći ga među gubavce, tako da mu se ono što je bilo gorko pretvorilo u slast. Radi se upravo o *obraćenju.*

4 Na to će intervenirati Honorije III. ustanovljujući 1221. godinu novicijata bulom *Cum secundum consilium.*

Siromašnih gospođa Svetog Damjana (onih što će postati klarise), koja bi mogla zanemariti to što on piše svojim flandrijskim vjernicima u pismu upućenom iz Genove 1210. o načinu života i o samom imenu franjevačkih muških i ženskih skupina, koje on u nazivu izjednačava *(fratres minores i sorores minores)*, što se za ženske ne pojavljuje u malo kasnijim izvorima, osim za one što su ih pape osudile na prijelazu iz četrdesetih godina XIII. stoljeća. U jednom od njegovih govora Manjoj braći, malo godina nakon Franjine smrti, on kaže da braća moraju raditi, ne prositi, jer htjeti imati hranu ne nudeći vlastiti rad jest krađa; prelat tako preuzima misao iz Pravila Manje braće, ali ne toliko iz onog *bulom potvrđenog* (poglavlje 7), gdje se nalazi isti pavlovski citat, koji rabi i on, tj. poznati izričaj: »Tko neće da radi, neka i ne jede« (2 Sol 3,10). U *Oporuci* (20–21) Franjo je bio naglasio nužnost fizičkog rada za braću, ali 1230, kao što je poznato, ovom je njegovu posljednjem spisu Grgur IX. zanijekao svaku snagu pravnom argumentacijom (bulom *Quo elongati*). Stoga je zanimljivo da Jakov Vitrijski braći ponovno predočuje ovu važnu vrijednost franjevačkih početaka, koja se upravo tih godina počela zapuštati, naglašavajući štoviše njezinu radikalnost, jer smatrati prošenje krađom premašivalo je samu Franjinu Oporuku, gdje se milostinja predviđa u slučaju da se za vlastiti rad ne dobije nagrada.

Svjedočanstvo Jakova Vitrijskog zanimljivo je konačno jer se ne ograničava na samo jedno djelo, nego se proteže u vremenu od 1216. do 1240; prema tome pokazuje nam franjevce u pokretu od *fraternitas* do Reda, a također autorova različita stanja duha spram njih, od oduševljenja 1216, od divljenja prema još nepoznatom utemeljitelju, koji ide kod sultana, do neprilika, jer braća stječu previše sljedbenika pa flamanskog prelata napuštaju i klerici iz njegove pratnje, do posebne pozornosti prema ovim redovnicima, koje on duhovno vodi svojim govorima.

Nema sumnje, zaključno, da ovi nefranjevački izvori znatno pridonose našemu poznavanju franjevačkog pokreta i njegova utjecaja na savjesti suvremenika, privučenih novom vrstom života, koji su Manja braća donosila Crkvi. Dobro to shvaća jedan crkveni čovjek kao Jakov Vitrijski, koji još u jednom govoru braći govori o »veličini ovoga prostranog klaustra (što je cijeli svijet)«. Braća nemaju samostana, svoje redovničko iskustvo ne žive među samostanskim zidovima, nego u prostranstvima svijeta i svih ljudi. To je *lajtmotiv* franjevaštva XIII. stoljeća, kao što nam pokazuju Jordan Janski u 43. poglavlju svoje *Kronike* (»Ne znam što je to samostan«) i *Sacrum Commercium,* gdje gospođa Siromaština od Franje i njegovih prvih drugova traži da joj pokažu samostan. »Odvedoše je na jedan brežuljak i pokazaše joj cijeli svijet, koliko ga se moglo vidjeti, pa rekoše: »Gospođo, ovo je naš samostan«.

Jordan Janski i Salimbene Parmski

Kronike Jordana Janskog i Salimbenea Parmskog ne smjeraju na prikaz Franjina života, nego izražavaju svijest o povijesno-crkvenoj ulozi Reda manje braće. Govori se o slijedu generalnih ministara, a osobito se govori o bratu Iliji, uglavnom u negativnom svjetlu: osuđivanje brata Ilije jedna je od malobrojnih stvari u kojima se slažu zajednica i Spirituali.

Izvori druge polovice XIII. stoljeća potječu mahom od klerikaliziranog Reda, koji ne prihvaća ministra laika, a to karakterizira razdoblje u kojem su braća laici bili u većini i imali pristup svim institucionalnim službama, posve ravnopravno s klericima.[5] I samo Klarino držanje prema Iliji, koje se odlikuje velikim poštovanjem i povjerenjem, čak i u vrijeme kad se svetica sporila s Grgurom IX. o siromaštvu (vidjeti drugo Klarino pismo Janji Češkoj), upozorava na činjenicu da on na kraju krajeva i nije bio tako daleko od nekih stavova samoga svetog Franje.[6] Spirituali, koji su uostalom svi bili svećenici, pripisujući stavove protiv redovničke strogosti Iliji, kojega je papa izopćio, a generalni kapitul smijenio i potkopao mu ugled u očima cijeloga Reda, nastojali su se bolje braniti od napada zajednice. U kronikama se međutim pojavljuju mnoge druge ličnosti, ne samo pripadnici Manje braće, sve do Friedricha II. kod Salimbenea.

Herojski počeci, providonosni razvoj, odmak

Ne ulazeći u izlaganje pojedinosti, koje ostavljamo za pojedinačne uvode koji slijede, valja istaknuti da obje kronike pokazuju mirnu svijest braće u drugoj polovici XIII. stoljeća glede afirmiranosti Reda i ne baš tako siromašnoga životnog stila. U Jordanovoj kronici pripovijeda se o herojskim počecima: u njemačkoj su provinciji nakon milja pješačenja želudac punili vodom s potoka, osjećajući malaksalost idućeg jutra, a kako je rečeno, nisu znali ni što znači samostan. Ima u tim pripovijedanjima ponosa i vedre mladenačke srčanosti, ali nema žala ni jadikovanja. Iskrsava Bonaventurino viđenje: citirajući svetoga Pavla (1 Kor 1,26–29) Jordan je izričit: Bog je izabrao slabe i siromašne da postidi svijet, razvoj koji je Red dosegnuo dokaz je Božje volje, kojoj se duguje njegova trenutačna veličina.

Salimbene ide još dalje, uz očiti prezir braće laika, s ponosom na Red kojemu pripada i aristokratskim osjećajem superiornosti u odnosu na svjetovni kler, budući da je on svoju mladost proživljavao u već klerikaliziranom Redu, strukturiranom u samostane, pa nabraja

[5] Usp. G. BARONI, *Da frate Elia agli Spirituali*, Milano 1999, str. 29–86.

[6] M. P. ALBERONI, *Chiara e il papato*, Milano 1995, str. 71–79.

više njih kroz koje je prošao, u Italiji i s onu stranu Alpa. Njegova su fratarska iskustva obilježena studijem, samostanskim životom, propovijedanjem. Ono što nas u njegovoj *Kronici* može pogoditi nije, kako se govorilo, toliko odsutnost Franjina lika, koliko potpuna nezainteresiranost za njegovo iskustvo, kao da u tom iskustvu nije bilo ničega konstitutivnog za Manju braću. Dvije je godine živio s Bernardom, svečevim prvim drugom, ali u njegovu opširnom izvješću nema ničega o tome što mu je stari fratar mogao pripovjediti o prvotnoj *fraternitas*. S poštovanjem spominje Ivana Parmskog, ali nema nikakva unutarnjeg žara: napuštajući joakimizam čini se da je ostavio po strani (ako ga je ikad i imao) svaki nespokoj, iako se i osobno morao sukobiti s ocem da bi postao franjevcem, gotovo onako kao što se dogodilo i Franji.

Ako dakle s jedne strane u kratkim svjedočanstvima nalazimo potragu za drugim zgodama iz Franjina života u pokušaju da ocrtamo njegovu sliku mimo službenog životopisa ili u pobožnoj nakani, kronike nam nude donekle različitu stvarnost braće zadovoljne razvojem i postignutom ulogom vlastitog Reda, za koji je Franjo samo početak, ma koliko herojski i zadivljujući početak. Tomu se uostalom i nije čuditi, budući da je zajednica predstavljala većinu braće. Toga trebamo biti svjesni kako bismo posvetili pozornost i toj stvarnosti i bolje je razumjeli.

Izvor:

Uvod u *Svjedočanstva o sv. Franji* preveo Ante Šoljić prema: *Fonti francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, 1453–56; 1515–19.

Jakov Vitrijski

Pisma

Pismo I.

(1216)

… Nakon ovoga stigoh u grad Milano, koji je jazbina heretika. Ondje sam se zadržao nekoliko dana propovijedajući riječ Božju na raznim mjestima. U cijelom pak gradu jedva da postoji itko tko bi se odupirao hereticima izuzev nekih svetih ljudi i nekih redovnica koje zlobnici i ljudi svjetovnjaci nazivaju *patarenima.* Vrhovni ih pak svećenik, od kojega imaju ovlast za propovijedanje i odupiranje hereticima, te koji je također potvrdio njihovu pravovjernost, naziva *humilijatima. To su oni koji* se ostavljajući sve poradi Krista okupljaju na raznim mjestima, *žive od rada svojih ruku*, riječ Božju često propovijedaju i rado slušaju, *u vjeri su savršeni i postojani, u radu djelotvorni*. Ovo se redovništvo u Milanskoj nadbiskupiji toliko rasprostranilo da su osnovali sto pedeset, što muških što ženskih samostanskih zajednica, ne računajući one koji su ostali u vlastitim kućama.

Iza toga stigoh u neki grad koji se naziva Peruđa. U njemu nađoh da je umro papa Inocent, ali da još nije pokopan. S njega su neki noću kradomice svukli skupocjeno ruho u kojem je imao biti pokopan, a tijelo mu, koje je već zaudaralo, gotovo golo ostavili u crkvi. Ja sam pak ušao u crkvu i *na očigled se uvjerio i* spoznao kako je varljiva slava ovoga svijeta kratka i isprazna. Sljedećega dana kardinali su izabrali Honorija, dobroga i pobožnoga starca, vrlo jednostavnoga i dobrohotnoga, koji je siromasima razdijelio gotovo sve što je mogao imati. Za vrhovnoga svećenika posvećen je u nedjelju poslije svoga izbora. Ja sam pak odmah sljedeće nedjelje primio biskupsko ređenje. Papa Honorije tako me je prijazno i blagonaklono primio da sam mu mogao pristupiti gotovo kad god sam htio te mi je, između ostaloga, dopustio da njegovom dozvolom propovijedam riječ Božju gdje god želim, kako na Istoku tako i na Zapadu. Od njega sam također dobio odobrenje, te isposlovao pismo s izvršnim

i zaštitnim mjerama da ženama redovnicama ne samo u Lijeŝkoj biskupiji nego također i u kraljevstvu i u carstvu bude dopušteno zajedno boraviti u istoj kući te se uzajamnim bodrenjem međusobno poticati na dobro. Nije mi pak htio dati posebnu dozvolu da branim križare, jer je njihova obrana bila povjerena prelatima u francuskom kraljevstvu. To je pak, kako se priča, učinio po savjetu nekih koji su se nastojali dokopati vlasti francuskoga kraljevstva. Ja se međutim, pošto sam se posavjetovao sa svojim prijateljima i drugovima, nisam htio vraćati ukoliko ne bih mogao braniti križare koje muče svakojakim progonima, a tijela im posvuda bacaju u tamnice. Drugačije naime ne bi prihvatili riječ propovijedanja, nego bi mi većinom pljuvali u lice ako ih ne bih mogao zaštititi sukladno onome što im je obećano u propovijedima.

Nadalje, kad sam stigao na teritorij Francuske, bila je zima. Trebao sam odmah u nastupajućoj korizmi opet krenuti na put od kojega bi bilo malo koristi, a puno posla. Budući da sam se zbog stalnog napora osjećao dobrano iscrpljenim, radije sam izabrao da malo otpočinem kako bih mogao izdržati napor prekomorskog pohoda, ponajviše jer je prijeko prešlo već mnogo tisuća križara koje ću ja morati hrabriti i (ondje) zadržati. Također sam namjeravao ljudima svoje biskupije i drugim stanovnicima prekomorskih zemalja propovijedati riječ Božju prije nego dođe mnoštvo, te ih opomenuti i potaknuti da dobrohotno prime hodočasnike i da se suzdržavaju od grijeha kako ne bi lošim primjerom iskvarili druge strance. Jer nakon što mnoštvo prijeđe preko mora, bit ću tako zauzet poslovima oko njih da ću se, ako se prije ne pobrinem, tada jedva moći brinuti za stanovnike grada Akka koji su mi na poseban način povjereni.

Kad sam međutim jedno vrijeme proveo u Kuriji, pronašao sam mnogo toga stranoga mome duhu: bili su naime toliko zauzeti ovozemnim i vremenitim, kraljevima i kraljevstvima, svađama i parnicama da su jedva dopuštali da se što progovori o duhovnim stvarima. Ipak u tim krajevima našao sam i jednu utjehu. Naime mnoge osobe obaju spolova, bogataši i svjetovnjaci, ostavivši sve poradi Krista, bježali su iz svijeta. Nazivali su se *manja braća* i *manje sestre*. Kod gospodina pape i kardinala uživaju veliko poštovanje. Oni se nimalo ne brinu oko vremenitih stvari, nego se žarkom željom i silnim nastojanjem iz dana u dan trude da bi duše koje propadaju otrgli od svjetovnih ispraznosti i poveli ih sa sobom. I milošću Božjom već su ubrali velik plod i mnoge pridobili tako da *onaj koji čuje neka kaže: dođi,* i *jedna zavjesa neka privuče drugu.*[7] *Sami pak žive načinom života*

[7] Izreka *qui audit dicat: veni* temelji se na Otk 22,17. Drugi dio izreke *cortina cortinam trahat* najvjerojatnije je nastao pod utjecajem Izl 26,3–6. Da bi se međutim ovo mjesto cjelovito razumjelo, valja znati da je brzo širenje prosjačkih redova u Crkvi

prve Crkve o kojoj je zapisano: U mnoštva onih što prigrliše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. Danju ulaze u gradove i sela trudeći se djelovanjem pridobiti druge, a noću se vraćaju u eremitorij (samotište) ili na samotna mjesta te bdiju u kontemplaciji. Žene pak zajedno borave u različitim hospicijima blizu gradova. Ništa ne primaju, nego *žive od rada svojih ruku*. Međutim veoma trpe i vrlo su uznemirene jer im klerici i laici iskazuju veće časti nego što bi one željele.

Muškarci se pak ovoga Reda skupljaju uz mnogostruku korist jednom u godini na određeno mjesto kako bi se u Gospodinu zajedno radovali i objedovali. Uz pomoć dobrih ljudi sastavljaju i objavljuju svoja sveta pravila koja su potvrđena od gospodina pape, a poslije toga se tijekom cijele godine raspršuju po Lombardiji, Toskani, Apuliji i Siciliji. Nedavno se, napustivši Kuriju, njima priklonio i brat Nikola, penitencijar gospodina pape, čovjek svet i pobožan, ali budući da je bio veoma potreban gospodinu papi, ovaj ga je pozvao natrag. Ja pak vjerujem da Gospodin, na sramotu prelata koji su *kao nijemi psi koji ne mogu lajati*, želi prije svršetka svijeta preko ovih jednostavnih i siromašnih ljudi spasiti mnoge duše.

Kad sam otišao iz gore spomenutoga grada, krenuo sam put Genove, glasovitoga grada smještenog na moru, na granici Toskane i Lombardije…

Izvor:

Pismo I. Jakova Vitrijskog s latinskog izvornika preveo Ivica Studenović prema: Iacobus Vitriacensis, *Epistola I* (1216), u *Lettres de Jaques de Vitry*, Ed. Lat. R. B. C. Huygens, Leiden 1960, str. 72–76.

Pismo VI.

(1220)

… Gospodin Rajner, poglavar (crkve) svetoga Mihaela, stupio je u Red manje braće. Ovaj Red snažno se širi po cijelome svijetu, i to zato što na očit način oponaša oblik prve Crkve i život apostola. No ovaj Red nam se čini i dosta riskantnim jer po cijelome svijetu razašilje dvojicu po dvojicu, i to ne samo iskusnih nego i mladih i neiskusnih koji su neko vrijeme trebali biti podvrgnuti samostanskoj stezi i prokušani. Doista njihov poglavar koji je osnovao Red, kad je došao u našu vojsku ponesen zanosom vjere, nije se bojao prijeći u

izazivalo velike prijepore, tako da su najumniji pripadnici dominikanskog i franjevačkog reda, Toma Akvinski i Bonaventura morali ustati u njihovu obranu, pa Toma u *Sumi teologije* upravo ove izreke simbolički tumači u obranu poticanja drugih da prihvate redovnički poziv (usp. 2a2ae, 189,9). Po svoj prilici, autor se ovdje nadahnjuje upravo spomenutim Tominim argumentom.

vojsku naših neprijatelja. Nekoliko dana je Saracenima propovijedao riječ Božju, ali s malo uspjeha. Ipak je sultan, egipatski kralj, od njega potajno tražio da se moli Gospodinu za njega da bi božanski nadahnut prionuo za onu vjeru koja se Bogu više sviđa.

Istom gore spomenutom Redu pristupio je i naš klerik Colin Englez i druga dvojica naših drugova, tj. maestro Mihael i gospodin Matej kojemu sam bio povjerio brigu za crkvu Svetoga križa. Kantora, Henrika i neke druge jedva zadržavam…

Izvor:

Pismo VI. Jakova Vitrijskog s latinskog izvornika preveo Ivica Studenović prema: Iacobus Vitriacensis, *Epistola VI* (1220), u *Lettres de Jaques de Vitry*, Ed. Lat. R. B. C. Huygens, Leiden 1960, str. 131–133.

Jakov Vitrijski

Povijest Zapada

Red i propovijedanje Manje braće
(1223–1265)

Trima gore spomenutim redovima: eremitima, monasima i kanonicima, da bi četverokut temelja onih koji žive po nekom pravilu u svojoj čvrstoći ostao postojan, dodao je Gospodin u ovim danima četvrtu redovničku ustanovu – ljepotu (jednog novog) Reda i svetost (jednog novog) Pravila. No ako pomno promotrimo oblik i način života prve Crkve, onda nije toliko dodao novo koliko je obnovio staro pravilo. Ponovno je podigao oborenu i osnažio gotovo mrtvu vjeru i u sumrak svijeta koji ide (svome) kraju, u vremenu prijetnje *sina propasti* podupro je i osnažio svoju Crkvu da bi pripremio nove atlete protiv pogubnih vremena antikrista. Ovo je uistinu vjera siromaha Raspetoga i Red propovjednikā koje nazivamo Manja braća. Doista, manji su i ponizniji od svih redovnika ovoga doba u odijevanju, siromaštvu i preziranju svijeta. Imaju jednoga vrhovnog poglavara čije naloge i redovničke uredbe smjerno slušaju i podložnici i poglavari i druga braća ovoga Reda, koje on sam šalje u razne krajeve svijeta radi propovijedanja i spašavanja duša.

Marljivo se trude u sebi obnoviti vjeru, siromaštvo i poniznost prve Crkve žednim i gorljivim duhom crpeći čistu vodu iz evanđeoskog izvora jer na sve načine nastoje izvršiti ne samo evanđeoske zapovijedi nego i savjete vrlo izražajno oponašajući apostolski život. Neopterećeni putuju odričući se svega što posjeduju, niječući sami sebe i uzimajući na se križ, goli Gologa slijedeći, poput Josipa ostavljajući ogrtač i poput Samarijanke krčag. Koračaju pred licem Njegovim i ne osvrću se. Zaboravivši prošlost, ustrajnim koracima uvijek streme prema naprijed leteći poput oblaka ili poput golubova prema svojim golubinjacima pazeći sa svom marnošću i brigom da ne bi onamo i smrt ušla.

Njihovo Pravilo potvrdio je gospodin papa te im dao dopuštenje propovijedanja u koju god crkvu dođu nakon što ipak, zbog po-

štovanja, zatraže dopuštenje od mjesnih prelata. Na propovijedanje bivaju slani dva po dva kao pred licem Gospodnjim i kao pred njegov drugi dolazak. Ovi Kristovi siromasi na put ne nose ni kesu, ni torbu, ni kruh, ni mjed ili kakav novac u svojim pojasevima. Ne posjeduju ni zlato, ni srebro, niti imaju obuću na svojim nogama. Ni jednom naime bratu ovoga Reda nije dopušteno ništa posjedovati. Nemaju samostane ili crkve, nemaju polja ili vinograde ili stoku, nemaju kuće ili druge posjede, ni gdje bi glavu naslonili. Ne koriste se (odjećom) od kože ni od lana, nego se odijevaju samo vunenom tunikom s kapucom, bez plašteva ili ogrtača ili kukuljača, ukratko bez ikakve druge odjeće. Ako ih tko pozove na ručak, jedu i piju što se kod njih nađe. Ako im tko što milosrdno dadne, ne čuvaju za kasnije.

Jedanput se ili dvaput u godini okupljaju u određeno vrijeme i na određenom mjestu da slave generalni kapitul, izuzev onih koji su previše udaljeni ili morem odvojeni. Poslije kapitula njihov ih poglavar ponovno šalje po dvojicu ili po više njih skupa u razne krajeve, provincije i gradove.

I ne samo propovijedanjem nego primjerom sveta života i savršenim ophođenjem pozivaju mnoge ljude, kako nižeg staleža tako i bogataše i plemenitaše, na preziranje svijeta. Oni pak, napustivši gradove, kuće i goleme posjede te u sretnoj zamjeni zamijenivši vremenito bogatstvo za duhovno, uzeše habit Manje braće, tj. jeftinu tuniku kojom se odijevaju i pas kojim se opasuju. Za kratko su se vrijeme toliko rasprostranili da ne postoji nijedna kršćanska provincija u kojoj ne bi imali nekog od svoje braće. Oni u samima sebi, kao u najčišćem zrcalu, očima onih koji ih promatraju očituju prezir svjetovne ispraznosti. Osim toga (broj im se povećao) i jer nikome ne zatvaraju vrata da uđe u njihov Red osim ako slučajno ne bi bio vezan ženidbom ili (pripadnošću) kakvom drugom Redu. Takve naime bez dopuštenja njihovih žena ili pretpostavljenih, kako i razum nalaže, niti žele niti smiju primiti. Sve druge međutim primaju u puno zajedništvo svoga Reda s toliko većim pouzdanjem i bez ikakva protivljenja koliko su manje u strahu kojim (materijalnim) sredstvima će ih Gospodin uzdržavati, predajući se božanskoj velikodušnosti i providnosti. Onima koji im dolaze daruju pas i tuniku, a ostalo prepuštaju višnjoj brizi. Tako naime Gospodin svojim slugama uzvraća stostruko na ovom svijetu i na ovom putu kojim koračaju zaustavljajući nad njima svoje oči da bismo upoznali kako se na njima doslovno ispunja ono što je zapisano: *Gospodin ljubi pridošlicu, daje mu hranu i odjeću*. Sretnima se smatraju oni od kojih sluge Božje ne odbiju primiti gostoprimstvo ili milostinju.

Propovijedanje Saracenima

I ne samo Kristovi vjernici nego i Saraceni i ljudi koji su u tami, diveći se njihovoj poniznosti i savršenosti kada im dođu bez straha radi propovijedanja, rado ih prihvaćaju pružajući im dobrodušno ono što im je potrebno. Vidjeli smo prvog osnivača i upravitelja ovoga Reda, kojega svi drugi slušaju kao svoga vrhovnog poglavara, čovjeka jednostavna i neuka, no Bogu i ljudima draga, koji se zove brat Francin. On je bio zahvaćen tolikim ushićenjem radosti i gorljivošću duha da je, kad je pristupio kršćanskoj vojsci pred Damiettom u egipatskoj zemlji, bez straha i zaštićen samo štitom vjere, krenuo u tabor egipatskoga sultana. Kada su ga Saraceni na putu uhvatili, rekao je: *Ja sam kršćanin. Odvedite me svome gospodaru!* Kad su ga dovukli preda nj, gledajući ga, okrutna zvijer se pred licem Božjeg čovjeka preobrazila u samu blagost te ga je veoma pozorno slušao dok je njemu i njegovima kroz nekoliko dana propovijedao Kristovu vjeru. Napokon, bojeći se da se neki iz njegove vojske ne bi pod utjecajem njegovih riječi obratili Gospodinu i prešli u kršćansku vojsku, zapovjedio je da se sa svim poštovanjem i uz zaštitu vrati u naš tabor. Na kraju mu je rekao: *Moli za mene, da se Bog udostoji objaviti mi onaj zakon i onu vjeru koja se njemu više sviđa.* Saraceni, ustvari, svu gore spomenutu manju braću tako dugo rado slušaju kad propovijedaju Kristovu vjeru i evanđeoski nauk sve dok se u svom propovijedanju očito ne usprotive Muhamedu kao lažljivcu i bezbožniku. Tada ih pak okrutno napadnu i, da ih Gospodin na čudesan način ne zaštiti, gotovo ubiju te protjeraju iz svojih gradova.

Hvalospjev Manjoj braći

Ovo je sveti Red manje braće i vjera apostolskih ljudi dostojna divljenja i nasljedovanja. Vjerujemo da je njih Gospodin u ovim posljednjim danima podigao protiv sina propasti – antikrista i njegovih svjetovnih učenika. Oni su poput hrabrih Kristovih vojnika, okružujući nosiljku Salomonovu i s mačevima idući od vrata do vrata, postavljeni za čuvare jeruzalemskih zidina. Danima i noćima ne prestajući s božanskim pohvalama i svetim bodrenjima, izvršavajući odmazdu nad pucima i kaznu na narodima, ne sustežući svoje mačeve od krvi, ubijajući i proždirući, obilazeći grad i poput pasa trpeći glad, oni kao sol zemlje začinjaju hranu slasti i spasenja, suše meso čisteći ga od truleži crvi i smrada pokvarenosti, a kao svjetlo svijeta mnoge prosvjetljuju u spoznanju istine te im raspaljuju i ražaruju žar čistoće. Međutim ovaj Red savršenstva i veličina prostranog samostana ne čini se prikladnim za nejake i nesavršene da ne bi slu-

čajno ploveći po moru u lađama i mučeći se s vodom bili potopljeni mnogim olujnim valovima ako se prije ne bi zaustavili u gradu dok se ne obuku u silu odozgor.

Izvor:

»Red i propovijedanje Manje braće« iz *Povijesti Zapada* Jakova Vitrijskog s latinskog izvornika preveo Ivica Studenović prema: Iacobus Vitriacensis, *Historia Occidentalis*, 32. Ed, J.F. Hinnebusch, Fribourg 1972, str. 158–163.

Toma Splićanin

Uvod

Splitski arhiđakon i kasniji biskup istoga grada bio je student u Bologni i očevidac onoga što pripovijeda. Njegova *Historia*, dovršena 1266, važna je kako zbog obavijesti o Franjinu pristupačnom i razgovornom načinu propovijedanja (ali i prema pravilima onoga što se zove *ars concionandi,* više nego *ars praedicandi)* tako i zbog toga što je zabilježio glasovitost i odanost koje su Franju pratile za života. Što se tiče propovijedanja mira usp. 1Čel 36. Ovom događaju svjedočio je i Federico Visconti, pizanski nadbiskup, koji u jednom govoru izrečenom 1265. ovako govori: »Uistinu su sretni svi oni koji su vidjeli ovoga sveca, to jest Franju, kao što smo ga po Božjoj milosti vidjeli i mi, pa smo ga svojom rukom doticali na općinskom trgu u Bologni usred velike gomile ljudi…«.

Izvor:

Uvod preveo Ante Šoljić prema: *Fonti francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, 1482.

Sv. Franjo propovijeda u Bologni

Iste godine – tj. 1222. – na dan Bogorodičina uznesenja, kad sam bio na studiju u Bologni, vidio sam svetoga Franju kako propovijeda na trgu ispred javne palače gdje se skupio gotovo cijeli grad. Početak pak njegova govora bio je: *Anđeli, ljudi, demoni*. O ovim trima racionalnim duhovnim bićima izlagao je tako dobro i jasno da su se mnogi prisutni učeni ljudi nemalo divili govoru neuka čovjeka. On se pak nije držao propovjedničkog stila, nego je govorio više kao govornik u skupštini. Doista, sav sadržaj njegovih riječi smjerao je na dokidanje neprijateljstava i obnavljanje ugovorā o miru. Habit mu bijaše zamazan, osobnost prezira vrijedna, a lice neugledno. No Bog je njegovim riječima dao toliku djelotvornost da su se razgovoru o miru vratili mnogi tribusi plemića među kojima bijaše bjesnio žestoki bijes starih neprijateljstava uz prolijevanje silne krvi. Toliko je bilo veliko poštovanje i pobožnost ljudi prema njemu da su muškarci i žene na njega hrpimice nasrtali silno nastojeći dotaći se njegova skuta ili otrgnuti nešto od njegovih dronjaka.

Izvor:

»Sv. Franjo propovijeda u Bologni« iz *Salonitanske povijesti* Tome Splićanina s latinskog izvornika preveo Ivica Studenović prema: Thomae Archidiaconi Spalatensis, *Historia Salonitanorum atque Spalatinorum Pontificum*, Ed. O. Peric and M. M. Sokol, Budapest – New York 2006, str. 178–179.

Kronika Jordana Janskog

Uvod
GILBERTO AQUINI
Prijevod
IVICA STUDENOVIĆ

Jordanova Kronika izniman je dokument o četrdeset godina franjevačkog živoga u njegovim počecima: ima shemu kronike, ali u biti slijedi jedan jedini glavni lik, a to je sam Jordan, koji nam pripovijeda zgode što su se zbivale od 1221. do 1262, dok ih zapisuje brat Baldovino (Prolog).

Za dokaz vjernosti i kontinuiteta od početaka do časa diktiranja Jordan započinje od Franjina obraćenja s malim sintezama, upućujući čitatelja za opširnije obavijesti na *Legendu* (br. 1) Tome Čelanskoga. Promišljeno je opširniji u izvješću o prvoj velikoj misiji, koju su braća obavila 1219. izvan Italije, u Španjolskoj, Francuskoj, Siriji, Ugarskoj i Njemačkoj (br. 3–8), zadržavajući se na Siriji, budući da je u njoj sudjelovao sveti Franjo s bratom Ilijom, koji je u Red privukao brata Cezarija Špajerskog, koji će kasnije biti vođa braće upućene u Njemačku (br. 9–13).

Nakon opće slike o situaciji i širenju Reda brat Jordan se usredotočuje na svoju specifičnu temu, a to je nastanak i rast njemačke provincije od 1221. do 1262; od prvih herojskih i mukotrpnih početaka do mirne i ugodne zrelosti.

Idući godinu za godinom bez odabranih tema, kako je za Englesku postupio Toma Eklestonski, njegova je bitna nit vodilja njegovo životno iskustvo, snažno isprepleteno sa životom provincije koja ga vidi kao ljubaznog suosnivača, a sad kao jedinog preživjelog svjedoka prve družine od »ukupno dvanaest klerika i trinaest laika« (br. 19).

Pod fratarskom odjećom kuca srce osvajača, vedrog i zadovoljnog svojim pothvatima, zacijelo ne zato da bi se njima hvastao, nego da bi se divio djelu Boga koji se služi i neznatnim oruđima da učini divna djela *(Prolog).* U fra Jordana pridržavanje realnosti povijesnih činjenica nadmašuje maštovitost »legendarne« retorike.

Autora upoznajemo iz *Kronike*. Rođen u Ianu, malome mjestu Spoletanske doline u Umbriji oko 1195, prema Nikoli Glassbergeru

u Red ga je primio sam Franjo, ali to se čini nevjerojatnim jer takvu obavijest sam Jordan ne bi prešutio. Još kao mladi đakon našao se na kapitulu na rogožinama, u Asizu 1221. Čini se da je bio primljen malo ranije, možda oko 1919, kad su se braća vratila s prve misije izvan Italije, iz Ugarske i Njemačke: sluša pripovijedanja s te misije, a osobito ga se doima okrutnost Nijemaca, od kojih ga spopada sveti strah.

Na tom kapitulu započinju veoma znakoviti i fascinantni događaji njegove povijesti, a pripovijedajući o njoj on u sebi ocrtava, rekli bismo, povijesno konkretan lik manjega brata, koji čvrsto stoji na zemlji za razliku od sugestivnijih i poznatijih likova iz *Cvjetića* ili iz drugih *Legenda*.

I kad poduzima opis nezaboravnih fratarskih likova, poput onoga »fra Nikole poniznoga«, svećenika i pravnog stručnjaka, za kojega ima veliko poštovanje, iza njega je uvijek on sa svojom vedrinom, konkretnošću i razboritošću, kojom vodi tijek radnje (br. 47 i 49).

Izlaže cijeli svoj franjevački put: poduzetni i znatiželjni mladić u Asizu, još đakon (br. 18); snalažljivi i strpljivi prosjački misionar duž neprohodnih alpskih putova pa nepoznate i zastrašujuće Njemačke (ali strah od Nijemaca, tako dobro naznačen u završnom prizoru kapitula na rogožinama, čini se brzo prevladanim kad u prvi plan dolaze potreba hrane i smještaja, br. 21 i 22); utemeljitelj obitavališta u Salzburgu i Speyeru (br. 21); okretan i pronicav u prosjačenju na putu od Salzburga u Speyer (br. 27); četvrti po redu među braćom u Njemačkoj zaređen za svećenika u ožujku 1223. biva upućen istraživati Turingiju, u kojoj će zatim 1225. postati i kustodom (br. 38–41); u Erfurtu iskazuje svoju neovisnost o monaškoj tradiciji u gradnji namijenjenoj braći: »kuća blizu vode«, ne klaustar (br. 43); kao kustod Turingije prihvaća pomoć brata Nikole poniznoga, s kojim uspostavlja duet intenzivnoga života u bratstvu i prepirkama, bolje reći života Manje braće, koji je vrijedilo uživati (br. 47 i 49).

Brat Jordan se 1230. konačno vraća u Italiju, u Asiz i svoju Spoletsku dolinu, ne priopćavajući nam svoja uzbuđenja i osjećaje, da za Sasku »zatraži jednog ministra i jednog lektora« (br. 58). »Na povratku u Njemačku svratio je kod brata Tome Čelanskoga«, prepuštajući nama da zamislimo sreću dvojice prvih osvajača Njemačke. Bit njihova susreta usredotočuje se na moći svetoga Franje koje Toma daje svom prijatelju i koje će biti izvor novih iskustava (br. 59).

Po drugi će se put vratiti u Italiju 1238. kad su »saska braća bila prisiljena prizvati se na papu« protiv brata Ilije (br. 63), pa su poslali upravo njega, koji se još jednom pokazuje živahnim protagonistom i pronicljivim pronalazačem sredstava, kako bi uvjerio tvrdoglavoga Grgura IX. da sasluša njegove razloge (br. 63).

Nakon ovog pothvata, dok se život Reda sređuje i utvrđuje u svojim ustanovama, koje održavaju živim proroštvo, i život brata Jorda-

na očito poprima dosta miran ritam, bogat sjećanjem na provinciju koja zadivljujuće cvjeta i širi se.

On je jedini od prve legendarne braće koji su Red manje braće utemeljili u Njemačkoj pa tako dugo i postojano ostao u zemlji koje se osjećao ocem ili djedom, kao što se opaža iz popratne poruke braći u *Prologu* o svom »pripovijedanju« početaka. Na našu sreću, pamet i upornost braće i raspoloživost brata Baldovina konačno su ga naveli na to da i za nas izdiktira svoja sjećanja, i ovo je posljednja slika koju imamo o ovom simpatičnom i poduzetnom i mudrom starom istinskom manjem bratu »godine Gospodnje 1262. nakon kapitula u Halberstadtu, na nedjelju *jubilate«,* dok brat Baldovino piše, on »već star i oronuo« raspoložen je »pripovijedati«.

Odavde započinje i zaključuje se izvješće (budući da se prolog, kao što svi znaju, piše na kraju), od 1262. radosnom konstatacijom »slave našega Reda, kakav je sada«, a da ga je Bog, a ne ljudi »ustanovio svojom mudrošću i u svijet postavio za uzor«.

Nema u fra Jordana nostalgijâ ni žala za herojskom prošlošću putovanja i ekstremnog prosjačenja, dok ima zahvalnosti za Božju blagost, koja je izvela ovu divotu preko »moje malenkosti i malenkosti drugih koji bijahu sa mnom poslani u Njemačku«.

Fra Jordan je, dok se pokazuje radosnim zbog onoga što su prošli on i njegovi drugovi, isto tako siguran da je ishod dostojan početaka i autentičan u svom identitetu, vjernom Bogu i Franji. Poučno podsjeća na neznatne početke, ali je zadovoljan sjajnom zrelošću; to što nema žala i ne vidi opadanja ideala ne dolazi odatle što ne bi imao dostatno izoštren vid i snažno oblikovanu duhovnost kako ih ne bi vidio, nego zato što ih jednostavno nije bilo.

Malo ih je koji se kao on mogu pohvaliti potpunim, srdačnim i životnim predanjem franjevačkom idealu, pa stoga i jednako pouzdanim svjedočanstvom o istini Reda.

Izvori:

Uvod *Kronike* Jordana Janskog preveo Ante Šoljić prema: *Fonti francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, 1523–26.

Kroniku Jordana Janskog s latinskog izvornika preveo Ivica Studenović prema: *Chronica fratris Jordani,* n. 3. Ed. H. Boehmer, n 6, Paris 1908.

Prolog

Brat Jordan Janski, iz Spoletske doline, braći Reda manjih koji borave po Njemačkoj želi ustrajnost u dobru u ovom životu, a u budućnosti vječnu slavu s Kristom.

Dok sam katkad pripovijedao ponešto o životu i djelovanju prve braće koja su bila poslana u Njemačku, većina se braće oduševljavala slušajući to. Mnogi su me više puta molili da zapišem i to što sam pripovijedao i druge stvari kojih bih se mogao sjetiti te da zabilježim godine Gospodnje u kojima su braća bila poslana u Njemačku i u kojima su se zbili razni događaji. I budući da je, kako kaže Pismo, *nepokornost kao grijeh čaranja*, a *samovolja kao zločin s idolima*,[8] odlučio sam ispuniti pobožnu želju braće, ponajviše brata Baldevina iz Brandenburga koji me na to potiče te koji se i samovoljno, a i po zapovijedi brata Bartolomeja, onodobnog ministra Saksonije, ponudio kao pisar.

Godine dakle Gospodnje 1262. nakon kapitula u Halberstadtu koji je slavljen na nedjelju *jubilate*, ostajući na mjestu kapitula, ja kao pripovjedač i brat Baldevin kao pisar, [odlučio sam] kako god udovoljiti želji [braće]. I sam bih želio da ovo doista bude dobro. Ako pak ne bude, treba biti popustljiv jer ste me vi, kako znate, prisilili da kao neuk pristupim ovome. Što se pak tiče broja godina, ako sam gdje zbog zaborava i kao već star i oronuo čovjek pogriješio, molim oproštenje od čitatelja potičući ga da, gdje god bude pronašao da sam pogriješio, dobrohotno to ispravi i dotjera. Isto tako bit ćemo sretni ako tko htjedne dotjeranijim riječima ukrasiti i stil zapisivača i neuglađenost sadržaja. Dostatno je naime pružiti građu piscima izvrsnim i vještim u umijeću sastavljanja.

Kada promotrim neznatnost svoju i onih koji su sa mnom poslani u Njemačku te sadašnje stanje i slavu našega Reda, zbrkan u samome sebi, u svome srcu slavim božansku milost te se osjećam prisiljenim pred vas iznijeti ovu apostolsku riječ (1 Kor 1,26–29): *gledajte, braćo, sebe pozvane: nema mnogo mudrih po tijelu*, koji bi svojom mudrošću oblikovali naš Red, *nema mnogo snažnih*, koji bi

---

8 Citat se u Vulgati nalazi u 1Kr 15,23, a u suvremenom prijevodu Biblije u 1Sam 15,23.

ga silom zaštitili, *nema mnogo plemenitih*, koji bi ga svojim ugledom činili poštovanja vrijednim.

Nego lude svijeta izabra Bog da posrami mudre, i slabe svijeta izabra Bog da posrami jake; i neplemenite svijeta i prezrene izabra Bog, i ono što nije, da uništi ono što jest, da se nijedan smrtnik ne bi hvalio pred Bogom (1 Kor 1,26–29). U sljedećim će se recima – na slavu Boga koji je svojom mudrošću iznašao ovaj Red i po sluzi svome Franji dao ga svijetu za primjer, i to ne u jednom čovjeku – jasnije očitovati kada je, na koji način i po kojim ljudima Red dopro do nas.

1. Godine Gospodnje 1207. Franjo, po zanimanju trgovac, potaknut u srcu, nadahnut Duhom Svetim, započeo je život pokore u eremitskom habitu. No budući da je o načinu njegova obraćenja dovoljno rečeno u *Legendi*, ovdje to ostavljamo postrani.

2. Godine Gospodnje 1209, treće godine od svoga obraćenja, čuvši u evanđelju ono što je Krist rekao svojim učenicima šaljući ih da propovijedaju, odbacivši istog trena štap, torbu i obuću, promijenio je odjeću i uzeo onu koju braća sada nose te je postao oponašatelj evanđeoskog siromaštva i gorljivi propovjednik evanđelja.

3. Godine Gospodnje 1219, desete godine od svoga obraćenja, na kapitulu održanom kod Svete Marije Porcijunkulske poslao je braću u Francusku, Njemačku, Ugarsku, Španjolsku i u druge talijanske provincije u koje braća nisu bila došla.

4. Na pitanje jesu li albigenzi, ne razumijevajući što su to albigenzi i ne znajući da su to heretici, braća koja su stigla u Francusku odgovorila su da jesu te su tako smatrana gotovo hereticima. No biskup i (pariški) profesori, čitajući napokon njihovo Pravilo i uviđajući da je u skladu s evanđeljem i katoličanstvom, upitali su za savjet o ovome gospodina papu Honorija. On je svojim pismom razjasnio da je njihovo Pravilo vjerodostojno jer je potvrđeno od Apostolske stolice te da su braća osobiti sinovi rimske Crkve i istinski katolici. Tako ih je oslobodio od sumnje na herezu.

5. U Njemačku je poslan brat Ivan iz Penne s gotovo šezdeset ili više braće. Kad su došli u njemačke krajeve te ne poznajući jezik bili upitani žele li smještaj, hranu ili što takvoga, odgovorili su: »ja«, i tako su ih neki ljubazno primili. I vidjevši da se preko ove riječi »ja« s njima ljudski postupalo, odlučili su da na svako pitanje trebaju odgovoriti sa: »ja«. Zbog toga se dogodilo da su, upitani jesu li heretici i jesu li došli zaraziti Njemačku kao što su i Lombardiju zaveli, odgovorili: »ja«. Stoga su neke od njih namlatili, druge

zatvorili, a neke su svukli i gole vodili okolo čineći s njima lakrdiju pred ljudima. Zato su se braća, vidjevši da u Njemačkoj ne mogu ubrati ploda, vratila u Italiju. Zbog toga je među braćom Njemačka bila doživljavana tako okrutnom da se u nju nisu usuđivali vraćati osim potaknuti željom za mučeništvom.

6. Braća pak koja su preko nekog mađarskog biskupa poslana u Ugarsku stigla su onamo preko mora. Dok su u grupama išli poljima, napali su ih pastiri sa psima te ih bez riječi i bez prestanka stali tući nezašiljenim krajevima štapova. A kad su se braća među sobom pitala zašto ih tako tuku, jedan je rekao: »Možda zato što žele imati naše gornje tunike.« Kad su njih dali, ovi opet nisu prestajali s batinama. Tad je dodao: »Možda žele imati i naše donje tunike.« Kad su i njih dali, ni tada ovi nisu prestajali udarati. Onda reče: »Možda žele imati i naše duge gaće.« Kad su i njih dali, ovi su prestali s udarcima i pustili ih da odu goli. A meni je jedan od ove braće pripovijedao da je on sam petnaest puta na takav način ostao bez dugih gaća. I budući da je svladan stidom i sramom više žalio za gaćama nego za drugom odjećom, umrljao ih je goveđom balegom i drugim prljavštinama tako da su se pastirima ogadile te su mu dopustili da gaće zadrži. Pošto su pretrpjeli ove i mnoge druge pogrde, vratili su se u Italiju.

7. Od braće pak koja su otišla u Španjolsku petorica su ovjenčana mučeništvom. Jesu li ta petorica braće bila poslana s onoga istog kapitula ili s nekog ranijeg kao brat Ilija sa svojim drugovima u prekomorske zemlje, nije nam poznato.

8. Kad je međutim blaženom Franji bio donesen životopis i Legenda o mučeništvu gore spomenute braće, slušajući kako se u njoj hvali njega i gledajući kako se braća hvastaju njihovim mučeništvom, on je, kao najveći omalovažavatelj samoga sebe i preziratelj hvale i slave, odbacio Legendu i zabranio da se čita govoreći: »Neka se svatko hvali svojim, a ne tuđim mučeništvom« (Opom 6). I tako ona prva misija nije dovela ni do čega, možda zato što još nije bilo došlo vrijeme za poslanje jer *postoji vrijeme za sve pod nebom* (Prop 8,6).

9. Brat Ilija je međutim od blaženoga Franje bio imenovan provincijalnim ministrom u prekomorskim zemljama. Privučen njegovim propovijedanjem u Red je primljen neki klerik imenom Cezarije. Taj Cezarije, čovjek Nijemac rodom iz Speyera i subđakon, bio je u teologiji učenik učitelja Konrada iz Speyera, križarskog propovjednika i kasnijeg biskupa u Hildesheimu. Živeći još kao

svjetovnjak bio je velik propovjednik i nasljedovatelj evanđeoske savršenosti. Kad su se u njegovu gradu neke gospođe, odbacivši nakit, ponizno okupljale na njegovu propovijed, njihovi srditi muževi htjeli su ga spaliti kao heretika. No spašen posredovanjem učitelja Konrada vratio se u Pariz. Kasnije, kad je prigodom svečanog putovanja[9] prešao more, kako je već rečeno, privučen propovijeđu brata Ilije, okrenuo se Redu i postao čovjek velike učenosti i primjera.

10. Nakon što je učinio takvu rasporedbu, blaženi otac stane razmišljati da, ako je svoje sinove poslao u mučeništvo i nevolje, ne smije on sam izgledati kao da traži vlastiti mir dok drugi za Krista podnose napore. I budući da je bio snažna duha te nije želio da na Kristovu putu bude itko ispred njega, nego radije da on bude ispred svih, jer je sinove poslao u neizvjesne opasnosti i među vjernike, zapaljen ljubavlju prema Kristovoj muci, iste one godine koje je poslao drugu braću, tj. trinaeste godine od obraćenja, prolazeći kroz neizbježne morske opasnosti na putu prema nevjernicima, sam se uputi k sultanu. No prije nego je stigao do njega, doživio je mnoge uvrede i pogrde te, ne poznajući njihova jezika, između udaraca je vikao: »Sultan, sultan.« I tako je bio odveden pred njega, a ovaj ga je s poštovanjem primio i u (njegovoj) bolesti s njim ljudski postupao. Budući da kod njih nije mogao ubrati ploda i da se naumio vratiti, po sultanovoj zapovijedi odveden je uz naoružanu četu do kršćanske vojske koja je tada opsjedala Damiettu.

11. Blaženi je Franjo odlazeći preko mora s blaženim Petrom Katanskim, pravnim stručnjakom i učiteljem zakona, ostavio dvojicu vikara: brata Mateja iz Narnia i brata Grgura iz Napulja. Mateja je postavio u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj da ondje boraveći prima u Red one koji su se mogli primiti, a Grgura da obilazeći Italiju bodri braću. Budući da su prema prvom Pravilu braća postila srijedom i petkom, a po dopuštenju blaženoga Franje i ponedjeljkom i subotom, dok su ostalim mrsnim danima jeli meso, ovi su vikari s nekolicinom starije braće iz Italije slavili jedan kapitul na kojem su odlučili da braća mrsnim danima ne jedu meso koje su sami pribavili, nego samo ono koje su vjernici svojevoljno darovali. Povrh toga su odlučili da će uz druga dva dana postiti i ponedjeljkom te da ponedjeljkom i subotom neće sebi nabavljati mliječne proizvode, nego će se od njih suzdržavati osim ako im ih pobožni vjernici slučajno ne bi darovali.

---

9 Pod svečanim putovanjem podrazumijeva se križarski prelazak mora.

12. Neki brat laik, rasrđen tim odlukama i time što su se drznuli nešto dodavati Pravilu svetoga oca, odnese te odluke preko mora uzevši ih sa sobom bez dopuštenja vikara. Došavši pred blaženoga Franju, prvo mu je pred licem priznao svoj grijeh moleći oproštenje zbog toga što je došao k njemu bez dozvole, ali natjeran ovom nužnošću što su se vikari koje je on ostavio drznuli njegovu Pravilu dodati nove zakone. Osim toga još ga je obavijestio da je Red po cijeloj Italiji uznemiren koliko zbog vikara toliko zbog druge braće koja uvode novotarije.

Pročitavši odluke Blaženi je Franjo, budući da je bio za stolom te pred sobom imao postavljeno meso za jelo, rekao bratu Petru: »Gospodine Petre, što ćemo učiniti?« A ovaj je odgovorio: »Ah, gospodine Franjo, ono što se Vama sviđa, jer vlast imate Vi.« Budući da je brat Petar bio obrazovan i plemenitaš, blaženi ga je Franjo zbog njegova građanskog podrijetla iz poštovanja nazivao »gospodinom«. Ovo je uzajamno poštovanje među njima postojalo kako u Italiji tako i preko mora. I tako je naposljetku blaženi Franjo dodao: »Jedimo dakle, kako kaže evanđelje, ono što je pred nas postavljeno« (NPr 3,17).

13. Bijaše u to vrijeme preko mora neka proročica koja je proricala mnoge istinite stvari te je stoga na njihovu jeziku bila nazivana »veridica«.[10] (Ona je braći koja su bila sa svetim Franjom rekla): »Vratite se, vratite se, jer zbog odsutnosti brata Franje u Redu se stvara nered, razdor i rasap.« I to je bilo istinito. Naime brat Filip, koji je bio skrbitelj siromašnih gospođa, protiv volje blaženoga Franje, koji je više volio sve postići poniznošću nego sudskom moći, isposlovao je od Apostolske stolice pismo s ovlašću da može braniti gospođe i ekskomunicirati one koji ih uznemiruju. Isto tako brat Ivan iz Capelle, skupivši veliko mnoštvo gubavih muškaraca i žena, izašao je iz Reda i htio postati osnivačem novoga reda. Sastavio je i neko pravilo te da bi dobio potvrdu, predstavio se sa svojim (sljedbenicima) Apostolskoj stolici. Osim ovoga u odsutnosti blaženoga Franje nastali su i neki drugi izvori pomutnji, kako je ona »veridica« bila prorekla.

14. Blaženi se Franjo, uzevši sa sobom brata Iliju, brata Petra Katanskog, brata Cezarija kojega je, kako je gore rečeno, primio brat Ilija kao ministar Sirije, i neku drugu braću, vratio u Italiju. Ondje se, razabravši podrobnije uzroke pomutnji, uputio ne buntovnicima, nego gospodinu papi Honoriju. Ponizni se dakle otac ležeći u atriju gospodina pape nije usuđivao lupati na vrata tolikoga prvaka, nego je strpljivo čekao njegov slučajni izlazak. Kad je ovaj izašao,

10 Veridica – ona koja govori istinu.

blaženi je Franjo, iskazavši mu poštovanje, rekao: » Oče papa, Bog ti dao mir« (Opor 23). A on: »Bog te blagoslovio, sine.« A blaženi će Franjo: »Budući da si ti velik [gospodin] i često zauzet važnim poslovima, ubogi ti ne mogu često pristupiti ni s tobom razgovarati svaki put kada imaju potrebu. Mnoge pape[11] si mi dao. Daj mi jednoga kojemu bih se, kad imam potrebu, mogao obratiti i koji bi umjesto tebe slušao i sudio moj slučaj i slučajeve moga Reda.« A papa će mu: »Koga želiš da ti dadnem, sine?« A on: »Gospodina Ostijskoga.« I dade mu ga.

Kad je dakle blaženi Franjo gospodinu Ostijskom, svome papi, iznio uzroke svoje uznemirenosti, ovaj je odmah opozvao pismo bratu Filipu, a brat Ivan je osramoćen sa svojima bio otjeran iz Kurije.

15. I tako je, pošto su buntovnici uz Božju pomoć bili brzo umireni, obnovio Red u skladu sa svojim uredbama. Vidjevši da je brat Cezarije stručnjak za Sveto pismo, blaženi mu je Franjo povjerio da Pravilo, koje je on sam sastavio jednostavnim riječima, uresi riječima evanđelja. Ovaj je to i učinio. I mnogoj braći koja su bila uznemirena zbog raznih glasina koje su čula o blaženom Franji – jer su jedni govorili da je mrtav, drugi da je ubijen, treći da se utopio – kad su saznala da je živ i da se već vratio, činilo se da im je zbog radosti zasjalo novo svjetlo. Blaženi je pak Franjo odmah sazvao generalni kapitul kod Svete Marije Porcijunkulske.

16. Godine dakle Gospodnje 1221, 23. svibnja, 14. indikcije,[12] na sveti dan Duhova, blaženi je Franjo kod Svete Marije Porcijunkulske slavio generalni kapitul. Na ovaj su se kapitul, u skladu s običajem Reda kakav je tada bio, skupili kako novaci tako i oni sa zavjetima, a broj braće koja su tada došla procijenjen je na tri tisuće. Na tom kapitulu prisutan je bio i gospodin Rajnerije, kardinal đakon, s mnogim drugim biskupima i redovnicima. Po njegovu nalogu jedan biskup je slavio misu. Vjeruje se da je tada blaženi Franjo čitao evanđelje, a jedan drugi brat poslanicu. Budući da nisu imali zgrada za toliku braću, braća su boravila na prostranu i ograđenu polju pod sjenicama, a jeli su i spavali uredno, komotno i udobno raspoređeni oko dvadeset i tri stola. Na tom kapitulu služio je sa svom revnošću mjesni puk pribavljajući kruha i vina u izobilju, radostan zbog okupljenosti tolike braće i zbog povratka blaženoga Franje. Na ovom je kapitulu blaženi Franjo, uzevši za temu *Blagoslovljen Gospodin*

---

11 U originalu stoji *multos papas* – ovdje papa ima značenje zaštitnik. (op. prev.)

12 Indikcija je razdoblje od 15 godina kojim se potanje određuje vrijeme u koje spada koja godina. (op. prev.)

Bog moj koji mi ruke za borbu uvježba (Ps 18,33), propovijedao braći poučavajući u kreposti i potičući na strpljivost i pružanje primjera svijetu. Na sličan način držao je govor i narodu te je izgrađivao i narod i kler. Tko bi mogao izraziti kolika je među braćom u ono doba bila ljubav, strpljivost, poniznost, poslušnost i bratska radost? Takva naime kapitula, ni po broju braće ni po svečanosti ceremonija, nisam vidio u Redu. I premda je bilo toliko mnoštvo braće, narod ih je tako rado svime opskrbljivao da su braća, nakon sedam dana kapitula, bila prisiljena zatvoriti vrata i ništa više ne primati, te povrh toga ostati još dva dana da bi doneseno i primljeno potrošili.

17. Međutim na kraju ovoga kapitula, tj. kad je kapitul već trebalo zaključiti, blaženi se Franjo sjeti da izgradnja Reda još nije stigla u Njemačku. I budući da je blaženi Franjo tada bio bolestan, a sve što je s njegove strane trebalo reći kapitulu govorio je brat Ilija, sjedeći do nogu brata Ilije, povuče ga za tuniku. Ovaj se nagnuo k njemu, poslušao što želi te uspravivši se rekao: »Braćo, ovako kaže brat« – pokazujući na blaženoga Franju kojega su braća, kao da ističu njegovu 'uzvišenost', zvala bratom – »postoji jedno područje, Njemačka, u kojem žive pobožni ljudi, kršćani, koji, kako znate, često u znoju i po žegi sunca prolaze našom zemljom s dugim štapovima i širokim nazuvcima pjevajući hvale Bogu i njegovim svetima te posjećuju grobove svetaca. I budući da su se braća, k njima više puta poslana, vratila zlostavljana, brat nikoga ne prisiljava da ide k njima. No onima koji bi nadahnuti gorljivošću prema Bogu i dušama željeli poći namjerava dati isti ili čak još veći nalog nego što bi dao onima koji idu preko mora. Ako ima takvih koji bi željeli ići, neka ustanu i neka se odvoje nastranu.« I zapaljeni željom za mučeništvom ustalo je oko devedeset braće, koja su, predajući se smrti i odvajajući se postrance kako im je bilo naređeno, čekala odgovor: koji, koliko ih, na koji način i kada bi trebali krenuti.

18. Bijaše u to doba na kapitulu jedan brat koji je u svojim molitvama običavao moliti Gospodina da mu se vjera ne iskvari zbog heretika iz Lombardije ili da je se ne odrekne zbog okrutnosti Nijemaca, te da se Gospodin milosrdno udostoji izbaviti ga od ovoga oboga. Vidjevši kako su mnoga braća ustala spremna poći u Njemačku te smatrajući da će ona odmah od Nijemaca biti mučena, a žaleći zbog toga što nije poimence poznavao braću poslanu u Španjolsku koja su postala mučenici te hoteći da mu se s ovima ne dogodi isto što mu se dogodilo s onima, ustao je usred mnoštva, približio se k njima te trčao od jednog do drugog pitajući ih: »Tko si i odakle si?« Smatrao je naime velikom čašću da, ako ovi postanu mučenici, mogne reći: »Poznavao sam ovoga, poznavao sam onoga.«

Među njima je bio neki brat imenom Palmerije, đakon, koji je kasnije u Magdeburgu postao gvardijanom, čovjek duhovit i veseo, porijeklom s brda Gargana iz krajeva Apulije. Kad je ovaj znatiželjni brat došao do njega i upitao ga: »Tko si i kako se zoveš?«, odgovorio je: »Zovem se Palmerije«, te uhvativši ga za ruku dodao: »I ti si naš i s nama ćeš poći«, hoteći ga sa sobom povesti k Nijemcima. Ovaj je pak sam već više puta molio Gospodina da ga pošalje kamo god želi osim k njima. Grozeći se imena Nijemci, odgovori: »Nisam ja od vaših i došao sam k vama hoteći vas upoznati, a ne s namjerom da s vama idem.« On ga pak koristeći se svojom šalom zaustavi i povuče sa sobom na zemlju te ga prisili da sjedne s njim među ostale dok se ovaj i riječima i pokretima opirao. U međuvremenu, dok se ovo događalo, i dok je onaj znatiželjni brat bio zadržavan među ostalima, dodijeljen je drugoj provinciji proglasom: »Taj brat neka ide u tu provinciju.« Dok je onih devedeset braće čekalo odgovor, za ministra Njemačke određen je brat Cezarije, Nijemac, rođen, kako je rečeno, u Speyeru. Dobio je dopuštenje da između onih devedeset izabere koje želi. Kad je među ostalima otkrio onoga znatiželjnog brata, drugi su ga nagovorili da [i] njega povede sa sobom. I budući da je on protiv volje išao k Nijemcima te je neprestano vikao: »Nisam ja od vaših jer nisam ustao s namjerom da idem s njima«, odveden je pred brata Iliju.

Međutim slušajući to braća one provincije kojima je bio dodijeljen pokušavala su ga zadržati zbog toga što je bio slaba zdravlja, a zemlja u koju su išli bila hladna. No brat Cezarije ga je na sve načine nastojao povesti sa sobom. Brat Ilija je ovaj prijepor ovako riješio govoreći: »Naređujem ti, brate, pod svetu poslušnost da napokon odlučiš želiš li ići ili ne.« A on, obavezan poslušnošću, budući da je dvojio što da učini, bojao se po savjesti izabrati, da ne bi izgledalo kako, ako odabere, radi po svojoj vlastitoj volji. Bojao se ići zbog okrutnosti Nijemaca da ne bi, ako bi u nevoljama izgubio strpljivost, u opasnost doveo dušu. I tako zapleten između toga dvoga te ne nalazeći rješenja u samome sebi obratio se bratu iskušanom u mnogim nevoljama, onome koji je, kako je rečeno, u Ugarskoj petnaest puta izgubio duge gaće, i od njega zatražio savjet govoreći: »Predragi brate, tako mi je naređeno, a ja se bojim odabrati i ne znam što da učinim.« A onaj će: »Idi k bratu Iliji i reci: 'Brate, niti želim ići niti ostati, nego što god mi narediš, to ću učiniti', i tako ćeš se osloboditi te dvojbe.« Tako je i učinio.

Čuvši to, brat mu je Ilija snagom svete poslušnosti naredio da se s bratom Cezarijem požuri u Njemačku. Taj brat je Jordan Janski, koji vam ovo piše, koji je takvom sudbinom došao u Njemačku, koji je izbjegavao goropadnost Nijemaca od koje je strahovao, koji

je s bratom Cezarijem i drugom braćom po prvi put u Njemačkoj zasadio Red manje braće.

19. Prvi ministar Njemačke bio je brat Cezarije, koji je, zabrinut za uspješno izvršavanje poslušnosti koja mu je naložena, sa sobom uzeo braću: Ivana iz Plana Carpina,[13] propovjednika na latinskom i lombardskom, zatim Barnabu Nijemca, izvrsnog propovjednika na lombardskom i njemačkom, Tomu Čelanskog, koji je kasnije napisao i prvu i drugu *Legendu* o svetome Franji, potom Josipa iz Trevisa, Ugra Abrahama, Šimuna Toskanca, sina grofice od Collazzone, klerika Konrada Nijemca, svećenika Petra iz Camerina, svećenika Jakova i Waltera, đakona Palmerija, brata Jordana Janskog, đakona, neku braću laike, tj. Benedikta Nijemca iz Soesta i Henrika iz Švapske, te mnoge druge čijih se imena ne sjećam. Sveukupno ih je bilo dvanaest klerika i petnaest laika.

Odabravši dakle ove, brat Cezarije, budući da je sam kao pobožan čovjek nerado napuštao blaženoga Franju i drugu svetu braću, uz dopuštenje blaženoga Franje, rasporedio je drugove koji su mu dodijeljeni po kućama u Lombardiji da u njima čekaju njegove upute. On se pak sam gotovo tri mjeseca zadržao u Spoletskoj dolini. I kad je odlučio krenuti na put u Njemačku, sazvavši svoju braću, ispred sebe je poslao brata Ivana iz Plana Carpina i brata Barnabu te još neke druge da u Tridentu njemu i braći priprave mjesto. Ostala braća slijedila su ih po trojica ili četvorica.

20. Pošto su se braća dolazeći u grupama okupila u Tridentu prije svetkovine svetoga Mihaela [29. rujna 1221], ljubazno ih je, kako su pristizala, kroz šest dana primao gospodin tridentski biskup. Na svetkovinu svetoga Mihaela brat Cezarije održao je govor kleru, a brat Barnaba puku. Na njihovo propovijedanje jedan tridentski građanin, imenom Pelegrin, čovjek bogat te dobar znalac njemačkog i lombardskog jezika, obukavši braću u nove gornje i donje tunike te rasprodavši svu svoju preostalu imovinu i razdijelivši je siromasima, primljen je u Red.

21. Poslije ovoga je brat Cezarije, skupivši svoju braću u Tridentu te upozorivši ih na to kako trebaju čuvati poniznost i strpljivost, ostavio ondje neku braću radi učvršćivanja puka, a druge je, dijeleći ih u grupe po dvojicu ili trojicu te imenujući jednoga za vremenite, a drugoga za duhovne stvari, pred sobom poslao u Bolzano. Gospodin tridentinski biskup i ovdje je kroz nekoliko dana pomagao braću kako su pristizala te im dao dozvolu da propovijedaju u njegovoj

[13] Današnji Magione, grad blizu Peruđe.

biskupiji. Kada su iz Bolzana stigli u Brixen, ljubazno ih je primio mjesni biskup. Iz Brixena su preko brda, kad je već prošlo vrijeme ručka, stigli u Sterzing. I budući da stanovnici nisu imali kruha pri ruci, a braća nisu znala prositi, nastavili su putovanje nadajući se da će do večeri stići do mjesta gdje će se dobrotom ljudi moći okrijepiti. Došli su u Mittenwald. Ondje su, zbog velike oskudice, napadaj gladi oskudno pokušavali ublažiti dvama zalogajčićima kruha i sa sedam repa, a žeđ radošću srca, no time su ih još više pobudili. Nakon međusobnoga dogovora o tome kako napuniti prazan trbuh da bi nakon napora od sedam milijarija[14] mogli uživati u noćnom odmoru, odlučili su napiti se vode iz bistrog potoka koji je tekao u blizini kako prazan trbuh ne bi krčao. Kad je osvanulo jutro, ustavši izgladnjeli i prazni, nastavili su započeti put. I kad su prevalili pola milijarija, pogled im se počeo mutiti, noge zaplitati, a od gladi koljena klecati i cijelo tijelo slabjeti. Stoga su, da bi ublažili glad, brali s trnja i s različitih vrsta drveća i biljaka plodove koje su uz put pronalazili. No budući da je bio petak, bojali su se da ne prekrše post. Ipak osjećali su se koliko-toliko sigurnijima time što su ponijeli plodove različitih stabala i grmova da bi, ako bi ih pritisnula krajnja nužda, imali što jesti. I tako su, sad se zaustavljajući, sad opet polako napredujući, na jedvite jade stigli u Matrei. Kad eto Bog, *kojemu se siromah predaje* (Ps 10,14), providi utjehu za svoje siromahe. Čim su ušli u grad, naišli su na dva gostoljubiva čovjeka koji su im kupili kruha za dva denara. No što je to za tolike? I budući da je bila sezona repe, proseći repu, njome su nadoknadili nedostatak kruha.

22. Obavivši dakle ručak više ga hineći nego se hraneći, nastavili su putovanje te tako prolazeći kroz sela, utvrde i manastire stigoše u Augsburg. Ondje su ih vrlo ljubazno primili gospodin Siboton, augsburški biskup te njegov vikar i nećak, katedralni kanonik. Sam je augsburški gospodin bio toliko ponesen osjećajima prema braći da je jednog po jednog uz cjelov primao i s cjelovom otpuštao. Vikar ih je pak primio s tolikom srdačnošću da se povukao iz svoje kurije, a u nju smjestio braću. Osim toga bili su srdačno primljeni i s poštovanjem pozdravljani i od klera i od puka.

23. Godine Gospodnje 1221. [16. listopada], oko blagdana sv. Gala, brat Cezarije, prvi ministar Njemačke, sazvavši svoju braću u Augsburg – njih trideset i jedan na broj – održao je prvi kapitul od njihova ulaska u Njemačku. Odatle je braću razaslao u različite njemačke provincije. Brata Ivana iz Plana Carpina i brata Barnabu poslao je naprijed kao propovjednike u Würzburg. Oni su odatle

---

[14] Miliarium je kilometarnik, tj. kamen uz put kao oznaka za duljinu.

otišli u Mainz, pa u Worms, Speyer, Strasbourg i Köln. Predstavljali su se ljudima propovijedajući riječ pokore te su pripremali smještaj za braću koja su imala doći za njima.

24. S toga istog kapitula brat Cezarije poslao je brata Jordana Janskog s dvojicom drugova, Abrahamom i Konstantinom, u Salzburg. Mjesni biskup ih je srdačno primio. Drugu je trojicu braće s bratom Josipom poslao u Regensburg. Brat Cezarije pak išao je putovima onih koji su otišli ranije te je braću riječju i primjerom utvrđivao u dobru.

25. Iste godine brat Cezarije, došavši u Würzburg, primi u Red okretnog i obrazovanog mladića imenom Hartmuth. Kako Talijani nisu mogli izgovarati njegovo ime, zvali su ga Andrija, i to zato što je u Red bio primljen na blagdan svetoga Andrije. On je za kratko vrijeme postao svećenikom i propovjednikom, a potom je postavljen za kustosa Saksonije. Isto tako primio je i nekog laika po imenu Ruđer, koji je kasnije postao gvardijanom u Halberstadtu i duhovnim učiteljem blažene Elizabete, koju je poučavao čuvati čistoću, poniznost i strpljivost, bdjeti u molitvi i posvećivati se djelima milosrđa. Također je primio i nekog laika imenom Rudolf.

26. Godine Gospodnje 1222. brat Cezarije bio je primio već toliko braće, kako klerika tako i laika, da je, sazvavši braću iz obližnjih gradova, u Wormsu slavio prvi provincijski kapitul. I budući da je mjesto na kojem su braća bila primljena bilo skučeno te zbog mnoštva neprikladno za slavljenje i propovijedanje, po savjetu biskupa i kanonika skupe se u katedrali. Povukavši se u jedan kor, kanonici su braći prepustili drugi. Jedan brat iz Reda slavio je misu, a korovi su se međusobno natjecali u pjevanju te su tako vrlo svečano molili božanski časoslov.

27. S ovoga je kapitula brat Cezarije poslao dvojicu s pismom za braću koja su bila u Salzburgu, a nisu došla na kapitul da, ako žele, dođu k njemu. Oni pak koji su se u potpunosti predali poslušnosti tako da nisu željeli činiti ništa po svojoj volji, nemalo uznemireni zbog uvjeta koji je stajao u pismu – naime *ako žele doći* – rekoše: »Pođimo i upitajmo zašto nam je tako napisano jer mi ne želimo ništa osim onoga što on sam želi.« Kad su potom na putu, da bi se okrijepili, ušli u neko selo te dva po dva stali prositi po selu, dobili su odgovor na njemačkom: *Got berat*, što u prijevodu znači: Bog neka vas pomogne, ili još bolje: Bog neka vam providi.

Jedan od njih, vidjevši da im uz ove riječi nitko ništa ne daje, razmišljao je, a onda i rekao: »Ovo *Got berat* danas će nas dotući.« I

preduhitrivši brata koji je prosio na njemačkom, počeo je prositi na latinskom. No Nijemci su odgovarali: »Mi ne razumijemo latinski. Govori nam na njemačkom.« A brat loše izgovarajući reče: *Nicht diudisch*, što u prijevodu znači: Ništa njemački, znam savojski. I doda na njemačkom: *Brot durch got.* A oni će: »Čudno je kako govoreći na njemačkom kažeš da ne znaš njemački.« I dobace: *Got berat*. A brat, radujući se u srcu i podsmjehujući se te hineći da ne razumije što su rekli, sjedne na klupu.

Potom neki čovjek i neka žena, međusobno se pogledajući i smijući se njegovoj naivnosti, dadoše mu kruha, jaja i mlijeka. Vidjevši dakle da takvim korisnim pretvaranjem može izaći ususret svojoj potrebi i potrebi svoje braće, obilazeći na sličan način dvanaest kuća, naprosio je toliko da je dostajalo za sedmoricu braće.

Nastavivši istim putem stigoše na sveti dan Duhova prije mise u neko selo [22. svibnja]. Ondje su slušali i misu. Jedan od njih je i pričešćivao. A puk iz sela bio je tako pogođen jednostavnošću i poniznošću braće da je pred njima prigibao koljena te iskazivao časti njihovim stopalima. Odatle, prolazeći kroz Würzburg, Mainz i Worms, stigoše u Speyer. Pronašavši ondje brata Cezarija i mnogu okupljenu braću, bili su od njih, kako i dolikuje, srdačno primljeni te su se zbog njihova dolaska vrlo pobožno radovali. Brat pak optužen od braće jer je onako napisao umirio ih je ispričavajući se i objašnjavajući svoju namjeru.

28. Iste godine, a to bijaše druga godina otkako su braća došla u Njemačku, pošto je brat Cezarije smjestio braću u Köln i u druge gore spomenute gradove, budući da je imao malo svećenika, tako da je samo jedan svećenik kao novak u Speyeru i Wormsu braći za velikih svetkovina slavio misu i slušao njihove ispovijedi – iste je godine dakle dao zarediti trojicu, i to Palmerija, koji je gore spominjan, Abrahama Ugra i Andriju Nijemca, koji se ranije zvao Hartmuth.

29. Godine Gospodnje 1223, 29. studenoga gospodin papa Honorije III. potvrdio je Pravilo Manje braće.

30. Iste godine 18. ožujka brat Cezarije dao je zarediti četvrtoga brata u Redu, tj. brata Jordana Janskog iz Spoletske doline, koji je tijekom gotovo cijele jedne godine bio jedini koji je naizmjence slavio mise u Wormsu, Mainzu i Speyeru. Iste je godine brata Tomu Čelanskoga postavio za kustosa u Mainzu, Wormsu, Kölnu i Speyeru.

31. Iste godine brat Cezarije, čovjek u potpunosti kontemplativan i vrlo gorljiv revnitelj za evanđelje i siromaštvo – braći je bio

tako drag da su ga častili kao najsvetijega poslije blaženoga Franje – taj dakle brat Cezarije, umoran i u želji da vidi blaženoga Franju i braću u Spoletskoj dolini, pošto je već usadio Red u Njemačkoj, uzevši sa sobom brata Šimuna, koji je sada u Spoletu proglašen svetim, i neku drugu pobožnu i časnu braću, te postavivši za vikara brata Tomu, koji je tada bio jedini kustos, došao je k blaženom Franji odnosno bratu Iliji te je od njega i od ostale braće bio srdačno primljen. I na kapitulu koji se iste godine slavio kod Svete Marije Porcijunkulske brat Cezarije bio je razriješen dužnosti ministra koju je kroz dvije godine obnašao, a za zamjenu mu je izabran brat Albert iz Pise.

32. Iz Italije su dakle s bratom Albertom iz Pise bili poslani čestiti i obrazovani ljudi, i to brat Marcije iz Milana, brat Jakov iz Trevisa i jedan brat Englez, stručnjak za kanonsko pravo, te neki drugi.

33. Brat dakle Albert iz Pise, drugi ministar Njemačke, stigavši u Njemačku, sazvao je stariju braću iz Njemačke, i to brata Ivana iz Plana Carpina, vikara i jedinoga kustosa brata Tomu i još neke druge, te je u Speyeru izvan gradskih zidina u blizini utočišta za gubavce na blagdan Rođenja Blažene Djevice slavio kapitul. Ondje je u to doba gvardijanom bio brat Jordan, koji je na tom kapitulu pjevao svečanu misu. Razmišljajući pomno na tom kapitulu o stanju i širenju Reda, postavili su brata Marcija za kustosa Frankonije, brata Anđela iz Wormsa za kustosa Bavarske i Švapske, brata Jakova za kustosa Elzasa, a brata Ivana iz Plana Carpina za kustosa Saksonije.

34. Zajedno s bratom Ivanom iz Plana Carpina u Saksoniju su otišli Englezi brat Ivan i brat William, klerik brat Egidije iz Lombardije, svećenik brat Palmerije, svećenik brat Rejnald iz Spoleta, brat laik Ruđer Nijemac, brat laik Rokker, brat laik Benedikt Nijemac, brat laik Titmar i krojač brat Emanuel iz Verone.

35. Pošto su stigli u Hildesheim, sve ih je primio i dobro okrijepio prvi kanonik gospodin Henrik iz Tossa. Potom su se pojavili pred biskupom gospodinom Konradom, velikim propovjednikom i teologom, te ih je i on svečano primio. I kažem vam, ovaj je biskup, sazvavši kler svoga grada, dao bratu Ivanu iz Plana Carpina, prvom kustosu Saksonije, da propovijeda mnoštvu klerika. Pošto je ovaj završio propovijed, gospodin im je biskup, preporučujući brata Ivana i drugu braću Reda svome kleru i puku, dao ovlast i propovijedanja i ispovijedanja u svojoj biskupiji.

I doista mnogi su, potaknuti na pokoru propovijedanjem i primjerom braće, stupili u Red. Jedan od njih bio je Bernard, sin grofa

od Poppenburga, katedralni kanonik, zatim učitelj dječaka Albert, čovjek obrazovan, potom stanoviti Ludolf i neki vitez. Međutim kad je ondje nastala pomutnja zbog izlaska neke braće iz Reda, ohladila se naklonost puka prema braći do te mjere da su im s ogorčenjem davali milostinju, a one koji su prosili gledali su gotovo neprijateljskim pogledom. Ipak ubrzo je, uz pomoć Božje providnosti, izgubljenā naklonost ponovno procvala i narod se vratio ljubavi prema braći kako je to ranije činio.

36. Godine Gospodnje 1223. brat Ivan iz Plana Carpina, želeći rasprostraniti Red, poslao je neku izabranu braću u Hildesheim, Braunschweig, Goslar, Magdeburg i Halberstadt.

37. Godine Gospodnje 1224, pošto su se okupili kustosi, gvardijani i propovjednici, u Würzburgu je na svetkovinu Uznesenja Blažene Djevice slavljen kapitul. Brata Ivana [iz Plana Carpina, kustosa Saksonije] premjestili su u Köln razriješivši ga službe, a brata Jakova, kustosa Elzasa, čovjeka usrdna, dobroćudna, skromna i pobožna, odredili su za drugoga kustosa Saksonije. S njim su bili poslani neki od starije braće Reda, kako klerici tako i laici. Oni su svojom poniznošću i primjerom života za kratko vrijeme pridobili veliku naklonost klera i puka.

38. Iste godine brat Albert iz Pise, ministar Njemačke, gledajući porast (braće) u Saksoniji, a i zbog toga što je namjeravao iz Saksonije preko Turingije prijeći u Rajnu, poslao je brata Jordana, gvardijana u Mainzu, sa sedmoricom braće da u Turingiji obnovi kuće i prikladno smjesti braću.

39. Brat Jordan dakle krene 27. listopada sa svojom braćom iz Mainza na put prema Turingiji te na dan svetoga Martina stigne u Erfurt. No budući da je bila zima i nije bilo vrijeme za gradnju, na nagovor građana i nekih od klerika braća budu smještena izvan gradskih zidina u svećeničku kuriju za gubavce ne bi li se građani bolje brinuli za njihovo uzdržavanje.

40. Braća koja su poslana s bratom Jordanom bila su sljedeća: svećenik, novak i propovjednik brat Hermann iz Weissenseea; subđakon, novak brat Konrad iz Würzburga; subđakon, novak brat Henrik iz Würzburga; novak brat Arnold, klerik; zatim braća laici Henrik iz Kölna, Gernot iz Wormsa i Konrad iz Švapske. Za ovima su kasnije došli brat Ivan iz Kölna i brat Henrik iz Hildesheima.

41. Godine Gospodnje 1225. brat Jordan posla neku braću laike kroz Turingiju da izvide stanje pojedinih gradova. Za njima, a katkada i pred njima, išao je svećenik, novak i propovjednik brat Hermann. Došavši u Eisenach, gdje je nekoć bio kapelanom i odakle se pridružio braći njemačke kuće, više puta je propovijedao narodu, a narod je bio silno ganut njegovim propovijedanjem i primjerom njegova ophođenja jer se ponizio i od tolike komotnosti koju je bio imao u kući njemačke braće prešao u tako ponizan i strog Red te se cijeli grad slijevao na svako mjesto gdje je najavio svoje propovijedanje.

Zbog toga su se dvojica gradskih župnika pobojala da bi se narod, ako bi se braća povezala s jednim od njih, mogao udaljiti od onoga drugoga, te je jedan od njih ponudio braći dvije, a drugi jednu crkvu da izaberu onu u kojoj bi željela ostati. No brat Hermann, ne usuđujući se izabrati bez savjeta braće, povjerio je bratu Jordanu da, uzevši sa sobom jednoga razboritog druga, dođe u Eisenach i promišljeno izabere što mu se sviđa. I došavši promišljeno je odabrao ono mjesto u kojem se braća i sada nalaze.

42. Iste godine, na prvi dan korizme, braća su primila jedno obitavalište u Gothi u kojemu su ostala dvadeset i pet godina te dobrohotno i preko svojih mogućnosti iskazivala razna djela milosrđa i gostoprimstva kako našoj braći tako i braći Reda propovjednika i svim drugim redovnicima.

43. Iste su se godine braća, po savjetu gospodina Henrika, župnika svetoga Bartolomeja, gospodina Günthera, vikara, i nekih drugih građana Erfurta preselila u tada napuštenu crkvu Svetoga Duha u kojoj su nekoć obitavale redovnice Reda svetoga Augustina te su ondje ostala punih šest godina. Onaj kojega su građani dali braći za skrbnika upitao je brata Jordana bi li želio da se to obitavalište izgradi kao klaustar. A ovaj je, budući da u Redu nikada nije vidio klaustar, odgovorio: »Ne znam što je to klaustar; izgradite nam samo kuću blizu vode da možemo sići u nju i oprati noge.« I tako bî učinjeno.

44. Iste godine oko svetkovine apostola Petra i Pavla braća su poslana u Nordhausen. Ondje su ih građani također ljubazno primili te ih radi njihove komotnosti smjestili u jedan mali vrt u kojem se nalazila kuća prikladna za pohađanje crkve, za što su (braća) godišnje plaćala četiri novčića.[15] I budući da su braća onamo poslana bila isključivo laici te je kustosu dodijalo svaki put kad je

15 U originalu stoji *IIII solidi* – vjerojatno se misli na četiri zlatnika (op. prev.)

bilo potrebno trčkarati amo-tamo da bi slušao njihove ispovijedi, pošto su tri godine ondje proboravila, na njihovu radost ih je vratio natrag i smjestio u drugim kućama. No godine Gospodnje 1230. braća su se ponovno vratila onamo jer im je neka djevica darovala komad zemlje.

45. Iste godine [1225] na traženje grofa Ernesta četvorica braće laika poslana su u Mülhausen. Grof im je dao novu, iako nepokrivenu kuću s pripadajućim malim vrtom, a njih je, dok ne pokriju kuću i ne ograde vrt, smjestio u jedan podrum u dvorcu. U njemu su navedena braća i molila, i objedovala, i goste primala, i spavala. I budući da ona braća laici, zadovoljna podrumom, za godinu i pol dana nisu mogla ni pokriti kuću ni ograditi vrt, grof im je, ne videći od njih nikakve koristi, počeo uskraćivati pomoć. Tako su braća, ne imajući odakle pokriti kuću ili ograditi vrt te pritisnuta nuždom, otišla odatle i smjestila se u druge kuće. No godine Gospodnje 1231. braća su se ponovno onamo vratila i uz dopuštenje kralja Hinrika bila primljena u bolnicu. No upravitelj bolnice, smatrajući da je sve ono što se davalo braći bilo zapravo oduzimano od njega, počeo je prema braći biti netrpeljiv i podao. Ne mogavši to podnijeti, braća su, kad im je jedan vitez darovao komad zemlje, počela na njoj graditi, te su ondje ostala sve do dana današnjega.

46. Iste godine su i braća koja su boravila izvan zidina ušla u Erfurt.

47. Iste godine brat Albert iz Pise, ministar Njemačke, poslao je bratu Jordanu, onodobnom kustosu Turingije, za utjehu i pomoć brata Nikolu iz Rajne, svećenika i pravnog stručnjaka koji je dobio nadimak Nikola Ponizni. Ta se vrlina kod njega osobito isticala. Na glasu svetosti umro je u Bologni. Kad mu je brat Jordan izašao u susret između Gothe i Eisenacha, s poštovanjem i bratski su se pozdravili poljubivši se te zajedno sjeli. Ali budući da je brat Nikola, kao ponizan i kao čovjek golubinje jednostavnosti, s poštovanjem u tišini sjedio pred licem brata Jordana, njegov mu je drug brat Petar iz Eisenacha, veseo i duhovit čovjek, poznajući poniznost brata Nikole, rekao: »Brate Nikola, ne prepoznaješ našega kralja i gospodina?« A on je sklopljenih ruku ponizno odgovorio: »Rado poznajem i služim svome gospodinu.« Brat Petar onda je dodao: »Upravo je on naš kustos.« Čuvši to, ustao je te uz duge isprike priznao svoj grijeh što ga je tako nedostojno primio. I ustavši, sa svom poniznošću prignuo je koljena i bratu Jordanu predao pismo o svojoj poslušnosti.

Brat Jordan ga je poslao u kuću u Erfurtu da ondje čeka njegov nalog, a nakon tri tjedna poslao mu pismo da je ondje gvardijan. A on, primajući ga s poštovanjem, reče: »Ma što mi je to učinio naš otac?« Brat Jordan je doista bio tako zbunjen poniznošću brata Nikole da je jedva mogao izdržati u njegovoj prisutnost te se za šest tjedana nije usudio doći u Erfurt. Brat je pak Nikola svojom nazočnošću braću držao u redovničkoj disciplini bolje nego netko drugi prijekorima i propisima.

48. Također iste godine [1225] brat Jakov, kustos Saksonije, sagradio je u novome gradu Magdeburgu crkvu Manje braće, te ju je na svetkovinu Uzvišenja Svetoga križa dao posvetiti od gospodina Alberta, nadbiskupa toga mjesta. Pošto ju je posvetio, gospodin nadbiskup darežljivo je ostavio braći sve oltarske ornamente. Jednoga je dana već spomenuti brat Jakov u osmini od posvećenja u crkvi braće slavio misu. Pošto ju je završio, do te je mjere počeo gubiti snagu da su ga odnijeli u bolnicu koju su braća tada imala u starom gradu pored svetoga Petra. Braća naime u novome gradu još nisu imala građevinu osim crkve. Ondje se 20. rujna, na vigiliju blaženoga Mateja, preselio Gospodinu. Budući da su jedva imala mjesto za ukop, ali ne i dozvolu za pokapanje, braća su – održavši vijećanje o tome što učiniti, a ponajviše zbog koncila [koji] se imao slaviti na dan svetoga Mauricija i na koji su se skupili već mnogi biskupi – odlučila [otići] gospodinu biskupu Hildesheima jer je on brata Jakova poštivao kao oca. On je svojoj posluzi izdao nalog da mu, ako bi braća željela s njim razgovarati, jave bilo da spava bilo da što drugo radi. Probudivši dakle biskupa koji je već bio zaspao, rekoše mu da je brat Jakov već preminuo. Pogođen time zaplakao je i rekao: »Evo, ovo je san koji sam već vidio« te je dodao: »Ja ću doći i pokopati ga.« U snu je naime vidio nekog mrtvaca obučenog ili umotanog u bijele haljine te (je čuo) kako mu je rečeno: »Idi i oslobodi ga!« Pošto mu je tijelo preneseno u crkvu braće u novom gradu, koju je sam brat Jakov osnovao i dao posvetiti, u njoj je pokopan uza sve počasti. No godine Gospodnje 1258. njegove kosti i kosti brata Šimuna Engleza, prvoga lektora u Magdeburgu i trećega ministra, prenesene su i pokapane u starom gradu gdje braća, pošto su se preselila, borave i sada.

49. Nakon što je Jakov, brat blage uspomene, preminuo, braća iz Saksonije, dobrano potresena, [molila su] brata Alberta iz Pise, ministra Njemačke, da se udostoji dobrohotno im providjeti drugoga kustosa. Budući da im je za kustosa naumio poslati brata Nikolu, gvardijana iz Erfurta, ministar, poznajući njegovu poniznost, nije smatrao zgodnim poslati mu pismo bojeći se da zbog poniznosti

neće prihvatiti službu, nego se radije sam k njemu uputio. Odlučio je k njemu osobno otići ne bi li možda u prijateljskom razgovoru uspio njegov duh navesti da prihvati službu. Stigavši dakle u Erfurt, pošto je iz istog razloga pozvao i brata Jordana, ministar je s bratom Nikolom počeo razgovarati o prihvaćanju službe u kustodiji Saksoniji. No ovaj se ponizno ispričavao te pošto je počeo tvrditi kako je nesposoban za bilo kakvu službu kao onaj koji ne zna ni brojati ni zbrajati, te kako nije ni gospodin ni prelat, ministar mu je uskočio u riječ te mu je gotovo srdita duha rekao: »Ne znaš dakle biti gospodin? Zar smo gospoda mi koji obnašamo službe u Redu? Priznaj dakle, brate, smjesta svoj grijeh jer si službe Reda, koje bi se mogle nazvati više dužnostima i služenjima, smatrao gospodovanjem i prelatovanjem.«

I dok je ponizno priznavao svoj grijeh, ministar mu je za pokoru dao kustodiju Saksoniju, a on je, kako je inače običavao, prignuvši koljena ponizno poslušao. Braća su se silno obradovala zbog njegove poslušnosti te su održala svečano slavlje u crkvi Svetoga Duha u kojoj su tada boravila, dok je brat Nikola tužna duha jednostavnim napjevom pjevao misu. Postavši dakle trećim kustosom Saksonije i ustalivši se u službi, nije napuštao poniznost koju je oduvijek prakticirao, nego je uvijek bio najponizniji i prvi u pranju posuđa i nogu braći. I kad bi kojem bratu zbog njegova grijeha naređivao stegu i sjedenje na zemlji, istu pokoru je s njim vrlo ponizno izvršavao. I premda je sam u svakoj prilici obdržavao poniznost i poslušnost, ipak je bio tako nepopustljiv progonitelj i kažnjavatelj neposlušnosti da je brat ustrajan u neposluhu, čak i nakon pokore, teško ponovno zadobivao njegovu milost. Neposlušnost brata smatrao je tolikim zlom, a poslušnost tolikim dobrom da je i djelom i primjerom pokazivao kako braća u svim stvarima u jednostavnosti moraju slušati.

50. Godine Gospodnje 1226, 4. listopada, prvi utemeljitelj Reda manje braće, dragi otac Franjo, preselio se Gospodinu kod Svete Marije od Porcijunkule. I premda je dragi otac blaženi Franjo želio biti pokopan u toj crkvi, narod toga mjesta i građani Asiza, bojeći se da ga stanovnici Peruđe ne bi nasilu odnijeli zbog znamenja koja se Gospodin i za njegova života i poslije smrti preko njega udostojao učiniti, prenijeli su ga i uz počasti sahranili u blizini zidina Asiza u crkvi svetoga Jurja, u kojoj je prvi put učio slova i u kojoj je kasnije prvi put počeo propovijedati.

Pošto je dakle blaženi Franjo umro, brat je Ilija, zamjenik blaženoga Franje, po cijelom Redu razaslao pisma utjehe braći ožalošćenoj zbog preminuća tako velikog oca, objavljujući svakom pojedinačno i svima zajedno da ih sve, kako mu je naložio blaženi Franjo, u njegovo ime blagoslivlja i odrješuje od svih grijeha. Povrh toga je

izvijestio o stigmama i drugim čudima koja se Svevišnji po blaženom Franji poslije njegove smrti udostojao učiniti te je ministrima Reda naložio da se skupe radi izabiranja generalnog ministra.

51. Godine Gospodnje 1227, 2. veljače, poslije smrti blaženoga Franje, brat Albert iz Pise, ministar Njemačke, namjeravajući poći na generalni kapitul radi biranja prvoga generalnog ministra, sazvavši sve kustose, propovjednike i gvardijane Njemačke, održao je kapitul u Mainzu. Na ovom je kapitulu za prvoga generala u Redu izabran brat Ivan Parenti, rimski građanin i sudac rodom iz Civita Castellane.

52. On je, po savjetu ministra Francuske, brata Alberta iz Pise razriješio upravne službe u Njemačkoj, a umjesto njega postavio učenoga čovjeka i velikoga teologa brata Šimuna Engleza, kustosa Normandije.

53. Brat dakle Šimun, dolazeći u Njemačku s bratom Julijanom, koji je kasnije otmjenim stilom i lijepim skladom sastavio povijest blaženoga Franje i blaženoga Ante, zakazao je slavljenje provincijskoga kapitula u Kölnu na svetkovinu apostola Šimuna i Jude.

54. Godine Gospodnje 1228. blaženi je Franjo bio kanoniziran. Iste godine ministar Njemačke brat Šimun između Uskrsa i Duhova u Kölnu slavio je provincijski kapitul. Iste godine je i generalni ministar brat Ivan Parenti, čuvši da u Njemačkoj nema lektora teologije, razriješio službe ministra Njemačke brata Šimuna i postavio ga za lektora, a za ministra Njemačke odredio brata Ivana iz Plana Carpina. On je zakazao provincijski kapitul u Wormsu gdje je obznanio pismo o razrješenju brata Šimuna i o svom imenovanju. Na istom je kapitulu braći objavljena i kanonizacija blaženoga Franje. Brat dakle Ivan iz Plana Carpina, hoteći počastiti i uzdići Saksoniju, poslao je brata Šimuna kao prvoga lektora u Magdeburg, a s njim i okretne, časne i obrazovane ljude: brata Markarda Dugoga iz Aschaffenburga, brata Markarda Maloga iz Mainza, brata Konrada iz Wormsa i mnoge druge.

55. Budući da je brat Ivan iz Plana Carpina bio korpulentan čovjek, jahao je na magarcu, a ljudi onoga vremena zbog novosti Reda i poniznosti jahača – po primjeru Krista koji je jahao na magarcu, a ne na konju – iskazivali su veće poštovanje njegovu magarcu nego što ga sada, zbog uobičajenosti prizora braće koja jašu, iskazuju osobama ministara. On je bio veoma velik širitelj svoga Reda. Pošto je po drugi put postao ministrom, poslao je braću u

Češku, Mađarsku, Poljsku, Rumunjsku i Norvešku. Prihvatio je također kuću u Metzu i zasadio Red u Lotaringiji. Bio je također i odlučan branitelj Reda. Naime stalno je i osobno pred biskupima i prvacima zastupao svoj Red. On je svu svoju braću kao majka djecu i kvočka svoje piliće u miru i ljubavi i svakom utjehom pomagao te njima upravljao.

56. Godine Gospodnje 1229. u Njemačku je kao prvi vizitator poslan brat Ivan Englez.

57. Godine Gospodnje 1230. ministar Njemačke brat Ivan slavio je u Kölnu posljednji provincijski kapitul Njemačke. Postavivši na njemu brata Ivana Engleza za vikara, otišao je na generalni kapitul. Na tom kapitulu brat Ivan iz Plana Carpina razriješen je dužnosti te poslan za ministra u Španjolsku, a zamijenio ga je brat Šimun, prvi lektor Njemačke. No prije nego mu je stiglo pismo, zaskočila ga je smrt na uočnicu blaženoga Vite te je pokopan u Magdeburgu. Na istom tom generalnom [kapitulu] uprava Njemačke podijeljena je na dva dijela: na upravu Rajne i upravu Saksonije. Ministrom Rajne imenovan je brat Oton, stručnjak u pravu i Lombardijac, a ministrom Saksonije, kako je već rečeno, brat Šimun. Na tom generalnom kapitulu po provincijama su razaslani brevijari i antifonari specifični za Red.

58. Pošto je dakle umro brat Šimun, prvi lektor i prvi ministar Saksonije, kustos Saksonije brat Leonard i kustos Turingije brat Jordan, koji su bili jedini kustosi Provincije Saksonije, pridružili su se slavljenju kapitula Provincije Rajne u Wormsu. Budući da je Provincija bila zajednička i tek odnedavna podijeljena, a brat Šimun, zaskočen smrću, ni na koji način nije mogao preuzeti dužnost ministra te je uprava još uvijek bila praktično nepodijeljena, braća su na taj kapitul bila pripuštena kao legitimni kapitularci. Ondje je dakle, po savjetu ministra, vikara i druge braće, brat Jordan svoju kustodiju predao kustosu Saksonije te se s pismom poslušnosti (dobivenim) od ministra Rajne Otona i s jednim drugom zaputio generalnom ministru da traži (novog) ministra i lektora. Pošto je generalni ministar održao vijećanje o tome koga poslati, brat Jordan je zatražio brata Ivana Engleza, koji je već bio vizitator Njemačke i dobio ga. Generalni je ministar dakle napisao ministru Francuske da brata Ivana Engleza pošalje za ministra Saksonije, a brata Bartolomeja Engleza za lektora.

59. Vraćajući se u Njemačku, brat Jordan je svratio k bratu Tomi Čelanskom. Ovaj mu je, obradovavši se, dao nešto od relikvija bla-

ženoga Franje. Kada je brat Jordan došao u Würzburg, poručio je braći svoje kustodije da mu, ako imaju potrebu s njim razgovarati, izađu u susret u Eisenach jer onuda kani proći. Obradovavši se braća se skupiše na dogovoreno mjesto dajući vrataru nalog da brata Jordana, kada dođe, ne pušta unutra, nego da prvo njih obavijesti. Kada je dakle brat Jordan stigao i stao lupati na vrata, nije bio pušten unutra, nego je vratar otrčao i javio braći da brat Jordan stoji pred vratima. Oni su mu opet naložili da ga ne pušta kroz vrata, nego kroz crkvu. Braća su pak, radosno kličući u duhu, ušla u kor noseći u rukama križeve, kadionicu, palmine grane i upaljene svijeće te su dva po dva iz kora u procesiji ušla u crkvu. Poredavši se sučelice jedan drugome, otvorili su vrata crkve, upustili brata Jordana te ga uz radosno klicanje dočekali pjevajući responzorij *Ovo je ljubitelj braće* (2 Mak 15,14).

Brat Jordan im je pak, zatečen novim načinom dočeka, rukom davao znak da ušute, no oni su dokraja dovršili ono što su radosno započeli. Dok se brat Jordan zapanjen divio ovom činu, padne mu na pamet da kod sebe ima relikvije blaženoga Franje na koje je zbog zatečenosti zaboravio. I radosno kličući u duhu, dovršivši pjevanje, reče: »Radujte se, braćo, jer znam da ne slavite mene kao mene, nego u meni našega oca blaženoga Franju koji je, dok sam ja šutio, svojom nazočnošću potaknuo vaš duh i čije relikvije imam kod sebe.« I izvadivši relikvije iz skuta, postavi ih na oltar. Otada se brat Jordan prema blaženom Franji, kojega je za života poznavao te je zbog toga prema njemu imao nekakav čisto ljudski odnos, počeo odnositi s uzvišenijim poštovanjem i čašću jer je uvidio kako Bog, zapalivši srca braće Duhom Svetim, nije htio da njegove relikvije zadrži za sebe.

60. Godine Gospodnje 1231. kustos Turingije brat Jordan, vraćajući se u Saksoniju, poslao je brata Ivana iz Penne s bratom Adeodatom u Pariz po ministra brata Ivana Engleza i lektora brata Bartolomeja, da ih uz počasti dovedu u Saksoniju.

61. Godine Gospodnje 1232. na generalnom kapitulu slavljenom u Rimu dužnosti je razriješen generalni ministar brat Ivan Parenti, a zamijenio ga je brat Ilija. Na istom je kapitulu također razriješen ministar Saksonije brat Ivan Englez iz Readinga, a zamijenio ga je brat Ivan iz Plana Carpina. Brat Leonard, kustos Saksonije, vraćajući se s kapitula, umro je na putu u svome gradu Cremoni, a zamijenio ga je brat Bertold iz Höxtera.

Brat pak Ilija, postavši generalnim ministrom, hoteći dovršiti crkvu svetoga Franje koju je počeo u Asizu, proveo je u cijelome Redu prikupljanje novca radi dovršavanja započetoga posla. On je nai-

me cijeli Red držao pod svojom vlašću onako kako su ga bili držali blaženi Franjo i brat Ivan Parenti koji su bili prije njega. Stoga je po svojoj volji uredio veoma mnogo stvari koje nisu bile u skladu s Redom. Naime više od sedam godina nije u skladu s Pravilom držao generalni kapitul, a braću koja su mu se suprotstavljala razašiljao je amo-tamo. Stoga su braća, održavši savjetovanje, odlučila da se zajedno pobrinu za Red. Na tom savjetovanju osobito su im pomagali brat Aleksandar [iz Halesa] i brat Ivan iz La Rochelle, onodobni pariški profesori.

62. Godine Gospodnje 1237. brat Ilija je za pojedine provincije odredio vizitatore koji su se slagali s njegovim programom; zbog njihove neregularne vizitacije braća su protiv njega bila još više nabrušena nego ranije.

63. Godine Gospodnje 1238. braća su iz Saksonije šaljući poslanike apelirala na generalnog ministra protiv vizitatora, ali nisu postigla apsolutno ništa. Stoga su bila prisiljena obratiti se gospodinu papi. Kad je k njemu došao brat Jordan i kad mu je, nakon što ga je pozdravio, naređeno da ode, brat Jordan nije htio izaći, nego je šaljivo pritrčavši papinu krevetu izvukao njegovu golu nogu te ljubeći je povikao i svome drugu rekao: »Evo, mi ovakvih relikvija u Saksoniji nemamo.« Gospodin papa je insistirao da odu, no brat Jordan reče: »Ne, gospodine, nemamo ništa od Vas sada tražiti. Zbog Vas obilujemo svim dobrima i sretni smo. Ta Vi ste otac Reda, zaštitnik i korektor. Došli smo Vas samo vidjeti.« I tako se gospodin papa naposljetku razveseljen uspravio, sjeo na krevet te, upitavši zašto su došli, dodao: »Znam da ste apelirali. Brat Ilija, došavši k meni, rekao mi je da ste apelirali (na mene) preskočivši njega, a mi smo mu odgovorili da apelacija na mene uključuje sve druge apelacije.« I pošto je brat Jordan papi izložio zbog čega se apeliralo, papa je odgovorio da su braća dobro učinila kad su apelirala. Pošto su dakle u Kuriju došla mnoga braća da bi obrazložila svoju apelaciju i pošto je održana duga rasprava, na kraju je većina bila mišljenja da neće ništa postići ako ruku ne stave na korijen – očito radeći izravno protiv Ilije.

64. I nakon što su zajedno sjeli te ispitali braću koja su se okupila, napisali su sve ono što su, bilo iz iskustva bilo po čuvenju, mogli doznati i dokazati protiv Ilije. Pošto su to pred papom pročitali, pred njegovim licem nastala je rasprava o toj temi. Gospodin papa tu je debatu prekinuo govoreći: »Idite i raspravite to među sobom te prigovore i odgovore na njih napišite i meni dostavite, i ja ću presuditi.« To je i učinjeno.

Gospodin papa je potom, čuvši i pročitavši prigovore i odgovore, odlučio da se ondje okupljena braća vrate u svoje provincije te da se iz različitih provincija, a osobito iz onih koje su pokrenule pitanje o reformi Reda, pošalju dvadesetorica odgovorne i nepristrane braće koja bi se u Rimu sastala četiri tjedna prije generalnoga kapitula i koja bi odlučila o stanju i reformi Reda.

65. I tako godine Gospodnje 1239, u skladu s onim što je rečeno, u Rim su poslana odabrana braća iz različitih provincija. Došavši, po savjetu i volji gospodina pape i uz pristanak generalnog kapitula, odlučili su da se održe izbori ministara, kustosa, gvardijana i drugoga što se smatralo aktualnim. Povrh toga odlučili su da svi ministri u svojim provincijama održe jedan, a podložnici dva kapitula.

66. Na istom je tom kapitulu brat Ilija razriješen, nakon što je na čelu Reda bio sedam godina, te ga je zamijenio brat Albert iz Pise, a gospodin papa ga je potvrdio.

67. Na istom su kapitulu razgraničene i provincije.

68. Na istom je kapitulu razriješen i brat Ivan iz Plana Carpina, ministar Saksonije, a zamijenio ga je brat Konrad iz Wormsa. No budući da nije primio imenovanje, on nije prihvatio službu. Čuvši za to, sestra Janja Praška obavijestila je papu i tako je on opozvao imenovanje brata Konrada.

69. Iste godine poslije kapitula u Rimu braća iz Saksonije su, sazvavši provincijski kapitul u Magdeburgu na svetkovinu Rođenja Blažene Djevice Marije, za ministra izabrala brata Markarda Malog. Postavši ministrom, on je bio veliki skrbitelj za svoj Red i čovjek stroga života. Prema dobrima je bio blag, prema zlima oštar, a prema nepopravljivima strog. Sudjelujući u borbi Reda protiv Ilije, navukao je na sebe neizlječivu bolest. U njoj je također bio izabran za ministra. Zbog te bolesti, budući da nije mogao pružati primjere strogoga života koji se od drugih zahtijevao, bilo je potrebno da sam bude razriješen. [Ipak je prije razrješenja održao tri kapitula, i to u Erfurtu, u Hildesheimu i u Altenburgu, na kojem je bio razriješen.]

70. Godine Gospodnje 1240, 23. siječnja, preminuo je brat Albert, treći generalni ministar koji je na čelu Reda bio osam mjeseci i nekoliko dana, a naslijedio ga je brat Haymon Englez.

71. Godine Gospodnje 1242. brat Haymon održao je kapitul u Altenburgu na blagdan svetoga Mihaela i na njemu razriješio brata

Markarda. No kapitul je imenovanje provincijalnog ministra povjerio generalnom ministru. General je, vraćajući se, brata Jordana imenovao vikarom, a brata Gotfrida postavio za ministra.

72. Godine Gospodnje 1243. Gotfrid je stupio u provinciju. Taj čovjek bio je izrazito suzdržan u jelu i piću, ljubitelj zajedništva i protivnik osamljenosti. Prema dobrima je bio blag, prema zlima strog. Nastavio je putem kojim je krenuo brat Markard te kroz tri godine i nekoliko mjeseci hvale vrijedno upravljao provincijom.

73. Godine Gospodnje 1244. umro je brat Haymon te ga je iste godine naslijedio brat Krescencije. On je iz svake pojedine provincije pozvao po dvojicu braće u samostan u Rimu da bi svi koji dolaze u Kuriju mogli radi savjetovanja pronaći braću svoje nacionalnosti. Ali budući da se Kurija dugo vremena zadržala u Lyonu, ta braća su bila vraćena natrag u svoje provincije. Osim toga u ono doba braća su bila izložena mnogim zlostavljanjima od strane Friedricha, koji je na koncilu u Lyonu glasovanjem bio svrgnut s vlasti. U mnogim provincijama neki su sramotno bili izbačeni sa svojih mjesta, mnogi su zatvoreni, a neki čak ubijeni zbog toga što su poslušno i hrabro pristajali uz zapovijedi Crkve kao sinovi uz svetu majku, što, osim Manje braće, nijedni drugi redovnici nisu činili.

74. U to je vrijeme nadbiskup Mainza Sigfrid bio prema braći vrlo netrpeljiv.

75. Godine Gospodnje 1247. na kapitulu u Lyonu razriješen je brat Gotfrid, ministar Saksonije, nakon što je provincijom upravljao tri godine i nekoliko mjeseci, a brat Konrad iz Braunschweiga, lektor u Hildesheimu, izabran je za vikara. On je iste godine na kapitulu slavljenom u Halleu na svetkovinu Rođenja Blažene Djevice Marije izabran za ministra Saksonije, a potvrđen oko blagdana svetoga Martina. On je uz disciplinu, strogoću, veliku ozbiljnost i obdržavanje reda upravljao provincijom u miru u kojem su mu je ostavili njegovi prethodnici. I pošto je gotovo šesnaest godina bio na čelu, izmoren i iscrpljen od napora, nakon vrlo čestog i bezuspješnog traženja, dobio je razrješenje na žalost mnoge braće.

76. Godine Gospodnje 1248. na kapitulu u Lyonu razriješen je brat Krescencije nakon što je zajedno s bratom Haymonom sedam godina bio na čelu Reda. Iste godine zamijenio ga je brat Ivan Parmski.

77. Godine Gospodnje 1258. na kapitulu u Rimu slavljenom na svetkovinu Očišćenja[16] razriješen je brat Ivan Parmski, generalni ministar, nakon što je deset godina bio na čelu Reda, a naslijedio ga je brat Bonaventura, lektor u Parizu.

78. Godine Gospodnje 1262. na kapitulu u Halberstadtu dužnosti je razriješen brat Konrad iz Braunschweiga, ministar Saksonije, te je na istom kapitulu, 29. travnja, u prvom glasovanju, za ministra Saksonije složno izabran brat Bartolomej, nekoć ministar Austrije, kojega je odmah ondje uz ovlaštenje generalnog ministra potvrdio brat Konrad. I budući da je izabran u odsutnosti, pozvan je te je, iako žaloban zbog svoga izbora, prihvatio dužnost. Na zahtjev braće predsjedao je tim istim kapitulom te ga je okončao uz njihovu ohrabrenje.

[16] Svetkovina Očišćenja Blažene Djevice Marije, Svijećnica ili svetkovina Prikazanja Gospodinova u hramu.

Kronika Salimbenea Parmskog

Uvod
FELICIANO OLGIATI

Prijevod
JOSIP MRNJAVAC

Iz *Kronike* brata Salimbenea Adamova Parmskog, goleme po opsegu i obilju obavijesti, čak i u osakaćenom tekstu koji nam je preostao, ovdje su u antologijskom obliku prevedene samo bilješke koje se izravnije odnose na franjevačku povijest, povezujući ih prema točno odabranim temama. Radoznalost ovog pisca, okrenuta prema svemu, ako izbjegava produbljena istraživanja i obavijesti, jednako se drži dalekom od pristranosti, iznad svega glede onog joakimskog pokreta usred kojega je živio i kojega se u određenom času oslobodio. To pak potvrđuje objektivnost obavijesti koje prenosi. I samo verbalno sudjelovanje u valu nepovjerenja protiv brata Ilije, koje ga navodi na to da usred najrazličitijih bilježaka smjesti jednu spektakularnu »raspravu«, iako povremeno doseže opore tonove, pa se ne ustručava sadržavati trač, čuva se od pretjerivanja Spirituala, možda zahvaljujući uravnoteženu i pomalo prilagodljivom viđenju franjevaštva.

Od Salimbenea prije svega i iz navedenog razloga preuzimamo svojevrsnu autobiografiju, ustvari cijela *Kronika* odaje dojam goleme autobiografije. Slijedi nekoliko napomena o Franji i prvim drugovima. Međutim glavni je interes u poglavlju o Redu manje braće u kojemu možemo čitati, mada ne uvijek najčistije, crte jedne povijesti upravo jednog od najtežih i najzapletenijih trenutaka. Nadalje su za vjersku i crkvenu povijest XIII. stoljeća zanimljive njegove zabilješke o narodnim i vjerskim pokretima toga doba, o kojima Salimbene piše kao svjedok.

Izvori:

Uvod *Kronike* Salimbenea Parmskog preveo Ante Šoljić prema: *Fonti francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, 1628.

Kroniku Salimbenea Parmskog s latinskog izvornika preveo Josip Mrnjavac prema: Salimbene de Adam, *Chronica*, Ed. G. Scalia, Bari, Laterza 1966, 2 vol., str. 28–811.

I. Autor: Brat Salimbene Adamov Parmski

Rođenje

1. Godine Gospodnje 1221, 6. kolovoza, umro je blaženi Dominik. A ja, brat Salimbene Adamov iz grada Parme, rođen sam te iste godine u mjesecu listopadu, devetog dana, na blagdan svetih Dionizija i Donina. Gospodin Balian iz Sidona, veliki barun iz Francuske, koji je došao iz prekomorskih krajeva caru Friedrichu II., držao me je na krštenju u parmskom baptisteriju, koji bijaše blizu mojega doma, kako su mi pripovijedali moji roditelji. Ovo mi je također ispričao i brat Andrej, rodom iz grada Akre s onu stranu mora, član Reda manje braće, pratitelj na putu spomenutom gospodinu i iz njegove obitelji, koji je bio prisutan na krštenju i sjećao se (str. 47).

Godina velikog potresa u Bresci

2. U vrijeme Božića godine 1222. zbio se veoma snažan potres u gradu Reggiu za vrijeme propovijedi biskupa Nikole u katedrali sv. Marije. Ovaj se potres osjetio po cijeloj Lombardiji i Toskani. No nazvan je posebno po Bresci gdje je bio najjači udar tako da su stanovnici morali izaći iz grada i boraviti u šatorima da se ne bi građevine srušile na njih.

Majka mi je imala običaj govoriti da sam u trenutku toga velikog potresa ležao u kolijevci. Ona je stavila moje dvije sestre zajedno pod jednu ruku (bile su naime malene), a mene u kolijevku i otišla je do kuće svojih roditelja i braće. Bojala se, kako pričaše, da ne bi na nas pao baptisterij jer je bio blizu moje kuće. Budući da se više brinula za mene muškarca nego za kćerke, malo sam joj to zamjerio. Pravdala mi se da joj je njih bilo lakše nositi jer su bile veće od mene… (str. 47–48).

Njegov ulazak u Red

3. Ja, Salimbene, bio sam treći sin Gvida Adamovog. Nakon što sam dospio na dvopuće pitagorejske nauke (vrlina i vizija), to jest završivši tri razdoblja po pet godina, jer tri razdoblja po pet godina

čine krug indikcija, stupio sam u Red manje braće u kojem sam proživio dugo kao svećenik i propovjednik. Mnogo sam toga vidio, u mnogim provincijama boravio i puno naučio (str. 53).

…U red me primio brat Ilija kad je, poslan od pape Grgura IX., putovao caru u Cremonu 1238.

Tada je moj otac otišao u Asiz, gdje je bio brat Ilija, i predao carevo pismo generalnom ministru. Ovako je počinjalo: »Da bi se ublažile patnje našega vjernog Gvida Adamovog…« Brat Iluminat, koji tada bijaše tajnik brata Ilije i koji je sva lijepa pisma slana od svjetskih vladara generalnom ministru prepisivao napose u četiri primjerka, pokazao mi je ovo pismo nekoliko godina poslije kad sam živio s njim u samostanu u Sieni. Poslije toga brat Iluminat postao je provincijal provincije sv. Franje, a potom i asiški biskup sve do svoje smrti (str. 54).

Služba propovijedanja

4. Jednog dana dok je generalni ministar Ivan Parmski bio sam, pristupio sam k njemu. Našao se tu i moj prijatelj iz Parme koji se zvao Ivan Ollisov. On reče generalnom ministru: »Oče, učinite tako da ja i brat Salimbene dobijemo aureolu.« Generalnom ministru lice postade prijazno i odgovori mojem prijatelju: »Kako bih mogao učiniti da dobijete aureolu?« Brat Ivan mu odgovori: »Ako nam dadnete službu propovijedanja.« Odgovori mu generalni ministar: »Uistinu, da ste mi obojica braća blizanci, ne biste je mogli drugačije dobiti nego putem ispita.« Tada sam rekao svojemu prijatelju nakon što smo čuli generalnog ministra: »Idi, idi, sa svojom aureolom! Ja sam imao prošle godine službu propovijedanja dobivenu od pape Inocenta IV. u Lyonu, a sad ju trebam dobiti od brata Ivana iz San Lazzara? Dovoljno je što sam jedanput dobio dozvolu od onoga koji mi ju je mogao dati« (str. 432–433).

… Reče mi prijatelj Ivan Ollisov: »Radije bih imao dozvolu generalnog ministra nego papinu; a ako je potrebno da polažemo ispit, neka nas ispita brat Hugo.« Govorio je o velikom Hugu iz Provanse, koji je tada bio u samostanu u Arlesu zbog dolaska generalnog ministra, koji mu je bio veliki prijatelj. Brat Ivan reče: »Neću da vas ispita brat Hugo jer vam je prijatelj i on će vas štedjeti. Nego pozovite mi lektora i repetitora ovog samostana.« Pozvani su došli. Reče im generalni ministar: »Odvedite ovu dvojicu braće i posebno ih ispitajte jesu li sposobni za propovijedanje i ako budu dostojni da prime službu propovijedanja, pozovite me.« Tako je i učinjeno. Ja sam dobio dozvolu, a moj drug nije, jer nije zadovoljio na ispitu. Reče mu generalni ministar: »Što se odgađa, ne dokida se. *Budi mudar, sine moj, i obraduj mi srce da mogu odgovoriti onome koji me grdi.* A mudri Sirah kaže u poglavlju 18: *Promisli prije nego prozboriš*« (str. 452–453).

Pisac

5. … Kao što sam pisao u ovoj kronici, i u drugoj i u trećoj i u četvrtoj, i u traktatu o Elizeju (str. 427)… Kao što sam rekao u drugoj kronici, u kojoj sam opisao dvanaest zločina Friedricha II. (str. 294).

U pisanju različitih kronika koristio sam jednostavan i shvatljiv stil tako da moja nećakinja, za koju sam pisao, može razumjeti ono što čita. Nisam želio pisati ukrasnim riječima, nego radije opisivati događaje prema istini (str. 270).

… Ovo pročitaj u onoj kronici koja počinje ovako: »Oktavijan Cezar August, …« koju sam napisao u samostanu u Ferrari one godine kad su Saraceni zarobili Ludovika, kralja Francuske, u prekomorskim krajevima, dakle 1250. (str. 311). Sad smo u godini 1284. i još nisam prestao s pisanjem više drugih kronika, koje su po mom sudu još bolje, jer sam iz njih izbacio suvišno, lažno, nepouzdano i kontradiktorno (str. 311–312).

… Godine 1259. stanovao sam u Borgu San Donninu gdje sam sastavio i napisao drugu *Knjigu dosade* imitirajući Patecchia (str. 674).

II. Sveti Franjo Asiški

Liturgijske sinteze života svetog Franje

6. Godine Gospodnje 1226, u subotu navečer 4. listopada, prešao je blaženi Franjo, utemeljitelj i vođa Reda manje braće, iz ovoga brodolomnog svijeta u nebesko kraljevstvo. Pokopan je u nedjelju u Asizu, urešen stigmama Isusa Krista i nakon što se navršilo 20 godina od početka njegova obraćenja. Njegovo je obraćenje naime započelo 1207. za vrijeme pape Inocenta III. O njemu se pjeva (str. 49):

> Cepit sub Innocentio
> cursumque sub Honorio
> perfecit gloriosum.
> Succedens his Gregorius
> magnificavit amplius
> miraculis famosum.[17]

[17] Počeo je pod Inocentom
i slavni tijek dovršio pod Honorijem.
Njihov nasljednik Grgur još je više uzveličao
njega, slavnoga po čudima.

Sveti Franjo i životinje

7. … Tako sam u svom redu blaženoga Franje i Manje braće vidio neke lektore veoma učene i velike svetosti, ali ipak imaju neku mrlju po kojoj se razlikuju profinjene osobe od drugih. Rado se igraju s mišem, psićem ili ptičicom, ali ne onako kako se blaženi Franjo igrao i veselio u Gospodinu s fazanom i cvrčkom (str. 213).

Zadaća demona

8. Priča se stoga da je blaženi Franjo rekao svojemu drugu kad je jedne noći bio proganjan od demona u kuriji nekog kardinala: »Demoni su redarstvenici Gospodnji koje je on odredio za kažnjavanje ljudi. Smatram da je dopustio da na nas navale njegovi redarstvenici zato što naš boravak u kuriji moćnika ne pruža dobar primjer drugima« (str. 831).

Božić u Grecciu

9. … U samostanu Greccio, gdje je blaženi Franjo pjevao evanđelje za Božić, i prikazao betlehemskog dječaka s jaslama, sijenom i djetetom (str. 442); ovaj je događaj šire obrađen u njegovim legendama (str. 451).

Raspeti čovjek skinut s križa

10. Čvrsto vjerujem da, kao što je Sin Božji želio imati posebnog prijatelja koji će mu biti sličan, to jest sv. Franju, tako je i đavao želio imati Ezzelina.

O blaženome Franji kaže se da je *jednome* Bog *dao pet talenata.* Nikome na ovome svijetu osim jednome, blaženom Franji, Isus Krist nije utisnuo pet rana na svoju sliku. Naime kao što mi reče brat Leon, njegov drug, koji je bio prisutan kada se pralo tijelo sv. Franje za pokop, činilo se baš kao da je netko razapet skinut s križa. Iz tog razloga sv. Franji najbolje pristaju riječi iz prvog poglavlja Otkrivenja: *Vidio sam sličnoga Sinu Čovječjem.* U čemu je još bio sličan Kristu, ovdje neću spominjati, jer sam to zapisao na drugom mjestu (str. 281–282).

Posjet La Verni

11. Samostan La Verna nalazi se u toskanskoj provinciji, u planinskom dijelu biskupije Arezzo, gdje se seraf ukazao sv. Franji i utisnuo mu stigme da bude sličan Gospodinu našem Isusu Kristu. Tuda sam jednom prošao na povratku iz Asiza kamo sam bio otišao na zavjet. Primijetio sam da, kad se braća spominju blaženoga Franje, uvijek u jutarnjoj molitvi govore antifonu: *O martyr desiderio*, a u večernjoj molitvi: *Caelorum candor*, zato što se u tim dvjema antifonama spominje pojava serafa i uvijek na početku ovih antifona braća prignu koljena (str. 808–809).

Kanonizacija

12. Dana 16. srpnja godine 1228. papa Grgur IX. uvrstio je blaženoga Franju u katalog svetaca i kanonizirao ga. On je također kanonizirao blaženu Elizabetu, kćerku ugarskoga kralja i ženu tirinškoga grofa. Uz brojna druga čuda ona je oživjela 16 mrtvaca i vratila vid slijepcu od rođenja. Do danas se može primijetiti kako iz njezina tijela istječe mirišljavo ulje. Ova je svetica nakon smrti muža živjela po pravilu Manje braće i uvijek im je ostala odana (str. 50–51).

Prijenos tijela svetoga Franje

13. Godine 1230. Manja su braća slavila generalni kapitul u Asizu. Na tom kapitulu, 25. svibnja, preneseno je tijelo blaženoga Franje. Brat Jakob iz Isea, čije su slabine bile totalno deformirane, posve je ozdravio. Toga je dana i mnoga druga čuda, vrijedna spomena, Bog učinio po zagovoru svojega sluge i prijatelja Franje, a o njima možete više čitati u njegovim legendama (str. 96).

Liturgijska služba

14. Papa Grgur IX. napisao je himan u čast blaženoga Franje *Proles de coelo prodiit*, responzorij *De paupertatis horreo*, pjesmu *Caput draconis ultimum* i drugu pjesmu o Kristovoj muci *Flete fideles animae*. Na molbu Manje braće imenovao je kao kardinala zaštitnika budućeg papu Aleksandra IV. On je kanonizirao sv. Klaru i napisao himne i molitve za njezinu službu. Kardinal Toma iz Capue sastavio je u čast blaženoga Franje himan: *In coelesti collegio*, drugi himan *Decus morum* i responzorij *Carnis spicam.* Također je sastavio i sekvencu o Blaženoj Djevici Mariji *Virgo parens gaudeat*, i to samo tekst, a glazbu je na njegovu molbu napisao Henrik iz Pise, koji mi je bio kustos i učitelj pjevanja. Prateću je melodiju napisao brat Vito iz Lucce, član Reda manje braće, koji me je također poučavao pjevanju (str. 554).

Hagiografi svetoga Franje

15. Godine 1244. umro je brat Aimon iz Engleske, generalni ministar reda Manje braće, a naslijedio ga je brat Krescencije iz Ankonske marke, koji je bio već u poznim godinama. On je naredio bratu Tomi Čelanskom, piscu prve legende blaženoga Franje, da napiše i drugu knjigu jer su pronađene mnoge stvari o blaženom Franji koje nisu bile zapisane u prvoj knjizi. On je napisao vrlo lijepu knjigu o čudima i životu sv. Franje koju je nazvao *Memoriale beati Francisci in desiderio animae.* Kasnije je brat Bonaventura, generalni ministar, sve knjige sabrao u jednu, koju je lijepo uredio. I još se mnogo toga otkrilo o sv. Franji što nije bilo zapisano. Gospodin naime ne presta-

je svaki dan činiti čuda po svojem sluzi Franji u različitim dijelovima svijeta. Papa Inocent IV. posebnim pismom, koje sam osobno vidio, pozvao je brata Krescencija na koncil radi svrgavanja cara Friedricha, ali se brat Krescencije ispričao zbog starosti i umjesto sebe poslao brata Ivana Parmskog, svetog i učenog čovjeka koji ga je potom naslijedio u upravljanju Redom (str. 254).

Drugovi svetoga Franje i druga braća prvotnih vremena

16. Dok sam prolazio kroz Ankonsku marku na putu prema Toskani, gdje sam bio određen, prolazeći kroz Città di Castello našao sam u samotištu jednog plemenitog brata, iskusnog i punog dana i zasluga, koji je u svijetu imao četiri sina viteza. On je bio posljednji brat kojeg je u Red primio i obukao sv. Franjo, kako mi je sam povjerio. On, saznavši da se ja zovem Ognibene, začudio se i rekao mi: »Sinko, nitko nije dobar doli Bog sam. Odsada pa nadalje tvoje ime će biti Salimbene, jer si napravio veliki uspon ulazeći u sveti Red.« Bio sam pun radosti znajući dobre razloge koje mi je iznio i da mi je ime dodijelio tako svet čovjek. Ipak nisam dobio ime koje sam želio. Uistinu želio sam se zvati brat Dionizije bilo iz poštovanja prema velikom doktoru, koji je bio učenik apostola Pavla, bilo zato što sam rođen na njegovu svetkovinu. I tako sam upoznao posljednjeg brata kojeg je u Red primio sv. Franjo, te poslije njega nije više primio niti obukao nijednog brata.

Vidio sam također brata iz prvih vremena, brata Bernarda Kvintavalskog, s kojim sam živio u samostanu u Sieni cijelu jednu zimu. Bio mi je blizak prijatelj, te je meni i drugim mladima pričao velike stvari o sv. Franji tako da sam od njega čuo i naučio mnogo dobrih stvari (str. 53–54).

… 14. lipnja godine Gospodnje 1231. sretno je svoj duh preselio u vječno prebivalište blaženi *otac i brat Antun*, po rođenju Španjolac. Umro je u gradu Padovi, u kojem je po njemu Svevišnji proslavio svoje ime, u samostanskoj ćeliji te tako stupio na put kojim ide svaki čovjek. Bio je član Reda manje braće i drug blaženoga Franje. O njemu ću govoriti više i opširnije na drugome mjestu *ako poživim* (str. 97).

… Dobro je rekao *brat Egidije* iz Peruđe (nije doduše bio rodom iz Peruđe, nego je ondje dugo živio i umro, čovjek velikih ekstaza i posve svet, četvrti brat u Redu računajući i sv. Franju). Govorio je: »Magna gratia est non habere gratiam« – »Velika je milost ne imati milost«. Govorio je naime o stečenim, a ne ulivenim milostima zbog kojih neki često čine loša djela (str. 266).

…Bog nije pokazao ni jedno čudo poslije smrti Nikole iz Montefeltra, jer je on molio Boga da ne učini ni jedno čudo kao što je isto molio i vrlo sveti brat Egidije iz Peruđe. A brat Egidije, četvrti

brat u Redu… bijaše pokopan u kamenoj grobnici u fratarskoj crkvi u Peruđi. Njegov je život iscrpno opisao brat Leon, jedan od trojice prvih drugova blaženoga Franje (str. 810).

III. Red manje braće

A. Pralikovi prema opatu Joakimu

17. Za pontifikata pape Inocenta III. nastala su dva reda: Red manje braće i Red propovjednika.

O njima je prorokovao opat Joakim u mnogim slikama koje je pronalazio u Starom i Novom zavjetu. Na primjer, slika gavrana i golubice, jer je on posve crn, a ona šarena; slika dvojice anđela poslanih u Sodomu koju je trebalo razoriti; u Ezavu i Jakovu, u Josipu i Benjaminu, u Manašeu i Efrajimu, u Mojsiju i Aronu, u Kalebu i Jošui, u dvojici uhoda koje je Jošua poslao u Jerihon, u Iliji i Elizeju, u Ivanu Krstitelju i čovjeku Isusu Kristu, u dvojici koji su išli u Emaus, u Petru i Ivanu koji su išli na grob, a za koje se kaže da su *dvojica trčali zajedno* i još su zajedno išli u hram na molitvu u deveti sat… (str. 28–29).

18. Mnogo je toga istaknuo opat Joakim na mjestu gdje se govori o Ezavu i Jakovu da će Red, koji je prethodno bio uobličen u Ezavu, ići Hetovim kćerkama, tj. svjetovnim znanostima poput Aristotela i drugih filozofa. To je Red braće propovjednika, uobličenih u liku gavrana ne zbog crnine grijeha, nego zbog habita. *A Jakov čovjek jednostavan stanovaše u šatorima*. Ovo je bio Red manje braće koji se u početku svoga pojavljivanja u svijetu dao na molitvu i kontemplaciju.

Jasno se da iščitati otajstvo iz onoga što je rečeno u 20. poglavlju Ivanova evanđelja: »*Trčali su zajedno,…*«, tj. u istom vremenu i za istog pape Inocenta III. nastala su oba reda. Desete godine pontifikata Inocenta III., godine 1207, blaženi je Franjo ustanovio Red manje braće. I ono što je rečeno, da naime *»onaj drugi učenik pretrča Petra i dođe prvi na grob, ali ne uđe«*, naznačuje da se Red manje braće pojavio u svijetu prije navedene godine. A blaženi je Dominik ustanovio Red braće propovjednika 1216. godine, u prvoj godini pontifikata pape Honorija III. i u Redu je živio pet i pol godina. Na njegovu kanonizaciju čekalo se dvanaest godina. Tijelo mu se nalazi u Bologni, gdje se i posebno štuje.

Blaženi je Franjo živio u Asizu i Redu punih dvadeset godina. Posebno se štuje u Asizu u kojem je i pokopan. Umro je u subotu navečer 4. listopada, a pokopan u nedjelju 1226. Kanonizirao ga je Grgur IX.

16. srpnja 1228. Njegovo je tijelo preneseno 25. svibnja 1230. Blaženi je Dominik umro 6. kolovoza 1221. u vrijeme pape Honorija III.

Opat Joakim još kaže o ovim dvama redovima da su bili naznačeni u Barnabi i Pavlu te u dvojici svjedoka iz 11. poglavlja Ivanova Otkrivenja. Govorio je i mnoge slične stvari (str. 29–30).

19. Ova dva reda, Red manje braće i Red propovjednika, koji provode svet život i posjeduju znanje, određeni su da na sebi ponesu nepravdu što pritišće svetište prema onome što Gospodin reče Aronu u Knjizi brojeva, 18. poglavlje: »*Ti, twoji sinovi i tvoj pradjedovski dom bit ćete odgovorni za grijehe u svetištu…*«.

Prema već rečenom jasno je da ova dva reda trebaju imati poslužiteljâ, koji nisu jednaki klericima. Iz onoga što slijedi dade se shvatiti da Gerardina Segalella s njegovim *apostolima* ne treba ubrajati u službu ovih dvaju redova, jer su samo ova dva reda pretkazana od proroka Jeremije pod imenima ribara i lovaca, kao što to jasno ističe opat Joakim. U 16. poglavlju Gospodin kaže po ustima proroka Jeremije: »*Evo, poslat ću mnoge ribare koji će ih uloviti; a zatim ću dovesti mnoge lovce koji će ih goniti sa svih gora i sa svih brežuljaka i iz svih spiljskih rasjeklina…*«.

Ostavljajući po strani tumačenje opata Joakima, koje nisam dugo čitao, čini mi se da ova posljednja rečenica u kojoj se govori o lovcima više priliči Redu sv. Dominika nego Redu sv. Franje, ne samo zato što je taj Red označen u Ezavu, koji je bio lovac i koji je uzeo Hetove kćeri za žene, dakako svjetovne znanosti, kao što je to spomenuti opat rekao, nego također zato što više izlazi van radi lovljenja ljudskih duša, dok Red manje braće iste ove stvari radi ponajviše u krajevima s onu stranu Alpa. Naime u Italiji se Manja braća ispričavaju ako ne izlaze van zato što u gradovima stanuju vojnici, moćnici i plemići. I u dvorcima i utvrdama imaju samotišta u kojima stanuju Manja braća koja mogu zadovoljiti potrebe svjetovnih ljudi (str. 419–420).

20. U tumačenju proroka Jeremije opat Joakim još govori o Manjoj braći i Redu propovjednika: »Oba će se ova reda ponizno i jednostavno roditi iz Crkve, ali će tijekom vremena koriti i napadati babilonsku bludnicu…«. Još je govorio opat Joakim: »Čini mi se da jedan red bez razlike skuplja grozdove zemlje uključujući u Crkvu klerike i laike, a drugi bira samo prvine klerika« (str. 933).

B. Postanak i institucionalna preobrazba Reda

Uvodna napomena: brat Ilija

21. Počinje *Knjiga o prelatu* koju sam napisao povodom brata Ilije i koja sadrži mnoge dobre i korisne stvari.

Godine 1238, XI. indikcije, dana 4. veljače na blagdan sv. Gilberta, stupio sam u Red manje braće ja, brat Salimbene Adamov iz grada Parme. Primljen sam u Red od generalnog ministra brata Ilije, na vigiliju sv. Agate u gradu Parmi. On je išao naime u Cremonu caru, poslan od pape Grgura IX., jer im je obojici bio blizak prijatelj, pa je tako bio prikladan posrednik, prema onome što kaže sv. Grgur: »Kada se šalje neprikladna osoba da opominje, izaziva se duh ljutitoga na gore stvari«. Kada sam bio priman u Red, bio je tu prisutan brat Gerard iz Modene koji se snažno zauzimao za mene da budem primljen, i bio je uslišan.

Gospodin Gerard iz Correggia, koji je imao nadimak *de Dentibus* zato što je imao velike zube, došao je osobno s nekoliko vojnika u samostan Manje braće da posjeti brata Iliju. On je sjedio u kući u kojoj jedu gosti i stranci, na krevetu od perja, velika vatra gorjela je ispred njega, a na glavi je nosio armenski šešir. Svojim sam očima vidio da se nije dignuo niti pomaknuo s mjesta prema plemiću koji je ušao i pozdravio ga. To se smatralo veoma velikom neuglađenošću… (str. 136).

22. Otac brata Ilije bio je iz Bolognske biskupije, iz Castel de Brittia, a majka mu je bila iz Asiza. Svjetovno mu je ime bilo Bombarone. On je šio pokrivače i poučavao dječake u Asizu čitanju psaltira. Ušavši u Red manje braće, uzeo je ime Ilija i dva puta je bio generalni ministar. Imao je naklonost i cara i pape. Ali s vremenom Gospodin ga je ponizio prema riječi iz Svetoga pisma: *Ovoga snizujem, a onoga uzvisujem.* To je bilo ispunjeno sljedeće godine, kako ćemo govoriti, kada ga je papa Grgur IX. razriješio službe na generalnom kapitulu. A to je itekako zaslužio zbog mnogih grijeha koje je počinio. Najprije ćemo krenuti od neuglađenosti o kojoj je već bilo govora (str. 136–139).

… Ilija je imao običaj govoriti u prispodobama. Kad ga je upitao gospodin Gerard, gradonačelnik Parme, kamo ide i zbog čega, odgovorio je da je u isto doba privučen i tjeran. Privučen je od cara, a tjeran od pape koji ga je poslao. Kao da je htio reći da je išao od prijatelja prijatelju. A slušatelji su to smatrali vrlo mudrim odgovorom (str. 140).

Primanje nekorisnih ljudi

23. Drugi Ilijin nedostatak bio je taj što je u Red primio mnogo nekorisnih ljudi. Stanovao sam u sienskom samostanu dvije godine i ondje sam vidio 25 braće laika. U Pisi sam živio četiri godine i tu sam vidio 30 braće laika. Možda je to Gospodin želio iz više razloga.

Prvo, kad se grade palače, crkve i druge građevine, najprije se u temelje stavlja neklesano kamenje, a zatim nakon što se temelji

pojave iznad zemlje stavlja se uglađeno, lijepo kamenje da se istakne ljepota djela i zgrade. Stoga se mogu slagati s redom blaženoga Franje one riječi koje je Gospodin obećao o vojujućoj i trijumfalnoj Crkvi na usta proroka Izaije: *»O nevoljnice, vihorom vitlana, neutješna, gle, postavit ću na smaragd tvoje kamenje i na safir tvoje temelje. Od rubina dići ću ti kruništa, vrata tvoja od prozirca, ograde ti od dragulja. Svi će ti sinovi Jahvini biti učenici, i velika će biti sreća djece tvoje. Na pravdi ćeš biti zasnovana.«*

Drugi razlog jest taj što je blaženi Franjo snažno imitirao i slijedio Sina Božjega… I Gospodin je želio izabrati i pozvati siromašne da se ne bi moglo pripisati plemićima, moćnicima, mudrima i bogatima ono što se mora pripisati Njemu bez kojega se ništa ne može uraditi.

Treći je razlog taj što je to bilo predočeno sv. Franji u viziji. Zaista se nalazi u trećem poglavlju njegove legende ove riječi: »Jednoga dana dok je bio na osamljenom mjestu, promišljajući u gorčini svoje dane, plakao je. Nakon što ga je obuzela silna radost Duha Svetoga, dobio je vijest o potpunom oprostu svih svojih grijeha…« (str. 141–143).

Četvrti je razlog taj što je ovo sam Gospodin objavio po opatu Joakimu. On je govorio o buduća dva reda. »Čini mi se da Manji red bez razlike skuplja plodove zemlje, jer u crkvu uključuje i laike i klerike, a drugi se red iznad svega raduje klericima«.

Ako bi se netko pitao što je bilo pogrešnoga od brata Ilije u primanju laika, ako je radio ono što je Gospodin odredio, odgovorit ćemo ovako: Što god ljudi rade, sve prosuđuje nakana. Naime Kristova muka bila je dobra i najbolja, jer smo po njoj spašeni i oslobođeni, ali je bila loša Židovima koji su je Isusu nametnuli, a potom nisu htjeli vjerovati u Krista patnika. Na sličan način, ako je brat Ilija primao mnoštvo laika s nakanom da može lakše vladati njima ili da mu oni pune ruke novcem, možemo uistinu reći da je zbog toga bilo pravedno da bude uklonjen sa svoje službe… (str. 143–144).

Loše upravljanje

24. Treći grijeh brata Ilije bijaše taj što je nedostojne ljude postavljao na službe u Redu. Laike je postavljao za gvardijane, kustode i provincijale, što je bilo veoma apsurdno jer je u to vrijeme u Redu bilo jako mnogo dobrih klerika… (str. 144).

Četvrti grijeh brata Ilije bijaše taj što cijelo vrijeme u kojem je bio generalni ministar nisu postojale generalne konstitucije u Redu, po kojima bi se očuvalo Pravilo, upravljalo Redom, jednako živjelo i po kojima bi nastala mnoga dobra. Na ovome mjestu dobro pristaje ona rečenica koja se tri puta nalazi u Knjizi sudaca: *»U to vrijeme ne bijaše kralja u Izraelu i svatko je živio kako mu se činilo da je pravo«*;

jer za vrijeme trojice generalnih ministara Red nije imao generalnih konstitucija, tj. za vrijeme sv. Franje, Ivana Parentia i brata Ilije, koji je dva puta bio generalni ministar i dva puta bio na štetu Redu. Za njegova mandata mnoga su braća laici nosili tonzure, kao što sam vidio svojim očima u Toskani dok sam tamo stanovao, a nisu znali ni jedno slovo. Neki su boravili u gradovima blizu crkve Manje braće posve otvoreno u samotištu i imali su prozor kroz koji su razgovarali sa ženama, a bili su laici, nekorisni za ispovijedanje i za dijeljenje savjeta… isto tako neki su stanovali sami u gostinjcima, bez drugoga brata… Neke sam također vidio koji su uvijek nosili dugu bradu poput Armenaca i Grka. Neki nisu nosili obični pas, nego ojačan i napravljen od konca, brižljivo ispleten, i sretnim se smatrao onaj koji si je mogao priuštiti ljepši pas… Zaista bi mi dugo trebalo da navedem sve nedoličnosti i zloporabe koje sam vidio, a to bi čitateljima samo stvorilo omrazu i ne bi im bilo na izgradnju (str. 144–145).

Braća laici

25. Kad bi neki brat laik vidio ili čuo nekog mladog brata da govori latinskim jezikom, napadao bi ga i odmah mu govorio: »Jao, jadniče! Želiš ostaviti svetu jednostavnost zbog znanja Svetog pisma!« Ovakvima sam odgovarao s različitih strana na ovaj način: »Sveta jednostavnost koristi samoj sebi, i koliko po zasluzi života gradi Crkvu Kristovu, toliko i škodi ako se ne suprotstavlja onima koji Crkvu ruše.« Uistinu bi magarac želio da su sve stvari koje vidi magarci!

… U to su vrijeme laici imali prednost nad svećenicima. U jednom samotištu u kojem su svi bili braća laici osim jednog učenika i svećenika, htjeli su da svećenik kuha u svoj dan. Jednom se dogodilo da je svećenika zapao dan Gospodnji, kao dan u kojem on treba kuhati. Ušao je u kuhinju, brižljivo zatvorio vrata te počeo kuhati povrće. Tuda su prolazili vjernici iz Francuske i ustrajno su molili za misu, a nikoga nije bilo koji bi mogao slaviti misu s njima. Braća laici žurno su došli i pokucali na vrata kuhinje te zatražili od svećenika da otiđe slaviti misu. On im reče: »Idite vi i pjevajte misu jer ja kuham kad vi to niste htjeli«. I oni su se jako zastidjeli uvidjevši svoju bijedu… Posve pravedno, s vremenom broj braće laika sveden je na najmanju mjeru, jer je bilo zabranjeno njihovo primanje u Red zato što nisu mogli razumjeti čast koja im je bila dodijeljena, i zato što Red manje braće nije trebao toliko mnoštvo laika… Braća laici uvijek su pravili zasjede nama klericima. Sjećam se naime u samostanu u Pisi da su htjeli na kapitul poslati ovaj zahtjev: Kada se prima jedan klerik, da se također primi i jedan laik. Ali nisu bili uslišani zbog velikog neslaganja.

Ipak moram istaknuti, u vrijeme kada sam stupio u Red manje braće da sam u njemu susreo mnoge osobe velike svetosti, molitve, pobožnosti, kontemplacije i učenosti. Jedino je ovo bilo dobro bratu Iliji što je Red manje braće potaknuo na studij teologije. U trenutku kada sam stupio u Red, on je već postojao 31 godinu; i vidio sam prvoga brata poslije sv. Franje i drugu braću iz prvih vremena (str. 145–147).

Despotizam

26. Peti grijeh brata Ilije bio je taj što nikada osobno nije želio obići Red, nego se stalno zadržavao u Asizu ili u jednome mjestu koje si je učinio lijepim, zgodnim i prikladnim za stanovanje, u biskupiji Arezzo, a taj se samostan danas zove Celle di Cortona…

Šesti grijeh brata Ilije bio je taj što je mučio i korio provincijalne ministre, osim ako bi otkupili svoje zlostavljanje plaćajući mu porez ili dajući darove… Držao je na uzdi provincijalne ministre tako da su se pred njim tresli kao što se rogoz strese od vode, ili kao što se ševa plaši dok ju orao slijedi želeći je ščepati. Nikakvo čudo jer, kao što je rečeno u prvoj knjizi Samuelovoj: On je bio *sin Belijalov komu se ništa nije moglo kazati.* Zaista se nitko nije usuđivao reći mu istinu niti napasti njegove loše postupke, osim brata Augustina iz Recanatia i brata Bonaventure iz Isea. Olako je korio provincijalne ministre koje su lažno prijavljivali njegovi suradnici razasuti po provincijama Reda, neki laici zlobni, zlokobni i tvrdoglavi. Provincijalne ministre skidao je sa službe, također i bez krivnje i lišavao ih knjiga, propovjedi, ispovijedanja i svakoga zakonitog djelovanja. Povrh toga nekima je davao dugačke kukuljice i premještao ih od istoka na zapad…

Ove su tri nevolje pogađale provincijalne ministre u vrijeme brata Ilije: bili su optuživani, nametane su im okrutne optužbe i pravednost se upropaštavala u njihovim provincijama. O trećoj nevolji jasno je, kako sam vidio svojim očima, da je Ilija imao u svakoj provinciji po jednog vizitatora koji je tu boravio cijele godine i obilazio provinciju kao da je provincijalni ministar. On je boravio s pratiteljem u nekom samostanu 15 dana, mjesec dana ili po svojoj volji više ili manje dana, a provincije su bile manje nego sada. I tko god je želio optužiti svojega provincijalnog ministra, mogao je to učiniti i bio je uslišan. I što god je provincijalni ministar određivao u svojoj provinciji, vizitator je sve to mogao poništiti ili dodati ili oduzeti, kako mu se prohtjelo… A Ilija je radije slao vizitatore da budu utjerivači nego popravljači te da potiču provincije i ministre da plaćaju poreze i daju darove. Odatle potječe da su provincijalni ministri u ono doba svojim sredstvima nabavili za crkvu blaženoga Franje jedno veliko, lijepo i zvučno zvono, kako sam sâm vidio, s

pet drugih sličnih njemu od kojih se cijela ona dolina ispunjala krasnom harmonijom… (str. 147–151).

Uklanjanje brata Ilije sa službe

27. Naposljetku, nakon što je Red bio jako izmučen od najgorega generalnog ministra brata Ilije, Manja braća su prizvala u pomoć papu Grgura IX. On je uslišao Red blaženoga Franje i svrgnuo opakoga Iliju… također je poslušao glasove braće da se što prije održi izbor za novog generalnoga ministra… Papa Grgur IX. razriješio je brata Iliju službe generalnog ministra jer je bio najveći rasipnik Reda blaženoga Franje, i jer je žarko želio zadržati upravljanje Redom protiv volje provincijalnih ministara i kustosa na koje po pravilu spada izbor generalnog ministra, a upravu nad Redom nastojao je zadržati silom i varkama (str. 157–159).

Biskupski i kneževski život brata Ilije

28. Sedmi grijeh brata Ilije bijaše to što je želio živjeti odviše raskošno, raskalašeno i komotno. Imao je debele i dobro građene jahaće konje. Uvijek je jahao, premda je trebao prijeći od jedne do druge crkve samo pola milje, a to je bilo protiv Pravila. Isto tako, kao poslugu imao je svjetovne dječake, poput biskupa, obučene u šarenu odjeću koji su mu u svemu pomagali i služili. Rijetko je u samostanu jeo s drugom braćom, nego uvijek odvojeno u svojoj sobi. Imao je i svog posebnog kuhara… Imao je također specijalnu poslugu od 12 ili 14 braće koje je sa sobom držao u samostanu Celle di Cortona… U njegovu društvu bio je i neki Ivan koji se zvao Ivan od Pohvala. On je bio brat laik, okrutan, tvrd i nemilosrdan čovjek i najgori krvnik. Dijelio je kazne braći bez milosti… (str. 231–232).

Posljednji pokušaj da izbjegne svrgavanje

29. Osmi grijeh brata Ilije bijaše taj što je nasilno želio zadržati upravljanje Redom. A da bi mogao bolje vladati, pravio je različite smicalice. Najprije, često je mijenjao provincijalne ministre da se ne bi odviše ukorijenili i hrabrije navalili na njega. Potom je za provincijalne ministre postavljao onu braću koju je smatrao svojim prijateljima. Treće, uopće nije držao generalne kapitule, nego partikularne, tj. samo za onu braću koja žive s ovu stranu Alpa. Provincijalne ministre s onu stranu Alpa nije zvao, bojeći se da ga ne svrgnu.

No kad se svidjelo Gospodinu od kojeg svako dobro potječe, i ovi i oni zajedno skupljeni, svrgnuli su ga tako da se može primijeniti na njega ona riječ proroka Jeremije iz Knjige tužaljki: *Pozvao sam prijatelje svoje i oni me prevariše.* A na tome da ovaj skup svih provincijalnih ministara na generalnom kapitulu bude za uklanjanje Ilije mnogo je radio brat Arnulf iz Engleske, član Reda manje braće,

svet i učen čovjek te branitelj i zaštitnik Reda. U to je vrijeme bio ispovjednik u Kuriji Grgura IX.

Deveti je grijeh brata Ilije taj što je, znajući da su se provincijalni ministri sastali da ga svrgnu, poslao naredbu pod poslušnost svoj snažnoj braći laicima po cijeloj Italiji, koje smatraše prijateljima, da obavezno dođu na generalni kapitul. Nadao se da će u njihovim toljagama imati dobru zaštitu. Shvativši to, brat Arnulf u dogovoru s papom Grgurom IX. naredio je da na generalni kapitul nitko ne smije doći osim one braće kojoj Pravilo određuje da dođu s prikladnim i razumnim pratiteljima. I postigao je da se dokinu sve Ilijine naredbe poslane braći laicima.

Sam papa sudjelovao je na generalnom kapitulu i poslušao je glasove braće o uklanjanju Ilije i o izboru njegova nasljednika generalnog ministra brata Alberta iz Pise.

Na tom kapitulu sastavljeno je veliko mnoštvo generalnih konstitucija, ali nisu bile uređene. Njih je kasnije doradio generalni ministar Bonaventura. On je sa svoje strane malo toga dodao, uglavnom je odredio kazne na nekim mjestima. Iste te godine, nakon kapitula, dogodila se velika pomrčina Sunca, kako sam vidio svojim očima (str. 232–233).

Tvrdoglavost brata Ilije

30. Deseti grijeh brata Ilije bio je taj što se nije htio, nakon razrješenja službe generalnog ministra, ponizno i strpljivo pomiriti s tim, nego se posve prilijepio uz cara Friedricha, koji je bio ekskomuniciran od pape Grgura IX. On je jahao i boravio skupa s Friedrichom noseći habit Reda, a s njim je bilo i nekoliko braće iz njegove grupe. Tako je predstavljao skandal za papu, skandal za Crkvu, skandal svojemu Redu, osobito jer je car bio ekskomuniciran i u to je vrijeme opsjedao Faenzu i Ravennu, a ovaj jadnik Ilija stalno je bio uz carsku vojsku te davao savjete i podršku caru. Neprestano je pružao loš primjer neobrazovanim i drugim svjetovnim ljudima. Seljaci, dječaci i djevojčice, kad god bi sreli manju braću po putovima u Toskani, kako sam čuo stotinu puta, pjevali su ovako:

Hor atorno fratt'Helya,
Ke pres' ha la mala via.

Dobri fratri jako su se žalostili slušajući takve stvari. Razumjeli su da se ispunjava ona Gospodnja riječ: *Vi ste sol zemlje. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Nije više ni za što, nego da se baci van i da ljudi po njoj gaze.* Zbog svega navedenoga papa je ekskomunicirao Iliju (str. 234–235).

Jedanaesti grijeh brata Ilije bio je taj da ga se optuživalo za bavljenje alkemijom… (str. 235).

Dvanaesti grijeh brata Ilije bijaše to što je jednoga dana, nakon što je bio svrgnut i što je kao vagabund hodao s carem, došao u samostan Manje braće i sabranoj braći na kapitulu htio dokazati svoju nevinost te optužiti braću da su ga nepravedno svrgnula. Međutim netko mu je dolično odgovorio… Na to se Ilija okrenuo prema njemu i rekao: »Tko te primio u Red?« A onaj mu brat odgovori: »Nisi to ti, koji si napustio svoj Red i kao vagabund hodaš po svijetu i o kojem seljaci pjevaju… Idi dakle svojim putem, brate muho!«. Čuvši ovo, Ilija je zanijemio i zbunjen se povukao. Jer onaj koji je tako odlučno odgovorio bratu Iliji bijaše brat Bonaventura iz Forlìa, kao što sam to čuo iz njegovih usta (str. 235–237).

Odbijanje pomirenja

31. Trinaesti grijeh brata Ilije bio je taj što se nikada nije htio pomiriti sa svojim Redom, nego je ustrajao u svojoj tvrdoglavosti do posljednjeg dana. Generalni ministar brat Ivan Parmski poslao je k njemu brata Gerarda iz Modene, koji bijaše jedan od prvotne braće i njemu blizak, s molbom da se Ilija iz ljubavi prema Bogu i blaženom Franji, a za dobro svoje duše i zbog dobrog primjera vrati u svoj Red i da će mu on sam učiniti svako dobro i milosrđe. Na ovu molbu Ilija je odgovorio bratu Gerardu: »Toliko sam dobra čuo o časnom ocu Ivanu Parmskom da ne bih mogao odbiti prostrijeti se pred njegove noge i izreći svoju krivnju, uzdajući se u njegovu dobrotu. Ali zabrinut sam zbog provincijalnih ministara koje sam uvrijedio da me ne izigraju te bace u okove i u zatvor, gdje će me hraniti *tvrdim kruhom i s malo vode.* Osim toga, jer sam uvrijedio Rimsku kuriju, uvjeren sam da će se kardinal zaštitnik Reda zalagati za to da me se kazni. Ne želim također izgubiti naklonost cara koju imam«. Brat Gerard iz Modene proveo je cijeli dan u prisnom razgovoru s bratom Ilijom u samostanu Celle di Cortona… Ostao je budan i cijelu noć, ali je sve bilo uzalud. Ujutro, pozdravivši se s Ilijom, žurno se vratio s pratiteljem i sve što je vidio i čuo prenio je generalnom ministru (str. 237–238).

Na Bogu je da sudi

32. Zatim je umro brat Ilija. Bio je ekskomuniciran od pape Grgura IX. Je li bio odriješen od grijeha i je li dobro radio za svoju dušu, sada će spoznati… (str. 238).

Dosta je što sam napisao o bratu Iliji. Budući da mi je namjera bila govoriti o generalnim ministrima Reda blaženoga Franje i jer je došao red na Iliju, koji je bio jedan od njih i koji me primio u Red, a osim toga sadrži veliku povijesnu građu, zato sam htio najprije izlagati o njemu da, skinuvši njegov teret, lakše mogu nastaviti pisati započetu povijest… (str. 239).

C. Držanje Rimske kurije i klera

Zabrana novih redova

33. Sedamnaeste godine svojega pontifikata, godine 1215. papa Inocent III. sazvao je svečani koncil na kojemu su sudjelovali prelati iz cijeloga svijeta. Ja sam vidio njegov govor koji je ondje održao, s ovom temom: *Željno sam želio ovu Pashu…* i pročitao sam sve uredbe koje su na njemu donesene. Između ostalog, papa je odredio da se ubuduće ne može osnovati nijedan prosjački red. Ali ta odredba zbog nemara prelata nije bila održavana. Dapače, tko god je želio, stavljao si je kapucu, prosio je i hvalio se da je osnovao novi red. Zbog toga je nastala velika konfuzija u svijetu, jer su se svjetovni ljudi srdili i stoga nisu davali milostinju onima koji rade za Riječ i nauku i koje je Gospodin odredio da *žive od evanđelja…* (str. 31).

Papinsko odobrenje

34. … Maleni su oni o kojima se govori u 19. poglavlju Matejeva evanđelja: *Tada mu donijeỿe dječicu da na njih stavi ruke i pomoli se. A učenici im branili…* (jer u prvo vrijeme neki kardinali nisu bili skloni da nastane red Manje braće). Uistinu Isus njima govori (tako vrhovni svećenik, papa Inocent III. govoraše kardinalima): *Pustite dječicu i ne priječite im k meni jer takvih je kraljevstvo nebesko.* Ovo je Inocent III. izrekao nakon što je imao viđenje u kojemu je božanskom pomoću prikazano da se Lateranska crkva pretvorila u ruševinu zbog starosti, ali ju je neki ponizni i prezreni siromašak čudesno pridržavao da se posve ne uruši. Nastavlja evanđelist Matej: *I položi ruke na njih pa krene odande*, jer je tada papa Inocent III. blaženome Franji i dvanaestorici njegovih drugova, koje bijaše sa sobom poveo papi da potvrdi njegov Red, udijelio tonzure, potvrdio Red i dodijelio službu propovijedanja. Bila je to godina Gospodnja 1207. Potom su ovaj Red blaženoga Franje poput pape zavoljeli i kardinali Rimske kurije, spoznavši i shvativši da su Manja braća korisna Crkvi i da su dana svijetu na spasenje (str. 421–422).

Ovlašteni za službu ispovijedanja

35. Valja znati da su Manja braća dobila povlasticu od pape Grgura IX. da mogu ispovijedati. Generalni ministar brat Bonaventura upitao je papu Aleksandra IV. slaže li se on s tim da Manja braća mogu ispovijedati, na što mu je papa odgovorio: »Dakako, iz sveg srca želim da oni ispovijedaju. Ispričat ću ti strašan primjer jedne prijevare… (str. 591). I zato žarko želim da Manja braća s mojim znanjem i dopuštenjem ispovijedaju svjetovne osobe« (str. 593). Pravo je učinio papa Martin IV. koji je Manjoj braći dao najbolju povlasticu po kojoj mogu slobodno propovijedati i ispovijedati

uz uvjet da se to ne suprotstavlja onome što kaže njihovo Pravilo: »Da braća ne propovijedaju u biskupiji nekoga biskupa ako bi se on tome protivio«… (str. 595–596).

Poštovanje Inocenta IV. na početku njegova pontifikata

36. Papa Inocent IV. bio je čovjek veoma otvoren, kako se vidi iz toga što je odobrio Pravilo Manje braće, ali i u mnogim drugim stvarima. Uvijek je sa sobom imao veliki broj manje braće, kojima je sagradio lijep samostan i crkvu blizu Lavagne, koji je bio njegov posjed, i želio je da u njemu neprestano boravi 25 manje braće kojima bi on pomagao u knjigama i u drugome potrebnome. Međutim Manja braća to nisu htjela prihvatiti. I tako je papa taj samostan dao drugim redovnicima (str. 86).

Služba propovijedanja i osporavanja

37. Svjetovni kler tužio se da si prisvajamo službu propovijedanja, jer misle da ona spada na njih zato što su oni obvezani službenici i određeni da budu prelati. Odgovarajući na ovo možemo reći da su oni bili određeni da to čine, jer nije bilo boljih od njih koji bi propovijedali. Budući da su postali nedostojni zbog lošega života koji vode i zbog znanja koje nemaju, Gospodin je uveo bolje od njih… (str. 596).

… Ali nisu vjerovali u ovo oni čija je odebljana srca častohleplje otvrdnulo. Takvi su bili svećenici i klerici našega vremena i oni ne žele da žive Manja braća i Propovjednici. To je velika okrutnost, osobito zato što su oni korisniji Crkvi Božjoj od njih samih koji primaju nadarbine, a ne rade ono zbog čega su dobili te nadarbine… I ne žele da živimo od milostinje koju smo stekli velikim trudom i proseći uz veliki stid. A ima ih mnogo u redu Manje braće i Propovjednika koji bi, da su u svjetovnom kleru, imali isto tako dobre nadarbine i možda još bolje jer su toliko plemeniti, bogati, učeni, moćni i mudri da bi mogli biti veoma dobri svećenici, arhisvećenici, kanonici, arhiđakoni, biskupi, nadbiskupi i možda patrijarsi, kardinali i pape. I stoga moraju priznati da smo im sve to prepustili, a idemo svijetom proseći i od toga živimo iz dana u dan, i nemamo vinske podrume niti ambare pune žita kojima oni obiluju. Ništa manje ne radimo od njih propovijedajući, ispovijedajući te dijeleći spasonosne i korisne savjete… (str. 605–606).

Pismo Inocenta IV.

38. Nakon što su se pojavila Manja braća i Red propovjednika te učinili mnoga dobra, koja su vidljiva cijelome svijetu, svjetovni svećenici i klerici, vođeni zavišću i zlobom protiv navedenih redova, potužili su se papi Inocentu IV. da nemaju dovoljno milostinje na

misama: »Jer tako dobro ova dva reda slave svoje mise da sav puk ide k njima. Stoga zahtijevamo da se od njih vrati ono što po pravdi nama pripada«. Njima je papa odgovorio: »Budući da neki slave misu u zoru, drugi u treći sat, treći nakon što je otpjevan treći sat, ne vidim u koji bi sat oni mogli slaviti svoje mise ako bih vas poslušao, jer oni ne mogu slaviti misu poslije ručka, niti poslije devetog sata, niti kada moraju moliti večernju, i stoga ne možete biti uslišani«. No papa, želeći udovoljiti svjetovnim klericima koji su ga pretjerano upozoravali na ovaj svoj problem i jer se sukobio s Redom propovjednika, kako sam čuo, i nadao se da će Manju braću poslije osloboditi, poslao je pismo protiv obaju redova da barem u blagdane od jutra pa do poslije trećega sata ne otvaraju svoje crkve, da ne bi župnici i župne crkve bile zakinute za milodare vjernika. Bog ga je odmah udario te je počeo slabjeti od bolesti od koje je ubrzo i umro (str. 607–608).

Inocent IV. na samrti

39. Kad je brat Ivan Parmski, generalni ministar, poslao k njemu brata Huga Capoldia iz Piacenze, koji bijaše dobar liječnik i lektor teologije u Redu manje braće i koji je živio s papinim nećakom gospodinom Ottobonom, a koji je zatim postao papa Hadrian V., s molbom da Papa iz ljubavi prema Bogu i blaženome Franji, a za čast i svoje dobro te za spas cijeloga kršćanskoga puka, poništi ono pismo, nije ga uslišao jer je Bog želio da on propadne kao što se i dogodilo. Inocent IV. tako bijaše pritisnut bolešću da ništa drugo nije mogao reći osim onog stiha iz Psalma 39: *»Bič svoj otkloni od mene, jer izdišem pod težinom ruke Tvoje.«* Ovu je rečenicu ponavljao dok nije izdahnuo i ispustio duh. I ležao je na slami gol i napušten od svih, kako je to običaj s rimskim prvosvećenicima kad im se približi posljednji dan. Ondje bijahu dvojica manje braće iz Njemačke koji su govorili: »Zaista, gospodine Papa, mi smo u ovoj zemlji proboravili mnogo mjeseci želeći s Vama razgovarati i urediti naše poslove, ali nam Vaši vratari nisu dopuštali da uđemo i da se susretnemo s Vama. Oni Vas više ne čuvaju, jer ništa više od Vas ne očekuju. Pa ipak mi ćemo oprati Vaše tijelo jer mudri Sirah kaže u sedmom poglavlju: *Pa ni mrtvomu ne uskrati milost.*

Nakon nekoliko dana papom je postao Aleksandar IV., koji je bio kardinal zaštitnik Manje braće, upravitelj i korektor Reda. On je odmah dao uništiti ono pismo (str. 608–609).

D. Veliki likovi Reda

Veliki misionar

40. Kad sam stigao u prvi samostan Manje braće poslije onoga u Lyonu, istoga dana (1247) tamo je stigao brat Ivan iz Plana Carpina, na povratku od Tatara kojima ga je poslao papa Inocent IV. Brat Ivan bijaše spretan čovjek, duhovan, obrazovan i velik govornik, stručnjak na mnogim područjima, a već je bio provincijalni ministar u Redu. Pokazao nam je drveni kalež koji je nosio na dar papi, na čijem podnožju bijaše utisnuta slika prelijepe kraljice. Nije bila utisnuta rukom slikara, nego uistinu milošću neba. Ako bi se ona razbila u stotinu komadića, slika bi bila utisnuta u svakom od tih stotinu komadića (str. 297). Pripovijedao nam je brat Ivan da je stigao do velikog vođe Tatara nakon duga napornog puta i uz različite teškoće prouzročene nedostatkom hrane, zbog studeni i vrućine. I govorio je da se zovu Tatari, a ne Tartari. I da oni jedu konjsko meso i piju magareće mlijeko. I tamo je vidio ljude iz svih nacija koje su pod nebom osim dviju nacija. Nije mogao pristupiti velikom vođi Tatara osim obučen u grimiz. On ga je primio ljubazno, brižljivo i dobrohotno i bio je veoma uslužan. Ispitivao ga je o tome tko su oni koji vladaju na Zapadu. A on je odgovorio da su dvojica vladara, papa i car, a da svi ostali primaju vladarske ovlasti od njih. On se nadalje raspitivao koji je veći vladar od te dvojice. Kad mu je brat Ivan rekao da je to papa, izvadio je papino pismo i predao ga. Pročitavši papino pismo, vođa Tatara naredi da se napiše odgovor papi i to je pismo predao bratu Ivanu. Brat Ivan napisao je veliku knjigu o Tatarima i drugim čudima svijeta po onome što je vidio svojim očima. I nastojao je da se ta knjiga čita. Kako sam više puta čuo i vidio, ustručavao se opisivati djela Tatara; a kada su se čudili ili nisu razumijevali ono što su čitali, sam je rado objašnjavao i tumačio različite pojedinosti (str. 298).

Brat Ivan Parmski

41. Bio je osrednjeg rasta, koji je više naginjao na malenost. Svi su mu udovi bili lijepo građeni, zdravi i snažni tako da je mogao lako podnositi napore bilo za putovanje bilo za studiranje. Lice mu bijaše kao u anđela, milo i uvijek ljubazno. Bio je darežljiv, plemenit, brižljiv, dobrohotan, ponizan, bezazlen i strpljiv. Posve je bio predan Bogu i čovjek velike molitve, pobožan, blag i suosjećajan. Svaki je dan slavio svetu misu s takvom pobožnošću da su svi prisutni osjećali neku milost. Tako je živahno i dobro propovijedao kako kleru tako i braći da je mnoge slušatelje, kako sam mnogo puta vidio, dovodio do suza. Bio je veoma rječit i u govoru nikada nije zapinjao. Njegovo je znanje bilo golemo, jer bijaše dobar gramatičar i učitelj

logike u svijetu, a u Redu manje braće veliki teolog i raspravljač. U Parizu je izlagao *Sentencije*, a bijaše lektor mnogo godina u samostanima u Bologni i Napulju.

Kad je dolazio u Rim, braća su nastojala da on propovijeda i raspravlja s kardinalima, koji su ga rado slušali jer su ga smatrali velikim filozofom. Svima onima koji su ga promatrali bio je ogledalo i primjer jer cijeli njegov život bijaše ispunjen čestitim, svetim i savršenim vladanjem. Bio je drag i Bogu i ljudima. Bio je dobar glazbenik i lijepo je pjevao. Nikada nisam vidio da netko tako brzo i lijepo piše poput njega, a da su mu slova tako lijepo čitljiva. Kad bi diktirao neki tekst, bio je veoma elegantan, a njegova pisma isticala su se uglađenim stilom i bogatim rječnikom. On je bio prvi generalni ministar koji je počeo obilaziti Red i pohađati provincije… (str. 433–434).

42. Također Vatac, grčki car, čuvši glas o velikoj svetosti brata Ivana Parmskog, zamoli papu Inocenta IV. da mu pošalje u posjet brata Ivana, generalnog ministra, jer se nadao da bi uz njegovu pomoć mogao ujediniti Grke s Rimom. I dok je brat Ivan bio s njim, Vatac ga je toliko zavolio da mu je želio pokloniti brojne darove. No brat je Ivan odbio taj prijedlog, što je bio velik primjer za Vataca. Uspio ga je samo pridobiti da uzme jednu vrstu »biča«, koji je trebao nositi u rukama za vrijeme putovanja kroz Grčku. Brat Ivan primio je taj dar misleći da taj bič služi za tjeranje konja…Ali kad su Grci vidjeli taj znak, koji bijaše carski znak, svi su se klanjali pred bratom Ivanom kao što čine Latini kad se podiže Tijelo Gospodnje i pokazuje na misi, te su platili sve troškove njemu i njegovoj pratnji. Tako se brat Ivan vratio papi koji ga je i poslao (str. 443–444).

43. U vrijeme dok je brat Ivan Parmski bio napuljski lektor, prije nego je postao generalni ministar, jedanput je putovao prema Bologni i sjeo je za stol u gostinjcu s prijateljem i nekim strancima. Naišla su neka braća i brzo ga dignula od stola namjeravajući ga odvesti da jede u infirmitorij. A on, videći da mu je drug ostao sam i da ga braća nisu pozvala, vratio se drugu govoreći: »Neću jesti nigdje drugdje osim sa svojim drugom«. Djelo brata Ivana smatralo se najvećom brižljivošću i vjernošću, a djelo onih koji su ga pozvali velikom neuljudnošću.

Jedanput kad je već bio generalni ministar i htio biti malo slobodan, došao je u samostan u Ferraru, gdje je neprestano boravio sedamnaest godina. Tu je opazio da se uvijek pozivaju ista braća da jedu s njim i dakako da oni koji su bili na doručku, bili su i na ručku, i koji su bili jedan dan, dolazili su i u druge dane. Saznao je da osobe koje će s njim biti za stolom odabire gvardijan, brat Vilim

iz Bucea, koji bijaše iz Parme, i nije mu se to svidjelo, prema onoj zapisanoj riječi: »Nerazuman čovjek ne sviđa se zbog toga što nastoji da se svidi«. Jedne večeri brat Ivan oprao si je ruke za večeru. A kad je onaj brat koji je trebao posluživati upitao gvardijana: »Koga ću pozvati?«, odgovori mu gvardijan: »Uzmi brata Jakova iz Pavije, i brata Avancija, i toga i toga«.

Oni su već bili oprali ruke i smjestili se iza generalovih leđa, ali ih je on od prije dobro poznavao. Tada u gorljivosti svojeg duha, mislim božanski nadahnut, poče govoriti u usporedbi: »Tako, tako! Uzmi brata Jakova iz Pavije, uzmi brata Avancija, uzmi toga i toga! *Uzmi si deset zakrpa!* To je pjev gusaka«.

Time su bili zbunjeni i pocrvenjeli su od stida čuvši te riječi oni *koji su bili pozvani od Adonija*, ali ni gvardijan nije bio manje zbunjen. On reče generalnom ministru: »Oče, pozvao sam ove radi Vas, da Vam prave društvo, jer ih smatram dostojnim«. Odgovori mu generalni ministar: »Zar ne kaže slučajno Sveto pismo u pohvalu Boga da *je On stvorio malenog i velikog i da mu je jednaka briga za sve!* A Gospodin Isus: Pustite malene da dođu k meni? I blaženi Jakov kaže: *Bog je izabrao siromašne kao oči svijeta*; i konačno sam Gospodin kaže u 14 poglavlju Lukina evanđelja: *Kad priređuješ objed ili večeru, ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće, ni rodbine, ni bogatih susjeda, da ne bi možda oni tebe pozvali i tako ti uzvratili. Nego kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe,…*«. Sve sam ovo čuo jer sam bio blizu njega. Tada reče onaj koji je trebao posluživati: »Koga ću dakle pozvati?« Odgovori gvardijan: »Pozovi prema onome što čuješ od generalnog ministra«. Tada reče generalni ministar: »Idi, zovi mi siromašnu braću iz samostana, jer je takva prigoda da se na njoj svi znaju družiti s generalnim ministrom.« Brat koji je trebao služiti otišao je u blagovaonicu i rekao bolesnijoj i siromašnijoj braći, koji su rijetko jeli izvan blagovaonice: »Generalni ministar vas poziva na ručak, naređuje vam da odmah dođete k njemu.« I tako je bilo.

Brat Ivan Parmski, generalni ministar htio je da, kada se ponovno nepredviđeno nađe u nekom samostanu, siromašna braća jedu s njim, bilo svi zajedno, bilo sad ovi sad oni, prije nego stupi u neki gostinjac (tj. prije nego uđe u zajedničku blagovaonicu na objed što je uvijek radio nakon kratkog odmora od putovanja i napora, ako je planirao malo duže zadržavanje u nekom samostanu), i njegov je dolazak za svu braću bio izvor radosti… Brat Ivan Parmski bio je čovjek na raspolaganju svima, bez posebnih privatnih naklonosti prema bilo kome, brižljiv i veoma ljubazan za stolom do te mjere da je, ako je pred sobom imao na stolu različitog dobrog vina, svima jednako dijelio piće ili ga je stavljao u zajednički krčag da svi mogu piti. To su svi smatrali velikom pažnjom i dobrohotnošću (str. 445–447).

44. Još k tomu brat Ivan Parmski, dok je bio generalni ministar, teško je podnosio zvono koje poziva braću na plijevljenje povrća, pa je i sam išao raditi s ostalom braćom, kako sam vidio svojim očima… tako je divno sudjelovao u božanskoj službi danju i noću, osobito na večernji, službi čitanja i misi; i što god je kantor tražio, odmah je činio započinjući antifone, pjevajući responzorij i čitanja, predvodeći konventualnu misu (str. 450–451).

Brat Hugo iz Dignea, »najveći joakimist«

45. Kad sam došao pomorskim putem u Marseille, iz Marseillea sam otišao u Hyères da vidim brata Huga iz Bariolea zvanog također Digne, a kojega lombardski fratri nazivahu Hugom iz Montpeliera. On je bio jedan od najpoštovanijih klerika svijeta, svečani propovjednik, drag kako kleru tako i puku, veliki raspravljač i upućen u sve stvari. U sve se uključivao, o svemu je davao zaključke, bio je veoma rječit, a glas mu je zvučao poput trube ili jake grmljavine silne vode koja se spušta prema ponoru. U govoru nikada nije oklijevao niti zastajao. Bio je uvijek spreman na odgovor. Govorio je čudesne stvari o božanskoj kuriji, tj. o rajskoj slavi, i strašne stvari o paklenim kaznama.

Potjecao je iz provincije Provanse, osrednje građe i prilično crn. Nadasve duhovan čovjek tako da si mogao povjerovati kako pred sobom vidiš drugog Pavla ili Elizeja. Ono što Sirah u 48. poglavlju govori o Elizeju, može se prenijeti na njega: *Za života ga nijedan vladar ne mogaše pobijediti i nitko ga ne mogaše podjarmiti. Ništa mu ne bijaše teško*. Tako je naime govorio na skupu pape i kardinala kao kad se skupe dječaci na igru bilo ono u Lyonu bilo onda kad je Kurija bila u Rimu. Naime svi su se tresli za vrijeme njegovih propovijedi, kao što drhti rogoz u vodi… (str. 324–325).

46. Sjećam se, dok sam bio učenik u samostanu u Sieni, u Toskani, brat Hugo vraćao se iz Rimske kurije i dok su ga slušali Manja braća i Propovjednici, govorio je divne stvari o rajskoj slavi i o preziru svijeta i na svako postavljeno pitanje odmah je svima odgovarao bez otezanja. Svi koji su ga slušali divili su se njegovoj mudrosti i njegovim odgovorima (str. 336).

47. Brat Hugo rado je i često boravio u ovom gradu Hyèresu. Ondje su bili mnogi notari, suci, doktori i drugi učeni ljudi, koji su se u svečane dane skupljali u sobi brata Huga da slušaju o nauku opata Joakima. On je sam govorio, poučavao, izlagao misterije Svetog pisma i navještao buduće događaje. Bijaše naime veliki joakimist i imao je sve knjige koje je napisao opat Joakim. I ja sam se zanimao za ovo učenje i želio sam čuti brata Huga. Prije svoga

obrazovanja čuo sam za ovo učenje, dok sam stanovao u Pisi, od nekog opata Reda iz Fiore, koji bijaše veoma star i svet čovjek, i sve knjige izdane od Joakima bijaše smjestio na čuvanje u samostan u Pisu, bojeći se da ne bi car Friedrich razorio njegov samostan koji bijaše između Lucce i Pise, na putu prema gradu Luni. Vjerovao je naime da se na Friedrichu ispunjavaju svi misteriji zbog toga što je bio u neslozi s Crkvom (str. 339).

Sveti Luj Francuski

48. Kralj Luj Francuski bijaše lijep i vitak čovjek, skladne građe, anđeoskog izgleda i milog lica. Došao je u crkvu Manje braće ne u kraljevskoj odjeći, nego u hodočasničkom habitu noseći torbicu oko vrata i hodočasnički štap koji mu ukrašavaše kraljevska pleća. I nije dolazio na konju, nego pješice. Slijedila su ga trojica braće sa sličnom poniznošću i u habitima… Zaista, za njega bi se moglo reći da je više sličio monahu prema pobožnosti srca nego vojniku po ratnom oružju.

Ušavši u crkvu, pobožno se poklonio prema oltaru i počeo se moliti… Potom kralj jasno reče da nitko ne smije stupiti u kapitularnu dvoranu osim vojnika i Manje braće s kojima je htio razgovarati. A kad smo se skupili na kapitul, kralj, pobožno klečeći, poče iznositi svoje potrebe preporučujući sebe, svoju braću, kraljicu majku i cijelu svoju zajednicu u molitve i zagovore braće.

… Nakon što je čuo govor brata Ivana Parmskog, kralj se zahvalio generalnom ministru i bio je toliko sretan zbog njegova odgovora da ga je htio imati potvrđenog generalovim pismom i pečatom. Tako je bilo i učinjeno. Toga dana kralj je platio sve troškove i ručao je s braćom u njihovoj blagovaonici (str. 319–321).

Manja braća, očajni ljudi

49. Jedno se ne smije preskočiti, a to je da stanovnici Firence ne smatraju lošim primjerom ako netko napusti Red manje braće. Dapače, njega ispričavaju govoreći: »Divimo se da je toliko u njemu ostao, jer su Manja braća očajni ljudi, koji se na različite načine muče« (str. 117).

IV. Vjerski pokreti toga vremena

A. »Aleluja«

Vrijeme Aleluje

50. Vrijeme »Aleluje«, tako nazvano kasnije, bilo je vrijeme spokoja i mira, zato što je utihnulo ratno oružje. Bilo je to vrijeme ugode i radosti, veselja i klicanja, hvale i uzdizanja.

Vojnici i civili pjevali su pjesme i božanske pohvale, a s njima zajedno građani i seljaci, *mladići i djevojke, starci s djecom.* U svim gradovima Italije razvijala se ista pobožnost. I vidio sam da je u mom gradu Parmi svaka ulica nastojala imati svoju zastavu tijekom procesija i na njoj lik svojega sveca zaštitnika. Tako se, na primjer, lik blaženog Bartolomeja nalazio na zastavi one ulice u kojoj je bila njegova crkva, a tako su radili i ostali.

Dolazili su također sa sela u grad u velikim kolonama muževi i žene, dječaci i djevojčice, noseći svoje zastave da slušaju propovijedi i Boga hvale. I pjevali su *Božje, a ne ljudske riječi* i ljudi su hodili u spasenju, tako da se činilo kako se ispunja ono proročanstvo: *Spomenut će se i Jahvi se vratiti svi krajevi zemlje, pred njim će nice pasti sve obitelji pogana.* U rukama su nosili grane i zapaljene svijeće. Propovijedi su se održavale uvečer, ujutro i u podne prema proročkoj riječi: *Večerom, jutrom i o podne tužan ću jecati i on će čuti vapaj moj. Dat će mi mira od onih koji me progone: jer mnogi su protiv mene.*

51. I molili su u crkvama i na trgovima i dizali su ruke Bogu te ga hvalili i blagoslivljali dovijeka. Bili su toliko opijeni božanskom ljubavi da nisu mogli prestati s božanskim hvalama. Blažen bijaše onaj koji je mogao više dobra učiniti i Boga hvaliti. Nije bilo u njima nikakve srdžbe, nemira, rasprava niti zlobe. Sve su radili mirno i dobrohotno tako da se na njih može primijeniti ono Izajino proročanstvo (Iz 65): *Jer prijašnje će nevolje biti zaboravljene, od očiju mojih bit će sakrivene.*

Nikakvo čudo. Pili su naime od vina slatkoće Duha Božjega nakon kojega »svako meso gubi okus«. Stoga se propisuje propovjednicima u knjizi Izreka 31: *Dajte žestoko piće onomu koji će propasti, i vino čovjeku komu je gorčina u duši: on će piti i zaboraviti svoju bijedu, i neće se više sjećati svoje nevolje.* Na rečeno se odnose i riječi proroka Jeremije iz Knjige tužaljki 3: *Ispitajmo, pretražimo pute svoje i vratimo se Jahvi. Dignimo svoje srce i ruke svoje k Bogu koji je na nebesima.* Zaista su tako i radili, kako sam vidio svojim očima, i ispunjavali su ono što je apostol Pavao zapovjedio u 1 Tim 2: *Hoću dakle da muškarci mole na svakome mjestu, podižući čiste ruke bez srdžbe i raspre.*

A kako mudrac kaže u Izrekama 11: *Gdje vodstva nema, narod propada*, da ne povjeruješ da će oni biti bez vođe, govorit ćemo sada o vođama ovih grupa (str. 99–100).

Propovjednici »Aleluje«

52. Najprije je u Parmu došao brat Benedikt, koji se zvao brat iz Corneta, jednostavan, neuk čovjek, ali uistinu bezazlen i častan. Njega sam vidio i dobro upoznao u Parmi, a potom i u Pisi. Potjecao je naime ili iz Spoletske doline ili iz okolice Rima. Nije bio ni u jednom redu niti kongregaciji, nego je živio za sebe i nastojao ugoditi samo Bogu. A bio je uistinu velik prijatelj Manje braće…

Ali i ja sam sa zida biskupove palače, koja se gradila u to doba, vidio više puta kako on propovijeda i hvali Boga. Počinjao je svoje hvale na ovaj način i ovako se obraćao puku: »Neka Otac bude hvaljen, blagoslovljen i slavljen!« Ono što je govorio dječaci su ponavljali visokim glasom. Potom je on ponavljao iste riječi uz dodatak: »Neka bude Sin!« i dječaci su opet ponavljali pjevajući iste riječi. Po treći bi put ponavljao iste riječi dodajući: »Neka bude Duh Sveti!«. I na koncu: »Aleluja, aleluja, aleluja!« Potom bi zatrubila truba, a nakon nje je on propovijedao izgovarajući neke dobre riječi na hvalu Bogu. Konačno, na kraju propovijedi pozdravljao je Djevicu Mariju ovim riječima: »Ave Maria, clemens et pia …« (str. 100–101).

Brat Gerard iz Modene

53. Brat Gerard iz Modene, član Reda manje braće, ubrajao se u propovjednike navedene pobožnosti toga vremena, a činio je mnoga čuda i mnoge dobre stvari kako sam sâm vidio. Svjetovno mu je ime bilo Gerard Maletta. Roditelji su mu bili imućni plemići iz obitelji Boccabadati. Bio je među prvim članovima Reda manje braće, ali ipak nije bio među prvotnom dvanaestoricom. Bio je bliski prijatelj i neko vrijeme pratitelj blaženog Franje. Veoma uglađen, dobrohotan i darežljiv, pobožan, častan i nada sve poslušan, razborit u govoru i svakom svom postupku. Bio je slabo obrazovan, ali velik govornik, i veoma dobar i drag propovjednik. On me zagovarao kod brata Ilije, generalnog ministra Reda manje braće, da me primi u Red, i Ilija ga je poslušao primivši me u Red u Parmi 1238. Ja sam ga neko vrijeme pratio na putovanju (str. 106).

U vrijeme spomenute pobožnosti građani Parme posve su predali vlast nad gradom bratu Gerardu da vlada nad njima i da pomiri one koji su bili u ratu. On je tako učinio, jer je mnoge posvađane pomirio (str. 106).

Kad god se sjetim brata Gerarda iz Modene, uvijek mi padne na pamet onaj odjeljak iz knjige Sirahove 19: *Bolji je čovjek bez znanja,*

ali u strahu, nego onaj koji ima veliko znanje, ali krši zakon Svevišnjega. U Ferrari sam bio bolestan s bratom Gerardom, i to od iste bolesti od koje je on umro. Prešavši u Modenu sljedeće godine, tu je on i preminuo (str. 107–108).

B. Bičevaoci

Pokret »bičevalaca«

54. Godine Gospodnje 1260, III. indikcije, proširili su se bičevaoci po cijelome svijetu. Svi ljudi, mali i veliki, plemići i seljaci, išli su goli u procesijama po gradovima i šibali se, a predvodili su ih biskupi i redovnici.

Vladao je mir, ljudi su se obraćali, odbacivali zlo i ispovijedali svoje grijehe u tolikoj mjeri da su svećenici jedva stizali nešto pojesti. Iz njihovih su usta izlazile *Božje, a ne ljudske riječi*, a njihov *glas* bijaše poput *glasa mnoštva.* Ljudi su hodili u spasenju. I sastavljali su Božje pohvale u čast Bogu i Blaženoj Djevici koje su pjevali dok su hodali i bičevali se.

U ponedjeljak, na blagdan Svih svetih, svi stanovnici Modene, i veliki i mali, došli su u Reggio. Također su došli svi iz okolice Modene, i gradonačelnik i biskup, sa zastavama svojih zajednica i šibali su se po cijelom gradu. Potom su otišli u Parmu zbog većeg djela. Bio je to utorak, dan poslije blagdana Svih svetih.

Sljedećeg su dana svi građani Reggia načinili zastave, svatko za svoju zajednicu i išli su u procesijama oko grada. Gradonačelnik Reggia, Ubertino Robaconti Mandellov, porijeklom iz Milana, išao je u procesiji bičujući se. I stanovnici Sassuola, na početku ove pobožnosti, uzeli su me s dozvolom gvardijana samostana Manje braće iz Modene, gdje sam tada stanovao, i doveli u Sassuolo, jer su me jako voljeli. Potom su me odveli u Reggio, a zatim u Parmu.

Kad smo stigli u Parmu, već je bila počela ova pobožnost. *Letjela je* poput *orla koji slijedi plijen* i trajala je nekoliko dana u svakom gradu. I nikoga nije bilo niti ozbiljnog niti starog koji se ne bi rado bičevao. A ako se netko ne bi bičevao, smatrao se gorim od đavla. I svi su upirali prstom na njega kao da je obilježen i dijaboličan čovjek. A povrh toga, nedugo poslije, na tog bi čovjeka navalila neka nevolja: ili bi umro ili bi se teško razbolio.

Samo je Pellavicino, tadašnji upravitelj Cremone, skupa sa svojim građanima izbjegavao ovaj blagoslov i pobožnost … (str. 675–676).

Iste ove godine pojavilo se učenje opata Joakima, koji je svijet podijelio u tri razdoblja. U prvom razdoblju svijeta djelovao je Otac po patrijarsima i proročkim sinovima, premda su djela Trojstva nerazdjeljiva. U drugom razdoblju djelovao je Sin po apostolima i apostolskim ljudima. U trećem će razdoblju djelovati Duh Sveti po

redovnicima. Tako je naučavao opat Joakim iz Fiore. Govore da je ovo treće razdoblje počelo s redom bičevalaca, godine 1260, kad su bičevaoci izvikivali *riječi Božje, a ne ljudske* (str. 677).

C. Novi vjerski redovi

Red »vrećara«

55. Na kraju ovoga govora bio je ondje neki čovjek iz onog mjesta (Hyèresa) kojeg sam vidio i upoznao, a koji je, dok je još bio u svijetu, molio brata Huga da se iz ljubavi prema Bogu udostoji primiti ga u Red manje braće. Imao je naime brat Hugo dozvolu od generalnog ministra da prima postulante u Red zato što je bio veoma častan i duhovan čovjek, velik klerik, koji je i sam bio generalni ministar.

Ovaj isti čovjek koji je molio da bude primljen u Red manje braće postao je utemeljitelj Reda vrećara. Imao je sa sobom i druga koji je poput njega htio pristupiti Redu manje braće. Oni su bili nadahnuti božanskim duhom za vrijeme propovijedi brata Huga.

Njima je brat Hugo rekao: »Idite u grmlje i jedite korijenje, jer se približavaju nevolje«. Oni su tada otišli i pribavili si šarene plašteve kao što ih od davnine nose vanjske sestre Reda sv. Klare. Oni su počeli prositi kruh po onom mjestu u kojem su stanovala Manja braća. I obilno se davalo njima, jer smo mi i braća Propovjednici naučili sve ljude na prošnju. I tko god je želio, stavljao si je kapucu i sastavljao pravilo prosjačkog Reda. Odmah se umnožio njihov broj, a Manja braća iz provincije Provanse nazivali su ih ironično i posprdno drvosječe… Tijekom vremena počeli su praviti habite ne više od kostrijeti, nego od pamuka. Ispod su nosili veoma dobre tunike, a oko vrata kapucu od vreće. I zato su bili nazvani »Vrećari«. Počeli su nositi i sandale po uzoru na Manju braću. Potom su svi oni koji su htjeli imati neko pravilo uzimali nešto od reda blaženoga Franje: ili sandale ili pas ili čak habit. Ali sad Red manje braće ima papinu povlasticu da nitko ne smije nositi takav habit po kojem bi ga se moglo držati manjim bratom… (str. 366–367).

Četvrti dio

PAPINSKI DOKUMENTI O SV. FRANJI

DOCUMENTA PONTIFICALIA DE S. FRANCISCO

Uvod
FELICE ACCROCCA

Prijevod
MARKO ĆORIĆ

PAPINSKI DOKUMENTI O SV. FRANJI

Uvod

Poslije teškog početka franjevačko bratstvo *(fraternitas)* doživjelo je progresivan, povremeno čak i buran rast. Uostalom brojke koje u svezi s nekim važnim općim kapitulima donose kroničari poput Jordana Janskog i Tome Eklestonskog, ili izvori poput *Asiškog zbornika* i *Ogledala savršenstva* (Jordan 16; Eccleston 39; AsZb 18; OgSav 68*:* moći će se raspravljati o brojčanoj točnosti, ne o bitnom sadržaju izvješća), neupitno potvrđuju rast i s time povezane mnogostruke probleme.

Nova družba *(religio)* počivala je ustvari niz godina na još fluidnim pravnim temeljima. Jedna skupina putujućih propovjednika, kao ona franjevačka, neizbježno u dodiru s crkvenom institucijom, osobito s biskupima, nije mogla uvijek svima udahnjivati povjerenje: Inocent III. im je razborito bio dao samo usmeno odobrenje, izbjegavajući obvezati se pismenim očitovanjem; pa ipak, upravo burno povećavanje skupine na neki je način iziskivalo jasnije institucionalno određenje. Franjo je uostalom od samog početka crkvenoj prosudbi (prvo asiškom biskupu, zatim papi) podlagao svoju odluku da živi po evanđelju i da svima naviješta pokoru.

Prvi papinski dokument koji se ticao obitelji manje braće bilo je pismo *Cum dilecti,* koje je Honorije III. uputio nadbiskupima, biskupima i svim prelatima Crkve 11. lipnja 1219, potičući ih da manju braću prime kao »ljude katolike i vjernike«, budući da su se, odabirući put odobren od Crkve, obvezali posvuda sijati riječi Božje po primjeru apostola. To je pismo očito nosilo trag još nesigurne institucionalne situacije nove družbe: brižljivo izbjegavajući termin »red«, Franju i njegove drugove kvalificiralo se kao »pripadnike života i družbe manje braće«. Ipak sljedeće godine, kad se našao primoranim braniti franjevačku obitelj pred biskupima i prelatima francuske Crkve, u pismu *Pro dilectis*, isti je prvosvećenik jamčio pravovjernost *družbe*, te možda zato da bi joj osigurao veći ugled, promijenio terminologiju: ne više »religio et vita« nego »Red manje braće«; uostalom, dok se Franjo uopće ne navodi po imenu, u pismu se čak četiri puta pojavljuje termin *Ordo.*

Usporedno s brojčanim rastom napredovala je i institucionalizacija: Jakov Vitrijski, koji se 1216. bio oduševljeno izražavao glede nove obitelji manje braće (1Vitr 8–10), već je 1220. sa zabrinutošću

opisivao njihov nagli razvoj: po njegovu je sudu predstavljala »veoma ozbiljnu opasnost« činjenica što su u družbi upućivani »dva po dva po svemu svijetu, ne samo oni savršeni nego i mladi i nesavršeni, koje bi trebalo na neko vrijeme krotiti i iskušavati pod samostanskom disciplinom« (2Vitr 1). A glas toga sjevernjačkog prelata zacijelo nije bio jedini koji se žalio na izostanak razdoblja kušnje; o tome svjedoči činjenica da je te iste godine, 22. listopada, Honorije III. objavio bulu *Cum secundum consilium*, kojom je kao obvezatnu ustanovio godinu novicijata.

Moramo među ostalim uzeti u obzir da su Manja braća još bila skupina bez priznatog pravila; nakon prvoga odobrenja 1221, ali bez pismenog dokumenta, *Pravilo* Manje braće službeno je potvrdio Honorije III. 29. studenog 1223. bulom *Solet annuere.* Valja napomenuti da dok se papa obraća Franji i drugoj braći »Reda manje braće«, u tekstu se *Pravila* termin red pojavljuje jedan jedini put (PPr 72); redovnička se zajednica češće kvalificira kao bratstvo (PPr 81 [taj se termin pojavljuje i u naslovu osmog poglavlja]; 9,1; 12,3), ili kao *religio* (PPr 2,12; 8,2). Red je ipak već bio postigao svoju definitivnu institucionalnu stabilnost i sve više težio konsolidirati vlastitu autonomiju: 3. prosinca 1224. Honorije III. objavio je bulu *Quia populares tumultus,* kojom je Manjoj braći dopustio da u vlastitim oratorijima slave misu i božanski časoslov, prvenstveno kao odgovor na precizni zahtjev braće: taj iskorak, koji će izazvati nemala osporavanja svjetovnoga klera, kasnije će ratificirati Grgur IX. 4. svibnja 1227.

S druge strane progresivno je rasla pastoralna zauzetost Reda u službi crkvene reforme. Dana 7. listopada 1225. pismom *Vineae Domini custodes* Honorije III. uputio je Manju braću i Propovjednike u »kraljevstvo Miramolina«, dajući im ovlast da propovijedaju, krste obraćene Saracene, da otpadnike pomiruju s Crkvom, nalažu pokore, odrješujući od izopćenja i njime prijete krivovjercima: oni su u svemu i na svaki način trebali djelovati kao istinski radnici Isusa Krista. U ožujku 1227. umro je Honorije III. Naslijedio ga je Hugolin Ostijski, zaštitnik Reda manje braće, koji je uzeo ime Grgur IX. Do toga su časa papinski interventi sve u svemu bili neznatni, osobito ako ih usporedimo s onima izdanim u istom razdoblju u korist Propovjednika, kojima je Honorije III. – za Dominikova života – bio odobrio impresivan broj povlastica dokumentima koji su s retoričkoga gledišta bili veoma angažirani i znatno teološki utemeljeni. Međutim valja imati u vidu da su se unatoč preciznim zahtjevima u tom pogledu Manja braća morala do kraja sukobljavati s Franjinim oštrim otporom (Opor 25–26).

Grgur IX. osobno je poznavao i iskreno cijenio Franju; on se dakle odmah pokazao odlučnim iskoristiti, za potporu reformi Crkve, sve pogodnosti koje mu je mogao pružiti Red manje braće. Malo prije

Franjine kanonizacije, 29. travnja 1228, pismom *Recolentes qualiter* papa je kršćanstvu navijestio projekt gradnje jedne crkve u čast novoga sveca, »u koju će se položiti njegovo tijelo«, te je za to zatražio pomoć svih vjernika. Poslije nekoliko mjeseci 16. srpnja Franjo je kanoniziran u Asizu: bulom *Mira circa nos*, veoma obvezujućim dokumentom, papa je kršćanstvu ponudio i globalno novo iščitavanje njegova kršćanskog iskustva.

Grgur IX. je u providnosnom svjetlu prikazao cijeli Franjin zemaljski hod: bio je sluga Gospodnji jedanaestog sata, bio je poslan u njegov vinograd »da iz njega čupa drač i kupine«. Svetac je tako bio odjenut odjećom srčanog borca, »drugi Samson«, sav usmjeren na uništenje novih Filistejaca svojim propovijedanjem. Premda ilustrirana slikama Abrahama i Jakova, gustim citatima pavlovskih tekstova, obilježja Franjina poziva isticala su lik apostola naroda, misionara i propovjednika od Istoga do Zapada. Prema tomu čovjek sav usmjeren na spašavanje braće, snažno zauzet u pastoralnom djelovanju kroz »propovijedanje u jednostavnosti, bez ukrašavanja uvjerljivim riječima ljudske mudrosti (usp. 1 Kor 2,4), nego u pokazivanju snage Božje«. Manja braća, pozvana na sve intenzivniju pastoralnu zauzetost, imala su i pod tim vidom u Franji naći svoj uzor; put je bio već jasno naznačen, a uključivanje u crkveni život predstavljao bi jedan od odlučujućih čimbenika svekolikog života Crkve i onodobnog srednjovjekovnog društva.

Posljednja pisma koja predstavljamo u ovom odjeljku omogućuju nam pak izravno sagledati neke od velikih problema koje je Red proživljavao *(ad intra i ad extra)* u središnjim desetljećima trinaestog stoljeća (dva takva pisma, *Ordinem vestrum* i *Etsi animarum,* Inocenta IV. predstavljaju novost u odnosu na prethodna izdanja). Bula *Quo elongati* iz godine 1230. jest prva deklaracija kojom je jedan papa ikada intervenirao u franjevačko *Pravilo*: među ostalim Grgur IX. je u njoj izjavio da Franjina *Oporuka* nije imala normativnu snagu glede života braće (AFH 54 [1961] p. 21); Manja braća bila su dužna samo na obdržavanje evanđeoskih zapovijedi, ne i savjeta, u nekim slučajevima i posredstvom drugih osoba mogli su se koristiti novcem; nisu mogla ulaziti u samostane redovnica – dakle ni u Sveti Damjan – bez posebnoga dopuštenja Apostolske stolice; ta je odluka prouzročila čvrstu Klarinu reakciju (LegKl 37). Inocent IV. također je intervenirao komentarom *Pravila*: 14. studenog 1245. izdao je (pismo) *Ordinem vestrum* (BF I, str. 400–402), u kojemu je pored isticanja da se obvezatnost opsluživanja ograničava na same zapovijedi, precizirao da je za članove Reda kulturna sprema neophodan element; papa je osim toga ponovno potvrdio mogućnost da braća primaju novac, iako preko posrednika, unio izmjene u gotovo sva poglavlja *Pravila*, potvrdio zabranu vlasništva (Rimska je crkva ostala vlasnicom dobara

kojima se koristio Red), ali nije spominjao nikakva ublažavanja glede upotrebe stvari.

Ako nam *Quo elongati* i *Ordinem vestrum* prenose unutrašnja sporenja, dva posljednja pisma, za razliku od toga, omogućuju da se uoče odjeci veoma žestoke polemike, tj. prepirke između svjetovnjaka i prosjačkih redova, koja je 1254–1255. dospjela do svojih najzaoštrenijih faza. Dana 22. studenog 1254, malo prije svoje smrti, pismom *Etsi animarum* Inocent IV. odlučno je zauzeo stav u korist svjetovnoga klera, namećući brojna ograničenja i zabrane pastoralnom angažiranju prosjačkih redova (BF, Ep str. 259–261); točno mjesec dana poslije, 22. prosinca, novoizabrani Aleksandar IV. (Rajnald iz Jenne, raniji zaštitnik Reda) pismom *Nec insolitum* opozvao je odluke svoga prethodnika »donesene pod pritiskom obveza i u žurbi« (BF, Ep. P.261).

Ova nam antologija dakle, unatoč fragmentarnosti, pruža mogućnost da shvatimo s osobitog i privilegiranog motrišta razvoj nove obitelji manje braće i da osvijetlimo ono što se proživljavalo: čas uspješno i pobjedonosno, čas mračno i teško, uvijek i svakako od izvanredne važnosti za Crkvu i samo onodobno srednjovjekovno društvo.

Izvor:

Uvod za *Papinske dokumente o sv. Franji* preveo Ante Šoljić prema: *Fonti francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, 1705–08.

HONORIJE III. *CUM DILECTI*
(1219)

Honorije, biskup, sluga slugu Božjih, svojoj časnoj braći nadbiskupima i biskupima i svojim ljubljenim sinovima opatima, dekanima, arhiđakonima i drugim crkvenim prelatima: pozdrav i apostolski blagoslov.

Budući da su naši ljubljeni sinovi brat Franjo i njegovi drugovi u životu i u Redu manje braće odbacili ispraznosti ovoga svijeta i odabrali od Rimske crkve valjano odobren put života te obilaze razna mjesta da prema primjeru apostolâ donose sjeme Riječi Božje, sve vas molimo, u Gospodinu potičemo i apostolskim vam pismom nalažemo, ukoliko su donositelji ovoga pisma iz Bratstva prije spomenute braće, da ih primite kao [prave] katolike vjernike kad naume navratiti vama; u drugo vrijeme da se pokažete prema njima naklonima i dobrostivima iz poštovanja prema Bogu i nama.

Dano u Rietiu, 11. lipnja, treće godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Cum dilecti* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 2), str. 2.

HONORIJE III. *PRO DILECTIS*
(1220)

Honorije, biskup, sluga slugu Božjih, svojoj časnoj braći nadbiskupima i biskupima i svojim ljubljenim sinovima opatima, priorima i drugim crkvenim prelatima razmještenim po kraljevstvu Francuske: pozdrav i apostolski blagoslov.

Opet razmišljamo kako smo vam uputili svoje pismo za ljubljene sinove braću iz Reda manje braće, da ih smatrate preporučenima s obzirom na Božju ljubav. Ali kako smo razumjeli, neki od vas kao da

imaju skrupuloznu savjest prema ovom Redu. Premda u njih nisu otkrili ništa što bi izazivalo sumnju, ipak im ne dopuštaju boraviti u svojim biskupijama, kako smo saznali od drugih u koje možemo imati puno povjerenje; mada baš zbog toga što smo im dali svoje pismo ništa loše ne bi trebali misliti o njima.

Stoga hoćemo da vam je svima poznato da mi njihov Red ubrajamo među odobrene i braću toga Reda priznajemo [pravim] katolicima i pobožnim ljudima. Zbog toga smo smatrali da vas treba ovim apostolskim pismom opomenuti i ohrabriti te zapovijedamo i nalažemo da ih pripuštate u svoje biskupije kao zaista vjerne i pobožne te da ih smatrate od srca preporučenim iz poštovanja prema Bogu i nama.

Dano u Viterbu, 29. svibnja, četvrte godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Pro dilectis* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 4), str. 5.

Honorije III. *Cum secundum consilium* (1220)

Honorije, biskup, sluga slugu Božjih, svojim ljubljenim sinovima priorima ili kustodima manje braće: pozdrav i apostolski blagoslov.

Budući da prema savjetu Mudrosti ništa ne treba činiti bez promišljanja, da ne bi nakon djela uslijedilo kajanje, korisno je bilo komu tko ima namjeru poći uzvišenijim putem da njegove oči pretječu korake, to jest da odmjerava vlastite snage mjerilom prosudbe, da se ne bi natrag osvrnuo i bio pretvoren u stup bljutave soli – što daleko neka bude – ako bi, upinjući se za višim, svoju nogu predao osjećaju tjelesne ugode, jer žrtvu samoga sebe, koju je htio prinijeti Gospodinu, nije začinio solju Mudrosti. Naime kao što mudrac nije mudar ako ne izgara, tako i onaj koji izgara zapada u smušenost ako nije mudar.

Zato je gotovo u svakom redovničkom redu mudro uređeno da redovnici kroz određeno vrijeme kušaju propisane obveze koje namjeravaju na se preuzeti i da sebe iskušaju na njima, kako ubuduće ne bi bilo mjesta kajanju, koje ne može ispričati površnost. Stoga vam snagom ovoga pisma zabranjujemo da ikoga pripuštate zavjetovanju u vašemu Redu ako nije proveo godinu dana u kušnji. A nakon zavjetovanja neka se nijedan brat ne usuđuje napustiti vaš Red, niti je ikomu dopušteno zadržavati onoga koji ga napušta.

Također zabranjujemo da ikomu bude dopušteno lutati izvan poslušnosti u habitu vašega načina života i kvariti čistoću vašega siromaštva; a ako se neki to možda usude, dopušteno vam je na tu braću primijeniti crkvenu kaznu, dok se ne opamete.

Neka dakle uopće nikomu od ljudi ne bude slobodno kršiti ovo pismo naše zabrane i dopuštenja ili mu se protiviti nerazumnom drskošću. Ako tko to pokuša, neka zna da će ga stići srdžba svemogućega Boga i blaženih njegovih apostola Petra i Pavla.

Dano u blizini Viterba, 22. rujna, pete godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Cum secundum* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 5), str. 6.

Honorije III. *Solet annuere*
(1223)

Potvrđeno pravilo

[Honorije, biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenim sinovima, bratu Franji i ostaloj braći Reda manje braće pozdrav i apostolski blagoslov.[1] Apostolska stolica običava blagonaklono udovoljiti pobožnim molbama i časnim željama molitelja. Stoga u Gospodinu ljubljeni sinovi, ponukani vašim pobožnim molbama, apostolskom vlašću potvrđujemo vam i ovim pismom osnažujemo Pravilo vašega Reda, koje je odobrio naš prethodnik blage uspomene papa Inocent. Pravilo glasi:]

[POGLAVLJE I]
U ime Gospodnje.
Počinje život Manje braće:

Pravilo i život Manje braće jest ovo: opsluživati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći. Brat Franjo obećava poslušnost i poštovanje gospodinu papi Honoriju, njegovim kanonski izabranim nasljednicima i Rimskoj crkvi. A ostala braća moraju slušati brata Franju i njegove nasljednike.

[1] Ovo je Pravilo uvršteno u apostolsko pismo pape Honorija III. *Solet annuere* od 29. studenog 1223. Primjerak pisan na pergameni danas se čuva u jednoj kapelici donje crkve asiškog samostana.

[POGLAVLJE II]

O onima koji žele prihvatiti ovaj život i kako ih treba primati

Ako neki htjednu prihvatiti ovaj život pa dođu k našoj braći, neka ih oni pošalju svojim provincijalnim ministrima, jer samo njima, a ne drugima, neka bude dopušteno primati braću. Ministri pak neka ih pomnjivo ispitaju o katoličkoj vjeri i crkvenim sakramentima. Pa ako sve ovo vjeruju i hoće vjerno priznavati i sve do kraja čvrsto opsluživati; ako nemaju žena, ili ako ih imaju, ali su već ušle u samostan ili su im one vlašću dijecezanskog biskupa dale dopuštenje pošto su položile zavjet uzdržljivosti, a te su dobi žene da se o njima ne može poroditi sumnja, neka im reknu riječ svetoga evanđelja, da *idu* i *prodaju* sve svoje i to nastoje *dati siromasima* (usp. Mt 19,21). Ako to ne mognu učiniti, dovoljna im je dobra volja. A neka se čuvaju braća i njihovi ministri da se ne brinu o njihovim vremenitim stvarima, kako bi slobodno učinili sa svojim stvarima što im Gospodin nadahne. Ako ipak zatraže savjet, dopušteno je ministrima poslati ih nekim bogobojaznim ljudima da po njihovu savjetu svoja dobra daju siromasima. Neka im potom daju odjeću kušnje, to jest dvije tunike bez kapuce, pas, hlače i ogrtač do pasa, ako sami ministri katkad po Božju drukčije ne odluče. A kad svrše godinu kušnje, neka budu primljeni u poslušnost i obećaju uvijek opsluživati ovaj život i Pravilo. I po zapovijedi gospodina pape nipošto im neće biti dopušteno izići iz ovoga Reda, jer po svetom evanđelju: *Nitko tko stavi ruku na plug pa se obazire natrag nije prikladan za kraljevstvo Božje* (Lk 9,62). Oni pak koji su već obećali poslušnost neka imaju jednu tuniku s kapucom, a drugu bez kapuce koji to htjednu. A koje nužda sili, mogu nositi obuću. Neka sva braća nose priprostu odjeću, a mogu je s Božjim blagoslovom krpati kostriježu i drugim zakrpama. Opominjem ih i potičem da ne preziru i ne osuđuju ljude koje vide da se oblače u mekanu i bojenu odjeću te uživaju birana jela i pića, nego neka svatko radije osuđuje i prezire samoga sebe.

[POGLAVLJE III]

O božanskom časoslovu i postu, i kako braća moraju ići po svijetu

Klerici neka govore božanski časoslov po obredu svete Rimske crkve, izuzevši psaltir iz kojega mogu imati *brevijare*. A laici neka govore *Očenaše*: za jutarnju dvadeset i četiri, za pohvale pet, za prvi, treći, šesti i deveti čas po sedam za svaki čas, za večernju dvanaest, za povečerje sedam; i neka mole za pokojne. I neka poste od svetkovine Sviju svetih do Rođenja Gospodinova. One pak koji svo-

jevoljno poste svetu četrdesetnicu, koja počinje od Bogojavljenja i traje *četrdeset dana* (Mt 4,2) neprekidno, a Gospodin ju je posvetio svojim svetim postom, neka Gospodin blagoslovi. Koji pak neće, nisu obvezani. Ali drugu četrdesetnicu do Uskrsnuća Gospodinova neka poste. U drugo pak vrijeme nisu dužni postiti osim petkom. U vrijeme očite nužde nisu braća obvezana na tjelesni post. A svjetujem, opominjem i potičem svoju braću u Gospodinu Isusu Kristu da se ne svađaju i ne prepiru (usp. 2 Tim 2,14) kad idu po svijetu i da druge ne osuđuju; nego neka budu blagi, miroljubivi i čedni, krotki i ponizni, neka sa svakim razgovaraju uljudno kako i dolikuje. I ne smiju jahati, osim ako ih natjera očita nužda ili bolest. *U koju god kuću* uđu, neka *najprije* reknu: *Mir kući ovoj* (usp. Lk 10,5). I neka, prema svetom evanđelju, slobodno jedu sva jela koja im se ponude (usp. Lk 10,8).

[POGLAVLJE IV]
Neka braća ne primaju novac

Strogo zapovijedam svoj braći da nipošto ne primaju denare ili novac, ni sami ni po posredniku. Neka se ipak samo ministri i kustodi, preko duhovnih prijatelja, marno brinu za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće već prema mjestu, i vremenu i hladnoći kraja, kako uvide da treba providjeti nuždi; uvijek poštujući to da, kao što je rečeno, ne primaju denare ili novac.

[POGLAVLJE V]
O načinu rada

Ona braća kojima je Gospodin dao milost rada neka rade vjerno i pobožno, ali tako da, isključivši po dušu štetnu dokolicu, *ne* trnu *duha* (usp. 1 Sol 5,19) svete molitve i pobožnosti, čemu moraju služiti ostale vremenite stvari. A kao plaću za rad za se i za svoju braću neka primaju ono što je potrebno za tijelo izuzev denare ili novac, a i to ponizno, kako dolikuje slugama Božjim i sljedbenicima svetoga siromaštva.

[POGLAVLJE VI]
Neka braća sebi ništa ne prisvajaju. O prošenju milostinje i o bolesnoj braći

Neka braća sebi ništa ne prisvajaju: ni kuću, ni mjesto, ni kakvu stvar. I *kao pridošlice i putnici* na ovome svijetu, služeći Gospodinu u siromaštvu i poniznosti, neka s pouzdanjem idu prositi; i ne treba

da se stide, jer Gospodin *radi* nas *posta siromašan* (usp. 2 Kor 8,9) na ovome svijetu. To je ono uzvišeno *krajnje siromaštvo* (usp. 2 Kor 8,2) koje je vas, braću moju ljubljenu, učinilo baštinicima i kraljevima kraljevstva (usp. Jak 2,5) nebeskoga, učinilo siromašnima u stvarima, uzvisilo u krepostima. To neka bude vaš *dio* koji vodi *u* zemlju *živih* (usp. Ps 141,6). Uza nj posvema prianjajući, predraga braćo, poradi imena Gospodina našega Isusa Krista dovijeka ništa drugo pod nebom nemojte željeti da imate. I gdje god braća boravila ili se susrela, neka se jedni prema drugima pokazuju domaćima. I neka s povjerenjem jedan drugome očituje svoju potrebu; jer ako majka hrani i ljubi sina svoga (usp. 1 Sol 2,7) tjelesnoga, koliko više mora netko ljubiti i hraniti brata svoga duhovnoga? Pa ako tko od njih oboli, druga mu braća moraju služiti onako kako bi željela da se njima služi (usp. Mt 7,12).

[POGLAVLJE VII]
O pokori koju valja naložiti braći koja sagriješe

Ako koja braća zavedena od neprijatelja smrtno sagriješe, za one grijehe za koje među braćom bude zapovjeđeno da se treba uteći samim provincijalnim ministrima, moraju im se rečena braća uteći što prije mognu, bez oklijevanja. Ako su ti ministri svećenici, neka im milosrdno naložе pokoru; ako pak nisu svećenici, neka im po drugim svećenicima Reda naložе kako im se po Božju učini prikladnijim. A moraju se čuvati da se ne srde i ne smućuju zbog tuđega grijeha, jer srdžba i smetenost priječe ljubav i u njima samima i u drugima.

[POGLAVLJE VIII]
O biranju generalnoga ministra ovoga bratstva i o duhovskom kapitulu

Sva braća moraju uvijek imati za generalnoga ministra i slugu cijeloga bratstva jednoga brata ovoga bratstva i njemu se moraju uvijek strogo pokoravati.[2] Kad on umre, neka provincijalni ministri i kustodi izaberu njegova nasljednika na duhovskom kapitulu, na koji se provincijalni ministri uvijek moraju sabirati gdje god odredi generalni ministar; i to jedanput u tri godine, ili u drugom duljem ili kraćem roku kako odredi rečeni ministar. A ako u neko drugo vrijeme zbor provincijalnih ministara i kustoda uvidi kako rečeni

---

[2] U nepotvrđenom Pravilu (Proslov) govori se samo o poglavaru Reda i Franjinim nasljednicima. Sad se nameće obveza biranja generalnog ministra. Očito je znatno širenje Reda nametnulo potrebu jedinstvenoga ustroja.

ministar nije sposoban služiti općoj koristi braće, spomenuti ministri kojima je izbor povjeren moraju u ime Gospodnje sebi izabrati drugoga za kustoda.[3] A nakon duhovskoga kapitula mogu pojedini ministri i kustodi, ako htjednu i budu smatrali korisnim, iste godine u svojim kustodijama jedanput sazvati svoju braću na kapitul.

[POGLAVLJE IX]
O propovjednicima

Neka braća ne propovijedaju u biskupiji nekog biskupa ako im on to zabrani.[4] I neka se nijedan brat uopće ne usudi propovijedati narodu ako ga ministar ovoga bratstva ne ispita, ne potvrdi i ne povjeri mu službu propovijedanja. A opominjem i potičem tu braću da njihove *riječi* u propovijedi koju drže budu *prokušane* i *čiste* (usp. Ps 11,7; Ps 17,31), puku na korist i izgradnju; neka im u kratku govoru navješćuju poroke i vrline, kaznu i slavu, jer je Gospodin na zemlji kratko govorio (usp. Rim 9,28).

[POGLAVLJE X]
O opominjanju i popravljanju braće

Braća koja su ministri i sluge ostaloj braći neka pohode i opominju svoju braću i neka ih ponizno i s ljubavlju popravljaju, ali neka im ne zapovijedaju ništa što je protivno njihovoj duši i našem Pravilu. Podložna pak braća neka imaju na umu kako su se radi Boga odrekli vlastite volje. Stoga im strogo zapovijedam da se pokoravaju svojim ministrima u svemu što su Gospodinu obećali opsluživati, a što nije protivno duši i našem Pravilu. A gdje god ima braće koja znaju i uviđaju kako Pravilo ne mogu opsluživati na duhovan način, moraju se i mogu uteći svojim ministrima. Ministri pak neka ih s ljubavlju i blago prime i neka im budu toliko bliski da bi ta braća s njima mogla razgovarati i postupati kao gospodari sa svojim slugama; tako naime mora biti da ministri budu sluge svoj braći. A braću u Gospodinu Isusu Kristu opominjem i potičem da se čuvaju *svake* oholosti, isprazne slave, zavisti, *pohlepe* (usp. Lk 12,15), brige i tjeskobe ovoga svijeta (usp. Lk 13,22), ogovaranja i mrmljanja. Oni neuki neka ne teže za učenošću,[5] nego neka znaju kako nada

---

[3] Već u počecima Reda ukazivala se takva potreba: godine 1232. smijenjen je Ivan Parenti, a 1239. brat Ilija, kojega su optuživali da nije sazivao kapitule s provincijalima s onu stranu Alpa. God. 1248. smijenjen je Krescencije iz Iesia, a 1258. Ivan Parmski.

[4] To je primjena odredbe IV. lateranskog koncila.

[5] Ovo se često tumačilo kao govor o neukima, ali uvjerljivije je tumačiti ga kao govor o nepismenima.

sve moraju čeznuti za tim da imaju Duha Gospodnjega i njegovo sveto djelovanje, da mu se uvijek čista srca mole i budu ponizni, u progonstvu i bolesti strpljivi, da ljube one koji nas progone, kore i optužuju, jer Gospodin kaže: *Ljubite neprijatelje* svoje, *molite za one koji vas progone i kleveću* (usp. Mt 5,44). *Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,10). *Tko ustraje do svršetka, bit će spašen* (Mt 10,22).

[POGLAVLJE XI]
Neka braća ne ulaze u samostane redovnica

Strogo zapovijedam svoj braći da nemaju sumnjivih druženja i razgovora sa ženama, i da ne ulaze u samostane redovnica osim onih kojima je Apostolska stolica dala posebno dopuštenje. I neka ne budu kumovi ni muškarcima ni ženama, kako zbog toga među braćom ili o braći ne bi nastala sablazan.

[POGLAVLJE XII]
O onima koji idu među Saracene i druge nevjernike

Koja god braća po Božjem nadahnuću htjednu ići među Saracene i druge nevjernike, neka za to od svojih provincijalnih ministara traže dopuštenje. Ministri pak neka nikome ne dopuste da ide, osim onima koje budu smatrali prikladnima da ih pošalju. K tome pod poslušnost nalažem ministrima neka od gospodina pape zatraže jednog kardinala svete Rimske crkve, da on bude upravitelj, pokrovitelj i popravitelj ovoga bratstva, kako bismo, uvijek pokorni i podložni stopama te iste svete Crkve, *u* katoličkoj *vjeri utemeljeni* (usp. Kol 1,23) opsluživali siromaštvo, poniznost i sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, što smo čvrsto obećali.

[Stoga uopće nikome od ljudi nije dopušteno osporavati ovu stranicu naše potvrde ili joj se drsko protiviti. A ako se tko drzne to pokušati, neka znade da će upasti u nemilost Boga svemogućega i svetih apostola Petra i Pavla. Dano u Lateranu trećega dana decembarskih Kalenda, tj. 29. studenog 1223, osme godine našega papinstva].

Latinski izvornik:

Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. J. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759, str. 15–19.

Honorije III. *Quia populares tumultus*
(1224)

Honorije, biskup, sluga slugu Božjih svojim ljubljenim sinovima braći Reda manje braće: pozdrav i apostolski blagoslov.

Izbjegavajte buku svjetine jer se protivi vašoj odluci: da se u svetoj tišini možete slobodnije posvetiti molitvi. Rado težite za samotnim skrovištima. Mi ponajviše obraćamo pozornost na prikladne prošnje vaših molitava. Jer to učinkovitiji treba biti vaš zagovor kod Boga što ste, živeći savršeno, dostojniji njegove milosti.

Mislimo da vam se ne smije zabranjivati što se nikomu ne uskraćuje, dok prava vjera traži da bismo vam trebali dopustiti i ono što je u svezi s posebnom milošću. Budući da ste zavjetovali i ujedno prigrlili siromaštvo, ne težite za vremenitim dobrom, nego za duhovnim, naklonjeni vašim molbama, snagom ovoga pisma dopuštamo da možete slaviti svečane mise i druge svete obrede u svojim mjestima i oratorijima s pokretnim oltarom, ne dirajući ni u koje pravo župnih crkava.

Stoga neka nikomu ne bude dopušteno ovo pismo našega dopuštenja i dozvole kršiti ili mu se nerazumnom drskošću protiviti, a ako tko pokuša to činiti, neka zna da će ga stići srdžba svemogućega Boga i blaženih njegovih apostola Petra i Pavla.

Dano u Rietiu, 3. prosinca, devete godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Quia populares tumultus* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 17), str. 20.

Honorije III. *Vineae Domini custodes*
(1225)

Honorije, biskup i sluga slugu Božjih braći dominikancima i manjoj braći koje je Sveta stolica odredila za Miramolinovo (*Miramolinus*, tj. »vladar mnogih naroda«, naziv za vladara Almohada, vladara Maroka i Južne Španjolske) kraljevstvo: pozdrav i apostolski blagoslov.

Mada su Gospodinovu vinogradu postavljeni pravi čuvari i njegovatelji, smatramo nužnim u njega poslati radnike, raspodjeljujući pojedincima službe prema sposobnosti, kako bi mogli predanije raditi.

Stoga motreći kako, zaboravljajući na same sebe, želite za Krista položiti svoje živote da mu stečete duše drugih, jer je očito da Bogu nije nijedna žrtva toliko mila kao stjecanje dušâ, Apostolska stolica vas šalje u Miramolinovo kraljevstvo da ondje navješćujete Gospodina ISUSA KRISTA, koliko to sâm dopusti da obraćate nevjerne, podižete pale, pomažete slabe, tješite malodušne i isto tako jačate jake. Da pak svoje poslanje pouzdanije vršite, dopuštamo vam slobodno propovijedati, dakako u prije spomenutom području, krštavati Saracene koji na nov način dolaze vjeri i ponovno primati otpale od vjere, nalagati pokore i odrješivati one izopćene koji ne mogu lako doći do Svete stolice; i slobodno vam je proglasiti kaznu izopćenja u onoj zemlji nad onima za koje se utvrdi da su krivovjerci.

Isto tako zabranjujemo bilo kojemu kršćaninu da vas nasilno istjeruje iz one zemlje. Vama pak nalažemo krepošću svete poslušnosti da ne pokušavate ovo zloupotrebljavati, nego da se kao nepokolebljivi radnici ISUSA KRISTA tako besprijekorno ponašate da zaslužite plaću od Svevišnjeg Oca te da vam možemo pouzdano povjeravati i važnije poslove.

Dano u Rietiu, 7. listopada, desete godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Vinae Domini custodes* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 23), str. 24.

Grgur IX. *Recolentes qualiter*

(1228)

Grgur, biskup i sluga slugu Božjih, svim Kristovim vjernicima koji će ovo pismo čitati: pozdrav i apostolski blagoslov.

Ponovno promišljajući kako je sveta sadnica Reda manje braće niknula i čudesno uznapredovala pod blaženim Franjom, blage uspomene, pronoseći nadugo i naširoko cvjetove i mirise svetoga načina života tako da izgleda kako u pustinji ovoga svijeta čast svete vjere dolazi od gore spomenutog Reda, dostojno i prikladno smo predvidjeli da se gradi posebna crkva za štovanje samoga oca, u kojoj se treba čuvati njegovo tijelo.

Stoga budući da je potpora vjernika za ovakvo djelo korisna, vjerujemo da pridonosi vašem spasenju ako se u ovomu pokažete odanim sinovima i pružite ruku pomoći. Sve vas molimo, opominjemo

i u Gospodinu potičemo i, za oproštenje vam grijeha, nalažemo da za to djelo od dobara koja vam je Bog povjerio date Bogu ugodne milodare i milu potporu ljubavi, da se vašom pomoću može dovršiti Bogu tako milo djelo i da ovim i drugim dobrim djelima, koja uz Gospodnju pomoć učinite, možete dospjeti do nagrade vječne sreće.

A mi s obzirom na milosrđe svemogućega Boga i temeljem vlasti njegovih apostola Petra i Pavla sve dobročinitelje ovoga pothvata milostivo oslobađamo četrdeset dana od naložene im pokore.

Dano u Rimu, 29. travnja, prve godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Recolentes qualiter* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum*, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia, Vol. I. Ed. H Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 21), str. 40–41.

Grgur IX. *Mira circa nos*
(1228)

Grgur, biskup, sluga slugu Božjih, svojoj časnoj braći nadbiskupima, biskupima i svojim ljubljenim sinovima opatima, dekanima, arhiđakonima i drugim crkvenim prelatima: pozdrav i apostolski blagoslov.

Čudesna li Božjeg milosrđa prema nama i neprocjenjive dubine ljubavi Božje, iz koje je predao sina da otkupi roba! Bog ne uskraćuje darova svoga smilovanja, već trajnom zaštitom čuva vinograd *koji je* njegovom *desnicom zasađen*. U njega šalje radnike i *u jedanaestom satu* da ga valjano obrađuju, da motikom i *ralom*, kojim *je Šamgar ubio šest stotina Filistejaca*, krče iz njega trnje i drač, da režu suvišne mladice, da one neprave s dubokim korijenom čupaju, da drač iskorjenjuju, kako bi donio sladak i ugodan plod. Taj plod, kad je pročišćen prešom strpljivosti, može biti prenesen u spremište vječnosti. Jer bezbožnost je doista planula poput ognja, a ljubav je mnogih hladna dok se ograda vinograda ruši, Filistejci nasrću unutra i padaju od opijenosti zemaljskom slašću.

1. Gle, u jedanaestom satu Gospodin koji je vodom potopa uništio zemlju *spasio je pravednika drvom vrijednim prezira*, ni sada ne ostavlja *žezlo bezbožničko nad udesom pravednih*. Podigao je slugu svoga blaženoga Franju, *čovjeka* svakako *po svom srcu*, u mislima bogatih svjetiljku dakako dostojnu prezira, ali koju je Bog pripravio za

određeno vrijeme, šalje ga u svoj vinograd da iz njega iskorijeni trnje i drač, nakon što je na zemlju oborio Filistejce koji ga napadaju, da osvjetljuje put u domovinu i da opomenom i upornim ohrabrivanjem pomiruje narod s Bogom.

2. A on, kad je duboko u svome srcu čuo glas prijatelja koji ga poziva, ustao je bez odlaganja. Pomoću je Božjom, poput drugoga Samsona, raskinuo okove zavodljivoga svijeta. Ispunjen žarom Duha Svetoga, *uzeo je magareću čeljust*, to jest jednostavnu propovijed, *koja nije ukrašena nikakvim obmanama uvjerljivih riječi ljudske mudrosti*, nego moćnom snagom Božjom *koji izabra slabo svijeta da posrami ono jako*. Time *je* naklonošću Onoga *koji dotakne brda i ona se zadime oborio na zemlju* ne samo *tisuću* nego mnogo tisuća Filistejaca te vratio u službu Duha one koji su prije robovali putenosti tijela. Oni su umrli grijesima i ne žive više samima sebi, nego Bogu, otkad je onaj najgori njihov dio umro. Iz *same* je *čeljusti* [Franjine propovijedi] potekla obilna voda, krijepeći pale, perući prljave, čineći plodnim usahle. *Voda teče u život vječni* i može se kupiti bez srebra i ikakve razmjene. Njezini nadaleko i naširoko razliveni potočići natapaju vinograd *koji pruža mladice svoje sve do mora i svoje ogranke sve do rijeke*.

3. Napokon slijedeći stope našega oca Abrahama, ovaj čovjek u duhu napušta svoju *zemlju i* svoj *rod*, ali i *kuću* svoga *oca* namjeravajući ići *u zemlju* koju mu je Gospodin u božanskom nadahnuću bio pokazao. A da lakše hiti *nagradi nebeskoga poziva*, da lakše može *ući na uska vrata*, odložio je teret zemaljskoga imutka, suobličujući se onomu koji *je*, *premda bogat, radi nas postao siromašan*. *Razdijelio je* zemaljska dobra, *dao sirotinji*, da tako *njegova pravednost ostaje dovijeka.*

I ulazeći u *zemlju viđenja, na jedno od brdâ* koje mu je bilo pokazano, naime u izvrsnost vjere, prinio je Gospodinu za *žrtvu*, kao Jiftah jedinorođenu kćer, svoje tijelo koje ga je ponekad prevarilo. Zapalivši oganj ljubavi, slabio ga je glađu, žeđu, studeni i golotinjom, mnogim bdjenjima i postovima, a kad *ga je razapeo sa strastima i požudama*, mogao je s Apostolom govoriti: *Živim, ali ne ja, nego u meni živi Krist*, budući da nije više živio sebi, nego radije Kristu koji je umro za naše grijehe *i uskrsnuo radi našega opravdanja*, da *više ne robujemo grijehu*.

Također iskorjenjuje svoje grijehe i odvažno prihvaća *borbu protiv* svijeta, tijela i *zlih duhova po nebesima*, potpuno se odrekao *žene, imanja i volova*, svega što zadržava *one koji su bili pozvani* na veliku gozbu. Kličući Gospodinu s Jakovom je ustao i primio milost sedmolika Duha i uz pomoć osam evanđeoskih blaženstava uspinje

se snagom tih petnaestostrukih koraka, koji se mistično nalaze u psaltiru, *u Betel, kuću Božju* koju je samom sebi pripravio tim istim darovima. I upravo je ondje podigao Gospodinu oltar svoga srca, na njemu je prinio miomirise žarkih molitava koji anđeoskim rukama trebaju biti uzneseni pred lice Gospodnje, jer uskoro će postati sugrađanin anđelâ.

4. Ali da ne koristi samom sebi držeći se samo Rahelinih zagrljaja, dakako lijepa, ali neplodna razmatranja, spušta se u zabranjenu Leinu sobicu da povede stado bogato pretilim blizancima u unutrašnjost pustinje radi pronalaženja ispaše života, da ondje gdje mana nebeske slasti okrepljuje one koji su se odvojili od vreve svjetovnih poslova, plačući sije svoje sjemenje, a *s pjesmom nosi snoplje svoje* u vječne hambare, da ga posade *s prvacima svoga naroda* i da bude ovjenčan *vijencem pravednosti*.

On dakako ne traži ono što je njegovo, nego radije ono što je Kristovo i služi mu kao radina pčela, i *kao zvijezda Danica među oblacima, i kao Mjesec pun u svojim danima, i kao Sunce koje obasjava* Crkvu Božju. U ruke je uzeo svjetiljku i trubu da primjerima sjajnih dijela privuče milosti ponizne, a one obijesne udalji od pogubnih prijestupa plašeći ih teškim prijekorima.

I tako zahvaćen krepošću ljubavi, neustrašivo provaljuje u tabor Midjanaca koji s prezirom odbacuju sud Crkve. Uz pomoć onoga koji je cijeli svijet obuhvatio svojom vlašću dok je još bio u djevičanskoj utrobi, Franjo je odložio oružje u koje se pouzdavao dok je naoružan hrabro čuvao svoju kuću, razdijelio je plijen koji je zaplijenio i vlastito je zarobljavanje kao zarobljenicu doveo natrag u poslušnost Isusu Kristu.

5. I tako nadvladavši trostrukog neprijatelja, položen na zemlju, *ulazi u kraljevstvo nebesko* silom, *nasilno ga osvaja*. Nakon puno slavnih borbi u ovom životu pobijedio je svijet i blaženo je preselio Gospodinu. On, znalački neznalica i mudro neuk, pretekao je mnoge koji su obdareni znanjem.

6. Mada mu je njegov tako svet, tako herojski i plemenit život zaista dostajao da postigne zajedništvo u slavnoj Crkvi, ipak vojujuća Crkva, jer gleda samo na vanjštinu, ne predmnijeva suditi svojim mišljenjem o onima koji nisu pod njezinim sudom, pa da ih samo zbog života prihvati štovati, osobito jer se nekada i *sotona prerušuje u anđela svjetla*. A svemogući i milosrdni Bog, čijom mu je milošću prije spomenuti sluga Kristov služio dostojno i hvale vrijedno, nije dopustio da tako divna *svjetiljka* ostane skrivena *pod posudom*, nego ju je htio postaviti *na svijećnjak da pruža* utjehu *svjetla onima*

koji su *u kući*. Bog je mnogim i predivnim čudesima potvrdio da mu je Franjin život omilio i da vojujuća Crkva treba štovati uspomenu na njega.

7. Budući da su nam divna djela njegova slavna života, zbog velike prisnosti koju je imao s nama dok smo bili u nižoj službi, bila potpuno poznata i budući da imamo puno povjerenje u vjerodostojne svjedoke mnogostrukog sjaja njegovih čudesa, uz Božje milosrđe pouzdajemo se u to da njegovi zagovori pomažu povjerenom nam stadu i da imamo kao zaštitnika na nebu onoga koga smo imali kao bliskog prijatelja na zemlji. Stoga smo, uz savjet i pristanak naše braće [kardinala], odlučili da ga radi štovanja upišemo u popis svetaca.

8. Određujemo da njegovo rođenje [za nebo] cijela Crkva pobožno i svečano slavi 4. listopada, to jest onoga dana u koji je, oslobođen tamnice tijela, stigao u nebesko kraljevstvo.

9. Stoga molimo, opominjemo i potičemo sve vas u Gospodinu, poručujući vam ovim apostolskim pismom da spomenutoga dana u božanskim hvalama u čast njegova spomena žarko nastojite ponizno moliti njegovu zaštitu tako da njegovim zaslugama i zagovorima zaslužite prispjeti u zajedništvo s njime, uz pomoć onoga koji je blagoslovljen u vijeke vjekova. Amen.

Dano u Peruđi, 19. srpnja, druge godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Mira circa nos* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: *Bullarium Franciscanum, Romanorum Pontificum, Constitutiones, Epistolas ac Diplomata continens Tribus Ordinis S. P. N. Francisci spectantia*, Vol. I. Ed. H. Sbaralea. Rome: Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide, 1759 (br. 25), str. 42–44.

Grgur IX. *Quo elongati*
(1230)

[Grgur, biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenim sinovima] generalnom ministru i provincijalnim ministrima, kustodima, i ostaloj braći Reda manje braće: [pozdrav i apostolski blagoslov].

1. Što ste se više uzdigli, iznad samih sebe, povukavši se od svijeta u osamu kontemplacije i primivši krila poput golubova, to jasnije

zamjećujete napade grijehâ i oko vašega srca uočava se više toga što prepoznajete da priječi napredak spasenju. Stoga duh nekada razotkriva vašoj svijesti ono što je drugima skriveno, ali budući da tama ljudske slabosti potamnjuje sjaj duhovnoga razumijevanja, ponekad se javlja nemir sumnje i teškoće se pokazuju kao da su nerješive.

2. Nedavno su kod nas bili poslanici koje ste poslali vi, ljubljeni sinovi provincijalni ministri, koji ste se bili okupili na generalnom kapitulu, i ti, ljubljeni sine, generalni ministre, osobno. Predočeno nam je da vaše Pravilo sadrži neka dvojbena i nejasna te neka teško razumljiva mjesta. Ali blaženi priznavatelj Krista Franjo, blažene uspomene, nije želio da ikoji brat tumači njegovo Pravilo. Pred kraj je svoga života naložio – taj je nalog njegova *Oporuka* – da se riječi njegova Pravila ne tumače i, da se poslužimo njegovim riječima, da se ne govori kako se trebaju tako ili ovako razumijevati. Dodao je da braća ni na koji način ne traže neko pismo od Apostolske stolice. Također je umetnuo nešto drugo što se ne može obdržavati bez velike poteškoće.

3. Zbog toga što ste u dvojbi jeste li obvezani na obdržavanje spomenute *Oporuke*, zatražili ste da vam mi otklonimo ovu sumnju iz vaših savjesti i savjesti vaše braće. A budući da smo i u sastavljanju spomenutog Pravila zbog duga prijateljevanja tog priznavatelja s nama potpunije upoznali njegovu namjeru i pomogli mu u postizanju njegova potvrđivanja od strane Svete stolice dok smo još bili u nižoj službi, također ste zatražili da se razjasne dvojbena i nejasna mjesta gore spomenutog Pravila i da se dadne odgovor na neke teškoće.

Mada pouzdano vjerujemo da je spomenuti priznavatelj Kristov u prije spomenutoj *Oporuci* imao pobožnu namjeru i da se vi svakako težite oblikovati prema njegovim pravednim željama i svetim čežnjama, mi ipak, pazeći na opasnost duša i teškoće u koje možete zbog ovoga zapasti, otklanjamo dvojbu iz vaših srdaca i proglašavamo da vas ona *Oporuka* ne obvezuje, jer Franjo nije htio obvezati, bez pristanka braće i ponajviše ministara, na ono što se svih tiče, niti je bilo kako obvezao svoga nasljednika, jer jednak nad jednakima nema vlasti.

4. Osim toga kako smo preko spomenutih poslanika razumjeli, neka vaša braća sumnjaju jesu li obvezani toliko na evanđeoske savjete koliko na zapovijedi, jer na početku vašega Pravila stoji: *Pravilo i život Manje braće jest ovo: obdržavati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći*, a na kraju se istoga Pravila nalaze ove riječi: *… [da] obdržavamo siromaš-*

tvo i poniznost i sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista. Stoga žele znati obvezuju li ih drugi evanđeoski savjeti kao oni koji su u samom Pravilu izričito spomenuti kao zapovijed ili zabrana, osobito kad nisu imali namjeru obvezati se na druge savjete, a svi se jedva ili nikad ne mogu doslovno obdržavati.

Mi pak kratko odgovaramo da vi po Pravilu niste obvezani na druge evanđeoske savjete osim na one na koje ste se obvezali u samom Pravilu. Na ostalo ste dakako obvezani kao ostali kršćani, i tim više zbog dobrote i pravednosti, čime ste Gospodinu prinijeli potpunu žrtvu srca preziranjem svega svjetovnoga.

5. Jednako tako budući da je u istom Pravilu zabranjeno *da braća nipošto ne primaju denara ili novaca, ni sami ni preko drugih*, a sami žele ovo trajno obdržavati, traže da ih se obavijesti smiju li, bez povrede Pravila, određenim bogobojaznim ljudima pokazati neke vjernike preko kojih bi oni sami pomagali u potrebama braće, i tim se istim vjernicima za svoje potrebe mirne savjesti obraćati iako znaju da su oni primili novac ili denare, koje ipak vlastitom odlukom braća ne namjeravaju čuvati niti ih u ime darovatelja tražiti od tih istih darovatelja.

Mislili smo da na to treba odgovoriti ovako: Ako bi braća željela kupiti sebi nužnu stvar ili za već kupljenu obaviti plaćanje, mogu predstaviti ili posrednika onoga od koga se stvar kupuje ili nekoga drugoga onima koji im žele dati milostinju, ako ti isti ne bi željeli osobno ili preko vlastitih posrednika plaćati. Koga su braća na taj način predstavila, nije njihov posrednik, iako su ga oni predstavili, nego radije onoga po čijem nalogu obavlja plaćanje ili onoga tko plaćanje prima. Takav pak posrednik treba odmah plaćati tako da kod njega ne ostane nimalo novca.

Ako bi se pak taj posrednik predlagao za druge predstojeće potrebe, može povjerenu mu milostinju, kao i vlasnik, pohraniti kod duhovnog ili bliskog prijatelja braće i treba je prema mjestu i vremenu, kako bude vidio da je korisno, raspodijeliti za potrebe braće. A braća će se moći uteći njemu za ovakve potrebe, ponajviše ako bude nemaran ili ne bude poznavao njihove potrebe.

6. Osim toga budući da u samom Pravilu izričito stoji: *Neka braća sebi ništa ne prisvajaju, ni kuće ni mjesta ni bilo koje stvari*, a sami se boje da se tijekom vremena siromaštvo Reda kvari, naročito kad su neki ustvrdili da se vlasništvo nad pokretnom imovinom proteže na cijeli Red kao zajednicu, ponizno smo bili zamoljeni da se udostojimo u ovomu pobrinuti za pogibli duša i čistoću cijeloga Reda. Stoga određujemo da ne trebaju imati vlasništva ni kao zajednica ni pojedinačno, nego neka Red ima uporabu nužnih potrepština i

knjiga te one pokretne imovine koju je slobodno posjedovati, a braća neka se svim ovim služe kako generalni ministar ili provincijalni ministri budu smatrali da treba raspolagati, sačuvavši dominij nad mjestima i kućama onima na koje, kako se zna, spada. I ne smiju se pokretna dobra prodavati ni izvan Reda razmjenjivati ili na bilo koji način otuđivati, ako kardinal Rimske crkve koji je protektor Reda ne dadne generalnom ministru ili provincijalnim ministrima ovlast ili pristanak za to.

7. A budući da u nekom poglavlju istoga Pravila stoji: *Ako bi koji od braće zaveden od neprijatelja smrtno sagriješio, kad se radi o grijesima za koje je među braćom određeno da se moraju obratiti samo provincijalnim ministrima, dužna su spomenuta braća što prije njima se uteći, bez oklijevanja*, sami u savjesti dvoume, treba li se ovo razumijevati samo s obzirom na javne grijehe ili jednako na javne i privatne. Stoga odgovaramo da se spomenuto poglavlje odnosi samo na očite i javne grijehe i želimo da generalni ministar odredi ili učini da se odredi od zrelijih i razboritijih svećenika, toliko po provincijama koliko njihovi provincijalni ministri vide da je korisno, kojima će braća ispovijedati privatne grijehe, osim ako braća više žele ispovijedati se svojim provincijalnim ministrima i kustodima koji navraćaju u njihova mjesta.

8. Nadalje budući da Pravilo zabranjuje bilo komu od braće propovijedati narodu *ako ga generalni ministar nije ispitao i potvrdio te mu povjerio propovjedničku službu*, zatražili ste da se utvrdi može li generalni ministar spomenuti ispit, potvrdu i povjeravanje službe propovijedanja zbog teškoća braće i radi izbjegavanja opasnih putovanja povjeriti nekoj razboritoj braći da ispituju općenito one koji su u provincijama za to određeni ili posebno neke. Na to odgovaramo ovako: generalni ministar ne može ovo povjeravati nikomu odsutnomu, nego za koje se drži da trebaju biti ispitivani, neka se pošalju njemu ili neka s provincijalnim ministrima dođu na generalni kapitul radi toga. Ako pak neke ne treba ispitivati zato što su na teološkom fakultetu i u službi propovijedanja obučeni, a zrelost dobi i ostalo što se za takve ljude traži bilo bi im prikladno, mogu propovijedati narodu na način kako je rečeno, ako se generalni ministar ne usprotivi nečemu.

9. A na to što braća dvoume mogu li vikari provincijalnih ministara, koje sami postavljaju mjesto sebe kad odlaze na generalni kapitul, primati u Red one koji dolaze ili otpuštati već primljene, kažemo da ne mogu, jer ovo se ne dopušta ni samim provincijalnim ministrima ako im se ne daje posebno dopuštenje za to. Također ge-

neralni ministar može im kako dati tako i uskratiti gore spomenuto dopuštenje. I budući da se prema istom Pravilu ne može povjeravati primanje braće drugima, nego provincijalnim ministrima, mnogo manje vlasti imaju provincijalni ministri ovo povjeravati drugima, jer je to povjereno njima, a ne drugima.

10. Osim toga zato što u Pravilu stoji: *Kad generalni ministar umre, neka mu provincijalni ministri i kustodi na duhovskom kapitulu izaberu nasljednika*, vi dvoumite trebaju li svi kustodi doći na generalni kapitul ili, da se sve obavi u većem miru, može biti dovoljno da sudjeluju neki iz pojedinih provincija koji imaju glasove drugih, odgovaramo ovako: Neka kustodi pojedinih provincija između sebe izaberu jednoga kojega će uputiti na kapitul sa svojim provincijalnim ministrom umjesto sebe, povjeravajući mu svoje glasove. Kad i to odredite, držimo da takvu odredbu trebate vi sami odobriti.

11. Konačno budući da u gore spomenutom Pravilu stoji da braća *ne ulaze u samostane redovnica osim onih kojima je Apostolska stolica dala posebno dopuštenje*, mada su braća dosada mislila da se ovo mora razumijevati s obzirom na samostane siromašnih redovnica s klauzurom, jer o njima Apostolska stolica posebno skrbi, a ovakvo su tumačenje proglasili provincijalni ministri na generalnom kapitulu jednom odredbom u vrijeme odobrenog Pravila, još za života blaženoga Franje, ipak tražite da se utvrdi treba li se ovo odnositi na sve, budući da Pravilo nikoga ne izuzima, ili samo na samostane prije spomenutih redovnica. Mi odgovaramo da je to dakako zabranjeno općenito s obzirom na samostane bilo kojih redovnica i hoćemo da se pod imenom samostan razumijeva klaustar, sobe i unutarnje radionice zato što na druga mjesta, gdje i svjetovnjaci dolaze, mogu radi propovijedanja ili traženja milostinje ulaziti ona braća kojima su to dopustili njihovi poglavari zbog njihove zrelosti i prikladnosti, izuzevši uvijek samostane prije spomenutih redovnica s klauzurom, u koje se nikomu ne daje dopuštenje ulaska bez posebnog dopuštenja Apostolske stolice.

Dano u Anagniu [28. rujna, četvrte godine našega pontifikata].

Izvor:

Bulu *Quo elongati* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: Herbert Grundman, *Die Bulle 'Quo elongati' Papst Gregor IX.*, Archivum Franciscanum Historicum 54 (1961): 20–25.

Inocent IV. *Ordinem vestrum*
(1245)

Predragim sinovima, generalnom ministru, provincijalnim ministrima i kustodima te ostaloj braći Reda manje braće: pozdrav i apostolski blagoslov.

1. Vaš Red pratimo takvim osjećajem da žarko želimo da on sred ostalih neprestano napreduje hvale vrijednim pomlađivanjima i rado očinskom brižnošću skrbimo za ono čime bi primio potporu odgovarajuće životne snage.

Stoga budući da nešto dvojbenoga i nejasnoga što se nalazi u vašem Pravilu zahvaća vaše duhove zapletenom nekom smušenošću i priječi razumijevanje teškoćom uzlaste zamršenosti, naš predšasnik, blažene uspomene, papa Grgur nešto je od toga izložio i objavio, mada nepotpuno. Mi želimo sasvim odagnati nejasnoću od toga objavom potpuna tumačenja i upravo liječničkim zahvatom potpuno odstraniti kamenčić dvoznačnosti iz vaših srdaca pouzdanošću potpunijega izlaganja. S obzirom na obdržavanje *evanđelja* koje Pravilo nameće tvrdimo da ste po istom Pravilu dakako obvezani samo na one savjete evanđelja koji su u samom Pravilu izričito spomenuti kao zapovijedi ili zabrane.

2. Provincijalnim je pak ministrima slobodno po savjetu razborite braće povjeravati primanje onih koji pristupaju Redu kako svojim vikarima tako drugoj brižnoj braći za svoje provincije, ipak nije korisno da se primaju bez razlike svi koji se žele obratiti, nego samo oni koji bi izobrazbom i drugim hvalevrijednim osobinama koje ih preporučuju mogli biti korisni Redu i zaslužnim životom sebi, a drugima dobrim primjerom.

Tako dakle provincijalni ministri neka primaju u Red one koji su napustili Red kad su se vratili i neka već primljene istjeruju u određenim slučajevima prema odredbi vašega generalnog kapitula.

3. Iako prije spomenuto Pravilo zbilja sadrži odredbu da *klerici mole božanski časoslov po uredbi svete Rimske crkve, osim psaltira, i zato mogu imati brevijare*, ipak kad sudjeluju u Božjoj službi slaveći s drugima, tada im je to dopušteno, i nisu obvezni moliti vlastiti časoslov.

4. Ako je u istom Pravilu i bilo zabranjeno da braća *nipošto ne primaju denara ili novaca, ni sami ni po posredniku*, ipak, ako bi htjeli kupiti sebi nužnu ili korisnu stvar ili za već kupljenu platiti, mogu onima koji im žele dati milostinju predložiti ili posrednika onoga

koji stvar prodaje ili nekoga drugoga, osim ako ti isti ne bi poželjeli platiti sami ili preko vlastitih posrednika; a koga su braća na taj način predložila, nije njihov posrednik iako ga braća predlažu, nego radije onoga čijom ovlašću obavlja plaćanje ili onoga tko uplatu prima. Braća se također mogu slobodno uteći njemu za svoje potrebe ili dobrobiti ako bi mu, nakon što je platio za kupljenu stvar, preostalo nešto od ove milostinje. Ako bi pak netko bio imenovan posrednikom za druge potrebe ili dobrobiti braće ili bi ga oni predložili, on može povjerenu mu milostinju čuvati kao vlasnik ili je položiti kod duhovnog ili bliskog prijatelja braće, imenovali ga oni ili ne, treba je prema mjestu i vremenu raspodjeljivati za potrebe i dobrobiti braće kako braća vide da je korisno ili je čak prenijeti na drugu osobu ili na druga mjesta. Tim se također posrednicima braća mogu mirne savjesti uteći za ovakve potrebe i dobrobiti, ponajviše ako budu nemarni ili ne budu poznavali potrebe ili teškoće braće. A na taj način imenovani ili od braće predloženi nisu njihovi posrednici ili blagajnici, nego onih koji im povjeravaju novce ili denare i *braća ne primaju denare ili novac, ni sami ni preko posrednika* na taj način imenujući ili predlažući neke ili se na taj način utječući ovako imenovanim ili predloženim, jer im nije namjera da se njihovom vlašću ovakvi denari ili novci čuvaju ili da ih braća u ime pologa traže, iako se ti denari ili novci povjeravaju samim posrednicima ili blagajnicima za potrebu ili dobrobit braće.

5. A budući da se u spomenutom Pravilu pridodaje da *se za potrebe bolesnika i za odijevanje ostale braće sami ministri i kustodi pomnjivo brinu*, ostala su braća dužna brižno voditi ovakvu brigu kad im to povjere prije spomenuti ministri i kustodi, koji su prema Pravilu na to ponajprije obvezani.

6. Osim toga, budući da u istom Pravilu izričito stoji: *Neka braća sebi ništa ne prisvoje, ni kuće ni mjesta ni bilo koje stvari*, tvrdimo da ne trebaju ni u zajedničkom ni u pojedinačnom posjedu imati vlasništva, nego neka Red ima pravo na uporabu mjestâ i kuća, životnih potrepština, knjiga i onih pokretnih dobara koja je dopušteno imati, a braća neka se njima služe kako generalni ministar i provincijalni ministri budu mislili da treba urediti. Ova mjesta, kuće ili pokretna dobra, koja jesu ili će biti braći od bilo koga na korištenje darovana, prodana, zamijenjena, ili jesu ili će biti bilo kako pravno prenesena, ne smiju se prodavati ili izvan Reda zamjenjivati ili bilo kako otuđivati ako Apostolska stolica ili kardinal Rimske crkve, koji u to vrijeme bude protektor Reda, ne dadne ovlast ili pristanak za to generalnom ili provincijalnim ministrima. Budući da pravo, vlasništvo i dominij kako nepokretnim tako i pokretnim ovakvim dobrima

neposredno spada na samu Crkvu (izuzevši samo one slučajeve u kojima će biti jasno da su darovatelji ili prenositelji izričito zadržali pravo vlasništva i dominij sebi) priznaje se da su njoj, neposredno i u svemu, kako u duhovnim tako i u vremenitim stvarima, podložne kuće i spomenuta mjesta s crkvama i s ostalim svojim pripadajućim dobrima (što sve primamo u vlasništvo i posjed svetoga Petra).

Međutim slobodno je braći darovati neznatna ili malo vrijedna pokretna dobra drugima izvan Reda iz ljubavi i pobožnosti ili radi nekog drugog časnog i razumna razloga, pribavivši prethodno za to dopuštenje svojih poglavara.

7. Također ono poglavlje spomenutog Pravila gdje kaže: *Ako bi koji od braće zaveden od neprijatelja ljudskog roda smrtno sagriješio, kad se radi o grijesima za koje je među braćom određeno da se moraju obratiti samo provincijalnim ministrima, dužna su spomenuta braća što prije njima se uteći, bez oklijevanja*, odnosi se samo na očite javne grijehe. Ipak ti isti ministri, ako uvide da je korisno, mogu za to opunomoćiti kustode ili drugu razboritu braću svećenike umjesto sebe, da bi braća izbjegla napore i opasna putovanja. Ali želimo da sami ministri odrede ili u provincijama dadnu odrediti toliko zrelije i razboritije braće svećenika koliko uvide da je za to potrebno, koji će slušati one koji ispovijedaju bilo tajne ili privatne grijehe, osim ako ovi ne budu više željeli ispovijedati se pred svojim ministrima ili kustodima koji navraćaju u njihova mjesta.

8. U Pravilu se kaže: *Kad generalni ministar umre, neka mu provincijalni ministri i kustodi na duhovskom kapitulu izaberu nasljednika.* Na ovo velimo da kustodi pojedinih provincija odrede jednoga između sebe kojega će skupa sa svojim provincijalnim ministrom poslati na kapitul umjesto samih sebe, povjeravajući mu svoje glasove.

9. A budući da prema sadržaju prije spomenutog Pravila ni jednom *bratu nije slobodno propovijedati narodu ako ga generalni ministar nije ispitao i potvrdio te mu povjerio propovjedničku službu*, spomenuti ministar može svoje obveze u ovom poslu povjeriti provincijalnim ministrima i njihovim vikarima, ipak tako da sami provincijalni ministri ili spomenuti vikari u odsutnosti samih provincijalnih ministara zajedno s definitorima na provincijskim kapitulima braću svojih provincija koja misle da im je ispit potreban ispitaju, potvrde i povjere im ovu službu, kako uvide da je korisno prema Bogu. Ako neke pak ne treba ispitivati zato što su obučeni na teološkom fakultetu i u službi propovijedanja, a zrelost im je dobi i ostalo što se u takvih ljudi traži prikladno, mogu dopuštenjem generalnog ministra

ili svojih provincijalnih ministara propovijedati narodu kako im je odobreno.

10. S obzirom na to što se u istom Pravilu nalazi odredba da *braća ne ulaze u samostane redovnica osim onih kojima je Apostolska stolica dala posebno dopuštenje*, kažemo da im je zabranjen ulazak u samostane jedino redovnica s klauzurom Reda sv. Damjana, u koje nikomu nije dopušteno ući ako mu Apostolska stolica nije to posebno omogućila. A pod imenom *samostan* želimo da se razumijeva klaustar, sobe i unutarnje radionice. U druge pak samostane redovnica mogu kao i drugi redovnici ulaziti da propovijedaju ili traže milostinju ili radi drugih časnih i razumnih razloga ona braća kojima to zbog njihove zrelosti ili prikladnosti dopuste njihovi poglavari.

Stoga uopće nikomu od ljudi neka nije dopušteno kršiti ovo pismo našega očitovanja ili mu se protiviti nepromišljenom smjelošću. Ali ako tko to pokuša poduzeti, neka zna da će naići na srdžbu svemogućega Boga i njegovih svetih apostola Petra i Pavla.

Dano u Lionu, 14. studenoga, treće godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Ordinem vestrum* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: J. H. Sbaralea–C. Eubel (izd.), *Bullarium Franciscanum*, 7 svezaka (Rim: Vatikan, 1759–1904) 1, br. 114, usp. 400a–402b, novo izdanje: Aleksandar IV, 20. veljače 1257 (BF 2, br. 297, str. 196a). Paragrafi sporadično izmijenjeni.

Inocent IV. *Etsi animarum*
(1254)

Svim ljubljenim sinovima redovnicima kojeg god zavjetovanja ili reda koji će ovo pismo čitati.

Mada žarko težimo za spasom duša svih skupa i pojedinačno koji ispovijedanjem kršćanske vjere očituju da svoje duše povjeravaju Bogu, mada želimo ljubavlju, koja je učiteljica, i bogobojaznošću, koja je pravedan sudac, sačuvati mjeru umjerenosti i svoje postupke urediti prema načelu pravednosti i jednakosti, ipak još više želimo da vi koji ste prezreli svijet i njegovu raskoš i napredujući pod vodstvom duha uzvišenijim hodom dosegnuli vrhunac vjere, ispunite u sebi svaku pravednost čuvajući oblik naložene vam umjerenosti i suzdržavajući se od svega što bi vas, čini se, odvlačilo od redovničke ispravnosti ili bi vam je moglo razložno umanjiti, tako da čestiti ljudi koji vas cijene promatrajući s veseljem ljepotu vaše savršenosti slave

Oca vašega, a da se zlobnicima začepe klevetnička usta. Naime budući da ste postali *prizor svijetu, anđelima i ljudima*, jedva bi mogla u vama biti tako neznatna bora ili tako skrivena ljaga, a da se ne bi više i jasnije pokazivala nego kod drugih. Stoga ako se našem apostolskom poslanju javlja nešto o vašim postupcima što potamnjuje jasnoću vaše svetosti, dakako tim veća nas bol probada što ne dvoumimo da vi, naša slava i zvijezda vodilja cijele opće Crkve, znatno umanjujete njezin sjaj potamnjivanjem vašega svjetla.

Neprestano zvoni u našim ušima zaista teška i glasna optužba da neki od vas, nezadovoljni svojim pravima i ograničenjima, protiv kanonskih odredbi nepromišljeno kušaju tuđe župljane primati na slavljenje božanskih tajna. I mada nisu suci spomenutih župljana niti su primili vlast da ih *vežu* ili *odrješuju*, ipak praveći se njihovim sucima, pogubno ih na ispovjednom sudištu *odrješuju i vežu* prema prohtjevu svoje volje, i tako se ne boje davati spasonosnu popudbinu našega putovanja onima koji preziru vlastite svećenike i koji uopće nisu odriješeni, a koja koristi samo očišćenima od ljage grijeha, na propast svojih i duša onih koji to bez razlike nepromišljeno primaju te i spomenuti njihovi svećenici koji preuzimaju skrb za njih same i koji su za njih vezali svoju dušu, dok im tako izmiču, ne poznaju njihovo stanje i ne mogu liječiti što je u njih bolesno niti učvrstiti što je slabo ni privezati što je slomljeno, pa tako bez primjene potrebnih lijekova za ozdravljenje bolesti jačaju i rana buja sve do uništenja, a ti isti svećenici ne mogu položiti nikakav račun pred vrhovnim sucem za duše koje tako propadaju.

Također neki drugi između vas nedjeljama i svetkovinama, dok se u župnim crkvama slave svečane mise, svečano propovijedaju narodu, koji je bio navikao u spomenute dane okupljati se u samim crkvama da sluša službu Božju, kako je i dužan, a oni su ga okupili na ovakvo propovijedanje i odvukli ga od samih crkava pod izlikom svetijega čina; i tako ti isti župljani propuštaju Božju službu, a svećenik ostavljen u domu Gospodnjem kao osamljen vrabac u nastambi ostaje bez utjehe i uobičajenih darova svojih župljana.

Drugi opet, uopće se ne osvrćući na dijecezanskoga biskupa, istoga dana, a često i sata u koji spomenuti biskup svečano propovijeda povjerenom mu narodu, nameću svoje propovijedi, te riječ Božja, koja se obično prima željno i žudno, u ušima slušatelja postaje predmetom prezira zbog podudaranja u propovijedanju.

Izgleda također dosta poznato i nedolično to da neki od vas, kad opaze da je neke zahvatila neizlječiva bolest, odmah brzo trče njima i milujući ih primamljivim i umiljatim riječima obećavaju im izvrstan lijek spasa ako odaberu ukop kod njihovih crkava; i napokon ih takvim uvjeravanjima pridobivaju za svoju nakanu i nameću se

da urede njihove oporuke te se raduju kad zakonskom pravednošću varaju crkve onih od čijih župâ uzimaju tjelesa pokojnikâ.

A neki koji znaju da su prezreli skupocjene i velike stvari vežući se okovima redovništva da bi goli mogli slobodno slijediti gologa Krista ustrajni su u uzurpiranju tuđih prava protiv Boga i pravednosti.

Iznose se i mnoge druge teškoće koje ste često nanosili i svakodnevno nanosite kako prelatima tako i klericima, što je, mislimo, časnije u šutnji mimoići iz poštovanja prema redovništvu, čime se doista povređuje župno pravo, dokida pravda crkava, napada vjera, vrijeđa sam Bog i, što je još opasnije, duše se vjernika navlače na zamku smrti i jamu propasti.

Stoga mi koji smo iz dužnosti primljene apostolske službe svima dužnici u pravednosti, kako i dolikuje, promatrajući kako se ovakvom zloporabom pojavljuje u narodu ne samo pomanjkanje pobožnosti i prezir prema vlastitim svećenicima nego kako se dokida i stid, što se velikim dijelom tiče ispovijedi kad tko svoje grijehe ne ispovijeda vlastitom svećeniku koji je neprestano na raspolaganju, nego tuđemu koji ponekada naiđe i kojemu je pristup otežan, a ponekad i nemoguć, da ne izgleda kako podnošenjem tako protupravne ispade odobravamo, želeći ubuduće uzdom prava obuzdati nepravde spomenutih prijestupnika i pojedinim crkvama i njihovim službenicima na svaki način očuvati njihova prava koja su povrijeđena i pobrinuti se za spas župljana i vaš dobar glas, u ovom dijelu u vezi s prije rečenim, ne uvodeći ništa novo u optužbu protiv vas, nego dovodeći u središte stara i nova prava, svima vama apostolskim pismom strogo nalažemo zapovijedajući krepošću poslušnosti da ubuduće tuđe župljane lakoumno ne primate na bogoslužje u svojim crkvama ili oratorijima u nedjelje i svetkovine i da ih nikako ne pripuštate na ispovijed bez dopuštenja njihova svećenika, jer prema odredbama općega koncila, ako bi tko iz opravdana razloga htio ispovjediti svoje grijehe tuđemu svećeniku, trebao bi prije tražiti i dobiti dopuštenje od vlastitog svećenika ili mu se barem prije ispovjediti i od njega primiti milost odrješenja, jer ga inače onaj svećenik neće moći ni odriješiti ni vezati, budući da se u suđenju traži dvostruki vez, to jest vez vlasti i vez znanja, od čega očito nedostaje barem jedno u tuđega svećenika.

A da se župnim crkvama ne umanjuje dužno poštovanje, nipošto ne propovijedajte u svojim crkvama tuđim župljanima prije svečanih misa, na koje su župljani navikli i dužni okupljati se u svojim crkvama u prvom dijelu dana radi sudjelovanja u svečanim misama niti im u isti sat držite svečane nagovore, da narod, slijevajući se vama da sluša te nagovore, ne bi napuštao župne crkve. A ni u tuđe župe ne zalazite da svečano propovijedate ako vas svećenik tih župa nije pozvao ili barem ako niste ponizno zatražili i dobili dopuštenje

za to da budete primljeni. I da se biskupima iskaže dužna čast, neka nitko od vas ne kuša propovijedati u istom gradu ili mjestu onoga dana kada dijecezanski biskup ili drugi umjesto njega svečano propovijeda, osobito u katedralnoj crkvi, da se pouka zdrava propovijedanja ne prezire zbog ovakve učestalosti kao nešto što rađa ogavnošću. Ako bi se pak u dopuštenu slučaju dogodilo da u svojim crkvama radi ukopa primite tuđega župljanina koji je napustio stare grobove svojih očeva, što nitko bez opravdana i razumna razloga ne treba za sebe lakoumno izabrati, pobrinite se dati polovinu ili trećinu ili četvrtinu biskupu ili svećeniku, iz čije je župe pokojnik preuzet, od svega što za ovaj ukop dobijete za manje od osam dana od vremena primanja, ako i nije zatraženo od vas, prema dekretu našega prethodnika pape Klementa, blažene uspomene, a prema običaju područja ostat će na svojoj snazi konstitucije naših prethodnika, blage uspomene, rimskih prvosvećenika Inocenta i Grgura o neoduzimanju zakonski propisanog dijela legatima za potporu Svetoj zemlji kako u konjima i oružju tako u onomu što se ostavlja u nakitu i drugim stvarima, a spada na božanski kult, samo ako nije na štetu, da se na taj način biskupu ili župnoj crkvi oduzima dužni dio.

A ako tko od vas kao prekršitelj ove naše obrane pokuša ići protiv rečenog ili nečega od rečenog, osim grijeha neposlušnosti i kazne izopćenja u koju, kako želimo, upada *ipso facto* (samim činom), bit će u opasnosti po svoj položaj, a mjesni bi ga biskup crkvenom kaznom bez priziva jednako prisiljavao na strože obdržavanje prije spomenutog svega skupa i pojedinačno; protiv ovoga neće mu pomoći nikakav oprost ili apostolske povlastice.

Dano u Napulju, 21. studenoga,
dvanaeste godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Etsi animarum* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: C. Eubel, *Bullarii Franciscani Epitome*, Supplementum, Quaracchi, 1908, str. 259–261/28.

Aleksandar IV. *Nec insolitum*

(1254)

Aleksandar, sluga slugu Božjih, svoj časnoj braći nadbiskupima i biskupima, i ljubljenim sinovima opatima, priorima i dekanima, arhiđakonima, arhiprezbiterima i drugima crkvenim prelatima te ostalim crkvenim osobama kako svjetovnim tako i redovničkim bilo kojega da su reda ili zavjetovanja: pozdrav i apostolski blagoslov.

Nije ni neobično ni posebno da ono što nastaje u zauzetosti ili u žurbi, jer zaobilazi brušenje odgovarajućeg razmišljanja, ponovno ide na provjeru marnijeg promatranja da pozornošću potpunijeg pretresanja ispadne pravilnije i pročišćenije.

Doista, u vrijeme pape Inocenta IV., našega prethodnika, blažene uspomene, pojavilo se od Apostolske stolice jedno pismo u kojem je on svim redovnicima kojeg god zavjetovanja ili reda strogo, krepošću poslušnosti nametao:

– da ubuduće u nedjelje i svetkovine olako ne primaju tuđe župljane u svojim crkvama ili oratorijima na slavljenje božanskih tajni;
– da ih nikako ne pripuštaju sakramentu ispovijedi bez dopuštenja njihovih svećenika;
– da im u svojim crkvama ne propovijedaju prije slavljenja misâ za čije su slušanje ti isti župljani navikli i dužni skupljati se u svojim crkvama u prvom dijelu dana;
– da u taj sat ne drže također svečane nagovore;
– da ne zalaze u tuđe župe svečano propovijedati ako ih nisu pozvali njihovi svećenici ili ako bar nisu ponizno tražili i dobili dopuštenje za to;
– da u onaj dan kad biskup dijeceze ili drugi umjesto njega svečano propovijeda, osobito u katedralnoj crkvi, nitko od njih ne pokuša propovijedati u istom gradu ili mjestu;
– da se pobrinu, ako bi se pak dogodilo, u dopuštenu slučaju, da u svojim crkvama prime tuđega župljanina radi ukopa, dati biskupu ili svećeniku iz čije je župe pokojnik preuzet zakonom propisani dio od svega što pod vidom ovoga ukopa ostvare, za manje od osam dana od vremena primanja tih dobara, ako i nije od njih zatraženo;
– ako bi pak netko od samih ovih redovnika kušao kao prekršitelj biti protiv spomenutog ili nečeg od spomenutog, osim grijeha neposlušnosti i kazne izopćenja, u koju, kako je [papa] htio, upada *ipso facto* (samim činom), bio bi u opasnosti za svoj položaj i jednako bi ga dijecezanski biskup crkvenom kaznom prisiljavao na strože obdržavanje svega spomenutog općenito i pojedinačno, bez priziva, bez pomoći ikakvih oprosta ili apostolskih povlastica protiv ovoga.

No budući da o spomenutom pismu namjeravamo pozornije razmišljati i uz dodatno proučavanje odlučivati, ponajprije želeći blagodat mira i okrepu počinka crkvama i crkvenim osobama, spomenuto pismo i preporuke ili zapovijedi u njemu ili njegovom ovlašću nastale i, ako je neko drugo pismo objavilo što o izrečenim stvarima ili o nečemu od izrečenih stvari protiv spomenutih redovnika ili ne-

kih od njih općenito ili posebno, osim općeg i uobičajenog oblika života, smatramo da treba sasvim opozvati.

I zato svima vama nalažemo apostolskim pismom da uopće ništa ne poduzimate na temelju takvoga pisma, bilo u slučaju preporuka ili zapovijedî ili mišljenja, koje sadrži, jer redom nemaju nikakva pravna učinka niti snage.

Dano u Napulju, 22. prosinca, prve godine našega pontifikata.

Izvor:

Bulu *Nec insolitum* s latinskog izvornika preveo Marko Ćorić prema: J. H. Sbaralea, *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificium*, II., Roma, 1761, str. 3–4.

Peti dio

SPISI SV. KLARE ASIŠKE

CLARAE ASSISIENSIS *OPUSCULA*

Uvod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

Prijevod
STJEPAN PAVIĆ

SPISI SV. KLARE ASIŠKE

Uvod

Pred nama su stranice spisâ sv. Klare Asiške, hagiografska svjedočanstva o njoj i nekoliko dokumenata usko vezanih uz njezino ime i djelo. Sv. Klara jedna je od rijetkih ženâ srednjega vijeka koja je uspjela probiti zid šutnje i progovoriti vlastitim riječima.[1] Broj sačuvanih njezinih spisa veoma je malen; unatoč tomu danas je njihova važnost veoma velika. Ova žena, prva franjevka i svetica, stoljećima je bila u sjeni svojega duhovnoga oca – Franje – da bi u ovo naše vrijeme bila otkrivena kao osobiti franjevački »arhiv«, čuvarica Franjine uspomene i franjevačke baštine.[2]

Tko je bila Klara Asiška, o tome nam govore svjedočanstva o njoj, posebice *Postupak*, koji je pokrenuo Inocent IV. bulom *Gloriorus Deus* 18. listopada 1253. Svjedočanstva sestara, tako kratka i jednostavna, gotovo priprosta poput njihova habita *di lazzo*, pružaju nam toplu, blisku i majčinsku sliku Klare, žene i svetice koju se može nasljedovati. S druge strane *Legenda u stihu*, kao i službena *Legenda sv. Klare*, svojim učenim, pjesničkim, teološkim i dvorskim stilom pružaju nam »prerađenu« sliku sv. Klare, prilagođene shemi koju je srednji vijek stvorio o ženi, redovnici i svetici, uzvišenu sliku koja je za štovanje i divljenje, nedostižna za nasljedovanje.[3] Stoga je korisno i nužno čitati *Legende* u svjetlu *Postupka* i obratno.

U 6. poglavlju svojega *Pravila* te u *Oporuci* (24–26) Klara sama donosi kratke autobiografske pojedinosti koje su usko vezane uz postanak »Siromašnih gospođâ« kod Svetoga Damjana. Čitamo li ta dva spisa u svjetlu *Povijesti Zapada* Jakova Vitrijskoga, dobivamo bolji uvid u »novost« Klarina života i srodnost Siromašnih sestara s Manjom braćom. Jednako tako Klarino *Pravilo* valja čitati u svje-

---

[1] O toj temi veoma dobro i opširno govori studija: M. Bartoli, *Chiara. Una donna tra silenzio e memoria*, Edizioni San Paolo, Milano 2003, posebice str. 7–23; 36.

[2] Usp. Niklaus Kunster, *Gli scritti di Francesco a Chiara. Autenticità e importanza*, u *Verba Domini mei. Gli* Opuscula *di Francesco d'Assisi a 25 anni dalla edizione di Kaietan Esser, ofm*. Atti del Convegno internazionale, Roma 10–12 aprile 2002 (Medioevo, 6), a cura di A. Cacciotti, Romae 2003, str. 369 s pripadajućom bilješkom.

[3] Opširnije o tome vidi M. Bartoli, *Chiara*, cit., str. 24–36. Upravo je to tema cijele studije.

tlu Franjinih *Pravilâ*, *Pisma vjernicima* i ostalih njegovih spisâ, kao i nefranjevačkih izvora: *Pravila* sv. Benedikta, Hugolinovih *Konstitucija*, *Pravila* Inocenta IV. te mnogih drugih, kao i brojnih studija o ženskom redovničkom pokretu u XIII. st., radi što boljega pregleda raznih zbivanja i okolnosti u kojima je ono nastalo.[4]

Koliko je Klarina »novost« bila uistinu novost i nedovoljno shvaćena, svjedoči, primjerice, *Pismo* kardinala Hugolina ili pape Grgura IX. Usporedimo li ta dva pisma s onima što ih je Klara uputila Janji Praškoj, vidimo da se ispod sličnog mističnog govora krije potpuno različito poimanje posvećenog djevičanstva, mistične ženidbe i klauzure.[5]

Da bismo shvatili Klarinu ustrajnost u Franjinoj evanđeoskoj viziji u svakodnevici života u Svetome Damjanu, važno je promotriti temelje na kojima je ona gradila svoj duhovni život. Klara nam malo govori o molitvi. Promotrimo li *Oporuku* i *Pisma* Janji Praškoj, kao djela koja izranjaju iz njezine »vizije« koju želi podijeliti sa sestrama, vidimo dubinu njezina duha toliko osvojenu Isusovom osobom. Klara nam ne daje mnogo teoretskih ili praktičnih uputa za rast u molitvenom životu, ali u svjetlu mnogih razmišljanja o Kristovu otajstvu u pismima Janji ona nas uči da se u molitvi napreduje samo stalnom pozornošću na Boga. U toj perspektivi možemo izvući jednostavnu formulu koju upućuje Janji: »Zaručnika svoga… gledaj, promatraj i razmatraj i njega nasljedovati nastoj« (2PJa 20). To isto ponovit će i 18 godina kasnije: »U to zrcalo [Isusa] svednevice gledaj… i u njemu stalno promatraj svoje lice… Promatraj početak toga zrcala… u sredini zrcala promatraj… I na kraju toga zrcala promatraj« (4PJa 19.22.23). Elementi su isti premda se Krist na kontemplativan i ženski način promatra kroz sliku zrcala.

Dok je književna slika zrcala bila veoma omiljena među redovnicima XII. i početka XIII. st., Klara dodaje nove značajke obojene vlastitom kristologijom i ženstvenošću. »Zrcalo postavljeno na drvo križa« (4PJa 24) odražava dvije slike: sliku vječne slave i sliku stvorenja koje ga promatra. Gledajući Krista, koji je odsjaj Očeve slave (Heb 1,3), istovremeno vidimo sebe, što bismo trebali biti: odraz samoga Krista. To je posebnost Klarine mistike zrcala. Za razliku od ostalih mistikâ, zrcalo kod Klare nije samo slika Krista nego sredstvo

---

4 Počevši od godine 1993–1994, kada smo slavili osamstogodišnjicu Klarina rođenja, pojavili su se razni franjevački historiografski radovi, kritički radovi posvećeni prvoj Franjinoj učenici, deseci studija i rasprava o Klari i redovničkim zajednicama koje su, pod raznim naslovima, nastale iz njezina iskustva. Organizirani su znanstveni susreti i skupovi u svim dijelovima svijeta i otada pa sve do danas umnažaju se prilozi o Klari i njezinoj važnosti za franjevački red u XIII. st.

5 Opširnije o tome vidi M. Bartoli, *Klara Asiška*, Samostan sv. Klare i Laudato d.o.o., Zagreb 2009, str. 105–120; 152–156.

u nasljedovanju i sličnosti s utjelovljenom Riječi. »U to zrcalo svednevice gledaj… i u njemu stalno promatraj svoje lice, da se tako sva iznutra i izvana ukrasiš…« (4PJa 15–16).

Premda su mnoge žene prije Klare uzimale zrcalo kao početnu točku svojega promišljanja o duhovnome životu, nijedna nije razvila tu misao tako misaono i tako praktično kao Klara. U svojoj kontemplaciji Boga naime ona vidi uzvišenost siromaštva i života *sine proprio*. Od pisama u kojima ga pjesnički veliča i preporučuje prelazi na njegovu praktičnu primjenu i ozakonjenje u *Oporuci* i nada sve u *Obliku života* (*Pravilu*). Ona koja je »žarko žudjela za siromašnim Raspetim« (1PJa 13) uvijek je »nastojala i brinula se da sveto siromaštvo, koje smo obećale Gospodinu i preblaženomu našem ocu Franji«, opslužuje i »da ga druge opslužuju« (usp. OporKl 40). *Legenda sv. Klare* donosi opis jednog tako važnog događaja u kojemu se potvrđuje gore spomenuta Klarina tvrdnja (usp. LegKl 14). U brizi za vjernost svetome siromaštvu Klara se »pobrinula da gospodin papa Inocent… i drugi njegovi nasljednici svojim povlasticama učvrste naš zavjet presvetoga siromaštva« (OporKl 42). Tako je nastao još jedan franjevački spis, *Povlastica siromaštva*, koju donosimo u inačici Grgura IX. Uvid u praktičnu primjenu *Povlastice* pruža nam dokument *Punomoći dane Oportulu*, koji govori o odreknuću nekog zemljišta od strane zajednice Svetoga Damjana u korist Kaptola katedrale sv. Rufina. Pedeset navedenih imena Siromašnih gospođâ doziva nam u sjećanje onaj događaj s nestašicom kruha kada ih je Gospodin čudesno nahranio (usp. LegKl 15). Ne možemo zaobići ni *Okružnicu u povodu smrti sv. Klare*, naoko neznatni spis, ali spis koji kao nijedan drugi tako svjedoči o bolnoj vjernosti Klare i sestara »povlastici siromaštva«.

»Oskudice, siromaštva, napori, nevolje, omalovažavanja i prezir svijeta« (OporKl 27) nisu Klaru učinili tjeskobnom, žalosnom niti mračnom, nego, kako svjedoče i *Postupak* (4,4; 6,3) i *Legenda* (LegKl 20), bila je vedra i veoma radosna. To je plod onog trojstvenog života koji se u njoj razvio od one male *formula vitae* sv. Franje (usp. OblŽiv; PrKl 6,3) do uzvišenoga govora o Presvetom Trojstvu na času smrti (PostKl 3,20; 14,7). Posljednje njezine riječi blagoslivljanja Stvoritelja (usp. PostKl 3,20; LegKl 46) sažetak su onoga »predslovlja«, himna hvale njezine *Oporuke* i *Blagoslova* upravljenog ne samo sestrama nego i braći (usp. LegKl 45).

Spisi nam otkrivaju Klaru ne samo kao majku Siromašnih sestara nego i kao onu koja je »rodila mnogobrojne sinove i kćeri u Gospodinu našemu Isusu Kristu« (PostKl 20,7), koja nije bila daleko od potreba Crkve (usp. LegKl 27; PHugKl), potreba grada i građanâ (usp. LegKl 21–23; PostKl 2,20; 3,18–19; 4,14–15 itd.); potrebe, bri-

ge, nesreće malih ljudi prelazile su granice njezine klauzure i ulazile u prostor njezine kontemplacije.[6]

»Neka… šuti jezik tijela… neka govori jezik duha«, napisala je u svojem posljednjem pismu i spisu (usp. 4PJa 35). Možda je i sama bila svjesna kako je nemoguće izreći Božju veličinu i djelovanje u jednom ljudskom životu, stoga nije mnogo toga napisala i zapisala. Pred istim se nalazimo i mi kada želimo obuhvatiti njezinu osobu, prožetu Božjim Duhom. Samo njezino ime već je legenda sama za sebe, izražena u veličanstvenom svjetlospjevu *Bule proglašenja svetom*: »O Klaro… sjajna… sjajnija… presjajna… najsjajnija« (BulKl 2).

Izvori:

Spise sv. Klare s latinskog izvornika preveo Stjepan Pavić prema: *Fontes Franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 2261–2324.

[6] Usp. PostKl 2,15, gdje je brat Stjepan, koji je odspavao na mjestu gdje je Klara običavala moliti, slika svakog onog zbog kojega Klara ne da prekida svoju kontemplaciju, nego ga unosi u nju u samome vrhuncu svojega promatranja Boga, kako traži od Janje Praške: »Uronjena u to promatranje sjećaj se svoje siromašne majke« (4PJa 33).

Pisma sv. Klare

Uvod

CHIARA AGNESE ACQUADRO

Četiri pisma svetoj Janji Češkoj jesu ono što nam preostaje od dopisivanja koje je između godine 1234. i 1253. povezivalo Klaru Asišku sa sestrom kraljevskoga roda, utemeljiteljicom i opaticom samostana u Pragu. Ovi veoma dragocjeni spisi, ako se gleda na rijetkost ženske prisutnosti u vjerskoj književnosti srednjega vijeka,[7] ostali su stoljećima vezani uz uži opseg uspomene češke svetice – čije je štovanje 1989. protegnuo na sveopću Crkvu papa Ivan Pavao II. – privukavši pozornost franjevačkoga i klarijanskoga svijeta istom u tek minulom stoljeću: još na kraju XIX. stoljeća znalo se samo za prijevod na staročeškom jeziku XIV. stoljeća i jedan latinski nevjerodostojan prijevod, koji su 1668. objavili bolandisti u *Acta Sanctorum* u svezi s Janjom Češkom, kao i latinski tekst prvoga pisma, koji je Nikola Glassberger umetnuo u svoj prijepis *Chronica XXIV generalium Ordinis minorum* iz 1491 (kodeks H).[8]

Godine 1915. Walter Seton obznanio je staronjemački prijevod četiriju pisama koja je otkrio u Kraljevskoj knjižnici u Bambergu u jednom rukopisu s kraja XIV. stoljeća,[9] nagađajući da je načinjen na temelju nekoga latinskog teksta različitog od onoga koji su raširili bolandisti. Zapravo je već 1896. Achille Rati, budući papa Pio XI., otkrio vjerodostojnu latinsku redakciju u kodeksu M 10 u Knjižnici Kaptola sv. Ambrozija u Milanu, rukopis prepisan u Pragu između kraja XIII. i početka XIV. stoljeća, koji sadrži između ostaloga latinsku *Legendu* svete Janje Češke. Tekst pisama, prema kodeksu M 10, objavio je potom Seton 1924,[10] dok je 1932. Jan Kapistran Vyskočil,

---

7 Usp. Chiara di Assisi, *Scritti*, prir. M. F. Becker–J. F. Godet–Th. Matura–G. G. Zoppetti, Vicenza 1986, str. 37 i bilj. 4.

8 Rukopis pohranjen u samostanu Manje braće u Hallu, u Tirolu, opisan u AF, III, Quaracchi 1897, str. XVI–XVII.

9 W. Seton, *Some new sources for the life of Blessed Agnes of Bohemia*, British Society of Franciscan Studies, 7, Aberdeen 1915, str. 51–55; 151–164.

10 W. Seton, *The Letters from Saint Clare to Blessed Agnes of Bohemia*, AFH 17

na margini *Legende* svete Janje, priredio njihovo prvo kritičko izdanje[11] na osnovi također kodeksa iz Hallea i jednog drugog pouzdanog rukopisa iz XIV. stoljeća, kodeksa Š, sačuvanog u samostanu Manje braće konventualaca u Šibeniku, koji sadrži jedan dio drugog (od r. 17), treće i četvrto pismo. Posljednjih desetljeća uslijedila su različita izdanja od strane Giovannia M. Boccalia,[12] Ignacia Omaechevarríe[13] i u najnovije vrijeme Giovannia Pozzia; ovaj posljednji predstavio je novi tekst utvrđen kritički na temelju pomnog uspoređivanja između kodeksa M i H za prvo pismo, te M i Š za druga tri, predloživši u više slučajeva bolja čitanja u odnosu na ona dosada općenito prihvaćana.[14]

Iz pisama Janji Praškoj ističe se snažnim potezima privlačna Klarina osobnost: unutar namjerno složene forme kuca njezino srce žene zaljubljene u Krista i u »sakriveno blago« evanđeoske savršenosti, njezino franjevačko udivljenje prema siromaštvu Sina Božjega, koje je gotovo jezgra otajstva Utjelovljenja te njezina nesmanjiva volja za nasljedovanjem, sve do kraja.

Kao odraz na Klaru izranja ne manje očaravajuće lice Janje, kćeri kralja Češke, ponizne i snažne osobnosti koja je znala privući pozornost političke i vjerske Europe onoga vremena hrabrom odlukom da odbije zaruke s carem Friedrichom II., da bi se darovala Kristu u siromaštvu, prigrlivši oblik života koji je započela Klara Asiška. Ona je bila najveća figura izvornoga franjevaštva koja je više od ikoje druge dijelila s Klarom onaj dugi napor koji je s potvrdom *Forma vitae ordinis sororum pauperum* godine 1253. od strane Inocenta IV. doveo do crkvenoga priznanja »božanskoga poziva« siromašnih sestara, primljenoga posredstvom Franje, čija je neuništiva jezgra živjeti bez vlasništva.[15] Taj povijesni kontekst, koji je porodio pisma, uvijek je u

(1924), str. 509–519.

[11] J. K. Vyskočil, *Legenda blagoslavené Anežky a čtyřy listy sv. Kláry*, Praha 1932, str. 139–148.

[12] U *Opuscula S. Francisci et scripta S. Clarae Assisiensium*, Assisi 1978. Osnova toga izdanja jesu kodeksi M 10 i H 102 Ambrozijanske knjižnice u Milanu (XVII. stoljeće), ovaj posljednji je prijepis kasniji od prethodnog. Tekst koji je priredio otac Boccali onaj je koji je preuzet također u *Fontes Franciscani*, Santa Maria degli Angeli 1995, str. 2261–84.

[13] U *Escritos de santa Clara y documentos complementarios*, segunda edición ampliada, Madrid 1982, str. 370–398, bez kritičkog aparata, sa španjolskim prijevodom. Tekst se oslanja na Boccalievo izdanje s nekim različitim opcijama.

[14] Chiara D'Assisi, *Lettere ad Agnese. La visione dello specchio*, priredio G. Pozzi i B. Rima, Milano 1999. Latinski tekst četiriju pisama, s usporednim talijanskim prijevodom, nalazi se na str. 104–145, nakon kojega slijedi opsežna i potanka bilješka o tekstovima na str. 153–175. Pozzieva radnja je temeljna za filološku raščlambu pisama.

[15] U svezi s likom Janje Češke upućujemo na J. Nemec, *Agnese di Boemia. La vita. Il*

pozadini, naznačen više na aluzivan nego izričit način, ali ipak jasan za onoga tko je u njemu, kao Janja, osobno djelovao.[16]

Prvo pismo potječe iz 1234/1235. gotovo sigurno nakon Janjina ulaska u samostan (11. lipnja 1234), premda su bila različita mišljenja učenjaka o tome.[17] Klara se raduje s češkom kraljevnom što je izabrala Gospodina Isusa za zaručnika, bodreći je da ustraje u »služenju siromašnog Raspetoga«: iz toga izvire himan životu u evanđeoskome djevičanstvu i siromaštvu, u svjetlu »hvalevrijedne zamjene« između zemaljskih i nebeskih dobara, jedna od tema koje se vraćaju u cjelokupnome dopisivanju.

Drugo pismo napisano je u vrijeme generalata brata Ilije (1232–39), koji se izričito imenuje: možemo nagađati, prema zategnutim povijesnim događajima, između svibnja 1235. i početka 1237. To je strastveno poticanje da ostane čvrsta bez kompromisa u nasljedovanju siromašnoga Isusa: Klara postaje glasom Franjine posljednje volje, pokazujući se najvjernijom čuvaricom svečeve duhovne baštine u godinama nakon njegove smrti. Pismo odražava upornu borbu kojoj su ove dvije žene pristupile u čvrstom zajedništvu nakana da spase izvorni franjevački identitet u najvišem siromaštvu njihova redovničkoga iskustva, razmimoilazeći se od naputaka pape Grgura IX., koji su išli za tim da ga izjednače s tradicionalnom monaškom ustanovom.[18]

U svjetlu toga traženja sukladnosti s franjevačkim nadahnućem smješta se također *treće pismo*, obično datirano u prve mjesece 1238. godine. Potaknuto je upitom koji je Janja postavila o praksi posta koja se drži u Svetome Damjanu, kojoj su se sestre u Pragu htjele prilagoditi. Ovaj spis, koji započinje Klarinom radošću zbog Janjina prianjanja uza život u potpunome siromaštvu, pokazuje zadivljujuće otkriće veselja koje prožima sveticu u preobražavajućem sjedinjenju s Kristom i u njezinome milosnom obnavljanju iskustva Djevice Marije, »preslatke majke« Sina Svevišnjega Boga i boravišta Presvetoga Trojstva.

Sa skokom od petnaest godina i znatnom promjenom tona u odnosu na prethodna, u *četvrtome pismu* nalazimo se vjerojatno u

---

culto. La »Legenda«, Padova 1987, i A. Marini, *Agnese di Boemia*, Roma 1991.

16 Usp. Chiara d'Assisi, *Lettere ad Agnese*, prir. Pozzi–Rima, str. 38.

17 Usp. Omaechevarría, *Escritos de santa Clara*, str. 372; Cremaschi-Acquadro, *Scritti di santa Chiara d'Assisi*, Assisi 1994, str. 115–116. Giovanni Pozzi je na temelju sadržaja spisa nagađao jedan kasniji nadnevak, koji dolazi nakon dopuštenja povlastice siromaštva samostanu u Pragu (travanj 1238): usp. Chiara d'Assisi, *Lettere ad Agnese*, prir. Pozzi–Rima, str. 101.

18 O složenome pitanju uloge pape Grgura IX. u institucionalnom razvitku damjanitskoga iskustva usp. između ostaloga R. Rusconi, *L'espansione del francescanesimo femminile nel secolo XIII*, u *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo* XIII, Assisi 1980, str. 285–290; Marini, *Agnese di Boemia*, str. 65–83.

posljednjim mjesecima Klarina života. To je pismo oproštaja s preljubljenom kćerkom, koju Klara obasiplje najnježnijim osjećajem. Poput oporuke koju ostavlja »polovici svoje duše« spis se proširuje u veličanstvenu pjesmu ljubavi i promatranja Krista – ogledala – u njegovome otajstvu poništenja i slave: po napjevu Pjesme nad pjesmama blaženstvo zajedništva s njim već je predokus zaruka s »Janjetom vječnim kraljem« u nebeskom Jeruzalemu.

Iz pisama odmah upada u oči razlika forme u odnosu na druge Klarine spise: to je uvijek uzvišeni način pisanja, s upotrebom probranih govorničkih figura, rasporedom riječi i fraza. Kako je zapazio Giovanni Pozzi, »srednjovjekovne *artes dictandi*, koje su cvjetale naročito u Italiji, nametale su pismima točno određene uredbe koje su uređivale stil, raspodjelu i formuliranje svake pojedine sastavnice. Što se tiče načina pisanja općenito, usvojila se trodioba naslijeđena od srednjovjekovnoga govorništva, koja se sastoji od uzvišenog, srednjeg i suhoparnog stila. Od XI. stoljeća bijaše propisana upotreba uzvišenoga stila kada netko niži piše višemu, jer uspinjući se odozdol prema gore stil je preslikavao uzajamni položaj onih koji se dopisuju. Taj razlog uljudnosti u dopisivanju tumači način pisanja koji je izradila Klara [...]. Ne oduzevši ništa elementima koji obilježavahu pisma javnoga značenja, Klara je u njih unijela dinamiku prisnosti privatnoga govora. Obdržavajući bez iznimke formalnost koja je bila u upotrebi u dopisivanju s osobama visokoga položaja, prvenstvo je dala govoru s dragom sestrom«.[19]

U pismima se nalazimo pred ljudskom i duhovnom osobnošću velikoga značenja: s ovih stranica pojavljuje se živo iskustvo ljubavi u vjeri koje je u biblijskim, liturgijskim i otačkim izvorima prirodno upotpunjenima Franjinom duhovnošću, našlo sredstva najskladnijega izražavanja. Osobita sklonost temama kao što su zaručništvo, kontemplacija, preobraženje u Krista, metafora ogledala[20] – kojih nema u Franjinim spisima, a susreću se kod drugih srednjovjekovnih pisaca, naročito u monaškoj cistercitskoj sredini – otkriva nam u Klari spoj sasvim osobne i potpuno ženske franjevačke karizme.

Kao najljudskije svjedočanstvo prijateljstva, koje se s godinama pojačavalo, pisma Janji Češkoj otvaraju prozorčić na iskustvo Boga koje je Klara živjela: Krist je naime pravo središte njihova odnosa putem pisama, ogledalo u kojem se susreću njihovi pogledi, ljepota u koju se preobražavaju njihova lica: »Stavi svoj duh u ogledalo vječnosti, stavi svoju dušu u odsjaj slave, stavi svoje srce u otisak božansko-

---

[19] Usp. Chiara d'Assisi, *Lettere ad Agnese*, prir. Pozzi–Rima, str. 212 i 56. Filološka i stilistička raščlamba pisama nalazi se na str. 195–248.

[20] O sadržaju pisama vidi Chiara d'Assisi, *Scritti*, prir. Becker–Godet–Matura–Zoppetti, str. 56–72.

ga bića i preobrazi svu sebe u sliku božanstva samoga«. Nema drugih stopa po kojima im je ići osim stopa njegova sniženja: siromaštvo–poniznost–ljubav. Zajedništvo s Kristom siromašnim i slavnim postaje ulaz u trojstveno otajstvo za koje s neizmjernim udivljenjem Klara pronalazi da je, snagom ljubavi, poput Marije njegovo »boravište i sjedište«. Iz tog sigurnog i zadivljenog gledanja »duše čovjeka vjernika, najdostojnije od svih stvorenja«, koja može stvarno posjedovati božanski život, zrači onaj smisao za ljepotu kojim su prožeta pisma, ona unutarnja radost koja prolazi kroz njih i pretvara se u zahvaljivanje Ocu, »darivatelju milosti«. Samo pred njim, na kraju, ima smisao Klarino najviše siromaštvo, koje je izraz stvorenja koje u ljubljenome Sinu otkriva kako je nježno ljubljeno i čuvano: »i uvijek te je čuvao kao majka svoje ljubljeno dijete«.[21]

Pismo Ermentrudi iz Brugesa,[22] koje donosi Melissano iz Macra u dodatku Waddingovih *Annales Minorum* u godini 1257, nije smatrano vjerodostojnim, barem ne u sadašnjem obliku: moglo bi biti spoj dvaju pisama koja je, prema Melissanu, Klara napisala svojoj učenici. Uostalom također jedan anonimni rukopis iz XVII. stoljeća, sada u samostanu Manje braće u Bruxellesu, spominje jedno utješno pismo koje je Klara uputila Ermentrudi, a koje se čuvalo u samostanu klarisa u Brugesu zajedno s tekstom blagoslova. *Pismo Ermentrudi*, kao i ona Janji Praškoj, ostaje svjedočanstvo širenja klarijanske karizme u Europi, izvanredne one snage zračenja koja se oslobađala iz iskustva *pauperes dominae* zatvorenih u Svetome Damjanu iz ljubavi prema Kristu siromašnome.

Izvor:

Uvod u *Pisma sv. Klare* prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1799–1804.

---

21 PostKl 3,20.

22 O pismu Ermentrudi vidi Omaechevarría, *Escritos de santa Clara*, str. 398–399.

Prvo pismo svetoj Janji Praškoj

[1]Časnoj i presvetoj djevici, gospođi Janji, kćeri uzvišenoga i presvijetloga kralja Češke,[23] [2]Klara, nedostojna službenica Isusa Krista i beskorisna sluškinja zatvorenih sestara samostana svetoga Damjana, posvuda vaša podložnica i sluškinja, s posebnim se poštovanjem u svemu preporučuje, kako bi *postigla slavu* (usp. Sir 49,5) vječnoga blaženstva.[24]

[3]Slušajući veoma častan[25] glas o vašem svetom vladanju i životu, koji se pronio ne samo do mene nego gotovo po cijelome svijetu, veoma *se radujem u Gospodinu i kličem* (Hab 3,18); [4]zbog toga mogu klicati ne samo ja jedina nego svi koji služe i žele služiti Isusu Kristu. [5]Razlog je ovo: iako ste mogli više od drugih uživati raskoš, časti i dostojanstvo svijeta jer ste se mogli u velikoj slavi zakonito vjenčati sa slavnim carem, kako je dolikovalo vašem i njegovu veličanstvu, [6]vi ste sve to prezreli i svom ste dušom i nagnućem srca radije izabrali presveto siromaštvo i tjelesnu oskudicu, [7]prihvaćajući zaručnika plemenitijega roda, Gospodina Isusa Krista, koji će vaše djevičanstvo zauvijek očuvati neokaljano i nepovrijeđeno.

---

[23] Janja (1211–1282) je posljednje dijete češkoga kralja Přemislava Otokara I. i njegove druge supruge Konstance Ugarske. Već u najranijoj dobi našla se u središtu ženidbenih pregovora u političke svrhe: najprije je bila zaručena sa šleskim vojvodom, zatim s Henrikom, sinom cara Friedricha II., zatim ju je zaprosio Henrik III., kralj Engleske, a nakon 1228. sam car kada je obudovio. Janja, sada već dvadesetgodišnjakinja, postigavši zaštitu pape Grgura IX., odlučno je odbila udaju za cara, želeći se potpuno posvetiti Bogu u djevičanstvu. Privučena Franjinim evanđeoskim iskustvom te upoznavši oblik života Damjanitkinja osnovala je u Pragu bolnicu sv. Franje za služenje siromašnima, te sagradila samostan i pokraj njega kuću za manju braću. Nakon ulaska prvih sedam čeških plemkinja – za kojima je došlo pet redovnica iz Trenta po nalogu Grgura IX. – ušla je i sama Janja, 11. lipnja 1234, koju je malo kasnije papa imenovao opaticom. Ovo pismo, koje je uslijedilo nakon Janjina ulaska u samostan, prvo je Klarino približavanje kćeri češkoga kralja.

[24] Želja kojom se zaključuje *salutatio* nagovještaj je crkvene niti cijelog pisma: »hvalevrijedna zamjena« između zemaljskih i nebeskih dobara, koju si je Janja osigurala davši prednost djevičanskim zarukama s Kristom pred ženidbom, svetom siromaštvu pred vremenitim bogatstvima.

[25] U udvornom jeziku »*honestas* znači: dobro ime, dobar glas, ugled, što se tražilo od bilo koje žene onoga doba, a to više od posvećenih žena« (M. Bartoli, *Chiara d'Assisi*, Roma 1989, str. 124). Pojam *honestas* susreće se čak dvanaest puta u Klarinim spisima.

[8]Njega kad uzljubite čisti ste,
kad dotaknete, postat ćete čistiji,
kad primite, djevica ste;
[9]njegova je moć jača, plemenština uzvišenija,
lice ljepše, ljubav slađa
i sva milina otmjenija.
[10]Već vas steže zagrljaj onoga
koji grudi vaše
dragim kamenjem uresi
i ušima vašim
neprocjenjive bisere podari,
[11]i svu vas okruži draguljima
svijetlim i sjajnim
te vas okruni *krunom zlatnom*
ukrašenom pečatom posvete (Sir 45,12).[26]

[12]Stoga, sestro predraga, štoviše gospođo veoma poštovana, jer ste *zaručnica, majka i sestra* (usp. 2 Kor 11,2; Mt 12,50) Gospodina moga Isusa Krista,[27] [13]presjajno obilježena pečatom neokrnjena djevičanstva i presvetoga siromaštva, utvrdite se u svetu služenju započetu iz žarke žudnje za siromašnim Raspetim,[28] [14]koji za sve nas *podnese* muku *križa* (Heb 12,2), *izbavi nas iz vlasti* kneza *tame* (Kol 1,3) koja nas je držala sputane u okovima zbog prijestupa prvog roditelja i *pomiri nas* (2 Kor 5,18) s Bogom Ocem.

[15]O blaženo siromaštvo,
koje onima što ga ljube i prihvaćaju
vječno bogatstvo daje!
[16]O blaženo siromaštvo,
onima koji ga posjeduju i žude
Bog *kraljevstvo vječno* (Mt 5,3) obećava,
a i slavu vječnu i život blažen posigurno daje!

---

26 Retci 7–11, u kojima Klara uzdiže prednost zaruka s Kristom, završetak su spleta liturgijskih i hagiografskih izričaja uzetih iz časoslova sv. Janje, djevice i mučenice. Prema obredu Rimske kurije koji je obnovio papa Inocent III., a koji su usvojila Manja braća (usp. PPr 3,1) i same Siromašne sestre (usp. PrKl 3,1), na matutinu blagdana sv. Janje (21. siječnja) i njezine *festa secunda* (28. siječnja) čitala se cijela *Passio sanctae Agnetis*, djelo iz V. st. krivo pripisivano sv. Ambroziju, dok su otpjevi i antifone cijeloga časoslova uzeti iz najlirskijih dijelova iste *passio* (navodi su doneseni u Cremaschi-Acquadro, *Scritti di santa Chiara d'Assisi*, str. 134–136). Redak 11b nadahnjuje se pak na prvom otpjevu treće noćnice časoslova na blagdan jednoga mučenika.

27 Kod Klare je veoma prisutno Franjino učenje: vjernici koji žive pod djelovanjem Duha Gospodnjega »jesu zaručnici, braća i majke Gospodina Isusa Krista« (2PVj 50).

28 Usp. zazive u Litanijama Svih svetih: »Ut nosmetipsos in tuo sancto servitio confortare et conservare digneris«.

[17]O sveto siromaštvo,
što ga Gospodin Isus Krist,
koji nebom i zemljom vladaše i vlada[29]
i koji *reče i postadoše* (Ps 32,9; 148,5),
više od ostaloga izabra i prigrli.

[18]Reče naime: *Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin Čovječji*, to jest Krist, *nema gdje bi glavu naslonio* (Mt 8,20), pa *prignuvši glavu, preda duh* (Iv 19,30).[30]

[19]Ako dakle toliki i takav Gospodin dolazeći u djevičansku utrobu htjede na svijet doći prezren, ubog i siromašan, [20]kako bi ljudi koji bijahu veoma siromašni i ubogi, trpeći preveliku oskudicu nebeske paše, u njemu postali bogati posjedujući kraljevstvo nebesko, [21]*kličite* veoma i *radujte se* ispunjeni radošću velikom i veseljem duhovnim, [22]jer – budući da vam se prezir svijeta svidje više nego časti, siromaštvo više nego bogatstvo i više nego na zemlji *zgrtati blago na nebu,* [23]*gdje ga ni hrđa ne nagriza, ni moljac ne rastače, niti lopovi potkapaju ni kradu* (Mt 6,20) – *velika je plaća vaša na nebesima* (Mt 5,12) [24]i zavrijediste da se zovete *sestrom, zaručnicom* i *majkom* (2 Kor 11,2; Mt 12,50) Sina svevišnjega Oca i slavne Djevice.

[25]Čvrsto naime vjerujem kako znate da Gospodin samo *siromasima kraljevstvo nebesko* obećava i daje, jer gubi se plod ljubavi kad se ljubi vremenita stvar;[31] [26]znate *da se ne može služiti Bogu i bogatstvu;*…jer *ili će jednoga ljubiti, a drugoga mrziti, ili će jednomu* služiti *a drugoga prezirati* (usp. Mt 6,24); [27]znate da se obučeni ne može boriti s golim, jer će brže biti oboren na zemlju onaj koga imaš za što primiti;[32] znate da se ne može ostati slavan na svijetu i ondje s

---

[29] Iz ulazne pjesme *Salve sancta parens* mise na Rođenje Blažene Djevice Marije i zavjetne mise B. D. M. izvan došašća i božićnog vremena. Ovo slovo siromaštvu izrečeno je na način pohvala personificiranih kreposti, koji nalazimo bilo kod Franje (»Gospođo sveta siromaštino…«, PozKr 2), bilo u prvotnoj franjevačkoj književnosti (»O sveta siromaštino, onima koji te nasljeduju i ljube ti si blago Kralja nebeskoga«, u *Dicta beati Aegidii Assisiensis*, Ad Claras Aquas 1905, str. 114).

[30] Ovo je izvorno približavanje dvaju evanđeoskih odlomaka, na osnovi igre u asonanci između »caput reclinet« i »inclinato capite« (usp. PrKl 2,25; *4PJa* 21).

[31] Usp. Grgur Veliki, *Homilije o evanđeljima* 2,27,2: »Dok ljubimo vremenite stvarnosti, gubimo istinsku ljubav«. Peti odjeljak iste homilije tumači Iv 15,16: »Ja vas postavih da idete i rod donosite i rod vaš da ostane«. U kurijalno-franjevačkom brevijaru odjeljci 1–6 te homilije sačinjavaju VII–IX. čitanje zajedničkog slavlja apostola. Ovo složeno iznošenje o razlozima siromaštva sastoji se od naizmjeničnih evanđeoskih odlomaka i otačkih tvrdnja, koje svetica prirodno unakrštava, kao da se radi o jednom izvoru nadahnuća. O pretpostavci drugačije rekonstrukcije teksta usp. Chiara d'Assisi, *Lettere ad Agnese*, prir. Pozzi-Rima, str. 157–164.

[32] Ovdje i u r. 29 na siromaštvo se primjenjuje jedan odlomak Grgura Velikoga o duhovnoj borbi, izvađen iz *Homilije o evanđeljima* 2,32,2, koji se čita u trećoj noćnici zajedničkog slavlja jednoga mučenika (VII–IX. čitanje).

Kristom kraljevati;[33] [28]znate da će prije *deva moći proći kroz uši igle-ne nego bogataš* ući u *kraljevstvo* (usp. Mt 19,24) nebesko. [29]Stoga ste zbacili odjeću, to jest vremenito bogatstvo, da ne mognete posve podleći onomu s kojim se borite i da mognete uskim *putem* i na *tijesna vrata* (usp. Mt 7,13–14) ući u kraljevstvo nebesko.

[30]Velika je doista i hvale vrijedna razmjena:[34]
ostaviti vremenito radi vječnoga,
zaslužiti nebesko umjesto zemaljskoga,
stostruko za jedno *primiti*
i vječni, blaženi *život baštiniti* (usp. Mt 19,29).

[31]Stoga sam smatrala kako vaše veličanstvo i svetost treba da molim, koliko samo mogu, poniznim molbama *srcem Kristovim* (usp. Fil 1,8), da se ojačate u njegovoj svetoj službi, [32]rastući od dobra k boljemu, *iz kreposti u kreposti* (usp. Ps 83,8), da vam se udostoji udijeliti željenu nagradu onaj komu služite svom žudnjom duše.

[33]Molim vas također u Gospodinu, koliko samo mogu, da mene, svoju sluškinju, premda beskorisnu, i ostale odane nam sestre koje sa mnom u samostanu borave preporučite u *svojim* presvetim *molitvama* (usp. Rim 15,30), [34]kako bismo uz njihovu potporu mogle zaslužiti milosrđe Isusa Krista te skupa s vama zavrijedimo uživati u vječnom gledanju.

[35]Ostajte zdravo u Gospodinu i *molite za* (usp. 1 Sol 5,25) me.

Drugo pismo svetoj Janji Praškoj

[1]Kćeri *Kralja kraljeva*, službenici *Gospodara gospodara* (usp. Otk 19,16; 1 Tim 6,15), predostojnoj zaručnici Isusa Krista i stoga predostojnoj kraljici gospođi Janji, [2]Klara, beskorisna i nedostojna sluš-

---

[33] Izvor je opet jedna *sententia* koju srednjovjekovne antologije pripisuju Grguru Velikom (*Homilije o evanđeljima* 1,11,5: »Nitko ne može ovdje dolje uživati sa svijetom i gore kraljevati s Gospodinom«), ali se nalazi već kod Jeronima (*Pisma* 14,10) i Maksima Torinskoga (*Homilije* 63,3). Petar Damjanov se pak poziva na apostola Pavla (*Sermones* 5,317; 54,173; 68,205).

[34] Čini se da se Klara za ovaj pohvalni govor o siromaštvu nadahnjuje na homiliji *De contemptu mundi* 7, koju Migne donosi kao djelo nepoznatoga pisca (PL 40,1215.1216): »Infelix commercium, pro tam brevi gaudio, coelesti privari regno! Felix paupertas, per qua coelestis acquiritur haereditas! *Felix commercium, pro peritus aeterna recipere*: et quod ineffabile bonum est, cum Christo sine fine regnare!«. Znakovito je da ovaj kratak spis navodi također *sententia* o kojoj je riječ u prethodnoj bilješci.

kinja siromašnih gospođa, pozdrav i trajan život u krajnjem siromaštvu.[35]

[3]Zahvaljujem udjelitelju milosti[36] od kojega, vjerujemo, proizlazi *svaki dobar dar i svaki savršen poklon* (Jak 1,17), što te je uresio tolikim naslovima vrlina i proslavio odličjima tolikoga savršenstva [4]da postavši marljiva sljedbenica *savršena Oca* (usp. Mt 5,48) zaslužiš postati savršenom, kako njegove *oči* na tebi ne bi *vidjele* što *nesavršeno* (usp. Ps 138,16).

[5]To je ono savršenstvo po kojem će te sam Kralj sa sobom združiti u nebeskoj ložnici, gdje slavan sjedi na zvjezdanu prijestolju[37] [6]jer si – malo cijeneći sjaj zemaljskoga kraljevstva i smatrajući malo dostojnima blagodati carskoga braka – [7]postala sljedbenica presvetoga siromaštva te si u duhu velike poniznosti i vrlo žarke ljubavi prionula uza stope onoga s kojim si se zavrijedila ženidbom vezati.

[8]Budući da znam kako si bogata krepostima i kloneći se suvišna govora, neću te zamarati suvišnim riječima, [9]makar ti ne izgledalo suvišnim ništa od onoga od čega ti može doći kakva utjeha. [10]Ali jer *je jedno potrebno* (Lk 10,42), ovo te jedino molim i opominjem, za ljubav onoga kojemu si se prikazala za *žrtvu svetu* i ugodnu, [11]da se sjećajući se svoje odluke kao druga Rahela[38] uvijek osvrćeš na svoj početak,

što držiš, drži,
što činiš, čini, *ne puštaj* (usp. Pj 3,4),
[12]nego brzim trkom, laka koraka,

---

[35] U drugome pismu malo je ublažena razdaljina između pošiljateljice i primateljice pisma: *vi* prvoga pisma ustupa mjesto *ti*, kao što je na početku pisma izričaj *recommendationem sui* zamijenjen bliskijim *salutem*. Želja da »trajno živi u krajnjem siromaštvu« odražava povijesnu pozadinu ovoga spisa, razmimoilaženje između Janje i Grgura IX. o uspostavljanju siromaštva koje treba odobriti praškom samostanu. Klarin stav u svezi s tim je nepokolebiv: Janja mora sigurna ići putem Krista siromašnoga, ne slušajući nikoga tko bi je htio odvratiti od poziva primljenog od Boga. Dana 18. svibnja 1235. naime Grgur IX. je samostanu u Pragu dopustio u vlasništvo bolnicu sv. Franje sa svim njezinim dobrima, odredivši da prihodi njezinih posjeda služe za uzdržavanje redovnica. Nije siguran nadnevak ovoga pisma: možda bi ga se moglo smjestiti između svibnja 1235. i početka 1237, prije nego je Janja podnijela molbu papi da odvoji te dvije ustanove kako bi osigurala samostanu život u najuzvišenijem siromaštvu.

[36] *Largitor gratiae*, izričaj ukorijenjen u otačkoj književnosti (usp. Augustin, *De natura et origine animae*, 4,11,16), zajedno s »Ocem milosrđa« jedan je od Klarinih najdražih Božjih imena (usp. OPorKl 2.58).

[37] Janjino slavno odredište smiono je izraženo svadbenom slikom uzetom iz marijanske liturgije (antifona *Maria virgo assumpta est ad aethereum thalamum* Uznesenja i zavjetne službe B. D. Marije).

[38] Rahela, prema etimologiji sv. Jeronima (*Liber interpretationis de nominibus ebraicis*, 8,7; 9,25), znači »ona koja vidi početak« ili »promatrani početak«, prijevod koji je prešao u srednjovjekovnu duhovnost zahvaljujući nada sve spisima Grgura Velikog (*Moralia* 6,16; *Homilije o Ezekijelu* 2,2,10–11).

ne spotičući se
da se ni prašina tvoga tabana ne hvata,
[13]sigurna, radosna i hitra
sigurno hodi stazom blaženstva,
[14]ne vjerujući ničemu, ne pristajući ni uza što
što bi te od tog nauma odvratiti htjelo,
što bi ti na put *stupicu stavljalo* (usp. Rim 14,13),
kako ne bi u onom savršenstvu
kojim te Duh Gospodnji pozva
ispunila Višnjemu zavjete svoje (Ps 49,14).

[15]A u tome da sigurnije hodiš *putem zapovijedi* (usp. Ps 118,32) Gospodnjih slijedi savjet poštovanog oca našega, brata našega Ilije, generalnog ministra;[39] [16]tome savjetu daj prednost pred ostalima i smatraj ga sebi dražim od svakoga dara.

[17]A ako ti tko što drugo rekne,
ako te htjedne nagovoriti na što drugo
što bi tvoje savršenstvo sprečavalo,
što bi se činilo protivnim božanskome pozivu,
makar ga morala poštivati,
njegov savjet ipak ne slijedi,
[18]nego, djevice siromašna,
Krista siromašnog prigrli.[40]

[19]Gledaj kako se radi tebe prezrenim učini i slijedi ga, postavši radi njega prezrena na ovome svijetu. [20]Zaručnika svoga, *najljepšega od sinova ljudskih* (Ps 44,3), koji radi tvoga spasa posta najbezvredniji od ljudi, prezren, udaran i po cijelome tijelu višekratno bičevan, koji umrije u samim mukama križa, kraljice preslavna, gledaj, promatraj i razmatraj te njega nasljedovati nastoj.

---

[39] Ilija Kortonski, kojega Klara naznačuje Janji kao jamca njezina evanđeoskoga poziva, bio je general Manje braće od 1232. do 1239, nakon što je bio Franjin zamjenik od 1221. do 1227. Znakovito je ovo svjedočanstvo odnosa povjerljivog poštovanja koje povezivaše sveticu s Franjinim drugom, koji je, čini se, podupirao izbor zajedničarskoga siromaštva u ženskim samostanima nadahnutima na Klari (usp. M. P. Alberzoni, *Chiara e il papato*, Milano 1995, str. 69–89).

[40] Klara postaje glas opomene koju Franjo bijaše ostavio siromašnim sestrama Svetoga Damjana malo prije svoje smrti kao *posljednju volju* (PrKl 6,6–9). Prikriven je, ali odlučan priziv na papu Grgura IX. Slično upozorenje, ali s protivnom svrhom, čitamo u pismu koje je Grgur IX. poslao 11. svibnja 1238. Janji Češkoj, koje ju poziva neka ne sluša »išta što bi joj savjetovao netko možda gorljiv, ali ne bogat znanjem«, vjerojatno isti brat Ilija. Ovo moguće dopisivanje stvorilo je pretpostavku da bi drugo Klarino pismo slijedilo *Angelis gaudium*, dopuštajući uvijek da su Klari bila poznata papinska pisma (usp. Chiara d'Assisi, *Lettere ad Agnese*, prir. Pozzi–Rima, str. 114).

[21]S njim ako trpiš, *s njim ćeš kraljevati*,
ako s njime tuguješ, s njime ćeš se radovati,
ako u muci križa *s njime umreš* (usp. 2 Tim 2,12; Rim 8,17),
s njim u *svetim odorama* (Ps 109,3)
u odajama ćeš nebeskim boraviti,
[22]i *ime* će tvoje biti zapisano *u knjizi Života* (Fil 4,3; Otk 3,5),
i bit će slavno među ljudima.

[23]Zbog toga ćeš zauvijek i u vijeke vjekova baštiniti slavu nebesku u zamjenu za zemaljske i prolazne stvari, dobit ćeš vječna dobra u zamjenu za propadljiva i živjet ćeš u vijeke vjekova.

[24]Ostaj zdravo, predraga sestro i gospodarice, radi Gospodina, zaručnika tvojega; [25]a mene i moje sestre, koje se radujemo zbog dobara Gospodnjih koja u tebi po svojoj milosti ostvaruje, nastoj u svojim pobožnim molitvama *preporučivati Gospodinu* (usp. Dj 14,22). [26]I svojim nas sestrama osobito preporuči.

Treće pismo svetoj Janji Praškoj

[1]U Kristu svojoj veoma štovanoj i više od svih smrtnika voljenoj sestri Janji, sestri presvijetloga kralja Češke,[41] sada već i *sestri* i *zaručnici* (usp. Mt 12,50; 2 Kor 11,2) višnjega Kralja nebeskog, [2]Klara, najponiznija i nedostojna službenica Kristova i sluškinja siromašnih gospođa, radosti spasa u *početniku spasenja* (usp. Heb 2,10) i sve najbolje što se može željeti.[42]

[3]Čujem da si dobro zdrava i sretna i da uspješno napreduješ u trci započetoj radi dobivanja nebeske nagrade. [4]I tolika me radost ispunja i toliko oduševljenje u Gospodinu obuzima jer znam i mislim da čudesno dopunjuješ manjkavost u mene i u ostalih sestara u nasljedovanju stopa[43] siromašnoga i poniznoga Isusa Krista.

---

[41] Radi se o Janjinu bratu Vjenceslavu I. (1205–1253), koji je postao kralj Češke u prosincu 1230. nakon smrti oca Přemislava Otokara I.

[42] Treće pismo, potaknuto Janjinim upitom o postu, općenito se datira između kraja 1237. i početka 1238. Želja *salutis gaudia* igra na dvostrukome smislu između pozdrava pisma i duhovnoga zdravlja, nagovješćujući prevladavajući ton pisma, ton radosti: Klarine radosti zbog Janjina prianjanja uza život u najvišem siromaštvu; radosti zbog osobnoga iskustva sjedinjenja s Bogom, življenoga kao preobrazbu u Krista i primanje trojstvenoga života na Marijin način. Devet puta se u ovome pismu pojavljuju pojmovi *gaudium* i *gaudere*, koje smo, već prema slučaju, preveli s radost, veselje i radovati se.

[43] »Nasljedovanje stopa« prevodi izričaj *vestigiorum imitationis* (usp. 2PJa 15.17; OporKl 36.56).

[5]Uistinu se mogu radovati, i nitko mi te radosti ne može oduzeti, [6]jer već imam za čim sam pod nebom čeznula:[44] vidim kako ti, potpomognuta nekom divnom povlasticom mudrosti iz usta samoga Boga, strašno i neočekivano pobjeđuješ lukavstvo prepredena neprijatelja, oholost koja upropaštava ljudsku narav i ispraznost koja zaluđuje ljudska srca, [7]i da neusporedivo *blago*[45] *skriveno na njivi* svijeta i ljudskih srdaca – kojim se *kupuje* (usp. Mt 13,44) ona Riječ po kojoj sve iz ničega *postade* (usp. Iv 1,3) – zgrćeš poniznošću, snagom vjere i rukama siromaštva. [8]I, da se poslužim riječima samog apostola, smatram te pomoćnicom samoga Boga i podizateljicom klonulih udova njegova neizreciva tijela.[46]

[9]Tko da mi rekne da se ne radujem zbog tako čudesnih radosti? [10]*Raduj se* dakle uvijek *u Gospodinu* (usp. Fil 4,4) i ti, predraga, [11]i neka te ne obuzme gorčina i tmina, u Kristu najvoljenija gospođo, *radosti* anđela i *vijenče* (usp. Fil 4,1) sestara; [12]stavi svoj duh u ogledalo vječnosti, stavi svoju dušu u *odsjaj slave* (usp. *Heb* 1, 3), [13]stavi svoje srce u *otisak* božanskoga *bića* (usp. Heb 1,3) i kontemplacijom *preobrazi* svu samu sebe *u sliku* (usp. 2 Kor 3,18) božanstva samoga, [14]da i sama osjetiš ono što osjećaju prijatelji kušajući *skrivenu slast* (Ps 30,20) koju sam Bog od iskona sačuva za ljubitelje svoje. [15]Pa okanivši se svega što u ovom varljivom, nemirnom svijetu vreba na njegove zaslijepljene ljubitelje, potpuno ljubi onoga koji svega sebe preda iz ljubavi prema tebi, [16]čijoj se ljepoti dive Sunce i Mjesec,[47] čijim nagradama te njihovoj vrijednosti i *veličini nema kraja* (Ps 144,3), [17]to jest onog Sina Svevišnjega koga Djevica rodi i nakon njegova rođenja djevica ostade.[48] [18]Drži se njegove presvete majke koja rodi tolikoga Sina da ga *nebesa ne mogu obuhvatiti* (usp. 1 Kr

---

[44] Iz liturgije časoslova sv. Janje, djevice i mučenice: treća noćnica, IX. čitanje; pohvale, ant. za *Benedictus*. Klara je ispunjena radošću jer, nakon bojazni izraženih u drugome pismu, vidi da Janja dijeli s njome »neusporedivo blago«. Među retcima mogu se još pročitati zbivanja u praškome samostanu: 14. travnja 1237. Grgur IX. odobrio je Janjinoj zajednici odreknuće dobara bolnice sv. Franje, što je 15. travnja 1238. dovelo do konačne podjele povlastice siromaštva, slične onoj koju je Klara posjedovala za Sveti Damjan već od 1228.

[45] Časoslov sv. Janje, otpjev na V. čitanje.

[46] Za Janjino crkveno poslanje (*cadentium membrorum sublevatricem*) Klara upotrebljava istu sliku koja će se vraćati u Franjinoj hagiografiji u svezi sa snom Inocenta III.: »Ovo je doista onaj sveti i pobožni čovjek koji će poduprijeti (*sublevabitur*) i podržavati Crkvu Božju« (LegTd 51; usp. 2Čel 17).

[47] Antifona i otpjev časoslova sv. Janje, djevice i mučenice.

[48] Usp. *Post partum Virgo inviolata permansisti*, antifona i redak koji se vraćaju u liturgiji marijanskih blagdana.

8,27), [19]a ona ga je ipak primila i zatvorila u malen prostor svete utrobe i u djevičanskom krilu nosila.[49]

[20]Tko da se ne boji zasjeda čovjekova neprijatelja, koji sjajem trenutačne i lažne slave smišlja da sroza ni na što ono što je veće od neba? [21]Gle, jasno je kako je po milosti Božjoj duša čovjeka vjernika, najdostojnija od svih stvorenja, veća od neba, [22]budući da *nebesa* s drugim stvorenjima ne mogu *obuhvatiti* (usp. 2 Ljet 2,5; 1 Kr 8,27) Stvoritelja, a jedino duša čovjeka vjernika njegovo je boravište i sjedište, i to samo po ljubavi koje bezbožnici nemaju. [23]Jer Istina veli: *Tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ljubiti njega, k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti* (Iv 14,21.23).

[24]Kao što ga je dakle slavna Djevica djevicā nosila tvarno, [25]tako ga i ti, *idući stopama njegovim* (usp. 1 Pt 2,21), osobito stopama poniznosti i siromaštva, bez svake sumnje možeš uvijek nositi duhovno u čistu i djevičanskom tijelu, [26]*obuhvaćajući* onoga koji i tebe i *sve obuhvaća* (usp. Mudr 1,7; Kol 1,17), posjedovat ćeš ono što ćeš i u usporedbi s drugim prolaznim posjedima ovoga svijeta jače posjedovati. [27]U tome se neki svjetovni kraljevi i kraljice varaju: [28]makar se njihova *oholost do neba uzdigla i njihova glava oblake dotakla, na kraju će poput smeća propasti* (usp. Job 20,6–7).

[29]A o onome što si me već zamolila da ti objasnim[50], [30]to jest koje su to svetkovine koje možda – mislim da ti je donekle znano

---

[49] U ovome odlomku Klara ujedinjuje druga dva liturgijska teksta: otpjev *Sancta et immaculata virginitas*, koji dolazi u časoslovu Božića, Navještenja, Svih svetih i zavjetne službe Blažene Djevice Marije: »Quia quem caeli capere non poterant tuo gremio contulisti« i himan *Quem terra pontus* marijanskih blagdana i časoslova B. D. Marije za matutin: »Quem terra, pontus, aethera / colunt, adorant, praedicant / trinam regentem machinam / *claustrum* Mariae baiulat. // Cui luna, et sol et omnia / deserviunt per tempora / perfusa caeli gratia / *gestant puellae* viscera«.

[50] Janja želi znati za koje je blagdane u godini Franjo htio da se ublaži stroga prehrana. Iza toga pitanja možda stoji objavljivanje bule *Licet velut ignis* od 9. veljače 1237, kojom je Grgur IX. nametnuo čitavome Redu svetoga Damjana trajno uzdržavanje od mesa, po uzoru na Cistercitski red. Klara odgovara izlažući praksu koja se provodi u Svetome Damjanu: uvijek korizmena jela (tj. žitarice, sočiva, sirovo povrće i voće), bilo u obične dane bilo na blagdane, i neprestani post, tj. jedan obrok na dan, izuzevši nedjelje, Božić i, za one koje hoće, četvrtak izvan pokorničkoga vremena, kada se mogu uzeti dva obroka. Prema uputama koje je dao Franjo također se ne posti »ni na jedan Uskrs« – tj. veće svetkovine poput Bogojavljenja i Duhova, prema pučkome jeziku koji se koristio u Umbriji i drugim krajevima (usp. Omaechevarría, *Escritos de santa Clara*, str. 28–29; C. Du Cange, *Glossarium mediae et infirmae latinitatis*, Graz 1953, t. VI, str. 191) – blagdani Blažene Djevice Marije i apostola, ako ne padaju u petak, izuzeti su od posta, ali ne od strogosti u korizmenoj hrani pri čemu svetica posebice uporno ustrajava. »Raznovrsna jela« su dakle samo za slabe i bolesne sestre, koje će Klara u Pravilu osloboditi od posta (usp. PrKl 3,8–11). Vjerojatno se Janja poslužila Klarinim objašnjenjem kada je pisala Grguru IX. da zamoli za ublaženje posta s obzirom na strože propise hugolinske *forma vivendi*: pojavljuju se naime gotovo istim riječima u dvjema papinskim bulama koje su odgovor Janji, jedna od 5. svibnja, druga od 18. prosinca. Ovim zadnjim pismom, *Ex parte carissimae*, papa staje

– po naputku preslavnoga našeg svetog oca Franje treba posebno slaviti uz raznovrsna jela, smatram da tvojoj ljubavi treba odgovoriti: [31]Neka naime zna tvoja razboritost kako osim onih slabih i bolesnih, prema kojima – čemu nas je opomenuo i zapovjedio nam – možemo što se tiče jela postupati što je moguće obzirnije, [32]svaka od nas zdrava i snažna smije blagovati samo korizmena jela, kako radnim danom tako i na svetkovine, i treba da postimo svaki dan [33]osim nedjeljom i na dan Gospodinova Rođenja, kad valja jesti dvaput dnevno. [34]A četvrtkom u crkveno vrijeme kroz godinu svakoj se ostavlja na volju da ne mora postiti koja neće. [35]Mi pak zdrave postimo svaki dan osim nedjeljom i na Božić. [36]**Ne moramo postiti ni na jedan Uskrs, kako veli spis blaženoga Franje, a ni na svetkovine svete Marije i svetih apostola, osim ako te svetkovine padnu na petak.** [37]A kao što je gore rečeno, mi koje smo zdrave i snažne uvijek jedemo korizmena jela.

[38]Ali jer *ni tijelo* naše *nije tijelo od mjedi*, ni *snaga* naša *snaga kamena* (usp. Job 6,12), [39]naprotiv krhke smo i podložne svakoj tjelesnoj slabosti, [40]molim te i u Gospodinu tražim, predraga, da mudro i razborito odustaneš od nekog nerazborita i nemoguće stroga posta na koji si se, doznadoh, dala; [41]i to radi toga kako bi *živa, živa slavila* (usp. Job 38,19; Sir 17,27) Gospodina, kako bi svoju *razumnu žrtvu* (usp. Rim 12,1) i *žrtvu* uvijek *solju začinjenu* (usp. Lev 2,13; Kol 4,6) Gospodinu prikazivala.[51]

[42]Ostaj mi uvijek zdravo u Gospodinu, kao što i ja želim biti zdrava i u svojim svetim molitvama preporuči mene i moje sestre.

Četvrto pismo svetoj Janji Praškoj

[1]Polovici duše svoje i škrinji posebno srdačne ljubavi, svijetloj kraljici, zaručnici vječnoga Kralja Jaganjca, gospođi Janji, svojoj predragoj majci i među svima ostalima posebnoj kćeri, [2]Klara, nedostojna službenica Kristova i beskorisna sluškinja njegovih službenica koje borave u samostanu svetoga Damjana u Asizu, pozdrav [3]i

na kraj tome pitanju obvezavši Janju i sestre na opsluživanje posta kako je propisan u njegovu Pravilu, koje je potvrdio za samostan u Pragu 9. svibnja prethodne godine.

51 Ono što Pavao ističe za unutarnje bogoslužje i propise Levitskoga zakona o obrednim prinosima, to Klara primjenjuje na žrtvu koju treba Bogu prinijeti prema glasu razuma i razboritosti. Zanimljiva je činjenica da se slična tvrdnja nalazi u pismu koje je Grgur IX. uputio Janji Češkoj 9. travnja 1237, još uvijek u svezi s postom: »Jer dobro je da štovanje koje stvorenje duguje Bogu bude razborito«. Iz biografskih izvora znamo da je Klara, kada je pisala ovo pismo, bolovala tridesetak godina: iz toga osobnog iskustva ljudske krhkosti stekla je ono mjerilo milosrđa i umjerenosti koje je uvijek pokazivala prema svojim sestrama.

želja da s ostalim presvetim djevicama pred prijestoljem Božjim i Jaganjčevim *pjevaš novu pjesmu* i *pratiš Jaganjca kamo god pođe* (Otk 14,3–4)[52].

[4]O *majko* i kćeri, *zaručnice* (usp. Mt 12,50; 2 Kor 11,2) Kralja svih vjekova, ako ti i nisam pisala često kao što jednako katkad tvoja i moja duša žudi i želi, [5]ne čudi se i ne povjeruj da ikada vatra ljubavi prema tebi u srcu majke tvoje manje milo gori. [6]Razlog je ovo: spriječio me manjak glasnika i očite opasnosti na putovanjima.[53] [7]Sada pak, pišući tvojoj ljubavi, radujem se i kličem ti u *radosti duha* (usp. 1 Sol 1,6), zaručnice Kristova, [8]jer si napustila sve taštine ovoga svijeta i čudesno se kao druga presveta djevica, sveta Janja, zaručila s *nevinim Jaganjcem* (1 Pt 1,19) *koji odnosi grijeh svijeta* (Iv 1,29).

[9]Doista, blažena ona,
kojoj je dano da se domogne ove gozbe,
da svim srcem pristaje uz onoga
[10]čijoj se ljepoti
sve čete blaženika nebeskih
bez prestanka dive,
[11]čija ljubav osvaja,
čije razmatranje okrepljuje,
čija dobrota ispunja,
[12]čija milina napunja,

---

[52] Četvrto pismo vjerojatno seže u posljednje mjesece Klarina života: nije više potaknuto sporednim događanjima, nego je to oproštaj s veoma ljubljenom sestrom koji, kako spominje pozdrav na početku, završava divnom pjesmom hvale i slijeđenja Janjeta, kao neki preludij vječne svadbe.

[53] Ako je čak i postojao neki razmak u dopisivanju između Klare i Janje Češke, nemamo razloga isključiti da su postojali i drugi doticaji između trećega (1237/1238) i četvrtoga pisma (1253). Štoviše, bijaše to odlučujuće razdoblje za Klaru i njezinu karizmu, koje će dovesti do potvrde *Forma vitae* od strane Inocenta IV, 9. kolovoza 1253, koju je Klara sastavila za samostan svetoga Damjana. Za ovaj povijesni razvoj bio je važan doprinos praške opatice: nakon što joj je pismom *Angelis gaudium* od svibnja 1238. Grgur IX. odbio odobrenje jednoga novog pravila koje se temelji na prvotnoj Franjinoj *formula vitae* – koju je papa nazvao »piće za novorođenčad« – Janja je 1243. zatražila od pape Inocenta IV. da donese neke važne preinake u franjevačkome smislu u hugolinskoj *forma vivendi*. Ti zahtjevi bili su samo djelomice prihvaćeni u pravilu koje je isti papa objavio 1247, gdje je ime sv. Benedikta zamijenjeno imenom sv. Franje, izričito ipak dopuštajući zajedničko posjedovanje. U tome odlučnom zalaganju da se očuva osebujnost njihova oblika života valja pretpostaviti da su ove dvije žene djelovale u potpunome zajedništvu nakana, što bi tražilo njihov neprekidni kontakt. Prema svjedočanstvu *Legende* češke svetice (IV, 31), iz XIV. st., sama Klara je poslala svoje Pravilo Janji »kao zalog buduće baštine«, vjerojatno nakon odobrenja od strane kardinala Rajnalda u rujnu 1252. Janja će ga opsluživati sve do smrti, postigavši njegovu potvrdu za svoj samostan u Pragu od strane Aleksandra IV. Dobro su dakle utemeljeni izričaji osobite naklonosti koje Klara pridržava Janji, premda pismo ne spominje izričito te povijesne okolnosti.

čiji spomen blago rasvjetljuje,
[13]čiji miris mrtve oživljuje[54]
i čije slavno gledanje blaženima čini
sve građane višnjeg Jeruzalema:
[14]budući da *je* on *odsjaj* vječne *slave* (Heb 1,3),
odsjev vječne svjetlosti
i zrcalo čisto (Mudr 7,26),

[15]u to zrcalo[55] svednevice gledaj, kraljice, zaručnice Isusa Krista, i u njemu stalno promatraj svoje lice, [16]da se tako sva iznutra i izvana ukrasiš obučena u *haljinu od veza šarena* (usp. Ps 44,15), [17]urešena jednako cvjetovima svih vrlina i odjećom kako dolikuje, kćeri i najdraža zaručnice višnjega Kralja. [18]A u tom zrcalu odsijeva blaženo siromaštvo, sveta poniznost i neizreciva ljubav, kako ćeš s Božjom milošću moći gledati u cijelom zrcalu.

[19]Promatraj, velim, početak toga zrcala, to jest siromaštvo onoga položenoga *u jasle* i *povijenoga u pelene* (usp. Lk 2,12). [20]O čudesne poniznosti, o zapanjujućeg siromaštva! [21]U jaslama leži Kralj anđela, *Gospodar neba i zemlje* (Mt 11,25).[56] [22]A u sredini zrcala promatraj poniznost, siromaštvo, ali blaženo, bezbrojne napore i muke koje je podnio radi otkupljenja ljudskoga roda. [23]I na kraju toga zrcala promatraj neizrecivu ljubav iz koje je htio trpjeti na drvu križa i na njemu umrijeti najsramotnijom vrstom smrti.

[24]Stoga je to ogledalo postavljeno na drvo križa samo opominjalo prolaznike što ondje treba promatrati: [25]*Svi vi što putem prolazite pogledajte i vidite ima li boli kakva je bol moja* (Tuž 1,12)[57]; [26]odgovorimo, veli, na njegov vapaj i jauk jednoglasno i jednodušno: *Uvijek ću se sjećati i sahnut će u meni duša moja* (Tuž 3,20). [27]Tu se dakle, kraljice nebeskoga Kralja, sveudilj jače raspaljuj žarom ljubavi.

[28]Promatraj k tome njegovu neizrecivu slast, bogatstvo i vječne časti, [29]uzdiši od silne čežnje srca i ljubavi te vapi:

---

[54] Iz časoslova sv. Janje, djevice i mučenice, prva noćnica, III. čitanje.

[55] Metafora ogledala, veoma prisutna u srednjovjekovnoj književnosti, ovdje je upotrijebljena da izrazi tijek nasljedovanja i preobraženja u Krista u zaručničkome zajedništvu (usp. 3PJa 13). Ogledalo pred kojim je Janja pozvana resiti se jest Isusova osoba, u potpunosti Njegova otajstva vječne Riječi Očeve, utjelovljene u siromaštvu ljudskoga stanja, raspete i uskrsle i vječno živuće u slavi.

[56] Upada u oči sličnost s jednim odlomkom iz *Sermones* Antuna Padovanskoga: »O siromaštvo, o poniznosti! Gospodar svih stvari umotan je u povoje, kralj anđela smješten je u štali!« (*In Nativitate Domini*, 7).

[57] Ovaj redak iz Tužaljki, stavljen u usta umirućem Isusu na križu, otvara također psalam devetoga časa Časoslova muke koji je sastavio Franjo, a koji je Klara »molila sličnim osjećajima« (LegKl 30).

30*Povuci me za sobom,*
bježimo u mirisu pomasti tvojih (usp. Pj 1,3–4),
zaručniče nebeski!
31Trčat ću i neću sustati
dok *me ne uvedeš u vinski podrum* (usp. Pj 2,4),
32dok tvoja *ljevica* bude *pod glavom mojom*,
a desnica me sretno *bude grlila* (usp. Pj 2,6),
dok *me budeš* sretno *ljubio poljupcem usta svojih* (usp. Pj 1,1).

33Uronjena u to promatranje sjećaj se svoje siromašne majke; 34znaj da sam ja sretan spomen na te neizbrisivo *upisala na ploče srca svoga* (usp. Izr 3,3) jer si mi od svih draža.

35Što da ti još pišem? Neka u ljubavi prema tebi šuti jezik tijela, a to znači: neka govori jezik duha. 36Kćeri blagoslovljena, budući da jezik tijela nikako ne može potpunije izraziti ljubav koju gajim prema tebi, to znači da sam ti ovo polovično napisala. 37Molim te, primi to dobrostivo i odano, gledajući u ovim riječima barem majčinski osjećaj, koji me svaki dan zahvaća žarom ljubavi prema tebi i tvojim kćerima; njima mene i moje kćeri u Kristu veoma preporuči. 38I ove moje kćeri, a osobito veoma razborita djevica Janja, sestra moja,[58] preporučuju se u Gospodinu koliko više mogu tebi i tvojim kćerima.

39Ostaj zdravo, predraga kćeri, sa svojim kćerima sve do prijestolja *slave velikoga Boga* (Tit 2,13), i molite *za nas* (1 Sol 5,25).

40Donositelje ovoga pisma, predrage naše brata Amata, *draga Bogu i ljudima* (Sir 45,1), i brata Bonaguru, ovim pismom preporučujem tvojoj ljubavi koliko god mogu. Amen.

---

[58] Janja, tri godine mlađa od Klare, prva je dijelila s njome evanđeosku pustolovinu, pridruživši se sestri u Sv. Anđelu u Panzu šesnaest dana nakon njezina bijega iz očinske kuće. Poslana, kako se općenito drži, preuzeti upravu samostana u Monticellu kod Firence, prenijela je ondje opsluživanje siromaštva (usp. *Chronica XXIV generalium Ordinis minorum*, AF, III, Quaracchi 1897, str. 175). Nemamo sigurnih vijesti da bismo datirali njezin povratak u Asiz. Povjesničar iz XVI. st. Mariano Firentinski smješta ga u godinu Klarine smrti (usp. *Libro delle degnità et excellentie del Ordine della seraphica madre delle povere dame santa Chiara da Assisi*, prir. G. Boccali, S. Maria degli Angeli 1986, str. 140). Iz svjedočanstva *Legende svete Klare* znamo da je Janja bila pored Klare u trenutku njezina prijelaza te da je i sama preminula u Svetome Damjanu kratko poslije. »Virgo prudentissima« naziv je koji liturgija pridaje Djevici Mariji: u ovoj kratkoj napomeni možemo zapaziti ljubav ispunjenu poštovanjem koja povezuje Klaru s mlađom sestrom.

Pismo Ermentrudi iz Brugesa

[1]Ermentrudi,[59] predragoj sestri, Klara Asiška, ponizna službenica Isusa Krista, pozdrav i mir.

[2]Znam, predraga sestro, da si uz pomoć milosti Božje sretno pobjegla od nečista svijeta. [3]Zato se radujem i čestitam ti, i opet se radujem što ti sa svojim kćerima zdušno ideš stazama vrlina.

[4]Predraga, budi vjerna onomu
komu si se obećala do smrti,
jer on će te *okruniti* vijencem *života* (usp. Jak 1,12).
[5]Kratak je ovdje trud naš,
a nagrada vječna.
[6]Neka te ne zbuni buka svijeta
koji poput sjene bježi (usp. Job 14,2).
Neka te ne zalude isprazne utvare varljiva svijeta.
Na zov pakla zatisni uši
i hrabro skrši njegove kušnje.
[7]Protivštine rado podnosi,
a sreća i dobro neka te ne uzohole:
sreća naime vjeru traži, nesreća tjera.
[8]Što si Bogu *zavjetovala*, vjerno *izvrši* (usp. Ps 75,12)
pa će ti on uzvratiti.
[9]O predraga, gledaj u nebo
koje nas poziva;
uzmi križ i *idi za* Kristom
koji ide pred nama:
[10]jer nakon *mnogih* raznih *nevolja*
po njemu *ćemo ući u slavu njegovu* (Dj 14,22; Lk 24,26).
[11]*Svim* srcem *ljubi Boga* (usp. Pnz 11,1; Lk 10,27)
i Isusa, Sina njegova,
za nas grešnike razapeta,
i neka iz tvoje pameti nikada ne iščezne spomen na nj.
[12]Neprestano razmatraj o tajnama križa
i tjeskobama *majke koja* pod *križem stoji* (usp. Iv 19,25).
[13]Uvijek *moli i bdij* (usp. Mt 26,41; 2 Tim 4,5).

---

[59] Ermentruda, kći plemićke obitelji grada Kölna, ostavila je svoju domovinu oko 1240. i poduzela dugo hodočašće u strane zemlje, potaknuta željom da služi Bogu u skrovitosti. Stigavši u Flandriju, nastanila se u maloj zatvorenoj ćeliji u okolici Brugesa. Doznavši za oblik života Siromašnih sestara, poduzela je putovanje u Italiju da se susretne s Klarom i zatraži od pape dopuštenje da svoje »zatvoreništvo« pretvori u samostan Damjanitkinja. Postigavši odobrenje, vratila se u Bruges gdje je sagradila samostan u koji je uvela opsluživanje Pravila sv. Klare. Samostan u Brugesu postao je za kratko vrijeme središte zračenja klarijanskoga života u Flandriji.

[14]*Djelo* koje si dobro započela postojano *izvrši*
i *služenje* koje si prihvatila
u svetom siromaštvu
i iskrenoj poniznosti *ispuni* (usp. 2 Tim 4,5).
[15]Nemoj se bojati, kćeri:
Vjeran je Bog *u svim riječima svojim*
i svet u svim svojim djelima (Ps 144,13).
Izlit će na te i na kćeri tvoje
blagoslov svoj.
[16]I bit će pomoćnik vaš i tješitelj najbolji;[60]
otkupitelj je naš i vječna nagrada.
[17]*Molimo* Boga *jedne za druge* (Jak 5,16),
jer tako *ćemo* noseći *jedne teret* ljubavi *drugih*
lako *ispuniti zakon Kristov* (Gal 6,2).
Amen.

---

[60] *Consolator optimus* naziv je Duha Svetoga u duhovskoj posljednici *Veni sancte Spiritus*.

Pravilo sv. Klare

Uvod

CHIARA AUGUSTA LAINATI

Pravilo svete Klare, *Solet annuere* – odobreno od pape Inocenta IV. (Sinibaldo Fieschi) 9. kolovoza 1253. u Asizu, samo dva dana prije svetičine smrti – prekrasan je dokument čiji izvornik još postoji sačuvan među drugim Klarinim uspomenama u njezinoj bazilici u Asizu.

Prvo pravilo koje je napisala jedna žena za žene[61] sažima svu novost koju je Duh Gospodnji pobudio u Franjinu i Klarinu životu; novost već u počecima dobro zamijećena i isticana od strane Crkve u njezinim najvišim vrhovima,[62] kao i od strane životopisaca i svjedoka očevidaca novoga pokreta: prvoga, bezuvjetno, Jakova Vitrijskog, koji na svome putovanju prema svetome Ivanu u Akri, zaustavivši se u Peruđi da ondje bude imenovan biskupom, dotiče rukom stvarnost onih siromaha iz evanđelja kakvi su Franjo i Klara i njihovi sljedbenici u okolici Peruđe. Kao stručnjaku za nove ženske redovničke oblike, koji se uređuju i postupno sve više otvaraju novim iskustvima u Crkvi njegova vremena – kao što je iskustvo beginâ biskupije Liège – ne izmiče mu potpuna »novost« »pokreta« Klare i njezinih »gospođa« koje su s njom: jer sve do onog nadnevka (1216) radi se o pokretu, a ne o redovničkome redu. Njegovo čuđenje je veliko: »Žene [manje sestre], naprotiv,[63] borave zajedno u nekim gostinjcima nedaleko od gradova i ne primaju nikakve darovnice, nego žive od rada svojih ruku. Velika je njihova žalost i uznemirenost kada vide da ih klerici i laici časte više nego bi one htjele« (*Pismo iz Genove*, 10).

Ali oblik života Klare i siromašnih sestara Svetoga Damjana kakav se iznenada javlja u Crkvi XIII. stoljeća postavljao je pravno-institucionalno pitanje ne baš lagana rješenja. Novi pokret naime, koji se

61 Usp. Th. Matura, u Introduzione kod M. F. Becker–Th. Matura–J. F. Godet, *Chiara d'Assisi. Scritti*, LIEF, Vicenza 1986, str. 36.

62 Usp. odgovor pape Honorija III. kardinalu Hugolinu grofova Segni, od 27. kolovoza 1218: BF I,1.2.

63 Suprotno Manjoj braći koja idu svijetom dvojica po dvojica.

upisivao među tolike spontane ženske pokrete toga vremena, trebao se naslanjati ili na pustinjačku ili na samostansku ili na kanoničku ustanovu (tako je nalagao kan. 13 IV. lateranskog sabora); prijetilo mu je da ne propadne, kako se dogodilo sa svim drugim »pokretima« toga vremena. Mukotrpna povijest Klarina Pravila, od prvotnog kratkog i jednostavnog »oblika života« koji joj je dao Franjo malo poslije njezina ulaska u Sveti Damjan (1212–1213), sve do konačnoga odobrenja 9. kolovoza 1253, ukazuje na ogromnu poteškoću da se klarijanski ideal posvemašnjeg siromaštva i malenosti uklopi u samostansku ustanovu; bila je to poteškoća koja je zaokupljala Klaru i Crkvu kroz četrdeset godina sve do konačnoga rješenja, koje je »novo stvaranje« Duha Gospodnjega u Crkvi i puno ostvarenje Klarine karizme: crkveni samostanski ustroj s potpuno franjevačkim evanđeoskim obilježjem.

Moramo, prije svega, reći da je Klarino »obraćenje«, njezin izlazak iz svijeta da uđe na put pokore (PrKl 6,1), potpuno izvlaštenje nepoznato u Crkvi XIII. stoljeća, ukoliko se ne tiče samo osobnog područja sestre (»in speciali«, u vlastitome), nego također cijele zajednice (»in communi«); ne samo to: ne radi se ni samo o nekom pauperističkom izboru (koliko je pauperističkih pokreta rodilo Franjino i Klarino vrijeme!), nego još više: to znači ući u stanje »ponižene niskosti« (»vilitas«; usp. LegKl 9), rubnosti i »beznačajnosti« u društvu onoga vremena, društvu bogaca, prosjaka, isključenih i onih na rubu; kao i za Franju, čije je obraćenje, vezano uz poljubac gubavcu, »značilo ne samo pauperistički izbor nego promjenu društvenog staleža, ulazak među one koji su bili odbačeni od svih zbog njihova užasnoga stanja«.[64]

U tome postupnom silaženju sve niže, kroz »siromaštvo, napor, nevolju, omalovažavanje i prezir svijeta«, kako Klara svjedoči u samome *Pravilu* (6,2), sve dok ne dosegne posljednji stupanj društvene ljestvice, siromaštvo postaje potpuno dijeljenje života istinskih siromaha (i asketska poteškoća pojedine sestre kao i Reda bit će tada u spuštanju od »dragovoljnih siromaha« na »prave siromahe«), dijeljenje koje za Klaru nitko ne smije dovesti u pitanje ili pogibelj, ni sama Crkva. U tome je korijen *Povlastice siromaštva*, koju imamo u pisanom obliku s biljegom Grgura IX., od 17. rujna 1228. i koja se rascvjetava, ali drukčijim riječima, snagom većom također zbog osobnog načina govora, u 6. poglavlju PrKl. U Svetome Damjanu bijaše toliko jasno da odobrenje Klarina Pravila znači upravo odobrenje »povlastice siromaštva«, prije kao načina života negoli kao doku-

---

[64] Usp. R. Manselli–E. Pasztor, *Il monachesimo nel basso medioevo*, u: *Dall'eremo al cenobio. La civiltà monastica in Italia dalle origini all'età di Dante*, Scheiwiller, Milano 1987, str. 101.

menta, da ti pojmovi za sestre svjedokinje u postupku za proglašenje Klare svetom bijahu jednako vrijedni.

Pravilo ocrtava izbor života potpuno lišena jamstva za sutrašnjicu, ukorijenjenog jedino u vjeri; to znači širom otvoriti se pred Bogom s tihim i veselim pouzdanjem malenih, neograničenu vjeru u evanđeoska obećanja dana siromašnima: »Pogledajte ptice nebeske…«, »promotrite poljske ljiljane…« (Mt 6,26–27.28–34; Lk 12,22–32). Iz toga proizlazi konačno i bez računice predanje »Ocu milosrđa«, koji je »Darovatelj svakoga dobra« (OporKl 2.58), hod – u strogoj klauzuri – »putnicâ i strankinjâ« na ovome svijetu, bez ičega, bez kuće, bez mjesta, bez ikakve stvari (PrKl 8,1), imajući kao jedino bogatstvo milosrđe, »milostinju« Gospodina koji svoje neizmjerno milosrđe izlijeva na najmanje od svoje djece (*ondje*).

»Ne boj se, stado malo: svidjelo se Ocu vašemu dati vam svoje kraljevstvo« (Lk 12,32). Ovaj izričaj, koji u Lukinu evanđelju zaključuje govor o siromaštvu, o pticama koje ne siju i ne žanju, pa ipak ih Bog hrani, i o ljiljanima koji ne predu i ne tkaju, pa se ipak odijevaju raskošnije od Salomona, bez sumnje je veoma drag opatici i majci samostana svetoga Damjana: drag joj je toliko da ona svoju redovničku zajednicu ne vidi drukčije nego kao »stado malo, koje je Gospodin Otac riječju i primjerom preblaženoga našeg oca Franje rodio u svojoj svetoj Crkvi, da nasljeduje siromaštvo i poniznost njegova ljubljenoga Sina i slavne Djevice Majke« (OporKl 46).

Ovo malo »stado« sestara, rođeno od Oca i povjereno jednoj opatici i majci (usp. PrKl 4,9) – koja je upravo zbog toga »sluškinja sviju sestara« (PrKl 10,4) – »boravi zajedno«, kako je dobro naglasio Jakov Vitrijski u svome već navedenom svjedočanstvu; ali njihovo prebivanje zajedno jest ono kršćansko »prebivanje«, davanje prostora Duhu Gospodnjemu i postajanje, pod njegovim djelovanjem, prebivalištem Trojstva (»mansio«: Iv 14,23; vidi Klarino tumačenje u 3PJa 21.26).

Kćeri i službenice Očeve, zaručnice Duha Svetoga, utjelovivši evanđelje (usp. »Oblik života« koji je Franjo dao Klari, u PrKl 6), to »življenje zajedno« siromašnih sestara, to riječno korito zajednice, zamišljeno je u PrKl kao »mjesto«, krilo u kojemu se rađa Sin Božji i Marijin, kao »kraljevstvo«: u življenju sestrinske ljubavi, koja sve žrtvuje radi jedinstva i uzajamne ljubavi i mira (PrKl 4,22; 10,6.7). Cijelo *Pravilo* jest upravo »način svetoga zajedništva«, kako ga naziva pismo kardinala Rajnalda Ostijskog, doneseno na početku bule (16).

Riječ Božja uobličava u savršeni sklad (usp. PrKl 4,3) te iz toga »jedinstva uzajamne ljubavi, koja je sveza savršenstva« (PrKl 10,7), izviru sve odredbe koje, protivno srednjovjekovnom piramidalnom načinu gradnje zajedništva, predviđaju sudjelovanje cijele zajednice u različitim, unutarnjim i izvanjskim, odlukama na korist i čast samo-

stana. Ne samo to, nego uzajamna ljubav i prisno ponašanje među sestrama postaje mirna povjerljivost (usp. PrKl 8,15) i Klara je gleda – na Franjinu tragu, ali u jednom širem kontekstu – kao majčinsku ljubav koja zna predvidjeti, poduprijeti i rastvoriti vlastitu utrobu da dadne život: »pa ako majka ljubi i njeguje tjelesnu kćer svoju, koliko jače mora sestra ljubiti i njegovati sestru svoju duhovnu!« (*ondje*). Ništa se ne smije suprotstavljati ovoj uzajamnoj ljubavi, koja je kraljevstvo već prisutno, Sin Božji utjelovljen među nama: upravo ono zbog čega je Pravilo nastalo i čemu teži. Ali Klara zna koliko je teško živjeti jedne za druge, u malenosti koja neprestano uzmiče: i iz srca joj se izvija jasna, tjeskobna opomena: »Neka se sestre čuvaju svake nesloge i podjele« (PrKl 10,6).

Vrijeme je vrijeme Božje i njemu potpuno pripada prvenstvo. Nije teško nakon PrKl čitati u filigranu onaj lijepi spis koji je – skupa s »Oblikom života«, koji joj je Franjo dao u počecima, i zajedno s Povlasticom siromaštva – sačinjavao prve temelje početnih koraka Klare i sestara u njihovu zajedničarskom odnosu: *Pravilo za samotišta*, onaj način života koji su manja braća imala slijediti kada ih žeđ za molitvom i osobnim odnosom s Božjim Apsolutom udalji od svijeta i pozove ih u dublju i tihu samoću.

Također i ritam vremena, kao i recitiranje božanskoga časoslova danju i noću u točno već određene časove, oponaša život u samotištu (usp. PrKl 3); ali ono što kod Klare govori o molitvi – a i to ima svoje korijene u malom pravilu za pustinjake – jest njezino povlačenje od svijeta: šutnja i klauzura (usp. PrKl 5) kao potpuno uranjanje u tajnu Boga. Motrenje i sudjelovanje u potpunoj i neizrecivoj Kristovoj samoći: to zatvara svijet za Klarinim leđima, ali joj istovremeno otvara prag Božje tajne i uvodi u »skrivenu slast koju sam Bog od iskona sačuva za ljubitelje svoje« (3PJa 14). Čak i PrKl, tako sažeto u svojim izričajima, poznaje kontemplativne odlomke neponovljive ljepote. Nije slučajno da se u Klarinu načinu pisanja – obilježenom asonancom i iznenadnim nadahnućima, poput bljeskova koji se zapale u umu i u srcu – čak i govor o siromaštvu osvjetljava molitvom, kako je to u 2,25, gdje potiče sestre da se uvijek odijevaju »priprostom odjećom«. Prava »odjeća« koje se odjednom prisjeća jest »vestimentum eius« one »Ave Domina, sancta regina«: »Zdravo, odjećo njegova!«. I svakodnevnica biva cijela osjenčana jednim potezom držanja Marije, koja je odjeća Sina Božjega rođenog iz njezina tijela; Marije, sirote Majke Gospodinove, zatečene u trenutku kada u jasle polaže svoje Djetešce: »Iz ljubavi prema presvetome i preljubljenome Djetetu povijenom u pelene i položenom u jasle i presvetoj Majci njegovoj opominjem, molim i potičem svoje sestre da uvijek nose priprostu odjeću«. Molitva dakle prožima život. Klara ju je naime naučila od Franje te je, osim časoslova Rimske crkve, običavala moliti časoslov

muke ili križa što ga je Franjo sastavio (usp. LegKl 30), i upravo se tu pogled nježno zaustavlja na »presvetome ljubljenom Djetešcu [koje] nam je dano, i za nas se rodilo na putu te bilo položeno u jasle, jer za njega nije bilo mjesta u svratištu …« (ČMu V,7).

Kako god se rasporedili, bez prije i poslije: siromaštvo kao izbor malenosti, bratstvo kao izgradnja uzajamnog jedinstva i sudioništva te molitva u tišini klauzure jesu oni koji sačinjavaju dušu Pravila svete Klare, kao što su sačinjavali njezin život. U »vjernosti Katoličkoj crkvi«: »da uvijek podložne i podvrgnute stopama iste svete Crkve, utemeljene u katoličkoj vjeri, zauvijek opslužujemo […] sveto evanđelje, što smo čvrsto obećale. Amen« (PrKl 12,13).

Završni »Amen« nije naprosto zaključak. On pokazuje da se u ispunjavanju onoga što je napisano nalazi kraljevstvo u svojoj punini. Jer Krist je Božji Amen (usp. 2 Kor 1,19.20.).

Izvor:

Uvod u *Pravilo sv. Klare* prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1753–58.

Pravilo

[Bula pape Inocenta IV.][65]

[1]Inocent, biskup, sluga slugu Božjih.

[2]U Kristu ljubljenim kćerima opatice Klare i drugim sestrama samostana svetoga Damjana u Asizu, pozdrav i apostolski blagoslov.

[3]Apostolska stolica običava blagohotno udovoljiti pobožnim željama i časnim molbama molitelja. [4]Vi ste naime sa svoje strane ponizno zamolile da se pobrinemo te svojom apostolskom potvrdom osnažimo [5]oblik života[66], po kojemu zajednički u jedinstvu duha i po zavjetu *krajnjeg siromaštva* (usp. 2 Kor 8,2) morate živjeti. [6]Taj vam je oblik predao blaženi Franjo, vi ste ga svojevoljno prihvatile, časni naš brat biskup Ostije i Veletrije[67] smatrao je da ga treba odobriti, što se potpunije vidi iz pisma toga biskupa potom napisana. [8]Ponukani dakle vašim pobožnim molbama prihvaćamo i odobravamo ono što je o tome učinio taj biskup, apostolskom vlašću to potvrđujemo i osnažujemo sadašnjim spisom, [9]unoseći od riječi do riječi sadržaj onoga pisma, a on glasi:

[10]Rajnald, milošću Božjom biskup Ostije i Veletrija, u Kristu predragoj mu majci i kćeri gospođi Klari, opatici Svetoga Damjana u

---

[65] Sva izdanja ove bule, dane u Asizu 9. kolovoza 1253, koja sadrži izvornik Pravila svete Klare, od 1897. temelje se na izvornome dokumentu pisarnice Inocenta IV., koji se još uvijek čuva u Arhivu protosamostana svete Klare u Asizu, ali koji nije i jedini postojeći stari primjerak ove bule koja sadrži Pravilo. U svezi s istim primjercima ove bule Klementa IV. iz 1266. i Klementa VI. iz 1343, kao i radi točnijeg čitanja ovoga Pravila, a naročito da ga se općenito shvati kao slijeđenje evanđelja *sine glossa*, upućujem na C. A. Lainati, *Novus Ordo, nova vita*, Monastero Clarisse S. Maria Maddalena, Matelica 2001.

[66] »Oblik života« nije istoznačnica za Pravilo, pojam koji je više ograničavajući. *Život* je nešto što samo Duh Gospodnji može pobuditi i što se rađa i raste u mjeri Božjega nauma; *Pravilo* je uredbeni zakonik, gotovo poput tračnica koje jamče da se život nalazi u uvjetima predviđenim da se postigne zadani cilj. U tome leži tajna odsutnosti uredbene podrobnosti u ovome tekstu Klare koja se napreže kako svesti unutar nekoga propisa predviđenog »sic et sic« radi »ordinate vivere« ono što, naprotiv, ovisi o proboju Duha Svetoga koji potiče na put evanđelja.

[67] Kardinal Rajnald od Jenne, budući papa Aleksandar IV. (12. prosinca 1254), bio je pokrovitelj Prvog i Drugog franjevačkog reda nakon Hugolinova uzdignuća na papinsko prijestolje pod imenom Grgur IX. (19. ožujka 1227).

Asizu, [11]i njezinim sestrama, sadašnjim i budućim, pozdrav i očinski blagoslov.

[12]Vi ste, u Kristu ljubljene kćeri, prezrele sjaj i slasti svijeta, [13]pa ste *idući stopama* (usp. 1 Pt 2,21) samoga Krista i njegove presvete majke izabrale stanovati zatvorene tijelom i u najvećem siromaštvu služiti Gospodinu, kako biste se slobodna duha mogle podložiti Gospodinu. [14]Zato mi vaš sveti naum u Gospodinu preporučujemo i rado hoćemo s očinskom ljubavlju blagonaklono udovoljiti vašim molbama i svetim željama.

[15]Stoga ponukani vašim pobožnim molbama, vlašću gospodina pape i našom, [16]oblik života i način svetoga zajedništva i *krajnjeg siromaštva* (usp. 2 Kor 8,2) koji vam je na opsluživanje riječju i pismom predao blaženi vaš otac sveti Franjo,[68] a zabilježen je u ovom pismu, svima vama i vašim nasljednicama u vašem samostanu zauvijek potvrđujemo i pod okriljem ovoga spisa osnažujemo. [17]On glasi ovako:

[POGLAVLJE I:
U ime Gospodnje počinje oblik života Siromašnih sestara][69]

[1]Oblik života Reda siromašnih sestara,[70] što ga je ustanovio blaženi Franjo, jest ovo: [2]opsluživati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći.

---

[68] I ova bula potvrde Inocenta IV. (r. 5–6 i 16) i Klara u PrKl (1,1) potvrđuju Franjino Pravilo u odnosu na Pravilo i Red siromašnih sestara. Ovo Pravilo iz 1253. zapravo je tek konačni razvoj maloga pravila ili *Forma vivendi* koju je Franjo dao Klari i njezinim prvim sestrama nakon njezina obraćenja i ulaska u Sveti Damjan, a kojoj se za nadnevak može dati najviše početak 1213 (usp. K. Esser, *Gli Scritti di san Francesco d'Assisi*, Messaggero, Padova 1982, str. 355–357). Jamačno da se to malo pravilo ne sastoji samo od odlomka koji Klara doslovno donosi u Pravilu (6,2–3) nego je cijelo prerađeno u ovo Pravilo iz 1253. Upravo se od prvotnoga pravila iz 1213, zahvaljujući drugim prilozima (*Povlastica siromaštva*, *Pravilo za samotišta*, *Hugolinovo Pravilo* iz 1219. i *Potvrđeno pravilo* iz 1223, da navedemo ovdje samo najvažnije) rascvjetava ovaj jezgrovit i lijep dokument s bulom iz 1253, koji sadrži cijelu Franjinu i Klarinu dušu.

[69] Podjela na dvanaest poglavlja nije izvorno iz Klarina teksta, koji se, naprotiv, od prvoga do posljednjega retka nastavlja u jednoj smislenoj povezanosti koju ne smijemo nikada izgubiti iz vida; ovo je kasnija podjela, koja je nastupila u rukopisima za liturgijsko-samostanske potrebe, kada je *lectio Regulae* postala redovitom u blagovaonici i na kapitulima.

[70] »Red siromašnih sestara« vjeran je i potpuni naziv koji označava *novu zbilju* nastalu u Svetome Damjanu. Red je imao i druge nazive, od kojih je najpoznatiji i najviše »franjevački« naziv »pauperes dominae de Sancto Damiano« (siromašne gospođe Svetoga Damjana). Klara više voli *siromašne sestre*, što točno odgovara nazivu manje braće: evanđeoska bit je u tome da svi budemo i postanemo djeca Oca nebeskoga, »braća« i »sestre« oko Isusa, prvoga manjeg brata; za Klaru naime nismo u kršćan-

[3]Klara, nedostojna službenica Kristova i biljčica preblaženoga oca Franje, obećava poslušnost i poštovanje gospodinu papi Inocentu, njegovim zakonitim nasljednicima i Rimskoj crkvi. [4]I kao što je na početku svoga obraćenja skupa sa svojim sestrama obećala poslušnost blaženome Franji, tako obećava jednaku poslušnost bez povrede njegovim nasljednicima. [5]I ostale se sestre moraju uvijek pokoravati nasljednicima blaženoga Franje te sestri Klari i ostalim opaticama zakonito izabranim nakon nje.[71]

[POGLAVLJE II:
O onima koje hoće prihvatiti ovaj život i kako ih treba primati]

[1]Ako koja po božanskom nadahnuću dođe k nama htijući prihvatiti ovaj život, opatica mora tražiti pristanak svih sestara.[72] [2]A ako veći dio njih pristane, dobivši dopuštenje našega pokrovitelja gospodina kardinala, može je primiti. [3]Ako odluči da je treba primiti, neka je pomno ispita, ili dadne ispitati, o katoličkoj vjeri i crkvenim sakramentima. [4]Pa ako sve to vjeruje, hoće vjerno priznavati i sve do svršetka čvrsto opsluživati, [5]te nema muža, ili ako ima i već je s odobrenjem mjesnoga biskupa on ušao u red položivši zavjet uzdržljivost, [6]ako je ne sprečava poodmakla dob, kakva bolest ili tupost da opslužuje ovaj život, [7]neka joj se pomno izloži bit našega života.

[8]I ako bude prikladna, neka joj se rekne riječ svetoga evanđelja: da *ide* i *proda* sve svoje i to nastoji razdijeliti *siromasima* (usp. Mt 19,21).[73] [9]Ako to ne mogne učiniti, dovoljna joj je dobra volja.

---

skoj ljubavi (karitativni) ako se ne priljubimo Kristu siromašnome i ne postanemo jedno s njime: on sam jest siromaštvo.

[71] Opsluživanje svetoga evanđelja, poslušnost Rimskoj crkvi i poslušnost Franji sačinjavali su bez daljnjega dio prvotne »forma vivendi« koju je Klara primila u počecima od svetoga Franje (usp. bilješku 4). U to uvjeravaju samo Pravilo (6,1; 12,13) i Klarina Oporuka (24.25.44).

[72] Odluka da se zatraži pristanak svih sestara za primanje kandidatkinje odražava Klarinu volju da se »sačuva jedinstvo uzajamne ljubavi i mira« (PrKl 4,22) koje uređuje ostale propise gdje je uključeno cijelo bratstvo. To bez daljnjega sačinjava dio one »demokratizacije vodstva zajednice« u kojoj Th. Matura (Uvod u M. F. Becker – Th. Matura – J. F. Godet, *Chiara d'Assisi. Scritti*, LIEF, Vicenza 1986, str. 54–56) vidi jednu od najizvornijih crta Klare, »kćeri svojega vremena, vremena slobodnih općina, gdje načelno svi građani imaju glas u vijeću«, no nada sve sačinjava dio one evanđeoske čežnje za jedinstvom skupine koju je okupio Duh Gospodnji.

[73] Ovaj čin *abdicatio proprietatis*, odreknuća vlastitih dobara – koji uključuje potpuni raskid s onim što čovjek ima i što jest – bez daljnjega sačinjava dio prvotnoga oblika života koji je Franjo dao Klari (usp. bilješku 4) koja je, »bogata svjetovnim stvarima… svu svoju baštinu prodala i razdijelila siromasima«, prema svjedočanstvu četiriju svjedokinja u PostKl (2,22; 3,31; 12,3; 13,11). Jasno je dakle zašto važnost ovoga propisa u odnosu na ostale, zašto doslovno navođenje evanđelja i zašto je Kla-

[10]Neka se čuvaju opatica i njezine sestre da se ne brinu za njezine vremenite stvari, kako bi sa svojim stvarima slobodno učinila kako god je Gospodin nadahne. [11]Ako ipak zatraži savjet, neka je pošalju ljudima razboritim i koji se *Boga boje* (usp. Dj 13,16), da po njihovu savjetu svoja dobra razdijeli siromasima. [12]Pa pošto odreže kosu ukrug i skine svjetovno odijelo, neka joj dadne tri tunike i ogrtač. [13]Neka joj potom ne bude dopušteno izići iz samostana bez korisna, razborita, očita i valjana razloga.[74] [14]A kad svrši godinu kušnje, neka se primi u poslušnost i neka obeća zauvijek opsluživati život i oblik našega siromaštva.

[15]Neka se za trajanja kušnje nijedna ne pokriva velom. [16]Sestre mogu imati i kratke ogrtače radi lakšeg i časnijeg obavljanja službe i posla. [17]A opatica neka im se razborito brine za odjeću, već prema svojstvima osoba, prema mjestu, vremenu i hladnim krajevima, kako vidi da se nuždi može udovoljiti.[75] [18]Djevojčice primljene u samostan prije zakonite dobi neka se šišaju ukrug, [19]neka svuku svjetovno odijelo i obuku redovničko sukno, kako opatica odluči. [20]A kad prispiju do zakonite dobi, neka obučene kao ostale polažu svoj zavjet. [21]Opatica neka i njima i ostalim novakinjama pomno odabere učiteljicu između razboritijih u cijelome samostanu, [22]da ih ona pomno poučava u svetu životu i časnu vladanju u skladu s oblikom našega zavjetovanja.

[23]U ispitivanju i primanju sestara za služenje izvan samostana neka se poštuje rečeni oblik; one mogu nositi obuću. [24]Neka ni jedna ne boravi s nama u samostanu ako ne bude primljena pre-

---

ra, sve do kraja života, zahtijevala da bude posve vjerna ovoj *abdicatio proprietatis*, koja je nadahnjujuća te je, kao takva, nezanemariva; dotle da nije mogla umrijeti mirna dok ne ishodi za nju svečanu potvrdu (PostKl 3,32). Iscrpan sadržaj o *abdicatio proprietatis* vidi u M. Conti, *La Sacra Scrittura nella Regola di Chiara*, u *Dialoghi con Chiara*, Porziuncola, Assisi 1995, str. 278, sada preuzeto u Id, *Introduzione e commento alla Regola di S. Chiara d'Assisi*, Porziuncola, Assisi 2002.

[74] Red siromašnih sestara nastao je kao klauzurni red: Crkva ga priznaje otpočetka kao takva te se obraća Klari i njezinim sestrama, čak i u potvrdi ovoga »oblika života«, kao sestrama koje žive »incluso corpore«, zatvorene (usp. *Bula*, 13) te ih, sve od prvih dokumenata, naziva »*pauperes moniales inclusae*« (siromašne zatvorene redovnice) ili »moniales inclusae« (zatvorene redovnice). Valja naglasiti da je unutarnje uređenje Svetoga Damjana, čak i pod vidikom klauzure, srodno s *Pravilom za samotišta* svetoga Franje, napisanoga malo nakon 1217.

[75] Ništa u PrKl ne odiše tolikom majčinskom ljupkošću kao ovi retci (2,12.16.17), koji se odnose na habite i odjeću za novakinje i sestre. »Tri tunike i ogrtač« (r. 12) nisu uistinu malo za siromahe onoga vremena, čak i ako u Klarinu Pravilu, za razliku od oba Franjina pravila (NPr 2,7.13; PPr 2,11.15), nema »odjeće za kušnju« i kandidatkinje nakon zavjetovanja ne primaju drukčije tunike, tako da se računi upravo slažu s Franjinim načinom postupanja. Tragom *Potvrđenoga pravila* (4,3.4) preteže načelo *nužnosti*, koja »ne poznaje zakon« (NPr 9,20), koja je korijen i izvor ravnoteže iznad ukočenosti bilo kojega propisa. Naziremo ovdje Klarinu ruku koja je »noću pokrivala [sestre] zbog hladnoće« (PostKl 2,3).

ma obliku našega zavjetovanja. [25]Iz ljubavi prema presvetome i preljubljenome Djetetu *povijenom u pelene i položenom u jasle* (usp. Lk 2,7.12) i presvetoj Majci Njegovoj opominjem, molim i potičem svoje sestre da uvijek nose jeftinu odjeću.[76]

[POGLAVLJE III:
O božanskom časoslovu i postu, o ispovijedi i pričesti]

[1]Pismene sestre neka mole božanski časoslov po običaju Manje braće, za što mogu imati časoslove, i neka čitaju bez pjevanja.[77] [2]A onima koje iz opravdana razloga katkad ne mognu čitajući govoriti svoje časove dopušteno je da kao i ostale sestre govore *Očenaš* (Mt 6,9–13). [3]A koje ne znaju čitati, neka govore za jutarnju dvadeset četiri Očenaša, za hvale pet, za prvi, treći, šesti i deveti čas, za svaki od njih po sedam, za večernju dvanaest, za povečerje sedam. [4]Za pokojne neka također govore o večernjoj sedam Očenaša i *Pokoj vječni* (usp. 4 Ezr 2,34–35), o jutarnjoj dvanaest, [6]dok pismene sestre treba da mole časoslov za pokojne. [7]A kad umre sestra iz našega samostana, neka mole pedeset Očenaša.

[8]Neka sestre sve vrijeme poste. [9]A o Rođenju Gospodinovu, u koji god dan dođe, mogu dvaput jesti. [10]Maloljetnice, slabe i one koje služe izvan samostana neka se, po uviđavnosti opatice, oslobode posta. [11]No u vrijeme očite nužde sestre nisu obvezane na tjelesni post.[78]

---

[76] Ovo je jedan, možda najljepši, od »kontemplativnih odlomaka« Klarina *Pravila*, u kojemu se zakonski ustroj naglo prekida da ustupi mjesto otajstvu koje iznutra hrani životnu svakodnevicu. Klara kao da odjednom zanemaruje tekst *Pravila* da se izgubi u onome što je doista njezin svakodnevni život i što je upravo »zaokuplja«, a to je stav dubokoga poklonstva pred Neizmjernošću koja je postala majušnost u jaslama.

[77] Kao i u PPr 3, ovdje započinje izlaganje sadržaja života bratstva. Za Klaru, kao i za Franju, posvemašnje prvenstvo pripada Bogu: prva »služba« koja se ima ispuniti (*officium facere* je bremenit izričaj) jest »božanska« služba. Časoslov »po običaju Manje braće« jamstvo je katoličanstva, ukoliko su oni obvezani na časoslov Rimske kurije, ali s jednom razlikom koju Klara unosi u zakonik s obzirom na »običaj Manje braće«: »ali *bez pjevanja*«. Klara zapravo odbija pjevanje koje je bilo propisano također Hugolinovim Pravilom, 5 (I. Omaechevarría, *Escritos de santa Clara y documentos complementarios*, BAC, Madrid 1982, str. 218 i G. G. Zoppetti – M. Bartoli, *Santa Chiara d'Assisi. Scritti e documenti*, Editrici Francescane, Assisi 1994, str. 314). »Bez pjevanja« (*sine cantu*) čini se da je jedan od onih jezgrovitih izričaja sv. Klare koja »reže« ondje gdje razlika među osobama može stvoriti podjelu.

[78] Propis o postu namjerno je kratak i, koliko god se mogao činiti teškim, s obvezom posta u svako liturgijsko vrijeme i s drevnim samostanskim običajem da se hrana uzima jedanput dnevno (monofagìa), mnogo je manje težak nego da je podroban kao što je bio u Hugolinovu Pravilu, 7 (I. Omaechevarría, *Escritos*, cit., str. 220;

[12]Neka se po dopuštenju opatice ispovijedaju najmanje dvanaest puta u godini. [13]I moraju se čuvati da tada ne umeću drugih riječi do onih koje spadaju na ispovijed i spas duše. [14]Neka se pričešćuju sedam puta, i to: o Rođenju Gospodinovu, na Veliki četvrtak, o Uskrsnuću Gospodinovu, na Duhove, o Uznesenju Blažene Djevice, na svetkovinu svetoga Franje i na svetkovinu Sviju svetih. [15]Radi pričesti zdravih i bolesnih sestara kapelan smije slaviti misu unutar samostana.

[POGLAVLJE IV:
O izboru i službi opatice, o kapitulu, dužnosnicama i vijećnicama]

[1]U biranju opatice sestre moraju opsluživati kanonski oblik. [2]Neka blagovremeno pozovu generalnog ili provincijalnog ministra Reda manje braće [3]da ih riječju Božjom pouči o općoj slozi i zajedničkoj koristi u obavljanju izbora. [4]I neka se izabere samo zavjetovana sestra. [5]A ako se nezavjetovana izabere ili drukčije odredi, nisu joj se dužne pokoravati ako prije ne zavjetuje oblik našega siromaštva. [6]Kad ona umre, neka se izabere druga opatica.

[7]Ako u neko vrijeme svim sestrama bude očito kako rečena nije sposobna za službu i njihovu zajedničku korist, [8]dužne su spomenute sestre, što prije mogu, po rečenu obliku izabrati sebi drugu za opaticu i majku.[79]

[9]Izabrana pak neka razmišlja o tome kakav je teret na se preuzela i komu *će dati račun* (usp. Mt 12,36; Heb 13,7) za povjereno joj stado. [10]Neka nastoji krepostima i svetim vladanjem više nego službom prednjačiti drugima, da joj se sestre ponukane njezinim primjerom pokoravaju radije iz ljubavi nego iz straha. [11]Neka se čuva naklonosti prema pojedinima, kako ne bi više ljubeći dio porodila sablazan cjelini. [12]Neka tješi žalosne. Neka bude posljednje *utočište*

Zoppetti – Bartoli, *Santa Chiara d'Assisi. Scritti*, cit., str. 316). Ovako sročen ostavlja mnogo prostora velikodušnosti sestara koje Klara – uključivši i sebe – u *3PJa* naziva »zdrave i snažne« (32.37), a opatici daje slobodne ruke da dijeli olakšice i štiti zdravlje mladih, slabih i nesposobnih za post (r. 10).

[79] U primjenjivanju na samostansku upravu onoga što je Franjo odredio za braću u slučaju nesposobnosti izabranoga generalnog ministra (PPr 8,5) Klara si dopušta da nenadano – uz izričaj *opatica* – istakne jedan drugi izričaj – »majka« – koji je postao njoj svojstven, antonomastički primjenjiv na nju. Naslov, njoj srodan po duhu, jer doziva u sjećanje presvetu Bogorodicu, ali također Franju i, osim njegove osobnosti, također njegov duhovni osjećaj (Franjo je za svoju braću »predraga majka«: 2Čel 137, među mnogim drugim svjedočanstvima); to je slika koliko nježnosti može biti iznad *matre terra* koja nas uzdržava i upravlja i hrani.

tjeskobnima (usp. Ps 31,7), da u slabih ne pobijedi bolest očaja ako u nje ne bude lijeka za ozdravljenje.[80]

[13]Neka u svemu služi zajednici, a osobito u crkvi, spavaonici, blagovaonici, bolnici i odjeći: [14]to mora jednako opsluživati i njezina zamjenica.[81]

[15]Opatica je dužna najmanje jedanput tjedno sazvati svoje sestre na kapitul, [16]na kojemu i ona i sestre moraju ponizno ispovjediti opće i javne pogreške i nemarnosti. [17]Neka tu o stvarima o kojima treba raspravljati radi koristi i ugleda samostana raspravlja sa svim svojim sestrama: [18]jer često Gospodin manjoj objavljuje što je bolje.[82] [19]Neka se ne pravi nikakav težak dug, osim uz opću suglasnost sestara i u očitoj nuždi; pa i tada preko upravitelja. [20]Neka se opatica sa svojim sestrama čuva da ne primaju u samostan kakav polog, [21]jer od toga često nastaju smutnje i sablazni.

[22]Da bi se čuvalo jedinstvo uzajamne ljubavi i mira, neka se sve dužnosnice u samostanu biraju uz opću suglasnost sviju sestara. [23]I neka se na isti način bira najmanje osam razboritijih sestara, koje opatica uvijek mora pitati za savjet u onome što se odnosi na oblik našega života.[83] [24]Sestre pak nekad mogu i moraju, ako smatraju korisnim i potrebnim, dužnosnice i vijećnice opozvati i umjesto njih izabrati druge.

---

[80] Među Franjinim *logia* (izrekama) ima jedan dugačak tekst o generalnome ministru Reda (2Čel 185; Ogsav 80), koji se pojavljuje ovdje, u ovoj točki pravila Klare koja posuđuje iz franjevačkoga teksta r. 11–12. Veoma je vjerojatno da je ovaj sadržaj, koji odražava Franjinu misao o ministrovu načinu ponašanja, upravljanja i uzornosti, bio jedan od onih »mnogih poučnih spisa« koje je Franjo ostavio Svetome Damjanu, a o kojima Klara govori u svojoj *Oporuci* (34).

[81] »Neka u svemu služi zajednici«: tako prevodimo *communitatem servet in omnibus*; to znači pomno »štititi, čuvati« zajednicu da se ne bi pojavile teške situacije; nekima povlastice, a druge su isključene.

[82] Kod Klare, prema Franjinu običaju, tjedni kapitul je – uzevši u obzir također uobičajeno ozračje šutnje u Svetome Damjanu, zbog čega tjedni sastanak sestara ima već po sebi izvanredno mjesto u sestrinskome susretu – sredstvo izvanredne važnosti za »zajednički rast«, za provjeravanje, za pronalaženje onoga što je bolje za odjelotvorenje vlastitoga načina života, dok se sluša glas svih, u uvjerenju da »Gospodin objavljuje manjoj što je bolje«; usp. o tome A. Aquadro, *»Saepe enim Dominus quod melius est minori revelat« (Regula s. Clarae IV,18): un errore di lettura ormai vecchio di cinque secoli*, CF 71 (2001), str. 521–526.

[83] Ovo je izvorno Klarino ustanovljenje osam »savjetnica«, koje tvore opatičino uže vijeće. Latinski pojam *discreta* upućuje na dar Duha Svetoga: »discretio«, promišljeno rasuđivanje, razlučivanje.

[POGLAVLJE V:
O šutnji, govornici i rešetci]

[1]Od povečerja sve do Trećeg časa sestre su dužne na šutnju izuzevši one koje služe izvan samostana. [2]Neka također trajno šute u crkvi i spavaonici, a u blagovaonici samo dok jedu. [3]Izuzetak je bolnica, u kojoj sestre radi bodrenja i služenja bolesnicama uvijek smiju obzirno govoriti. [4]Ipak mogu uvijek i svugdje kratko i tiho saopćiti što bude potrebno.[84]

[5]Sestre bez dopuštenja opatice ili njezine zamjenice ne smiju govoriti u govornici ili kroz rešetku. [6]Koje pak imaju dopuštenje, neka se ne usude govoriti u govornici ako nisu nazočne dvije sestre koje ih mogu čuti. [7]K rešetci neka se ne usude pristupiti ako nisu prisutne najmanje tri sestre koje odredi opatica ili njezina zamjenica između onih osam izabranih od svih sestara za vijećnice opatici. [8]Ovaj oblik razgovora dužne su poštivati opatica osobno i njezina zamjenica. [9]Neka se vrlo rijetko razgovara kroz rešetku. Na vratima pak nikada.

[10]Neka se na tu rešetku iznutra stavi sukno i neka se ono ne uklanja osim kad se izlaže Božja riječ ili kad koja s kim treba govoriti. [11]A neka postoje i drvena vrata vrlo dobro učvršćena dvama željeznim zasunima, dvjema ključanicama i bravama: [12]da se osobito noću zaključaju dvama ključevima, od kojih jedan neka drži opatica, a drugi sakristanka. [13]I neka uvijek ostanu zaključana osim kad se sluša služba Božja i u prije spomenutim slučajevima.

[14]Prije izlaska i nakon zalaska Sunca nijedna ni s kim nikada ne smije govoriti. [15]U govornici pak neka iznutra uvijek stoji sukno i neka se ono ne uklanja. [16]U četrdesetnici svetoga Martina i u velikoj četrdesetnici neka nijedna ne govori u govornici [17]osim svećeniku u ispovijedi ili u drugoj očitoj nuždi, po razboritoj odluci[85] opatice ili njezine zamjenice.

---

[84] Šutnja je i u Klarinome Pravilu, kao što je za braću u samotištu, zakon kontemplativnoga života. Ona je za Klaru naime, kao i za sve kontemplativce, jezik onoga tko ljubi, kako piše Janji (usp. 4PJa 35). Ne radi se ipak o neprestanoj šutnji kakvu propisuje Hugolinovo Pravilo, gdje je dopušteno govoriti samo onoj koja ima takvo zaduženje ili je dobila dopuštenje (Omaechevarría, *Escritos*, cit. str. 218–219; Zoppetti – Bartoli, *Santa Chiara d'Assisi. Scritti*, cit., str. 315). Kako s pravom ističe M. Bartoli, Klara, »kao da je zabrinuta da se taj propis ne protumači pravničarski, nadodaje dvije potpuno vlastite uredbe, koje očito kriju u sebi dugu praksu zajedničkoga života u Svetome Damjanu« (u *Chiara d'Assisi* [Bibliotheca seraphico-capuccina, 37], Roma 1989, str. 127). Radi se o dopuštenju u bolnici i još jednom po zakonu *nužnosti*.

[85] Najnoviji rad o Klarinome Pravilu zaslugom Federacije sv. Klare Asiške klarisa iz Umbrije i Sardinije (usp. *Chiara di Assisi e le sue fonti legislative. Sinossi cromatica*, Edizioni Messaggero, Padova 2003) u više je točaka poboljšao tekst Pravila; posebice, ispravno čitanje V,17 glasi: »quod reservetur *in providentia* (raniji tekst: *in prudentia*) abbatissae vel eius vicariae«.

[POGLAVLJE VI:
O obećanjima blaženoga Franje i o zabrani posjeda][86]

[1]Pošto se svevišnji Otac nebeski po svojoj milosti udostojao prosvijetliti moje srce da činim pokoru po primjeru i pouci preblaženoga našega oca svetoga Franje, kratko nakon njegova obraćenja, dragovoljno sam mu skupa sa svojim sestrama obećala poslušnost.

[2]A blaženi otac, vidjevši kako se ne bojimo nikakva siromaštva, nevolje, omalovažavanja i prezira svijeta,[87] štoviše kako sve to smatramo slašću, ganut ljubavlju, napisa nam oblik života na ovaj način: [3]Budući da ste se po božanskom nadahnuću učinile kćerima i službenicama Svevišnjega, vrhovnoga Kralja, Oca nebeskoga, i zaručile se s Duhom Svetim te izabrale da živite po savršenstvu svetoga evanđelja, [4]želim i hoću osobno i po svojoj braći uvijek se zdušno i posebno brinuti o vama onako kao o njima.[88] [5]To je za života marno ispunio, a htio je da to i braća uvijek ispunjavaju.

[6]A da nikad ne odustanemo od presvetoga siromaštva koje smo prihvatile, a ni one koje će doći nakon nas, kratko pred svoju smrt ponovno nam napisa svoju posljednju volju ovim riječima: [7]Ja mali brat Franjo hoću nasljedovati život i siromaštvo svevišnjega Gospodina našega Isusa Krista i presvete Majke Njegove i u njemu *ustrajati do svršetka* (usp. Mt 10,22). [8]Molim i vas, svoje gospođe, i savjetujem vam da uvijek živite u tom presvetom životu i siromaš-

---

[86] Ovo je središnje poglavlje, stožer cijeloga Pravila, u kojemu je izražena ključna točka ovoga novog redovničkog iskustva, koja ga razlikuje od drugih samostanskih iskustava: siromaštvo *tam in speciali quam in communi*, odreknuće od svega vlasništva, ne samo onog osobnog nego i onoga zajedničarskog, i obveza potpunog prepuštanja božanskoj providnosti. Ovo 6. poglavlje Pravila odsada sadrži *Povlasticu siromaštva* – jedinstvenu povlasticu! – koju je Klara već postigla prvi put od Inocenta III., dakle prije 16. srpnja 1216, nadnevka njegove smrti (LegKl 14; usp. PostKl 3,14; 7,8; 12,6), a potvrdio ju je Grgur IX. 17. rujna 1228.

[87] Stanje ponižene niskosti (*vilitas*) onoga koji ništa nema, pravih siromaha s kojima se Klara izmiješala, ima svoja posve točno određena obilježja, koja Klara nabraja »u krešendu«: siromaštvo, napor, nevolje, omalovažavanja i prezir svijeta. Ona čine osobito pokorničko iskustvo: postati »jedno« s raspetim koji »radi tvoga spasa posta najbezvredniji od ljudi… koji umrije u samim mukama križa« (2PJa 19.21).

[88] Ovaj odlomak, ne slučajno naveden *ad litteram*, antonomastički je onaj pravi »oblik života« koji je Franjo pokazao Klari i njezinim sestrama: kao kćerima i službenicama Očevim, kao zaručnicama Duha Svetoga, kao majkama Kristovim, ukoliko ga utjelovljuju utjelovivši evanđelje, te je, kao takav, imao istaknuti – bilo zbog svoje iznimne važnosti, bilo zato što to nije neki zakonski tekst ili, bolje, jer je više nego zakonski, ukoliko sadrži teološko-duhovni temelj Reda – oblik života u trojstvenom, kristološkom i marijanskom smislu; s druge pak strane jasnim izričajima potvrđuje karizmatično jedinstvo s prvim redom i duhovnu ovisnost siromašnih sestara o Redu manje braće, s izričitim Franjinim obećanjem, u vlastito i u ime svoje ondašnje i buduće braće, s obzirom na Damjanitkinje.

tvu. [9]I veoma se čuvajte da po čijoj pouci ili savjetu od njega nikad ne odstupite.[89]

[10]I kao što sam se ja skupa sa svojim sestrama uvijek brinula da opslužujemo sveto siromaštvo koje obećasmo Gospodinu Bogu i blaženome Franji, [11]tako ga moraju opatice koje me u službi naslijede i sve sestre do svršetka bez povrede opsluživati. [12]I to tako da ne primaju i nemaju posjed ili vlasništvo ni osobno ni preko posrednika, [13]pa niti nešto što se razložno može nazvati vlasništvom, [14]osim zemlje koliko je potrebno za ugled i izdvojenost samostana, [15]ali i ta zemlja neka se obrađuje samo kao vrt za njihove potrebe.

[POGLAVLJE VII:
O načinu rada]

[1]Sestre kojima je Gospodin dao milost rada neka nakon trećeg časa vjerno i pobožno obavljaju posao koji je častan i zajednici koristan. [2]Ali tako da, isključivši nerad kao neprijatelja duše, *ne trnu duha* (usp. 1 Sol 5,19) svete molitve i pobožnosti, čemu ostalo vremenito mora služiti.

[3]A ono što svojim rukama ostvaruju dužna je opatica ili njezina zamjenica na kapitulu pred svima zabilježiti.[90] [4]Neka se isto učini ako tko pošalje kakvu milostinju za potrebe sestara, da ga se u zajednici preporuči. [5]A sve to neka opatica ili njezina zamjenica, po savjetu vijećnica, upotrijebi za opću korist.

---

[89] Prvi i posljednji Franjin spis namijenjeni su siromašnim sestrama, koje su ih pomno čuvale; upravo je Pravilo svete Klare jedini izvor ove *ultima voluntas*, koja je dospjela Klari i njezinim sestrama od umirućega Franje, u njegovim posljednjim danima (K. Esser, *Gli scritti*, cit., 587, smješta je između kraja rujna i početka listopada 1226). I ako među franjevačkim tekstovima slučajno ima neki u kojemu se najviše izbliza otkriva Franjina duša i način pisanja, onda je to upravo ova *posljednja volja*!

[90] Klara započinje s PPr 5: zadržava biser izričaja *milost rada* jer jest milost, imajući u vidu da se rad u ovim riječima poput klina zabija u Ivanov redak: »Otac moj sve do sada radi pa i ja radim« (Iv 5,17). U Svetome Damjanu obavljao se ručni rad [u svezi s radom u Svetome Damjanu smatram da su najiscrpnije stranice u Bartoli, *Chiara d'Assisi*, cit., str. 85–92]. Raditi »vlastitim rukama« označava jamačno »ručni rad«, ali u širem smislu označava osobno zalaganje koje je svaka sestra morala imati prema svojemu radu: »rad vlastitim rukama« znači da se ja moram ovdje založiti. Bijahu to zasigurno točno određeni ručni poslovi: predenje, tkanje, šivenje, vezenje, djelatnosti zapravo vezane uz najvažniju radinost XIII. stoljeća, uz proizvodnju tkanina. A sve bez ikakva oblika trgovine. »To je gospodarski paradoks Svetoga Damjana: raditi da se pokloni i prositi da se preživi« (Bartoli, o.c., str. 101).

[POGLAVLJE VIII:
Neka sestre ništa ne prisvajaju, o prošnji milostinje i o bolesnim sestrama]

1Neka sestre ništa ne prisvajaju, ni kuće, ni mjesta, ni kakve stvari. 2I neka *kao došljakinje i pridošlice* (usp. Ps 38,13; 1 Pt 2,11) na ovome svijetu, služeći Gospodinu u siromaštvu i poniznosti,[91] s pouzdanjem prose milostinju. 3I ne treba da se stide jer *Gospodin* radi nas *posta* (usp. 2 Kor 8,9) siromašan na ovome svijetu. 4To je ona uzvišenost *krajnjeg siromaštva* (usp. 2 Kor 8,2) koja vas, predrage moje sestre, postavi za *baštinice* i kraljice *kraljevstva* nebeskog, učini vas *siromašnima* (usp. Jak 2,5) u stvarima, a uzvisi u krepostima. 5Ovo je vaš *dio* koji vodi *u zemlju živih* (usp. Ps 141,6); 6uza nj, preljubljene sestre, posve prianjajte i radi imena Gospodina našega Isusa Krista i njegove presvete majke nemojte željeti da išta drugo pod nebom imate.[92]

7Bez dopuštenja opatice nijedna sestra ne smije slati pismo, što primati ili iz samostana davati. 8Niti koja smije imati nešto što joj opatica ne dadne ili ne dopusti. 9A ako joj što pošalju njezini roditelji ili tko drugi, neka joj to opatica dadne. 10Ako joj treba, ona se time može služiti; ako pak ne, neka s ljubavlju dadne sestri koja treba. 11Ako joj bude poslan kakav novac, neka joj opatica uz savjet viječnica pribavi što joj treba.

12Opatica se mora osobno i po drugim sestrama pomno raspitati o bolesnim sestrama, glede razgovora, hrane i drugih potreba koje nameće njihova bolest, 13i za njih se prema mogućnosti mjesta s ljubavlju i milosrdno pobrinuti. 14Sve se naime moraju brinuti za svoje bolesne sestre i služiti im, kao što bi željele da se njima služi

---

91 *Došljakinje i pridošlice na ovome svijetu*: moglo bi zvučati neobično da se u Pravilu za »siromašne zatvorene redovnice« koje su zidom i, još više, strogim pravilima ograničene u svojim kretanjima nalazi tako snažna istaknutost *putujućosti*; putujućosti u vjeri i siromaštvu Kristovim putem. To je ništa manje zbiljna putujućost od one Manje braće, od kojih je tekst posuđen (PPr 6,2–7). Ne prisvajati si ništa na ovomu svijetu – ni kuće, ni mjesta, niti ikoje stvari – dovodi u duhovno stanje stalnog izlaska, kao biblijski spomen na narod »crvene zemlje«, koji se ne zaustavlja, nego hodi pustinjom nemajući drugoga jamstva osim *hémet*: vjere, stijene, nade koja je uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo. Tako se naglasak *oblika života* premješta sa *stabilitas loci* benediktinskoga kalupa i potpuno postavlja na pravi »šator«, pravo »mjesto«, pravi »samostan« siromašne sestre: na čovještvo siromašnoga i poniznoga Gospodina Isusa.

92 Gospodinov primjer i veoma logična definicija da je »milostinja baština i dužno pravo siromahâ, koje nam je stekao Gospodin naš Isus Krist« (NPr 9,10) uvodi središnji razlog zašto je »milostinja« »vrhunac najuzvišenijega siromaštva«. Onaj tko je istinski siromašan i pruža ruku među siromasima i bijednima postiže Božje »milosrđe«. »Slati po milostinju« znači slati da ti Bog iskaže milosrđe, da ti se Bog smiluje. Uzdržava nas jedino ova Očeva »milostinja«, koja nije samo materijalna nego je moralna i duhovna.

da ih pritišće kakva bolest. [15]Neka s pouzdanjem jedne drugima očituju svoju potrebu. [16]Pa ako majka ljubi i njeguje tjelesnu *kćer svoju* (usp. 1 Sol 2,7), koliko jače mora sestra ljubiti i njegovati sestru svoju duhovnu!

[17]One bolesne neka leže na slamaricama, a pod glavom neka imaju jastuk od perja. [18]Kojima je potrebno, mogu imati vunene čarape i perinu. [19]A kad spomenute bolesnice posjećuju oni koji ulaze u samostan, mogu pojedinačno onima koji im upućuju kakve dobre riječi kratko odgovoriti. [20]Druge pak sestre koje s dopuštenjem prisustvuju neka se ne usude razgovarati s posjetiteljima samostana, osim u prisutnosti dviju sestara vijećnica koje ih mogu čuti, a koje odredi opatica ili njezina zamjenica. [21]Ovaj oblik razgovora moraju opsluživati i opatica osobno i njezina zamjenica.[93]

[POGLAVLJE IX:
O pokori koju treba naložiti sestrama koje sagriješe i o sestrama koje služe izvan samostana]

[1]Ako koja sestra na poticaj neprijatelja smrtno sagriješi protiv oblika našega zavjeta pa se, dvaput ili triput opomenuta od opatice ili ostalih sestara, [2]ne popravi, koliko dana ustraje u tvrdoglavosti toliko neka u blagovaonici na podu pred svim sestrama blaguje kruh s vodom. [3]Neka bude podvrgnuta i težoj kazni ako tako opatica odluči. [4]U međuvremenu, dok bude ustrajavala, neka se mole da joj Gospodina prosvijetli srce na pokoru.

[5]A opatica i njezine sestre moraju se čuvati da se ne srde i ne uznemiruju zbog čijega grijeha; [6]jer srdžba i uznemirenost prijeće ljubav u njima i u drugima.

---

[93] U pogledu bolesnih sestara Klara u r. 12–14 i 17–18 na veoma jednostavan način prenosi ono što se činilo u samostanu svetoga Damjana za cijeloga njezina života. Predivni retci 15–16 dolaze iz njezina srca »izvan teme«, iz srca koje je od Franje naučilo što znači ljubiti brata i sestru, jer – piše Franjo – »gdje god braća jesu, ili se susretnu, neka se međusobno pokazuju domaćima«, te u svezi s time nastavlja: »neka bez ustručavanja jedan drugomu očituje svoju potrebu, jer ako majka hrani i ljubi svoga tjelesnoga sina, koliko brižljivije treba netko ljubiti i njegovati svojega brata duhovnoga?« (PPr 6,8–10). Franjo i Klara znaju da svoju braću i svoje sestre izlažu opasnosti životne nesigurnosti u ime uzvišenosti korjenitoga siromaštva. Jedino životno osiguranje koje nude svojim sljedbenicima jest ono kršćansko i evanđeosko osiguranje bratstva, shvaćenoga kao savršeno zajedništvo života, u kojemu svatko od siromašne braće i siromašnih sestara može i mora naći utočište i potporu. Smiona poredba s majčinskom ljubavi koju ljubav između braće i između sestara treba nadići potvrda je da neposjedovanje kuće i ikakva vlasništva biva uravnoteženo jamstvom da se u međusobnoj ljubavi braće i sestara, koja je veća od majčinske, može naći pažnja i zaštita.

[7]Ako se kad, ne daj Bože, dogodi te među dvjema sestrama zbog riječi ili čina nastane smutnja ili sablazan, [8]koja je smutnju prouzročila neka se odmah, prije nego *prinese dar* (usp. Mt 5,23) svoje molitve Bogu, ne samo ponizno baci ničice pred noge drugoj tražeći oproštenje [9]nego ju i jednostavno zamoli da se za nju uteče Gospodinu kako bi joj oprostio. [10]Ova pak druga, sjećajući se riječi Gospodinove: *Ako* od srca *ne oprostite, ni Otac vaš* nebeski *neće vama oprostiti* (usp. Mt 6,15; 18,35), [11]neka velikodušno oprosti svojoj sestri svaku joj nanesenu uvredu.[94]

[12]Sestre koje služe izvan samostana[95] neka dugo ne izbivaju, osim ako to traži očita nužda. [13]A moraju se časno ponašati i malo govoriti, kako bi se mogli uvijek izgrađivati oni koji ih promatraju. [14]I neka se strogo čuvaju da nemaju s kime sumnjivih druženja i razgovora. [15]Neka ne budu kume ni muževima ni ženama kako iz toga ne bi nastalo mrmljanje ili smutnja. [16]Neka se ne usude prenositi glasine iz svijeta u samostan. [17]I strogo im se zabranjuje pripovijedati izvan samostana štogod od onoga što se unutra govori ili čini, jer bi to moglo poroditi kakvu sablazan. [18]Ako koja u ovome dvome slučajno pogriješi, prepušta se razboritosti opatice da joj milosrdno naloži pokoru. [19]Ako pak griješi iz navike, neka joj opatica već prema vrsti krivnje naloži pokoru posavjetovavši se s viječnicama.

[POGLAVLJE X:
O opominjanju i ispravljanju sestara]

[1]Opatica neka opominje i pohađa svoje sestre i neka ih ponizno i s ljubavlju ispravlja, ali neka im ne zapovijeda nešto što je protiv njihove duše i oblika našega zavjeta. [2]A podložne sestre neka imaju na pameti kako su se radi Boga odrekle vlastite volje. [3]Stoga se svojim opaticama moraju strogo pokoravati u svemu što su Gospodinu obećale opsluživati, a nije protivno duši i našem zavjetovanju.

---

[94] Ovaj odlomak jedan je od onih koji su najviše podnijeli u svojemu nastajanju koje, u produbljenom iščitavanju, očituje Klarin pokušaj da nađe srednje rješenje između samostanskoga običaja onoga vremena te Franje i njegovih spisa; ne uspjevši napraviti spoj utječe se samome evanđelju (r. 9–11).

[95] Prislonjenost Klarinoga oblika života na Pravilo za samotišta, koje je dao sv. Franjo, u okviru istraživanja elemenata zajedničkih obama pravilima, otkriva također sličnost između ustrojstva između »majki« i »sinova« Pravila za samotišta te unutarnjeg uređenja Svetoga Damjana između »dominae« i »inservientes extra monasterium«, naime klauzurnih i sestara koje služe izvan samostana. U svjetlu povijesti Reda, ova usporednica ne smije se tjerati do krajnjih zaključaka, poput »majke-poslužiteljice« i »kćeri-moliteljice«, uz moguću zamjenu uloga. Ako karizmatično-duhovna prislonjenost i može doista biti vjerna, povijesni vidik, naprotiv, to ne uključuje; to prekoračuje povijest Svetoga Damjana kakvu poznajemo iz svih izvora.

[4]Opatica pak neka im bude tako bliska da joj mogu govoriti i činiti kao gospodarice svojoj sluškinji. [5]Tako naime mora biti da opatica bude sluškinja sviju sestara.

[6]A opominjem i potičem u Gospodinu Isusu Kristu sestre da se *čuvaju svake* oholosti, isprazne slave, zavisti, *pohlepe* (usp. Lk 12,15), *brige i skrbi za ovaj svijet* (usp. Mt 13,22; Lk 21,34), ogovaranja i mrmljanja, nesloge i podjela. [7]A neka se brinu da uvijek jedne s drugima čuvaju jedinstvo uzajamne ljubavi, koje je *sveza savršenstva* (Kol 3,14).[96]

[8]One koje ne znaju slova neka se ne brinu da ih nauče, [9]nego neka paze na ono što uvijek iznad svega moraju željeti: da imaju duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje, [10]da mu se uvijek mole čista srca, da imaju poniznosti i strpljenja u nevolji i bolesti, [11]da *ljube* one koji nas *progone* (usp. Mt 5,44), kore i optužuju. [12]Ta Gospodin veli: *Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 6,10). [13]*Ali tko ustraje do svršetka, bit će spašen* (Mt 10,22).

[POGLAVLJE XI:
O čuvanju klauzure]

[1]Vratarica neka bude zrela ponašanja, razborita i prikladne dobi[97] te neka po danu boravi ondje u otvorenoj ćeliji bez vrata. [2]Neka joj bude dodijeljena i jedna prikladna družica da je u slučaju potrebe u svemu zamjenjuje.

[3]Vrata pak neka budu što bolje učvršćena dvama različitim željeznim zasunima, ključanicama i bravama, [4]da se osobito noću zaključaju dvama ključevima, od kojih jedan neka drži vratarica, a drugi opatica. [5]Neka se ni po danu nipošto ne ostavlja bez čuvanja i neka se dobro zaključava jednim ključem.

---

[96] Klara u ovo poglavlje cjelovito preuzima Franjino PPr 10, uvodeći neke vlastite potankosti. Poglavlje se u osnovi odnosi na poslušnost opatici, ali također i na »duhovno« opsluživanje Pravila od strane svih, opsluživanje naime »u Duhu Gospodnjem«, po kojemu su sve – opatica prva – »podložnice« i »sluškinje« (r. 2–5). Dva pavlovska odlomka: Ef 4,3 (»Trudite se sačuvati jedinstvo Duha svezom mira!«) i Kol 3,14 (»A povrh svega – ljubav! To je sveza savršenstva.«) nisu posuđeni od Franje, nego ih Klara neposredno umeće stopivši ih u r. 7, kao što je također njezin umetak: »neka se čuvaju… nesloge i podjela«.

[97] Klara – koja je nakon 5. poglavlja prekinula nit Hugolinova Pravila iz 1219. da umetne cijela poglavlja o siromaštvu, o životu obitelji, o sestrinskoj ljubavi – ponovno ovdje, propisima koji se odnose na uređenje klauzurne povučenosti, preuzima Hugolinov pravac. Poglavlja 11. i 12, uza sve preinake, ponavljaju, zapravo, drugi dio Hugolinova Pravila. Izvorno je svetičin propis u r. 1: otvorena ćelijica, bez vrata, u kojoj vratarica mora danju boraviti.

[6]Neka najbrižljivije paze i brinu se da vrata nikad ne stoje otvorena, osim koliko je najmanje potrebno. [7]Neka se uopće ne otvaraju nekome tko želi ući, izuzev onome komu dopusti vrhovni svećenik ili naš gospodin kardinal. [8]Neka sestre nikome ne dopuste da u samostan uđe prije izlaska ili unutra ostane nakon zalaska Sunca, osim ako to zahtijeva očit, razuman i neumitan razlog.

[9]Ako kojem biskupu za blagoslov opatice, za posvećenje neke sestre za monahinju ili zbog drugog razloga bude dopušteno da služi misu unutar samostana, neka se zadovolji sa što manjim brojem što časnijih drugova i poslužitelja. [10]A kad bude potrebno da neki ljudi uđu u samostan radi izvođenja radova, neka tada opatica s pomnjom postavi na vrata prikladnu osobu, [11]da ih otvori samo onima određenima za izvođenje radova, ali ne drugima. [12]Neka najbrižljivije paze sve sestre da ih tada ne vide oni koji ulaze.

[POGLAVLJE XII:
O pohoditelju, kapelanu i kardinalu pokrovitelju]

[1]Naš pohoditelj neka uvijek bude iz Reda manje braće, po volji i odredbi našega kardinala. [2]Neka to bude onaj čija je čestitost i vladanje opće poznato. [3]Njegova će dužnost biti ispraviti prekršaje počinjene protiv oblika našega zavjetovanja, i to kako u glavi tako i u udovima. [4]On smije, stojeći na javnom mjestu da ga drugi mogu vidjeti, razgovarati o onome što spada na službu pohoda s više njih i s pojedinim sestrama, kako bude smatrao da je bolje postupiti.

[5]Isto tako, iz ljubavi prema Bogu i blaženome Franji, tražimo od Reda manje braće [6]kapelana, razborita i brižna, jednog mu druga klerika na dobru glasu i dva brata laika, ljubitelja sveta vladanja i čestitosti, [7]na pomoć našemu siromaštvu, kako smo to od toga istog Reda uvijek milostivo imali. [8]Kapelanu nije dopušteno ući u samostan bez druga. [9]A kad uđu, neka budu na javnom mjestu tako da uvijek mogu vidjeti jedan drugoga, a da ih i drugi mogu vidjeti. [10]Dopušteno im je ući radi ispovijedi bolesnica koje ne mogu doći u govornicu, radi njihove pričesti, radi posljednje pomasti i preporuke duše. [11]Radi sprovoda pak, radi svečane mise zadušnice, kopanja, otvaranja i preuređenja grobnice može ući potreban broj prikladnih ljudi, već prema procjeni opatice.

[12]K tome sestre moraju uvijek imati za upravitelja, pokrovitelja i ispravitelja onoga kardinala svete Rimske crkve kojega gospodin papa odredi Manjoj braći.[98] [13]To je stoga da uvijek podložne i pod-

---

[98] Uloga kardinala pokrovitelja bila je od prvotne važnosti i za Minoritski red i za Red siromašnih sestara. Za Klaru i njezin Red bio je odlučujući rad kardinala Hugo-

vrgnute stopama iste svete Crkve, *utemeljene u* katoličkoj *vjeri* (usp. Kol 1,23), zauvijek opslužujemo siromaštvo i poniznost Gospodina našega Isusa Krista i Njegove presvete Majke i sveto evanđelje, što smo čvrsto obećale.

[**Pogovor**]

14[Dano u Peruđi, šesnaestoga dana oktobarskih Kalenda, desete godine papinstva gospodina pape Inocenta IV.[99]

15Nikome od ljudi nije dopušteno slomiti ovu stranicu naše potvrde ili joj se drsko usprotiviti. 16A ako se tko drzne to pokušati, neka zna da će upasti u nemilost svemogućega Boga i blaženih apostola njegovih Petra i Pavla.

Dano u Asizu, petoga dana augustovskih Ida, jedanaeste godine našega papinstva.][100]

lina grofova Segni kao i kardinala Rajnalda, koji ga je zamijenio kad je ovaj postao papa pod imenom Grgur IX. (usp. bilješku 3): njima dugujemo što je Klarin »pokret« postao redovnički red, kao i za napor teškoga pronalaženja načinâ i sredstava da se »novost« Reda uklopi u već postojeći pravni ustroj, sačuvavši istovremeno i nadahnuće, i evanđeoski i franjevački zahtjev i crkvenu ustanovu. Kardinal pokrovitelj se dakle na kraju pojavljuje samo kao čuvar i jamac karizme za koju se Klara borila da bude zauvijek očuvana netaknutom.

99 16. rujna 1252.

100 9. kolovoza 1253.

Oporuka sv. Klare

Uvod

CHIARA GIOVANNA CREMASCHI

Među spisima svete Klare *Oporuka* je izazvala najveće sumnje o svojoj vjerodostojnosti zbog nedostatka rukopisne predaje. Istom u XX. stoljeću pronađeni su neki rukopisi. Danas ih poznajemo pet: jedan pohranjen u Madridu, jedan u Messini, jedan u Uppsali, jedan u Urbinu i posljednji u Bruxellesu, uz to i tekst koji je »ex Memoriali antiquo Ms.« tiskao L. Wadding.[101] Moderna kritika ih je dosada datirala između kraja XIV. i druge polovice XV. stoljeća.

Ne možemo ovdje iznositi naizmjenična događanja našega spisa u proteklom stoljeću.[102] Ograničavamo se na promatranje posljednjih istraživanja. Odlučno su prevladali glasovi u prilog vjerodostojnosti, naročito nakon istraživanja koje je proveo Grau, koji je na skupu u Asizu 1979. ovako zaključio svoj intervent: »Nema sumnji o vjerodostojnosti oporuke svete Klare. A čvrsto sam uvjeren da će se pronaći još koji stari rukopis, bliže XIV. stoljeću«.[103]

Narednih godina započelo je zalaganje oko kritičkih izdanja sve do djela G. Boccalia, koji je 1989. – nakon otkrića jednoga novog rukopisa – ponudio izdanje na kojemu se temelji naš prijevod.[104] Napokon, činilo se da 20. međunarodni skup u Asizu 1992. polazi od već čvrstog dokaza.[105]

[101] G. Boccali, *Testamento e benedizione di santa Chiara. Nuovo codice latino*, AFH, 82 (1989), str. 273–305.

[102] Za pregled različitih stavova o tome predmetu usp. C. A. Lainati, *Il testamento di santa Chiara*, u: *Dizionario Francescano*, Messaggero, Padova 1983.

[103] E. Grau, *Die Schriften der heiligen Klara*, u: *Movimneto religioso femminile e francescanesimo nel XIII secolo*. Atti del VII convegno internazionale, SISF, Assisi 1980, str. 219.

[104] Boccali, *Testamento*.

[105] Usp. osobito A. Marini, *Gli scritti di santa Chiara e la Regola*, in: *Chiara d'Assisi*. Atti del XX convegno internazioanle di Assisi, CISAM, Spoleto 1993, posebice str. 112–114.

No 1995. pojavila se radnja Maleczeka,[106] koji je odbacio kao nevjerodostojan tekst koji se istražuje, držeći ga djelom iz druge polovice XV. stoljeća, koje je nastalo u samostanskim »scriptoria«, vjerojatno u samostanu Monteluce u Peruđi.

Učenjak se oslanja na nevjerodostojnost takozvanog *Privilegium paupertatis* Inocenta III., o kojemu bi bila riječ u *Oporuci*. Što se toga tiče, možemo uputiti na ono što je izložio E. Paoli u svome uvodu u Klarine spise u *Izvorima.*[107]

U novije vrijeme je A. Bartoli Langeli, u okviru produbljenog istraživanja o autografima brata Leona, ispitavši rukopis iz Messine došao do zaključka da potječe s kraja XIII. stoljeća, da je nastao u krugu Manje braće i, prema uspoređivanju s pouzdano leonovskim autografima, pokazuje tako slične značajke da se može njemu pripisati: »Prihvatljivije je pripisivanje knjižice bratu Leonu, jer je ono bolje u stanju ujediniti sve promotrene elemente. Vjerojatnost je tako visokoga stupnja da će indicije moći pretvoriti u sigurne dokaze«.[108]

Neke činjenice idu u tome smjeru. S E. Paoliem i drugima drži se da je moguće smjestiti sastavljanje *Oporuke* u posljednje Klarine dane u kojima se, budući da još nije vidjela odjelotvorenom veliku želju za papinim odobrenjem svojega »oblika života«, ona osjeća potaknutom živo ga preporučiti, kazujući svoju oporuku u pero bratu Leonu (kao što je učinio Franjo, što nije protiv vjerodostojnosti, kako ističe Marini u navedenoj studiji). Neki izričaji iz *Postupka* i *Životopisa svete Klare* potkrepljuju ovu pretpostavku (PostKl 3,23; LegKl 45). Isti odlomak iz *Životopisa* izvješćuje odmah potom o nazočnosti drugova Anđela i Leona.

Osim toga u rukopisu iz Messine tekst takozvane povlastice ulazi u korpus Pravila (»oblik života«) kao 13. poglavlje i pripisan je papi Inocentu, bez točnog navođenja kojemu. Budući da je Pravilo umetnuto u bulu odobrenja Inocenta IV., logično je da se odnosi na njega. S toga stajališta opća naznaka r. 42 *Oporuke* koji govori o »privilegia« ne predstavlja dokaz o nevjerodostojnosti.

Ne slažemo se ipak sa zaključcima koje Bartoli Langeli iz toga izvlači, kada drži brata Leona »piscem« *Oporuke*, koju bi on sastavio na osnovi vlastitih zabilješki, siguran da je vjerodostojan Franjin tumač, pa stoga i »djela, riječi i volje«[109] njegove biljčice.

---

106 W. Maleczek, *Chiara d'Assisi. La questione dell'autenticità del »Privilegium paupertatis« e del Testamento*. Biblioteca Francescana, Milano 1996.

107 E. Paoli, *Introduzione a Clarae assisiensis Opuscula*, u: *Fontes Franciscani*, Porziuncola, Assisi 1995, str. 2239.

108 A. Bartoli Langeli, *Gli autografi di frate Francesco e di frate Leone*, Brepols, Turnhout 2000, str. 129.

109 Bartoli Langeli, *Gli autografi*, cit., str. 128.

Držimo da smijemo tvrditi da je *Oporuka* u bitnome Klarino djelo. Smatramo da ju je kazivala u pero bratu Leonu na narodnom jeziku pomiješanom s latinskim izrazima, u kojima često odzvanjaju liturgijski tekstovi, kako se zapaža pažljivim čitanjem. Uvjerene smo da se brat Leon trudio da u prevođenju ostane vjeran riječima umiruće žene, prema kojoj je gajio veliko poštovanje.

Čini nam se da to možemo tvrditi upravo zbog jedne jedinstvene Klarine značajke: naglašena uporaba toplog, ljubaznog izražavanja na ženski način. Jedan muškarac, ma koliko pažljiv, na kraju bi uvijek sve okrenuo na muški! Preobilje posvojnog »moje sestre« upućuje na trenutak oproštaja među ženama koje su duge godine živjele u tijesnom zajedništvu hranjenom jedinom ljubavlju za Krista. To ne znači da si »tajnik« nije dopustio neke zahvate: možemo se složiti s Bartoliem Langeliem u tvrdnji da preobilje naslova koji se odnose na Franju (naglašeno u rukopisu iz Messine) može biti djelo brata Leona.

Na ovome mjestu izvući ćemo neke crte teksta koje držimo bitnima za poznavanje Klarine biografije i njezine duhovnosti. Nalazimo se zapravo pred ženom koja, na kraju svoje zemaljske trke, gleda vedro na prijeđeni put od prvoga »da« božanskome pozivu, upućujući zahvalu Gospodaru života.

Usporedno čitanje svjedočanstava sestara na *Postupku*, koja se odnose na te posljednje dane, otkriva ozračje oko ležaja umiruće. Posljednje Klarine riječi koje svjedokinje donose: »Idi sigurna u miru…« (PostKl 3,20; 11,3), otkrivaju zapravo isto držanje iz *Oporuke:* himan hvale »Ocu milosrđa« (r. 2), nježnom kao majka, nagnutim nad svoje stvorenje da ga vodi u hodu života življenog u punini, kroz nadahnuće i rasvjetljenje Duha Svetoga. Klarine riječi, »mise in te«, jednake onima iz *Oporuke* (r. 24.26), pokazuju kako ona, kao i Franjo, smatra Boga prvenstvenim u svome životu, očitavajući njezinu vjernost Franjinoj karizmi, premda u ženskoj izvornosti.

Cijeli spis ima tijek misnoga predslovlja te izražava »Klarinu euharistiju«, slavljenje smrti i uskrsnuća Gospodnjega u kojemu je cijeli život postao spomenica: prinos i »zahvala« koja doseže svoj vrhunac posljednjih dana zemaljskog života. Također sjećanje početaka i hoda u Svetome Damjanu ulazi u optiku »spomenuti se« dara Božjega, saveza življenoga kao odgovor na poziv u okviru sestrinstva.

Ključ čitanja *Oporuke*, koji joj daje jedinstvo i povezanost, jest naime udivljenje što je tako veliki Gospodin ljubi besplatno (1PJa 19), udivljenje koje je godinama raslo kroz iskustvo molitve, kroz svakodnevnu stvarnost prepuštanja providnosti i kroz ljubav prema sestra-

ma i braći. Zato Klara i pjeva svoj *magnificat* »Onomu koji se prignuo nad njezinu malenost da izvrši divna djela«.[110]

Promatran u ljudskome svjetlu njezin život nije bio lagan: »oskudica, siromaštvo, napor, nevolje, omalovažavanja i prezir svijeta« (r. 27), a također: bolest i poteškoća da crkvena hijerarhija, kao i Prvi red nakon Franjine smrti, prihvati osobiti »oblik života«.

Na kraju trke ostala joj je jedina želja: vidjeti odobrenim od pape onaj »oblik života« koji je već imao pristanak kardinala pokrovitelja Rajnalda. U tome čekanju smješta se diktiranje *Oporuke*: s jedne strane pohvala Ocu, vrhovnome »Darovatelju« (r. 2.58) od kojega dolazi svako dobro, s druge strane davanje poticaja sestrama neka »imaju snage da nipošto od njega ne odstupe« (r. 34).

Tako postaje razumljivim Klarino ustrajavanje na »počecima«, na »početku« (2PJa 11), trenutku polaska ili temelju, za koji već u 2PJa traži od Janje da ga uvijek ima pred očima. Neka stoga bude jasno sestrama da poticaj dolazi od Oca, koji je uputio svoje nadahnuće poslužívši se Franjom, koji se zbog toga spominje tako često! Pripisivanje svega siromašku nastaje iz poniznosti Klare koja je zapravo imala veliki udio u rađanju karizme i u njezinu razvoju, ali također i iz svijesti da je Bog preko sveca objavio novi način života. Tu je također briga da istakne pripadnost svoga sestrinstva franjevačkomu bratstvu te komplementarnost dviju komponenti, muške i ženske, unutar franjevačke obitelji, razjasnivši također smisao uzajamne pomoći.

Franjo je »glas«, vidljivo svjedočanstvo božanskoga nauma za sestre, ali koji neprestano iznova upućuje na onoga čiji je bio »pravi ljubitelj i nasljedovatelj« (r. 5), Gospodina našega Isusa Krista, siromašnoga i raspetoga. Preko Franje je u konačnici Krist taj koji je »poučio« Klaru i njezine sestre, i za njim je bila na početku odgovora »vatrena želja« (1PJa 13) koja je potom pratila, u stalnom rastu, cijeli hod: »Sin Božji postao je put« (r. 5).

U tome pogledu treba razjasniti smisao siromaštva, glavni predmet u *Oporuci*: ne radi se o nekoj »kreposti« koja se ističe iznad drugih, nego o važnom franjevačkom načinu »sequela Christi«, koji Klara naglašava. U pitanju je ne toliko pauperistička dimenzija društvenoga tipa, iako je zajedništvo života s »minores« srednjovjekovnoga društva utemeljujući element karizme, nego prije svega »ići stopama« (r. 36) Krista »siromašnoga i poniznoga« (r. 46). To je mistični pogled na Krista koji izabire položaj posljednjih: »siromašan je bio položen u jasle« (Lk 2,12), »siromašan živio na svijetu i gol ostade na križu« (r. 45).

---

110 Za produbljenje ovih tema usp. G. Cremaschi–A. Acquardo, *Scritti di santa Chiara d'Assisi. Commento*, Assisi 1994, naročito str. 35 i 52.

Isus Krist raspeti mjesto je Klarine kontemplacije i suobličenja njemu. Dovoljan je jedan pogled na pisma da se to potvrdi. Držimo da je mistični ključ najpotpuniji da se pristupi produbljenom čitanju *Oporuke*. Umiruća žena naime, u namjeri da ostavi vlastitu karizmatsku baštinu svojim sestrama, potpuno je uronjena u mistično sjedinjenje sa Zaručnikom kojemu ide u susret. I upravo »iznutra«, ako se tako može reći, ovoga zajedništva ljubavi obraća se po posljednji put osobama, njoj povjerenim i ljubljenim snažnom čuvstvenom toplinom u jedinoj Ljubavi, pripovijedajući o »pozivu« i moleći da ga žive. Obzor se širi u tužnoj molbi za pomoć upućenoj crkvenoj hijerarhiji, da vjerno živi osobito crkveno poslanje kojega je duboko svjesna. Radi se o tome da iznova predstavi Krista siromašnoga i raspetoga na ženski način, s osobitim marijanskim načinom u ostvarivanju prianjanja uz volju Očevu i služenja sve do darivanja života, u sigurnosti da je »ustrajati sve do kraja« (r. 73) dar božanskoga milosrđa.

Ne nalazimo se pred nekim pravnim dokumentom, nego pred svjedočanstvom života usidrenoga u evanđelju, što se očituje vidljivijim u nekim točkama, ne po učenim navodima, nego po dubokom pounutrašnjenju. Biljčica zna da je živjela u punini poziv da bude »primjer i ogledalo« (r. 19), u uzajamnosti sestrinskoga odnosa, u odnosu s Prvim redom i sa svakim bratom i sestrom; tako može samu sebe predložiti kao »oblik života«, bez utvaranja, jer u njoj postoji sigurnost da je bila poslušna »kći i službenica« u rukama »Oca nebeskoga« (usp. PrKl 6,3). Stoga je jasan Klarin zaključak u kojemu traži od »svojih predragih i preljubljenih sestara« (r. 79) da opslužuju *Oporuku:* očekuje se odobrenje »oblika života«, ali sam vam svom mogućom toplinom i ljubavlju, u stvarnosti mojega iskustva življenoga u uzajamnoj ljubavi i suradnji s vama, pokazala bit našega načina života. Tako je hod zacrtanim putom izvor »blagoslova«, ne samo od strane Boga i Franje nego također one koja ostaje sve do kraja »majka i sluškinja« (r. 79).

Uspoređivanje različitih Klarinih tekstova dovodi do otkrića unutarnje povezanosti, koja otkriva crte njezine osobnosti, u isto vrijeme blage i snažne, ponizne i odlučne u svijesti poziva, uronjene u besplatnu dobrostivost njezina jedinog Dobra i slobodne ljubiteljice života, sestara i svakoga brata. Ona se predstavlja također kao Franjina svjedokinja jer ostvaruje karizmu na ženski način i u jednom povijesnom kontekstu već znatno različitom od onoga s početaka.

Izvor:

Uvod u *Oporuku sv. Klare* prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1779–84.

Oporuka

Počinje Oporuka svete Klare, djevice

[1]*U ime Gospodnje* (usp. Kol 3,17). Amen.

[2]Među ostalim dobročinstvima koja smo primile i svaki dan primamo od darovatelja našega, *Oca milosrđa* (usp. 2 Kor 1,3), pa stoga još više moramo zahvaljivati istom slavnom Ocu, jest naše zvanje. [3]Što je ono savršenije i veće, to više njemu dugujemo zahvalnost. [4]Stoga apostol veli: Upoznaj *zvanje svoje* (usp. 1 Kor 1,26). [5]Sin nam je Božji postao *put* koji nam *riječju* i *primjerom* (usp. Iv 14,6; 1 Tim 4,12) pokaza i njemu nas pouči otac naš Franjo, njegov istinski ljubitelj i nasljedovatelj.

[6]Moramo dakle, ljubljene sestre, promatrati[111] neizmjerna Božja dobročinstva koja su nam udijeljena. [7]A među ostalim i ono što se Gospodin Bog po svome sluzi, ljubljenome ocu našem blaženome Franji, udostojao ostvariti u nama, [8]ne samo nakon našega obraćenja, nego i dok bijasmo u bijednu i ispraznu svijetu.[112] [9]Kad naime sam svetac, još nemajući braće ni drugova, gotovo odmah nakon svoga obraćenja, [10]zidaše crkvu svetoga Damjana, pohodi ga božanska utjeha te bi ponukan da posve napusti svijet;[113] [11]od silne

---

111 Ovaj glagol posebice je važan za Klaru: izražava značajke njezine mistične kontemplacije, koja se ostvaruje postupno u sve dubljem pogledu. Ona promatra Božje djelovanje u povijesti, osobito u utjelovljenju, muci i uskrsnuću ljubljenoga Sina; njegovu prisutnost u osobnome životu svakoga, u zbivanjima i okolnostima; zatim svraća pogled na sebe i svoju braću i sestre, u svjetlu milosrdne božanske dobrote.

112 *Oporuka* svete Klare slijedi trag Franjine Oporuke te pripovijeda o počecima njezinoga života u samostanu svetoga Damjana, kako bi utvrdila bitne crte poziva njezinoga i zajednice žena, koja je nastala iz Franjina evanđeoskoga nadahnuća i ostvarivala se u svakodnevnoj zbilji jedinstvenoga životnog iskustva. Pripovijedanju događaja prethodi »predslovlje«, to jest himan hvale »našemu Darovatelju«, koji osvjetljuje cijeli tekst u smislu besplatnosti dara koji silazi s visine i, ispunjajući udivljenjem, poziva na posvemašnji odgovor u Crkvi i za Crkvu.

113 Za Klaru je susret s Raspetim svetoga Damjana odlučujući trenutak Franjina obraćenja. Polazeći od 2Čel 11, ispitujući zatim 2Čel 204, možemo razumjeti kako je »Gospodinov pohod« pred tom ikonom temeljni prohod puta siromaškova poziva, u povezanosti s njegovim gospođama. To je mišljenje Optata van Asseldonka, *Il Crocifisso di San Damiano visto e vissuto da san Francesco*, »Laurentianum« 22 (1981), str.

radosti i prosvjetljenja Duha Svetoga o nama proreče ono što je Gospodin poslije ispunio.

[12]Uspinjući se naime toga časa na zid rečene crkve, glasno je na francuskome govorio nekim siromasima koji su se nalazili ondje u blizini: [13]Dođite i pomozite mi u gradnji samostana svetoga Damjana, [14]jer će odsad ondje biti gospođe, čiji će slavan život i sveto vladanje[114] *proslaviti Oca* našega *nebeskog* (usp. Mt 5,16) u cijeloj njegovoj svetoj Crkvi.[115]

[15]U ovome dakle možemo vidjeti obilnu dobrohotnost Božju prema nama, [16]jer se zbog obilna milosrđa i ljubavi svoje po svome svecu udostojao tako govoriti o našem *pozivu i izabranju* (usp. 2 Pt 1,10). [17]I to je otac naš preblaženi Franjo prorekao ne samo o nama nego i o ostalima koje će doći u sveti poziv u koji je Gospodin nas pozvao.

[18]S koliko dakle brige i s koliko nastojanja duha i tijela moramo vršiti zapovijedi Božje i oca našega, kako bismo uz Božju suradnju umnogostručile talent. [19]Sam naime Gospodin postavi nas i oblik[116] našega života ne samo drugima za primjer i ogledalo nego i našim sestrama koje će Gospodin pozvati u naš poziv, [20]da i one budu ogledalo i primjer onima koji žive u svijetu. [21]Kad nas je dakle Gospodin pozvao na tako velike stvari da se u nama mogu ogledati one koje su drugima ogledalo i primjer, [22]moramo veoma Boga blagoslivljati i hvaliti i još se više poticati da u Gospodinu činimo dobro. [23]Stoga ako budemo živjele po rečenu obliku, drugima *ćemo ostaviti plemenit primjer* (usp. 2 Mak 6,28.31) te vrlo kratkim naporom steći nagradu vječnoga blaženstva.[117]

453–576; *Maria, Francesco, Chiara. Una spiritualità per domani*, Collegio S. Lorenzo da Brindisi, Roma 1989, str. 501–503.

[114] U latinskome stoji *sancta conversatio*; izričaj je povezan s benediktinskom predajom u kojoj se često poistovjećuje s obraćenjem. Kod Klare se u Oporuci vraća tri puta (također u r. 56 i 70); u PrKl 2,22 označava jednu od dužnosti učiteljice u odgoju. Stoga je veoma važan i odnosi se na cjelokupni »način« života Svetoga Damjana, usredotočen na Boga u stavu neprestana obraćenja.

[115] Oni koji niječu vjerodostojnost *Oporuke* smatraju Franjine riječi jednim proročanstvom »post eventum«, zaustavljajući se na kasnijoj LegTd koja ga donosi gotovo istovjetnim riječima. Valja međutim imati u vidu da se isti događaj nalazi, skraćeno, u 2Čel 13, koji samo preuzima 2Čel 204, i treba objasniti sličnost između ova dva spisa, koja je istaknutija u drugome, ovdje navedenom, odlomku Čelanskoga. Ako je ovaj događaj istinit u bitnome, nalazimo se pred prednošću sestara, u Franjinoj zamisli, u odnosu na braću.

[116] Namjerno smo sačuvali pojam »oblik«, prema latinskome »forma«, toliko drag franjevačkoj predaji; činilo nam se da bismo ga umanjili prevodeći ga riječju »uzor«.

[117] Ovdje završava uvodni dio, koji dobro ističe Klarinu svijest o apostolskome poslanju Siromašnih sestara i vrijednost njihova poziva u Crkvi.

[24]Pošto se svevišnji Otac nebeski[118] udostojao po svome milosrđu i milosti prosvijetliti moje srce da, po primjeru i pouci preblaženoga našega oca Franje, činim pokoru, [25]malo nakon njegova obraćenja, skupa s malobrojnim sestrama koje mi malo nakon moga obraćenja Gospodin bijaše dao, dragovoljno mu obećah poslušnost, [26]kako nam Gospodin po njegovu čudesnu životu i nauku bijaše udijelio svjetlo svoje milosti. [27]Franjo uviđajući kako, tijelom krhke i slabe, ipak ne odbacujemo nikakve oskudice, siromaštva, napora, nevolje, omalovažavanja ni prezira svijeta, [28]da ih čak smatramo velikom nasladom – kako nas je često provjeravao na primjeru svetaca i svoje braće – veoma se obradova u Gospodinu. [29]Pa ganut ljubavlju prema nama obveza nam se kako će se uvijek osobno i po svome Redu[119] za nas baš kao za svoju braću[120] pomno brinuti i posebno skrbiti.

[30]I tako smo po volji Božjoj i preblaženoga našega oca Franje pošle prebivati uz crkvu svetoga Damjana, [31]gdje nas je Bog po svome milosrđu i milosti za kratko vrijeme umnožio, da se ispuni što Gospodin po svome svecu bijaše prorekao; [32]prije smo naime stajale na drugome mjestu, iako kratko.[121]

[33]Poslije nam napisa oblik života, a osobito da uvijek ustrajemo u svetome siromaštvu. [34]Nije se za svoga života zadovoljio time da nas *besjedom mnogom* i primjerima *hrabri* (usp. Dj 20,2) za ljubav prema presvetome siromaštvu i njegovu opsluživanju nego nam je mnogo i pisao[122] da nakon njegove smrti nipošto od njega ne od-

---

118 Započinje povijest redovničkoga iskustva u samostanu svetoga Damjana. Klara je se prisjeća s ganućem, naročito kada spominje Franjinu očinsku blizinu i njegov udio kao utemeljitelja, sabirući je svu oko središnje točke: otkrića i obrane života u najuzvišenijem siromaštvu. Započinje također usporednost sa središnjim dijelom PrKl, naznačenim u prijevodima kao VI. poglavlje, premda izvorni rukopis nije podijeljen na poglavlja, koji sadrži iskustvo početaka.

119 Latinski *religio*, pojam koji je u ono vrijeme označavao također redovnički red.

120 Nalazimo se pred jednim drugim odlomkom u kojem Oporuka ide usporedo sa PrKl, naglašavajući odnos s braćom. Teško je dati razlog te povezanosti. Oni koji osporavaju Oporuku rješavaju to pitanje zastupajući da se radi jednostavno o prepisivanju iz PrKl od strane sastavljača našega teksta. Pomnom čitanju međutim ne izmiču prijelazi prisnoga tona koji, pored mnogih drugih svojstvenih elemenata ovoga spisa, navode na pomisao da se radi o prenošenju jednoga iskustva.

121 *Postupak* i *Životopis svete Klare* izvješćuju nas o tome »mjestu«, zapravo o dva mjesta: najprije je Klara bila odvedena u benediktinsku opatiju sv. Pavla u Bastiji, zatim k crkvi sv. Anđela u Panziji na obroncima Subasia, čija je obilježja teško utvrditi; možda se radi o prebivalištu rekluzâ, možda o prebivalištu beginâ. Ondje se Klari pridružila sestra Katarina, nazvana potom Janja (usp. PostKl 12,4–5; LegKl 8.10; 24, vidi također M. Bartoli, *Chiara d'Assisi*, Istituto Storico dei Cappuccini, Roma 1989, str. 72–73).

122 Od tih »plura scripta« preostali su nam danas samo *oblik života* i *posljednja volja*, umetnuti u PrKl, u VI. poglavlje, te *riječi s napjevom*.

stupimo, [35]kao što ni Sin Božji nikada nije htio odstupiti od istoga svetoga siromaštva dokle god je živio na zemlji. [36]Ni preblaženi naš otac Franjo, slijedeći *njegove stope* (usp. 1 Pt 2,21), dokle god je živio, nipošto ni svojim primjerom ni naukom nije odstupio od svetoga siromaštva koje je izabrao za se i za svoju braću.[123]

[37]Ja Klara, nedostojna sluškinja[124] Kristova i siromašnih sestara samostana svetoga Damjana i biljčica svetoga oca, razmišljala sam s ostalim svojim sestrama o našem uzvišenom pozivu, o zapovijedi tolikoga oca [38]i krhkosti ostalih koje smo se bojale u sebi nakon smrti svetoga našeg oca Franje, koji bijaše naš *stup*, nakon Boga jedina naša utjeha i *uporište* (usp. 1 Tim 3,15). [39]Stoga smo se uvijek iznova dragovoljno obvezivale na svoju gospođu presvetu siromaštinu, da sadašnje i buduće sestre nakon moje smrti ne mognu od nje nipošto odstupiti.

[40]I kao što sam ja uvijek nastojala i brinula se da sveto siromaštvo, koje smo obećale Gospodinu i blaženom našem ocu Franji, opslužujem i da ga druge opslužuju, [41]tako i one koje mene u službi naslijede moraju do svršetka s Božjom pomoću sveto siromaštvo opsluživati i nastojati da se ono opslužuje. [42]Štoviše, radi veće sigurnosti, pobrinula sam se da gospodin papa Inocent, u čije smo vrijeme započele, i drugi njegovi nasljednici svojim povlasticama[125] učvrste naš zavjet presvetoga siromaštva koje obećasmo Gospodinu i blaženom našem ocu, [43]kako nikada i nipošto od njega ne bismo odstupile. [44]Stoga prignuvši koljena i poklonivši se tijelom i dušom[126] preporučujem sve svoje sestre, sadašnje i buduće, svetoj majci Rimskoj crkvi, vrhovnom svećeniku i osobito gospodinu kardinalu koji bude dodijeljen Redu manje braće i nama,

[45]da iz ljubavi prema onome Bogu
koji je siromašan *položen u jasle* (usp. Lk 2,12),
siromašan živio na svijetu
i gol ostade na križu

---

[123] Svjedočanstvo jedinstvene vrijednosti jer ga izriče Klara, koja je odabrala najuzvišenije siromaštvo kao svoj oblik života i koja se u obrani ove, uistinu izuzetne, povlastice borila cijeloga svog života.

[124] Uporaba ovoga izričaja da opiše službu na evanđeoskoj crti odjek je one »ancilla Domini« anđeoskoga pozdrava, koju je Franjo preuzeo u »forma vitae«, koja naznačuje osobito zvanje Klare i sestara do potpune pripadnosti Bogu poput Djevice Marije.

[125] Ovdje se vidi točno pozivanje na »Povlasticu siromaštva« postignutu, prema LegKl 14, prvi put od Inocenta III. u srpnju 1216.

[126] Latinski ima *utroque homine*, što je teško izraziti na hrvatskome, a označava cijelu osobu u njezinoj tjelesnoj i duhovnoj dimenziji.

[46]učini te njegovo *stado malo* (usp. Lk 12,32), koje je Gospodin Otac riječju i primjerom preblaženoga našeg oca Franje rodio u svojoj svetoj Crkvi, nasljedujući siromaštvo i poniznost njegova ljubljenoga Sina i slavne Djevice, Majke Njegove,[127] [47]uvijek opslužuje sveto siromaštvo koje obećasmo Gospodinu i preblaženom našem ocu Franji, i udostoji se u njemu ih uvijek pomagati i čuvati.

[48]I kao što nam Gospodin dade preblaženoga našeg oca Franju za utemeljitelja, saditelja i našeg pomagača u služenju Kristu i u onome što obećasmo Gospodinu i blaženom našem ocu, [49]koji se – dokle god je živio – brinuo da riječju i djelom uvijek njeguje i pomaže nas, svoju biljku, [50]tako svoje sestre sadašnje i buduće preporučujem i ostavljam nasljedniku preblaženog našeg oca Franje i cijelome Redu, [51]da nam budu na pomoć kako bismo uvijek više napredovale u služenju Bogu i naročito u boljem opsluživanju presvetoga siromaštva.[128]

[52]Ako se pak jednom dogodi te spomenute sestre napuste rečeno obitavalište i presele se na neko drugo, gdje god bile nakon moje smrti, jednako moraju opsluživati spomenuti oblik siromaštva koje obećasmo Gospodinu i preblaženome našem ocu Franji.[129]

[53]Neka se brine i pazi, kako ona koja bude u službi[130] tako i ostale sestre, da za spomenuto obitavalište traže i primaju samo onoliko zemlje koliko je najviše potrebno za vrt radi uzgajanja povrća. [54]Ako pak na koju stranu radi ugleda i odmaka samostana bude potrebno izvan ograde imati više zemlje, neka ne dopuste više tražiti i primati osim koliko traži krajnja potreba; [55]a ta zemlja neka se nipošto ne ore i ne sije, nego neka uvijek ostane neobrađena ledina.

---

[127] Klara u jednome dahu sažima bit svojega života: slijeđenje, koje je hod prema Ljubljenome (latinski pojam je, naime, *insequendo*), nasljedovanje siromašnoga i poniznoga Krista i Njegove Majke, čudesan spoj franjevačko-klarijanske duhovnosti, budući da označava punu svijest o osobitome poslanju u Crkvi. Središnjost slijeđenja Krista siromašnoga opširno je dokazana u pismima Janji Praškoj i u onom VI. poglavlju PrKl koje smo već naznačili kao njegovu bit.

[128] Ova dva odnosa temeljna su za očuvanje svojstvenoga poziva Siromašnih sestara: odnos s Crkvom i odnos s Redom manje braće.

[129] Oni koji niječu vjerodostojnost i ovdje vide proročanstvo »post eventum«, na temelju onoga što će se obistiniti između 1257. i 1260, kada će se sestre preseliti iz Svetoga Damjana u onaj koji će se poslije nazvati protosamostanom svete Klare, pokraj bazilike podignute da se u njoj čuvaju i časte posmrtni ostaci njihove majke. Možda ipak smijemo, i to s velikom vjerojatnošću, vjerovati da se radi o mogućnosti koja je već bila predmet rasprave među sestrama; nesigurnost mjesta, skučenost ili također želja da uđu unutar gradskih zidina mogu dovesti do te odluke na koju je, možda, neka od sestara odavna navodila.

[130] Radi se o opatici. No taj naziv Klara nikada ne upotrebljava; više se voli pozvati na služenje u sestrinskom ozračju. No treba imati pred očima da je taj pojam u ono vrijeme označavao također službu vlasti.

56Opominjem i potičem u Gospodinu Isusu Kristu sve svoje sestre, sadašnje i buduće, da uvijek nastoje slijediti put svete jednostavnosti, poniznosti, siromaštva te časna[131] i sveta vladanja, 57kako nas od početka našega obraćenja pouči Krist i preblaženi naš otac Franjo. 58Putem njih, ne po našim zaslugama, nego jedino po milosrđu i milosti darovatelja, sam *Otac milosrđa* raširio je *miris* (usp. 2 Kor 1,3; 2,15) dobra glasa kako do onih koji su daleko tako i do onih koji su blizu. 59Pa iz ljubavi prema Kristu ljubeći jedne druge vani djelima pokazujte ljubav koju unutra imate, 60kako bi potaknute ovim primjerom sestre uvijek rasle u ljubavi prema Bogu i u uzajamnoj ljubavi.

61Molim također onu koja bude u službi sestara da nastoji drugima prednjačiti više krepostima i svetim vladanjem nego službom, 62da bi joj se njezine sestre potaknute njezinim primjerom pokoravale ne samo iz dužnosti nego više iz ljubavi. 63I neka prema svojim sestrama bude brižna i razborita[132] kao dobra mati prema svojim kćerima 64i neka osobito nastoji od proševićne koju im Gospodin dadne brinuti se već prema potrebi za svaku pojedinu. 65Neka također bude tako dobra i obična da joj mognu slobodno iznijeti svoje potrebe 66i svakog joj se časa uteći s pouzdanjem, što budu smatrale potrebnim za sebe i za svoje sestre.

67Podložne sestre pak neka imaju na umu kako su se radi Boga odrekle vlastite volje. 68Stoga hoću da se pokoravaju svojoj majci onako kako svojom slobodnom voljom obećaše Gospodinu,[133] 69kako bi majka gledajući njihovu uzajamnu ljubav, poniznost i jedinstvo lakše nosila svaki teret koji je po službi prihvatila 70i kako bi joj se zbog njihova sveta vladanja ono što je teško i gorko obrnulo u slast.[134]

71A jer *je tijesan put* i staza *i uska vrata* kojima se ide i ulazi *u život, i malo ih je koji* idu njime i *ulaze na njih* (usp. Mt 7,13.14). 72Pa ako i ima nekih koji sada njime idu, veoma ih je malo koji na njemu

---

131 Riječ *čast* danas je velikim dijelom izgubila svoje značenje. Za Klaru, koja je često upotrebljava, znači ne samo moralnu ispravnost u opsluživanju zapovijedî nego također način ponašanja u javnosti, dosljednost vlastitim načelima koji se u ovome posebnom slučaju odjelotvoruju u klauzuri i dr.

132 Razboritost je važna krepost za dvoje asiških svetaca: znači uravnoteženost, mudrost koja se kloni pretjeranosti, prava mjera, u konačnici evanđeosko rasuđivanje (usp. 3PJa 40).

133 Načinski ablativ *sua spontanea voluntate* mogao bi se odnositi bilo na početno obećanje dano Gospodinu, bilo na način poslušnosti opatici.

134 Ovaj izričaj bremenit je cjelokupnim Klarinim iskustvom. Za nju je vlast teret, čak i ako se obavlja s ljubavlju i poniznošću te duhom služenja i uzornosti, o čemu je govorila (r. 61–66). Smiono primjenjuje na vršenje vlasti osjećaje koji obilježavaju početak novoga Franjina života, u susretu i zagrljaju gubavca.

ustraju. [73]No blago onima kojima je dano *hoditi* njime i *ustrajati do svršetka* (usp. Ps 118,1; Mt 10,22).

[74]Ako smo dakle krenule putem Gospodnjim, čuvajmo se da svojom krivnjom i neznanjem nikad nipošto s njega ne odstupimo, [75]kako ne bismo nanijele nepravdu tolikome Bogu, Djevici Majci Njegovoj, blaženom našem ocu Franji ni Crkvi slavnoj ni vojujućoj. [76]Pisano je naime: *Prokleti koji odstupaju od zapovijedi tvojih* (Ps 118,21).

[77]*Zato prigibam koljena svoja pred Ocem Gospodina našega Isusa Krista* (usp. Ef 3,14), da po zagovoru i zaslugama slavne Djevice svete Marije, Majke Njegove, preblaženoga našega oca Franje i sviju svetih [78]sam Gospodin, koji dade dobar početak, *dadne rast* (usp. 1 Kor 3,6.7), da dadne i ustrajnost. Amen.

[79]Da bi se bolje opsluživao, ostavljam ovaj spis vama, svojim predragim i preljubljenim sestrama sadašnjim i budućim, u znak blagoslova Gospodinova, preblaženoga našeg oca Franje i blagoslova moga, vaše majke i sluškinje.

Svršava Oporuka blažene Klare, djevice.

Blagoslov sv. klare

Uvod

CHIARA GIOVANNA CREMASCHI

Klarin *Blagoslov* donose kodeksi koji sadrže *Oporuku*, stoga je govor o vjerodostojnosti ovoga kratkoga teksta dijelom isti, također kada se nalazimo pred kasnijim svjedočanstvima. Osim *Blagoslova* svim sestrama, koji je ovdje preveden na temelju kritičkoga Boccalieva izdanja,[135] poznata su još dva blagoslova: jedan Janji Praškoj, umetnut na kraju rukopisâ koji sadrže *Pisma*, i jedan Ermentrudi iz Brugesa, koji donosi Wadding. Bitno su istovjetna onome upućenom svim sestrama, samo što se, prirodno, mijenja naslovnica, i izriču se u jednini, s izvornom nijansom na završetku. Tako Blagoslov Janji završava: »Uvijek ću ostati prijateljica tvoje duše i duše tvojih sestara…«. Blagoslov Ermentrudi sumnjiviji je u pogledu vjerodostojnosti. Ti podaci pokazuju Klarin običaj da blagoslivlja sestre, prema starom običaju, ukorijenjenom u Bibliji i još veoma živom u njezino vrijeme: otac i majka obitelji, osnaženi darom primljenim od Stvoritelja, prenose ga na djecu.[136] Osim toga očita je personalizacija blagoslova svim sestrama, koji se upućuje svakoj pojedinačno.

U blagoslivljanju sestara na kraju života, prema LegKl 45, Klara je vjerojatno upotrijebila riječi koje su joj bliske: smijemo naime misliti da je »blagoslov Janji« bio upućen s 4PJa. Približavanje sestre smrti potiče majku da ostavi u baštinu »blagoslov« Gospodnji i svoj.

Ovaj kratki tekst oslanja se na blagoslov iz Br 6,24–26, što nam je poznato preko *Franjina blagoslova bratu Leonu*. U toj »chartula« ima ispuštanja biblijskoga teksta što se tumači srednjovjekovnim izvorom,[137] budući da ga Franjo i Klara nisu mogli potražiti u Bibliji.

---

135 Boccali, *Il testamento* …, str. 293–294.

136 Za potpunije razvijanje teme usp. Cremaschi–Acquadro, *Scritti* …, str. 91–92.

137 Jedan obrazac izmirenja penitenata na Veliki četvrtak sadržavao je blagoslov iz Br 6,24–26. K. Esser, *Scritti*, Messaggero, Padova 1982, str. 175–176, promiče hipotezu Franjine liturgijske ovisnosti, navodeći Van Dijk, *Saint Francis' blessing of Brother Leo*, AFH 47 (1954), str. 189–201.

Ta ovisnost od »chartula« navodi na utemeljeno vjerovanje da je Leon, koji je uvijek držao u džepu taj dragocjeni spis, pokazao biljčici svoje blago. Ona ga je usvojila, nadodavši mu izričaje iz Franjine *Oporuke*. U *Blagoslovu* Klara mnogo ovisi o siromašku, no svejedno mu uspijeva utisnuti vlastite i jedinstvene značajke.

Ona je žena koja blagoslivlja, s velikom sviješću o vlastitome dostojanstvu »kršćanke«, milošću pozvane na nasljedovanje siromašnoga Krista. Njezina ženstvenost izvire velikom snagom u snažnom isticanju ženskoga elementa: ne samo da pojedinačno nabraja prisutnost sveticâ pored »svetaca«, razlikuje »sluge« (Božje) i »službenice«, »sinove i kćeri«, nego je također svjesna da je majka u Duhu (usp. 3PJa). Ono »duhovna majka« (r. 13) odnosi se bez daljnjega na nju samu, ali se proširuje u obzoru Crkve u kojoj je žena Duhom pozvana na tu zadaću koja je čini sposobnom prenositi Očev blagoslov, to jest snagu Duha Svetoga, dar njezina raspetoga i uskrsloga Gospodina.

Ne nalazimo uporno zahtijevanje nasljedovanja svojstveno *Oporuci*. Osim središnjega položaja Boga kao »izvora« blagoslova, ponovno nalazimo ukratko »servare mandata Dei« (r. 18) što prolazi kroz čitavu *Oporuku*: »Budite uvijek ljubiteljice Boga, svojih duša i svih svojih sestara. I uvijek se brinite da opslužujete što Gospodinu obećaste« (r. 14).

Ljubav je jezgra i vrhunac kršćanskog i klarijanskog poziva! Ljubav, koja je Božja, izlivena u srce Duhom Svetim, koji ih vodi da ljube same sebe u Njemu i stoga žive bratsko zajedništvo, zreli plod razgovora sa Zaručnikom nagoviješten u završnom retku.

Treba također imati na umu mističnu dimenziju, pazeći na trinitarni tijek teksta i na Klarino osobito izražavanje: zaziva Isusa Krista da Otac blagoslovi! U ovim kratkim retcima nalazi se sve iskustvo biljčice: njezino postavljanje »duha, duše, srca« (3PJa 12–13) u Isusa Krista. I iz intimnosti zaručničkog sjedinjenja, opjevanoga u 4PJa, biljčica se obraća Ocu, kao kći u Sinu, u sigurnosti da može primiti i darovati onaj blagoslov koji je Duh Gospodnji, vazmeni dar u pravome smislu, naročito prisutan u njezinom Vazmu žene potpuno suobličene Isusu Kristu.

Izvor:

Uvod u *Blagoslov sv. Klare* prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1784–86.

Blagoslov

Počinje Blagoslov te iste svete Klare
njezinim sestrama sadašnjim i budućim

1*U ime Oca i Sina i Duha Svetoga* (usp. Mt 28,19).
2*Neka* vas *blagoslovi Gospodin i neka* vas *čuva,*
3*neka* vam *pokaže lice svoje i milostiv* vam *bude,*
4*neka pogled svoj svrati na* vas *i mir dadne* (usp. Br 6,24–26) vama,

sestrama i kćerima mojim, 5i svima ostalima koje dođu i ostanu u našoj zajednici,[138] i ostalima i sadašnjim i budućim u svim drugim samostanima siromašnih gospođa koje ustraju do svršetka.

6Ja Klara, službenica Kristova, biljčica preblaženoga našeg oca svetog Franje, sestra i majka vaša i ostalih siromašnih sestara, mada nedostojna, 7molim Gospodina našega Isusa Krista po Njegovu milosrđu, po zagovoru njegove presvete majke svete Marije, blaženoga Mihaela arkanđela, svih svetih anđela Božjih, blaženoga našeg oca Franje i svih svetaca i svetica, 8da vam sam nebeski Otac dadne i potvrdi ovaj svoj presveti blagoslov na *nebu* i na *zemlji* (usp. Post 27,28): 9na zemlji umnažajući vas u svojoj milosti i krepostima svojim među svojim slugama i službenicama u svojoj vojujućoj Crkvi; 10a na nebu uzdižući vas i proslavljujući među svojim svecima i sveticama u slavnoj Crkvi.

11Blagoslivljam vas za svojega života i nakon svoje smrti, koliko mogu i više nego što mogu, svim blagoslovima 12kojima je *Otac milosrđa* (usp. 2 Kor 1,3) blagoslovio i blagoslovit će sinove i kćeri na *nebu* (usp. Ef 1,3) i na zemlji, 13i kojima su duhovni otac i majka blagoslovili i blagoslov će svoje duhovne sinove i kćeri. Amen.

14Budite uvijek ljubiteljice Boga, svojih duša i svih svojih sestara. 15I uvijek se brinite da opslužujete što Gospodinu obećaste. 16*Gospodin s vama* bio uvijek, a sada[139] vi uvijek budite s njime. Amen.

Svršava Blagoslov presvete naše majke Klare.

---

[138] U latinskome stoji *collegio*.

[139] Dali smo prednost čitanju »nunc«, za koje se opredijelio Boccali, umjesto uobičajenog »utinum«, jer nam se čini više u skladu s Klarinim načinom. Moglo bi se također čitati ovako: »… semper et nunc, vos«; tako bi »nunc« imao pojačati danas smisao prisutnosti Gospodina koji je oduvijek.

Šesti dio

ŽIVOTOPISI SV. KLARE

VITAE S. CLARAE

ŽIVOTOPISI SV. KLARE

Okružnica o preminuću sv. Klare
Epistola encyclica de transitu s. Clarae
(1253)

Uvod, prijevod i bilješke
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

Kada je o. Zeffirino Lazzeri istraživao kodekse privatne knjižnice Landau gospođe Finaly u Firenci, pronašao je također kodeks 1416/1613, u kojemu se nalazi prijepis obavijesti o smrti sv. Klare. Danas se taj kodeks nalazi u fundusu Landau–Finaly u Nacionalnoj knjižnici u Firenci pod brojem 17 i pod nazivom *Liber Epistolorum secundum usum Curiae Romanae et aliorum Principum.*

Sastavljanje ove okružnice smješta se između sredine kolovoza i početka listopada 1253, dok je Rimska kurija još boravila u Asizu (do 6. listopada 1253). Klara je preminula uvečer 11. kolovoza 1253, a sutradan je papa s kardinalima i prelatima slavio svečane sprovodne obrede u Svetome Damjanu (LegKl 47)*;* istoga dana tijelo je preneseno u Asiz i položeno u crkvicu sv. Jurja (LegKl 48)*.* Prilikom tih događaja netko je poduzeo obavijestiti sve sestre Reda svetoga Damjana, koje su po cijelome svijetu,[1] o prijelazu Klare, »naše voditeljice, naše časne majke i učiteljice« (r. 3). Nepoznati pisac imao bi biti netko iz Rimske kurije, točnije iz kruga kardinala Rajnalda od Jenne, pokrovitelja Reda svetoga Damjana.

Zaglavlje okružnice navodi »sestre koje borave u Asizu« kao pošiljateljice, a »sve sestre Reda svetoga Damjana koje su po cijelome svijetu« kao primateljice pisma. Sastavljač pisma imala bi biti skupina sestara Svetoga Damjana, ali po načinu pisanja vidi se prisutnost nekoga vještog u pisanju i sastavljanju dokumenata, čovjeka kulture, što ne isključuje mogućnost prisutnosti neke učene sestre u samostanu (primjerice s. Benedikta).

Pismo je biranog i svečanog stila, s kratkim plastičnim izrazima, pomno sastavljeno prema književnoumjetničkim pravilima, istovremeno osjećajno, srdačno i dirljivo. Čini se da je pisac dobro upo-

1 Računa se da je za Klarina života u Italiji bilo 115, a izvan nje 50 samostana Siromašnih gospođa.

znat s događajem svečanoga Klarina prijelaza kao i to da razumije bol sestara lišenih njihove majke i učiteljice. U mozaiku govorničkih slika i izričaja sastavljača pisma izranja jednostavno, toplo i prisno svjedočanstvo sestara, koje odražava svakodnevni život u Svetome Damjanu: prisjećanje druženja s Klarom kada je »ljupka sjedila među sestrama« (usp. r. 6); ili kada je »lijepa izgleda, bogata i plemenita roda« obukla »siromašni habit i opasala se užetom« (usp. r. 10); i napose kako je »bodrila naša srca… kad bi gdjekad opazila da neke oskudijevaju u odjeći, da su gladne, a nema hrane, žedne, a nema napitka« (usp. r. 19). Možda nijedan dokument kao ovo kratko svjedočanstvo ne dočarava stvarnost života u Svetome Damjanu i posljedice vjernosti »Povlastici siromaštva«: materijalna oskudica obilježavala je sve godine života u Svetome Damjanu, ne samo početke.

Nema sumnje u vjerodostojnost ovoga pisma, premda ga tijekom stoljećâ ne spominje ni jedan pisac niti ga donosi ijedan kodeks, osim gore spomenutoga iz XIII. st.

Sadržaj pisma dobar je sažetak Klarina života i već dodiruje one teme i vidike koji će kasniji dokumenti, Postupak i Bula proglašenja svetom te Legende, još više razviti.

Pismo završava naglo, nedovršeno, spominjući Klarina čudesa. Prepisivaču nije bio važan zaključak jer nije sadržavao ništa važno u odnosu na svrhu s kojom je pismo pisano. Nedostaju naime uobičajeni pozdravi, preporuka u molitve i izrazi poštovanja.

Izvor:

Okružnicu o preminuću sv. Klare s latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema kritičkom izdanju teksta objavljenog u: *Santa Chiara di Assisi. I primi documenti ufficiali: Lettera di annunzio della sua morte, Processo e Bolla di canonizzazione*. Uvod, tekst, bilješke i prijevod prir. P. Giovanni Boccali, ofm, Santa Maria degli Angeli: Edizioni Porziuncola, 2002, 24–32.

[1]Svim sestrama Reda svetoga Damjana,
koje su po cijelome svijetu,
sestre koje borave u Asizu
šalju pozdrav u Začetniku spasenja![2]

[2]Probodene ostanom duboke boli, pristupamo, ne bez suzâ, iznijeti vam žalosne vijesti; pjevajući pogrebnu tužaljku obznanjujemo žalosnu vijest: da je zrcalo jutarnje zvijezde, [ono zrcalo] u čijem smo se odbljesku divile slici istinskoga svjetla, nestalo ispred naših očiju; [3]pao je potporanj redovničkoga života; jao, nosiljka našega poziva[3] izišla je iz trkališta ljudskoga hodočašćenja kada je naša gospođa Klara, naša voditeljica, naša časna majka i učiteljica, na poziv djevera, razrješitelja spone tijela, to jest [na poziv] razarateljice smrti, nedavno pohrlila u svadbenu odaju svoga nebeskoga Zaručnika.

[4]Njezin svečani i veličanstveni let iz zemaljskog stanja u nebesko, iz mračne sjene u blistavilo, premda duhovno gledano donosi našim osjećajima radost, ipak nam, gledano zemaljski, jasnoću vida pomućuje poplava suzâ.

[5]Tek što je naše korake istrgnula s klizavoga [puta] zemaljske sreće, upravivši nas na put spasenja, jao! zauvijek je nestala iz našega vidika. [6]Gospodinu se naime svidjelo – možda smo to zavrijedile krivnjom svoje nesavršenosti – da Klara radije blista slavna na nebeskom prijestolju negoli da još sjedi ljupka među sestrama na [njihovim] zemaljskim mjestima.

[7]Ona je [to] naime doista zaslužila, promotrimo li unatrag njezina savršenstva kojima je već od najranije dobi obilovala dok je u bdjenju promatrala Gospodina. [8]Već bijaše dostojna zaslužene nagrade ona koja je tako izlijevala osjećaje svoje pobožnosti u milosnim trenucima molitve [9]da je otklonila prosce ovoga svijeta posvetivši ljiljan djevičanske čednosti obećavši se Kristu za zaručnicu;

---

[2] U izvorniku stoji »in salutis Auctore salutem«. Neki to prevode: »pozdrav s pozdravima Pisca [ovoga pisma]«: usp. *S. Chiara d'Assisi. Scritti e documenti*, prir. G. G. Zoppetti i M. Bartoli, Editrici Francescane, Assisi 1994, 228, te u tome vide prisutnost neke osobe izvan kruga sestara Svetoga Damjana.

[3] »Nosiljka« ili »kola«, to jest nositeljica karizme našega poziva.

tako se zaručnički sjedinila s njime prstenom ljubavi [10]da je [ona koja je bila] predivna lijepim izgledom, bogata obiljem dobara, rođena od plemenita roda, već zrela za udaju namjesto vjenčanoga grimiza obukla siromašni habit; žalobnu odjeću namjesto svadbene; namjesto urešenim zaručničkim pojasom opasala se užetom.

[11]O, kako li je uzvišen taj brak! O, kako li je plodno to djevičanstvo koje je urodilo tako brojnim i tako obilnim potomstvom, neokaljano doticajima tjelesne ljubavi! [12]O, divne li plodnosti ove mladice koja se, ne upoznavši bilo kakav čin pokvarenosti, i ne bez daha božanskoga Duha, razmnožila bezbrojnim porodom!

[13]Promatrajte s udivljenjem, sestre, promatrajte kolikim je njezina rasvijetljena ženska osjećajnost[4] zasjala krepostima! [14]Kakvom li je plamtjela odlučnošću snage! Ona, koja je koracima nedužnosti nadvladala prljavštine svjetovne pokvarenosti! [15]Ona, koja, ranjavana oštricom dugotrajne bolesti i najposlije već iscrpljena staračkom slabošću nije, [za razliku] od onih koji se rado tuže, udarila u žalosno uzdisanje, nije otvorila vrata svojih usta da se tuži! [16]Štoviše, koliko je žešće bila podbadana ostrugama bolesti, toliko je pobožnije prinosila Gospodinu pjesmu hvale.

[17]Kakvim li je pojasom razboritosti bila opasana! Kakvim li je ognjem ljubavi bila zapaljena! [18]Ona je nježnim rukama tako izmicala jedra bijesnim vjetrovima da navala podrugljive oluje nije mogla uništiti mirnoću njezina duha[5]. [19]Bodreći naša srca u božanskome zagrljaju, krijepila ih je lijekom neprestane utjehe. [20]Kad bi gdjekad opazila da neke oskudijevaju u odjeći, da su gladne, a nema hrane, žedne, a nema napitka, [došla bi] među[6] nas pritječući nam u pomoć poticajem ljubazne opomene, govoreći: [21]»Podnosite veselo! Strpljivo podnosite bremena siromaštva… i ponizno terete oskudice! [22]Strpljivost u tim stvarima, koja se rađa iz promatranja Boga, onima koje trpe donijet će rajske naslade i pripraviti im obilja vječne nagrade«.

[23]Ali čemu da još nastavljamo? Dubina ovoga blaženstva ne može se izraziti ljudskim riječima, [24]nego počujte kakav je dar pri-

[4] *Sensualitas* je u srednjemu vijeku označavala životinjski dio ljudske prirode. Pisac hoće reći: sve slabosti Klarine ženske prirode, rasvijetljene milošću, obratile su se u kreposti.

[5] Augustinovska slika morske oluje, česta u duhovnoj književnosti, ovdje označava strasti, napasti i kušnje, koje je Klara, krhka žena, tako razborito nadvladavala da je trajno ostala u miru kontemplacije. Izričaj »hyronici turbinis« (»podrugljive oluje«) podsjeća na »sibila inferni« (»zviždukе pakla«) iz *Pisma Ermentrudi* (PEr 6).

[6] Možda iznenađuje ovaj izričaj, ali Klara jasno u *Pravilu* kaže: »Opatica neka… pohađa svoje sestre« (PrKl 10,1); to znači, neka im priđe, neka dođe usred njihovih tjeskoba, poteškoća, pogrešaka, bolesti, i sl. i donese pravi lijek, »ponizno i s ljubavlju« (*isto*).

mila od Boga u posljednjim trenucima svojega života: umiruću ju je pohodio Kristov namjesnik zajedno s časnim zborom braće [kardinalâ], [25]a milost još veća bila je što je nakon njezine smrti ostao na sprovodu i tijelo počastio [svojom nazočnošću] na sprovodnim obredima.

[26]Premda nam je zbog njezine smrti okrutna bol na osjetan način ranila nutrinu, ipak pružamo desnicu svoje duše[7] prema slavi božanske hvale, [da dohvatimo] palmu radosti [27]i shvatimo, koliko je smrtnom razumu moguće, ono veselje: [Klara] ide ususret svetim dusima uz radosni ples brojnih četa nebeske vojske, [28]i predstavlja remek-djelo svojega časnog tijela pred licem svojega Stvoritelja, odsijevajući naokolo, po moćnom djelovanju svojega Tvorca, mnoštvom čudesa[8]…

---

7 To jest: sve sposobnosti i moći duše.

8 Nepotpuni završetak *Okružnice*.

POSTUPAK PROGLAŠENJA KLARE ASIŠKE SVETOM

IL PROCESSO DI CANONIZZAZIONE DI S. CHIARA D'ASSISI

(1253)

Uvod
CHIARA AUGUSTA LAINATI

Prijevod
JUDITA ČOVO

Bilješke
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

POSTUPAK PROGLAŠENJA KLARE ASIŠKE SVETOM

Uvod

Isprave postupka proglašenja Klare Asiške svetom – poznate s kraja XV. i početka XVI. stoljeća – ostale su praktično nepoznate sve do 1920. Zasluga pripada ocu Zeffirinu Lazzeriu što ih je iznio na svjetlo, nakon marljivih istraživanja u brojnim knjižnicama, našavši ih u kodeksu različitog sadržaja privatne knjižnice Landau, koja je prešla u vlasništvo gospođe Finaly pod brojem 1975–2040. Bile su u posjedu bibliofila grofa Gustava Gallettia, a potječe iz samostana Santa Chiara Novella u Firenci. Sada je promijenio mjesto i broj spremišta: nalaze se u Nacionalnoj knjižnici u Firenci, fundus Landau–Finaly, br. 251.

Obično su isprave nekoga kanonskog postupka osuđene na nestanak, nakon što se nekoga proglasi svecem i sastavi njegov službeni životopis (legenda). Procesualni sveščić, sastavljen na latinskome, prelazi u arhiv i ostaje kao jedini primjerak, lako podložan nestanku tijekom stoljeća: tako se dogodilo i s *Ispravama postupka proglašenja Franje Asiškoga svetim.* Za Postupak svete Klare, kako primjećuje opsežna i pomna studija Giovannia Boccalia *(Santa Chiara d'Assisi sotto processo. Lettura storico-spirituale degli Atti della canonizzazione,* Porziuncola, Assisi 2002, str. 20–32), stvari se postavljaju drugačije jer, zahvaljujući sestri Battisti Alfani, redovnici samostana Montelucea u Peruđi i *pisarnici (scriptorium)* istoga samostana, posjedujemo njegov talijanski prijevod s kraja XV. stoljeća. Sestra Battista Alfani, u svijetu Antonia, kći Alfana i Jakobe Beccuti, mlađa sestra sestre Eufrazije opatice i obnoviteljice samostanskoga života – i sama tri puta opatica i zamjenica – napisala je brojna djela, uz poznati *Memoriale* samostana od 1488. do 1515.

Među tim djelima koja *Memoriale* nabraja nalazi se također *Životopis svete Klare (Legenda della nostra madre sancta Chiara):* radi se, kako dokazuje Boccali, o onom istom *Životopisu svete Klare (Vita di santa Chiara)* koji je 1920. objavio Z. Lazzeri, držeći ga »djelom nekoga toskanskog franjevca iz XVI. stoljeća«. Za što je moguće potpunije sastavljanje ove *Legende,* sestra Battista – osobno i potpomognuta od strane sestara *pisarnice (scriptorium)* – sastavila je »knjige o različitim stvarima« *(librecti de diverse cose):* tekstove su joj, prema *Memoriale* iz Montelucea, pribavili generalni ministri, koji su joj »do-

nosili spomenute knjige« *(Memoriale di Monteluce.* Kronika samostana klarisa u Peruđi od 1448. do 1838, prir. sestra Chiara Augusta Lainati i klarise samostana Santa Maria u Monteluceu, s uvodom Ugolina Nicolinia, Porziuncola, S. Maria degli Angeli 1983, f. 65v, tiskano na str. 124).

Među tim »knjigama o različitim stvarima« koje su dijelom ušle u *Životopis svete Klare (Legenda de la nostra madre santa Chiara),* i koji se zbog toga sačuvao, nalazi se upravo također talijanski prijevod Isprava kanonskoga postupka. Da je talijanski prijevod djelo koje potječe iz Peruđe, kako je mislio i Lazzeri, dovoljno je dokazano prije svega grafijom: na folijima 1r–11r ruka je jamačno sestre Battiste Alfani (druga ruka nastavlja od f. 11v sve do kraja teksta, f. 33v). Osim toga postoji jasna potvrda upotrebe peruđinskoga narječja, s njegovim svojstvenim kadencama i vlastitim riječima.

Tekst prelazi iz Peruđe u Firencu, kako je sasvim dokazano navedenom Boccaliovom i još prije Lazzeriovom studijom, zahvaljujući sestri Magdaleni, redovnici iz Montelucea, kćeri Roberta, grofa iz Firence. Dok je obavljala službu opatice, 16. listopada 1453. dobila je breve od pape Nikole V. da pođe u Firencu radi novoga utemeljenja samostana Santa Chiara Novella. Upravo su tada, kako kodeks *Postupka,* koji nosi peruđinski grb Montelucea, tako i *Životopis svete Klare (Legenda della nostra madre sancta Chiara),* preneseni iz Peruđe u Firencu gdje ostaju kao vlasništvo samostana Santa Chiara Novella.

U prijevodu na narodni jezik, koji posjedujemo i koji objavljujemo, Postupak sadrži Isprave sastavljene po odredbi Inocenta IV. bulom *Gloriosus Deus* od 18. listopada 1253, u posljednjem tjednu studenoga iste godine (od ponedjeljka 24. do subote 29.); radi se o svjedočanstvima Klarinih sestara, prikupljenima u samostanu i bolnici Svetoga Damjana, te nekoliko svjetovnjaka u crkvi svetoga Pavla u gradu Asizu. Prošla su samo tri i pol mjeseca od smrti svete Klare, u ponedjeljak uvečer 11. kolovoza 1253!

Prema onome što mi se čini razvidnim – uspoređujući ove *Isprave* sa službenom svetičinom *Legendom,* takozvanom Čelanovom, i s *Bulom proglašenja Klare Asiške svetom* – oni čine samo dio cijeloga *Postupka*. Nedostaje naime veći dio čudesa »post mortem«, koji međutim u službenome *Životopisu* čine istinsko i pravo djelo *De miraculis sanctae Clarae postquam de mundo transivit.* I taj je dio bio poznat sestri Battisti Alfani, koja neprestano tvrdi u svome »Životopisu majke svete Klare« da ga je crpila iz *Legende.*

Što se tiče teksta, treba reći da malo dokumenata ima svježinu *Postupka proglašenja Klare Asiške svetom,* u kojemu svjedočanstvo sestara – dirljivo i tražeći u srcu prave riječi da učine gotovo živim opis žive Klare – ima spontanost i neposrednost koje ćemo uzalud tražiti u

službenom *Životopisu (Legenda);* to je onaj isti titraj prvih franjevačkih izvora, kada Franjini drugovi tvrde: »mi koji bijasmo s njime…«.

I staro peruđinsko narječje, gipko i bogatih vibracija, potpomaže da ovim svjedočanstvima zadrži okus istinitosti stvari gledanih vlastitim očima i dotaknutih rukama. Također su važna, jer su jedinstvena te vrste, svjedočanstva petero svjetovnjaka koji svjedoče u crkvi svetoga Pavla: vitez Hugolin Petra Girardonea, kao predstavnik plemstva koje je posjećivalo kuću Favaronea, Klarina oca; Bona Guelfucciova, najvjernija od prvoga trenutka, koja se s njome veoma mladom suočila s rizikom potajnih razgovora s Franjom; Rajnerije Bernardov; Petar Damjanov i Ivan Venturin, kojega Fortini naziva »čovjek od oružja« među drugima istoga prezimena.

Preostaje nam još reći nešto o važnosti i vrijednosti *Postupka* kao glavnoga izvora za Klarino biografsko upoznavanje; ali i kao dokumenta, jedinstvenoga te vrste, koji nam omogućuje procijeniti rad starih hagiografa, u ovome slučaju posebice pisca *Legende svete Klare djevice,* a da ne govorimo također o *Legendi u stihu,* o Ritmičkom časoslovu *Iam sanctae Clarae claritas* (nakon 1253. – prije 1261) koji je ostao u upotrebi u Rimsko-serafskom brevijaru sve do posaborske obnove Liturgije časova, i o sveukupnosti klarijanske himnografije (himni, antifone, sekvencije) XIII. stoljeća. Svi ti izvori, više od međusobne povezanosti, imaju jedan jedini izvor, upravo *Isprave kanonskoga postupka* u njihovoj potpunosti, koje je svaki od pisaca i sastavljača tumačio i predlagao s vlastitom osjećajnošću i svojim načinom pisanja. *Bula proglašenja Klare Asiške svetom,* koja je kao plod proizišla iz cvijeta *Postupka*, dolazi kao kruna cijele biografske sveukupnosti.

Postupak je dragocjen jer nam svjedoči o tome da se hagiograf *Legende svete Klare djevice*, tko god on bio, nije dao voditi rukom »čudesnoga«, premda mu se život svete Klare činio uistinu čudesnim, budući da je sav usredotočen na otajstvo Krista koji se pokazuje prisutnim u životu njegove zaručnice na način koji mistici dobro poznaju i koji tvori sitni vez na kojemu se tka potka danâ i noći. Premda je imao nakane da djelo bude namijenjeno odgoju i izgradnji, što je razvidno iz proslova, ipak je namjeravao načiniti pripovijest, koristeći dokumente iz prve ruke, i zato se čini potpuno vjerodostojnim, kao što je to i pisac *Legende u stihu* i *Ritmičkoga časoslova* i drugih skladba za liturgijsku upotrebu. Nije sve što je u *Postupku* pretočeno u *Legendu*; s druge strane, *Legenda* poznaje pojedinosti koje nije crpila iz *Postupka,* nego od drugih izravnih svjedoka, kao što su Manja braća najbliža Klari, i od samih njezinih sestara ponovno ispitanih gdje se piscu činilo da je dobro pojasniti pripovijedanje; tako također *Legenda u stihu* ima pojedinosti koje ne pripadaju ni *Postupku* ni *Legendi*, nego nekome tko je pripadao papinskoj Kuriji i tko je mogao neke stvari promatrati izbliza. Glavni izvor, temelj na kojemu se uzdiže ci-

jela povijesna izgradba Klarina lika, jest *Postupak* i, usudila bih se reći, da čak govornička igra kojoj je obilno poslužilo Klarino ime, Clara, i koje je svim mogućim asonancama *(praeclara, claritas, clare, clarere, clarescere, inclarescere)* okitilo svaku njezinu biografsku vijest i sve što se odnosi na jasnoću mudrosnoga svjetla i nebeskog blistavila koji ispunjaju tekstove asiške djevice, ima u Postupku svoj prvi i najljepši i manje govornički izričaj: »Idućega dana spomenuta gospođa Klara, doista sjajna i bez ljage, bez sjene grijeha, prešla je iz ovoga života Gospodinu, u sjaj vječnoga svjetla« (PostKl 3,32).

Izvori:

Uvod u *Postupak proglašenja Klare Asiške svetom* prevela s talijanskoga Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1821–24.

Postupak proglašenja Klare Asiške svetom prevela sa starotalijanskog izvornika Judita Čovo prema: *Fontes franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 2455–2507.

[Uvod]

Slijedi Postupak proglašenja svetom svete Klare, kako je papa Inocent poslao pisma biskupu spoletskome naredivši mu da pomno i brižno mora ispitati život, obraćenje, način življenja i čudesa svete Klare, prema onome što sadrži niže napisana Bula.

U ime Gospodina našega Isusa Krista, amen. Ja, Bartolomej[1], biskup spoletski, primio sam pismo od preblaženoga oca gospodina Inocenta, pape četvrtoga u ovom obliku, a glasi:

»Inocent biskup,[2] sluga slugu Božjih, časnome bratu Bartolomeju biskupu spoletskome pozdrav i apostolski blagoslov.

Bog slavan[3] u svojim svetima, koji jedini čini i izvodi čudesne i velike stvari, obznanjuje svoje vjerne nakon njihova životnoga tijeka i prijelaza iz ovoga života čudesnim očitovanjem mnogovrsnih znakova, koje on odabire u nagrađivanju rajskom slavom, u uzvišenosti nebeskoga blaženstva; tako da se, pošto su se čuli znakovi i čudesna djela i svjedoci tih i takvih čudesnih stvari, što je moguće samo Bogu, koji je jedan u Trojstvu i trojstven u Jedinstvu, gotovo vidi moć Svevišnjega, a njegovu velikome i predivnome imenu bude iskazan smjerniji poklon na zemlji, čija vlast ostaje uvijeke, a njegovo Veličanstvo divno opjevano u visinama.

Budući dakle da je ovim poželjnim nagradama počašćena sveta uspomena blažene djevice Klare, nekadašnje opatice siromašnih žena zatvorenih redovnica Svetoga Damjana Asiškoga, prionuvši uz riječ proroka: *Slušaj, kćeri, pogledaj, prisluhni: zaboravi svoj narod i dom oca svog*, jer *je kralj zaželio ljepotu tvoju* (Ps 45,11–12), okrenula je leđa propadljivim i prolaznim stvarima, i okrenuvši se onome ispred sebe, zaboravljajući sve ono unatrag, spremno je prig-

---

[1] Bartolomej Accorombani bio je biskup Spoleta od 1236. do 1271. Nakon smrti Friedricha II. 1250. obnašao je i građansku vlast.

[2] Inocent IV., Sinibaldo dei Fieschi iz Genove, kojega je Grgur IX. imenovao kardinalom u rujnu 1227, izabran je za papu 25. 6. 1243; umro je u Napulju 7. 12. 1254.

[3] Ovdje započinje bula *Gloriosus Deus* od 18. 10. 1253, kojom se traži od biskupa da izvrši Postupak za proglašenje svetom Klare »abbatissa Pauperum inclusarum Monialium Sancti Damiani Assisinatis«.

nula svoje uho na sveto govorenje. Nije tratila vrijeme ni poticaje da žurno izvrši ono što joj je godilo ušima, nego odmah odričući se same sebe, svoje rodbine i svega svoga, već od rane dobi stvorena za kraljevstvo nebesko, izabrala je i nazivala svojim zaručnikom Isusa Krista siromašnoga, Kralja kraljeva, i zavjetovavši se njemu, potpuno duhom i tijelom u duhu poniznosti, obećala mu je poglavito te dvije dobre stvari kao miraz, naime dar siromaštva i zavjet djevičanske čistoće; i tako je stidljiva djevica bila pridružena željnim zagrljajima zaručnika djevca, i iz ložnice neokaljanoga djevičanstva potekao je porod čist i plodan na udivljenje svima, koji je mirisom svetoga načina življenja i ljubavlju spasonosnoga zavjetovanja, proširen gotovo po svim stranama svijeta, kao nebeska biljka s obilnim plodovima za Boga.

Ovo je ona zaručnica koja je za života bila mrtva svijetu, toliko se svidjela Bogu svevišnjemu željama i kreposnim djelima i revnošću u svetim djelovanjima te nakon što je blaženo preminula, dapače prije nego je otišla iz ovoga smrtnoga života, milostiva naklonost svemogućega Boga, darivatelja svih dobara, koja nadilazi zasluge i želje onih koji ga mole, radi uzvišenosti svoga imena, koje je slavno uvijeke, zagovorom kod njega sjajnim zaslugama te djevice Klare, govori se da je udijelio velika dobročinstva onima koji su ih prosili i govori se da je Bog učinio mnoga i razna čudesa po njoj i po njezinim molitvama.[4]

Budući dakle da je vrlo dostojno i dužno da bude čašćena u vojujućoj Crkvi, ona koju je božanska blagost, kako se kaže, učinila časnom svojim vjernicima po darovima takve milosti i dostojanstva čudesa da budu čašćeni, preporučamo tvome bratstvu po apostolskim pismima, da ispitaš o životu, obraćenju i načinu njezina življenja i također o spomenutim čudesima i o svim njihovim okolnostima njihovu istinitost temeljito i revno prema upitima koje ti šaljemo uključno s našom Bulom.[5] A što o gore spomenutome pronađeš, nastoj ih poslati nama pod svojim pečatom, vjerno napisane po javnom bilježniku, da dušu one za koju se već vjeruje da se radosno veseli u nebu odjevena besmrtnošću, u ovome svijetu prati dostojna hvala mnoštva pravednika.

---

[4] Osobitost ovoga dokumenta vidi se u njegovoj pohvali u čast Klare. Dokumenti te vrste redovito su prilično suzdržani i objektivni; štoviše ovaj, napisan dva mjeseca poslije Klarine smrti, odražava osjećaje Inocenta IV. koji je, prema *Legendi u stihu*, htio na Klarinu sprovodu slaviti liturgiju od svetih umjesto za pokojne. Njegovo oduševljenje dijelili su članovi cijele Kurije.

[5] Obrazac s pitanjima, priložen buli, nije sačuvan. Međutim iz postupka ispitivanja svjedokâ razvidno je da pitanja odgovaraju svemu onomu što je bilo uobičajeno u ono vrijeme. Sličan obrazac sačuvan je iz postupka sv. Elizabete i bl. Šimuna iz Collazzonea.

Dano u svetome Ivanu Lateranskome, u XV° kalend. studenoga, jedanaeste godine našega pontifikata«.[6]

Zbog toga sam ja, gore spomenuti Bartolomej osobno otišao u samostan svetoga Damjana,[7] dobio sam svjedočanstva o životu, obraćenju i načinu življenja i čudesima svete uspomene gospođe Klare, bivše opatice samostana svetoga Damjana Asiškoga: niže su navedena imena i ono što su rekli ovi svjedoci.

Prva svjedokinja, dana XXIIII. mjeseca studenoga[8] u samostanu svetoga Damjana, gospođa **Pacifika** Guelfucciova iz Asiza; druga, gospođa **Benvenuta** iz Peruđe; treća, gospođa **Filipa** gospodina Leonarda Gisleriova; četvrta, gospođa **Amata** gospodina Martina iz Coccorana; peta, gospođa **Kristijana** gospodina Kristijana od Parisse; šesta, gospođa **Kristina** Bernarda od Suppa; sedma, gospođa **Benvenuta** Oportula Aleksandrova; osma, gospođa **Franciska** gospodina Capitanea od Col de Mezza; deveta, gospođa **Beatrica** Favaroneova iz Asiza, sestra svete Klare; deseta, gospođa **Cecilija** iz Spella; jedanaesta, gospođa **Balvina** gospodina Martina iz Coccorana; dvanaesta, gospođa **Janja** gospodina Oportula; trinaesta… i gospođa **Lucija** iz Rima,[9] redovnice spomenutoga samostana svetoga Damjana[10] prisegnule su da govore istinu o životu, obraćenju, načinu življenja i čudesima spomenute svete Klare; u nazočnosti ovih svjedoka, to jest: gospodina Leonarda arhiđakona iz Spoleta; gospodina Jakova nadpopa iz Trevia,[11] brata Leona, brata Anđela od Riete i brata Marka, Manje braće, i gospodina Martina bilježnika, u nazočnosti časnoga oca gospodina Bartolomeja, biskupa spoletskoga.

[6] 18. listopada 1253.

[7] Samostan sv. Damjana: crkva sv. Damjana potječe možda iz VIII. st., sagrađena najvjerojatnije na nekoj građevini koja je služila za poganski kult. Imamo zanimljive nalaze najnovijih arheoloških iskapanja, izvršenih ispod sadašnjega poda, koji su još pod istragom stručnjaka. U prvom desetljeću XIII. st., kažu, crkva je već bila u lošem stanju zbog starosti.

[8] Popis svjedokinja koji slijedi ne odgovara redoslijedu po kojemu su ispitivane.

[9] Pod brojem XIII nema imena, ali veznik *i* (*et*) nakon rednoga broja mogao bi se odnositi na sljedeće ime: s. Lucija iz Rima, ovdje pod brojem XIII, a u Postupku kao VIII. svjedokinja.

[10] Nakon ovih imena na Postupku su također svjedokinje s. Angeluccia Angeleiova (14,1), s. Balvina iz Porzana (15,1), s. Benedikta opatica, sa svim redovnicama (15,1) uz još pet svjetovnjaka (svjedoci XVI–XX). Sveukupno 21 svjedok.

[11] Biskupovi pomoćnici na sudu. U jednome pismu biskupa Bartolomeja iz 1254. sačuvana su nam, uz ostala imena svećenikâ spoletskoga kaptola, također imena *Leonardus* i *Iacobus* (BF, I, br. 528, str. 710).

I. Svjedokinja

O načinu življenja svete Klare u kući njezina oca

1. Sestra **Pacifika** *Guelfucciova* iz *Asiza*, redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla[12] da je ona poznavala svetu Klaru dok je ta svetica bila u svijetu u kući svoga oca te da su svi koji su je poznavali smatrali da je bila veoma čestita i vrlo dobroga života[13] te da se trudila i zauzimala oko djela milosrđa.

O njezinu obraćenju

2. I rekla je da je sveta Klara po savjetu svetoga Franje[14] započela red koji je sada u Svetome Damjanu i da je ona tu djevicom ušla, i tako djevicom uvijek ostala. – Upitana[15] kako to zna, odgovorila je da su one bile susjede dok je bila u svijetu, a donekle su i u rodu, tako da je njezinu i Klarinu kuću samo trg dijelio te da je ova svjedokinja s njome često razgovarala.

3. I rekla je da je ta gospođa Klara jako voljela siromahe, a zbog njezina dobroga vladanja svi su je građani veoma poštivali. – Upitana pred koliko je vremena[16] ta djevica Klara napustila svijet, rekla je da je od toga oko četrdeset i dvije godine. – Upitana kako to zna,

[12] S. Pacifika, u *Postupku* nazvana Gelfutio, rođena je sestra Bone Guelfucciove, XVII. svjedokinje; poznavala je Klaru prije njezina obraćenja i jedna je od prvih njezinih družica. Prema L. Waddingu bila je poslana u Vallis Glorie kod Spella (1248/49), gdje se po njezinim molitvama zbilo jedno čudo. Wadding drži da je umrla u devedesetoj godini (L. Wadding, *Annales Minorum*, 3. izd., vol III, Quaracchi, Collegium S. Bonaventurae, 1931), 14–15.

[13] Za plemićku djevojku ova čestitost nije samo nametnuta od strane društva nego je također unutarnje uvjerenje. Drugim riječima, ne radi se samo o uživanju dobra glasa nego o zrelosti one mudrosti koja ima biti svojstvena dvorskoj gospođi, a to je razboritost.

[14] Mnogi svjedoci spominju, premda veoma škrto, Franjino posredovanje.

[15] Upitana: jedan od najčešćih glagola tijekom postupka. To pokazuje brigu da se dokaže istinitost činjenicâ i način na koji su se one zbile.

[16] Vrijeme: pitanje o vremenu navraća se više od 70 puta, jer su sudištu važni nadnevci radi utvrđivanja povijesnosti i ispitivanja stvarnosti činjenica.

odgovorila je da je ona ušla u redovništvo zajedno s njome i da ju je ona gotovo danju i noću ponajviše posluživala.[17]

4. Također je rekla da je spomenuta gospođa Klara rođena od plemenitoga roda i od čestitoga oca i majke, i da je njezin otac bio vitez, a zvao se gospodin Favarone, kojega ona nije vidjela, ali majku je vidjela i zvala se gospođa Hortulana. A ta je gospođa Hortulana radi molitve i pobožnosti išla preko mora. I ova je svjedokinja isto tako radi molitve išla s njome preko mora: a također su zajedno išle u Sveti Anđelo i u Rim. I rekla je da je Klara rado posjećivala siromahe. – Upitana kako to zna, odgovorila je: tako što je bila njezina susjeda i bila je s njome, kako je gore rečeno.

5. Također je rekla da je ta gospođa Hortulana poslije došla u isti taj red kao i njezina sveta kći blažena Klara, i tu je vrlo ponizno živjela s ostalim sestrama; i u istomu, urešena bogoljubnim i svetim djelima, prešla iz ovoga svijeta.

6. Također je rekla ova svjedokinja: tri godine nakon što je spomenuta gospođa Klara bila u redovništvu, na molbe i upornost svetoga Franje, koji ju je gotovo prisilio, prihvatila je uređenje i upravljanje sestrama.[18] – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona tu bila nazočna.[19]

O njezinu načinu življenja u samostanu

7. Također je rekla ova svjedokinja da je ta blažena majka dugo bdjela noću u molitvi i mnogo čega se odricala tako da su se sestre na to žalile i jadale; i rekla je da je i ona sama zbog toga ponekad plakala. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je to vidjela kada bi gospođa Klara ležala na zemlji i pod glavom imala samo kamen iz rijeke,[20] i čula bi je kada bi molila.

---

[17] Neki misle da bi Pacifika bila ona »honesta societas« (LegKl 7) koja je pratila Klaru u bijegu od kuće u noći 27/28. 3. 1211. Međutim svjedokinja ništa o tome ne govori. U prvome slučaju Klarina sestra Janja bila bi druga pridružena Klari. Posluživanje koje Pacifika spominje moglo bi se odnositi bilo na ono prije ulaska u redovništvo, bilo poslije, za vrijeme Klarine bolesti.

[18] Klara postavljena na čelo samostana: povećao se broj sestara; sigurno ih je barem 6, prema Postupku: Klara, Pacifika, Janja, Benvenuta iz Peruđe, Balvina i Cecilija. Službu joj je dodijelio Franjo kojemu je obećala poslušnost.

[19] Biti nazočan: svjedočanstvo ponovljeno 36 puta, često zajedno s glagolom »vidjeti« (2,8;3,9;11,5;13,3;14,6;20,9).

[20] Klarin ležaj: u početku (1211) ležaj se neko vrijeme sastojao od gologa poda i kamena pod glavom (1,7), zatim od lozovine (3,15;7,11;10,24), kasnije od jedne

8. I rekla je da je u hrani bila toliko stroga da su se sestre čudile kako je njezino tijelo živjelo. Rekla je također da dugo vremena spomenuta blažena Klara tri dana u tjednu ne bi ništa jela, to jest ponedjeljkom, utorkom i petkom. I rekla je da se je i drugih dana toliko odricala da je zapala u neku nemoć, zbog čega joj je sveti Franjo zajedno s asiškim biskupom naredio da u ta tri dana pojede barem pola komada kruha dnevno, što bi moglo biti oko unče i pol. [21]

9. Također je rekla da je ta blažena majka u molitvi bila ustrajna i revna, dugo ležeći na zemlji, ponizno prostrta ničice. A kada bi dolazila s molitve, poticala bi i bodrila sestre, govoreći uvijek Božje riječi. Bog je uvijek bio na njezinim ustima tako da o ispraznostima nije htjela ni govoriti, ni slušati. A kada bi se ona vraćala s molitve, sestre bi se razveselile kao da je s neba dolazila. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je s njome prebivala.

10. Također je rekla: kada bi spomenuta gospođa Klara zapovijedala svojim sestrama da nešto učine, zapovijedala bi vrlo plaho i ponizno. A ponajčešće bi htjela prije učiniti sama nego zapovjediti drugima.

11. Također je rekla: otkada je ista bila tako bolesna da ne bi mogla ustati s ležaja, dala bi da ju se podigne te posjedne i s leđa podupre kakvim suknom te bi tkala. Od svoga tkanja dala bi načiniti tjelesnike i razašiljala bi ih gotovo po svim crkvama asiških dolina i bregova. – Upitana kako ona to zna, odgovorila je da je ona vidjela da je ista tkala i da je pravila platno, i kada su ga sestre šivale i po braći razašiljale po spomenutim crkvama; davali su ih svećenicima koji su tu dolazili.

12. Također je rekla da je ta blažena majka prema svojim sestrama bila ponizna, milostiva i ljubazna, i sućutna s bolesnima: a dok je bila zdrava, posluživala ih je i prala im noge i davala vodu u ruke; a ponekad je prala sjedala bolesnica. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona to vidjela više puta.

13. Također je rekla da je posebno ljubila siromaštvo i nikada ju se nije moglo navesti da bi htjela nešto vlastito, niti primiti posjed,

veoma hrapave daske (7,12), zatim od rogožine i malo slame pod glavom (10,22), na kraju od slamnice (10,25) s nekim pokrivačem (2,14).

[21] Franjo posreduje jer je primio Klaru u poslušnost, a asiški biskup zato jer je imao jurisdikciju nad samostanom. To je imalo biti u početku dok se još nije umiješao kardinal Hugolin u svezi s jurisdikcijom nad samostanima (1217–19). Jedna unča i pol kruha manje je od 50 g.

ni za sebe ni za samostan. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona vidjela i čula da joj je svete uspomene gospodin papa Grgur htio dati mnoge stvari i kupiti posjede za samostan, ali ona nikada nije htjela na to pristati.

14. Također je rekla da je spomenuta gospođa Klara bila tako brižna u opsluživanju svoga reda i u upravljanju svojim sestrama, kao što bi se netko brinuo za svoje vremenito blago. – A to je ona, kaže, znala jer je uvijek bila s njome gotovo četrdeset i više godina, izuzevši jednu godinu kada je dopuštenjem te iste blažene majke prebivala u samostanu Vallis Glorie kod Spella da pouči sestre spomenutoga mjesta.

O čudu s uljem

15. Također je rekla ova svjedokinja da je život spomenute blažene Klare bio pun čudesa. Kada je jednom ponestalo ulja u samostanu tako da ga nimalo nisu imale, ta je blažena majka pozvala nekoga brata Reda manje braće, koji je za njih prosio, imenom brat Bentevenga.[22] Rekla mu je da pođe potražiti ulja. On je odgovorio da mu pripreme posudu. Onda je ta gospođa Klara uzela neku posudu i svojim je rukama oprala te postavila na neki zidić koji je bio blizu ulaza u kuću, da bi je spomenuti brat uzeo. A ta je posuda tu bila kratko vrijeme. Idući po tu posudu brat Bentevenga ju je našao punu ulja. I nakon što je pomno tražio, nije pronađen nitko tko bi ulje ulio. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona bila u kući, vidjela je kada je ta gospođa vani iznijela praznu posudu i donijela je punu. I rekla je da ne zna tko ju je napunio, ni kako je napunjena. I brat Bentevenga rekao je to isto. – Upitana kada je to bilo, odgovorila je da je to bilo otprilike druge godine nakon što su došle prebivati u samostan svetoga Damjana.[23] – Upitana koji je bio mjesec i koji dan, odgovorila je da se ne sjeća. – Upitana je li to bilo zimi ili ljeti, rekla je da je to bilo ljeti. – Upitana koje su sestre tada tu bile nazočne, rekla je da je bila sestra Janja, sestra svete Klare, koja je nedavno prešla iz ovoga života;[24] sestra Balvina, koja je bila opatica

---

[22] Prisutnost braće pored samostana sv. Damjana seže u same početke Reda. Braća su stanovala izvan samostana (6,16), gdje ih je bilo najmanje trojica-četvorica, budući da ih je Franjo slao dvojicu po dvojicu.

[23] Otprilike druge godine nakon dolaska u Sv. Damjan: ljeti 1212. (1,15). Spomenuto je pet sestara (Klara, Janja, Balvina, pokojna Benvenuta iz Peruđe i svjedokinja); međutim *Legenda* spominje činjenicu da nije bilo ulja čak ni za bolesnice (LegKl 16).

[24] S. Janja, Klarina rođena sestra: o njezinome pozivu opširno pripovijeda *Legenda* (24–26).

samostana u Vallis Glorie, također pokojna;[25] i sestra Benvenuta iz Peruđe, koja je još živa.[26] – I prisegla je na rečeno. Također je rekla ova svjedokinja da ona ne bi mogla riječima izraziti čudesa i kreposti koje je Gospodin očitovao po blaženoj Klari.

Kako je sveta Klara oslobodila pet bolesnih sestara znakom križa

16. Također je rekla ova svjedokinja da je jednom bilo pet bolesnih sestara u samostanu: sveta Klara je nad njima učinila znak križa svojom rukom i odmah su sve bile oslobođene. I vrlo često kada bi koja sestra bila bolesna na glavi ili na nekom drugom dijelu tijela, ta bi je blažena majka oslobodila znakom križa. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je da je ona bila nazočna. – Upitana koje su bile tih pet sestara, odgovorila je da je i ona, ova svjedokinja, bila jedna od njih te da su neke od njih preminule, a neke su žive, ali se ne sjeća koje. – Upitana koliko je vremena ona, ova svjedokinja bila bolesna, odgovorila je: dugo vremena. – Upitana od čega je bolovala, odgovorila je da je to bila neka bolest od koje bi kričala, osjećala jaku hladnoću i drhtala. – Upitana o drugima koje su bile oslobođene koliko su vremena bile bolesne, odgovorila je da se ne sjeća za druge kao za sebe. – Upitana kada su spomenute sestre bile oslobođene, rekla je: prije nego se sama gospođa razboljela.

17. Upitana otkada je sveta Klara počela bolovati od te dugotrajne bolesti, odgovorila je da misli da je od toga dvadeset i devet godina.[27]

18. A rekla je također da je lijek za tu svjedokinju i ostale sestre kada bi se razboljele bio znak križa što bi ga njihova sveta majka nad njima učinila. – Na pitanje koje je riječi običavala izgovoriti spomenuta gospođa Klara kada je činila znak križa, odgovorila je da je one ne bi razumjele jer je vrlo tiho govorila.

19. Upitana za mjesec i dan kada je bila oslobođena ova svjedokinja i one ostale sestre, odgovorila je da se ne sjeća. – Na pitanje

---

[25] S. Balvina, koja je bila opatica samostana Vallis Glorie kod Spella. Na Postupku su spomenute tri sestre imenom Balvina: jedna je ova, druga je s. Balvina Martina iz Coccorana, Klarina nećakinja (17,1), a treća je s. Balvina iz Porzana (15,1); na popisu iz 1238. samo je jedna Balvina.

[26] S. Benvenuta iz Peruđe je II. svjedokinja; ušla je u samostan u rujnu 1211, gotovo pola godine poslije Klare. U ovih nekoliko redaka imamo prvi popis nekih sestara prisutnih u Sv. Damjanu ljeti 1212.

[27] 29 godina Klarine bolesti: to jest od 1224.

tko je bio nazočan kada su one bile oslobođene, odgovorila je da je bilo više sestara, ali se ne sjeća koliko ih je bilo ni koje su to bile.

II. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Benvenuta** iz Peruđe,[28] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je gospođa Klara, tadašnja opatica[29] spomenutoga samostana svetoga Damjana, bila zadivljujuće ponizna i toliko sebe prezirala da je obavljala najniže poslove. I svojim je rukama čistila sjedala bolesnih sestara. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona ušla u redovništvo iste godine kao i Klara; samo što je Klara ušla na Veliki ponedjeljak, a ova je svjedokinja ušla kasnije u mjesecu rujnu.[30]

2. Upitana u kojoj je dobi sveta Klara ušla u redovništvo, odgovorila je da je bila u dobi od osamnaest godina ili približno tome,[31] prema onome što se govorilo. A držalo se da je neporočna dušom i tijelom i veoma su je poštovali svi koji su je poznavali i prije nego je stupila u redovništvo; sve to zbog silne njezine čestitosti, dobrohotnosti i poniznosti. Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona obavijestila ovu svjedokinju i prije nego je stupila u redovništvo, a prebivala je s njome u jednoj kući. A nakon što je stupila u redovništvo, bila s njome do časa njezine smrti, naime gotovo punih četrdeset i šest godina, izuzevši gore spomenuto vrijeme, to jest od Velikoga ponedjeljka do kraja rujna.

O načinu življenja svete Klare u samostanu

3. I rekla je ova svjedokinja da je ova majka sveta Klara otkako je stupila u redovništvo bila toliko ponizna da je sestrama prala noge. Jednom perući noge jednoj poslužiteljici nagnula se hoteći joj poljubiti noge. A ta poslužiteljica, povukavši nogu k sebi, ne-

---

[28] Kod s. Benvenute ne donose se obiteljski podaci. Zabilježeno je da je s. Benvenuta živjela s Klarom u »jednoj kući« (2,2) prije ulaska u Red. Kuća je imala biti u Peruđi, kamo se Klarina obitelj bila sklonila za vrijeme građanskoga rata između pučkih *minores* i plemićkih *maiores*. Klara je ostala u Peruđi prvih godina XIII. st., stanujući kod druge peruđinske gospode.

[29] Opatica: naziv službe samostanske poglavarice. Ovaj naziv ne potječe iz franjevačkog, nego iz benediktinskog kruga. Kada govori o sebi, Klara nikada ne upotrebljava taj naziv, nego odgovarajući franjevački (ženski): »sluškinja«.

[30] Ona bi imala biti četvrta u početnoj skupini sestara.

[31] 18 godina: 4 svjedoka slažu se u tome (2,2;13,1;17,4;20,2), samo jedan kaže »sedamnaest« (19,2). Klara je dakle rođena 1193.

oprezno je nogom udarila blaženu majku po ustima. Osim toga blažena je Klara lijevala vodu sestrama u ruke i noću ih je pokrivala zbog hladnoće.

4. Također je bila toliko stroga prema vlastitome tijelu da je bila zadovoljna samo jednom tunikom od neobrađenoga tkanja[32] i jednim ogrtačem. A ako bi katkad vidjela da je tunika neke sestre bila lošija od one što ju je ona nosila, uzela bi je za sebe, a svoju bolju dala bi toj sestri.

5. Također je rekla ova svjedokinja da je jednom spomenuta blažena Klara sebi napravila neku odjeću od svinjske kože te stranu s ostriženim dlakama i čekinjama okrenula uz tijelo; to je nosila skriveno ispod tunike od neobrađenoga tkanja. Isto je tako drugom zgodom napravila neku drugu odjeću od konjskoga repa, a od toga je napravila i neke konopčiće koje je stezala oko tijela. Tako je spomenutim cilicijima trapila svoje djevičansko tijelo. I rekla je da se jedna takva odjeća još nalazi u samostanu.[33]

6. Također je rekla: koliko god je sama rabila tako oštre cilicije i odjeću, bila je ipak vrlo milosrdna prema sestrama koje nisu mogle podnositi te krutosti i rado ih je tješila.

7. Upitana kako je znala za tu odjeću, odgovorila je da ju je vidjela, jer ju je ponekad posuđivala nekim sestrama. Ali ne sjeća se da je vidjela cilicij od kože, nego je to čula od njezine tjelesne sestre koja je kazivala da ga je vidjela. Ona ga je pak nosila, kako se govorilo, vrlo skriveno da ga sestre ne bi oduzele. Ali otkako se ta gospođa razboljela, sestre su joj oduzele tako krutu spomenutu odjeću.

8. Također je rekla da se spomenuta majka blažena Klara prije negoli se razboljela toliko odricala da je veliku četrdesetnicu i onu svetoga Martina uvijek postila o kruhu i vodi, jedino što bi nedjeljom popila malo vina, kada bi ga bilo. A tri dana u tjednu, naime ponedjeljkom, srijedom i petkom, ništa nije jela dok joj sveti Franjo nije naredio da svakoga dana svakako nešto pojede: a tada je iz poslušnosti uzimala malo kruha i vode. – Upitana kako je to znala, rekla je da je to vidjela i da je bila nazočna kada joj je sveti Franjo to naredio.

---

[32] To tkanje nazivalo se *lazzo*: riječ umbrijskoga narječja koja označava neobrađeno i oštro vuneno tkanje koje su nosili seljaci onoga kraja.

[33] Jedan Klarin pokornički pojas sestre su sačuvale do Postupka i još se uvijek čuva kao relikvija u samostanu sv. Klare u Asizu.

9. Također je rekla ova svjedokinja da je spomenuta majka sveta Klara bila revna u molitvi danju i noću; a oko ponoći je potiho nekim znakovima budila sestre da hvale Boga. Ona je palila svijeće u crkvi i često je zvonila za ranojutarnju službu čitanja. A sestre koje ne bi ustale na zvuk zvona[34] pozivala je svojim znakovima.

10. Također je rekla da je njezin govor uvijek bio o Božjim stvarima i nije htjela govoriti o svjetovnim stvarima niti je dala da joj sestre to spominju. A ako bi se nekada dogodilo da je neka svjetovna osoba učinila nešto protiv Boga, ona je zapanjena plakala, poticala tu osobu i brižno je nukala da se obrati na pokoru. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je ona s njome bila i navedeno vidjela.

11. I rekla je da se ta gospođa Klara često ispovijedala i vrlo pobožno i drhteći uzimala često sveti sakrament Tijela našega Gospodina Isusa Krista, tako da je sva drhtala kada bi ga uzela.

12. O tjelesnicima načinjenima od njezinoga tkanja rekla je isto što je rekla sestra Pacifika, gore navedena svjedokinja. Ali je dodala da bi ona načinila papirnate kućice[35] u kojima bi se tjelesnici držali; kućice je iznutra oblagala svilom te davala da ih biskup blagoslovi.

Kako je oslobodila sestru koja je ostala bez glasa

13. Također je rekla da je ova svjedokinja bila izgubila glas tako da je jedva mogla tiho govoriti. U noći svetkovine Uznesenja Djevice Marije imala je viđenje da ju je spomenuta gospođa Klara oslobodila nakon što joj je svojom rukom učinila znak križa. A tako se i dogodilo, budući da je toga istoga dana bila oslobođena nakon što je ona nad njom učinila znak križa. I rekla je da je ova bolest trajala gotovo dvije godine. – Upitana koliko je vremena prošlo da je ta sestra oslobođena, odgovorila je da se ne sjeća. – Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je da je bila spomenuta sestra Pacifika, koja je već prethodno svjedočila, i neke druge sestre koje su preminule.

14. I o posudi s uljem rekla je isto što je rekla sestra Pacifika, osim da se ne sjeća je li sveta Klara oprala posudu ili je dala da je drugi operu.

---

[34] Zvono: još uvijek se u Sv. Damjanu čuva malo zvono koje se koristilo u Klarino vrijeme u nekim posebnim liturgijskim prigodama. Ranojutarnja služba čitanja (matutin) molila se u ponoć, kako je to još uvijek običaj u mnogim samostanima klarisâ.

[35] O tjelesnicima vidi opširnije u LegKl 28 s pripadajućom bilješkom.

Kako je oslobodila jednoga brata od nesanice

15. Rekla je također navedena svjedokinja: budući da se neki brat Reda manje braće, koji se zvao brat Stjepan, razbolio od nesanice, sveti ga je Franjo poslao u samostan svetoga Damjana da sveta Klara nad njim učini znak križa. Pošto je to učinjeno, brat je malo odspavao na mjestu gdje je sveta majka običavala moliti.[36] Kada se probudio, nešto je pojeo i oslobođen otišao. – Upitana tko je tome nazočio, odgovorila je da su bile sestre iz samostana, od kojih su neke žive, a neke preminule. – Upitana je li ona prije poznavala toga brata i koliko ga je dana prethodno vidjela bolesnoga, i koliko je vremena bolovao od te bolesti, i koliko je vremena otkada je viđen zdrav, i o njegovome rodnome mjestu, na sve je odgovorila da ona to ne zna jer je ona bila zatvorena;[37] a taj brat Stjepan nakon što je bio oslobođen, otišao je svojim putem.

O oslobođenju od fistula

16. Također je rekla ova svjedokinja da je neka sestra iz spomenutoga samostana, koja se zvala sestra Benvenuta od gospođe Diambre, bila teško bolesna i trpjela je veliku bol od teške rane koju je imala pod pazuhom. Znajući to samilosna majka sveta Klara, puna sućuti, započela je za nju moliti; i pošto je nad njom učinila znak križa, odmah je bila oslobođena. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona prije vidjela ranu, a potom ju je vidjela oslobođenu. – Upitana je li ona bila nazočna kad je učinila znak križa, rekla je da nije, ali je čula da je tako bilo i da je tako učinila. – Upitana kada je to bilo, rekla je da se ne sjeća dana ni mjeseca, ni pred koliko dana, ni koliko je dana od toga; ali da ju je vidjela ozdravljenu i oslobođenu odmah nakon toga dana kada se govorilo da joj je sveta Klara učinila znak križa.

17. Također je rekla ova svjedokinja da je ona vidjela veliki sjaj nad mjestom gdje bi gospođa Klara običavala poći na molitvu, tako da je mislila da je to plamen tvarne vatre. – Upitana tko je još osim nje to vidio, odgovorila je da je tada to vidjela samo ona. – Upitana

---

[36] Ovaj događaj otkriva odnos između Franje i Klare, između njihovih sljedbenika te njihovu međusobnu pomoć. Što se tiče mjesta gdje je Klara običavala moliti, ne zna se točno gdje se ono nalazilo, ali je vjerojatno imalo jedan dio u klauzuri, a drugi dio izvan klauzure, odvojen rešetkom, prema Pravilu koje se primjenjivalo u Sv. Damjanu.

[37] To govori o veoma povučenom životu sestara, kao jednom od obilježja samostana (4,11;6,9;15,1;16,2).

kada je to bilo, odgovorila je da je to bilo prije nego se spomenuta gospođa razboljela.[38]

Kako je neki dječačić oslobođen od kamena

18. Također je rekla da je neki dječačić iz grada Spoleta, zvan Mattiolo, u dobi od tri ili četiri godine, stavio mali kamenčić sebi u nosnicu tako da ga nikako nije mogao izvaditi pa se činilo da je dječačić bio u opasnosti. Kad je doveden svetoj Klari, koja je učinila nad njim znak svetoga križa, odmah je iz nosa ispao kamenčić i dječačić je bio oslobođen. – Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je da je bilo više sestara koje su već pokojne. – Upitana pred koliko se vremena to dogodilo, odgovorila je da se ne sjeća budući da ona nije bila nazočna kada mu je sveta majka učinila znak križa. Ali je tvrdila da to zna jer je čula od drugih sestara te da je ona vidjela dječačića zdrava toga ili pak idućega dana nakon što je bio oslobođen.

19. Također je rekla da smatra da ni ona niti ijedna sestra može potpuno izreći svetost i veličinu života svete uspomene gospođe Klare, osim da bi joj Duh Sveti dao da to izrekne. I kada je bila teško bolesna, nikada nije htjela propustiti svoje uobičajene molitve.

Kako je molitvom svete Klare samostan oslobođen od Saracena

20. Također je rekla kako su se jednom, za vrijeme rata u Asizu, neki Saraceni[39] popeli na zid i s unutrašnje strane spustili se u klaustar Svetoga Damjana. Spomenuta sveta majka gospođa Klara, koja je tada bila teško bolesna, ustala je s ležaja i pozvala sestre bodreći ih da se ne straše: i nakon molitve Gospodin je oslobodio samostan i sestre od neprijatelja; a otišli su i oni Saraceni koji su već bili ušli.

21. Također je rekla da su je svi koji su je poznavali smatrali sveticom poradi kreposti i milosti kojima ju je Bog obdario.

22. Također je rekla da je ona osobito ljubila siromaštvo tako da ni papa Grgur, ni ostijski biskup[40] nikada nisu uspjeli udobrovoljiti je da primi neke posjede: dapače blažena je Klara prodala je svoju

---

[38] To jest prije 1224. To je okolnost koja se često spominje kao nešto što Klarin život dijeli na dva vremenska razdoblja.

[39] Rat u Asizu: ne znači da je Asiz bio u ratu protiv nekoga grada, nego su ga napale carske čete Friedricha II., koje su došle iz Kampanije. Među njima su bili Saraceni, arapske plaćeničke čete Friedricha II. Događaj se zbio 1240.

[40] Ostijski biskup je Rajnald Segni, pokrovitelj Reda, budući papa Aleksandar IV.

baštinu i dala je siromasima. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona bila nazočna i čula je kada joj je spomenuti gospodin papa govorio da prihvati posjede; taj je papa osobno došao u samostan svetoga Damjana.[41]

23. Također je rekla da je spomenuta majka sveta Klara spoznala u duhu da je jedna od njezinih sestara, zvana sestra Andrea, koja je u grlu imala skrofule, jedne noći rukama stisnula grlo tako da je ostala bez glasa. Stoga je ona odmah k njoj poslala jednu sestru da joj priskoči u pomoć.

III. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Filipa**, kći gospodina Leonarda Gisleriova[42], redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla: četiri godine nakon što je sveta Klara došla u redovništvo[43] po propovijedanju svetoga Franje, ova je svjedokinja ušla u to isto redovništvo. Spomenuta joj je svetica izložila kako je naš Gospodin Isus Krist za spasenje ljudskoga roda podnio muku i umro na križu te je ova svjedokinja, poučena, privoljela da bude redovnicom i zajedno s njome čini pokoru. I bila je sa spomenutom gospođom Klarom od toga vremena do njezine smrti, gotovo trideset i osam godina.[44]

2. I rekla je da je ta blažena majka bila tako sveta života i čestita vladanja da ni ona niti ijedna sestra to nije mogla potpuno objasniti. I kako je ta gospođa Klara bila djevičanska od svoga djetinjstva, tako je odabrana od svoga Gospodina djevičanskom ostala. Ni kod ove svjedokinje ni kod ostalih sestara nema nikakve sumnje o njezinoj svetosti. Dapače, i prije nego je sveta Klara ušla u redovništvo, držali su je svetom svi koji su je poznavali; a to je bilo zbog vrlo čestitoga življenja i zbog mnogih kreposti i milosti koje je Gospodin Bog u nju postavio.

---

[41] Papa Grgur IX. bio je u Sv. Damjanu prije 16. 7. 1228. jer je 16. 7. slavio Franjino proglašenje svetim. Sutradan je postavio kamen temeljac crkve u čast novoga sveca, 18. je otputovao u Peruđu, a 19. izdao Bulu proglašenja Franje Asiškoga svetim.

[42] Kao i Klara, i Filipa je pripadala asiškom feudalnom plemstvu te je, kao i s. Benvenuta, II. svjedokinja, poznavala Klaru iz Peruđe, od djetinjstva. Njezino ime nalazi se (na 3. mjestu) na popisu sestara u dokumentu iz 1238.

[43] To jest 1214/15.

[44] Trideset osam godina, više 4 godine od Klarina obraćenja (3,1) imamo 42 godine Klarina života u klauzuri.

O načinu življenja svete Klare u samostanu

3. I rekla je ova svjedokinja: otkako je sveta Klara stupila u redovništvo, Gospodin je umnožio njezine kreposti i milosti budući da je uvijek bila vrlo ponizna i pobožna, dobrostiva i velika ljubiteljica siromaštva, sućutna prema ojađenima. Bila je ustrajna u molitvi, a njezin način življenja i njezin govor uvijek je bio o Božjim stvarima tako da svoj jezik i svoje uši nikada nije priklanjala svjetovnim stvarima.

4. Kažnjavala je tijelo svoje krutom odjećom, imajući ponekad odjeću od konjske grive ili repa; i imala je tuniku i ogrtač od gruboga tkanja. Njezin je ležaj bio od lozova trsja, i time je bila zadovoljna neko vrijeme.

5. Također je trapila svoje tijelo ne jedući ništa tri dana u tjednu, to jest drugoga, četvrtoga i šestoga dana u tjednu; a ostalih je dana postila o kruhu i vodi.

6. Uza sve to uvijek je bila radosna u Gospodinu i nikada ju se nije vidjelo pomućenom i sav je njezin život bio anđeoski. Toliku joj je milost Gospodin dao da je često svoje razboljene sestre ona blaženica oslobađala bolesti učinivši križ svojom rukom.

7. Također je rekla da je ta blažena majka osobito imala milost obilnih suza, duboko suosjećajući sa sestrama i drugim nevoljnicima, a osobito je izlijevala obilje suza kada je primala tijelo Gospodina Isusa Krista.

8. Upitana kako zna sve to što je rečeno, odgovorila je: jer je ona, svjedokinja, bila treća sestra gospođe Klare i da ju je poznavala od djetinjstva te od toga vremena nadalje uvijek je bila s njome i vidjela to što je rečeno.

9. Također je rekla da je ta blažena majka bila toliko ponizna da je u svemu prezirala samu sebe i prednjačila pred ostalim sestrama čineći se nižom od svih, služeći im, lijevajući im vodu u ruke i perući svojim rukama sjedala bolesnih sestara, i perući noge i poslužiteljicama. Tako je jednom perući noge jednoj poslužiteljici iz samostana[45] htjela poljubiti noge, a ova je neoprezno povukla nogu k sebi i povlačeći pogodila je svetu majku nogom u usta. Ali ona uza sve

---

[45] Poslužiteljica: sestra koja je bila određena za služenje izvan klauzure (14,9). Poslužiteljice nisu bile služavke.

to u svojoj poniznosti nije odustala, nego je poljubila stopalo noge spomenute poslužiteljice. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je to vidjela jer je tu bila nazočna.

O sestri koja je oslobođena od fistule

10. Upitana koje su to sestre koje je ozdravila blažena Klara znakom križa, ova svjedokinja je rekla da je to bila sestra Benvenuta od gospođe Diambre,[46] koja je dvanaest godina imala veliku ranu pod pazuhom, koja se nazivala fistula. Kada joj je spomenuta gospođa učinila znak križa uz molitvu Gospodnju, naime Očenaš, oslobođena je od te rane.

11. Također je rekla da je sestra Amata,[47] redovnica spomenutoga samostana, teško bolovala od vodene bolesti i groznice i imala je jako nadut trbuh. Nakon što je primila od svete majke znak križa i nakon što ju je ona dotaknula svojim rukama,[48] idućega je jutra bila zdrava tako da joj se tijelo smanjilo kao u sasvim zdrave osobe. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ona vidjela kada joj je sveta majka učinila znak križa i dotakla je. I vidjela je da se dugo vremena zadržala pred bolesnicom te spomenutog idućega dana i unaprijed vidjela je da je zdrava.

12. O oslobođenome bratu Stjepanu rekla je isto što je rekla sestra Benvenuta, prethodna svjedokinja.

13. Također je rekla da je toliko ljubila siromaštvo da bi prekoravala samostanske milostinjare kada bi u milostinji donijeli cijele kruhove, pitajući ih: »Tko vam je dao ove cijele kruhove?« A to je govorila jer je više voljela primiti kao milostinju izlomljeni nego cijeli kruh.

14. I nikada se nije dala navesti ni od pape, ni od biskupa ostijskoga da primi bilo koji posjed.[49] A Povlasticu siromaštva, koja joj je bila udijeljena, častila je s velikim poštovanjem i dobro ju je i marno čuvala iz bojazni da je ne izgubi.

---

[46] S. Benvenuta od gospođe Diambre, XI. svjedokinja. Njezino ozdravljenje spomenuto je desetak puta.

[47] S. Amata, IV. svjedokinja, Klarina nećakinja, kći Martina iz Coccorana, sestra s. Balvine.

[48] Klara dotiče bolesno mjesto majčinskom kretnjom punom sućuti.

[49] Vidi o tome u LegKl 14 s pripadajućom bilješkom.

Kako je sveta Klara oslobodila jednoga dječačića od groznice

15. Također je rekla spomenuta svjedokinja da je neki dječačić, sinčić gospodina Ivana sina Ivana zastupnika sestara,[50] bolovao od teške groznice te je doveden spomenutoj majci svetoj Klari. Nakon što je od nje primio znak križa, bio je oslobođen. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je bila nazočna kada je dječačić došao i kada ga je blažena majka dotakla i učinila mu znak križa. – Upitana je li taj dječačić tada imao groznicu i je li ga ona potom vidjela zdrava, odgovorila je da je izgledalo, i tako se govorilo, da je on tada imao groznicu, a otada ga više nije vidjela jer dječačić tada izišao iz samostana. Ali njegov je otac rekao da je odmah ozdravio.

Kako je oslobodila sestru Andreu od skrofula

16. Rekla je također ova svjedokinja da je jedna sestra, zvana sestra Andrea iz Ferrare, trpjela od skrofula u grlu. Spomenuta gospođa Klara u duhu je saznala da je ona bila u velikoj kušnji kako bi od toga ozdravila. I jedne noći ta sestra Andrea, koja je bila u spavalištu ispod, na takav je način i tako jako rukama stisla grlo da je izgubila glas. I to je sveta majka spoznala u duhu. Zbog toga je odmah pozvala ovu svjedokinju, koja je tu blizu spavala, i rekla joj: »Siđi brzo dolje u spavalište jer je sestra Andrea teško bolesna. Očisti od ljuske jedno jaje i daj joj da popije; i kada joj se povrati govor, dovedi je k meni«. I tako bî učinjeno. A kada je ta gospođa upitala sestru Andreu što joj je bilo i što je činila, sestra Andrea joj nije htjela reći. Onda joj je časne uspomene gospođa rekla sve po redu kako se je dogodilo. I to se proširilo među sestrama.

Kako je oslobodila jednu sestru od gluhoće i samostan od Saracena

17. Također je rekla ova svjedokinja da je gospođa Klara oslobodila jednu sestru, koja se zvala s. Kristina, od gluhoće jednoga uha, od čega je trpjela duže vremena.

18. Također je rekla da su u vrijeme rata u Asizu sestre jako strahovale od dolaska Tatara i Saracena i drugih neprijatelja Boga i svete Crkve. Spomenuta ih je blažena majka bodrila govoreći: »Sestre i kćeri moje, ne bojte se jer ako Bog bude s nama, neprijatelji nam neće moći nauditi. Pouzdajte se u Gospodina našega Isusa Krista

---

[50] Zastupnik (*Procurator*) je povjerljiva osoba koja obavlja pravne čine samostana i zastupa njegovu korist. Izričito se spominje u dokumentu iz 1238.

jer će nas on osloboditi; a ja ću biti vaša straža[51] da vam nikakvo zlo neće učiniti; a ako oni dođu, položite me pred njih«. Kako su jednoga dana neprijatelji došli razoriti grad Asiz, neki su se Saraceni popeli na samostanski zid i sišli u klaustar, zbog čega su se te spomenute sestre jako prestrašile. Ali ih je presveta majka sve bodrila, a prezirala njihove snage, govoreći: »Ne bojte se, jer nam neće moći naškoditi!« I to rekavši utekla se u pomoć uobičajenom molitvom. Snaga te molitve bila je tolika da su spomenuti neprijatelji Saraceni, ne napravivši nikakvu štetu, otišli kao da su bili potjerani tako da u kući nikoga nisu dirnuli. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je: jer je tu bila nazočna. – Upitana o mjesecu i danu, odgovorila je da se ne sjeća.[52]

19. Također je rekla: kada je Vital Averški[53] poslan od cara s velikom vojskom došao opkoliti grad Asiz, zavladao je veliki strah, ali prema onome što je gospođi Klari obznanjeno, grad neće biti zauzet niti mu prijeti opasnost, makar je taj Vital bio rekao da neće otići dok ne zauzme grad. Čuvši to ta je gospođa, povjerivši se Božjoj moći, pozvala sve sestre i tražila da se donese pepela i posula se po cijeloj glavi odrezane kose. A zatim je posula pepelom glave svih sestara i zapovjedila im neka sve idu na molitvu[54] da bi Gospodin Bog oslobodio spomenuti grad. Tako se i dogodilo budući da je idućega dana, noću, spomenuti Vital otišao sa svom svojom vojskom.

20. Također je rekla ova svjedokinja kako je spomenuta gospođa i sveta majka, kada je bila blizu smrti, jedne noći po suboti, započela govoriti ovako: »Idi sigurna u miru jer ćeš imati dobru pratnju, jer onaj koji te je stvorio unaprijed te posvetio, i kada te je stvorio postavio je u tebe Duha Svetoga, i uvijek te je čuvao kao majka svoje ljubljeno dijete«. I dodala je: »Ti, Gospodine, budi blagoslovljen, koji si me stvorio«.[55] I mnogo je toga izrekla govoreći o Presvetoj Trojici tako tiho da je sestre nisu mogle dobro razumjeti.

---

[51] Straža (4,14;9,2), to jest jamac.

[52] S. Franciska kaže da je to bilo jednoga dana – čini joj se u petak – mjeseca rujna, oko 9 sati ujutro (9,2). Bilo je to 1240.

[53] Vital Averški bio je kapetan četa cara Friedricha II.; radi se o napadu na papinsku državu u Umbriji, opsjedanjem raznih gradova, među kojima su Stroncone i Asiz.

[54] Obred posipanja pepela po goloj glavi, popraćen molitvom, pokornički je čin koji su sestre vjerno obdržavale (9,3).

[55] Klara na samrti preporučuje svoju dušu: petak navečer, 8. 8. 1253. (11,3). U obredu »commendatio animae« umirućih nalazi se molitva »Proficiscere, anima christiana de hoc mundo in nomine Dei Patris, qui te creavit«. Klara ovdje ponavlja tu »commendatio« same sebe, spominjući se njoj učinjenih spasenjskih Gospodnjih djelâ.

21. I rekla je ova svjedokinja sestri koja je tu bila: »Ti koja dobro pamtiš dobro drži na umu ono što gospođa kaže«. A ona je gospođa čula te riječi i rekla je sestrama koje su tu bile nazočne: »Ovo što ja sada reknem držat ćete na umu onoliko koliko vam bude dopustio onaj koji daje da ih izreknem«.

22. Također je jedna sestra, zvana sestra Anastazija, upitala tu gospođu s kime je ili komu je govorila kada je izgovarala prve gore izrečene riječi. Ona joj je odgovorila: »Ja govorim svojoj duši«.

23. I dodala je ova svjedokinja da je cijele noći onoga dana kada je prešla iz ovoga života opominjala sestre propovijedajući im. I na kraju se tako lijepo i dobro ispovjedila da ova svjedokinja nikada nije takvo što čula. A tu je ispovijed učinila jer je dvojila nije li u čemu povrijedila vjeru zadanu na krštenju.

24. I gospodin Inocent papa došao ju je posjetiti budući da je bila teško bolesna.[56] Zatim je ona rekla sestrama: »Kćeri moje, podajte hvalu Bogu jer nije dosta nebo i zemlja za toliko dobročinstvo koje sam primila od Boga, jer sam danas primila njega u svetom otajstvu i još sam vidjela njegova namjesnika«. – Upitana kako to zna, odgovorila je da ju je vidjela i bila nazočna. – Upitana koliko je vremena to bilo prije smrti gospođe Klare, odgovorila je: malo dana.

25. Rekla je također ova svjedokinja da je ta gospođa Klara bila toliko revna u kontemplaciji da bi na dan Velikoga petka, misleći na muku Gospodinovu, ostajala gotovo neosjetljivom cijeloga toga dana i velik dio iduće noći.

26. O posudi s uljem rekla je isto što su rekle gore spomenute svjedokinje uz prisegu za ono što je čula.

27. Također upitana o ostalim sestrama koje su bile ozdravljene odgovorila je da je ozdravilo više njih koje su već pokojne.

O proricanju budućih stvari

28. Također je rekla ova svjedokinja da je ta gospođa Klara ispripovjedila sestrama da je njezina majka, kada je bila trudna s njome, išla u crkvu. I stojeći pred križem, dok je sabrano molila proseći

---

[56] Svjedokinja ovdje samo kratko spominje papin pohod Klari. Bila su naime dva njegova pohoda: u svibnju 1253. i 8. kolovoza ujutro, iste godine (3,24).

Boga da joj pritekne u pomoć u opasnosti poroda, čula je glas koji joj je rekao: »Ti ćeš roditi svjetlo koje će jako osvijetliti svijet«.[57]

29. Ispripovjedila je također ta gospođa Klara da joj se jednom u viđenju učinilo da ona nosi svetome Franji posudu tople vode, s ručnikom za brisanje ruku, i penjala se visokim ljestvama, ali išla je tako lako kao da je hodala po ravnome tlu. A kada je stigla do svetoga Franje, svetac je izvukao iz svojih njedara dojku i rekao toj djevici Klari: »Dođi, uzmi i siši«: I nakon što je sisala, taj ju je svetac potaknuo da još jednom siše; i to što je sisala bijaše tako slatko i ugodno da se to ni na kakav način ne može objasniti. I dok je sisala, ona oblina ili otvor dojke odakle izlazi mlijeko ostala je među usnama te blažene Klare. I uzevši u ruke to što joj je ostalo u ustima, činilo joj se da je to zlato, tako jasno i sjajno da se je u njemu sva vidjela, gotovo kao u ogledalu.[58]

O čudesnome slušanju svete Klare

30. Još je pripovijedala spomenuta gospođa Klara kako u skorašnjoj noći Rođenja Gospodnjega zbog teške bolesti nije mogla ustati s ležaja i ići u kapelu. Sve su sestre po običaju otišle na jutarnju ostavivši nju samu. Onda je ta gospođa uzdišući rekla: »Oh, Gospodine Bože, evo sam ti ovdje ostavljena sama«. Tada je odmah začula orgulje i otpjeve te cijelo bogoslužje braće u crkvi svetoga Franje, kao da je ondje bila nazočna.[59]

31. O ovim i mnogim drugim čudesima izrijekom i po čuvenju izvijestila je ova svjedokinja o gore spomenutoj gospođi Klari koja je bila prva majka i opatica samostana svetoga Damjana, i bila je prva u ovome Redu. Plemenita po pokoljenju i po rodu i bogata svjetovnim stvarima. Toliko je ljubila siromaštvo da je svu svoju baštinu prodala i razdijelila siromasima. I toliko je voljela ovaj Red da nikada nije htjela propustiti ni sitnicu u opsluživanju spomenutoga Reda, pa ni onda kada je bila bolesna.

---

[57] Ovdje sama Klara pripovijeda o svojemu rođenju i o svojoj majci. S. Cecilija će to isto čuti iz Hortulaninih usta (6,12).

[58] Druga tajna koju Klara pripovijeda o sebi. Ovaj događaj spominje više svjedokinja (4,16;6,13;7,10), dok ga *Legenda* ispušta. Opširnije o tome događaju vidi M. Bartoli, *Klara Asiška*, Samostan sv. Klare i Laudato d.o.o., Zagreb 2009, str. 168–183.

[59] Treći događaj koji pripovijeda sama Klara: viđenje u Božićnoj noći. To je posljednji Klarin Božić (24/25. 12. 1252). Događaj veoma poznat, koji će kasnija franjevačka književnost proširiti (Cvjet 41).

32. I na kraju svoga života pozvala je sve sestre i pomno im je preporučila Povlasticu siromaštva. I jako je žudjela da Pravilo Reda bude potvrđeno, makar da bi jednoga dana položila tu Bulu na svoje usne, a drugoga dana preminula. I kako je željela, tako se i dogodilo: došao je jedan brat sa zapečaćenim pismima. Ona ih je s poštovanjem uzela. Premda je bila na samrti, sama je položila Bulu na usta da je poljubi.[60] Idućega dana spomenuta gospođa Klara, doista sjajna i bez ljage, bez sjene grijeha, prešla je iz ovoga života Gospodinu, u sjaj vječnoga svjetla.[61] To nedvojbeno drži ova svjedokinja i sve sestre te svi ostali koji su je poznavali.

IV. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Amata** gospodina Martina iz Coccorana,[62] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegla je i rekla da je oko dvadeset i pet godina u ovome Redu. Poznavala je svetu Klaru. A ova je svjedokinja ušla u Red savjetom i poticajem te svetice koja joj je rekla da je ona prosila od Boga milost za nju da ne dopusti da je svijet prevari i da ne ostane u svijetu. A ova je svjedokinja bila nećakinja te svetice, koju je kao majkom držala.[63]

2. I poznavala je njezin način življenja i čula je kako se je obratila, i da je poticajem i propovijedanjem svetoga Franje prihvatila redovništvo. Ali i prije nego je postala redovnicom, držali su je svetom svi koji su je poznavali zbog velikih milosti i kreposti koje joj je Bog dao, kako se u javnosti o njoj čulo.

3. I otkako je spomenuta svjedokinja stupila u Red, uvijek je s njome bila. Tako je upoznala svetost njezina života. Tu svetost, koja je bila u Božjim darovima i u krepostima koje joj je Bog dao, ona ni na kakav način ne bi mogla objasniti. A sve su bile u njoj: posvemašnje djevičanstvo, dobrohotnost, krotkost, sućut prema svojim sestrama, a isto tako i prema drugima.

---

[60] Pravilo je potvrdio Inocent IV. bulom od 9. 8. 1253, koju je sljedećega dana Klari donio jedan manji brat. Dana 11. 8. navečer Klara je umrla. Ova Bula, koju je Klara poljubila, čuva se u protosamostanu sv. Klare u Asizu, među svetičinim relikvijama.

[61] Već ovdje imamo igru riječi na osnovu Klarina imena.

[62] S. Amata je Klarina nećakinja, kći gospodina Martina iz Coccorana, Klarinog bratića, i mlađa sestra s. Balvine. Ušla je u samostan 1228, 11 godina nakon sestre. Ime joj se pojavljuje i u popisu sestara (na 15. mjestu) u dokumentu iz 1238.

[63] Klara je 1228. imala 35 godina, a nećakinja Amata barem upola manje; stoga je Klaru držala svojom majkom.

4. A bila je ustrajna u molitvi i u zrenju. I kada bi se vraćala s molitve, njezino je lice izgledalo sjajnije i ljepše od Sunca. A iz njezinih je riječi tekla neizreciva milina tako da se sav njezin život činio nebeskim.

5. U uzdržljivosti od hrane bila je toliko stroga da je izgledalo kao da je hrane anđeli. Ona je doista trapila svoje tijelo toliko da tri dana u tjednu, ponedjeljkom, srijedom i petkom nije jela ništa, a ostalih dana postila je o kruhu i vodi, sve dok joj sveti Franjo nije naredio da nešto pojede i u danima kada ništa nije jela. I onda bi, iz poslušnosti, pojela komadić kruha i popila malo vode.

6. O oporosti odjeće i ležaja rekla je isto što je rekla sestra Filipa, gore spomenuta svjedokinja.

Kako je ona bila oslobođena od groznice, kašlja i vodene bolesti

7. Također je rekla ova svjedokinja da je teško bolovala od vodene bolesti, groznice i kašlja te imala bol na jednoj strani. Sveta Klara joj je učinila znak križa svojom rukom i odmah ju je oslobodila. – Upitana koje je riječi ta svetica izgovarala, odgovorila je kako je, položivši ruke na nju, molila Boga da je oslobodi od tih bolesti, ako je to bolje za njezinu dušu. I tako je odmah bila oslobođena. – Upitana koliko je vremena bila bolesna, odgovorila je da je bila bolesna trinaest mjeseci; ali otada nikada više nije bolovala od spomenute bolesti. U bolesti joj je trbuh bio jako napuhnut da je jedva mogla prignuti glavu. I tako, zaslugama te svetice, Gospodin ju je potpuno oslobodio.

Kako je oslobodila jednu sestru od fistule

8. Slično je spomenuta gospođa Klara oslobodila neke sestre od njihovih bolesti, učinivši im svojom rukom znak križa. – Upitana tko su bile te sestre, odgovorila je: sestra Benvenuta od gospođe Diambre,[64] koja je imala pod pazuhom neke velike rane u kojima se napipavalo pet izraslina i od te je bolesti bolovala jedanaest godina ili približno tome. I kada joj je gore spomenuta gospođa učinila znak križa, bila je oslobođena. – Upitana kako to zna, odgovorila je da su izrasline nestale; i otada ona više nije bolovala od te bolesti. – Upitana koja je to bolest bila, odgovorila je da se to nazivalo fistule.

---

[64] S. Benvenuta, XI. svjedokinja, sama pripovijeda o svome ozdravljenju koje se zbilo 1251 (11,1).

Kako je oslobodila jednu sestru od kašlja

9. Također je rekla da je jedna sestra, zvana sestra Cecilija,[65] jako kašljala i čim bi započela jesti, taj bi se kašalj pojavio tako da se činilo da bi se mogla ugušiti. Zbog toga joj je spomenuta majka, jednoga dana šestoga u tjednu, dala da pojede malo pogače, što je ona uzela s velikim strahom. Jela je samo zbog naredbe svete majke. I otada nije više osjetila tu bolest. – Upitana koliko je prije bolovala od spomenute bolesti, odgovorila je da se ne sjeća, ali misli da je to bilo dugo vremena.

Kako je oslobodila jednu sestru od gluhoće na jednom uhu

10. Također je rekla da je jedna druga, zvana sestra Kristina,[66] bila gluha na jedno uho dugo vremena, i prije nego je ušla u samostan i kasnije. Samo što joj je ta gospođa Klara dodirnula gluho uho i učinila znak križa, bila je oslobođena. Za druge sestre rekla je da se ne sjeća premda je i više drugih bilo oslobođeno.

Kako je oslobodila nekoga dječačića od pjege na oku

11. Također je rekla da je neki dječačić iz Peruđe imao na oku neku pjegu koja mu je prekrivala cijelo oko. Zbog toga su ga doveli svetoj Klari koja je dotakla dječakovo oko i potom mu učinila znak križa. A zatim je rekla: »Odvedite ga mojoj majci sestri Hortulani[67] (koja je bila u samostanu svetoga Damjana) i neka nad njim učini znak križa«. Kada je to učinjeno, dječak je bio oslobođen. Zato je sveta Klara rekla da ga je njezina majka oslobodila, a majka je naprotiv rekla da ga je gospođa Klara, njezina kći, oslobodila. I tako je jedna drugoj pridavala tu milost. – Upitana pred koliko je vremena vidjela toga dječačića s tom pjegom, odgovorila je da ga je vidjela s tom pjegom kada su ga donijeli u samostan spomenutoj gospođi Klari: niti ga je vidjela prije niti poslije otkako je ozdravio jer je odmah izišao iz samostana. A ta je svjedokinja trajno bila zatvorena u samostanu kroz cijelo to vrijeme.

---

[65] S. Cecilija jedna je od prvih sestara, ušla je u redovništvo 1213 (6,1.5) i VI. je svjedokinja na Postupku.

[66] S. Kristijana, ovdje nazvana Kristina, ušla je u samostan 1246/47 (5,4); ozdravila je u lipnju/srpnju 1252 (5,1) i V. je svjedokinja na Postupku.

[67] Hortulana, Klarina majka, ušla je u samostan između 1226. i 1238 (usp. 6,12). Ovo čudo zbilo se između 1225. i 1230.

12. Upitana o poniznosti spomenute svetice, pod prisegom je rekla isto što je rekla sestra Filipa, prethodna svjedokinja.

13. Također o ljubavi prema siromaštvu i molitvi te svetice rekla je isto što je rekla spomenuta sestra Filipa.

14. Rekla je također ta svjedokinja da su sestre, strepeći od dolaska Saracena i Tatara i drugih nevjernika, molile svetu majku da se goruće obrati Gospodinu da njihov samostan bude obranjen. A sveta majka je odgovorila: »Sestre i kćeri moje, ne bojte se jer će vas Gospodin zaštititi. A ja ću biti vaša straža:[68] i ako se dogodi da neprijatelji siđu u samostan, položite me pred njih«. I tako se molitvom toliko svete majke samostanu, sestrama ni stvarima nije dogodila nikakva šteta.

15. O opsadi i oslobođenju grada Asiza rekla je isto što je rekla sestra Filipa.

16. O čudu majke svete Klare, i o viđenju svete Klare, i o dojci svetoga Franje, i o čudu u noći Rođenja Gospodinova, o svemu tome rekla je isto što i sestra Filipa. Ali je nadodala da je ona čula od spomenute gospođe Klare da je u toj noći Rođenja Gospodinova također vidjela jaslice Gospodina našega Isusa Krista.[69]

17. Također je rekla ova svjedokinja da je dobro Gospodin providio da je prva u ovome Redu bila toliko sveta u kojoj se nije vidio nikakav nedostatak, nego su se u njoj vidjele sabrane sve kreposti i milosti; tako da su je još dok je živjela svetom držali svi koji su je poznavali. Bila je plemenita rodom po tijelu, ali je bila mnogo plemenitija u opsluživanju svetoga redovništva i svoga Reda. Ni u vrijeme svoje bolesti nikada nije htjela propustiti ništa od toga Reda. I tako je u svojoj svetosti upravljala sobom i svojim sestrama gotovo četrdeset i tri godine.[70]

---

[68] To jest jamac.

[69] Ovdje se dodaje da je Klara ne samo čula svečanost u crkvi sv. Franje nego i »vidjela« jaslice. U cvjetiću u *Zgodama bl. Franje i njegovih drugova* dodaje se da se Klara također pričestila (ZgoFd 41,8).

[70] Svjedokinja spominje gotovo 43 godine Klarina života u samostanu: od noći 27/28. 3. do 11. 8. 1253: 42 godine, 4 mjeseca i 14 dana. »Upravljala sobom« odnosi se na Klarin asketski život (i to čitav život i na svim područjima), a »upravljala svojim sestrama« odnosi se na službu koju joj je povjerio Franjo da vodi zajednicu koja je porasla brojem (1,17).

18. Ljubila je svoje sestre kao samu sebe, a sestre su nju za života i poslije njezine smrti poštovale kao sveticu i majku cijeloga Reda. I rekla je također da su njezina svetost i njezina dobrota nadvisivale dobra i njezine kreposti više nego ona umije i može izreći.

19. Također je rekla da je ta gospođa Klara, kad je već bila blizu prijelaza iz ovoga života, to jest u petak[71] prije svoje smrti, rekla svjedokinji koja je ostala sama s njome: »Vidiš li ti Kralja slave kojega ja vidim?« I to je rekla više puta. A malo dana nakon toga izdahnula je.

20. Također je rekla ova svjedokinja da je čula od neke žene iz Pise da ju je Gospodin oslobodio od pet zloduha zaslugama svete Klare i da su demoni priznavali da su ih sažgale molitve te gospođe Klare. I stoga je ta žena došla u samostan, na mjesto gdje se razgovara sa sestrama,[72] da bi zahvalila najprije Bogu i gore spomenutoj gospođi. – Upitana pred koliko je to vremena bilo, odgovorila je: četiri godine ili otprilike toliko.[73]

V. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Kristijana** gospodina od Parisse,[74] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnuvši rekla je da je ova svjedokinja dugo bila gluha na jedno uho i da je u uho stavljala mnoge lijekove koji joj nikada nisu koristili. Naposljetku je sveta Klara znamenovala njezinu glavu znakom križa i dotakla uho. I njezino se uho tako otvorilo da je vrlo dobro čula. – Upitana pred koliko je vremena to učinjeno, odgovorila je da je to bilo otprilike pred jednu godinu. – Upitana za mjesec i dan, odgovorila je: mjesec lipanj ili srpanj; dana se nije sjećala.

---

71 Taj petak, 8. 8. 1253. pun je raznih očitovanja milosti – kao Gospodinov petak – ujutro ju je pohodio Inocent IV. (3,24), navečer je govorila svojoj duši (3,20) i o Presvetom Trojstvu (3,20;14,7), vidjela Kralja slave (4,19) i pohodila ju je Presveta Djevica s povorkom djevicâ (11,4). Naslov »Kralj slave« (»Rex gloriae«) biblijski je naslov (Ps 23,7.8.9.10; usp. Mt 25,31.34) koji se odnosi na Boga koji ulazi u svoj hram i koji je na svome prijestolju. Ovaj naslov ispisan je iznad glave Raspetoga na Benediktinom raspelu (iz 1258/60).

72 Obično se razgovornica nalazi u prizemlju, bliže ulaznim vratima.

73 To jest 1249.

74 S. Kristijana ušla je u samostan 1246/47 (5,4). Ima još jedna s. Kristijana (u Uvodu je nazvana Kristina) Bernarda od Suppa, XIII. svjedokinja (13,1). U dokumentu iz 1231. samo je jedna Kristijana (na 11. mjestu).

2. Također je rekla ova svjedokinja da ni na kakav način ne bi znala protumačiti svetost života te gospođe Klare i časnost njezina ponašanja. To je stoga, kako je čvrsto vjerovala, što je ona bila puna milostî, krepostî i svetih djela. I vjerovala je da se doista može o njoj reći sve ono što se može reći o svetosti neke svete žene poslije Djevice Marije.[75] Ali njoj je nemoguće ispripovjediti sve njezine kreposti i milosti.

3. O oslobođenju sestre Benvenute od rana rekla je isto što je rekla sestra Amata, gore navedena svjedokinja.

4. Također je rekla da se još nije napunilo sedam godina da je ta svjedokinja ušla u samostan.[76]

5. Rekla je također: kada se na spomenutu gospođu Klaru srušila jedna samostanska vratnica, koja je bila vrlo teška,[77] jedna sestra, zvana Angeluccia iz Spoleta, glasno je dozivala bojeći se da ju je usmrtila. Naime ona sama nije mogla podignuti tu vratnicu koja je cijela bila na toj gospođi. Tada su ova svjedokinja i ostale sestre dotrčale. I vidjela je ova svjedokinja da je vratnica još bila na njoj, a bila je tako teška da su je jedva trojica braće uspjela podignuti i postaviti na mjesto. Uza sve to ova je gospođa rekla da joj se nije dogodilo nikakvo zlo, nego da je vratnica na njoj bila poput nekakva plašta. – Upitana pred koliko se vremena to dogodilo, odgovorila je da je to bilo pred sedam godina ili tako otprilike, u mjesecu srpnju, u osmini svetoga Petra.[78]

---

[75] Više puta sestre upućuju na Bl. Djevicu kako bi opisale izvanrednost Klarine svetosti. Vjerojatno je to odraz privrženosti Mariji, svojstvene zajednici sv. Damjana. Franjo je onaj koji ih je od samoga početka uputio u marijanski duhovni život svojim *Oblikom života* (PrKl 6,3).

[76] To jest krajem 1246. ili početkom 1247. Međutim u 5,5 svjedokinja spominje događaj s vratima, koji se zbio 1. 7. 1246, čemu ona ne bi mogla biti nazočna. Možda se sestra nije dobro sjećala ili je nastala pogreška u prepisivanju. Prema događaju s vratima s. Kristijana bi ušla prije srpnja 1246.

[77] Glavna vrata bila su velika i teška, glavna zaštita zgrade. Pisac *Legende* ispušta ovaj događaj da ne sablazni klauzurne redovnice što su samostanska vrata Sv. Damjana, simbol klauzure, bila tako nesigurna. Usp. M. Bartoli, *Chiara. Una donna tra silenzio e memoria*, Edizioni San Paolo, Milano 2003, str. 153.

[78] Točnije, 1. srpnja 1246. u nedjelju navečer (14,6).

VI. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Cecilija**, kći gospodina Gualtieria Cacciaguerra iz Spella,[79] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je ona čula da je svete uspomene gospođa Klara, nekadašnja opatica spomenutoga samostana, oko četrdeset i tri godine upravljala sestrama.[80] Ova je svjedokinja stupila u redovništvo tri godine[81] nakon što je spomenuta gospođa po propovijedanju svetoga Franje ušla u redovništvo. A ova je svjedokinja ušla poticajem same gospođe Klare i časne uspomene brata Filipa.[82] I od toga vremena do sada, a to je četrdeset godina, bila je pod upravom spomenute gospođe Klare. Koliko je njezin život bio vrijedan pohvale i divljenja te o njezinome svetome načinu življenja, ova svjedokinja nije sposobna u potpunosti izreći.

2. Ali Bog ju je izabrao kao majku djevica te prvu i glavnu opaticu Reda da bi čuvala stado i svojim primjerom utvrđivala u odluci svetoga redovništva ostale sestre iz samostana istoga Reda. I doista je bila vrlo revna u poticanju i čuvanju sestara, imajući sućuti prema bolesnim sestrama i brige oko njihove podvorbe, ponizno se podvrgavala i najneznatnijim poslužiteljicama, uvijek prezirući samu sebe.

3. Bdjela je u molitvi u uzvišenome zrenju tako da bi ponekad kada bi se vratila s molitve njezino lice izgledalo sjajnije nego inače, a s njezinih usana tekla neka milina.

4. U molitvi je imala obilje suza, a sa sestrama je pokazivala duhovnu radost. Nikada nije bila pomućena, nego je krotko i dobronamjerno poučavala sestre; ali ponekad, kada je bilo potrebno, sestre je marno prekoravala.

5. Nikada nije opraštala svome tijelu; ponajprije u spavanju i odijevanju bila je preopora; i u jelu i piću bila je vrlo stroga tako da se činilo da je živjela anđeoskim životom, tako da je njezina svetost bila očita svima koji su je poznavali ili čuli. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je da je bila s njome četrdeset godina i vidjela njezin svet život i vladanje. To nije moglo biti ni na kakav drugi

---

[79] S. Cecilija iz Spella, grada 12 km jugoistočno od Asiza, u Spoletskoj dolini. U dokumentu iz 1238. njezino ime je na 6. mjestu.

[80] »Oko 43 godine« upućuje nas na 1211.

[81] To jest 1213. Možda je s. Cecilija šesto zvanje u Sv. Damjanu.

[82] Brat Filip poznat je u franjevačkoj književnosti. Ovdje je nazvan »časne uspomene«, što znači da je već bio pokojni.

način osim da je Gospodin obilno ulio u nju spomenute i mnoge druge milosti kojima je bila urešena, a ona ih ne bi znala imenovati.

6. Također je rekla da je spomenuta gospođa Klara bila tako gorućega duha da je rado htjela podnijeti mučeništvo iz ljubavi prema Gospodinu. To je pokazala kada je čula da su u Maroku bila mučena neka braća te je govorila da bi htjela tamo poći. Zbog toga je ova svjedokinja plakala. To je bilo prije nego se razboljela.[83] – Upitana tko je pri tome bio nazočan, odgovorila je da su preminule one koje su tome nazočile.

7. O poniznosti spomenute svetice i o oporosti ležaja i odjeće, i o njezinu odricanju i postu, rekla je isto što je rekla sestra Filipa. Također je dodala da je svojim rukama prala sjedala bolesnih sestara u kojima je nekada bilo crvi. A kako je ta ista gospođa kazivala, nije pri tom osjećala nikakav odvratni smrad, nego bi prije osjetila ugodan miris.

8. Također je rekla da joj je Gospodin dao milost da je, učinivši znak križa svojom rukom, ozdravila više sestara od njihovih bolesti, naime sestru Amatu, sestru Benvenutu, sestru Kristijanu, sestru Andreu, kako je rekla sestra Filipa, koja je prethodno dala iskaz; i oslobodila je ovu svjedokinju sestru Ceciliju, kako je rekla sestra Amata.

9. I vidjela je neke druge koje su donosili u samostan spomenutoj svetoj majci da budu izliječeni; a ona bi nad njima učinila znak križa i bili su oslobođeni. Ipak ne bi ih znala imenovati, niti ih je poslije vidjela, ni prije ih nije viđala, jer je ova svjedokinja uvijek bila zatvorena u samostanu.

10. O ljubavi prema siromaštvu i o kreposti molitve te gospođe Klare, i o oslobađanju grada i samostana, rekla je isto što i sestra Filipa.

11. Također je rekla da bi se uvijek pred nekom opasnošću, po zapovijedi svete majke, sve sestre utjecale pomoći molitve.

12. Također je rekla ova svjedokinja da je čula od majke svete Klare: kada je bila trudna s tom kćeri i stajala pred križem moleći da joj Gospodin pomogne u opasnosti porođaja, začula je glas koji joj

---

[83] Braća mučenici u Maroku jesu: Bernard, Petar, Akurzije, Adiuto i Oton, ubijeni 16. siječnja 1220. I Klara je bila obuzeta tom željom. Samo ju je bolest u tome spriječila 1224, a možda i ranije (nakon mučeništva braće, 1220).

je rekao da će poroditi veliko svjetlo koje će uvelike obasjati svijet. – Upitana kada je to od nje čula, odgovorila je da je to bilo otprilike u vrijeme prijelaza svetoga Franje iz ovoga života.[84]

13. Također je rekla o viđenju dojke svetoga Franje ono što i sestra Filipa, osim što se ona ne sjeća onoga što je ona rekla o otvoru na dojci, što je sveta Klara zadržala u svojim ustima.

14. Također je rekla da spomenuta gospođa Klara ni trenutka nije htjela biti besposlena. I u vrijeme svoje bolesti, od koje je prešla iz ovoga života, posjela bi na ležaju i prela. Od toga bi dala otkati finu tkaninu od koje bi se napravili mnogi tjelesnici i kućice u kojima bi se držali, prekrivene svilom ili samtom. Zatim ih je slala asiškome biskupu da ih blagoslovi, a potom ih razašiljala po asiškim gradskim i biskupijskim crkvama. I kako ona smatra, darivali su ih po svim crkvama.

15. Također je rekla da je spomenuta gospođa Klara imala duh proroštva. Kada joj je jednoga dana sveti Franjo poslao pet žena da bi bile primljene u samostan, sveta Klara je ustala i primila četiri od njih, a za petu je rekla da je neće primiti jer ne bi ustrajala u samostanu kad bi tu ostala i tri godine. Ali kako ju je zatim zbog mnogo nevolja primila, spomenuta žena jedva je tu ostala pola godine. – Upitana tko je bila ta žena, odgovorila je da je to bila Gasdia, kći Taccolova. A to je bilo još za života svetoga Franje. – Upitana tko je bio nazočan kada je sveta Klara rekla te riječi, odgovorila je da je bila Janja njezina sestra, koja je nedavno prešla s ovoga svijeta; drugih se sestara ne sjeća.[85]

O čudesnoj okrepi

16. Također je rekla da su jednoga dana sestre imale samo polovicu kruha, od čega su prethodno polovicu poslale braći koja su stanovala izvan samostana. Spomenuta je gospođa zapovjedila ovoj svjedokinji da od ove polovice kruha izreže pedeset kriški i odnese ih sestrama koje su išle za stol. Tada reče ova svjedokinja spomenutoj gospođi Klari: »Da bi se od ovoga izrezalo pedeset kriška, potrebno je ono Gospodinovo čudo s pet kruhova i dvije ribe«. Ali

[84] Sv. Franjo umro je u Porcijunkuli 3. X. navečer, a prenesen je u Asiz 4. X. ujutro. Znači da je Hortulana imala već biti u samostanu. God. 1229. ući će u samostan i njezina najmlađa kći Beatrica (12,7).

[85] Događaj se zbio prvih godina života u Sv. Damjanu, jer su nazočne Janja i s. Cecilija (koja je ušla u red 1213/14). Vjerojatno je to u razdoblju o kojemu govori Jakov Vitrijski (1216).

gospođa joj reče. »Idi i učini kako sam ti rekla«. I tako je Gospodin onaj kruh toliko umnožio da je od njega izrezala pedeset dobrih velikih kriški, kako joj je sveta Klara bila naredila.[86]

17. Također o vratnici koja je pala na tu gospođu te kako je ona ostala neozlijeđena, rekla je sve isto što je rekla sestra Kristijana te da je ona vidjela kada je vratnica na njoj bila.

VII. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Balvina** gospodina Martina iz Coccorana,[87] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je ova svjedokinja bila u samostanu svetoga Damjana trideset i šest godina i više pod upravom svete uspomene gospođe Klare, tada opatice spomenutoga samostana. Njezin je život i vladanje Gospodin Bog uresio mnogim darovima i krepostima, što se ni na kakav način ne da ispripovjediti.

2. Ta je gospođa bila neporočna od svoga rođenja. Bila je najponiznija od svih sestara i bila je gorućega duha te bi rado iz ljubavi prema Bogu podnijela mučeništvo za obranu vjere i svoga Reda. A prije nego se razboljela željela je poći u Maroko, gdje su prema kazivanju braća odvedena na mučenje. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ova svjedokinja s njome bila cijelo to spomenuto vrijeme i vidjela je i slušala o ljubavi prema vjeri i Redu koju je imala spomenuta gospođa.

3. I rekla je kako je ona bila prerevna i vrlo brižna u molitvi i zrenju te poticanju sestara; i na to je svu svoju pomnju usmjerila.

4. O njezinoj poniznosti i snazi njezinih molitava, i o oporosti odjeće i ležaja, i o odricanju, i o postu, rekla je sve ono što je rekla sestra Filipa,[88] osim da nikada nije vidjela ležaj od lozovine, ali je

---

[86] 50 kriškâ kruha: toliko je bilo sestara za stolom. Toma Čelanski god. 1228/30. navodi 40–50 sestara (1Čel 19,2); u dokumentu iz 1238. na popisu je 51 sestra (možda koja nedostaje). Događaj se smješta u prvo desetljeće života u Sv. Damjanu, prije Klarine bolesti.

[87] S. Balvina, starija sestra s. Amate (4,1), Klarina nećakinja, ušla je u samostan 1217 (7,1). Na popisu iz 1238. nalazi se jedna Balvina (na 13. mjestu), možda je to upravo ona.

[88] Na svjedočanstvo s. Filipe pozivaju se mnoge svjedokinje.

čula da se govorilo da ga je imala neko vrijeme.[89] Ipak vidjela je da je imala ležaj od vrlo hrapave daske.

5. I o pranju sjedala bolesnih sestara rekla je isto što je rekla sestra Cecilija.

6. O oslobađanju grada Asiza, pošto ga je opsjeo Vital Averški, i o oslobođenju samostana od Saracena i od drugih neprijatelja svojim molitvama, rekla je isto što i sestra Filipa.

7. I o čudesima koja je učinila nad svojim sestrama, učinivši nad njima znak križa svojom rukom, rekla je ono isto što i spomenuta sestra Filipa. I dodala je da je spomenuta svetica na isti način oslobodila sestru Benvenutu iz Peruđe od one bolesti kojom je bila izgubila glas, učinivši joj znak križa. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je to čula od nje same.[90]

8. O ljubavi prema siromaštvu i o Povlastici siromaštva rekla je isto što i spomenuta sestra Filipa.

9. Također je rekla ova svjedokinja da je čula od spomenute gospođe Klare da je u skorašnjoj noći Rođenja Gospodnjega čula jutarnju i ostala bogoslužja koja su se obavljala te noći u crkvi svetoga Franje, kao da je tu bila nazočna. Zbog toga je rekla svojim sestrama: »Vi ste me ostavile ovdje samu i otišle u kapelu čuti jutarnju, ali Gospodin se za mene lijepo pobrinuo kad se nisam mogla ustati s ležaja«.[91]

10. I također je rekla da je ona čula od spomenute gospođe o viđenju dojke svetoga Franje, kako je rekla sestra Filipa.

11. Također je rekla ova svjedokinja da ona u svojoj jednostavnosti ne bi znala ni na kakav način izreći dobra i kreposti koje su u njoj bile, a to su: njezina poniznost, dobrohotnost, strpljivost i druge kreposti, kojima je obilovala tako da je ona čvrsto vjerovala da poslije Djevice Marije nijedna žena nije bila zaslužnija od te gospođe. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je o svetosti mno-

---

[89] To jest do 1217, kad je svjedokinja ušla u samostan.

[90] Ozdravljenje s. Benvenute zbilo se, stoga, također prije 1217.

[91] Posljednji Klarin Božić. Kapela koja se ovdje spominje možda je mali kor u prizemlju, spojen s crkvom u kojoj su se odvijali liturgijski čini. *Legenda* spominje »oratorium« (LegKl 29) koji je bio na gornjem katu, između bolnice i spavaonice (gdje je ležala bolesna Klara).

gih drugih svetica čula u njihovim životopisima, ali svetost života te gospođe Klare gledala je tijekom cijeloga spomenutoga vremena, izuzevši jednu godinu i pet mjeseci kada je po zapovijedi gospođe Klare bila u samostanu u Arezzu s nekom ženom koju su tamo poslali.[92] A ova svjedokinja, budući da je bila tjelesna nećakinja svete Klare, pozorno je pratila njezin život i vladanje i taj život joj se činio vrlo čudesnim. – Upitana zašto joj se činio čudesnim, odgovorila je: zbog velikog odricanja koje, činilo se, čovjek ne bi mogao podnositi i zbog drugih gotovo bezbrojnih čudesnih stvari koje je Bog izvodio po njoj i u njoj, kao što je gore rečeno.

Kako je oslobodila jednu sestru od bolesti groznice i od nekoga čira

12. I dodala je ova svjedokinja da je ona sama, budući je bila bolesna, jedne noći bila vrlo ojađena zbog teške bolesti na kuku, [i] počela se žaliti i jaukati. I ta ju je gospođa upitala što joj je. Onda joj je ova svjedokinja kazala svoju bol. I ova se majka bacila točno na taj kuk na bolesno mjesto, a zatim je tu postavila neku tkaninu koju je imala na svojoj glavi; i odmah je bolesti s nje posve nestalo. – Upitana pred koliko je vremena to bilo, odgovorila je: dvanaest je i više godina.[93] – Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je da je ta svjedokinja bila s njome sama u sobi, gdje je ona običavala moliti. Ne sjeća se mjeseca ni dana, dotično noći.

13. Jednom drugom prigodom, prije spomenutoga vremena, ovu je svjedokinju spomenuta sveta Klara oslobodila od neprestane groznice i od čira što ga je imala u prsima s desne strane. Sestre su mislile da će ona od toga umrijeti. A to miruje već dvadeset godina.[94] – Upitana koliko je to trajalo, odgovorila je: tri dana.

14. Također je rekla da je ova svjedokinja čula od neke žene da ju je Gospodin oslobodio od pet zloduha zaslugama spomenute svetice. – Upitana odakle je bila ta žena, odgovorila je da je bila iz Pise, kako je kazivala ta žena. Došla je u samostan u razgovaraonicu

---

[92] Vjerojatno je bila poslana u Arezzo da uputi sestre onoga samostana u način života Sv. Damjana. To je imalo biti malo nakon 1220. kada je osnovan samostan »Sancti Spiritus de Strata« u biskupiji Arezzo.

[93] To se dogodilo oko 1241. Pisac *Legende* ispušta ovo ozdravljenje (koje zapravo i nije čudesno) zbog »nepriličnog« Klarina ponašanja. Klara je jednostavno svojim tijelom (jedino čime je raspolagala u onoj zimi) ugrijala sestrino bolno mjesto (vjerojatno neki reumatizam) i skinula svoju koprenu da zadrži toplinu. Vidi o tome M. Bartoli, *Chiara*, cit., 152.

[94] Od druge bolesti ozdravila je 1233.

da zahvali Bogu i spomenutoj svetici. – Upitana kada je to bilo, odgovorila je: pred četiri godine otprilike.[95] I rekla je ta žena da su zlodusi govorili: »Sažgaju nas molitve te svetice.«

VIII. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Lucija** iz Rima,[96] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je tolika bila svetost i dobrota gospođe Klare, nekadašnje opatice samostana svetoga Damjana, da ni na kakav način to ne bi mogla potpuno izreći. – Upitana u čemu je bila ta svetost i dobrota, odgovorila je da je bila u velikoj njezinoj poniznosti, u dobrohotnosti, čestitosti i strpljivosti.

2. Upitana koliko je vremena ona bila u samostanu, odgovorila je: kako se njoj čini, bila je kratko u ono vrijeme kada su joj iskazana dobročinstva; a ne sjeća se koliko je vremena bila drugom prigodom. Naime gospođa Klara ju je primila u samostan iz ljubavi prema Bogu kada je bila vrlo malena. I rekla je da je uvijek vidjela tu gospođu Klaru da živi u velikoj svetosti.

3. Upitana u kojoj svetosti, odgovorila je: u velikome mrtvljenju svoga tijela i velikoj strogosti života. I koliko je mogla, trsila se da ugodi Bogu, i poučavala je svoje sestre u Božjoj ljubavi, i bila je vrlo sućutna prema sestrama za dušu i za tijelo. I dodala je ova svjedokinja: da nije imala saznanja o svecima, ne bi mogla izraziti onu dobrotu i svetost koju je vidjela u toj gospođi Klari.

4. I rekla je da je čula da je Gospodin ozdravio više sestara po njezinim zaslugama. Ali ona nije bila nazočna jer je bila bolesna.

---

[95] To jest 1249.

[96] Ime s. Lucije pojavljuje se i u dokumentu iz 1238 (na 37. mjestu). U samostan svetoga Damjana bila je primljena, prema samostanskom običaju da se primaju osobe nježne dobi, još kao djevojčica. Primila ju je »iz ljubavi prema Bogu« sama Klara (8,2). Njezino svjedočanstvo je dosta općenito i ne zaustavlja se na posebnim događajima; svoje izlaganje zaključuje riječima: »čula je da je Gospodin ozdravio više sestara po njezinim [Klarinim] zaslugama. Ali ona nije bila nazočna jer je bila bolesna« (*isto*, 8,4). Prema Z. Lazzeriu sestra Lucija osnovala je samostan u Cortoni 1225.

IX. svjedokinja

1. Sestra **Franciska** gospodina Capitanea od Col de Mezza,[97] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je ova svjedokinja bila u spomenutome samostanu dvadeset i jednu godinu te još od prošloga mjeseca svibnja na ovamo, u vrijeme svete Klare, tada opatice spomenutoga samostana. I rekla je: kad bi bila mudra kao Salomon i rječita kao sveti Pavao, ne vjeruje da bi sasvim mogla izreći dobrotu i svetost koju je tijekom spomenutoga vremena vidjela u toj gospođi Klari.

2. Upitana što je u njoj vidjela, odgovorila je: kad su jednom Saraceni ušli u klaustar spomenutoga samostana, ta je gospođa rekla da je dovedu do izlaza blagovaonice i da joj donesu kutijicu gdje je bio sveti Sakrament Tijela našega Gospodina Isusa Krista. I pavši ničice na zemlju, sa suzama je molila govoreći između ostalih i ove riječi: »Gospodine, ti brani ove svoje službenice jer ih ja ne mogu braniti«. Tada je ova svjedokinja začula čudesno mio glas koji je govorio: »Ja ću te uvijek braniti«. Onda je spomenuta gospođa molila i za grad govoreći: »Gospodine, udostoj se obraniti i ovaj grad«. I oglasio se isti glas te rekao: »Grad će pretrpjeti mnoge opasnosti, ali će biti obranjen«. I tada se spomenuta gospođa okrenula prema sestrama i rekla im: »Ne bojte se, dok sam ja s vama, neće vam se dogoditi ništa zla, niti ubuduće u drugo vrijeme dokle god budete opsluživale Božje zapovijedi«. I onda su Saraceni otišli tako da nisu napravili nikakvu štetu ni nevolju. – Upitana pred koliko se vremena to zbilo, odgovorila je da se ne sjeća. – Upitana za mjesec, dan i sat, odgovorila je: mjeseca rujna i, koliko joj se čini, bio je petak, oko trećega časa.[98] Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je: sestre koje su molile. – Upitana jesu li ostale sestre čule taj glas, odgovorila je da ga je čula ova svjedokinja i jedna druga sestra koja

---

[97] S. Franciska ušla je u samostan 1232; u dokumentu iz 1238. nema njezina imena, nego se spominje jedna Massariola (na 28. mjestu), što je zapravo ime njezine bake, to jest bake gospodina Capitanea. Ime Franciska vjerojatno joj je redovničko, iz pobožnosti prema sv. Franji. Potjecala je iz moćne plemićke obitelji iz dvorca u Col de Mezzu na granici Asiza i Todia. Bila je tetka Vanne od Col de Mezza, supruge Jacoponea iz Todia koja je, noseći ispod svjetovne odjeće kostrijet, imala velik utjecaj na svojega supruga (usp. A. Fortini, *Il cilizio di Vanna da Coldimezzo*, u »Chiara d'Assisi. Rasegna del Protomonastero«, Assisi, 4[1956]113–126). Cijelo svjedočanstvo sestre Franciske obilježeno je čudesima i nadnaravnim događajima, koji su se zbili u Svetome Damjanu, što pokazuje da je privlači i očarava »nadnaravno«, a to ukazuje na njezinu snažnu duhovnost.

[98] S. Franciska veoma opširno iznosi poznati događaj sa Saracenima, donoseći nove podatke kojih nema kod drugih svjedokinja. God. 1240. petak je u mjesecu rujnu bio 7, 14, 21. i 28.

je već pokojna, jer su one pridržavale tu gospođu. – Upitana kako ona zna da je ta druga sestra čula taj glas, odgovorila je: jer je ta sestra to rekla. A sveta je Klara te večeri pozvala obje i zapovjedila im da to ne reknu nikome dok je ona živa. – Upitana za ime sestre, za koju je rekla da je pokojna, odgovorila je da se zvala sestra Iluminata iz Pise.

3. Također je rekla: kada je drugom zgodom netko rekao spomenutoj gospođi Klari da grad Asiz ima biti izdan, ta je gospođa pozvala svoje sestre i rekla im: »Mnoga smo dobra primile od ovoga grada i zato moramo moliti Boga da ga brani«. Stoga je zapovjedila da ujutro rano sestre dođu k njoj. Ujutro rano sestre su došle pred nju kako im je zapovjedila. I kada su došle, spomenuta je gospođa naredila da se donese pepela. Skinula je sva platna sa svoje glave i isto naredila svim ostalim sestrama. A zatim, uzevši pepela, posula ga najprije sebi po glavi, vrlo obilno, jer je ponovno ostrigla kosu; a zatim ga posula po glavama svih sestara. Nakon toga zapovjedila je da sve pođu na molitvu u kapelu. A idućega jutra ta je vojska otišla, slomljena i razbijena. I otada nikada više grad Asiz nije nad sobom imao nikakvu vojsku. Toga dana molitve sestre su se odricale posteći o kruhu i vodi. A neke od njih toga dana nisu ništa jele. – Upitana pred koliko je vremena to bilo, odgovorila je da je to bilo u vrijeme Vitala Averškoga.

4. Također je rekla da je jednoga dana mjeseca svibnja ova svjedokinja vidjela u krilu gospođe Klare, pred njezinim grudima, tako prekrasnoga dječačića da se njegova ljepota ne da iskazati. Gledajući toga dječačića i sama ova svjedokinja osjećala je neizrecivu ljupkost i milinu. Nije dvojila da je taj dječačić bio Sin Božji. Također je rekla da je tada nad glavom gospođe Klare vidjela dva krila blistava poput Sunca, koja su se ponekad podizala prema gore, a ponekad prekrivala glavu spomenute gospođe. – Upitana tko je drugi bio i to vidio, odgovorila je da je to vidjela samo ona i da to nikada nikomu nije otkrila; ne bi to ni u ovome trenutku otkrila, osim na hvalu tako svete majke.

5. Također je rekla ova svjedokinja kako je spomenuta sveta Klara, znakom križa i svojim molitvama, oslobodila sestru Benvenutu od gospođe Diambre od rane koju je imala pod pazuhom, a sestru Kristinu od gluhoće uha, kao što je rekla gore spomenuta sestra Filipa, a sestra Kristina rekla sama o sebi.

6. Također je rekla da je jednom vidjela kako su donijeli u samostan spomenutoj svetoj Klari sinčića gospodina Ivana upravitelja

Ivana iz Asiza koji je imao groznicu i skrofule. Ta mu je svetica učinila znak križa i dotakla ga i tako ga oslobodila. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je čula kako je u razgovaraonici njegov otac rekao da je odmah bio oslobođen. Ali ova ga svjedokinja nije vidjela prije nego što su ga donijeli svetoj Klari; malo kasnije pak vidjela ga je da se zdrav vratio u samostan. – Upitana koliko je godina imao dječačić, odgovorila je: pet godina. – Upitana za ime dječačića, rekla je da ne zna.

7. Također je rekla da je ova svjedokinja trpjela od vrlo teške bolesti u glavi i zbog toga je jako kričala i gubila pamćenje. Zavjetovala se je ovoj svetoj majci, kada je prešla iz ovoga života, i odmah je bila oslobođena; otada nije više osjećala tu bolest. – Upitana koliko je vremena bolovala, odgovorila je: više od šest godina.

8. Rekla je također ova svjedokinja da jednom spomenuta gospođa Klara nije mogla ustati s ležaja zbog svoje bolesti. Zamolila je da joj se donese neki ubrus, a nije bilo nikoga da joj ga donese. I jedna mačkica, koja je bila u samostanu, stala je vući i potezati taj ubrus da joj ga donese kako god je umjela. A onda je ta gospođa rekla toj mački: »Zloćo, ne znaš ga nositi; zašto ga potežeš po tlu?« Onda ta mačka, kao da je razumjela tu riječ, stala je umotavati taj ubrus da ne dotiče tlo. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je da joj je to rekla sama spomenuta gospođa.[99]

9. Također je rekla ova svjedokinja da je ona sama nabrojila pedeset pari tjelesnika načinjenih od njezinoga tkanja, koji su razdijeljeni po crkvama, kao što su rekle prethodne sestre svjedokinje.[100]

10. Također je rekla: kada su jednom sestre mislile da je ta blažena majka bila na času smrti i svećenik joj dao svetu pričest tijela našega Gospodina Isusa Krista, ova je svjedokinja vidjela iznad glave gore spomenute majke svete Klare vrlo jak sjaj i učinilo joj se da je tijelo Gospodinovo bilo maleni i veoma lijepi dječačić. I nakon što ga je ta sveta majka primila, vrlo pobožno i sa suzama, kao što je uvijek običavala, rekla je ove riječi: »Toliko mi je dobročinstvo Bog

---

[99] Veoma dražestan događaj, koji međutim *Legenda* ne donosi iz teoloških razloga. Mačka se naime u srednjem vijeku smatrala »đavlovim prijateljem«. Bilo bi neprilično obznaniti da je u Sv. Damjanu redovito živjela jedna mačkica. Usp. M. Bartoli, *Chiara*, cit., 153s.

[100] »Pedeset pari tjelesnikâ«: tjelesnici se ne broje u paru, nego je riječ o 50 tjelesnikâ s njihovim »kućicama« u kojima su se čuvali i tako stavljali na oltar. Kućice su bile veoma urešene i u boji liturgijskoga vremena. Klara nasljeduje Franju u brizi da crkve budu dostojno opremljene za čuvanje Presvetoga Tijela.

danas dao da se nebo ni zemlja s time ne mogu usporediti«. – Upitana je li to vidjela i neka druga sestra, odgovorila je da ne zna, ali da dobro zna za sebe. – Upitana kada je to bilo, odgovorila je: oko blagdana svetoga Martina pred tri godine. – Upitana u koji je sat to bilo, odgovorila je: ujutro poslije mise.[101]

X. svjedokinja

1. Sestra **Janja**, kćerka gospodina Oportula Bernarda Asiškoga,[102] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla: u vrijeme kada je ova svjedokinja još kao mala djevojčica ušla u samostan, gospođa Klara, tadašnja opatica spomenutoga samostana, upotrebljavala je cilicij načinjen od konjske dlake povezane u čvorovima. I rekla je da ga je ta gospođa jednom posudila ovoj svjedokinji na tri dana; dok ga je nosila, osjetila je koliko je krut te ga uopće nije mogla podnositi.

2. I također je rekla ova svjedokinja da ni na kakav način ne bi mogla izraziti poniznost, dobrohotnost, strpljivost i veličinu svetoga života i kreposti te gospođe Klare, kako je ona vidjela za cijelo vrijeme dok je bila u samostanu. Činilo se da su u njoj bila sva dobra[103] i ništa nije bilo usiljeno i moglo joj se iskazivati čast kao svetici. – Upitana kako to zna, odgovorila je: tako što je ona bila u samostanu pod njezinom skrbi oko trideset i tri godine.[104]

3. I rekla je da je ta gospođa Klara navečer poslije povečerja dugo ostajala u molitvi s obiljem suza. I isto je tako oko ponoći ustajala na molitvu dok je bila zdrava i potiho je budila sestre. A posebno je

---

101 To se zbilo 1250. Klarine riječi zahvaljivanja nalik su onima koje je izrekla kad ju je pohodio papa i kad je istoga dana primila pričest iz ruku provincijalnoga ministra (LegKl 42), god. 1253. »Oko blagdana sv. Martina… ujutro poslije mise«: to jest u petak 11. 11. 1250. Na svetkovinu Svih svetih (1. 11) već je primila sv. pričest, prema PrKl 3,14. Ovdje se, dakle radi o Popudbini.

102 S. Janja Oportulova spominje se u dokumentu iz 1238. kao jedna od triju Janja (koje su na 2., 8. i 10. mjestu, Janja Asiška je odsutna). U istome dokumentu spominje se i ime njezina oca koji je bio zastupnik samostana sv. Damjana. To je onaj isti Oportulo, gradonačelnik, koji je obnavljanjem saveza s peruđinskim vitezovima naveo biskupa Gvida II. da ga izopći 1225. Pomirio ih je sv. Franjo, tada teško bolestan. Janja je ušla u samostan kao »mala djevojčica« 1220. Iz događaja o Klarinu ciliciju (10,1) zaključujemo da pripada skupini sestara prvih deset godina. Osobito su je očaravala Klarina pokornička djela, čemu pridaje veću pažnju od ostalih sestara, ne donoseći nijedno čudo.

103 Izričaj nalik onomu u Franjinom *Pozdravu Blaženoj Djevici Mariji* (PozBDM 3).

104 Kako je ušla kao »mala djevojčica«, sigurno je bila barem upola mlađa od Klare.

molila u šestome času jer je u taj sat, govorila je, naš Gospodin bio položen na križ.

4. Također je rekla da se spomenuta svetica mrtvila mnogo posteći. – Upitana kako zna to što je izrečeno, odgovorila je, kao što je gore rečeno, jer je bila nazočna.

5. Rekla je također: kad bi spomenuta gospođa Klara ponekad vidjela neku sestru da trpi napastovanje ili nevolju, ta bi je gospođa potajno pozvala i plačući je tješila, a ponekad bi se pred nju ničice bacila. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je vidjela više njih koje je ona zvala da ih utješi. A jedna od njih joj je rekla da se gospođa pred nju bacila ničice. – Upitana za ime te sestre, odgovorila je da se zvala sestra Iluminata iz Pise, koja je preminula.

6. Također je rekla da je gospođa Klara bila toliko ponizna da je prala noge sestrama i poslužiteljicama. Tako perući noge jednoj od rečenih poslužiteljica i hoteći ih poljubiti kako je običavala, ova ju je nehotice udarila nogom po ustima. A to je tu gospođu razveselilo i poljubila joj stopalo. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je to vidjela. – Upitana u koje je to vrijeme bilo, odgovorila je: u korizmi. – Upitana o danu, odgovorila je: jednoga četvrtka.

7. Također je rekla: najveći dio vremena što je ta svjedokinja bila u samostanu spomenuta je gospođa imala ležaj od rogožine i malo slame pod glavom; i tim je ležajem bila zadovoljna. Ona je to znala jer je vidjela. Također je rekla da je čula da je prije nego je ova svjedokinja bila u samostanu spomenuta gospođa Klara imala ležaj od lozovine; ali nakon što se je razboljela, po zapovijedi svetoga Franje, držala je slamnicu.[105]

8. Također je rekla ova svjedokinja da se spomenuta gospođa Klara veoma radovala slušajući Božju riječ. I premda nije bila školovana, rado je slušala učene propovijedi. A dok je jednoga dana propovijedao brat Filip iz Atrija, Reda manje braće, ova je svjedokinja vidjela pokraj svete Klare jedno prelijepo djetešce i činilo joj se da bi imalo oko tri godine. I moleći se ova svjedokinja u svome srcu da Bog ne dopusti da bude u obmani, u srcu je dobila odgovor ovim riječima: »*Ja sam među njima*« (Mt 10,20). Tim je riječima naznače-

---

105 Možda sestrama nije Klarin ležaj bio upadan samo zbog strogoće nego i zbog tolikoga poniženja nje kao plemkinje. Klara je htjela takav priprost ležaj jer je Gospodin u svojemu rođenju bio položen u jasle na slamu (Lk 2,7.12), za javnoga života nije imao gdje položiti glavu (Mt 8,20;Lk 9,58), a u muci je »prignuo glavu« »na svoja prsa« i ispustio duh (Iv 19,30), vidi također 1PJa 18.

no kako je dječačić bio Isus Krist, koji prebiva posred propovjednika i slušatelja kada jesu kako valja i slušaju kako valja. – Upitana pred koliko je vremena to bilo, odgovorila je: otprilike pred dvadeset i jednu godinu. – Upitana u koje je to vrijeme bilo, odgovorila je: u tjednu nakon Vazma, kada se pjeva: *Ego sum Pastor bonus* (Iv 10,11).[106] – Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je da su bile sestre. – Upitana je li koja od njih vidjela toga dječačića, odgovorila je da je jedna sestra rekla ovoj svjedokinji: »Ja znam da si ti nešto vidjela«. – Upitana koliko je dugo taj dječačić tu bio, odgovorila je: velikim dijelom propovijedi. I rekla je da je tada izgledalo da je velik sjaj bio oko spomenute majke svete Klare, ne kao sjaj od neke tvari, nego gotovo zvjezdani sjaj. I rekla je da je ta svjedokinja spomenutim ukazivanjem osjetila neizrecivu milinu. A zatim je vidjela neki drugi veliki sjaj, ne iste boje kao onaj prvi, nego sav ružičast, tako da je izgledalo da izbacuje neke ognjene iskre i okružio je cijelu spomenutu sveticu i prekrio cijelu njezinu glavu. I pošto je ova svjedokinja dvojila što bi to bilo, bî joj odgovoreno, ne glasom, nego joj je rečeno u duhu: »*Spiritus Sanctus superveniet in te*« (Lk 1,35).[107]

9. Također je rekla: snagom molitve te svete Klare vjerovalo se da je bio zaštićen samostan od Saracena, a grad Asiz bio oslobođen od neprijateljske opsjede. Ista ova svjedokinja vidjela je spomenutu majku svetu Klaru kako za to moli vrlo ponizno u suzama, sklopljenih ruku i očiju uzdignutih prema nebu.

10. Također je rekla: kada je ta sveta Klara bila u prijelazu iz ovoga života, poticala je ovu svjedokinju i ostale sestre da mole i da ova svjedokinja govori molitvu na čast pet rana Gospodinovih.[108] I kako se moglo razlučiti, jer je govorila veoma tiho, ona je na svojim usnama neprestano imala muku Gospodinovu, a isto tako i ime našega Gospodina Isusa Krista. A posljednja riječ koju je sveta majka rekla ovoj svjedokinji bila je ova: »*Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius*« (Ps 115,15).[109]

---

106 Nedjelja »dobrog Pastira« bila je nekada II. vazmena, koja je 1232. padala na 25. travnja.

107 Drugi događaj svojstven Janjinom svjedočanstvu.

108 Molitva na čast pet rana Gospodinovih pobožna je vježba u čast rana na Gospodinovim rukama, nogama i boku. Usp. Z. Lazzeri, *L'Orazione delle cinque piaghe recitata da S. Chiara*, u AFH 16(1923)246–249.

109 Ove psalamske riječi i po Klarinom duševnom stanju i po teološkom sadržaju odgovaraju onima koje je izgovorila prije toga svojoj duši: »Idi u miru« (3,20; 11,3;14,7).

11. Također je rekla da je jednom ova svjedokinja uporno htjela oprati noge spomenutoj majci svetoj Klari. Nakon pranja ova se svjedokinja napila te vode koja joj se učinila tako slatkom i ukusnom da bi to jedva mogla iskazati. – Upitana je li još neka druga sestra kušala te vode, odgovorila je da nije jer ju je sveta majka Klara odmah prolila da je nitko više ne bi kušao.

XI. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Benvenuta** od gospođe Diambre iz Asiza,[110] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je ova svjedokinja imala neke rane pod pazuhom i na prsima, koje su se nazivale fistule, u kojima se pet napipavalo jer su imale pet glavica. I kako je ona tu bolest nosila deset godina, jedne je večeri otišla svojoj majci svetoj Klari, u suzama proseći od nje pomoć. Tada je ta blaga majka, dirnuta svojom uobičajenom sućuti, sišla sa svoga ležaja i klečeći se molila Gospodinu. A kada je završila molitvu, okrenula se ovoj svjedokinji i učinila je znak križa najprije na sebi, a zatim je to isto učinila nad ovom svjedokinjom; izgovorila je Očenaš i njezine rane dotakla svojom golom rukom. I tako je bila oslobođena od tih rana, koje su izgledale neizlječive. – Upitana koliko je vremena od toga, odgovorila je da su se navršile dvije godine u proteklome mjesecu rujnu, kako se njoj čini. Poslije tu bolest više nije osjećala.

2. Također je rekla da je prošlo više od dvadeset i devet godina da je ta svjedokinja došla u samostan[111] i otada je uvijek bila pod upravom presvete majke gospođe Klare. Ta ju je gospođa učila da Boga ljubi iznad svega; drugo, poučavala ju je da besprijekorno i često ispovijeda svoje grijehe; treće, upućivala ju je da uvijek ima na umu muku Gospodinovu.[112]

[110] S. Benvenuta od gospođe Diambre iz Asiza: u Uvodu biskupa Bartolomeja kao VII. svjedokinja navedena je neka »gospođa Benvenuta Oportula Aleksandrova«. Tijekom Postupka pojavljuje se ova s. Benvenuta od gospođe Diambre iz Asiza (2,16;3,10;4,8;9,5). U dokumentu iz 1238. spominju se dvije Benvenute (na 16. i 18. mjestu). Možda se radi o istoj osobi pa je prepisivanjem došlo do pogreške. Svjedočanstvom ove s. Benvenute vraća se čudesni vidik Klarina života.

[111] To jest 1224.

[112] Ove pojedinosti iznosi samo s. Benvenuta. Klara je poučavala sestre ljubavi prema Bogu, ispovijedanju radi čistoće savjesti i razmatranju i ljubavi prema Gospodinovoj muci. To jest: odnosu prema Bogu, odnosu prema sebi pred Bogom i odnosu prema Kristovu čovještvu.

O čudesnome dolasku dvora nebeskoga u sretnome prijelazu svete Klare

3. Također je rekla ova svjedokinja: uvečer petka, po kojemu je slijedio subotnji dan, a to je bio treći dan prije smrti blažene uspomene gospođe svete Klare, ova svjedokinja s ostalim sestrama, roneći suze zbog prijelaza te i takve njihove majke, sjedila je pokraj ležaja te gospođe. I dok joj nitko ništa nije govorio, ova je gospođa povjerljivo govorila duši svojoj: »Idi u miru, jer ćeš imati dobru pratnju, jer onaj koji te je stvorio unaprijed je predvidio da budeš posvećena, i kada te je stvorio, ulio je u tebe Duha Svetoga; a onda te je čuvao kao majka svoje maleno djetešce«. A kada je jedna sestra, imenom sestra Anastazija,[113] upitala spomenutu gospođu komu je govorila i izrekla one riječi, ta je gospođa odgovorila: »Ja govorim duši svojoj blagoslovljenoj«.

4. I tada je ova svjedokinja započela pomno prebirati u mislima o velikoj i čudesnoj svetosti te gospođe Klare. Pri tome razmišljanju činilo joj se da se pokrenuo cijeli dvor nebeski i pripremao se počastiti tu sveticu. A posebno je naša slavna gospođa Blažena Djevica Marija pripremala svoju odjeću da zaodjene tu novu sveticu. I dok je ova svjedokinja bila u tome premišljanju i zamišljanju, odjednom je vidjela svojim očima veliko mnoštvo djevica, u bijelo odjevenih i sve su imale krunu na glavi svojoj; one su dolazile i ulazile u prostor gdje je ležala spomenuta majka sveta Klara. Među tim djevicama jedna se nad svima neizrecivo isticala, ljepotom nadilazila sve ostale, a na glavi je imala krunu izvrsniju nego ostale. A iznad krune imala je zlatnu jabuku poput kadionice iz koje je izlazio takav sjaj da se činilo kako obasjava cijelu kuću. Te su se djevice približile ležaju spomenute gospođe svete Klare, a ona najizvrsnija djevica prva ju je prekrila na ležaju nekim prefinim platnom, koje je bilo tako fino i tanko da se gospođa Klara ipak vidjela, iako je njime bila prekrivena. Zatim se ta Djevica nad djevicama, najizvrsnija, nagnula licem nad lice spomenute djevice svete Klare, naime nad njezine grudi, tako da ova svjedokinja nije mogla dobro razlikovati jednu od druge. Nakon toga sve su iščezle. – Upitana je li ta svjedokinja tada bila budna ili je spavala, odgovorila je da je bila sasvim budna,[114] a to je bilo uvečer, kako je rečeno. – Upitana tko je tu bio nazočan, odgovorila je da je bilo više sestara, od kojih su neke spavale, a neke bile budne; ali ne zna jesu li one vidjele to što je ona vidjela. Međutim

---

[113] Ime s. Anastazije (3,22) dolazi i u popisu sestara iz 1238 (na 9. mjestu).

[114] Ono o čemu je s. Benvenuta razmišljala postala je stvarnost vidljiva tjelesnim očima.

ta svjedokinja do sada nikada nikomu to nije očitovala. – Upitana kada je to bilo i koji je dan bio, odgovorila je: petak, uvečer. A preblažena gospođa Klara preminula je idućega ponedjeljka.

5. Također je rekla ova svjedokinja da je istinito sve ono što je rečeno o svetosti života gore spomenute gospođe Klare te da ona ne bi znala tako govoriti o njezinoj svetosti da ona njome nije još više obilovala. A ne vjeruje da je poslije naše gospođe Blažene Djevice Marije ikada neka žena bila svetija od spomenute gospođe Klare. Jer je ona bila neporočna, ponizna, goruća u Božjoj ljubavi, u molitvi i neprestanome zrenju, stroga u jelu i lagodnome odijevanju, u postovima i čudesnim bdjenjima; tako da su se mnogi čudili kako je mogla živjeti od tako malo hrane. Bila je veoma sućutna prema nevoljnima; bila je blaga i velikodušna prema svim sestrama. A bila je zaokupljena jedino Bogom; a o svjetovnim stvarima nije htjela ni govoriti ni slušati. A u upravljanju samostanom i sestrama bila je brižljiva i obzirna, više nego se može izreći. – Upitana kako zna sve to što je rečeno, odgovorila je: jer sam bila s njome u samostanu sve vrijeme od dvadeset i devet godina. I sve sam to vidjela. A ako ustreba, znala bih do u tančine kazati sve što je gore rečeno.[115]

XII. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Beatrica**, gospodina Favaronea iz Asiza,[116] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je ova svjedokinja tjelesna sestra svete uspomene gospođe Klare, čiji je život bio gotovo anđeoski od djetinjstva, jer je bila djevičanska i u djevičanstvu uvijek ostala. I bila je revna u dobrim i svetim djelima tako da se dobar glas o njoj proširio među svima koji su je poznavali.

O obraćenju svete Klare

2. I rekla je da je sveti Franjo, čuvši glas o njezinoj svetosti, više puta k njoj dolazio i propovijedao. I ta je djevica Klara privoljela uz njegovo propovijedanje. Odrekavši se svijeta i svih zemaljskih stvari, pošla je služiti Bogu čim joj je to bilo moguće.

---

115 Prva je od dviju svjedokinja (13,3) koja je spremna ispripovjediti, dokazati i objasniti sve pojedinosti Klarina kreposnog života. Ovdje zapisničar doslovno navodi sestrine riječi u prvome licu.

116 S. Beatrica Favaroneova iz Asiza, mlađa Klarina i Janjina sestra, tetka s. Balvine i s. Amate Martinove. U popisu sestara iz 1238. nalazi se na 43. mjestu. Jedina živa iz obitelji Favaroneove iznosi veoma malo podataka iz Klarina života u obitelji, jer je svjedokinja bila mala djevojčica dok je Klara još bila u svijetu.

3. Stoga je prodala svu svoju baštinu i dio baštine ove svjedokinje i to dala siromasima.

4. I zatim joj je sveti Franjo odrezao kosu pred oltarom u crkvi Djevice Marije zvane Porcijunkula. Potom ju je odveo u crkvu svetoga Pavla Opatičku.[117] A kada su je njezini rođaci htjeli izvući van, gospođa Klara se uhvatila oltarskoga platna i otkrila glavu pokazavši im da je ostrižena. Nipošto nije pristala na njihov zahtjev i nije se dala odatle izvući niti se s njima vratiti kući.[118]

5. Zatim su je sveti Franjo, brat Filip i brat Bernard odveli u crkvu svetog Anđela u Panzu,[119] gdje je ostala kratko vrijeme. Potom su je odveli u crkvu svetoga Damjana,[120] gdje joj je Gospodin dao više sestara pod njezino vodstvo. – Upitana kako zna sve to što je rečeno, odgovorila je da je ona njezina sestra te je nešto vidjela, a nešto čula od same gospođe Klare i od drugih. – Upitana koliko je vremena otada, odgovorila je: oko četrdeset i dvije godine.

O načinu življenja svete Klare u samostanu

6. Također je rekla ova svjedokinja da se gospođa Klara kao opatica u spomenutome samostanu u upravljanju ponašala sveto i vrlo razborito. Bog je po njoj očitovao tolika čudesa da su je sve sestre i svi koji su čuli o njezinu životu smatrali i poštivali kao sveticu. – Upitana u čemu je bila svetost te gospođe Klare, odgovorila je: u neporočnosti, u poniznosti, u strpljivosti i dobrohotnosti, u dužnome popravljanju, u blagosti u opominjanju sestara, u ustrajnoj molitvi i zrenju, u odricanju i postovima, u krutosti ležaja i odjeće, u preziru same sebe, u žarkoj ljubavi prema Bogu, u želji za mučeništvom i poglavito u ljubavi prema Povlastici siromaštva.[121]

---

[117] Bio je to samostan benediktinki smješten na Insula Romana, na ušću rijeka Tescio i Chiascio, 4 km zapadno od Asiza, danas Bastiola, pod jurisdikcijom asiškoga biskupa. Opširnije u A. Fortini, *Nuove notizie intorno a S. Chiara di Assisi*, u AFH 46(1953)30–31.

[118] O otporu rođaka vidi opširnije LegKl 9, bilješka 39.

[119] Opširnije o samostanu sv. Anđela vidi LegKl 10, bilješka 41.

[120] Klarin put: od Asiza do Porcijunkule (5 km), do Bastiole gdje je samostan sv. Pavla (3 km), do Sv. Anđela u Panzu, istočno od Asiza (11 km), do Sv. Damjana izvan Asiza, u dolini sv. Anđela (6 km), u razdoblju od 16 dana.

[121] Čudesa koja je Klara izvodila u samostanu imala su za s. Beatricu drugotnu važnost. Ona smatra da se Klarina svetost sastoji u: *djevičanstvu*, nje kao osobe posvećene Bogu tijelom i duhom; *poniznosti*, u sestrinskom služenju; *strpljivosti* u protivštinama i bolestima; *dobroti* punoj razumijevanja; *blagosti*, napose prema slabijima i onima u kušnji; a poglavito u ljubavi prema *siromaštvu* (*Povlastici siromaštva*), koje sadrži u sebi sve druge kreposti.

7. Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je: jer je vidjela sve to što je ona učinila i jer je bila njezina tjelesna sestra, i bila je s njome u samostanu oko dvadeset i četiri godine.[122] A i prije je s njome živjela i s njome razgovarala kao sa svojom sestrom. I rekla je da svojim riječima ne može iskazati koliko je dobrote bilo u toj gospođi Klari.

8. Upitana također koja je čudesa Gospodin po njoj izveo, odgovorila je da je Bog po njoj mnoge sestre oslobodio nakon što bi ona nad njima učinila znak križa. I mnoga druga čudesa: po njezinim molitvama Bog je obranio samostan od Saracena i grad Asiz od opsade neprijatelja, kao što se u javnosti vjeruje. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je vidjela kada je ona molila i kada su Saraceni otišli, a da nisu naudili[123] nijednoj sestri ni samostanu. A potom, nakon molitve, idućega dana otišla je vojska koja je bila u gradu Asizu.

9. Upitana o oslobođenju sestara od bolesti, odgovorila je da su po toj gospođi Klari bile oslobođene: sestra Benvenuta, sestra Kristijana i više drugih sestara. – Upitana kako to zna, odgovorila je da ih je prije vidjela bolesne i da su bile vrlo loše sve dok ih sveta majka, učinivši znak križa, svojom molitvom nije oslobodila; a zatim je vidjela da su zdrave.

XIII. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Kristijana** gospodina Bernarda od Suppa iz Asiza,[124] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je te o vladanju i načinu življenja rekla isto što i sestra Beatrica. Dodala je da je Božja djevica Klara na čudesan način otišla iz svjetovne očinske kuće. Bojeći se naime da joj put ne bi bio zapriječen, nije htjela izići kroz uobičajeni izlaz, nego je išla na jedan drugi izlaz iz kuće. Da nitko ne bi mogao taj izlaz otvoriti, postavljene su teške drvene grede i kameni stup, što bi jedva moglo pomaknuti nekoliko ljudi. A ona ih je sama, uz pomoć Isusa Krista, uklonila i otvorila taj izlaz. Idućega jutra, videći taj izlaz otvoren, mnogi su se vrlo čudili kako je jedna

---

122 To jest otprilike od 1229.

123 Opasnost je bila veća po sestre negoli po samostan s njegovom opremom; s. Beatrica dobro razlikuje to dvoje.

124 S. Kristijana Bernarda od Suppa iz Asiza pojavljuje se u dokumentu iz 1238. na 11. mjestu. Ušla je u samostan u svibnju 1219 (13,2). Bila je jedna od Klarinih družica iz djetinjstva.

djevojka to mogla učiniti.[125] – Upitana kako to zna, odgovorila je da je ova svjedokinja tada bila u toj kući, i prije se s njome nalazila, i ona ju je izvijestila jer je s njome prebivala u Asizu. – Upitana pred koliko je vremena to bilo, odgovorila je: pred četrdeset i dvije godine ili nešto više. – Upitana koliko je godina tada imala sveta Klara, odgovorila je: osamnaest godina, prema onome kako se govorilo.

2. Također je rekla da su je tada u očevoj kući svi smatrali čestitom i svetom. I rekla je da će biti trideset i četiri godine u mjesecu svibnju[126] da je ova svjedokinja ušla u samostan i bila je pod stegom i upravom te gospođe svete Klare. Svetošću svoga života rasvjetljivala je cijeli samostan i izgrađivala ga svim krepostima i ponašanjem kako se tražilo od svetih žena.

3. O tome bi ova svjedokinja, kako je rekla, mogla posvema i istinski odgovoriti, ako bi se od nje to tražilo za svaku krepost posebno. A poglavito da je ta gospođa Klara gorjela ljubavlju i ljubila svoje sestre kao samu sebe. A ako bi ponekad čula nešto što se Bogu ne sviđa, vrlo osjetljiva kakva je bila, trudila se to popraviti bez odgađanja. Budući da je ona bila takva i tako sveta i tako urešena krepostima, Bog je htio da ona bude prva majka i učiteljica u Redu.[127] I tako je dobro čuvala samostan i Red i samu sebe od svake zaraze grijeha, da će se njezin spomen častiti u vjekove. A sestre vjeruju da ta sveta majka moli Boga za njih u nebu, koja je tako razborito, dobrohotno i pomno na zemlji upravljala u redovništvu i u odluci siromaštva. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je da je to vidjela, i bila je nazočna s njom u samostanu tijekom spomenutoga vremena, a prije je prebivala s njome, i ona ju je izvijestila, kako je gore rečeno.

4. O oporoj odjeći i cilicijima i o odricanju i o molitvi rekla je da nikada nije čula da je na svijetu postojala neka slična njoj, ili da bi je u navedenim stvarima nadišla. A to je znala, rekla je, jer je to vidjela.

[125] Pojedinost o Klarinu bijegu svojstvena ovoj svjedokinji.

[126] To jest od svibnja 1219.

[127] Sestre su cijenile Klaru kao »prvu« jer je uistinu bila »prva« od svih sestara i svih samostana; kao »majku«, jer su sva zvanja i svi samostani nikli, po milosti Božjoj, privučeni njezinim primjerom. Cijene je kao »učiteljicu« koja ih je odgajala u tom načinu života. Prvi samostani su se obraćali njoj za pomoć da im pošalje svoje sestre koje će ih upućivati u njezin oblik života (1,14;7,11). Klara je bila učiteljica svojim primjerom, svojim vodstvom i svojim načinom života. Bila je pravilo svojega samostana. O tome lijepo i svečano govori *Bula proglašenja Klare Asiške svetom.*

5. O oslobođenju sestre Benvenute od fistula rekla je sve što je rekla sama sestra Benvenuta, jer je tu bila nazočna.

6. Također o oslobođenju sestre Amate od vodene bolesti rekla je isto što je rekla sama sestra Amata, jer je tu bila nazočna.

7. I o oslobođenju sestre Kristijane rekla je isto što i sestra Kristijana.

8. I o oslobođenju sestre Andree iz Ferrare rekla je isto što je rekla sestra Filipa.

9. Također o molitvi za obranu i oslobođenje samostana od Saracena i o molitvi za oslobođenje grada Asiza, koji je bio opsjednut od neprijatelja, rekla je isto što i prethodno spomenuta sestra Filipa. I dodala je da je ova svjedokinja osobno bila ona koja je na zapovijed svete majke gospođe Klare pozvala sestre na molitvu.[128]

10. Također je rekla da spomenuta gospođa Klara u bolesti od koje je prešla iz ovoga života nikada nije prestajala hvaliti Boga, potičući sestre na radosno opsluživanje Reda i poglavito na ljubav prema siromaštvu. – Upitana kako to zna, odgovorila je da je tomu često nazočila.

11. Također o prodaji njezine baštine: ova je svjedokinja rekla da su rođaci gospođe Klare htjeli otkupiti po višoj cijeni od drugih, ali ona nije htjela njima prodati, nego je prodala drugima, da siromasi ne bi bili zakinuti.[129] I sve ono što je primila od prodane baštine razdijelila je siromasima. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je to vidjela i čula.

XIV. SVJEDOKINJA

1. Sestra **Angeluccia**, gospodina Angeleia iz Spoleta,[130] redovnica samostana svetoga Damjana, prisegnula je i rekla da je dvadeset i osam godina ta svjedokinja bila u navedenome samostanu svetoga Damjana i tijekom cijeloga toga vremena bila je pod upravom svete

---

[128] Pojedinost koju navodi samo ova svjedokinja. Obično se zajednica saziva zvonom (2,9).

[129] Veoma važna pojedinost: Klara postupa potpuno u skladu s Franjinim naukom.

[130] S. Angeluccia Angeleiova iz Spoleta ne nalazi se na popisu biskupa Bartolomeja (PostKl, U), dok joj se ime nalazi u dokumentu iz 1238, na 26. mjestu. Ušla je u samostan 1225.

uspomene gospođe Klare. Vidjela je od nje vrlo mnogo dobra, da se doista o njoj može govoriti kao o nekom svecu iz raja.

2. Upitana koja su to dobra bila, odgovorila je: u vrijeme kada je ova svjedokinja ušla u samostan, gospođa je Klara bila bolesna; a uza sve to noću se dizala na ležaju i bdjela u molitvi s mnogo suza. I to je isto činila jutrom oko trećega časa.

3. I čvrsto je vjerovala da su jednom njezine molitve oslobodile samostan od napada Saracena, koji su već bili ušli u klaustar samostana. I jednom je oslobodila grad Asiz od neprijateljske opsade.

4. Također je rekla da je bila toliko ponizna i dobrohotna prema sestrama, i toliko strpljiva i postojana u nevoljama, i toliko strogo živjela, i toliko oskudno jela i oskudno se odijevala, i toliku ljubav iskazivala prema svima, i toliko razborita i pomna u poticanju sestara svojih podložnica, i toliko je bila ljupka i blaga u opominjanju tih sestara i u drugim dobrim i svetim stvarima, koje su bile u toj gospođi Klari, da ona to riječima ne bi mogla iskazati niti uopće pojmiti: već da je bilo u njoj više svetosti nego bi to ona ikada mogla izraziti. A tako i o njezinoj osobitoj ljubavi prema siromaštvu. – Upitana kako zna to što je rečeno, odgovorila je: jer je s njome bila cijelo to vrijeme i vidjela je svetost njezina života, kako je rečeno.

5. I nijedna sestra ne dvoji da je Bog po njoj izveo mnogobrojna čudesa, i u njezinome životu, kako je gore rečeno. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je vidjela kako je sestra Benvenuta bila odmah oslobođena od svojih rana znakom križa koji je nad njom učinila ta gospođa Klara svojom rukom. A čula je da je više sestara i stranih osoba bilo oslobođeno na spomenuti način.

6. Vidjela je također ova svjedokinja kada je vratnica zgrade, naime samostana, pala na tu gospođu Klaru. Sestre su mislile da ju je ta vratnica usmrtila i glasno su zaplakale. Ali toj se gospođi ništa zla nije dogodilo. Rekla je da uopće nije osjetila teret vratnice koja je bila toliko teška da su je jedva trojica braće uspjela ponovno postaviti na njezino mjesto. – Upitana na koji je način to doznala, odgovorila je: jer je to vidjela i tu bila nazočna. – Upitana kada je to bilo, odgovorila je da je to bilo pred skoro sedam godina. – Upitana za dan, rekla je da je to bilo u osmini svetoga Petra, u nedjelju navečer. I tada, na krik[131] te svjedokinje odmah su došle sestre i vidjele da je

[131] Svjedokinja je dakle ne samo vidjela da su vrata pala na Klaru nego je počela vikati i tako dozvala sestre (14; 15,2).

spomenuta vratnica još bila na njoj, jer je ova svjedokinja sama nije mogla podići.

7. Također je rekla ova svjedokinja da je smrt spomenute gospođe Klare bila čudesna i slavna. I da je nekoliko dana prije svoje smrti jedne večeri počela govoriti o Presvetom Trojstvu i izgovarala je druge riječi o Bogu tako oštroumno da bi je jedva vrlo učeni ljudi mogli razumjeti; i rekla je više drugih stvari. – Upitana koje je to druge riječi rekla, odgovorila je i rekla, kao što je o tome rekla gore spomenuta sestra Filipa.

8. Također je rekla ova svjedokinja kako je jednom nakon Uskrsa spomenuta sveta majka gospođa Klara čula pjevanje riječi *Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro* (usp. Ez 47,1.2). To ju je toliko razveselilo i držala je to na pameti te je uvijek poslije jela i poslije povečerja uzimala blagoslovljenu vodu i davala je svojim sestrama te govorila: »Sestre i kćeri moje, uvijek se morate spominjati i imati na pameti onu blagoslovljenu vodu koja je potekla iz desnoga boka našega Gospodina Isusa Krista koji je visio na križu«.[132]

9. Također je rekla: kada bi ova preblažena Majka slala sestre poslužiteljice izvan samostana, poticala ih je da hvale Boga kada vide lijepa procvjetala i prolistala stabla. Isto tako kada vide ljude i ostala stvorenja, neka uvijek za sve i u svemu hvale Boga.[133]

[132] »Obredno pranje«, pojedinost svojstvena ovoj svjedokinji. *Legenda* je ne donosi jer se radi o paraliturgijskom činu koji je uvela jedna žena. Vidi M. Bartoli, *Chiara*, cit., 155s.

[133] Druga pojedinost svojstvena ovom svjedočanstvu. Ni nju ne donosi *Legenda* jer se radi o promatranju svijeta izvan klauzure, dok je *Legenda* namijenjena klauzurnim redovnicama koje ne smiju biti viđenje niti smiju išta vidjeti izvan samostana. Vidi M. Bartoli, *Chiara*, cit., 154s. Poticajne Klarine riječi sestrama poslužiteljicama podsjećaju na *Pjesmu stvorova*, koju je Franjo sastavio upravo u Sv. Damjanu.

XV. SVJEDOKINJA

1. Dana 28. mjeseca studenoga, u samostanskoj bolesničkoj sobi, u nazočnosti brata Marka i sestre Filipe i ostalih sestara:[134] sestra **Balvina** iz Porzana,[135] redovnica samostana svetoga Damjana, uz prisegu je rekla vrlo mnogo o svetosti života gospođe Klare i o velikoj njezinoj dobroti.

2. Također je rekla ta ista svjedokinja da je vidjela onu vratnicu na spomenutoj majci svetoj Klari, koja je na nju pala i da nije bila uklonjena. I rekla je da je sveta Klara rekla da je ta vratnica uopće nije ozlijedila, nego je bila na njoj poput nekoga plašta. I rekla je ova svjedokinja da je ta vratnica bila vrlo teška te da je ona dotrčala s ostalim sestrama na krik sestre Angeluccie te da su se sve bojale da ju je ta vratnica usmrtila. – Upitana za vrijeme, rekla je da je to bilo otprilike pred sedam godina.

3. Također istoga dana, dvadeset i osmoga studenoga, u zgradi samostana svetoga Damjana, bio je nazočan Leonard arhiđakon spoletski, don Jakov župnik iz Trevia, koji su bili u društvu gore spomenutoga gospodina Bartolomeja biskupa spoletskoga, i brat Marko Reda manje braće, kapelan spomenutoga samostana, sabrana cijela zajednica zatvorenih redovnica samostana svetoga Damjana,[136] nakon što su neke redovnice prisegle da govore istinu i dale svjedočanstvo o životu, obraćenju i načinu življenja svete uspomene gospođe svete Klare i o čudesima za koja se govorilo da su učinjena po njezinim zaslugama, gospođa sestra **Benedikta**, tadašnja opatica[137] i

---

[134] Od 24. do 27. 11. 1253. preslušano je 11 svjedokinja; sada je, od 28. do 29. 11. preslušavano drugih 7: jedna sestra, cijela zajednica preko opatice s. Benedikte i 5 svjetovnih osoba. Za preslušavanje bolesne s. Balvine, koja je ležala u bolesničkoj sobi, prema Pravilu o ulasku stranih osoba u klauzuru (PrKl 11,9), ušao je samo biskup Bartolomej, bilježnik (koji nije spomenut), kapelan fra Marko i glavna svjedokinja s. Filipa. Dok će kasnije, kada je cijela zajednica sakupljena u klaustru, među pratiocima biti i ostali biskupovi pomoćnici (arhiđakon iz Spoleta i župnik iz Trevia).

[135] S. Balvina iz Porzana treća je na Postupku toga imena. Porzano je jedno mjestance sjeveroistočno od Subasia. Njezino svjedočanstvo je kratko i suho.

[136] Službeni naziv samostana je »Pauperum inclusarum Monialium Monasterii Sancti Damiani« (PostKl, U: *Gloriosus Dei*).

[137] Opatica Benedikta Favaroneova iz Asiza ne donosi nikakva svjedočanstva; možda zato što je, prema Lazzeriu, imala dugo biti odsutna iz Sv. Damjana zbog presađivanja Oblika života u drugim samostanima. Prema L. Waddingu, ušla je u samostan 1214. Ime joj se pojavljuje u mnogim različitim važnim dokumentima XIII. st. Vodila je poslove oko izgradnje crkve sv. Klare i Klarine grobnice, kao i novoga samostana u gradu, preseljenja zajednice, namještaja i relikvije svetodamjanskoga raspela u novi samostan. Čuvarica je Franjina brevijara (koji joj je dao fra Leon), nekih *rotuli* koji su sadržavali svjedočanstva o Franji i naručiteljica raspela za glavni oltar crkve sv. Klare

ostale redovnice spomenutoga samostana svetoga Damjana jednodušno su rekle, u nazočnosti spomenutoga časnoga oca gospodina biskupa spoletskoga, da o svemu što se može naći u svetosti neke svetice poslije Djevice Marije, može se doista reći i potvrditi o svetoj uspomeni gospođe Klare, nekadašnje opatice i preblažene majke. I to se može naći i sabrati u njoj za njezina života. I sve su bile spremne na to prisegnuti i to reći i posvjedočiti. I to stoga što su one vidjele njezino čudesno obraćenje, a u vrijeme dok su s njome bile u spomenutome samostanu vidjele su svetost njezina života i njezin anđeoski način življenja. To se ljudskim riječima ne može do kraja izraziti.

XVI. SVJEDOK

1. Toga istoga dana, u crkvi svetoga Pavla u Asizu,[138] pred časnim ocem gospodinom biskupom spoletskim i nazočnim Andreolom Bartholovim, Iannellom Benvenuta Lukeškoga i mnogim drugima, gospodin **Hugolin** Petra Girardonea viteza asiškoga, prisegnuo je i rekao o životu, obraćenju, načinu življenja i čudesima za koja se govorilo da su učinjena zaslugama svete uspomene gospođe Klare. Rekao je da je sveta Klara bila plemenitoga roda iz Asiza, budući da je gospodin Offreduccio Bernardinov bio njezin djed, a sin toga Offreduccia bio je gospodin Favarone, otac svete Klare.[139]

2. Ta je sveta Klara bila neporočna i u očevoj se kući veoma čestito vladala, prema svima blaga i ljubazna.[140] Kako je sveti Franjo bio prvi u Redu manje braće i taj red s pomoću Božjom uredio i započeo, tako je ta sveta djevica Klara, kako je Bog htio, bila prva u Redu zatvorenih žena.[141] I tim je redom upravljala u svakoj svetosti i dobroti, kao što se vidi i javnim mnijenjem svjedoči.

(*Benediktino raspelo*). Usp. M. Bigaroni – H.-R. Meier – E. Lunghi, *La Basilica di S. Chiara in Assisi*, Peruđa, 1994.

[138] Sudište se premješta iz Sv. Damjana u crkvu sv. Pavla u Asizu, gdje su prisutni novi pomoćnici: Andreolo i Iannello. Preslušani svjedoci svi su poznavali Klaru od djetinjstva i bili su veoma bliski s njezinom obitelji.

[139] Imamo ovdje Klarinu genealogiju: pradjed Bernardino, djed Offreduccio i otac Favarone.

[140] Blagost, dobrota, ljubaznost, jednom riječi plemenitost, odlika je dvorske gospođe.

[141] Uspoređivanje Franje i Klare u njihovoj izvanrednoj osobnosti i djelu.

3. Također je rekao da je na propovijedanje svetoga Franje i na njegov poticaj spomenuta djevica sveta Klara ušla u Red, kao što je poznato.

4. Također je rekao taj svjedok da je bio napustio svoju ženu, koja se zove gospođa Guidutia i poslao je natrag u kuću njezina oca i majke te da je živio bez nje više od dvadeset i dvije godine. Nitko ga nikada nije mogao nagovoriti da je ponovno dovede i primi, premda su ga više puta i vjerske osobe opominjale. Naposljetku mu je sa strane gore spomenute svete gospođe Klare rečeno kako je ona u viđenju razabrala da taj gospodin Hugolin mora odmah ponovno uzeti k sebi ženu i da će mu roditi sina koji će ga mnogo obradovati i utješiti. Čuvši to, ovaj se svjedok vrlo ražalostio. Ali nakon nekoliko dana obuzela ga je tolika želja da povrati i ponovno primi svoju ženu koju je prije toliko vremena ostavio. A onda mu je ona, kako je vidjela u viđenju gore spomenuta gospođa sveta Klara, rodila sina koji još živi i kojemu se silno raduje i koji mu je na veliku utjehu.

5. Upitan je li on vidio gore spomenutu gospođu Klaru u kući njezina oca i majke, kao što je gore rekao, odgovorio je da jest; vidio je da je živjela tako sveto i čestito kao što je gore rekao.

6. Upitan kako zna da je djevica Božja Klara ušla u redovništvo po propovijedanju svetoga Franje, odgovorio je da je to bilo javno i svima poznato. I da je on čuo da joj je sveti Franjo odrezao kosu u crkvi svete Marije Porcijunkulske. A nakon što je ušla u samostan svetoga Damjana, čuo je, a to je očito i poznato, da je bila tako sveta i dobra u svome redu poput svetice nebeske.

U isto vrijeme i na istome mjestu, u nazočnosti svjedoka gospodina Anđela iz Pelcia i Bonamantie Barbieri, pred gore spomenutim gospodinom biskupom, gospođa Bona Guelfucciova, Rajnerije Bernardov i Petar Damjanov prisegnuli su o životu, obraćenju, načinu življenja i čudesima svete Klare.[142]

XVII. SVJEDOKINJA

1. Gospođa **Bona** Guelfucciova iz Asiza[143] prisegnula je i rekla da je ona poznavala svetu Klaru dok je još bila u kući svoga oca, budući da je s njome razgovarala i s njome bila u kući. Zbog velike

---

142 Uvod u tri sljedeća svjedočanstva. Nisu nam sačuvana svjedočanstva spomenutih svjedoka: gospodina Anđela iz Pelcia i neke žene Bonamantie Barbieri.

143 Bona Guelfucciova je sestra s. Pacifike (1,1), neka Klarina rodica (1,2). Bona je

svetosti njezina života prije i nakon ulaska u redovništvo čvrsto je vjerovala da je ona bila posvećena u utrobi svoje majke. Hranu je slala siromasima, a rekla bi da ju je pojela. Ova svjedokinja potvrđuje da im je ona više puta odnijela.

2. Ovu su gospođu Klaru svi uvijek držali prečistom djevicom i žarkim duhom je žudjela kako služiti Bogu i njemu ugađati.

3. Stoga je ova svjedokinja više puta s njome išla na razgovor sa svetim Franjom, a išla je potajno da je ne bi vidjela rodbina. – Upitana što joj je sveti Franjo govorio, odgovorila je da joj je uvijek propovijedao da se obrati Isusu Kristu; a slično je činio i brat Filip. A ona ih je rado slušala i prianjala uza sve dobro što joj je rečeno. – Upitana koliko je vremena od toga prošlo, odgovorila je: više od četrdeset i dvije godine; jer su prošle četrdeset i dvije godine otkako je ušla u redovništvo.[144]

4. I rekla je: u vrijeme kada je stupila u redovništvo bila razborita mlada djevojka u dobi od oko osamnaest godina. Uvijek je stala u kući i živjela skrovito; nije željela da bude viđena, a držala se tako da je nisu mogli vidjeti oni koji su prolazili ispred njezine kuće. Bila je također veoma dobrostiva i posvećivala se i drugim dobrim djelima. – Upitana kako to zna, odgovorila je: jer je s njome razgovarala.[145]

5. Upitana kako se je spomenuta gospođa Klara obratila, odgovorila je da joj je sveti Franjo odrezao kosu u crkvi svete Marije Porcijunkulske, kako je ona čula, ali da ova svjedokinja nije bila nazočna, jer je tada išla u Rim da obavi četrdesetnicu.

6. Također je rekla da ju je ta gospođa Klara, prije nego joj je bila odrezana kosa, poslala[146] da pohodi crkvu svetoga Jakova, jer je ta gospođa Klara bila puna milosti i željela je da i ostale budu pune milosti.

7. Također je ta gospođa Klara, dok je još bila u svijetu, dala ovoj svjedokinji [iz] pobožnosti nešto novca i naložila joj da to

---

vjerojatno bila starija od Pacifike i Klare, budući da ju je Klara odabrala kao osobu od povjerenja. Nije međutim pošla za sestrom u samostan.

[144] Vjerojatno je vrijeme susretâ s Franjom trajalo više od jedne korizme.

[145] To jest, družila se s njome, živjela s njome u istoj kući i dobro poznavala navike ove »razborite mlade djevojke«.

[146] Vjerojatno joj je Klara i novčano pomogla u ostvarenju hodočašća.

odnese onima koji su radili u Svetoj Mariji Porcijunkulskoj da bi kupili mesa.[147]

8. Rekla je da je sveta Klara bila toliko sveta da joj je srce bilo beskrajno ispunjeno onim što riječima ne bi znala izreći, jer je govor ove majke svete Klare uvijek bio na pouku drugima.

XVIII. svjedok

1. Gospodin **Rajnerije** Bernardov iz Asiza[148] pod prisegom je rekao da on ne sumnja u svetost blage uspomene gospođe svete Klare te da ona nije sveta u nebu. I ako bi netko u to posumnjao, onda to ni za jednu drugu ne bi trebalo vjerovati; tim više bi se činilo da je ništavna naša vjera. Ovaj je svjedok poznavao spomenutu gospođu Klaru kada je bila djevojčica u kući svoga oca. Bila je neporočna i od svoje rane dobi težila je za svetim djelima, kao da je bila posvećena u majčinoj utrobi.

2. Budući da je ona bila lijepa izgleda,[149] radilo se na tome da joj nađu muža.[150] Mnogi su je njezini rođaci molili da se uda, ali ona nije pristala. Pa i kad ju je isti ovaj svjedok više puta molio da pristane na udaju, ona za to nije htjela ni čuti; dapače ona je njemu govorila o preziru svijeta.[151] – Upitan kako to zna, odgovorio je da je njegova žena u srodstvu sa spomenutom gospođom Klarom te je i sam taj svjedok bio blizak s njezinom kućom i vidio gore spomenuta njezina dobra djela.

3. Upitan koja je dobra djela činila, odgovorio je da je postila, molila i koliko god je mogla rado je dijelila milostinju. A kada bi

---

[147] Ne govori ništa pobliže o radnicima i radovima kod Porcijunkule, ali pretpostavljamo da se radi o Franji i njegovima. Tim činom Klara pokazuje zanimanje za Franju i njegov način života i možda traži pomoć.

[148] Rajnerije Bernardov iz Asiza, možda brat s. Kristijane Bernarda od Suppa (XIII. svjedokinje). Oboje su naime bliski s obitelji Favarone i poznaju Klaru od njezina djetinjstva. I, čini se, stariji su od Klare.

[149] Svjedok donosi osobitu pojedinost: Klara je »lijepa izgleda«, pojedinost koja piscu *Legende* i sestrama na Postupku nije mnogo značila, ali je, naprotiv, privlačila mnoge plemiće, kakav je Rajnerije Bernardov. Ljepota je naime jedna od odlika koje su se tražile od dvorske gospođe i činile je »časnom«.

[150] Svjedok dobro kaže: »radilo se na tome da joj nađu muža«; bila je to stvar obitelji, djevojku se nije pitalo. Međutim imala je slobodu odbiti onoga koga joj izaberu.

[151] Klara govori o preziru svijeta: ona je dakle već raskinula sa svijetom tražeći nešto što je iznad udvornog ideala koji joj nudi obitelj i društvo. »Prezir svijeta« pripada redovničkom i pokorničkom jeziku.

sjedila s ukućanima, uvijek je htjela govoriti o Božjim stvarima. I čim je mogla, dala je da joj sveti Franjo odreže kosu. A kada su je njezini rođaci htjeli izvući iz svetoga Pavla i vratiti je u Asiz, nikako to nisu uspjeli, jer ona to nije htjela; pokazala im je ošišanu glavu i tada su je pustili na miru.

4. A spomenuta gospođa Klara pripadala je najplemenitijima u gradu Asizu s obje strane, s očeve i s majčine. – Upitan kako zna to što je rečeno, odgovorio je da je to bilo poznato po cijeloj okolici.

5. Također je rekao ovaj svjedok: nakon što se je spomenuta gospođa Klara smjestila u Svetome Damjanu, kao što je ona bila sveta tako je poučavala svoje kćeri da u svetosti služe Bogu, kao što se to danas vidi na ovim njezinim kćerima.

6. I svi građani čvrsto vjeruju da je molitvom i zaslugama spomenute gospođe Klare bio zaštićen samostan, a grad oslobođen od neprijatelja.

7. Upitan pred koliko je vremena sveta Klara ušla u redovništvo, odgovorio je: pred više od četrdeset godina.

XIX. SVJEDOK

1. Petar Damjanov iz grada Asiza[152] pod prisegom je rekao da je taj svjedok, i on i njegov otac, bio blizak s kućom svete Klare i s njezinim ocem i s ostalim njezinim ukućanima. I poznavao je tu gospođu Klaru dok je još bila u svijetu, a poznavao je i njezina oca, gospodina Favaronea koji je bio plemić, velikaš i moćnik u gradu, on i ostali iz njegove kuće. I gospođa je Klara bila plemkinja, plemenita roda, čestita vladanja. Iz njezine je kuće bilo sedam vitezova, svi plemići i moćnici.[153] – Na pitanje kako to zna, odgovorio je da je sve to vidio jer je s njima bio blizak.

2. I tada je spomenuta gospođa Klara, još kao djevojčica, živjela duhovno, kako se vjerovalo. I vidio je njezinoga oca, majku i rodbinu koji su je htjeli raskošno udati prema njezinom plemićkom položaju za bogataše i moćnike. Ali ta djevojka, koja je tada imala oko sedamnaest godina, nipošto na to nije pristajala, jer je htjela ostati

[152] Petar Damjanov je susjed Favaroneove kuće (19,1).

[153] Svjedok s ponosom govori o Klarinu plemenitom podrijetlu, o pripadnosti njezine obitelji *maiores* grada.

u djevičanstvu i živjeti u siromaštvu, kao što je poslije i pokazala prodavši svu svoju baštinu i razdijelila je siromasima. A svi su bili uvjereni u njezino dobro vladanje. – Upitan kako to zna, odgovorio je: tako što je bio njezin susjed i znao je da je nitko nikada ne bi mogao skloniti da svoj duh prikloni svjetovnim stvarima.

XX. svjedok

1. Dana dvadeset i devetoga studenoga, u crkvi svetoga Pavla, u nazočnosti gospodina Leonarda arhiđakona spoletskoga, don Jakova župnika iz Trevia, u nazočnosti spomenutoga gospodina biskupa spoletskoga, **Ivan** Venturin iz Asiza[154] prisegnuo je na gore spomenuto i rekao da je taj svjedok živio u kući gospođe Klare dok je ona bila u kući svoga oca, kao djevojčica i neporočna; naime on je bio kućni sluga.

2. Tada je ta gospođa mogla imati oko osamnaest godina i bila je od najplemenitijega roda u cijelome gradu Asizu, s očeve i majčine strane. Njezin otac se zvao gospodin Favarone, a njezin djed gospodin Offreduccio Bernardinov. A ta je djevojka već tada bila tako čestita u načinu života i držanju kao da je već odavno bila u samostanu.

3. Na pitanje kakav je život provodila, odgovorio je: premda je njezina kuća bila jedna od najvećih u gradu i u njezinoj se kući puno trošilo, ona bi sklanjala jela koja su joj bila poslužena, kako je već običaj u bogatoj kući,[155] sakrila bi ih, a onda slala siromasima. – Na pitanje kako to zna, odgovorio je da je on to vidio, budući da je živio u toj kući i u to je čvrsto vjerovao, jer se tako govorilo.

4. A dok je još živjela u očevoj kući, ispod ostale odjeće nosila je košulju od bijelog etamina.[156]

---

[154] Posljednji svjedok, Ivan Venturin iz Asiza, bio je sluga u plemićkoj obitelji Favaroneove i dobro je poznavao sve njezine članove i njihove navike.

[155] Zanimljive su pojedinosti koje iznosi sluga Ivan Venturin: Klarina kuća (*corte*) bila je veoma bogata, puno se trošilo, dobro se jelo. Bio je ponosan što je sluga u tako moćnoj i imućnoj kući (obitelji).

[156] Košulju od etamina nosile su sluškinje. Svjedok želi naglasiti kako Klara nije htjela biti gizdava. Međutim Klara je imala mnogo dublje razloge zašto je ispod plemićke odjeće nosila tako priprostu košulju.

5. Još je rekao da je postila i molila i činila druga djela milosrđa, kao što je on vidio; i da se vjerovalo da je od početka bila nadahnuta Duhom Svetim.

6. Još je rekao: kad je spomenuta gospođa Klara čula da je sveti Franjo odabrao život siromaštva, odlučila je u svome srcu to isto učiniti. I tako joj je sam sveti Franjo odrezao kosu u crkvi svete Marije Porcijunkulske ili u crkvi svetoga Pavla. A kada su je njezini rođaci htjeli izvući iz crkve svetoga Pavla i vratiti je u Asiz, ona je pokazala ošišanu glavu. – Upitan kako to zna, odgovorio je da je čuo kako se to govori, i to je bilo javno poznato.

7. A zatim se smjestila u Svetome Damjanu gdje je postala majkom i učiteljicom Reda svetoga Damjana. Tu je rodila mnogobrojne sinove i kćeri u Gospodinu našemu Isusu Kristu, kao što se danas vidi.

8. Također je rekao da nitko nipošto ne bi smio posumnjati u njezinu svetost, jer Gospodin po njoj čini mnoga čudesa, kao što je očito.

9. Također je rekao da je one godine, poslije smrti gore spomenute gospođe svete Klare, vidio nekoga poludjeloga ili opsjednutoga zagorca, kojega su vezana konopcem doveli na grob spomenuta svete gospođe Klare. I na tome je mjestu bio oslobođen. – Upitan kako to zna, odgovorio je da je vidio toga bolesnika i vidio je da je tu na grobu spomenute svete Klare odmah bio oslobođen. – Upitan za ime toga bolesnika, odgovorio je da to ne zna, budući da nije bio s ovih strana. – Upitan kojega su sveca zazivali te je bio oslobođen, odgovorio je da je to bilo na grobu spomenute gospođe svete Klare. I to je bilo javno i poznato. – Upitan koji je bio mjesec i dan, odgovorio je da misli da je to bilo prošloga mjeseca rujna; dana se, rekao je, ne sjeća. – Upitan tko je tu bio nazočan, odgovorio je da su to vidjeli svi koji su bili na trgu i zajedno s njime pohitili na grob spomenute gospođe svete Klare.[157]

Finis. Deo gratias. Amen.

[157] Jedini je svjedok koji navodi čudo koje je Klara izvela nakon svoje smrti.

LEGENDA SV. KLARE ASIŠKE U STIHU

LEGENDA VERSIFICATA S. CLARAE ASSISIENSIS

(1254/55)

Uvod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

Prijevod
ŠIME DEMO

LEGENDA SV. KLARE ASIŠKE U STIHU

Uvod

Nakon smrti sv. Klare vrlo brzo su se pojavila djela koja veličaju njezinu svetost. Prvi od tih hagiografskih spisâ jest *Legenda versificata*, koja se nalazi u Ms. 338 općinske knjižnice u Asizu.

Nastala je početkom pontifikata Aleksandra IV., to jest krajem 1254., kojemu je, kao Klarinu prijatelju i zaštitniku Siromašnih gospođâ, i posvećena. U to vrijeme Postupak za Klarino proglašenje svetom već je bio završen te se pisac *Legende u stihu* mogao poslužiti ispravama Postupka. Budući da pisac ne spominje Postupak, zaključujemo ipak da je *Legenda* sastavljena dok su trajale njegove pripreme.

Pitanje autorstva još uvijek zaokuplja stručnjake za srednjovjekovlje. Čini se da je pisac član Rimske kurije koji je odan novoizabranome papi i veoma štuje Klaru. Tekst otkriva da je pisac – osim što je učen i otmjen – također vrstan u stihotvorstvu i stručnjak na području klasične književnosti.[1]

Vrijednost *Legende u stihu*, koja je u naše vrijeme nazvana »katedralom u stihovima za Klaru Asišku«,[2] leži u tome što nam omogućava bolje razumijevanje *Legende sv. Klare.* Do sada se uvijek držalo da je *Legenda u stihu* samo pjesnička preradba one u prozi. Na osnovi čestih digresija i idiosinkratičnih odlomaka *Legende u stihu* zaključujemo da je *Legenda sv. Klare* nastala malo nakon nje, budući da nedvojbeno slijedi prilično podjednaku strukturu *Legende u stihu* koja već izostavlja mnoge »nepovoljne« odlomke. *Legenda u stihu* pruža nam izrazito pjesničku sliku Klare i Siromašnih gospođâ kao i uvid u neuobičajeni srednjovjekovni umjetnički oblik hagiografije u stihu.

Izvor:

Legendu sv. Klare Asiške u stihu preveo s latinskog izvornika Šime Demo prema: *Fontes franciscani*, a cura di Enrico Menestò e Stefano Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola, 1995, str. 2347–99.

---

[1] S obzirom na to stručnjaci predlažu razne pisce: Henry Burfordski, Albertus Stadensis, Ivan Cavrianski, Ivan Peckhamski, Henrik Avranški, dok jedini Ivan Englez ili Ivan iz Kenta zadovoljava mnoge uvjete na koje ukazuje tekst (usp. *The Lady. Clare of Assisi: Early Documents*, revised Edition and Translation by Regis J. Armstrong, O.F.M.Cap., New City Press, NY 2006, 197).

[2] Usp. G.G. Zoppetti e di M. Bartoli (a cura di), *Santa Chiara d'Assisi. Scritti e documenti*, Editrici Francescane, S. Maria degli Angeli – Assisi 1994, str. 243.

I.

**Presvetom i preblaženom ocu,
gospodinu papi Aleksandru**

Blagi Aleksandre, pastiru dobri, blaženi papa,
Krasoto papinska, slavo prvakâ, uzore klera,
Sveti vođo naroda, puka zaklone, Crkve
Glavo, svjetlo svijeta, najveći od otaca!
Ti si nebeski upravitelj, najviši službenik, ti si
Prvoga apostola nasljednik, baštinik njegov;
Na te pokazuje drevni Abel, za kormilom Noa
Tebe najavljuje, silni praotac Abraham tvoj je
Pralik; Mojsije te oslikava vodstvom, svećenstvom
Aron, suđenjem Samuel, moć te najviše službe
Čini sličnim Petru, Kristu pak pomazanje.
Primi, sveti oče, ovo djelo; i neka
Tema poništi nezgrapnost izraza, neka krasota
Svetih zbivanja osvijetli njegov zamućen izgled.
Molim te, neka ovaj stilski neurešen prikaz
Zavrijedi ući u slatkoću ušiju tvojih;
Premda tvojoj visini priliče najviše stvari,
Nemoj prezreti najniže; nemoj, premda si velik,
Gaziti manje. Ne gleda se što ti se nudi:
Važna je želja donositelja; sklonost obòjî
Ružno i oplemeni bezvrijedno, široki duh će
Svaki mali dar učiniti velikom ravnim.

II.

Autorove riječi

Videći mjeru pothvata, nevješti, neuki um se
Uplašio početka; sredine i kraja se boji.
Sunčev sjaj sakriva zvijezde: plemenita tema je smela
Zrcalo duha. Ta tko bi od jalova drveta htio
Ljupke plodove, tko bi od mramora iskao tvrdog
Vodene rijeke, tko bi od bijednog tražio stola
Raskošnu hranu? Doista, suludo je da netko
Lišen dara govora, bez osjećajnosti za to,
Zausti o svetim djelima, uzvisi stihom

Nove svjetiljke sjaj, tu gdje bi zastala muza
Slavnog Marona i gdje bi svaki zamuknuo pjesnik.
Snage su duha mlitave; pamet, blatna od grijeha,
Sputava jezik u radu – za nju je obeščašćenje
To da okaljan gnusom djevicu uzdiže slavnu,
To da nečist riječima proslavlja čistu, i gadan
Onu što je bez ljage, da rogoz zbori o cvijetu.
Ali nakanu uma, koju saplića krivnja,
Žarka pobožnost tjera da potekne prema svjetlu:
Zato se dajem na posao. Zazivam svjetlosti svake
Tvorca, da um mi poškropi kišom s neba i da ga
Zadoji, prosvijetli, odagnavši oblake grijeha.
Neka uz ovaj pothvat stane i svjetlo od svjetla,
Očev sjaj ili zrcalo, mudrost, slika i oblik;
Neka djelo oslika Slikar svijeta i neka
Srce i dušu užga Duh, čije duhanje sveto
Pali smrznuto, mekša tvrdo, ovlažuje suho.
Tako ću moći – a to mi je želja – kroz pjesničku igru
Pronijeti širom svijeta glas o djevici slavnoj.[3]
Njezin je porod slavan, djevojaštvo joj slavno,
Slavna joj vjera, slavno ponašanje, slavan joj značaj,
Slavan miris glasa o njoj, i smrt joj je slavna,
Grob joj slavan, pepeo slavan, slavna čudesa,
Slavan joj je duh, u slavnu nastanjen kraju.

III.
Prolog Legende o sv. Klari djevici

Slažući povijesnu priču po zakonu stihova, ja ću
Samo jedno najaviti: to da tražiti neću
Ukrase pjesnika drevnih, da njihove varljive fraze
Oblikuju mi djelo, ili mudrijaške riječi
Da mi orišu priču: ta ona odjenuti želi
Vlastito svjetlo, da se na djelima zadrži pisac,
Svodeći iskaz na istinu, s istinom vjenčavši riječi,
Kako se uši ne bi opustile brujanjem riječî,
Već da slatkoća istine obuzme pažljive uši.
Ne tražim pljesak ljudi niti njihovu hvalu,
Da mi lagani lahor ne otme plodove rada.
Ljudski um što o takvoj djevici zboriti želi

---

[3] Latinska je riječ koja se ponavlja u ovom i sljedećim recima *clarus*, pridjev u ženskom rodu homoniman s latinskim (i talijanskim) oblikom Klarina imena. Igra je riječima, naravno, ovdje neprevodiva.

Mora planirati razumno, ne htjeti ići ka onom
Najuzvišenijem vrhu ili vječitom svjetlu
Koje nadvisuje ljudski um i svladava osjet
Anđeoskoga svjetla: stoga neka se razum
Drži čvrste vjere i da su mu priproste riječi.
Zato sadim skromno i ono važnije puštam
Oštroumnima – priproste riječi dovoljne su meni.

IV.
Legenda počinje opisom potrebe za novim redovima

Sjaj svjetla koje nije rođeno, od vijeka rođen,
Od počela počelo, čija je mudrost posvuda
Ostavila sjeme najraznovrsnijih stvari,
Potaknut ljudskim padom ušao je u žensku
Utrobu, primio na se meso te jednu i drugu
Narav spojio u sebi djelom Svetoga Duha.
Kao nebeski *ženik iz ložnice* (usp. Ps 18,6) izađe on iz
Djevičine utrobe, ogrnut slabašnim mesom
Pođe na bojno polje: najzad, kroz okršaj s knezom
Smrti u prijevari blagoj on, otkupitelj blagi
Svlada dušmanske zasjede u veličanstvenu boju;
Svojom je predragocjenom krvlju na drvetu raspet
Oprao naše slabosti: tu je uklonio krivnju
Kušanjem zabranjena drveta svaljenu na svijet.

Crkvu, koju je prvo otkupio samrtnom borbom,
Utemelji u učenicima apostolskim;
Po njima je po svijetu odjeknuo istine nauk,
Kraljevstva su se Zemlje podložila ispravnoj vjeri.
Njezin čisti usjev dolaskom korova groznog
Sada je usahnuo; sama pak je vrlina
Podlegla pred grijehom; lice se Crkve od krivnje
Skrutilo, počelo raspadati; hereza, koja
Oduvijek dere Gospodnju halju, ne puže, ko nekoć,
Niti se skriva u spiljama: izvan zaklona starih
Pogrešni nauk objavljuje, brani učenja kriva.
Narod je u bludnji, u bludnji je čak i svećenik;
Kraljevi su u bludnji; nestade revnost pastira
Oko ovaca, prestade čuvati ovce i vučjem
Izloži ih ždrijelu; jezik učenih šuti,
Čak je redovnički život postao glupav. I što sad?
Grijeh bez iznimke obuzme sve, ne poštedi ništa.
Tako su narasla zla, tako ugasnu ljubavi oganj;

Crkvena naime lađa, satrta valovljem mnogim,
Bezbrojnim svladana zlima, oštećena olujom
Zajeca, iz dubine srca uzdahnu teško;
Izgubi smjer i kao da duboko more je topi
Samo Krista stane tražiti jecanjem suznim.

Mornar nebeski, želeći njezin spriječiti potop,
Obrisati joj suze, odluči poslati dva joj
Vjesnika, kao dvije sjajne zvijezde, da svjetlost
Njihova novim sjajem zablista čitavom svijetu;
Da odagnavši oblake grijehâ i sijekući mane
Srpom rječitosti ojačaju gajenje vjere.
Njih poput zalazećih zvijezda u sumraku svijeta
Posla, paleći ih iz izvora vječnoga svjetla,
Da bi se starost svijeta pomladila njihovim svjetlom.
Njih su dvojica na različit način i s haljom
Različitom prezreli sreću preslabog svijeta,
S jednakom željom pošavši za Kristovim tragom.
Prvi, uzevši ime od imena Gospodnjeg,[4] bješe
Zrcalo Kristovih glasnika, njegov putnik po svijetu;
Drugi, Franjo, pred svima je bio malen, u skromnoj
Halji, te je postao predvodnik Manje braće.
Malen je izrastao u tisuće, sitni *kamenčić*
Postade veliko brdo (usp. Dn 2,35), iz *izvora* sitnog isteče
Golema *rijeka* (usp. Est 10,6), razlivši se po velikom svijetu;
Njegove duše njezina struja natapa, piće
Nauka spasonosnog gasi uzavrelost grijehâ.

Vidjevši kako svijet bježi, kako mu nestaje radost,
Kako požuda tijela propada zajedno s tijelom,
Te da bez borbe neće biti pobjednog vijenca,
Čovjek taj krene u rat protiv svijeta, s knezom se svijeta
Upusti u čudesnu bitku s oružjem krhkim.
Kroteći kušnje, *umirući s* Kristom *u tijelu*
Samrtnom, *noseći* na sebi svete *biljege* (usp. 2 Tim 2,11;
Gal 6,17), on je
Satro hitre čete i srdžbu ljutog demona,
Divljanje zloduhâ i njihove ognjene strijele.

Ovaj novi atleta nije rabio gvožđe,
Već je u kulu vjere donio oružje novo:
Čvrsta vjera u srcu i u riječ povjerenje,

[4] Radi se o sv. Dominiku (lat. *Dominus* »Gospodin«).

Čudesno paćenje zajedno s Kristom što visi na križu,
Prezir za ovaj svijet te mrtvljenje tjelesnih žudnji,
Noćna bdjenja, jednostavna razmatranja uma,
Skromno jedenje, pijenje, bičevi stalno na tijelu,
Oštri pojas, bose noge, haljina gruba –
Apostolskom je čovjeku to bilo oružje, zaklon.
Zapaljen iznutra ognjem Duha nebeskoga, on je
U sebi drugima davao primjer, i stoga je nazvan
Svjetiljkom svetoga svjetla *koja gori i svijetli* (usp. Iv 5,35):
Tako obdaren on je postao drugi Ivan.

U toj novoj borbi taj žarki i revnosni ratnik
Bio je boj za Crkvu, zajedno s podmlatkom svojim
Štitio zidine katoličke vjere i šiljkom
Istine kršio ljute oštrice hereze mrske.
On je blješteći sjajem svoga življenja mnoge
Uplašio, slatkoćom riječi mnoge iz mora
Ovoga svijeta izvuče, potopljene u viru
Zlodjelâ dovede u luku milosti, one
Koje u ovom životu nauči prositi, iste
Dionicima učini blaženog kraljevstva: život
Prezrevši bili su jadni, a u nebu su sveti.

V.
Rođenje i boravak u očinskom domu

U vremena kad je blaženstvima kišilo nebo
Grad je Asiz dao novi cvijet, novu zvijezdu,
Klaru, s kojom je cijeli svijet procvjetao i krasan
Postao, djevički red pak na samrti živnuo samoj.
Njen novi miris opaja domovinu, a njezin
Sveti sjaj cijelu krajinu osvjetljuje snažno.
Zemlja plodnog Asiza, njegova izdašna loza,
Radujući se dvostruku plodu, moćna pod dvjema
Palmama, svanu kao mistični Betlehem svijetu.
Onaj grad donese Krista, ovaj pak Franju, što ud je
Kristov plemeniti; onaj je zasjao porodom divnim
Djevičinim, a ovaj zbog djevina sjaji rođenja.
Iziđe kao crvenkasta lampa ta djevica čedna,
Istaknute krvi, od plemenita roda.
Ime njezine majke bilo je Ortolana:
Časnim se bavila stvarima, gajila je pobožnost.
Procvjetala grančica raste iz korijena dobrog:
Uvijek iz slatkog cvijeta slatko izrasta voće,

Sočan pak plod pokazuje veliku izdašnost zemlje.
Pred sam se porod trudna majka uplaši vrlo,
Stade moliti, ali joj glas u ušima jekne:
»Ne boj se – Bog će ti dati dar da sigurno rodiš
Pravo svjetlo, čije će novo blijeŝtanje dati
Cijelom svijetu jasni sjaj.« Prema savezu ovom
Nazvana je Klarom po vodi blažene rijeke,
Da bi riječ odgovarala stvarnosti, stvarnost pak riječi.
Kao zora je svanula s vrlo stidljivim svjetlom,
Ali je pomalo stala sve više pameću sjati;
Mjerom u kojoj je djetinjstvo moglo obujmiti mladost,
I u kojoj je dječja osjetljivost tražila, tako
Nju je Duh zapuhivao, oblikovao u djelu.
Djevojka je po značaju slijedila majčine stope:
Budnoga uma, poučljiva duha, osjetilā bistrih,
Još je u nježnoj dobi iz majčinih primila usta
Temelje vjere, pohranivši ih u iskreno srce:
Revno je spremala sebe da bude Gospodnja crkva;
Kako su joj štovanje Boga i djevički život
Prve mladosti odredili godine nježne,
Čiste zamisli duha nastojale su da joj
Bude moguće Kristu se dati iznutra i vani.
Dijeleći bijednima znojila je ruke, u sebi
Moleći revno Boga prinosila se ko tamjan.

Često »Očenaš« moljaše, brojeći kamenje sitno,
Uvijek je neumorno hvale pjevala Bogu;
Brinući za jadnike, dižući um u visine,
Slijeđaše Martin primjer, al' je i s Marijom išla.
Prezrevši mekane halje, njima je sakrila grube,
Metnuvši uz kožu ogrtač od hrapave vune.

Kad su je roditelji htjeli obećati nekom,
Odbila je, nadajući se da će za Krista
Biti udana: Njegove nježne slasti već bješe
Okusila, Njegovo grljenje, poljupce vrijedne
Djevičanskoga stida – uživajući u umu
Slatka od Njegova meda topila se u čežnji.
O božanskog li djela! Darežljivosti li silne
Vrhovnoga vijeća! Ti rosiš um, pa ga čistiš
Od svih grijeha, daješ mu okus nektara višnjeg,
Blažiš, sladiš, a zatim pališ ljubavi ognjem,
Dižeš ga sa zemlje, vučeš u nebo; nek' ovo
Bude tvoj dvorac, tvoj hram, tvoj stan i sjedište tvoje –
Dođi ovamo, ostani, legni, jedi, odmori se!

VI.

Poznanstvo i prijateljstvo sa sv. Franjom

Djevica, sugrađanka slavnoga vođe, života
Njegova sljedbenica, dahom mirisne slave
Njegove zapahnuta, htjede ga vidjeti, čuti
Vrućega srca. Želja im bješe ista: muž sveti
Jednako je žudio vidjeti nju, da bi kao
Dobri lopov otrgnuo taj bogati ulov
Zamkama svijeta i vezao ga za poslove višnje.
On, zbog veće žudnje – a njemu je možda i više
Pristajalo – prvi nju ugleda; ona mu često
Uzvraćala; izmjenjivali su se i tražili zgodno
Mjesto, da glasine ne bi svetom štetile poslu.

Revna djevojka tajnim korakom pođe ka svetom
Ocu: bješe joj dosta pratiteljica jedna.
Sveti muž stane govoriti; djevojku obuzmu riječi
I povuku je onamo kamo vodi učeni govor.
Da je uvjeri, govor na odbacivanje svijeta
Svede, učeći da će propasti radosti svjetske:
Naslada, novac, časti propadajućeg svijeta,
Slike, vanjštinu i ostale varke ljudskoga društva
Uspoređivaše s dimom i s kakvom nestalnom sjenom.
Na te se riječi nastavljajući, naukom svetim
Dražila grešna osudi, napadne putenu bliskost;
Podsjeti da se djevica udati ima za Krista,
Hvalama uzdigne sve urese djevičanstva.
Neću nastavljati s ovim. Učitelj zaključi tako,
Djevojka pristane. Mlada joj ljubav zapalila bješe
Vatricu: sada toplina raste, a vatra sve jače
Gori; sve što je bila začela u nutrini
Sada iznosi van te čeka vrijeme i uru.
Poput je kitare djeva, glasom trznute kao
Plektrom, dok slijedi savjete sama kao da ječi;
Uho prima zvuk, a utroba gori: baš tako
Sirova gruda u vatri se mekša, oganj je kroti,
Lijep se iskuje oblik, iz kojega nastaje novčić.

VII.

**Sv. Franjo odvraća je od ovoga svijeta,
a ona ulazi u redovnički život**

Žedna bježanja od svijeta, djeva je stalno
Gonila, pitala učitelja za vrijeme i način.
Vođa pak ne htjede dalje odgađati ono što blagi
Duh je nutarnjim zapahom unio u djevičansku
Posudu, da se zrcalo, koje je istinska mudrost
Sebi očistila, ne umrlja prašinom svijeta;
Naloži joj da na sljedeću Cvjetnicu pođe po palmu
Svečano odjevena, pa da sljedeće noći
Napusti propadljivi *tabor* (usp. Heb 13,13) ovog života,
Obraćajući smijeh (usp. Jak 4,9) svijeta u trpljenja suze.
Djeva posluša nalog očev i uđe u crkvu,
Svijetleći velikim sjajem usred gomile žena.
Dok je sva svjetina žurila po grančice, ona
Nastavi stupati naprijed, prožeta smjernošću nekom.
Potaknut migom s neba, biskup se spusti do nje i
Pruži joj palmu. To je bio osobit znamen:
Budući da ju je Krist već zaručio za se, biskup
U toj joj je prilici prišao s posebnom čašću.

Zatim po nalogu svoga učitelja te iste
Noći Klara se iz svoje uputi kuće
U kuću svete Djevice: braća je prime uz jako
Svjetlo, radosni što je tako bogati ulov
Ugrabljen iz mreže svijeta; odmah si kosu
Ošiša i ostavi razne ukrase, nakit,
Iseli se iz svijeta, odbije sve nečistoće,
Mamce babilonske, svakog se odrekne blata.
Što je u braku s Kristom začela ranije, sada
Rađa prema van; u svetom Djevinu domu
Njezinu Sinu obećaje savez ljubavi čvrste,
Nudeći Kristu trofeje djevičanskoga cvata.
Sretan li je taj brak, sretan zavjet, zagrljaj čedan,
Radosna li je ta ljubav, slatka li veza,
Revna li je ta žudnja, žarka strast! Silna pobožnost
To je, divno je Božje smilovanje, po kojem
Pobožni um se združuje s Bogom, a lomljivo tijelo
S Riječju, najniže spaja se s višnjim, skromno sa skupim!
Mudri kočijaš doveze djevu do svetoga Pavla,
Kako bi ondje bila sve dok Zaručnik s neba
Ne donese odluku što će učiniti dalje.

VIII.
Rođaci je napadaju

Preko glasina njezini rođaci saznaše za to.
Požure ranjena srca dozivati djevojku natrag:
Umiljavaju se, sipaju obećanja,
Smućuju djevinu pamet divljanjem, smesti je žele;
Nastoje, ali bez uspjeha; uzalud im sva muka.
Ona se otkrivši glavu privi uz tkanine što su
Na oltaru; vikne da neće prestati Kristu
Služiti; nikad da neće prekršiti položen zavjet.
Žar nebeske ljubavi dadne joj nutarnju snagu,
Krepost poraste kako su oni stiskali jače;
Što je više sile, ona se snažnije brani.
Tako pobijedi Klarina nepobjediva snaga.

Zgodno je ovdje navesti sjajni Lucijin primjer.
Priča se da je silniku Pashaziju bez straha
Rekla ovo: »Duh mi ne osjeća nikakve sile,
Straha: mučenje može djelovati samo na tijelo.«

IX.
Njezin dolazak u crkvu sv. Damjana

Potom pobožna djeva, slijedeći Franjine riječi,
Prijeđe u posvećenu svetoga Damjana kuću.
To bješe *spilja* u kojoj je *golubica* (usp. Pj 2,14) blaga
Gnijezdo podigla za izdanke djevičanske
I gdje se skrila pred svijetom zbog ljubavi prema nebeskom
Zaručniku. Tu je, trapeći tijelo i svladavši mamce
Puti, učila sebe i sestre pobijediti neman
Grijeha; tu slabiji spol, skup nenaoružanih žena,
Boreći se protiv sebe, tukući vlastito meso,
Tjeraše čete zloduhâ gospodara iz pakla.
Četrdeset je dvije godine živjela u njoj;
Tu je mnoge gospođe i još brojnije djeve
Navikla da služe Bogu u odjeći skromnoj.
Tu se bijele cvatući ljiljani kreposnog žića,
Tu nebo postaje dostupno očima ljudskoga uma.
Čemu da nabrajam sve što je njihov skup činilo sretnim?
Od sebe su načinile zrcalo rastućeg Reda.
O nova borbo, novi rate, čudesni srazu,
Čudesna bitko i trijumfe svake pohvale vrijedni:
Slabiji spol, opterećen masom puti, tu hitre
Čete svladavaše i odbijaše njihove varke!

X.
Širenje glasa o njezinoj kreposti posvuda

S porastom djevinih zasluga vrhovna Božja dobrota
Nije htjela *pod posudu* sakriti *svjetiljku* (usp. Mt 5,15) njenu,
Već je htjela da njezino svjetlo osvijetli mnoge,
Mnogi da zasjaju od Klarine slave pred svijetom.
Glas o njenoj dobroti zamiriše širom i cijelu
Napuni okolicu; odasvud se sjatiše ženska
Društva: čedne posude žena stadoše prema
Djevinu primjeru žurno sklapati sveti brak s Kristom;
Ostavivši tjelesnost idu k Suprugu svome;
Žene visoka roda preziru raskošne dvore,
Podižu samostane, u njih zatvaraju sebe.
Skroman ih raduje život zbog nagrada višnjeg života.
Tako na Božji znak zasvijetli njezina mirisna slava
Na kraj svijeta, poškropi kraljevstva, pošalje zrake
Njezina sjajnoga života po cijeloj Zemlji.
Klara, zatvorena u tijesnoj sobi, u skromnoj
Halji, prodre u sobe velikaške, poput *narda*
Mirisnog ispuni njihove ložnice *mirisom* (usp. Pj 1,12) divnim.
Sveta ta vojvotkinja poučava gospođe roda
Kraljevskoga kako da odbace mamila puti
Bestidne, naslade svjetske, da prezru muževe smrtne
I da s njome pođu za Zaručnika nebeskog.
Sve pod Klarinim vodstvom krenu kreposnom stazom:
Nebrojenim podmlatkom krilo Crkve procvjeta.
Tolike listove grana donese, toliko cvijeće
Šiba, toliko djece majka bez sjemena puti,
Jer joj dobro pristaju mistične proročke riječi:
Rađanjem *nerotkinja* (usp. Iz 54,1) biva od udate bolja.
Dok za dušama žeđa, dok joj je u njima radost,
Želi se jabukama okružiti i da joj cvijeće
Bude potporanj. Zašto? »*Jer sam od ljubavi bolna*« (usp. Pj 2,5).

XI.
Njezina sveta poniznost

Ona – zaglavni kamen svojega Reda i revna
Njegovateljica i čuvarica – želeći djeve
Oblikovati krepošću, ponizno kao brižna
Majka iznosi biser kreposti, uči ih čednom
Vladanju: gaji ga, u njega želi odjenuti sestre.
Kao iz blažena korijena iz te kreposti rastu

Kroz nagnuće duha mlade sadnice svete.
Ta krepost skriva druge kreposti, daje im boju,
Pripravlja umove da darove primiti mogu.
Pamteći pad čovječanstva, poput izopa ona
Čisti um i osjetila duše, bahatost tjera.
Kao posebna družica Zaručnika nebeskog
Ona, u djevinu umu živeći, sjajeći djelom,
Klaru navede da, premda u Redu svojem je prva,
Prezre prvenstvo i odbije *učiteljice ime* (usp. Mt 23,8).
Nevoljko prihvati, i to po nalogu Franje,
Breme dužnosti upravljanja, brige za sestre.
Ipak vršeći dužnost, ništa ne učini mučno,
Ništa oholo; čak im je kao prvakinja bila
Sluga, bila je manja od svih i malima uzor.
Slijedeći primjer Gospodina, Učitelja nebeskog,
Mjesto da traži sluge, ona je služiti spremna.
U tom njenom vladanju kao u zrcalu svaka
Djevojka vidje da nije veća od sestrice svoje,
Već da veća treba da nastoji služiti manjoj,
Manja pak veću duhom treba da poštuje, časti;
To što vide u majci da primijene jedna na drugoj.

Uslužna preko mjere, majka je sestrama često
Vodu na ruke lijevala, stajala uz njih dok sjede;
Od nečistoće ne bježeći i bez straha od smrada
Bolesnima je prala i brisala nečisti zahod,
Sluškinjama ispirala, cjelivala noge.

Ovdje ne želim prešutjeti jednu zanimljivu zgodu.
Jednom je prignula usta k nogama sluškinje neke;
Ova pak ustuknu, ne dopusti, povuče nogu:
Kako izvuče stopalo, udari gospu po licu.
Djeva to radosno primi, i ponovno umilno uzme
Sluškinjinu nogu i stane joj ljubiti taban.

XII.
Njezino sveto i istinsko siromaštvo

Sirotima put pokazivaše sirota majka.
Svijet, što ga ranije u umu prezre, kad novac
Očev dade jadnicima, stade napuštati tijelom;
Želju ostvarivši svoju krene za sirotim Kristom
Živjeti u siromaštvu; htjede sa sirotom Majkom
Kristovom prositi. Veselo trčkara za Kristom,

Istjeravši svijet iz srca, oslobođena od
Stvari ovozemaljskih. U skučenosti siromaštva
Um joj se širi; od želje za životom u nebu
Gazi ona spremno radosti ovoga svijeta.
Ne traži ništa do Krista, ničem se ne nada osim
Kristu, ni drugama svojim ne dopušta imati drugo.
Jedino siromaštvo prihvaća – žudnja za njime
Slatkom oduzima okus, skupom uklanja vrijednost.
Tu si svija gnijezdo, pravi riznicu, ono
Postaje joj utvrda, obrana, sklonište uma
Protiv puti, ovoga svijeta i despota silnog.
Bori se ničim, a siromaštvom pobjedu stječe.
Evo i nečeg novog! Zbog počasti siromaštva
Zatraži djeva da njen novi Red, stvoren u siromaštvu,
Nastavi život pod zaštitom Stolice apostolske.
Premda bješe čudno to što je tražila Klara,
Ipak se prihvati zahtjev i papino potvrdi pismo
Zatraženi naslov posvećenog siromaštva.
Potom, doduše zbog divlje iskvarenosti onog
Doba, papa joj htjede pokloniti malo zemlje,
Nudeći joj da je od zavjeta odriješi njenog;
Ali ona odbije: kažu, papi je rekla:
»Neću da me oslobodiš potpunog slijeđenja Krista.«
Znajući višnje stvari, ta žena se odupre hrabro
Učitelju, vrhovnom svećeniku, pa makar
Njemu vlast božanska dade da *svezuje*, pa i
Da *odrješuje*! (usp. Mt 16,19) Možda jer kalež je ispila onog
Čije učenje ne vara ni sebe ni druge,
I što u njoj djelovaše snaga božanskoga Duha.
Ondje gdje puše jest *sloboda* (usp. 2 Kor 3,17); oni što On ih
Pokreće nisu pod zakonom: iznad je zakona svakog.

Kad bi joj dobavljači donijeli traženu hranu,
Skromnom bi se veselila, tužnom se činila kad bi
Dobila mnogo; cijeli kruh nije htjela, a drage
Bjehu joj mrvice, okrajci, sitni komadići kruha.

Prezirala je veliko i mrzila mnogo,
Napredovala s malim, s radošću rasla u skromnom;
Gospod nad vojskama (usp. Ps 23,10), sladak, dobrohotan i milostiv,
Htjede povećati skromno, zbog kojeg je zaslužna djeva,
Klarine zasluge uzvisiti znamenjem jasnim;
Stoga na skroman način stade častiti djevu
Jednim kruhom u samostanu nahranivši sestre.
Kako bi jasnije bilo, niže izvještaj stoji.

XIII.
Čudo umnažanja kruha

Sveti je naime samostan imao samo jedan
Kruh; sve bjehu gladne, a došlo je vrijeme za jelo.
Prvo donesu taj kruh, a zatim ga dežurna sestra
Prepolovi na poziv. Polovicu braći odnesu
Van, a sestrama ostane pola, po majčinoj želji.
Naredi da se to pola izreže na pedeset
Dijelova i iznese. Poslužiteljica reče:
»Takvu će rezanju biti potrebna drevna čudesa.«
Majka odvrati: »Kćeri, učini kako ti rekoh.«
Ova požuri izvršiti naredbu njenu.
Majka pohiti Kristu, uzdahne, moliti stane.
Tad ono malo kruha po Kristovu daru poraste,
I od njega se nasiti odmah pedeset sestara.
Sitne je čestice te uvećati milost nebeska
Htjela: njezina svemoć ispunjava čitavi svemir.
Najviši vrhuncu dobrote, o zaliho koje
Nikad ne nestaje, Bože, ti nikad ne napuštaš svoje;
Štoviše, bogato lijevaš s neba, prepun, obilat,
Kišiš darove, dobra umnažaš, uzdarja sipaš!

XIV.
Drugo čudo: ulje koje joj je dano s neba

Jednog je dana sirotankama Kristovim sasvim
Nestalo ulja. Tada ona dobrostiva majka,
Žaleći družice, uzme jednu posudu, pa je
Opere vlastitim rukama te je položi u kraj
Odakle ju je sluga imao uzeti. Zatim
Slugu pozove da žurno ode po ulje. On odmah
Potrči, ali Bog preduhitri mu poslušnost,
Napunivši posudu uslijed majčine molbe.
Dotrči brat, pa vidjevši punu posudu, ljuto
Promrmlja da je prevaren, da je uzalud pozvan.

Diviš se, čitatelju, jer ti se čudesnim čini;
Ipak, treba se diviti zato što vjeruješ da je
Pohvalno, zato što kažeš da je vjerojatno, časno;
Tako naime djeluje *Bog, što je divan za svoje*
Svete (usp. Ps 67,36): po velikoj zasluzi Gospod velika djela
Čini. Zaslugu štujemo sluge, a Gospodnje djelo.
Nemoj se diviti tome što posuda puna je ulja;

Ako već se diviš, divi se radije tome
Što je Onaj što napuni vrč nepotrošivim uljem
Prelio Klarin um i napunio ga rosom
Blaženom, ime joj raširio cijelim svijetom.
Učini da nard izraste u zeleni lovor,
Odluči da grmlje postane visoki cedar.
Tko se ne bi zadivio? Skromna ženica, vrč od
Zemlje, nježni pepeo tako tada naraste,
Da ni očinska *kuća* nije zadržati mogla
Taj *miris pomasti* (usp. Iv 12,3), već se on proširi cijelim svijetom.

XV.
Mrtvljenje puti

Nije štedjela sebe, ne tražeći lagodan život
Obična pravila htjede. Kušaše veliku strogost.
Strašno je činiti ono što je prepričati divno.
Odstupi od zavjeta – možda je suviše lakim
Klara smatrala nošenje halje od sirova sukna
Ili priproste tkanine – sad joj je koža od svinje
Stiskala i mrcvarila grudi: čekinje oštro
Rezane prianjahu joj uz mekano meso.
Meso joj kidaše halja od konjskih runja, sva puna
Čvorova, stegnuta uz tijelo konopom tvrdim.
Jadna put se žalila da su sagriješili preci,
Čije je potomstvo posredstvom nečiste puti
Postalo slabo, prepuno zala, grijesima sklono,
Prepušteno mrskoj kazni i predano smrti.

Gola joj zemlja ležaj, katkad odsječeno granje,
Ispod glave si drvo podmetaše za jastuk.
Ponekad spavaše u sjenici, ispod glave
Skupivši malo pljeve, kao da je od perja.

Ali satrto tijelo nije podnijeti moglo
Daljnje trapljenje, pa joj je Franjo ublažio muke
Nalogom da joj pljevom bude napunjen ležaj.

Odstupi od granica i načina posta
Kojeg se njezina zajednica redovnička drži.
Hrana joj bješe kruh, a piće voda u svakoj
Godini dvaput po četrdeset dana; a tada
Nije jela ponedjeljkom, srijedom, kao ni petkom;
Vino je ponekad pila, ali nedjeljom samo.

Ali, naravno, nakon dugog vremena takva
Življenja – zapravo, umiranja – kopniti stade;
Stoga joj nalože sveti muž i biskup tog grada
Da se okani toga opasnog trodnevnog posta
I da ne smije proći nijedan dan, a da barem
Malim komadićem kruha ne okrijepi slabašno tijelo.

Pogledaj to umijeće djevino, kojim je svukla
Breme puti i ušutkala šišteće zvijeri.
Naše tijelo uvijek želi granice prijeći,
Jednak mu zakon brani da dođe do željene mjere:
Zakon je naime ovaj: varkom tjerati varku,
Silu goniti silom i spletkom spriječiti spletku.
Niti naporni post, ni strogost u opsluženju
Ne padaše joj teško: uvijek joj veselo lice,
Radosno, sretno; ljubav u srcu činjaše muke
Tjelesne lakšima. Grijao ju je Zaručnik slatki.

I dok razmatraše, plakaše tužno zbog grdnji na Krista,
Pljuvanja, bičeva, prijetnji, šamara, mučenja divljeg,
Što je Vladar neba zbog slugu raspet na križu,
Čavlima proboden, otet pretužnom smrću;
Dok oplakivaše svece što su za Kristovo ime
Trpjeli krvničke batine, vješala, bičeve, lance,
Užareno željezo, mačeve, lomače, smrti,
Brojne ubijene za Krista za čiju se ljubav
Stjepan nije bojao kamenja, Lovro se vatri
Smijao, pobjednik Vinko[5] pobijedio nevolje strašne;
Dok se sjećala patnji nanesenih djevama nježnim,
Kad se Agnezina mladost nije slomiti mogla,
Kao ni Lucijina ni u najmanjoj mjeri;
Krotko krene u teška trapljenja, tjelesnu patnju
Voljko provede, pobožna djela slatkima muke
Učine, primjeri ih olakšavahu, ublaži pratnja,
Brojne je molitve jačahu, nagrade davahu snagu.

XVI.
Jedna digresija o duhovnoj borbi

Nemoj, čitatelju, da ti digresija ova
Bude mrska. Tri dušmana prijete čovjeku: zloduh,
Tijelo, svijet. Duh napada, slava svijeta nam laska,

[5] Igra riječima: *Vincentius* »Vinko«, *vincens* »pobjednik«, *vicit* »pobijedio je«.

Razvratnost se tijela pak ne prestaje kretati naprijed.
Da bi pobijedio čovjeka, zloduh ga podriva brzo,
Združuje se s tijelom, na njega oružjem kreće;
Kada tijelo, dio čovjeka dušmanu bliži,
Napadne suprotni dio, nastoji svladati onaj
Bolji dio; a kada čovjek, podijeljen tako,
Vidi rat unutar sebe, sred borbe u smrtnome tijelu
Može podleći – tada nutarnji slavi napadač.
Čovjek se iznutra trudi tako svladati tijelo
Jer ga svladavajući čisti; u njemu se bori,
Žarište gaseći i goneći požudu slijepu;
Ako se tijelo podloži, tada duh vlada, da tako
Po završetku rata i dolasku željena mira
Snažniji ustane protiv svijeta i despota svjetskog
Mogne brže srušiti, slobodan od svih muka.

Želiš li imati mir u tijelu, drži ga skromnim,
Sve što je suvišno ukloni; popuštati nemoj
Nikada, da se ne bi oduprlo; jer kad ga štediš,
Ranjavaš ga, a kada ga ranjavaš, time ga štediš.
Što sad? Neka ga duh napadne, neka ga ne štedi; jer ono
Kad ga ne pritisneš, divlja, a kada ga udariš, služi.
Žudnja mu škodi, raskalašenost ga ubija. Želiš
Spasiti njega? Sasijeci ga. Ljubiš ga? Ne daj mu mira.
Ne daj mu lutati, digni ga iz lijenosti, bijes mu
Sveži: trapljenje puti liječi tjelesne kuge.
Često zlo liječi zlo i bolest se uklanja rezom,
Unutrašnjost pak tijela gorko razblaži piće.

Kad se uklonilo – bolje, umanjilo – trzanje tijela
Zaraženog, neka se usmjeri pažnja unutra,
Neka se ogleda, zaboravi ostale brige,
Utrobu neka pretraži; ako u izvanjskom dijelu
Time nešto pobudi ili, na poticaj zlobni,
Izvadi štogod sramotno, neka pred sudište srca
To izvede, pa neka istraži, osudi, potom
Obriše kuknjavom, plačem; neka uzdiše, moli.
Suze naime kuknjava i molitva žarka
Čiste nutrinu srca, tjeraju aveti sve te
Razmiču oblake uma i licu daju vedrinu.

Potom, pazeći budno na kugu smrtonosnu i na
Gadne nakaze, s neba poučena u borbi,
Stane sređivati hram svoj; na nutarnjem njenom oltaru

Dok je razmatrala, molila, mirisao je tamjan.
Početne trzaje srca, sitne je u njemu iskre
Topila, gasila rijekom suza. Čisteći um svoj
Svraćaše njegove oči na najviše, vrhovno dobro,
Koje, kad se promatra, cijeli obuzima um i
Mijenja ga te čini novim; da naposljetku
Osjete otupjevši, um može u Riječi
Vidjeti nebo, u kojem um postaje svjestan sam sebe,
Vidi sebe i primjećuje sve svoje mrlje.
U tom zrcalu vidi da je stvoren bez ljage,
Da je on sam otac i činitelj sve svoje krivnje;
Od njega potječe grijeh i svaka sklonost za prijestup,
Neće ga spasiti zasluge, već milost će volju
Čovječju preteći, obuzeti, dati joj krunu.
Od njega potječe slabost, a *sposobnost* se samo
Bogu (usp. 2 Kor 3,5) može pripisati. Um, dok razmatra sve to,
Ne oholi se zbog zasluga ni zbog vrline.
Kad je to tako sređeno, sve se ukaže vani.
»Pijavica te ne pušta dok se ne napuni krvlju.«
Bjesni na odvratne stvari, ubija stvorove gadne,
Sažiže sablazni, gazi grešne naporne mamce;
Tako dok se trapi, dok tuče gadosti puti,
Dok protiv vlastita tijela okreće blaženu šibu,
Narav se urođena povlači, pobjedu nosi
Ona ulivena. Reci mi, molim te, je li mar Klarin
Zaslužan za to? Ja mislim da tu je važniji Duh što
Ima golemu snagu i najveću moć – on, kad hoće,
Smekšava sve što je tvrdo i stvrdnjuje sve što je meko.

XVII.
Prakticiranje svete molitve

Prožeta vječnim dobrima, slobodna od svega smrtnog,
Bdijući pjevaše hvale i himne, moljaše strože.
Istresavši iz krila uma prašnjavu nečist,
Pogled duše upravi ravno u *svjetlo* što čini
Da se *ljudi* (usp. Iv 1,4) osvijetle, svjetlo što svakom stvorenju
Daje da biva, da *živi*, i da *se u njemu miče* (usp. Dj 17,28).
Moleći brizne u plač i potakne sestre da plaču:
One bjehu ganute majčinim plakanjem. Molbe
Svoje bez odmora slaše Bogu, dan joj se u noć
Protegne; nakon povečerja, u satima dugim
Noći pažljivo moljaše, a uz nju su molile sestre.
No kad dugačke molitve iscrpe umorne sestre,

Koje tada krenu tijela prepuštati snima,
Ona uporno Zaručnika nastavi zvati,
Kucaše ljubavlju, suzama ga pritiskaše, često
Tajno je za sebe tražila njegov preslatki okus.
Padaše nice na lice, lijevaše potoke suza
Na zemlju, milujući je usnama – kao da svojim
Odanim rukama tada k sebi pritezaše Krista.

Reci mi, molim te, zaručnice odana Božja,
Što tvoje obilne suze žele, žeđaju, mole.
Bojiš li se brodoloma? Ili te možda
Grize znak grijeha: tebe, što Zaručnika si vrijedna,
Pa zaslužuješ imati njegove slasti i dobra?
Ili te možda svete riječi blaženog Pavla
Potiču; on, nakon što je u kreposti prekrasno dušom
Napredovao, reče: »*Nisam ničega sebi*
Svjestan.« Ali *ne* smatraše da je *opravdan time* (usp. 1 Kor 4,4).
Ili se ne raduješ što suzama uklanjaš grijehe,
Već što natapanjem takvim stječeš veliku radost?
Stječeš li za sestre neku dobrobit plačem?
Ne znam kakvu. Klaro, tvoje ti ostavljam tajne.
Ipak ponešto znadem. Pamtim, a često i čitah
Da su zaslužni ljudi lijevali suze, ne zato
Što bi se bojali kazne, već što im nagrada kasni.

Iđaše noću k drugama, davaše znakove tiho
Da se dignu na hvale; kad su u krevetu bile,
Ustajaše, paleći svjetiljke, često znak zvonom
Davaše. Nema tu mjesta lijenosti, nestaje svaka
Mlakost: nije ni podmladak lijen kad ga potiče vođa.

XVIII.

Đavao joj se ukazuje dok moli

Drevni se dušmanin rasrdi s takvog napretka njenog.
Ukaže se pred njom u liku crnog dječaka:
Pozva je da ne plače – uništiti je želi –
Dometne da će izgubiti vid od lijevanja suza.
Na tu zasjedu spremna ovako odgovori djeva:
»Nikad neće oslijepiti nitko tko Gospoda gleda.«
Zbunjen se povuče; ali se vrati te noći
Nakon jutarnje molitve, pa joj ponovi isto
S upozorenjem da prestane plakati jer će joj cijela
Sluz iz nosa isteći, njenom donijeti patnje

Nosu. Na to dođe hitar odgovor Klarin:
»Božjemu sluzi ne može škoditi nikakva patnja.«
Demon je otjeran, odlazi, više ne napada kad je
Svladan: djevica ga dvostrukom pobjedom tjera.

XIX.

S molitve se vraća zažarena

Poslastice koje je moleći s izvora vječnog
Kušala, plamičke donesene s blažene peći,
Lijekove iz zaručničkoga primaše loga,
Davaše sestrama: milovaše ih nektarom riječi,
Zapaljena s veseljem razgaraše sestrice svoje
Ognjem govora: one stajahu u udivljenju
Ispred djevina prejasna lica i ognjenih riječi.
Lice joj bivaše jasnije kad napuštaše peći
Žarkog nastojanja, svijétlo od zrâka nebeskih.
Pogledaj što čista molitva pravednicima nosi,
I što molećemu daje razmatranje sveto.
Kao što nekoć *Mojsiju*, kad pođe na *brdo*,
Lice (usp. Izl 34,29) od gledanja dobroga Gospoda sijaše zrake,
Tako i njoj, dok razmatraše stvari nebeske u kuli
Uma, slatki susret sa Zaručnikom – u manjoj
Mjeri – stavljaše blago u srce, a ures na lice.

XX.

Snagom molitve tjera Saracene u bijeg

Kolike li je muke pretrpjela jadna dolina
Spoleta! Kolike li joj je suze donijela srdžba
Cara Friedricha, koliko divljih pogibelji! Ratni
Sukobi, goleme štete posvuda, pokolji ljudi,
Pustoš – sve je to odjeknulo po svem svijetu.
Neprijateljsko divljaštvo usred pokolja toga
Napadne grad Asiz, čije građane vojska
Careva zatvori mučnom opsadom; napadahu ih
Snažno konjaničke čete i postrojbe brojne
Saracena, naoružane strijelama ljutim.
I dok napadač, već pred vratima, građane u strah
Tjeraše, bezbožni narod, na svaku opačinu spreman,
Narod zločina, bezvjeran porod, dušmanin Križa –
Želeći propast kršćana, žedan njihove krvi –
Preko zidova crkve svetoga Damjana stade
Divljački skakati; njihova neizreciva grubost

Uplaši Kristove sluškinje, prevelikom ih bukom
Zaguši, oduzme pamet: one od pogleda na njih
Izgube pamet kao da aveti vide iz pakla.
Lica im od nagloga straha poprime boju
Pepela, duh im klone, ženski udovi stanu
Drhtati. I dok su tražile suze i jauke kao
Svoje oružje, tako drhteći izvan sebe,
Sestre okrenu svoje suze i jauke k majci.
Majka, suosjećajna i, premda slabašna tijela,
Neustrašiva srca naloži da je odnesu
K vratima; pođe pred dušmane, naloži pred njom da nose
Tijelo Svetog nad svetima u okviru od srebra.
Djevica sama pošalje molbe Bogu i sebe
Preda nj pruži, zamoli, zaplače, rekne mu ovo:
»Dopada li ti se, Kriste, ove sluškinje, što ih
Za tebe odgojih, tako u poganske predati ruke?
Čuvaj te djeve, Gospode; ja ih u muci toj ne znam
Spasiti: molim te, neka ih spasi milosrđe Tvoje.«
Naskoro joj u ušima zazvoni glasić dječaka:
»Ja ću vas uvijek spasiti.« Ona dometnu hitro:
»Blagi Gospode, molim Te, ovu zemlju zaštiti:
Ona nas je za Tvoju ljubav hranila mnogo.«
Glas joj odvrati: »Ona će trpjeti nevolje mnoge,
Ali će je moja snaga zaštititi.« Djeva
Tada podigne suzno lice, progovori tužnim
Sestricama, ohrabri ih i spas im obeća.
Onaj pak čopor pasa odmah se okrene natrag,
Smućen udari u bijeg natjeran Klarinom molbom.
Tako djeva pod opsadom neprijatelje odagna
Molitvom. Tada onima što su čuli glas sama
Zaprijeti da o tome šute dok ona je živa.

XXI.
Čudo oslobođenja grada od opsade

Neki rasipnik iz Averse – Vital se zvaše –
Žedan slave, tada je zapovijedao carskom
Vojskom: on je, žustar u ratovanju, grad Asiz
Stavio pod opsadu; sva je okolna stabla
Posjekao i opustošio krajinu cijelu.
Zaprijeti im da se nipošto povući neće
Dok ne podloži kraj i natjera ga na poslušnost
Carevim naredbama. I već ih je stisnuo tako
Da su vidjeli pogibao u samoj blizini.

Saznavši to djeva, zakuka shrvana tugom,
Sestrice svoje sazove i ovako im reče:
»Ova nas zemlja zavjetuje i daje nam mnoga
Dobra; bilo bi neljudski kad joj u nevolji ovoj
Ne bismo pomogle. Ako je dobro za rodnu se zemlju
Tući, mačem braniti očinsko tlo, još se više
Smatra časnim molitvama se boriti za nju.«
Naredi da se donese pepeo; zatim da sestre
Otkriju glave; potom i sebi i njima po glavi
Pospe doneseni pepeo; nakon toga im rekne:
»Pođite k Gospodu našem, tražite njegovu blagost,
Pobožno ga molite spas za zemlju i ljude«.
Kao i obično, zbiše oružje molitve. Što se
Potom dogodi? Gospod, ganut molitvom plačnom,
Rasprši dušmanske čete, vrati krajini spokoj.
Otad im dušmanin nije dodijavao više.
Nakon malo vremena onog je zapovjednika
Dopala njegova sudbina – poginuo je u ratu.

XXII.
Snaga njezine molitve protiv demonâ

Nije čudno što djeva, u velikim stvarima snažna,
Bješe hrabra u malima, ili što čete zemaljske
Svlada pomoću suza, što molitvom bahatost ljudsku
Zauzda. Štoviše, njena je sveta molitva zračne
Odbila dušmane, koje ne može svrnuti blagost,
Niti zgaziti bojazan, niti zauzdati čednost.
To je iz prve ruke jedna potvrdila žena
Koja je hodočasteći radosno išla na mjesto
Gdje su živjele gospođe, kako bi Bogu i Klari
Smjerno zahvalila: ona reče da ju je nekoć
Divljački mučilo pet demona i da su je svete
Zasluge Klarine spasile od njihove kuge;
Zlodusi priznaše sami da gòrē od molitvi djeve
Da ih ona iz zauzete posude tjera.

XXIII.
Papa Grgur odmah traži njezine molitve

Najviši svećenik, Grgur, stade moliti da ga
Klarine zasluge podupru, zaštite molitve njene.
Znao je da joj molitva prodire ravno u nebo
I da nebeska snaga na zemlji usrećuje male

Ljude; i da djevištvo ispunja blažena rajska
Mjesta, sjaji anđeoskim svjetlom i kao
Žitelj neba s višnjima slavi, da sjaj djevičanski
Želi biti u društvu pratitelja božanskih.
Klara, gojiteljica čednosti, bliještanjem svijetlim
Građane višnje radovaše, štujući nebo u umu
Svojim vladanjem čednim zavrijedi radost nebesku.
Dvije je nagrade, dvije je krune čekahu: tijela
Mrtvljenje učini je sasvim jednakom slavnim
Mučenicima; ures pak njezina djevičanstva
Dade joj dostojno pravo da bude u djevičkom zboru.

XXIV.
Čudesna pobožnost prema Oltarskom Sakramentu

Misao se pokazuje plodom rada, i njenu
Namjeru djelo javno obznanjuje. Tako se težnja
Koju je naša djeva u mislima nosila, njena
Odanost Kristovu stolu, na kojemu službenik svetu
Žrtvu vječnoga saveza prinosi vršeći obred,
Otkrila kroz djela ruku i prstiju čine.
Dok je [Klara] u postelji ležala bolesna silno,
Pridigla se i poduprla plahtama, pa je
Sjedeći tako protkivala plahte, u male komade
Rezala ih i zamatala u svilu i grimiz,
Pa ih po dovršetku po Kristovim crkvama slala
S ljubavlju kao oltarni ukras i ures Otajstva.
Napokon kad bi Krv i Tijelo Kristovo u se
Primala, vruće bi suze lila, časteći Krista,
Bojeći ga se skrivenoga pod prilikom kruha
Ne manje nego kao vladara neba i zemlje.

XXV.
Čudesna utjeha koju joj je Krist dao u bolesti

Mjeritelj nebeski, što čovjeku pravedno vraća,
Uzvrati ovoj djevi na njezinu revnost i zavjet.
Kao što ona uvijek misli na Krista i ne da
Da je bolest svlada, već gori od ljubavi prema
Kristu, tako i Krist njoj ublažava boli i bolnoj
Dolazi u posjet, tješi je svetim smirenjem.
Tako dođe noć rođenja djeteta Krista,
Noć koja brani da dođu oblaci noći zemaljske.
Nema nikakva mraka, sama noć sjaji jer novo

Svjetlo joj daje vječno Sunce što rađa se svijetu.
To je noć – zapravo *dan* – u kojem, navješćuje prorok,
Med *iz bregova brizga*, a slatko *kapa iz gora* (usp. Jl 4,18);
Tada, zbog poroda Djeteta, nebo poklone nove
Daje zemlji, bogatstvo nebesko spaja se sa svijetom.
Građani neba slave u toj blaženoj noći,
A anđeoski zbor javlja svijetu veliku radost.
Te se noći sestre na jutarnju molitvu dignu,
Kako bi slavile s Kristom, napustivši bolesnu majku.
Ona se sjeti dječakova poroda pa se silno
Rastuži, požali se Kristu što zbog slabine
Ne može biti na hvalama, te mu ponizna srca
Kao zaručnica zaručniku kroz uzdah
Reče: »Evo me, Gospode, ostavljena sam ti sama.«
Odmah, bez stanke, u djevinim ušima zazvoni onaj
Divni poj svetoga Franje; zatim začuje pjesmu
Braće: to mjesto pak nije bilo nimalo blizu –
Da se orgulje nisu božanskim prenijele migom,
Ili da se po vrhovnom daru tjelesni osjet
Sluha nije uvećao, djevino uho
Nikada ne bi na ljudski način moglo ih čuti.
Ne mislim da je to jako čudno; zapravo, smatram
Da je to dobročinstvo, jer je zavrijedila kao
Slatku utjehu sama vidjeti Kristove jasle.
Sljedećeg jutra reče sestrama: »Neka je Gospod
Blagoslovljen! Nije me napustio; svojom
Milošću učini da su mi uši čule sve slavlje
Koje je pjevao zbor u crkvi svetoga Franje.«

XXVI.
Prežarka ljubav prema križu

Dušu je djevinu mučilo gorko suosjećanje
S Kristom na križu, svete joj rane tjerahu suze
Na oči. Taj joj je križ pobuđivao oprečne ćutnje:
Sad joj mami suze, sad opet utjehom rađa;
Dok suosjeća s mučenim, djeva plače, a kad se
Sjeti spasa u križu, budi se sreća, veselje.
Plač joj smirivaše to što o križu obnova svijeta
Ovisi, kao i to što je slatka uklonila suza
Gorki plač, a kazna izbrisala krivicu,
Bolest oprala kugu, a rana maknula otok.
Zato joj suze postaše slatke, suosjećanje
Zasladi srce, križ se olakša, a omili muka.

Onoga kojeg je čvrstom ljubavlju vezala za se
Smjesti duboko u srcu, a on joj osta u duši –
Sačuva ga u škrinji uma, baš poput vrijednog
Blaga, pa o njemu mišljaše, vraćaše mu se često.
Stoga opominjaše gospe da plaču za Kristom:
To im primjerom pokazivaše. Kada im često
O tom govoraše, rijeka bi suza pretekla konac
Govora, a o šestom i devetom satu, u vrijeme
I trenutke Kristove muke, veće bi patnje
Dušu joj mučile – tvrdo bi zapeo čavao boli.

Jednom dok je molila deveti čas, onaj zloduh
Udari djevu po čeljusti: njoj se cijeli obraz
Podlije otokom, a krv joj ispuni oko.
Nauči ona oficij križa, baš kao njegov
Ljubitelj Franjo, čak ga na sličan moljaše način.
Iznova ponavljaše molitve koje pet rana
Spominju – to joj bješe poklič i ugodna pjesma.

XXVII.
Jedno prisjećanje na Gospodnju muku

Jedan se događaj zbio – a korisno ga je reći –
Kada je vrijeme slavljenja Večere Gospodnje došlo;
Bližila se noć, u kojoj se izdajnik onaj
Drznuo prodati Učitelja, kad kvaritelj mira
Odvažno izda Sina mira pod znamenom mira,
Osudi dan na noć, a svjetlost uništi tamom,
I smrtonosnim ugovorom proda svoj život.
Već se približio strah od smrti i krvavi onaj
Smrtni znoj, kad je *Oca* Sin stao moliti – svjestan
Ljudske naravi – da ga mimoiđe kušanje *čaše* (usp. Lk 22,42–44).
Djeva pođe u sobu i zaključa se u njoj.
Stane molećeg moliti, tužna govoriti tužnom;
Okrutna prijevara, izrugivanje ružno i gorko,
Koje je podnijelo ono blago i prekrotko janje,
Uđu u djevino srce i ondje se nastane snažno.
Dok se sjećaše dijelova, um usmjeravaše na njih,
Letjela je kroz cijelu noć i dan u ekstazi,
Svjetlo očiju usmjeravala samo na jedno.
Duševna čuvstva, budna, ušutkala su službe
Tjelesne; um se stao baviti počinkom svetim,
Tako dok stajaše nepomično, bez pokreta, mirno.
Često sluškinja dođe da posjeti majku, no ona

Nikad se nije pomakla niti je svrnula lice
U stranu. Kad je pak prošao cijeli Veliki petak
I uslijedila noć što prethodi subotnjem svetom
Danu, odana kćerka opet dođe do majke,
Upali svjetlo i znakom je sjeti na odredbu onu
Koju joj je jednom sveti uputio čovjek:
Po njoj nije smjela u danu preskočiti jelo.
Razbudi se majka, kao da vraća se s puta;
Reče: »Što će ti svijeća, zar nije vani još svjetlo?«
Sluškinja odvrati gospi: »Prva noć je već prošla,
Ode i sljedeći dan, a sada stiže noć druga.«
Tada joj majka reče: »Blažen bio taj sanak
Što ga dugo željah: uslišane su mi molbe!«
A da se ne bi uzoholila ili se od hvala
Ljudskih uzdigla, majka djevojci zabranu reče:
»Dok sam u ovome tijelu, da nisi nikome rekla.«

Ti koji čitaš, molim te, pogledaj veličinu
Savršenstva te djeve, čistoću njezina duha,
Slobodne, lagane kretnje i dostojanstveno tijelo!
Um joj mirno promatra Krista, a tijelo joj spava.
Ipak, to snivanje nije od mesa, ne rađa njime
Priroda, već sama misao donosi smireni spokoj.
Zid je tako srušen, tako je tjelesno salo
Stanjeno, tako je pokopana razbludnost cijela,
Kretnje suzbijene, umrtvljena je pohota, oganj
Ukroćen tako da koraku duše zapreke nisu
Smetale, da tvrdoglavost nije priječila želje,
Niti su ćutnje suzbijale ili sprečavale težnje.
Kakav spokojan sanak! Kakvo razmatranje milo!
Kakav sladak okus i dražesna obnova uma!
Kakvo sretno piće kojim se opija djeva
Tijelom, da bude u umu trijezna, od kojeg je strana
Svijetu, da Zaručniku bude poznata, bliska.
Apostol je htio tjelesno *otići*, da se
Tako združi *s Kristom* (usp. Fil 1,23); ovo je više, jer djeva,
Premda na kratko vrijeme, srodi se s Kristom u tijelu.
Srce bdije i teži k visini, a zgrbljeno meso
Miruje. Tijelo je poslušno, rado zakone duha
Slijedi, nastoji služiti, želi pokorno biti.
Duh je upravitelj; meso se upravlja, pokorno služi.
Nema među njima sukoba, protivništva ni borbe:
Jedno im je stremljenje, jednaka želja i volja.
Put, nekoć razuzdana i naporna, sada je nauk

Primila, pa je postala pokorna, uslužna, čedna.
On okom, ona skokom; on odluči, ona se miče;
On je koči po volji, unaprijed odlučuje za nju:
Duh drži uzde, pa prema naredbi staje i ide.
Što je nevoljko primila, s voljom podnosi, lako
Postaje ono što bješe mučno: ono što bješe
Teško sada je bez težine, a sladi se gorko.

XXVIII.
Čuda koja je učinila znakom križa

Piščevo je pero opisalo gorki plač djeve,
Njezine obilne rijeke suza, čijom je vodom
Sasvim natopila nebeske tragove križa;
Sada pak tkajući medene stihove piše o milim
Plodovima i slatkim jabukama s tog stabla,
Koje otiru suze i miluju ljubljena prsa,
Bolje od svakog balzama, jače od pomade svake;
Sve to križ, ovlažen pobožnim suzama, vrati u ruke
Djevine, a ona stane činiti čuda:
Snagom je križa majka liječila slabe te svima
Bolesnima jednim lijekom išla u pomoć.
Ali bilo bi dugo znamenja slikati prikaz
I okolnosti mjesne i vremenske predati stihu,
Znajući da ih povijest bilježi dugačkom pričom;
Stoga nek bude dovoljno bolesti i izlječenja
Navesti: tu je zasjala snaga samoga križa
Tu je zasvijetlila sluškinjina zasluga, krepost.

Kad se od napadaja razbolio jedan od braće
Imenom Stjepan, Franjo ga bolesna pošalje Klari.
Njoj pak uputi nalog da mu podari zdravlje.
Ona posluša oca: načini nad bolesnikom
Znamen križa, dâ mu da počine malo na mjestu
Česte molitve njezine pa ga oslobodi dok je
Spavao. On se probudi, ustane, ozdravljen ode.

Neki trogodišnji dječak imenom Mattiolo
Kamen si je ugurao u nosnicu – nigdje
Nije mu bilo pomoći. Klari otrčaše; ona
Stavi na njega Kristov znak i izbaci kamen.
Čovjek iz Peruđe imaše pjege po oku;
Dođe Klari po ozdravljenje. Ona znak križa
Učini pa ga pošalje majci da ponovi isto.

Ona je bila pošla za časnim stopama kćeri,
Prezrela svijet i želeći služiti Kristu od bračnog
Zakona razriješena obukla monašku halju,
Te je bila s djevama zatvorena u vrtu.
Majka posluša kćerku i metne blaženi znamen
Preko bolesnog oka. Doskora otiđe oblak,
Oko se razbistri. Klara ustvrdi kako je majka
Zaslužna za ozdravljenje; no majka reče da ona
Nije vrijedna tog izlječenja te slaviti stane
Zaslugu blažene kćerke, teret joj dajući hvale.

Jedna je od sestara gotovo dvanaest ljeta
Imala bolest lakta koja se »fistula« zove.
Gnoj joj je iz rane kapao na pet mjesta.
Djeva se sažali na nju, izliječi njezinu bolest
Najboljim lijekom – križem – i time joj podari zdravlje.

Jedna iz njihova broja – ime joj bješe Amata –
Trinaest je mjeseci trpjela vodenu bolest,
Groznicu, kašalj i bol u boku: bolesni silne
Svladale su je – ona shrvana ležaše tako.
Posegne blaga majka za oprobanim umijećem,
Priskoči joj u pomoć spasonosnim znakom i sva zla
Otjera, s bolesnice svaku ukloni slabost.

Jednu je od sestara prestao služiti glas kroz
Dvije godine: toliko se mučila da je
Prema van mogla pustiti jedva slabašan glasić.
Usred blažene noći, kad časti se Uznesenje
Slavne blage Djeve, kroz viđenje saznade ona
Da će joj glas biti vraćen djelom gospođe Klare.
Nakon viđenja strpljivo i s velikom željom
Dočeka zoru; kad ona osvanu, zamoli nježno
Majku za pomoć, da učini znak; a ova ga odmah
Učini: onoj se vrati glas pod znamenjem križa.

Jedna od sestara, što ime dobi po Kristu,[6]
Nije već jako dugo u ušima imala sluha.
Protiv tog nedostatka bješe isprobala mnoge
Lijekove, ali zaludu. Djeva joj označi glavu
Znakom spasonosnim i sluh joj povrati time.

[6] Radi se o sestri Kristijani.

Jednom je velik broj sestara bolovao teško.
Djeva uđe da im poznato liječenje dadne,
Napravivši plemeniti znak nad njima pet puta;
Kako znak ponovi, pet sestara ozdravi tako.

Iz toga postade jasno da se u prsima djeve
Ukorijenio križ: ona ispuni zakutke srca
Njegovim plodovima, a lišćem rasprši zdravlje.
Svu svoju vjeru i nadu postavila je djeva
Samo u snagu križa, čija otajstva u Knjizi
Svetoj pišu, a oblikuje ih skriveni miris.
Što ako ne pralik križa bješe Mojsijev onaj
Štap, kojim *more razdijeli* (usp. Izl 14,16), spusti potoke s brda,
Zasladi vodu? Sve je to znak djelovanja križa.

Zašto o strancima pričam i prosim za primjer daleko?
Zašto se bavim sitnicama, na pojedinosti pazim?
Smatraš li čudnim to što su teško oboljeli ljudi
Čudesnom križu zahvaljujući došli do zdravlja?
Držiš li možda velikim brisanje bolesti nekih,
Premda je mogao ukloniti ukupnu muku
Svijeta (tko liječi dio, on može i cjelinu)?
Pravi križ namočen u Kristovu grimiznu krvcu,
Urešen njegovim udovima što nalik su sjajnim
Biserima, uništi smrt, razbi okove pakla,
Obnovi život i otvori dražesna mjesta na nebu.
Ima li išta u sjaju tog križa što medeno nije,
Ili veselo, zdravo ili spasonosno ili
Blago, milostivo, dobro? On siječe sva moguća zla i
Tjera bolesti, liječi slabosti, otklanja kuge
Sve iz tijela i uništava svu nečistoću,
Kao i mrlje s duše, svaku progoni štetu,
Rješava neslogu, odmiče razdor neba i zemlje,
Smiruje svaku mržnju i radi na povratku mira.

Ovdje pripazi na to da križ, premda sve mu je dano,
Ipak prati nastojanja i zasluge ljudi,
U njima se suobličuje mjeri njihove vjere.
Nije mana svima imala jednaki okus.
Pristupi različiti rađahu plodima raznim:
Križ bi pri mlakom srcu također poprimao mlakost;
S toplim bi postao topao, žario bi se sa žarkim.
Po sebi darežljiv prvima davaše malo,
Srednjima štedljivo, a zadnjima veoma mnogo.

Isti, a različito daje, već prema tome
Kakvo se štovanje križa kod kojeg čovjeka nađe.
Jasno je – Klara je, goreći ljubavlju prema križu,
Činila čuda po križu, a križ kroz nju velika djela.

XXIX.
Svakodnevni rast sestara po njoj i propovjednicima

Klara, stojeći na čelu neukih djeva
Kao učiteljica, nastojala je silno
Čuvati dano joj stado, lomiti kruh mu života,
Davati hranu mu spasa. Kao majka ih dobrom
Vladanju učeći, blago ih koreći, ljubavlju nježnom
Milovaše. Svjesna da duhovna veličina
Ne može ići zajedno, biti na istome mjestu
S nečistom ljubavi prema puti, da ne može *svjetlo*
Nikakvo *zajedništvo imati s tamom* (usp. 2 Kor 6,14), da čast se
Sa sramotom ne trpi, učila ih je da buku
Tjelesnih želja progone iz umova svojih
I da se nastoje Bogu otvoriti, da u dubini
Uma zaborave domovinu, da rodbinske veze
Odbace, da bijedne tjelesne želje i druge
Putene trice srežu, da učitelj bude im razum.
Zatim im majka govoraše i pokazivaše kako
Lukavi dušmanin prikriva brojne zamke, da njima
Uhvati čiste duše; na jedan pokušava način
Prevariti svjetovnjake, na drugi pak redovnike;
Postoje razni putovi kojima dušmanin stiže:
Sad su mu oružje poroci, sad opet lažni ogrtač
Kreposti meće, pod prilikom istine podmeće laži;
Sramne i odvratne stvari skriva pod pokrovom časti.

Često se dogodi da se mirovanjem opusti razum,
Duh od molitve otupi, kroz meditaciju biva
Lijen, a razum se zaplete u težnjama raznim;
Stoga je korisno da se u umu izmjenjuju razne
Stvari: da sad radi vani, a sad se opet povuče
Kako bi bio sam, da prekida posao i da
Uzlazi u visine, u nutarnje odaje Božje.
Dok se duša time bavi, dok se sve kuha unutra,
Majčina mudrost, želeći odagnati lijenost,
Obamrlost uma i bezvoljnost, koja je grešna,
Raspoređuje vrijeme, upućuje sestre na razne
Strane: sad šalje na molitvu, da u spokoju višnje

Stvari razmatraju, zatim ih šalje da naporno rade,
Sad ih tjera na vanjske poslove, potom ih zove
Unutra na rad uma, da dosadu tako odagna.
Jer dok rad prepušta mjesto misli, a mišljenje radu,
Ruka spremnije prihvaća teret fizičkog posla;
Misao s većom radošću prilazi počinku višnjem,
Molitva postaje slađa, a sveto razmatranje žarče.

Ipak nisu joj dovoljne njene vlastite riječi;
Stoga djevama nudi hranu nebeskog života
Preko muževa svetih i učenih, koji srca
Gospi prelijevaju nektarom riječi i pale im grudi;
Od tog slatkog pića i njoj su bogatije riječi,
Što više žedna pije, više upija; onog
Koji je predmet spisâ ona ljubi sve žarče.
Tako su joj medena hrana i blaženo piće
Čednoga govora godili, tako je preslatke pjesme
Zaručnikove veseliše, s tako velikom slašću
Djeva uživaše u tom da joj se jednom, dok brat je
Imenom Filip izlagao riječi, pred licem
Prelijepi dječak ukazao, plješćući i nju samu
Zabavljajući. Kad je to prema izrazu mirnog
Lica majčina primijetila jedna od drûga,
I nju su razveselili prizor i dražesni pljesak.

Premda ne znaše pisma, djeva uživaše mudre
Ljude slušati; spremala je svete im riječi,
Znajući naći jezgru pod ljuskom, plod ispod kore
Slatki, prodrijeti u samo središte riječi.

Postojala je odredba da nitko od braće
Ne smije ići u samostan gospâ ako mu papa
Ne da posebnu dozvolu. Djeva, misleći na to
Kako će zbog toga rjeđe primati hranu od riječî,
Osjeti veliku žalost i stade braću što hranu
Nošahu slati natrag, primećući: »Od sada
Ne trebaju nam dobavljači tjelesne hrane
Zato što papa zabranom ukinu riječi slušače.«
Kad je papa to saznao, ukine zabranu brzo
Te je prepusti volji i odluci generala.

Nije brinula samo za duše nego je smjerno
Služila svojim djevama: kad bi u ledenoj noći
Smrznute družice usnivale, pokrivala bi ih.

Ako neka ne bi mogla slijediti opća
Pravila ili podnijeti stroge zakone Reda,
S majčinskom bi ljubavlju prema njoj bila blaža.
S tužnima bi tugovala, plačući liječila suze
Tužnih; ako bi kojoj duševno iskušenje
Ušlo u srce, bacala bi joj se pred noge,
Tješila je nježnim riječima; tako bi ona
Uspravljala pognute (usp. Ps 144,14; 145,8), bolne dizala duše.
Pamteći, provodeći u djelo Pavlove riječi
Da je *pobožnost svemu korisna* (usp. 1 Tim 4,8), liječeći bolne,
Podnoseći teret, pomažući sirote,
Uspravljajući pale, slabima dajući snagu,
Svima bješe na pomoć kao da svima je za sve.
Učenice, videći kako im majčica služi,
Odano joj i krotko uzvraćahu svu ljubav:
Tako slatku majku s ljubavlju štovahu smjernom,
Obožavahu tu učiteljicu kreposnog žića,
Diveći se svetim stopama, kretnjama blagim
Kristove družice, osjetima i djelima divnim.

XXX.
Njezina bolest i dugotrajna slabost

Kroz četrdeset je godina trčala ova djeva
U siromaštva *trkalištu*, želeći steći
Nagradu (usp. 1 Kor 9,24) života; zbog nade te ona gorke
Stvari držaše lakima dok je podnosila voljko
Mnoge muke i trapila tijelo tegobama raznim,
Da bi joj zemlja, puna sjemena zasluga raznih,
Uvijek iznova orana i sječena tvrdim
Plugom, s većom zahvalnošću izbacivala urod;
Krenuše zla na tijelo, put joj slabiti počne,
Izmučena teretom dugogodišnjeg truda.
Smatra se da je Bog uredio tako da ona,
Kojoj je smjelost u djelu dala da blistavo sjaji,
Stekne u trpnji još veće zasluge i da je patnje
Učine pobjednicom, kojoj odvažna djela
Dadoše da svladavši dušmane trijumfom blista.
Strpljivost čuva stečeno imanje, vrline
Ona pazi i radosno nova sprema bogatstva.
Ni u bolesti strpljivost, pazeći kreposti druge
Kao »riznička krepost«, nije se istakla manje
Nego neka druga što zasluge izravno bere.
Štiteći stečeno čini djelo stjecanju ravno;

»Čuvati stečeno nije od stjecanja manja vrlina.«[7]
Strpljivost zasun je kreposti, prijateljica mira,[8]
Jače sjaji od ostalih na dvoru vrlina.
Ona izgleda veća od svih kreposti drugih
Jer dok čuva bogatstva ostalih i dok ih skuplja,
Za sebe samu pripravlja nagradu najviše hvale.
Časna je krepost stjecanje zasluga preko patnje,
Pobjeđivati dok se pati; od te vrline
Ništa nije divnije; kod onoga koji
Trpi zasluge bivaju milije, trpljenje slađe;
Što više trpi tijelo, duh to postaje jači.
Klonulošću se tijela *usavršuje* često
Snaga (usp. 2 Kor 12,9): tako klonulost postaje ugodna silno,
Tako bolest postaje slatka, a trpljenje blago,
Tako je Klara radosno trpjela sva zla da nikad
Nije kukala niti mrmljala. Nije svu slabost
Primala samo hrabro već radosno, kao da prima
Naslade; u njoj je tražila velike nagrade za se.
Što joj je bolest duža, to joj je nagrada veća,
Što joj je nagrada veća, to joj je silnija slava.

Kad se zbog snage bolesti već približila smrti,
Krist joj odgodi preminuće da bi poglavar
Rimske Crkve mogao svečano voditi njezin
Sprovod i tako pogrebu dati dostojnu počast.
Dok je vrhovni svećenik boravio u Lyonu,
Majka bješe iscrpljena slabošću teškom,
Djevojačka su pak srca trpjela pregorku tugu;
Tada je jedna sestra iz samostana svetog Pavla
Bila dostojna da vidi ovo što slijedi:
U tom se viđenju našla u Svetom Damjanu, gdje je
Klara ležala u svome krevetu vrijednom.
Dok su sestre oplakivale skoru smrt majke,
Pokraj glave joj se pojavi prekrasna žena,
Obrati se sestrama, blažeći plač im i suze,
Govoreći: »Ne plačite, poživjet će ona«.
I da će prije negoli slavna djevica umre
Doći gospodin s učenicima. Doista, nakon
Malo vremena dođe u Peruđu cijela
Kurija. Doznavši da je teško bolesna, onaj

[7] Ovidije, *Ljubavno umijeće* 2,19.

[8] Igra riječima: *pacientia* (u uobičajenoj grafiji: *patientia*) »strpljivost« i *pacis* (genitiv od *pax* »mir«).

Biskup što dobi naslov po Ostiji, sjedištu časnom,
Odmah požuri da je onemoćalu vidi.
On joj je službom bio otac, revnošću vjerni
Učenik, a pobožnom ljubavlju prijatelj dragi.
Nahrani je živom hranom Kristova tijela,
A preostale djeve obodri riječima slatkim.
Njemu djeva usrdno preporuči svoje
Drúge i ostale družbe sestara, pa posebno ovo
Zamoli: da im Apostolska stolica pismom
Službeno potvrdi njihov život u siromaštvu.
On obeća i ispuni ono što zamoli Klara.
Nakon jedne godine papa se nađe na putu
I u Asiz dođe da bi po njemu bilo
Ispunjeno proročanstvo o Klarinoj smrti.
Premda je više od čovjeka i manje od Boga,
Visoka služba ipak predstavljati Gospoda može;
Učenike mogu predstavljati njegova braća,
Koja se baš kao udovi nalaze oko njega.

XXXI.
Papa Inocent posjećuje, odrješuje i blagoslivlja bolesnicu

Višnji Zaručnik požuri svoje zamisli što se
Tiču djeve ispuniti, želeći zlato
Očišćeno u čestom ognju u škrinju nebesku
Unijeti, zaručnicu u ložnicu uvesti svoju,
S njime da kraljuje ona koja je patila s njime.
Djeva pak, nemirna, željna njegovih naslada, slaše
Molbe da raskine okove puti, iz zatvora smrti
Da je izvede u slobodu, da s bogatim Kristom
Ona bude bogata; dok je bijedna na zemlji
Slijedila prosjaka Zaručnika, ranjena s njime,
Pateći s njime, ponizna s njime, dobrostiva s njime,
Nadala se sa će s njime imati baštinu, carstvo.
Udova satrtih slabošću dočeka bolest u zadnjem
Stadiju – tada, kroz smrtne trenutke, dok propada tijelo,
Dok se okovi puti kidaju, baš taj trenutak
Postaje cilj i utočište iz ovog progonstva,
Ulazak u život, vraćanje k vječnome domu.
Kad je već išla k nebu, vrhovni svećenik Klaru
Pohita vidjeti. Nju, za koju današnje žene
Shvaćaju da se zaslugama u svom životu
Istakla, papina je nazočnost smatrala vrijednom
Da joj pojavivši se sprovod oplemeni čašću.

Došavši u samostan pristupi bolesnoj djevi
Pa joj pruži desnicu. Klara je ljubiti stane;
Zatim zatraži stopalo; papa se popne na klupu
Te ga namjesti; djeva ga stane ljubiti prema
Gore i prema dolje, prigibajući se smjerno.
Kad ga pak zamoli da joj sve grijehe otpusti, on joj
Reče: »O, kad bi i meni takav trebao oprost!«
Potom je odriješi i blagoslovi vrhovni otac.
Kad su svi otišli – jer je djeva primila svetu
Hranu Kristovu iz službenikovih ruku –
Majka podigne pogled i isprepletene prste
Digne ka Gospodu, govoreći kćerima plačno:
»Kćerkice, slavite Boga, što mi milostivo svojom
Silnom dobrotom dade tolike darove, koje
Ni nebo ni zemlja ne bi uzvratiti mogli.
Samog Krista sam primila, vidjeti bila sam vrijedna
Neba ključara i Gospodnjega vrhovnog slugu.«

XXXII.
Njezin konačni prijelaz te sve što je pritom viđeno i učinjeno

Oko majčine postelje učenice joj stanu;
Oči se punjahu suzama, uzdasi iz dubina
Srca izlažahu. To im je zbivanje gorko
Mučilo utrobu. Sve ih je njezin odlazak tužni
Tjerao na plakanje; niti glad niti sanak
Niti počinak noćni, ni naslade dnevnoga jela
Ne prekidahu kuknjavu: plač im naslada bješe,
Suze piće, a žalost hrana. Tako im tuga
Ispunjavaše noći, a ljuto plakanje dane.
Jedna od žalosnih, sestra Agneza, moliti stane
Plačući da ne umre, da je ne ostavi samu.
Klara je utješi: »Najdraža, Kristu se svidjelo mene
Uzeti sada odavde; ti pak plakati nemoj:
Stići ćeš Gospodinu, uskoro poći ćeš za mnom.«
Još joj reče da će prije njezine smrti
Djelovanjem Gospodnjim velika utjeha doći.
Djeva je, izgleda, da bi u narodu pobožnost rasla,
Zadnjih dana činila mnogima velika djela.
Stizahu ljudi, čašćahu je kao sveticu, čak i
Sveti senat blagoga Grada dade joj počast.

Ovo je čudno čuti: pošto sedamnaest dana
Djeva nije uzela nimalo tjelesne hrane,

Takvu joj je snagu dala sila božanska
Da je nježno svim posjetiteljima blagim
Riječima savjetovala neka se pokore Kristu.

Kad joj je neki brat po imenu Rajnald,
Satrtoj dugom tjelesnom mukom i bremenom silnim
Zala pritisnutoj, rekao da sa strpljenjem
Podnosi nevolju, ona mu spremno odgovori da joj,
Otkad na nagovor Franjin položi Gospodu zavjet
Te je Krist *obuče odozgor* (usp. Lk 24,49), nikakva kazna
Ne bješe naporna, ni bolest teška, ni tegobna muka.
Kada već Zaručnik stade bliže i družicu pozva,
Poželi da joj svećenici i duhovna braća
Počnu čitati prežalosnu Kristovu muku.
Među njima stajaše Gospodnji šaljivac, mili
Brat Juniper, koji je bio pun nektara riječi
Gospodnje, pa je uvijek iznosio pametne riječi.
Njega djeva, prožeta nekom novom slatkoćom,
Upita ima li pri ruci novoga štogod
Kristova; on pak posegne u duboke peći
Svoga srca, pa stane bacati iskrice riječi,
Kojima djevine uši razveseli, razblaži dušu.
Potom se majka okrene plačnim kćerkama svojim
I preporuči im Gospodnje siromaštvo:
S hvalom podsjeti na nebeske darove, sebi
Odane muževe i žene blagoslovi, pa se
Pomoli Bogu da svim redovnicima što siromaštvo
Življahu tada i ubuduće blagoslov dade.

Tko bi sljedeća zbivanja mogao reći bez plača?
Tko bi svladao provalu suza kod presuzne ove
Smrti, što rađa samo suzama, kuknjavom, plačem?
Tu su bila dva Franjina brata: jedan je od njih,
Imenom Anđeo, plačući s drugima tješio tužne
Ljude; drugi, zvan Leon, Klarinu smrt je
Oplakivao suzno ljubeći postelju njenu.
Plakahu kćerke za majkom i zbog odlaska njena,
Gledajući kako ih napušta utjeha slatka;
Slahu suze za njom i cviljahu jer im je njezin
Odlazak iz života pokopao svaku nadu.
Jedva im stid svladavao ruke da ne počnu kosu
Čupati, kidati obraze: zato grudi im jače
Gorahu, ne mogavši izbaciti žalosti vatru:

»Jači je skriveni oganj što se snažnije skriva.«[9]
Samostanska pravila tjerahu gospe na šutnju,
Ali bol silna izbijaše kroz grcaje teške.
Ipak im neizmjerne olakšavaše boli
Spoznaja da ne umire, već da će živjeti mrtva.
Mislim da je pobožno oplakivati mrtvog,
Ali i s njime se veseliti; oboje treba:
Smrt izaziva suze, a nastavak življenja radost.
Presveta se djevica okrenu sebi i tiho
Reče svojoj duši: »Povuci se, sigurno pođi:
Evo ti sretne zaštite; tvoj te Stvoritelj, što te
Stvori iz ničega, sada posveti, tvoj te je čuvar
Nježno kao majka dijete ljubio uvijek.«
Kad je jedna od sestara upita komu
Govori, reče: »Govorim blagoslovljenoj duši.«

Pratnja joj nebeska nije bila daleko.
Okrene se majka k jednoj drugarici, pa će:
»Vidiš li Kralja nebeskoga, kojeg ja vidim?« Nad njom se
Nadvi ruka Višnjega; zatim viđenje spazi
Tjelesnim očima pa prema vratima svrnuvši pogled
Ugleda ovaj prizor: u haljama stupahu bijelim
Čete djevica na glavama noseći zlatne
Vijence; a među njima jedna stupaše – ona
Krasnija bješe od drugih i imaše dijademu,
Koja izgledaše kao otvoreni kadionik
I rasijavaše takav sjaj da se sama mrklina
Unutar samostana povukla pred tim svjetlom.
Ljepša ta djeva produži do kreveta gdje je
Zaručnica ležala, te se iznad nje nagne
Kao ljubavnik pa je stane grliti slatko.
Potom djevice donesu sjajni ogrtač
Kojim prekriše Klarino tijelo, pa joj sve revno
Služahu i pripremahu joj postelju bračnu.
Dan nakon dana na koji je Lovro, natjecatelj slavni,
Odvažno došao do praga nebeskog, njoj duša
Izađe i uspne se prema višnjemu dvoru,
Da bi s djevama imala vječnu aureolu.
Kako sretna smrt, kako blagoslovljen prijelaz,
Kako slatki događaj, ljupko napuštanje tijela!
Smrt bješe ulazak u život i vrata nebeska.
Skoro je svima smrt kazna – dobrima put je života,

[9] Ovidije, *Metamorfoze* 4,64.

Kraj progonstva, povratak kući, kroz koji se život
Koji traje trenutak zamjenjuje vječnim životom,
Nebo zamjenjuje blato, svijet mijenja se dražesnim rajem,
Kaljuža biserom sjajnim, čoha grimizom vrijednim,
Noć neugasivim danom, tama svjetlom; sloboda
Dolazi vezanima, strancima svratište čisto,
Suzama svetaca slava, radu poštena plaća,
Nagrada trkaču, a borcu vječiti vijenac!

XXXIII.
Dolazak Rimske kurije i velikoga mnoštva na njezin sprovod

Odmah vijest o djevinoj smrti građane gane
Sve: i zajedno onamo krene i muško i žensko,
Skupilo ih se toliko da se činilo kako je
Cijela zemlja opustjela. Narod je blaženom prozva,
Stade je častiti kao sveticu; suze se s hvalom
Miješahu. Onamo požuri načelnik grada sa svojom
Vojničkom pratnjom i četama naoružanih ljudi;
Uzeli su stražare da uvečer i preko cijele
Noći revno čuvaju tako dragocjeno blago,
Da se ne bi slučajno dogodilo nešto
Loše; jer svi su imali toliku pobožnost
Da su prelati svete znakove vlastite službe
Što su na prstima stavljali na dragocjene ruke
Pokojnice kako bi dobili nešto od njene
Kreposti: nadahu se da je smrt neće učiniti škrtom
Prema vjernima – nju, što živa je darove silne
Sipala – i da će svijetu svijetliti znamenja bljeskom.

Sljedećeg jutra na Klarin sprovod požuri glavar
Rimske stolice, u pratnji mu njegova braća;
Okupe se i građani. Potom, kad su svi došli
K mjestu pogreba i kad su braća po pravilu stala
Voditi majčine tužne pogrebne obrede, papa
Izjavi da bi bilo dostojanstvenije da se
Ispjeva djevički oficij; ali mu onaj
Ugledni biskup, kojemu slavna Ostija dade
Službu, a slavu sjajni život i veliko znanje,
Odgovori da je bolje zbog velikog ljudstva
Početi ranije – zato krene žalosni obred.
Kasnije je s pratnjom sjedio blaženi papa;
Krenu pričati o propadljivom, ispraznom svijetu:

Rečeni glavar stane iz medenog lijevati grla
Medene misli, rječitim govorom pohvali Klaru,
Jer se, vanjski svijet prezrevši, povukla k mislima svojim.
Oko mjesta pogreba stadoše kardinali
Moleći svetačke molitve na poznati način.
No ne smatrahu sigurnim niti dostojnim da se
Tako sveti, plemeniti i dragocjeni zalog
Drži daleko od građana, pa su uz himne i hvale,
S narodom koji je slavio i uz sviranje trublji
Premjestili presjajno Klarino tijelo u crkvu
Kojoj je sveti Juraj dao ime i naslov.
Tu bješe pokopano blaženo Franjino tijelo,
Da joj otac, koji joj bješe životni put i
Vođa, umrloj pripremi grobno mjesto i prostor.
Narod se skupi odasvud, hvalama brojnim je stane
Uzdizati, vikati da blažena djeva
Doista kraljuje već u visini, združena s višnjim
Građanima, da gore u eteru stanuje ona
Čije tijelo na zemlji puk s tolikom uznosi čašću.
Nekoliko dana nakon toga za Klarom
Pođe njezina sestra Agneza, ode na gozbu
Jaganjčevu.[10] Bog je odredio da njih dvije,
Sestre po prirodi, životu, zasluzi, carstvu,
Slave zajedno s Kristom i vječno uživaju nebo;
Sve što joj sestra obeća prije odlaska, smrt joj
Pokaže, da za onom po čijem primjeru svijet je
Prezrela, koja je znamenjem iskrila, svijetlila svjetlom
Kreposti i kada umre, krene u Kristovu smjeru,
S njom u životu i baštinica kraljevstva istog.

Djevo, slavna vozačice djevičke kočije, moli
Krista za nas: sveto življenje tvoje od krivnje
Mnoge je oslobodilo, vratilo ih u život,
Dovelo ih tako reći do novog života;
Nas, ljude koji smo radosni što si kraljevstvo višnje
Stekla i koji širimo tvoju hvalu i slavu,
Vrati u nebo, od grabežljivog svijeta nas otmi.

10 Igra riječima: ime *Agnes* i *agnus* »jaganjac«.

XXXIV.
Počinje djelce o čudima koja je Gospodin očitovao nakon njezine smrti

Dosad sam opisivao djevina preslavna djela,
Dosad sam izlagao njezine presjajne borbe;
Sada želim iznijeti skrivena čuda i divne
Znakove, kojih je miris na kraju knjižice naše.
Sjaju Sunca nije potrebno paljenje bakljom;
Tako neka za širenje sjajne Klarine slave
Dostaje bljesak njezina djela i svjetlo što njezin
Časni život širi. *Ivan*, od kojega većeg
Ne bijaše sveca, *ništa ne učini* (usp. Iv 10,41) moćno;
Ipak toplina vjere i odanost puka me tjera,
Poštovanje za tako veliku majku me goni,
Pa ću, taknuvši malo od mnogoga, još više toga
Pustivši, prisegnuta čuda opisati, vjernim
Govorom rasplesti ono što svijetli više od svjetla.

XXXV.
Oslobođeni od demona

Prvo, neki je dječak imenom Giacomino,
Iz Peruđe, trpio tako žestoku bolest,
Tako napadnut bio da su svi mislili kako
To nije obična bolest, već da ga držaše demon.
Sad se očajnički u oganj bacao, sad se
O zemlju razbijao, sad je grizao sitno
Kamenje o tvrdi mramor lomeći zube:
Zatim grubo si je kidao glavu, i tako
Praveći rane jadno je tijelo kaljao krvlju;
Iskrivljavaše usta, izbacivaše jezik,
Udove svoje u klupko smataše, tako da često
Bješe viđen da oko vrâta omata nogu.
Dvaput dnevno morilo ga je mučenje takvo.
Dvojica ga nisu mogla spriječiti kad je
Svlačio odjeću sa sebe; nitko mu pomoći nije
Mogao, liječnički trud mu nije donio spasa.
Kako dječakov otac, imenom Guidalotto,
Nije za tu bjesnoću našao nikakva lijeka,
Obrati se Klari, moleći za dječaka,
Zavjetuje joj sina i obeća joj novac.
Pohitavši na grob njen, sina položi ondje;
Ovaj odmah osjeti da mu se vratilo zdravlje;
Ode oslobođen i nakon toga ga ostavi bolest.

XXXVI.
Isto

Tako je neku ženu, imenom Aleksandrina,
Demon mučio time što ju je tjerao da se
Kao neka ptica baca s nekakve stijene
Blizu vode i pokušava letjeti često.
Zatim tjeraše je da se ukoso spušta
Rijekom Tiberom po uskom rukavcu i ondje
Igrajući se da se jadna izvrgava ruglu.
Zbog tih ludovanja lijeva joj se polovica tijela
Oduzela, bolest joj jednu zgrčila ruku;
Mnogi joj lijekovi nisu mogli donijeti zdravlje.
Pohita ranjena k svetom Klarinu grobu i pred nju
Skršena srca izlije molbe. Milosrdna djeva
Doskora joj usliša želje, pa joj za sve tri
Bolesti njene dade lijek kao liječnica vrsna:
Zgrčena ruka ozdravi, slaboj polovici tijela
Povrati se snaga, pobjegne dušmanin zlobni.
Druga žena, koju su mučili demon i mnoge
Boli, dođe na grob i baš u isto to vrijeme
Klarinim smilovanjem zadobi traženo zdravlje.

XXXVII.
Izlječenje poludjelog dječaka

Nekog je francuskog dječaka spopala strašna
Mahnitost, toliko da mu je svezala jezik.
Rečena mahnitost divljački mu je mlatila tijelom.
Nitko nije bio od te ludosti jači:
Tjeraše ga na bacanje i na ranjavanje tijela.
Vezaše ga za mrtvačku nosiljku, pa ga zemljaci
Protiv njegove volje u Klarinu unijeŝe sobu
Te ga postaviše ispred čudesna groba;
Nesretniku se na njihove molitve povrati zdravlje.

XXXVIII.
Izlječenje od padavice

Valentino iz Spella nosaše na sebi teret
Padavice, koja ga je mučila tako
Da bi po šest puta pao svakoga dana;

K tome mu ukočenost noge priječila korak.
Stave ga na magarčića i dovedu na Klarin
Grob; dva je dana ondje bolestan ležao kadli
Ujutro trećega dana, bez ikakva dodira, bolni
List na nozi bolesnog glasni ispusti prasak.
Uskoro čovjek ozdravi od bolesti obje.

XXXIX.
Vraćanje vida slijepom čovjeku

Dvanaest godina čovjek imenom Giacobello
Nije imao vid: bez pomoći nekog vodiča
Nije mogao hodati da ne zaluta, padne.
Tako ga jednom sluga pusti, a on bez vodiča
Nastavi neoprezno, pa padne na zemlju jadan,
Teško razbivši glavu i k tome slomivši ruku.
Tako je spavao noću blizu narnijskog mosta,
Kadli mu se ukaže neka gospođa pa ga
U snu pozove ovako: »Giacobello, što k meni
U grad Asiz ne dođeš? Dobit ćeš milo ti svjetlo.«
Kad se probudi, dvojici drugova ispriča što je
Vidio. Oni mu odvrate: »Mi smo načuli da je
Ondje nedavno umrla neka gospa kod čijeg
Poznatoga groba ruka božanska pokaza mnoga
Znamenja.« Potaknut tim riječima, usmjeri svoje
Korake u Asiz. Kad u Spoleto dođe,
Ugleda u snovima isto što vidje i prije.
Brzo krene na put od želje da progleda opet
I u Asiz dođe; no zbog množine pučanstva
Nije mogao naći puta do djevina groba.
Stavi kamen pod glavu, zaspi i začuje ovo:
»Ako uspiješ ući, ozdravit će te Gospod.«
Ustane, stane plačući vikati, moliti mnoštvo
Da mu dopusti prolazak. Kad se narod povuče,
On odmah odloži haljine, izuje se i oko
Vrâta omota vezice, pa pristupi grobu.
Blagi ga zahvati sanak. Blažena Klara mu rekne
Neka ustane ozdravljen, kaza mu da mu se svjetlo
Vratilo. On se probudi pa kad vidje da mrak je
Otjeran, a da mu je po Klari vraćena jasna
Svjetlost, stade hvaliti, slaviti Boga za takav
Poklon i bodriti nazočne da proslave Boga.

XL.
Gubitak i vraćanje ruke

Jedan stanovnik Peruđe, dok je sa svojima bio
Boj protiv građana Foligna, dobi u ruku
Težak udarac kamenom. Iako je velik novac
Dao na liječenje, ipak mu nikako liječnici nisu
Mogli pomoći, već mu rekoše da će mu ruka
Koja je ozlijeđena uprazno visjeti. On pak
Poželi da se odstrani ni za što korisni organ;
Draže mu naime bješe da bude sakat, bez ruke,
Nego da cijelo tijelo vuče bolesni dio.
Zatraži pomoć od Klare – čuo je glase o njenim
Znamenjima – kao zavjetni dar dade ruku
Načinjenu od voska; čim je položi na njen
Grob, djeva priskoči u pomoć; prije no što iz crkve
Izađe, uzraduje se – vratilo mu se zdravlje.

XLI.
Oduzeti

Tako je neki Petriolo tri godine bolestan bio:
Bolest ga je uništila, isušila cijelog;
Bila je tako žestoka da mu je bubrege sasvim
Zgrčila, a njega potpuno savila, pa se
Jedva mogao kretati pomažući se štapom.
Otac je dječakov pitao liječnike brojne,
Tražeći posebno one što dobro su liječili kosti
Slomljene: bio je spreman cijelo svoje imanje
Dati za liječenje; ali odgovarahu mu da
Dječak ne može biti izliječen ljudskim umijećem.
Stoga zatraži Klarinu pomoć: dječak donesen
Pred njen grob, nakon kratkog ležanja zadobi poklon
Zdravlja, pa *poskakujući i hvaleći Boga* (usp. Izl 14,13; Dj 3,8)
Slavljaše ga riječima, a sjajni taj znamen
Potakne okupljeni narod da proslavi Klaru.

XLII.
Isto

Desetogodišnji dječak bio je hrom od rođenja.
Suosjećajna i brižna majka često ga ocu
Franji zavjetovaše da ga on ozdravi; ipak
Nije ga ozdravio, ali ga ozdravi djeva

Sažalivši se. Ono što dobri učitelj nije
Dao dala je učenica: hromog dječaka
Na grob njen donesoše; Klara, kao i uvijek
Milosrdna, nakon nekoliko dana, uz kostiju prasak,
Ispravi dječaku njegove korake krive.

XLIII.

Isto

Giacomo, građanin Gubbia, petogodišnjeg sina
Imaše; dječaku su noge slabašne bile:
Nije mogao ustati niti učiniti korak.
Otac ga kao nakazu, čudovište u kući
Oplakivaše; uzalud je pokušavao stati,
Nauznak pužući po zemlji: priroda dade
Njemu želju za hodanjem, ali ne i sposobnost.
Brižni roditelji dječaka tog posvete Klari,
Dodajući, kako su rekli, da će on biti
Njezin čovjek i da će ga možda izliječiti ona.
Ubrzo izliječi ona svoga posvećenika;
Oni ga odmah prinesu čudesnom Klarinu grobu.

XLIV.

Isto

Žena imenom Pleneria, iz Bevagne,
Imaše oduzete bubrege: zato bez štapa
Nije mogala hodati niti izravnati tijelo,
Već je amo-tamo šepala, korake vukla.
Jednog pak petka donijeŝe je na preslavni onaj
Grob iz kojega izlaze velika djela i koji
Izvrsni bljesak znamenja odašilje, svijetli
Čudima, sjaji munjom kreposti, koji je bogat
Uzdarjima, što se rumeni mirisnim lijekom.
Žena dobi traženo: ustade sljedeće jutro –
Zdravlje joj bješe potpuno vraćeno – vrati se k svojim
Poslovima sasvim pomoću vlastitih snaga.

XLV.

Izlječenje od tumora na grlu

Jedna je djevojka iz Peruđe imala strašni
Tumor na grlenim žlijezdama; dvadeset godina, još od
Poroda, taj joj je tumor zadavao bolove silne.

Grkljan joj tako nabubri, tako naraste to mjesto
Da je veličinom prerastao i glavu.
Majka je djevojku često dovodila na grob djevin.
Dok je tako jedne noći ležala ondje,
Tumor se orosi znojem i odmah se nabreknuće
Stane smekšavati i pomicati se malo.
Zatim zahvaljujući Klari, nestade cijela
Nakupina, smiri se ono mjesto na grlu
Tako da se izgubi svaki trag one boljke.

XLVI.
Još jedno slično izlječenje, koje je učinila dok je još bila živa

Dok je Klara još bila živa, jedna je sestra
Trpjela sličnu bolest, a ime joj bješe Andrea;
Ona je, želeći izbjeći bol, budalasto digla
Ruku na sebe. Čudno je kako je između vrućeg
Kamenja skrivala ledene grudi; njezina hladna
Duša prikrivala se posred blaženog ognja
Koji otopi led, pa ukloni krutost i srce
Njezino zapali, uništi hrđu te očisti pamet.
Jedne noći stade pritiskivati vrat da
Izbljuje kuglu u ludilu, čime se zapravo volji
Koja dolazi s neba suprotstavila. To Klari
Nije ostalo skriveno: javljeno joj je od Boga.
Naredi jednoj sestri da joj priskoči u pomoć,
Pripravivši toplo jaje, da ga proguta,
Potom da je dovede. Ova pohita, ali
Ona već polumrtva i onijemjela bješe.
Ova joj prema svojim moćima pomogne pa je
K majci odvede, a Klara će: »Osvijesti se, priznaj,
Jadnice, Bogu naume srca – dobro ih znadem.
Gle, Bog daje lijek koji prva si uzeti htjela.
Zadnji dio svoga života okreni na dobro
Pa ćeš se riješiti druge bolesti koja te muči.«
Pokajavši se, ona promijeni način života
Nabolje; zadobivši izlječenje vrâta, od druge
Bolesti malo kasnije dođe do kraja života.

XLVII.

Oslobođeni od vuka

Područje grada Asiza stali su mučiti vuci.
Njihovo je bjesnilo tako naraslo da su
Počeli jesti ljudsko meso. Jedna je žena,
Koja se zvaše Bona, a dvoje imaše djece,
Jedva bila oplakala sina što plijen je
Bio vukovima; i gle, dok je majka u domu
Stajala, divlja zvijer dotrči pa joj preostalog sina
Zahvati zubima, ugrabi ga pa ga odnese
U šumu. Kad su čuli njegovo cviljenje, ljudi
Dotrče pa upitaju majku je li joj dijete
Uz nju, a zatim joj ove dodaju riječi:
»Maločas smo neobično cviljenje čuli.«
Majka, vidjevši da joj je vuk opet oteo dijete,
Stane jaukati glasno, prostor ispuni vikom,
Zamoli Klaru da joj vrati dijete i doda
Da će u rijeku skočiti ako joj ne vrati sina.
Potrče susjedi, tražeći po vrletnoj šumi
Dijete što ga je odnio vuk, i nađu plijen divljeg
Grabljivca ostavljen. Kakvo veliko čudo! Ta bijesna
Zvijer je, prestavši biti divlja, oteti plijen svoj
Pustila; njena proždrljivost ostavila je cijelo
Ono što ugrabi; zaista lijepo je vidjeti bilo
Da mu je rane lizao pas. Prve ugrize zvijer je
Utisnula u djetetov vrat; potom, želeći da ga
Lakše nosi, zjalom ga oko bubrega uzme
Ostavivši na njemu znake dovlačenja teškog.
Kako se zavjetovala, majka požuri k samoj
Klari pa stane svima pokazivati rane
Djetetove i davati hvale Bogu i Klari.

XLVIII.

Isto

Jednoga dana neka je djevojka stajala vani,
A u njenom je krilu počivala žena; kad, evo,
Vuk se stane prikradati u želji za plijenom.
Djevojka ga spazi, ali misleći da je
Pas, ne uplaši se, pomilovati ga htjede.
Vuk je uskoro napadne, strpa čitavo lice
Njeno u golemo zjalo; u ustima okrutna zvijer svoj
Plijen ponese i krene ga nositi prema šumi.

Žena zapanjena skoči i sjeti se divne
Klare pa joj vikne, zazove je: »Djevice blaga,
Molim te, priskoči, priskoči, djevojku ovu
Tebi preporučam!« To je dovoljno. Čudesna zgoda!
Dijete što bilo je nošeno prekori otimača
Divljega: »Zar ćeš, lopove, oteti dijete što je
Tako velikoj djevi preporučeno?« Vuk, zbunjen,
Odmah odloži na zemlju plijen i pošto je pusti,
Udalji se kao lopov što je zatečen u krađi.

XLIX.
Zaključak cijeloga djela

Neka nam pamet budno slavi djevicu ovu,
Neka naš glas slavi Klarina velika djela,
Neka jasnim hvalama uzdiže kreposti, slavi
Njezin medeni značaj, širi svijetla joj djela;
Njezina izvrsnost tjera sve tjelesne bolesti, goni
Divljanje zloduhâ, smiruje razbješnjelost duha,
Neumirljive zvijeri prisiljava da se smire.
Njezinim se velikim zaslugama i blagim
Molbama preporučimo, molimo Gospoda da nam
Zagovorom te djeve i njenim molbama svetim
Razbistri sva ćutila duha, rasvijetli pamet
I da nam pročisti djela; da nakon oblaka kišnih
Ovoga svijeta i mraka života buduće jutro
Udahne i da nas zadahnu radosti vječnog života.

BULA PROGLAŠENJA KLARE ASIŠKE SVETOM

BULLA CANONIZATIONIS S. CLARAE

(1255)

Uvod
CHIARA AUGUSTA LAINATI

Prijevod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

BULA PROGLAŠENJA KLARE ASIŠKE SVETOM

Uvod

Bula proglašenja Klare Asiške svetom, *Clara claris praeclara*, koju je papa Aleksandar IV. proglasio u katedrali u Anagniu, najvjerojatnije 15. kolovoza 1255, završni je dokument Informativnog postupka koji je pokrenuo Inocent IV. 18. listopada 1253. bulom *Gloriosus Deus*, upućenom spoletskom biskupu Bartolomeju.

Svojom građom također odgovara nacrtu ispitivanja koji je predložen u *Gloriosus Deus:* Klarina »vita, conversio i conversatio«, to jest njezin život u svijetu, njezin prijelaz na potpuno služenje Kristu, njezin život u samostanu i, napokon, njezina čudesa za života i nakon smrti.

Nit pripovijedanja neprekidno se isprepliće sa svijetlom i mudrosnom temom »jasnoće« (Mudr 6,12; 7,26) i čiste duše (Mudr 4,1) koja je odsjev vječnoga svjetla (Mudr 7,26 i 8), s igrom asonancâ kojoj služi čudo Klarina proročanskog imena.

»Prva biljčica Siromašnih sestara Svetoga Damjana«, kakva je Klara na usnama drugova svetoga Franje (OgSav 108), »plantuncula« svetoga Franje (OporKl 37), postaje, u slavi svetaca, svjetlo koje je odsjaj svjetla bez kraja. Ne može se poreći da je tu i tamo retorička igra teška, ali je također istina da je u bulu utkano biserje koje će kroz stoljeća ostaviti traga u štovanju svete Klare. *Legenda svete Klare* imat će u vidu ovo papinsko pismo, koje će na više mjesta preuzeti doslovno.

Izvori:

Uvod u *Bulu proglašenja Klare Asiške svetom* prevela s talijanskog Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione*, a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1945.

Bulu proglašenja Klare Asiške svetom s latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema kritičkom izdanju teksta objavljenog u: *Santa Chiara di Assisi. I primi documenti ufficiali: Lettera di annunzio della sua morte, Processo e Bolla di canonizzazione*, Introduzione, testo, note, traduzione italiana dei testi latini e indici a cura di P. Giovanni Boccali, ofm, Edizioni Porziuncola, 2002, 238–264.

Aleksandar, biskup, sluga slugu Božjih, svoj časnoj braći nadbiskupima i biskupima, namještenima u Kraljevini Francuskoj, pozdrav i apostolski blagoslov.

[*Pohvalno slovo Klari*]

1. Klara,
presjajna po svojim sjajnim zaslugama,
u nebu sjajno svijetli sjajnošću velike slave,
a na zemlji sjajem uzvišenih čudesa.
Klara,
čiji strog i uzvišen redovnički život tinja ovdje na zemlji,
dok gore zrači veličina njezinih vječnih nagrada,
a njezina krepost sviće smrtnicima
veličanstvenim čudesima.
Klara,
kojoj je ovdje dolje upućena
Povlastica najuzvišenijega siromaštva,
a gore u nebu isplaćuje joj se
neprocjenjivo obilje blagâ.
[Klara],
njoj katolici iskazuju veliku pobožnost i neizmjerne časti.
Klara,
koju su ovdje odlikovala njezina sjajna djela.
Klara,
koju u nebeskoj visini obasjava punina
božanskoga svjetla.
[Klara],
koju njezina divna sjajna djela
proglašuju kršćanskim narodima.

2. O Klaro,
obdarena tolikim i takvim imenima sjajnosti:
prije svoga obraćenja uistinu sjajna,
u obraćenju sjajnija,
u svom klauzurnom načinu života presjajna,
a nakon trke zemaljskoga života svanula si daleko najsjajnija!

S ovom Klarom ovomu svijetu dano je jasno zrcalo uzora, po njoj je među nebeskim milinama prinesen dražesni ljiljan djevičanstva; na zemlji se očito osjećaju spasonosni lijekovi koji potječu od nje.

3. O divna li sjaja blažene Klare! Koliko je netko pomnije istražuje od činjenice do činjenice, toliko je sjajnijom nalazi u svakoj pojedinoj činjenici. Ova žena – velim – zasjala je u svijetu, a u redovništvu silno zablistala: u svojoj kući svjetlucala je poput zrake, a u klaustru bljesnula poput munje. Sjala je za života, a nakon smrti prosipa zrake; svijetlila na zemlji, a u nebu odsijeva!

4. O, kako je živo treperenje ovoga svjetla i kako snažna rasvjeta ove sjajnosti! Ovo svjetlo, doduše, bijaše zatvoreno u skrovitosti zatvorenog prostorja, a vani je zračilo svjetlucave zrake: zadržavano u tijesnom samostanu, a razlito diljem prostranoga svijeta; čuvano unutra, a izvana se širilo; da, Klara je živjela skrovito, ali je njezin život bio očevidan; Klara je šutjela, ali je njezin dobar glas vikao; krila se u ćeliji, a bijaše poznata u gradovima.

[*Kao posudica pomasti*]

5. Ništa čudno u tome: jer toliko *rasplamsana svjetiljka*, koja toliko osvjetljava, *nije mogla ostati sakrivena*, a da ne sjaji i *u kući* (usp. Mt 5,14.15) Gospodnjoj ne daje jasno svjetlo; niti se posuda s tolikim miomirisima mogla zatajiti, a da jako ne miriši, i u prebivalištu Gospodnjem ne širi slatki miris; štoviše, dok je u tijesnoj ćeliji svoje samoće nemilice razbijala *alabastar* svojega tijela, sva se palača cijele Crkve *prožela miomirisom* (usp. Mt 26,7; Lk 7,37; Iv 12,3) njezine svetosti.

[*Klarin poziv*]

6. Doista, dok još kao mlada djevojka bijaše u svijetu, od rane mladosti nastojala je čistom stazom proletjeti kroz onaj nepostojani i zaprljani svijet; i čuvajući uvijek s neumanjenom čednošću dragocjeno blago svoga djevičanstva, neumorno se posvećivala djelima milosrđa i bogoljubnosti, tako da se njezin ugodan i hvalevrijedan glas širio od nje među one koji su blizu i one koji su daleko. Kad je blaženi Franjo čuo ovaj pohvalni glas, odmah ju je počeo bodriti i uvoditi u savršeno služenje Kristu.

7. Prionuvši uz njegove svete savjete i želeći posve ostaviti svijet sa svime što je zemaljsko i služiti jedinome Gospodinu u dragovoljnom siromaštvu, ona je tu svoju želju, što je brže mogla, i izvela.

Napokon je sva svoja dobra upotrijebila za *milostinju* i razdijelila u korist *siromahâ* (usp. Mk 10,21; Lk 12,33).

8. A kada je pobjegla od buke svijeta, sklonila se k nekoj poljskoj crkvici i, primivši ondje svetu tonzuru po rukama samoga blaženoga Franje, uputila se k drugoj [crkvi]. Kad su njezini rođaci nakanili odande je odvesti natrag, ona im je, zagrlivši odmah oltar i uhvativši se za oltarnike, otkrila svoju ošišanu glavu; na taj se način hrabro i smiono oduprla svojim rođacima. Budući da je nepodijeljena srca već bila sjedinjena s Bogom, nije mogla podnijeti da je se rastavi od Njegove službe.

[U Svetome Damjanu]

9. Kad ju je napokon isti blaženi Franjo odveo k crkvi svetoga Damjana, izvan njezina rodnoga grada Asiza, ondje joj je Gospodin pridružio više družica, želeći ljubav i sveudiljno štovanje svojega imena. Ugledni i sveti Red svetoga Damjana, sada već nadaleko raširen po svijetu, primio je svoje zdrave početke upravo od ove [žene].

Ona je, na poticaj samoga blaženog Franje, započela nasljedovanje ovog novog i svetog opsluživanja. Ona je bila prvi i čvrsti temelj ovoga velikoga Reda. Ona je stajala kao kamen temeljac ove uzvišene građevine.

10. Ona je, plemenita rodom, ali načinom života još plemenitija, pod ovim pravilom svetosti u najvećoj mjeri sačuvala djevičanstvo, koje je već otpočetka bila čuvala.

[Majka Hortulana]

Njezina majka, imenom Hortulana, sva predana djelima milosrđa, slijedila je stope svoje kćeri i potom pobožno prigrlila ovaj Red, u kojemu je, tom vrtu Gospodnjem, na kraju ova izvrsna vrtlarica, koja je proizvela takvu biljku, sretno dovršila svoje dane. A nekoliko godina kasnije blažena Klara je osobno prihvatila vodstvo samostana i sestara, pobijeđena usrdnom upornošću samoga svetoga Franje.

[Studenac u vrtu Crkve]

11. Ona doista bijaše *stablo visoko* (usp. Dn 4,7.8) i istaknuto, veoma razgranato, koje je na njivi Crkve donijelo *slatki plod* (usp. Pj 2,3) redovništva, i k čijoj ugodnoj *sjeni* sa svih strana dohrliše i još hrle mnoge učenice u vjeri, da tako pod njegovim čarom uživaju njegove *plodove* (usp. Pj 2,3). Ona bijaše čista žila[1] Spoletske doline, koja napaja novi izvor žive vode na osvježenje i blagodat *dušâ* (usp. Iv 4,14; Est 10,6. 11,10), izvor koji je, odvođen različitim potočićima, na zemljištu Crkve već natopio rasadnik redovništva.

---

1 Neki kodeksi imaju *nova mulier* (nova žena), izričaj koji je obilježio Jubilej 800. obljetnice rođenja sv. Klare, 1993/94.

12. Ona bijaše visoki *svijećnjak* svetosti koji živo treperi u *šatoru* (usp. Izl 40,22) Gospodnjem, čijem neizmjernom sjaju pohitješe i još hite mnoge, da na njegovu svjetlu pripale svoje *svjetiljke* (usp. Pj 8,6; Mt 25,7). Ona je zaista na njivi vjere *zasadila* i oplemenila *vinograd* (usp. Iz 5,1–2) siromaštva, iz kojega se ubiru sočni i obilni plodovi spasenja. Ona je na posjedu Crkve uredila vrt poniznosti, omeđen oskudicom mnogih stvari, u kojemu se nalazi veliko obilje kreposti.

13. Ona je na području redovničkoga života sagradila tvrđavu stroge uzdržljivosti, u kojoj se poslužuje izdašna okrepa duhovne hrane. Ona bijaše prvakinja siromašnih, voditeljica poniznih, učiteljica čistih i opatica pokornicâ. Ona je brižno i razborito upravljala svojim samostanom i obitelji koja joj je u njemu povjerena, u strahu i službi Gospodnjoj i u savršenom opsluživanju Reda: budna u skrbi, revna u obavljanju službe, obzirna u poticanju, pažljiva u opominjanju, u ispravljanju blaga, promišljena u zapovijedanju, neusporediva po sućuti, razborita u šutnji, mudra u govoru i iskusna u svemu što se odnosi na savršeno upravljanje, hoteći radije služiti negoli gospodariti, radije častiti negoli čašću biti uzdizana.

[Klara, pravilo života]

14. Njezin život drugima bijaše pouka i nauk: u ovoj *knjizi života* (usp. Otk 3,5; 21,27) neke su učile pravilo življenja; u ovome ogledalu života ostale su motrile staze života. Tijelom je naime stajala na zemlji, ali je duhom boravila u nebu: [ona], posudica poniznosti, škrinja čistoće, žar ljubavi, slatkoća dobrote, snaga strpljivosti, posrednica mira i zajedništvo prijateljstva; blaga u riječi, nježna u djelu, ljubazna i ugodna u svemu.

[Strogost života i siromaštvo]

15. Budući da svatko postaje jači kada je oslabljen njegov neprijatelj, ona je – da bi ojačala u duhu – svladala tijelo tako da je imala goli pod, a ponekad suho lozje za krevet, a za jastuk komad tvrdog drveta pod glavom; zadovoljna jednom tunikom i ogrtačem od proste, neobrađene i grube tkanine, služila se tom priprostom odjećom da pokrije svoje tijelo, metnuvši gdjekad uz tijelo oštri pokornički pojas spleten od struna konjske grive. Stroga također u jelu i trijezna u pilu, tolikom se u tome krotila uzdržljivošću da dugo vremena tri dana u tjednu, to jest ponedjeljkom, srijedom i petkom, uopće ne bi okusila ništa da nahrani svoje tijelo. U ostale dane, ništa manje, ograničila bi se na tako malu količinu hrane da su joj se druge divile kako može izdržati pod tako teškom strogošću.

[Molitva i rad]

16. Povrh toga *dane* i *noći* provodila je osobito posvećujući se sveudilj *bdjenjima* i *molitvama* (usp. Mt 14,23.25). Kad je na kraju ipak bila izmučena dugotrajnim bolestima tako da nije mogla ustati vlastitim nogama da obavlja tjelesne poslove, podigla bi se uz pomoć svojih sestara. A da ni u svojim bolestima ne bude besposlena, *radila* je *vlastitim* rukama (usp. 1 Kor 4,12), zgodno poduprta iza leđa. Tako je od onoga lanenog platna, ploda vlastite umješnosti i radinosti, dala izraditi mnogo tjelesnikâ za oltarsku žrtvu, i dala ih razdijeliti različitim crkvama po asiškim ravnicama i gorju.

[Savez sa siromaštvom]

17. A nada sve bijaše zaljubljenica i neumorna gojiteljica siromaštva; tako ga je ucijepila u svoj duh, tako ga oplela svojim željama da se, uvijek sve jača i sve žarkija u njegovu zagrljaju, nikada ni zbog kakva razloga, u ljubavi prema njemu nije odijelila od njegova čvrstog i zanosnog sjedinjenja. Također je se uopće nikakvim nagovaranjima nije moglo navesti da bi pristala na to da njezin samostan ima svoje posjede, premda je papa Grgur, blažene uspomene, predšasnik naš, razmišljajući o velikoj oskudici toga samostana, velikodušno namjeravao dodijeliti mu dostatne i primjerene posjede za uzdržavanje njezinih sestara.

[Čudesa]

18. Uistinu, budući da se veliku i sjajnu zvijezdu ne može sakriti, a da ne očituje zrake svoje sjajnosti, tako je i snaga njezine svetosti zasjala u njezinu životu mnogim i raznim čudesima: naime jednoj od sestara njezina samostana povratila je glas koji je ova za dugo vremena bila gotovo posve izgubila. Drugoj, koja je dugo bila lišena upotrebe jezika, vratila je sposobnost govora. Jednoj drugoj, gluhoj na jedno uho, povratila je sluh. Jednostavnim znakom križa, što ga je načinila nad njima, oslobodila je jednu koju je mučila groznica, jednu koja se nadula od vodene bolesti, jednu od fistularne rane i druge mučene različitim bolestima. Ozdravila je nekoga brata Reda manjih od bolesti ludila.

[Ulje i kruh]

19. Jednom, kada je sasvim ponestalo ulja u samostanu, pozvala je brata koji bijaše dodijeljen istome samostanu za prikupljanje milostinje, uzela je vrč, oprala ga i postavila ga praznoga pokraj samostanskih vrata, da bi ga taj brat uzeo da pribavi ulja. Kad ga je ovaj htio uzeti, našao ga je punim ulja, darom božanske darežljivosti.

20. I još: kada je jednoga dana u istome samostanu bilo samo pola kruha sestrama za jelo, naredila je da se ta polovica izreže na komadiće i razdijeli sestrama. Onaj koji je *kruh živi* (usp. Iv 6,41–51) i koji *gladnima hranu daje* (usp. Ps 145,7) toliko ga je umnožio u rukama one koja ga je drobila da je od toga načinjeno *pedeset* obilatih obroka i *razdijeljeno* sestrama koje su već *sjedile za stolom* (usp. Lk 9,14).

21. Po ovim i po drugim izvrsnim znakovima očitovala je, još za života, uzvišenost svojih zasluga.

[Povorka djevicâ]

Kada je naime bila na samrti, vidjelo se kako sjajnobijela povorka blaženih djevicâ, nakićenih svjetlucavim vijencima – u kojoj se pojavi jedna veličanstvenija i blistavija od drugih – ulazi u kuću, gdje ležaše službavka Kristova, i dolazi sve do njezine postelje i okruživši je, kao da su joj, kako je običaj za vrijeme posjeta, iskazivale uljudnost i utjehu razgovora, s nekom ljudskom brižljivošću.

[Čudesa poslije smrti]

22. Nakon njezine smrti donesoše na njezin grob nekoga čovjeka koji je bolovao od padavice i nije mogao hodati zbog uzetosti noge; ondje mu je noga zaškripala kao da se lomi te je bio izliječen od obiju bolestî. Koji bijaše pogrbljen, koji oduzetih udova, koji unesrećen zbog bjesnila i poludjeli zbog smrtnog bjesnila, primili su ondje potpuno ozdravljenje. Nekome je, po zaslugama svetice, bila potpuno vraćena u prijašnje stanje njegova desna ruka, kojom se uopće nije mogao služiti nakon jednog žestokog udarca. Drugi jedan, koji je izgubio svjetlo svojih očiju dugotrajnom sljepoćom, kada je, vođen od drugih, pristupio njezinome grobu, ponovno je ondje zadobio svoj vid i povratio se odande ne trebajući više vodiča.

23. Ova časna djevica odsijevala je tim i premnogim drugim slavnim djelima i čudesima tako da se u njoj vidi očito ispunjenje onoga što se govori o njezinoj majci da je, kad je bila trudna i dok je molila, čula: naime da će roditi jedno svjetlo koje će uvelike rasvijetliti cijeli svijet.

[Klicanje Crkve]

24. *Neka se* stoga *raduje majka Crkva* (usp. *Exultet*), koja je rodila i odgojila takvu kćer, koja je, kao roditeljica plodna krepostima, svojim primjerima proizvela mnoge sljedbenice Reda i temeljitim poučavanjem oblikovala ih za savršeno služenje Kristu. *Neka se veseli* i pobožno mnoštvo vjernikâ, što je *Kralj* i Gospodar *nebesa*

(usp. *Exultet*) izabrao njihovu sestru i družicu sebi za zaručnicu i sa slavom je uveo u svoju veličanstvenu i sjajnu palaču. Neka se napokon raduju zajedno i povorke svetaca, jer se u njihovoj nebeskoj domovini slavi *svadba* (usp. Iv 2,1–2; Otk 21,2.9) nove kraljevske zaručnice.

Uostalom, budući da dolikuje da sveopća Crkva časti na zemlji onu koju je Gospodin uzvisio u nebu i budući da je prethodnim brižnim i pomnim istraživanjem, strogim ispitivanjem i svečanom raspravom dokazana očitom njezina svetost života i čudesâ, premda su, štoviše, i u bližim i u udaljenijim krajevima prilično već poznata njezina sjajna djela, mi, zajedničkom odlukom i pristankom naše braće i svih prelatâ, koji su se onda nalazili kod Apostolske stolice, i pouzdajući se u božansku svemogućnost, vlašću blaženih apostolâ Petra i Pavla, i našom, smatrali smo da je treba upisati u Popis svetih djevica.

[Proglašenje svetom]

25. Stoga vas sve upozoravamo i opominjemo, izričito vam nalažući ovim apostolskim pismima, da dvanaestoga kolovoza pobožno i svečano slavite blagdan iste djevice, kao i to da se pobrinete da ga sa svim poštovanjem slave i vaši podložnici, kako biste zavrijedili imati je kod Boga za dobru i brižnu pomoćnicu.

A da bi mnoštvo kršćanskoga puka sa što većim žarom i u što većem broju dolazilo častiti njezin grob, i da bi se njezin blagdan što svečanije slavio, svima onima koji, iskreno pokajani i ispovjeđeni, svake godine s poštovanjem, na blagdan iste djevice ili također u osmini blagdana, dolaze na grob ponizno moleći njezinu pomoć, mi, po milosrđu svemogućega Boga i uzdajući se u vlast njegovih apostolâ Petra i Pavla, milosrdno podjeljujemo oprost od jedne godine i četrdeset dana od naložene im pokore.

Dano u Anagniu, 26. rujna, prve godine našega papinstva [1255].

LEGENDA SVETE DJEVICE KLARE ASIŠKE

LEGENDA S. CLARAE VIRGINIS ASSISIENSIS

(1255)

fra Toma Čelanski

Uvod, prijevod i bilješke
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

LEGENDA SVETE DJEVICE KLARE ASIŠKE

Uvod

»Dvije godine nakon njezina [Klarina] prijelaza, oko godišnjice njezina odlaska Gospodinu, sazvavši mnoštvo prelatâ i sav kler, blaženi Aleksandar, za kojega je Gospodin pridržao tu milost, održavši prethodno govor, s najvećom je svečanošću s poštovanjem upisao Klaru u popis svetaca, i svečano ustanovio u njezinu čast blagdan koji se ima slaviti u cijeloj Crkvi. A on sam ga je prvi, s cijelom Kurijom, proslavio osobitom svečanošću. A to se zbilo u katedrali u Anagniu, godine 1255. od Utjelovljenja Gospodnjega, prve godine papinstva gospodina Aleksandra.«

Ovim riječima, kojima završava *Legenda svete djevice Klare*, započinje posao oko njezina sastavljanja. Postupak sastavljanja Klarina životopisa započeo je već na njezinu sprovodu kada je »biskup ostijski, uzevši za predmet svojega govora ono o *ispraznosti nad ispraznostima,* u svojemu izvrsnom govoru hvalio ovu izvanrednu prezirateljicu ispraznosti« (LegKl 47). Isti taj biskup bio je sam kardinal Rajnald, budući papa Aleksandar IV., koji će po drugi put postati Klarinim životopiscem svojom bulom *Clara claris praeclara*, kojom cijeloj Crkvi obznanjuje proglašenje svetom Klare Asiške, koju je osobno poznavao i veoma cijenio.

U srednjem vijeku u sklop cjelokupnoga postupka proglašenja nekoga svetim spada i sastavljanje njegove legende, to jest službenoga teksta njegova životopisa. Većinom je taj dio posla preuzimao neki pisac koji je dobro poznavao sveca i njegova djela, dakle očevidac, ili netko tko je dobro proučio isprave postupka, sva svjedočanstva, razgovarao s očevicima i onda sastavio tekst po točno određenoj hagiografskoj shemi.

Upravo tako je postupio pisac *Legende sv. Klare,* koji nam je ostao nepoznat, premda je povijest autorstvo *Legende* pripisivala i sv. Bonaventuri i fra Tomi Čelanskom. Danas je općenito prihvaćeno da bi pisac *Legende* mogao biti Toma Čelanski, i to ne na temelju povijesnih dokaza, nego na temelju unutarnje kritike teksta.[1]

[1] U tome smjeru ide i najnovija studija o *Legendi sv. Klare*: Marco Guida, *Una leggenda in cerca di autore. La* Vita *di santa Chiara d'Assisi. Studio delle fonti e sinossi intertestuale*, prefazione di Jacques Dalarun (»Subsidia Hagiographica« 90), Ed. Société des Bollandistes, Bruxelles 2010.

Kako je pisac Legende sv. Klare pristupio njezinu sastavljanju, kaže on sam u pismu papi naručitelju *Legende*, Aleksandru IV. »(…) nakon što [sam pregledao] Djela svete Klare (…), budući da nisam smatrao pouzdanim nastaviti dalje s onim nepotpunim podacima koje sam pročitao, uputio sam se k drugovima blaženoga Franje i samoj zajednici Kristovih djevicâ« (LegKl, *Uvod*). Pod Djelima (*Actus*) svete Klare pisac podrazumijeva zasigurno Postupak proglašenja svetom, koji se održao u Svetom Damjanu od 24. do 29. studenoga 1253. te Bulu proglašenja svetom, *Clara claris praeclara* Aleksandra IV. Vjerojatno se pisac poslužio i već postojećim *Franjinim životopisima*, možda i *Legendom sv. Klare u stihu*, koja je nastala između 1254. i 1255. Drugi izvor podataka o Klari bili su Franjini drugovi »prvoga časa«, koji su dobro poznavali Klaru i njezin odnos s Franjom, te njezine sestre iz Sv. Damjana, kao i laičke osobe koje su je poznavale prije ulaska u samostan.

Shema koju je hagiograf slijedio bila je ona već postojeća i zadana za takvu vrstu književnosti: početak, obrada predmeta i završetak (to jest: rođenje, život, smrt i čudesa). Papa Inocent IV. u svojoj buli *Gloriosus Deus*, kojom nalaže pokretanje postupka, već je zacrtao shemu: Klarin život u očinskoj kući, obraćenje na redovnički život, život u samostanu i čudesa koja je Klara izvela za života i nakon smrti. Istu shemu slijedit će i *Bula proglašenja svetom*, kao i Legenda.

Sastavljanje Legende smješta se između kolovoza/listopada 1255. i smrti Aleksandra IV. 1261. godine. Vrijeme piščeva istraživanja, prikupljanja podataka i njihova sređivanja te sastavljanja teksta imalo je trajati poduže. To više što je papa piscu »više puta osobno naložio« da se prihvati toga posla i čak upotrijebio svoj »papinski autoritet« (LegKl, Uvod). Tako možemo zaključiti da konačno sastavljanje Legende valja smjestiti bliže 1261. negoli 1255. godini.2

Cilj sastavljanja Legende objasnio je sam pisac riječima: »da čitanje velikih djela ove djevice razveseljava djevice« (LegKl, Uvod). Cilj ovoga djela nije dakle povijesna rekonstrukcija osobe i njezine povijesti, nego je to tekst sastavljen na osnovi povijesnih podataka u svrhu prenošenja vjerske poruke čitateljima, u ovome slučaju čitateljicama, »Siromašnim sestrama«. Legenda ima zabavnu i odgojnu ulogu. To je prije svega tekst za čitanje u blagovaonici za vrijeme obrokâ ili za vrijeme samostanske »rekreacije«. Hagiograf uvijek nastoji zabavljati. Međutim hagiografska djela, Legenda sv. Klare napose, i kada imaju crte naivnosti, nikada nisu djetinjasta. Iza tih događaja, koja naoko služe samo za nasmijavanje, uvijek se krije, manje ili više, vr-

[2] Kao potvrda toga može nam poslužiti činjenica da se u *Legendi* spominje »crkva svete Klare« (LegKl 52) o kojoj se pod tim naslovom može govoriti tek 1258–59.

sna teologova »režija«,[3] kao što su također naoko nevažna ispuštanja više puta potaknuta ozbiljnim teološkim brigama.[4]

Ono što je nama danas od velike važnosti za razumijevanje nekog hagiografskog djela uopće, a Legende sv. Klare napose, jest činjenica da su u prošlom stoljeću pronađene Isprave postupka za njezino proglašenje svetom. Uspoređujući ta dva izvora možemo vidjeti piščevu nakanu i način na koji je on prerađivao prikupljene podatke. Tako Legenda nije više ni jedini niti glavni izvor za upoznavanje lika sv. Klare. Štoviše Legenda se mora čitati u svjetlu Postupka kako bi pred nama izronio potpuni Klarin lik: ne ikona daleke svetice, nego slika bliske sestre i majke, Franjine »biljčice« i čuvarice franjevačke baštine.

Izvori:

Legendu sv. djevice Klare Asiške s latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Legenda Latina sanctae Clarae virginis Assisiensis*. Introduzione, testo restaurato, note e indici a cura di P. Giovanni Boccali, ofm, e con traduzione italiana a fronte di P. Marino Bigaroni, ofm (Pubblicazioni della biblioteca francescana Chiesa Nuova–Assisi, 11), Edizioni Porziuncola, Assisi 2001.

[3] Usp. M. Bartoli, *Chiara. Una donna tra silenzio e memoria*, Edizioni San Paolo, Milano 2003, str. 35.

[4] Primjerice ispuštanje, zbog teoloških razloga, zgode s mačkicom, o kojoj govori PostKl 12,8, jer se mačka u srednjem vijeku smatrala »đavlovim prijateljem«. Ili o uvođenju jednog paraliturgijskog obreda (PostKl 14,8) od strane sv. Klare. Pisac je ispustio neke podatke također zbog mentaliteta ljudi, da ne sablazni čitatelje, kao primjerice Klarin san o Franjinoj dojci (PostKl 3,39), ili njezine spontane geste prema sestrama (PostKl 7,12), kao i želja da ide u misije u Maroko (PostKl 6,6). Posljednje i najvažnije ispuštanje odnosi se na potvrdu Klarina Pravila. Pisac to prešućuje, govoreći samo općenito, znajući da to ne bi bilo po volji papi, naručitelju *Legende*, koji je zauzeo oprezno držanje prema jednom pravilu koje je sastavila (prvi put u povijesti Crkve) jedna žena.

Vrhovnome svećeniku: Uvodno pismo u *Legendu svete djevice Klare*

Ostarjelom svijetu kao da se zbog starosti pomutio vid vjere, zateturao hod ponašanjâ, izdala ga snaga muževnih djelâ; štoviše, talogu vremenâ pridružio se talog porokâ; kadli je Bog Čovjekoljubac, iz riznice svoje dobrote, podigao svježinu svetih redova, predvidjevši po njima i potporanj vjere i načelo za obnovu običajâ. Usudio bih se, doista, nove oce, zajedno s njihovim istinskim sljedbenicima, nazvati svjetlilima svijeta, putokazima i učiteljima života: po njima je na zapadu svijeta svanula podnevna svjetlost da *onaj koji je hodio u tami vidi svjetlost* (usp. Iz 9,2).

Nije dolikovalo da bez pomoći bude i slabiji spol kojega je, već po prirodi sklonijega strasti, ništa manja naslada vukla u grijeh, a nagonila ga je prilično veća krhkost. Stoga je *milosrdni Bog* (usp. Sir 2,13) podigao časnu djevicu Klaru, da u njoj *zapali* presjajnu *svjetiljku* (usp. Mt 5,15; Lk 15,8) za žene; a Ti si je, preblaženi Oče, *postavivši na svijećnjak da svijetli svima u kući* (usp. Mt 5,15), ponukan snagom njezinih čudesa, upisao u popis svetaca.[5] Častimo Te kao oca ovih redova, priznajemo Te odgojiteljem, grlimo Te kao pokrovitelja, poštujemo Te kao gospodina: Tebe kojega, premda Te uvelike brine kormilo goleme lađe, ipak ne priječi da vodiš osobitu i uobičajenu brigu i o maloj lađici.[6]

Tako se Vašemu Gospodstvu svidjelo naložiti mojoj malenkosti da, nakon što pregledam Djela[7] svete Klare, sastavim njezinu Legendu:[8] posao doduše što ga se moja književna nevještost pribojavala, da mi Vaš papinski autoritet nije to više puta osobno naložio.

---

[5] Klaru je svetom proglasio papa Aleksandar IV. u Anagniu 1255. Vidi LegKl 62.

[6] Pohvala papi odnosi se također na razdoblje prije njegova izbora za papu, ukoliko je od 1227. bio pokrovitelj Reda manje braće, a zatim, bulom Inocenta IV. *Cum dilectis filiis*, od 17. 6. 1248, i damjanitkinjâ. Kao papa nastavio je i dalje vršiti službu pokrovitelja. Na to pisac misli kada kaže da vodi i veliku (Crkvu) i malu lađu (Red).

[7] *Djela* jesu: *Postupak* za njezino proglašenje svetom, koji se odvijao u Svetom Damjanu u Asizu od 24. do 29. 11. 1253, i Bula *Clara claris praeclara* pape Aleksandra IV.

[8] Značenje srednjovjekovnog izričaja *legenda* je: (službeni) tekst za čitanje. Legenda se čitala u samostanima u blagovaonici za vrijeme objeda ili za vrijeme samostanskih »rekreacija«. Služila je za izgradnju i razonodu redovnika.

Stoga kad sam se spremao na izvršenje zapovijedi, budući da nisam smatrao pouzdanim nastaviti dalje s onim nepotpunim podacima koje sam pročitao, uputio sam se k drugovima blaženoga Franje i samoj zajednici Kristovih djevicâ,[9] često promišljajući u srcu ono: da su u stara vremena povijest mogli sastavljati samo očevici ili oni koji su primili podatke od očevidaca. Kada su me oni, velim, *sa strahom Božjim* (usp. Tob 6,22; 9,12) potpunije poučili prethodnoj istini, prikupio sam neke činjenice, a mnoge ispustio, i onda ih obradio razumljivim stilom,[10] tako da čitanje velikih djela ove djevice razveseljava djevice,[11] a da njihova neizobraženost ne naiđe, zbog igre riječi, na tamna mjesta.

Zato neka muškarci slijede muževe, nove učenike utjelovljene Riječi, žene neka nasljeduju Klaru, koja je utisnuti trag Majke Božje,[12] nova predvodnica ženâ.

A budući da Vi, presveti Oče, imate potpunu vlast u ovim stvarima nešto ispraviti, ispustiti ili dodati, tako se moja volja u svemu podlaže, slaže i želi Vaš sud.[13]

Gospodin Isus Krist dao Vam zdravlje sada i uvijeke. Amen.

---

[9] Dva su izvora kojima se pisac Legende služio: pisani i usmeni, to jest svjedočanstva prve braće sv. Franje i Klarinih družica iz Svetog Damjana, kao i onih koji su je poznavali od djetinjstva. Od braće poznati su nam: Leon, Rufin, Anđeo, Juniper, Marko i Rajnald, a imena sestara možda su ista kao na Postupku.

[10] Uspoređujući Legendu i Postupak, primjećujemo u Legendi očite dodatke i očita ispuštanja. Važniji dodaci odnose se na sestru Janju i Klarino preminuće. Drugi su dodaci kraći, ali važni za upoznavanje Klarina značaja. Važna ispuštanja odnose se na sve ono što je pisac smatrao neprimjerenim: bilo zbog mentaliteta onoga doba, bilo zbog neprikladnosti za izgradnju čitateljica (djevojaka, žena i redovnica), bilo iz obzira prema papi, naručitelju Legende.

[11] To je svrha Legende: ne povijesna rekonstrukcija osobe ili događaja, nego vjerska poruka čitateljima. Legenda sadrži i elemente humora, ali uvijek u službi neke teološke istine i poruke.

[12] Ovaj prekrasan Klarin naziv sažetak je njezina života, od Franjine *Forma vitae*, prema kojoj je živjela marijanski trojstveni život (usp. PrKl 6,3), preko njezinih pisama, sve do preminuća kada se presveta Marija nadvila nad njezino lice, tako da s. Benvenuta nije mogla razlikovati jedno od drugoga (PostKl 11,4).

[13] Možda je to imalo i praktičnu primjenu, budući da mnogi kodeksi sadrže neka ispuštanja ili izmjene. Vidi o tome *Legenda Latina sanctae Clarae virginis Assisiensis, a cura di* P. Giovanni Boccali, ofm (Pubblicazioni della biblioteca francescana Chiesa Nuova–Assisi, 11), Edizioni Porziuncola, Assisi 2001, str. 54–74.

Prvi dio

Počinje Legenda svete djevice Klare.
Njezino rođenje

[I. POGL.]
Njezino rođenje

1. Divna žena [Klara],
slavna po imenu i po kreposti slavna,[14]
rođena u gradu Asizu,
od dosta slavna roda;
najprije sugrađanka blaženoga Franje na zemlji,
da potom s njime kraljuje u nebesima.

Otac joj bijaše vitez, kao što i sav rod obaju roditelja bijaše viteškoga podrijetla; kuća bijaše imućna i priličnih sredstava, prema prilikama rodnoga joj kraja.[15] Njezina majka, imenom Hortulana, koja je imala u vrtu Crkve poroditi plodonosnu biljku, i sama obilovaše nemalo dobrim plodovima.[16] Iako[17] je naime bila vezana bračnom

---

[14] Igra riječi na temelju Klarina imena koje na latinskome znači: slavna, svijetla, sjajna, jasna, znamenita. Nalazimo je i u *Buli* proglašenja svetom, *Clara claris praeclara*, koja je pohvala Klarinu imenu u svim njegovim značenjima.

[15] Prema Postupku ime Klarina oca jest Favarone, djeda Offreduccio i pradjeda Bernardino ili Bernardo (1,4;16,1;19,1). Isti izvor navodi da se Klarina kuća nalazila na trgu sv. Rufina (1,2) u Asizu i da je u obitelji bilo sedam vitezova (19,1). Legenda spominje rođake (9) i strica Monalda (26), vjerojatno glave ove obiteljske skupine. Pisac se ne zaustavlja na obiteljskim podacima jer piše europskom čitateljstvu kojemu to ne bi mnogo značilo. Ali naglašava ono što je svima važno: da je Klara plemkinja (u sve četiri četvrtine loze) i sveta upravo stoga što je plemkinja.

[16] Značenje imena Hortulana (vrtlarica) poslužilo je piscu za igru riječi: vrtlarica, vrt, biljka, plod.

[17] U ovome *iako* (*quamvis*) krije se sva piščeva teologija žene: Hortulana je provodila pobožan život, *iako* je bila udata i morala misliti na obiteljske dužnosti. Kao da hoće reći da ženi u pravilu nije moguće živjeti potpunim kršćanskim životom, osim u staležu posvećenog djevičanstva.

vezom, iako zauzeta obiteljskim brigama, ipak se, koliko joj je bilo moguće, posvećivaše činima pobožnosti i postojano nastojaše oko dobrih djela. Kad je, načinivši zavjet, s hodočasnicima išla preko mora i prošla mjesta koja je Bogočovjek posvetio svojim svetim stopama, na kraju se vratila ispunjena radošću.[18] Drugi put je išla svetome Mihaelu arkanđelu da se ondje pomoli, i s još većom pobožnosti pohodila je grobove apostola.

2. Što još? *Stablo se prepoznaje po plodu* (usp. Mt 12,33; Lk 6,44) i stablo preporuča plod. Već je u korijenu prethodilo bogatstvo božanskih darova, da bi na grančici uslijedilo obilje svetosti. Kad je najposlije ta žena bila trudna i već blizu poroda, dok je pred križem u crkvi žarko molila Raspetoga[19] da je sretno izbavi iz opasnosti poroda, začula je glas koji joj reče: »Ne boj se, ženo, jer ćeš zdrava roditi svjetlo koje će još više rasvijetliti ovaj svijet«. Kad se djevojčica rodila i preporađala u svetome krštenju, odredila je da se zove Klara, nadajući se da će se sjaj obećanoga svjetla, po dobroti božanske volje, na neki način ispuniti.[20]

[II. POGL.]
Njezino ponašanje u roditeljskoj kući

3. Kad je doskora mala Klara došla na svjetlo, dosta rano je, u tmini svijeta, započela sjati svjetlom te je od najnježnije dobi sinula čestitošću vladanja. Poučljivim srcem je najprije iz majčinih usta primila temelje vjere,[21] i po Duhu, koji ju je iznutra svejednako

---

[18] Riječ je o tradicionalnim hodočašćima XII. i XIII. st. pokrenutima nakon križarskoga zamaha. S Hortulaninim naraštajem cijelo zapadno kršćanstvo prepušta se poletu skupnoga hodočašćenja. Bila su to duga i nepredvidiva putovanja, na koja se žena smjela odvažiti samo ako je mogla računati na društvo i na potporu ostalih žena. Hodočašćenja, kao i djela milosrđa, čini se, ukazuju na potrebu za slobodom, način su da se iziđe iz zatvorenosti plemićke *domus* (kuće). Napomena da se Hortulana »vratila ispunjena radošću« možda želi diskretno reći da je u Svetoj zemlji postala sigurna da će postati majkom.

[19] Hortulana se otkriva kao žena nove pobožnosti: ne obraća se nekome svecu, nego Raspelu. Možda je to plod njezina hodočašćenja u Svetu zemlju. To je srednjovjekovna kristocentrična čuvstvena pobožnost, osobito ženâ.

[20] »Postoji nadnaravna širina pogleda u ovoj Asižanki: ona za svoje dijete zamišlja težnje svjetskih razmjera. To je Hortulanino protuslovlje: biti majkom obitelji, vezana svojim obiteljskim obvezama i najveći dio svoga vremena zatvorena među skučenim zidovima muževe kuće, a ipak gajiti nade bez granica. Ime što ga je htjela dati svojoj kćeri (…) »Klara/Slavna«, sadrži spomen na ovaj glas i ovu Hortulaninu težnju bez granica« (M. Bartoli, *Klara Asiška*, Samostan sv. Klare i Laudato d.o.o., Zagreb 2009, str. 44).

[21] Osim vjerskih istina Klara je od majke, ali i drugih žena u kući, naučila mnogo više: kao odrasla voljela je i dobro razumjela govore učenih (LegKl 37), sama je bila učiteljicom i odgojiteljicom u samostanu (36), a njezina pisma odišu visokim stilom.

rasplamsavao i oblikovao, ova uistinu prečista posuda očitovala se kao posuda milostî. Rado je *pružala svoju ruku siromasima* (usp. Izr 31,20) i od *izobilja* svoje kuće *potpomagala* je *oskudicu* (usp. 2 Kor 8,14) mnogih. A da njezina žrtva bude Bogu milija, vlastitom je nježnom tijelu uskraćivala biranu hranu i potajno je slala po posrednicima da *okrijepi želudac siročadi* (usp. Job 31,18). Tako je već od djetinjstva, kako je s njome rasla samilost, pokazivala samilosno srce, sažalna na bijedu bijednih.

4. Nastojala je da joj sveta molitva bude prijateljicom, u kojoj je, češće poškropljena *miomirisom* (usp. 2 Kor 2,15), pomalo provodila djevičanski život. Kako nije imala brojanica pomoću kojih bi molila *Očenaš*, svoje molitvice Gospodinu brojila je pomoću hrpice kamenčića.[22] Kad je dakle počela osjećati prve poticaje svete ljubavi, smatrala je da treba prezreti nestalnu sliku svjetskoga blještavila i, poučena pomazanjem Duha, bezvrijednim je stvarima dala bezvrijednu cijenu. Naime ispod *skupocjenih* i *mekušastih haljina* (usp. Mt 11,8; Lk 7,25) nosila je sakriven mali pokornički pojas; dok je cvjetala izvana svijetu, iznutra je oblačila Krista (usp. Rim 13,14; Gal 3,27).[23] Najposlije, kad su je njezini htjeli odlično udati, nipošto nije pristala, nego je, pretvarajući se da će kasnije sklopiti zemaljski brak,[24] svoje djevičanstvo povjerila Gospodinu. Takvi su joj u roditeljskoj kući bili počeci krepostî, takve *prvine duha* (usp. Rim 8,23), takvi predznaci svetosti. Kolikim je obilovala *pomastima*, poput *riznice mirisavih ulja*, otkrivao je, premda bijaše zatvorena,

---

Osim toga znala je ručni rad: veoma dobro presti i tkati »najfinija tkanja« (28) i sve poslove vezane uz tekstilnu umjetnost onoga vremena (vidi AA.VV., *Santa Chiara d'Assisi*, Peruđa 1954: Tea E., *Il ricamo di Santa Chiara*, str. 145–153).

22 U perspektivi početnih riječi Legende »Divna žena, Klara, slavna po imenu i po kreposti slavna« i njezino se djetinjstvo promatra kao uzorak kreposti koji se predlaže za primjer redovnicama. Već kao djevojčica odlikuje se trima krepostima: milosrđem, obavljanjem molitve i djevičanstvom. Biblijskim navodima pisac smješta Klaru u biblijski kontekst, kako su ga predlagali crkveni krugovi ženama srednjega vijeka.

23 Ovdje je pisac ciljano preradio svjedočanstvo Ivana Venturina koji je na Postupku izjavio kako je Klara kod kuće »ispod ostale odjeće nosila košulju od bijelog etamina« (PostKl 20,4), te je tu priprostu haljinu sluškinje prekrojio u pokornički pojas, da prikaže kako je Klara već kao djevojčica živjela kreposti i način života koji će joj biti svojstven u samostanu.

24 U srednjemu vijeku ženidba je bila pitanje koje se ticalo čitave obiteljske skupine, savez između dva plemena potvrđen razmjenom dobara: žena i miraz. Crkva se borila za drukčije poimanje ženidbe, to jest tražila je potpuni i slobodni pristanak od strane žene. U Italiji XIII. st. mladoj plemkinji, kakva je Klara, bilo je nemoguće izabrati životnoga druga, ali, zahvaljujući ishodu crkvenih ljudi, još je imala slobodu odbiti onoga koga joj predlažu. Klara još nikome nije bila obećana, što znači da je njezin otpor dugo trajao. Budući da nije stupila ni u koji postojeći samostan, zaključujemo da je dugo tražila svoj životni put različit od onih koji su joj bili ponuđeni.

njezin *miris* (usp. Iz 39,2; Pj 1,2). Budući da su je, a da o tome ništa nije znala, susjedi počeli na sva usta hvaliti i istiniti glas prokazivati njezina potajna djela, u narodu se od usta do usta proširio glas o njezinoj dobroti.

[III. POGL.]

Poznanstvo i prijateljstvo s blaženim Franjom

5. Čuvši za slavno ime Franje, koji je kao *novi čovjek* (usp. Ef 4,24) novim krepostima obnovio u svijetu zaboravljeni put savršenstva, naskoro ga je poželjela čuti i vidjeti,[25] na što ju je potakao *Otac duhova* (usp. Heb 12,9), čije su prvine već oboje primili, premda na drugačiji način. Ni on, zadivljen glasom o tako miloj i čuvenoj djevojci, nije ništa manje čeznuo vidjeti nju i razgovarati s njome, ne bi li kako, sav hlepeći za plijenom i došavši opljačkati kraljevstvo svijeta, mogao *istrgnuti opakom svijetu* (usp. Gal 1,4) taj plemeniti plijen i prodati ga svome Gospodinu. Posjetio ju je, i ona njega još češće, uredivši vrijeme svojih posjeta tako da ono božansko nastojanje *nitko ne može opaziti* (usp. 1 Kor 2,14), niti postati predmetom javnoga prepričavanja. Naime djevojka je izlazila iz roditeljske kuće u pratnji jedne veoma pouzdane družice, često odlazeći na potajne sastanke s *čovjekom Božjim* (usp. 1 Sam 9,6.7; 2 Ljet 4,25),[26] čije su joj se riječi činile vatrenima, a djela nadljudskima. Otac Franjo bodrio ju je da prezre svijet: razlažući živom riječi kako je bijedna nada ovoga svijeta i njegovo obličje varavo. Šaptao joj je u uši o slatkoći zaruka s Kristom, svjetujući je da biser djevičanske čistoće sačuva za onoga blaženoga Zaručnika koga je ljubav učovječila.[27]

6. Čemu se više zadržavati? Na upornost presvetoga oca, koji je postupao mudro poput najvjernijega zaručnikova prijatelja, djevica nije dugo odgađala pristanak. Odmah joj se otvorilo duhovno mo-

---

[25] Novost Franjina poziva, koja je privukla Klaru, najbolje je opisao on sam u svojoj Oporuci: »Nitko mi ne pokazivaše što bih morao činiti, nego mi sam Svevišnji objavi da moram živjeti po načinu svetoga evanđelja« (Opor 16–17). Bila je to novost apostolskoga života. Susret s Franjom bio je za Klaru odlučujući, ali budući da, čini se, inicijativa potječe od nje, Klara već točno zna što hoće: upravo Franjin način života.

[26] Klara je češće posjećivala Franju, a ne obratno. Njoj je bilo lakše izići iz očinske kuće negoli njemu ući u nju. »Pouzdana družica« bila je Bona Guelfuccia Asiškog (PostKl 17,3). Franjo je dolazio u pratnji brata Filipa Dugog (*isto*). Klara pokazuje jak poduzetni duh. Ono čega su se oboje bojali nisu toliko zli jezici koliko »da je ne bi vidjela rodbina« (PostKl 17,3), jer je Klaru od Franjina načina života dijelio staleški jaz.

[27] Tema duhovnog zaručništva s Kristom i otajstvo Utjelovljenja bitno je obilježje Klarine duhovnosti, o čemu svjedoče napose njezina pisma.

trenje vječnih radosti, pred promatranjem kojih će joj svijet postati bezvrijednim, za kojima će sva umirati od želje, i iz ljubavi prema kojima će čeznuti za uzvišenom svadbom. Zapaljena naime nebeskim ognjem tako je s visoka prezrela slavu zemaljske ispraznosti da upravo ništa od odobravanja svijeta nije doticalo njezine osjećaje. Strahujući također pred dražestima tijela, već je namislila da *neće upoznati ložnicu grijeha* (usp. Mudr 3,13), želeći samo učiniti od svojega *tijela hram Božji* (usp. Iv 2,21; 1 Kor 3,16.17) i nastojeći krepošću zavrijediti svadbu velikoga Kralja.

Otada se posve prepustila Franjinu naumu, smatrajući ga, nakon Boga, vodičem na svome putu.[28] Duša joj je otada visjela o njegovim svetim poticajima i što god je on u razgovorima naviještao o dobrome Isusu, prihvaćala je vatrenim srcem. Nerado je već nosila ures svjetovnoga nakita i gotovo je *blatom smatrala sve* što svijet odobrava, da bi mogla *zadobiti Krista* (usp. Fil 3,8).

[IV. POGL.]

Kako je, obrativši se po svetome Franji, prešla iz svijeta u redovnički život

7. Odmah, da prašina svjetovnoga života ne bi uprljala zrcalo netaknuta duha, ili da joj zaraza svjetovnoga života ne bi uskisnula beskvasnu mladost, dobri otac se požurio izvesti Klaru iz mračnoga svijeta.

Bijaše to pred svetkovinu Cvjetnice, kada je djevojka ražarena srca došla k *čovjeku Božjem* (usp. 1 Sam 9,6.7; 2 Ljet 4,25) raspitujući se o svome obraćenju, kada i kako ima postupiti.[29] Otac Franjo pozvao ju je da toga svečanoga dana dođe lijepo obučena i nakićena primiti palmu s ostalim mnoštvom naroda, a sljedeće noći, kad *iziđe iz tabora* (usp. Heb 13,13), neka svjetovnu *radost preokrene u žalost* (usp. Jak 4,9) nedjelje Muke.[30]

---

28 Franjo će to ostati za Klaru do kraja života, budući da će ona u svojoj *Oporuci* napisati za njega da je: »potporanj, poslije Boga jedina utjeha i utvrda« (OporKl 38).

29 »Obraćenje« je ovdje shvaćeno kao prijelaz iz svjetovnoga života u Bogu posvećeni. Ne ulazeći u pitanje kronologije Klarina života, napominjemo samo da je 1211. Cvjetnica padala 27. III., a 1212. god. 18. III. Cvjetnica je možda izabrana stoga što su se žene u srednjemu vijeku toga dana naročito uređivale i pokazivale sav svoj sjaj (usp. Peter Brown, *The Cult of the Saints: Its Rise and Function in Latin Christianity*, The University of Chicago Press, Chicago 1982, str. 43).

30 *Dominicae Passionis*: većinom se prevodi »Muke Gospodnje«, ali može biti i »nedjelje Muke«, kako je preveo P. Marino Bigaroni, ofm, uz Boccalievo kritičko izdanje Legende, str. 105. Riječ je naime o Cvjetnici koja ima dva liturgijska dijela: spomen na Isusov svečani ulazak u Jeruzalem i svečano pjevanje Muke.

I tako, kad je došla nedjelja, djevojka je, savršeno blistajući blagdanskim sjajem među mnoštvom gospođa s ostalima ušla u crkvu.[31] Tu se zbilo nešto dostojno predznaka:[32] kad su se ostali požurili primiti grane, Klara je za to vrijeme zbog sramežljivosti stajala nepomična na svome mjestu, stoga je veliki svećenik, sišavši niza stube, došao sve do nje i u ruke joj predao palmu. Sljedeće noći, pripremivši se izvršiti svečev nalog, s časnom pratnjom[33] poduzela je žuđeni bijeg. Budući da nije htjela izići na uobičajena vrata, vlastitim rukama otkračunala je, snagom koja je nju samu začudila, druga vrata, koja su bila zakrčena teškim drvljem i kamenjem.

8. Kad je dakle ostavila kuću, grad i rodbinu,[34] pohitjela je k Svetoj Mariji Porcijunkulskoj, gdje su braća, držeći svetu stražu ondje u Božjemu dvoru, dočekala djevicu Klaru *sa svjetiljkama* (usp. Mt 25,1.7). Odmah je ondje, odbacivši babilonsko smeće, predala svijetu *otpusno pismo* (usp. Pnz 24,1; Mt 5,31): ondje je, nakon što su joj braća odrezala kosu, svukla raznolike urese.[35]

I nije dolikovalo da se negdje drugdje u večer vremenâ probudi red cvjetnoga djevičanstva, nego u dvoru one koja je prva i najdostojnija od svih bila majka i djevica. To je ono mjesto gdje je nova vojska siromahâ, pod Franjinim vodstvom, sretno primila svoje početke, da bi se jasno vidjelo kako je Majka milosrđa oba reda porodila *u* svome *svratištu* (usp. Lk 2,7).

---

[31] To jest katedralu svetoga Rufina, zaštitnika grada Asiza.

[32] *Predznak*: čin koji u biskupovoj osobi označava prisutnost Crkve u Klarinoj odluci. Biskup je Gvido II. (1204 – 30. 7. 1228), onaj isti koji je uzeo Franju pod zaštitu u parnici s ocem. Legenda ga ovdje naziva »veliki svećenik«.

[33] Pretpostavlja se da je »časna pratnja« bila s. Pacifika, prva Klarina družica u Svetom Damjanu, no ona o tome ništa ne govori na Postupku. Bona, koja ju je uvijek pratila, provodila je tada korizmu u Rimu (PostKl 17,5). »Časna pratnja« mogla bi biti i Franjina braća, a možda ju je pisac izmislio da očuva Klarin dobar glas.

[34] Pitamo se kako je Klara uspjela pobjeći kroz gradska vrata koja su bila veoma pomno zaključana i cijelu noć čuvana. Tko je uredio da joj se otvore? Franjo? Biskup Gvido? Možda je biskupova palača imala neka posebna vrata na koja je izišla. Prema jednom dokumentu iz 1212. kod »Porta di Maiano« izvodili su se neki radovi oko gradnje cisterne, pa možda prolaz nije bio nadgledan (usp. A. Rotzetter, *Chiara d'Assisi. La prima francescana*, Edizioni Biblioteca Francescana, Milano 1993, str. 79s).

[35] Pisac ovdje iznosi činjenice kojih ne nalazimo u Postupku te događaj smješta u okvir evanđeoske prispodobe o mudrim djevicama (Mt 25,1,7). Zanimljivo je prešućivanje Franjina imena u činu rezanja kose, za razliku od Postupka na kojemu ga više svjedoka spominje (12,4;16,6;17,5;18,3;20,6), što bismo mogli shvatiti kao odjek politike Aleksandra IV. koji je htio i radio na tome da braća preuzmu brigu za klauzurne redovnice Reda sv. Damjana (Hugolinov red). Prisutnost braće u tako važnom Klarinu događaju želi poručiti Redu manje braće kako ih od samoga početka veže ta obveza. Vidi C. Frugoni, *Una solitudine abitata. Chiara d'Assisi*, Laterza, Roma–Bari 2006, str. 10–16.

A kad je pred oltarom Blažene Marije ponizna službenica primila znakove svete pokore,[36] i gotovo se pred ložnicom ove Djevice zaručila s Kristom, smjesta ju je sveti Franjo odveo k crkvi svetoga Pavla[37] da ostane na onome mjestu dok se Svevišnji ne pobrine za drugo.

[V. POGL.]

Kako je čvrstom ustrajnošću odoljela navalama rodbine i kako je došla k crkvi svetoga Damjana

9. Ali kada je vijest doprla do njezinih rođakâ, slomljena srca osudili su djevičin čin i odluku; i složivši se zajedno, pohitješe do mjesta[38] da pokušaju postići ono što ne mogu. Primijenili su surovo navaljivanje, otrovne savjete, laskava obećanja, uvjeravajući je da se okani takva priprosta života, koji niti dolikuje njezinu rodu niti ima primjera u onome kraju.[39] Ali ona, uhvativši se za oltarnik, otkri svoju ošišanu glavu, dokazavši da je ništa više neće otrgnuti od Kristove službe.[40] Srčanost joj je rasla pred sve većom silovitošću njezinih i ljubav, izazvana nepravdama, davala joj je snagu. Dok je tako kroz više dana podnosila prepreke na putu Gospodnjem, i njezini se suprotstavljali njezinoj svetoj odluci, srčanost joj nije klonula, žar joj nije oslabio, nego joj se srčanost, usred riječî i osjećajâ mržnje, tako dugo obnavljala u nadi dok se rođaci nisu, pognuta čela, smirili.

---

[36] Ovim činom Klara nije postala redovnicom, nego pokornicom, kao što su Franjo i braća tada bili samo *poenitentes*. Oni su primili Klaru kao jednu od njih. O Klarinoj tonzuri vidi L. Padovese, *La »tonsura« di Chiara: gesto di consacrazione o segno di penitenza?*, u *Chiara, francescanesimo al femminile*, prir. D. Covi i D. Dozzi, Roma 1992, str. 393–406.

[37] Bio je to samostan benediktinki, u Postupku nazvan »svetoga Pavla de Abbatissis« (12,4), smješten na Insula Romana, na ušću rijeka Tescio i Chiascio, 4 km zapadno od Asiza, danas Bastiola. Bio je pod jurisdikcijom asiškoga biskupa. Opširnije u A. Fortini, *Nuove notizie intorno a S. Chiara di Assisi*, u AFH 46(1953)30–31.

[38] *Mjesto* je franjevački naziv za nastambe braće i sestara. U Legendi redovito označava samostan. Uvijek ga prevodimo tako, osim u LegKl 27, gdje smo ga preveli kao *samostan*.

[39] Otpor rođakâ nije usmjeren protiv Klarina redovničkog poziva, nego protiv *vilitas*, nasuprot *nobilitas*, to jest života nje kao služavke, bez miraza, u velikoj opatiji, nasuprot njezinu plemićkom podrijetlu. Za obitelj je to bila velika ljaga, izdaja vlastita podrijetla. Klara je skrivila što je izdala svoj plemićki stalež.

[40] Poveljom Inocenta III. iz 1201. samostan je uživao pravo utočišta, što je poslužilo Klari u obrani od rođakâ, koji bi, da su nasiljem oskvrnuli sveto mjesto (oltar), pali u izopćenje. Ošišana glava, sveta tonzura, znak je posvete Bogu; svima je bilo jasno da je Klara pod zaštitom Crkve.

10. Nekoliko dana zatim preselila se k crkvi svetoga Anđela u Panzu;[41] kako joj se ondje duh nije posve smirio, napokon se, po savjetu blaženoga Franje, odselila k crkvi svetoga Damjana. Ondje je, kad se sidrom srca učvrstila na sigurnome, nisu više kolebali valovi s obzirom na promjenu mjesta, nije više dvojila zbog njegove tjesnoće niti se žacala samoće.

To je ona crkva oko čijega se popravka Franjo oznojio u čudesnoj revnosti, i čijem je svećeniku ponudio novac za popravak građevine. To je ona crkva u kojoj *je*, dok je Franjo molio, odjeknuo *glas* koji mu je *dopro* (usp. 2 Pt 1,17) s drveta križa: »Franjo, idi i popravi moju kuću koja je, kako vidiš, potpuno razrušena!«[42]

Djevica Klara zatvorila se u doživotni zatvor ovoga mjestanca[43] iz ljubavi prema nebeskome Zaručniku. Tu je, sakrivajući se pred olujom svijeta, utamničila tijelo za cijeli život. *U* ovoj je *kamenoj spilji*, *ugnijezdivši se, posrebrena golubica* (usp. Pj 2,14; Ps 67,14; Jr 48,28) rodila zajednicu Kristovih djevica, osnovala sveti samostan i započela Red siromašnih gospođa. Tu je na putu pokore gazila zemlju svojih udova, tu je sijala sjeme savršene pravednosti, tu je svojim načinom hoda utisnula stope onima koje će je slijediti. U ovom je tijesnom zatvorenom prostoru kroz četrdeset dvije godine bičevima stege *razbijala alabastar* svoga tijela, da bi se kuća Crkve *napunila* miomirisom *pomasti* (usp. Mk 14,3; Iv 12,3).[44]

Kako je ovdje slavno živjela, otvoreno ćemo pripovijedati istom onda kada najprije ispripovjedimo koliko je i kakvih duša po njoj došlo Kristu.

---

[41] Klara napušta veliku bogatu opatiju te od tradicionalnog monaštva ulazi u iskustvo, kako se pretpostavlja, pokornicâ koje su živjele kod crkvice sv. Anđela u Panzu, na istočnim obroncima Subasia. Klara tako ulazi u novi ženski redovnički pokret koji je pomalo zahvatio cijelu Europu XIII. st. O zajednici sv. Anđela u Panzu vidi M. Bartoli, *Klara Asiška*, cit., 74–76.

[42] Ovo je dio »ciklusa o Sv. Damjanu«, budući da govori o Franjinim počecima i o pozivu s Raspela. Klara je bila – i danas je se sve više takvom promatra – živa uspomena na početke Reda, ne samo kao čuvarica Svetoga Damjana, Raspela i drugih relikvija i uspomena nego, i nada sve, po svojemu životu molitve, siromaštva, poniznosti, bratstva, evanđeoske novosti.

[43] Legenda naziva Sveti Damjan *locellus* (mjestance). Za 50 osoba, koliko je sestara kasnije bilo, to je uistinu bilo tijesno mjesto koje se sastoji od 4 oveće i više manjih prostorija: u prizemlju crkva, kor, kuhinja i blagovaonica, na gornjem katu spavaonica, bolnica i stepenište. Plan samostana donosi G. Boccali u *Santa Chiara di Assisi. I primi documenti ufficiali. Lettera di annunzio della morte, Processo e Bolla di canonizzazione*, Edizioni Porziuncola, Assisi 2002, str. 340.

[44] Cijeli odlomak, nadahnut bulom proglašenja svetom, sažetak je onoga što je Klara učinila za Crkvu. Prelijepa pohvala koja međutim veliča Klaru kao pokornicu i klauzurnu redovnicu, ne spominjući uopće njezine franjevačke značajke i doprinos redovničkom zakonodavstvu sastavljanjem vlastitoga Pravila.

[VI. POGL.]

Glas o njezinim krepostima posvuda se pročuo

U kratkom se naime vremenu po obližnjim pokrajinama proširio glas o svetosti djevice Klare te su odasvud *hrlile* žene za *miomirisom* njezinih *pomasti* (usp. Pj 1,3). Djevice su hitjele za njezinim primjerom sačuvati se takvima za Krista; udate su nastojale živjeti čistije; plemkinje i odličnice, prezrevši prostrane dvorove, sagradile su si tijesne samostane, držeći k tomu velikom čašću živjeti *u pepelu i kostrijeti* (usp. Mt 11,21; Lk 10,13) za Krista.[45] Ništa manje nije bila probuđena na *borbe bez ljage* (usp. Mudr 4,2) niti žestina mladićâ, izazvana junačkim primjerima slabijega spola da prezru zamamnosti tijela. Mnogi su se, napokon, vezani brakom, međusobnim sporazumom obvezivali na zakon uzdržljivosti: muškarci uđoše u redove, a žene u samostane.[46] Majka je kćer, a kći majku pozivala Kristu; sestra je privlačila sestre, tetka nećakinje.[47]

Sve su gorljivim natjecanjem željele služiti Kristu. Sve su izabrale postati dionicama ovoga anđeoskog života koji se po Klari proslavio. Bezbrojne djevice, potaknute vijestima o Klari, kad im nije bilo moguće stupiti u klauzurni život, nastojale su u roditeljskim kućama redovnički živjeti bez pravila. Tolike je spasonosne mladice porodila djevica Klara svojim primjerima da se u njoj vidjelo ispunjeno ono proroštvo: *Osamljena više djece ima negoli udata* (usp. Iz 54,1).

[VII. POGL.]

Kako se glas o njezinoj dobroti nadaleko raširio

11. Međutim da se žila ovoga nebeskog blagoslova, koja je provrela u Spoletskoj dolini,[48] ne bi ograničila na usko područje, tako se, po božanskoj providnosti, razvila u bujicu da *rijeka i njezini pritoci čine plodnim grad* cijele Crkve (Ps 45,5). Novost naime tolikih događajâ prolazila je po svijetu uzduž i poprijeko te je posvuda počela pridobivati duše za Krista.

Klara je, ostajući zatvorena, počela sjati po čitavome svijetu i odsijevala je presjajna po naslovima kreposti. Glas o njezinim kreposti-

---

[45] To bi se moglo odnositi na Janju Prašku iz god. 1234.

[46] Za oženjene predviđen je slučaj i u Franjinome (PPr 2,5), za muškarce, i u Klarinome Pravilu (PrKl 2,5–6), za žene. O tome govori bula Grgura IX. *Ad grande salutis exordium*, od 31. I. 1233. (BF I, n. 85, str. 92s).

[47] Pisac smjera na Hortulanu, Klarinu majku, Janju i Beatricu, Klarine sestre te Balvinu i Amatu iz Coccorana, Klarine nećakinje.

[48] Spoletska dolina uključuje gradove: Spoleto, Trevi, Montefalco, Foligno, Spello, Bevagnu, Asiz, sve do doline Tibera, podno Peruđe.

ma napunjao je odaje odličnih gospođa, dotakao se palača kneginja i prodro u unutarnje sobe samih kraljicâ. Vrh plemstva prignuo se da slijedi njezine stope i svetom poniznošću izrodio se od ponosne krvi svojega roda.[49] Neke, dostojne braka s knezovima i kraljevima, potaknute viješću o Klari činile su tvrdu pokoru, a one koje su već bile udate za mogućnike nasljedovale su Klaru na svoj način.[50]

Bezbrojni gradovi uresili su se samostanima:[51] čak su se ravnica i gorje[52] ukrasili izgradnjom ovih nebeskih zdanja. Pod vodstvom presvete Klare u svijetu se povećalo njegovanje čistoće, a djevičanski Red je preporođen i iznesen na vidjelo. Danas Crkva sretno buja ovim blaženim cvjetovima koje je Klara rodila i traži da njima bude poduprta, govoreći: *Podržite me cvijećem, okružite me jabukama, jer malakšem od ljubavi* (Pj 2, 5).

No već je vrijeme da se pero vrati zadanom predmetu, da se upozna kakav je bio njezin način življenja.

[VIII. POGL.]
Njezina sveta poniznost

12. Ona, prvi kamen i plemeniti temelj svojega Reda, od samoga početka nastojala je postaviti zdanje svih kreposti na temelj svete poniznosti. Naime blaženome Franji obećala je svetu poslušnost, i od obećanoga ni na koji način nije skrenula.[53] Doista, tri godine nakon svojega obraćenja, otklonivši naslov i službu opatice, htjela je radije biti ponizno podložna nego predsjedati, i više ju je veselilo među Kristovim zaručnicama služiti nego biti služena.[54] Ali obve-

---

49 Primjerice Helena Enselmini iz Padove (†1231) i Filipa Mareri (†1236).

50 Udate i kraljevskoga roda: Elizabeta Ugarska (†1231), Salomeja Krakovska (†1268) i Kunigunda Ugarska (†1292).

51 Primjerice: Vallis Glorie kod Spella, Monteluce kod Peruđe, Cuti kod Todia, Monticello kod Firence i drugi. Oni su bili pod zaštitom kard. Hugolina već 1219, koji je za njih sastavio vlastite Konstitucije i nametnuo im Pravilo sv. Benedikta.

52 Za Klarina života bilo ih je 75 u Italiji, a do kraja XIII. st. gotovo 200 (usp. A. Benvenuti, *La fortuna del movimento damianita in Italia (sec. XIII)*, u »Chiara di Assisi – Atti del XX convegno internazionale – Assisi 15–17 ottobre 1992«, Spoleto 1993, str. 57–106).

53 Franjo je u Porcijunkuli, kao đakon, u ime Crkve posvetio Klaru, stoga je on viši odgovorni za Klaru i sestre: s druge strane, postoji karizmatska pripadnost Klare i sestara Redu manje braće (Jakov Vitrijski ih 1216. naziva Manjom braćom i Manjim sestrama). Klara će zauvijek ostati vjerna ovoj poslušnosti, kao i obliku života koji je primila od Franje usmeno i napismeno. Zato se ona naziva Franjinom biljčicom (PrKl 1,3; OporKl 49; BlKl 6)), a Franju smatra saditeljem i pomoćnikom (OporKl 48), stupom (OporKl 38) i ocem (gotovo u svakom retku *Oporuke*, 2PJa 15; 3PJa 30).

54 Tri godine nakon obraćenja, to jest, vjerojatnije, 1215. godine. Iste godine održan je naime IV. lateranski sabor koji je zabranio nove oblike redovničkoga života, a sve

zana od strane blaženoga Franje, napokon je prihvatila upravljanje gospođâ, zbog čega joj se u srcu pojavila bojaznost, a ne bahatost, povećala se ne neovisnost, nego duh i djelo služenja.

Koliko je se naime smatrala višom zbog nekakva privida časti, toliko se po vlastitome sudu smatrala nevrednijom, spremnijom na služenje i vrijednom većega prezira zbog iskazivanog poštovanja. Nije zazirala upravo ni od jednoga služničkog čina, dotle da je veoma često vodom polijevala sestrama ruke, posluživala one koje su sjedile i za stolom one koje su blagovale. Veoma nerado bi nešto naređivala, nego bi sama to obavila, većma želeći sama učiniti negoli zapovijedati sestrama. Sama je prala stolice bolesnica, sama ih čistila onim svojim plemenitim duhom, ne gnušajući se izmetina niti se grozeći zadaha. Veoma često bi [sestrama] poslužiteljicama,[55] po povratku izvana, prala noge i, opravši ih, poljubila. Jednom je prala noge jednoj od tih poslužiteljica i dok se prigibala da ih poljubi, ova, ne mogavši podnijeti toliku poniznost, povukla je nogu i njome udarila svoju gospođu u lice. Ali ona ponovno blago uzme poslužiteljičinu nogu i u samo stopalo joj utisne žarki cjelov.

[IX. POGL.]
O svetome i istinitome siromaštvu

13. Sa siromaštvom u duhu, koje je istinska poniznost, podudaralo se siromaštvo u svim stvarima. Kao prvo, na početku svojega obraćenja rasprodala je očevinu koja joj je pripadala i, ne zadržavši sebi ništa od utrška, sve je razdala siromasima.[56] Otada je, ostavivši

novonastale zajednice i pokreti imali su prihvatiti jedno od već postojećih pravilâ. Da bi zajednica sv. Damjana opstala, Franjo joj predlaže Benediktovo Pravilo, i samim time naslov opatice za Klaru. Naslov opatice u srednjem vijeku imao je prizvuk feudalne gospođe, širokih ovlasti. Klara je htjela naslov koji bi odgovarao njezinu stvarnom položaju, naslov kakve nose službe kod Franjine braće: ministar, sluga. Ne radi se stoga o obrani vlastite kreposti, nego o obrani cjelokupnog uređenja zajednice koja bi mogla izgubiti svoj identitet. Pisac to ili nije shvatio ili je to preradio da Klaru pokaže monahinjama kao uzor poniznosti.

[55] Legenda ih naziva *famulae* nasuprot *dominae*. Klara ove sestre u Pravilu (2.3.9) naziva »sestre koje služe izvan samostana«. Veoma originalne pretpostavke o tome tko su bile te sestre poslužiteljice nalazimo kod C. Frugoni, *Una solitudine abitata*, cit., 115–119. Ona naime smatra da su se one bavile njegom bolesnika, možda i gubavaca. U svakome slučaju, Klara ih je, čini se, veoma voljela i cijenila njihovu službu. Inače bi ih dokinula.

[56] Postupak donosi točnije podatke o Klarinu činu razbaštinjenja (12,3;13,11), što je bilo izvorom sukoba s rodbinom. Pisac prelazi preko toga napominjući općenito prodaju baštine kao visok stupanj Klarine odluke, to jest promjene srca. No radi se o najvažnijem događaju njezina života prema kojemu je ona dragovoljno promijenila svoj *status* plemkinje i postala jedna od one srednjovjekovne gradske sirotinje.

svijet vani i obogativši se duhom iznutra, rasterećena trčala za Kristom *bez kese* (usp. Lk 22,35; 10,4). Uopće, toliko je ušla u savez sa svetim siromaštvom i toliko ga uzljubila[57] da nije htjela imati ništa osim Gospodina Isusa, i svojim kćerima nije dopuštala bilo što posjedovati. Držala je da se *dragocjeni biser*, koji je pribavila *rasprodavši sve* (usp. Mt 13,46), nipošto ne može posjedovati s ubitačnom brigom za vremenite stvari.

U čestim razgovorima nastojala je da sestre shvate da će njihova zajednica biti Bogu ugodna onda kada bude bogata siromaštvom i da će trajno čvrsto stajati bude li uvijek utvrđena kulom *najuzvišenijega siromaštva* (usp. 2 Kor 8,2). Poticala ih je da se u gnjezdašcu siromaštva suobliče siromašnome Kristu, kojega je Majka sirotica *polegla* malešnoga u tijesne *jasle* (usp. Lk 2,7).[58] Ovim je naime osobitim podsjetnikom, kao nekom zlatnom ogrlicom, zakrila svoje grudi da joj prašina zemaljskih stvari ne prodre u unutrašnjost.

14. Želeći napokon da joj Red bude ozakonjen naslovom siromaštva, zatražila je od Inocenta III., blage uspomene, povlasticu siromaštva. Ovaj uzvišeni muž, čestitajući tolikoj djevičinoj gorljivosti, rekao je da je to jedinstvena odluka, budući da od Apostolske stolice nikada nije bila zatražena takva povlastica. I da se neuobičajenoj molbi nasmije neuobičajena milost, sam vrhovni svećenik je s velikim veseljem vlastoručno napisao prednacrt zamoljene povlastice.[59]

Gospodin papa Grgur, sretne uspomene, muž kako predostojan službe, tako također dostojan i poštovanja zbog zasluga, još više je volio ovu sveticu očinskom ljubavi. Kad joj je savjetovao da zbog prilika vremenâ i opasnosti svijeta pristane imati neke posjede koje je i sam darežljivo nudio, veoma snažna duha usprotivila se i ni na koji način nije prihvatila. Na to je prvosvećenik odvratio: »Ako se bojiš zbog zavjeta, mi te od zavjeta odrješujemo«. »Sveti Oče« –

---

[57] Zaručnički savez sa siromaštvom. Sličnu temu nalazimo u *Sacrum commercium*, kao i u PPr 6,6–7 i PrKl 8, 5–6, gdje se, međutim ne radi o zaručničkom sjedinjenju sa siromaštvom, nego o feudalnom savezu i podložnosti gospođi Siromaštini, koja je *Kristova* zaručnica.

[58] Klara je, kao i Franjo, uvijek uz Isusovo promatrala i Marijino siromaštvo. Ovo je uistinu franjevački redak u Legendi. Poniženje Sina Božjega, položenog u tijesne jasle, razlog je Franjina i Klarina siromaštva.

[59] Povjesničari još uvijek raspravljaju o ovome događaju, kao i o vjerodostojnosti Povlastice Inocenta III., čiji je tekst objavljen u nizu »Sources Chrétiennes« 1985. Legenda u ovome slučaju ne upućuje nužno na neki pravni spis Inocenta III. Radi se o jednoj *notula*, bilješci, nacrtu bez ikakve pravne vrijednosti, sličnu usmenom odobrenju što ga je Franjo dobio od pape, koji je jamčio Klari da ne može ni od koga biti prisiljena primiti posjede.

reče – »ne želim nipošto nikada biti odriješena od nasljedovanja Krista!«[60].

Veoma veselo je primala ostatke milostinjâ i komadiće kruha koje bi milostinjari donijeli i, gotovo rastužena nad cijelim kruhovima, veoma je klicala od radosti zbog komadića. Što još? Trsila se najsavršenijim siromaštvom suobličiti se siromašnome Raspetom, da nijedna propadljiva stvar ne bi rastavila ljubiteljicu od Ljubljenoga, ili smetala na njezinu putu s Gospodinom. Dogodila su se, evo, dva čuda, koja je ova ljubiteljica siromaštva zavrijedila izvesti.

[X. POGL.]
Čudo umnoženja kruha

15. Jednom, kad se već pojavila glad i stiglo vrijeme blagovanja, u samostanu se našao jedan jedini kruh.[61] Pozvavši djeliteljicu, svetica joj naloži da razdijeli kruh te jedan dio pošalje braći,[62] a drugi zadrži unutra za sestre. Od one zadržane polovice naredila je da izreže pedeset [kriškâ], prema broju gospođâ,[63] i postavi ih na siromašni stol. Kad joj je pobožna kći[64] odgovorila: »Ovdje bi bila potrebna stara Kristova čudesa da se od tako maloga kruha dobije pedeset kriškâ«, majka odvrati i reče: »Bez brige, kćeri, učini što ti kažem«.

---

60 To se zbilo 1228, kada je Grgur IX. došao u Asiz proglasiti Franju svetim. Papa zapravo predlaže Klari da prihvati *forma vitae* koju je on, kao kardinal Hugolin, sastavio i dodijelio samostanima koje je bio ustanovio ili zatekao u osnutku dok je još bio papinski legat u Toskani i Lombardiji. Time bi ona imala opozvati neka obilježja svoje zajednice, poglavito posvemašnje siromaštvo, ali i povezanost s Minoritskim redom. Klara je prihvatila njegovu *forma vitae*, ali je zatražila Povlasticu siromaštva da zaštiti osobitost Svetoga Damjana (usp. P. Etzi, *Iuridica Franciscana. Monografski prohodi poviješću zakonodavstva triju Franjevačkih redova*, FIKM, Split 2009, 177–180). Papa joj je udijelio Povlasticu iste godine, 17. rujna i u njoj kao da moli oproštenje: »snagom ovog spisa odobravamo da vas nitko ne može prisiliti da primite posjede« (PovSir 7).

61 Ovaj događaj daje naslutiti teško životno stanje sestara, koje su dragovoljno izabrale potpuno siromaštvo kao neizvjesnost života i ovisnost o milostinji i milosrđu drugih.

62 Braća su stanovala pored samostana sv. Damjana i prije Klarina dolaska, jer je mjesto u osami i izvan grada. Stoga se Klara uvijek osjećala dijelom Franjina bratstva. Braća su se duhovno i materijalno brinula za sestre. Legenda spominje brata Rajnalda, vjerojatno ispovjednika sestara (LegKl 44), i brata milostinjara (16).

63 Toliko je bilo sestara u samostanu (PostKl 6,16). Dokument o punomoći sv. Klare dane Oportulu svjedoči o tome da je u samostanu već godine 1238. bilo 50 sestara.

64 Pobožna kći bila je s. Cecilija gospodina Gualtieria Cacciaguerra, jedna od prvih družica, VI. svjedokinja (PostKl 6,16).

Kći se požurila izvršiti majčin nalog; majka se požurila upraviti pobožne uzdahe svome Kristu za kćeri.[65] Po božanskome daru ona mala količina povećala se u rukama one koja ju je lomila te je za svaku u samostanu proizišao obilat obrok.

[XI. POGL.]

Drugo čudo: božanski dar ulja

16. Jednoga je dana[66] Kristovim službenicama sasvim ponestalo ulja, tako da ga nije bilo ni za začin bolesnicama. Gospođa Klara uzme jednu posudicu i, kao učiteljica poniznosti, svojim je rukama opere; praznu posudu postavi na stranu tako da je brat milostinjar može uzeti i pozove brata da ode pribaviti ulja. Odani brat je pohitio da pritekne u pomoć tolikoj bijedi i potrčao da uzme posudicu. Ali *nije do onoga koji hoće ni do onoga koji trči, nego do Boga koji se smiluje* (usp. Rim 9,16).

Jer ona je posuda nađena puna samo po Božjem izlijevanju, budući da je sveta Klara molitvom pretekla bratovu uslužnost, na utjehu siromašnih kćeri. A spomenuti brat pak, kao da je bio pozvan bez razloga, promrmlja za sebe: »Ove su me žene dozvale da se sa mnom našale jer, evo, na, posuda je puna!«.

[XII. POGL.]

Mrtvljenje tijela

17. O čudesnom mrtvljenju tijela možda bi bilo bolje šutjeti negoli govoriti, jer je činila takve stvari pred kojima bi zapanjenost onih koji o njima slušaju pobila istinitost tih stvari. To što je prostom tuničicom i jeftinim plaštem od neobrađene tkanine[67] nježno tijelo[68] prije pokrivala negoli grijala, nije nešto silno. Niti se treba čuditi tome što uopće nije poznavala potrebu obuće. Nije bilo veliko ni to

---

[65] Na Postupku se ne spominje Klarina molitva. Pisac ju je morao umetnuti da događaju dadne vrijednost čuda.

[66] Jednoga dana: iz *Postupka* (1,15) znamo da se to zbilo ljeti, druge godine života u Svetom Damjanu, to jest 1212/13.

[67] Klara i sestre odijevale su se slično braći (PPr 2,11.15–17; PrKl 2,12.16–17). Odjeća je bila načinjena od neobrađene i oštre vune, tkanje koje se u narodu zvalo *lazzo*. Vidi *Postupak* 2,4.5;3,4.

[68] Umanjenicu *corpusculum* radije sam prevela kao *nježno tijelo* negoli *krhko* ili *slabašno* tijelo, jer je Klara, unatoč bolestima, zadržala skladnost svoje tjelesne građe, o čemu nam svjedoči njezin sačuvani kostur.

što je u svako vrijeme postila[69] niti što se služila bijednom posteljom bez perja. Budući da su joj u tim stvarima bile slične i ostale u njezinoj klauzuri, možda ne zaslužuje posebne pohvale.

Ali – kakva je to pogodba između djevičanskoga tijela i haljine od svinjske kože? Naime presveta djevica si je pribavila haljinu od svinjske kože koju je, okrenuvši prema tijelu čekinju od ošišane dlake, potajice nosila ispod tunike. Katkada je upotrebljavala grubu kostrijet ispletenu od čvoraste konjske strune,[70] koju je s ove i one strane pritegnula uz tijelo tvrdim konopčićima. Kad ju je jedna od kćeri zamolila da joj posudi ovu odjeću, obukavši je, podlegla je teškoj oštrini te je nakon tri dana to povratila brzinom većom no što je bila radost s kojom je prije tražila.[71]

Golo tlo i ponekad trsovo lozje imala je za postelju, a tvrdi [komad] drveta pod glavom poslužio joj je namjesto jastuka. Ali tijekom vremena, kad joj je tijelo oslabilo, prostrla si je rogožinu, a pod glavu si je milostivo dopustila malo slame. Kad je pak nakon tako stroga postupanja tijelo počela zahvaćati dugotrajna bolest,[72] na zapovijed blaženoga Franje koristila se slamnjačom.

18. Zatim u postovima je bila toliko stroga u svojoj uzdržljivosti da bi od mršave poputnine, koju je uzimala, jedva jedvice mogla tjelesno živjeti da je nije hranila druga snaga. Naime sve dok je bila zdrava, cijelu bi veliku četrdesetnicu i četrdesetnicu sv. Martina[73] propostila o kruhu i vodi, samo bi u nedjelje, ako ga je bilo, okusila malo vina. I da se još diviš, slušatelju, onomu što ne možeš nasljedovati: tri dana u tjednu, to jest ponedjeljkom, srijedom i petkom, u vrijeme onih četrdesetnicâ, nije ništa uzimala za jelo. Tako su se naizmjence jedan za drugim izmjenjivali dani oskudne okrepe i dani oštra mrtvljenja, te se bdjenje posvemašnjega gladovanja na neki način prekidalo na svetkovinu kruha i vode. Nije se čuditi da je ta-

69 U svako vrijeme: to jest u svako liturgijsko vrijeme, kako je i propisala u Pravilu (PrKl 3,8).

70 Ova kostrijet ili pokornički pojas čuva se kao relikvija u protosamostanu sv. Klare u Asizu.

71 Bila je to s. Agneza Oportula Bernarda Asiškoga (PostKl 10,1).

72 Njezina teška bolest započela je 1224/25. godine (PostKl 1,17). Teške pokore, dugi postovi, velike vrućine ljeti i velike hladnoće zimi, možda nedostatak higijene i skučenost prostora (spavaonica za zdrave velika je 13 × 5 m), sve je to pridonijelo razvoju bolesti kod Klare i sestara. Bilo je razdoblja kada je u samostanu znao biti velik broj bolesnih (LegKl 35).

73 Velika četrdesetnica (korizma) četrdesetdnevna je priprava za Uskrs, a četrdesetnica sv. Martina (ili mala korizma) veliki je franjevački post koji počinje svetkovinom Svih svetih (to jest nakon osmine, a to je oko blagdana sv. Martina) i traje do Božića.

kva strogoća, provođena dugo vremena, podvrgla Klaru bolestima, da su joj se istrošile snage, da je oslabila tjelesna jakost.

Stoga su veoma odane kćeri sažalijevale svetu majku i suzama oplakivale one »smrti« koje je dragovoljno podnosila. Napokon su blaženi Franjo i asiški biskup[74] zabranili svetoj Klari onaj poguban post triju dana, zapovjedivši joj da ne smije proći nijedan dan, a da ne pojede barem unču i pol kruha.[75]

Dok teško mučenje tijelâ obično rađa isto i u dušama, to se na Klari očitovalo posve drugačije. U svakom je naime svojemu mrtvljenju sačuvala svečani izgled i radosno lice tako te se činilo kao da tjelesne nevolje ili ne osjeća ili im se podsmijava. Iz toga se jasno može razabrati da se sveto veselje, kojim je obilovala iznutra, prelijevalo izvana, budući da je ljubav srca ublaživala bičeve tijela.

[XIII. POGL.]
Obavljanje svete molitve

19. Kako već uistinu bijaše mrtva puti, tako bijaše posve tuđa svijetu te joj duša neprestano bijaše obuzeta svetim molitvama i božanskim pohvalama. Veoma živu pozornost unutarnje želje već je uprla u Svjetlo i, kao ona koja se izdigla iznad kruga zemaljskih promjenjivosti, širom je rastvorila krilo pljuskovima milostî. Dugo bi vremena nakon povečerja molila sa sestrama, a potoci suza, kad bi provalili u nje, potakli bi i druge [na plač]. A nakon što bi druge pošle k tvrdim ležajevima da zagriju iznemogle udove, ona je ostajala budna i postojana u molitvi da, kad tvrdi san obuzme druge, kradom *uhvati trag božanskoga šapta* (usp. Job 4,12).

Najčešće je, prostrta ničice na molitvu, zemlju natapala suzama i milovala poljupcima te se činilo da uvijek drži u rukama svojega Isusa na čije noge su tekle njezine suze i na koje je utiskivala cjelove. Jednom, u dubokoj noći, dok je plakala, stao je pred nju anđeo tminâ u liku crnoga dječačića i opomenuo je, govoreći: »Ne plači toliko jer ćeš oslijepiti!« Kad mu je smjesta odvratila: »Neće oslijepiti onaj tko gleda Boga!«, zbunjen je nestao. Iste noći, nakon jutarnje, dok je Klara bila u molitvi i kao obično natopljena potokom [suza], pristupio joj je himbeni savjetnik: »Ne plači toliko«, kazao

---

[74] Vjerojatno je to bilo prije 1219, jer je do te godine samostan bio pod jurisdikcijom asiškoga biskupa, i prije Franjina odlaska u Egipat. Franjo je u nekoliko navrata posredovao da ublaži Klarine pokore, što pokazuje da su se u toj stvari (i samo u toj) Franjo i Klara razilazili zbog različita poimanja pokore. Pred kraj života Klara će biti razboritija prema sebi, kakva je uvijek bila prema sestrama (usp. PrKl 3,8–11; 8,12–18).

[75] Unča i pol je manje od 50 g.

je, »jer će ti se inače mozak rastvoriti i iscuriti kroz nos pa ćeš onda imati iskrivljen nos«. Na njezin hitri odgovor: »Ništa se ne iskrivljuje onomu tko služi Gospodinu«, smjesta je utekavši iščeznuo.

20. Koliku je preobrazbu stjecala u peći svoje žarke molitve, koliko joj je u onom uživanju postajala slatka božanska dobrota, dokazuju uobičajeni znakovi. Kad se naime sva radosna vraćala od svete molitve, donosila je s ognja Gospodnjeg *žrtvenika* (usp. Iz 6,6) žarke riječi koje su rasplamsavale također srca njezinih sestara. One su naime ostajale zadivljene što takva slatkoća izlazi iz njezinih usta i što joj lice izgleda sjajnije negoli obično. Sigurno je *Bog u* svojoj *slatkoći pripravio siroti* (usp. Ps 67,11) i *svjetlo istinsko* (usp. Iv 1,9), koje se očitovalo na tijelu, ispunilo je u molitvi njezin duh.

Tako u svijetu nestalnom
bijaše vezana vezom stalnom
sa svojim Zaručnikom plemenitim,
stalno uživajući u stvarima višnjim;
tako je u točku promjenjivosti,
poduprta nepromjenjivom kreposti,
u glinenu posudu blago (usp. 2 Kor 4,7) slave zatvorivši,
ostajala tijelom u nizinama, a duhom u visinama.

Imala je običaj na jutarnju pretjecati najmlađe koje je šutke budila znakovima i pozivala ih na Pohvale. Često bi, dok su druge spavale, upalila svjetiljke. Često bi sama vlastitim rukama zvonila.[76] U njezinu samostanu, gdje je oštra opomena poticala lijenost na molitvu i službu Gospodnju, nije bilo mjesta mlakosti, nije bilo mjesta besposličenju.

[XIV. POGL.]

Čudesa njezinih molitava.
Prvo: kako je čudesno nagnala Saracene u bijeg

21. Zgodno je ovdje ispripovjediti kako istinom vjerodostojna, tako poštovanja predostojna čudesa njezine molitve.[77]

U onoj oluji koju je pod carem Friedrichom Crkva u različitim krajevima izdržavala Spoletska dolina veoma je često *pila iz čaše*

---

[76] To se zvono još uvijek čuva u Svetom Damjanu kao relikvija.

[77] Događaj spominje više sestara na Postupku, posebice s. Franciska; zbio se jednoga petka ujutro u rujnu 1240. (PostKl 2,20; 3,18; 4,14; 9,2; 10,9;12,8). Saraceni su bili plaćenička vojska cara Friedricha II., nastanjena u južnoj Italiji, posebice oko Nocere dei Pagani (Donja Nocera).

gnjeva (usp. Iz 51,15; Otk 14,10). U njoj bijahu postrojeni bojni redovi naoružanih konjanika i poput pčela rojevi strijelaca da, po carevoj zapovijedi, opustoše utvrde i zauzmu gradove. Kad je jednom neprijateljski bijes nasrnuo na Asiz, grad Gospodinu osobito drag, i vojska se već primakla samim gradskim vratima, Saraceni – narod veoma opak, žedan krvi kršćanâ i spreman na svaku besramnu opačinu – prodrli su kod Svetoga Damjana unutar mjesnih granica i, štoviše, u klaustar djevica. Od straha klonuše srca gospođâ, glas im podrhtavao od užasa te odnesoše majci svoje jauke. Ona, neustrašiva srca, naredila je da je, bolesnu, odvedu do vrata i postave pred neprijatelje, dok je pred njom išla srebrna škrinjica uokvirena bjelokošću, u kojoj se velikom pobožnošću čuvalo Tijelo *Svetoga nad svetima* (usp. Izl 29,37).

22. Kad se sva prostrla u molitvi, kazala je kroz suze Gospodinu svome, Kristu: »Zar pristaješ, Gospodine moj, da tvoje nedužne službenice, koje sam hranila tvojom ljubavlju, budu, evo, predane u ruke pogana? Molim te, Gospodine, čuvaj ove svoje sluškinje, koje ja sama po sebi u ovom odlučnom trenutku nisam kadra zaštititi!« Zamalo joj je *iz pomirilišta* nove milosti do ušiju dopro kao *glas* (usp. Br 7,89) dječačića: »Ja ću vas uvijek čuvati!«. »Gospodine moj« – veli ona – »ako hoćeš, zakrili i ovaj grad[78] koji nas iz ljubavi prema tebi uzdržava.« A Krist Gospodin će njoj: »Pretrpjet će teške kušnje, ali će ga moja milost obraniti!«.

Tada djevica, podigavši suzama obliveno lice, tješeći uplakane, reče: »Dječice moja, jamčim vam da nećete pretrpjeti nikakva zla, samo se pouzdajte u Krista!«. I nije trebalo dugo čekati. Smjesta je strah suzbio smionost onih pasa te brzo siđoše sa zidova na koje su se popeli, skršeni snagom [ove žene] koja moli.[79]

Onima koje su čule spomenuti glas smjesta je Klara živo zapovjedila, rekavši: »Pazite, predrage kćeri, da, dok sam još u tijelu, ni na koji način nikome ne otkrijete onaj glas!«[80].

---

[78] Klara, za razliku od Hortulane i njezina naraštaja, ne pripada pokretu velikih hodočašćenja, već ostaje zauvijek vezana uza svoj grad dijeleći s njime sudbinu. Opširno o tome u M. Bartoli, *Klara Asiška*, cit., 199–201.

[79] *Orantis* sam prevela radije »žene koja moli« negoli »moliteljice« ili »one koja moli«, kako bi se naglasila bespomoćnost i krhkost, ali i jakost njezina spola. Slažem se s mišljenjem M. Bartolia da su ovi Saraceni možda bili manje krvoločni nego što ih Legenda prikazuje, i možda bi se povukli vidjevši žene u molitvi (M. Bartoli, *Povertà, pace, preghiera* u *Forma Sororum* 2003 /6/, 317).

[80] Bile su to s. Franciska (PostKl 9,2) i s. Iluminata, koja u vrijeme Postupka nije više bila živa (*isto*). Ovaj događaj kasnije je pridonio razvoju euharistijske duhovnosti u Redu sv. Klare. Događaj također svjedoči o tome kako je takva duhovnost već postojala u Svetom Damjanu, jer se Klara spontano obraća euharistijskome Isusu.

[XV. POGL.]

Drugo čudo: također za oslobođenje grada

23. Drugom zgodom je Vital Averški,[81] čovjek slavohlepan i srčan u bojevima, upravio carsku vojsku kojom je zapovijedao protiv Asiza. Stoga je kraj ogolio od drveća, opustošio svu okolicu i tako se namjestio za opsadu grada. Tvrdio je prijetećim riječima da neće odande nikako odstupiti dok ne zaposjedne taj grad.

I već je došlo dotle da se trebalo bojati predstojeće opasnosti. Kad je to čula Klara, službavka Kristova, silno je jecala te je pozvala k sebi sestre i rekla: »Predrage sestre, od ovoga grada svednevice primamo mnoga dobra; velik je grijeh ne priteknemo li mu u pomoć, kako možemo, sada kada je njemu potrebno«. Naložila je da se donese pepela i da sestre potpuno otkriju glavu. Najprije je svoju otkrivenu glavu posula s mnogo pepela, onda je stavila pepela na njihove glave. »Idite« – reče – »našemu Gospodinu i svim žarom zahtijevajte oslobođenje grada.«[82]

Čemu pripovijedati pojedinosti? Čemu ponavljati o djevičanskim suzama i silnim molitvama? Sljedećega jutra milosrdni Bog je *s kušnjom dao i sretan ishod* (usp. 1 Kor 10,13): tako da se sva vojska rasula, a oholi čovjek je, protivno svojoj zakletvi, uzmaknuo i nije više uznemiravao onaj kraj.[83] Malo kasnije isti je ratni zapovjednik pao pod mačem.

[XVI. POGL.]

Snaga njezine molitve u obraćenju rođene sestre

24. Doista, ne smije se zastrti šutnjom niti ona čudesna snaga njezine molitve, koja je u početku njezina obraćenja obratila Bogu jednu dušu i obraćenu obranila.[84] Imala je naime sestru mladenač-

[81] Vital Averški, to jest iz Averse u Kampaniji, koja je bila pod gospodstvom Friedricha II. Ovoga puta se nije radilo o navali zbog pljačke, nego o pravoj opsadi. Grad se imao predati. Događaj se zbio ljeti 1241.

[82] Klara i sestre nisu u neposrednoj opasnosti. Njezin pothvat potaknut je isključivo povezanošću s gradom. Po Klari molitva je također dužna plaća i za materijalnu pomoć što su je primale od grada. Najočitiji primjer one solidarnosti koja je spajala rekluze i grad. Samotnice su nerijetko izabirale stanovati pored mostovâ, gradskih vrata ili drugih opasnih mjestâ, živeći od milostinje prolaznikâ i uživajući veliko povjerenje građana u njihov zagovor.

[83] Svake se godine grad Asiz spominje svojeg oslobođenja po Klarinoj molitvi zavjetnom svetkovinom (*Festa del voto*) 22. lipnja. Uvelo ju je općinsko vijeće grada Asiza 26. V. 1644.

[84] Veoma važan događaj za Klaru koji je potvrdio njezinu viziju vlastite budućnosti: imati sestre. Pisac namjerno nije događaj umetnuo kronološkim redom, kako bi

ke dobi, srodnicu i po tijelu i po kreposti čistoće. U želji za njezinim obraćenjem među prvim molitvama koje je svim srcem upućivala Bogu postojano je molila za ovo: kako su ona i sestra u svijetu bile jedno srce da tako sada, u službi Božjoj, budu jedna volja. Stoga je uporno molila *Oca milosrđa* (usp. 2 Kor 1,3) da bi sestri, koju je ostavila kod kuće, svijet obljutavio, a Bog postao sladak, i da bi je tako od nakane tjelesne svadbe odvratio k sjedinjenju svoje ljubavi, kako bi se zajedno s njome, u vječnome djevičanstvu, zaručila sa Zaručnikom slave. U objema naime bijaše usađena zadivljujuća uzajamna ljubav, koja je objema, premda različitim osjećajima, učinila novi rastanak[85] bolnim.

Božansko veličanstvo odmah je udovoljilo te je izvrsnoj moliteljici što prije obilato darovalo onaj prvi dar koji je osobito tražila i koji je Bogu većma bilo drago udijeliti. Naime šesnaest dana nakon Klarina obraćenja Janja,[86] nadahnuta božanskim Duhom, požurila se k sestri i, otkrivši joj tajnu svoje odluke, rekla je da hoće posvema služiti Bogu. Ona, zagrlivši je radosno, reče: »Bogu zahvaljujem, preslatka sestrice, što me je, zabrinutu za tebe, uslišao«.

25. Čudesno obraćenje popratila je prilično čudesna obrana. Dok su naime sretne sestre kod crkve svetoga Anđela u Panzu prianjale uz Kristove stope, i ona, koja je prema Gospodinu više osjećala, poučavala svoju novakinju i rođenu sestru, podigla se protiv mladih djevojaka nova navala rođakâ.

Naime kada su čuli da je Janja prebjegla Klari, sljedećega dana dohrlilo je dvanaest muževa do onoga mjesta; raspaljeni bijesom i sakrivajući izvana pakosni naum hinili su miroljubiv posjet. I odmah se obratiše Janji – jer su o Klari već prije izgubili nadu – i rekoše: »Zašto si došla na ovo mjesto? Požuri se što prije s nama vratiti kući!«. Kad je odgovorila da se neće rastati od svoje sestre Klare, nasrnuo je na nju jedan vitez okrutna srca i, ne štedeći udarce pesni-

---

izbjegao očito naglašavanje porasta sukoba s obitelji, nego ga radije smješta u srce Legende gdje govori o djelotvornosti Klarine molitve, unoseći također elemente humora.

85 Pisac daje naslutiti da je Janja često posjećivala Klaru u Svetom Anđelu, te je svaki rastanak objema donosio novu bol. Neki talijanski kodeksi kažu da je Janja »svaki dan išla Klari i ostajala s njome«, a Klara ju je poučavala. Klara joj je vjerojatno govorila ono isto što je i Franjo govorio njoj na tajnim sastancima (LegKl 5–6).

86 Predaja govori da se prije ovoga događaja zvala Katarina, što bi također mogao biti plod majčinih hodočašćenja na Istok, budući da su se hodočasnici iskrcavali u egipatskom pristaništu Damietti, odakle su preko Sinaja i Gaze nastavljali put prema Jeruzalemu. Na Sinaju se nalazi glasoviti samostan sv. Katarine. Isti hodočasnici raširili su pobožnost prema aleksandrijskoj mučenici (usp. C. A. Lainati, *Sveta Klara Asiška in življenjepisni podatki o sv. Neži Asiški*, Ognjišče, Maribor 1993, 126).

cama i nogama, pokušao ju je odvući za kosu, dok su je drugi gurali i podigli na svoje ruke.

Na to djevojče, kao da su je pograbili lavovi i ugrabili iz Gospodinovih ruku, poviče: »Pomozi mi, draga sestrice, i ne daj da me odnesu od Krista Gospodina!«. Dok su dakle okrutni razbojnici vukli niza strminu brda[87] mladu djevojku, koja se odupirala, poderali joj odjeću i put posuli iščupanim vlasima, Klara je sa suzama, prostrijevši se na molitvu, prosila da sestri bude udijeljena postojanost odluke te da božanska snaga nadvlada silovitost ljudi.

26. Smjesta se, uistinu, pričinilo kao da joj se tijelo, koje je ležalo, tolikom težinom zabilo u zemlju da je više ljudi, uprijevši sve svoje snage, nikako nije moglo prenijeti preko jednoga potočića.[88] Dotrčaše s poljâ i vinogradâ još neki, nastojeći pružiti im pomoć, ali nikako nisu mogli podići ono tijelo sa zemlje. A kad su u svome poduhvatu malaksali, uzdizali su čudo šaleći se: »Cijelu noć jela je olovo, stoga nije čudno da je teška!«. K tomu joj je još gospodin Monaldo, njezin stric, zahvaćen velikim bijesom, htio zadati smrtni udarac pesnicom, ali mu je ruku, koju je podigao, najednom spopala strahovita bol; i dugo još vremena ruku mu je mučila ljuta bol.

I evo, nakon dugotrajne borbe stiže Klara do onoga mjesta i zamoli rođake da odustanu od toga sukoba, a Janju, koja leži polumrtva, neka prepuste njezinoj brizi. Kad su se oni udaljili s gorčinom u duši zbog neobavljena posla, Janja je veselo ustala i, već *radosna zbog* (usp. Dj 5,41) Kristova križa za koji je izborila ovu prvu bitku, predala se zauvijek božanskoj službi.

Onda joj je blaženi Franjo isto tako načinio tonzuru svojom rukom i zajedno sa sestrom poučavao *na putu Gospodnjem* (usp. Sir 5,12).[89]

Ali jer kratak govor ne bi mogao opisati uzvišenu savršenost njezina života, neka se usmjeri na Klaru.

---

[87] Strmina brda: Sv. Anđeo u Panzu smješten je na početku strmog obronka sv. Rufina, niže samotišta Carceri.

[88] Potočić koji se spominje jest onaj koji se spušta – danas bez vode – od samotišta Carceri; Sv. Anđeo u Panzu na desnoj je obali, pedesetak metar dalje.

[89] Franjo, laik, ponovio je neuobičajeni čin tonzure i vodi duhovnu brigu o sestrama. Poznata *Ploča Maestra di S. Chiara* iz 1283. prikazuje kako Janja polaže zavjete u ruke Klare, opatice; to je pomonašenje događaja u kojemu Klara i Janja u stvarnosti nisu bile redovnice, nego pokornice koje su krenule za Franjinim načinom života.

[XVII. POGL.]

Treće čudo: izgon zloduhâ

27. Ne čudi ako je Klarina molitva bila moćna protiv zloće ljudi, kad je raspaljivala i zloduhe. Neka pobožna žena, naime iz pizanske biskupije, jednom je došla u samostan zahvaliti Bogu i svetoj Klari za to što je po njezinim zaslugama bila oslobođena od pet zloduhâ. Zlodusi su naime priznali kad su bili istjerivani da su ih spalile upravo molitve svete Klare i protjerale iz zaposjednutog utočišta.[90]

Nije bez razloga gospodin papa Grgur imao izvanredno pouzdanje u molitve ove svetice jer je kušao njihovu djelotvornu snagu. Često je, doista, smjerni molitelj, bilo dok je bio ostijskim biskupom, bilo nakon što je uzdignut na apostolski vrh, kad bi iskrsnula nova poteškoća, što je prirodno, pismom zatražio od iste djevice zagovor i osjetio pomoć.[91] Stvar, uistinu, kako odlična po poniznosti, tako dostojna da se svom revnošću nasljeduje: kada Kristov namjesnik vruće moli Kristovu službenicu za pomoć i preporuča se njezinim krepostima. Znao je jamačno što može ljubav i kako se pred čistim djevicama pruža slobodan pristup do vijeća Veličanstva.

Ako naime Kralj nebesa samoga sebe ustupa onima koji ga žarko ljube, a što neće udijeliti, ako je korisno, onima koji ga pobožno mole?

[XVIII. POGL.]

O njezinoj osobitoj pobožnosti prema Oltarskom Sakramentu

28. Kolika je bila strastvena pobožnost blažene Klare prema Oltarskom Sakramentu, pokazuju učinci. U onoj naime teškoj bolesti koja ju je prikovala uz krevet tražila je da je se pridigne i podupre prikladnim potpornjima; sjedeći tako prela bi niti za najfinija tkanja,[92] od kojih je načinila preko pedeset pari tjelesnika koje je, zatvorene u svilene ili grimizne torbice,[93] namjenjivala raznim cr-

---

[90] Prema *Postupku* (4,20;7,14) to se zbilo 4 godine prije Klarine smrti.

[91] Prisutnost kard. Hugolina, kasnije pape Grgura IX., u Klarinu životu veoma je posvjedočena: Legenda spominje njegov posjet Svetom Damjanu (14), a sačuvana su nam i dva njegova pisma: jedno je pisao kao kardinal, *Ab illa hora* (prije 1219), drugo kao papa, *Deus Pater* te *Privilegium paupertatis* od 17. IX. 1228.

[92] Zaključujemo da su sestre stekle tehničku vještinu kad su bile u stanju izrađivati platna i različite tkanine. U *Postupku* se spominju lanene, svilene, poluvunene tkanine i pliš (grimiz) (2,12;6,14;3,4). Znale su također obrađivati vunu, kao i sve žene onoga vremena.

[93] U srednjem vijeku tjelesnici (korporali) nosili su se na oltar u prikladnoj torbici, izrađenoj od svile ili purpura (vidi I. Šaško, *Liturgijski simbolički govor*, Glas Koncila,

kvama[94] asiške ravni i gorskih krajeva. A kada je imala primiti Gospodinovo tijelo, najprije bi se natopila vrelim suzama i, pristupivši s drhtanjem, bojala se Sakrivenoga ništa manje negoli onoga koji upravlja nebom i zemljom.

[XIX. POGL.]

Jedna doista čudesna utjeha koju joj je Gospodin udijelio u bolesti

29. Upravo kako se u bolesti pamćenjem opominjala svojega Krista (usp. Tuž 3,20), tako je i Krist nju pohađao u njezinim patnjama. U ono vrijeme na Božić,[95] kada svijet s anđelima zanosno kliče rođenome Djetešcu, sve su gospođe otišle u oratorij na jutarnju, a majku, pritisnutu bolima, ostaviše samu.

Kad je počela razmišljati o malešnome Isusu i veoma se žalostila što ne može sudjelovati u njegovim pohvalama, uzdahnuvši reče: »Pogledaj, Gospodine Bože, kako sam ti sama ostavljena na ovome mjestu!«

I gle, iznenada joj je u ušima počelo odzvanjati ono divno suglasje koje se odvijalo u crkvi svetoga Franje.[96] Slušala je psalmodijsko klicanje braće, pratila skladnost pjevačâ, čak je uhvatila zvuk orgulja. Udaljenost mjesta nikako ne bijaše takva da bi se ono moglo čuti na ljudski način, nego je ona svečanost ili na božanski način doprla do nje, ili joj je sluh bio izoštren iznad ljudskih mogućnosti. Ono što je doista nadmašilo ovo viđenje jest to da je bila dostojna vidjeti same Gospodinove jaslice.[97]

Zagreb 2005, str. 425). Zato Legenda kaže »pedeset pari«, to jest 50 tjelesnikâ s njihovim torbicama. U Svetom Damjanu živjelo se siromašno, čak oskudno, ali je za Presveti Sakrament sve bilo najskupocjenije i izrađeno najvećom mogućom umješnošću i s ljubavlju.

[94] Sestre su radile poslove više negoli se traži od plemkinja, dakle kao i sve radnice u tekstilnoj proizvodnji koja se počela razvijati u XII. i XIII. st. Međutim one su radile da bi poklanjale siromašnim crkvama, kako bi se Presveto Tijelo čuvalo dostojno. Nisu od svojega rada stvarale trgovinu. To se naziva paradoksom Svetog Damjana: raditi besplatno i živjeti od prošnje i milostinje. Pisac možda nije shvatio pravo značenje Klarina rada, tako da je sve to stavio u sklop euharistijske pobožnosti.

[95] Božićno viđenje zbilo se u noći 24/25. prosinca 1252, na posljednji Klarin Božić (PostKl 3,30;7,9).

[96] Crkva sv. Franje – sada bazilika – nalazi se na krajnjem sjeverozapadu Asiza, dok je Sveti Damjan na drugoj, jugoistočnoj strani, izvan grada, 2 km zračne udaljenosti od nje. Obje zgrade ne mogu se međusobno vidjeti zbog brežuljka koji ih dijeli. U crkvi sv. Franje nalazi se od 1230. Franjino tijelo.

[97] Pisac se poslužio svjedočanstvima s Postupka (3,30;7,9), ali je umetnuo pojedinosti koje imaju naglasiti nadnaravni značaj događaja. Kasnije će to preuzeti i

Kad su ujutro kćeri došle k njoj, blažena Klara im je rekla: »Neka je blagoslovljen Gospodin Isus Krist koji me nije ostavio kada ste me bile vi ostavile. Naime po milosti Kristovoj čula sam cijelu onu svečanost koju su noćas proslavili u crkvi svetoga Franje«.

[XX. POGL.]

O prežarkoj ljubavi prema Raspetome

30. Oplakivanje muke Gospodnje priraslo joj je srcu; iz svetih rana je sad crpla smirnu gorkih osjećaja, sad sisala veoma slatke radosti. Suza Krista patnika neodoljivo ju je opijala[98] i pamćenje joj je često predočivalo onoga kojega joj je ljubav duboko utisnula u srce.

Poučavala je novakinje oplakivati Krista raspetoga i što je naučavala riječima, to je istovremeno pokazivala činima: često naime kada bi koju nasamo poticala na to, poplava suza pretjecala je riječi.

Između dnevnih časova šestoga i devetoga obično je bivala obuzeta većom svetom patnjom da bude žrtvovana sa žrtvovanim Gospodinom. Tako ju je jednom, dok je u ćelijici molila deveti čas, đavao udario po čeljusti te joj se oko zakrvavilo, a obraz pomodrio.[99] A da bi neprekidno napasala dušu slastima Raspetoga, češće je »preživala«[100] molitvu na čast Gospodinovih pet ranâ.[101] Naučila je časoslov na čast Križa,[102] kako ga je sastavio zaljubljenik Križa Franjo, i molila ga je posve sličnom strastvenošću. Ispod habita tijelo

još proširiti *Cvjetići* (Cvjet 35) koji će upravo biti poticaj papi Piju XII. da breveom *Clarius explendescit* od 14. 2. 1958. proglasi Klaru zaštitnicom televizije, to jest svih djelatnika na području televizije. Zašto je Klara prenesena u Crkvu sv. Franje? Ja u tome vidim Klarinu silnu želju da, upravo u vrijeme koje je puno neizvjesnosti za nju i njezinu zajednicu u iščekivanju potvrde Pravila (ona je već mjesecima u teškom zdravstvenom stanju), želi zajedno sa sv. Franjom (čiji se ostaci ondje čuvaju) i braćom proslaviti otajstvo koje je izvor njihova poziva te time naglasiti pripadnost i povezanost s Redom manje braće.

[98] Kod sv. Franje ne nalazimo izričaje opijenosti zbog oplakivanja Kristove muke niti »sisati iz svetih rana«. To su izričaji kristološke pobožnosti onoga vremena kojoj je Klara naginjala. Iz tog sam razloga radije prevela »suza Krista patnika« negoli »plač«, jer mi se čini osjećajnijim.

[99] Ovo se ne spominje u svjedočanstvima na Postupku pa zaključujemo da su sestre to piscu usmeno iznijele.

[100] »Napasanje« i »preživanje« možda nama danas neobično zvuči, ali za oce i srednjovjekovnu duhovnost to je najbolji opis onoga stupnja molitve koji se naziva *meditatio.* Za njih to nije bilo neko razumsko razglabanje, nego preživanje, žvakanje Riječi koja pomalo silazi u srce. Sv. Franjo i sv. Klara još pripadaju toj školi.

[101] Molitva na čast pet rana ne smatra se autentičnom, stoga nije uvrštena u *FI*. Vidi Z. Lazzeri, *L'Orazione delle cinque piaghe recitata da S. Chiara*, u AFH 16(1923)246–249.

[102] To je Časoslov muke Gospodnje (ČMu): duhovni lanac od Franje do Klare.

je opasivala malom kordom s trinaest privezanih kamenčića, tajnim podsjetnikom na Spasiteljeve rane.[103]

[XXI. POGL.]
Jedna uspomena na Gospodinovu muku

31. Bijaše to jednom na dan Presvete večere, na kojoj je *Gospodin ljubio svoje do kraja* (usp. Iv 13,1). Pred večer, kako se približavala Gospodinova smrtna tjeskoba, Klara se, rastužena i žalosna, zatvorila u skrovitost ćelije. I dok je molitvom pratila Gospodina koji moli, i kad je duše *žalosne sve do smrti* (usp. Mt 26,38) kušala osjećaj njegove žalosti i, malo-pomalo, opijena sjećanjem na uhićenje i sva izrugivanja, spustila se na postelju. Cijelu je dakle onu noć i sljedeći dan ostala tako obuzeta, tako izvan sebe da se činilo kako je s Kristom razapeta, posve izvan osjetilâ, ne trepćući očima, uvijek pogledom usmjerena na jedno viđenje.

Više puta joj se navraćala jedna pouzdana kći[104] da vidi ne treba li možda štogod i uvijek ju je nalazila u istome stanju. Ali kad se spustila noć na subotu, odana kći je zapalila svijeću i znakom, ne riječju, podsjetila majku na zapovijed svetoga Franje. Svetac joj je naime zapovjedio da joj ne smije proći nijedan dan bez blagovanja.[105]

Dok je dakle stajala pored nje, Klara, kao da se odnekud vraća, izusti riječ: »Čemu je potrebna svijeća? Zar nije dan?« »Majko« – reče ova – »prošla je noć i dan je minuo, i spustila se druga noć.« Klara će njoj: »Blagoslovljen bio ovaj san, predraga kćeri! Napokon mi je darovan jer odavna sam ga željela. Nego pazi da nikomu ne pripovijedaš o ovome snu dokle god budem živa u tijelu!«

[XXII. POGL.]
O različitim čudesima koja je učinila znakom i snagom križa

32. Raspeti Ljubljeni uzvraćao je zaljubljenoj te se ona, koja je bila strastveno zapaljena tolikom ljubavlju prema otajstvu križa, *snagom* križa proslavila *po znakovima* (usp. Dj 2,22; 2 Kor 12,12) i čudesima. Kad bi naime bolesnike obilježila[106] znakom životvorno-

---

103 Riječ je o nekoj pučkoj pobožnosti prema trpećem Kristu, koja časti 13 njegovih rana.

104 Bila je to s. Filipa di messer Leonardo di Gislerio (PostKl 3,1.25).

105 Čak ni Veliki petak, dan strogoga posta.

106 Glagol *applicat* upućuje na to da je dodirnula bolesnike i na njima načinila (povukla) znak križa.

ga križa, na čudesan način je odgonila bolesti od njih. Od mnogih slučajeva dotaknut ću se samo nekih.

Blaženi Franjo poslao je gospođi Klari nekoga brata imenom Stjepana, koji je trpio od ludila, da nad njim načini znak presvetoga križa. Poznavao je naime njezinu veliku savršenost i cijenio u njoj veliku krepost. Na očevu zapovijed, poslušna kći ga je znamenovala i dopustila mu da malo odspava na mjestu gdje ona običavaše moliti.[107] A on, probudivši se nakon kratkoga sna, ustade zdrav i vrati se ocu oslobođen mahnitosti.

33. Neki dječak[108] od tri godine, imenom Mattiolo, iz grada Spoleta, ugurao je u svoj nos kamenčić. Nitko mu ga nije mogao izvući iz nosa, niti ga je dječak mogao ispuhati. Kako je bio u pogibelji, s velikom tjeskobom dovedoše ga gospođi Klari, i kad ga je znamenovala znakom križa, odmah je izbacio kamenčić i bio oslobođen.

Dovedoše svetoj Božjoj službenici i jednoga drugog dječaka, iz Peruđe, koji je imao jedno oko potpuno prekrito mrenom. Ona, dotakavši dječakovo oko, utisne mu znak križa i reče: »Odvedite ga mojoj majci da ona nad njim ponovi znak križa«. Njezina majka, hoću reći gospođa Hortulana,[109] slijedeći svoju biljčicu, ušla je nakon kćeri u redovništvo te je u *zatvorenom vrtu* (usp. Pj 4,12) s djevicama, kao udovica, služila Gospodinu. Primivši dakle od nje znak križa, dječakovo oko je, odmah očišćeno od mrene, vidjelo jasno i bistro. Klara je stoga tvrdila da je dječak oslobođen zaslugom njezine majke, a majka je breme hvale prebacila na kćer, izjavivši da je nedostojna tako velikoga čuda.

34. Jedna od sestara, imenom Benvenuta,[110] gotovo je dvanaest godina podnosila pod rukom fistularnu ranu iz koje je na pet mjesta izlazio gnoj. Božja djevica Klara, ganuta samilošću prema njoj, upo-

---

107 Možda je to bila neka ćelijica ili kolibica u vrtu, kao neko samotište u koje su se povlačile sestre. U samostanu nije bilo zasebnih ćelija, kako je to danas u samostanima klarisâ, ali su zasigurno postojala mjesta za samoću: niše, zvonici, uglovi ili male špilje, kako je to posvjedočeno u nekim španjolskim samostanima.

108 Prvo čudo u korist djeteta. Djeca su predmet Klarine osobite ljubavi za života i nakon njezine smrti; naime u čudesima *post mortem* djeca će imati povlašteno mjesto. Možda je to zbog pobožnosti prema Djetetu Isusu, ali i stoga što su djeca u društvu bila posve bespravna.

109 Prema podacima iz *Postupka* možemo utvrditi Hortulaninu prisutnost u Svetom Damjanu između 1226. i 1238 (PostKl 6,12;1,5;4,11). Njezinoga naime imena nema na popisu sestara u dokumentu iz 1238 (Punomoć Oportulu). Čudo se imalo zbiti oko 1228–1230 (PostKl 4,1.11).

110 S. Benvenuta od gospođe Diambre iz Asiza, XI. svjedokinja; ušla u samostan 1224. (PostKl 11,2); čudo se zbilo u rujnu 1251. (PostKl 11,1).

trijebila je onaj svoj osobiti melem spasonosnoga znaka. I odmah je na znak križa zadobila potpuno ozdravljenje višegodišnje rane.

Druga iz broja sestara, imenom Amata,[111] bila je trinaest mjeseci mučena vodenom bolešću i povrh toga ležala je skrhana od groznice, kašlja i boli na jednoj strani. Gospođa Klara, ganuta samilošću nad njom, utekla se dokazu svoje plemenite vještine. Znamenovala ju je križem u ime svojega Krista i smjesta joj se povratilo posvemašnje zdravlje.

35. Jedna druga službenica Kristova,[112] rodom iz Peruđe, kroz dvije godine tako je izgubila glas da je jedva jedvice uspijevala oblikovati razumljive riječi. Kad joj je u noći Uznesenja Naše Gospe bilo pokazano u viđenju da će je gospođa Klara osloboditi, željno je iščekivala dan. Čim je svanulo, požurila se k majci, žarko je zatražila znak križa i čim je znamenovana, glas joj se odmah povratio.

Neka sestra imenom Kristijana,[113] podnoseći dugo vremena gluhoću na jedno uho, pokušala je mnoge ljekarije protiv toga zla, ali uzalud. Gospođa Klara joj je nježno znamenovala glavu, dotakla uho i smjesta joj se obnovilo osjetilo sluha.

U samostanu bijaše velik broj nemoćnih sestara, pogođenih različitim bolima. Klara je, po običaju, ušla ondje sa svojim uobičajenim lijekom i, načinivši pet puta znak križa, smjesta je podigla njih pet iz bolesti.[114] Iz ovih činjenica jasno se vidi da je u djevičinu srcu bilo zasađeno drvo Križa čiji listovi, dok plod krijepi dušu, pružaju lijek izvana.[115]

[XXIII. POGL]

O svakodnevnom poučavanju sestara

36. Jer bijaše doista učiteljicom neukih i na neki način na čelu djevojaka u palači velikoga Kralja, odgajala ih je takvim načinom postupanja i brinula se za njih s tolikom nježnom ljubavi da se to riječima ne može potpuno izreći. Na prvome mjestu učila ih je da

---

111 S. Amata Martina iz Coccorana, ušla u samostan 1228, Klarina nećakinja (PostKl 4,1), IV. svjedokinja na Postupku.

112 To je s. Benvenuta iz Peruđe, druga svjedokinja; ušla je u samostan krajem rujna 1211/12 (PostKl 2,1).

113 S. Kristijana gospodina Kristijana od Parisse, peta svjedokinja; ušla u samostan 1246/47 (PostKl 5,4). Čudo se zbilo u lipnju–srpnju 1252 (PostKl 5,1;3,17;4,10).

114 Jedna od njih je prva svjedokinja s. Pacifika (PostKl 1,16), ostale nisu bile žive za vrijeme Postupka; bilo je to prije Klarine velike i duge bolesti (1224/25).

115 Jedna od najdražih tema franjevačkih mistikâ XIII. i XIV. st. Vidi, primjerice, sv. Bonaventura, *Stablo života* (Symposion, Split 1994).

odstrane iz prebivališta duha svaki šum, kako bi mogle uroniti u same Božje tajne. Učila ih je da ne budu više pod utjecajem ljubavi rođakâ po tijelu i da zaborave *očinski dom* (usp. Ps 44,11) kako bi se svidjele Kristu. Bodrila ih je da ne mare za zahtjeve krhkoga tijela, a tričarije puti da podvrgnu vlasti razuma.[116] Pokazivala im je kako lukavi neprijatelj postavlja skrivene zamke čistim dušama, i da svece napastuje na jedan, a one koji su svjetovni na drugačiji način.[117]

Stoga je napokon htjela da u određene sate *rade vlastitim* rukama (usp. 1 Kor 4,12), tako da se odmah, prema želji Utemeljitelja, ponovno zagriju vježbom molitve i, ostavivši mlakost nemara, ognjem svete ljubavi odbace hladnoću nepobožnosti.

Nigdje nije bilo većeg čuvanja šutnje,[118] nigdje se nije tako visoko cijenila i ljepota i vrsnoća svake kreposti. Nije ondje raspušten govor odavao raspušteni duh, niti je lakoumnost riječî otkrivala lakoumnost osjećaja. Sama učiteljica naime, umjerena u riječima, u kratak govor sažimala je želje bogata duha.

[XXIV. POGL.]

Njezina živa želja da čuje riječ svete propovijedi

37. Kćerima je, po svetim propovjednicima, pribavljala hranu Božje Riječi,[119] od koje je sebi izabrala ne manje vrijedan dio. Jer u slušanju svete propovijedi bila bi preplavljena tolikim zanosom, toliko bi uživala u spominjanju svojega Isusa da je jednom, za vrijeme propovijedi brata Filipa iz Atrija, pokraj djevice Klare stajao neki prekrasni dječak i za vrijeme većega dijela propovijedi razveseljavao je svojim umiljavanjem. Ona [sestra][120] koja je zavrijedila takvo što

---

116 Učila ih je dakle kontemplativnom životu koji traži: slobodu razuma, slobodu srca i slobodu tijela.

117 Te napasti su: težiti za boljim, propuštati činiti dobro, pomanjkanje radosti, preuveličavanje svakodnevnih neugodnosti. To udaljava dušu od čvrste, stvarne i uravnotežene pobožnosti. Ručni rad je lijek: oslobađa razum, razveseljava srce i čini korisnim tjelesne snage.

118 Možda je to, kao i u 1Čel 28, veličanje šutnje propisane Hugolinovim Pravilom, koje je sestrama nalagalo posvemašnju šutnju. Ispuštanje ovoga retka u *Legenda versificata* možda dokazuje da takva rigorozna šutnja nije više bila na snazi u Svetom Damjanu, to jest bila je evanđeoska, prema PrKl (5,1–4).

119 Za odgoj sestara nije se brinula samo opatica (Klara) nego su tu i svećenici: kapelani, pohoditelji i drugi. Franjo se ovdje ne pojavljuje, no njegovu prisutnost nadomještaju njegova braća, neka manje, a neka više učena i duhovna. Klara se znala uvijek okoristiti.

120 Bila je to s. Agneza gospodina Oportula Bernarda Asiškoga, X. svjedokinja; ona je na Postupku rekla da je to bilo »u tjednu nakon Vazma, kada se pjeva: *Ego sum Pastor bonus*«, to jest druge nedjelje po Uskrsu, 1232 (PostKl 10,8).

vidjeti na svojoj majci iskusila je neizrecivu ljupkost u promatranju ove pojave.

Premda nije bila književno obrazovana, ipak je uživala slušajući način govora učenih,[121] smatrajući da se u kori krije badem riječî, koju je ona veoma oštroumno izvlačila i veoma slatko uživala. Umjela je iz svake propovjednikove izreke izvući ono što je duši korisno: znajući da ubrati kadgod cvijet s oštroga trna nije manje razborito negoli jesti plod s plemenita stabla.

Jednom, kada je gospodin papa Grgur zabranio da nijedan brat ne smije ići u samostane Siromašnih gospođâ bez njegova dopuštenja,[122] bogoljubna majka, ražalostivši se što će sestre rjeđe imati hranu svetoga nauka, s uzdahom reče: »Neka nam onda oduzme svu braću, kad nam je oduzeo one koji su nas posluživali životnom hranom!«. I smjesta je svu braću poslala natrag ministru, ne hoteći imati milostinjare koji su pribavljali tjelesni kruh kad nije više imala milostinjare duhovnoga kruha. Kad je papa Grgur to čuo, odmah je prepustio onu zabranu u ruke generalnome ministru.[123]

[XXV. POGL.]

Njezina velika ljubav prema sestrama

38. Ali ova časna opatica nije ljubila samo duše svojih kćeri nego se, dapače, s osobitom pomnjom milosrdne ljubavi brinula o njihovim tijelima. Veoma često ih je naime za noćne studeni svojom rukom pokrivala dok su spavale i, kada bi opazila da nisu sposobne opsluživati zajedničku strogost, htjela je da se zadovolje blažim načinom ishrane. Ako bi koju uznemirivala napast, ako bi koju, što je prirodno, obuzela turobnost, pozvala bi je nasamo i plačući je

---

[121] Doslovno: »premda nije bila učena«; biti učen u srednjem vijeku značilo je poznavati *septem artes liberales*, prije svega gramatiku, retoriku i dijalektiku. To sam sažela u »književno obrazovana«, što je u skladu s onim što se dalje kaže, da je naime rado slušala (i razumjela) govore učenih, ili učene govore, to jest govore na dobrom latinskom. Sjetimo se zgode kada je sestrama propovijedao Aleksandar iz Halesa, a brat Egidije ga prekinuo i nastavio. Učeni Englez zasigurno je govorio učeno, i to na latinskome. Usp. P. Bargellini, *Cvjetići sv. Klare*, Symposion, Split 2008, str. 62–64 (prema *Dicta B. Aegidii Ord. Minorum*, Quaracchi 1905, n. 73).

[122] Ova zabrana proizlazi iz bule *Quo elongati*, od 28. IX. 1230, koja, među mnogim važnim točkama, zahvaća u odnos Reda manje braće i Siromašnih gospođâ; naime papa je htio Sveti Damjan potpuno uklopiti u svoj Red zatvorenih monahinja, što bi Svetom Damjanu oduzelo njegovu franjevačku izvornost. Zato se Klara pobunila protiv te zabrane, spremna na gladovanje, jer je voljela povezanost s Franjinom braćom više negoli svagdašnji kruh.

[123] Tada je generalni ministar Reda bio Ivan Parenti (1227–32). Nije sačuvan spis kojim bi papa stvar predao u njegove ruke.

tješila. Ponekad bi se prostrla ožalošćenima do nogu da majčinskim milovanjima olakša težinu boli. Na ove izraze dobrote kćeri su, ne nezahvalne, uzvraćale svom svojom privrženošću. Budući da su opažale na majci izraz ljubavi, poštovale su u učiteljici službu pretpostavljene, u odgojiteljici slijedile pravilan hod[124] i u zaručnici Božjoj divile se svetosti u svim njezinim prijelazima.

[XXVI. POGL.]

Njezine bolesti i dugotrajna iznemoglost

39. *Četrdeset godina* (usp. Ps 94,10) *trčala je u trkalištu* (usp. 1 Kor 9,24) *najuzvišenijega siromaštva* (usp. 1 Kor 9,24), kad se, evo, već približila *nagradi višnjega poziva* (usp. Fil 3,14), kojoj su prethodila razna bolovanja. Budući da joj je tjelesna snaga prvih godina[125] podlegla strogosti pokore, u posljednje vrijeme zahvatila ju je teška bolest, da bi se kao bolesna obogatila zaslugama patnjâ, kao što se, kao zdrava, obogatila zaslugama [dobrih] djelâ. Jer *krepost se u bolesti usavršava* (usp. 2 Kor 12,9). Kako se njezina zadivljujuća krepost pročistila u bolesti, vidi se osobito po tome što se kroz dvadeset osam godina[126] neprestanog bolovanja nije čulo mrmljanje niti jadikovanje, nego je iz njezinih usta uvijek izlazio sveti razgovor, uvijek zahvaljivanje.

Ali premda se činilo da se, onemoćala pod težinom bolestî, žuri svršetku,[127] svidjelo se Bogu, ipak, da odgodi njezinu smrt do trenutka kada će je Rimska crkva, čije je ona djelo i osobita kći, moći uzvisiti zaslužnim počastima. Dok se naime vrhovni svećenik s kardinalima zadržavao u Lionu,[128] mač silne boli probadao je duše sestara kada su Klaru, više nego obično, stale mučiti boli.

---

124 To jest ispravno vladanje.

125 Prvih 12 godina redovničkoga života (vidi XII. pogl.).

126 To jest od 1224/25; u PostKl kaže se 29 godina (14,1.2).

127 U jednom trenutku sestre su doista mislile da je majci došao kraj; bilo je to oko blagdana sv. Martina (11. 11) 1252. (PostKl 9,10).

128 Papa Inocent IV. nalazio se u Lionu od prosinca 1244. do travnja 1251. da utekne srdžbi Friedricha II. Iz Liona je otišao u Genovu (rodni grad), Milano, Bolognu, Fano i Peruđu, gdje je već 5. XI. 1251. U osmini Uskrsa (27. IV. 1253) dolazi u Asiz gdje će ostati do 6. X., ponedjeljka nakon svetkovine sv. Franje. U međuvremenu je posvetio crkvu sv. Franje (25. V. 1253, u nedjelju prije Uzašašća) i pohodio Klaru. God. 1247. napisao je vlastite Konstitucije za Siromašne gospođe, na osnovi Franjina, a ne Benediktova Pravila, ipak međutim tražeći da samostani imaju zajedničke posjede. To je, prije svega, Klari zadavalo muku.

40. U međuvremenu je nekoj Kristovoj službenici, djevici posvećenoj Bogu u samostanu svetoga Pavla, Reda svetoga Benedikta, pokazano ovo viđenje: činilo joj se kao da zajedno sa svojim sestrama dvori u Svetome Damjanu bolesnu gospođu Klaru, a Klara da leži na skupocjenu ležaju. Međutim dok su plačući i sa suzama čekale odlazak blažene Klare, neka krasna žena, koja se pojavila kod uzglavlja postelje, obrati se [njima] rasplakanima: »O kćeri – reče – ne oplakujte onu koja još ima živjeti: jer neće moći umrijeti dok ne dođe Gospodin sa svojim učenicima«.[129]

I gle, nakon malo vremena, Rimska kurija stigla je u Peruđu. A kada je Gospodin ostijski čuo da joj se bolest pogoršala, došao je što brže iz Peruđe da pohodi Kristovu zaručnicu, kojoj po službi bijaše otac, po skrbi hranitelj, a po najčišćem osjećaju uvijek odani prijatelj.[130] Nahranio je bolesnicu sakramentom Tijela Gospodnjega, i nahranio je ostale okrepom spasonosne propovijedi. Ona je sa suzama zaprosila Oca samo jedno: da u Kristovo ime smatra sebi povjerenima njezinu obitelj i obitelji ostalih Siromašnih gospođa. A nada sve ga je zamolila: da joj od gospodina pape i od kardinalâ isprosi potvrdu Povlastice siromaštva; budući da je bio vjerni pomoćnik Reda, kako je riječju obećao, tako je djelom ispunio.[131]

Kad je prošla godina dana, gospodin papa se s kardinalima preselio iz Peruđe u Asiz[132] da se već opisano viđenje o svetičinu prijelazu može ostvariti. Vrhovni svećenik naime – s onu stranu ljudskoga, ali s ove strane Boga – predstavlja osobu samoga Gospodina, a gospoda kardinali u vojujućoj su Crkvi njemu prisnije priljubljeni, poput učenikâ.

---

129 Imamo u ovom događaju pojavu povezanosti između žena istoga grada oko jedne žene od osobite duhovne važnosti. Pojavu koja je obilježavala »vjersku panoramu srednje Italije« onoga doba (usp. M. Bartoli, *Klara Asiška*, cit., 208).

130 Gospodin ostijski, to jest kardinal Rajnald, pohodio je Klaru u proljeće 1252. Ona ga je tada zamolila za potvrdu »Povlastice siromaštva«, to jest vjerojatno vlastitoga Pravila. Ako je riječ o Povlastici, onda bi to bila Povlastica Inocenta IV. koja je u povijesti krivo pripisana Inocentu III.

131 Pismom *Quia vos*, od 16. IX. 1252., kardinal Rajnald piše iz Peruđe Klari i sestrama odobravajući im njihov *Oblik života*, to jest Klarino Pravilo.

132 Tu će ostati do 6. X. Kad se vrati u Rim, 18. X. napisat će spoletskom biskupu Bartolomeju bulu *Gloriosus Deus* kojom ga ovlašćuje da započne Postupak za Klarino proglašenje svetom.

[XXVII. POGL.]

Kako ju je gospodin Inocent bolesnu pohodio, odriješio i blagoslovio

41. Božanska Providnost već se požurila ispuniti svoj naum s Klarom; Krist se požurio uzdići siromašnu hodočasnicu u palaču višnjega Kraljevstva. Već je i ona žudjela i svom željom uzdisala da bude *oslobođena ovoga smrtnoga tijela* (usp. Rim 7,24) te da u nebeskim stanovima promatra Krista koji kraljuje, kojega je, siromašnoga na zemlji, kao siromašica svim srcem slijedila. Tako se na svete udove, već oslabljene dugom bolešću, oborila nova nemoć koja je i znak skorašnjega poziva Gospodinu i pripravlja joj put do vječnoga ozdravljenja.

Gospodin Inocent IV., svete uspomene, pohitio je zajedno s kardinalima pohoditi Kristovu službenicu[133] i nije dvojio svojom papinskom nazočnošću počastiti preminuće one čiji je život cijenio iznad života ženâ našega vremena. Ušavši u samostan, uputio se do siromašne postelje i na bolesničine usne prislonio ruku da je može poljubiti. Ona ju je primila s velikom zahvalnošću i zamolila da smije s velikim poštovanjem poljubiti papi nogu. Popevši se na drvenu klupicu, dvorski gospodin se udostojao na zgodan način pružiti nogu, koju je ona i odozgor i odozdol izljubila, i s poštovanjem prislonila svoje lice.[134]

42. Onda je s anđeoskim izrazom lica zamolila od vrhovnoga svećenika otpuštenje svih grijeha. On na to prošapće: »Oh, kad bi barem meni bilo potrebno takvo oproštenje!«. Podijelio joj je dar potpuna odrješenja i milost obilna blagoslova.

A kada su svi otišli, jer je toga dana iz ruke provincijalnoga ministra[135] primila svetu hostiju, *očiju podignutih k nebu* (usp. Iv 17,1) i sklopljenih ruku prema Bogu, rekla je svojim sestrama: »*Hvalite Gospodina* (usp. Ps 116,1), dječice moja, jer se Krist danas udostojao udijeliti mi takvu milost koju ni nebo ni zemlja ne bi mogli

---

133 Ljetopisac Nikola iz Calvia, kapelan i životopisac Inocenta IV., zatim biskup Asiza, spominje dva papina pohoda Klari. Legenda ovdje možda spaja oba pohoda u jedan. S. Filipa opširnije govori o tome (PostKl 3,24.32). Drugi posjet bio bi, čini se, oko 6–8. kolovoza, »malo dana« prije njezine smrti (PostKl 3,24).

134 Ovdje pisac ne ističe, ali čin podsjeća na Magdalenino držanje podno križa. Ljubljenje nogu Raspetoga ustrajno postoji u *laudes* o muci i ikonografiji onoga vremena (usp. M. Bartoli, *Klara Asiška*, cit., 213). Klarin način molitve, opisan u LegKl 19, također podsjeća na to.

135 Prema fra Agostinu Stroconeu, Provincijalni ministar bio bi fra Oddone iz Acquasparte (vidi »L'Umbria Serafica«, u MF 2/1887/124).

nadomjestiti: danas sam« – reče – »primila samoga Svevišnjega i zavrijedila vidjeti njegova namjesnika«.[136]

[XXVIII. POGL.]

Kako je odgovorila rasplakanoj rođenoj sestri

43. Oko Majčine postelje stajale su kćeri koje će doskora ostati siročad i kojima je *mač boli probadao duše* (usp. Lk 2,35). Nisu dopustile da ih odande odvrati san niti otrgne glad, nego ih je, zaboravivši i na postelju i na jela, noću i danju krijepio samo plač. Među njima bijaše pobožna djevica Janja;[137] oblivena gorkim suzama, vruće je molila sestru neka je ne ostavi napuštenom. Klara joj odgovori: »Sestrice premila, Bog hoće da odem; a ti prestani plakati jer ćeš ubrzo nakon mene doći Gospodinu i« – još reče – »prije negoli umreš,[138] Gospodin će ti podariti veliku utjehu«.

[XXIX. POGL.]

Što se vidjelo i zbilo za vrijeme njezina konačnog prijelaza

44. Napokon je bilo očito da kroz više dana podnosi smrtnu borbu: kroz to vrijeme porasla je vjera naroda i pobožnost puka, bila je također danomice počašćena, kao prava svetica, čestim posjetima kardinalâ i prelatâ. A ovo je nevjerojatno čuti: premda sedamnaest dana nije mogla uzimati nikakve hrane, Gospodin ju je jačao tolikom snagom, te je [ona bila ta koja je] krijepila u Kristovoj službi sve koji su joj dolazili. Kada ju je naime brat Rajnald,[139] prijazan čovjek, bodrio na strpljivost u dugom mučeništvu tolikih bolestî, iskreno mu je odgovorila: »Predragi brate, otkada sam upoznala milost Gospodina mojega Isusa Krista po njegovu sluzi svetome Fra-

---

[136] Cijelo poglavlje sadrži sve elemente onoga što je u srednjem vijeku značilo »lijepu smrt«: duga smrtna tjeskoba, blizina najdražih, posljednji vjerski obredi.

[137] Janja, rođena Klarina sestra, dugo je bila odsutna iz Svetog Damjana. Naime oko 1219. poslana je u Monticello kod Firence da uputi sestre u način života Svetog Damjana. Ondje je ostala do početka 1253. Stručnjacima je zanimljiva njezina nazočnost kod umiruće Klare, koja dokazuje da se i u Svetom Damjanu i u Monticellu primjenjivalo Klarino Pravilo, prema kojemu se klauzura može napustiti zbog »korisna, očita i utemeljena razloga«, dok Hugolinove Konstitucije ne bi dopustile Janjin izlazak.

[138] Neki rukopisi namjesto *moriaris* imaju *prius quam a te recedem* (prije nego što odem od tebe).

[139] Vjerojatno ispovjednik sestara.

nji, nijedna mi patnja nije bila nepodnošljiva, nijedna pokora teška, nijedna mi bolest nije bila nesnosna«.

45. Osjećajući da je Gospodin veoma blizu i da, tako reći, *stoji pred vratima* (usp. Otk 3,20), htjela je da svećenici i duhovna braća budu pokraj nje te čitaju Muku Gospodnju i svete riječi. Kada se među njima pojavio brat Juniper,[140] izvrsni Gospodnji šaljivac, koji je često izricao vatrene riječi o Gospodinu, preplavljena novim veseljem upitala ga je *ima li pri ruci* (usp. 1 Sam 21,3) štogod nova o Gospodinu. Kad je *otvorio svoja usta* (usp. Dn 3,25; Mt 5,2), iz *peći* žarkoga srca sipao je *plamene* (usp. Dn 3,21.24) iskre riječî te je Božja djevica u njegovim usporedbama našla veliku utjehu.

Na kraju se okrenula zaplakanim kćerima, kojima je ponovno preporučila Gospodinovo siromaštvo i hvaleći spominjala se božanskih dobročinstava. Blagoslovila je svoju vjernu [braću] i svoje odane [sestre][141] te na sve, kako ondašnje tako i buduće gospođe siromašnih samostana zazvala obilnu milost blagoslova. Tko bi mogao pripovijedati ostalo, a da ne plače?

Stajahu ondje blizu dvojica blagoslovljenih drugova blaženoga Franje; jedan od njih, Anđeo,[142] i sam plačući tješio je rasplakane; a drugi, Leon,[143] cjelivao je siromašnu postelju umiruće. Ožalošćene kćeri plakale su zbog odlaska drage majke koju više *neće vidjeti* (usp. Dj 20,25.38) i sa suzama je pratile dok odlazi. Pregorko su žalile što s njome odlazi njihovo utočište u nevolji i što, ostavljene u *suznoj dolini* (usp. Ps 83,7), neće više moći naći utjehe kod svoje učiteljice.

Jedva im je samo čednost zaustavljala ruku da ne razderu svoja tijela, a jer im nije bilo dopušteno izvana dati oduška duševnoj boli, to je oganj njihove boli učinilo žešćim. Samostanska stega nalagala je šutnju, [a opet] snaga boli otkidala je uzdisanje i jecaj. Lica su

---

[140] Franjin drug, jednostavan i strpljiv čovjek, posvećen Bogu, molitvi i radu. Ovdje je nazvan *ioculator*, što sam prevela sa *šaljivac*, dok ga drugi kodeksi nazivaju *iaculator* (*strijelac*), to jest onaj koji odapinje strelovite molitve, uzdahe i pobožne riječi. Umro je 4. I. 1258.

[141] *Devotos devotasque*: primijenila sam na braću i sestre, ali može se uzeti i u širem značenju: svu pobožnu braću, svećenike, vjernike laike i sve pobožne žene, kako one koji su se okupljali tih dana oko Svetog Damjana (LegKl 44. 47) tako i na buduće.

[142] Brat Anđeo, zvan Rietski, potpisnik pisma iz Greccia u *Legendi trojice drugova*.

[143] Jedan od prve najznamenitije Franjine braće. Njemu dugujemo mnoge vijesti o Franji, o prvim vremenima i duhovnom gibanju Reda. Predaja govori da je umro nakon 1270. Najbolje je od svih poznavao Franjino srce i misao jer je bio njegov tajnik i ispovjednik. Sačuvao nam je dva Franjina autografa i njegov brevijar (koji je poklonio opatici s. Benedikti, Klarinoj prvoj nasljednici). Pretpostavlja se da mu je Klara kazivala u pero svoju Oporuku, koju nam je on sačuvao. Zajedno s Klarom začetnik je »ciklusa o Svetom Damjanu«.

im natekla od suzâ, a bujica ožalošćena srca opskrbljivala je potoke [suzâ] novima.

46. A presveta djevica, obraćajući se samoj sebi, tiho prozbori svojoj duši: »Pođi bez straha« – reče – »jer imaš dobrog putovođu. Pođi« – nastavi – »jer Onaj koji te stvorio, on te je i posvetio i, čuvajući te uvijek kao majka svoje dijete, ljubio te je nježnom ljubavlju. Blagoslovljen budi, Gospodine« – reče – »ti koji si me stvorio!«. Kad ju je jedna od sestara[144] upitala kome govori, odvratila je: »Govorim svojoj blagoslovljenoj duši«.[145] Onaj slavni vođa ne bijaše posve daleko. Okrenuvši se naime jednoj kćeri[146], reče: »Vidiš li, kćeri, Kralja slave kojega ja vidim?«.

I *na* neku drugu[147] *spustila se ruka Gospodnja* (usp. Ez 1,3) te je tjelesnim očima kroza suze opazila blaženo viđenje. Probodena strijelom duboke boli, usmjerila je pogled prema kućnim vratima.[148] I gle, ulazilo je mnoštvo djevicâ odjevenih u bijele haljine, i sve su na svojim glavama nosile zlatne vijence. Među njima je stupala jedna koja bijaše sjajnija od ostalih, iz čije je krune, koju je imala na glavi u obliku kadionice s otvorima, odsijevao toliki sjaj te je i samu noć unutar kuće prometnuo u danje svjetlo. Približila se postelji, na kojoj je ležala Sinova zaručnica, i s ljubavlju se nadvila nad nju te ju veoma nježno zagrlila. Djevice doniješe plašt čudesne ljepote, sve se natječući da ga raširе; pokriše Klarino tijelo i tako uresiše zaručničku postelju.

Sutradan nakon blagdana svetoga Lovre[149] dakle izišla je ona presveta duša da bude ovjenčana lovorom vječne nagrade i, kad se rastavila od hrama tijela, duh se sretno preselio k zvijezdama.

Blagoslovljen ovaj izlazak iz doline bijede
koji joj postade ulaskom u blaženi život.

---

144 Bila je to s. Anastazija (PostKl 3,20;11,3).

145 Razgovor s vlastitom dušom zbio se 8. kolovoza, u petak navečer (usp. PostKl 3,20;11,3).

146 Klara se obratila s. Amati gospodina Martina iz Coccorana (PostKl 4,19).

147 Viđenje je imala s. Benvenuta od gospođe Diambre iz Asiza (PostKl 11,1.4), ne s. Amata, kako bi se moglo zaključiti iz *Legende u stihu* (LegKlst 1363–1364). Viđenje se zbilo 8. kolovoza, u petak navečer.

148 Postoje dvoja vrata na sjevernom zidu spavaonice Svetog Damjana: jedna vode iz oratorija u spavaonicu, a kroz druga se iz klaustra penje pokretnim stepenicama (ponovno postavljenima 1993) u spavaonicu. Povorka djevicâ vjerojatno je ušla kroz ona iz oratorija, gdje se čuvao Presveti Sakrament, bliže mjestu gdje je ležala Klara.

149 Klara je preminula 11. VIII. 1253. na svetkovinu sv. Rufina, zaštitnika grada Asiza.

Mjesto oskudne hodočasničke hrane
već se raduje za stolom višnjih građana;
mjesto u priprostosti pepela,
blažena u Kraljevstvu nebeskom,
odjevena je svečanom haljinom vječne slave.

[XXX. POGL.]
Kako je Rimska kurija s mnoštvom naroda došla na djevičin ukop

47. Odmah je glas s čudesnim vijestima o djevičinu preminuću potresao svekoliki gradski puk. Pritjecali su muževi, pritjecale žene na mjesto[150] i k tomu je narod pritjecao u tolikome mnoštvu te se činilo da je grad ostao pust. Svi su izvikivali da je sveta, svi su izjavljivali da je Bogu draga, a uz riječi hvale neki su stali plakati. Dohitio je i gradski načelnik s odredom vitezova i mnoštvom oružnika te je one večeri i cijelu noć brižno rasporedio straže da se ne bi možda dogodilo da pretrpe kakvu štetu s obzirom na dragocjeno blago koje ležaše posred njih. Naime pobožnost puka prema svetome tijelu bješe tolika da su gospoda kardinali i drugi crkveni prelati stavljali dragocjeno prstenje na djevičine ruke, kao da bi dodirom svetih prstiju postigli neku snagu.[151]

Sljedećega dana pokrenula se cijela Kurija: stigao je na mjesto Kristov namjesnik[152] s kardinalima, i sav je grad upravio svoje korake prema Svetome Damjanu. Došlo je vrijeme za bogoslužje, kadli je Gospodin papa, budući da su braća započela časoslov za pokojne, iznenada predložio da se ima slaviti časoslov djevicâ, ne za pokojne, kao da ju je, činilo se, proglasio svetom prije no što joj je sahranjeno tijelo.[153] Kad je uzoriti muž, gospodin ostijski[154] primijetio da se to treba odvijati promišljenije, slavljena je misa za pokojne. Nakon što je vrhovni svećenik sa zborom kardinalâ i prelatâ sjeo, biskup ostijski je, uzevši za predmet svojega govora ono o *ispraznosti nad ispraznostima* (usp. Prop 1,2), u svojem izvrsnom govoru hvalio ovu izvanrednu prezirateljicu ispraznostî.

---

[150] To jest Sveti Damjan.

[151] Ovaj redak ispušten je u mnogim kodeksima. Donosi ga i *Legenda u stihu* (LegKlst 1406–1412), prema kojoj smo glagol *mittere* (slati) uzeli u smislu *inserere* (staviti). Inače bi doslovan prijevod glasio: »od strane gospode kardinalâ i drugih crkvenih prelatâ poslano je dragocjeno prstenje [da bude stavljeno] na djevičine ruke«.

[152] Inocent IV.

[153] Papa je postupio tako uvjeren u svetost »gospođe Klare«.

[154] Kardinal Rajnald. Upravo će on, dvije godine kasnije, Klaru proglasiti svetom.

48. Odmah su kardinali svećenici s pobožnim dostojanstvom okružili sveta nosila i nad djevičinim tijelom izvršili uobičajene obrede. Kako su napokon ipak zaključili da nije ni sigurno ni dolično da takav dragocjeni poklad bude toliko udaljen od građanâ, podigli su ga uz himne i pohvale, uza zvuk trubljâ i svečano klicanje, i časno ga odnijeli k Svetome Jurju.[155]To je naime ono mjesto gdje je i tijelo svetoga oca Franje najprije bilo pokopano, tako da onaj koji je živoj pripravio put života, također mrtvoj – kao po nekom predznaku – pripravi mjesto. Stoga se pokraj djevičina groba *zgrnulo mnoštvo narodâ* (usp. Dj 21,30), koje je *hvalilo Boga i govorilo* (usp. Lk 2,13):

»Uistinu sveta,
uistinu slavna
kraljuje s anđelima,
ona koja je na zemlji primila toliku počast od ljudi.
Zagovaraj nas kod Krista,
prvakinjo Siromašnih gospođâ,
koja si nebrojene privela k pokori,
nebrojene životu!«

Nekoliko dana kasnije i Janja je, pozvana na *svadbu Jaganjčevu* (usp. Otk 19,7–9), slijedila Klaru u vječnu radost,[156] gdje obje *kćeri sionske* (usp. Iz 62,11; Mt 21,5), sestre po naravi, po milosti i po Kraljevstvu, zanosno kliču Bogu bez prestanka. Janja je doista primila onu utjehu koju joj je obećala Klara prije negoli je otišla. Kako je Janja naime nakon sestre prešla od svijeta ka Križu, tako se, kad je Klara već blistala znacima i čudesima, nakon nje iz prolaznoga svjetla preuranjeno probudila kod Boga.

Po preuzvišenom Gospodinu našemu Isusu Kristu, koji s Ocem i s Duhom Svetim živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

---

[155] U toj istoj crkvi je od 4. X. 1226. do 25. V. 1230. počivalo i tijelo sv. Franje. Crkva sv. Jurja (San Giorgio) jednim se svojim dijelom nalazila ondje gdje je danas crkva i samostan sv. Klare.

[156] Prema *Postupku* Janja je preminula »nedavno«, to jest kratko prije 24. XI. 1253. (PostKl 1,15; 6,15). Piscu, koji je pisao koju godinu kasnije, tri mjeseca činilo se kao »nekoliko dana«.

Drugi dio

[XXXI. POGL.]
Čudesa svete Klare nakon njezine smrti

49. Vrijedni su časti oni čudesni znakovi svetaca, ona čudesna svjedočanstva koja proizlaze iz svetosti značajâ i savršenosti djelâ. *Ivan, doista, ne učini nijednog znamenja* (usp. Iv 10,41), pa ipak neće biti svetiji od Ivana oni koji čine čudesa. Stoga bi za dokaz svetosti svete djevice Klare dostajao jedan hvalospjev o njezinu besprijekornu životu, kad ne bi međutim drukčije zahtijevala dijelom mlakost puka, dijelom njihova pobožnost.

Stoga su Klaru, dok je živjela na zemlji, slavila njezina djela, a nakon toga, kada je utonula u ponor vječne slave, nije ništa manje po cijelome svijetu divno zasjala sjajem svojih čudesa. Čista istina i izrečena pod prisegom nuka me da ih mnoga napišem, ali me njihov velik broj nuka da više toga izostavim.

[XXXII. POGL.]
Oslobođeni opsjednuti

50. Neki dječak, imenom Jakobino, iz Peruđe, nije se toliko činio bolestan koliko opsjednut *nečistim duhom* (usp. Dj 19,16). Sad bi se naime očajnički bacio *u vatru* (usp. Mt 17,14), sad bi se snažno bacio na zemlju, sad grizao kamenje, sve dok nije polomio zube, jadno izranio svoju glavu i raskrvavio tijelo. Iskrivljenih usta i isplažena jezika, tako bi lako sklupčao svoje tijelo te bi često svoju nogu stavio za vrat. Dva puta na dan ta je mahnitost mučila dječaka i nisu ga mogle ni dvije osobe obuzdati da ne svuče svoju odjeću.

Tražili su pomoć vještih liječnika, ali nikoga tko bi znao što savjetovati. Njegov otac, imenom Guidalotto, ne našavši u ljudi nikakva lijeka takvoj nesreći, obratio se zaslugama svete Klare: »O presveta djevice« – reče – »o dostojna hvale cijeloga svijeta, Klaro, tebi zavjetujem svoga nesretnog sina, zaklinjem te svom dušom za njegovo

zdravlje!«. Pun vjere pohitio je k njezinoj grobnici i položivši na djevičin grob[157] dječaka kojega je donio, odmah je, dok je još molio, zadobio pomoć. Dječak je naime smjesta bio oslobođen od one bolesti i više ga nisu mučile slične patnje.

[XXXIII. POGL.]
Drugo čudo

51. Aleksandrinu iz Frattea,[158] u peruđinskoj biskupiji, mučio je veoma okrutan zloduh. Đavao ju je tako zarobio pod svoju vlast da ju je nagonio da poput ptičice oblijeće jednu visoku liticu koja strši iznad riječnog nasipa. Činio je također da silazi po veoma tankoj grani drveta, koja se nadvila iznad rijeke Tibera, a držao ju je ondje kao iz zabave. K tome još, zbog njezinih grijeha, kad joj je bila posve oduzeta lijeva strana tijela, a imala je i zgrčenu ruku, česti pokušaji liječenja ništa joj ne pomogoše. Skrušena srca došla je na grob slavne djevice Klare i, zazvavši njezine zasluge, protiv one svoje trostruke nevolje primila je spasonosni učinak jednog jedinog lijeka: doista, zgrčena ruka se ispružila, strana tijela je ozdravila i oslobođena je đavolskog opsjednuća.

U to isto vrijeme neka je druga žena, iz istoga mjesta, pred svetičinim grobom primila oslobođenje od zloduha i mnogih drugih boli.

[XXXIV. POGL.]
Izliječen od bolesti bjesnila

52. Nekog dječaka Francuza, koji bijaše u pratnji Kurije,[159] spopala je bolest bjesnila, koja mu je oduzela moć govora i tijelo mu zahvatila strahovitim trzajima. Nitko ga nije mogao ni najmanje zadržati, nego se, pače, u rukama onih koji su ga pokušavali obuzdati, strahovito lomio. Njegovi zemljaci privezali su ga užima za mrtvačka nosila i protiv njegove volje donijeli ga u crkvu svete Klare,[160]

[157] U različitim čudesima grob se različito naziva: *sepulcrum*, *tumba*, *tumulus*, *mausoleus* i crkva sv. Klare. Sve to mogu biti sinonimi, a ponekad upućuju na različito gledište s obzirom na svetičin grob.

[158] Danas Umbèrtilde.

[159] Kurija je boravila u Asizu od 27. IV. do 6. X. 1253. Ovo čudo je navedeno već 28. XI. 1253. na Postupku i naveden je mjesec rujan (PostKl 20,9).

[160] Pisac ovdje anticipira ime, jer crkva će tu biti koju godinu kasnije. Dana 1. X. 1253. donesena je odluka o gradnji crkve u čast sv. Klare. Možda su se neke redovnice već nastanile pored groba svoje majke. Naime Aleksandar IV. u jednoj buli od 11. X. 1257. govori o »samostanu sv. Klare«, dok u drugoj buli iz 1259. spominje i samostan sv. Damjana i onaj sv. Klare.

položili pred njezin grob i smjesta je, zbog vjere onih koji su ga donijeli, potpuno oslobođen.

[XXXV. POGL.]
Neki čovjek oslobođen od padavice

Valentin iz Spella toliko je patio od nesretne padavice da je, bez obzira na to gdje se našao, po šest puta imao napadaj. Osim toga, unesrećen zbog zgrčenosti noge, nije mogao slobodno hodati. Na magarcu su ga dopremili na grob svete Klare, gdje je proležao dva *dana i tri noći* (usp. Jon 2,1; Mt 12,40); trećega dana, a da ga nitko nije ni dotakao, začuo se silan lom u njegovoj nozi i odmah je bio izliječen od obiju bolestî.

[XXXVI. POGL.]
O slijepcu koji je progledao

Jakobelo, navodno sin neke Spoletanke, već dvanaest godina udaren sljepoćom, morao je na svom putu hodati za vodičem, i bez vodiča nije mogao nikamo ići, da se ne strmoglavi u ponor. Jednom se naime, kada ga je neki dječak načas ostavio, strmoglavio, slomivši ruku i ranivši glavu.

Dok je jedne noći spavao kraj mosta u Narniu,[161] u snu mu se ukazala neka gospođa i rekla mu: »Jakobelo, zašto ne dođeš k meni u Asiz pa ćeš ozdraviti?«. Kad je ujutro ustao, dvojici drugih slijepaca dršćući je ispripovjedio viđenje. Oni odgovoriše: »Čuli smo da je nedavno[162] u Asizu preminula neka gospođa. Pripovijeda se da ruka Gospodnja proslavljuje njezin grob darovima ozdravljenja i mnogim čudesima«. Čuvši to, ne budi lijen, uzbuđen je što prije pohitio, i dok je noćio ugošćen kod Spoleta,[163] imao je ponovno ono isto viđenje.[164] Brže je pohitio i, iz želje da zadobije vid, sav se dao u trk.

---

161 Stari rimski most na cesti Flaminiji, jedan od glavnih prijelaza preko rijeke Nere na cesti koja vodi od Spoleta u Rim.

162 Nedavno: možda ovo čudo spada među prve, nakon onoga o mladom Francuzu.

163 Prešao je dakle 20 km, od Narnia do Spoleta.

164 Ovaj put to nije san, nego viđenje. Jakobelo je dakle svjesniji onoga što mu se događa.

53. A kada je stigao u Asiz,[165] zatekao je toliko mnoštvo naroda koje se sleglo pred svetičinom grobnicom[166] da sam uopće nije mogao ući ka grobu. Stavio je kamen pod glavu i s velikom vjerom, ali žalostan što nije mogao ući, zaspao pred vratima. I gle, po treći put glas će mu: »Jakove, uspiješ li ući, Gospodin će ti udijeliti milost!«. Kad se dakle probudio, sa suzama je molio mnoštvo, vapeći i podvostručivši molbe, da bi se, za ljubav Božju, udostojali prokrčiti mu put. Kad mu je načinjen prolaz, odložio je obuću, svukao odjeću i vrat opasao remenom; i tako ponizno dotakao se groba i zapao u blagi san. »Ustani« – reče mu blažena Klara – »ustani, jer si oslobođen!«

Odmah ustavši, nestalo je svake sljepoće, odagnano je svako zamračenje očiju, čim je po Jasnoj jasno vidio jasnoću svjetlosti te je hvaleći slavio Boga, i za tako čudesno djelo pozivao sav narod da blagoslivlja Boga.[167]

[XXXVII. POGL.]

Ozdravljenje smrskane ruke

54. Neki Peruđinac, imenom Buongiovanni Martinov, sa svojim sugrađanima išao je u rat protiv Foligna.[168] Kad se između dviju strana razjario sukob, izbačen je jedan teški kamen [koji je pao na njega] i svojim tvrdim udarcem smrskao mu ruku. U želji da ozdravi potrošio je mnogo novaca na liječnike, ali mu nijedna liječnička vještina nije mogla pomoći toliko, a da ne bi svoju ruku nosio kao beskorisnu i posve nesposobnu za bilo kakav posao. Nesretan dakle što mora nositi teret svoje desne ruke kao da nije njegova, i kojom se ne može služiti, više puta je zaželio da mu je se odreže. Kad je međutim čuo što se sve Gospodin udostojao očitovati po sluškinji svojoj Klari, *načinivši zavjet* (usp. Post 28,20), požurio se k djevičinoj grobnici, prinio je voštani lik svoje ruke i legao na grob svete Klare. I odmah, prije negoli je izišao iz crkve, ruka mu je potpuno ozdravila.

---

[165] Od Spoleta do Asiza prevalio je 40 km.

[166] Ovdje je grob nazvan mauzolejom.

[167] Jakobelova povijest je povijest izrazitog srednjovjekovnog čuda: gospođa ga je mogla ozdraviti odmah pod mostom u Narniu, ali da se dogodi čudo, potrebni su neki nužni uvjeti. Prije svega da se Jakobelo otvori vjeri, drugo, da obavi hodočašće na Klarin grob i treće, okrepljujući san pokraj Klarina groba, san koji je povjerljivo predanje Bogu. To je vjera jednog siromaha. Jakobelo je, zahvaljujući Klari, izišao iz anonimnosti – on, slijepi prosjak.

[168] Rat između asiških i peruđinskih gvelfa protiv folinjskih gibelina bio je prije 15. VI. 1254. (usp. A. Fortini, *Assisi nel Medioevo*, Roma 1939, str. 198–199).

[XXXVIII. POGL.]
Različiti bogalji

55. Neki Petriolo iz kaštela Bettone,[169] iscrpljen bolešću koja ga je mučila već tri godine, izgledao je gotovo potpuno sasušen od dugotrajne klonulosti. Od žestine te bolesti bio je upravo zgrčen, tako da se, uvijek prignut i okrenut prema zemlji, jedva jedvice mogao kretati pomoću štapa. Dječakov otac kušao je vještine mnogih liječnika, napose onih koji imaju iskustva u liječenju prijeloma kostiju. Bijaše spreman sva svoja dobra potrošiti samo da dječak zadobije zdravlje. A kada je od sviju dobio odgovor da toj bolesti ne može pomoći ničije umijeće, obratio se zaštiti nove svetice, o kojoj je čuo velike stvari. Odnesoše dječaka na mjesto gdje počivaju dragocjeni djevičini ostaci; i nije dugo ni ležao pred grobom kadli je primio milost potpuna ozdravljenja. Smjesta je naime ustao uspravan i zdrav, *hodeći i poskakujući i hvaleći Boga* (usp. Dj 3,8) te pozivao mnoštvo naroda da hvali svetu Klaru.

56. U San Quiricu[170] u asiškoj biskupiji bijaše neki desetgodišnji dječak, *hrom od majčine utrobe* (usp. Dj 3,2); imao je rahitične goljenice, noge je zabacivao ukrivo te je hodao posrćući, a kad bi pao, jedva bi se mogao podići. Njegova majka ga je više puta zavjetovala blaženome Franji, ali nije zadobio nikakvo poboljšanje. Čuvši kako blažena Klara blista skorašnjim čudesima, odnijela je dječaka na njezin grob. Nekoliko dana poslije, goljenične kosti zaškripale su i udovi zadobili svoj prirodni pravilan oblik. Za nekoliko dana potkoljenične su mu se kosti izravnale i udovi mu ozdravili. I ono što sveti Franjo nije udijelio zaklinjanjem mnogim molitvama, božanskom snagom darovala je njegova učenica Klara.[171]

57. Neki građanin iz Gubbia[172] imenom Jakov Francov, budući da je imao sina od pet godina koji nikada nije hodao niti mogao hodati svojim nejakim nogama, jadikovao je nad dječakom kao nad nakazom svoje kuće i ruglom vlastitoga tijela. Dječak je ležao na podu, puzao po prašini, hoteći se gdjekada popeti na klupu, ali se nije

---

[169] Bettona, udaljena od Asiza 14 km, gledano jugozapadno nalazi se njemu nasuprot.

[170] San Quirico, drevna opatija, između Bettone i Cannare, kraj rijeke Sambro.

[171] Dražesno nadmetanje između Franje i Klare. Radi se o nadmetanju, suparništvu dvaju svetišta. S vremenom kao da je moć sv. Franje oslabila, pa se ljudi utječu novijoj svetici. Ovdje dolazi do izražaja seljačka lukavost koja zna izabrati moćnijega ili raspoloženijega sveca.

[172] Gubbio je oko 45 km sjeverno od Asiza, poznat u franjevačkim izvorima po zgodi s vukom (Cvjet 21).

mogao uspraviti: priroda mu je upisala želju za hodanjem, ali mu je uskratila sposobnost za to. Roditelji su ga zavjetovali zaslugama svete Klare i htjeli su da, ako zadobije ozdravljenje po njoj, bude, da se izrazimo njihovim riječima: »čovjek svete Klare«.[173] Odmah čim su izrekli svoj zavjet, Kristova djevica ozdravila je »svojega čovjeka« i u dječaku koji joj je prikazan uspostavila je sposobnost nesmetanog hodanja. Roditelji su odmah požurili s dječakom na djevičin grob i njega, koji je skakao i veselio se, prikazali Gospodinu.

58. Neka žena iz kaštela Bevagne, imenom Plenerija, dugo je već trpjela od upale u križima; nije mogla hodati drukčije nego upirući se o štap. Međutim ni pomoću štapa nije mogla uspraviti zgureno tijelo, nego je nekako vukla nesigurne noge. Jednoga petka dala je da je odnesu na grob svete Klare: ondje je, izlivši pred njom veoma pobožno svoje molitve, ubrzo postigla ono što je s vjerom tražila. Sljedećega dana, naime u subotu, kako je primila potpuno ozdravljenje, vratila se kući vlastitim nogama, ona koju bijahu donijeli drugi.

[XXXIX. POGL.]
Ozdravljenja oteklina na vratu

Neka djevojka iz Peruđe dugo vremena nosila je na vratu veoma bolne otekline, koje se obično zovu skrofule. Doista, na vratu joj se moglo nabrojiti dvadesetak žlijezda, tako da je djevojčin vrat izgledao prilično deblji od glave. Njezina majka često ju je vodila k spomeniku djevice Klare, gdje je velikom pobožnošću zazivala milost iste svetice. Kad je jednom djevojka cijelu noć proležala pred grobom, oblio ju je znoj i one guše počele su omekšavati te se malo micati na svome mjestu. S vremenom su, po zaslugama svete Klare, tako iščezle da nije ostalo uopće nikakva traga.

59. Slično zlo nosila je na svojemu vratu jedna od sestara imenom Andrea,[174] dok je još djevica Klara bila na životu. Zaista je neobično kako se usred *užarena kamenja* (usp. Ez 28,14.16) skrivala tako hladna duša, i među *mudrim djevicama* (usp. Mt 25.1.2) ludovala nerazborita. Jer ova je jedne noći stegnula svoj vrat sve do

---

[173] »Zavjet« koji su učinili roditelji za sina ima obilježja vazalske *commendatio*; ugovor o zemljoradničkom ropstvu nazivao se, kod Asiza, *hominicium*; taj pojam znači obećanje da čovjek postaje *homo alicuius*, nečiji čovjek, to jest rob. Roditelji prikazuju sina Klari kao njezinoga *homo*, to jest kao njezinoga roba, budući da u Klari gledaju jednu *domina*, feudalnu gospođu (usp. M. Bartoli, *Klara Asiška*, cit., 225).

[174] Pisac ovo čudo, koje se zbilo za Klarina života, donosi ovdje među čudima *post mortem* možda zbog ne tako pozitivnog lika s. Andree.

gušenja, da izbaci kroz usta onaj čep, hoteći sama po sebi preteći božansku volju.

Ali to je odmah po Duhu saznala djevica Klara. »Trči« – reče jednoj – »brzo trči dolje u prizemlje, [uzmi] i odnesi sestri Andrei iz Ferrare jedno ugrijano jaje da ga popije pa se zajedno s njome uspni k meni.«[175] Ova se požurila i zatekla spomenutu Andreu lišenu glasa, zamalo ugušenu stiskom vlastite ruke. Podigla ju je kako je mogla i odvela je sa sobom k Majci. A Božja će službenica njoj: »Jadnice, ispovjedi Gospodinu svoje nakane, koje su i meni dobro poznate. Evo, ono što si htjela izliječiti izliječit će Gospodin Isus Krist. Ali promijeni svoj život nabolje, jer se nećeš izvući od druge bolesti od koje ćeš trpjeti«.

Na njezine riječi primila je duh skrušenosti i doista očito popravila svoj život. Malo nakon što je dakle ozdravila od skrofule, umrla je od druge bolesti.

[XL. POGL.]

Oslobođeni od vukova

60. Divlja krvožednost okrutnih vukova često je nanosila štetu onomu kraju; nasrćući, pače, na ljude, često su se nahranili ljudskim mesom. Neka žena dakle, imenom Bona, iz Monte Galliana u asiškoj biskupiji, imaše dvojicu sinova; jedva što je oplakala jednoga, kojega ugrabiše vuci, kadli se, eto, sličnom proždrljivošću požuriše i za drugim. Dok je naime majka bila u kući obavljajući neki kućanski posao, vuk je zarinuo zube u dječaka, koji je hodao po vani, ugrizavši ga za šiju i s tim plijenom, što je brže mogao, pobježe u šumu.

A ljudi koji bijahu po vinogradima, čuvši dječakovo kričanje, doviknuše majci: »Pogledaj imaš li još sina, jer smo čas prije čuli neobično zapomaganje«. Kad se majka uvjerila da joj je vuk ugrabio sina, digla je viku i, napunivši zrak svojim urlikanjem, zazvala djevicu Klaru, rekavši: »Sveta i slavna Klaro, vrati meni bijednoj moga sina! Vrati« – reče – »vrati nesretnoj majci čedo. Ako mi to ne učiniš, utopit ću se u vodi!«[176]

Susjedi se dakle dadoše u potjeru za vukom i u šumi nađoše dječačića kojega je vuk bio ostavio, a pokraj njega psa koji mu je lizao

---

[175] U *Postupku* se kaže da je s. Andrea bila »dolje u spavaonici« (PostKl 3,16). Pod zajedničke spavaonice (za zdrave), gdje je bila Klara, za 175 cm viši je od poda bolnice (spavaonice za bolesne), gdje se nalazila s. Andrea. Ovdje Klara kaže bolničarki neka siđe u kuhinju – prizemlje – da ugrije jaje i onda se uspne u bolnicu k s. Andrei, a odande se opet uspne u spavaonicu, gdje je Klara.

[176] Vjerojatno u rijeci Chiascio. Ona seljačka lukavost u ovome događaju prelazi u ono pogađanje s tržnice. Čudo je plod prave prijetnje i ucjene.

rane. Divlja zvijer je dječaka najprije ugrizla za šiju, a zatim ga je, da bi lakše nosila plijen, svojim raljama zgrabila za slabine i na dva mjesta ostavila tragove duboka ujeda. Žena, uslišana na svoj zavjet, pohitjela je sa susjedima svojoj pomoćnici i, pokazujući različite dječakove rane svima koji su ih htjeli vidjeti, uzdigla je obilne zahvale Bogu i svetoj Klari.

61. Neka djevojka iz kaštela Cannare u pol bijela dana sjedila je u polju, a druga joj je žena položila glavu u krilo. I gle, vuk ljudožder ubrzanim korakom prikrao se plijenu. Djevojka ga je doduše vidjela, ali uvjerena da je to pas, nije se preplašila. I dok je djevojka nastavila uređivati kosu druge djevojke, strašna zvijer razjarila se na nju i svojim širokim raljama zgrabila je za lice i plijen odvukla u šumu. Prestrašena žena odmah je ustala i, sjetivši se svete Klare, povikala: »Pomozi, sveta Klaro, pomozi! Preporučujem ti sada ovu djevojku!«.

Tada je ona koju je vuk nosio zubima – neobično je to reći – ukorila vuka, rekavši: »Zar ćeš se, razbojniče, usuditi i dalje me nositi kad sam preporučena takvoj djevici?«. Zbunjen ovim napadom, odmah je djevojku nježno spustio na zemlju i, poput zatečena razbojnika, brzo pobjegao.

[XLI. POGL.]
O proglašenju djevice Klare svetom

62. Kad je na Petrovoj stolici sjedio premilostivi knez, gospodin Aleksandar IV.,[177] muž koji bijaše prijatelj svekolike svetosti, zaštitnik redovnikâ i čvrsti podupiratelj redova, dok se širila vijest o ovim čudesima i još šire se iz dana u dan orio glas o djevičinim krepostima, već je cijeli svijet željno iščekivao proglašenje svetom takve djevice. Napokon je spomenuti vrhovni svećenik, gotovo potaknut na neuobičajenu odluku zbog tolikih znakova, zajedno s kardinalima započeo raspravljati o njezinome proglašenju svetom. Uvaženim i razboritim osobama povjereno je ispitivanje čudesa, i predana na raspravljanje također velika djela njezina života.[178] Utvrđeno je da se Klara za života odlikovala u vršenju svih krepostî; i utvrđeno je

---

177 Aleksandar IV., Rajnald grofova Segni (točnije: grof od Jenne, kod Subiaca), izabran za papu 12. XII. 1254, nasljednik Inocenta IV.

178 Bila je to komisija koja je ispitala Klarina *Djela* i *Čudesa*, pod vodstvom spoletskoga biskupa Bartolomeja, prema uputama bule *Gloriosus Deus* Inocenta IV. od 18. X. 1253.

da je nakon preminuća dostojna udivljenja po svojim istinitim i dokazanim čudesima.

Stoga je u dan za to određen, pred sazvanim zborom kardinalâ, nazočnom skupštinom nadbiskupâ i biskupâ, skupinom svećenstva i pred nazočnim brojnim mnoštvom učenih redovnikâ i velikaša, vrhovni svećenik iznio među njih ovaj spasonosni naum i zatražio sud prelatâ; svi su odmah dali znak odobravanja izjavivši da se Klaru ima proslaviti i na zemlji, kad ju je Bog proslavio na nebesima.

Doista, dvije godine nakon njezina prijelaza,[179] oko godišnjice njezina odlaska Gospodinu, sazvavši mnoštvo prelatâ i sav kler, blaženi Aleksandar, za kojega je Gospodin pridržao tu milost, održavši prethodno govor, s najvećom svečanošću je s poštovanjem upisao Klaru u popis svetaca i svečano ustanovio u njezinu čast blagdan koji se ima slaviti u cijeloj Crkvi.[180] A on sam ga je prvi, s cijelom Kurijom, proslavio osobitom svečanošću.

A to se zbilo u katedrali u Anagniu, godine 1255. od Utjelovljenja Gospodnjega, prve godine papinstva gospodina Aleksandra.

Na hvalu Gospodina našega Isusa Krista
koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje
u vijeke vjekova.
Amen.

Završetak Legende svete djevice Klare.

---

179 Dvije godine nakon Klarine smrti papa Aleksandar IV. proglasio ju je svetom, 15. VIII. 1255., i to obznanio cijeloj Crkvi bulom *Clara claris praeclara*, koja nosi razne nadnevke, već prema tome kako je koji primjerak bio poslan (između kolovoza i listopada).

180 Blagdan nove svetice slavio se 12. VIII. sve do liturgijske obnove II. vatikanskog sabora. U Redu manje braće Klarina svetkovina proglašena je tek 1260, kapitulom u Narboni, a 1272, lionskim kapitulom, njezina Legenda postala je obveznom u knjižnici svakog samostana (usp. L. Wadding, *Annales Minorum* IV, Ad Claras Aquas, Quaracchi, 1931, 143, n. XIII.).

Sedmi dio

DOKUMENTI O SV. KLARI

DOCUMENTA DE S. CLARA

DOKUMENTI O SV. KLARI

PISMO KARDINALA HUGOLINA SVETOJ KLARI

HUGONIS EPISCOPI EPISTOLA AD SANCTAM CLARAM

Uvod i prijevod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

Uvod

Legenda sv. Klare kaže da je »često, doista, smjerni molitelj [Grgur IX.], bilo dok je bio ostijskim biskupom [to jest kardinal Hugolin], bilo nakon što je uzdignut na apostolski vrh, kad bi iskrsnula nova poteškoća, što je prirodno, pismom zatražio istu djevicu za zagovor i osjetio pomoć. Stvar uistinu, kako odlična po poniznosti tako dostojna da se svom revnošću nasljeduje: kada Kristov namjesnik vruće moli Kristovu službenicu za pomoć i preporuča se njezinim krepostima. Znao je jamačno što može ljubav i kako se pred čistim djevicama pruža slobodan pristup do vijeća Veličanstva. Ako naime Kralj nebesa samoga sebe ustupa onima koji ga žarko ljube, a što neće udijeliti, ako je korisno, onima koji ga pobožno mole?« (LegKl 27).

Od tih »čestih pisama« sačuvano nam je samo jedno, *Ab illa hora*, iz razdoblja prije negoli je kardinal Hugolin postao papom,[1] koje veoma dobro pokazuje stupanj bliskosti koja se razvila između Klare i Franjina moćnog prijatelja. Dok se naime između 1219. i 1220. Franjo nalazio na Istoku, učvršćivali su se odnosi između Hugolina i Klare. Godine 1220. Hugolin je čak proveo cijeli Veliki tjedan[2] u Svetome Damjanu. Možda je htio iskoristiti Klarinu samoću i žalost zbog Franjine odsutnosti[3] da je uvjeri te prihvati njegove nove »Konstitucije«. Veoma ga se dojmio, očito vođen na visokoj razini, razgovor s »gospođom Klarom, službenicom Kristovom«, budući da se iz pisma, koje joj je uputio malo nakon odlaska iz samostana, i pored nadutog dvorskog stila vidi duboko poštovanje i želja za ponovnim susretom.

---

1 Pismo nam je sačuvano ne rukopisnom predajom, nego ga donosi L. Wadding u *Annales Minorum, ad annum 1221, n. XX*.

2 Tako primjerice M. Bartoli (u *Klara Asiška*, Samostan sv. Klare i Laudato d.o.o., Zagreb, 2009, str. 105) i Ch. Frugoni (u *Una solitudine abitata. Chiara d'Assisi*, Editori Laterza, Roma–Bari, 2006, str. 30).

3 Kolale su razne vijesti: da je Franjo možda mrtav, »occisus« (»ubijen«) ili »submersus« (»utopio se«) za vrijeme putovanja preko mora na Istok. I nije slučajno da se u *Pro dilectis filiis* od 29. 5. 1220, gdje se govori »de Ordine fratrum minorum« – pismu koje preporuča neka braća budu u Francuskoj lijepo primljena – Franju uopće ne spominje (usp. Ch. Frugoni, *Una solitudine abitata*, cit., str. 30).

Međutim iz pisma se vidi što je, zapravo, Hugolin tražio i zahtijevao u Svetome Damjanu: »strogost vašega redovničkog života koju sam promatrao« i postojanost u molitvi, zadovoljštini i skrušenosti, to jest svoj ideal klauzurnoga života[4] o kojemu će opširnije progovoriti kasnije kao papa u jednome pismu također upućenom zajednici Svetoga Damjana. Premda naime zadivljen načinom života u Svetome Damjanu, nije shvatio onu bit koja je ispod privida sličnosti veoma razlikovala Sveti Damjan od zajednicâ koje je sam osnovao po raznim gradovima središnje Italije.

Izvor:

Pismo kardinala Hugolina sv. Klari s latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: Federazione S. Chiara di Assisi, *Chiara di Assisi. Una vita prende forma. Iter storico*, Edizioni Messaggero, Padova 2005, str. 127.

[4] Propast će ako mu – kaže Klari – »tvoje suze i molitve ne postignu pomilovanje za moje grijehe« (PHugKl 2). Možda je Hugolin raspravljao s Klarom također o tekstu svoje *forma vitae* prije negoli ga ozakoni kao i o tome da samostan posveti Bl. Djevici Mariji, kako je učinio sa samostanima koji su mu bili povjereni. Naime u buli od 9. XII. 1219. spominje »Ordinem Dominarum Sanctae Mariae de Sancto Damiano de Assisio«, naslov koji se neće više ponoviti u papinskim dokumentima (usp. Ch. Frugoni, *Una solitudine abitata*, cit., str. 210, bilj. 50).

Pismo kardinala Hugolina svetoj Klari

[1]Hugolin, nevrijednik i grešnik, biskup ostijski, preporuča svega sebe – sve što on jest i što bi mogao biti – predragoj sestri u Kristu i Majci svojega spasenja, gospođi Klari, službenici Kristovoj.

[2]Predraga sestro u Kristu! Od onoga trenutka kada me potreba da se vratim [natrag] odijelila od svetih razgovora s vama i otrgla od one radosti nebeskoga blaga, obuzela me takva gorčina srca te lijem potoke suzâ u nepodnošljivoj boli te se bojim da ću, ne nađem li do Isusovih nogu utjehe u svakodnevnoj molitvi, uvijek upadati u takve tjeskobe u kojima bi mi duh možda klonuo i duša posve propala. I to s razlogom jer, kad je nestalo onoga veselja s kojim sam raspravljao s vama o Tijelu Kristovu, dok sam s Tobom i ostalim Kristovim službenicama slavio Uskrs, [onako] kako je neizmjerna bila žalost učenikâ koja je uslijedila kada im je Gospodin bio ugrabljen i pribijen na mučilo križa, tako sam i ja ostao napušten zbog vaše udaljenosti. I premda sam znao i na neki se način smatrao grešnikom, sada kada sam upoznao veličinu Tvojih zasluga i promatrao strogost [vašega] redovničkoga života, jasno sam shvatio kako sam opterećen teretom tolikih grijehâ, i da sam toliko uvrijedio Gospodara sve zemlje da nisam dostojan biti otrgnut od zemaljskih brigâ i biti pridružen društvu njegovih izabranikâ, osim ako mi Tvoje suze i molitve ne postignu pomilovanje za moje grijehe.

[3]Povjeravam Ti stoga svoju dušu i preporučam Ti svoj duh kao što je Isus na križu povjerio Ocu svoj duh, tako da ćeš na sudnji dan odgovarati za mene ako se nisi pomno brinula o mome spasenju; jer čvrsto vjerujem da ćeš kod vrhovnoga Suca postići što god Te upornost tolike pobožnosti i obilje suzâ zamoli.

Gospodin papa ne dolazi sada u Asiz, ali kada mi se pruži prilika, želim vidjeti Tebe i Tvoje sestre.

Pozdravi djevicu Janju, sestru moju, i sve svoje sestre u Kristu. Amen.

POVLASTICA SIROMAŠTVA PAPE GRGURA IX.

PRIVILEGIUM PAUPERTATIS

(1228)

Uvod
CHIARA GIOVANNA CREMASCHI

Prijevod i bilješke
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

POVLASTICA SIROMAŠTVA PAPE GRGURA IX.

Uvod

Bula *Sicut manifestum* Grgura IX. (1228), čiji se izvornik čuva u Proto-samostanu, uobičajeno se naziva *Povlasticom siromaštva*, budući da se u franjevačkoj hagiografiji, kao i u *Postupku*, često ističe Klarina ljubav prema *Povlastici siromaštva,* koja se odnosi na ovaj komadić pergamene, ali možda svjedokinje misle još više na čvrstu majčinu odluku da ostane vjerna »najuzvišenijem siromaštvu«, koje je bit karizme.

Kako smo već naglasili u uvodu *Oporuci*, postoji jedna »Povlastica siromaštva« koja se pripisuje Inocentu III., koja se ne smatra vjerodostojnom[1]. U svakom slučaju, ne možemo, slažući se s E. Paoliem, isključiti a priori da je Klara, kao i Franjo, mogla dobiti od Inocenta III. možda neko »usmeno« odobrenje za svoj »oblik života«. Istina je, kako iznose na vidjelo povjesničari, da nije bilo lako doći do Inocenta III., ali u svakom slučaju trebalo je biti manje poteškoća nego danas. Imajući pred očima put kojim je išao Franjo, možemo slobodno misliti kako se biskup Gvido, koji je od samoga početka bio moćno crkveno uporište u odvažnom pothvatu Favaroneove kćeri, pobrinuo da Klarina molba stigne do pape. Osim toga papinski dvor je u posljednjem razdoblju papinstva Inocenta III. često imao sjedište u Peruđi, nedaleko od Asiza; tako pretpostavka postaje ne samo prihvatljivom nego i veoma vjerojatnom.

Dolazimo do teksta o kojemu je riječ, slijedeći Godetovo kritičko izdanje.[2] Bez obzira na zaglavak i na zaključak ovoga pisma, po kojima je ono pravi papinski dokument, njegov sadržaj donosi svojstvena franjevačka, štoviše klarijanska obilježja.

Nalazimo se, zapravo, pred sažetkom karizme kroz zaručničko iščitavanje »najuzvišenijega siromaštva«, svojstveno Klarinim pismima u kojima se »propositum« djevičanstva izjednačava s nasljedovanjem »siromašnoga Krista«.[3] Također oni biblijski prizivi na na-

---

1 Nalazi se u nekim starim rukopisima koje je Godet smatrao vjerodostojnima. Usp. Chiara d'Assisi, *Scritti*, prir. M.-F. Bekher – J.-Godet. Th. Matura – G. Zoppetti, Lief, Vicenza 1986, str. 13, bilj. 4; vidi također na str. 200–203.

2 Chiara d'Assisi, *Scritti* …, str. 204.

3 Usp. posebice 2PJa 11.18 i *passim*.

sljedovanje isti su oni koji su u temelju franjevačke karizme: 1 Pt 2,21 i Iv 14,6. Tako su i odsjeci Pjesme nad pjesmama, koji ovdje dolaze, isti oni koje nalazimo u Klarinim pismima, poglavito u IV. pismu Janji Praškoj.

Držimo stoga da ovaj listak u svojoj biti dolazi iz Svetoga Damjana i da mu je Klara prvi izvor: može ga se stoga smatrati uistinu s pravom njezinim »spisom« koji pripada malobrojnim i jednostavnim načelima na kojima je temeljila svoj put. Prisjetimo li se srednjovjekovne prakse prilikom podnošenja molbâ papi, da se naime na isti list pergamene koji sadrži molbu u zaglavak i u zaključak stavljalo podjeljivanje zamoljenoga, smijemo s velikom vjerojatnošću držati da se i u našemu slučaju zbilo nešto slično. Prilikom posjeta Grgura IX. u Sveti Damjan Klara je zasigurno imala u ruci tekst svoje molbe koji će podastrijeti papi. Imajući pred očima odjeke toga posjeta u pripovijedanjima sestara svjedokinja te njihovo proširenje u *Legendi*, u kojoj se iznose upravo drukčija očekivanja pape, koji na kraju mora popustiti pred Klarinom odlučnošću (PostKl 1,13; 2,22: 3,14; LegKl 14), ova pretpostavka postaje posve prihvatljivom.

Nadnevak odobrenja od strane Grgura IX. (1228) poznat nam je iz samoga dokumenta, ali držimo da sadržaj seže mnogo unatrag, bez sumnje u vrijeme Inocenta III. Ako onaj tekst koji je bio odobren, makar samo usmeno, u njegovo vrijeme, nije isti ovaj, bez sumnje mu je bio veoma nalik, budući da izražava smisao Klarina poziva u Crkvi: zaručnički zagrljaj siromašnoga Raspetoga. Samo tako je razumljivo zašto joj je toliko na srcu da je nitko ne može prisiliti da ima posjede, da traži ikakvu sigurnost koja nije »posjedovanje Krista« (usp. 3PJa 26). Odricanje od vremenitih dobara, prethodni uvjet »najuzvišenijega siromaštva«, nastalo iz prepuštanja providnosti i istovremeno izvor bezgraničnoga pouzdanja u »Onoga koji odijeva ljiljane poljske« (r. 6), zapravo je logična posljedica »prihvaćanja Zaručnika plemenitijega roda« (1PJa 7), u zadivljenosti da je od njega ljubljena i pozvana dijeliti istu ljubavnu strast koja ga je dovela na križ.

Izvori:

Uvod u *Povlasticu siromaštva* prevela s talijanskoga Marija Tarzicija Čičmak prema: *Fonti Francescane, Nuova edizione,* a cura di Ernesto Caroli. Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1943.

Povlasticu siromaštva s latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema tekstu objavljenom u: Federazione S. Chiara di Assisi*, Chiara di Assisi. Una vita prende forma. Iter storico*, Edizioni Messaggero, Padova 2005, str. 140.

Povlastica siromaštva pape Grgura IX.

[1]Grgur, biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenim kćerima u Kristu, Klari i ostalim službenicama Kristovim koje žive zajedno kod crkve svetoga Damjana[4] u asiškoj biskupiji, pozdrav i apostolski blagoslov.

[2]Kao što je poznato,[5] u žarkoj želji da se posvetite Gospodinu jedinome, odrekle ste se žudnje[6] za vremenitim dobrima. [3]Stoga, *rasprodavši sve i razdijelivši to siromasima* (usp. Mt 19,21), vi iznosite [odluku][7] ne imati uopće ikakve posjede, *slijedeći u svemu stope* (usp. 1 Pt 2,21) Onoga koji je radi nas *postao siromah* (usp. 2 Kor 8,9) te *put, istina i život* (Iv 14,6)[8].

[4]U toj odluci uopće vas ne straši oskudica u dobrima[9] [5]jer je *ljevica nebeskoga Zaručnika pod vašom glavom* (usp. Pj 2,6) da podupre nemoći vašega tijela[10] koje ste *uređenom ljubavlju* (usp. Pj 2,4 Vg) *podložile zakonu duha* (usp. Rim 8,7).

---

4 Budući da je Grgurova *Povlastica* samo obnavljanje jedne otprije dane povlastice (koja se pripisuje Inocentu III.), iz samih početaka života u Svetom Damjanu, u naslovu Klara nije imenovana opaticom niti se spominje samostan sv. Damjana, nego samo crkva. Klara to i sama spominje u *Oporuci*: »I tako smo po volji Božjoj i preblaženoga našega oca Franje pošle prebivati uz crkvu svetoga Damjana, gdje nas je Bog po svome milosrđu i milosti za kratko vrijeme umnožio« (OporKl 30). Povlastice su dokumenti koji su na snazi samo za vrijeme vladavine onoga tko ih je podijelio. Svakim novim pontifikatom morala se zatražiti obnova povlastice. Sama Klara svjedoči da je tako razborito postupila: »radi veće sigurnosti, pobrinula sam se da gospodin papa Inocent, u čije smo vrijeme započele, i drugi njegovi nasljednici svojim povlasticama učvrste naš zavjet presvetoga siromaštva koje obećasmo Gospodinu« (*isto*, 42).

5 Svima je poznat način života Klare i družica: njihov raskid sa svijetom, ulazak u pokornički i, kasnije, redovnički stalež, njihovo svjedočenje evanđelja; sve je to javno, jer je djelo i svjedočanstvo Crkve i pod okriljem Crkve.

6 Potpuno u skladu s Franjinim učenjem: ne odreći se samo stvarî nego i želje za njima.

7 Iza ove odluke ne stoji nikakav oslonac niti priziv na bilo koji pokret u Crkvi onoga vremena, čak ni na Franju i Manju braću: sestre same stoje iza ove odluke. U PostKl (Bula, 16) međutim povezanost s Franjom bit će jasno spomenuta.

8 Odluka se temelji na samoj Isusovoj osobi.

9 Da je oskudica trajno pratila sestre vjerne *Povlastici siromaštva*, svjedoči *Okružnica u povodu smrti sv. Klare*, r. 20–22. »Ne imati uopće bilo kakve posjede« iz 3. r. postaje ovdje »oskudica u dobrima«.

10 Krhkost cijele naše zemaljske egzistencije.

[6]Napokon, Onaj koji *hrani ptice nebeske i odijeva ljiljane poljske* (usp. Mt 26.28) neće vas iznevjeriti ni u hrani ni u odjeći, sve dok vam u vječnosti *ne daruje samoga sebe* (usp. Lk 12,37), [onda] kada vas *njegova desnica zagrli* (usp. Pj 2,6) još većom radosti, u punini Njegova motrenja.

[7]Stoga[11], kako ste nas zamolile, svojom apostolskom naklonošću potvrđujemo vašu odluku o najuzvišenijem siromaštvu i snagom ovoga spisa odobravamo da vas nitko ne može prisiliti da primite posjede.

[8]Nikomu dakle od ljudi nipošto ne budi dopušteno ovaj spis našega dopuštenja poništiti ili mu se drzovito usprotiviti.[12] [9]Ako bi se tko usudio to pokušati, neka znade da će upasti u nemilost svemogućega Boga i blaženih apostola njegovih Petra i Pavla.

[10]Dano u Peruđi, 17. rujna, druge godine našega papinstva.

---

[11] Nakon evanđeoskih i mističnih redaka ponovno nastupa službeni rječnik autoriteta koji potvrđuje »odluku o najuzvišenijem siromaštvu«. Ova će »odluka« 1253. postati »zavjet krajnjeg siromaštva« (u PostKl, Bula 5).

[12] Premda Grgur IX. preuzima ovdje riječi jedne ranije *Povlastice*, one nakon poznatog događaja –sukoba s Klarom u Svetom Damjanu (usp. LegKl 14) odzvanjaju gotovo kao priznanje vlastite pogreške. *Povlastica siromaštva* posljednji je spis koji je ostao kao svjedočanstvo prijateljstva dvoje starih Franjinih prijatelja, Grgura i Klare (usp. M. Bartoli, *Klara Asiška*, Samostan sv. Klare i Laudato d.o.o., Zagreb 2009, str. 161).

PISMO PAPE GRGURA IX. SV. KLARI I REDOVNICAMA SVETOG DAMJANA

EPISTOLA GREGORII IX. AD S. CLARAM

(1228)

Uvod i prijevod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

PISMO PAPE GRGURA IX. SV. KLARI
I REDOVNICAMA SVETOG DAMJANA

Uvod

Nakon svojega izbora za papu 19. ožujka 1227. kardinal Hugolin – sada papa Grgur IX. – zadržao je svoje veze sa samostanima Siromašnih gospođâ, vidjevši u njima veliku snagu obnove u Crkvi.

Pismo *Deus Pater cui vos* ne nosi obilježja prisnosti pisma *Ab illa hora* koje je kardinal Hugolin pisao Klari i sestrama. U naslovu se ne obraća »Klari«, nego »Opatici«.[1] Nakana je pisma podsjetiti »zatvorene redovnice« Svetoga Damjana na, po njemu, temeljne stvari njihova života: klauzuru i pokoru. U malo redaka papa opisuje pravu teologiju klauzure počevši od jasnih priziva na cistercitsku teologiju o mističnoj svadbi.[2] Upravo svadbeni vidik za Grgura IX. opravdava i glavni je razlog klauzure.[3]

I upravo u toj točki papa spominje, u pismu, »stvari… koje vam se čine gorkima, [koje su] tvrde… oštre«, koje treba »pretrpjeti za Krista koji je za nas podnio muku sramotne smrti«. Ne znamo točno na što papa misli; možda se radi o novim oblicima pokore (post, šutnja, klauzura), koji su bili nametnuti redovnicama Svetoga Damjana sa strane pape, a koji ne odišu onim duhom evanđeoske slobode kojemu ih je učio Franjo niti onim duhom razboritosti i majčinske brige koji je provodila Klara. Papa kao da želi i njima poručiti ono što će kasnije poručiti Janji Praškoj: da za njih nije više »mlijeko za novorođenčad«, nego su već zrele za »tvrdu hranu«.[4]

Izvor:

S latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Bullarium Franciscanum I*, str. 37, br. 17.

---

[1] M. Pia Alberzoni smatra da je pismo *Deus Pater cui vos* zapravo okružno pismo razaslano hugolinskim samostanima. Stoga ga se ne bi trebalo ubrajati u klarijanske izvore (usp. M. P. Alberzoni, *Chiara e il papato*, Edizioni Biblioteca Francescana, Milano 1995, str. 55, bilj. 91).

[2] Izbor djevičanstva stoljećima se povezivao s pojmom mistične ženidbe s Kristom. Ovaj duhovni pravac našao je svoj najveći izraz kod sv. Bernarda iz Clairvauxa. Tijekom srednjega vijeka najviše tumačena knjiga Biblije upravo je Pjesma nad pjesmama. Mistične zaruke duše s Bogom postale su tema duhovne pobožnosti i ujedno, za mnoge žene, tako reći idejni temelj njihova životnog izbora.

[3] Vidik koji će za Klaru biti razlogom da prijeđe preko zidova klauzure, bilo svojom kontemplacijom, bilo svojom željom za mučeništvom, bilo svojim dopisivanjem s Janjom, bilo svojim oblikom života.

[4] Usp. *Angelis gaudium*, od 11. svibnja 1238, u G. G. Zoppetti e di M. Bartoli (a cura di), *Santa Chiara d'Assisi. Scritti e documenti*, Editrici Francescane, S. Maria degli Angeli – Assisi 1994, str. 414.

Pismo pape Grgura IX. sv. Klari i redovnicama Svetog Damjana

[1]Ljubljenoj kćeri, Opatici, i zajednici zatvorenih monahinja Svetoga Damjana u Asizu.

Bog Otac, kojemu ste se prikazale kao službenice, milosrdno vas je pokćerio i po djelovanju milosti Duha Svetoga zaručio vas sa svojim Jedinorođenim Sinom, Gospodinom Isusom Kristom, vašim nebeskim Zaručnikom, [s kojim] će vas sretno okruniti u nebeskom kraljevstvu. Stoga jer imate iznad svega ljubiti svojega Zaručnika – koji ljubi one koji njega ljube i čini ih svojim subaštinicima – morate se u njemu tako svom dušom radovati da vas nikada ništa ne uzmogne rastaviti od njegove ljubavi. Zbog toga ste se, božanski nadahnute, zatvorile u klauzuru da biste se spasonosno odrekle svijeta i svega što je u njemu te, neokaljanom ljubavi grleći svojega Zaručnika, *trčale za miomirisom* njegovih *pomasti* (usp. Pj 1,3) dok vas ne *uvede u ložnicu svoje Roditeljke* (usp. Pj 3,4), da vas dovijeka okrepljuje slatkoćom svoje ljubavi.

[2]Na svaki način, ako ove stvari, kako se pouzdajemo i sa sigurnošću nadamo, promatrate pozorno i pomno, one koje vam se čine gorkima spasonosno vam postaju slatkima; tvrde [vam] postaju mekima, a oštre [vam] postaju blagima, da se proslavite zavrijedite li štogod pretrpjeti za Krista koji je za nas podnio muku sramotne smrti.

Jer ste, uistinu, u nebrojenim gorčinama i beskrajnim tjeskobama, kojima smo neprestano udarani, vi naša utjeha, molimo vašu zajednicu i potičemo u Gospodinu Isusu Kristu i apostolskim pismima vam nalažemo da, *prema onome kako ste primile od nas* (usp. 1 Sol 4,1), *hodeći i živeći po Duhu* (usp. Gal 5,25) i *zaboravivši na ono što je za vama*, s apostolom *uvijek težite za onim što je pred vama* (usp. Fil 3,13), *natječući se za bolje milosne darove* (usp. 1 Kor 12,31) tako da, obilujući sve više i više krepostima, proslavite Boga u sebi i dopunite našu radost, [budući] da vas grlimo u najiskrenijoj ljubavi kao izabrane kćeri, štoviše gospođe, ako je zgodno reći, jer ste zaručnice našega Gospodina.

[3]Jer ste doista, kako se pouzdajemo, postale s Kristom jedan duh, tražimo od vas da nas se uvijek sjećate u svojim molitvama, uzdižući pobožne ruke k Bogu moleći ga neprestano da nas On, koji zna da mi u uvjetima tolikih pogibelji po ljudskoj krhkosti ne možemo odoljeti, snaži svojom snagom da bismo od njega povjerenu nam službu tako dostojno izvršavali da to bude njemu na slavu, anđelima na radost, a nama i onima koji su povjereni našem upravljanju [bude] na spasenje.

PISMO JANJE ASIŠKE NJEZINOJ SESTRI KLARI

EPISTOLA S. AGNETIS AD S. CLARAM

(1230–1232)

Uvod i prijevod
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

Uvod

Ovo pismo Janje Asiške,[1] mlađe Klarine sestre, svjedoči o živim vezama između Klare i samostanâ u koje je slala svoje sestre da ih uputi u svetodamjanski oblik života. Janja spominje Klarine opomene i zapovijedi koje se u njezinome samostanu[2] opslužuju prema uzoru na Sveti Damjan. Možda je riječ o »observantiae regulares« koje je Franjo dao prvotnoj zajednici. Pismo spominje također da joj je »gospodin papa u svemu i na svaki način, kako sam mu razložila i zatražila, prema Vašoj i mojoj nakani, u poznatoj Vam stvari udovoljio: naime što se tiče pitanja posjedâ«. Vjerojatno se radi o *Povlastici siromaštva* udijeljenoj i njezinome samostanu, bilo na Klarinu bilo na Janjinu molbu, barem u usmenome obliku.[3]

Kratak, ali veoma važan podatak jest spominjanje brata Ilije kao dokaz uske suradnje između Klare i njega. Obje sestre očito su ga smatrale jednim od najvjernijih Franjinih sljedbenika na kojega su se mogle osloniti u teškome razdoblju povijesti Siromašnih gospođa koje su se, pod vodstvom Klare i Janje Praške, borile za svoj identitet.[4]

Postanak pisma mogao bi se smjestiti u 1230. godinu, to jest u godinu, ili koju kasnije, kada je Janja stigla u Monticello. Pismo je predivan primjerak franjevačke čuvstvene književnosti koju nalazimo u najranijim dokumentima Klarinih sljedbenica.

Izvor:

S latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: *Archivum Franciscanum Historicum* (1920), 496.

---

1 Izvornik pisma može se naći u »Chronica XXIV Generalium Ordinis Minorum«, *Analecta Franciscana sive Chronica Aliaque Varia Documenta ad Historiam Fratrum Minorum Spectantia*, t. III, ed. Patribus Collegii S. Bonaventurae (Ad Claras Aquas, Quaracchi: Typographia Collegii S. Bonaventurae, 1887), 173–182.

2 Samostan svete Marije u Monticellu kod Firence ili, najvjerojatnije, u Monteluceu kod Peruđe (usp. P. Etzi, *Iuridica Franciscana. Monografski prohodi poviješću zakonodavstva triju Franjevačkih redova*, FIKM, Split, 2009, str. 174). Predaja govori također o Janjinu boravku u Veroni, Veneciji, Padovi i Mantovi (usp. M. P. Alberzoni, *Chiara e il papato*, Edizioni Biblioteca Francescana, Milano, 1995, str. 69, bilj. 119).

3 Samostanu u Peruđi Grgur IX. je podijelio jednu takvu *Povlasticu* 16. VII. 1229. (BF I, str. 50). Prema predaji poglavarica toga samostana, koja nije naslovljena naslovom *abbatissa*, zvala se Janja.

4 Klara preporuča i Janji Praškoj neka se u svemu oslanja na brata Iliju: 2PJa 15. Opširnije o odnosu Klare i brata Ilije vidi M. P. Alberzoni, *Chiara e il papato*, cit., str. 69–89.

Pismo Janje Asiške njezinoj sestri Klari

1 Svojoj časnoj majci i gospođi u Kristu, nada sve ljubljenoj gospodarici, gospođi Klari i čitavoj njezinoj zajednici; Janja, ponizna i neznatna službenica Kristova, prostrta do njezinih nogu sa svom podložnošću i odanošću, želi [njoj i njima] što god se ljepše i dragocjenije u sveviŝnjega Kralja može poželjeti!

2 Sudbina sviju stvorena je tako da se nikada ne može ostati u istome stanju; zato kada netko vjeruje da je u sreći, [upravo] onda biva uronjen u nesreću. Stoga znaj, majko, da mi tijelo i duša trpi najveću muku i neizmjernu žalost, da se osjećam prekomjerno opterećena i mučim se [toliko] da [gotovo] ne mogu govoriti, što sam tijelom odvojena od Vas i drugih svojih sestara, s kojima sam se nadala na ovome svijetu živjeti i umrijeti. Ova žalost ima svoj početak, ali ne poznaje svoj kraj; kao da nikada ne jenjava, nego uvijek raste; pojavila mi se nedavno, ali veoma slabo ide k svome zalazu; uvijek je uza me i ne želi se od mene udaljiti. Vjerovah da život i smrt imaju ujediniti one koje će provoditi isti život u nebesima i da isti grob ima pokrivati one kojima je zajedničko rođenje. Ali sam se, kako vidim, varala i sada živim tjeskobna, napuštena, nevoljna sa svih strana.

3 O moje predobre sestre, tugujte i plačite sa mnom i *pogledajte jer nema boli kakva je moja bol* (usp. Tuž 1,12). I molim Boga da ne biste nikada [vi] takvo što pretrpjele. Ova bol uvijek me razapinje, ova bolest stalno me muči, ova žestina uvijek me sažiže. Zbog toga me sa svih strana snalaze tjeskobe i *ne znam što mi je činiti* (usp. Fil 1,22). Pomozite mi, molim vas, svojim pobožnim molitvama da mi ova muka postane podnošljivom i lakom. O preslatka majko i gospođo, što reći, jer se više ne nadam da ću ikada ponovno vidjeti u tijelu vas, svoje sestre?

4 O, kad bih mogla izraziti misao svoje duše kako bih htjela! O, kad bih mogla na ovoj stranici otkriti vam dugotrajnu bol koje se bojim, koja je uvijek preda mnom! Duša mi iznutra izgara, mučena vatrom beskonačnih boli; srce mi unutra jeca i oči mi ne prestaju roniti potoke suzâ. Sva sam ispunjena tugom i već posve klonula duhom. *Ne nalazim utjehe premda je tražim* (usp. Tuž 1,2). Primam bol na bol kad u srcu razmišljam da se ne mogu nadati ili očekivati ikada vidjeti Vas i svoje sestre.

[5]S jedne strane nema nikoga između svih mojih dragih koji bi me utješio; ali s druge strane veoma sam utješena tako da biste se mogle radovati zajedno sa mnom zbog istoga: naišla sam naime na veliku slogu ovdje, ne na podjelu, više negoli se može zamisliti; i sve su me primile s velikom radošću i veseljem i veoma odano mi s poštovanjem obećale poslušnost. Sve se one preporučaju Bogu, Vama i Vašoj zajednici; i ja Vama preporučam samu sebe i njih – u svemu i na svaki način – da biste o meni i o njima, upravo kao o svojim sestrama i kćerima, vodili marljivu brigu. Znajte da i ja i one želimo kroz sve vrijeme svojega života nepovredivo opsluživati Vaše opomene i zapovijedi.

[6]Između ostaloga neka znate da mi je gospodin papa u svemu i na svaki način, kako sam mu razložila i zatražila, prema Vašoj i mojoj nakani, u poznatoj Vam stvari udovoljio: naime što se tiče pitanja posjedâ.

Molim Vas da biste zatražili brata Iliju da bi se smatrao dužnim ponovno me, i češće, pohoditi i utješiti u Gospodinu.

PUNOMOĆ DANA OPORTULU

POTESTAS FACIENDI AD OPORTULUM

(1238)

Uvod, prijevod i bilješke
MARIJA TARZICIJA ČIČMAK

PUNOMOĆ DANA OPORTULU

Uvod

Godine 1625. Wadding je objavio važan spis koji nosi nadnevak od 8. lipnja 1238. godine, a tiče se svete Klare i ostalih sestara koje su tada živjele u Svetome Damjanu (*Annales Minorum*, a. 1238, n. 14). U XX. st. Arnaldo Fortini pronašao je izvornik u asiškome arhivu i objavio ga.[1]

Spis govori o punomoći koju su sv. Klara i njezine sestre dale Oportulu Bernardovu radi prodaje nekoga zemljišta Kaptolu katedrale svetoga Rufina što ga je samostan primio u baštinu.

Wadding kaže da je ovaj spis prepisao *ex originali autographo* koji je čuvao prior Kaptola katedrale u Asizu. U vrijeme nastanka ovoga prijepisa na pergameni izvornika nalazio se pečat od bijeloga voska, obješen o šest debelih niti od žute svile, sa slikom Bogorodice s djetetom te natpisom: *Sigillum Abbatissae Sancti Damiani.*

Ovaj dokument je punomoć, to jest dokument koji povjerava zastupniku ovlast da djeluje u ime onoga ili onih koji ga potvrđuju. U ovome slučaju radi se o pedeset redovnica samostana svetoga Damjana koje zadužuju gospodina Oportula da Kaptolu katedrale svetoga Rufina proda neko zemljište, čijim su vlasnicama postale (darovnicom ili nasljednim pravom neke od sestara). Oportulo je jedan od najznamenitijih ljudi u Asizu, nekadašnji gradski načelnik, Franjin prijatelj,[2] otac jedne od sestara Svetoga Damjana, sestre Agneze, desete svjedokinje na postupku za proglašenje Klare svetom.

Ovaj je spis vrlo važan također i stoga što preko njega doznajemo imena i broj sestara u Svetome Damjanu 1238. godine.

Premda govori o prodaji zemljišta, spis ne proturječi praksi najuzvišenijega siromaštva upravo stoga što govori o prodaji. U predaji Svetoga Damjana utržak bi se razdijelio siromasima. Tako se samostan nikada nije bogatio.

---

[1] A. Fortini, »*L'autenticità del documento del 1238*«, Archivum Franciscanum Historicum 46(1953), 37–43.

[2] Oportulo Bernardov bio je onaj potestat grada Asiza za kojega je sveti Franjo sastavio onu kiticu o oproštenju u *Pjesmi brata Sunca*: »Hvaljen budi, moj Gospodine, za one što opraštaju rad ljubavi Tvoje i podnose bolest i nevolju. Blago onima koji ih podnesu mirno jer ćeš ih Ti, Svevišnji, okruniti« (PjSu 10–11).

Važno je također napomenuti da je u istome arhivu na jednoj pergameni od 7. listopada 1261. godine sačuvan ovaj propis Pravila iz 1253. godine, što ga je potvrdio Inocent IV.: »Sorores nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem«.[3] Ta pergamena kao i gore spomenuti spis iz 1238. godine sigurno su i uvjerljivo svjedočanstvo najuzvišenijega siromaštva prvih klarisa iz vremena kada su isprave, ovjerovljene kod javnoga bilježnika, donosile odlomke Klarina Pravila kako bi dobili na zakonskoj snazi. Vrijednost ovoga spisa nadvisuje vrijednost jednostavne arhivske isprave.[4]

Izvor:

S latinskog izvornika prevela Marija Tarzicija Čičmak prema: L. Wadding, *Annales Minorum*, ad ann. 1238, n. 14.

[3] »Neka sestre ništa ne prisvajaju, ni kuće, ni mjesta, ni kakve stvari« (PrKl 8, 1).

[4] Korištena literatura: *Santa Chiara d'Assisi. Scritti e documenti*, a cura di G. G. Zoppetti e di M. Bartoli, Editrici Franciscane, S. Maria degli Angeli, Assisi, 1994, str. 297; *Un autre témoin de Séraphique pauvreté: le document de 1238* u *J'ai connu Madame Sainte Claire*, Les Editions du Cedre, Toulouse 1961, str. 151–161. Prijevod je načinjen prema latinskom tekstu objavljenom u *J'ai connu Madame Sainte Claire*, cit., str. 157.

Punomoć dana Oportulu

[Ovaj spis samostana svetoga Damjana vjerodostojan je zapis i dostojan pažnje, prepisan s izvornoga rukopisa.]

U Ime Gospodnje. Amen.

Gospođa Klara, opatica samostana svetoga Damjana u Asizu, u svoje ime i u ime spomenutoga samostana, u nazočnosti, po volji i uza suglasnost dolje potpisanih gospođâ ili sestara, odredila je, imenovala i označila gospodina Oportula Bernardova za prokuratora i ekonoma svojega i istoga samostana da proda ili otuđi crkvi ili kaptolu sv. Rufina u Asizu jedan ograđeni posjed koji se nalazi u Campigliji kao i jedno zemljište koje graniči s njime. Ograđeni posjed graniči s jedne strane s Tescio, a s druge dvije strane omeđuju ga dvije ceste; zemljište se svojim dvjema stranama dotiče ograđenoga posjeda, svojom trećom stranom dotiče se polja Maragonovih, a svojom četvrtom stranom polja Balduinovih.

Oportulo se obvezuje i obećava da će u ime spomenutoga samostana čuvati spomenuti ograđeni posjed i spomenuto zemljište i učiniti da prijeđu u vlasništvo gore spomenute crkve ili kaptola ili njihova predstavnika, te da će urediti i izvršiti sve to kako mu se bude učinilo shodnim prilikom ove prodaje.

Sve ono što će on učiniti u skladu s ovim ugovorom gospođa Klara obećava smatrati valjanim i konačnim.

Slijede imena gospođâ ili sestara: *Agneza*,[5] *Filipa*, Jakoba, Iluminata, *Cecilija*, Egidija, *Agneza*, Anastazija, Agneza, *Kristijana*,[6] Jakobina, *Balvina*, Mansueta, *Amata*, *Benvenuta*, Bonaventura, *Benvenuta*, Benricevuta, Konsolata, Andrea, Aurea, Leonarda, Agata, Felicita, *Angeluccia*, Felicita,[7] Massariola, Marija, Gregorija, Marija,

---

[5] Imena sestara koje su bile svjedokinje na postupku za proglašenje Klare svetom napisana su kurzivom.

[6] Ime sestre Kristijane Bernarda od Suppa nalazi se u ovome popisu, ali ona će ući u samostan tek 1246. ili 1247.

[7] Iznenađuje što u ovome popisu nema imena sestre Franciske od Col de Mezza koja je ušla u Sveti Damjan 1232. Postoje dvije pretpostavke. Prema Zeffirinu Laz-

Ivana, *Benedikta*, Ivana, Bennata, Ivana, *Lucija*, Helija, Matija, Klara, Stella, Lea, *Beatrica*, Bartolomea, Prakseda, Herminija, Danijela, Clarella, *Pacifika*, Vertera, Patricija.

A da ovo što je napisano bude u sadašnjosti i u budućnosti vjerodostojno, spomenuta gospođa Klara i njezine sestre udarile su na ovaj spis pečat samostanskoga kapitula godine Gospodnje 1238, 8. lipnja, 17. Indikcije, za papinstva Grgura IX. i vladavine cara Friedricha.

zeriju moglo bi se raditi o pogrešnom čitanju, tako da bi namjesto jedne *Felicite* stajala *Franciska*. Druga pretpostavka, možda vjerojatnija, jest da je Franciska potpisala list svojim krsnim imenom *Massariola*, zajedno s redovničkim.

Osmi dio

ZAKONODAVNI TEKSTOVI REDA BRAĆE I SESTARA OD POKORE

Uvodi i bilješke
LINO TEMPERINI

Prijevod
ANTICA-NADA ĆEPULIĆ

ZAKONODAVNI TEKSTOVI REDA BRAĆE I SESTARA OD POKORE

Uvod

Šarolika karizma

Franjevačka karizma ostvaruje se u neobičnom mnoštvu oblika koji se povijesno konkretiziraju u tri reda. Prvi red obuhvaća manju braću, manju braću konventualce i manju braću kapucine. U drugom redu su redovnice klarise. Treći red[1] (*Ordo poenitentiae S. Francisci*) obuhvaća Franjevački svjetovni red i Treći samostanski red (redovnici, redovnice kontemplativnog života i redovnice posvećene djelima apostolata).[2]

---

[1] Prevoditelj uvoda i bilješki Zvonimir Brusač slijedio je talijanski tekst, ali je na nekim mjestima dodao bibliografske i druge napomene, osobito radi povezivanja prevedene građe sa stanjem u nas; te se dodane napomene najavljuju s »nap. Z.B.«.

[2] Franjevački pokornički pokret, iz vremena početaka franjevačke karizme, nazvan je »treći red« ne u kronološkom smislu, nego zbog svoje crkvene i pravne strukture prema trinitarnom nauku sv. Augustina (354–430) i, kasnije, prema nauku sv. Grgura Velikog (535–604) koji su cijeli kršćanski narod vidjeli raspoređen u tri životna staleža: laici, klerici, monasi/koludrice, pri čemu je drugi stalež imao prvenstvo pred prvim, a treći pred drugim. Teorija o »tri reda« primijenjena je 1161. unutar viteškog reda od Santiaga koji je 1175. odobrio papa Aleksandar III. Članovi tog reda popisani su po važnosti od najmanjeg do najvećeg stupnja: prvi red za vitezove koji su oženjeni ili su otvoreni za ženidbu; drugi red za vitezove neženje s obvezom trajne uzdržljivosti; treći red za kapelane i privatne učitelje. Godine 1201. lombardski humilijati također primjenjuju ideju o »tri reda« kojim se obuhvaćaju svi kršćani. No Inocent III. želi preokrenuti tradicionalni redoslijed triju redova polazeći od najvećega stupnja prema najmanjemu: prvi red za klerike i monahe; drugi red za redovničku braću laike i sestre konverze; treći red za muškarce i žene koji žive u svijetu. Franjevačko nazivlje potječe od te povijesno-pravne strukture, s ponekom razlikom: *prvi red* za klerike i redovnike sa zavjetima; *drugi red* za posvećene žene u klauzuri; *treći red* za muškarce i žene koji žive »u svijetu«, neoženjene/neudate ili oženjene/udate, za laike i svjetovne klerike. Usp. Augustinus, *Epistola* 189,3; A. Vauchez, *I laici nel medioevo*, Milano 1989, str. 55–60; G. Casagrande, *Un Ordine per i laici. Penitenza e penitenti nel Duecento*, u: *Francesco d'Assisi e il primo secolo di storia francescana* (Biblioteka Einaudi, 1), Torino 1997, str. 237–255; R. Pazzelli, *San Francesco e il Terz'Ordine*, Padova: Edizioni Messaggero, 1982.
Nap. Z. B.: Vidi također: G. Andreozzi, *Storia delle regole e delle costituzioni dell'Ordine francescano secolare*, Perugia: Edizioni Guerra, 1988, str. 319; L. Iriarte, *Storia del francescanesimo*, Rim: Edizioni Dehoniane, 1994, str. 521–583 (»L'Ordine della penitenza /Terzo Ordine/«); P. Rivi, *Francesco d'Assisi e il laicato del suo tempo*, Padova: Edizioni Messaggero, 1989; P. Etzi, *Iuridica franciscana. Monografski prohodi*

Ovaj osmi dio *Franjevačkih izvora* odnosi se na Treći red sv. Franje viđen kao cjelina, s obzirom na to da se u počecima radilo o jednom jedinstvenom pokretu koji se kasnije razvio u svjetovni i samostanski. Povijesni izvori, duhovni i pravni, isti su za oba pokreta. Svaka redovnička zajednica Trećega samostanskog reda oblikovala je tijekom stoljeća svoje specifične smjernice koje ipak imaju temelj u prvotnoj zajedničkoj baštini.

Nastanak *Franjevačkoga reda od pokore*

Franjo i njegovi prvi drugovi izabiru pokornički život »po načinu svetoga evanđelja« (Opor 1.14) i predstavljaju se narodu kao »pokornici iz Asiza« (Peruđ 12; LegTd 37). Oni prolaze gradovima i selima kao »apostolski odred« (tj. Isus s apostolima) i svima propovijedaju pokoru (1Čel 22–23).

Franjin putujući apostolat potiče široko vjersko buđenje u kršćanskom puku. Nastaje eksplozija oduševljenja. Narod hrli za svecem i želi ga čuti, a u narodu su muškarci i žene, osobe svake dobi i spola (1Čel 36). »Posvuda je odjekivalo zahvaljivanje i glas pohvale« (1Čel 37).

Mnogi mladići slijede siromaška i postaju Manja braća; djevojke usvajaju Klarino opredjeljenje; mnogi muškarci i žene, ne postajući ni fratri ni redovnice, već ostajući »u svijetu«, nadahnjuju se Franjinim primjerom zauzetijega kršćanskog života i traže od njega praktične smjernice. Franjo je »svima davao upute za život i svakom je staležu pokazivao istinski put spasenja« (1Čel 37).

U tom dinamičnom kontekstu malo-pomalo nastaje duhovni pokret usko povezan s karizmatskim likom sv. Franje Asiškoga: *Red braće od pokore* (1Bon 4,6), nazvan kasnije također »Treći red sv. Franje«.

Radi se o novoj pojavi koja se ne smije miješati s dobrovoljnim pokornicima ili s drugim crkvenim skupinama onoga vremena, kao što se razabire iz jasnoga svjedočanstva povijesnih dokumenata. Oni pokazuju da se franjevačka karizma proširila i na laike (ili, bolje

---

poviješću zakonodavstva triju Franjevačkih redova, Split: Franjevački institut za kulturu mira, 2009, str. 343; S. Badurina, *Putovima obnove Trećega samostanskog reda svetoga* Franje, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1996, str. 8–40 (»Franjevački pokornički pokret«); P. Runje, *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (XIII–XVI. st.)*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca i Kršćanska sadašnjost, 2001, str. 215; N. Vukoja, *Prikaz dosadašnjih pravila FSR-a*, u: *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda 1978.–2003. Zbornik radova sa Simpozija održanog u Samoboru, 11. i 12. listopada 2003*, Zagreb: Brat Franjo, 2006, str. 35–72; Konferencija generalnih asistenata FSR-a, *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u i Frami*, Zagreb: Konferencija nacionalnih asistenata FSR-a i Konferencija nacionalnih asistenata Frame, 2007, str. 9–63 (»Kratka povijest Franjevačkoga svjetovnog reda«).

rečeno, i na svjetovne osobe)[3] koji od početka predstavljaju bitan sastavni dio franjevačke obitelji i koji pridonose očitovanju punine franjevačke karizme.

Narativni izvori (biografije sv. Franje i kronike)
Diplomatički izvori (papinski dokumenti)

Potrebno je osvrnuti se na »izvore Trećega franjevačkog reda«[4] koji nam prenose glas povijesti, tj. objektivne informacije o početku »Franjevačkoga reda od pokore« ili Trećega reda sv. Franje[5] i omogućuju nam da dođemo do činjenične istine rekonstruirajući uvjerljivo zbivanja iz daleke prošlosti.

Papinske bule službeni su glas Crkve i zaslužuju vrlo pozorno razmatranje. Papinski dokumenti koji su prispjeli do nas nisu, nažalost, mnogobrojni. Mnoge su se bule izgubile tijekom stoljeća, mnoge nisu bile prepisane u vatikanski arhiv iz ekonomskih razloga. Upućujem na papinske arhive koji nam stavljaju na raspolaganje dovoljno materijala nužnoga za poznavanje pravnoga »statusa« *Ordo poenitentiae S. Francisci* i pozitivnoga stava Crkve prema njemu, izraženog i ponovljenog u raznim prigodama. Do kraja XIII. st. imamo šezdesetak papinskih dokumenata, ne računajući one čije je podrijetlo nejasno i one koji su izgubljeni. U XIV. st. imamo na raspolaganju 81 dokument koji se odnosi na Treći franjevački red (10 od njih odnosi se na samostanske zajednice). U XV. st. imamo 701 dokument, i tako

---

[3] Redu, doista, mogu pripadati ne samo laici nego i svjetovni klerici (svećenici, biskupi, pape). Stoga nije precizno govoriti o »franjevačkome laikatu«. Mora se, naprotiv, govoriti o »svjetovnim franjevcima«.

[4] Izvori mogu biti narativni, iz papinske kurije i zakonodavni. Tekstovi o kojima je riječ mogu se djelomično čitati u ovim *Franjevačkim izvorima*, a potpuno u knjizi L. Temperini (prir.), *Testi e documenti sul Terz'Ordine francescano (sec. XIII–XV). Originale latino e versione italiana*, Rim: Editrice Franciscanum, 1991, str. 530 – Nap. Z. B.: Vidi također: L. Temperini, *Carisma e legislazione alle origini del Terzo Ordine di S. Francesco*, Roma: Editrice Franciscanum, 1996, str. 182.

[5] Da bi se olakšalo razumijevanje problema, želim upozoriti na ispravnu uporabu kratica koje se odnose na Franjevački red od pokore, a koje su često prepuštene volji pojedinca, na očitu štetu za komunikaciju. Iz povijesnih izvora proizlazi sljedeće:
– TOF, »Tertius Ordo Franciscanus«, od početaka do 1323.: u tom razdoblju franjevački pokornički pokret obuhvaća i svjetovne franjevce i redovnike
– TOS, »Tertius Ordo Saecularis Sancti Francisci»: označuje *svjetovni* ogranak TOF-a (od 1323.); kratica TOS zamijenjena je s OFS
– OFS, »Ordo Franciscanus Saecularis«, zamjenjuje TOS od 1978. (Pravilo Pavla VI. za svjetovne franjevce)
– TOR, »Tertius Ordo Regularis Sancti Francisci« označava *samostanski* ogranak TOF-a od 1323., tj. redovnice i redovnike, članove mnogobrojnih redovničkih ustanova; u izvorima umjesto ove kratice često nalazimo kraticu OPC (tj. »Ordo poenitentiae claustralis«). Svaka ustanova TOR-a ima vlastitu kraticu.

dalje, sa sve većim brojem dokumenata.[6] U XIII. st. intervenirali su pape Honorije III., Grgur IX., Inocent IV., Aleksandar IV., Urban IV., Klement IV., Martin IV., Honorije IV., Nikola IV., Celestin V. i Bonifacije VIII., a nekoliko dokumenata pojavljuje se i u vrijeme sedisvakancijâ.[7]

Ističem sadržaj nekih papinskih bula koje nam omogućuju pratiti razvoj Trećega franjevačkog reda u prvom franjevačkom stoljeću i njegovo konačno oblikovanje.

1. Bula *Supra montem* od 18. kolovoza 1289 (vidi str. 1982., tekst na početku *Pravila i načina života braće i sestara reda od pokore*)

2. U buli *Unigenitus Dei* (8. kolovoza 1290.) Nikola IV. u vezi sa *Supra montem* potvrđuje da je »… sam slavni blaženi Franjo utemeljio Red koji je nazvan pokorničkim i dao mu pravilo da zasluži vječni život.« Papa precizira da je vjerno sačuvao staro pravilo (tj. *Memoriale*) dodajući samo neke male promjene. Pokornike moraju voditi Manja braća jer sv. Franjo »utriusque ordinis almus exstitit institutor« [BF IV, str. 167; BFE, str. 1415; Potthast, 23355;[8] G. G. Meersseman, *Dossier de l'Ordre de la pénitence au XIIIe siècle* (Spicilegium Friburgense, 7), Fribourg 1961, str. 76[9]]: bio je slavni utemeljitelj obaju redova. Donosimo dio teksta koji nas zanima:

»Jedinorođeni Božji Sin, po čijem smo trpljenju ozdravili i čijom smo se krvlju preporodili, sam je utemeljio svoju Crkvu i postavio je na temelj vjere povjeravajući je blaženom Petru, prvaku apostola i ključaru vječnoga života i podjeljujući mu ovlasti vječnoga nebeskog kraljevstva. […]«

»Budući da je slavni blaženi Franjo, časni ispovjedalac vjere, zapaljen ognjem ljubavi, učenik apostola u riječima i djelima, pun duha istine […], budući da je dakle on ustanovio Red nazvan *pokorničkim* te tom redu dao pravilo da zasluži vječna dobra, Mi smo – brinući se

---

6 Vidi: G. Odoardi, *L'Ordine della penitenza di San Francesco nei documenti pontifici del secolo XIII*, u: AA.VV., *L'Ordine della penitenza di San Francesco d' Assisi nel secolo XIII*, Rim 1973, str. 79–115; Isti, *La vita comunitaria tra i penitenti franciscani nelle bolle papali del secolo XIII*, u: AA.VV., *Prime manifestazioni di vita comunitaria maschile e femminile nel movimento francescano della penitenza*, Rim 1982, str. 21–38; Isti, *L'Ordine della penitenza nei documenti pontifici del secolo XIV*, u: AA.VV., *I frati penitenti di san Francesco nella società del Due e Trecento*, Rim 1977, str. 21–49.

7 Usp. G. Odoardi, *L'Ordine della penitenza di san Francesco nei documenti pontifici del secolo XIII*, nav. dj., str. 93.

8 Potthast A., *Regesta Pontificum Romanorum inde ab a. post Christum natum MCXCVIII ad a. MCCCIV*, 2 vol., Berlin 1874–1875; ponovljeno izd., Graz 1957.

9 Meerssemanovo djelo je bularij s 56 dokumenata koji se odnose ne samo na franjevačke pokornike nego na Ordo poenitentiae uopće (str. 39–91); pokrivaju razdoblje od 1221. do 1296.

da zaštitimo taj red potrebnim povlasticama i da dobrohotno zajamčimo njegov razvoj kako bi ono što je bilo u zanosnom zalaganju svetog priznavaoca raslo bogatstvom kreposti i kako bi pripadnici toga reda napredovali iz kreposti u krepost uz našu pažnju i potporu – u našem pismu, odobravajući taj Red, dali neke utemeljene i korisne smjernice koje se trebaju opsluživati u spomenutome redu, iskazujući toj braći i očinsku pažnju kako bi vršili i prihvaćali to pravilo života.«

»Naravni razum preporučuje i pravednost je u skladu s razumom s obzirom na činjenicu da su članovi spomenutog reda [pokornika] praćeni i vođeni naukom naših ljubljenih sinova iz Reda manje braće, čime se uvažava sam Priznavalac [blaženi Franjo], slavni utemeljitelj obaju redova. Neka stoga [pokornici] imaju i pohoditelje i zaštitnike iz spomenutoga Reda manje braće.«

»Ima, nažalost, u spomenutom Redu pokornika nekih izrođenih sinova Crkve i blaženoga Priznavaoca [Franje], a i izopačenih sinova samih pokornika koji se, protivno našim smjernicama i preporukama, ne boje tvrditi da neće naći spasenje u ovom Redu pokornika budu li prihvaćali naše smjernice i slijedili naše savjete. Djelujući bez ikakva straha i s velikom umišljenošću u ovom pitanju, oni lukavim nagovaranjem zavode volju onih koji bi željeli prihvatiti naše upute, ometajući ih neutemeljenim zaprekama i uznemirujući ih ozbiljnim neugodnostima. […]«

»Budući da živo želimo da se ostvari naš korisni savjet, svi oni koji ga budu prihvatili i vjerno ga ostvarivali obilnije će primiti milost našega apostolskog blagoslova i uživati sve povlastice istoga Reda pokornika koje je Apostolska stolica dala i koje će ubuduće dati.«

»Istodobno želimo i određujemo da mjesni biskupi kazne one koji ometaju one koji žele prihvatiti naš savjet tako da (prvi) odustanu od svoga ponašanja. Neka se ukinu sve eventualne povlastice, dobivene u bilo kojem obliku, kojima bi se mogla opravdati neučinkovitost ovoga našeg pisma.«

»Želimo osim toga da spomenuta braća [od pokore], prihvaćajući naš korisni savjet, imaju svoje ministre kao što je određeno u Pravilu« [usp. PrRp 15].

Civitavecchia, 8. kolovoza 1290.

3. U buli *Ad audientiam nostram* (20. rujna 1291.) Nikola IV. precizira da je *Memoriale* bio sačuvan u obliku u kojem ga je predao blaženi Franjo i da ga on svojom bulom uvrštava u crkveno zakonodavstvo [BF IV, str. 292; BFE, str. 1968; Potthast 2383; *Dossier…* str. 77–79]. Pogledajmo tekst:

»Došla je do nas vijest da su braća od pokore iz Firence u svoje vrijeme običavali nositi odijelo iste boje, a da su kasnije ta braća, skinuvši to odijelo, prihvatili neko novo na vlastitu inicijativu.«

»Da se braća [od pokore] ne bi našla u kakvoj nesigurnosti s obzirom na njihov način života, odredili smo svoj braći od pokore da opslužuju jedan način života, nazvan *Memoriale*, kako ga je predao blaženi Franjo, te dali jasno pravilo cjelovito ga uključujući u našu bulu. Ministri ljubljene braće [od pokore] iz spomenutoga grada [Firence] i mnoga druga braća, preuzevši opet prijašnje odijelo, ponizno i vjerno prihvatiše spomenuto pravilo i način života, a preuzeše i odijelo prema Pravilu i spisu *Memoriale*, koji su već spomenuti […]«.

Civitavecchia, 20. rujna 1291.

4. Bulom *Cupientes cultum* (11. srpnja 1295.) Bonifacije VIII. obraća se »ljubljenim sinovima, braći i ljubljenim kćerima u Kristu, sestrama Reda od pokore blaženoga Franje u sjevernoj Njemačkoj«, koji žive »u raznim kućama i raznim dijelovima Njemačke«, »sub communi vita… in observantia ordinis de penitentia beati Francisci«. Radi se o trećoredskim bratstvima, muškaraca i žena, koja su se usmjerila prema samostanskom [tal. *regolare*] načinu života. Papa odobrava njihov način života i dopušta im uređenje mjestâ za bogoštovlje. Tekst u prijevodu glasi:

»Ljubljenim sinovima, braći i ljubljenim kćerima u Kristu, sestrama Reda od pokore blaženoga Franje u sjevernoj Njemačkoj: pozdrav i apostolski blagoslov.«

»Želeći da se proširi štovanje Božjeg imena vrlo rado vam dopuštamo sve ono po čemu će to štovanje sve više rasti.«

»Dali ste nam do znanja da posjedujete mnoge kuće i mjesta u raznim dijelovima sjeverne Njemačke, u kojima provodite zajednički život vjerno služeći Gospodinu kreposti po pravilu Reda od pokore blaženoga Franje i da u tim kućama još nema kapelâ ni oratorijâ.«

»Mi vam, stoga, prihvaćajući vaše molbe, autoritetom ovoga pisma dopuštamo da izgradite kapele ili oratorije u spomenutim kućama i mjestima i u njima omogućite slavljenje, praćenje i primanje sakramenata Crkve. Tražimo da pritom ne štetite pravima drugih.«

»Nitko nipošto ne smije osporiti valjanost ove povelje kojom vam dajemo naše dopuštenje…« [BF IV, str. 356; BFE, str. 2027; Potthast 24128; AFH 14 (1930), str. 141; *Dossier…*, str. 80].

Anagni, 11. srpnja 1295.

5. Dana 28. srpnja 1296. Bonifacije VIII. upućuje bulu *Devotionis vestrae* »ljubljenim sinovima, braći i ljubljenim kćerima u Kristu, sestrama Reda uzdržljivih, obično zvanog pokorničkim redom sv. Franje, koji žive u Njemačkoj« šaljući im »pozdrav i apostolski blagoslov«.

»Obraćajući dobrohotnu pozornost molbama koje su plod vaše pobožnosti, autoritetom ovoga pisma dopuštamo da vi, koje zbog posebnoga poštovanja prema blaženom priznavaocu Franji, utemeljitelju vašega Reda, u skladu s korisnim savjetom Apostolske stolice, svojim naukom vode i usmjeruju ljubljeni sinovi, braća Reda manjih, i od kojih ste također prihvatili vaše pohoditelje, [dopuštamo da] možete od iste braće – kada bude prikladno – primiti sakrament Tijela Gospodnjega, osim na svetkovinu Uskrsnuća na koju imate običaj doći u župne crkve na području gdje živite da sudjelujete na bogoslužju i primite sakrament euharistije, ali pazeći da se pri tom poštuju prava župnih crkava…« [BF IV, str. 48; BFE, str. 2085; Potthast 24375; *Dossier*… str. 81].

Anagni, 28. srpnja 1296.

Zakonodavni izvori

Zakonodavni izvori, koje je na temelju nadahnuća sv. Franje Crkva potvrdila, povezuju na pravnoj razini živo svjedočanstvo Siromaška i njegove smjernice za življenje kršćanskoga savršenstva »u svijetu«.

Radi se o osnovnim smjernicama čija je svrha voditi pokret franjevačkih pokornika u njihovoj želji da s Franjom budu dionici evanđeoskog načina života, na osobnoj razini, u obitelji i u društvu.

Prvim objavljivanjem zakonodavnih tekstova spontani pokret franjevačkih pokornika dobio je status »Reda od pokore«.

1. Memoriale propositi (Spomenica o načinu života), 1221. ili Staro pravilo (SpomNž).

2. Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore, 1289., zvano također Pravilo Nikole IV. ili Pravilo franjevačkih pokornika (PrRp).

Spomenica o načinu života
ili
Staro pravilo
(1221)
Memoriale propositi

Kao sljedbenici siromaška iz Asiza i uz *fratres Ordinis minorum* posvuda se nalaze »pokornici« ili trećoredci, koji su s Franjom željeli biti dionicima evanđeoskog načina života na osobnoj razini, u obitelji i društvu.

Sv. Franjo svjedočenjem vlastitoga života i spisima nudi idejne i praktične poticaje za cjelovit životni program kršćanskoga savršenstva. Godine 1221. pripremljen je »Memoriale propositi« *(*»Spomenica o načinu života«, SpomNž*)*.

Propositum ili »životni naum«, sastavljen po uzoru na obrasce koje su već koristile crkvene skupine, sintetizira osnovne odredbe za pokornike. Dokumentom *Memoriale propositi* spontani pokret pokornika biva »uređen« kao *Ordo poenitentiae.* Kasnija pravila pokorničkoga pokreta inspirirat će se, s obzirom na pravni oblik i duhovne sadržaje, na ovom temeljnom tekstu. U tom je smislu taj dokument nazvan *Starim pravilom.*

Memoriale propositi do nas je došao u samo četiri rukopisa. To nas ne treba čuditi jer – nakon bule *Supra montem – SpomNž* bit će stavljen na stranu i zamijenjen novom redakcijom. Jezgra će ipak ostati ista. *SpomNž* već je naime bio temeljno pravilo s prepoznatljivim svojstvima i nije se mogao mijenjati u svojoj unutarnjoj strukturi, iako su se u nj mogle unositi dopune radi usklađivanja s novim prilikama.

Kodeksi se nazivaju prema mjestima u kojima su pronađeni: *Firentinski kodeks,* 1221 (oznaka: V); *Kapistranski kodeks,* 1228 (oznaka: C); *Regiomontanski kodeks,* 1350 (oznaka: R); *Kodeks iz L'Aquile* (oznaka: A).[10]

---

[10] Vidi: L. Temperini (prir.), *Testi e documenti…*, str. 83–127*;* Isti, *Carisma e legislazione…* str. 77–81.

Da je taj duhovni i zakonodavni dokument duboko utjecao na braću i sestre od pokore franjevačke provenijencije, jasno proizlazi:

1. iz naslovnika navedenih u kodeksima: »Incipit regula fratrum et sororum penitencium inceptum [sic!] a b. patre Francisco« (kodeks A); »Incipit tercia regula b. Francisci de penitentia i domibus propriis existentium« (kodeks R)

2. iz činjenice da su gotovo svi kodeksi s dokumentom *Memoriale propositi* bili pronađeni u franjevačkim samostanima

3. iz neprekinute tradicije vidljive iz papinskih izvora i dokumenata, potvrđene od Nikole IV. u buli *Supra montem* (18. kolovoza 1289), u buli *Unigenitus Dei* (8. kolovoza 1290) i osobito u buli *Ad audientiam nostram* (20. rujna 1291). Papa franjevac tvrdi da je prenio i potvrdio dokument *Memoriale* kako ga je predao blaženi Franjo, načinivši samo nekoliko redakcijskih promjena

4. u tom kontekstu također je razumljivo kako su oni koji su prvi objavili kodekse s dokumentom *Memoriale* taj dokument nazvali »Regula antiqua fratrum et sororum de poenitentia seu Tertii ordinis S. Francisci«.

Tekst koji se ovdje donosi uzet je iz *Firentinskoga kodeksa* (oznaka: V) koji je, čini se, najbliži latinskome izvorniku iz 1221 (sada se taj kodeks nalazi u fondu Landau 58, dvorana s rukopisima, Nacionalna knjižnica u Firenci; kodeks je podrijetlom iz Venecije).

Ispod dosljedno pravne formulacije osjeća se živa, jaka duša, usko povezana s biblijskom baštinom i ispunjena nadahnućem za način života koji se temelji na evanđelju.[11] Od pokornika se, u ime Crkve i s njezinom potvrdom, traži preuzimanje posebnih i zahtjevnih obveza. Pred njih se stavlja cjelovit i zahtjevan program evanđeoskoga života u koji su uključene i konkretne obveze.

Naslov koji slijedi naš je, ali se temelji na kodeksima koji sadrže »Memoriale propositi«.

Izvori:

Uvod i bilješke *Zakonodavnih tekstova Reda braće i sestara od pokore*, kao i *Spomenice o načinu života,* preveo Zvonimir Brusač prema: *Fonti Francescane. Nuova edizione*, Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 1985–1996.

Spomenicu o načinu života s latinskog prevela Antica-Nada Ćepulić prema: Lino Temperini, *Carisma e legislazione alle origini del Terzo Ordine di S. Francesco,* Roma: Editrice Franciscanum, 1996, str. 94–108.

---

11 Usp. L. Temperini (prir.), *Carisma e legislazione…* str. 81–85; L. Ceresoli, *Valenze bibliche nel »Memoriale propositi«*, u: ATOR 32/167 (2001), str. 209–377.

Počinje pravilo života braće i sestara pokornika

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga, Amen. Ovo je *Spomenica o načinu života* (*Memoriale propositi*) braće i sestara od pokore koji žive u vlastitim domovima, započeta godine Gospodnje 1221.:[12]

O odjeći

1. Muškarci koji budu pripadali ovome bratstvu neka se odijevaju u jednostavno, neobojeno sukno, čija cijena neka ne prelazi šest ravenskih novčića po laktu, osim kad se nekome iz očitog i nužnog razloga privremeno dadne oprost. Neka se kod navedene cijene uzima u obzir širina i duljina sukna.

2. Neka imaju ogrtače i krzna bez izreza oko vrata, razdvojene ili spojene, no ipak prikopčane i ne otvorene kako ih nose svjetovnjaci. Rukave neka nose zatvorene.

3. Sestre pak neka se odijevaju u ogrtač i haljinu od sukna iste one cijene i jednostavnosti, ili barem neka s ogrtačem imaju donju haljinu, to jest bijelu ili crnu pelerinu, ili pak širok laneni ogrtač bez nabora, čija cijena neka ne prelazi dvanaest pizanskih denara po laktu. Ipak će se od ove cijene i od krzna moći dati oprost u skladu

---

12 Treba primijetiti da u rukopisu V na tom mjestu nedostaje bilješka »u vrijeme Grgura IX., 20. svibnja 1228.«, kao što se, naprotiv, nalazi u kodeksu C. To jamačno potvrđuje ono što smo rekli u uvodu, tj. da je Firentinski kodeks, koji ovdje donosimo, najstariji i da nas približava vremenu službenog objavljivanja ovog pravila (1221).

Treba također primijetiti da riječi »započeta godine Gospodnje 1221.« ne označuju povijesni početak franjevačkoga pokorničkog pokreta, nego njegovo pravno uključivanje u crkveni život i strukturu; te se riječi naime odnose na »Spomenicu o načinu života« (*Memoriale propositi*), objavljenu upravo 1221. (usp. L. Temperini, *Carisma e legislazione…*, str. 81). Drugim riječima, početak franjevačkoga pokorničkog pokreta ne poistovjećuje se s odobrenjem prvoga pravila evanđeoskog života (SpomNž).

Nap. Z. B.: Ovaj hrvatski prijevod priređen je na temelju latinskog izvornika u: L. Temperini, *Testi e documenti…*, str. 90–110. Dosadašnji prijevodi nalaze se u: *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Zbornik radova sa seminara u Odri održanog 7–9. listopada 1986*, Zagreb: Zajednice Trećega samostanskog reda sv. Franje, 1987, str. 32–35, preveo Hadrijan Borak; S. Badurina, *Putovima obnove…*, str. 135–139, u dodatku »Temeljni zakonodavni tekstovi Trećega franjevačkoga reda«, preveo Petar Bašić.

sa ženinim položajem i mjesnim običajima. Neka ne nose svilene ili obojene vrpce ni pojaseve.

4. I braća i sestre neka posjeduju samo janjeće kože. Slobodno je imati kožne torbe i pojaseve sašivene jednostavno bez svile, i ne drukčije. Druge tašte ukrase neka odlože po sudu pohoditelja.

5. Neka ne idu na nečasne gozbe ni na predstave ni plesove. Zabavljačima neka ne daju darove i neka svojoj obitelji zabrane da im ih daju.

O nemrsu

6. Svi neka se uzdržavaju od mesa, izuzimajući nedjelju, utorak i četvrtak, osim zbog bolesti, slabosti i trodnevnog puštanja krvi te ako su na putu, ili zbog proslave posebne svetkovine, to jest Božića kroz tri dana, Nove godine, Bogojavljenja, Vazma uskrsnuća kroz tri dana, apostola Petra i Pavla, sv. Ivana Krstitelja, Uznesenja slavne Djevice Marije, svetkovine Svih svetih i sv. Martina. U druge pak dane za koje nije propisan post neka slobodno jedu sir i jaja. No s redovnicima u njihovim samostanima slobodno će jesti od onoga što oni postave pred njih.[13] I neka se zadovolje objedom i večerom, s izuzetkom slabih, bolesnih i putnika. Zdravi neka budu umjereni u jelu i piću.

7. Prije objeda i večere neka jedanput mole molitvu Gospodnju, isto tako i poslije jela, i neka zahvale Bogu. Ili neka mole tri *Očenaša*.[14]

O postu

8. Od Uskrsa do blagdana Svih svetih neka poste petkom. Od blagdana Svih svetih do Uskrsa postit će srijedom i petkom, obdržavajući isto tako druge postove za koje Crkva određuje da ih svi imaju vršiti.

9. Neka poste u sve dane četrdesetnice sv. Martina, koju treba započeti dan nakon samog blagdana, pa do Božića, te velike četrde-

---

13 Usp. isto evanđeosko načelo u PPr iz 1223, 3,14.

14 Lat. izvornik: *Pater noster*.

setnice od mesopusne nedjelje do Vazma, osim zbog bolesti ili neke druge prijeke potrebe.

10. Trudne sestre moći će do svoga očišćenja izostavljati tjelesne pokore, s izuzetkom načina odijevanja i molitava.

11. Radnici na teškim poslovima neka od Vazma uskrsnuća do blagdana Posvete sv. Mihaela slobodno triput dnevno uzimaju hranu. A kad rade za druge, slobodno će jesti od svega što se postavi pred njih, osim petkom i na postove koje je Crkva odredila za sve.

O načinu moljenja

12. Svi neka svakodnevno mole sedam kanonskih časova, to jest matutin, zatim prvi, treći, šesti i deveti čas, večernju i povečerje; klerici po redu za klerike; oni koji znaju psaltir neka za prvi čas mole *Deus in nomine tuo*[15] *i Beati immaculati*[16] *do Legem pone*[17] *te druge psalme časova sa Slava Ocu.*[18]

No kada ne idu u crkvu, neka za matutin mole psalme koje moli Crkva, ili bilo kojih drugih osamnaest psalama, ili barem Očenaš, sa *Slava Ocu* poslije svakog, kao što čine nepismeni u svim časovima. Drugi neka za matutin mole dvanaest *Očenaša* [i za sve druge časove po sedam *Očenaša*] sa *Slava Ocu* poslije svakog. A oni koji znaju *Credo in Deum*[19] *i Miserere mei Deus*,[20] neka to mole u prvom času i povečerju.

Ako nisu molili u određene časove, neka izmole tri *Očenaša*.

13. Bolesni neka ne mole časove, osim ako to žele.

14. Svi neka idu na matutin u četrdesetnici sv. Martina i u velikoj četrdesetnici, ako ih ne sprečavaju osobe ili okolnosti.

---

15 Ps 54,3: *Spasi me, Bože, svojim imenom*.

16 Ps 119,1: *Blaženi oni kojih je put neokaljan*.

17 Ps 119,33: *Pokaži mi, Gospodine, stazu pravila svojih*.

18 Lat. izvornik: *Gloria Patri*.

19 *Vjerujem u Boga*.

20 Ps 51,1: *Smiluj mi se, Bože*.

O ispovijedi i pričesti, o podmirivanju desetine, o zabrani nošenja oružja i o zaklinjanju

15. Neka ispovijedaju grijehe triput godišnje. Pričest neka primaju na Rođenje Gospodinovo, na Vazam uskrsnuća i na Duhove. Neka se pomire s bližnjima i neka vrate dugove. Neka podmire prošle desetine i neka jamče buduće.

16. Neka se ni protiv koga ne laćaju smrtonosnog oružja i neka ga ne nose sa sobom.

17. Svi neka se uzdržavaju od svečanih zakletava, osim ako ih na to sili prijeka potreba u slučajevima koji su od vrhovnog svećenika izuzeti njegovim oprostom, to jest kad se radi o miru, vjeri, kleveti ili svjedočenju.

18. I u običnom razgovoru izbjegavat će zakletve, kako budu mogli, a tko se neoprezno nehotice zakune, kako se događa kad se mnogo govori, neka istoga dana navečer, kad mora preispitati što je učinio, za takve zakletve izmoli tri *Očenaša*.

Svatko neka svoju obitelj ohrabruje za služenje Bogu.

O misi i mjesečnom susretu

19. Sva braća i sestre bilo kojeg grada i mjesta neka se svakog mjeseca, kad se to ministrima bude činilo zgodnim, okupe kod crkve koju odrede ministri i ondje neka slušaju misu.

20. I svatko neka dade rizničaru jedan obični denar, a isti rizničar neka ih skuplja i po savjetu ministara razdijeli među siromašnom braćom i sestrama, a ponajviše među bolesnima i onima koji ne bi imali sprovodne počasti, zatim među drugim siromasima; i za tu crkvu neka od istog novca daju prilog.

21. I ako bi tada bilo moguće, neka imaju jednog redovnika poučenog u riječi Božjoj, koji će ih opominjati i hrabriti da ustraju u pokori i čine djela milosrđa.

I neka budu u šutnji za vrijeme mise i propovijedi, pozorni na obred, molitvu i propovijed, s izuzetkom poslužitelja.

O pohađanju bolesnih i pokapanju mrtvih

22. Kad se dogodi da se neki brat ili sestra razboli, neka ministri osobno ili preko drugih, ako ih bolesnik dade obavijestiti, jedanput tjedno pohode bolesnika i potaknu ga na pokoru i, kako im se bude činilo prikladnim, neka ono što je potrebno za tijelo, a čime bolesnik oskudijeva, priskrbe iz zajedničkih sredstava.

23. A ako bi se bolesnik preselio iz ovog života, neka se to javi braći i sestrama koja se nalaze u gradu ili mjestu, da se okupe na njegovu pokopu, i neka ne odlaze dok se ne proslavi misa i ne pokopa tijelo. A nakon toga neka svatko, unutar osam dana od njegova preminuća, rekne za pokojnikovu dušu: prezbiter misu; tko zna psaltir pedeset psalama; drugi pedeset *Očenaša* s *Pokoj vječni*[21] *na kraju svakoga.*

24. *Osim toga tijekom godine za spasenje braće i sestara, živih i mrtvih, neka rekne: prezbiter tri mise; tko zna psaltir neka ga izmoli; drugi neka izmole sto Očenaša* s *Pokoj vječni* na kraju svakoga. Inače neka udvostruče.

25. Svi koji mogu po pravu neka načine oporuku i neka o svom imetku odluče unutar tri mjeseca nakon obećanja, da nitko od njih ne umre bez oporuke.

26. Što se tiče uspostavljanja mira među posvađanom braćom i sestrama ili vanjskim osobama, neka bude onako kako se ministrima bude činilo ispravnim; neka se također pribavi, ako bi to bilo korisno, savjet gospodina biskupa.

27. Ako braća ili sestre protivno pravu ili povlasticama budu zlostavljani od vlasti ili upravitelja mjesta u kojima stanuju, ministri mjesta neka učine ono što im se bude činilo korisnim, uz savjet gospodina biskupa.

28. Neka svatko prihvati i vjerno izvršava službu ministra i druge dužnosti koje su mu dodijeljene, s time da ipak svatko godinu dana može biti slobodan od dužnosti.

29. Kad netko zaželi ući u ovo bratstvo, ministri neka pažljivo ispitaju njegov položaj i službu te neka mu izlože obveze ovoga bratstva, a osobito obvezu vraćanja dugova.

---

[21] Lat. izvornik: *Requiem aeternam*.

I ako mu se svidi, neka se odjene na ranije spomenuti način, a što se tiče dugova, neka plati gotovinom prema danom založnom jamstvu.

Neka se pomire s bližnjima i neka plaćaju desetine.

30. Kad se to ispuni, neka nakon godinu dana, po savjetu neke razborite braće, ako im se bude činio prikladnim, bude primljen na ovaj način, to jest da obeća da će opsluživati sve što je napisano ili što treba biti napisano ili dokinuto po odluci braće, kroz sve vrijeme svojega života, osim ako se na neko vrijeme povuče po dopuštenju ministara; i da će, ako protiv ovoga učini neko zlo, kad ga ministri opomenu, po volji pohoditelja, dati zadovoljštinu. A službena osoba neka na licu mjesta napismeno sastavi obećanje.

Neka se ipak nitko ne prima drukčije, osim ako se njima (ministrima) drukčije bude činilo ispravnim, s obzirom na položaj osobe i njezin zahtjev.

31. Iz ovoga bratstva nitko ne bi mogao izići niti biti oslobođen od onoga što je ovdje sadržano, osim ako bi ušao u samostanski red.

32. Neka se ne prima nitko krivovjeran ili optužen za krivovjerje. Ako bi pak bio osumnjičen, pa opravdan pred biskupom, ako bi inače bio prikladan, neka se pripusti.

33. Žene koje imaju muževe neka se ne primaju, osim uz suglasnost i dopuštenje muževa.

34. Nepopravljiva braća i sestre koji su izbačeni iz bratstva neka se ponovno u njega ne primaju, osim ako na to pristane razboritiji dio braće.

O opominjanju, upravljanju i službenicima

35. Ministri kojega god grada i mjesta neka dokazane prijestupe braće i sestara jave pohoditelju da bi ih kaznio.

I ako se netko pokaže nepopravljivim, neka ga se, nakon što se pribavi savjet neke razborite braće, prijavi istom pohoditelju da ga on isključi iz bratstva, i neka se zatim to objavi na skupštini.

Osim toga ako je brat, neka ga se prijavi mjesnoj vlasti ili upravitelju.

36. Ako bi tko doznao o braći i sestrama da čine sablazan, neka javi ministrima i neka bude spreman javiti pohoditelju; ovo neka se ne uzima u obzir kad se tiče odnosa između muža i žene.

37. Pohoditelj zajedno sa svom braćom i sestrama neka u svemu ovome ima vlast dati oprost, kad vide da je korisno.

38. Neka ministri nakon godinu dana, posavjetovavši se s braćom, izaberu druga dva ministra i pouzdanog rizničara, koji neka se brine za potrebe braće i sestara te drugih siromaha, i glasnike, koji neka po njihovom nalogu javljaju ono što se u bratstvu govori i čini.

39. Neka ni u čemu rečenom nitko ne bude vezan pod grijeh, nego pod kaznu, ipak tako da, ako tko zanemari odslužiti kaznu koju mu je pohoditelj naložio ili trebao naložiti, nakon što ga ministri dvaput opomenu, kao nepokoran bude vezan pod grijeh.

Završava pravilo uzdržljivih

Obred za blagoslov odijela[22]

Na početku neka se kaže: Pomoć je naša u imenu Gospodina. *I neka se odgovori:* Koji je stvorio nebo i zemlju.

Nakon toga neka se izrekne ova molitva: Svemogući vječni Bože, oče milosrđa i Bože svake utjehe (usp. 2 Kor 1,3), koji svoja stvorenja mnogostruko blagoslivljaš, blagoslovi i posveti ovu odjeću, koju tvoj sluga (ili: tvoji sluge, ili: tvoja službenica, ili: tvoje službenice) namjerava(ju) nositi radi postizanja poniznosti i pobožnosti, na čast nebesnika, te mu (joj, im) daj zajedno s njima sretno završiti vlastitu trku (usp. 2 Tim 4,7), po Gospodinu našemu Isusu Kristu, sinu Tvome itd. *I neka se odgovori:* Amen.

Neka se zatim izrekne ova molitva: Gospodine Isuse Kriste, koji si se udostojao odjenuti odjeću naše smrtnosti, molimo neizmjerno obilje tvoje darežljivosti da se ovo odijelo, za koje su sveti oci odredili da se nosi kao znak nedužnosti i poniznosti, udostojiš tako † blagosloviti i posvetiti za ovoga slugu koji će se njime odjenuti da zasluži zaodjenuti se tobom (usp. Rim 13,14; Gal 3,27), koji živiš i kraljuješ itd.

22 Ovaj je obred oblačenja vrlo star, jednostavan i obiluje teološkim sadržajem: pokornik oblači posebno odijelo (Reda) da bi započeo hod u novosti života i zaodjenuo se Kristom.

Nakon toga neka svuče svoju odjeću i dok se svlači, neka svećenik govori: Neka Gospodin s tebe svuče staroga čovjeka s njegovim djelima (usp. Kol 3,9). *I zaodijevajući ga neka govori:* Obukao te Gospodin u novoga čovjeka koji je stvoren po Bogu (usp. Kol 3,10) itd. [u pravednosti i svetosti istine]. *I neka se odgovori:* Amen. *Dok se pak oblači, neka se izgovara himan:* Veni creator Spiritus[23] itd. *Kad se izgovori himan, neka svećenik rekne:* Gospodin s vama. *Neka se odgovori:* I s duhom tvojim. *I nakon toga neka se rekne:* Pomolimo se. Bože, koji si srca vjernika poučio svjetlošću Duha Svetoga, daj ovom svom sluzi u tom istom Duhu spoznati što je pravo i njegovoj se utjesi vazda radovati. Po Kristu Gospodinu našemu.

[23] *O, dođi, Stvorče, Duše Sveti.*

Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore

zvano

Pravilo Nikole IV.

(1289)

Dana 22. veljače 1288., poslije više od deset mjeseci sedisvakancije, izabran je za prvosvećenika Girolamo d'Ascoli, prvi papa franjevac. Uzeo je ime Nikola IV.

Franjevački pokornici (ili trećoredci) nadaju se dobiti izričito i jasno odobrenje koje će prekinuti svaku diskusiju i podržati vitalnost karitativnoga djelovanja u punoj autonomiji. Trenutak se čini povoljnim i zbog toga što je prvi papin suradnik jedan »brat od pokore«, Giovanni Macario, milostinjar i vojskovođa te stoga vrlo utjecajan.

Nikola IV. preuređuje tekst »Spomenice o načinu života« (»Memoriale propositi«) iz 1221. i potvrđuje ga kao službeno pravilo franjevačkih pokornika (bula *Supra montem* od 18. kolovoza 1289., objavljena iz Rietia). Tako revidirani tekst bit će temeljni zakonodavni tekst za Treći svjetovni red (TOS) sve do 1883. (Leon XIII.), a za zajednice Trećega samostanskog reda (TOR) sve do 1927. (Pio XI.).

Nema nikakva temelja Meerssemanovo mišljenje, koje su mnogi površno prihvatili, prema kojemu bi fra Caro iz Arezza bio autor pravila koje je kasnije odobrio Nikola IV. (usp. Mariano d'Alatri, *Aetas poenitentialis. L'antico Ordine francescano della penitenza* [Bibliotheca seraphico-capuccina, 42], Rim 1993, str. 47–61, posebno str. 47–51). Usporedba tekstova *Spomenice* iz 1221. i Pravila Nikole IV. iz 1289. pokazuje naime kontinuitet i istovjetnost u bitnim sadržajima između PrRp i SpomNž (vidi usporedbu dvaju tekstova u L. Temperini, *Testi e documenti…,* str. 283–311). U svom bitnom sadržaju dakle »Pravilo Nikole IV.« iz 1289. odgovara samom tekstu »Spomenice o načinu

života« (»Memoriale propositi«) iz 1221. To tvrdi i sam Nikola IV. (vidi opći uvod u ove zakonodavne tekstove, podnaslov »Narativni izvori/Diplomatički izvori«, br. 2).

U bilješkama uz tekst ističemo neke značajnije razlike koje se nalaze u Pravilu Nikole IV. u usporedbi sa »Spomenicom o načinu života« iz 1221. Donosimo nekoliko primjera i ovdje. Dok SpomNž (br. 16) bezuvjetno zabranjuje oružje, PrRp (6,4) dopušta ga radi obrane Katoličke crkve i vjere; PrRp (16) preporučuje da pohoditelji i učitelji pojedinih bratstava Trećega franjevačkoga reda budu manja braća »budući da je ovaj način života ustanovio spomenuti blaženi Franjo…«. Ova odredba, koje nema u SpomNž, proizlazi iz tvrdnje da je »slavni priznavalac Kristov, sveti Franjo bio utemeljitelj ovoga reda…«, kao što se čita u uvodu bule.

Bula *Supra montem* Nikole IV. došla je do nas u brojnim rukopisima na latinskome i pučkome jeziku, koji se nalaze u raznim dijelovima Europe (usp. L. Temperini, *Carisma e legislazione…,* str. 115–116).

Ovdje se, u hrvatskom izdanju *Franjevačkih izvora*, objavljuje tekst iz kodeksa 652 koji se nalazi u gradskoj knjižnici u Asizu.[24]

Izvori:

Uvod i bilješke *Pravila Nikole IV* preveo Zvonimir Brusač prema: *Fonti Francescane. Nuova edizione*, Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 2005–06.

Pravilo Nikole IV. s latinskog prevela Antica-Nada Ćepulić prema: Lino Temperini, *Carisma e legislazione alle origini del Terzo Ordine di S. Francesco*, Roma: Editrice Franciscanum, 1996, str. 130–154.

---

[24] Usp. L. Temperini, *Testi e documenti…*, str. 245–247.

Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore

U ime Gospodnje. Počinje Pravilo i način života braće i sestara Reda uzdržljivih ili od pokore, koji je ustanovio blaženi Franjo godine Gospodnje 1221. i potvrdio gospodin papa Nikola IV. godine Gospodnje 1289, 18. kolovoza, druge godine svojeg pontifikata.[25]

Nikola biskup, sluga slugu Božjih, ljubljenim sinovima braći i ljubljenim u Kristu kćerima sestrama Reda braće od pokore,[26] i sadašnjima i budućima: pozdrav i apostolski blagoslov.

Na gori katoličke vjere[27] – vjere kojoj je poganske narode što su u tmini hodili (usp. Iz 9,1) riječju brižljivog propovijedanja poučila iskrena pobožnost Kristovih učenika, plamteći ognjem ljubavi, i koju Rimska crkva čvrsto drži i čuva – na toj dakle gori, kako je poznato, leži (usp. Mt 5,14) čvrsti temelj kršćanske vjeroispovijesti, koji nikada nikakvi virovi neće moći potresti niti valovi oluja uzdrmati.

Ovo je naime prava i istinita vjera, bez čijeg blaga nitko ne biva ugodan pred licem Svevišnjega, nitko se ne pojavljuje kao njemu mio.

Ovo je vjera koja pripravlja put spasenja i obećava uzvišene darove vječne sreće.

---

25 Nap. Z. B.: Prvi hrvatski prijevod ovoga pravila nalazi se u: S. Badurina, *Putovima obnove…* str. 139–144, u dodatku »Temeljni zakonodavni tekstovi Trećega franjevačkoga reda«, preveo Petar Bašić.

26 Papa rabi nazivlje koje je već postalo službenim. I sv. Bonaventura (*1Bon* 4,6) govori o »Redu braće od pokore«. Julijan Špajerski – u *Časoslovu sv. Franje* /ČasŠp/ (1231–1232) i u *Životu sv. Franje* /ŽivŠp/ (1232–1235) – govorio je o »Trećem redu pokornika« sv. Franje.
N.B. 1) Brojevi poglavlja iznad naslova naši su; 2) Podjela na dvadeset poglavlja načinjena je uzimajući u obzir sadržaj i najraširenija izdanja radi olakšavanja potrebne ujednačenosti pri pozivanju na dokument. Naslovi su uzeti iz kodeksa 652 (listovi 9r – 24v) koji se nalazi u gradskoj knjižnici u Asizu (početak XIV. st.); znamo ipak da se u izvornoj buli ne nalazi podjela; 3) radi lakše uporabe unijeli smo i dodatnu podjelu na retke.

27 Franjevački pokornici moraju čvrsto temeljiti svoj način života na katoličkoj vjeri i uvijek se prepuštati vodstvu majke Crkve. Stoga se kandidati moraju brižno ispitati »o katoličkoj vjeri i o poslušnosti Crkvi« (PrRp 1,2).

I zato je slavni Kristov priznavalac blaženi Franjo,[28] osnivač ovoga Reda, pokazujući jednako riječju i primjerom put pristupanja k Bogu, poučio svoje sinove u iskrenosti te iste vjere, i htio je da je oni javno ispovijedaju, da je uvijek čvrsto drže i djelom iskazuju, da bi stupajući krepko njezinom stazom zavrijedili nakon ropstva ovoga života postati baštinicima vječnoga blaženstva.

I. POGLAVLJE

O načinu primanja onih koji žele ući u ovo bratstvo

[1]Mi dakle, u želji da ovaj Red počastimo prikladnim znacima naklonosti i dobrostivo nastojeći oko njegovog napretka, [2]određujemo da svi koji bi trebali biti primljeni u obdržavanje ovakva oblika života, prije svojeg primanja ili prihvaćanja, budu podvrgnuti brižljivom ispitivanju o katoličkoj vjeri i poslušnosti spomenutoj Crkvi; [3]i ako to budu čvrsto priznavali i uistinu vjerovali, moći će bez straha biti pripušteni ili primljeni u bratstvo.

[4]Treba ipak brižljivo paziti da neki krivovjerac, ili netko osumnjičen za krivovjerje, ili također optužen za isto, ne bude ni na koji način pripušten k obdržavanju ovoga života, [5]i ako se dogodi da se otkrije da je takav bio primljen, neka što prije bude predan istražiteljima opačine krivovjerja da bi bio kažnjen.[29]

II. POGLAVLJE

O načinu zavjetovanja primljenih u ovaj Red

[1]Kada pak netko zaželi ući u ovakvo bratstvo, [2]neka ministri zaduženi za primanje takvih mudro istraže njegovu službu, stanje i položaj [3]i neka mu jasno izlože obveze bratstva, a osobito vraćanje dugova.[30]

[4]Nakon toga, ako mu se svidi, neka bude obučen na onaj način, [5]a što se tiče dugova, ako bi ih imao, neka ih nastoji podmiriti u gotovini, ili prema predanom založnom jamstvu; [6]neka se isto tako potrudi pomiriti se s bližnjima.

---

[28] U *Spomenici o načinu života* iz 1221. nema pozivanja na sv. Franju.

[29] SpomNž zabranjuje primanje heretika (br. 32). PrRp dodaje da eventualne heretike treba predati inkvizitoru. Od sada jamac pravovjerja nije biskup, nego inkvizitor.

[30] Primanju kandidata treba prethoditi brižljivo informiranje o njima i izlaganje o njihovim novim obvezama. Pomirenje s bližnjim i vraćanje dugova pokazuju raspoloživost kandidata za preuzimanje novoga života u pokori. SpomNž obvezivao je i na podmirenje desetina (br. 29 i 15).

[7]Kad se sve ovo izvrši, neka nakon jednogodišnjeg razdoblja, po savjetu neke razborite braće, ako im se bude činio prikladnim, bude primljen na ovaj način, [8]to jest da obeća da će obdržavati sve božanske zapovijedi [9]i da će dati odgovarajuću zadovoljštinu za prijestupe koje bi počinio protiv ovog načina života, ako po volji pohoditelja bude pozvan na odgovornost.[31]

[10]I neka njegovo obećanje dano na ovaj način službena osoba na licu mjesta napismeno sastavi.

[11]Neka pak ministri nikoga ne primaju na drugi način, osim ako se njima drukčije bude činilo ispravnim, nakon što u brižljivu razmišljanju prosude položaj osobe i njezin zahtjev.

[12]Osim toga naređujemo i određujemo da nitko poslije ulaska u to bratstvo ne može iz njega izići da bi se vratio u svijet; [13]neka mu se ipak omogući slobodan prijelaz u drugu odobrenu redovničku ustanovu.

[14]A ženama koje imaju muževe, osim uz njihovo dopuštenje i suglasnost, neka se ne otvara pristup u zajednicu navedenoga bratstva.

III. POGLAVLJE

O načinu odijevanja i o izbjegavanju nekih svjetovnih ispraznosti

[1]Braća ovoga bratstva neka se osim toga općenito odijevaju u sukno skromno po cijeni i boji, ne sasvim bijelo niti crno, [2]osim kad se nekome privremeno, što se tiče cijene, po pohoditeljima, a uz savjet ministara, iz opravdanog i očitog razloga dade oprost.[32]

[3]Spomenuta braća neka imaju ogrtače i krzna bez izreza oko vrata, razdvojene ili spojene, no ipak prikopčane i ne otvorene, kako priliči čestitosti, i zatvorene rukave.

[4]Neka se sestre također odijevaju u ogrtač i haljinu načinjene od isto takvog jednostavna sukna, [5]ili barem neka s ogrtačem imaju donju haljinu ili pelerinu bijele ili crne boje, ili pak širok ogrtač od konoplje ili lana, sašiven bez ijednog nabora.

---

[31] Nakon godine kušnje, ako ga se smatra prikladnim, kandidat daje obećanje u predviđenom obliku, koje je po vrijednosti jednako redovničkom zavjetovanju. Obećava da će cijeloga života opsluživati Božje zapovijedi i sve što je propisano u pravilu te da će dati zadovoljštinu za prijestupe protiv ovoga načina evanđeoskoga života (PrRp 2,8–9; SpomNž 30). Obećanje je javno, stoga se sastavlja službeni spis (PrRp 2,10; SpomNž 30). Zavjetovanje je čin koji obvezuje za cijeli život (PrRp 2,12; SpomNž 31).

[32] Skromna i siromašna odijela, bez upadljivih boja, označuju odricanje od užitaka svijeta i oslobođenje od ispraznosti, po primjeru sv. Franje Asiškoga. U SpomNž ova je preporuka stavljena na početak pravila kao znak identiteta pokornika (br. 1–4).

[6]Što se tiče jednostavnosti sukna i krzna samih sestara, moći će se dati oprost u skladu s položajem svake od njih i u skladu s mjesnim običajima.

[7]Neka ne koriste svilene vrpce ni pojaseve.

[8]I braća i sestre neka imaju samo janjeće kože, kožne torbe i pojaseve načinjene jednostavno bez ikakve svile, i ne drukčije, odloživši ostale tašte ukrase ovoga svijeta, po spasonosnom savjetu blaženog Petra, apostolskog prvaka.

IV. POGLAVLJE

O tome da ne idu na nečasne gozbe ni predstave i da ništa ne daruju zabavljačima

[1]Neka im bude sasvim zabranjen pristup na nečasne gozbe, ili predstave, ili zborišta, ili plesove.[33]

[2]Zabavljačima ili za promatranje ispraznosti neka ništa ne daruju i neka nastoje zabraniti svojoj obitelji da im ona išta daruje.

V. POGLAVLJE

O nemrsu i postu

[1]Neka se svi uzdržavaju od blagovanja mesa ponedjeljkom, srijedom, petkom i subotom, osim ako možda prisutnost bolesti ili slabosti ne savjetuje drukčije.

[2]Onima pak kojima se kroz tri dana puštala krv neka se daje meso, a neka se ne uskraćuje ni onima koji se nalaze na putu.

[3]Neka također uzimanje mesa bude slobodno svima kad se slavi posebna svetkovina o kojoj ostali kršćani od davnine običavaju blagovati mesni obrok.

[4]U druge pak dane u kojima se ne obdržava post neka se ne zabranjuju jaja i sir.

[5]No i s drugim redovnicima u njihovim samostanskim kućama mogu slobodno uzimati od onoga što oni postave pred njih.

[6]I neka se zadovolje okrepom objeda i večere, s izuzetkom slabih, putnika i bolesnih.

[7]Zdravi neka budu umjereni u jelu i piću, jer u evanđeoskom odlomku stoji: *Pazite da vam srca ne otežaju od proždrljivosti i pijanstva* (usp. Lk 21,34).

---

[33] Tko je izabrao život pokore, mora se čuvati nedoličnih gozbi, predstava i plesova. Ne smije se zanositi praznovjerjem i lakomislenošću zabavljača (PrRp 4,1–2; SpomNž 5).

[8]Objed pak ili večera neka se ne uzimaju, a da se prethodno jedanput ne izmoli molitva Gospodnja,[34] koju treba ponoviti poslije svakog blagovanja s *Deo gratias.*[35]

[9]Ako se dogodi da se to propusti, neka se triput izmoli *Očenaš.*[36]

[10]A neka cijele godine svakog petka obdržavaju post, osim ako ih opravdava bolest ili drugi opravdani razlog ili ako se toga dana proslavlja blagdan Rođenja Gospodinova.

[11]Ali od blagdana Svih svetih do Vazma postit će srijedom i petkom, a obdržavat će isto tako druge postove koje je Crkva odredila ili su ih ordinariji svima naložili iz nekog razloga.

[12]A u četrdesetnici sv. Martina do dana Rođenja Gospodinova i od nedjelje četrdesetnice ili pedesetnice do Uskrsa neka nastoje postiti svaki dan, izuzimajući nedjelje, osim ako možda bolest ili druga potreba savjetuju drugo.

[13]Trudne sestre moći će, ako budu željele, do dana svoga očišćenja izostavljati sve tjelesne pokore, dakako s izuzetkom molitava.

[14]Radnici pak, zbog stalnosti zamornog napora, od Uskrsne nedjelje do blagdana blaženoga Franje, u dane kad se laćaju posla mogu slobodno triput uzimati hranu.

[15]A kad se dogodi da oni obavljaju tuđe poslove, bit će im slobodno u koji god dan uzimati od svega što se postavi pred njih, osim ako bude petak ili neki drugi dan za koji se zna da je Crkva na njega odredila post za sve.[37]

VI. POGLAVLJE

O ispovijedi i pričesti te o uporabi oružja

[1]Sva ova braća i sestre neka triput na godinu, to jest za blagdane Rođenja Gospodinova, Njegova Uskrsnuća i Duhova, ne odgađaju ispovjediti svoje grijehe [2]i pobožno primiti euharistiju, [3]nakon što su se pomirili s bližnjima i vratili dugove.[38]

---

[34] Molitva prije i nakon jela (PrRp 5,8; SpomNž 7), umjerenost u hrani (PrRp 5,7; SpomNž 6) i zahvalnost Gospodinu (PrRp 5,6; SpomNž 6) izražavaju neke trajne oznake duhovnoga života koje prate put obraćenja pokornika.

[35] *Bogu hvala*.

[36] Lat. izvornik: *Pater noster*.

[37] Odredbe o odricanju i postu osobito su stroge, iako uzimaju u obzir posebne situacije.

[38] Inzistira se na obvezi pomirenja s bližnjim i na podmirenju svakoga eventualnog duga. Četvrti lateranski koncil (1215) propisao je pričest i ispovijed jedanput godišnje. Radilo se o izvanrednoj novosti. Franjevački pokornici željeli su utrostručiti ovu obvezu (PrRp 6; SpomNž 15). Za razliku od *Spomenice* (br. 15,29) *Pravilo Nikole IV.* (6) više ne govori o desetinama koje treba platiti.

[4]Braća neka sa sobom ne nose navalno oružje, osim za obranu Rimske crkve, kršćanske vjere, ili također vlastite zemlje, ili s dopuštenjem svojih ministara.[39]

VII. POGLAVLJE
O kanonskim časovima

[1]Svi neka svakodnevno mole sedam kanonskih časova, to jest matutin, prvi, treći, šesti i deveti čas, večernju i povečerje.[40]

[2]Klerici, to jest oni koji znaju psaltir, neka za prvi čas mole *Deus in nomine tuo*[41] *i Beati immaculati*[42] *do Legem pone*[43] *i druge psalme časova prema redu za klerike, sa Slava Ocu.*[44]

[3]A kad ne dolaze u crkvu, neka za matutin nastoje izmoliti psalme koje mole klerici, ili stolna crkva, ili barem neka ne propuste izmoliti, kao nepismeni, za matutin dvanaest puta *Očenaš*, i za sve druge časove sedam puta *Očenaš* sa *Slava Ocu*.

[4]Oni koji znaju neka prvom času i povečerju dodaju kraće Vjerovanje i *Miserere.*[45]

[5]Ali ako nisu molili u određene časove, neka triput izmole *Očenaš*.

[6]Bolesni pak neka ne budu obvezani na ovaj način moliti časove, osim ako to žele.

[7]A u četrdesetnici sv. Martina i također u velikoj četrdesetnici neka nastoje za jutarnjih časova osobno pohoditi crkve župa u kojima stanuju, osim ako ih opravdava razumni razlog.

---

39 U SpomNž uporaba je oružja apsolutno isključena. Nikola IV. dopušta naprotiv njegovu uporabu za obranu vjere i Katoličke crkve, dakle protiv nevjernika i heretika, protiv otpadnika, protivnika i napadača.

40 Pokornici sv. Franje smatrani su redovnicima (tal. *religiosi*) i kao takvi bili su dužni slaviti cijelu službu časova. Bile su predviđene i neke zakonite iznimke.

41 Ps 54,3: *Spasi me, Bože, svojim imenom*.

42 Ps 119,1: *Blaženi oni kojih je put neokaljan*.

43 Ps 119,33: *Pokaži mi, Gospodine, stazu pravila svojih*.

44 Lat. izvornik: *Gloria Patri*.

45 Ps 51,1: *Smiluj mi se, Bože*.

VIII. POGLAVLJE

O tome da svi koji po pravu mogu načine oporuku

[1]Neka osim toga svi koji po pravu budu imali tu mogućnost sastave ili načine oporuku [2]i neka o svojim dobrima urede i odluče unutar tri mjeseca koji slijede neposredno nakon njihova ulaska, [3]da se ne bi dogodilo da netko od njih umre bez oporuke.[46]

IX. POGLAVLJE

O ponovnoj uspostavi mira među braćom i sestrama i također među drugim vanjskim osobama

[1]Što se tiče uspostavljanja mira među braćom i sestrama ili također vanjskim osobama koji se nađu u svađi, neka bude onako kako se ministrima bude činilo ispravnim; [2]neka se također pribavi, ako to bude moguće, savjet dijecezanskog biskupa o tome.[47]

X. POGLAVLJE

O tome da se, kad su zlostavljani protivno pravu ili svojim povlasticama, utječu ordinarijima

[1]A ako braća ili sestre protivno pravu ili svojim povlasticama budu izloženi zlostavljanju od strane vlasti ili upravitelja mjesta, gdje imaju prebivalište, [2]neka mjesni ministri nastoje uteći se biskupima i drugim mjesnim ordinarijima, i neka u takvim stvarima postupaju po njihovu savjetu i naredbi.[48]

XI. POGLAVLJE

O tome da se čuvaju, koliko mogu, svečanih zakletava i drugih neoprezno izgovorenih zakletava

[1]Neka se svi uzdržavaju od svečanih zakletava, [2]ako ih na to ne sili prijeka potreba u slučajevima koji su izuzeti po oprostu Apostolske stolice, to jest za mir, vjeru, klevetu i svjedočenje [3]i također

---

[46] Kako bi se spriječili sporovi između baštinika, pokornici moraju napisati oporuku o svojim dobrima u roku od tri mjeseca nakon ulaska (PrRp 8,1.3) ili nakon obećanja (SpomNž 25).

[47] Kao sljedbenici Siromaška (sv. Franje) pokornici su pozvani biti djelotvorni promicatelji mira i pomirenja.

[48] Budući da su smatrani redovnicima, pokornici su bili oslobođeni nošenja oružja, plaćanja poreza i obavljanja javnih službi. Civilna vlast osjeća da joj je time uskraćena pomoć i dragocjene snage te se opire povlasticama pokornika.

kod ugovaranja kupnje, prodaje i darivanja, kad se to bude činilo korisnim.

[4]I u običnom razgovoru neka, kako budu mogli, izbjegavaju zakletve, [5]a tko se o nečemu neoprezno nehotice zakune, kako se obično događa kad se mnogo govori, [6]neka tog dana navečer, kad mora preispitati što je učinio, izmoli triput molitvu Gospodnju zbog neoprezno izrečene takve zakletve.[49]

[7]Neka se pak svatko sjeti svoju obitelj hrabriti na poslušnost Bogu.[50]

XII. POGLAVLJE

O susretanju braće i sestara jednom mjesečno i o svakodnevnom slušanju mise

[1]Sva zdrava braća i sestre bilo kojeg grada ili mjesta neka svakoga dana, ako im bude moguće, slušaju i sudjeluju na misi[51] [2]te neka se svakog mjeseca okupe kod crkve ili mjesta za koju ili za koje ministri dadu najaviti da bi ondje slušali svečanu misu.

[3]Neka pak svatko dade denar obične monete rizničaru, [4]koji neka skuplja takav novac [5]i neka ga po savjetu ministara prikladno razdijeli među braćom i sestrama pritisnutima siromaštvom i osobito među bolesnima [6]te onima za koje se razaznaje da nemaju sredstva za sprovodne počasti, [7]i zatim među drugim siromasima.[52]

[8]Neka osim toga daju prilog od istog novca za spomenutu crkvu.[53]

---

[49] Neoprezne zakletve vrijeđaju Božje dostojanstvo i treba ih izbjegavati i u svagdanjim razgovorima. Kada ih traži život u društvu, dopuštene su im u slučaju potrebe (PrRp 11,1–6; SpomNž 17–18). PrRp precizira slučajeve potrebe kao što su obrana mira, vjere, poricanje klevete, svjedočenje u javnim činima, ugovori o kupoprodaji i darivanju (11,2–3).

[50] Svaki pokornik treba se smatrati apostolom u svojoj obitelji potičući sve, riječima i primjerom, na služenje Bogu (PrRp 11, 7; SpomNž 18).

[51] U SpomNž (19) nema poticaja na svagdanju misu. Možda je to bilo previše za svjetovne franjevce zauzete radom i brigom za obitelj. PrRp ipak dodaje ovu preporuku u duhu sv. Franje koji je »smatrao velikim prezirom ne pribivati svaki dan bar jednoj misi, ako je bio slobodan« (2Čel 201).

[52] Franjevački pokornici, živeći dar evanđeoskoga obraćenja, imaju osjetljivost za siromahe, vrše djela milosrđa i potiču na njih svojim doprinosima i osobnim služenjem. Na franjevačke pokornike moglo se osloniti kad god je trebalo pomoći potrebite (PrRp 12, 3–8; SpomNž 20).

[53] Misli se na crkvu u kojoj održavaju svoje mjesečne susrete.

[9]I tada neka se pobrinu, ako im bude moguće, da imaju redovnika[54] prikladno poučenog u riječi Božjoj, koji će ih hrabriti, brižljivo opominjati te navoditi na pokoru i vršenje djela milosrđa.

[10]Neka se svatko trudi držati šutnju dok se slavi misa i dok se iznosi riječ propovijedi, i neka bude pozoran na molitvu i obred, osim ako bi ga u tome sprečavala opća korist bratstva.

XIII. POGLAVLJE

Kako treba pohoditi bolesnu braću

[1]Kad se pak dogodi da se netko od braće razboli, [2]ministri neka budu obvezni osobno ili preko nekoga drugog ili drugih, ako ih bolesnik o tome dade obavijestiti, jednom tjedno pohoditi bolesnika, [3]brižljivo ga navodeći na primanje pokore, na način koji budu smatrali najboljim i najdjelotvornijim, [4]priskrbljujući mu iz zajedničkih dobara ono što mu je potrebno.[55]

XIV. POGLAVLJE

O sprovodnim obredima za preminulu braću i sestre i o nekim zagovornim molitvama za žive i mrtve

[1]A ako se spomenuti bolesnik preseli iz ovoga života, [2]neka se to javi braći i sestrama koji se tada nalaze u gradu ili mjestu u kojem se dogodila njegova smrt, [3]da bi se pobrinuli osobno biti nazočni na sprovodu pokojnika; [4]i neka ne odu odanle dok se ne završi misno slavlje i dok tijelo ne bude ukopano.[56]

[5]Želimo da se ovo obdržava i za bolesne i preminule sestre.

[6]Osim toga unutar osam dana koji slijede neposredno nakon preminuća toga pokopanog neka svatko od te braće i sestara rekne za njegovu dušu: svećenik dakako jednu misu, tko zna psaltir pedeset psalama, a nepismeni isto toliko *Očenaša*, a na kraju svakoga neka dodaju *Pokoj vječni.*[57]

---

[54] Lat. izvornik: »…virum religiosum… habere procurent.«. Ta osoba, dovoljno izobražena, mora tumačiti Božju riječ braći i sestrama od pokore, potičući ih na pokoru i djela milosrđa (PrRp 12, 9; SpomNž 21). Skrećemo pozornost na dvočlani izraz »pokora i djela milosrđa« koji je karakterističan za duhovnost franjevačkoga pokorničkog pokreta od njegovih početaka.

[55] Pohod bolesnima, moralna podrška i ekonomska pomoć bolesniku obveze su koje proizlaze iz pripadnosti bratstvu (PrRp 13,1–4; SpomNž 22).

[56] Sudjelovanje na pokopu brata ili sestre od pokore i obveze posebnih molitava za njih u »zajedništvu svetih« (PrRp 14, 1–8; SpomNž 23).

[57] Lat. izvornik: *Requiem aeternam*.

[7]I osim toga tijekom godine, za spasenje braće i sestara, i živih i mrtvih, neka dadu slaviti tri mise.

[8]A tko zna psaltir, neka ga izmoli, [9]a ostali neka ne propuste sto puta izmoliti molitvu Gospodnju, na kraju uvijek dodajući *Pokoj vječni*.

XV. POGLAVLJE
O službi ministara i drugih službenika

[1]I službe ministara i druge službe koje donosi sadržaj ovog pravila neka svatko kome su povjerene odano prihvati [2]i nastoji vjerno vršiti.

[3]Neka se pak svačija služba ograniči na određeno vremensko razdoblje.

[4]Nijedan ministar neka se ne postavlja doživotno i njegova služba neka bude omeđena određenim vremenskim rokom.

XVI. POGLAVLJE
O pohodu i popravljanju prekršitelja i o tome tko treba pohoditi Red

[1]Osim toga neka se ministri i braća i sestre kojega god grada i mjesta okupe za zajednički pohod na nekom redovničkom mjestu ili, tamo gdje se dogodi da nema takva mjesta, u crkvi, [2]i neka im pohoditelj bude svećenik koji dolazi iz neke odobrene redovničke zajednice, i on neka im naloži spasonosnu pokoru za počinjene prijestupe, [3]a neka nitko drugi nema vlast obaviti im takvu službu pohoda.

[4]A budući da je ovaj oblik života ustanovio spomenuti blaženi Franjo, [5]određujemo da se pohoditelji i učitelji uzimaju iz Reda manje braće, i to oni koje će kustodi ili gvardijani istoga Reda, kad ih se o tome upita, smatrati prikladnima.

[6]Ne želimo ipak da takvu skupštinu pohađa laik.[58]

[7]Služba pak takva pohoda neka se obavi jedanput godišnje, osim ako neka potreba savjetuje da to treba učiniti više puta.

[8]A nepopravljivima i neposlušnima neka se pomogne trostrukim opominjanjem; [9]oni koji se ne bi nastojali popraviti neka se, nakon što se za savjet upita razborite, sasvim izbace iz zajednice te družbe.

---

[58] U pozadini zabrane vjerojatno je briga da se bolje zajamči potpuno pravovjerje pokornikâ i da se obuzda želja za autonomijom. U SpomNž nema te odredbe.

XVII. POGLAVLJE

O izbjegavanju međusobnih svađa i tužba

[1]Braća i sestre neka osim toga izbjegavaju, koliko je to moguće, međusobne svađe, a ako se dogodi da one nastanu, neka ih odlučno prekinu.[59]

[2]Inače neka po pravu odgovaraju pred onim tko ima sudbenu vlast.

XVIII. POGLAVLJE

Kako, kada i tko može dati oproste

[1]Mjesni pak ordinariji ili pohoditelj, sa svom braćom i sestrama, moći će dati oprost od nemrsa, postova i drugih pokora, iz opravdanoga razloga, kad vide da je korisno.[60]

XIX. POGLAVLJE

O tome da ministri dokazane prijestupe braće i sestara trebaju dojaviti pohoditelju da bi ih kaznio

[1]A ministri neka dokazane prijestupe braće i sestara dojave pohoditelju da bi ih kaznio.

[2]I ako bi tko bio nepopravljiv, neka ministri, nakon trostruke opomene, posavjetovavši se s nekom razboritom braćom, to jave istom pohoditelju, da ga on isključi iz zajedništva bratstva i da se zatim to objavi na skupštini.[61]

---

[59] Braća i sestre od pokore trebaju biti miroljubivi i mirotvorni. (Ove preporuke nema u SpomNž, ali se očito podrazumijevala.)

[60] Pokornici sv. Franje ovise o asistentu redovniku s obzirom na formaciju, o pohoditelju s obzirom na disciplinu i o inkvizitoru s obzirom na pravovjerje. No i biskup ordinarij ima važnu ulogu: njemu se pokornici obraćaju s obzirom na korake koje kane poduzeti u procesu uspostavljanja mira (PrRp 9; SpomNž 26), u slučaju obrane svojih prava i povlastica (PrRp 10; SpomNž 27), radi dobivanja oprosta od propisanih čina odricanja i od posta ili radi drugih stvari (PrRp 18; SpomNž 37).

[61] Ministri mjesnih bratstava trebaju obavijestiti pohoditelja o eventualnim javnim grijesima braće i sestara. Ne radi se o odavanju, nego o suradnji radi zaštite evanđeoskoga života braće i sestara koji su pozvani pružiti prepoznatljivo kršćansko svjedočanstvo u društvu. PrRp 19,2 ponavlja ono što je rečeno u PrRp 16,8–9 o trostrukoj opomeni i eventualnom isključenju. SpomNž predviđa samo intervenciju pohoditelja s diskretorijem i na kraju dodaje obvezu da se o imenima isključenih obavijesti civilna vlast ako se radi o braći (oni naime više neće uživati dosadašnje povlastice).

XX. POGLAVLJE

Kako da se u spomenutom ne vežu pod smrtni grijeh

[1]Uostalom ni u čemu rečenom, na što braća i sestre vašeg Reda nisu obvezani božanskim zapovijedima ili crkvenim odredbama, ne želimo da itko od njih bude vezan pod smrtni grijeh, [2]ali neka pokoru koja mu je naložena za počinjeni prijestup prihvati spremnom poniznošću i nastoji djelotvorno izvršiti.[62]

[3]Nikome dakle od ljudi neka nikako ne bude slobodno kršiti ovaj spis naše odluke i naredbe, ili mu se protiviti nepromišljenom drskošću.

[4]A ako se tko usudi ovo napasti, neka zna da će ga stići srdžba svemogućeg Boga i njegovih blaženih apostola Petra i Pavla.

Dano u Rietiu, 18. kolovoza 1289, druge godine našeg pontifikata.

Obred za blagoslov odijela Braće od pokore

R. Pomoć je naša u imenu Gospodina.
O. Koji je stvorio nebo i zemlju.
R. Gospodin s vama.
O. I s duhom tvojim.

Pomolimo se. Gospodine Isuse Kriste, začetniče i nadahnitelju redovničkog zvanja,[63] milosrdno si želio uzeti odijelo našega tijela za spas ljudskog roda; ti koji se nisi strašio u jaslicama biti odjeven u sirotinjske povoje obazri se, molimo te, na molbe naše poniznosti i ovu redovničku odjeću,[64] koju ovaj tvoj sluga (ili sluge, ili službenica, ili službenice tvoje) iz ljubavi prema tebi, odbacivši svjetovno odijelo, odlučuje obući, udostoj se blago†sloviti svojom ljubavlju i dopusti milostivo da kao što se izvana odijeva redovničkom odjećom, da se tako iznutra promijeni.

I neka te po zagovoru blaženoga našeg oca Franje odjene Gospodin naš Isus Krist. Koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje u vijeke vjekova.
O. Amen.[65]

---

62 I SpomNž (39) i PrRp (20,1–2) preciziraju da odredbe pravila ne obvezuju pod grijeh, nego za posljedicu imaju samo krivicu i kaznu. PrRp isključuje »smrtni grijeh«, ali potiče pokornika da prihvati ljekovitu kaznu (22). Ovo načelo ostalo je u pravilu Trećega samostanskoga reda sve do nedavno.

63 Lat. izvornik: *religiosi propositi.*

64 Lat. izvornik: *religiosas vestes*; tal. prijevod: *vesti religiose.*

65 Ova prva molitva u obredu oblačenja, prožeta kristološkim smislom, nalazi se djelomično u SpomNž. Novost je pozivanje na sv. Franju.

Svemogući, vječni Bože, Oče milosrđa i Bože svake utjehe (usp. 2 Kor 1,3), koji svoja stvorenja mnogostruko blagoslivljaš, blago†slovi i posveti ovu odjeću, koju tvoja službenica namjerava nositi radi postizanja poniznosti i pobožnosti na čast nebesnika te joj daj zajedno s njima sretno završiti vlastitu trku (usp. 2 Tim 4,7). Po Gospodinu itd.
O. Amen.

Gospodine Isuse Kriste, koji si se udostojao odjenuti odjeću naše smrtnosti, molimo obilje tvoje neizmjerne darežljivosti da se ovo odijelo, koje su sveti oci željeli nositi za svjedočanstvo nedužnosti i poniznosti, udostojiš tako blago†sloviti i posvetiti za službenicu koja će se njime odjenuti, da zasluži zaodjenuti se tobom (usp. Rim 13,14; Gal 3,27). Koji živiš i kraljuješ itd.
O. Amen.

Zatim se poškropi blagoslovljenom vodom. Kad je to učinjeno, svećenik neka rekne: Neka Gospodin s tebe svuče staroga čovjeka s njegovim djelima (usp. Kol 3,9). *I tada svuče svjetovnu odjeću. A dok oblači redovničku odjeću,*[66] *već blagoslovljenu, neka rekne:* Obukao te Gospodin u novoga čovjeka koji je stvoren po Bogu (usp. Kol 3,10). *I tada se čita himan* Veni creator Spiritus[67] *naizmjence u odgovarajućem tonu. Kad se to dovrši, neka svećenik rekne kao prije:* Potvrdi ovo, Bože, što si izveo u nama. *O.* Od svetoga hrama svojega koji je u Jeruzalemu.

Pomolimo se. Bože, koji si srca vjernika poučio svjetlošću Duha Svetoga, daj nam u tom istom Duhu spoznati što je pravo i njegovoj se utjesi vazda radovati. Dopusti nama, slugama svojim, molimo te, Gospodine Bože, da se radujemo trajnom duševnom i tjelesnom zdravlju i da se slavnim zagovorom blažene Marije vazda djevice oslobodimo sadašnje žalosti i naužijemo vječne radosti. Bože, koji svoju Crkvu po zaslugama blaženoga Franje povećavaš rađanjem novog potomstva: daj, molimo te, da nasljedujući njegov primjer preziremo zemaljsko i vazda se radujemo dioništvu nebeskih darova. Po Kristu Gospodinu našemu. *O.* Amen.[68]

---

[66] Lat. izvornik: *vestimenta religionis*; tal. prijevod: *abito religioso.*

[67] *O dođi, Stvorče, Duše Sveti*.

[68] I ovdje je novost pozivanje na sv. Franju i Djevicu Mariju. Liturgijski obred u PrRp, u cjelini gledan, cjelovitiji je i bolje teološki utemeljen.

DODATCI

KASNIJA PRAVILA

DODATCI – KASNIJA PRAVILA

DODATAK I.

KASNIJA PRAVILA TREĆEGA SVJETOVNOG REDA SV. FRANJE

Uvodi i bilješke

LINO TEMPERINI

Prijevod

ANTICA-NADA ĆEPULIĆ

DODATAK I.
KASNIJA PRAVILA TREĆEGA SVJETOVNOG REDA SV. FRANJE

Pravilo Leona XIII.

(1883)

Leon XIII., i sâm franjevački trećoredac od 1872 (Monteripido, Peruđa), imao je izvanredno pouzdanje u svjedočenje i djelovanje Trećega svjetovnoga reda sv. Franje. U više prigoda govori o Trećem redu i sve poziva da ga upoznaju, šire, u njega se učlane i žive njegove prvotne kreposti. Uvjeren je da će, bude li tako, doći do velikih plodova dobra za cijelo društvo, kao što se dogodilo u stoljeću siromaška iz Asiza.

Dana 17. rujna 1882, prigodom 700. obljetnice rođenja sv. Franje, objavio je encikliku *Auspicato concessum*, drugi dio koje je posvećen Trećem redu i njegovim prednostima.[1] On zna da je Treći red nastao za puk i da može »odgojiti za dobro, čestito i pobožno ponašanje«.

U želji »da prvotne propise prilagodi današnjem načinu života« objavljuje dana 30. svibnja 1883. apostolsku konstituciju *Misericors Dei Filius* kako bi osuvremenio staro pravilo za pokornike *(Memoriale–Pravilo Nikole IV.)*, ne dokidajući ga.[2]

Sam papa priređuje latinski tekst i njegovu talijansku verziju. Prijašnje pravilo s dvadeset poglavlja sažima u samo tri poglavlja, a nakon pravila slijedi velikodušni popis oprosta i povlastica.

Papa želi da se Treći svjetovni red obnovi u samoodricanju, molitvi i ljubavi. Obnovljeni Treći red »mora, kako u vrijeme sv. Franje, tako i danas, duhovno preporoditi čovječanstvo«. Nadamo se uistinu »da ćemo po Trećem redu i širenjem franjevačkoga duha spasiti svijet.«

U okolnostima dubokih društvenih promjena i ideološkog nemira Leon XIII. polaže velike nade u franjevački laikat, viđen kao kršćanski kvasac u društvu koje se u novim okolnostima potpuno mijenja.

---

1 Usp. M Bigi – L. Monaco (prir.), *Magistero dei papi e fraternità secolare. Da Pio IX a Giovanni Paolo II*, Rim 1985, str. 22–29. Vidi također: A. Peroffo, *Il Terz'Ordine francescano nel pensiero dei papi*, Rim 1944; G. Andreozzi, *Storia delle regole e delle costituzioni…*, str. 229–235.

2 Lat. tekst nalazi se u: *Leonis XIII Acta*, vol. III, Rim 1884, str. 225–238; talijanski tekst, koji je priredio sam papa, nalazi se u: Antonino da S. Elia a Pianisi, *Manuale storico-giuridico-pratico sul Terz'Ordine francescano*, Rim 1947, str. 519–527.

Djelotvorna sredstva trebala bi biti svjedočenje trećoredaca životom i njihovo socijalno-karitativno djelovanje.

Podržan tolikim povjerenjem Treći svjetovni red sv. Franje obnovio se i ispunio novom evanđeoskom snagom.

Izvori:

Uvod i bilješke *Pravila Leona XIII*. preveo Zvonimir Brusač prema: *Fonti Francescane. Nuova edizione*, Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 2021–22.

Pravilo Leona XIII., s latinskog prevela Antica-Nada Ćepulić prema: *Acta Sanctae Sedis* 15 [1882], str. 513–520. Roma: Typographia polyglotta, 1898.

Milosrdni Božji Sin
Misericors Dei Filius

Konstitucija pape Leona XIII. o Pravilu Trećega svjetovnog reda sv. Franje Asiškog

Leon, biskup,
sluga slugu Božjih,
na trajni spomen

Milosrdni Božji Sin, koji se stavivši ljudima sladak jaram i lako breme (usp. Mt 11,30) pobrinuo za život i spasenje sviju, Crkvu, koju je sam osnovao, ostavio je baštinicom ne samo svoje vlasti nego i svoga milosrđa, da se dobročinstva koja je stekao uvijek istom postojanošću ljubavi šire na sve naraštaje kroz vjekove.

Zbog toga, kao što je u onome što je Isus Krist u cijelom svom životu bilo učinio bilo zapovjedio, sinula ona blaga mudrost i veličina nepobijeđene dobrote, isto se tako u svakoj crkvenoj ustanovi očituje neka zadivljujuća blagost i nježnost, tako da se jasno može vidjeti da u tome Crkva nosi sliku Boga, *koji je ljubav* (usp. 1 Iv 4,16). A osobita je zadaća te majčinske ljubavi mudro prilagoditi zakone, koliko je moguće, vremenima i običajima te se u zapovijedanju i zahtijevanju uvijek služiti najvećom pravednošću. I takvom se istovremenom primjenom ljubavi i mudrosti postiže da Crkva potpunu i neprolaznu nepromjenljivost nauka združuje s razboritom promjenljivošću stege.

Oblikujući ovim načelom svoj duh i um u obnašanju papinske službe, smatramo svojom dužnošću procjenjivati narav vremena onom prosudbom kojom je to pravedno i promatrati sve okolnosti, da teškoća ne bi koga odvratila od vježbanja u spasonosnim krepostima. I odlučili smo sada po ovom mjerilu preispitati franjevačko udruženje *Trećeg reda*, koji se naziva *svjetovnim*, i pomnjivo utvrditi treba li njegove propise umjereno ublažiti zbog promijenjenih vremena.

Tu smo preslavnu ustanovu oca Franje žarko preporučili kršćanskoj pobožnosti enciklikom *Auspicato*, koju smo izdali 17. rujna prošle godine. A izdali smo je sa željom i s jedinom namjerom da se

što više ljudi po našem pozivu može na vrijeme vratiti vrednoti kršćanske svetosti. Svakako je najveći izvor i zala koja pritišću i opasnosti koje plaše zanemarivanje kršćanskih kreposti. Ljudi doista ne mogu izliječiti ta zla niti ukloniti te opasnosti drugim sredstvima nego pospješivanjem povratka, pojedinaca i cijelog društva, k Isusu Kristu, koji *može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu* (Heb 7,25). A sada su se ustanove koje je osnovao sveti Franjo potpuno dale na obdržavanje Kristovih zapovijedi, jer njihov veoma sveti začetnik nije ni za čim drugim težio, nego da se u njima, kao na nekom vježbalištu, zdušnije uvježbava kršćanski život. Zaista, prva dva franjevačka reda, oblikovana stegom velikih kreposti, idu za nečim savršenijim i božanskijim, ali oni su dostupni malobrojnima, to jest onima kojima je Božjim darom dopušteno truditi se oko svetosti evanđeoskih savjeta s nekim osobitim žarom. No Treći red je stvoren i prikladan za mnoštvo, a koliko može pridonijeti pravednim, neporočnim i pobožnim običajima, pokazuju svjedočanstva prošlih vremena i sama stvar.

Začetniku pak i pomoćniku dobrih savjeta, Bogu, moramo pripisati što uši kršćanskog puka nisu ostale zatvorene za ove naše poticaje. Dapače, s mnogih se mjesta dojavljuje da se probudila pobožnost prema Franji Asiškom i da se posvuda povećao broj onih koji žele članstvo u Trećem redu. Zato, kao da bismo htjeli dati poticaj trkačima, odlučili smo razmišljanje usmjeriti onamo odakle se činilo da se donekle može zapriječiti ili usporiti taj spasonosni trk duša. I prvo smo dakako uvidjeli da Pravilo Trećeg reda, koje je naš prethodnik Nikola IV. odobrio i potvrdio apostolskom konstitucijom *Supra Montem* dana 18. kolovoza 1289., ne odgovara posve ovim vremenima i običajima u kojima se sada živi. Zato budući da se preuzete obveze ne bi mogle ispunjavati bez prekomjernih teškoća i napora, i do sada je bilo potrebno, na molbu članova, davati oproste od većine poglavlja propisa; lako je razabrati da takvo što sigurno ne može proći bez štetnih posljedica za opću stegu.

Nadalje, u istom je udruženju bio još jedan razlog koji je zahtijevao naše zahvate. Rimski su naime prvosvećenici, naši prethodnici, prigrlivši Treći red od samog njegova nastanka s najvećom dobrohotnošću, članovima za pomirenje grijeha podijelili mnoge oproste, i to prilično obilne. Namisao tih oprosta postala je tijekom godina nerazumljivija, a često se raspravljalo i o tome je li u određenim slučajevima sigurno da se radi o papinskom oprostu i kada je i kako dopušteno njime se koristiti. U ovoj stvari zasigurno nije izostao zahvat Apostolske stolice, i poimence se papa Benedikt XIV. konstitucijom *Ad Romanum pontificem* dana 15. ožujka 1751. pobrinuo za uklanjanje prijašnjih dvojbi; ipak ih je nemalo, kako to obično biva, opet izišlo na vidjelo.

Zato, potaknuti razmišljanjem o ovakvim neprilikama, iz Svetog vijeća zaduženog za čuvanje oprosta i ostalih svetinja odredili smo nekoliko kardinala svete Rimske crkve, da brižno razmotre prijašnje propise trećoredaca; isto tako da ispitaju oproste i sve povlastice složene u popis; kada donesu stručno mišljenje, da nas izvijeste o tome što su procijenili da treba zadržati, a što promijeniti prema prilikama vremena. Obavivši taj posao kako je bilo naređeno oni su nas izvijestili da je stare propise potrebno promijeniti i prilagoditi ovim novim običajima življenja, s ponekom promjenom nekih poglavlja. A o oprostima, da se ne bi ostavilo nikakvo mjesto kolebanju i da bi se uklonila opasnost da nešto bude protupravno, smatrali su da ćemo po primjeru Benedikta XIV. mudro i korisno učiniti ako, opozvavši i dokinuvši sve oproste koji su dosad vrijedili, tom udruženju iznova odredimo neke druge.

Dakle da bi to dobro uspjelo, da bi se širila slava Božja i jače rasplamsalo nastojanje oko pobožnosti i ostalih kreposti, mi ovim pismom svojom apostolskom vlašću obnavljamo i potvrđujemo Pravilo Trećeg reda sv. Franje, koji se naziva svjetovnim, na način kako je u daljnjem tekstu opisano. Ipak neka se ne misli da se tim činom oduzelo išta od same naravi Reda; želimo da ona ostane posve nepromijenjena i netaknuta. Osim toga želimo i određujemo da isti članovi mogu koristiti otpuštenja kazna, ili oproste, i povlastice, koji su kasnije nabrojeni u popisu, s time da se u cijelosti dokidaju svi oprosti i povlastice koje je tom udruženju ova Apostolska stolica u bilo koje vrijeme, iz bilo kojeg razloga i u bilo kojem obliku do danas bila podijelila.

Pravilo članova Trećeg reda sv. Franje, koji se naziva svjetovnim

PRVO POGLAVLJE
O primanju, novicijatu i zavjetovanju

1. Neka bude dopušteno primati samo starije od četrnaest godina, i to one dobrog ponašanja, koji drže slogu, i prije svega provjerene u nepovredljivosti ispovijedanja katoličke vjere te prokušane u poslušnosti Rimskoj crkvi i Apostolskoj stolici.

2. Udane žene neka se ne primaju bez muževljeva znanja i suglasnosti, osim ako se čini da treba postupiti drukčije, po savjetu svećenika koji prosuđuje njihove savjesti.

3. Učlanjeni u udruženje neka po običaju nose mali škapular zajedno s pojasom. Ako ih ne nose, neka nemaju dodijeljene povlastice i prava.

4. Oni koji i one koje uđu u Treći red neka jednu godinu provedu u novicijatu. Nakon toga zavjetovani u Redu po obredu neka pojedinačno obećaju da će čuvati Božje zapovijedi, da će se pokoravati onome što kaže Crkva i, ako nešto pogriješe u onome na što su se zavjetovali, da će dati zadovoljštinu.

DRUGO POGLAVLJE
O načinu života

1. Članovi Trećega reda neka se u svakovrsnoj njezi tijela i odijevanju, zapostavivši rastrošnu finoću, drže one ispravne sredine koja odgovara uvjetima svake pojedine osobe.

2. Neka se jako pomnjivo uzdržavaju od plesova i bestidnih kazališnih predstava, isto tako i od skitnje.

3. Hranu i piće neka uzimaju umjereno, i neka ne sjedaju i ne ustaju od stola prije nego što pobožno i zahvalno zazovu Boga.

4. Neka svi obdržavaju post u čast Bezgrješne Djevice Marije, isto tako oca Franje, uoči svetkovina; veoma je pohvalno ako tko osim toga obdržava post svakog petka ili nemrs svake srijede, po starom običaju trećoredaca.

5. Neka valjano pomiruju svoje grijehe svakog mjeseca; isto tako neka pristupaju božanskoj gozbi svakog mjeseca.

6. Određuje se da trećoredci iz kleričkog staleža, budući da su dužni svakodnevno recitirati psalme kanonskih časova, ništa osim toga u ovom smislu nisu dužni činiti. Laici koji ne mole ni kanonske ni marijanske molitve, poznate kao mali časoslov Blažene Djevice Marije, neka svakodnevno dvanaest puta izmole molitvu Gospodnju sa *Zdravo Marijo*[3] *i Slava Ocu*,[4] osim ako su spriječeni bolešću.

7. Oni koji na to imaju pravo neka na vrijeme načine oporuku o svojem imetku.

8. U obiteljskom životu neka nastoje ostale pretjecati primjerom, promicati pobožne vježbe i dobra djela. Neka ne dopuštaju da se knjige i novine, za koje bi se strahovalo da će škoditi kreposti, unose u njihovu kuću niti da ih čitaju oni koji su u njihovoj vlasti.

9. Neka pomnjivo gaje dobrohotnu ljubav i među sobom i prema drugima. Neka nastoje, gdje god mogu, oko umirivanja svađa.

10. Neka se nikada ne zaklinju zakletvom, ako nije neophodno. Neka u govoru izbjegavaju ružne riječi i lakrdijaške šale. Neka se navečer preispituju jesu li što takvo lakoumno učinili; ako su učinili, neka grijeh isprave kajanjem.

11. Oni koji mogu neka svaki dan pribivaju svetoj misi. Neka se okupljaju na mjesečne susrete, koje odredi upravitelj.

12. Neka svatko prema svojim mogućnostima nešto prilaže u zajednička sredstva da bi se odatle ili pomagalo siromašnijim članovima, osobito onima pogođenima bolešću, ili pridonosilo dostojanstvu bogoštovlja.

13. K bolesnom članu upravitelji ili neka sami dolaze ili neka pošalju nekoga tko će ispuniti službu ljubavi. Neka oni, ako se radi o opasnoj bolesti, opominju i savjetuju da se bolesnik na vrijeme pobrine za ono što se tiče pomirenja duše.

14. Na sprovod preminulog člana neka se okupe članovi sugrađani i gosti, neka zajedno izmole marijanske molitve kako ih je

---

[3] Lat. izvornik: *Salutatio Angelica*.

[4] Lat. izvornik: *Gloria Patri.*

ustanovio otac Dominik, to jest krunicu, jednu trećinu, za nebesku utjehu preminulom. Isto tako neka se svećenici u misnoj žrtvi, a laici primivši, ako budu mogli, euharistiju, pobožno i rado pomole za vječni pokoj preminulog brata.

TREĆE POGLAVLJE

O službama, pohodu i samom Pravilu

1. Službe neka se dodjeljuju kad se članovi sazovu na skupštinu. One neka budu trogodišnje. Nitko neka bez opravdanog razloga ne odbija ponuđenu službu i neka je ne obnaša nemarno.

2. Neka nadstojnik, koji se naziva pohoditeljem,[5] brižljivo istražuje poštuju li se propisi dovoljno. Radi toga neka on svake godine, pa i češće, ako prilike to zahtijevaju, po ovlasti obiđe sjedišta udruženja i neka održi sastanak, naloživši upraviteljima i svim članovima da budu nazočni. Ako pohoditelj opominjanjem i zapovijedanjem nekoga pozove natrag k dužnosti, ili ako u ime spasonosne kazne protiv nekoga donese neku odluku, taj neka smjerno prihvati i ne odbije podnijeti kaznu.

3. Pohoditelji neka se biraju iz Prvog franjevačkog reda ili iz Trećeg samostanskog reda, i to oni koje odrede kustodi ili gvardijani, ako za to budu zamoljeni. Služba pohoditelja laicima neka bude zabranjena.

4. Neposlušni i škodljivi članovi neka se po drugi i po treći put opomenu u vezi sa svojim dužnostima. Ako se ne pokore, neka im se zapovjedi da iziđu iz Reda.

5. Ako tko možda u ovim propisima nešto pogriješi, neka znade da time ne upada u grijeh ukoliko ta pogreška ne krši Božje zakone i crkvene zapovijedi.

6. Ako važan i opravdan razlog nekoga sprečava u opsluživanju nekih poglavlja ovog Pravila, neka se dopusti da taj bude oslobođen od tog dijela Pravila ili da se ta ista poglavlja razborito zamijene. Neka u tome moć i vlast imaju redovni poglavari franjevaca i Prvog i Trećeg reda, isto tako i prije spomenuti pohoditelji.

---

[5] Lat. izvornik: *Visitator*.

Popis oprosta i povlastica

PRVO POGLAVLJE
O potpunim oprostima

Svi trećoredci jednog i drugog spola koji su, pomireni ispovijeđu grijeha po kršćanskom obredu, primili svetu euharistiju, neka imaju pravo zadobivanja potpunog oprosta u ovdje navedenim danima i slučajevima:

1. Na dan pristupanja.

2. Na dan zavjetovanja.

3. Na dan kad se okupljaju na mjesečnu skupštinu, tzv. konferenciju, samo ako pohode neku crkvu ili javni oratorij radi pobožnosti i po običaju mole za potrebe svete Crkve.

4. Na dan 4. listopada, svetkovinu patrijarha svetoga Franje; na dan 12. kolovoza, svetkovinu svete majke Klare Asiške; na dan 2. kolovoza, blagdan Marije Kraljice anđela zbog bazilike koja joj je posvećena; isto tako na dan kad se slavi godišnja svetkovina sveca zaštitnika, u čijoj je crkvi osnovano sjedište udruženja, samo ako pohode tu crkvu radi pobožnosti i po običaju mole za potrebe svete Crkve.

5. Jedanput mjesečno, na dan u koji se kome bude svidjelo, samo ako pohode neku crkvu ili javni oratorij radi pobožnosti i ondje neko vrijeme ostanu u molitvi na nakanu vrhovnog svećenika.

6. Svaki put kad se, u težnji da poprave svoj život, kroz osam uzastopnih dana povuku u osamu da bi obavili određena duhovna razmatranja.

7. Isto tako umirući, ako zazovu sveto i spasonosno ime Isusovo ili glasom ili, ako više ne mogu govoriti, željom. Neka uživaju isto pravo i oni koji se, nemajući prigodu za ispovijed i pričest, za svoje grijehe savršeno pokaju.

8. Dvaput godišnje oni koji će primiti *papinski blagoslov*, ako se neko vrijeme budu molili Bogu na nakanu vrhovnog svećenika. Isto tako, pod istim uvjetom da se mole oni koji će primiti ono što se naziva *odrješenje*, to jest *blagoslov*, u ovdje navedene dane: 1. na dan

Rođenja Gospodina našega Isusa Krista; 2. na Uskrs; 3. na svetkovinu Duhova; 4. na blagdan Presvetog Srca Isusova; 5. na blagdan Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije; 6. na blagdan sv. Josipa, njezina zaručnika dana 19. ožujka; 7. na blagdan Rana svetoga Franje dana 17. rujna; 8. na blagdan Ljudevita, francuskog kralja, nebeskog zaštitnika članova Trećeg reda dana 25. kolovoza; 9. na blagdan Elizabete Ugarske dana 19. studenog.

9. Isto tako jedanput mjesečno, ako tko izmoli *Očenaš,*[6] *Zdravo Marijo*[7] *i Slava Ocu* pet puta za potrebe svete Crkve i jedanput na nakanu vrhovnog svećenika, steći će jednom mjesečno iste oproste i otpuštenja koja uživaju oni koji pobožno pohode postaje u Rimu ili obavi pobožno hodočašće u Porcijunkulu, Svetu zemlju, ili svetište apostola Jakova u Composteli.

10. U dane postaja označenih u Rimskom misalu svaki trećoredac koji pohodi crkvu ili oratorij u kojem je sjedište udruženja i ondje se pobožno pomoli po običaju za potrebe svete Crkve, neka u istoj crkvi ili oratoriju u te iste dane uživaju iste milosti i duhovne povlastice koje u Rimu uživaju Rimljani i stranci.

DRUGO POGLAVLJE
O djelomičnim oprostima

1. Svim trećoredcima jednog i drugog spola, ako pohode crkvu ili oratorij u kojima je ustanovljeno sjedište udruženja i pomole se Bogu za potrebe svete Crkve, odobrava se oprost od sedam godina i sedam četrdesetnica, na dan na koji su patrijarhu svetom Franji čudesno bile utisnute svete rane, isto tako na blagdane svetog Ljudevita, francuskog kralja, svete Elizabete, portugalske kraljice, svete Elizabete Ugarske, svete Margarete Kortonske, isto tako u drugih dvanaest dana koje svaki pojedini odabere, a upravitelj Reda odobri.

2. Svaki put kad su nazočni na misi ili na drugim bogoslužjima ili na javnim ili privatnim sastancima članova; kad gostoljubivo dočekaju siromašne; kad umire svađu ili se pobrinu da se umiri; kad idu u svečanoj procesiji; kad uzvišeni sakrament, dok se nosi, ili prate ili, ako ga ne mogu pratiti, na znak mjedenog zvona jedanput izmole molitvu Gospodnju sa *Zdravo Marijo*; kad pet puta izmole

---

[6] Lat. izvornik: *Pater*.

[7] Lat. izvornik: *Ave*.

Očenaš i *Zdravo Marijo* za potrebe svete Crkve ili za duše preminulih članova; kad budu pribivali sahrani pokojnikâ; kad nekoga tko je skrenuo s puta dozovu natrag k dužnosti; kad nekoga pouče o Božjim zapovijedima i ostalome što je potrebno za spasenje; ili ako učine nešto drugo od ovakvih djela ljubavi; toliko puta neka svakome od njih bude dopušteno za svako od tih djela svaki put i za svaki od tih naslova isprositi oprost od tristo dana.

Trećoredcima, ako žele, neka bude dopušteno sve pojedine gore navedene oproste, bilo potpune bilo djelomične, namijeniti za vjerne mrtve.

TREĆE POGLAVLJE

O povlasticama

1. Svećenicima upisanim u Treći red, na kojem god oltaru slavili, neka bude dopušteno osobno uživati povlašteni oltar tri dana svakog tjedna, ako sličnu povlasticu nisu stekli za drugi dan.

2. Kad isti ti svećenici budu slavili misu za duše pokojnih trećoredaca, neka za njih oltar uvijek i svugdje bude povlašten.

A želimo da ovo sve zajedno i pojedinačno, onako kako je u gornjem tekstu bilo određeno, tako zauvijek ostane postojano, nepromjenjivo i utvrđeno, bez obzira na konstitucije, apostolska pisma, statute, običaje, povlastice i druga pravila i naša i apostolske kancelarije i bilo što drugo ovome protivno.

Neka dakle nikome ne bude dopušteno ovo naše pismo ni na koji način i ni u kojem dijelu prekršiti. A ako bi se netko protiv njega takvo što usudio, neka zna da će ga stići srdžba svemogućeg Boga i njegovih blaženih apostola Petra i Pavla.

Dano u Rimu kod Sv. Petra,
godine Utjelovljenja Gospodnjeg 1883., 30. svibnja,
šeste godine našeg pontifikata.

Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda
ili
Pravilo Pavla VI.

(1978)

Treći red sv. Franje, kao i mnoga druga crkvena društva, osjetio je u duhovnoj atmosferi Drugoga vatikanskoga koncila hitnost osuvremenjivanja u skladu sa znakovima vremena.

Godine 1966. zatražio je i dobio (7. ožujka) dopuštenje Svete stolice da revidira svoje Pravilo nastalo u okolnostima koje su se u međuvremenu uvelike promijenile. Rad na reviziji, obavljen u međufranjevačkoj suradnji tijekom desetak godina, završen je 1977. izradom novoga teksta.

Dana 24. lipnja 1978. Pavao VI. odobrio je obnovljeno Pravilo proglašujući njegovo stupanje na snagu apostolskim pismom Seraphicus patriarcha.[8]

1. U skladu s napretkom proučavanja franjevačkoga pokorničkog pokreta[9] *za proslov Pravila je, kao temeljno nadahnuće, uzeto »Prvo Franjino pismo vjernicima«.*

2. Sa zadovoljstvom je istaknuto da je franjevačka karizma i danas živa i snažna i da još uvijek daje veliki doprinos dobru Crkve i društva. Istodobno je izraženo uvjerenje da će takav način života u budućnosti »zaživjeti novim zamahom i još snažnije procvasti«.[10]

---

[8] U: AAS 70 (1978), str. 454–455. – Nap. Z.B.: Izdanja Pravila na hrvatskom: *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda*, Dubrovnik 1979. (pretiskano iz časopisa *Brat Franjo*, br. 1/1979); *Pravilo Franjevačkog svjetovnog reda*, Zagreb: Nacionalno vijeće FSR-a, 1990; *Pravilo i Generalne konstitucije Franjevačkoga svjetovnog reda*, Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda i Nacionalno vijeće FSR-a, 1995, str. 7–28, u drugom (popravljenom) izdanju (2002.) Pravilo se nalazi na str. 5–38, a u trećem (popravljenom) izdanju (2008.) na str. 5–35. – Vidi: V. Frezza, *Evanđeoski način života*, Zagreb: Konferencija provincijala OFM, 1982, str. 141 (tumačenje *Pravila FSR-a*); *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda (1978.–2003.). Zbornik radova sa Simpozija održanog u Samoboru, 11. i 12. listopada 2003*, Zagreb: Nacionalno vijeće FSR-a i Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2006, str. 364. Vidi također: *Obrednik Franjevačkoga svjetovnog reda*, Zagreb: Vijeće franjevačkih zajednica i Nacionalno vijeće Franjevačkoga svjetovnog reda, 1988, str. 53. (Drugo, popravljeno izdanje *Obrednika FSR-a*: Zagreb, Nacionalno vijeće FSR-a, 2011, str. 60.). U sljedećim bilješkama donose se i drugi podaci o hrvatskoj literaturi koja se odnosi na FSR.

[9] Radi produbljivanja, u skladu s novim spoznajama, raznih problema koji su povezani s počecima i razvojem franjevačkoga pokorničkoga pokreta organizirani su brojni studijski skupovi i objavljeni mnogi radovi od velike važnosti te čitatelja upućujemo i na njih.

[10] Usp. A. Matanić, *Na izvoru franjevačke duhovnosti*, Split: Samostan sv. Klare, 2003, 171–185 (»Bibliografski prikaz o suvremenosti sv. Franje i franjevaštva«).

3. Koncilski zahtjev za povratkom na svježinu početaka povezuje se u obnovljenom Pravilu s potrebnom pozornošću na znakove vremena. U dinamičnoj vjernosti duh sv. Franje ostaje živ i pun nade.

4. Novo Pravilo ne smije se smatrati potpuno novim, odijeljenim od duge duhovne tradicije ovog Reda; ono je u potpunom kontinuitetu s dotadašnjim duhom i karakterističnim evanđeoskim načinom života (usp. Pravilo, *čl. 3).*

5. Predviđeno je da će »primjenu dati Generalne konstitucije i posebni statuti« (čl. 3).[11] *Podsjećamo na konstitucije FSR-a kronološkim redom:*

a) Konstitucije koje je odobrio Pio XII. 25. kolovoza 1957., s pet poglavlja i 173 članka (v. Serafsko cvijeće. Priručnik i molitvenik za članove Trećega reda sv. o. Franje, *Zagreb 1954, treće, prerađeno izdanje, priredio Dionizije Andrašec, str. 39–112).*

b) Konstitucije odobrene 8. rujna 1990, sa 103 članka (v. Pravilo i Generalne konstitucije Franjevačkoga svjetovnoga reda, *Zagreb 1995, str. 29–101).*

c) Konstitucije odobrene 8. prosinca 2000, također sa 103 članka (v. Pravilo i Generalne konstitucije Franjevačkoga svjetovnoga reda, *Zagreb 2008, treće (popravljeno) izdanje, str. 37–142).*

6. Ono što se nazivalo »Franjevačkim redom od pokore« ili »Trećim redom sv. Franje« (od početaka) ili »Trećim svjetovnim redom sv. Franje« (od 1323.) sada se naziva i »Franjevačkim svjetovnim redom«.

*7. Prvi put u svojoj povijesti, nakon pokušaja u doba Nikole IV. (1289.), Red je strukturiran hijerarhijski od mjesnoga do međunarodnoga bratstva; FSR ima i jednoga generalnog ministra ili predsjednika (*Pravilo, *čl. 21).*

8. Bratstvima FSR-a, poštujući njegovu nutarnju autonomiju, asistiraju redovnici iz četiriju franjevačkih obitelji (čl. 26);[12] *molbe za imenovanje asistenata dužna su višem franjevačkom poglavaru uputiti vijeća bratstava o kojima se radi. Konstitucije FSR-a iz 2000. predviđaju mogućnost da asistenti budu ne samo pripadnici spomenutih franjevačkih obitelji nego i drugi (čl. 89, 4).*[13]

---

[11] Usp. *Statut Hrvatskoga nacionalnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda*, [Zagreb]: Nacionalno vijeće FSR-a i Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda [2006], str. 38.

[12] OFM, OFMConv, OFMCap i TOR.

[13] Vidi: *Statut za duhovnu i pastoralnu asistenciju Franjevačkome svjetovnom redu*, Za-

9. U čl. 1. tvrdi se da svi franjevci – redovnici, svećenici i laici – pozvani nasljedovati Krista stopama sv. Franje, izražavaju puninu franjevačke karizme »u uzajamnom životnom zajedništvu«.

10. Franjevački svjetovni red ima svoj način življenja zajedničke franjevačke karizme jer se braća i sestre obvezuju da će živjeti evanđeosko savršenstvo u svom svjetovnom *staležu (usp.* Pravilo*, 2).*[14]

11. Kako bi podržavali svoj pokornički hod, braća i sestre trebaju zauzeto slijediti Krista »prelazeći iz evanđelja u život i iz života u evanđelje« (čl. 4).

Izvor:

Uvod i bilješke *Pravila Pavla VI.* preveo Zvonimir Brusač prema: *Fonti Francescane. Nuova edizione*, Padova: Editrici Francescane, 2004, str. 2031–32.

greb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, Konferencija nacionalnih duhovnih asistenata FSR-a i Konferencija nacionalnih duhovnih asistenata Franjevačke mladeži, 2010., str. 33; Konferencija generalnih asistenata FSR-a, *Smjernice o formaciji redovnika za upoznavanje i asistenciju FSR-u i Frami*, Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda i Konferencija nacionalnih duhovnih asistenata FSR-a, 2009, str. 23; Isti, *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u i Frami*, Zagreb 2007, Konferencija nacionalnih asistenata FSR-a i Konferencija nacionalnih asistenata Frame, str. 367.

[14] Vidi: Isti, *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju…*, str. 65–107 (»Identitet Franjevačkoga svjetovnog reda«); *Zbornik radova s tematskih susreta trajne formacije u Franjevačkom svjetovnom redu* [od 2002. do 2010.], Zagreb: Franjevački svjetovni red – Sjeverozapadnohrvatsko (Zagrebačko) područno bratstvo bl. Alojzija Stepinca, 2010, str. 544.

Pismo četvorice generalnih ministara franjevačke obitelji

Braći i sestrama Franjevačkoga svjetovnog reda
u povodu službene predaje Pravila
koje je za njih odobrila Sveta stolica

S radošću vam priopćujemo da je Sveta stolica apostolskim pismom *Seraphicus Patriarcha* (Serafski patrijarh), od 24. lipnja 1978, »sub anulo piscatoris« (doslovno »pod pečatom Ribara«, tj. papinskim pečatom utisnutim u crveni vosak), odobrila obnovljeno Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda, koje dokida i zamjenjuje prethodno Pravilo pape Leona XIII.

Ovim nas je sjajnim darom zadužio papa Pavao VI. nedugo prije nego što je napustio ovaj svijet. On vas je ljubio. Doista, više je puta očitovao svoju ljubav prema Franjevačkome svjetovnom redu i uputio vam je nezaboravne riječi, kao naprimjer u lipnju 1968. i 1971. godine, u povodu 750. obljetnice »Memoriale propositi«.

Dug je i naporan put bio prevaljen od 7. ožujka 1966., to jest od dana kad je Sveta kongregacija za redovnike dopustila da se započne s podanašnjenjem zakonodavstva Franjevačkoga svjetovnog reda.

Želimo istaknuti rad braće i bratstava, bilo kroz različite »oblike života« i »duhovne putove« bilo kroz neumoran rad Predsjedništva Međunarodnog vijeća od njegova ustanovljenja 1973. godine.

Taj je rad bio veoma važan u istraživanju putova Duha i nada sve uspješan kad je trebalo uočiti i naglasiti nazočnost i životnost franjevačke karizme u Božjem narodu u ovim našim danima.

Pravilo koje vam danas dajemo nije samo plod ovih napora. Crkva vam ga predaje kao *pravilo i život*.

Svoju pozornost usmjerite ponajprije na njegov evanđeoski sadržaj, prihvaćajući franjevačku poruku koju vam ono donosi i putokaz koji vam daje za život po svetom evanđelju.

Jedan od stožera željene obnove jest povratak na izvore, na duhovno iskustvo Franje Asiškog i pokorničke braće i sestara koje je on nadahnjivao i vodio. Tu nakanu želi istaknuti i kao predgovor dodano »Pismo vjernicima« (prva redakcija), kao i stalno pozivanje na nauk i primjer sv. Franje.

Drugi stožer jest pozornost na Duha Svetoga u znakovima vremena.

Oslonjeni na ova dva stožera morate u djelo provoditi poziv Pravila na stvaralaštvo u suodgovornosti.

To će se stvaralaštvo u nekim slučajevima morati izraziti u obliku statuta. Stoga se u br. 3 kao opće pravilo donosi: »a primjenu će urediti Generalne konstitucije i posebni statuti«.

Mi, franjevački generalni ministri sa svom svojom braćom, spremni smo i voljni pružiti vam svaku pomoć da zajedno s vama hodimo putovima Gospodnjim.

S ovim osjećajima čast nam je što obnovljeno Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda možemo predati Predsjedništvu Međunarodnog vijeća Franjevačkoga svjetovnog reda i po njemu svim svjetovnim franjevcima. Neka ga prime kao pravilo i život.

U Rimu, 4. listopada 1978.

Fra Konstantin Koser
Generalni ministar OFM

Fra Vital Bommarco
Generalni ministar OFM Conv.

Fra Paškal Rywalski
Generalni ministar OFM Cap

Fra Roland Faley
Generalni ministar TOR

Izvori:

Pismo četvorice generalnih ministara Franjevačke obitelji s talijanskog izvornika prevela Antica-Nada Ćepulić prema: *Regola, Costituzioni generali, Rituale dell'Ordine Francescano Secolare*, Roma, 2001, str. 9–11.

Apostolsko pismo »Seraphicus Patriarcha« s latinskog prevela Antica-Nada Ćepulić prema: *Acta Apostolicae Sedis* 70 [1978], str. 454–455. Vaticanis: Typis polyglottis, 1978; a *Pravilo Pavla VI.* prema: *Acta OFM*, XCVII (1978), str. 364–369.

Apostolsko pismo odobrenja Pravila Franjevačkoga svjetovnog reda

PAPA PAVAO VI.
na trajni spomen

Serafski patrijarh sveti Franjo Asiški, tijekom svoga života i nakon dragocjene smrti, ne samo da je premnoge pridobio da služe Bogu u redovničkoj obitelji koju je osnovao nego je također potaknuo velik broj laika da, koliko je to u svijetu moguće, uđu u njegove ustanove. I doista, da se poslužimo riječima Pija XI., našeg prethodnika, »čini se… da nije bilo nikoga, u kome su se slika i evanđeoski oblik života Krista Gospodina pokazali vjernijima i življima nego u Franji. Stoga je onaj koji je sebe nazivao *Glasnikom velikoga Kralja* s pravom bio nazvan *drugim Kristom*, jer se društvu svojih suvremenika i budućim naraštajima pokazao kao ponovno oživjeli Krist; to je razlog što on danas živi pred očima ljudi i što će i ubuduće uvijek živjeti« (Enciklika *Rite expiatis*, od 30. travnja 1926.; AAS, [18] 1926, str. 154). Zaista se radujemo što se »franjevačka karizma« još uvijek čuva na dobro Crkve i ljudske zajednice i u ovo doba u kojem krivudaju tolika prilagođivanja nauka, promiču se tolika nagnuća koja odvajaju duše od Boga i višnjih stvari.

Hvalevrijednim dakle nastojanjem i zajedničkim radom četiri su se franjevačka reda kroz jedno desetljeće trudila izraditi novo Pravilo Trećeg svjetovnog reda ili, kako se sada naziva, Franjevačkog svjetovnog reda. To se naime pokazalo nužnim zbog promijenjenih prilika vremena i zbog toga što je Drugi vatikanski sveopći sabor izdao za to korisne propise i preporuke.

Stoga su nam ljubljeni sinovi generalni ministri četiriju franjevačkih redova iznijeli molbu da odobrimo tako pripremljeno Pravilo. A mi smo, slijedeći primjere nekih svojih prethodnika, od kojih je posljednji bio Leon XIII., drage volje odlučili takvoj molbi udovoljiti. Kad je tome tako, uzdajući se u to da će oblik života što ga je propovijedao onaj divni čovjek iz Asiza nekim novim poticajem prekrasno procvasti i živjeti, i po zaključku Svete kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove, koja je predstavljeni joj primjerak pomno proučila, nakon što smo sve pažljivo razmotrili, svojim sigurnim poznavanjem i svojom zrelom odlukom te po punini apostolske vlasti, snagom ovog Pisma, odobravamo i potvrđujemo Pravilo Franjevačkog svjetovnog reda i pridajemo mu snagu apostolske uredbe, uz uvjet da se slaže s primjerkom koji se čuva u arhivu iste Svete kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove, a čije su prve riječi

»Inter spirituales familias«, a posljednje »ad normam Constitutionum, petenda«.

Ujedno ovim Pismom i svojom vlašću dokidamo prijašnje Pravilo Trećeg franjevačkog svjetovnog reda, kako se nazivao. Najposlije određujemo da ovo Pismo ostane na snazi i da svoje učinke sada i ubuduće u potpunosti postigne; bez obzira na bilo što ovome protivno.

Dano u Rimu, kod Svetog Petra, s pečatom Ribara,
dana 24. lipnja 1978. godine, šesnaeste našeg pontifikata.

Pravilo
Franjevačkoga svjetovnog reda

Pobudnica svetoga Franje
braći i sestrama od pokore (1PVj)[15]

O onima koji čine pokoru

[1]U ime Gospodnje! Svi koji Gospodina ljube *iz svega srca, iz sve duše i razuma, iz sve snage* (usp. Mk 12,30) i koji ljube bližnje svoje kao sebe same, [2]a mrze svoja tijela s manama i grijesima, [3]i primaju Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista, [4]i donose *plodove dostojne pokore*[16] (usp. Lk 3,8):

[5]O, kako su blaženi i blagoslovljeni oni i one, dok to čine i u tome ustraju, [6]jer *počivat će na njima duh Gospodnji* (usp. Iz 11,2) i *kod* njih *će načiniti* sjenicu *i nastaniti se* (usp. Iv 14,23); [7]sinovi su Oca nebeskoga (usp. Mt 5,45) čija djela čine, i zaručnici su, *braća* i *majke* (usp. Mt 12,50) Gospodina našega Isusa Krista.

[8]Zaručnici smo, kad se vjerna duša po Duhu Svetomu sjedinjuje s Gospodinom našim Isusom Kristom; [9]braća smo njegova, kad vršimo *volju Oca koji je na nebesima* (usp. Mt 12,50). [10]Majke, kad ga nosimo u svome srcu i tijelu (usp. 1 Kor 6,20) po božanskoj ljubavi i čistoj i iskrenoj savjesti (usp. 1 Tim 3,9), rađamo ga svetim djelom, koje mora svijetliti drugima za primjer (usp. Mt 5,16).

[11]O, kako je slavno imati sveta i velika Oca na nebesima! [12]O, kako je sveto i utješno imati tako lijepa i divna zaručnika! [13]O, kako je sveto i kako milo imati tako dobrostiva, ponizna, miroljubiva, slatka, ljubljena i nada sve poželjna brata i sina: Gospodina našega Isusa Krista, koji život [svoj] položi za ovce svoje (usp. Iv 10,15) i pomoli se Ocu govoreći: [14]*Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu* (Iv 17,11), *koje si mi dao* u *svijetu; tvoji bijahu, a ti ih meni dade* (Iv 17,6). [15]I *riječi koje si mi dao njima predadoh i oni ih primiše i uistinu* povjerovaše *da sam od tebe izišao i* spoznaše *da si me ti poslao* (usp. Iv 17,8). [16]Molim za njih, a *ne za svijet* (usp. Iv 17,9). [17]Blagoslovi i *posveti ih* (Iv 17,17) *i za njih posvećujem samog sebe* (Iv 17,19). [18]*Ne molim samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene* (Iv 17, 20), *da budu* posvećeni *u jedno* (usp. Iv 17,23) *kao*

---

[15] Ovaj naslov ne pripada 1PVj nego je sastavljen na temelju 2PVj. Stvarni naslov, koji nalazimo u jedinom rukopisu *Prvog pisma vjernicima*, je sljedeći: »Ovo su riječi života i spasenja. Ako ih netko bude čitao i izvršio, naći će život i primit će spasenje od Gospodina«. Odmah nakon toga slijedi *O onima koji čine pokoru.*

[16] Jasno se naznačuje kome je pismo upućeno, a premda se spominje pokora, u prvom je planu duh evanđelja: jasne su aluzije na bitna mjesta iz svih četiriju evanđelja!

mi (Iv 17,11). [19]I hoću, Oče, *gdje sam ja da i oni budu sa mnom, da gledaju moju slavu* (Iv 17,24) *u tvome kraljevstvu* (Mt 20,21). Amen.

O onima koji ne čine pokoru

[1]A svi oni i one koji ne čine pokore [2]i ne primaju Tijela i Krvi Gospodina našega Isusa Krista [3]i čine opačine i grijehe, i koji slijede zlu požudu i zle žudnje svoga tijela, [4]a ne opslužuju što su obećali Gospodinu, [5]i tjelesno robuju svijetu putenim željama, svjetovnim brigama i poslovima ovoga svijeta, [6]zavedeni od đavla čiji su sinovi i čija djela čine (usp. Iv 8,41), [7]slijepci su jer ne vide svjetlo istinito, Gospodina našega Isusa Krista. [8]Nemaju duhovne mudrosti jer nemaju Sina Božjega, koji je istinita Mudrost Očeva.[17] [9]O njima se veli: *Mudrost je njihova ishlapila* (Ps 106,27) i *Prokleti koji odstupaju od zapovijedi tvojih* (Ps 118,21). [10]Vide, a ne znaju, znaju, a čine zlo i sami svjesno upropaštavaju svoje duše.

[11]Gledajte, slijepci, prevareni od neprijatelja svojih: tijela, svijeta i đavla, kako je tijelu slatko griješiti, a gorko Bogu služiti, [12]kako svi poroci i grijesi *iz srca čovječjega* izlaze i nastaju, kako Gospodin kaže u evanđelju (usp. Mk 7,21). [13]I ništa nemate ni na ovom svijetu ni u budućem. [14]I mislite da ćete dugo posjedovati ispraznosti ovoga svijeta, ali ste se prevarili, jer doći će dan i sat o kojima ne mislite, ne poznajete ih i ne shvaćate: tijelo slabi, smrt se približava i tako se umire gorkom smrću. [15]A gdje god, kad god i kako god umire čovjek u smrtnom grijehu bez pokore i zadovoljštine, ako može dati zadovoljštinu, a ne daje, đavao grabi dušu njegovu iz njegova tijela uz takvu tjeskobu i muku, koje ne može znati nitko osim tko iskusi. [16]I svi talenti, moć, *znanje i mudrost* (usp. 2 Ljet 1,12) koje su mislili da imaju oduzet će se od njih (usp. Lk 8,18; Mk 4,25). [17]A rođacima i prijateljima ostavljaju svoje imanje, oni ga uzeše, podijeliše i poslije rekoše: Prokleta bila duša njegova, jer nam je mogao više dati i steći nego što je stekao. [18]Tijelo izjedaju crvi, i tako upropastiše tijelo i dušu u ovom kratkom životu i otići će u pakao gdje će se mučiti bez prestanka (usp. Lk 16,24).

[19]U ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16) molimo sve one do kojih dođe ovo pismo da ove mirisave riječi Gospodina našega Isusa Krista prime dobrohotno s božanskom ljubavlju. [20]A oni koji ne znaju čitati neka ih često daju čitati; [21]i neka ih do svršetka čuvaju uza se pri svetome radu, jer one *su duh i život* (Iv 6,64). [22]A oni koji to ne budu činili morat će *dati račun na Dan sudnji* (usp. Mt 12,36) *pred sudištem* Gospodina našega Isusa *Krista* (usp. Rim 14,10).

---

[17] Oni koji ne čine pokoru, prema Franjinu uvidu, ne krše tek nešto iz zakona nego ustvari odbacuju Boga i njegovu mudrost, to jest Isusa Krista.

PRVO POGLAVLJE
Franjevački svjetovni red (FSR)[18]

1. Među duhovnim obiteljima koje je Duh Sveti podigao u Crkvi[19] franjevačka obitelj okuplja sve one članove Božjeg naroda, laike, redovnike i svećenike, koji se osjećaju pozvanima slijediti Krista stopama sv. Franje Asiškog.[20]

Oni žele na različite načine i u različitim oblicima, ali u uzajamnom životnom zajedništvu, karizmu zajedničkog serafskog oca učiniti nazočnom u životu i poslanju Crkve.[21]

2. U krilu navedene obitelji svoje osobito mjesto zauzima Franjevački svjetovni red, koji se oblikuje kao organsko jedinstvo svih katoličkih bratstava, rasprostranjenih po cijelom svijetu, i otvorenih svakoj skupini vjernika, u kojima se braća i sestre, od Duha potaknuti da postignu savršenstvo ljubavi u svome svjetovnom staležu, po zavjetovanju obvezuju da će živjeti evanđelje poput svetoga Franje i pomoću ovog Pravila koje je Crkva potvrdila.[22]

3. Ovo Pravilo, nakon *Memoriale propositi* (1221.) i nakon pravila koja su odobrili vrhovni svećenici Nikola IV. i Leon XIII., prilagođuje Franjevački svjetovni red potrebama i očekivanjima svete Crkve u promijenjenim prilikama vremena. Za njegovo tumačenje nadležna je Sveta stolica, a primjenu će urediti Generalne konstitucije i posebni statuti.

DRUGO POGLAVLJE
Oblik života

4. Pravilo i život svjetovnih franjevaca jest ovo: opsluživati evanđelje Gospodina našega Isusa Krista slijedeći primjer sv. Franje Asiškog, koji je Krista učinio nadahniteljem i središtem svoga života u odnosu prema Bogu i ljudima (1Čel 18,115). Krist, dar Očeve ljubavi, jest put k Ocu, jest istina, u koju nas uvodi Duh Sveti, jest život, koji je sam došao dati u izobilju (usp. Iv 3,16; 10,10; 14,6).

---

[18] Zove se također Franjevačko svjetovno bratstvo ili Franjevački treći red. Službena kratica je OFS.

[19] *Lumen gentium*, 43.

[20] Pio XII., 1. srpnja 1956, *Govor trećoredcima*, I.

[21] *Apostolicam actuositatem*, 4,8.

[22] *Kanon* 702,1 [314].

Svjetovni franjevci neka osim toga nastoje često čitati evanđelje, prelazeći iz evanđelja u život i iz života u evanđelje.[23]

5. Svjetovni franjevci neka dakle traže živu i djelatnu Kristovu osobu u braći, u Svetom pismu, u Crkvi i u liturgijskim činima. Vjera sv. Franje, koji je često govorio ove riječi: »Od samoga svevišnjeg Sina Božjega ništa ne vidim na tjelesni način u ovom svijetu osim Njegovoga presvetog Tijela i Krvi« (usp. Opor 10), neka za njih bude nadahnuće i put njihova euharistijskog života.

6. Suukopani i suuskrsli s Kristom u krštenju, koje ih čini živim udovima Crkve, i s njom još tješnje povezani po zavjetovanju, neka postanu svjedoci i oruđe njezina poslanja među ljudima, navješćujući Krista životom i riječima.

Nadahnuti od sv. Franje i s njime pozvani obnavljati Crkvu, neka gorljivo nastoje živjeti u punom zajedništvu s papom, s biskupima i sa svećenicima, njegujući otvoren i povjerljiv dijalog apostolske plodnosti i bogatstva.[24]

7. Kao »braća i sestre od pokore«[25], zbog svojeg poziva, pokretani snažnom silom evanđelja, neka svoj način razmišljanja i djelovanja suoblikuju s Kristovim, pomoću potpune i savršene unutarnje promjene, koju samo evanđelje označuje riječju »obraćenje«, a koje se, zbog ljudske slabosti, mora svakodnevno usavršavati.[26]

Na ovom putu obnove sakrament pomirenja povlašteni je znak Očeva milosrđa i izvor milosti.[27]

8. Kao što je Isus bio istinski Očev klanjatelj, tako neka od molitve i razmatranja načine dušu svog postojanja i djelovanja.[28]

Neka sudjeluju u sakramentalnom životu Crkve, osobito u euharistiji, i neka se pridruže liturgijskoj molitvi u jednom od oblika predloženih od Crkve, tako obnavljajući otajstva Kristova života.

9. Djevicu Mariju, poniznu službenicu Gospodnju, raspoloživu za njegovu riječ i za sve njegove poticaje, Franjo je obasipao neizrecivom ljubavlju i prozvao ju zaštitnicom i odvjetnicom svoje obitelji

---

23 *Apostolicam actuositatem*, 30,8.

24 Pavao VI., 19. svibnja 1971, *Govor trećoredcima*, III.

25 *Memoriale propositi*

26 *Lumen gentium*, 8; *Unitatis redintegratio*, 4; *Paenitemini*, Preamb.

27 *Presbyterorum ordinis*, 18,2.

28 *Apostolicam actuositatem*, 4,1–3.

(2Čel 198). Svjetovni franjevci neka joj posvjedoče svoju žarku ljubav nasljedovanjem njezine potpune raspoloživosti duha i u izlijevanju sabrane i pouzdane molitve.[29]

10. Sjedinjujući se s otkupiteljskom poslušnosti Isusa, koji je svoju volju položio u Očeve ruke, neka vjerno ispunjavaju dužnosti vlastite staležu svakog pojedinca u različitim životnim okolnostima[30] i neka slijede siromašnog i raspetog Krista, priznavajući ga također i u poteškoćama i progonima.[31]

11. Pouzdavajući se u Oca Krist je za sebe i svoju Majku odabrao siromašan i ponizan život (2PVj 5) premda je pažljivo i dobrohotno vrednovao stvorene stvari; tako neka svjetovni franjevci čuvaju ispravan odnos prema odvajanju i korištenju zemaljskih dobara, pojednostavnjujući svoje materijalne zahtjeve; neka nadalje budu svjesni da su, prema evanđelju, upravitelji dobara primljenih na dobro djece Božje.

Tako neka, u duhu »Blaženstava«, nastoje očistiti srce od svake težnje i pohlepe za posjedovanjem i gospodovanjem, kao »stranci i pridošlice« na putu u Očev dom. [32]

12. Kao svjedoci budućih dobara i dužni, zbog zvanja koje su prigrlili, stjecati čistoću srca, neka se tako oslobode za ljubav prema Bogu i braći (Opom XVI, 2PVj 69).

13. Kao što Otac u svakom čovjeku vidi lik svoga Sina, prvorođenca među mnogom braćom (Rim 8,29), tako neka svjetovni franjevci sve ljude prihvaćaju poniznom i prijaznom dušom kao dar Gospodnji (2Čel 85; 2PVj 26; NPr VII,15) i sliku Kristovu. Osjećaj bratstva činit će ih radosnima i spremnima izjednačavati se sa svim ljudima, osobito s najmanjima, za koje će nastojati stvoriti životne uvjete dostojne stvorenja koja je Krist otkupio (NPr IX,3; Mt 25,40).

14. Pozvani, zajedno sa svim ljudima dobre volje, izgrađivati bratskiji i evađeoskiji svijet, da bi se ostvarilo kraljevstvo Božje, a svjesni da svatko »tko slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjek«, neka stručno izvršavaju svoje dužnosti u kršćanskom duhu služenja.[33]

---

[29] *Lumen gentium*, 67; *Apostolicam actuositatem*, 4,10.

[30] *Lumen gentium*, 41.

[31] *Lumen gentium*, 42,2.

[32] Rim 8,17; Heb 11,13; *Lumen gentium*, 7,4.

[33] *Lumen gentium*, 31; *Gaudium et spes*, 93.

15. Neka svjedočanstvom svoga humanog života, a također i hrabrim pothvatima, bilo pojedinačnim bilo zajedničkim, sudjeluju u promicanju pravde, osobito na području javnoga života, preuzimajući na sebe stvarne obveze koje su u skladu s njihovom vjerom.[34]

16. Rad neka smatraju darom kao i sudjelovanjem u stvaranju, otkupljenju i posluživanju ljudske zajednice.[35]

17. U obitelji neka žive franjevački duh mira te vjernosti i poštivanja života, nastojeći od toga učiniti znak svijeta koji je već obnovljen u Kristu.[36]

Neka osobito supružnici, živeći ženidbene milosti, u svijetu svjedoče Kristovu ljubav prema njegovoj Crkvi. Neka jednostavnim i otvorenim kršćanskim odgojem i pozorni na poziv svakog pojedinca radosno sa svojom djecom kroče svojim ljudskim i duhovnim putem.[37]

18. Osim toga neka imaju poštovanja prema drugim stvorenjima, živima i neživima, koja »nose pečat Svevišnjega« (1Čel 80; PjSu 4), i neka nastoje prijeći iz napasti zloporabe u franjevačko poimanje sveopćeg bratstva.

19. Kao nositelji mira i svjesni da taj mir treba neprestano graditi, neka traže putove jedinstva i bratske sloge, kroz dijalog, pouzdavajući se u nazočnost božanske klice koja je u čovjeku kao i u preobražajnu moć ljubavi i praštanja.[38]

Kao glasnici savršenog veselja neka nastoje u svim okolnostima drugima donositi radost i nadu (Opom XXI; NPr VII,17).

Ucijepljeni u Kristovo uskrsnuće, koje daje pravi smisao sestri smrti, neka vedro iščekuju konačni susret s Ocem.[39]

---

34 *Apostolicam actuositatem*, 14.

35 *Gaudium et spes*, 67,2; NPr VII,4; PPr V,2.

36 *Pravilo Leona XIII.*, II,8.

37 *Lumen gentium*, 41,5; *Apostolicam actuositatem*, 30,2.3.

38 *Pravilo Leona XIII.* II,9; LegTd 14,58.

39 *Gaudium et spes*, 78,1–2.

TREĆE POGLAVLJE
Život u bratstvu

20. Franjevački svjetovni red dijeli se u bratstva različitih razina: mjesna, područna, nacionalna i međunarodno, koja pojedinačno u Crkvi imaju vlastitu moralnu osobnost.[40] A ova bratstva različitih razina međusobno se usklađuju i povezuju po propisima ovog Pravila i Konstitucija.

21. Na različitim razinama svako bratstvo animiraju i vode vijeće i ministar (predsjednik), koje izabiru zavjetovani članovi po Konstitucijama.[41]

Njihovo služenje, koje je privremeno, služba je spremnog i pripravnog duha i odgovornosti u odnosu na pojedince i skupine.

Bratstva se iznutra različito uređuju, po propisima Konstitucija, prema različitim potrebama svojih članova i područja, pod vodstvom vlastitoga vijeća.

22. Mjesno bratstvo mora biti kanonski osnovano, i tako postaje osnovnom stanicom cijeloga Reda i vidljivim znakom Crkve koja je zajednica ljubavi. Ono pak mora biti povlašteno mjesto za razvijanje osjećaja crkvenosti i franjevačkog zvanja, kao i za poticanje apostolskog života njegovih članova.[42]

23. Molbe za pripuštanje u Franjevački svjetovni red podnose se mjesnom bratstvu, čije vijeće odlučuje o primanju nove braće.[43]

Uključivanje se ostvaruje kroz vrijeme uvođenja, kroz vrijeme početne formacije od barem godinu dana i zavjetovanjem Pravila.[44] Na ovaj postupni put obvezano je također cijelo bratstvo i u svom načinu života. Što se tiče životne dobi za polaganje zavjeta i razlikovnog franjevačkog znaka (1Čel 22), neka se svatko ravna po Statutima.

Zavjetovanje je po svojoj naravi trajna obveza.[45]

Članovi koji se nalaze u osobitim teškoćama mogu o svojim problemima s vijećem raspravljati u bratskom dijalogu. Povlačenje ili konačni otpust iz Reda, ako je baš nužan, u djelokrugu je vijeća bratstva po propisima Konstitucija.[46]

---

40 *Kanon* 687 [309].

41 *Kanon* 697 [309].

42 Pio XII., 1. srpnja 1956, *Govor trećoredcima*, III.

43 *Kanon* 694 [307].

44 *Memoriale propositi*, 29–30.

45 *Memoriale propositi*, 31.

46 *Kanon* 696 [308].

24. Da bi se jačalo zajedništvo među članovima, neka vijeće ustanovi redovita okupljanja i česte susrete, također i s drugim franjevačkim skupinama, osobito s mladima, birajući što prikladnija sredstva za rast u franjevačkom i crkvenom životu, potičući svakoga na život bratstva.[47] To zajedništvo neka se nastavi s pokojnom braćom prikazivanjem molitava za njihove duše.[48]

25. Što se tiče troškova potrebnih bilo za život bratstva bilo za bogoštovna djela, djela apostolata i karitativna djela, sva braća i sestre neka daju doprinos primjeren svojim mogućnostima. A mjesna bratstva neka se pobrinu za sudjelovanje u troškovima vijeća bratstava više razine.[49]

26. Kao konkretni znak zajedništva i suodgovornosti vijeća različitih razina zatražit će, po Konstitucijama, od viših poglavara četiriju franjevačkih redovničkih obitelji, s kojima je svjetovno bratstvo stoljećima bilo povezano, sposobne i spremne redovnike za duhovnu asistenciju.

Da bi se jačali vjernost karizmi i opsluživanje Pravila i da bi se zadobila što veća pomoć u životu bratstva, neka se ministar ili predsjednik, u dogovoru sa svojim vijećem, brine da se u određenim vremenskim razmacima zatraži pastoralni pohod od viših redovničkih poglavara[50] kao i bratski pohod od onih koji su na višoj razini za to nadležni, po propisima Konstitucija.

»I tko god bude ovo opsluživao, neka na nebu bude napunjen blagoslovom svevišnjeg Oca, a na zemlji neka bude napunjen blagoslovom njegovog ljubljenog Sina s presvetim Duhom Tješiteljem…« (Blagoslov sv. Franje iz *Oporuke*).

---

47 *Kanon* 697 [309].

48 *Memoriale propositi*, 23.

49 *Memoriale propositi*, 20.

50 *Pravilo Nikole IV.*, poglavlje 16.

DODATAK II.

PRAVILA TREĆEGA SAMOSTANSKOG REDA SV. FRANJE

Prijevod
PETAR BAŠIĆ
SREĆKO BADURINA

Uvodi i bilješke
ZVONIMIR BRUSAČ

DODATAK II.
PRAVILA TREĆEGA SAMOSTANSKOG REDA SV. FRANJE

Uvodna napomena

Franjevačkim izvorima, vidjeli smo, pripadaju i zakonodavni tekstovi Reda braće i sestara od pokore, odnosno Trećega reda sv. Franje, odobreni u XIII. st., to jest *Memoriale propositi* ili Staro pravilo te *Pravilo i način života braće i sestara Reda od pokore* ili Pravilo Nikole IV. Priređivači talijanskog izdanja *Franjevačkih izvora* s pravom su smatrali korisnim uz te dokumente objaviti i dva kasnija pravila Trećega *svjetovnog* reda sv. Franje: Pravilo Leona XIII. i Pravilo Pavla VI. Tako možemo, čitajući sva pravila, sve do danas pratiti povijesni hod Reda braće i sestara od pokore »koji je ustanovio blaženi Franjo.« Pravilo Nikole IV. u očitom je kontinuitetu sa starim pravilom (u oba su pravila odredbe karakteristične za Franjino iskustvo obraćenja, kao što su one o jednostavnom odijevanju, odlaganju taštih ukrasa, postu, postojanoj molitvi, mirotvorstvu, dijeljenju skupljenih dobara siromašnim članovima i potrebitima, ustrajnosti u obraćenju i milosrdnom djelovanju itd.).

Papa Leon XIII., odobravajući obnovljeno pravilo Trećega svjetovnog reda šest stoljeća kasnije, ističe: »Ipak, neka se ne misli da se tim činom [odobrenja] oduzelo išta od same naravi Reda; želimo da ona ostane posve nepromijenjena i netaknuta.« Drugo poglavlje njegova Pravila (»O načinu života«) sintetizira u četrnaest članaka spomenuta obilježja Franjina iskustva obraćenja koja čine središnji sadržaj prethodnih pravila.

I Pravilo Pavla VI. u potpunom je kontinuitetu sa sadržajem i duhom prethodnih pravila i s karakterističnim evanđeoskim načinom života franjevačkih pokornika. Ono je uspjela sinteza franjevačke duhovnosti koja sadržajem i načinom govora te neumanjenom jasnoćom i aktualnošću odgovara na mnoge i raznolike suvremene potrebe Crkve i svijeta već više od trideset godina. To je Pravilo »vodič za življenje evanđelja na jednostavan, radikalan i konkretan način« (Jaime Zudaire, OFMCap, generalni asistent FSR-a). Ono može uspješno nadahnjivati nove naraštaje za franjevački evanđeoski život posred realnosti suvremenih društava (npr. »Osjećaj bratstva činit će [članove FSR-a] radosnima i spremnima izjednačavati se sa svim ljudima, osobito s najmanjima…« /čl. 13/ ili »Rad neka smatraju darom

kao i sudjelovanjem u stvaranju, otkupljenju i posluživanju ljudske zajednice.« /čl. 16/).

No iz prvotne se duhovne baštine tijekom stoljeća u Redu braće i sestara od pokore razvio i redovnički, samostanski način života, bogat raznim oblicima života i apostolata. U papinskim bulama iz XIII. st., vidjeli smo, često je isticana povezanost Reda od pokore sa svetim Franjom, ali imamo također brojne papinske dokumente koji potvrđuju postojanje i samostanskih zajednica od početaka Reda. Na isti duhovni temelj podsjeća i ukazuje uvrštavanje prvoga Franjina *Pisma svim vjernicima* ne samo za proslov poslijekoncilskog pravila FSR-a nego i za proslov poslijekoncilskoga pravila Trećega samostanskog reda.

Stoga se činilo razumljivim i potrebnim da se u hrvatskom izdanju *Franjevačkih izvora* donese i *drugi* dodatak najstarijim zakonodavnim tekstovima Franjevačkoga reda od pokore: dodatak s pravilima braće i sestara Trećega *samostanskog* reda, osobito zbog toga što su takve zajednice postojale na našem tlu u prošlosti te što značajnu prisutnost i djelovanje ostvaruju i danas.

Papa Ivan XXII. podržao je pokornike eremite Trećega reda u Umbriji pišući im: »Odobravamo vašu odluku da živite u poslušnosti pravom ministru, bez vlasništva i u čistoći, budući da je to hvale vrijedno… i u skladu s voljom blaženoga Franje (…) [te] izjavljujemo da se ne protivi Pravilu Nikole IV. koje zavjetujete« (bula *Altissimo in divinis* iz 1323.). I papa Leon X. motivirao je priređivanje pravila za *redovničke* zajednice pokornika i pokornica Trećega reda sv. Franje željom da definira i sačuva njihov identitet te podrži njihovo širenje: »Budući da je u spomenutom Trećem pravilu nešto što je prikladno za oženjene, a što ne pristaje za neoženjene i za djevičanski stalež… mi …, razdružujući dragocjeno od nevrijednoga, i to Treće pravilo… ponovno potvrđujemo i odobravamo…« (Bula *Inter cetera* iz 1521). Njegovo Pravilo za redovnike i redovnice Trećega reda čuva kontinuitet s jasnim i zahtjevnim odredbama prvotnih pravila o postu i molitvi, o pohađanju bolesnika i osjetljivosti za njih, o svjedočenju dobrim primjerom i o redovitom nadzoru vjernosti zavjetovanju koji pripada poglavarima, odnosno pohoditeljima. Pravilo Pija XI. (iz 1927) po sadržaju je vrlo slično Pravilu Leona X., ali je »jače prožeto Franjinim duhom«. I u njemu zapažamo kontinuitet govora o skromnosti u odijevanju, o postu i drugim očitovanjima evanđeoskog odricanja, o molitvi, brizi za bolesnike itd. Cijelo pak Pravilo Ivana Pavla II. protkano je navodima iz evanđelja, novozavjetnih tekstova i Franjinih spisa, posebno iz *Prvog pisma vjernicima* i *Nepotvrđenog pravila*. Prvotno pokorničko, obraćeničko nadahnuće »Reda od pokore« viđeno je u Pravilu Ivana Pavla II. kao zajednički izvor duhovnosti svih zajednica Trećega samostanskog reda, među kojima ima nemalih

razlika s obzirom na usmjerenje pojedinih zajednica, kontemplativno, odnosno djelatno i apostolsko. To Pravilo, prožeto izvornim Franjinim duhom i sposobno »da braći i sestrama razloži smisao izvornoga franjevačkog života«, potpuno integrira svu duhovnu baštinu prethodnih pravila, i onih zajedničkih sa svjetovnim redom i dvaju prethodnih pravila samostanskog reda.

Tako su pape, odobravajući pravila, pastirskom i očinskom brigom čuvali duhovni kontinuitet pokornika Trećega reda sv. Franje, kako onih koji su ostali u »vlastitim domovima«, tako i onih koji su se okupili u redovničke, samostanske zajednice.

Ovim *drugim* dodatkom Osmome dijelu »Franjevačkih izvora« (kojega nema u talijanskom izdanju) kompletiramo, u hrvatskom izdanju, zakonodavne tekstove cijeloga Trećega reda sv. Franje od početaka do danas. Taj je Red integralni dio velike franjevačke obitelji i kao takav dionik života Crkve i puka na našim prostorima od vremena sv. Franje do naših dana, kao što smo vidjeli u uvodima u pravila Trećega *svjetovnog* reda i kao što ćemo uskoro vidjeti iz uvodnih tekstova u pravila Trećega *samostanskog* reda.

Pravilo Leona X.
(1521)

Unutar Trećega reda sv. Franje nastajale su i skupine pokornika koji su željeli živjeti u zajednici, na jednome mjestu. Neke su od njih bile obilježene eremitskim životom, a neke služenjem u raznim oblicima milosrdnih djela. Članovi takvih zajednica trećoredaca odnosno trećoredica, osim zavjetovanja evanđeoskog života po Pravilu Nikole IV., polagali su i zavjete poslušnosti, čistoće i siromaštva, provodeći tako, zapravo, redovnički način života. Takvih je zajednica bilo već i u XIII. stoljeću te kasnije, u XIV. i XV. stoljeću, u Italiji, kod nas u Dalmaciji i u više europskih zemalja.[1] Bula pape Ivana XXII. *Altissimo in divinis* od 18. studenog 1323, upućena eremitima Trećega reda sv. Franje u Umbriji, »smatra se prvim *službenim* odobrenjem razvoja prema samostanskom zajedničkom životu u brojnim skupinama pokornika.«[2] U njoj se kaže: »Odobravamo vašu odluku da živite u poslušnosti pravom ministru, bez vlasništva i u čistoći, budući da je to hvale vrijedno… i u skladu s voljom blaženoga Franje; zato je odobravamo te izjavljujemo da se ne protivi Pravilu Nikole IV. koje zavjetujete, koji je… želio da taj Red bude za svjetovnjake, ali nije zabranio savršeniji život onima koji hoće stupiti u taj Red.«[3]

U prvoj polovici XV. stoljeća šest družbi samostanskih franjevaca trećoredaca u Europi dobilo je papinsko odobrenje koje je uključivalo i mogućnost izbora poglavara i samostalnost u upravi (u Nizozemskoj, dvije u Belgiji, u Njemačkoj, Španjolskoj i Italiji).[4] Bulom *Pastoralis Officii* od 20. srpnja 1447. papa Nikola V. odobrava družbama samostanskih trećoredaca u Italiji održavanje zajedničkog kapitula na kojem će birati vrhovnog poglavara i vrhovnu upravu.[5] Dana 8.

[1] Usp. L. Iriarte, *Storia del francescanesimo*, Rim: Edizioni Dehoniane, 1994, str. 557–563; R. Pazzelli, *Il Terz'Ordine Regolare di S. Francesco attraverso i secoli*, Rim: Curia Generalizia dell'Ordine, 1958, str. 39–154; Isti, *Le suore francescane. Lineamenti di storia e spiritualità*, Padova: Edizioni Messagero, 1989, str. 24–88; G. Andreozzi, *Il Terzo Ordine Regolare di san Francesco nella sua storia e nelle sue leggi I*, Rim: Editrice Franciscanum, 1993, str. 39–271; S. Ivančić, *Povjestne crte o samostanskom III Redu sv. O. Franje po Dalmaciji, Kvarneru i Istri i poraba glagolice u istoj redodržavi. Sa prilozima*, Zadar: Tiskarna E. Vitaliani, 1910, str. 1–9; H. Borak, *Povijesni razvoj pravila Trećega samostanskog reda*, u: *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Zbornik radova sa seminara u Odri*, Zagreb: Zajednice Trećega samostanskog reda sv. Franje, 1987, str. 16–31.

[2] H. Borak, *Povijesni razvoj…*, u: *nav. dj.*, str. 24.

[3] *Nav. mj.*; usp. R. Pazzelli, *Il Terz'Ordine Regolare…*, str. 96–100.

[4] *Isto*, str. 113–114.

[5] *Isto*, str. 120–125; usp. T. Badurina, *Juridica approbatio Tertii Ordinis Regularis S. Francisci de Paenitentia eiusque libertas per saecula*, Rim 1953, str. 77–80. Ta bula

travnja 1473. papa Siksto IV. šalje ministru i braći Trećega reda sv. Franje u Dalmaciji bulu kojom potvrđuje njihovo ujedinjenje u jednu redovničku zajednicu.[6]

U takvoj povijesnoj situaciji, s obzirom na zajednice Trećega reda sv. Franje koje su živjele u nekom obliku redovničkog života, bilo u pojedinim samostanima, bilo u kongregacijama (provincijama) koje su okupljale više samostana, papa Leon X. bulom *Inter cetera* od 20. siječnja 1521. proglašava pravilo namijenjeno »braći i sestrama Trećega reda sv. Franje koji žive u družbi [in congregatione] u tri bitna zavjeta [poslušnosti, čistoće i siromaštva]« i ovako obrazlaže priređivanje i proglašavanje pravila: »No budući da je u spomenutom Trećem pravilu [Nikole IV.] nešto što je prikladno za oženjene, a što ne pristaje za neoženjene i za djevičanski stalež (…), zbog čega se neokaljani osjećaji čistih duša odvraćaju od ulaska u taj Red, mi, po volji Božjoj, razdružujući dragocjeno od nevrijednoga, isto Treće pravilo… ponovno potvrđujemo i odobravamo…«.

U Pravilu se govori samo o mjesnom bratstvu i o »mjesnom ministru« odnosno »majci« (za samostan redovnica). U 5. poglavlju određuje se da ti ministri i majke »slušaju u svemu što spada na ovo Pravilo provincijalne ministre Reda manje braće blaženoga Franje i pohoditelje postavljene od istih ministara…« U 8. poglavlju određuje se da će »provincijalni ministar manje braće ili pohoditelj istoga reda, koga on odredi, jedanput svake godine pohoditi svaku kuću u prisutnosti starijih.« Zbog ovih odredbi Pravilo nije bilo prihvaćeno od svih kojima je bilo namijenjeno. »Općenito se drži među trećoredskim povjesničarima (npr. R. Pazzelli) da tu nije riječ o nepokornosti, jer se ovo Pravilo ne odnosi na samostanske trećoredce ujedinjene u neovisne udruge, nego na neujedinjene koji su bili pod jurisdikcijom mjesnih biskupa ili poglavara Manje braće.«[7] Među prvima je bila i Provincija franjevaca trećoredaca u Hrvatskoj, koja je primila papinsko priznanje 1473. Te su zajednice nastavile opsluživati Pravilo Nikole IV. kao svoje pravilo, dopunjujući ga vlastitim statutima.[8]

---

prvi je papinski dokument u kojem se upotrebljava naziv »Tertii Ordinis Regularis S. Francisci de Paenitentia«.

6 P. Runje, *Pokornički pokret i franjevci trećoredci glagoljaši (13–16. st.)*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca i Kršćanska sadašnjost, 2001, str. 120; S. Ivančić, *Povjestne crte…*, Prilog A, br. 14, str. 18.

7 S. Badurina, *Putovima obnove…*, str. 133.

8 Nakon objavljivanja Pravila Leona X. fra Bonaventura iz Vicenze, generalni ministar franjevačkih trećoredskih zajednica u Italiji, priredio je 1549, na temelju statuta donesenih na generalnom kapitulu talijanskih provincija 1472, *Generalia Statuta sive Decreta Fratrum Tertii Ordinis Sancti Francisci de Poenitentia nuncupati, regularis observantiae congregationis Longobardae in habitu heremitico degentium* (objavljeno u Veneciji 1551). Te je statute 1549. apostolskom vlašću odobrio kardinal protektor

Zajednica »trećoredica sv. Franje iz šibenskog predgrađa« (danas Družba sestara franjevki od Bezgrješne, sa sjedištem u Šibeniku), primjer je zajednice koja je od svog osnutka slijedila Pravilo Leona X.[9] U *Knjizi od uspomene,* u kojoj su zabilježeni počeci te zajednice, nalazi se i najstariji hrvatski prijevod Pravila Leona X.[10]

Izvor:

Pravilo Leona X. s latinskog izvornika preveo Petar Bašić prema: G. Andreozzi, *Il Terzo Ordine Regolare di San Francesco nella sua storia e nelle sue leggi I*, Rim: Editrice Franciscanum, 1993, str. 272–275; tamo je preuzet iz *Seraphicae Legislationis Textus originales.* Ovaj hrvatski prijevod preuzet je iz: S. Badurina, *Putovima obnove Trećega samostanskog reda svetoga Franje*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1996, str. 145–148.

Rudolf Pio iz Carpia. Oni su obuhvaćali sav bitni sadržaj Pravila Nikole IV. i među trećoredskim redovnicima smatrani su pravilom Trećega samostanskog reda sv. Franje. Ostali su na snazi gotovo četiri stoljeća, sve do Pravila Pija XI. (1927). Obrazac zavjetovanja sadržavao je uvijek, sve do Pravila Pija XI., pozivanje na Pravilo Nikole IV. – Hrvatsko izdanje, pod naslovom *Regula Tretoga reda S. O. Franciska za Provinciu od Dalmazie…*, objavio je u Rimu 1788. o. Antun Juranić, generalni vijećnik i dugogodišnji provincijal. U njemu su u dodatku izvadci iz obrednika Reda, osnovne molitve i istine vjere, popis oprosta i nekoliko blagoslova. Sljedeće izdanje, pod naslovom *Pravilo samostanskoga Trećega reda sv. Franje*, objavljeno je u Krku 1901. za provincijala Daniela Zeca. U njemu su i »Ustanove braće Trećega reda sv. Franje redovskoga obsluženja«, koje je odobrio papa Klement XII. 1734, kasnije papinske odredbe koje se odnose na Red te izvadci iz obrednika Reda; usp. H. Borak, *Povijesni razvoj…*, u: *nav. dj.*, str. 29.

9 Vidi: V. Blažević, *Povezanost i pravni odnos franjevaca i provincijala Reda manje braće provincija Bosne srebrene i Presvetoga Otkupitelja sa sestrama franjevkama od Bezgrješne*, u: *Majka Klara Žižić i njezina družba 1706–2006. Zbornik proslave 300. obljetnice preminuća službenice Božje majke Klare Žižić, utemeljiteljice Družbe sestara franjevki od Bezgrješne*, Šibenik: Družba sestara franjevki od Bezgrješne, 2009, str. 335–351. (knjiga ima 736 str.; referati su sa znanstvenog skupa na str. 121–709).

10 *Knjiga od uspomene*, Šibenik: Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić« i Družba sestara franjevki od Bezgrješne, 2005, str. 37–42.

Predragim sinovima braći i sestrama Trećega reda sv. Franje koji žive u družbi u tri bitna zavjeta. Pozdrav i apostolski blagoslov.

Među svim stvarima povjerenima našoj upravi osobita nas briga tišti za ono po čemu se, obuzdavši svjetovne i putene požude, spokojno stanje nebeske nevinosti i prvog mira privodi svomu prvotnom izvoru. Ne tako davno radi istoga je razloga papa Nikola IV., naš prethodnik, potvrdio i odobrio Treće pravilo blaženog Franje što ga je prozvao pokorničkim, po kojem je slavni priznavalac, pun Duha Božjega, nastojao spasiti vjernike obaju spolova. Ali jer su tijekom vremena nadahnućem onog Duha Svetog ne samo oženjeni muževi i stanovnici ovoga svijeta za koje je bl. Franjo izdao spomenuto Treće pravilo, nego i družbe nebrojenih djevica prihvaćanjem triju bitnih zavjeta, a neke još, našom vlašću, i klauzure i gradnjom mnogobrojnih samostana, ne bez mnogovrsnog ploda za vojujuću Crkvu i za utvrđenje spomenutoga Trećeg reda, jarmu svoj vrat podložiše.

No budući da je u spomenutom Trećem pravilu nešto što je prikladno za oženjene, a što ne pristaje za neoženjene i za djevičanski stalež, koji pod ovom Trećem pravilu Gospodinu služi, zbog čega se neokaljani osjećaji čistih duša odvraćaju od ulaska u taj Red, mi, po volji Božjoj razdružujući dragocjeno od nevrijednoga, isto Treće pravilo na sljedeći način razlučeno, ponovno potvrđujemo i odobravamo, a vama i vašim nasljednicima predajemo na opsluživanje, koje glasi kako slijedi.

1. POGLAVLJE
O ulasku novaka ili novakinja

Braća ili sestre, da budu primljeni u ovaj Treći red, moraju biti vjernici katolici, nesumnjivi na krivovjerje, postojani u posluhu Rimskoj crkvi, nevezani ženidbom, slobodni od dugova, tjelesno zdravi, duhom pripravni, neokaljani kakvim zlim glasom pred pukom, s bližnjima pomireni. I o svemu tome prije nego budu primljeni treba da ih pomno ispita onaj koji ima vlast da prima.

2. POGLAVLJE
O onom što braća i sestre moraju obećati zavjetovanjem ovoga Trećeg pravila

Braća i sestre, pošto su jednu cijelu godinu nosili odijelo kušnje koje, po uviđavnosti pohoditelja, mora biti od jednostavnoga sukna, ako je ponašanje bilo pohvalno u samostanu u kojem je dotični ili dotična nosio odijelo kušnje, po sudu odgovornih rečenog samo-

stana neka bude pripušten zavjetovanju rečenoga Reda. Po tom zavjetovanju neka obeća da će opsluživati Božje zapovijedi i da će udovoljiti za prekršaje koje bi mogao ubuduće počiniti protiv ovoga Trećeg pravila, kada to starješina zatraži, živeći u posluhu, bez vlasništva i u čistoći.

3. POGLAVLJE
O postu

Braća i sestre neka za sva vremena ne jedu mesa ponedjeljkom, srijedom, petkom i subotom, osim u tjednu blagdana Božića. A dužni su postiti svake srijede i petka od blagdana Svih svetih do Uskrsnuća Gospodnjega; isto tako svakog petka cijele godine. Tako isto neka poste od blagdana sv. Martina do Rođenja Gospodnjega i općenitu korizmu Crkve sve do Uskrsnuća Gospodnjega, koju moraju započeti od Pedesetnice. U danima u koje se ne posti neka jedu samo dva puta na dan, osim što se od blagdana Uskrsa do mjeseca listopada oni koji rade tegotni ili težak posao mogu pokrijepiti tri puta na dan, isključivši uvijek dane posta. Putnici pak, bolesnici i slabi u potrebi mogu biti oslobođeni od posta.

4. POGLAVLJE
O službi časova i molitvi

Neka braća i sestre obdržavaju šutnju u crkvi, osobito kad se slavi misa ili kad se propovijeda riječ Božja. Na drugim mjestima neka obdržavaju što im starješina odredi glede šutnje. Moraju također uvečer svakog dana promišljati između sebe i Boga što su učinili, govorili ili mislili. Svakog dana, ako je moguće, neka slušaju misu. I neka se pobrinu da dobiju redovnika koji će im u određene dane tumačiti riječ Božju i poticati ih na pokoru i kreposti. Oni pak ili one koji ili koje za se znaju moliti kanonske časove moraju obavljati kanonske časove po običaju svete Rimske crkve. A koji ne znaju moliti kanonske časove, neka mole dvanaest Očenaša za jutrenje, a za svaki ostali čas sedam, dodavši Slava Ocu na kraju svakog Očenaša, dodavši također Vjerovanje i Smiluj mi se, Bože na početku prvog časa i povečerja. A tko ne bi znao moliti spomenuto, mora izmoliti tri Očenaša za prvi čas. Svaki put kad objeduju ili uzimaju jelo moraju zahvaliti Bogu.

Što se pak tiče sakramentalne ispovijedi i primanja svete pričesti, opsluživat će odredbe pape Nikole IV. da se ispovijedaju i pričešćuju triput na godinu ili o tome donesene odredbe svojih starješina.

5. POGLAVLJE
O određivanju starješina i službi

Svaka kuća ili samostan u kojima su muškarci imat će starješinu toga bratstva, koji će se zvati mjesnim ministrom. Ako su pak u njima žene, zvat će se majkom. I neka ih odabiru njihovi samostani ili neka ih postavljaju njihovi provincijalni starješine ili generalni pohoditelji, ali tako da nijedan ne bude doživotno, nego na određen rok. Ti ministri i majke neka slušaju u svemu što spada na ovo Pravilo provincijalne ministre Reda manje braće blaženoga Franje i pohoditelje postavljene od istih ministara dok budu u tim službama. A glede drugih kućnih službi obdržavat će svoje konstitucije.

6. POGLAVLJE
O unutarnjem i vanjskom ponašanju

Budući da se braća i sestre ovoga bratstva nazivaju pokornicima, treba da izbjegavaju svaku gizdavost u odjeći i u svakoj drugoj stvari. I prema spasonosnom savjetu apostolskog prvaka blaženog Petra, pošto su skinuli sve isprazne nakite ovoga svijeta, ne smiju nositi nikakav tjelesni nakit, osim samo ponizno i potrebito pokrivalo svoga tijela. Moraju se također posve kloniti pohađanja dvorova knezova, gospodara ili gospodarica, gdje, po svjedočanstvu Gospodnjem, prebivaju mekoputnosti ovoga svijeta. I nikada ne smiju prisustvovati plesovima, igrama i drugim ispraznostima vezanim za vračanja.

Trebaju također biti umjereni u riječima i govoru jer dug je govor rijetko bez grijeha. I moraju nada sve izbjegavati laž i bilo koje prisezanje prema zapovijedi Gospodnjoj, osim za mir, za zadanu riječ, za osvadu i za svjedočanstvo. I svakog dana uvečer, između ostaloga, moraju se ispitati jesu li rekli koju laž ili prisegu, i za svaku moraju triput izmoliti Očenaš.

7. POGLAVLJE
O pohađanju i njezi bolesnika

Ako oboli koji brat ili sestra ovog bratstva, ministar kuće ili majka dužan je jednom na dan pohoditi ga, ili osobno ili po drugoj osobi. I neka odredi da iz zajedničkih dobara bude u svim potrebama marljivo služen.

Dužan je također bolesnika ili bolesnicu opominjati da primi pokoru i da se iskreno obrati Bogu, stavljajući mu pred oči blizinu smrti te strogost suda Božjega, ali ujedno i Božje milosrđe.

8. POGLAVLJE

O pohađanju na koje su starješine dužni prema braći i sestrama

Provincijalni ministar Manje braće ili pohoditelj istoga Reda koga on odredi jedanput će svake godine pohoditi svaku kuću u prisutnosti starijih. A nakon pohoda ne smije ulaziti u radionice ni u druge unutarnje prostorije sestara. Pohoditelj neka nikad ne ostane sam ili odijeljen s kojom sestrom.

Moraju ministri i majke pohoditelju otkriti pogreške koje treba ispraviti; isto tako i druga braća i sestre. I ako bi koji po sudu kućnih savjetnika ili savjetnica bili nepopravljivi, kao gubave ovce neka budu istjerani iz družbe.

9. POGLAVLJE

O službama za mrtve

Kad koji brat ili sestra preminu, ministar ili majka pobrinut će se da se svečano obavi ukop. Tom ukopu treba da osobno prisustvuju svakolika braća ili sestre one kuće u kojoj on umre i ne smiju se udaljiti dok tijelo ne bude ukopano.

Za dušu svakoga ili svake koji preminu kroz osam dana svaki svećenik neka bude dužan reći jednu misu; koji znaju psaltir, pedeset psalama, koji pak ne znaju psaltir, pedeset Očenaša i na svršetku svakoga Pokoj vječni. Na kraju svake godine ili kroz svaku godinu neka svaki svećenik bude dužan reći tri mise za umrle; koji znaju psaltir, jedan psaltir, koji pak ne znaju, sto Očenaša s Pokoj vječni na kraju svakoga. I glede ovih službi za mrtve i drugih službi Božjih ovdje navedenih nalaže se ministrima i majkama da se brinu za vjerno obdržavanje.

10. POGLAVLJE

O obvezatnosti sadržanoga u Pravilu

Sve i pojedino sadržano u ovomu Pravilu savjeti su da se lakše spase duše putnika i ništa ne obvezuje pod grijeh, ni smrtni ni laki, osim da je tko s drugoga razloga obvezan po ljudskom ili božanskom pravu.

Ipak su braća ili sestre obvezani izvršiti pokore koje im nalože poglavari kad se to od njih zatraži. Obvezani su i na tri bitna zavjeta: na siromaštvo, ne imajući ništa posebno, na čistoću jer poslije zavjeta ne mogu sklopiti ženidbu niti se bez prekršaja upuštati u tjelesne naslade; i na posluh koliko se odnosi na ono bez čega se ovo

bratstvo ne može lako održati. Dužne su također na obdržavanje klauzure one koje ju izričito budu htjele obdržavati.

Svima i pojedinim samostanima dopuštamo sve, samo da gostoljubivost i ljubav koju običavaju izvršavati prema bolesnicima, koliko se pristoji, ne bude trpjela nikakvu štetu.

Dano u Rimu, kod Svetoga Petra, pod Ribarovim prstenom,
dne 20. siječnja 1521, osme godine našega pontifikata.

Pravilo Pija XI.

(1927)

Na početku XX. st. Pravilo Leona X. iz 1521. nije bilo viđeno kao zajednički duhovni dokument i kao crkvenopravni temelj svih redovničkih zajednica Trećega reda sv. Franje. To je Pravilo, kaže papa Pio XI., trebalo »prilagoditi ovom našem vremenu i novijim crkvenim zakonima«. U Pravilu Pija XI., proglašenom apostolskom konstitucijom *Rerum conditio* 4. listopada 1927. prigodom 700. obljetnice Franjine smrti, mogle su se naprotiv prepoznati sve zajednice, a njegovom se redakcijom postigla ona temeljna zakonodavna izjednačenost koju je tražio *Zakonik kanonskoga prava* iz 1917.

Novo je Pravilo po sadržaju veoma slično prethodnome. Oba su pravila kratka (osam odnosno deset poglavlja), šest poglavlja gotovo je identično, a i u novom je Pravilu zadržano osnovno pokorničko obilježje Reda. Sadržajno su nova poglavlja »U čemu se ukratko sastoji redovnički život« (prvo), »O ljubavi prema Bogu i bližnjemu« (treće) i »O radu i načinu rada« (sedmo). U trećem je poglavlju i poticaj na često pričešćivanje i pohod Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu, po kojima se trajno raste u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Odredbe o postu Pravilo prepušta konstitucijama pojedine zajednice, a post propisuje samo uoči svetkovina sv. Franje i Bezgrešnog začeća. Izostavljeno je, razumljivo, peto poglavlje Pravila Leona X. u kojem se govorilo o podložnosti braće i sestara provincijalu Manje braće.

Papa ističe da je Pravilo »jače prožeto Franjinim duhom«. U uvodu je istaknuto značenje Franjina lika u povijesti Crkve, posebno njegova poniznost i siromaštvo, u petom se poglavlju ističe karakteristično franjevačko poslanje mirotvorstva (»Mir neka uvijek nose sa sobom ne samo na jeziku nego i u srcu«), u potpuno novome sedmom poglavlju »O radu i načinu rada« redovnici i redovnice Trećega reda pozivaju se na spremnost u obavljanju »nižih poslova«, »slijedeći stope Serafskog oca.« Ovo i treće poglavlje (»O ljubavi prema Bogu i bližnjemu«) pokazuju da Pravilo uzima u obzir i vrednuje postojanje i djelovanje mnogih zajednica nastalih tijekom prethodna dva stoljeća, posebno onih zajednica redovnica koje su se posvetile raznovrsnim djelima milosrđa. Na kraju Pravila stavlja se za uzor Franjina »ljubav i siromaštvo«. Pravilo završava *Blagoslovom svetog Oca Franje* iz njegove Oporuke, koji nije bio sastavni dio prethodnoga pravila.[11]

[11] Vidi osvrte na Pravilo u: R. Pazzelli, *Le suore francescane…*, str. 158–159 i H. Borak, *Povijesni razvoj…*, u *nav. dj.*, str. 30–31.

Izvor:

Pravilo Pija XI. s latinskog izvornika preveo Petar Bašić prema: *Regula et Costitutiones Tertii Ordinis Regularis S. Francisci de Paenitentia*, Rim 1940. Ovaj hrvatski prijevod preuzet je iz: S. Badurina, *Putovima obnove Trećega samostanskog reda svetoga Franje*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1996, str. 148–152.

PIO BISKUP
sluga Božjih sluga na trajan spomen

Krajem XII. stoljeća i nešto kasnije takvo je bilo stanje, osobito u Italiji, da, premda je svuda kršćansko društvo još imalo vjere, premnogi zaneseni pohlepom za prolaznim stvarima i ohološću života, ogreznuše u nećudorednost i, jer je ohladila ljubav prema Kristu, posvuda uspiriše mržnju i kobno gurnuše države u građanske ratove. Zato se tada ništa nije moglo više željeti negoli da Bog podigne jedinstvena muža koji će, urešen svim vrlinama, i donijeti prikladne lijekove protiv tih zala, i opet prizivati narode da kršćanski osjećaju. A svatko znade da je Božja volja osobito Franji Asiškom povjerila zadatak da izliječi tadašnje društvo. On je, postavljajući duh kršćanske poniznosti i siromaštva nasuprot razuzdanim strastima, tako pregnuo da sve sjedini u uzajamnoj ljubavi. Pa kad je sila učenika pohrlila takvu mužu, vrlo se umnoži franjevačka obitelj članovima triju redova koje je ustanovio sam Franjo, a potom onim trećoredcima koji, željni savršenijeg života, življahu u zajednici i bijahu prozvani braćom Trećega samostanskog reda. Zato s pravom i ovi radosno proslaviše ove godine sedamstogodišnjicu svete smrti serafskog oca ne samo pobožnim molitvama i javnim svečanim Božjim službama nego i odlukama da će biti djelatniji u pobožnosti. Svima je naime poznato kako su samostanski trećoredci već od svog postanka revno nastojali upiti sveti Franjin duh i znali ga preliti u mnoga djela pobožnosti i dobrotvornosti. Zato naš prethodnik papa Leon X. svojom uredbom *Inter cetera* potvrdi njihovo Pravilo. Ali s vremenom mnoge odredbe Leona X., kao što se događa u ljudskim stvarima, ili sasvim zastarješe ili se pak ne slažu potpuno s nekim odredbama crkvenog zakonika. Zato je trebalo onaj zakon Leona X. prilagoditi ovom našem vremenu i novijim crkvenim zakonima da se samostanski trećoredci i ostale brojne redovničke zadruge jednostavnih zavjeta, koje, budući da uniješe u svoju družbu Franjin duh i zovu se franjevačkim imenom, imaju na neki način Franju za oca, pomlađujući se tako nastave sa što većim poletom svoj velezaslužni rad na korist Crkve i države. Zato smo povjerili Svetom zboru za redovnike da ispravi taj zakon. On je sastavio novo Pravilo koje je jače prožeto Franjinim duhom i udešeno prema sadašnjem crkvenom pravu te nam ga predao na propisno odobrenje. Poglavlja se pak toga Pravila ovdje navode.

1. POGLAVLJE

U čemu se ukratko sastoji redovnički život

1. Pravilo je življenja braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje ovo: obdržavati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista živeći u posluhu, čistoći i siromaštvu.

2. Braća i sestre obećavaju poput Serafskog oca posluh i poštovanje gospodinu papi i Rimskoj crkvi. Još su dužni slušati svoje zakonito postavljene poglavare u svemu što se tiče opće i posebne svrhe ustanove.

2. POGLAVLJE

O novaštvu i zavjetovanju

3. Braća i sestre, da budu primljeni u ovaj Treći red, moraju biti vjernici katolici, nesumnjivi na krivovjerje, postojani u posluhu Rimskoj crkvi, nevezani ženidbom, tijelom zdravi, duhom spremni, neokaljani kakvim zlim glasom pred pukom, s bližnjima pomireni. I o svemu tome, prije nego budu primljeni, onaj koji ima vlast da prima treba da ih pomno ispita, držeći se pri tom crkvenih propisa i svojih konstitucija.

4. Godina novaštva treba da ima pod vodstvom učitelja svrhu da se uzgoji duh gojenčev učenjem Pravila i ustanova, pobožnim razmišljanjem i postojanom molitvom, učenjem onoga što spada na zavjete i kreposti, zgodnim vježbama da se temeljito zatru klice zloće, da se obuzdaju strasti, da se steknu kreposti. Konverse treba osim toga marljivo poučavati u nauku vjere, držeći za njih posebnu pouku barem jedanput na tjedan (kan. 565,1–2).

5. Kad svrši vrijeme kušnje, treba one koji se prosude prikladnima pripustiti na zavjetovanje.

3. POGLAVLJE

O ljubavi prema Bogu i bližnjemu

6. Uklonivši po trima svetim zavjetima zapreke koje su na putu k svetosti, neka braća i sestre nastoje vršiti božanski zakon, koji se sav sastoji u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Ljubav je duša svih kreposti i veza savršenstva. Za mrtvljenje zlih navika, za napredovanje u milosti, za postignuće svih kreposti ništa nije bolje, ništa djelotvornije od ljubavi.

7. Velik znak i pomagalo ljubavi prema Kristu jest često, štoviše svagdanje pristupanje k presvetoj euharistiji, koja je ujedno i sveta gozba i spomen njegove muke. Neka redovničke osobe također nastoje često pohađati i pobožno častiti Gospodina Isusa koji prebiva s nama pod čudesnim otajstvom: ta to je najveći sakrament u Crkvi i nepresušiv izvor svih dobara.

8. Mjerilo pak ljubavi prema Bogu jest vježbanje u ljubavi prema bližnjemu; zato na pravome Kristovu učeniku ljubav prema bližnjemu neka najviše odsijeva. Svaki govor neka bude uredan, koristan i pošten: da ljubav obiluje u djelu, treba prije obilovati u srcu.

4. POGLAVLJE

O Božanskoj službi, molitvi i postu

9. Braća i sestre imaju, prema odredbi svojih konstitucija, dostojno, pomnjivo i pobožno moliti Božansku službu. A konversi i konverse imaju moliti dvanaest Očenaša za jutrenje i jutarnje pohvale, a za svaki drugi kanonski čas pet Očenaša.

10. A svaki dan, ako nisu zakonito zapriječeni, moraju slušati misu i pobrinuti se da dobiju pobožna svećenika, ovlaštena od mjesnog ordinarija, koji će im na određene dane tumačiti riječ Božju i poticati ih na pokoru i kreposti.

11. Moraju se također svaki dan ispitivati pred Bogom što su činili, govorili i mislili, to jest obaviti ispit savjesti; ponizno moliti oproštenje za svoje grijehe te Bogu prikazati i preporučiti odluku da će se popraviti.

12. Neka svi nastoje čestim razmišljanjem o Kristovoj muci svaki dan gajiti i raspirivati žar pobožnosti; neka nasljeduju Serafskog patrijarha, da uzmognu i oni uskliknuti sa svetim Pavlom: »S Kristom sam razapet. Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist« (Gal 2,19–20).

13. Osim nemrsa i postova na koje su dužni svi kršćani neka obdržavaju i one koje im naređuju njihove konstitucije, osobito post uoči svetkovine Bezgrešnog začeća i serafskog oca Franje.

5. POGLAVLJE
O unutarnjem i vanjskom ponašanju

14. Budući da se braća i sestre ovoga bratstva zovu »od pokore«, neka svaki dan nose križ mrtvljenja, kako se pristoji pravim pokornicima.

15. Osim toga treba da se čuvaju svake lakoumnosti bilo u odijelu bilo u ičem drugom. I prema spasonosnom savjetu apostolskoga prvaka blaženog Petra, pošto su skinuli sve isprazne nakite ovoga svijeta, ne smiju nositi nikakav tjelesni nakit osim svoga redovničkog odijela. Dužni su također držati klauzuru prema crkvenim zakonima i svojim konstitucijama.

16. K tomu imaju biti umjereni u riječi i govoru jer dug je govor rijetko bez grijeha. Neka se braća i sestre tako vladaju da svakoga riječju i djelom pobuđuju na dobro i neka drže na pameti da je Gospodin rekao: »Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima« (Mt 5,16). Neka svima navješćuju mir poniznim i pobožnim pozdravom: a mir neka uvijek nose sa sobom ne samo na jeziku nego i u srcu.

6. POGLAVLJE
O njezi bolesnika

17. Ako oboli koji brat ili sestra, svatko neka bude spreman da pomogne; ali poglavari su dužni urediti doličnu dvorbu bolesnika. A ostalima kojima nije povjerena ta služba neka ne bude teško pohađati bolesnika i krijepiti ga utješnim riječima. Ne samo bolesnicima nego i starcima ili bilo kakvim nemoćnicima imaju svi rado činiti usluge kao što se dolikuje sinovima Serafskog oca.

18. Dužni su osobito poglavari opominjati bolesnika ili bolesnicu da primi bolest kao pokoru, da se iskreno obrati k Bogu, a neka im stave pred oči blizinu smrti i strogost Božjeg suda, ali ujedno i Božje milosrđe.

19. Kad koji brat ili sestra preminu, poglavari će se pobrinuti da se s velikom pobožnošću obavi ukop, a za dušu pojedinog pokojnika neka se vjerno obave određene zadušnice.

7. POGLAVLJE

O radu i načinu rada

20. Oni koji se po milosti Duha Svetoga posvetiše službi Božjoj imaju se čuvati besposlice te vjerno i pobožno prionuti božanskim hvalama ili djelima bogoljubnosti ili ljubavi.

21. Zato neka redovnici vrše svoje dužnosti radi Boga, pa što god zatraže od njih poglavari, imaju prema svojim silama, kako je rečeno, pobožno i vjerno izvršiti. A i od nižih poslova neka ne zaziru ako nešto treba učiniti; neka ih dapače radije obavljaju, slijedeći stope Serafskog oca.

22. Sve neka se čini u ljubavi, i sveta ljubav prema Bogu neka tako pokreće na djelovanje srce redovnika da radi jedino njemu na slavu i čast; i neka drže opomenu sv. Pavla apostola: »Dakle, ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite« (1 Kor 10,31).

8. POGLAVLJE

O obvezatnosti opsluživanja ovoga Pravila

23. Sve i pojedino sadržano u ovom Pravilu savjeti su da se lakše spase duše putnika i ništa ne obvezuje pod grijeh, ni smrtni ni laki, osim da je tko s drugog razloga obvezan po ljudskom ili božanskom pravu.

24. Ipak su braća ili sestre obvezani izvršiti pokore koje im nalože poglavari kad se to od njih traži. Obvezani su i na tri bitna zavjeta: na siromaštvo prema svojim konstitucijama; na čistoću tim što se vežu da će živjeti u beženstvu i osim toga da će se iz drugoga razloga, to jest zbog zavjeta čistoće, uzdržati od bilo kojeg čina i unutarnjeg i vanjskoga koji je protivan čistoći; na posluh tim što uzimaju na se dužnost da će se pokoravati zapovijedi zakonita poglavara u smislu svojih konstitucija.

25. Svi, i braća i sestre, imaju usklađivati i prilagođavati življenje prema propisima svoga redovničkog staleža na koji se zavjetovaše, a prije svega imaju vjerno obdržavati ono što se odnosi na savršenstvo njihovih zavjeta. Osobito imaju mnogo cijeniti ono što potiče na nasljedovanje ljubavi i siromaštva Serafskog oca: jer veoma dolikuje da sin nosi u sebi sliku svoga oca i njegove vrline.

ZAKLJUČAK

Blagoslov svetoga oca Franje

»I tko god bude ovo opsluživao, neka na nebu bude napunjen blagoslovom svevišnjeg Oca, a na zemlji neka bude napunjen blagoslovom njegovog ljubljenog Sina s presvetim Duhom Tješiteljem…« (Blagoslov sv. Franje iz *Oporuke*).

ODOBRENJE

A mi, ukidajući stari zakon pape Leona X., pri izmaku sedmog stoljeća od Franjine smrti, našom apostolskom vlašću rado odobravamo i potvrđujemo ovo Pravilo Trećega samostanskog reda serafskog oca svetoga Franje; čvrsto se ufamo da će samostanski trećoredci i svi oni koji provode redovnički život pod Franjinim barjakom, pa i oni koji po svom uređenju nemaju svečanih zavjeta, okrijepljeni duhom novog zakona, biti, kao što je dobro napisao naš prethodnik papa Benedikt XV., »uzor u kršćanskoj savršenosti ostaloj trećoredskoj braći, koja ostaju zaokupljena svjetovnim poslovima i brigama i da će im i nadalje biti vođe u traženju vječnog spasenja« (AAS, sv. XIII, str. 131).

Ovo zapovijedamo i određujemo da ova pisma i u njima sadržane i uklopljene uredbe zauvijek budu i ostanu postojane, valjane i uspješne te da nose i postižu potpuno i u cijelosti svoje učinke te da onima na koje se odnose ili će se ubuduće odnositi koriste u svoj punini sada i ubuduće; i da se tako ispravno shvaća i određuje te da odsad bude ništavno i nevaljano ako bi u ovim stvarima bilo tko ili ma koja vlast svjesno ili nesvjesno išta protivno pokušao. Usprkos bilo kakvim protivnim odredbama, pa bile one vrijedne i osobitog i posebnog spomena.

Hoćemo također da se primjercima i izvadcima ovih pisama, pa i tiskanim, ako su potpisani od kojeg javnog bilježnika i opečaćeni od kojeg crkvenog dostojanstvenika, sasvim jednako vjeruje kao i dostavljenu ili pokazanu izvorniku.

Dano u Rimu, kod Svetog Petra,
4. listopada, na blagdan sv. Franje Asiškoga, godine 1927,
šeste našega pontifikata.

Pravilo Ivana Pavla II.
ili
Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje

(1982)

Zajednice su Trećega samostanskog reda sv. Franje poslije Drugoga vatikanskog koncila postupno došle do odluke da obnove svoje pravilo i podnesu ga Svetoj stolici na odobrenje. Koncilski dekret *Perfectae caritatis* pozvao je redovničke zajednice na povratak izvornome duhu, a mnoge zajednice Trećega samostanskog reda nisu bile zadovoljne sadržajem Pravila Pija XI. iz 1927, posebno njegovom nedovoljnom prožetošću franjevačkom duhovnom baštinom.

Zajednički rad na novom tekstu Pravila, započet u listopadu 1979, završen je na Općem saboru vrhovnih poglavara i poglavarica trećoredskih zajednica u ožujku 1982. Taj je sabor doradio i usvojio predloženi tekst te ga podnio na odobrenje. U apostolskom pismu *Franciscanum vitae propositum* od 8. prosinca 1982, kojim odobrava Pravilo, papa Ivan Pavao II. utvrđuje, izjavljuje i određuje da *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje* »ima vlastitu snagu i sposobnost da braći i sestrama razloži smisao izvornoga franjevačkog života«, da su u njemu »sadržaj i načela franjevačkog načina života izvrsno obuhvaćeni« i »da tako sabrani odgovaraju pravoj franjevačkoj ustanovi.« Tako su papinskim autoritetom potvrđeni franjevački korijeni redovničkih zajednica Trećega reda i njihova pripadnost franjevačkoj duhovnoj obitelji.[12]

Priređivači Pravila krenuli su od uvjerenja koje su baštinili »da je sv. Franjo osnivač i njihova redovničkog života«, da se »iz Franjinih nakana za Red od pokore razvio redovnički život u kanonskom smislu riječi« i »vodili su računa i o posebnostima koje taj oblik života povijesno obilježavaju.«[13] Poštivali su i rezultate konzultacijâ koje su obuhvatile gotovo sve zajednice Reda po cijelom svijetu. Buduće je Pravilo moralo biti prihvatljivo svima: muškim i ženskim zajednicama te kontemplativnima i onima usmjerenima apostolatu. Željeli su tekst

---

[12] Usp. Z. Brusač, *Spisi svetoga Franje u »Pravilu i životu braće i sestara Trećega samostanskog reda sv. Franje«*, u: *»Verba Domini mei«. Zbornik radova sa Studijskih dana o spisima sv. Franje Asiškoga u Zagrebu 7–8. ožujka 2008*, Zagreb: Brat Franjo, Povjerenstvo za duhovnost pri Vijeću franjevačkih zajednica u HR i BiH, Vijeća franjevačkih zajednica u HR i BiH, 2008, str. 204.

[13] S. Badurina, *Izvori Pravila*, u: *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Zbornik radova sa seminara u Odri…*, str. 54.

koji će pridonijeti snažnijem osjećaju pripadnosti istoj duhovnoj obitelji i dubljem zajedništvu različitih družbi. Zbog svega toga, i u želji da se izradi tekst koji će biti vjeran izvornome Franjinu evanđeoskom idealu, išli su za tim da bude sastavljen, koliko je više moguće, od prvotnih spisa sv. Franje.[14] S posebnom su pozornošću prihvaćeni rezultati do kojih je došao K. Esser u proučavanju Franjina *Prvog i Drugog pisma vjernicima*. On je u tim pismima vidio osnovne duhovne smjernice upućene pokornicima onog vremena koji su željeli ići Franjinim stopama.[15] Doista, polovica navoda u Pravilu uzeta je iz najranijih spisa: iz *Prvog i Drugog pisma vjernicima* i *Nepotvrđenoga pravila.* U Pravilo je doslovno, prilagodbom novom kontekstu ili kao oslonac iznesenim mislima, »utkano« devedesetak tekstova iz Opor, 1PVJ, 2PVj, NPr, PPr, Opom te, jedanput, iz sljedećih spisa: 1PKle, PRe, PMin, PjSu, PozBDM i PozKr.[16]

NPr je najčešći izvor. Tekstovi NPr nalaze se u svim poglavljima Pravila. Poglavlje »Služenje i rad« (koje čini cjelinu s poglavljem »Život u siromaštvu«) inspirira se na poglavlju NPr sa sličnim sadržajem. Na sličan je način u Pravilo ugrađen tekst iz NPr 9,2 o dragovoljnom druženju »s priprostim i prezrenim osobama, sa siromasima i nemoćnima, bolesnima i gubavcima…«, jer izražava život i djelovanje mnogih trećoredskih redovničkih zajednica. Iz *Opomena*, koje se smatraju najranije zapisanim Franjinim riječima, nalazi se u Pravilu sedam navoda. Njima se dodatno utemeljuju vrijednosti kao što su kajanje, poslušnost, siromaštvo, čistoća i pažljiva bratska ljubav.

Pravilo slijedi logiku evanđeoskog ideala kako ga je Franjo izložio u *Oporuci*. Na temelju *Prvog i Drugog pisma vjernicima* iznesene su u Pravilu osnovne vrijednosti redovničkog života u Trećem redu sv. Franje: pokora-obraćenje, molitva, siromaštvo i poniznost. U Pravilu je, kao i u obnovljenom pravilu FSR-a, polazišna vrijednost obraćenje. »Povezanost s prvom, pokorničkom fazom Franjina duhovnog preokreta istaknuta je stavljanjem *Prvog pisma vjernicima* za proslov

---

14 Usp. Z. Brusač, *»Pravilo FSR-a« (1978) i »Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje« (1982)*, u: *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda (1978–2003). Zbornik radova sa Simpozija održanog u Samoboru, 11. i 12. listopada 2003*, Zagreb: Nacionalno vijeće Franjevačkoga svjetovnog reda i Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 2006, str. 115.

15 Usp. S. Badurina, *Izvori Pravila*, u: *nav. dj*., str. 51.

16 Zanimljivo je u vezi s tim zapažanje H. Boraka: »Pravilo koje je odobrio papa Ivan Pavao II. sadržajem – pa i riječima – približeno je *Potvrđenom pravilu* sv. Franje. Franjo je to Pravilo pisao za red koji nije imao samostana, a Ivan Pavao II. odobrava Pravilo za samostanski red. Tako se u osnovnom zakonodavstvu »Treći red« u svome najdubljem iskustvu, tj. u samostanskom životu, približio »Prvome redu« (vidi članak *Povijesni razvoj Pravila Trećega samostanskog reda* u već spominjanom zborniku radova o Pravilu Ivana Pavla II. sa seminara u Odri 1986, str. 31)«.

obaju pravila. U tom je pismu izneseno Franjino shvaćanje pokore. Zahvaljujući inzistiranju muških zajednica Trećega samostanskog reda, čija su stajališta sažeta u nacrtu budućeg pravila pod naslovom »Shvaćanje franjevačkoga pokorničkog života« (Madridski dokument iz 1974), u Pravilo je ugrađena prvotna pokornička dimenzija franjevačke trećoredske duhovnosti.«[17] U poglavlju »Apostolski život« ne razrađuju se područja i sadržaj apostolata, nego se općenito kaže kako su braća i sestre pozvani »da njeguju ranjene, povijaju slomljene, povrate zalutale« (čl. 30; usp. LegTd 58). Vrlo su uspješno priređena poglavlja »Život u bratstvu i sestrinstvu« i »Poslušnost u ljubavi«. U njima je na neposredan način uočljivo franjevačko iskustvo bratstva i poslušnosti te zadivljujući Franjin senzibilitet za psihološke vidove međuljudskih odnosa u zajednici. Vrijedan je pozornosti također Franjin apel, donesen u poglavlju »Apostolski život«, da se u apostolatu ne popusti napasti duhovne oholosti, zaboravljajući da u tom radu po braći i sestrama djeluje Bog.[18]

»Pravilo je ostalo na izrazito duhovno-inspirativnoj razini prepuštajući konstitucijama da pobliže definiraju narav, svrhu i organizaciju pojedine družbe odnosno zajednice.«[19] »Svi su važniji sadržaji prijašnjih pravila sačuvani – dok vitalnost i sjaj Franjine evanđeoske misije oblikuje Pravilo u svim njegovim dijelovima.« Tako se o obnovljenome Pravilu jezgrovito izrazila s. Margaret Carney.[20]

Izvor:

Pravilo Ivana Pavla II. s latinskog izvornika preveo Srećko Badurina prema: *Regola e vita dei fratelli e delle sorelle del Terzo Ordine Regolare di San Francesco. Testo latino e italiano con tutte le fonti*, Rim: Editrice Franciscanum, 1984, str. 67. Ovaj hrvatski prijevod preuzet je iz: S. Badurina, *Putovima obnove Trećega samostanskog reda svetoga Franje*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1996, str. 152–158.

---

[17] Usp. Z. Brusač, *»Pravilo FSR-a« (1978) i »Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje« (1982)*, u: *nav. dj.*, str. 116.

[18] Usp. Z. Brusač, *Spisi svetoga Franje u »Pravilu i životu braće i sestara Trećega samostanskog reda sv. Franje«*, u: *nav. dj.*, str. 214.

[19] *Isto*, str. 204.

[20] Usp. *The Rule and Life of the Brothers and Sisters of the Third Order Regular of St. Francis and Commentary*, Pittsburgh: Franciscan Federation of the Brothers and Sisters of the United States, Inc., 1982. Komentar su napisali M. Carney i T. Horgan, članovi međunarodne radne skupine za redakciju Pravila.

IVAN PAVAO II.
na trajni spomen

Franjevački način života i u naše vrijeme kao i u prijašnja vremena bez prestanka osvaja mnoge muževe i žene koji žude za evanđeoskim savršenstvom i žeđaju za kraljevstvom Božjim. Zahvaćeni primjerom svetoga Franje Asiškoga članovi Trećega samostanskog reda nastoje slijediti samoga Isusa Krista, živeći u bratskoj i sestrinskoj zajednici, javnim zavjetima prihvaćaju obdržavanje evanđeoskih savjeta poslušnosti, siromaštva i čistoće te se predaju različitim oblicima apostolskog djelovanja. Da bi što savršenije ostvarili svoje životno usmjerenje, trajno se utječu molitvi, gaje među sobom istinsku ljubav te žive u pravoj pokori i kršćanskom odricanju.

Budući da su sadržaj i načela franjevačkoga načina života izvrsno obuhvaćeni u Pravilu i životu braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje i budući da tako sabrani odgovaraju pravoj franjevačkoj ustanovi, puninom svoje apostolske vlasti određujemo, izjavljujemo i proglašavamo da ovo pravilo ima vlastitu snagu i sposobnost da braći i sestrama razloži smisao izvornoga franjevačkog života; uvijek smo naime i posvuda brižljivo razmotrili sve što su o ovome u svoje vrijeme odredili naši predšasnici Lav X. i Pio XI. apostolskim uredbama *Inter cetera* i *Rerum conditio*.

Budući da nam je znano kolikom je pomnjom i brigom ovo Pravilo i život prešlo put obnovljenog prilagođavanja i kako je sretno stiglo do konačnoga suglasja za kojim se išlo zajedničkim raspravama i istraživanjima, prijedlozima i ustrajnim radom, čvrsto se pouzdajemo da će ono u budućim vremenima primjereno donositi plodove i ostvarivati ono radi čega je obnovljeno.

Naređujemo da ovaj izraz naše volje trajno bude čvrst i u snazi, sada i ubuduće, usprkos bilo čemu protivnomu.

Dano u Rimu, kod Svetoga Petra, pod Ribarovim prstenom, dne 8. prosinca godine Gospodnje 1982, pete našega papinstva.[21]

---

21 Prvo izdanje Pravila na hrvatskom: *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda sv. Franje*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1984, str. 36 (stvarno kazalo, str. 23–35). Za Provinciju franjevaca trećoredaca glagoljaša Pravilo je objavljeno i u publikaciji: *Pravilo i život Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Ustanove i Generalni statut Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Statut Provincije franjevaca trećoredaca glagoljaša*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 1999, str. 7–18 (predmetno kazalo, str. 121–135). – Komentari Pravila na hrvatskom: *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Zbornik radova sa seminara u Odri…*, Zagreb: Zajednice Trećega samostanskog reda sv. Franje, 1987, str. 60–161 (autori, po poglavljima: A. Kordić, V. Škafar, M. Žigrić, R. Mrvelj, K. Zorić, A. Baćak, M. Kemiveš, N. Vukoja, J. Čovo; vidi također članke S. Badurine: »Izvori Pravila«, str. 51–59 i »Osnovna načela duhovnosti u Pravilu«, str. 162–166); S. Badurina, *Putovima obnove Trećega samostanskog reda svetoga Franje*, str. 59–131; D. Kolimbatović, *S Franjom Asiškim u treće tisućljeće*, Zagreb: Provincijalat franjevaca

AUGUSTIN kard. CASAROLI
za javne crkvene poslove

Sveti Franjo svojim sljedbenicima (1PVj 1)

[1]U ime Gospodnje! Svi koji Gospodina ljube *iz svega srca, iz sve duše i razuma, iz sve snage* (usp. Mk 12,30) i koji ljube bližnje svoje kao sebe same, [2]a mrze svoja tijela s manama i grijesima, [3]i primaju Tijelo i Krv Gospodina našega Isusa Krista, [4]i donose *plodove dostojne pokore*[22] (usp. Lk 3,8):

[5]O, kako su blaženi i blagoslovljeni oni i one dok to čine i u tome ustraju, [6]jer *počivat će na njima duh Gospodnji* (usp. Iz 11,2) i *kod* njih *će načiniti* sjenicu *i nastaniti se* (usp. Iv 14,23); [7]sinovi su Oca nebeskoga (usp. Mt 5,45) čija djela čine, i zaručnici su, *braća* i *majke* (usp. Mt 12,50) Gospodina našega Isusa Krista.

[8]Zaručnici smo, kad se vjerna duša po Duhu Svetomu sjedinjuje s Gospodinom našim Isusom Kristom; [9]braća smo njegova, kad vršimo *volju Oca koji je na nebesima* (usp. Mt 12,50). [10]Majke, kad ga nosimo u svome srcu i tijelu (usp. 1 Kor 6,20) po božanskoj ljubavi te čistoj i iskrenoj savjesti (usp. 1 Tim 3,9), rađamo ga svetim djelom, koje mora svijetliti drugima za primjer (usp. Mt 5,16).

[11]O, kako je slavno imati sveta i velika Oca na nebesima! [12]O, kako je sveto i utješno imati tako lijepa i divna zaručnika! [13]O, kako je sveto i kako milo imati tako dobrostiva, ponizna, miroljubiva, slatka, ljubljena i nada sve poželjna brata i sina: Gospodina našega Isusa Krista, koji život [svoj] položi za ovce svoje (usp. Iv 10,15)

trećoredaca, 1999, str. 63; R. Pazzelli, *Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje. Povijesni uvod i komentar*, Zagreb: Provincijalat franjevaca trećoredaca, 2003, str. 103 (»Zajednice Trećega samostanskog reda svetoga Franje koje slijede ovo *Pravilo i život*«, str. 61–102). Vidi i komentar: L. Hardick, *Unser Regel – unser Leben*, Werl/Westfalen: Dietrich-Coelde-Verlag, 1987, str. 200. – Zajednice Trećega samostanskog reda sv. Franje koje slijede ovo *Pravilo i život*, a sjedište im je u Hrvatskoj, jesu: Provincija franjevaca trećoredaca glagoljaša (Zagreb), Sestre franjevke od Bezgrješnog začeća (Dubrovnik), Sestre franjevke od Bezgrješne (Šibenik), Sestre franjevke misionarke iz Asiza (Zagreb), Družba Kćeri Milosrđa (Zagreb), Milosrdne sestre Svetoga križa (Đakovo) i Školske sestre franjevke Krista Kralja – Provincija Presvetog Srca Isusova (Split); sljedeće zajednice prisutne su u Hrvatskoj, a sjedište im je izvan Hrvatske: Školske sestre franjevke Krista Kralja – Provincija Svete obitelji (Mostar), Školske sestre franjevke Krista Kralja – Bosansko-hrvatska provincija Prečistog Srca Marijina (Sarajevo), Družba sestara franjevki od Bezgrješnog začeća – Crnogorska provincija (Cetinje), Kongregacija sestara sv. Franje Asiškog (Vierzehnheiligen, Njemačka).

[22] Jasno se naznačuje kome je pismo upućeno, a premda se spominje pokora, u prvom je planu duh evanđelja: jasne su aluzije na bitna mjesta iz svih četiriju evanđelja!

i pomoli se Ocu govoreći: [14]*Oče sveti, sačuvaj ih u svom imenu* (Iv 17,11), *koje si mi dao* u *svijetu; tvoji bijahu, a ti ih meni dade* (Iv 17,6). [15]I *riječi koje si mi dao njima predadoh i oni ih primiše i uistinu* povjerovaše *da sam od tebe izišao i* spoznaše *da si me ti poslao* (usp. Iv 17,8). [16]Molim za njih, a *ne za svijet* (usp. Iv 17,9). [17]Blagoslovi i *posveti ih* (Iv 17,17) *i za njih posvećujem samog sebe* (Iv 17,19). [18]*Ne molim samo za ove nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene* (*Iv* 17, 20), *da budu* posvećeni *u jedno* (usp. Iv 17,23) *kao mi* (Iv 17,11). [19]I hoću, Oče, *gdje sam ja da i oni budu sa mnom, da gledaju moju slavu* (Iv 17,24) *u tvome kraljevstvu* (Mt 20,21). Amen.

1. POGLAVLJE

U ime Gospodnje! Počinje Pravilo i život braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje

1. Sadržaj života braće i sestara Trećega samostanskog reda svetoga Franje jest ovo: obdržavati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, živeći u poslušnosti, u siromaštvu i u čistoći (usp. PPr 1,1; PrKl 1,2). Slijedeći Isusa Krista po primjeru svetoga Franje (usp. 2PVj 36–39; PrKl 6,1) dužni su činiti više i bolje vršeći zapovijedi i savjete Gospodina našega Isusa Krista i treba da se odriču samih sebe (usp. Mt 16,24) kao što je svatko Bogu obećao (2PVj 40).

2. Neka braća i sestre ovoga reda sa svima koji u svetoj katoličkoj i apostolskoj Crkvi hoće služiti Gospodinu Bogu ustraju u pravoj vjeri i pokori (NPr 23,7). Oni žele ovo evanđeosko obraćenje živjeti u duhu molitve i siromaštva i poniznosti. I neka se odriču svakoga zla i neka ustraju u dobru do kraja (NPr 21,9), jer će sam Sin Božji doći u slavi i reći će onima koji su ga poznavali i koji su mu se klanjali i koji su mu služili u pokori: *Dođite blagoslovljeni Oca mojega! Primite kraljevstvo koje vam je pripravljeno od postanka svijeta* (Mt 25,34; NPr 23,4).

3. Braća i sestre obećavaju poslušnost i poštovanje papi i Katoličkoj crkvi (PPr 1,2; usp. PrKl 1,3). U istom duhu neka slušaju one koji su postavljeni za službu bratstvu (PPr 1,3; usp. PrKl 1,5). I gdje god bili i na kojem god se mjestu našli, neka se međusobno duhovno i brižno prihvaćaju i poštuju (NPr 7,15). I neka gaje jedinstvo i zajedništvo sa svim članovima franjevačke obitelji.

2. POGLAVLJE

Prihvaćanje ovoga života

4. Oni koji po Gospodnjem nadahnuću (usp. Opor 16; NPr 2,1) dođu k nama s nakanom da prihvate ovaj život neka budu dobrohotno primljeni. U prikladno vrijeme neka budu predstavljeni poglavarima koji imaju vlast primati u bratstvo (NPr 2,1; usp. PPr 2,1; usp. PPr 2,1).

5. Poglavari neka se uvjere da pripravnici istinski prihvaćaju katoličku vjeru i crkvene sakramente (usp. PPr 2,2; PrKl 2,2). Ako su prikladni, neka budu uvedeni u život bratstva. I neka im se brižno protumači sve što se tiče ovoga evanđeoskog života, osobito one Gospodinove riječi: *Hoćeš li biti savršen, idi, prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu. A onda dođi i idi za mnom* (Mt 19,21; usp. Lk 18,22). *I hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom* (Mt 16,24; usp. NPr 1,2–3; PrKl 2,8).

6. Tako neka pod Gospodnjim vodstvom započnu život pokore, znajući da se svi trajno imamo obraćati. U znak obraćenja i posvećenja evanđeoskom životu neka obuku poniznu odjeću i neka se jednostavno vladaju (usp. NPr 2,14).

7. Kad završi vrijeme kušnje, neka budu primljeni u poslušnost s obećanjem da će zauvijek obdržavati ovaj život i pravilo (PPr 2,11; usp. PrKl 2,8). Zapostavljajući svaku skrb i tjeskobnu brigu, neka se trude što bolje mogu služiti, ljubiti i častiti i klanjati se Gospodinu Bogu čistim srcem i neporočnom dušom (NPr 22,26; usp. Opom 16).

8. Neka u sebi trajno izgrađuju stan i prebivalište (usp. Iv 14,23) onome koji je Gospodin Bog svemogući, Otac i Sin i Duh Sveti (NPr 22,27), tako da nepodijeljena srca rastu do sveopće ljubavi trajno se obraćajući Bogu i bližnjemu (usp. 1PVj 5–10; 2PVj 48–53).

3. POGLAVLJE

Duh molitve

9. Svagdje, na svakom mjestu, u svaki čas i u svako vrijeme neka braća i sestre vjeruju istinski i ponizno i neka drže u srcu, neka ljube, časte, neka se klanjaju i neka služe, neka hvale, blagoslivljaju i slave uzvišenoga i najvećega vječnog Boga, Oca i Sina i Duha Svetoga (NPr 23,11). Neka mu se klanjaju čista srca *jer valja svagda*

moliti i nikada ne sustati (Lk 18,1); Otac naime traži takve klanjaoce (NPr 22,29–30; 23,8). S istim duhom neka slave božansku službu u jedinstvu s općom Crkvom.

Braća i sestre koje je Gospodin pozvao na kontemplativni život neka obnovljenom radošću svaki dan očituju svoje predanje Bogu (usp. Mt 6,31) i neka slave ljubav što je Otac ima prema svijetu, jer on nas je stvorio, otkupio, i spasit će nas jedino svojim milosrđem (NPr 23,8).

10. Gospodina Kralja neba i zemlje neka braća i sestre slave (usp. Mt 11,25) sa svim stvorovima njegovim (PjSu 3) i neka mu zahvaljuju što je po svojoj svetoj volji i po svojem jedinom Sinu s Duhom Svetim stvorio sve duhovno i tjelesno i nas na svoju sliku i priliku (NPr 23,1).

11. Usklađujući se potpuno sa svetim evanđeljem neka braća i sestre duhom razmatraju i čuvaju riječi našega Gospodina Isusa Krista, koji je riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga, koje su *duh i život* (Iv 6,63; usp. 2PVj 3).

12. Neka sudjeluju u žrtvi Gospodina našega Isusa Krista i neka primaju Njegovo Tijelo i Krv s velikom poniznošću i poštovanjem sjećajući se onoga što kaže Gospodin: *Tko blaguje moje tijelo i pije moju krv, ima život vječni* (Iv 6,5; NPr 20,5).

Neka iskazuju veliko poštovanje i veliku čast, koliko god mogu, presvetom Tijelu i Krvi Gospodina našega Isusa Krista i napisanim svetim imenima i riječima (1PKle 1; usp. Opor 12) Onoga u kojem je sve na nebu i na zemlji vraćeno u mir i sklad sa svemogućim Bogom (PRe 12–13; usp. Kol 1,20).

13. U svim svojim pogreškama braća i sestre neka ne oklijevaju kazniti se iznutra kajanjem, a izvana priznanjem (Opom 23,3), i neka donose *plodove dostojne obraćenja* (Lk 3,8; 2PVj 45). Treba i da poste, uvijek neka nastoje biti jednostavni i ponizni (usp. Opom 19). Ništa drugo neka ne žele osim Spasitelja našega (NPr 23,9) koji je sebe u vlastitoj krvi prinio kao žrtvu i prinos na oltaru križa za grijehe naše, ostavljajući nam primjer da idemo njegovim stopama (usp. 2PVj 11–14).

4. POGLAVLJE
Život u čistoći radi kraljevstva nebeskoga

14. Braća i sestre neka paze na koliku ih je čast uzvisio Gospodin Bog, jer ih je stvorio i oblikovao na sliku svoga ljubljenoga Sina po tijelu i na svoju priliku po duhu (Opom 5,1). Po Kristu i u Kristu stvoreni (usp. Kol 1,16), odabrali su ovaj oblik života koji je utemeljen na riječima i primjerima našega Otkupitelja.

15. Oni koji zavjetuju čistoću *poradi kraljevstva nebeskoga* (Mt 19,12) brinu se za ono što je Gospodnje i ništa drugo nemaju činiti osim ići za voljom Božjom i njemu ugađati (NPr 22,9; usp. 1 Kor 7,32). I sve neka tako čine da iz djelâ odsijeva ljubav prema Bogu i prema svim ljudima.

16. Neka se sjećaju da su po uzvišenom daru milosti pozvani očitovati u svom životu ono čudesno otajstvo Crkve po kome je ona vezana za božanskog zaručnika Krista (usp. Ef 5,23–24).

17. Neka pred očima imaju prije svega primjer Preblažene Djevice Marije, majke Boga i Gospodina našega Isusa Krista. To neka čine po nalogu blaženoga Franje, koji je osobito štovao Mariju, Gospodaricu i Kraljicu, koja je »djevica crkvom postala« (PozBDM 1). I neka se sjećaju da je bezgrešna Djevica Marija sebe nazvala »službenicom Gospodnjom«, pa neka slijede njezin primjer.

5. POGLAVLJE
Služenje i rad

18. Kao siromasi kojima je Gospodin dao milost služiti i raditi neka braća i sestre služe i rade vjerno i odano tako da, isključujući besposlenost, neprijatelja duše, ne uguše duh svete molitve i pobožnosti, čemu treba služiti sve vremenito (PPr 5,1–2; usp. PrKl 7,1–2).

19. Od onoga što zasluže za rad neka prime potrebno za tijelo sebi i svojoj braći i sestrama, i to ponizno kako dolikuje slugama Božjim i sljedbenicima svetoga siromaštva (PPr 5,3–4). Sve što preostane neka nastoje podijeliti siromasima (usp. NPr 2,4; 9,8). I nikad neka ne žele biti nad drugima, već radije treba da su sluge i podložnici svakom ljudskom stvoru (usp. 1 Pt 2,13) Boga radi (2PVj 47).

20. Braća i sestre neka budu krotki, miroljubivi i blagi, skromni i ponizni, s poštovanjem govoreći sa svima, kako se pristoji (PPr 3,11). I gdje god bili ili svijetom išli, neka se ne svađaju niti prepiru niti druge sude (PPr 3,10; usp. PPr 2,17), već neka se pokazuju radosni u Gospodinu i veseli (usp. Fil 4,4) i dolično ljubazni (NPr 7,16). I neka pozdravljaju: Gospodin ti dao mir (Opor 23; usp. PPr 3,13).

6. POGLAVLJE

Život u siromaštvu

21. Neka se sva braća i sestre trude slijediti poniznost i siromaštvo Gospodina našega Isusa Krista (NPr 9,1) koji je, *premda bogat* (2 Kor 8,9) nada sve, htio u svijetu, zajedno s Blaženom Djevicom Marijom, svojom Majkom, izabrati siromaštvo (2PVj 5; usp. PrKl 6,3) i sam je sebe »oplijenio« (Fil 2,7).

I neka imaju na pameti da nam od cijeloga svijeta ne treba ništa drugo nego, kako kaže apostol, kad imamo *hranu i odjeću, zadovoljimo se time* (1 Tim 6,8; NPr 9,1). I neka se osobito čuvaju novca (NPr 8,11; usp. PPr 5,4).

I neka se raduju kad se nađu među jednostavnim i prezrenim osobama, među siromašnima i slabima i bolesnima i gubavima, i onima što kraj puta prosjače (NPr 9,2).

22. Oni koji su doista siromasi duhom (usp. Opom 14) slijedeći primjer Gospodinov ništa sebi ne prisvajaju niti komu što osporavaju, već kao prolaznici i došljaci žive u ovom svijetu (usp. 1 Pt 2,11; PPr 6,1–2; usp. PrKl 8,1–2). Ovo je ona ljepota uzvišenoga siromaštva koja nas je učinila baštinicima i kraljevima nebeskoga kraljevstva (usp. Jak 2,5), osiromašila stvarima, uzvisila krepostima (PPr 6,4).

Ovo neka bude naš dio koji vodi u zemlju živih (Ps 141,6). Tomu posve privrženi, radi imena Gospodina našega Isusa Krista, ništa drugo nikada pod nebom ne želimo imati (PPr 6,5–6; usp. PrKl 8,5–6).

7. POGLAVLJE

Život u bratstvu i sestrinstvu

23. Radi ljubavi Božje neka se braća i sestre međusobno ljube kao što kaže Gospodin: *Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio!* (Iv 15,12). I neka djelima pokažu ljubav koju

imaju jedni prema drugima (usp. Jak 2,18; 1 Iv 3,18; NPr 11,5–6; usp. OporKl 18). I s pouzdanjem neka uzajamno otkrivaju svoju potrebu da jedni drugima potrebno pribave i pruže (NPr 9,10). Blaženi su oni koji jednako ljube drugoga kad je bolestan te im ne može uzvratiti, kao i kad je zdrav te im može uzvratiti (Opom 24).

I za sve što im se dogodi neka zahvaljuju Stvoritelju i neka žele biti takvi kakvima ih Gospodin hoće, bili zdravi ili slabi (usp. NPr 10,3).

24. Ako se katkad dogodi da među njima zbog riječi ili znaka nastane smutnja, neka odmah jedan drugoga ponizno moli za oproštenje, prije negoli prinesu dar svoje molitve pred Gospodina (usp. Mt 5,24; 18,35).

Ako bi tko teško zanemario oblik života koji je zavjetovao, neka ga opomene poglavar ili drugi koji bi znali za njegovu krivnju. Ali neka ga ne vrijeđaju niti ogovaraju, nego milosrdno postupaju prema njemu (usp. PMin 15). Svi se moraju brižljivo čuvati da se zbog nečijeg grijeha ne srde niti smućuju, jer srdžba i smetenost priječe ljubav u njima i u drugima (PPr 7,3; usp. PrKl 9,5; 2PVj 44).

8. POGLAVLJE
Poslušnost u ljubavi
(Opom 3,6; PozKr 3)

25. Braća i sestre neka imaju na umu da su se radi Boga odrekli svoje volje (PPr 10,2) po primjeru Gospodina Isusa koji je svoju volju predao volji Očevoj (2PVj 10). Na svim zborovima koje održavaju neka *najprije* traže *kraljevstvo Božje i pravednost njegovu* (Mt 6,33) i neka se potiču da bi Pravilo koje su obećali obdržavati, mogli bolje vršiti (usp. NPr 18,1) i vjernije slijediti stope Gospodina našega Isusa Krista (usp. Opor 34). Neka ne vladaju niti gospoduju, pogotovo ne jedni nad drugima (usp. PrKl 10,2). Duhom ljubavi neka se dragovoljno i uzajamno služe (usp. Gal 5,13) i slušaju. To je prava i sveta poslušnost Gospodina našega Isusa Krista (usp. NPr 5,9. 14–15).

26. Dužni su imati uvijek jednoga poglavara i slugu bratstva, i njega su dužni postojano slušati (PPr 8,1) u svemu što su Gospodinu obećali vršiti, a ne protivi se duši i ovom Pravilu (PPr 10,3; usp. PrKl 10,3).

27. Oni koji su poglavari i sluge drugih neka ih pohađaju te ih ponizno i s ljubavlju opominju i krijepe (PPr 10,1; usp. NPr 4,2;

PrKl 10,1). I gdje god bila braća i sestre koji vide i spoznaju da Pravilo ne mogu duhovno vršiti, dužni su i imaju pravo uteći se svojim poglavarima. Poglavari neka ih primaju s ljubavlju i dobrotom i neka im budu tako bliski da ovi mogu s njima razgovarati i postupati kao gospodari sa svojim slugama; tako treba naime da poglavari budu sluge svima (PPr 10,4–6; usp. PrKl 10,4–5; OporKl 64).

28. I nitko neka sebi ne prisvaja neku službu, već neka u određeno vrijeme dragovoljno napusti svoju dužnost (usp. NPr 17,4).

9. POGLAVLJE
Apostolski život

29. Braća i sestre neka Gospodina ljube *iz svega srca svojega, iz sve duše svoje, iz svega uma svojega, i iz sve snage svoje* (Mk 12,30) i neka ljube svoje bližnje kao same sebe. I neka uzvisuju Gospodina u djelima svojim (1PVj 1), jer ih je zato poslao u sav svijet da riječju i djelom budu njegovi svjedoci i da obznane svima da nema svemogućega osim njega (usp. Tob 13,4–6; PRe 8–9).

30. Kao što riječju naviješćuju mir, tako neka ga još obilnije nose u svom srcu. Nikoga neka ne izazivaju na srdžbu ili sablazan, nego neka svojom blagošću pobuđuju svakoga na mir, dobrotu i slogu. Jer su braća i sestre na to pozvani da njeguju ranjene, povijaju slomljene, povrate zalutale (usp. Iz 61,1; LegTd 58). I gdje god bili, neka se sjete da su sebe i svoja tijela predali i prepustili Gospodinu Isusu Kristu. I njemu za ljubav treba da se izlože neprijateljima vidljivima i nevidljivima, jer kaže Gospodin: *Blago progonjenima radi pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko* (Mt 5,10; NPr 16,10–12).

31. U ljubavi koja je Bog (usp. 1 Iv 4,16) neka sva braća i sestre, bilo da mole, bilo da služe, bilo da rade, nastoje da u svemu budu ponizni, da se ne uznose niti raduju zbog sebe, niti se ohole u sebi zbog dobrih riječi i djela, štoviše zbog bilo kakva dobra koje Bog čini ili govori i izvodi ponekad u njima i po njima (NPr 17,5–6). Na svakom mjestu i u svim zgodama neka priznaju da svako dobro pripada Gospodinu Bogu svevišnjemu i gospodaru svih stvari. I neka zahvaljuju njemu, od kojega dolazi svako dobro (usp. NPr 17,17).

POTICAJ I BLAGOSLOV

32. Neka sva braća i sestre paze da iznad svega žele imati Duha Gospodnjega i njegovo sveto djelovanje (PPr 10,8; usp. PrKl 10,9).

I uvijek podložni svetoj Crkvi, čvrsti u katoličkoj vjeri, neka obdržavaju siromaštvo i poniznost i sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, što su čvrsto obećali (PPr 12,4; usp. PrKl 12,13).

»I tko god bude ovo opsluživao, neka na nebu bude napunjen blagoslovom svevišnjeg Oca, a na zemlji neka bude napunjen blagoslovom njegovog ljubljenog Sina s presvetim Duhom Tješiteljem…«

(Blagoslov sv. Franje iz *Oporuke*).

TABLICE, KAZALA I BIBLIOGRAFIJA

Sinoptičke tablice

Priredio

FELICIANO OLGIATI

Pregledali i dopunili

FELICE ACCROCCA
i CLEMENTE FILLARINI

Preveo

MARINKO PEJIĆ

Životopisi sv. Franje koje smo ovdje priredili, često donose identične informacije u vrlo sličnom kontekstu, ali ne uvijek identičnom. Pomoću ovih »sinoptičkih tablica« ili konkordancija, bit će ih lakše uspoređivati, kompletirati i vrednovati.

Tablice uzimaju u obzir samo glavne biografske izvore, tj. životopise u strogom značenju riječi, čime se apsolutno ne želi umanjiti povijesna vrijednost mnogih drugih podataka koji se nalaze bilo u »Franjinim spisima«, ili u raznim »kronikama« i »svjedočanstvima« ili u dijelu koji je posvećen sv. Klari.

Ovdje se dakle uspoređuje, u sedam odvojenih tablica, sedam glavnih životopisa:

1Čel	*Prvi životopis sv. Franje Tome Čelanskog*
2Čel	*Drugi životopis sv. Franje Tome Čelanskog*
3Čel	*Spis o čudesima sv. Franje Tome Čelanskog*
1Bon	*Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog*
LegTd	*Legenda trojice drugova*
AsZb	*Asiški zbornik* (ili *Peruđinska legenda*)
OgSav	*Ogledalo savršenstva*

Redajući životopise jedan za drugim kao temelj usporedbe sa svim drugim izvorima, uključujući ponekad i *Okružnicu brata Ilije o preminuću sv. Franje* (OkrIl), *Manji životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog* (2Bon), *Početak ili osnutak Reda* ili *Nepoznati Peruđinac* (Peruđ), *Zgode bl. Franje i njegovih drugova* (ZgoFd), ili *Pismo iz Greccia* (Gr).

Nakon znaka kratice slijede brojevi paragrafa na koje su ti izvori unutra podijeljeni. Za *Veći životopis* Bonaventure Banjoređijskog podebljanim fontom označeno je poglavlje, a običnim paragraf; za »čudesa«, tamo gdje su priložena, broj poglavlja dolazi prije slova Č, a brojevi paragrafa poslije. Slovo S označava da se ono o čemu se govori odnosi i na sljedeći broj.

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
	Predgovor				
1	Rođenje u Asizu		**1** 1	2	
–	Loš odgoj u tom periodu		1 1		
2	Franjine ambicije i kvalitete		1 1	2	Peruđ 3
3	Bolest i promjena		1 2		
4	Početak obraćenja			8	
–	Željan slave odlazi u Apuliju		**1** 3	5	Peruđ 5
5	Sanja dvoranu punu oružja	6	**1** 3	5	Peruđ 5
6	Traži samoću		**1** 4	8	
–	Zaštitnik			12	
–	Molitva u spilji	9	**1** 4	12	
7	Odustajanje od puta u Apuliju	6	**1** 3	13	
–	Najljepša nevjesta			7	
–	Pravi *Red*			7	
8	Prodaje tkaninu u Folignu		**2** 1	16	Peruđ 7
–	Pri povratku se zaustavlja u Sv. Damjanu	10	**2** 1	16	Peruđ 7
9	Život u Sv. Damjanu		**2** 1	16	
10	Skriva se da pobjegne od oca		**2** 2	16	
11	Vraća se hrabro u Asiz		**2** 2	17	
12	Otac ga zatvara u podrum		**2** 2	17	
13	Majka ga oslobađa		**2** 3	18	
14	Vraća ocu vrećicu s novcem		**2** 3		
15	Pred asiškim biskupom	12	**2** 4	19	Peruđ 8
16	*Ja sam glasnik velikoga kralja*		**2** 5		
–	Kuhinjski momak u jednom samostanu		**2** 6		
–	Jedan poznanik u Gubbiu poklanja mu tuniku		**2** 6		
17	Boravi među gubavcima i poslužuje ih	9	**2** 6	11	1Bon 1,5
–	Ljubi gubavca	9	**1** 5	11	
–	… *Za ljubav Božju*	5	**1** 1	3,8	Peruđ 4
18	Obnavlja crkvu sv. Damjana	11.13	**2** 7	21	
–	Red siromašnih gospođa	13	4 6	24	
–	Gospođa Klara		4 6		
19–20	Sedam kreposti u sv. Damjanu				
21	Obnavlja još jednu crkvicu (Sv. Petar)		**2** 7		
–	Popravlja Porcijunkulu		**2** 8	32	
–	Oblači eremitsku odjeću			25	
22	Evanđelje o poslanju apostola		**3** 1	25	
23	Propovijeda pokoru u crkvi sv. Jurja		3 2	25	1Bon 12,7

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
–	*Gospodin vam dao mir!*		**3** 2	26	AsZb 101
24	Bernard Kvintavalski	15,109	**3** 3	27–29	Peruđ 10s, Cvjet 2
25	Petar Katanski				
–	Egidije		**3** 4	32	Peruđ 14
–	Filip Longus				
26	Bog ga pohodi u samoći		**3** 6		
27	Tješi sinove: *Bit će nas mnoštvo!*		**3** 6	36	Peruđ 18
28	Naš je Red poput ribara…!			33	Peruđ 15
29	Šalje ih po dvojicu u svijet		**3** 7	33	Peruđ 15, Cvjet 13
–	… poučava ih da se uzdaju u Gospodina		**3** 7		
30	Povratak iz prve misije		**3** 7	34	Peruđ 16
–	Njihova čistoća srca				
31	Nova četiri člana		**3** 7		
32	Piše prvo Pravilo		**3** 8		
–	U Rimu susreće asiškog biskupa		**3** 8	46	Peruđ 31
–	Kardinal Ivan od Sv. Pavla		**3** 9	47	Peruđ 32
33	Kardinalove objekcije i pomoć	16	**3** 9	48	Peruđ 33
–	Odobrenje Inocenta III.	17	**3** 10	49–51	Peruđ 35–36
–	Viđenje veličanstvenog drveta		**3** 8	53	
34	Hodočašće na grob sv. Petra		**4** 1	52	
–	Razgovor pri povratku		**4** 1		
–	Neki neznanac donosi im kruha		**4** 1		
–	Dva tjedna borave u blizini grada Orte				
35	Savez sa svetim siromaštvom				
–	*Živjeti za Onoga koji je umro za sve*		**4** 2		
36	Divili su im se zbog njihovih riječi		**4** 5	54	Peruđ 36
–	… i zbog Franjina života		**12** 8	54	
37	Religiozni procvat onog područja		**4** 5	54	Peruđ 36
–	Novi članovi		**4** 7	54	
38	*Manji smo*: poniznost		**6** 5		AsZb 101
–	Bratska ljubav			41	Peruđ 24–25
39	Poslušnost				
–	Siromaštvo		**4** 7	43	Peruđ 27
–	Ručni rad			41	Peruđ 24–25
40	Strpljivost		**4** 7	40	Peruđ 23
–	Molitva i pokora				
41	Djela mira i moralne izgradnje			45	Peruđ 29
42	Boravak u Rivotortu		**4** 3	55	

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
–	Uranja se u ledenu vodu		**5** 3		
43	Naučavanje serafskog oca		**5** 5		
–	Prolazi car Oton IV.				
44	Napuštaju kolibu u Rivotortu i ostavljaju je magarcu			55	
–	U sv. Mariji Anđeoskoj	18	**4** 5		
45	*Klanjamo ti se Kriste*		**4** 3	37	3Čel 3, Peruđ 19
–	Savršena poslušnost				
–	Klanjanje crkvama i križu		**4** 3	37	3Čel 3, Peruđ 19
46	Sklad ljubavi				
–	Poštovanje prema svome ispovjedniku				
47	Molili su pjevajući *Očenaš*				
–	Noćno viđenje vatrenih kola		**4** 4		
48	Proziranje savjesti		**4** 4		
–	Kapitul u Arlesu		**4** 10		3Čel 3
49–50	Iskušenje brata Riceria	44	**11** 9		Cvjet 27
51	Siromaštvo i skromnost u jelu		**5** 1	15	
52	… i u spavanju		**5** 1		
–	Odvučen u grad s konopcem oko vrata		**6** 2		AsZb 80, OgSav 61
53	*Sin Petra Bernardonea*		**6** 1		Cvjet 3
54	Ispovijedao je svima svoje grijehe		**6** 2		
55	Polazi za Siriju		**9** 5		
–	Vraća se u Anconu. Čudo		7 13		3Čel 33, 1 Bon 9,5
56	Polazi za Maroko. Bolest		**9** 6		
57	Vraća se u Porcijunkulu				
–	Napokon stiže egipatskom sultanu		**9** 7–8		Cvjet 24
58	Propovijeda pticama		**12** 3		3Čel 20
59	Naređuje lastavicama da šute		**12** 4		3Čel 21
60	Oslobađa jednog zečića i kunića		**8** 8		3Čel 29–30
61	Razgovor s ribama		**8** 8		3Čel 24
–	Pretvara vodu u vino		**5** 10		3Čel 17
62	Propovijedanje u Ascoliu				
–	Odanost Crkvi i svećenicima				
63	Blagoslovljeni kruh i ozdravljenja				3Čel 19
–	Čudesne uzde		**12** 11		3Čel 108
64	Galfreduccio i Franjin pas		**12** 11		3Čel 19
65	Šepavac iz Toscanelle		**12** 9		3Čel 175
66	Uzeti iz Narnia		**12** 9		3Čel 176
67	Sljepica iz Narnia		**12** 10		3Čel 121
–	Zgrčena žena iz Gubbia		**12** 10		3Čel 177

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
68	Ozdravlja jednog fratra od padavice		**12** 11		3Čel 195
69	Egzorcizam u San Geminiu		**12** 10		3Čel 155
70	Opsjednuta oslobođena u Città di Castellu		**12** 10		3Čel 156
–	Čudesa i njihova vrijednost				Gr
71	Samoća i molitva		**10** 3		
72	Borba s đavlom prsa o prsa		**10** 3		
–	Njegova sigurnost u propovijedanju				
73	Propovijed pred Honorijem III.	25			
74	Kardinal Hugolin				
–	Franjo ga susreće u Firenci				
75	Kardinal odvraća Franju od puta u Francusku				AsZb 108, OgSav 65
76	Suosjećanje sa siromašnima	83	**8** 5		
–	Kažnjava sumnjičenje jednog siromaha	85	**8** 5		AsZb 114, OgSav 37
77	Samilost prema nekoj ovci		**8** 6		
78	koju daruje samostanu sv. Severina				
79	Braća jaganjci				
80	Poziva stvorenja da slave Stvoritelja	165	**8** 6		
81	Od lijepih stvari do bezgranične ljepote	165	**9** 1		
82	Poštovanje prema napisanim riječima		**10** 6		
83	Franjin fizički i moralni portret				
84	Savršeno opsluživati evanđelje				
–	Jaslice u Grecciu		**10** 7		
85–86	Božić u Grecciu	35	**10** 7		
87	Sijeno one noći. Ozdravljenja		**10** 7		3Čel 19
88	Prolog II. dijela: Zadnje dvije godine				
–	Datum smrti i prijenos tijela		15 1–2	68	Peruđ 46, OkrIl 8
89	*Novi evanđelist ovoga vremena*				
90	Primjer za svakog čovjeka				
–	Stigmate: poseban znak ljubavi		**13** 9		
91	Verna: najprisnije sjedinjenje s Bogom		**13** 1		
–	Bit filozofije		**12** 2		
92	Ispituje knjigu evanđelja		**13** 2		
93	Tri otvaranja: Muka		**13** 2		
94	Raspeti serafin		**13** 3	69	3Čel 4, Peruđ 46

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
95	Opis stigmata		**13** 3		3Čel 4, OkrIl 5
–	Malo ih je vidjelo dok je Franjo još bio živ	137	**13** 8		3Čel 4
96	Htio je sakriti Božju tajnu		**13** 4		
97	Pogoršanje bolesti		**14** 2		
–	Neumorni navjestitelj evanđelja		**14** 1		
–	Poslušnost tijela duhu		**14** 1		
98	Ne zaustavlja se u naviještanju		**14** 1		
–	Ilija mu naređuje da liječi upalu očiju		**14** 1		
99	Boravak u Rietiu radi liječanja				
–	Pohvale kardinalu Hugolinu				
100	Franjino proročanstvo i posebna naklonost Hugolinu	25	**1Č** 3	64.67	Peruđ 45, Cvjet 18
101	Hugolin je zabrinut za Franjino zdravlje				1Čel 74
102	Povjerava svoje tijelo brizi braće				
–	Četvorica braće koji ga njeguju				
103	Htio je započeti ispočetka		**14** 1		
104	Kvalitete poglavara				
–	Opasnosti prelatura				
105	Iz Siene ga prenose u Asiz				
106	Želi da ga prenesu u Porcijunkulu		**14** 3		
–	Preporučuje Porcijunkulu				
107	Zdravlje mu se pogoršava				
108	Objava o svojoj smrti		**14** 2		
–	Blagoslov bratu Iliji	216			
–	… i svim svojim sinovima	216	**14** 5		OkrIl 4
–	Od biskupskog dvora do Porcijunkule	216			
109	Pripovijeda se san brata Ilije				
–	Poziva na pjevanje pohvala Bogu				
–	… i blagoslivlja svu braću		**14** 5		OkrIl 4
110	Čitanje Ivanova evanđelja		**14** 5		
–	Umire položen na golu zemlju		**14** 3.6		
–	Jedan brat mu vidi dušu kako uzlazi na nebo	217	**14** 6	68	
111	Molitva Tome Čelanskog				
112	Sabiranje mnoštva		**15** 4		
113	Radost gledanja stigmata		**15** 2–3	70	3Čel 5
114	Značenje krila serafina				
115	Franjo savršeni nasljedovatelj Kristov				

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
–	*Bio je uistinu potpuno zaokupljen Isusom*				
116	Prenošenje tijela u Asiz		15 5		AsZb 13, OgSav 108
117	Plač Siromašnih gospođa		15 5		AsZb13, OgSav 108
118	Polaganje u grob u crkvi sv. Jurja		15 5		
–	Druga molitva Tome Čelanskog				
119	Siromašan za života, vlada nad svim stvarima		15 6		
120	i čini posvuda velika djela		15 6		
–	poglavito u Francuskoj				
121	Čudesa na Franjinu grobu				
–	Radost Crkve		15 6		
122	Grgur IX. prinuđen napustiti Rim				
–	Od Spoleta do samostana sv. Pavla				
123	Postupak kanonizacije		15 7		
124	Datum slavljenja i sama svečanost		15 7		
125	Papin govor				
126	Kanonizacija		15 7	71	Peruđ 46–47
–	Grgur IX. silazi u svetište				
	ČUDESA				
127	Djevojčica krivoga vrata				3Čel 160
128	Dječak iz Narnia				3Čel 161
129	Nikola iz Foligna				3Čel 162
130	Dječak savijene noge				3Čel 163
131	Zgrčeni čovjek iz Fana				3Čel 164
132	Djevojčica iz Gubbia				3Čel 165
133	Uzeti mališan iz Montenera				3Čel 166
134	Žena iz Coccorana				
–	Zgrčeno dijete iz Gubbia				3Čel 167
135	Bartolomej, prosjak iz Narnia				3Čel 173
136	Sibili vraćen vid				3Čel 130
–	Izliječeni slijepac iz Spella				3Čel 134
–	Sljepica iz Camerina				3Čel 136
–	Neka žena iz Gubbia				3Čel 137
–	Slijepac iz Asiza, nekadašnji Franjin prijatelj				3Čel 138
–	Albertin iz Narnia				3Čel 139
137	Oslobođen opsjednuti Petar iz Foligna		8 Č4		3Čel 150
138	Franjo se ukazuje jednoj opsjednutoj iz Narnia				3Čel 151

Br.	Prvi životopis Tome Čelanskog	2Čel	1Bon	LegTd	Drugi izvori
139	Dječak Matej iz Todia				3Čel 67
140	Mladić koji se strovalio s velike visine				3Čel 68
–	Ljevak ozdravio od smrtne bolesti				
–	Valter iz Arezza				3Čel 69
–	Mladić spašen od smrti				
141	Uzeta žena čini zavjet sv. Franji				3Čel 78
–	Žena usahle ruke iz Narnia				3Čel 80
–	Ozdravljen mladić iz istoga grada				3Čel 79
–	Čovjek iz Fana ozdravio od vodene bolesti				3Čel 70
–	Čovjek iz Todija bolovao od kostobolje				3Čel 76
142	Uzeta iz Gubbia				3Čel 71
–	Izvjesni Bontadoso se utječe Franji				3Čel 77
143	Čovjek proboden strijelom				3Čel 197
144	Car ozdravio od kile				3Čel 113
145	Ozdravio fratar iz Markije				3Čel 196
146	Gubavac Ato izliječen		8Č 5		3Čel 146
–	Bonomo iz Fana izliječen od gube		8Č 5		3Čel 147
147s	Prosjak iz Citta di Pieve		8Č 1		3Čel 125
149	Villa dvostruko čudesno ozdravljen				3Čel 140
–	Ozdravio nijemi iz Peruđinske biskupije				3Čel 141
150	Ozdravila žena od bolesti grla				3Čel 142
–	Gluhonijemi iz Greccia				
151	Epilog				

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
1-2	Predgovor				
3	Prvo mu je ime bilo Ivan				LegTd 2
–	Predviđanje majke				LegTd 2
–	Opće mišljenje o mladom Franji				LegTd 2, Peruđ 3
4	Rat između Asiza i Peruđe. Zatvor				LegTd 4
5	Oslobođen postaje milosrdniji	**1** 1			LegTd 8
–	Zaodijeva siromašnog viteza	**1** 2			
6	Viđenje palače pune oružja	**1** 3			1Čel 5, LegTd 5, Peruđ 5
–	Razgovor s misterioznim glasom	**1** 3			1Čel 5, LegTd 6, Peruđ 6s
7	*Kralj mladeži*				LegTd 7
–	Osjeća u sebi božansku slast	**1** 3			
8	Ljubav prema siromasima	**1** 6			LegTd 8–9
–	U Rimu mijenja odjeću s nekim siromahom	**1** 6			LegTd 10
9	Traži samoću	**1** 4			1Čel 6,3 LegTd 8
–	Iskušenje. Grbava žena				LegTd 12
–	Božje pozivanje na izbor gorkih stvari				LegTd 11
–	Grljenje gubavca	**1** 5			1Čel 17, LegTd 11
–	U službi gubavaca	**2** 6			1Čel 17, LegTd 11
10	Raspelo u Sv. Damjanu	**2** 1			3Če 2, LegTd 13
–	Razmatranje muke Kristove	**1** 5	77	91	3Če 3, LegTd 14
11	Put prema stigmatama	**1** 5	78	91	3Če 3, LegTd 14
–	Plač nad Kristovom mukom	**1** 5	78	92	3Če 3, LegTd 14
–	Popravlja crkvu Sv. Damjana	**2** 7			1Čel 18, LegTd 13.24
12	Poziva jednog siromaha da ga blagoslovi				LegTd 23, Peruđ 9
–	Odreknuće pred asiškim biskupom	**2** 4			1Čel 15, LegTd 19
–	Čak i njegov brat ga pogrđuje				LegTd 23
13	Prosi po ulicama Asiza	**2** 7			LegTd 21.24
–	Proročanstvo o Siromašnim gospođama				1Čel 18, LegTd 24
14	*Nećeš uvijek imati ovakvog svećenika*				LegTd 22
–	Jede isprošenu hranu				LegTd 22
15	Prvi drug, brat Bernard	**3** 2			1Čel 24, LegTd 27–29 Peruđ 10–11 Cvjet 2

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
16	Papa Inocent ga poziva na molitvu	**3** 9			LegTd 49, Peruđ 34
–	Prispodoba o ženi u pustinji	**3** 10			LegTd 50, Peruđ 35
17	Objašnjenje prispodobe	**3** 10			LegTd 50, Peruđ 35
–	Viđenje Lateranske bazilike i odobrenje	**3** 10			1Čel 33, LegTd 49.51, Peruđ 36
–	Novi apostolski žar	**4** 1			
18	Porcijunkula. Ovdje je početak Reda	**2** 8	56	55	1Čel 44, LegTd 32.56, Peruđ 8
19	Način života koji se tu provodio	**2** 8	56	55	
20	Viđenje o Porcijunkuli	**2** 8			3LegTd 56
21	Strogoća discipline		50	27	
22	*Evo umirem od gladi:* Diskretnost	**2** 7	50	27	
23	Proročanstvo o budućnosti Reda				
24	Viđenje male crne kokoši				LegTd 63
–	Odlučuje povjeriti Red Crkvi			78	LegTd 63
25	Propovijeda pred papom i kardinalima				1Čel 73
–	Traži kardinala Hugolina kao zaštitnika Reda				1Čel 100, 3LegTd 64, Peruđ 45
26	Prolog drugog dijela				
27	Duh proroštva	**11** 3			
28	Razotkriva fratra kojeg su smatrali svetim	**11** 10	116	102	
29	Sličan slučaj sa fra Tomom iz Spoleta				
30	Predviđa poraz kod Damiette	**11** 3			
31	Otkriva misli brata Leonarda	**11** 8	72		
32	Brat koji se udaljio				
33	Njegov povratak. Franjo ga dočekuje u Sieni				
34	Opominje nekog neposlušnog brata	**11** 11			Cvjet 23
35–36	Oslobađa Greccio od vukova i od grada	**8** 11	74		
37	U Peruđi proriče građanski rat		75	105	
38	Ženi iz Volusiana proriče obraćenje muža	**11** 6	69		
39	Proriče izlazak iz Reda jednog fratra	**11** 13			

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
40	Postulant bez zvanja		70	103	
41	Kanonik Gideon	**11** 5	95		
42	Kušnje jednog fratra i zasluge sv. Franje				
43	Neki neznanac daruje platno za Franju				3Čel 35
44	Ručak poslužen liječniku iz Rietia	7 11	68	110	3Čel 36
44a	Iskušenje brata Riceria	**11** 9			1Čel 49–50
45	Iz svoje ćelije blagoslivlja dva fratra	**11** 12	73		
46	Voda iz stijene za jednog seljaka	7 12			3Čel 15
47	Hrani jednu obitelj ptica crvendaća				
48	Ostvarena predskazanja o bratu Bernardu		12	107	
49	Autograf bratu Leonu	**11** 9			3Čel 3
50	Daruje svoju tuniku bratu Leonu				
51	Poželio peršin u noći				
–	Pouka o poslušnosti			47	
52–53	Predskazuje glad poslije svoje smrti				
54	Njegova vidovitost i naše neznanje				
55	Pohvala siromaštvu	7 1			
56	Htio je da boravišta budu malena i siromašna	7 2	23	5	
57	Počinje rušiti jedno boravište u Sv. Mariji	7 2	56	7	
58	Prisiljava braću da napuste jednu kuću	7 2		6	
59	Kao hodočasnici u ovom svijetu	7 2	23		
–	*Ćelija* brata Franje		57	9	
60	Siromaštvo u uređenju	7 2	24	5	
61	Stol pripravljen u Grecciu	7 9	74	20	
62	Protiv nekontrolirane želje za knjigama		25.102	3.5	
63	Siromaštvo u mjestima za spavanje		26.74	5.21	
64	Đavao u perjanom jastuku	5 2	119	98	
65	Prezir prema novcu. Kažnjava jednog fratra		27	14	Peruđ 30
66	Kazna za jednog brata koji je podigao novac				
67	Neka se radije ogoli oltar Blažene Djevice	7 4			
68	U torbi umjesto novca zmija	7 5			
69	Siromaštvo u odijevanju	5 2	28–30	15	
70	Savez fratara i svijeta: Milostinja				
71	Pohvala prošnji	7 8	64	26	

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
72	Primjer u prošnji	7 7	96	22	
–	Učinio nas je baštinicima kraljevstva nebeskog	7 7	96	22	
73	Za stolom u kući ostijskog biskupa	7 7	97	23	
74	Pouka o traženju milostinje		51	18	
75	*Brat muha*	**5** 6	97	24	
76	Ljubi u rame brata koji je išao u prošnju		98	25	
77	Nagovara vitezove da traže milostinju	7 10	96	22	
78–79	Piletina pretvorena u ribu				
80	Uvjeti za primanje u Red	7 3			
81	Drugi *brat muha* koji je razdijelio dobra rođacima	7 3	62		
82	Viđenje žene simbola siromaštva				
83	Samilost prema siromasima	**8** 5			1Čel 76
84	Netko siromašniji od njega	7 6	113	17	
85	Onaj što je govorio loše o jednom siromahu	**8** 5	114	37	1Čel 76
86	Poklanja ogrtač nekoj starici		31	29	
87	Poklanja drugi ogrtač nekom siromahu	**8** 5	32	30	
88	Sličan slučaj u Le Celle di Cortona		33	31	
89	Sličan slučaj u mjesto Colle		34	32	
90	Otkida jedan komad od habita		91	35	2Čel 196
91	Poklanja NZ majci dvojice fratara		93	38	
92	Priskače u pomoć ženi iz Machilonea		89	33	
93	*Dobro došla, gospođo Siromaštino*	7 6			
94	Njegov žar u molitvi	**10** 1.4			
95	Razgovori s Bogom u šumama	**10** 4			
–	Nije zanemarivao pohode Duha	**10** 2			Cvjet 1
96	Pobožnost pri molitvi časoslova	**10** 6	119s	94	
97	Baca posudicu koja mu je omela pozornost u molitvi	**10** 6			
98	Prolazi Borgo San Sepolcro u ekstazi	**10** 2			
99	Držanje tijekom molitve	**10** 4			
100	Kažnjava radoznalost asiškog biskupa	**10** 5	54		
101	Učinkovitost Franjine molitve	**10** 5	76		
102	Franjino znanje i sjećanje	**11** 1			
103	Objašnjava jedan pasus iz Ezekijela	**11** 2	35s	53	
104	Tumačenje jednom kardinalu				

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
105	*Poznajem siromašnog i raspetog Krista*		79		
106	Viđenje i obraćenje brata Pacifika	4 9			3Čel 3
107	Kako je propovijedao govori jedan liječnik				
108	Brat Silvestar izgoni đavle	**6** 9	108		
109	Obraćenje brata Silvestra	**3** 5			3LegTd 30, Peruđ 12–13, Cvjet 2
–	San o zlatnom križu	**3** 5			3Čel 3, 3LegTd 31, Peruđ 13, Cvjet 2
110	Oslobađa jednog fratra od đavla				
111	Proklinje neku zlu krmaču	**8** 6			
112	Izbjegavati bliskost sa ženama	**5** 5			
113	Prispodoba o tome		37	86	
–	Teško čovjeku previše sigurnom u sebe	**5** 5	120	95	
114	Primjeri i opomene na ovu temu	**5** 5	37	86	
115	*Koju planinu treba premjestiti*		63	99	
116	Disciplina za kroćenje požude	**5** 4	117		
117	Baca se gol u snijeg	**5** 4			
118	Dobrobiti iskušenja				
119s	Na dvoru kardinala Leonea	**6** 10		67	
121	Brat koji je želio postati *palatin*				
122	Demoni mu ometaju molitvu	**10** 3	65	59	
123	Namijenjeno mu je prijestolje Luciferov	**6** 6	65	60	
124	Jedan fratar oslobođen kušnje		65	106	
125	Pohvale duhovnoj radosti		120	95	
126	Jedan anđeo svira citru za njega	**7** 11	66		Cvjet 3
127	Svira na improviziranoj violini		38	93	
128	Prekorava tužnog brata		120	96	
129	Potrebna je umjerenost prema *bratu tijelu*	**5** 6	120	97	
130	Protiv ispraznosti i licemjerja		81	62	
131	*Jeo sam hranu začinjenu mašću!*		81	62	
132	Zrnce ispraznosti		82	63	
133	*Nikoga ne treba hvaliti*	**6** 3	10	45	
134	Protiv onih što hvale sami sebe	**6** 3			
135	Njegov trud u skrivanju stigmata	**13** 5			
136	Tragovi krvi na habitu				
137	Strategija braće da vide Franjine stigmate	**13** 8			1Čel 95

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
138	Naročito ranu na prsima	**13** 8			1Čel 95
139	Krepost mora ostati skrivena				
140	Franjina poniznost	7 2			
141	Ponizan odgovor biskupu Ternia		10	45	
142	*Jesi li ti onaj…?*, pita jedan seljak				Cvjet 1
143	Odstupanje s čela Reda		11	39	
144	I od svojih drugova		40	40	
145	Protiv onih koji priželjkuju službe				
–	*Nije za nas prikladno*	**6** 5	109	64	
146	*Poslani u pomoć kleru*		19	54	
147	Poniznost dokazana pred biskupom Imole	**6** 8			
148	Ne želi hijerarhijske službe u svome Redu	**6** 5	49	43	
149	Govor o ljubavi				
150	Prijateljstvo između Dominika i Franje		49	43	
151	*Slušao bih novaka od jednog sata*	**6** 4	11	46	
152	Poslušnost leša	**6** 4		48	
–	Tri tipa poslušnosti	**6** 4		48	
153	*Ne stavljaj odmah ruku na mač*		1	49	
154	Baca u vatru kapucu jednog fratra	**6** 11			
155	Poslani dati primjer svjetlosti				
–	Brat Barbaro se kažnjava zbog uvrede subratu			51	
156	*Prokleti bili koji uništavaju*	**8** 3			
157	Proročanstvo o žalosnim vremenima za Red		2	70	
158	*Zašto se ti, čovječuljak, uznemiruješ?*		112	81	
159	*Kada jesam njegov sluga, a kada ne*		3	74	
160	Pokora za bespotrebne riječi	**5** 6	107	82	
161	Protiv besposlice	**5** 6	48	75	
162	Žalba na besposličare i proždrljivce				
163	Kvalitete propovjednika				
–	Čast iskazivana doktorima teologije		103		
164	Molitva jednostavnih fratara	**8** 2	103	72	3Čel 1
–	Prispodoba o neplodnoj ženi	**8** 2	103	72	
–	Protiv oholih propovjednika	**8** 2			1Čel 80
165	Ljubav prema stvorenjima	**9** 1	88	118	
166	Stvorenja uzvraćaju ljubav				3Čel 14
–	Nježnost *brata ognja*	**5** 9	86	115	3Čel 23

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
167	Jedna ptičica slijeće u njegove ruke	**8** 8			3Čel 25
168	Sokol s Verne	**8** 10	100		3Čel 28
169	Pčele				3Čel 26
170	Fazan	**8** 10			3Čel 27
171	Cvrčak iz Porcijunkule	**8** 9	110		
172	Njegova ljubav prema dušama	**9** 4			
173	Kao uzor Reda	**9** 4	106	71	
174	Njegova briga za sinove				
175	Suosjećanje s bolesnicima		45	42	
–	Pouke bolesnim fratrima		45	42	
176	Za jednoga koji je poželio grozd grožđa		53	28	
177	Samilost prema psihičkim bolesnicima				
–	Govor autora				
178	Španjolski fratri				
179	Prijekor onima koji žive loše u samotištima				
180	*Sinovi jedne majke*				
181	Poklanja habit dvojici francuskih fratara		90	34	
182	Kažnjavanje klevetnika	**8** 4			
183	Računica klevetnika				
184	*Tko će te naslijediti u upravi?*		42	80	
185s	Profil generalnog ministra		42–43	80	
187	Kvalitete provincijalnih ministara				
188	*Tko mi je oteo moje fratre?*		44	41	
189	Istinska jednostavnost				
190	Fra Ivan Jednostavni		61	57	
191	Briga za jedinstvo duhovnih sinova				
–	Prispodoba o tome				Cvjet 18
192	Tumačenje prispodobe				
193	Kakvu je tonzuru htio				
194	Razvlastiti se i od znanja	7 2			
195	Pretjerana potraga za znanjem	**11** 1	47	69	
–	Predskazanja o tome		103	72	
–	Brat laik koji je htio imati psaltir		103	4	
–	Ukazanje jednom propovjedniku		47	69	
196	Za ljubav Božju	**9** 1	91	35	
–	Komad habita za jednog siromaha		91	35	2Čel 90
–	*Moramo puno ljubiti*				
197	Njegova pobožnost prema anđelima	**9** 3			

Br.	Drugi životopis Tome Čelanskog	1Bon	AsZb	OgSav	Drugi izvori
198	Pobožnost prema Gospi	**9** 3			
199	Pobožnost prema Božiću		14	114	
200	*Neka nitko ne gladuje na Božić*		14	114	
–	Plače kada pomisli na Marijino siromaštvo	**7** 1			3LegTd 15
–	Siromaštvo – povlašteni put spasenja	**7** 1			
201	Pobožnost tijelu Isusovu	**9** 2	108	65	
–	*Sačekaj, sv. Lovro*				
202	Relikvije iz Monte Casalea	**6** 7			
203	Pobožnost križu	**13** 10			1Č 1
204	Skrb za Siromašne gospođe		85	90	2Čel 13
205	Zašto ih je rijetko posjećivao				
206	O fratru koji se ponudio da ide do njih				
207	Propovijed s pepelom				
208	Pohvala Pravilu		46	76	
–	Fratar koji je umro stišćući Pravilo		46	77	
209	*Čini jednu jedinu hostiju*	**4** 11			
–	Nije bilo mjesta za lijenost	**14** 1			
210	O obvezi brige za brata tijelo		83		
211	*Spreman sam učiniti ono što želiš*				
212	Patnje je zvao sestrama				
213	Stvaranje Pjesme brata sunca		83	100	
214	Gol na goloj zemlji	**14** 3			2Bon 7,3
215	Gvardijan mu posuđuje svoj habit	**14** 4			
216	Posljednje pouke i blagoslov braći	**14** 5	22	88	1Čel 108, OkrIl 4
217	Proživljava Isusovu posljednju večeru		22	88	
–	Poziva stvorenja da hvale Gospodina		99	122	
–	I sestru smrt	**14** 6	100	122	
217a	Njegova se duša pojavila kao zvijezda	**14** 6			1Čel 110, LegTd 68
218	Viđenje brata Augustina	**14** 6			
219	Pojava u đakonskoj odjeći				
220	Ukazanje biskupu Asiza	**14** 6			
220a	Kanonizacija	**15** 7			
221–4	Molitva drugova svecu				

Br.	Treći životopis Tome Čelanskog	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
1	Čudesno porijeklo Reda				
2	Tjelesno je postao sličan Raspetom		10	**13** 10	1Č 1, LegTd 13
–	Križ u njegovu životu			**13** 10	1Č 1
3	Viđenje brata Silvestra		109	**3** 5	3LegTd 69, Peruđ 13, Cvjet 2
–	Viđenje brata Monalda	48		**4** 10	1Bon 13,10
–	Bilo mu je blisko slovo »tau»		106	**4** 3	
4	Ukazanje raspetog Serafina	94		**13** 3	3LegTd 69, Peruđ 46
–	Znakovi Kristovih rana na tijelu	95		**13** 3	OkrIl 5
–	Brat Rufin dotiče ranu na prsima	95	137s	**13** 8	
5	*Zaista smo vidjeli ove stvari*	112s		**15** 2s	3LegTd 70
6–7	Nevjerni brat Ruđer biva kažnjen …			1Č 6	
–	… ali je ozdravio kada je povjerovao			1Č 6	
8–9	Plemenita rimska gospođa i slika sv. Franje			1Č 4	
10	Ukazuje se nekom tko je sumnjao u stigmate			1Č 3	
11–13	U Kastilji spašava jednog svog štovaoca			1Č 5	
14	Moć nad ognjem		166	**5** 9	
15	Voda iz stijene za jednog seljaka		46	**7** 12	
16	Marija iz Gauliana napojena čudesnom vodom			10Č 1	
17	U Sv. Urbanu pretvara vodu u vino	61		**5** 10	
18	Zaustavlja epidemiju stoke			**13** 6	
19	Hrana i predmeti koje je Franjo blagoslovio	63s		**12** 11	
–	Sijeno iz jaslica	87		**10** 7	
20	Propovijed pticama u Bevagni	58		**12** 3	Cvjet 16
21	Ušutkuje lastavice u Alvianu	59		**12** 4	
22	Neki student iz Parme ponavlja čudo			**12** 5	
23	Močvarna ptica poklonjena svecu		167	**8** 8	
24	Riba koja odbija slobodu	61		**8** 8	
25	Sokol s Verne		168	**8** 10	
26	Fazan		170	**8** 10	
27	Cvrčak iz Porcijunkule		171	**8** 9	AsZb 110
28	Pčelinjak u zemljanoj posudi		169		
29	Kunić iz Greccia	60		**8** 8	
30	Zec s Trasimenskog jezera	60			
31	U razgovoru s ovcama			**8** 7	
32	Pozdrav ševama			**14** 6	

Br.	Treći životopis Tome Čelanskog	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
33	Božja pomoć na moru	55		7 13	1Bon 9,5
34	Ptičica za brata Franju				
35	Neki čovjek poklanja platno za Franju		43		
36	Ručak poslužen liječniku		44		
37–38	Gospođa Jakoba iz Settesoglija				
39	… grli Franjino mrtvo tijelo.				
40	Uskrsnula štovateljica iz Monte Marana			2Č 1	
41	Vitez iz Celana			**11** 4	
42	Vraća majci umrlo dijete			2Č 4	
43	Čovjek koji je odbio zapregu fratrima			2Č 3	
44	Uskrslo dijete iz Capue			2Č 5	
45	U Sessi spašen mladić iz ruševina			2Č 6	
46	U Pomoriku uskrsla mrtva djevojčica				
47	Vraća život nekom Gerlandinu			2Č 7	
48	U Njemačkoj uskrsnuo mrtvac			2Č 7	
49	U Rimu spašava čuvara koji se strovalio s visine			3Č 1	
50	Tomas iz Pofia umakao smrti			3Č 2	
51	Spašeno dijete u Celanu			3Č 3	
52	Ukazao se jednoj djevojčici u Ankoni			3Č 11	
53	U Neptunu jedna štovateljica izmakla smrti				
54	U Kornetu spašava jedno dijete			3Č 5	
55	Drugo dijete spašeno				
56	Vraća zdravlje Nikoli iz Ceprana			3Č 9	
57	Spašava čovjeka pricijepljena gredom			3Č 6	
58	Sličan slučaj u Sv. Severinu			3Č 7	
59	Spašava Bartolomeja iz Gaete			3Č 8	
60	U Peschiciju se Franjo pobrinuo za svoju crkvu				
61	Izliječen mladić u Castel San Gemignianu			3Č 60	
62	Mladić uskrišen na trgu Sicilija				
63	Aleksandar pao s konopa				
64	Žena spašena u smrtnoj opasnosti				
65	Ozdravlja dijete u blizini Retea				
66	Izliječen čovjek u Monte San Giulianu				
67	Izliječeno dijete u Todiu	139			

Br.	Treći životopis Tome Čelanskog	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
68	Mladić se strovalio sa velike visine	140			
69	Ozdravlja Valtera iz Arezza	140			
70	Čovjek iz Fana bolestan od vodene bolesti	141			
71	Uzeta žena iz Gubbia	142			
72	Uzeta djevojčica iz Arpina				
73	Uzeti mladić, također iz Arpina				
74	Izliječen Ubertin iz Poggibonsija				
75	Petar Mancanella iz Gaete				
76	Čovjek s kostoboljom iz Todia	141			
77	Ozdravljen čovjek po imenu Bontadoso	142			
78	Izliječena jedna žena	141			
79	Bolesnik od vodene bolesti iz Narnia	141			
80	Žena s usahlom rukom	141			
81	Zazivajući sv. Franju spašeni brodolomci			4Č 1	
82	Franjo pomaže luckastom hodočasniku			4Č 2	
83	Spašen brat Jakov iz Rietia			4Č 3	
84	Spašen brodić na jednom jezeru			4Č 4	
85	Ankonski mornari spašeni od brodoloma			4Č 5	
86	Brat Bonaventura spašen od brodoloma			4Č 4	
87	Brodolomac iz Pise čudesno spašen				
88	Oslobađa iz zatvora nekog grčkog zatvorenika			5Č 1	
89	Oslobođen zatvorenik u mjestu Masa Trabaria			5Č 2	
90	Petorica časnika koji su pobjegli iz zatvora				
91	Oslobođen Albert iz Arezza			5Č 3	
92	Čovjek optužen za paljevinu				
93	Petar iz Castella del Alife			5Č 4	
94	Guidolotto iz San Gimignana			5Č 5	
95	Kneginja rodilja iz Schiavonije			6Č 1	
96	Beatrica oslobođena mrtvorođenčeta			6Č 2	
97	Julijana iz Calvia, nesretna majka			6Č 3	
98	Žena koja je zaboravila na svoj zavjet			6Č 4	
99	Žena nekog suca iz Tivolia			6Č 4	

Br.	**Treći životopis Tome Čelanskog**	**1Čel**	**2Čel**	**1Bon**	**Drugi izvori**
100	Sluškinja koja radi na svetkovinu sv. Franje			9Č 2	
101	Sličan slučaj u Campaniji			9Č 2	
102	Drugi slučaj u Olitu			9Č 2	
103	Još jedan isti slučaj u Pigliu			9Č 2	
104	Srdžba Mateja iz Tolentina				
105	*Zvat će se Franjo*				
106	Adelasia iz okolice Arezza			6Č 5	
107	Krv u naćvama				
108	Uzde koje je dotaknuo sv. Franjo	63		**12** 11	
109	Brat Jakov iz Isea			8Č 2	
110	Neki Pizanac u iskušenju samoubojstva				
111	Čovjek s kilom iz Cisterne				
112	Nikola, sakristan iz Ceccana				
113	Izliječen od kile čovjek iz Spella	144			
114	Ivan iz biskupije Sora				
115	Izliječen Petar sa Sicilije				
116	Izliječen fra Robert iz Napulja			7Č 1	
117	Plemić Gerard iz Zancata			9Č 7	
118	Slijepa žena iz Tebe			7Č 2	
119	Ozdravljeno oko dječaku iz Pofia			7Č 3	
120	Svećenik iz Castra dei Volsci			7Č 4	
121	Sljepica iz Narnia	67		**12** 10	
122	Petar Roman iz Monte Gargana			7Č 5	
123	Daruje vid slijepcu od rođenja			7Č 6	
124	Izliječena sljepica iz Bavanje			**12** 10	
125	Gluhonijemi iz gradića Città della Pieve	147s		8Č 1	
126	Ozdravljena nijema žena iz Apulije				
127	Žena iz Arezza, nijema sedam godina				
128	Sudac Aleksandar, kažnjen pa pomilovan			9Č 4	
129	Gineldo iz mjesta Borgo San Sepolcro			9Č 3	
130	Slijepa Sibila	136			
131	Djevojčica iz Vicalvia				
132	Neka žena iz Arezza				
133	Mladić iz Arezza				
134	Slijepac iz Spella	136			
135	Slijepa žena iz Poggibonsia				
136	Slijepa žena iz Camerina	136			

Br.	Treći životopis Tome Čelanskog	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
137	Slijepa žena iz Gubbia				
138	Građanin Asiza, nekadašnji Franjin prijatelj	136			
139	Albertin iz Narnia	136			
140	Mladić po imenu Villa	149			
141	Neki čovjek iz biskupije Peruđa	149			
142	Neka žena bolesna grla	150			
143	Izvjesnom Bartolomeju vratio sluh				
144	Nijema žena sa Piazze Armerina				
145	Neki svećenik iz Nikozije				
146	Atto iz San Severina izliječen od gube	146		8Č 5	
147	Buonuomo iz Fana	146		8Č 5	
148	Žena po imenu Rogata bolesna od krvarenja			8Č 6	
149	Izliječena druga žena sa Sicilije			8Č 6	
150	Petar iz Foligna oslobođen đavla	137		8Č 4	
151	Opsjednuta iz Narnia	138			
152	Viđenje i izlječenje neke opsjednute			8Č 3	
153	Djevojčica iz Nursie oslobođena đavla			8Č 3	
154	Mladić izliječen od epilepsije				
155	Opsjednuta gošća iz Sangeminia	69		**12** 10	
156	Oslobođena opsjednuta iz grada Città di Castello	70		**12** 10	
157	Ozdravlja u Parmi nekog sakatog				
158	Izliječeno dijete monstrum iz Sceppita			10Č 5	
159	Štapić sa znakom »tau«			10Č 6	
160	Djevojčica s nagnutim vratom	127			
161	Dječak iz okolice Narnia	128			
162	Nikola iz Foligna	129			
163	Zgrčeni dječak	130			
164	Zgrčeni čovjek iz Fana	131			
165	Djevojčica iz Gubbia	132			
166	Franjo se ukazuje dječaku iz Montenera	133			
167	Zgrčeno dijete iz Gubbia	134			
168	Ricomagno iz Voltere				
169	Dvije žene, Verde i Sanguigna, izliječene				
170	Jakov iz Poggibonsia				
171	Žena ukočene ruke iz Vicalvia				

Br.	Treći životopis Tome Čelanskog	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
172	Žena iz Capue zaboravlja zavjet				
173	Barolomej, siromašan i šepav	135			
174	Čovjek iz Rijetia, bolestan od vodene bolesti			**12** 9	
175	Šepavac iz Toscanelle	65		**12** 9	
176	Petar, uzeti iz Narnia	66		**12** 9	
177	Izliječena žena daruje Franji kolač	67		**12** 10	
178	Dječak Jakov iz Ortea			**12** 9	
179	Izliječen stanovnik Ortea				
180	Zgrčeni iz Città di Castello				
181	Prasede, redovnica iz Rima			8Č 7	
182	Starica iz Magliana Sabina			10Č 4	
183	Martin ostavlja volove na brigu Franji			10Č 3	
184	Čovjek iz Amiterna pronalazi june			10Č 3	
185	Popravljena posuda			10Č 3	
186	Popravljeni raonik			10Č 3	
187	Matej iz Vincalvia spašen od trovanja			3Č 12	
188	Nikola spašen od smrtne bolesti				
189	Čudesno procvala trešnja			10Č 2	
190	Vinova loza u Villasilosu			10Č 2	
191	Žitnica oslobođena od parazita			10Č 2	
192	Pietramala oslobođena od crvi			10Č 2	
193	Castelana iz Galate izliječena od čira				
194	Sličan slučaj u Latinskom kraljevstvu na istoku				
195	Franjo ozdravlja nekog fratra dok je još bio živ	68		**12** 11	
196	Fratar izliječen od čira	145			
197	Čovjek oslobođen strijele	143			
198	Zaključak autora				

Br.		Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
		Predgovor				
		1. Franjo jutarnja zvijezda, anđeo				
		2. Nosi »tau« da označi odabrane				
		3. Bonaventura čudesno ozdravljen				
		4. Biografski kriteriji				
		5. Petnaest poglavlja				
1	1	Rođenje i Franjina isprazna mladost	1			2Bon 1,1–2
	–	Suosjećanje sa siromasima	7	8	3.8	
	–	Davati milostinju za milost Božju	7	5	3	Peruđ 4
	–	Vrijednosti mladoga Franje	2		2	Peruđ 3
	–	Prostire plašt pod njegovim nogama				
	2	Bolest	3			
	–	Daruje odjeću siromašnom vitezu		5	6	2Bon 1,3
	3	Viđenje palače pune oružja	5	6	5	2Bon 1,3, Peruđ 5
	–	Polazi za Apuliju	4	6	6	
	–	*Gospodine, što želiš da učinim?*	7	6	6	Peruđ 6–7
	4	Početak obraćenja	6		12	
	5	Zagrljaj gubavca	17	9	11	2Bon 1,3
	–	Ukazanje Krista raspetog na križu				
	–	Suosjećanje s Kristovom patnjom		11	14	AsZb 77s, OgSav 91, 3Čel 3, 2Bon 1,4
	6	Posluživanje gubavaca	17	9	11	
	–	Milostinja siromasima i svećenicima		8	8.10	
	–	Hodočašće na grob sv. Petra		8	10	
2	1	Govori mu Raspeti u crkvi sv. Damjana		10	13	3Čel 2, 2Bon 1,5
	–	Prodaje tkanine u Folignu	8		16	2Bon 1,6, Peruđ 7
	–	Boravi u Sv. Damjanu	9	11	16	Peruđ 7
	2	Skriva se u jednu rupu	10		16	2Bon 1,6
	–	Vraća se u Asiz uz poruge	11		17	2Bon 1,6
	–	Otac ga zatvara u podrum	12		17	2Bon 1,7
	3	Majka ga oslobađa	13		18	
	–	Vraća ocu torbu s novcem	14			
	4	Svlači sve sa sebe pred biskupom	15	12	19	2Bon 1,7, Peruđ 8
	5	*Ja sam glasnik velikoga kralja*	16			2Bon 1,8

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
6	Kuhinjski momak u jednoj opatiji	16			
–	U Gubbiu ga oblači jedan prijatelj	16			
–	Poslužuje gubavce	17			2Bon 1,8
–	Ozdravljenje jednoga gubavca iz Spoleta				
7	Obnavlja crkvu sv. Damjana	18	11	21	
–	Prosi po ulicama Asiza		13	21	
–	Obnavlja crkvicu sv. Petra	21			2Bon 1,9
8	Nastanjuje se u Porcijunkuli	21			
–	Franjina ljubav prema ovoj crkvi	106	19		
–	Proročko viđenje	20	56		
–	Simbolizam tri obnovljene crkve	37			2Bon 1,9
3 1	Evanđelje poslanja apostola	22		25	2Bon 2,1
2	Prvo propovijedanje: Pozdrav mira	23		25.26	2Bon 2,2, AsZb 101
3	Poziv brata Bernarda	24	15	27–29	Peruđ 10s, Cvjet 2
4	Poziv Egidija i ostale braće	25		32.35	Peruđ 14.17
5	Brat Silvestar i njegovo viđenje		109	30–31	3Čel 3, Peruđ 13, 2Bon 8, Cvjet 2
6	Siguran je u Božje oproštenje	26			2Bon 2,3
–	*Bog će nas učiniti mnoštvom*	27		36	Peruđ 18
7	Šalje prve drugove u svijet,	29		33	Peruđ 15
–	potičući ih na pouzdanje u Boga	29		33	Peruđ 15
–	Njihov povratak	30		34	Peruđ 16
–	Četiri nova člana	31		35	2Bon 2,3, Peruđ 17
8	Piše *oblik života*	32			
–	Na putu za Rim	32		46	Peruđ 31
–	Viđenje veličanstvenog stabla	33		53	
9	Kod pape za odobrenje Pravila	33			2Bon 2,4
–	Posredovanje kardinala Ivana	33		47–48	Peruđ 32–33
–	Papa ga poziva na molitvu		16	49	Peruđ 34
9a	Franjo udaljen jer prosuđen neprikladan				
–	Nakon viđenja koje je imao, papa ga ponovno poziva				
10	Prispodoba o siromašnoj ženi u pustinji		16	50	Peruđ 35
–	Viđenje Laterana kako se ruši		17	51	2Bon 2,4
–	Odobrenje Pravila	33	17	51	Peruđ 36
–	Poslanje propovijedanja i tonzura			52	2Bon 2,4, Peruđ 36

Br.		Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
4	1	Povratak	34			2Bon 2,5
	–	Neki neznanac donosi im kruha	34			
	2	Živjeti među ljudima ili u samoći?	35			2Bon 2,5
	3	Rivotorto	42		55	
	–	Franjo poučava moliti	45		37	3Čel"3, Peruđ 19
	4	Franjo propovijeda u katedrali	47			
	–	Viđenje plamenih kola	47			
	–	Proziranje savjesti	48			2Bon 2,6
	5	Fratri se nastanjuju u Porcijunkuli	44		55	
	–	Propovijedaju pokoru: Plodovi	36–37		54	Peruđ 36
	6	Red braće pokornika				
	–	Red siromašnih gospođa	18			
	7	Novi članovi poslije Franje	37		54	
	–	Život u siromaštvu	39			
	–	Strpljivost u uvredama	40		40	Peruđ 23
	–	Pomaže im neki Saracen				
	8	Ozdravljenje Morika koji postaje fratar				2Bon 2,7
	9	Poziv i viđenje brata Pacifika		106		3Čel 3
	–	Znak »tau«		106		3Čel 3, 2Bon 2,9
	10	Kapitul na rogožinama				AsZb 18, OgSav 68, Cvjet 18
	–	Franjo se ukazuje na kapitulu u Arlesu	48			3Čel 3, 2Bon 4,4
	11	*Od ovih mrvica napravi jednu jedinu hostiju*		209		
	–	Pravilo napisano na gori				AsZb 17, OgSav 1
	–	Ilija gubi tekst Pravila i Franjo ga iznova piše				AsZb 17, OgSav 1
	–	Potvrda Honorija III.		62		
	–	Franjo tvrdi da mu je sam Bog nadahnuo Pravilo				
5	1	Franjine strogosti	51–52			2Bon 3,1, LegTd 15
	2	Siromaštvo u odijevanju		69		AsZb 28–30
	–	Pernati jastuk		64		AsZb 119, OgSav 98
	3	Da sačuva čistoću tijela	42			2Bon 3,2
	4	Bičuje se u iskušenju požude		116		
	–	potom se gol baca u snijeg		117		
	5	O čuvanju osjetila	43			
	–	Protiv bliskosti sa ženama	43	112		

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
–	Protiv prevelike sigurnosti u sebe		113		
6	Izbjegavati besposlicu		161	48	OgSav 75
–	Brat magarac		129		
–	Brat muha – Zalaganje u poslu		75	97	OgSav 24
–	Protiv nepotrebnih i ispraznih razgovora		160	107	OgSav 82
7	O bratu koji je umirao od gladi		22	50	OgSav 27
8	Bolest očiju, od prevelikog plača			86	2Bon 3,3
9	Bezbolno spaljivanje očnih živaca		166	86	OgSav 115, 2Bon 5,1
10	U Sv. Urbanu pretvara vodu u vino	61			3Čel17, 2Bon 5,2
11	Anđeoska citra		126	66	Cvjet 2
12	Blistava noć u blizini rijeke Po				2Bon 5,8
6 1	Njega poniznost u nasljedovanju Krista		140		2Bon 3,4
–	Naređuje jednom fratru da ga napada	53			Cvjet 3
2	Otkriva narodu svoje nedostatke	54			
–	*Dođite vidjeti jednog proždrljivca*	52		80	OgSav 61
3	*Mogao bih još imati sinove i kćeri*		133s	10	OgSav 45
4	Poslušao bi i novaka od jednog sata		151	11	OgSav46
–	Poslušnost leša		152		OgSav 48
5	*Nisi prikladan za nas*		145	109	OgSav 64
–	*U prelaturi pad*		145	49	OgSav 27
–	Neka se zovu *manji*	38	148	101	OgSav 26
–	Odgovor kardinalu Hugolinu		148	49	OgSav 43
6	Luciferov tron namijenjen Franji		122s	65	OgSav 59-60
7	Relikvije iz Monte Casalea		202		
8	Franjina poniznost pred biskupom Imole		147		
9	Brat Silvestar izgoni đavle		108	108	
10	U dvoru kardinala Leonea		119s	117	OgSav 97
11	Baca kapucu u vatru		154		
7 1	Izabire siromaštvo kao nevjestu		55		2Bon 3,5
–	Plače nad siromaštvom Isusa i Marije		200		3LegTd 15
–	Siromaštvo-poseban put spasenja		200		
2	Postiže se odricanjem od svega		140		2Čel 194
–	Živjeti kao hodočasnici i stranci		56	23	OgSav 5, 2Čel 59
–	Dopuštao je samo male kućerke		56		

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
–	Naređuje da se sruši kuća koja nije bila siromašna		57–58	56	OgSav 7
–	Siromaštvo, temelj Reda				
3	Temeljni uvjet: odricanje od vlasništva		80		
–	*Idi svojim putem brate muho*		81	62	
4	*Radije neka se ogoli Gospin oltar*		67		
5	Novac pretvoren u zmiju		68		
6	*Dobro došla, gospođo Siromaštino*		93		
–	Ljubomora na siromašnije od njega	76	83		2Bon 3,5
–	Susret s jednim siromašnijim od njega		84	113	OgSav 17
7	Primjer u prošnji		72	96b	OgSav 22
–	Za stolom ostijskog kardinala		73	97	Ogsav 23
–	*Ono kraljevsko dostojanstvo*		72	96b	OgSav 22
8	Pohvala prošenju		71		
9	Traži milostinju od svojih vlastitih fratara		61		
10	Poziva vitezove na prošnju		77	96	OgSav 22
11	Čudo za liječnika iz Rijetija		44		
12	Voda iz stijene za nekog seljaka		46		3Čel 15, 2Bon 5,3
13	Spašava mornare od gladi	55			3Čel 33
–	Pouka autora o pouzdanju				
8 1	Njegova privrženost Bogu i dušama				2Bon 3,8
–	Poštovanje svećenika		172		
2	Prispodoba o neplodnoj ženi		164	103	OgSav 72
3	Radost zbog dobrog primjera njegovih fratara		155	41	OgSav 51
–	*Prokleti oni koji daju loš primjer*		156	59	OgSav 87
–	Bog mu je obećao da Red neće nestati		158	112	OgSav 81
4	Protiv klevetnika		182		
5	Samilost prema patnicima i bolesnicima	76	83		2Bon 3,7
–	Fratar koji je bio grub prema siromahu	76	85	114	OgSav 37
–	U siromasima vidi Krista		85		
–	Daruje plašt nekom siromahu		87	32	2Bon 3,7, OgSav 30
–	Siromasima je davao sve što bi dobio	76			

Br.		Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
	6	Ljubav prema svim stvorenjima	80	165		2Bon 3,6
	–	Janje iz San Vereconda		111		
	7	Dobiva na poklon ovce				3Čel 31
	8	Zečić iz Greccia	60			3Čel 29
	–	Zec s Peruđinskog jezera	60			3Čel 30
	–	Dobiva na poklon morsku pticu		167		3Čel 23
	–	Razgovara s nekom velikom ribom	61			3Čel 24
	9	Utrka s pticama u venecijanskoj močvari				
	–	Porcijunkulski cvrčak		171	110	3Čel 27
	10	Fazan iz Siene		170		3Čel 26
	–	Ptice ga dočekuju na Verni			118	
	–	Sokol s Verne		168		3Čel 25
	11	Oslobađa Greccio od vukova i grada		35–36	74	2Bon 5,5
9	1	Milostinja u Božje ime		196	91	OgSav 35
	–	Preko stvorenja je dolazio do Stvoritelja	80–81	165		
	2	Pobožnost Kristu raspetom		201		
	–	Pobožnost sakramentu tijela Kristova		201	108	OgSav 65
	3	Pobožnost Bogorodici		198		
	–	… pobožnost anđelima, svecima i apostolima		197		
	–	Konstantni dar od *dva novčića*				
	4	Njegova ljubav prema dušama		172		
	–	Primjer Redu		173	106	2Bon 3,8, OgSav 71
	5	Želja za mučeništvom	55			2Bon 3,9
	–	Bog providi za uzdržavanje mornara	55			3Čel 33
	6	Put za Maroko i bolest	56			
	7	Kreće za Siriju	57			2Bon 3,9
	8	Odlazi sultanu zajedno s bratom Iluminatom	57			
	–	Susreću dvije ovce				
	–	U nazočnosti sultana	57			Cvjet 24
	–	Predlaže dokaz vatrom				
	–	Odbija sultanove darove	57			2Bon 3,9
	9	Bog ga čuva za jedno drugo mučeništvo	57			2Bon 3,9
10	1	Ljubav prema molitvi		94		2Bon 4,1
	2	Uvijek pozoran na pohode Duha		95		

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
–	Prolazi u ekstazi Borgo San Sepolcro		98		
3	Ljubav prema samoći	71			
–	Napadi demona	72	122	65	2Bon 4,2, OgSav 59
4	Franjina molitva u šumama		95		2Bon 4,2
–	Iznenadni pohodi Duha		94		2Bon 4,3
–	Povjeravao je Bogu duhovne utjehe koje je primao		99		
5	Kažnjena radoznalost biskupa Asiza		100	54	
–	Uspješna molitva za nekog opata		101	76	
6	Molitva božanskog časoslova		96	119	OgSav 94
–	Sudbina posudice koja ga je rastresala u molitvi		97		
–	Poštovanje prema napisanim riječima	82			
7	Jaslice u Grecciu	84–87			
–	Tražio je za njih dopuštenje od pape				
–	Čudesno sijeno	87			3Čel 19
11 1	Franjino znanje i sjećanje		102		2Bon 4,3
–	Ne razdvajati molitvu i znanost		195	47.103	OgSav 69
2	Objašnjava jedan pasus iz Ezekijela		103	35–36	OgSav 53
–	Njegovo pronicanje Sv. pisma		102	36	
3	Duh proroštva		27		2Bon 4,3
–	Predskazuje poraz kod Damiette		30		
4	Smrt viteza iz Celana				3Čel 41, 2Bon 4,9
5	Kanonik Gideon		41	95	2Bon 4,8
6	Predskazuje obraćenje jednog muža		38	69	2Bon 4,7
7	Otkriva tajnu muku jednog teologa				
8	Skrivene misli brata Leonarda		31	72	
9	Iskušenje brata Rizeria	49–50	44a		
–	Autograf za brata Leona		49		3Čel 3, 2Bon 4,6
10	Fratar kojeg su smatrali svetim		28	116	OgSav 102
–	Druga predskazanja	48			
11	Spašava jednog fratra od neposlušnosti		34		2Bon 4,5, Cvjet 23
12	Iz svoje ćelije blagoslivlja dvojicu fratara		45	73	

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
13	Starac koji je sablaznio nekog mladića		39		
14	Značenje ovog proročkog duha				2Bon 4,4
12 1	Molitva ili propovijedanje?				Cvjet 16
2	Suma njegove mudrosti	91			
–	Odgovor sv. Klare i brata Silvestra				Cvjet 16
3	Propovijed pticama	58			3Čel 20, Cvjet 16
4	Naređuje lastavicama da ušute	59			3Čel 21
5	Isto pokušava uraditi neki student iz Parme				3Čel 22
6	U Gaeti propovijeda iz jedne barke				2Bon 5,4
7	Njegova je riječ bila kao gorući oganj	23			2Bon 5,1
–	Izriče propovijed pred papom	73	25		
8	Dosljednost života i propovijedanja	36			LegTd 54, Peruđ 36
9	Čudesa: uzeti dječak iz Toscanelle	65			3Čel 175
–	Uzeti iz Narnia	66			3Čel 176
–	Dijete iz Rietia bolesno od vodene bolesti				3Čel 174
–	Zgrčeno dijete iz Ortea				3Čel 178
10	Žena ukočenih ruku iz Gubbia	67			3Čel 177
–	Slijepa djevojčica iz Bevagne				3Čel 124
–	Sljepica iz Narnia	67			3Čel 121
–	Slijepo dijete iz Bologne				
–	Opsjednuti iz San Geminia	69			3Čel 155
–	Opsjednuta iz grada Città di Castelo	70			3Čel 156
11	Neki epileptični fratar	68			3Čel 195
–	Rodilja iz Arezza	63			3Čel 108
–	Pojas koji je liječio bolesnike	64			3Čel 19
12	Deset znakova franjine svetosti				2Bon 7,9
13 1	Akcija i kontemplacija	91			2Bon 6,1
–	Korizma sv. Mihaelu na Verni	94			
2	Propituje knjigu evanđelja	92–93			
3	Ukazanje Serafina	94			3Čel 4, LegTd 69, Peruđ 46, 2Bon 6,1
–	Pojavljuju se stigmate na njegovu tijelu	95			3Čel 4, LegTd 69, 2Bon 6,2s, OkrIl 5

Br.	Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
4	Čuvati kraljevu tajnu?	96			2Bon 6,4
–	Otkriva viđenje samo malobrojnim bliskim prijateljima				
5	Silazi s brda preobražen u Krista				
–	Njegov trud u skrivanju stigmata		135		2Bon 4,5
–	Bog naprotiv čini čudesa po njima				
6	Ozdravlja životinje od neke epidemije			94	3Čel 18, 2Bon 6,6
7	Oslobađa Vernu od grada				
–	Čudesno zagrijava jednog siromaha				
8	Svjedoci stigmata				
–	Plan nekog fratra da vidi stigmate	95	137s		3Čel 4, 2Bon 6,3
9	Pečat sam Kristov	90			
10	Sedam viđenja križa				3Čel 2–3
14 1	Raspet s Kristom za svijet	97			2Bon 7,1
–	*Počnimo služiti Gospodinu*	98.103			2Bon 7,1
–	Nema mjesta lijenosti		209		2Bon 7,2
–	Sklad između duha i tijela	97			
2	Pogoršanje bolesti	97			
–	Molitva u vrijeme bolesti				
–	Objava vremena smrti	108			2Bon 7, 2.3
3	U Porcijunkuli	106			2Bon 7,3
–	Gol na goloj zemlji	110	114		2Bon 7,3
4	Gvardijan mu poklanja habit		215		
–	Suobličen u svemu Kristu		217		
5	Zadnje pouke i blagoslov	108s	216	22	OgSav 88, OkrIl 4
–	Prisjeća se Posljednje večere	110	217		
–	Započinje psalam *Glasom svojim…*		217		
6	Smrt sv. Franje	110	217		2Bon 7,5
–	Njegova duša se pojavljuje kao zvijezda	110	217		LegTd 68
–	*Sačekaj me, oče, sačekaj me!*		218		2Bon 7,6
–	Ukazanje biskupu Asiza		220		2Bon 7,6
–	Pozdrav ševa			14	3Čel 32, OgSav 113
15 1	Bog ga proslavlja nakon njegove smrti				
2	Svi su mogli vidjeti stigmate	112	217a		3Čel 5, LegTd 70

Br.	**Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog**	1Čel	2Čel	LegTd	Drugi izvori
3	Tuga i radost sinova	113	217a		3Čel 5, LegTd 70
4	Okupljanje građana Asiza	112			
–	Sumnjičavi vitez Jeronim				
5	Prenošenje tijela u Sv. Damjan	116s			
–	Pokapanje u crkvu sv. Jurja	118			
6	Smrt i slava čudesa	119–21			
7	Postupak kanonizacije	123–26			LegTd 71, Peruđ 56s
8	Prijenos relikvija				
9	Bog proslavlja svoga sveca				2Bon 7,7

Br.		Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog – *Čudesa*	3Čel	Drugi izvori
1Č	1	Križ u njegovu životu i stigmate	2–3	1Čel 90, 2Bon 6,9
	2	Pojavljuje se u snu Grguru IX.		
	3	Sumnja jednog fratra	10	
	4	Rimska gospođa i lik sv. Franje	8–9	
	5	Ivan iz Leride čudesno ozdravljen	11–13	2Bon 6,7
	6	Ruggero uvjeren u stigmate	6–7	2Bon 6,8
2Č	1	Uskrišena žena u Monte Maranu	40	
	2	Uskrisuje djevojčicu u Pomericu	46	
	3	Uskrslo dijete u blizini Nocere	43	
	4	Dječak vraćen majci u Rimu	42	
	5	Dječak uskrišen u Capui	44	
	6	Spašava mladića u Sessi	45	
	7	Vraća život izvjesnom Geraldinu	47	
	8	Uskrišen mrtvac u Njemačkoj	48	
3Č	1	Spašava život čuvaru nekog dvorca	49	
	2	U Pofiu spašava svećenika Tomu	50	
	3	U Celanu dijete palo u bunar	51	
	4	Čudo u Asizu		
	5	Spašeno dijete od smrti u Cornetu	54	
	6	Sličan slučaj s čovjekom iz Letinia	57	
	7	Sličan slučaj u Sv. Severinu	58	
	8	Čudo za Bartolomeja iz Geate	59	
	9	Nikola iz Ceprana	56	
	10	Čudo u Castel San Gimignanu	61	
	11	Slična čuda u Thamaritu i Ankoni	52	
	12	Matej od Vicalvija spašen od otrova	187	
4Č	1	U Barletti spašeni brodolomci	81	
	2	Hodočasnik čudesno spašen od dehidracije	82	
	3	Brat Jakov iz Rietia	83	
	4	Spašeni brodolomci	86.84	
	5	Mornari iz Ancone spašeni od brodoloma	85	
5Č	1	Oslobođen zatvorenik iz Latinskog carstva	88	
	2	Oslobođen štovatelj iz Masse San Pietro	89	
	3	Albert iz Arezza izvučen iz zatvora	91	
	4	Franjo oslobađa Petra iz Alife	93	
	5	Guidolotto iz San Gimignana	94	
6Č	1	Sretan porođaj u Schiavoniji	95	

Br.		Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog – *Čudesa*	3Čel	Drugi izvori
	2	Beatrica porađa mrtvorođenče	96	
	3	Julijana iz Calvia, sretna majka	97	
	–	Sličan slučaj u Tivoliju	99	
	4	Žena u Viterbu zaboravila na zavjet	98	
	5	Sretan porođaj u Arezzu	106	
7Č	1	Brat Robert ozdravio od sljepoće	116	
	2	Slijepa žena iz Tebe	118	
	3	U Pofiu izliječen slijepi mladić	119	
	4	Ozdravio svećenik iz Castra dei Volsci	120	
	5	Izliječen čovjek iz Monte Gargana	122	
	6	Progledao slijepac od rođenja	123	
	7	Vitez Gerard iz Zancata	117	
	7a	Čovjek iz Asiza oslijepio, potom čudesno ozdravio		
8Č	1	Marko, gluhonijemi dječak	125	1Čel 147–148
	2	Brat Jakov iz Isea	109	
	3	Izliječena slijepa, gluha i luda žena	152	
	–	Sličan slučaj u Nursiji	153s	
	4	Petar iz Folinja oslobođen đavla	150	1Čel 137
	–	Sličan slučaj kod jedne žene iz Narnija	151	1Čel 138
	5	Buonuomo iz Fana, uzeti gubavac	147	1Čel 146
	–	Ato iz Sv. Severina	146	1Čel 146
	6	Rogata izliječena od krvarenja	148	
	–	Druga žena, na Siciliji, ozdravila od iste bolesti	149	
	7	Presede, redovnica iz Rima	181	
9Č	1	Neki seljak iz Le Simon de Poitiersa		
	2	Žena iz Le Mansa, ne slavi svetkovinu	100	
	–	Slični slučajevi u Campaniji	101ss	
	3	Vitez, klevetnik sv. Franje	129	
	4	Aleksandar, kažnjen i pomilovan	128	
10Č	1	Žena iz Cagliana Aterna spašena od dehidracije	16	
	2	Čudesno procvala trešnja	189	
	–	U Vilasilosu loza spašena od crva	190	
	–	U Palenciji oslobađa žitnicu od parazita	191	
	–	U Apuliji oslobođeno polje od crva	192	

Br.		**Veći životopis sv. Franje Bonaventure Banjoređijskog – *Čudesa***	3Čel	**Drugi izvori**
	3	Franjo čuva Martinove volove	183	
	–	U Amiternu čudesno pronađeno june	184	
	–	Popravljena posuda u Antrodocu	185	
	–	Popravljeno ralo u Montolmu	186	
	4	Starica iz Magliana Sabina	182	
	5	Izliječeno dijete-čudovište iz Scepitta	158	
	5a	Brat Ubertin izliječen od ludila		
	6	Štapić sa znakom »tau»	159	
	7	»Tau«, znak spasenja		
	8	Otajstvo križa objavljeno sv. Franji		
	9	Molitva pisca		

Br.	Legenda trojice drugova	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
1	Pismo iz Greccia				
2	Prvo mu je ime bilo Ivan		3		
–	*Što mislite o mome dječaku*		3		
–	Grešnost i ispraznost	2		**1** 1	Peruđ 3
3	Ljubaznost i osjetljivost prema siromasima			**1** 1	
–	Jednog dana je odbio nekog siromaha	17		1 1	Peruđ 4
–	*Za ljubav Božju*	17	5	**1** 1	Peruđ 4
4	Zarobljeništvo u Peruđi		4		
5	Vojne pripreme	5		**1** 3	Peruđ 5
–	Prvo viđenje: dvorana puna oružja	5	6	**1** 3	Peruđ 5
6	Odijeva nekog siromašnog viteza		5	**1** 2	
–	*Gospodine, što želiš da učinim?*	7	6	**1** 3	Peruđ 6
7	Kralj mladeži		7		
–	*Želiš li se možda oženiti?*	7			
8	Početak obraćenja	4			
–	Traži samoću	6		**1** 4	
–	Milosrđe prema siromasima i prema svećenicima		8	**1** 6	
9	Priprema stol za siromahe				
10	Hodočašće u Rim		8	**1** 6	
11	*Ono što ti je gorko postat će ti slatko*		9		
–	Poljubac i služenje gubavcima	17	9	**2** 6	1Bon 1, 5-6
12	Svjedok njegovih molitava	6	9	**1** 4	
–	Iskušenje: grbava žena		9		
13	Odustaje od puta u Apuliu	7	6	**1** 3	
–	Radoznalost prijatelja	7			
–	Raspelo u crkvi sv. Damjana		10	**2** 1	3Čel 2
–	Prošnja ulja za svjetiljku		11		
14	Razmatranje i plač nad Kristovom mukom		11	**1** 5	OgSav 92, AsZb 78, 3Čel 3
15	Za stolom: misao o siromašnoj Djevici	51	200	7 1	1Bon 5,1
16	Prodaje platno u Folignu	8		**2** 1	Peruđ 7
–	Sakrio se u crkvu sv. Damjana	9–10		**2** 2	(Peruđ 7)
17	Vraća se u Asiz	11		**2** 2	
–	Otac ga zatvara u podrum	12		**2** 2	
18	Majka ga oslobađa	13		**2** 3	
19	Otac ga tuži biskupu	15		**2** 3	Peruđ 8
20	Svlači sve sa sebe pred biskupom	15	12	**2** 4	

Br.	Legenda trojice drugova	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
21	Prosi kamenje i obnavlja crkvicu sv. Damjana	18	11.13	2 7	
22	*Nećeš uvijek naći ovog svećenika*		14		
23	Poziva jednog siromaha da ga pred njegovim ocem blagoslivlja		12		Peruđ 9
–	I njegov brat ga vrijeđa		12		
24	Traži milostinju od starih prijatelja		13		
–	Pretkazuje dolazak siromašnih gospođa	18	13	4 6	
25	Do sada je nosio habit pustinjaka	21			
–	Evanđelje poslanja apostola	22		3 1	
–	Prva propovijed	23		3 2	
26	Gospodin ti dao mir	23		3 2	AsZb 101
–	Preteča pozdrava: *Mir i dobro!*				OgSav 26
–	Prvi plodovi propovijedanja	23			
27	Poziv Bernarda Kvintavalskog	24	15	3 3	Peruđ 10, Cvjet2
28	Franjo moli s Bernardom	24	15	3 3	Peruđ 10, Cvjet2
29	Otvaranje knjige evanđelja	24	15	3 3	Peruđ 11, Cvjet2
30	Poziv brata Silvestra		109	3 5	Peruđ 12, Cvjet2
31	Viđenje zlatnog križa		109	3 5	3Čel 3, Peruđ 13, Cvjet 2
32	Nastanjuje se u Porcijunkuli	44	18	2 8	Peruđ 14, AsZb 56 OgSav 55
–	Poziv brata Egidija	25		3 4	Peruđ 14
33	Prvo apostolsko poslanje	29		3 7	Peruđ 15
–	Naš je Red poput ribara	28			Peruđ 15
–	Pokorničke pouke				Peruđ 15
34	*Tko su ova dvojica*, povratak	30		3 7	Peruđ 16
35	Novi članovi	31		3 7	Peruđ 17
–	Razgovor s biskupom Asiza				Peruđ 17
36	Riječi ohrabrenja braći	27		3 6	Peruđ 18
37	*Klanjamo ti se, Kriste*	45		4 3	3Čel 3, Peruđ 19
–	Pitali su ih: *Odakle dolazite?*				Peruđ 19
38	Zgode dvojice fratara u Firenci				Peruđ 20
39	*Siromaštvo za nas nije teret*				Peruđ 21–22
40	Pretrpljeno maltretiranje	40		4 7	Peruđ 23
41	Dan u Porcijunkuli	38–49			Peruđ 24–25
42	Na meti nekog luđaka				Peruđ 26
43	Kako su se mirila prva braća				Peruđ 27
–	Siromaštvo	39		4 7	Peruđ 27

Br.	Legenda trojice drugova	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
44	Plašt brata Egidija				Peruđ 28, AsZb 92, OgSav 36
45	Siromaštvo i radost u Gospodinu	41			Peruđ 29
–	Prezir prema novcu	41			Peruđ 30
46	Odlaze u Rim	32		3 8	Peruđ 31
47	Susreću kardinala Ivana od Sv. Pavla	32		3 9	Peruđ 32
48	*Našao sam savršenog čovjeka*	33	16	3 9	Peruđ 33
49	Papa poziva Franju na molitvu		16	3 9	Peruđ 34
50	*Bila je u pustinji neka siromašna žena*		16	3 10	Peruđ 35
51	Viđenje Lateranske bazilike koja se ruši		17	3 10	
–	Odobravanje Pravila	33	17	3 10	AsZb 101, Peruđ 36
52	Franjo obećava poslušnost. Tonzura	34		3 10	Peruđ 36
53	Viđenje veličanstvenog drveta	33		3 8	
54	Novi žar u propovijedanju	36		4 5	Peruđ 36
–	Svjedočanstvo života	36		12 8	
–	Novi članovi	37		4 7	
55	Rivotorto	42		4 3	
–	Napuštaju kolibu i ostavljaju je magarcu	44		4 5	
56	Dobivaju Porcijunkulu		18		AsZb 56
–	Viđenje vezano uz Porcijunkulu		20	2 8	
57	Uvođenje generalnih kapitula				Peruđ 36
–	Franjine pouke				Peruđ 37
58	… ne sudite: budite mirotvorci…				Peruđ 38
59	… mrtvljenje i diskrecija				Peruđ 39
–	Zatvaranje kapitula				Peruđ 40
60	Nastanak tri reda				Peruđ 41, Cvjet 16
61	Smrt kardinala Ivana od Sv. Pavla				Peruđ 42
–	Kardinal Hugolin				Peruđ 43
62	Izbor prvih provincijalnih ministara				Peruđ 44
–	Nevolje podnesene u nekim područjima				Peruđ 44
–	Svečano potvrđivanje Pravila (?)				Peruđ 44
63	*Ja sam ta kokoš*		24		

Br.	Legenda trojice drugova	1Čel	2Čel	1Bon	Drugi izvori
–	Red pod zaštitom Crkve		24		OgSav 78
64	Franjo sreće kardinala Hugolina…	100	25		Peruđ 45
65	i traži ga od pape kao zaštitnika Reda	100	25		Peruđ 45
66	Ovlašćuje ministre da primaju novu braću				Peruđ 45
67	Franjo predskazuje Hugolinu da će postati papa	100			Peruđ 45, Cvij 18
68	Franjina smrt	88			Peruđ 46, OkrIl 8
–	Jedan fratar mu vidi dušu kako uzlazi na nebo	110	217	**14** 6	
–	Franjine kreposti				Peruđ 46
69	Ukazanje raspetog Serafina	94		**13** 3	Peruđ 46
70	Fratri mogu promatrati stigmate	113		**15**, 2–3	3Čel5
71	Franjina kanonizacija	126		**15** 7	Peruđ 46–47
72	Bazilika podignuta u njegovu čast				
73	Franjo sve privlači k sebi				Peruđ 47

Br.	**Asiški zbornik** (ili **Peruđinska legenda**)	**OgSav**	**2Čel**	**1Bon**	**Drugi izvori**
1	N*e stavljaj odmah ruku na mač*	49	153		
2	Proroštvo o tužnim danima za Red	70	157		
3	*Kada sam njegov sluga, a kada ne*	74	159		
4	Predskazuje svoju buduću slavu	109			
5	Blagoslov grada Asiza	124			
6–7	Sestra smrt	123			
8	Zadnja posjeta brata Jakobe	112			3Čel 37–39
9	Ideali poniznosti i siromaštva	44			3Čel 38, 2Čel 140
10	Ponizni odgovor biskupu Ternia	45	141		
–	*Još uvijek mogu imati sinove i kćeri*	45	133	**6** 3	
11	Franjino povlačenje	39	143		
–	*Slušao bih novaka od jednog sata*	46	151	**6** 4	
12	Blagoslov Bratu Bernardu	107			
–	Predskazanja u vezi s bratom Bernardom	107	48		
13	Posljednji Klarin pozdrav	108			
–	Zaustavljanje povorke s tijelom u Sv. Damjanu	108		**15** 5	1Čel 116–117
14	Sestre ševe	113		**14** 6	3Čel 32
–	Nitko ne smije biti siromašan na Božić	114	200		
–	Sestra ševa	113			
15	*Nisam kradljivac!*	12			
16	Nikakvo vlasništvo, ni zajedničko	13			
17	Krist odobrava Pravilo	1			
18	*Ne spominjite mi druga pravila!*	68			
19	Upućeni na pomoć kleru	54	146		AsZb 58
20	Kako se odnositi prema kleru	50			
21	Kristove pritužbe iznesene bratu Leonu	52			
22	Franjo proživljava Kristovu posljednju večeru	88	217		
23	Živjeti i stanovati kao hodočasnici	5	56.59	7 2	
24	Siromaštvo u stanovanju	5	60		
25	Protiv pretjerane želje za knjigama	5	62		
26	Siromaštvo u krevetima	5	63		
27	Prezir prema novcu. Kažnjava jednog fratra	14	65		Peruđ 30
28–30	Siromaštvo u odijevanju	15	69	**5** 2	
31	Dva plašta za staricu	29	86		
32	I drugi plašt za nekog siromaha	30	87	**8** 5	

Br.	Asiški zbornik (ili **Peruđinska legenda**)	OgSav	2Čel	1Bon	Drugi izvori
33	Sličan slučaj u Le Celle di Cortona	31	88		
34	i u mjestu Colle kod Peruđe	32	89		
35–36	Objašnjava jedan odlomak iz Ezekijela	53	103	**11** 2	
37	Prispodoba o gledanju žena	86	113s		
38	Franjino klicanje na francuskom	93	127		
39	Odustajanje od vodstva Reda…	39	143		AsZb 11
40	i od svojih drugova	40	144		
41	Dobar primjer i bratska ljubav	51	155		
42	Tko će ga naslijediti na čelu Reda?	80	184		
–	Opis generalnog ministra	80	185		
43	Dužnosti generalnog ministra i njegovih suradnika	80	185s		
44	Loši primjeri poglavara	41	188		
45	Samilost i molitva za bolesnike	42	175		
46	Pohvala Pravilu	76	208		
–	Fratar koji je umro stišćući u rukama Pravilo	77	208		
47	Pretjerana potraga za znanjem	69	195	**11** 1	AsZb 103
–	Predskazanja s obzirom na to	69	195		OgSav 172
48	Protiv besposlice	75	161	**5** 6	
49	Ne želi crkvene službe u svom Redu	43	148	**6** 5	
–	Prijateljstvo između Dominika i Franje	43	150		
50	U Rivotortu: strogost i diskrecija	27	22	**5** 7	
–	Strog prema sebi i blag prema braći	27			
51	Pohvala prošnji	18	74		
52	Ne brinite se za sutra	19			
53	Nježnost prema jednom bolesniku	28	176		
54	Kažnjena radoznalost		100	**10** 5	
55	Iskušavani brat	106	124		
56	Dobiva na raspolaganje Porcijunkulu	55	18		LegTd 56
–	Način života koji se ondje provodio	55	19		
–	Porcijunkula, model Reda	55	19		
–	Kuća koju je sagradila općina	7	57		
–	Kuća koju je dao sagraditi provincijalni ministar	8			
57	*Ne postoji neka moja ćelija!*	9	59		
–	*Lisice imaju jazbine*	9	56		

Br.	Asiški zbornik (ili **Peruđinska legenda**)	OgSav	2Čel	1Bon	Drugi izvori
–	Htio je da se kuće grade od blata i drveta	9			
58	Upute za boravišta fratara	10			
–	Biti u miru s klerom	10	146		AsZb 19
–	Graditi siromašne zgrade	10			
59	Mala oporuka iz Siene	87			1Čel 105
60	Čišćenje crkava	56			
61	Brat Ivan Jednostavni	57	190		
62	Fratar koji je ostavio sve rodbini		81	7 3	
63	*Planina je tvoje iskušenje*	99	115		
64	Za stolom s gubavcem»	58			
65	Noć u sv. Petru iz Bovare	59	122		
–	Viđenje brata Pacifika	60	123	**6** 6	
66	Anđeoska citra		126	**5** 11	
67	Vinograd svećenika iz Rietia	104			Cvjet 19
68	Ručak ponuđen liječniku iz Rietia	110	44		
69	Predskazuje obraćenje jednog muža		38	**11** 6	
70	Nezreli postulant	103	40		
71	Deliciozna riba	111			
72	Mrmljanje brata Leonarda		31	**11** 8	
73	Izlazi iz ćelije da blagoslovi jednog fratra		45	**11** 12	
74	Božićni ručak u Grecciu	20	61	7 9	
–	Posjeta kardinala Hugolina Porcijunkuli	21	63		
–	Kreposti i mane u Grecciu		35s	**8** 11	
75	Predskazuje Peruđincima građanski rat	105	37		
76	Uspješnost njegove molitve		101	**10** 5	
77	Franjine bolesti	91			
78	Ljubav prema Kristu patniku	92	11		3Čel 3, LegTd 14
79	Knjiga križa		105		
80	*Dođite vidjeti proždrljivca*	61			1Čel 52
81	*Jeo sam hranu začinjenu mašću*	62	131		
–	Lisičje krzno ispod habita	62	130		
82	Bljesak ispraznosti	63	132		
83	Hugolin mu naređuje da se liječi	91			
–	*Dođi u pomoć mojim nemoćnima*	100			
–	Nastaje Pjesma brata Sunca	100	213		
–	Hvalio je Boga za sva njegova stvorenja	119			

Br.	Asiški zbornik (ili **Peruđinska legenda**)	OgSav	2Čel	1Bon	Drugi izvori
84	Strofa o oprostu	101			
–	Biskup i gradonačelnik se izmiruju	101			
85	Hvalospjev za Siromašne gospođe	90	204		
86	Njegova odbojnost prema liječenju	115			
–	Hrabrenje bolničara				
–	Bezbolno spaljivanje očnih živaca	115	166		
–	Izvanredno poštovanje prema vatri	116			
87	Ćelija u vatri	117			
88	Ljubav prema svim stvorenjima	118	165	**9** 1	
89	Ogrtač za jednu ženu iz Machilona	33	92		
90	Poklanja habit dvojici francuskih fratara	34	181		
91	Komad habita za nekog siromaha	35	196	**9** 1	
92	Plašt brata Egidija	36			LegTd 44, Peruđ 28
93	Poklanja Novi Zavjet	38	91		
94	Izlječenje volova u Sv. Iliji			**13** 6	3Čel 18
95	Kanonik Gideon		41	**11** 5	
96	Poziva vitezove da traže milostinju	22	77	7 10	
–	Pohvala prošnji	22	72	7 7	
97	Za stolom kardinala Hugolina	23	73	7 7	
–	Brat muha. Parazit	24	75	**5** 6	
98	Ljubi ramena bratu koji ide u prošnju	25	76		
99	Franjina radost pred smrt…	121	217		1Čel 109
–	i čuđenje brata Ilije	121			
100	*Što ti se čini za moju vodenu bolest*	122			
–	*Dobro došla, sestrice smrti*	122	217		
101	Što je bila Franjina nakana	2			
–	Naziv *Manja braća*	26		**6** 5	1Čel 38
–	*Gospodin vam dao mir!*	26		**3** 2	LegTd 26
–	Otpor određene braće	2.26			
102	Knjige brata ministra	3	62		
103	Novak koji je htio imati psaltir	4	195		
–	Molitva je ta koja spašava	72	164	**8** 2	
–	Znanost napuhava, ljubav izgrađuje	4	73		AsZb 47
104	*Donesite mi brevijar*	4	195		
105	Toliko čovjek zna koliko čini	4			
106	Zlouporabe i iskrivljenja	71			
–	Zašto Franjo ne intervenira	71			

Br.	**Asiški zbornik** (ili **Peruđinska legenda**)	**OgSav**	**2Čel**	**1Bon**	**Drugi izvori**
–	Opozicija određenih krugova protiv Franje	11			
107	Protiv besposlenog brbljanja	82	160	**5** 6	
108	Franjo želi poći u Francusku	65	201		
–	Štovanje euharistije	65	201		
–	Držanje braće po svijetu	65			
–	Arezzo oslobođen od demona		108	**6** 9	
–	Hugolin sprječava njegov put u Francusku	65			1Čel 75
109	*Ne želimo da ti vladaš nad nama*	64	145	**6** 5	
110	Brat cvrčak		171	**8** 9	
111	Primjer i uzor	16			
112	*Izabrao sam te jer si bio neznatan*	81	158	**8** 3	
–	Primjer i poticaj fratrima	81			
113	Susret s nekim siromašnijim od njega	17	84	**7** 6	
114	Brat koji je prezreo nekog siromaha	37	85	**8** 5	1Čel 76
115	Obraćeni lopovi	66			Cvjet 26
116	Fratar kojeg su svi držali svecem	102	28	**11** 10	
117	U palači kardinala Leonea	67	119s	**6** 10	
118	Korizma na Verni				
–	Doček ptica	99		**8** 10	
119	Perjani jastuk	98	64	**5** 2	
120	Njegov žar u moljenju časoslova	94	96	**10** 6	
–	*Ako đavao… uđe u srce…*	95			
–	Umjerenost s bratom tijelom	97	129		
–	Duhovna radost	95	125		
–	Prekorava jednog žalosnog brata	96	128		

Br.	Ogledalo savršenstva	2Čel	1Bon	AsZb	Drugi izvori
1	Nova redakcija Pravila		4 11	17	
2	Otkriva svoju nakanu bratu Rizeriju			101	
–	*Vrlo nevoljko Franjo im pristaje udovoljiti*			101	
3	Ministar koji je htio imati knjige	62		102	
4	Novak koji je htio imati psaltir	195		105	
5	Siromaštvo u knjigama, kućama, krevetima, odjeći	62s		23–36	2Čel 56.60
6	Ispražnjena kuća u Bologni	58	7 2		
7	Kuća sagrađena od općine	57	7 2	56	
8	Kuća koju je sagradio njegov zamjenik			56	
9	Ćelija koja je bila prozvana *njegovom*	59		57	
–	*Lisice imaju skrovišta*	56		57	
10	Upute o boravištima fratara			58	
–	Biti u miru s klerom	146		19.58	OgSav 54
–	Neka budu siromašne građevine i od drveta			58	
11	Protivljenje nekih fratara			106	
12	*Nikada nisam bio kradljivac milostinje*			15	
13	Ne posjedovati ništa, ni u zajednici			16	
14	Prezir prema novcu	65		27	Peruđ 30
15	Siromaštvo u odijevanju	69		28–30	
16	*Ja moram biti uzor*	85			
17	Susret s jednim siromašnijim od njega	84	7 6	113	
18	Uči fratre da traže milostinju	74		51	
19	Nikakve tjeskobe za sutra			52	
20	Bogata trpeza na dan Božića	61	7 9	74	
21	Posjeta kardinalu Hugolinu	63		74	
22	Poziva neke vitezove da traže milostinju	77	7 10	96	
–	*Moje kraljevsko dostojanstvo*	72	7 7	96	
23	Na ručku s kardinalom Hugolinom	73	7 7	97	
–	*Isprošeni kruh je sveti kruh*	75		97	
24	Brat muha	75	5 6	97	
25	Ljubi u rame brata koji je išao u prošnju	76		98	
26	Ime Manje braće		6 5	101	1Čel 38
–	*Gospodin ti dao mir*		3 2	101	LegTd 26

Br.	Ogledalo savršenstva	2Čel	1Bon	AsZb	Drugi izvori
27	Brat koji je umirao od gladi	22	**5** 7	50	
–	Diskrecija u strogostima	21		50	Cvjet 18
28	Jeo je grožđe s jednim bolesnim bratom	176		53	
29	Poklanja plašt nekoj siromašnoj starici	86		31	
30	Poklanja drugi plašt nekom siromahu	87	**8** 5	32	
31	Sličan slučaj u Le Celle di Cortona	88		33	
32	Drugi neki plašt darovan siromahu iz mjesta Colle	89		34	
33	Siromašna starica iz Machilonea	92		89	
34	Poklanja svoj habit dvojici fratara	181		90	
35	Komadić habita nekom siromahu	196	**9** 1	91	
36	Plašt brata Egidija			92	LegTd 44, Peruđ 28
37	Brat koji je prezreo nekog siromaha	85	**8** 5	114	1Čel 76
38	Daje Novi Zavjet majci dvojice fratara	91		93	
39	Odustaje od uprave Reda…	143		11.39	
40	i od svojih drugova	144		40	
41	Odriče se vodstva nad Redom	188		44	
42	Samilost prema bolesnicima	175		45	
43	Odgovor kardinalu Hugolinu s obzirom na službe	148	**6** 5	49	
–	Prijateljstvo Franje i Dominika	150		49	
44	Služenje gubavcima			9	1Čel 38
45	Ponizan odgovor biskupu od Ternia	141		10	
–	*Još bih mogao imati sinove i kćeri*	133	**6** 3	10	
46	*Poslušao bih novaka od jednog sata*	151	**6** 4	11	
47	Poslušati na prvu riječ	51			
48	Poslušnost leša	152	**6** 4		
49	Ne izdaj naredbe prebrzo	153		1	
50	Ne traži nikakve povlastice			20	
51	Kako su se mirili fratri	155	**8** 3	41	
52	Krist se žali bratu Leonu			21	
53	Objašnjava jedan redak iz Ezekijela	103	**11** 2	35–36	
54	Poslani u pomoć kleru	146		19.58	
55	Kako je dobio crkvicu zvanu Porcijunkula	18		56	LegTd 56
–	Život koji se tu provodio	19		56	

Br.	Ogledalo savršenstva	2Čel	1Bon	AsZb	Drugi izvori
56	Franjo i čistoća crkava			60	
57	Brat Ivan Jednostavni	190		61	
58	Jede iz posude nekoga gubavca			64	
59	Tjera u bijeg demone	122	**10** 3	65	1Čel 72
60	Namijenjeno mu je Luciferovo prijestolje	123	**6** 6	65	
61	Gol, sa pojasom oko vrata		**6** 2	80	1Čel 52
62	*Jeo sam jela začinjena mašću*	131		81	
–	*Lisičja koža ispod i preko habita*	130		81	
63	Jedan blijesak oholosti	132		82	
64	Stanje savršene poniznosti	165	**6** 5	109	
65	Htio je ići u Francusku	201		108	
–	Poštovanje euharistije i dragocjene posude	201		108	
–	Naša je ćelija naše tijelo			108	
–	Hugolin ga zaustavlja u Firenci			97	1Čel 74
66	Banditi iz Monte Casalea			115	Cvjet 26
67	Na dvoru kardinala Leona	119s	**6** 10	117	
68	Kapitul na rogožinama: kao novi luđak			18	
69	Znanje koje napuhava	195	**11** 1	47.103	
70	Tužna predviđanja za Red	157		2	
71	Zašto ne obustaviš zlouporabe?			106	
71a	Riječi brata Leona bratu Konradu				
72	Molitva jednostavnih fratara	195		103	
–	Ne napuštajte vlastitog poziva			47.103	
–	… *vitezovi okruglog stola*			103	
–	Prispodoba o neplodnoj ženi	164	**8** 2	103	
73	Propovjednicima: Posvetite se molitvi				
74	*Kada sam njegov sluga, a kada ne*	159		3	
75	Protiv besposlice	161	5 6	48	
76	Pohvala Pravilu	208		46	
77	Sveti brat koji ju je nosio sa sobom	208		46	
78	Povjerava Red Crkvi	24			LegTd 63
79	Četiri povlastice date Redu				
80	Karakteristike generalnog ministra	184–6		42–43	
81	*Zašto se uzrujavaš mali čovječe?*	158	**8** 3	112	
–	*Moj je zadatak dati dobar primjer*			112	
82	Propisi za Porcijunkulu	160	5 6	107	
83	*Čuvajte se da je nikada ne ostavite*				1Čel 106
84	Himan u čast Porcijunkule				
85	Opis savršenog manjeg brata				

Br.	Ogledalo savršenstva	2Čel	1Bon	AsZb	Drugi izvori
86	Prispodoba s obzirom na čistoću	113s		37	
87	Mala oporuka iz Siene			59	
88	Proživljava posljednju večeru i blagoslivlja fratre	216s	**14** 5	22	
89	Riječi ohrabrenja svojim bolničarima			86	
90	Poticaji Siromašnim gospođama	204		85	
91	Porijeklo njegovih bolesti			77	
–	Hugolin mu naređuje da se liječi			83	
92	Franjo oplakuje Kristovu muku	11		78	LegTd 14
93	Pjevao je uz improviziranu violinu	127		38	
94	Božanski časoslov	96	**10** 6	119	
95	Duhovna radost	195		120	
–	*… od jedne dlake pravi brvno*	113	**5** 5	120	
96	Prekorava jednog tužnog brata	128		120	
–	Umjerenost i zrelost, zid obrane				
97	Umjerenost s bratom tijelom	129	**5** 6	120	
98	Demon u jastuku od perja	64	**5** 2	119	
99	Iskušenje trajalo duže od dvije godine	115		63	
100	Nastanak Pjesme brata Sunca	213		83	
101	Strofa o oprostu			84	
102	O jednom fratru, lažnom svecu	28s	**11** 10	116	
103	*Ti plačeš, ali tjelesno…*	90		70	
104	Vinograd svećenika crkve sv. Fabijana			67	Cvjet 19
105	Predskazuje Peruđincima građanski rat	37		75	
106	O nekom skrupuloznom fratru	124		55	
107	Brat Bernard: blagoslov i predskazanje	48		12	Cvjet 6
108	Riječi utjehe sv. Klari			13	1Čel 116–118
109	Predskazuje svoju slavu			4	
110	Ručak za liječnika iz Rijetia	44	**7** 11	68	
111	Poželio je neku posebnu ribu			71	
112	Zadnja posjeta gospođe Jakobe			8	3Čel 37
113	Sklonost prema sestri ševi		**14** 6	14	3Čel 32,Ogsav 11
114	Za Božić, slavlje za sve, uključujući i životinje	200		14	
115	Njegova ljubav prema bratu ognju	166	**5** 9	86	
116	Ne želi ugasiti oganj			86	
117	Dao je da mu čitaju misno evanđelje				
–	Koža spašena od vatre			87	

Br.	Ogledalo savršenstva	2Čel	1Bon	AsZb	Drugi izvori
118	Ljubav prema svim stvorenjima	165	**9** 1	88	
119	Pohvale suncu i ognju				
120	Pjesma brata Sunca. Tekst				
121	Brat Ilija ga prekorava zbog njegove radosti			99	1Čel 109
122	Ispituje liječnika o svojoj bolesti	217		100	
–	*Dobro došla, sestrice smrti*	217		100	
123	Strofa o sestri smrti			7	
124	Kako je blagoslovio grad Asiz			5	Cvjet 4

Biblijsko kazalo

Priredila

ANITA KONJICIJA

STARI ZAVJET

Knjiga Izlaska

Propovjednik

Pjesma nad pjesmama

Knjiga Mudrosti

Jeremija

NOVI ZAVJET

Evanđelje po Marku

Evanđelje po Ivanu

Poslanica Rimljanima

Prva poslanica Korinćanima

Druga poslanica Korinćanima

Poslanica Galaćanima

Prva poslanica Solunjanima

Druga poslanica Solunjanima

Prva poslanica Timoteju

Druga poslanica Timoteju

Kazalo osobnih imena

Priredila
ANITA KONJICIJA

C

Ć

D

E

F

G

J

LJ

M

Q

R

S

W

Z

Kazalo imena mjesta

Priredila
ANITA KONJICIJA

B

C

Kazalo pojmova

Priredili

DRAGAN NIMAC
i ANITA KONJICIJA

Ovdje su tematski obrađeni samo najrelevantniji franjevački pojmovi.

C

Č

E

F

I

J

K

L

M

N

O

P

R

S

Š

Bibliografija

AA. Vv. (1994) *L'utopia di Francesco si è fatta… Chiara*. Presentazione di E. Caroli, Assisi.

Abate, G. (1939) *Nuovi studi sulla Leggenda di S. Francesco detta dei »Tre Compagni«,* u *Miscellanea Francescana*, 39, str. 1-55, 225-262, 359-373, 635-655.

Abrincensis, H. (1941) *Legenda S. Francisci versificata*, u *Analecta Franciscana*, X, str. 407-521.

Affò, I. (1777) *Vita del beato Giovanni da Parma settimo General Ministro di tutto l'Ordine de' Minori*. Parma.

Affò, I. (1777) *Dissertazione de' Cantici volgari di San Francesco*. Guastalla.

Alberzoni, M. P. (1995) *Chiara e il papato*. Milano: Aleph, 3.

Alessandri L. (1905) *La morte di S. Chiara,* u *Da S. Marco ad Assisi. Numero unico illustrato per il solenne ingresso di Mons. Ambrogio Luddi, novello vescovo di Assisi*. [Firenze].

Amico, D. (1988) *Bernard of Bessa: Praises of Blessed Francis (Liber de laudibus Beati Francisci),* u *Franciscan Studies*, 48, str. 213-288.

Amoni, L. (1880) *Legenda S. Francisci Assisien. BB. Leone, Rufino, Angelo eius sociis scripta quae dicitur Legenda Trium Sociorum ex cod. membr. Biblioth. Vatic. num. 7339. Leggenda di S. Francesco scritta dalli suoi compagni che tuttora conversavano con lui…* Roma.

Analecta Franciscana (1895-1941) *sive Chronica aliague varia documenta ad historiam fratrum minorum spectantia edita a patribus Collegii S. Bonaventurae adiuvantibus aliis eruditis viris*, I-X, Quaracchi-Firenze: Ad Claras Aquas, Florentiae.

Bajetto, F. (1974) *Un trentennio di studi sul Cantico di frate Sole,* u *L'Italia Francescana*, 49, str. 5-62.

Baldelli, I. (1983) *Sull'apocrifo »Audite poverelle dal Signore vocate«,* u *Ricerche Storiche*, 13, str. 559-575.

Barabás, L. (1954) *Le lettere di Santa Chiara alla beata Agnese di Praga,* u *Santa Chiara d'Assisi. Studi e cronaca del VII Centenario 1253-1953*. Assisi, str. 123-131.

Barine, A. (1901) *Saint Francois d'Assise et la légende des trois compagnons*. Paris.

Barone, G. (1974–75) *Frate Elia,* u *Bullettino dell'Istituto Storico Italiano per il Medioevo e Archivio Muratoriano*, 85, str. 89–144.

Bartoli Langeli, A. (1994) *Gli scritti da Francesco. L'autografia di un* illitteratus, u *Frate Francesco d'Assisi.* Atti del XXI Convegno internazionale (Assisi, 14–16 ottobre 1993), Spoleto, str. 101–159.

Bartoli, M. (1989) *Chiara d'Assisi,* introduzione di A. Vauchez. Con appendice iconografica a cura di S. Gieben. Roma: Bibliotheca seraphico–capuccina 37.

Bartoli, M. (1992) *La povertà e il movimento francescano femminile,* u *Dalla »sequela Christi« di Francesco d'Assisi all'apologia de la povertà.* Atti del XVIII Convegno internazionale (Assisi, 18–20 ottobre 1990), Spoleto, str. 223–248.

Bartoli, M. (1993) *»Novitas clariana«. Chiara, testimone di Francesco,* u *Chiara di Assisi*. Atti del XX Convegno internazionale (Assisi, 15–17 ottobre 1992), Spoleto, str. 157–185.

Becker, M. F. – Godet, J. F. – Matura, Th. (1985) *Claire d'Assise: Écrits*. Introduction, texte latin, traduction, notes et index. Paris: Sources Chrétiennes, 325.

Beguin, P. B. (1979) *L'Anonyme de Pérouse. Un témoin de la fraternité franciscaine primitive confronté aux autres sources contemporaines. Traduction, introduction et notes. Études comparative des textes*. Paris.

Berg, D. (1978) *Elias von Cortona. Studien zu Leben und Werk des zweiten Generalministers im Franziskanerorden,* u *Wissenschaft und Weisheit. Zeitschrift für Augustinisch–Franziskanische Theologie und Philosophie in der Gegewart*, 41, str. 102–126.

Bigaroni, M. (1975) *»Compilatio Assisiensis« dagli Scritti di fr. Leone e Compagni su s. Francesco d'Assisi*. I edizione integrale dal Ms. 1046 di Perugia con versione italiana a fronte introduzione e note. Assisi: S. Maria degli Angeli, Pubblicazioni della Biblioteca Francescana di Chiesa Nuova, 2.

Bigaroni, M. (1992) *»Compilatio Assisiensis« dagli Scritti di fr. Leone e Compagni su s. Francesco d'Assisi.* Dal Ms. 1046 di Perugia. II edizione integrale riveduta e corretta con versione italiana a fronte e varianti. Assisi: S. Maria degli Angeli: Pubblicazioni della Biblioteca Francescana di Chiesa Nuova, 2.

Bihl, M. (1924) *De VII narrationibus de s. Francisco*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 17, str. 560–568.

Bihl, M. (1927) *De codicibus excerpta vitae II S. Francisci continentibus*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, str. 497–524.

Bihl, M. (1927) *Disquisitiones Celanenses*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, pp. 433–496; 21 (1928), str. 3–54, 161–205.

Bihl, M. (1927) *L'edition du Speculum vitae b. Francisci parue à Györ en 1752 et l'origine hongroise du Speculum Vitae,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, str. 132–153.

Bihl, M. (1929) *De »Legenda versificata« s. Francisci auctore Henrico Abrincensi*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 22, str. 3–53.

Bihl, M. (1930) *De epistola encyclica fr. Heliae circa transitum S. Francisci*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 23, str. 410–418.

Bihl, M. (1933) *De s. Francisci »Legenda ad usum chori« auctore fr. Thoma Celanensi iuxta novum codicem Senensem*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 26, str. 343–389.

Bihl, M. (1935) *La questione francescana riveduta dal signor prof. Michele Barbi alla luce dell'opera dei Tre Compagni*, u *Studi Francescani*, ser. 3, 7, str. 6–47, 121–141.

Bihl, M. (1935) *Zur Kritik des Speculum Perfectionis gelegenthlich der Neuausgabe desselben von P. Sabatier,* u *Franziskanische Studien*, 22, str. 113–148.

Bihl, M. (1936) *De codicibus Vitae I s. Francisci Assisiensis auctore fr. Thoma Celanensi,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 29, str. 273–307; 30 (1937), str. 3–30, 257–281.

Bihl, M. (1946) *Contra duas novas hipotheses prolatas a Joh. R. H. Moorman adversus »Vitam I S. Francisci« auctore Thoma Celanensi cui sostituere vellet sic dictam »Legendam 3 sociorum«,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 39, str. 3–37.

Boccali, G. (1989) *Testamenta e benedizione di S. Chiara. Nuovo codice latino*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 82, str. 273–305.

Boccali, G. (1995) *Expositio super Regulam fratrum Minorum di Frate Angelo Clareno*. Con introduzione di Felice Accrocca e traduzione italiana a fronte di M. Bigaroni, Assisi–S. Maria degli Angeli: Pubblicazioni della Biblioteca Francescana Chiesa Nuova, 7.

Boccali, I. M. (1976) *Concordantiae verbales Opusculorum s. Francisci et s. Clarae Assisiensium*. Editio textus aliaque multae adnotationes cura et studio… dispositae. Assisi.

Boccali, I. M. (1978) *Opuscula s. Francisci et scripta s. Clarae Assisiensium* variis adnotationibus et indicibus ornata, con traduzione italiana a fronte, presentazione e note a cura di L. Canonici. Assisi: Pubblicazioni della Biblioteca francescana Chiesa Nuova, 1.

Boehmer, H. (1904) *Analekten zur Geschichte des Franziskus von Assisi*. Tübingen und Leipzig.

Boehmer, H. (1908) *Chronica fratris Iordani*. Paris: Collection d'études et de documents sur l'histoire religieuse et littéraire du Moyen âge, 6.

Bollandus, I. (1643) *Acta Sanctorum quotquot orbe coluntur*… colligit… Ioannes Bollandus etc., Antverpiae, Tongerloae, Bruxellis, Parisiis, a tomo I ianuarii (Antverpiae, 1643) ad tomum II Novembris (Bruxellis, 1894); 2a ed. Venetiis, 1734–1770; 3a ed. Parisiis 1863–1869.

Boni, A. (1995) *La legislazione clariana nel contesto giuridico delle sue origini e della sua evoluzione,* u *Antonianum*, 70, str. 47–98.
Bonmann, O. (1952) *De autenticitate epistolae s. Francisci ad s. Antonium Patavinum*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 45, str. 486–487.
Branca, V. (1948) *Il Cantico di frate sole. Studio delle fonti e testo critico*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 41, str. 3–87.
Brezzi, P. (1988) *Cultura e società nell'Italia medievale*, II. Roma: Studi storici, 188–192.
Brook, R. B. (1970) *Scripta Leonis, Rufini et Angeli sociorum S. Francisci. The Writings of Leo, Rufino and Angelo Companions of St. Francis.* Oxford; 19902 Oxford Medieval Texts.
Brooke, R. B. (1959) *Early Franciscan Government: Elias to Bonaventure*, Cambridge: Cambridge Studies in Medieval Life and Tought, n.s. VII.
Brufani, S. (1990) *Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate*, S. Maria degli Angeli: Medioevo francescano, 1.
Brufani, S. (1992) *Il Sacrum commercium: l'identità minoritica nel mito delle origini,* u *Dalla »sequela Christi« di Francesco d'Assisi all'apologia de la povertà.* Atti del XVIII Convegno internazionale (Assisi, 18–20 ottobre 1990), Spoleto, str. 203–222.
Brufani, S. (1993) *Le »legendae« agiografiche di Chiara d'Assisi del secolo XIII*, u *Chiara d'Assisi,* introduzione di A. Vauchez. Con appendice iconografica a cura di S. Gieben. Roma: Bibliotheca seraphico-capuccina, 37, str. 325–55.
Bruning, E. (1930) *Giuliano da Spira e l'Officio ritmico di s. Francesco*. Roma, str. 60, tavv. (estr. da *Note d'archivio*, 1927, str. 129–202).
Bughetti, B. (1912) *Legenda versificata S. Clarae Assisiensis (saec. XIII),* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 5, str. 237–260, 459–481, 621–631.
Bughetti, B. (1926) *Alcune idee fondamentali sui »Fioretti di s. Francesco«,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 19, str. 321–333.
Bughetti, B. (1927) *Analecta de s. Francisco Assisiensi saeculo XIV ante medium collecta (e cod. florentino C.9.2878)*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, str. 79–108.
Bughetti, B. (1927) *Una compilazione di testi intorno alla vita di S. Francesco*. (*Dal cod. Universitario di Bologna n. 1697*), u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, str. 525–562.
Bughetti, B. (1939) *Descriptio novi codicis »Actus beati Francisci« exhibentis* (*Florentiae, Bibl. Nationalis Centralis, II.XI.20*), u *Archivum Franciscanum Historicum*, 32, str. 412–438.
Bund, K. (1982) *Untersuchungen zu Magister Heinrich von Köln, dem Abschreiber der 'Abbreviatio de animalibus' des Avicenna (1232), und zur Frage seiner Identifizierung mit dem Dichter Magister Heinrich von Avranches*, u *Jahrbuch des Kölnischen Geschichtsvereins*, 53, str. 1–20.
Bund, K. (1985) *Mittelrheinische Geschichte des 13. Jahrhunderts im Spiegel der Dichtung. Untersuchungen zum Gedichtfragment Nr. 116 und zur*

'Vita' des mittellateinischen Dichters Magister Heinrich von Avranches, u *Archiv für Frankfurts Geschichte und Kunst*, 59, str. 9–78.
Burkitt, F. C. (1924) *Scripta Leonis and the Speculum Perfectionis,* u *Miscellanea Francesco Ehrle*, *Scritti di storia e paleografia pubbl. Sottogli auspici di S. S. Pio XI in occasione dell'ottantesimo natalizio del'E.mo Cardinale Francesco Ehrle,* III, Roma, str. 1–24.
Burkitt, F. C. (1925) *La légende de Perouse et le ms. 1/73 de Saint-Isidore,* u *Revue d'Histoire Franciscaine*, 2, str. 457–466.
Burkitt, F. C. (1926) *The Study of the Sources of the Life of S. Francis,* u *Saint Francis of Assisi: 1226–1926, Essays in Commemoration.* With a Preface by Prof. P. Sabatier, London, str. 15–61.
Cambell, J. (1954) *Les écrits de Saint François d'Assise devant la critique,* u *Franziskanische Studien*, 36, str. 82–109.
Cambell, J. (1963) *Glanes Franciscaines. La première compilation de Barcelone.* Barcelona: Biblioteca Central, cód. 645, u *Archivo Ibero-Americano*, 23, str. 65–91, 391–453.
Cambell, J. (1965) *Écrits etparoles de s. François d'apres les Opuscules de Wadding*, u *Franziskanische Studien*, 48, str. 73–104.
Cambell, J. (1965) *Glanes Franciscaines. La Seconde Compilation de Barcelone.* Barcelona: Bibl. central, cód. 665*,* u *Archivo Ibero-Americano*, 25, str. 223–298.
Cambell, J. (1967) *I fiori dei tre compagni.* Testi francescani ordinati con introduzione e note di J. Cambell. Versione italiana a fronte di N. Vian, Milano.
Cambell, J. (1969) *Une tentative de resoudre la Question franciscaine*, u *Miscellanea Francescana*, 69, str. 187–206.
Cambell, J. (1970) *Glanes Franciscaines: la Collection d'Upsal*, u *Franziskanische Studien*, 52, str. 347–359; 53 (1971), str. 89–107.
Cambell, J. (1976) *Que penser de l'édition integrale d'une compilation? A proposito di* Compilatio Assisiensis *a cura di p. M. Bigaroni*, u *Frate Francesco*, 43, str. 21–28.
Cambell, J. (1988) *Actus beati Francisci et sociorum eius.* Nuova edizione postuma con testo dei *Fioretti* a fronte, a cura di M. Bigaroni e G. Boccali. Assisi: S. Maria degli Angeli, Pubblicazioni della Biblioteca francescana Chiesa Nuova, 5.
Capitani, O. (1994) *Chiara per Francesco* u *Chiara d'Assisi: un messaggio antico (1194) per un'eredita moderna (1994).* Studii in occasione delle »Giornate dell'Osservanza« (Bologna, 21–22 maggio 1994), str. 47–52.
Causse, M. (1987) *Paul Sabatier et la question franciscaine*, u *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuse*, 67, str. 113–135.
Causse, M. (1989) *Question franciscaine (2e article). Du Speculum Perfectionis aux »rotuli« de Frère Léon,* u *Revue d'Histoire et de Philosophie Religieuse*, 69, str. 285–307.

Causse, M. (1990) *Un inédit de Paul Sabatier: Texte critique de la Légende des Trois Compagnons,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 83, str. 568–586.

Cavallin, S. (1954) *La question franciscaine comme problème philologique,* u *Eranos*, 5, str. 239–270.

Cavanna, N. (1910) *L'Umbria francescana illustrata*. Perugia.

Celucci, L. (1928) *Le leggende francescane del secolo XIII nel loro aspetto artistico*, Napoli, (Torino 1929, Modena 1959).

Chesterton, G. K. (1977) *San Francesco d'Assisi*, Milano.

Chi erano gli Spirituali. (1976) Atti del III Convegno internazionale della Società internazionale di Studi francescani (Assisi, 16–18 ottobre 1975), Assisi.

Chiappini, A. (1960) *Fr. Ioannes de Celano s. Francisci Assisiensis biographus coaevus*, u *Antonianum*, 35, str. 339–342.

Chiara d'Assisi: un messaggio antico (1194) per un'eredità moderna (1994). Studi in occasione delle »Giornate dell'Osservanza« (Bologna, 21–22 maggio 1994) [=*Zenit. Quaderni*. Supplemento al n. 3/94].

Chiara di Assisi. (1993) Atti del XX Convegno internazionale (Assisi, 15–17 ottobre 1992), Spoleto (Atti dei Convegni della Società internazionale di studi francescani e del Centro interuniversitario di studi francescani, n.s. 3).

Chronica XXIV generalium ministrorum ordinis fratrum minorum, u *Analecta Franciscana*, III, str. 1–575.

Chronicon (1897) *XIV vel XV generalium ministrorum Ordinis fratrum minorum seu Catalogus »Gonsalvinus« dictus generalium ministrorum ordinis fratrum minorum*, u *Analecta Franciscana,* III, str. 693–707.

Ciccarelli, D. (1979) *Contributi alla recensione degli scritti di S. Chiara*, u *Miscellanea Francescana*, 79, str. 347–374.

Clarenus, A (1958) *Chronicon seu Historia septem tribulationum ordinis minorum*, ed. A. Ghinato. Roma: Sussidi e testi per la gioventù francescana, 10.

Clasen, S. (1940) *Der hl. Bonaventura und das Mendikantentum. Ein Beitrag zur Ideengeschichte des Pariser Mendikantenstreites (1252–1272).* Werl/W: Franziskanische Forschungen, 7.

Clasen, S. (1961) *S. Bonaventura Legendae maioris s. Francisci compilator*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 54, str. 241–272; 55 (1962), str. 3–58, 289–319.

Clasen, S. (1964) *Die Legenda antiqua des hl. Franziskus von Assisi*, u *Beiträge zum Berufsbewußtsein des mittelalterlichen Menschen*, Hrsg. von P. Wilpert, Berlin, str. 87–104.

Clasen, S. (1964) *Zur Kritik Van Ortroys an der Legenda trium sociorum*, u *Miscellanea Melchor de Pobladura*, I. Roma, str. 35–73.

Clasen, S. (1967) *Legenda antiqua S. Francisci. Untersuchung über die nachbonaventurianischen Franziskusquellen Legenda trium sociorum, Spe-*

culum perfectionis, Actus b. Francisci et sociorum eius und verwandtes Schriftum, Leiden: Studia et documenta franciscana cura Fratrum Minorum in Austria Belgio Germania et Neerlandia edita, 5.

Clasen, S. (1972) *Die Dreigefährtenlegende des heiligen Franziskus*, Werl/ Westf.

Codex diplomaticus (1942) *et epistolaris regni Bohemiae*, ed. G. Friedrich, III/1, Praha.

Covi, D. e Cozzi, D. (1992) *Chiara francescanesimo al femminile*. Roma: Studi e ricerche, 1.

Covi, E. (1985) *Francescanesimo e profezia.* Roma.

Cremaschi, G. – Acquadro, A. (1994) *Scritti di santa Chiara d'Assisi*, I, *Commento*, S. Maria degli Angeli.

Cremascoli, G. (1995) *Chiara d'Assisi e le Clarisse negli scritti di san Bonaventura*, u *Santa Chiara, san Bonaventura e la mistica medievale dell'amore* [=Doctor Seraphicus, 42], str. 13–29.

Cristofani, A. (1882) *Il più antico poema della vita di S. Francesco d'Assisi*. Prato.

Cvjetići sv. Franje (1972). Preveo Domagoj Šimunović sa starotalijanskog. Zagreb: Franjevački provincijalat.

Čelanski, T. (1977) *Životopis i čudesa sv. Franje Asiškog.* Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda, 1977.

Čelanski, T. (1978) *Životopis sv. Klare i njezini spisi.* Preveo Damjan Damjanović. Split: Samostan sv. Klare, Symposion.

D`Alençon, E. (1902) *La Légende de Saint François dite »Des Trois Compagnons«,* u *Études Franciscaines,* 7, str. 461–476.

Da Campagnola, S. (1965) *Orientamenti critici interpretativi intorno alla »Cronica« di Salimbene de Adam,* u *Laurentianum*, 6, str. 461–491.

Da Campagnola, S. (1971) *L'angelo del sesto sigillo e l' »alter Christus«. Genesi e sviluppo di due temi francescani nei secoli XIII–XIV*, Roma.

Da Campagnola, S. (1975) *La »Compilatio Assisiensis«. Una nuova proposta per la cosiddetta »Legenda antiqua perusina«*, u *Laurentianum*, 16, str. 357–367.

Da Campagnola, S. (1977) *Biografie di Francesco d'Assisi*. *Introduzione*, u *Fonti francescane. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi.* Assisi, str. 205–393, (Padova – Assisi, 19883).

Da Campagnola, S. (1977) *Francesco d'Assisi nei suoi scritti e nelle sue biografie dei secoli XIII–XIV*, Assisi (1981).

Da Campagnola, S. (1979) *Le origini francescane come problema storiografico*, Perugia: Pubblicazioni degli Istituti di Stona della Facoltà di Lettere e Filosofia.

Da Campagnola, S. (1982) *Le prime »biografie« del santo,* u *Francesco d'Assisi. Storia e Arte.* Milano, str. 36–52.

Da Campagnola, S. (1984) *Movimenti popolari ortodossi ed ereticali nei decennio 1251-1260* u *Settimo centenario della morte di Raniero Fasani.* Atti del convegno storico (Perugia 7-8 dicembre 1981). Perugia, str. 43-62.

Da Civezza, M. – Domenichelli, T. (1989) *La Leggenda di S. Francesco scritta da tre suoi Compagni (Legenda Trium Sociorum*), Roma.

Da Spira, G. (1980) *Vita e Ufficio ritmico di San Francesco d'Assisi,* traduzione e note di E. Mariani. Vicenza: Bibliotheca Franciscana Sanctorum, 3.

Da Spira, G. (1985) *Officio ritmico e Vita secunda*, ed. V. Gamboso. Padova: Fonti agiografiche antoniane.

Dalarun, J. (1993) *Donne e Donna, femminile e femminizzazione negli scritti e le leggende di Francesco d'Assisi,* u *Chiara di Assisi*. Atti del XX Convegno internazionale (Assisi, 15-17 ottobre 1992), Spoleto, str. 237-266.

Dalarun, J. (1994) *Francesco: un passaggio. Donna e donne negli scritti e nelle leggende di Francesco d'Assisi*. Postfazione di G. Miccoli, Roma.

Dalla »sequela Christi« di Francesco d'Assisi all'apologia della povertà. Atti del XVIII Convegno internazionale (Assisi, 18-20 ottobre 1990), Spoleto 1992 (Atti della Società internazionale di studi francescani e del Centro interuniversitario di studi francescani, n.s. 1).

Damilano, P. (1984) *Un antico 'ufficio ritmico' della Visitazione nella biblioteca capitolare di Fossano (Cuneo),* u *Rivista Internazionale di Musica Sacra*, 5, str. 133-153.

De Adam, S. (1966) *Cronica.* Nuova edizione a cura di G. Scalia. Bari: Scrittori d'Italia, 232-233.

De Balneoregio, B. (1882-1902) *Opera omnia*, voli. 10, Ad Claras Aquas.

De Balneoregio, B. (1941) *Legenda maior s. Francisci,* u *Analecta Franciscana*, X, str. 555-652.

De Balneoregio, B. (1941) *Legenda minor s. Francisci*, u *Analecta Franciscana*, X, str. 653-78.

De Barcelona, M. (1931) *Estudio científico de los fuentes históricas de San Francisco y Santa Clara*, Barcelona.

De Bessa B. *Liber de laudibus beati Francisci*, u *Analecta Franciscana*, III, str. 666-92.

De Dieu, J. (1937) *Bernard de Bessa*, u *Dictionnaire de spiritualité, ascétique et mystique*, l, Paris, coll. 1504-05.

De Kok, D. (1914) *De origine Ordinis S. Clarae in Flandria*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 7, str. 244-245.

De Latreiche, S. (1865) *Légende de S. François d'Assise par ses trois compagnons*. Manuscrits du XIIIe siècle publiée pour la première fois, Paris.

De Matteis, M. C. (1994) *Francesco per Chiara* u *Chiara d'Assisi: un messaggio antico (1194) per un eredita moderna (1994).* Studi in occasione delle »Giornate dell'Osservanza« (Bologna, 21-22 maggio 1994), str. 53-59.

De Medici, G. (1983) *Le fonti dell'Ottimo Commento alla Divina Commedia*, u *Italia Medioevale e Umanistica,* 26, str. 71-123.

De Paris, G. (1906) L'oeuvre des »Trois Compagnons«, in *Études Franciscaines*, 15, str. 128-147.

De Paris, G. (1913) *Notice et extraits du ms. 76 de la Bibliothèque municipale de Verdun*, u *Études Franciscaines*, 30, str. 636-645.

De Paris, G. (1924) La »Legenda antiqua« de Pérouse, u *Frate Francesco*, l, str. 37-42, 142-147.

De Paris, H. (1897) *Seraphicae legislationes textus originales*, Ad Claras Aquas.

De Pisis, B. (1907) *De conformitate vitae beati Francisci ad vitam Damini Iesu*, u *Analecta Franciscana*, IV, Ad Claras Aquas.

De Ricci, S. (1935) *Census of Medieval and Renaissance Manuscripts in the United States and Canada*, I, New York.

De Sainte-Marie, H. (1989) *Présence de la Règle Bénédectine dans la Règle de sainte Claire,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 82, str. 3-20.

De Serranno, A. (1942) *De cognatione sancti Francisci,* ed. F. M. Delorme, u *Miscellanea Francescana,* 42, str. 103-31.

De Spira, I. (1941) *Officium rhythmicum s. Francisci*, u *Analecta Franciscana*, X, str. 372-388.

De Spira, I. (1941) *Vita sancti Francisci*, u *Analecta Franciscana*, X, str. 335-71.

De Villapadierna, I. - Maranesi, P. (1994) *Bibliografia di Santa Chiara di Assisi 1930-1993*, Roma.

Dedieu, H. (1983) *Les Ministres Provinciaux d'Aguitaine des origines à la division de l'Ordre (XIII-1517),* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 76, str. 129-214, 646-700.

Della Giovanna, I. (1895) *San Francesco d'Assisi giullare e le »Laudes creaturarum«,* u *Giornale Storico della Letteratura Italiana,* 25, str. 1-92.

Delorme, F. (1922) *La »Legenda antiqua S. Francisci« du ms. 1046 de la Bibliothèque communale de Pérouse*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 15, str. 23-70, 278-332.

Delorme, F-M. (1926) *La »Legenda antiqua S. Francisci«*. Texte du ms. 1046 (M 69) de Pérouse, Paris.

Desbonnets, Th. (1967) *Recherches sur la généalogie des biographies primitives de saint François*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 60, str. 273-316.

Desbonnets, Th. (1972) *La Légende de trois compagnons. Nouvelles recherches sur la généalogie de biographies primitives de saint François*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 65, str. 66-106.

Desbonnets, Th. (1974) *Legenda trium sociorum*. *Édition critique*, u *Archivum Franciscanum Historicum,* 67, str. 37-144.

Desbonnets, Th. (1983) *De l'intuition à l'institution*. Les franciscains, Paris.

Desbonnets, Th. et Vorreux, D. (1968) *Saint François d'Assise. Documents, écrits et premières biographies*, Paris.

Di Fonzo, L. (1972) *L'Anonimo Perugino tra le fonti francescane del sec. XIII. Rapporti letterari e testo critico,* u *Miscellanea Francescana*, 72, str. 117–483.

Doelle, F. (1910) *De institutione festi SS. Stigmatum e Cod. Wratislaviensi narratio*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 3, str. 169–170.

Dozzi, D. (1992) *Chiara e lo specchio* u *Chiara francescanesimo al femminile*. Roma: Studi e ricerche, 1, str. 290–318.

Dufeil, M.–M. (1972) *Guillaume de Saint-Amour et la polémique universitaire parisienne 1250–1259*, Paris.

Ehrle, F. (1883) *Zur Quellenkunde der älteren Franziskanergeschichte. Der Catalogus Ministrorum generalium des Bernhard von Bessa,* u *Zeitschrift fiir katholische Theologie*, 7, str. 323–352.

Esser, K. – Grau, E. (1966) *Der Bund des heiligen Franziskus mit der Herrin Armut*, Werl/Westfalen: Franziskanische Quellenschriften, 9.

Esser, K. – Oliger, R. (1972) *La tradition manuscrite des Opuscules de saint François d'Assise.* Préliminaires de l'édition critique, Roma: Subsidia scientifica franciscalia, 3.

Esser, K. (1955) *Eine Expositio Regulae Ordinis Fratrum Minorum aus dem 14. Jahrhundert*, u *Franziskanische Studien*, 37, str. 18–52.

Esser, K. (1964) *Untersuchungen zum Sacrum Commercium beati Francisci cum domina Paupertate*, u *Miscellanea Melchor de Pobladura*, I. Roma, str. 1–33.

Esser, K. (1972) *Origini e valori autentici dell'Ordine dei frati minori* (Anfänge und ursprüngliche Zielsetzungen des Ordens der Minderbrüder, Leiden 1966), Milano.

Esser, K. (1973) *Studien zu den Opuscula des hl. Franziskus von Assisi.* Herausgegeben von E. Kurten und Isidoro de Villapadierna. Roma: Subsidia scientifica franciscalia, 4.

Esser, K. (1976) *Die Opuscula des hl. Franziskus von Assisi.* Neue textkritische Edition. Grottaferrata: Spicilegium Bonaventurianum, XIII.

Esser, K. (1978) *Il Testamento di san Francesco d'Assisi* (*Das Testament des heiligen Franziskus von Assisi,* Münster in W. 1949), Milano.

Esser, K. (1978) *Opuscula sancti patris Francisci Assisiensis,* denuo edidit iuxta codices mss. … Grottaferrata: Bibliotheca franciscana ascetica medii aevi, XII.

Esser, K. (1989) *Die Opuscula des hl. Franziskus von Assisi.* Neue textkritische Edition. Zweite, erweiterte und verbesserte Ausflage, besorgt von E. Grau. Grottaferrata, Roma: Spicilegium Bonaventurianum, XIII.

Faloci Pulignani, M. (1898) *La leggenda di S. Francesco scritta dai Tre Compagni*, u *Miscellanea Francescana*, 7, str. 113–130.

Faloci Pulignani, M. (1898) *Legenda trium sociorum ex cod. Fulginatensi,* u *Miscellanea Francescana*, 7, str. 81–107.

Faloci Pulignani, M. (1898) *Nuove ricerche sulla data della compilazione dello Speculum perfectionis,* u *Miscellanea Francescana*, 7, str. 182–187.

Faloci Pulignani, M. (1898) *Ricordi di san Francesco raccolti dal b. Corrado da Offida*, u *Miscellanea Francescana*, 7, str. 131–136.

Faloci Pulignani, M. (1901) *Lo Speculum perfectionis e la sua data*, u *Miscellanea Francescana*, 8, str. 43–44.

Faloci Pulignani, M. (1902) *La leggenda latina di s. Francesco secondo l'Anonimo Perugino*, u *Miscellanea Francescana*, 9, str. 33–48.

Faloci Pulignani, M. (1915) *S. Francesco ed i Bollandisti,* u *Miscellanea Francescana*, 16, str. 94–121.

Fassbinder, M. (1936) *Untersuchungen über die Quellen zum Leben der hl. Klara von Assisi*, u *Franziskanische Studien*, 23, str. 296–306.

Felder, H. (1900) *Une nouvelle découverte de la critique historique*, u *Études franciscaines*, 3, str. 139–156, 240–255, 424–439.

Fierens, A. (1906) *Les origines du Speculum perfectionis. Rapport sur les travaux du Séminaire historique pendant l'année académique 1905/06,* u *Annuaire de l'Université Catholique de Louvain*, 70, str. 344ss.

Fierens, A. (1907) *La question franciscaine. Le manuscrits II de la Bibliothéque royale de Belgique*, u *Revue d'Histoire Ecclésiastique*, 8, str. 57–80, 286–304, 409–501; 9 (1908), str. 38–46, 703–727; 10 (1909), str. 41–64, 303–7.

Flood, D. (1972) *The Barcelona Manuscript Containing 1 Celano*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 65, str. 496–497.

Fontes franciscanas e clarianas (2004). Familia Franciscana do Brasil. Petrópolis: Editora Vozes.

Fontes franciscani (1995) a cura di E. Menestó e S. Brufani. Assisi: Edizioni Porziuncola.

Fonti francescane (1977). *Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi*, Assisi; (Padova–Assisi, 1988).

Fonti francescane (2004). *Nuova edizione. Scritti e biografie di san Francesco e di santa Chiara.* A cura di E. Caroli. Padova: Editrici Francescane.

Franceschini, E. (1954) *Biografie di santa Chiara,* u *Santa Chiara d'Assisi*. *Studi e cronaca del VII Centenario 1253–1953.* Assisi, str. 263–274.

Franceschini, E. (1988) *Nel segno di Francesco*, a cura di F. Casolini e G. Giamba. Premessa di E. Menestò. S. Maria degli Angeli: Medioevo francescano. Saggi, 1.

Francesco d'Assisi e francescanesimo dal 1216 al 1226. (1977) Atti del IV Convegno internazionale della Società, internazionale di studi francescani (Assisi, 15–17 ottobre 1976), Assisi.

Francesco d'Assisi: Scritti (2009). *Edizione critica a cura di Carlo Paolazzi.* Grottaferrata (Roma): Frati editori di Quaracchi, Colllegio s. Bonaventura, 2009.

Francis of Assisi (1999): *Early Documents – The Saint*, Vol. I. Ed. R. J. Armstrong, J. W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press. *Francis of Assisi: Early Documents – The Founder*, Vol. II. Ed. R. J. Armstrong, J.

W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press, 2000. *Francis of Assisi: Early Documents – The Prophet*, Vol. III. Ed. R. J. Armstrong, J. W Hellmann, W. J. Short. New York: New City Press, 2001.

François d'Assise: Écrits, Vies, témoignages (2010). Dir. J. Dalarun. Paris: Éditions Franciscaines.

Franziskus – Quellen (2009). *Die Schriften des heiligen Franziskus, Lebensbeschreibungen, Chroniken und Zeugnisse über ihn un seinen Orden.* Hrsg. D. Berg und L. Lehmann. Kevelaer: Butzon & Bercker GmbH.

Frate Francesco d'Assisi (1994). Atti del XXI Convegno internazionale (Assisi, 14–16 ottobre 1993), Spoleto (Atti dei Convegni della Società internazionale di studi francescani e del Centro interuniversitario di studi francescani, n.s. 4).

G. Tosi (1935) *Il »cursus« negli Actus beati Francisci,* u *Rendiconti* del Reale Istituto Lombardo di Scienze e Lettere, 68, str. 659–668.

G. Tosi (1938) *La lingua dei Fioretti di S. Francesco*, Messina–Milano.

Gattucci, A. (1979) *Dalla »Legenda antiqua S. Francisci« alla »Compilatio Assisiensis«: storia di un testo più prezioso che fortunato,* u *Studi Medievali*, ser. 3, 20, str. 789–870.

Gattucci, A. (1993) *La Compilatio Assisiensis e il manoscritto 1046 della Biblioteca Comunale di Perugia alla luce del loro* Sitz im Leben, u *Gli studi francescani dal dopoguerra ad oggi.* Atti del Convegno di studio (Firenze, 5–7 novembre 1990), cur. F. Santi, Spoleto, str. 293–297.

Gennaro, C. (1980) *Chiara, Agnese e le prime consorelle: dalle »Pauperes dominae« di S. Damiano alle Clarisse* u *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII.* Atti del VII Convegno internazionale sella Societa internazionale de studi francescani (Assisi, 11–13 ottobre 1979). Assisi, str. 167–191.

Glassberger, N. (1887) *Chronica,* u *Analecta Franciscana*, II. Ad Claras Aquas.

Gli studi francescani dal dopoguerra ad oggi (1993). Atti del Convegno di studio (Firenze, 5–7 novembre 1990), cur. F. Santi, Spoleto: Quaderni di cultura mediolatina, 2.

Godet, J.-F. – Mailleux, G. (1976) *Opuscula sancti Francisci. Scripta sanctae Clarae. Concordance, Index, Listes de fréquence, Tables comparatives,* Louvain (Corpus de sources franciscaines, 5. Travaux publiés par le Centre de traitement électronique des documents de l'Université Catholique de Louvain. Informatique et étude de texte, VI/5).

Godet, J.-F. (1975) *Sancti Bonaventurae Legendae maior et minor sancti Francisci. Concordance, Index, Listes de fréquence, Tables comparatives*, Louvain (Corpus de sources franciscaines, 2. Travaux publiés par le Centre de traitement électronique des documents de l'Université Catholique de Louvain. Informatique et étude de texte, VI/2).

Goetz, W. (1904) *Die Quellen zur Geschichte des hl. Franz von Assisi. Eine kritische Untersuchung*. Gotha.

Golubovich, G. (1906) *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, I, Quaracchi.

Gonnet, G. (1988) *La »question franciscaine«: un retour de flamme?,* u *Heresis*, 10, str. 21–26.

Grabes, H. (1973) *Speculum, Mirror und Looking-glass. Kontinuität und Originalität der Spiegelmetapher in den Buchtiteln des Mittelalters und der englischen Literatur des 13. bis 17. Jahrhunderts.* Tübingen: Buchreihe des Anglia, 16.

Grau, E. (1960) *Leben und Schriften der hl. Klara. Einführung, Übersetzung, Anmerkungen,* Werl.

Grau, E. (1980) *Die Schriften der heiligen Klara und die Werke ihrer Biographen*, u *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII.* Atti del VII Convegno internazionale sella Societa internazionale de studi francescani (Assisi, 11–13 ottobre 1979). Assisi, str. 193–238.

Grosjean, P. (1925) *Henrici Abrincensis carmina hagiographica I Vitae S. Francisci exemplum Cantabrigiense,* u *Analecta Bollandiana,* 43, str. 96–114.

Growela, M. (1726) *Historia critica sacrae indulgentiae B. Mariae Angelorum vulgo de Porziuncola […] contra libellos aliquot anonymos ac famosos nuper editos,* Antwerpiae.

Heysse, A. (1944) *Origo et progressus Ordinis sanctae Clarae in Flandria*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 32, str. 173–175.

Hoonhout, P. (1947) *Het latijn van Thomas van Celano*. Amsterdam.

Huygens, R. B. C. (1960) *Lettres de Jacques de Vitry (1160/1170–1240), évêque de Saint-Jean-d'Acre.* Edition critique. Leiden.

I compagni di Francesco e la prima generazione minoritica (1992). Atti dei XIX Convegno internazionale (Assisi, 17–19 ottobre 1991), Spoleto, Atti dei convegni della Società internazionale di studi francescani e dei Centro interuniversitario di studi francescani, n.s. 2.

I Francescani nel Trecento (1988). Atti dei XIV Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 16–18 ottobre 1986), Assisi.

Iz života sv. Franje: Asiški zbornik ili Peruđinska legenda (1983). Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Konferencija franjevačkih provincijala, 1983.

Kruitwagen, B. (1908) *Descriptio nonnullorum codicum mss. quibus insunt libelli »Speculum Perfectionis« et »Actus b. Francisci«,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, l, str. 301–412.

La »questione francescana« dal Sabatier ad oggi (1974). Atti del I Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 18–20 ottobre 1973), Assisi.

La Grasta, G. (1993) *La canonizzazione di Chiara* u *Chiara di Assisi*. Atti del XX Convegno internazionale (Assisi, 15–17 ottobre 1992), Spoleto, str. 299–324.

La leggenda di s. Chiara vergine (1953). Testo latino nella trascrizione di F. Pennacchi dal cod. 338 della Biblioteca Comunale di Assisi. Traduzione italiana di F. Casolini, Assisi.

La povertà del secolo XII e Francesco d'Assisi (1975). Atti del II Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 17–19 ottobre 1974), Assisi.

Lainati C. A. (1983) *Testamento di santa Chiara,* u *Dizionario francescano. Spiritualità*, a cura di E. Caroli, Padova, coll. 1827–46.

Lambertini, R. (1990) *Apologia e crescita dell'identità francescana (1255-1279).* Roma: Nuovi studi storici, 4.

L'attesa dell'età nuova nella spiritualità della fine dei medioevo (1962). Atti dei III Convegno dei Centro di studi sulla spiritualita medievale, Todi.

Lazzeri, L. (1916–1920) *Le Leggende di S. Chiara e il loro autore*, u *Studi Francescani*, 3-6, str. 209–224.

Lazzeri, L. (1920) *Il processo di canonizzazione di S. Chiara d'Assisi*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 12, str. 403–507.

Lazzeri, L. (1923) *La Leggenda dei tre compagni. Testo senese inedito del XV secolo*, Firenze.

Lazzeri, L. (1954) *La »Forma vitae« di S. Chiara e le regole sue e del suo ordine* u *Santa Chiara d'Assisi. Studi e cronaca del VII Centenario 1253-1953.* Assisi, str. 79–121.

Lazzeri, L. (1963) *La questione francescana e il processo di canonizzazione di s. Francesco d'Assisi. »Nova et vetera«*, u *Frate Francesco*, n.s. 10, str. 171–175.

Lazzeri, L. (1983) *Insegnamenti ed esempi del Padre,* u *Studi Francescani*, 80, str. 285–293.

Lazzeri, L. (1983) *Sulle orme di Cristo insieme a Francesco*, u *Studi Francescani*, 80, str. 5–9.

Leclercq, J. (1994) *Sainte Claire et la spiritualité nuptiale*, u *Hagiographica*, l, str. 227–234.

Legenda trojice drugova (1982). Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda.

Legendae s. Francisci Assisiensis saeculis XIII et XIV conscriptae (1926–1941) ad codicum fidem recensitae a patribus Collegii, u *Analecta Franciscana*, X, Ad Claras Aquas, Florentiae (Quaracchi–Firenze).

Légende des Trois Compagnons (1891). *La vie de Saint François racontée par les frères Léon, Ange et Rufin ses disciples,* traduite par la première fois du latin. Précédée d'une introduction par M. l'abbé Huvelin, Paris.

Lemmens, L. (1901) *Documenta antiqua franciscana*. Pars I. *Scripta fratris Leonis socii s. p. Francisci*, Ad Claras Aquas.

Lemmens, L. (1901) *Documenta antiqua franciscana*. Pars II. *Speculum perfectionis (Redactio I),* Ad Claras Aquas.

Lemmens, L. (1902) *Die Anfänge des Clarissenordens*, u *Römische Quartalschrift*, 16, str. 93–124.

Lemmens, L. (1902) *Documenta antiqua franciscana*. Pars III. *Extractiones de Legenda antiqua*, Ad Claras Aquas.

Lemmens, L. *Die Schriften des Br. Leo von Assisi (gest. 1271),* u *Miscellanea Francesco Ehrle*, *Scritti di storia e paleografia pubbl. Sottogli auspici di S. S. Pio XI in occasione dell'ottantesimo natalizio del'E.mo Cardinale Francesco Ehrle,* III, Roma, str. 25–48.

Lempp, E. (1892) *Die Anfänge des Clarissenordens*, u *Zeitschrift für Kirchengeschichte*, 13, str. 181–245, 626–629.

Lempp, E. (1901) *Frère Elie de Cortone. Étude biographique*, Paris: Collection d'études et de documents sur l'histoire religieuse et littéraire du Moyen âge, 3.

Leonardi, C. (1986) *Sante donne in Umbria tra secolo XIII e XIV*, u *Sante e beate umbre tra il XIII e il XIV secolo. Chiara d'Assisi. Agnese d'Assisi. Margherita da Cortona. Angela da Foligno. Chiara da Montefalco. Margherita da Città di Castello. Mostra iconografica,* Foligno, str. 49–60.

Leonardi, C. (1988) *Il francescanesimo tra mistica, escatologia e potere*, u *I Francescani nel Trecento*. Atti del XIV Convegno internazionale della Societa internazionale di studi francescani (Assisi, 16–18 ottobre 1986), Assisi, str. 25–40.

Leonardi, C. (1988) *La santità delle donne,* u *Scrittrici mistiche italiane,* a cura di G. Pozzi e C. Leonardi, Genova, str. 43–57.

Little, A. G. (1903) *Description du manuscrit canonic. miscell. 525 de la bibliothèque Bodléienne à Oxford*, u *Opuscules de critique historique*, l, Paris, str. 251–297.

Little, A. G. (1914) *Description of a Franciscan Manuscript,* formerly in the Pfiillipps Library, now in the possession of A. G. Little, u *Collectanea Franciscana*, l, Edd. A. G. Little, M. R. James, H. M. Bannister, Aberdoniae: British Society of Franciscan Studies, 5 (rist. New Jersey 1965), str. 9–113.

Liturgia di S. Francesco d'Assisi (1963). Testi latini liturgici. Introduzione di J. Cambell; versione di F. Casolini, La Verna (Arezzo): »L'Abete«, Collana di testimonianze riguardanti la Verna, 7.

Lopez, A. (1908) *Litterae ineditae fr. Hieronymi ab Asculogen. min. (1274–79). De additione facienda in Legenda maiori s. Bonaventurae*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, l, str. 85–87.

Lopez, R. S. (1966) *La nascita dell'Europa. Secoli V–XIV,* Torino: Biblioteca di cultura storica, 90.

Mailleux, G. G. (1974) *Thesaurus Celanensis. Vita prima, Legenda ad usum chori, Vita secunda, Tractatus de miraculis, Legenda sanctae Clarae virginis. Concordance, Index, Listes de fréquence, Tables comparatives,* Louvain (Corpus de sources franciscaines, 1. Travaux publiés par le Centre

de traitement électronique des documents de l'Université Catholique de Louvain. Informatique et étude de texte, VI/1).

Maleczek, W. (1995) *Das »Privilegium Paupertatis« Innocenz' III. und das Testament der Klara von Assisi. Überlegungen zur Frage ihrer Echtheit*, u *Collectanea Franciscana*, 65, str. 5-82.

Mandonnet, P. (1898) *Fra Leone, storico di san Francesco d'Assisi*, u *Miscellanea Francescana,* 7, str. 57-66.

Manselli, R. (1969) *Evangelismo e povertà*, u *Povertà e ricchezza nella spiritualita dei secoli XI e XII.* Atti dell'VIII Convegno del Centro di studi sulla spiritualità medievale (Todi, 15-18 ottobre 1967), Todi, str. 9-41.

Manselli, R. (1975) *La povertà nella vita di Francesco d'Assisi*, u *La povertà del secolo XII e Francesco d'Assisi*. Atti del II Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 17-19 ottobre 1974), Assisi, str. 255-282.

Manselli, R. (1980) *La Chiesa e il francescanesimo femminile*, u *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII.* Atti del VII Convegno internazionale sella Societa internazionale de studi francescani (Assisi, 11-13 ottobre 1979). Assisi, str. 239-261.

Manselli, R. (1980) *Nos qui cum eo fuimus. Contributo alla questione francescana*. Roma: Bibliotheca seraphico-capuccina, 28.

Manselli, R. (1983) *Tradizione orale e redazione scritta a proposito di Francesco d'Assisi*, u *Miscellanea in onore di Vittore Branca, 1: Dal Medioevo al Petrarca,* Firenze: Biblioteca del »Archivum Romanicum«, s. 1, 178, str. 17-27.

Manselli, R. (1984) *San Francesco e l'eresia*, u *In ricordo di Zelina Zafarana, Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Siena*, 5, str. 51-70.

Marini A. (1991) *Agnese di Boemia.* Con la collaborazione di P. Ungarelli. Roma: Bibliotheca seraphico-capuccina, 38.

Marini, A. (1982) *La vita del povero et humile servo de Dio Francesco e le fonti francescane del Due e Trecento*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 75, str. 216-319.

Marini, A. (1993) *»Ancilla Christi, plantula sancti Francisci«. Gli scritti di Santa Chiara e la Regola*, u *Chiara di Assisi*. Atti del XX Convegno internazionale (Assisi, 15-17 ottobre 1992), Spoleto, str. 107-156.

Melchiorri, S. (1856) *Leggenda di S. Francesco d'Assisi scritta dai suoi compagni che tutt'hora conversano con lui*, Recanati.

Menestò, E. (1986) *Beate e sante dell'Umbria tra Duecento e Trecento: una ricognizione degli scritti e dellefonti agiografiche*, u *Sante e beate umbre tra il XIII e il XIV secolo. Chiara d'Assisi. Agnese d'Assisi. Margherita da Cortona. Angela da Foligno. Chiara da Montefalco. Marhgerita da Città di Castello. Mostra iconografica,* Foligno, str. 61-87.

Menestò, E. (1988) *Dagli »Actus« al »De conformitate«: la compilazione come segno della coscienza del francescanesimo trecentesco*, u *I Frances-*

cani nel Trecento. Atti del XIV Convegno internazionale della Societa internazionale di studi francescani (Assisi, 16–18 ottobre 1986), Assisi, str. 41–68.

Menestò, E. (1992) *Leone e i compagni di Assisi*, u *I compagni di Francesco e la prima generazione minoritica*. Atti del XIX Convegno internazionale (Assisi, 17–19 ottobre 1991), Spoleto, str. 31–58.

Menichetti, A. (1983) *Riflessioni complementarie circa l'attribuzione a san Francesco dell' »Esortazione alle poverelle«*, u *Ricerche Storiche*, 13, str. 577–593.

Merlo, G. G. (1993) *Intorno a frate Francesco*, Milano: Presenza di San Francesco, 39.

Miccoli, G. (1970) *Di alcuni passi di san Bonaventura sullo sviluppo dell'ordine francescano*, u *Studi Medievali*, ser. 3, 11, str. 381–395.

Miccoli, G. (1974) *Bonaventura e Francesco*, u *S. Bonaventura francescano*. Atti del XIV Convegno del Centro di studi sulla spiritualita medievale, Todi, str. 47–73.

Miccoli, G. (1983) *La proposta cristiana di Francesco d'Assisi*, u *Studi Medievali*, ser. 3a, 24, str. 17–73.

Miccoli, G. (1991) *Francesco d'Assisi. Realtà e memoria di un'esperienza cristiana*, Torino.

Michalczyk, M. (1983) *Une Compilation parisienne des sources primitives franciscaines*. Paris, *Nationale ms. lat. 12707*, Extractum ex *Archivum Franciscanum Historicum*, 74 (1981) –76 (1983), Grottaferrata.

Militello, C. (1994) *Chiara donna nuova* u *L'utopia di Francesco si è fatta… Chiara*. Presentazione di E. Caroli, Assisi, str. 175–203.

Minocchi, S. (1899) *La Legenda trium sociorum. Nuovi studi sulle fonti biografiche di s. Francesco d'Assisi*, u *Archivio Storico Italiano*, ser. V, 24, str. 249–326; 26 (1900), str. 81–134.

Minocchi, S. (1902) *La questione francescana*, Torino.

Miscellanea di studi in onore di Vittore Branca (1983) 1: *Dal Medioevo al Petrarca*, Firenze: Biblioteca del »Archivum Romanicum«, s. l, 178.

Miscellanea Francesco Ehrle (1924). *Scritti di storia e paleografia pubbl. sotto gli auspici di S. S. Pio XI in occasione dell'ottantesimo natalizio dell'E.mo Cardinale Francesco Ehrle*, III. Roma: Studi e testi, 39.

Miskuly, J. M. – Bienentreu, M. S. (1989) *Julian von Speyer*. *Leben des heiligen Franziskus. Einführung und Übersetzung,* Werl: Franziskanische Quellen-schriften, 10.

Miskuly, J. M. (1989) *Life of S. Francis* (*Vita sancti Francisci),* u *Franciscan Studies,* 49, str. 93–174.

Moorman, J. R. H. (1940) *The Sources for the Life of S. Francis of Assisi*, Manchester: British Society of Franciscan Studies, extra series, 4.

Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII (1980). Atti del VII Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 11–13 ottobre 1979), Assisi.

Nanni, G. (1982) *Rilettura della Leggenda dei Tre compagni*, u *Studi Francescani*, 79, str. 65–114.

Nicolini, U. (1993) *I Minori Osservanti di Monteripido e lo »scriptorium« delle Clarisse di Monteluce in Perugia nei secoli XV e XVI,* u *Picenum Seraphicum*, 8 (1971), str. 100–130.

Novati, F. (1905) *Un poema francescano del Dugento*, u *Attraverso il Medioevo. Studi e ricerche,* Bari, str. 7–115.

Olgiati, F. – Lainati, C. A. (1977) *Scritti e fonti biografiche di Chiara d'Assisi*, u *Fonti francescane. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi*, Assisi (Padova–Assisi, 1988), str. 2209–2465.

Oliger, L. (1908) *De ultima mutatione Officii S. Francisci,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, l, str. 45–49.

Oliger, L. (1912) *De origine regularum Ordinis S. Clarae,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 5, str. 181–209, 413–447.

Oliger, L. (1919) *Descriptio codicis S. Antonii de Urbe unacum appendice textuum de s. Francisco*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 12, str. 321–401.

Omaechevarria, I. (1970) *Escritos de Santa Clara y Documentos contemporáneos. Introducciónes, traducción y notas*, Madrid (1982).

Pagnani, G. (1956) *Contributi alla questione dei »Fioretti di s. Francesco«*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 49, str. 3–16.

Papini, N. (1827) *La storia di S. Francesco d'Assisi*, II, Foligno.

Pásztor, E. (1974) *Gli scritti leonini*, u *La »questione francescana« dal Sabatier ad oggi.* Atti del I Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 18–20 ottobre 1973), Assisi, str. 199–212.

Pásztor, E. (1980) *Frate Leone testimone di san Francesco*, u *Collectanea Franciscana*, 50, str. 35–84.

Pásztor, E. (1988) *Il manoscritto isidoriano 1/73 e gli scritti leonini su s. Francesco*, u *Cultura e società nell'Italia medievale.* Studi per Paolo Brezi, II, Roma, str. 635–663.

Pellegrini, L. – Olgiati, F. (1977) *Cronache e altre testimonianze*, u *Fonti francescane. Scritti e biografie di san Francesco d'Assisi. Cronache e altre testimonianze del primo secolo francescano. Scritti e biografie di santa Chiara d'Assisi*, Assisi, str. 1799–2205.

Pellegrini, L. (1952) *I Fioretti del glorioso messere santo Francesco e de' suoi frati*, u *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa*, 21, str. 131–157.

Pellegrini, L. (1979) *Gli insediamenti francescani nella evoluzione storica degli agglomerati umani e delle circoscrizioni territoriali dell'Italia del secolo XIII*, u *Chiesa e società dal secolo IV ai nostri giorni.* Studi storici in onore del Ilarino da Milano, I, Roma: Italia Sacra, 30, str. 195–237.

Pellegrini, L. (1982) *Francesco e i suoi scritti. Problemi e orientamenti di lettura in alcuni studi recenti,* u *Rivista di Storia della Chiesa in Italia*, 36, str. 311–331.

Pellegrini, L. (1982) *L'espansione del francescanesimo nella società medievale umbra* v. *Francesco d'Assisi. Storia e arte*, Milano, str. 53–63.

Pellegrini, L. (1984) *Insediamenti francescani nell'Italia del Duecento*. Roma: Studi e ricerche. Nuova serie.

Pellegrini, L. (1985) *Il ruolo profetico di Francesco d'Assisi. Analisi sincronica del prologo della »Legenda maior«*, u *Francescanesimo e profezia*. A cura di E. Covi, Roma, str. 153–187.

Pellegrini, L. (1993) *Introduzione a Opuscoli francescani* /1*: Opere di san Bonaventura, XIV*/1, Roma, str. 39–74.

Pennacchi, F. (1910) *Legenda sanctae Clarae Virginis.* Tratta dal Ms. 338 della Bibl. Comunale di Assisi, Assisi.

Petrocchi, G. (1957) *Ascesi e mistica trecentesca.* Firenze: Biblioteca letteraria, 1.

Petrocchi, G. (1991) *San Francesco scrittore*. Bologna: Collana »Letteratura italiana comparata«, 19.

Petrocchi, G. (1992) *Lettura dell'epistolario di san Francesco*, u *»Humanitas« classica e »sapientia« cristiana. Scritti offerti a R. Iacoangeli.* Roma: Biblioteca di scienze religiose, 100, str. 375–383.

Philippart, G. (1972) *Les écrits des compagnons de S. François. Aperçu de la »Question franciscaine« des origines à nos jours*, u *Analecta Bollandiana*, 90, str. 143–166.

Philippart, G. (1973) *Les manuscrits perdus de la »Legenda Trium Sociorum« de S. François d'Assise*, u *Analecta Bollandiana*, 91, str. 357–362.

Philippart, G. (1974) *Le Bollandiste François van Ortroy et la Legenda Trium Sociorum*, u *La »questione francescana« dal Sabatier ad oggi.* Atti del I Convegno internazonale della Societa internazionale di studi francescani (Assisi, 18–20 ottobre 1973) Assisi, str. 171–197.

Pismo kojim fra Ilija javlja braći da je sv. Franjo umro (1976), u *Franjo među Hrvatima: Zbornik radova u prigodi 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškoga (1226–1976)*. Zagreb: Središnji odbor za proslavu, str. 54–56. Prijevod pripremio fra Hadrijan Borak.

Pompei, A. (1954) *Frate Elia d'Assisi nel giudizio dei contemporanei e dei posteri,* u *Miscellanea Francescana*, 54, str. 539–635.

Povertà e ricchezza nella spiritualità dei secoli XI e XII (1969). Atti dell'VIII Convegno dei Centro di studi sulla spiritualità medievale (Todi, 15–18 ottobre 1967), Todi.

Quaglia, A. (1977) *Studi su i Fioretti di s. Francesco.* Falconara M.

Quaglia, A. (1982) *La Regola francescana. Convergenze e divergenze in Celano, fra Giuliano da Spira e San Bonaventura,* u *Miscellanea Francescana*, 82, str. 471–479.

Quaglia, A. (1985) *Storiografia e storia della Regola francescana*, Falconara M.

Ratti, A. (1896) *Un codice pragense a Milano con testo inedito della vita di sant'Agnese di Praga*, u *Rendiconti dell'Istituto Lombardo di Scienze e Lettere*, II s., 29, str. 392–396.

Raurell, F. (1992) *La lettura del »Cantico dei Cantici« al tempo di Chiara e la »IV Lettera ad Agnese di Praga«*, u *Chiara francescanesimo al femminile*, a cura di D. Covi e D. Dozzi. Roma: Studi e ricerche, 1, str. 188–289.

Regula et Constitutiones generales (1930) *pro monialibus Ordinis Sanctae Clarae*, Roma (altre edizioni 1941 e 1973).

Robinson, P. (1910) *The Writings of St. Clara of Assisi,* u *Archivum Franciscanum Historicum*, 3, str. 433–447.

Rotzetter, A. (1992) *Il servizio negli scritti di Chiara: subordinazione o maturità?*, u *Chiara francescanesimo al femminile*, a cura di D. Covi e D. Dozzi. Roma: Studi e ricerche, 1, str. 319–357.

Rotzetter, A. (1993) *Chiara d'Assisi. La prima francescana*, trad. it. Milano: Tau, 2.

Ruggeri, S. (1975) *Materiali per uno studio sul »Cantico di frate Sole«*, u *Accademie e Biblioteche d'Italia*, 43, str. 60–102.

Rusconi, R. (1980) *L'espansione del francescanesimo femminile nel secolo XIII* u *Movimento religioso femminile e francescanesimo nel secolo XIII.* Atti del VII Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 11–13 ottobre 1979), Assisi, str. 263–313.

Russel, J. C. (1928) *Master Henry of Avranches as an International Poet,* u *Speculum*, 3, str. 34–63.

S. Bonaventura francescano (1974). Atti del XIV Convegno del Centro di studi sulla spiritualità medievale, Todi.

Sabatier, P. (1894) *Vie de Saint François d'Assise*. Paris.

Sabatier, P. (1901) *De l'authenticité de la Légende de Saint François dite des Trois Compagnons*. Paris.

Sabatier, P. (1903) *Description du manuscrits franciscain de Leignitz*, u *Opuscules de critique historique,* l, Paris, str. 33–63.

Sabatier, P. (1903) *Description du Speculum vitae beati Francisci et Sociorum eius*, u *Opuscules de critique historique*, l, Paris, str. 299–395.

Sabatier, P. (1903) *Sancti Francisci Legendae Veteris fragmenta quaedam. Ou de quelques chapitres de la compilation franciscaine connue sous le nom de Legenda antiqua (circa 1322) qui paraissent provenir de la Legenda Vetus (circa 1246)*, u *Opuscules de critique historique*, l, Paris, str. 63–134.

Sabatier, P. (1904) *Les noces mystiques de S. François avec la Pauvreté. »De valle miserorum ad montem claritatis«,* introduzione a *Sacrum commercium. The Converse of Francis and his Sons with Holy Poverty*, trad. C. Rawnsley. London: The Temple Classics, str. III–XIII.

Sabatier, P. (1924) *Compilation Franciscaine d'Avignon (commencement du XIVe siècle. Texte de la préface tel qu'il résulte de la comparaison des principaux manuscrits),* u *Revue d'Histoire Franciscaine*, l, str. 425–431.

Sabatier, P. (1924) *Le privilège de la pauvreté*, u *Revue d'Histoire Franciscaine*, l, str. 1–54; traduzione italiana con il titolo *Il »Privilegio di povertà« quando S. Chiara d'Assisi l'ottenne dal Sommo Pontefice?*, u *Miscellanea Francescana*, 24 (1924), str. 3–33.

Sabatier, P. (1926) *Kurze Bemerkungen zur historischen Bedeutung des Sacrum Commercium Beati Francisci cum Domina Paupertate,* u *Franziskanische Studien*, 12, str. 277–282.

Sabatier, P. (1928) *Le Speculum perfectionis ou Mémoires de frère Léon sur la seconde partie de la vie de Saint François d'Assise,* I, texte latin. Manchester: British Society of Franciscan Studies, 13.

Sabatier, P. (1931) *Le Speculum perfectionis ou Mémoires de frére Léon sur la seconde partie de la vie de Saint François d'Assise,* II, Étude critique publié avec une introduction par A. G. Little, Manchester: British Society of Franciscan Studies, 17.

Sabatier, P. (1932) *Études inédites sur s. François d'Assise*, ed. A. Goffin, Paris, str. 355–362.

Sabatier, P. Ed. (1902) *Actus beati Francisci et sociorum eius*. Paris: Collection d'études et de documents sur l'histoire religieuse et littéraire du Moyen âge, 4.

Sacrum commercium beati Francisci cum domina Paupertate (1899), ed. Edouard d'Alençon, u *Analecta Ordinis minorum capuccinorum*, 15, str. 215–216, compl. 158–160, 186–189, 212–216, 249–252, 276–287, 309–317; 16 (1900), str. 18–30, 50–57, 90–93, 109–117.

Sacrum commercium sancti Francisci cum domina Paupertate (1929), ed. PP. Collegii s. Bonaventurae, Ad Claras Aquas.

Saint Francis of Assisi (1973). *Writings and Early Biographies: English Omnibus of Sources for the Life of St. Francis.* Ed. Marion Habig. Chicago: Franciscan Herald Press.

Salvi, G. (1954) *La regola di s. Benedetto nei primordi dell`Ordine di s. Chiara*, u *Benedictina*, 8, str. 77–121.

San Francisco de Asis: (1978) *Escritos, Biografias, Documentos de la época.* Segunda edicion. Ed. Jose Antonio Guerra. Madrid: Editorial Catolica.

San Francisco de Asís (2006): *Escritos – Biografías – Documentos de la época.* Ed. J. A. Guerra. Madrid: Biblíoteca de Autores Cristianos.

Santa Chiara d'Assisi (1954). *Studi e cronaca del VII Centenario, 1253–1953*, Assisi.

Sante e beate umbre (1986) *tra il XIII e il XIV secolo. Chiara d'Assisi. Agnese d'Assisi. Margherita da Cortona. Angela da Foligno. Chiara da Montefalco. Margherita da Città di Castello. Mostra iconografica*, Foligno.

Savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom (1980). Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda.

Sbaralea, J. H. ed. (1759–1768) *Bullarium Franciscanum Romanorum Pontificum…,* I–IV, Romae; V, ed. C. Eubel, Romae 1898.

Sbaralea, J. H. (1921) *Supplementum et castigatio ad Scriptores trium Ordinum S. Francisci a Waddingo aliisque descriptos*, II, Romae (rist. anast. 1978).

Schmidt, M. (1980) *Miroir*, u *Dictionnaire de Spiritualité*, 10, Paris, coll. 1290–303.

Schmitt, C. (1964) *Manuscrits de la »Franciscan Library« de Killiney*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 57, str. 165–190.
Schmucki, O. (1975) *Recensione a »Compilatio Assisiensis»… a cura di M. Bigaroni*, u *Collectanea Franciscana*, 45, str. 316–319.
Schmucki, O. (1984) *Recensione* a *Speculum perfectionis (minus)*, u *Collectanea Franciscana*, 54, str. 168–169.
Scivoletto, N. (1977) *Problemi di lingua e di stile degli Scritti latini di san Francesco*, u *Francesco d'Assisi e francescanesimo dal 1216 al 1226.* Atti del IV Convegno internazionale della Società internazionale di studi francescani (Assisi, 15–17 ottobre 1976), Assisi, str. 101–124.
Sedulius, H. (1597) *De vita S. Patris Francisci,* liber I. Ad veteros libros F. Henricus Sedulius Ordinis Minorum recensuit et commentario illustravit, Antwerpiae.
Sensi, F. (1885) *Leggenda latina versificata del secolo XIII intorno a s. Chiara d'Assisi*, u *Bollettino della Società Umbra di Storia Patria*, l, str. 114–125.
Seton, W. W. (1914) *Some new Sources for the Life of Blessed Agnes of Praga including some chronological Notes and a new Text of the Benediction of Saint Clare*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 7, str. 185–197.
Seton, W. W. (1915) *Some new Sources for the Life of Blessed Agnes of Bohemia including a fourteenth century Latin version (Bamberg, Misc. Hist. 146, E. VII. 19) and a fifteenth century German version (Berlin, Germ. Oct. 484),* Aberdeen.
Seton, W. W. (1924) *The Letters from Saint Clare to Blessed Agnes of Bohemia*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 17, str. 509–519.
Severus, S. (1967) *Epistula tertia,* 21, ed. J. Fontaine. Paris: Sources chrétiennes, 133, str. 334–344.
Shanahan, G. (1988) *Henri d'Avranches. Poem on the Life of Saint Francis (Legenda sancti Francisci versificata),* u *Franciscan Studies*, 48, str. 125–212.
Solvi, D. (1993) *Lo »Speculum perfectionis« e i rotoli di frate Leone*, u *Studi Medievali*, ser. 3, 34, str. 595–651.
Speculum perfectionis (1898) *seu S. Francisci Assisiensis Legenda antiquissima auctore fratre Leone*. Ed. P. Sabatier. Paris: Collection de documents pour l'histoire religieuse et littéraire du Moyen âge, 1.
Speculum perfectionis (minus) (1983). Introduzione di Raoul Manselli. Testo latino, versione italiana a fronte e note a cura di M. Bigaroni. Assisi: Pubblicazioni della Biblioteca Francescana, Chiesa Nuova, 3.
Speculum vitae b. Francisci et sociorum eius (1620). Ed. G. Spoelberch, Antverpiae (Venezia 1504, Metz 1509, Colonia 1623).
Spirito, S. (1963) *Il francescanesimo di Tommaso da Celano. Studio interpretativo della »Vita prima« e della »Vita seconda«,* Assisi.
Spisi sv. Franje i sv. Klare (2003). Latinski i hrvatski tekst. Preveli Dionizije Lasić i Serafin Hrkać. Mostar – Zagreb: Ziral.
Spisi sv. Franje (1974). Preveo Franjo Žilić. Sarajevo: Jukić.

Spisi sv. oca Franje i sv. majke Klare Asižana (1988). Preveli Damjan Damjanović i Andrija Bonifačić. Split: Symposion.

Sv. Bonaventura: *Životopis sv. Franje* (1981). Preveo Damjan Damjanović. Zagreb: Hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metoda.

Terracini, B. A. (1912-1913) *Il cursus e la questione detto Speculum perfectionis*, u *Studi Medievali*, 4, str. 65-109.

The Lady. Clare of Assisi: Early Documents (2006). Revised Edition and Translation by Regis J. Armstrong. New York: New City Press.

Thier, L. - Hartmann, N. (1979) *Julian von Speyer*, u *Geschichte in Gestalten. Lebensbilder aus der Kölnischen Franziskanerordensprovinz von den Hl. Drei Königen*, Mönchengladbach, str. 47-53.

Tilemann, H. (1902) *Speculum Perfectionis und Legenda Trium Sociorum. Ein Beitrag zur Quellenkritik der Geschichte des hl. Franz von Assisi*, Leipzig.

Tocco, F. (1909) *Studi francescani*. Napoli: Nuova biblioteca di letteratura, storia ed arte diretta da Francesco Torraca, 3.

Tonetti, O. (1982) *L'ufficio ritmico di San Francesco d'Assisi di fra Giuliano da Spira,* u *Rivista Internazionale di Musica Sacra*, 3, str. 370-388.

Townsend, D. - Rigg, A. G. (1987) *Medieval Latin Poetic Anthologies*, V: *Matthew Paris` Anthology of Henry of Avranches (Cambridge, University Library, ms. Dd.11.78),* u *Medieval Studies*, 49, str. 352-390.

Tractatus de adventu fratrum minorum in Angliam (1951) *fratris Thomae vulgo dicti de Eccleston*, ed. A. G. Little - J. Moorman, Manchester.

Van Adrichem, D. (1927) *De prima et quidem partiali editione Actuum b. Francisci*, u *Archivum Franciscanum Historicum*, 20, str. 109-115.

Van Corstanje, A. (1970) *I poveri, popolo eletto* (*Un Peuple de Pélerins*, Paris 1964), Milano: Presenza di san Francesco, 18.

Van Ortroy, F. (1899) *Traité des miracles de s. François d'Assise par le b. Thomas de Celano*, u *Analecta Bollandiana*, 18, str. 81-174.

Van Ortroy, F. (1900) *Julien de Spira biographe de S. François d'Assise*, u *Analecta Bollandiana*, 19, str. 321-340.

Van Ortroy, F. (1900) *La Légende de S. François de Assise dite Legenda Trium Sociorum*, u *Analecta Bollandiana*, 19, str. 119-197.

Van Ortroy, F. (1900) *Recensione a P. Sabatier, Speculum Perfectionis*, u *Analecta Bollandiana*, 19, str. 58-63.

Van Ortroy, F. (1902) *La légende de S. François d'Assise par Julien de Spire*, u *Analecta Bollandiana*, 21, str. 148-202.

Van Ortroy, F. (1902) *La leggenda latina di S. Francesco secondo l'Anonimo Perugino*, u *Miscellanea Francescana*, 9, str. 33-48.

Van Ortroy, F. (1902) *Recensione* a L. Lemmens, *Documenta antiqua franciscana*, u *Analecta Bollandiana*, 21, str. 111-115.

Vauchez, A. (1968) *Les stigmates de saint François et leurs détracteurs dans les derniers siècles du moyen âge*, u *Mélanges de archéologie et d'histoire*, 80, str. 595-625.

Vauchez, A. (1976) *La place de la pauvreté dans les documents hagiographiques à l'époque des Spirituels*, u *Chi erano gli Spirituali*. Atti del III Convegno internazionale della Società internazionale di Studi francescani (Assisi, 16–18 ottobre 1975) Assisi, str. 125–143.

Vorreux, D. (1983) *Sainte Claire d'Assise. Documents, biographie, écrits, procès et bulle de canonisation, textes des chroniqueurs, textes legislatifs et tables*, Paris.

Vyskočil, J. K. (1932) *Legenda Blashoslavené Anezky a ctyri listy Sv. Kláry*, Praha.

Wadding, L. (1623) *B. P. Francisci Assisiatis Opuscula.* Nunc primum collecta tribus tomis distincta, notis et commentariis asceticis illustrata, Antverpiae.

Wadding, L. (1906) *Scriptores Ordinis Minorum*, Romae (rist. anast. Bologna 1978).

Wadding, L. (1931–1941) *Annales Minorum seu trium Ordinum a s. Francisco institutorum…* Editio tertia accuratissima auctior et emendatior ad exemplar editionis P. J. M. Fonseca ab Ebora, voll. 32, Ad Claras Aquas.

Walz, A. (1935) *Monumenta ordinis fratrum praedicatorum historica*, XVI, Roma.

Wauer, E. (1906) *Entstehung und Ausbreitung des Klarissenordens besonders in Deutschen Minoritenprovinzen*, Leipzig.

Zoppetti, G. G. – Bartoli, M. (1994) *Santa Chiara d'Assisi. Scritti e documenti,* Assisi–Padova–Vicenza.

Źródła franciszkańskie (2005): *Pisma i Źródła biograficzne św. Franciszka i św. Klary.* Kraków: Wydawnictwo OO. Franceszkanów »Bratni Zew«.

Sadržaj

Šesti dio

Biblijska lektura
Ivan Dugandžić

Franjevačka lektura
Ante Šoljić

Jezična lektura
Ivo Pranjković

Korektura
Iva Klobučar Srbić
Jasmina Lukec

Grafičko oblikovanje
Bruno Abramović
Jurica Puhalović

Tisak
ZRINSKI d.d. Čakovec

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 812266

ISBN 978-953-56486-1-1